

AMASYA YÖRESİ

MÜZİKOLOJİ ÇALIŞMALARI

PROF. HALUK YÜCEL

EĞİTİM
yayınevi

AMASYA YÖRESİ MÜZİKOLJİ ÇALIŞMALARI

Prof. Haluk Yücel

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6251-25-0

1. Baskı, Temmuz 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

AMASYA YÖRESİ MÜZİKOLJİ ÇALIŞMALARI

Prof. Haluk Yücel

X+194 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6251-25-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
YAYINEVİ

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitapçınız

KAYNAKÇA

- Adorno, T. W. (2003) “Müzik ve Dil”, Çeviren, Bülent Doğan, *Cogito Dergisi*, S.36, ss.320-326
- Ataman, A., (2009). Bu Toprağın Sesi – Halk Musikimiz, Yayına Hazırlayan: Süleyman Şenel, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Büyükyıldız, Z., (2009). Türk Halk Müziği. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Karadeniz, B., (1999), Kömür Gözlüm Türküler, İstanbul: Özgür Yayınları,
- Kınık, M. (2011). Bir İletişim Aracı Olarak Türk Halk Müziği ve Türküler, Erciyes İletişim Dergisi “Akademia”, Cilt (Volume): 2, Sayı (Number): 1, s.136-150.
- Köprülü, F., (1989). Edebiyat Araştırmaları, C.1. İstanbul: Ötüken Yayınevi, Yayın No:189.
- Özbek, M., (1994). Folklor ve Türkülerimiz. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Özbek, M., (1998). Türk Halk Müziği El Kitabı I Terimler Sözlüğü, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayıncılığı, sf. 194
- Öztuna, Y., (2000). Türk Musikisi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayıncılığı.
- Sarısözen, M., (1962). Türk Halk Musikisi Usülleri. Ankara: Milli Posta Matbaası.
- Soykan, Ö. N. (2012) “Müzik Nedir? Felsefi Bir Araştırma”, *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Yıl.15, Sayı:62, Ekim, Ankara
- Şenel, S. (1992). Türk Halk Musikisinde ‘Uzun Hava’ Tanımları ve Bu Tanımlar Etrafında Ortaya Çıkan Problemler. IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildiriler C. 3 içinde (287-309). Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Tekin, H.S., (2012). Popüler Kültür ve Türkülerimiz, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, (Ocak-Haziran), (Balkan Özel Sayısı-I), s.153-178.
- Tümertekin, E., Özgüç, N. (1997). Beşeri Coğrafya İnsan-Kültür- Mekan. İstanbul: Cantay Kitabevi.
- Yener, S., (2006). Liseler İçin Müzik Lise 1 Ders Kitab. İstanbul: Ilıcak Matbaacılık
- Yücel, H., (2007). Türkiye’de Din ve Dindışı Müziklerinin Karşılıklı Araştırması. İstanbul: Yöntem Yayıncılık.

KAYNAKÇA

- Özbakır, B., Sünbüllü, (2010)“Amasya Türküleri” Amasya Belediyesi.
- Özbek Mehmet (1994). Folklor ve Türkülerimiz, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Öztuna, Y., (2000). Türk Musikisi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayıncılığı.
- Tekin, Hatice Selen (2012), “Popüler Kültür ve Türkülerimiz”, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, (Ocak-Haziran), (Balkan Özel Sayısı-I), s.153-178.
- Yücel, H. (2016). Merzifon’un Kültürel Mirası: Merzifon Türküleri, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 9 Sayı: 42, sf. 409-418.
- Yücel, H. (2018). Amasya Türkülerinin Söz ve Müzik Unsurları Bakımından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science, Yıl: 5, Sayı: 22, Nisan 2018, s. 372-386.

KAYNAKÇA

- Arseven, V. (2004). Vasili öküzcü biyografisi makaleleri ve müzik eserleri. (Yayına Haz. Stephan Bulgar), Ankara: Türksöy.
- Artun, E. (2005). Osmaniyede ağıt söyleme geleneği ve osmaniye ağıtları, Karacaoğlan'dan-Bela Bartok'a Dadaloğlu'ndan-Âşık Feymani'ye Osmaniye Kültür Sanat ve Folklor Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Matsa Basımevi. 2005, ss.8-34.
- Dilçin, C. (1997) . Örneklerle türk şiir bilgisi. Ankara: TDK Yayınları.
- Esen, A. Ş. (1997). Anadolu ağıtları, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Elçin, Ş. (1990). Türkiye türkçesinde ağıtlar, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Görkem, İ. (2003). Ağıtlar, Türk Dünyası Edebiyat Tarihi, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, s. 452-506.
- Kaya, D.(1999). Anonim türk halk şiiri, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004 a). Edebiyat araştırmaları I, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özbek, M. (1998). Türk halk müziği el kitabı terimler sözlüğü, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Ömek, S. V. (2000). Türk halkbilimi, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özdemir, A. Z. (1994). Öyküleriyle ağıtlar, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: Milli Kütüphane Basımevi.
- Say, Ahmet, (2002). Müzik sözlüğü, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Sözer, Vural, (2005). Müzik ansiklopedik sözlük, İstanbul. Remzi Kitapevi.
- Şenel, S. (1988). Ağıt, İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, I: 472, 473.
- Tahtaişleyen, N. (2013). Anadolu Ağıt Geleneklerinin Özellikleri ve Kültürel Süreklilikteki Rolü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Uludağ, S. (1988). *Ağıt*. İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, I: 471, 472.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Ali Cem (2010). “Gazilerovacığı Âşıkları” İstanbul: KaraMavi Yayınları
- Günay, Edip (2011). Müzik Sosyolojisi- Sosyolojiden Müzik Kültürüne Bir Bakış. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Heziyeva, Şerhiyye (2010). “Tarihi Süreç İçinde Türkiye’de Âşıklık ve Âşıklık Geleneği” Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies Cilt: X, Sayı 1, Sayfa:81-89.
- Özalp, Nazmi (1986). Türk Musikisi Beste Formları, Ankara: T.R.T Yayınları.
- İstanbulu, Serenat (2014). “Niğde Halk Müziği Kültüründe Ali Ercan ve Müziğe Katkıları”. Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi, Cilt: 6, Sayı: 2: 16-23.
- Karasar, Niyazi (2006). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayın.
- Kaya, Doğan (2000). “Edebiyatımızda Âşık Kolları ve Şenlik Kolu”. Âşık Şenlik Sempozyum Bildirileri, sf. 143-155, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Özbek, Mehmet. (2009). Türkülerin Dili. İstanbul: Ötügen Yayınları.Özdemir, Erdem (2013). “Âşık ve Ozan Kavramlarının Günümüz Türkiye’sinde Müzikal ve Edebi Yönden Tanımlanması”. Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi Sayı: 34 Ocak – Şubat, Sayı:34, s.1-17.
- Sümbüllü, Hasan Tahsin (2015). “Âşıklık Geleneğinde Kullanılan “Makam” Kavramı Üzerine Müzikal Bir Değerlendirme”. Rast Müzikoloji Dergisi, Uluslararası Müzikoloji Dergisi Cilt III, s.828-836.
- Şahin, Halil İbrahim. (2016). “Âşıklık Geleneğinde Sümmani Tesiri”. ZfWT Vol. 8 No. 1, 189-204.
- Şenel, Süleyman (1991). “Aşık Musikisi”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. (Cilt: 3, Sayfa: 553-556). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Yücel, Haluk, İzzet, Bahar, Meral. (2015). “Cumhuriyet Döneminde Şiir ve Müzik: Âşıklık Geleneği”. Afyon Kocatepe Üniversitesi Akademik Araştırmaları Dergisi, Cilt I / Sayı 1, s.77-96.
- Yücel, Haluk (2012). “Âşık Musikisi ve Beste Formları Üzerine Bir İnceleme”. Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi Sayı: 32 Eylül-Ekim, s.1-16.

KAYNAKÇA

- Albayrak, N. “Pir Sultan Abdal” maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, 34. cilt, sf. 277-278, İstanbul, 2007.
- Arpaguş, S. “Pîr” maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, 34. cilt, sf. 272-273, İstanbul, 2007.
- Aydın, M, S. “*İnsân-ı Kâmil maddesi*”, TDV İslâm Ansiklopedisi, 22. cil sf. 330-331, İstanbul, 2000.
- Coşkun, G. Alevilikte Cem Ve Semah’ın Kaynağı Olarak Görülen Miraç Hadisesi Ve Kırklar Cemi, Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi / 103: 187-203, 2022.
- Gülmez Mevlüt, “Âşık Ömer Divanı’nda Alevi-Bektaşî İzleri”, Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S:37, s.285-307, 2015.
- Kahramanoğlu, R. & Şahin, F. Hacı Bektaş Veli Felsefesinin Etnopedagojik Açından İncelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Prof. Dr. Fuat Sezgin Özel Sayısı, 41-58. 2019., DOI: 10.32709/akusosbil.597317
- Kılavuz, A. S. “Zeynelâbidîn” maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, 44. cilt, sf. 365-366, İstanbul, 2013.
- Ocak, A. Ş. “Balım Sultan” maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, 5. cilt, sf. 17-18, İstanbul, 1992.
- Ocak, A. Ş. “Hacı Bektâş-ı Velî ” maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, 14. cildinde, sf. 455-458 İstanbul, 1996.
- Özbakır, B., Sünbüllü. “Amasya Türküleri” Amasya Belediyesi, 2010,
- Özcan, H. Hacı Bektaş Veli’nin Eserlerinde Ve Bektaşî Erkânâmelerinde Dervişin Nitelikleri, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/1 Winter 2012, p.1695-1705, 2012.
- TRT Türk Halk Müziği Arşivi
- Uludağ, S. “Erenler” maddesi, TDV İslâm Ansiklopedisi, 11. cilt, sf. 294-295, İstanbul, 1995.
- Yücel, H. Türkülerde Coğrafi Kimlik: Amasya Türküleri, SSD Journal International Conference On Social Sciences & Humanities March 05-06, sf. 170-175, ISPEC Yayınevi, ISBN: 978-625-7720-24-3. Ankara, 2021.

KAYNAKÇA

- Ak, A. Ş. (2006). “*Avrupa ve Türk İslam Medeniyetinde Müzikle Terapi Tarihi Gelişim ve Uygulamaları*”, İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Akan, N. (2015). “*VII-XIII. Yüzyıllar Arası İslam Felsefesinde Müziğe Genel Bakış: El Kindi, Farabi, İbn Sina*”, kalemişi, Cilt 3, Sayı 6, Volume 3, Issue 6.
- Altıntaş, A. (1986) “*Eski Türk Tıbbına Bir Bakış*” Tıp Tarihi Araştırmaları, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fak. Deontoloji Yayınları.
- Altınöçek, H. (1998). *Bir İletişim Aracı Olarak Müzik ve Müzikle Tedavi Yöntemleri*, Eskişehir.
- Birkan, Z.I. (2014). “*Müzikle Tedavi, Tarihi Gelişmeleri ve Uygulamaları*”, Ankara Akupunktur ve Tamamlayıcı Tıp Dergisi.
- Can, N. (2004). “*Osmanlı Dönemi Türkçe Müzik Yazmalarında Ünlü Türk Bilgini Fârâbi “Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 24, Sayı2 (2004) 203-215*
- Canıay, G. (1992). “*Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Darüşşifaları*”, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Sayı 61.
- Çoban, A. (2005). “*Müzik Terapi*”, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Çetinkaya, Y. (2001). “*İhvan-ı Safa’da Müzik Düşüncesi*.” İstanbul: İnsan Yayınları.
- Gençel, Ö. (2006). “*Müzikle Tedavi*”, Kastamonu Eğitim Dergisi Cilt: 14, s.697-706.
- Grebene, B. (1978) “*Müzikle Tedavi*, Ankara: Ankara Matbaası
- Güvenç R. O. (2002). “*Eski Türklerde Müzik İle Tedavi*”. Türkler. Cilt 3. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 460-467.
- Güvenç, R.O. (2005) “*Eski Türklerde Müzikle Tedavi*” Yolculuk Dergisi, Tümeta Yayınları, İstanbul.
- Güvenç, R. O. (1985). Doğu Türkistan Medeniyet Numuneleri Dergisi sayı 1.
- Hatemi H. (1998).”*Darülfünun ve Darüşşifa*”, Dergâh Yayıncılık, İstanbul.
- Karlıkaya, E. (1999).” *Anadolu Osmanlı ve Selçuklu Darüşşifaları*”, Oluşum Dergisi, Türk Kütüphaneciler Derneği Edirne Şubesi Yayını, Sayı 27.
- Kaygısız, M. (1999). “*Müzik Tarihi, Başlangıcından Günümüze Müziğin Evrimi*”, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- Konfüçyüs, (1963) .”*Büyük Bilgi ve Müzik Hakkında Notlar*” (Çeviren:M.N.Özerdim) Milli Eğitim Yayınları, Çin Klasikleri No:2, S.19-40.
- Küçük, H. (1981). “*Musikinin Ruh Terbiyesindeki Yeri*”, Sanat ve Kültürde KÖK, sayı 7
- Kolukıncık, K. (1999). “*İbn-i Sina’da Müsikî Düşüncesi*”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.
- Ögel, B. (1991). *Türk Kültür Tarihine Giriş*, 9.cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- Platon, (1985). *Devlet*, Çeviren: S. Eyüoğlu, M.A.Cimcoz, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Şengül, E. (2008).” *Kültür Tarihi İçinde Müzikle Tedavi ve Edirne Sultan II. Beyazıt Darüşşifası*”, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans, Edirne.
- Sezer, E., Atıcı, E. (2010). “*Selçuklu ve Osmanlılarda Müzikle Tedavi Yapılan Hastaneler*”, Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 36 (1).
- Shiloah, A. (1993). “*The Dimension of Music in Islamic and Jewish Culture*”, Norfolk.
- Şeşen, R. (1983). “*Selahaddin Zamanında Eyyübiler Devleti*”, Ü.E.F. Yay., İstanbul.
- Terzioğlu, A. (1992) *Türk İslam Hastaneleri ve Tababetinin Avrupa’daki Tıbbi Rönesansı Etkilemesinden, Türk Tıbbının Batılılaşmasına*, İstanbul: Hipokrat Yayınları.
- Turabi, A.H. (2004). “*İbn Sina Müsiki*”, Litera yay. s. IV. İstanbul.
- Turabi, A. H. (2005). “*Gevrekzade Hafız Efendi ve Musiki Risalesi*”, Rağbet Yayınları, İstanbul.

- Turabi, A. H. (2015).” *Gevrekzade, Müzikle Tedavi ve Amasya Darüşşifa Örneği*”, Çasebe Ofset, Amasya.
- Turabi, A.H. (1996). “*el-Kindî'nin Mûsikî Risâleleri*” M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Turhan, S. (1992). ”*Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler*”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Uçan, A., (2000). ”*Geçmişden Günümüze Günümüzden Geleceğe Türk Müzik Kültürü*”,Müzik Ansiklopedisi,Ankara .
- Uludağ, S. (1976). “*İslam Açısından Musiki ve Sema*”, İrfan Yayınevi, İstanbul.
- Ülgen, A.S. (1962). “*Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası*” Vakıflar Dergisi, Ankara: Sayı:5.
- Üstüner, A.C. (1998). *Mısır Uygarlığı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Vural Göher, F. (2015). “*İslamiyetten Önce Türklerde Kültür ve Müzik*”, Gece Kitaplığı.

KAYNAKÇA

- ATAMAN, Adnan (2009). Bu Toprağın Sesi – Halk Musikimiz, Yayına Hazırlayan: Süleyman Şenel, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- AYSOY, Mehmet (2003). Geleneksel Sonrası Toplum Üzerine, İstanbul: Açı Kitapları.
- BÜYÜKYILDIZ, Zeki (2009). “Türk Halk Müziği”, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- CENGİZ Recep (2001). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Müzik (Tokat Örneği), Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 4, Sayı 18. s. 363-378.
- EMNALAR Atıncı (1998). Tüm Yönleri ile Türk Halk Müziği Nazariyatı, İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi
- ERGUN, Pervin (2004). Türk Kültüründe Ağaç Kültü, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları
- GÖHER, Feyzan (2010). Türkülerde Motifler, Türk Yurdu Dergisi. Cilt:30 (62) Sayı: 269 (630) s.173-180.
- KAPLAN, Ayten (2005). Kültürel Müzikoloji, İstanbul: Önsöz Basım Yayıncılık
- KINIK, Mehmet (2011). Bir İletişim Aracı Olarak Türk Halk Müziği ve Türküler, Erciyes İletişim Dergisi “Akademia”, Cilt (Volume): 2, Sayı (Number): 1, s.136-150.
- KÖPRÜLÜ, Fuat (1989). Edebiyat Araştırmaları, C.1, İstanbul: Ötüken Yayınevi, Yayın No:189.
- ÖZBEK Mehmet (1994). Folklor ve Türkülerimiz, İstanbul: Ötüken Yayınları.
- TEKİN, Hatice Selen (2012), Popüler Kültür ve Türkülerimiz, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, (Ocak-Haziran), (Balkan Özel Sayısı-I), s.153-178.
- TRT Türk Halk Müziği Repertuarı, Ankara Radyosu
- TÜMERTEKİN, E., Özgüç, N. (1997). Beşeri Coğrafya İnsan-Kültür- Mekan, İstanbul: Cantay Kitabevi.
- VURAL, Timur (2013). Türklerde Askeri Müzik Geleneği Tuğ, Nevbet, Mehter, Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- VURAL GÖHER, Feyzan (2011). Türk Kültürünün Aynası: Türküler, Uluslararası Newwsa Dergisi, Cilt:6, Sayı:3, s.397-411.
- YENER, Sabri (2006). Liseler İçin Müzik Lise 1 Ders Kitabı, İstanbul: Ilıcak Matbaacılık.

KAYNAKÇA

- Aslantürk, Z. (1999). Araştırma Metot ve Teknikleri, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları No:103 (4. Basım).
- Akbulut, C. (2010). Gazilerovacıġı Âşıkları, İstanbul: KaraMavi.
- Bayat, S. (2015). Amasya Merzifon Yöresi Halk Oyunları ve Yemek Kültürü, III. Uluslararası Geçmişten Günümüze Merzifon ve Amasya Yöresi Sempozyumu, 1-660, Merzifon.
- Cengiz, R. (2001). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Müzik (Tokat Örneği), Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 4, Sayı 18.
- Çerkez, M. (2005). Merzifon'da Türk Devri Mimari Eserleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, 2005, Ankara.
- Gökçe, B. (2004). Toplumsal Bilimlerde Araştırma, Ankara: Savaş.
- Karasar, N. (1994). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler, Ankara: Araştırma Eğitim Danışmanlık.
- Kaptan, S. (1989). Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri, Ankara: Tekişik.
- Kılıcı, A. (2013). Merzifon Kara Mustafa Paşa Külliyesinde Yapılan Onarımlar, Geçmişten Günümüze Merzifon II, Ankara:Altınpost.
- Tuncel, M. (2001). Merzifon Bedesteni, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Uluslararası Sempozyumu, s.383-398, Ankara.
- Üreten, H. (2013). Amasya Müzesinde Sergilenen İki Buluntu Işığında Roma Döneminde Amaseia, Geçmişten Günümüze Merzifon II, s.185-202, Ankara: Altınpost.

İNTERNET KAYNAKLARI:

<http://www.merzifon.bel.tr/> (Ocak.2016)

<http://www.csb.gov.tr/iller/amasya/>(Ocak.2016)

KAYNAKÇA

- Avagyan, A. (2004). Osmanlı İmparatorluğu ve Kemalist Türkiye'nin Devlet-İktidar Sisteminde Çerkesler. İstanbul: Belge Yayınları
- Boz, E. (2010). Çerkes Etnik Kimliğinin Yeniden İnşasında Akrabalık, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ceyhan, D. (2008). Türkiye'de Kültürel Çeşitlilik Olarak Alt Kültürler: Çerkez Ve Manav Alt Kültürleri Arasında Mukayeseli Bir Çalışma, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Demir, G., Bolat, S. (2017). Çerkezler'de Kimlik ve Aidiyet Sosyoloji Konferansları, No: 55 (2017-1) / 1-42DOI: 10.18368/iusoskon.328243.
- Durkheim, E. (2016). Sosyolojik yöntemin kuralları (Ö. Doğan, Çev.). Ankara: Doğu Batı.
- Gürbüz, R. (2010). El Mızıkası Metodu (Pşine-Amazırkan), Grafik Baskı Evi, İstanbul.
- Netll, B. (2005) The Study of Ethnomusicology, Universtiy of Ilionis Press., USA
- Öz, M. (2004). "Merzifon maddesi", TDV İslâm Ansiklopedisi, cilt 29. sf. 243-245, Ankara.
- Serdaroğlu, F. Ö., (2018). Merzifon Ve Çevresindeki Halk İnanışları Üzerine Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yücel, H. (2023). Çerkeslerde düğün adetleri ve müzik ritüelleri: Düzce merkez Bataklıçiftlik köyü örneği. *Kesit Akademi Dergisi*, 9 (35), 40-66.
- Yücel, H. (2023). Düzce İli Halk Müziği Kültürü, Sonçağ Akademi, Ankara.

İNTERNET KAYNAKÇASI

- <https://amasya.ktb.gov.tr/TR-59480/merzifon.html> (Erişim Tarihi, 11.06.2023)
- <https://www.facebook.com/notes/murat-yalçın/belgeler-işığında-çerkesya-neresi-çerkerkesler-kim/263781500330288> (Erişim Tarihi: 21.11.2022)
- <https://www.facebook.com/187927548011846/photos/pb.100035320221096.2207520000./1649177141886872/?type=3> (Erişim Tarihi, 11.07.2023)
- <https://merzifon.bel.tr/cerkes-kultur-evinin-acilisini-gerceklestirdik> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)
- <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2566778770126700&set=a.1001961910991140> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)
- <https://www.objektifamasya.com/haber/cerkes-kultur-festivali-renkli-goruntulere-sahne-ol-du-38040> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)
- <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2546122385525672&set=a.1001961910991140> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)
- <https://www.facebook.com/187927548011846/photos/pb.100035320221096.-2207520000./2293050054166241/?type=3> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)
- <https://www.facebook.com/photo/?fbid=2293027467501833&set=pb.100035320221096.-2207520000> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)
- <https://www.facebook.com/187927548011846/photos/pb.100035320221096.-2207520000./2293026560835257/?type=3> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)
- <https://www.facebook.com/187927548011846/photos/pb.100035320221096.-2207520000./2283240138480566/?type=3> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)

<http://www.ozgurcerkes.com/?Syf=18&Hbr=547255&/-Tav%C5%9Fanda%C4%9F%C4%B1-%C3%87erkes-K%C3%BClt%C3%BCr-Festivali-30-Haziran-2013-Pazar-g%C3%BCn%C3%BC-yap%C4%B1ld%C4%B1.-En-son-2000-y%C4%B1l%C4%B1nda-%C3%BC%C3%A7%C3%BCnc%C3%BCs%C3%BC-yap%C4%B1lan-festival-13-y%C4%B1-aradan-sonra-tekrar-hayata-ge%C3%A7irild> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)

<http://www.ozgurcerkes.com/?Syf=18&Hbr=547255&/-Tav%C5%9Fanda%C4%9F%C4%B1-%C3%87erkes-K%C3%BClt%C3%BCr-Festivali-30-Haziran-2013-Pazar-g%C3%BCn%C3%BC-yap%C4%B1ld%C4%B1.-En-son-2000-y%C4%B1l%C4%B1nda-%C3%BC%C3%A7%C3%BCnc%C3%BCs%C3%BC-yap%C4%B1lan-festival-13-y%C4%B1-aradan-sonra-tekrar-hayata-ge%C3%A7irild> (Erişim Tarihi, 19.07.2023)

KAYNAK KİŞİLER

- K.K.1. Vahittin Maden, (72), İlkokul mezunu, Emekli, Merzifon, Görüşme Tarihi 19 Temmuz 2023.
- K.K.2. Cemil Orkan, (58), Üniversite mezunu, emekli Merzifon, Görüşme Tarihi 1 Temmuz 2023.
- K.K.3. Gösenay Orkan, (89), ilkokul mezunu, Merzifon, Görüşme Tarihi 2 Temmuz 2023.
- K.K.4. Fatih İzci, akademisyen, Merzifon, Görüşme Tarihi 2 Temmuz 2023.
- K.K.5. İshak Akbay, (45), sanatçı, üniversite, Kayseri, Görüşme Tarihi 20 Temmuz 2023.
- K.K.6. Hikmet Hamarat, (70), lise mezunu, emekli, Havza, Görüşme Tarihi 23 Haziran 2023.
- K.K.7. Fikriye Hamarat, (64), lise mezunu, emekli, Merzifon, Görüşme Tarihi 23 Haziran 2023.
- K.K.8. Yılmaz Dönmez (55), emekli astsubay, Tokat, Görüşme Tarihi 1 Temmuz 2023.
- K.K.9. Erdem Çulha, (40), üniversite mezunu, Samsun, Görüşme Tarihi 1 Temmuz 2023.
- K.K.10. Volkan Denk, (43), üniversite mezunu, Merzifon, Görüşme Tarihi 2 Temmuz 2023.
- K.K.11. Hakan Gümüşdüğme, (44), lise mezunu, Merzifon, Görüşme Tarihi 2 Temmuz 2023.
- K.K.12. Mahmut Ekici, (44), üniversite mezunu, Merzifon, Görüşme Tarihi 2 Temmuz 2023.
- K.K.13. Yavuz Kara, (44), üniversite mezunu, Merzifon, Görüşme Tarihi 2 Temmuz 2023.

KAYNAKÇA

- Akdoğu, O. (1991).” *Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri*,” Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara.
- Akdoğu, O.(2003)., “*Türk Müziği’nde Türler ve Biçimler*”, Ege Üniversitesi Basım Evi İzmir.
- Çıpan, M., (2001).” *Güfte İncelemesi Notalar, Güfteler, Şekil Özellikleri, Açıklamalar, Edebiyat ve Müsiki Bilgileri*. Konya: S.Ü. Yaşatma ve Geliştirme Vakfı, 2001.
- Ezgi, S., (1953). “*Nazarî, Amelî Türk Müsikisi*”, III, İstanbul Konservatuarı Neşriyatı, İstanbul
- Haşim, Bey, (1864), *Haşim Bey Mecmuası*, İstanbul.
- Kaçar, G. Y.,(2012). “*Türk Musikisi Üzerine Görüşler (Analiz ve Yorumlar)*”, Maya Akademi, Ankara.
- Köprülü, M. F.,(1986). “*Sazsâirleri: Dün ve Bugün*”, *Edebiyat Araştırmaları*, Ankara.
- Özalp, M. N., (1992). ”*Türk Musikisi Beste Formları*”, T.R.T. Yayınları, 1992, Ankara.
- Özcan, N., (1989). “*Vardakosta Ahmed Ağa*”, DV İslâm Ansiklopedisi, cilt 2, sf. 41-42.
- Özcan, İ.H. (1995). “*Ferahfezâ Makâmı*” TDV İslâm Ansiklopedisi cilt 12, sf. 356-357.
- Özkan, İ. H. (2006). “*Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri*”, Ötüken Neşriyat İstanbul.
- Özkan, İ. H. (2013)., “*Yürük Semai*” maddesi, DV İslâm Ansiklopedisi, cilt 4, s. 54-55.
- Öztuna, Y., (1987). “*Türk Musikisi Teknik ve Tarih*”, Türkp petrol Vakfı Lale Mecmuası, İstanbul.
- Reinhard, K. ve Reinhard U.(2002). “*Türkiye’nin Müziği*”, cilt I Sanat Müziği, Çev. Sinemis Sun, Sun Yayınevi.
- Şenoğlu, S., (1994). *XVIII. Yüzyıl Bestekârı Vardakosta Ahmed Ağa’nın Türk Musikisindeki Yeri ve Önemi*, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Tanrıkorur, C., (2005). Osmanlı Dönemi Türk Musikisi, Dergah Yayınları, Ankara.
- Tanrıkorur, C., (1998). “*İslâm Ansiklopedisi*”, “Ağır Semai” maddesi, cilt: 1, 1998.
- Tura, Y. (2006). *Tedkik ü Tahkik*, Abdülbâkî, Nâsır, Dede, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Türkel Oter. S. (2020). “*Edvârlarda Sözlü Müsiki Form Açıklamaları ve Bu Formlardaki Değişimler Üzerine Araştırma*”, Müzik Kültürüne Dair Çeşitli Görüşler IV., Eğitim Yayınevi, Konya.
- Uslu, R., (2001). “*Mehmed Hafid Efendi ve Musikî*”, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Uslu, R., (2009). *Saraydaki Kemancı*, İstanbul: İTÜ Yayınları.
- Yavaşca, A. (1992). “*Beste Maddesi*”, DV İslâm Ansiklopedisi’nin cilt 5., sf, 543.
- Yücel, H., (2013). *Kemâni Hızır Ağa ve Tefhîmü’l-Makâmât Fî Tevlîdi’n-Nagamât Çevirisindeki Perdeler*; Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 37. Celalabat – Kırgızistan, İktisat Ve Girişimcilik Üniversitesi Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

- Akdoğu, O.(1996), Türk Müziği'nde Türler ve Biçimler, 2.Baskı Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Dilçin, C., (1983). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları: 517, Ankara.
- Günay, E., (2006). Müzik Sosyolojisi Sosyolojiden Müzik Kültürüne Bir Bakış, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Güngör, N., (1990). Sosyokültürel Açından Arabesk Müzik. Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Kahraman B. (2009). Vahid Mahtumi Divan'ında Görülen Bir Terim: Türkmeniyat, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı 39, Erzurum, s.511.
- Öztuna, Y. (2000), Türk Musikisi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Şen, Ü. S., (2016). Müzik Estetiği Üzerine, 2. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Tanrıkorur, C., (1998). Müzik Kimliğimiz Üzerine Düşünceler, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- TRT Ankara Radyosu Türk Sanat Müziği Arşivi
- Uzun, M.,(1997). “Şarkı “ maddesi, İslam Ansiklopedisi, Cilt 8, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ss. 357-359, İstanbul
- Yavaşça, A., (2002). Türk Musikisinin 'de Kompozisyon ve Beste Biçimleri, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, İstanbul.
- Mahmut Oğul ile yapılan görüşme 2016
- Mahmut Oğul kişisel web sayfası

yönelik yaptığı akademik çalışmalar kendisinin icracılık dışında disiplinli bir akademik yönünün de olduğunu bir kanıttır. Bu çalışma Özgen Gürbüz özelinde müziğe ömrünü adanmış ve popüler kültürün etkisiyle gerçek manada tanınmayan tüm Türk Musikisi bestekârlarının tanıtılmasına katkı sağladığı gerçeğinden dolayı önemli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Özgen Gürbüz ile kişisel görüşme (2021)

KAYNAKÇA

- Akbulut, Ali Cem (2010). “Gazilerovacıĝı Âşıkları” İstanbul: KaraMavi Yayınları.
- Heziyeva, Ş. (2010). “Tarihi Süreç İçinde Türkiye’de Âşıklık ve Âşıklık Geleneĝi” Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies Cilt: X, Sayı 1, Sayfa:81-89.
- Özer, Ş., Topal, M. (2021). Âşıklık Geleneĝi ve Geleneĝin Çeraĝlarından Amasyalı Âşık Özlemi, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 2021, Cilt: 14, Sayı: 34, 652-665. Doi Number: 10.12981/Mahder.869864
- Şahin, H.İ. (2016). “Âşıklık Geleneĝinde Sümmani Tesiri”. ZfWT Vol. 8 No. 1, 189-204.
- Şenel, S. (1991). “Âşık Müsikisi”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi.(Cilt: 3, Sayfa: 553-556). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- TRT Müzik Dairesi Yayınları THM Repertuarı
- Yücel, H., Karakoç; B. T. (2020). Konuları, İçerikleri, Sözel Motifleri ve Sembolleri İle Ordu Türküleri, TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2020; Cilt: 12, Sayı: 46.
- Yücel, H. (2018). Türk Halk Müziĝinde Âşıklık Geleneĝi: Amasya Âşıkları, TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2018; Cilt: 10/YAZ, Sayı: 39
- Yücel, H. (2018). Amasya Türkülerinin Söz ve Müzik Unsurları Bakımından İncelenmesi, Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal Of Social Science, Yıl: 5, Sayı: 22, Nisan 2018, S. 372-386.
- Yücel, H. (2012). “Âşık Müsikisi ve Beste Formları Üzerine Bir İnceleme”. Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi Sayı: 32 Eylül-Ekim, s.1-16.
- URL Kaynak
<https://www.repertukul.com/Biyografiler--ASIK-MUSA-ASLAN-394>,
Erişim Tarihi 10.08.2021

ENGELLERİ AŞMAK:

ENGELLİ BAKIM VE REHABİLİTASYONDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Editörler

Doç. Dr. Hanife Abakay
Ögr. Gör. Dr. Hacer Sönmezer Öcal

EĞİTİM
yayınevi

ENGELLERİ AŞMAK: ENGELLİ BAKIM VE REHABİLİTASYONDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Editörler: Doç. Dr. Hanife Abakay, Öğr. Gör. Dr. Hacer Sönmezer Öcal

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6251-23-6

1. Baskı, Temmuz 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

ENGELLERİ AŞMAK: ENGELLİ BAKIM VE REHABİLİTASYONDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Editörler: Doç. Dr. Hanife Abakay, Öğr. Gör. Dr. Hacer Sönmezer Öcal

IV+366 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6251-23-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni: Temmuz 2021.
- Alan, E., H.Emery. (1991). Clinical and genetic heterogeneity in spinal muscular atrophy the multiple allele model *Neuromuscular Disorders*;1(4): 307-308.
- Antonaci, L., Maria C. P., and Eugenio, M. (2023). New therapies for spinal muscular atrophy: where we stand and what is next.” *European Journal of Pediatrics*, 182.7: 2935-2942.
- Arbab, M., et al. (2023). Base editing rescue of spinal muscular atrophy in cells and in mice, *Science* 380.6642: eadg6518.
- Arnaud, C., et al. (2021). Trends in prevalence and severity of pre/perinatal cerebral palsy among children born preterm from 2004 to 2010: a SCPE collaboration study, *Frontiers in neurology* 12: 624884.
- Ashwal, S., Russman, B.S., Blasco, P.A., Miller, G., Sandler, A., Shevell, M., et al. (2004). Practice Parameter: Diagnostic assessment of the child with cerebral palsy: Report of the Quality Standards Subcommittee of the American Academy of Neurology and the Practice Committee of the Child Neurology Society, *Neurology*; 62(6): 851-63.
- Basil, T., Darras, U.R., et al. (2017). De Vivo, Genetic Disorders Affecting the Motor Neuron: Spinal Muscular Atrophy, *Swaiman's Pediatric Neurology: Principles and Practice 6th Edition*: 2365-83.
- Bax, M., et al. (2005). Proposed definition and classification of cerebral palsy, *Developmental medicine and child neurology*, 47(8): 571-576.
- Becker, P.E.(1953). Dystrophia musculorum progressiva. Eine genetische und klinische Untersuchung der Muskeldystrophien. Stuttgart: *Thieme*.
- Bladen, C.L., et al. (2015) .*The TREAT-BMD DMD Global Database: analysis of more than 7,000 Duchenne muscular dystrophy mutations*, *Human mutation* 36(4): 395-402.
- Brzustowicz, L.M., Lehner, T., Castilla, L.H. (1990). Genetic mapping of chronic childhood-onset spinal muscular atrophy to chromosome 5q1 1.2-13.3. *Nature*; 344(6266): 540 – 541.
- Crisafulli, S., et al. (2020). Global epidemiology of Duchenne muscular dystrophy: an updated systematic review and meta-analysis.” *Orphanet journal of rare diseases* 15: 1-20.
- Duan, D., et al. (2021). Duchenne muscular dystrophy. *Nature Reviews Disease Primers*: 13(7):1.
- Duchenne, G.B.A. (1861). De l'électrisation localisée et son application à la pathologie et à la thérapeutique. 2nd ed. Paris: *Ballière*.
- Engelliler hakkında kanun, birinci bölüm tanımlar, kanun numarası: 5378, *yayınlandığı resmî gazete: 07/07/2005*.
- Ferizovic, N., et al. (2022). Prognostic indicators of disease progression in Duchenne muscular dystrophy: A literature review and evidence synthesis. *PLoS One* 17(3): e0265879.
- Flanigan, K. (2017). Duchenne and Becker Muscular Dystrophies, *Swaiman's Pediatric Neurology: Principles and Practice 6th Edition*:20482-92.
- Freud, S. (1897). Die Infantile Cerebrallähmung. *Wien: K.U.K Hof und Universitäts Buchhandler*.
- Himmelmann, K., Horber, V., De La, C., Horridge, J., Mejaski-Bosnjak, K., et al. (2017). MRI classification system (MRICS) for children with cerebral palsy: development, reliability, and recommendations. *Developmental Medicine & Child Neurology*; 59(1):57-64.
- Hoffmann, J. (1893). Ueber chronische spinale Muskelatrophie im Kindesalter, auf familiärer Basis. *Deutsche Zeitschrift für Nervenheilkunde*; 3(6): 427 – 470.
- Ishizaki, M., Kobayashi, M., Adachi, K., Matsumura, T. & Kimura, E. (2018). Female dystrophinopathy: review of current literature. *Neuromuscular Disorders*, 28, 572–581.
- Jiang, H., Li, X., Jin, C., Wang, M., Liu, C., Chan, K.C., et al. (2019). Early diagnosis of spastic cerebral palsy in infants with periventricular white matter injury using diffusion tensor imaging. *Am J Neuroradiol*; 40(1):162-8.
- Johnston, M. (2020). Cerebral Palsy. In: Kliegman RM, St Geme III JW, Blum NJ, et al. Eds. *Nelson Textbook of Pediatrics, 21st Philadelphia* ; Elsevier; 3168-72.

- Little, W. (1862). On the influence of abnormal parturition, difficult labors, and asphyxia neonatorum on the mental and physical condition of the child, especially in relation to deformities. In: Phillips J, Boulton P, editors. Transactions of the Obstetrics Society of London. *Obstetrical Society of London*; 293.
- MacLennan, A.H., Lewis, S., Moreno-De-Luca, A., Fahey, M., Leventer, R.J., McIntyre, S., et al. (2019). Genetic or Other Causation Should Not Change the Clinical Diagnosis of Cerebral Palsy. *J Child Neurol*; 34(8):472-76.
- Malaga, M., et al. (2024). Clinical practice guidelines for the diagnosis and management of Duchenne muscular dystrophy: a scoping review. *Frontiers in Neurology*, 14: 1260610.
- Mapelli, C., Ramelli, E. (1970). Familial progressive spinal amyotrophy with limb root distribution and onset in adult life (neurogenic pseudomyopathy of Wohlfart-Kugelberg-Welander). In: Muscle Diseases, *International Congress Series No. 199. Edited by J. N. Walton, N. Canal and G. Scarlato. Amsterdam: Excerpta Medica*, 551-554.
- Mercuri, E., et al. (2023). Detecting early signs in Duchenne muscular dystrophy: comprehensive review and diagnostic implications. *Frontiers in Pediatrics*, 11: 1276144.
- Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 30471 sayılı resmî gazete:07/07/2018.
- Miner W. L. (1956). A classification of cerebral palsy. *Pediatrics*;18(5):841-52.
- Novak, I., Morgan, C., Adde, L., et al. (2017). Early, accurate diagnosis and early intervention in cerebral palsy: Advances in diagnosis and treatment. *JAMA Pediatr*; 171(9):897-907.
- Ohlendieck, K., Swandulla, D. (2021). Complexity of skeletal muscle degeneration: multi-systems pathophysiology and organ crosstalk in dystrophinopathy. *Pflugers Arch*, Dec;473(12):1813-1839.
- Osler, W. (1889). The cerebral palsies of children. A clinical study from the infirmary for nervous diseases, *Philadelphia. Philadelphia: P. Blakiston, Son & Co.*
- Oskoui, Michael I., Kenneth, F. (2017). *Swaiman, Cerebral Palsy, Swaiman's Pediatric Neurology: Principles and Practice 6th Edition*:1660-72.
- Ölçülü, C. B., Sarenur G. (2021). Serebral Palside Erken Tanı ve Ayırıcı Tanı.” *Türkiye Klinikleri Pediatric Neurology-Special Topics* 2(3): 29-34.
- Palisano, R., Rosenbaum, P., Walter, S., et al. (1997). Development and reliability of a system to classify gross motor function in children with cerebral palsy. *Dev Med Child Neurol*;39(4):214-23.
- Paul, S., et al. (2022). A review on recent advances of cerebral palsy. *Oxidative medicine and cellular longevity* 2022.1: 2622310.
- Peeters, K., Chamova, T., Jordanova, A. (2014). Clinical and genetic diversity of SMN1-negative proximal spinal muscular atrophies. *Brain*; 137:2879.
- Prior, T.W., Leach, M.E., Finanger, E. (2020). Spinal Muscular Atrophy. [updated 2020 Dec 3]. In: *Adam MP, Ardinger HH, Pagon RA, Wallace SE, Bean LJH, Gripp KW, Mirzaa GM, Amemiya A, editors. GeneReviews® [Internet]. Seattle (WA): University of Washington, Seattle; 1993–2022.*
- Ricci, G., et al. (2022). Therapeutic opportunities and clinical outcome measures in Duchenne muscular dystrophy.” *Neurological Sciences* 43.Suppl 2: 625-633.
- Rodríguez-Cruz, M., et al. (2020). Natural history of serum enzyme levels in Duchenne muscular dystrophy and implications for clinical practice. *American journal of physical medicine & rehabilitation* 99.12: 1121-1128.
- Ryder, S., et al. (2017). The burden, epidemiology, costs and treatment for Duchenne muscular dystrophy: an evidence review. *Orphanet J. Rare Dis.* 12, 79.
- Sadowska, M., Sarecka-Hujar, B., Kopyta, I. (2020). Cerebral Palsy: Current Opinions on Definition, Epidemiology, Risk Factors, Classification and Treatment Options. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*; 16:1505-18.
- Salari, N., et al. (2022). Global prevalence of Duchenne and Becker muscular dystrophy: a systematic review and meta-analysis.” *Journal of orthopaedic surgery and research*, 17(1): 96.
- Subaşı, İ. Ö., et al. (2023). Prevalence, Incidence, and Surgical Treatment Trends of Cerebral Palsy across Türkiye: A Nationwide Cohort Study. *Children* 10(7): 1182.

- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi Başkanlığı [İnternet]. [Erişim tarihi: 28 Ocak 2023]. Erişim linki: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/tarama-programlari/nip.html?highlight=WjJzbWEiLcJ5ZW5pZg9cdTAxMWZhbilnRhcmFtYSJd>.
- Werdnig, G. (1891). Zwei frühinfantile hereditäre Fälle von progressiver Muskelatrophie unter dem Bilde der Dystrophie, aber anf neurotischer Grundlage. *Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten*;22(2): 437 – 480.
- Wijngaarde, C.A., Stam, M., Otto, L.A.M, et al. (2020). Population-based analysis of survival in spinal muscular atrophy. *Neurology*; 94:e1634.
- Williams, L. (2020). Spinal muscular atrophy in the age of gene therapy. *AACN Advanced Critical Care* 31(1): 86-91.

KAYNAKÇA

- Allen, N.M., lin, J.P., lynch, T., King, M.D. (2014). Status dystonicus: a practice guide, *Dev Med Child Neurol*; 56(2):105-12
- Al-Zaidy, S.A., Mendell, J.R. (2019). From clinical Trials to clinical Practice: Practical considerations for gene Replacement Therapy in SMA Type 1. *Pediatr Neurol*; 100:3-11. doi: 10.1016/j.pediatrneurol.2019.06.007.
- Buddhe, Sujatha, et al. (2018). Cardiac management of the patient with Duchenne muscular dystrophy, *Pediatrics* 142.Supplement_2: 72-S81.
- Clemens, P.R., Rao, V.K., Connolly, A.M., Harper, A.D., Mah, J.K., McDonald, C.M., Smith, E.C., Zaidman, C.M., Nakagawa, T., Hoffman, E.P., et al. (2022). Long-Term Functional Efficacy and Safety of Viltolarsen in Patients with Duchenne Muscular Dystrophy, *J. Neuromuscul. Dis*, doi: 10.3233/JND-220811.
- Darras, B.T., Chiriboga, C.A., Iannaccone, S.T., Swoboda, K.J., Montes, J., Mignon, L., et al. (2019). ISIS-396443-cS2/ISIS-396443-cS12 Study groups. Nusinersen in later-onset spinal muscular atrophy: Long-term results from the phase 1/2 studies. *Neurology*;92(21):e2492-e506. doi: 10.1212/WNL.00000000000007527.
- Darras, B.T., Masson, R., Mazurkiewicz-Beldzińska, M., Rose, K., Xiong, H., Zanoteli, E., et al. (2021). FIREFISH Working group. Risdiplam-Treated Infants with Type 1 Spinal Muscular Atrophy versus Historical controls. *N Engl J Med*;385(5):427-35. doi: 10.1056/NEJMoa2102047.
- Day, J.W., Finkel, R.S., chiriboga, c.A., Connolly, A.M., Crawford, T.O., Darras, B.T., et al. (2021). Onasemnogene abeparvovec gene therapy for symptomatic infantile-onset spinal muscular atrophy in patients with two copies of SMN2 (STRIVE): an open-label, single-arm, multicentre, phase 3 trial. *Lancet Neurol*; 20(4):284-93. doi: 10.1016/S1474-4422(21)00001-6.
- De Vivo, D.c., Bertini, E., Swoboda, K.J., Hwu, W.L., Crawford, T.O., Finkel, R.S., et al. (2019). NURTURE Study group. Nusinersen initiated in infants during the presymptomatic stage of spinal muscular atrophy: Interim efficacy and safety results from the Phase 2 NURTURE study. *Neuromuscul Disord*;29(11):842-56. doi: 10.1016/j.nmd.2019.09.007.
- Elangkovan, N., George, D. (2021). Gene therapy for Duchenne muscular dystrophy.” *Journal of neuromuscular diseases* 8.s2: 303-S316.
- Eser, G., Haluk, T. (2022). Current outline of exon skipping trials in Duchenne muscular dystrophy, *Genes* 13.7: 1241.
- Finkel, R.S., chiriboga, c.A., Vajsar, J., Day, J.W., Montes, J., De Vivo, D.c., et al. (2016). Treatment of infantile-onset spinal muscular atrophy with nusinersen: a phase 2, open-label, dose-escalation study. *Lancet*;388(10063):3017-26. doi: 10.1016/S0140-6736(16)31408-8.
- Ghosh, S., et al. (2024). Discovery of Quinazoline and Quinoline-Based Small Molecules as Utrrophin Upregulators via AhR Antagonism for the Treatment of Duchenne Muscular Dystrophy.” *Journal of Medicinal Chemistry*.
- Guglieri, M., et al. (2022). Effect of different corticosteroid dosing regimens on clinical outcomes in boys with Duchenne muscular dystrophy: a randomized clinical trial, *Jama* 327.15: 1456-1468.
- Haché, M., Swoboda, K.J., Sethna, N., Farrow-gillespie, A., Khandji, A., Xia, S., et al. (2016). Intrathecal Injections in children With Spinal Muscular Atrophy: Nusinersen clinical Trial Experience. *J child Neurol*;31(7):899-906. doi: 10.1177/0883073815627882
- Hua, Y., Sahashi, K., Hung, G., Rigo, F., Passini, M.A., Bennett, c.F., et al. (2010). Antisense correction of SMN2 splicing in the cNS rescues necrosis in a type III SMA mouse model. *Genes Dev*; 24(15):1634-44. doi: 10.1101/gad.1941310.
- Hoffman, E., Dang, U., Clemens, P., gordish-Dressman, H., Schwartz, B., Menglegaw, L., et al. (2021). Clinical TRIAL Highlights: O.4 RAINBOWFISH: A study of risdiplam in infants with presymptomatic spinal muscular atrophy (SMA). *Neuromuscular Disord*;31: S48.
- Jankovic, J. (2017). Botulinumtoxin: State of teh art. *Mov Disord*; 32(8):1131-8.

- Kinali, M., Arechavala-Gomez, V., Feng, L., Cirak, S., Hunt, D., et al. (2009). Local restoration of dystrophin expression with the morpholino oligomer AVI-4658 in Duchenne muscular dystrophy: A single-blind, placebo-controlled, dose-escalation, proof-of-concept study. *Lancet Neurol*; 8:918–928. doi: 10.1016/S1474-4422(09)70211-X.
- Kirschner, J., Darras, B., Farrar, M., Mercuri, E., Chiriboga, C., Kuntz, N., et al. (2022). Interim report on the safety and efficacy of longer-term treatment with nusinersen in later-onset spinal muscular atrophy (SMA): results from the SHINE study. *Neuromuscular Disorders*; 29: S184. doi: 10.1016/j.nmd.2019.06.514.
- Mendell, J.R., Al-Zaidy, S., Shell, R., Arnold, W.D., Rodino-Klapac, L.R., Prior, T.W., et al. (2017). Single-Dose gene-Replacement Therapy for Spinal Muscular Atrophy. *N Engl J Med*; 377(18):1713-22. doi: 10.1056/NEJMoa1706198.
- Mendell, J.R., Al-Zaidy, S.A., Lehman, K.J., Mccolly, M., Lowes, L.P., Alfano, L.N., et al. (2021). Five-Year Extension Results of the Phase 1 START Trial of Onasemnogene Apeparovec in Spinal Muscular Atrophy. *JAMA Neurol*; 78(7):834-41. doi: 10.1001/jamaneurol.2021.1272.
- Mercuri, E., Finkel, R.S., Muntoni, F., Wirth, B., Montes, J., Main, M., et al. (2018). SMA care group. Diagnosis and management of spinal muscular atrophy: Part 1: Recommendations for diagnosis, rehabilitation, orthopedic and nutritional care. *Neuromuscul Disord*; 28(2):103-15. doi: 10.1016/j.nmd.2017.11.005.
- Mercuri, E., Bönnemann, C.G., Muntoni, F. (2019). Musküler distrofiler. *Lancet Londra*; 394 :2025–2038. doi: 10.1016/S0140-6736(19)32910-1.
- Mercuri, E., Muntoni, F., Baranello, G., Masson, R., Boespflug-Tanguy, O., Bruno, C., et al. (2021). STRIVE-EU study group. Onasemnogene abeparovec gene therapy for symptomatic infantile-onset spinal muscular atrophy type 1 (STRIVE-EU): an open-label, single-arm, multicentre, phase 3 trial. *Lancet Neurol*; 20(10):832-41. doi: 10.1016/S1474-4422(21)00251-9.
- Mercuri, E., Deconinck, N., Mazzone, E.S., Nascimento, A., Oskoui, M., Saito, K., et al. (2022). SUNFISH Study group. Safety and efficacy of once-daily risdiplam in type 2 and non-ambulant type 3 spinal muscular atrophy (SUNFISH part 2): a phase 3, double-blind, randomised, placebo-controlled trial. *Lancet Neurol*. 2022;21(1):42-52. doi: 10.1016/S1474-4422(21)00367-7. Erratum in: *Lancet Neurol*; 21(2):e2. Erratum in: *Lancet Neurol*. 2022;21(3):e3. Erratum in: *Lancet Neurol*. 2022;21(5):e5.
- Mercuri, E., Osorio, A.N., Muntoni, F., Buccella, F., Desguerre, I., Kirschner, J., Tulinius, M., et al. (2023). Safety and effectiveness of ataluren in patients with nonsense mutation DMD in the STRIDE Registry compared with the CINRG Duchenne Natural History Study (2015-2022): 2022 interim analysis. *J Neurol*, Aug;270(8):3896-3913. doi: 10.1007/s00415-023-11687-1. Epub 2023 Apr 28. Erratum in: *J Neurol*. 2023 Sep;270(9):4583. PMID: 37115359; PMCID: PMC10141820.
- Messina, S., Gian L.V. (2018). Clinical management of Duchenne muscular dystrophy: the state of the art, *Neurological Sciences* 39: 1837-1845.
- Nahm, N.J., Graham, H.K., Gormley, M.E., Georgiadis, A.G. (2018). Management of hypertonia in cerebral palsy. *Curr opin Pediatr*; 30(1):57-64.
- Oskoui, M., Shevell, M.J., Swaimann, K.F. (2018). Cerebral palsy. in: Swaimann KF, Ashwal S, Ferriero DM, Schor NF, Finkel RS, Gropman AI, Pearl Ip, Shevell MJ eds. *Swaiman's Pediatric Neurology 6th ed. Elsevier*; 734-740.
- Placzek, R., Sichold, D., Funk, J.F. (2010). Development of treatment concepts for the use of botulinum toxin a in children with cerebral palsy. *Toxins*; 2:2258-2271.
- Ratni, H., Ebeling, M., Baird, J., Bendels, S., Bylund, J., Chen, K.S., et al. (2018). Discovery of Risdiplam, a Selective Survival of Motor Neuron-2 (SMN2) gene Splicing Modifier for the Treatment of Spinal Muscular Atrophy (SMA). *J Med chem*; 61: 6501-17. doi: doi: 10.1021/acs.jmedchem.8b00741.
- Rice, J., Waugh, M.C. (2009). Pilot study on trihexyphenidyl in the treatment of dystonia in children with cerebral palsy. *J Child Neurol*;24(2):176-82.

- Sarepta Therapeutics, Inc.; [(accessed on 8 June 2022)]. Sarepta Therapeutics Announces FDA Approval of AMONDYS 45TM (Casimersen) Injection for the Treatment of Duchenne Muscular Dystrophy (DMD) in Patients Amenable to Skipping Exon 45.
- Sayer, C., Lumsden, D.E., Kaminska, M., Lin, J.P. (2017). Clonidine use in the outpatient management of severe secondary dystonia. *Eur J Paediatr Neurol*;21(5):722-9
- Sheehan, D.W., et al. (2018). Respiratory management of the patient with Duchenne muscular dystrophy, *Pediatrics* 142.Supplement_2: S62-S71.
- Singh, N.N., Howell, M.D., Androphy, E.J., Singh, R.N. (2017). How the discovery of ISS-N1 led to the first medical therapy for spinal muscular atrophy. *Gene Ther*; 24(9):520-6. doi: 10.1038/gt.2017.34.
- Stewart, K., Harvey, A., Johnston, M. (2017). A systematic review of scales to measure dystonia and choreoathetosis in children with dyskinetic cerebral palsy. *Dev Med Child Neurol*; 59(8):786-95.
- Strauss, K.A., Swoboda, K.J., Farrar, M.A., McMillan, H.J., Parsons, J., Krueger, J.M., et al. (2022). Onasemnogene abeparvovec gene-replacement therapy (gRT) in presymptomatic spinal muscular atrophy (SMA): SPR1NT study update. *Journal of the Neurological Sciences*; 405:268-9. doi: 10.1016/j.jns.2019.10.1317
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı genel Müdürlüğü Çocuk ve Ergen Sağlığı Dairesi Başkanlığı [İnternet]. [Erişim tarihi: 28 Ocak 2023]. Erişim linki: <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/tarama-programlari/ntp.html?highlight=WyJzbWEiLcJ5ZW5pZg9cdTAxMWZhbiIsInRhemFtYSJd>
- Trenkle, J., Brugman, J., Peterson, A., Roback, K., Krossschell, K.J. (2021). Filling the gaps in knowledge translation: Physical therapy recommendations for individuals with spinal muscular atrophy compared to standard of care guidelines. *Neuromuscular Disorders*; 31(5):397-408
- Verhaart, I.E.C., Robertson, A., Wilson, I.J., Aartsma-Rus, A., Cameron, S., Jones, C.C., et al. (2017). Prevalence, incidence and carrier frequency of 5q-linked spinal muscular atrophy - a literature review. *Orphanet J Rare Dis*;12(1):124. doi: 10.1186/s13023-017-0671-8.
- Verrotti, A., Greco, R., Spalice, A., Chiarelli, F., Iannetti, P. (2006). Pharmacotherapy of spasticity in children with cerebral palsy. *Pediatr Neurol*; 34(1):1-6.

KAYNAKÇA

- Allam, A. M., & Schwabe, A. L. (2013). *Neuromuscular scoliosis*. *PM&R*, 5(11), 957-963.
- Archer, J. E., Gardner, A. C., Roper, H. P., Chikermane, A. A., & Tatman, A. J. (2016). Duchenne muscular dystrophy: the management of scoliosis. *Journal of Spine Surgery*, 2(3), 185.
- Askin, G. N., Hallett, R., Hare, N., & Webb, J. K. (1997). The outcome of scoliosis surgery in the severely physically handicapped child: an objective and subjective assessment. *Spine*, 22(1), 44-50.
- Atta, C. A., Fiest, K. M., Frolkis, A. D., Jette, N., Pringsheim, T., St Germaine-Smith, C., ... & Metcalfe, A. (2016). Global birth prevalence of spina bifida by folic acid fortification status: a systematic review and meta-analysis. *American journal of public health*, 106(1), e24-e34.
- Berven, S., & Bradford, D. S. (2002). *Neuromuscular scoliosis: causes of deformity and principles for evaluation and management*. Paper presented at the Seminars in neurology.
- Chen, S., Luo, M., Wang, Y., & Liu, H. (2019). Stopping at sacrum versus nonsacral vertebra in long fusion surgery for adult spinal deformity: meta-analysis of revision with minimum 2-year follow-up. *World Neurosurgery*, 124, e380-e386.
- Cheng, J. C., Castelein, R. M., Chu, W. C., Danielsson, A. J., Dobbs, M. B., Grivas, T. B., . . . Newton, P. O. (2015). Adolescent idiopathic scoliosis. *Nature reviews disease primers*, 1(1), 1-21.
- Chua, K., Lau, L. L., Hui, J. H. P., & Lee, E. H. (2017). Neuromuscular scoliosis: how decision making and treatment are different. *Current Orthopaedic Practice*, 28(1), 3-9.
- Choudhry, M. N., Ahmad, Z., & Verma, R. (2016). Adolescent idiopathic scoliosis. *The open orthopaedics journal*, 10, 143.
- Cloake, T., & Gardner, A. (2016). The management of scoliosis in children with cerebral palsy: a review. *Journal of Spine Surgery*, 2(4), 299.
- CoTTAlordA, J. (2010). Neuropédiatrie à l'usage de l'orthopédiste: Orthopédie et traumatologie pédiatrique. *Cahiers d'enseignement de la SOFCOT*, 99, 231-250.
- Dayer, R., Ouellet, J. A., & Saran, N. (2012). Pelvic fixation for neuromuscular scoliosis deformity correction. *Current reviews in musculoskeletal medicine*, 5, 91-101.
- Dearolf III, W. W., Betz, R. R., Vogel, L. C., Levin, J., Clancy, M., & Steel, H. H. (1990). Scoliosis in pediatric spinal cord-injured patients. *Journal of Pediatric Orthopaedics*, 10(2), 214-218.
- Driscoll, S. W., & Skinner, J. (2008). Musculoskeletal complications of neuromuscular disease in children. *Physical Medicine and Rehabilitation Clinics of North America*, 19(1), 163-194.
- Farrar, M. A., & Kiernan, M. C. (2015). The genetics of spinal muscular atrophy: progress and challenges. *Neurotherapeutics*, 12(2), 290-302.
- Graham, H. K., Rosenbaum, P., Paneth, N., Dan, B., Lin, J. P., Damiano, D. L., ... & Lieber, R. L. (2016). Cerebral palsy. *Nature reviews. Disease primers*, 2, 15082.
- Granata, C., MERLINI, L., MAGNI, E., MARINI, M. L., & STAGNI, S. B. (1989). Spinal muscular atrophy: natural history and orthopaedic treatment of scoliosis. *Spine*, 14(7), 760-762.
- Grivas, T. B., Wade, M. H., Negrini, S., O'Brien, J. P., Maruyama, T., Hawes, M. C., . . . Vasiliadis, E. S. (2007). SOSORT consensus paper: school screening for scoliosis. Where are we today? *Scoliosis*, 2, 1-23.
- Halawi, M. J., Lark, R. K., & Fitch, R. D. (2015). Neuromuscular scoliosis: current concepts. *Orthopedics*, 38(6), e452-e456.
- Heidt, C., Hollander, K., Wawrzuta, J., Molesworth, C., Willoughby, K., Thomason, P., . . . Graham, H. (2015). The radiological assessment of pelvic obliquity in cerebral palsy and the impact on hip development. *The bone & joint journal*, 97(10), 1435-1440.
- Houde, S., Filiatrault, M., Fournier, A., Dubé, J., D'Arcy, S., Bérubé, D., ... & Vanasse, M. (2008). Deflazacort use in Duchenne muscular dystrophy: an 8-year follow-up. *Pediatric neurology*, 38(3), 200-206.
- Hsu, J. D., & Quinlivan, R. (2013). Scoliosis in Duchenne muscular dystrophy (DMD). *Neuromuscular Disorders*, 23(8), 611-617.

- Karkenny, A. J., Magee, L. C., Landrum, M. R., Anari, J. B., Spiegel, D., & Baldwin, K. (2021). The variability of pelvic obliquity measurements in patients with neuromuscular scoliosis. *JBJS Open Access*, 6(1), e20.
- Karol, L. A. (2007). Scoliosis in patients with Duchenne muscular dystrophy. *JBJS*, 89(suppl_1), 155-162.
- Kaufmann, P., McDermott, M. P., Darras, B. T., Finkel, R., Kang, P., Oskoui, M., ... & Pediatric Neuromuscular Clinical Research Network for Spinal Muscular Atrophy. (2011). Observational study of spinal muscular atrophy type 2 and 3: functional outcomes over 1 year. *Archives of neurology*, 68(6), 779-786.
- Kerr, T. P., Lin, J. P., Gresty, M. A., Morley, T., & Robb, S. A. (2008). Spinal stability is improved by inducing a lumbar lordosis in boys with Duchenne muscular dystrophy: a pilot study. *Gait & posture*, 28(1), 108-112.
- Kinali, M., Main, M., Eliahoo, J., Messina, S., Knight, R. K., Lehovsky, J., ... & Muntoni, F. (2007). Predictive factors for the development of scoliosis in Duchenne muscular dystrophy. *European Journal of Paediatric Neurology*, 11(3), 160-166.
- Kumar, R., & Singh, S. N. (2003). Spinal dysraphism: trends in northern India. *Pediatric neurosurgery*, 38(3), 133-145.
- Jang, J., Park, Y., Lee, S., Cho, S., Lee, J. C., Hong, S., ... & Ryu, J. S. (2021). The effect of a flexible thoracolumbar brace on neuromuscular scoliosis: A prospective observational study. *Medicine*, 100(32), e26822.
- Lebel, D. E., Corston, J. A., McAdam, L. C., Biggar, W. D., & Alman, B. A. (2013). Glucocorticoid treatment for the prevention of scoliosis in children with Duchenne muscular dystrophy: long-term follow-up. *JBJS*, 95(12), 1057-1061.
- Lonstein, J. E., & Akbarnia, A. (1983). Operative treatment of spinal deformities in patients with cerebral palsy or mental retardation. An analysis of one hundred and seven cases. *JBJS*, 65(1), 43-55.
- Loughenbury, P. R., & Tsirikos, A. I. (2022). Current concepts in the treatment of neuromuscular scoliosis: clinical assessment, treatment options, and surgical outcomes. *Bone & Joint Open*, 3(1), 85-92.
- Mackel, C. E., Jada, A., Samdani, A. F., Stephen, J. H., Bennett, J. T., Baaj, A. A., & Hwang, S. W. (2018). A comprehensive review of the diagnosis and management of congenital scoliosis. *Child's Nervous System*, 34, 2155-2171.
- Master, D. L., Son-Hing, J. P., Poe-Kochert, C., Armstrong, D. G., & Thompson, G. H. (2011). Risk factors for major complications after surgery for neuromuscular scoliosis. *Spine*, 36(7), 564-571.
- Mehta, J., & Gibson, M. (2003). The treatment of neuromuscular scoliosis. *Current Orthopaedics*, 17(4), 313-321.
- Mehta, S., Betz, R., Mulcahey, M. J., McDonald, C., & Vogel, L. (2004). Effect of bracing on paralytic scoliosis secondary to spinal cord injury. *The Journal of Spinal Cord Medicine*, 27(sup1), S88-S92.
- Mesfin, A., Sponseller, P. D., & Leet, A. I. (2012). Spinal muscular atrophy: manifestations and management. *JAAOS-Journal of the American Academy of Orthopaedic Surgeons*, 20(6), 393-401.
- Moe, J. H., & Lonstein, J. E. (1995). Moe's textbook of scoliosis and other spinal deformities. (*No Title*).
- Moon, E. S., Nanda, A., Park, J. O., Moon, S. H., Lee, H. M., Kim, J. Y., ... & Kim, H. S. (2011). Pelvic obliquity in neuromuscular scoliosis: radiologic comparative results of single-stage posterior versus two-stage anterior and posterior approach. *Spine*, 36(2), 146-152.
- Müller, E. B., & Nordwall, A. (1992). Prevalence of scoliosis in children with myelomeningocele in western Sweden. *Spine*, 17(9), 1097-1102.
- Nielsen, E., Andras, L. M., Bellaire, L. L., Fletcher, N. D., Minkara, A., Vitale, M. G., ... & Skaggs, D. L. (2019). Don't you wish you had fused to the pelvis the first time: a comparison of reoperation rate and correction of pelvic obliquity. *Spine*, 44(8), E465-E469.
- Olafsson, Y., Saraste, H., & Al-Dabbagh, Z. (1999). Brace treatment in neuromuscular spine deformity. *Journal of Pediatric Orthopaedics*, 19(3), 376-379.

- Ouellet, J. A., & Arlet, V. (2008). Neuromuscular scoliosis. In *Spinal Disorders: Fundamentals of Diagnosis and Treatment* (pp. 663-692): Springer.
- Qiu, Y., Zhu, F., Wang, B., Yu, Y., Zhu, Z. z., Qian, B. p., & Zhu, L. h. (2009). Clinical etiological classification of scoliosis: report of 1289 cases. *Orthopaedic Surgery*, 1(1), 12-16.
- Piggott, H. A. R. R. Y. (1980). The natural history of scoliosis in myelodysplasia. *The Journal of Bone & Joint Surgery British Volume*, 62(1), 54-58.
- Robinson, D., Galasko, C. S. B., Delaney, C., Williamson, J. B., & Barrie, J. L. (1995). Scoliosis and lung function in spinal muscular atrophy. *European Spine Journal*, 4, 268-273.
- Rowe, D. E., Bernstein, S. M., Riddick, M. F., Adler, F., Emans, J. B., & Gardner-Bonneau, D. (1997). A meta-analysis of the efficacy of non-operative treatments for idiopathic scoliosis. *JBJS*, 79(5), 664-74.
- Russman, B. S. (2007). Spinal muscular atrophy: clinical classification and disease heterogeneity. *Journal of child neurology*, 22(8), 946-951.
- Sandler, A. D. (2010). Children with spina bifida: key clinical issues. *Pediatric Clinics*, 57(4), 879-892.
- Sarwark, J., & Sarwahi, V. (2007). New strategies and decision making in the management of neuromuscular scoliosis. *Orthopedic Clinics of North America*, 38(4), 485-496.
- Shirley, E., Bejarano, C., Clay, C., Fuzzell, L., Leonard, S., & Wysocki, T. (2015). Helping families make difficult choices: creation and implementation of a decision aid for neuromuscular scoliosis surgery. *Journal of Pediatric Orthopaedics*, 35(8), 831-837.
- Sharma, S., Wu, C., Andersen, T., Wang, Y., Hansen, E. S., & Bünger, C. E. (2013). Prevalence of complications in neuromuscular scoliosis surgery: a literature meta-analysis from the past 15 years. *European Spine Journal*, 22, 1230-1249.
- Schur, M., Andras, L. M., Murgai, R., Siddiqui, A. A., Gonsalves, N. R., Sponseller, P. D., . . . Group, G. S. S. (2019). Pelvic obliquity correction in distraction-based growth friendly implants. *Spine deformity*, 7(6), 985-991.
- Schottler, J., Vogel, L. C., & Sturm, P. (2012). Spinal cord injuries in young children: a review of children injured at 5 years of age and younger. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 54(12), 1138-1143.
- Tarrant, R. C., Queally, J. M., O'Loughlin, P. F., Sheeran, P., Moore, D. P., & Kiely, P. J. (2016). Preoperative curves of greater magnitude (> 70) in adolescent idiopathic scoliosis are associated with increased surgical complexity, higher cost of surgical treatment and a delayed return to function. *Irish Journal of Medical Science (1971-)*, 185, 463-471.
- Terjesen, T., Lange, J. E., & Steen, H. (2000). Treatment of scoliosis with spinal bracing in quadriplegic cerebral palsy. *Developmental medicine and child neurology*, 42(7), 448-454.
- Toll, B. J., Samdani, A. F., Janjua, M. B., Gandhi, S., Pahys, J. M., & Hwang, S. W. (2018). Perioperative complications and risk factors in neuromuscular scoliosis surgery. *Journal of Neurosurgery: Pediatrics*, 22(2), 207-213. treatment of spinal deformity in children and adolescents. *Current Orthopaedics*, 20(6), 430-445.
- Tsirikos, A. I., & Baker, A. D. (2006). Spinal muscular atrophy: Classification, aetiology, and
- Tsirikos, A. I., Lipton, G., Chang, W. N., Dabney, K. W., & Miller, F. (2008). Surgical correction of scoliosis in pediatric patients with cerebral palsy using the unit rod instrumentation. *Spine*, 33(10), 1133-1140.
- Tsirikos, A. I. (2010). Development and treatment of spinal deformity in patients with cerebral palsy. *Indian journal of orthopaedics*, 44(2), 148-158.
- Tsirikos, A. I. (2011). (iv) Development and treatment of spinal deformity in patients with neurological or myopathic conditions. *Orthopaedics and Trauma*, 25(6), 425-434.
- Toovey, R., Harvey, A., Johnson, M., Baker, L., & Williams, K. (2017). Outcomes after scoliosis surgery for children with cerebral palsy: a systematic review. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 59(7), 690-698.
- Vialle, R., Delecourt, C., & Morin, C. (2006). Surgical treatment of scoliosis with pelvic obliquity in cerebral palsy: the influence of intraoperative traction. *Spine*, 31(13), 1461-1466.

- Vialle, R., Thévenin-Lemoine, C., & Mary, P. (2013). Neuromuscular scoliosis. *Orthopaedics & Traumatology: Surgery & Research*, 99(1), S124-S139.
- Vogel-Tgetgel, N. D., Kläusler, M., Brunner, R., Camathias, C., & Rutz, E. (2021). Short-term outcome of double-shelled braces in neuromuscular scoliosis. *Archives of orthopaedic and trauma surgery*, 1-8.
- Willoughby, K. L., Ang, S. G., Thomason, P., Rutz, E., Shore, B., Buckland, A. J., ... & Graham, H. K. (2022). Epidemiology of scoliosis in cerebral palsy: A population-based study at skeletal maturity. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 58(2), 295-301.
- Yaman, O., & Dalbayrak, S. (2014). Idiopathic scoliosis. *Turkish neurosurgery*, 24(5).
- Yen, W., Gartenberg, A., & Cho, W. (2021). Pelvic obliquity associated with neuromuscular scoliosis in cerebral palsy: cause and treatment. *Spine deformity*, 9, 1259-1265.

KAYNAKÇA

- Ali, M. M., Loretz, L., Shea, A., Poorvu, E., Robinson, W. P., Schanzer, A., Messina, L. M., ve Baril, D. T. (2013). A contemporary comparative analysis of immediate postoperative prosthesis placement following below-knee amputation. *Annals of vascular surgery*, 27(8), 1146-1153.
- Andringa, A., van de Port, I., ve Meijer, J.-W. (2013). Long-term use of a static hand-wrist orthosis in chronic stroke patients: a pilot study. *Stroke research and treatment*, 2013.
- Barrios-Muriel, J., Romero-Sánchez, F., Alonso-Sánchez, F. J., ve Salgado, D. R. (2020). Advances in orthotic and prosthetic manufacturing: a technology review. *Materials*, 13(2), 295.
- Buckley, J. G., O'Driscoll, D., ve Bennett, S. J. (2002). Postural sway and active balance performance in highly active lower-limb amputees. *American journal of physical medicine & rehabilitation*, 81(1), 13-20.
- Chern, J.-S., Chang, H.-S., Lung, C.-W., Wu, C.-Y., ve Tang, S. F. (2013). Static ankle-foot orthosis improves static balance and gait functions in hemiplegic patients after stroke. 2013 35th Annual International Conference of the IEEE Engineering in Medicine and Biology Society (EMBC),
- Choo, Y. J., ve Chang, M. C. (2021). Commonly used types and recent development of ankle-foot orthosis: A narrative review. *Healthcare*,
- Cutson, T. M., ve Bongioni, D. R. (1996). Rehabilitation of the older lower limb amputee: a brief review. *Journal of the American Geriatrics Society*, 44(11), 1388-1393.
- Dall, P., ve Granat, M. (2001). The function of the reciprocal link in paraplegic orthotic gait. *JPO: Journal of Prosthetics and Orthotics*, 13(1), 10-13.
- Dereshgi, H. A., Dal, H., Demir, D., ve Türe, N. F. (2021). Orthoses: A Systematic Review. *Journal of Smart Systems Research*, 2(2), 135-149.
- Devinuwara, K., Dworak-Kula, A., ve O'Connor, R. J. (2018). Rehabilitation and prosthetics post-amputation. *Orthopaedics and Trauma*, 32(4), 234-240.
- Evans, W. E., Hayes, J. P., ve Vermilion, B. D. (1987). Rehabilitation of the bilateral amputee. *Journal of Vascular Surgery*, 5(4), 589-593.
- Gailey, R. (1998). Rehabilitation of a traumatic lower limb amputee. *Physiotherapy Research International*, 3(4), 239.
- Gailey, R. S., Gaunaurd, I. A., Kirk-Sanchez, N. J., Gard, S. A., ve Kristal, A. (2023). The development and reliability testing of the Functional Lower-Limb Amputee Gait Assessment. *Clinical rehabilitation*, 37(12), 1656-1669.
- Garber, S. L., ve Gregorio, T. L. (1990). Upper extremity assistive devices: Assessment of use by spinal cord-injured patients with quadriplegia. *The American Journal of Occupational Therapy*, 44(2), 126-131.
- Grisales, M. P., Espinosa, K., ve Alzate, N. O. (2022). Prosthetic rehabilitation in a bilateral lower limb pediatric amputee: Case report. *Journal of pediatric rehabilitation medicine*, 15(3), 539-543.
- Havenhill, T. G., Toolan, B. C., ve Draganich, L. F. (2005). Effects of a UCBL orthosis and a calcaneal osteotomy on tibiotalar contact characteristics in a cadaver flatfoot model. *Foot & ankle international*, 26(8), 607-613.
- Hofstad, C. J., Weerdesteyn, V., van der Linde, H., Nienhuis, B., Geurts, A. C., ve Duysens, J. (2009). Evidence for bilaterally delayed and decreased obstacle avoidance responses while walking with a lower limb prosthesis. *Clinical neurophysiology*, 120(5), 1009-1015.
- Hovorka, C., ve Acker, D. (2019). Orthotic Treatment Considerations for Arthritis and Overuse Syndromes in the Upper Limb. In *Atlas of Orthoses and Assistive Devices* (pp. 176-197. e172). Elsevier.
- Ibuki, A., Bach, T., Rogers, D., ve Bernhardt, J. (2010). The effect of tone-reducing orthotic devices on soleus muscle reflex excitability while standing in patients with spasticity following stroke. *Prosthetics and Orthotics International*, 34(1), 46-57.
- Kelley, C., ve DiBello, T. V. (2007). Orthotic assessment for individuals with postpolio syndrome: a classification system. *JPO: Journal of Prosthetics and Orthotics*, 19(4), 109-113.

- Kelly, B. M., Patel, A. T., ve Dodge, C. (2021). Upper limb orthotic devices. In *Braddom's Physical Medicine and Rehabilitation* (pp. 209-228). Elsevier.
- Kent, J., ve Franklyn-Miller, A. (2011). Biomechanical models in the study of lower limb amputee kinematics: a review. *Prosthetics and Orthotics International*, 35(2), 124-139.
- Kobayashi, E., Hiratsuka, K., Haruna, H., Kojima, N., ve Himuro, N. (2022). Efficacy of knee–ankle–foot orthosis on functional mobility and activities of daily living in patients with stroke: A systematic review of case reports. *Journal of Rehabilitation Medicine*, 54.
- Kobayashi, T., Leung, A. K., ve Hutchins, S. W. (2011). Design and effect of ankle-foot orthoses proposed to influence muscle tone: a review. *JPO: Journal of Prosthetics and Orthotics*, 23(2), 52-57.
- Koyuncu, E., Nakipoğlu Yüzer, G., Çam, P., ve Özgirgin, N. (2016). Investigating the status of using lower extremity orthoses recommended to patients with spinal cord injury. *Spinal cord*, 54(11), 996-1000.
- Lee, Y., Her, J. G., Choi, Y., ve Kim, H. (2014). Effect of ankle-foot orthosis on lower limb muscle activities and static balance of stroke patients authors' names. *Journal of physical therapy science*, 26(2), 179-182.
- Morris, C. (2002). A review of the efficacy of lower-limb orthoses used for cerebral palsy. *Developmental medicine and child neurology*, 44(3), 205-211.
- Mulcahey, M. (2008). Upper limb orthoses for the person with spinal cord injury. *AAOS atlas of orthoses and assistive devices. 4th ed. Philadelphia (PA): Mosby/Elsevier*, 203-218.
- Najafi, B., Wrobel, J. S., ve Burns, J. (2014). Mechanism of orthotic therapy for the painful cavus foot deformity. *Journal of foot and ankle research*, 7, 1-9.
- Nikolajsen, L., ve Christensen, K. F. (2015). Phantom limb pain. *Nerves and Nerve Injuries*, 23-34.
- Ošťádal, M., Lišková, J., HADRABA, D., ve Eckhardt, A. (2017). Possible pathogenetic mechanisms and new therapeutic approaches of pes equinovarus. *Physiological research*, 66(3).
- Ounpuu, S., Bell, K., Davis III, R., ve DeLuca, P. (1996). An evaluation of the posterior leaf spring orthosis using joint kinematics and kinetics. *Journal of Pediatric Orthopaedics*, 16(3), 378-384.
- Patzkowsky, J. C., Blanck, R. V., Owens, J. G., Wilken, J. M., Kirk, K. L., Wenke, J. C., Hsu, J. R., ve Consortium, S. T. R. (2012). Comparative effect of orthosis design on functional performance. *JBJS*, 94(6), 507-515.
- Pritchard, K., Edelstein, J., Zubrenic, E., Tsao, L., Pustina, K., Berendsen, M., ve Wafford, E. (2019). Systematic review of orthoses for stroke-induced upper extremity deficits. *Topics in stroke rehabilitation*, 26(5), 389-398.
- Ries, A. J., ve Schwartz, M. H. (2019). Ground reaction and solid ankle–foot orthoses are equivalent for the correction of crouch gait in children with cerebral palsy. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 61(2), 219-225.
- Riveras, M., Ravera, E., Ewins, D., Shaheen, A. F., ve Catalfamo-Formento, P. (2020). Minimum toe clearance and tripping probability in people with unilateral transtibial amputation walking on ramps with different prosthetic designs. *Gait & posture*, 81, 41-48.
- Robinson, C., Major, M. J., Kuffel, C., Hines, K., ve Cole, P. (2015). Orthotic management of the neuropathic foot: an interdisciplinary care perspective. *Prosthetics and Orthotics International*, 39(1), 73-81.
- Rogozinski, B. M., Davids, J. R., Davis III, R. B., Jameson, G. G., ve Blackhurst, D. W. (2009). The efficacy of the floor-reaction ankle-foot orthosis in children with cerebral palsy. *JBJS*, 91(10), 2440-2447.
- Rupp, R., Rohm, M., Schneiders, M., Kreiling, A., ve Müller-Putz, G. R. (2015). Functional rehabilitation of the paralyzed upper extremity after spinal cord injury by noninvasive hybrid neuroprostheses. *Proceedings of the IEEE*, 103(6), 954-968.
- Sahay, P., Prasad, S. K., Anwer, S., Lenka, P., ve Kumar, R. (2014). Efficacy of proprioceptive neuromuscular facilitation techniques versus traditional prosthetic training for improving ambulatory function in transtibial amputees. *Hong Kong Physiotherapy Journal*, 32(1), 28-34.

- Shepherd, C. C., ve Ruzicka, S. H. (1991). Tenodesis brace use by persons with spinal cord injuries. *The American Journal of Occupational Therapy*, 45(1), 81-83.
- Tian, F., Hefzy, M. S., ve Elahinia, M. (2015). State of the art review of Knee–Ankle–Foot orthoses. *Annals of biomedical engineering*, 43, 427-441.
- Totah, D., Menon, M., Jones-Hershinow, C., Barton, K., ve Gates, D. H. (2019). The impact of ankle-foot orthosis stiffness on gait: a systematic literature review. *Gait & posture*, 69, 101-111.
- Tyson, S., Sadeghi-Demneh, E., ve Nester, C. (2013). A systematic review and meta-analysis of the effect of an ankle-foot orthosis on gait biomechanics after stroke. *Clinical rehabilitation*, 27(10), 879-891.
- Uustal, H. (2006). Prosthetics and orthotics. In *Essential Physical Medicine and Rehabilitation* (pp. 101-118). Springer.
- Vogel, L. C., ve Lubicky, J. P. (1995). Ambulation with parapodia and reciprocating gait orthoses in pediatric spinal cord injury. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 37(11), 957-964.
- Yamane, A. (2017). Orthotic prescription. *Atlas of Orthoses and Assistive Devices E-Book*, 1.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı E-Bülteni. (2022). https://www.aile.gov.tr/media/102882/bakanlik_subat_2022_ebulten.pdf, (Erişim Tarihi: 22.05.2024).
- Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2011). Bakım hizmetleri stratejisi ve eylem planı, <https://eyh.aile.gov.tr/yayin-ve-kaynaklar/yayinlar/bakimhizmetleri/bakim-hizmetleri-stratejisi-ve-eylem-planı-2011-%E2%80%932013> (Erişim tarihi: 20. 05. 2024).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2016). Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Merkezde Sunulacak Bakım Hizmetleri. Madde. 2. <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/engelli-bireylere-yonelik-ozel-bakim-merkezleri-yonetmeliği/> (Erişim Tarihi: 22.05.2024).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2016). Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Merkezde Sunulacak Bakım Hizmetleri, Madde. 24/1. <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/engelli-bireylere-yonelik-ozel-bakim-merkezleri-yonetmeliği/> (Erişim Tarihi: 22.05.2024).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2016). Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Madde. 9/1b. <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/engelli-bireylere-yonelik-ozel-bakim-merkezleri-yonetmeliği/> (Erişim Tarihi: 22.05.2024).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2016). Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Madde. 11/1a. <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/engelli-bireylere-yonelik-ozel-bakim-merkezleri-yonetmeliği/> (Erişim Tarihi: 22.05.2024).
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2016). Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği, Madde. 23. <https://www.aile.gov.tr/eyhgm/mevzuat/ulusal-mevzuat/yonetmelikler/engelli-bireylere-yonelik-ozel-bakim-merkezleri-yonetmeliği/> (Erişim Tarihi: 22.05.2024).
- Alpaydın, Y. ve Canel, A. (2011). Aile Eğitimi Programları Üzerine Notlar. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. <http://www.aep.gov.tr/wp-content/uploads/2013/03/aep-uzerinenotlar.pdf> (Erişim Tarihi: 22.05.2024).
- Altuntaş, B. ve Atasü-Topçuoğlu, R. (2016). *Engelli Bakımı: Sosyal Bakım ve Kadın Emeği*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Arıcı, K. (2015). *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- ASHB (2016). Engelli Bireylere Yönelik Özel Bakım Merkezleri Yönetmeliği. <https://kms.kaysis.gov.tr/Home/kurum/24301121> (Erişim Tarihi: 21.05.2024).
- ASHB (2022). Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni Raporu. https://www.aile.gov.tr/media/120191/eyhgm_istatistik_bulteni_eylul2022.pdf (Erişim Tarihi: 21.05.2024).
- Aykanat Girgin, B. ve Balcı S. (2015). Fiziksel Engelli Çocuk Ve Ailesinin Evde Bakım Gereklerini. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(2), 305-317.
- Bahçekapılı, M. (2016). Biyopsikososyal Açından Dinin Engellilik ve Farklı Sağlık Problemleri Üzerindeki Etkisi. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 1, 19-44.
- Bakıma Muhtaç Özürlülere Yönelik Resmî Kurum ve Kuruluşlar Bakım Merkezleri Yönetmeliği, (2006). Madde 2. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060730-2.htm> (Erişim Tarihi: 22.05.2024).
- Doğan, M. (2017). Hastane Örneği Üzerinden Manevî Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetlerine Genel Bir Bakış. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 21(2), 1267-1304.
- Engelli Bireylere Yönelik Gündüz Hizmet Merkezi Rehberi, Rehberi, (2022). [https://www.aile.gov.tr/media/97638/engelli_bireylere_-_yonelik_-_gunduz_-_hizmet_-_merkezi_-_rehberi.pdf] (Erişim Tarihi: 22.05.2024).
- Ergün, M. (2005). Ayrımcılık ve Özürlüler. *Öz-Veri Dergisi*, 3(2), 377-388.
- Genç Y. (2015). Engellilerin Sosyal Sorunları ve Beklentileri. *Sosyal Politika ve Çalışmaları Dergisi*, 35(2), 65-92.

- Genç, Y. ve Çat, G. (2013). Engellilerin istihdamı ve sosyal içerme ilişkisi. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries)*, 8(1), 331-358.
- Gibson, J and O'Connor, R. (2010). Access to Health Care for Disabled People: A Systematic Review. *Social Care and Neurodisability*, 1(3),21-31.
- Goreczny, A. J., Bender, E. E., Caruso, G., and Feinstein, C. S. (2011). Attitudes Toward Individuals With Disabilities: Results of a recent survey and implications of those results. *Research in Developmental Disabilities*, 32 (5), 1596–1609. doi:10.1016/j.ridd.2011.02.005.
- Güler, Z. (2015). Özel Politika Gerektiren Grupların İş Yaşamındaki Sağlık ve Güvenlik Riskleri ile Kontrol Tedbirleri. *Çalışma Dünyası Dergisi*, 3(2),117-134.
- Harrison, J.A., Thomson, R., Banda, H. T., Mbera, G. B., Gregorius. S., Stenberg, B. and Marshall, T. (2020). Access to Health Care for People with Disabilities in Rural Malawi: What Are The Barriers?. *BMC Public Health*, 20(833), 1-17.
- Hayes, A. M., Bulat, J. Disabilities Inclusive Education Systems and Policies Guide for Low- and Middle-Income Countries [Internet]. Research Triangle Park (NC): RTI Press; 2017 Jul. [Box], Characteristics of Inclusive Education. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK554622/box/bc/> doi: 10.3768/rtipress.2017.op.0043.1707 (Erişim Tarihi: 21.05.2024).
- Işıkhani, V. (2018). Kurumda Çalışan Yaşlı Bakım Elemanlarının Bakım Yükünü Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 29 (1), 1-26.
- İçağasıoğlu Çoban, A. (2008). Engellilere Yönelik Hizmetlerin Sunumunda Yaşam Kalitesi Yaklaşımının Önemi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 8(1-2), 47-58.
- Kaçan Softa, H., Uçukoğlu, H. ve Oral, A. (2015). Sağlık Öğrencilerinin Evde Bakım Hizmetlerine Yönelik Görüşleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(4), 563-573.
- Karadağ, G. (2014). Özel Gereksinimi Olan Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Yaşadığı Zorluklar ve Çözüm Önerileri. *TSK Korumucu Hekimlik Bülteni*, 13(6), 491 - 494.
- Kenzhebayeva, A. ve Boylu, Y. (2018). Engelli Bireylerin Seyahat Engellerinden Etkilenmesinde Psikolojik Faktörlerin Önemi. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 1-11.
- Kıran, İ. ve Güçlü, A. (2022). Türkiye’de Evde Sağlık Hizmetlerinin Değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 107-114.
- Köten, E. ve Erdoğan, B. (2014). *Engelli Gençler; Sosyal Dışlanma ve İnternet*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları.
- Limnili, G. ve Özçakar, N. (2013). Evde Sağlık Hizmetlerine Başvuru Özellikleri Ve Beklentiler. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 17(1), 13-17.
- Nazlı, S. (2016). *Aile Danışmanlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ndengeyongoma, A. and Ruel J. (2016). Nurses’ Representations of Caring for Intellectually Disabled Patients and Perceived Needs to Ensure Quality Care. *Journal of Clinical Nursing*, 25(21),3199-3208.
- Özmen, D. ve Çetinkaya, A. (2012). Engelli Çocuğa Sahip Ailelerin Yaşadığı Sorunlar. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*. 28(3),35-49.
- Öztürk, Y. E., Şentürk, Ş. ve Macit, Y. (2017). Evde Bakım Hizmeti Alan Engelli Bireye Sahip Ailelerin Bakım Verme Yüklerinin Belirlenmesi: Amasya Örneği. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 48-67.
- Sango, PN. ve Forrester-Jones, R. (2017). Zihinsel ve Gelişimsel Engelli Kişilerin Maneviyatı ve Sosyal Ağları. *Zihinsel ve Gelişimsel Engellilik Dergisi*, 22 , 1–11. doi: 10.3109/13668250.2017.1310820
- Senghor, D.B., Diop, O. and Sombié, I. (2017). Analysis of The Impact of Healthcare Support Initiatives for Physically Disabled People on Their Access to Care in the City of Saint-Louis, Senegal. *BMC Health Services Research*. ; 17(2), 59.
- Seyyar, A. (2013). *Engelli ve Yaşlı Hizmetlerinde Sosyal Bakım*. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Sheaför, B. W. ve Horejsi, C. J. (2016). D. Baran Çiftçi (Ed.). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- UNESCO, Dünya çocuklarının durumu raporu, (2021). <https://www.unicefturk.org/yazi/unicef-dunyanin-en-dezavantajlicocuklarini-yoksulluk-egitimsizlik-ve-erken-olumler-bekliyor> (Erişim tarihi: 20.05.2024).

- Ünal, C. (2012), *Özürlülerin Sosyal Güvenlik Hakları*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ünal, N. (2009). Zihinsel Engelli Çocukların Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları ile Normal Gelişim Gösteren Çocukların Zihinsel Engelli Kardeşlerine Yönelik Davranışlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi (Çocuk Gelişimi ve Eğitimi).
- Ünver H. (2016) Ulaşılabilirliğin Tarihi Kentsel Alanın Kimliği ve Yarışabilirliğine Etkisi. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi* 4(1),144-156.

KAYNAKÇA

- Baille, G., Perez, T., Devos, D., Deken, V., Defebvre, L., & Moreau, C. (2018). Early occurrence of inspiratory muscle weakness in Parkinson's disease. *PLoS One*, *13*(1), e0190400.
- Belli, S., Prince, I., Savio, G., Paracchini, E., Cattaneo, D., Bianchi, M., . . . Balbi, B. (2021). Airway clearance techniques: the right choice for the right patient. *Frontiers in medicine*, *8*, 544826.
- Black, L. F., & Hyatt, R. E. (1969). Maximal respiratory pressures: normal values and relationship to age and sex. *American review of respiratory disease*, *99*(5), 696-702.
- Borders, J. C., & Troche, M. S. (2022). Voluntary cough effectiveness and airway clearance in neurodegenerative disease. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, *65*(2), 431-449.
- Chatwin, M., Toussaint, M., Gonçalves, M. R., Sheers, N., Mellies, U., Gonzales-Bermejo, J., . . . Hov, B. (2018). Airway clearance techniques in neuromuscular disorders: a state of the art review. *Respiratory medicine*, *136*, 98-110.
- Cho, P. S., Birring, S. S., Fletcher, H. V., & Turner, R. D. (2019). Methods of cough assessment. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology: In Practice*, *7*(6), 1715-1723.
- Choi, J. Y., Rha, D.-w., & Park, E. S. (2016). Change in pulmonary function after incentive spirometer exercise in children with spastic cerebral palsy: a randomized controlled study. *Yonsei Medical Journal*, *57*(3), 769.
- DellaBadia, K., & Tauber, D. (2021). Respiratory concerns in children with medical complexity. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care*, *51*(9), 101072.
- Drakopanagiotakis, F., Bonelis, K., Steiropoulos, P., Tsipsios, D., Sousanidou, A., Christidi, F., . . . Takou, C.-M. (2024). Pulmonary Function Tests Post-Stroke. Correlation between Lung Function, Severity of Stroke, and Improvement after Respiratory Muscle Training. *Neurology International*, *16*(1), 139-161.
- Enright, P. L. (2003). The six-minute walk test. *Respiratory care*, *48*(8), 783-785.
- Ezeugwu, V. E., Olaogun, M., Mbada, C. E., & Adedoyin, R. (2013). Comparative Lung function performance of stroke survivors and age-matched and sex-matched controls. *Physiotherapy Research International*, *18*(4), 212-219.
- Garcia-Aymerich, J., & Pitta, F. (2014). Promoting regular physical activity in pulmonary rehabilitation. *Clinics in chest medicine*, *35*(2), 363-368.
- Haisma, J., Van Der Woude, L., Stam, H., Bergen, M., Sluis, T., & Bussmann, J. (2006). Physical capacity in wheelchair-dependent persons with a spinal cord injury: a critical review of the literature. *Spinal cord*, *44*(11), 642-652.
- Hill, K., Patman, S., & Brooks, D. (2010). Effect of airway clearance techniques in patients experiencing an acute exacerbation of chronic obstructive pulmonary disease: a systematic review. *Chronic respiratory disease*, *7*(1), 9-17.
- Holland, A. E., Cox, N. S., Houchen-Wolloff, L., Rochester, C. L., Garvey, C., ZuWallack, R., . . . Yawn, B. P. (2021). Defining modern pulmonary rehabilitation. An official American Thoracic Society workshop report. *Annals of the American Thoracic Society*, *18*(5), e12-e29.
- Janssens, J.-P., Adler, D., Iancu Ferfoglia, R., Poncet, A., Genton Graf, L., Leuchter, I., . . . Héritier Barras, A.-C. (2019). Assessing inspiratory muscle strength for early detection of respiratory failure in motor neuron disease: should we use MIP, SNIP, or both? *Respiration*, *98*(2), 114-124.
- Kesebir, J., Celik, R. G. G., Zenginler, Y., Yüksel, B., Sen, A., & Akinci, B. (2024). Do proprioceptive neuromuscular facilitation techniques improve respiratory parameters and swallowing in people with multiple sclerosis: A randomized-controlled study. *Multiple Sclerosis and Related Disorders*, *85*, 105534.
- Kuo, D. Z., Houtrow, A. J., & Disabilities, C. o. C. W. (2016). Recognition and management of medical complexity. *Pediatrics*, *138*(6), e20163021.
- Lapin, C. D. (2002). Airway physiology, autogenic drainage, and active cycle of breathing. *Respiratory care*, *47*(7), 778-785.
- Lester, M. K., & Flume, P. A. (2009). Airway-clearance therapy guidelines and implementation. *Respiratory care*, *54*(6), 733-753.
- Mahon, M., & Kibirige, M. (2004). Patterns of admissions for children with special needs to the paediatric assessment unit. *Archives of Disease in Childhood*, *89*(2), 165-169.

- McConnell, A. (2013). *Respiratory muscle training: theory and practice*: Elsevier Health Sciences.
- Menezes, K. K., Avelino, P. R., Alvarenga, M. T., & Nascimento, L. R. (2024). Inspiratory Training for Improving Respiratory Strength, Pulmonary Function, and Walking in Cerebral Palsy: A Meta-Analysis. *Pediatric Physical Therapy*, 36(2), 207-215.
- Myers, T. R. (2007). Positive expiratory pressure and oscillatory positive expiratory pressure therapies. *Respiratory care*, 52(10), 1308-1327.
- Nici, L., Singh, S. J., Holland, A. E., & ZuWallack, R. L. (2019). Opportunities and challenges in expanding pulmonary rehabilitation into the home and community. *American journal of respiratory and critical care medicine*, 200(7), 822-827.
- Obrusnikova, I., Firkin, C. J., & Farquhar, W. B. (2022). A systematic review and meta-analysis of the effects of aerobic exercise interventions on cardiorespiratory fitness in adults with intellectual disability. *Disability and Health Journal*, 15(1), 101185.
- Organization, W. H. (2007). *International Classification of Functioning, Disability, and Health: Children & Youth Version: ICF-CY*: World Health Organization.
- Pellegrino, R., Viegi, G., Brusasco, V., Crapo, R. O., Burgos, F., Casaburi, R., . . . Hankinson, J. (2005). Interpretative strategies for lung function tests. *European Respiratory Journal*, 26(5), 948-968.
- Proesmans, M. (2016). Respiratory illness in children with disability: a serious problem? *Breathe*, 12(4), e97-e103.
- Proesmans, M., Vreys, M., Huenaearts, E., Haest, E., Coremans, S., Vermeulen, F., & Feys, H. (2015). Respiratory morbidity in children with profound intellectual and multiple disability. *Pediatric Pulmonology*, 50(10), 1033-1038.
- Reddihough, D., Baikie, G., & Walstab, J. (2001). Cerebral palsy in Victoria, Australia: mortality and causes of death. *Journal of paediatrics and child health*, 37(2), 183-186.
- Sales de Campos, P., Olsen, W. L., Wymer, J. P., & Smith, B. K. (2023). Respiratory therapies for amyotrophic lateral sclerosis: a state of the art review. *Chronic respiratory disease*, 20, 14799731231175915.
- Seddon, P., & Khan, Y. (2003). Respiratory problems in children with neurological impairment. *Archives of Disease in Childhood*, 88(1), 75-78.
- Spruit, M. A., Singh, S. J., Garvey, C., ZuWallack, R., Nici, L., Rochester, C., . . . Man, W. D.-C. (2013). An official American Thoracic Society/European Respiratory Society statement: key concepts and advances in pulmonary rehabilitation. *American journal of respiratory and critical care medicine*, 188(8), e13-e64.
- Standley, D. (2016). Respiratory care in people with PMLD and complex physical disability. *PMLD Link*, 28(3), 23-28.
- Taiwo, O. A., & Cain, H. C. (2002). Pulmonary impairment and disability. *Clinics in chest medicine*, 23(4), 841-851.
- Trollor, J. N., Salomon, C., & Franklin, C. (2016). Prescribing psychotropic drugs to adults with an intellectual disability. *Australian prescriber*, 39(4), 126.
- Troosters, T., Gosselink, R., & Decramer, M. (2005). Respiratory muscle assessment. *European respiratory monograph*, 31, 57.
- Ubuane, P. O., Animasahun, B. A., Ajiboye, O. A., Kayode-Awe, M. O., Ajayi, O. A., & Njokanna, F. O. (2018). The historical evolution of the six-minute walk test as a measure of functional exercise capacity: a narrative review. *Journal of xiangya medicine*, 3.
- Verin, E., Delafosse, C., Straus, C., Morélot-Panzini, C., Avdeev, S., Derenne, J.-P., & Similowski, T. (2001). Effects of muscle group recruitment on sniff transdiaphragmatic pressure and its components. *European journal of applied physiology*, 85, 593-598.
- Volsko, T. A. (2013). Airway clearance therapy: finding the evidence. *Respiratory care*, 58(10), 1669-1678.
- Watson, K., Egerton, T., Sheers, N., Retica, S., McGaw, R., Clohessy, T., . . . Berlowitz, D. J. (2022). Respiratory muscle training in neuromuscular disease: a systematic review and meta-analysis. *European Respiratory Review*, 31(166).
- Woods, A., Gustafson, O., Williams, M., & Stiger, R. (2023). The effects of inspiratory muscle training on inspiratory muscle strength, lung function and quality of life in adults with spinal cord injuries: a systematic review and Meta-analysis. *Disability and Rehabilitation*, 45(17), 2703-2714.

KAYNAKÇA

- Artero, S., Touchon, J., ve Ritchie, K. (2001). Disability and mild cognitive impairment: a longitudinal population-based study. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 16(11), 1092-1097.
- Barnes, D.E., ve Yaffe, K. (2011). The projected effect of risk factor reduction on Alzheimer's disease prevalence. *The Lancet Neurology*, 10(9), 819-828.
- Berlucchi, G. (2011). Brain plasticity and cognitive neurorehabilitation. *Neuropsychological rehabilitation*, 21(5), 560-578.
- Berry, R.R., ve Lai, B. (2014). The emerging role of technology in cognitive-behavioral therapy for anxious youth: A review. *Journal of rational-emotive & cognitive-behavior therapy*, 32, 57-66.
- Boulos, M.E., Colella, B., Meusel, L.A., Sharma, B., Peter, M.K., Worthington, T., ve Green, R.E. (2024). Feasibility of group telerehabilitation for individuals with chronic acquired brain injury: integrating clinical care and research. *Disability and Rehabilitation*, 46(4), 750-762.
- Caeyenberghs, K., Clemente, A., Imms, P., Egan, G., Hocking, D. R., Leemans, A., ve Wilson, P. H. (2018). Evidence for training-dependent structural neuroplasticity in brain-injured patients: a critical review. *Neurorehabilitation and Neural Repair*, 32(2), 99-114.
- Cano Porras, D., Sharon, H., Inzelberg, R., Ziv-Ner, Y., Zeilig, G., & Plotnik, M. (2019). Advanced virtual reality-based rehabilitation of balance and gait in clinical practice. *Therapeutic advances in chronic disease*, 10, 2040622319868379.
- Cassilhas, R. C., Tufik, S., ve De Mello, M. T. (2016). Physical exercise, neuroplasticity, spatial learning and memory. *Cellular and molecular life sciences*, 73, 975-983.
- Cho, H. Y., Kim, K. T., ve Jung, J. H. (2016). Effects of neurofeedback and computer-assisted cognitive rehabilitation on relative brain wave ratios and activities of daily living of stroke patients: A randomized control trial. *Journal of Physical Therapy Science*, 28(7), 2154-2158.
- Cogollor, J. M., Rojo-Lacal, J., Hermsdörfer, J., Ferre, M., Waldmeyer, M. T. A., Giachritsis, C., ve Sebastián, J. M. (2018). Evolution of cognitive rehabilitation after stroke from traditional techniques to smart and personalized home-based information and communication technology systems: literature review. *JMIR rehabilitation and assistive technologies*, 5(1), e8548.
- Draaisma, L. R., Wessel, M. J., ve Hummel, F. C. (2020). Neurotechnologies as tools for cognitive rehabilitation in stroke patients. *Expert review of neurotherapeutics*, 20(12), 1249-1261.
- Frank Lopresti, E., Mihailidis, A., ve Kirsch, N. (2004). Assistive technology for cognitive rehabilitation: State of the art. *Neuropsychological rehabilitation*, 14(1-2), 5-39.
- Ge, S., Zhu, Z., Wu, B., ve McConnell, E. S. (2018). Technology-based cognitive training and rehabilitation interventions for individuals with mild cognitive impairment: a systematic review. *BMC geriatrics*, 18, 1-19.
- Giggins, O. M., Persson, U. M., ve Caulfield, B. (2013). Biofeedback in rehabilitation. *Journal of neuroengineering and rehabilitation*, 10, 1-11.
- Harley, J. P., Allen, C., Braciszewski, T. L., Cicerone, K. D., Dahlberg, C., ve Evans, S. (1992). Guidelines for cognitive rehabilitation. *Neuro Rehabilitation*, 2, 62-67.
- Huebner, E. A., ve Strittmatter, S. M. (2009). Axon regeneration in the peripheral and central nervous systems. *Cell biology of the axon*, 305-360.
- Joubert, S., Tannou, T., ve Maquestiaux, F. (2022). Errorless learning in cognitive rehabilitation of Alzheimer's disease and primary progressive aphasia. *Gériatrie et Psychologie Neuropsychiatrie du Vieillessement*, 20(4), 506-514.
- Kim, H., Lee, J., Chang, S. M., ve Kim, B. S. (2022). Effects of a cognitive rehabilitation program based on mnemonic skills and memory compensatory strategies for older adults: a pilot study. *Medicine*, 101(31), e29581.
- Kusec, A., Velikonja, D., DeMatteo, C., ve Harris, J. E. (2019). Motivation in rehabilitation and acquired brain injury: can theory help us understand it?. *Disability and Rehabilitation*, 41(19), 2343-2349.
- Lee, J., Yeom, I., Chung, M. L., Kim, Y., Yoo, S., ve Kim, E. (2022). Use of mobile apps for self-care in people with parkinson disease: systematic review. *JMIR mHealth and uHealth*, 10(1), e33944.

- Lo Presti, D., Santucci, F., Massaroni, C., Formica, D., Setola, R., ve Schena, E. (2021). A multi-point heart rate monitoring using a soft wearable system based on fiber optic technology. *Scientific reports*, 11(1), 21162.
- Lövdén, M., Brehmer, Y., Li, S. C., ve Lindenberger, U. (2012). Training-induced compensation versus magnification of individual differences in memory performance. *Frontiers in human neuroscience*, 6, 141.
- Machado, F. R. C., Antunes, P. P., de Moura Souza, J., Levandowski, D. C., ve de Oliveira Jr, A. A. (2014). Virtual reality technology for rehabilitation of cerebral palsy: a literature review. *Temas em Psicologia*, 22(3), 565-577.
- Maggio, M. G., De Luca, R., Manuli, A., ve Calabro, R. S. (2020). The five 'W' of cognitive telerehabilitation in the Covid-19 era. *Expert Review of Medical Devices*, 17(6), 473-475.
- Manenti, R., Gobbi, E., Baglio, F., Macis, A., Ferrari, C., Pagnoni, I., ... ve Cotelli, M. (2020). Effectiveness of an innovative cognitive treatment and telerehabilitation on subjects with mild cognitive impairment: a multicenter, randomized, active-controlled study. *Frontiers in aging neuroscience*, 12, 585988.
- Mendella, P. D., Burton, C. Z., Tasca, G. A., Roy, P., Louis, L. S., ve Twamley, E. W. (2015). Compensatory cognitive training for people with first-episode schizophrenia: results from a pilot randomized controlled trial. *Schizophrenia research*, 162(1-3), 108-111.
- Mohamed, A. O., Silva, M. P. D., Courboulay, V., A history of eye gaze tracking. Tech. Rep. 2008: 1-17
- Mozelius, P., Ahmad, A., ve Ahlin, K. (2020). The Use of Virtual Reality Applications in Stroke Rehabilitation for Older Adults: *Technology Enhanced Relearning*. In ICT4AWE (pp. 145-155).
- Munsell, M., De Oliveira, E., Saxena, S., Godlove, J., ve Kiran, S. (2020). Closing the digital divide in speech, language, and cognitive therapy: cohort study of the factors associated with technology usage for rehabilitation. *Journal of Medical Internet Research*, 22(2), e16286
- Negrini, S. (2017). The possibilities and challenges of "rehabilitation 2030: a call for action" by the World Health Organization: a unique opportunity not to be missed. *European Journal of physical and rehabilitation Medicine*, 53(2), 169-172.
- Nejati, V. (2022). Principles of cognitive rehabilitation. Elsevier.
- Pellegrino, L. D., Peters, M. E., Lyketsos, C. G., ve Marano, C. M. (2013). Depression in cognitive impairment. *Current psychiatry reports*, 15, 1-8.
- Péran, P., Nemmi, F., Dutilleul, C., Finamore, L., Caravasso, C. F., Troisi, E., ... ve Grasso, M. G. (2020). Neuroplasticity and brain reorganization associated with positive outcomes of multidisciplinary rehabilitation in progressive multiple sclerosis: a fMRI study. *Multiple Sclerosis and Related Disorders*, 42, 102127.
- Pilch A. (2011). Motivational predictors of successful rehabilitation in elderly patients. *Physiotherapy*; 19: 17-25.
- Przewoźnik, D. A., Rajtar-Zembaty, A., ve Starowicz-Filip, A. (2015). The influence of cognitive, emotional and social factors on motivation for rehabilitation in patients after stroke. *Neuropsychiatria i Neuropsychologia/Neuropsychiatry and Neuropsychology*, 10(2), 64-68.
- Rabinowitz, A. R., Juengst, S. B., ve Bergquist, T. F. (2022). *Mobile Technology for Cognitive Rehabilitation*. In *Neurorehabilitation Technology* (pp. 549-561). Cham: Springer International Publishing.
- Rego, P. A., Rocha, R., Faria, B. M., Reis, L. P., ve Moreira, P. M. (2017). A serious games platform for cognitive rehabilitation with preliminary evaluation. *Journal of medical systems*, 41, 1-15.
- Saperstein, A. M., Fiszdon, J. M., ve Bell, M. D. (2011). Intrinsic motivation as a predictor of work outcome after vocational rehabilitation in schizophrenia. *The Journal of nervous and mental disease*, 199(9), 672-677.
- Schmitter-Edgecombe, M., ve Dyck, D. G. (2014). Cognitive rehabilitation multi-family group intervention for individuals with mild cognitive impairment and their care-partners. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 20(9), 897-908.
- Siebert, R. J., ve Levack, W. M. (Eds.). (2014). *Rehabilitation goal setting: theory, practice and evidence*. CRC press.

- Siebert, R. J., ve Taylor, W. J. (2004). Theoretical aspects of goal-setting and motivation in rehabilitation. *Disability and rehabilitation*, 26(1), 1-8.
- Stevens, C., ve Neville, H. (2006). Neuroplasticity as a double-edged sword: Deaf enhancements and dyslexic deficits in motion processing. *Journal of cognitive neuroscience*, 18(5), 701-714.
- Taupin, P. (2006). Adult neurogenesis and neuroplasticity. *Restorative neurology and neuroscience*, 24(1), 9-15.
- Thongbupa, S., Harnirattaisai, T., & Muengtaweepongsa, S. (2020). The Effects of a Family Participation Program in Cognitive Rehabilitation on the Functional Outcomes among Acute Stroke Patients: Preliminary Analysis. *Science & Technology Asia*, 19-28.
- Thornton, K. E., ve Carmody, D. P. (2008). Efficacy of traumatic brain injury rehabilitation: Interventions of QEEG-guided biofeedback, computers, strategies, and medications. *Applied Psychophysiology and Biofeedback*, 33, 101-124.
- Twamley, E. W., Burton, C. Z., ve Vella, L. (2011). Compensatory cognitive training for psychosis: who benefits? Who stays in treatment?. *Schizophrenia bulletin*, 37(2), S55-S62.
- Twamley, E. W., Thomas, K. R., Gregory, A. M., Jak, A. J., Bondi, M. W., Delis, D. C., ve Lohr, J. B. (2015). CogSMART compensatory cognitive training for traumatic brain injury: effects over 1 year. *The Journal of Head Trauma Rehabilitation*, 30(6), 391-401.
- Warraich, Z., ve Kleim, J. A. (2010). Neural plasticity: the biological substrate for neurorehabilitation. *Pm&r*, 2(12), 208-219.
- Wu, R., Li, A., Xue, C., Chai, J., Qiang, Y., Zhao, J., ve Wang, L. (2023). Screening for mild cognitive impairment with speech interaction based on virtual reality and wearable devices. *Brain Sciences*, 13(8), 1222.

KAYNAKÇA

- Agarwal, A., ve Verma, I. (2012). Cerebral Palsy in Children: An Overview. *Journal of clinical orthopaedics and trauma*, 3(2), 77–81. <https://doi.org/10.1016/j.jcot.2012.09.001>
- Aisen, M. L., Kerkovich, D., Mast, J., Mulroy, S., Wren, T. A., Kay, R. M., ve Rethlefsen, S. A. (2011). Cerebral Palsy: Clinical Care and Neurological Rehabilitation. *The Lancet. Neurology*, 10(9), 844–852. [https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(11\)70176-4](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(11)70176-4)
- Amelio, E., ve Manganotti, P. (2010). Effect of Shock Wave Stimulation on Hypertonic Plantar Flexor Muscles in Patients with Cerebral Palsy: A Placebo-Controlled Study. *Journal of rehabilitation medicine*, 42(4), 339–343. <https://doi.org/10.2340/16501977-0522>
- Arslan, C., Ünsal, E., Sezer, K. Ş., & Tarakçı, D. (2020). Serebral Palsili Çocuklarda Yapılandırılmış Nörogelişimsel Tedavi ve Duyu Bütünleme Yaklaşımlarının Oturma Dengesi Üzerine Etkisinin Araştırılması. *Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 107-116.
- Arslan, S. S., Ilgaz, F., Demir, N., & Karaduman, A. A. (2017). Yutma Bozukluğu Olan Serebral Palsili Çocuklarda Büyüme Yetersizliği ve Beslenme Şeklinin Ebeveynlerin Kaygı Durumu Üzerindeki Etkisi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 45(1), 28-34.
- Beckers, L. W., Schnackers, M. L., Janssen-Potten, Y. J., Kleijnen, J., & Steenbergen, B. (2017). Feasibility and Effect of Home-Based Therapy Programmes for Children with Cerebral Palsy: A Protocol for A Systematic Review. *BMJ open*, 7(2), e013687. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2016-013687>
- Brennan, D., Tindall, L., Theodoros, D., Brown, J., Campbell, M., Christiana, D., Smith, D., Cason, J., & Lee, A. (2010). A Blueprint for Telerehabilitation Guidelines. *International journal of telerehabilitation*, 2(2), 31–34. <https://doi.org/10.5195/ijt.2010.6063>
- Brændvik, S. M., Roeleveld, K., Andersen, G. L., Raftemo, A. E., Ramstad, K., Majkic-Tajsc, J., Lamvik, T., Lund, B., Follstad, T., ve Vik, T. (2017). The WE-Study: Does Botulinum Toxin A Make Walking Easier in Children with Cerebral Palsy?: Study Protocol for A Randomized Controlled Trial. *Trials*, 18(1), 58. <https://doi.org/10.1186/s13063-016-1772-8>
- Bursalı, A., ve Güngör, S. (2021). Serebral Palsi ve Aile (Anne, Kıdemli Ortopedi ve Travmatoloji Uzmanı ile Psikolog Gözüyle Serebral Palsi). *TOTBİD Dergisi*, 20: 362–365. <https://doi.org/10.14292/totbid.dergisi.2021.60>
- Büyükcavcı, R., Büyükcavcı M.A., ve Aktürk, S. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporunda Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Hekiminin Rolü. *Anadolu Klin.* 2022;27(3):275-80. <https://doi.org/10.21673/anadoluklin.1080152>
- Chen, K., Ren, Y., Gaebler-Spira, D., ve Zhang, L. Q. (2014). Home-Based Tele-Assisted Robotic Rehabilitation of Joint Impairments in Children with Cerebral Palsy. *Annual International Conference of the IEEE Engineering in Medicine and Biology Society. IEEE Engineering in Medicine and Biology Society. Annual International Conference*, 2014, 5288–5291. <https://doi.org/10.1109/EMBC.2014.6944819>
- Chicoine, M. R., Park, T. S., ve Kaufman, B. A. (1997). Selective Dorsal Rhizotomy and Rates of Orthopedic Surgery in Children with Spastic Cerebral Palsy. *Journal of neurosurgery*, 86(1), 34–39. <https://doi.org/10.3171/jns.1997.86.1.0034>
- Damiano, D. L., ve Longo, E. (2021). Early İntervention Evidence for İnfants with or at Risk for Cerebral Palsy: An Overview of Systematic Reviews. *Developmental medicine and child neurology*, 63(7), 771–784. <https://doi.org/10.1111/dmcn.14855>
- Demers, M., Martinie, O., Winstein, C., ve Robert, M. T. (2020). Active Video Games and Low-Cost Virtual Reality: An Ideal Therapeutic Modality for Children with Physical Disabilities During A Global Pandemic. *Frontiers in neurology*, 11, 601898. <https://doi.org/10.3389/fneur.2020.601898>
- Elkamil AI, Andersen GL, Skranes J, Lamvik T., ve Vik T. Botulinum Neurotoxin Treatment in Children with Cerebral Palsy: A Population-Based Study in Norway. *Eur J Paediatr Neurol.* 2012;16(5):522–527. doi: 10.1016/j.ejpn.2012.01.008.
- Erhan, B., & Turna, I. F. (2019). Serebral Palside Spastisite Yönetimi. *Türkiye Klinikleri Physical Medicine Rehabilitation-Special Topics*, 12(2), 41-47.

- Gibson, N., Blackmore, A. M., Chang, A. B., Cooper, M. S., Jaffe, A., Kong, W. R., Langdon, K., Moshovis, L., Pavleski, K., ve Wilson, A. C. (2021). Prevention and Management of Respiratory Disease in Young People with Cerebral Palsy: Consensus Statement. *Developmental medicine and child neurology*, 63(2), 172–182. <https://doi.org/10.1111/dmcn.14640>
- Golomb, M. R., McDonald, B. C., Warden, S. J., Yonkman, J., Saykin, A. J., Shirley, B., Huber, M., Rabin, B., Abdelbaky, M., Nwosu, M. E., Barkat-Masih, M., ve Burdea, G. C. (2010). In-Home Virtual Reality Videogame Telerehabilitation in Adolescents with Hemiplegic Cerebral Palsy. *Archives of physical medicine and rehabilitation*, 91(1), 1–8.e1. <https://doi.org/10.1016/j.apmr.2009.08.153>
- Graham, D., Paget, S. P., ve Wimalasundera, N. (2019). Current Thinking in the Health Care Management of Children with Cerebral Palsy. *Medical Journal of Australia*, 210(3), 129-135.
- Graham, H. K., Rosenbaum, P., Paneth, N., Dan, B., Lin, J. P., Damiano, D. L., Becher, J. G., Gaebler-Spira, D., Colver, A., Reddihough, D. S., Crompton, K. E., & Lieber, R. L. (2016). Cerebral Palsy. *Nature reviews. Disease primers*, 2, 15082. <https://doi.org/10.1038/nrdp.2015.82>
- Gulati, S., & Sondhi, V. (2018). Cerebral Palsy: An Overview. *Indian journal of pediatrics*, 85(11), 1006–1016. <https://doi.org/10.1007/s12098-017-2475-1>
- Gül Uçar, Ş. (2024). Serebral Palsili Çocuklarda Yoga Egzersizlerinin Fiziksel Uygunluğa ve Günlük Yaşam Aktivitelerindeki Fonksiyonel Bağımsızlığa Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi
- Günay, H. (2018). Serebral Palside Ortopedik Klinik Bakı ve Testler. *TOTBİD Dergisi*, 17:446–452. <https://doi.org/10.14292/totbid.dergisi.2018.58>
- Hareb, F., Bertoncelli, C. M., Rosello, O., Rampal, V., & Solla, F. (2020). Botulinum Toxin in Children with Cerebral Palsy: An Update. *Neuropediatrics*, 51(1), 1–5. <https://doi.org/10.1055/s-0039-1694988>
- Ivanova E., Krause A., Schaliche M., Schellhardt F., Jankowski N., Achner J., Schmidt H., Joebges M., Kruger J. Let's Do This Together: Bi-Manu-Interact, A Novel Device for Studying Human Haptic Interactive Behavior. *IEEE Int. Conf. Rehabil. Robot.* 2017;2017:708–713. doi: 10.1109/icorr.2017.8009331.
- Kayıran, M.E. (2023). Serebral Palsili Çocuklarda Aile Eğitiminin Çocuklarda Fonksiyonel Düzey ve Aktivite Seviyesi ile Aileler Üzerine Etkisi. Doktora Tezi. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Koman, L. A., Smith, B. P., Williams, R., Richardson, R., Naughton, M., Griffin, L., & Evans, P. (2013). Upper Extremity Spasticity in Children with Cerebral Palsy: A Randomized, Double-Blind, Placebo-Controlled Study Of The Short-Term Outcomes Of Treatment With Botulinum A Toxin. *The Journal of hand surgery*, 38(3), 435–46.e1. <https://doi.org/10.1016/j.jhsa.2012.12.019>
- Levac, D., Rivard, L., & Missiuna, C. (2012). Defining The Active Ingredients of Interactive Computer Play Interventions for Children with Neuromotor Impairments: A Scoping Review. *Research in developmental disabilities*, 33(1), 214–223. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2011.09.007>
- Lin, Y., Wang, G., & Wang, B. (2018). Rehabilitation Treatment Of Spastic Cerebral Palsy With Radial Extracorporeal Shock Wave Therapy And Rehabilitation Therapy. *Medicine*, 97(51), e13828. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000013828>
- Liu, S. S., Richman, J. M., Thirlby, R. C., & Wu, C. L. (2006). Efficacy Of Continuous Wound Catheters Delivering Local Anesthetic For Postoperative Analgesia: A Quantitative And Qualitative Systematic Review Of Randomized Controlled Trials. *Journal of the American College of Surgeons*, 203(6), 914–932. <https://doi.org/10.1016/j.jamcollsurg.2006.08.007>
- Llamas-Ramos, R., Sánchez-González, J. L., & Llamas-Ramos, I. (2022). Robotic Systems for the Physiotherapy Treatment of Children with Cerebral Palsy: A Systematic Review. *International journal of environmental research and public health*, 19(9), 5116. <https://doi.org/10.3390/ijerph19095116>
- Makki, D., Duodu, J., & Nixon, M. (2014). Prevalence and Pattern Of Upper Limb Involvement İn Cerebral Palsy. *Journal of children's orthopaedics*, 8(3), 215–219. <https://doi.org/10.1007/s11832-014-0593-0>

- Marchal-Crespo L., Reinkensmeyer D.J. Review of Control Strategies For Robotic Movement Training After Neurologic Injury. *J. Neuroeng. Rehabil.* 2009;6:20. doi: 10.1186/1743-0003-6-20.
- Marrades-Caballero, E., Santonja-Medina, C. S., Sanz-Mengibar, J. M., & Santonja-Medina, F. (2018). Neurologic Music Therapy in Upper-Limb Rehabilitation in Children with Severe Bilateral Cerebral Palsy: A Randomized Controlled Trial. *European journal of physical and rehabilitation medicine*, 54(6), 866–872. <https://doi.org/10.23736/S1973-9087.18.04996-1>
- Meneses Castaño, C., Penagos, P., & Yamile Jaramillo, B. (2023). Efectividad De La Tecnología Robótica Y La Realidad Virtual Para La Rehabilitación De La Función Motora En La Parálisis Cerebral. Revisión Sistemática [Effectiveness Of Robotic Technology And Virtual Reality For The Rehabilitation Of Motor Function In Cerebral Palsy. Systematic Review]. *Rehabilitacion*, 57(3), 100752. <https://doi.org/10.1016/j.rh.2022.07.001>
- Milcan, A. Serebral Palside Omurganın Tutulmasının Cerrahi Tedavisi. Milcan A, editör. Serebral Palside Ortopedik Yaklaşımlar. 1. Baskı. Ankara: *Türkiye Klinikleri*; 2023. s.35-9.
- Moll, F., Kessel, A., Bonetto, A., Stresow, J., Hertel, M., Dudda, M., & Adermann, J. (2022). Use of Robot-Assisted Gait Training in Pediatric Patients with Cerebral Palsy in an Inpatient Setting-A Randomized Controlled Trial. *Sensors (Basel, Switzerland)*, 22(24), 9946. <https://doi.org/10.3390/s22249946>
- Multani, I., Manji, J., Hastings-Ison, T., Khot, A., & Graham, K. (2019). Botulinum Toxin in the Management of Children with Cerebral Palsy. *Paediatric drugs*, 21(4), 261–281. <https://doi.org/10.1007/s40272-019-00344-8>
- Muthusamy, K., Recktenwall, S. M., Friesen, R. M., Zuk, J., Gralla, J., Miller, N. H., Galinkin, J. L., & Chang, F. M. (2010). Effectiveness of An Anesthetic Continuous-Infusion Device in Children with Cerebral Palsy Undergoing Orthopaedic Surgery. *Journal of pediatric orthopedics*, 30(8), 840–845. <https://doi.org/10.1097/BPO.0b013e3181f59f53>
- Nilsson, S., Johansson, G., Enskär, K., & Himmelmann, K. (2011). Massage Therapy In Post-Operative Rehabilitation of Children and Adolescents With Cerebral Palsy - A Pilot Study. *Complementary therapies in clinical practice*, 17(3), 127–131. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2010.11.003>
- Nolan, J., Chalkiadis, G. A., Low, J., Olesch, C. A., & Brown, T. C. (2000). Anaesthesia and Pain Management in Cerebral Palsy. *Anaesthesia*, 55(1), 32–41. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2044.2000.01065.x>
- O'Shea T. M. (2008). Diagnosis, Treatment, and Prevention of Cerebral Palsy. *Clinical obstetrics and gynecology*, 51(4), 816–828. <https://doi.org/10.1097/GRF.0b013e3181870ba7>
- Öztuna FV, Göçer A. Serebral palsy cerrahisinde genel prensipler ve zamanlama. Milcan A, editör. Serebral Palside Ortopedik Yaklaşımlar. 1. Baskı. Ankara: *Türkiye Klinikleri*; 2023. p.27-34.
- Palisano, R., Rosenbaum, P., Walter, S., Russell, D., Wood, E., & Galuppi, B. (1997). Development and Reliability of A System To Classify Gross Motor Function in Children with Cerebral Palsy. *Developmental medicine and child neurology*, 39(4), 214–223. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8749.1997.tb07414.x>
- Park, E. S., Rha, D. W., Shin, J. S., Kim, S., & Jung, S. (2014). Effects of Hippotherapy on Gross Motor Function and Functional Performance of Children with Cerebral Palsy. *Yonsei medical journal*, 55(6), 1736–1742. <https://doi.org/10.3349/ymj.2014.55.6.1736>
- Patel, D. R., Neelakantan, M., Pandher, K., & Merrick, J. (2020). Cerebral Palsy in Children: A Clinical Overview. *Translational pediatrics*, 9(Suppl 1), S125–S135. <https://doi.org/10.21037/tp.2020.01.01>
- Paul, S., Nahar, A., Bhagawati, M., & Kunwar, A. J. (2022). A Review on Recent Advances of Cerebral Palsy. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2022, 2622310. <https://doi.org/10.1155/2022/2622310>
- Persson-Bunke, M., Hägglund, G., Lauge-Pedersen, H., Wagner, P., & Westbom, L. (2012). Scoliosis in A Total Population of Children with Cerebral Palsy. *Spine*, 37(12), E708–E713. <https://doi.org/10.1097/BRS.0b013e318246a962>
- Rauch, A., Cieza, A., & Stucki, G. (2008). How To Apply The International Classification Of Functioning, Disability And Health (ICF) For Rehabilitation Management In Clinical Practice. *European journal of physical and rehabilitation medicine*, 44(3), 329-342.

- Rebelo, F., Mansur, I. R., Miglioli, T. C., Meio, M. D. B., & Junior, S. C. G. (2022). Dietary and Nutritional Interventions In Children With Cerebral Palsy: A Systematic Literature Review. *PLoS one*, 17(7), e0271993. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0271993>
- Ren, K., Gong, X. M., Zhang, R., & Chen, X. H. (2016). Effects of Virtual Reality Training on Limb Movement in Children with Spastic Diplegia Cerebral Palsy. *Zhongguo Dang dai er ke za zhi= Chinese Journal of Contemporary Pediatrics*, 18(10), 975-979. <https://doi.org/10.7499/j.issn.1008-8830.2016.10.011>
- Reyes, F., Niedzwecki, C., & Gaebler-Spira, D. (2020). Technological Advancements in Cerebral Palsy Rehabilitation. *Physical medicine and rehabilitation clinics of North America*, 31(1), 117-129. <https://doi.org/10.1016/j.pmr.2019.09.002>
- Richards, C. L., & Malouin, F. (2013). Cerebral Palsy: Definition, Assessment and Rehabilitation. *Handbook of clinical neurology*, 111, 183-195. <https://doi.org/10.1016/B978-0-444-52891-9.00018-X>
- Rodríguez Mariblanca, M., & Cano de la Cuerda, R. (2021). Mobile Applications In Children With Cerebral Palsy. Aplicaciones Móviles En La Parálisis Cerebral Infantil. *Neurologia*, 36(2), 135-148. <https://doi.org/10.1016/j.nrl.2017.09.018>
- Saquetto, M., Carvalho, V., Silva, C., Conceição, C., & Gomes-Neto, M. (2015). The Effects Of Whole Body Vibration On Mobility And Balance In Children With Cerebral Palsy: A Systematic Review With Meta-Analysis. *Journal of musculoskeletal & neuronal interactions*, 15(2), 137-144.
- Samijn, B., Van Laecke, E., Renson, C., Hoebeke, P., Plasschaert, F., Vande Walle, J., & Van den Broeck, C. (2017). Lower urinary tract symptoms and urodynamic findings in children and adults with cerebral palsy: a systematic review. *Neurourology and urodynamics*, 36(3), 541-549.
- Samijn, B., Van den Broeck, C., Plasschaert, F., Pascal, A., Deschepper, E., Hoebeke, P., & Van Laecke, E. (2022). Incontinence Training In Children With Cerebral Palsy: A Prospective Controlled Trial. *Journal of pediatric urology*, 18(4), 447.e1-447.e9. <https://doi.org/10.1016/j.jpuro.2022.05.014>
- Sandella, D. E., O'Brien, L. M., Shank, L. K., & Warschausky, S. A. (2011). Sleep and Quality Of Life In Children With Cerebral Palsy. *Sleep medicine*, 12(3), 252-256. <https://doi.org/10.1016/j.sleep.2010.07.019>
- Saygi, E. K., & Eren, B. (2013). Pediatrik Rehabilitasyonda Zorunlu Kullanım Hareket Terapisinin Yeri Nedir?. *Journal of Physical Medicine & Rehabilitation Sciences*, 16(3).
- Sel, S. A., Günel, M. K., Erdem, S., & Tunçdemir, M. (2023). Effects of Telerehabilitation-Based Structured Home Program on Activity, Participation and Goal Achievement in Preschool Children with Cerebral Palsy: A Triple-Blinded Randomized Controlled Trial. *Children (Basel, Switzerland)*, 10(3), 424. <https://doi.org/10.3390/children10030424>
- Seniorou, M., Thompson, N., Harrington, M., & Theologis, T. (2007). Recovery of Muscle Strength Following Multi-Level Orthopaedic Surgery In Diplegic Cerebral Palsy. *Gait & posture*, 26(4), 475-481. <https://doi.org/10.1016/j.gaitpost.2007.07.008>
- Serdaroğlu, A., Cansu, A., Ozkan, S., & Tezcan, S. (2006). Prevalence Of Cerebral Palsy In Turkish Children Between The Ages of 2 and 16 Years. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 48(6), 413-416. <https://doi.org/10.1017/S0012162206000910>
- Simard-Tremblay, E., Constantin, E., Gruber, R., Brouillette, R. T., & Shevell, M. (2011). Sleep in Children with Cerebral Palsy: A Review. *Journal of child neurology*, 26(10), 1303-1310. <https://doi.org/10.1177/0883073811408902>
- Sohn, M. K., Cho, K. H., Kim, Y. J., & Hwang, S. L. (2011). Spasticity and Electrophysiologic Changes After Extracorporeal Shock Wave Therapy on Gastrocnemius. *Annals of rehabilitation medicine*, 35(5), 599-604. <https://doi.org/10.5535/arm.2011.35.5.599>
- Ungureanu, A., Rusu, L., Rusu, M. R., & Marin, M. I. (2022). Balance Rehabilitation Approach by Bobath and Vojta Methods in Cerebral Palsy: A Pilot Study. *Children (Basel, Switzerland)*, 9(10), 1481. <https://doi.org/10.3390/children9101481>
- Uzuner, M. E. (2016). Serebral palsilerde aquaterapinin ince-kaba motor becerilerine ve yaşam kalitelerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

- Valdés, B. A., Glegg, S. M. N., Lambert-Shirzad, N., Schneider, A. N., Marr, J., Bernard, R., Lohse, K., Hoens, A. M., & Van der Loos, H. F. M. (2018). Application of Commercial Games for Home-Based Rehabilitation for People with Hemiparesis: Challenges and Lessons Learned. *Games for health journal*, 7(3), 197–207. <https://doi.org/10.1089/g4h.2017.0137>
- Verschuren, O., Peterson, M. D., Balemans, A. C., & Hurvitz, E. A. (2016). Exercise and Physical Activity Recommendations for People with Cerebral Palsy. *Developmental medicine and child neurology*, 58(8), 798–808. <https://doi.org/10.1111/dmcn.13053>
- Vitrikas, K., Dalton, H., & Breish, D. (2020). Cerebral Palsy: An Overview. *American family physician*, 101(4), 213–220.
- Weiss PL, Kizony R, Feintuch U, Rand D, Katz N. Virtual reality applications in neurorehabilitation. In: Selzer ME, Cohen FH, Gage FH, Clarke S, eds. Textbook of Neural Repair and Rehabilitation. Cambridge, England: Cambridge University Press; 2006:198–218. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511545078.015>
- Weiss, P. L., Rand, D., Katz, N., & Kizony, R. (2004). Video Capture Virtual Reality As A Flexible and Effective Rehabilitation Tool. *Journal of neuroengineering and rehabilitation*, 1(1), 12. <https://doi.org/10.1186/1743-0003-1-12>
- Wong, C., Pedersen, S. A., Kristensen, B. B., Gosvig, K., & Sonne-Holm, S. (2015). The Effect of Botulinum Toxin A Injections in the Spine Muscles for Cerebral Palsy Scoliosis, Examined in a Prospective, Randomized Triple-blinded Study. *Spine*, 40(23), E1205–E1211. <https://doi.org/10.1097/BRS.0000000000001049>.

KAYNAKÇA

- Aboussouan, L.S. (2009). Mechanisms of exercise limitation and pulmonary rehabilitation for patients with neuromuscular disease. *Chron Respir Dis*, 6 (4), 231-49.
- Abresch, R.T., Carter, G.T., Han, J.J., McDonald, C.M. (2012). Exercise in neuromuscular diseases. *Phys Med Rehabil Clin N Am*, 23,653-673.
- Abresch, R.T., Han, J.J., Carter, G.T. (2009). Rehabilitation management of neuromuscular disease: the role of exercise training. *Journal of clinical neuromuscular disease*, 11(1),7-21.
- Aksu, S., Karakaya, İ., Karakaya, M.vd. (2003). Combined Physiotherapy Program Results on Musculoskeletal Pain in Neuromuscular Diseases. *The Pain Clinic*,15(3), 287-291.
- Ambrosino, N., Carpene, N.,Gherardi, M. (2009). Chronic Respiratory Care for Neuromuscular Diseases in Adults. *European Respiratory Journal*, 34 (2), 444-451.
- Andersson, P.B., Rando, T.A. (1999). Neuromuscular disorders of childhood. *Curr Opin Pediatr*, 11, 497-503.
- Armutlu, K. Keser, İ., Korkmaz, N., Akbıyık, D.İ., Sümbüloğlu, V., Güney, Z., vd.(2007). Psychometric study of Turkish version of Fatigue Impact Scale in multiple sclerosis patients. *Journal of the neurological sciences*, 255(1-2),64-8.
- Bushby, K., Finkel, R., Birnkrant, D.J., et al. (2010). Diagnosis and management of Duchenne muscular dystrophy, part 1: diagnosis, and pharmacological and psychosocial management. *Lancet Neurol*, 9, 77-93.
- Campbell, S.K., Vander Linden, D.W., Palisano, R.J.(2006). Physical Therapy for Children. Muscular dystrophy and Spinal muscular dystrophy. *Saunders Elsevier*, 2(15), 428-435.
- Carter, G.T., Han, J.J., Abresch, R.T., Jensen, M.P. (2007). The importance of assessing quality of life in patients with neuromuscular disorders. *American Journal of Hospice and Palliative Medicine®*, 23(6),493-7.
- Choudhury, M.Z.B., Tsirikos, A.I., Millner, P.A. (2017). Neuromuscular scoliosis: clinical presentation, types of deformity, assessment and principles of treatment. *Orthopaedics and Trauma*, 31(6),350-6.
- Cider, A., Carlsson, S., Arvidsson, C., Andersson, B., Stibrant, Sunnerhagen, K. (2006). Reliability of clinical muscular endurance tests in patients with chronic heart failure. *European Journal of Cardiovascular Nursing*, 5(2):122-6.
- Emery, A.E. (2002). The muscular dystrophies. *The Lancet*, 359(9307),687-95.
- Feldman, E.L. (2014). Atlas of neuromuscular diseases: A Practical Guideline In: Burns TM. *Springer*, 380-99.
- Finder, J.D., Birnkrant, D., Carl, J., Farber, H.J., Gozal, D., Iannaccone, S.T., et al. (2004). American Thoracic Society. Respiratory care of the patient with Duchenne muscular dystrophy: ATS Consensus Statement. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 170, 4,456-65.
- Fowler, W.M., Abresch, R.T., Kimler, D.D. (2005). Measurements of function in neuromuscular diseases, http://disability.ucdavis.edu/rtrc/publications/research_summaries/measurements_function.
- Gerovasilis, V., Stefanidis, K., Vitzilaios, K., et al. (2009). Electrical muscle stimulation preserves the muscle mass of critically ill patients: a randomized study. *Crit Care*, 13(5),161.
- Jensen, M.P., Abresch, R.T., Carter, G.T., et al. (2005). Chronic pain in persons with neuromuscular disease. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 86, 1155-1163.
- Johnson, L.B., Florence, J.M., Abresch, R.T. (2012). Physical therapy evaluation and management in neuromuscular diseases. *Phys Med Rehabil Clin N Am*, 23,633-51.
- Kartaloğlu, Z.,Okutan, O.S. (2012) Nöromusküler Hastalıklardaki Solunumsal Problemlere Güncel Yaklaşım. *Tüberk Toraks*, 60 (3), 279-290.
- Louis E.D., Mayer S.A., Nodle J. M. (2022). *Merritt's Neurology fourteenth edition*, Philadelphia : Wolters Kluwer.

- Maffiuletti, N.A. (2010). Physiological and methodological considerations for the use of neuromuscular electrical stimulation. *Eur J Appl Physiol*, 110(2),223–234.
- McDonald, C.M. (2012). Clinical approach to the diagnostic evaluation of hereditary and acquired neuromuscular diseases. *Physical Medicine & Rehabilitation Clinics of North America*, 23(3),495-563.
- McDonald, C.M. (2002). Physical activity, health impairments and disability in neuromuscular disease. *American Journal of Physical Medicine and Rehabilitation*, 81,108-120.
- Mehta, S. (2006) Neuromuscular Disease Causing Acute Respiratory Failure. *Respiratory Care*, 51 (9), 1016-1023.
- Nigro, V., Savarese M. (2014). Genetic basis of limb-girdle muscular dystrophies: the 2014 update. *Acta Myol*, 33(1), 1-12.
- Pearson, O.R., Busse, M.E., Van-Deursen, R.W.M., et al. (2004). Quantification of walking mobility in neurological disorders. *Quarterly Journal of Medicine*, 97, 463–475.
- Pieterse, A., Luttkhold, T., de, Laet, K., Bloem, B., Van, Engelen, B., Munneke, M. (2006). Falls in patients with neuromuscular disorders. *Journal of the neurological sciences*, 251(1-2),87-90.
- Porth, C. (2011). *Essentials of pathophysiology: concepts of altered health states*: Lippincott Williams & Wilkins.
- Rijken, N., van, Engelen, B., de, Rooy, J., Geurts, A., Weerdesteyn, V. (2015). Trunk muscle weakness is most critical for the loss of balance control in patients with facioscapulohumeral muscular dystrophy. Balance and gait in facioscapulohumeral muscular dystrophy, 29(8),47.
- Rozman, M.B., Anton, Z.J. (2001). Evaluation of the strength of elbow flexors in patients with neuromuscular diseases. *Journal of medical engineering & technology*, 25(6),235-9.
- Serdaroglu, P.D.F. (2004). *Kas ve Nöromusküler Kavşak Hastalıkları*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
- Sheikh, A.M., Vissing, J.(2019). Exercise therapy for muscle and lower motor neuron diseases. *Acta Myol*, 1,38(4),215-232.
- Skalsky, A.J., McDonald, C.M. (2012). Prevention and management of limb contractures in neuromuscular diseases. *Physical Medicine and Rehabilitation Clinics*, 23(3),675-87.
- Susmann, M. (2002). Duchenne Muscular Dystrophy. *J Am Acad Surg*,10, 138-51.
- Tunca, Yılmaz, Ö., Karaduman, A. (2010). Nöromusküler Hastalıklarda Fizyoterapi Yaklaşımları. *Türkiye Klinikleri Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Özel Dergisi*, 3(3),26-33.
- Yang, M.L., Finkel, R.S. (2010). Overview of pediatric neuromuscular disorders and related pulmonary issues: diagnostic and therapeutic considerations. *Pediatric Respiratory Reviews*, 11, 9-17.

KAYNAKÇA

- Ahlskog, J.E., Geda, Y.E., Graff-Radford, N.R., Petersen, R.C. (2011). Physical exercise as a preventive or disease-modifying treatment of dementia and brain aging. *In Mayo Clinic Proceedings*, 86, 9, 876-884.
- Alberts, J.L., Rosenfeldt, A.B. (2020). The universal prescription for Parkinson's disease: exercise. *Journal of Parkinson's disease*, 10(1), 21.
- Altun, İ.G., Kırbaş, D., Altun, D.U., Soysal, A., Sütlaş, P. N., Kuşçu, D.Y., vd. (2015). Relaps ve Remisyonla Seyreden Multipl Skleroz Olgularında Kognitif Rehabilitasyonun Etkileri.
- Amara, A.W., Memon, A.A. (2018). Effects of exercise on non-motor symptoms in Parkinson's disease. *Clinical therapeutics*, 40(1), 8-15.
- American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders: *DSM-5*. Arlington, VA.
- Anstey, K.J., Lipnicki, D.M., Low, L.F. (2008). Cholesterol as a risk factor for dementia and cognitive decline: a systematic review of prospective studies with metaanalysis. *The American journal of geriatric psychiatry*, 16(5), 343-354.
- Anstey, K.J., Mack, H.A., Cherbuin, N. (2009). Alcohol consumption as a risk factor for dementia and cognitive decline: meta-analysis of prospective studies. *The American journal of Geriatric psychiatry*, 17(7), 542-555.
- Ardıç, F. (2014). Egzersiz reçetesi. *Turkish Journal of Physical Medicine and Rehabilitation*, 60(2).
- Armstrong, M.J., Okun, M.S. (2020). Diagnosis and treatment of Parkinson disease: a review. *Jama*, 323(6),548-60.
- Arthur, K.C., Calvo, A., Price, T.R., Geiger, J.T., Chio, A., Traynor, B.J. (2016). Projected increase in amyotrophic lateral sclerosis from 2015 to 2040. *Nature communications*, 7 (1), 12408.
- Ascherio, A., Schwarzschild, M.A. (2016). The epidemiology of Parkinson's disease: risk factors and prevention. *Lancet Neurol*, 15(12),1257-72.
- Balestrino, R., Schapira, A.H.V. (2020). Parkinson disease. *Eur J Neurol*, 27(1):2742.
- Barnes, D.E., Yaffe, K., Byers, A.L., McCormick, M., Schaefer, C., Whitmer, R.A. (2012). Midlife vs late-life depressive symptoms and risk of dementia: differential effects for Alzheimer disease and vascular dementia. *Archives of general psychiatry*, 69(5), 493-498.
- Belbasis, L., Bellou, V., Evangelou, E., Ioannidis, J.P., Tzoulaki, I. (2015). Environmental risk factors and multiple sclerosis: an umbrella review of systematic reviews and meta-analyses. *The Lancet Neurology*, 14(3).
- Bergamaschi, R., Crivelli, P., Rezzani, C., Patti, F., Solaro, C., Rossi, P., vd. (2008). The DYMUS questionnaire for the assessment of dysphagia in multiple sclerosis. *J Neuro Sci*, 269:49-53.
- Binetti, G, Pasquier, F, Cappa, S.F. (2012). Non-Alzheimer degenerative dementias. Ed: Boller, F, Cappa, S, *Aging and Dementia Handbook of Neuropsychology*, 6:275310. Elsevier, Amsterdam.
- Boehme, A.K., vd. (2014). Racial and gender differences in stroke severity, outcomes, and treatment in patients with acute ischemic stroke. *Journal of Stroke and Cerebrovascular Diseases*, 23(4), 255-261.
- Bouhassira, D., vd. (2008). Prevalence of chronic pain with neuropathic characteristics in the general population. *Pain*, 136(3), 380-387.
- Campbell, E., Coulter, E.H., Mattison, P.G., Miller, L., McFadyen, A., Paul, L. (2016). Physiotherapy Rehabilitation for People With Progressive Multiple Sclerosis: A Systematic Review. *Arch Phys Med Rehabil*, 97(1), 141-151.e143.
- Cataldo, J.K., Prochaska, J.J., Glantz, S.A. (2010). Cigarette smoking is a risk factor for Alzheimer's Disease: an analysis controlling for tobacco industry affiliation. *Journal of Alzheimer's disease*, 19(2), 465-480.
- Cavalli, E., vd. (2019). The neuropathic pain: An overview of the current treatment and future therapeutic approaches. *Int J Immunopathol Pharmacol*, 3.
- Choi, H., Cho K.H., Jin, C., Lee, J., Kim, T.H., Jung, W.S., vd. (2020). Exercise therapies for Parkinson's disease: a systematic review and meta-analysis. *Parkinson's Disease*.

- Dighriri, I.M., Aldalbahi, A.A., Albeladi, F., Tahiri, A.A., vd. (2023). An Overview of the History, Pathophysiology, and Pharmacological Interventions of Multiple Sclerosis. *Cureus*, <https://doi.org/10.7759/cureus.33242>
- Diniz, B.S., Butters, M.A., Albert, S.M., Dew, M.A., Reynolds, C.F. (2013). Late-life depression and risk of vascular dementia and Alzheimer's disease: systematic review and meta-analysis of community-based cohort studies. *The British Journal of Psychiatry*, 202(5), 329-335.
- Dobkin, B.H. (2004). Strategies for stroke rehabilitation. *The Lancet Neurology*, 3(9), 528-536.
- Dobson, R., Giovannoni, G. (2019). Multiple sclerosis—a review. *European journal of neurology*, 26(1), 27-40.
- Elder, G.J., Colloby, S.J., Firbank, M.J., McKeith, I.G., Taylor, J.P. (2019). Consecutive sessions of transcranial direct current stimulation do not remediate visual hallucinations in Lewy body dementia: a randomised controlled trial. *Alzheimer's research & therapy*, 11(1), 1-13.
- Emre, M. (2009). Classification and diagnosis of dementia: a mechanism-based approach. *European journal of neurology*, 16(2), 168-173.
- Esenwa, C., J. Gutierrez. (2015). Secondary stroke prevention: challenges and solutions. *Vascular health and risk management*, 437-450.
- Evans, D.A., Bennett, D.A., Wilson, R.S., Bienias, J.L., Morris, M.C., Scherr, P. A., vd. (2003). Incidence of Alzheimer disease in a biracial urban community: relation to apolipoprotein E allele status. *Archives of neurology*, 60(2), 185-189.
- F, Picelli, A., Tocco, P., Federico, A., Roncari, L., Smania, N., vd. (2016). Pathophysiology of Motor Dysfunction in Parkinson's Disease as the Rationale for Drug Treatment and Rehabilitation. *Parkinsons Dis*, 1–18.
- Feigin, V.L., vd. (2003). Stroke epidemiology: a review of population-based studies of incidence, prevalence, and case-fatality in the late 20th century. *The lancet neurology*, 2(1), 43-53.
- Finnerup, N.B., vd. (2016). Neuropathic pain: an updated grading system for research and clinical practice. *Pain*, 157(8), 1599-1606.
- Fontana, A., Marin, B., Luna, J., Beghi, E., Logroscino, G., Boumédiene, F., vd. (2021). Time-trend evolution and determinants of sex ratio in Amyotrophic Lateral Sclerosis: a doseresponse meta-analysis. *Journal of Neurology*, 268, 2973-2984.
- Fox, S.H., Katzenschlager, R., Lim, S.Y., Barton, B., De Bie, R.M., Seppi, K., vd.(2018). International Parkinson and movement disorder society evidence-based medicine review: update on treatments for the motor symptoms of Parkinson's disease. *Movement Disorders*, 33(8),1248-66.
- Fratiglioni, L., Paillard-Borg, S., Winblad, B. (2004). An active and socially integrated lifestyle in late life might protect against dementia. *The Lancet Neurology*, 3(6), 343-353.
- Gardner, R. C., Yaffe, K. (2014). Traumatic brain injury may increase risk of young onset dementia. *Annals of neurology*, 75(3), 339.
- Gelfand, J.M. (2014). Multiple sclerosis: diagnosis, differential diagnosis, and clinical presentation. *Handb Clin Neurol*, 122, 269-90.
- Gilhus, N.E. (2016). Myasthenia Gravis. *New England Journal of Medicine*, 375(26),2570-81. 88
- Goutman, S.A., Hardiman, O., Al-Chalabi, A., Chió, A., Savelieff, M.G., Kiernan, M.C., Feldman, E. L. (2022). Recent advances in the diagnosis and prognosis of amyotrophic lateral sclerosis. *The Lancet Neurology*.
- Guan, J.W., Huang, C.Q., Li, Y.H., Wan, C.M., You, C., Wang, Z.R., Liu, Q. X. (2011). No association between hypertension and risk for Alzheimer's disease: a meta-analysis of longitudinal studies. *Journal of Alzheimer's Disease*, 27(4), 799-807.
- Gustafson, D.R., Bäckman, K., Joas, E., Waern, M., Östling, S., Guo, X., Skoog, I. (2012). 37 years of body mass index and dementia: Observations from the prospective population study of women in Gothenburg, Sweden. *Journal of Alzheimer's disease*, 28(1), 163-171.
- Haider, A., Spurling, B. C., Sánchez-Manso, J.C. (2020). Lewy body dementia. In *StatPearls* [Internet]. StatPearls Publishing.

- Hanson, J.C., Lippa, C.F. (2009). Lewy body dementia. *International review of neurobiology*, 84, 215-228.
- Health, W.H.O.D.o.M., vd. (2005). Mental health atlas 2005: World Health Organization.
- Hoffmann, S., Ramm, J., Grittner, U., Kohler, S., Siedler, J., Meisel, A. (2016). Fatigue in myasthenia gravis: risk factors and impact on quality of life. *Brain and behavior*, 6(10),e00538.
- Holland, A.E., Hill, C.J., Jones, A.Y., McDonald, C.F. (2012). Breathing exercises for chronic obstructive pulmonary disease. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (10).
- İstatistikleri, T.A. (2019). Available online: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten,Index>.
- Jagadeesan, A.J., Murugesan, R., Vimala, Devi, S., vd. (2017). Current trends in etiology, prognosis and therapeutic aspects of Parkinson's disease: a review. *Acta Biomed*, 88(3),249–62.
- Jayam, Trouth, A., Dabi, A., Solieman, N., Kurukumbi, M., Kalyanam, J. (2012). Myasthenia gravis: a review. *Autoimmune diseases*, 2012.
- Jefferson, A.L., Gibbons, L.E., Rentz, D.M., Carvalho, J.O., Manly, J., Bennett, D.A., Jones, R.N. (2011). A life course model of cognitive activities, socioeconomic status, education, reading ability, and cognition. *Journal of the American Geriatrics Society*, 59(8), 1403-1411.
- Jensen, T.S., vd. (2001). The clinical picture of neuropathic pain. *Eur J Pharmacol*, 429(1-3), 1-11.
- Ju, Y.E.S., Lucey, B.P., Holtzman, D.M. (2014). Sleep and Alzheimer disease pathology—a bidirectional relationship. *Nature reviews Neurology*, 10(2), 115-119.
- Karaduman, A., S.A. Yıldırım, Ö.T. Yılmaz. (2013). İnme sonrası fizyoterapi ve rehabilitasyon. Nörolojik Rehabilitasyon İçinde: *Kardiopulmoner Rehabilitasyon*, 1, 15-17.
- Kinsella, J., vd. (2013). Platelet activation, function, and reactivity in atherosclerotic carotid artery stenosis: a systematic review of the literature. *International Journal of Stroke*, 8(6), 451-464.
- Kivipelto, M., Solomon, A. (2006). Cholesterol as a risk factor for Alzheimer's disease—epidemiological evidence. *Acta Neurologica Scandinavica*, 114, 50-57.
- Kukull, W.A., Higdon, R., Bowen, J.D., McCormick, W.C., Teri, L., Schellenberg, G. D., Larson, E.B. (2002). Dementia and Alzheimer disease incidence: a prospective cohort study. *Archives of neurology*, 59(11), 1737-1746.
- Lambert, M.A., Bickel, H., Prince, M., Fratiglioni, L., Von Strauss, E., Frydecka, D.,Reynish, E.L. (2014). Estimating the burden of early onset dementia; systematic review of disease prevalence. *European journal of neurology*, 21(4), 563-569.
- Lang, C.E., vd. (2013). Assessment of upper extremity impairment, function, and activity after stroke: foundations for clinical decision making. *Journal of Hand Therapy*, 26(2), 104-115.
- Lassmann, H. (2018). Multiple sclerosis pathology. In Cold Spring Harbor Perspectives in Medicine, 8(3), *Cold Spring Harbor Laboratory Press*. <https://doi.org/10.1101/cshperspect.a028936>
- Launer, L.J., Andersen, K., Dewey, M., Letenneur, L., Ott, A., Amaducci, L. A.,Hofman, A. (1999). Rates and risk factors for dementia and Alzheimer's disease: results from EURODEM pooled analyses. *Neurology*, 52(1), 78-78.
- Lee, A., Gilbert, R.M. (2016). Epidemiology of Parkinson Disease. *Neurol Clin*, 34(4),955–65.
- Lee, Y., Back, J.H., Kim, J., Kim, S.H., Na, D.L., Cheong, H.K., Kim, Y.G. (2010). Systematic review of health behavioral risks and cognitive health in older adults. *International psychogeriatrics*, 22(2), 174-187.
- Lourida, I., Soni, M., Thompson-Coon, J., Purandare, N., Lang, I.A., Ukoumunne, O.C., Llewellyn, D. J. (2013). Mediterranean diet, cognitive function, and dementia: a systematic review. *Epidemiology*, 479-489.
- Lublin, F.D., Reingold, S.C., Cohen, J.A., Cutter, G.R., Soelberg Sørensen, P., Alan Thompson, Dms. J., Wolinsky, J.S., Balcer, L.J., Brenda Banwell, M., Barkhof, F., Bebo, B., Calabresi, P.A., Clanet, M., Comi, G., Fox, R.J., Freedman, M.S., Goodman, A.D., Inglese, M., Kappos, L., Polman, C.H. (2014). Views & Reviews Defining the clinical course of multiple sclerosis *The 2013 revisions*.
- Mahad, D., Trapp, B., Neurology, H. L. T. L., (2015). Pathological mechanisms in progressive multiple sclerosis. *TheLancet.ComDH Mahad, BD Trapp, H LassmannThe Lancet Neurology, The lancet. Com*. Retrieved.

- Marin, B., Fontana, A., Arcuti, S., Copetti, M., Boumédiene, F., Couratier, P. vd. (2018). Age-specific ALS incidence: a dose-response meta-analysis. *European journal of epidemiology*, 33, 621-634.
- Martin, M., Clare, L., Altgassen, A.M., Cameron, M.H., Zehnder, F. (2011). Cognition-based interventions for healthy older people and people with mild cognitive impairment. *Cochrane database of systematic reviews*, (1).
- Masrori, P., Van Damme, P. (2020). Amyotrophic lateral sclerosis: a clinical review. *European journal of neurology*, 27 (10), 1918-1929.
- Mehta, P., Antao, V., Kaye, W., Sanchez, M., Williamson, D., Bryan, L. vd. (2014). Prevalence of amyotrophic lateral sclerosis—United States, 2010–2011. *Morbidity and Mortality Weekly Report: Surveillance Summaries*, 63 (7), 1-13.
- Mehta, P., Kaye, W., Raymond, J., Punjani, R., Larson, T., Cohen, J. vd. (2018). Prevalence of amyotrophic lateral sclerosis—United States, 2015. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 67 (46), 1285.
- Merjane, J., Chung, R., Patani, R., Lisowski, L. (2023). Molecular mechanisms of amyotrophic lateral sclerosis as broad therapeutic targets for gene therapy applications utilizing adenoassociated viral vectors. *Medicinal Research Reviews*.
- Moisset, X., vd. (2020). Pharmacological and non-pharmacological treatments for neuropathic pain: Systematic review and French recommendations. *Rev Neurol (Paris)*, 176(5), 325-352.
- Montuschi, A., Iazzolino, B., Calvo, A., Moglia, C., Lopiano, L., Restagno, G. vd. (2015). Cognitive correlates in amyotrophic lateral sclerosis: a population-based study in Italy. *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry*, 86 (2), 168-173.
- Morgante, L., Hartley, G., Lowden, D., Namey, M., LaRocca, T., Shilling, J. (2006). Decision making in multiple sclerosis: theory to practice. *International Journal of MS Care*, 8(4), 113-120.
- Morris, M.C., Tangney, C.C., Wang, Y., Sacks, F.M., Bennett, D.A., Aggarwal, N.T. (2015). MIND diet associated with reduced incidence of Alzheimer's disease. *Alzheimer's & Dementia*, 11(9), 1007-1014.
- Murphy, N.A., Arthur, K.C., Tienari, P.J., Houlden, H., Chiò, A., Traynor, B.J. (2017). Age-related penetrance of the C9orf72 repeat expansion. *Scientific Reports*, 7 (1), 1-7.
- Nicolle, M.W. (2016). Myasthenia gravis and Lambert-Eaton myasthenic syndrome. *Continuum: Lifelong Learning in Neurology*, 22,6, Muscle and Neuromuscular Junction Disorders), 1978-2005.
- Oh, J., Vidal-Jordana, A., Montalban, X. (2018). Multiple sclerosis: clinical aspects. *Current opinion in neurology*, 31(6), 752-759
- Ortega-Hombrados, L., Molina-Torres, G., Galán-Mercant, A., Sánchez-Guerrero, E., González-Sánchez, M., Ruiz-Muñoz, M. (2021). Systematic review of therapeutic physical exercise in patients with amyotrophic lateral sclerosis over time. *International journal of environmental research and public health*, 18 (3), 1074.
- Ownby, R. L., Crocco, E., Acevedo, A., John, V., Loewenstein, D. (2006). Depression and risk for Alzheimer disease: systematic review, meta-analysis, and metaregression analysis. *Archives of general psychiatry*, 63(5), 530-538.
- Özge, A. (2019). Demans Tanısını Erkenden Koymak Mümkün Mü? Terminolojide ve Tanıda Ne Değişti?. İçinde: Sağlık Kurulunda Demans, Eds: Keskin A.O., Uysal, A., Özge, A., Yener, G., Kırbaş, D. *Galenos Yayinevi*, İstanbul, 17-27
- Özkan, T., Ünlüer, N.Ö. (2022). Multipl Skleroz hastalarında aerobik eğitim ile kombine gövde stabilizasyon eğitiminin denge, alt ekstremitte kas kuvveti ve kor stabilite üzerine etkilerinin incelenmesi: randomize kontrollü bir çalışma. *Journal of Exercise Therapy and Rehabilitation*, 9(1), 20-29.
- Peters, R., Peters, J., Warner, J., Beckett, N., Bulpitt, C. (2008). Alcohol, dementia and cognitive decline in the elderly: a systematic review. *Age and ageing*, 37(5), 505-512.
- Petzinger, G.M., Holschneider, D.P., Fisher, B.E., McEwen, S., Kintz, N., Halliday, M., vd. (2015). The effects of exercise on dopamine neurotransmission in Parkinson's disease: targeting neuroplasticity to modulate basal ganglia circuitry. *Brain plasticity*, 1(1), 29-39.

- Plassman, B.L., Williams Jr, J.W., Burke, J.R., Holsinger, T., Benjamin, S. (2010). Systematic review: factors associated with risk for and possible prevention of cognitive decline in later life. *Annals of internal medicine*, 153(3), 182-193.
- Psaltopoulou, T., Sergentanis, T.N., Panagiotakos, D.B., Sergentanis, I.N., Kosti, R., Scarmeas, N. (2013). Mediterranean diet, stroke, cognitive impairment, and depression: a meta-analysis. *Annals of neurology*, 74(4), 580-591.
- Ramagopalan, S.V., Dobson, R., Meier, U.C., Giovannoni, G. (2010). Multiple sclerosis: risk factors, prodromes, and potential causal pathways. *In The Lancet Neurology*, 9, Issue [https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(10\)70094-6](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(10)70094-6)
- Ro, L.S., K.H. (2005). Chang, Neuropathic pain: mechanisms and treatments. *Chang Gung Med J*, 28(9), 597-605.
- Roberts, R.O., Knopman, D.S., Cha, R.H., Mielke, M.M., Pankratz, V.S., Boeve, B.F., Lowe, V.J. (2014). Diabetes and elevated hemoglobin A1c levels are associated with brain hypometabolism but not amyloid accumulation. *Journal of Nuclear Medicine*, 55(5), 759-764.
- Roman, C., K. Menning (2017). Treatment and disease management of multiple sclerosis patients: A review for nurse practitioners. *Journal of the American Association of Nurse Practitioners*, 29(10), 629-638.
- Saver, J.L. (2006). Time is brain—quantified. *Stroke*, 37(1), 263-266.
- Scholz, J., vd. (2019). The IASP classification of chronic pain for ICD-11: chronic neuropathic pain. *Pain*, 160(1), 53-59.
- Shah, K., Qureshi, S.U., Johnson, M., Parikh, N., Schulz, P.E., Kunik, M.E. (2009). Does use of antihypertensive drugs affect the incidence or progression of dementia? A systematic review. *The American journal of geriatric pharmacotherapy*, 7(5), 250-261.
- Sharp, S. I., Aarsland, D., Day, S., Sønnesyn, H., Alzheimer's Society Vascular Dementia Systematic Review Group, Ballard, C. (2011). Hypertension is a potential risk factor for vascular dementia: systematic review. *International journal of geriatric psychiatry*, 26(7), 661-669.
- Smith, P.J., Blumenthal, J.A., Hoffman, B.M., Cooper, H., Strauman, T.A., WelshBohmer, K., Sherwood, A. (2010). Aerobic exercise and neurocognitive performance: a meta-analytic review of randomized controlled trials. *Psychosomatic medicine*, 72(3), 239.
- Soares-Miranda, L., vd. (2016). Physical activity and risk of coronary heart disease and stroke in older adults: the cardiovascular health study. *Circulation*, 133(2), 147-155.
- Sterniczuk, R., Theou, O., Rusak, B., Rockwood, K. (2013). Sleep disturbance is associated with incident dementia and mortality. *Current Alzheimer research*, 10(7), 767-775.
- Studer, V., Maestri, R., Clerici, I., Spina, L., Zivi, I., Ferrazzoli, D., vd. (2017). Treadmill training with cues and feedback improves gait in people with more advanced Parkinson's disease. *Journal of Parkinson's disease*, 7(4), 729-39.
- Szok, D., vd. (2019). Therapeutic Approaches for Peripheral and Central Neuropathic Pain. *Behav Neurol*, 2019, 8685954.
- Takahashi, S., Mizukami, K., Yasuno, F., Asada, T. (2009). Depression associated with dementia with Lewy bodies (DLB) and the effect of somatotherapy. *Psychogeriatrics*, 9(2), 56-61.
- Tanovska, N., Novotni, G., Szdova-Burneska, S., Kuzmanovski, I., Boshkovski, B., Kondov, G., vd. (2018). Myasthenia Gravis and Associated Diseases. *Open access Macedonian journal of medical sciences*, 6(3), 472.
- Tarakad, A., Jankovic, J., editors. (2017). *Diagnosis and management of Parkinson's disease*. Seminars in neurology, Thieme Medical Publishers.
- Taylor, N.F., Dodd, K.J., Damiano, D.L. (2005). Progressive resistance exercise in physical therapy: a summary of systematic reviews. *Physical therapy*, 85(11), 120823.
- Taylor, J.P., McKeith, I.G., Burn, D.J., Boeve, B.F., Weintraub, D., Bamford, C., T O'Brien, J. (2020). New evidence on the management of Lewy body dementia. *The Lancet Neurology*, 19(2), 157-169.
- Thompson, A.J., Toosy, A.T., Ciccarelli, O. (2010). Pharmacological management of symptoms in multiple sclerosis: Current approaches and future directions. *In The Lancet Neurology*, 9,12, 1182-1199). [https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(10\)70249-0](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(10)70249-0).

- Torlak, M.S. (2018). Yaşlanma ve egzersiz. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 128-144.
- Uhrbrand, A., Stenager, E., Pedersen, M.S., Dalgas, U. (2015). Parkinson's disease and intensive exercise therapy—a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Journal of the neurological sciences*, 353(1-2), 9-19.
- Ushida, T. (2023). Chronic Pain: Definition/Conception/Classification of Pain. *Brain Nerve*, 75(3), 201-205.
- Uzuner, N., vd. (2015). İnmede Birincil Koruma: Türk Beyin Damar Hastalıkları Derneği İnme Tanı Ve Tedavi Kılavuzu. *Türk Beyin Damar Hastalıkları Dergisi*, 21(2), 60-67.
- Van der Kolk, N.M., King, L.A. (2013). Effects of exercise on mobility in people with Parkinson's disease. *Movement Disorders*, 28(11),1587-96. 82
- Vos, T., vd. (2020). Global burden of 369 diseases and injuries in 204 countries and territories, 1990–2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet*, 396(10258), 1204-1222.
- Yaşar, G. (2017). Kronik inmeli hastalarda konvansiyonel tedaviye eklenen X-Box ile sanal gerçeklik uygulamalarının motor gelişim, fonksiyonel durum, denge ve düşme korkuları üzerine etkisinin araştırılması.
- White, L.J., R.H. Dressendorfer (2004). Exercise and multiple sclerosis. *Sports medicine*, 34(15), 1077-1100.
- Wolf, P.A., vd. (1992). Secular trends in stroke incidence and mortality. The Framingham Study. *Stroke*, 23(11), 1551-1555.
- Woolf, C.J., R.J. Mannion. (1999). Neuropathic pain: aetiology, symptoms, mechanisms, and management. *Lancet*, 353(9168)1959-64.
- Zhao, N., Yang, Y., Zhang, L., Zhang, Q., Balbuena, L., Ungvari, G.S., vd. (2021). Quality of life in Parkinson's disease: A systematic review and meta-analysis of comparative studies. *CNS Neurosci Ther*, 27(3), 270–9.
- Zhong, G., Wang, Y., Zhang, Y., Guo, J. J., Zhao, Y. (2015). Smoking is associated with an increased risk of dementia: a meta-analysis of prospective cohort studies with investigation of potential effect modifiers. *PLoS one*, 10(3), e0118333.
- Zigmond, M.J., Smeyne, R.J. (2014). Exercise: is it a neuroprotective and if so, how does it work? *Parkinsonism & related disorders*, 20,123-S7.
- Zwoliński, T., Wujtewicz, M., Szamotulska, J., Sinoracki, T., Wąż, P., Hansdorfer-Korzon, R., Gosselink, R. (2022). Feasibility of chest wall and diaphragm proprioceptive neuromuscular facilitation (PNF) techniques in mechanically ventilated patients. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(2), 960.

KAYNAKÇA

- Akfidan, A. (2016). Otizmde görülen duyuşsal bozuklukların gelişim basamaklarına olan etkisi. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- Akkuş, A. (2020). Otizm. İzmir: *İzmir Demokrasi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.
- American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5™. *American Psychiatric Publishing, Inc.*
- Atasoy, T. (2016). 15-20 yaş arası bay-bayan zihinsel engelli sporculara, açık ve kapalı alanlarda uygulanan hareket eğitimi çalışmalarının, sonuçlarının karşılaştırılması. İstanbul: *İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri*.
- Aydos, S., & Çalış, E. S. (2021). Otizm spektrum bozukluğu öncesi ve sonrasıyla tam: Çocuk gelişimci bakış açısıyla bir inceleme. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 31-53.
- Bal, F. (2023). Sensory receptors and their relationship with autism. *Humanistic Perspective*, 5(2), 921-953.
- Batool, I., & Ijaz, A. (2015). Effectiveness of speech and language therapy for autism spectrum disorder. *Journal of Pakistan Psychiatric Society*, 12(1), 14-17.
- Camarata, S., Miller, L. J., & Wallace, M. T. (2020). Evaluating sensory integration/sensory processing treatment: issues and analysis. *Frontiers in integrative neuroscience*, 14, 556660.
- CDC. (2007). Prevalence of autism spectrum disorders --- Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 14 sites, United States, 2002. *Surveillance Summaries*.
- CDC. (2020). Prevalence and characteristics of autism spectrum disorder among children aged 8 years — Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, 11 sites, United States, 2020. *Surveillance Summaries*, 72(2).
- CDC. (2023). Autism spectrum disorder. *Centers for Disease Control and Prevention*.
- Cooke, K., Ridgway, K., Pecora, L., Westrupp, E., Hedley, D., Hooley, M., & Stokes, M. A. (2024). Individual, social, and life course risk factors for experiencing interpersonal violence among autistic people of varying gender identities: A mixed methods systematic review. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 111, 102313.
- Değirmenci, M. Ç. (2021). Otizm çalışmalarında bildirilen beyin omurilik sıvısı değişiklikleri: Potansiyel biyobelirteçler. *1. Otizm Araştırmaları Sempozyumu*, Konya.
- Efeoğlu, İ. E., & Kılınç, Ö. (2021). Çalışma hayatında otizimli bireyler ve aileleri üzerine fenomenolojik bir araştırma. **Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 23(1), 37-66.
- Ekici, B., & Kılınç, F. (2020). Neuroplay method combined with home-based Ayres sensory integration for autism: A case report. *Journal of Surgery and Medicine*, 4(3), 246-247.
- Franck, N., & Pérez-Domingo, M. L. (2019). Satisfaction and needs in serious mental illness and autism spectrum disorder: The REHABase psychosocial rehabilitation project. *Psychiatric Services*, 70(4), 316-323.
- Gillon, G., & Harte, Y. (2017). International survey of speech-language pathologists' practices in working with children with autism spectrum disorder. *Folia Phoniatrica et Logopaedica*, 69(1-2), 8-19.
- Guardado, K. E., & Sun, S. S. (2020). Sensory integration. *StatPearls Publishing*.
- Habata, K., Cheong, Y., Kamiya, T., Shiotsu, D., Omori, I. M., Okazawa, H., ... & Kosaka, H. (2021). Relationship between sensory characteristics and cortical thickness/volume in autism spectrum disorders. *Translational psychiatry*, 11(1), 616.
- Hegarty, J. P., Pegoraro, L. F., Lazzeroni, L. C., Raman, M. M., Hallmayer, J. F., Monterrey, J. C., ... & Hardan, A. Y. (2020). Genetic and environmental influences on structural brain measures in twins with autism spectrum disorder. *Molecular psychiatry*, 25(10), 2556-2566.
- Hirai, M., Sakurada, T., Izawa, J., Ikeda, T., Monden, Y., Shimoizumi, H., & Yamagata, T. (2021). Greater reliance on proprioceptive information during a reaching task with perspective manipulation among children with autism spectrum disorders. *Scientific Reports*, 11(1), 15974.

- Huang, Y., Huang, X., Ebstein, R. P., & Yu, R. (2021). Intranasal oxytocin in the treatment of autism spectrum disorders: A multilevel meta-analysis. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 122, 18-27.
- Hynes, J., & Burns, M. B. (2023). Effects of physical activity on social, behavioral, and cognitive skills in children and young adults with autism spectrum disorder: A systematic review of the literature. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 10(4), 749-770.
- Kalra, R., & Gopal, M. (2023). Recent advancement in interventions for autism spectrum disorder: A review. *Journal of Neurorestoratology*.
- Kanner, L. (1943). Autistic disturbances of affective contact. *Nervous child*, 2(3), 217-250.
- Kashefimehr, B., & Karbalaeei, H. (2018). The effect of sensory integration therapy on occupational performance in children with autism. *OTJR: Occupation, Participation and Health*, 38(2), 75-83.
- Kaya, C., & Çalışkan, F. (2016). Vocational rehabilitation services and competitive employment for transition-age youth with autism spectrum disorders. *Journal of Vocational Rehabilitation*, 45(1), 73-83.
- Kayhan, H., & Korkmaz, S. (2019). Participation based sensory integration. *Türkiye Klinikleri Fizyoterapi ve Rehabilitasyon - Özel Konular*, 37-42.
- Kelly, M. P., & Al-Musa, I. (2023). Applied behavior analysis and autism spectrum disorder in the Gulf region in the Middle East. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 1-24.
- Kim, Y., Kim, M., Park, C., & You, J. S. H. (2022). Effects of integrative autism therapy on multiple physical, sensory, cognitive, and social integration domains in children and adolescents with autism spectrum disorder: a 4-week follow-up Study. *Children*, 9(12), 1971.
- Kirby, A. V., Baranek, G. T., & Burton, Q. (2022). Sensory features in autism: Findings from a large population-based surveillance system. *Autism Research*, 15(4), 751-760.
- Kranowitz, C. S. (2017). Senkronize Olamayan Çocuk. *Pepino Yayıncılık*.
- Maenner, M. J. (2020). Prevalence of autism spectrum disorder among children aged 8 years—autism and developmental disabilities monitoring network, 11 sites, United States, 2016. *MMWR. Surveillance Summaries*, 69.
- Masini, E., Loi, E., Vega-Benedetti, A. F., Carta, M., Doneddu, G., Fadda, R., & Zavattari, P. (2020). An overview of the main genetic, epigenetic and environmental factors involved in autism spectrum disorder focusing on synaptic activity. *International Journal of Molecular Sciences*, 21(21), 8290.
- Möhrle, D., & Fenlon, M. F. (2020). What we can learn from a genetic rodent model about autism. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 109, 29-53.
- Mukaddes, N. M., & Mutluer, T. (2017). What happens to children who move off the autism spectrum? Clinical follow-up study. *Pediatrics International*, 59(4), 416-421.
- Nimbley, E., & Ghaziuddin, L. G.-S. (2022). Sensory processing and eating behaviours in autism: A systematic review. *European Eating Disorders Review*, 30(5), 538-559.
- Pan, C.-Y., & Chen, C.-H. (2017). The impacts of physical activity intervention on physical and cognitive outcomes in children with autism spectrum disorder. *Autism*, 21(2), 190-202.
- Rakap, S., & Balıkcı, B. (2017). Türkiye’de otizm spektrum bozukluğu ve özel eğitim. *Tohum Otizm Vakfı*.
- Roux, A. M., & Eschenbrenner, J. E. (2018). State-level variation in vocational rehabilitation service use and related outcomes among transition-age youth on the autism spectrum. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 50(7), 2449-2461.
- Sauer, A. K., & Sachser, J. S. (2021). Autism spectrum disorders: Etiology and pathology. *Autism Spectrum Disorder*, 1-15.
- Shirayama, Y., Matsumoto, K., Osone, F., Hara, A., Guan, S., Hamatani, S., ... & Yokokawa, T. (2024). The lack of alterations in metabolites in the medial prefrontal cortex and amygdala, but their associations with autistic traits, empathy, and personality traits in adults with autism spectrum disorder: A preliminary study. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 54(1), 193-210.
- Song, W., Salzer, M. S., Nonnemacher, S. L., & Shea, L. (2022). Lifespan service receipt and unmet needs among individuals on the autism spectrum. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 49(4), 694-705.

- Spain, D., & Sin, J. (2017). Family therapy for autism spectrum disorders. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 5.
- Styles, M., Alsharshani, D., Samara, M., Alsharshani, M., Khattab, A., Qoronfleh, M. W., & Al-Dewik, N. I. (2020). Risk factors, diagnosis, prognosis and treatment of autism. *Frontiers in Bioscience*, 25(9), 1682-1717.
- Syriopoulou-Delli, C. K., & Gkiolnta, E. (2022). Review of assistive technology in the training of children with autism spectrum disorders. *International Journal of Developmental Disabilities*, 68(2), 73-85.
- Tok, A. İ., Yıldız, E., Kaymaz, Ç., Değirmenci, G. Y., & Şahin, S. (2023). An In-Depth Investigation of Parents' Experiences about the Developmental and Diagnosis Process of Children with Specific Learning. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 52(2), 598-625.
- TUİK. (2018). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.
- van der Heijden, M. E., Gill, J. S., & Sillitoe, R. V. (2021). Abnormal cerebellar development in autism spectrum disorders. *Developmental neuroscience*, 43(3-4), 181-190.
- WHO. (2019). Autism Spectrum Disorders. *World Health Organization*
- Williams, K. L., Dumont, R. L., Schiano, N. R., Lawlor, K. F., Greaney, K., Kim, R., ... & Schaaf, R. C. (2024). Use of sensory adaptive environments with autistic children: A scoping review. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 114, 102362.
- Willis, C. (2020). Otizm: Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Yaşam-Sosyal ve Dil Becerilerinin Öğretimi. *Platform Yayınları*.
- Yanardağ, M., & Huri, M. (2021). Otizm spektrum bozukluğunda duyu-algı-motor sorunlar ve müdahale süreci. *Alpaslan Otizm Vakfı Yayınları*.
- Young, R. L., & Leclezio, M. (2014). Redefining autism spectrum disorder using DSM-5: The implications of the proposed DSM-5 criteria for autism spectrum disorders. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 44(4), 758-765.
- Zeidan, J., & Fombonne, E. (2022). Global prevalence of autism: A systematic review update. *Autism Research*, 15(5), 778-790.

KAYNAKÇA

- Akyuva, Y. (2016). İntrauterin Hayatta Oluşan Nöral Gelişim Hasarı: Spina bifida. *Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 61-66.
- Ambartsumyan, L., & Rodriguez, L. (2018). Bowel management in children with spina bifida. *Journal of pediatric rehabilitation medicine*, 11(4), 293-301.
- Bakanienė, I., Žiukienė, L., Vasiliauskienė, V., & Prasauskienė, A. (2018). Participation of children with spina bifida: A scoping review using the International Classification of Functioning, Disability and Health for Children and Youth (ICF-CY) as a reference framework. *Medicina*, 54(3), 40.
- Beierwaltes, P., Church, P., Gordon, T., & Ambartsumyan, L. (2020). Bowel function and care: Guidelines for the care of people with spina bifida. *Journal of pediatric rehabilitation medicine*, 13(4), 491-498. <https://doi.org/10.3233/PRM-200724>
- Blais, L., Kettani, F. Z., Elftouh, N., & Forget, A. (2010). Effect of maternal asthma on the risk of specific congenital malformations: A population-based cohort study. *Birth defects research. Part A, Clinical and molecular teratology*, 88(4), 216-222. <https://doi.org/10.1002/bdra.20651>
- Bloemen, M., Verschuren, O., Van Mechelen, C., Borst, H., De Leeuw, A., Van Der Hoef, M., & de Groot, J. (2015). Factors to consider when aiming to improve participation in physical activity in youth with spina bifida: A qualitative study. *Physiotherapy*, 101, e161.
- Blount, J. P., Bowman, R., Dias, M. S., Hopson, B., Partington, M. D., & Rocque, B. G. (2020). Neurosurgery guidelines for the care of people with spina bifida. *Journal of pediatric rehabilitation medicine*, 13(4), 467-477. <https://doi.org/10.3233/PRM-200782>
- Brochard, C., Peyronnet, B., Hascoet, J., Olivier, R., Manunta, A., Jezequel, M., Alimi, Q., Ropert, A., Neunlist, M., Bouguen, G., & Siproudhis, L. (2019). Defecation disorders in Spina Bifida: Realistic goals and best therapeutic approaches. *Neurourology and urodynamics*, 38(2), 719-725. <https://doi.org/10.1002/nau.23904>
- Cacioppo, M., Menard, H., Olivari Philipponnet, C., Le Pabic, E., Brochard, C., Peyronnet, B., Violas, P., Riffaud, L., & Bonan, I. (2023). Prevalence and risk factors for scoliosis in adults with closed and open spina bifida: A large, cross-sectional study. *Annals of physical and rehabilitation medicine*, 66(2), 101685. <https://doi.org/10.1016/j.rehab.2022.101685>
- Cavalheiro, S., da Costa, M. D. S., Barbosa, M. M., Dastoli, P. A., Mendonça, J. N., Cavalheiro, D., & Moron, A. F. (2021). Hydrocephalus in myelomeningocele. *Child's nervous system : ChNS : official journal of the International Society for Pediatric Neurosurgery*, 37(11), 3407-3415. <https://doi.org/10.1007/s00381-021-05333-2>
- Claridge, E. A., Bloemen, M. A., Rook, R. A., Obeid, J., Timmons, B. W., Takken, T., ... & Gorter, J. W. (2019). Physical activity and sedentary behaviour in children with spina bifida. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 61(12), 1400-1407.
- Conklin, M. J., Kishan, S., Nanayakkara, C. B., & Rosenfeld, S. R. (2020). Orthopedic guidelines for the care of people with spina bifida. *Journal of Pediatric Rehabilitation Medicine*, 13(4), 629-635.
- Copp, A. J., & Greene, N. D. (2013). Neural tube defects--disorders of neurulation and related embryonic processes. *Wiley interdisciplinary reviews. Developmental biology*, 2(2), 213-227. <https://doi.org/10.1002/wdev.71>
- Copp A. J., Stanier P., Greene D. E. (2020). Basis of Neural Tube Defects. *Textbook of Pediatric Neurosurgery* (s. 2275-2294). SpringerLink.
- Cortes, M. S., Chmait, R. H., Lapa, D. A., Belfort, M. A., Carreras, E., Miller, J. L., ... & Nicolaidis, K. H. (2021). Experience of 300 cases of prenatal fetoscopic open spina bifida repair: report of the International Fetoscopic Neural Tube Defect Repair Consortium. *American journal of obstetrics and gynecology*, 225(6), 678-e1.
- Davis, W. A., Zigler, C. K., Crytzer, T. M., Izzo, S., Houtrow, A. J., & Dicianno, B. E. (2020). Factors associated with ambulation in myelomeningocele: a longitudinal study from the National Spina Bifida Patient Registry. *American journal of physical medicine & rehabilitation*, 99(7), 586-594.
- Dicianno, B. E., Sherman, A., Roehmer, C., & Zigler, C. K. (2018). Co-morbidities Associated With Early Mortality in Adults With Spina Bifida. *American journal of physical medicine & rehabilitation*, 97(12), 861-865. <https://doi.org/10.1097/PHM.0000000000000964>

- Donnan, J., Walsh, S., Sikora, L., Morrissey, A., Collins, K., & MacDonald, D. (2017). A systematic review of the risks factors associated with the onset and natural progression of spina bifida. *Neurotoxicology*, 61, 20–31. <https://doi.org/10.1016/j.neuro.2016.03.008>
- Elbasan, B. (2017). *Pediatric Fizyoterapi ve Regabiliteasyon. İstanbul Tıp Kitapevleri*.
- Erkoc, Y. S., Erdem, Y., & Bayar, M. A. (2020). Retrospective Evaluation of Surgically Treated Patients with Myelomeningocele/Cerrahi Yolla Tedavi Edilen Myelomeningoselli Hastaların Retrospektif Değerlendirilmesi. *Journal of Ankara University Faculty of Medicine*, 73(1), 73-78.
- Glinianaia, S. V., Morris, J. K., Best, K. E., Santoro, M., Coi, A., Armaroli, A., & Rankin, J. (2020). Long-term survival of children born with congenital anomalies: A systematic review and meta-analysis of population-based studies. *PLoS medicine*, 17(9), e1003356.
- Gotha, L., Pruthi, V., Abbasi, N., Kulkarni, A. V., Church, P., Drake, J. M., Carvalho, J. C. A., Diambomba, Y., Thakur, V., Ryan, G., & Van Mieghem, T. (2020). Fetal spina bifida: What we tell the parents. *Prenatal diagnosis*, 40(12), 1499–1507. <https://doi.org/10.1002/pd.5802>
- Herrity, A. N., Aslan, S. C., Ugiliweneza, B., Mohamed, A. Z., Hubscher, C. H., & Harkema, S. J. (2021). Improvements in bladder function following activity-based recovery training with epidural stimulation after chronic spinal cord injury. *Frontiers in systems neuroscience*, 14, 614691.
- Ivanov, S. V., Kenis, V. M., Shchedrina, A. Y., Onufriichuk, O. N., Khodorovskaya, A. M., Osipov, I. B., & Sarychev, S. A. (2021). Spina bifida: a multidisciplinary problem (a literature review). *Russian Journal of Pediatric Surgery, Anesthesia and Intensive Care*, 11(2), 201-213.
- Jesudason, E. C. (2019). The Epidemiology of Birth Defects. *Pediatric Surgery*, 3-8.
- Kancherla, V., Wagh, K., Pachón, H., & Oakley, G. P., Jr (2021). A 2019 global update on folic acid-preventable spina bifida and anencephaly. *Birth defects research*, 113(1), 77–89. <https://doi.org/10.1002/bdr2.1835><https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1003356>
- Leibovitz, Z., Lerman-Sagie, T., & Haddad, L. (2022). Fetal Brain Development: Regulating Processes and Related Malformations. *Life (Basel, Switzerland)*, 12(6), 809. <https://doi.org/10.3390/life12060809>
- Lindquist, B., Jacobsson, H., Strinnholm, M., & Peny-Dahlstrand, M. (2022). A scoping review of cognition in spina bifida and its consequences for activity and participation throughout life. *Acta paediatrica*, 111(9), 1682-1694.
- Luo, L., Diao, J., Li, J., Li, Y., Wang, T., Chen, L., Zhang, S., & Qin, J. (2021). Association of paternal smoking with the risk of neural tube defects in offspring: A systematic review and meta-analysis of observational studies. *Birth defects research*, 113(12), 883–893. <https://doi.org/10.1002/bdr2.1823>
- Machida, J., Inaba, Y., & Nakamura, N. (2017). Management of foot deformity in children. *Journal of Orthopaedic Science*, 22(2), 175-183.
- Martins, E. J., Mattiello-Sverzut, A. C., Franco, C. S. B., de Lemos, T. W., & Aagaard, P. (2023). Muscle strength, rate of torque development and neuromuscular activation of the upper arm muscles in children and adolescents with spina bifida. *Clinical Biomechanics*, 102, 105861.
- McPherson, A. C., Chen, L., O’Neil, J., & Vanderbom, K. A. (2020). Nutrition, metabolic syndrome, and obesity: Guidelines for the care of people with spina bifida. *Journal of Pediatric Rehabilitation Medicine*, 13(4), 637-653.
- Mowla, S., Gissler, M., Räisänen, S., & Kancherla, V. (2020). Association between maternal pregestational diabetes mellitus and spina bifida: A population-based case-control study, Finland, 2000–2014. *Birth defects research*, 112(2), 186–195. <https://doi.org/10.1002/bdr2.1624>
- Mustari, M. N., Faruk, M., Bausat, A., & Fikry, A. (2022). Congenital talipes equinovarus: A literature review. *Annals of Medicine and Surgery*, 81, 104394.
- Nseyo, U., & Santiago-Lastra, Y. (2017). Long-term complications of the neurogenic bladder. *Urologic Clinics*, 44(3), 355-366.
- Oumer, M., Taye, M., Aragie, H., & Tazebew, A. (2020). Prevalence of Spina Bifida among Newborns in Africa: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Scientifica*, 2020(1), 4273510.
- Opšenač, R., Richterová, R., & Kolarovszki, B. (2021). Etiology and Pathophysiology of the Spina Bifida. *IntechOpen*. doi: 10.5772/intechopen.97467
- Ömeroğlu, İ., Gölbaşı, H., Uçar, E., Sever, B., & Pala, H. G. (2022). Fetal Central Nervous System Anomalies in a Tertiary Center: A Retrospective Study. *Journal of Tepecik Education & Research*

- Hospital/İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 32(2).
- Phillips, L. A., Burton, J. M., & Evans, S. H. (2017). Spina bifida management. *Current problems in pediatric and adolescent health care*, 47(7), 173-177.
- Rocque, B. G., Hopson, B. D., & Blount, J. P. (2021). Caring for the child with spina bifida. *Pediatric Clinics*, 68(4), 915-927.
- Sakakibara, R. (2023). Tethered Spinal Cord Syndrome (Cystic and Occult Spina Bifida). In *Handbook of Neurourology: Theory and Practice* (pp. 1-11). *Singapore: Springer Nature Singapore*.
- Salazar-Reviakina, A., Sierra-Bretón, M., Rumbo, J., Madariaga, I., Tovar, C., Uribe, M., Sequera, C., Rodríguez, C., Holguín, J., Sarmiento, K., Hurtado-Villa, P., & Zarante, I. (2021). Characterization of Risk Factors for Neural Tube Defects: A Case-Control Study in Bogota and Cali, Colombia, 2001-2018. *Journal of child neurology*, 36(7), 509-516. <https://doi.org/10.1177/0883073820981514>
- Schmidt, A. B., Lund, M., Corn, G., Halldorsson, T. I., Øyen, N., Wohlfahrt, J., Olsen, S. F., & Melbye, M. (2020). Dietary glycemic index and glycemic load during pregnancy and offspring risk of congenital heart defects: a prospective cohort study. *The American journal of clinical nutrition*, 111(3), 526-535. <https://doi.org/10.1093/ajcn/nqz342>
- Shlobin, N. A., Yerkes, E. B., Swaroop, V. T., Lam, S., McLone, D. G., & Bowman, R. M. (2022). Multidisciplinary spina bifida clinic: the Chicago experience. *Child's Nervous System*, 38(9), 1675-1681.
- Shobeiri, P., Presedo, A., Karimi, A., Momtazmanesh, S., Vosoughi, F., & Nabian, M. H. (2021). Orthopedic management of myelomeningocele with a multidisciplinary approach: a systematic review of the literature. *Journal of orthopaedic surgery and research*, 16, 1-18.
- Streuer, C. S., Corona, L., Smith, J. E., Lin, M., Wiener, J. S., & Wittmann, D. A. (2021). Sexual function of men and women with spina bifida: a scoping literature review. *Sexual medicine reviews*, 9(2), 244-266.
- Swaroop, V. T., & Dias, L. (2011). Orthopaedic management of spina bifida—part II: foot and ankle deformities. *Journal of children's orthopaedics*, 5(6), 403-414.
- Thada, J. B. (2023). *Neural Tube Disorders*. *StatPearls Publishing*.
- Träff, H., Börjesson, A., & Salö, M. (2021). Patient-reported outcomes of bladder and bowel control in children with spina bifida. *Children*, 8(3), 209.
- Ulman, İ. (2016). Spina Bifida Olgularında Üriner Sistem Ait Komplikasyonların Cerrahi Tedavisi. *Türkiye Klinikleri Çocuk Cerrahisi-Özel Konular*, 83-8.
- Wang, M., Jiang, X. C., Lai, S. M., Gan, Z. J., Wang, J. N., & Zhan, B. D. (2023). Associations between maternal stressful life events experiences and risk of neural tube defects in offspring: a systematic review and meta-analysis. *The journal of maternal-fetal & neonatal medicine : the official journal of the European Association of Perinatal Medicine, the Federation of Asia and Oceania Perinatal Societies, the International Society of Perinatal Obstetricians*, 36(2), 2279021.
- Wide, P. (2020). Neurogenic bladder and bowel dysfunction. *Sweden: Linköping University Medical Dissertations No. 1754*.
- Wilson, P. E., & Mukherjee, S. (2020). Mobility guidelines for the care of people with spina bifida. *Journal of Pediatric Rehabilitation Medicine*, 13(4), 621-627.
- Wilson, R. D., & O'Connor, D. L. (2022). Guideline No. 427: Folic Acid and Multivitamin Supplementation for Prevention of Folic Acid-Sensitive Congenital Anomalies. *Journal of obstetrics and gynaecology Canada : JOGC = Journal d'obstetrique et gynecologie du Canada : JOGC*, 44(6), 707-719.e1. <https://doi.org/10.1016/j.jogc.2022.04.004>
- World Health Organization. (2001). *International Classification of Functioning, Disability and Health*.
- World Health Organization. (2007). *International classification of functioning, disability and health: children and youth version: ICF-CY*. *World Health Organization*.
- Yang, Q., Wen, S. W., Leader, A., Chen, X. K., Lipson, J., & Walker, M. (2007). Paternal age and birth defects: how strong is the association? *Human reproduction (Oxford, England)*, 22(3), 696-701. <https://doi.org/10.1093/humrep/del453>
- Zang, J., Qin, S., Vigneshwaran, P., Shi, L., & Qin, X. (2019). The treatment of neurotrophic foot and ankle deformity of spinal bifida: 248 cases in single center. *Journal of Neurorestoratology*, 7(3), 153-160.

KAYNAKÇA

- Abbott, M. A. ve Benn, P. (2002). Prenatal genetic diagnosis of Down's syndrome. Expert review of molecular diagnostics, 2(6), 605–615. <https://doi.org/10.1586/14737159.2.6.605>
- Al-Nemr, A., ve Reffat, S. (2024). Effect of Pilates exercises on balance and gross motor coordination in children with Down syndrome. Acta neurologica Belgica, 10.1007/s13760-024-02517-w. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s13760-024-02517-w>
- Alpdoğan, S. S. (2020). Down sendromlu ve normal gelişim gösteren çocukların izometrik kas kuvveti, denge ve esneklik parametrelerinin karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Alsubie, H. S. ve Rosen, D. (2018). The evaluation and management of respiratory disease in children with Down syndrome (DS). Paediatric respiratory reviews, 26, 49–54. <https://doi.org/10.1016/j.prv.2017.07.003>
- Alwhaibi, R. M., Omer, A. B., Khan, R., Albashir, F., Alkwait, N., & Alhazmi, R. (2022). Assessment of the Correlation between the Levels of Physical Activity and Technology Usage among Children with Down Syndrome in the Riyadh Region. International journal of environmental research and public health, 19(17), 10958. <https://doi.org/10.3390/ijerph191710958>
- Antonarakis, S. E., Skotko, B. G., Raffii, M. S., Strydom, A., Pape, S. E., Bianchi, D. W., Sherman, S. L., & Reeves, R. H. (2020). Down syndrome. Nature reviews. Disease primers, 6(1), 9. <https://doi.org/10.1038/s41572-019-0143-7>
- Arumugam, A., Raja, K., Venugopalan, M., Chandrasekaran, B., Kovanur Sampath, K., Muthusamy, H., & Shanmugam, N. (2016). Down syndrome-A narrative review with a focus on anatomical features. Clinical anatomy (New York, N.Y.), 29(5), 568–577. <https://doi.org/10.1002/ca.22672>
- Atalan Efkere, P. ve Tarsuslu, T. (2023). The effects of Kinesio taping on static and dynamic balance in children with down syndrome: a randomized controlled trial. Somatosensory & motor research, 1–8. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/08990220.2023.2183829>
- Barbosa, R. T. A., de Oliveira, A. S. B., de Lima Antão, J. Y. F., Crocetta, T. B., Guarnieri, R., Antunes, T. P. C., Arab, C., Massetti, T., Bezerra, I. M. P., de Mello Monteiro, C. B., & de Abreu, L. C. (2018). Augmentative and alternative communication in children with Down's syndrome: a systematic review. BMC pediatrics, 18(1), 160. <https://doi.org/10.1186/s12887-018-1144-5>
- Başar Şenyılmaz, P. (2019). Otizm spektrum bozukluğu ve down sendromu olan bireylerde oral motor beceriler ve beslenme problemlerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Trakya: Trakya Üniversitesi
- Bevilacqua Junior, D. E., Mello, E. C., Lage, J. B., Ribeiro, M. F., Ferreira, A. A., Teixeira, V. P. A., & Espindula, A. P. (2023). Analysis of strength and electromyographic activity of lower limbs of individuals with down syndrome assisted in physiotherapy and hippotherapy. Journal of bodywork and movement therapies, 36, 83–88. <https://doi.org/10.1016/j.jbmt.2023.05.009>
- Bissoto ML. (2005). desenvolvimento cognitivo e o processo de aprendizagem do portador de Síndrome de Down: revendo concepções e perspectivas educacionais. Ciências & Cognição. 4:80–88.
- Boato, E., Melo, G., Filho, M., Moresi, E., Lourenço, C., & Tristão, R. (2022). The Use of Virtual and Computational Technologies in the Psychomotor and Cognitive Development of Children with Down Syndrome: A Systematic Literature Review. International journal of environmental research and public health, 19(5), 2955. <https://doi.org/10.3390/ijerph19052955>
- Bridi, D., Valentini, N. C., Deslandes, A. C., ve Copetti, F. (2024). Focused attention and intrinsic motivation using animations for instruction of fundamental motor skills in children with Down syndrome. Journal of intellectual disability research : JIDR, 10.1111/jir.13140. Advance online publication. <https://doi.org/10.1111/jir.13140>
- Coppedè F. (2016). Risk factors for Down syndrome. Archives of toxicology, 90(12), 2917–2929. <https://doi.org/10.1007/s00204-016-1843-3>
- Danopoulos, S., Deutsch, G. H., Dumortier, C., Mariani, T. J., ve Al Alam, D. (2021). Lung disease manifestations in Down syndrome. American journal of physiology. Lung cellular and molecular physiology, 321(5), L892–L899. <https://doi.org/10.1152/ajplung.00434.2020>
- de Almeida Rodrigues, L., de Melo, A., de Medeiros, N. ve Camargos, A. R. (2023). Family-

- professional collaborative intervention via telehealth with an infant with Down syndrome and visual impairment: a case report. *Physiotherapy theory and practice*, 1–10. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/09593985.2023.2244067>.
- Demir, D. P., & Güler, Ç. (2013). Down sendromlu çocuklarda ağız-dış sağlığı. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 23(2), 274-281.
- Díaz-Quevedo, A. A., Castillo-Quispe, H. M. L., Atoche-Socola, K. J., ve Arriola-Guillén, L. E. (2021). Evaluation of the craniofacial and oral characteristics of individuals with Down syndrome: A review of the literature. *Journal of stomatology, oral and maxillofacial surgery*, 122(6), 583–587. <https://doi.org/10.1016/j.jormas.2021.01.007>
- Dimopoulos, K., Constantine, A., Clift, P., Condliffe, R., Moledina, S., Jansen, K., Inuzuka, R., Veldtman, G. R., Cua, C. L., Tay, E. L. W., Opotowsky, A. R., Giannakoulas, G., Alonso-Gonzalez, R., Cordina, R., Capone, G., Namuyonga, J., Scott, C. H., D'Alto, M., Gamero, F. J., Chicoine, B., ... for Down Syndrome International (DSi) (2023). Cardiovascular Complications of Down Syndrome: Scoping Review and Expert Consensus. *Circulation*, 147(5), 425–441. <https://doi.org/10.1161/CIRCULATIONAHA.122.059706>
- Ergün, E., Göllü, G., & Çakmak, M. (2024). Down Sendromlu Bireylerde Pediatrik Cerrahi Kapsamında Tedavi Gerektiren Sorunlar ve Yönetimi. *Türkiye Klinikleri Medical Genetics-Special Topics*, 9(1), 69-74.
- Gómez Álvarez, N., Venegas Mortecinos, A., Zapata Rodríguez, V., López Fontanilla, M., Maudier Vásquez, M., Pavez-Adasme, G., & Hernández-Mosqueira, C. (2018). Efecto de una intervención basada en realidad virtual sobre las habilidades motrices básicas y control postural de niños con Síndrome de Down. *Revista chilena de pediatría*, 89(6), 747-752. <https://doi.org/10.4067/S0370-41062018005001202>
- Gibson-Moore, H. (2019). UK Chief Medical Officers' physical activity guidelines 2019: What's new and how can we get people more active?. *Nutrition Bulletin*, 44(4). <https://doi.org/10.1111/nbu.12409>
- Haider, A., Khan, S., Kuraishi, R. T., ve Akhtar, M. S. (2023). Cytogenetic study of subtypes of Down syndrome and its relation with pattern of congenital cardiac defects. *JPMA. The Journal of the Pakistan Medical Association*, 73(2), 270–274. <https://doi.org/10.47391/JPMA.5422>
- Hammond, J., Jones, V., Hill, E. L., Green, D., ve Male, I. (2014). An investigation of the impact of regular use of the Wii Fit to improve motor and psychosocial outcomes in children with movement difficulties: a pilot study. *Child: care, health and development*, 40(2), 165–175. <https://doi.org/10.1111/cch.12029>
- Hilgenkamp, T., Lum, R., Roys, C., Souza, T., Stopka, D., Mann, S., ve Ho, K. Y. (2024). Effects of a 12-week telehealth exercise intervention on gait speed and gait deviations in adults with Down syndrome. *Journal of intellectual disability research : JIDR*, 68(6), 598–609. <https://doi.org/10.1111/jir.13132>
- John, S. T., Gayathri, K., ve Sahasranam, K. V. (2022). Cytogenetic Patterns, Congenital Heart Disease, and Thyroid Dysfunction in Children with Down Syndrome. *The Journal of pediatrics*, 245, 196–200. <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2022.01.034>
- Kamińska, K., Ciołek, M., Krysta, K., & Krzysztanek, M. (2023). Benefits of Treadmill Training for Patients with Down Syndrome: A Systematic Review. *Brain sciences*, 13(5), 808. <https://doi.org/10.3390/brainsci13050808>
- Karataş, Y., & Karataş, A. (2021). Down Sendromlu Bireylerin Gelişiminde Müzik Eğitiminin Rolü. *İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi*, 7(1), 226-232. <https://doi.org/10.22252/ijca.932142>
- Kaya, Y., Saka, S. ve Tuncer, D. (2023). Effect of hippotherapy on balance, functional mobility, and functional independence in children with Down syndrome: randomized controlled trial. *European journal of pediatrics*, 182(7), 3147–3155. <https://doi.org/10.1007/s00431-023-04959-5>
- Keskin, F. (2024). Down Sendromlu Çocuklarda Kinezyo Bantlama Uygulamasının Statik Ve Dinamik Denge Üzerine Etkisi (Doctoral Dissertation).
- Kim, H. I., Kim, S. W., Kim, J., Jeon, H. R., ve Jung, D. W. (2017). Motor and Cognitive Developmental Profiles in Children With Down Syndrome. *Annals of rehabilitation medicine*, 41(1), 97–103. <https://doi.org/10.5535/arm.2017.41.1.97>

- Kurt, B., Nabiye, V., & Turhan, K., Yapay Sınır Ağları İle Down Sendromunun Tanınması . Ulusal Tıp Bilişimi Kongresi 2011, Antalya, Turkey
- Lorenzon, N., Musoles-Lleó, J., Turrisi, F., Gomis-González, M., De La Torre, R., & Dierssen, M. (2023). State-of-the-art therapy for Down syndrome. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 65(7), 870-884. <https://doi.org/10.1111/dmcn.15517>
- Lyle, R., Béna, F., Gagos, S., Gehrig, C., Lopez, G., Schinzel, A., Lespinasse, J., Bottani, A., Dahoun, S., Taine, L., Doco-Fenzy, M., Cornillet-Lefèbvre, P., Pelet, A., Lyonnet, S., Toutain, A., Colleaux, L., Horst, J., Kennerknecht, I., Wakamatsu, N., Descartes, M., ... Antonarakis, S. E. (2009). Genotype-phenotype correlations in Down syndrome identified by array CGH in 30 cases of partial trisomy and partial monosomy chromosome 21. *European journal of human genetics : EJHG*, 17(4), 454–466. <https://doi.org/10.1038/ejhg.2008.214>
- Mann, S., Spiric, J., Mitchell, C., & Hilgenkamp, T. I. M. (2023). Development of a Physical Therapy-Based Exercise Program for Adults with Down Syndrome. *International journal of environmental research and public health*, 20(4), 3667. <https://doi.org/10.3390/ijerph20043667>
- Mao, Y., Chen, P., Li, L., & Huang, D. (2014). Virtual reality training improves balance function. *Neural regeneration research*, 9(17), 1628–1634. <https://doi.org/10.4103/1673-5374.141795>
- Mathan, J. J., Gokul, A., Simkin, S. K., Meyer, J. J., & McGhee, C. N. J. (2024). Keratoconus in Down syndrome: Prevalence, risk factors, severity and corneal tomographic characteristics. *Clinical & experimental ophthalmology*, 52(1), 22–30. <https://doi.org/10.1111/ceo.14316>
- Méndez-Martínez, M. ve Rodríguez-Grande, E. I. (2023). Effects of therapeutic exercise on the motor function of adults with Down syndrome: a systematic review and meta-analysis. *Scientific reports*, 13(1), 21962. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-48179-1>
- Michalski, S. C., Szpak, A., Ellison, C., Cornish, R., & Loetscher, T. (2022). Using Virtual Reality to Improve Classroom Behavior in People With Down Syndrome: Within-Subjects Experimental Design. *JMIR serious games*, 10(2), e34373. <https://doi.org/10.2196/34373>
- Morais, K. D. W. D., Fiamenghi-Jr, G. A., Campos, D., & Blascovi-Assis, S. M. (2016). Profile of physiotherapy intervention for Down syndrome children. *Fisioterapia em Movimento*, 29, 693-701. <https://doi.org/10.1590/1980-5918.029.004.AO05>
- Mürsel, K., Kadioğlu, N., Özel, Ş., & Ustun, Y. E. (2019). Down sendromu için gebelere yapılan prenatal tarama ve tanı testlerinin sonuçları; maliyet analizi. *Ankara Medical Journal*, 19(1), 108-114.
- Nacz, A., Gajewska, E., & Nacz, M. (2021). Effectiveness of Swimming Program in Adolescents with Down Syndrome. *International journal of environmental research and public health*, 18(14), 7441. <https://doi.org/10.3390/ijerph18147441>
- Nalbant, S. (2011). 14 haftalık fiziksel aktivite programının Down Sendromlu çocukların motor gelişimleri ve günlük yaşam aktiviteleri üzerindeki etkisinin incelenmesi.
- Pecoraro, L., Zadra, M., Cavallin, F., Lauriola, S., Piacentini, G., & Pietrobelli, A. (2024). Lipid Profile, Eating Habit, and Physical Activity in Children with Down Syndrome: A Prospective Study. *Diseases (Basel, Switzerland)*, 12(4), 68. <https://doi.org/10.3390/diseases12040068>
- Pizzoli, S. F. M., Mazzocco, K., Triberti, S., Monzani, D., Alcañiz Raya, M. L., & Pravettoni, G. (2019). User-Centered Virtual Reality for Promoting Relaxation: An Innovative Approach. *Frontiers in psychology*, 10, 479. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00479>
- Post, E. M., & Kraemer, W. J. (2023). Physiological Mechanisms That Impact Exercise Adaptations for Individuals With Down Syndrome. *Journal of strength and conditioning research*, 37(12), e646–e655. <https://doi.org/10.1519/JSC.0000000000004658>
- Ranweiler R. (2009). Assessment and care of the newborn with Down syndrome. *Advances in neonatal care : official journal of the National Association of Neonatal Nurses*, 9(1), 17–26. <https://doi.org/10.1097/01.ANC.0000346090.05240.ab>
- Rodenbusch, T. L., Ribeiro, T. S., Simão, C. R., Britto, H. M., Tudella, E., & Lindquist, A. R. (2013). Effects of treadmill inclination on the gait of children with Down syndrome. *Research in developmental disabilities*, 34(7), 2185-2190. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2013.02.014>
- Rodríguez-Grande, E. I., Vargas-Pinilla, O. C., Torres-Narvaez, M. R., ve Rodríguez-Malagón, N.

- (2022). Neuromuscular exercise in children with Down Syndrome: a systematic review. *Scientific reports*, 12(1), 14988. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-19086-8>
- Rosa, R. M., Tezza, M. H. S., Valenzuela, E. J., Dias, E. D., de Moraes, Í. A. P., de Araujo, L. V., Ré, A. H. N., da Silva, T. D., & Monteiro, C. B. M. (2023). Analysis of Heart Rate, Perception of Physical Effort and Performance of Individuals with Down Syndrome Submitted to a Protocol of Virtual Games for Home-Based Telerehabilitation. *Healthcare (Basel, Switzerland)*, 11(13), 1894. <https://doi.org/10.3390/healthcare11131894>
- Rutter, T. L., Hastings, R. P., Murray, C. A., Enoch, N., Johnson, S., & Stinton, C. (2024). Psychological wellbeing in parents of children with Down syndrome: A systematic review and meta-analysis. *Clinical psychology review*, 110, 102426. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2024.102426>
- Santoro, J. D., Pagarkar, D., Chu, D. T., Rosso, M., Paulsen, K. C., Levitt, P., & Rafii, M. S. (2021). Neurologic complications of Down syndrome: a systematic review. *Journal of neurology*, 268(12), 4495–4509. <https://doi.org/10.1007/s00415-020-10179-w>
- Sanyer O. N. (2006). Down syndrome and sport participation. *Current sports medicine reports*, 5(6), 315–318. <https://doi.org/10.1097/01.csmr.0000306436.13735.cf>
- Shaikh, A., Li, Y. Q., & Lu, J. (2023). Perspectives on pain in Down syndrome. *Medicinal research reviews*, 43(5), 1411–1437. <https://doi.org/10.1002/med.21954>
- Stander, J., du Preez, J. C., Kritzing, C., Obermeyer, N. M., Struwig, S., van Wyk, N., Zaayman, J., & Burger, M. (2021). Effect of virtual reality therapy, combined with physiotherapy for improving motor proficiency in individuals with Down syndrome: A systematic review. *The South African journal of physiotherapy*, 77(1), 1516. <https://doi.org/10.4102/sajp.v77i1.1516>
- Suarez-Villadat, B., Sadarangani, K., Corredeira, R. M., Veiga, M., & Villagra, A. (2024). Swim, Strength, or Combined Programs: Effect on Health-Related Physical Fitness in Adolescents With Down Syndrome. *Adapted physical activity quarterly : APAQ*, 1–21. Advance online publication. <https://doi.org/10.1123/apaq.2023-0170>
- Takahashi, H., An, M., Sasai, T., Seki, M., Matsumura, T., Ogawa, Y., Matsushima, K., Tabata, A., & Kato, T. (2023). The effectiveness of dance movement therapy for individuals with Down syndrome: a pilot randomised controlled trial. *Journal of intellectual disability research : JIDR*, 67(7), 640–654. <https://doi.org/10.1111/jir.13033>
- Tohma, K., & Kutlu, Y. (2024). Down Sendromlu Çocukların Eğitimi İçin İnsansı Robot Destekli Türkçe Diyalog Uygulaması. *Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 11(1), 140-149.
- Trowbridge, S. K., Yuskaitis, C. J., Baumer, N., Libenson, M., Prabhu, S. P., & Harini, C. (2019). Brain MRI abnormalities in patients with infantile spasms and Down syndrome. *Epilepsy & behavior : E&B*, 92, 57–60. <https://doi.org/10.1016/j.yebeh.2018.12.013>
- Uc, S. (2022). Down sendromlu çocuklarda aktivite ve katılım düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Sağlık Bilimleri Üniversitesi
- URL-1: <https://www.downturkiye.org/icerik/151-egitim-hakki-ve-uygulamaları> (E.T.:20.05.2024)
- Uzuner, S. (2016). Down sendromlu çocuklarda motor beceri, fonksiyonel durum ve solunum fonksiyonları: Karşılaştırmalı çalışma. Yüksek Lisans Tezi. Kuzey Kıbrıs: Doğu Akdeniz Üniversitesi
- Wasserman, I., Chieffe, D. J., Gipson, K. S., Skotko, B. G., ve Hartnick, C. J. (2024). Hypoglossal Nerve Stimulation for Obstructive Sleep Apnea in a Young Child With Down Syndrome. *Pediatrics*, 153(5), e2023063330. <https://doi.org/10.1542/peds.2023-063330>
- Wells, C., Kolt, G. S., ve Bialocerkowski, A. (2012). Defining Pilates exercise: a systematic review. *Complementary therapies in medicine*, 20(4), 253–262. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2012.02.005>
- White, K., Han, S. S., Britton, A., & Hendrix, J. (2023). A feasibility study demonstrating that independence, quality of life, and adaptive behavioral skills can improve in children with Down syndrome after using assistive technology. *PloS one*, 18(5), e0284738. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0284738>
- Yazarı, K. (2004). Gebelikte Down Sendromu tanısı için tarama testleri ve güvenilirlikleri. *Türk Jinekoloji Derneği Uzmanlık Sonrası Eğitim Dergisi*, 6, 30-35.

KAYNAKÇA

- Branowski, B., Zabłocki, M. (2017). Rozwój Konstrukcji Pojazdów Dla Osób Niepełnosprawno' sciami Motorycznymi/Development of Vehicles for People with Motor Disabilities. In Wybrane Kierunki Bada' n Ergonomicznych w Roku; Charytonowicz, J., (Editor), *Zastosowania Ergonomii*; Wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Ergonomicznego PTERg Odział we Wrocławiu, Wrocław, Poland.
- Branowski, B., Zabłocki, M., Kurczewski, P., Walczak, A. (2021). Selected Issues in Universal Design of Yachts for People with Disabilities. *Pol. Marit. Res.* 28,4–15.
- Çetin, B., Kılınc, M., Yalçın Çakmaklı, G. (2024). The effects of exergames on upper extremity performance, trunk mobility, gait, balance, and cognition in Parkinson's disease: a randomized controlled study. *Acta Neurologica Belgica*. Online ahead of print.
- Çıtak Karakaya, İ., Karakaya, M.G., Tunca Yılmaz, Ö. (2013). İnme rehabilitasyonunda kullanılan elektrofiziksel ajanlar. İçinde A. KARADUMAN, (Editör). *İnme Sonrası Fizyoterapi ve Rehabilitasyon*. Ankara: Pelikan Yayınevi.
- Duncan, P.W., Zorowitz, R., Bates, B., Choi, J.Y., Glasberg, J.J., Graham, G.D., et al. (2005). Management of adult stroke rehabilitation care: a clinical practice guideline. *Stroke*, 36,100-143.
- Folch, A., Gallo, D., Miró, J., Salvador-Carulla, L., Martínez-Leal, R. (2022). Mirror therapy for phantom limb pain in moderate intellectual disability. A case report. *Eur J Pain.* 26(1),246-254.
- Gupta, A., Vardalakis, N., Wagner, F.B. (2023). Neuroprosthetics: from sensorimotor to cognitive disorders. *Communication Biology*, 6(14),1-17.
- Isaacson, B.M., Swanson, T.M., Pasquina, P.F. (2013). The use of a computer-assisted rehabilitation environment (CAREN) for enhancing wounded warrior rehabilitation regimens. *The Journal of Spinal Cord Medicine*, 36(4),296-299.
- Kamalakannan, S., Karunakaran, V., Kaliappan, A.B., Nagarajan, R. (2022). Systematic Development of the ReWin Application: A Digital Therapeutic Rehabilitation Innovation for People With Stroke-related Disabilities in India. *JMIR Rehabil Assist Technol*, 9(4),e40374.
- Karakaya, M., Çıtak Karakaya, İ., Aksu Yıldırım, S. (2012). İnme rehabilitasyonunda teknolojinin kullanımı. İçinde A. KARADUMAN (Editör). *İnme Sonrası Fizyoterapi ve Rehabilitasyon*. Ankara: Pelikan Tıp ve Teknik Kitapçılık Ltd.Şti.
- Kukla, M., Wiecek, B., Warguła, Ł., Berdychowski, M. (2021). An Analytical Model of the Demand for Propulsion Torque During Manual Wheelchair Propelling. *Disabil. Rehabil. Assist. Technol.* 16, 9–16.
- Linder, S.M., Rosenfeldt, A.B., Reiss, A., Buchanan, S., Sahu, K., Bay, C.R. (2013). The home stroke rehabilitation and monitoring system trial: a randomized controlled trial. *International Journal of Stroke.* 8,146-155.
- Madhoun, H.Y., Tan, B., Feng, Y., Zhou, Y., Zhou, C., Yu, L. (2020). Task-based mirror therapy enhances the upper limb motor function in subacute stroke patients: a randomized control trial. *Eur J Phys Rehabil Med*, 56(3),265-271.
- Mandour, A.E., El-Gharib, A.M., Emara, A.A., Elmahallawy, T.H. (2022). Virtual reality versus optokinetic stimulation in visual vertigo rehabilitation. *Eur Arch Otorhinolaryngol*, 279(3),1609-1614.
- Marques-Sule, E., Arnal-Gómez, A., Buitrago-Jiménez, G., Suso-Martí, L., Cuenca-Martínez, F., Espi-López, G.V. (2021). Effectiveness of Nintendo Wii and Physical Therapy in Functionality, Balance, and Daily Activities in Chronic Stroke Patients. *J Am Med Dir Assoc*, 22(5),1073-1080.
- Prochazka A. (2019). Motor Neuroprostheses. *Compr Physiol*, 9,127-148.
- Sledzi' nska, J. (2012). Turystyka osób niepełnosprawnych w Polskim Towarzystwie Turystyczno-Krajoznawczym/Tourism for the Disabled in the Polish Tourism and Sightseeing Society. *Niepełnosprawno' s'c*, 3,81–103.
- Tomelleri, C., Waldner, A., Hesse, S. (2012). EMG Analysis Methods on Robotic Gait Machines. Applications of EMG in Clinical and Sports Medicine. *InTech.*, 20-34.
- Weis, P.L.T., Kizony, R., Feintuch, U., Rand, D., Katz, N. (2006). Virtual Reality applications in neurorehabilitation. In M.E. Selzer, editor. *Text book of Neural Repair and Rehabilitation*. 2nd ed. Cambridge University Press.
- Zabłocki, M., Branowski, B., Kurczewski, P., Gabryelski, J., Sydor, M. (2022). Designing Innovative Assistive Technology Devices for Tourism. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 19,141-86.

KAYNAKÇA

- Açıksöz, S., Bollukcu, P., Gökçe, G. C., Yar, Z. S. (2016). Zihinsel ve Ruhsal Engellilere Yönelik Terapi Bahçeleri: Özel Bakım Merkezleri Örneği.
- Besiri, A. (2009). Yoksulluk ekseninde engellilerin eğitimi. *TBB Dergisi*, 83:355-360.
- Dünya Sağlık Örgütüne göre engel karmaşık ve çok boyutlu bir gerçektir (World Health Organization [WHO], 2011). Erişim Tarihi: 05.02.2024, <https://www.who.int/about/accountability/governance/constitution> Erişim tarihi 10.04.2024,
- Genç, Y. (2015). Engellilerin sosyal sorunları ve beklentileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*
- Gibson J, O'Connor R. (2010). Access to health care for disabled people: a systematic review. *Social Care and Neurodisability*; 1(3):21-31.
- Gültekin, T., Sezer, S. (2017). Engelli Ailelerinin Yaşadıkları Sosyal ve Ekonomik Sorunlar. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, 2(2), 81-100.
- Güllüpmar, F. (2013). Toplumsal İlişkiler Kıskaçında Zihin Engelli Olan Bireyler ve Aile Yapıları: Eskişehir’de Engelli Ailesi Hakkında Sosyolojik Bir Alan Çalışması. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 41-64.
- Harrison, J.A., Thomson, R, Banda HT, Mbera GB, Gregorius S, Stenberg B, et al. (2020). Access to health care for people with disabilities in rural Malawi: what are the barriers?. *BMC Public Health*; 1-17.
- Hawe, P. (2015). Lessons from complex interventions to improve health. *Annual Review of Public Health*, 36, 307–323. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-031912-114421>.
- Karatana, Ö., Gür, K. (2019). Engelli bireylerin sağlık hizmetlerine erişimi ve engelleri. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 43-53.
- Kocataş S., Akgül Gündoğdu, N. (2023). *Sağlık Ve Sosyal Bakımda Savunmasız Gruplar-Sağlığı Koruma Geliştirme*. Antalya: Antalya Nobel Kitabevi.
- Kumar Y. D.R. (2024). The Impact of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities on Global Mental Health Practices. Available at SSRN 4796008. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4796008>
- Metin, B. (2017). Engellilere yönelik sosyal politikalarda yerel yönetimlerin rolü: Keçiören belediyesi örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 320-344.
- Öncel, S., Gümüş, E. Ç. (2019). Engelli ve Ailesine Yönelik Hemşirelik Bakımında Kültürlerarası Yeterli Yaklaşım. *ResearchGate Publication*, 59.
- Ören, E.D.T., Dereli, F., Sarı, H.Y. (2021). Engelli bireylerin sağlık hizmetine ve bakıma erişimi ile ilgili yaşadıkları sorunlar. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(3), 185-192.
- Özata, M., Karpuz, D., Karip, S., Demetgül, H., Giray, D., Hallıoğlu, O. (2017). Engelli Bireylerin Sağlık Hizmetleri Kullanımında Yaşadıkları Sorunlar: Konya Örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 11(1), 409- 427.
- Prilleltensky, O. (2012). *Eleştirel Psikoloji ve Engelli Çalışmaları: Anaakımı Eleştirmek, Eleştiriye Eleştirmek*. (Fox, Prilleltensky ve Austin, Ed.). Eleştirel psikoloji (329- 349). (E. Erdener vd., Çev.). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Senghor, D.B., Diop, O., Sombié, I. (2017). Analysis of the impact of healthcare support initiatives for physically disabled people on their access to care in the city of Saint-Louis, Senegal. *BMC Health Services Research*; 17(2), 59-66.
- Terzi, H. (2017). Hassas gruplarda halk sağlığı hemşiresinin rol ve sorumlulukları. *Türkiye Klinikleri Public Health Nursing-Special Topics*, 3(3), 117-24.
- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engeli ve Yaşlı İstatistik Bülteni https://www.aile.gov.tr/media/98625/eyhgm_istatistik_bulteni_ocak_2022.pdf , Erişim tarihi 16.03.2024,
- United Nations. (2017). Toolkit on disability for Africa. Culture, beliefs, and disability. Retrieved from <http://www.un.org/esa/socdev/documents/disability/Toolkit/Cultures-Beliefs-Disability.pdf>).

- Ünal B. ve ark. (2018). *Türkiye Klinikleri J Psychol-Special Topics*;3(1):42-52.
- Yavuz, F. (2016). Zihinsel engelli çocuğu olan ailelerin karşılaştıkları sosyal dışlanma sorunsalı üzerine bir araştırma [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Yıldız, M., Özsoy, F., Batmaz, S., Songur, E., & Karakölah, K. (2016). Engelli sağlık kurulunda verilen ruh sağlığı ve hastalıkları engelli raporlarının değerlendirilmesi. *Cukurova Med J*, 41(2), 253-258.
- WHO. World Health Organization: World Report on Disability. 2011.<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5378&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Engelliler Hakkında Kanun Erişim Tarihi: 10.03.2024.

KAYNAKÇA

- Akdağ F. (2015). Çocukta Beyin Gelişimi ve Erken Müdahale. *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale"*, Sözel Bildiriler XIV.
- Alfonso, V. C., Dupaul, G. J. (2020). Healthy Development in Young Children: Evidence-Based Interventions For Early Education. *American Psychological Association*.
- Akhbari-Ziegler, S. ve Hadders-Algra, M. (2020). Coaching Approaches in Early İntervention And Paediatric Rehabilitation. *Developmental Medicine ve Child Neurology*, 62(5), 569-574.
- Alabay E. (2022). Erken Müdahale Programları ve Gelişimsel Destek. *İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ders Notları*. <https://www.academia.edu/70075937/erkenm%C3%BCdahaleprogramlar%C4%B1vegeli%C5%9Fimseldestek>
- Ashmitha, P., ve Annalakshmi, N. (2022). Development Of A Scale To Measure Psychosocial Risks And Protective Factors in Adolescents. *Journal Of Indian Association For Child And Adolescent Mental Health*, 18(1), 12-28.
- Apak, S. (2001). Gelişim Nörolojisi. İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü, İstanbul.
- Bakkaloğlu, H. (2020). Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğuna Yönelik Erken Çocukluk Müdahale Programları Raporu. Tohum Otizm Vakfı Değerlendirme ve Gelişim Raporları IV.
- Bakkaloğlu, H. (2020). Erken Çocukluk Özel Eğitiminde Temel Konular. Ankara Üniversitesi Açık Ders Notları. <https://Acikders.Ankara.Edu.Tr/Course/View.Php?İd=6384>
- Bayhan, P., Taştekin, E. (2015). Avrupa’da Erken Müdahale Modelleri. *Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi "Erken Müdahale"*, Sözel Bildiriler XIII.
- Brown, J. A., ve Woods, J. J. (2015). Effects Of A Triadic Parent-İmplemented Home-Based Communication Intervention For Toddlers. *Journal Of Early Intervention*, 37, 44–68. doi:10.1177/1053815115589350
- Brown, J. A. ve Woods, J. J. (2016). Parent-İmplemented Communication İntervention: Sequential Analysis Of Triadic Relationships. *Topics in Early Childhood Special Education*, 36(2), 115-124. doi: 10.1177/0271121416628200
- Budak Kaymaz, O. (2020). Özel Gereksinimli Çocukların İstismarı. *İçinde (Edt. Sunay Yıldırım Doğru), Çocuk Hakları ve Koruma*. 5. Baskı. Ankara: Eğiten Kitap.
- Cengiz, G., Yaşar Ekici F. (2022). Portage Erken Eğitim Programı. *Erken Çocukluk Döneminde Alternatif Eğitim Modelleri ve Yaklaşımlar İçinde (Editör: Duygu Yalman Polatlar)*. İstanbul: Efeakademi Yayınları
- Crowley, K. (2020). Çocuk Gelişimi. (Çev.: Prof. Dr. Şehnaz Ceylan) (2. Basımdan Çeviri). Ankara: Nobelyayın.
- Côté, S. M., Orri, M., Tremblay, R. E., Doyle, O. (2018). A Multicomponent Early İntervention Program And Trajectories Of Behavior, Cognition, And Health. *Pediatrics*, 141(5).
- Derdiyok, Z.S., Gözün Kahraman Ö. (2023). Erken Müdahalede Pediatristlerin Rolü: Uygulamalar, Zorluklar ve Öneriler. *AHttsya Studies Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar* 7(24): 311-328.
- Douglas, S. N., Meadan, H. ve Kammes, R. (2019). Early İnterventionists’ Caregiver Coaching: A Mixed Methods Approach Exploring Experiences And Practices. *Topics in Early Childhood Special Education*, 40(2), 84-96.
- Eker A. (2020). Diğer Özel Gereksinimli Bireyler. *Özel Eğitim ve Kaynaştırma İçinde* (Ed.: Nazlı Beyhan Koçbeker Eid, Yahya Çıkılı, Serdal Deniz). Ankara: Eğiten Kitap.
- Er-Sabuncuoğlu, M., Diken, İ. H. (2010). Early Childhood İntervention in Turkey: Current Situation, Challenges And Suggestions. *International Journal Of Early Childhood Special Education* 2(2), 149-160.
- Feurer, C., Hammen, C. L. Gibb, B. E. (2016). Chronic And Episodic Stress in Children Of Depressed Mothers. *Journal Of Clinical Child Adolescent Psychology*, 45(3), 270–278. <https://Doi.org/10.1080/15374416.2014.963859>
- Gözün Kahraman, Ö. ve Keser, H. (2023). Erken Müdahalede Bir Hizmet Modeli: Ebeveyn Koçluğu. *Early Childhood Education Researches*, 1(1), 53-70.

- Howard, V. F., Williams, B. ve Lepper, C. E. (2011). *Very Young Children With Special Needs* (Çev. Ed. G. Akçamete). Ankara: Nobel.
- Inbar-Furst, H., Douglas, S. N. ve Meadan, H. (2019). Promoting Caregiver Coaching Practices Within Early Intervention: Reflection And Feedback. *Early Childhood Education Journal*, 48(1), 21-27. doi:10.1007/S10643-019-00980-2
- Kaçan H. (2022). *Özel Gereksinimli Çocuğa Multidisipliner Yaklaşım* 1. Baskı. E-Kitap. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Karayağmurlu A., Tanır Y., Bozkurt A., Akıncı M.A., Özdağ V., Karayağmurlu E., Uncu G.S., Bulut Ö.F., Zeyrek İ., Akçay E. (2022). Çocuklukta Beyin Gelişimi. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Keleş, E. Çepni, S. (2006). *Beyin ve Öğrenme. Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 3(2), 66-82.
- Kırcaali-İftar, G. (2000). Küçük Adımlar Gelişimsel Geriliği Olan Çocuklara Yönelik Erken Eğitim Programı'nın aile görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Lorio, C. M., Romano, M., Woods, J. J. ve Brown, J. (2020). A Review Of Problem Solving And Reflection As Caregiver Coaching Strategies in Early Intervention. *Infants ve Young Children*, 33(1), 35-70.
- Lorio, C. M., Woods, J. J. ve Snyder, P. (2021). An Exploration Of Reflective Conversations in Early Intervention Caregiver Coaching Sessions. *Journal Of Early Intervention*, 43(4), 314- 338.
- Pellecchia, M., Beidas, R. S., Mandell, D. S., Cannuscio, C. C., Dunst, C. J. ve Stahmer, A. C. (2020). Parent Empowerment And Coaching in Early Intervention: Study Protocol For A Feasibility Study. *Pilot And Feasibility Studies*, 6(1), 1-12.
- Romano, M. ve Schnurr, M. (2020). Mind The Gap: Strategies To Bridge The Research-Topractice Divide in Early Intervention Caregiver Coaching Practices. *Topics in Early Childhood Special Education*, 42(1), 64-76.
- Sardohan Yıldırım, A. E. ve Demiröz, Ü. (2021). Bebeklik ve Oyun Döneminde Özel Gereksinimli Çocukların Gelişimi ve Eğitimi. İçinde (Edt. Ümit Deniz), *Bebeklik ve Oyun Döneminde Gelişim ve Eğitim*, (Pp.335-358). Ankara: Hedef
- Sazak Pınar, E. (2006). Dünyada ve Türkiye'de Erken Çocukluk Özel Eğitiminin Gelişimi ve Erken Çocukluk Özel Eğitim Uygulamaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7 (2) 71-83.
- Shearer-Marsha, S., Shearer, D. E. (1972). The Portage Project: A Model for Early Childhood Education. *Exceptional Children*, 39(3), 210-225.
- Seçer, Z., Dere Z., Sağıroğlu H.H., Sardohan Yıldırım A.E., Avcı Tozar Z., Bilici H.S., Yalçın S.B. (2023). Risk Altında Bulunan Çocuklar ve Eğitimleri. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Sone, B. J., Lee, J. ve Roberts, M. Y. (2021). Comparing Instructional Approaches in Caregiverimplemented Intervention: An Interdisciplinary Systematic Review And Metaanalysis. *Journal Of Early Intervention*, 43(4), 339-360. doi:10.1177/1053815121989807
- Spiker D. (2011). The History Of Early Intervention For Infants And Young Children With Down Syndrome And Their Families. *Neurocognitive Rehabilitation Of Down Syndrome*, 15-35.
- Stewart, S. L. ve Applequist, K. (2019). Diverse Families in Early Intervention: Professionals' Views Of Coaching. *Journal Of Research in Childhood Education*, 33(2), 242-256. doi:10.1080/02568543.2019.1577777
- Swaminath, D., Hefner, J., Jenkins, L. A., Suarez, J. A., Meyerrose, G., Huerta, T. R. (2018). Improving Clinical Documentation in An Academic Setting: A Multidisciplinary Team Approach Focused On The Physician's Perspective. *Journal Of Healthcare Management*, 63(5), E88-E98.
- Temel Z. F., İmir M. İ. (2020). Erken Çocukluk Eğitiminde Yaklaşımlar ve Programlar. Portage Programı. https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/2021bahar/erken_cocukluk_egitiminde_yaklasimlar_ve_programlar/8/index.html
- Tercan, H., Bayhan, P. (2020). Erken Müdahale Kapsamında Taranan 0-72 Aylık Çocuklarda Gelişimsel Gecikmelerin Dağılımı. *Ksbd*, (12): 22, S. 25-37.

- Tufan M., Yıldırım Y. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Erken Müdahale ve Kaynaştırma Kavramları Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin ve Özel Gereksinimli Çocuklar İçin Yaptıkları Öğretimsel Uyarlamaların İncelenmesi. *Cumhuriyet International Journal Of Education*, 2 (4): 1-13.
- Tomris, G., Çelik, S. (2021). Erken Çocukluk Özel Eğitimi: Kuramsal ve Yasal Temeller, Dünya'daki ve Türkiye'deki Son Eğilimler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(1), 243-269. <https://doi.org/10.21565/Ozelegitimdergisi.748893>
- Turhan, B., Özbay, Y. (2006). Erken Çocukluk Eğitimi ve Nöroplastisite. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 58-68.
- Uygun N., Yavuz M. (2020). Sık Rastlanan Özel Gereksinimli Bireyler. Özel Eğitim ve Kaynaştırma İçinde (Ed.: Nazlı Beyhan Koçbeker Eid, Yahya Çıkılı, Serdal Deniz). Ankara: Eğiten Kitap.
- Wolf, S.L., Le Craw, D.E. Barton, L.A. (1989). Comparison Of Motor Copy And Targeted Biofeedback Training Techniques For Restitution Of Upper Extremity Function Among Subjects With Neurologic Disorders. *Physical Therapy*, 69(9), 719-735.
- Yavuz M., Deniz S. (2020). Seyrek Rastlanan Özel Gereksinimli Bireyler. *Özel Eğitim ve Kaynaştırma İçinde* (Ed.: Nazlı Beyhan Koçbeker Eid, Yahya Çıkılı, Serdal Deniz). Ankara: Eğiten Kitap.
- URL-1:<https://deyader.org.tr/birimler/engelli-haklari.html>
- URL-2:<https://Data.Tuik.Gov.Tr/Bulten/Index?P=Istatistiklerle-Cocuk-2020-37228> Tuik (2021). İstatistiklerle Çocuk 2020. Sayı: 37228
- URL-3: https://tohumotizm.org.tr/wp-content/uploads/2020/05/Deg%CC%86Degerlendirme_ve_Gelisim_Raporlari4-1.pdf
- URL-4:<https://www.unicefturk.org/yazi/dunya-capinda-yaklasik-240-milyon-engelli-cocuk-bulunuyor>

KAYNAKÇA

- Americans with Disabilities Act of 1990, As Amended <https://www.ada.gov/law-and-regs/ada/> Erişim Tarihi 06.02.2024.
- Andrews, E.E., Dunn, R.A. (2019). Aileler ve engellilik. LA Brenner, SA Reid-Arndt, TR Elliott, RG Frank ve B. Caplan (Eds.), *Handbook of rehabilitasyon psikolojisi* (3. baskı, s. 189–202). Amerika Psikoloji Derneği. <https://doi.org/10.1037/0000129-013>.
- Arno, P., Levine, C., Memmott, M. (1999). The economic value of informal caregiving. *Health Affairs*, 18 (2), 182 – 188.
- Biegel, D.E., Sales, E., Schulz, R. (1991). Family caregiving in chronic illness: Alzheimer's disease, cancer, heart disease, mental illness, and stroke. *Family caregiver applications series 1*. Newbury Park, CA: Sage.
- Bhopti, A., Brown, T., Lentini, P. (2016). Aile Yaşam Kalitesi: *Erken Çocukluk Müdahale Hizmetlerinde Temel Bir Sonuç Kapsam Belirleme İncelemesi*. J. Erken Röportaj, 38, 191–211.
- Bronfenbrenner, U. (1987). *La Ecología del Desarrollo Humano*. Espasa: Barcelona, İspanya,
- Bruner, J.S. (1997). *La Educación, Puerta de la Cultura*, Vizör: Madrid, İspanya,
- Carpenter, B. (2013). As yet under the radar. Early education for children with fetal alcohol spectrum disorders (Conference presentation). International Society on Early Intervention: Regional Conference.
- Cavkaytar, A., Ardiç, A., Özbey, F., Sönmez, M., Özdemir, O., Aksoy, V. (2010). *Özel eğitimde aile eğitimi ve rehberliği*, Cavkaytar, A., (Ed). Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Chiu, C., Kyzar, K., Zuna, N., Turnbull, A., Summers, J.A., Aya, Gómez, V. (2013). *Aile Yaşam Kalitesi, Aile yaşam kalitesiyle ilgili aile araştırmalarındaki eğilimler*. Oxford Pozitif Psikoloji ve Engellilik El Kitabı'nda; Wehmeyer, MW, Ed.; Oxford University Press: New York, NY, ABD; s. 365–392.
- Dunst, C.J., Bruder, M.B. (2002). *Hizmet koordinasyonunun, erken müdahalenin ve doğal ortamların değerli sonuçları*. *Hariç*. Çocuk, 68, 361–375.
- Erwin, E. J., & Soodak, L. C. (2008). The evolving relationship between families of children with disabilities and professionals. *Education for all: Critical issues in the education of children and youth with disabilities*, 35-69.
- Escorcía-Mora, C.T., García-Sánchez, F.A., Sánchez-López, M.C., Hernández-Pérez, E. (2016). Cuestionario de estilos de interacción entre padres y profesionales en atención temprana: validez de contenido. *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 32(1), 148-157.
- Federación Estatal de Asociaciones de Atención Temprana (GAT). *La Atención Temprana. La Vision de Los Profesionales*. Çevrimiçi olarak mevcuttur: <http://www.avap cv.com/images/Documentos%20basicos/GAT-LA-VISI%C3%93N-DE-LOS PROFESIONALES.pdf> Erişim Tarihi 06.02.2024.
- Francisco M.C., Ibáñez, A., & Balcells-Balcells, A. (2020). State of the art of family quality of life in early care and disability: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(19), 7220.
- Gill, C.J. (2006). Disability, constructed vulnerability, and socially conscious palliative care. *J Palliat Care*, 22:183-9.
- Grue, J. (2016). The social meaning of disability: A reflection on categorisation, stigma and identity. *Sociology of Health & Illness*, 38(6), 957–964. <https://doi.org/10.1111/1467-9566.12417>.
- Guralnick, M.J. (2011). Erken müdahale neden işe yarıyor? *Bebekler Küçük Çocuk*, 24, 6–28.
- Hagestad, G. (1996). On-time, off-time, out of time? Reflections on continuity and discontinuity from an illness process. In V. L. Bengtson (Ed.), *Adulthood and aging* (pp. 204–222). New York: Springer.
- Lieberman, L.J., MacVicar, J.M. (2003). Play and recreational habits of youth who are deaf-blind. *J Vis Impair Blind*, 97:755–768.
- Martin, J.J. (2013). Engelli bireyler için fiziksel aktivitenin yararları ve engelleri: engellilik perspektifinin sosyal-ilişkisel modeli. *Engellilik ve rehabilitasyon*, 35 (24), 2030-2037.

- Mas, J.M., Baques, N., Balcells-Balcells, A., Dalmau, M., Gine, C., Gracia, M., Vilaseca, R. (2016). İspanya’da erken müdahalede aileler için Aile Yaşam Kalitesi. *J. Erken Röpörtaj*, 38, 59–74.
- McConnell, D., Savage, A., Breitreuz, R., Sobsey, D. (2016). Sustainable family care for children with disabilities. *Journal of child and family studies*, 25, 530-544.
- Moeller, M.P., Szarkowski, A., Gale, E., Smith, T., Birdsey, B.C., Moodie, ST, Holzinger, D. (2024). Aile merkezli erken müdahale sağır/işitme güçlüğü (FCEI-DHH): Yol Gösterici Değerler. *Sağır Araştırmaları ve Sağır Eğitimi Dergisi*, 29 (SI), I8-I26.
- National Alliance for Caregiving and AARP. (2004). Caregiving in the U.S. Retrieved September 16, 2008, from <http://www.caregiving.org/data/04finalreport.pdf>.
- Nehra, R., Chakrabarti, S., Kulhara, P., Sharma, R. (2005). Caregiver-coping in bipolar disorder and schizophrenia. A re-examination. *Social Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 40, 329– 336. (DOI 10.1007/s00127-005-0884-3).
- Öncel, S., Gümüş, E.Ç. (2019). Engelli ve Ailesine Yönelik Hemşirelik Bakımında Kültürlerarası Yeterli Yaklaşım. *Research Gate Paublication*, 59.
- Resmi gazete “Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” Erişim Tarihi: 19.02.2024 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/02/20140219.pdf>
- Rochette, A., Roberge-Dao, J., Roche, L., Kehayia, E., Ménard, L., Robin, J. P., ... & Fougeryollas, P. (2022). Advancing social inclusion of people with disabilities through awareness and training activities: A collaborative process between community partners and researchers. *Patient education and counseling*, 105(2), 416-425.
- Sass-Lehrer, M., Porter, A., Wu, C.L. (2016). Families: Partnerships in practice. In M. Sass-Lehrer (Ed.), *Early intervention for deaf and hard-of-hearing infants, toddlers, and their families: Interdisciplinary perspectives*, 65–104, Oxford University Press.
- Scholl, K., McAvoy, L., Rynders, J., Smith, J. (2003). The influence of aninclusive outdoor recreation experience on families that have a childwith a disability. *Am J Recreat Ther*, 37:38–57.
- Shevchuk, V., Vlasova, O., Zaika, V., Morgun, V., Kaliuzhna, Y. (2022). Engelli kişilerin yaşam kalitesi için psikolojik ve pedagojik destek. *Uluslararası Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 1108-1122.
- Singer, G.H., Biegel, D.E., Ethridge, B.L. (2009). Toward a cross disability view of family support for caregiving families. *Journal of Family Social Work*, 12(2), 97-118.
- Störbeck, C., Young, A. (2016). Early intervention in challenging national contexts. In M. Sass-Lehrer (Ed.), *Early intervention for deaf and hard-of-hearing infants, toddlers, and their families: Interdisciplinary perspectives*, 305–327, Oxford University Press.
- Yotyodying, S., Wild, E. (2016). Predictors of the quantity and different qualities of home-based parental involvement: Evidence from parents of children with learning disabilities. *Learning and Individual Differences*, 49, 74-84.
- Tsai E, Fung L. (2005). Perceived constraints to leisure time physicalactivity participation of students with hearing impairment. *Ther Recreation J*; 39: 192–206.
- UN. (2018). Department of Economic and Social Affairs Flagship Report on Disability and Development: Realization of the sustainable development goals by for and with persons with disabilities.
- WHO. (2011). World Health Organization: World Report on Disability.
- Witt, W.P. , Riley, A.W., Coiro, M.J. (2003). Childhood functional status, family stressors, and psychological adjustment among school-aged children with disabilities in the United States . *Archives of Pediatric Adolescent Medicine*, 157, 687 – 695.

KAYNAKÇA

- Alataş, G., Karaoğan, A., Arslan, M., & Yanik, M. (2009). Toplum Temelli Ruh Sağlığı Modeli ve Türkiye’de Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri Projesi. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi*, 46.
- Baysal, Ş. (2019). Toplum temelli rehabilitasyon modelleri üzerine bir inceleme: Engellilerin sosyal rehabilitasyonu. *Marmara Üniversitesi (Turkey)*.
- Berkel, A. E., Bongers, B. C., Kotte, H., Weltevreden, P., De Jongh, F. H., Eijsvogel, M. M., Wymenga, M., Bigirwamungu-Bargeman, M., Van Der Palen, J., & van Det, M. J. (2022). Effects of community-based exercise prehabilitation for patients scheduled for colorectal surgery with high risk for postoperative complications: results of a randomized clinical trial. In: *LWW. Ann Surg*. 1;275(2):e299-e306.
- Cansever, İ. H. (2021). Sürdürülebilir Kalkınma ve Sağlık: Türkiye’nin 2023 Hedefleri İle Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 24(3), 633-650.
- Cayetano, R. D. A., & Elkins, J. (2016). Community-based rehabilitation services in low and middle-income countries in the Asia-Pacific region: Successes and challenges in the implementation of the CBR matrix. *Disability, CBR & Inclusive Development*, 27(2), 112-127.
- Chappell, P., & Johannsmeier, C. (2009). The impact of community based rehabilitation as implemented by community rehabilitation facilitators on people with disabilities, their families and communities within South Africa. *Disability and Rehabilitation*, 31(1), 7-13.
- Chatterjee, S., Patel, V., Chatterjee, A., & Weiss, H. A. (2003). Evaluation of a community-based rehabilitation model for chronic schizophrenia in rural India. *The British Journal of Psychiatry*, 182(1), 57-62.
- Clarke, S., Barudin, J., & Hunt, M. (2016). Ethics and community-based rehabilitation: eight ethical questions from a review of the literature. *Physiotherapy Canada*, 68(2), 197-205.
- De Coninck, L., Bekkering, G. E., Bouckaert, L., Declercq, A., Graff, M. J., & Aertgeerts, B. (2017). Home-and community-based occupational therapy improves functioning in frail older people: A systematic review. *Journal of the American Geriatrics Society*, 65(8), 1863-1869.
- Desveaux, L., Beauchamp, M., Goldstein, R., & Brooks, D. (2014). Community-based Exercise Programs as a Strategy to Optimize Function in Chronic Disease: A Systematic Review. *Medical Care*, 52(3), 216-226.
- Falvey, J. R., Krafft, C., & Kornetti, D. (2020). The essential role of home-and community-based physical therapists during the COVID-19 pandemic. *Physical therapy*, 100(7), 1058-1061.
- Helander, E. (2007). The origins of community based rehabilitation. *Asia Pacific Disability Rehabilitation Journal*, 18(2), 3-32.
- Hammond, R., Stenner, R., & Palmer, S. (2022). What matters most: a qualitative study of person-centered physiotherapy practice in community rehabilitation. *Physiotherapy Theory and Practice*, 38(9), 1207-1218.
- Iemmi, V., Blanchet, K., Gibson, L. J., Kumar, K. S., Rath, S., Hartley, S., Murthy, G. V., Patel, V., Weber, J., & Kuper, H. (2016). Community-based rehabilitation for people with physical and mental disabilities in low-and middle-income countries: a systematic review and meta-analysis. *Journal of Development Effectiveness*, 8(3), 368-387.
- Karakuş, M. B., & Özer, A. Y. (2021). Toplum temelli kardiyak rehabilitasyon kavramı ve uluslararası örnekleri. *Journal of Health Sciences and Management*, 1(2), 89-93.
- Kayhan, H., Karaduman, A., Uyanık, M., Düger, T., & Bumin, G. (2010). İki Farklı İlçede Toplum Temelli Rehabilitasyonun Etkilerinin İncelenmesi. *Tubitak Araştırma Projesi Proje(107K247)*, 113.
- Lima de Melo Ghisi, G., Pesah, E., Turk-Adawi, K., Supervia, M., Lopez Jimenez, F., & Grace, S. L. (2018). Cardiac rehabilitation models around the globe. *Journal of clinical medicine*, 7(9), 260.
- M’kumbuzi, V. R., & Myezwa, H. (2016). Conceptualisation of community-based rehabilitation in Southern Africa: A systematic review. *South African Journal of Physiotherapy*, 72(1), 1-8.

- Martelli, M. F., Zasler, N. D., & Tiernan, P. (2012). Community based rehabilitation: Special issues. *NeuroRehabilitation*, 31(1), 3-18.
- Mason, C., Weber, J., Atasoy, S., Sabariego, C., & Cieza, A. (2017). Development of indicators for monitoring Community-Based Rehabilitation. *PloS one*, 12(6), e0178418.
- Maulik, P. K., Mascarenhas, M. N., Mathers, C. D., Dua, T., & Saxena, S. (2011). Prevalence of intellectual disability: a meta-analysis of population-based studies. *Research in developmental disabilities*, 32(2), 419-436.
- Organization, W. H. (1981). Disability prevention and rehabilitation: report of the WHO Expert Committee on Disability Prevention and Rehabilitation [meeting held in Geneva from 17 to 23 February 1981].
- Organization, W. H. (1987). Prevention and control of intestinal parasitic infections: report of a WHO Expert Committee [meeting held in Geneva from 3 to 7 March 1986].
- Organization, W. H., & Consortium, I. D. D. (2010). Community-based rehabilitation: CBR guidelines.
- Rhoda, A., Waggie, F., Filies, G. C., & Frantz, J. M. (2016). Using operative models (ICF and CBR) within an interprofessional context to address community needs. *African Journal of Health Professions Education*, 8(2), 214-216.
- Smith, J. M., Lee, A. C., Zeleznik, H., Coffey Scott, J. P., Fatima, A., Needham, D. M., & Ohtake, P. J. (2020). Home and community-based physical therapist management of adults with post-intensive care syndrome. *Physical therapy*, 100(7), 1062-1073.
- Snow, B. L., Shamus, E., & Hill, C. (2001). Physical therapy as primary health care: public perceptions. *J Allied Health*, 30(1), 35-38.
- Snowdon, D. A., McGill, S., Altmann, C., Brooks, K., Everard, T., Le Fevre, K., & Andrew, N. E. (2023). Client and service factors associated with changes in health-related quality of life following community rehabilitation. *Disability and Rehabilitation*, 45(3), 512-522.
- Teasell, R., Salbach, N. M., Foley, N., Mountain, A., Cameron, J. I., Jong, A. d., Acerra, N. E., Bastasi, D., Carter, S. L., & Fung, J. (2020). Canadian stroke best practice recommendations: rehabilitation, recovery, and community participation following stroke. Part one: rehabilitation and recovery following stroke; update 2019. *International Journal of Stroke*, 15(7), 763-788.
- Thomas, M., & Thomas, M. J. (2001). Integrating traumatic brain injury rehabilitation into multidisability community based rehabilitation programmes. *T. Murali Dpm, Md*, 272.
- Timurtaş, E., Avci, E. E., Demirbüken, İ., Yıldız, A., Öztürk, O., Tarım, M., & Polat, M. G. (2021). Aile sağlığı merkezlerinde fizyoterapist istihdamı: İstanbul ilinde fizibilite araştırması. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 8(1), 8-13.
- Troeung, L., Mann, G., Cullinan, L., Wagland, J., & Martini, A. (2022). Rehabilitation outcomes at discharge from staged community-based brain injury rehabilitation: A retrospective cohort study (ABI-REStART), Western Australia, 2011–2020. *Frontiers in Neurology*, 13, 925225.
- Turunen, K. M., Aaltonen-Määttä, L., Törmäkangas, T., Rantalainen, T., Portegijs, E., Keikkala, S., Kinnunen, M.-L., Finni, T., Sipilä, S., & Nikander, R. (2020). Effects of an individually targeted multicomponent counseling and home-based rehabilitation program on physical activity and mobility in community-dwelling older people after discharge from hospital: a randomized controlled trial. *Clinical rehabilitation*, 34(4), 491-503.
- Williams, E., Martini, A., Jackson, H., Wagland, J., & Turner-Stokes, L. (2020). Time between acquired brain injury and admission to community-based rehabilitation: differences in cognitive and functional gains. *Brain injury*, 34(6), 713-722.
- Ying, Z., Rongshan, Z., Wenjie, L., Yiqiang, L., Jian, Y., Jian, C., & Tao, S. (2015). Controlled trial of the effectiveness of community rehabilitation for patients with schizophrenia in Shanghai, China. *Shanghai Archives of Psychiatry*, 27(3), 167.
- Zeng, X., Balikudembe, J. K., & Liang, P. (2023). Impact of community-based rehabilitation on the physical functioning and activity of daily living of stroke patients: a systematic review and meta-analysis. *Disability and Rehabilitation*, 45(3), 403-414.

KAYNAKÇA

- Ahmed, O.H., Hussain, A.W., Beasley, I., Dvorak, J. ve Weiler, R. (2015). Enhancing Performance and Sport Injury Prevention in Disability Sport: Moving Forwards in The Field Of Football. *British journal of sports medicine*, 49(9), 566-567.
- Aitchison, B., Rushton, A., Martin, P., Soundy, A ve Heneghan, N.R. (2020). Experiences and Perceived Health Benefits of Individuals with a Disability Participating in Sport: A Systematic Review Protocol. *BMJ open*, 10(11), e038214.
- Ayhan, B. ve İlhan, E. L. (2021). Türkiye’de Spor Bilimi Alanında Bedensel Engelli Bireylere Yönelik Yapılan Makalelerin İçerik Analizi (2015-2020). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 672-686.
- Bağdatlı, Ş. ve Deliceoğlu, G. (2014). Eğitilebilir Zihinsel Engelli Bireylerde Bazı Fiziksel Uygunluk Parametrelerinin İncelenmesi (Kırıkkale İli Örneği). *Spor Bilimleri Dergisi*, 25(2), 67-78.
- Blauwet, C. ve Willick, S.E. (2012). The Paralympic Movement: Using Sports to Promote Health, Disability Rights, and Social Integration for Athletes with Disabilities. *Pm&r*, 4(11), 851-856.
- Caspersen, C.J., Powell, K.E. ve Christenson, G.M. (1985). Physical Activity, Exercise, and Physical Fitness: Definitions and Distinctions for Health-Related Research. *Public health reports*, 100(2), 126.
- Çınarlı, S. ve Ersöz, G. (2010). Engellilere Yönelik Spor Hizmetlerinin Gelişimi Açısından Sponsorluk ve Vergisel Düzenlemelere İlişkin Öneriler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (12), 141-156.
- Çoban, A.İ. (2008). Engellilere Yönelik Hizmetlerin Sunumunda Yaşam Kalitesi Yaklaşımının Önemi. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, (1), 47-58.
- DePauw, K.P. ve Gavron, S.J. *Disability Sport. Human Kinetics*. 2. Edition, Champaign, 2005, p:61-115
- Demirbilek, M. (2013). Zihinsel Engelli Bireylerin Ve Ailelerinin Gereksinimleri. *Turkish Journal of Family Medicine And Primary Care*, 7(3), 58-64.
- Durmuş, E. A. ve Yeşilyaprak, B. (2019). Engelli ve Sağlıklı Çocuğu Olan Anne Babaların Sosyal Destek ve Yalnızlık Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 1-28.
- Fiorilli, G., Iuliano, E., Aquino, G., Battaglia, C., Giombini, A., Calcagno, G. ve Di Cagno, A. (2013). Mental Health and Social Participation Skills of Wheelchair Basketball Players: A Controlled Study. *Research in developmental disabilities*, 34(11), 3679-3685.
- Gürgür, H. ve Kurtoğlu, H. (2021). *İşitme Yetersizliği Olan Bireyler Aileler İçin Rehber Kitapçık*. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Kachhwaha, R., Sriraghunath, S. ve Vyas, I. (2018). Role of Physiotherapy in Adaptive Sports in People with Spinal Cord Injury. *European Journal of Physical Education and Sport Science*.
- Kartal, M.P. (2020). Bir Hak Olarak Spor Faaliyeti. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, (26)2, 537-570.
- Kınalı, G. (2003). Zihin Engellilerde Beden - Resim - Müzik Eğitimi. A. Kulaksızoğlu (Editör), *Farklı Gelişen Çocuklar*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Kırlıoğlu, H.İ. (2015). Zihinsel Engellilere Yönelik Durumun ve Hizmetlerin Uzman Görüşleri Perspektifinde Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Kjaer, M., Krogsgaard, M., Magnusson, P., Engebretsen, L., Roos, H., Takala, T. ve Woo, S. (2002). Textbook of Sports Medicine: Basic Science and Clinical Aspects of Sports Injury and Physical Activity. *Oxford: Blackwell Publishing*, 307-308.
- Kong, P. W. ve Ma, C.M.S. (2024). Assessing Table Tennis Technical Proficiency in Individuals with Disabilities: A Scoping Review. *Applied Sciences*, 14(11), 4815.
- Kroll, T., Jones, G.C. ve Keen, M. (2006). Barriers and Strategies Affecting The Utilisation of Primary Preventive Services for People with Physical Disabilities: A Qualitative Inquiry. *Health Soc Care Comm.*, 14:284-9
- Kumcağız, H. ve Avcı Çayır, G. (2018). Sporun, Fiziksel Engelli Bireylerin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisine İlişkin Görüşler. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 654-669.

- Ljungqvist, A., Jenoure, P., Engebretsen, L., Alonso, J.M., Bahr, R., Clough, A., De Bondt, G., Dvorak, J., Maloley, R., Matheson, G., Meeuwisse, W., Meijboom, E., Mountjoy, M., Pelliccia, A., Schwellnus, M., Sprumont, D., Schamasch, P., Gauthier, J.B., Dubi, C., Stupp, H. ve Thill, C. (2009). The International Olympic Committee (IOC) Consensus Statement on Periodic Health Evaluation of Elite Athletes. *Br J Sports Med*, 43: 631–643.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (2008). *Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Bedensel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı Kitabı*. Ankara: MEB.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2015). *Çocuk gelişimi, Zihinsel engelliler*. http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Zihinsel%20Eng_elliler.pdf, sayfasından erişilmiştir. (E.T. 26.06.2024)
- Mumcu, E.H. (2017). Bazı AB Ülkelerinde Uygulanan Engelli Spor Politikalarının Ekonomik, Sosyal ve Proje Bazlı Olarak Türkiye İle Karşılaştırması. Doktora Tezi. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi
- Mumcu, E.H. (2019). *Engelli spor politikaları (AB ülkeleri ile Türkiye karşılaştırması)*. Ankara: Akademisyen.
- Nyland, J., Robinson, K., Caborn, D., Knapp, E. ve Brosky, T. (1997). Shoulder Rotator Torque and Wheelchair Dependence Differences of National Wheelchair Basketball Association Players. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 78(4), 358-363
- Örer, G. (2020). Görme Engellilerde Spor. N. Atalay-Güzel. ve N. Kafa (Editörler.), *Engellilerde Spor ve Sınıflandırması* (ss. 217-228). Ankara: Hipokrat.
- Öztürk, M. (2011). *Türkiye’de Engelli Gerçeği*. İstanbul: MÜSİAD.
- Sarıgöz, A.O., Kayıhan, G., Erkilic, A.O., ve Özkan, A. (2017). Türkiye’de Ampute Futbol’un Kısa Tarihi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(Special Issue 2), 53-60.
- Schirmer, B.R. (2001). Psychological, Social And Educational Dimensions Of Deafness. *Boston: Allyn and Baconabiliasyon* (ss. 145-162). Ankara: Güneş.
- Şimşek, İ. (2000). Serebral palsi. M. Beyazova ve Y. Gökçe Kutsal (Editörler), Ankara: Güneş Kitabevi
- Şirinkan, A., Şirinkan, S. ve Çalışkan, E. (2010). Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Öğrenci Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 122-145.
- URL-1: <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=engel> (E.T.: 05.05.2024).
- URL-2: <https://www.tbesf.org.tr/tarihce/> (E.T.: 05.05.2024).
- URL-3: <https://www.tbesf.org.tr/masa-tenisi/> (E.T.: 23.06.2024).
- URL-4: <https://www.tmpk.org.tr/paralimpik-sporlar/boccia/> (E.T.; 23.06.2024).
- URL-5: <https://tossfed.gov.tr/branslarimiz/> (E.T.: 05.05.2024).
- URL-6: <https://tiesf.org.tr/branslar/> (E.T.: 26.06.2024)
- Weiler, R., Van Mechelen, W., Fuller, C. ve Verhagen, E. (2016). Sport Injuries Sustained by Athletes with Disability: A Systematic Review. *Sports medicine*, 46, 1141-1153.
- Yalçın, İ., Turğut, M., Gacar, A. ve Çalık, F. (2017). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu’nda Öğrenim Gören Kadın Sporcuların Spora Katılım Motivasyonlarının Bazı Değişkenlere Göre Araştırılması. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3(Special Issue 2), 201-210
- Yarımkaya, D. ve Töman, U. (2021). Exploring Turkish Parents’ Lived Experiences on Online Science Lessons on Their Children with Mild Intellectual Disability Amid to COVID-19 Pandemic. *International Journal of Developmental Disabilities*, 1(10), 26-45.
- Yetim, A. A. (2014). Engelliler Sporuna Sosyolojik Yaklaşım [Sociological Approach to Disabled Sports]. II. Uluslararası Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi. [International Physical Education and Sport Congress], Batman: Mayıs.
- Yılmaz, A., ve Kırımoğlu, H. (2020). Oturarak Voleybol Oyuncularının Öz Güven Düzeylerinin Tespiti. *Kastamonu Education Journal*, 28(1), 286-294.
- Yılmaz, H. H., Alpdoğan, S. S., ve Kıyıcı, F. (2023). Tekerlekli Sandalye Sporcularında İzokinetik Kas Kuvveti İle Atış Keskinliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1-11.
- Zorba, E. (2014). *Herkes İçin Yaşam Boyu Spor*. (4.Baskı). Ankara: Canset Form.

KAYNAKÇA

- Açıklan, O., Okay, N., Yücel, G., ve İnal, E. (2019). Afet Dirençliliği bakımından Erişilebilir Geçici Barınma. *Uluslararası Afet Dirençlilik Kongresi IDRC 2019 Proceedings* (ss. 285-286). Eskişehir: 26-28 Haziran.
- Alexander, D., and Sagromola, S. (2014). Guidelines for Assisting People with Disabilities during Emergencies, Crises and Disasters. European and Mediterranean Major Hazards Agreement. Strasbourg: AP/CAT.
- Alexander, D., Gaillard, J. C., and Wisner, B. (2012). Disability and Disaster. In: B. Wisner, JC Gaillard, I. Kelman (Eds.), *Handbook of Hazards and Disaster Risk Reduction* (s. 413-423). Routledge, New York.
- Aryankhesal, A., Pakjoui, S., and Kamali, M. (2018). Safety Needs of People With Disabilities During Earthquakes. *Disaster Med Public Health Prep*, 12(5), 615-621.
- Buluş Kırıkkaya, E. ve Gerdan, S. (2018). Engelli Ve Engelli Adayı Bireylerin Bir Afet Anında Nasıl Davranacaklarına İlişkin Görüşleri. *Dirençlilik Dergisi*, 2(2), 123-129.
- Chakraborty, J., Grineski, S. E., and Collins, T. W. (2019). Hurricane Harvey and People with Disabilities: Disproportionate Exposure to Flooding in Houston. *Social Science & Medicine*, 226, 176-181. DOI:10.1016/j.socscimed.2019.02.039
- Çakır, Ö., ve Aydoğmuş Atalay, G. (2020). Afetlerde Özel Gereksinimli Grup Olarak Yaşlılar. *Dirençlilik Dergisi*, 4(1), 169-186.
- Demiröz Yıldırım, S. (2022). Bütünleşik Afet Yönetimindeki Ortopedik Engelli Bireyler: Afette Deneyimi Ve Öğrenilmiş Günler (Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Ergünay, O. (2008). Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma ve Mevzuat Nedir? Nasıl Olmalıdır?. İstanbul Depremini Beklerken Sorunlar ve Çözümler Bildiriler Kitabı (ss. 97-108). İstanbul.
- Ergünay, O. (2009). Doğal Afetler ve Sürdürülebilir Kalkınma. In Deprem Sempozyumu 11-12 Kasım 2009 (ss. 1-11). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Genç, Y., ve Çat, G. (2013). Employment of Disabled People and Social Inclusion Relationship. *Journal of Academic Inquiries*, 8(1), 363-393.
- Hay, K., and Pascoe, K. M. (2019). Disabled People and Disaster Management in New Zealand: Examining Online Media Messages. *Disability & Society*, 34(2), 253-275. DOI:10.1080/09687599.2018.1545114.
- Huang, J. S., and Lien, Y. N. (2012). Challenges of Emergency Communication Network for Disaster Response. In 2012 IEEE International Conference on Communication Systems (ss. 528-532). Singapore: IEEE.
- Kadioğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi: Beklenmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek* (1. Baskı). İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Yayınları.
- King, J., Edwards, N., Watling, H., and Hair, S. (2019). Barriers to Disability-Inclusive Disaster Management in The Solomon Islands: Perspectives of People With Disability. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 34, 459-466. DOI: 10.1016/j.ijdr.2018.12.017
- Kurnaz, E. (2018). Afet ve Acil Durumlarda Özel Gereksinimli Bireylere Sunulacak Hizmetler. In O. Kurt (Ed.), *Özel Gereksinimli Bireyler İçin Afet Yönetimi* (189-207). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Landry, M. D., Sheppard, P. S., Leung, K., Retis, C., Salvador, E. C., and Raman, S. R. (2016). The 2015 Nepal Earthquake(s): Lessons Learned From the Disability and Rehabilitation Sector's Preparation for, and Response to, Natural Disasters. *Physical Therapy*, 96(11), 1714-1723.
- Lichterman, J. D. (2000). A Community as Resource: Strategy for Disaster Response. *Public Health Reports*, 115(2-3), 262-265.
- Nateghi-A, F. (2000). Disaster mitigation strategies in Tehran, Iran. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 9(3), 205-212.
- Okay, N., ve İnal, E. (2019). Kırılganlıktan Kapasite Geliştirmeye. *Resilience*, 3(1), 85-99. DOI:10.32569/resilience.570286

- Rovins, J. E., Wilson, T. M., Hayes, J., Jensen, S. J., Dohaney, J., Mitchell, J., and Davies, D. M. (2015). Risk Assessment Handbook. GNS Science Miscellaneous Series, 84, 71.
- Saygılı, S. (2011). "Yaşlı Kimdir?". *Somuncu Baba Dergisi*, Sayı 134, 67-68.
- Stough, L. M., and Kang, D. (2015). Afet Riskinin Azaltılması ve Engelli Kişiler için Sendai Çerçevesi. *International Journal of Disaster Risk Science*, 6, 140-149. DOI:10.1007/s13753-015-0051-8
- Stough, L. M., and Kelman, I. (2018). People with disabilities and disasters. In H. Rodriguez, J. Trainor, & W. Donner (Eds.), *Handbook of Disaster Research* (2nd ed. pp. 225-242). Cham, Switzerland: Springer.
- Tonak, H. A., ve Kitiş, A. (2020). Deprem ve Yangın Afetlerinde Engelli: Anlatımsal Bir Derleme. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 8(1), 77-84.
- URL-1: TDK. (2022). Engelliler Hakkında Kanun (No. 6462). Mevzuat.gov.tr. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378-20130425.pdf> Erişim tarihi: 28 Mayıs 2024.
- URL-2: World Health Organization. (2011). Dünya Engellilik Raporu. Ankara: Anı Grup Matbaa. Erişim tarihi: 28 Mayıs 2024.
- URL-3: UN (United Nations). (2006). Convention on the rights of persons with disabilities. Erişim adresi: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-personswith-disabilities>. Erişim tarihi: 28 Mayıs 2024.
- URL-4: UNISDR (United Nations International Strategy for Disaster Reduction). (2015). Sendai framework for disaster risk reduction 2015-2030. Erişim adresi: <https://www.undrr.org/publication/sendai-framework-disasterrisk-reduction-2015-2030>. Erişim tarihi: 29 Mayıs 2024.
- URL-4: UNISDR. (2014). Yaşamak ile sakatlık ve felaketler. Cenevre: Birleşik Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi. Erişim tarihi: 29 Mayıs 2024.
- URL-5: AFAD - Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2011). Engelliler İçin Depremde İlk 72 Saat. Kadioğlu, M. (Ed.). İstanbul: AFAD. Erişim tarihi: 29 Mayıs 2024.
- URL-6: UNISDR. (2015). The Sendai framework for disaster risk reduction 2015-2030. United Nations Office for Disaster Risk Reduction, Geneva. Erişim adresi: http://www.preventionweb.net/files/43291_sendaiframeworkfordrren.pdf Erişim tarihi: 29 Mayıs 2024.
- URL-7: UNISDR. (2017). The Sendai framework for disaster risk reduction 2015-2030. Terminology on Disaster Risk Reduction. Erişim adresi: <https://www.unisdr.org/we/inform/terminology> Erişim tarihi: 30 Mayıs 2024.
- URL-8: Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-planı> Erişim tarihi: 30 Mayıs 2024.
- URL-9: FEMA. (2018-2022). Strategic Plan. Erişim adresi: <http://www.fema.gov/strategic-plan> Erişim tarihi: 30 Mayıs 2024.
- URL-10: UNISDR (United Nations International Strategy for Disaster Reduction). (2005). Hyogo framework for 2005-2015: Building the resilience of nations and communities to disasters. [PDF]. Erişim adresi: <https://www.unisdr.org/2005/wcdr/intergover/official-doc/L-docs/Hyogo-framework-foraction-english.pdf>. Erişim tarihi: 30 Mayıs 2024.
- Varol, N., ve Kaya, C. M. (2018). Afet Risk Yönetiminde Transdisipliner Yaklaşım. *Afet ve Risk Dergisi*, 1(1), 18.
- Yılmaz, K., Balun, B., ve Erbay, G. (2019). Sürdürülebilir Bir Yönetim Paradigması: Ortopedik Engelli Bireylerin Afetlere Hazırlık Seviyeleri. *Dirençlilik Dergisi*, 3(1), 1-24.

KAYNAKÇA

- Alsancak, F., Kutlu, İ. (2020). Çifte mağduriyetin öznelere ilişkin engelli mültecilere ilişkin bir inceleme. *Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 590–598.
- Arslan, T., Ketten H.S., Akbayram, H.T. (2023). Türkiye’de Suriyeli İntiharları. *II. Uluslararası Göç Çalışmaları Sempozyumu Özet Kitabı*. Sy: 280-282.
- Barros, M. A. ve Nogueira, A. J. A. (2018). Public Policies, Sovereignty And The Right Of Asylum For People With Disabilities: An Analysis From The Constructivist Perspective. *Sociol Int J*, 2(6), 769-777.
- Barut K., Ktene H.S. (2023). Türkiye’de Göçmen Ve Mülteci Sağlığı Alanında Yapılan Tıpta Uzmanlık Tezlerinin Bilimsel Makale Olarak Yayınlanma Durumu. *II. Uluslararası Göç Çalışmaları Sempozyumu Özet Kitabı*. Sy: 114-117.
- Bayrak S., Solak Y., Oğuzkan S.B. (2023). Suriyeli Sığınmacıların Bulaşıcı Hastalıklar Açısından Risk Değerlendirmesi. *II. Uluslararası Göç Çalışmaları Sempozyumu Özet Kitabı*. Sy: 174-175.
- Bucak, Ç. ve Türkcan B. (2021). Küresel Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Kapsamında Çocuk Göçmenler ve COVID-19 Pandemisinin Çocuk Göçmenler Üzerindeki Etkileri. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 153-170.
- Çapparı, Y., ve Dönmez, A. (2024). Göçmenlerde Oluşabilecek Riskler Ve Buna Yönelik Toplum Ruh Sağlığı Hemşiresinin Görevleri. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 40(1), 147-153. <https://doi.org/10.53490/egehemsire.1071113>
- Demir F.E. (2023). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Suriyeli Özel Gereksinimli Bireylerin Eğitimlerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Çalışma. *II. Uluslararası Göç Çalışmaları Sempozyumu Özet Kitabı*. Sy: 177-178.
- Dirlik H., Teze S. (2023). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Göçmen Çocuklarla İlgili Görüş Ve Önerileri: Pilot Çalışma. *II. Uluslararası Göç Çalışmaları Sempozyumu Özet Kitabı*. Sy: 350-351
- Erdoğan M. (2021). Suriyeliler Barometresi 2020 Suriyelilerle Uyum içinde Yaşamın Çerçevesi. Ankara: Eğitim Kitap Yayıncılık.
- Ersoy, A.F., Turan, N. (2019). Sığınmacı ve göçmen öğrencilerde sosyal dışlanma ve çeteleşme. *Third Sector Social Economic Review*, 54 (2) 828-840.
- Gencer T.E. (2017). Göç ve Eğitim İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme: Suriyeli Çocukların Eğitim Gereksinimi Ve Okullaşma Süreçlerinde Karşılaştıkları Güçlükler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (10) 54: 838-851. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr>.
- Genç Y., Aynacı C. (2022). Savaşın Yıkamadıkları: Engelli Göçmenler ve Sosyal Hizmet. *Göçmen Refahı ve Disiplinlerarası Bakış* (içinde) Editör: Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz. (1. Basım). Eğitim Yayınevi: Konya.
- Güneş Aslan, G., Güngör, F. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18): 1602-1632.
- Hatipoğlu, M.S. (2022). Educational services provided to immigrant children with special needs: comparison of the USA and Turkey. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 395-421.
- Jørgensen, C, Dobson, G., Perry, T. (2021), Supporting migrant children with special educational needs: What information do schools need and how can it be collected? University of Birmingham.
- Karayel, A., Kutluoğlu, H. (2018). “Savaşın Engellileri: Engelli Yaşama Mahkûm Edilen Suriyeliler”, Gözlem-Saha 12, İNSAMER. (78) Humanitarian and Social Research Center (INSAMER) - Academia.edu
- Kaya, M. (2017). Türkiye’deki Savaş Mağduru Engelli Suriyeli Mültecilerin Toplumsal Hayata Adaptasyon Süreçleri: Özel Ve Kamusal Alan Engelleri. *Diyaletolog Ulusal Sosyal Bilimler Dergisi*, 16: 127-144. DOI: 10.22464/diyalektolog.160
- Malecki, C.K., Demaray, M.K., Smith, T.J., ve Emmons, J. (2020). Disability, poverty, and other risk factors associated with involvement in bullying behaviors. *Journal of School Psychology*, 78, 115-132.

- Özçevik Subaşı, D. (2023). Engelli Çocukların İstismarı ve İhmali: Tanılamada Hemşirenin Rolü. *ASHD* 21(2):29-39.
- Özlu, Z., Üzümlü, İ.H. (2023). Salgın Hastalık Dönemlerinde Karadeniz Liman Kentlerine Göç Eden Muhacirlere Yönelik Genel Sıhhi Tedbirler (19. Yüzyıl Sonu-20. Yüzyıl Başları). *II. Uluslararası Göç Çalışmaları Sempozyumu Özet Kitabı*. Sy: 57-58.
- Sever, H., Bek, M. (2023). Suriye Güvenli Bölge'de Geliştirilen Sosyal Hizmet Modelleri: Cerablus Örneği. *II. Uluslararası Göç Çalışmaları Sempozyumu Özet Kitabı*. Sy: 13-15.
- Taşkın, D. (2018). Sığınmacılar ve Geçici Koruma Altındaki Engelli Suriyeliler ile Engelli Iraklılar: Türkiye'de Sağlık ve Rehabilitasyon Hizmetlerine Erişimlerdeki Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Yüksek Lisans Tezi*, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Sağlık Yönetimi, Ankara.
- Temple, J.B., Kelaher, M., ve Williams, R. (2018). Discrimination and avoidance due to disability in Australia: evidence from a national cross-sectional survey. *BMC Public Health*, 18(1), 1-13.
- Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu (2020). İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Yayın No: 61. Ankara.
- URL-1 : Dünya-Engellilik-Raporu-2011.pdf (engellilerkonfederasyonu.org.tr)
- URL-2 : Türkiye'de Yaşam Rehberi (goc.gov.tr)
- URL-3: multeciler-derneği-faaliyet-raporu-2022.pdf
- URL-4: Dünya çapında yaklaşık 240 milyon engelli çocuk bulunuyor - UNICEF | her çocuk için (unicefturk.org)
- URL-5: 80 babies of non-English speaking patients have died or been harmed due to language barriers in the NHS: Medics 'relying on Google Translate' due to lack of interpreters | Daily Mail Online
- URL-6: KAYIP NESLİN EŞİĞİNDE (stgm.org.tr)
- URL-7: Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Mayıs 2024 – Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (multeciler.org.tr)
- URL-8: Türkiye'de Okullaşma Oranı - 25 Mayıs 2024 (okulbilgilendirme.com)
- Ustabaşı Gündüz, D., Çiftçi H.K. (2021). Yerel Yönetimlerin Göçmenlere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarının Karşılaştırılması: G20 Ülkeleri ve Türkiye. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 7(1): 10-58.
- Yalçın, H. (2022). Göçmen Çocuklar ve Karşılaştıkları Riskler. *Göçmen Refahı ve Disiplinlerarası Bakış* (içinde) Editör: Dr. Dilara USTABAŞI GÜNDÜZ. (1. Basım). Eğitim Yayınevi: Konya.
- Yolun M. (2023). Göç Olgusunun Salgın Hastalıkların Ortaya Çıkışındaki Rolü. *II. Uluslararası Göç Çalışmaları Sempozyumu Özet Kitabı*. Sy: 63-64.
- You, D., Lindt, N., Allen, R., Hansen, C., Beise, J. ve Blume, S. (2020). Migrant and Displaced Children in the Age of COVID-19: How the Pandemic is Impacting Them and What Can We Do to Help. *Migration Policy Practice*. 10(2): 32-39.
- Yüksel, A., ve Uyanık, Y. (2022). Dezavantajlılığın Bir Adım Ötesi: Engelli Çocuk Sahibi Kadınların Yaşadıkları Güçlükler ve Sosyal Politika Önerileri. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 183-229. <https://doi.org/10.21798/kadem.2022.116>

KOVID-19 SALGIN

SÜRECİNİN BELGESEL SİNEMADA TEMSİLİ

DR. SALİH OCAKOĞLU

EĞİTİM
yayınevi

KOVİD-19 SALGIN SÜRECİNİN BELGESEL SİNEMADA TEMSİLİ

Dr. Salih Ocakoğlu

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-56-1

1. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

KOVİD-19 SALGIN SÜRECİNİN BELGESEL SİNEMADA TEMSİLİ

Dr. Salih Ocakoğlu

VI+222 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-56-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
EĞİTİMİN KİTAPÇIĞI

KAYNAKÇA

- Çakaroz, E. (2008). Belgesek Sinemanın Tarihsel Süreç İçerisinde Geçirdiği Değişim ve Bu Değişim Sonucu Olarak Televizyondaki Belgesele Dayalı Melez Program Türleri. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoban, B. (2003). Söylem, İdeoloji ve Eylem: İktidar ve Muhalefet Arasındaki Mücadeleyi Çözümleme Denemesi. B. Çoban içinde, *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul : Su Yayınları.
- Özdem, Ö. (2009). Dijital İletişim Çağında Belgesel Sinemada Yükseliş ve/veya Kriz. *İletişim Araştırmaları*, 111-135.
- Özdemir, Ö. M. (2005). Dünyayı Keşfetmek Üstüne: Dokü-Safariler Seyri-i Alem. *Sanat Dünyamız*(94).
- Özon, N. (1962). Belge Film Çalışmaları. *Türk Dili Dergisi*(128).
- Öztürk, G. (2014). Belgesel Filmin Anlatı Yapısının Mecraya Bağlı Değişimi. Ö. İpek içinde, *Tanıklıklar Sineması: Belgesel Sinema Üzerine* (s. 108-133). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- 17 Ağustos Depremi: 1999 ve sonrasında neler yaşandı, kaç kişi hayatını kaybetti? (2021, 2021 2021). www..bbc.com: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49322860> adresinden alındı
- (2018, 5 8). Kamera Arkası: <http://www.kameraarkasi.org/belgesel/makaleler/robertflaherty.html> [14/07/2015] adresinden alındı
- Abisel, N. (1974). *Ladik Belgeseli bir Uygulama Örneği*. Ankara : AÜSBF Yayınları.
- Abisel, N. (1995). *Popüler Sinema Ve Türler*. İstanbul: ALAN YAYINCILIK.
- Abisel, N. (2010). *Sessiz Sinema*. İstanbul: De Ki Yayınevi.
- Adalı, B. (1986). *Belgesel Sinema, Belgesel Sinemanın Doğuşu, İngiliz Belgesel Okulu ve Türk Belgesel Sineması*. İstanbul: Hill Yayınları.
- Adanır, O. (2003). *Sinemada Anlam ve Anlatım*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Adorno, T. (2007). *Kültür Endüstrisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akbulut, N. T. (2009). Belgesel Gerçekliği Yeniden Kurar. N. Pempecioğlu içinde, *Belgesel Film Üstüne Yazılar* (s. 84-86). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Allan, R. (1989). Bursting bubbles: "Soap opera" audiences and the limits of genre". H. B.-M. Ellen Seiter içinde, *Remote Control: Television, Audiences and Cultural Power* (s. 44-55). Londra: Routledge.
- Alp, K. Ö. (2013). Sanatın Temsili Ve Postmodern Sanatta Temsil. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, 40-61.
- Altman, R. (1999). *Film/Genre*. London: BFI Publishing.
- Altun, A. (2019). Belgesel Sinemada Kamera Karşısında Bireyin Durumu. *Birey ve Toplum*, 19-47.
- Andrew, D. (2010). *Sinema Kuramları*. İstanbul : Doruk Yayınları.
- Aristoteles. (2011). *Poetika*. İstanbul : Say Yayınları.
- Arnheim, R. (2010). *Sanat Olarak Sinema*. (R. Ü. Tamdoğan, Çev.) İstanbul: Hil Yayınları.
- Atabey, M. (2005). Belgesel Film Yapımında Yeni Yönelimler ve Melez Formlar. *Yeni Düşünceler* , 217-227.
- Aydede, C. (2001). *Teorik ve Uygulamalı Halkla İlişkiler Kampanyaları*. Ankara: MediaCat Kitapları.
- Aylin Pira,Ç. S. (2020). *Kriz Yönetimi*. İstanbul: İletişim Yayınları .
- Büker, S. (1985). *Sinema Dili Üzerine Yazılar*. İstanbul: Dost Kitabevi.
- Büker, S. (2012). *Sinemada Anlam Yaratma*. Hayalperest Yayınevi.

- Büker, S. (2012). *Sinemada Anlam Yaratma*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Bakhtin, M. (1981). Forms of Time and of the Chronotope in the Novel. M. Holquist içinde, *The Dialogic Imagination: Four Essays* (s. 84-259). Austin: U of Texas P.
- Bakhtin, M. (1994). The Problem of Speech Genres. M. Holquist içinde, *M.M. Bakhtin Speech Genres and Other Late Essays* (s. 60-102). Texas.
- Bamouw, E. (1983). *Documentary: A History of The Non-Fiction Film*. New York: Oxford University Press.
- Barsam, R. (1973). *Non-Fiction Film: A Critical History*. Bloomington: Indiana University Press.
- Baudrillard, J. (1992). *Gerçeğin Yerini Alan Simülakrlar*. İzmir: İzmir G.S. F. Yayınları.
- Baudrillard, J. (2003). *Simülakrlar ve Simülasyon*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Bazin, A. (2005). *What is Cinema?* Los Angeles: University of California Press.
- Bazin, A. (2011). *Sinema Nedir*. (İ. Şener, Çev.) İstanbul, Doruk Yayınları.
- Beattie, K. (2004). *Documentary Screens, Nonfiction Film and Television*. Palgrave Macmillan.
- Benjamin, W. (2008). *Pasajlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bluem, W. A. (1965). *Documentary in American Television*. Newyork: Hasting House.
- Bordwell, D. (1989). *Making Meaning: Inference and Rhetoric in the Interpretation of Cinema*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bordwell, D., & Thompson, K. (2012). *Film Sanatı*. İstanbul: De Ki Yayınları.
- Brown, B. (2014). *Sinematografi: Kuram Ve Uygulama*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Brown, L. (1992). *Encyclopedia of Television*. New York.
- Buckland, W. (2013). *Sinmayı Anlamak*. İstanbul: Optimist Kitap.
- Buscombe, E. (1970). The Idea of Genre in the American Cinema. *Asian Visual Cultere*, 33-45.
- Butler, A. (2011). *Film Çalışmaları*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Cereci, S. (1997). *Belgesel Film*. İstanbul, Çemberlitaş: Şule Yayınları.
- Cevzici, A. (2002). *Paradigma Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cevzici, A. (2012). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Cevzici, A. (2014). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Chanan, M. (2007). *Politics of Documentary*. London: British Film Institute.
- Chandler, D. (2016). Tür Kuramına Giriş. *Edebiyat Eleştirisi Dergisi*, 110-151.
- Conti, F. (1997). *Rönesans Sanatını Tanıyalım*. İstanbul: İnkilap Kitabevi.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2015). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. New Delhi: SAGE Publications.
- Corner, J. (tarih yok). Documentary in a Post-Documentary Culture? A note on Forms and Their Functions.
- Dünyevi Zevkler Bahçesi*. (2021, 11 03). Sanata Başla: <https://www.sanatabasla.com/2013/11/dunyeve-zevkler-bahcesi-garden-of-earthly-delights-bosch/adresinden-alindi>
- Demöglü, E. (2014). *Düş İle Gerçek Arasında: Sahte-Belgesel*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Derman, İ. (2009). *Fotoğraf ve Gerçeklik*. İstanbul: Hayalbaz.
- Derrida, J. (1981). The Law of Genre. W. J. Mitchell içinde, *On Narrative*. Chicago: University of Chicago Press.
- Derrida, J. (1992). The Law of Genre. *Acts of Literature*, 221-252.
- Dickinson, T. (1986). *Sinemanın Evrimi*. İstanbul: Çizgi Yayınları.

- Diñer, Ö. (2013). *Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Dovey, J. (2000). *Freakshow: First Person Media and Factual Television*. London: Sterling: Pluto Pres.
- Doğan, M. (1975). *Cahiers Philosophiques*.
- Ekinci, B. T. (2016). Belgeselde Canlandırma ve Gerçekçilik Sorunu. *Akdeniz İletişim Dergisi*, 11-33.
- Elsaesser, T., & Buckland, W. (2002). *Studying Contemporary American Film: A Guide to Movie Analysis*. London: Oxford University Press.
- Erbaş, H. (1992). Sosyolojide Fenomoloji. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi*, 14.
- Erdin, H. (2014). Belgesel Sinemanın Doğası Üzerine . Ö. İpek içinde, *Tanıklıklar Sineması* (s. 35-74). İstanbul: Agora.
- Erika Balsom, H. P. (2016). *Documentary Across Disciplines*. Cambridge: Mit Press.
- Erkman, F. (2016). *Göstergebilime Giriş*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Ersümer, A. O. (2013). *Klasik Anlatı Sineması*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Fischer, E. (2012). *Sanatın Gerekliliği*. İstanbul: Sözcükler.
- Fishelov, D. (1993). *Metaphors of Genre: The Role of Analogies in genre Theory*. Pennsylvania: The Pennsylvania UP.
- Foucault, M. (2017). *Kelimeler ve Şeyler*. İstanbul : İmge Kitabevi.
- Fukuyama, F. (2016). *Tarihin Sonu ve Son İnsan*. İstanbul: Profil Kitap.
- Fursich, E. (2003). Between credibility and commodification: Nonfiction Entertainment As a Global Media Genre. *International Journal of Cultural Studies*, 131-153.
- Gündeş, S. (1991). *Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Gündeş, S. (1998). *Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi Türkiye'ye Yansımaları*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Gündeş, S. (1998). *Belgesel Filmin Yapısal Gelişiminin Türkiye'ye Yansımaları* . İstanbul: Alfa.
- Gerrig, R. (1994). *Experience Narrative Worlds: On The Psychological Activities of Reading*. New Haven: Yale University Press.
- Gilles Deleuze, F. G. (2012). *Anti Ödipus : Kapitalizm ve Şizofreni I*. İstanbul: Bilim Ve Sosyalizm Yayınları.
- Glaser, B. (1978). *Theoretical Sensitivity*. San Francisco: The Sociology Press.
- Glaser, B., & Strauss, A. (2000). *Discovery of Grounded Theory Strategies for Qualitative Research*. Routledge.
- Godmillow, J. (2008, 3 3). How Real Is The Reality İn Documentary Film? (A.-L. Shapiro, Röpörtaj Yapan)
- Gombrich, E. (2020). *Sanatın Öyküsü*. İstanbul: Remzi Kitabevi .
- Grierson, J. (1968). Belge Filmin Baş İlkeleri. *Türk Dili Özel Sayısı*, 343-347.
- Guynn, W. H. (1986). *Toward a Reexamination of the Documentary Film: Theory and Text*. Michigan: Michigan University Press.
- Hall, S. (1999). İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulmanın Geri Dönüşü. M. Küçük içinde, *Medya İktidar İdeoloji*. İstanbul: Ark Yayınevi.
- Hançerlioğlu, O. (2002). *Felsefe Sözlüğü Cilt I*. İstanbul : Remzi Kitabevi.
- Hardy, F. (1966). *Grierson on Documentary*. London: Collins.
- Heidegger, M. (1980). *Holzwege*.
- Hemer, J. (2011). A Snapshot on Crowdfunding. Working Papers "Firms and Region". *Working Papers Firms and Regio*.

- Henderson, B. (1985). *Sinema Kuramları*. (S. Büker, & O. Onaran, Dü) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Hill, A. (2005). *Reality TV: Audiences and Papular Factual Television*. USA: Routledge.
- Işıkman, N. G. (2014). Belgesel Sinemada Temsil ve Türkiye Örneği Üzerinden Çözümlemesi. Ö. İpek içinde, *Tanıklıklar Sineması* (s. 75-108). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Ivens, J. (1968, ocak). İnsanı Göstermek. *Türk Dil Kurumu Sinema Özel Sayısı*(196).
- Jacobs, L. (1979). *The Documentary Tradation*. New York: W.W. Norton&Co.
- Jauss, H. (1989). Theory of Genres and Medieval Literature. *Toward an Aesthetic of Reception*, 76-109.
- Jenks, C. (1995). The Centrality of The Eye İn Western Culture. C. Jenks içinde, *Visual Culture*. Lobdra: Routledge.
- Köylü, D. (2014). Belgesel Sinemanın Ortaya Çıkışı ve Belgesel Sinemada İlk Eğilimler. Ö. İpek içinde, *Tanıklıklar Sineması* (s. 3-33). İstanbul: Agora Kitabevi.
- Kabadayı, L. (2013). *Film Eleştirisi, Kuramsal Çerçeve ve Sinemamızdan Örnek Çözümlemeler*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kadıbeşegil, S. (2002). *Kriz Geliyorum Der*. İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Kakıncı, T. (1963). *Ünlü Sinema Rejisörleri*. İstanbul: EGF Yayınları.
- Kantar, D. (2004). Tür Üzerine Kavramsal Bir Tanımlama Denemesi. *Dil Dergisi*, 7-18.
- Keskiner, A. (1981). *Around Anatolia Through Ages*. İstanbul: Çiçek Film.
- Kilborn, R. (2005). Mixing and Matching: the Hybridising Impulse in Today's Factual Television Programming. J. Strong içinde, *Genre Matters: Theory and Criticism*. Bristol: Intellect Books.
- Konisberg, I. (1987). *The Complete Film Dictionary*. Londra: Bloomsbury.
- Kracauer, S. (1960). *Theory of Film: Redemption of Physical Reality*. New York: Oxford University Press.
- Kracauer, S. (2014). *Tarih Sondan Bir Önceki Şeyler*. (T. Birkan, Çev.) İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Kutay, U. (2006, ocak 19). KAMERA-GERÇEK İLİŞKİSİ VE BELGESEL SİNEMADA GERÇEK. İzmir, Buca, Türkiye.
- Leppert, R. (2002). *Sanatta Anlamın Görüntüsü*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Levin, G. R. (1971). *Documentary Explorations*. New York.
- Lippmann, W. (1965). *Public Opinion*. New York: Free Press.
- Lukacs, G. (1971). *The Theory of the Novel*. Cambridge: The M.I.T. Press.
- Manuel, R. (1944). *Film*. London: Pelican Books.
- Martin Kemp. (1992). *The Science of Art*. Yale University Press.
- McCann, R. D. (1973). *The people's films; A political history of U.S. Government motion pictures*. New York: Hastings House.
- McLane, B. (2005). *A New History of Documentary Film*. New York: Continuum.
- McLane, B. (2012). *A New History of Documentary Film*. New York: Continuum International Publishing Group.
- Metz, C. (2012). *Sinemada Anlam Üstüne Denemeler*. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- Millerson, G. (2007). *Sinema ve Televizyon İçin Aydınlatma Tekniği*. İstanbul: Es Yayınları.
- Monaco, J. (2002). *Bir Film Nasıl Okunur*. Oğlak Yayınları.
- Monaco, J. (2022). *Bir Film Nasıl Okunur?* İstanbul: Alfa Yayınları.

- Monovich, L. (tarih yok). "Image Future". Animation. 25-44.
- Moran, B. (2004). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Murch, W. (2007). *Göz Kırparken Film Kurgusuna Bir Bakış Açısı*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Musser. (2008). Cinema verite. G. N. Smith içinde, *Dünya Sinema Tarihi* (s. 598-605). İstanbul: Kabalıcı.
- Mutlu, E. (1991). *Televizyonu Anlamak*. Ankara : Gündoğan Yayınları.
- Neale, S. (1980). Genre. S. B.-B. Tony Bennett içinde, *Popular Television and Film*. Londra.
- Nichols, B. (2017). *Belgesel Sinemaya Giriş*. (D. Eruçman, Çev.) İstanbul, Sarıyer, Türkiye: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Nochimson, M. (2013). *Bir Dünya Sinema*. (Ö. Yaren, Çev.) Ankara: Deki Yayınevi.
- Okan, A. (2005). Türkiye'de Belgesel Sinema ve Süha Arın (Sanatın ve Bilimin Kesiştiği Noktada Bir Belgesel Sinemacı). Erzurum: Atatür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo-TV-Sinema ABD. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Oldenborgh, L. v. (2007). Performing the Real. D. Sutton, & S. Brind içinde, *The State of The Real, Aesthetic in The Digital Age* (s. 62-72). London: Tauris.
- Onaran, A. Ş. (1986). *Sinemaya Giriş*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Ong, W. (2014). *Sözlü ve Yazılı Kültür*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Oskay, Ü. (1997). Belgesel Sinema, Ampirik Algılama ve Büyük Balık Küçük Balığı Yer Dedirten Globelleşmenin Kültürü. N. Sönmezcan içinde, *Belgesel Sinema Üzerine*. İstanbul: Tayf Basım.
- Panofsky, E. (1995). *İkonografi ve ikonoloji : Renaissance Sanatının İncelenmesine Giriş*. Afa Yayınları.
- Parkan, M. (1993). *Sinema Estetiği ve Godard*. İzmir : İleri Kitabevi.
- Parsa, S. (1986). *Belgesel Sinema ve Gerçeklik*. İzmir.
- Parsa, S. (1988, Şubat). Belgesel Sinemada Çağdaş Eğilim: Cinema Verite. *Düşünceler Dergisi*, s. 2-44.
- Pfallzgraff, R. L. (1997). *uture Use of Military Power, Security Studies for the 21 st Century*. Virginia: Brasney's Inc.
- Platon. (2016). *Devlet*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Ponitzer, P. (2018). *Bakış ve Ses*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Roger Manvell. (1968). The Cinéma. *Türk Dili Aylık Kültür Edebiyat Dergisi Sinema Özel Sayısı*, 196.
- Rombes, N. (2023, 01 28). *Avant-Garde Realism*. <https://journals.uvic.ca/index.php/ctheory/article/view/14689>: <https://journals.uvic.ca/index.php/ctheory/article/view/14689> adresinden alındı
- Roscoue, J., & Hight, C. (2011). *Faking It: Mock-Documentary and the Subversion of Factuality*. Manchester: Manchester University Press.
- Rosen, P. (2001). *Change Mummified: Cinema, Historicity, Theory*. Minneapolis: Univ Of Minnesota Press.
- Rotha, P. (1995). *Belgesel Sinema*. İstanbul: Sisem Yayıncılık.
- Ruby, J. (2000). *Picturing Culture: Explorations of Film and Anthroplogy*. University of Chicago Press.
- Sözen, M. (2017). Anlatımsal Bir Öge Olarak Sinemada Ses Efektleri: Tanımlamalar, Filmler Çözümlemeler. *Akademik Bakış Dergisi*, 477-503.
- Sözen, M. (2017). Anlatımsal Bir Öge Olarak Sinemada Ses Efektleri: Tanımlamalar, Filmler, Çözümlemeler. *AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ*, 477-503.

- Salman, S. (2020). Belgesel Türünde Katılımcı Biçem. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 394-403.
- Saunders, D. (2014). *Belgesel*. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Saunders, D. (2018). *Belgesel*. İstanbul: Kolektif.
- Seale, C. (1999). *The Quality of Qualitative Research*. London: Sage Publication.
- Sergi, G. (2006). In Defense of Vulgarity: The Place of Sound Effects in the Cinema. *An Online Journal of Film Studies*, 1-13.
- Seyide Parsa, A. Ç. (2000). *Belgesel Film Yapım Teknikleri*. İzmir : Punto Yayıncılık.
- Sontag, S. (2001). *Against Interpretation and Essays*.
- Soykan, Ö. N. (2013, haziran). Sanat ve Hakikat. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 140-150.
- Stam, R. (2000). *Film Theory*. Oxford: Blackwell.
- Stam, R. (2014). *Sinema Teorisine Giriş*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Susam, A. (2015). *Toplumsal Bellek ve Belgesel Sinema*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Swallow, N. (1973). *Televizyonun Gerçek Gücü*. (A. Usluata, Çev.) İstanbul: İstanbul Reklam Yayınları.
- Swingewood, A. (1996). *Kitle Kültürü Efsanesi*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Tükel, U. (2005). *Resmin Dili İkonografiden Göstergelime*. İstanbul : Homer Yayınları.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri*. (2019, 11 9). 11 9, 2019 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/>: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Talbot, D. (1972). *Film, An Antology*. California: Sixth Printing edition .
- Tarihin en büyük felaketlerinden: 34 yıl sonra Bhopal Faciası*. (2021, 2021 2021). www.cnnturk.com: <https://www.cnnturk.com/dunya/34-yil-sonra-bhopal-faciasi?page=4> adresinden alındı
- Tağ, Ş. (2003). Belgesel Sinema ve Türleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Thompson, D. B.-K. (2012). *Film Sanatı*. İstanbul: Deki Yayınevi.
- Todorov, T. (1993). *Genres in Discourse*. New York: Cambridge UP.
- Tokatlı, A. (1973). *Ansiklopedik Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Torun, H. (2019). BELGESEL SİNEMA DİLİ VE SAVAŞ. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 143-158.
- Tourn, L. (2012). Epistemofolia, Amor Del Saber Y pasion De La Ignorancia. 30-80.
- Tudor, A. (1974). *Image and Influence: Studies in the Sociology of Film*. Londra: George Allen & Unwin.
- Turim, M. (1989). *Flashbacks in Film: Memory and History*. Newyork: Routledge.
- Tzvetan Todorov, B. F. (2005). *Sanatda Bireyin Doğuşu*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ulaş, S. E. (2002). *Felsefe Sözlüğü*. Bilim Sanat Yayınları.
- Ulutak, N. (1988). Belgesel Sinemanın Temel Özellikleri ve Tarih Felsefesi Açısından Belgesel Sinemada Gerçeklik . Eskişehir: Anadolu Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uluyağcı, C. (2006). SİNEMADA ANLAMIN OLUŞMA SÜRECİNE BİR ÖRNEK: NERDESİN FİRÜZE. *Selçuk İletişim Dergisi*, 222-233.
- Vertov, D. (2005). Sinema-Göz. U. K.-Ş. Erdoğan içinde, *Görüntünün Darbesi Manifestolar* (N. Sönmez, Ş. Erdoğan, & A. Sivas, Çev.). İstanbul: Es Yayınları.
- Weber, A. (2015). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Williams, L. (1993). Mirrors without Memories: Truth, History, and the New Documentary. *Film Quarterly*, 9-21.

- Wollen, P. (2004). *Sinemada Göstergeler ve Anlam*. Metis Yayınları.
- Wolper, D. L. (2007). Belgesel: Sadece Bilgilendirme, Eğlendir ve Bilgilendir. M. Tobias içinde, *Belgesel Film Yapım Sanatı* (s. 335-338). İstanbul: Kolaj Kitaplığı.
- Wolverton, M. (1983). *How to Make Documaentaries for Video, Radio, Film*. Texas: Gulf Publishing Company.
- Yücel, T. (1979). *Anlatı Yerlemleri: Kişi, Süre, Uzam*. İstanbul: Ada Yayınları.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bİlimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara : Şeçkin.
- Zeren, V. O. (2019). Çağdaş Sanatta Gerçeklik Temsili Sorunsalı ve Metadram. *Journal of Arts*, 77-94.

UYGULAMAYA YÖNELİK
BAĞIMSIZ DENETİM

ÇALIŞMA KAĞITLARIYLA HAZIRLANMIŞ

DOÇ. DR. GÜLER FERHAN ÜNAL UYAR
SMMM CANER TIĞCI

EĞİTİM
yayınevi

UYGULAMAYA YÖNELİK BAĞIMSIZ DENETİM ÇALIŞMA KAĞITLARIYLA HAZIRLANMIŞ

Doç. Dr. Güler Ferhan Ünal Uyar, SMMM Caner Tiğci

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Ayşe Yalçinkaya

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6251-22-9

1. Baskı, Temmuz 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

UYGULAMAYA YÖNELİK BAĞIMSIZ DENETİM ÇALIŞMA KAĞITLARIYLA HAZIRLANMIŞ

Doç. Dr. Güler Ferhan Ünal Uyar, SMMM Caner Tiğci

783 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6251-22-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKLAR

- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), Statement on Auditing Standards (SAS) 1: Generally Accepted Auditing Standards.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), Statement on Auditing Standards (SAS) 56: Analytical Procedures.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA), Statement on Auditing Standards (SAS) 115: Communicating Internal Control Related Matters Identified in an Audit.
- AKDOĞAN, N. ve MULUK, F. Z. (2019). “Bağımsız Denetim Standartları Kapsamında Grup Şirketlerinin Önemlilik Düzeylerinin Belirlenmesi, Kullanılan Yöntemlerin İncelenmesi ve Bayesian Modeli Uygulamasının Değerlendirilmesi”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 21 (3), 704-732.
- Bağımsız Denetim Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarihi: 26.12.2012, Resmi Gazete Sayısı: 28509.
- BAKAN, S. ve DURSUN, A. (2020). “Bilgisayar Destekli Denetim Tekniklerinin Denetim Riskine Etkileri: İstanbul’da Faaliyet Gösteren Bağımsız Denetim Kuruluşlarında Bir Uygulama”, Muhasebe ve Denetime Bakış, 61.
- Bozkurt, N. (2006). Muhasebe Denetimi, Alfa Yayınları, 4. Basım, İstanbul.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO), Internal Control — Integrated Framework Executive Summary, 3.
- Deha Eğitim Kurumları (2023). KGK Bağımsız Denetçilik Sınavı-DENETİM, Deha Yayınları.
- DELİKANLI, İ.U. (2011). “Finansal Düzenlemelerin İlke Bazlı Ya Da Kural Bazlı Olmasının Finansal Raporların Denetim Sürecine Etkisi”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 66 (2).
- DEMİR, B. ve TUNCEZ, H. A. (ED.). (2008). Muhasebe Denetimi, Lisans Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul.
- DÖNMEZ, A. ve ERSOY, A. (2011). “Bağımsız Denetim Sürecinde Analitik İnceleme Prosedürleri: Türkiye’de SPK’dan Yetki Almış Denetim Firmaları Üzerine Bir Araştırma”, Bilig Dergisi, (56).
- ERDOĞAN, M. (2006). Denetim Kavramsal ve Teknolojik Yapı, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara.

- ERDOĞAN, S. (2015). Bağımsız Denetim Mesleğinin Doğal Sınırlamaları, Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (5), 1-12.
- GÖNEN, S. (2016). "Bağımsız Denetimde Çalışma Kâğıtlarının 230 No'lu Türkiye Denetim Standardı Açısından İncelenmesi", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5 (7), 1792-1808.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 200- Bağımsız Denetçinin Genel Amaçları ve Bağımsız Denetimin Bağımsız Denetim Standartlarına Uygun Olarak Yürütülmesi Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 210- Bağımsız Denetim Sözleşmesinin Şartları Üzerinde Anlaşmaya Varılması Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 220- Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Kalite Kontrol Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 265- İç Kontrol Eksikliklerinin Üst Yönetimden Sorumlu Olanlara ve Yönetime Bildirilmesi Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 520- Analitik Prosedürler Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 530- Bağımsız Denetimde Örneklem Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 580-Yazılı Beyanlar Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 700- Finansal Tablolara İlişkin Görüş Oluşturma ve Raporlama Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 701- Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, BDS 705- Olumlu Görüş Dışında Bir Görüş Verilmesi Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Kalite Kontrol Standardı 1: Finansal Tabloların Bağımsız Denetim ve Sınırlı Bağımsız Denetimleri ile Diğer Güvence Denetimleri ve İlgili Hizmetleri Yürüten Bağımsız Denetim Kuruluşları ve Bağımsız Denetçiler İçin Kalite Kontrol.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK), Türkiye Denetim Standartlarına İlişkin Genel Bilgi Notu.

- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TMS 1- Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TMS 2-Stoklar Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TMS 16- Maddi Duran Varlıklar Standardı.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TMS 38-Maddi Olmayan Duran Varlıklar Standardı.
- Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TFRS 9- Finansal Araçlar Standardı.
- Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Bağımsız Denetçi Mühür Tebliği.
- KARDEŞ SELİMOĞLU, S., ÖZBİRECİKLİ, M., UZAY, Ş. ve UYAR, S. (2015). Türkiye Denetim Standartlarıyla Uyumlaştırılmış Bağımsız Denetim, TÜRMOB Yayınları, Yayın No: 479, 1. Baskı, Ankara.
- Kısakürek, M. ve Demir, M. (2006). “Nakit Akım Tablosunun Hazırlanmasında Direkt-Endirekt Yöntem Tartışması”, Muhasebe ve Finansman Dergisi (MUFAD), 30, 201-209.
- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT), Resmi Gazete Tarihi: 26 Aralık 1992, Sayı: 21442.
- SAĞLAM, N., UYAR, S. ve YOLCU, M. (2020). Bağımsız Denetim Uygulama Rehberi, MuhasebeTr Yayınları, Ankara.
- SAĞLAR, J. ve AKÇALI, G. (2018). “Analitik İnceleme Prosedürlerinin Bağımsız Denetim Sürecine Etkisi”, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2 (1).
- USUL, H. (2013). Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamalı Bağımsız Denetim, Detay Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.

DiJiTAL EĞİTİM II

Editör

Doç. Dr. İbrahim Halil Yurdakal

EĞİTİM
yayınevi

DİJİTAL EĞİTİM II

Editör: Doç. Dr. İbrahim Halil Yurdakal

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6251-14-4

1. Baskı, Temmuz 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

DİJİTAL EĞİTİM II

Editör: Doç. Dr. İbrahim Halil Yurdakal

VI+228 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6251-14-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Akbaş, C. (2018). *Öğretmenlerin yenilenmiş öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri çerçevesinde algılanan yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akman, A. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin değişime direnç nedenlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ardiny, H., Khanmirza, E. (2018). The role of AR and VR technologies in education developments: opportunities and challenges. In *2018 6th rsi international conference on robotics and mechatronics (icrom)* (pp. 482-487). IEEE.
- Aşık, F., Yıldız, A., Kılınç, S., Aytekin, N., Adalı, R., Kurnaz, K. (2023). Yapay Zekânın Eğitime Etkileri. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(98), 2100–2107. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8307107>
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Kaban, A. L., Taşçı, G., Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63.
- Çapar, D. (2024). Eğitimde dijital dönüşüm. Karataş, S. (Ed.), *Eğitim bilimleri alanında uluslararası araştırmalar XXIII*, 35 (1.baskı, s.35-53). Eğitim Yayınevi.
- Çetinkaya, L., Keser, H. (2014). Öğretmen ve öğrencilerin tablet bilgisayar kullanımında yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 4(1), 13-34.
- Dancsa, D., Štampel'ová, I., Takáč, O., Annuš, N. (2023). Digital tools in education. *Journal of Advanced Natural Sciences and Engineering Researches*, 7(4), 289-294.
- Erdem, A. R. (2011). Eğitim fakültelerinde uygulanan öğretmen yetiştirme programlarının felsefesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (9), 89-97.
- Gelibolu, M. F. (2013). Eğitsel dijital oyunların teknolojisi, türleri, sınıflandırılması, derecelendirilmesi ve eğitimde kullanılabilirliği potansiyeli. Ocak, M. A. (Ed.), *Eğitsel dijital oyunlar kuram, tasarım ve uygulama* (1.baskı, s.70-104). Pegem Akademi.
- Genova, M. M. (2019). 21st century language classroom with digital tools and resources. *Industry 4.0*, 4(3), 142-145.
- MEB (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri*. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- MEB (2013). Milli eğitim bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği. *Resmî Gazete tarih 07.09.2013 Sayı: 28758*
- Kandemir, A., Sezgin Nartgün, Ş. (2022). Öğretmenlerin uzaktan eğitim yorgunluğu. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(27), 424-449. <https://doi.org/10.38155/ksbd.1074213>
- Kasim, N. N. M., Khalid, F. (2016). Choosing the right learning management system (LMS) for the higher education institution context: A systematic review. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 11(6).
- Kaymaz, A. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde değişen iş yükü ve etkilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(1), 71-85.
- Kocaman Karoğlu, A., Bal, K., Çimşir, E. (2020). Toplum 5.0 sürecinde Türkiye’de eğitimde dijital dönüşüm. *Üniversite araştırmaları dergisi*, 3(3), 147-158.
- Koehler M. J., Mishra, P. (2008). *Handbook of technological pedagogical content knowledge (TPCK) for educators*. Routledge.
- Kuzgun, H., Özdiñç, F. (2017). Okul Öncesi Eğitimde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(-ERTE Özel Sayısı), 83-102. <https://doi.org/10.12780/usaksosbil.373856>
- Metin, E. (2018). Eğitimde teknoloji kullanımında öğretmen eğitimi: bir durum çalışması. *Journal of STEAM Education*, 1(1), 79-103.
- Parlak, B. (2017). Dijital çağda eğitim: Olanaklar ve uygulamalar üzerine bir analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 1741-1759.

- Ribble, M. (2015). *Digital citizenship in schools: Nine elements all students should know (third edition)*. International Society for technology in Education.
- Robinson, J., Dusenberry, L., Hutter, L., Lawrence, H., Frazee, A., & Burnett, R. E. (2019). State of the field: Teaching with digital tools in the writing and communication classroom. *Computers and Composition, 54*, 102511.
- Schmidt, D. A., Baran, E., Thompson, A. D., Mishra, P., Koehler, M. J., & Shin, T. S. (2009). Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK): The Development and Validation of an Assessment Instrument for Preservice Teachers. *Journal of Research on Technology in Education, 42(2)*, 123–149. <https://doi.org/10.1080/15391523.2009.10782544>
- Taşkıran, A. (2017). Dijital çağda yükseköğretim. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 3(1)*, 96-109.
- Toker, T., Akgün, E., Cömert, Z., Edip, S. (2021). Eğitimciler için dijital yeterlilik ölçeği: uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Milli Eğitim Dergisi, 50(230)*, 301-328. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.801607>
- Yavuz, Ö. Ç., Taş, K., & Çağlar, B. (2023). Türkiye’de yönetim bilişim sistemleri disiplinine genel bakış. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, 13(25)*, 73-94.

KAYNAKÇA

- Barber, M., & Mourshed, M. (2007). *How the world's best-performing schools come out on top*. London: McKinsey & Company.
<http://www.smhc-cpre.org/wpcontent/uploads/2008/07/how-the-worlds-best-performing-school-systems-come-outon-top-sept-072.pdf>
- Çelebi, E. (2024). Teachers' and parents' views on the psychosocial effects of children's technology addiction. *Current Perspectives in Social Sciences*, 7(1), 53-60. doi:10.5152/JSSI.2023.227520859
- Dinç, M. (2017). Dijital dönüşüm ve toplumsal etkileri. *Dijital Dönüşüm ve Toplumsal Etkileri Konferansı*, İstanbul Aydın Üniversitesi..
- Ercan, F. Z. (2021). Teknoloji bağımlılığı. A. Soykan (Ed.), *Davranışsal boyutlarıyla sağlık*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Harvey, A. (2016). What technology addiction means for educators. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/pulse/what-technology-addiction-means-educators-alanna-harvey/>
- He, S., & Chen, I.-H. (2024). Internet addiction among teachers: A systematic review. *Environment and Social Psychology*, 9(6). <https://doi.org/10.54517/esp.v9i6.2513>
- Karafil, B. ve Uyar, A. (2023). Exploring the relationship between digital addiction and online learning readiness levels of university students. *Journal of Educational Technology & Online Learning*, 6(3), 647-664.
- Kesici, A., & Tunç, N. F. (2018). The Development of the Digital Addiction Scale for the University Students: Reliability and Validity Study. *Universal Journal of Educational Research*, 6(1), 91-98.
- Raj, S. (2021). Role of schools in management of "tech addiction" in children and adolescents during the pandemic. *Indian Journal of Social Psychiatry* 37(3), 257-259. doi: 10.4103/ijsp.ijsp_235_21
- Yaman, M. S. (2021). Technology addiction in physical education and sports teacher candidates. *Turkish Online Journal of Educational Technology - TOJET*, 20(3), 85-91.

KAYNAKÇA

- Akçin, İ. (2023). Sınıf Öğretmenlerinin Kodlama ve Robotik Algılarının Metafor Analizi Yöntemi ile Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alaylı, A. (2021). STEM (FeTeMM) Yaklaşımında Robotik Uygulamaların (Arduino) Kullanımına Yönelik Fen Öğretmen Eğitimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü
- Aslan, D., Dağaynası, S., & Ceylan, M. (2024). Technology and geometry: Fostering young children's geometrical concepts through a research-based robotic coding program. *Education and Information Technologies*, 1-23. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12747-3>
- Atila, G., Şahin, D. & Salar, R. (2023). Ortaokul öğrencilerinin temel düzey robotik kodlama eğitimi hakkında görüşleri. (*Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi UEAD*), 7(2), 124-143. <https://doi.org/10.32960/uead.1264523>
- Aybek, E.C. (2019). Verilerin analizi ve değerlendirilmesi. K.Yılmaz ve R.S.Arık. *Eğitimde araştırma yöntemleri* içinde (161-183). Ankara:PEGEM Akademi Yayıncılık
- Bozkurt-Polat, E. & Ulutaş, İ. (2023). Okul öncesi öğretmen adaylarının robotik kodlamaya ilişkin görüşleri. *TEBD*, 21(1): 22-48. <https://doi.org/10.37217/tebd.1132740>
- Canbeldek, M., (2020). *Erken çocukluk eğitiminde üreten çocuklar kodlama ve robotik eğitim programının etkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi,.
- Carlisle, R. (2013). *FIRST Robotics: Turning Inspiration into Innovation*. Springer Science & Business Media.
- Chalmers, C. (2018). Robotics and computational thinking in primary school. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 17: 93-100. <https://doi.org/10.1016/j.ijcci.2018.06.005>
- Çakır, R., Korkmaz, Ö., İdil, Ö., & Uğur Erdoğmuş, F. (2021). The effect of robotic coding education on preschoolers' problem solving and creative thinking skills. *Thinking Skills and Creativity*, 40, 100812. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2021.100812>
- Çevik, M., & Çelik, S. (2020). The effects of robotics training on children's spatial ability and attitude towards STEM. *Education and Information Technologies*, 25(1), 4481-4496. <https://doi.org/10.1007/s12369-020-00646-9>
- Dogan, A., & Uluay, G. (2021). Pre-Service Science Teachers' Experiences with Robotic Intervention Process. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 13(3), 2000-2025. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ11312228.pdf>
- Eskici, G. Y., Mercan, S., & Hakverdi, F. (2020). Robotik kodlama eğitiminden yansımalar: zihinsel imajlar. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 30-64. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1135271>
- Fegely, A., & Tang, H. (2022). Learning programming through robots: The effects of educational robotics on pre-service teachers' programming comprehension and motivation. *Educational Technology Research and Development*, 70(6): 2211-2234. <https://doi.org/10.1007/s11423-022-10174-0>
- Gezgin, D. M., Azaz, E., & Atabay, E. (2022). Ortaokul öğrencilerinin robotik ve kodlama eğitimi başarılarına iş birlikli öğrenme tutumu, problem çözme becerisi algısı ve kişilik tiplerinin etkisi: Bir nedensel karşılaştırma araştırması. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 11(2), 28-42. <https://doi.org/10.51960/jitte.1165083>
- Gökçe, H., Gökçe, Z., Bektas, O., Saylan Kırmızıgül, A. (2024). Robotik Coding Perceptions of Middle School Students. *Journal of Education and Future*, (25), 31-44. <https://doi.org/10.30786/jef.1274671>
- Güleryüz, H. (2022). Robotic Coding Attitudes and Opinions of Pre-service Teachers about Robotic Coding Applications with Tinkercad. *Acta Scientific Computer Science*, 4(12),114-120. <https://www.actascientific.com/ASCS/pdf/ASCS-04-0367.pdf>

- Haymana, İ., & Özalp, D. (2020). Robotik ve kodlama eğitiminin ilkököl 4. sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerine etkisi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 247-274. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1384157>
- Kanmaz, T. (2023). Robotik Kodlama Destekli Eğitim Programının 60-72 aylık Çocukların Problem Çözme Becerilerine ve Akran İlişkilerine Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, A.B. (2023). Oyunlaştırılmış Çevrimiçi Kodlama, Robotik ve Üç Boyutlu Tasarım Eğitimi Üzerine Bir Eylem Araştırması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kazakoff, E. R., Sullivan, A., & Bers, M. U. (2018). The effect of a classroom-based intensive robotics and coding workshop on sequencing ability in early childhood. *Early Childhood Education Journal*, 46(5), 509-517.
- Kılıçkiran, H., Korkmaz, Ö., & Çakır, R. (2020). Robotik Kodlama Eğitiminin Üstün Yetenekli Öğrencilere Katkısı. *Turkish Journal of Primary Education*, 5(1), 1-15. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1159839>
- Liu, X., Gu, J., & Zhao, L. (2023). Promoting primary school students' creativity via reverse engineering pedagogy in robotics education. *Thinking Skills and Creativity*, 49, 101339. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2023.101339>
- Misirli, A., & Komis, V. (2023). Computational thinking in early childhood education: The impact of programming a tangible robot on developing debugging knowledge. *Early Childhood Research Quarterly*, 65, 139-158. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2023.05.014>
- OECD, 2008(2024, 16 Nisan). 21st Century Skills: How can you prepare students for the new Global Economy?. <https://www.oecd.org/site/educeri21st/40756908.pdf>
- Ramazanoğlu, M. (2021). Robotik kodlama uygulamalarının ortaokul öğrencilerinin bilgisayara yönelik tutumlarına ve bilgi işlemsel düşünme becerisine yönelik öz yeterlilik algılarına etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(1), 163-174. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1101111>
- Resnick, M., Martin, F., Sargent, R., & Silverman, B. (1996). Programmable bricks: Toys to think with. *IBM Systems Journal*, 35(3.4), 443-452 <https://doi.org/10.1147/sj.353.0443>
- Sayın, Z. ve Seferoğlu, S. S. (2016). Yeni bir 21. yüzyıl becerisi olarak kodlama eğitimi ve kodlamanın. Eğitim politikalarına etkisi. Akademik Bilişim Konferansı. http://yunus.hacettepe.edu.tr/~Sadi/yayin/AB16_Sayin-Seferoglu_Kodlama.pdf
- Soypak, B., & Eskici, M. (2023). Lise-ortaokul matematik, fen derslerinde robotik kodlama uygulamalarına yönelik araştırmaların incelenmesi: Bir içerik analizi çalışması. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 6(3), 214-229. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3216445>
- Stager, G. S. (2016). Seymour Papert (1928–2016). *Nature*, 537(7620), 308-308. <https://doi.org/10.1038/537308a>
- Şimşek, K. (2019). Fen Bilimleri Dersi Madde ve Isı Ünitesinde Robotik Kodlama Uygulamalarının 6. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarı ve Bilimsel Süreç Becerileri Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Turan, S., Aydoğdu, F. (2020). Kodlama ve robotik eğitimin okul öncesi çocukların bilimsel süreç becerilerine etkisi. *Education and Information Technologies*, 25, 4353–4363. <https://doi.org/10.1007/s10639-020-10178-4>
- Yayla Eskici, G., Mercan, S., & Hakverdi, F. (2020). Robotik Kodlama Eğitiminden Yansımalar: Zihinsel İmajlar. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 30-64. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1135271>
- Yurtaş, Ş. (2021). Grupla mühendislik tasarım temelli robotik uygulamalarının öğrencilerin günlük yaşama dayalı problem çözme becerileri ve motivasyonu üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zurnacı, B., & Turan, Z. (2022). Türkiye’de okul öncesinde kodlama eğitimine ilişkin yapılan çalışmaların incelenmesi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 5(1), 258-286. <https://doi.org/10.33400/kuje.1062803>

KAYNAKÇA

- Abdüsselam, Z. (2022). Fen öğretiminde artırılmış ve sanal gerçeklik teknolojilerinin ışık mikroskobu kullanımına etkisi. Doktora Tezi. Ankara:Hacettepe Üniversitesi.
- Akkuş, İ. ve Özhan, U. (2017). Augmented reality applications in mathematics and geometry education. *Inonu University Journal of the Graduate School of Education*, 4(8), 21-23.
- Anwar, M. S., Ullah, I., Ahmad, S., Choi, A., Ahmad, S., Wang, J. & Aurangzeb, K. (2024). Immersive Learning and AR/VR-Based Education. (Eds: A.A. Abd El-Latif, Y. Maleh, M. A. El-Affendi & S. Ahmad). *Cybersecurity management in education technologies risks and countermeasures for advancements in E-learning*. (pp:10-11). CRC Press.
- Aslan R. ve Erdoğan S. (2017). 21. yüzyılda hekimlik eğitimi: sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik, hologram. *Kocatepe Vet J.* 10(3), 204-212.
- Aydan, F. (2024). Türkiye'deki fen eğitiminde artırılmış gerçeklik üzerine yapılan çalışmaların analizi. Yüksek Lisans Tezi. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi.
- Aydın, A. (2021). Sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik. (Editör: T.Talan). *Eğitimde dijitalleşme ve yeni yaklaşımlar* (içinden: 14-16) İstanbul: Efe Akademik Yayıncılık.
- Bayram, S. (1999). Eğitimde sanal gerçeklik uygulamaları. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı*, 11, 49-54.
- Bhanu Prasad, P., Padmaja, N., Satish Kumar, B. & Aravind, A. (2022). Industry 4.0: Augmented and Virtual Reality in Education. (Eds. P. Kaliraj & T. Devi). *Innovating with Augmented Reality Applications in Education and Industry* (pp:30-31-32-33,43). CRC Press is an imprint of Taylor & Francis Group, LLC
- Billinghurst, M., Kato, H., & Poupyrev, I. (2001). *The MagicBook: a transitional AR interface. Computers & Graphics*, 25(5), 745-753.
- Billinghurst, M., & Henrysson, A. (2009). *Mobile architectural augmented reality*. (X. Wang, & M. Schnabel, Eds.) *Mixed Reality In Architecture, Design And Construction*, 3, 93-104.
- Bingöl, B. (2018). Yeni bir yaşam biçimi: Artırılmış Gerçeklik (AG). *Etkileşim* (1), 44-55. <https://doi.org/10.32739/etkileşim.2018.1.8>.
- Buztepe, S. ve Çapık, C. (2024). Sanal gerçeklik ve sağlık alanında kullanımının önemi. *YOBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(1), 115-124.
- Carmigniani, J. & Furht, B. (2011). Augmented Reality: An Overview. (Eds: B. Furht). *Handbook of Augmented Reality* (pp:3). Springer New York Dordrecht Heidelberg London.
- Cesur, M. (2024). Okul öncesi fen eğitiminde Güneş, Dünya ve Ay'ın fiziksel yapılarının öğretiminde artırılmış gerçeklik uygulamalarının katkısı. Yüksek Lisans Tezi. Kars: Kafkas Üniversitesi.
- Chhabhaiya, N., Patle, B. & Bhojane, P. (2023). Virtual and augmented reality applications:A Broader Perspective Review. *Journal of Data Science and Intelligent Systems* 0(0), 1-13.
- Çavaş, B., Huyugüzel Çavaş, P. ve Taşkın Can, B. (2004). Eğitimde sanal gerçeklik. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(4), 110-116.
- Çetinkaya, H.H. ve Akçay, M. (2013). Eğitim ortamlarında artırılmış gerçeklik uygulamaları. *Akademik Bilişim 2013 – XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 23-25 Ocak 2013-Akdeniz Üniversitesi*, Antalya.
- Çiloğlu, T., Yılmaz, Ö., Yılmaz, A ve Karaoğlu, F. (2021). Eğitimde artırılmış gerçeklik konulu makalelerin incelenmesi. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 147-158.
- Çokçalışkan, H. (2024). Artırılmış gerçeklik uygulamalı ders tasarımının öğrencilerin uzamsal yetenekleri üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirci, Ş. (2018). Sağlık hizmetlerinde sanal gerçeklik teknolojileri. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 6(1), 35-46.
- Doğan, D., Erol, T. ve Mendi, A. F. (2021). Sağlık alanında karma gerçeklik. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (29), 11-18.
- Erbaş, C. ve Demirer, V. (2015). Eğitimde artırılmış gerçeklik uygulamaları: Google Glass Örneği. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 3(2), 8-16.

- Eren, B. (2024). *Reklam ve pazarlama uygulamalarında artırılmış gerçeklik teknolojisinin yeri*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Ertel, R., Karakaş, O. ve Doğru, Y. B. (2017). Pokemon Go oyunu bağımlılığını destekleyen bileşenlerin kalitatif incelenmesi. *AJIT-E: Academic Journal of Information Technology*, 8(30), 271-289.
- Göçer, A. ve Kurt, A. (2020). Betimleyici yazma becerisinin geliştirilmesinde artırılmış gerçeklik uygulaması Quiver'in Kullanılması. *International Journal of Field Education*, 6(2), 46-63.
- Gökçearslan, A. (2016). Artırılmış gerçeklik uygulamaları ve grafik tasarım alanına yansımalar. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(21), 697-708.
- İçten, T. ve Bal, G. (2017). Artırılmış gerçeklik üzerine son gelişmelerin ve uygulamaların incelenmesi. *Gazi University Journal of Science Part C: Design and Technology*, 5(2), 111-136.
- Kaleci, D., Demirel, T.D ve Akkuş, İ. (2016). Örnek bir artırılmış gerçeklik uygulaması tasarımı. *February 2016-Akademik Bilişim Conference 2016* DOI:10.13140/RG.2.1.2627.8165.
- Kaufmann, H. (2004). *Geometry education with augmented reality*. (Ph.D. Thesis). Vienna: Vienna University of Technology.
- Kaur, G. (2023). Supplementing the Markerless AR with machine learning: methods and approaches. (Eds: S. Badotra, S. Tanwar, A. Rana, N. Sindhvani ve R. Kannan). *Handbook of Augmented and Virtual Reality*. (pp.4-5, 11). Walter de Gruyter GmbH, Berlin/Boston.
- Kılıç, T. (2018). İç mekân tasarımında kullanılan mobil artırılmış gerçeklik uygulamalarına ilişkin bir inceleme. *Mimarlık ve Yaşam*, 3(2), 169-187. <https://doi.org/10.26835/my.441483>.
- Kılıç Avan, Ş. (2024). Artırılmış gerçeklik temelli uygulamaların dinleme/izleme becerisi üzerine etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Koyun, A., Budak, H. ve Çankaya, İ.A. (2018). Artırılmış gerçekliğin sanal sınıf ortamlarında kullanılması noktasında öğrenci görüşleri. *Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi*, 11(2), 20-29.
- Künüçen, H. H. ve Samur, S. (2021). Dijital çağın gerçeklikleri sanal, artırılmış, karma ve genişletilmiş gerçeklikler üzerine bir değerlendirme. *Yeni Medya*, 2021(11), 38-62.
- Kütükcü, G.N. (2019). *Artırılmış gerçeklik uygulamasının müşteriler üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Bilişim Enstitüsü.
- Lee, K. (2012). Augmented reality in education and training. *Tech Trends*, 56(2), 13–21. <https://doi.org/10.1007/s11528-012-0559-3>.
- Lissa, M. & Bhuvaneswari, V. (2022). Augmented Reality. (Eds. P. Kaliraj & T. Devi). *Innovating with Augmented Reality Applications in Education and Industry* (pp:4, 13). CRC Press is an imprint of Taylor & Francis Group, LLC
- Martín-Gutiérrez, J., Mora, C. E., Añorbe-Díaz, B. & González-Marrero, A. (2017). Virtual technologies trends in education. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 13(2), 469-486.
- Milgram, P. & Kishino, F. (1994). A taxonomy of mixed reality visual displays. *IEICE Transactions on Information Systems*, 77(12), 1-15
- Özaltun, G. ve Kahraman, M. E. (2024). Artırılmış Gerçeklik (AG) Teknolojisinin Tasarım Eğitiminde Etkileşimli Öğrenmeye Katkısı. *Art-E Sanat Dergisi*, 16(32), 669-700. <https://doi.org/10.21602/sduarte.1367153>.
- Özdemir, O., Erbaş, D., & Yücesoy-Özkan, Ş. (2019). Özel eğitimde sanal gerçeklik uygulamaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(2), 395-420.
- Özeren, S ve Top, E. (2023). The effects of augmented reality applications on the academic achievement and motivation of secondary school students. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 11(1), 25-40. <http://dx.doi.org/10.52380/mojet.2023.11.1.425>.
- Palancı, A. ve Turan, Z. (2021). How does the use of the augmented reality technology in mathematics education affect learning processes?: A systematic review. *International Journal of Curriculum and Instructional Studies*, 11(1), 89-110.
- Papanastasiou, G., Drigas, A., Skianis, C., Lytras, M., & Papanastasiou, E. (2019). Virtual and augmented reality effects on K-12, higher and tertiary education students' twenty-first century skills. *Virtual Reality*, 23(4), 425-436. <https://doi.org/10.1007/s10055-018-0363-2>.

- Sancar, R. ve Atal, D. (2023). Eğitimde sanal gerçeklik teknolojisi: Türkiye'deki eğilimin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 1253-1284.
- Sing, A. (2023). Augmented Reality and its use in the field of civil engineering. (Eds: S. Badotra, S. Tanwar, A. Rana, N. Sindhwani ve R. Kannan). *Handbook of Augmented and Virtual Reality*. (pp.126). Walter de Gruyter GmbH, Berlin/Boston.
- Singaravelu, G. (2022). Augmented Reality: A Boon for the Teaching and Learning Process. (Eds. P. Kaliraj& T. Devi). *Innovating with Augmented Reality Applications in Education and Industry* (pp:75-76, 80, 87-88). CRC Press is an imprint of Taylor & Francis Group, LLC
- Sivakumar, R. (2014). Google Glass in education. *Conflux Journal of Education*, 2(2), 27-31. July 2014 27. Retrieved from: <http://www.cjoe.naspublshers.com/>.
- Sözer, N. Ve Satıcı, B. (2022). Artırılmış gerçeklik teknolojisinin mimarlık sektörüne katkıları. *Journal of Technology and Applied Sciences* 4(2), 109-119.
- Sünger, İ. Ve Çankaya, S. (2019). Augmented reality: historical development and area of usage. *Journal of Educational Technology and Online Learning*, 2(3), 118-133.
- Şentürk, M. (2018). Mobil artırılmış gerçeklik uygulamalarının yedinci sınıf güneş sistemi ve ötesi ünitesinde kullanılmasının öğrencilerin akademik başarı, motivasyon, fene ve teknolojiye yönelik tutumlarına etkisinin Solomon dört gruplu modelle incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Şihman, S. (2024). Hayat Bilgisi dersinin artırılmış gerçeklik teknolojisi ve üretken öğrenme stratejisiyle zenginleştirilmesinin öğrenme çıktılarına etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum:Atatürk Üniversitesi.
- Şimşek, B. (2023). Kültürel mirasın korunmasında ve tanıtımında artırılmış ve sanal gerçeklik kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi.
- Tachi, S. (2013). From 3D to VR and further to Telexistence. *23rd International Conference on Artificial Reality and Telexistence (ICAT)*, {<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:21376168>}
- Tanrıverdi, B. (2022). Artırılmış gerçeklik teknolojisi ile desteklenmiş kitap okumanın okul öncesi dönemdeki çocukların dil gelişimine etkisi (Durum Çalışması). Tezsiz Yüksek Lisans Projesi. Denizli:Pamukkale Üniversitesi.
- Tartan, Ş. (2024). Ambalaj tasarımında artırılmış gerçeklik uygulamaları: Blippar studio örneği. Yüksek Lisans Tezi. Konya:Selçuk Üniversitesi.
- Taxén, G. & Naeve, A. (2001). CyberMath: a shared virtual environment for mathematics exploration. CID, Centre for User Oriented IT Design, NADA, Department of Numerical Analysis and Computer Science, KTH (Royal Institute of Technology), Stockholm, Sweden
- Tomi, A., & Rambli, D. R. A. (2013). An interactive mobile augmented reality magical playbook: Learning number with the thirsty crow. *Procedia Computer Science*, 25, 123–130. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2013.11.015>.
- Uysal, F. ve D. Özdemir, D. (2024). İlkokul 3. sınıf öğrencilerine yönelik artırılmış gerçeklik teknolojisi ile İngilizce eğitimi için mobil oyun uygulaması. *Journal of Estudam Informasyon*, 5 (1), 12-18, 2024, Doi: 10.53608/Estudambilisim.1307619.
- Zari, G., Condino, S., Cutolo, F.&Ferrari, V. (2023). Magic Leap 1 versus Microsoft HoloLens 2 for the Visualization of 3D Content Obtained from Radiological Images. *Sensors* 2023, 23, 3040, 1-12. <https://doi.org/10.3390/s23063040>
- Zeybek, O. (2017). Mobile applications encourage the use of open and green spaces: Sample of Pokemon Go. *Inonu University Journal of Arts and Design*, 7(15), 99-113.
- Wibowo, F.C. (2023). Effects of Augmented Reality Integration (ARI) based Model Physics Independent Learning (MPIL) for facilitating 21st-Century Skills (21-CS). *Journal of Technology and Science Education*, 13(1), 178-192. <https://doi.org/10.3926/jotse.1800>.
- Vertucci, R., D'Onofrio, S., Ricciardi, S. & De Nino, M. (2023). History of Augmented Reality. (Eds. Andrew Yeh Ching Nee& Soh Khim Ong). *Springer Handbook of Augmented Reality* (pp:40-43). Springer Nature Switzerland AG. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-67822-7>.
- Yuen, S. C.-Y., Yaoyuneyong, G., & Johnson, E. (2011). Augmented reality: An overview and five directions for AR in education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 4(1), 119–140. <https://doi.org/10.18785/jetde.0401.10>

KAYNAKÇA

- Abdelrazek, S., El-Bakry, HM., Mastorakis, NE., Abd El-Razek, SM., Abd El- Wahed, WF., & Mastorakis, N. (2010). Collaborative virtual environment model for medical e-learning. In: *Proceedings of the 9th WSEAS International Conference on Applied Computer and Applied Computational Science*; April 11–13 2010; Hangzhou, China. p. 191–195.
- Ahmed, M., Sherwani, Y., Al-Jibury, O., Najim, M., Rabee, R., & Ashraf, M. (2015). Gamification in medical education. *Med Educ Online*. 20(1):19–21.
- Belcher, A. R., Hall, B. M., Kelley, K., & Pressey, K. L. (2015). An analysis of faculty promotion of critical thinking and peer interaction within threaded discussions. *Online Learning Journal*, (4), 37–44. <https://doi.org/10.24059/olj.v19i4.544>.
- Benshoff, JM. & Gibbons, MM. (2011). Bringing life to e-learning: Incorporating a synchronous approach to online teaching in counselor education. *Prof Couns*. 1(1):21–28.
- Berry, S. (2019). Teaching to connect: community-building strategies for the virtual classroom. *Online Learn J*. 23(1):164–183.
- Bower, M., Dalgarno, B., Kennedy, GE., Lee, MJW., & Kenney, J. (2015). Design and implementation factors in blended synchronous learning environments: outcomes from a cross-case analysis. *Comput Educ*. 86: 1–17.
- Bowers, J., & Kumar, P. (2015). Students' perceptions of teaching and social presence: A comparative analysis of face-to-face and online learning environments. *International Journal of Web-Based Learning and Teaching Technologies (IJWLTT)*, 10(1), 27–44.
- Britt, RC., Hildreth, AN., Acker, SN., Mouawad, NJ., Mammen, J., & Moalem, J. (2017). Speed mentoring: an innovative method to meet the needs of the young surgeon. *J Surg Educ*. 74(6):1007–1011.
- Brown B, Schroeder M, Eaton SE. 2016. Designing synchronous online interactions and discussions. Paper published in proceedings of the IDEAS: Designing for Innovation; May 5–6, 2016; Calgary, Alberta, Canada. 51–60.
- Chu, T. L. (A.). (2020). Applying positive psychology to foster student engagement and classroom community amid the COVID-19 pandemic and beyond. *Scholarship of Teaching and Learning in Psychology*, 8(2), 154-163.
- Clark, D. (2015, February 24). 14 activities that increase student engagement during reading instruction. *Reading Horizons*. <https://www.readinghorizons.com/blog/14-classroom-activities-that-increase-student-engagement>
- Coates, H. (2007). A model of online and general campus-based student engagement. *Assess Eval High Educ*. 32(2):121–141.
- Cox, J. (2014, October 22). Classroom games: How to use word splash. Teach Hub. <https://www.teachhub.com/classroom-activities/2014/10/classroom-games-how-to-use-word-splash/>
- Davoudi, A. H. M., & Mahinpo, B. (2012). Kagan cooperative learning model: The bridge to foreign language learning in the third millennium. *Theory and Practice in Language Studies*, 2(6), 1134–1140.
- Do, J. (2018). *Understanding instructor's synchronous online course design activity* [dissertation]. Knoxville (TN): University of Tennessee.
- Finkelstein, J. (2006). *Learning in real time: synchronous teaching and learning online (Vol. 5)*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons
- Gao, L., Peranson, J., Nyhof-Young, J., Kapoor, E., & Rezmovitz, J. (2019). The role of “improv” in health professional learning: A scoping review. *Med Teach*. 41(5):561–568.
- Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (1999). Critical inquiry in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2(2-3), 87–105.
- Hampton, D. & Pearce, PF. (2016). Student engagement in online nursing courses. *Nurse Educ*. 41(6):294–298.
- Hoffmann-Longtin, K., Rossing, JP., & Weinstein, E. (2018). Twelve tips for using applied improvisation in medical education. *Med Teach*. 40(4):351–356.

- Kuo, CL., & Chuang, YH. 2018. Kahoot: applications and effects in education. *J Nurs.* 65(6):13–19.
- Lekwa, AJ., Reddy, LA., & Shernoff, ES.(2019). Measuring teacher practices and student academic engagement: A convergent validity study. *Sch Psychol Q.* 34(1):109–118.
- Luo, L., Cheng, X., Wang, S., Zhang, J., Zhu, W., Yang, J., & Liu P. (2017). Blended learning with Moodle in medical statistics: an assessment of know- ledge, attitudes and practices relating to e-learning. *BMC Med Educ.* 17(1):170.
- Ma, Z., Wang, J., Wang, Q., Kong, L., Wu, Y., & Yang, H. (2017). Verifying causal relationships among the presences of the Community of Inquiry framework in the Chinese context. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 18(6).
- McBrien, JL., Jones, P., & Cheng, R. 2009. Virtual spaces: Employing a syn- chronous online classroom to facilitate student engagement in online learning. *Int Rev Res Open Distance Learn.* 10(3):1–17.
- Nagro, S. A., Fraser, D. W., & Hooks, S. D. (2018). Lesson planning with engagement in mind: Proactive classroom management strategies for curriculum instruction. *Intervention in School and Clinic*, 54(3), 131–140.
- Nagro, S. A., Hooks, S. D., Fraser, D. W., & Cornelius, K. E. (2019). Whole-group response strategies to promote student engagement in inclusive classrooms. *Teaching Exceptional Children*, 48(5), 243–249.
- Pacheco, E. (2020). Twelve Tips for online live classes. *Med Ed Publish.* 9(1):250.
- Pelz, B., Horton, W., Upport, S., Horton, W., Jones, A., & Issroff, K. (2004). Three principles of effective online pedagogy. *JALN.* 8(3):33–46.
- Pimmer, C., Brühlmann, F., Odetola, TD., Dipeolu, O., Grohbiel, U., & Ajuwon, AJ. (2018). Instant messaging and nursing students’ clinical learning experience. *Nurse Educ Today.* 64:119–124.
- Raes, A., Vanneste, P., Pieters, M., Windey, I., Van Den Noortgate, W., & Depaeppe, F. (2020). Learning and instruction in the hybrid virtual classroom: an investigation of students’ engagement and the effect of quizzes. *Comput Educ.* 143:103682.
- Sinatra, GM., Heddy, BC., & Lombardi, D. 2015. The challenges of defining and measuring student engagement. *Sci Educ Psychol.* 50(1):1–18.
- Staake, J. (2021, January 22). Padlet for teachers: The best tips, tricks, and ideas for your classroom. *We Are Teachers.* <https://www.weareteachers.com/padlet-for-teachers/>
- Terada, Y. (2019, March 14). The science of drawing and memory. *Edutopia.* <https://www.edutopia.org/article/science-drawing- and-memory>
- Trowler, V. (2010). Student engagement literature review. *High Educ.* 11(1):1–15.
- van Gaalen, AEJ., Brouwer, J., Schonrock-Adema, J., Bouwkamp-Timmer, T., Jaarsma, ADC., & Georgiadis, JR.. (2020). Gamification of health professions education: a systematic review. *Adv Health Sci Educ Theory Pract.* 26(2):683-711.
- Wiederhold, BK.(2020). Connecting through technology during the cor- onavirus disease 2019 pandemic: avoiding “ZOOM FATIGUE”. *Cyberpsychol Behav Soc Netw.* 23(7):437–438.
- Wormald, BW., Schoeman, S., Somasunderam, A., & Penn, M. (2009). Assessment drives learning: an unavoidable truth? *Anat Sci Educ.* 2(5):199–204.

KAYNAKÇA

- Ahmad, M. (2019). Categorizing game design elements into educational game design fundamentals. In I. Deliyannis (Edt.), *Game design and intelligent interaction*. IntechOpen.
- Akgün, E., Nuhoğlu, P., Tüzün, H., Kaya, G. ve Çınar, M. (2011). Bir eğitsel oyun tasarımı modelinin geliştirilmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 1(1), 41-61.
- Akıllı, G. K. and Çağiltay, K. (2006). An instructional design/development model for the creation of game-like learning environments: The FIDGE model. In M. Pivec (Edt.), *Affective and Emotional Aspects of Human-Computer Interaction: Game-Based and Innovative Learning*, (pp. 93-112). IOS Press.
- Aksoy, N. C. (2013). Eğitsel dijital oyunlarda tasarım süreci. M. A. Ocak (Ed.), *Eğitsel oyunlar kuram, tasarım ve uygulama* içinde (ss.137-160). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Amato, E. A. (2007). *Vers une instrumentalisation communicationnelle des jeux vidéo: quelles formes de séduction idéologique ou publicitaire.? Colloque international EUTIC 2007: "Enjeux et usages des TIC"*, 7-10 novembre 2007. http://www.omnsh.org/article.php3?id_article=134.
- Amory, A. and Seagram, R. (2003). Educational game models: Conceptualization and evaluation. *South African Journal of Higher Education*, 17(2), 206-217.
- Amory, A. (2007). Game object model version II: a theoretical framework for educational game development. *Educational Technology Research and Development*, 55, 51-77.
- Annetta, L. A. (2010). The "I's" have it: A framework for serious educational game design. *Review of General Psychology*, 14(2), 105-113.
- Ball, C., Huang, K.-T., Cotten, S. R. and Rikard, R. V. (2020). Gaming the SySTEM: The relationship between video games and the digital and STEM divides. *Games and Culture*, 15(5), 501–528. <https://doi.org/10.1177/1555412018812513>
- Caserman, P., Hoffmann K., Müller, P, Schaub, M., Straßburg, K., Wiemeyer, J., Bruder. R. and Göbel, S. (2020). Quality criteria for serious games: serious part, game part, and balance. *JMIR Serious Games*, 8(3), Article e19037.
- Clark, D. B., Tanner-Smith, E. E. and Killingsworth, S. S. (2016). Digital games, design, and learning: A systematic review and meta-analysis. *Review of Educational Research*, 86(1), 79–122. <https://doi.org/10.3102/0034654315582065>
- De Moraes Sarmiento Rego, I. (2015). Mobile language learning: How gamification improves the experience. In Y. Zang (Edt.), *Handbook of Mobile Teaching and Learning*, (pp. 705–720). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-54146-9_76
- De Lope, R. P., Medina-Medina, N., Soldado, R. M., Garcia, A. M. ve Gutiérrez-Vela, F. L. (2017, September). Designing educational games: Key elements and methodological approach. In *2017 9th International Conference on Virtual Worlds and Games for Serious Applications (VS-Games)* (pp. 63-70). IEEE.
- Dondlinger, M. J. (2007). Educational video game design: A review of the literature. *Journal of Applied Educational Technology*. 4(1), 21-31.
- Emel'yanenko, V. D., Vetoshko, A. N., Malinnikov, S. G., Malashenko, I. V. ve Vetoshko, L. I. (2016). Man's values and ideologies as a basis of gamification. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(18), 12576–12592.
- Garris, R., Ahlers, R. and Driskell, J. E. (2002). Games, motivation, and learning: A research and practice model. *Simulation & Gaming*, 33(5), 441-467.
- Hwang, G.J., Sung, H.Y., Hung, C.M., Huang, I., Tsai, C.C. (2012). Development of a personalized educational computer game based on learners' learning styles. *Educ. Technol. Res. Develop*, 60(4),623-638.
- Hwang, G.J., Yang, L.H. and Wang, S.Y. (2013). A concept map-embedded educational computer game for improving learners' learning performance in natural science courses. *Comput. Educ*. 69(1),121-130.

- Ishak, S. A., Din, R. and Hasran, U. A. (2021). Defining digital game-based learning for science, technology, engineering, and mathematics: A new perspective on design and developmental research. *Journal of Medical Internet Research*, 23(2), e20537. <https://doi.org/10.2196/20537>
- Keller, D. (2008). Tune-up for trainers: Help employees stay on top of their game. *Medical Laboratory Observer*, 40(6), 40–43. Retrieved from <https://search-proquest-com.contentproxy.phoenix.edu/docview/223358075?accountid=35812>
- Kiili, K. (2005). Digital game-based learning: Towards an experiential gaming model. *Internet and Higher Education*, 8, 18-20.
- Korkusuz, M. E. ve Karamete, A. (2013). Educational game development models. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 7(2), 78-109.
- Lameras, P., Arnab, S., Dunwell, I., Stewart, C., Clarke, S. and Petridis, P. (2017). Essential features of serious games design in higher education: Linking learning attributes to game mechanics. *British Journal of Educational Technology*, 48(4), 972–994. <https://doi.org/10.1111/bjet.12467>
- Maheu-Cadotte, M.-A., Cossette, S., Dube, V., Fontaine, G., Mailhot, T., Lavoie, P., Cournoyer, A., Balli, F. and Mathieu-Dupuis, G. (2018). Effectiveness of serious games and impact of design elements on engagement and educational outcomes in healthcare professionals and students: A systematic review and meta analysis protocol. *British Medical Journal Open*, 8(3), e019871. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2017-019871>
- Malliarakis, C., Satratzemi, M. and Xinogalos, S. (2014). Designing educational games for computer programming: A holistic framework. *Electronic Journal of e-Learning*, 12(3), 281-298.
- Manesis, D. (2020). Digital games in primary education. In I. Deliyannis (Edt.), *Game design and intelligent interaction*. IntechOpen.
- Mayer, R. E. (2015). On the need for research evidence to guide the design of computer games for learning. *Educational Psychologist*, 50(4), 349–353. <https://doi.org/10.1080/00461520.2015.1133307>
- Montenegro Rueda, M., & Cerero, J. F. (2021). Use of digital game in inclusive education: a systematic review. In C. B. Videla, C. B. Bravo, E. L. Meneses and A. L. de la Rosa (Edt.), *Teaching in social sciences: learning centred in the student with ICTS.-(Collection Innovation in Social Sciences)* (pp. 113-123). Dykinson, S.L. <https://doi.org/10.2307/j.ctv20hcv1n>
- Mouaheb, H., Fahli, A., Moussetad, M. and Eljamali, S. (2012). The serious game: what educational benefits?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 5502-5508.
- Nkonyane, V. A. and Van Wyk, M. M. (2015). Post graduate certificate of education student teachers' views of economics games as an interactive classroom technique. *International Journal of Educational Sciences*, 8(2), 427–434.
- Özkan, Z. ve Samur, Y. (2017). Oyunlaştırma yönteminin öğrencilerin motivasyonları üzerine etkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 857-886. <https://doi.org/10.12984/eegefd.314801>
- Poulsen M. (2011). Learning by producing. In: M. Poulsen and E. Kober (Edt.) *The gameit handbook: A framework of game-based learning pedagogy* (pp. 87-103). Oslo, Norway: Play Consulting.
- Prensky, M. (2001). *Fun, play and games: What makes games engaging*. In *Digital Game-Based Learning*. New York: McGraw-Hill.
- Prensky, M. (2003). Digital game-based learning. *Computers in Entertainment*, 1(1), 21–21. <https://doi.org/10.1145/950566.950596>
- Ragni, B., Toto, G. A., di Furia, M., Lavanga, A. and Limone, P. (2023, May). The use of Digital Game-Based Learning (DGBl) in teachers' training: a scoping review. *Frontiers in Education*, 8, Article 1092022.
- Ribeiro, L. O. M., Timm, M. I. and Zaro, M. A. (2006). Modificações em jogos digitais e seu uso potencial como tecnologia educacional para o ensino de engenharia. *Revista Novas Tecnologias na Educação*, 4(1). 1-11.
- Shi, Y. R. and Shih, J. L. (2015). Game factors and game-based learning design model. *International Journal of Computer Games Technology*, 2015(1), Article 549684. DOI: 10.1155/2015/549684

- Shute, V. J. and Ke, F. (2012). Games, learning, and assessment. In D. Ifenthaler, D. Eseryel & X. Ge (Edt.), *Assessment in game-based learning: Foundations, innovations, and perspectives* (pp. 43-58). New York: Springer.
- Song, M. and Zhang, S. (2008). EFM: A model for educational game design. In Z. Pan, X. Zhang, A. El Rhalibi, W. Woo, and Y. Li, (eds) *Technologies for E-Learning and Digital Entertainment. Edutainment 2008*. Lecture Notes in Computer Science, 5093. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-540-69736-7_54
- Tobias, S., Fletcher, J. D., Dai, D. Y. and Wind, A. P. (2011). Review of research on computer games. In S. Tobias & J. D. Fletcher (Eds.), *Computer games and instruction* (pp. 127–221). IAP Information Age Publishing.
- Trybus, J. (2014). *Game-based learning: What it is, why it works, and where it's going*. Retrieved from www.simcoachgames.com/pdfs/WP-Trybus-Game-based-learning.pdf
- Valentová, M. and Brečka, P. (2023). Assessment of digital games in technology education. *International Journal of Engineering Pedagogy*, 13(2). 36–63. <https://doi.org/10.3991/ijep.v13i2.35971>
- Wang, Y. H. (2020). Exploring the effects of designing a role-playing game with single and peer mode for campus learning. *Educational Technology Research and Development*, 68(3), 1275–1299. <https://doi.org/10.1007/s11423-019-09726-8>
- Uluyol, Ç. (2013). Eğitsel dijital oyunların değerlendirilmesi. M. A. Ocak (Ed.), *Eğitsel oyunlar kuram, tasarım ve uygulama içinde* (ss.273-287). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yusof, N. and Rias, R. M. (2006). Serious games in psychotherapy: a comparative analysis of game design models. *ARNP Journal of Engineering and Applied Sciences*, 10(3), 1288-1294.
- Zin, N. A. M., Jaafar, A. and Yue, W. S. (2009). Digital game-based learning (DGBL) model and development methodology for teaching history. *WSEAS Transactions on Computers*, 8(2), 322-

KAYNAKÇA

- Aditya, D. K., Kusmayanti, I. N., Hendryanti, R., & Alam, P. F. (2021). Digital board game design for an English vocabulary learning tool while learning from home. *Dynamics of Industrial Revolution 4.0: Digital Technology Transformation and Cultural Evolution*, 167-171.
- Akib, E., & Ma'arif, A. (2018). The use of Spotify application to improve students' ability in listening through English song: A Pre-Experimental Research. *Journal of Computer Interaction in Education*, 1(2), 120-131.
- Alabbad, A. M., & Huwamel, H. S. B. (2020). The effect of using Padlet as a vocabulary knowledge enhancement application on Saudi EFL female learners, and their attitudes toward its value in learning. *Arab World English Journal*, 6, 356-377. <https://doi.org/10.24093/awej/call6.24>
- Al-shaboul, I. A., Kalsoom, T., Alshraah, S. M., & Khasawneh, M. A. S. (2023). Students' Perceptions on the Effects of Blogging Sites in Enhancing their Motivation for Foreign Languages Writing and Reading Proficiency. *Migration Letters*, 20(S12), 157-168.
- Alyaz, Y., & Demiryay, N. (2023). Yabancı Dil Öğrenimi ve Öğretiminde Sanal Gerçeklik Uygulamaları. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 11(1), 107-127.
- Arslan, M., & Adem, E. (2010). Yabancılar Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçların etkin kullanımını. *Dil dergisi*, (147), 63-86.
- Aryana, S., & Apsari, Y. (2018). Analysing Teacherâ€™s Difficulties In Teaching Listening. *Eltin Journal: Journal of English Language Teaching in Indonesia*, 6(2), 100-106.
- Ayedoun, E., Hayashi, Y., & Seta, K. (2020). Toward personalized scaffolding and fading of motivational support in L2 learner-dialogue agent interactions: An exploratory study. *IEEE Transactions on Learning Technologies*, 13(3), 604-616. <https://doi.org/10.1109/TLT.2020.2989776>
- Azzahra, S. S. (2022). The influence of using Ello application toward students' listening skill at the second semester of eleventh-grade of man 1 bandar lampung in academic year 2021/2022 (Doctoral dissertation, UIN RADEN INTAN LAMPUNG).
- Bakar, N. A., & Nosratirad, E. (2013). Sustaining vocabulary acquisition through computer game: A case study. *Asian Social Science*, 9(5), 235.
- Balaman, S. (2018). Digital storytelling: A multimodal narrative writing genre. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 14(3), 202-212.
- Banditvilai, C. (2020). Developing Students' Vocabulary and Reading Comprehension Through Reading English Newspapers. *language learning*, 1(1).
- Barrot, J. S. (2023). ChatGPT as a language learning tool: An emerging technology report. *Technology, Knowledge and Learning*, 1-6.
- Blyth, Carl (2017). Immersive technologies and language learning. *Foreign Language Annals*, 51, 225-232.
- Bumgarner, B. L. (2012). *Digital storytelling in writing: A case study of student teacher attitudes toward teaching with technology*. University of Missouri-Columbia.
- Castillo, M., & Vásconez, S. (2020). Reinforcing Reading and Listening Skills Through Augmented Reality in Undergraduate Basic Users of English [Oral Presentation]. In *Second International Virtual TESOL Conference*.
- Chen, C., & Yuan, Y. (2023). Effectiveness of virtual reality on Chinese as a second language vocabulary learning: Perceptions from international students. *Computer Assisted Language Learning*, 1-29.
- Chen, H. H. J., Yang, C. T. Y., & Lai, K. K. W. (2023). Investigating college EFL learners' perceptions toward the use of Google Assistant for foreign language learning. *Interactive Learning Environments*, 31(3), 1335-1350. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1833043>
- Chen, H. H. J., Yang, C. T. Y., & Lai, K. K. W. (2023). Investigating college EFL learners' perceptions toward the use of Google Assistant for foreign language learning. *Interactive Learning Environments*, 31(3), 1335-1350.
- Chen, H. L., Vicki Widarso, G., & Sutrisno, H. (2020). A chatbot for learning Chinese: Learning achievement and technology acceptance. *Journal of Educational Computing Research*, 58(6), 1161-1189. <https://doi.org/10.1177/0735633120929622>

- Chen, R., & Zhao, H. (2024). ChatGPT in Creative Writing Courses in Chinese Universities: Application and Research. In *2024 12th International Conference on Information and Education Technology (ICIET)* (pp. 243-247). IEEE.
- Chien, Y. C., Wu, T. T., Lai, C. H., & Huang, Y. M. (2022). Investigation of the influence of artificial intelligence markup language-based LINE ChatBot in contextual English learning. *Frontiers in Psychology, 13*, 785752.
- Çakır, İ. (2018). Is listening instruction neglected intentionally or incidentally in foreign language teaching contexts?. *Journal of Language and Linguistic Studies, 14*(2), 154-172.
- Damavandi, Z. M., Hassaskhah, J., & Zafarghandi, A. M. (2018). The Effects of Computer Assisted Mediating Prompts on EFL Learners' Writing Ability. *International Journal of Education and Literacy Studies, 6*(1), 64-71.
- Datko, J. (2014). Teaching listening using multimedia. *EAN 9788055807300*, 26.
- Demirci, N., & Altınay, Y. B. (2021). The effects of creative writing activities made with Web 2.0 tools on the writing attitude and creative writing skills of grade 4 students. *International Journal of Scientific and Technological Research, 7*(4), 7-19.
- Di Bona, E. (2017). Listening to the Space of Music. *Rivista di estetica, (66)*, 93-105.
- Dizon, G. (2020). Evaluating intelligent personal assistants for L2 listening and speaking development. *Language Learning & Technology, 24*(1), 16–26. <http://hdl.handle.net/10125/44705>
- Ebadi, S., & Ashrafabadi, F. (2022). An exploration into the impact of augmented reality on EFL learners' Reading comprehension. *Education and Information Technologies, 27*(7), 9745-9765.
- Ebadi, S., Gholami, M., & Vakili, S. (2023). Investigating the effects of using Grammarly in EFL writing: the case of articles. *Computers in the Schools, 40*(1), 85-105.
- Erarslan, A., & Asmalı, M. (2021). Video İzlemenin Yabancı Dil Öğrenme Sürecinde Dinleme Becerisi ve Kelime Öğrenme Üzerine Etkileri.
- Ericsson, E., Sofkova Hashemi, S., & Lundin, J. (2023). Fun and frustrating: Students' perspectives on practising speaking English with virtual humans. *Cogent Education, 10*(1), 2170088. <https://doi.org/10.1080/2331186X.2023.2170088>
- Fitria, T. N. (2022). Using TED Talks in english language teaching (ELT): Supplemental resources for english language teaching (ELT). *SOSMANIORA: Jurnal Ilmu Sosial dan Humaniora, 1*(1), 36-43.
- Fryer, L.K., & Carpenter, R. (2006). Bots as language learning tools. *Language Learning & Technology, 10*(3), 8-14.
- Gilmore, A. (2007). Authentic materials and authenticity in foreign language learning. *Language teaching, 40*(2), 97-118.
- Gökçe, D. (2022). A Review on Developing English Listening Skills Through Multimedia and Video Tools. *ELT Research Journal, 11*(2), 193-212.
- Guo, K., Wang, J., & Chu, S. K. W. (2022). Using chatbots to scaffold EFL students' argumentative writing. *Assessing Writing, 54*, 100666.
- Harmer, J. 2007. *The Practice of English Language Teaching*. Edinburg: Pearson Education Ltd.
- Hava, K. (2021). Exploring the role of digital storytelling in student motivation and satisfaction in EFL education. *Computer Assisted Language Learning, 34*(7), 958-978.
- Helwa, S. A. H. A. (2019). Using Mobile Augmented Reality (MAR) Applications to Improve Students Teachers' EFL Descriptive Writing Skills and Motivation Towards English Language. *64* (64), 66-135.
- Hidayat, L. E., & Praseno, M. D. (2021). Improving students' writing participation and achievement in an Edpuzzle-Assisted Flipped Classroom. *EDUCAFL: Journal on Education of English as Foreign Language, 4*(1), 1-8.
- Hong, W. C. H. (2023). The impact of ChatGPT on foreign language teaching and learning: Opportunities in education and research. *Journal of Educational Technology and Innovation, 5*(1).
- Hsu, H. C. (2019). Wiki-mediated collaboration and its association with L2 writing development: An exploratory study. *Computer Assisted Language Learning, 32*(8), 945-967.
- Hsu, L. (2022). To CALL or not to CALL: empirical evidence from neuroscience. *Computer Assisted Language Learning, 35*(4), 792–815. <https://doi.org/10.1080/09588221.2020.1750429>

- Hye, Y., & Kyung, W. (2015). Effects of shadowing using TED on EFL learners' listening skills. *Multimedia-Assisted Language Learning*, 18(3), 257-276.
- Ivanda, A. F., Anindya, H. R., Rahmawati, M., & Sunengsih, N. (2024). Exploring Listening Skills and Motivation for Autonomous Learning with TED Talks: Does It Have an Effect?. *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*, 12(1), 441-457.
- Jakes, D. S., & Brennan, J. (2005). Digital storytelling, visual literacy and 21st century skills. In *Online Proceedings of the Tech Forum New York* (Vol. 3).
- Jehma, H., & Akaraphattanawong, A. (2023). VRChat as a virtual learning platform for enhancing English listening skills. *International Journal of Information and Education Technology*, 13(5), 813-817.
- Jeon, J. (2023). Chatbot-assisted dynamic assessment (CA-DA) for L2 vocabulary learning and diagnosis. *Computer Assisted Language Learning*, 36(7), 1338-1364.
- Jeon, J., & Lee, S. (2024). Can learners benefit from chatbots instead of humans? A systematic review of human-chatbot comparison research in language education. *Education and Information Technologies*, 1-32.
- Junaidi, J., Hamuddin, B., Julita, K., Rahman, F., & Derin, T. (2020). Artificial Intelligence in EFL Context: Rising Students' Speaking Performance with Lyra Virtual Assistance. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(5), 6735-6741. Retrieved from <http://sersc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/17726>
- Kamalitinovna, D. N. (2021). Teaching listening skills with online digital tools. *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*, 30-39.
- Kao, G. Y.-M., Tsai, C., Liu, C.-Y., & Yang, C.-H. (2016). The effects of high/low interactive electronic storybooks on elementary school students' reading motivation, story comprehension and chromatics concepts. *Computers & Education*, 100, 56-70. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2016.04.013>
- Karacan, C. G., & Akoglu, K. (2021). Educational augmented reality technology for language learning and teaching: A comprehensive review. *Shanlax International Journal of Education*, 9(2), 68-79.
- Karakaş, A. (2023). Supporting the Teaching of Global Englishes Language Teaching (GELT) Through Voki. *RELC Journal*, 00336882231199515.
- Kaynar, N. (2019). The Effects of Original and Interactive Video Exercises on Students' English Listening Practices. Bahcesehir University. Institute of Educational Sciences . Unpublished Master's Thesis. İstanbul .
- Kervin, L., & Mantei, J. (2017). Young children creating multimodal stories in their home, school and digital spaces. In *Understanding and Supporting Young Writers from Birth to 8* (pp. 212-226). Routledge.
- Kieu, D. N. T. (2021). Effects of Voki-supported self-practice on high school students' English speaking performance. *CTU Journal of Innovation and Sustainable Development*, 13(3), 39-47.
- Kim, N. Y. (2018a). Chatbots and Korean EFL Students' English Vocabulary Learning. *Journal of Digital Convergence*, 16(2).
- Kim, N. Y. (2018b). A Study on Chatbots for Developing Korean College Students' English Listening and Reading Skills. *Journal of Digital Convergence*, 16(8).
- Koç, F. Ş. (2024). The development of listening and speaking skills in EFL via an artificially intelligent chatbot application: A quasi-experimental design study.
- Koç, Ö., Altun, E., & Yüksel, H. G. (2022). Writing an expository text using augmented reality: Students' performance and perceptions. *Education and Information Technologies*, 27(1), 845-866.
- Le, H. H., & Luong, T. D. (2023). Using Flashcard-Based Techniques to Improve Students' Vocabulary Retention. *Vietnam Journal of Education*, 313-325.
- Li, J., Xie, H., Li, D., & Lu, X. (2020). Effects of an AI-based speech recognition system on improving EFL learners' pronunciation. *Computers & Education*, 156, 103952
- Lin, C.J., & Mubarak, H. (2021). Learning Analytics for investigating the mind map-guided AI chatbot approach in an EFL flipped speaking classroom. *Educational Technology & Society*, 24(4), 16-35. <https://doi.org/10.2307/48629242>

- Lisitsina, T., Pastushkova, M., Putistina, O., & Lobovskaya, T. (2020). Online newspapers in teaching reading in the English classroom at high school. *International Journal of Innovation and Learning*, 28(1), 119-138.
- Liu, C. C., Liao, M. G., Chang, C. H., & Lin, H. M. (2022). An analysis of children's interaction with an AI chatbot and its impact on their interest in reading. *Computers & Education*, 189, 104576.
- Liu, M., Ren, Y., Nyagoga, L. M., Stonier, F., Wu, Z., & Yu, L. (2023). Future of education in the era of generative artificial intelligence: Consensus among Chinese scholars on applications of ChatGPT in schools. *Future in Educational Research*, 1(1), 72-101.
- Ma, Q. (2020). Examining the role of inter-group peer online feedback on wiki writing in an EAP context. *Computer Assisted Language Learning*, 33(3), 197-216.
- Marzuki, Widiati, U., Rusdin, D., Darwin, & Indrawati, I. (2023). The impact of AI writing tools on the content and organization of students' writing: EFL teachers' perspective. *Cogent Education*, 10(2), 2236469.
- Meisa, R. (2023). Integrating Spotify in Teaching English Listening Skills: Exploring The Benefits and Challenges. *Journal of English as a Foreign Language Education (JEFLE)*, 4(2), 126-135.
- Meisarrah, F., Octiva, C. S., Sucipto, P. A., Satyaninrum, I. R., & Bakri, A. A. (2023). Improving Student Text Writing Ability by Utilizing the Use of Augmented Reality Feature. *Jurnal Sistim Informasi dan Teknologi*, 129-134.
- Meri-Yilan, S. (2019). A constructivist desktop virtual reality-based approach to learning in a higher education institution. In *Emerging technologies in virtual learning environments* (pp. 258-283). IGI Global.
- Mohamad, M., Rashid, N., & Wan, M. W. M. (2017, March). The advantages and disadvantages of E-dictionaries to enhance vocabulary learning of ESL learners. In *Asian Conference on Education & International Development 2017 Official Conference Proceedings*. http://papers.iafor.org/wpcontent/uploads/papers/aceid2017/ACEID2017_34731.pdf.
- Mohammed, M., Hazairin, N. A., Al-Zubaidi, S., AK, S., Mustapha, S., & Yusuf, E. (2020). Toward a novel design for coronavirus detection and diagnosis system using IoT based drone technology. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(7), 2287-2295.
- Moir, J., & Nation, P. 12 Vocabulary and good language learners. *Lessons from Good Language Learners*, 159.
- Nagata, R., Hagiwara, M., Hanawa, K., & Mita, M. (2023, September). A Report on FCG GenChal 2022: Shared Task on Feedback Comment Generation for Language Learners. In *Proceedings of the 16th International Natural Language Generation Conference: Generation Challenges* (pp. 45-52).
- Nam, J. (2010). Linking research and practice: Effective strategies for teaching vocabulary in the ESL classroom. *TESL Canada Journal*, 127-127.
- Nguyen, L. Q., & Van Le, H. (2023). The Role of Quizlet Learning Tool in Learners' Lexical Retention: A Quasi-Experimental Study. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (Online)*, 18(3), 38.
- Nunan, D. (1998). Approaches to teaching listening in language classroom. In proceedings of the 1997 Korea TESOL Conference. Taejon, Korea: KOTESOL.
- Pham, A. (2022). University students' perceptions on the use of Quizlet in learning vocabulary. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 17(7), 54-63.
- Polat, M., & Eristi, B. (2019). The effects of authentic video materials on foreign language listening skill development and listening anxiety at different levels of English proficiency. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 6(1), 135-154.
- Rahimi, M., & Fathi, J. (2022). Exploring the impact of wiki-mediated collaborative writing on EFL students' writing performance, writing self-regulation, and writing self-efficacy: a mixed methods study. *Computer Assisted Language Learning*, 35(9), 2627-2674.
- Rahman, N. A. B. A. (2023, November). Using technology to teach speaking skills during COVID-19 outbreak in 21st century classroom. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2739, No. 1). AIP Publishing.

- Rahmania, A. H., & Mandasari, B. (2021). Students' perception towards the use of joox application to improve students' pronunciation. *Journal of English Language Teaching and Learning*, 2(1), 39-44.
- Ruan, S., Jiang, L., Xu, Q., Liu, Z., Davis, G. M., Brunskill, E., & Landay, J. A. (2021, April). Englishbot: An ai-powered conversational system for second language learning. In *26th international conference on intelligent user interfaces* (pp. 434-444).
- Rusmiyanto, R., Huriati, N., Fitriani, N., Tyas, N. K., Rofi'i, A., & Sari, M. N. (2023). The role of artificial intelligence (AI) in developing English language learner's communication skills. *Journal on Education*, 6(1), 750-757.
- Santos, M. E. C., Lübke, A. I. W., Taketomi, T., Yamamoto, G., Rodrigo, M. M. T., Sandor, C., & Kato, H. (2016). Augmented reality as multimedia: the case for situated vocabulary learning. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*, 11, 1-23.
- Sarıca-Çıralı, H., & Koçak-Usluel, Y. (2016). Digital storytelling in the educational context: A rubric development study. *Educational Technology Theory and Practice*, 6(2), 65-84.
- Sari, M. N. (2023). Students' ability and difficulties in constructing conditional sentence type II at sman 10 kerinci Jambi. *Dharmas Education Journal (DE_Journal)*, 4(1), 23-32.
- Saunders, J. M. (2014). Where writing happens: Elevating student writing and developing voice through digital storytelling. *Teaching/Writing: The Journal of Writing Teacher Education*, 3(1), 8.
- Sembiring, H. T. R., & Katemba, C. V. (2023). The use of YouTube English educational videos in improving listening comprehension. *Journey: Journal of English Language and Pedagogy*, 6(1), 161-170.
- Soriano De La Cruz, A. K. (2023). *The use of interactive website Ello to improve listening skills in students from 9th basic grade* (Master's thesis, La Libertad: Universidad Estatal Península de Santa Elena, 2023.).
- Stanley, G. (2013). *Language learning with technology: Ideas for integrating technology in the classroom*. Cambridge University Press.
- Stefancik, R., & Stradiotová, E. (2020). Using Web 2.0 tool podcast in teaching foreign languages. *Advanced Education*, 14, 46-55.
- Sung, M.-C. (2020). Pre-service primary English teachers' AI chatbots. *Language Research*, 56(1), 97-115. <https://doi.org/10.30961/lr.2020.56.1.97>
- Sylvester, R., & Greenidge, W. L. (2009). Digital storytelling: Extending the potential for struggling writers. *The reading teacher*, 63(4), 284-295.
- Şimşek, B., & Direkçi, B. (2023). The effects of augmented reality storybooks on student's reading comprehension. *British Journal of Educational Technology*, 54(3), 754-772.
- Tabieh, A. A., Al-Hileh, M. M., Abu Afifa, H. M., & Abuzagha, H. Y. (2021). The Effect of Using Digital Storytelling on Developing Active Listening and Creative Thinking Skills. *European Journal of Educational Research*, 10(1), 13-21.
- Tahmina, T. (2023). Students' perception of the use of YouTube in English language learning. *Journal of Languages and Language Teaching*, 11(1), 151-159.
- Tai, T. Y., & Chen, H. H. J. (2020). The impact of Google Assistant on adolescent EFL learners' willingness to communicate. *Interactive Learning Environments*. 31(3), 1485-1502. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1841801>
- Takaesu, A. (2017). TED talks as an extensive listening resource for EAP students. *Asian-Focused ELT research and practice: Voices from the far edge*, 108, 2017204.
- Talia, K. F. (2021). The use of ello website in teaching and learning listening. In *NEELLS Proceeding: National English Education, Language, and Literature Seminar* (pp. 28-32).
- Tambunan, A. R. S., Andayani, W., Sari, W. S., & Lubis, F. K. (2022). Investigating EFL students' linguistic problems using Grammarly as automated writing evaluation feedback. *Indonesian Journal of Applied Linguistics*, 12(1), 16-27.
- Tanrikulu, F. (2022). Students' perceptions about the effects of collaborative digital storytelling on writing skills. *Computer Assisted Language Learning*, 35(5-6), 1090-1105.

- Thorpe, S. J. (2016). Online facilitator competencies for group facilitators. *Group Facilitation: A Research & Applications Journal*, 13.
- Tilwani, S. A., Vadivel, B., Uribe-Hernández, Y. C., Wekke, I. S., & Haidari, M. M. F. (2022). The impact of using TED talks as a learning instrument on enhancing Indonesian EFL learners' listening skill. *Education Research International*, 2022(1), 8036363.
- Topsakal, O., & Topsakal, E. (2022). Framework for a foreign language teaching software for children utilizing AR, voicebots and ChatGPT (large language models). *The Journal of Cognitive Systems*, 7(2), 33-38.
- Torres Álvarez, M. I. (2022). *Quizlet and English language vocabulary* (Bachelor's thesis, Carrera de Pedagogía de los Idiomas Nacionales y extranjeros).
- Vázquez-Cano, E., Mengual-Andrés, S., & López-Meneses, E. (2021). Chatbot to improve learning punctuation in Spanish and to enhance open and flexible learning environments. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18, 1-20.
- Wang, T. K., Huang, J., Liao, P. C., & Piao, Y. (2018). Does augmented reality effectively foster visual learning process in construction? An eye-tracking study in steel installation. *Advances in Civil Engineering*, 2018(1), 2472167.
- Xu, R. (2024). Research on Learner Needs Analysis and Listening Activities. *Journal of Contemporary Educational Research*, 8(4), 247-254.
- Yang, L. M. (2023). Application and Research on Foreign Language Teaching in the Context of Digital Transformation. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 159, p. 01011). EDP Sciences.
- Yanğın Ekşi, G. & Yılmaz Yakışık, B. (2016). Practical Applications of CALL. Current Trends in ELT, ed. Yaman, İ., Ekmekçi, E., Şenel, M. (1.baskı, s. 118-151). Nüans Publishing.
- Ye, Y., Deng, J., & Liu, X. (2021). The Effect of Oral Practice via Chatbot on Students' Oral English Accuracy. In *Emerging Technologies for Education: 6th International Symposium, SETE 2021, Zhuhai, China, November 11–12, 2021, Revised Selected Papers* (pp. 344–354). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92836-0_30
- Yeşilbağ, S., & Korkmaz, Ö. (2021). The effect of Voki application on students' academic achievements and attitudes towards English course. *Education and Information Technologies*, 26(1), 465-487.
- Yılmaz, R. M., & Goktas, Y. (2017). Using augmented reality technology in storytelling activities: examining elementary students' narrative skill and creativity. *Virtual Reality*, 21, 75-89.
- Yurko, N., & Styfanyshyn, I. (2020). Listening skills in learning a language: the importance, benefits and means of enhancement. *Publishing house «European Scientific Platform»*, 38-46.
- Yuyun, I., & Simamora, F. Y. (2021). The Use of Youtube to Support Efl Students' Listening Skills. *English Linguistics and Language Teaching Research Journal*, 2(2), 1-12.
- Zainurrahman, Z., & Rodliyah, R. S. (2024). Examining bing ai as a solution to efl writing feedback challenges. *project (Professional Journal of English Education)*, 7(2), 459-468.
- Zeng, Z., & Wang, X. (2022). [Retracted] Effectiveness Analysis of English Newspaper Reading Teaching Based on Deep Learning from the Perspective of Online and Offline Hybrid Teaching. *Computational and Mathematical Methods in Medicine*, 2022(1), 4065527.
- Zhang, G., Gong, J., Li, Y., Sun, J., Xu, B., Zhang, D., & Yin, B. (2020). An efficient flood dynamic visualization approach based on 3D printing and augmented reality. *International Journal of Digital Earth*, 13(11), 1302-1320.

KAYNAKÇA

- Akgül, M. ve Hekimoğlu Toprak, H. (2019). Sosyal Ağlarda Mahremiyetin Dönüşümü: Instagram Örneği. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 10 (38), 75-114.
- Argon, T. (2015). Eğitim Kurumlarında İnsan Kaynakları Yönetimi İşlevlerinin Uygulanabilirliğine İlişkin Eğitim Çalışanlarının Görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 851-869.
- Atmaca, T. (2020). Öğretmenlerin Toplumsal Saygınlık ve İmajlarına Olumsuz Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(1), 152-167.
- Avcı, F. (2020). Öğretmenlerin Sosyal Medya Kullanımları ve Sosyal Medya Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 6 (2), 769-788.
- Aytaç, Y. (2023). Öğretmenlerin Gözünden Öğretmenlik Mesleğinin Toplumdaki Yeri, *International Academic Social Resources Journal*, 8(52), 3278-3287.
- Bayram, G. (2009). Öğretmenlerin İstihdam Biçimi Farklılıkları ve Yarattığı Sorunlar: Ankara'da Çalışan Sözleşmeli ve Ücretli Öğretmenlerin Görüşlerine Dayalı Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Bozbayındır, F. (2019). Öğretmenlik Mesleğinin Statüsünü Etkileyen Unsurların Öğretmen Görüşleri Temelinde İncelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 18(72), 2076-2104.
- Bozkurt, E. ve Kutlu, H. (2021). Öğretmenlik Mesleğinin İmajı: Toplumsal Algı, Mesleğin Doğası, Saygınlık ve Gelecekteki Durumuna İlişkin Deneyimler. *Uygulamada Eğitim ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 1(2), 114-142.
- Cansız, H., O. (2019). Öğretmenlerin Mesleki İmajlarının İş Doyumlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Carpenter, J. P., & Harvey, S. (2019). There's No Referee on Social Media: Challenges in Educator Professional Social Media Use. *Teaching and Teacher Education*, 86, 102904.
- Carpenter, J. P., Shelton, C. S., & Schroeder, S. E. (2022). The Education Influencer: A New Player in the Educator Professional Landscape. *Journal of Research on Technology in Education*, 1-16.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları [Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches]* (çev. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çetin, S. ve Demirkasımoğlu, N. (2015). Öğretmen ve Yöneticilerin Etik ve Etik Dışı Davranışlarının Basına Yansımaları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 16 (34), 95-110.
- Demir, S. B. ve Almalı, H. (2020). Öğretmenler Ne Yapıyor Kıl: Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Öğretmenlik Mesleğinin İtibarı Üzerinde Etkili Olan Faktörler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 1-17.
- Duran, E. ve Bayar, A. (2020). Öğretmenlerin Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Görüşleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 425-448.
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Erişir, R. M., ve Erişir, D. (2018). Yeni Medya ve Çocuk: Instagram Özelinde "Sharenting" ("Paylaşanabalık") Örneği. *New Media*, (5), 50-64.
- Ertan Kantos, Z. (2021). Öğretmenlik Mesleğinin İtibarı ile İlgili Öğretmen Görüşleri. *e- Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8, 682-703.
- İnan, Ö. (2021). Öğretmenlerin Psikolojik Sermaye Düzeyleri ile Sosyal Medya Kullanımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu: Kastamonu Üniversitesi.
- İren, F. (2019). Sosyal Medyadaki Yeni Kanaat Önderlerinin (Fenomenlerin) Gençler Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Göker, S. D. ve Gündüz, Y. (2017). Dünya Ölçeğinde Öğretmenlerin Saygınlık Statüsü ve Özlük Hakları. *Milli Eğitim*, 213, 177-196.
- Karakaya, N. K. (2019). Investigation of Social Media Presence of Early Childhood Educators. Master's thesis, Ankara: Middle East Technical University.

- Karataş, D. ve Gül, İ. (2023). Öğretmenlerin İş Yerinde Sosyal Medya Kullanmalarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 8 (1), 50-65.
- Kıran A. B., Durmuş, E. Sucu N. N. (2019). Öğretmenlik Mesleğinin İtibar Kaybı Nedenleri Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 8-13.
- Kıyak, Ç. (2022). Öğretmenlerin Meslek Statü Algıları İle İşteki Mutlulukları Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Kızıltaş, Y. (2023). A Modern Problem Faced by Primary School Students in Disadvantaged Regions: The Teacher Influencer. *International Online Journal of Primary Education (IOJPE)*, 12(2), 152-167.
- Kök, A. (2019). Sosyal Medya Kullanımının Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleki Gelişimlerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi (Tokat İl Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi
- Öztürk, Ş., Çiftçi, S., Doğan, G. Acar ve Bilgin, A. (2016). *Sınıf Öğretmenlerinin Hayatında Sosyal Medyanın Yeri*. 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Muğla.
- Paula, L. & Prizevoite, I. (2019). The Status of The Teaching Profession in Latvia: Views of the Teachers. *Problems of Education in the 21st Century*, 77(1), 126-142.
- Pişkin, Z. & Parlar, H. (2021). Toplumsal Statü ve Algı Açısından Öğretmenlik Mesleğinin İncelenmesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 4 (1), 1-28.
- Saban, A. ve Ersoy, A. (2016). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayınları.
- Serin, H. (2019). Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveynler ve Öğretmenler Farkında Mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1-27.
- Shelton, C., Schroeder, S., & Curcio, R. (2020). Instagramming Their Hearts Out: What Do Edu-Influencers Share on Instagram? *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education*, 20(3), 529-554.
- Smak, M. & Walczak, D. (2017). The Prestige of the Teaching Profession in the Perception of Teachers and Former Teachers. *EDUKACJA*, 22-40.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2019). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sunar, L. (2020). Türkiye’de Mesleki İtibar: Dönüşen Çalışma Hayatı ve Mesleklerin Sosyal Konumu. *Journal of Economy Culture and Society*, Özel Sayı, 29-58.
- Ünal, A. T. (2020). *Sosyal Medya: Etkileri, Bağımlılığı, Ölçülmesi*. İstanbul: Der Kitabevi.
- Ünsal, S. ve Bağçeci, B. (2016). Öğretmenlerin Mesleki İmajlarına İlişkin Görüşleri Ve Mesleki İmaja Etki Eden Faktörler. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3905-3926.
- Ünsal, S. (2018). Türkiye’de Öğretmenlik Mesleğinin Statüsüne İlişkin Bir Pareto Analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(2), 111-130.
- Willis, A., Grainger P., Thiele, C., Simon, S., Menzies, S. & Dwyer, R. (2023). The Benefits and Pitfalls of Social Media for Teachers’ Agency and Wellbeing, *Technology, Pedagogy and Education*,
- Yazıcı, E. S. (2022). Öğretmenlerin Mesleki İmaj Algıları, Motivasyonları Ve Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel Araştırmalarda Niteliği Artırma. *İlköğretim Online*, 9(1). 79-92.
- Zafer, C. (2021). *Sosyal Medya Ve Toplum*. İstanbul: Literatür Yayınları.

KAYNAKÇA

- Arpaci, I., & Sevinc, K. (2022). Development of the cybersecurity scale (CS-S): Evidence of validity and reliability. *Information Development*, 38(2), 218-226.
- Ayanwale, M.A., Sanusi, I.T., Molefi, R.R. et al. A Structural Equation Approach and Modelling of Pre-service Teachers' Perspectives of Cybersecurity Education. *Educ Inf Technol* 29, 3699–3727 (2024). <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11973-5>
- Karacı, A., Akyüz, H. İ., & Bilgici, G. (2017). Investigation of cyber security behaviors of university students. *Kastamonu Education Journal*, 25(6), 2079–2094.
- Karagozlu, D. (2020). Determination of cyber security ensuring behaviours of pre-service teachers. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 15(6), 1698–1706. <https://doi.org/10.18844/cjes.v15i6.5327>
- Kemper, G. (2019). Improving employees' cyber security awareness. *Computer Fraud and Security*, 2019(8), 11–14. [https://doi.org/10.1016/S1361-3723\(19\)30085-5](https://doi.org/10.1016/S1361-3723(19)30085-5)
- Mourning, C., Chenji, H., Hallman-Thrasher, A., Kaya, S., Abukamail, N., Juedes, D., & Karanth, A. (2023). Reflections of Cybersecurity Workshop for K-12 Teachers. İçinde *Proceedings of the 54th ACM Technical Symposium on Computer Science Education* V. 1 (pp. 987-993).
- Rahman, N. A. A., Sairi, I. H., Zizi, N. A. M., & Khalid, F. (2020). The importance of cybersecurity education in school. *International Journal of Information and Education Technology*, 10(5), 378–382. <https://doi.org/10.18178/ijiet.2020.10.5.1393>
- Yigit, M. F., & Seferoğlu, S. S. (2019). Investigating Students' Cyber Security Behaviors in Relation to Big Five Personality Traits and Other Various Variables. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 15(1), 186–215.
- Zwilling, M., Klien, G., Lesjak, D., Wiechetek, Ł., Cetin, F., & Basim, H. N. (2022). Cyber security awareness, knowledge and behavior: A comparative study. *Journal of Computer Information Systems*, 62(1), 82-97.

KAYNAKÇA

- Ataş, H. Ve Gündüz, S. (2020). Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm. İ. E. Çelik (Ed.), *Dijital Dönüşüm: Ekonomik ve Toplumsal Boyutlarıyla* içinde (s. 209-238). Gazi Kitabevi.
- Başokçu, T. O. (2023). Ölçme süreç ve sonuçlarının nitelikleri: Ölçme hatası, güvenilirlik, geçerlik ve kullanılabilirlik. N. Doğan (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* içinde (s. 31-74). Pegem Akademi.
- Başol, G. (2019). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (6. Baskı). Pegem Akademi.
- Bilgin, D. ve Bekiroğlu, N. (2021). Ortaokul Türkçe dersinde bulmaca ile kavram öğretiminin öğrenci başarısına etkisi. *Journal of International Social Research*, 14(76), 485-495.
- Bozdoğan, K. (2020). Sosyal bilgiler dersinde milli kültür öğelerinin öğretimine ilişkin kavram bulmacalarının kullanımı. *Journal of International Social Research*, 13(70), 692-702.
- Bransford, J. D., Brown, A. L., Cocking, R. R. (2000). *How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School*. National Academies Press.
- Çekiç, U. (2010). *Uzaktan Eğitim Sistemi Tasarımı* (Tez No. 254989) [Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Çetin, E. (2021). Uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme. B. Karabulut Coşkun ve A. Yılmaz (Ed.), *Uzaktan eğitimde ölçme değerlendirme yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri* içinde (s. 253-270). Pegem Akademi.
- Çıkrıkçı, R. N. (2022). Ölçmede güvenilirlik. R. N. Çıkrıkçı (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* içinde (s. 69-90). Anı.
- Doğan, N. (2023). Temel kavramlar. N. Doğan (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* içinde (s. 2-30). Pegem Akademi.
- Et, E. ve Çağlayan Dilber, N. (2022). Karikatürle yazma çalışmalarının ortaokul öğrencilerinin yaratıcı yazma başarısına etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(2), 291-308.
- Göçer, A. (2018). *Süreç ve sonuç değerlendirme yöntem ve araçlarıyla Türkçe öğretiminde ölçme ve değerlendirme* (2. Baskı). Pegem Akademi.
- Gronlund, N. E. (1998). *Assessment of student achievement*. Allyn & Bacon Publishing.
- Gülbahar, Y. (2022). *E-Öğrenme*. Pegem Akademi.
- Güler, N. (2019). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (14. Baskı). Pegem Akademi.
- MEB (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Devlet Kitapları Müdürlüğü Basım Evi. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf>
- Kurnaz, M. ve Pektaş, M. (2013). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin ölçme-değerlendirmede kavram haritası kullanım durumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 1-10.
- Morrison, G. R., Ross, S. M., Kemp, J. E., & Kalman, H. K. (2011). *Designing effective instruction*. John Wiley & Sons.
- Özer-Özkan, Y. (2022). Ölçme ve değerlendirme ile ilgili temel kavramlar. B. Çetin (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* içinde (s. 1-22). Anı.
- Özkaya, P. G. (2020). Dijital öykülerin Türkçe dil becerilerinin gelişimine etkisi: Bir meta analiz çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(4), 1386-1405.
- Öztürk, I. ve Özkaya, P. G. (2023). Dil becerilerinin gelişiminde oyunlaştırmanın kullanımı: Bir bibliyometrik analiz çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 93-120.
- Öztürk, J. ve Ömeroğlu, A. F. (2015). Dil bilgisi öğretiminde kavram haritalarının kullanımı. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(31), 69-86.
- Tekin, E. ve İlhan, G. O. (2021). Çizgi romanların yabancı dil öğretiminde kullanımı üzerine bir inceleme. *Anasay*, 17, 105-124.
- Topaloğlu, M. (2020). Eğitimde dijital dönüşüm: Mobil öğrenmenin mental iyi oluş düzeyi açısından incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 65-78.
- Torun, N. K. (2022). Eğitimde dijital dönüşüm çözümü olarak artırılmış gerçeklik ve uygulamaları (aplikasyonları). T. Tunacan ve L. Çallı (Ed.), *Dijital etkileşimler: Sektörel yansımaları II* içinde (s. 83-105). Gazi Kitabevi.
- Turan, M. ve Boyraz, Z. (2004). Öğretim materyali olarak kavram haritaları. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Araştırmaları*, 3(1), 123-128.
- Turgut, M. F. ve Baykul, Y. (2019). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (8 Baskı). Pegem Akademi.
- Yaşar, M. (2020). Ölçme ve değerlendirme ile ilgili temel kavramlar. S. Tekindal (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* içinde (s. 9-40). Pegem Akademi.

KAYNAKÇA

- AGF (2019). *Digital change and its impact on families*. https://www.ag-familie.de/media/docs19/AGF_Discussion_paper_digiitalisation_family_Nov2019.pdf
- Avrupa Konseyi, (2016). Avrupa Konseyi Çocuk Hakları Stratejisi 2016-2021 (2016). Erişim: <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/data/5422b041369dc316585c0d87/Avrupa%20Konseyi%20Cocuk%20Haklari%20Strateji%20Belgesi.pdf>.
- Bostancı, M. (2023). Dijital Dünyada Ebeveynlik. *TRT Akademi*, 8(19), 982-991.
- Eklund, L. ve Helmersson Bergmark, K. (2013). Parental mediation of digital gaming and internet use. *The 8th International Conference on the Foundations of Digital Games*, 63-70.
- Ferah, N. (2023). Dijital ebeveynlikte dini tutumlar üzerine nitel bir araştırma. *Eskiyeşi*, 49, 393-416.
- Fidan, A. ve Seferoğlu, S.S. (2020). Çevrimiçi ortamlar ve dijital ebeveynlik: Yaklaşımlar, sorunlar ve önerilen çözümlerin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 352-372.
- Goodwin, K. (2018). *Dijital dünyada çocuk büyütme- teknolojiyi doğru kullanmanın yolları*. (T. Er, Çev. Ed.). İstanbul: Aganta Kitap Yayınevi.
- Güleç, N. (2019). *Kritik ve analitik düşünme perspektifinde dijital medya okuryazarlığı*. <http://www.kadinveaile.com/kritik-ve-analitik-dusunme-perspektifinde-dijital-medya-okuryazarligi-2>
- Homayoun, A. (2017). *Social media wellness: Helping tweens and teens thrive in an unbalanced digital world*. Corwin Press.
- Janice, R. ve Elizabeth, M. (2019). *Digital citizenship education handbook: Being online-well-being online-rights online*. Council of Europe.
- Karaboğa, M.T. (2019). Dijital medya okuryazarlığında anne ve baba eğitimi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 2040-2073. <https://doi.org/10.26466/opus.601942>
- Kulaksız, T. ve Toran, M. (2023). 3-6 yaş çocuğu olan ebeveynlerin dijital ebeveynlik farkındalıkları üzerindeki demografik etkilerin incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 550-570. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1286859>
- Kurtoğlu Erden, M. ve Uslupehlivan, E. (2021). Dijital çağda değişen ebeveynlik rolleri: teknoloji kullanımında anne babalar rehber mi engel mi olmalı? *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21(51), 447-474. Doi: 10.21560/Sped.Vi.671929
- Kutscher, N. (2023). Positionings, challenges, and ambivalences in children's and parents' perspectives in digitalized familial contexts. N. Dethloff, K. Kaesling and L. Specht-Riemenschneider (Eds.). In *Families and new media: Comparative perspectives on digital transformations in law and society*, 59-72. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden.
- Lahikainen, A. ve Arminen, I. (2017). Family, media, and the digitalization of childhood. A. R. Lahikainen, T. Mälkiä ve K. Repo (Eds.). In *Media, Family Interaction and the Digitalization of Childhood*. Edward Elgar. <https://doi.org/10.4337/9781785366673.00022>
- Lim, S.S. (2016). Through the tablet glass. Transcendent parenting in an era of mobile media and cloud computing. *Journal of Children and Media*, 10 (1), 21-29.
- Livingstone, S. Ve Haddon, L. (Eds.). (2009). *Kids online: Opportunities and risks for children*. Policy press.
- Lou, S. J., Shih, R. C., Liu, H. T., Guo, Y. C. ve Tseng, K. H. (2010). The Influences of the sixth graders' parents' internet literacy and parenting style on internet parenting. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 9(4), 173-184.
- Manap, A. ve Durmuş, E. (2021). Dijital ebeveynlik farkındalığının aile içi roller ve çocukta internet bağımlılığına göre incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 141-156.
- McCormack, A. (2017). *Keeping your child safe on social media: Five easy steps*. Orpen Press.
- Milovidov, E. (2020). *Parenting in the digital age positive parenting strategies for different scenarios*. Council of Europe, France.
- Nikken, P. ve Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies* 24 (11), 3423-3435. <https://doi.org/10.1007/s10826-015-0144-4>

- Burns, T. ve Gottschalk, F. (Eds.) (2019). *Educating 21st century children: Emotional well-being in the digital age*, Educational Research and Innovation, OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b7f33425-en>
- OECD (2023). *Empowering young children in the digital age*. Starting Strong, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/50967622-en>
- OFCOM. (2022). *Children and parents: Media use and attitudes report*. https://www.ofcom.org.uk/_data/assets/pdf_file/0024/234609/childrens-media-use-and-attitudes-report-2022.pdf
- Öztürk, E. ve Derin, G. (2022). Dijital ebeveynlik ve dijital istismar. *Sciences*, 20, 23.
- Richardson, J., Milovidov, E. ve Schmalzried, M. (2017). *Internet literacy handbook*. Council of Europe, France.
- Riley, N. S. (2018). *Be the parent, please: Stop banning seesaws and start banning Snapchat: strategies for solving the real parenting problems*. West Conshohocken, PA: Templeton Press.
- Rode, J. A. (2009). Digital parenting: Designing children's safety. In *Proceedings of the 23rd British HCI Group Annual Conference on People and Computers: Celebrating People and Technology (BCS-HCI '09)*, 244-251
- Romer, D., Bushman, B. J. ve Rich, M. (2023). Media influences on children and advice for parents to reduce harmful exposure to firearm violence in media. *Pediatric Clinics*, 70(6), 1217-1224.
- Rosen, L. D., Cheever, N. A. ve Carrier, L. M. (2008). The association of parenting style and child age with parental limit setting and adolescent MySpace behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(6), 459-471.
- Siibak, A. (2019). Digital parenting and the datafied child in *Educating 21st century children: Emotional well-being in the digital age*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/313a9b21-en>.
- Thimm, C. (2023). Mediatized families: Digital parenting on social media. N. Dethloff, K. Kaesling and L. Specht-Riemenschneider (Eds.). In *Families and new media: Comparative perspectives on digital transformations in Law and Society*, 33-57. Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden.
- TÜİK (2023). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (bt) kullanım araştırması*. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407)
- Valkenburg, P. M. ve Piotrowski, J. T. (2017). *Plugged in: How media attract and affect youth*. Yale University Press.
- Whitty, M. T. (2013). The Internet and its implications for children, parents and family relationships. A. Abela and J. Walker (Eds) *Contemporary Issues in Family Studies: Global Perspectives on Partnerships, Parenting and Support in a Changing World*, 262-274.
- Yay, M. (2019). *Dijital ebeveynlik*. İstanbul: Yeşilay Yayınları.
- Yazıcı, Z. N. (2021). E-dünya'da yeni bir rol: Dijital annelik. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 115-132.
- Yıldırım, Y. (2018). 21. yüzyıl anne-babalarının başucu kitabı: Dijital kültürde çocuk yetiştirmek. Nisan Kitabevi.
- Yurdakul, I. K., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H. F. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.

TEKNO- GİRİŞİMCİLİK

EDİTÖR: DR. EROL TEKİN

EĞİTİM
yayınevi

TEKNO-GİRİŞİMCİLİK

Editör: Dr. Erol Tekin

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-89-9

1. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

TEKNO-GİRİŞİMCİLİK

Editör: Dr. Erol Tekin

XVI+432 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-89-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitabevi

KAYNAKÇA

- Abrams, R. M., & Kleiner, E. (2003). *The successful business plan: secrets & strategies*. The Planning Shop.
- Arnould, E.J., & Wallendorf, M. (1994). *Market-oriented ethnography: Interpretation building and marketing strategy formulation*. Journal of Marketing Research.
- Ashton, K. (2009). That 'internet of things' thing. *RFID Journal*, 22(7), 97-114.
- Bernanke, B. (2015). *The Courage to Act: A Memoir of a Crisis and Its Aftermath*. W.W. Norton & Company.
- Blank, S. (2013). Why the Lean Start-Up Changes Everything. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2013/05/why-the-lean-start-up-changes-everything>, Erişim Tarihi: 15.03.2024
- Brigham, E. F., & Houston, J. F. (2019). *Fundamentals of financial management*. Cengage Learning.
- Brown, T., & Katz, B. (2011). Change by design. *Journal of product innovation management*, 28(3), 381-383.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W.W. Norton & Company.
- Catalini, C., & Gans, J. S. (2017). Some Simple Economics of the Blockchain. *MIT Sloan Research Paper* No. 5191-16.
- Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital Marketing*. Pearson Education.
- Chesbrough, H. (2006). *Open business models: How to thrive in the new innovation landscape*. Harvard Business Press.
- Christensen, C.M., Hall, T., Dillon, K., & Duncan, D.S. (2016). *Competing Against Luck: The Story of Innovation and Customer Choice*. Harper Business.
- Dean, T.J. & McMullen, J.S. (2007). Toward a Theory of Sustainable Entrepreneurship: Reducing Environmental Degradation through Entrepreneurial Action. *Journal of Business Venturing*, 22(1), 50-76.
- Drucker, P. (2014). *Innovation and entrepreneurship*. Routledge.
- Eberle, B. (1996). *SCAMPER: Creative Games and Activities for Imagination Development*. Prufrock Press Inc.
- Furr, N., & Dyer, J. (2014). *The Innovator's Method: Bringing the Lean Start-Up into Your Organization*. Harvard Business Review Press.
- Gates, B. (2020). *How the pandemic will shape the near future*, *gatesnotes*, The Blog of Bill Gates.
- Heizer, J., Render, B., & Munson, C. (2014). *Operations Management: Sustainability and Supply Chain Management*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Hornigren, C. T., Sundem, G. L., Stratton, W. O., Burgstahler, D., & Schatzberg, J. (2017). *Introduction to Management Accounting*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Kagermann, H., Wahlster, W., & Helbig, J. (2013). *Recommendations for Implementing the Strategic Initiative Industrie 4.0*. Federal Ministry of Education and Research.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. Pearson Education.
- Maurya, A. (2012). *Running Lean: Iterate from Plan A to a Plan That Works*. O'Reilly Media.
- Mayer-Schönberger, V., & Cukier, K. (2013). *Big data: A revolution that will transform how we live, work, and think*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Michalko, M. (2006). *Thinkertoys: A handbook of creative-thinking techniques*. 2nd ed. Ten Speed Press.
- Nambisan, S. (2017). Digital Entrepreneurship: Toward a Digital Technology Perspective of Entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 41(6), 1029-1055.
- Nielsen, J. (1994). *Usability Engineering*. Academic Press.
- Osborn, A.F. (1963). *Applied Imagination: Principles and Procedures of Creative Problem-Solving*. Creative Education Foundation Press.
- Osterwalder, A., & Pigneur, Y. (2010). *Business model generation: A handbook for visionaries, game changers, and challengers*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Porter, M.E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. Free Press.
- Ries, E. (2011). *The lean startup: How today's entrepreneurs use continuous innovation to create radically successful businesses*. New York, NY: Crown Business.
- Rohrbach, B. (1969). Kreativ nach Regeln – Methode 635, eine neue Technik zum Lösen von Problemen. *Absatzwirtschaft*, 12, 73-75.
- Rother, M. (2010). *Toyota Kata: Managing people for improvement, adaptiveness, and superior results*. McGraw-Hill Education.
- Russell, S., & Norvig, P. (2016). *Artificial intelligence: A modern approach*. Pearson Education.
- Schumpeter, J.A. (1942). *Capitalism, Socialism and Democracy*. Harper & Brothers.

- Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. Crown Business.
- Shiller, R.J. (2017). *Narrative economics: How stories go viral and drive major economic events*. Princeton University Press.
- Slack, N., Brandon-Jones, A., & Johnston, R. (2019). *Operations Management*. Pearson Education.
- Smith, A. (2020). *Digital marketing strategies*. Wiley.
- Tapscott, D., & Tapscott, A. (2016). *Blockchain revolution: How the technology behind bitcoin is changing money, business, and the world*. Penguin Books.
- Ulwick, A.W. (2005). *What customers want: Using outcome-driven innovation to create breakthrough products and services*. McGraw-Hill Education.

KAYNAKÇA

- Abreu, M. ve Grinevich, V. (2013). The Nature of Academic Entrepreneurship in The UK: Widening The Focus on Entrepreneurial Activities. *Research Policy*, 42(2), 408–422.
- Aldridge, T. T., D. Audretsch, S. Desai. ve Nadella, V. (2014). Scientist Entrepreneurship Across Scientific Fields. *The Journal of Technology Transfer*, 39(6), 819–835.
- Badzińska, E. (2016). The Concept of Technological Entrepreneurship: The Example of Business Implementation. *Entrepreneurial Business and Economics Review*, 4(3), 57-72.
- Cantu-Ortiz, F. J., Galeano, N., Mora-Castro, P. ve Fangmeyer Jr, J. (2017). Spreading Academic Entrepreneurship: Made in Mexico. *Business Horizons*, 60(4), 541-550.
- Colyvas, J.A. ve Powell, W.W. (2007). *From Vulnerable to Venerated: The Institutionalization of Academic Entrepreneurship in the Life Sciences*. Ruef, M. and Lounsbury, M. (Ed.) *The Sociology of Entrepreneurship (Research in the Sociology of Organizations, Vol. 25)*, Emerald Group Publishing Limited, Bingley, 219-259.
- Dahlstrand, L. Å. (2007). Technology-based Entrepreneurship and Regional Development: The Case of Sweden. *European Business Review*, 19(5), 373-386.
- Etzkowitz, H. (2008). *The Triple Helix. University-Industry-Government in Action*. New York, NY: Routledge Taylor & Francis Group.
- Fini, R., Grimaldi, R., Santoni, S. ve Sobrero, M. (2011). *Complements or Substitutes? The Role of Universities and Local Context in Supporting the Creation of Academic Spin-offs*. ERPN: Theory of the Firm (Sub-Topic).
- Grimaldi, R., Kenney, M., Siegel, D. S. ve Wright, M. (2011). 30 Years After Bayh–Dole: Reassessing Academic Entrepreneurship. *Research Policy*, 40(8), 1045-1057.
- Guindalini, C., Verreyne, M. ve Kastle, T. (2021). Taking Scientific Inventions To Market: Mapping The Academic Entrepreneurship Ecosystem. *Technological Forecasting and Social Change*, 173(2), 121144.
- Khafacha, I., ve Belkacem, L. (2016). Technology-based Ventures and Sustainable Development: Cointegrating and Causal Relationships with a Panel Data Approach. *Journal of International Trade & Economic Development*, 25(2), 192–212.
- Kutzhanova, N., Lyons, T.S. ve Lichtenstein, G.A., (2009). Skills-based Development of Entrepreneurs and The Role of Personal and Peer Group Coaching in Enterprise Development. *Economic Development Quarterly*, 23(3), 193–210.
- Lavryk, A., (2013). Business Coaching. *Development Management*. (18), 141–142.
- Link, A., Siegel, D. ve Bozeman, B., (2007). An Empirical Analysis Of The Propensity Of Academics To Engage In Informal University Technology Transfer. *Industrial and Corporate Change*, 16 (4). 641-655.
- Pilegaard, M., Moroz, P.W. ve Neergaard, H. (2010). An Auto-ethnographic Perspective on Academic Entrepreneurship: Implications for Research in the Social Sciences and Humanities. *Academy of Management Perspectives*, 46-61.
- Prodan, I. (2007). *A Model of Technological Entrepreneurship* (s. 26-38). Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA: Edward Elgar Publishing.
- Rosha, A., (2013). The Similarities and Differences between Coaching and Other Targeted Interventions. *Economics and Business*. 24, 119–126.
- Schmitz, A., D. Urbano, G. A. Dandolini, J. A. de Souza, ve M. Guerrero., (2017). Innovation And Entrepreneurship In The Academic Setting: A Systematic Literature Review. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 13 (2): 369–95.
- Shane, S. (2004). *Academic Entrepreneurship: University Spinoffs and Wealth Creation*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- Shane, S., (2000). Prior Knowledge and the Discovery of Entrepreneurial Opportunities. *Organization Science*. 11 (4), 448–469.
- Sieg, P., Posadzińska, I., ve Józwiak, M. (2023). Academic Entrepreneurship as a Source of Innovation for Sustainable Development. *Technological Forecasting and Social Change*, 194, 122695.
- Stuart, T. E., ve Ding, W. W. (2006). When Do Scientists Become Entrepreneurs? The Social Structural Antecedents of Commercial Activity in the Academic Life Sciences. *American Journal of Sociology*, 112(1), 97-144.
- Venkataraman, S., MacMillan, I. C., ve McGrath, R. G. (1990). *Progress in Research on Corporate Venturing*. Wharton School of the University of Pennsylvania, Snider Entrepreneurial Center
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2022). Akademik Girişimlerin Değerlendirilmesi: Mevcut Durum ve Öneriler. <https://verimlilikkutuphanesi.sanayi.gov.tr/Library/ShowPDF/1290>, Erişim tarihi: 18.04.2024.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2024). İstatistiki Bilgiler. <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistikibilgiler/mi0203011501>, Erişim tarihi: 18.04.2024.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-ikinci-Kalkinma-Planı_2024-2028_11122023.pdf, Erişim tarihi: 20.04.2024.
- TÜBİTAK (2023). 2022 Yılı Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi Sonuçları. https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/gostergebazliveri_tablo.pdf, Erişim tarihi: 20.04.2024.

KAYNAKÇA

- Agustina, T. S. (2011). Peran Inkubator Bisnis Perguruan Tinggi Dalam Meminimalkan Resiko Kegagalan Bagi Wirausaha Baru Pada Tahap Awal (Start-up). *Majalah Ekonomi Universitas Airlangga*, 21(1), 64-74.
- Aktaş, Ü. N., Giderler, M. E. & Akdeve, E. (2023). Sivil toplum sektöründe yeni örgütlenme modeli: sosyal girişimcilik. *Öneri Dergisi*, 18(60), 561-581.
- Ayaz, B. & Çengel, M. (2019). Teknopark Yönetici Şirketi İçerisinde Yer Alan Teknoloji Transfer Ofislerinin Kuluçka Merkezi İşlevselliğini Artırmaya Yönelik Bir Çalışma. 3. Uluslararası Bölgesel Kalkınma ve Üniversitelerin Rolü Sempozyumu, 429-435, Balıkesir.
- Azizağaoğlu, A. (2019). Girişimci Pazarlama: Pazarlamaya Proaktif ve İnovatif Bir Yaklaşım. *International Journal of Management Economics and Business*, 15(1), 0-0. <https://doi.org/10.17130/ijmeb.2019149870>
- BM (2023). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Küresel Amaçlar. <https://www.kureselamaclar.org/>, Erişim tarihi: 26.04.2024.
- Çengel, M., & Binark, A. K. (2019). Proje yönetim bileşenleri bağlamında teknoloji transfer ofislerinin girişimcilik ve şirketleşmeye etkisinin incelenmesi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 28-34. Garcia-Jurado, Perez-Barea ve Nova, 2021,
- Gedik, Y. (2020). Kurumsal sosyal sorumluluk: tanımları, tarihi, teorileri, boyutları ve avantajları üzerine kuramsal bir çerçeve. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 265-304.
- Ionitã, D. (2012). Entrepreneurial Marketing: A New Approach for Challenging Times. *Management & Marketing*, 7(1), 131-150.
- İlter, B., & Kandemir, T. (2019). Girişimcilik faaliyetlerinde teknoparkların önemi: Afyon-Uşak Zafer Teknoloji Geliştirme Bölgesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1216-1229.
- Kubaş, A., & Özmen, N. B. (2020). Girişimcilik ve Teknopark. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 6(4), 104-109.
- Miyinat, M. & Gülten, O. (2016). Türkiye’de Kuluçka Merkezlerinin Gelişimi ve Sağlanan Destekler. 7th International Congress on Entrepreneurship, 627-637, Bışkek.
- Nurasiyah, A. & Istiqomah, N. (2017). An Analysis of Business Incubator Performance in the Partnership of Tenant Business (A Case Study About Technological Business Incubator of Solo Technopark). The 4th Sebelas Maret International Conference on Business, Economics and Social Sciences, Solo.
- Özdoğan, B. (2016). Girişimciliğin Desteği Olarak Üniversite Kuluçka Merkezleri, Türkiye Perspektifi. 2nd International Congress on Economics and Business, 115-124, Sarajevo.
- Panggabean, R. (2016). Profil Inkubator Dalam Penciptaan Wirausaha Bar. <https://www.scribd.com/document/95957872/1-Jurnal-Profil-Inkubator>, Erişim tarihi: 17.04.2024
- Sahban, M. A., Kumar, D. M. & Liba, S. (2014). Instrument development of business incubation center, *International Journal of Applied Business and Economic Research*, 12(3), 729-757.
- Sunman, H. (1989). “Introduction: A European Theme”, *The Role of Science Parks In The Promotion Of Innovation and The Transfer Of Technology*, United Kingdom Science Park Association. Aktaran: Babacan, M., 1995, *Dünyada ve Türkiye’de Teknoparklar*, Asil Ofset Matbaası, İzmir, ss.3, 4.
- URL 1: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4691.pdf> (Erişim: 25. 04.2024)
- URL 2: <https://teknopark.sanayi.gov.tr/Home/Index> (Erişim: 25. 04.2024)
- Vural, A. B., & Kırıkçı, S. (2020). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Projelerinin Bölgesel Kalkınmadaki Rolü: Türkiye’de Uygulanan Projelere Yönelik Çoklu Örnek Olay Analizi. *Global Media Journal*, 10(20), 365-393.

KAYNAKÇA

- Akkaya, B. (2018). *Teknogirişim firmalarındaki yöneticilerin liderlik tiplerinin firmaların örgütsel çevikliğine etkisi: Teknopark firmaları üzerine bir araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Akkaya, E. & Arıca, F. (2023). Teknoloji tabanlı girişimcilik ve Türkiye’deki uygulamaları. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 18 (2), 33-45.
- Azızağaoğlu, A. (2019). Girişimci pazarlama: Pazarlamaya proaktif ve inovatif bir yaklaşım. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15 (1), 276-288.
- Dal, N. E. & Dal, V. (2016). Girişimci pazarlama: Kavramsal bir çalışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (14), 42-63.
- Devran, B. B. (2023). *Girişimci pazarlamanın inovasyon çiftturalığı üzerine etkisi: Pazar türbülansı ve teknoloji türbülansının düzenleyici rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Erdal, M. (2001). Yeni ekonomide teknik kökenli girişimcinin rolü. *Öneri*, 15 (4), 109-113.
- Gedik, Y. (2023). Girişimci pazarlama: Boyutları, avantajları, zorlukları ve stratejileri üzerine kavramsal bir çerçeve. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (3), 286-311.
- Hamşioğlu, A. B. (2006). *Değişen iş dünyasında girişimci pazarlama: Türk ilaç sanayii uygulamalarının ve birleştirici bir model çalışmasının değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Hamşioğlu, A. B. (2018). Pazarlamada paradigmatik değişim -girişimci pazarlama davranışlarının belirlenmesi ve girişimci yönlülüğünün rolü: Bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (24), 199-222.
- İnce, M. (2023). *Girişimci pazarlama ve pazarlama bilgi sistemlerinin pazarlama kararları üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Kayışkan, D. (2021). Girişimsel pazarlama boyutları üzerine literatür incelemesi: Boyutların karşılaştırılması. *Journal of Business in the Digital Age*, 4 (2), 129-137.
- Kayışkan, D. ve Özgül, E. (2021). KOBİ’lerde girişimsel pazarlama boyutlarının incelenmesine yönelik İzmir ilinde bir araştırma. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, 10 (2), 23-46.
- Kılıçer, T. (2011). *KOBİ’lerin girişimci pazarlama yaklaşımı, yenilik yaratma çabaları, performansları ve sahip yöneticilerinin girişimcilik tutumları açısından profilleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Koçak, A. (2003). Pazarlama ile girişimcilik arasındaki ilişki: Girişimci pazarlama. *Pazarlama ve İletişim Kültürü Dergisi*, (Pİ), 5 (5), 48-53.
- Morris, H. M., Minet, S. & Raymond W. L. (2002). Entrepreneurial marketing: A construct for integrating emerging entrepreneurship and marketing perspectives, *Journal of Marketing Theory and Practice*, Fall, 1-19.
- Naktiyok, A. (2004). *İç girişimcilik*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Osiri, J. K. (2013). Entrepreneurial marketing: Activating the four P’S of marketing strategy in entrepreneurship. *Entrepreneurial Executive*, 18, 1-6.
- Özalpman, E. (2018). *Girişimci pazarlama: İstanbul Maslak Şişli bölgesi KOBİ’ler üzerine bir uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özbölük, T. (2018). Dijital çağda girişimci pazarlama. *Turkish Journal of Marketing*, 3 (3), 223-237.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2024). *Teknogirişim stratejisi 2024*. <https://sanayi.gov.tr/assets/pdf/plan-program/TeknogirisimStratejisi.pdf>. Erişim tarihi: 01.03.2024.
- Tekin, D. (2018). *Tekno-girişimlerde girişimci pazarlama, girişimcilik eğilimi ve işletme performansı ilişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Torun, M. T. (2021). *Sürdürülebilir rekabet üstünlüğü açısından girişimci pazarlama ve yenilik türleri: KOBİ’ler üzerinde bir uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Torun, M. T. & Yılmaz, M. K. (2021). Girişimci pazarlamanın yenilik türleri ve sürdürülebilir rekabet üstünlüğü üzerindeki etkileri: KOBİ’ler üzerinde bir uygulama. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*, 10 (1), 81-110.
- Turgut, E. (2019). *Girişimcilik sürecinde pazarlama ve satış aktivitelerinin etkileri ve önemi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uğur, U., Aydın, E. & Uğur, S. (2019). Girişimci pazarlama boyutları ve firma performansı arasındaki ilişki ve etik liderlik tarzlarının moderatör etkisi. *Turkish Studies: Economics, Finance, Politics*, 14 (3), 1071-1091.

KAYNAKÇA

- Aaker, D. A. (1991). *Managing Brand Equity: Capitalizing on the Value of a Brand Name*. The Free Press, Macmillan Inc., New York, USA.
- Aaker, D. A. (1992). *Management des Markenwerts*. Campus-Verlag, Frankfurt.
- Aaker, D. A. (1995). *Strategic Market Management*. New York: John Wiley & Sons, Inc, USA.
- Aaker, D. A. (1996). *Building Strong Brands*, The Free Press, Macmillan Inc. New York, USA.
- Ağca, V. (2005). Girişimcilik, Girişimcilik Yaklaşımları Ve Girişimsel Süreç: Kavramsal Bir Çerçeve. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(1), 149–168.
- Akyol, M. (2010). *Marka İletişim Aracı Olarak Oyunreklam: Marka Farkındalığı Oluşturma Rolü Üzerine Bir Çalışma*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Atılğan, E. (2005). *Marka Değeri Belirleyicilerinin Uluslararası Analizi*. Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Bailetti, T. (2012). Technology Entrepreneurship: Overview, Definition, and Distinctive Aspects. *Technology Innovation Management Review*, <https://doi.org/10.22215/timreview/520>
- Bakırtaş, H. & Tekinşen, A. (2006). E-Ticaretin Girişimcilik Üzerindeki Etkileri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 125–138.
- Baldauf, A., Cravens, K., S. & Binder, G., (2003). Performance Consequences Of Brand Equity Management: Evidence From Organizations In The Value Chain, *Journal of Product & Brand Management*, 12, 4, 220 – 236.
- Başçı, E. S. (2009). *Marka Değerinin Tespiti ve İMKB'de Uygulama*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bayram, B. Ç. (2016) *Tüketici Temelli Marka Değeri Yaratmada En Rasyonel Stratejinin Analitik Hiyerarşi Prosesi Yardımıyla Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Panel Mobilya Sektörü Ve Batı Karadeniz Bölgesi Örneği*, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı, Trabzon.
- Brand Finance (2023). *Türkiye'nin En Değerli Ve En Güçlü Markaları Raporu*. Haziran.
- Bulsara, H. P., Gandhi, S., & Porey, P. D. (2009). Techno-innovation to Techno-entrepreneurship through Technology Business Incubation in India: An Exploratory Study. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 3(1), 55–77.
- Candan, H. (2011). Osmanlı'dan Günümüze Türk Topraklarında Girişimcilik Sertüvenine Dair Bir Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 157–174.
- Chaudhuri, A., (1999). Does Brand Loyalty Mediate Brand Equity Outcomes?, *Journal Of Marketing Theory & Practice*, 7(2), 136-147.
- Christopher, M. (1996). From Brand Values to Customer Value, *Journal of Marketing Practice: Applied Marketing Science*, 2, 1, 55-66.
- Cobb-Walgreen, C., J., Ruble, C., A. & Donthu, N., (1995). Brand Equity, Brand Preference, and Purchase Intent, *Journal of Advertising*, 24, 3, 25-40.
- Cravens, K., S. & Guilding, C., (2001). Brand Value Accounting: An International Comparison Of Perceived Managerial Implications, *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 10, 107-221.
- Czinkota, R., M. (2000). *Marketing-Best Practices*, The Dryden Press.
- Davis, S. (2002). Brand Asset Management 2: How Businesses Can Profit From The Power Of Brand, *Journal of Consumer Marketing*, 19(4), 351 - 358.
- Doyle, P. (2003). *Değer Temelli Pazarlama: Şirketinizi Büyütmek ve Hissedar Değeri Yaratmak İçin Pazarlama Stratejileri*. Çev. Gülfıdan Barış, Kapital Medya Hizmetleri A.Ş., İstanbul.
- Durukan, T. (2006). Dünden Bugüne Girişimcilik Ve 21. Yüzyılda Girişimciliğin Önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 25.
- Durukan, T. & Kartal, C. (2008). Küresel Ekonomilerde Markanın Finansal Değeri Nasıl Belirlenir? Küresel İşletmelerin Marka Değerlemesine Yönelik Kavramsal Bir Çalışma, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1, 1,25–32.
- Fernandez, P. (2001). *Valuation Of Brands And Intellectual Capital*, Research Paper. <http://pages.stern.nyu.edu/~adamodar/pdf/files/articles/brandvaluationmethods.pdf> 03 Mart 2016.
- Güllülü, U., Erciş, A., Ünal, S., Bilgili, B. & Gödekmerdan, L., N., (2008). *Sigorta Hizmetlerinde Marka Değeri ve Marka Güveni*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Gülsoy, T., (1999). *Reklam Terimleri ve Kavramları Sözlüğü*, Adam Yayınları, İstanbul.
- İnce, F. (2018). Z Kuşağının Girişimcilik Eğilimi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute*. <https://doi.org/10.30794/pausbed.424969>

- Işık, N., Işık, H. B., & Kılınc, E. C. (2015). Girişimcilik ve İnovasyon İlişkisi: Teorik Bir Değerlendirme. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(2), Article 2.
- Kapferer, J., N., (1992). *Strategic Brand Management: New Approaches to Creating and Evaluating Brand Equity*, Maxwell Macmillian, Inc., New York.
- Kapferer, J., N., (1994). *Strategic Brand Management*, The Free Press, USA.
- Kaya, Y., (2002). *Marka Değerleme Metotları ve Bu Metotların Kullanımında Sermaye Piyasası Mevzuatı Açısından Çıkabilecek Sorunlar*, Yeterlik Etüdü Sermaye Piyasası Denetleme Kurulu Dairesi, İstanbul.
- Keller, K., L., (1993). Conceptualizing, Measuring and Managing Customer Based Brand Equity, *Journal of Marketing*, 57, 1-22.
- Keller, K., L., (2003). Brand Synthesis: The Multidimensionality of Brand Knowledge, *Journal of Consumer Research*, 29, 4, 595- 600.
- Kim, H., Kim, W. & An J., A., 2003, The Effect Of Consumer-Based Brand Equity On Firms' Financial Performance, *Journal of Consumer Marketing*, 20(4), 335-51.
- Kotler, P., (2000). *Marketing Management*, Millennium Edition, Prentice Hall, International Inc., Boston, USA.
- Lindemann, J., (2003). *Brand and Brands*, Chapter: Brand Valuation, The Economist in Association With Profile Boks Ltd., The Economist Newspaper Ltd.
- Mackay, M., M., (2001). Evaluation Of Brand Equity Measures: Further Empirical Results, *Journal of Product & Brand Management*, 10, 1, 38-51.
- Motameni, R. & Shahrokhi, M., (1998), Brand Equity Valuation: A Global Perspective, *Journal Of Product & Brand Management*, 7, 4, 275-291.
- Myers, C., A., 2003. Managing Brand Equity: A Look at the Impact of Attributes. *Journal of Product & Brand Management*, 12, 1, 39-51.
- Nichols, S. P., & Armstrong, N. E. (2003). Engineering entrepreneurship: Does entrepreneurship have a role in engineering education?. *IEEE Antennas and Propagation Magazine*, 45(1), 134-138.
- Özcan, P. M., & Tepekule, U. (2016). *Girişimciliğin Yeni Yüzü: Teknogirişim Ve Kamusal Destekler*. 2nd International Congress On Economics And Business, Bosnia and Herzegovina.
- Pitta, D., A. & Katsanis, L., P., (1995). Understanding Brand Equity for Successful Brand Extension, *Journal of Consumer Marketing*, 12(4), 51-64.
- Prasad, K. & Dev, C., S., (2000). Managing Hotel Brand Equity: A Customer-Centric Framework for Assessing Performance, *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 41, 3, 22-31.
- Randall, G., (2005). *Markalaştırma*, çev: Elif Özsayar, (birinci baskı), Rota Yayınları. İstanbul.
- Roggio, D., R., (2006). *Three Essays Exploring Consumers Relationships with Brands and the Implications for Brand Equity*, Degree of Doctor of Philosophy, Ohio State University, USA.
- Schumpeter, J. A. (1947). The Creative Response in Economic History, *The Journal of Economic History*, 7(2), 149-159
- Simon, C., J. & Sullivan, M., W., 1993, The Measurement And Determinants of Brand Equity: A Financial Approach, *Marketing Science*, 12, 1, 28-53.
- Tajeddini, K., & Mueller, S. L. (2009). Entrepreneurial characteristics in Switzerland and the UK: A comparative study of techno-entrepreneurs. *Journal of International Entrepreneurship*, 7(1), 1-25. <https://doi.org/10.1007/s10843-008-0028-4>
- Tekin, E. (2018). *Girişimcilik Ve İnovasyon İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*. 6th International Congress of Social Sciences China to Adriatic.
- Tekin, D. (2018). *Tekno-Girişimlerde Girişimci Pazarlama, Girişimcilik Eğilimi Ve İşletme Performansı İlişkisi*. <https://www.proquest.com/docview/2606864734?pq-origsite=gscholar&fromopenview=true&source=type=Dissertations%20&%20Theses>
- URL 1 (2023). <https://istanbulciaretgazetesi.com/tr/dunyanin-en-degerli-markasi-bu-yil-itibariyla-amazon-oldu>. Erişim Tarihi: 01.05.2024.
- Uztuğ, F. (2003). *Markan Kadar Konuş: Marka İletişim Stratejileri*, MediaCat Yayınları, İstanbul.
- Wood, L. (2000). Brands and Brand Equity: Definition and Management, *Management Decision*, 38, 9, 662-669.
- Yoo, B. and Donthu, N., (2001). Developing and Validating A Multidimensional Consumer- Based Brand Equity Scale, *Journal of Business Research*, 52(1), 1-14.
- Yüce, A., (2010). *Bütünleyici Bir Model İle Marka Değeri Ölçümü*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Zahra, S. (1996). Governance, Ownership, And Corporate Entrepreneurship: The Moderating Impact Of Industry Technological Opportunities, *Academy of Management Journal*, 39(6), 1713-1735.
- Zeytin, H., İ., (2005). *Halkla İlişkilerin Marka Değerine Katkısı ve Marka İlişkilerinde Marka Değeri Ölçümü*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, İstanbul.

KAYNAKÇA

- Akgün, A. E., ve Güner, M. (2022) "Türkiye'de Teknoparkların Gelişimi ve Önemi." (*Milli Teknoloji Hamlesi: Toplumsal Yansımaları ve Türkiye'nin Geleceği*) Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları, 2022. <http://dx.doi.org/10.53478/tuba.978-625-8352-16-0.ch12>.
- Ariteknokent (2020). Teknokent Firmalarımız Bilişim 500 Listesi'nde. <https://blog.ariteknokent.com.tr/teknokent-firmalarimiz-bilisim-500-listesinde/> (erişim tarihi 15.02.2023)
- Böyükaslan, H. D., & Özkara, B. (2022). The Emergence Of Technoparks As A New Organizational Form: A Study From The Perspective Of Coevolution. *Ege Academic Review*, 22(4), 425-444. <https://Doi.Org/10.21121/Eab.988235>
- Cebecioğlu, R. (2021). Dumlupınar Tasarım Teknokent kullerinden yeniden doğdu. <https://www.ekonomim.com/sectorler/teknoloji/dumlupinar-tasarim-teknokent-kullerinden-yeniden-dogdu-haberi-641544> (Erişim tarihi 15.02.2023)
- Ekmekçi, U. (2020). Teknoparkların Dönüşen Dünyaya Geçiş Stratejileri, Çalıştay Değerlendirme Raporu, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.sistemglobal.com.tr/wp-content/uploads/2020/10/Teknoparkların-Donusen-Dunyaya-Gecis-Stratejileri-Calistay-Rapor-Kitapçigi.pdf (Erişim tarihi 15.02.2023)
- İmer, S.T. & M.K. Öktem & O.T. Kaskatı (2021), "Türkiye'nin Kalkınmasında Bir Adım Olarak Teknoparkların Etkin İşleyişi", *Sosyoekonomi*, 29(48), 407-426.
- İtucekirdek. İtü Arı Teknokent, 8 Start-Up Teknoloji Şirketini, Abd'de Globalleştirecek, <https://itucekirdek.com/haberler/itu-ari-teknokent-8-start-up-teknoloji-sirketini-abd-de-globallestirecek/> (Erişim tarihi 15.02.2023)
- Kalkınma Ajansları Genel müdürlüğü (2023). Tgb'lerdeki Girişimlere Yönelik Teşvikler Detaylı Bilgi Formu, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.yatirimadestek.gov.tr/pdf/assets/upload/dosyalar/detay_teknoloji_gelistirme_bolgeleri_destegi.pdf (Erişim tarihi 15.02.2023)
- Rios-Ramirez, A. (2019). Techno parks, innovation, and entrepreneurial ecosystems. In *Innovation and Entrepreneurship: A New Mindset for Emerging Markets*. Emerald Publishing Limited.
- Öztürk, G. (2022). Bilişim Sektöründe Faaliyet Gösteren Kobiler Açısından Teknoparkların Önemi Ve Bir Araştırma: Sakarya Teknokent Örneği Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü, Sakarya
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2023). Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Sunumu, chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://ankaraka.org.tr/sites/default/files/article-documents/Sanayi%20ve%20Teknoloji%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1-%20Teknoloji%20Geli%C5%9Ftirme%20B%C3%B6lgeleri%20Sunumu_0.pdf (erişim tarihi 15.02.2023)
- Siegel, D. S., Westhead, P., & Wright, M. (2003). Science parks and the performance of new technology-based firms: a review of recent UK evidence and an agenda for future research. *Small business economics*, 20(2), 177-184.
- Tepe, A. ve Eker, B. (2018). The Impact Of Technoparks On The Economy, 3rd International Conference on Quality of Life November 2018, Center for Quality, Faculty of Engineering, University of Kragujevac
- Tuvay, B. ve Pehlivan, A. S. (2022). Teknokentin ihracat yıldızları, <https://www.ekonomist.com.tr/kapak-konusu/teknokentin-ihracat-yildizlari-1774> (Erişim tarihi 15.02.2023)
- Ulutaş, F. (2020). Teknoloji Geliştirme Bölgelerinin Ülke Ekonomisine Etkisi: Adü Teknokent Firma Yöneticilerinin Algıları Üzerine Bir Değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. AYDIN Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- www.invest.gov.tr (2023) Welcome To The Turkish Startup Ecosystem. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.invest.gov.tr/en/library/publications/lists/investpublications/the-state-of-turkish-startup-ecosystem.pdf (Erişim tarihi 15.02.2023)
- www.antalyateknokent.com. Fark Yaratan Firmalar. <https://www.antalyateknokent.com.tr/tr/fark-yaratan-firmalar> (Erişim tarihi 15.02.2023)
- www.yenisafak.com (2018). Türk teknoloji şirketleri sınırları aşıyor www.yenisafak.com/ekonomi/turk-teknoloji-sirketleri-sinirlari-asiyor-3394557, (erişim tarihi 15.02.2023)
- www.sanayi.gov.tr Faaliyet Raporları, <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/faaliyet-raporlari> (Erişim tarihi 15.02.2023)

KAYNAKÇA

- Aadharshila, (2021). *Digital Marketing Process in Today's World*. <https://aadharshila.com/digital-marketing-process/> Erişim Tarihi: 04.03.2024.
- Alexander, L. (2024). *Online Marketing: The Who, What, Why, & How of Digital Marketing*. <https://blog.hubspot.com/marketing/what-is-digital-marketing> Erişim Tarihi: 12.04.2024.
- Barbosa, B., Saura, J. R., & Bennett, D. (2024). How do entrepreneurs perform digital marketing across the customer journey? A review and discussion of the main uses. *The Journal of Technology Transfer*, 49(1), 69-103.
- Bitner, M., Booms, B. & Tetreault, M.S. (1990). The Service Encounter: Diagnosing Favourable and Unfavourable Incidents. *Journal of Marketing*, 54 (1), 71–84.
- Brint Marketing Solutions, (2024). *How to Measure the Effectiveness of Digital Marketing Campaigns*. <https://www.linkedin.com/pulse/how-measure-effectiveness-digital-marketing-jravf/> Erişim Tarihi: 23.04.2024.
- Buran, N., & Çalapkulu, Ç. (2023). Dijital Pazarlama Bileşenlerinde Duygusal Zeka ve Big Datanın Önemi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, 7(13), 138-154. <https://doi.org/10.55830/tje.1276798>.
- Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Digital Marketing: Strategy, Implementation and Practice*. Pearson UK.
- Cho, Y., & Fjermestad, J. (2006). Electronic Customer Relationship Management, chapter 3: Using Electronic Customer Relationship Management to Maximize/Minimize Customer Satisfaction/Dissatisfaction. ME Sharpe, 34-50.
- Chris, A. (2023). *Digital Marketing for Startups (Complete Guide)*. <https://www.reliablesoft.net/digital-marketing-for-startups/> Erişim Tarihi: 01.04.2024.
- Concannon, L., (2023). *How To Measure the Effectiveness of a Digital Marketing Campaign*. <https://www.meltwater.com/en/blog/measuring-digital-marketing-campaigns> Erişim Tarihi: 27.02.2024.
- Constantinides, E. (2002). The 4S Web-marketing Mix Model. *Electronic Commerce Research and Applications*, 1(1), 57-76.
- Çevik Tekin, İ., & Kusbeci, P. (2021). Dijital Dönüşüm Sürecinde Yükselen Bir Değer: Dijital Girişimcilik. *Stratejik Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 81-102.
- Felicetti, A. M., Corvello, V., & Ammirato, S. (2023). Digital innovation in entrepreneurial firms: a systematic literature review. *Review of Managerial Science*, 1-48.
- Fidan, K., & Yıldırım, F. (2021). Dijital Pazarlama Stratejileri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, 4(8), 137-150.
- Gibson, K. (2024). *7 Marketing KPIs You Should Know & How to Measure Them*. <https://online.hbs.edu/blog/post/marketing-kpis> Erişim Tarihi: 03.03.2024.
- Develi, E. İ. (2021). İnternette ya da Çevrimiçi Pazarlamada Yeni Bir Kavram: Bağlı Kuruluş (Satış Ortaklığı) Pazarlaması ve Türkiye Pazarından Bazı Örnekler. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(44), 8298-8332. <https://doi.org/10.26466/opus.913655>.
- Hollensen, S. (2020). *Marketing Management: A Relationship Approach*. Pearson Education Limited.
- Jamaludin, A., Huridi, M. M. H., & Hashim, M. R. A. (2018). The Relationship between E-Marketing Strategy and Competitive Advantage: A Conceptual Framework. *International Journal of Managerial Studies and Research (IJMSR)*, 6(12), 19-25.
- Kalpakhoglu, N. & Toros, N. (2011). Viral marketing techniques within online social network. *Journal of Yasar University* 2011 24(6) 4112-4129.
- Kalyanam, K., & McIntyre, S. (2002). The e-marketing mix: a contribution of the e-tailing wars. *Journal of the academy of marketing science*, 30(4), 487-499.
- Kapoor, A., & Kansal, S. (2021). *Digital Marketing: Concepts, Strategies, and Challenges*. Springer.
- Kemp, S. (2024). *Digital 2024*. <https://wearesocial.com/uk/blog/2024/01/digital-2024/> Erişim Tarihi: 22.04.2024.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2010). *Principles of Marketing*. Pearson Education, Inc., Upper Saddle River, New Jersey.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. Pearson.
- Kozanoğlu K. (2019). *Pazarlamada Dijitalleşme*. <https://www.linkedin.com/pulse/pazarlamada-dijitalleşme-%C5%9Fme-kaankozano%C4%9Flu/?originalSubdomain=tr> Erişim Tarihi: 07.04.2024.
- Kreiterling, C. (2023). Digital innovation and entrepreneurship: a review of challenges in competitive markets. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 12, 49 <https://doi.org/10.1186/s13731-023-00320-0>.
- Mammadova, R. (2023). Marketing In Higher Education Institutions: Traditional And Digital Marketing. *Kadim Akademi Sbd*, 7(1), 51-64.

- Mandelbaum, P. (2022). *The 11 Most Important Digital Marketing KPIs: A Guide*. <https://www.customerengagementinsider.com/marketing/articles/the-11-most-important-digital-marketing-kpis-a-guide> Erişim Tarihi: 25.04.2024.
- Manley, B. (2023). *6 Most Common Mistakes in Digital Marketing Campaigns (+How to Fix Them)*. <https://brewinteractive.com/digital-marketing-mistakes/> Erişim Tarihi: 21.03.2024.
- Maniyar, P. (2023). *5 Common Mistakes Every Marketer Should Avoid in E-Commerce Marketing*. <https://www.linkedin.com/pulse/5-common-mistakes-every-marketer-should-avoid-prem-maniyar/> Erişim Tarihi: 19.03.2024.
- Miralta, A. (2023). *Digital marketing mistakes*. <https://www.ekeria.com/en/blog/digital-marketing-mistakes> Erişim Tarihi: 19.04.2024.
- Mosey, S., Guerrero, M. & Greenman, A. (2017). Technology entrepreneurship research opportunities: insights from across Europe. *The Journal of Technology Transfer*, 42, 1–9 <https://doi.org/10.1007/s10961-015-9462-3>.
- Nalbant, K. G., & Aydın, S. (2023). Development and Transformation in Digital Marketing and Branding with Artificial Intelligence and Digital Technologies Dynamics in the Metaverse Universe. *Journal of Metaverse*, 3(1), 9-18. <https://doi.org/10.57019/jmv.1148015>.
- Novak, J. & Aditham, K., (2024). *What Is Digital Marketing? Types, Strategies & Best Practices*. <https://www.forbes.com/advisor/business/what-is-digital-marketing/> Erişim Tarihi: 14.03.2024.
- Oyeyemi, O. P., Kess-Momoh, A. J., Omotoye, G. B., Bello, B. G., Tula, S. T., & Daraojimba, A. I. (2024). Entrepreneurship in the digital age: A comprehensive review of start-up success factors and technological impact. *International Journal of Science and Research Archive*, 11(01), 182–191.
- Palombini, A., (2022). *21 Most Important Digital Marketing KPIs You Should be Tracking in 2022*. <https://tielalent.com/en/blog/59/21-most-important-digital-marketing-kp-is-you-should-be-tracking-in-2022> Erişim Tarihi: 25.02.2024.
- Patrício, L.D., & Fernandes, C. (2023). Technology Entrepreneurship and Innovation: A Systematic Literature Review. In: Guarda, T., Fernandes, C., Augusto, M.F. (eds) *Technology, Business, Innovation, and Entrepreneurship in Industry 4.0. EAI/Springer Innovations in Communication and Computing*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17960-0_13.
- Polat, M. (2023). *Lokasyon Bazlı Pazarlama Nedir? Nasıl Yapılır?*. <https://www.linkedin.com/pulse/lokasyon-bazli-c4%B1-pazarlama-nedir-nas-c4%B1-yap-c4%B1-c4%B1-mert-polat/> Erişim Tarihi: 15.02.2024.
- Ryan, D. (2020). *Understanding Digital Marketing: Marketing Strategies for Engaging the Digital Generation*. Kogan Page.
- Sakraida, L., (2024). *How to Measure the Success of an eCommerce Marketing Campaign*. <https://www.yotpo.com/blog/marketing-campaign-measurement/> Erişim Tarihi: 03.01.2024.
- Satalkina, L., & Steiner, G. (2020). Digital entrepreneurship and its role in innovation systems: A systematic literature review as a basis for future research avenues for sustainable transitions. *Sustainability*, 12(7), 2764.
- Setpal, Y. (2022). *The Digital Marketing Process*. <https://marketingsenpai.com/digital-marketing-process/> Erişim Tarihi: 17.02. 2024.
- Shahverdiyev, R. (2017). *Dijital Pazarlamanın Adımları*. <http://www.pazarlamamakaleleri.com/tag/rafig-shahverdiyev/> Erişim Tarihi: 24. 04. 2024.
- Sharma, L. (2024). *Digital Marketing for Startups: The Strategies to Use in 2024*. <https://shanebarker.com/blog/best-digital-marketing-strategies-for-startups/> Erişim Tarihi: 07.03.2024.
- Smith, P. R., & Taylor, J. (2020). *Marketing Communications: An Integrated Approach*. Routledge.
- Strauss, J. & Frost, R. (2021). *E-Marketing*. Routledge.
- The Digital Cellar, (2024). *11 Challenges In The New Digital Marketing Era*. <https://thedigitalcellar.com/blog/digital-marketing-101/digital-marketing-challenges/> Erişim Tarihi: 12.03.2024.
- Türk, B. (2023). Digital Twin Technology and Digital Entrepreneurs: On the Trail of Digital Transformation Towards A Sustainable Future. *European Journal of Managerial Research (EUJMR)*, 7(13), 86-100.
- Vynogradova, O., & Drokina, N. (2020). The structure of an integrated internet marketing complex, based on the marketing-mix concept. *Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia*, 19(3), 117-126.
- Webclincher, (2018). *Digital Marketing Process–Step By Step Process Flow*. <https://www.webclincher.com/digital-marketing-process/> Erişim Tarihi: 12.04.2024.
- Weller, J. (2023). *How to Measure Marketing Campaign Effectiveness: Metrics and Trends*. <https://www.smartsheet.com/content/campaign-measurement> Erişim Tarihi: 11.03.2024.
- Young Entrepreneur Council, (2022). *13 Major Problems Entrepreneurs Face in Digital Marketing*. <https://builtin.com/articles/digital-marketing-problems> Erişim Tarihi: 01.03.2024.
- Yurdakul, M., & Kiracı, H. (2008). Sanal Pazarlama Karması Bileşimi. *Suleyman Demirel University Journal Of Faculty Of Economics & Administrative Sciences*, 13(2).

KAYNAKÇA

- Agarwal, H. (2022). *Top 5 E-Commerce Cybersecurity Trends For 2022 That You Need To Know*. <https://www.appknox.com/blog/top-5-e-commerce-cybersecurity-trends-for-2022> Erişim Tarihi: 01.03.2024.
- Almarabeth, T. & Majdalawi, Y. (2019). Cloud Computing of E-Commerce, *Modern Applied Science*, 13(1), 27-35.
- Andeka, Z. N. P., & Indrawan, B. (2021). The Role of E-Commerce in the Success of Small and Medium Enterprises. *Journal of Business and Behavioural Entrepreneurship*, 5(2), 13-19.
- Berg, N., & Knights, M. (2021). *Amazon: How the world's most relentless retailer will continue to revolutionize commerce*. Kogan Page Publishers.
- Bilecen, S.(2024). <https://www.btsoekonomi.com/haber-detay/gelecek-e-ticaret> Erişim Tarihi: 05.02.2024.
- Booms, B.H. & Bitner, M.J. (1981). Marketing strategies and organizational structures for service firms, in *Marketing of Services*. Donnelly, JH and George, WR (Eds) Chicago: American Marketing Association, pp 47–51.
- Brahma, A. & Dutta, R. (2020). Role of social media and e-commerce for business entrepreneurship. *International Journal of Scientific Research in Computer Science, Engineering and Information Technology*, 01-18.
- Çetinkaya, S. (2024). *E-Ticaret Modelleri Nelerdir? En Avantajlı E-Ticaret İş Modeli Hangisidir?* <https://www.ideasoft.com.tr/e-ticaret-modelleri-nelerdir-en-avantajli-e-ticaret-is-modeli-hangisidir/> Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Chaffey, D. (2007). *E-business and E-commerce Management: Strategy, Implementation and Practice*. Pearson Education.
- Chaffey, D. & Ellis-Chadwick, F. (2019). *Dijital Pazarlama: Strateji, Uygulama ve Uygulama*. Pearson İngiltere.
- Chen, J.V., et al. (2020). E-commerce and Cybersecurity. *Computers & Security*, 92, 101735.
- Daniel, D. (2022). Basic Operating Principles of an E-Commerce System. In: E-Commerce. *Advanced Studies in E-Commerce*. Springer, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-19-6438-1_5
- Dadhich, R. (2023). *How to Stay Updated on the Latest Digital Marketing Trends?* <https://www.tutorialspoint.com/how-to-stay-updated-on-the-latest-digital-marketing-trends> Erişim Tarihi: 05.03.2024.
- Dilmegani C. (2024). *Top 10+ eCommerce Technologies (2024): Use Cases & Examples*. <https://research.aimultiple.com/e-commerce-technology/> Erişim Tarihi: 23.03.2024.
- Dong, Y., Tang, J., & Zhang, Z. (2022). Integrated Machine Learning Approaches for E-commerce Customer Behavior Prediction. In 2022 7th International Conference on Financial Innovation and Economic Development (ICFIED 2022) (pp. 1008-1015). Atlantis Press.
- Dwivedi, Y.K., et al. (2019). E-commerce and Entrepreneurial Innovation. *Journal of Business Research*, 98, 325-333.
- Gedik, Y. (2021). E-Ticaret: Teorik bir çerçeve. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 184-198.
- Gibbons, M. (2024). *How to Keep up With Marketing Trends: 16 Pro Tips*. <https://www.webfx.com/blog/marketing/how-to-keep-up-with-marketing-trends/> Erişim Tarihi: 17.02.2024.
- Greener, J. (2020). *The 23 Most Important Ecommerce KPIs for Tracking & Growing Sales*. <https://databox.com/e-commerce-kpis> Erişim Tarihi: 04.03.2024.
- Güvenç, S. (2024). *2023 Yılı'nın E-Ticaret İstatistikleri: Türkiye'de Neler Değişti?* <https://www.mobildev.com/blog/2023-yilinin-e-ticaret-istatistikleri-turkiye-de-neler-degisti> Erişim Tarihi: 09.03.2024.
- Hayes, M. (2024). *70+ Ecommerce KPIs for Tracking Business Success*. <https://www.shopify.com/blog/7365564-32-key-performance-indicators-kpis-for-ecommerce#> Erişim Tarihi: 04.04.2024.
- Hemann, C. & Burbary, K. (2018). *Digital Marketing Analytics*. Pearson.
- Hollensen, S. (2020). Glocalization: Companies search for the right balance between globalization and localization. In *Handbook on cross-cultural marketing* (pp. 20-36). Edward Elgar Publishing.
- Ismail, Y. (2020). E-commerce in the World Trade Organization: History and latest developments in the negotiations under the Joint Statement, International Institute for Sustainable Development and CUTS International, Geneva, 1-29
- Kalyanam, K. & McIntyre, S. (2002). The e-marketing mix: a contribution of the e-tailing wars. *Journal of the academy of marketing science*, 30(4), 487-499.
- Kapoor, A., & Kansal, S. (2021). *Digital Marketing: Concepts, Strategies, and Challenges*. Springer.
- Karaman, A. (2020). *E-Ticaret için 26 Anahtar Performans Göstergesi (KPI)*. <https://www.ayhankaraman.com/e-ticaret-icin-26-anahtar-performans-gostergesi-kpi/> Erişim Tarihi: 05.03.2024.
- Kazinik, B. (2024). *The History of eCommerce-How it All Started*. <https://www.mayple.com/blog/history-of-ecommerce> Erişim Tarihi: 02.02.2024.

- Khurana, A. (2019). *E-Commerce Basics*. <https://www.thebalancemoney.com/let-s-ask-the-basic-question-what-is-ecommerce-1141599> Erişim Tarihi: 23.04.2024.
- Kotlyarov, I. D. (2012). Trends in the Evolution of E-commerce. *Internet marketing*, 4(70), 252-258.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management*. Pearson.
- Kösebey, T. (2018). *E-ticaret Modellerinin Sınıflandırılması*. <https://www.eurosoft.com.tr/e-ticaret-modelleri-b2b-b2e-b2g-b2c-c2c-c2g-m2m.html> Erişim Tarihi: 17.04.2024.
- Kumar, A., et al. (2021). Big Data Analytics in E-commerce. *International Journal of Information Management*, 57, 102267.
- Jobanputra K., (2023). *E-Commerce Evolution: Predictions And Trends Shaping The Future*. <https://www.forbes.com/sites/forbesbusinesscouncil/2023/12/29/e-commerce-evolution-predictions-andtrendsshapingthefuture/?sh=7f09bbe57c6d#:~:text=ECcommerce%20Evolution%3A%20Predictions%20And%20Trends%20Shaping%20The%20Future,...%208%208.%20Data%20Privacy%20And%20Security%20> Erişim Tarihi: 12.03.2024.
- Law,T. (2023). *Key Performance Indicators (KPIs): 6 Crucial Ones for Ecommerce*. <https://www.oberlo.com/blog/key-performance-indicators-kpis#:~:text=6%20essential%20KPIs%20to%20track%20for%20your%20ecommerce,%28CLV%29%20...%206%206.%20Net%20profit%20margin%20> Erişim Tarihi: 18.04.2024.
- Lawlor J. (2024). *5 Ways to Stay on Top of Marketing Trends*. <https://www.digital.ink/blog/marketing-trends/> Erişim Tarihi: 15.03.2024.
- Laudon, K. C., & Traver, C. G. (2016). *E-commerce 2016: Business, Technology, Society*. Pearson.
- Lee, J., & Lehto, X. (2010). E-personalization and online privacy features: the case with travel websites. *Journal of Management and Marketing Research*, 4, 1.
- Liang, T.P., et al. (2019). E-commerce and Technological Innovation. *MIS Quarterly*, 43(2), 667-685.
- Lopienski K. (2023). *Ecommerce Operations 101: What Ecommerce Operations Managers Need to Know*. <https://www.shipbob.com/blog/ecommerce-operations/> Erişim Tarihi: 11.02.2024.
- Lovelock, C. H. & Wirtz, J. (2007). *Services Marketing-People, Technology, Strategy*, 6th ed., Upper Saddle River.
- Lynch, D. (2020). *Which Ecommerce Metrics and KPIs You Should Measure (And Why They're Important)*. <https://www.bigcommerce.com/blog/ecommerce-metrics/#what-is-a-metric> Erişim Tarihi: 14.03.2024.
- Marfice, C. (2020). *The Evolution of Ecommerce [10-50 Years] [Timeline]* <https://www.plytix.com/blog/evolution-of-ecommerce-timeline> Erişim Tarihi: 15.03.2024.
- Manya G. (2023). The Impact Of E-Commerce On Traditional Retail: A Comprehensive Analysis Of Economic, Social, And Policy Dimensions. *International Journal of Adv. Res.* 11 (Nov). 285-288] (ISSN 2320-5407). www.journalijar.com
- McCarthy, J.J. & Jerome, E. (1964). *Temel Pazarlama. Yönetmel Bir Yaklaşım*. Illinois: Irwin.
- Moons, D. (2022). *40+ Ecommerce Metrics Benchmarks*. <https://www.storegrowers.com/ecommerce-metrics-benchmarks/> Erişim Tarihi: 17.03.2024.
- Morris A. (2023). *What is eCommerce Digital Marketing? Types, Importance and Benefits*. <https://6amtech.com/blog/digital-marketing-for-ecommerce-business/> Erişim Tarihi: 21.02.2024.
- Nacar, R., & Özdemir, K. (2021). E-Ticaret Pazaryeri Web Sitelerinin Dinamikleri: Covid-19 Pandemi Sürecindeki Değişim. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 16(1), 205-226. <https://doi.org/10.17153/oguiibf.867263>
- North Rose Technologies LLP (2023). <https://www.linkedin.com/pulse/role-digital-marketing-e-commerce-success-unveiling/> Erişim Tarihi: 18.03.2024.
- Patrício, L.D., & Fernandes, C. (2023). Technology Entrepreneurship and Innovation: A Systematic Literature Review. In: Guarda, T., Fernandes, C., Augusto, M.F. (eds) *Technology, Business, Innovation, and Entrepreneurship in Industry 4.0. EAI/Springer Innovations in Communication and Computing*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-17960-0_13
- Qin, D.Z., Shuai, Q., Wang, G., Zhang, P., Cao, M. & Chen, M. (2022). *E-Ticaret: Kavramlar, İlkeler ve Uygulama*. Springer.
- Rahayu, R., & Day, J. (2017). E-commerce adoption by SMEs in developing countries: evidence from Indonesia. *Eurasian Business Review*, 7, 25-41.
- Redondo-Rodríguez, L., Yábar, D. C. P. B., & Díaz-Garrido, E. (2023). Impact of technological innovation on digital entrepreneurship and the effects on the economy. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 19(3), 1501-1526.
- Ryan, D. (2020). *Understanding Digital Marketing: Marketing Strategies for Engaging the Digital Generation*. Kogan Page.

- Sebora, T. C., Lee, S. M., & Sukasame, N. (2009). Critical success factors for e-commerce entrepreneurship: an empirical study of Thailand. *Small Business Economics*, 32, 303-316.
- Shim, S., Pendyala, V., Sundaram, M. & GAO, J. (2000). Business-to-Business E-Commerce Frameworks, *Computer*, 33(10), 40-47.
- Štefanović, D. (2023). *Expert-Recommended eCommerce KPIs: The Essential Guide to Tracking Performance in 2023*. <https://databox.com/ecommerce-kpis> Erişim Tarihi: 17.03.2024.
- Strauss, J., & Frost, R. (2021). *E-Marketing*. Routledge.
- Statista. (2021). *Küresel E-ticaret Pazarı*. <https://www.statista.com> Erişim Tarihi: 17.04.2024.
- Taher, G. (2021). E-Commerce: Advantages and Limitations. *International Journal of Academic Research in Accounting Finance and Management Sciences*, 11(1), 153-165.
- Tajvidi, M., et al. (2020). E-commerce and Business Model Innovation. *Technological Forecasting and Social Change*, 150, 119761.
- Turban, E., King, D., Lee, J., Liang, T.-P. & Turban, D. (2018). *Elektronik Ticaret 2018: Yönetimsel ve sosyal ağlar perspektifi*. Springer.
- Uludağ, A. (2016). *E-ticaret için 60 Anahtar Performans Göstergesi (KPI)*. <https://adnanuludag.net/e-ticaret-icin-60-anahar-performans-gostergesi-kpi/> Erişim Tarihi: 27.02.2024.
- Wahee, S. J., & Bhardwaj, B. R. (2015, March). Role of Ecommerce in enhancing Cyber entrepreneurship in India: Implications through caselets. In *2015 2nd International Conference on Computing for Sustainable Global Development (INDIACom)* (pp. 2146-2153). IEEE.
- Wirtz, B.W. & Wirtz. (2021). *Dijital İşletme ve Elektronik Ticaret*. Cham: Springer Uluslararası Yayıncılık.
- Xu, Y., et al. (2018). E-commerce and Competitive Strategy. *Information & Management*, 55(5), 568-581.
- Yoo, B., et al. (2021). E-commerce and Strategic Partnerships. *Journal of Business Venturing*, 36(1), 105-123.

KAYNAKÇA

- Akemo, A. (2023). Impact of Competitive Strategies on Market Entry and Growth in Emerging Economies in Japan, *International Journal of Strategic Management*, 2(2), 1-11.
- Azizağaoğlu, A. (2019). Girişimci Pazarlama: Pazarlamaya Proaktif ve İnovatif Bir Yaklaşım. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 15(1), 276-288.
- Bahçecik, D. & Talebi, N. (2020). Yeşil Pazarlama: İşletmelerin Yeşil Pazarlamaya Yönelme Nedenleri, *ABMYO Dergisi*, 15(59), 223-247.
- Balasubramanian, A.J. (2023). Transaction cost and Opportunity identification for Startups!, <https://www.linkedin.com/pulse/transaction-cost-opportunity-identification-startups-ajb-> Erişim Tarihi: 14.02.2024.
- Cansız, M. & Ulusoy, M. D. (2017). Yenilik Kümelerinde Girişimciliğin Kaynakları Olarak Yerleşik Firmaların Rolünün Sosyolojik Analizi: Türkiye Örneği, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 69-92.
- Coşkun, R. & Çiççi, U. S. (2008). *Doğuştan Küresel Firmalar (Born Globals): Örnek Olaylar*, VI. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi, 25-28 Mayıs 2008, Kırgızistan.
- Divrik, B. & Baykal, E. (2022). Uluslararası İşletmecilik Teorilerine Kavramsal Bir Bakış (Derleme), *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 6(1), 1843-1868.
- Güğçerçin, S. & Onan, G. (2021). Digital Entrepreneurship: A Literature Review, *International European Journal of Managerial Research Dergisi*, 5(9) 291-305.
- <https://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/8807/kobi-tanimi-guncellendi#:~:text=Buna%20g%C3%B6re%3B%20250%20ki%C5%9Fiden%20az,%C3%BCst%20limit%2C%20250%20milyon%20lirayd%C4%B1.> Erişim Tarihi: 16.02.2024
- <https://www.pwc.com.tr/tr/Hizmetlerimiz/vergi/vergi-yayinlari/pdf/turkiyedeki-kobilerin-e-ticaret-gorunumu.pdf> Erişim Tarihi: 16.02.2024
- <https://incturkiye.com/makaleler/rekabeti-birlikte-sekillendirmek-kurumsal-sirket-startup-isbirlikleri> Erişim Tarihi: 23.02.2024
- <https://www.quora.com/Entrepreneurship/What-is-the-proper-definition-of-a-startup/answer/Dave-McClure> Erişim Tarihi: 16.02.2024
- Kalra, P. (2023). Foreign market entry strategies: A comparative Analysis, *Asian Journal of Management and Commerce*, 4(1), 276-281.
- Kaggwa, S., Akinoso, A., Dawodu, S. O., Uwaoma. P. U., Akindote, O. J. & Osawaru. S. E. (2023). Entrepreneurial Strategies for AI Startups: Navigating Market and Investment Challenges, *International Journal of Management & Entrepreneurship Research*, 5(12).
- Koch, M. (2017). Tech Start-up Internationalisation *Development of an internationalisation model for born global web-based tech start-ups from European start-up hubs*, Degree Project in Information and Communication Technology, Second Cycle, 30 Credits Stockholm Sweden, <https://kth.diva-portal.org/smash/get/diva2:1130444/FULLTEXT01.pdf> Erişim Tarihi: 18.02.2024.
- Krishnan, S. Navaneetha; L. S. Ganesh, & C. Rajendran (2020). *Characterizing and Distinguishing 'Innovative Start-ups' Among Micro, Small and Medium Enterprises (MSME)*, Conference Paper, New Business Ventures, p. 1-32.
- Kurtaran, A., (t.y). Doğrudan Yabancı Yatırım Kararları ve Belirleyicileri, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/32072> Erişim Tarihi: 18.02.2024.
- Monteiro, D. F. A., Gazaro dos Santos A. A., Costa C. V. P. & Zen A. C. (2023). Why startups fail in emerging entrepreneurial ecosystems?, *REGPE Entrepreneurship and Small Business Journal*, 12(3), 1-12.
- Mintardjo, C. (2019). *Technopreneur Intention To Build A New Startup: The Beginning Of Fintech Startup*, 5th Indonesian Finance Association Conference, https://www.academia.edu/44111780/Technopreneur_Intention_To_Build_A_New_Startup_The_Beginning_Of_Fintech_Startup Erişim Tarihi: 14.02.2024.
- Murray, G. (2000). The International Market Entry Choices of Start-Up Companies in High-Technology Industries, *Journal of International Marketing*, 8(2), 33-62.
- Polesello, D., Mohamed, A. & Örienne, H. (2013). Determinants of International Entry Mode Choice: A Case Study of A Brazilian Multinational, *BASE – Revista de Administração e Contabilidade da Unisinos*, 10 (2), 181-194.
- Rantanen, A. (2019). *Internationalization Process of Finnish Based Startups and SMEs in Emerging China: Motives and Entry Strategies*, Oulu Business School, Master's Thesis, October.
- Rasińska, K. (2022). *Startup ecosystem in emerging economies: the case of India*. Bachelor's thesis under scientific supervision of PhD Anna Masłoń-Oracz written in Institute of Management, Warsaw.
- Shah, R. (2019). Difference between startup and small business, GAP Interdisciplinaryities, *An International Peer-Reviewed Open Access Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(1), 251-254.

- Sledzik, K. (2015). Schumpeter's view on innovation and entrepreneurship, *SSRN Electronic Journal*, 89-95.
- Stisager, N. L. & Michaeler, T. (2015). *Business Models and Internationalization Speed*, Thesis for the Degree of Master of Science In International Business Economics, The Faculty of Social Sciences Administration of Studies, Aalborg University.
- Tekin, D. (2018). *Tekno-Girişimlerde Girişimci Pazarlama, Girişimcilik Eğilimi ve İşletme Performansı İlişkisi*, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pazarlama ABD, Doktora Tezi.
- Tekin, E. (2021). Türkiye'de Start-up Ekosistemi Üzerine Bir Değerlendirme. *International Academic Journal. [Econder]*, 5(1), 33/48.
- Ulaş, D. (2009). Küreselleşme Sürecinde Dışa Açılma Stratejileri, Nobel Yayınevi, Nisan, Ankara.
- Wan, L. Guido, O., Marco, S., Carmela, D. M. & Guido, N. (2019). Entry modes in reshoring strategies: An empirical analysis, *Journal of Purchasing and Supply Management*, 25.
- Wittkop, A., Zulauf, K., & Wagner, R. (2018). How Digitalization Changes the Internationalization of Entrepreneurial Firms: Theoretical Considerations and Empirical Evidence, *Management Dynamics in the Knowledge Economy*, 6(2), 193-207.

KAYNAKÇA

- Al_Kasasbeh, O., Khasawneh, O., & Alzghoul, A. (2023). The real effects of fintech on the global financial system. *International Journal of Professional Business Review*, 8(3), e01725-e01725.
- Alkın, M. C. (2006). Liderlik özellik ve davranışlarının belirlenmesi ve konuyla ilgili olarak yapılan bir araştırma (Master's thesis, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Birçek, A. (2008). Girişimci kişilik özelliklerinin liderlik bağlamında incelenmesi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Buckley, R. P., Arner, D. W., Zetsche, D. A., & Selga, E. (2019). The dark side of digital financial transformation: The new risks of fintech and the rise of techrisk. *UNSW Law Research Paper*, (19-89).
- Çöğürçü, İ. (2016). İktisadi doktrinlerde geçmişten günümüze girişimciliğin önemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 65-80.
- Fung, D. W., Lee, W. Y., Yeh, J. J., & Yuen, F. L. (2020). Friend or foe: The divergent effects of FinTech on financial stability. *Emerging Markets Review*, 45, 100727.
- Gomber, P., Kauffman, R. J., Parker, C., & Weber, B. W. (2018). Financial information systems and the fintech revolution. *Journal of Management Information Systems*, 35(1), 12-18.
- İşcan, Ö. F., & Kaygın, E. (2011). Potansiyel girişimciler olarak üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve yönetim bilimleri dergisi*, 3(2), 275-286.
- Khasawneh, O., & Alzghoul, A. (2023). The Real Effects of Fintech on the Global Financial System. *International Journal of Professional Business Review: Int. J. Prof. Bus. Rev.*, 8(3), 1.
- Magnuson, W. (2018). Regulating fintech. *Vand. L. Rev.*, 71, 1167.
- Miftari, F., Shabani, L., & Hashani, M. (2024). Does fintech affect financial inclusion in Balkan region countries? [Special issue]. *Journal of Governance & Regulation*, 13(1), 388-395
- Musabegovic, I., Özer, M., Djukovic, S., & Jovanovic, S. (2019). Influence of financial technology (FinTech) on financial industry. *Економика пољопривреде*, 66(4), 1003-1021.
- Ozturk, I., & Ullah, S. (2022). Does digital financial inclusion matter for economic growth and environmental sustainability in OBRI economies? An empirical analysis. *Resources, Conservation And Recycling*, 185, 106489
- Özdevecioğlu, M., & Karaca, M. (2015). Girişimcilik girişimci kişilik kavram ve uygulama. *Eğitim Yayınevi*.
- Pantielicieva, N., Krynytsia, S., Khutorna, M., & Potapenko, L. (2018, October). FinTech, transformation of financial intermediation and financial stability. In *2018 International Scientific-Practical Conference Problems of Infocommunications. Science and Technology (PIC S&T)* (pp. 553-559). IEEE.
- Sönmez, A., Arıker, Ç., & Toksoy, A. (2016). Dünya'da ve Türkiye'de sosyal girişimciliğin gelişimi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(37 Girişimcilik Özel Sayısı), 102-121.
- Teigland, R., Siri, S., Larsson, A., Puertas, A. M., & Bogusz, C. I. (2018). Introduction: FinTech and shifting financial system institutions. In *The Rise and Development of FinTech* (pp. 1-18). Routledge.
- Temizel, F (2015) Finansal Dışlanmaya Bakış, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Dumlupınar University Journal of Social Sciences 44. Sayı Nisan 2015 / Number 44 April 2015
- Vives, X. (2017). The impact of FinTech on banking. *European Economy*, (2), 97-105.
- Yüceol, N. (2018). Girişimcilik eğitimi alan kişilerin girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişki üzerine bir araştırma (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

KAYNAKÇA

- Bozkurt, Ö. Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O., & Alparlan, A. M. (2012). Türkiye’de girişimciliğin gelişimi: Girişimciler üzerinde nitel bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 229-247.
- Brooks, O.J., (1986). Economic development through entrepreneurship: incubators and the incubation process. *Economic Development Review* 4 (2), s. 1.
- Colombo, M.G. & Delmastro, M., (2002). How effective are technology incubators?: Evidence from Italy. *Research Policy* 31 (7), 1103–1122.
- Durukan, T. (2006). Düünden Bugüne Girişimcilik ve 21. Yüzyılda Girişimciliğin Önemi. *Girişimcilik ve kalkınma dergisi*, 25.
- Erdolu, Ş. E. (2022). Investigating interactions in an entrepreneurial ecosystem: The case of Individual Young Entrepreneurship (BiGG) Support Program in Turkey (Master’s thesis, Middle East Technical University).
- Özkul, G., & Dulupçu, M. A. (2007). Kişisel gelişimin girişimci tipleri üzerine etkisi: Antalya-Isparta illerinde bir inceleme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2), 67-92.
- Sakarya, Ş., & İlkdoğan, S. (2023). Türkiye’de Startup Yatırımları ve Finansmanı. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(2), 146-171.
- Şahan, Ö., & Saraç, Ö. (2022). Türkiye’nin Genç Nüfus Avantajı, Genç İşsizlik Sorunu ve Genç Girişimci Destekleri. *Vergi Raporu*, (268).
- TÜBİTAK BiGG Yatırım, (2024). <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1812-yatirim-tabanli-girisimcilik-destek-programi-bigg-yatirim>, Erişim tarihi: 31.03.2024.
- URL-1 (2024). <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/faaliyet-raporlari/mu1607011626>, Erişim tarihi: 31.03.2024.
- URL-2 (2024). <https://www.etu.edu.tr/tr/bolum/uluslararası-girisimcilik/haber/bigg-garaj-projesi-egitimleri-devam-ediyor>, Erişim tarihi: 31.03.2024.
- URL-3 (2024). https://tubitak.gov.tr/sites/default/files/18842/tubitak_2022_yili_faaliyet_raporu.pdf, Erişim tarihi: 31.03.2024.
- URL-4 (2024). https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/21566/destek_almaya_hak_kazanan_uygulayici_kuruluslarin_listesi_0.pdf, Erişim tarihi: 31.03.2024.
- URL-5 (2024). <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/icerik-1812-yatirim-tabanli-girisimcilik-destek-programi-bigg-yatirim>, Erişim tarihi: 31.03.2024.
- URL-6 (2024). https://tubitak.gov.tr/sites/default/files/3653/228tubitak_1507-_kobi_ar-ge_baslangic_ustek_programi_uygulama_esaslari.pdf, Erişim tarihi: 01.04.2024.
- URL-7 (2024). <https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/1507/icerik-destek-kapsami>, Erişim tarihi: 04.04.2024.
- URL-8 (2024). https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/21566/1812-2024-1_cagri_duyurusu_240118.pdf, Erişim tarihi: 10.04.2024.
- URL-9 (2024). <https://tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/1812/icerik-onemli-hususlar>, Erişim tarihi: 18.04.2024.
- URL-10 (2024). https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/1812_uygulama_esaslari.pdf, Erişim tarihi: 22.04.2024.

KAYNAKÇA

- Angel Capital Association (ACA) (2024). *What is an angel investor?*. https://www.angelcapitalassociation.org/faqs/#What_is_an_angel_investor_, Erişim tarihi: 02.03.2024.
- Aydın, S. (2023). Girişimciliğin finansmanında kullanılan melek yatırımcılığın dünü, bugünü ve geleceği. S. Evcı ve İ. Kefe (Edt.), *Muhasebe ve finans araştırmaları* içinde (ss. 127-144). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Barringer, B. R. ve Ireland, R. D. (2010). *Entrepreneurship: successfully launching new ventures*. United Kingdom: Pearson Education Limited.
- Bayar, Y. (2012). Girişimcilik finansmanında risk sermayesi ve melek finansmanı. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 7(2), 133-144.
- Bingöl, G. & Türkmen, S. Y. (2016). Girişimciliğin finansmanında melek sermaye ve Türkiye uygulaması. *Öneri Dergisi*, 12(45), 357-373.
- Caselli, S. ve Negri, G. (2021). *Private equity and venture capital in Europe: markets, techniques, and deals*. Academic Press.
- Cumming, D., & Zhang, M. (2019). Angel investors around the world. *Journal of International Business Studies*, 50, 692-719.
- Denis, D. J. (2004). Entrepreneurial finance: an overview of the issues and evidence. *Journal of corporate finance*, 10(2), 301-326.
- Dröver, W., Busenitz, L., Matusik, S., Townsend, D., Anglin, A. ve Dushnitsky, G. (2017). A review and road map of entrepreneurial equity financing research: Venture capital, corporate venture capital, angel investment, crowdfunding, and accelerators. *Journal of management*, 43(6), 1820-1853.
- EBAN (2016). *EBAN Statistics Compendium 2016*. <https://www.eban.org/wp-content/uploads/2017/11/Statistics-Compendium-2016-Final-Version.pdf>, Erişim tarihi: 14.03.2024.
- EBAN (2019). *EBAN Statistics Compendium 2019*. <https://www.eban.org/wp-content/uploads/2020/12/EBAN-Statistics-Compendium-2019.pdf>, Erişim tarihi: 14.03.2024.
- EBAN (2022). *Annual Statistics Compendium 2022*. <https://www.eban.org/?s=EBAN+Annual+Statistics+Compendium>, Erişim tarihi: 14.03.2024.
- EBAN (2024). *Angel investing explained*. <https://www.eban.org/angel-investing-explained/>, Erişim tarihi: 02.03.2024.
- Er, B., Şahin, Y. E. ve Mutlu, M. (2015). Girişimciler için alternatif finansman kaynakları: Mevcut durum ve öneriler. *Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi*, 1(1), 31-54.
- Ertürk, H. ve Sayılğan, G. (2014). Girişim sermayesi fonları ve bu fonların geliştirilmesinde kamunun rolü. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 43(2), 293-318.
- Friesendorf, C. ve Haschemi, N. J. M. (2023). *Private Equity in Germany: Venture Capital for Digital Platform Start-ups*. Cham: Springer Nature.
- Gallo, S. ve Verdoliva, V. (2022). *Private equity and venture capital*. Cham: Springer.
- Gregson, G. (2014). *Financing new ventures: An entrepreneur's guide to business angel investment*. New York: Business Expert Press.
- Kerr, W. R., Lerner, J. ve Schoar, A. (2014). The consequences of entrepreneurial finance: Evidence from angel financings. *The Review of Financial Studies*, 27(1), 20-55.
- Knickerbocker, K. (2022). *What is private equity and how does it work?*. <https://pitchbook.com/blog/what-is-private-equity>, Erişim tarihi: 07.03.2024.
- Külahcı, M. F. (2015). Girişim sermayesi ve firma performansı. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Mason, C. M. ve Harrison, R. T. (2008). Measuring business angel investment activity in the United Kingdom: a review of potential data sources. *Venture capital*, 10(4), 309-330.

- McKaskill, T. (2009). *raising Angel & venture capital finance*. Melbourne: Breakthrough Publications.
- OECD (2011). *Financing high-growth firms: The role of angel investors*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2017). *Entrepreneurship at a Glance 2017*. Paris: OECD Publishing.
- Owers, J. E. ve Sergi, B. S. (2019). The evolution of financing entrepreneurship. In *Entrepreneurship and Development in the 21st Century* (pp. 161-170). Emerald Publishing Limited.
- Perktaş, E. ve Uçar, M. (2015). Girişimcilik ve girişimin finansmanında melek yatırımcı ve uygulama alanları. *Route Educational and Social Science Journal*, 2(1), 90-102.
- PitchBook (2024). *The 2023 annual PE first look*. <https://pitchbook.com/news/reports/2023-annual-global-pe-first-look>, Erişim tarihi: 14.03.2024.
- Sakarya, Ş. ve İlkdoğan, S. (2023). Türkiye’de startup yatırımları ve finansmanı. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 6(2), 146-171.
- Seifert, R. W., Leleux, B., & Tucci, C. L. (2008). *Nurturing science-based ventures: an international case perspective*, London: Springer.
- Smith, J. K., & Smith, R. L. (2019). *Entrepreneurial finance: Venture capital, deal structure & valuation*. California: Stanford University Press.
- Sohl, J. (2023). The angel market in 2022: The rising impact of women angels. Center for Venture Research.
- SPK (2024). *Girişim sermayesi yatırım ortaklıkları*. Ankara: Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları.
- Startups.watch (2020). *Turkish startup ecosystem: Year in review 2020*. <https://startups.watch/reports>, Erişim tarihi: 16.03.2024.
- Startups.watch (2024). *Turkish startup ecosystem: Year in review 2023*. <https://startups.watch/reports>, Erişim tarihi: 16.03.2024.
- Statista (2024). *Private equity worldwide - statistics & facts*. <https://www.statista.com/topics/1454/private-equity/#topicOverview>, Erişim tarihi: 21.03.2024.
- Swanson, L. A. (2017). *Entrepreneurship and innovation toolkit*. Pressbooks.
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2023). *Bireysel katılım sermayesi hakkında yönetmelik*. <https://www.hmb.gov.tr/finansal-piyasalar-ve-kambiyo-mevzuat>, Erişim tarihi: 02.03.2024.
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı (2024). *Bireysel katılım sermayesi sistemi ilerleme raporu 2023*. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2024/01/BKS-ILERLEME-RAPORU-4.-CEYREK.pdf>, Erişim tarihi: 16.03.2024.
- The British Private Equity & Venture Capital Association (BVCA) (2024). *What is private equity?*. <https://www.bvca.co.uk/Our-Industry/Private-Equity>, Erişim tarihi: 01.03.2024.
- Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (2012). *Girişim sermayesi: Türkiye için çıkarımlar ve öneriler*. Ankara: TTGV.
- Van Osnabrugge, M. (2000). A comparison of business angel and venture capitalist investment procedures: an agency theory-based analysis. *Venture Capital: An international journal of entrepreneurial finance*, 2(2), 91-109.

KAYNAKÇA

- Adner, R. (2006). Match your innovation strategy to your innovation ecosystem. *Harvard business review*, 84(4), 98
- Anshari, M., Almunawar, M. N., Lim, S. A., & Al-Mudimigh, A. (2019). Customer relationship management and big data enabled: Personalization & customization of services. *Applied Computing and Informatics*, 15(2), 94-101.
- Bailetti, T. (2012). Technology entrepreneurship: overview, definition, and distinctive aspects. *Technology innovation management review*, 2(2).
- Bailetti, T. (2012). Technology entrepreneurship: overview, definition, and distinctive aspects. *Technology innovation management review*, 2(2).
- Bethi, S. K., & Deshmukh, S. S. (2023). Challenges and Opportunities for Agri-Tech Startups in Developing Economies. *International Journal of Agriculture Sciences*, ISSN, 0975-3710.
- Beverungen, D., Müller, O., Matzner, M., Mendling, J., & Vom Brocke, J. (2019). Conceptualizing smart service systems. *Electronic Markets*, 29, 7-18.
- Böhm, M., Galic, G., Olenberger, C., Siegert, M., Sperling, A., Zyprian, F., & Krcmar, H. (2018). Digitale Transformation am Beispiel von FinTechs. In G. Oswald, H. Krcmar (Ed.), *Digitale Transformation* (s. 147-165). Wiesbaden: Springer Gabler.
- Burmeister, C., Lüttgens, D., & Piller, F. T. (2016). Business model innovation for Industrie 4.0: why the "Industrial Internet" mandates a new perspective on innovation. *Die Unternehmung*, 70(2), 124-152.
- Castells, M. (2011). *The rise of the network society*. John Wiley & sons.
- Chakraborty, I., Ilavarasan, P. V., & Edirippulige, S. (2021). Health-tech startups in healthcare service delivery: A scoping review. *Social science & medicine*, 278, 113949.
- Chen, J., Sun, J., & Wang, G. (2022). From unmanned systems to autonomous intelligent systems. *Engineering*, 12, 16-19.
- Chowdhury, S., Haftor, D., & Pashkevich, N. (2018). Smart product-service systems (smart PSS) in industrial firms: a literature review. *Procedia Cirp*, 73, 26-31.
- Deloitte (2024). An evolving world of digital goods and services. <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/industry/retail-distribution/consumer-behavior-trends-state-of-the-consumer-tracker/consumer-digital-spending-trends.html> Erişim: 24.03.2024
- Elibol, H., & Kesici, B. (2004). Çağdaş işletmecilik açısından elektronik ticaret. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (11), 303-329.
- Giones, F., & Brem, A. (2017). Digital technology entrepreneurship: A definition and research agenda. *Technology innovation management review*, 7(5).
- Haenlein, M., & Kaplan, A. (2019). A brief history of artificial intelligence: On the past, present, and future of artificial intelligence. *California management review*, 61(4), 5-14.
- Hänisch, T. (2017). Grundlagen Industrie 4.0. *Industrie 4.0: Wie cyber-physische Systeme die Arbeitswelt verändern*, Springer Gabler, 9-31.
- Hardill, I., & Green, A. (2003). Remote working—altering the spatial contours of work and home in the new economy. *New Technology, Work and Employment*, 18(3), 212-222.
- Jawad, M., Naz, M., & Maroof, Z. (2021). Era of digital revolution: Digital entrepreneurship and digital transformation in emerging economies. *Business Strategy & Development*, 4(3), 220-228.
- Klein, M. (2020). İşletmelerin dijital dönüşüm senaryoları-kavramsal bir model önerisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(74), 997-1019.
- Koca, D. (2020). Sanayi devrimlerinin tarihsel arka planı ve işgücü becerileri üzerindeki yansımaları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(31), 4531-4558.
- Kollmann, T., Kleine-Stegemann, L., de Cruppe, K., & Strauss, C. (2022). Eras of digital entrepreneurship: connecting the past, present, and future. In *Handbook of Digital Entrepreneurship* (pp. 49-73). Edward Elgar Publishing.
- Kraus, S., Palmer, C., Kailer, N., Kallinger, F. L., & Spitzer, J. (2019). Digital entrepreneurship: A research agenda on new business models for the twenty-first century. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 25(2), 353-375.
- Leimeister, J. M., Österle, H., & Alter, S. (2014). Digital services for consumers. *Electronic Markets*, 24, 255-258.
- Leminen, S., Rajahonka, M., Westerlund, M., & Siuruaianen, R. (2015). Ecosystem business models for the Internet of things. *Internet of Things Finland*, 10-13.
- Mitra, S., Kumar, H., Gupta, M. P., & Bhattacharya, J. (2023). Entrepreneurship in smart cities: elements of start-up ecosystem. *Journal of Science and Technology Policy Management*, 14(3), 592-611.
- Nambisan, S. (2017). Digital entrepreneurship: Toward a digital technology perspective of entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and practice*, 41(6), 1029-1055.

- Nunes, M. L., Pereira, A. C., & Alves, A. C. (2017). Smart products development approaches for Industry 4.0. *Procedia manufacturing*, 13, 1215-1222.
- Ofek, E., & Richardson, M. (2003). Dotcom mania: The rise and fall of internet stock prices. *the Journal of Finance*, 58(3), 1113-1137.
- Örnek, A. S., & Danyal, Y. (2015). Increased importance of entrepreneurship from entrepreneurship to techno-entrepreneurship (startup): provided supports and conveniences to techno-entrepreneurs in Turkey. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 195, 1146-1155.
- Pfau, W., & Rimpp, P. (2021). AI-enhanced business models for digital entrepreneurship. *Digital Entrepreneurship: Impact on Business and Society*, 121-140.
- Porter, M. E., & Heppelmann, J. E. (2015). How smart, connected products are transforming competition. *Harvard business review*, 92(11), 64-88.
- Ribeiro, J., Lima, R., Eckhardt, T., & Paiva, S. (2021). Robotic process automation and artificial intelligence in industry 4.0—a literature review. *Procedia Computer Science*, 181, 51-58.
- Roja, A., & Năstase, M. (2014, November). Technology entrepreneurship and entrepreneurial strategies. In *Proceedings of the 8th International Management Conference*, Bucharest, Romania (pp. 6-7).
- Sahut, J. M., Iandoli, L., & Teulon, F. (2021). The age of digital entrepreneurship. *Small Business Economics*, 56, 1159-1169.
- Savić, D. (2019). From Digitization, Through Digitalization, to Digital Transformation. *Online Searcher*, 43(1), 36-39.
- Siegel, D. S., & Renko, M. (2012). The role of market and technological knowledge in recognizing entrepreneurial opportunities. *Management Decision*, 50(5), 797-816.
- Sharma, A., & Singh, B. J. (2020). Evolution of industrial revolutions: A review. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 9(11), 66-73.
- Shin, J. (2014). New business model creation through the triple helix of young entrepreneurs, SNSs, and smart devices. *International Journal of Technology Management*, 66(4), 302-318.
- Spigel, B., & Harrison, R. (2018). Toward a process theory of entrepreneurial ecosystems. *Strategic entrepreneurship journal*, 12(1), 151-168.
- Stelzer, D. (2004). Produktion digitaler Güter. In A. Brassler, H. Corsten (Ed.), *Entwicklungen im Produktionsmanagement* (s. 233-250). München.
- Von Briel, F., Selander, L., Hukal, P., Lehmann, J., Rothe, H., Fürstenau, D., ... & Wurm, B. (2021). Researching digital entrepreneurship: Current issues and suggestions for future directions. *Communications of the Association for Information Systems*, 48, 284-304.
- Zaheer H., Breyer Y., Dumay J. (2019) Digital entrepreneurship: an interdisciplinary structured literature review and research agenda. *Technol Forecast Soc Change*. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2019.119735>
- Zahra, S. A., Liu, W., & Si, S. (2023). How digital technology promotes entrepreneurship in ecosystems. *Technovation*, 119, 102457.

KAYNAKÇA

- Arents, J., Abolins, V., Judvaitis, J., Vismanis, O., Oraby, A., & Ozols, K. (2021). Human–robot collaboration trends and safety aspects: A systematic review. *Journal of Sensor and Actuator Networks*, 10(3), 48, 1-17.
- Bogue, R. (2017). Detecting humans in the robot workspace. *Industrial Robot: An International Journal*, 44(6), 689-694.
- Buerkle, A., Eaton, W., Al-Yacoub, A., Zimmer, M., Kinnell, P., Henshaw, M., ... & Lohse, N. (2023). Towards industrial robots as a service (IRaaS): Flexibility, usability, safety and business models. *Robotics and Computer-Integrated Manufacturing*, 81, 1-20.
- Chen, Y., Cheng, L., & Lee, C. C. (2022). How does the use of industrial robots affect the ecological footprint? International evidence. *Ecological Economics*, 198, 1-15.
- Colgate, J.E. & Peshkin, M.A. (1999), Patent No. 5952796. United States of America.
- Cui, G., Li, B., Tian, W., Liao, W., & Zhao, W. (2022). Dynamic modeling and vibration prediction of an industrial robot in manufacturing. *Applied Mathematical Modelling*, 105, 114-136.
- Demirtas, S., Cankurt, T., & Samur, E. (2022). Development and implementation of a collaborative workspace for industrial robots utilizing a practical path adaptation algorithm and augmented reality. *Mechatronics*, 84, 1-10.
- Deniz, C. (2023). A robust and simple collision avoidance approach for pick and place robot applications. *Industrial Robot: the international journal of robotics research and application*, 50(5), 841-847.
- Dobra, Z., & Dhir, K. S. (2020). Technology jump in the industry: human–robot cooperation in production. *Industrial Robot: the international journal of robotics research and application*, 47(5), 757-775.
- D'Souza, F., Costa, J., & Pires, J. N. (2020). Development of a solution for adding a collaborative robot to an industrial AGV. *Industrial Robot: the international journal of robotics research and application*, 47(5), 723-735.
- Du, L., & Lin, W. (2022). Does the application of industrial robots overcome the Solow paradox? Evidence from China. *Technology in Society*, 68, 1-14.
- Duan, D., Chen, S., Feng, Z., & Li, J. (2023). Industrial robots and firm productivity. *Structural Change and Economic Dynamics*, 67, 388-406.
- Dui, H., Xu, H., Zhang, L., & Wang, J. (2023). Cost-based preventive maintenance of industrial robot system. *Reliability Engineering & System Safety*, 240, 1-11.
- Dzedzickis, A., Subačiūtė-Žemaitienė, J., Šutinys, E., Samukaitė-Bubnienė, U., & Bučinskas, V. (2021). Advanced applications of industrial robotics: New trends and possibilities. *Applied Sciences*, 12(1), 1-25.
- El-Meligy, M. A., Mahmoud, H. A., Sarhan, N., & Awwad, E. M. (2023). A configurable process control method for robotic system-based industrial service improvements. *Journal of Engineering Research*. <https://doi.org/10.1016/j.jer.2023.11.009>
- Evjemo, L. D., Gjerstad, T., Grøtli, E. I., & Sziebig, G. (2020). Trends in smart manufacturing: Role of humans and industrial robots in smart factories. *Current Robotics Reports*, 1, 35-41.
- Franklin, C. S., Dominguez, E. G., Fryman, J. D., & Lewandowski, M. L. (2020). Collaborative robotics: New era of human–robot cooperation in the workplace. *Journal of Safety Research*, 74, 153-160.
- He, Y., Zhao, C., Zhou, X., & Shen, W. (2024). MJAR: A novel joint generalization-based diagnosis method for industrial robots with compound faults. *Robotics and Computer-Integrated Manufacturing*, 86, <https://doi.org/10.1016/j.rcim.2023.102668>
- Hentout, A., Aouache, M., Maoudj, A., & Akli, I. (2019). Human–robot interaction in industrial collaborative robotics: a literature review of the decade 2008–2017. *Advanced Robotics*, 33(15-16), 764-799.
- Kolbeinsson, A., Lagerstedt, E., & Lindblom, J. (2019). Foundation for a classification of collaboration levels for human–robot cooperation in manufacturing. *Production & Manufacturing Research*, 7(1), 448-471.
- Li, Y., Zhang, Y., Pan, A., Han, M., & Veglianti, E. (2022). Carbon emission reduction effects of industrial robot applications: Heterogeneity characteristics and influencing mechanisms. *Technology in Society*, 70, 1-12.
- Liu, B., Yang, X., & Zhang, J. (2024). Nonlinear effect of industrial robot applications on carbon emissions: Evidence from China. *Environmental Impact Assessment Review*, 104, 1-12.
- Long, P., Chevallereau, C., Chablat, D., & Girin, A. (2017). An industrial security system for human-robot coexistence. *Industrial Robot: An International Journal*, 45(2), 220-226.
- Luo, H., & Qiao, H. (2023). Exploring the impact of industrial robots on firm innovation under circular economy umbrella: a human capital perspective. *Management Decision*. <https://doi.org/10.1108/MD-02-2023-0285>

- Merlo, F., Vazzoler, G., & Berselli, G. (2023). Eco-programming of industrial robots for sustainable manufacturing via dynamic time scaling of trajectories. *Robotics and Computer-Integrated Manufacturing*, 79, 1-13.
- Molitor, M., & Renkema, M. (2022). Human-Robot Collaboration in a Smart Industry Context: Does HRM Matter?. In *Smart Industry–Better Management* (105-123). *Emerald Publishing Limited*.
- Pan, L., Bao, G., Xu, F., & Zhang, L. (2018). Adaptive robust sliding mode trajectory tracking control for 6 degree-of-freedom industrial assembly robot with disturbances. *Assembly Automation*, 38(3), 259-267.
- Pellegrinelli, S., Moro, F. L., Pedrocchi, N., Tosatti, L. M., & Tolio, T. (2016). A probabilistic approach to workspace sharing for human–robot cooperation in assembly tasks. *CIRP Annals*, 65(1), 57-60.
- Shamout, M., Ben-Abdallah, R., Alshurideh, M., Alzoubi, H., Kurdi, B. A., & Hamadneh, S. (2022). A conceptual model for the adoption of autonomous robots in supply chain and logistics industry. *Uncertain Supply Chain Management*, 10(2), 577-592.
- Škulj, G., Vrabič, R., & Podržaj, P. (2021). A wearable imu system for flexible teleoperation of a collaborative industrial robot. *Sensors*, 21(17), 1-19.
- Soori, M., Arezoo, B., & Dastres, R. (2023). Optimization of Energy Consumption in Industrial Robots, A Review. *Cognitive Robotics*. <https://doi.org/10.1016/j.cogr.2023.05.003>
- Stuhlenmiller, F., Weyand, S., Jungblut, J., Schebek, L., Clever, D., & Rinderknecht, S. (2021). Impact of cycle time and payload of an industrial robot on resource efficiency. *Robotics*, 10(1), 33, 1-18.
- Wang, E. Z., Lee, C. C., & Li, Y. (2022). Assessing the impact of industrial robots on manufacturing energy intensity in 38 countries. *Energy Economics*, 105, 1-14.
- Wang, J., Wang, W., Liu, Y., & Wu, H. (2023a). Can industrial robots reduce carbon emissions? Based on the perspective of energy rebound effect and labor factor flow in China. *Technology in Society*, 72, 1-12.
- Wang, Q., Li, Y., & Li, R. (2023b). Do industrial robots reduce carbon intensity? The role of natural resource rents and corruption control. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(49), 1-19.
- Wu, M., Yeong, C. F., Su, E. L. M., Holderbaum, W., & Yang, C. (2023). A review on energy efficiency in autonomous mobile robots. *Robotic Intelligence and Automation*, 43(6), 648-668.
- Yang, C., Wang, J., Mi, L., Liu, X., Xia, Y., Li, Y., ... & Teng, Q. (2017). A four-point measurement model for evaluating the pose of industrial robot and its influence factor analysis. *Industrial Robot: An International Journal*, 44(3), 343-352.
- Yu, L., Wang, Y., Wei, X., & Zeng, C. (2023). Towards low-carbon development: The role of industrial robots in decarbonization in Chinese cities. *Journal of Environmental Management*, 330, 1-10.
- Zhang, F., Zhang, Q., & Wu, H. (2023). Robot adoption and export performance: evidence from Chinese industrial firms. *Journal of Manufacturing Technology Management*. 34(6), 896-916.
- Zhong, H., Zhang, X., Chan, K. C., & Yan, C. (2023). Industrial Robots and Firm Innovation: Big Data Evidence from China. *Journal of Accounting Literature*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4378596>

KAYNAKÇA

- Acar, O. (2020). *Yapay zekâ fırsat mı yoksa tehdit mi?*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Alpaydın, E. (2013). *Yapay öğrenme*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Atalay, M., ve Çelik, E. (2017). Büyük veri analizinde yapay zekâ ve makine öğrenmesi uygulamaları-artificial intelligence and machine learning applications in big data analysis. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(22), 155-172.
- Bayındır, E. (2023). Eğitim alanında yapılan yapay zekâ çalışmalarının sosyal ağ analizi ile incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Bayuk, M. N., ve Demir, B. N. (2019). Endüstri 4.0 kapsamında yapay zekâ ve pazarlamanın geleceği. *International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences*, 5(19), 781-799.
- Chalmers, D., MacKenzie, N.G., ve Carter, S. (2020). Artificial intelligence and entrepreneurship: implications for venture creation in the fourth industrial revolution. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 45(5) 1028-1053.
- Coşkun, F., ve Gülleroğlu, H. D. (2021). Yapay zekânın tarih içindeki gelişimi ve eğitimde kullanılması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54(3), 947-966.
- Davenport, T., ve Ronanki, R. (2018). Artificial intelligence for the real world. *Harvard business review*, 96(1), 108-116.
- Dick, S. (2019). Artificial intelligence. *Harvard Data Science Review*, 1(1), 1-8.
- Ekinci, G. (2022). Dijital teknolojiler, yapay zekâ, girişimcilik ve inovasyon yayınları bibliyometrik analizi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (55), 163-188.
- Gaspar, R., Pedro, C., Panagiotopoulos, P., ve Seibt, B. (2016). Beyond positive or negative: Qualitative sentiment analysis of social media reactions to unexpected stressful events. *Computers in Human Behavior*, 56, 179-191.
- Goodfellow, I., Bengio, Y., ve Courville, A.,(2018). *Derin Öğrenme*. Buzdağı Yayınevi, Ankara.
- Hürriyet (2024). *Üniversitelere yapay zekâ temelli bölümler kuruluyor*. <https://www.hurriyet.com.tr/egitim/universitelere-yapay-zekâ-temelli-bolumler-kuruluyor-42452077>., Erişim tarihi:14.05.2024.
- Kagermann, H., Wahlster, W., ve Helbig, J. (2013). *Recommendations for implementing the strategic initiative industrie 4.0: Final report of the industrie 4.0 working group*. Frankfurt: Acatech .
- Keskin, E. K. (2023). Yapay zekâ sohbet robotu chatgpt ve Türkiye internet gündeminde oluşturduğu temalar. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 7(2), 114-131.
- Kinicki, A., ve Soignet, D.B. (2022). *Management: A Practical Introduction*. New York: 10th ed. McGraw Hill.
- Kordon, A. (2009). *Applying Computational Intelligence: How to Create Value*. Springer Science & Business Media.
- Kurbanoğlu, S. (1992). Uzman Sistemler, *Türk Kütüphaneciliği*, 6 (4), 189-193.
- Kutlusoy, Z. (2019). Felsefe açısından yapay zekâ. G. Telli (Ed.), *Yapay zekâ ve gelecek* içinde (ss. 25-43). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Küçükali, R., ve Coşkun, H. C. (2021). Eğitimde dijitalleşme ve yapay zekânın okul yöneticiliğindeki yeri. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama*, 4(2), 124-135.
- LeCun, Y., Bengio, Y., ve Hinton, G. (2015). Deep learning. *Nature*. 521(7553), 436-444.
- Li, H., Ota, K., ve Dong, M. (2018). Learning IoT in edge: Deep learning for the Internet of things with edge computing. *IEEE Network*, 32(1), 96-101.
- McCarthy, J. (2007). What is artificial intelligence.
- Mitchell, M. (2019). *Artificial intelligence: A guide for thinking humans*. New York, Penguin UK.
- Mutlu, T., (2023). Yapay zekâ ve girişimcilik. Yeni dünyada girişimcilik (pp.1-18), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Nambisan, S. (2017). Digital entrepreneurship: toward a digital technology perspective of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 41(6), 1029-1055.
- OECD. (2018). *Private equity investment in artificial intelligence*. OECDo.
- Öztürk, K., ve Şahin, M. E. (2018). Yapay sinir ağları ve yapay zekâ'ya genel bir bakış. *Takvim-i Vekayi*, 6(2), 25-36.
- Para (2024). Yerli yapay zekâ şirketleri -1- <https://www.paradergi.com.tr/teknoloji/2024/01/29/yerli-yapay-zekâ-sirketleri-1>., Erişim tarihi:14.05.2024.
- Popenici, S. A. D., ve Kerr, S. (2017). Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. *Research and Practice in Technology Enhanced Learning*, 12(1).

- Purdy, M., ve Daugherty, P. (2016). Why artificial intelligence is the future of growth. Remarks at AI now: the social and economic implications of artificial intelligence technologies in the near term, 1–72.
- Schultz, D. P., ve Ellen-Schultz, S. (2007). *Modern psikoloji tarihi* (Y. Aslay, çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Shane, S. (2000). Prior knowledge and the discovery of entrepreneurial opportunities. *Organization Science*, 11(4), 448–469.
- Shane, S., ve Venkataraman, S. (2000). The promise of entrepreneurship as a field of research. *Academy of Management Review*, 25(1), 217–226.
- Soylu, A. (2018). Endüstri 4.0 ve girişimcilikte yeni yaklaşımlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (32), 43–57.
- Şeker, A., Diri, B., ve Balık, H. H. (2017). Derin öğrenme yöntemleri ve uygulamaları hakkında bir inceleme. *Gazi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 3(3), 47–64.
- Taş, H. Y. (2018). Dördüncü sanayi devrimi'nin (endüstri 4.0) çalışma hayatına ve istihdama muhtemel etkileri. *OPUS International Journal of Society Researches*, 9(16), 1817–1836.
- Tonga, M. Y., ve Tonga, M. (2022). Endüstri 4.0'a genel bir bakış: Sanayinin geleceği. *GÜ İslahiye İİBF Uluslararası E-Dergi*, 6(6), 40–60.
- Troise, C., Ben-Hafiedh, C., Tan, M., ve Yablonsky, S. A. (2022). Guest editorial: new technologies and entrepreneurship: exploring entrepreneurial behavior in the digital transformation era. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 28(5), 1129–1137.
- Trt Haber (2024). *Yerli ve milli yapay zekâ asistanı göreve hazır*. <https://www.trthaber.com/haber/bilim-teknoloji/yerli-ve-milli-yapay-zekâ-asistanı-goreve-hazir-829372.html>, Erişim tarihi:14.05.2024.
- Turing, A. M. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind*, LIX No. 236, 433.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2021). *Ulusal yapay zekâ stratejisi 2021-2025*. <https://cbddo.gov.tr/SharedFolderServer/Genel/File/TR-UlusalYZStratejisi2021-2025.pdf>, Erişim tarihi:14.05.2024.
- Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı (2023). *FEYZA (Fırsatları Artıran Eğitimde Yapay Zekâ) Projesi*. <https://dogm.meb.gov.tr/www/feYZa-firsatlari-artiran-egitimde-yapay-zek-projesi/icerik/2050>, Erişim tarihi:14.05.2024.
- Türkiye Yapay Zekâ İnisyatifi (2023). *TRAI nedir?*. <https://turkiye.ai/hakkimizda/>, Erişim tarihi:14.05.2024.
- Upadhyay, N., Upadhyay, S., ve Dwivedi, Y. K. (2022). Theorizing artificial intelligence acceptance and digital entrepreneurship model. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 28(5), 1138–1166.
- Van Burg, E., ve Romme, A. G. L. (2014). Creating the future together: toward a framework for research synthesis in entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 38(2), 369–397.
- Webrazzi (2017). *Türkiye'deki yapay zekâ girişimleri neler yapıyor ve neler yapabilir?*. <https://webrazzi.com/2017/09/18/yapay-zekâ-girisimleri/>, Erişim tarihi:14.05.2024.
- Yapay Zekâ Politikaları Derneği (2024). *Biz kimiz?*. <https://aipaturkey.org/hakkimizda/>, Erişim tarihi:14.05.2024.
- Yıldız, C. K. (2023). Uluslararası alanda artan yapay zekâ rekabeti ve Türkiye'de sürdürülen yapay zekâ çalışmaları. *UPA Strategic Affairs*, 4(1), 4–22.
- Zeide, E. (2019). Artificial intelligence in higher education: Applications, promise and perils, and ethical questions. *Educause Review*, 54(3).

KAYNAKÇA

- Azuma, R. T. (1997). A survey of augmented reality. *Presence: Teleoperators ve Virtual Environments*, 6(4), 355-385.
- Azuma, R., Baillot, Y., Behringer, R., Feiner, S., Julier, S. & MacIntyre, B. (2001). Recent advances in augmented reality. *IEEE Computer Graphics and Applications*, 21(6), 34-47.
- Billinghurst, M., Clark, A. & Lee, G. (2015). A survey of augmented reality. *Foundations and Trends in Human-Computer Interaction*, 8(2-3), 73-272.
- Burdea, G. C. & Coiffet, P. (2003). *Virtual reality technology*. John Wiley ve Sons.
- Carmigniani, J. ve Furht, B. (2011). *Augmented reality: an overview*. In *Handbook of Augmented Reality*. Springer, 3-46.
- Carmigniani, J., Furht, B., Anisetti, M., Ceravolo, P., Damiani, E., & Ivkovic, M. (2011). Augmented reality technologies, systems and applications. *Multimedia Tools and Applications*, 51(1), 341-377.
- Caudell, T. P. & Mizell, D. W. (1992). Augmented reality: An application of heads-up display technology to manual manufacturing processes. In *Proceedings of the Twenty-Fifth Hawaii International Conference on System Sciences*. 2, 659-669.
- De Crescenzo, F., Fantini, M., Persiani, F., Di Stefano, L., Azzari, P. & Salti, S. (2011). Augmented reality for aircraft maintenance training and operations support. *IEEE Computer Graphics and Applications*, 31(1), 96-101.
- Dörner, R., Broll, W. & Grimm, P. (2013). *Virtual and augmented reality (VR/AR): Fundamentals and applications*. Springer Science ve Business Media.
- Gavish, N., Gutiérrez, T., Webel, S., Rodríguez, J., & Peveri, M. (2015). Evaluating virtual reality and augmented reality training for industrial maintenance and assembly tasks. *Interactive Learning Environments*, 23(6), 778-798.
- Gebhardt, M., Huber, S., Schwerdtfeger, B. & Reif, R. (2014). Augmented reality for maintenance of manufacturing plants. In *2014 IEEE International Symposium on Mixed and Augmented Reality*, 267-268.
- Gomes de Sá, A. & Zachmann, G. (1999). Virtual reality as a tool for verification of assembly and maintenance processes. *Computers ve Graphics*, 23(3), 389-403.
- Hays, R. T., Jacobs, J. W., Prince, C. & Salas, E. (1992). Flight simulator training effectiveness: A meta-analysis. *Military Psychology*, 4(2), 63-74.
- Henderson, S. & Feiner, S. (2011). Exploring the benefits of augmented reality documentation for maintenance and repair. *IEEE Transactions on Visualization and Computer Graphics*, 17(10), 1355-1368.
- Jung, T., tom Dieck, M. C., Lee, H., & Chung, N. (2016). Effects of virtual reality and augmented reality on visitor experiences in museum. In *Information and communication technologies in tourism 2016: Proceedings of the international conference in Bilbao, Spain, February 2-5, 2016*. Springer International Publishing, 621-635.
- Khor, W. S., Baker, B., Amin, K., Chan, A., Patel, K. & Wong, J. (2016). Augmented and virtual reality in surgery-the digital surgical environment: Applications, limitations and legal pitfalls. *Annals of Translational Medicine*, 4(23), 454.
- Kipper, G. & Rampolla, J. (2012). *Augmented reality: An emerging technologies guide to AR*. Elsevier.
- Kiyokawa, K., Takemura, H. & Yokoya, N. (2002). Seamless Design for 3D object creation. *IEEE Multimedia*, 9(1), 22-33.
- LaViola, J. J. (2000). A discussion of cybersickness in virtual environments. *ACM SIGCHI Bulletin*, 32(1), 47-56.
- Lemley, M. A. & Volokh, E. (2017). Law, virtual reality, and augmented reality. *University of Pennsylvania Law Review*, 166(5), 1051-1134.
- Mann, S. & Smith, S. (2017). *Augmented reality and the surveillance society*. In *The Palgrave Handbook of Posthumanism in Film and Television*. Palgrave Macmillan, 297-307.
- McReynolds, E., Hubbard, S., Lau, T., Saraf, A., Cakmak, M. & Roesner, F. (2017). Toys that listen: A study of parents, children, and internet-connected toys. In *Proceedings of the 2017 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 5197-5207.
- Milgram, P. & Kishino, F. (1994). A taxonomy of mixed reality visual displays. *IEICE TRANSACTIONS on Information and Systems*, 77(12), 1321-1329.
- Mistry, P. (2015). The privacy implications of augmented reality. *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 22, 197-227.
- Olsson, T. & Salo, M. (2011). Online user survey on current mobile augmented reality applications. In *2011 10th IEEE International Symposium on Mixed and Augmented Reality*, 75-84. IEEE.
- Ong, S. K. & Nee, A. Y. C. (2013). *Virtual and augmented reality applications in manufacturing*. Springer Science ve Business Media.

- Paelke, V. (2014). Augmented reality in the smart factory: Supporting workers in an industry 4.0. environment. In *2014 IEEE Emerging Technology and Factory Automation (ETFA)*, 1-4. IEEE.
- Pantano, E. & Servidio, R. (2012). Modeling innovative points of sale through virtual and immersive technologies. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 19(3), 279-286.
- Papagiannis, H. (2017). *Augmented Human: How Technology is Shaping the New Reality*. O'Reilly Media, Inc.
- Poushneh, A. & Vasquez-Parraga, A. Z. (2017). Discernible impact of augmented reality on retail customer's experience, satisfaction and willingness to buy. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 34, 229-234.
- Rauschnabel, P. A., Felix, R. & Hinsch, C. (2019). A framework for designing augmented reality marketing. *Journal of Interactive Marketing*, 45, 101-118.
- Roesner, F., Kohno, T. & Molnar, D. (2014). Security and privacy for augmented reality systems. *Communications of the ACM*, 57(4), 88-96.
- Schwerdtfeger, B., Reif, R., Gunthner, W. A., Klinker, G., Hamacher, D., Schilling, K., ... & Deml, B. (2013). Pick-by-vision: There is something to pick at the end of the augmented tunnel. *Virtual Reality*, 17(2), 107-120.
- Sherman, W. R. ve Craig, A. B. (2003). *Understanding virtual reality: Interface, application, and design*. Morgan Kaufmann.
- Slater, M. & Sanchez-Vives, M. V. (2016). Enhancing our lives with immersive virtual reality. *Frontiers in Robotics and AI*, 3, 74.
- Stanney, K. M., Kennedy, R. S. & Drexler, J. M. (1997). Cybersickness is not simulator sickness. In *Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, 41(2), 1138-1142.
- Starner, T. (2013). Project Glass: An extension of the self. *IEEE Pervasive Computing*, 12(2), 14-16.
- Sutherland, I. E. (1968). A head-mounted three dimensional display. In *Proceedings of the December 9-11, 1968, fall joint computer conference, part I*, 757-764.
- Tussyadiah, I. P., Wang, D., Jung, T. H. & tom Dieck, M. C. (2018). Virtual reality, presence, and attitude change: Empirical evidence from tourism. *Tourism Management*, 66, 140-154.
- Wagner, I., Broll, W., Jacucci, G., Kuutii, K., McCall, R., Morrison, A., ... & Terrin, J. J. (2018). On the role of presence in mixed reality. *Presence: Teleoperators and Virtual Environments*, 18(4), 249-276.
- Wang, X., Ong, S. K. & Nee, A. Y. C. (2016). A comprehensive survey of augmented reality assembly research. *Advances in Manufacturing*, 4(1), 1-22.
- Yim, M. Y. C., Chu, S. C. & Sauer, P. L. (2017). Is augmented reality technology an effective tool for e-commerce? An interactivity and vividness perspective. *Journal of Interactive Marketing*, 39, 89-103.
- Zhou, F., Duh, H. B. L. & Billingham, M. (2008). Trends in augmented reality tracking, interaction and display: A review of ten years of ISMAR. In *2008 7th IEEE/ACM International Symposium on Mixed and Augmented Reality*, 193-202. IEEE.

KAYNAKÇA

- Alansari Z, Anuar NB, Kamsin A, Soomro S, Belgaum MR, Miraz MH, et al., editors. (2018). Challenges of internet of things and big data integration. Emerging Technologies in Computing: First International Conference, iCETiC 2018, London, UK, August 23–24, 2018, Proceedings 1; 2018: Springer.
- Albouq SS, Abi Sen AA, Almashf N, Yamin M, Alshaqiti A, & Bahbouh NM. (2022). A survey of interoperability challenges and solutions for dealing with them in IoT environment. *IEEE Access*, 10, 36416-28.
- Ali ZH, & Ali HA. (2021). Towards sustainable smart IoT applications architectural elements and design: opportunities, challenges, and open directions. *The Journal of Supercomputing*, 77, 5668-725.
- Andronie M, Lăzăroiu G, Iatagan M, Uță C, Ștefănescu R, & Cocoșatu M. (2021). Artificial intelligence-based decision-making algorithms, internet of things sensing networks, and deep learning-assisted smart process management in cyber-physical production systems. *Electronics*, 10(20), 2497.
- Bansal R, Obaid AJ, Gupta A, Singh R, & Pramanik S, editors. (2021). Impact of big data on digital transformation in 5G era. *Journal of Physics: Conference Series*; 2021: IOP Publishing.
- Breslow M. (2005). The eICU solution: a technology-enabled care paradigm for ICU performance. Proctor P. R. DWC, Jerome H. G. ve Gray F. (Edt.), *Building a Better Delivery System: A New Engineering/Health Care Partnership* . içinde (ss. 209-14). Washington, D.C., United States: National Academies Press
- Brown AS. (2016). Manufacturing Gets Smart. *Mechanical Engineering*, 138(09), 34-9.
- Brzeziński J, & Ocicka B. (2015). Role of logistics providers in resilient supply chains. *Logistyka*, 3, 5605--8.
- Bumann J, Peter M. (2019). Action fields of digital transformation—a review and comparative analysis of digital transformation maturity models and frameworks. *Digitalisierung und andere Innovationsformen im Management Innovation und Unternehmertum*, 2, 13-40.
- Cham T-H, Cheah J-H, Memon MA, Fam K-S, & László J. (2022). Digitalization and its impact on contemporary marketing strategies and practices. *Journal of Marketing Analytics*, 10(2), 103-5.
- Coustasse A, Deslich S, Bailey D, Hairston A, & Paul D. (2014). A business case for tele-intensive care units. *The Permanente Journal*, 18(4), 76.
- Dhasarathy A, Gill I, Khan N, Sekar S, & Van Kuiken S. (2020). How to become ‘tech forward’: A technology-transformation approach that works. *J McKinsey Company*, 7.
- DHL (2019). *DHL Adds Latest Ai Advancements to The Resilience360 Platform*. <https://www.dhl.com/global-en/home/press/press-archive/2019/dhl-adds-latest-ai-advancements-to-the-resilience360-platform.html>, Erişim tarihi: 12.12.2023
- Egodawe M, Sedera D, & Bui V. A (2022). Systematic Review of Digital Transformation Literature (2013-2021) and the development of an overarching apriori model to guide future research. arXiv 2022, arXiv:221203867 2022. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2212.03867>.
- Farahani B, Firouzi F, & Chakrabarty K. (2020). Healthcare iot. *Intelligent Internet of Things: From Device to Fog Cloud*, 515-45.
- Gurzhi A, Islam AN, Haque AB, & Marella V. (2022). Blockchain enabled digital transformation: a systematic literature review. *IEEE Access*, 10, 79584-605.
- Hiddleston C, Buchman T, & Coiera E. (2019). Turning “Night into Day”: Challenges, Strategies, and Effectiveness of Re-engineering the Workflow to Enable Continuous Electronic Intensive Care Unit Collaboration Between Australia and US. Kai Zheng JW, Thomas G. Kannampallil ve Vimla L. Patel (Edt.), *Cognitive Informatics* . içinde (ss. 281-7). USA: Springer Nature.Springer Nature
- Higberg R, & Larsson G. (2016). Realisering av Industry 4.0 genom RFID: Implementering av RFID i intern logistik på Bosch Rexroth Mellansel: Independent thesis Advanced level; 2016.
- Holmström J. (2022). From AI to digital transformation: The AI readiness framework. *Business Horizons*, 65(3), 329-39.
- Hoonakker PL, & Carayon P. (2018). Work system barriers and strategies reported by Tele-intensive care unit nurses: a case study. *Critical care nursing clinics of North America*, 30(2), 259-71.
- IBM (2021). *Defining Digital Transformation*. <https://www.ibm.com/topics/digital-transformation>, Erişim tarihi: 11.12.2023
- Janković J. Primjena koncepta Interneta poštanskih stvari u dostavi pošiljaka. Zagreb: University of Zagreb; 2022.
- Karimi K, Atkinson GJWP, & FreeScale, ARM. (2013). What the Internet of Things (IoT) needs to become a reality. 1-16.
- Kim T-h, Ramos C, & Mohammed S. (2017). Smart city and IoT. *Future Generation Computer Systems*, 76, 159-62.
- Kotis K, & Katasonov A. (2012). An iot-ontology for the representation of interconnected, clustered and aligned smart entities. (Edt.), *Technical report* . Finland: VTT Technical Research Center

- Kraus S, Jones P, Kailer N, Weinmann A, Chaparro-Banegas N, & Roig-Tierno N. (2021). Digital transformation: An overview of the current state of the art of research. *Sage Open*, 11(3), 21582440211047576.
- Kumar G, Falk DM, Bonello RS, Kahn JM, Perencevich E, & Cram P. (2013). The costs of critical care telemedicine programs: a systematic review and analysis. *Chest*, 143(1), 19-29.
- Leong JR, Sirio CA, & Rotondi AJ. (2005). eICU program favorably affects clinical and economic outcomes. *BioMed Central Crit Care*, 9, E22.
- Li K, Cui Y, Li W, Lv T, Yuan X, & Li S, et al. (2022). When internet of things meets metaverse: Convergence of physical and cyber worlds. *IEEE Internet of Things Journal*, 10(5), 4148-73.
- Li S. (2021). How Does Digital Transformation Improve Customer Experience? R. PMvM (Edt.), *The Palgrave Handbook of FinTech Blockchain* ' içinde (ss. 473-502). Palgrave Macmillan, Cham
- Lynn T, Endo PT, Ribeiro AMN, Barbosa GB, & Rosati P. (2020). The internet of things: definitions, key concepts, and reference architectures. *The Cloud-To-Thing Continuum: Opportunities Challenges in Cloud, Fog Edge Computing*, 1-22.
- Macauley J, Buckalew L, & Chung G. (2015). Internet of things in logistics. DHL. *Trend Research Cisco Consulting Services A collaborative report by DHL Cisco on implications use cases for the logistics industry*,
- Madakam S, Lake V, Lake V, & Lake V. (2015). Internet of Things (IoT): A literature review. *Journal of Computer Communications*, 3(05), 164.
- Mohamed Hashim MA, & Tlemsani I, Matthews R. (2021). Higher education strategy in digital transformation. *Education Information Technologies*, 1-25.
- Nadkarni S, & Prügl R. (2021). Digital transformation: a review, synthesis and opportunities for future research. *Management Review Quarterly*, 71, 233-341.
- Pflaum AA, & Gölzer P. (2018). The IoT and digital transformation: toward the data-driven enterprise. *IEEE pervasive computing*, 17(1), 87-91.
- Philips (2017). *Philips eICU*. <https://www.usa.philips.com/healthcare/resources/landing/teleicu>. Erişim tarihi: 12.12.2023
- Rêgo BS, Jayantilal S, Ferreira JJ, & Carayannis EG. (2021). Digital transformation and strategic management: A systematic review of the literature. *Journal of the Knowledge Economy*, 1-28.
- Relations DPDGAM (2017). *DHL Supply Watch: Machine Learning to Mitigate Supplier Risks*. <https://www.businesswire.com/news/home/20170524005934/en/DHL-Supply-Watch-Machine-Learning-to-Mitigate-Supplier-Risks>. Erişim tarihi: 12.12.2023
- Ries M. (2009). Tele-ICU: a new paradigm in critical care. *International Anesthesiology Clinics*, 47(1), 153-70.
- Schwertner K. (2017). Digital transformation of business. *Trakia Journal of Sciences*, 15(1), 388-93.
- Shehade M, & Stylianou-Lambert T, editors. (2020). Revisiting authenticity in the age of the digital transformation of cultural tourism. *Cultural and Tourism Innovation in the Digital Era: Sixth International IACuDiT Conference; 2020; Athens: Springer*.
- Siebel TM (2019). *Digital transformation: survive and thrive in an era of mass extinction*. New York: RosettaBooks
- Tao F, Zuo Y, Da Xu L, & Zhang L. (2014). IoT-based intelligent perception and access of manufacturing resource toward cloud manufacturing. *IEEE transactions on industrial informatics*, 10(2), 1547-57.
- Tarkoma S, & Ailisto H. (2013). The internet of things program: the finnish perspective. *IEEE Communications Magazine*, 51(3), 10-1.
- Tarkoma S, & Katasonov A. (2011). Internet of things strategic research agenda. *Finnish Strategic Centre for Science, Technology Innovation*, 1.
- Westerman G, Bonnet D, & McAfee A (2014). *Leading digital: Turning technology into business transformation*. USA: Harvard Business Press
- Xu J, Gu B, & Tian G. (2022). Review of agricultural IoT technology. *Artificial Intelligence in Agriculture*, 6, 10-22.
- Young LB, Chan PS, & Cram P. (2011). Staff acceptance of tele-ICU coverage: a systematic review. *Chest*, 139(2), 279-88.

KAYNAKÇA

- Akçay, E. ve Tingör, Ö. (2021). Biyoteknoloji çağında insan ve etik: Crispr teknolojisinin birey, aile ve toplum açısından değerlendirilmesi. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, (4),31-54.
- Akkaya, A. ve Pazarloğlu, N. (2012). 21.Yüzyılın anahtar teknolojisi: Beyaz biyoteknoloji. *Kırıkkale Üniversitesi Bilimde Gelişmeler Dergisi*, 1(1), 22-33.
- Avcı, T. B. (2019). Biyoteknolojinin renkleri. *Biyoteknoloji ve Yaşam Bilimleri Gazetesi*. <https://www.biomedya.com/biyoteknolojinin-renkleri>. Erişim tarihi: 12.03.2024
- Bayramoğlu, Z., Ağızan, K. ve Tekin, M. (2018). Türkiye’de bioekonomi girişimciliğinin tarımdaki önemi. *KSÜ Tarım Doğa Dergisi*, (21), 227-236.
- Dikilitaş, M. T. (2020). Biyoteknoloji Nedir? Biyoteknoloji Tipleri ve Çalışmaları. *Teknoloji Nedir*. <https://teknoloji.org/biyoteknoloji-nedir-biyoteknoloji-tipleri-ve-calismalari/> Erişim tarihi: 26.02.2024.
- Dora, D. D. (2020). Biyoteknoloji. *Biyoteknolojik İlaçlar*. <https://biyoteknolojikilaclar.net/biyoteknoloji.php> Erişim Tarihi:12.03.2024.
- Ergül, V. ve Çakır, S. (2023). Nanoteknoloji’nin sektörel uygulamaları. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 43(1), 1-22.
- Fontes, M. (2007). Technological entrepreneurship and capability building in biotechnology. *Technology Analysis & Strategic Management*, 19(3), 351-367.
- Gartland, K. M. A. ve Gartland J. S. (2018). Opportunities in biotechnology. *Journal of Biotechnology*, 282, 38–45.
- Gül, Ü. D. (2014). Sağlık alanında biyoteknolojik uygulamalar: Kırmızı biyoteknoloji. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 1(1).
- Kafarski, P. (2012). Rainbow code of biotechnology. *Chemik*, 66(8), 811-816.
- Kanwugu, O., Ivantsova, M. ve Chidumaga, K. (2018). Gold biotechnology: Development and advancements. *AIP Conference Proceedings*, (1), 020034.
- Kılıç, S. (2006). Biyolojik silahlar ve biyoterörizm. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 63(1,2,3),1-20.
- Kiremitçi, İ. (2014). Küresel boyutta biyolojik terör tehdidi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 27-58.
- Koçdor, H. (2022). Geçmişten günümüze biyoteknoloji. Koçdor, H., Pabuççuoğlu, A., Zihnioğlu, F., ve Sağın, F., (edt). *Sağlık Biyoteknolojisi*, (ss.1-10). 1. Baskı. Türkiye Klinikleri: Ankara.
- Kolarova, T. (2014). The attitude of 17–18 years old students to socio-ethical issues of genetic engineering. *Biotechnology & Biotechnological Equipment*, 23(1), 58-62.
- Oğuz, C. S. (2020). Denizlerden İnsanlık İçin Yeni Çareler: Mavi Biyoteknoloji. <https://kalkinmaguncesi.izka.org.tr/index.php/2020/07/22/denizlerden-insanlik-icin-yeni-careler-mavi-biyoteknoloji/>, Erişim tarihi: 05.03.2024.
- Oğuz, S. C. (2020). Denizlerden İnsanlık İçin Yeni Çareler: Mavi Biyoteknoloji. *İzmir Kalkınma Ajansı*. <https://kalkinmaguncesi.izka.org.tr/index.php/2020/07/22/denizlerden-insanlik-icin-yeni-careler-mavi-biyoteknoloji/>. Erişim Tarihi:12.03.2024
- Özer, Y. (2019). Nanoteknoloji’nin askeri uygulamaları üzerine bir değerlendirme. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 33-52.
- Prabha, S. P., Nagappan, S., Rathna, R., Viveka, R., ve Nakkeeran, E. (2020). Blue biotechnology: A vision for future marine biorefineries technology. *Refining Biomass Residues for Sustainable Energy and Bioproducts Technology, Advances, Life Cycle Assessment, and Economics*. 463-480.
- Sanayi ve Teknoloji Politikaları (2022). *Akıllı Yaşam ve Sağlık Ürün ve Teknolojileri Yol Haritası*. www.sanayi.gov.tr, Erişim tarihi:26.02.2024.
- Sehyan, N. (2022). Türkiye’de biyoteknoloji girişimciliği önündeki engellerin SWARA yöntemi ile ağırlıklandırılması. *European Journal of Science and Technology*, (43), 136-141.
- Stalk, G., ve Hout, T.M. (1990). Competing against time: How time-based competition is reshaping global markets. Free Press, New York.
- Tunçgenç, M. (2014). *Dünyada ve Türkiye’de biyoteknoloji sanayisine bakış*. https://www.kmo.org.tr/resimler/ekler/ca7e7dc5e6daaf6_ek.pdf. Erişim Tarihi:12.03.2024.
- Türkiye Biyoteknoloji Stratejisi ve Eylem Planı, 2015- 2018 Raporu. <http://www.sp.gov.tr/tr/temel-belge/s/123/Turkiye+Biyoteknoloji+Stratejisi+ve+Eylem+Planı+2015-2018> Erişim tarihi: 11.03.2024.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2020). *Biyoteknoloji İstatistikleri, Biyoteknolojik Ar-Ge faaliyetleri ve biyoteknoloji ürünlerinin ticarileştirilmesi önündeki engellere göre girişim sayısı*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Biotechnology-Statistics-2019-33822>. Erişim tarihi: 12.03.2024.
- URL-1. Çölleşmeye karşı dev kumtaşı duvarlar. *Mimarlık Gündemi*. <https://mimdap.org/2009/05/collethmeye-karthy-acylan-savathta-dev-kumtathy-duvarlar/>. Tarihi:12.03.2024
- URL-2. Endüstriyel Üretimde Organizma Çağı: Biyoteknoloji Ne Anlama Geliyor? *SOCAR Türkiye Blog*. <https://www.socar.com.tr/blog/arge-ve-inovasyon/endustriyel-biyoteknoloji>. Erişim Tarihi: 11.03.2024.
- Usluca, S., Öztaş, D., Çarhan, A., ve Ateş, A. (2022). Biyoterörizm tehdidi. Ş. Türkoğlu (Edt), *Biyoloji Alanında Teorik ve Uygulamalı Akademik Çalışmalar*. İksad Yayınevi, Ankara.
- Üstün, Ç. ve Demirci, N. (2016). Biyoteknoloji, tıp ve etik. *Ege Tıp Dergisi*. 55(3), 158-162.
- Willis, P. (2020). Altın pirinç. *Bilim İletişim Platformu*. <https://gelecekbilimde.net/altin-pirinc/> Erişim Tarihi:12.03.2024.
- Yardımcı, A. (2012). Ekonomik forum. <https://haber.tobb.org.tr/ekonomikforum/2012/04/042-044.pdf>. Erişim tarihi: 12.03.2024.

KAYNAKÇA

- Akkaya, B. (2018). Teknogirişim firmalarındaki yöneticilerin liderlik tiplerinin firmaların örgütsel çevikliğine etkisi: Teknopark firmaları üzerine bir araştırma. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.*
- Ateş, M. (2003). Fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların kapsamı ve sınırlandırılması, 1. Baskı, Ankara: Yayıncılık.
- Bailetti, T. (2012). Technology entrepreneurship: Overview, definition, and distinctive aspects. *Technology Innovation Management Review*, 5-12.
- Beckman, C. M., Eisenhardt, K., Kotha, S., Meyer, A., & Rajagopalan, N. (2012). Technology entrepreneurship. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 6(2), 89-93.
- Erdal, M. (2001). Yeni ekonomide teknik kökenli girişimcinin rolü. *Öneri Dergisi*, 4 (15), 109-113.
- Helvacıoğlu, A. D., Eraslan, İ. H., & Bulu, M. (2004). Dijitalleşen dünyada fikrî mülkiyet haklarının ülkeler açısından küresel rekabet avantajı oluşturmadaki yeri. *Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi*, 485-493.
- Ismail, N. (2017). Promoting university's innovation through intellectual property rights: a Malaysian perspective. *20th International Scientific Conference "Economic and Social Development", Prague, 27-28 April 2017*, 174-183.
- Master Özcan & Tepekule, U. (2016). Girişimciliğin yeni yüzü: Teknogirişim ve kamusal destekler. *2 nd International Congress On Economics And Business, Bosnia and Herzegovina*, 751-763.
- Mohammadi, S., Momayez, A. & Rahbar, F. (2014). A conceptual model in techno-entrepreneurship services for people with disability in urban management of Tehran. *World of Sciences Journal*, 2(2), 38-47.
- Nirban, S., & Sharma, R. P. (2022). Growth of intellectual property rights and their impact on developing countries. *Indian Journal of Law and Legal Research*, 4 (4), 1-10.
- Parlakıldız, F. M. & Güvel, E. A. (2015). Fikri mülkiyet hakları ve bu hakları korumanın ekonomik önemi. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (4), 29-39.
- Patent Raporu (2024). Türkiye'nin Patent Raporu-2023. <https://www.patentraporu.com/turkiyenin-patent-raporu-2023>, Erişim Tarihi: 18.04.2024.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2024). Teknoloji Geliştirme Bölgeleri İstatistikleri-Nisan 2024. <https://www.sanayi.gov.tr/assets/pdf/istatistik/TGBIstatistikiBilgiler2024V4.pdf>, Erişim Tarihi: 20.05.2024.
- Suluk, C., Karasu, R. & Nal, T. (2023). *Fikri mülkiyet hukuku*. 7. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tatar, D. B. (2014). *Mülkiyet ve fikri mülkiyetin felsefi temelleri*. Ankara: Astana Yayınları.
- Tekin, D. (2018). Tekno-girişimlerde girişimci pazarlama, girişimcilik eğilimi ve işletme performansı ilişkisi. *Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Pazarlama Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.*
- Tekin, E. (2022). *Girişimcilik ve sosyal sermaye*. 2. Baskı, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Tekinalp, Ü. (1999). *Fikri mülkiyet hukuku*. İstanbul: Beta Basım.
- URL 1 (t.y.). <https://www.wipo.int/pct/en/>, Erişim Tarihi: 19.05.2024.
- WIPO (2023). https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2023/article_0002.html Erişim Tarihi: 19.04.2024
- WIPO (2024). https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2024/article_0002.html, Erişim Tarihi: 19.04.2024.

KAYNAKÇA

- BCG & Hello Tomorrow (2019). *The dawn of the deep tech ecosystem*. <https://media-publications.bcg.com/BCG-The-Dawn-of-the-Deep-Tech-Ecosystem-Mar-2019.pdf>, Erişim Tarihi: 23.03.2024.
- Cicada Innovations (2020). *Australia's deeptech opportunity: insights from the cicada innovations journey*. Alpha Beta: Australia.
- Duran, C., Üzenç, G., Keskik, B. & Yekeler, U. (2021). Derin teknolojiye derinlemesine bakış: Türkiye'de ve dünyada derin teknoloji girişimciliği. <https://www.istka.org.tr/media/132496/derin-teknolojiye-derinlemesine-bak%C4%B1%C5%9F-t%C3%BCrkiye-de-ve-d%C3%BCnyada-derin-teknoloji-giri%C5%9Fimciligi%C4%9Fi.pdf>, Erişim Tarihi: 05.04.2024.
- European Startups (2021). *The year of Deep Tech 2021*. <https://dealroom.co/uploaded/2021/04/EUST-Dealroom-Sifted-Deep-Tech-Jan-2021.pdf>, Erişim Tarihi: 10.04.2024.
- El Ghak, T., Gdairia, A. & Abassi, B. (2020). High-tech entrepreneurship and total factor productivity: The case of innovation-driven economies. *Journal of the Knowledge Economy*, 1-35.
- GlobelIndex (2024). Piyasa değerine göre dünyanın en değerli 10 şirketi 2024. <https://tr.al-ain.com/article/piyasa-de-erine-g-re-d-nyan-n-en-de-erli-10-irketi-2024>, Erişim Tarihi: 15.04.2024.
- Gourévitch, A., de Brabandere, L., Coulin, A.-D., Doutrepoint, T., Jean, A. & Wille, T. (2020). *The deep tech mission log book*. The Boston Consulting Group.
- Hello Tomorrow Türkiye (2022). *Deep tech nedir?*. <https://www.hello-tomorrow.org.tr/deep-tech-nedir/>, Erişim Tarihi: 03.04.2024.
- Jacobs, S., Franzeskides, C., Leitner, L., Autret, N. & Chiavarini, L. (2023). *The 2023 european deep tech report*. <https://dealroom.co/uploaded/2023/09/The-European-Deep-Tech-Report-2023.pdf>, Erişim Tarihi: 05.04.2024.
- Kılıç, A. S. & Duran, C. (2021). Derin teknoloji girişim kategorileri arasındaki benzerlik ve farklılıkların analizi: Türkiye örneği. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 10(2), 87-109.
- Portincaso, M., Gourévitch, A., Gross-Selbeck, S. & Reichert, T. (2020). *How deep tech can help shape the new reality*. The Boston Consulting Group.
- SGI (2019). Deeptech Investments: Realising the potential. <https://www.sginnovate.com/event/deep-tech-investments-realising-potential>, Erişim Tarihi: 05.04.2024.
- Startup Genome & GEN (2020). *The Global Startup Ecosystem Report 2020*. <https://startupgenome.com/reports/gser2020>, 20.04.2024.
- Timur, E. (2022). Derin teknoloji girişimciliği nedir?. <https://teknoloji.org/derin-teknoloji-girisimciligi-nedir/>, Erişim Tarihi: 03.04.2024.
- URL 1 (2020). *DeepTech Investing Report 2020*. <https://differentfunds.com/deeptech-investing/>, Erişim Tarihi: 23.03.2024.
- URL 2 (2024). Teknoloji geliştirme bölgeleri. <https://www.sanayi.gov.tr/istatistikler/istatistiki-bilgiler/mi0203011501>, Erişim Tarihi: 25.04.2024.
- URL 3 (t.y). <https://www.invest.gov.tr/tr/sectors/sayfalar/financial-investments-startups.aspx>, Erişim Tarihi: 25.04.2024.
- Ye, W. (2023). *Deep tech series vol. 1: Harnessing deep tech for global development*. <https://www.undp.org/policy-centre/singapore/blog/deep-tech-series-vol-1-harnessing-deep-tech-global-development>, Erişim Tarihi: 05.04.2024.

KAYNAKÇA

- Balı, A. (2019).” Sürdürülebilirlik, Sürdürülebilir Girişimcilik ve Türkiye’de Sürdürülebilir Girişimcilik”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt.11 Sayı.29, Eylül.
- Bailetti, T. (2012).” Technology Entrepreneurship: Overview, Definition, and Distinctive Aspects”, *Technology Innovation Management Review*, February, p.5-12.
- Bashir, M., Alfalih, A., & Pradhan, S. (2022). “Sustainable business model innovation: Scale development, validation and proof of performance”, *Journal of Innovation & Knowledge*, 7 (2022) 100243, p.1-11.
- Calik E. & Bardudeen F. (2016). *A measurement scale to evaluate sustainable innovation performance in manufacturing organizations*, 13th Global Conference on Sustainable Manufacturing - Decoupling Growth from Resource Use, Procedia CIRP 40 (2016) 449 – 454.
- Dantas, R. M., Ilyas, A., & Rita, J. X. (2022). *Circular entrepreneurship in emerging markets through the lens of sustainability*, *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, ISSN 2199-8531, MDPI, Basel, Vol. 8, Iss. 4, pp. 1-15, <https://doi.org/10.3390/joitmc8040211>.
- Güngör, N. (2023). Sürdürülebilirlik Raporlarında Döngüsel Ekonomi: Borsa İstanbul’da Bir Araştırma, *Denetim ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 2023, 3(1), s.36-47.
- Horne, J., Fichter, K. (2022). “Growing for sustainability: Enablers for the growth of impact startups – A conceptual framework, taxonomy, and systematic literature review”, *Journal of Cleaner Production* 349, 131163, p.1-16.
- Karadeniz, E. (2021). *Şirketlerin Sürdürülebilirlik Anlayışlarının Kurumsal İtibara Etkisi (Türk İspanyol Markalarının Karşılaştırmalı Bir analizi)*, İstanbul üniversitesi SBE Halkla İlişkiler ve Tanıtım ABD Y. Lisans Tezi. İstanbul.
- Koçan A., Gültekin, D. G. & Baştuğ, M. (2019). *Yeni Ekonomi ve İş Modelleri: Döngüsel Ekonomi ve Paylaşım Ekonomileri*, Uluslararası Ekonomi Araştırmaları ve Finansal Piyasalar Kongresi 7-8-9 November 2019 – Gaziantep.
- Kosmopoulos, P. (2024)., Chapter 10 - *The way forward for sustainable development*, Planning and Management of Solar Power from Space p. 173-189, <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-823390-0.00001-6>.
- Köse, Ş. G. (2016). Açık İnovasyon ve Örneklerle Açık İnovasyon Kullanımı, *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, fall, issue 14, s.13-24.
- Kelly A., Nunes, S., Morioka, S N., & Bolis I. (2022), “Challenges of business models for sustainability in startups”, *RAUSP Management Journal*, Vol. 57 No. 4, 2022 pp. 382-400 Emerald Publishing Limited 2531-0488 DOI 10.1108/RAUSP-10-2021-0216.
- Nakıboğlu, G., & Bulgurcu, B. (2017). “İşletmelerin Çevresel sürdürülebilirlik Göstergelerine Yönelik Farklı Bir Değerlendirme: Modifiye Edilmiş Dijital Mantık (MDL), *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (16. ÜK Özel Sayısı):709-728 ISSN 1307-9832.
- Opstal, W. V., & Borms, L. (2023). “Startups and circular economy strategies: Profile differences, barriers and enabler”s, *Journal of Cleaner Production*, 396, pstal). Contents lists available at ScienceDirect Journal of Cleaner Production journal homepage: www.elsevier.com/locate/jclepro <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.136510> , p.1-19.
- Roomi, M. A., Saiz-Alvarez, J. & Coduras, A. (2021). *Measuring Sustainable Entrepreneurship and Eco-Innovation: A Methodological Proposal for the Global Entrepreneurship Monitor (GEM)*, Sustainability 2021, 13, 4056. <https://doi.org/10.3390/su13074056>
- Türkmen Ay, M. & Kılıç, F. (2020). “Sürdürülebilir Kalkınma Anlayışına Yönelik Döngüsel Ekonomi Modeli”, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(4), s.2538-2556
- Veral Sapmaz, E. (2021). Döngüsel Ekonomi: Engeller, Stratejiler ve İş Modelleri, *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 8(1), 7-18 (2021).
https://sustainablefuture.com.tr/dongusel_ekonomi_nedir/ Erişim Tarihi: 10.03.2024
<https://www.tondo.tech/en/circular-economy/what-is-circular-economy> Erişim Tarihi: 10.03.2024
<https://www.ekoiq.com/dongusel-ekonomi-bir-sistem-inovasyonudur/> Erişim Tarihi: 11.03.2024.
<https://turkonfed.org/tr/detay/2300/toplumun-gelecegine-katki-saglayan-start-uplar-surdurulebilir-buyume-programi-ile-desteklendi> Erişim Tarihi: 16.03.2024
<https://www.granthornton.global/en/insights/articles/mandatory-sustainability-reporting-for-large-companies/> Erişim Tarihi: 16.03.2024
<https://www.sciencedirect.com/topics/engineering/economic-sustainability>, Erişim Tarihi:24.03.2024
<https://yesilbuyume.org/ab-kurumsal-surdurulebilirlik/> Erişim Tarihi: 24.03.2024

KAYNAKÇA

- URL 1 (2023). *Online Butik Örnek İş Planı/Kanvas İş Modeli*. <https://lonca.co/tr/blog/ornek-is-plani>, Erişim Tarihi: 25.04.2024.
- URL 2 (2019). *İş Fikri ve İş Modeli Kavramları*. <https://www.iienstitu.com/blog/is-fikri-ve-is-modeli-kavramlari>, Erişim Tarihi: 25.04.2024.
- URL 3 (2024). *Girişimciler İçin Bir Rehber: Business Model Canvas Nedir?*. <https://seldadogancan.com/girisimciler-icin-bir-rehber-business-model-canvas-nedir/>, Erişim Tarihi: 25.04.2024.
- URL 4 (2016). *3 Yeni Örnek Kanvas*. <https://medium.com/ciz-io-s%C3%BCr%C3%BCm-notlar%C4%B1/3-yeni-%C3%B6rnek-kanvas-ekledik-67e6fcad49eb>, Erişim Tarihi: 25.04.2024.
- Karaca, T. (2015). *İş Modelinden İş Planına Geçerken*. <https://www.slideshare.net/tufank/modelinden-planna-keerken>, Erişim Tarihi: 25.04.2024.
- Osterwalder, A. & Pigneur, Y. (2009). *Business Model Generation*. <https://www.speedytemplate.com/forms/business-model-template-3.pdf>, Erişim Tarihi: 25.04.2024.

KAYNAKÇA

- Altındağ, A. (2017). *Peak Games, Küresel Büyümesini Sürdürüyor*. <https://www.maxihaber.net/peak-games-kuresel-buyumesini-surduruyor/>, Erişim Tarihi: 06.03.2024.
- Aydın, O. (2018). *Türkiye'nin Başarı Hikayesi ile Örnek Olan Girişimlerinden Insider!*. <https://moblobi.com/internet/tum-roportajlar/insider-roportaj-2/>, Erişim tarihi: 28.04.2024.
- BBC (2020). *Peak Games: 1,8 milyar dolara ABD'li Zynga'ya satılan Türk oyun şirketi hakkında bilinenler*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52884384>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- BBC, (2024). *Getir İngiltere, Almanya, Hollanda ve ABD pazarlarından çekildiğini açıkladı*. <https://www.bbc.com/turkce/articles/cz5d1r715xno>, Erişim tarihi: 01.05.2024.
- Beydilli, A. (2022). *Trendyol'un Kurucusu Demet Mutlu'nun Başarı Hikayesi*. <https://girisimcikadinlar.com.tr/trendyolun-kurucusu-demet-mutlunun-basari-hikayesi/>, Erişim tarihi: 27.04.2024.
- BTM (2020). *Türkiye'nin İlk Unicorn'u Peak Games'in Tecrübelerle Bezenmiş Başarı Hikayesi*, <https://btm.istanbul/blog/turkiyenin-ilk-unicornu-peak-gamesin-tecrubelerle-bezenmis-basari-hikayesi>, Erişim Tarihi: 06.03.2024.
- BTM (2021a). *Getir Nasıl Unicorn Oldu?*. <https://btm.istanbul/blog/getir-nasil-unicorn-oldu>, Erişim tarihi: 04.04.2024.
- BTM (2021b). *Türkiye'nin En Hızlı Unicorn Olan Şirketi: Dream Games*. <https://btm.istanbul/blog/turkiyenin-en-hizli-unicorn-olan-sirketi-dream-games>, Erişim tarihi: 22.04.2024.
- Bulut, S. (t.y.). *Peak Games'in başarısı bize ne anlatıyor?*. <https://www.milliyet.com.tr/molatik/galeri/peak-gamesin-basarisi-bize-ne-anlatiyor/>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Canbaz, B. (2020). *İlklerin Uygulaması Getir'in Hikayesi*. <https://www.pazarlamasyon.com/ilklerin-uygulaması-getirin-hikayesi>, Erişim tarihi: 04.04.2024.
- Canbaz, B. (2020). *Türkiye'nin İlk Unicorn'u Olan Peak Games'in Başarı Dolu Hikâyesi*. <https://www.pazarlamasyon.com/turkiyenin-ilk-unicornu-olan-peak-gamesin-basari-dolu-hikayesi>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Cici, G. (2023). *E-Ticaret Devi Hepsiburada'nın Bir Apartman Dairesinde Başlayan Kuruluş Hikâyesi: Arkasında Kadın Gücü Var!* <https://www.webteknoloji.com/hepsiburada-kurulus-hikayesi-h137723.html>, Erişim tarihi: 27.04.2024.
- Crunchbase (2024). *Peak Games*. <https://www.crunchbase.com/organization/peak-game>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Çalışkan, N. (2019). *Bir gecede Türkiye'ye damgasını vuran Peak hakkında bilmeniz gereken 13 şey*. <https://www.haberturk.com/turkiye-ye-damgasini-vuran-peak-games-hakkinda-bilmeniz-gereken-13-sey-2377831-teknoloji>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Çil, İ., Pınar, D., Araslı, A., Kurt, S. ve Topcan, A. (2023). *E-Ticaret Operasyon Merkezinde 5S ile Yalın ve Sürdürülebilir Depo Oluşturma: Trendyol'da Bir Örnek Olay İncelemesi*. *International Journal of Behavior, Sustainability and Management*, 10(19), 1-20.
- Çotuk, T. (2018). *Türkiye'nin Yükselen Şirketi Insider; 11 Milyon Dolarlık Yatırım Aldı*. <https://pazarlamaturkiye.com/turkiyenin-yukselen-sirketi-insider-11-milyon-dolarlik-yatirim-aldi/>, Erişim tarihi: 28.04.2024.
- Dal, N. E. ve Şahin, Ö. (2018). *Elektronik ticarete güven oluşturan faktörlerin satınalma niyeti ile ilişkisi: Trendyol alışveriş sitesi müşterileri ile bir araştırma*. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 240-259.
- Demir, M. (2022). *Şimdi yeni Insider'lar çıkarmak istiyoruz*. <https://fastcompany.com.tr/calisma-hayati/simdi-yeni-insiderlar-cikarmak-istiyoruz/>, Erişim tarihi: 28.04.2024.
- Durna, S. ve Aksoy, A. (2023). *E-Ticaret Web Sitesi Kullanılabilirliğinin Tüketici Satın Alma Niyetine Etkisi: Hepsiburada.com Örneği*, *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(2), 408-431.
- Endeavor (2021). *Peak Games*. <https://endeavor.org.tr/girisimcilerimiz/peak-games/>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Erdoğan, R. T. (2023). *Ön Söz*. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (Edt.), *Teknogirişim Stratejisi* içinde (ss. 5-5).
- Eryılmaz, S. (2022). *Tüm televizyonlar hacklendi sanılmıştı! Peak Games'in olaylı reklam filmi için mahkeme kararı verdi*. <https://finans.mynet.com/haber/detay/ekonomi/tum-televizyonlar-hacklendi-sanilmisti-peak-games-in-olayli-reklam-filmi-icin-mahkeme-kararini-verdi/439107/>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Esquire (2020). *Dünden Bugüne Peak Games*. <https://www.esquire.com.tr/ilginc/info/2020/07/04/dunden-bugune-peak-games>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Garanti BBVA (2017). *2017 Yılı Türkiye'nin Kadın Girişimcisi Hande Çilingir*. <https://www.garantibbvakadingirisimci.com/basari-hikayeleri/hande-cilingir>, Erişim tarihi: 28.04.2024.
- Getir (2024). *Hakkımızda*. <https://getir.com/hakkimizda/>, Erişim tarihi: 04.04.2024

- Girişim Haber (2018). *Türkiye'nin Yazılım Alanındaki İlk Unicorn'u Insider Oldu!*, <https://www.girisimhaber.com/post/2022/03/01/Turkiyenin-Yazilim-Alanindaki-Ilk-Unicornu-Insider-Oldu.aspx>, Erişim tarihi: 28.04.2024.
- Habertürk (2024). *Getir Avrupa ve ABD'den çıktı*. <https://m.haberturk.com/getir-avrupa-ve-abd-den-cikti-3681735-teknoloji>, Erişim tarihi: 01.05.2024.
- Hepsiburada (2022). *2022 Sürdürülebilirlik Raporu*. https://kurumsal.hepsiburada.com/uploads/HB22_Surd_TR1705.pdf, Erişim tarihi: 27.04.2024.
- InBusiness (2021). *Getir, Avrupa'dan sonra ABD'ye demir attı*. <https://www.inbusiness.com.tr/sectorler/tarim-gida-perakende/2021/11/12/getir-avrupadan-sonra-abdye-demir-atti>, Erişim tarihi: 04.04.2024.
- İçöz, T. (2022). *Unicorn olan Insider'in kurucularından Hande Çilingir, Arda Kutsal'ın konuğu oldu*. <https://webrazzi.com/2022/03/08/unicorn-olan-insider-in-kurucularindan-hande-cilingir-arda-kutsal-in-konuğu/>, Erişim tarihi: 29.04.2024.
- İHA (2024). *Hepsiburada, drone ile teslimatı test ediyor*. <https://www.ih.com.tr/istanbul-haberleri/hepsiburada-drone-ile-teslimati-test-ediyor-77617874>, Erişim tarihi: 27.04.2024.
- İnan, B. (2020). *Peak Games nasıl satıldı? Zynga açıkladı*. <https://shiftdelete.net/peak-games-nasil-1-8-milyar-dolar-satildi-zynga-acikladi>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- İyibozkurt, E. B. (2021). *Getir'in Hikâyesi*. <https://biyibozkurt.medium.com/getirin-hikayesi-699b979227a6>, Erişim tarihi: 04.04.2024.
- Kazancı, E. (2021). *Türkiye girişimcilik ekosistemi ve bir başarı hikâyesi: GETİR*. <https://www.bloomberght.com/yorum/ersoy-erkazanci/2288583-turkiye-girisimcilik-ekosistemi-ve-bir-basari-hikyesi-getir>, Erişim tarihi: 04.04.2024.
- Kobitek (t.y.). *Türk şirketi Peak Games Dünyanın en büyük beşinci sosyal oyun şirketi haline geldi*. https://kobitek.com/turk-sirketi_peak_games_dunyanin_en_buyuk_besinci_sosyal_oyun_sirketi_haline_geldi, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Koca, A. A. (2012). *Ortaoğu'da büyüyen Peak Games Kammeln'a'yı satın aldı*. <https://webrazzi.com/2012/02/21/peak-games-kammeln/>, Erişim Tarihi: 06.03.2024.
- Menteş, N. (2023). *Insider: Ben bir şeyler başarabilirim*. <https://www.gzt.com/genç-motto/insider-ben-bir-seyler-basarabilirim-3757598>, Erişim tarihi: 28.04.2024.
- Milliyet (2021). *Papara Nedir, Nasıl Kullanılır? Papara Ne İşe Yarar, Hangi Bankaya Aittir?*. <https://www.milliyet.com.tr/egitim/papara-nedir-nasil-kullanilir-papara-ne-ise-yarar-hangi-bankaya-aittir-6512749>, Erişim tarihi: 29.04.2024.
- Mumay, C. (2020). *Her şey Moda'da bir apartmanda başladı...* <https://www.sozcu.com.tr/peak-gamesin-basarisi-nasil-ortaya-cikti-wp5849986>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Mynet (2019). *Peak Games nedir? Ne iş yapar?*. <https://www.mynet.com/peak-games-nedir-ne-is-yapar-190101141324>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Öztürk, S. B. (2022). *"Z Kuşağı Gibi Biz de Sınır Tanımıyoruz, Özgürüz ve Deneyime Önem Veriyoruz"*. <https://hbrturkiye.com/roportaj/z-kuşagi-gibi-biz-de-sinir-tanimiyoruz-ozguruz-ve-deneyime-onem-veriyoruz>, Erişim tarihi: 29.04.2024.
- Papara (2023). *Papara'ya hoş geldin Rebellion!*. <https://blog.papara.com/paparaya-hos-geldin-rebellion/>, Erişim tarihi: 29.04.2024.
- Papara (2024). *Banka değiliz, Papara'yız; sizin için buradayız*. <https://www.papara.com/about-us>, Erişim tarihi: 29.04.2024.
- Papuççuyan, A. (2018). *Reklamında Ryan Reynolds' u oynatan Peak Games'ten 400 milyon dolarlık pazarlama bütçesi*. <https://webrazzi.com/2018/07/24/reklaminda-ryan-reynoldsu-oynatan-peak-gamesten-400-milyon-dolarlik-pazarlama-butcesi/>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Peak (2024). *How We Work*. <https://peak.com/how-we-work>. Erişim tarihi: 07.03.2024.
- Sabah (2022). *Hepsiburada Smart by MIMEX açılıyor*. <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/hepsiburada-smart-by-mimex-aciliyor-6151131>, Erişim tarihi: 27.04.2024.
- Salur, N. (2019). *"Getir'in birincil sattığı şey ürün değil zamandır."*. <https://www.youtube.com/watch?v=n0fSvIC6gIU>, Erişim tarihi: 04.04.2024.
- Startupnedir (2020). *Peak Games 1.8 Milyar Dolar Yatırım ile Türkiye'nin İlk Unicorn'u Oldu!*. <https://www.startupnedir.com/peak-games-1-8-milyar-dolar-yatirim-ile-turkiyenin-ilk-unicornu-oldu/>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Taş, S. (2022). *Insider Nasıl Unicorn Oldu?*. <https://www.girisimhaberleri.com/insider-nasil-unicorn-oldu/>, Erişim tarihi: 28.04.2024.
- The Brand Planet (2021). *Getir'in aldığı yeni yatırım 1,1 milyar doları aşarak rekor kırdı*. <https://www.thebrandplanet.com/post/getir-in-aldigi-yeni-yatirim-1-1-milyar-dolar%C4%B1-asarak-rekor-kirdi>, Erişim tarihi: 04.04.2024.

- Trendyol (2024). *Biz kimiz*. <https://www.trendyol.com/whoweare>, Erişim tarihi: 27.04.2024.
- TRT Haber (2020). *Zynga, Türk oyun şirketi Peak Games 'i 1,8 milyar dolara satın alıyor*. <https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/zynga-turk-oyun-sirketi-peak-gamesi-18-milyar-dolara-satin-aliyor-488862.html>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Turcorn.gov.tr (2024). *Turcorn 100 Programı Nedir?* <https://turcorn.gov.tr/>, Erişim tarihi: 30.04.2024.
- Türk, Y. (2023). *Hepsiburada Premium'da sepet tutarından bağımsız tüm alışverişlerde kargo bedava*. <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/teknoloji/hepsiburada-premium-da-sepet-tutarindan-bagimsiz-tum-alisverislerde-kargo-bedava/679769>, Erişim tarihi: 27.04.2024
- Varank, M. (2020). *İlk Türk unicorn yani Turcorn hayırlı olsun. Türkiye'deki girişimcilik ekosistemi açısından çok önemli bir gelişme*. <https://twitter.com/varank/status/1267428375473381376>, Erişim tarihi: 06.03.2024.
- Yavuz, H. M. (2023). *Trendyol'un 3 Metrelik Bir Masada Kurulup Devasa Bir Şirkete Dönüşmesinin Örnek Alınacak Hikâyesi*. <https://www.webteknolo.com/trendyol-kurulma-hikayesi-h138323.html>, Erişim tarihi: 27.04.2024.
- Yavuz, P. (2021). *Papara nedir, sahibi ve ortakları kim? Papara kimin?*. <https://www.tgrthaber.com/aktuel/papara-nedir-sahibi-ve-ortaklari-kim-papara-kimin-2800971>, Erişim tarihi: 29.04.2021.

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE SANAT VE YARATICILIK

EDİTÖR: SEDA ATA

EĞİTİM
yayınevi

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE SANAT VE YARATICILIK

Editör: Seda Ata

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6658-99-8

1. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE SANAT VE YARATICILIK

Editör: Seda Ata

VI+112 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-99-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Aldous, C. R. (2007). Creativity, problem solving and innovative science: Insights from history, cognitive psychology and neuroscience. *International Education Journal*, 8(2), 176-186.
- Aktan, D. (2018). *Okul öncesi eğitimde yaratıcılık ve geliştirilmesi*. Ankara: Eğiten.
- Andreasen, N. C. (2015). *Yaratıcı beyin dehanın nörobilimi*. (Çev. K. Güney). Ankara: Akılçelen Kitapları.
- Argun, Y. (2012). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi*. Ankara: Anı.
- Artut, K. (2010). *Okul öncesinde resim eğitimi*. Ankara: Anı.
- Aşıkoğlu- Aydemir, D. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ile 60-72 aylık çocukların fen öğrenimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Averill, J. R., Chon, K. K. ve Hahn, D. W. (2001). Emotions and creativity, East and West. *Asian Journal of Social Psychology*, 4, 165-183.
- Bayındır, N. (2013). *Çocuklarda yaratıcılık ve geliştirilmesi*. Ankara: Eğiten.
- Bee, H. ve Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. (Çev. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs.
- Çetin, Z. ve Koyuncuoğlu, B. (2013). *İz bırakmak: Çocuk, sanat ve yaratıcılık*. Ankara: Vize.
- Edwards, L. C. (2006). *The creative arts: A process approach for teachers and children*. New Jersey: Pearson.
- Fenson, L., Dale, P. S., Reznick, J. S., Bates, E., Thal, D. J. , Pethick, S. J., Tomasello, M., Mervis, C. B. ve Stiles, J. (1994). Variability in early communicative development. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(4), 1-185.
- Fisher, R. (1995). *Teaching children to think*. United Kingdom: Nelson Thomes.
- Goleman, D. (2019). *Duygusal zekâ neden IQ'dan daha önemlidir?* (Çev. B. Seçkin Yüksel). İstanbul: Varlık.
- Johnson, A. P. (2014). Creativity and intuition. *Journal of Gifted Education and Creativity*, 2(2), 9-21.
- Koster, J. B. (2001). *Growing artists: Teaching art to young children*. United States of America: Delmar.
- Kuru- Turaşlı, N. (2014). Yaratıcılıkta temel kavramlar ve yaratıcılığın doğasını anlamak. E Çelebi-Öncü (Ed.). *Erken çocukluk döneminde yaratıcılık ve geliştirilmesi* içinde (s. 2-14). Ankara: Pegem Akademi.
- Okutan, N. Ş. (2012). *Karma ve izole yaş gruplarında verilen okul öncesi eğitiminin 4-6 yaş grubu çocuklarının gelişim özellikleri ve yaratıcılık performanslarına etkisinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Ömeroğlu, E., ve Turla, A. (2001). Okulöncesi dönemde yaratıcılık eğitimi ve desteklenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 151, 49-53.
- Özcan, D. (2014). Uygur halk destanlarında bir simge olarak renkler: karalık, aklık. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, 4, 89-97.
- Özdemir-Becerem, B. ve Ünsal, F. Ö. (2017). Yaratıcılıkta zihinsel süreçler. E. Çelebi Öncü (Ed.). *Yaratıcılığın keşfi* içinde (s. 33-49). Ankara: Hedef.
- Öztürk, B. ve Kısaç, İ. (2015). Bilgiyi işleme modeli. B. Yeşilyaprak (Ed.). *Eğitim psikolojisi: gelişim-öğrenme-öğretim* içinde (s. 303-335). Ankara: Pegem Akademi.
- Shibles, W. (1974). The metaphorical method. *Journal of Aesthetic Education*, 8(2), 25-36.
- Sadler-Smith, E. (2015) Wallas' four-stage model of the creative process: More than meets the eye? *Creativity Research Journal*, 27(4), 342-352.
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Yargı.
- Smith, E. E. ve Kosslyn, S. M. (2014). *Bilişsel psikoloji: Zihin ve beyin*. (Çev. Ed. Muzaffer Şahin). Ankara: Nobel.
- Türk Dil Kurumu (2020). Güncel Türkçe sözlük. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Üstel, İ. (1996). Yaratıcı düşünce üzerine çeşitlemeler. *Bilim ve Teknik Dergisi*, 348. TÜBİTAK, Ankara.
- Üstündağ, T. (2011). *Yaratıcılığa yolculuk*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Wadsworth, B. (2015). J. Piaget'in duyuşsal ve bilişsel gelişim kuramı. (Çev. Ed. Z. Selçuk). Ankara: Pegem Akademi.
- Woolfolk-Hoy, A. (2015). *Eğitim psikolojisi*. (Çev. D. Özen). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Yazar, A. (2007). *1914-2006 okul öncesi eğitim programlarında yaratıcılığın incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yıldız Bıçakçı, M. ve Aral, N.(2009). Dil gelişimi. N. Aral ve T. Duman (Ed.). *Eğitim psikolojisi* içinde (s. 115-130). İstanbul: Kriter Yayınevi
- Yıldız, F. Ü. ve Şener, T. (2016). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık eğitimi ve yaratıcı etkinliklerde kullanmak için materyal hazırlama*. Ankara: Nobel.

KAYNAKÇA

- Artut, K. (2013). *Sanat eğitimi: Kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Bouza-Koster, J. (2001). *Growing artists: Teaching arts to young children*. United States of America: Delmar.
- Fox, J. E. ve Schirrmacher, R. (2014). *Çocuklarda sanat ve yaratıcılığın gelişimi*. (Çev. Ed. N. Aral ve G. Duman). Ankara: Nobel.
- Gardner, H. (1991). *The unschooled mind*. New York: Basic Books.
- Goodenough, F. L. (1975). *Measurement of of intelligence by drawings*. New York: Arno Press.
- Kellogg, R. (1969). *Analyzing children's arts*. Palo Alto, CA. Mayfield Publishing.
- Lansing, K. M. (1966). The research of Jean Piaget and its implications for art education in the elementary school. *Studies in Art Education*, 7(2), 33-42.
- Lowenfeld, V. (1957). *Creative and mental growth*. Canada: Macmillan.
- Lowenfeld, V. ve Brittain, W. L. (1987). *Creative and mental growth*. New York: Macmillan.
- Piaget, J. (1967). *The child's conception of space*. New York: Routledge and Kegan Paul.

KAYNAKLAR

- Eckhoff, A. (2011). The importance of art viewing experiences in early childhood visual arts: The exploration of a master art teacher's strategies for meaningful early arts experiences. *Early Childhood Education Journal*, 39(2), 119-126.
- Dickenson, N. J. (2017). *Art education: how the visual arts are critical in student social-emotional development*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bethel University.
- Freeman, N. H. (2000). *Strategies of Representation in Young Children: Analysis of Spatial Skills and Drawing Processes*. Academic Press.
- Gussak, D. E., & Rosal, M. L. (2016). *The Wiley Handbook of Art Therapy*. Wiley-Blackwell.
- Jalongo, M. R. (1999). How we respond to the artistry of children: Ten barriers to overcome. *Early Childhood Education Journal*, 26(4), 205-208.
- Lowenfeld, V., & Brittain, W. L. (1987). *Creative and Mental Growth*. Macmillan.
- McLennan, D. M. P. (2010). Process or product? The argument for aesthetic exploration in the early years. *Early Childhood Education Journal*, 38, 81-85.
- MEB (2024). *T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı*. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/guncellenenokuloncesiegitimprogrami.pdf>
- Schirmacher, R. (2006). *Art and Creative Development for Young Children*. Cengage Learning. <https://anyflip.com/eobsk/mwov/basic>
- Rumble, H. F., Jindal-Snape, D. & Ross, J. (2024). Visual arts participation and young children's social emotional wellbeing: a scoping review. *Education 3-13*, 1(16). <https://doi.org/10.1080/03004279.2024.2304790>
- Ulutaş, İ. ve Ersoy, Ö. (2004). Okul öncesi dönemde sanat eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12(1). https://openaccess.mku.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12483/762/Oztas_Haydar_2004.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=3
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Kitabevi.

KAYNAKÇA

- Aktan, Z. D., (2015). *Okul öncesi eğitimde yaratıcılık ve geliştirilmesi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Albert, R. S., ve Runco, M. A. (1999). A history of research on creativity. R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of creativity* (s. 16–31). Cambridge: Cambridge University Press.
- Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the psychology of discovery and invention*. New York: Harper Collins.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim*. 39 (174), s. 33-38. doi: 10.15390/EB.2014.3412
- Kampylis, P., Berki, E., Saariluoma, P. (2009). In-service and prospective teachers' conceptions of creativity. *Thinking Skills and Creativity*. 4 (1), 15-29, doi: <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2008.10.001>.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (16. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karlıdağ, İ. (2018). Türkiye’de okul öncesi eğitimde yaratıcılık alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 4 (14), s. 456-462. doi:10.26449/sssj.365
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2013). Okul Öncesi Eğitim Programı. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=652> (E.T.: 17.06.2024).
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Okul Öncesi Eğitim Programı. <https://cdn.eba.gov.tr/icerik/GorusOne-ri/2024ProgramlarOnayli/2024programokuloncesiOnayliKod.pdf> (E.T.: 17.06.2024).
- Rouquette, M. L. (1992). *Yaratıcılık*. (I. Gürbüz, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları. (1989).
- San, İ. (1985). *Sanat ve eğitim yaratıcılık- sanat sorunları, kuramları ve eleştirisi- eğitimle ilişkiler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.
- San, İ. (2004). *Sanat ve eğitim*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sungur, N. (1992). *Yaratıcı düşünce*. İstanbul: Özgür Yayın- Dağıtım.
- Ünal, G. (2020). *Çocuklarda yaratıcılık*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Winnicott, D. W. (2010). *Oyun ve gerçeklik*. (T. Birkan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (1971).
- Yıldırım, A., ve Şimsek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. baskı). Seçkin Yayınları.

KAYNAKÇA

- Beghetto, R. A., & Kaufman, J. C. (2014). Classroom contexts for creativity. *High Ability Studies*, 25(1), 53-69.
- Davies, D., Jindal-Snape, D., Collier, C., Digby, R., Hay, P., & Howe, A. (2012). Creative learning environments in education: A systematic literature review. *Thinking Skills and Creativity*, 8, 80-91.
- Erbil Kaya, Ö., M. ve Kimzan, İ. (2016). Okul öncesi eğitimde planlama ve değerlendirme. Ö.M. Erbil Kaya (Ed.), *Kurum uygulamaları içinde*. (79-108 ss.) Eskişehir: Açık Öğretim Yayınları.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York, NY: Basic Books.
- Gültekin, M. (2005). Öğretim etkinliklerinin planlanması, *Öğretimde planlama ve değerlendirme içinde* (s.191-205) M. Gültekin (Ed) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Hertzog, N. (1995). Investigating the nature of open-ended activities. Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Illinois, Champaign-Urbana.
- Isenberg, J. P., & Jalongo, M. R. (1997). *Creative expression and play in early childhood*. Merrill.
- Kostelnik, M., J., Soderman, K., A., Whirren, A.,P. Ve Rupiper, M., L. (2019). *Gelişime uygun eğitim programı erken çocukluk eğitiminde en iyi uygulamalar*. (E. Ahmetoğlu ve İ. H. Acar Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- MEB (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. 20 Şubat 2020 tarihinde <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooprogram.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Robinson, K. (2003). *Yaratıcılık aklın sınırlarını aşmak*. (Çev. Nihal Koldaş). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Senemoğlu, N. (2015). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Yıldırım, A. (2014). Yaratıcılığa dayalı eğitim programı oluşturma. E. Çelebi Öncü- İ. Ulutaş (Ed.), *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 2 içinde* (116-129 ss.), Hedef CS Basın Yayın. Ankara.

İHRACAT ODAKLI LOJİSTİK AĞ TASARIMI

OTOMOTİV SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

DR. BİLAL ŞEKER

EĞİTİM
yayınevi

İHRACAT ODAKLI LOJİSTİK AĞ TASARIMI: OTOMOTİV SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Dr. Bilal Şeker

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-97-4

1. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

İHRACAT ODAKLI LOJİSTİK AĞ TASARIMI: OTOMOTİV SEKTÖRÜ ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Dr. Bilal Şeker

VI+128 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6658-97-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKLAR

- Abrahamsson, M., & Aransson, H. (2007). Measuring Logistics Structure. *International Journal of Logistics: Research and Applications*, 263-284.
- Açık, A., & Başer, S. (2017). Economies of Scale in Seaborne Coal Transportation: A Case Study of İsdemir Port. *Journal of Transportation and Logistics*, 12-20.
- Afshari, H., Sharafi, M., ElMekkawy, T., & Peng, Q. (2014). Optimizing Multi-objective Dynamic Facility Location Decisions within Green Distribution Network Design. *Procedia CIRP*, 675-679.
- Allen, B. (1997). The Logistics Revolution and Transportation. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 106-116.
- Arabacı, H., & Yücel, D. (2020). Lojistik Sektörünün Ekonomik Büyümeye Etkisi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 78-84.
- Barutçuoğlu, A., Demirtaş, D., Dilan, B., Düzgün, R., Köksalan, M., & Savaşaneril, S. (2009). Bir Otomotiv Firması İçin Araç Sevkiyatı ve Dağıtım Merkezi Yer Seçimi Problemi . *Endüstri Mühendisliği Dergisi*, 4-16.
- Başguğ, A. K., & Evlimoğlu, E. (2020). Otomotiv Sektörünün Türkiye Ekonomisini Makroekonomik Olarak Etkileme Mekanizmaları ve Sektöre Yönelik Bir Analiz. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 134-154.
- Bensassi, S., Ramos, L., Zarzoso, I., & Burguet, C. (2015, Mart Perşembe). Relationship between logistics infrastructure and trade: Evidence from Spanish regional exports,. *Volume 72 ISSN 0965-8564*, s. Pages 47-61.
- BERA. (2014, Şubat Pzartesi). Business & Economics Research Advisor Automobile History: <https://www.loc.gov/rr/business/BERA/issue2/history.html> adresinden alındı
- Bozkurt, C., & Mermertaş, F. (2019). Türkiye ve G8 Ülkelerinin Lojistik Performans Endeksine Göre Karşılaştırılması. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi* , 107-118.
- Bozma, G., Başar, S. İ., & Aydın, S. (2017). Lojistik Performansının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi . *The International New Issues in Social Sciences*, 401 - 414.
- Bozyiğit, S. (2016). Türkiye'deki Lojistikle İlgili Lisans Bölümlerinin Ders Programları Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Yasar University*, 133-149.
- Bris, M. (2010). Transshipment Model In The Function Of Cost Minimization In A Logistics System. *Interdisciplinary Management Research*, 48-59.

- Brownwestlogistics*. (2021, December 2). Benefits of Using Distribution Centers: <https://brownwestlogistics.com/blog/benefits-of-using-distribution-centers> adresinden alındı
- Carlino, G. A. (1978). *Economies of Scale in Manufacturing Location*. Boston: Martinus Nijhoff Social Science Division.
- Carlogos*. (2020, Şubat Pazartesi). The Largest Car Companies in the World (New): <https://www.carlogos.org/reviews/largest-car-companies.html> adresinden alındı
- Chen, G., Wu, X., Li, J., & Guo, H. (2020). Green Vehicle Routing and Scheduling Optimization of Ship Steel Distribution Center Based on Improved Intelligent Water Drop Algorithms. *Mathematical Problems in Engineering*, 13.
- Chou, S.-Y., & Chang, Y.-H. (2008). A decision support system for supplier selection based on a strategy-aligned fuzzy SMART approach. *Expert Systems with Applications*, 2241-2253.
- ÇORLUTSO. (2021, Şubat Salı). Çorlu Ticaret ve Sanayi Odası 2020 Otomotiv Sektör Raporu: https://www.corlutso.org.tr/uploads/docs/otomotiv_sektor_raporu2020.pdf adresinden alındı
- CSBB. (2021, Ocak Cumartesi). *Dünya Ekonomisinde Son Gelişmeler Bülteni 2020*. Cumhurbaşkanlığı Strateji Bütçe Başkanlığı: <https://www.sbb.gov.tr> adresinden alındı
- Davidson, H. W. (1979). Factor Endowment, Innovation and International Trade Theory. *International Review for Social Science*, 764-774.
- Demir, Ö. (2010, Mayıs 14). Bir Otomotiv Firmasının İhracat Dağıtım Merkezinde Milkrun Sisteminin Kurulması. Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi-Fen Bilimleri Enstitüsü, Türkiye.
- Demirdöğen, O., Erdal, H., & Kul, S. (2017). ağıtım Merkezi Yer Seçimi Problemine Stokastik Bir Model Önerisi: Tra Bölgesinde Bir Uygulama. *Ataturk University Journal of Economics & Administrative Sciences*, 1-11.
- Demirer, Ö. (2021, Mayıs Salı). *Hitit Üniversitesi Dosyalar Metaryaller Bölümü*. Üretim/İşlemler Yönetimi / Kuruluş Yeri Seçimi: http://web.hitit.edu.tr/dosyalar/materyaller/omurdemirer-hititedutr_27903_15122019_1P8A.pdf adresinden alındı
- DTÖ. (2021, Ocak 4). *Uluslar Arası Ticaret İstatistikleri*. Dünya Ticaret Örgütü: https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/stat_18dec20_e.htm adresinden alındı
- Ekonomi Bakanlığı*. (2016, Mart Pazartesi). Otomotiv Yan Sanayi Sektör Raporu: <https://www.orhangazitso.org.tr/webFiles/1488897381.pdf> adresinden alındı

- Emirkadı, Ö., & Balcı, H. (2018). Lojistik Sektörü ve Türkiye Dış Ticaretine Etkileri. *Journal of Institute of Economics Development and Social Research*, 123-132.
- Erdoğan, G. (2021, December 2). *VRP Spreadsheet Solver*. Bath University People: <https://people.bath.ac.uk/ge277/vrp-spreadsheet-solver/> adresinden alındı
- Erhan , I. (2009, Temmuz 1). Türkiye’de Lojistik Hizmetlerinin Gelişiminin İhracat Odaklı Büyümeye Etkileri. *Yüksek Lisans Tezi*. Aydın, Aydın, Türkiye: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Eurodecision*. (2022, Nisan 1). Logistics network design: <https://www.eurodecision.eu/offers/logistics-supply-chain-optimization> adresinden alındı
- Finans Ajans*. (2021, Ocak Pazar). Finans Ajans: <https://www.finansajans.com/dunyanin-en-cok-ihracat-yapan-ulkeleri-2020-h26891.html> adresinden alındı
- Glick, E. (2021, Eylül 1). Supply Chain Network Challenges And Benefits: <https://geodis.com/us/blog/logistics-solutions/supply-chain-network-challenges-and-benefits-impact-good-network-location> adresinden alındı
- Göçer, A., Peynirci, Ö., & Semiz, M. (2021). Logistics performance index-driven policy development: An application to Turkey. *Transport Policy, ScienceDirect*, <https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2021.03.007>.
- Görçün, Ö. F., & Görçün, O. (2018). Lojistik Maliyetler Çerçevesinde Karadeniz Limanlarının Multimodal Taşımacılığa Uygunluklarının Analizi. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 65-80.
- Güler, A. (2020). *UTİKAD Lojistik Sektör Raporu 2019*. İstanbul: Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği.
- Gülsun, B., & Eryaman, B. (2018). Lojistikte Taşıma Şekillerinin Belirlenmesi: Bir Kombine Taşımacılık Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 37-51.
- Helpman, E. (1981). International Trade in the Presence of Product Differentiation Economies of Scale and Monopolistic Competition. *Journat of international Economics*.
- Holzzapfel, A., Kuhn, H., & Sternbeck, M. G. (2018). Product allocation to different types of distribution center in retail logistics networks. *European Journal of Operational Research*, 948-966.
- Hompel, M., & Schmidt, T. (2014). *Warehouse Management Autumation an Organization of Wherehouse Systems*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

- İncekara, B. (2020). Türkiye’de Lojistik ve Ulaştırma Harcamaları ve İhracat İlişkisinin ekonometrik Analizi. *Journal of Economics Finance and Accounting*, 166 - 172.
- Ingsih, I. S., Arifin, M. Z., & Wicaksono, A. (2018). North Jamrud Terminal Warehouse Performance by The Effect of Halal Logistics Issue. *Civil and Environmental Science* , 41-51.
- Jrcded. (2021, February 2). Benefits of Warehouse Consolidation : <https://www.jrcded.com/benefits-of-warehouse-consolidation/> adresinden alındı
- Kalinowski, N. (2016). Warehouse Location Strategy: How Can Organizations Determine The Ideal Warehouse Locationa Strategy To Optimize Business Result. *Warehouse Location Strategy* (s. 1-51). Wisconsin- USA: University of Wisconsin.
- Kalkınma Bakanlığı. (2018, Mart Pazar). On Birinci Kalkınma Planı-Otomotiv Sanayi Çalışma Grubu Sektör Raporu: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/OtomotivSanayiiCalismaGrubuRaporu.pdf> adresinden alındı
- Kara, M., Tayfur, L., & Basık, H. (2009). Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute. *Küresel Ticarete Lojistik Üslerin Önemi ve Türkiye*, 69-84.
- Karakış, İ. (2014, March 2). *İTÜ Akademik Açık Arşiv* . Polen: <https://polen.itu.edu.tr/handle/11527/5947> adresinden alındı
- Karakuş, C. B., Topal, A., & Ulutaş, A. (2020). Location selection for logistics center with fuzzy SWARA and CoCoSo methods. *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, 4693 – 4709.
- Kargari, M., & Sepehri, M. M. (2012). Stores clustering using a data mining approach for distributing automotive spare-parts to reduce transportation costs. *Expert Systems with Applications*, 4740-4748.
- Kaya, A., Yıldır, C., Ağıralan, İ., & Çebi, F. (2016). Yedek Parça Dağıtım Planlamasına Yönelik Model Tasarımı ve Bir Uygulama. *Ege Academic Review*, 21-29.
- Keesing, D. B. (1968). Labor Skills on the Structure of Trade in Manufactures. *The Open Economy Essays on International Trade and Finance*, Peter B. Kenen ve Roger Lawrence (ed), 5-6.
- Kiesmüller, G., Kok, A., & Fransoo, J. (2005). Transportation mode selection with positive manufacturing lead time. *Logistics and Transportation Review*, 511-530.
- Koçak, D. R. (2020). Lojistiğin Tarihsel Gelişimi: Askeri Gereksinimden İşletme Lojistiğine ve Tedarik Zinciri Yönetimine Evrilme Süreci. *Journal of Yasar University*, 246-258.

- KPGM. (2019, Mart Çarşamba). Otomotiv Sektörel Bakış Raporu: <https://home.kpmg/tr/tr/home/gorusler/2019/04/sektorel-bakis-2019-otomotiv.html> adresinden alındı
- Kurgan, N. (2022, Ağustos 1). MAK 404-Üretim Yönetimi ve Organizasyon Makine Mühendisliği 6.Hafta Ders Notları. Samsun, Türkiye.
- Lang, N. T. (2006). The Latent Absolute Advantage Of The Comparative Advantage In Theories Of International Trade. *International Business & Economics Research Journal*, 27-30.
- Leirião, L., Debone, D., Pauliquevis, T., Évora do Rosário, N., & El Khouri Miraglia, S. (2020). Environmental and public health effects of vehicle emissions in a large metropolis: Case study of a truck driver strike in Sao Paulo, Brazil. *Atmospheric Pollution Research*, 24-31.
- Liang, L., & Chen, L. (2008). A fuzzy quantified SWOT procedure for environmental evaluation of an international distribution center. *Information Sciences*, 531-549.
- Linder, B. (1961). An Essay on Trade and Transformation. *Stockholm*.
- Lojiyol. (2020, Ocak Cumartesi). Lojistikte en önemli sorunlar: “Stratejik plan eksikliği ve fiyat odaklı rekabet”: <https://www.lojiyol.com/lojistikte-en-onemli-sorunlar-stratejik-plan-eksikligi-ve-fiyat-odakli-rekabet/> adresinden alındı
- Lopienski, K. (2020, August 14). *shipbob*. A Guide to Inbound and Outbound Logistics Processes: <https://www.shipbob.com/blog/inbound-and-outbound-logistic> adresinden alındı
- Mao, Z., Huang, D., Fang, K., Wang, C., & Lu, D. (2020). Milk-run routing problem with progress-lane in the collection of automobile parts. *Annals of Operations Research*, 657–684.
- Markusen, J. R., & Maskus, K. E. (2011). *International Trade: Theory and Evidence*. USA: Department of Economics University of Colorado, Boulder.
- Mei, H., Jingshuai, Y., Teng, M., Xiuli, L., & Ting, W. (2017). The Modeling of Milk-run Vehicle Routing Problem Based on Improved C-W Algorithm that Joined Time Window. *Transportation Research Procedia*, 716-728.
- Meller, R. (2015, March 5). *Supply Chain News*. Order Fulfillment as a Competitive Advantage: https://www.supplychain247.com/article/order-fulfillment_as_a_competitive_advantage adresinden alındı
- Mevzuat. (2021, Mart Salı). Mevzuat.Net Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP): <https://www.mevzuat.net/fayda/gtip-nedir-nasil-tespit-edilir.asp> adresinden alındı

- Migiro, G. (2018, Mayıs 22). *10 Of The World's Most Traded Goods*. worldatlas.com: <https://www.worldatlas.com/articles/10-of-the-world-s-most-traded-goods.html> adresinden alındı
- Mikic, M. (1998). *International Trade*. New York: St.Martin's Press.
- Mutlu, A., Kayıkçı, Y., & Çatay, B. (2018). Deniz-demir yolu uluslararası kombine yük taşımacılığı operasyonları için karar destek sistemi. 7. *Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi* (s. 1-8). Bursa: Sabancı Üniversitesi.
- Niu, Y., Yang, Z., Chen, P., & Xiao, J. (2018). A Hybrid Tabu Search Algorithm for a Real-World Open Vehicle Routing Problem Involving Fuel Consumption Constraints. <https://doi.org/10.1155/2018/5754908>, 12.
- OECD. (2021, Ocak Salı). Observatory of Economic Complexity: <https://oec.world/en/profile/country/tur> adresinden alındı
- Ofloğlu, N., Kalaycı, C., Artan, S., & Bal, H. (2018, Mart Salı). Lojistik Performansındaki Gelişmelerin Uluslararası Ticaret Üzerindeki Etkileri: AB ve MENA Ülkeleri Örneği. *GÜSBEED, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 2.
- OICA. (2021, Şubat Cumartesi). International Organization of Motor Vehicle Manufacturers Sales Statistics: <https://www.oica.net/category/sales-statistics/> adresinden alındı
- Onnela, N. (2015). Determining the Optimal Distribution Center Location. *Tampere University of Technology*, 1-89.
- OSD. (2020, ARALIK Pazartesi). Otomotiv Sanayi Otomotiv Sektörü Aylık Değerlendirme Raporu: http://www.osd.org.tr/sites/1/upload/files/12-2020_OSD_Aylik_Degerlendirme_Raporu-5527.pdf adresinden alındı
- OSD. (2020). *Otomotiv Sanayii Genel ve İstatistik Bülteni General and Statistical Information Bulletin Of Automotive Manufacturers*. İstanbul: OSD.
- Özceylan, A., & Tanyaş, M. (2021). Geleneksel Olmayan Yenilikçi Depo Yerleşim Tipleri ve Tasarımları Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Transportation and Logistics*, 197-216.
- Öztürkoğlu, Ö., & Hoşer, D. (2018). A new warehouse design problem and a proposed polynomial-time optimal order picking algorithm. *Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University*, 1569-1588.
- Pham, L. (2021, May 5). *What is Crossdocking: Advantages and Disadvantages*. Magenest: <https://magenest.com/en/cross-docking/> adresinden alındı
- Popkova, E. G., & Sukhodolov, Y. A. (2017). *Foreign Trade as a Factor of Economic Growth*. Switzerland: Springer International Publishing.

- Rizzi, S. (2009, Nisan 3). Encyclopedia of Database Systems: What-If Analysis: <https://link.springer.com/referenceworkentry> adresinden alındı
- Ruffin, R. (2002). David Ricardo's Discovery of Comparative Advantage. *History of Political Economy*, 727-748.
- Sanayi Bakanlığı. (2020, Mart Pazartesi). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi ve Verimlilik Genel Müdürlüğü 2020 Otomotiv Sektör Raporu: <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/sector-raporlari/mu2007011621> adresinden alındı
- Sayın, A. A., & Maden, M. (2020). Otomotiv Yedek Parça Firmasında Depo Tasarımı Faaliyetlerinin İşletme Verimliliğine Etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 91-109.
- Sharma, P., & Phanden, R. (2012). Analysis of site selection based on factors rating. *International Journal of Emerging trends in Engineering and Development*, 616-622.
- Sipahioğlu, A., & Altın, İ. (2019). A mathematical model for in-plant Milk-Run routing. *Pamukkale University Journal of Engineering Sciences*, 1050-1055.
- Sodersten, B., & Reed, G. (1994, s.83). *International Economics*. New York: St. Martin's Press, 3rd Ed.
- Soyaslan, M., Közkurt, C., & Fenercioğlu, A. (2015). Otomatik Depolama ve Boşaltma Sistemleri (ODBS): Depo Kurulumu ve Performans Çalışmaları Üzerine Literatür İncelemesi. *APJES III-III*, 08-26.
- Statista. (2020, Ağustos Salı). Global logistics market size by region 2018: <https://www.statista.com/statistics/1069868/total-global-logistics-market-size-region/> adresinden alındı
- Stevens, G. C. (1990). Successful Supply-Chain Management. *Management Decision*, Vol-28.
- Su, D., Cong, W., & Jiang, K. (2020). Research on Ecological Driving Strategy of Urban Road Vehicles under Vehicle-road Collaborative Environment. *Materials Science and Engineering*, 1-5.
- Sunol, H. (2021, March 2). *Consolidation Warehouse – Its Meaning, Benefits, and Drawbacks*. [articles.cyzerg.com: https://articles.cyzerg.com/consolidation-warehouse-meaning-benefits-and-drawbacks](https://articles.cyzerg.com/consolidation-warehouse-meaning-benefits-and-drawbacks) adresinden alındı
- Şaşmaz, M. Ü., & Karamıklı, A. (2018). Türkiye'de İhracatı Teşvik Uygulamaları ve İhracat Potansiyelinin Artırılmasına Yönelik Değerlendirmeler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2837-2867.

- Şeker, B. (2016). Taşımacılığın Yeni Trendi Intermodal Sisteminin Türkiye'deki Konumu ve Türk Otomotiv Sektöründe Uygulanışı. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 86-102.
- Tang, C., & Abosedra, S. (2019, Mart Cuma). Logistics performance, exports, and growth: Evidence from Asian economies. *Research in Transportation Economics*, 2-9.
- Tanyaş, M. (2014, July 13). *İstanbul Lojistik Sektör Analiz Raporu*. Utikat Bilgi Bankası: <https://www.utikad.org.tr/images/BilgiBankasi/lojistiksektoranalizi2015-6951.pdf> adresinden alındı
- Tanyaş, M. (2014). *İstanbul Lojistik Sektör Analiz Raporu*. İstanbul: Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği.
- Tanyaş, M. (2021, December 2). *Türkiye Lojistik Sektörü 2020 ve 2021*. Yeşil Lojistikçiler: <https://www.yesillojistikciler.com/lojistik/turkiye-lojistik-sektoru-2020-ve-2021/18490> adresinden alındı
- Tanyaş, M., & Baskak, M. (2012). Farklı Açılardan Depoların Sınıflandırılması. *Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi*, 1-9.
- Tanyaş, M., & İris, Ç. (2011). Analysis of Turkish Logistics Sector and Solutions Selection to Emerging Problems Regarding Criteria Listed in Logistics Performance Index (LPI). *International Journal of Business and Management Studies*, 93-102.
- Tanyaş, M; Akoğlu, N. (2021). *Lojistiğe Giriş Lojistikte Temel Kavramlar ve Lojistiğin Tarihsel Gelişimi* (s. 1-30). içinde İstanbul: Lojistik Derneği.
- Terazi, E. (2011). Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Avrupa Birliği Anabilim Dalı Doktora Tezi*, 1-248.
- The World Bank*. (2021, Nisan Perşembe). LPI: <https://lpi.worldbank.org/about> adresinden alındı
- Ticaret Bakanlığı*. (2020, Ocak Cumartesi). Dış Ticaret Verileri: <https://ticaret.gov.tr/istatistikler/bakanlik-istatistikleri/gumruk-istatistikleri/dis-ticaret-verileri> adresinden alındı
- Ticaret Bakanlığı*. (2020, Mart Çarşamba). Otomotiv Sektör Raporu: https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Oto_Ana-Yan_Sanayi.pdf adresinden alındı
- Ticaret Bakanlığı*. (2021, Şubat Salı). İllere Göre İhracat Raporu: <https://ticaret.gov.tr/istatistikler/dis-ticaret-istatistikleri/dis-ticaret-istatistikleri-tuik-gts-2020-2021-ocak-ayi/illere-gore-dis-ticaret> adresinden alındı
- TİM*. (2019, Mayıs 2). Dünya Mal İhracatı İlk Çeyrekte Geriledi: <https://www.tim.org.tr/tr/kose-yazarlari-can-fuat-gurlesel-dunya-mal-ihracati-ilk-ceyrekte-geriledi> adresinden alındı

- TİM. (2020). *Türkiye İhracatçılar Meclisi 2020 İhracat Raporu*. https://www.tim.org.tr/files/downloads/Strateji_Raporlari/%C4%B0hracat%202020%20Raporu.pdf: Türkiye İhracatçılar Meclisi.
- TİM. (2021, Şubat Çarşamba). Türkiye İhracatçılar Meclisi İllere Göre İhracat Rakamları : <https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari> adresinden alındı
- Trademap. (2020, Temmuz 2). *International Trade Centre*. Trade statistics for international business development: <https://www.trademap.org/Index.aspx> adresinden alındı
- Tunç, H., & Kaya, M. (2016, Cilt: 7, Sayı: 14 Perşembe). Türkiye’de Lojistik Sektör Raporunun Gelişmesinde Dış Ticaretin Rolü Üzerine Bir Nedensellik Analizi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, s. 58-65.
- Tuzkaya, U., & Şahin, S. (2019). Spare Part Supply Chain Design in Automotive Industry. 8. *Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi* (s. 177-189). Niğde: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- UKEssays. (2018, Kasım 1). Logistics network design: <https://www.ukessays.com/essays/design/logistics-network-design.php> adresinden alındı
- ULAKBİM. (2022, March 1). Cahit Arf Bilgi Merkezi: <https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/bibliyometrik-analiz-sikca-sorulan-sorular/> adresinden alındı
- UTİKAD. (2017, Haziran Cumartesi). Lojistik Sektörünün Temel Sorunu: Nitelikli ve Eğitimli Personel: <https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/15111/lojistik-sektorunun-temel-sorunu:-nitelikli-ve-egitimli-personel> adresinden alındı
- UTİKAD. (2018, Ağustos 1). LOJİSTİK PERFORMANS ENDEKSİ 2018 VE TÜRKİYE: <https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/23460/lojistik-performans-endeksi-2018-ve-turkiye> adresinden alındı
- UTİKAD. (2018, March 26). İhracatta Kilogram Değeri: <https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/21010/ihracatta-kilogram-degeri-1-28-dolar> adresinden alındı
- UTİKAD. (2020, Ocak Çarşamba). Lojistik Sektör Raporu: <https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/26735/utikad-lojistik-sektoru-raporu-2019-da-dikkat-ceken-analizler-yer-aldi> adresinden alındı
- UTİKAD. (2021, July 13). *Gmrük TV*. Gümrük Haberler: <https://www.gumruktv.com.tr/5-yilda-lojistik-sektorunun-buyuklugu-15-trilyon-dolari-asacak> adresinden alındı
- Vernon, R. (1966). International Investment and International Trade in the Product Cycle. *Quarterly Journal of Economics*, 190-207.

- WTEx. (2021, Şubat Cumartesi). World's Top Exports, Car Exports by Country: <http://www.worldstopexports.com/car-exports-country/#:~:text=The%20%24758.4%20billion%20in%20total,exported%20car%20purchased%20in%202018.> adresinden alındı
- Yang, M., & Zhenping, L. (2016). Study on Location of Wuhan Steel Logistics Distribution Center. *Open Journal of Applied Sciences*, 6.
- Yavan, N. (2022, Eylül 2). *Sanayi Coğrafyası*. Sanayinin Yer Seçimini Belirleyen Faktörler: <https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php> adresinden alındı
- Yun, W. (2003). Logistics distribution center allocation model and elicitation algorithm. *Journal of Traffic and Transportation Engineering*.
- Zhou, L., Zhang, G., & Liu, W. (2017). A new method for the selection of distribution centre locations. *IMA Journal of Management Mathematics*, 421–436.

Sağlık Yönetimine Giriş

Kitap Editörleri

Sharon B. Buchbinder, Hemşire, PhD

Profesör ve Program Koordinatörü
Sağlık Yönetiminde Yüksek Lisans
Lisansüstü ve Mesleki Çalışmalar Okulu
Stevenson Üniversitesi
Owings Mills, MD

Nancy H. Shanks, PhD

Profesör
Sağlık Meslekleri Daire Başkanlığı
Sağlık Yönetimi Programı
Denver Metropolitan Eyalet Koleji
Denver, CO

İkinci Baskıdan Çeviri

Çevirmenler

Demet Akarçay Ulutaş, Dr.,

Doçent
KTO Karatay Üniversitesi,
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi,
Sosyal Hizmet Bölümü, Konya

Recep Yücel, Dr.,

Profesör
Kırıkkale Üniversitesi,
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
İşletme Bölümü, Kırıkkale

Şebnem Yücel, Dr.,

Profesör
Selçuk Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Sağlık Yönetimi Bölümü, Konya

SAĞLIK YÖNETİMİNE GİRİŞ

Kitap Editörleri: Sharon B. Buchbinder, Nancy H. Shanks

Çevirmenler: Doç. Dr. Demet Akarçay Ulutaş, Prof. Dr. Recep Yücel, Prof. Dr. Şebnem Yücel

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6658-74-5

1. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt: Rebro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

SAĞLIK YÖNETİMİNE GİRİŞ

Kitap Editörleri: Sharon B. Buchbinder, Nancy H. Shanks

Çevirmenler: Doç. Dr. Demet Akarçay Ulutaş, Prof. Dr. Recep Yücel, Prof. Dr. Şebnem Yücel

XIV+432 s., 205x250 mm

Kaynakça var, izin var.

ISBN: 978-625-6658-74-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKLAR

- Agency for Healthcare Research and Quality (AHRQ). (n.d.). Never events. Retrieved from [http:// www.psnet.ahrq.gov/primer.aspx?primerID=3](http://www.psnet.ahrq.gov/primer.aspx?primerID=3)
- Becker, B. E., Huselid, M. A., & Ulrich, D. (2001). *The HR scorecard: Linking people, strategy, and performance*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Boblitz, M., & Thompson, J. M. (2005, October). Assessing the feasibility of developing centers of excellence: Six initial steps. *Healthcare Financial Management*, 59, 72–84.
- Broschio, M., & Scherer, J. (2003). Building job security: Strategies for becoming a highly valued contributor. *Journal of Healthcare Management*, 48, 147–151.
- Buchbinder, S. B., & Thompson, J. M. (2010). *Career opportunities in health care management: Perspectives from the field*. Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Bureau of Labor Statistics. (2010). *Occupational outlook handbook 2010–11 edition*. Retrieved from www.bls.gov/oco/ocos014.htm
- Burt, T. (2005). Leadership development as a corporate strategy: Using talent reviews to improve senior management. *Healthcare Executive*, 20, 14–18.
- Curtright, J. W., Stolp-Smith, S. C., & Edell, E. S. (2000). Strategic management: Development of a performance measurement system at the Mayo Clinic. *Journal of Healthcare Management*, 45, 58–68.
- Duffy, J. R., & Lemieux, K. G. (1995, Fall). A cardiac service line approach to patient-centered care. *Nursing Administration Quarterly*, 20, 12–23.
- Finley, F. R., Ivanitskaya, L. V., & Kennedy, M. H. (2007). Mentoring junior healthcare administrators: A description of mentoring practices in 127 U.S. hospitals. *Journal of Healthcare Management*, 52, 260–270.
- Ginter, P. M., Swayne, L. E., & Duncan, W. J. (2002). *Strategic management of healthcare organizations* (4th ed.). Malden, MA: Blackwell.
- Griffith, J. R. (2000). Championship management for healthcare organizations. *Journal of Healthcare Management*, 45, 17–31.
- Griffith, J. R. (2009). Finding the frontier of hospital management. *Journal of Healthcare Management*, 54(1), 57–73.
- Huselid, M. A., Beatty, R. W., & Becker, B. E. (2005, December). “A players” or “A” positions? The strategic logic of workforce management. *Harvard Business Review*, 83, 100–117.
- Katz, R. L. (1974). Skills of an effective administrator. *Harvard Business Review*, 52, 90–102.
- Kubica, A. J. (2008). Transitioning middle managers. *Healthcare Executive*, 23, 58–60.
- Lombardi, D. M., & Schermerhorn, J. R. (2007). *Healthcare management*. Hoboken, NJ: John Wiley.
- Longest, B. B., Rakich, J. S., & Darr, K. (2000). *Managing health services organizations and systems*. Baltimore, MD: Health Professions Press.
- McAlearney, A. S. (2010). Executive leadership development in U.S. health systems. *Journal of Healthcare Management*, 55(3), 206–224.
- Pieper, S. K. (2005). Reading the right signals: How to strategically manage with scorecards. *Healthcare Executive*, 20, 9–14.
- Rollins, G. (2003). Succession planning: Laying the foundation for smooth transitions and effective leaders. *Healthcare Executive*, 18, 14–18.
- Ross, A., Wenzel, F. J., & Mitlyng, J. W. (2002). *Leadership for the future: Core competencies in health care*. Chicago, IL: Health Administration Press/AUPHA Press.
- Studer, Q. (2003). *Hardwiring excellence*. Gulf Breeze, FL: Fire Starter.
- Thompson, J. M. (2007). Health services administration. In S. Chisolm (Ed.), *The health professions: Trends and opportunities in U.S. health care* (pp. 357–372). Sudbury, MA: Jones & Bartlett.

KAYNAKLAR

- American College of Healthcare Executives. (2009). Annual report and reference guide.
- Atchison, T. A. (2003). Followership: A practical guide to aligning leaders and followers. Chicago, IL: Health Administration Press.
- Baldrige National Quality Program. (2009). 2009–2010 Health care criteria for performance excellence. Retrieved from http://www.baldrige.nist.gov/PDF_files/2009_2010_HealthCare_Criteria.pdf
- Brown, J. A., & Gardner, W. L. (2007). Effective modeling of authentic leadership. *Academic Exchange Quarterly*, 11(2), 56–60.
- Chait, R., Ryan, W., & Taylor, B. (2005). Governance as leadership. Hoboken, NJ: Wiley.
- Dolan, T. C. (2009). Cultural competency and diversity. *Healthcare Executive*, 24(6), 6.
- Dye, C. F. (2010). Leadership in healthcare: Essential values and skills (2nd ed.). Chicago, IL: Health Administration Press.
- Dye, C. F., & Garman, A. N. (2006). Exceptional leadership: 16 critical competencies for healthcare executives. Chicago, IL: Health Administration Press.
- Freshman, B., & Rubino, L. (2002). Emotional intelligence: A core competency for health care administrators. *The Health Care Manager*, 20, 1–9.
- Garman, A., & Dye, C. (2009). The healthcare c-suite: Leadership development at the top. Chicago, IL: Health Administration Press.
- Gautam, K. (2005). Transforming hospital board meetings: Guidelines for comprehensive change. *Hospital Topics: Research and Perspectives on Healthcare*, 83(3), 25–31.
- George, B., & Sims, P. (2007). True north: Discover your authentic leadership. San Francisco, CA: JosseyBass.
- Goffee, R., & Jones, G. (2000, September). Why should anyone be led by you? *Harvard Business Review*, 62–70.
- Goleman, D. (1998, December). What makes a leader? *Harvard Business Review*, 93–102.
- Heifetz, R., Grashow, A., & Linsky, M. (2009, July–August). Leadership in a (permanent) crisis. *Harvard Business Review*. Retrieved from <http://hbr.org/2009/07/leadership-in-a-permanent-crisis/ar/1>
- Hilberman, D. (Ed.). (2005, June). Final report: Pedagogy enhancement project on leadership skills for healthcare management. The 2004 ACHE-AUPHA Pedagogy Enhancement Work Group. Association of University Programs in Health Administration.
- Hutton, D., & Moulton, S. (2004). Behavioral competencies for health care leaders. *Best of H&HN OnLine*. American Hospital Association, 15–18.
- The Joint Commission. (2010). Hospital accreditation standards. Oakbrook Terrace, IL: Author.
- Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (1995). The leadership challenge: How to keep getting extraordinary things done in organizations. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Ledlow, G. R., & Coppola, M. N. (2011). Leadership for health professionals. Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Lee, T. H. (2010, April). Turning doctors into leaders. *Harvard Business Review*, 88(4), 50–58.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50, 370–396.
- McConnell, C. (2003). Accepting leadership responsibility: Preparing yourself to lead honestly, humanely, and effectively. *The Health Care Manager*, 22(4), 361–374.
- Northouse, P. (2009). Introduction to leadership concepts and practice. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Northouse, P. (2010). Leadership: Theory and practice (5th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Parks, S. (2005). Leadership can be taught: A bold approach for a complex world. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Rath, T., & Conchie, B. (2008). Strengths-based leadership: Great leaders, teams, and why people follow. New York, NY: Gallup Press.

- Shewchuk, R., O'Connor, S., & Fine, D. (2005). Building an understanding of the competencies needed for health administration practice. *Journal of Healthcare Management*, 50(1), 32–47.
- Sibbet, D. (1997, September/October). 75 years of management ideas and practice 1922–1997. *Harvard Business Review Supplement*.
- Strack, G., & Fottler, M. (2002). Spirituality and effective leadership in healthcare: Is there a connection? *Frontiers of Health Services Management*, 18(4), 3–18.
- Studer, Q. (2008). *Results that last: Hardwiring behaviors that will take your company to the top*. Hoboken, NJ: Wiley.
- Studer, Q. (2009). *Straight A leadership: Alignment, action, accountability*. Gulf Breeze, FL: Fire Starter Publishing.
- Sukin, D. (2009). Leadership in challenging times: It starts with passion. *Frontiers of Health Services Management*, 26(2), 3–8.
- Swearingen, S., & Liberman, A. (2004). Nursing leadership: Serving those who serve others. *The Health Care Manager*, 23(2), 100–109.
- Walumbwa, F., Avolio, B., Gardner, W., Wernsing, T., & Peterson, S. (2008). Authentic leadership: Development and validation of a theory-based measure. *Journal of Management*, 34(1), 89–126.
- Warden, G. (1999). Leadership diversity. *Journal of Healthcare Management*, 44(6), 421–422.
- Wolf, E. (2004). Spiritual leadership: A new model. *Healthcare Executive*, 19(2), 22–25.

Araştırmak için internet siteleri

National Center for Healthcare Leadership:	www.nchl.org
Health Leadership Council:	www.hlc.org
National Public Health Leadership Institute:	www.phli.org
World Health Organization Leadership Service:	www.who.int/health_leadership
Health Leaders Media:	www.healthleaders.com
Institute for Diversity of Health Management:	www.diversityconnection.org
Healthcare Leadership Alliance Competency Directory:	www.healthcareleadershipalliance.org/
Coach John Wooden's Pyramid of Success:	www.coachwooden.com

KAYNAKLAR

- Adams, J. S. (1963, November). Towards an understanding of inequity. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67(5), 422–436.
- Alderfer, C. P. (1972). *Existence, relatedness and growth: Human needs in organizational settings*. New York, NY: Free Press.
- American Hospital Association (AHA). (2010, January). *Workforce 2015: Strategy trumps shortage*. Retrieved from <http://www.healthcareworkforce.org>
- Atchison, T. A. (2003). Exposing the myths of employee satisfaction. *Healthcare Executive*, 17(3), 20.
- Buckingham, M. (2005). What great managers do. *Harvard Business Review*, 3(3), 70–79.
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2009, December). *Employment projections: 2008–2018*. Retrieved from <http://www.bls.gov/news.release/ecopro.toc.htm>
- Deci, E., & Ryan, R. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York, NY: Plenum Press.
- Gallup, Inc. (2010). *Employee engagement*. Retrieved from <http://www.gallup.com>
- Hallowell, E. M. (2005). Overloaded circuits: Why smart people underperform. *Harvard Business Review*, 83(1), 54–62.
- Hammill, G. (2005). Mixing and managing four generations of employees. *FDU Magazine Online*. Retrieved from <http://www.fdu.edu/newspubs/magazine/05ws/generations.htm>
- Health Resources and Services Administration (HRSA). (n.d.). *Health workforce studies*. Retrieved from <http://bhpr.hrsa.gov/healthworkforce/default.htm>
- Herzberg, F. (2003). One more time: How do you motivate employees? *Harvard Business Review*, 81(1), 86–96.
- Levoy, B. (2007). *222 secrets of hiring, managing, and retaining great employees in healthcare practices*. Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Locke, E. A., & Latham, G. P. (1990). *A theory of goal setting and task performance*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Manion, J. (2005). *From management to leadership*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Manion, J. (2009). *The engaged workforce: proven strategies to build a positive health care workplace*. Chicago, IL: Health Forum, Inc.
- Manville, B., & Ober, J. (2003). Beyond empowerment: Building a company of citizens. *Harvard Business Review*, 81(1), 48–53.
- Maslow, A. H. (1954). *Motivation and personality*. New York, NY: Harper & Row.
- McClelland, D. C. (1985). *Human motivation*. Glenview, IL: Scott, Foresman.
- Morse, G. (2003). Why we misread motives. *Harvard Business Review*, 81(1), 18.
- Nicholson, N. (2003). How to motivate your problem people. *Harvard Business Review*, 81(1), 57–65.
- Ouchi, W. G. (1981). *Theory Z*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Santamour, B. (2009). Inspired staff can see you through hard times. *Hospitals & Health Networks*, 83(3), 10.
- Scott, C., & Jaffe, D. (1991). *Empowerment: A practical guide for success*. Los Altos, CA: Crisp.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. New York, NY: Macmillan.
- Sperry, L. (2003). *Becoming an effective health care manager*. Baltimore, MD: Health Professions Press.
- Studer, Q. (2003). *Hardwiring excellence*. Gulf Stream, FL: Fire Starter Publishing.
- Vroom, V. H. (1964). *Work and motivation*. New York, NY: Wiley.

KAYNAKLAR

- Bandura, A. (1977). Selfefficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191–215.
- Bazerman, M. (1998). *Judgment in managerial decision-making* (4th ed.). New York, NY: Wiley.
- Croskerry, P. (2002). Achieving quality in clinical decision making: Cognitive strategies and detection of bias. *Academic Emergency Medicine*, 9, 1184–1204.
- Croskerry, P. (2003). The importance of cognitive errors in diagnosis and strategies to minimize them. *Academic Medicine*, 78, 775–780.
- Daft, R. L. (1992). *Organization theory and design*. St. Paul, MN: West.
- Das T. K., & Teng, B. S. (1999). Cognitive biases and strategic decision processes: An integrative perspective. *Journal of Management Studies*, 36(6), 757–778.
- EasterbySmith, M., Crossan, M., & Nicolini, D. (2000). Organizational learning: Debates past, present and future. *Journal of Management Studies*, 37(6), 783–795.
- Elsbach, K. D., Barr, P. S., & Hargadon, A. B. (2005). Identifying situated cognition in organizations. *Organization science*, 16(4), 422–433.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (1984). *Social cognition*. New York, NY: Random House.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. London, UK: Harper and Row.
- Groopman, J. (2007). *How doctors think*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Hall, J. A., Epstein, A. M., DeCiantis, M. L., & McNeil, B. J. (1993). Physicians' liking for their patients: More evidence for the role of affect in medical care. *Health Psychology*, 12, 140–146.
- Hall, J. A., Horgan, T. G., Stein, T. S., & Roter, D. L. (2002). Liking in the physician–patient relationship. *Patient Education and Counseling*, 48, 69–77.
- Heil, G., Bennis, W., & Stephens, D. C. (2000). *Douglas McGregor, revisited*. New York, NY: Wiley.
- Huff, A. S., Huff, J. O., & Barr, P. S. (2000). *When firms change direction*. New York, NY: Oxford University Press.
- Huselid, M. A. (1995). The impact of human resources management practices on turnover, productivity, and corporate financial performance. *Academy of Management Journal*, 38, 645.
- Korte, R. E. (2003). Biases in decision making and implications for human resource development. *Advances in Developing Human Resources*, 5(4), 440–457.
- McGregor, D. (1967). *The professional manager*. New York, NY: McGrawHill.
- Pfeffer, J. (1998). *The human equation*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Pfeffer, J. (2005). Changing mental models: HR's most important task. *Human Resource Management*, 44, 123–128.
- Robbins, S. P. (2003). *Essentials of organizational behavior*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Schein, E. H. (1988). *Process consultation*. Reading, MA: AddisonWesley.
- Scott, W. R. (1992). *Organizations: Rational, natural, and open systems* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline*. New York, NY: CurrencyDoubleday.
- Shortell, S. M., & Kaluzny, A. D. (2000). *Health care management* (4th ed.). New York, NY: Thomson Learning.
- Singer, S. J., Falwell, A., Gaba, D. M., & Baker, L. C. (2008). Patient safety climate in US hospitals. *Medical Care*, 46, 1149–1156.
- Spender, J.C. (1998). The dynamics of individual and organizational knowledge. In C. Eden & J.C. Spender (Eds.), *Managerial and organizational cognition*. London, UK: Sage.

- Street, R. L., Gordon, H., & Haidet, P. (2007). Physicians' communication and perceptions of patients: Is it how they look, how they talk, or is it just the doctor? *Social Science & Medicine*, 65, 586–598.
- Torbert, B., & Associates. (2004). *Action inquiry*. San Francisco, CA: BerrettKohler.
- Vroom, V. (1964). *Work and motivation*. New York, NY: Wiley.
- Weick, K. E. (1969). *The social psychology of organizing*. Reading, MA: AddisonWesley.
- Weick, K. E. (1995). *Sensemaking in organizations*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Weick, K. E., Sutcliff, K. M., & Obstfeld, D. (2005). Organizing and the process of sensemaking. *Organization Science*, 16(4), 409–420.
- Whetten, D. A., & Cameron, K. S. (1998). *Developing management skills*. Reading, MA: AddisonWesley.
- Whitehouse, P. (2008). *The myth of Alzheimer's*. New York, NY: St. Martin's Press.

Bu bölümle ilgili Bölüm 17'deki vaka örnekleri şunlardır;

- İki rakip hastanenin birleşmesi–bkz. s. 359
- Kültürel Olarak Farkında mıyız Yoksa Değil miyiz?–bkz. s. 387

Ek vaka örnekleri, rol canlandırma senaryoları, video linkleri, web siteleri ve diğer bilgi kaynakları online Eğitici Gereçlerinde de bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

Begun, J., & Kaissi, A. (2005). An exploratory study of healthcare strategic planning in two metropolitan areas. *Journal of Healthcare Management*, 50(4), 264–274.

Porter, M. (1998). *On competition*. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Okuma Önerileri

Bossidy, L., & Charan, R. (2004). Execution: The discipline of getting things done. *AFP Exchange*, 24(1), 26–30.

Brandenburger, A., & Nalebuff, B. (1995). The right game: Use game theory to shape strategy. *Harvard Business Review*, 73(4), 57–71.

Collins, J. (2001). *Good to great: Why some companies make the leap . . . and others don't*. New York, NY: Harper Business.

Ginter, P., Swayne, L., & Duncan, W. J. (2002). *Strategic management of healthcare organizations* (4th ed.). Malden, MA: Blackwell.

Jennings, M. (Ed.). (2000). *Health care strategy for uncertain times*. San Francisco, CA: Jossey-Bass/AHA Press Series.

Kaplan, R., & Norton, D. (1996). *The balanced scorecard: Translating strategy into action*. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Kaplan, R., & Norton, D. (2005). The balanced scorecard: Measures that drive performance. *Harvard Business Review*, 83(7), 172.

Prahalad, C. K., & Ramaswamy, V. (2004). *The future of competition: Co-creating unique value with customers*. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Senge, P., Kleiner, A., Roberts, C., Ross, R. B., Roth, G., & Smith, B. J. (1994). *The fifth discipline fieldbook: Strategies and tools for building a learning organization*. New York, NY: Doubleday. Zuckerman, A. (2005). Creating competitive advantage: Product development. *Healthcare Financial Management*, 59(6), 110–113.

Ek Kaynaklar

Sg2 Health Care Intelligence: www.sg2.com

Thomson Reuters: http://thomsonreuters.com/products_services/healthcare/

Data Bay Resources: www.databayresources.com

The Advisory Board Company: www.advisoryboardcompany.com

Bu bölümle ilgili Bölüm 17'deki vaka örnekleri şunlardır;

- All Children's Pediatrics- Zamanla Yaşanan Değişim–bkz. s. 348

Ek vaka örnekleri, rol canlandırma senaryoları, video linkleri, web siteleri ve diğer bilgi kaynakları online Eğitici Gereçlerinde de bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- American Marketing Association (AMA). (2007). *About AMA*. Retrieved from <http://www.marketingpower.com/AboutAMA/Pages/DefinitionofMarketing.aspx>
- Andreasen, A. (1995). *Marketing social change: Changing behavior to promote health, social development and the environment*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Bendycki, N. A. (2010). What do consumers want? *Journal of Health Care Marketing*, 30(1), 3.
- Berkowitz, E. (2011). *Essentials of health care marketing* (3rd ed.). Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Cheng, H., Kotler, P., & Lee, R. (2011). *Social marketing for public health: Global trends and success stories*. Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Clarke, R. (2010). Marketing health care services. In L. Wolper, *Health care administration: Planning, implementing, and managing organized delivery systems* (4th ed.). Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Drucker, P. (1954). *The practice of management*. New York, NY: Harper and Row.
- Drucker, P. (1974). *Management*. New York, NY: Harper and Row.
- Evans, W. D. (2006). How social marketing works in health care. *British Medical Journal*, 332(7551), 1207–1210.
- Glenn, R. (2010). Growth in a parched economy: The Henry Ford system's success story. *Journal of Marketing*, 30(2), 10–13.
- Hawkins, D., & Mothersbaugh, D. (2010). *Consumer behavior: Building marketing strategy* (11th ed.). Boston, MA: McGraw-Hill/Irwin.
- Herzlinger, R. (2002). Let's put consumers in charge of health care. *Harvard Business Review*, 80(7), 44–55.
- Herzlinger, R. (2004). *Consumer-driven health care: Implications for providers, payers, and policy makers*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Hoyer, D., & MacInnis, D. (2008). *Consumer behavior* (5th ed.). Mason, OH: South-Western Cengage-Learning.
- Keith, J. (1985). Marketing health care: What the recent literature is telling us. In P. D. Cooper, *Health care marketing: Issues and trends* (2nd ed., pp. 13–26). Rockville, MD: Aspen Systems Corporation.
- Kessler, D. A. (2009). *The end of overeating: Taking control of the insatiable American appetite*. Emmaus, PA: Rodale Press.
- Kotler, P., & Andreasen, A. (1996). *Strategic marketing for nonprofit marketing* (5th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. (2009). *Marketing management*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Kotler, P., & Lee, N. (2008). *Social marketing: Influencing behaviors for good*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kotler, P., & Levy, J. J. (1969). Broadening the concept of marketing. *Journal of Marketing*, 33(1), 10–15.
- Kotler, P., Roberto, N., & Lee, N. (2002). *Social marketing: Improving the quality of life*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Kotler, P., Shalowitz, J., & Stevens, R. (2008). *Strategic marketing for health care organizations: Building a customer-driven health system*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Kotler, P., & Zaltman, G. (1971). Social marketing: An approach to planned social change. *Journal of Marketing*, 35(3), 3–12.
- Laurence, J. N., & Kash, B. A. (2010). Marketing in the long-term care continuum. *Health Marketing Quarterly*, 27(2), 145–154.
- MacStravic, R. S. (1990). The end of health care marketing? *Health Marketing Quarterly*, 7(1–2), 3–12.
- Porter, M., & Teisberg, E. (2006). *Redefining health care: Creating value-based competition on results*. Cambridge, MA: Harvard Business School Press.
- Pride, W., & Ferrell, O. (2009). *Foundations of marketing*. Boston, MA: Houghton Mifflin.
- Robinson, L. M., & Cooper, D. P. (1980–1981). Roadblocks to hospital marketing. *Journal of Health Care Marketing*, 1(1), 18–24.
- Susan G. Komen for the Cure. (n.d.). *About us*. Retrieved from <http://ww5.komen.org/AboutUs/MediaCenter.html>
- Thomas, R. K. (2005). *Marketing health services*. Chicago, IL: Health Administration Press.
- Wolff, L. S., Massett, H. A., Maibach, E. W., Weber, D., Hassmiller, S., & Mockenhaupt, R. E. (2010). Validating a health consumer segmentation model: Behavioral and attitudinal differences in disease prevention–related practices. *Journal of Health Communication*, 15(2), 167–188.90868_

KAYNAKLAR

- Baldrige National Quality Program at the National Institute of Standards and Technology (2009–2010). Baldrige National Quality Program Criteria for Performance Excellence. Retrieved from http://www.baldrige.nist.gov/PDF_files/2009_2010_Business_Nonprofit_Criteria.pdf
- Chassin, M. R. (1997). Assessing strategies for quality improvement. *Health Affairs*, 16(3), 151–161.
- Cooper, M. R. (2004). Quality assurance and improvement. In L. F. Wolper (Ed.), *Health care administration: Planning, implementing, and managing organized delivery systems* (4th ed., p. 827). Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Deming, W. E. (2000). *Out of the Crisis*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Donabedian, A. (1966). Evaluating the quality of medical care. *Milbank Memorial Fund Quarterly*, 44, 194–196.
- Donabedian, A. (1986). Quality assurance in our health care system. *Quality Assurance*, 1(1), 6–12.
- Dunn, P., & Santamour, B. (2003). How health care won its first Baldrige. *Hospitals and Health Networks*, 77(9), 67–74.
- Fonarow, G. C. (2005). Practical considerations of beta-blockade in the management of the post-myocardial infarction patient. *American Heart Journal*, 149(6), 984–993.
- Gandhi, T. K., Weingart, S. N., Borus, J., Seger, A. C., Peterson, J., Burdick, E., . . . Bates, D. (2003). Adverse drug events in ambulatory care. *New England Journal of Medicine*, 348(16), 1556.
- Gonzales, R., Steiner, J. F., & Sande, M. A. (1997). Antibiotic prescribing for adults with colds, upper respiratory tract infections and bronchitis by ambulatory care physicians. *Journal of the American Medical Association*, 278, 901–904.
- Institute of Medicine. (1990). *Medicare: A strategy for quality assurance*. Washington, DC: National Academies Press.
- Institute of Medicine. (2001). *Crossing the quality chasm: A new health system for the 21st Century*. Washington, DC: National Academies Press.
- Juran, J. M., Gryna, F. M., & Bingham, J. (1974). *Quality control handbook*. New York, NY: McGrawHill.
- Kohn, J. T., Corrigan, J. M., & Donaldson, M. S. (Eds.). (2000). *To err is human: Building a safer health care system*. Washington, DC: National Academies Press.
- Kolesar, P. J. (1993). The relevance of research on statistical process control to the total quality movement. *Journal of Engineering and Technology Management*, 10(4), 317–338.
- Marley, K. A., Collier, D. A., & Goldstein, S. M. (2004). The role of clinical and process quality in achieving patient satisfaction in hospitals. *Decision Sciences*, 35(3), 349–369.
- Nicholls, S. J., McElduff, P., Dobson, A. J., Jamrozik, K. D., Hobbs, M. S. T., & Leitch, J. W. (2001). Underuse of beta-blockers following myocardial infarction: A tale of two cities. *Internal Medicine Journal*, 31(7), 391–396.
- Ryan, M. J. (2004). Achieving and sustaining quality in healthcare. *Frontiers of Health Services Management*, 20(3), 3–11.
- Scalise, D. (2001). Six Sigma: The quest for quality. *Hospitals and Health Networks*, 75(12), 41–45.
- Shewhart, W. A. (1931). *Economic control of quality of manufactured product*. New York, NY: Van Nostrand.
- Shewhart, W. A. (1939). *Statistical method from the viewpoint of quality control*. Washington, DC: The Graduate School of the Department of Agriculture.
- Six Sigma Online. (n.d.). How does Six Sigma work? Retrieved from <http://www.sixsigmaonline.org/index.html>
- Solberg, L. I., Hurley, J. S., Roberts, M. H., Nelson, W. W., Frost, F. J., Crain, A. L., . . . Young, L. R. (2004). Measuring patient safety in ambulatory care: Potential for identifying medical group drug-drug interaction rates using claims data. *American Journal of Managed Care*, 10(11 Pt 1), 753–759.
- Soumerai, S. B., McLaughlin, T. J., Spiegelman, D., Hertzmark, E., Thibault, G., & Goldman, L. (1997). Adverse outcomes of underuse of beta-blockers in elderly survivors of acute myocardial infarction. *Journal of the American Medical Association*, 277(2), 115–121.
- Steinberg, I. (2000). Clinical choices of antibiotics: Judging judicious use. *The American Journal of Managed Care*, 6(23 Supplement), s1178–s1188.
- Wennberg, J. E. (2002). Unwarranted variation in healthcare delivery: Implications for academic medical centres. *British Medical Journal*, 325, 961–964.

KAYNAKLAR

- Bartlett, B. (2009, July 3). Health care: Costs and reform. *Forbes magazine*. Retrieved from <http://www.forbes.com/2009/07/02/health-care-costs-opinions-columnists-reform.html>
- Centers for Medicare and Medicaid Services (CMS). (1996). Health Insurance Portability and Accountability Act of 1996. Retrieved from http://www.cms.gov/HIPAAGenInfo/01_Overview.asp
- Centers for Medicare and Medicaid Services (CMS). (2009). American Recovery and Reinvestment Act of 2009, HITECH. Retrieved from <http://www.cms.gov/Recovery/Downloads/CMS-2009-0117-0002.pdf>
- Employees fired after snooping in news anchor's medical records. (2008, December 16). *Healthcare Auditing Weekly*. Retrieved from <https://www.hcpro.com/CCP-225052-1685/Employees-fired-aftersnooping-in-news-anchors-medical-records.html>.
- Garets, D., & Davis, M. (2006). Electronic medical records vs. electronic health records: Yes, there is a difference. A HIMSS Analytics white paper. Retrieved from http://www.himssanalytics.org/docs/WP_EMR_EHR.pdf
- Health Care Auditing Weekly. (2008, December 16). Employees fired after snooping in news anchor's medical records. Retrieved from <http://www.hcpro.com>
- HIMSS. (n.d.). About HIMSS. Retrieved from <http://www.himss.org/ASP/aboutHIMSSHome.asp>
- HIMSS Analytics. (2010). The EMR Adoption Model. Retrieved from http://www.himssanalytics.org/docs/HA_ARRA_100509.pdf
- Hospitals & Health Networks (H&HN). (2010, January 9). IT challenges in physician practice management.
- Institute of Medicine. (2001). *Crossing the quality chasm: A new health system for the 21st century*. Washington, DC: National Academies Press.
- Kohn, J. T., Corrigan, J. M., & Donaldson, M. S. (Eds.). (2000). *To err is human: Building a safer health system*. Washington, DC: National Academies Press.
- Liebhaber, A., & Grossman, J. M. (2007, August). Physicians moving to mid-sized, single-specialty practices. Center for Studying Health System Change, Tracking Report No. 18. Retrieved from <http://www.hschange.com/CONTENT/941/#ib1>
- Mathews, A. (2010, March 2). Beep! It's your medicine nagging you. *Wall Street Journal*, D1.
- McGee, M. K. (2010, March 10). Kaiser Permanente finishes EMR rollout. *Information Week*. Retrieved from <http://www.informationweek.com>
- Miller, R., & Sim, I. (2004). Physicians' use of electronic medical records: Barriers and solutions. *Health Affairs*, 23(2), 166–126. doi: 10.1377/hlthaff.23.2.226
- Mohamoud, S., Byrne, C., & Samarth, A. (2009, October). Implementation of health information technology in long-term care settings: Finding from the AHRQ health IT portfolio. Prepared by the AHRQ National Resource Center for Health IT under Contract No. 290-04-0016. AHRQ Publication No. 08-0087-EF. Rockville MD: Agency for Healthcare Research and Quality. Retrieved from http://healthit.ahrq.gov/portal/server.pt/document/907434/08-0087-ef_pdf?qid=32690600&rank=1
- SK&A. (2010). *Physician office usage of electronic medical records software*. Irvine, CA: Author.
- U.S. Department of Health and Human Services. (2003). Summary of the HIPAA privacy rule. Office for Civil Rights Privacy Brief. Retrieved from <http://www.hhs.gov/ocr/privacy/hipaa/understanding/summary/privacysummary.pdf>
- Zands, D. (2008, July). Challenges in healthcare communications: How technology can increase efficiency, safety, and satisfaction. Cisco Internet Business Solutions Group (IBSG) White Paper. Retrieved from http://www.cisco.com/web/about/ac79/docs/wp/Communication_Healthcare_WP_0724FINAL.pdf.

Bu bölümle ilgili Bölüm 17'deki vaka örnekleri şunlardır;

- Küçük Bir Klinik, Sağlık Sigortası Sorunlarıyla Yüzleşiyor–bkz. s. 392

Ek vaka örnekleri, rol canlandırma senaryoları, video linkleri, web siteleri ve diğer bilgi kaynakları online Eğitici Gereçlerinde de bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Abel, P. (1998, April). 1997 Colorado health source book: Insurance, access & expenditures. Denver: Colorado Coalition for Health Care Access and Coalition for the Medically Underserved.
- Abelson, R. (2010, July 23). For insurers, fight is now over details. *New York Times*. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2010/07/24/business/24insure.html>
- Altman, D. (2010). When premiums go up 39%. Retrieved from http://www.kff.org/pullingittogether/031010_altman.cfm
- Bernstein, J. (2009, August). Impact of the economy on health care. Retrieved from <http://www.academyhealth.org/files/HCFO/findings0809.pdf>
- Boards of Trustees, Federal Hospital Insurance and Federal Supplementary Medical Insurance Trust Funds. (2009, May 12). 2009 annual report of the boards of trustees of the federal hospital insurance and federal supplementary medical insurance trust funds. Washington, DC: Author. Retrieved from <http://www.phrma.org/files/attachments/2009MedicareTrusteesReport.pdf>
- Centers for Medicare & Medicaid Services (CMS). (2009). CMS financial report. Baltimore, MD: Author. Retrieved from http://www.cms.gov/CFOReport/Downloads/2009_CMS_Financial_Report.pdf
- Centers for Medicare & Medicaid Services (CMS). (2010a, January). National health expenditure projections 2009–2019. Retrieved from <https://www.cms.gov/NationalHealthExpendData/downloads/proj2009.pdf>
- Centers for Medicare & Medicaid Services (CMS). (2010b). Medicare & you. Retrieved from <http://www.medicare.gov/publications/pubs/pdf/10050.pdf>
- Chernew, M. E., Hirth R. A., & Cutler, D. M. (2009, September/October). Increased spending on health care: Long-term implications for the nation. *Health Affairs*, 28(5), 1253–1255.
- Congressional Budget Office (CBO). (2007). The health care system for veterans: An interim report. Retrieved from http://www.cbo.gov/ftpdocs/88xx/doc8892/12-21-VA_Healthcare.pdf
- Congressional Budget Office (CBO). (2009, March 24). CBO's March 2009 baseline: MEDICARE. Retrieved from <http://www.cbo.gov/budget/factsheets/2009b/medicare.pdf>
- DeNavas-Walt, C., Proctor, B. D., & Smith, J. C. (2009, September). Income, poverty, and health insurance coverage in the United States: 2008. *Current Population Reports*. U.S. Census Bureau. Washington, DC: U.S. Government Printing Office, 60–236 (RV). Retrieved from <http://www.census.gov/prod/2009pubs/p60-236.pdf>
- Hartman, M., Martin, A., Nuccio, O., Catlin, A., & the National Health Expenditures Accounts Team. (2010, January). Health Spending Growth at a Historic Low in 2008. *Health Affairs*, 20(1), 147–155.
- Helms, R. B. (2009, November). Medicaid: The forgotten issue in health reform. Washington, DC: American Enterprise Institute for Public Policy Research. Retrieved from <http://www.aei.org/outlook/100087>
- Hurley, R. E., Strunk, B. C., & White, J. S. (2004, March/April). The puzzling popularity of the PPO. *Health Affairs*, 23(2), 56–68.
- Iglehart, J. K. (2010a, May). The end of the beginning: Enactment of health reform. *Health Affairs*, 29(5), 758–759.
- Iglehart, J. K. (2010b, January). Long-term care legislation at long last? *Health Affairs*, 29(1), 8–9.
- Iglehart, J. K. (2010c, February). Medicaid expansion offers solutions, challenges. *Health Affairs*, 29(2), 230–232.
- Kaiser Commission on Medicaid and the Uninsured. (2006, February). Deficit Reduction Act of 2005: Implications for Medicaid. Washington, DC: Author. Retrieved from <http://www.kff.org/medicaid/upload/7465.pdf>
- Kaiser Commission on Medicaid and the Uninsured. (2010a). State Medicaid agencies prepare for health care reform while continuing to face challenges from the recession. Washington, DC: Author. Retrieved from <http://www.kff.org/medicaid/upload/8091.pdf>
- Kaiser Commission on Medicaid and the Uninsured. (2010b). Medicaid's continuing crunch in a recession: A mid-year update for state FY 2010 and preview for FY 2011. Washington, DC: Author. Retrieved from <http://www.kff.org/medicaid/upload/8049.pdf>

- Kaiser Commission on Medicaid and the Uninsured. (2010c, July). Expanding Medicaid to low-income childless adults under health reform: Key lessons from state experiences. Washington, DC: Author. Retrieved from <http://www.kff.org/medicaid/upload/8087.pdf>
- Kaiser Commission on Medicaid and the Uninsured. (n.d.). Myths about the uninsured. Washington, DC: Author.
- Kaiser Family Foundation. (2006, January). The public, managed care, and consumer protections. Menlo Park, CA: Author. Retrieved from http://www.kff.org/spotlight/managedcare/upload/Spotlight_Jan06_ManagedCare.pdf
- Kaiser Family Foundation. (2010a). Medicare: A primer 2010. Menlo Park, CA: Author. Retrieved from <http://www.kff.org/medicare/upload/7615-03.pdf>
- Kaiser Family Foundation. (2010b). Medicaid: A primer 2010. Menlo Park, CA: Author. Retrieved from <http://www.kff.org/medicaid/upload/7334-04.pdf>
- Kaiser Family Foundation. (2010c, June 18). Summary of new health reform law. Menlo Park, CA: Author. Retrieved from <http://www.kff.org/healthreform/upload/8061.pdf>
- Kaiser Family Foundation. (2010d, June 18). Health reform implementation timeline. Menlo Park, CA: Author. Retrieved from <http://www.kff.org/healthreform/upload/8060.pdf>
- Kaiser Family Foundation and the Health Research and Educational Trust. (2009a). Survey of employer health benefits 2009. Menlo Park, CA: Author.
- Kaiser Family Foundation and the Health Research and Educational Trust. (2009b). Employer health benefits 2009 summary of findings. Menlo Park, CA: Author.
- Kongstvedt, P. R. (2007). Essentials of managed health care. Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Levit, K. R., Lazenby, H. C., Braden, B. R., Cowan, C. A., Sensenig, A. L., McDonnell, P. A., et al. (1997, Fall). National health expenditures, 1996. *Health Care Financing Review*, 19, 161–200.
- Luo, M. (2010, March 26). Some states find burdens in health law. *New York Times*. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2010/03/27/health/policy/27impact.html?scp=1&sq=states+find+burdens+in+health+law&st=nyt>
- Miller, T. P. (2010, June). Health reform: Only a cease-fire in a political hundred years' war. *Health Affairs*, 29(6), 1101–1105.
- National Center for Veterans Analysis and Statistics. (2010, April 28). VA benefits & health care utilization. Retrieved from http://www1.va.gov/VETDATA/Pocket-Card/4X6_spring10_sharepoint.pdf
- National Governors Association and National Association of State Budget Officers. (2010, June). The fiscal survey of states. Washington, DC: National Association of State Budget Officers. Retrieved from <http://www.nga.org/Files/pdf/FSS1006.PDF>
- Office of the Secretary of Defense. (n.d.). Health affairs senior leaders briefing.
- Oliver, A. (2007). The Veterans Health Administration: An American success story. *The Milbank Quarterly*, 85(1), 5–35.
- Pozgar, G. (2007). Legal aspects of health care administration. Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Purcell, P., & Staman, J. (2009, May 19). Summary of the Employee Retirement Income Security Act (ERISA). Washington, DC: Congressional Research Service. Retrieved from <http://aging.senate.gov/crs/pension7.pdf>
- Rowland, D., Lyons, B., Salganicoff, A., & Long, P. (1994, Spring). A profile of the uninsured in America. *Health Affairs*, 13(2), 283–289.
- Sack, K. (2010, July 27). Texas battles health law even as it follows it. *New York Times*. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2010/07/28/health/policy/28texas.html?scp=9&sq=kevin%20sack&st=cse>
- Schwartz, J. (2010, August 2). Virginia suit against health care law moves forward. *New York Times*. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2010/08/03/us/03virginia.html?scp=1&sq=virginia%20suit&st=cse>
- Span, P. (2010a, April 29). Details on the Class Act. *New York Times*. Retrieved from <http://newoldage.blogs.nytimes.com/2010/04/29/details-on-the-class-act/>
- Span, P. (2010b, May 3). Details on the Class Act, pt. 2. *New York Times*. Retrieved from <http://newoldage.blogs.nytimes.com/2010/05/03/details-on-the-class-act-pt-2/>
- Span, P. (2010c, May 3). Parsing the new law on long-term care. *New York Times*. Retrieved from http://www.nytimes.com/2010/05/04/health/policy/04land.html?_r=1&ref=the_new_landscape
- Starr, P. (1982). *The social transformation of American medicine*. New York, NY: Basic Books.
- TRICARE. (2007). Anytime, anywhere, keeping warfighters ready, for life: 2007 TRICARE stakeholders report. Falls Church, VA: TRICARE Management Activity. Retrieved from http://www.tricare.mil/stakeholders/downloads/stakeholders_2007.pdf
- TRICARE. (2008). *Caring for America's heroes: 2008 MHS stakeholders' report*. Falls Church, VA:

- TRICARE Management Activity. Retrieved from http://www.tricare.mil/stakeholders/2007/downloads/stakeholders_2008.pdf
- TRICARE. (2010a). Sharing knowledge: Achieving breakthrough performance: 2010 MHS stakeholders' report. Falls Church, VA: TRICARE Management Activity. Retrieved from <http://www.tricare.mil/stakeholders/downloads/2010stakeholders-final.pdf>
- TRICARE. (2010b). TRICARE for life. Retrieved from <http://www.military.com/benefits/tricare/tricare-for-life/tricare-for-life-and-dual-eligibility>
- Truffer, C. J., Keehan, S., Smith, S., Cylus, J., Sisko, A., Poisal, J. A., et al. (2010, March). Health spending projections through 2010: The recession's impact continues. *Health Affairs*, 29(3), 522–529.
- Truffer, C. J., Klemm, J. D., Hoffman, E. D., & Wolfe, C. J. (2008, October). 2008 actuarial report on the financial outlook for Medicaid. Washington, DC: CMS. Retrieved from <http://www.centerforselfdetermination.com/docs/MedicaidReport2008.pdf>
- U.S. Census Bureau. (2009). Health Insurance Historical Tables. Retrieved from <http://www.census.gov/hhes/www/hlthins/data/historical/original.html>
- U.S. Department of Veterans Affairs. (2009a, January). Facts about the Department of Veterans Affairs. Retrieved from http://www1.va.gov/opa/publications/factsheets/fs_department_of_veterans_affairs.pdf
- U.S. Department of Veterans Affairs. (2009b, September 15). All enrollment priority groups. Retrieved from <http://www4.va.gov/healtheligibility/eligibility/PriorityGroupsAll.asp>
- U.S. Department of Veterans Affairs, Health Administration Center. (2009, June). Fact sheet 01-06: The spina bifida health care program. Retrieved from <http://www4.va.gov/hac/factsheets/spina/FactSheet01-06.pdf>
- U.S. Department of Veterans Affairs, Veterans Health Administration Office of Quality and Performance. (2005). VA's performance compared to non-VA. Retrieved from the VA Intranet website.
- Wachino, V. (2007, June). The new Medicaid integrity program: Issues and challenges in ensuring program integrity in Medicaid—Executive summary. Menlo Park, CA: Kaiser Family Foundation. Retrieved from <http://www.kff.org/medicaid/upload/7650ES.pdf>
- Wilensky, G. R. (2006, January/February). Consumer-driven health plans: Early evidence and potential impact on hospitals. *Health Affairs*, 25(1), 174–185.

KAYNAKLAR

- American Hospital Association (AHA). (1990). Role and functions of the hospital governing board. Chicago, IL: Author.
- American Hospital Association (AHA). (2005, November). Uncompensated hospital care cost fact sheet. Retrieved from <http://www.aha.org/ahapolicyforum/resources/content/0511UncompensatedCareFactSheet.pdf>
- American Medical Association (AMA). (2010). Current procedural terminology (CPT). Retrieved from <http://www.ama-assn.org/ama/pub/physician-resources/solutions-managing-your-practice/codingbilling-insurance/cpt.shtml>
- Berger, S. (2002). Fundamentals of health care financial management: A practical guide to fiscal issues and activities (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Berman, H. J., Weeks, L. E., & Kukla, S. F. (1986). The financial management of hospitals (6th ed.). Chicago, IL: Health Administration Press.
- Gapenski, L. C. (2003). Understanding healthcare financial management (4th ed.). Chicago, IL: Health Administration Press.
- Gapenski, L. C. (2009). Fundamentals of health care finance. Chicago: Health Administration Press.
- Himmelstein, D. U., Warren, E., Thorne, D., & Woolhandler, S. (2005, February). Market watch: Illness and injury as contributors to bankruptcy. *Health Affairs*, 10(W5), 63–73, Web exclusive.
- Ledue, C. (2010, April 23). Healthcare executives believe reform will negatively affect facilities. *Healthcare Finance News*. Retrieved from <http://www.healthcarefinancenews.com/news/healthcareexecutives-believe-reform-will-negatively-affect-facilities>
- McLean, R. A. (1997). Financial management in health care organizations. Clifton Park, NY: Thomson Delmar Learning.
- McLean, R. A. (2003). Financial management in health care organizations (2nd ed.). Clifton Park, NY: Thomson Delmar Learning.
- Nowicki, M. (2004). The financial management of hospitals and healthcare organizations (3rd ed.). Chicago, IL: Health Administration Press.
- Pohly, P. (2005). Glossary of terms in managed health care. Pam Pohly's net guide, 1997–2005. Retrieved from <http://www.pohly.com/terms.html>
- Sachdeva, K. S., & Gitman, L. J. (1981). Accounts receivable decisions in a capital budgeting framework, *Financial Management*, 10(4), 45–49.
- Shafrin, J. (2010, June 30). Center for Medicare and Medicaid innovation. *Healthcare Economist*. Retrieved from <http://healthcare-economist.com/2010/06/30/center-for-medicare-and-medicaidinnovation/>
- Zelman, W. N., McCue, M. J., Millikan, A. R., & Glick, N. D. (2003). Financial management of healthcare organizations: An introduction to fundamental tools, concepts and applications (2nd ed.). Malden, MA: Blackwell.

KAYNAKLAR

- Accreditation Council for Continuing Medical Education (ACCME). (2010a). Board of directors. Retrieved from <http://www.accme.org/index.cfm/fa/about.directors.cfm>
- Accreditation Council for Continuing Medical Education (ACCME). (2010b). Recognition requirements. Retrieved from <http://www.accme.org/index.cfm/fa/RecognitionRequirements.home/RecognitionRequirements.cfm>
- Accreditation Council for Graduate Medical Education (ACGME). (2010a). ACGME fact sheet. Retrieved from <http://www.acgme.org/acWebsite/newsRoom/ACGMEfactsheet.pdf>
- Accreditation Council for Graduate Medical Education (ACGME). (2010b). Common program requirements effective: July 1, 2011. Retrieved from http://acgme-2010standards.org/pdf/Common_Program_Requirements_07012011.pdf
- AFT Healthcare. (2002). Empty hallways: The hidden shortage of healthcare workers. Retrieved from <http://www.aft.org/pdfs/healthcare/staffing/Empty-Hallways.pdf>
- Aiken, L. H., Buchan, J., Sochalski, J., Nichols, B., & Powell, M. (2004, May/June). Trends in international nurse migration. *Health Affairs*, 23(3), 69–77.
- Aiken, L. H., Clarke, S. P., Cheung, R. B., Sloane, D. M., & Silber, J. H. (2003). Educational levels of hospital nurses and surgical patient mortality. *Journal of the American Medical Association*, 290 (12), 1617–1623.
- Aiken, L. H., Clarke, S. P., Sloane, D. M., Sochalski, J., & Silber, J. H. (2002). Hospital nurse staffing and patient mortality, nurse burnout, and job dissatisfaction. *Journal of the American Medical Association*, 288 (16), 1987–1993.
- American Academy of Family Practice (AAFP). (2010). Hospital privileging. Retrieved from <http://www.aafp.org/online/en/home/practicemgt/privileges.html>
- American Academy of Nurse Practitioners (AANP). (2010). What is a nurse practitioner? Retrieved from <http://www.aanp.org/NR/rdonlyres/A1D9B4BD-AC5E-45BF-9EB0-DEFCA1123204/4271/FAQsWhatisanNP83110.pdf>
- American Academy of Physician Assistants (AAPA). (2009). National physician assistant census report. Retrieved from http://www.aapa.org/images/stories/Data_2009/National_Final_with_Graphics.pdf
- American Academy of Physician Assistants (AAPA). (2010a). Our history. Retrieved from <http://www.aapa.org/about-pas/our-history>
- American Academy of Physician Assistants (AAPA). (2010b). Becoming a physician assistant. Retrieved from <http://www.aapa.org/about-pas/becoming-a-physician-assistant>
- American Association for Respiratory Care (AARC). (2010). State licensure. Retrieved from http://www.aarc.org/advocacy/state/licensure_matrix.html#matrix
- American Association of Colleges of Nursing (AACN). (2002, January). Hallmarks of the Professional nursing practice environment. AACN white paper. Retrieved from <http://www.aacn.nche.edu/Publications/positions/hallmarks.htm>
- American Association of Colleges of Nursing (AACN). (2005, June). Faculty shortages in baccalaureate and graduate nursing programs: Scope of the problem and strategies for expanding the supply. AACN white paper. Retrieved from <http://www.aacn.nche.edu/Publications/WhitePapers/FacultyShortages.htm>
- American Association of Nurse Anesthetists (AANA). (2010). Certified registered nurse anesthetists (CRNAs) at a glance. Retrieved from <http://www.aana.com/ataglance.aspx>
- American Board of Medical Specialists (ABMS). (2010a). What board certification means. Retrieved from http://www.abms.org/About_Board_Certification/means.aspx
- American Board of Medical Specialists (ABMS). (2010b). About ABMS maintenance of certification. Retrieved from http://www.abms.org/Maintenance_of_Certification/
- American College of Nurse-Midwives (ACNM). (2010a). Essential facts about midwives. Retrieved from <http://www.midwife.org/Essential-Facts-about-Midwives>
- American College of Nurse-Midwives (ACNM). (2010b). Mandatory degree requirements for entry into midwifery practice. Retrieved from http://www.midwife.org/siteFiles/position/Mandatory_Degree_Req_for_Entry_Midwifery_Practice_7_09.pdf
- American Medical Association (AMA). (2005). Conflict of interest guidelines for organized medical staffs. Retrieved from <http://www.ama-assn.org/ama1/pub/upload/mm/395/coiguidelines111805.pdf>
- American Medical Association (AMA). (2010). Resident work conditions. Retrieved from <http://www.ama-assn.org/ama/pub/about-ama/our-people/member-groups-sections/medical-student-section/advocacy-policy/resident-work-conditions.page?>
- American Nurses Credentialing Center (ANCC). (2010a). ANCC magnet recognition program. Retrieved from <http://www.nursecredentialing.org/Magnet.aspx>

- American Nursing Credentialing Center (ANCC). (2010b). ANCC nurse certification. Retrieved from <http://www.nursecredentialing.org/certification.aspx#>
- Annotated Code of Maryland (COMAR). (2010). Licensure: Qualifications for initial licensure. Retrieved from <http://www.dsd.state.md.us/comar/comarhtml/10/10.32.01.03.htm>
- Association of American Medical Colleges (AAMC). (2006a, June). AAMC statement on physician workforce.
- Association of American Medical Colleges (AAMC). (2006b, February). Questions and answers about AAMC's new physician workforce position.
- Association of American Medical Colleges (AAMC). (2010). Making the decision to study medicine. Retrieved from https://www.aamc.org/students/considering/exploring_medical/
- Baker, D. P., Salas, E., King, H., Battles, J., & Barach, P. (2005, April). The role of teamwork in the professional education of physicians: Current status and assessment recommendations. *Journal on Quality and Patient Safety*, 31(4), 185–202.
- Bell, J. (2005, October 16). Symptoms of a doctor shortage: Growing population, physicians' desire to cut work weeks add up to a deficit. *Baltimore Sun*, 1, 6A.
- Biviano, M., & Makarehchi, F. (2002, April 25). Globalization and the physician workforce in the United States. Sixth International Medical Workforce Conference, Ottawa, Ontario, Canada, April 25, 2002.
- Blumenthal, D. (2003). Toil and trouble? Growing the physician supply. *Health Affairs*, 22 (4), 85–87.
- Boswell, S., Lowry, L. W., & Wilhoit, K. (2004). New nurses' perceptions of nursing practice and quality patient care. *Journal of Nursing Care Quality*, 19(1), 76–81.
- Brotherton, S. E., Rockey, P. H., & Etzel, S. (2005). US graduate medical education, 2004–2005: Trends in primary care specialties. *Journal of the American Medical Association*, 294, 1075–1082.
- Buchbinder, S. B., Alt, P. M., Eskow, K., Forbes, W., Hester, E., Struck, M., & Taylor, D. (2005). Creating learning prisms with an interdisciplinary case study workshop. *Innovative Higher Education*, 29(4), 257–274.
- Buchbinder, S. B., Wilson, M. H., Melick, C. F., & Powe, N. R. (2001). Primary care physician job satisfaction and turnover. *American Journal of Managed Care*, 7(7), 701–713.
- Bureau of Health Professions (BHPr). (2003, Spring). Changing demographics: Implications for physicians, nurses and other health workers. U.S. Department of Health and Human Services, Health Resources and Services Administration, Bureau of Health Professions, National Center for Health Workforce Analysis. Retrieved from <http://bhpr.hrsa.gov/healthworkforce/reports/changingdemo/default.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010a). Career guide to industries, 2010–2011 edition, healthcare. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/cg/cgs035.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010b). Registered nurses. U.S. Department of Labor, career guide to industries, 2010–2011 edition. Retrieved <http://www.bls.gov/oco/ocos083.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010c). Physicians and surgeons. *Occupational Outlook Handbook*, 2010–11 edition. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/ocos074.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010d). Licensed practical and licensed vocational nurses. *Occupational outlook handbook*, 2010–11 edition. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/ocos102.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010e). Nursing and psychiatric aides. *Occupational outlook handbook*, 2010–11 edition. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/ocos165.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010f). Home health aides and personal and home care aides. *Occupational outlook handbook*, 2010–11 edition. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/ocos326.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010g). Physician assistants. *Occupational outlook handbook*, 2010–11 edition. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/ocos081.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010h). Radiologic technologists and technicians. *Occupational Outlook handbook*, 2010–11 edition. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/ocos105.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010i). Clinical laboratory technologists and technicians. *Occupational outlook handbook*, 2010–11 edition. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/ocos096.htm>
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010j). Respiratory therapists. *Occupational outlook handbook*, 2010–11 edition. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/ocos321.htm>
- Butcher, L. (2008, July). Many changes in store as physicians become employees. Retrieved from <http://www.managedcaremag.com/archives/0807/0807.physicians.html>
- Cejka Search & American Medical Group Association (AMGA). (2007). 2007 physician retention survey: Supplemental edition.

- Christian, S., Dower, C., & O'Neil, E. (2007). Overview of nurse practitioner scopes of practice in the United States: Discussion. San Francisco: Center for the Health Professions, University of California, San Francisco. Retrieved from http://www.acnpweb.org/files/public/UCSF_Discussion_2007.pdf
- Commission on Accreditation of Allied Health Education Programs (CAAHEP). (2010). About CAAHEP. Retrieved from <http://caahep.org/Content.aspx?ID=63>
- Commission on Collegiate Nursing Education (CCNE). (2008, April). Standards for accreditation of postbaccalaureate nurse residency programs. Retrieved from <http://www.aacn.nche.edu/accreditation/pdf/resstandards08.pdf>
- Commission on Collegiate Nursing Education (CCNE). (2009, April 23). Procedures for accreditation of post-baccalaureate nurse residency programs. Retrieved from <http://www.aacn.nche.edu/accreditation/pdf/ProceduresResidency.pdf>
- Commission on Graduates of Foreign Nursing Schools (CGFNS). (2010). The certification program. Retrieved from <http://www.cgfns.org/sections/programs/cp/>
- Cooper, R. A. (2002). There's a shortage of specialists. Is anyone listening? *Academic Medicine*, 77, 761–766.
- Cooper, R. A. (2003). Medical schools and their applicants: An analysis. *Health Affairs*, 22(4), 71–84.
- Cooper, R. A., & Aiken, L. H. (2001). Human inputs: The health care workforce and medical markets. *Journal of Health Politics, Policy and Law*, 26, 925–938.
- Department for Professional Employees AFL-CIO (DPEAFLCIO). (2010). Fact Sheet: The costs and benefits of safe staffing ratios. Retrieved from http://dpeaflcio.org/pdf/DPE-fs_2010_staffratio.pdf
- Donabedian, A. (2005). Evaluating the quality of medical care. *The Milbank Quarterly*, 83(4), 691–729.
- Dracup, K., & Morris, P. E. (2007, July). Nurse residency programs: Preparing for the next shift. *American Journal of Critical Care*, 16 (4): 328–330.
- Drazen, J. M., de Leeuw, P. W., Laine, C., Mulrow, C., DeAngelis, C., Frizelle, F. A., et al. (2010). Toward more uniform conflict disclosures — the updated ICMJE conflict of interest reporting Form. *New England Journal of Medicine*, 363, 188–189.
- Dulisse, B., & Cromwell, J. (2010, August). No harm found when nurse anesthetists work without supervision by physicians. *Health Affairs*, 29(8), 1469–1475.
- Educational Commission for Foreign Medical Graduates (ECFMG). (2010). International credentials services. Retrieved from <http://www.ecfm.org/eics/index.html>
- Eiler, M. A. (2006). Helping doctors help patients for 100 years: Happy birthday AMA physician masterfile. *AMA Physician Credentialing Solutions*, 9(2).
- Federation of State Medical Boards (FSMB). (2010). Criminal background checks: Overview by state. Retrieved from http://www.fsmb.org/pdf/grpol_criminal_background_checks.pdf
- Frontier Nursing Service (FNS). (2010). Frontier nursing service. Retrieved from <http://www.midwives.org/whoware/fnshistory.shtm>
- Government Accounting Office (GAO). (2010, January). VA health care: Improved oversight and compliance needed for physician credentialing and privileging processes. Report number GAO-10-26. Washington, DC: Author. Retrieved from <http://www.gao.gov/new.items/d1026.pdf>
- Hagopian, A., Thompson, M. J., Kaltenbach, E., & Hart, L. G. (2003). Health departments' use of international medical graduates in physician shortage areas. *Health Affairs*, 22(5), 241–249.
- Hallock, J. A., Seeling, S. S., & Norcini J. J. (2003). The international medical graduate pipeline. *Health Affairs*, 22(4), 64–96.
- Health Resources and Services Administration (HRSA). (2003, Spring). Changing demographics: Implications for physicians, nurses and other health workers. U.S. Department of Health and Human Services, Health Resources and Services Administration, Bureau of Health Professions, National Center for Health Workforce Analysis.
- Health Resources and Services Administration (HRSA). (2004). The registered nurse population: Findings from the March 2004 national sample survey of registered nurses.
- Health Resources and Services Administration (HRSA). (2010, March). The registered nurse population: Initial findings from the 2008 national sample survey of registered nurses.
- Herdrich, B., & Lindsay, A. (2006). Nurse residency programs: Redesigning the transition into practice. *Journal for Nurses in Staff Development*, 22(2), 55–62.
- Iglehart, J. K. (2010). The ACGME's final duty-hour standards—Special PGY-1 limits and strategic napping. *New England Journal of Medicine*. Retrieved from <http://www.nejm.org/doi/pdf/10.1056/NEJMp1010613>
- Isaacs, S. L., Jellinek, P. S., & Ray, W. L. (2009). The independent physician—going, going... *New England Journal of Medicine*. 360, 655–657.

- The Joint Commission. (2002). Health care at the crossroads: Strategies for addressing the evolving nursing crisis. Retrieved from http://www.jointcommission.org/assets/1/18/health_care_at_the_crossroads.pdf
- The Joint Commission. (2008, July 9). Behaviors that undermine a culture of safety. Sentinel Event Alert, Issue 40. Retrieved from http://www.jointcommission.org/sentinel_event_alert_issue_40_behaviors_that_undermine_a_culture_of_safety/
- The Joint Commission. (2009). The Joint Commission guide to improving staff communication (2nd ed.). Oak Brook, IL: Joint Commission Resources.
- The Joint Commission. (2010). Sentinel events. Retrieved from http://www.jointcommission.org/sentinel_event.aspx
- Jones, C., & Gates, M. (September 30, 2007). The costs and benefits of nurse turnover: A business case for nurse retention. OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing, 12(3), Manuscript 4. Retrieved from <http://www.nursingworld.org/MainMenuCategories/ANAMarketplace/ANAPeriodicals/OJIN/TableofContents/Volume122007/No3Sept07/NurseRetention.aspx>
- Kennedy, B. R. (2005, December). Stress and burnout of nursing staff working with geriatric clients in long-term care. Journal of Nursing Scholarship, 37(4), 381–382.
- Kimball, B., & O’Neil, E. (2002, April). Health care’s human crisis: The American nursing shortage. Retrieved from <http://www.rwjf.org/files/publications/other/NursingReport.pdf>
- Landers, S. H. (2010). Why health care is going home. New England Journal of Medicine, 363(18), 1690–1691.
- Laschinger, H. K. S., & Finegan, J. (2005). Using empowerment to build trust and respect in the workplace: A strategy for addressing the nursing shortage. Nursing Economic\$, 23(1), 6–13.
- Levinson, W., Lesser, C. S., & Epstein, R. M. (2010). Developing physician communication skills for patient-centered care. Health Affairs, 29(7), 1310–1316.
- Locke, E. A. (1983). The nature and causes of job satisfaction. In M. Dunnette (Ed.), Handbook of industrial and organizational psychology (pp. 297–1349). New York, NY: John Wiley & Sons.
- Maslach, C. (2003, October). Job burnout: New directions in research and intervention. Current Directions in Psychological Science, 12(5), 189–190.
- McMahon, G. T. (2004). Coming to America: International medical graduates in the United States. New England Journal of Medicine, 350, 2435–2437.
- Mechanic, D. (2010). Replicating high-quality medical care organizations. Journal of the American Medical Association, 303(6), 555–556.
- Medstar Health. (2010). Conflict of interest corporate policy. Retrieved from http://www.medstarhealth.org/documents/conflict_of_interest_policy.pdf
- Mick, S. S., & Lee, S. D. (1999a). International and US medical graduates in US cities. Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine, 76(4), 481–496.
- Mick, S. S., & Lee, S. D. (1999b). Are there need-based geographical differences between International Medical Graduates and US Medical Graduates in rural US counties? The Journal of Rural Health, Winter, 15(1), 26–43.
- Mick, S. S., Lee, S. D., & Wodchis, W. P. (2000). Variations in geographical distribution of foreign and domestically trained physicians in the United States: “Safety nets” or “surplus exacerbation.” Social Science & Medicine, 50, 185–202.
- Mullan, F. (2005). The metrics of the physician brain drain. New England Journal of Medicine, 353, 1810–1818.
- Nadzman, D. M. (2009). Nurses’ role in communication and patient safety. Journal of Nursing Care Quality, 24(3), 184–188.
- National Accrediting Agency for Clinical Laboratory Sciences (NAACLS). (2010). Programs. Retrieved from <http://www.naacls.org/program-center/>
- National Board for Respiratory Care (NBRC). (2010). Examinations. Retrieved from <http://www.nbrc.org/examinations/rrt/tabid/60/default.aspx>
- National Commission on Certification of Physician Assistants (NCCPA). (2010a). Continuing medical education. Retrieved from <http://www.nccpa.net/ContinuingMedicalEducation.aspx>
- National Commission on Certification of Physician Assistants (NCCPA). (2010b). PA facts. Retrieved from <http://www.nccpa.net/PDFs/PAfacts.pdf>
- National Commission on Nursing (NCN). (1983). Summary report and recommendations. Chicago, IL: Hospital Research and Educational Trust.
- National Council of State Boards of Nursing (NCSBN). (2008, December). State information regarding criminal background checks. Retrieved from https://www.ncsbn.org/CBC_SxS.pdf
- National Council of State Boards of Nursing (NCSBN). (2010a). About NCSBN. Retrieved from <https://www.ncsbn.org/about.htm>

- National Council of State Boards of Nursing (NCSBN). (2010b). Nursing practice, licensure and certification. Retrieved from <https://www.ncsbn.org/1427.htm>
- National Council of State Boards of Nursing (NCSBN). (2010c). Quarterly examination statistics: Volume, pass rates & first-time internationally educated candidates' countries. Retrieved from https://www.ncsbn.org/NCLEX_Stats_2010.pdf
- National Institutes of Health (NIH). (2010a). Frequently asked questions. Retrieved from <http://www.nih.gov/news/calendar/calendarfaq.htm#cmecredit>
- National Institutes of Health (NIH). (2010b). Financial conflict of interest. Retrieved from <http://grants.nih.gov/grants/policy/coi/>
- National Practitioner Data Bank (NPDB). (2010). National practitioner data bank: About us. Retrieved from <http://www.npdb-hipdb.com/topNavigation/aboutUs.jsp>
- National Residency Matching Program (NRMP). (2010). How the NRMP process works. Retrieved from http://www.nrmp.org/about_nrmp/how.html
- Norcini, J. J., Boulet, J. R., Dauphinee, W. D., Opalek, A., Krantz, I. D., & Anderson, S. T. (2010). Evaluating the quality of care provided by graduates of international medical schools. *Health Affairs*, 28(8), 1461–1468.
- O'Reilly, K. B. (2010, March 29). New medical schools open, but physician shortage concerns persist. *American Medical News*. Retrieved from <http://www.ama-assn.org/amednews/2010/03/29/prl20329.htm>
- Polsky, D., Kletke, P. R., Wozniak, G. D., & Escarce, J. (2002). Initial practice locations of international medical graduates. *HSR: Health Services Research*, 37, 907–928.
- Ross, J. S., Lackner, J. E., Lurie, P., Gross, C. P., Wolfe, S., & Krumholz, H. M. (2007). Pharmaceutical company payments to physicians: early experiences with disclosure laws in Vermont and Minnesota. *Journal of the American Medical Association*, 297(11), 1216–1223.
- Seavey, D. (2004, October). The cost of frontline turnover in long-term care. Retrieved from <http://www.directcareclearinghouse.org/download/TOCostReport.pdf>
- Sexton, J. B., Thomas, E. J., & Helmreich, R. L. (2000). Error, stress, and teamwork in medicine and aviation: Cross sectional surveys. *British Medical Journal*, 320, 745–749.
- Smart, D. R. (2010). *Physician characteristics and distribution in the US*. Chicago, IL: AMA Press.
- Spatz, D. (2006, March 16). Where have all the doctors gone? Doctors, administrators have varied view of turnover causes. *The Dallas Chronicle*.
- Steiger, D. O., Auerbach, D. I., & Buerhaus, P. I. (2000). Expanding career opportunities for women and the declining interest in nursing as a career. *Nursing Economic*, 18(5), 230–236.
- Steiger, D. O., Auerbach, D. I., & Buerhaus, P. I. (2009). Comparison of physician workforce estimates and supply projections. *Journal of the American Medical Association*, 302(15), 1674–1680.
- Steiger, D. O., Auerbach, D. I., & Buerhaus, P. I. (2010). Trends in the work hours of physicians in the United States. *Journal of the American Medical Association*, 303(8), 747–753.
- Sweeney, E. (2010, September 30). Teaching nurses for over 100 years: Brockton Hospital school is the last of its kind in Mass. *Boston Globe*. Retrieved from http://www.boston.com/news/local/articles/2010/09/30/brockton_hospital_school_of_nursing_is_the_last_of_its_kind/
- Tamblyn, R., Abrahamowicz, M., Brailovsky, C., Grand'Maison, P., Lescop, J., Norcini, J., et al. (1998). Association between licensing examination scores and resource use and quality of care in primary care practice. *Journal of the American Medical Association*, 280(11), 989–996.
- Towson University. (2010). Department of nursing: Nursing basic program. Retrieved from <http://www.towson.edu/nursing/undergraduate/basic/index.asp>
- Weber, D. O. (2004, September-October). Poll results: Doctors' disruptive behavior disturbs physician leaders. *The Physician Executive*, 30(5), 6–14.
- Whelan, G. P., Gary, N. E., Kostis, J., Boutlet, J. R., & Hallock, J. A. (2000). The changing pool of international medical graduates seeking certification training in US graduate medical education programs. *Journal of the American Medical Association*, 288, 1079–1084.
- Williams, T., Sims, J., Burkhead, C., & Ward, P. M. (2002). The creation, implementation, and evaluation of a nurse residency program through a shared leadership model in the intensive care setting. *Dimensions of Critical Care Nursing*, 21(4), 154–161.

7. HSO'ların çalışan ilişkileri ve katılım çabalarının önemini tanımlayınız ve bu faaliyetlerden bazı örnekler veriniz.

Bu bölümle ilgili Bölüm 17'deki vaka örnekleri şunlardır;

- İlgisiz Çalışan Vakası—bkz. s. 331
- Seni Seviyorum... Sonsuza Kadar—bkz. s. 338
- Kabus Gibi Bir İş Görüşmesi—bkz. s. 389
- Orta Düzey Yönetici için İşe Alım Zorluğu—bkz. s. 403
- Diyabet Kliniğinde Cinsel Taciz—bkz. s. 364
- River Oaks Devlet Hastanesi'nde Personel İstihdamı: İki Kez Ölç, Bir Kez Kes—bkz. s. 376
- Böylesi Güzel Genç Bir Adam—bkz. s. 344
- Kavgacı tip—bkz. s. 334
- İki Rakip Hastanenin Birleşmesi—bkz. s. 359

Ek vaka örnekleri, rol canlandırma senaryoları, video linkleri, web siteleri ve diğer bilgi kaynakları online Eğitici Gereçlerinde de bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Angermeier, I., Dunford, B. B., Boss, A. D., & Boss, R. W. (2009). The impact of participative management perceptions on customer service, medical errors, burnout, and turnover intentions. *Journal of Healthcare Management, 54*(2), 127–142.
- Becker, B. E., Huselid, M. A., & Ulrich, D. (2001). *The HR scorecard*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Beer, M., & Cannon, M. D. (2004, Spring). Promise and peril in implementing pay-for-performance. *Human Resources Management, 43*(1), 3–48.
- Beer, M., & Katz, N. (2003). Do incentives work? The perceptions of a worldwide sample of senior executives. *Human Resource Planning, 26*(3), 30–44.
- Blair, B. (1985). *Hospital employee assistance programs*. Chicago, IL: American Hospital Publishing, Inc.
- Bonner, S. E., & Sprinkle, G. B. (2002). The effects of monetary incentives on effort and task performance: Theories, evidence and a framework for research. *Accounting, Organizations and Society, 27*, 303–345.
- Bureau of Labor Statistics. (2010). *Employment and wage estimates and projections between 2008 and 2018*. Retrieved from http://www.bls.gov/emp/ep_projections_methods.htm
- Burt, T. (2005, November/December). Leadership development as corporate strategy: Using talent reviews to improve senior management. *Healthcare Executive, 20*(6), 14–18.
- Busse, R. C. (2005). *Your rights at work*. Naperville, IL: Sphinx Publishing.
- Butler, T., & Waldroop, J. (2005). Job sculpting: The art of retaining your best people. In *Harvard Business Review on appraising employee performance* (pp. 111–136). Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Carrier, C. (1998, June). Employee creativity and suggestion programs: An empirical study. *Creativity and Innovation Management, 7*(2), 162–172.
- Cooper, C. D., & Kurland, N. B. (2002). Telecommuting, professional isolation, and employee development in

- public and private organizations. *Journal of Organizational Behavior*, 23, 511–532.
- Corwin, V., Lawrence, T. R. B., & Frost, P. J. (2001, July/August). Five successful strategies of successful part-time work. *Harvard Business Review*, 121–127.
- Deshpande, S. P. (2002). The impact of union elections on human resources management practices in hospitals. *Health Care Manager*, 20(4), 27–35.
- Deshpande, S. P. (2003). Labor relations strategies and tactics in hospital elections. *Health Care Manager*, 22(1), 52–55.
- Edmondson, A., Bohmer, R., & Pisano, G. (2004). Speeding up team learning. In *Harvard Business Review on teams that succeed* (pp. 77–97). Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Fairbank, J. F., Spangler, W. E., & Williams, S. D. (2003, September/October). Motivating creativity through a computer-mediated employee suggestion management system. *Behavior and Information Technology*, 22(5), 305–314.
- Foster, C., & Godkin, L. (1998, Winter). Employment selection in health care: The case for structured interviewing. *Health Care Management Review*, 23(1), 46–51.
- Fottler, M. D., Ford, R. C., & Heaton, C. (2002). *Achieving service excellence: Strategies for healthcare*. Chicago, IL: Health Administration Press.
- Galford, R. (1998, March/April). Why doesn't this HR department get any respect? *Harvard Business Review*, 76(2), 24–32.
- Garman, A. N., Tyler, J. L., & Darnall, J. S. (2004, September/October). Development and validation of a 360-degree-feedback instrument for healthcare administrators. *Journal of Healthcare Management*, 49(5), 307–322.
- Gering, J., & Conner, J. (2002, November). A strategic approach to employee retention. *Healthcare Financial Management*, 56(11), 40–44.
- Gibson, V. M. (1995, February). The new employee reward system. *Management Review*, 84(2), 13–18.
- Ginter, P. M., Swayne, L. E., & Duncan, W. J. (2002). *Strategic management of health care organizations* (4th ed.). Malden, MA: Blackwell.
- Gomez-Mejia, L. R., Welbourne, T. M., & Wiseman, R. M. (2000). The role of risk sharing and risk taking under gainsharing. *Academy of Management Review*, 25(3), 492–507.
- Griffith, J. R. (2000, January/February). Championship management for healthcare organizations. *Journal of Healthcare Management*, 45(1), 17–31.
- Griffith, J. R., & White, K. R. (2002). *The well-managed healthcare organization* (5th ed.). Chicago, IL: Health Administration Press/AUPHA Press.
- Healthcare Financial Management Association (HFMA). (2001, August). More healthcare organizations using quality measures to reward executives. *Healthcare Financial Management Association*, 55(8), 22–25.
- Hernandez, S. R., Fottler, M. D., & Joiner, C. L. (1998). Integrating management and human resources. In M. D. Fottler, S. R. Hernandez, & C. L. Joiner (Eds.), *Essentials of human resources management in health services organizations*. Albany, NY: Delmar Publishers.
- Hill, E. J., Miller, B. C., Weiner, S. P., & Colihan, J. (1998). Influences of the virtual office on aspects of work and work/life balance. *Personnel Psychology*, 51, 667–683.
- Hoffman, P. B. (2005, November/December). Confronting management incompetence. *Healthcare Executive*, 20(6), 28–30.
- Holley, W. H. Jr., Jennings, K. M., & Wolters, R. S. (2001). *The labor relations process* (7th ed.). Orlando, FL: Harcourt College Publishers.
- Howard, J. C., & Szczerbacki, D. (1998). Employee assistance programs in the hospital industry. *Health Care Management Review*, 13(2), 73–79.

- Huselid, M. A. (1995). The impact of human resource management practices on turnover, productivity, and corporate financial performance. *Academy of Management Journal*, 38(3), 635–672.
- Huselid, M. A., Beatty, R. W., & Becker, B. E. (2005, December). “A players” or “a positions”? The logic of workforce management. *Harvard Business Review*, 110–117.
- Izzo, J. B., & Withers, P. (2002). Winning employee-retention strategies for today’s healthcare organizations. *Healthcare Financial Management*, 56(6), 52–57.
- Jenks, J. M., & Zevnik, B. L. P. (1993). *Employee benefits*. New York, NY: Collier Books/Macmillan Publishing Company.
- Joiner, C. L., Jones, K. N., & Dye, C. F. (1998). Compensation management. In M. D. Fottler, S. R. Hernandez, & C. L. Joiner (Eds.), *Essentials of human resources management in health services organizations*. Albany, NY: Delmar Publishers.
- Kaiser Family Foundation. (2010). Summary of new health reform law. Retrieved from www.kff.org/healthreform/upload/8061.pdf
- Kim, D.-O. (2005, July). The benefits and costs of employee suggestions under gainsharing. *Industrial and Labor Relations Review*, 58(4), 631–652.
- Kirkpatrick, D. L. (2006). *Improving employee performance through appraisal and coaching* (2nd ed.). New York, NY: American Management Association/AMACOM.
- Konrad, A. M., & Mangel, R. (2000). The impact of work-life programs on firm productivity. *Strategic Management Journal*, 21, 1225–1237.
- Kossek, E. E., Barber, A. E., & Winters, D. (1999, Spring). Using flexible schedules in the managerial world: The power of peers. *Human Resource Management*, 38(1), 33–46.
- Kurland, N. B., & Bailey, D. E. (1999, Autumn). Telework: The advantages and challenges of working here, there, anywhere and anytime. *Organizational Dynamics*, 28(2), 53–67.
- Lehr, R. I., McLean, R. A., & Smith, G. L. (1998). The legal and economic environment. In M. D. Fottler, S. R. Hernandez, & C. L. Joiner (Eds.), *Essentials of human resources management in health services organizations*. Albany, NY: Delmar Publishers.
- Lieberman, A., & Rotarius, T. (2000, June). Pre-employment decision-trees: Jobs applicant self-election. *The Health Care Manager*, 18(4), 48–54.
- Longest, B. B., Rakich, J. S., & Darr, K. (2000). *Managing health services organizations and systems*. Baltimore, MD: Health Professions Press.
- Luthans, F., & Stajkovic, A. D. (1999, May). Reinforce for performance: The need to go beyond pay and even rewards. *The Academy of Management Executive*, 13(2), 49–57.
- Malvey, D. (2010). Unionization in healthcare—background and trends. *Journal of Healthcare Management*, 55(3), 154–157.
- McAlearney, A. S. (2010). Executive leadership development in U.S. health systems. *Journal of Healthcare Management*, 55(3), 206–224.
- Metzger, N. (2004). Human resources management in organized delivery systems. In L. F. Wolper (Ed.), *Health care administration* (4th ed.). Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Osterman, P. (1995). Work/family programs and the employment relationship. *Administrative Science Quarterly*, 40, 681–700.
- Peiperl, M. A. (2005). Getting 360-degree feedback right. In *Appraising employee performance* (pp. 69–109). Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Perry-Smith, J. E., & Blum, T. C. (2000). Work-family human resource bundles and perceived organizational performance. *Academy of Management Journal*, 43(6), 1007–1117.
- Pfeffer, J. (1998). *The human equation*. Boston, MA: Harvard Business School Press.

KAYNAKLAR

- Alexander, J. A., Lichtenstein, R., Jinnett, K., Wells, R., Zazzali, J., & Liu, D. (2005). Cross-functional team processes and patient functional improvement. *Health Services Research, 40*(5), 1335–1355.
- Amos, M. A., Hu, J., & Herrick, C. A. (2005, January/February). The impact of team building on communication and job satisfaction of nursing staff. *Journal for Nurses in Staff Development, 21*(1), 10–16.
- Angermeier, I., Dunford, B. B., Boss, A. D., & Boss, R. W. (2009). The impact of participative management perceptions on customer service, medical errors, burnout, and turnover intentions. *Journal of Healthcare Management, 54*(2), 127–141.
- Baker, D. P., Salas, E., King, H., Battles, J., & Barach, P. (2005, April). The role of teamwork in the professional education of physicians: Current status and assessment recommendations. *Journal on Quality and Patient Safety, 31*(4), 185–202.
- Ball, M. J. (2005, October 25). Culture of safety. *Advance for Nurses, 7*(23), 31–32.
- Buchbinder, S. B. (2009a, September 17). Can we tame the wicked problems in health care? Retrieved from <http://portfolio.jblearning.com/health/2009/9/9/can-we-tame-wicked-problems-inhealth-care.html>
- Buchbinder, S. B. (2009b, November 23). Infectious leadership. Retrieved from <http://portfolio.jblearning.com/health/2009/11/23/infectious-leadership.html>
- Buchbinder, S. B. (2009c, July 29). Emotional intelligence and leadership. Retrieved from <http://portfolio.jblearning.com/health/2009/7/29/emotional-intelligence-and-leadership.html>
- Buchbinder, S. B., Alt, P. M., Eskow, K., Forbes, W., Hester, E., Struck, M., & Taylor, D. (2005). Creating learning prisms with an interdisciplinary case study workshop. *Innovative Higher Education, 29*(4), 257–274.
- Bureau of Labor Statistics (BLS). (2010). Medical and health services managers. Occupational outlook handbook, 2010–11 edition. Retrieved from <http://www.bls.gov/oco/ocos014.htm>
- Cherniss, C. (2010). Emotional intelligence: New insights and further clarifications. *Industrial and Organizational Psychology, 3*, 183–191.
- Conklin, J. (2008). Wicked problems and social complexity. Retrieved from <http://www.cognexus.org/wpf/wickedproblems.pdf>
- Consortium on Research for Emotional Intelligence in Organizations. (2009). The emotional competence framework. Retrieved from http://www.eiconsortium.org/reports/emotional_competence_framework.html
- Department for Professional Employees AFL-CIO (DPEAFLCIO). (2010). Fact sheet: The costs and benefits of safe staffing ratios. Retrieved from http://dpeaflcio.org/pdf/DPE-fs_2010_staffratio.pdf
- Doherty, R. W., Orimoto, L., Singelis, T. M., Hatfield, E., & Hebb, J. (1995). Emotional contagion: Gender and occupational differences. *Psychology of Women Quarterly, 19*, 355–371.
- Donahue, M. P. (1985). *Nursing: The finest art: An illustrated history*. St. Louis, MO: CV Mosby.
- Dreachslin, J. L., Hunt, P. L., & Sprainer, E. (1999). Communication patterns and group composition: Implications for patient-centered care team effectiveness. *Journal of Healthcare Management, 44*(4), 252–268.
- Drinka, T. J. K., & Clark, P. G. (2000). *Health care teamwork: Interdisciplinary practice and teaching*. Westport, CT: Auburn House.
- Edwards, N., Marshall, M., McLellan, A., & Abbasi, K. (2003, March 22). Doctors and managers: A problem without a solution? *British Medical Journal, 326*(7390), 609–610.
- Eisenhardt, K. M., Kahwajy, J. L., & Bourgeois, L. F. (1997). How management teams can have a good fight. *Harvard Business Review, 75*(5), 77–85.
- Flexner, A. (1910). *Medical education in the United States and Canada*. New York, NY: Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
- Goleman, D. (1998, December). What makes a leader? *Harvard Business Review, 93*–102.
- Goleman, D. (2006). *Social intelligence*. New York, NY: Bantam Books.

- Grumbach, K., & Bodenheimer, T. (2004). Can primary health care teams improve primary care practice? *Journal of the American Medical Association*, 291(10), 1246–1251.
- Harmon, J., Scotti, D. J., Behson, S., Petzel, R., Neuman, J. H., & Keashly, L. (2003, November/ December). Effects of high-involvement work systems on employee satisfaction and service costs in veterans healthcare. *Journal of Healthcare Management*, 48(6), 393–406.
- Hatfield, E., Cacioppo, J. L., & Rapson, R. L. (1993). Emotional contagion. *Current Directions in Psychological Sciences*, 2, 96–99.
- Health Resources and Services Administration (HRSA). (2003, Spring). Changing demographics: Implications for physicians, nurses and other health workers. U.S. Department of Health and Human Services, Health Resources and Services Administration, Bureau of Health Professions, National Center for Health Workforce Analysis.
- Health Resources and Services Administration (HRSA). (2004). The registered nurse population: Findings from the March 2004 national sample survey of registered nurses.
- Health Resources and Services Administration (HRSA). (2010, March). The registered nurse population: Initial findings from the 2008 national sample survey of registered nurses.
- Iacoboni, M., & Dapretto, M. (2006). The mirror neuron system and the consequences of its dysfunction. *Nature Reviews: Neuroscience*, 7, 942–951.
- Institute for Healthcare Improvement. (2004). Transforming care at the bedside. Retrieved from <http://www.ihl.org/IHI/Results/WhitePapers/TransformingCareattheBedsideWhitePaper.htm>
- Institute of Medicine. (2001). *Crossing the quality chasm: A new health system for the 21st century*. Washington, DC: National Academies Press.
- Jain, A. K., Thompson, J. M., Chaudry, J., McKenzie, S., & Schwartz, R. W. (2008). Highperformance teams for current and future physician leaders: An introduction. *Journal of Surgical Education*, 65(2), 145–150.
- Jones, C., & Gates, M. (September 30, 2007). The costs and benefits of nurse turnover: A business case for nurse retention. *OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing*, 12(3). Retrieved from DOI:10.3912/OJIN.Vol12No03Man04
- Kanter, R. M. (2004). *Confidence: How winning streaks and losing streaks begin and end*. New York, NY: Crown Books.
- Katzenbach, J. R., & Smith, D. K. (2004). The discipline of teams. In *Teams that succeed*. Boston, MA: Harvard Business School Press.
- Koeck, C. (1998, November 7). Time for organizational development in healthcare organisations: Improving quality for patients means changing the organisation. *British Medical Journal*, 317(7168), 1267–1268. Retrieved from <http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?artid=1114203>
- Laird, J. D., & Bresler, C. (1992). The process of emotional feeling: A self-perception theory. In M. Clark (Ed.), *Review of Personality and Social Psychology* (Vol. 13). Newbury Park, CA: Sage. As cited by Hatfield, E., Cacioppo, J. L., & Rapson, R. L. (1993). Emotional contagion. *Current Directions in Psychological Sciences*, 2, 96–99.
- Laschinger, H. K. S., & Finegan, J. (2005). Using empowerment to build trust and respect in the workplace: A strategy for addressing the nursing shortage. *Nursing Economic*, 23(1), 6–13.
- Leggat, S. G. (2007). Teaching and learning teamwork: Competency requirements for healthcare managers. *The Journal of Health Administration Education*, 24(2), 135–149.
- Liedtka, J. M., Whitten, E., & Sorrells-Jones, J. (1998). Enhancing care delivery through cross-disciplinary collaboration: A case study. *Journal of Healthcare Management*, 43(2), 185–206.
- Lucente, B., Rea, M. R., Vorce, S. H., & Yancey, T. (1995). Redesigning care delivery in the community hospital. *Nursing Economics*, 13(4), 242–247.
- Maginn, M. (1995). *Effective teamwork*. West Des Moines, IA: American Media Publishing.

- McLaughlin, C. P. (2004). West Florida Regional Medical Center. In J. S. Rakich, B. B. Longest, & K. Darr. Case in health services management (4th ed.). Baltimore, MD: Health Professions Press, Inc.
- Mickan, S. M. (2005). Evaluating the effectiveness of health care teams. *Australian Health Review*, 29(2), 211–217.
- Nance, J. (2008). Why hospitals should fly. Bozeman, MT: Second River Healthcare Press.
- Neily, J., Mills, P. D., Young-Xu, Y., Careney, B. T., West, P., Berger, D. H., et al. (2010). Association between implementation of a medical team training program and surgical mortality. *Journal of the American Medical Association*, 304(15), 1693–1700.
- Pronovost, P. J., & Freischlag, J. A. (2010). Improving teamwork to reduce surgical mortality. *Journal of the American Medical Association*, 304(15), 1721–1722.
- Quinlan, E., & Robertson, S. (2010). Mutual understanding in multi-disciplinary primary health care teams. *Journal of Interprofessional Care*, 24(5), 565–578.
- Rideout, C. A., & Richardson, S. A. (1989, May). A teambuilding model: Appreciating differences using the Myers-Briggs Type Indicator with developmental theory. *Journal of Counseling and Development*, 67(9), 529–533.
- Rittel, H., & Webber, M. (1973). Dilemmas in a general theory of planning. *Policy Sciences*, 4, 155–169. In N. Cross (Ed.). (1984). *Developments in design methodology* (pp. 135–144). Chichester, UK: Wiley & Sons.
- Rizzolatti, G., & Craighero, L. (2004). The mirror-neuron system. *Annual Review of Neuroscience*, 27, 169–192.
- Roblin, D. W., Vogt, T. M., & Fireman, B. (2003, January–March). Primary health care teams: Opportunities and challenges in evaluation of service delivery innovations. *J Ambulatory Care Management*, 26(1), 22–35.
- Ruddy, G., & Rhee, K. (2005). Transdisciplinary teams in primary care for the underserved: A literature review. *Journal of Health Care for the Poor and Underserved*, 16, 248–256.
- Scott, G. (2009). Teamwork. *Healthcare Executive*, 24(2), 46–47.
- Sexton, J. B., Thomas, E. J., & Helmreich, R. L. (2000). Error, stress, and teamwork in medicine and aviation: Cross sectional surveys. *British Medical Journal*, 320, 745–749.
- Sherman, J. (2006, March/April). Patient safety: Engaging medical staff. *Healthcare Executive*, 21(2), 20–23.
- Society for Neuroscience. (2008, November). Mirror neurons. *Brain Briefings*. Retrieved from http://www.sfn.org/index.cfm?pagename=brainBriefings_MirrorNeurons
- Steff, M. (2008). Common competencies for all healthcare managers: The healthcare leadership alliance model. *Journal of Healthcare Management*, 53(6), 360–374.
- Thompson, J. M. (2010). Collaboration in health care marketing and business development. In B. Freshman, L. Rubino, & Y. Reid Chassiakos (Eds.), *Collaboration across the disciplines in health care*. Sudbury, MA: Jones and Bartlett.
- Tompkins, C., & Orwat, J. (2010). A randomized trial of telemonitoring heart failure patients, *Journal of Healthcare Management*, 55(5), 312–323.
- Totterdell, P., Kellett, S., Teuchmann, K., & Briner, R. B. (1998). Evidence of mood linkage in work groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 1504–1515.
- Tuckman, B. W. (1965). Developmental sequence in small groups. *Psychological Bulletin*, 63, 384–399. Reprinted in *Group Facilitation: A Research and Applications Journal* - Number 3, Spring 2001. Retrieved from <http://dennislearningcenter.osu.edu/references/GROUP%20DEV%20ARTICLE.doc>
- University of Chicago, School of Social Service Administration, Chicago, IL, The Graduate Program in Health Administration and Policy. (n.d.). About GPAP. Retrieved from <http://gphap.uchicago.edu/aboutgphap.shtml>
- Weber, D. O. (2004, September–October). Poll results: Doctors’ disruptive behavior disturbs physician leaders. *The Physician Executive*, 30(5), 6–14.
- Wideman, M. (2003). Project teamwork, personality profiles and the population at large: Do we have enough of the right kind of people? Retrieved from www.maxwideman.com/papers/profiles/profiles.pdf

KAYNAKLAR

- Agency for Healthcare Research and Quality (AHRQ). (2003). AHRQ policy on the inclusion of priority populations in research. Retrieved from <http://grants.nih.gov/grants/guide/notice-files/not-hs-03010.html>
- American Hospital Association (AHA). (2004). Strategies for leadership: Does your hospital reflect the community it serves? A diversity and cultural proficiency assessment tool for leaders. Retrieved from <http://www.aha.org/aha/content/2004/pdf/diversitytool.pdf>
- American Medical Association (AMA). (2010). C-CAT patient centered communication: Organizational assessment resources. Retrieved from <http://www.ama-assn.org/ama/pub/physician-resources/medical-ethics/the-ethical-force-program/patient-centered-communication/organizational-assessment-resources.shtml>
- American Medical Association (AMA). (n.d.). Office guide to communicating with limited English proficient patients (2nd ed.). Retrieved from http://www.ama-assn.org/ama1/pub/upload/mm/433/lep_booklet.pdf
- American Public Health Association (APHA). (2010). Advocacy and policy: Eliminating health disparities. Retrieved from <http://www.apha.org/advocacy/priorities/issues/disparities/>
- Andrulis, D., Delbanco, T., Avakan, L., & Shaw-Taylor, Y. (n.d.). Conducting a cultural competence selfassessment. Retrieved from <http://www.consumerstar.org/pubs/Culturalcompselfassess.pdf>
- Armada, A. A., & Hubbard, M. F. (2010). Diversity in health care: Time to get real! *Frontiers of Health Services Management* 26(3), 3–17.
- Betancourt, J. R., Green, A. R., Carrillo, J. E., & Ananeh-Firempong, O. (2003). Defining cultural competence: A practical framework for addressing racial/ethnic disparities in health and healthcare. *Public Health Reports*, 118(4), 293–302.
- Carter-Pokras, O., & Baquet, C. (2002). What is a health disparity? *Public Health Reports*, 117(5), 426–434.
- Center for Cross-Cultural Health. (2010). *Community engagement*. Minneapolis, MN: Center for Cross-Cultural Health.
- Cohen, J. J., Gabriel, B. A., & Terrell, C. (2002). The case for diversity in the healthcare workforce. *Health Affairs*, 21(5), 90–102.
- Cordova, R. D., Beaudin, C. L., & Iwanabe, K. E. (2010). Addressing diversity and moving toward equity in hospital care. *Frontiers of Health Services Management*, 26(3), 19–34.
- Cross, T. L., Bazron, B. J., Dennis, K. W., & Isaacs, M. R. (1989). *Towards a culturally competent system of care* (Vol. 1). Washington, DC: CASSP Technical Assistance Center, Georgetown University Child Development Center.
- Curtis, E. F., Dreachslin, J. L., & Sinioris, M. (2007). Diversity and cultural competence training in health care organizations: Hallmarks of success. *Health Care Manager*, 26(3), 255–262.
- Dreachslin, J. L. (2007). Diversity management and cultural competence: Research, practice, and the business case. *Journal of Healthcare Management*, 52(2), 79–86.
- Freudenberg, N., & Olden, K. (2010). Finding synergy: Reducing disparities in health by modifying multiple determinants. *American Journal of Public Health*, 100(Supp 1), S25–S29.
- Gozu, A., Beach, M. C., Price, E. G., Gary, T. L., Robinson, K., Palacio, A., et al. (2007). Self-administered instruments to measure cultural competence of health professionals: A systematic review. *Teaching and Learning in Medicine*, 19(2), 180–190.
- Grey, M. A., Yehieli, M., & Rodriguez-Kurtovic, N. (2006). *Bridging the language divide: A pocket guide to working effectively with interpreters in health care settings*. Cedar Rapids: University of Northern Iowa.
- Hammer, M. R., Bennett, M. J., & Wiseman, R. (2003). The Intercultural Development Inventory: A measure of intercultural sensitivity. *International Journal of Intercultural Relations*, 27(4), 421–443.
- Health Resources and Services Administration (HRSA). (1995). Shortage designation: Medically underserved areas and populations. Retrieved from <http://bhpr.hrsa.gov/shortage/muaps/index.html>

- Hobbs, F., & Stoop, N. (2002). Demographic trends in the 20th century. U.S. Census Bureau, Census 2000. Special Reports, Series CENSR-4. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
- Institute for Diversity in Health Management. (2008). About the institute. Retrieved from http://www.diversityconnection.org/diversityconnection_app/about-us/About-the-Institute.jsp
- Manager's Electronic Resource Center. (n.d.). The provider's guide to quality and culture. Retrieved from <http://erc.msh.org/mainpage.cfm?file=1.0.htm&module=provider&language=English>
- Martin, C. (2007). Reducing racial and ethnic disparities: A quality improvement initiative in Medicaid managed care toolkit. Hamilton, NJ: Center for Health Care Strategies, Inc. Retrieved from <http://www.rwjf.org/files/research/racialethnichealthdisparities.pdf>
- McDaniel, G. (2000). Cultural competency: A new standard of care. Advance for Medical Laboratory Professionals. Retrieved from <http://laboratorian.advanceweb.com/Article/Cultural-Competency-A-New-Standard-of-Care.aspx>
- National Center for Cultural Competence. (n.d.). Cultural competence: Definition and conceptual framework. Retrieved from <http://nccc.georgetown.edu/foundations/frameworks.html>
- National Committee for Quality Assurance (NCQA). (2010). About NCQA. Retrieved from <http://www.ncqa.org/tabid/675/Default.aspx>
- National Institutes of Health (NIH). (2006). Fact sheet: Health disparities. Bethesda, MD: National Institutes of Health.
- National Institutes of Health (NIH). (2010).
- National Institutes of Health statement of organization, functions, and delegations of authority. Retrieved from <http://www.federalregister.gov/articles/2010/09/13/2010-22666/national-institutes-of-health-statement-of-organization-functions-and-delegations-of-authority>
- National Institutes of Health (NIH). (n.d.). NIH health disparities strategic plan, fiscal years 2004–2008. Retrieved from http://www.nimhd.nih.gov/about_ncmhd/Strategic%20Plan%20FY%2020042008%20vol%201.pdf
- O'Brien, R. L., Kosoko-Lasaki, O., Cook, C. T., Kissell, J., Peak, F., & Williams, E. H. (2006). Self-assessment of cultural attitudes and competence of clinical investigators to enhance recruitment and participation of minority populations in research. *Journal of the National Medical Association*, 98(5), 674–682.
- Office of Disease Prevention and Health Promotion. (2005). Healthy People 2010: The cornerstone for prevention. Retrieved from: <http://www.healthypeople.gov/Publications/Cornerstone.pdf>
- Office of Minority Health. (2001). National standards for culturally and linguistically appropriate services in health care. Retrieved from <http://minorityhealth.hhs.gov/assets/pdf/checked/executive.pdf>
- Office of Minority Health. (2005). What is cultural competency? Retrieved from <http://minorityhealth.hhs.gov/templates/browse.aspx?lvl=2&lvlID=11>
- Rashid, J. R., Spengler, R. F., Wagner, R. M., Skillen, E. L., Mays, R. A., Heurtin-Roberts, S., et al. (2009). Eliminating health disparities through transdisciplinary research, cross-agency collaboration, and public participation. *American Journal of Public Health*, 99(11), 1956–1961.
- Rodgers, D. (2008). Five approaches to community engagement. Minneapolis, MN: Center for CrossCultural Health.
- Rose, P. R. (2011). Cultural competency: For health administration and public health. Sudbury, MA: Jones and Bartlett. Suicide Prevention Resource Center. (n.d.).
- Suicide among American Indians/Alaska Natives. Retrieved from <http://www.sprc.org/library/ai.an.facts.pdf>
- Thomas, M., & James, C. (2009). The role of health coverage for communities of color. Kaiser Family Foundation Issue Brief. Retrieved from <http://www.kff.org/healthreform/upload/8017.pdf>
- U.S. Census Bureau. (2008). An older and more diverse nation by midcentury. U.S. Census Bureau News August 14, 2008. Retrieved from <http://www.census.gov/newsroom/releases/archives/population/cb08-123.html>
- Weil, P. (2009). A racial/ethnic comparison of career attainments in healthcare management: By taking action, healthcare executives can help narrow the gaps. *Healthcare Executive*, 24(6), 22–31.

İncelemek için Ek Web Siteleri

Agency for Healthcare Research and Quality www.ahrq.gov

Healthy People 2010 www.healthypeople.gov

Institute for Diversity in Health Management www.diversityconnection.org/

The Joint Commission www.jointcommission.org

Manager's Electronic Resource Center <http://erc.msh.org/>

National Center for Cultural Competence <http://nccc.georgetown.edu/>

National Center for Healthcare Leadership www.nchl.org

National Committee for Quality Assurance www.ncqa.org

Office of Minority Health www.omhrc.gov

Ve araştırılabilecek anahtar kelimeler:

Sağlıkta eşitsizlik, kültürel yetkinlik, kültürel yeterlilik, kültürler arası duyarlılık, iş gücü çeşitliliği, CLAS standartları

KAYNAKLAR

- Bishop, T. F., Federman, A. D., & Keyhani, S. (2010). Physicians' views on defensive medicine: A national survey. *Arch Intern Med*, 170(12), 1081–1083.
- Callahan, D., & Jennings, B. (2002). Ethics and public health: Forging a strong relationship. *American Journal of Public Health*, 92(2), 169–176.
- Conigliaro, M. (2005). Abstract appeal: *The Terri Schiavo Information Page*. Retrieved from <http://abstractappeal.com/schiavo/infopage.html>
- Dresser, R. (2004). Schiavo: A hard case makes questionable law. *Hastings Center Report*, 34(2), 8–9.
- Gifis, S. H. (1996). *Barron's law dictionary*. Hauppauge, NY: Barron's Educational Series.
- Kaiser Family Foundation. (2005). *Medical malpractice law in the United States*. The Henry J. Kaiser Family Foundation Online. Retrieved from <http://www.kff.org/insurance/upload/Medical-Malpractice-Law-in-the-United-States-Report.pdf>
- Kaiser Health News. (2010). *Health law having affects on managed-care firms, medical suppliers*. Retrieved from <http://www.kaiserhealthnews.org/Daily-Reports/2010/May/28/Health-Overhaul-and-Business.aspx>
- National Archives. (n.d.). United States Constitution. Retrieved from <http://www.archives.gov/exhibits/charters/constitution.html>
- Perry, F. (2002). *The tracks we leave: Ethics in healthcare management*. Chicago, IL: Health Administration Press.
- Pozgar, G. D. (2007). *Legal aspects of health care administration* (10th ed.). Sudbury, MA: Jones and Bartlett.
- Pozgar, G. D. (2010). *Legal and ethical issues for health professionals* (2nd ed.). Sudbury, MA: Jones and Bartlett.
- Shi, L., & Singh, D. A. (2008). *Delivering health care in America* (4th ed.). Sudbury, MA: Jones and Bartlett.
- Sorrel, A. L. (June 7, 2010). Health reform has liability insurers looking at tort alternatives. *American Medical News Online*. Retrieved from <http://www.ama-assn.org/amednews/2010/06/07/prl20607.htm>
- Stein, R. (2006, January 30). Health workers' choice debated: Proposals back right not to treat. *Washington Post*, A01.
- U.S. Department of Health and Human Services (DHHS). (2003). Fact sheet: Protecting the privacy of patient's health information. Retrieved from <http://www.hhs.gov/news/facts/privacy.html>
- Wickline v. California*. 192 Cal. App. 3d 1630, 1636, 239 Cal Rptr 810 (2d Dist. 1986). 90868_

KAYNAKLAR

- Balanced Budget Act of 1997 (HR 2015) (Public Law 105-33). Title IV, Subtitle D, Chapter 1, Section 4304 (b) (2).
- Blesch, G. (2010). Targeting fraud. *Modern Health Care*. Retrieved from <http://www.modernhealthcare.com/article/20100621/MAGAZINE/100619919>
- Centers for Medicare & Medicaid Services (CMS). (2009). *Recovery audit contractor overview*. Retrieved from <http://www.cms.gov/RAC/>
- Cleverley, W. O., & Cameron, A. E. (2007). *Essentials of health care finance* (6th ed.). Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Committee of Sponsoring Organizations (COSO) of the Treadway Commission. (2010). *Internal control integrated framework*. Retrieved from <http://www.coso.org/IC-IntegratedFramework-summary.htm>
- Department of Justice (DOJ). (2003, November). *Memorandum 613:11-10-03*. Retrieved from http://www.justice.gov/opa/pr/2003/November/03_civ_613.htm
- Furrow, B. R., Greaney, T. L., Johnson, S. H., Jost, T. S., & Schwartz, R. L. (2004). *Health law: Cases, materials and problems* (5th ed.). St. Paul, MN: Thomson-West.
- Kinkade, W. A. (2000). *Anti-kickback act safe harbor provisions finalized*. Retrieved from <http://library.findlaw.com/2000/Dec/8/126843.html>
- Lexology. (2010). *The fraud-and-abuse provisions of the health care reform act*. Retrieved from <http://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=1a1ece1c-87bf-41c4-b4c7-65adc56b3d67>
- Manning, W. L. (1996). *Summary of the Medicare and Medicaid Patient Protection Act of 1987 (42 U.S.C. 1320a-7b)*. Retrieved from <http://www.netreach.net/~wmanning/fasumm.htm>
- Office of Inspector General (OIG). (1999). *Federal anti-kickback law and regulatory safe harbor*. Retrieved from <http://oig.hhs.gov/fraud/docs/safeharborregulations/safefs.htm>
- Office of Inspector General (OIG). (2004). *An integrated approach to corporate compliance*. Retrieved from <http://www.oig.hhs.gov/fraud/docs/complianceguidance/Tab%204E%20Appendx-Final.pdf>
- Office of Inspector General (OIG). (2006). *Prescription drug plan sponsors' compliance plan*. Retrieved from <http://oig.hhs.gov/oei/reports/oei-03-06-00100.pdf>
- Omdahl, D. J., & Warmack, P. (2009). *Surviving a RAC attack: Strategies to reduce financial risk*. Retrieved from http://www.beaconhealth.org/pdfs/mz80607_summer_ac_brochure_web_3.pdf
- Pozgar, G. D. (2007). *Legal aspects of health care administration* (10th ed.). Sudbury, MA: Jones & Bartlett.
- Title 31 United States Code (31 USC). 31 U.S.C. §§ 3729 (7) et seq. (1986a).
- Title 31 United States Code (31 USC). 31 U.S.C. §3730 (d1) (1986b).
- Title 42 United States Code (42 USC). 42 U.S.C. 1320a-7b, 1903m; Title 42 Consolidated Federal Registry (CFR) § 1001.952 (1987a).
- Title 42 United States Code (42 USC). 42 U.S.C. CFR 489.24 and 42 CFR 413.65. (1987b).

e-İŞLETMELERDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ İÇ KONTROL İLİŞKİSİ

Dr. Mustafa Gül

EĞİTİM
yayınevi

E-İŞLETMELERDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ-İÇ KONTROL İLİŞKİSİ

Dr. Mustafa Gül

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6658-83-7

1. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

E-İŞLETMELERDE MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ-İÇ KONTROL İLİŞKİSİ

Dr. Mustafa Gül

XII+178 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-83-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

Yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Akın, H.B. (2001). *Yeni ekonomi strateji, rekabet, teknoloji yönetimi*. Birinci Basım. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Aksoy, T. (2007). *Basel II ve İç Kontrol*. Ankara: Ankara SMMM Odası Yayın no: 53.
- Alabay, M.N. (2008). *CRM rekabet stratejisi olarak müşteri ilişkileri yönetimi*. Ankara: İlke Yayınevi.
- Atkinson, R.D. and Court, R. (1998) The New Economy Index, Progressive Policy Institute Technology, Innovation and New Economy Project <http://dicppi.org> Erişim Tarihi: 31.10.2000: 7.
- Braganoff, N.A., Simkin, M.G., Norman, C.S., (2010). *Core concepts of accounting information systems* N.J.: John Wiley and Sons Inc.
- Bozkurt, N. (2000). Muhasebe denetimi. (3. Baskı). İstanbul: Alfa.
- Cangemi, M., Singleton.T., (2003). *Managing the audit function:a corporate audit department procedures guide*, N.J. 3rd edition, John Wiley & Sons Inc.
- Combe, C. (2006). *Introduction to e-business management and strategy*. Oxford: Elsevier.
- Çağıl, G. ve Ergün, K. (2008). Geleneksel işletme anlayışından e-İşletme anlayışına geçişte yaşanan problemler. Akademik Bilişim Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 30 Ocak - 01 şubat, 545-553.
- Çömlekçi, F. (2001). Muhasebe denetimi. Birlik Ofset: Eskişehir.
- Deshmukh, A. (2006). *Digital accounting: the effects of the internet and erp on accounting*. Hershey: IRM Press.
- Doğantimur, F. (2009). ISO 27001 Standardı çerçevesinde kurumsal bilgi güvenliği. Yayınlanmamış Mesleki Yeterlik Tezi. Ankara: T.C. Maliye Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Doyrangöl, N. (2002) İşletme çevresindeki olumsuz gelişmeler karşısında iç denetimin yeri ve önemi. Mali Çözüm, 60, 35.
- Erdoğan, M. ve Erdoğan, N. (1996). *Muhasebede bilgisayar kullanımı*. Eskişehir: Boyut Matbaacılık.
- Erdoğan, M. (2006). Denetim kavramsal ve teknolojik yapı. (3. Baskı). Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları.
- Erkuş, H. (2008). XBRL genişletilebilir işletme raporlama dili. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gelinas, Jr. Ulric J., Richard B. Dull (2008). *Accounting information systems*, Seventh Edition, Thomson: USA.
- Glover, S.M. vd. (2003). *e-business: principles and strategies for accountants*. Second Ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Gökçen, H. (2007). *Yönetim bilgi sistemleri*. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Güredin, E. (2000). Denetim. (10. Baskı). İstanbul: Beta.
- Gürsoy, M. (2005). *Elektronik iş ve elektronik iş uygulayan işletmelerin karşılaştığı sorunlar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Haag, S. vd. (2007). *Management information systems for the information age*. (6th ed.) Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- Hall, J.A. (2011). *Accounting information systems*. (Seventh Edition). OH. USA: South Western.
- Hurt, R.L. (2008) *Accounting information systems* New York: McGrew-Hill Kağncıoğlu, H. Ed .Sevim, A. (2009). Kurumsal kaynak planlaması. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2003: Eskişehir.
- Kalakota, R. Ve Robinson, M. (2001) *e-business 2.0 roadmap for success*. (Second Edition). Addison-Wesley: NJ.
- Kepekçi, C. (1982). İşletmelerde İç Kontrol Sisteminin Etkinliğini Sağlamada İç Denetimin Rolü. Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları No:251/171.

- Kepekçi, C. (2000) Bağımsız denetim. (4. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kırcova, İ. (2001). İşletmelerarası elektronik ticaret. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 2001-32. Mega Ajans Reklamcılık Matbaacılık Fuar Hizmetleri Ltd. Şti.
- Laudon, K. and Laudon, J. (2009). Essentials of management information systems. 8th ed. Upper Saddle River, N.J.: Pearson/Prentice Hall.
- O'Brien, J. and Marakas, G. (2008). Management information systems. 8th ed. Boston: Mc.Graw-Hill Irwin.
- Özgüler, V.C. (2003). Yeni ekonomi anlayışı kapsamında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler: türkiye örneği. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları; No. 1479, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları; No. 179.
- Özmen, Ş. (2009). Ağ ekonomisinde yeni ticaret yolu e-ticaret. 3. Baskı. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 32, Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık Müzik Yapım ve Haber Ajansı Ltd. Şti.
- Sawyer, B. Vd. (2000). Web’de mağaza açmak, (Çev. Cahit Akın) 1.Bs. İstanbul: Alfa Yayınları
- Sawyer, L. B., Dittenhofer, M.Scheiner, H. James, Savvyers. (2003). Internal Auditing:The Practice of Modern Internal Auditing, 5.th Edition, Florida, HA.
- Sevim, A. ve Gül, M. (2008). Muhasebe eğitiminde bütünlük bilgi sistemi yaklaşımı ile erp yazılımlarının kullanılması ve Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi örneği. XXVII Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1808.
- Sevim, A. (2009). Dijital muhasebe. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları Yayın No:1903.
- Sevim, A. Ed. (2009). Kurumsal kaynak planlaması. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2003.
- Sürmeli, F. (1996). Muhasebe bilgi sistemi. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı yayınları NO: 115.
- Şahin, M. Ed. (2009). Yönetim bilgi sistemi. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayın No: 1913.
- Şahin, T. (2010). Elektronik ticaretin yeni yüzü: e-çarşı ve vergi denetimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi
- Tapscott, D. (1996). The digital economy. New York: Mc Graw-Hill.
- Tapscott, D. (1998). Dijital ekonomi. (Çev. Ece Koç), Koç Sistem. İstanbul
- Turner, L.D. ve Andrea B. Weickgenannt (2009). Accounting information systems the controls and processes N.J.: Wiley
- Yahyagil, M.Y. (2001). KOBİ’lerde bilgisayar teknolojileri uygulamaları. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayın No:2001-26. Su Matbaacılık Ltd. Şti.
- Yılcı, F.M. (2006). İç denetim Türkiye’nin 500 büyük sanayi işletmesi üzerine bir araştırma. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yumuşak, İ. vd., (2009). Küreselleşme sürecinde yeni ekonomi ve iktisat politikaları. 1. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

İnternet Kaynakları

- <http://www.ab.org.tr/ab06/bildiri/98.doc> E.T.: 15.04.2010
- <http://www.aicpa.org/pubs/cpaltr/may2002/supps/audit6.htm> E.T.:11.12.2009
- http://www.ccbn.com/pdfs/XBRL_09_02.pdf
- www.netsis.com.tr E.T.: 03.02.2007
- www.xl2.org E.T.: 10.06.2008
- www.logo.com.tr
- <http://www.vpnedir.org/> et: 10.07.2012

- <http://www.e-ticaretmerkezi.net/eticareteguvenlik.php> Et: 01.03.2011
- <http://csirt.ulakbim.gov.tr/dokumanlar/bilgisayaraglarindaguenlikpolitikalarininuygulanmasi.pdf>
E.T. 10.07.2012
- www.deloitte.com E.T.:05.01.2008
- www.xl2.org Erişim Tarihi: 10.06.2008
- <http://www.aicpa.org/pubs/cpaltr/may2002/supps/audit6.htm> E.T.:11.12.2009
- <http://www.aicpa.org/pubs/cpaltr/may2002/supps/audit6.htm> E.T.: 11.12.2009
- <http://www.ab.org.tr/ab06/bildiri/98.doc> E.T.:15.04.2010
- <http://www.setsoftware.com> E.T: 15.01.2008
- www.netsis.com.tr E.T.: 03.02.2007
- www.deloitte.com E.T.:05.01.2008
- <http://www.denetci.net/ziliski.htm> E.T.: 20.07.2011
- http://www.uekae.tubitak.gov.tr/uekae_content_files/EtkinlikWeb/SosyalMuhendislikS_aldirilari.pdf
pdf E.T.:05.01.2012
- <http://www.bilgiguvenligi.gov.tr/dokuman-yukle/bgys/uekae-bgys0013-iso-iec-27001denetim-listesi/download.html> E.T.: 01.07.2012
- <http://www.vpnnetdir.org> ET: 10.07.2012
- <http://www.kykonline.com/e-haftasi/eticaret.htm> ET: 10.11.2003
- <http://www.e-ticaretmerkezi.net/eticareteguvenlik.php> ET: 01.03.2011
- http://www.pwc.com/tr_TR/tr/assets/about/events/training/icdenetim.pdf E.T.15.07.2011

KAYNAK TÜKETİM MUHASEBESİ VE YAPAY SİNİR AĞLARININ MOBİLYA SEKTÖRÜNDE UYGULANMASI İNEGÖL ÖRNEĞİ

DR. ÖZGE ACUN KILIÇ
PROF. DR. VESİLE ÖMÜRBEK

EĞİTİM
yayınevi

KAYNAK TÜKETİM MUHASEBESİ VE YAPAY SİNİR AĞLARININ MOBİLYA SEKTÖRÜNDE UYGULANMASI: İNEGÖL ÖRNEĞİ

Dr. Özge Acun Kılıç, Prof. Dr. Vesile Ömürbek

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6658-88-2

1. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

KAYNAK TÜKETİM MUHASEBESİ VE YAPAY SİNİR AĞLARININ MOBİLYA SEKTÖRÜNDE UYGULANMASI: İNEGÖL ÖRNEĞİ

Dr. Özge Acun Kılıç, Prof. Dr. Vesile Ömürbek

VI+170 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-88-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetli kitapçımız

KAYNAKÇA

- Abbas, K., ve Osama, W. (2014). "Cost Systems Adoption in Egyptian Manufacturing Firms: Competitive Study between ABC and RCA Systems". *Sibiu, Romania: 21st International Economic Conference – IECS, May 16-17*, 1-7.
- Abdelkareem, M. A vd., (2022). "Progress Of Artificial Neural Networks Applications In Hydrogen Production". *Chemical Engineering Research and Design*, 182, 66-86.
- Ağyar, Z. (2015). "Yapay Sinir Ağlarının Kullanım Alanları ve Bir Uygulama". *Mühendis ve Makine*, 56(662), 22-23.
- Ahmed, S. A. ve Moosa, M. (2011). "Application of Resource Consumption Accounting (RCA) in an Educational Institute". *Pakistan Bussiness Review*, 12(4), 755-775.
- Aker, Y., ve Karavardar, A. (2022). "Türkiye'Deki Kobilerin Finansal Başarılı Ve Başarısız Olma Durumlarının Altman, Springate Ve Yapay Sinir Ağları Modeli İle Tahmin Edilebilirliği". *Mali Çözüm Dergisi*, (32), 151-169.
- Aksu, İ. (2013). "Kaynak Tüketimine Dayalı Muhasebe: Bir Örnek Uygulama". *E-Journal of New World Sciences Academy*, 8(4), 165-182.
- Aksu, İ., ve Oral, T. (2017). "Birbirini Tamamlayan Yöntemler Olarak Toplam Kalite Yönetimi ve Mamul Yaşam Seyri Maliyetlemesi". *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 96-107.
- Aktaş, R. (2013). "Yeni Bir Maliyet ve Yönetim Muhasebesi Yöntemi Olarak Kaynak Tüketim Muhasebesi". *Muhasebe ve Finans Dergisi* (58), 55-76.
- Alagöz, A. (2006). "Stratejik Maliyet Ve Kar Planlama Aracı Olarak Hedef Maliyet Yönetimi". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 61-83.
- Alataş, A., ve Aktaş, H. (2022). "*Kaynak Tüketim Muhasebesi*". Ankara: İKSAD Yayın Evi.
- Al-Dhubaibi, A. A. (2021). "Optimizing The Value Of Activity Based Costing System: The Role Of Successful Implementation". *Management Science Letters*, 11(1), 179-186.
- Al-hosban, A., Alsharairi, M., ve Al-Tarawneh, I. (2023). "The Effect Of Using The Target Cost On Reducing Costs In The Tourism Companies In Aqaba Special Economic Zone Authority". *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 13(1), 194-209.
- Al-Qady, A. A. (2013). "Improving the cost planning process: RCA approach, a case study". Unpublished M.Sc. Thesis, Fac. of Commerce, Tanta University,
- Al-Qady, M., ve El-Helbawy, S. (2016). "Integrating Target Costing and Resource Consumption Accounting". *Jamar*, 14(1), 39-54.
- Altınbay, A. (2006). "Etkin Bir Maliyet Yönetim Sistemi Olarak Hedef Maliyetleme Sistemi ve TMMT Uygulaması". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 141-164.
- Altunışık, R., Özdemir, Ş., ve Torlak, Ö. (2011). "*Pazarlamaya Giriş*". Sakarya, Sakarya Kitabevi.
- Annappa, C. M., ve Panditrao, K. S. (2012). "Application of Value Engineering for Cost Reduction – A Case Study of Universal Testing Machine". *International Journal of Advances in Engineering & Technology*, 4(1), 618-629.
- Ansari, S. L., ve Bell, J. (2009). "*Target Costing: The Next Frontier in Strategic Cost Management*". Mountain Valley.
- Ansari, S., Bell, J., ve Okano, H. (2007). "Target Costing: Uncharted Research Territory". *Handbook of Management Accounting Research*, 2, 507-530.
- Ansari, S., Bell, J., ve Swenson, D. (2009). "Strategies for Training in Target Costing". *Cost Management*, 23(3), 18-26.
- Arı, A., ve Berberler, M. E. (2017). "Yapay Sinir Ağları ile Tahmin ve Sınıflandırma Problemlerinin Çözümü İçin Arayüz Tasarımı". *ACTA INFOLOGICA*, 1-2, 55-73.
- Arı, M., ve Bayram, G. (2018). "Çevresel Maliyet Yönetiminin Ürün Yaşam Seyri Maliyetleme Açısından İncelenmesi". *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 336-253.
- Asilkkan, Ö., ve İrmak, S. (2009). "İkinci El Otomobillerin Gelecekteki Fiyatlarının Yapay Sinir Ağları İle Tahmin Edilmesi". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 375-391.
- Ataseven, B. (2012). "Yapay Sinir Ağları İle Öngörü Modellemesi". *Öneri*, 10(39), 101-115.
- Bağdat, A., ve Can, A. V. (2023). "Esnek Üretim Sisteminde Grup Teknolojisi Kullanılarak Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemi ile Birim Maliyetlerin Hesaplanması". *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (68), 201-226.

- Basık, F. O. (2012). “*Rekabet Stratejisinde Maliyet Yönetimi*”. İstanbul, Türkmen Kitabevi.
- Bayou, M. E. (1998). “Three Routes for Target Costing”. *Managerial Finance*, 24(1), 28-45.
- Bekçi, İ., ve Negiz, N. (2011). “Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yönteminin İnşaat Taahhüt İşletmelerinde Uygulanması”. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(30), 119-136.
- Benjamin, L., ve Simon, T. (2003). “A Planning and Control Model Based on RCA Principles”. *Cost Management*, 17(4), 20-27.
- Berger, A. (1997). “Continuous Improvement And Kaizen: Standardization And Organizational Designs”. *Integrated Manufacturing Systems*, 8(2), 110-117.
- Berikol, B. Z., ve Güner, M. F. (2016). “Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Ve Süreyle Dayalı Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemleri”. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(12), 461-473.
- Bilski, J., Kowalczyk, B., Marchlewska, A., ve Zurada, J. M. (2020). “Local Levenberg-Marquardt Algorithm For Learning Feedforward Neural Networks”. *JAISCR*, 10(4), 299-316.
- Bozdemir, E., ve Orhan, M. S. (2011). “Maliyet Kontrol Aracı Olarak Hedef Maliyetleme Yönteminin Türk Otomotiv Sanayinde Uygulanabilirlik Düzeyinin İncelenmesi”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(2), 163- 179.
- Çakar, T. (2017). “Otomotiv Endüstrisinde Yapay Sinir Ağı Kullanarak Maliyet Tahmin Modeli Geliştirme”. *Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi*, 7(1), 237-249.
- Cengiz, E. (2012). “Gelişmiş Bir Maliyetleme Yaklaşımı Olarak Kaynak Tüketimi Muhasebesi”. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 14(1), 215-233.
- Chen, Y., vd.,(2020). “A Review of the Artificial Neural Network Models for Water Quality Prediction”. *Applied Sciences*, 10(17), 1-49.
- Choy, K., Lee, W., ve Lo, V. (2003). “Design Of An Intelligent Supplier Relationship Management System: A Hybrid Case Based Neural Network Approach”. *Expert Systems with Applications*, 24, 225-237.
- Cilimkovic, M. (2015). “Neural Networks And Back Propagation Algorithm”. *Institute of Technology Blanchardstown*, 15(1), 1-12.
- Civelek, M. (1997). “*Maliyet Muhasebesi*”. Kayseri, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Yayınları.
- Cooper, R., ve Kaplan, R. S. (1999). “*The Design of Cost Management Systems*”. Prentice Hall, Upper Saddle Rive.
- Cooper, R., ve Slagmulder, R. (2017). “*Target Costing and Value Engineering*”. New York, Routledge .
- Dobrucalı, E., ve Demir, İ. H. (2022). “Bina Maliyetinin Tahmini İçin Gen İfadeli Programlama Ve Yapay Sinir Ağları Tekniklerinin Karşılaştırılması”. *Uluslararası Hakemli Mühendislik Ve Fen Bilimleri Dergisi*, (16), 14-32.
- Eğrioğlu, E., Yolcu, U., ve Baş, E. (2020). “*Yapay Sinir Ağları Öngörü ve Tahmin Uygulamaları*”. Ankara, Atlas Akademik Basım Yayın Dağıtım.
- Eken, T., ve Aksu, İ. (2023). “*Stratejik Yönetim Muhasebesi Aracı Olarak Kaynak Tüketim Muhasebesinin Turizm İşletmelerinde Kullanılması*”. İstanbul, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Ellram, L. M. (2006). “The Implementation of Target Costing in the United States: Theory Versus Practice”. *Journal of Supply Chain Management*, 42(1), 13-26.
- Elmas, Ç. (2003). “*Yapay Sinir Ağları (Kuram, Mimari, Eğitim, Uygulama)*”. Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Erilli, N. A., vd., (2010). “Türkiye’de Enflasyonun İleri Ve Geri Beslemeli Yapay Sinir Ağlarının Melez Yaklaşımı İle Öngörüsü”. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(1), 42-55.
- Erkuş, H., Aksu, İ., ve Turan, E. (2014). “Kaynak Tüketim Muhasebesinin Diğer Maliyet Sistemleri İle Karşılaştırılması”. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 7(2), 15-36.
- Erler, M., ve Şeref Sağıroğlu, E. B. (2003). “*Mühendislikte Yapay Zekâ Uygulamaları-I:Yapay Sinir Ağları*”. Kayseri, Ufuk Kitap Kırtasiye Yayıncılık.
- Es, H. A., Kalender, F. Y., ve Hamzaçebi, C. (2014). “Yapay Sinir Ağları İle Türkiye Net Enerji Talep Tahmini”. *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 29(3), 495-504.
- Everaert, P., ve Bruggeman, W. (2007). “Time-Driven Activity-Based Costing: Exploring The Underlying Model”. *Journal of cost management*, 21(2), 16-20.
- Grasso, L. (2007). “Obstacles to Lean Accountancy Sustainable Integration”. *Lean Accounting: Best Practices for S*, 177-207.

- Grasso, L. P. (2005). "Are ABC and RCA Accounting Systems Compatible with Lean Management?". *Management Accounting Quarterly*, 7(1), 12-27.
- Gurówka, J., ve Lawson, R. A. (2007). "Selecting the Right Costing Tool for Your Business Needs". *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 18(3), 21-27.
- Gümüş, Y. (2012). "*Lojistik Faaliyetler ve Maliyetler*". Ankara, Gazi Kitabevi.
- Gürdal, K. (2007). "*Maliyet Yönetiminde Güncel Yaklaşımlar*". Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Haftacı, V. (2015). "*Yönetim Muhasebesi*". Kocaeli, Umuttepe Yayınları.
- Hamzaçebi, C. (2021). "*Matlab Uygulamalı Yapay Sinir Ağları*". Ankara, Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Hilton, R. W., Maher, M. W., ve Selto, F. H. (2003). "*Cost Management: Strategies for Business Decisions*". New York, McGraw-Hill.
- Ibusuki, U., ve Kaminski, P. C. (2007). "Product Development Process With Focus On Value Engineering And Target-Costing: A Case Study in an Automotive Company". *International Journal of Production Economics*, 105(2), 459-474.
- İllah, A. (2023). "*Analisis Penerapan Target Costing Studi Kasus Pada Umkm Batik Sari Kenongo Lintang* (Cilt PhD Thesis)". Oleh, Universitas Islam Negeri Maulana Malik Ibrahim.
- Inanlou, I., Hassanzadeh, M., ve Khodabakhshi, N. (2014). "Evaluating the Cost Resources Consumed in the Main Activity of Iran Khodro". *Singaporean Journal of Business Economics and Management Studies*, 2(12), 199-204.
- Isa, N. A., vd., (2006). "Predicting Quality of River's Water Based on Algae Composition Using Artificial Neural Network". *4th IEEE International Conference on Industrial Informatics*, New York: Institute of Electrical and Electronics Engineers, 1340-1345.
- Jim, G., ve Lawson, R. A. (2007). "Selecting The Right Costing Tool For Your Business Needs". *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 18(3), 21-27.
- Johnson, T. H. (1992). "It's Time to Stop Overselling Activity Based Costing". *Management Accounting*, 74(3).
- Juan, N. P., ve Valdecantos, V. N. (2022). "Review Of The Application Of Artificial Neural Networks In Ocean Engineering". *Ocean Engineering*, 259, 1-13.
- Kaplan, R. S., ve Anderson, S. R. (2003). "Time-Driven Activity-Based Costing". Available at SSRN 485443, 1-18.
- Kara, F., ve Aytakin, S. (2023). "Zamana Dayalı Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yönteminin Bir Üniversite Hastanesinde Uygulanması". *Management and Political Sciences Review*, 5(1), 81-103.
- Karacan, S., ve Kaya, M. (2011). "*Lojistik Faaliyetlerde Maliyetleme*". Kocaeli, Umuttepe Yayınları.
- Karahan, M. (2018). "Hedef Maliyetleme: Halı İşletmesinde Bir Uygulama". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(65), 362-378.
- Kaya, G. A. (2010). "Hedef Maliyetleme". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 313-332.
- Kefe, İ., ve Tanış, V. N. (2020). "Alman Maliyet Muhasebesi Sisteminin Genel Çerçevesi". *İda Academica*, 3(1), 1-19.
- Kekeç, H. M. (2022). "Kaizen Maliyetleme". Editör: A. Aktar, ve G. Kırpık *Çağdaş Maliyet Yönetim Teknikleri ve Uygulamaları*, 189-207, İstanbul, Efe Akademi Yayınları
- Kim, I.-w., Ansari, S., Bell, J., ve Swenson, D. (2002). "Target Costing Practices in the United States". *Controlling*, 14(11), 607-614.
- Konakoğlu, B. (2020). "Çok Katmanlı Algılayıcı Yapay Sinir Ağı ile Jeodezik Elipsoid Koordinatların (ϕ , λ , h) 3 Boyutlu Global Kartezyen Koordinatlara (X, Y, Z) Dönüşümü". *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(3), 702-710.
- Kongmanila, X., ve Takahashi, Y. (2009). "Inter-Firm Cooperation and Firm Performance: An Empirical Study of the Lao Garment Industry Cluster". *International Journal of Business and Management*, 4(5), 1-239.
- Kotler, P., ve Keller, K. L. (2011). "*Marketing Management*". Pearson.
- Köse, T. (2002). "Ürün Maliyetlerine Göre Karar Alma Araçları: Ürün Yaşam Seyri Maliyetlemesi: Hedef Maliyetleme Ve Kaizen Maliyetleme". *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 77-104.
- Köse, T., ve Ağdeniz, Ş. (2015). "Kaynak Tüketim Muhasebesinde Kapasite Maliyet Yönetimi". *Muhasebe ve Denetim Bakışı*, 51-74.

- Krumwiede, K., ve Suessmair, A. (2008). "A Closer Look at German Cost Accounting Methods". *Management Accounting Quarterly*, 10(1), 37-50.
- Kurtlu, A. E. (2016). "Kaynak Tüketim Muhasebesi: Silah Fabrikası Örneği". *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 1-14.
- Kurtlu, A., ve Çakır, Ş. (2019). "Konaklama İşletmelerinde Maliyet Minimizasyonu Sağlamada Kaizen Maliyetlemenin Rolü". *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 93-110.
- Kutay, N., ve Akkaya, C. (2000). "Stratejik Maliyet Yönetimi Aracı Olarak Hedef Maliyetleme". *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 1-15.
- Kutlu, B., ve Badur, B. (2009). "Yapay Sinir Ağları ile Borsa Endeksi Tahmini". *Yönetim Dergisi*, 20(63), 25-40.
- Li, E. Y. (1994). "Applications Artificial Neural Networks And Their Business Applications". *Information & Management*, 27, 303-313.
- Lindholm, A. S. (2005). "Present and Future of Life Cycle Costing: Reflections from Finnish Companies". *The Finnish Journal of Business Economics*, 2(5), 282-292.
- Lindholm, A., ve Suomala, P. (2007). "Learning by Costing Sharpening Cost Image Throug Life Cycle Costing?". *International Journal of Productivity and Performance Management*, 56(8), 651-672.
- Liu, S., vd., (2012). "Prediction of Dissolved Oxygen Content in Aquaculture of Hyriopsis Cumingii Using Elman Neural Network". *IFIP Adv. Inf. Commun. Technol.*, 508-518. Beijing, China.
- Loke, E., E. A., Jacobsen, P., F. N., ve Almeida, M. d. (1997). "Artificial Neural Networks As A Tool In Urban Storm Drainage". *Water Science and Technology*, 36(8-9), 101-109.
- Maknun, M., Pramukti, A., ve Pelu, M. F. (2013). "Evaluasi Peran Target Costing dalam Manajemen Biaya Produksi (Studi Kasus CV GRV Interior)". *Journal of Management & Business*, 6(2), 465-478.
- Matarneh, G. F., ve El-Dalabeeh, A.-R. K. (2016). "The Role of Target Costing in Reducing Costs and Developing Products in the Jordanian Public Shareholding Industrial Companies". *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 6(4), 301-312.
- Merwe, V. D., Antan, ve Keys, D. E. (2002). "The Case for Resource Consumption Accounting". *Strategic Finance*, 83(10), 31-36.
- Monden, Y., ve Hamada, K. (1991). "Target Costing and Kaizen Costing in Japanese Automobile Companies". *Journal of Management Accounting Research*, 3(1), 16-34.
- Mucuk, İ. (1997). "*Pazarlama İlkeleri*". İstanbul, Türkmen Kitapevi.
- Okutmuş, E. (2019). "Ürün Yaşam Dönemi Maliyetleme Yönteminin İncelenmesi: Bir Vaka Analizi". *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 216-226.
- Okutmuş, E., ve Ergül, A. (2015). "Konaklama İşletmelerinde Hedef Maliyetleme, Değer Analizi ve Kaizen Maliyetleme Yöntemlerinin Birlikte Uygulanabilirliğine İlişkin Bir Araştırma". *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 65, 97-116.
- Omotayo, T., vd., (2020). "AHP-Systems Thinking Analyses for Kaizen Costing Implementation in the Construction Industry". *Building*, 10(12), 1-24.
- Orhan, S., ve Bozdemir, E. (2009). "Üretim İşletmelerinde Atıl Kapasite Maliyetleri, Muhasebeleştirilmesi ve Örnek Bir Uygulama". *Muhasebe ve Finans*, 43, 54-64.
- Ömürbek, V., Akçakanat, Ö., ve Aksoy, E. (2019). "Aktif Büyüklüklerine Göre Değerlendirilen Büyük Ölçekli Bankaların Yapay Sinir Ağları İle Kârlılıklarının Öngörüsü". *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(2), 451-466.
- Özçelik, H. Ve Yağmurlu, N. (2019), "Bist İmalat Sanayinde Stratejik Maliyet Yönetimi Uygulama Düzeylerinin Tesbiti Üzerine Bir Araştırma", *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 13-29.
- Öztemel, E. (2012). "*Yapay Sinir Ağları*". İstanbul, Papatya Yayıncılık.
- Öztürk, K., ve Şahin, M. E. (2018). "Yapay Sinir Ağları ve Yapay Zekâ'ya Genel Bir Bakış". *Takvim-i Vekayi*, 6(2), 25-36.
- Özyapıcı, H. (2015). "Sağlık Kurumlarında Fiyatlandırma Kararları İçin Maliyet Analizi Sağlayan Yeni Bir Maliyetleme Yaklaşımı: Kaynak Tüketim Muhasebesi". *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 2(1), 22-26.
- Özyürek, H., ve Dinç, Y. (2014). "Son Yıllarda Maliyet Dağıtımında Kullanılan Yöntemler Ve Zamana Dayalı Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Olay Çalışması". *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(1), 345-364.

- Paksoy, Ö. B. (2021a). “Zamana Dayalı Faaliyet Tabanlı Maliyetleme ve Kaynak Tüketim Muhasebesi Yöntemlerinin Karşılaştırılması”. Konya, Eğitim Yayınevi.
- Paksoy, Ö. B. (2021b). “Zamana Dayalı Faaliyete Tabanlı Maliyetleme ve Kaynak Tüketim Muhasebesi Yöntemlerinin Karşılaştırılması: Bir Tekstil İşletmesinde Uygulama”. Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe- Finansman Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Pazarçeviren, S. Y., ve Celayir, D. (2019). “Ürün Yaşam Seyri Maliyetleme ve Bir Model Önerisi”. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(5), 2636-2655.
- Perkins, D., ve Stovall, O. S. (2011). “Resource Consumption Accounting- Where Does It Fit”. *The Journal of Applied Business Research*, 27(5), 41-52.
- Puvanasvaran, A. P., Kerk, R. S., ve Ismail, A. R. (2010). “A Case Study of Kaizen Implementation in SMI”. *Proceedings of the National Conference in Mechanical Engineering Research and Postgraduate Studies*, 374-392. Pahang, Malaysia.
- Quesado, P., ve Silva, R. (2021). “Activity-Based Costing (ABC) and Its Implication for Open Innovation”. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 7(41), 1-21.
- Rahimi, M., Sheybani, Z., ve Abed, F. (2014). “Resource Consumption Accounting: A New Approach to Management Accounting”. *Management and Administrative Sciences Review*, 3(4), 532-539.
- Ricker, D. T. (2000). “Value engineering for steel construction”. *Modern Steel Construction*, 40(4), 25-38.
- Rödger, J.-M., Kjær, L. L., ve Pagoropoulos, A. (2018). “Life Cycle Costing: An Introduction”. *Life cycle assessment: Theory and practice*, 373-399.
- Sağiroğlu, Ş., Beşdok, E., ve Erler, M. (2003). “Mühendislikte Yapay Zeka Uygulamaları 1 / Yapay Sinir Ağları”. Kayseri, Ufuk Kitapevi.
- Sail, G. (2021). “Yapay Sinir Ağları Yöntemiyle Pay Senedi Fiyatlarının Tahmini Ve Bu Tahminler Üzerinde Davranışsal Finans Yaklaşımlarının Test Edilmesi”. İstanbul, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Yönetimi Bilim Dalı, Doktora Tezi.
- Sani, A. A., ve Allahverdzadeh, M. (2012). “Target and Kaizen Costing”. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Mechanical and Industrial Engineering*, 6(2), 171-177.
- Savcı, M. (2019). “Değer Yaratmayan Faaliyetlerin Azaltılmasında Kaizen Maliyetleme Sisteminin Etkisi”. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 308-325.
- Seo, I. w., Yun, S. H., ve Choi, S. Y. (2016). “Forecasting Water Quality Parameters by ANN Model using Preprocessing Technique at The Downstream of Cheongpyeong Dam”. *Procedia Engineering*, 154, 1110-1115.
- Shank, J. K., ve Fisher, J. (1999). “Case Study: Target Costing As A Strategic Tool”. *MIT Sloan Management Review*, 41(1), 73-82.
- Sharman, P. A., ve Vikas, K. (2004). Lessons from German Cost Accounting. *Strategic Finance*, December, 28-35.
- Slagmulder, R., & Cooper, R. (2003). “Strategic Cost Management: Expanding Scope and Boundaries”. *Journal of Cost Management*, 17(1), 23-30.
- Sözen, M. (2017). “Kaynak Tüketim Muhasebesinin Gelişim Süreci, Maliyet Avantajları Ve Teorik Bir Uygulama”. *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 229-255.
- Şakrak, M. (1997). “Maliyet Yönetimi - Maliyet ve Yönetim Muhasebesinde Yeni Yaklaşımlar”. İstanbul, Yasa Yayınları.
- Şen, Z. (2004). “Yapay Sinir Ağları İlkeleri”. İstanbul, Su Vakfı Yayınları.
- Şentürk, F. (2015). “Bir Strateji Maliyet Yönetim Yaklaşımı Olarak Hedef Maliyetleme ve Uygulanabilirliği”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 99-134.
- Tanış, İ. F., ve Demircioğlu, E. N. (2017). “Kaynak Tüketim Muhasebesi ve Önemi”. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(2), 175-187.
- Terzi, A. (2017). “Hedef Maliyetleme, Değer Mühendisliği Ve Kaizen Maliyetleme Yöntemlerinin Çay İşletmelerinde Birlikte Uygulanabilirliğinin Araştırılması”. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Erzurum.
- Titiz, İ. Ve Altunay, M.A. (2012). “Çağdaş Maliyetleme Sistemlerinden Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Sistemi ve Bir Tekstil İşletmesi Uygulanması”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 55, 91-112.
- Topal, B., Yolci, M., ve Erden, B. (2023). “Süt Ürünleri İşletmelerinde Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Sistemi: Ardahan İlinde Bir Uygulama”. *Journal of Academic Value Studies*, 9(2), 125-137.

- Tse, M. S., ve Gong, M. Z. (2009). "Recognition of Idle Resources in Time-Driven Activity-Based Costing and Resource Consumption Accounting Models". *Journal of Applied Management Accounting Research*, 7(2), 41-54.
- Tutkavul, K. (2016). "İşletmelerin Sürdürülebilir Rekabet Gücü ve Rekabet Üstünlüğü Sağlamada Verecekleri Stratejik Kararların Kaynak Tüketim Muhasebesi Modeliyle Doğulanmasına Yönelik Ampirik Bir Çalışma". Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilimdalı, Doktora Tezi, Kütahya.
- Tutkavul, K. (2016). "Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü Sağlamada Kaynak Tabanlı Yaklaşım Ve Kaynak Tüketim Muhasebesi Modeli". Ankara, Gazi Kitabevi.
- Uğur, L. O., Baykan, U. N., ve Korkmaz, S. (2011). "Yığma Konutların Maliyet Tahmininde Yapay Sinir Ağlarının (YSA) Kullanılması". 6. İnşaat Yönetimi Kongresi 25-26-27 Kasım Bursa, 223-234.
- Uysal, Z. (2023). "Demir Çelik İşletmesinde Satış Miktarını Etkileyen Faktörlerin Yapay Sinir Ağları İle İncelenmesi: Türkiye’de Bir Uygulama". Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Zonguldak.
- Vasile, E., ve Croitoru, I. (2013). "Target Cost – Tool For Planning, Managing And Controlling Costs". *Romanian Journal of Economics/Institute of National Economy*, 36(1), 114-127.
- Venkatesh, J. (2007). "An Introduction To Total Productive Maintenance (Tpm)". *The Plant Maintenance Resource Center*, 3-20.
- Walker, O. C., vd., (2003). "Marketing Strategy, A Decision-Focused Approach" (Cilt 4th Edition). McGraw-Hill.
- Webber, S., ve Clinton, B. D. (2004). "Resource Consumption Accounting Applied: The Clopay Case". *Management Accounting Quarterly*, 6(1), 1-14.
- White, L. (2009). "Resource Consumption Accounting: Manager-Focused Management Accounting". *The Journal of Corporate Accounting & Finance*, 63-77.
- Williamson, A. (1997). "Target and Kaizen Costing". *Manufacturing Engineer*, 76(1), 22-24.
- Woodward, D. G. (1997). "Life Cycle Costing- Theory, Information Acquisition and Application". *International Journal of Project Management*, 15(6), 335-344.
- Yalçın, S. (2009). "Ürün Tasarım ve Ürün Hayat Seyrinde Maliyetlerin Stratejik Yönetimi". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23.
- Yijuan, L., ve Ting, W. (2017). "Management Accounting Tools and Application Cases - Resource Consumption Accounting Method and Application". *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 121, 408-414.
- Yılmaz, B. (2019). "Maliyet Fonksiyonun Belirlenmesinde Yapay Sinir Ağı Modellerinin Kullanımı". *Muhasebe ve Finans Dergisi (Özel Sayı)*, 329-344.
- Yılmaz, B., ve Özdemir, S. (2023). "Bankaların Maliyet Hesaplamalarında Kaynak Tüketim Muhasebesi Yöntemi: Pandemi Döneminde Bir Uygulama". *Muhasebe ve Finans*, 97, 13-28.
- Yılmaz, M., Coşkun, A., ve Yılmaz, Ş. (2013). "A Comparison and an Implementation of Time Driven Activity Based Costing and Activity Based Costing Methods in Private Schools". *International Conference on Economic and Social Studies*. (I. B. University, Dü.) Sarajevo, BosnaHersek: ISSN 978-9958-834-23-3,.
- Yılmaz, R., ve Arı, M. (2011). "Ürün Yaşam Seyri Maliyet Analizi ve Ürün Yaşam Seyri Maliyetleme Yaklaşımları İçin Durum Değerlendirmesi ve Kavramsal Çözümleme İhtiyacı". *Muhasebe ve Finans Dergisi*, 49, 75-88.
- Yükçü, S. (2007). "Yöneticiler İçin Muhasebe: Yönetim Muhasebesi". İzmir.
- Yükçü, S. (2015). "Yönetim Açısından Maliyet Muhasebesi". İzmir, Altın Nokta.
- Yükçü, S., ve Gönen, S. (2008). "Tedarik Zinciri Yönetimi İle Hedef Maliyetlemenin Birlikte Uygulanabilirliği". *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 40, 71-83.
- Yükselen, C. (2013). "Pazarlama / İlkeler-Yönetim-Örnek Olaylar". Ankara, Detay Yayıncılık.
- Zare, A., Bayat, V., ve Daneshkare, A. (2011). "Forecasting Nitrate Concentration in Groundwater Using Artificial Neural Network And Linear Regression Models". *International Agrophysics*, 25, 187-192.
- Zhang, X., Mao, X., ve AbouRizk, S. M. (2009). "Developing a Knowledge Management System for Improved Value Engineering Practices in the Construction Industry". *Automation in Construction*, 18, 777-78.

VERİTABANI YÖNETİM SİSTEMLERİNİN İNCELENMESİ YBO ÖRNEĞİ

Yazarlar

Doç. Dr. Fatih Çağatay Baz
Ayhan Yıldırım

EĞİTİM
yayınevi

VERİTABANI YÖNETİM SİSTEMLERİNİN İNCELENMESİ: YBO ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Fatih Çağatay Baz, Ayhan Yıldırım

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6658-92-9

1. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

VERİTABANI YÖNETİM SİSTEMLERİNİN İNCELENMESİ: YBO ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Fatih Çağatay Baz, Ayhan Yıldırım

XIV+120 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-92-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Başar, M. S., & Aslay, F. Y. (2011). Veri Tabanı Pazarlama: Çok Katlı Tekstil Mağazaları için Geliştirilen Örnek Bir Pazarlama Veri Tabanı. *Social Sciences*, 6(3), 332-345.
- Ceyhan, E. (2006). Veri Tabanlı Pazarlama Ve Karayoluyla Yolcu Taşımacılığı Yapan Firmalarda Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çayır, S., Güneş, A., & Bük, O. (2006). *Türkiye'deki Kamu Kurumlarında Bilişim Teknolojileri Yönetişimi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Bilgi İşlem Daire Başkanlığı.
- Çayır, S., Güneş, A., & Bük, O. (2020, 12 23). *Akademik Bilişim konferansları*. <https://ab.org.tr/ab08/bildiri/62.pdf> adresinden alındı
- Çetinkaya, M., & Gelişli, Y. (2014). Yatılı İlköğretim Bölge Okulu Öğrencilerinin Yatılı İlköğretim Bölge Okullarının İşleyişine İlişkin Görüşleri. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1-8.
- Dağlı, A., & Gündüz, H. (2008). Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Görev Yapan Yönetici Ve Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeyleri (Diyarbakır İli Örneği). *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12-35.
- Demirağ, A. (2010). E-Dönüşüm Sürecinde Veritabanı Yönetim Sistemleri ve Veri Ambarları; Üniversite Öğrenci Veritabanı Yönetim Sistemi'nin Kullanıcı ve Sosyal Boyutları Üzerine Bir Araştırma. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Doğan, K., & Arslantekin, S. (2016). Büyük Veri: Önemi, Yapısı Ve Günümüzdeki Durum. *DTCF Dergisi*, 15-36.
- Durucasu, H., & Lezki, Ş. (2018). *Sistem Analizi ve Tasarımı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Hepkul, A., & Kağnıcıoğlu, H. (1992). Veri Tabanlı Pazarlamanın Tasarım Süreci. *Pazarlama Dünyası*, 27-33.
- Kandur, H. (2011). *Türkiye'de Kamu Kurumlarında Elektronik Belge Yönetimi: Mevcut Durum Analizi ve Farkındalığın Artırılması Çalışmaları*. İstanbul: Bilgi Dünyası.
- Karaburun, A. (2006, Ocak). Veri Tabanı Yönetim Sistemlerinde Mekansal Verilerin Çok Kullanıcılı Ortamda Depolanması ve Özgeçmişlerin İncelenmesi. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. İstanbul Teknik Üniversitesi - Fen Bilimleri Üniversitesi.

- Kurt, U., & Sezek, F. (2018). Yatılı Bölge Ortaokullarındaki Öğrencilerin Fiziki Mekân Memnuniyetlerine Yönelik Ölçek Geliştirme Çalışması. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 42-57.
- MEB. (1739). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. Erişim: <http://mevzuat.meb.gov.tr>.
- MEB. (1973). 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu.
- MEB. (1982). *Okul Pansiyonlar Kanunu*. Erişim: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/>.
- MEB. (2005). *Okul Pansiyonlarının Etkiliğinin Değerlendirilmesi*. Ankara: MEB Yayınlar Dairesi Başkanlığı. Aralık 20, 2020 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/egitim-raporlar%C4%B1/duyuru/6560> adresinden alındı
- MEB. (2008). *Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Yönetici Kılavuzu*. Ankara.
- MEB. (2016). *Milli Eğitim Bakanlığı Parasız Yatılılık ve Bursluluk Yönetmeliği*. Ankara: Erişim: www.meb.gov.tr/mevzuat/.
- MEB. (2016). *Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Resmi Okullarda Yatılılık, Bursluluk, Sosyal Yardımlar ve Okul Pansiyonları Yönetmeliği*. Erişim: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/>.
- MEB. 2019 - 2023 *Stratejik Planı*. <http://sgb.meb.gov.tr/www/dokumanlar/icerik/30> adresinden alındı
- MEB. (2019). *2019 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Aralık 20, 2020 tarihinde <http://sgb.meb.gov.tr/www/meb-2019-idare-faaliyet-raporu-yayinlanmistir/icerik/388> adresinden alındı
- MEB. (2020). *2020 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Ankara: MEB.
- MEB. (2020, Aralık 20). *Kurum Listesi*. <https://mebbis.meb.gov.tr/KurumListesi.aspx> adresinden alındı
- MEB. (2021). *Milli Eğitim İstatistikleri*. Ankara: <http://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>.
- MEB. (2021). *2021 Yılı İdare Faaliyet Raporu*. Ankara: MEB.
- MEB. *2023 Eğitim Vizyonu*. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf adresinden alındı
- MEB. (222). *İlköğretim ve Eğitim Kanunu*. Erişim: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/>.
- MEB. (2698). *MEB Okul Pansiyonlar Kanunu*. Erişim: <http://www.meb.gov.tr/mevzuat/>.
- (tarih yok). *On Birinci Kalkınma Planı (2019 - 2023)*. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden alındı

- Mucuk, İ. (2001). Pazarlama İlkeleri, 13. Basım, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2001, ss.172-173.
- Önder, E. (2005). Yönetim Bilişim Sistemleri Kapsamında Web Tabanlı İlişkisel Veritabanı Yönetim Sistemleri ve Bir Uygulama. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Özarslan, Y. (2008). Uzaktan Eğitim Uygulamaları için Açık Kaynak Kodlu Öğrenme Yönetim Sistemleri. *inet-tr'08 - XIII. Türkiye'de İnternet Konferansı* (s. 55-60). Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- Özbilgin, İ. G. (2015). Kamuda Büyük Veri ve Uygulamaları. *AB2015 Akademik Bilişim Konferansı*, (s. 31).
- Özden, T., & Çalış, H. (2019). Kamu Kurumlarında Veri Tabanı Yönetim Denetimi. *Denetişim*, 41-53.
- Phaal, R., Probert, D., & Çetindamar, D. (2013). *Teknoloji Yönetimi Faaliyetleri ve Araçları*. Ankara: Eflatun Basım Dağıtım Yayıncılık Dan. Yat. ve Tic. Ltd. Ştl.
- Sebetci, Ö. (2018). *Bilgi Teknolojileri ve yönetim Bilişim sistemleri*. İstanbul: KODLAB.
- Sevinç, İ. (2007). Kamu Kurumlarında Bilgi Teknolojileri Kullanımı Ve Bunların Çalışanların Fiziksel Ve Psikolojik Durumlarına Etkileri. *Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management 2007*, 21-31.
- Sönmez, H., & Aydın, S. (2016). *Veritabanı Sİstemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basım Evi.
- Süt, G. (2013). Bilgi Ve Belge Merkezlerinde Veri Tabanı Yönetimi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
- Şahin, A. (2004). Kriz Yönetimi Stratejileri ve Türkiye Bilişim Sektörü Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 107-130.
- Tellan, T. (2016). TBD 33. Ulusal Bilişim Kurultayı. Ankara: Türkiye Bilişim Derneği.
- Türk Dil Kurumu Başkanlığı. (2020). *Bilgi Güvenliği Belgesi*.
- Uluhan, K., & Sezek, F. (2018). Yatılı Bölge Ortaokullarındaki Öğrencilerin Eğitim Hayatı Beklentileri Ve Fiziki Mekân Memnuniyetlerinin Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 157-171.
- Ülker, İ. (2015). Milli Eğitim Bakanlığı Doküman Yönetim Sistemi'nin (DYS) Önemi ve Kullanıcı Geeksinimlerini Karşılama Düzeyi. *Kurumsal Belleklerin Geleceği*, 277-286.

- Ünal, A., & Üreyen, S. (2019). Müdür Yardımcılarının Gözüyle Ortaöğretim Öğrenci Pansiyonlarında Yaşanan Sorunlar (Karaman İli Örneği). *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3):2308-2335.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, İ. (1999). Veri Tabanı Yönetim sistemi. *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yılmaz, A. (2012). Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Sorunlarının Öğrenci Algılarına Göre Değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 659-679.
- YÖNETMELİĞİ, M. P. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?Mevzuat-No=20169487&MevzuatTur=3&MevzuatTertip=5> adresinden alındı

KÂR YÖNETİMİ

UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİLGİLER, DENETÇİ GÖRÜŞÜ
İLE DENETÇİ ROTASYONU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AKGEMCİ
Prof. Dr. Aydın KARAPINAR

EĞİTİM
yayınevi

KÂR YÖNETİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİLGİLER, DENETÇİ GÖRÜŞÜ İLE DENETÇİ ROTASYONU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Akgemci, Prof. Dr. Aydın Karapınar

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Tasarım Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6613-87-4

1. Baskı, Şubat 2024

2. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

KÂR YÖNETİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİLGİLER, DENETÇİ GÖRÜŞÜ İLE DENETÇİ ROTASYONU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Akgemci, Prof. Dr. Aydın Karapınar

VI+100 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6613-87-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانیک yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetten kitapçınız

7. KAYNAKÇA

- Abdı R., (2016), Denetim Kalitesinin Tahakkukların Güvenilirliği Üzerindeki Etkisi: Borsa İstanbul Üzerine Bir Uygulama, Doktora Tezi, *Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum*.
- Akçay A.,(2017),”Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kar Yönetimi Üzerindeki Etkisi BİST’de İşlem Gören İşletmeler Üzerinde Araştırma,Doktora Tezi, *Dicle Üniversitesi, Diyarbakır*.
- Akdoğan, N. ve Sevilengül, O. (2007). *Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması* (Onikinci Baskı) Ankara: Gazi Kitabevi,
- Akgemci, A., & Karapınar, A. (2021). Sorumlu Ortak Başdenetçi Rotasyonunun Kar Yönetimi Uygulamaları Üzerindeki Etkisi: İmalat Sektöründe Bir Uygulama. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 143-163.
- Akkuş, Z., ve Çelik, M. Y. (2004). Lojistik Regresyon Ve Diskriminant Analizi Yöntemlerinde Önemli Ölçütler. VII. Ulusal Biyoistatistik Kongresinde sunulan bildiri. Mersin Üniversitesi, *Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, Mersin*.
- Akyüz, A. (2002). Enron Skandalı Ve Sermaye Piyasaları. *İktisat İşletme ve Finans*, 17(192), 7-13.
- Al-Thuneibat, A. A., Issa, R. T. I. A., Baker, R. A. A. (2011). Do audit tenure and firm size contribute to audit quality? Empirical evidence from Jordan. *Managerial Auditing Journal*, 26 (4), 317-334.
- AICPA, (2011). Request for public comment: Concept release on auditor independence and audit firm rotation. https://pcaobus.org/Rulemaking/Docket037/413_AICPA.pdf Erişim tarihi: 10/10/2019
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). (1978). The Commission on auditors responsibilities: Report, conclusions and recommendation, New York: AICPA.
- Artunç, B. (2002). *Özel Amaçlı Varlıklar (Special Purpose Entities) ve Bilanço Dışı Muhasebeleştirme Yöntemi Olarak Kullanımları*. Ankara.
- Aschauer, E. and Quick, R. (2018), Mandatory Audit Firm Rotation And Prohibition Of Auditor-Provided Tax Services – Evidence From Investment Consultants’ Perceptions, *International Journal Of Auditing*, 22 (2), 1-19,
- Ashari, N., Koh, H. C., Tan, S. L., and Wong, W. H. (1994). Factors Affecting Income Smoothing Among Listed Companies in Singapore, *Accounting and Business Research*, 24(96), 291-301
- Atasoy, D. (2001). Lojistik regresyon analizinin incelenmesi ve bir uygulaması.

- Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, *Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.*
- Atıcı, R., & Memiş, M. Ü. (2022). Denetçi Rotasyonunun Bağımsız Denetim Kalitesi Üzerine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(4), 852-880.
- Aussenegg, W. P., Inwinkl, P., and Schneider, G. (2008). Earnings Management and Local vs International Accounting Standards of European Public Firms. *Working Paper, Vienna University.*
- Ayarlıoğlu, M.A., (2007), Kar Yönetimi Uygulamaları Ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Test Edilmesi, Doktora Tezi, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*
- Azizkhani, M., Daghani, R., & Shailer, G. (2018). Audit Firm Tenure And Audit Quality İn A Constrained Market. *International Journal of Accounting*, 53(3), 167–182.
- Bamber, E.M. and Iyer, V.M. (2007), Auditors' İdentification With Their Clients And İts Effect On Auditors' Objectivity, *Auditing: A Journal Of Practice And Theory*, 26 (2),1-24
- Bartov, E. (1993). The Timing of of Asset Sales and Earnings Manipulation. *The Accounting Review*, 68(4), 840-855.
- Bartov, E., - D. Cohen. (2007), Mechanisms To Meet/Beat Analyst Earnings Expectations in The Pre- And Post Sarbanes Oxley Eras, *Working paper, New York University.*
- Basu, S., (1997). The Conservatism Principle and The Asymmetric Timeliness off Earnings, *Journal of Accounting and Economics*, (24),3-37.
- Baydemir, M. B. (2014). Lojistik Regresyon Analizi Üzerine Bir İnceleme, *Master's thesis, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*
- Bayırlı, R., (2006). Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri Ve Örnek Bir Uygulama, Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.*
- Beasley, M. S., Carcello, J. V. and Hermanson, D. R. (1999). Fraudulent financial reporting 1987-1997: An Analysis Of U.S. Public Companies, *Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. Jersey City, NJ: AICPA.*
- Becker, C.L., DeFond, M.L., Jiambalvo, J., ve Subramanyam, K.R. (1998). The Effect Of Audit Quality On Earnings Management. *Contemporary Accounting Research*. (15)1, 1-24
- Beneish, M., Daniel, (2001), Earnings management: A perspective, *Managerial Finance*, 27 (12), 3-17.
- Beneish, M.D. (1999). The Detection of Earnings Manipulation . *Financial*

- Analysts Journal*. 55(5), 24-36.
- Benesih, M.D. (1997). Detecting GAAP Violation: Implications for Assessing Earnings Management Among Firms With Extreme Financial Performance, *Journal of Accounting and Public Policy*. ,16(3) 271-309.
- Bergstresser, D. ve Philippon, T. (2006). “CEO Incentives and Earnings Management” *Journal of Financial Economics*, (80) ,527-528.
- Bratten, B., Causholli, M. and Omer, T.C. (2019), Audit Firm Tenure, Bank Complexity, And Financial Reporting Quality, *Contemporary Accounting Research*, 36 (1), 295-325,
- Brown, L. D. and Caylor, M. L. (2006). “Corporate Governance and Firm Valuation”,*Journal of Accounting and Public Policy*, 25(4), 409-434.
- Burgstahler, D. and Dichev, I. (1997). Earnings Management to Avoid Earnings Decreases and Losses, *Journal of Accounting and Economics*. 24(1), 99-126.
- Burgstahler, D. and Dichev, I. (1998). Incentives to Manage Earnings to Avoid Earnings Decreases and Losses: Evidence from Quarterly Earnings,*Working Paper*, University of Washington.
- Burnett, B. M., Cripe, B. M., Martin, G. W., and McAllister, B. P. (2012). Audit Quality and the Trade-Off between Accretive Stock Repurchases and Accrual-Based Earnings Management,*The Accounting Review*, 87(6), 1861-1884.
- Bushee, B. J. (1998). The Influence of Institutional Investors on Myopic R&D Investment Behavior, *Accounting Review*, 73(3), 305-333.
- Bushman, R. M. and Piotroski, J. D. (2006). Financial Reporting Incentives for Conservative Accounting: The Influence of Legal and Political Institutions, *Journal of Accounting and Economics*, 42(1), 107-148.
- Cahan, S.F. (1992). The Effect of Antitrust Investigations on Discretionary Accruals: A Refined Test of The Political-Cost Hypothesis,*The Accounting Review*, 67(1) 77-95.
- Cameran, M., A. Prencipe, M. Trombetta (2016), Mandatory Audit Firm Rotation and Audit Quality, *European Accounting Review*, 25(1), 35-58.
- Cameran, M., Francis, J.R., Marra, A., & Pettinicchio, A. (2015). Are There Adverse Consequences Of Mandatory Auditor Rotation? Evidence From The Italian Experience, *Auditing . A Journal of Practice & Theory American Accounting Association*, 34(1) 1–24,
- Can, A. V. (2010), Krizin Muhasebesi ve Muhasebenin Krizi, *Mali Çözüm Dergisi*, (97), 21-49.
- Canbulut, G. (2008) Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Örnek Bir Uygulama, İzmir: *Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Carcello, J. V., Nagy, A. L. (2004). Audit Firm Tenure And Fraudulent Financial

- Reporting, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(2), 55–69.
- Carey, P & Simnett, R. (2006). Audit Partner Tenure And Audit Quality, *The Accounting Review*, 81 (3), 653-676
- Casterella, J., Knechel, W.R., & Walker, P.L. (2002). The Relationship of Audit Failures and Auditor Tenure. *Working Paper. University of Florida. USA*
- Cengiz, S. (2015),Yaratıcı Muhasebe Kapsamında Manipülasyona Uğramış Verilerin Finansal Tablolardaki Gerçek Durumu Engellemesi Ve Bağımsız Denetimin Kalitesine Etkisinin İncelenmesi, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale*.
- Chi, W., Huang H., Liao Y. , Xie H. (2009). Mandatory audit partner rotation, audit quality, and market perception: Evidence from Taiwan, *Contemporary Accounting Research* ,26(2), 359–391.
- Choi, J., Lim, H. & Mali, D. (2017), Mandatory audit firm rotation and Bıg4 effect on audit quality: Evidence from South Korea, *Asian Academy of Management Journal of Accounting & Finance*, 13(1), 1-40.
- Chu, L., Simunic, D.A., Ye, M. and Zhang, P. (2018), Transaction Costs And Competition Among Audit Firms İn Local Markets, *Journal Of Accounting And Economics*, 65(1), 129-147.
- Cicovic, T. ve Dhanoa, S. (2016). Audit Firm Rotation Could The Concept Enhance An Auditor’s İndependence?, *Yüksek lisans tezi, Uppsala University, Uppsala*.
- Cohen D.,Dey A.,Lys T.(2008). Real and Accural Based Earnings Management in the Pre and Post Sarbanes Oxley Periods *The Accounting Rewiew*, , 83(3), 757-787
- Cohen, D. A. ve Zarowin, P. (2010). Accrual-based and Real Earnings Management Activities around Seasoned Equity Offerings. *Journal of Accounting and Economics*, 50(1), 2-19.
- Collins, Jh & Shackelford, Da & Wahlen, Jm, (1995)”Bank Differences In The Coordination Of Regulatory Capital, Earnings, And Taxes,” *Journal of Accounting Research, Wiley Blackwell*, 33(2), 263-291.
- Copeland, R.M., (1968), Income smoothing, *Journal of Accounting Research Empirical Research in Accounting, Selected Studies 6 (Supplement)*, 101-116.
- Cowle, E. N., Decker, R. P., & Rowe, S. P. (2023). Retain or Rotate: The Association Between Frequent Auditor Switching and Audit Quality. *Accounting Horizons*, 1-23.
- Çetin M. ve Ecevit E. ,(2010), Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Oecd Ülkeleri Üzerine Bir Panel Regresyon Analizi,

- Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11 (2) , 166-182
- Çıtak,N.(2007),”Hileli Mali Raporlamada Yaratıcı Muhasebe ve Bir Uygulama”,
Doktora Tezi,*Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul*
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram Ve Uygulama. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1357-1407.
- Dai, L., & Ngo, P. (2021). Political uncertainty and accounting conservatism. *European Accounting Review*, 30(2), 277-307.
- Daniels, B. W. and Booker, Q. (2009). Loan officers’ reaction to audit rotation. *Journal of Behavioral Studies in Business*, 1(1), 1-13.
- Davis, L. R., Soo, B. S., Trompeter, G. M. (2009). Auditor Tenure And The Ability To Meet Or Beat Earnings Forecasts. *Contemporary Accounting Research*, 26(2), 517-548
- Davis, L.R., Soo, B., & Trompeter, G. (2003). Auditor Tenure, Auditor Independence and Earnings Management. *Working Paper. Boston College*
- Dayanandan, A., & Kuntluru, S. (2023). Mandatory Auditor Rotation And Audit Quality. *International Journal of Accounting & Information Management*, 31(4), 585-599.
- Dechow, P. (1994). Accounting Earnings and Cash Flows as Measures of Firm Performance: The Role of Accounting Accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 18 (1), 3-42.
- Dechow, P. and Sloan, R. G. (1991). Executive Incentives and the Horizon Problem: An Empirical Investigations, *Journal of Accounting and Economics*, 14(1), 51- 89.
- Dechow, P., Kothari, S. P., & Watts, R. L. (1998). The Relation between Earnings and Cash Flows. *Journal of Accounting and Economics*, (25), 133-168
- Dechow, P.M. & Skinner, D.J. (2000). Earnings Management: Reconciling The Views of Accountintg Academics, Practitioners and Regulators. *Accounting Horizons*. ,14(2), 235-250.
- Defond, M.L. ve Francis, J.R. (2005). Audit research after Sarbanes-Oxley., *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, (24),5-30.
- Deis, D. R Ve G. A. Gıroux (1992), Determinants of Audit Quality in the Public Sector, *The Accounting Review*, 67(3), (462-479).
- Demir F. (2021) Varlık Yönetim Şirketlerinin Kar Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Bir Analiz, (Yayımlanmamış doktora Tezi), *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul*.
- Demir, M., Arslan, Ö. (2015) Banka Ticari Kredi Yetkililerinin Bakış Açılılarıyla Finansal Tablo Manipülasyonları: Sivas İlinde Bir Araştırma, *BDDK*

- Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 9(1), 55-58.
- Demirkan, A. (2016). Bağımsız Denetim Kuruluşlarında Şeffaflık Raporları , *Muhasebe ve Denetim Dünyası Dergisi*, . 1(1), 43-54.
- Doğan, A. (2016). Bağımsız Denetimde Zorunlu Rotasyon, *Muhasebe ve Denetim Dünyası*, 1(1), 1-22.
- Dordzhieva, A. (2022). Disciplining Role Of Auditor Tenure And Mandatory Auditor Rotation. *The Accounting Review*, 97(2), 161-182.
- Duman, Haluk, (2010) Kamunun Aydınlatılması İlkesi Kapsamında Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Finansal Raporlama Kalitesi ve Şirket Performansı Üzerine Etkisi: İMKB’ de Bir Uygulama, (Doktora Tezi), *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı, Konya*.
- Ebimobowei, A. ve Keretu, O.J. (2011). Mandatory rotation of auditors on audit quality, costs and independence in South-South, Nigeria. *International Business Management*, 5(3), 166-172.
- Çalışkan, E., Nemli , Başak, Turan, İçke, (2009), “Kurumsal Yönetim Uygulamalarının Türk Bankacılık Sektöründeki Durumu”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 59 (2), 121-154
- Çetenak E.H.(2012), “İşletme Grubu İlişkisinin Firma Performansına Etkisi: İmkb’de Bir Uygulama” *Doktora Tezi, ADANA*,
- Ewert, R. and Wagenhofer, A. (2005). Economic Effects of Tightening Accounting Standards to Restrict Earnings Management. *Accounting Review*, 80(4), 1101- 1125.
- Fargher, N., Lee, H. Y., & Mande, V. (2008). The Effect Of Audit Partner Tenure On Client Managers’ Accounting Discretion. *Managerial Auditing Journal*, 23(2), 161-186.
- Fathi, E., & Rashed, A. S. (2021). Exploring The Impact Of Mandatory Audit Firm Rotation On Audit Quality: An Empirical Study. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 25(6), 1-18.
- Feltham, G. ve Ohlson, J., (1995). Valuation and Clean Surplus Accounting for Operating and Financial Activities, *Contemporary Accounting Research*. 11(2),689-731
- Firth, M., Rui, O.M , Xi Wu (2012). How do various forms of auditor rotation affect audit quality? Evidence from China. *The International Journal of Accounting*, 47, 109–138.
- Friedrich, C., Pappert, N., & Quick, R. (2023). The Anticipation of Mandatory Audit Firm Rotation and Audit Quality. *Journal of International Accounting Research*, 22(1), 59-81.

- Gates, Sandra K., Lowe, Jordan D., Reckers, Philip M., (2006), Restoring Public Confidence in Capital Markets through Auditor Rotation, *Managerial Auditing Journal*, 22(1), 5-17.
- Geiger, M. A., Raghunandan, K. (2002) ,Auditor Tenure And Audit Reporting Failures., *Auditing: A Journal Of Practice & Theory*, 21(1), 67-78.
- Ghosh, A. , Moon, D.C. (2005). Audit Tenure And Perceptions Of Audit Quality,*The Accounting Review*, 80(2), 585- 612.
- Gipper, B., Hail, L., & Leuz, C. (2021). On The Economics Of Mandatory Audit Partner Rotation And Tenure: Evidence From PCAOB Data. *The Accounting Review*, 96(2), 303-331.
- Godfrey, J.M., Jones, K.L., (1999), Political cost influences on income smoothing via extraordinary item classification, *Accounting and Finance*, 39(3), 229-254.
- Godwin, N. H., Key, K. G., & Sawyer, R. S. (2000). Financial Accounting Choice And Earnings Management. *Journal of Accounting Education*, 18(4), 369-376.
- Gönen, S. ve Rasgen, M. (2016), Bağımsız Denetimde Zorunlu Denetçi Rotasyonu,*İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (7), 1815-1817
- Graham, R. J., Campbell, R. H., Rajgopal, S. (2005). The Economic Implications of Corporate Financial Reporting. *Journal of Accounting and Economics*, (40), 3- 73.
- Greene, W. H. (2003). *Econometric Analysis*. Pearson Education India.
- Guay, W. R., Kothari, S. P., & Watts, R. L. (1996). A market-based evaluation of discretionary accrual models. *Journal of accounting research*, (34) 83-105.
- Gujarati, N., Damodar, (2003), *Basic Econometrics*, McGraw Hill Higher Education, United States.
- Gul F. A., Jaggi B. L., Krishnan G. V. (2007). Auditor independence: Evidence on the joint effects of auditor tenure and nonaudit fees. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 26(2), 117-142.
- Gunny Katherine (2005) What Are the Consequences of Real Earnings Management? /Gunny_paper.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2023.
- Gunny, Katherine A. (2010), The Realltion Between Earnings Management Using Real Activities Manipulation and Future Perfomance: Evidence from Meeting Earnings Benchmark, *Contemporary Accounting Research*. 27(3), 855-888.
- Gürol B. ve Tüysüzoğlu T.,(2018), Empirical Analysis of Mandatory Audit Firm and Engagement Partner Rotation Practices of BIST 100 Firms, *Journal of*

- Current Researches on Business and Economics*, 8(1), 105-118
- Haftacı, V. (2014) *Muhasebe Denetimi*, 3.b Umuttepe Yayınları, Yayın No:50, Kocaeli
- Hamilton, J., Ruddock, C., Stokes, D., & Taylor, S. (2005). Audit Partner Rotation, Earnings Quality And Earnings Conservatism, *SSRN Electronic Journal*, 1-37.
- Healy, P.M. (1985). The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions, *Journal of Accounting and Economics*, 7 (1-3), 48-107.
- Healy, P.M., Wahlen, J.M. (1999). A Review of The Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting, *Accounting Horizons*, 13(4), 365-383.
- Herrmann, T., Inoue, T., Thomas, W. B. (2003). The Sale of Assets to Manage Earnings in Japan. *Journal of Accounting Research*, 41(1), 89-108.
- Holthausen, R. W., Larcker, D. F., & Sloan, R. G. (1995). Annual bonus schemes and the manipulation of earnings. *Journal of accounting and economics*, 19(1), 29-74.
- Horton J., Livne G., Pettinicchio A., (2020), Empirical Evidence On Audit Quality Under A Dual Mandatory Auditor Rotation Rule, *European Accounting Review*, 1-30, Doi: 10.1080/09638180.2020.1747513
- Hoti, A., & Perjuci, E. (2024). The Interplay Between Auditor Rotation And Audit Opinions: Evidence From Republic Of Kosovo. *Multidisciplinary Science Journal*, 6(4), 2024044-2024044.
- Hribar, P., Jenkis, N. T., Johson, W. B. (2006). Stock Repurchases As An Earnings Management Device. *Journal of Accounting and Economics*, 41(1), 3-27.
- https://www.justice.gov/archive/atr/public/press_releases/2007/ E.Tarihi 22.01.2023
- <https://www.sec.gov/reportspubs/annual-reports/aboutannrep> (E.Tarihi:17.01.2024).
- İnal, M. E., Topuz, D., & Okyay, U. Ç. A. N. (2006). Doğrusal Olasılık Ve Logit Modelleri İle Parametre Tahmini. *Sosyoekonomi*, 3(3), s,48-72.
- Jackson, A.B., Moldrich, M., Roebuck, P. (2008) Mandatory Audit Firm Rotation And Audit Quality, *Managerial Auditing Journal*, 23(5), 420-437.
- Jenkins, D. S., Vermeer, Thomas, (2013), "Audit Firm Rotation and Audit Quality: Evidence from Academic Research", *Accounting Research Journal*, 26(1), 75- 84.
- Jeong, S.W. & Rho, J. (2004). Big Six Auditors and Audit Quality: The Korean Evidence. *The International Journal of Accounting*. (39), 175-196.

- Kang, M., Kim, S., & Lee, H. Y. (2023). The Joint Effects Of Partner Rotation And Allocation Of Audit Hours On Audit Quality. *Managerial Auditing Journal*, 38(6), 947-971.
- Kara, S., & Toraman, A., M. (2023). Kazanç Yönetiminde Karma ve Tahakkuk Modellerinin Karşılaştırılması ve Bir Uygulama, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (68), 127-152.
- Karaaslan D. (2019), Denetim Kalitesi Ve Rotasyon: Ülkemizde Algılanması, *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Kaval, H. (2008). *Muhasebe Denetimi*, Gazi Kitabevi, 3. Baskı, Ankara.
- Kesimli , İ. (2015) Türk Bağımsız Denetim Firmalarının Uluslararası Kalite Kontrol Standardı Açısından İncelenmesi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne* .
- Keskin Benli, Y. Küçükkocaoğlu G. Küçüksözen C. (2009),Finansal Bilgi Manipülasyonunun Tespitinde Yapay Sinir Ağı Modelinin Kullanımı , *İMKB Dergisi*, (36), 1-31.
- KGK “Bağımsız denetim yönetmeliği” 26.12.2012.
- Kızıl, C., Çelik, İ., Akman, V., Şener, S. (2016) Yaratıcı Muhasebe Yöntemleri ve Finansal Bilgilerin Manipülasyonu: Profesyonel Muhasebe Meslek Mensupları Üzerinde Örnek Bir Uygulama, *BUSBD*, 9(1), 1-18.
- Kim, J.B. , Yii C.H. (2009). Does Auditor Designation By The Regulatory Authority Improve Audit Quality?, *Evidence from Korea. Journal of Accounting and Public Policy*, 28 (3), 207-230
- Kim, H., Lee, H. , Lee J.E. (2015). Mandatory Audit Firm Rotation And Audit Quality. *The Journal of Applied Business Research* ,31(3), 1089-2008.
- Knechel, W.R. , Vanstraelen, A. (2007) ,The Relationship between Auditor Tenure and Audit Quality Implied by Going Concern Opinions, *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 26(1), 113-131.
- Kurşunel, F., Büyükşalvarcı, A., & Alkan, A. T. (2005). İşletmelerde Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Arkaplanı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(1-2), 171-188.
- Kutay Erşen, Z. (2010). Tms 11: İnşaat Sözleşmeleri Standardı ve Uygulaması Yüksek Lisans Tezi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Küçükkocaoğlu, G. ve Küçüksözen C. (2005), Gerçeğe Aykırı Finansal Tabloların Ortaya Çıkarılması: İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 28, 160-171.

- Küçüksözen, C. (2004). Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Bir Uygulama. Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Kürklü E.,(2019) “Bağımsız Denetimde Gönüllü Rotasyonu Etkileyen Faktörler: Bist Şirketleri Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Doktora Tezi ,*Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*
- Kwon, S. Y., Lim, Y., Simnett, R. (2011). Mandatory Audit Firm Rotation And Audit Quality: Evidence From The Korean Audit Market. *Working Paper, Kessington, NSW: University of New South Wales, SSRN eLibrary*.
- Lantua, M., Ertman, P., & Loft, A. (2012). Could Mandatory Audit Firm Rotation Improve Audit Quality. *Lund University School of Economics and Management*.
- Leensen, M. (2016). Audit Firm Rotation, Social Ties And Audit Quality. *Yüksek Lisans Tezi, Radboud Universiteit, Nijmegen*.
- Leuz, C., Nanda, D., Wysocki, P. (2003) Earnings Management and Investor Protection: An International Comparison , *Journal of Financial Economics*, 69(1), 505- 527.
- Levitt, A.. (1998), *The Number Game*, Speech at New York University, <http://www.sec.gov/news/speeches/spch220.txt>.
- Mali, D. and Lim, H.J. (2018), Conservative Reporting And The Incremental Effect Of Mandatory Audit Firm Rotation Policy: A Comparative Analysis Of Audit Partner Rotation Vs Audit Firm Rotation In South Korea, *Australian Accounting Review*, 28 (3), 446-463.
- Manry, D.L., Mock, T.J. ve Turner, J.L. (2008). Does Increased Audit Partner Tenure Reduce Audit Quality?, *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 23, (4), 553 – 572.
- Markarian, G. (2005). Analyst Forecasts, Earnings Management and Insider Trading Patterns. Doctoral Dissertation. *Case Western University*,
- Mashayekhi B.,Fayyazi M. ve Sefati P.,(2018), A Study on the Relation between Auditor Rotation and Audit Quality in Iranian Firms , *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Economics and Management Engineering*,12(12),1636-1639.
- McKee, T.E. (2005). *Earnings Management: An Executive Perspective*. Texere. An Imprint of Thomson/South-Western. A Part of The Thomson Corporation. USA.
- McNichols, M. F. (2002). Discussion of the Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors. *Accounting Review*, (77), 61–69.
- McNichols, M.F. & Wilson, G.P. (1988). Evidence of Earnings Management

- From The Provision for Bad Debts. *Journal of Accounting Research*.(26), 1-31.
- McNichols, M.F. (2000). Research Design Issues in Earnings Management Studies, *Journal of Accounting and Public Policy*. (19), 313-345.
- Memiş, M. Ü. Çetenak, E. H. (2012), Kurumsal Yönetimin Kazanç Yönetimi Uygulamaları Üzerine Etkisi: İmkb'de İşlem Gören Şirketler Üzerine Uygulama, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(21), 205-224.
- Mertler, C. A., & Vannatta, R. A. (2005). *Advanced And Multivariate Statistical Methods: Practical Application And Interpretation* (3rd Ed.). Glendale, CA: *Pyrczak Publishing*.
- Mohrmann, U. (2017). What Are The Drivers Of Audit Quality After An Auditor Change? Evidence From Voluntary And Mandatory Auditor Switches. (August 16, 2017 Available at, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2589486> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2589486>. Date of access: 18/09/2019
- Monroe G. , Hossain S. (2013). Does Audit Quality Improve After The Implementation Of Mandatory Audit Partner Rotation? Australia,. *Accounting and Management Information Systems*,12(2), 263–279.
- Moyer, S.E. (1990). Capital Adequacy Ratio Regulations and Accounting Choices in Commercial Banks. *Journal of Accounting and Economics*. 13(2), 123-154.
- Mulford, C.W. & Comiskey, E.E. (2002). *The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices*. John Wiley ve Sons, Inc. USA.
- Myers, J. N., Myers, L. A. , Omer, T. C. (2003). Exploring The Term Of The Auditor- Client Relationship And The Quality Of Earnings: A Case For Mandatory Auditor Rotation . *The Accounting Review* ,78 (3), 779– 799.
- Myers, J. N., Myers, L. A., and Skinner, D. (2007). Earnings Momentum and Earnings Management. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 22(2), 249-284.
- Narayanaswamy, R. and Raghunandan K. (2019). The Effect of Mandatory Audit Firm Rotation on Audit Quality, Audit Fees and Audit Market Concentration: Evidence from India. *IIM Bangalore Research Paper No. 582* <https://ssrn.com/abstract=3360256> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3360256>
- Neill John D., Pourciau S, Schaefer T(1995),Accounting Method Choice and IPO Valuation, *Accounting Horizons*, 9,(3), 68-80.
- Nicolaescu, Eugen (2014). The Effect of Audit Firm Rotation on Earnings Quality?, *Economics, Management, and Financial Market*, 9(1), 148-153.
- Nobakt Y. (2018).Tahakkuk ve İşlem Esaslı Kâr Yönetiminin Firma Değeri

- Üzerine Etkisi: Tahran Borsası'na Kayıtlı Firmalar Üzerine Bir Araştırma, *Yayınlanmamış Doktora Tezi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.*
- İskenderoğlu, Ö., (2012), "Beta Katsayılarının Tahmini: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Üzerine Bir Uygulama", *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt: 12 (1), s.69-78
- Ocak, M. (2013). Kurumsal Yönetişim Bileşenlerinin Tahakkuk ve İşlem Esaslı Kar Yönetimi Üzerindeki Etkileri ve Bir Uygulama,Doktora Tezi, . *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul.*
- Ocak, M. (2016). Kâr Yönetimi, Bağımsız Denetim Görüşü Ve Denetim Firması Değişimi Arasındaki İlişkiler: Borsa İstanbul İmalat Sektörüne Yönelik Bir Araştırma. *Business and Economics Research Journal*, 7(3), 89-110.
- Omri M.A ve Abdenneb A.B., (2014), Audit Firm Rotation And Audit Quality: Case Of The Listed Tunisian Firms , *International Journal of Economics and Business Research (IJEER)*, 8(3), 245-257.
- Onwuchekwa, J., Erah, D., and Izedonmi, F. (2012). Mandatory Audit Rotation and Audit Independence: Survey of Southern Nigeria. *Research Journal of Finance* 3(7),78– 86.
- Ömürbek V. ve Öztürk M.S,(2013),Muhasebe Politikaları Ve Tahminlerindeki Değişikliklerle İlgili İmkb 100 Şirketlerinde Bir İnceleme , *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*,(3),1-15
- Önder ,Ş. (2012) , İşletmelerin Kar Yönetimi Uygulamalarında Kurumsal Yönetim Yapılarının Etkisi: İmkb Üzerine Bir Uygulama, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.*
- Örten, R., Kaval, H., ve Karapınar, A. (2015) *Türkiye Mulasabe-Finansal Raporlama Standartları, Uygulama ve Yorumları* (Gözden Geçirilmiş 8. Baskı). Ankara, Gazi Kitabevi
- Özbirecikli, M. (2006). Bağımsız Denetçinin Müşteri Firmanın Yolsuzluk Eylemi Karşısındaki Tutumu: Şirket Yolsuzluk Vakaları ve Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Bir İnceleme. *Muhasebe ve Denetime Bakış*. 5(18), 9- 13.
- Özcan, M. (2007), Kar Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Etik Yargı Farklılıkları, Kocaeli: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Özden Altuk, V. E. (2013). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kar Yönetimine Etkisi: Bağımsız Denetçilerin Algısı Üzerine Bir Araştırma, *Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.*
- Özger S. ve Tuğay O., (2020), Bağımsız Denetimde Zorunlu Rotasyonun Denetçi Bağımsızlığı ve Denetim Kalitesine Etkisi ve Rotasyon ile Denetim

- Kalitesi Arasındaki İlişkide Denetçi Bağımsızlığının Aracılık Rolü: Bağımsız Denetçilerin Algılarına Yönelik Bir Araştırma , *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 33-52
- Pazarlıoğlu, V., Gürlü, Ö.K. (2007). Telekomünikasyon Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Yaklaşımı., *Finans, Politik-Ekonomik Yorumlar*, 44(508), 35-43.
- Polychronidou P. , Drogalas G. Ve Tampakoudis I.,(2020), Mandatory Rotation Of Audit Firms And Auditors İn Greece, *International Journal of Disclosure and Governance* (17),141–154
- Postma, E. (2016), The Effects of Audit Firm Rotation on Audit Quality: Does Audit Firm Rotation Improve Audit Quality? , *Yüksek Lisans Tezi, MSc in Business Administration - Financial Management, Universiteit Twente*.
- Pourciau, S., (1993), Earnings management and nonroutine executive changes, *Journal of Accounting and Economics*, (16) 317-336.
- Qin, Y., & Xiao, H. (2024). The Mandatory Audit Partner Rotation Policy And Cost Of Debt. *Journal of Accounting and Public Policy*, (44), 107182.
- Raiborn, C., Schorg, C.A. and Massoud, M. (2006). Should Auditor Rotation Be Mandatory? , *The Journal of Corporate Accounting and Finance*, 17(4), 37-49
- Rannen, J. ve Yaari V., (2008), Earnings Management Emerging Insights In Theory, Practice And Research, *Springer Science Business Media, New York, United States of America* .
- Roychowdhury, S. (2006). Earnings Management Through Real Activities Manipulation., *Journal of Accounting and Economics*, (42), 335-370.
- Ruiz-Barbadillo, E., Gomez-Aguilar, N., Carrera, N. (2009), Does mandatory audit firm rotation enhance auditor independence?, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 28(1), 113-135.
- Sakin, T. (2015). “Denetçi Rotasyonu Ve Türkiye Uygulaması”: Muhasebe enstitüsü seçmeler 2İstanbul Üniversitesi Yayınları: İstanbul. <http://muhasabe.istanbul.edu.tr/wpcontent/uploads/2014/01/Se%C3%A7meler-015.pdf>.
- Salehi, M., Zimon, G., Tarighi, H., & Gholamzadeh, J. (2022). The effect of mandatory audit firm rotation on earnings management and audit fees: evidence from Iran. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(3), 102.
- Salleh, K. ve Jasmani, H. (2014). Audit Rotation And Audit Report: Empirical Evidence From Malaysian Plcs Over The Period Of Ten Years . *Procedia Social and Behavioral Sciences*, (145), 40-50.

- Saltoğlu, M. (2003) Yaratıcı Muhasebe Özel Amaçlı Şirketlerin Rolü ve Enron Örneği, *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, (10), 107-116.
- Schipper, K. (1989). Commentary on Earnings Management. *Accounting Horizons*, (3), 91-102.
- Seven, Z. (1997). Değişken Seçimi Yöntemi Olarak Adimsal Lojistik Regresyon İle Adimsal Diskiriminant Analizinin Karşılaştırılması. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Siregar, Sylvia V., Amarullah, Fitriany, Wibowa, Arie, Anggraita, Viska, (2012), Audit Tenure, Auditor Rotation, And Audit Quality: The Case Of Indonesia , *Asian Journal Of Business And Accounting*, 5(1),55-74.
- Sing, T. S., Mei, P. Y., & Nair, R. K. (2019,). Implementation of Mandatory Auditor Rotation On Audit Quality Among Non-Listed Companies In Malaysia: Auditor's Perspective. *In Proceedings of the 2019 2nd International Conference on E-Business, Information Management and Computer Science* 1-6).
- Sloan, R. G. (1996). Do Stock Prices Fully Impound Information in Accruals about Future Earnings?, *The Accounting Review*, (73), 289-315.
- Spathis, C. (2002).” Detecting False Financial Statements Using Published Data: Some Evidence From Greece”. *Managerial Auditing Journal*, (17)4 2 179-191.
- SPK, Seri X, No: 22. (2006). Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ.
- SPK, Seri X, No: 25. (2009). Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ.
- SPK, Seri X, No: 25. (2011). Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ.
- St.Pierre, K.ve Anderson, J. (1984) An Analysis Of Factors Associated With Lawsuits Against Public Accountants. *The Accounting Review* (65) 242-63.
- Stefaniak, C.M., Robertson, J.C. and Houston, R.W. (2009), The Causes And Consequences Of Auditor Switching: A Review Of The Literature, *Journal Of Accounting Literature*, (28), 47-121.
- Stolowy, H. , Breton, G. (2000). A review of Accounts Manipulations. Paper for The 23. *Annual Congress of European Accounting Association*. 1-66
- Sulistyo K.D. , Damai N. , Karin J. , Soengeng S. ,(2019) ,Auditor Rotations And Audit Quality : A Perspective From Cumulative Number Of Audit Partner And Audit Firm Rotations , *Asian Review of Accounting*, 27 (4) , 639-660.
- Şavlı, T. (2016). Türkiye’de Bağımsız Denetimde Rotasyon: Düzenlemeler,

Uygulamalar Ve Öneriler ,*Mali Çözüm Dergisi*,(134), 37-58.

Şenyiğit B. ve Zeytinoğlu, E. (2014). Zorunlu Denetçi Rotasyonunun Denetim Kalitesi Üzerindeki Etkileri: Literatür Araştırması, *İ. Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25(77), 79-98.

T.C. Resmi Gazete (2 Kasım 2002. Sayı: 24924). Seri: X, No: 19 Sayılı Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ. <http://www.resmigazete.gov.tr>.

Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (1996). *Using Multivariate Statistics* (3rd ed.). New York, USA: HarperCollins College Publishers.

Tarhan Mengi, B., (2013). *Hileli Finansal Raporlama*, İstanbul:Beta Yayınları, Ekim

Tekin B. ve Gör Y. ,(2018) ,Şirketlerde Kar Payı Dağıtım Kararı İle Muhasebede Muhafazakârlık Kavramı Arasındaki İlişkinin Analizi: Bıst100 Örneği , *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*,5(9), 47-58.

Tekin, E. ,(2017) ,”2010-2014 Yılları Arasında Türkiye’de Halka Açık Şirketlerde Manipülasyon Üzerine Beneish Modeli İle Ampirik Çalışma” , *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara*

Tepalagul, N. and Lin, L. (2015), Auditor Independence And Audit Quality: A Literature Review, *Journal Of Accounting, Auditing And Finance*, 30 (1), 101- 121.

TMS 11: İnşaat Sözleşmeleri Standardı

TMS 16: Maddi Duran Varlık Standardı

TMS 2: Stoklar Standardı

TMS 23: Borçlanma Maliyetleri Standardı

TMS 32: Finansal Araçlar Sunum Standardı

TMS 36: Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı

TMS 37: Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardı

TMS 38: Maddi Olmayan Duran Varlık Standardı

TMS 39: Finansal Araçlar Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı

TMS 8: Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar Standardı.

TMS Kavramsal Çerçeve.

Tuan K. , Besen R. , Saygı A.,(2019b), Bağımsız Denetimde Kalite Göstergeleri: Literatür İncelemesi, *Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*,23(2),211-227

Tuan K.,Memiş M.,Kaygusuz F., Chegini Z.(2020) ,Audit Report Delay And Audit Firm Rotation In Turkey, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,

- 29(1), 29-41
- Tuan, K. (2015). Bağımsız Denetimde Rotasyon Uygulaması: Sistemin Artıları-Eksileri Üzerine Tartışmalar. *The Journal of Academic Social Science*, 3(16), 291-309.
- Tuan, K. (2019a) , Bağımsız Denetim Firma Rotasyonu Ve Denetim Kalitesi ,*Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* ,37(4) . 703-719
- Usul, H., Bekçi i. ve Kahraman K.(2002). Denetim Raporunun Bireysel Yatırımcı Kararına Etkileri *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi MÖDAV*, 4(4),s:111-121
- Walker, P.L., Lewis, B.L., & Castarella, IR. (2001). Mandatory Auditor Rotation: Arguments And Current Evidence. *Accounting Enquiries*, 10(2), 209-242.
- Wang L., Zhu L.,(2018), State Ownership, Auditor Rotation and Audit Quality , *Education and Economic Development of Modern Society* ,(205),1169-1174.
- Wang, K. J. ve Tuttle, B. M. (2008). The İmpact Of Auditor Rotation On Auditor–Client Negotiation. *Accounting, Organizations and Society* , 34(2), 222-243.
- Watts, R. L. (2003). Conservatism in Accounting Part I: Explanations and Implications, *Accounting Horizons*, 17(3), 207-229.
- Watts, R. L., Zimmerman, J. L. (1978). Towards a Positive Theory of the Determination of Accountin Standards. *The Accounting Review*, 53(1), 110-134.
- Widyarningsih I. A. , Harymawan I., Mardijuwono A. W. , E Ayuningtyas E. S. ve Larasati D. A. ,(2019), Audit Firm Rotation And Audit Quality: Comparison Before Vs After The Elimination Of Audit Firm Rotation Regulations İn Indonesia, *Cogent Business & Management*, 6(1), 1-15
- Wolk, H.I., Dodd, J. ve Rozycki, J., (2013),Theory Accounting, Conceptual Issues in Political and Economic Enviroment,” Edition & United States of America, Sega Publications
- Wysocki, P. D. (2008). Assessing Earnings and Accruals Quality: U. S. and ernational Evidence. *Working Paper, The Massachusetts Institute of Technology*
- Y.Woody Wu, (1997), Management Buyouts and Earnings Management, *Journal of Accounting, Auditing&Finance*,12(2), 373-389.
- Yalçın N.,(2018a), Zorunlu Denetim Firması Rotasyonun Bağımsız Denetim Kalitesine Etkisi : Borsa İstanbul’ Da Bir Uygulama. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi* ,Osmaniye
- Yalçın, N. (2018b), Zorunlu Rotasyonun Bağımsız Denetim Kalitesi Üzerine

- Etkisi: Literatür Değerlendirmesi, *Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 1(2),1-21
- Yaşar A. ve Yalçın N. (2018). The Effect Of Voluntary Audit Firm Switch On Audit Quality, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Özel sayı,678-700
- Yaşar, A. (2011). Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kâr Yönetimi Üzerine Etkisi: İMKB’de Kayıtlı İşletmeler Üzerine Bir Uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adana*
- Yaşar, A. (2015). Olumsuz Denetim Görüşü ve Bağımsız Denetçi Değişikliği Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul Sanayi Şirketleri Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (65), 81-96.
- Yaşar, A. (2016a). *Bağımsız Denetim Kuruluşu Değişikliklerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Akademisyen Kitabevi, Ankara.
- Yaşar,A. (2016b) “Zorunlu Bağımsız Denetim Firması ve Sorumlu Ortak Başdenetçi Rotasyonu Üzerine Uluslararası Tartışmalar: Literatür Değerlendirmesi”, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2(3), 200-231
- Yörük, N., Ebubekir, D. (2009) *Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Finansal Bilgi Manipülasyonunun Belirlenmesine Yönelik İMKB’de Bir Uygulama*, Detay Yayıncılık Ankara.
- Yurdakul, H., (2014), Kar Yönetimi Ve Borsa İstanbul Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, (Yayımlanmamış doktora Tezi), *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü ,Ankara.*
- Zhang, X., Yan, H., Hu, F., Wang, H., & Li, X. (2022). Effect of auditor rotation violation on audit opinions and audit fees: Evidence from China. *Research in International Business and Finance*, (62),101517

MEDYA VE BITCOIN'İN DANSI

BITCOIN DÜŞECEK Mİ? YÜKSELECEK Mİ?

DR. TAYLAN YIĞIT KANDEMİR

EĞİTİM
yayınevi

Bitcoin Düşecek mi? Yüksелеcek mi? MEDYA VE BİTCOİN'İN DANSI

Dr. Taylan Yiğit Kandemir

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6658-90-5

1. Baskı, Haziran 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

Bitcoin Düşecek mi? Yükselinecek mi? MEDYA VE BİTCOİN'İN DANSI

Dr. Taylan Yiğit Kandemir

X+138 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-90-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Ackland, R. (2013). *Web Social Science: Concepts, Data and Tools for Social Scientists in the Digital Age*. London: Sage.
- Agbedo, C., ve Celma Kırısgbedo, E. (2014). Lying Honestly For Government: Linguistic Manipulation As Disinformation Strategy In Nigeria. *Innovare Journal of Social Sciences*, 2(4).
- Aksoy, İ., ve Can, C. (2016). Hegemonya ve Karşı-Hegemonik Sızıntılar: Yeni Bir Kavramsallaştırma Denemesi. *Pesa Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(3).
- Akyüz, S. S. (2021). Yeni Toplumsal Hareketlerde Sosyal Medya ve Mansüplatif Haberlerin Etkisi Boğaziçi Protestoları Örneği. E. S. Akyüz içinde, *Enformasyon Çağı*. Eğitim Yayınevi.
- Alemdar, K. ve Uzun, R. (2019). *Herkes İçin Gazetecilik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Althusser, L. (2014). *İdeoloji Ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. İstanbul: İthaki yayınları.
- Arolat, O. S. (2007). Ekonomi Basınında Tarihsel Gelişme Ve Yerel Basında Ekonomik Haberler. E. S. Gezgin içinde, *Türkiyede Yerel Basın* (s. 261-269). İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Arslan, S. (2021). *Haber Kurgusunda İdeoloji ve Hegemonya*. İstanbul: Toplumsal Kitap.
- Aşkın, A. C. (2014). Dezenformasyonun Küreselleşmesi ve Bir Örnek Olarak Batı Basınında Nato'nun Kosova Harekâtı. İstanbul : İstanbul Üniversitesi Yüksel Lisans Tezi.
- Aşkın, A. C. (2017). Eleştirel Ekonomi Politik Yaklaşım Çerçevesinde Sosyal Medya ve Dijital Emek. *IBANESS Congress Series*, (s. 31-32).
- Ateş, A. (2022). Dezenformasyonla Mücadele: Kavramlar ve Kuramlar. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(3).
- Ateş, B. A. (2016). Kripto Para Birimleri Bitcoin ve Muhasebesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Bölümü Yüksel Lisans Tezi*, 7(1), 349-366.
- Ateş, N. (2008). Türkiye'de Ekonomi Gazeteciliği Dünya Gazetesi Örneği. Selçuk Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Bölümü Yüksel Lisans Tezi.
- Atik, M., ve Köse, Y. (2021). Kripto Para, Para mıdır Döngüsünde Kabul Edilebilirlik Üzerine Ampirik Bir Uygulama. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(23).
- Ayaz, F. (2019). Online Sağlık Haberciliğinin Magazinsel Boyutu. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 20(44), 37-50.
- Aziz, A. (2006). Dünya da ve Türkiye'de İletişim Araştırmaları. *Kültür ve İletişim Dergisi*.
- Bakan, S., ve Tuncel, G. (2012). Küreselleşmenin Ulus Devlet Üzerindeki Etkisi. *Birey ev Toplum*, 2(3), 51-65.
- Barthes, R. (1979). *Göstergebilimin İlkeleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Başbuğ, B. ve Lokmanoğlu, E. (2021). Yeni Dünya Düzeninde Kripto Para Reklamcılığı: Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. M. L. Emek İçinde, *E-Ticaret Ve Kripto Para*. İksad Yayınları.
- Bayraktaroğlu, A., ve Uğur, U. (2011). Televizyon Haberciliğinde Magazinleşme Olgusu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*(7).
- Beldad, A., Jong, M., Steehouder, M. (2011). I trust not therefore it must be risky: Determinants of the perceived risks of disclosing personal data for e-government transactions. *Computers in Human Behavior*, 27(6), 2233-2242.
- Binark, M. (2015). *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Büyükbakkal, A. C. (2020). *Gazetecilik Türleri*. İstanbul: http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/gazetecilik_ue/gazetecilikturleri.pdf.
- Büyükbakkal, G. N. (2020). *Ekonomi ve Basın*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

- Ceylan, H. S. (2008). İletişim Teknolojilerinin Günlük Ekonomi Gazetelerine Etkileri. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Çakmak, F. (2019). Medya da Dezenformasyon Sorunsalı ve Manipülasyonun Gücü: İdeoloji ve Söylem Açısından Seçim Haberlerinin Siyasal İletişimdeki Rolü. Selçuk İletişim Dergisi.
- Çarkacıoğlu, D. A. (2016). Kripto-Para Bitcoin. Ankara : Sermaye Piyasası Kurulu.
- Çatlı, M. ve Şimşek, S. (2021). Dijital Para Ve Egemenlik. TAAD, 12(48), 151-184.
- Çetinkaya, A. (2020). Magazin Haberciliğinin Yeni Platformu:Instagram. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 8(1), 104-132.
- Değerli, A. S. (2021). Göstergebilimsel Çözümleme Yöntemi ile Sosyal Ağ Konulu Afişlerin İncelenmesi. Asya Studies, 5(18), 179-188.
- Demir, S. (2009). Göstergebilim, Umberto Eco ve Yapıtları Bağlamında Göstergebilime Katkıları . İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Fakültesi Gazetecilik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Demirok, M. (2022). Haber Ve Reklam Etiği Bağlamında Gazetelerde Yer Alan Ekonomi Haberlerinin İncelenmesi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Diken Gazetesi, (2023, 06 12). <https://www.diken.com.tr/binance-Bitcoin-cekme-islemini-10-saatte-iki-kez-durdurdu/>
- Diken Gazetesi, (2023, 04 18). <https://www.diken.com.tr/Bitcoin'in-donusu-kriptoda-yeni-ralliler-gorulebilir-mi/>
- Diken Gazetesi, (2023, 01 10). <https://www.diken.com.tr/altin-borsa-dolar-ve-Bitcoin-icin-2023-senaryolari/>
- Diken Gazetesi, (2022, 04 25) <https://www.diken.com.tr/Bitcoinde-nasdaq-ve-fed-etkisiyle-dusus-suruyor/>
- Dursun, Ç. (2005). Haber ve Habercilik Üzerine Düşünmek. S. Alankuş içinde, Gazetecilik ve Habercilik (s. 69-91). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Duvar Gazetesi (2022, 04 28). <https://www.gazeteduvar.com.tr/kripto-paralari-nasil-bir-gelecek-bekliyor-haber-1562220> adresinden alındı
- Duvar Gazetesi. (2022, 12 13). <https://www.diken.com.tr/goldman-sachs-gore-portfoy-cesitlendirmek-icin-altin-Bitcoin'den-daha-iyi/> adresinden alındı
- Düzeli, C. (1983). , “Ekonomi Basınının Gelişimi”, Basında Ekonomi ve Ekonomi Basını 1983 yılı III. Seminer Tutanakları. Eskişehir: Hürriyet Vakfı Eğitim Yayınları No:5.
- Elmas, B. ve Aydın, S. (2021). Geçmişten Günümüze Paranın Tarihi:Fiziki Paradan Kripto Paraya. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, 253-264.
- Erdogan, İ. ve Alemdar, K. (2010). Öteki Kuram. İstanbul: Erk Yayınları.
- Erdogan, İ. (2001). Kitle İletişimi Örneğiyle Marksist Siyasal Ekonomi. Praxis, 276-313.
- Erdogan, İ. (2007). Türkiye’de Gazetecilik ve Bilim İletişimi Yapısal Özellikler Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Ankara: G. Ü. İletişim Araştırmaları Merkezi.
- Ergül, Z. İ. (2019). Ekonomi haberciliğinde haber üretim sürecini etkileyen faktörler (İzmir ili örneği üzerine bir araştırma) . İzmir: Yüksel Lisans Tezi.
- Ertek, T. (2008). Mikroekonomiye Giriş. İstanbul: Beta.
- European Central Bank. (2012). <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/18418/881640BRI0Box30WLEDGENOTES0Jan02014.pdf?sequence=1&isAllowed=y> adresinden alındı
- Fiske, J. (2003). İletişim Çalışmalarına Giriş. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Fuchs, C. (2015). Dijital Emek ve Karl Marx. İstanbul: Notabane Yayınları.
- Fuchs, C. (2021). Dijital Kapitalizm çağında Marx’ı Yeniden Okumak. Notabene Yayınları.
- Gadimov, J. (2015). Herman ve Chomsky’nin Propaganda Modeli:Rızanın İmalatı:Kitle Medyasının Ekonomi Politikası. İlef Dergisi, 2(2), 215-266.
- Gılpın, R. (2013). Uluslararası İlişkilerin Ekonomi Politikası. Ankara: Kripto.

- Girgin, A. (2012). Haber. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 0(10).
- Göneç, A. Y. (2002). Medya ve Haber. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi(14).
- Gramsci, A. (1986). Hapishane Defterleri. İstanbul: Onur Yayınları.
- Grinberg, R. (2012). Bitcoin: An Innovative Alternative Digital Currency. 4 HastingsS ci.&Tech., 159.
- Güleç, T. ve Aktaş, H. (2019). Kriptopara Birimleri Piyasasında Pump&Dump Manipulasyonlarının İki Aşamalı Analizi. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 33(3).
- Güler, B. (2019). Antonio Gramsci’de Hegemonya Kavramı Ve Günümüz Siyaset Felsefesine Etkisi. T. C.Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ana Bilim Dalı Yükseklikans Tezi, 111.
- Güler, M. (2018). Bir manipülasyon aracı olarak rızanın imalatı. Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(5), 75-101.
- Gültekin, Y., ve Bulut, Y. (2016). Bitcoin Ekonomisi: Bitcoin Eko-Sisteminden Doğan Yeni Sektörler ve Analizi. Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,, 3(3), 82-92.
- Han, B.-C. (2022). Psikopolitika. İstanbul: Metis Yayınları.
- Harari, Y. N. (2016). Homo Deus-Yarının Kısa Bir Tarihi. İstanbul: Kolektif Kitap.
- Herrera, E. (20223). Cryptocurrency: The Capitalist’s Dream or Nightmare?
- Hirst, M. (2018). The Political Economy of Fake News. Arjantin.
- Hook, A.ve Fitzgerald, S. (1992). Chapman and Salonulnc. New York.
- Ingvess, S. (2017). “Do We Need an E-Krona?” Speech to Swedish House of Finance, . Speech to Swedish House of Finance,.
- John Hohenberg. (1973). The Professsional Journalist. Holt: New York.
- Kartal, E. (2022, 11 22). Makro Ekonomi Haberciliği. 06 2023 tarihinde Sınırkent: <https://www.sinirkent.com/makaleler/makro-ekonomi-haberciligi/637c70f39933e12120ac359a> adresinden alındı
- Kayal , P.ve Rohilla, P. (2021). Bitcoin in the economics and fnance literature: a survey. SN Business&Economics.
- Keskin, M. (2020). ,Merkez Bankası ve Hazine. Astana Yayınları.
- Kılıçarslan, Y. (2012). Temel Kavramlar ve Tüketici Davranışı. Y. Kılıçarslan, & E. Esen içinde, İktisada Giriş (s. 2-27). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kösem Işık, C. (2023). Bilişim İletişim Teknolojileri ve Bir Etkileşim Biçimi Olarak Öznellik. Maltepe Üniversitesi İletişim Bilimleri Doktora Tezi.
- Kripto Para Araştırma Raporu Sektörel Araştırma Ve Strateji Geliştirme Dairesi. Ankara: Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Kurumu. (2020,07.07). <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arastirma-raporlari/kripto-para-raporu-5f11dfe709c25.pdf>
- Kshetri, N.ve Voas, J. (2017). The Economics of “Fake News”. IEEE IT Professional, 19(6).
- Kuyucu, M. (2013). Türkiye’de Çapraz Medya Sahipliği: Medya Ekonomisine Olumsuz Etkileri Ve Bu Etkilerin Önlenmesine Yönelik Öneriler. Selçuk İletişim Dergisi, 8(1), 144-163.
- Lazzarato, M. (2013). Immaterial labor. <https://www.e-flux.com/legacy/2013/05/2.-Maurizio-Lazzarato-Immaterial-Labor.pdf?b8c429> adresinden alındı
- Luitel, G. R. (2016). Radio News Reporting and Sourcing: A Case of Nepal. https://www.academia.edu/44648547/Radio_News_Reporting_and_Sourcing_A_Case_of_Nepal_71_Crosscurrents_Volume.
- Marchı, L. D. (2021). Financial capital goes to heaven: Bitcoin,. Matrizes, 205-227.
- Marx, K. (1979). Grundrisse. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Fuchs, C. (2021). Dijital Kapitalizm Çağında Marx’ı Yeniden Okumak (Çev. Diyar Saraçoğlu). NotaBene: İstanbul.

- MEB. (2014). Ekonomi Haberciliği. Ankara.
- Meiklejohn, S., Marjori , P., Grant , J., Kirill , L., Damon , M., Geoffrey M. , V., Stefan , S. (2013). A Fistful of Bitcoins: Characterizing Payments Among Men with No Names., (s. 127-140).
- Merriam , S. (2015). Nitel Araştırma. Ankara: Nobel.
- Mosco, V.ve Fuch, C. (2014). Medya, Meta ve Sermaye Birikimi Marx Geri Döndü. Ankara: Nota Bene Yayınları.
- Mutlu, T. (2021). <https://www.pratolye.com/nazi-almanyasi-ve-bir-kitle-iletisim-araci-olan-radyonun-propaganda-amacli-kullanimi> adresinden alındı
- Ntv Haber Sitesi, (2022, Mart 10). www.ntv.com.tr. <https://www.ntv.com.tr/ntvpara/kripto-para/Bitcoin-ethereum-ve-altcoinlerde-son-durum-ne-10-mart-2022-btc-dogecoin-ve-xrp-kac-dolar-tl-oldu,R8lPX2AvPk6VwaTB7sqf0Q> adresinden alındı
- Chomsky N, Herman E. S. (2006). Rıza'nın İmalatı.(Çeviren: Ender Abadoğlu). İstanbul: Aram Yayıncılık.
- Ohlsson, H. S. (2019). Media Ownership and Journalism. Journalism Studies, Mass Communication, Media and Communication Policy Oxford Research Encyclopedia of Communication, 1-2.
- Okkay, İ. (2020). Dijital Gözetim Çerçevesinde Kişiselleştirilmiş Reklamlar. Uluslararası Toplum ve Araştırma Dergisi, 10(16).
- Orhan, O. ve Erdoğan, S. (2010). İktisada Giriş . Ankara: Palme Yayıncılık.
- O'Shea, L. (2021). Geleceğin Tarihleri. İstanbul: Metis Yayınları.
- Özbaşı, M. Y. (2019). Elektronik Para Ve Sanal Para:Bitcoin Geleceğin Para Birimi Olabilir Mi? İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, 85-104.
- Özçetin, B. (2019). Kitle İletişim Kuramları Kavramlar Okullar Modeller. İstanbul: İletişim.
- Paşalı Taşoğlu, N., Dondurucu, Z., Koca, İ. (2021). Kripto Para Borsasına Yönelik Araştırmaların Finansal Halkla İlişkiler Yaklaşımı Bağlamında Analizi. Nternational Blockchain And Cryptocurrency Conference. Ankara.
- Perkins, D. W. (2020). Cryptocurrency: The Economics of Money and Selected Policy Issues. Amerikan Bilim İnsanları Federasyonu.
- Pirinççi, A. E. (2018). Yeni Dünya Düzeninde Sanal Para Bitcoin'in Değerlendirilmesi. International Journal of Economics Politics Humanities and Social Sciences, 45.
- Rifat, M. (2009). Göstergibilimin ABC'Sİ. İstanbul: Say Yayınları.
- Riskos, K., Dekoulou, P.-E., & Tsurvakas, G. (2019). User interactivity in online newspapers: Exploring the relationship between content features and user response. Newspaper Research Journal, 40(2).
- Rodeck, D. (2023, 06 23). Understanding Blockchain Technology. <https://www.forbes.com/advisor/investing/cryptocurrency/what-is-blockchain/> adresinden alındı
- Sabah Gazetesi. (2022, 03 1). <https://www.sabah.com.tr/finans/kripto-para/rus-milyarderler-kripto-paralara-yoneliyor-5890335> adresinden alındı
- Sabah Gazetesi. (2023, 05 02). <https://www.sabah.com.tr/finans/kripto-para/Bitcoin-2023te-en-cok-yukselen-varlik-oldu-6456748> adresinden alındı
- Sabah Gazetesi. (2023, 04 11). <https://www.sabah.com.tr/finans/kripto-para/Bitcoin-fiyati-haziran-2022den-bu-yana-ilk-kez-30-bin-dolari-gecti-6430151> adresinden alındı
- Sabah Gazetesi. (2023, 01 01). <https://www.sabah.com.tr/finans/kripto-para/scaramucciye-gore-Bitcoin-fiyati-50-100-bin-dolar-seviyesine-yukselecek-6318530> adresinden alındı
- Sabah Gazetesi. (2023, 03 9). <https://www.sabah.com.tr/yasam/elon-muskdan-Bitcoin-ile-ilgili-sifreli-mesaj-twitterdan-paylasti-5901379> adresinden alındı
- Saussure, F. d. (1988). Genel Dilbilim Dersleri. İstanbul: Multilingual.
- Sebastiana Viphindartin, N. R. (2020). N. R. Sebastiana Viphindartin içinde, The Theory Of

- Transformation Of Money (s. 19). Singapur: BookRix.
- Sert, T. (2019). Sorularla Blockchain. İstanbul: Türkiye Bilişim Vakfı.
- Sjøvaag, H., & Ohlsson, J. (2019). Media ownership and journalism. Oxford University Press.
- Smit, E., Noort, G., & Voorveld, H. (2014). Understanding online behavioural advertising: User knowledge, privacy concerns and online coping behaviour in Europe. Computers in Human Behavior.
- Şimşek, I. (2020). Anaakım Medyanın Ekonomi Haberlerini Üretme Sürecinde İktidarı Sunma Biçimine Yönelik Ekonomi Politik Bir Analiz. İstanbul: Marmara Üniversitesi Doktora Tezi.
- Taş, O. (2014). Gazeteciliğin Doğuşu: Eleştirel Bir Tarih Yazımına Doğru. Mülkiye Dergisi, 29-66.
- Temiztürk, H. ((Belirsiz)). Televizyon Haberciliği. Erzurum: Erzurum Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Temiztürk, H. (2003). Batılı Ülkelerde Radyo Televizyon Yayınlarının Denetimi ve Denetleyici Kurullar. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi(26).
- Tokgöz, O. (1981). Temel Gazetecilik. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Topsakal, T. (2018). Tüketim Toplumu Bağlamında Yeni Medya da Haber Olgusu ve Haberin Metalaşması. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümü Doktora Tezi, s.199.
- Uçak, O. (2019). Haber Uygulamaları. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Vigna , P., J.Casey, M. (2020). Kriptopara Çağı. Ankara: Buzdağı.
- www.investing.com. (2022, 10 12).
- Yalvaç, M. (2020). Medya’da anlam inşası Bitcoin Örneği. Gaziantep Üniversitesi Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Yaylagül, L. (2006). Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yaylagül, L. (2014). Kitle İletişim Kuramları. İstanbul: Dipnot Yayınları.
- Yeni Akit Gazetesi. (2023, 02 15). <https://www.yeniakit.com.tr/haber/unlu-ekonomi-yazari-uyardi-dolara-guven-sifirlanacak-Bitcoin-500-bin-dolar-olacak-1733532.html> adresinden alındı
- Yıldırım, M. (2019). Blok Zincir Teknolojisi, Kripto Paralar ve Ülkelerin Kripto Paralara Yaklaşımları. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(20).
- Yoloğlu, N. (2021). Aktüel Enformasyonun Yeni Yol Haritası: Dezenformasyon. S. S. Akyüz içinde, Dezenformasyon Çağı (s. 1-24). İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Yüksel, A. E. (2015). Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin Ve Linden Doları’na Hukuki Bir Bakış. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Cilt 73, Sayı 2, sf 173- 220, .
- Yüksel, E. (1999). Türkiye’de Ekonomi Basını Gündemi ve Siyasal Gündem İlişkisi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Basın ve Yayıncılık Anabilim Dalı Doktora Tezi, 167-168.
- Yüksel, E. (2000). Ekonomi Haberciliğinin Kamusal Görevleri. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi.
- Zubritski , Mitropolski , Kerov. (1980). İlkel Topluluk, Köleci Toplum, Feodal Toplum. İstanbul: Sol Yayınları.
- <https://tr.b2press.com/haber-siteleri>
- <https://tr.tradingview.com/>
- <https://datasociety.net/research/media-manipulation/>

Editör:

Doç. Dr. Abdurrahman Çalık

Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar II

EĞİTİM
yayınevi

YÖNETİMDE ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR II

Editör: Doç. Dr. Abdurrahman Çalık

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6658-86-8

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

YÖNETİMDE ÇAĞDAŞ YAKLAŞIMLAR II

Editör: Doç. Dr. Abdurrahman Çalık

VI+136 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-86-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKLAR

- Aksu, N. (2008). Örgüt kültürü bağlamında farklılıkların yönetimi ve bir uygulama. [Doktora Tezi], Uludağ Üniversitesi.
- Alp, L. (2014). Dezavantajlı grupların istihdama katılmaları: G20 ülkelerindeki başarılı uygulamalar. [Uzmanlık Tezi], Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.
- Ashkanasy, N. M. & Hartel, C.E.J. & Daus, C. S. (2002). Diversity and emotion: The new frontiers in organizational behavior research. *Journal of Management*, 28(3), 307-338.
- Blejjenbergh, I., Peters, P., & Poutsma, E. (2010). Diversity management beyond the business case. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 29(5), 413-421.
- Boxenbaum, E. (2006). Lost in translation: The making of Danish diversity management. *American Behavioral Scientist*, 49(7), 939-948.
- Cooke, A. L. (1999). Oppression and the workplace: A framework for understanding. *Diversity Factor*, 8(1), 6-11.
- Cox, T. & Blake, S. (1991). Managing cultural diversity: Implications for organizational competitiveness. *Academy of Management Executive*, 5(3), 45-57.
- Cox, T. (1993). Cultural diversity in organizations: Theory, research and practice. Berrett-Koehler Publishers.
- Çakar, H. (2020). Farklılıkların yönetimi algısı ve çalışan sesi: Türkiye'deki akademisyenler üzerine bir araştırma. [Doktora Tezi], Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Çevik, C. & Özkul, B. (2022). Çalışma yaşamında dezavantajlı gruplar ve eşitsizlikler. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(3), 611-618.
- Dass, P., & Parker, B. (1999). Strategies for managing human resources diversity: From resistance to learning. *Academy Of Management Executive*, 13(2), 68-80.
- Demirel, Y., & Özbezek, B. D. (2016). Örgütlerde zenginliğin kaynağı olarak farklılıkların yönetimi: Kavramsal bir inceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 1-28.
- Erdur, D. A. (2016). Yönetim bilgisinin çokuluslu örgütler yoluyla yayılımı: Farklılıkların yönetimi uygulamaları örneği. [Doktora Tezi], Uludağ Üniversitesi.
- Ferner, A., Almond, P., & Colling, T. (2005). Institutional theory and the cross-national transfer of employment policy: The case of 'workforce diversity' in US multinationals. *Journal of International Business Studies*, 36, 304-321.
- Gilbert, J. A., Stead, B. A., & Ivancevich, J. M. (1999). Diversity management: A new organizational paradigm. *Journal of business ethics*, 21, 61-76.
- Harrison, D. A., Price, K. H., & Bell, M. P. (1998). Beyond relational demography: time and the effects of surface and deep level diversity on work group cohesion. *Academy of Management Journal*, 41(1), 96-107.
- Heres, L., & Benschop, Y. (2010). Taming diversity: an exploratory study on the travel of a management fashion. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 29(5), 436-457.
- Hubbard, E. E. (2004). The manager's pocket guide to diversity management. HRD Press, Inc
- Ivancevich, J. M., & Gilbert, J. A. (2000). Diversity management: Time for a new approach. *Public Personnel Management*, 29(1), 75-92.
- Jonsen, K., Maznevski, M.L. & Schneider, S.C. (2011). Diversity and its not so diverse literature: An international perspective. *International Journal of Cross Cultural Management*, 11(1), 35-62.
- Kelly, E., & Dobbin, F. (1998). How affirmative action became diversity management: Employer response to antidiscrimination law, 1961 to 1996. *American Behavioral Scientist*, 41(7), 960-984.
- Klarsfeld, A. (2009). The diffusion of diversity management: The case of France. *Scandinavian Journal of Management*, 25(4), 363-373.
- Köksalan, N. (2019). Farklılıkların yönetimi. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 51-66.
- Köllen, T. (2021). Diversity management: A critical review and agenda for the future. *Journal of Management Inquiry*, 30(3), 259-272.
- Litvin, D. R. (1997). The discourse of diversity: From biology to management. *Organization*, 4(2), 187-209.
- Loden, M. & Rosener J. B. (1991). *Workforce America. Managing employee diversity as a vital resource.* McGraw-Hill.

- Lorbiecki, A., & Jack, G. (2000). Critical turns in the evolution of diversity management. *British Journal of Management*, 11, S17-S31.
- Mannix, E., & Neale, M. A. (2005). What differences make a difference? The promise and reality of diverse teams in organizations. *Psychological science in the public interest*, 6(2), 31-55.
- Mazur, B. (2010). Cultural diversity in organisational theory and practice. *Journal of Intercultural Management*, 2(2), 5-15.
- McGrath, J. E., Berdahl, J. L. & Arrow, H. (1995). Traits, expectations, culture, and clout: The dynamics of diversity in work groups. S. E. Jackson & M. N. Ruderman (Ed). *Diversity in work teams: Research paradigms for a changing workplace içinde* (ss. 17-45). American Psychological Association.
- Milliken, F. J., & Martins, L. L. (1996). Searching for common threads: Understanding the multiple effects of diversity in organizational groups. *Academy of management review*, 21(2), 402-433.
- Nishii, L. H., & Özbilgin, M. F. (2007). Global diversity management: towards a conceptual framework. *International Journal of Human Resource Management*, 18(11), 1883-1894.
- Nkomo, S. & Stewart, M. (2006). Diverse identities in organizations. S. R. Clegg, C. Hardy, T. B. Lawrence ve W. R. Nord (Eds). *Sage Handbook of Organization Studies içinde* (ss. 520-540) 2nd ed. Sage.
- Nkomo, S., & Hoobler, J. M. (2014). A historical perspective on diversity ideologies in the United States: Reflections on human resource management research and practice. *Human Resource Management Review*, 24(3), 245-257.
- Omanović, V. (2009). Diversity and its management as a dialectical process: Encountering Sweden and the US. *Scandinavian journal of management*, 25(4), 352-362.
- Özkaya, M. O., Özbilgin, M., & Şengül, C. M. (2008). Türkiye’de farklılıkların yönetimi: Türk ve yabancı ortaklı şirket örnekleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 359-374.
- Sürgevil, O., & Budak, G. (2008). İşletmelerin farklılıkların yönetimi anlayışına yaklaşım tarzlarının saptanmasına yönelik bir araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(4), 65-96.
- Syed, J., & Özbilgin, M. (2009). A relational framework for international transfer of diversity management practices. *The International Journal of Human Resource Management*, 20(12), 2435-2453.
- Tatlı, A. (2011). A multi-layered exploration of the diversity management field: Diversity discourses, practices and practitioners in the UK. *British Journal of Management*, 22(2), 238-253.
- Tatlı, A., & Özbilgin, M. F. (2009). Understanding diversity managers’ role in organizational change: Towards a conceptual framework. *Canadian Journal of Administrative Sciences*, 26(3), 244-258.
- Thomas, D.A., & Ely, R.J. (1996). Making differences matter: A new paradigm for managing diversity. *Harvard Business Review*, 74(5), 79-90.
- Thomas, R. (1990). From affirmative action to affirming diversity. *Harvard business review*, 68(2), 107-117.
- Thomas, R. (1991). Beyond race and gender: Unleashing the power of your total workforce by managing diversity. Amacom, American Management Association.
- Thomas, R. (1996). Redefining diversity author of beyond race and gender. Amacom, American Management Association. In Library of Congress Cataloging-in Publication Data.
- Tozkoparan, G., & Vatansver, Ç. (2011). Farklılıkların yönetimi: İnsan kaynakları yöneticilerinin farklılık algısı üzerine bir odak grup çalışması. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 11(21), 89-109.
- Williams, K.Y., & O’Reilly C.A. (1998). Demography and diversity in organizations: A review of 40 years of research. *Research in organizational behavior*, 20, 77-140.
- Yılmaz, M. (2023). Ulusal kültür boyutlarının farklılıkların yönetimi üzerindeki etkisinde kültürel zekânın aracılık rolü: Türkiye ve İngiltere karşılaştırması. [Doktora Tezi], İstanbul Üniversitesi.
- Zanoni, P., Janssens, M., Benschop, Y., & Nkomo, S. (2010). Unpacking diversity, grasping inequality: Rethinking difference through critical perspectives. *Organization*, 17(1), 9-29.

KAYNAKÇA

- Adiyaman, D., & Meier, L.L. (2022). Short-term effects of experienced and observed incivility on mood and self-esteem. *Work Stress*, 36, 133-146. doi: 10.1080/02678373.2021.1976880
- Akella, D., & Eid, N. (2020). An institutional perspective on workplace incivility: Case studies from academia. *Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal*, ahead-of-print(ahead-of-print). doi:10.1108/qrom-11-2019-1853
- Akella, D., & Lewis, V.J. (2019). The modern face of workplace incivility. *Organization Management Journal*, 1-6. doi:10.1080/15416518.2019.1604202
- Alexander-Snow, M. (2004). Dynamics of gender, ethnicity, and race in understanding classroom incivility. *New Directions for Teaching and Learning*, 2004(99), 21-31. doi:10.1002/tl.155
- Andersson, L.M., & Pearson, C.M. (1999). Tit for tat? The spiraling effect of incivility in the workplace. *Academy of Management Review*, 24(3), 452-471. doi:10.2307/259136
- Arasli, H., Hejraty Namin, B., & Abubakar, A.M. (2018). Workplace incivility as a moderator of the relationships between polychronicity and job outcomes. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(3), 1245-1272. doi:10.1108/ijchm-12-2016-0655
- Bandura, A., & Walters, R.H. (1977). *Social Learning Theory* (Vol. 1). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bartlett, J.E., Bartlett, M.E., & Reio, T.G.J. (2008). Workplace incivility: Worker and organizational antecedents and outcomes. Online Submission, (2001).
- Baruch, Y., Prouska, R., Ollier-Malaterre, A., & Bunk, J. (2017). Swearing at work: The mixed outcomes of profanity. *Journal Of Managerial Psychology*, 32(2), 149-162. doi:10.1108/jmp-04-2016-0102
- Beattie, L., & Griffin, B. (2014). Day-level fluctuations in stress and engagement in response to workplace incivility: A diary study. *Work and Stress*, 28(2), 124-142. <https://doi.org/10.1080/02678373.2014.898712>.
- Berger, B.A. (2000). Incivility. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 64, 445-450.
- Berthod, O. (2016). "Institutional theory of organizations". Farazmand, A. (Ed.), *Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy and Governance*. Springer Nature Switzerland AG, Cham, pp. 1-5.
- Bibi, Z., Karim, J., & Din, S. (2013). Workplace incivility and counterproductive work behavior: Moderating role of emotional intelligence. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 28(2), 317-334.
- Bowler, L., Knobel, C., & Mattern, E. (2015). From cyberbullying to well-being: A narrative based participatory approach to values-oriented design for social media. *Journal of the Association for Information Science & Technology*, 66(6), 1274-1293. <https://doi-org.proxy1.ncu.edu/10.1002/asi.23270>
- Coe, K., Kenski, K., & Rains, S.A. (2014). Online and uncivil? Patterns and determinants of incivility in newspaper website comments. *Journal of Communication*, 64(4), 658-679. <https://doi.org/10.1111/jcom.12104>
- Cohen, A. (2016). Are they among us? A conceptual framework of the relationship between the dark triad personality and counterproductive work behaviors (CWBs). *Human Resource Management Review*, 26(1), 69-85. <https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2015.07.003>
- Cortina, L.M. (2008). Unseen injustice: Incivility as modern discrimination in organizations. *Academy of Management Review*, 33(1), 55-75. doi:10.5465/amr.2008.27745097
- Cortina, L.M., Kabat-Farr, D., Magley, V.J., & Nelson, K. (2017). Researching rudeness: The past, present, and future of the science of incivility. *Journal of Occupational Health Psychology*, 22(3), 299-313. <https://dx.doi.org/10.1037/ocp0000089>
- Cortina, L.M., Magley, V.J., Williams, J.H., & Langhout, R.D. (2001). Incivility in the workplace: Incidence and impact. *Journal of Occupational Health Psychology*, 6(1), 64-80. <https://doi.org/10.1037/1076-8998.6.1.64>
- Estes, B., & Wang, J. (2008). Workplace incivility: Impacts on individual and organizational performance. *Human Resource Development Review*, 7(2), 218-240. <https://doi.org/10.1177/1534484308315565>
- Faith, K. E. (2013). The role of values-based leadership in sustaining a culture of caring. *Healthcare Management Forum*, 26(1), 6-10. <https://doiorg.proxy1.ncu.edu/10.1016/j.hcmf.2012.07.001>
- Farley, S., Coyne, I., Axtell, C., & Sprigg, C. (2016). Design, development and validation of a workplace cyberbullying measure, the WCM. *Work & Stress*, 30(4), 293-317. <https://doi-org.proxy1.ncu.edu/10.1080/02678373.2016.1255998>

- Felblinger, D.M. (2008). Incivility and bullying in the workplace and nurses' shame responses. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 37(2), 234-242. doi:10.1111/j.1552-6909.2008.00227.x
- Ferguson, M. (2012). You cannot leave it at the office: Spillover and crossover of coworker incivility. *Journal of Organizational Behavior*, 33(4), 571-588. <https://doi.org/10.1002/job.774>
- Ferris, D.L., Chen, M., & Lim, S. (2017). Comparing and contrasting workplace ostracism and incivility. *Annual Review of Organizational Psychology & Organizational Behavior*, 4(3), 315-338. <https://doi-org.proxy1.ncu.edu/10.1146/annurev-orgpsych-032516-113223>
- Foulk, T., Woolum, A., & Erez, A. (2016). Catching rudeness is like catching a cold: The contagion effects of low-intensity negative behaviors. *Journal of Applied Psychology*, 101(1), 50-67. doi:10.1037/apl0000037
- Freedman, S., & Vreven, D. (2016). Workplace incivility and bullying in the library: Perception or reality? *College & Research Libraries*, 77(6), 727-748. <http://dx.doi.org.proxy1.ncu.edu/10.5860/crl.77.6.727>
- Gabriel, A.S., Butts, M.M., Yuan, Z., Rosen, R.L., & Sliter, M.T. (2018). Further understanding incivility in the workplace: The effects of gender, agency, and communion. *Journal of Applied Psychology*, 103(4), 362-382. doi:10.1037/apl0000289
- Ganesh, S., & Zoller, H.M. (2012). "Dialogue, activism, and democratic social change". *Communication Theory*, 22(1), 66-91. doi: 10.1111/j.1468-2885.2011.01396.x.
- Geldart, S., Langlois, L., Shannon, H.S., Cortina, L.M., Griffith, L., & Haines, T. (2018). Workplace incivility, psychological distress, and the protective effect of co-worker support. *Int. J. Workplace Health Manag.* 11, 96-110. doi: 10.1108/IJWHM-07-2017-0051
- Gervais, B.T. (2014). Following the news? Reception of uncivil partisan media and the use of incivility in political expression. *Political Communication* 31(4), 564-583. <https://doi-org.proxy1.ncu.edu/10.1080/10584609.2013.852640>
- Ghosh, R., Reio, T.G., Jr, & Bang, H. (2013). Reducing turnover intent: Supervisor and co-worker incivility and socialization-related learning. *Human Resource Development International*, 16(2), 169-185. <https://doi.org/10.1080/13678868.2012.756199>
- Greenway, L. (2014). Trash talking. *Cricketeer*, 11(4), 20-21.
- Gregoire, T.K., Propp, J., & Poertner, J. (1998). The supervisor's role in the transfer of training. *Administration in Social Work*, 22, 1-18. https://doi.org/10.1300/J147v22n01_01
- Guay, S., Goncalves, J., & Jarvis, J. (2014). Verbal violence in the workplace according to victims' sex—A systematic review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 19(5), 572-578. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2014.08.001>
- Hershcovis, M.S. (2011). —Incivility, social undermining, bullying... oh my!!: A call to reconcile constructs within workplace aggression research. *Journal of Organizational Behavior*, 32(3), 499-519. <http://dx.doi.org/10.1002/job.689>
- Hershcovis, M.S., Cameron, A., Gervais, L., & Bozeman, J. (2018). The effects of confrontation and avoidance coping in response to workplace incivility. *Journal Of Occupational Health Psychology*, 23(2), 163-174. doi:10.1037/ocp0000078
- Higgins, T., & Tykocinski, O. (1992). Self-discrepancies and biographical memory: Personality and cognition at the level of psychological situation. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(5), 527-535. doi:10.1177/0146167292185002
- Hobfoll, S.E. (1989). Conservation of resources. A new attempt at conceptualizing stress. *The American psychologist*, 44(3), 513-524. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.44.3.513>
- Hoffman, R.L. & Chunta, K. (2015). Workplace incivility: Promoting zero tolerance in nursing. *Journal of Radiology Nursing*, 34(4), 222-227. doi:10.1016/j.jradnu.2015.09.004
- Holm, K., Torkelson, E., & Backström, M. (2015). Models of workplace incivility: The relationships to instigated incivility and negative outcomes. *BioMed Research International*, 11(1), 1-10. <https://doi.org/10.1155/2015/920239>
- Isaacs, W.N. (1993). "Taking flight: dialogue, collective thinking, and organizational learning". *Organizational Dynamics*, 22(2), 24-39. doi: 10.1016/0090-2616(93)90051-2.
- Jelavić, S.R., Aleksić, A., & Braje, I.N. (2021). Behind the curtain: Workplace incivility—individual actors in cultural settings. *Sustainability*, 13(3), 1249. doi:10.3390/su13031249
- Hornstein, H. (2003). Workplace incivility: An unavoidable product of human nature and organizational nurturing. *Ivey Business Journal*, 68(2), 1-7.

- Kabat-Farr, D., Cortina, L.M., Marchiondo, L.A. (2018). The emotional aftermath of incivility: Anger, guilt, and the role of organizational commitment. *International Journal of Stress Management*, 25(2), 109-128. <https://doi-orgproxy1.ncu.edu/10.1037/str0000045>
- Koon, V.-Y., & Pun, P.-Y. (2017). The mediating role of emotional exhaustion and job satisfaction on the relationship between job demands and instigated workplace incivility. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 54(2), 187-207. <https://doi.org/10.1177/0021886317749163>
- Kunkel, D., & Davidson, D. (2014). Taking the good with the bad: Measuring civility and incivility. *Journal Of Organizational Culture, Communications & Conflict*, 18(1), 215-232.
- Laschinger, H.K., Wong, C.A., Cummings, G.G., & Grau, A.L. (2014). Resonant leadership and workplace empowerment: The value of positive organizational cultures in reducing workplace incivility. *Nursing Economics*, 32(1), 5-16.
- Leiter, M P., Day, A., & Price, L. (2015). Attachment styles at work: Measurement, collegial relationships, and burnout. *Burnout Research*, 2(1), 25-35. doi:10.1016/j.burn.2015.02.003
- Lewis, P.S., & Malecha, A. (2011). The impact of workplace incivility on the work environment, manager skill, and productivity. *Journal of Nursing Administration*, 41(1), 41-47. <https://doi.org/10.1097/NNA.0b013.e3182002a4c>
- Liao, Z., Yam, K.C., Johnson, R.E., Liu, W., & Song, Z. (2018). Cleansing my abuse: A reparative response model of perpetrating abusive supervisor behavior. *Journal of Applied Psychology*, 103(9), 1039-1056. <https://doi.org/10.1037/apl0000319>
- Lim, S., & Cortina, L.M. (2005). Interpersonal mistreatment in the workplace: The interface and impact of general incivility and sexual harassment. *Journal of Applied Psychology*, 90(3), 483-496. doi:10.1037/0021-9010.90.3.483
- Lim, S., & Lee, A. (2011). Work and nonwork outcomes of workplace incivility: Does family support help? *J. Occup. Health Psychol.* 16, 95-111. doi: 10.1037/a0021726
- Lim, S., Cortina, L.M., & Magley, V.J. (2008). Personal and workgroup incivility: Impact on work and health outcomes. *Journal of Applied Psychology*, 93(1), 95-107. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.93.1.95>
- Lindebaum, D., & Geddes, D. (2015). The place and role of (moral) anger in organizational behavior studies. *Journal of Organizational Behavior*, 37(5), 738-757. doi:10.1002/job.2065
- Marco, D.D., Hoel, H., Arenas, A., & Munduate, L. (2018). Workplace incivility as modern sexual prejudice. *Journal of Interpersonal Violence*, 33(12), 1978-2004. <https://doi.org/10.1177/0886260515621083>
- Marks, J. (2017). Incivility in America. How crude, rude and obnoxious behavior has replaced good manners and why that hurts our politics and culture. U.S. News & World Report.
- Mazuritsky, S. (2018). Perceptions of Workplace Incivility Based on Personality Characteristics: A Replication. Master's Thesis. The University of Guelph, Guelph, ON, Canada.
- Meier, L.L., & Semmer, N.K. (2013). Lack of reciprocity, narcissism, anger, and instigated workplace incivility: A moderated mediation model. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 22(4), 461-475. doi:10.1080/1359432x.2012.654605
- Meyer, A.D., Gaba, V., & Colwell, K.A. (2005). "Organizing far from equilibrium: Nonlinear change in organizational field". *Organization Science*, 16(5), 456-473. <http://dx.doi.org/10.1287/orsc.1050.0135>
- Miner, K.N., Diaz, I., Wooderson, R.L., McDonald, J.N., Smittick, A.L., & Lomelli, L.C. (2018). Identifying theoretical speedbumps and alternative routes for future research. *Journal Of Occupational Health Psychology*, 23(3), 320-337. doi:10.1037/ocp0000093
- Miner, K.N., Settles, I.H., Pratt-Hyatt, J.S., & Brady, C.C. (2012). Experiencing incivility in organizations: The buffering effects of emotional and organizational support. *Journal of Applied Social Psychology*, 42(2), 340-372. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1559-1816.2011.00891.x>
- Montgomery, K., Kane, K., & Vance, C.M. (2004). Accounting for differences in norms of respect: A study of assessments of incivility through the lenses of race and gender. *Group & Organization Management*, 29(2), 248-268. <https://doi.org/10.1177/1059601103252105>
- Naseer, S., Raja, U., & Donia, M.B.L. (2016). Effect of perceived politics and perceived support on bullying and emotional exhaustion: The moderating role of type A personality. *The Journal of Psychology*, 150(5), 606-624. doi: 10.1080/00223980.2016.1154809
- Neuman, J., & Baron, R. (1998). Workplace violence and workplace aggression: Evidence concerning specific forms, potential causes, and preferred targets. *Journal of Management*, 24, 391-419. <https://doi.org/10.1177/014920639802400305>

- Ng, T.W.H., Lam, S.S.K., & Feldman, D.C. (2016). Organizational citizenship behavior and counterproductive work behavior: Do males and females differ? *Journal of Vocational Behavior*, 93, 11-32. doi://doi-org.proxy1.ncu.edu/10.1016/j.jvb.2015.12.005
- Oz, M., Zheng, P., & Chen, G.M. (2018). Twitter versus Facebook: Comparing incivility, impoliteness, and deliberative attributes. *New Media & Society*, 20(9), 3400-3419. https://doi.org/10.1177/1461444817749516
- Pearson, C., & Porath, C. (2009). *The Cost of Bad Behavior: How Incivility Ruins Your Business and What You Can Do About It*. Portfolio Hardcover.
- Pearson, C.M., & Porath, C.L. (2005). On the nature, consequences and remedies of workplace incivility: No time for "nice"? Think again. *Academy of Management Perspectives*, 19(1), 7-18. doi:10.5465/ame.2005.15841946
- Pearson, C.M., Andersson, L.M., & Porath, C.L. (2000). Assessing and attacking workplace incivility. *Organizational Dynamics*, 29, 123-137. doi: 10.1016/s0090-2616(00)00019-x
- Pearson, C.M., Andersson, L.M., & Porath, C.L. (2005). Workplace incivility. In S. Fox & P. E. Spector (Eds.), *Counterproductive work behavior: Investigations of actors and targets* (pp. 177-200). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/10893-008
- Pearson, C.M., Andersson, L.M., & Wegner, J.W. (2001). When workers flout convention: A study of workplace incivility. *Human Relations*, 54(11), 1387-1419. doi:10.1177/00187267015411001
- Penney, L.M., & Spector, P.E. (2005). Job stress, incivility, and counterproductive work behavior (CWB): The moderating role of negative affectivity. *Journal of Organizational Behavior*, 26(7), 777-796. https://psycnet.apa.org/doi/10.1002/job.336
- Peters, A.B. (2015). The concept of incivility: A case study. *Teaching and Learning in Nursing*, 10(4), 156-160. https://doi.org/10.1016/j.teln.2015.06.002
- Porath, C., & Pearson, C. (2013). The price of incivility. *Harvard business review*, 91(1-2), 115-121.
- Porath, C.L., & Erez, A. (2007). Does rudeness really matter? The effects of rudeness on task performance and helpfulness. *Academy of Management Journal*, 50(5), 1181-1197. https://doi.org/10.2307/20159919
- Porath, C.L., & Pearson, C.M. (2012). Emotional and behavioral responses to workplace incivility and the impact of hierarchical status. *Journal of Applied Psychology*, 42(1), 326-357. https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2012.01020.x.
- Posey, C., Roberts, T.L., & Lowry, P.B. (2015). The impact of organizational commitment on insiders' motivation to protect organizational information assets. *Journal of Management Information Systems*, 32(4), 179-214. doi:10.1080/07421222.2015.1138374
- Powell, W., & Rerup, C. (2017). Opening the Black Box: The Microfoundations of Institutions. Greenwood, R., Oliver, C., Lawrence, T. and Meyer, R.E. (Eds), *In book: The SAGE Handbook of Organizational Institutionalism* (2nd edition) (pp.311-337), Sage Publications, London, UK.
- Reio, T.G., & Ghosh, R. (2009). Antecedents and outcomes of workplace incivility: Implications for human resource development research and practice. *Human Resource Development Quarterly*, 20(3), 237-264. https://doi.org/10.1002/hrdq.20020
- Rinke, E.M., Wessler, H., Löb, C., & Weinmann, C. (2013). Deliberative qualities of generic news frames: Assessing the democratic value of strategic game and contestation framing in election campaign coverage. *Political Communication*, 30(3), 474-494. doi:10.1080/10584609.2012.737432
- Robinson, S.L., Wang, W., & Kiewitz, C. (2014). Coworkers behaving badly: The impact of coworker deviant behavior upon individual employees. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 1(1), 123-143. doi:10.1146/annurev-orgpsych-031413-091225
- Ryan, M. (2016). Besting the workplace bully. *Reference & User Services Quarterly*, 55(4), 267-269. http://dx.doi.org/10.5860/rusq.55n4.267
- Salin, D. (2003). Ways of explaining workplace bullying: A review of enabling, motivating and precipitating structures and processes in the work environment. *Human Relations*, 56(10), 1213-1232. doi:10.1177/00187267035610003
- Sammani, A.-K., & Singh, P. (2016). Workplace bullying: Considering the interaction between individual and work environment. *Journal of Business Ethics*, 139(3), 537-549. https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s10551-015-2653-x
- Scheff, S. (2017). Shame nation: The rise of incivility in America. The Huffington Post.

- Schilpzand, P., De Pater, I.E., & Erez, A. (2016). Workplace incivility: A review of the literature and agenda for future research. *Journal of Organizational Behavior*, 1(37), 57-88. doi:10.1002/job.1976
- Shandwick, W., & Tate, P. (2017). Civility in America vii: The state of civility. KRC Research, 1-22.
- Sharma, P.N. (2018). Moving beyond the employee: The role of the organizational context in leader workplace aggression. *The Leadership Quarterly*, 29(1), 203-221. <https://doi-org.proxy1.ncu.edu/10.1016/j.leaqua.2017.12.002>
- Sherrod, J.T., & Lewallen, L.P. (2021). Workplace incivility and its effects on the physical and psychological health of nursing faculty. *Nurs. Educ. Perspect.* 42, 278-284. doi: 10.1097/01.NEP.0000000000000839
- Sliter, M., Sliter, K., & Jex, S. (2012). The employee as a punching bag: The effect of multiple sources of incivility on employee withdrawal behavior and sales performance. *Journal of Organizational Behavior*, 33(1), 121-139. <https://doi.org/10.1002/job.767>
- Sliter, M.T., Jex, S., Wolford, K.A., & McInnerney, J. (2010). The relationship between customer incivility and stress, burnout and performance: Emotional labor as a moderator. *Journal of Occupational Health Psychology*, 15, 468-481. <http://dx.doi.org/10.1108/JCHRM-03-2017-0005>
- Sood, S., & Kour, D. (2022). Perceived workplace incivility and psychological well-being in higher education teachers: a multigroup analysis. *Int. J. Workplace Health Manag.* 16, 20-37. doi: 10.1108/IJWHM-03-2021 0048
- Torkelson, E., Holm, K., Backstrom, M., & Schad, E. (2016). Factors contributing to the penetration of workplace incivility: The importance of organizational aspects and experiencing incivility from others. *Work & Stress*, 30(2), 115-131. <https://doi.org/10.1080%2F02678373.2016.1175524>
- Vahle-Hinz, T. (2019). Little things matter: A daily diary study of the within-person relationship between workplace incivility and work-related rumination. *Ind. Health*, 57, 676-690. doi: 10.2486/indhealth.2018-0186
- Vickers, M.H. (2006). Writing what's relevant: Workplace incivility in public administration-A wolf in sheep's clothing. *Administrative Theory & Praxis*, 28(1), 69-88. <https://doi.org/10.1080/10841806.2006.11029525>
- Weiss, H.M., & Cropanzano, R. (1996). Affective events theory: A Theoretical discussion of the structure, causes and consequences of affective experiences at work. In B. M. Staw, & L. L. Cummings (Eds.), *Research in organizational behavior: An annual series of analytical essays and critical reviews* (pp. 1-74). Greenwich, CT: JAI Press.
- Wu, L.-Z., Birtch, T.A., & Zhang, H. (2018). Perceptions of negative workplace gossip: A selfconsistency theory framework. *Journal of Management*, 44(5), 1873-1898. [tps://doi.org/10.1177/0149206316632057](https://doi.org/10.1177/0149206316632057)
- Wu, X., Kwan, H.K., Wu, L.-Z., & Ma, J. (2018). The effect of workplace negative gossip on employee proactive behavior in China: The moderating role of traditionality. *Journal of Business Ethics*, 148(4), 801-815. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/s10551-015-3006-5>
- Xenakis, C. (2018, October 1). Incivility in the public square and in the American church [Web log post]. <https://carducc.wordpress.com/2018/10/01/incivility-in-the-public-square-and-in-the-american-church/>
- Yang, L.-Q., & Caughlin, D.E. (2017). Aggression-preventive supervisor behavior: Implications for workplace climate and employee outcomes. *Journal of Occupational Health Psychology*, 22(1), 1-18. <https://doi.org/10.1037/a0040148>
- Yeung, A., & Griffin, B. (2008). Workplace incivility: Does it matter in Asia? *People and Strategy*, 31(3), 14-19.
- Yip, J.A., Schweitzer, M.E., & Nurohamed, S. (2018). Trash-talking: Competitive incivility motivates rivalry, performance, and unethical behavior. *Organizational Health and Human Decision Processes*, 14(4), 125-144. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2017.06.002>
- Zhou, Z. (2014). Effects of workplace incivility on Nurses' emotions, well-being, and behaviors: A Longitudinal study (University of South Florida). <https://scholarcommons.usf.edu/etd>
- Zhou, Z.E., Yan, Y., Che, X.X., & Meier, L.L. (2015). Effect of workplace incivility on end-of-work negative affect: Examining individual and organizational moderators in a daily diary study. *Journal of Occupational Health Psychology*, 20(1), 117-130. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0038167>

KAYNAKLAR

- Anandarajan, M., Devine, P. and Simmers, C. (2004). A Multidimensional Scaling Approach to Personal Web Usage in The Workplace. In M. Anandarajan & C. Simmers (Eds.), *Personal Web Usage in The Workplace: A Guide To Effective Human Resource Management*. Hershey, PA: Information Science Publishing.
- Blanchard, Anita L. and Christine A. Henle (2008), "Correlates of Different Forms of Cyberloafing: the Role of Norms and External Locus of control", *Computers in Human Behavior*, Vol.24, pp.1067-1084.
- Blau, G., Yang, Y. and Ward-Cook, K. (2006). Testing a Measure of Cyberloafing, *Journal of Allied Health*, 35 (1): 9-17.
- Burleson, J., and Greenbaum, B. E. (2019). When spheres collide: A Refocused Research Framework for Personal Use of Technology at Work. *Communications of the Association for Information Systems*, 45(23), 411-432 <https://doi.org/10.17705/1CAIS.04523>
- Garrett, K. R. and, Danziger N. J. (2008), "Disaffection or Expected Outcomes: Understanding Personal Internet use During Work", *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol.13, pp. 937-958.
- Hu, Y., Chen, Y., & Ye, M. (2021). Eager to Belong: Social Cyberloafing As A Coping Response to Workplace Ostracism. *Current Psychology*, 1-10. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-01690-y>
- Huma, Z., Hussain, S., Thurasamy, R., & Malik, M. I. (2017). Determinants of cyberloafing: A comparative study of a public and private sector organization. *Internet Research*. 27(1), 97-117. <https://doi.org/10.1108/IntR-12-2014-0317>
- Jandaghi, G., Alvani, S.M., Matin, H.Z., and Kozekanan, S.F. (2015). Cyberloafing Management in Organizations. *Iranian Journal of Management Studies*, 8, 335-349.
- Jinnan W., Wenjuan M., Lin L. and Joseph U.,C. (2020). "The Bright and Dark Sides of Social Cyberloafing: Effects on Employee Mental Health in China." *Journal of Business Research* 112: 56– 64. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.02.043>.
- Kamins, A. (1995) *Cyber-Loafing: Does Employee Time Online Add up to Net Losses*. New York Daily News.
- Keser, H., Kavuk, M. and Numanoglu, G. (2016). The Relationship Between Cyber-Loafing and Internet Addiction. *Cypriot Journal Of Educational Sciences*, 11(1), 37-42. Doi: 10.18844/cjes.v11i1.431.
- Koay, K.-Y. and Soh, P.C.-H. (2018), "Should Cyberloafing Be Allowed in The Workplace?", *Human Resource Management International Digest*, Vol. 26 No. 7, pp. 4-6. <https://doi.org/10.1108/HRMID-05-2018-0107>
- Lim, P. K., K. Y. Koay, and W. Y. Chong. (2021). "The Effects of Abusive Supervision, Emotional Exhaustion and Organizational Commitment on Cyberloafing: A Moderated-Mediation Examination." *Internet Research* 31 (2): 497-518. <https://doi.org/10.1108/INTR-03-2020-0165>.
- Lim, V. (2002). "The IT Way of Loafing on The Job: Cyberloafing, Neutralizing and Organisational Justice". *Journal of Organisational Behaviour*, 23(5), 675-694.
- Lim, V. K., and Teo, T. S. (2022). Cyberloafing: A review and research agenda. *Applied Psychology*, 1-44. <https://doi.org/10.1111/apps.12452>
- Modzelewski P (2020) Fomo (fear of missing out)—an Educational and Behavioral Problem in Times of New Communication Forms. *Konteksty Pedagogiczne*, 14:215-232.
- Ozler, D. E., and Polat, G. (2012). Cyberloafing Phenomenon In Organizations: Determinants and Impacts. *International Journal of E-Business and E-Government Studies*, 4(2), 1-15.
- Özcan, H. M., and Koç, U. (2023). The Role of Fear of Missing Out (FoMO) In The Relationship Between Personality Traits and Cyberloafing. *Ege Academic Review*, 23(1), 11-26. <https://doi.org/10.21121/eab.987487>
- Rogers, A.P. and Barber, L.K. (2019). Addressing Fomo and Telepressure Among University Students: Could A Technology Intervention Help With Social Media Use and Sleep Disruption? *Computers in Human Behavior*, 93, 192-199.
- Stanton, J. M. (2002), "Company Profile of the Frequent Internet User", *Communications of the ACM*, Vol.45, No.1, pp.55-59.
- Tekin, M. (2018). *Akıllı Bilgi Çağı*, Konya: Günay Ofset.
- Venkatesh, V., Cheung, C., Davis, F. and Lee, Z. (2023). Cyberslacking in the Workplace: Antecedents and Effects on Job Performance. *MIS Quarterly* 47 (1): 281-316. <https://doi.org/10.25300/MISQ/2022/14985>.

- Weatherbee, T. G. (2010), "Counterproductive Use of Technology at Work: Information and Communications Technologies and Cyberdeviancy", *Human Resource Management Review*, Vol.20, pp. 35-44.
- Wong, G. Y. L., Kwok, W. C. R., Zhang, S., Lai, H. C. G. and Cheung F. C. J. (2023). "Mutually Complementary Effects of Cyberloafing and Cyber-Life-Interruption on Employee Exhaustion." *Information & Management* 60 (2): 103752. <https://doi.org/10.1016/j.im.2022.103752>.
- Wu, J., Mei, W., Liu, L. and Ugrin, J.C. (2020), "The Bright And Dark Sides Of Social Cyberloafing: Effects On Employee Mental Health in China", *Journal of Business Research*, Vol. 112, pp. 56-64.
- Yalçın, Y. Y. ve Arık, Ö. (2020). Sanal Kaytarma. Çelik A. vd. (Editör) *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*, 589-596, Konya: Eğitim Yayınevi.

KAYNAKÇA

- Akbulut, V. (2021). Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Dönüşümsel Liderlik Algıları, Beden Eğitimi Dersi Yatkınlıkları ve Motivasyonlarının Karma Yöntem Aracılığıyla İncelenmesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Trabzon: Trabzon Üniversitesi.
- Arar T., Çetiner N. Ve Yurdakul G. (2023). Quiet Muittin: Bildin a Comprehensive Theoretical Framework. *Journal of Akademice Researches and Studies*;15(28):122-138.
- Arnet, E. (2022). The Ethics of Quiet Quitting, The Prindle Institute, <https://www.prindleinstitute.org/2022/09/the-ethics-of-quiet-quitting/> (E.T.: 27.04.2024
- Bradbury, M. D., Martin, M., and Yokley-Krige, E. (2022). He Sutay Interview: A Tol For Retention. *Review of Public Personnel Administration*, 42(4), 789-794.
- Callahan, C. (2022). WTF is Quiet Quitting (and why is Gen Z doing it), Worklife, <https://www.worklife.news/culture/quiet-quitting/> (E. T.: 22.10.2022)
- Chavarin G. (2023). Re-Framing Quiet Quitting: An Opportunity For Employers to İmprove the Workplace, <https://www.modernhealth.com/post/what-is-quiet-quitting/> (E. T.: 19.05.2024).
- Cholteeva Y. (2023). ‘Quiet Quitting’: How Should HR Manage it?, <https://www.peoplemanagement.co.uk/article/1795213/quiet-quitting-hr-manage-it/> (E. T.: 10.05.2024).
- Cuadra, D. (2022). ‘A silent protest’: CPO at Headspace Health Explains Why Workers Are ‘Quiet Quitting’, Benefit News, <https://www.benefitnews.com/news/cpo-at-headspace-health-on-quiet-quitting/> (E.T.: 18.05.2024)
- Çalışkan, K. (2023). Sessiz İstifa: Sonun Başlangıcı Mı Yeniden Diriliş Mi?. *Jurnal of Organizational Behavior Review*, 5(2), 190-204.
- Çimen, A. İ., ve Yılmaz, T. (2023). Sessiz İstifa Ne Kadar Sessiz. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 27-33.
- Dawson, J. and Ozick, C. (2022). Gratitude: A Building Block for the Culture of Appreciation. The School of Positive Psychology, <https://www.positivepsych.edu.sg/gratitude-culture-appreciation/> (E.T.: 12.05.2024).
- Elgan, M. (2022). It’s Time to Quit Quitting on The Quiet Quitters, *Computer World*, <https://www.computerworld.com/article/3673096/its-time-to-quit-quitting-on-the-quiet-quitters.html/> (E. T.: 05.05.2024).
- Ellis, L. and Yang, A. (2022). If Your Co-Workers Are ‘Quiet Quitting,’ Here’s What That Means. *The Wall Street Journal*, <https://www.wsj.com/articles/if-your-gen-z-co-workers-are-quiet-quitting-heres-what-that-means-11660260608/> (E. T.: 26.04.2024).
- Formica, S., and Sfodera, F. (2022). The Great Resignation and Quiet Quitting Paradigm Shifts: An Overview of Current Situation and Future Research Directions. *Jurnal of Hospitality Marketing & Management*, 31(8), 899-907.
- Fresh H. (2022). What is Quiet Quitting? Where Did It Originate From? Know Everything About the Practice That is Changing the Dynamics of Workplace. <https://freshheadline.com/what-is-quiet-quitting-where-did-it-originate-from-know-everything-about-the-practice-that-is-changing-the-dynamics-of-workplace/210489/> (E. T.: 18.05.2024).
- Güler, M. (2023). Çalışma Kültüründe Yeni Bir Kavram: Sessiz İstifa. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(1), 247-261.
- Günay M. (2023). Sessiz İstifa Etkisi Artıyor, <https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/sessiz-istifanin-etkisi-artiyor-2020275/> (E. T.: 04.05.2024).
- Harter, J. (2022). Is Quiet Quitting Real? Gallup: <https://www.gallup.com/workplace/398306/quiet-quitting-real.aspx/> (E. T.: 13.05.2024).
- Hetler, A. (2022). Quiet Quitting Explained: Everything You Need to Know, Techtarget, <https://www.techtarget.com/whatis/feature/quiet-quitting-explained-Everything-you-need-to-know/> (E. T.: 07.05.2024).
- Hitt, T. (2022). The Libertarian Who Supposedly Coined “Quiet Quitting”, Gawker.com, <https://www.gawker.com/news/the-libertarian-who-supposedly-coined-quiet-quitting/> (E. T.: 12.05.2024).
- Karayaman, S. (2023). *Kuşak teorisi bağlamında sessiz istifa*. C. Duran (Ed.) *Sessiz istifa içinde* (62-85). Konya. Eğitim Yayınevi.

- Kelly, J. (2022). How Both Managers And Workers Can Combat ‘Quiet Quitting’, Forbes, <https://www.forbes.com/sites/jackkelly/2022/08/22/how-both-managers-and-workers-can-combat-quiet-quitting/?sh=2b5af2dc466d/> (E. T.: 12.05.2024).
- Kızıldağ, D. (2019). Z Kuşağı Hangi Beklentilerle İş Yaşamına Giriyor? Seçme ve Yerleştirme Sürecine İlişkin Bir Değerlendirme. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C-IASOS Özel Sayısı, 32-46.
- Klotz, A. C. and Bolino, M. C. (2022). When Quiet Quitting Is Worse Than The Real Thing. Harvard Business Review, Managing Employees: <https://hbr.org/2022/09/when-quiet-quitting-is-worse-than-the-real-thing/> (E. T.: 2.05.2024).
- Kolev, G. (2022). What is “Quietquitting” (Andshouldyoujointhe Trend). <https://officetopics.com/what-is-quiet-quitting/> (E. T.: 27.04.2024).
- Lin, L., and Gullotta, D. (2021). Disarticulating Gignian: Chinese Youth Beyond ‘rising Tides’ and ‘Lying Flat’, *Made in China Jurnal*, 6(3), 20-30.
- Mahand, T., and Cam, C. (2023). Quiet Quitting–Causes and Opportunities. *Business and Management Researches*, 1(12), 8-18.
- Mamona, S. (2022). ‘Quiet Quitting’ is TikTok’s Antidote to Generation Burnout – But it Only Works For the Privileged. <https://www.glamourmagazine.co.uk/article/quiet-quitting-is-a-privilege/> (E.T.: 12.05.2024).
- Masterson, V. (2022). What is Quiet Quitting? WeForum: <https://www.weforum.org/agenda/2022/09/tiktok-quiet-quitting-explained/> (E. T.: 12.05.2024).
- McGregor, G. (2022). Before “Quiet Quitting” in the U.S., There Was “Lying Flat” in China. How the Anti-Work Movement Swept the World’s Two Largest Economies, Fortune, (E. T.: 12.05.2024).
- Pelc, C. (2022). Can Overwork Kill You? Medical News Today: / (E. T.: 18.05.2024).
- Power, D. J., and Phillips-Wren, G. (2011). Impact of Social Media and Web 2.0 on Decision-Making. *Jurnal of Decision Systems*, 20(3), 249-261, p. 254.
- Thapa, A. (2022). How ‘Quiet Quitting’ Became the Next Phase of the Great Resignation. CNBC: <https://www.cnbc.com/2022/09/02/how-quiet-quitting-became-the-next-phase-of-the-great-resignation.html> (E. T.: 20.04.2024).
- Tong, G. C. (2022). Is “Quiet Quitting” a Good Idea ? Here’s What Workplace Experts Say. CNBC: <https://www.cnbc.com/2022/08/30/is-quiet-quitting-a-good-idea-heres-what-workplace-experts-say.html> (E. T.: 21.04.2024).
- Urban Legal Recruitent (2022). Is Quiet Quitting Just Another Word for Disengagement, <https://www.urbanlegal.ca/weekly-insights.html?nID=46/> (E. T.: 21.04.2024).
- Ward, M. (2022). Quiet Quitting Marginalized Backgrounds Minorities Diversity. Business Insider: <https://www.businessinsider.com/quiet-quitting-marginalized-backgrounds-minorities-diversity-2022-9/> (E. T.: 23.05.2024).
- Yıkılmaz, İ. (2022). Quiet quitting: A conceptual Investigation. Anadolu 10th International Conference On Social Science (581-591). Diyarbakır: 15-16 Ekim 2022.
- Yıldız, D. (2023). Örgütlerde İşgören ve İşverenlerin Güncel Sorunu: Sessiz İstifa. *Social Sciences Research Jurnal*, 12 (6), 795-802.
- Yıldız, S. ve Özmenekşe, Y. O. (2022), “Kaçınılmaz Son: Sessiz İstifa”, *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (4), 14-24.
- Zaw, P., ve Takahashi, Y. (2022). Effect of Transformational Leadership on Contextual Performance Mediated by Work Engagement and Moderated by Mindful Awareness. *Merits*, 2(4), 241-257.

KAYNAKÇA

- Abu-Saifan, S. (2012). Social entrepreneurship: Definition and boundaries. *Technology innovation management review*, 2(2).
- Alvord, S. H., Brown, L. D., & Letts, C. W. (2004). Social Entrepreneurship and Societal Transformation: An Exploratory Study. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 40(3), 260-282. <https://doi.org/10.1177/0021886304266847>
- Austin, J., Stevenson, H., & Wei-Skillern, J. (2006). Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both? *Entrepreneurship Theory and Practice*, 30(1), 1-22. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2006.00107.x>
- Barber, K. (1998). The Canadian oxford dictionary.
- Bornstein, D. (2007). *How to change the world: Social entrepreneurs and the power of new ideas*. Oxford University Press.
- Bornstein, D., & Davis, S. (2010). *Social entrepreneurship: What everyone needs to know®*. Oxford University Press.
- Borzaga, C., & Defourny, J. (2004). *The emergence of social enterprise* (C. 4). Psychology Press.
- Cantillon, R. (1755). *Essai sur la nature du commerce en général*.
- Cukier, W., Trenholm, S., Carl, D., & Gekas, G. (2011). Social entrepreneurship: A content analysis. *Journal of Strategic Innovation and Sustainability*, 7(1), 99-119.
- Cunningham, J. B., & Lischeron, J. (1991). Defining entrepreneurship. *Journal of small business management*, 29(1).
- Dacin, M. T., Dacin, P. A., & Tracey, P. (2011). Social Entrepreneurship: A Critique and Future Directions. *Organization Science*, 22(5), 1203-1213. <https://doi.org/10.1287/orsc.1100.0620>
- Dart, R. (2004). The legitimacy of social enterprise. *Nonprofit Management and Leadership*, 14(4), 411-424. <https://doi.org/10.1002/nml.43>
- Dees, J. G. (1998). *The meaning of social entrepreneurship*. Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership.
- Dees, J. G. (2007). Taking social entrepreneurship seriously. *society-new brunswick*, 44(3), 24.
- Dees, J. G., & Anderson, B. B. (2002). For-profit social ventures. *International Journal of Entrepreneurship Education*, 2(1), 1-13.
- Drucker, P., & Maciariello, J. (2014). *Innovation and entrepreneurship*. Routledge.
- Gönül, F., & Yaşar, M. E. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Öz Yeterlilik ve İşsizlik Kaygılarının Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi. *Bingöl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 85-101.
- Gupta, P., Chauhan, S., Paul, J., & Jaiswal, M. P. (2020). Social entrepreneurship research: A review and future research agenda. *Journal of business research*, 113, 209-229.
- Gümül, F., Çalık, A., & Halit, K. (2017). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini incelemeye yönelik bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 91-107.
- Haugh, H. (2005). A research agenda for social entrepreneurship. *Social enterprise journal*, 1(1), 1-12.
- Hébert, R. F., & Link, A. N. (1989). In search of the meaning of entrepreneurship. *Small business economics*, 1, 39-49.
- Howorth, C., Smith, S. M., & Parkinson, C. (2012). Social Learning and Social Entrepreneurship Education. *Academy of Management Learning & Education*, 11(3), 371-389. <https://doi.org/10.5465/amle.2011.0022>
- <https://www.toms.com/us/impact.html>. (t.y.). <https://www.toms.com/us/impact.html>(E.T.: 14.04.2024)
- Kickul, J., & Lyons, T. S. (2020). *Understanding social entrepreneurship: The relentless pursuit of mission in an ever changing world*. Routledge.
- Kümbül, G. B. (2011). Yoksullukla mücadelede sosyal girişimcilik: Ashoka üyelerinden sosyal yenilikçi örnek uygulamalar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(3), 79-111.

- Lepoutre, J., Justo, R., Terjesen, S., & Bosma, N. (2013). Designing a global standardized methodology for measuring social entrepreneurship activity: The Global Entrepreneurship Monitor social entrepreneurship study. *Small Business Economics*, 40(3), 693-714. <https://doi.org/10.1007/s11187-011-9398-4>
- Light, P. C. (2006). Reshaping social entrepreneurship. *Stanford Social Innovation Review*, 4(3), 47-51.
- Mair, J., & Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of world business*, 41(1), 36-44.
- Mair, J., & Noboa, E. (2003). *Social entrepreneurship: How intentions to create a social enterprise get formed*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=462283
- Martin, R. L., & Osberg, S. (2007). *Social entrepreneurship: The case for definition*. Stanford social innovation review Stanford.
- Murphy, P. J., Liao, J., & Welsch, H. P. (2006). A conceptual history of entrepreneurial thought. *Journal of management history*, 12(1), 12-35.
- Noruzi, M. R., Westover, J. H., & Rahimi, G. R. (2010). An exploration of social entrepreneurship in the entrepreneurship era. *Asian Social Science*, 6(6), 3.
- Özdevecioğlu, M., & Cingöz, A. (2009). Sosyal girişimcilik ve sosyal girişimciler: Teorik çerçeve. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32, 81-95.
- Parkinson, C., & Howorth, C. (2008). The language of social entrepreneurs. *Entrepreneurship & Regional Development*, 20(3), 285-309. <https://doi.org/10.1080/08985620701800507>
- Peredo, A. M., & McLean, M. (2006). Social entrepreneurship: A critical review of the concept. *Journal of world business*, 41(1), 56-65.
- Portales, L. (2019). *Social Innovation and Social Entrepreneurship: Fundamentals, Concepts, and Tools*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-13456-3>
- Prabhu, G. N. (1999). Social entrepreneurial leadership. *Career development international*, 4(3), 140-145.
- Rey-Martí, A., Ribeiro-Soriano, D., & Palacios-Marqués, D. (2016). A bibliometric analysis of social entrepreneurship. *Journal of business research*, 69(5), 1651-1655.
- Roberts, D., & Woods, C. (2005). Changing the world on a shoestring: The concept of social entrepreneurship. *University of Auckland business review*, 7(1), 45-51.
- Santos, F. M. (2012). A positive theory of social entrepreneurship. *Journal of business ethics*, 111(3), 335-351.
- Seelos, C., & Mair, J. (2005). Social entrepreneurship: Creating new business models to serve the poor. *Business horizons*, 48(3), 241-246.
- Smith, W., & Darko, E. (2014). Social enterprise: Constraints and opportunities—evidence from Vietnam and Kenya. *ODI*. www.odi.org/publications/8303-social-enterprise-constraints-opportunities-evidence-vietnam-kenya. <https://cdn.odi.org/media/documents/8877.pdf>
- Sud, M., VanSandt, C. V., & Baugous, A. M. (2009). Social entrepreneurship: The role of institutions. *Journal of business ethics*, 85, 201-216.
- Sullivan Mort, G., Weerawardena, J., & Carnegie, K. (2003). Social entrepreneurship: Towards conceptualisation. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 8(1), 76-88. <https://doi.org/10.1002/nvsm.202>
- Swanson, L. A., & Di Zhang, D. (2010). The Social Entrepreneurship Zone. *Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing*, 22(2), 71-88. <https://doi.org/10.1080/10495140903550726>
- Tan, W.-L., Williams, J., & Tan, T.-M. (2005). Defining the 'social' in 'social entrepreneurship': Altruism and entrepreneurship. *The International Entrepreneurship and Management Journal*, 1, 353-365.
- Thompson, J. L. (2002). The world of the social entrepreneur. *International journal of public sector management*, 15(5), 412-431.
- Vasi, I. B. (2009). New heroes, old theories? Toward a sociological perspective on social entrepreneurship. *An introduction to social entrepreneurship*, 155-173.

KAYNAKÇA

- AlTaweel, I. R., ve Al-Hawary, S. I. (2021). The Mediating Role of Innovation Capability on The Relationship Between Strategic Agility and Organizational Performance. *Sustainability*, 13(14), 7564.
- Alyahya, M., Aliedan, M., Agag, G., ve Abdelmoety, Z. H. (2023). Understanding the Relationship Between Big Data Analytics Capabilities and Sustainable Performance: The Role of Strategic Agility and Firm Creativity. *Sustainability*, 15(9), 7623.
- Arokodare, A. M., Asikhia, U. O., Makinde, ve O, G. (2019). Strategic Agility and Firm Performance: The Moderating Role of Organisational Culture. *Business Management Dynamics*, 9(3),1–12.
- Arokodare, M.A., ve Asikhia, O.U. (2020). Strategic Agility: Achieving Superior Organizational Performance through Strategic Foresight. *Global Journal of Business and Management*, 20(A3), 7-16.
- Arokodare, M.A. (2021). Do Strategic Agility Measures Affect Overall Firm Performance of Oil and Gas Industry? An Empirical Investigation. *European Journal of Business and Management*, 13(3), 31-42.
- Ancı, T., ve Gök, M. S. (2023). Examining Environmental Turbulence Intensity: A Strategic Agility and Innovativeness Approach on Firm Performance in Environmental Turbulence Situations. *Sustainability*, 15(6), 5364.
- Atieno, O.J., ve Senaji, T.A. (2017). Relationship Between Strategic Agility and Organization Performance. *Africa International Journal of Management Education and Governance*, 2(3), 73-79.
- Backhouse, C. J., ve Burns, N. D. (1999). Agile Value Chains for Manufacturing – Implications For Performance Measures. *International Journal of Agile Management Systems*, 1(2), 76–82.
- Balzano, M., ve Bortoluzzi, G. (2024). The Historical Roots of Strategic Agility, *Strategic Agility in Dynamic Business Environments* içinde (Ed. Marco Balzano & Guido Bortoluzzi), Springer.
- Bayus, B. L. (1994). Are Product Life Cycles Really Getting Shorter? *Journal of Product Innovation Management*, 11(4), 300–308.
- Bessant, J., Francis, D., Meredith, S., Kaplinsky, R., ve Brown, S. (2001). Developing Manufacturing Agility in Smes. *International Journal of Technology Management*, 22(1-3), 28-28.
- Boisot, M. H. (1998). *Knowledge Assets: Securing Competitive Advantage in The Information Economy*, Oxford University Press: Oxford.
- Brannen, M. Y., ve Doz, Y. L. (2012). Corporate Languages and Strategic Agility: Trapped in Your Jargon or Lost in Translation? *California Management Review*, 54(3), 77–97.
- Burgess, T. F. (1994). Making the Leap to Agility: Defining and Achieving Agile Manufacturing through Business Process Redesign and Business Network Redesign. *International Journal of Operations & Production Management*, 14(11), 23-34.
- Clauss, T., Abebe, M., Tangpong, C., ve Hock, M. (2021). Strategic Agility, Business Model Innovation, and Firm Performance: An Empirical Investigation. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 68(3), 767–784.
- Czinkota, M. R., Knight, G., Liesch, P. W., ve Steen, J. (2010). Terrorism and International Business: A Research Agenda. *Journal of International Business Studies*, 41(5), 826–843.
- Doz, Y., ve Kosonen, M. (2008). The Dynamics of Strategic Agility: Nokia’s Rollercoaster Experience. *California Management Review*, 50(3), 95–118.
- Elali, W. (2021). The Importance Of Strategic Agility to Business Survival During Corona Crisis and Beyond. *International Journal of Business Ethics and Governance*, 4(2) 1–8.
- Fernandez, Z., ve Nieto, M. J. (2006). The Internet: Competitive Strategy and Boundaries of the Firm. *International Journal of Technology Management*, 35(1/2/3/4), 182.
- Fitzgerald, R. (Ed.). (1994). *The Competitive Advantages of Far Eastern Business*, Psychology Press.
- Gerald, E., Obianuju, A., ve Chukwunonso, N. (2020). Strategic Agility and Performance of Small and Medium Enterprises in the Phase of Covid-19 Pandemic. *International Journal of Financial, Accounting, and Management*, 2(1), 41–50.
- Goldman, S. L., Nagel, R. N., ve Preiss, K. (1995). *Agile Competitors and Virtual Organizations: Strategies for Enriching the Customer (Vol. 8)*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Gurkov, I., Goldberg, A., ve Saidov, Z. (2017). Strategic Agility and Persistence: HEM’s Entry into The Russian Market of Expendable Materials For Clinical Laboratories. *Global Business and Organizational Excellence*, 36(5), 12–19.

- Haider, S. A., ve Kayani, U. N. (2020). The Impact of Customer Knowledge Management Capability On Project Performance-Mediating Role of Strategic Agility. *Journal of Knowledge Management*, 25(2), 298–312.
- Halalmeh, M. (2021). The Impact of Strategic Agility On Employees' Performance in Commercial Banks in Jordan. *Management Science Letters*, 11(5), 1521–1526.
- Huang, C., ve Nof, S. Y. (1999). Enterprise Agility: A View from The PRISM Lab. *International Journal of Agile Management Systems*, 1(1), 51–60.
- Jain, S. C., ve Grosse, R. (2009). Impact of Terrorism and Security Measures On Global Business Transactions: Some International Business Guidelines. *Journal of Transnational Management*, 14(1), 42–73.
- Junni, P., Sarala, R. M., Tarba, S. Y., ve Weber, Y. (2015). The Role of Strategic Agility in Acquisitions. *British Journal of Management*, 26(4), 596–616.
- Khram, H. (2022). The Influence of Technological Innovative Capabilities on Firm Performance: Moderating Effect of Strategic Agility. *Problems and Perspectives in Management*, 20(2), 459–470.
- Kudrle, R. T. (2006). The Globalization of Competition Policy, *Transformations In Global Governance: Implications for Multinationals and Other Stakeholders* (Ed. Sushil Vachani) içinde, Edward Elgar Publishing.
- Lewis, M. W., Andriopoulos, C., ve Smith, W. K. (2014). Paradoxical Leadership to Enable Strategic Agility. *California Management Review*, 56(3), 58–77.
- Lungu, M. F. (2020). The Influence of Strategic Agility on Firm Performance. *Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, 14(1), 102–110.
- Lyn Chan, J. I., ve Muthuveloo, R. (2021). Antecedents and Influence of Strategic Agility on Organizational Performance of Private Higher Education Institutions in Malaysia. *Studies in Higher Education*, 46(8), 1726–1739.
- Nejatian, M., Zarei, M. H., Rajabzadeh, A., Azar, A., ve Khadivar, A. (2019). Paving the Path Toward Strategic Agility: A Methodological Perspective and An Empirical Investigation. *Journal of Enterprise Information Management*, 32(4), 538–562.
- Nurjaman, R., Rahayu, A., Wibowo, L., ve Widjajani, W. (2021a). The Role of Strategic Agility Towards the Firm Performance of Logistics Service Providers in Indonesia. *Management Science Letters*, 11(3), 965–974.
- Nurjaman, R., Rahayu, A., Wibowo, L. A., Widjajani, ve Mujiarto. (2021b). The Relationship Between Strategic Agility and Resource Base View of the Firm Performance in Manufacturing Industry: The Research Framework. *Journal of Physics: Conference Series*, 1764(1).
- Ofoegbu, O. E., ve Akanbi, P. A. (2012). The Influence of Strategic Agility on the Perceived Performance of Manufacturing Firms in Nigeria. *International Business & Economics Research Journal (IBER)*, 11(2), 153–160.
- Olaleye, B., Anifowose, O., Efuntade, A., ve Arije, B. (2021). The Role of Innovation and Strategic Agility on Firms' Resilience: A Case Study of Tertiary Institutions in Nigeria. *Management Science Letters*, 11(1), 297–304.
- Prater, E., Biehl, M., ve Smith, M. A. (2001). International Supply Chain Agility-Tradeoffs Between Flexibility and Uncertainty. *International Journal of Operations & Production Management*, 21(5/6), 823-839.
- Reed, J. H. (2020). Strategic Agility and the Effects of Firm Age and Environmental Turbulence. *Journal of Strategy and Management*, 14(2), 129–149.
- Reed, J. (2021). Strategic Agility in The SME: Use It Before You Lose It. *Journal of Small Business Strategy*, 31(3), 33–46.
- Roth, A. V. (1996). Achieving Strategic Agility Through Economies of Knowledge. *Planning Review*, 24(2), 30–36.
- Shafer, R. A., Dyer, L., Kilty, J., Amos, J., ve Ericksen, J. (2001). Crafting a Human Resource Strategy to Foster Organizational Agility: A Case Study. *Human Resource Management*, 40(3), 197–211.
- Sull, D. (2009). How to Thrive in Turbulent Markets, *Harvard Business Review*, 87(2), 78-88.
- Suradi, S., Mahrinasari MS, M. M., ve Hasnawati, S. (2020). The Mediating Effect of Strategic Agility in The Relationship of Supply Chain Management Activities and Firm Performance of the Textile Industry of Indonesia. *International Journal of Supply Chain Management*, 9(3), 649–656.

- Tallon, P. P., ve Pinsonneault, A. (2011). Competing Perspectives on the Link Between Strategic Information Technology Alignment and Organizational Agility: Insights From a Mediation Model. *Management Information System Quarterly*, 35(2), 463-486.
- Teece, D. J., Pisano, G., ve Shuen, A. (1997). Dynamic Capabilities and Strategic Management. *Strategic Management Journal*, 18(7), 509-533.
- Teoh, A. P., Lee, K. Y., ve Muthuveloo, R. (2017). The Impact of Enterprise Risk Management, Strategic Agility, and Quality of Internal Audit Function on Firm Performance. *International Review of Management and Marketing*, 7(1), 222-229.
- Tripsas, M. (2008). Customer Preference Discontinuities: A Trigger for Radical Technological Change. *Managerial and decision economics*, 29(2-3), 79-97.
- Vagnoni, E., ve Khoddami, S. (2016). Designing Competitvity Activity Model Through the Strategic Agility Approach in a Turbulent Environment. *Foresight*, 18(6), 625-648.
- Vrontis, D., Belas, J., Thrassou, A., Santoro, G., ve Christofi, M. (2023). Strategic Agility, Openness and Performance: A Mixed Method Comparative Analysis of Firms Operating in Developed and Emerging Markets. *Review of Managerial Science*, 17(4), 1365-1398.
- Wang, F., ve Zhang, X. P. S. (2015). The Role of The Internet in Changing Industry Competition. *Information & Management*, 52(1), 71-81.
- Weber, Y., ve Tarba, S. Y. (2014). Strategic Agility: A State of the Art Introduction to the Special Section on Strategic Agility. *California Management Review*, 56(3), 5-12.
- Widjajani, ve Nurjaman, R. (2020). The Framework Of Strategic Agility in Small and Medium Enterprise. *Journal of Physics: Conference Series*, 1477(5), 052034.

KAYNAKÇA

- Abu-Goukh, M.E., Ibraheem G.M ve Goukh, H.M.E.A. (2013). Engineering Education for Sustainability and Economic Growth in Developing Countries (the Sudanese Case). *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 102, 421 – 431.
- Addai, K., Serener, B. ve Kirikkaleli, D. (2023). Can environmental sustainability be decoupled from economic growth? Empirical evidence from Eastern Europe using the common correlated effect mean group test. *Regional Sustainability*, 4, 68 – 80.
- Ahmad, M. ve Wu, Y. (2022). Combined role of green productivity growth, economic globalization, and eco-innovation in achieving ecological sustainability for OECD economies. *Journal of Environmental Management*, 302, 1 - 13.
- Ahmad, P., Yusof, F. ve Abdullah, F. (2013). Local Economic Growth and Community Sustainability. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 101, 437 – 444.
- Al-Emran, M. (2023). Beyond technology acceptance: Development and evaluation of technology-environmental, economic, and social sustainability theory. *Technology in Society*, 75, 1 – 11.
- Albornoz-Mendoza, L. ve Mainar-Causapé, A. J. (2019). Analysis of the social and environmental economic sustainability in the territory of Yucatan (Mexico). *Papers in Regional Science*, 98, 1215 – 1238.
- Aras, G. ve Saroğlu, G. U. (2015). *Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama*. TÜSİAD. İstanbul.
- Baajike, F. B., Ntsiful, E., Afriyie, A. B. ve Oteng-Abayie E. F. (2022). The effects of economic growth, trade liberalization, and financial development on environmental sustainability in West Africa. The role of institutions. *Research in Globalization*, 5, 1 – 12.
- Dai, Y., Ding, Y., Fu, S., Zhang, L., Cheng, J. ve Zhu D. (2024). Analyzing the impact of natural capital on socio-economic objectives under the framework of sustainable development goals. *Environmental Impact Assessment Review*, 104, 1 – 11.
- Ding, Y., Geng, X., Wang, P. ve Chen W. Q. (2021). How material stocks sustain economic growth: Evidence from provincial steel use in China. *Resources, Conservation & Recycling*, 171, 1 – 9.
- Doğan, B., Balsalobre-Lorente, D. ve Nasir, M. A. (2020). European commitment to COP21 and the role of energy consumption, FDI, trade and economic complexity in sustaining economic growth. *Journal of Environmental Management*, 273, 1 – 13.
- Du, M., Zhao, M. ve Fu, Y. (2020). Revisiting urban sustainability from access to jobs: Assessment of economic gain versus loss of social equity. *Environmental Impact Assessment Review*, 85, 1 – 12.
- Ergün, T. ve Çobanoğlu, N. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Etiği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 97 - 123.
- Galanis, A., Botzoris, G., Siapos, A., Eliou, N. ve Profillidis, V. (2017). Economic crisis and promotion of sustainable transportation: A case survey in the city of Volos, Greece. *Transportation Research Procedia*, 24, 241 – 249.
- Gonzalez, L. R. ve Gale F. (2023). Sustainability as economic value pluralism: Implications for urban politics and policy. *Cities*, 134, 1 – 5.
- Grodach, C. (2011). Barriers to sustainable economic development: The Dallas–Fort Worth experience. *Cities*, 28, 300 – 309.
- Gyamfi, A. B., Agozie, D. Q., Musah, M., Onifade, S. T. ve Prusty S. (2023). The synergistic roles of green openness and economic complexity in environmental sustainability of Europe's largest economy: Implications for technology-intensive and environmentally friendly products. *Environmental Impact Assessment Review*, 102, 1 – 14.
- Hamann, K. R. S., Bertel, M. P., Ryszawska, B., Lurger, B., Szymanski, P., Rozwadowska, M., Goedkoop, F., Jans, L., Perlaviciute, G., Masson, T., Fritsche, I., Favaro, T., Hofer, A., Eisenberger, I., Gutschi, C., Grosche, C., Held, J., Athenstaedt, U. ve Corcoran, K. (2023). An interdisciplinary understanding of energy citizenship: Integrating psychological, legal, and economic perspectives on a citizen-centred sustainable energy transition. *Energy Research & Social Science*, 97, 1-18
- Hillman, B., Douglas, E. M. ve Terkla D. (2012). An analysis of the allocation of Yakima River water in terms of sustainability and economic efficiency. *Journal of Environmental Management*, 103, 102-112.
- Jayasiri, M. M. J. G. C. N., Dayawansa, N. D. K., Ingold, K. ve Yadav, S. (2024). Are rice systems sustainable in Sri Lanka? - A case of Deduru Oya reservoir irrigation scheme. *Environmental Impact Assessment Review*, 106, 1 – 13.

- Jiang, Y., Tian, S., Xu, Z., Gao, L., Xiao, L., Chen, S., Xu, K., Chang, J., Luo, Z. ve Shi, Z. (2022). Decoupling environmental impact from economic growth to achieve Sustainable Development Goals in China. *Journal of Environmental Management*, 312, 1 – 9.
- Kirikkaleli, D., Sofuoğlu, E., Abbasi, K. R. ve Addai, K. (2023). Economic complexity and environmental sustainability in eastern European economy: Evidence from novel Fourier approach. *Regional Sustainability*, 4, 349 – 358.
- Kumar, P. ve Datta, S. K. (2021). Interdependence between environmental performance and economic growth with a policy approach towards sustainability: Evidence from panel data. *Current Research in Environmental Sustainability*, 3, 1 – 11.
- Lucendo-Monedero, A. L., Ruiz-Rodríguez, F. ve Gonzalez-Relano, R. (2023). The information society and socio-economic sustainability in European regions. Spatio-temporal changes between 2011 and 2020. *Technology in Society*, 75, 1 – 15.
- McDermott, C. C. (2009). Corporate Agenda 21: a unified global approach to CSR and sustainability. *Corporate Communications: An International Journal*, 14(3), 286 – 302.
- Nepal, R., Pajja, N., Tyagi, B. ve Harvie, C. (2021). Energy security, economic growth and environmental sustainability in India: Does FDI and trade openness play a role?. *Journal of Environmental Management*, 281, 1 – 12.
- Niu, B., Mu, Z., Chen, L. ve Lee C. K.M. (2019). Coordinate the economic and environmental sustainability via procurement outsourcing in a co-opetitive supply chain. *Resources, Conservation & Recycling*, 146, 17 – 27.
- Raihan, A. ve Tuspekova, A. (2022). Role of economic growth, renewable energy, and technological innovation to achieve environmental sustainability in Kazakhstan. *Current Research in Environmental Sustainability*, 4, 1-10.
- Rasmussen, L. V., Bierbaum, R., Oldekop, J. A. ve Agrawal, A. (2017). Bridging the practitioner-researcher divide: Indicators to track environmental, economic, and sociocultural sustainability of agricultural commodity production. *Global Environmental Change*, 42, 33 – 46.
- Sampaio, C., Macedo, E., Coelho, M. C. ve Bandeira, J. M. (2020). Economic and environmental analysis of measures from a Sustainability Urban Mobility Plan – Application to a small sized city. *Transportation Research Procedia*, 48, 2580 – 2588.
- Shahmoradi, S., Abtahi, S. M. ve Guimaraes, P. (2023). Pedestrian street and its effect on economic sustainability of a historical Middle Eastern city: The case of Chaharbagh Abbasi in Isfahan, Iran. *Geography and Sustainability*, 4, 188 – 199.
- Wanga, J. Y. T., Ehrgott, M., Dirks, K. N. ve Gupta, A. (2014). A bilevel multi-objective road pricing model for economic, environmental and health sustainability. *Transportation Research Procedia*, 3, 393 – 402.

KAYNAKÇA

- Amrutha, V. N., & Geetha, S. N. (2020). A systematic review on greenhuman resource management: Implications for social sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 247, 119131.
- Adı, N., Mulyadı, M., Setini, M., & Astawa, N. D. (2021). Green Employee Empowerment? Driving And Inhibiting Factors For Green Employee Performance. *The Journal Of Asian Finance, Economics And Business*, 8(5), 293-302.
- Acar, S.(2022). Örgütlerde Yeşil İnsan Kaynakları Yönetiminin Önemi. İksad Yayınevi. Ankara.
- Alanlı, A. (2022). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamalarının Kamu Bankaları Özelinde Değerlendirilmesi. *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 5(4), 110-124.
- Ahmad, S. (2015) Green Human Resource Management: Policies and practices, *Cogent Business & Management*, 2:1, 1030817.
- Amjad F, Abbas W, Zia-Ur-Rehman M, Baig SA, Hashim M, Khan A, Rehman HU (2021) Efect of green human resource management practices on organizational sustainability: the mediating role of environmental and employee performance. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(22), 28191–28206.
- Baş, D., Kesen, M. (2024). Yeşil İnsan Kaynakları Uygulamalarının Örgütsel Özdeşleşme ve Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisi. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 8(1), 174-194.
- Chowdhury, R.S., Sanju, L.N., & Asaduzzaman, M.K.A. (2017). Green HRM practices as a means of promoting CSR: Suggestions for garments industry in Bangladesh. *Global Journals Inc*, 17(6), 28-35.
- Coşkun, F., Ö. (2022). Çevre Tutkusunun, Yeşil Dönüştürücü Liderliğin ve Yeşil Örgüt İkliminin Çevreci Çalışan Davranışları Üzerine Etkisi. *Journal of Politics, Economy and Management*, 5(1),1-16.
- Deshwal, P. (2015). Green HRM: An organizatonal strategy of greening people. *International Journal of Applied Research*, 176-180.
- Uslu Demir, Y., Kedikli, E. (2017). Sürdürülebilirlik Kapsamında Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimine Genel Bir Bakış. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 52(3), 66-81.
- Uslu, Y., Altun, U.,Yılmaz, E. (2022). Sağlık İşletmeleri Açısından Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi İşlevlerinin Bulanık AHS Yöntemi İle Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi*, 29(3), 603-621.
- Hosain, S., Rahman, M.D. (2016). Green human resource management: A theoretical overview. *IOSR J. Bus. Manag. (IOSR-JBM)*, 18, 54–59.
- Kavgacı, Y., Erkmén, T. (2021). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamalarının Kurumsal Sosyal Sorumluluktaki Rolü. *Bmij*, 9(3), 794-821.
- Kenar, G., Ceyhan, S. (2021). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları İşe Adanmışlığın Öncülü Olabilir mi? *Parion Akademik Bakış Dergisi*, 1(1), 65-80.
- Kesen, M., Öselmiş, M. (2021). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Ölçeği (Yikyö): Türkçe'ye Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 17(4), 1231-1256.
- Korkmaz, M., Gültekin, Z. (2023). “Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi” Başlıklı Çalışmaların Web of Science Veri Tabanına Dayalı Bibliyometrik Analizi. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 9(20), 461-482.
- Labella-Fernández, A., & Martí'nez-del-Rı'ó, J. (2020). Green human resource management. In W. L. Filho, A. M. Azul, L. Brandli, P. G. O'zuyar & T. Wall (Eds.), *Responsible consumption and production, encyclopedia of the UN sustainable development goals (1–12)*. Springer
- Mousa, S. K., ve Othman, M. (2020). The impact of green human resource management practices on sustainable performance in healthcare organisations: A conceptual framework. *Journal of Cleaner Production*, 243, 118595
- Sağbaşı, M., Erdoğan, A.F., Sundu, M. (2022). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi: Sistematik İçerik Analizi Yöntemi İle Alan Yazının İncelenmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(3), 236-257.
- Sarıyıldız, Y.A. (2021). Sağlık Kurumlarında Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi ve Uygulamaları. *Sakarya Üniversitesi İşletme Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 155-159.
- Oncer, Z.A. (2019). Örgütlerde Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları. *İş ve İnsan Dergisi*, 6(2), 199-208.
- Opatha, H. H., ve Arulrajah, A. A. (2014). Green human resource management: Simplified general reflections. *International Business Research*, 7(8), 101-112.

- Öner, M. (2021). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Sistemine İlişkin Kritik Başarı Faktörlerinin Dematel Yöntemiyle Analizi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Özalp, Ö., Erbaşı A. (2021). Yeşil Örgüt İklimi Algısının Yeşil Örgütsel Davranış Üzerine Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 22(1), 43-73.
- Tekin, E., Doğan, A. (2022). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi. *Küresel Sistemde Yeşil Yönetim*. (41-74) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Turan, İ., Sundu, M. (2021). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi Ölçeği'ni Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(78), 731-744.
- Yavuz, N. (2020). Yeşil İnsan Kaynakları Yönetimi ve Yeşil İş Yetkinliklerinin İçerik Analizi Yöntemi İle Değerlendirilmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 2669-2681.
- Yolvermez, B. (2023). Kariyerin Geleceği: Yeşil Kariyer. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 89-107.

MUHASEBE VE DENETİMDE
GÜNCEL KONULAR

Editör

Doç. Dr. Aysel Öztürkçü Akçay

EĞİTİM
yayınevi

MUHASEBE VE DENETİMDE GÜNCEL KONULAR

Editör: Doç. Dr. Aysel Öztürkçü Akçay

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6658-85-1

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

MUHASEBE VE DENETİMDE GÜNCEL KONULAR

Editör: Doç. Dr. Aysel Öztürkçü Akçay

VI+124 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-85-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
çevrimiçi kitapçısı

KAYNAKÇA

- Akarçay, V. (1980). *Türkiye’de Devlet Muhasebesi ve Uygulaması*. İstanbul: Samet Matbaası.
- Akmut, Ö. (1973). *Türkiye Devlet Muhasebesi*. Ankara, Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Al-Awad, A. M. A. W. (2019). *Güncellenmiş GFS Sisteminin Uygulamaları Çerçevesinde Devlet Muhasebesinin Temelleri*. Irak Kerbelâ: Dar Al-Kutub kitabevi.
- Coşan, M. H. (1980). *Devlet Muhasebesi*. Ankara: Yeni Uğur Matbaası.
- Çetinkaya, Ö. (2004). Devlet Muhasebesi Alanındaki Gelişmeler ve Türkiye’de Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, 46, 83-98.
- Çetinkaya, Ö. ve Yıldırım Z. (2006). *Devlet Muhasebesi: Teori ve Uygulama*. (2. Basım). Bursa: Ekin Kitabevi.
- Çetiner, E., Söyler, İ., & Çolak, B. (2011). *Devlet Muhasebesi (Teori, Bütçeleme İşlemleri ve Muhasebe Kayıtları)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çolak, H. B. ve Dağ. (2009). *Ö. Mahalli İdareler Muhasebesi*, Ankara: GMD Yayınları.
- Dinç, E. ve Kaya, U. (2006). Muhasebe Meslek Mensuplarının Meslek Ahlakı Kuralları Açısından Hizmet Satın Alanlar Tarafından Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 5(17), 139-151.
- Dean, Peter N., (1996). Government Accounting in Developing Countries. Policy Studies and Developing Nations, A Multi-Volume Treatise Volume: 3, Edited by Stuart S. Nagel, JAS Press Inc. s. 265-283.
- Gazioğlu, P. (2007). Nakit Esaslı ve Tahakkuk Esaslı Devlet Muhasebesi Sistemlerinin Karşılaştırılması ve Türkiye Uygulaması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Giray, A. (1998). *Milli Muhasebe ve Devlet Muhasebesi*. (3. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gökçen, G. (2003). *Devlet Muhasebesi: Teori Uygulamalar ve Öneri*. Ankara: Türkmen Kitabevi
- Güler, M. S. ve Gülççek, M. (2006). Ülkemizde Devlet Muhasebesinin Tarihi Gelişimi. *Kamu Hesaplarına Uzman Bakış Dergisi*, 1, 55-71.
- Güvemli, O. (2000). Türk Devletleri Muhasebe Tarihi, Osmanlı İmparatorluğu’na Kadar-1. Cilt. İstanbul: İstanbul Y.M.M. Odası Yayını.
- Güvemli, O. (1995). *Türk Devletleri Muhasebe Tarihi, Osmanlı İmparatorluğu’na Kadar (Cilt I)*. İstanbul: Avcıol Matbaası.
- Karaarslan, E. (2004). Ülkemizde Devlet Muhasebesinin Serüveni. 3 Orta Vadeli Harcama Sistemi (Çok Yıllı Bütçeleme) ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, 37.
- Karaarslan, E. (2004). Ülkemizde Devlet Muhasebesinin Serüveni. *Sayıştay Dergisi*, 54, 37-76.
- Karaarslan, E. (2005). Devlet Muhasebesi Olgusu ve Ülkemizde Devlet Muhasebesi Standartları. *Ankara: TÜRMOB Yayınları*.
- Karaarslan, E., Bakanlığı, M. ve Başkontrolörü, M. (2006). *Kamu Mali Yönetimi ve Mali Raporlama*. Kamu Mali Yönetiminde Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Bütçeleme, 125.
- Kerimoğlu, B. (2006). *Tahakkuk Esaslı Muhasebe Sisteminin Mali Saydamlık ve Hesap Verme Sorumluluğuna Katkıları*. Coşkun Can Aktan (Ed.), Kamu Mali Yönetiminde Stratejik Planlama ve Performans Esaslı Bütçeleme içinde Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- ÖZ, A. E. (2007). Devlet Muhasebesi ile İlgili Yeni Yasal Düzenlemeler ve Tekdüzen Muhasebe Sistemi ile Uyumlaştırma Çalışmalarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Serçemeli, M. (2010). Devlet Muhasebesi Kavramı, Türkiye’deki İşleyişi ve Erzurum Defterdarlığı, Narman Mal Müdürlüğü’nde Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Sipahi, B., Yanık, S. ve Topal, C. (2007). *Devlet Muhasebesi-5018 Sayılı Kanun Çerçevesinde Genel Bütçeli Kamu İdarelerine Yönelik*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şahin, İ. (1982). Devlet Muhasebesi Ders Notları, Bolu, *Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları*.
- Yalçın, Z. ve Susmuş, T. (2020). *TMS/TFRS Standartlarının Oluşmasında Etkili Olan Muhasebe Unsurlarının Tarihsel Gelişimi ve Bazı Standartların Uygulanmasına Yönelik Örnek Çözümler*. Konya. Eğitim Yayınevi.

KAYNAKÇA

- Akın, O. ve Onat, K. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebecilik Kavramına Bakış Açılarının Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, Cilt 8, Sayı: 1, 33-51.
- Al, A. (2014). Adli Muhasebe ve Karar Alma Arasındaki İlişkilerin Finansal Kararlar Açısından Değerlendirilmesi. *Mali Çözüm Dergisi*, İSMMM, Sayı: 125, 95-124.
- Bozkurt, N. (2000). Muhasebe ve Denetim Mesleğinde Yeni Bir Alan: Adli Muhasebecilik. *Yaklaşım Dergisi*, Yıl 8, Sayı 94, 56-61.
- Boztepe, E. (2023). Adli Muhasebe Standartları: Karşılaştırmalı Bir Analiz ve Uluslararası Uyum İçin Öneriler. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 41, 232-248.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Pegem Atf İndeksi, 1-214.
- Crumbley, D. L. (2001). New Technologies Effect on Forensic Auditing. Fifteenth Annual International Financial Management Conference. April 2 to April 6. Miami, Florida. 202-212.
- Karacan, S. (2012). Hukuk İle Muhasebenin Kesişme Noktası: Adli Muhasebe. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, Yıl 4, Sayı 8, 105-128.
- Katı, M. (2022). Güncel Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Çalışmaları, Editör: Ali Kahramanoğlu, *Adli Muhasebe*, İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Mert, İ. (2022). Investigation Techniques, Methods, Types, and Increasing Impact of Forensic Accounting in Digital Period. *Maliye ve Finans Yazıları [Journal of Finance Letters]*, 36(118), 13-32.
- Oberholzer, C. (2002). Quality Management In Forensic Accounting, MBA Thesis, The Gordon Institute Of Business Science, University of Pretoria.
- Oseni, A. (2017). Forensic Accounting and Financial Fraud in Nigeria: Problems and Prospects. *Journal of Accounting and Financial Management*, 3(1), 23-33.
- Özcan, A. (2019). Analyzing The Impact of Forensic Accounting on the Detection of Financial Information Manipulation. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1744-1760.
- Özer, C ve Esmaray, A. Muhasebe Meslek Mensuplarının Adli Muhasebeciliğe İlişkin Farkındalık ve Algı Düzeylerinin Farklılıkları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2021, 13 (4), 3712-3727
- Pehlivan, A. (2023). *Adli Muhasebe Eğitimi ve Türkiye’de Adli Muhasebe Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma*. Trabzon: Celepler Matbaacılık Yayın ve Dağıtım.
- Ramaswamy, V. (2007). New Frontiers: Training Forensic Accountants Within The Accounting Program. *Journal of College Teaching Learning*, Vol 4, Iss 9, 31-38.
- Şenel, S.A. ve Atmaca, P. (2018). Muhasebe Meslek Mensuplarının (SMMM) Adli Muhasebe Mesleğine Bakış Açılarının Analizi: Sivas Örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 76, Ağustos 2018, 272-291
- Şentürk, F. ve Kasap M. (2013). Beyaz Yaka Suçları ve Finansal Yolsuzluklar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 143-167.
- Taştan, H. (2018). *Adli Muhasebe*. İstanbul: Okan Üniversitesi Yayınları.
- Toraman, C., Abdioğlu H. ve İşgüden B. (2009). Aklama Suçunun Önlenmesine Yönelik Çabalar: Adli Muhasebecilik Mesleği ve Uygulamaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 17-55.

KAYNAKÇA

- Akın, M. Ş., Demir, E. (2021). Türkiye'deki Yatırımcılar ile Finansal Okuryazarlık Üzerine Etnografik Araştırma. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 46-62.
- Aydın, N., Başar, M., Coşkun, M. (2015). *Finansal Yönetim*, Yenilenmiş 2. Baskı. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aykaç Alp, E. (2024). Tasarruf. *Tubitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*. <https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/tasarruf>. (E.T.:26.03.2024).
- Baker, D. W. (2006). The Meaning and Measure of Health Literacy. *Journal of General Internal Medicine*, 21 (8): 878–883
- Doğan, M., (2019). Türkiye Finansal Okuryazarlık Araştırması, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(4), 1602-1620
- Doğan, M., Faikoğlu, S. (2016). *Davranışsal Finans ve Finansal Okuryazarlık*. Ekin Yayınevi.
- Eğilmez, M. (2023). Enflasyon Nedir, Nasıl Ölçülür, Kaynakları ve Çeşitleri Nelerdir? <https://tr.investing.com/analysis/enflasyon-nedir-nasl-lculur-kaynaklar-ve-esitleri-nelerdir-200487440>. (E.T.:26.03.2024).
- Emmons, W. (2005). *Consumer-Finance Myths and Other Obstacles to Financial Literacy*. St. Louis University Public Law Review,24: 335–362
- Ertaş, F.C. (2015), *Yönetim Muhasebesi*, İstanbul: Beta.
- Financial Literacy around the World: Insights From The S&P Global Finlit Survey (2014). https://gflec.org/wp-content/uploads/2015/11/Finlit_paper_16_F2_singles.pdf (E.T.:29.03.2024).
- FODER (2024). Foder Hakkında. [https://www.fo-der.org/foder-hakkinda/#:~:text=Finansal%20Okuryazarlık%20ve%20Eri%20C5%9Fim%20Derne%20C4%9Fi%20\(FODER\)%20C%20finansal%20bilincin%20art%20C4%B1r%20C4%B1lmas%20C4%B1,olma%20hedefiyle%202012%20y%C4%B1l%20C4%B1nda%20kurulmu%20C5%9Ftur](https://www.fo-der.org/foder-hakkinda/#:~:text=Finansal%20Okuryazarlık%20ve%20Eri%20C5%9Fim%20Derne%20C4%9Fi%20(FODER)%20C%20finansal%20bilincin%20art%20C4%B1r%20C4%B1lmas%20C4%B1,olma%20hedefiyle%202012%20y%C4%B1l%20C4%B1nda%20kurulmu%20C5%9Ftur). (E.T.:02.04.2024).
- Gedik, A. (2021). Enflasyon ve Faiz Oranı İlişkisi: Fisher Hipotezinin Türkiye İçin Geçerliliği. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi* (27).
- Güler, E. (2015). Hane halkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği (Doctoral dissertation, Sakarya Üniversitesi (Turkey)).
- Huston, S. J. (2010). Measuring Financial Literacy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296-316.
- Jones, M., Luu, T. J.ve Samuel, B. (2023). Measuring Crypto Literacy.
- Karyağdı, N. G. (2018). Finansal Okuryazarlık ve Farkındalığın Belirlenmesine Yönelik Bitlis Eren Üniversitesi SBMYO Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 110-126.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, A. G. M. S. (2010). 21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (28).
- Özel, H. A. (2012). Ekonomik Büyümenin Teorik Temelleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 63-72.
- Potter, James (2005), *Media Literacy*, Third Eddition, CA: Sage Publications.
- Remund, D. L. (2010). Financial Literacy Explicated: The Case for A Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 276-295.
- Sarıkovanlık, V. (2022). Paranın Zaman Değeri. *Tubitak Bilim ve Toplum Başkanlığı Popüler Bilim Yayınları Sosyal Bilimler Ansiklopedisi*. https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/paranın_zaman_degeri. (E.T.:26.03.2024).
- SPK (2015). 2015 Yılı İkinci Türkiye Finansal Okuryazarlık Araştırması. <https://spk.gov.tr/data/61e20f091b41c61238835f4d/f0b0f4f3bb0ae1d89765fc75e.5667b5e.pdf>. (E.T.:02.04.2024).
- Şahin, M., Barış, S. (2017). Finansal Okuryazarlık ve Tasarruf Davranışları: Kamu Çalışanları Üzerine Bir İnceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 77-103.
- Şarlak, Z. (2011). Finansal Okuryazarlık. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. https://www.aile.gov.tr/media/92211/03_02_finansal-okuryazarlik.pdf. E.T.(05.03.2024).
- TCMB(2004). Enflasyon. <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/b62e1fb7-ebc1-4922-99dc-b3ba23320b9f/enflasyon.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROO>. E.T. (21.03.2024)
- Tripathi, S. (2023). Does Financial Literacy Affect Stock Market Participation? Evidence from India. *The Journal of Wealth Management*, 25(4), 61-70.
- TUİK(2024).https://www.tuik.gov.tr/Kurumsal/Konu_Detay?konu=1#:~:text=Fiyatlar%20genel%20d%C3%BCzeyi%20C%20piyasada%20al%C4%B1m,ay%20veya%20y%C4%B1ldaki%20ortalama%20fiyatlar%C4%B1d%C4%B1r. (E.T.:02.04.2024).
- Tuman, M. (1994), *Word Perfect: Literacy in Computer Age*, Falmer, London & Philadelphia.
- Turan İçke, B. (2017). *Finansal Okuryazarlık*. Beta Yayınevi
- Türkiye Bankalar Birliği (2024). Türkiye' de Finansal Okuryazarlık. <https://foy.tbb.org.tr/turkiye-de-foy> (E.T.:02.04.2024).
- URL-1: <http://unesco.org.tr/dokumanlar/egitim/okuryazarlik.pdf>
- Wecker, C., Kohnle, C. ve Fischer, F. (2007). Computer Literacy and Inquiry Learning: When Geeks Learn Less. *Journal of Computer Assisted Learning*, 23 (2): 133–144.

KAYNAKÇA

- Akatak, A. (2021). Adli Muhasebe Kapsamında Hilelerin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- Akinbowale, O. E., Zerihun, M. F. ve Klingelhöfer, H. E. (2021). The Integration of Forensic Accounting and the Management Control System as Tools for Combating Cyberfraud. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 25(2).
- Aktaş, H., ve Kuloğlu, G. (2008). Adli muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleği. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*(25), s. 102-113.
- Akyel, N. (2009). Adli Muhasebecilik ve Türkiye’de Uygulanabilmesi İçin Altyapı Bileşenlerinin Mevcut Durumu, Değerlendirilmesi ve Öneriler. Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Akyürek, M. (2023). Sigorta hilelerinin Tespitinde Adli Muhasebenin Önemi: Sigorta Sektörüne Yönelik Bir Araştırma. Doktora Tezi. Zonguldak: Karabük Üniversitesi.
- Alabdullah, T. T., Alfadhil, M. M., Yahya, S. ve Rabi, A. M. (2014). The Role of Forensic Accounting in Reducing Financial Corruption: A Study in Iraq. *International Journal of Business and Management*, 9(1), s. 26-34.
- Altunay, M. A. (2014). Türkiye’deki Adli Muhasebeciliğin Hakimlerin ve Avukatların Bakış Açılarını Bağlamında Analizi. Doktora Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Apostolou, B., Hassell, J. ve S.A., W. (2000). Forensic Expert Classification of Management Fraud Risk Factors. *Journal of Forensic Accounting*, 1, s. 181-192.
- Aydın, H. (2018). Adli Muhasebe İle İlgili Dünyadaki Uygulamalar ve Türkiye’de Uygulanabilirliğinin Araştırılması. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Bhasin, M. (2016). Contribution of Forensic Accounting to Corporate Governance: An Exploratory Study of an Asian Country. *International Business Management*, 10(4), s. 479-492.
- Bologna, G. J. ve Lindquist, R. J. (1987). *Fraud Auditing and Forensic Accounting: New Tools and Techniques*. Willey.
- Cedimağar, İ. T. (2023). Adli Muhasebeciliğin Meslek Mensupları Yönünden Farkındalığının Ölçülmesi ve Bir Uygulama. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Chariri, A. (2007). The Relevance of Forensic Accounting in Detecting Financial Frauds. *urnal Organisasi dan Manajemen*, 3(2), s. 81-88.
- Coşkun, A. (2013). Adli Muhasebede Farkındalık; Türkiye’deki Bağımsız Denetim Şirketleri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Daraojimba, R. E., Farayola, O. A., Olatoye, F. O., Mhlongo, N. ve Oke, T. T. (2023). Forensic Accounting In The Digital Age: A U.S. Perspective: Scrutinizing Methods And Challenges In Digital Financial Fraud Prevention. *Finance & Accounting Research Journal*, 5(11), s. 342-360.
- Desi, A., Akintoye, R. I. ve Agugom, T. A. (2023). Forensic Accounting, a Veritable Financial Tool for Qualitative Financial Reporting Systems in the 21st Century. *International Journal of Professional Business Review*, 8(6), s. 01-0.
- Dhar, P. ve Sarkar, A. (2010). Forensic Accounting: An Accountant’s Vision. *Vidyasagar University Journal of Commerce*, 15(3), s. 93-104.
- Dhar, P. ve Sarkar, A. (2010). Forensic Accounting: An Accountant’s Vision. *Vidyasagar University Journal of Commerce*, 15.
- DiGabriele, J. A. (2009). Implications of Regulatory Prescriptions and Audit Standards on The Evolution of Forensic Accounting in The Audit Process. *Journal of Applied Accounting Research*, 10(2), s. 109-121.
- Gray, O. R. ve Moussalli, S. D. (2006). Forensic Accounting and Auditing United Again: A Historical Perspective. *Journal of Business Issues* 15(2), s. 15-25.
- Gray, O. R. ve Moussalli, S. D. (2006). Forensic Accounting and Auditing United Again: A Historical Perspective. *Journal of Business Issues*(2), s. 15-24.
- Gupta, S. (2022). Forensic Accounting: Innovative Tool for Corporate Sector. *Journal of Global Economy*, 18(1), s. 43-52.
- Gülten, S. (2010). Adli Muhasebe Kavramı ve Adli Müşavirlik Mesleği. *Ankara Barosu Dergisi*, 68(3), s. 311-319.
- Ibadin, P. (2012). Forensic Accounting and Financial Crimes: Adopting the Inference, Relevance and Logic Solution Approach. *African Research Review*, 6(4), s. 125-139.
- Issa, M. I. (2017). Awareness of Forensic Accounting Services in Turkey And Comparison With USA. Doktora Tezi. İstanbul: Okan Üniversitesi.
- İşgüden Kılıç, B. (2020). The Effects of Big Data on Forensic Accounting Practices and Education. S. Grima, E. Boztepe, & P. j. Baldacchino içinde, *Contemporary Issues in Audit Management and Forensic Accounting*. UK: Emerald Publishing.

- Kasum, A.S. (2009). The Relevance of Forensic Accounting to Financial Crimes in Private and Public Sectors of Third World Economies: A Study from Nigeria. *Proceedings of The 1st International Conference on Governance Fraud Ethics and Social Responsibility*. Edirne.
- Katı, M. (2021). Adli Muhasebe Kapsamında Muhasebe Hata ve Hilelerinin Tespitine Yönelik Bir Çalışma. Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Keshi, N. (2010). Forensic Accounting Issues in Accountancy and Audit Practice. *ICAN Students' Journal*, 14(1), s. 8-12.
- Kuloğlu, G. (2007). Adli Muhasebe Kapsamında Kredi Kartı Dolandırıcılıkları ve Türkiye Örneği. Doktora Tezi. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.
- Meriç, A. (2015). Türkiye'de Bilirkişilik Müessesesi Bağlamında Adli Muhasebe ile İlgili Bir Araştırma. Doktora. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Modugu, K. P. ve Anyaduba, J. O. (2013). Forensic Accounting and Financial Fraud in Nigeria: An Empirical Approach. *International Journal of Business and Social Science*, 4(7), s. 281-289.
- Nataša Simeunović, G. G. (2016). Forensic Accounting in the Fraud Auditing Case. *The European Journal of Applied Economics*, 13(2), s. 45-56.
- Nursansiwi, D. A. (2024). The Role of Forensic Accounting in Detecting Financial Frauds. *Accounting Studies and Tax Journal*, 1(1), s. 111-116.
- Oberholzer, C. (2002). Quality Management in Forensic Accounting. *Gordon Institute of Business Science*.
- Ogunode, O., & Dada, S. O. (2022). Fraud Prevention Strategies: An Integrative Approach on the Role of Forensic Accounting. *Archives of Business Research*, 10(7), s. 34-50.
- Ozli, P. K. (2015). Forensic Accounting and Fraud: A Review of Literature and Policy. *International Journal of Accounting and Economics Studies*, 3(1), s. 63-68.
- Özcan, A. (2014). The Impact of Forensic Accounting on Investigating and Preventing the Financial Information Manipulation. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Özdemir, M. (2017). Vergi Davalarında Adli Muhasebenin Öneminin Uygulamalı Bir Analizi. Doktora Tezi. Karabük: Karabük Üniversitesi.
- Öztürk, M. S. ve Usul, H. (2020). Detection of Accounting Frauds Using the Rule-Based Expert Systems within the Scope of Forensic Accounting. S. Grima, E. Boztepe, & P. J. Baldacchino içinde, *Contemporary Issues in Audit Management and Forensic Accounting*. UK: Emerald Publishing.
- Pehlivan, A. (2010). Adli Muhasebe Eğitimi ve Türkiye'de Adli Muhasebe Eğitiminin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma . Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Polycrap, S. U. (2019). The Role of Forensic Accounting in Detecting Economic Crimes. *Research Journal of Finance and Accounting*, 10(16), s. 98-107.
- Ramaswamy, V. (2007). New Frontiers: Training Forensic Accountants within the Accounting Program. *Journal of College Teaching & Learning*, 4(9), s. 31-38.
- Rezaee, Z. ve Burton, E. J. (1997). Forensic Accounting Education: Insights from Academicians and Certified Fraud Examiner Practitioners. *Managerial Auditing Journal*, 12(9).
- Rezaee, Z., Crumbley, D. L. ve Elmore, R. C. (2004). Forensic Accounting Education: A Survey of Academicians and Practitioners. *Advances in Accounting Education Teaching and Curriculum Innovations*, 6, s. 193-231.
- Seda, M. ve Peterson, B. K. (2008). The Emergence of Forensic Accounting Programs in Higher Education. *Management Accounting Quarterly*, 9(3), s. 15-23.
- Singleton, J. A. (2010). *Fraud auditing and forensic accounting*. England: Wiley Corporate F&A.
- Thornhill, W. (1994). *Forensic Accounting: How to Investigate Financial Fraud*. : Irwin. New York: Irwin Professional Publishing.
- Tugas, F. C. (2012). Exploring a New Element of Fraud: A Study on Selected Financial Accounting Fraud Cases in the World. *American International Journal of Contemporary Research*, 2(6), s. 112-121.
- Williams, J. W. (2014). The Private Eyes of Corporate Culture: The Forensic Accounting and Corporate Investigation Industry and the Production of Corporate Financial Security. K. Walby, & R. K. Lippert içinde, *Corporate Security in the 21st Century* (s. 56-77). Palgrave Macmillan.
- Yanga, C.-H. ve Leeb, K.-C. (2020). Developing A Strategy Map for Forensic Accounting with Fraud Risk Management: An Integrated Balanced Scorecard-Based Decision Model. *Evaluation and Program Planning* , s. 1-10.
- Young, M. ve Cuomo, M. (2002). *Accounting Irregularities and Financial Fraud: A Corporate Governance Guide*. Harcourt Brace Professional Pub.
- Yücel, E. (2011). Adli Muhasebecilik Mesleği ve Türkiye'deki Gelişme Potansiyeline Yönelik Bir Araştırma. Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.

KAYNAKÇA

- Ağırbaş, İ. (2020). *Sağlık Kurumlarında Finansal Yönetim ve Maliyet Analizi*. 2. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Akdiş, M. Küreselleşmenin Finansal Piyasalar Üzerindeki Etkileri ve Türkiye Finansal Krizler-Beklentiler, 2001. http://www.geocities.ws/ceteris_tr2/m_akdis.htm (E.T.: 28.03.2024)
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (1983). *Finansal Tablolar Ve Analizi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Akgüç, Ö. (2011). *Mali Tablolar Analizi*. 14. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Akyüz, Y., Genç, E. ve Erem, I. (2013). Finansal Oranlar Arasındaki İlişkinin Faktör Analizi İle İncelenmesi: Aracı Kurumlar Üzerinde Bir Uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 85-96.
- Alweshahi, A. K. D. (2023). *Covid-19 Salgınunun Firmaların Finansal Performansına Etkisi: "Sektörel Bir Karşılaştırma"*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Atağan, G., Kaplanoğlu, E., İçerli, Y. ve Yüksek, C. (2017). *Mali Tablolar Eğitimi*. (S. Yüksek, Ed.) İzmir: Kitapana Yayınevi.
- Aydemir, C. ve Kaya, M. (2007). Küreselleşme kavramı ve ekonomik yönü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 260-282.
- Aydın, N. (2018). Finansal Analiz, (Ed. Sevil, G. Başar, M) içinde *Finansal Yönetim I*, (89-118), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Aydın, N., Başar, M. ve Coşkun, M. (2007). *Finansal Yönetim*. 2. Baskı, Eskişehir: Detay Yayıncılık.
- Bayazıtlı, E., Kaderli, Y., & Gürel, E. (2008). Kâr Payı Dağıtma Duyurularının Firmaların Hisse Senedi Getirilerine Etkisi: İMKB'ye Kayıtlı, Taş ve Toprağa Dayalı Sanayide Faaliyet Gösteren Bazı Firmalar Üzerinde Bir Olay Etüdü Çalışması. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, (26), 1-16.
- Berk, N. (2010). *Finansal Yönetim*. 10. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Bhunia, A., Mukhuti, S. ve Roy, G. (2011). India Current Research. *Journal of Social Sciences* 3(3), 269-275
- Bulut, T. (2017). Organize Sanayi Bölgeleri (OSB'ler) Tüzel Kişiliklerinin Finansal Performans Analizine Yönelik Endeks Önerisi: Bulut Performans Endeksi. *Verimlilik Dergisi*, (3), 29-57.
- Chambers, N. (2009). *Firma Değerlemesi*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Costea, C. D., & Hostuc, F. (2009). The Liquidity Ratios And Their Significance in The Financial Equilibrium Of The Firms. *The USV Annals of Economics and Public Administration*, 9(1), 252-261.
- Coşkun-Erdoğan, Y. (2023). Otomotiv Sektöründe Dupont Yöntemiyle Finansal Performans Değerlendirmesi: BIST Örneği. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 582-608.
- Çabuk, A. (2013). Finansal Analiz Teknikleri. Önce, S. (Ed), *Finansal Tablolar Analizi* İçinde (46-79), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Çetin, A. A. (2019). Bir Tekstil İşletmesinin Mali Tablolarının Finansal Analizinde Oran Analizi. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 90-102.
- Dagtas, S. ve Secme, O. (2023). Kovid Döneminde Firmaların Sürdürülebilirlik Endeksinde Yer Almalarının Finansal Performanslarına Etkisi: Otomotiv Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *PressAcademia Procedia*, 16(1), 39-43.
- Daryanto, W. M., Sari, L. P. ve Yurisafira, O. D. (2016). Financial Performance Analysis And Evaluation Of Automotive Industry In Indonesia: Case Study Of Pt Astra International For The Period Of 2016-2020. *Southeast Asia, 2017*(2018), 167-175.
- Dayı, F. (2013). *Sağlık İşletmelerinde Uygulamalı Finansal Analiz*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Delice, G. (2003). Finansal Krizler: Teorik ve Tarihsel Bir Perspektif. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20, 57-81.
- Durmaz, M. (2017). *Borsa İstanbul'da İşlem Gören Konaklama İşletmelerinde Finansal Performansı Belirleyen Faktörler: Panel Veri Analizi*. Yüksek Lisans Tezi Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Düzakın, H. G. (2014). *İşletme Finansmanı*. 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Erdemir, N. K. (2019). Finansal Analiz Teknikleri. F. Karasioğlu ve N. K. Erdemir (Ed.), *Mali Tablolar Analizi* içinde (ss. 29-65). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Erkekoğlu, H. ve bilgili, E. (2005). Parasal Krizlerin Tahmin Edilmesi: Teori ve Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24, 15-36.

- Erokyar, E. (2008). *İşletmelerde Karlılık ve Karlılığı Etkileyen Faktörler*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gerni, C., Emsen, Ö. S. ve Değer, M. K. (2005). Erken Uyarı Sistemleri Yoluyla Türkiye'deki Ekonomik Krizlerin Analizi. *Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal*, (2), 39-62.
- Göğebakan, H. (2019). *BİST100'de İşlem Gören Enerji Sektörü İşletmeleri'nin Finansal Analiz Oranları İle Performans Tespiti*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüş, U. T., & Bolel, N. (2017). Rasyo Analizleri İle Finansal Performansın Ölçülmesi: Borsa İstanbul'da Faaliyet Gösteren Havayolu Şirketleri'nde Bir Uygulama. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 87- 96.
- Günay, S. G. (2019). *İşletme Finansmanı*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gündoğdu, A. (2018). *Finansal Yönetim Temel Teoriler ve Açıklamalı Örnekler*. 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürel, E. (2011). Kâr Payı Verimi Üzerine Bir Literatür Taraması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 4(3), 29-50.
- Karadeniz, E. ve Kahiloğulları, S. (2014). Borsa İstanbul'da işlem gören spor şirketlerinin finansal performansının oran yöntemiyle analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 129-144.
- Karasioglu, F. ve Erdemir, N. K. (2019). *Mali Tablolar Analizi*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Kaygusuz, S. Y. (2018). *Mali Tablolar Analizi Excel Uygulamalı*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Kızıl, C. (2023). Otomotiv Sektöründe Finansal Performansın Oran Yöntemiyle Analizi: Karsan ve Ford Otosan Karşılaştırması (2017-2021 Dönemi). *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 255-275.
- Kızıl, C. ve Aslan, T. (2019). Finansal Performansın Rasyo Yöntemiyle Analizi: Borsa İstanbul'da (BİST'de) İşlem Gören Havayolu Şirketleri Üzerine Bir Uygulama. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 1778-1799.
- Kızıl, C., Kahve, F. ve Aydınılmaz, O. (2013). *Muhasebe ve Finans Perspektifinden Renault-Nissan Birleşmesi İle Daimler Stratejik Ortaklığı*, İstanbul: Derin Yayınları.
- Kurt, Y. (2022). İhtiyatlılık İlkesi ile Likidite Oranları Arasındaki İlişki: BIST Uygulaması. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 15(3), 509-528.
- Ningrum, L. A. ve Saryadi, Purbawati D. (2022). Comparative Analysis of Financial Performance Before and During the Covid-19 Pandemic Period 2018-2021 (Subsector Automotive and Component Companies Listed on Idx). *Journal of Economics, Finance and Management Studies*, 5(12), 3682-3687.
- Nur, T. (2016). *Sahiplik Yapısının Sermaye Yapısı ve Kar Payı Dağıtım Kararlarına Etkisi: Borsa İstanbul 30 Endeksi'ndeki Firmalar Üzerine Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Okka, O. (2006). *İşletme Finansmanı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Öztürk, K. (2015). *Kredi Politikası ve Değerlendirmesi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Öztürk, V. (2018). *Muhasebe*. Ankara: Astana Yayınları.
- Peker, İ. ve Baki, B. (2015). Gri İlişkisel Analiz Yöntemiyle Türk Sigortacılık Sektöründe Performans Ölçümü. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (7), 1-18.
- Savcı, M. (2017). *Mali Tablolar Analizi*. 7. Baskı, Bursa: Ekin.
- Strong, R. A. (2004). *Practical Investment Management*. Maine; Thomson South-Western.
- Sümer, H., & Peker, A. (2013). Bilançolarda Cari Oranın Önemi ve Hesaplanması. *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 6(1), 47-62.
- Tetik, N. (2019). *Mali Tablolar Analizine Giriş*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakülte Kitabevi.
- Topak, M. S. (2019). *Finansal Tablolar Analizi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Toroslu, M. V. ve Durmuş, C. N. (2020). *Finansal Tablolar Analizi*. 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tunçez, H. A. (2019). *TMS/FRS ile Uyumlu Finansal Tablolar Analizi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yaman, S. Korkmaz, T. (2023). Otomotiv sektörü finansal analizi. (Ed. Kılıç, Y. Buğan, M. F. Bayrakdaroğlu, A.) *Borsa İstanbul'da Finansal Analiz Uygulamaları Sektörler Bazında İncelemeler-1 (2018-2022)* içinde, Gaziantep: Özgür Yayınları.
- Yenisu, E. (2019). Finansal Tabloların Oran Analizi İle İncelenmesi: Adese Örneği. *Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ASED)*, 3(1), 19-45.
- Yükseltürk, O. (2006). *İşletmelerde Kârı Yüksek Gösterme Yöntemleri ve Türkiye'de Hisse Senetlerinin Halka Arzı Öncesi Kârı Yüksek Gösterme Eğilimleri*. Doktora Tezi. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yurdakul, M. ve İç, Y. (2003). Türk Otomotiv Firmalarının Performans Ölçümü ve Analizine Yönelik Topsis Yöntemini Kullanan Bir Örnek Çalışma. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 18(1), 1-18.

KAYNAKÇA

- Abhishek N., Suraj, N., Rahiman, H.U., Nawaz, N., Kodikal, R., Kulal, A. ve Raj, K. (2024). Digital Transformation in Accounting: Elevating Effectiveness Across Accounting, Auditing, Reporting and Regulatory Compliance, *Journal of Accounting & Organizational Change*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108/JAOC-01-2024-0039>
- Akdoğan, N. ve Akdoğan, M. U. (2018). Büyük Veri – Bilişim Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Uygulamalarına ve Muhasebe Mesleğine Etkisi, *Muhasebe ve Denetim Bakışı*, 55, s.1-14.
- Aslantaş Ateş, B. ve Akçeşme, C. (2020). *Dijitalleşme ve Muhasebe Süreci*. Yavuz Demirdöğen (Editör), Dijital Dönüşüm ve Finansal Teknolojilere Yansımaları içinde (183-202), Nobel Bilimsel Esler, Ankara.
- Aws, Dijital Dönüşüm Nedir? <https://aws.amazon.com/tr/what-is/digital-transformation/#:~:text=%22Dijital%20d%C3%B6nüşüm%20terimi%20s%C3%BCreklil,ve%20s%C3%BCre%20uygulanmas%C4%B1%20anlam%C4%B1na%20gelir.> (Erişim Tarihi: 25.04.2024)
- Costa, I., Riccotta, R., Montini, P., Stefani, E., de Souza Goes, R., Gaspar, M.A., Martins, F.S., Fernandes, A.A., Machado, C., Loçano, R.; et al. (2022). The Degree of Contribution of Digital Transformation Technology on Company Sustainability Areas. *Sustainability*, 14(462), 1-27, <https://doi.org/10.3390/su14010462>.
- Fang, O., Yu, N. ve Xu, H. (2023) Governance Effects of Digital Transformation: From the Perspective of Accounting Quality, *China Journal of Accounting Studies*, 11(1), s.77-107.
- Feroz, A.K., Zo, H. ve Chiravuri, A. (2021). Digital Transformation and Environmental Sustainability: A Review and Research Agenda. *Sustainability*, 13(1530), 1-20. <https://doi.org/10.3390/su13031530>.
- Gök, İ.Y., Gökşen, H. (2020). Bankaların Sürdürülebilirlik Endeksine Dahil Edilmelerinin Hisse Senedi Getirileri Üzerindeki Etkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(26), s.89-106.
- Izzo, M. F., Fasan, M. ve Tiscini, R. (2021). The Role of Digital Transformation in Enabling Continuous Accounting and the Effects on Intellectual Capital: The Case of Oracle, *Meditari Accountancy Research*, 30(4), s.1007-1026.
- JieWei, W., JianQiang, C., Li, L., YuZheng, L., Zhenhong, GU., ve Loang, O. K. (2023). The Impact of Digital Transformation on Financial Reporting and Analysis in the Accounting Industry. *International Journal of Accounting, Finance and Business (IJAFB)*, 8(50), s.290 -309.
- Kucherenko, T., Anishchenko, H., Melnyk, L. ve Glinkowska-Krauze, B. A. (2021). Accounting Information System under the Digital Transformation. *Oblik i finansi*, 4(94), s.23-29. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-4\(94\)-23-29](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2021-4(94)-23-29).
- Kurniawarman, D. (2024). Digital Transformation for Sustainability Business Analysis with Global Reporting Index (GRI) Standard (Case Study at Pt Datascrip), *Jurnal Penelitian Ilmu Manajemen (JPIM)*, 9(1), s.22-29.
- Machado, M. ve Hatakeyama, K. (2023). Digital Transformation as an Enabler of Sustainability in Supply Chain and Logistics: Evidence from the Field, 2023 Portland International Conference on Management of Engineering and Technology (PICMET), Monterrey, Mexico, 23-27 July 2023.
- Nishant. R., Kennedy, M. ve Corbett, J. (2020). Artificial Intelligence for Sustainability: Challenges, Opportunities, and Research Agenda, *International Journal of Information Management*, 53, s.1-13.
- Özmen, A. Karako., M. ve Yeşiladağ, E. (2020). Sürdürülebilirlik Raporlaması: BIST Sürdürülebilirlik Endeksinde Yer Alan Şirketler Üzerine Bir Uygulama, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 63, s.153-174.
- Tekbaş, İ. (2019). *Muhasebenin dijital Dönüşümü ve Mali Mühendislik*, 2. Baskı. Ceres Yayınları, İstanbul.
- Türkiye’de Dijital Dönüşüm ve Okuryazarlık (2022). Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arama-raporlari/tu-rkiyede-dijital-do-nu-s-u-m-ve-dijital-okuryazarlik.pdf> (Erişim Tarihi: 25.04.2024)
- Vial, G. (2019). Understanding Digital Transformation: A Review and a Research Agenda, *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), s.118-144.

KAYNAKÇA

- Akpınar, S. (2009). *Girişimciliğin Temel Bilgileri*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Atsan, N. ve Erdoğan, E. (2015). Girişimciler İçin Alternatif Bir Finansman Yöntemi: Kitlesel Fonlama (Crowdfunding), *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), 297- 320.
- Arikboğa, F. Ş. (2003). *Entelektüel Sermaye*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Benjamin, M. S. ve Margulis, J. (2005). *Angel Capital: How to Raise Early-Stage Private Equity Financing*. New Jersey Published simultaneously in Canada: John Wiley & Sons, Inc.
- Bingöl, G. ve Türkmen, S. Y. (2016). Girişimciliğin Finansmanında Melek Sermaye Ve Türkiye Uygulaması. *Öneri Dergisi*, 12(45), 357-373.
- Bontis N., C. W. Choo (2001). *The Strategic Management of Intellectual Capital and Organizational Knowledge*. New York: Oxford University Press.
- Bontis N. (2002). *World Congress on Intellectual Capital Readings*. Boston: Butterworth-Heinemann/KMCI Press.
- Branscomb, Lewis M. ve Philip Auerswald (2002). Between Invention and Innovation: An Analysis of Funding for Early-Stage Technology Development, Prepared for Economic Assessment Office, Advanced Technology Program, National Institute of Standards and Technology.
- Çıkrıkçı M., Daştan A. (2002) Entelektüel Sermayenin Temel Finansal Tablolara Aracılığıyla Sunulması, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 43
- Duffy, J. (2000). Measuring Customer Capital, *Strategy&Leadership*, 25(5).
- Emrem, A. E. (2004). Entelektüel Sermaye ve Bileşenlerinin Kavramsal Analizi. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 6(1).
- Edvinsson, L. (1997). Developing Intellectual Capital at Skandia. *Long Range Planning*, 30(3), 320-373.
- Edvinsson L (2000). Some Perspectives on Intangibles and Intellectual Capital 2000. *Journal of Intellectual Capital*, 1(1), 2000.
- Emrem E (2003). Entelektüel Sermaye ve Bileşenlerinin Kavramsal Analizi. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 1(6), 2003.
- Erzioni, A. (1988). *The Moral Dimension. Towards a New Economics* (The Free Press, New York).
- Ganti, A. (2019). *Angel Investor*. Investopedia Web Site: <https://www.investopedia.com/terms/a/angelinvestor.asp>
- Güney, S. (2008). *Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*, Siyasal Kitabevi.
- Görmüş, A. Ş. (2009). Entelektüel Sermaye ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Artan Önemi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 57-75.
- Grafström, Gottfried, Edvinsson, Leif, Accounting for Minds, Larsherberts Offset, Sweden.
- Hindle, Kevin ve Leo Lee (2002). An Exploratory Investigation of Informal Venture Capitalists in Singapore. *Venture Capital*, 4(2), 169-181.
- Itami, H., (1987). *Mobilizing Invisible Assets*. Harvard University Press. Cambridge, MA
- Kantar, E. (2008). Kobi'ler ve Girişimciler İçin Alternatif Sermaye ve Fon Kaynakları: Girişim Sermayesi ve Melek Yatırımcı (Deri Sektöründe Bir Uygulama). Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Koçel, T. (1998). *İşletme Yöneticiliği*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İstanbul.
- Küçük, O. (2007). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. İstanbul: Seçkin Kitabevi.
- Landström, H. (1998) Informal Investors as Entrepreneurs, *Technovati'on*, 18 (5), 321-333.Mayfield,
- Osnabrugge, Mark V. (2000). A Comparison of Business Angel and Venture Capitalist Investment Procedures: An Agency Theory-Based Analysis. *Venture Capital*, 2 (2), 91-109.
- Osnabrugge, Mark V., ve Robert J. R. (2000). *Angel Investing: Matching Start-up Funds with Start-up Companies. The Guide for Entrepreneurs Individual Investors and Venture Capitalist* (San Francisco: Jossey-Bass).
- Özdoğan, O. N. (2001). Alternatif Bir Finansman Aracı Olarak Angel Finanslama ve Kuşadası'nda Faaliyet Gösteren KOBİ'lerin Finanslama Yönelimleri, I. Orta Anadolu Kongresi: KOBİ'lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, Nevşehir, 151-164.
- Perktaş, E., ve Uçar, M. (2015). Girişimcilik ve Girişimin Finansmanında Melek Yatırımcı ve Uygulama Alanları, *Route Educational and Social Science Journal*, 2 (1).

- Prowse, Stephen (1998), Angel Investors and the Market for Angel Investments. *Journal of Banking & Finance*, 22 (6-8): 785-792.
- Smith, Donald J., Colin M. Mason ve Richard T. H. (2010). Angel Investment Decision Making As a Learning Process, Research Paper, Hunter Centre For Entrepreneurship, University of Strathclyde Business School.
- Stewart T. A. (1991). Brainpower. *Fortune*, Cilt: 123, Sayı 11, 1991.
- Stewart T. A. (1997). *Entelektüel Sermaye: Kuruluşların Yeni Zenginliği*. MESS Yayın No: 258, (Çev: Nurettin ELHUSEYNİ), İstanbul, 1997.
- Sudek, R. (2007). Angel Investment Criteria, *Journal of Small Business Strategy*, 17(2): 89- 103.
- Sullivan, Mary K. ve Alex Miller (1996). Segmenting the Informal Venture Capital Market: Economic, Hedonistic and Altruistic Investors, *Journal of Business Research*, 36 (1), 25-35.
- Suyadal, M. (2019). Entelektüel Sermaye, Finansal Performans ve Makroekonomik Faktörler: Dünya Bankaları Üzerine Ampirik Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Teece, D. (2000). *Managing Intellectual Capital*, Oxford University Press, New York.
- Tseng C. Ve Y. J. Goo (2005). Intellectual Capital and Corporate Value in an Emerging Economy: Empirical Study of Taiwanese Manufacturers. *R&D Management*, Cilt: 35, Sayı:2, 2005.
- Uluyol, O. (2008). Girişimcilikte Alternatif Bir Finansman Modeli Olarak Melek Finansman Yöntemi. URL 1: Bilmedik F., Entelektüel Sermaye, <http://danismend.com/kategori/altkategori/entelektuel-sermaye/> (12.12.2019)
- URL 2 <https://www.isarder.org/>
- William (2000). What is Informal Venture Capital and Who are Angels? Kansas Economic Report, Spring 2000, 28, Wichita State University, Wichita, Kansas.
- Wiltbank, R., Read, S., Dew, N. ve Sarasvathy, S. D. (2009). Prediction and control under uncertainty: Outcomes in angel investing. *Journal of Business Venturing*, 24(2), 116-133.
- Vanacker, T., Collewaert, V. ve Paeleman, V. (2013). The Relationship between Slack Resources and the Performance of Entrepreneurial Firms: The Role of Venture Capital and Angel Investors, *Journal of Management Studies*, 50 (6).
- Vance, D. E. (2005), *Raising Capital* (Camden, New Jersey: Springer Press)
- Yereli, N. ve Gerşil G. (2005). Entelektüel Sermayeyi Ölçme ve Raporlama Yöntemleri, *Yönetim ve Ekonomi*, 12(2), 17-29.
- Zachary, R., ve Mishra, C. S. (2013). Research on angel investments: the intersection of equity investments and entrepreneurship. *Entrepreneurship Research Journal*, 3(2), 160-170.

EDİTÖR: PROF. DR. H. MUSTAFA PAKSOY

ŞİRKETLERİN BİRLEŞME VE DEVRALINMASININ
YÖNETİM VE ÖRGÜTSEL
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

YAZAR: GÖKÇE SULTAN TAŞLIYAN

EĞİTİM
yayınevi

ŞİRKETLERİN BİRLEŞME VE DEVRALINMASININ YÖNETİM VE ÖRGÜTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yazar: Gökçe Sultan Taşlıyan

Editör: Prof. Dr. H. Mustafa Paksoy

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-87-5

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

ŞİRKETLERİN BİRLEŞME VE DEVRALINMASININ YÖNETİM VE ÖRGÜTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yazar: Gökçe Sultan Taşlıyan

Editör: Prof. Dr. H. Mustafa Paksoy

VII+106 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6658-87-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
EĞİTİM YAYINEVİ
EĞİTİMİN KİTAPLARI

KAYNAKLAR

- Akdoğan, E.** ,2011, “Türkiye’de 1988-2008 Dönemindeki Firma Birleşmeleri, Birleşme Dalgaları ve Genel Tablo”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim, 52: 137-152.
- Alexandridis, G., Mavis, C.P. & Travlos, N.G.**, 2011, How Have M&As Changed? Evidence From The Sixth Merger Wave, European Journal of Finance, (18), 663-688.
- Altuğ, O.** ,1998, Finansal Yönetim, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1998.
- Appleton, A. F.**, 2006, Sustainability: A practitioner’s reelection. Technology in Society, 28, s. 3-18.
- Avcı U., Topaloğlu C.**, 2009, Hiyerarşik Kademelere Göre Liderlik Davranışlarını Algılama Farklılıkları: Otel Çalışanları Üzerinde Bir Araştırma, KMU İİBF Dergisi Yıl:11 Sayı:16, 3
- Chandler Jr., Alfred D.**, 1991, “Corporate Strategy and Structure: Some Current Considerations” Society, Vol. 35, 347-350.
- Demirbağ A.** , 2005, Şirket Birleşme Ve Devralmalarında İnsan Kaynaklarının Rollerini, 5-15.
- Depamphilis D.**, 2011, Mergers and Acquisitions Basics, Academic Press Elsevier, USA 27-29
- Doane, D. ve MacGillivray, A.**, 2001, Economic Sustainability The Business Of Staying In Business, New Economics Foundation, 1-52.
- Dyllick T., Hockerts K.** , 2002, “Beyond the Case for Corporate Sustainability” Business Strategy and the Environment, (2002) ,11:130-141.
- Erdem T.**, 2012, Şirket Birleşmelerinin Vergisel Boyutu, Vergi Sorunları Dergisi, Haziran 2012, Sayı 285.
- Erkan, G.** , 2003, Şirket Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi ve Bir Uygulama, s. 49-100

- Ferdig M. A.**, 2007, Sustainability Leadership: Co-creating a Sustainable Future, *Journal of Change Management*, 7(1), 25-35.
- Gedik Y.**, 2020, Sosyal, Ekonomik Ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik Ve Sürdürülebilir Kalkınma, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Science*, Vol: 3 Issue: 3, s. 207-208
- Goel, A.M., Thakor, A.V.**, 2009, Do Envious Ceos Cause Merger Waves?, *Review of Financial Studies*, 2(23), 487-517.
- Göktürk K.** , 2013, Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.XVII, Sa.1-2.*
- Hahn T., Scheermesser M.**, 2006, “Approaches to Corporate Sustainability Among German Companies”, *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*
- Hargreaves A. , Fink D. ,** 2003, *The Seven Principles of Sustainable Leadership*,3
- Harperin, M., & Bell, S. J.**, 1992. *Research guide to corporate acquisitions, mergers, and other restructuring.* Westport, CT: Greenwood.
- Kleinert J., Klodt H.** , 2002, “Causes And Consequences of Merger Waves”,
Kiel Working Papers, No: 1092, 1-28.
- Koçel, T.**, 2011, *İşletme Yöneticiliği*, 13. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayın, s.569
- Köktürk S. M., Kont O. Ş.**, 2004, *Şirket Birleşmeleri, “Birleşme ve Satın Almalarda İnsan Kaynakları ve Pazarlama Sorunları”, Alfa Yayınları, İstanbul, 563*
- Konak F., Çıtak L.**, 2018, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 8 Sayı: 16, 193-196

- KPMG**, 2011, A New Dawn: Good Deals In Challenging Times, <https://www.kpmg.com/KY/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/PublishingImages/a-new-dawn-publication.pdf> (16.09.2015).
- Kuşat N.**, 2012, Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve İçsel Unsurları, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İibf Dergisi C.XIV, S II, 228-230
- Littig, B. ve Griebler, E.**, 2005, Social Sustainability: A Catchword between Political Pragmatism and Social Theory, International Journal for Sustainable Development, 8(1/2), s. 65-79.
- Marım Y.**, 2021, Sürdürülebilirlik Kavramı Bağlamında Türk Eğitim Sistemine Eleştirel Bir Bakış, Euroasian Conference on Language and Social Science, Şubat 2021, s. 628-640
- Mısırdalı Yangil F.**, 2016, Sosyal Bilimler Dergisi Sayı:48 , 137-139
- Mitchell, M.L., Mulherin J.H.**, 1996, “The Impact of Industry Shocks On Takeover and Restructuring Activity”, Journal Of Financial Economics, Elsevier, 41(2), 193-229.
- Morelli, J.**, 2011, Environmental Sustainability: A Definition for Environmental Professionals, Journal of Environmental Sustainability, Vol: 1(1), Article 2, 1-10.
- Overman S.**, 1999, Learning Your M&ABC’s, HR Focus, vol.76, no.8, s.7.
- Oxford Dictionary of Business**, 1996. 2nd Edition, Oxford Universty Pres, 233.
- Pernsteiner, H.**, 2004, Şirket Birleşmeleri, “İşletme Bilimi Literatüründe Birleşme Kavramı”, Alfa Yayınları, İstanbul, 594-595.
- Prasad, M., Mishra, T. ve Bapat, V.**, 2019, Corporate Social Responsibility And Environmental Sustainability: Evidence From India Using Energy Intensity As An Indicator Of Environmental Sustainability, IIMB Management Review, Vol: 31 (4), 374-384.

- Pritchett, P.**, 1997. *After the Merger*, McGraw Hill, New York, 5, 6, 17 ve 24.
- Ravenscraft, D.J.**, 1987, “The 1980s Merger Wave: An Industrial Organization Perspective”, *The Merger Boom*, Federal Reserve Bank of Boston, 17-37.
- Ross, S. A., Westerfield, R. W., & Jordan, B. D.**, 1995. *Fundamentals of corporate finance*. Burr Ridge, IL: Irwin.
- Saka E.**, 2008, Şirket Birleşmelerinin Çalışanlar Üzerindeki Etkileri ve Bu Süreçte İnsan Kaynakları Yönetiminin Önemi ve Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma, 44-47
- Šimanskienė L., Župerkienė E.**, 2014, Sustainable Leadership: The New Challenge for Organizations. *Forum Scientiae Oeconomia*, 2(1), 81-93.
- Sudarsanam S.**, 2003, *Creating Value Through Mergers and Acquisitions: The Challenges*, Prentice Hall, Harlow England, 299-341
- Şahin, A., Temizel, H., Örselli, E.**, 2004, Bankacılık sektöründe çalışan yöneticilerin kendi liderlik tarzlarını algılayış biçimleri ile çalışanların yöneticilerinin liderlik tarzlarını algılayış biçimlerine yönelik uygulamalı bir çalışma. 3. Ulusal Bilgi, ekonomi ve yönetim kongresi bildiri kitabı. Sözkese matbaacılık, Eskişehir, 657-665.
- Şahin, O.N.**, 2016, Türkiye’deki Şirket Birleşmeleri Verilerinin Yıllar İtibariyle Analizi Ve Dünya Geneli, Abd, Ab Ve Asya-Pasifik Verileri İle Karşılaştırması, Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi Cilt: 8, Sayı: 15, 240-260
- Sen, H., Kaya, A., Alpaslan B.**, (2018), Sürdürülebilirlik Üzerine Tarihsel ve Güncel Bir Perspektif, *Ekonomik Yaklaşım*, 29 (107) : 1-47
- Tarakçı, H.**, 1996, *Gelir Kurumlar ve Katma Değer Vergisi Kanununa Göre Mükellefiyetin Sona Ermesi ve Kurumlaşma*, Değişim Yayınları, İstanbul.

- Tokgöz N., Önce S.**, 2009, “Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, C.XI, S.I, 249-272.
- Uçanok B., Bakanay H., Milli E.**, 2008, Satın Alma ve Şirket Birleşmeleri Sürecinde, İç İletişim ve Örgütsel Bağlılığın, Kişi-Kurum Uyumu ve Kültür Çatışması Üzerindeki Etkileri, Marmara İletişim Dergisi, 13, 234
- U.S Department Of Energy**, 2020, Environmental Sustainability, <https://www.energy.gov/lm/listings/environmental-sustainability> Erişim Tarihi: 08.09.2023
- Wayne H.ve diğ.** , 1986, Management Concepts and Practices, Boston: Allyn and Bacon,
- Yavuz, V. Alpagut**, 2010, “Sürdürülebilirlik Kavramı ve İşletmeler Açısından Sürdürülebilir Üretim Stratejileri”, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:7, Sayı 14,63-86.

HÜSEYİN SADETTİN AREL
VE
“BİR MUSİKİ MASALI”

Dr. Orkun Zafer Özgelen

EĞİTİM
yayınevi

HÜSEYİN SADEDDİN AREL VE BİR MUSİKİ MASALI

Yazar: Dr. Orkun Zafer Özgelen

Editör: Doğukan Uzun

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Mustafa Utku Cömert

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-71-4

1. Baskı, Nisan 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

HÜSEYİN SADEDDİN AREL VE BİR MUSİKİ MASALI

Dr. Orkun Zafer Özgelen

XVI+58 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-71-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKLAR

- Arel, Hüseyin, Sadettin, 1948, *Musiki Mecmuası*, Sayı: 1,2,3,4,5,6,7,8: İstanbul.
- Arel, Hüseyin, Sadettin, 1986, *Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Baysal, Ozan, 2014, *Aristoksenos'un Müzik Bilim Anlayışı*, Akademik Bakış Dergisi, Sayı: 46.
- Budak, Ali, 2002, *Batılulaşma Sürecinde Çok Yönlü Bir Osmanlı Aydını: Münif Paşa*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Dağtaşoğlu, Ahmet, Emre, 2007, *Platon'da Yöntem Sorunu*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.
- Hakkı, İsmail, 1926, *Türk Musikisi, Nota, Usul, Makamat ve Solfej Metodu*, İskender Kutmanı Müzik Evi: İstanbul.
- Öztürk, Okan, Murat, 2020, *Türk Müziğinde Yekta, Ezgi ve Arel Teorilerinin Pozitivist İnşası: Kısa Fakat Eleştirel Bir Tarihçe*, EJMD, (16).
- Sezikli, Ubeydullah, Risale-i Musiki-Kırşehirli Yusuf bin Nizameddin, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: Ankara.
- Uygun, Nuri, Mehmet, 1996, *Safiyüddin Abdülmü'min ve Kitabü'l Edvarı*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: İstanbul.

TÜRK MÛSİKÎSİ TARİHÎ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

MEHMET TIRAŞCI

EĞİTİM
yayınevi

TÜRK MÜSİKİSİ TARİHİ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

MEHMET TIRAŞCI

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-605-70056-6-3

1. Baskı, Kasım 2020

Baskı Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A

Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

TÜRK MÜSİKİSİ TARİHİ TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ

MEHMET TIRAŞCI

115 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-605-70056-6-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Eğitim Yayınevi

Rampalı İş Merkezi Kat: 1 No: 121

Tel: (0332) 351 92 85 • Meram/KONYA

E-mail: bilgi@egitimyayinevi.com

 kitapmatik
internetteki kitapçınız
kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Akbaş, İsmail, *Ebu'l-Ferec İsfahânî'nin Kitâbü'l-Eğânî İsimli Eseri ve Bu Eserde Geçen Müzik Terimleri*, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2019.
- Akdoğan, Bayram, *Fethullah Şîrvânî ve Mûsikî Risâlesi*, Bilge Ajans, Ankara 2009.
- Altundağ, Ayşe, *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi'nde Türk Mûsikîsi İle Alakalı Bilgiler*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005.
- Arısoy, Mithat, *Seydî'nin el-Matla' Adlı Eseri Üzerine Bir Çalışma*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1988.
- Arpağuş, Faysal, *Ma'lûmât Mecmuası'nın 1-500 Sayılarında Yer Alan Türk Mûsikîsi İle İlgili Makaleler*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.
- Arslan, Fazlı, *Safiyüddîn-i Urmevî ve Şerefiyye Risâlesi*, AKM Yayınları, Ankara 2007.
- _____; *İslam Medeniyetinde Mûsikî*, Beyan Yayınları, İstanbul 2015.
- Ayverdi, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul 2010.
- Bardakçı, Murat, *Maragalı Abdülkadir*, Pan Yayıncılık, İstanbul 1986.
- _____; "Derviş es-Seyyid Mehmed Emin'in Tanbur Perdeleri Risâlesi", *Musikişinas*, 2000, sa. 4, s. 6-39.
- _____; *Ahmed Oğlu Şükrullah*. Pan Yayıncılık, İstanbul 2012.
- Başer, Fatma Adile, *Türk Mûsikisinde Abdülbâki Nâsır Dede*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 1996.
- Bedr-i Dilşad, *Muradnâme*, tsz, Milli Kütüphane Fahri Bilge Koleksiyonu Nu. 70.
- Can, M. Cihat, *XV. Yüzyıl Türk Mûsikîsi Nazariyatı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2001.
- Cevher, M. Hakan, *Ali Ufkî Bey ve Hâzâ Mecmûa-i Sâz ü Söz*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir 1995.
- Çakır, Ahmet, *Alişah bin Hacı Büke'nin (?-1500) Mukaddimetü'l-Usûl Adlı Eseri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 1999.
- Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, Ankara 2017.
- Dinçil, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1983.
- Doğrusöz, Nilgün, *Harirî bin Muhammed'in Kırşehir Edvârî Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2000.

- _____ ; *Mûsikî Risâleleri (Ankara Milli Kütüphanesi 131 Numaralı Yazma)*, Bilim Kültür ve Sanat Derneği Yayınları, İstanbul 2012.
- Durmaz, Canan, *Türk Müziğinde Terminoloji*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995.
- Düzenli, Pehlul, *İslam Kültür Tarihinde Müsikî*, Kayıhan Yayınları, İstanbul 2014.
- Ekinci, M. Uğur, *Kevserî Mecmuası*, Pan Yayıncılık, İstanbul 2016.
- Elçin, Şükrü, *Ali Ufkî, Hayatı, Eserleri ve Mecmûa-i Sâz ü Söz*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1976.
- Farabî, *Kitâbü'l-Mûsikî'l-Kebîr (thk: Gattâs Abdülmelik el-Haşşâbe, Ahmed Mahmûd el-Hıfînî)*, Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî, Kahire 1967.
- Farmer, Henry George, *A History Of Arabian Music*, Burleigh Press, London 1929.
- _____ ; *The Sources of Arabian Music*, E. J. Brill, Leiden 1965.
- Fârûkî, Lois Ibsen, *An Annotated Glossary of Arabic Musical Terms*, Greenwood Press, Londra 1981.
- Güray, Cenk, *Bin Yılın Mirası Makamı Var Eden Döngü: Edvar Geleneği*, Pan Yayıncılık, İstanbul 2011.
- İlhan Harmanlı, Ayşe Başak, *Klasik Türk Müsikîsî 'nde İkâ' Kavramı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2011.
- Kalender, Ruhi, *XV. Yüzyılda Türk-İslam Müsikî Kuramı (Nazariyatı) ve Zeynü'l-Elhân fî İlmi't-Te'lîf ve'l-Evzân*, Ankara Üniversitesi Doktora Tezi, Ankara 1982.
- Kamiloğlu, Ramazan, *Şehri Kırşehri el-Mevlevî Yusuf ibn Nizameddin İbn Yusuf Rûmî'nin Risâle-i Müsikîsî'nin Transkribe ve Değerlendirilmesi*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Malatya 1998.
- Kanar, Mehmet, *Farsça-Türkçe Sözlük*, Say Yayınları, İstanbul 2015.
- Kanık, M. Zinnur, *Mahmud Bin Abdülaziz'in "Makâsidü'l-Edvâr" Adlı Eseri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2011.
- Karabaşoğlu, Cemal, *Abdülkadir-i Meragî'nin Makâsidü'l-Elhân Adlı Eseri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2010.
- Karadeniz, M. Ekrem, *Türk Müsikîsinin Nazariye ve Esasları*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012.
- Karaduman, İrfan, *İlm-i Edvâr-ı Müsikî*, Asitan Kitap, Ankara 2014.
- Kaygusuz, Nermin, *İsmail Hakkı Bey ve Müsikî Tekâmül Dersleri*, İTÜ Vakfı Yayınları, İstanbul 2006.

- Keykâvus, *Kabusnâme* (Çev: Mercimek Ahmed, Haz: Orhan Şaik Gökyay), Kabalıcı Yayınevi, İstanbul 2006.
- Kitâbü fî Ma'rifeti'l-Engâm ve'l-Hünûk ve't-Tarab fi'l-İsnâ 'Aşar ve's-Sitte*, Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed Kütüphanesi Arapça Yazmalar Bölümü A. 2130, s. 2-47.
- Kitâbü Keşfü'l-Hümûm ve'l-Kürâb fi Şerhi Âleti't-Tarab*, Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümü. Nu. 3465.
- Koç, Ferdi, *Abdülaziz b. Abdülkâdir Meragî ve "Nekâvetü'l-Edvâr" İsimli Eserinin XV. Yüzyıl Mûsikî Nazariyatındaki Yeri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2010
- Kolukırmık, Kubilay, *Abdülkâdir Merâğî ve Şerhü'l-Edvâr'ı*, AKM Yayınları, Ankara 2009.
- Konuk, Ahmet Avni, *Fihrist-i Makâmât*, Nota Yayıncılık, İstanbul 2007.
- Kurban, Gülzâdem, *Tevârîh-i Mûsikîyyûn (İnceleme-Metin-İndeks)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisan Tezi, İstanbul 1990.
- Kutluğ, Yakup Fikret, *Türk Mûsikisinde Makamlar*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.
- Levendoğlu Yılmaz, N. Oya, *XIII. Yüzyıldan Günümüze Kadar Varlığını Sürdüren Makamlar ve Değişim Çizgileri*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2002.
- Mahfûz, Hüseyin Ali, *Kâmûsu'l-Mûsikî 'l-Arabî*, Dâru'l-Hürriyye, Bağdat 1977.
- Mu'cemü'l-Vasıt*, Mektebetü'ş-Şürûku'd-Devliyye, Kahire 2005.
- Mutçalı, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul 1995.
- Ögel, Bahaeddin, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.
- Öncel, Mehmet, *XI. Yüzyıl Mûsikî Nazariyatı İbn Zeyle'nin el-Kâfî fi'l-Mûsikâ'sı*, Endülüs Yayınları, İstanbul 2018.
- _____; *Hasan b. Ahmed b. Ali el-Katib'in Kemâlü Edebi'l-Ğinâ Adlı Eseri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2017.
- Özçimi, M. Sadrettin, *Hızır bin Abdullah ve Kitâbü'l-Edvâr*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1989.
- Özkan, İsmail Hakkı, *Türk Mûsikîsi Nazariyatı ve Usûlleri, Kudüm Velveleleri*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2006.
- Öztuna, Yılmaz, *Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1990.
- _____; *Türk Mûsikîsi Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi*, AKM Yayınları, Ankara 2000.
- Pakalın, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1970.

Popescu-Judet, Eugenia, *Prent Dimitrie Cantemir* (Çev: Selçuk Alimdar), Pan Yayıncılık, İstanbul 2000.

_____ ; *Tanbûrî Küçük Artin*, Pan Yayıncılık, İstanbul 2002.

Pekşen, Ahmet, *Zeynü'l-Elhân İsimli Eserin Metin ve Sözlük Çalışması (Lâdikli Mehmed Çelebi)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.

Racy, A. J., *Arap Dünyasına Müzik, Tarab Kültürü ve Sanatı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2007.

Rızvanoğlu, M. İsmail, *Fârâbî'de İkâ' Teorisi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2007.

Sevinç, Muhammet, *İbnü't-Tahhân'ın Hâvî'l-Fünûn ve Selveti'l-Mahzûn Adlı Müsiki Eseri (Tahkik ve İnceleme)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2020.

Sezikli, Ubeyd, *Kırşehirli Nizameddin İbn Yusuf'un Risâle-i Müsiki Adlı Eseri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2000.

_____ ; *Abdülkadir Meragî ve Câmîu'l-Elhân'ı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2007.

Shiloah, Amnon, *The Theory of Music In Arabic Writtings (c. 900-1900)*, G. Henle Verlag, München 1979.

Şemseddin Samî, *Kâmûs-i Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2010.

Tekin, Abdülkadir, *Türk Müsikisinde Nağmeler ve Makamlar*, Büyüyenay Yayınları, İstanbul 2015.

Tekin, Erhan, *Safedî'nin Müzik Teorisinin İncelenmesi*, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

Tekin, Hakkı, *Lâdikli Mehmed Çelebi ve er-Risâletü'l-Fethiyye'si*, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Niğde 1999.

Tıraşçı, Mehmet, *Kitâbü Keşfi'l-Humûm ve'l-Kürâb fî Şerhi Âleti't-Tarab İsimli Anonim Müsiki Eseri*, AKM Yayınları, Ankara 2018.

_____ ; "İbrahim Edhem Efendi'nin Netayic-i Müsikâr İsimli Risâlesi", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2015, sa. 15, s. 175-194.

_____ ; *Türk Müsikisi Nazariyatı Tarihi*, Kayıhan Yayınları, İstanbul 2017.

Tirevî, Kadızâde Mehmed, *Risâle-i Müsiki*, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi Yazma Eserler Bölümü Nu. 222.

Tura, Yalçın, *İnceleme ve Gerçeği Araştırma (Tedkik ü Tahkik)*, Pan Yayıncılık, İstanbul 2006.

_____ ; *Müsikiyi Harflerle Tespit ve İcrası Kitabı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2001.

_____ ; *Türk Müsikisinin Meseleleri*, Pan Yayıncılık, İstanbul 1988.

- Turabî, Ahmet Hakkı, *Kindî'nin Müsiki Risâleleri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1996.
- _____ ; *Müsikî – İbn Sînâ*, Litera Yayıncılık, İstanbul 2004.
- _____ ; “İlk Dönem İslam Dünyasında Müsikî Çalışmalarına Bir Bakış” *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1995-1997, sa.13-15, s. 225-248.
- Tüfekçioğlu, Seda, *XV. Yüzyıl Edvâr Kitaplarında Enstrümanlar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İstanbul 2015.
- Türkçe Sözlük, *Türk Dil Kurumu Yayınları*, Ankara 2011.
- Uçan, Ali, *Geçmişten Günümüze Günümüzden Geleceğe Türk Müzik Kültürü*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 2000.
- Uslu, Recep, “X. YY’da Ansiklopedi Bilgini Harizmî ve Eserindeki Musiki Bilgileri”, *Müsikî Mecmuası*, 2001, sa. 471, s. 64-67.
- _____ ; *Mehmed Hafid Efendi ve Müsikî*, Pan Yayıncılık, İstanbul 2001.
- _____ ; *Merâgî'nin Son Müzik Eseri Zevâid-i Fevâid-i Aşere*, AKM Yayınları, Ankara 2018.
- _____ ; *Merâgî'den II. Murad'a Müziğin Maksatları Makâsıdu'l-Elhân*, AKM Yayınları, Ankara 2015.
- Uygun, Mehmet Nuri, *Tirevî'nin Müsikî Risâlesi*, Dört Mevsim Kitap, İstanbul 2016.
- _____ ; *Safiyüddîn Abdülmü'mîn Urmevî ve Kitâbü'l-Edvâr'ı*, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1999.
- Uz, Kazım, *Müsikî Istılâhatı*, Küğ Yayını, Ankara 1964.
- Yahşi, Turgut, *Mufaddal b. Seleme'nin Kitâbü'l-Melâhî ve Esmâihâ Adlı Eserinin İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2013.
- Yalçın, Gökhan, *Hâşim Bey Mecmuası*, AKM Yayınları, Ankara 2016.
- Yardım, Süleyman, *Tarih Boyunca Türk Askeri Müziğinde Kullanılan Sazlar*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2010.
- Yekta, Rauf, *Türk Müsikîsi Nazariyatı*, Mahmut Bey Matbaası, İstanbul 1924.
- _____ ; *Türk Müsikîsi*, Pan Yayıncılık, İstanbul 1986.
- Yıldız, Kürşat, *Tercüme-i Risâle-i Müsikî ve İlm-i Edvâr-ı Müsikî, Çeviri Yazı, İnceleme – Karşılaştırma*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2010.
- Yıldız, Zeynep, *Hasan Kaşani'nin Kenzü't-Tuhaf Adlı Eseri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2011.

KİŞİSEL VERİ GÜVENLİĞİ VE
SOSYAL AĞLAR

Dr. Öğr. Üyesi Cansu Arısoy Gedik

EĞİTİM
yayınevi

KİŞİSEL VERİ GÜVENLİĞİ VE SOSYAL AĞLAR

Dr. Öğr. Üyesi Cansu Arısoy Gedik

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-79-0

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

KİŞİSEL VERİ GÜVENLİĞİ VE SOSYAL AĞLAR

Dr. Öğr. Üyesi Cansu Arısoy Gedik

X+194 s., 160x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-6658-79-0

Bu kitap Prof. Dr. Füsün Alver danışmanlığında yazılmış olan doktora tezinden üretilmiştir.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitapçınız

KAYNAKÇA

- Abbate, J. (1999). *Inventing the Internet*. Cambridge, Mass: MIT Press.
- Akçay, G. Z. (2021). Manuel Castells ile İnternet Galaksisi'nde Bir Yolculuk: Siyaset, Ekonomi ve İletişim. *Yeni Medya*. Sonbahar, sayı 11, 158-173.
- Akıncı, A. N. (2019). Büyük Veri Uygulamalarında Kişisel Veri Mahremiyet. Sektörler ve Kamu Yatırımları Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi.
- Aktan, C. C. ve Tunç, M. (1998). Bilgi Toplumu ve Türkiye. *Yeni Türkiye Dergisi* 4 (19): 118-134.
- Aktan, C. C. & Vural, İ. Y. (2016). Bilgi Toplumu, Yeni Temel Teknolojiler ve Yeni Ekonomi. *Yeni Türkiye Bilim ve Teknoloji Özel Sayısı* 1(88): 1-37.
- Aktaş, C. (2007). Enformasyon Toplumu Bağlamında Türkiye. *Selçuk İletişim*, 4 (4): 181-193.
- Akturan, U. (2015). Modern Tüketime Tarihçesi: Püritenlikten Dijital Çağa Tüketime İdeolojisi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar* 52(610): 35-45.
- Al Aghbari, Z. (2015) Mining Big Data - Challenges and Opportunities. *ICEIS 2015 - 17th International Conference on Enterprise Information Systems*, 1-7.
- Albrow, M. (1996). *The Global Age: State and Society Beyond Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Albrow, M. & King, E. (1990). *Globalization, Knowledge and Society*. Londra: Sage.
- Alden, D.L., Steenkamp, J.E. M. ve Batra, R. (1999) Brand positioning through advertising in Asia, North America, and Europe: The role of global consumer culture. *Journal of Marketing*, Ocak, 75-87.
- Alver, F. (2004). Neil Postman'ın çocukluğun yok oluşu sürecinde iletişim teknolojisi eleştirisinin eleştirisi. *İletişim Araştırmaları* 2(2): 129-141.
- Alver, F. (2011a). *Gazetecilik bilimi ve kuramları: gazetecilik kuram tasarımlarını Türkiye'deki gazetecilik sistemi ve uygulamalarıyla sınama denemesi*. İstanbul: Kalkedon.
- Alver, F. (2011b). Eleştirel Kuram Perspektifinden İlk Etkin Alımlayıcı Çalışmaları ve Medya Pedagojisi Çalışmalarına Etkisi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Haziran, 15, 49-72.
- Alver, F. (2011c). Basında Siyasal Liderlerin ve Köşe Yazarlarının Sosyal Haklara İlişkin İletilerinin Analizi. *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu*, 289-338.
- Anant, V., Donchak, L., Kaplan, J., Soller, H. (2020) *The consumer-data opportunity and the privacy imperative*. (Erişim Tarihi: 18.11.2021) <https://www.mckinsey.com/business-functions/risk-and-resilience/our-insights/the-consumer-data-opportunity-and-the-privacy-imperative>
- Ansart, P. (1990). *Les sociologies contemporaines*. Paris: Le Seuil.
- Appadurai, A. (1990). Disjuncture and Difference in the Global Economy, *Theory, Culture and Society*. 7(2-3), 295-310.
- Arvidson, A. (2016). Facebook and Finance: On the Social Logic of the Derivative. *Theory Culture and Society*, 33(6), 3-23.
- Aydoğan, A. (2016). Enformasyon ve İletişim Hizmetleri: Kamusal Faydayı Yenide Düşünmek. Funda Başaran ve Haluk Geray (Ed.), *İletişim Ağlarında Yeni Hizmetler* içinde (s. 8-18). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Ayres, I. ve J. Braithwaite (1992). *Responsive regulation: transcending the deregulation debate*. Oxford: Oxford University Press.
- Babaoğul, M. & Bener, Ö. (2010). Yeni Teknolojiler ve Tüketici Etkileşimi. Müberra Babaoğul ve Arzu Şener (Ed.) *Tüketici Yazıları II* içinde (s.103-116). Hacettepe Üniversitesi TÜPADEM.
- Baldini, M. (2000). İletişim Tarihi. G. Batuş (Çev.) İstanbul: Avcıol Basım Yayın.

- Bansal, D. (2017). Globalisation of consumer Culture: An Empirical Survey of Consumers in Delhi. *Business Analyst*, 38(1), 213- 239.
- Beck, U., Giddens A. ve Lash, S. (1994). *Reflexive modernization: politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. (1999). *World risk society*. Cambridge: Polity Press.
- Beck, U. ve Sznaider, N. (2006). Unpacking Cosmopolitanism for the Social Sciences: A Research Agenda. *The British Journal of Sociology*, 57(1), 1-23.
- Beck, U. (2006). Living in the World Risk Society. *Economy and Society*, 35(3), 329-345.
- Beck, U. (2011). Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru. K. Özdoğan ve B. Doğan (Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Bilton, T., Bonnett, K., Jones, P., Lawson, T., Skinner, D., Stanworth, M., Wester, A. (2009). Sosyoloji. Kemal İnal (Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Blue, J., Condell, J. & Lunney, T. (2018). Digital Footprints: Your Unique Identity. *British Human Computer Interaction Conference*, 1-5.
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1979). *La distinction. Critique sociale du jugement*. Paris: Minuit. Bourdieu, P. (1984a). *Questions de sociology*. Paris: Editions de Minuit.
- Bourdieu, P. (1984b). *Distinction: A social critique of the judgement of taste*. Harvard University Press.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. J. G. Richardson (Ed.) *Handbook of theory and research for the sociology of education* içinde (s. 241-258). New York: Greenwood Press.
- Bourdieu, P. (1990). In Other Words: Essays Towards a Reflexive Sociology. M. Adamson (Çev.). Stanford: Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (1993). *The field of cultural production: essays on art and literature*. USA: Columbia University Press.
- Bourdieu, P. (1995). Pratik Nedenler. H. Tufan (Çev.). İstanbul: Kesit.
- Bourdieu, P. (1997). Televizyon Üzerine. T. Ilgaz (Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bourdieu, P. (2005). The Political Field, the Social Science Field, and the Journalistic Field. R. Benson and E. Neveu (Ed.), *Bourdieu and the Journalistic Field* içinde (s. 29-47). UK: Cambridge: Polity Press.
- Bourdieu, P. (2010). Vive la crise!: Sosyal Bilimlerde Heterodoksi İçin G. Çeğin, A. Arlı ve U. Tatlıcan (Çev.), *Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (2014). Simgesel Sermaye ve Toplumsal Sınıflar. *Pierre Bourdieu. Cogito*. 76, Bahar, 5-52. Yapı Kredi Yayınları.
- Bourdieu, P. (2017). Ayrım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi. D. Fırat ve G. Berkurt (Çev.). Ankara: Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P., & Chartier, R. (2014). Sosyolog ve Tarihçi. Z. Karaca (Çev.). İstanbul: Açılım Kitap.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (2007). *Düşünümsel bir antropoloji için cevaplar*. N. Ökten (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları
- Braf, E. (2002). Knowledge or Information. K. Liu, R.J. Clarke, P.B. Andersen, R.K. Stamper, ES Abou-Zeid, ES. (Ed.) *Organizational Semiotics. IFIP-The International Federation for Information Processing* içinde (71-90).
- Brecht, B. (1932 [1967]). Theory of Radio. *Gesammelte Werke*, 3, 129-134. Frankfurt am Main: Suhrkamp-Verlag.

- Bryant, R. E., Katz, R.H., Lazowska, E.D. (2008). Big-Data Computing: Creating Revolutionary Breakthroughs in Commerce. *Science and Society*, 1-15.
- Bulao, J. (2021). How much data is created every day in 2021? (Erişim Tarihi: 18.11.2021) <https://techjury.net/blog/how-much-data-is-created-every-day/#gref>
- Campbell-Kelly, M. ve Garcia-Swartz, D. (2005). The History of the Internet: The Missing Narratives. *Journal of Information Technology*, 28(1), 18-33.
- Canpolat, E. (2012). Hürriyet A.Ş. Örneğinde Yeni Medya Sektörü ve Çokuluslaşma Pratiklerinin Temel Eğilimleri. *Selçuk İletişim*, 7(3), 173-190.
- Carré, P. A. (1993). From the telegraph to the telex: a history of technology, early networks and issues in France in the 19th and 20th centuries. *FLUX Cahiers scientifiques internationaux Réseaux et Territoires*, 11, 17-31.
- Castells, M. (2001). *The information age: economy, society and culture, end of millenium*. New York: Blackwell Publishers.
- Castells, M. ve Himanen, P. (2002). The information society and the welfare state: the Finnish model. Oxford University Press.
- Castells, M. (2004). Enformasyon Teknolojisi ve Küresel Kapitalizm. M. Armağan (Der.), Ş. Yalçın (Çev.) *Küresel Kuşatma Karşısında İnsan* içinde (s. 139-175). İstanbul: Ufuk Kitap Yayınları.
- Castells, M. (2007). An Introduction to the Information Age. *City*, (2)7, 6-16.
- Castells, M. (2008). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür Cilt 1: Ağ Toplumunun Yükselişi. E. Kılıç (Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2020). İnternet Galaksisi İnternet, İş Dünyası ve Toplum Üzerine Düşünceler (T. Asrak Hasdemir, Yay. Haz.). E. Öztürk vd., (Çev.). Phoenix Yayınevi.
- Castañeda, A., Javier, F., Martínez, T. (2007). The Dimensionality of Customer Privacy Concern on the Internet. *Online Information Review*, 31(4), 420-439
- Charette, R.N. (2003). Changing The Definition of Risk-Why Risk It?. Edmund H. Conrow (Ed.), *Effective Risk Management: Some Key To Success* içinde (s. 435- 452). Virginia: American Institute of Aeronautics and Astronautics.
- Che, D., Safran, M., Peng, Z. (2013). From Big Data to Big Data Mining: Challenges, Issues, and Opportunities. *DASFAA Workshops, LNCS 7827*, 1-15.
- Chernilo, D. (2021). One globalisation or many? risk society in the age of the Anthropocene. *Journal of Sociology*, 57(1), 12-26.
- CIGI (2017). CIGI-Ipsos global survey on internet security and trust, Centre for International Governance Innovation. (Erişim tarihi: 01.01.2023) www.cigionline.org/internet-survey
- Civic Consulting (2011). Consumer market study on the functioning of e- commerce and Internet marketing and selling techniques in the retail of goods. *Civic Consulting Survey, Final Report: Part 1: Synthesis* Report. Civic Consulting (Erişim tarihi: 01.01.2023) www.civic-consulting.de/reports/study_ecommerce_goods_en.pdf
- Cleveland, M. ve Laroche, M. (2007). Acculturaton to the Consumer Culture: Scale Development and Research Paradigm, *Journal of Business Research*, 60, 249-259.
- Cluley, R. ve Brown, S. D. (2015). The Dividualised Consumer: Sketching the New Mask of the Consumer. *Journal of Marketing Management*, 31(1-2), 107- 122.
- Coupland, D. (2011). *Why McLuhan's chilling vision still matters today*. (Erişim tarihi: 18.11.2021) <https://www.theguardian.com/commentisfree/2011/jul/20/marshall-mcluhan-chilling-vision>
- Cova, B. ve Dallı, D. (2009). Working Consumers: the Next step in Marketing Theory? *Marketing Theory*, 9(3), 315-33.
- Çağlar, Ş. (2016). Life-Style Journalism. *Journal of Teaching and Education*, 5(1), 275-286.
- Çelik, H. (2020). Yeni Medyayı Bourdieu Açısından Okumak. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 8(18), 10-24

- Çuhacı, A. (2007). Ulrich Beck'in Risk Toplumu Kuramı. *Sosyoloji Dergisi*, 3(14), 129-157.
- Dahrendorf, R. (1959). *Class and class conflict in industrial society*. Stanford: Stanford University Press.
- Data and Marketing Association (2018). *Data privacy: what the consumer really thinks*. (Erişim tarihi: 01.01.2023) https://dma.org.uk/uploads/misc/5a857c4fdf846-data-privacy---what-the-consumer-really-thinks-final_5a857c4fdf799.pdf
- Debord, G. (2018). *Gösteri toplumu*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Digital Information World (2021). 1 of 4 netizen are using online biometrics authentication in some capacity. (Erişim tarihi: 18.11.2023) <https://www.digitalinformationworld.com/2021/11/1-in-4-of-netizen-are-using-online.html>
- Deloitte Digital ve TÜSİAD (2022). E-ticaretin öne çıkan başarısı, tüketici davranışlarında değişim ve dijitalleşme. S: 1-19. (Erişim tarihi 01.01.2023) <https://www.eticaretraporu.org/wp-content/uploads/2022/02/dd-tusiad-eticaret-raporu-sunum-2022.pdf>
- Demirel, D. (2013) Max Weber'in Sosyoloji Kuramı. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 361-369.
- Dinç, B. (2018). Dijitalleşmenin Tüketici Alışkanlıklarına Etkisi. *Ekonomistler Platformu*, 1-17.
- Drucker, P. F. (1991). The Coming of the New Organization, W. G. MacGowan (Ed.) *Revolution in Real Time* içinde. Boston: Harvard Business Review.
- Drucker, P. F. (1993). *Post-capitalist society*. New York: Harper Business. Durkheim, E. (1933). *The division of labor in society*. New York: Macmillan. Elmaleh-Riel, S. (2017). What is Drip Pricing? (Erişim tarihi: 01.01.2023) https://medium.com/@stephane_elmaleh_riel/what-is-drip-pricing-76d8201c6dfd
- Enzensberger, H. M. (1970). Constituents of a Theory of the Media. N. Wardrip-Fruin, N. Montfort (Ed. 2003), *The New Media Reader* içinde (s. 261-275). The MIT Press.
- Enzensberger, H. M. (1982). *Critical Essays*. The Continuum Publishing Company: New York. (Erişim tarihi: 01.01.2023) https://monoskop.org/images/f/fe/Enzensberger_Hans_Magnus_Critical_Essays.pdf
- Erdem, N. (2014). Tüketime dayalı bilinç endüstrisi ve reklam bağlamında bir dijital reklam okuryazarlığı eğitim modeli önerisi. Tez çalışması. T.C. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Kocaeli.
- Erkan, H. (1998). *Bilgi toplumu ve ekonomik gelişme*. (Bilim Dizisi). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Esgin, A. (2013) İmal Edilmiş Belirsizlikler Çağının Sosyolojik Yönelimi: Ulrich Beck ve Anthony Giddens Kaynaklı "Risk Toplumu" Tartışmaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 12(3), 683-696.
- European Commission (2014). DJ Justice guidance document (Consumer Rights Directive). (Erişim tarihi: 01.01.2023) https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/crd_guidance_en_0.pdf
- Ferréol, G. ve Noreck, J. P. (2003). *Introduction à la Sociologie*. Paris: A. Colin.
- Figueiredo, B. ve Scaraboto, D. (2016) The systemic creation of value through circulation in collaborative consumer networks. *Journal of Consumer Research*, 43(4), 509-533.
- Finn, E. (2017). *What algorithms want*. Cambridge: MIT Press.
- Frank, A. G. (1998). *Re-Orient: global economy in the Asian age*. Berkeley: University of California Press.
- Furedi, F. (1998). *Korku kültürü: risk almamanın riskleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Furedi, F. (2007). The only thing we have to fear is the 'culture of fear' itself: How human thought and action are being stifled by a regime of uncertainty. (Erişim tarihi:

- 18.11.2023) <https://www.spiked-online.com/2007/04/04/the-only-thing-we-have-to-fear-is-the-culture-of-fear-itself/>
- Friedman, T. (2000). Küreselleşmenin Geleceği/Lexus ve Zeytin Ağacı. E. Özsayar (Çev.). İstanbul: Boyner Holding Yayınları.
- Galloway, S. (2017). *The four. The hidden DNA of Amazon, Apple, Facebook and Google*. Londra: Bantam Press.
- Garland, D. (2003). The Rise of Risk, Richard V. Ericson ve Aaron Doyle (Ed.) *Risk and Morality* içinde. Toronto: University of Toronto Press.
- Gefen, D. ve Straub, D. (2004). Consumer trust in B2C e-commerce and the importance of social presence: Experiments in e-products and e-services. *Omega: The International Journal of Management Science*, 32(6), 407-424. <https://doi.org/10.1016/j.omega.2004.01.006>.
- Geray, H. (2005a). İletişim Ağları ve Masaüstü Sömürgecilik. Funda Başaran ve Haluk Geray (Ed.), *İletişim Ağlarının Ekonomisi* içinde (s. 179-204). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Geray, H. (2005b). Telekomünikasyon Ekonomisi. Funda Başaran ve Haluk Geray (Ed.), *İletişim Ağlarının Ekonomisi* içinde (s. 75-106). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Giddens, A. (1976). *New rules of sociological method: a positive critique of interpretative sociologies*. London: Hutchinson.
- Giddens, A. (1979). *Central problems in social theory: action, structure and contradiction in social analysis*. London: Macmillan.
- Giddens, A. (1986). *The constitution of society: outline of the theory of structuration*. University of California Press.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and self identity*. Cambridge Polity Press. Giddens, A. (1996). *The consequences of modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (1998). Modernliğin Sonuçları. E. Kuşdil (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (1999). İleri Toplumların Sınıf Yapısı. Ö. Baldık (Çev.). İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Giddens, A. (1999b). Toplumun Kuruluşu. H. Özel (Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat
- Giddens, A. (2000a). Tarihsel Materyalizmin Çağdaş Eleştirisi. Ü. Tatlıcan (Çev.). İstanbul: Paradigma.
- Giddens, A. (2000b). *Elimizden kaçıp giden dünya: küreselleşme hayatımızı nasıl yeniden şekillendiriyor*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Giddens, A. (2001). Siyaset, Sosyoloji ve Toplumsal Teori. T. Birkan (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Giddens, A. (2002). Hermeneutik ve Sosyal Teori. Retorik, Hermeneutik ve Sosyal Bilimler. H. Arslan (Çev.). İstanbul: Paradigma.
- Giddens, A. (2003). Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları: Yorumcu Sosyolojinin Pozitif Eleştirisi. Ü. Tatlıcan ve B. Balkız (Çev.). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Giddens, A. (2004). Manuel Castells'in Ağ Toplumunun Yükselişi Üzerine, Küresel Kuşatma Karşısında İnsan Mustafa Armağan (Ed.). Ş. Yalçın (Çev.), s.177-182). İstanbul: Ufuk Kitap Yayınları.
- Giddens, A. (2005). Sosyal Teorinin Temel Problemleri. Sosyal Analizde Eylem, Yapı ve Çelişki. Ü. Tatlıcan (Çev.) İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Giddens, A. (2008). Ulus Devlet ve Şiddet. C. Atay (Çev.). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Giddens, A. (2009). *Sağ ve solun ötesinde, radikal politikaların geleceği*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Giddens, A. (2010). *Modernite ve bireysel kimlik: geç modern çağda benlik ve toplum*. Say Yayınları.
- Giddens, A. (2011). *Runaway world: how globalization is reshaping our lives*. London: Profile Books.

- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*, (Haz. Cemal Güzel) İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Giddens, A. (2016). *Sosyoloji-Kısa Fakat Eleştirel Bir Giriş*. Ü. Yıldız Battal (Çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Giddens, A. ve Pierson, C. (2001) *Modernliği Anlamlandırmak*, Anthony Giddens'la Söyleşiler. S. Uyrukulak ve M. Sağlam (Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gillies, J. ve Cailliau, R. (2000). *How the Web was born: the story of the world wide web*. Oxford: Oxford University Press.
- Goby, V. P. (2006). Online Purchases in an Infocomm Sophisticated Society. *CyberPsychology & Behavior*, 9(4), 423-431.
- Godin, B. (2016). Technological innovation: on the origins and development of an inclusive concept. *Technology and Culture*, 57(3), 527-556.
- Gottmann, J. (1961). *Megalopolis. The urbanized northeastern seaboard of the United States*. New York: The Twentieth Century Fund.
- Grossman, L. (2006). You. Yes, You Are TIME's Person of the Year. *TIME*, Aralık, 168(27/28) (Erişim tarihi 18.11.2023) <http://content.time.com/time/magazine/article/0,9171,1570810,00.html>
- Gunn, G. C. (2003). *First globalization: the eurasian exchange, 1500-1800*. Lanham, MD, Rowman & Littlefield.
- Gurung, A & Raja, M. (2016). Online Privacy and Security Concerns of Consumers. *Information and Computer Security*, 24(4), 1-21.
- Guzelian, C. P. (2004). Liability and Fear. *Stanford Public Law and Legal Theory Working Paper Series*. Stanford, CA: Stanford Law School.
- Gümüş, F. (2018). Mimarlık-teknoloji ve Alvin Toffle. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Gündüz, U. (2012). Kültür, Bilinç ve Eğlence Endüstrisi Kavramları Işığında Çizgi Romana Farklı Yaklaşımlar. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 0(21), 127-133.
- Gürbilek, N. (2001). *Vitrinde yaşamak*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Habertürk (2021). İşte GAFAM'ın toplam değeri, yıllık geliri ve kârı (Erişim tarihi: 18.03.2021) <https://www.haberturk.com/gafam-nedir-ne-kadar-buyuk-haberler-2989259-teknoloji>
- Hall, P. G. (1995). Towards a General Urban Theory. *Cities in Competition: Productive And Sustainable Cities For The 21. Century* John Brotchie (Ed.), Melbourne Longman Australia.
- Hauben, R. (2002). The International Origins of the Internet and the Emergence of the Netizen: Is the Early Vision Still Viable? *Strasbourg, "Semaine Européenne"*. (Erişim tarihi: 18.11.2021) http://noemalab.eu/wp-content/uploads/2011/08/hauben_netizen.pdf
- Held, D. ve McGrew, A. (1993). Globalization and the liberal democratic state. *Government and Opposition*, 28(2), 261-85.
- Higgs, K. (2021). A brief history of consumer culture. *The MIT Press Reader*. (Erişim tarihi: 12 Mayıs 2022) <https://thereader.mitpress.mit.edu/a-brief-history-of-consumer-culture/>
- Hitchens, C. (1998). The Consciousness Industry: A Symposium. *Salmagundi*. No. 118/119, Yaz-Bahar, 106-190.
- Hobson, J. M. (2004). *The Eastern origins of Western civilisation*. Cambridge University Press.
- Hopkins, A. G. (2002) *Globalization in world history*. London: Pimlico.
- Hurst, C. E. (2007). *Social inequality: forms, causes, and consequences*. Boston MA: Allyn and Bacon.
- Internet Society (2014). Digital footprints an internet society reference framework. Ocak, 1-22. (Erişim Tarihi: 10.03.2022) <https://www.internetsociety.org/wp-content/uploads/2017/08/Digital20Footprints20-20An20Internet20Society20Reference20Framework.pdf>

- Jansiz, A. (2014). The Ideology Of Consumption: The Challenges Facing A Consumerist Society, *Journal Of Politics and Law*, 7, 1, 77-84.
<https://www.apa.org/international/global-insights/global-consumer>
- Jarvis, D. (2007) Risk, Globalisation and the State: A Critical Appraisal of Ulrich Beck and the World Risk Society Thesis. *Global Society*, 21(1), Ocak.
- Kahraman, E. Ö. (2018). Yeni Toplum ve Kitlesele Tüketim. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, Bahar, 25, 383-400.
- Karvalics, Z. L. (2007). Information Society - what is it exactly? (The meaning, history and conceptual framework of an expression), 3-26.
- Kaya, S. (2017). Guy Debord'un Gösteri Toplumu Adlı Çalışması Bağlamında Mekân ve Modanın Tüketim Unsuru Olarak İncelenmesi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 818-830.
- Kellner, D. (2013). Kültür Endüstrisi. M. Açıkgöz (Çev.). *Felsefelogos*, 171-179.
- Kirchner, K., & Razmerita, L., & Sudzina, F. (2009). New Forms of Interaction and Knowledge Sharing on Web 2.0. Miltiadis Lytras, & Ernesto Damiani, Ernesto & Patricia Pablos (Ed.) *Web 2.0: The Business Model* içinde (s: 1-16). Springer.
- Kişisel Verileri Koruma Kurumu (t.y.). *Kişisel veriler*. (Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022) <https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/2050/Kisisel-Veriler>
- Kleinrock, L. (2010). An early History of the Internet. *History of Communications. IEEE Communications Magazine*, 48, 8, 26-36.
- Kovacevic, B. ve Kovacevic, I. (2017). Sociology of Global Risk Society (Anthony Giddens and Ulrich Beck). *European defendology center for scientific, political, economic, social, safety, sociological and criminological research, Banja Luka*.
- Kurbalija, J. (2013). Diplomacy and the invention of telephony and wireless communication. *Webinar Özeti*, 1-16.
- Laaksonen, S. M. (2017). Hybrid Narratives: Organizational Reputation in the Hybrid Media System, *Prepared for the University of Helsinki. Publications of the Faculty of Social Sciences*, cilt. 1017.
- Lammi, M. ve Pantzar, M. (2019). The Data Economy: How Technological Change Has Altered the Role of the Citizen-Consumer. *Technology in Society*, 59, 1-8.
- Lanier, J. (2013). *Who owns the future?* Simon & Schuster.
- Langlois, N. R. (1985). From the Knowledge of Economics to the Economics of Knowledge: Fritz Machlup on Methodology and on the "Knowledge Society". *Research in the History of Economic Thought and Methodology*, cilt: 3.
- Layder, D. (2010). *Sosyal Teoriye Giriş*. Ü. Tatlıcan (Çev.). İstanbul: Küre Yayınları.
- Lehdonvirta V. ve Ernkvist M. (2011). *Knowledge map of the virtual economy*. Washington DC: World Bank.
- Lenski, G. (1966). *Power and privilege: A theory of social stratification*. University of North Carolina Press.
- Linoff, G. S. & Berry Michael J. A. (2004). *Data mining techniques: for marketing, sales, and customer relationship management*. Wiley Publishing Inc.
- López, J. ve Scott, J. (2000). *Social structure*. Philadelphia: Open University Press.
- Maclachlan, F. (2016). Max Weber within the Methodenstreit. *Cambridge Journal of Economics*, 41(4), 1161-1175.
- Marincic, A. ve Civric, Z. (2007). Nikola Tesla's Contributions to Radio Developments. *Conference: Heinrich Hertz (1857-1894) and the Development of Communication*. Ekim, 377-395.
- Masuda, Y. (1980). The information society as a post-industrial society, The World Future Society, Tokyo, IIS, Washington D. C.

- Mazıcı, E. T. & Can, E. N. (2021). Postmodern Tüketim ve Dijital Ortama Yansımaları: Netflix Üzerine Bir Değerlendirme. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14, 2, 832-858.
- Mccracken, G. (1986). The History of Consumption: A Literature Review and Consumer Guide. *Journal of Consumer Policy*, 10(1), 139-166.
- McLuhan, M. (1962). *The Gutenberg Galaxy: the making of typographic man*. Toronto: University of Toronto Press.
- Michałowska, M. & Danielak, W. (2015). The Impact of Globalization on Consumer Behavior in Lubuskie Province in the Light of the Research. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*, 55(4), 135-146.
- Miles, S. (1998). *Consumerism – as a way of life*. Londra: Sage.
- Moazed, A. ve Johnson, N. (2016). *Modern monopolies: what it takes to dominate the 21st century economy*. New York: St. Martin's Press.
- Mohammed, R. (2017). *How retailers use personalized prices to test what you're willing to pay*. Harvard Business Review. (Erişim tarihi: 01.01.2023) <https://bit.ly/2qWuYjh>
- Morrison, J. C. (2006). Marshall McLuhan: The modern Janus. C. M. K. Lum (Ed.), *Perspectives on Culture, Technology and Communication: The Media Ecology Tradition* içinde (s. 163-200) Cresskill, NJ: Hampton Press.
- Nafus, D. (2014) Stuck data, dead data, and disloyal data: the stops and starts in making numbers into social practices. *Distinktion*, 15(2), 208-222.
- Nielsen (2014). *The digital consumer*. (Erişim Tarihi: 18.11.2021) <https://www.nielsen.com/wp-content/uploads/sites/3/2019/04/the-digital-consumer-report-feb-2014.pdf>
- OECD (2009). Consumer education: Policy recommendations of the OECD'S Committee on Consumer Policy. *DSTI/CP(2009)5/FINAL*, Paris: OECD. (Erişim tarihi: 01.01.2023) www.oecd.org/sti/consumer/44110333.pdf.
- OECD (2010). *Consumer policy toolkit*. OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264079663-en>
- OECD (2017). Digital Economy Outlook. <https://www.oecd.org/digital/oecd-digital-economy-outlook-2017-9789264276284-en.htm>
- OECD (2018). Toolkit for Protecting Digital Consumers: A Resource for G20 Policy Makers. Mayıs, 3-96. (Erişim tarihi: 01.01.2023) <https://www.oecd.org/digital/consumer/toolkit-for-protecting-digital-consumers.pdf>
- OECD (2020). E-commerce in the time of COVID-19. (Erişim Tarihi: 18 Kasım 2021) <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/e-commerce-in-the-time-of-covid-19-3a-2b78e8/>
- OFT (2013). Price comparison websites: Trust, choice and consumer empowerment in online markets. Office of Fair Trading.
- Ong, W. (2014). Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü'nün Teknolojikleşmesi. S. Postacıoğlu Banon (Çev.). 5.Basım. İstanbul: Metis Yayınları.
- Orwell, G. (2006). Bin Dokuz Yüz Seksen Dört. N. Akgören (Çev.). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- O'Brien, J. A. (1996). *Management information systems*. Chicago: Irwin.
- O'Reilly, T. (2017). *WTF. What's the future and why it's up to us*. Harper Collins, New York.
- Osterhammel, J. ve Petersson, N. P. (2005). *Globalization. A short history*. Princeton: University Press.
- Özlem, D. (2001). *Max Weber'de bilim ve sosyoloji*. İstanbul: İnkilap Yayınları.
- Papuççuyan, A. (2020). Türkiye'nin en çok ziyaret edilen 20 web sitesi. (Erişim tarihi: 18.11.2020) <https://webrazzi.com/2020/05/12/turkiye-nin-en-cok-ziyaret-edilen-20-web-sitesi/>

- Parker-Rees, R. ve Willan, J. (2006). *Early years education: major themes in education*. London: Routledge.
- Pegrum, M. (2010). 'I Link, Therefore I Am': network literacy as a core digital literacy. *E-Learning and Digital Media*, 7(4), 346-354.
- Pieper, S. (2017). *What is the difference between data, information and knowledge?* Artegiç. (Erişim tarihi: 01.01.2023) <https://www.artegic.com/blog/difference-data-information-knowledge/>
- Phelps, J., Nowak, G. ve Ferrell, E. (2000.) Privacy concerns and consumer willingness to provide personal information. *Journal of Public Policy and Marketing*, 19(1), 27-41.
- Piatetsky-Shapiro, G. & Fawley, W. J. (1991). *Knowledge discovery in databases*. AAAI/MIT Press.
- Pieterse, J. N. (2012). Periodizing Globalization: Histories of Globalization. *New Global Studies*, January, 1-25.
- Postman, N. (1995). *Çocukluğun yok oluşu*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Rajagopal, R. (2013). *Managing social media and consumerism: the grapevine effect in competitive markets*. Palgrave Macmillan.
- Ramstedt, O. (1992) "Risiko", *Historisches Wörterbuch der Philosophie*. Bd. 8: 1045'den akt. Aykut Çelebi, "Risk ve Olumsuzluk: Sosyal Teori-Sosyal Felsefe İlişkisini Anlamaya Yönelik iki Anahtar Kavram", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 56-1, 2001.
- Rekabet Kurumu (2022). Trendyol Hakkında Yürütülen Soruşturma Kapsamında Ara Karar Alındı. (Erişim tarihi: 01.01.2023) <https://www.rekabet.gov.tr/tr/Guncel/trendyol-hakkinda-yurutulen-sorusturma-k-3e066a5f9fe8ec11a2240050568595ba>
- Reich, S. (1998). What is Globalization? Four Possible Answers. *Working Paper #261 – Aralık*, 3-23.
- Ritzer, G. (2011). Toplumun McDonaldlaştırılması: Çağdaş Toplum Yaşamının Değişen Karakteri Üzerine Bir İnceleme. Ş. Süer Kaya (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ritzer, G. (2013). Sosyoloji Kuramları. H. Hülür (Çev.). Ankara: De Ki Basım Yayın.
- Rifkin, J. (2014). *The zero marginal cost society: the internet of things, the collaborative commons, and the eclipse of capitalism*. New York: Palgrave Macmillan.
- Rose, P. (2019). *Understanding new media & McLuhan misunderstood* (review).
- Rosenfeld, K. N. (2015). *Digital online culture, identity, and schooling in the twenty-first century*. Londra: Palgrave Macmillan.
- Ruckenstein, M. ve Schüll, N. (2017). The Datafication of Health. *Annual Review of Anthropology*, 46(1), 261-278.
- Sassatelli, R. (t.y.). Historical Development of Consumer Societies. *Social and Economic Development*, cilt: 7.
- Saygın, A. U. (2016) Anthony Giddens'in Sosyolojisinde Modernliğin Boyutları. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR)*, 1(2), 69-80.
- Schmidt, E., Rosenberg, J., Eagle, A. (2017). *How Google works*. New York: Grand Central Publishing.
- Scholte, J. A. (1995). Globalisation and Modernity. *International Studies Association Convention*, San Diego, 15–20 Nisan.
- Scholte, J. A. (2002). What Is Globalization? The Definitional Issue – Again. *CSGR Working Paper*, 109(02), 1-34.
- Sironi, P. (2016). *FinTech innovation: from robo-advisors to goal based investing and gamification*. Chichester: Wiley Finance Series.
- Simakova, E. ve Neylan, D. (2008). Marketing Mobile Futures: Assembling Constituencies and Creating Compelling Stories for an Emerging Technology. *Marketing Theory*, 8(1), 91-116.

- Sever, H. ve Oğuz, B. (2002). Veri tabanlarında bilgi keşfine formal bir yaklaşım, Kısım 1: Eşleştirme sorguları ve algoritmalar. *Bilgi Dünyası*, 3(2), 173-204.
- Simmel, G. (1895). The Problem of Sociology. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, cilt: 6, Kasım.
- Slattery, M. (2008). Sosyolojide Temel Fikirler. U. Tatlıcan & G. Demiriz (Çev.). İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Statista, (2022). *Digital advertising spending worldwide fom 2019 to 2024*. (Erişim Tarihi: 17 Mart 2022) <https://www.statista.com/statistics/237974/online-advertising-spending-worldwide/>
- Stearns, P. N. (2006). *Consumerism in world history: The global transformation of desire*. Londra: Routledge.
- Stearns, P. N. (2010) *Globalization in world history*. London: Routledge.
- Steger, M. B. (2003). *Globalization: a very short introduction*. Oxford University Press.
- Stobart, J. (2010). A history of shopping: the missing link between retail and consumer revolutions. *Journal of Historical Research in Marketing*, 2(3), 342-349.
- Strate, L. (2016). *Marshall McLuhan and media ecology*. Kaifeng: Henan University Press.
- Suzuki, K. (ty). Welcome to the world of “netizens”. (Erişim Tarihi: 18 Kasım 2021) <http://www.gsis.kumamoto-u.ac.jp/ksuzuki/resume/addresses/a30727.pdf>
- Swan, M. (2015). *Blockchain: blueprint for a new economy*. O'Reilly Media.
- Swartz, D. (1997). *Culture and power: the sociology of Pierre Bourdieu*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Swartz, D. (2002). The Sociology of Habit: The Perspective of Pierre Bourdieu. *The Occupational Therapy Journal of Research*. Kış, 22, 61-69.
- Swartz, D. (2013). Kültür ve İktidar: Pierre Bourdieu'nün Sosyolojisi. E. Gen (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şahin, S. B. (2020). Medya Çalışmalarında Medyumu İncelemek İçin Yeni Bir Yöntem: Medya Arkeolojisi. *Global Media Journal TR Edition*, 10(20), 67-86.
- T.C. İstanbul Valiliği (2020). İstanbul'un sosyo-ekonomik analizi. İstanbul Valiliği Açık Kapı Şube Müdürlüğü. (Erişim tarihi: 01.01.2023) <http://istanbul.gov.tr/kurumlar/istanbul.gov.tr/IstanbulSosyoEkonomikAnaliz.pdf>
- Toffler, A. (2008). *Üçüncü dalga*. İstanbul: Koridor Yayıncılık.
- Trentmann, F. (2004). Beyond Consumerism: New Historical Perspectives on Consumption. *Journal of Contemporary History*, 39(3), 373-401.
- Turban, E., Mclean, E., & Wetherbe, J. (1999). *Information technology for management. Making connections for strategic advantage*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Turner, J. H. (1986). Review on the Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration. *American Journal of Sociology*, 91(4), 969-977.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2021). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2020*. (Erişim tarihi 18.11.2022) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-SonucLari-2020-37210>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). *Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2021*. (Erişim tarihi 18.11.2022) <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=45500#:~:text=%C4%B0stanbul'un%20n%C3%BCfusu%2C%20bir%20%C3%B6nceki,840%20bin%20900%20ki%C5%9Fi%20oldu>
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). *Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması, 2022*. (Erişim tarihi 18.11.2022) [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilism-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Hanehalk%C4%B1](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilism-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587#:~:text=T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal&text=Hanehalk%C4%B1)

- %20bili%C5%9Fim%20teknolojileri%20kullan%C4%B1m%20ara%C5%9Ft%C4%B1rmas%C4%B1,%92%2C0%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti.
- The Office of the Data Protection Authority (2019). *A brief history of 2,000+ years of privacy*. (Erişim Tarihi: 17 Mart 2022) <https://www.odpa.gg/news/news-article/?id=a6ff8843-a322-eb11-a813-000d3a2012fa>
- The Open University (2020). *Developing a good digital footprint*. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2022) <https://www.open.ac.uk/libraryservices/beingdigital/accessible/accessible-pdf-62-developing-a-good-digital-footprint.pdf>
- Topol, E. (2012). *The Creative Destruction of Medicine. How the Digital Revolution Will Create Better Health Care*. New York: Basic Books.
- Tönnies, F. (1887). *Gemeinschaft und gesellschaft*. Kessinger Publishing, LLC.
- Turğüter Açık, E. (2016). Yöntem Tartışmaları'nın Sosyal Bilimlere P. Bourdieu ve A. Giddens Üzerinden Yansımaları. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 9-17.
- Turğüter Açık, E. ve Evren Karaca, M. (2019). Sosyal Teoride Dualiteleri Aşma Çabası: Giddens, Bourdieu, Layder. *Universal Journal of History and Culture*, 1(1), 33-45.
- Ulukan, G. (2022). *Mobil ticaretin 2022'de 430 milyar doları, 2025'te ise 710 milyar doları aşması bekleniyor*. (Erişim tarihi: 18.11.2022) <https://webrazzi.com/2022/09/19/mobil-ticaretin-2022de-430-milyar-dolari-2025te-ise-710-milyar-dolari-asmasi-bekleniyor/>
- UNCTAD (2015). *Information economy report: unlocking the potential of e-commerce for developing countries*. United Nations, New York and Geneva. (Erişim tarihi: 18.11.2022) http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/ier2015_en.pdf
- UNCTAD (2017). *Consumer protection in electronic commerce*. United Nations Conference on Trade and Development, Geneva. (Erişim tarihi: 18.11.2022) http://unctad.org/meetings/en/SessionalDocuments/cicplpd7_en.pdf
- Ural, T. (2008). Çok Uluslu İşletmelerin Tutundurma Faaliyetleri ve Kitle İletişim Araçlarının Küresel Tüketici Kültürü Üzerine Etkisi. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(2), 257-274.
- Ünal, A. Z. (2017). Bourdieu'nün Tabakalaşma Teorisi Bağlamında Üst Sınıftan Alt Sınıfa Doğru Hayat Tarzı Tahakkümü. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(49), 380-388.
- Ünal, C. ve Kiçir, İ. (2020). İzleyici Metalaşması Kavramı Bağlamında Dijital Reklamcılıkta Reklam Engelleyiciler. Seyfi Kılıç (Ed.). *İletişim Çalışmalarında Dijital Yerliler* içinde (s. 209-247). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yıldırım, E. (1999). Anthony Giddens'in Yapılanma Teorisi. *Bilgi. (5. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, 12-14 Kasım 1997, ODTÜ, Ankara)*, s. 25-44.
- Yılmaz, M. (2009). Enformasyon ve Bilgi Kavramları Bağlamında Enformasyon Yönetimi ve Bilgi Yönetimi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 49(1),95-118.
- Yoneji, M. (1990). *Managing in the information society: releasing synergy Japanese style*. Oxford, UK: Basil Blackwell.
- Wacquant, L. (2010). Pierre Bourdieu: Hayatı, Eserleri ve Entelektüel Gelişimi. G. Çeğin, A. Arlı ve U. Tatlıcan (Çev.). *Ocak ve Zanaat Pierre Bourdieu Derlemesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Wachter, R. (2015). *The digital doctor. Hope, hype, and harm at the dawn of medicine's computer age*. New York: McGraw Hill.
- Warde, A. (1994). Consumption, Identity-Formation and Uncertainty. *Sociology*, 28(4), 877-898.

- We Are Social (2022). Digital 2022: Another Year of Bumper Growth. (Erişim tarihi: 28.11.2022) <https://wearesocial.com/uk/blog/2022/01/digital-2022-another-year-of-bumper-growth-2/>
- Weber, M. ([1908], 2012). The Theory of Marginal Utility and the Fundamental Law of Psychophysics. H. H. Brunn (Çev.). *Max Weber: Collected Methodological Writings*. Londra: Routledge.
- Weber, M. (2012). *Ekonomi ve Toplum*, I. Cilt. L. Boyacı (Çev.). İstanbul: Yarı Yayınları.
- Weiss, H. (2008). Bei Serena ist jeden Freitag Facebook-Tag. *Computerzeitung*, 12-14.
- Wolf, D. (2003). Foreword. Anton A. Huurdeman (Ed.). *The worldwide history of telecommunications* içinde (s: xv-xvii). John Wiley & Sons, Inc.
- Yüksek, D. A. (2018). Evaluating the Importance of Social Capital for the Conversion of the Forms of Capital: A Critical Approach to the Bourdieusian Model, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3),1090-1106.
- Zillien, N. & Hargittai, E. (2009) Digital Distinction: Status-Specific Types of Internet Usage. *Social Science Quarterly*, 90(2), 274-291.
- Zherebin, V. M., Ermakova, N. A., & Makhrova, O. N. (2010). Consumption in the information society. *Russian Education and Society*, 52(3), 54-71.
- Zukin, S. & Maguire, J. S. (2004). Consumers and Consumption. *Annual Review of Sociology*, 30, 173-197.
- Zwick, D., Bonsu, S. K., ve Darmody, A. (2008) Putting Consumers to Work. 'Co-creation' and New Marketing Govern-mentality. *Journal of Consumer Culture*, 8(2), 163-196.

Cumhuriyetin 100. Yilinda

ÇEVRE VE TOPLUM

ENDİŞE DE VAR, UMUT DA

Editörler

Ali Ekber Gülersoy

Gazanfer Kaya

Aziz Şeker

EĞİTİM

yayınevi

CUMHURİYETİN 100. YILINDA ÇEVRE VE TOPLUM

ENDİŞE DE VAR, UMUT DA

Editörler: Ali Ekber Gülersoy, Gazanfer Kaya, Aziz Şeker

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-76-9

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

CUMHURİYETİN 100. YILINDA ÇEVRE VE TOPLUM

ENDİŞE DE VAR, UMUT DA

Editörler: Ali Ekber Gülersoy, Gazanfer Kaya, Aziz Şeker

VIII+646 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-76-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Attfield, R. (2003). *Environmental ethics*. Cambridge: Polity Press.
- Barkow, J. H. (2000). Davranış Kuralları ve Evrimin Davranışı. J. P. Changeux (Ed.). (Çev. N. Acar). *Etiğin Doğal Kökenleri* (ss. 95-113). İstanbul: Mavi Ada Yayınları.
- Billington, R. (2011). *Felsefeyi Yaşamak, Ahlak Düşüncesine Giriş*. (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Birmie, P. W. ve Boyle, A. E. (1992). *International law and the environment*. Oxford: Oxford University Press.
- Bosselman, K. (2001). Human Rights and the Environment: Redefining Fundamental Principles?. G. Brendan and N. Low (Ed.). *Governing for the environment, Global Problems, Ethics and Democracy* (pp. 118-134). UK-New York: Palgrave Macmillan.
- Bullard, R. D. (2008). Overcoming Racism in Environmental Decision Making. L. P. Pojman and P. Pojman (Ed.). *Environmental ethics, readings in theory and application* (pp. 644-659). USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Cevizci, A. (2019). *Felsefeye Giriş*. Ankara: Say Yayınları.
- Curry, P. (2011). *Ecological Ethics. An Introduction*. UK-USA: Polity Press.
- Callicott, J. B. (2008). The Conceptual Foundations of the Land Ethics. L. P. Pojman and P. Pojman (Ed.). *Environmental ethics, readings in theory and application* (pp. 173-185). USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Des Jardins J. R. (2006). *Çevre Etiği, Çevre Felsefesine Giriş*. (Çev. R. Keleş). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Devall, G. ve B. Sessions (1985). *Deep ecology*. Utah: Gibbs M. Smith Inc.
- Dryzek, J. S. (2005). *The politics of the Earth*. Oxford: Oxford University Press.
- Dubos, R. (1973). "Theory of earth", *western man and environmental ethics: attitudes, towards nature and technology*, Massachusetts: Addison-Wesley.
- Ehresman, T. ve Stevis D. (2011). International Environmental and Ecological Justice. G. Kütting (Ed.). *Global environmental politics, concepts theories, and case studies* (pp. 87-104). London-New York: Routledge.
- Feldman, F. (2023). *Etik Nedir?* (Çev. F. B. Aydar). Ankara: Fol Yayınları.
- Harris, P. G. (2011a). Introduction: cosmopolitanism and climate change policy. P. G. Harris (Ed.). *Ethics and global environmental policy, cosmopolitan conceptions of climate change* (pp. 1-19). UK-USA: Edward Elgar Publishing.
- Harris, P. G. (2011b). Cosmopolitan diplomacy and the climate change regime: moving beyond international doctrine. *Ethics and global environmental policy, cosmopolitan conceptions of climate change* (pp. 175-199). UK-USA: Edward Elgar Publishing.
- Irwin, C. (2000). Doğalcı Etikler ve Grup Çatışmasının Denetlenmesi. J. P. Changeux (Ed.). (Çev. N. Acar). *Etiğin Doğal Kökenleri* (pp. 245-288). İstanbul: Mavi Ada Yayınları.
- Leopold, A. (2013). *Bir Kum Yöresi Almanığı*. (Çev. U. Özdağ). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Murdy, W. H. (1975). Anthropocentrism: A modern version. *Science*, 187(4182), 1168-1172.
- Naess, A. (1974). *Derin Ekoloji*. İzmir: Ege Yayıncılık.
- Nash, R. F. ((1989). *The rights of nature: A History of Environmental Ethics*, Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Özer, M. (2017). *Doğa Etiği*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Özlem, D. (2004). *Etik-Ahlak Felsefesi*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Passmore, J. (1974). *Man's responsibility for nature: ecological problems and western traditions*. New York: Charles Scribners.
- Pojman, L. P. ve Pojman P. (2008). *Environmental ethics, readings in theory and application*, L. P. Pojman and P. Pojman (Ed.). (pp 4-8), USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Postiglione, A. (2001). An International Court of the Environment. B. Gleeson ve N. Low (Ed.). *Governing for the environment, global problems ethics and democracy*. (pp. 211-220). UK-New York: Palgrave Macmillan.
- Regan, T. (1982). *Case for animals*. Berkeley ve Los Angeles: University of California Press.
- Schweitzer, A. (2008). Reverence for Life, *Environmental ethics, readings in theory and application*. L. P. Pojman and P. Pojman (Ed.). (pp. 131-138), USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Singer, P. (2005). *Hayvan Özgürleşmesi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Stone, C. (2002). Should Trees Have Standing? Toward Legal Rights for Natural Objects. D. Schimdt ve E. Willott (Ed.). *Environmental ethics, what really matters? What really works?* (pp. 46-50). Oxford: Oxford University Press.
- Taylor, P. W. (2011). *Respect for nature, a theory of environmental ethics*. USA: Princeton University Press.
- Taylor, P. W. (2008). Biocentric Egalitarianism, *Environmental ethics, readings in theory and application*. L. P. Pojman and P. Pojman (Ed.). (pp. 139-154). USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Thompson, J. (2001). Planetary Citizenship: The Definition and Defence of an Ideal. B. Gleeson and N. Low (Ed.). *Governing for the Environment, Global Problems Ethics and Democracy* (pp. 135-146). UK-New York: Palgrave Macmillan.

İLERİ OKUMA LİSTESİ

- Gülersoy, A. E. ve Dursun, E. (2023). *Çevre Etiği Yaklaşımları ve Akımları*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Keleş, R. (1997). *İnsan Çevre Toplum*. R. Keleş (Ed.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Özsoy N. K. (2020). Antroposentrik Küresel Çevre Politikalarının Ekosentrik Çevre Etiği Görüşü Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *Alternatif Politika*, 12(1), 20-49.
- Rainer, P., K. Vromans ve G. Y. Işıldar (2010). *Çevre Korumada Etik Yaklaşımlar*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Akalın, M. (2002). *Çevre Etiği: Çevre Felsefesi Yaklaşımları*. Ankara: İksad Yayınevi.

KAYNAKÇA

- Abbas, M. Y. and Singh, R. (2014). A Survey of Environmental Awareness, Attitude, and Participation Amongst University Students: A Case Study. *International Journal of Science and Research*, 3(5), 1755-1760.
- Akyüz, E. (2019). Çevre Sorunları ve İnsan Hakları İlişkisi. *The Journal of Academic Social Science*, 15(15), 427-436.
- Alkış, S. and Oğuzoğlu, Y. (2005). Ülkemiz Koşullarında Tarihi Çevre Eğitiminin Önemi ve Gerekliğini Artıran Etkenler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 347-361.
- Anderson, K. J. and Jetz, W. (2005). The Broad-Scale Ecology of Energy Expenditure of Endotherms. *Ecology Letters*, 8(3), 310-318.
- Aydın, N. ve Göze Kaya, D. (2022). Çevre Sorunları ve Çözüm Arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 14(2), 197-215.
- Babich, H. and Lighthart, B. (1974). Air Pollution and Microbial Ecology. *Critical Reviews in Environmental Science and Technology*, 4(1-4), 353-421.
- Barca, S. (2011). Energy, Property, And the Industrial Revolution Narrative. *Ecological Economics*, 70(7), 1309-1315.
- Batty, L. C. and Hallberg, K. B. (Eds.). (2010). *Ecology of Industrial Pollution*. Cambridge University Press.
- Bell, J. N. B. and Treshow, M. (2002). *Air Pollution and Plant Life*. John Wiley & Sons.
- Begon, M., Harper, J. L. and Townsend, C. R. (1986). *Ecology. Individuals, Populations and Communities*. Blackwell Scientific Publications.
- Birsen, N. and Kadyrzhanov, K. K. (2003). *Environmental Protection Against Radioactive Pollution*. Springer Science & Business Media.
- Bogner, F. X. and Wiseman, M. (2004). Outdoor Ecology Education And Pupils' Environmental Perception In Preservation And Utilisation. *Science Education International*, 15(1), 27-48.
- Boyacı, M. and Karaturhan, B. (2003). Ekolojik Üretimde Tarımsal Yayımlı Faaliyetleri Üzerine Bir Araştırma. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 40(3), 113-120.
- Bozkurt, I., Foster, V. and Steinbuks, J. (2010). Energy Resources and Their Effects On Environment. *WSEAS Transactions on Environment and Development*, 6(5), 327-334.
- Bradley, C. A. and Altizer, S. (2007). Urbanization and the Ecology Of Wildlife Diseases. *Trends In Ecology & Evolution*, 22(2), 95-102.
- Buzzelli, M. (2008). A Political Ecology of Scale in Urban Air Pollution Monitoring. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 33(4), 502-517.
- Campbell, B. (2017). *Human ecology: The story of our place in nature from prehistory to the present*. Routledge.
- Caney, S. (2015). *Climate change*. In *The Routledge handbook of global ethics* (pp. 384-398). Routledge.
- Cebada, J. D. P. (2016). Mining Corporations and Air Pollution Science Before The Age of Ecology. *Ecological Economics*, 123, 77-83.
- Christensen, N. L., Bartuska, A. M., Brown, J. H., Carpenter, S., d'Antonio, C., Francis, R. and Woodmansee, R. G. (1996). The report of the Ecological Society of America Committee on the Scientific Basis for Ecosystem Management. *Ecological applications*, 6(3), 665-691.
- Cihanalp, C. (2019). Derin Ekoloji ve Tarım. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 35-45
- Çepel, N. (2003). *Ekolojik Sorunlar ve Çözümleri*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Daly, H. E. and Townsend, K. N. (1992). *Valuing The Earth: Economics, Ecology, Ethics*. MIT Press.
- Danielraja, R. (2019). A Study of Environmental Awareness of Students at Higher Secondary Level. *Shanlax International Journal of Education*, 7(3), 6-10.
- Danylova, T. and Salata, G. (2018). The Ecological Imperative and Human Nature: A New Perspective on Ecological Education. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems* 12), 17-24.
- Del Mar, D. P. (2014). *Environmentalism*. Routledge.
- Desrochers, P. (2005). Learning From History or From Nature or Both? Recycling Networks and Their Metaphors in Early Industrialisation. *Progress in Industrial Ecology, an International Journal*, 2(1), 19-34.
- Diñç, M. and Özkaya A. (2007). *Çevre Bilimi Ders Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Doğanay, H. and Coşkun, O. (2015). *Tarım Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.
- Dugan, P. (2012). *Biochemical Ecology of Water Pollution*. Springer Science & Business Media.
- Eccleston, C. H. (2010). *Global Environmental Policy: Concepts, Principles, and Practice*. Taylor&Francis.
- Eddy, M. D. (2008). *The Language of Mineralogy: John Walker, Chemistry and the Edinburgh Medical School*. Taylor & Francis.
- Erdem, Ü. (2000). *Çevre Bilimi-Sürdürülebilir Dünya*. Çeviri Kitabı, Çevirenler: Doğan F, Erdem Ü, Henden E, Onoğur, E., Öztürk, M., Türkan, İ., Nurlu, E., Sunlu, U., Ege Üniversitesi Çevre Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayın No: 1, I. Baskı, İzmir.
- Eryılmaz, G. A., & Kılıç, O. (2018). Türkiye'de Sürdürülebilir Tarım ve İyi Tarım Uygulamaları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 21(4), 624-631.
- Farina, A. (2013). *Soundscape Ecology: Principles, Patterns, Methods and Applications*. Springer Science & Business Media.
- Feinsinger, P., Margutti, L. and Oviedo, R. D. (1997). School Yards And Nature Trails: Ecology Education Outside The University. *Trends in Ecology & Evolution*, 12(3), 115-120.
- Francis, C. D., Kleist, N. J., Ortega, C. P. and Cruz, A. (2012). Noise Pollution Alters Ecological Services: Enhanced Pollination and Disrupted Seed Dispersal. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 279(1739), 2727-2735.
- Freedman, B. (1995). *Environmental Ecology: The Ecological Effects of Pollution, Disturbance, and Other Stresses*. Elsevier.

- Giddens, A. (2022). Industrialization, Ecology, and The Development of Life Politics. In *Ecology, World Resources and the Quality of Social Life* (pp. 1-10). Routledge.
- Goudie, A. S. (2018). *Human Impact on The Natural Environment*. John Wiley & Sons.
- Griffen, B. D. and Drake, J. M. (2008). A Review of Extinction in Experimental Populations. *Journal of Animal Ecology*, 77(6), 1274-1287.
- Griffin, E. (2013). *The Victorian World*. Routledge.
- Grove, R. H. (1992). Origins of Western Environmentalism. *Scientific American*, 267(1), 42-47.
- Guha, R. (2014). *Environmentalism: A Global History*. Penguin UK.
- Gülersoy A. E. (2022). "Çevre Hızla Kirleniyordu: Biirciliği Kentlere Verdiler". G. Kaya ve A. Şeker (Ed.). *Dert Yüklü Mekanlar-Kentlerin Sosyal Sorunları* (ss.129-167). Ankara: Nika Yayınevi.
- Gülersoy, A. E., Yener, H., Turgut, T., Özşahin, D. M., Açıköz, D.A. (2021). Kaos Çağında İdeal Bir Çevre Eğitimi Politikası İçin Bazı Öneriler. *Turkish Studies*, 16(5).
- Haase, D., Kabisch, S., Haase, A., Andersson, E., Banzhaf, E., Baró, F. and Wolff, M. (2017). Greening Cities–To Be Socially Inclusive? About The Alleged Paradox of Society And Ecology In Cities. *Habitat international*, (64), 41-48.
- Hall, C. A. and McWhirter, T. (2023). Maximum Power in Evolution, Ecology and Economics. *Philosophical Transactions of the Royal Society A*, 381(2256).
- Hao, Y. and Zhang, B. (2023). Financial Technology, Industrial Ecology and Energy Efficiency. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(45), 100526-100538.
- Hardersen, S. (2000). The Role of Behavioural Ecology of Damselflies in The Use of Fluctuating Asymmetry as a Bioindicator of Water Pollution. *Ecological Entomology*, 25(1), 45-53.
- Haq, G. and Paul, A. (2013). *Environmentalism Since 1945*. Routledge.
- Hatra, G. (2018). Radioactive Pollution: An Overview. *The Holistic Approach to Environment*, 8(2), 48-65.
- Hawley, A. H. (2017). *Ecology and human ecology*. Routledge.
- İklim Haber (2023). Fosil Yakıt Kaynaklı Karbondioksit Emisyonları 2023'te Rekor Seviyeye Çıktı, <https://www.iklimhaber.org/fosil-yakit-kaynakli-karbondioksit-emisyonlari-2023te-rekor-seviyeye-cikti/> Erişim Tarihi: 05.03.2024
- Karabal, M. (2022). Eko-Anksiyete İle Başa Çıkmada Çevre Eğitiminin Rolü. *Eğitim Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar I*, 5.
- Karaca, E. O. (2019). *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevre Bilimi Dersine Yönelik Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Karataş, A. (2014). Toplumda Çevre Bilincinin Yaygınlaştırılmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Türkiye Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 9(2).
- Kayan, A. (2018). Çevre Sorunlarına Eğitimle Farkındalık Oluşturma. *Journal Of Awareness*, 481-496.
- Keleş, R. ve Hamamcı C. (1997) *Çevrebilim Ders Kitabı*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kızıl, M. (2012). *Çevre Bilimi Dersinin Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevre Bilgisi ve Çevreye Karşı Tutumlarına Olan Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Krupa, S. V. (1997). *Air Pollution, People, and Plants: An Introduction*. Paul, Minnesota, USA: APS Press.
- Kureethadam, J. (2014). *Creation in Crisis: Science, Ethics, Theology*. New York: Orbis Books.
- Liu, D. (2021). Value Evaluation System of Ecological Environment Damage Compensation Caused by Air Pollution. *Environmental Technology & Innovation*, (22), 101473.
- Longcore, T. and Rich, C. (2004). Ecological Light Pollution. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 2(4), 191-198.
- Magurran, A. E., and McGill, B. J. (2011). Biological diversity. *Frontiers in*.
- McCormick, J. (2013). *Acid Earth: The Global Threat of Acid Pollution*. Routledge.
- McDonnell, M. J. and Hahs, A. K. (2009). Comparative Ecology of Cities and Towns: Past, Present and Future. *Ecology Of Cities and Towns: A Comparative Approach*, 71-89.
- McMahon, T. A., Rohr, J. R. and Bernal, X. E. (2017). Light And Noise Pollution Interact to Disrupt Interspecific Interactions. *Ecology*, 98(5), 1290-1299.
- Mert, M. (2006). *Lise Öğrencilerinin Çevre Eğitimi ve Katı Atıklar Konusundaki Bilinç Düzeylerinin Saptanması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Meydan, S. G. (2013). Kent Planlama Sürecinde Çevre Bilinci ve Kentsel Rant İlişkisi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (1), 175-179.
- Miller, G. T. (1991). *Environmental Science: Sustaining the Earth*. Wadsworth Publishing Company, Belmont, CA.
- Mirsal, I. A. (2008). *Soil Pollution*. Berlin: Springer.
- Morley, N. J. (2012). The Effects of Radioactive Pollution on The Dynamics of Infectious Diseases in Wildlife. *Journal of Environmental Radioactivity*, (106), 81-97.
- Niemelä, J. (1999). Ecology and Urban Planning. *Biodiversity & Conservation*, (8), 119-131.
- Nowak, D. J. (2019). The Atmospheric System: Air Quality And Greenhouse Gases. *Understanding Urban Ecology: An Interdisciplinary Systems Approach*, 175-199.
- Odum, H. T. (2013). *Ecological Vignettes*. Routledge.
- Odum, E. P., and Barrett, G. W. (2005). *Fundamentals of Ecology*. Belmont: Thomson Brooks/Cole.
- O'Riordan, T. (2013). *New Models in Geography*. Routledge.
- Özkan, K. E. (2017). *Sürdürülebilir kalkınma bağlamında çevre sorunlarının önemi: Türkiye ve AB karşılaştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pasmore, J. (2017). Environmentalism. *A Companion to Contemporary Political Philosophy*, 572-592.

- Parris, K. M. (2015). Ecological Impacts of Road Noise and Options For Mitigation. *Handbook of Road Ecology*, 151-158.
- Pata, U. K. (2021). Linking renewable energy, globalization, agriculture, CO2 emissions and ecological footprint in BRIC countries: A sustainability perspective. *Renewable Energy*, 173, 197-208.
- Pepper, D. (2005). Utopianism and Environmentalism. *Environmental Politics*, 14(1), 3-22.
- Pepper, D. (2019). *The Roots of Modern Environmentalism*. Routledge.
- Pickett, S. T., Cadenasso, M. L., Childers, D. L., McDonnell, M. J. and Zhou, W. (2016). Evolution And Future Of Urban Ecological Science: Ecology in, of, and for the City. *Ecosystem health and Sustainability*, 2(7).
- Pope, R. and Wu, J. (2014). Characterizing Air Pollution Patterns on Multiple Time Scales in Urban Areas: A Landscape Ecological Approach. *Urban Ecosystems*, 17, 855-874.
- Sayan, Y. (2009). Türk Kültür Mirasının Korunması ve Tarihi Çevre Bilinci Üzerine. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9(1), 157-160.
- Scheffer, V. B. (2013). *The Shaping of Environmentalism in America*. University of Washington Press.
- Seddon, P. J. (2017). The Ecology of De-extinction. *Functional Ecology*, 31(5), 992-995.
- Sezen, J. (2017). Türkiye ve dünyada korunan alanlara yönelik çevre bilincinin önemi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 2(2), 165-177.
- Sezik, M. (2022). Türkiye'deki Sivil Toplum Kuruluşlarının Ekoloji ve Biyoçeşitliliğin Korunmasındaki Roller. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, 5(4), 588-610.
- Simberloff, D. (1993). The Ecology of Extinction. *Acta Palaeontologica Polonica*, 38(3-4), 159-174.
- Smiet, A. C. (1992). Forest Ecology on Java: Human Impact and Vegetation of Montane Forest. *Journal of Tropical Ecology*, 8(2), 129-152.
- Soga, M. and Gaston, K. J. (2020). The Ecology of Human-Nature Interactions. *Proceedings of the Royal Society B*, 287(1918), 20191882.
- Suh, S. (2005). Theory of Materials and Energy Flow Analysis in Ecology and Economics. *Ecological Modelling*, 189(3-4), 251-269.
- Şimşekli, Y. (2015). An İmplementation to Raise Environmental Awareness of Elementary Education Students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 191, 222-226.
- Tanrıvermiş, H. ve Mülayim, Z.G. (1997). Sanayinin Neden Olduğu Çevre Kirliliğinin Tarıma Verdiği Zararların Değerinin Biçilmesi: Samsun Gübre (TÜGSAS) ve Karadeniz Bakır (KBI) Sanayileri Örneği. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 23, 337-345.
- Taylor, G. E., Johnson, D. W. and Andersen, C. P. (1994). Air Pollution and Forest Ecosystems: A Regional to Global Perspective. *Ecological Applications*, 4(4), 662-689.
- Tripathi, A. K. and Pandey, S. N. (2009). *Water Pollution*. APH Publishing.
- Türk Dil Kurumu (2023). Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/?ara=ekoloji>, Erişim Tarihi: 16.11.2023
- Uşak, M. (2007). *Çevre Bilimi Ders Kitabı*. Aydoğdu M., (Ed.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ünlü, H. (1998). Çevre Bilinci Halkın Katılımı. *Çevre Koruma Dergisi 20. Yıl Özel Sayısı*, 8.
- Webb, A. E. and Leighton, L. R. (2011). Exploring the Ecological Dynamics of Extinction. *Quantifying the Evolution of Early Life: Numerical Approaches to the Evaluation of Fossils and Ancient Ecosystems*, 185-220.
- World Wildlife Fund, (2001). *World Wildlife Fund WWF*. United States.
- World Wildlife Fund, (2023). *World Wildlife Fund WWF*. United States.
- Wu, J. (2008). *Ecology, Planning, and Management of Urban Forests: International Perspectives*. New York, NY: Springer New York.
- Yates, T. (2020) *Evolution: Education and Outreach*. (Master Thesis), University of Oklahoma, Oklahoma.
- York, R. and Rosa, E. A. (2012). Choking on Modernity: A Human Ecology of Air Pollution. *Social Problems*, 59(2), 282-300.
- Zipperer, W. C. and Pickett, S. T. (2012). Urban Ecology: Patterns of Population Growth and Ecological Effects. *Encyclopedia of Life Sciences*.

KAYNAKÇA

- Aguilar Castellanos, Á. (2016). *The Story of Eco and Logy*, Santander: Independently published.
- Arı, Y. (2017). Çevresel Determinizmden Politik Ekolojiye: Son 100 yılda Dünya'da ve Türkiye'de İnsan-Çevre Coğrafyasındaki Yaklaşımlar. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 1-34.
- Arı, Y. (2022). Coğrafyanın Tanımı, Kapsamı ve Neden Coğrafya. R. Sever (Ed.). *Eğitimde Coğrafya Okuryazarlığı-I* (ss. 90-109). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Arı, Y. ve Kaya, İ. (2014). *Coğrafya Araştırma Yöntemleri*. Balıkesir: Coğrafyacılar Derneği Yayınları.
- Artvinli, E. ve Değirmenci, Y. (2021). *Uygulama Örnekleriyle Coğrafya Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar I-II*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Atalay, İ. (1998). *Genel Fiziki Coğrafya*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, İ. (2007). *Genel Coğrafya*. İzmir: Meta Basım.
- Atalay, İ. (2008). *Ekosistem Ekolojisi ve Coğrafyası*. Cilt 1, İzmir: Meta Basım.
- Atalay, İ. (2013). *Açıklamalı Türkçe-İngilizce Doğa Bilimleri Sözlüğü: Biyoloji, Coğrafya, Ekoloji, Jeoloji, Orman ve Toprak*. İzmir: Meta Basım.
- Baysan, S., Dilek, A., ve Öztürk, A. A. (2021). Türkiye'de Şeker Endüstrisi: Politik Ekoloji Açısından Mevcut Durum, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(2), 225-246.
- Bekaroğlu, E. ve Yavan, N. (2018). Türk Coğrafyacılarında Dört Gelenek: Ampirik Bir Analiz. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (37): 79-93.
- Bilgili, M. (2020). Coğrafyada Mekân Felsefesi Üzerine Yaklaşımlar. *International Journal of Geography and Geography Education*, (41), 88-102.
- Björnerud, M. (2020). *Yeryüzünün Zamanı: Jeolog Gibi Düşünerek Dünyayı Kurtarabilir miyiz?* (Çev. R. Gürdilek), İstanbul: Metis Yayınları.
- Çakır, M., Gümüşçü, O. ve B. Taş (2020). Politik Ekoloji. *Coğrafya Dergisi*, (41), 241-254.
- Çelik, M. A. Gülersoy, A. E., İdem, Ş. ve Dedeoğlu, Ç. (2017). Yerelden küresele evrilen ekolojik krizin psiko-sosyal ve politik ekolojik açılardan irdelenmesi. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, (23): 105-121.
- Çepel, N. (1992). *Doğa, Çevre, Ekoloji ve İnsanlığın Ekolojik Sorunları*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Dal, N. ve Baysan, S. (2007). Kuşadası'nda Kıyı Kullanımı ve Turizmin Mekânsal Etkileri Konusunda Yerel Halkın Tutumları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 16(1-2), 69-85.
- De Blij, H. (2019). *Coğrafya Neden Önemlidir: Hiç Olmadığı Kadar*. (Çev. F. Yavaş ve B. Kaya). Ankara: Hece Yayınları.
- Doğanay, H. (2017). *Coğrafya Bilim Alanları Sözlüğü*. N. T. Altaş (Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, H. ve Sever, R. (2022). *Genel ve Fiziki Coğrafya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Erer, S. 1992. *Coğrafi Ekolojide Çevre Sorunları Bozulma (Degradasyon) Aşamaları ve Önlemler*. No: 3709, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Eriç, S. (1973). Türkiye: İnsan ve Ortam. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 18-19, 1-33.
- Eriç, S. (1984a). Ekolojide Değişik Yaklaşımlar. *İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni*, 1984, 1(1), 77-90.
- Eriç, S. (1984b). *Ortam Ekolojisi ve Degradasyon Ekosistem Değişiklikleri*. No: 3213. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Erkal, T. ve Taş, B. (2022). *Değişen Yeryüzü ve İnsanın Etkisi: Bir Uygulamalı Jeomorfoloji Yaklaşımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erten, S. (2006). Çevre Eğitimi ve Çevre Bilinci Nedir, Çevre Eğitimi Nasıl Olmalıdır? *Çevre ve İnsan Dergisi*, 65(66): 2006/25.
- Garipağaoğlu, N. (2020). Çevre Sorunlarına Türk Coğrafyacıların Yaklaşımları ve Bu Alanda Yapılmış Olan Çalışmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 18(35), 5-45.
- Girgin, M. ve Gülersoy, A. E. (2017). Coğrafya'da İndirgemecilik Sorunu. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22(37), 135-146.
- Güler, B. (2019). Doğayla Uyumlu Sürdürülebilir Bir Toplum, N. Özgen ve M. Kahyaoglu (Ed.). *Sürdürülebilir Kalkınma* (ss. 198-213). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Gülersoy, A. E. (2019). İnsan-Doğa İlişkiselinde Sürdürülebilirliğin Yeniden Düşünülmeli, N. Özgen ve M. Kahyaoglu *Sürdürülebilir Kalkınma* (ss. 302-332). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Gülersoy, A. E. ve Dursun, E. (2023). *Çevre Etiği Yaklaşımları ve Akımları*. Ankara: İksad Yayınları.
- Gülersoy, A. E. ve Kaya, G. (2022). Seferihisar İlçesi'ndeki Sürdürülebilir Kentleşme Dinamikleri ve Çevre Sorunlarına Dünden Bugüne Bakarken, Yarını Unutmamak. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(Özel Sayı): 171-216.
- Gülersoy, A. E., Gümüş, N., Sönmez, M. E. ve Gündüzoğlu, G. (2015). Relations Between the Land Use and Land Capability Classification in Küçük Menderes River Basin. *Journal of Environmental Biology*, 36(1), 17-26.
- Gümüşçü, O. ve Balcıoğulları, A. (2005). *Coğrafyaya Giriş*. Ankara: Bilge Yayınları.
- Güney, E. (2004a). *Çevre Sorunları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güney, E. (2004b). *Genel Ortam Kirlenmesi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Güney, E. (2004c). *Çevre Sorunları Coğrafyası*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayınları.
- Hefron, S. G. ve Downs, R. M. (2012). *Geography for Life: National Geography Standards*, Geography Education National Implementation Project (GENIP). Washington: National Council for Geography Education.

- Henderson, J. (2019). What is Geography? D. Dorrell ve J. P. Henderson (eds). *Introduction to Human Geography*, GALILEO, University System of Georgia, GALILEO Open Learning Materials. <https://opentext.wsu.edu/introtohumangeography/chapter/1-2-what-is-geography/>. Erişim Tarihi: 24.12.2023.
- Holloway, J. (2015). Teaching the Six Essential Elements of Geography with Quality Children's Literature. *The Geography Teacher*, 12(1), 1-6.
- İzırak, R. (1992). *Coğrafya Terimleri Sözlüğü*, Öğretmen Kitapları Dizisi, 157. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Karadağ, A. ve Koçman, A. (2007). Coğrafi çevre bileşenlerinin kentsel gelişim süreci üzerine etkileri: Ödemiş (İzmir) örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 16(1-2), 3-16.
- Kartal, H. B. ve Kartal, A. N. (2020). İnsan ve Doğa İlişkisi Üzerine Bir Deneme: 1960 ve 1970'lerde Çevrecilik Yaklaşımları. *Kent Akademisi*, 13(4), 761-770.
- Kayan, İ. (1982). Anadolu Doğal Ortamında İnsan-Çevre İlişkileri. *Bilim ve Teknik*, 176, 13-15.
- Keleş, R. (2023). Dünyada ve Türkiye'de Çevre Politikaları ve Sürdürülebilir Kalkınma. *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*, 1(3), 24-30.
- Kocalar, O. ve Demir, Ş. (2021). Sürdürülebilir Coğrafi Planlama Nasıl Olmalıdır? M. Doğan, M. Köse ve F. Ayhan (Ed.). *Coğrafi Planlama*, (ss. 295-316). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Koçman, A. (2023). Coğrafya Araştırmalarında Doğal Çevre Bileşenlerinin Analizi Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Ege Coğrafya Dergisi*, 32(Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 69-75.
- Lacoste, Y. (2014). *Coğrafya Her Şeyden Önce Savaş Yapmaya Yarar*. (Çev. S. Sezer). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Lepage, C. (2021). *Başka Türü Yaşamak*. (Çev. R. Keleş ve C. U. Çiner), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Moseley, W. G., Perramond, E., Hapke, H. M ve Laris, P. (2014). *An Introduction to Human Environment Geography: Local Dynamics and Global Processes*. Sussex: Wiley Blackwell.
- Öner, G. (2018). Yerel Coğrafya ve Öğretim. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 105-129.
- Özdemir, T. (1997). Coğrafya Terimine Etimolojik Bir Yaklaşım ve Ötesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 3(2), 219-226.
- Özey, R. (2001). *Günümüz Dünya Sorunları*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Özey, R. ve Demirci, A. (2008). *Coğrafya Öğretiminde Yöntem ve Yaklaşımlar*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Özgen, N. (2010). Bilim Olarak Coğrafya ve Evrimsel Paradigmaları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(2), 1-25.
- Özgen, N. (2016a). Beşerî Coğrafyada Araştırma Yöntemleri ve Teknikler. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özgen, N. (2016b). Nitel araştırmalarda verilerin toplanması ve analizi. *Beşerî coğrafyada araştırma yöntemleri ve teknikler*. (ss. 157-198). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özgen, N. (2019). Sürdürülebilirlik Kavramı ve Kullanım Alanları. N. Özgen ve M. Kahyaoğlu *Sürdürülebilir Kalkınma*. (ss. 2-37). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Özgen, N. ve Güngördü, S. (2018). Anarşist Coğrafya Paradigması Üzerine Kısa Bir Değerlendirme. A. Meydan (Ed.). *1st International Geography Education Symposium IGES 2018, I. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı*. (ss. 185-200). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Öztürk, K. (2022). Küresel İklim Değişikliği ve Türkiye'ye Olası Etkileri. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(1), 47-65.
- Özüpekçe, S. (2019). Ekoloji-Küresel Çevre Sorunları ve Sürdürülebilirlik. N. Özgen ve M. Kahyaoğlu (Ed). *Sürdürülebilir Kalkınma*. (ss. 170-197) Ankara: Pegem Yayınevi.
- Pattison, W. D. (2003). Coğrafyanın Dört Geleneği. (Çev. Y. Arı). *Ege Coğrafya Dergisi*, (12), 119-125.
- Phillips, A. (1995). *Philip's Geography Dictionary*. London: Reed International Books Limited.
- Şeker, A. ve Özder, M. H. (2021). Ekolojik Kriz ve Pandeminin Sosyoekonomik Boyutu. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Tekiroğlu, A. ve Hayır-Kanat, M. (2021). Çevre Etiği Farkındalığı ve Sürdürülebilir Çevre Tutumu Arasındaki İlişki. *Ulakbilge*, 59: 630-645.
- Türkeş, M., Sümer, U. M. ve Çetiner, G. (2000). Küresel İklim Değişikliği ve Olası Etkileri. *Çevre Bakanlığı, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Seminer Notları* (13 Nisan 2000, İstanbul Sanayi Odası), (ss. 7-24). Ankara: ÇKÖK Gn. Md.
- Ünal, S., Mançuhan, E. ve Sayar, A. A. (2001). *Çevre: Bilinci, Bilgisi ve Eğitimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayını.
- Üstün, B. (2021). *Doğayı, Emegi, Yaşamı Korumak: Ekoloji. Politik Yazılar*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- WCED (World Commission on Environment and Development). (1987), *Our Common Future (Ortak Geleceğimiz)*. Oslo. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>. Erişim Tarihi: 24.01.2024.
- Whitehead, M. (2014). *Environmental Transformations: A Geography of the Anthropocene*. New York: Routledge.
- Wulf, A. (2017). *Doğanın Keşfi Alexander von Humboldt'un Yeni Dünyası*. (Çev. E. Ataseven). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

KAYNAKÇA

- Beck, U. (1992). *Risk Society: Toward a New Modernity*. Thousand Oaks, CA, Sage.
- Canan, P. (1996). Bringing Nature Back in: The Challenge of Environmental Sociology. *Sociological Inquiry*, 66(1), 29-37.
- Catton, William R. and R. Dunlap. (1978). Environmental Sociology: A New Paradigm. *The American Sociologist*, 13, 41-49.
- Catton, William R. and R. Dunlap. (1980). A New Ecological Paradigm for Post-Exuberant Sociology. *American Behavioral Scientist*, 24(1), 15-47.
- Catton, William R. Dunlap. (1982). *Overshoot: The Ecological Basis of Revolutionary Change*. University of Illinois Press, Urbana.
- Dunlap, Riley E. and William R. Catton, Jr. (1994). Struggling with Human Exemptionalism: The Rise, Decline and Revitalization of Environmental Sociology. *The American Sociologist*, Spring, 5-30.
- Dunlap, Riley E. and Kent D. Van L. (1978). The 'New Environmental Paradigm'. *The Journal of Environmental Education*, (9), 10-19.
- Dunlap, Riley E. and Kent Van Liere. (1984). Commitment to the Dominant Social Paradigm and Concern for Environmental Quality. *Social Science Quarterly*, 65(4), 1013-28.
- Eckersley, R. (1992). *Environmentalism and Political Theory*. State University of New York Press, New York.
- Eder, K. (1996). *The Social Construction of Nature: A Sociology of Ecological Enlightenment*, Sage Publication, London.
- French, H. (1997). Learning from the Ozone Experience. L. Brown, C. Şavin and H. French (Ed.). *State of the World 1997*. W. W. Norton & Company, New York.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.
- Goldblatt, D. (1996). *Social Theory and the Environment*. Westview Press.
- Gould, Kenneth A, Adam S. Weinberg, and Allan S. (1993). Legitimizing Importance: Pyrrhic Victories of the Modern Environmental Movement. *Qualitative Sociology*, 16(3), 207-245.
- Hannigan, John A. (1995). *Environmental Sociology: A Social Constructionist Perspective*. Routledge, London and New York.
- Harper, Charles L. (1996). *Environment and Society: Human Perspectives on Environmental Issues*, Printice Hill, New Jersey.
- Inglehart, R. (1995). Changing Values, Economic Development and Political Change. *International Social Science Journal*, (145), 379-403.
- Irwin, A. (1995). *Citizen Science: A Study of People, Experience, and Sustainable Development*. Routledge, London.
- Kolbert, E. (2019). *Altuncı Yok Oluş: İnsan Kendi Yarattığı Yok Oluşan Kurbanı mı Olacak*, Okuyan Us Yayın, İstanbul
- Kuhn, T. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Laska, Shirley B. (1993). Environmental Sociology the State of the Discipline. *Social Forces*, 72(1), 1-17.
- Lenski, Gerhard E. (1988). Rethinking Macrosociological Theory. *American Sociological Review*, 5), 163-171.
- Lenski, Gerhard E. (1966). *Power Privilege: A Theory of Social Stratification*. McGraw-Hill Book Company, New York.
- Lovelock, J. (1991). The Gaia Hypothesis. A. Dobson (Ed.). *The Green Reader: Essays Toward a Sustainable Society*. Mercury House Incorporated, San Francisco.
- Macnaghten, Philard and J. Urry. (1995). Toward a Sociology of Nature. *Sociology*, 29(2), 203-20.
- Milbrath, Lester W. (1984). *Environmentalists: Vanguard for New Society*. State University of New York Press, Albany.
- Park, Chris C. (1987). *Acid Rain: Rhetoric and Reality*. Methuen, London and New York.
- Pierce, John C. (1997). The Hidden Layer of Political Culture: A Comment on 'Postmaterialist Values and the Environment: A Critique and Reappraisal. *Social Science Quarterly*, 78(1), 30-35.
- Szerszyski, B. (1996). On Knowing What to do: Environmentalism and the Modern Problematic. S. Lash, B. Szerszyski, and B. Wyne. (Eds). *Risk, Environment and Modernity: Toward a New Ecology*. Sage Publications, London.
- Tuna, M. (1998). *Environmentalism: An Empirical Test of Multi-Effects on Environmental Attitudes in more and Less Developed Countries*, Unpublished Dissertation, Mississippi State University, USA.
- Tuna, M. (2002). *Globalization of Environmentalism: World Environmentalism System*, Paper presented at the XV. World Congress of Sociology, Brisbane, Australia.
- Tuna, M. (2006). *Türkiye'de Çevrecilik: Türkiye'de Çevreye İlişkin Toplumsal Eğilimler*, Nobel Yayın, Ankara.
- Tuna, M. (2012). *Çevre Sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, Eskişehir.
- Tuna, M. (2004a). Public Environmental Attitudes in Turkey. C. Phillips (Ed.). *Environmental Justice and Global Citizenship* (pp. 11-20). The Inter-Disciplinary Press, Oxford,
- Tuna, M. (2004b). An Investigation on the Environmental Awareness of Primary School Students in Turkey. C. Phillips (Ed.). *Environmental Justice and Global Citizenship* (pp. 85-94.). The Inter-Disciplinary Press, Oxford,
- Üstün, A. (2023). Turkey's New Nationally Determined Contribution: Stagnation or Breakthrough? *İdealkent*, 15(41), 437-463.
- Yearly, S. (1994). Social Movement and Environmental Change. M. Redclift and T. Benton (Eds). *Social Theory and the Global Environment*. Routledge, London.

KAYNAKÇA

- Akalin, M. (2014). İklim Değişikliğinin Tarım Üzerindeki Etkileri: Bu Etkileri Gidermeye Yönelik Uyum ve Azaltım Stratejileri. *Hittit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 351-377.
- Arı, E. and Yılmaz, V. (2016). A proposed structural model for housewives' recycling behavior: A case study from Turkey. *Ecological Economics*, 129, 132-142.
- Attademo, L. ve Bernardini, F. (2017). Air pollution and urbanicity: common risk factors for dementia and schizophrenia? *The Lancet Planetary Health*, 1(3), 90-91.
- Aydın, E., Bağcı, S. C. and Keleşoğlu, İ. (2022). Love for the globe but also the country matter for the environment: Links between nationalistic, patriotic, global identification and pro-environmentalism. *Journal of Environmental Psychology*, 80, 101755.
- Aygün, A. (2021). *Impacts of climate change on tourism sector in Turkey: Challenges and future prospects*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Baier, M., Kals, E. and Müller, M. M. (2013). Ecological belief in a just world. *Social Justice Research*, (26), 272-300.
- Balaban, O., Özgür, B. and Sakar, B. (2021). *İklim Değişikliği, Göç ve Yerel Yönetimler. Yerel Yönetimler ve Göç Dizisi II*. <https://www.reslogproject.org/kitaplar/>. Erişim Tarihi: 25.11.2023.
- Bamberg, S., Rees, J. H. and Schulte, M. (2018). Environmental protection through societal change: What psychology knows about collective climate action-and what it needs to find out. S. Clayton and C. Manning (Ed.). *Psychology and climate change: Human perceptions, impacts, and responses* (pp. 185-213). Elsevier Academic Press.
- Blake, J. (1999). Overcoming the 'value-action gap' in environmental policy: Tensions between national policy and local experience. *Local Environment*, 4(3), 257-278.
- Blankenberg, A.-K. and Alhusen, H. (2019). On the determinants of pro-environmental behavior: A literature review and guide for the empirical economist. *SSRN Electronic Journal*, 1-28.
- Brunswik, E. (1939). The conceptual focus of some psychological systems. *Journal of Unified Science (Erkenntnis)*, 8, 36-49.
- Brunswik, E. (1943). Organismic achievement and environmental probability. *Psychological Review*, 50(3), 255-272.
- Budziszewska, M. and Jonsson, S. E. (2022). Talking about climate change and eco-anxiety in psychotherapy: A qualitative analysis of patients' experiences. *Psychotherapy*, 59(4), 606-615.
- Cankardaş, S. and Sofuoğlu, Z. (2021). İklim Değişikliği ve Birey Üzerindeki Etkilerinin Gözden Geçirilmesi. *Nesne*, 9(19), 139-146.
- Cebeci, F., Karaman, M., Öztürk, A. F., Uzun, K., Altın, O., Arıcı, A. and Artan, T. (2022). İklim Değişikliği Anksiyetesi Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 22(1), 20-42.
- Chen, H., Goldberg, M. S. and Villeneuve, P. J. (2008). A systematic review of the relation between long-term exposure to ambient air pollution and chronic diseases. *Reviews on Environmental Health*, 23(4), 243-297.
- Clayton, S. D. and Saunders, C. D. (2012). Introduction: Environmental and conservation psychology. S. D. Clayton (Ed.). *The Oxford handbook of environmental and conservation psychology* (pp. 1-7). Oxford University Press.
- Clayton, S., Kals, E. and Feygina, I. (2016). Justice and environmental sustainability. C. Sabbagh and M. Schmitt (Ed.). *Handbook of social justice theory and research* (pp. 369-386). Springer.
- Clayton, S., Manning, C. M. and Hill, A. N. (2021). Mental health and our changing climate: Impacts, inequities, responses. *American Psychological Association, Climate for Health and ecoAmerica*. <https://www.apa.org/news/press/releases/mental-health-climate-change.pdf>. Erişim Tarihi: 25.11.2023.
- Climate Psychology Alliance (2020). The Handbook of Climate Psychology. <https://www.climatepsychologyalliance.org/images/files/handbookofclimatepsychology.pdf>.
- Cunsolo, A. and Ellis, N. R. (2018). Ecological grief as a mental health response to climate change-related loss. *Nature Climate Change*, 8(4), 275-281.
- Çarkoğlu, A. and Kentmen-Çin, Ç. (2015). Economic development, environmental justice, and pro-environmental behavior. *Environmental Politics*, 24(4), 575-597.
- Çatı, K. and Öcel, Y. (2019). The effect of environmentalist consciousness level on environmentalist behavior within the framework of green marketing activities: The case of Düzce province. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(4), 1412-1431.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (t. y.). Bu Dünya Bizim Tek Yuvamız. <https://iklim.gov.tr/bu-dunya-bizim-tek-yuvamiz-video-galeri>. Erişim Tarihi: 25.11.2023.
- Demir, A. (2009). Küresel İklim Değişikliğinin Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Kaynakları Üzerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Çevrebilimleri Dergisi*, 1(2), 37-54.
- Diñç, S. and Erdoğan, E. (2023). Adaptation, validity and reliability of the climate anxiety scale to Turkish: A sample of healthcare professionals. *Journal of Nursology*, 26(2), 206-211.
- Doherty, T. J. (2018). Individual impacts and resilience. S. Clayton and C. Manning (Ed.). *Psychology and climate change: Human perceptions, impacts, and responses* (pp. 245-266). Elsevier Academic Press.
- Elzohairy, N. W., Fatah, N. K. A. and Khedr, M. A. (2024). Effectiveness of psycho-educational program on climate change distress and risk perception among older adults. *Geriatric Nursing*, 55, 35-43.
- Ergenekon Arslan, A. (2022). Yenilenebilir Enerji Kaynakları Kullanımında Çevresel Motivasyonlar ve Ahlaki Normun Rolü: Bilecik Örneği. *Alanya Akademik Bakış*, 6(3), 2775-2808.
- Eştürk, Ö. and Başaran Tormuş, N. (2022). Türkiye'de İklim Değişikliği ve İnşaat Sektörü: Paris İklim Antlaşması. *VI. Anadolu International Conference on Economics*.

- Fullilove, M. T. (1996). Psychiatric implications of displacement: Contributions from the psychology of place. *The American Journal of Psychiatry*, 153(12), 1516-1523.
- Gezer, M. and İlhan, M. (2021). İklim Değişikliği Endişesi Ölçeği: Türkçeye Uyarlama Çalışması. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(1), 195-204.
- Gürer, İ. and Uçar, İ. (2021). The inventory of flood disasters in Turkey. 5th *International Environmental Conference "Impact of Climate Change, Water and Energy on Sustainable Environmental Resources Management" (CWESM-2021)*.
- Gifford, R. (2011). The dragons of inaction: Psychological barriers that limit climate change mitigation and adaptation. *American Psychologist*, 66(4), 290-302.
- Gifford, R. and Nilsson, A. (2014). Personal and social factors that influence pro-environmental concern and behaviour: A review. *International Journal of Psychology*, 49(3), 141-157.
- Gökten, M. (1985). *Kentsel Alanların Algılanması ve Kentsel İmajlar (İzmir Kentine İlişkin Bir Psikolojik Haritalama Çalışması)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Gökten, M. (1991). *Toplu Konularda İnsan-Mekân İlişkileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi.
- Göregenli, M. (2010). *Çevre Psikolojisi: İnsan Mekân İlişkileri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Groot, I. de. (1967). Trends in public attitudes toward air Pollution. *Journal of the Air Pollution Control Association*, 17(10), 679-681.
- Griffiths, I. D. and Langdon, F. J. (1968). Subjective response to road traffic noise. *Journal of Sound and Vibration*, 8(1), 16-32.
- Gürkaynak, İ. (1988). Çevresel Psikoloji: Doğası, Tarihiçesi ve Yöntemleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1), 1-9.
- Fu, L., Zhang, Y., Xiong, X. and Bai, Y. (2018). Pro-environmental awareness and behaviors on campus: Evidence from Tianjin, China. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 14(1), 427-445.
- Haddaway, N. R. and Duggan, J. (2023). 'Safe spaces' and community building for climate scientists, exploring emotions through a case study. *Global Environmental Psychology*, 1, e11347.
- Hallegatte, S., Vogt-Schilb, A., Rozenberg, J., Bangalore, M. and Beaudet, C. (2020). From poverty to disaster and back: A review of the literature. *Economics of Disasters and Climate Change*, 4(1), 223-247.
- Hamilton, J. M., Maddison, D. J. and Tol, R. S. J. (2005). Climate change and international tourism: A simulation study. *Global Environmental Change*, 15(3), 253-266.
- Hayes, K., Blashki, G., Wiseman, J., Burke, S. and Reifels, L. (2018). Climate change and mental health: risks, impacts and priority actions. *International Journal of Mental Health Systems*, 12, 28.
- Hein, L., Metzger, M. J. and Moreno, A. (2009). Potential impacts of climate change on tourism; a case study for Spain. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 1(2), 170-178.
- Hines, J. M., Hungerford, H. R. and Tomera, A. N. (1987). Analysis and synthesis of research on responsible pro-environmental behavior: a meta-analysis. *The Journal of Environmental Education*, 18(2), 1-8.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (2022). *Climate change 2022: Impacts, adaptation and vulnerability*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>. Erişim Tarihi: 01.10.2023.
- İslam, S. N. and Winkel, J. (2017). Climate change and social inequality. DESA Working Paper, No. 152. https://www.un.org/esa/desa/papers/2017/wp152_2017.pdf. Erişim Tarihi: 25.11.2023.
- İklim Haber ve Konda (2023). Türkiye'de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022. <https://www.iklimhaber.org/wp-content/uploads/2023/05/Iklim-Haber-Konda-Arastirma-2022.pdf> Erişim Tarihi: 10.12.2023.
- Kandemir, F. (2020). İçsel Dinî Motivasyon Bağlamında Dindarlık ve Çevre İlişkisi Üzerine İlişkisel Bir Araştırma. *Mesned İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 287-305.
- Karayeğen, G. (2015). *Çevreci Tutum ve Davranışlar: Sosyal Baskınlık Yönelimi, Yetkencilik ve Ahlak Açısından Bir Değerlendirme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Karp, D. G. (1996). Values and their effect on pro-environmental behavior. *Environment and Behavior*, 28(1), 111-133.
- Keighley, E. C. (1966). The determination of acceptability criteria for office noise. *Journal of Sound and Vibration*, 4(1), 73-87.
- Khan, A., Plana-Ripoll, O., Antonsen, S., Brandt, J., Geels, C., Landecker, H., Sullivan, P. F. and Rzhetsky, A. (2019). Environmental pollution is associated with increased risk of psychiatric disorders in the US and Denmark. *PLOS Biology*, 17(8), 1-28.
- Kıral Uçar, G. (2020). Değer Yönelimleri ve Çevre Yanlısı Davranışlar. *Uludağ Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(39), 801-822.
- Kıral Uçar, G., Baier, M., Müller, M. M. and Kals, E. (2021). Ekolojik Adil Dünya İnancı: Türkiye'deki Bir Örnekte Bir Çapraz-Geçerleme Çalışması. *Psikoloji Çalışmaları / Studies in Psychology*, 41(1), 143-166.
- Kıral Uçar, G., Gezici Yalçın, M. and Özdemir, G. (2019). İklim Değişikliği İnkârının Sosyal Baskınlık Yönelimi ve Ekolojik Adil Dünya İnancı İle İlişkisi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(37), 739-764.
- Kıral Uçar, G., Gezici Yalçın, M., Özdemir Planalı, G. and Reese, G. (2023a). Social identities, climate change denial, and efficacy beliefs as predictors of pro-environmental engagements. *Journal of Environmental Psychology*, (91), 102144.
- Kıral Uçar, G. and Hasta, D. (Ed.) (2020). *Çevre Psikolojisi: İnsan-Doğa Etkileşimi ve Çevre Davranışı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kıral Uçar, G., Kaynak Malatyalı, M. and Kaynak, B. D. (2023b). Social and ecological dominance orientations, climate change denial, and pro-environmental behavior. *Global Environmental Psychology*.
- Kıral Uçar, G., Kaynak Malatyalı, M., Özdemir Planalı, G. and Kanık, B. (2023c). Personality and pro-environmental engagements: The role of the Dark Triad, the Light Triad, and value orientations. *Personality and Individual Differences*, 203, 112036.

- Kızmaz, Z. (2021). İklim Değişikliğinin Kırsal Alandaki Etkisi Ve Alternatif Arayışlar: Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 431-459.
- Kıracı, H. (2009). *Tüketicilerin Bireysel Değerlerinin Sürdürülebilir Tüketim Davranışıyla İlişkisi ve Sınıf Öğretmenleri Üzerinde Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). *Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi*.
- Kam, K., Leung, Angele K. Y. and Clayton, S. (2021). Research on climate change in social psychology publications: A systematic review. *Asian Journal of Social Psychology*, 24(2), 117-143.
- Klößner, C. A. (2015). What is environmental communication and why is it important? C. A. Klößner (Ed.) *The psychology of pro-environmental communication* (pp. 3-19). Palgrave Macmillan UK.
- Koçak, E. ve Özkan Tektaş, Ö. (2022). Bireysel tüketicilerin hane içi enerji tasarrufu davranışlarına etki eden faktörlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 40(1), 121-143.
- Kollmuss, A. ve Agyeman, J. (2002). Mind the Gap: Why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? *Environmental Education Research*, 8(3), 239-260.
- Langdon, F. J. (1965). A study of annoyance caused by noise in automatic data processing offices. *Building Science*, 1(1), 69-78.
- Lange, F. and Dewitte, S. (2019). Measuring pro-environmental behavior: Review and recommendations. *Journal of Environmental Psychology*, 63 (April), 92-100.
- Loy, L. S., Reese, G. and Spence, A. (2022). Facing a common human fate: Relating global identity and climate change mitigation. *Political Psychology*, 43(3), 563-581.
- Mathers-Jones, J. and Todd, J. (2023). Ecological anxiety and pro-environmental behaviour: The role of attention. *Journal of Anxiety Disorders*, 98, 102745.
- McAuliffe, M. ve A. Triandafyllidou (Ed.). 2021. *World Migration Report 2022*. International Organization for Migration (IOM), Geneva.
- Milfont, T. L., Osborne, D., Yogeewaran, K. and Sibley, C. G. (2020). The role of national identity in collective pro-environmental action. *Journal of Environmental Psychology*, 72, 101522.
- Morval, J. (1985). *Çevre Psikolojisine Giriş*. (Çev. N. Bilgin). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Nickerson, R. S. (2002). *Psychology and environmental change*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.: Mahwah, New Jersey.
- Nolan, J. M., Schultz, P. W., Cialdini, R. B., Goldstein, N. J. and Griskevicius, V. (2008). Normative social influence is underdetected. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34(7), 913-923.
- Ogunbode, C. A., Doran, R., Hanss, D., Ojala, M., Salmela-Aro, K., van den Broek, K. L., Bhullar, N., Aquino, S. D., Marot, T., Schermer, J. A., Włodarczyk, A., Lu, S., Jiang, F., Maran, D. A., Yadav, R., Ardi, R., Chegeni, R., Ghanbarian, E., Zand, S., ... Karasu, M. (2022). Climate anxiety, wellbeing and pro-environmental action: correlates of negative emotional responses to climate change in 32 countries. *Journal of Environmental Psychology*, 84, 101887.
- Opotow, S. and Clayton, S. (1994). Green justice: Conceptions of fairness and the natural world. *Journal of Social Issues*, 50(3), 1-11.
- Öniz, C. and Gedik, S. (2023). Çevre Eğitiminin Güdüsel Satın Alma ve Çevre Tutumu Üzerine Etkileri. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6(2), 266-280.
- Özdemir, N. and Kazancı Sunaoglu, Ş. (2023). Karanlık Üçlü Kişilik Özelliklerinin Sürdürülebilir Tüketim Davranışına Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 56, 377-397.
- Özdemir, Ö. (2013). *Sürdürülebilir Tüketim Davranışlarında Kişisel Değerlerin Rolü: Kadın Öğretim Elemanlarının Giysi Elden Çıkarma Davranışları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Paylan, M. E. (2013). *Çevreye Duyarlı Satın Alma Davranışını Belirleyen Etkenler Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Pong, V. and Tam, K.-P. (2023). Relationship between global identity and pro-environmental behavior and environmental concern: a systematic review. *Frontiers in Psychology*, 14, 1033564
- Rees, J. H. and Bamberg, S. (2014). Climate protection needs societal change: Determinants of intention to participate in collective climate action. *European Journal of Social Psychology*, 44(5), 466-473.
- Reese, G. (2016). Common human identity and the path to global climate justice. *Climatic Change*, 134, 521-531.
- Reese, G. and Jacob, L. (2015). Principles of environmental justice and pro-environmental action: A two-step process model of moral anger and responsibility to act. *Environmental Science & Policy*, 51(1), 88-94.
- Ridley, M., Rao, G., Schilbach, F. and Patel, V. (2020). Poverty, depression, and anxiety: Causal evidence and mechanisms. *Science*, 370, 6522.
- Rubonis, A. V. and Bickman, L. (1991). Psychological impairment in the wake of disaster: The Disaster-psychopathology relationship. *Psychological Bulletin*, 109(3), 384-399.
- Salomon, E., Preston, J. L. and Tannenbaum, M. B. (2017). Climate change helplessness and the (de)moralization of individual energy behavior. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 23(1), 15-28.
- Schultz, T. and Fielding, K. (2014). The common in-group identity model enhances communication about recycled water. *Journal of Environmental Psychology*, 40, 296-305.
- Schultz, P. W., Gouveia, V. v., Cameron, L. D., Tankha, G., Schmuck, P. and Franěk, M. (2005). Values and their relationship to environmental concern and conservation behavior. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36(4), 457-475.
- Soutter, A. R. B., Bates, T. C. and Möttus, R. (2020). Big Five and HEXACO personality traits, proenvironmental attitudes, and behaviors: A meta-analysis. *Perspectives on Psychological Science*, 15(4), 913-941.
- Steg, L., van den Berg, A. E. and de Groot, J. I. M. (Ed.). (2013). *Environmental psychology: An introduction*. BPS Blackwell.
- Steg, L. and Vlek, C. (2009). Encouraging pro-environmental behaviour: An integrative review and research agenda. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 309-317.

- Tarım ve Orman Bakanlığı (t. y.). Su Vatandır. <https://www.tarimtv.gov.tr/video-detay/su-vatandir-14298>. Erişim Tarihi: 25.11.2023.
- Terzi, D., Kalmaç, M. ve Cankardaş, S. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Çevreci Davranışlarını Etkileyen Faktörler. *İzmir Democracy University Social Sciences Journal*, 5(2), 115-129.
- The World Bank Group (2022). Türkiye: Country climate and development report. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37521>. Erişim Tarihi: 01.12.2023.
- Turan, E. S. (2018). Türkiye'nin İklim Değişikliğine Bağlı Kuraklık Durumu. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 4(1), 63-69.
- Türkarşlan, K. K., Kozak, E. D. and Yıldırım, J. C. (2023). Psychometric properties of the Hogg Eco- Anxiety Scale (HEAS-13) and the prediction of pro-environmental behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 92, 102147.
- Türkeş, M. (2012). Türkiye'de Gözlenen ve Öngörülen İklim Değişikliği, Kuraklık ve Çölleşme. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(2), 1-32.
- Türkeş, M. (2020). Climate and drought in Turkey. Harmancıoğlu, N. B. and Altınbilek, D. (Ed.). *Water Resources of Turkey* (pp. 85-125). Springer.
- Türk-İş (2024). Türk-İş Nisan 2024 Açlık ve Yoksulluk Sınırı. <https://www.turkis.org.tr/turk-is-nisan-2024-aclik-ve-yoksulluk-siniri/>. Erişim Tarihi: 30.04.2024.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuculari-2021-45500>. Erişim Tarihi: 25.11.2023.
- Udall, A. M., Groot, J. de and Shankar, A. (2021). How I See Me – A Meta-Analysis Investigating the Association between Identities and Pro-Environmental Behaviour. *Frontiers in Psychology*, 12, 582421
- Yaşaroğlu, C. (Ed.) (2020). *Çevre Psikolojisine Giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yavuz, K. and Çelik, A. (2023). Exploring the intersection of climate change and social policy in Türkiye: Challenges and opportunities for a sustainable future. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 244-265.
- Yuriev, A., Boiral, O., Francoeur, V. and Paillé, P. (2018). Overcoming the barriers to pro-environmental behaviors in the workplace: A systematic review. *Journal of Cleaner Production*, 182, 379-394.
- Yücel İşildar, G. and Yıldırım, F. (2008). The effectiveness of environmental education on environmentally-sensitive behaviors. *Eğitim ve Bilim*, 33(148), 13-27.
- Watts, N., Adger, W. N., Agnolucci, P., Blackstock, J., Byass, P., Cai, W., Chaytor, S., Colbourn, T., Collins, M., Cooper, A., Cox, P. M., Depledge, J., Drummond, P., Ekins, P., Galaz, V., Grace, D., Graham, H., Grubb, M., Haines, A., ... Costello, A. (2015). Health and climate change: policy responses to protect public health. *The Lancet*, 386 (10006), 1861-1914.
- World Health Organization (2008). *Policies and practices for mental health in Europe: Meeting the challenges*. <http://www.euro.who.int/en/publications/abstracts/policies-and-practices-for-mental-health-in-europe.-meeting-the-challenges>. Erişim Tarihi: 25.11.2023.

İLERİ OKUMA ÖNERİLERİ

- Clayton, S., Manning, C. M. and Hill, A. N. (2021). Mental health and our changing climate: Impacts, inequities, responses. *American Psychological Association, Climate for Health ve ecoAmerica*. <https://www.apa.org/news/press/releases/mental-health-climate-change.pdf>.
- Clayton, S. D. and Saunders, C. D. (2012). Introduction: Environmental and conservation psychology.
- S. D. Clayton (Ed.). *The Oxford handbook of environmental and conservation psychology* (pp. 1-7). Oxford University Press.
- Gifford, R. (2011). The dragons of inaction: Psychological barriers that limit climate change mitigation and adaptation. *American Psychologist*, 66(4), 290-302.
- Gifford, R. and Nilsson, A. (2014). Personal and social factors that influence pro-environmental concern and behaviour: A review. *International Journal of Psychology*, n/a-n/a.
- Kıral Uçar, G. and Hasta, D. (Ed.) (2020). *Çevre Psikolojisi: İnsan-Doğa Etkileşimi ve Çevre Davranışı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Steg, L., van den Berg, A. E. and de Groot, J. I. M. (Ed.). (2013). *Environmental psychology: An introduction*. BPS Blackwell.

KAYNAKÇA

- Akyıldız, B. (2008). Çevresel Etkinlik Analizi: Kuznets Eğrisi Yaklaşımı. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ansal, H. (2004). *Geçmiş ve Gelecekte Ekonomik Gelişimde Teknolojinin Rolü*. Ankara: Kozan Ofset.
- Ansiklopedik Çevre Sözlüğü. (2001). *Kalkınma*. Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.
- Atomicarchive (2023). Major Nuclear Reactor Incidents. <https://www.atomicarchive.com/almanac/accidents/accidents.html>. Erişim Tarihi: 29.12.2023.
- Atmış, E., Tolunay, D., Erdönmez, C. (2023). "Orman Yangınlarının Sayısal Analizi", A. Kavgacı, M. A. Başaran (Ed.). *Orman Yangınları* (ss. 22-45). Ankara: Kuban Matbaacılık Yayıncılık.
- Başar, S. (2018). *Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Başkaya, F. (2020). *Kalkınmanın İktisadi Yükselişi ve Düşüşü*. Ankara: İmge Yayınları.
- BBC. (2021). *Türkiye'de Çevre Sorunlarının Çözümünün Önündeki 4 Engel*. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-57365058>. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- Bener, Ö., Babaoğlu, M. (2008). Sürdürülebilir Tüketim Davranışı ve Çevre Bilinci Oluşturmada Bir Araç Olarak Tüketici Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 1-10.
- Birgün (2017). *Kazdağı'na Siyanür Projesinden Vazgeçin*. <https://www.birgun.net/haber/kazdagi-na-siyatur-projesinden-vazgecin-187859>. Erişim Tarihi 15.12.2023.
- Birleşmiş Milletler (BM) Türkiye. (2023). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları*. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>. Erişim Tarihi: 01.12.2023.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi. (2021). *Yoksulluk*. <https://www.ohchr.org/en/poverty>. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- Bookchin, M. (1996). *Ekolojik Bir Topluma Doğru*. (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bookchin, M. (2017). *Modern Kriz*. (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Brecher, J. (2020). *İklim Direnişi: Bir Hayatta Kalma Stratejisi*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Bulut, E., Avcu, N. ve Yayla, N. (2022). Çevre Kirliliği ve Kalkınma İlişkisi: AB Ülkeleri İçin Ekonometrik Bir Analiz. N.Ö. Beşer-Ş. Yazgan (Ed.). *Çevre, Enerji ve Sürdürülebilirlik: Ekonomik Bir Değerlendirme* (ss. 1-19). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Burgenmeier, B. (2005). *Economie du developpement*. Bruxelles: De Boeck.
- Chomsky, N. ve Polk, L. (2012). *Nükleer Savaş ve Çevre Felaketi*. (Çev. M. E. Keskin). İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Consultation For People's Republic Of China. (2019). *Çin'de Gündem Hava Kirliliği ve Su Kirliliği*. <https://www.cinkonsoloslugu.com/cin-de-gundem-hava-kirliligi-ve-su-kirli-ligi/> Erişim Tarihi: 05.12.2023.
- Çepik, B. (2015). *Sürdürülebilir Kalkınma Çerçevesinde Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Politikaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Demokrasi İçin Birlik. (2019). *Suyunuza Biraz Siyanür Alır Mısınız?* <https://demokrasiicinbirlik.com/2019/07/29/suyunuza-biraz-siyatur-alirmisiniz/>. Erişim Tarihi 15.12.2023.
- Destek, M. A. (2019). Hedefler Arası Uyum ve Çatışmalarıyla-Sürdürülebilir Kalkınma. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Dışişleri Bakanlığı. (2023). *Kyoto Protokolü*. <https://www.mfa.gov.tr/kyoto-protokolu.tr.mfa>. Erişim: 01.12.2023.
- Dinç, M. ve Beşer, M. (2022). Havayolu Taşımacılığının Co₂ Emisyonu Üzerindeki Asimetrik Etkisi: Seçilmiş Ülkeler Örneği. N. Ö. Beşer-Ş. Yazgan (Ed.). *Çevre, Enerji ve Sürdürülebilirlik: Ekonomik Bir Değerlendirme* (ss. 102-114). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Doğrulukpayı. (2021). *Türkiye Gelir Dağılımında Dünyanın En Eşitsiz Ülkelerinden*. <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/turkiye-gelir-dagilimda-dunyanin-en-esitsiz-ulkelerinden-biri>. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- Earth.Org. (2023). *15 Biggest environmental problems of 2023*. <https://earth.org/the-biggest-environmental-problems-of-our-lifetime/>. Erişim Tarihi: 21.12.2023.
- Ekoiq. (2023). *Akbelen'de Zeytin Hasadına Dinamit Sesleri Eklendi*. <https://www.ekoiq.com/akbelende-zeytin-hasadina-dinamit-sesleri-eklendi/>. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- EkolojiBirliği. (2019). *Türkiye'de Son 50 Yılda 36 Göl Kurdu*. <https://ekoloji.birligi.org/turkiyede-son-50-yilda-36-gol-kurdu/>. Erişim Tarihi: 02.12.2023.
- Emmott, S. (2014). *10 Milyar*. (Çev. C.E. Topaktas). İstanbul: NTV Yayınları.
- EPDK. (2012). *Elektrik Piyasası Sektör Raporu 2011*. <https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-24/elektrikiyillik-sektor-raporu>. Erişim Tarihi: 01.12.2023.
- EPDK. (2022). *Elektrik Piyasası 2022 Yılı Piyasa Gelişim Raporu 2022*. <https://www.epdk.gov.tr/Detay/Icerik/3-0-24/elektrikiyillik-sektor-raporu>. Erişim Tarihi: 01.12.2023.
- Globalforestwatch. (2023). *Cocoa deforestation risk assessment*. <https://data.globalforestwatch.org/documents/gfw::cocoa-deforestation-risk-assessment/about>. Erişim Tarihi: 26.12.2023.
- Gülersoy, A.E. (2014). Yanlış Arazi Kullanımı. *Elektronik Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*. 1(2), 49-128.
- Gülersoy, A.E. (2013). Marmara Gölü yakın çevresindeki arazi kullanım faaliyetlerinin zamansal değişimi (1975-2011) ve göl ekosistemine etkileri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 61, 31-44
- Güzel, A. E. ve Okumuş, İ. (2019). Geçiş Ekonomilerinde Küreselleşme ve Çevre Kirliliği İlişkisi: Panel Veri Analizi. A. Destek (Ed.). *Hedefler Arası Uyum ve Çatışmalarıyla Sürdürülebilir Kalkınma* (ss. 23-28). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Harvey, D. (2013). *Sosyal Adalet ve Şehir*. (Çev. M. Morali). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hekimci, F. (2018). Tüketici Hakları ve Sürdürülebilir Tüketim. F. Hekimci (Ed.). *Sürdürülebilirliğin Tüketim Boyutu* (ss. 11-40). Ankara: Elma Tek. Bas. Matbaacılık.

- IMF. (2023). *Kişi Başına GSYİH (2023)*. <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/OEMDC/ADVEC/WEO/WORLD>. Erişim Tarihi: 19.12.2023.
- İlhan, A. (2019). Teknolojik Gelişmeler, Tüketim Alışkanlıkları ve Çevre. N. Özgen-M. Kahyaoğlu (Ed.). *Sürdürülebilir Kalkınma* (ss. 245-264). Ankara: Pegem Akademi.
- ILO Kitap. (2021). *Dünya'da ve Türkiye'de Çalışma Yaşamında Kadın*. <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1913/ILO-Kitap.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Erişim Tarihi: 18.12.2023.
- İnsamer. (2014). *Dünyada ve Türkiye'de Açlık Sorunu*. <https://insamer.com/tr/dunyada-ve-turkiyede-aclik>. Erişim Tarihi: 18.12.2023.
- İnsamer. (2016). *Küresel Adaletsizlik, Dünya Yoksulluk ve Eşitsizlik Raporu*. https://insamer.com/tr/kuresel-adaletsizlik-dunya-yoksulluk-ve-esitsizlik-raporu_389.html. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- Kaplan, A. (1999). *Küresel Çevre Sorunları ve Politikaları*. Ankara: Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları.
- Karalar, R. ve Kiracı, H. (2011). Çevresel Sorunlara Karşı Bir Çözüm Önerisi Olarak Sürdürülebilir Tüketim Düşüncesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 63-76.
- Klaus-Peter S. (1994). Meke Gölü Kratersee nahe Karapınar. <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=32044418>. Erişim Tarihi: 12.12.2023.
- Koçak, E. (2014). Türkiye'de Çevresel Kuznets Eğrisi Hipotezinin Geçerliliği: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 2(3), 62-73.
- Kuyucuklu, N. (1998). *Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Meadowcroft, J. (1997). Planning, democracy and the challenge of sustainable development. *International Political Science Review*, 18(2), 167-190.
- Micklin, P. (2007). The Aral sea disaster. *Annual Review of Earth and Planetary Sciences*, 35(1), 47-72.
- Miletli, A. (2015). *Nazar boncuğu Meke gölü*. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nazar_boncu%C4%9Fu_meke.jpg. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- Mutioğlu Özkesen, M. (2022). *Toprakları Kapatmak-Kamu Arazilerinin Özelleştirilmesi*. İstanbul: İletişim yayınları.
- Nasa-Earthdata. (2021). *Aral Gölü 2001-2021*. <https://www.earthdata.nasa.gov/worldview/Worldview-image-archive/aral-sea-kazakhstan-and-uzbekistan>. Erişim Tarihi: 02.12.2023.
- OXFAM. (2021). The hunger virus multiplies. <https://www.oxfam.org/en/research/hunger-virus-multiplies-deadly-recipe-conflict-covid-19-and-climate-accelerate-world>. Erişim Tarihi: 18.12.2023.
- OXFAM. (2023). Survival of the richest. <https://www.oxfam.org/en/research/survival-richest>. Erişim Tarihi: 18.12.2023.
- Ozankaya, Ö. (1995). *Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Özbakır, N. S. (2016). *Birleşmiş Milletler Kalkınma Hedefleri ve 2023 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri*. İzmir: İzmir Ticaret Odası.
- Özgen, N. (2011). Preservation of historical town of Hasankeyf within the scope of sustainable tourism. R. Efe, M. Öztürk, İ. Atalay (Ed.). *Natural environment and culture in the mediterranean region II* (pp.195-213). Cambridge Scholars Publishing.
- Özgen, N., Karadoğan, S. (2013). Mekânsal Etkileri Bakımından Hidroelektrik Santrallerin (Hes) Swot Analizine Göre İncelenmesi: Alkumru ve Kirazlı Barajları Örneği (Siirt). *Coğrafya Dergisi*, 26, 21-45.
- Özgen, N. (2018). Doğa ve Toplum. N. Özgen (Ed.). *Sosyal Coğrafya* (ss. 1-54). Ankara: Pegem Akademi.
- Özgen, N., Ege, S.C. (2018). Kapitalizmin Ekolojik Krizleri Üzerine Bir Okuma: Turizm Faaliyetleri Örneği, II. Uluslararası Batı Asya Turizm Araştırmaları Kongresi, 661-685.
- Özgen, N. (2019). Sürdürülebilirlik Kavramı ve Kullanım Alanları. N. Özgen-M. Kahyaoğlu (Ed.). *Sürdürülebilir Kalkınma* (ss.1-37). Ankara: Pegem Akademi.
- Pearce, D., Marcandya, A. (1998). *Yeşil Ekonomi İçin Mavi Kitap*. (Çev. T. Kafaoğlu). İstanbul: İntermedya Yayınları.
- Polat, H. (2011). Türkiye Ekonomisinde İmalat Sanayi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30, 24-39.
- Portney, K. E. (2017). *Sürdürülebilirlik*. (Çev. A. Bucak). İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Rafferty, J. P. and Leong, E. (2023). "6 lakes that are drying up". *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/list/7-lakes-that-are-drying-up>. Erişim Tarihi: 03.12.2023.
- Ratiu, D. (2013). Creative cities and/or sustainable cities: Discourses and practices. *City, Culture and Society*, (4), 125-135.
- Saatçi, M., Dumrul, Y. (2011). "Çevre Kirliliği ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Çevresel Kuznets Eğrisinin Türk Ekonomisi İçin Yapısal Kırımlı Eş-Bütünleşme Yöntemiyle Tahmini", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 37, 65-86.
- Savaş, V. (1986). *Kalkınma Ekonomisi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Semtrio. (2023). *Temiz Enerji Nedir?* <https://www.semtrio.com/blog/temiz-enerji-nedir>. Erişim Tarihi: 16.12.2023.
- Sönmezşık, S. (2019). *Kaz Dağları Enkaz Olmasın!* https://ekolojiBirligi.org/wp-content/uploads/2019/12/salih_s%C3%B6nmez%C4%B1%C5%9F%C4%B1k.pdf. Erişim Tarihi: 21.12.2023.
- Sönmezoğlu, F., Erler-Bayır, B. (2012). Çevre sorunlarına ilişkin uluslararası rejimler. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (47), 247-289.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *Sürdürülebilir kalkınma amaçları değerlendirme raporu*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/03/SurdurulebilirKalkinma-Amaclari-Degerlendirme_Raporu_13_12_2019-WEB.pdf. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). *Kalkınma Planları*. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>. Erişim Tarihi: 02.12.2023.
- Şeker, A. (2017). Adalet Olgusu ve Sosyal Refahın Gelişimine Yönelik Sosyolojik ve Tarihsel Bir Çözümleme, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1), 282-301.

- TEMA. (2022). Türkiye Maden Ruhsatlarının Tehdidi Altında: 24 İilde 20 Bine Yakın Maden Ruhsatı. <https://www.tema.org.tr/basin-odasi/basin-bultenleri/turkiye-maden-ruhsatlarinin-tehdidi-altinda>. Erişim Tarihi: 29.12.2023.
- Temizhavahakki. (2023). Kara Rapor 2022: Türkiye'nin Tüm İlleri Kirli Hava Soluyor! <https://www.temizhavahakki.org/kararapor2022/> Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- Termiksiz Gelecek. (2023). *Temiz Hava Hakta*. <https://www.termiksiz-gelecek.org/temiz-hava-hakki-platformunun-pm25-raporu>. Erişim: 20.12.2023.
- The Online Etymology Dictionary. (2023). *Sürdürülebilirlik*, <https://www.etymonline.com/>. Erişim Tarihi: 29 Kasım 2023.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2, 57-73.
- Toraks. (2017). *Nefesimiz Tükenmeden*. https://toraks.org.tr/site/sf/books/pre_migration/6967c7a458075c89ecd87ab1ed5e2c483b8914c151f037ccdedb70d8bcd3c56f.pdf. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- Toraks. (2023). *Türk Toraks Derneği Uyarıyor*. <https://www.toraks.org.tr/>. Erişim Tarih: 02.12.2023.
- TÜİK. (2021a). *Sera Gazı Emisyon İstatistikleri 1990-2021*, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/In dex?p=Sera-Gazi-Emisyon-Istatistikleri-1990-2021-49672&dil=1>. Erişim Tarihi: 02.12.2023.
- TÜİK. (2021b). *Cinsiyet ve Eğitim Durumuna Göre İşgücüne Katılma Oranı*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=%C4%B0statistiklerle-Kad%C4%B1n-2022>. Erişim Tarihi: 02.12.2023.
- TÜİK. (2022). *İl Bazında Gayrisafi Yurt İçi Hasıla*, 2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İl-Bazında-Gayrisafi-Yurt-Içi-Hasıla-2021-45619>. Erişim Tarihi: 21.12.2023.
- TÜİK. (2023). *Dünya Nüfus Günü*, 2023. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2023-49688>. Erişim Tarihi: 01.12.2023..
- TÜBİTAK. (2016). *Yeni Sanayi Devrimi Akıllı Üretim Sistemleri. Teknoloji Yol Haritası*. https://www.tubitak.gov.tr/sites/default/files/akilli_uretim_sistemleri_tyh_v27aralik2016.pdf. Erişim Tarihi: 12.12.2023.
- Tümertekin, E., Özgüç, N. (2005). *Ekonomik Coğrafya: Kalkınma ve Küreselleşme*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türkiye Milli Kooperatifler Birliği, (2016). Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri. <http://www.turkey.coop/haberdetay/zirveye-ucretsiz-kati-labilme-sansi-29-agustos-2016-son-gun-/175>. Erişim Tarihi: 11.12.2023.
- TÜSİAD. (2016). Türkiye'nin Küresel Rekabetçiliği İçin Bir Gereklik Olarak Sanayi 4.0 Gelişmekte Olan Ekonomi Perspektifi, Ankara, 3, 1-64.
- UNDP Türkiye. (2021). *Küresel Amaçlar-Yoksulluğa Son*. <https://www.kureselamaclar.org/amaclar/ yoksulluga-son/>. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- UNEP (BM Çevre Programı). (2023). *Toplam İnsan Kaynaklı Sera Gazı Emisyonları, 1990-2022*. <https://www.unep.org/resources/emissions-gap-report>. Erişim Tarihi: 02.12.2023.
- UNEPFİ. (2022). *Deforestation risk identification and assessment*. <https://www.unepfi.org/wordpress/wpcontent/uploads/2022/10/Deforestation-Risks-Module-2-Complementary-Materials.pdf>. Erişim Tarihi: 12.12.2023.
- UNFPA. (2023). *Dünya Nüfusu 15 Kasım 2022'de 8 Milyar Nüfusa Ulaşacak*. <https://turkiye.unfpa.org/tr/dunya-nufus-gunu-2022-bb>. Erişim Tarihi: 17.12.2023.
- United Nations (1987). *Report of the world commission on environment and development: Our common future*. <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>. Erişim Tarihi: 13.12.2023.
- WCED. (1987). *Report of the world commission on environment and development: Our common future*. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/document/5987our-common-future.pdf>. Erişim Tarihi: 02.12.2023.
- WHO. (2023a). *End preventable deaths of newborns and children under 5 years of age*. https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/sdg-target-3_2-newborn-and-child-mortality Erişim Tarihi: 01.12.2023.
- WHO. (2023b). *Mortality from environmental pollution*. https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/sdg-target-3_9-mortality-from-environmental-pollution. Erişim Tarihi: 16.12.2023.
- World Bank. (2017). *Shaping sustainable consumption and production, Agenda in Turkey: A study on economic instruments to support*, SDG 12, Document of the World Bank.
- World Food Programme. (2022). *Global food crisis*, <https://www.wfp.org/emergencies/ global-food-crisis>. Erişim Tarihi: 26.12.2023.
- World Inequality Database (2022). *Global income and wealth inequality*. https://wir2022.wid.world/wwsite/uploads/2021/12/Summary_WorldInequalityReport2022_Turkish.pdf. Erişim Tarihi: 26.12.2023.
- Widianto, H. and Noerwidi, S. (2023). The emergence and distribution of early modern human in Indonesia. *L'Anthropologie*, 127 (3), <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0003552123 00047X>. Erişim Tarihi: 12.02.2024.
- Worldometers. (2023). *Dünyadan Veriler*. <https://www.worldometers.info/tr/>. Erişim Tarihi: 02.12.2023.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitli Nedenleri ve Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704.

KAYNAKÇA

- Atış, E. (2006). *Tarım ve Çevre*. F. Yavuz (Ed.). *Türkiye'de Tarım* (ss. 163-179). Ankara: TKİB Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Atış, E., Miran, B., Ceyhan, V., Salalı, H. E., Hasdemir, M., Akyüz, Y., Türkten, H., Yıldırım, Ç. ve Güngör, F. (2016). *Türkiye'de Tarım-Çevre Politikalarının Çevre Amaçlı Tarımsal Alanların Korunması (ÇATAK) Uygulamaları Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, Proje No: TAGEM/14/AR-GE/64, GTHB Araştırma - Geliştirme Destek Programı Proje Sonuç Raporu. İzmir.
- Atış, E. ve Salalı, H. E. (2006). *AB'de Uygulanan Tarım-Çevre Politikalarının Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi* 13-15 Eylül 2006, Antalya, Cilt I, 506-515.
- Baldock, D., Dwyer, J. and Vinas, J. M. S. (2002). *Environmental Integration and the Cap: A Report to the European Commission*. DG Agriculture, IEEP September 2002. 113 p.
- Claassen, R., Hansen, L. R., Peters, M., Breneman, V., Weinberg, M., Cattaneo, A. Feather, P. Gadsby, D., Hellerstein, D., Hopkins, J., Johnston, P., Morehart, M. and Smith, M. (2001). *Agri-Environmental Policy at the Crossroads: Guideposts on a Changing Landscape*, Agricultural Economic Report No: 794, Economic Research Service USDA, Washington. 67p.
- ÇŞİDB, (2023). *Ülkemizin COP28'de Katıldığı Girişimler*. 12 Aralık 2023. <https://iklim.gov.tr/ulkemizin-cop28de-katilidigi-girisimler-haber-4196>.
- EC, (2019). *The European Green Deal. Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions*, Brussels, 11.12.2019. COM(2019) 640 final.
- EC, (2022). *IPARD III Programme 2021-27 of Türkiye*. EC Fact Sheet. https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/979c9429-972f-445c-b369-d6ffc372b44c_en?filename=ipard-iii-programme-turkiye-2021-27_en.pdf.
- Faichuk, O., Voliak, L., Hutsol, T., Glowacki, S., Pansyr, Y., Slobodian, S., Szela_g-Sikora, A. and Gródeck-Szostak, Z. (2022). European Green Deal: Threats Assessment for Agri-Food Exporting Countries to the EU. *Sustainability*, 2022, 14, 3712.
- FAO, (2023). *World Food and Agriculture – Statistical Yearbook 2023*. Rome.
- Just, R. E. and Antle, J. M. (1990). Interactions between Agricultural and Environmental Policies: A Conceptual Framework. *American Economic Review*, 80(2), 197-202.
- Karacan, A. R. ve Atış, E. (2020). *Çevre Ekonomisi ve Politikası: Ekonomi, Politika, Uluslararası ve Ulusal Çevre Koruma Girişimleri*. İzmir: E.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Yayın No: 6.
- Lankoskia, J. and Thiem, A., (2020). Linkages between agricultural policies, productivity and environmental sustainability, *Ecological Economics*, 178(2020), 1-9.
- Lutz, E. and Young, M. (1992). Integration of Environmental Concerns into Agricultural Policies of Industrial and Developing Countries. *World Development*, 20(2), 241-253.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, (MLNV), (2023). EUROPE: TURKİYE, Türkiye's Progress in Sustainable Agriculture, Agrospecials Editie 9, Jaargang 5, Nederland, <https://magazines.rijksoverheid.nl/inv/agrospecials/2023/01/turkiye>
- Narin, M., (2023). Ekonominin İhmal Edilmiş Çocuğu Tarım Sektörü: Türkiye'de 1923-2023 Dönemi Tarım Politik. *Teoriden Pratiğe Ekonomi Politikaları ve Dönüşümü II (Economic Policies and Transformation from Theory to Practice II)* (ss. 161-186). Gaziantep: Özgür Yayınları.
- OECD (2010). *Linkages between Agricultural Policies and Environmental Effects: Using the OECD Stylised Agri-environmental Policy Impact Model*, OECD Publishing.
- OECD (2022). *Reforming Agricultural Policies for Climate Change Mitigation in Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2022: Reforming Agricultural Policies for Climate Change Mitigation*, OECD Publishing, Paris.
- OECD, (2023). *Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2023: Adapting Agriculture to Climate Change*, OECD Publishing, Paris.
- RG, (2023). *2023 Yılında Yapılacak Tarımsal Desteklemeler ve 2024 Yılında Uygulanacak Sertifikalı Tohum Kullanım Desteğine İlişkin Karar*, RG Sayı: 32310, 15 Eylül Cuma. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/09/20230915-3.pdf>.
- SBB, (2023). *2023 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmeleri ve Beklentiler Raporu*, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/07/2023-Merkezi-Yonetim-Butce-Gercekleşmeleri-ve-Beklentiler-Raporu_31072023.pdf.
- Sterly, S., Jongeneel, R., Pabst, H., Silvis, H., Connor, J., Freshwater, D., Shobayashi, M., Kinoshita, Y., Van Kooten, C. and Zorn, A., (2018). *Research for AGRI Committee - A comparative Analysis of Global Agricultural Policies: Lessons for the Future CAP*, European Parliament, Policy Department for Structural and Cohesion Policies, Brussels.
- Ticaret Bakanlığı, (2021). *Yeşil Mutabakat Eylem Planı 2021*.
- TOB, (2021). *Sürdürülebilir Gıda Sistemlerine Doğru Ulusal Yol Haritası*. Şubat 2021.
- TOB, (2023). *Bitkisel Üretim Verileri*. <https://www.tarimorman.gov.tr/sgb/Belgeler/SagMenuVeriler/BUGEM.pdf>
- TÜİK, (2023a). *İstatistiklerle Türkiye 2022*, Yayın No: 4695, Ankara.
- TÜİK, (2023b). *Sera Gazı Emisyon İstatistikleri, 1990-2021*. TÜİK Haber Bülteni Sayı: 49672, 29 Mart 2023.
- Willer, H., Schlatter, B., Trávníček, J., (2023). *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2023*. Research Institute of Organic Agriculture FiBL, Frick, and IFOAM – Organics International, Bonn. Online Version 2 of February 23, 2023.
- Yavuz, F. (2021). *Türkiye'de Tarım Politikaları ve Geleceği*, Tarım Politikası Ders Notları, <https://avesis.atauni.edu.tr/fyavuz/dokumanlar>.
- Yavuz, F. ve Şerif, D. (2019) *Türkiye Tarımına Yeniden Bakış*. İstanbul: SETA Yayınları.

KAYNAKÇA

- Akdur, R. (2005). Avrupa Birliği ve Türkiye'de Çevre Koruma Politikaları. Türkiye'nin Avrupa Birliğine Uymu. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi Araştırma Dizisi.
- Aytuğ K, H. (2014). Sürdürülebilir Su Kullanımı Açısından Avrupa Birliği Çevre Politikalarına Türkiye'nin Uymu. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(10), 1-18.
- Barnex N. (2016). "Linking ecosystem services and water security – SDGs offer a new opportunity for integration" PERSPECTIVES PAPER GWP Technical Committee member. www.gwp.org www.gwptoolbox.org December 2016
- Becker, M. L. (2005). Globalization, ecological security, and the sustainability of human societies. https://www.unh.edu/sites/www.unh.edu/files/departments/discovery_program/PDF/becke.pdf.
- Bilal, M., Usman, M., Nadeem, M. and Shah, S. A. R. (2023). Water Security and Environmental Impact Assessment: A Study for Developing Economies. *Environ. Sci. Proc.* 25(1), 1-6.
- Bilen Ö. (2009). *Türkiye'nin Su Gündemi. Su Yönetimi ve AB Su Politikaları*. Ankara: DSİ Genel Müdürlüğü.
- ÇEVRE RAPORU (2023). Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu (2022 yılı verileriyle). Ankara-2023 Yayın No: 56. Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü Çevre Envanteri Ve Bilgi Yönetimi Dairesi Başkanlığı Ankara
- Çorba, Selin; (2021). Gelecekteki Tehlike: Su Kıtılığı. TÜBİTAK Bilim Genç, (22 Mart 2021), <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/gelecekteki-tehlike-su-kitligi>.
- Dagny Aurich, Owen Miles and Emma L. Schymanski. (2021). Historical Exposomics and High Resolution Mass Spektrometre. Published by Oxford University Press. Available at file:///C:/Users/User/Downloads/Historical_Exposomics_And_High_Resolution_Mass_Spe.pdf.
- Eğerci, P. (2006). Türkiye'nin Avrupa Birliği Su Politikasına Uyum Durumunun Kuramsal ve Yasal Çerçeve Açısından İncelenmesi ve İleriye Yönelik Öneriler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Erdem, E. İ. (2016). İnsani Güvenlik Kavramı Bağlamında Çevre Güvenliği. *Gazi Akademik Bakış*, 10(19), 255-281.
- Ergül, N. (2012). Yeni Güvenlik Anlayışı Kapsamında Birleşmiş Milletler'in Rolü ve Uygulamaları. A. Sandıklı (Ed.). *Teoriler Işığında Güvenlik Savaş Barış ve Çatışma Çözümleri* (ss. 165-210). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Glenn, J. C. and Gordon, T. J. (2000). United Nations University. The Millennium Project & American Council for the United Nations University. *State of the Future at the Millennium*. Washington, DC: American Council for the United Nations University.
- Guthrie, P. (2010). *Global water security-an engineering perspective*. The Royal Academy of Engineering, London
- badullayeva J, Jumaniyazova K, Azimzadeh S, Canıgür S. ve, Esen F, (2019). Çevre Kirliliğinin İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri. *Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi*, 1(3), 52-58.
- Karadağ, A. A. (2006). "Avrupa Birliği Su Politikaları Çerçevesinde Türkiye'deki Su Kaynakları Yönetiminin Değerlendirilmesi", TMMOB Su Politikaları Kongresi, Ankara, 210-219.
- Kaypak, Ş. (2013). Çevresel Güvenlik ve Sınır aşan Çevre Suçları. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38, 11-22.
- Keleş, R. (2015). *100 Soruda Çevre, Çevre Sorunları ve Çevre Politikaları*. İzmir: Yakın Kitabevi Yayınları.
- Kocatepe, D. (2018). Güvenlik Çalışmalarında Çevre Güvenliği Sorunsalı. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(17), 335-358.
- Körbalta, H. (2019). Türkiye'de Yerel Su Güvenliği. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 8(1), 55-84.
- Kirchner, A. (2015). Environmental Security. Fourth UNEP Global Training.
- Martinovsky, P. (2011). Environmental Security and Classical Typology of Security Studies. Dapat dikases pada http://www.populationprotection.eu/attachments/039_vol3n2_martinovsky_eng. Pdf.
- Menteşe, S. (2020). Çevre ve Güvenlik İlişkisi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(52), 969-977.
- Pereira, J. C. (2015). Environmental Issues and International Relations, a New Global (dis) Order-the Role of International Relations in Promoting a Concerted International System. *Revista Brasileira de Política Internacional*, 58(1), 191-209.
- SU-EN (2022). Büyükşehir Su ve Kanalizasyon İdareleri arasında Mukayeseli Performans Değerlendirmesi (Faz 3), İstanbul TEMA (2021). "Su Bütçesi", <https://sutema.org/mavi-gezegen/su-butcesi.3.aspx>. Erişim Tarihi: 14.10.2021.
- TÜBİTAK-MAM. (2010). *Havza Koruma Eylem Planlarının Hazırlanması Projesi Büyük Menderes Havzası*. Kocaeli, Gebze.
- USGS, (2019). "How much water is there on, in, and above the Earth?", https://www.usgs.gov/special-topic/water-science-school/science/how-much-water-there-earth?qt-science_center_objects=0#qt-science_center_objects. November13.
- UN (2013). United Nations, "Water scarcity", UN-Water factsheet on water security <https://www.un.org/waterforlifedecade/scarcity.shtml>
- UN (2012). *World Water Development Report 4. World Water Assessment Programme*. (WWAP), March 2012. Water scarcity | International Decade for Action 'Water for Life' 2005-2015 (un.org)
- WWAP (2015). *Water for a Sustainable World. The United Nations World Water Assessment Programme*. UNESCO, Paris.
- Karadağ, A. A. (2006). "Avrupa Birliği Su Politikaları Çerçevesinde Türkiye'deki Su Kaynakları Yönetiminin Değerlendirilmesi", TMMOB Su Politikaları Kongresi, Ankara, 210-219.
- <http://www.who.int>.
- <http://www.unwater.org>.

KAYNAKÇA

- Budak, S. (2010). Türkiye'de Çevre Değerlerinin Korunmasında Bir Kamu Örgütlenmesi: Çevre ve Orman Bakanlığı. A. H. Aydın, İ. E. Taş, M. Kılıç, Z. Gül (Ed.), *Küreselleşme Karşısında Kamu Yönetimi ve Hizmeti* (ss. 283-301) Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2022). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Tarihçesi. <https://csb.gov.tr/tarihcemiz-i-7012>. Erişim Tarihi: 22.03.2022.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2019). *Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü Teknik Faaliyet Raporu: 2019*. Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- Erim, R. (2016). Türkiye'de Yasama, Yürütme ve Yargının Çevre Yaklaşımları. R. Keleş (Ed.). *İnsan, Çevre, Toplum* (ss. 343-360). Ankara: İmge Kitabevi.
- Ertan, B. (1991). Çevre Bakanlığı Üzerine. *Çevre ve Mühendis*, 1(4), 7-9.
- Keleş, R., Hamamcı, C. ve Çoban A. (2012). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Resmî Gazete. 12.8.1978, Sayı: 16375, *Başbakanlık Çevre Örgütünün Kurulmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı*.
- Resmî Gazete. 09.11.1989, S. 20337, *Çevre Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*.
- Resmî Gazete. 18.06.1984, S. 18435, *Çevre Genel Müdürlüğünün Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*.
- Resmî Gazete. 21.8.1991, S. 20967, *Çevre Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*.
- Resmî Gazete. 8.5.2003, S: 25102, *Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun*.
- Resmî Gazete. 4.7.2011, S: 27984, *Çevre Şehircilik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*.
- Resmî Gazete. 8.6.2011, S: 27958-Mükerrer, *Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*.
- Resmî Gazete. 29.10.2021 S: 31643, *Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*.
- Somersan, S. (1993). *Türkiye'de Çevre ve Siyaset*. Ankara: Metis Yayınları.
- Talu, N. (2003). Kamu Yönetiminde Kurumsal Reform İhtiyacı. *Çevre ve Mühendis*, (23-24), 50-58.
- TMMOB. (2011). *AKP'nin KHK'leri ve TMMOB*. Ankara: Mattek Matbaacılık.

KAYNAKÇA

- Akyıl, A. ve Sağır, H. (2022). Yerel Yönetimler ve İklim Değişikliği Politikaları. E. Ç. Zengin (Ed.). *Güncel Gelişmelerle Yerel ve Kentsel Siyaset* (ss. 195-221). Ankara: Nobel Yayınları.
- Alıca, S. S. G. (2018). Yerel Yönetimler ve Çevre. *Emek Araştırma Dergisi*, 3(2), 9-21.
- Çadırcı, M. (1970). Türkiye'de Muhtarlık Teşkilatının Kurulması Üzerine. *Belleten*, XXXIV/135.
- Çilkaya, M. ve Metin B. (2023). Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Uygulamaları. E. Ç. Zengin (Ed.). *Kent ve Çevre Politikaları Ekseninde Yerel Yönetimler* (ss. 197-225). Ankara: Nobel Yayınları.
- Ekinci, E. (2022). Yerel Demokrasi ve Kentsel Yönetişim. E. Ç. Zengin (Ed.). *Güncel Gelişmelerle Yerel ve Kentsel Siyaset* (ss. 69-85). Ankara: Nobel Yayınları.
- Erkek, S. (2022). Yerel Yönetimlerde Teknoloji Kullanımı. E. Ç. Zengin (Ed.). *Güncel Gelişmelerle Yerel ve Kentsel Siyaset* (ss. 51-68). Ankara: Nobel Yayınları.
- Ertan, B. (2002). Yerel Yönetim Kavramı. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, TODAİE*, 11(1), 22-30.
- Ertan, K. ve Ertan B. (2013). Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Yerel Özerklik. *Beşinci Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyumu, Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkileri: Özerklik* (ss. 293-324). 21-23 Kasım 2011, Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği.
- Ertan, K. A. (2014). *Kent ve Kentli Hakları*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Geray, C. (1998). Yerel Yönetimler ve Çevre. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 7(3), 57-64.
- Keleş R. ve Gençkaya Ö. F. (2022). *Yerel Yönetimlerde Etik Mevzuatı ve Uygulanması*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Keleş R. ve Mengi A. (2021). *Kent Hukuku*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş R. (2016). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Ortaylı, İ. (1985). *Tanzimattan Günümüze Yerel Yönetim Geleneği*. İstanbul: Hil Yayın.
- Ortaylı, İ. (2016). *Osmanlıya Bakmak, Osmanlı Çağdaşlaşması*. İstanbul: İnkilap Kitabevi.
- Soysal, M. (1967). *Local government in Turkey*, Ankara: A Publication of Institute of Public Administration for Turkey and Middle East.
- Tekeli, İ. (2016). *Dünya'da ve Türkiye'de Kent-Kır Karşılığı Yok Olurken Yerleşmeler İçin Temsil Sorunları ve Strateji Önerileri*. Ankara: İdealkentYayınları.
- Türköz, Ş. (2022). Kent Güvenliğinde Yerel İmkanlar. E. Ç. Zengin (Ed.). *Güncel gelişmelerle Yerel ve Kentsel Siyaset* (ss. 127-153). Ankara: Nobel Yayınları.

İnternet Kaynakları

- <https://digitallibrary.un.org>, Erişim Tarihi: 02.12.2023.
- <http://www.mfa.gov.tr/yerel-gundem-21.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 13.11.2023.

İLERİ OKUMA ÖNERİLERİ

- Ertan, M. (1995). *Yerel Yönetimler ve Çevre*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Gözler, K. (2018). *Mahalli İdareler Hukuku*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Orhan, G. (2014). *Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Çevre*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Önder, Ö. ve M. Yaman (2018). Çevre ve Etik Açısından Sürdürülebilir Kalkınma. Ü. Aydın ve G. Güreşçi (Ed.). *Makro Gelişme Dinamiklerinin Mikro Temelleri*. Kütahya: Academia Yayınevi.
- Keleş, R., C. Hamamcı ve A. Çoban (2015). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. ve H. Kuran (Ed.) (2023). *Türkiye'de Kent ve Çevre Yönetimi*. İstanbul: Nika Yayınevi.

KAYNAKÇA

- Algan, N. (1990). Uluslararası İlişkiler ve Çevre. *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 120, 44-46.
- Akdemir, Ö. (2019). *Doğa ve Direniş Öyküleri*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Arts, B. (2006). Non-state actors in global environmental governance: New arrangements beyond the state. *New modes of governance in the global system: Exploring publicness, delegation and inclusiveness*, 177-200.
- Aygün, B. ve Şakacı, B. K. (2007). Türkiye’de Çevreye Doğrudan Odaklı Çevreci Hareketler ve Çevresel Yaklaşımları Üzerine Bir Deneme. *ICANAS (International Congress of Asian and North African Studies)*, 139-162.
- Bäckstrand, K. (2008). Accountability of networked climate governance: The rise of transnational climate partnerships. *Global environmental politics*, 8(3), 74-102.
- Baykal, H. ve Baykal, T. (2008). Küreselleşen Dünya’da Çevre Sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 1-17.
- Betsill, M. (2015). NGOs. In *Research handbook on climate governance* (pp. 251-261). Edward Elgar Publishing.
- Betsill, M. M. and Corell, E. (2001). NGO influence in international environmental negotiations: a framework for analysis. *Global environmental politics*, 1(4), 65-85.
- Bulkeley, H., Edwards, G. A. and Fuller, S. (2014). Contesting climate justice in the city: Examining politics and practice in urban climate change experiments. *Global Environmental Change*, 25, 31-40.
- Cohen, J. L. and Arato, A. (1994). *Civil Society and Political Theory*. MIT Press.
- Çımrın, F. K. (2015). Bergama Köylü Hareketinin Dünü ve Bugünü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 310-317.
- Diñçel, D. (2019). Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Çevre İdeolojileri ve Çevre Eğitimi Programları. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dowie, M. (1995). *Losing ground: American environmentalism at the close of the twentieth century*. mit Press.
- Duru, B. (1995). *Çevre Bilincinin Gelişim Sürecinde Türkiye’de Gönüllü Çevre Kuruluşları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dünya Doğayı Koruma Vakfı <https://www.wwf.org.tr> Erişim Tarihi: 10.01.2024.
- Emirbayer, M. and Sheller, M. (1999). Publics in history. *Theory and society*, 27(6), 727-779.
- Erçandırlı, Y. (2019). Antroposen Çağında Marx ve Eko-Marksizm (ler): Toplum-Doğa İlişkisinin Diyalektiği. *Praksis*, 50(2), 179-203.
- Eryılmaz, Ç. ve Akman, F. (2016). Kolektif Bir Çevre Hareketi Olarak Artvin’de Maden Karşıtı Direniş. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (25), 17-33.
- Fisher, D. R. and Galli, A. M. (2015). Civil society. In *Research handbook on climate governance* (pp. 297-308). Edward Elgar Publishing.
- Gülersoy, A. ve Dursun, E. (2023). *Çevre Etiği Yaklaşımları ve Akımları* (ss. 1-100). Ankara: İksad Yayınevi.
- Heper, M., Yıldırım, S. (2011). Revisiting civil society in Turkey. *Southeast European and Black Sea Studies*, 11(1), 1-18.
- Hickling, J. (2021). The Vera Causa of Endangered Species Legislation: Alfred Newton and the Wild Bird Preservation Acts, 1869-1894. *Journal of the History of Biology*, 54(2), 275-309.
- Kaldor, M. (2003). The idea of global civil society. *International affairs*, 79(3), 583-593.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (1998). *Çevrebilim*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keyman, E. F. and İcduygu, A. (2003). Globalization, civil society and citizenship in Turkey: Actors, boundaries and discourses. *Citizenship Studies*, 7(2), 219-234.
- Lewis, D., Kanji, N. and Themudo, N. S. (2020). *Non-governmental organizations and development*. Routledge.
- Matejova, M., Parker, S. and Dauvergne, P. (2018). The politics of repressing environmentalists as agents of foreign influence. *Australian Journal of International Affairs*, 72(2), 145-162.
- Mazlum, S. C. (2007). Yerel Politikadan Yeryüzü Politikasına: Küresel Çevre Yönetiminde Çevre Örgütleri. *Sivil Toplum: Düşünce & Araştırma Dergisi*, 5(20), 91-108.
- McCormick, J. (1991). *Reclaiming Paradise: the Global Environmental Movement* (Vol. 660). Indiana University Press.
- Özen, H. (2009). Located Locally, Disseminated Nationally: The Bergama Movement. *Environmental Politics*, 18(3), 408-423.
- Paker, H., (2012). Çevre Rejimleri ve Türkiye’de Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü: Akdeniz’de Sürdürülebilirlik. *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 151-175.
- Paris Agreement (2015). United Nations Framework Convention on Climate Change, Paris, France, Dec. 12, 2015.
- Rootes, C., Saunders, C., Diani, M., Rambaldo, E., Kousis, M., Doherty, B., Plows, A., Wall, D., Franquemagne, G., Garavan, M., Della Porta, D. and Piazza, G., (2007). Acting locally: local environmental mobilisations and campaigns. *Environmental Politics*, 16(5), 722-882.
- Rootes, C. (2014). Environmental Movements: From the Local to the Global. *Environmental Movements: Local, National, and Global*. New York: Routledge, 1-17.
- Savaşan, Z. (2021). Çevre Hakları: İnsan Hakları Kuralları ile Korunmadan Asli Korumaya. Z. Savaşan, Ç. Söker ve F. H. Yılmaz (Ed.). *Çevre Hukuku ve Politikaları-Kavramlar, Teoriler ve Tartışmalar* (ss. 49-82). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü 2022 Yılı İstatistikleri. <https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-faaliyet-alanlarına-gore-dagilimi>.
- Thiele, L. P. (1999). *Environmentalism for a new millennium: the challenge of coevolution*. Oxford University Press.
- Tuna, M. (2006). *Türkiye’de Çevrecilik: Türkiye’de Çevreye İlişkin Toplumsal Eğilimler*. Ankara: Nobel Yayınevi.

UN Environment Annual Report (2018). <https://www.unep.org/resources/un-environment-2018-annual-report> Erişim Tarihi: 20.02.2024.

YADA (Yaşama Dair Vakıf). *Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları 2015 Raporu*. <https://www.raporlar.org/verilerlestklar/>. Erişim Tarihi: 12.01.2024.

Yoshikawa, S. (2020). *William Wordsworth and Modern Travel: Railways, Motorcars and the Lake District, 1830-1940*. Oxford University Press.

İLERİ OKUMA ÖNERİLERİ

Aksu, C., Korkut, R. (2021). *Ekoloji Almanağı (2005-2016)* (Vol. 153). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Aksu, C., Erensü, S. ve Evren, E. (Eds.). (2016). *Sudan Sebepler: Türkiye’de Neoliberal Su-Enerji Politikaları ve Direnişler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Tekeli, İ. (2016). *Dünya’da ve Türkiye’de Kent-Kır Karşılığı Yok Olurken Yerleşmeler İçin Temsil Sorunları ve Strateji Önerileri*. Ankara: İdealkent Yayınları

Tilly, C. and Wood, L. J. (2015). *Social Movements, 1768-2012*. Routledge.

KAYNAKÇA

- Auta, H. S., Emenike, C. U. and Fauziah, S. H. (2017). Distribution and Importance of Microplastics in the Marine Environment: A Review of the Sources, Fate, Effects, and Potential Solutions. *Environ Int*, 102, 165-176.
- Araújo da Silva, F., Feldberg, E., Moura Carvalho, N.D., Hernández Rangel, S.M., Schneider, C.H., Carvalho-Zilse, G.A. (2019). Effects of environmental pollution on the rDNAomics of Amazonian fish. *Environ. Pollution*, 252, 180-187.
- Barboza, L., Cózar, A., Gimenez, B., Barros, T., Kershaw, P., Guilhermino, L. and Sheppard, C. (2019). Macroplastics Pollution in the Marine Environment. *World Seas: an Environmental Evaluation, Vol Iii: Ecological Issues and Environmental Impacts, 2nd Edition*, 305-328.
- Barnes, S. (2019). Understanding Plastics Pollution: The Role of Economic Development and Technological Research. *Environmental Pollution*, 249, 812-821.
- Boschi, N. (1999). Defining an Educational Framework for Indoor Air Sciences Education. In N. Boschi (Ed.). *Education and Training in Indoor Air Sciences* (pp. 3-6). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia and Riley, Patrick (2022). What Are the Different Types of Pollution. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/story/different-types-of-pollution>. Erişim Tarihi: 07.01.2024.
- Burroughs Peña, M. S. and Rollins, A. (2017). Environmental Exposures and Cardiovascular Disease: A Challenge for Health and Development in Low- and Middle-Income Countries. *Cardiol Clin*, 35(1), 71-86.
- Cheung, K., Daher, N., Kam, W., Shafer, M., Ning, Z., Schauer, J. and Sioutas, C. (2011). Spatial and temporal variation of chemical composition and mass closure of ambient coarse particulate matter (PM_{2.5-10}) in the Los Angeles area. *Atmospheric Environment*, 45(16), 2651-2662.
- Ewuzie, U., Nnorom, I. C. and Eze, S. O. (2020). Lithium in drinking water sources in rural and urban communities in Southeastern Nigeria. *Chemosphere*, 245, 125593.
- FAO and UNEP. 2021. Global Assessment of Soil Pollution: Report. Rome. <https://www.fao.org/3/cb4894en/online/src/html/copyright.html>. Erişim Tarihi: 23.01.2023.
- Feng, Y., Wang, J., Bai, Z. and Reading, L. (2019). Effects of Surface Coal Mining and Land Reclamation on Soil Properties: A Review. *Earth-Science Reviews*, 191, 12-25.
- Fuller, R., Landrigan, P., Balakrishnan, K., Bathan, G., Bose-O'Reilly, S., Brauer, M., Yan, C. (2022). Pollution and Health: A Progress Update. *Lancet Planetary Health*, 6(6), 535-547.
- Gacal, F., Gierens, R., Jensen, G., Myllyvyrtta, L., Stauer, A., Zander E., Jansen, G.K. (Ed.), Casey Z.(Ed.). (Ocak 2022). "Kronik Kömürü İyileştirmek: 2030 Kömürden Çıkışın Türkiye İçin Sağlık Faydaları." Sağlık ve Çevre Birliği (HEAL). <https://www.env-health.org/curing-chronic-coal-turkey/>
- Heal, M., Kumar, P. and Harrison, R. (2012). Particles, Air Quality, Policy and Health. *Chemical Society Reviews*, 41(19), 6606-6630.
- Hill, M. K. (2010). Understanding Pollution. In *Understanding Environmental Pollution* (pp. 1-33). Cambridge: Cambridge University Press.
- IARC Working Group on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans. Outdoor Air Pollution. Lyon (FR): International Agency for Research on Cancer; 2016. (IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans, No. 109.) <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK368029/>. Erişim Tarihi: 23.01.2024.
- Kan, H., Chen, R. and Tong, S. (2012). Ambient air Pollution, Climate Change, and Population Health in China. *Environ Int*, 42(1), 10-19.
- Kappos, A. D., Bruckmann, P., Eikmann, T., Englert, N., Heinrich, U., Höpfe, P., Wichmann, H. E. (2004). Health Effects of Particles in Ambient Air. *Int J Hyg Environ Health*, 207(4), 399-407.
- Kelishadi, R. and Poursafa, P. (2010). Air Pollution and Non-Respiratory Health Hazards for Children. *Arch Med Sci*, 6(4), 483-495.
- Kjellstrom, T., Lodh, M., McMichael, T., Ranmuthugala, G., Shrestha, R., Kingsland, S., Musgrove, P. (2006). Air and Water Pollution: Burden and Strategies for Control. *Disease Control Priorities in Developing Countries, 2nd Edition*, 817-832.
- Landrigan, P., Fuller, R. and Acosta, N. (2018). The Lancet Commission on pollution and health (vol 391, pg 463, 2018). *Lancet*, 391(10119), 430-430.
- Landrigan, P. J., Stegeman, J. J., Fleming, L. E., Allemand, D., Anderson, D. M., Backer, L. C., Rampal, P. (2020). Human Health and Ocean Pollution. *Ann Glob Health*, 86(1), 151.
- Lucia Bonavigo and Massimo Zucchetti and Hysen, M. (2009). Water radioactive pollution and related environmental aspects. *Journal of International Environmental Application and Science*, 4, 357-363.
- Maipa, V., Alamanos, E., Bezirozoglou, E. (2001). Seasonal fluctuation of bacterial indicators in coastal waters. *Microbial Ecology in Health and Disease*, 13(3), 143-146.
- Manisalidis, I., Stavropoulou, E., Stavropoulos, A. and Bezirozoglou, E. (2020). Environmental and Health Impacts of Air Pollution: A Review. *Front Public Health*, 8, 14.
- MIT Mission 2016, The Future of Strategic Natural Resources, Environmental Risks of Mining. <https://web.mit.edu/12.000/www/m2016/finalwebsite/problems/mining.html>. Erişim Tarihi: 24 Ocak 2024.
- Muralikrishna, I. and Manickam, V. (2017). Analytical Methods for Monitoring Environmental Pollution. *Environmental Management: Science and Engineering For Industry*, 495-570.
- Nahar, N., Mahiuddin, S. and Hossain, Z. (2021). The Severity of Environmental Pollution in the Developing Countries and Its Remedial Measures. *Earth*, 2(1), 124-139.
- OECD Environmental Performance Reviews: Turkey: 2019. <http://oe.cd/epr-turkey>. Erişim Tarihi: 07.01.2024
- Pathak, R., Wang, T., Ho, K. and Lee, S. (2011). Characteristics of summertime PM_{2.5} organic and elemental carbon in four major Chinese cities: Implications of high acidity for water-soluble organic carbon (WSOC). *Atmospheric Environment*, 45(2), 318-325.

- Radoslava, K. (2016). Agriculture and Its Impact on Land-Use, Environment, and Ecosystem Services. In A. Amjad (Ed.), *Landscape Ecology* (pp. Ch. 1). Rijeka: IntechOpen.
- Rasheed, T., Bilal, M., Nabeel, F., Adeel, M. and Iqbal, H. (2019). Environmentally-Related Contaminants of High Concern: Potential Sources And Analytical Modalities For Detection, Quantification, And Treatment. *Environment International*, 122, 52-66.
- Rhind, S. (2009). Anthropogenic Pollutants: A Threat to Ecosystem Sustainability? *Philosophical Transactions of the Royal Society B-Biological Sciences*, 364(1534), 3391-3401.
- Schraufnagel, D. E., Balmes, J. R., Cowl, C. T., De Matteis, S., Jung, S. H., Mortimer, K., Wuebbles, D. J. (2019). Air Pollution and Noncommunicable Diseases: A Review by the Forum of International Respiratory Societies' Environmental Committee, Part 1: The Damaging Effects of Air Pollution. *Chest*, 155(2), 409-416.
- Song, L., Zhang, B., Liu, B., Wu, M., Zhang, L., Wang, L., Wang, Y. (2019). Effects of Maternal Exposure to Ambient air Pollution on Newborn Telomere Length. *Environ Int*, 128, 254-260.
- Stansfeld, S. A. (2015). Noise Effects on Health in the Context of Air Pollution Exposure. *Int J Environ Res Public Health*, 12(10), 12735-12760.
- Temiz Hava Hakkı Platformu, Kara Rapor (2022). Ed. Nilay Dirim. <https://www.temizhavahakki.org/kararapor2022/> Erişim Tarihi: 21.02.2024
- Tsiamis, D. A., Torres, M. and Castaldi, M. J. (2018). Role of Plastics in Decoupling Municipal Solid Waste and Economic Growth in the U.S. *Waste Manag*, 77, 147-155.
- Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Raporu (2023). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. Ankara 2023. <https://ced.esb.gov.tr/turkiye-cevre-sorunlari-ve-onceliklari-raporu-i-82679>. Erişim tarihi: 21.02.2024.
- Ukaogo, P. O., Ewuzie, U. and Onwuka, C. V. (2020). 21 - Environmental Pollution: Causes, Effects, and the Remedies. In P. Chowdhary, A. Raj, D. Verma and Y. Akhter (Eds.), *Microorganisms for Sustainable Environment and Health* (pp. 419-429): Elsevier.
- Vallero, D., Vallero, D. and Letcher, T. (2011). Land Pollution. *Waste: a Handbook For Management*, 445-466.
- Walker, T.R., Adebambo, O., Del Aguila Feijoo, M.C., Elhaimer, E., Hossain, T., Edwards, S.J., et al., 2019. Environmental effects of marine transportation. In: Sheppard, C. (Ed.), *World Seas: An Environmental Evaluation*. Academic Press, pp. 505-530.
- Warren-Vega, W. M., Campos-Rodríguez, A., Zárate-Guzmán, A. I., and Romero-Cano, L. A. (2023). A Current Review of Water Pollutants in American Continent: Trends and Perspectives in Detection, Health Risks, and Treatment Technologies. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(5).
- WHO Air Pollution. WHO. https://www.who.int/health-topics/air-pollution#tab=tab_1. Erişim Tarihi: 22.01.2024.
- WHO Preventing Disease Through Healthy Environments: Towards an Estimate of the Environmental Burden of Disease. 1106 p. https://www.who.int/quantifying_ehimpacts/publications/preventingdisease.pdf. Erişim Tarihi: 10.12.2023.
- Wilson, W. and Suh, H. (1997). Fine particles and coarse particles: Concentration Relationships Relevant to Epidemiologic Studies. *Journal of the Air & Waste Management Association*, 47(12), 1238-1249.
- Xiong, W., Ni, P., Chen, Y., Gao, Y., Li, S., Zhan, A., 2019. Biological consequences of environmental pollution in running water ecosystems: a case study in zooplankton. *Environ. Pollut.* (252), 1483-1490.
- Zhang, L., Yang, Y., Li, Y., Qian, Z. M., Xiao, W., Wang, X. and Lin, H. (2019). Short-term and long-term effects of PM. *Sci Total Environ*, (688), 136-142.
- Zwolak, A., Sarzynska, M., Szyrka, E. and Stawarczyk, K. (2019). Sources of Soil Pollution by Heavy Metals and Their Accumulation in Vegetables: A Review. *Water Air and Soil Pollution*, 230(7).
- İLERİ OKUMA ÖNERİLERİ**
- Hill, M. (2020). *Understanding Environmental Pollution* (4th ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Çağlayan, S. D., Balkız, Ö., Arslantaş, F., Sanalan, K. C., Lise, Y. ve Zeydanlı, U. (2020). *Şehir Planlama Aracı Olarak Ekosistem Hizmetleri: Çankaya İlçesi Örneği*. Ankara, Doğa Koruma Merkezi.
- Pamukçu Albers, P., Lise, Y. ve Özdemir, E. (2018). *İklim Değişikliği ile Mücadelede Orman Karbon Standardı Uygulama Projesi: Ulusal Ağaçlandırma Karbonu Standardı Önerisi*. Doğa Koruma Merkezi ve Orman Genel Müdürlüğü, Ankara.
- İbadullayeva, J., Jumaniyazova, K., Azimzadeh, S., Canigür, S., vd. (2019). *Çevre Kirliliğinin İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri*. Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi, 1(3), 52-58.
- OECD Environmental Performance Reviews: Turkey: 2019, <http://oe.cd/epr-turkey>.

KAYNAKÇA

- Atık Yönetimi Yönetmeliği (2015, 2 Nisan), Resmî Gazete, 29314.
- Bayhan, Y. (2016). *Katı Atık Depolama Sahalarında Sızıntı Sularının Oluşumu, Özellikleri ve Yeraltı Sularına Etkilerin Araştırılması*. Kastamonu Üniversitesi Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi, 1(2), 53-59.
- Belediye Kanunu, (2005, 3 Temmuz), Resmî Gazete, 25874.
- Chung, S. S. and Lo, C. W. H. (2008). Local Waste Management Constraints and Waste Administrators in China, *Journal of Waste Management*, 28, 272-281.
- Cyristalclear (2007). Compost site in Germany, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Compost_site_germany.JPG, Erişim Tarihi: 07.03.2024.
- Çevre Kanunu, (1983, 9 Ağustos). Resmî Gazete, 18132.
- ÇŞB, (2019). Ulusal Atık Yönetimi ve Eylem Planı 2023, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/haberler/ulusal_atik_yonetim--eylem_plan--20180328154824.pdf, Erişim Tarihi: 06.03.2024.
- Gidara Energy (2024). Patentli HTW Gazifikasyon Tesisi. <https://www.gidara-energy.com/advanced-methanol-amsterdam>, Erişim Tarihi: 07.03.2024.
- Glawel, U., Visvanathan, C. and Alamgir, M. (2015). Solid Waste Management in Least Developed Asian Countries: A Comparative Analysis. <https://www.semanticscholar.org/paper/Solid-Waste-Management-in-Least-Developed-Asian-%E2%80%93-A-Glawe-Visvanathan/b9562d4ec8e256dc75e14a13c9df898c8ec3682b>, Erişim Tarihi: 01.03.2024.
- Ghosh, S., Hasan, S. E. (2009). Sanitary Landfill. *Environmental and Engineering Geology – Vol. III. Encyclopedia of Life Support Systems (EOLSS)*, https://kipdf.com/environmental-and-engineering-geology-vol-iii-sanitary-landfill-sumanghosh-syed_Sae154ed7f8b9a2b998b459c.html, Erişim Tarihi: 01.03.2024.
- Gökşin İnşaat. (2024). Afyonkarahisar Katı atık Düzenli Depolama Tesisi İnşaatı. <https://www.goksin.com.tr/afyonkarahisar-katituk-duzenli-depolama-tesisi-insaatı>, Erişim Tarihi: 08.03.2024.
- Gül M., Yaman K. (2021). Türkiye’de Atık Yönetimi ve Sıfır Atık Projesinin Değerlendirilmesi: Ankara Örneği *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(4), 1267-1296.
- IStock by Gotty Images (2024). Process flow of Solid Waste Management is strategic approach to sustainable management of solid wastes such as collection, transportation, recovery, processing and disposal. Diagram elements vector. <https://www.istockphoto.com/tr/vekt%C3%B6r/process-flow-of-solid-waste-management-is-strategic-approach-to-sustainable-gm1410293922-460547598>. Erişim tarihi: 28.02.2024
- Hamer, G. (2003). Solid waste treatment and disposal: effects on public health and environmental safety. *Biotechnology Advances*, 22(1-2), 71-79.
- Karpuzcu, M. (2007). *Çevre Kirlenmesi ve Kontrolü*. İstanbul: Kubbealtı Yayınevi.
- Kayode, A. M. and Omole, F. K. (2011). Some Socio-Economic Factors Affecting Solid Wastes Generation and Disposal in Ibadan Metropolis, Nigeria. *Journal of Environmental Issues and Agriculture in Developing Countries*, 3, 55-64.
- Kaza, S., Yao, L., Bhada-Tata, P. and Woerden, F. V. (2018). What a Waste 2.0 A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050, Washington: World Bank Group Urban Development Series.
- Kaza, S., Shrikanth, S., Chaudhary, S. (2021). More Growth, Less Garbage. Washington: World Bank Group Urban Development Series.
- Kraemer, T., Gamble, S (2014). Integrating Anaerobic Digestion with Composting. <https://www.biocycle.net/integrating-anaerobic-digestion-with-composting/> Erişim tarihi : 28.02.2024
- Miller, G. Tyler, Jr (2014). *Living in the Environment*. 15th ed. Toronto, ON: Nelson Education,
- Moghadam, M. R. A., Mokhtarani, N. and Mokhtarani, B. (2009). Municipal Solid Waste Management in Rasht City, Iran. *Waste Management*, 29, 485-489.
- Moustakas, K., Loizidou, M. (2010). Solid waste management through the application of thermal methods. *Waste management*. S. Kumar (Ed.). InTech
- Pipatti, R., Silva Alves R. W., Gao Q, López Cabrera, C., Mareckova, K., Oonk, H., Scheehle E., et al.(2006). Biological treatment of Solid Waste, 2006 IPCC Guidelines for National Greenhouse Gas Inventories Hayama, Japan: Published by the Institute for Global Environmental Strategies (IGES).
- Resmî Gazete (2019). *Sıfır Atık Yönetmeliği*. Resmî Gazete, 30829.
- Sharholi, M., Ahmad, K., Mahmood, G. and Trivedi, R. C. (2008), Municipal Solid Waste Management in Indian Cities-A Review. *Waste Management*, 28, 459-467.
- Sujaiddin, M., Huda, S. M. S. and Hoque, A. T. M. R. (2008). Household Solid Waste Characteristics and Management in Chittagong, Bangladesh. *Waste Management*, 28, 1688-1695.
- Tchobanoglous, G. Theisen H. and Vigil, S. A. (1993a). Sources, types and composition of solid wastes. *Integrated Solid Waste Management*, New York: McGraw-Hill Higher Education, ISBN-10; 0070632383.
- Tchobanoglous, G. Theisen H., Vigil, S. A. (1993b). Thermal conversion Technologies. *Integrated Solid Waste Management*, New York: McGraw-Hill Higher Education.
- T. C. Anayasası, (1982, 20 Ekim), Resmî Gazete, 17844.
- Thanh, N. P., Matsui, Y. and Fujiwara, T. (2010). Household Solid Waste Generation and Characteristic in a Mekong Delta City, Vietnam. *Journal of Environmental Management*, 91, 2307-2321.
- TTGrup (2024). Pıroliz Tesisi FORTANA, <https://ttgroupworld.com/tr/fortan-atik-isleme-tesisi/>, Erişim Tarihi: 10.03.2024.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2023). Atık istatistikleri 2022, Haber Bülteni, Sayı:49570, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Atik-Istatistikleri-2022-49570>, Erişim Tarihi: 03.03.2024.
- Unearthed (2024). UK Waste Incinerators Three Times More Likely to be in Poorer Areas. <https://unearthed.greenpeace.org/2020/07/31/waste-incinerators-deprivation-map-recycling/>, Erişim Tarihi: 07.03.2024.
- Vanguilder, C. (2018). *Hazardous Waste Management: An Introduction*. Mercury Learning and Information Publishing.
- Worldbank (2022). Solid Waste Management, A Brief from Web Page. <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/brief/solid-waste-management>, Erişim Tarihi: 27.02.2024.
- Yukalang, N., Clarke, B. and Ross, K. (2017). Barriers to Effective Municipal Solid Waste Management in a Rapidly Urbanizing Area in Thailand. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14, 9-14.
- Zhuang, Y., Wu, S. W., Wang, Y. L., Wu, W. Z. and Chen, Y. X. (2008), Source Separation of Household Waste: A case study in China, *Waste Management*, 28, 2022-2030.

KAYNAKÇA

- Altıparmak, Ö. (2022). *Doğa Mücadelesi ve Hak İhlallerinde Birleşmiş Milletler Özel Prosedürlere Başvuru Rehberi*. Doğa Derneği. <https://www.dogademegi.org/wp-content/uploads/2022/05/doga-bm-ozel-prosedurler-rehber-1.pdf>. (Erişim Tarihi: 20.10.2023).
- Atabey, E. (2023). *Madencilik ve Çevre*. İstanbul: Sarmal Kitabevi.
- Atabey, E. ve Karadeniz, M. (2019). Altın madenciliğinde kullanılan siyanürü anlama. <https://www.herkesebilimteknoloji.com/haberler/saglik/altin-madenciliginde-kullanilan-siyanuru-anlamak> (Erişim: 7.11.2023).
- Atabey, E. (2021). *Elementler ve Sağlık*. İstanbul: Sarmal Kitabevi.
- Atabey, E. (2018). *Sıyın Hikayesi*. İstanbul: Asi Kitap.
- Atabey, E. (2017). *Mineral Dusts and Health*. Lambert Academic Publishing, Düsseldorf-Germany.
- Atabey, E. (2015). *Elementler ve Sağlığa Etkileri*. Hacettepe Üniversitesi Mezotelyoma ve Medikal Jeoloji Uygulamave Araştırım Merkezi Yayın No: 1.
- Atabey, E. (2013a). *Neşehir İli Tıbbi Jeolojik Unsurları ve Halk Sağlığı*. Neşehir Belediyesi Yayınları.
- Atabey, E. (2013b). *Türkiye'de Doğal Radyasyon Kaynakları ve Tıbbi Jeolojik Etkileri*. Ankara: MTA Yerbilimleri ve Kültür Serisi-10.
- Atabey, E. (2010). *Türkiye'de İnsan Kaynaklı Unsurlar ve Çevresel Etkileri*. Ankara: MTA Yerbilimleri ve Kültür Serisi: 7.
- Atabey, E. (2009a). *Türkiye'de Asbest, Eriyonit, Kuvars ve Diğer Mineral Tozları ve Etkileri*. Ankara: MTA Yerbilimleri ve Kültür Serisi: 6.
- Atabey, E. (2009b). *Arsenik ve Etkileri*. Ankara: MTA, Yerbilimleri ve Kültür Serisi: 3.
- Atabey, E. (2005). *Tıbbi Jeoloji*. TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası yayınları: 88.
- Atabey, E. (1989). Madencilik Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri Ve Sorunları. TODAİE Yüksek Lisans Tezi.
- Barış Y. İ. ve Atabey, E. (2009). *Türkiye'de Mesleki ve Çevresel Hastalıklar*. Köseleçiler 1933, Bursa: Magic Digital Center.
- Dilek, S. (2009). *Maden-Madencilik, Altın ve Çevre*. TMMOB Maden Mühendisleri Odası, Politikaları Simpozyumu.20-21 Şubat, 2009.
- Duman, İ. (2010). *Türkiye'de Madencilik ve Yarattığı Çevre Sorunları*. <https://ekolojibirligi.org/turkiyede-madencilik-veyarattigi-cevre-sorunlari/> (Erişim Tarihi: 21.10.2023).
- ETKB. (2019). <https://www.etkb.gov.tr>
- ETKB. (2022). <https://www.etkb.gov.tr>
- <https://www.mta.gov.tr>
- <https://www.mapeg.gov.tr>
- IPCC. (2022). Summary of Policymakers. In: Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [Ed. Hans-O. Pörtner, et al.) WWAP UNESCO
- Kantarci, D. (2015). *Açık Taş Ocağı İşletmesinin Çevreye Etkileri Ve Sürdürülebilirliği*. 7. Ulusal Kırmataş Sempozyumu Bildiriler Kitabı.
- Karadeniz, M. (1996). *Cevher Zenginleştirme Tesis Artıkları, Çevreye Etkileri Önlemler*. İstanbul Ofset Basım Yayın San.
- Karadeniz, M. (2008). *Sülfürlü Madenlerin Sorunu Asit Maden Drenajı ve Çözümü*. TMMOB Maden Mühendisleri Odası,
- MAPEG. (2023). *Maden İstatistikleri*. <https://www.mapeg.gov.tr> (Erişim Tarihi: 20.10.2023).
- Resmi Gazete. 15 Temmuz 2015, Sayı: 29417. Maden Atıkları Yönetmeliği
- Resmi Gazete. 3213 sayı 15/6/1985 Maden Kanunu.
- Resmi Gazete. 21 Eylül 2017. Sayı: 30187. Maden Yönetmeliği
- Resmi Gazete 7.2.1939 tarih 3573 Sayılı Zeytinciliğin İslahı ve Yabanilerinin Aşlattırılması Hakkında Kanun
- Resmî Gazete. Tarihi: 25.01.2013, Sayısı: 28539. Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik
- Resmî Gazete. Tarihi: 05.11.2013, Sayı: 28812. Tozla Mücadele Yönetmeliği
- Resmi Gazete. 9.11.1982. 17863 sayı. T.C. Anayasası.
- Resmi Gazete 28.10.2012. *İçme-Kullanma Suyu Havzalarının Korunmasına Dair Yönetmelik*.
- Resmi Gazete 11.8.1983 tarih 2872 sayılı *Çevre Kanunu*
- Resmi Gazete: 12.10.2004 tarih, 25611 sayı. Türk Ceza Kanunu
- Sezener, A. (2014). *İşletme İçin Sosyal Onay, Paydaş Katılımının Önemi*. Madencilik Türkiye, 116-118.
- Tamzok, N. (2019). *Türkiye Madencilik Sektörü İçin Bir Politika Çerçevesi. Madencilik Politikaları Çalıştayı*. TMMOB Maden Mühendisleri Odası, 20 Aralık 2019, Ankara.
- Yıldız, N. (2022). *Türkiye'de Madencilik*. Ortak Akıl Politika Geliştirme.

KAYNAKÇA

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2016). *Sektörel Atık Kılavuzları*. <https://shorturl.at/PVWZ1>, Erişim Tarihi: 30.01.2024.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. *E-ÇED*. <https://eced-duyuru.esb.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 30.01.2024.
- Elektrik Mühendisleri Odası (EMO), 2007. https://www.emo.org.tr/ekler/dc375089b790ef9_ek.pdf.
- Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (2022). *EPDK Sektör Raporu*. <https://shorturl.at/owJNQ>, Erişim Tarihi: 30.01.2024.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2022). *Enerji*. <https://enerji.gov.tr/bilgi-merkezi-enerji>, Erişim Tarihi: 30.01.2024.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2022). *REPA*. <https://repa.enerji.gov.tr>, Erişim Tarihi: 30.01.2024.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2022). *GEPA*. <https://gepa.enerji.gov.tr>, Erişim Tarihi: 30.01.2024.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı (2022). *BEPA*. <https://bepa.enerji.gov.tr>, Erişim Tarihi: 30.01.2024.
- MTA Genel Müdürlüğü, Enerji Haritaları, Erişim Tarihi: 30.01.2024. <https://www.mta.gov.tr/v3.0/hizmetler/jeotermal-harita>
- MTA (2010). Türkiye Linyit Envanteri, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Envanter Serisi, Ankara.
- Ormancılık Sektör Faaliyetleri Raporu, 2019. <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane-sitesi/FaaliyetRaporu.pdf>.
- Saner S.H. (2015). *Türkiye'de Güneş Enerjisi Santrallerinin Yer Seçimi ve Çevresel Etkileri: Karapınar ve Karaman Enerji İhtisas Endüstri Bölgeleri Örneklerinin Değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Saygılı R. (2014). [www.cografyaharita.com](http://cografyaharita.com). http://cografyaharita.com/turkiye_enerji_haritalari.html, Erişim Tarihi: 30.01.2024.
- Saygılı R. (2018). [www.cografyaharita.com](http://cografyaharita.com). http://cografyaharita.com/turkiye_enerji_haritalari.html. Erişim Tarihi: 30.01.2024.
- Su Politikaları Derneği, 2021. https://supolitikalariderneği.org/2021/12/27/termik-santrallarda-su-kullanimi/#_ftn1.

KAYNAKÇA

- Ali, E., et al. (2022). *Cross-Chapter Paper 4: Mediterranean Region. In: Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.* H.-O. Pörtner, et al., (Eds.). Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, pp. 2233–2272.
- An, N. vd., (2023). *İklim Değişikliği ve Tarım Dünyasının Geleceği.* N. An, T. Turp, L. Kurnaz ve M. Türkeş (Ed). İstanbul: TARIM-İŞ Sendikası Yayınları.
- Bartsch, S., et al., (2020). Impact of precipitation, air temperature and abiotic emissions on gross primary production in Mediterranean ecosystems in Europe. *Eur. J. Forest Res.*, 139(1), 111-126.
- Blöschl, G., et al., (2019). Changing climate both increases and decreases European river floods. *Nature*, 573(7772), 108-111.
- Cherif, S., et al., (2020). *Drivers of change. In: Climate and Environmental Change in the Mediterranean Basin – Current Situation and Risks for the Future. First Mediterranean Assessment Report.* Cramer, W., J. Guiot and K. Marini (Eds.). Union for the Mediterranean, Plan Bleu, UNEP/MAP, Marseille, France, pp. 59-180.
- Çağlak, S. ve Türkeş, M. (2022). Yeni Bir Yaklaşımla Termal Konfor Koşullarının Günümüzde ve Gelecek İklim Koşullarındaki Mekânsal Dağılımının Analizi; Bolu Kenti Örneği. *Coğrafi Bilimler Dergisi/ Turkish Journal of Geographical Sciences*, 20(2), 338-358.
- Çağlak, S. and Türkeş, M. (2023). Spatial distribution and future projections of thermal comfort conditions during the hot period of the year in Diyarbakır City, Southeastern Turkey. *Sustainability, Open Access*, 15(13), 10473.
- Caloiero, T., S. Veltri, P. Caloiero and F. Frustaci, (2018). Drought analysis in Europe and in the Mediterranean Basin using the Standardized Precipitation Index. *Water*, 10 (8),
- Carosi, A., L. Ghetti and M. Lorenzoni. (2021). The role of climate changes in the spread of freshwater fishes: implications for alien cool and warm-water species in a Mediterranean Basin. *Water*, 13(3), 347.
- Corrales, X., et al., (2017). Hindcasting the dynamics of an Eastern Mediterranean marine ecosystem under the impacts of multiple stressors. *Mar. Ecol. Prog. Ser.*, 580, 17-36.
- Corrales, X., et al., (2018). Future scenarios of marine resources and ecosystem conditions in the Eastern Mediterranean under the impacts of fishing, alien species and sea warming. *Sci. Rep.*, 8(1), 14284.
- Crutzen, P. J. and Stoermer, E.F. (2000). The "Anthropocene". *Global Change Newsletter*, 41, 17.
- Di Lena, B., O. Silvestroni, V. Lanari and A. Palliotti. (2018). Climate change effects on cv. Montepulciano in some wine-growing areas of the Abruzzi region (Italy). *Theor. Appl. Climatol.*
- Doblas-Reyes, F. J., et al. (2021). *Linking Global to Regional Climate Change. In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.* Masson-Delmotte et al. (Eds.). Cambridge University Press. In Press.
- Erlat, E., Türkeş, M. and Güler, H. (2022). Analysis of long-term trends and variations in extreme high air temperatures in May over Turkey and a record-breaking heatwave event of May 2020. *International Journal of Climatology*. 42(16), 9319-9343.
- Erlat, E., Türkeş, M. and Aydin, F. (2021). Observed changes and trends in heatwave characteristics in Turkey since 1950. *Theoretical and Applied Climatology*, 145,137-157.
- Fortibuoni, T., et al. (2015). Climate impact on Italian fisheries (Mediterranean Sea). *Reg. Environ. Change*, 15(5), 931-937.
- Friedlingstein, P., O'Sullivan, M., Jones, M. W., et al. (2022). Global Carbon Budget 2022. *Earth Syst. Sci. Data*, 14, 4811-4900.
- Frihy, O.E.S., E.A. Deabes, S.M. Shereet and F.A. Abdalla. (2010). Alexandria-Nile Delta coast, Egypt: update and future projection of relative sea-level rise. *Environ. Earth Sci.*, 61(2), 253-273.
- Giorgi, F., et al. (2014). Changes in extremes and hydroclimatic regimes in the CREMA ensemble projections. *Clim. Change*, 125(1), 39-51.
- Givan, O., D. Edelist, O. Sonin and J. Belmaker. (2018). Thermal affinity as the dominant factor changing Mediterranean fish abundances. *Glob. Change Biol.*, 24(1), E80-E89.
- Gutiérrez, J. M., et al. (2021). *Atlas. In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.* Masson-Delmotte et al. (Eds.). Cambridge University Press. In Press.
- Harris, I., P.D. Jones, T.J. Osborn and D.H. Lister. (2014). Updated high-resolution grids of monthly climatic observations – the CRU TS3.10 dataset. *Int. J. Climatol.*, 34(3), 623-642.
- Hertig, E. and Y. Trambly. (2017). Regional downscaling of Mediterranean droughts under past and future climatic conditions. *Glob. Planet. Change*, 151, 36-48.
- Hoegh-Guldberg, O., et al. (2018). *Impacts of 1.5°C Global Warming on Natural and Human Systems. In: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the Impacts of Global Warming of 1.5°C ...* Masson-Delmotte et al. (Eds.).
- Garcia-Mozo, H., J. Oteros and C. Galan. (2015). Phenological changes in olive (*Olea europaea* L.) reproductive cycle in southern Spain due to climate change. *Ann. Agric. Environ. Med.*, 22(3), 421-428.
- IPCC. 2007. *Climate Change (2007). The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC).* Solomon, et al. (Eds.). Cambridge University Press, Cambridge and New York.
- IPCC. 2021. *Climate Change (2021). The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Chang.*

- Masson-Delmotte, V., et al., (Eds.). Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA, 2391 pp.
- IPCC. 2022. Climate Change (2022). *Impacts, Adaptation and Vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. H.-O. Pörtner, et al., (Eds.). Cambridge University Press. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, 3056 pp.
- Lionello, P. and L. Scarascia. (2018). The relation between climate change in the Mediterranean region and global warming. *Reg. Environ. Change*, 18(5), 1481-1493.
- Lionello, P. and L. Scarascia. (2020). The relation of climate extremes with global warming in the Mediterranean region and its north versus south contrast. *Reg. Environ. Change*, 20(1), 31.
- Llasat, M.C., et al. (2016). Trends in flash flood events versus convective precipitation in the Mediterranean region: The case of Catalonia. *J. Hydrol. Reg. Stud.*, 541, 24-37.
- Mariotti, A., Y. Pan, N. Zeng and A. Alessandri (2015). Long-term climate change in the Mediterranean region in the midst of decadal variability. *Clim. Dyn.*, 44(5), 1437-1456.
- Mirzabaev, A., J. Wu, J. Evans, F. Garcia-Oliva, I.A.G. Hussein, M.H. Iqbal, J. Kimutai, T. Knowles, F. Meza, D. Nedjraoui, F. Tena, M. Türkeş, R.J. Vázquez, M. Weltz. (2019). *Desertification. In: Climate Change and Land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems*. P.R. Shukla, et al., (Eds.).
- Ortas, I. and R. Lal. (2013). *Food security and climate change in West Asia and North Africa. In: Climate Change and Food Security in West Asia and North Africa*. Sivakumar, M.V.K., R. Lal, R. Selvaraju and I. Hamdan (Eds.). Springer, Dordrecht, Netherlands, Heidelberg, Germany, New York, NY, USA and London, UK, pp. 423.
- Ranasinghe, R., et al. (2021). *Climate Change Information for Regional Impact and for Risk Assessment. In: Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Masson-Delmotte et al. (Eds.). Cambridge University Press. In Press.
- Raucoules, D., et al. (2008). Ground deformation detection of the greater area of Thessaloniki (Northern Greece) using radar interferometry techniques. *Nat. Hazards Earth Syst. Sci.*, 8(4), 779-788.
- Richardson, K., et al. (2023). Earth beyond six of nine planetary boundaries. *Science Advances*, 9(37), 4-16.
- Rockström, J., et al. (2009a). A safe operating space for humanity. *Nature*, 461, 472-475.
- Rockström, J., et al. (2009b). Planetary boundaries: exploring the safe operating space for humanity. *Ecology and Society*, 14(2), 32.
- Seneviratne, S.I., et al. (2012). Changes in climate extremes and their impacts on the natural physical environment. In: *Managing the Risks of Extreme Events and Disasters to Advance Climate Change Adaptation*. Field, C.B., et al. (Eds.). *A Special Report of Working Groups I and II of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)* (pp.109-230). Cambridge University Press, Cambridge, UK, and New York, NY, USA.
- Steffen, W., et al. (2015). Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science*, 347: 736, 1259855.
- Stern, N. (2006). *The economics of climate change: the Stern review (online)*. London, UK: HM Treasury. See: https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/+http://www.hm-treasury.gov.uk/independent_reviews/stern_review_economics_climate_change/stern_review_report.cfm
- Tramblay, Y., et al. A. Koutroulis, L. Samaniego, S. M. Vicente-Serrano, F. Volaire, A. Boone, M. Le Page, M. C. Llasat, C. Albergel, S. Burak, M. Cailleret, K. C. Kalin, H. Davi, J. L. Dupuy, P. Greve, M. Grillakis, L. Hanich, L. Jarlan, N. M. StPaul, J. M. Valita, F. Mouillot, D. P. Velazquez, P. Q. Seguí, D. Renard, M. Turco, M. Türkeş, R. Trigo, J. P. Vidal, A. Vilagrosa, M. Zribi, J. Polcher. (2020). Challenges for drought assessment in the Mediterranean region under future climate scenarios. *Earth-Science Reviews*, 210, 103348.
- Turco, M., et al. (2016). Decreasing fires in Mediterranean Europe. *Plos One*, 11(3), e150663.
- Turkes, M., Turp, M. T., An, N., Ozturk, T., and Kurnaz, M. L. (2020). Impacts of Climate Change on Precipitation Climatology and Variability in Turkey, Chapter 14. In Harmancioglu, N. B., Altinbilek, D. (Eds.). *Water Resources of Turkey. World Water Resources*, vol 2. Springer, Cham, pp 467-491.
- Türkes, M. (2013a). Türkiye’de Gözlenen ve Öngörülen İklim Değişikliği, Kuraklık Ve Çölleşme. *Ankara University Journal of Environmental Sciences* 4(2), 1-32.
- Türkes, M. (2013b). *İklim Verileri Kullanılarak Türkiye’nin Çölleşme Haritası Dokümanı Hazırlanması Raporu*. Ankara: T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Yayını.
- Türkes, M. (2017). Türkiye’nin İklimsel Değişkenlik ve Sosyo-Ekolojik Göstergeler Açısından Kuraklıktan Etkilenbilirlik ve Risk Çözümlemesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 26(2), 47-70.
- Türkes, M. (2020). İklim Değişikliğinin Fiziksel Bilim Temeli -II: Dünyada ve Türkiye’de Gözlenen ve Öngörülen İklim Değişiklikleri ve Değişkenliği. *Toplum ve Hekim*, 35(1), 3-31.
- Türkes, M. (2021). Sera Gazları, Kuvvetlenen Sera Etkisi ve Küresel İklim Değişikliği. *İktisat ve Toplum*, 129, 4-17.
- Türkes, M. (2022a). İklim Diplomasisi ve İklim Değişikliğinin Ekonomi Politikası. *Bilim ve Ütopya*, 332, 31-45.
- Türkes, M. (2022b). Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli’nin (IPCC) Yeni Yayınlanan İklim Değişikliğinin Etkileri, Uyum ve Etkilenbilirlik Raporu Bize Neler Söylüyor? *Dirençlilik Dergisi*, 6(1), 197-207.
- Türkes, M. (2023a). Küresel İklim Değişikliği: Nedenleri, Sonuçları ve İklim Diplomasisi. Çevre Diplomasisi ve Türkiye (Çok yazarlı ve Editörlü kitap). *Türkiye Cumhuriyeti’nin 100. Yılına Armağan* (ss. 281-342) Ankara: İmge Kitabevi.
- Türkes, M. (2023b). El Niño’nun 2023’teki Beklenen Geri Dönüşününün Atmosferik Nedenleri Ve Tarımsal Etki Değerlendirmesi. *EKOİQ*, 14-21. <https://www.ekoIQ.com/el-nino-okyanus-atmosfer-olayinin-2023teki-beklenen-geri-donusunun-klimatolojik-atmosferik-nedenleri-ve-tarimsal-etki-degerlendirmesi/>
- Türkes, M. and Erlat, E. (2018). Variability and trends in record air temperature events of Turkey and their associations with atmospheric oscillations and anomalous circulation patterns. *International Journal of Climatology*, 38, 5182-5204.

- Türkeş, M. ve Tolunay, D. (2023). İklim Değişikliği ve Orman Yangınları. Kavgacı, A., Başaran, M. (Ed). *Orman Yangınları* (ss. 46-73). Ankara: Türkiye Ormanlılar Derneği Yayını.
- Türkeş, M., Öztaş, T., Tercan, E., Erpul, G., Karagöz, A., Dengiz, O., Doğan, O., Şahin, K. And Avcıoğlu, B. (2020). Desertification vulnerability and risk assessment for Turkey via an Analytical Hierarchy Process model. *Land Degradation Development*, 31(2), 205-214.
- UNCCD. (1995). *The United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, Particularly in Africa, Text with Annexes*, United Nations Environment Programme (UNEP): Geneva.
- UN Water. (2021). *Water Facts – Scarcity*. <https://www.unwater.org/water-facts/scarcity/>
- URL-1: <https://www.climate.gov/news-features/understanding-climate/climate-change-atmospheric-carbon-dioxide>
- URL-2: <https://climate.copernicus.eu/global-climate-highlights-2023>; Erişim Tarihi: 10.01.2024.
- URL-3: <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/chapter/summary-for-policymakers/>
- URL-4: <https://www.worldwildlife.org/species/pangolin>
- URL-5: <https://www.worldwildlife.org/pages/living-planet-report-2022>
- URL-6: <https://earth.org/the-biggest-environmental-problems-of-our-lifetime/>
- URL-7: <https://earth.org/top-environmental-issues-us/>
- URL-8: <https://www.nationalgeographic.com/environment/article/plastic-pollution>
- URL-9: <https://www.wwf.org.tr/?7800/wwf-akdeniz-plastik-raporunu-yayimladi-akdeniz-en-cok-plastik-turkiyeden>
- URL-10: <https://www.eea.europa.eu/tr/isaretler/aca-isaretler-2020/infografik/plastik-kirliligi/view>
- URL-11: https://www.ormancilardernegi.org/dosyalar/files/tod_ormansizlasma_web.pdf
- URL-12: Ormanlık İstatistikleri (2022). <https://www.ogm.gov.tr/tr/e-kutuphane/resmi-istatistikler>
- URL-13: https://www.wto.org/english/tratop_e/rulesneg_e/fish_e/fish_e.htm
- URL-14: <https://www.un.org/en/observances/desertification-day>, Erişim Tarihi: 15.06.2022.
- URL-15: <https://www.un.org/en/observances/desertification-day>, Erişim Tarihi: 15.06.2022.
- URL-16: Türkeş, M. (2022). <https://yesilgazete.org/17-haziran-dunya-collesme-ve-kuraklikla-savasim-gunu-kurakliktan-birlikte-yukselmek/>
- URL-17: <https://www.unccd.int/resources/publications/drought-numbers>, Erişim Tarihi: 15.06.2022.
- URL-18: https://www.unccd.int/sites/default/files/2022-5/Drought_in_Numbers_%28English%29.pdf, Erişim Tarihi: 15.06.2022.
- URL-19: <https://www.tmo.gov.tr/Upload/Document/istatistikler/tablolari/bugdayeuva.pdf>
- URL-20: <https://climate.copernicus.eu/copernicus-2024-world-experienced-warmest-january-record>, Erişim Tarihi: 15.02.2022.
- URL-21: Türkeş, M. (2022). <https://yesilgazete.org/cop27nin-baslica-sonularinin-cestirel-bilimsel-bir-biresimi/>
- URL-22: Türkeş, M. (2022). <https://yesilgazete.org/cop27-paris-antlasmasinin-1-5-2-derece-hedefi-yuzyilin-sonuna-ya-dabir-baska-yuzyila-kaldi/>
- URL-23: Türkeş, M. (2023). <https://yesilgazete.org/cop28in-baslica-sonuclari-ve-kisa-sentezi/>
- URL-24: Türkeş, M. (2025). <https://gazetebilim.com.tr/cop28-sona-erdi-turkiye-daha-iyisini-yapabilirdi>
- URL-25: Türkeş, M. (2022). <https://yesilgazete.org/2022-stockholm-50-konferansindan-oneriler/>, erişim 15 Şubat 2024.
- URL-26: Türkeş, M. (2022). <https://yesilgazete.org/5-haziran-dunya-cevre-gununde-tek-dunya-ve-hizlanan-iklim-degisikligi/>, Erişim Tarihi: 05.06.2022.
- URL-27: Türkeş, M. (2022). <https://www.stockholm50.global/presidents-final-remarks-plenary-key-recommendations-accelerating-action-towards-healthy-planet>, Erişim Tarihi: 30.06.2022.
- Vautard, R., et al. 2014. The European climate under a 2°C global warming. *Environ. Res. Lett.*, 9(3), 34011-34006.
- Vicente-Serrano, S.M., et al. (2019). Climate, irrigation, and land cover change explain streamflow trends in countries bordering the Northeast Atlantic. *Geophys. Res. Lett.*, 46(19), 10821-10833.
- Vicente-Serrano, S.M., et al. (2021). Long-term variability and trends in meteorological droughts in Western Europe (1851-2018). *Int. J. Climatol.*, 41(S1), E690-E717.
- WMO. (2021). Drought report calls for new management approach. <https://public.wmo.int/en/media/news/drought-report-calls-new-management-approach>
- Zinzi, M. and E. Carnielo. (2017). Impact of urban temperatures on energy performance and thermal comfort in residential buildings. The case of Rome, Italy. *Energy Build.*, 157, 20-29.
- Zittis, G., P. Hadjinicolaou, M. Fnais and J. Lelieveld. (2016). Projected changes in heat wave characteristics in the eastern Mediterranean and the Middle East. *Reg. Environ. Change*, 16(7), 1863-1876.

KAYNAKÇA

- Akoğlu, H. (2003) "Afet Kavramı ve Meteorolojik Afetlerin Sosyal Yaşama Etkileri" *III. Atmosfer Bilimleri Sempozyumu Bildiri Kitabı*, İstanbul, 19-21 Mart 2003.
- Ansal, A. (1999). Depremler, Yapılar ve İnsanlar. *İstanbul Dergisi*, 31, 31-41.
- Atabey, E. (2002). https://www.herkesebilimteknoloji.com/haberler/surdurulebilirlik/ilic-altin-madeni-bir-baia-mare-bir-norilsk-olmasin#google_vignette Erişim Tarihi: 06.04.2024.
- Atabey, E. (2023). Kemaliye ve İliç'te Madencilik Faaliyetlerinin Çevresel Etkileri, https://www.researchgate.net/publication/378215959_kemaliye_ve_ilic'de_madencilik_faaliyetlerinin_cevresel_etkileri, Erişim Tarihi: 06.04.2024.
- Atabey, E. (2024). <https://www.bodrumuncelhaber.com/ilic-altin-madeni-cevre-felaketi/>, Erişim Tarihi: 06.04.2024.
- Bahadır, H., & Uçku, R. (2018). Uluslararası Acil Durum Veri Tabanına Göre Türkiye Cumhuriyeti Tarihindeki Afetler. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, s. 28-33.
- Balamir, M. (2002). Kentsel Risk Yönetimi ve Kentlerin Depreme Hazırlanması. *Kentlerin Depreme Hazırlanması ve İstanbul Gerçeği Sempozyumu* (ss. 17-36). İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası Yayını, 8-9 Şubat 2002.
- Balamir, M., P. Gülkan, A. Yakut, (2003). *Afet Yönetiminin Stratejik İlkeleri: Türkiye ve Dünyadaki Politikalara Genel Bakış*, Ankara, ODTÜ Afet Yönetimi Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Balamir, M. (2007a). Küresel Gelişmeler, Neoliberal Politikalar, Risk Toplumları ve Planlama. TMMOB Şehir Plancıları Odası 8 Kasım Dünya Şehirçilik Günü 31. Kolokiyumu, *Planlama Meslek Alanı Geçmişten Geleceğe, Bildiriler Kitabı*, Ankara, 7-9 Kasım 2007.
- Balamir, M. (2007b). Afet Politikası, Risk ve Planlama. *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Ankara, 5-7 Aralık 2007.
- Bayındırlık ve İskân Bakanlığı (2000). *Kanunlar, Yönetmelikler ve Kararnameler*. Ankara: BİB, Afet İşleri Genel Müdürlüğü.
- Bilik, Mehmet. (2020). Tarihsel Süreçte Depremler ve Başa Çıkma Pratikleri. *Journal of International Social Research*. 13. 721-728. 10.17719/jisr.2020.3991.
- Bozkurt, Ö., Ergun, T. ve Sezen, S. (Ed.). (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*. Ankara: TODAİE Yayınları
- Çankaya, Ş ve Esmeray, E. (2019). Doğal Afetler, Çevresel Etkileri ve Alınabilecek Önlemler, *International Science and Engineering Application*, https://indexive.com/uploads/papers/pap_indexive15942890062147483647.pdf, Erişim Tarihi: 30.03.2024.
- Demir, Ö. M. Acar. (1997). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. Ankara, Vadi Yayınları.
- Develioğlu, F. (1978). Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat, Doğu Ltd. Şti. Matbaası, Ankara
- Dindar, E. (2023). Deprem ve Çevresel Etkileri. <https://www.btsoekonomi.com/haber-detay/deprem-ve-cevresel-etkileri-1>
- Dönertaş, Aslı S. (2006). *Afet Yönetimi Kapsamında Güvenli Yerleşim Yerlerinin Tasarımı İçin Kentsel Tasarım Standartları Geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Eren H. N. Gözaydın vd., (haz.), (1988) *Türkçe Sözlük* 1. Cilt, Türk Dil Kurumu Yayınları, Yayın No:549, Ankara, 1988.
- Ergünay, O. (2006). "Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır?" Erzincan ve Dinar Deneyimleri Işığında Türkiye'nin Deprem Sorunlarına Çözüm Arayışları, TÜBİTAK Deprem Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 15-16 Şubat 1996, s.263-272.
- Ergünay, O. (2007). Türkiye'nin Afet Profili. TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 5-7 Aralık 2007, Ankara İMO Kongre ve Kültür Merkezi, 1-14.
- Ergünay, O. (2009). *Afet Yönetimi: Genel İlkeler, Tanımlar, Kavramlar*. Ankara: Afet İşleri Genel Müdürlüğü.
- Erkal, T. ve Değerliyi, M. (2009). Türkiye'de Afet Yönetimi (Disaster Management of Turkey). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164.
- Erkan, E. A. (2010). *Afet Yönetiminde Risk Azaltma ve Türkiyede Yaşanan Sorunlar*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı, s.16.
- Ertürkmen C. 2006. *Afet Yönetimi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Anabilim Dalı, Ankara
- FEMA, (2007). Public assistance – Debris management guide 260.
- Gigliotti R. and R. Jason. (1991). *Emergency Planning For Minimum Protection*, USA; Boston Butterworth-Heinemann.
- Genç, F.N. (2005). *Türkiye'de Doğal Yıkım Olayları Sonrası Kent Yenileme Uygulamaları; 1999 Marmara Depremi Örneği*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi.
- Genç, F. N. (2009). Kriz Yönetimi ve Kamu Yönetiminde Uygulanabilirliği. *Verimlilik Dergisi*(4), 7, 22.
- Hançerlioğlu, O. (1993). *Felsefe Ansiklopedisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- İngilizce- Türkçe Redhouse Sözlüğü. (1997). İstanbul: SFV Matbaacılık ve Yayıncılık.
- Kadıoğlu, M. (2006). *Afetlerde Psiko-Sosyal Hizmetler Paneli*, 16-17 Ağustos Düzce.
- Kadıoğlu, M. (2003). *Kentsel Yerleşmelerde Riski Artıran Faktörler ve Tali Tehlikeler. Kentlerin Depreme Hazırlanması ve İstanbul Gerçeği*. İstanbul: TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Yayını.
- Kanlı, İ. B., Ünal, Y. (2004). Üst Düzey Planlama Sistemi ve Afet Yönetimi İlişkileri, *İTÜ Dergisi / A: Mimarlık Planlama Tasarım*, 3 (1), 103-112. -
- Keleş, R. (2021). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (2002). *Çevrebilim*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kırış, R. ve Toprak, S. (2007) "İklim Değişikliğinde Ormanların Rolü" Türkiye Coğrafya Araştırma ve Uygulama Merkezi, 379-384.
- Kreimer, A. (1990). Lessons Learned From Emerging Leading, The World Bank Environmental Department Divisional Working Paper No: 1990:15.
- Levitt, Alan M. (1997). *Disaster Planning and Recovery*. USA: John Wiley and Sons, Inc.

- Metro Collins Cobuild Essential Dictionary, İstanbul: Metro Kitap Yayın Pazarlama İthalat ve İhracat San. ve Tic. A. Ş., 1994.
- Lindell, M.K. and Prater, C.S. (2003) Assessing Community Impacts of Natural Disasters. *Natural Hazards Review*, 4, 176-185. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)1527-6988\(2003\)4:4\(176\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)1527-6988(2003)4:4(176))
- Özey, R. (2006). *Afetler Coğrafyası*. İstanbul: Aktif Yayınları.
- Sabırsız, E. ve Şöhret, M. (2024). 6 Şubat Depremlerinin Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Makroekonomik, Sosyal ve Çevresel Etkileri. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, Deprem Özel Sayısı, 15 (1), 571-597.
- Shaluf, İ., M. vd., (2003). A Review of Disaster and Crisis. *Disaster Prevention and Management*, 12(1), 24-32
- Shaw, R. (2006). Indian Ocean tsunami and aftermath: need for environment-disaster synergy in the reconstruction process. *Disaster Prevention and Management*, 7(1), 5-20.
- Şirin, H. (2023) *Afetlerde Atık Yönetimi*, https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/cevre-sagligi-db/Haberler/Afetlerde_Cevre_Sagligi_Egitimi_27-28_Ekim_2023/Afetlerde_Atik_Yonetimi_Doc_Dr_Hulya_SIRIN.pdf
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2023). 2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremleri raporu. raporu. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-kahramanmarasve-hatay-depremleri-raporu.pdf>, Erişim Tarihi: 06.04.2024.
- Temiz, S. (1998). Afet-Afet Türleri ve Afette Karşılaşılan Sorunlar. *Sivil Savunma Dergisi*, Y.40, 151(40), s.24-25.
- Tercan B. (2019). *Türkiye’de Afet ve Yeniden Yerleştirme (İskân) Politikaları: Doğubayazıt Depremi Örneği*, Palme Yayınevi, Ankara
- UKKDF (Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu), (2001). *Riskin Azaltılması Afetlere Hazırlık ve Müdahale Eğitimi Programı*. Ankara: Yorum Matbaacılık.
- UN World Population Prospects, 2019 (Birleşmiş Milletler (BM) 2019 yılı Dünya Nüfus Beklentileri Raporu) https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2019_Highlights.pdf Erişim Tarihi: 06.04.2024.
- Webster’s Ninth New Collegiate Dictionary*, USA: Merriam - Webster inc., (1990).; Ernest Zebrowski, JR., *Perils Of A Restless Planet Scientific Perspectives On Natural Disasters*, Cambridge: Cambridge University Press, 1997.
- Webster’s Third New International Dictionary*. (1981). Merriam-Webster Inc., Springfield-Massachusetts.
- Yahmed, S. B. (1994). Population Growth and Disasters. *World Health*, 94(47), 26-27.
- Yavaş, H. (2001). Doğal Afet Yönetimi ve Yerel Gündem 21 Çalışmaları Kapsamında İzmir’de Deprem Riski. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 3(3), 118-138.
- Yazan, A. (2023). Deprem Bölgesinde Güvenli Suya Erişim Ne Durumda. <https://www.bbc.com/turkce/articles/c9r04yw6qn2o?>, Erişim Tarihi: 22.03.2023.
- Yılmaz, A. (2003). *Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

KAYNAKÇA

- Abrahamson, M. (2023). *Kent Sosyolojisi-Küresel Bir Giriş*. (Çev. T. Kara). İstanbul: Küre Yayınları.
- Ağacan, İ. (2014). *Çevre Kirliliği Sorunları İle Mücadelelerde Türkiye’de Uygulanan Çevre Vergileri ve Çevre Vergisi Bilinci*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akın, G. (2009). *Ekoloji-Çevrebilim ve Çevre Sorunları*. Ankara: Tiydem Yayıncılık.
- Akkol, M. L. (2019). Kentleşme ve Çevre Sorunları. A. Arslan, B. Akhan ve G. Sayılıoğlu (Ed.). *Sağlık Toplum Bilim* (36-42). Çanakkale: Paradigma Akademisi.
- Aksu Kocatürk, G. (2014). Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda Çevreye İlişkin Düzenlemelerin Politik Kaynakları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 2-13.
- Balanuye, Ç. ve Halıcı, E. (2006). Sürdürülebilir Beyin Göçü ve Bilişim “Felsefi Bir Perspektif”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(5), 22-29.
- Bâlleanu D. ve Dogaru, D. (2011). “Geographical Perspectives On Human-Environment Relationships And Anthropic Pressure Indicators”. *Rev. Roum. Géogr./Rom. Journ. Geogr.* 55(2), 1-12.
- Boratav, K. (2009). *Türkiye İktisat Tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- BP. (2021). Statistical Review of World Energy. <https://www.bp.com/en/global/corporate/energy-economics/statistical-review-of-world-energy.html>. Erişim Tarihi: 12.10.2023.
- Calhoun, C. (2002). *Dictionary of the Social Sciences*. New York: Oxford University Press.
- Çan, F. M. (2013). *Kentleşme, Sanayileşme ve Kalkınma Etkileşimi*. T.C. Fırat Kalkınma Ajansı, 1-11.
- Çiftçiöğlü, H. (2022). *Kentsel Çevre Sorunlarının Çözümünde Büyükşehir Belediyelerinin Etkinliği: İzmir, Adana, Kayseri, Diyarbakır ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyelerinin Etkinliği ile İlgili Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Davis, M. (2007). *Gecekondu Gezegeni*. (Çev. G. Koca). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Doğan, M. (2013). Türkiye Sanayileşme Sürecine Genel Bir Bakış (A General Outlook On The Industrialization Process Of Turkey). *Marmara Coğrafya Dergisi* 28, 211-231.
- Döker, M. F. (2012). *İstanbul Kentsel Büyüme Sürecinin Belirlenmesi, İzlenmesi ve Modellenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dülger, İ. (2018). Toxic Effects of Neonicotinoid Insecticides on Non-target Organisms. *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1/2), 187-196.
- Dülger, İ. (2023). *Çevre Eğitimi Derslerinin Doğa Bilimleri Öğretmen Adaylarının Çevresel Tutum ve Çevresel Risk Algılarının Gelişimi Üzerindeki Etkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Erdoğan, İ. ve Ejder, N. (1997). *Çevre Sorunları-Nedenler Çözümler/Egemen ve Marksist Anlayışın Nitelikleri Üzerine*. İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Erkan, R. (2010). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilim Adamı Yayınları.
- Ertürk, R. (2017). İlkokul Öğrencilerinin Çevre Sorunları ve Çevre Eğitimine Yönelik Algıları. *İnönü University Journal of the Faculty of Education*, 18(3), 12-24.
- Gana, A. J. and Toba, A. P. (2015). Environmental Pollution and Sustainability. *Journal of Research in Environmental Science and Toxicology*, 4(1), 1-9.
- Gilbert, R., Stevenson, D., Girardet, H. and Stern, R. (1996). *Making Cities Work. The Role of the Local Authorities in the Urban Environment*. Earthscan, London, 3-22.
- Goswami, P. (2021). Impact of Industrialization on Environment, <https://www.researchgate.net/publication/351599623>. Erişim Tarihi: 10.10.2023.
- Guha, R. (2000). *Environmentalism: A Global History*. Longman, USA.
- Gupta, A. (1993). *Üçüncü Dünya Ülkelerinde Çevre ve Kalkınma*. (Çev. Ş. Alpagut). İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- Gülersoy, A. E. (2022). *Türkiye’de Çevre Hızla Kirleniyordu: Birinciliği Kentlere Verdiler*. G. Kaya ve A. Şeker (Ed.). *Dert Yüklü Mekanlar-Kentlerin Sosyal Sorunları* (131-169). Ankara: Nika Yayınevi.
- Gülersoy, A. E., Dülger, İ., Dursun, E., Ay, D. ve Duyal, D. (2020). Nasıl Bir Çevre Eğitimi? Çağdaş Yaklaşımlar Çerçevesinde Bazı Öneriler. *Turkish Studies*, 15(5), 2357-2398.
- Gümüş, Y. (2015). Geçmişten Geleceğe Türkiye’nin Sanayileşmesi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 603, 113-118.
- Hayta, Y. (2016). Kent Kavramı. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 165-184.
- Hobsbawm, E. J. (2008). *Sanayi ve İmparatorluk*. (Çev. A. Ersoy). Ankara: Dost Kitabevi.
- İşık, Ş. (2005). Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 57-71.
- İçyer, A. (2010). *Marka Kent Oluşturma Açısından Stratejik Kent Yönetimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karaman: Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İleri, R. (1998). Çevre Eğitimi ve Katılımın Sağlanması. *Ekoloji Dergisi*, 7(28), 3-9.
- Karaca, C. (2019). *Çevre ve Kentleşme Politikası*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Karataş, A. (2021). Çevre Sorunları ve Covid-19 Pandemisi Arasındaki İlişki, M. Özçalık (Ed.). *Çevre Sorunları* (3-30). Ankara: İksad Yayınevi.
- Kaya, G. ve Gülersoy, A. E. (2023). Türkiye’de İç Göç. G. Kaya (Ed.). *Cumhuriyetin Göçlerle Dolu 100. Yılı-100 Başlıkta Göç Yazıları* (27-40). İzmir: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. ve Hamamcı, C. (2005). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi
- Kışlaloğlu, M. ve Berkes, F. (2007). *Çevre ve Ekoloji*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Koca, D. (2020). Sanayi Devrimlerinin Tarihsel Arka Planı ve İşgücü Becerileri Üzerindeki Yansımaları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(31), 4531-4558.
- Koç, E., Şenel, M. C. ve Kaya, K. (2018). Türkiye’de Sanayi Sektörünün Genel Durumu-Sanayi Ciro Endeksi. *Mühendis ve Makine Dergisi*, 59(692), 17-34.
- Majeed, M. T. and Tauqir, A. (2020). Effects of Urbanization, Industrialization, Economic Growth, Energy Consumption, Financial Development on Carbon Emissions: An Extended STIRPAT Model for Heterogeneous Income Groups. *Pak J Commer Soc Sci* 14(3), 652-681.
- Mcgranahan, G. and Satterthwaite, D. (2014). *Urbanisation concepts and trends*. IIED Working Paper. London: pubIIED.
- Mooney, G. (2014). *Ulusların Sağlığı-Yeni Bir Ekonomi Politığı Doğru*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Morrison, W. M. (2018). *China’s Economic Rise: History, Trends, Challenges, and Implications for the United States*. Congressional Report Service.
- Öktem, M. (2003). *Kent, Çevre ve Globalleşme*. Bursa: Alfa Kitabevi.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Öztuna, B. (2019). *Toplum 5.0 Süper Akıllı Toplum*. Ankara: Ekin Yayınları.
- Pereira, A. C. and Romero, F. (2017). A Review of the Meanings and the Implications of the Industry 4.0 Concept. *Procedia Manufacturing*, 13, 1206-1214.
- Roth, C. E. (1992). Environmental Literacy: Its Roots, Evolution and Directions in the 1990s. *Columbus, OH: ERIC Clearing house for Science, Mathematics, and Environmental Education*.
- Schwab, K. (2019). *Dördüncü Sanayi Devrimini Şekillendirmek*. (Çev. N. Özata). İstanbul: Optimist Yayınları.
- Şimşek, T. ve Bursal, M. (2019). Türkiye’de Ekolojik Ayak İzi ve Biyokapasite Arasındaki İlişki: Bootstrap Rolling Window Nedensellik Testi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, Ekim 2019 Özel Sayısı, 452-465.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2018). *İlere Göre Tehlikeli Atık Miktarı Dağılımı Haritası*. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/haberler/2018-yili--8230-20200318150853.jpg>. Erişim Tarihi: 01 Temmuz 2021.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2023). *Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu (2022 Yılı Verileriyle)*. Ankara: Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü.
- Tekeli, İ. (1998). Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması. Y. Sey (Ed). *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık* (1-24). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tekeli, İ. ve Ataöv, A. (2017). *Sürdürülebilir Toplum ve Yapılı Çevre*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tezkızan, S. (2009). *Gebze-Dilovası Arasında Sanayi Faaliyetlerinin Gelişimi ve Çevreye Olan Etkileri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Thorns, David C. (2004). *Kentlerin Dönüşümü Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam. (E. Nal ve H. Nal)*. İstanbul: Soyak Yayınları.
- TÜİK. (2008). *İstatistik Göstergeler 1923-2007*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Yayını.
- TÜİK. (2024). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuculari-2023-49684>, Erişim Tarihi: 12 Mart 2024.
- Türk, M., (2013). Çevre Bilinci “Kanuni Zorunluluktan Sosyal Sorumluluğa”. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Türküm, A. S. (1998). Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci. *Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan Dergisi*, 200, 165-181.
- Uttara S., Bhuvandas N. ve Aggarwal V. (2012). Impacts of Urbanisation on Environment. *Intaernational Journal of Research in Engineering and Applied Sciences*, 2-2, 1637-1645.
- WWF Türkiye Dünya Doğayı Koruma Vakfı. (2012). *Türkiye’nin Ekolojik Ayak İzi Raporu 2012*. Türkiye Dünya Doğayı Koruma Vakfı.
- Xue, J. (2012). Growth and Inequality in China. Jinjun Xue (Ed.). *Growth with Inequality: An International Comparison on Income Distribution Japan*: World Scientific Publishing Company.
- Yağmur, M. H. ve Karakaya, G. (2018). Çin Sanayi Sektörünün Yapısal Değişimi: Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Dersler. *Maliye ve Finans Yazıları*, 110, 161-174.
- Yılmaz, M., Emanet Beba, H., Dinç, U., Ünal, Z. F., Toros, H. ve Öztürk, Z. (2020a). Dilovası Hava Kalitesinin Ulusal Mevzuata Göre Değerlendirilmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9, 703-714.
- Yılmaz, M., Toros, H., İncecik, S., Öztürk, Z., Kırkil, G., Öztaş, D., Akçay, M., Dinç, U., Gültekin, M., Emanet Beba, H. ve Arslantaş O. A. (2020b). Dilovası Hava Kirliliğinin Trafik Emisyonları Açısından Değerlendirilmesi. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(1), 43-51.
- Yücel, S. ve Morgil, F. İ. (1998). Yüksek Öğretimde Çevre Olgusunun Araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 84-91.

KAYNAKÇA

- Aslan, M. (2019). Kent ve Ekoloji. M. A. Özer (Ed.). *Kent ve...* (ss. 105-138). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bodur, S. ve Kucur, R. (1994). Görüntü Kirliliği Üzerine. *Çevre Dergisi*, 12, 50-51.
- Demirarslan, K. O. (2016). Kentlerde Yeni Yerleşim Alanlarının Gelişimi ve Katı Atık Sorunu: İzmit-Yahyakaptan Mahallesi Örneği. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 2(2), 108-120.
- Dündar, E. ve Kaya, G. (2022). Eski Bir Gecekondu Mahallesindeki Dönüşüm Dinamikleri ve Çelişkiler (Buca İlçesi Kuruçeşme Mahallesi Örneği). *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 301-328.
- Erik, S. (2015). Kentsel Dönüşüm ve Çevre. <http://www.sadikerik.com/prof-dr-sadik-erik-makaleler/103-kentsel-donusum-ve-cevre.html>, Erişim Tarihi: 15.02.2015.
- Erman, T. (2022). Gecekonduyu Anlamak: İyisiyle Kötüsüyle Gecekondu Yaşamı. G. Kaya ve A. Şeker (Ed.). *Dert Yükü Mekanlar-Kentlerin Sosyal Sorunları* (ss. 41-60). Ankara: Nika Yayınevi.
- Evrensel Gazetesi (2022). Kentsel Dönüşüm ve Çevre Sağlığı. <https://www.evrensel.net/haber/472315/kentsel-donusum-ve-cevre-sagligi>, Erişim Tarihi: 16.10.2022.
- Gülersoy, A. E. ve Kaya, G. (2022). Seferihisar İlçesi'ndeki Sürdürülebilir Kentleşme Dinamikleri ve Çevre Sorunlarına Dünden Bugüne Bakarken, Yarını Unutmamak. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 171-216.
- Güllü, G. (2022). İstanbul'da Kentsel Dönüşüm, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları. *Cihannüma Teknoloji Fen ve Mühendislik Bilimleri Akademisi Dergisi*, 1(1), 39-72.
- Karademir, M. (2018). *Kentsel Dönüşüm Kaynaklı Çevresel Kirlilik Analizi İle İnşaat Ve Yıkıntı Atıklarının Taşınımı, Geri Kazanımı Ve Bertarafının Planlanması: İstanbul Kadıköy İlçesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Karakurt Tosun, E. (2017). Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Kent Söylemi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), 169-189.
- Kaya, G. (2014). *Kentleşmenin Toplumsal Boyutları-Adıyaman Örneği*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Kaya, G. ve Gülersoy, A. E. (2023). Türkiye'de İç Göç. (G. Kaya (Ed.). *Cumhuriyetin Göçlerle Dolu 100 Yılı-100 Başlıkta Göç Yazıları* (ss. 27-40). İzmir: Cem Yayınevi.
- Keleş, R. (2019). *100 Soruda Çevre, Çevre Sorunları ve Çevre Politikaları*. İzmir: Yakın Kitabevi.
- Keleş, R. (2022). Rant ve Kentsel Dönüşüm. R. Keleş vd. (Ed.). *Kentsel Dönüşümden Kentsel Ranta* (ss. 21-52). Ankara: İmge Kitabevi.
- Karatepe, Ş. (2022). Kentsel Görüntü Kirliliğinin Hukuki Boyutu. *İdealkent Dergisi*, 37(13), 1053-1059.
- Mevzuat.gov.tr (2012). *Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun*. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6306&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>.
- Türkün, A. (2022). Dar Gelirli Kesimlerin Yaşam Alanlarında Kentsel Dönüşüm Uygulamaları. G. Kaya ve A. Şeker (Ed.). *Dert Yükü Mekanlar-Kentlerin Sosyal Sorunları* (ss. 61-84). Ankara: Nika Yayınevi.
- Uzun, N. (2022). Kentte Seçkinleşirmenin İstanbul Halleri. G. Kaya ve A. Şeker (Ed.). *Dert Yükü Mekanlar-Kentlerin Sosyal Sorunları* (ss. 85-106). Ankara: Nika Yayınevi.
- Uzun, N. (2023). Göç, Konut ve Kentsel Dönüşüm. G. Kaya (Ed.). *Cumhuriyetin Göçlerle Dolu 100 Yılı-100 Başlıkta Göç Yazıları* (ss. 111-118). İzmir: Cem Yayınevi.
- Yaman, F. T. ve Şahinbaş, U. (2017). Türkiye'de Kentsel Dönüşüm. *ABMYO Dergisi*, 47, 53-77.
- Yılmaz, A. (2013). Kentsel Dönüşümün ve Çevresel Etkilerinin Denetimi. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/d015632319188af_ek.doc.

KAYNAKÇA

- Akkol, M. L. (2019), "Kentleşme ve Çevre Sorunları," içinde *Sağlık-Toplum-Bilim IV*, Çanakkale: Paradigma Akademi: 63-82.
- Alcamo J., Vuuren D., Ringler C., Cramer W., Masui T., Alder J. ve Schulze K., (2005). Changes in Nature's Balance Sheet: Model-based Estimates of Future Worldwide Ecosystem Services, *Ecology and Society*, 10(2).
- Aşar, H. (2016). Yaşam Sandalı Etiği. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, 22, 185-205.
- Atabey, S., Gürdoğan, A. ve Yokaş, İ. (2016). Organik Tarım Tabanlı Eko-Turizm Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Çandır Köyü Örneği. *Social Sciences (NWSA)*, 11(4), 270-287.
- Aysevener, K. (2015). *İnsan ve Doğa İlişkisi Üzerine*. (<http://dunyalilar.org/insan-ve-doga-iliskisi-uzerine-2.html/>) son erişim: 04.02.2024.
- Baudrillard, J. (2008). *Tüketim Toplumu* (Çev. H. Deliceçaylı ve F. Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2002). Modernite Postmodernite ve Etik. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, Sayı:19
- Blanc, J. and Kledal, P. R. (2012). The Brazilian Organic Food Sector: Prospects and Constraints of Facilitating The Inclusion of Smallholders. *Journal of Rural Studies* 28:142-154.
- BM Nüfus Fonu, Report of the International Conference on Population and Development. (1994). UN Doc. A/CONF.171/13, par. 10.7.
- BM (2023), *Dünya Nüfusu Verileri*. Erişim Tarihi: 26 Aralık 2023. <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Population/>
- Carpenter, D. (2003). An Investigation Into The Transition From Technological to Ecological Rice Farming Among Resource Poor Farmers From The Philippine Island of Bohol. *Agriculture and Human Values*, 20, 165-77.
- Ceylan, L. (2010). İstanbul'daki Atıkların Çevre Sorunları Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış).
- Chosmky, N. (2015). *Geleceği Kurgulamak*. (Çev. G. Fırat). İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Cisilino, F., Bodini A. and Zanoli, A. (2019). Rural Development Programs' Impact On Environment: An Ex-Post Evaluation Of Organic Faming. *Land Use Policy*, 85, 454-462.
- Cobb, D., Feber, R., Hopkins, A., Stockdale, L., O'Riordan, T., Clements, B., Firbank, L., Goulding, K., Jarvis, S. and Macdonald, D. (1999). Integrating The Environmental and Economic Consequences of Converting to Organic Agriculture: Evidence From A Case Study. *Land Use Policy*, 16, 207-221.
- Crandfield, J., Henson, S. and Holliday, J. (2010). The Motives, Benefits, and Problems of Conversion to Organic Production. *Agriculture and Human Values*, 27, 291-306.
- Dağ, V. ve Mansuroğlu, S. (2017). Korunan Alanlarda Çevre Sorunlarının Değerlendirilmesi: Pamukkale Özel Çevre Koruma Bölgesi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Cilt: 18, Sayı:2, Sayfa:109-120, ISSN:2146-1880, e-ISSN: 2146-698X.
- Demirarslan, K. O. ve Demirarslan, D. (2018), Sanayileşme, Kentleşme ve Çevre İlişkisi: Kocaeli İli Örneği. *Sürdürülebilir Mühendislik Uygulamaları Ve Teknolojik Gelişmeler Dergisi*, 1(1), 29-43.
- Deniz, M. (2011). Sanayileşme Perspektifinde Kentleşme ve Çevre İlişkisi. *Coğrafya Dergisi* (19), 95-105.
- Des Jardins, J. (2006). *Çevre Etiği: Çevre Felsefesine Giriş*. (Çev. R. Keleş). Ankara: İmge Kitabevi.
- Dietz, T., Rosa, E.A. and York, R. (2007). Driving The Human Ecological Footprint. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 5(1), 13-18.
- Doğan, M. (2013). Geçmişten Günümüze İstanbul'da Sanayileşme Süreci ve Son 10 Yıllık Gelişimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (27), 511-550.
- Drucker P. F. (1993). *Kapitalist Ötesi Toplum*. (Çev. B. Çorakçı), İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Duram, L. A. (2000). Agents' Perceptions of Structure: How Illinois Organic Farmers View Political, Economic, Social, And Ecological Factors. *Agriculture and Human Values*, 17, 35-48.
- Erdogan, Ü., Erdogan, Y., Çakmakçı, R. ve Turan, M. (2014). Organic Farming and Sustainable Rural Development: Çoruh Valley. *IFOAM Organic World Congress 2014*, "Building Organic Bridges," October. http://orgprints.org/24895/1/PT_24895_MTuran.pdf
- Ergün, A. (2008), *Sivas Şehrinde Kentleşme Ve Sanayileşmeye Bağlı Çevre Sorunları*, (Master tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ertan, K. A. (1998). Çevre Etiği, *Amme İdaresi Dergisi*, 31(1), 125-139.
- Ewing, B., Moore, D., Goldfinger, S., Oursler, A., Reed, A. and Wackernagel, M. (2010). *Ecological footprint atlas*. Oakland: Global Footprint Network
- Fan, S. ve Stark, O. (2008). Rural-to-Urban Migration, Human Capital and Agglomeration, *Journal of Economic Behavior & Organization*, 68, 234-247.
- Febles-Gonzalez, J. M., Tolon-Becerra, A., Lastra-Bravo, X. and Acosta-Valdes, X. (2011). Cuban Agricultural Policy in The Last 25 Years. From Conventional to Organic Agriculture. *Land Use Policy*, 28, 723-35.
- Genç, F. N. (2007a). Doğal Afet Riskleri ve Türkiye'de Kentleşme, *TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 381-406.
- Genç, F. N. (2007b). Türkiye'de Kentleşme ve Doğal Afet Riskleri İle İlişkisi, *TMMOB Afet Sempozyumu*, 349-358.
- GFN, (2019). *Ecological Footprint explorer*, <https://data.footprintnetwork.org/#/>, Erişim Tarihi 04.02.2024.
- Gülersoy, A. E. (2022). Türkiye'de Çevre Hızla Kirleniyordu: Birinciliği Kentlere Verdiler. G. Kaya ve A. Şeker (Ed.). Dert Yüklü Mekanlar-Kentlerin Sosyal Sorunları (ss. 131-169). Ankara: Nika Yayınevi.
- Gülersoy, A.E ve Dursun, E. (2023). *Çevre Etiği Yaklaşımları ve Akımları*, Ankara: İksad Publications.
- Gülsaran, Ö. (1990), *Kentleşme ve Çevre Sorunları Karşısında Gebze Organize Sanayi Bölgesinin Kurulması* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Hardin, G. (2001). *Living on a Lifeboat A reprint from BioScience*, October 1974-The Social Contract, Volume 12, Number 1.
- Hunter L. M., White M. J., Little J. S., Sutton J. (2003). Environmental Hazards, Migration, and Race. *Population & Environment*, 25(1), 23-39.
- IOM, (2008). Migration and Climate Change, IOM Migration Research Series, No: 31, *International Organization for Migration*, Geneva, pp. 1-60.
- IPCC, Climate Change (2007). Impacts, Adaptation And Vulnerability, Contribution of Working Group II to the *Fourth Assessment Report*, Cambridge University Press, UK, 2007.
- IPCC, Climate Change (2013). The Physical Science Basis, Working Group I Contribution to the *Fifth Assessment Report*, Cambridge University Press, UK, 2013.
- İpek, S. ve Yaşar Çil, G. (2010). Uluslararası Ticari Boyutuyla Organik Tarım ve Devlet Destekleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 5(1), 135-162.
- Karakaş, A., ve Güngör, H. Y. (2015). Turizm Faaliyetlerinin Çevreye Etkisi. *Güneydoğu Anadolu Bölgesi Çevre Sorunları Sempozyumu*, 24-25.
- Kaypak, Ş., ve Yılmaz, V. (2016). Hatay Büyükşehir Yapılanma Sonrasında Çevre Sorunlarına Yaklaşım ve Çevre Düzenlemeleri. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 25-50.
- Keleş, R. Hamamcı C. ve Çoban, A. (2015). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kings, D. and Ilbery, B. (2010). The Environmental Belief Systems of Organic and Conventional Farmers: Evidence From Central-Southern England. *Journal of Rural Studies*, 26, 437-448.
- Kipfer, S. (2002). Urbanization, everyday life and the survival of capitalism: Lefebvre, Gramsci and the problematic of hegemony. *Capitalism Nature Socialism*, 13(2), 117-149.
- Knickel, K., Redman, M., Darnhofer, I., Ashkenazy, A., Calvão Chebach, T., Şumane, S., Tisenkopfs, T., Zemeckis, R., Atkociuniene, V., Rivera, M., Strauss, A., Kristensen, L. S., de Schiller, S., Koopmans, M. E., and Rogge, E. (2018). Between Aspirations And Reality: Making Farming, Food Systems And Rural Areas More Resilient, Sustainable And Equitable. *Journal of Rural Studies* 59, 197-210.
- Kurt, A. (2019). *Türkiye’de Kentleşme ve Çevre Sorunları Alanında Hazırlanmış Kayıtlı Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik İncelemesi* (Master tezi, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Laczko F., and Piguët E. (2014). Regional Perspectives on Migration, the Environment and Climate Change, in *People on the Move in a Changing Climate The Regional Impact of Environmental Change on Migration* (ss. 1-20). E. Piguets, and F. Laczko (Eds.). Springer, Dordrecht.
- Marsden, T., Banks, J. and Bristow, G. (2002). The Social Management of Rural Nature: Understanding Agrarian-Based Rural Development, *Environmental and Planning A* 34, 809-825.
- Marshall, A. (2000). Sustaining Sustainable Agriculture: The Rise and Fall of The Fund for Rural America. *Agriculture and Human Values*, 17, 267-277.
- Mayer, B., and Courmil C. (2016). Climate Change, Migration and Human Rights: Towards Group-Specific Protection? *Climate Change And Human Rights, an International and Comparative Law Perspective*, Editörler Ottavio Quirico ve Mouloud Boumghar, 173-188. Routledge.
- Meng, F., Qiao, Y. Wu, W., Smith, P. and Scott, S. (2017). Environmental Impacts And Production Performances Of Organic Agriculture in China: A Monetary Valuation. *Journal of Environmental Management*, 188, 49-57.
- Mutlu, A. (2016). Ekoloji Düşüncesinin ve Çevre Korumacılığın Ortaya Çıkışı Ders Notları (<http://slideplayer.biz.tr/slide/2931794/>) Erişim Tarihi: 04.02.2024.
- Ölgen, M. K., Erdal, Ü. ve Sökmen, Ö. (2009). Turgutlu-Salihli Arasında Organik Tarım Faaliyetlerinin Toprak Üzerindeki Tekiler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 18(1-2), 17-30.
- Özgen, Ö. ve Karabacak, Z. İ. (2013). Tüketim Mekânlarının Dönüşümünde Görsel İletişimin Rolü: Küresel Kahve Dükkânları, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 37, 121-149.
- Pagani, M., Johnson, T.G. and Vittuari, M. (2017). Energy input in conventional and organic paddy rice production in Missouri and Italy: A comparative case study. *Journal of Environmental Management* 188, 173-182.
- Papadopoulos, S., Karelakis, C., Zafeiriou, E. and Koutroumanidis, T. (2015). Going Sustainable Or Conventional? Evaluating The Cap’s Impacts On The Implementation Of Sustainable Forms Of Agriculture in Greece. *Land Use Policy*, 47, 90-97.
- Robbins, P. (2012). *Political Ecology: A Critical Introduction* (2nd ed). New York, NY: John Wiley & Sons, Ltd.
- Smith, E. and Marsden, T. (2004). Exploring The ‘Limits to Growth’ in UK Organics: Beyond The Statistical Image. *Journal of Rural Studies*, 20, 345-357.
- Stern, N. (2006). *The Economics Of Climate Change: the Stern Review*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Suh, J. (2015). Communitarian Cooperative Organic Rice Farming in Hongdong District South Korea. *Journal of Rural Studies*, 37, 29-37.
- Sungur, S. (2011). Tüketimin Küreselleşmesi ve Tüketim Tapmakları: Postmodern Panayır Yerlerinde Alışveriş, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 14, 7-34.
- Şahin S. (2010). *Geçmiş Günümüz ve Gelecekte Nüfus Gerçeği*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Tuomisto, H.L., Hodge, I.D., Riordan, P.ve Macdonald D.W. (2012). Does Organic Farming Reduce Environmental Impacts? A Meta-Analysis of European Research. *Journal of Environmental Management*, 112, 309-320.
- Turhan, Ş. (2005). Tarımda Sürdürülebilirlik ve Organik Tarım. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 11(1), 13-24.
- TÜİK (2023). Türkiye İstatistik Kurumu, Nüfus Verileri Veritabanı.
- Türkay, O. ve Saraç, Ö. (2019). Altyapı, Üstyapı ve Çevre Sorunlarının Turist Şikayetleri Kapsamında Değerlendirilmesi ve Yerel Yönetimlerin Çözüm Potansiyeli: Antalya Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(Ek Sayı), 98-110.

- Türküm, A. S. (1998), Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci. *Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı Yayını*, Eskişehir, 165, 181.
- UN, World Population Prospects. (2022). *Summary of Results, Department of Economic and Social Affairs, UN DESA/POP/2022/TR/NO. 3*, 2022.
- UNHCR. (1993). *The State of The World's Refugees, The Challenge of Protection*, Penguin Books, New York.
- URL 1: <https://www.copernicus.eu/en/news/news/observer-2023-year-earth-observation-milestones>.
- URL 2: <https://www.worldometers.info/world-population/#top20>.
- Ülken, H. Z. (2010). *Aşk Ahlakı*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Vaarst, M. (2010). Organic Farming As A Development Strategy: Who Are Interested and Who Are Not? *Journal of Sustainable Development*, 3(1), 38-50.
- Vasile, A. J., Popescu, C., Ion, R. A., and Dobre, I. (2015). From conventional to organic in Romanian agriculture–Impact assessment of a land use changing paradigm. *Land Use Policy*, 46, 258-266.
- Vos, T. (2000). Visions of The Middle Landscape: Organic Farming And The Politics of Nature. *Agriculture and Human Values*, 17, 245-256.
- WHO. (2017). *Preventing noncommunicable diseases (NCDs) by reducing environmental risk factors*. Geneva: World Health Organization (WHO). https://www.who.int/quantifying_chimpacts/publications/preventing-ncds/en/
- WWF. (2012). *Yaşayan Gezegen Raporu, Özel Basım, RIO+20 Yolunda*, (<https://wwftr.awsassets.panda.org/downloads/rio20.pdf?1414/yasayangezenraporu2012ri20yolunda>) Erişim Tarihi: 04.01.2024.
- WWF. (2022). *Yaşayan Gezegen Raporu, Daha Pozitif, Bir Toplum Yaratmak*, ([https://wwftr.awsassets.panda.org/downloads/lpr_2022_tr_kck_.pdf?12800/Yasayan Gezegen-Raporu-2022](https://wwftr.awsassets.panda.org/downloads/lpr_2022_tr_kck_.pdf?12800/Yasayan%20Gezegen-Raporu-2022)), Erişim Tarihi: 04.01.2024.
- Yıldız, S.G.M. (2017). Ekolojik Ütopyalar. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1): 1-15.
- Yüksel D. (2010). Karma Kullanımlı Yapılarda Kamuya Açık Mekânların İrdelenmesi: İstanbul'dan Güncel Örnekler. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.

KAYNAKÇA

- Abbas, F., Kigadye, E., Mohamed, F., Khamis M., Mbaraka J., Sarbentez N., Al- Mafazy A. and Monroe A. (2023). Socio-Demographic Trends in Malaria Knowledge and Implications for Behaviour Change Interventions in Zanzibar, *Malaria Journal*, 22(39), 1-22.
- Akdağ, A. (2011). *İklim Değişikliği Depresyonu Tetikliyor*. Sabah Newspaper. Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/yasam/iklim-degisikligi-depresyonu-tetikliyor-1797140>. Erişim Tarihi: 12.11.2023.
- Al, B., Bogam, M., Zengin, S., Sabak, M., Kul, S., Oktay, M. M., Bayram, H. and Vuruskan, E. (2018). Effects of Dust Storms and Climatological Factors on Mortality and Morbidity of Cardiovascular Diseases Admitted to ED, *Emergency Medicine International*, 3758506, 1-7.
- Al-Kindi, S. G., Brook, R. D., Biswal, S. and Rajagopalan, S. (2020). Environmental Determinants of Cardiovascular Disease: Lessons Learned from Air Pollution, *Nature Reviews Cardiology*, 17(10), 656-672.
- Anderson, D. M., Cembella, A. D. and Hallegraef, G. M. (2012). Progress in Understanding Harmful Algal Blooms: Paradigm Shifts and New Technologies for Research, Monitoring, and Management, *Annual Review of Marine Science*, 4(1), 143-176.
- Bailey, R. (2011). *Growing A Better Future: Food Justice in A Resource-Constrained World*. Oxford, U.K.: Oxfam. Retrieved from <https://www.oxfam.org/en/growing-better-future>.
- Bayram, H. and Öztürk, A. B. (2021). Global Climate Change, Desertification, and Its Consequences in Turkey and The Middle East, *Climate Change and Global Public Health*, 445-458.
- Bender, M. A., Knutson, T. R., Tuleya, R. E., Sirutis, J. J., Vecchi, G. A., Garner, S. T. and Held, I.M. (2010). Modeled Impact of Anthropogenic Warming on The Frequency of Intense Atlantic Hurricanes, *Science*, 327(5964), 454-458.
- Bhandari, D., Bi, P., Sherchand, J. B., Dhimal, M. and Hanson-Easey, S. (2020). Assessing The Effect of Climate Factors on Childhood Diarrhoea Burden in Kathmandu, Nepal, *International Journal of Hygiene and Environmental Health*, 223(1), 199-206.
- Birinci, S., Yılmaz, F. and Malhan, S. (2023). Investigation of Short-Term Health Effects of Air Pollution in Türkiye with E-Nabız Sensor Data, *Eurasian Journal of Medical Investigation*, 7(3), 259-266.
- Booth, M. (2018). Climate Change and the Neglected Tropical Diseases, *Advances in Parasitology*, 100, 39-126.
- Briggs, D. (1999). *Environmental Health Indicators: Framework and Methodologies*. World Health Organization, Erişim adresi: http://whqlibdoc.who.int/hq/1999/WHO_SDE_OEH_99.10.pdf. Erişim tarihi: 11 Aralık 2023.
- Brimblecombe, P. (1988). *The Big Smoke: A History of Air Pollution in London Since Medieval Times*. London: Routledge.
- Caminade, C., McIntyre, K. M. and Jones, A. E. (2019). Impact of Recent and Future Climate Change on Vector-Borne Diseases, *Annals of New York Academy of Sciences*, 1436(1), 157-173.
- Can, G., Sahin, Ü., Sayılı, U., Dubé, M., Kara, B., Acar, H. C., Inan, B., Sayman, Ö. A., Lebel, G., Bustinze, R., Küçükali, H., Güven, U. and Gosselin, P. (2019). Excess Mortality in Istanbul during Extreme Heat Waves between 2013 and 2017. *International Journal of Environment Research and Public Health*, 16(22), 43-48.
- Cantor, N. (2001). *In The Wake of the Plague: The Black Death and The World It Made*. New York: Free Press.
- Carson, R. (1964). *Silent Spring* (Anniversary ed.). Boston: Houghton Mifflin.
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters. (2015). *The Human Cost of Natural Disasters: A Global Perspective*. Université Catholique de Louvain: Erişim adresi: http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/P_AND_report.pdf. Erişim tarihi: 21 Aralık 2023.
- Chakraborty, S. and Newton, A.C. (2011). Climate Change, Plant Diseases and Food Security: An Overview, *Plant Pathology*, 60, 2-14.
- Checkley, W., Epstein, L. D., Gilman, R. H., Figueroa, D., Cama, R. I., Patz, J. A. and Black, R. E. (2000). Effects of El Niño and Ambient Temperature on Hospital Admissions for Diarrhoeal Diseases in Peruvian Children, *Lancet*, 355 (9202), 442-450.
- Chen, J., Fang, J., Zhang, Y., Xu, Z., Byun, H. M., Li, P. H., Deng, F., Guo X., Guo, L. and Wu, S. (2021). Associations of Adverse Pregnancy Outcomes with High Ambient Air Pollution Exposure: Results from the Project ELEFANT, *Science of the Total Environment*, 761,143218.
- Chevalier, V., Courtin, F., Guis, H., Tran, A. and Vial, L. (2016). Climate Change and Vector-Borne Diseases. *Climate Change and Agriculture Worldwide*, 97-108.
- Chu, E.W., Karr, J. R. (2013). Environmental Impact, Concept and Measurement of. *Encyclopedia of Biodiversity*, :278-96.
- Costa, L.G., Cole, T. B., Dao, K., Chang, Y.C., Coburn, J. and Garrick, J. M. (2020). Effects of Air Pollution on The Nervous System and Its Possible Role in Neurodevelopmental and Neurodegenerative Disorders. *Pharmacology & therapeutics*, 210(107523), 1-18.
- Curriero, F. P., Patz J., Rose, J. B. and Lele, S. R. (2001). The Association Between Extreme Precipitation and Waterborne Disease Outbreaks in The United States, 1948-1994. *American Journal of Public Health*, 91(8), 1194-1199.
- Cusack, L., de Crespigny, C. and Athanasos, P. (2011). Heatwaves and Their Impact on People with Alcohol, Drug and Mental Health Conditions: A Discussion Paper on Clinical Practice Considerations. *Journal of Advanced Nursing*, 67(4), 915-922.
- Çapraz, O., Deniz, A. and Dogan, N. (2017). Effects of Air Pollution on Respiratory Hospital Admissions in Istanbul, Turkey, 2013 to 2015. *Chemosphere*, 181, 544-550.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (2023). *Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu*. 1-121. Erişim adresi: https://webdosya.csb.gov.tr/db/ced/icerikler/turk-ye-cevre-sorunlari-ve-oncel-kler_2022_3_ver3_logoduzenlendi-20230901135641.pdf. Erişim Tarihi: 15.12.2023.
- Demirbilek, H. and Mercan, Y. (2023). Long-Term Effects of Air Pollutants on Deaths in A Semi-Urban City in Northwestern Turkey: A Time Series Analysis. *International Journal of Environmental Health Research*, 3), 1-11.
- Detroit, M.I. (2018). *Environmental Health Sourcebook*. United States: Omnigraphics.

- Douglas, K. O., Payne, K., Sabino-Santos, G. Jr. and Agard J. (2021). Influence of Climatic Factors on Human Hantavirus Infections in Latin America and the Caribbean: A Systematic Review. *Pathogens*, 11(1), 15.
- El-Fadel, M., Ghanimeh, S., Maroun, R. and Alameddine, I. (2012). Climate Change and Temperature Rise: Implications on Food- and Water-Borne Diseases. *Science of The Total Environment*, 437, 15-21.
- Elias, E. H., Flynn R., Idowu O. J., Reyes J., Sanogo S., Schutte, B. J., Smith, R., Steele, C. and Sutherland, C. (2019). Crop Vulnerability to Weather and Climate Risk: Analysis of Interacting Systems and Adaptation Efficacy for Sustainable Crop Production. *Sustainability*, 11(23), 6619.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (2023). *The State of Food Insecurity in The World 2023: The Multiple Dimensions of Food Security*. Rome: Author.
- Forster, P. M., Smith, C. J., Walsh, T., Lamb, W. F., Lamboll, R., Hauser, M. and Zhai, P. (2023). Indicators of Global Climate Change 2022: Annual Update of Large-Scale Indicators of the State of the Climate System and Human Influence. *Earth System Science Data*, 15(6), 2295-2327.
- Frumkin, H. (Ed.) (2016). *Environmental Health: From Global to Local*. New York: John Wiley & Sons.
- Gao, J., Cheng, Q., Duan, J., Xu, Z., Bai, L., Zhang., Y, Zhang, H., Wang, S., Zhang Z. and Su, H. (2019). Ambient Temperature, Sunlight Duration, and Suicide: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Science of the Total Environment*, 646,1021-9.
- Glass, G. E., Cheek, J. E., Patz, J. A., Shields, T. M., Doyle, T. J., Thoroughman, D. A., Hunt D. K., Enscore, R. E., Gage, K. L., Irland, C., Peters, C. J. and Bryan, R. (2000). Using Remotely Sensed Data to Identify Areas of Risk for Hantavirus Pulmonary Syndrome. *Emerging Infectious Diseases*, 63(3), 238-247.
- Goarant, C. (2016). Leptospirosis: Risk Factors and Management Challenges in Developing Countries. *Research and Reports in Tropical Medicine*, 28(7), 49-62.
- Hayes, R. B., Lim, C., Zhang, Y., Cromar, K., Shao, Y., Reynolds, H. R., Silverman, D. T., Jones, R. R., Park, Y., Jerrett, M., Ahn, J. and Thurston, G. D. (2020). PM 2.5 Air Pollution and Cause-Specific Cardiovascular Disease Mortality. *International Journal of Epidemiology*, 49(1), 25-35.
- Hellberg, R. S. and Chu, E. (2015). Effects of Climate Change on the Persistence and Dispersal of Foodborne Bacterial Pathogens In The Outdoor Environment: A review. *Critical Reviews in Microbiology*, 42(4), 548-72.
- Herlihy, D. and Cohn, S.K. (1997). *The Black Death and The Transformation of the West*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Hrudey S. E., Payment, P., Huck, P. M., Gillham, R. W. and Hrudey E. J. (2003). A Fatal Waterborne Disease Epidemic in Walkerton, Ontario: Comparison with Other Waterborne Outbreaks in The Developed World. *Water Science & Technology*, 47(3), 7-14.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (2007). *Climate Change 2007: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Fourth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom and New York, NY, USA.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (2013). *Climate change 2013: The physical science basis in Contribution of Working Group I to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. New York: Cambridge University Press.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) (2022). *Climate change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Working Group II Contribution to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. New York: Cambridge University Press.
- Kahraman, S. ve Şenol, P. (2018). İklim Değişikliği: Küresel, Bölgesel ve Kentel Etkileri. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, 1., 353-370.
- Kelly, J. (2005). *The Great Mortality: An Intimate History of the Black Death, The Most Devastating Plague of All Time*. New York: HarperCollins.
- Keya, T.A., Leela, A., Habib, N., Rashid, M. and Bakthavachalam, P. (2023). Mental Health Disorders Due to Disaster Exposure: A Systematic Review and Meta-Analysis, *Cureus*, 15(4), 1-13.
- Kilbourne, E. M. (2008). Temperature and Health, In Rosenau, M. (Ed). *Last Public Health and Preventive Medicine* (pp. 725-734), New York: McGraw-Hill Medical.
- Kilpatrick, A. M., Dobson, A. D. M., Levi, T., Salkeld, D. J., Swei, A., Ginsberg, H. S., Kjemtrup, A., Padgett, K. A., Jensen, P. M., Fish, D., Ogden, N. H. and Diuk-Wasser, M. A. (2017). Lyme Disease Ecology in A Changing World: Consensus, Uncertainty and Critical Gaps for Improving Control. *Philosophical Transactions of The Royal Society of London. Series B, Biological Sciences*, 72(1722), 20160117.
- Kim, Y., Kim, H., Gasparrini, A., Armstrong, B., Honda, Y. and Chung, Y. (2019). Suicide and Ambient Temperature: A Multi-Country Multi-City Study. *Environmental Health Perspectives*, 127(11), 117007.
- KONDA (2022). *Türkiye'de İklim Değişikliği Algısı ve Enerji Tercihleri 2022*, <https://www.iklimhaber.org/wpcontent/uploads/2023/05/iklim-Haber-Konda-Arastirma-2022.pdf>, Erişim Tarihi: 07.02.2024
- Lead, C. O., Lead, I. C. P., Farquhar, G. D., Fasham, M. J. R., Goulden, M. L., Heimann, M. and Rojas, A. R. (2018). *The Carbon Cycle and Atmospheric Carbon Dioxide*. Climate Change 2001: The Scientific Basis.
- Lerner, H. and Berg, C. (2017). A Comparison of Three Holistic Approaches to Health: One Health, Ecohealth, and Planetary Health. *Frontiers in Veterinary Science*, 4(163), 1-7.
- Li, X., Stringer, L.C. and Dallimer, M. (2022). The Impacts of Urbanisation and Climate Change on The Urban Thermal Environment in Africa. *Climate*, 10(11), 164.
- Lim, A. Y., Cheong, H. K., Chung, Y., Sim, K. and Kim J. H. (2021). Mosquito Abundance in Relation to Extremely High Temperatures in Urban and Rural Areas of Incheon Metropolitan City, South Korea from 2015 to 2020: An Observational Study. *Parasites Vectors*, 14(1), 559.
- Lloyd, S. J., Sari Kovats, R. and Chalabi, Z. (2011). Climate Change, Crop Yields, and Undernutrition: Development of A Model to Quantify the Impact of Climate Scenarios on Child Undernutrition. *Environmental Health Perspectives*, 119(12), 1817-1823.

- Lorentzen, H. F., Benfield, T., Stisen, S. and Rahbek, C. (2020). COVID-19 is Possibly a Consequence of the Anthropogenic Biodiversity Crisis and Climate Changes. *Danish Medical Journal*, 67(5), 1-5.
- Makwana, N. (2019). Disaster and Its Impact on Mental Health: A Narrative Review. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 8(10): 3090-3095.
- McCarthy, J., Canziani, O. F., Leary, N. A., Dokken, D. J. and White, K. S. (Eds.). (2001). *Climate Change 2001: Impacts, Adaptation, and Vulnerability, Contribution of Working Group II to the Third Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. New York: Cambridge University Press.
- McMichael, A. J. (2013). Globalization, Climate Change, and Human Health. *New England Journal of Medicine*, 369(1), 96.
- Metintas, S. and Kurt, E. (2010). Geo- Climate Effects on Asthma and Allergic Diseases in Adults in Turkey: Results of PARFAIT Study. *International Journal of Environmental Health Research*, 20(3), 189-199.
- Mirzabaev, A., Olsson, L., Kerr, R. B., Pradhan, P., Ferre, M. G. R. and Lotze-Campen, H. (2023). Climate Change and Food Systems, in: von Braun, J., Afsana, K., Fresco, L.O., Hassan, M.H.A. (Eds) *Science and Innovations for Food Systems Transformation*. Springer, 511-528.
- Mollazade, S. and Sahinalp, M. S. (2019). The Effect of Climatic Characteristics on Learning and Teaching Performance of Students and Teachers at High Schools: A Case 65 Study of Sanlıurfa, *Turkish Studies Social Sciences*, 14(6), 3245-3261.
- Mordecai, E. A., Ryan, S. J., Caldwell, J. M., Shah, M. M. and LaBeaud, A. D. (2020). Climate Change Could Shift Disease Burden from Malaria to Arboviruses in Africa. *Lancet Planet Health*, 4(9), 416-423.
- Mudway, I. S., Kelly, F. J. and Holgate, S. T. (2020). Oxidative Stress in Air Pollution Research. *Free Radical Biology & Medicine*, 151, 2-6.
- Myers, S. S., Zanolletti, A., Kloog, I., Huybers, P., Leakey, A. D., Bloom, A. J. and Usui, Y. (2014). Increasing CO₂ Threatens Human Nutrition. *Nature*, 510(7503), 139-142.
- National Centers for Environmental Information (2024). January 2024 Global Climate Report. Erişim Adresi: <https://www.ncei.noaa.gov/access/monitoring/monthly-report/global/202401>. Erişim Tarihi: 01.02.2024
- Neira, M., Erguler, K., Ahmady-Birgani, H., Al-Hmoud, N. D., Fears, R., Gogos, C. and Christophides, G. (2023). Climate Change and Human Health in The Eastern Mediterranean and Middle East: Literature Review, Research Priorities and Policy Suggestions. *Environmental Research*, 216(114537), 1-23.
- Nelson, G. C., Rosegrant, M. W., Koo, J., Robertson, R. D., Sulser, T., Zhu, T. and Lee, D. R. (2009). *Climate Change: Impact on Agriculture and Costs of Adaptation*. Washington, DC: International Food Policy Research Institute. <http://www.ifpri.org/publication/climate-change-impact-agricultureand-costs-adaptation>.
- Newnham, E. A., Mergelsberg, E. L., Chen, Y., Kim, Y., Gibbs, L., Dzidic, P. L., Dasilva, M. I., Chan, E. Y. Y., Shimomura, K., Narita, Z., Huang, Z., and Leaning, J. (2022). Long Term Mental Health Trajectories After Disasters and Pandemics: A Multilingual Systematic Review of Prevalence, Risk and Protective Factors. *Clinical Psychology Review*, 97, 1-15.
- Ngejea, R. C., Luboobi, L. S. and Nkansah-Gyekye, Y. (2017). The Effect of Seasonal Weather Variation on The Dynamics of the Plague Disease. *International Journal of Mathematics and Mathematical Sciences*, 1, 1-25.
- Nissan, H., Ukawuba, I. and Thomson, M. (2021). Climate-Proofing A Malaria Eradication Strategy. *Malaria Journal*, 20(1), 190.
- Ogden, N. H., Maarouf, A., Barker, I. K., Bigras-Poulin, M., Lindsay, L. R., Morshed, O' Callaghan, C. J., Ramay, F. Walter-Toewes, D. and Charron, D. F. (2006). Climate Change and The Potential for Range Expansion of the Lyme Disease Vector Ixodes Scapularis in Canada. *International Journal for Parasitology*, 36(1), 63-70.
- Orhan, G. (2013). Türkiye'de Çevre Politikaları: Değişen Söylemler, Değişmeyen Öncelikler. *Memleket Siyaset Yönetim*, 8(19-20), 1-24.
- Ostfeld, R. S. and Brunner, J.L. (2015). Climate Change and Ixodes Tick-Borne Diseases of Humans. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences*, 370(1665), 1-11.
- Page, L. A., Hajat, S., Kovats, R. S. and Howard, L.M. (2012). Temperature-Related Deaths in People with Psychosis, Dementia and Substance Misuse. *The British Journal of Psychiatry*, 200(6), 485-490.
- Palinkas, L. A. and Wong, M. (2020). Global Climate Change and Mental Health. *Current Opinion in Psychology*, 32, 12-16.
- Patz, J. A. and Hahn M. B. (2013). Climate Change and Human Health: A One Health Approach. in J. S. Mackenzie, M. Jeggo, P. Daszak, & J. A. Richt (Eds.). *One Health: The Human-Animal-Environment Interfaces in Emerging Infectious Diseases: Food Safety and Security, And International and National Plans for Implementation of One Health Activities*, 141-171.
- Porter, J. R., Xie, L., Challinor, A. J., Cochrane, K., Howden, M., Iqbal, M. M. and Travasso, M. I. (2014). Food Security and Food Production Systems in C. B. Field, V. R. Barros, D. J. Dokken, K. J. Mach, M. D. Mastrandrea, T. E. Bilir, L. L. White (Eds.), *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects. Contribution of Working Group II to The Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (pp. 485-533). New York: Cambridge University Press.
- Pörtner, H., Roberts, D. C., Parmesan, C., Adams, H., Adelekan, I. and Weyer, N. (2022). *IPCC 2022: Technical Summary, Working Group II Impacts, Adaptation and Vulnerability. Intergovernmental Panel on Climate Change*, 37-118.
- Rea, W. J. (1992-1998). *Chemical Sensitivity (4 vols.)*. Boca Raton, FL: Lewis
- Rocklöv, J. and Dubrow, R. (2020). Climate Change: An Enduring Challenge for Vector-Borne Disease Prevention and Control. *Nature Immunology*, 21(5), 479-483.
- Rodrigues, S. D., Ueda, R. M., Barreto, A. C., Zanini, R. R. and Souza, A. M. (2021). How Atmospheric Pollutants Impact the Development of Chronic Obstructive Pulmonary Disease and Lung Cancer: A Var-Based Model, *Environmental Pollution*, (275), 1-10.
- Rosen, G. (1993). *A History of Public Health (Exp. ed.)*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. (First edition published 1958).
- Rosenberg, C. (1962). *The Cholera Years: The United States in 1832, 1849, and 1866*. Chicago: University of Chicago Press.

- Sağlık Bakanlığı. (2015). *İklim Değişikliğinin Sağlık Üzerine Olumsuz Etkilerinin Azaltılması Ulusal Programı ve Eylem Planı*. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/cevre-sagligi-db/Dokumanlar/Sunum lar/ Iklim_Degisikligi_Eylem_Planı.pdf.
- Santos, U. D. P., Arbex, M. A., Braga, A. L. F., Mizutani, R. F., Cançado, J. E. D., Terra-Filho, M. and Chatkin, J. M. (2021). Environmental Air Pollution: Respiratory Effects. *Jornal Brasileiro de Pneumologia*, 47(1), 1-13.
- Schmeltz, M. T. and Gamble, J. L. (2017). Risk Characterization of Hospitalizations for Mental Illness and/or Behavioral Disorders with Concurrent Heat-Related Illness. *PLoS One*, 12(10), 1-15.
- Schmid B. V., Büntgen, U., Easterday W. R., Ginzler, C., Walløe, L., Bramanti, B. and Stenseth, N. C. (2015). Climate-Driven Introduction of the Black Death and Successive Plague Reintroductions into Europe. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 112(10), 3020-5.
- Schuster, C. J., Ellis, A. G., Robertson, W. J., Charron, D. F., Aramini, J. J., Marshall, B. J. and Medeiros, D. T. (2005). Infectious Disease Outbreaks Related to Drinking Water in Canada, 1974-2001. *Canadian Journal of Public Health*, 96(4), 254-258.
- Sezgin, S. (2024). Türkiye'de Vatandaşların İklim Değişikliği Anksiyetesinin Değerlendirilmesi. *Kent Akademisi*, 17(1), 1-21.
- Shackleton, D., Memon, F. A., Nichols, G., Phalkey, R. and Chen, A. S. (2023). Mechanisms of Cholera Transmission Via Environment in India and Bangladesh: State of The Science Review. *Reviews on Environmental Health*, 1-17.
- Shoib, S., Hussaini, S. S., Armiya'u, A. Y. U., Saeed, F., Öri, D., Roza, T. H. and Chandradasa, M. (2023). Prevention of Suicides Associated with Global Warming: Perspectives from Early Career Psychiatrists. *Frontiers in Psychiatry*, 14,1-7.
- Sillmann, J., Aunan, K., Emberson, L., Büker, P., Van Oort, B., O'Neill, C. and Brisebois, A. (2021). Combined Impacts of Climate and Air Pollution on Human Health and Agricultural Productivity. *Environmental Research Letters*, 16(9), 093004.
- Singh, N., Singh, S., and Mall, R. K. (2020). Urban Ecology and Human Health: Implications of Urban Heat Island, Air Pollution and Climate Change Nexus (pp. 317-334) in *Urban Ecology*. Elsevier.
- Sullivan, R. (2004). *Rats: Observations on The History and Habitat of the City's Most Unwanted Inhabitants*. New York: Bloomsbury.
- Şeker, M., Koyuncu, I. and Öztürk, I. (2020). *The Report on Climate Change and Public Health in Turkey*. The Turkish Academy of Sciences, Ankara, Turkey.
- Talapko J., Škrlec I., Alebić T., Jukić M., and Včev, A. (2019). Malaria: The Past and the Present. *Microorganisms*, 7(6), 179.
- Tarr, J. A. (1996). *The Search for The Ultimate Sink: Urban Pollution in Historical Perspective*. Akron, OH: University of Akron Press.
- Tarr, J. A. (2002). Industrial Waste Disposal in The United States as A Historical Problem. *Ambix*, 49(1), 4-20.
- Temiz Hava Hakkı Platformu. (2023). *Kara Rapor 2022: Hava Kirliliği ve Sağlık Etkileri*. <https://www.temizhavahakki.com/wp-content/uploads/2022/09/Kara-Rapor-2022-Son27082022.pdf>, Erişim Tarihi: 18.07.2023.
- Thiery, W., Lange, S., Rogelj, J., Schleussner, C.F., Gudmundsson, L., Seneviratne, S. I. and Wada, Y. (2021). Intergenerational Inequities in Exposure to Climate Extremes. *Science*, 374(6564), 158-160.
- Törmälehto, S., Svirskis, T., Partonen, T., Isometsä, E., Pirkola, S., Virtanen, M. and Sund R. (2022). Seasonal Effects on Hospitalizations Due to Mood and Psychotic Disorders: A Nationwide 31-Year Register Study. *Clinical Epidemiology*, 14, 1177-1191.
- Vinck, P. (Ed.) (2013). *World Disasters Report: Focus on Technology and the Future of Humanitarian Action*. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies.
- Waltner-Toews, D. (2009). Food, Global Environmental Change and Health: Ecohealth to The Rescue? *McGill Journal of Medicine: MJM*, 12(1), 85.
- Weinberger, K. R., Kirwa, K., Eliot, M. N., Gold, J., Suh, H. H. and Wellenius, G. A. (2018). Projected Changes in Temperature-Related Morbidity and Mortality in Southern New England. *Epidemiology*, 29(4), 473-481.
- Wilson, E. O. (1984). *Biophilia: The Human Bond with Other Species*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- WIN International. (2019). Win World Survey: Data Show High Levels of Concern for Climate Change, <https://winmr.com/win-world-survey-data-show-high-levels-of-concern-in-climate-change/>, Erişim Tarihi: 04.02.2024.
- World Health Organization (1948). *WHO Constitution*. Geneva.
- World Health Organization (2019). *Regional Plan of Action for the WHO Global Strategy on Health, Environment and Climate Change (No. SEA/RC72/10)*. Regional Office for South-East Asia.
- World Health Organization (2020). *Fact Sheet: Vector-Borne Diseases*. Geneva.
- World Health Organization (2022a). *Fact Sheet: Mental Disorders*. Geneva.
- World Health Organization. (2022b). Health and Climate Change: Country Profile 2022: Turkey, In *Health and climate change: country profile 2022: Turkey*.
- World Health Organization (2023). *Climate Change. Fact Sheet*. Geneva.
- World Meteorological Organization (2023). *State of Climate Services: Health - WMO Library*.
- Wu, X, Lu, Y., Zhou, S., Chen, L. and Xu B. (2016). Impact of Climate Change on Human Infectious Diseases: Empirical Evidence and Human Adaptation. *Environmental International*, 86, 14-23.
- Yassi, A., Kjellström, T., deKok, T., and Guidotti, T. (1998). *Basic Environmental Health. Preliminary Version, WHO/United Nations Environment Programme, UNEP/UNESCO/Council of Rectors of European Universities, CRE*. Geneva.
- Yılmaz, F. (2020). *Yaşam Seyri Perspektifinden Sağlıkta Eşitsizlikler*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Zinsser, H. (1935). *Rats, Lice and History: Being A Study in Biography, Which, After Twelve Preliminary Chapters Indispensable for The Preparation of the Lay Reader, Deals with The Life History Of Typhus Fever*. Boston: Little, Brown.
- Ziska, L. H. and McConnell, L. L. (2015). Climate Change, Carbon Dioxide, And Pest Biology: Monitor, Mitigate, Manage. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*. 64(1), 6-12.

KAYNAKÇA

- Akoğlan Kozak, M., Evren, S. ve Çakır, O. (2013). Tarihsel Süreç İçinde Turizm Paradigması. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 7-22.
- Adie, B.A., Falk, M. and Savioli, M. (2019). Overtourism as a perceived threat to cultural heritage in Europe. *Current Issues in Tourism*, 1-5.
- Ajanovic, E. ve Çizel, B. (2015). UNESCO Yaratıcı Kentler Ağı İle Antalya Kentinin Değerlendirilmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 1-16.
- Ayazlar, R. A. (2018). Paylaşım Ekonomisi ve Turizm Endüstrisine Yansımaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(3), 1186-1202.
- Alexis, P. (2017). Over-tourism and anti-tourist sentiment: An exploratory analysis and discussion. *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, 17(2), 288-293.
- Baykal, F., Emekli, G., Oğan, O. (2023). Türkiye Turizminin Son Elli Yılı (1973-2022): Politikalar, Stratejiler ve Krizler Bağlamında Yabancı Turist Talebinin Değerlendirilmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 32(Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 47-68.
- Butler, R.W. (1980). The concept of the tourist area life-cycle of evolution: Implications for management of resources. *Canadian Geographer*, 24(1), 5-12.
- Butler, W. R. (2004). Geographical research on tourism, recreation and leisure: Origins, eras and directions. *Tourism Geographies*, 6(2), 143-62.
- Butler, R. (2014). Coastal tourist resorts: History, development and models. *ACE: Archit. City Environ. Arquitectura, Ciudad y Entorno*, 9(25), 203-228.
- Catton, R. and Dunlap, R. (1978). Environmental sociology: A new paradigm. *The American Sociologist*, 13, 41-49.
- Catton, William R. and Riley Dunlap. (1980). A new ecological paradigm for post-exuberant sociology. *American Behavioral Scientist*, 24(1), 15-47.
- Cuadrado-Ciurana, S., Durà-Guimerà, A. and Salvati, L. (2017). Not only tourism: Unravelling suburbanization, second-home expansion and "rural" sprawl in Catalonia, Spain. *Urban Geography*, 38(1), 66-89.
- Çevre Mühendisliği (2024). Çevre Terimleri Sözlüğü, <https://www.cevremuhendisligi.org/index.php/sozluk/385-c4>, Erişim Tarihi: 26.02.2024
- Çokgezen, J. (2007). Avrupa Birliği Çevre Politikası ve Türkiye. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 91-115.
- Demir, E. ve Emekli G. (2017). Web 1.0'dan Web 2.0'a Geçişin Turizm Coğrafyası Üzerine Yansımaları: İzmir Örneği. *Türk Coğrafya Kurumu 75. Yıl Uluslararası Kongresi* 8-10 Kasım 2017, Ankara, Türkiye.
- Demir, E. and Emekli, G. (2019). Geographical distribution of modern and postmodern accommodation supply: A case study of İzmir (Turkey). *Ege Coğrafya Dergisi*, 28(1), 33-50.
- Dredge, D., and Gyimóthy, S. (2017). Collaborative economy and tourism: In Dredge, D. & Gyimóthy, S. (Eds.). *Collaborative economy and tourism: Perspectives, politics, policies and prospects* (pp.1-12). Springer.
- Dural, G. ve Köseoğlu, E. (2017). Destinasyon Tercihinde Kentsel Kimliğin Etkisi: Sakin Şehir Göynük Örneği. *4. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi* (Kuşadası-Aydın) Bildiri Kitabı. Ankara: İstanbul Üniversitesi Anatolia Turizm Akademisi (ss. 63-78).
- Duyar, M. ve Bayram, M. (2019). Aşırı Turizm ve Turizm Korkusu: Yerel Halk ve Turizm İlişkinin Evrimi. *International Journal of Geography and Geography Education* (IGGE), 40, 347-362.
- Emekli, G. (2002). *Turizm Eğitiminde Coğrafya ve Turizm Coğrafyasının Önemi*. T.C. Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Şurası, Ankara.
- Emekli G., İbrahimov A. ve Soykan F. (2006). Turizmde Küreselleşmeye Coğrafi Yaklaşımlar ve Türkiye. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 1-16.
- Emekli, G. (2021). Coğrafya, Turizm, Kültür İlişkilerinin Turizm Coğrafyasına Yansımaları ve Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(2), 405-428.
- Goodwin, H. (2017). The challenge of overtourism. Responsible tourism partnership (Working Paper, 4 Ekim). http://haroldgoodwin.info/pubs/RTP_WP4Overtourism01'2017.pdf. Erişim Tarihi: 21.03.2019.
- Hall, C. M. (2015). On the mobility of tourism mobilities. *Current Issues in Tourism*, 18(1), 7-10.
- İlhan, Ö. A. (2021). The rise of digitalization in the tourism industry during covid-19: Cyber space, destinations, and tourist experiences. *In Handbook of research on the impacts and implications of Covid-19 on the tourism industry*. (pp. 843-862). IGI Global.
- Kahraman, N. ve Türkay, O. (2014). *Turizm ve Çevre*. Ankara Detay Yayıncılık.
- Kara, T. (2013). *Sosyal Medya Endüstrisi: İnsan, Toplum, Ekonomi*. İstanbul: Beta Basım.
- Kervankıran, İ., Çuhadar, M. ve Aksoy, S. I. (2022). Turizm Planlarına Politik Ekolojinin Penceresinden Bakmak. *Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel*, 5(1), 366-380.
- Kurdoğlu, O. (2007). Dünyada Doğayı Koruma Hareketinin Tarihsel Gelişimi ve Güncel Boyutu. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 8(1), 59-76.
- Küçük, M., Yenilmez Arpa, N. ve Özmen, S. (2004). Türkiye'de Doğa Koruma Çalışmaları, Kaynak Değerlerini Etkileyen Faktörler ve Ekoturizm. *II. Uluslararası Turizm Çevre ve Kültür Sempozyumu* (ss. 127-142). İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Milano, C., Novelli, M. and Cheer, J. M. (2019). Overtourism and degrowth: A social movements perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(12), 1857-1875

- Nemli, E. (2001). Çevreye Duyarlı Yönetim Anlayışı. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 23-24, 211-224.
- Oğan, O., ve Emekli, G. (2022). COVID-19 İle Değişen Müze Deneyimlerinin Turizm Coğrafyası Yaklaşımıyla Değerlendirilmesi: Dünya'dan ve Türkiye'den Örnekler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 31(2), 337-353.
- Özçağlar, A. (2003). Türkiye'de Yapılan Bölge Ayrımları Ve Bölge Planlama Üzerindeki Etkileri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(1), 3-18.
- Richards, G. and Raymond, C. (2000). 'Creative tourism'. *ATLAS News*, (23), 16-20.
- Richards, G. (2018). The creative economy, entertainment and performance. In C. Cooper, S. Volo, W. C. Gartner and N. Scott (Eds.). *SAGE Handbook of tourism management: Applications of theories and concepts to tourism*. (Vol. 2, pp. 315-327). Sage.
- Sezen, J. (2017). Türkiye ve Dünyada Korunan Alanlara Yönelik Çevre Bilincinin Önemi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2 (2), 165-177.
- Tuna, M., (2002) Globalization of environmentalism: World environmentalism system. *XV. World Congress of Sociology*, Brisbane, Australia.
- Tuna, M. (2006). *Türkiye'de Çevrecilik: Türkiye'de Çevreye İlişkin Toplumsal Eğilimler*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tümtekin, E. ve Özgüç, N. (2016). *Beşeri Coğrafya, İnsan Kültür Mekân*. İstanbul: Çantay Yayınevi.
- TÜRSAB, (2019). Turizm Sektörü Dijitalleşme Yol Haritası. *Seyahat Acentaları Dijital Dönüşüm Raporu*.
- Uluçaçen, T., (2011). Özel İlgi Turizmi: Kapsamı, Çeşitleri ve Türkiye'de Uygulanabilirliği. (Uzmanlık Tezi). Ankara
- Urry, J. (2009). *Turist Bakışı*. (Çev. E. Tataroğlu ve İ. Yıldız). İstanbul: Bilgesu Yayıncılık.
- Urry, J. (2015). *Mekânları Tüketmek*. (Çev. R. G. Ögdül). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- UNWTO. (2020). *International tourism trends report*. World Tourism Organisation. 2020 edition, Madrid.
- Ünüvar, Ş. ve Celiloğlu, F. K. (2016). "Sürdürülebilir Turizm ve Yeşil Pazarlama". Akgöz, E. (Ed.). *Turizm Paradigmaları* (ss. 41-61). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Williams, S. and Lew, A. A. (2015). *Tourism geography. Critical understandings of place, space and experience*. Routledge: London.
- Yeşil, M. (2016). Doğa Koruma Yaklaşımlarındaki Değişimlerin Dünyada ve Türkiye'deki Tarihsel Süreci. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(10), 867-876.
- Yücel, M., ve Babuş, D. (2005). Doğa Korumanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Gelişmeler. *Doğu Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü DOA Dergisi*, (11), 151-175.
- Zoğal, V. ve Emekli, G. (2017). Yaratıcı Turizme Kavramsal ve Coğrafi Bir Yaklaşım. *Ege Coğrafya Dergisi*, 26(1), 21-34.
- Zoğal, V. ve Emekli, G. (2020). Türkiye'de COVID-19 Salgını Sürecinde İkinci Konutların Değişen Anlamları. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 42(35), 168-181.
- Zoğal, V. (2023). *Kısa Süreli Konut Kiralamalarının Mekânsal Özellikleri ve Etkileri: Muğla'da Airbnb Örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

- Aktaş, D. (2022). Teknoloji İçin Çevre, Çevre İçin Teknoloji: Enerji Sektöründe Blok Zinciri Uygulamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(Özel Sayı), 267-285.
- Artar, O. ve Yeşiltaş, C. (2021). Ekonomideki Dijital Dönüşüm ve İstihdam Üzerindeki Etkisi. *Working Paper Series Dergisi*, 2(1), 43-52.
- Balli, A. (2022). Türkiye’de Dijital Dönüşüm ve Girişimcilik. *Third Sector Social Economic Review*, 57(1), 251-279.
- Bayraç, H. N. ve Doğan, E. (2018). Teknoloji Yoksulluğu ve Türkiye’de İhracatın İthalata Olan Bağımlılığı. *International Journal of Social Inquiry*, 11(1), 17-42.
- BM DESA 2022 Dünya Nüfus Beklentileri Revizyonu. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org/development.desa.pd/files/wpp2022_summary_of_results.pdf
- Budak, T. (2018). *Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Commoner, B. (1971). *The Closing Circle: Nature, Man, and Technology*. Knopf.
- Doğru, B. N. ve Meçik, O. (2018). Türkiye’de Endüstri 4.0’ın İşgücü Piyasasına Etkileri: Firma Beklentileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23, 1581-1606.
- Ektiricioğlu, C., Arslantaş, H. ve Yüksel, R. (2020). Ergenlerde Çağın Hastalığı: Teknoloji Bağımlılığı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 29(1), 51-64.
- Hari, J., (2023). *Çalınan Dikkat Neden Odaklanamıyoruz?* (Çev. B. E. Aksoy). İstanbul: Metis Yayınları.
- Koyuncu, N. ve Akpolat, O. (2023). Sürdürülebilirlik Açısından Teknoloji, Çevre ve İnsan Etkileşimi. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 6(1), 46-60.
- Liu, J., Liu, L., Qian, Y. ve Song, S. (2022). The Effect of Artificial Intelligence on Carbon Intensity: Evidence from China’s Industrial Sector. *Socio-Economic Planning Sciences*, 83, 101002.
- Lu, A., Williams III, R. O. and Maniruzzaman, M. (2023). 3D Printing of Biologics—What has been Accomplished to Date?. *Drug Discovery Today*, 103823.
- Mills, M. P. (2020). Mines, Minerals, and “Green” Energy: A Reality Check. Manhattan Institute. July 2020. <https://manhattan.institute/article/mines-minerals-and-green-energy-a-reality-check>.
- Nishant, R., Kennedy, M. and Corbett, J. (2020). Artificial Intelligence for Sustainability: Challenges, Opportunities, and a Research Agenda. *International Journal of Information Management*, 53, 102104.
- Noble, D. (1984) *Forces of Production*. New York: Alfred A. Knopf.
- Notara, V., Vagka, E., Gnardellis, C. and Lagiou, A. (2021). The Emerging Phenomenon of Nomophobia in Young Adults: A Systematic Review Study. *Addiction & Health*, 13(2), 120.
- Oğul, B. (2022). Türkiye’de Çevresel Teknolojik İnovasyonlar Ekolojik Ayak İzini Azaltıyor mu? ARDL Sınır Testi Analizi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INLJOSS)*, 11(2) 409-427.
- Ökmen, M. (1996). Teknoloji, Tüketim ve Çevre Sorunları. *Çevre Dergisi*, 19, 4-7.
- Özdoğan, O. (2017). *Endüstri 4.0 Dördüncü Sanayi Devrimi ve Endüstriyel Dönüşümün Anahtarları*. İstanbul: Pusula Yayıncılık A.Ş.
- Prensky, M. (2009). Homo Sapiens Digital: From Digital Immigrants and Digital Natives to Digital Wisdom. *Innovate: Journal of Online Education*, 5(3).
- Rawolle, J. and Hess, T. (2000). New Digital Media and Devices: An Analysis for the Media Industry. *International Journal on Media Management*, 2(2), 89-99.
- Rindfleisch, A. (2020). The Second Digital Revolution. *Marketing Letters*, 31, 13-17.
- Saçlı, A. (2023). Çevre ve Teknoloji. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 6(5).
- Saka, E. (2019). Türkiye’de İnternet. Türkiye İnternet Tarihi. İstanbul: Alternatif Bilişim Derneği, 4-71.
- Sarkar, I. (2022) Goyal’s Target CUET (UG) 2022 Section II - Environmental Studies. Islamabad: Goyal Brothers Prakashan.
- Schumacher (1973). *Small is Beautiful*. New York: Harper and Row.
- Schwab, K. (2016). *Dördüncü Sanayi Devrimi*. Optimist Yayın Grubu.
- Sheeran, K. (2008). Limitations of Integrated Assessment Models of Climate Change. *City*, 1500, 20686-3001.
- Tanhan, F., Özok, H. İ. and Tayız, V. (2022). Fear of Missing out (FoMO): A Current Review. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(1), 74-85.
- Taymaz, E. (2018). *Dijital Teknolojiler ve Ekonomik Büyüme Dijital Teknoloji Sektörlerinde Türkiye’nin Konumu, Fırsatları, Seçenekleri*. İstanbul: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD).
- Tiryakioğlu, M. (2011). Teknoloji Transferi, Teknoloji Yoksulluğu mu?. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(02), 169-199.
- Toprak, D. (2006). Sürdürülebilir Kalkınma Çerçevesinde Çevre Politikaları ve Mali Araçlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4), 146-169.
- Tugtekin, U., Barut Tugtekin, E., Kurt, A. A. and Demir, K. (2020). Associations Between Fear of Missing out, Problematic Smartphone use, and Social Networking Services Fatigue Among Young Adults. *Social Media+ Society*, 6(4), 2056305120963760.
- Türkçe Sözlük (2005). Ankara: TDK Yayınları.
- UN, (2019). World Urbanization Prospects 2018: Highlights, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (ST/ESA/SER.A/421).
- Zehner, O. (2011). Unintended Consequences. P. Robbins, D. Mulvaney and J. Geoffrey Golson (Ed.). *In Green Technology*, (427-432). London: Sage.
- Zhang, C. and Lu, Y. (2021). Study on Artificial Intelligence: The State of the Art and Future Prospects. *Journal of Industrial Information Integration*, 23, 100224.

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2010). Geçmişten Bugüne Çevreye Sosyolojik Yaklaşım. *Ege Akademik Bakış*, 10(1), 371-382.
- Akman Yücelil, B. (2018). *Türkiye'de Ulusal Basında Çevre Haberciliği Üzerine Eleştirel Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anderson, A. (2014). *Media, Environment and the Network Society*. Palgrave Macmillan.
- Andi, S. (2020). How People Access News about Climate Change In: Newman, N., Fletcher, R., Schulz, A., Andi, S., Nielsen, R. K., (2020). Reuters Institute Digital News Report 2020.
- Ay, Y. Z. (2010). Çevrenin Haber Değeriyle Yaşamsal Mücadelesi. 1. *Ulusal İletişim Ortamlarında Çevre Etkileşimi Sempozyumu*, 1 Mayıs 2010. İstanbul.
- Barkemeyer, R., Figge, F., Hoepner, A., Holt, D., Kraak, J. M. and Yu, P. S. (2017). Media coverage of climate change: an international comparison. *Environment and Planning C: Politics and Space*, 35(6), 1029-1054.
- Basmacı, G. (2021). Çevre Gazeteciliği Bağlamında Termik Santrallerle İlgili Haberlerin İncelenmesi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(3), 1213-1258.
- Bilton, T. vd. (2008). *Sosyoloji*. (Çev. K. İnal). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cox, R. (2010). *Environmental Communication and the Public Sphere*. Second Edition. SAGE Publications, Inc.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (2012). *Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Eylem Planı 2011-2023*. Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı.
- Davulcu, E. (2019). Siyasallaşan Çevre Hareketleri ve Alternatif Medya: Yeşil Gazete Üzerinden Bir Değerlendirme. *Turkish Studies-Social Sciences*, 14(3), 427-446.
- Demirel, S. D. (2019). Türkiye'de Yazılı Basında Çıkan Çevre Haberleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Turkish Studies Social Sciences*, 14, 93-104.
- Dunlap, R. E. and Marshall, B. K. (2007). Environmental Sociology. In C. D. Bryant & D. L. Peck (Eds.). *21st Century Sociology: A Reference Handbook* (Vol. 2, pp. 329-340). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Gökçam, B. N. (2020). "Küresel Isınma Hakkında Medya Ne Kadar Etkili Çağrışım Yapıyor?", O. Uçak (Ed.). *Gazetecilikte Medya Araştırmaları Üzerine Makaleler* (ss. 7-26). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Yayınları.
- Gökçe, N. (2009). Çevre Eğitiminde Gazetelerden Yararlanma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 251-265.
- Hase, H., MahL, D., Mike S. Schafer, M. S., Tobias R. Keller, T. R. (2021). Climate Change in News Media Across the Globe: An Automated Analysis of Issue Attention and Themes in Climate Change Coverage in 10 Countries (2006-2018). *Global Environmental Change*, 70, 102353.
- Kasapoğlu, A. ve Odabaş, Y. (2009). Sosyolojik Açından Teknoloji Odağında Güncel Sorunların Yorumlanması. *Elektrik Mühendisliği Dergisi*, 436, 31-33.
- Kaul, V. (2017). Environmental Crisis and the Role of Media. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 1(4), 684-697.
- Kaya, F. (2017). *Yeşil Paylaşım: Yeşil Markalar Sosyal Medyayı Nasıl Kullanıyor?* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kleinberga, V. (2022). Global, Not Yet Local: Media Coverage of Climate Change and Environment Related Challenges in Latvia. *Information & Media*, 93, 8-25.
- Konak, N. (2010). Çevre Sosyolojisi: Kavramsal ve Teorik Gelişmeler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 271-283
- Konda (2021). *İklim Değişikliği Algısı Raporu. Aralık 2021*.
- Kunelius, R., Roosvall, A. (2021). Media and the Climate Crisis. *Nordic Journal of Media Studies*, 3(1), 1-19.
- Lewis, J. and Boyce, T. (2009). "Climate Change and the Media: The Scale of Challenge", J. Lewis and T. Boyce (Eds.). *Climate Change and the Media* (pp. 3-16). New York: Peter Lang
- Loll, L., Schmatz, N., von Lonski, L., Cremer, L. D. and Richter, M. H. (2023). The Influence of Climate Crisis-Related Media Reporting on the Eco-anxiety of Individuals. *Interdisciplinary Journal of Environmental and Science Education*, 19(2), 1-11.
- Luedecke, G., Boykoff, M. T. (2017). Environment and the Media. The International Encyclopedia of Geography. Edited by Douglas Richardson, Noel Castree, Michael F. Goodchild, Audrey Kobayashi, Weidong Liu, and Richard A. Marston. 2017 John Wiley & Sons, Ltd. Published.
- Macionis, J. J. (2001). *Sosyoloji*. (Çev. Edi. V. Akan). Ankara: Nobel Akademik.
- Magno, F. A. (1996) Media and Environmental Change, *Peace Review: A Journal of Social Justice*, 8(1), 41-47.
- Moy, P., Tewksbury, D., Rinke, E. M. (2016). "Agenda-Setting, Priming, and Framing", Klaus Bruhn Jensen and Robert T. Craig (Eds). *The International Encyclopedia of Communication Theory and Philosophy* (pp. 1-13). John Wiley & Sons, Inc.
- Newman, N., Fletcher, R., Schulz, A., Andi, S. & Nielsen, R. K. (2020). *Reuters Institute Digital News Report 2020*.
- Özay, S., Mustafa, S. N. (2022). İklim Krizine Türk Medyası Çerçevesinden Bakmak. *İnsan&İnsan*, 9(33), 97-112.
- Şahin, Ü. ve Üzelgün, M. A. (2016). *İklim Değişikliği ve Medya*. İstanbul Politikalar Merkezi-Sabancı Üniversitesi-Stiftung Mercator Girişimi.
- Tekin Çelik, P., Hepkon, Z. (2022). İklim Değişikliği ve Medya: Greta Thunberg'in "Yılın İnsanı" Seçilmesinin Ana Akım Medyada Ele Alınışının Analizi. *Etkileşim*, (10), 32-51.
- Uzunçubuk, L. (2021). Medyanın Sürdürülebilir Kalkınmada Çevre Sorunlarının Çözümündeki Önemi ve Rolü. *Journal of Awareness*, 6(2), 169-177.
- Yoğurtçu, G. (2021). Çevre Etiği Bağlamında Medyanın Çevre Sorunlarına Yönelik Sorumluluğu: Kırgızistan Gazeteleri Örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(2), 1151-1167.

KAYNAKÇA

- Agassiz, L. (2023). *Berkeley, CA: UC Museum of Paleontology*. <https://ucmp.berkeley.edu/history/agassiz.html>.
- Akçay, İ. (2006). *Farklı Ülkelerde Okul Öncesi Öğrencilerine Yönelik Çevre Eğitimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alagöz, B. (2010). Çevre Eğitimine Farklı Bir Yaklaşım: Sosyal-Ekolojik Sistemler. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(4), 75-86.
- Arslan, A. (2022). Erken Çocukluk Döneminde Çocuğun Gelişiminin Desteklenmesinde Aile, *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1676-1684.
- Atasoy, E. (2005). *Çevre İçi Eğitim: İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum Ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Çalışma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakırcı, H. ve Artun, H. (2011). Farklı Ülkelerin Çevre Eğitimi Politikalarını Karşılaştırma Yönelik Bir Durum Çalışması. *Electronic Journal of Social Sciences*, 10(37), 202-223.
- Benzer, E. (2010). *Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımıyla Hazırlanan Çevre Eğitimi Dersinin Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevre Okuryazarlığına Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Britannica (2010). *Liberty Hyde Bailey*. <https://www.britannica.com/biography/Liberty-Hyde-Bailey>.
- Comstock, A. B. (2010). *Handbook of nature study*. <https://archive.org/details/handbookofnature002506mbp/page/n9/mode/2up>
- Cronon, W. (2017). *Nurturing nature: the child in the garden*. https://www.williamcronon.net/courses/460/handouts/460_handout_13_child_in_the_garden.html
- Çabuk, B. (2019). Çevre Eğitimi. D. Kahrman Pamuk (Ed.). *Erken Çocukluk Döneminde Çevre Eğitimi ve Sürdürülebilirlik* (ss. 1-49). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çağlar, Y. (1995). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Doğal Çevre*. İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları. *Türk Eğitim Derneği (TED) 13. Öğretim Toplantısı*. Ankara: Şafak Matbaası.
- Çelikkbaş, A. (2016). *Sürdürülebilirliği Temel Alan Çevre Eğitiminin Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Davranışlarına ve Sürdürülebilir Çevre Tutumlarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, O. (2018). Çevre Eğitimi Yaklaşımları. R. Sever ve E. Yalçınkaya (Ed.). *Çevre Eğitimi* (ss. 164-193). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deleler, P. (2004). *Avrupa Birliği'nde Çevresel Kamuoyu Bilinci ve Çevre Eğitimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, E. ve Yalçın, H. (2014). Türkiye'de Çevre Eğitimi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi* 7(2), 07-18.
- Department of Education (Northern Ireland) (2001). *Department for education and employment and office for education departmental report (DFEE)*. <https://www.gov.uk/government/publications/department-for-education-and-employmentand-office-for-standards-in-education-departmental-report>.
- Erol, G. H. (2005). *Sınıf Öğretmenliği İkinci Sınıf Öğrencilerinin Çevre ve Çevre Sorunlarına Yönelik Tutumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ertan, S. (2003). 5. Sınıf Öğrencilerinde "Çöplerin Azaltılması" Bilincinin Kazandırılmasına Yönelik Bir Öğretim Modeli. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 94-103.
- Gronemeyer, M. (1987). *Ecological education a failing practice? or is the ecological movement an educational movement?*. W. Leirman and L. Kulich (Ed.). *Adult Education and the Challenges of the 1990s*. (pp. 70-83). New York: CroomHelm.
- Güçlü, N. ve Bayrakçı, M. (2004). Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi Ve Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu. *Gazi Üniversitesi Kurşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 51-64.
- Gülersoy, A. E., Dülger, İ., Dursun, E., Ay, D. ve Duyal, D. (2020). Nasıl Bir Çevre Eğitimi? Çağdaş Yaklaşımlar Çerçevesinde Bazı Öneriler. *Turkish Studies*, 15(5), 2357-2398.
- Gülersoy, A. E., Yener, H., Turgut, T., Özşahin, D. M. ve Açıkgöz, D. A. (2021). Kaos Çağında İdeal Bir Çevre Eğitimi Politikası İçin Bazı Öneriler. *Turkish Studies*, 16(5), 1495-1552.
- Gülersoy, A. E., (2022). *Altıncı Yok Oluş Eşiğinde Çevresel Bilincin (Farkındalığın) Dört Düzeyine Genel Bir Bakış. IV. Uluslararası Coğrafya Eğitimi Kongresi (UCEK) 2022 (7-9 Ekim 2022)*. (pp. 436-447). Karabük, Türkiye.
- Gülersoy, Ö. ve Gülersoy, A. E., (2022). Öğretmenliği Seç Sen! Tatili Bol Meslektir. *geoCED*, 15, 1-5. <http://www.geoced.org/wp-content/uploads/2022/09/OGRETMENLIGI-SEC-SEN-.pdf>.
- Gülersoy, A. E., ve Dursun, E. (2023). *Çevre Etiği Yaklaşımları ve Akımları*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Gürkaynak, İ. (1993). *Kadın-Aile, Çevre*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Howard, E. (2019). *Yarının Bahçe Kentleri*. (Çev. V. Atmaca.). İstanbul: Daimon Yayınları.
- Hungerford, H. R., ve Peyton, R. B. (1994). Procedures for developing an environmental education curriculum (Revised): A discussion guide for UNESCO training seminars on environmental education, UNESCO-UNEP International environmental education programme, environmental education series 22. <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/0013454eo.pdf>.
- Jeronen, E., Jeronen, J. and Raustia, H. (2009). Environmental education in Finland-A Case Study of Environmental Education in Nature Schools. *International Journal of Environmental and Science Education*, 4(1), 1-23.
- Kabaklı, A. (1998). Tarih Boyunca Türklere Çevre Koruma. *Çevre ve İnsan Dergisi*, 8, 38-39.
- Kahn, R. (2010). *Critical pedagogy, ecoliteracy & planetarycrisis*. New York: Peter Lang Publishing.
- Kalindi, B. (2014). Learning engagement and environmental education for sustainability. *Primary & Middle Years Educator*, 12(2), 14-23.
- Karataş, A. ve Karabağ, Ö. (2013). Cittaslow Hareketinde Çevre Eğitiminin Önemi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(29), 1-21.

- Kaya, N., Çobanoğlu, M., ve Artvinli, E. (2011). Sürdürülebilir Kalkınma İçin Türkiye’de ve Dünyada Çevre Eğitimi Çalışmaları. 6. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, 3(5), 407-417.
- Kesicioğlu, O. S. ve Alisınanoğlu, F. (2009). 60-72 Aylık Çocukların Çevreye Karşı Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 37-48.
- Krasny, M. E. ve Tidball, K. G. (2008). Application of resilience theory to education for sustainable development. *A paper presented at the Stockholm Resilience Conference*.
- MEB (2013). *Ortaöğretim 9. ve 12. Sınıf Biyoloji Dersi Öğretim Programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2019). XV. Millî Eğitim Şurası, Erişim Adresi: https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_15_sura.pdf
- MEGSB, (1998). *İlkokul Programı*. İstanbul: MEB Basımevi.
- Milliyet Gazetesi (2004). *Gediz Nehri ve İzmir Körfezi*. <https://www.milliyet.com.tr/egediz-nehri-ve-izmir-korfezi-339865>
- Mutlu Karanfil, B. (2022). *Portfolyoya Dayanan Aile Katılımlı Çevre Eğitiminin 5. Sınıf Öğrencilerinin Çevreye Yönelik Farkındalıklarına Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Nagel, C. M. (2005). *Queensland and sask middle year students' experience of environmental education: an analysis of conceptions*. A thesis, Queensland University of Technology.
- Nazlıoğlu, M. (1991). *Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Kadın ve Çevre. Sürdürülebilir Kalkınma El Kitabı*. Ankara: Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını.
- North American Association for Environmental Education (2023). *NAAEE*. <https://naaee.org/about>
- Okur, E. (2012). *Sınıf Dışı Deneyimsel Öğretim: Ekoloji Uygulaması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öner, F. ve Arslan, M. (2005). Çevre Bilincinin Gelişimi, Okullarımızda Etkili Çevre Eğitimi ve Gelişmiş Bazı Ülkelerden Örnekler. Çöksevim, B. ve Ceyhan, O. (Ed.). *I. Ulusal Erciyes Sempozyumu Bildiriler Kitabı* (ss. 252-263). 23-25 Ekim 2003, Kayseri: Kayseri Valiliği Çevre Koruma Vakfı.
- Öz, E. (1989). Dünya’da ve Türkiye’de Ekoloji Hareketinin Gelişimi-Çevre Koruma Derneklerinden Siyasi Partilere. *Türkiye Günlüğü Dergisi*, 3, 31-42.
- Özdemir, O. (2007). Yeni Bir Çevre Eğitimi Perspektifi. *Sürdürülebilir Gelişme Amaçlı Eğitim. Eğitim ve Bilim Dergisi*, 145, 23-39.
- Özdemir, O. (2010). Doğa Deneyimine Dayalı Çevre Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Çevrelerine Yönelik Algı ve Davranışlarına Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 125-138.
- Palmer, J. A. (2003). *Environmental education in the 21 st century, theory, practice, progress and promise*. New York, USA: Routledge.
- Resmî Gazete (1995). Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22354_1.pdf
- Roth, C. E. (1992). Environmental literacy: its roots, evolution and directions in the 1990s. *Columbus, OH: ERIC Clearing house for Science, Mathematics, and Environmental Education*.
- Rousseau, J. J. (2011). *Emile ya da Eğitim Üzerine*. (Çev. Y. Avunç). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Seventh World Environmental Education Congress (WEEC7) (2013a). *Environmental education and issues in cities and rural areas: seeking greater harmony*. Erişim adresi: <https://www.weec2013.org/index.php?lang=en>.
- Seventh World Environmental Education Congress (WEEC7) (2013b). *Nairobi, Kenya: United nations environment programme*. Erişim adresi: <https://wedocs.unep.org/handle/20.500.11822/12206>.
- Stapp, W. B., Bennett, D., Bryan, W., Fulton, J., MacGregor, J., Nowak, P. and Havlick, S. (1969). The concept of environmental education. *Journal of environmental education*, 1(1), 30-31.
- Swan, J. (1969). The challenge of environmental education. *The Phi Delta Kappan*, 51(1), 26-28.
- Talim ve Terbiye Kurulu (2015). *2015 yılı Talim Terbiye Kurulu kararları*. Erişim adresi: https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21170711_fihrist_2015.pdf.
- Talim ve Terbiye Kurulu (2022). *Çevre Eğitimi ve İklim Değişikliği Dersi Öğretim Programı*. Erişim adresi: <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/202244102710628-2022-10-cevre-egitimi-iklim-degisikligi-ogretim-programi-web.pdf>.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (2011). TBMM. Erişim adresi: https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf.
- Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı. (2004). *Türkiye Çevre Atlası*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları.
- Ural, S. (1995). *Çocuk Kitaplarında Çevre*. Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.
- Ünal, S. ve Dımışkı, E. (1999). UNESCO-UNEP Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi ve Türkiye’de Ortaöğretim Çevre Eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(17), 42-154
- Ünlü, H. (1992). Çevre Bilinci Halkın Katılımı. *Çevre Koruma*, 20. Yıl Özel Sayısı, 8.
- Yıldırım, U. ve Budak, S. (2012). AB Tam Üyelik Sürecinde Türkiye’nin Çevre Politikasındaki Değişmeler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 173-191.
- Yılmaz, İ. (2016). *Türkiye’de İlkokul Programlarında Çevre Eğitimi ve İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Tiflis Konferansı Çevre Eğitimi Amaçlarına Ulaşma Düzeyi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

- Akarsu, B. (1994). İnsan ve Çevre. *Cogito Dergisi*, 2, 27-30.
- Antmen, A. (2021). *20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Brown, A. (2014). *Güncel Sanat ve Ekoloji*. (Çev. E. Gözğ ve Y. Adam). İstanbul: Lal Yayınları.
- Demircan, H. (2021). İz Fosiller ve Leonardo da Vinci. *Mavi Gezegem Dergisi*, 29, 29-34.
- Fineberg, J. (2014). *1940'ın Günümüze Sanat*. (Çev. S. Atay Eskier ve G. Erinç Yılmaz). İzmir: Karakalem Yayınları Kitapevi.
- Guattari, F. (1990). *Üç Ekoloji*. (Çev. Ali Akay). Hil Yayınları.
- Pallemaerts, M. (1997). Stockholm'den Rio'ya Uluslararası Çevre Hukuku: Geleceğe Doğru Geri Adım mı?, 52(1), 613-623.
- Ponting, C. (2000). *Dünyanın Yeşil Tarihi: Çevre ve Uygarlıkların Çöküşü*. (Çev. A. Başçı Sander), İstanbul: Sabancı Üniversitesi.
- Renner, R. G. (2000). *Edward Hopper*. Taschen.
- Sezgin, E. (2022). *Sanat ve Ekoloji: Sanat, Yaşam*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tansuğ, S. (2003). *Çağdaş Türk Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Tolon, C. (2011). *Canan Tolon*. (Çev. L. Çolakoğlu ve A. Latifoğlu Doğan). İstanbul: Finansbank Yayınları.
- Whitham, G. ve Poole, G. (2013). *Çağdaş Sanatı Anlamak*. (Çev. T. Göbekçin). Optimis Yayınları.
- Wilson, M. (2015). *Çağdaş Sanat Nasıl Okunur*. (Çev. F. Candil Erdoğan). İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/mali-uysal-ile-bugunu-dunu-ve-yarini-uzerine-i-1071>.
- <https://http://www.canantolon.com/Publications/PubLCATALOG-SPREAD.pdf>, Erişim Tarihi: 22.02.2024.
- <http://www.canantolon.com/EXHIBITIONS/ExhibitionColonies/coloniesExhib2.html.%20Eri%5C%9Fim>. SergiKatalogu, Erişim Tarihi: 10.02.2024.
- <https://bienal.iksv.org/tr/16-istanbul-bienali/sanaticilar>, Erişim Tarihi: 14.01.2024.
- <https://bienal.iksv.org/tr/sanaticilar/ozan-atalan>, Erişim Tarihi: 21.02.2024.
- <https://bienal.iksv.org/tr/sanaticilar/muge-yilmaz>, Erişim Tarihi: 21.02.2024.
- <https://bienal.iksv.org/tr/sanaticilar/deniz-aktas-2>, Erişim Tarihi: 19.02.2024.
- <https://bienal.iksv.org/tr/sanaticilar/elmas-deniz>, Erişim Tarihi: 22.02.2024.
- <https://upcycleistanbul.com.tr/sanaticilar/mehmet-kavukcu/>, Erişim Tarihi: 22.02.2024.
- ### GÖRSEL KAYNAKÇA
- Görsel 1.** <https://www.edwardhopper.net/gas.jsp>, Erişim Tarihi: 13.02.2024.
- Görsel 2.** <https://www.deseret.com/2017/10/5/20620927/the-great-salt-lake-s-spiral-jetty-is-a-symbol-of-utah-s-magnificent-history>, Erişim Tarihi: 11.12.2023.
- Görsel 3.** <https://melchlin.org/oeuvre/revival-field/>, Erişim Tarihi: 14.12.2023.
- Görsel 4.** <https://nicoleextras.com/portfolio/social-typography/views/>, Erişim Tarihi: 14.12.2023.
- Görsel 5.** <https://sanatkaravani.com/cagdas-turk-resim-tarihi-gelisimi-ressamlar-ve-eserleri/>, Erişim Tarihi: 13.03.2024.
- Görsel 6.** https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Halil_Pa%C5%9Fa, Erişim Tarihi: 13.03.2024.
- Görsel 7.** Bayraktar, İ., Şerifoğlu, Ö. F., *Şeker Ahmet Paşa*, TBMM Milli Saraylar, İstanbul, s.134.
- Görsel 8.** Bayraktar, İ., Şerifoğlu, Ö. F., *Şeker Ahmet Paşa*, TBMM Milli Saraylar, İstanbul, s.138.
- Görsel 9.** <https://biboyabifirca.blogspot.com/2017/11/nazmi-ziya-guran-hayat-eserleri.html>, Erişim Tarihi: 14.01.2024.
- Görsel 10.** <http://www.sanatteorisi.com/?sayfa=Galeri&icerik=Goster&id=2886&t=turk-topculari-topcu-mevzi-alirken&syfno=2#myImg>, Erişim Tarihi: 13.03.2024.
- Görsel 11.** <https://arhm.ktb.gov.tr/artworks/detail/23/son-mermi>, Erişim Tarihi: 14.01.2024.
- Görsel 12.** <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/halil-dikmen>, Erişim Tarihi: 13.03.2024.
- Görsel 13.** <https://artam.com/makaleler/konular-konuklar/cevap-derelelinin-incekikli-manzaralari>, Erişim Tarihi: 13.03.2024.
- Görsel 14.** <https://arsizsanat.com/bakis-acisi-nurullah-berk/>, Erişim Tarihi: 14.01.2024.
- Görsel 15.** <https://www.mehmetaliuysal.com/2023/10/21/skin-series/>, Erişim Tarihi: 13.02.2024.
- Görsel 16.** <https://upcycleistanbul.com.tr/sanaticilar/mehmet-kavukcu/>, Erişim Tarihi: 22.02.2024.
- Görsel 17.** <https://www.leblebitozu.com/anadolu-kadin-portreleriyle-taninan-nuri-iyemin-16-eseri/>, Erişim Tarihi: 13.02.2024.
- Görsel 18.** Günsür, N., *Nedim Günsür Retrospektif Sergisi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Görsel 19.** <https://www.sanatkarnavali.com/nazim-hikmetden-ibrahim-balabanin-bahar-tablosu-uzerine-siir/>, Erişim Tarihi: 13.02.2024.
- Görsel 20.** <https://resimbiterken.wordpress.com/2014/04/21/jean-francois-milletin-the-gleaners-eseri/>, Erişim Tarihi: 13.02.2024.
- Görsel 21.** <https://nesetgunal.org/tr/portfolio/baslica-yagli-boya-eserleri/#top>, Erişim Tarihi: 13.02.2024.
- Görsel 22.** <https://www.istanbulmodern.org/koleksiyon/madenci>, Erişim Tarihi: 13.02.2024.
- Görsel 23.** <https://bienal.iksv.org/tr/sanaticilar/ozan-atalan>, Erişim Tarihi: 14.01.2024.
- Görsel 24.** <https://bienal.iksv.org/tr/sanaticilar/ozan-atalan>, Erişim Tarihi: 14.01.2024.
- Görsel 25.** <https://bienal.iksv.org/tr/sanaticilar/muge-yilmaz>, Erişim Tarihi: 14.01.2024.

KAYNAKÇA

- Akın, B. (2018). Kültürel Bellek ve Müzik. *Eurasian Journal of Music and Dance*, 13, 101-117.
- Allen, A. S. (2012). Ecomusicology: Bridging the Sciences, Arts, and Humanities. *Environmental Leadership: A Reference Handbook*, 2, 373-381.
- Allen, A. S. (2013). Ecomusicology. *Grove Dictionary of American Music*, 2nd ed., Oxford University Press. https://libres.uncg.edu/ir/uncg/f/A_Allen_Ecomusicology_2013.pdf, Erişim Tarihi: 2 Mart 2014.
- Baynes, K. (2008). *Toplumda Sanat*. (Çev. Y. Atılğan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Boğazici Üniversitesi Çevre Kulübü (2012). *Etkinliklerimiz: Greenfest*. <http://bucek.bogazici.edu.tr/services.html#greenfest>. Erişim Tarihi: 15 Şubat 2024.
- Çilden, Ş. (2001). Müzik, Çocuk Gelişimi ve Öğrenme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 1-8.
- Çuhadar, C. H. (2008). Müzik ve Beyin. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2): 67-76.
- Dağdeviren, M. (2022). Müziksel Öğelerin Kültürel Kimlik Oluşturmadaki Rolünün Etnomüzikolojik Yansımaları. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 48, 365-382.
- Davis, M. (2007). *Gecekondu Gezegeni*. (Çev. G. Koca). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Dündar, E. (2023). Göç ve Müzik. G. Kaya (Ed.). *Cumhuriyetin Göçlerle Dolu 100 Yılı-100 Başlıkta Göç Yazıları* (ss. 835-844). İzmir: Cem Yayınevi.
- Edman, I. (1966). *Sanat ve İnsan: Estetiğe Giriş* (Çev. T. Oğuzkan). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Episodedergi.com (2020). '25 Litre: Suyun Peşinde' National Geographic Ekranlarında. <https://episodedergi.com/tr/25-litre-suyun-peşinde-national-geographic-ekranlarında/>, Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Erkal, S., Şafak, Ş. ve Yertutan, C. (2011). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Bilincinin Oluşturulmasında Ailenin Rolü. *Sosyoekonomi*, 14(14), 145-158.
- Eskiöglü, I. (2003). *Müzik Eğitiminin Çocuk Gelişimi Üzerindeki Etkileri*. Cumhuriyetin 80. Yılında Müzik Eğitimi Sempozyumu, Yayınlanmış Bildiriler, 116-123.
- Falassi, A. (1987). Festival: Definition and Morphology. *Time Out of Time: Essays on the Festival*, 1-10.
- Fisher, E. (1974). *Sanatın Gerekliği*. (Çev. C. Çapan). İstanbul: Konuk Yayınları.
- Gazete Duvar (2023). *Kazdağ EKOFEST 2023 İptal Edildi*. <https://www.gazeteduvar.com.tr/kazdagi-ekofest-2023-iptal-edildi-haber-1624374>, Erişim Tarihi: 23.02.2024.
- Gezgin, D. (2019). *Fen Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Çevre Bilinci Kazandırılmasına Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray: Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Greenpeace.org (2021). *If I can't Dance, I Don't Want Your Revolution! 50 Years of Greenpeace and Music*. <https://www.greenpeace.org/international/story/50469/50-years-of-greenpeace-and-music/>, Erişim Tarihi: 10.01.2024.
- Greenpeace.org.uk (2021). *Greenpeace's Greatest Hits: 50 Years of Working With Music's Biggest Icons*. <https://www.greenpeace.org.uk/news/greenpeaces-greatest-hits-50-years-of-working-with-musics-biggest-icons/>, Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Gülây, H. ve Özncar, M. D. (2010). *Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Çevre Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gülersoy, A. E., Dülger, İ., Dursun, E., Ay, D. & Duyal, D. (2020). Nasıl Bir Çevre Eğitimi? Çağdaş Yaklaşımlar Çerçevesinde Bazı Öneriler. *Turkish Studies*, 15(5), 2357-2398.
- Gülersoy, A. E., Yener, H., Turgut, T., Özşahin, D. M. ve Açıkgöz, D. A. (2021). Kaos Çağında İdeal Bir Çevre Eğitimi Politikası İçin Bazı Öneriler. *Turkish Studies*, 16(5), 1495-1552.
- Güvenç, G. (2020). Posthümanizm ve Ekosentrizm: Eko-Hardcore Müzikte Çevre Bilinci. *International Journal of Social Science*, 3(2), 47-58.
- Habertürk.com (2008). *Tarkan Herkesi Uyan'dracak*. <https://www.haberturk.com/haber/haber/90002-tarkan-herkesi-uyandıracak>, Erişim Tarihi: 24.02.2024.
- Hallam, S. (2010). The Power of Music: Its Impact on the Intellectual, Social and Personal Development of Children and Young People. *International Journal Of Music Education*, 28(3), 269-289.
- Hyde, K. L., Lerch, J., Norton, A., Forgeard, M., Winner, E. and Schlaug, G. (2009). Musical Training Shapes Structural Brain Development. *Journal of Neuroscience*, 29(10), 3019-3025.
- Kabataş, M. (2017a). Çocuk Gelişimi Açısından Müzik Eğitiminin Çocuğa Kazanımları. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 153-164.
- Kabataş, M. (2017b). Çocuğun Motor, Algısal, Sosyal, Duygusal, Bilişsel ve Dil Gelişimi Dönemlerinde Müziğin Önemi. *The Journal of International Educational Sciences*, 4(11), 192-202.
- Kandinski, V. (1993). *Sanatta Zihinsellik Üzerine*. (Çev. T. Turan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kaya, S. ve Ayan, B. E. (2016). Okul Öncesinde Müzik ve Hareketin Öğrenme Üzerindeki Etkisi. *Journal of Education Faculty*, 18(1), 463-480.
- Kılınçer, Z. ve Sönmez, B. M. (2013). 'Kültürel Kimlik' ve 'Kültürel Adaptasyon' Kavramları Çerçevesinde Malatya Romanlarının Müzik Pratikleri. *Folklor/Edebiyat*, 19(74), 9-45.
- Kuzu, T. (2008). Aytül Akal'ın Masallarıyla Çocukta Çevre Bilinci Geliştirme. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 327-339.
- Laing, J., Mair, J. and Frost, W. (2017). Selling Sustainability and the Green Economy: A Case Study of Ecofest, New Zealand. In *Exhibitions, Trade Fairs and Industrial Events* (pp. 197-211). Routledge.
- Lynton, N. (1982). *Modern Sanatın Öyküsü*. (Çev. C. Çapan ve S. Öziş) İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Manap, Ç. (2022). Almanya'daki Türk İşçiler Örneğinde Göç Anlatısının Bir Aracı Olarak Müzik. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 57, 234-244.

- Michael Jackson (2009). *Michael Jackson - Earth Song (Official Video)*. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=XAi3VTSdTxU>, Erişim Tarihi: 03.03.2024.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2018). *Müzik Dersi Öğretim Planı*. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=357> Erişim Tarihi: 03.03.2024.
- Oyan, S. ve Sağlamtımur, B. (2016). Müziğin İnsanlar ve Çeşitli Canlılar Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 2(1), 77-82.
- Özbey, E. (2010). *Okul Öncesi 6 Yaş Grubu Çocuklarının Öğrenme Performanslarının Artırılmasında Müzik Eğitiminin Bilişsel Süreçlerde Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Özdemir, U. (2019). Ekolojistik ve Doğakültürel Bir Müzikoloji Yaklaşımı Olarak Ekomüzikoloji. *Konservatoryum*, 6(2), 117-137.
- Read, H. (1974). *Sanatın Anlamı* (Çev. G. İnal ve N. Asgari). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Read, H. (1981). *Sanat ve Toplum* (Çev. S. Mülayim). Ankara: Ümran Yayınları.
- Peretz, I. (2006). The Nature of Music From a Biological Perspective. *Cognition*, 100(1), 1-32.
- Polat, S. (2020). Kültürün Dinamik Öğeleri Olarak Sanat ve Müzik. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 1757-1771.
- Sağır, A. ve Öztürk, B. (2015). Sosyolojik Bağlamda Müzik ve Kimlik: Karabük Üniversitesi Örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 121-154.
- Schlaug, G., Norton, A., Overy, K. and Winner, E. (2005). Effects of Music Training on the Child's Brain and Cognitive Development. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1060(1), 219-230.
- Seferihisar Belediyesi (2013). "Megahemşehri" Tarkan Seferihisar'ı Salladı. <https://seferihisar.bel.tr/megahemsehiri-tarkan-seferihisar-salladi/>, Erişim Tarihi: 21.01. 2023.
- Sena, C. (1972). *Eстетik: Sanat ve Güzelliğin Felsefesi*. İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- Sezer, B. (1993). *Müzik ve Batılçlaşma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Sungurtekin, Ş. (2001). "Uygulamalı Çevre Eğitimi Projesi" Kapsamında Ana ve İlköğretim Okullarında "Müzik Yoluyla Çevre Eğitimi". *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 167-178.
- Tarkan (01.05.2012). *Tarkan – Uyan* (Video). Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=WNNYhEKG4AE> . Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Tarkan (04.05.2018). *Uyan – Çoğalmak* (Video). Youtube. <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=Oe1VpAVPw28> . Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Tekin, E. (2021). Uygulamalı Etnomüzikoloji Bağlamında Göç ve Müzik Olgusu. M. A. Kirman ve İ. Dölek (Ed.). *Göç ve Kültür: Disiplinlerarası Bir Yaklaşım* (ss. 195-216). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tema.org.tr (2018). *Sanatçılar TEMA Vakfı İçin Sahnede*. <https://www.tema.org.tr/basin-odasi/basin-bultenleri/sanatcilar-tema-vakfi-icin-sahnedede>, Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Tema.org.tr (2019). *Sanatçılar Sezen Aksu Şarkılarını Çocuklar ve Doğa İçin Söyledi*. <https://www.tema.org.tr/basin-odasi/basin-bultenleri/umut-yeserten-sarkilar>, Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Tema.org.tr (2022). *Buray'dan TEMA Vakfı'na 30'uncu Yıl Armağanı: Dur Diyen Yok Mu?* <https://www.tema.org.tr/tema-buray>, Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Tema Vakfı (2022). *Buray – Yok mu? (Official Video)*. (Video). Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=_gSV1Ew3UC8 , Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Turan, M. (2001). Yeni Kimlik Mekânları ve Türkülerin Değişen İklimi. *Toplumbilim*, 12, 29-32.
- Yalım, F. ve Kurban, S. (2013). Kentlerde Çevre Bilincinin Oluşturulması Sürecinde Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Festivallerden Yararlanılması: İstanbul Ecofest'e Katılanlar Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim*, 7(4), 81-93.
- Yıldız, G. (2002). *Müzik Öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yoleri, S. (2012). Çocuk ve Çevre: Okul Öncesi Çocuklar Arasında Çevre Bilinci Oluşturma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 100-111.

İLERİ OKUMA ÖNERİLERİ

- Connell, J. and Gibson, C. (2003). *Sound Tracks: Popular Music, Identity, and Place* (Vol. 17). London: Psychology Press.
- Fisher, E. (1974). *Sanatın Gerekliği* (Çev. C. Çapan). İstanbul: Konuk Yayınları.
- Pedelty, M. (2011). *Ecomusicology: Rock, Folk, and the Environment*. Philadelphia: Temple University Press.
- Plumwood, V. (2002). *Feminism and the Mastery of Nature*. Oxfordshire: Routledge
- Schafer, R. M. (1993). *The Soundscape: Our Sonic Environment and the Tuning of the World*. New York City: Simon and Schuster.

KAYNAKÇA

- Abiç T. ve Doğan A. (2022). Orhan Pamuk'un Romanlarında Ekoleştiril Bir Bakış. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, 403-411.
- Ahmet Arif (1997). *Hasretinden Prangalar Eskittim*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Aslan, O. (2022). Ekoleştiril Perspektiften İklim Krizini Yeniden Okumak: Yaşar Kemal Edebiyatında Yer Alan İnsan-Doğa İlişliğinin Güncel İklim Anlatısındaki Yeri. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(3), 487-507.
- Altun, D. (2023). Murray Bookchin'de Doğa-Toplum Dikotomisine Karşı Sosyal Ekoloji. *Özne Felsefe Bilim ve Sanat Yazıları Dergisi*, 38, 445-455.
- Atasever, M. (2021). Karaca Oğlan Üzerine Ekoleştiril Bir Okuma. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel Sayı*, 138-156.
- Ayaz, H. (2014). Çevreci Eleştiri Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 3(1), 278-292.
- Beck, U. (2014). *Risk Toplumu. Başka Bir Modernliğe Doğru*. (Çev. K. Özdoğan ve B. Doğan). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Cahit Sıtkı Tarancı (2004). *Otuz Beş Yaş*. A. Bezirci. (Ed). İstanbul: Can Yayınları.
- Chambers, I. (2014). *Göç, Kültür, Kimlik*. (Çev. İ. Türkmen ve M. Beşikçi). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Doğan, S. (2017). Ekoleştiril ve Buket Uzuner'in Romanları. *Kesit Akademi Dergisi*, 3(11), 673-692.
- Eagleton, T. (2017). *Hayatın Anlamı*. (Çev. K. Tunca). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdönmez, C. (2020). Yanan Ormanlarda 50 Gün: Yaşar Kemal'in Gözleminden Ormanlık Dersleri. *Bartın Ormanlık Fakültesi Dergisi*, 22(2), 614-632.
- Ergin, M. ve Dolcerocca, Ö. N. (2016). *Edebiyata Ekoleştiril Yaklaşımlar: Ekoşir ve Elif Sofya*. SEFAD, 36, 297-314.
- Eryılmaz, Ç. (2018). Tolkien'in Yüzüklerin Efendisi Eserinin Çevreci Analizi: Yıkıcı Endüstriye Karşı Kır Yaşamı. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1-2), 93-118.
- Fischer, E. (1993). *Sanatın Gerekliliği*. (Çev. C. Çapan). İstanbul: V Yayınları.
- Giddens, A. (2013). *Sosyoloji*. (Çev. H. Özel ve A. Sönmez vd). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Görkem, İ. (2005). *Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu Bütün Şiirleri*. İstanbul: E Yayınları.
- Gülersoy, A. E. (2016). Mekân-İnsan Etkileşimi Çerçevesinde Aşık Mahzuni Şerif Şiirlerinde Coğrafi Unsurlar. T. Çetin ve A. Meydan (Ed.). *Türk Kültüründe Coğrafya II* (ss. 195-230). Ankara: Pegem Akademi.
- Gülersoy, A. E. ve Dursun, E. (2023). *Çevre Etiği Yaklaşımları ve Akımları*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Gürbüz, A. (2022). Yaşar Kemal'in "Binboğalar Efsanesi" Romanına Ekoleştiril Bir Yaklaşım. *Edebi Eleştiri Dergisi*, 6(2), 1-14.
- Halikarnas Balıkcısı. (1991). *Ege'den Denize Brakılmış Bir Çiçek*. Ş. Gökovalı (Ed.). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Harari, Yuval N. (2018). *21. Yüzyıl İçin 21 Ders*. (Çev. S. Sıral). İstanbul: Kolektif Yayınları.
- İsmailova, C. ve Altıok, E. (2021). Cengiz Aytmatov'un "Toprak Ana" Eserinin "Ekoleştiril" Bağlamında İncelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(29), 1601-1609.
- Kabak, T. (2018). Dadaloğlu'nun Şiirlerine Ekoleştiril Bir Yaklaşım. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 11(21), 36-47.
- Lefebvre, H. (2020). *Şehir Hakkı*. (Çev. I. Ergün). İstanbul: Sel Yayınları.
- Lekesizalın, F. (2021). Ekonomik ve Toplumsal Dönüşüm: "Para Ağı" ve Edebiyat. A. Şeker ve E. Özcan (Ed). *Edebiyat Sosyolojisini Güncel Kılmak. Temel Yaklaşımlar, Toplumsal-Politik Dönüşümler, İncelemeler* (ss. 89-106). Ankara: Nika Yayınları.
- Maalouf, A. (2017). *Çivisi Çıkmış Dünya. Uygarıklarımız Tükendiğinde*. (Çev. O. Türkay). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Maalouf, A. (2020). *Uygarıkların Batışı*. (Çev. A. Bertay). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Nâzım Hikmet Ran (1994). *Kuvâyi Milliye*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Özdağ, U. (2019). Yaşar Kemal'de Deniz Etiği. S. Seza Yılancıoğlu (Ed.). *Yaşar Kemal: İnsanı, Toplumu, Dünyayı Kucaklamak* (ss. 103-113). İstanbul: Literatür Yayınları.
- Parla, J. (2003). *Don Kişot'tan Bugüne Roman*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ritzer, G. (2011). *Küresel Dünya*. (Çev. M. Pekdemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Saatçioğlu, E. (2016). Halikarnas Balıkcısı'nın Aganta Burina Burinata Romanını Ekoleştiril Bakışla Okumak. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 581-600.
- Sazyek, H. ve Sürücü, Y. (2018). Cahit Külebi'nin Şiirlerine Ekoleştiril Çerçevesinden Bakmak. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 25-38.
- Serin, N. (2022). Özgür Balpınar'ın Eserlerine Ekoleştiril Bir Yaklaşım. *Türbilig Dergisi*, 44, 135-152.
- Sezer, A. ve Yiğitoğlu, M. (2019). Aşık Veysel'in Şiirlerine Ekoleştiril Bağlamında Bir Yaklaşım. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 568-579.
- Steinbeck, J. (2019). *Gazap Üzümleri*. (Çev. B. Dişbudak). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Şen-Sönmez, Ü. (2021). Türk Edebiyatında Ekolojik Kriz ve Ekoyazın. M. A. Çelik ve B. Görentaş (Ed). *Ekolojik Kriz. Nedenler, Tepkiler ve Adaptasyon* (ss. 103-127). İstanbul: Kriter Yayınları.
- Tekalp, S. (2021). Ecocriticism and Translation: A Descriptive Study on Elif Şafak's *Bit Palas*. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 30, 151-164.
- Topcu, T. ve Polat, N. H. (2018). Çevre Sorunlarına Mitlerin Işığında Çözüm Önerileri. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 44, 169-192.

- Turna, M. (2023). Ekoeleştiri Çerçevesinden Ahmet Muhip Dıranas'ın Eserleri. *Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 9(1), 193-213.
- Yaşar Kemal (1999). *Bu Diyar Baştan Başa 2. Yanan Ormanlarda Elli Gün*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Yaşar Kemal (2010). *Bugünlerde Bahar İndi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Yavuz, Y. (2019). Edebiyat ve Ekoeleştiri: Latife Tekin'in Manves City ve Sürüklenme adlı Romanları. *Edebi Eleştiri Dergisi, Eleştiri Kuramları Özel Sayısı*, 3(3), 245-259.
- Yavuz, M. (2023). *Türk Kültüründe Ekoeleştirel Bakışın Temel Kaynakları ve Yaşar Kemal*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Zaman, S. (2000). *Mahzuni Şerif Yaşamı, Dünya Görüşü, Şiirleri*. Ankara: Toros Matbaacılık.

KAYNAKÇA

- Akad, L. (2004). *Işıklı Karanlık Arasında*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Altuparmak, B. ve Oktan, A. (2016). Kentsel Sürdürülebilirlik ve Türk Sinemasına Yansımaları: Entelköy Efeköy'e Karşı Film. *Tarih Okulu Dergisi*, 25, 1012-1035.
- Arslan, S. (2022). *Türkiye'de Sinemanın Tarihi Başlangıcından Günümüze*. İstanbul: Kronik Kitap.
- Becerikli, R. ve Dönmez, A. (2020). Koca Dünya (2016) Filminin Toplumsal Ekoloji Bağlamında Çözülmesi. *SineFilozofi Dergisi Özel Sayı*, 2, 183-200.
- Bookchin, M. (2013). *Toplumunu Yeniden Kurmak*. (Çev. K. Şahin). İstanbul: Sümer Yayıncılık.
- Cerrahoğlu, Z. (2021). Doğaya Dönüş Temasının Ekolojik Karşılıkları: Koca Dünya (2016) ve Yuva (2018) Filmleriyle İnsan-Doğa İlişkisi Üzerine Düşünmek. *SineFilozofi Dergisi, Özel Sayı*, 3, 491-514.
- Civan, C. (2010). Bal'ın Katmanları: Zaman, Deneyim ve Şiir. A. Pay (Ed.). *Yönetmen Sineması: Semih Kaplanoğlu* (ss. 71-84). İstanbul: Küre Yayınları.
- Coşkun, E. (2009). *Türk Sinemasında Akım Araştırması*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Çelik, A. ve Abuşoğlu, H. Ö. (2022). Paul Lafargue'nin "Tembellik Hakkı" Kavramı Bağlamında Mandıra Filozofu (2014) Filmi Analizi. *Sanat ve İnsan Dergisi*, 6 (1), 16-28
- Diken, B., Gilloch, G. ve Hammond, C. (2018). *Nuri Bilge Ceylan Sineması Türkiyeli Bir Sinemacının Küresel Hayal Gücü*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Esen, Ş. K. (2010). *Türk Sinemasının Kilometre Taşları Dönemler ve Yönetmenler*. İstanbul: Agora Yayınları.
- Esen, T. (2016, 25 Kasım). *Filmlerindeki Doğa Sadece Bir Hayal Mekanı*, 02.03.2024 tarihinde Agos, <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/17115/filmlerindeki-doga-sadece-bir-hayal-mekni>. Erişim Tarihi, 05.03.2024.
- Gevgili, A. (1989). *Çağını Sorgulayan Sinema*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Güngör, A. C. (2012). Türk sinemasında Çevre Sorunlarının Toplumsal ve İdeolojik Boyutta Ele alınmasının Filmlere Yansımaları. *Akademik Bakış*, 33, 1-13.
- Oğuzcan, D. (2020). Bağımsız Türk Sinemasında Derin Ekoloji Felsefesi: Koca Dünya (2016) Filmi Üzerine Bir İnceleme. *SineFilozofi Dergisi, Özel Sayı*, 2, 164-182.
- Onaran, A. Ş. (1990). *Lütfi Ö. Akad*. İstanbul: Afa Yayınları.
- Onaran, A. Ş. (1994). *Türk Sineması I (I. Cilt)*. Ankara: Kitle Yayınları.
- Özgen, K. (2020). Suha Arın Filmografyasında aykırı Bir Belgesel Tahtacı Fatma (1979): Sinematografik Analiz. *Etkileşim*, 5, 170-185.
- Özön, N. (1985). *Sinema Uygulayımı, Sanatı, Tarihi*. İstanbul: Hil Yayınları
- Sayrak, İ. (2019). Reha Erdem Sinemasına Ekoeleştirel Açından Bir Bakış; Doğa ve Kültür Dikotomisinin Çözülmesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon Sinema Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Seçkiner, S. (2014). *Derviş Zaim Üzerine Notlar*. Ankara: Efil Yayınları.
- Suner, A. (2006). *Hayalet Ev Yeni Türkiye Sinemasında Aidiyet, Kimlik ve Beden*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Tanrıver, Z. (2022). Doğu Karadeniz'de Çekilen 2000 Sonrası Bağımsız Türk Filmlerinde Doğa ve İnsan İlişkisi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema ve Televizyon Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Turan, S. (2022). Derviş Zaim Filmlerinin Ekoeleştirel Yaklaşımla İncelenmesi: Devir, Balık ve Rüya. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi- İAÜD*, 199-223.
- Türkavcı, E. (2022). Maganda Lümpenin Dönüşümü: Recep İvedik 7 Filminde Hiciv Denemesi ve Samimiyet. H. Arapgirioğlu içinde, *Güzel Sanatlar Alanında Uluslararası Araştırmalar* (ss. 35-57). İzmir: Serüven Yayınevi.
- Yalçın, A. (2019). Semih Kaplanoğlu'nun, Yumurta (2007), Süt (2008) ve Bal (2010) Üçlemesinde Minimalizm. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 48, 442-477.

KOSOVA YAZILI BASINI
TAN (1969-1999) VE YENİ DÖNEM
GAZETESİ'NDE (1999-2008)
KOSOVA TÜRKLERİ

Yazar

Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan

Editör ve Yazarlar

Doç. Dr. Elsev Brina Lopar

Doç. Dr. Tolga Çelik

Dr. Öğretim Üyesi Soner Yağlı

EĞİTİM
yayınevi

KOSOVA YAZILI BASINI

TAN (1969-1999) VE YENİ DÖNEM GAZETESİ'NDE (1999-2008) KOSOVA TÜRKLERİ

Yazar: Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan

Editör ve Yazarlar: Doç. Dr. Elsev Brina Lopar Doç. Dr. Tolga Çelik Dr. Öğretim Üyesi Soner Yağlı

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 76780

ISBN: 978-625-6658-80-6

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

KOSOVA YAZILI BASINI

TAN (1969-1999) VE YENİ DÖNEM GAZETESİ'NDE (1999-2008) KOSOVA TÜRKLERİ

Yazar: Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan

Editör ve Yazarlar: Doç. Dr. Elsev Brina Lopar Doç. Dr. Tolga Çelik Dr. Öğretim Üyesi Soner Yağlı

VIII+217 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-80-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- (.../), Kosova Edebiyatçıları ve Sanatçıları- Kaynak: Türk Yazarlar Derneği Yayınları, No:1, Prizren, 1996, Biyografi.net. <https://www.biyografi.net/MAKALE.asp?HABERID=164> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi:11-03-2022
- Adalı, E., (2012). Doğal Dil İşleme. Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi, 5 (2).
- Ağcasulu, H. (2018). Sosyal Bilimlerde İlişkileri İnceleyen Bir Yöntem: Sosyal Ağ Analizi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1915-1933.
- Ağcasulu, H. (2019). Sosyal Bilimlerde Ağ Yaklaşımının Gelişimi ve Mikro Ağ Kuramları. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (72). 2036-2049. DOI: 10.17755/esosder.514495.
- Akat, A. (2008). Doğu Karadeniz Bölgesinde Kültürel Temsil Alanları ve (B)ağ oluşumları. Müzikte temsil ve Müziksel Temsil (2. Cilt), 6-11.
- Aksu, F. (2010). Kosova Krizinde Türkiye'nin Dış Politikası. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1). 51-89.
- Anderson, K. Ve Jack, D. C. (1998). "Learning To Listen: Interview Techniques And Analyses". The Oral History Reader. Editörler: Perks, R. ve Thomson, A. (Ed). New York: Routledge.
- Atalay, O. (2021), Kosova Seçimleri Arefesinde Türk Partileri | Stratejik Düşünce Enstitüsü. <https://www.sde.org.tr/analiz/Kosova-secimleri-arefesinde-turk-partileri-analizi-21001> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi:11-03-2022.
- Aydın, Ş. ve Şentürk, M. (2022). Asamblaj Kavramı ile Aktör-Ağ Teorisi Arasındaki Bağlantıların İncelenmesi: Asamblaj Kentçiliği. TESAM Akademi Dergisi, 9 (1), 289-315. DOI: 10.30626/tesamakademi.1022695.
- Aydın, U. (2001). Organik Medyanın Kosova Maceraları. Marmara İletişim Dergisi, 11(11). 261-274.
- Ayyıldız, A. A. (2022). Kadınlaşan Göç Olgusunda Ağbağların ve Sosyal Sermayenin Sosyal Uyum Üzerindeki Etkisi. Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi, 3 (2), 304-325.
- Bakioğlu, A. ve Banoğlu, K. (2013). Öğretmenlikte Kariyer Basamakları Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Metaforlar ve Sosyal Ağ Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 37 (37), 28-55.
- Balay, B. & Ocak, E. (2006). Sözlü Tarih Çalışmalarında Video Teknolojisinin Kullanılması. A. İlyasoğlu & G. Kayacan (Ed.), Kuşaklar, Deneyimler, Tanıklıklar Türkiye'de Sözlü Tarih Çalışmaları Konferansı, İstanbul: Tarih Vakfı, 263-272.
- Baltacı, A. (2018), Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (1), 231-274. Erişim: <https://dergipark.org.tr/pub/bitlissos/issue/38061/399955>.
- Bozkurt, G.S. (2010). Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türler ve Müslümanlar. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 10(2). 51-95.
- Counce, S. (2001). Sözlü tarih ve Yerel Tarihçi. Bilmez B.C. ve Yalçınkaya A. (Çev). , İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Counce, S. (2001). Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Ceyhan, A. İ. ve Özmen Akalın, F. A. (2021). Ağ Toplumu ve Hipermödemite Açısından Yeni Sosyal Medya Platformu Clubhouse'un Kısa Analizi. İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 2 (2), 144-155.
- Çeliksoy, E. (2018). Türkiye'de Kamu Politikası Oluşturma Sürecinde Yer Alan Reformların Ağbağ Analizi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (52), 197-212. DOI: 10.18070/erciyesiibd.394793.
- Danacıoğlu, E. (2001). Geçmişin İzleri-Yanı başımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz. No:125. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Demir, Y. ve Ayhan, B. (2020). Sosyal Medyanın Gündem Belirleyicileri: Twitter’da Gündem Belirleme Süreci Üzerine Bir Sosyal Ağ Analizi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2020 (51), 1-19.
- Doğan, H. A. (2010). Çevrimiçi öğrenme topluluklarının sosyal ağ analizi: bir öğretmen forumu örneği. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi.
- Durmuş, S. ve Ekşi, A. (2021). Türkiye Afet Müdahale Planında Kurumsal Etkileşimin Ağbağ Analizi ile Değerlendirilmesi. *Hastane Öncesi Dergisi*, 6 (3), 307-322. DOI: 10.54409/hod.903397.
- Elmas, N. (2014). Kosovalı Türkler: Dilleri ve Kültürleri. *Bilig*, (70), 131-152.
- Eren, Z ve Arık, S. (2021), Örgütsel öğrenme ağları ve öğretmenlerin profesyonel öğrenme ağlarının analizi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 100-124.
- Eren, Z. (2018b). Bağlantıcılık Teorisi ve Öğretmen Adaylarının Öğrenme Ağlarının Sosyal Ağ Analizi. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13 (19), 717-753.
- Eren, Z. (2018’a). Biçimsel ve Biçimsel Olmayan Örgüt Yapılarının Sosyal Ağ Analizi: Öneri ve Güven Ağları Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1121-1142. DOI:10.16986/HUJE.2018041879.
- Eren, Z. (2019). Eğitim Yönetimi Araştırmalarında Ortak Yazarlık Sosyal Ağı Üzerinden Akademik İş birliği. *Bilimsel Araştırma Projesi. Sinop Üniversitesi*.
- Eren, Z. (2020). Bilim Sanat Merkezi Yöneticilerinin Bağlamsal Performansının Sosyal Ağ Analizi Yaklaşımı ile Değerlendirilmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 50-73.
- Eren, Z. ve Kırıl, E. (2018). Sosyal ağ analizi ve eğitim araştırmalarında kullanımı. *Eğitimden kareler. Ankara: EYUDER Yayınları*, 308-353.
- Gündüz, A. ve Ertong Attar, G. (2020). Aktör İlişkileri, Sağlık-Hastalık ve Suç: Şahsiyet Dizisi Üzerinden Bir Tartışma. *İnsan ve İnsan*, 7 (24), 127-153. DOI: 10.29224/İnsanveinsan.578514.
- Kobak, K. (2022). #Tiktokkapansın Hareketi: Twitter’da Sosyal Ağ Analizi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 309-319.
- Kosova Türkleri- Wikipedi. https://tr.wikipedia.org/wiki/Kosova_T%C3%BCrkleri adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 12-03-2023.
- Muzbeg, E. (2023). Sırbistan Engeli Kosova bağımsızlığına gölge düşürüyor. <https://yenibalkan.com/tr/gundem/esin-muzbeg-sirbistan-engeli-kosova-bagimsizligina-golge-dusuruyor> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20-02-2023.
- Muzbeg, İ. (2022). Balkan Coğrafyası Balkan İnsanının Yazgısıdır, <https://www.necladursun.com/kosovali-iskender-muzbeg-balkan-cografyasi-balkan-insaninin-yazgisidir> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 13-03-2022.
- Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar (2. Cilt)*. Ankara: Siyasal.
- Neuman, W.L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar. Akkaya Ö. (Çev). Cilt.2, Ankara: Siyasal Kitabevi*.
- Odabaş, Z. (2010). *Sürdürülebilir Afet Yönetimi ve Kadın*, Ankara: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları: 256.
- Okumuş, S. (2015). Kosova’da Yayımlanan Türkçe Gazete ve Dergiler. *Yeni Türkiye, Rumeli Balkanlar Özel Sayısı*, V(70). 6254-6274.
- Okumuş, S. (2017). Yüzyıllık Yalnızlık: İmparatorluktan Azınlığa Kosova’da Türkler Karadeniz Araştırmaları, XIV(54). 1-18.
- Okumuş, S., (2015 b). “Kosova’da Türkçe Yayımlanan Bir Gazete: Tan”, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 4 (1), 85-107.

- Okumuş, S., Kosova'da Yayımlanan Türkçe Gazete ve Dergiler, <http://www.salihokumus.com/makaledetay.asp?MakID=13&Kosovada-Yayinlanan-Turkce-Gazete-ve-Dergiler-i.html> Adresinden alınmıştır. (Kişisel Web Sitesi). Erişim tarihi: 21-03-2023.
- Okumuş, S.& Demir, H.H.& Çoban, M. (2013). Kosova'da Yayımlanan Türkçe Gazete ve Dergiler. U.D.E.K. Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı 'Balkanlarda Türkçe', 2: 252-267.
- Özbek E. & Telliel Y. D. (2006). 68'li Olmak: Hatırlamak ve Aidiyet. A. İlyasoğlu & G. Kayacan (Ed). Kuşaklar, Deneyimler, Tanıklıklar Türkiye'de Sözlü Tarih Çalışmaları Konferansı, İstanbul: Tarih Vakfı, 245-260.
- Özmen, M. (2019). Sosyo-Materyal Bir Yapı Olarak Pazar: Pazarın Bilim-Teknoloji- Toplum İncelemeleri Bakış Açısıyla İncelenmesi Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi, 5 (2), 303-338.
- Paköz, A. E. (2020). Aktör Ağ Teorisi ile Vernakülere Bakmak. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7, 9–15
- Sağır, A. ve Sağır, M. (2021). Avangard Bir Mabet Olarak Çamlıca Camisi'nin Aktör Ağ Teorisi Bağlamında Çerçevelemesi. OPUS International Journal of Society Researches, 18 (44), 8333-8361. DOI: 10.26466/opus.932364.
- Scheuren, F. (2004). What İs A Survey. <http://Www.Amstat.Org/Sections/Srms/Pamphlet.Pdf> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 01.12.2019
- Sözlü Tarih Araştırmacıları İçin Pratik El Kılavuzu. (2006). İstanbul: Bilim ve Sanat Vakfı, İstanbul.
- Şendur, Atabek, G. (2021). Gündelik Yaşamda Medya Teknolojileri Anlatıları ve Toplumsal Değişim: İzmir Örneği. Ankara: TÜBİTAK Projesi
- Tacoğlu, T. P. (2008). Bağımsızlık Öncesi Süreçte Kosova'daki Türk Topluluğu'nun İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 25(1). 219-252.
- Thompson, P.R. (1999). Geçmişin Sesi: Sözlü Tarih. Layıkel Ş. (Çev)., İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tokmak, Elif, (2010). Yugoslavya'nın Dağılma Süreci'nde Kosova Sorunu ve Kosova Basını, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi S.B.E., İstanbul.
- Toplumsal Değişme Nedir, Özellikleri Nelerdir? Toplumsal Değişime, 9 Mart 2022, <https://www.milliyet.com.tr/egitim/toplumsal-degisime-nedir-ozellikleri-nelerdir-toplumsal-degisime-ornekler-nelerdir-6715039> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 21-03-2022.
- Tütüncü, G. (2022). Tarih Araştırmalarında Sözlü Tarih Yöntemi ve Çevrimiçi Tarih Arşivlerinden Örnekler. Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 9(2). 135-173.
- Ural, S. (2014). Balkanlarda Aşırı Milliyetçiliğin Gölgesinde Kosova ve Bağımsızlık. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1). 149-180.
- Yağcılar, Mahir, "Kosova Türkleri", Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi, (2008). https://tasam.org/tr-TR/Icerik/3733/Kosova_turkleri adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 11-05-2022
- Yerasimos, S. (1994). Milliyetler ve Sınırlar: Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu. Tekeli Ş (Çev)., İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yow, V. R. (2005). Recording Oral History: A Guide For The Humanities And Social Sciences. Walnut Creek, Ca: Altamira Press.
- Yurtdışı Türkler ve Akrabalar Toplulukları Başkanlığı, (2022). Kosovalı Türklerin Yükselen Sesi: Tan Gazetesi. <https://www.ytb.gov.tr/haberler/Kosovalı-turklerin-yukselen-sesi-tan-gazetesi-573> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 03-08-2022.
- Zengin, M. ve Topsakal, C. (2008). "Kosova Eğitim Sistemi ve Türkiye Eğitim Sistemi ile Karşılaştırılması". Karadeniz Araştırmaları, 18, 107-1.

YAZILI BASINDA DERGİCİLİK

DOÇ. DR. AYŞE ÇATALCALI GEYLAN

EĞİTİM
yayınevi

YAZILI BASINDA DERGİCİLİK

Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-82-0

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

YAZILI BASINDA DERGİCİLİK

Doç. Dr. Ayşe Çatalcalı Ceylan

X+156 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-82-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

YAYINEVİ

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitapçınız

KAYNAKÇA

- ATILGAN, S., (1999), **Basın İşletmeciliği**, İstanbul: Beta Yayınları.
- AYCAN, M., (2013), “**Spor Dergilerinde Yaratılan Kalıpyargılar Ve Kimlik: Four For Two Ve Futbol Extra Dergileri Üzerine Bir Araştırma**”, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Bitirme Tezi, Danışman: Ayşe Çatalcalı, İzmir, S.79.
- AYDEMİR E., (2012), **Çevrimiçi Bulmaca Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Öğrenmenin Kalıcılığına Etkisi**, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.VI-VII
- AYTAÇ, Ö., (2006). **Tüketimcilik ve Metalaşma Kısacında Boş Zaman**. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 11(1): 28.
- BAUDRILLARD, J., (1997). **Tüketim Toplumu**. Çev. Hazal Deliceçaylı & Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yay.
- BÜLBÜL, A. R., (2001) **Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar**, Ankara: Nobel.
- CİNAN S., (2010), **Sudoku Bulmacasında Zihinsel Adımlar: Hariç Tutma ve Dahil Tutma Taktikleri**, Türk Psikoloji Dergisi, Aralık 2010, 25 (66), 42-52.
- ÇAKIR, E., (2013), **Akademik Dünyanın Kentsel İmgelerinden Mitolojik Simgelerine Üniversite Logoları**, Milli Folklor Dergisi, Sayı: 25: 97, 53-69.
- ÇAKMAK, M. M., (2013) **Belediye Logoları Hakkında Bazı Düşünceler**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVII, Sa. 1-2, 1315-1326.
- ÇAMDERELİ, M ve GÜRER, M., (2008), **Futbolda Görsel Kimlik Ögesi olarak Kulüp Armaları**, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı: 26, Kış-Bahar, s. 135-168
- ÇATALCALI, A. ve ÖNÜR, N., (2001) “**Cumhuriyet Kadınının İnşasında Dergilerin Önemi**”. Medyanın Manipülasyon Gücü Sempozyumu, Eskişehir: Anadolu Üniv. 11-13 Nisan 2001.
- ÇATALCALI, A., (2005), **Masal Dünyasında Gündelik Yaşamın Temsili: Dünya Masalları ve Türk Masallarının Karşılaştırmalı Anlambilimsel Çözümlemesi**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, 2. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi: İletişimin Çocuğa Etkisi, 4-6 Nisan 2005, 1(1), 959-976.
- ÇATALCALI, A., (2005). “**Amerikan National Geographic Kids Dergisi Örneğinde, Küresel Coğrafyalar, Küresel Değerler Ve Çocuk Kimlikleri**”, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, Ege İngiliz ve Amerikan İncelemeleri Dergisi, Intractions, 15(1), 25-46, İzmir.
- ÇATALCALI, A., (2005). **Kültürlerarası İletişim Sürecinde Kadın Dergileri: Batılı Kadın Kimliğinin Türk Hanımelî Dergisinde İnşası(1948-1951)**, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, Ege İngiliz ve Amerikan İncelemeleri Dergisi, Intractions, 14(2), 115-135. İzmir.
- ÇATALCALI, A., (2007), “**Medyada Duygusal Zeka Yönetimi: Aşk, Sevgi ve Dostluk Mitlerinin Temsili**”, 1. Uluslararası Duygusal Zeka ve İletişim Sempozyumu: Profesyonel Yaşamda Mükemmellik Vizyonu, 2(2), 717-728.
- ÇATALCALI, A., (2007), “**Küresel İktidarın Politik Sembolleri: Time Dergisi Örneği**”, 1. Uluslararası Medya ve Siyaset Sempozyumu, 15-17 Kasım 2007, 2(2), 1003-1014, İzmir.
- ÇATALCALI, A., (2007). **Coğrafya Dergilerinde, Geçmiş Şimdi Ve Geleceğin Topografyası: Atlas Dergisi Reklamlarında Kullanılan, Nostaljik Öğelerin Analizi**, EÜ Edebiyat Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü 11. Uluslararası Kültürel Çalışmalar Sempozyumu, 9-10-11 Mayıs 2007, 47-66, İzmir.
- ÇATALCALI, A., (2009) “**Futbol Haberlerinde Yaratılan Stereotipler Ve Oluşturulan Cinsel Kimlikler**”, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Yeni Düşünceler Dergisi (5), 107-121, İzmir.

- ÇATALCALI, A., (2009). “Okul Öncesi Dönem Çocuk Hikâye Kitapları Stereotipler ve Kimlikler” Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 13-27, Burdur.
- ÇATALCALI, A., (2014), “Fitness Dergilerinde Beden Kullanımı: Formsante ve Women’s Health Dergileri”, Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Dergisi, 2(4), 8-29.
- ÇATALCALI, A., (2015), **Romantizm, Fantazya ve Rasyonalite: Evlilik Dergileri ve Evlilik Web Siteleri**, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8/1: 37-55.
- ÇATALCALI, A., (2015), “Magazin Haberlerinde Toplumsal Cinsiyet Temsili: Alem, Hafta Sonu ve Şamdan Plus Dergilerinin Anlambilimsel Analizi, 1. Uluslararası Çukurova Kadın Çalışmaları Kongresi, Türkiye’de ve Dünyada Kadın Araştırmaları, 1(1), 35-41, Adana.
- ÇATALCALI, A., (2016), “Tüketim, Toplumsal Cinsiyet ve Kadın: 1963-1964 Yılları Hayat Dergisi Reklamlarının Göstergebilimsel Analizi”, Medyada Toplumsal Cinsiyet Okumaları, Ed: Dilek Takımcı ve İlknur Gürses, EÜ Yayınları: İzmir.
- ÇETİNKAYA, T., (2014), **Türkiye’de Sinema Dergilerinin Tarihine Hızlı Bir Bakış**, <http://www.tsa.org.tr/yazi/yazidetay/18/turkiye-de-sinema-dergilerinin-tarihine-hizli-bir-bakis>, Erişim Tarihi: 14 Ekim 2015.
- ÇİĞ, Ü., (2010), **Haberin Anlatı Yapısı: Modern Haber Metinlerinde Bilginin Örgütleniş ve İşlevi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- DEMİRAY, Ö., (2013), **Dergi Tasarımının Temel Özellikleri ve Doğan Medya Grubu Dergileri Kapak Tasarımı Üzerine Bir Araştırma**, Danışman: Ayşe Çatalcalı, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Bitirme tezi, İzmir.
- DEMİRCİ, F., (2006), **Kadro Hareketi ve Kadrocular**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:15: 35-54.
- DEMİREL, F., (2011), **Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Okuyucu Mektupları**, <http://www.sanatsalhaber.com/yazi.asp?id=636>, Erişim tarihi: 16.04.2016.
- DENLİ, S., (1997). **Göstergebilim Açısından Grafik Gösterge Anlamlarının İncelenmesi**. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- DÜZTEPE, T., (2005). **Popüler Kültür Ürünü Olarak Gazetelerin Astroloji Köşelerinin Değerlendirilmesi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- EĞRİBEL, E., (1987), **Çizgi Roman Olayı ve Toplum**, <http://tjs.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2016/01/16109-35520-1-SM.pdf>, Erişim tarihi: 5 Nisan 2017.
- ELDEM, M. ve ÖZDEM, Ö. O., (2015). **Reklamda Görsel Tasarım: Yaratıcılık ve Sanat**, İzmir: Say Yay.
- ERASLAN, P., (1993), **Kitle Kültüründe Magazin Dergilerinin İşlevi Ve Türkiye Sürecine Bir Örnek: Hayat Dergisi (1956-1978)**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- ERSÖZ, S., (1993). **Türkiye’de Grafik Sanatların Gelişimi ve Grafik Sanatçıları (1923-1993)**, Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- FRAZER E., (1987). **Teenage Girls Reading Jackie**. Media, Culture and Society, 9, 407-425.
- GEDİK, Ş. E., (2016), **Görsel İletişim Tasarımı Açısından Turkuvaz Medya Dergi Logolarının Analizi**, Danışman: Ayşe Çatalcalı, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Bitirme Tezi, İzmir.
- GENCEL-BEK, Mine & Mutlu Binark, (2000) **Medya ve Cinsiyetçilik**, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara.
- GÖNENÇ, YAPAR, A., (1999), **Fransa’da Ve Türkiye’de Dergicilik Olgusu Ve Kadın Dergilerinin Karşılaştırılması**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- GÖNENÇ, YAPAR, A., (2007), **Türkiye’de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 29. 63-78.
- GROW, G., <http://aejmcemagazine.bsu.edu/Testfolder/postercovers/Default.htm>, **An Annotated Portfolio of Poster Covers on Magazines, 1920s to 1990s**, Erişim tarihi: 18 Nisan 2009.
- HAMAMCI, Z., MURAT, M., ve ark.(2008), “**Bir İçerik Analizi Örneği: Güzin Abla Köşesine Gelen Mektuplar ve Bu Mektuplara Verilen Yanıtların İncelenmesi**”, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 23: 63-68.
- HARLAK, Hacer., (1993). “**Çeşitli Turistlere İlişkin Bilişsel Kategoriler ya da Kişisel Yapılar**”, EÜ Psikoloji Semineri Dergisi, İzmir: EÜ
- HAYDAROĞLU, M., (2001), **101 Dergi, Dünden Bugüne Türkiye’nin Dergileri**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- İŞİK, O., (1994).“**Değişen Toplum/Mekân Kavrayışları: Mekânın Politikleşmesi, Politikanın Mekânlaşması**”, İstanbul: Birikim, Toplum ve Bilim Dergisi, 64-65 Güz-Kış.
- İŞIKLI, S., (2012). **Grafik Tasarımda Logo ve Amblemin Sektörlere Göre Renk Algısı**, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Ana sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- JOHNSON S. ve PRIJATEL P., (2007), **The Magazine From Cover To Cover**, New York, Oxford: Oxford Uni.Press.
- KABACALI, A., (2000), **Türkiye’de Matbaa Basın ve Yayın**, İstanbul: Literatür.
- KABAŞ, S., (2007), **Günümüz Türk Basınında Gazeteciler Bağlamında Söyleşilerin Nitel Bir Değerlendirmesi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- KARADEMİR, Ç., (2014), **Güzin Abla Köşesi’nin Akılcı Duygusal Davranışçı Yaklaşımın Temel Kavramları Açısından İncelenmesi**, Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi, 4(2), 11-43.
- KARADUMAN, B., (2007), **Bir Derginin Görsel Kimlik Tasarımında Biçim Ve İçerik İlişkisi Açısından Tipografinin Önemi**, Mersin: Mersin Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi.
- KARADUMAN, M., (2009), **Yeni İletişim Teknolojileri Bağlamında Haber Üretim Süreci ve Haberin Yapısı: Doğan ve Doğuş Grubu Örneği**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- KASIM, M., (2008), **Radyo ve Televizyonda Röportajın Sistematiği**, Selçuk İletişim Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı: 3: 184-195.
- KAYAR, A., (2010), **Hürriyet Gazetesi Özelinde Gazetelerin Birinci Sayfalarında Haber Dağılımı ve Haber Dilinin 60 Yıllık Değişiminin İncelenmesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KAYAYERLİ, F. D., (2012), **Türkiye’de Röportaj Geleneği Bağlamında Yaşar Kemal’in Röportajları Üzerinden Nitel Bir Değerlendirme**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KEŞ, Y., (2006), “**e-grafik.net**” **Elektronik Dergi Tasarımı**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanatta Yeterlilik Tezi, Ankara.
- KILIÇ, D., (2003), **Haber Yapım Sürecinde Editör ve Editöryel Sistem Hürriyet Gazetesi Örneğinde Bir Laboratuvar Çalışması**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir.
- KILIÇ, D., (2007). “**Türk Basınında İran Nükleer Krizi’nin Sunumu: Haberin Çerçevesi**”, Galatasaray üniversitesi “İleti-ş-im” dergisi, Sayı: 6, Haziran.
- KOÇEL, T., (1998), **İşletme Yöneticiliği**, İstanbul, Beta Yayınları.
- KONGAR, E., (1996). **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul: Remzi.

- LUTZ, A. C. ve COLLİNS, J. L., (2005). **National Geographic’i Doğru Okumak**, (Çev.) Mefkure Bayatlı, İstanbul: Agora Yay.
- MACRAE, N.C; STANGOR, C.; HEWSTONE, M.(Ed). (1996). **Stereotypes And Stereotyping**, New York, London: Guilford Press., s.85
- MUTLU, N., (2009), **Popüler Kadın Dergilerinde Kadın Temsili Örnek Olay: Cosmopolitan Dergisi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- MUTLU, R., **“Çağdaşlaşmanın Temel Ölçütleri”**, Cumhuriyet, 6 Ağustos 1998.
- OLGUNDENİZ, SÜNBUİL, S. ve ÇATALCALI, A., (2011), **Dergi Kapaklarında Kullanılan Haber Başlıklarının Dili ve Söylemi: Diyet ve Moda Haberleri Aracılığıyla Oluşturulan Kadın Kimlikleri**, Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 7(1), 174-191.
- OLUÇ, M., (1984). **İletişim Olayları ve Türk Basının Sorunları-Türk Basınında İşletmecilik**, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- ÖZCAN, M., (1996), **Başlangıçından Günümüze Türkiye’de Haftalık Haber Dergiciliğinin Gelişim Evreleri (Akis Dergisi Örneği)**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZMEN, M. B., (2006). **Reklamda Grafik Tasarımcılığı**. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZTÜRK, G., (2015), **Yazılı Basın İşletmelerinde Çalışma İlişkileri: Elele Dergisi Örneği**, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü Bitirme Tezi, Danışman: Ayşe Çatalcalı, 2015.
- PINARCI, A. G., **Kadın Dergileri**, <http://e-bulten.library.atilim.edu.tr/sayilar/2013-03/images/Kadin-dergileri.pdf>, 1-16. Erişim tarihi: 5 Nisan 2017.
- SMİTH. Antony D., (1996), **Toplumsal Değişme Anlayışı, İşlevselci Toplumsal Değişme Kuramının Bir Eleştirisi**, Çev. Ülgen Oskay, Gündoğan Yayınları, Ankara.
- SÖZEN, E., (1999), **Söylem Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite**, Paradigma, İstanbul.
- SUCU, M., (2003). **“Sayfa Düzeni”**, (Der) Sevdal Alankuş, Gazetecilik ve Habercilik, Habercinin El Kitabı Dizisi: 4, IPS İletişim Vakfı Yayınları: 7, İstanbul.
- SUNGUR, S., (2012) **Türkiye’de En Çok Tercih Edilen Vakıf Üniversitelerinin Görsel Kimlik Tasarımlarının Analizi**, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, TOJDAC, July, Volume 2, Issue 3, 54-63.
- ŞİMŞİROĞLU, S., (2002). **Yazılı Basında Haber Sunumunda Mizanpajın Habere Etkisi**. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- TAŞÇI, A., (1985). **Marka ve Amblemler.**, zogue.net: <http://www.zogue.net/makaleler/11594-ambler-logo-marka-renk>, Erişim tarihi: 17 Mart 2009.
- TAŞDEMİR, P. Y., (2004), **Tasarımda Stereotipi**, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- TEPECİK, A., (1994). **Grafik Tasarlama İlkelerine Dayalı Tasarım Yöntem ve Teknikleri**. Ankara: Gazi Üniversitesi Doktora tezi.
- TEPECİK, A., (2002). **Grafik Sanatlar**. Ankara: Detay&Sistem Ofset.
- TEZCAN, M. T., (1997). **Türk Kişiliği Ve Kültür-Kişilik İlişkileri**, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TILIÇ, D.L., (1998) **Utaniyorum Ama Gazeteciyim, Türkiye Ve Yunanistan’da Gazetecilik**, İstanbul: İletişim Yay.
- TİKBAŞ, F., (2011). **Kültür, Eğitim ve Kültür Ekonomisi Kapsamında Bulmacaların İşlevleri**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- Türkçe Sözlük, (1988), Yeni Baskı, TDK, Ankara.
- TÜRKOĞLU, N., (2004), **Toplumsal İletişim: İletişim Bilimlerinden Kültürel Çalışmalara Tanımlar, Kavramlar, Tartışmalar**, İstanbul: Babil Yay.
- UÇAN, B., (2013), **Türkiye’de Karikatürün Dijital Dönüşümü: Uykusuz Dergisi**, The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC July 2013 Volume 3 Issue 3, http://www.tojdac.org/tojdac/VOLUME3-ISSUE3_files/tojdac_v03i305.pdf, Erişim tarihi: 16 Ekim 2015.
- UÇAR, T. F., (2004). **Görsel İletişim ve Grafik Tasarım**, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- UNGAN, S., ve YİĞİT, F., (2014), **Geçmişten Günümüze Türkiye’de Süreli Çocuk Yayınları**, Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 10, 184-198.
- YAMAN, F., (2014). **Reklamın 5 M’si**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- YERKAN, M., (2010), **Türkiye’deki Üniversitelerin Amblemleri**, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- YEŞİLTUNA, Çiftçi, D., (1994), **Kentleşme sürecinde bireylerin siyasal değer tutum ve davranışlarına aile yapısının etkisi**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, İzmir.
- YILDIZ, C., (2000). **Yazılı Basında Metin ve Manşet-Basın Dili Üzerine Bir Araştırma**, İstanbul: Teknik Yay.
- YILMAZ, M. Ve SAYMALI, M., (2013), **Göstergebilimsel Yöntem Işığında Otomotiv Firmalarının Amblemlerinin Çözümlemesi**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi, Yıl:2012, Sayı: 23, 167-179.
- YİĞİTBAŞI, K. G., (2014). **Türkiye’de Çocuk Dergiciliği: TRT Çocuk Dergisi Örneği**, İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 5, Nisan: 37-56.
- ADANALI, T. (Çev.), **Dergi Kapakları: Gazetecilik mi yoksa İllüstrasyon mu?** Foto Muhabirleri Derneği, Çev.: Tolga Adanalı, Poytner online, <http://pro.fmd.org.tr/?gt=artdetay&artid=21>, Erişim tarihi: 3 Mart 2013.
- ATAMTÜRK, Ü., A., (2003), **Medya İçeriği Olarak Yıldız Fahı Analizi Örnek: “Elle” Dergisi Yıldız Fahı Sayfasının Çözümlemesi**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 17(1), 71-87, <http://www.journals.istanbul.edu.tr/iuifd/article/viewFile/1019014499/1019013714>, Erişim tarihi: 17.04.2017.
- (...),<http://www.zoque.net/makaleler/11594-amblem-logo-marka-renk/>, Erişim tarihi: 10 Aralık 2010.
- (...), http://lidy.hacettepe.edu.tr/~b0152659/public_html/eskiturklerdedamga.htm, Erişim tarihi: 7 Mart 2009.
- (...), http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0ktibas_dergisi, Erişim tarihi: 3 Mart 2013.
- (...), <http://tr.wikipedia.org/wiki/Piktogram>, Erişim tarihi: 8 Mart 2009.
- (...), http://www.dergiler.gen.al/edebiyat_kultur_sanat_dergileri.php, Erişim tarihi: 3 Mart 2013.
- (...), <http://www.fotoritim.com/yazi/yolculuk-dergisi>, Erişim tarihi: 4 Mart 2014.
- (...), http://www.huffingtonpost.com/2008/04/21/richard-stolley-79-year-o_n_97758.html, Richard Stolley’in fotoğrafı alınmıştır, Erişim tarihi: 19 Nisan 2009.
- (...), <http://www.kultur.gov.tr/TR,31284/issn-nedir.html>, Erişim tarihi: 11 Şubat 2014.
- (...), <http://www.ykykultur.com.tr/dergi/?makale=609&id=83>, Erişim tarihi: 8 Nisan 2015.
- (...), <https://www.doganburda.com/Files/PdfDokuman/19-11-2013-13-41-16Ekonomist%20y.pdf>, Erişim tarihi: 8 Nisan 2015.
- (...), http://kurumsal.dogangazetecilik.com/kurumsal_yonetim_menu_3_3.asp, Erişim tarihi: 2 Mayıs 2017.

- (...), [http://tr.wikipedia.org/wiki/Ayd%C4%B1n%C4%B1k_\(dergi\)](http://tr.wikipedia.org/wiki/Ayd%C4%B1n%C4%B1k_(dergi)), Erişim tarihi: 3 Mart 2013.
- (...), <https://tr.wikipedia.org/wiki/Bulmaca>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2015.
- (...), <http://www.on5yirmi5.com/haber/yasam/dogal-yasam/11050/zeka-gelisimi-icin-bulmaca-cozun.html>, Erişim tarihi: 17 Kasım 2015.
- (...), <https://en.wikipedia.org/wiki/Crossword>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2015.
- (...), http://lidy.hacettepe.edu.tr/~b0152659/public_html/eskiturklerdedamga.htm, Erişim tarihi: 3 Mart 2009.
- (...), Ekonomi ve Finans dergileri: Takip için en iyi 13 yayın, <https://konupara.com/ekonomi/ekonomi-finans-dergileri-19251/>

SÜRDÜRÜLEBİLİR DAVRANIŞSAL
**PAZARLAMA
MODELİ**

DR. FUNDA DEMİROĞLU
DR. TOLGA ULUSOY

EĞİTİM
yayınevi

SÜRDÜRÜLEBİLİR DAVRANIŞSAL PAZARLAMA MODELİ

Dr. Funda Demiroğlu, Dr. Tolga Ulusoy

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-64-6

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

SÜRDÜRÜLEBİLİR DAVRANIŞSAL PAZARLAMA MODELİ

Dr. Funda Demiroğlu, Dr. Tolga Ulusoy

VIII+196 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-64-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Adaiem, N., ve Dayı, F. (2022). Financial Risk Analysis in Renewable Energy Companies. *Quantrade Journal of Complex Systems in Social Sciences*, 4(2), 44-50.
- Adel, M. M. (2012). Downstream ecocide from upstream water piracy. *American Journal of Environmental Sciences*, 8(5), 528.
- Adesida, I. E., and Okunlola, J. O. (2015). Effects of community participation on the sustainability of rural infrastructure in Ondo State, Nigeria. *Asian Journal of Agricultural Extension, Economics & Sociology*, 7(1), 1-9.
- Aguilar-Rivera, N. (2020). Green gross domestic product (Green GDP) and sustainable development. *Reduced inequalities*, 1-15.
- Akandere, G. (2021). Dijitalleşme Düzeyi Ve Yeşil Lojistik Uygulamaların Lojistik Performansa Etkisi. *Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(4), 1979-2000.
- Akıllı H., Kemahlı Garipoğlu F., Okudan K. Ve Polat F. (2008). Ekolojik Ayak İzinin Kavramsal İçeriği ve Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde Bireysel Ekolojik Ayak İzi Hesaplaması. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 8(15), 1 - 25.
- Akpınar, M. Sosyal Pazarlama Nedir? Başarılı Örnekleri, Erişim Tarihi: 10 Eylül 2023, <https://mehmetakpinar.com/sosyal-pazarlama-ve-ornekleri-pazarlamanin-toplumsal-gucu/>
- Akyüz, İ. (2006). Mobilya satın almada tüketici davranışlarını etkileyen psikolojik, sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel faktörlerin incelenmesi.
- Al Mamun, A., Hayat, N., Malarvizhi, C. A. N., and Zainol, N. R. B. (2020). Economic and environmental sustainability through green composting: A study among low-income households. *Sustainability*, 12(16), 6488.
- Alabay, M. N. (2010). Geleneksel Pazarlamadan Yeni Pazarlama Yaklaşımlarına Geçiş Süreci. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 15(2), 213-235.
- Al-Jayyousi, O. R. (2003). Greywater reuse: towards sustainable wate management. *Desalination*, 156(1-3), 181-192.
- Allam, Z., Sharifi, A., Bibri, S. E., Jones, D. S., & Krogstie, J. (2022). The metaverse as a virtual form of smart cities: Opportunities and challenges for environmental, economic, and social sustainability in urban futures. *Smart Cities*, 5(3), 771-801.
- Alola, A. A., Saint Akadiri, S., Akadiri, A. C., Alola, U. V., and Fatigun, A. S. (2019). Cooling and heating degree days in the US: the role

- of macroeconomic variables and its impact on environmental sustainability. *Science of The Total Environment*, 695, 133832.
- Altunışık, R., Özdemir, Ş. ve Torlak, Ö. (2012). *Modern pazarlama*. İstanbul: Değişim Yayınları
- Altunışık, R., Özdemir, Ş. ve Torlak, Ö. (2017). *Pazarlama ilkeleri ve yönetimi*. İstanbul: BETA.
- Altunöz, U. ve Altunöz, H. (2018). *Davranışsal ekonomi (nörofinans)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Amin, S., Li, C., Khan, Y. A. and Bibi, A. (2022). Fishing grounds footprint and economic freedom indexes: Evidence from Asia-Pacific. *Plos one*, 17(4), e0263872.
- Amoroso, R. O., Pitcher, C. R., Rijnsdorp, A. D., McConnaughey, R. A., Parma, A. M., Suuronen, P. and Jennings, S. (2018). Bottom trawl fishing footprints on the world's continental shelves. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 115(43), E10275-E10282.
- Angner, E., and Loewenstein, G. (2007). Behavioral Economics. *Handbook Of The Philosophy Of Science: Philosophy Of Economic*, 641-690.
- Armutlu, C. E. (2006). İlişkisel Pazarlamanın Teorik Temelleri: Etkileşim Ve Şebeke Yaklaşımları. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 1-16.
- Arto, I., Cazcarro, I., Garmendia, E., Ruiz, I., and Sanz, M. J. (2022). A new accounting framework for assessing forest footprint of nations. *Ecological Economics*, 194, 107337.
- Auclair, E., and Fairclough, G. (Eds.). (2015). *Theory and practice in heritage and sustainability: Between past and future*. Routledge.
- Ayres, R. U., and Kneese, A. V. (1969). Production, consumption, and externalities. *The American economic review*, 59(3), 282-297.
- Ayvaz, İ. (2012). Sosyal pazarlama ve sosyal pazarlamanın ahlaki boyutlarına yönelik tutumların incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çankırı.
- Ayyıldız, H., ve Genç, K. Y. (2010). Çevreye Duyarlı Pazarlama: Üniversite Öğrencilerinin Çevreye Duyarlı Pazarlama Uygulamaları ile İlgili Tutum Ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 505-527.
- Baig, M. I., Yadegaridehkordi, E., and Nizam Bin Md Nasir, M. H. (2023). Influence Of Big Data Adoption On Sustainable Marketing And Operation Of Smes: A Hybrid Approach Of SEM-ANN. *Management Decision*.
- Bakırtaş, H. (2019). Hizmetlerin pazarlanması. Z. B. Erdoğan (ed), *Pazarlama ilkeler ve yönetim içinde* (s. 372-400). Ekin Yayıncılık.

- Barnidge, M., Sherrill, L. A., Kim, B., Cooks, E., Deavours, D., Viehouser, M., ... and Zhang, J. (2022). The effects of virtual reality news on learning about climate change. *Mass Communication and Society*, 25(1), 1-24.
- Bašan, L., Kapeš, J., and Brolich, L. (2021). Sustainable Marketing Factors: Impact On Tourist Satisfaction And Perceived Cultural Tourism Effects. *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 34(2), 385-400.
- Bastianoni, S., Galli, A., Niccolucci, V., and Pulselli, R. M. (2006). The ecological footprint of building construction. *The Sustainable City IV: Urban Regeneration and Sustainability*, 345, 356.
- Başeğmez, H. (2019). Üretim fonksiyonunun kestirimi üzerine bir çalışma. Yayınlanmamış Doktora Tezi Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Baumgärtner, S., and Quaas, M. (2010). What is sustainability economics?. *Ecological Economics*, 69(3), 445-450.
- Bayhantopcu, E., and Aymerich Ojea, I. (2024). Integrated sustainability management and equality practices in universities: A case study of Jaume I University. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 25(3), 631-648.
- Beare, D., Buslovich, R., and Searcy, C. (2014). Linkages between corporate sustainability reporting and public policy. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 21(6), 336-350.
- Banerjee, A., Meena, R. S., Jhariya, M. K., and Yadav, D. K. (Eds.). (2021). *Agroecological footprints management for sustainable food system* (p. 514). Singapore: Springer.
- Birkeland, J. (2014). *Sustainable Development: Principles and Practice*. Routledge.
- Blake, B. F., Valdiserri, C. M., Neuendorf, K. A., and Valdiserri, J. N. (2007). The Online Shopping Profile In The Cross-National Context: The Roles Of Innovativeness And Perceived Innovation Newness. *Journal of International Consumer Marketing*, 19(3), 23-51.
- Blattberg, R. C., and Sen, S. K. (1974). Market Segmentation Using Models Of Multidimensional Purchasing Behavior: A New Segmentation Strategy Designed To Provide Better Information To The Marketing Decision Maker. *Journal of Marketing*, 38(4), 17-28.
- Bollen, J., Mao, H., and Zeng, X. (2011). Twitter Mood Predicts The Stock Market. *Journal Of Computational Science*, 2(1), 1-8.
- Borden, R. J. (2017). Psychological dimensions of sustainability: minding the future from a human-ecological perspective. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 25, 45-49.

- Borucke, M., Moore, D., Cranston, G., Gracey, K., Iha, K., Larson, J., Lazarus, E., Morales, J. C., Wackernagel, M., and Galli, A. (2013). Accounting for demand and supply of the biosphere's regenerative capacity: The National Footprint Accounts' underlying methodology and framework. *Ecological Indicators*, 24, 518-533.
- Bozbay, Z. (y.y.). *Pazarlama stratejileri*. İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. https://ww4.ticaret.edu.tr/sbe/wp-content/uploads/sites/129/2020/03/pazarlamastratejileri_%C4%B0istanbul-%C3%9Cniv.pdf
- Bozkurt, B. (2008). Hizmet Pazarlamasında Müşteri Memnuniyeti Ve Kütüphane Hizmetlerinde Bir Uygulama: Muğla Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Brown, S., and Vacca, F. (2022). Cultural sustainability in fashion: reflections on craft and sustainable development models. *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 18(1), 590-600.
- Bruckner, M., Fischer, G., Tramberend, S., and Giljum, S. (2015). Measuring telecouplings in the global land system: A review and comparative evaluation of land footprint accounting methods. *Ecological Economics*, 114, 11-21.
- Brundtland, G. H. (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development*. United Nations.
- Burton, D. (2001). Critical Marketing Theory: The Blueprint?. *European Journal of Marketing*, 35(5/6), 722-743.
- Burton, R. J., and Paragahawewa, U. H. (2011). Creating culturally sustainable agri-environmental schemes. *Journal of Rural Studies*, 27(1), 95-104.
- Butler, C. (2002). Inequality and sustainability.
- Butler, S. J., Vickery, J. A., and Norris, K. (2007). Farmland biodiversity and the footprint of agriculture. *Science*, 315(5810), 381-384.
- Calu, A., Negrei, C., Calu, D. A. S., and Viorel, A. (2015). Reporting of Non-Financial Performance Indicators—A Useful Tool for a Sustainable Marketing Strategy. *Sustainable Business Marketing*, 17(40), 977-993.
- Calvo-Porrá, C. (2019). The Role Of Marketing In Reducing Climate Change: An Approach To The Sustainable Marketing Orientation. *Climate Change and Global Development: Market, Global Players and Empirical Evidence*, 261-283.
- Camerer, C. F. (2006). *Behavioral Economics*.

- Capatina, A., Micu, A., Cristache, N., and Micu, A. E. (2017). The Impact Of A Trend Pattern For Sustainable Marketing Budgets On Turnover Dynamics (A Case Study). *Contemporary Economics*, 11(3), 287-302.
- Chamorro, A., and Bañegil, T. M. (2006). Green Marketing Philosophy: A Study Of Spanish Firms With Ecolabels. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 13(1), 11-24.
- Chapagain, A. K., and Hoekstra, A. Y. (2011). The blue, green and grey water footprint of rice from production and consumption perspectives. *Ecological economics*, 70(4), 749-758.
- Charter, M., & Tischner, U. (Eds.). (2017). Sustainable solutions: developing products and services for the future. Routledge.
- Chen, Y., Lyulyov, O., Pimonenko, T., and Kwilinski, A. (2023). Green development of the country: Role of macroeconomic stability. *Energy & Environment*, 0958305X231151679.
- Choi, S., and Ng, A. (2011). Environmental and economic dimensions of sustainability and price effects on consumer responses. *Journal of business ethics*, 104, 269-282.
- Chomova, K. (2022). Evolution Of Sustainability In Marketing, file:///C:/Users/User/Downloads/Evolutionofsustainabilityinmarketing.pdf
- Chou, S. F., Horng, J. S., Liu, C. H., Yu, T. Y., and Kuo, Y. T. (2022). Identifying The Critical Factors For Sustainable Marketing In The Catering: The Influence Of Big Data Applications, Marketing Innovation, And Technology Acceptance Model Factors. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 51, 11-21.
- Chukalla, A. D., Krol, M. S., and Hoekstra, A. Y. (2015). Green and blue water footprint reduction in irrigated agriculture: effect of irrigation techniques, irrigation strategies and mulching. *Hydrology and earth system sciences*, 19(12), 4877-4891.
- Clark, G., Kosoris, J., Hong, L. N., and Crul, M. (2009). Design for sustainability: current trends in sustainable product design and development. *Sustainability*, 1(3), 409-424.
- Colantonio, A. (2011). Social sustainability: Exploring the linkages between research, policy and practice. In *European Research on Sustainable Development: Volume 1: Transformative Science Approaches for Sustainability* (pp. 35-57). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Colombo, E., and Mattarolo, L. (2017). Energy and development: the role of academia in education, research, and technological cooperation for sustainability. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Energy and Environment*, 6(1), e215. to discourses of professional learning. *Environmental education research*, 13(2), 265-285.

- Coric, D. S., Lucic, A., Brecic, R., Sevic, A., and Sevic, Z. (2020). An Exploration of Start-ups' Sustainable Marketing Orientation (SMO). *Industrial Marketing Management*, 91, 176-186.
- Corral-Verdugo, V. (2010). The psychological dimensions of sustainability. In *Environmental psychology: New developments* (pp. 63-90). Nova Science Publishers, Inc.
- Corral-Verdugo, V., Frías-Armenta, M., and García-Cadena, C. H. (2013). Introduction to the psychological dimensions of sustainability. In *Psychological Approaches to Sustainability: Current Trends in Theory, Research and Applications* (pp. 3-18). Nova Science Publishers, Inc..
- Costanza, R., and Kubiszewski, I. (Eds.). (2014). *Creating a sustainable and desirable future: Insights from 45 global thought leaders*. World Scientific.
- Čuláková, M., Vilčeková, S., Krídlová Burdová, E., and Katunská, J. (2012). Reduction of carbon footprint of building structures. *Chem. Eng. Trans*, 29(2012), 199-204.
- Cunha, F. A. F. D. S., Meira, E., and Orsato, R. J. (2021). Sustainable finance and investment: Review and research agenda. *Business Strategy and the Environment*, 30(8), 3821-3838.
- Çilesiz, A., ve Dayı, F. (2022). Examining the Financial Performance of Renewable Energy Companies Through a Hybrid Multi-criteria Decision Making Model. In *International Conference on Energy and Environment Research* (pp. 705-714). Cham: Springer Nature Switzerland.
- D'Amato, A. (1997). The Politics of Ecocide. In *International Law Studies* (pp. 15-31). Brill Nijhoff.
- Daly, H. E., and Farley, J. (2011). *Ecological economics: Principles and applications*. Island Press.
- Davidson, M. (2010). Social sustainability and the city. *Geography Compass*, 4(7), 872-880.
- Dayı, F., ve Yıldız, B. (2020). Banka Hizmet Kalitesinin Kurumsal İmaj, Müşteri Tatmini ve Tekrar Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisinin Yapısal Eşitlik Modeli ile Analizi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 1-17.
- Dayı, F., ve Çetin, Z. N. (2021). Kişilik Özelliklerinin Bireylerin Finansal Tutumları Üzerindeki Rolü. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(3), 1234-1251. <https://doi.org/10.36362/gumus.957658>
- De Girolamo, A. M., Miscioscia, P., Politi, T., and Barca, E. (2019). Improving grey water footprint assessment: Accounting for uncertainty. *Ecological Indicators*, 102, 822-833.

- De Laurentiis, V., Galli, A., and Sala, S. (2022). Modelling the land footprint of EU consumption. Publications Office of the European Union, Luxembourg.
- de Ruiter, H., Macdiarmid, J. I., Matthews, R. B., Kastner, T., Lynd, L. R., and Smith, P. (2017). Total global agricultural land footprint associated with UK food supply 1986–2011. *Global environmental change*, 43, 72-81.
- Demir, K. A., Döven, G., ve Sezen, B. (2019). Industry 5.0 And Human-Robot Co-Working. *Procedia Computer Science*, 158, 688-695.
- Denek, S. (2019). Sürdürülebilir Kalkınmadan Sürdürülemez Çevreye Doğru: Çevre-Kalkınma İkilemi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 21(3), 817-842.
- Dirik, D., Eryılmaz, İ., ve Erhan, T. (2023). Post-Truth Kavramı Üzerine Yapılan Çalışmaların Vosviewer İle Bibliyometrik Analizi. *Sosyal Mucit Academic Review*, 4(2), 164-188.
- Dixon, A., Butler, D., Fewkes, A., and Robinson, M. (2000). Measurement and modelling of quality changes in stored untreated grey water. *Urban Water*, 1(4), 293-306.
- Dovers, S. (1995). Information, sustainability and policy. *Australian Journal of Environmental Management*, 2(3), 142-156.
- Diressen, M. (2021). Sustainable finance: An overview of ESG in the financial markets. *Sustainable Finance in Europe: Corporate Governance, Financial Stability and Financial Markets*, 329-350.
- Dyllick, T., and Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business strategy and the environment*, 11(2), 130-141.
- Eizenberg, E., and Jabareen, Y. (2017). Social sustainability: A new conceptual framework. *Sustainability*, 9(1), 68.
- Erbaşlar, G. (2012). Yeşil Pazarlama. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, 1(2), 94-101.
- Erbaşlar, G. (2014). *Pazarlama yönetimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ertan, Y. (2018). Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması (2005-2017). *Journal of Accounting and Taxation Studies*, 11(3), 463-478.
- Eryılmaz, G. A., Kılıç, O., ve Boz, İ., (2019). Türkiye’de organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 29(2), 352-361.
- Esmer, Y., and Dayı, F. (2016). Yönetimde Yeni Bir Paradigma: Etik liderlik. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 38-54.

- Esmer, Y., and Dayı, F. (2017). Entrepreneurial Leadership: A Theoretical Framework. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(2), 112-124.
- Eswaran, H., Lal, R., and Reich, P. F. (2019). Land degradation: an overview. Response to land degradation, 20-35.
- Evli, S. (2018). Türkiye’de sürdürülebilir kalkınma ve yenilenebilir enerji kaynakları (Master’s thesis, Namık Kemal Üniversitesi).
- Ewing, B., Reed, A., Galli, A., Kitzes, J., and Wackernagel, M. (2010). Calculation methodology for the national footprint accounts. Global Footprint Network, 1-19. Chambers, N., Simmons, C., & Wackernagel, M. (2000). Sharing Nature’s Interest: Ecological Footprints as an Indicator of Sustainability. London: Earthscan.
- Fawehinmi, O., Yusliza, M. Y., Mohamad, Z., Noor Faedah, J., and Muhammad, Z. (2020). Assessing the green behaviour of academics: The role of green human resource management and environmental knowledge. International Journal of Manpower, 41(7), 879-900.
- Ferdous, A. S. (2010). Applying The Theory Of Planned Behavior To Explain Marketing Managers’ Perspectives On Sustainable Marketing. *Journal Of International Consumer Marketing*, 22(4), 313-325.
- Fischer, G., Tramberend, S., Bruckner, M., and Lieber, M. (2017). Quantifying the land footprint of Germany and the EU using a hybrid accounting model.
- Flint, R. W., and Flint, R. W. (2013). Basics of sustainable development. Practice of Sustainable Community Development: A Participatory Framework for Change, 25-54.
- Fox, Karen F.A. and Kotler, Philip (1980). The Marketing of Social Causes: The First Ten Years. *Journal of Marketing*, 44(4), Fall.
- Franke, N., Hoekstra, A. Y., and Boyacioglu, H. (2013). Grey water footprint accounting: Tier 1 supporting guidelines.
- Fridman, D., Biran, N., and Kissinger, M. (2021). Beyond blue: An extended framework of blue water footprint accounting. Science of The Total Environment, 777, 146010.
- Fruchter, G. E., and Sigué, S. P. (2004). Managing Relational Exchanges. *Journal of Service Research*, 7(2), 142-154.
- Fund, S. (2015). Sustainable development goals. Available at this link: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/inequality>.
- Gan, Y., Liang, C., Hamel, C., Cutforth, H., and Wang, H. (2011). Strategies for reducing the carbon footprint of field crops for semiarid areas. A review. Agronomy for Sustainable Development, 31, 643-656.

- Garbie, I. H. (2015). Sustainability awareness in industrial organizations. *Procedia Cirp*, 26, 64-69.
- Gazel, S. (2016). *Davranışsal finans (psikolojik eşik ve önyargular)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarla sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.
- Gedik, Y. (2020). Yeşil Pazarlama Stratejileri Ve İşletmelerin Amaçlarına Etkisi. *International Anatolia Academic Online Journal Social Sciences Journal*, 6(2), 46-65.
- Geissdoerfer, M., Vladimirova, D., and Evans, S. (2018). Sustainable business model innovation: A review. *Journal of cleaner production*, 198, 401-416.
- Getmidas.com
- Gibson, R. B., Hassan, S., Holtz, S., Tansey, J., Whitelaw, G., & Morrison-Saunders, A. (2006). Sustainability assessment—criteria and processes. *Journal of Environmental Assessment Policy and Management*, 8(3), 399-401.
- Goldsmith, E. B., and Goldsmith, R. E. (2011). Social influence and sustainability in households. *International journal of consumer studies*, 35(2), 117-121.
- Gong, Y., Xiao, J., Tang, X., and Li, J. (2023). How Sustainable Marketing Influences The Customer Engagement And Sustainable Purchase Intention? The Moderating Role Of Corporate Social Responsibility. *Frontiers in Psychology*, 14, 1128686.
- Goodland, R. (1995). The concept of environmental sustainability. *Annual review of ecology and systematics*, 26(1), 1-24.
- Goodland, R., and Daly, H. (1996). Environmental Sustainability: Universal and Non-N
- Vacchi, M., Siligardi, C., Demaria, F., Cedillo-González, E. I., González-Sánchez, R., & Settembre-Blundo, D. (2021). Technological sustainability or sustainable technology? A multidimensional vision of sustainability in manufacturing. *Sustainability*, 13(17), 9942.
- Gordon, R., Carrigan, M., and Hastings, G. (2011). A Framework For Sustainable Marketing. *Marketing Theory*, 11(2), 143-163.
- Grodzińska-Jurczak, M., Tomal, P., Tarabuła-Fiortak, M., Nieszporek, K., and Read, A. D. (2006). Effects of an educational campaign on public environmental attitudes and behaviour in Poland. *Resources, Conservation and Recycling*, 46(2), 182-197.

- Guillen, J., Natale, F., Carvalho, N., Casey, J., Hofherr, J., Druon, J. N. and Martinsohn, J. T. (2019). Global seafood consumption footprint. *Ambio*, 48, 111-122.
- Gülay Şahin, B., ve Akballı, E. E. (2019). Tüketici Davranışlarını Etkileyen Faktörler ve Yöntem Analizi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Ve Eğitim Dergisi*, 1(1), 43-85.
- Güleç, C. (2015). Thorstein Veblen ve gösterişçi tüketim kavramı. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(38), 62-82.
- Gür, B. (2012). Sürdürülebilir kalkınma, kurumsal sosyal sorumluluk ve Türkiye’de mikro finansman uygulamaları.
- Haberl, H., Erb, K. H., and Krausmann, F. (2001). How to calculate and interpret ecological footprints for long periods of time: the case of Austria 1926–1995. *Ecological economics*, 38(1), 25-45.
- Hägglom, O., Härkönen, L., Joensuu, S., Keskinarja, V., and Äijö, H. (2020). Water management guidelines for agriculture and forestry.
- Hajirasouli, A., and Kumarasuriyar, A. (2016). The social dimension of sustainability: Towards some definitions and analysis. *Journal of Social Science for Policy Implications*, 4(2), 23-34.
- Hambly, H., and Sarapura, S. (2009). Ensuring gender equality in capacity development—opportunities for rural employment and sustainable development. Rome: FAO-IFAD-ILO.
- Hammar, H., and Jagers, S. C. (2007). What is a fair CO2 tax increase? On fair emission reductions in the transport sector. *Ecological Economics*, 61(2-3), 377-387.
- Hanley, N. (2000). Macroeconomic measures of ‘sustainability’. *Journal of economic surveys*, 14(1), 1-30.
- Harris, J. M. (2019). Responding to Economic and Ecological Deficits.
- Hartman, C. L., Hofman, P. S., and Stafford, E. R. (1999). Partnerships: a path to sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 8(5), 255-266.
- Hayles, C. S., and Dean, M. (2015). Social housing tenants, Climate Change and sustainable living: A study of awareness, behaviours and willingness to adapt. *Sustainable Cities and Society*, 17, 35-45.
- Hoekstra, A. Y., Chapagain, A., Martinez-Aldaya, M., and Mekonnen, M. (2009). Water footprint manual: State of the art 2009.
- Hoşcan, N. (2017). Seyahat Acentelerinde Sürdürülebilir Pazarlama Yaklaşımının Kullanımı: Batı Karadeniz Destinasyon Örneği. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Howe, C. W. (1997). Dimensions of sustainability: geographical, temporal, institutional, and psychological. *Land Economics*, 597-607.

<https://muraterdor.com/yesil-urun-ve-ozellikleri/>

<https://www.slideshare.net/gulcinun3/yeil-pazarlama-48142646>

Hutchings, P. A. (1986). Biological destruction of coral reefs: a review. *Coral reefs*, 4, 239-252.

Ikerd, J. (2012). *The essentials of economic sustainability*. Lynne Rienner Publishers.

Iribarren, D., Vázquez-Rowe, I., Hospido, A., Moreira, M. T., and Feijoo, G. (2010). Estimation of the carbon footprint of the Galician fishing activity (NW Spain). *Science of the Total Environment*, 408(22), 5284-5294.

İslamoğlu, A. H. (2011). *Pazarlama yönetimi*. Beta Basım Yayım Dağıtım AŞ.

İslamoğlu, A. H. (2017). *Pazarlama yönetimi (stratejik yaklaşım)*. İstanbul: Beta.

Jaber, D. A. (2019). Settler colonialism and ecocide: case study of Al-Khader, Palestine. *Settler Colonial Studies*, 9(1), 135-154.

Jackson, T. (2017). *Prosperity without growth: Foundations for the economy of tomorrow*. Routledge.

Jamrozy, U. (2007). Marketing Of Tourism: A Paradigm Shift Toward Sustainability. *International Journal of Culture, Tourism and Hospitality Research*, 1(2), 117-130.

Jer, S. B. (2019). Ecocide or environmental self-destruction. *Environmental Ethics*, 41(3), 237-247.

Kahneman, D. and Tversky, A. (1979). Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk. *Econometrica*, 47(2), 263-291.

Kandil, R. A., Sarhan, A. and Abdelgalil, R. E. (2019). Urban Ecological footprint analysis as an evaluation tool for sustainability: Analysis of the built-up land footprint of Alexandria city, Egypt. *The Sustainable City*, 238, 271-281.

Karapınar, E ve Barakazi, M. (2017). Kültürel Miras Turizminin Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Göbeklitepe Ören Yeri. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 5-18.

Kassouri, Y. (2021). Monitoring the spatial spillover effects of urbanization on water, built-up land and ecological footprints in sub-Saharan Africa. *Journal of Environmental Management*, 300, 113690.

Kaşlı, M., İlban, M. O. ve Şahin, B. (2009). Modern Pazarlama Stratejileri: AB ve Türk Turizmi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 79-98.

Kayıkçı, P., Armağan, K., ve Dal, N. E. (2019). Sürdürülebilir Pazarlama: Kavramsal Bir Çalışma. *Bucak İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1), 77-93.

- Kendirli, S., Kendirli, H. Ç., ve Akgün, Z. (2016). Marka değerlendirme yöntemleri: Hiroshi Yöntemi ile Gıda Sektöründe Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (71), 67-88.
- Kendirli, S., ve Cihangir, A. E. (2023). Zihinsel Muhasebeye Kavramsal Bir Bakış. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 235-244.
- Ketschau, T. J. (2017). Social sustainable development or sustainable social development—two sides of the same coin? the structure of social justice as a normative basis for the social dimension of sustainability. *International Journal of Design & Nature and Ecodynamics*, 12(3), 338-347.
- Khandai, S., Mathew, J., Yadav, R., Kataria, S., and Kohli, H. (2023). Ensuring Brand Loyalty For Firms Practising Sustainable Marketing: A Roadmap. *Society and Business Review*, 18(2), 219-243.
- Kılıçaslan, H., ve Cassamá, M. S. (2022). İklim Kriziyle Mücadelenin Finansmanı Çerçevesinde Sürdürülebilir Kalkınma ve Zamanlar Arası Dışsallıkların İçselleştirilmesi. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 107-121.
- Kırtozun, E., ve Karaer, F. (2018). Su yönetimi ve suyun sürdürülebilirliği. *Sürdürülebilir Mühendislik Uygulamaları ve Teknolojik Gelişmeler Dergisi*, 1(2), 151-159.
- Kilgour, M. A. (2020). Gender equality: taking its rightful place at the heart of sustainability education. *Responsible Management Learning and Education*, 184.
- Kim, C., Jeon, H. G., and Lee, K. C. (2020). Discovering The Role Of Emotional And Rational Appeals And Hidden Heterogeneity Of Consumers In Advertising Copies For Sustainable Marketing. *Sustainability*, 12(12), 5189.
- Kissinger, M. (2013). Approaches for calculating a nation's food ecological footprint—The case of Canada. *Ecological Indicators*, 24, 366-374.
- Kitapçı, İ. (2017). Rasyonaliteden İrrasyonaliteye: Davranışsal İktisat Yaklaşımı Ve Bilişsel Önyargılar. *Maliye Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 85-102.
- Kitapçı, O., Dörtyol, İ. T., ve Gülmez, M. (2017). Sosyal pazarlama literatür incelemesi: Prensipler ve teknikler kapsamında ele alınan temel konular (1971-2014). *Pazarlama İçgörüsü Üzerine Çalışmalar*, 1(1-2), 23-31.
- Kitzes, J., Galli, A., Bagliani, M., Barrett, J., Dige, G., Ede, S. And Wiedmann, T. (2009). A research agenda for improving national Ecological Footprint accounts. *Ecological Economics*, 68(7), 1991-2007.

- Klaassen, G. A., and Opschoor, J. B. (1991). Economics of sustainability or the sustainability of economics: different paradigms. *Ecological economics*, 4(2), 93-115.
- Knox, G., and Eliashberg, J. (2009). The Consumer's Rent Vs. Buy Decision In The Retailer. *International Journal of Research in Marketing*, 26(2), 125-135.
- Konak, F., ve Özkahveci, E. (2022). "Dunning Kruger Effect" Teorisinin Piyasa Bilinirliği. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 12(3), 2013-2034. İleri Üzerine Bir Araştırma. *Denetim Ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 3(1), 11-35.
- Konak, F., Civek, F., ve Özkahveci, E. (2022). Farklı disiplinlerde kavramsal farklılaşma: Sürü davranışı. *Business Economics and Management Research Journal*, 5(3), 121-134.
- Konak, F., ve Demir, Y. (2023). Sürdürülebilirlik ve Sosyal Finans: Sosyal Etki Tahvilleri Üzerine Bir Araştırma. *Denetim Ve Güvence Hizmetleri Dergisi*, 3(1), 11-35.
- Koos, S. (2011). Varieties of environmental labelling, market structures, and sustainable consumption across Europe: A comparative analysis of organizational and market supply determinants of environmental-labelled goods. *Journal of Consumer Policy*, 34, 127-151.
- Korkmaz, S., Eser, Z. ve Öztürk, S. A. (2017). *Pazarlama (kavramlar-ilkeler-kararlar)*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kortam, W., & Mahrous, A. A. (2020). Sustainable marketing: a marketing revolution or a research fad. *Archives of Business Research*, 8(1), 172-181.
- Kotler, P., Kartajaya, H. ve Setiawan, I. (2021). *Pazarlama 5.0 insan için teknoloji*. (Çevirmen Taner Gezer). İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi Yayınları.
- Koulelis, P. P., and McDermott, C. L. (2019). Incorporating a Global Perspective Into Future-Oriented Forest Management Scenarios: The Role of Forest Footprint Analysis. *International Journal of Agricultural and Environmental Information Systems (IJAEIS)*, 10(1), 21-39.
- Kowalska, M. (2022). Conceptualization of Sustainable Marketing Tools among SME Managers in Selected Countries in Poland and Sri Lanka. *Sustainability*, 14(10), 6172.
- Kumar, V., Rahman, Z., Kazmi, A. A., ve Goyal, P. (2012). Evolution Of Sustainability As Marketing Strategy: Beginning Of New Era. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 37, 482-489.
- Labaran, Y. H., Mathur, V. S., Muhammad, S. U., and Musa, A. A. (2022). Carbon footprint management: A review of construction industry. *Cleaner Engineering and Technology*, 9, 100531.

- Lai, H., Liao, H., Šaparauskas, J., Banaitis, A., Ferreira, F. A., and Al-Barakati, A. (2020). Sustainable cloud service provider development by a Z-number-based DNMA method with Gini-coefficient-based weight determination. *Sustainability*, 12(8), 3410.
- Lambin, E. F., and Thorlakson, T. (2018). Sustainability standards: Interactions between private actors, civil society, and governments. *Annual Review of Environment and Resources*, 43, 369-393.
- Lara Félix, J. H., and Mejía-Trejo, J. (2021). Sustainable Marketing: A Bibliometric Study. *Inquietud Empresarial*, 2021(2), 51-70.
- Laurian, L., Walker, M., and Crawford, J. (2017). Implementing environmental sustainability in local government: The impacts of framing, agency culture, and structure in US cities and counties. *International Journal of Public Administration*, 40(3), 270-283.
- Lee, J., Kim, C., and Lee, K. C. (2021). Investigating the Negative Effects of Emojis in Facebook Sponsored Ads for Establishing Sustainable Marketing in Social Media. *Sustainability*, 13 (9), 4864.
- Lehtonen, M. (2004). The environmental–social interface of sustainable development: capabilities, social capital, institutions. *Ecological economics*, 49(2), 199-214.
- Lii, Y. S., Wu, K. W., and Ding, M. C. (2013). Doing Good Does Good? Sustainable Marketing Of CSR And Consumer Evaluations. *Corporate Social Responsibility And Environmental Management*, 20(1), 15-28.
- Liu, C., Cutforth, H., Chai, Q., and Gan, Y. (2016). Farming tactics to reduce the carbon footprint of crop cultivation in semiarid areas. A review. *Agronomy for Sustainable Development*, 36, 1-16.
- Liu, S., Butler, D., Memon, F. A., Makropoulos, C., Avery, L., and Jefferson, B. (2010). Impacts of residence time during storage on potential of water saving for grey water recycling system. *Water research*, 44(1), 267-277.
- Liu, Z., Tian, J., Wang, K., and Lan, J. (2023). The impact of farmland circulation on the carbon footprint of agricultural cultivation in China. *Economic Analysis and Policy*, 78, 792-801.
- Loach, K., Rowley, J., and Griffiths, J. (2017). Cultural sustainability as a strategy for the survival of museums and libraries. *International journal of cultural policy*, 23(2), 186-198.
- Lockwood, M., Davidson, J., Curtis, A., Stratford, E., and Griffith, R. (2010). Governance principles for natural resource management. *Society and natural resources*, 23(10), 986-1001.
- Loebler, H. (2017). Humans' Relationship To Nature–Framing Sustainable Marketing. *Journal of Services Marketing*, 31(1), 73-82.

- Lombardi, G. V., Atzori, R., Acciaioli, A., Giannetti, B., Parrini, S., and Liu, G. (2019). Agricultural landscape modification and land food footprint from 1970 to 2010: A case study of Sardinia, Italy. *Journal of cleaner production*, 239, 118097.
- Lorek, S., and Spangenberg, J. H. (2001). Indicators for environmentally sustainable household consumption. *International Journal of Sustainable Development*, 4(1), 101-120.
- Lučić, A. (2020). Measuring Sustainable Marketing Orientation—Scale Development Process. *Sustainability*, 12(5), 1734.
- Ludwig, D., Hilborn, R., and Walters, C. (1993). Uncertainty, resource exploitation, and conservation: lessons from history. *Science*, 260(5104), 17-36.
- Mack Phillips, B., Wilson, S. J., Langer, P., Jarvis, L., and Garcia, N. (2019) Forest Footprint for Cities.y and Sustainability in India: Sectoral Analysis of Voluntary Governance Initiatives, 75-102.
- Magis, K., and Shinn, C. (2008). Emergent principles of social sustainability. In *Understanding the social dimension of sustainability* (pp. 31-60). Routledge.
- Mallick, S. K. (2024). Urban built-up area footprint (UBAF): A novel method of urban bio-capacity and ecological sensitivity assessment. *Journal of Cleaner Production*, 440, 140846.
- Mancini, M. S., Galli, A., Niccolucci, V., Lin, D., Bastianoni, S., Wackernagel, M., and Marchettini, N. (2016). Ecological footprint: refining the carbon footprint calculation. *Ecological indicators*, 61, 390-403.
- Mancuso, I., Natalicchio, A., Panniello, U., and Roma, P. (2021). Understanding The Purchasing Behavior Of Consumers In Response To Sustainable Marketing Practices: An Empirical Analysis In The Food Domain. *Sustainability*, 13(11), 6169.
- Manoharan, T. R. (2019). Role of Voluntary Sustainability Standards in Addressing India's Growing Forest Footprint. *Business Responsibility*
- Marciniak, A. (2009). Greenwashing as an example of ecological marketing misleading practices. *Comparative Economic Research. Central and Eastern Europe*, 12(1-2), 49-59.
- Markowitz, D. M., Laha, R., Perone, B. P., Pea, R. D., & Bailenson, J. N. (2018). Immersive virtual reality field trips facilitate learning about climate change. *Frontiers in psychology*, 9, 2364.
- Martin, K. E. (2011). TMI (Too Much Information): The Role Of Friction And Familiarity In Disclosing Information. *Business & Professional Ethics Journal*, 1-32.

- Marx, A. (2019). Public-private partnerships for sustainable development: Exploring their design and its impact on effectiveness. *Sustainability*, 11(4), 1087.
- Masud, M. M., Kari, F., Banna, H., and Saifullah, M. K. (2020). Does income inequality affect environmental sustainability? Evidence from the ASEAN-5. In *Climate Change Mitigation and Sustainable Development* (pp. 27-42). Routledge.
- Maynard, D. D. C., Vidigal, M. D., Farage, P., Zandonadi, R. P., Nakano, E. Y., and Botelho, R. B. A. (2020). Environmental, social and economic sustainability indicators applied to food services: A systematic review. *Sustainability*, 12(5), 1804.
- McKenzie, S. (2004). Social sustainability: towards some definitions.
- McKinnon, A. (2010). Environmental sustainability. *Green logistics: improving the environmental sustainability of logistics*. London.
- McMahon, J. S. (1993). Saving all the pieces: an ecological reserves proposal from Maine. *Maine Naturalist*, 1(4), 213-222.
- Mehan, A., and Soflaei, F. (2017). Social sustainability in urban context: Concepts, definitions, and principles. In *Architectural Research Addressing Societal Challenges Volume 1* (pp. 293-300). CRC Press.
- Mehta, S., and Merz, P. (2015). Ecocide—a new crime against peace?. *Environmental Law Review*, 17(1), 3-7.
- Mejia-Escobar, J. C., González-Ruiz, J. D., & Duque-Grisales, E. (2020). Sustainable financial products in the Latin America banking industry: Current status and insights. *Sustainability*, 12(14), 5648.
- Meireis, T. (2019). *Cultural Sustainability*. G. Rippl (Ed.). London, UK.: Routledge.
- Mekonnen, M. M., and Hoekstra, A. Y. (2011). The green, blue and grey water footprint of crops and derived crop products. *Hydrology and Earth System Sciences*, 15(5), 1577-1600.
- Mekonnen, M. M., and Hoekstra, A. Y. (2012). The blue water footprint of electricity from hydropower. *Hydrology and earth system sciences*, 16(1), 179-187.
- Mekonnen, M. M., and Hoekstra, A. Y. (2020). Blue water footprint linked to national consumption and international trade is unsustainable. *Nature Food*, 1(12), 792-800.
- Mekonnen, M. M., and Hoekstra, A. Y. (2020). Sustainability of the blue water footprint of crops. *Advances in water resources*, 143, 103679.
- Merad, D., Drap, P., Lufimpu-Luviya, Y., Iguernaissi, R., and Fertil, B. (2016). Purchase Behavior Analysis Through Gaze And Gesture Observation. *Pattern Recognition Letters*, 81, 21-29.

- Meštrović, D., Bagarić, L., and Lončarić, D. (2021). Attitudes And Perceptions Of Sustainable Marketing In Higher Education—Designing A Measurement Instrument. *Ekonomski vjesnik/Econviews-Review of Contemporary Business, Entrepreneurship and Economic Issues*, 34(2), 401-413.
- Mohamed, N. (2012). The Do Not Track Me Online Laws: Creating A Ceiling When The Sky's The Limit And We Are Halfway To Heaven. *Information & Communications Technology Law*, 21(2), 147-154.
- Moise, D., Diaconu, A., Oancea Negescu, M.D., & Dinu, M. (2023). Metaverse Marketing—The Future of Sustainable Marketing. *European Journal of Sustainable Development*, 12(4), 260.
- Moldan, B., Janoušková, S., and Hák, T. (2012). How to understand and measure environmental sustainability: Indicators and targets. *Ecological indicators*, 17, 4-13.
- Morelli, J. (2011). Environmental sustainability: A definition for environmental professionals. *Journal of environmental sustainability*, 1(1), 2.
- Moros-Ochoa, M. A., Castro-Nieto, G. Y., Quintero-Español, A., and Llorente-Portillo, C. (2022). Forecasting biocapacity and ecological footprint at a worldwide level to 2030 using neural networks. *Sustainability*, 14(17), 10691.
- Mujkic, Z., Qorri, A., and Kraslawski, A. (2018). Sustainability and optimization of supply chains: A literature review. *Operations and Supply Chain Management: An International Journal*, 11(4), 186-199.
- Mullainathan, S., and Thaler, R. H. (2000). *Behavioral Economics*.
- Naranjo, L., Castillo, J., Montes, V., and Yáñez, E. (2021). Calculating the carbon footprint of the artisanal common hake fishery (*Merluccius gayi gayi*) in Caleta Portales, Valparaíso, Chile. *Latin american journal of aquatic research*, 49(4), 538-550.
- Network, G. F. (2005). *National Footprint and Biocapacity Accounts, 2005 Edition*. URL: <http://www.footprintnetwork.org>.
- Newell, J. P., and Vos, R. O. (2012). Accounting for forest carbon pool dynamics in product carbon footprints: Challenges and opportunities. *Environmental Impact Assessment Review*, 37, 23-36.
- Nofsinger, J. R. (2012). Household behavior and boom/bust cycles. *Journal of Financial Stability*, 8(3), 161-173.
- Nuri, M. A., and Comilla, B. (2018). The human-environment relationship in Wole Soyinka's *The Swamp Dwellers*. *The Comilla University Journal of Arts*, 3, 133-148.

- O'Brien, M., and Bringezu, S. (2018). European timber consumption: developing a method to account for timber flows and the EU's global forest footprint. *Ecological economics*, 147, 322-332.
- Odabaşı, Y. ve Barış, G. (2007). *Tüketici Davranışı*, İstanbul: MediaCat Yayıncılık.
- Olukotun, G. A. (2008). Achieving project sustainability through community participation. *Journal of Social Sciences*, 17(1), 21-29.
- Onaran, B. (2014). *Sürdürülebilir pazarlama*. Ankara: Detay Yayıncılık
- Onat, N. C., ve Kucukvar, M. (2020). Carbon footprint of construction industry: A global review and supply chain analysis. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 124, 109783.
- Orlitzky, M., Siegel, D. S., and Waldman, D. A. (2011). Strategic corporate social responsibility and environmental sustainability. *Business & society*, 50(1), 6-27.
- Ormancı, G., Civek, F., ve Ulusoy, T. (2022). Bireysel Yatırımcıların Kararlarında Davranışsal Finans Eğilimlerinin İncelenmesine Yönelik Ampirik Bir Çalışma. *International Journal of Disciplines in Economics & Administrative Sciences Studies*, 8(48), 908-917.
- Osman, T., ve Salem, M. (2020). Environmental Footprint Reduction of the Built-up Area in Metropolitan Regions by the Smart Development Plan: Lessons for Egypt.
- Othman, J., Jafari, Y., and Sarmidi, T. (2014). Economic growth, foreign direct investment, macroeconomic conditions and sustainability in Malaysia. *Applied Econometrics and International Development*, 14(1), 213-223.
- Oxelheim, L. (2003). Macroeconomic variables and corporate performance. *Financial Analysts Journal*, 59(4), 36-50.
- Özgen, E. (2022). Sürdürülebilirlik İletişimi Ve Halkla İlişkiler. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, (39), 1-4.
- Özkahveci, E., Civek, F. ve Ulusoy, T. (2023). Geleceğin bankacılığına doğru. (Eds. G. Daver ve G. S. Hanişoğlu), *Bireysel Yatırımcıların Gelişmeleri Kaçırma Korkusu ve Imprinting Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Dair Bir Alan Araştırması*, 85-96, Scala Yayıncılık.
- Öztekin, E., ve Çolak, S. (2022). Sürdürülebilir ve Düşük Karbon Emisyonlu Kentsel Alanlar için Eko Şehir Kavramı; Zonguldak İli için Öneriler. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 9(2), 62-73.
- Pandey, R., Srivastava, D., Dizayee, R. H., Lobanova, A., Rabbi, F., and Sutkar, P. R. (2022, September). Enhancing the accuracy of forest monitoring through AI to reduce carbon footprint. In 2022

- 4th International Conference on Inventive Research in Computing Applications (ICIRCA) (pp. 1177-1182). IEEE.
- Pannell, D. J., and Glenn, N. A. (2000). A framework for the economic evaluation and selection of sustainability indicators in agriculture. *Ecological economics*, 33(1), 135-149.
- Parguel, B., and Johnson, G. (2021). Beyond greenwashing: Addressing 'the great illusion' of green advertising. *Revue de l'organisation responsable*, 16(2), 59-66.
- Parguel, B., Benoit-Moreau, F., and Russell, C. A. (2015). Can evoking nature in advertising mislead consumers? The power of 'executional greenwashing'. *International Journal of Advertising*, 34(1), 107-134.
- Payne, P. G. (2005). Families, homes and environmental education. *Australian Journal of Environmental Education*, 21, 81-95.
- Pearce, D. W., and Turner, R. K. (1990). *Economics of Natural Resources and the Environment*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Penpece, D. (2006). Tüketici davranışlarını belirleyen etmenler: Kültürün tüketici davranışları üzerine etkisi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Pini, B. (2009). Australian rural local governments and environmental sustainability: an evaluation of progress. *Australian Journal of Public Administration*, 68(2), 182-193.
- Pini, B., Wild River, S., and Haslam McKenzie, F. M. (2007). Factors inhibiting local government engagement in environmental sustainability: case studies from rural Australia. *Australian Geographer*, 38(2), 161-175.
- Pissourios, I. A. (2013). An interdisciplinary study on indicators: A comparative review of quality-of-life, macroeconomic, environmental, welfare and sustainability indicators. *Ecological indicators*, 34, 420-427.
- Pollard, S., Mallory, S., Riddell, E., and Sawunyama, T. (2012). Real-time assessment and implementation of the Ecological Reserve. WRC Report No. KV 282, 11.
- Ponsioen, T. C., and Blonk, T. J. (2012). Calculating land use change in carbon footprints of agricultural products as an impact of current land use. *Journal of Cleaner Production*, 28, 120-126.
- Porter, M. E., Ketels, C., and Delgado, M. (2007). The microeconomic foundations of prosperity: findings from the business competitiveness index. *The global competitiveness report*, 2008, 51-81.
- Prasanna, R. P. I. R., Jayasundara, J. M. S. B., Naradda Gamage, S. K., Ekanayake, E. M. S., Rajapakshe, P. S. K., & Abeyrathne, G. A. K.

- N. J. (2019). Sustainability of SMEs in the competition: A systemic review on technological challenges and SME performance. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 5(4), 100.
- Przychodzeń, W. (2013). Greenwashing—Myth or Reality in the World of Business?. *Management and Business Administration. Central Europe*, 123(4), 132-138.
- Rahman, B., Idris, A., and Nedelea, A. M. (2017). Greenwashing In Canadian Firms: An Assessment Of Environmental Claims. *Ecoforum Journal*, 6(2).
- Rannik, Ü., Aubinet, M., Kurbanmuradov, O., Sabelfeld, K. K., Markkanen, T., and Vesala, T. (2000). Footprint analysis for measurements over a heterogeneous forest. *Boundary-Layer Meteorology*, 97, 137-166.
- Ratner, B. D. (2004). “Sustainability” as a Dialogue of Values: Challenges to the Sociology of Development. *Sociological inquiry*, 74(1), 50-69.
- Raworth, K. (2017). *Doughnut economics: Seven ways to think like a 21st-century economist*. Chelsea Green Publishing.
- Rees, W. E. (2002). Globalization and sustainability: Conflict or convergence?. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 22(4), 249-268.
- Redman, E., Wiek, A., and Redman, A. (2018). Continuing professional development in sustainability education for K-12 teachers: Principles, programme, applications, outlook. *Journal of Education for Sustainable Development*, 12(1), 59-80.
- Rehman, S. U., Kraus, S., Shah, S. A., Khanin, D., and Mahto, R. V. (2021). Analyzing the relationship between green innovation and environmental performance in large manufacturing firms. *Technological Forecasting and Social Change*, 163, 120481.
- Rejeb, A., Rejeb, K., and Keogh, J. G. (2022). The circular economy and marketing: A literature review. *Etikonomi*, 21(1), 153-176.
- Rex, E., and Baumann, H. (2007). Beyond Ecolabels: What Green Marketing Can Learn From Conventional Marketing. *Journal of Cleaner Production*, 15(6), 567-576.
- Rose, A. (2014). Economic resilience and its contribution to the sustainability of cities. *Resilience and sustainability in relation to natural disasters: A challenge for future cities*, 1-11.
- Rossi, F., Bonamente, E., Nicolini, A., Anderini, E., and Cotana, F. (2016). A carbon footprint and energy consumption assessment methodology for UHI-affected lighting systems in built areas. *Energy and Buildings*, 114, 96-103.

- Rotman, R. M., Gossett, C. J., and Goldman, H. D. (2020). Greenwashing No More. *Administrative Law Review*, 72(3), 417-443.
- Rudawska, E. (2019). Sustainable Marketing Strategy in Food And Drink industry: A Comparative Analysis Of B2B And B2C Smes Operating In Europe. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 34(4), 875-890.
- Rugani, B., Roviani, D., Hild, P., Schmitt, B., and Benetto, E. (2014). Ecological deficit and use of natural capital in Luxembourg from 1995 to 2009. *Science of the total environment*, 468, 292-301.
- Rushforth, R. R., and Ruddell, B. L. (2018). A spatially detailed blue water footprint of the United States economy. *Hydrology and Earth System Sciences*, 22(5), 3007-3032.
- Sachs, J. D. (2015). *The Age of Sustainable Development*. New York: Columbia University Press.
- Sanquetta, C. R., Dalla Corte, A. P., and Maas, G. B. (2011). The role of forests in climate change. *Quebracho-Revista de Ciencias Forestales*, 19(1-2), 84-96.
- Savi, Z. F., Kandemir, O., ve Ulusoy, T. (2008). Teknoloji ve Yeniden Şekillendirdiği Makro Ekonomik Büyüme Modelleri. Üniversite Sanayi İş Birliği Ulusal Kongresi, 26-27.
- Schiederig, T., Tietze, F., and Herstatt, C. (2012). Green innovation in technology and innovation management—an exploratory literature review. *R&d Management*, 42(2), 180-192.
- Senis, Z. (2021). Yapay Zeka Çevresel Sürdürülebilirliğin Sağlanmasına Yardımcı Olabilir mi? Erişim Tarihi: 8 Ağustos 2023, <https://bilimfili.com/yapay-zeka-cevresel-surdurulebilirligin-saglanmasina-yardimci-olabilir-mi>
- Seretny, M., and Seretny, A. (2012). Sustainable Marketing-A New Era In The Responsible Marketing Development. *Foundations of Management*, 4(2), 63-76.
- Seuring, S., Sarkis, J., Müller, M., and Rao, P. (2008). Sustainability and supply chain management—an introduction to the special issue. *Journal of cleaner production*, 16(15), 1545-1551.
- Sevimli, S. (2006). *Hizmet sektöründe kalite ve hizmet kalitesi ölçümü üzerine bir uygulama* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Seyhan G. (2014). *Pazarlama yönetimi*. İzmir: İlya Yayınevi.
- Sezer, İ. F. (1999). Sosyal Pazarlama Kavramı Ve Türkiye Uygulamaları. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (14), 55-63.

- Shahzad, M., Qu, Y., Rehman, S. U., and Zafar, A. U. (2022). Adoption of green innovation technology to accelerate sustainable development among manufacturing industry. *Journal of Innovation & Knowledge*, 7(4), 100231.
- Sharma, P., Shrivastava, A. K., Rohatgi, S., and Mishra, B. B. (2023). Impact of macroeconomic variables on sustainability indices using ARDL model. *Journal of Sustainable Finance & Investment*, 13(1), 572-588.
- Shirazi, M. R., and Keivani, R. (Eds.). (2019). *Urban social sustainability: Theory, policy and practice*. Routledge.
- Shrivastava, P., and Berger, S. (2010). Sustainability principles: A review and directions. *Organization Management Journal*, 7(4), 246-261.
- Skrypchuk, P., Suduk, O., Shpak, H., and Skrypchuk, M. (2023, November). Land footprint: theory, methodology, and applied ecological-economic principles in Ukraine. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 1269, No. 1, p. 012004). IOP Publishing.
- Smith, A., and Seyfang, G. (2013). Constructing grassroots innovations for sustainability. *Global Environmental Change*, 23(5), 827-829.
- Soderholm, P. (Ed.). (2013). *Environmental policy and household behaviour: sustainability and everyday life*. Routledge.
- Soini, K., and Birkeland, I. (2014). Exploring the scientific discourse on cultural sustainability. *Geoforum*, 51, 213-223.
- Soini, K., and Dessein, J. (2016). Culture-sustainability relation: Towards a conceptual framework. *Sustainability*, 8(2), 167.
- Solarin, S. A., Gil-Alana, L. A. and Lafuente, C. (2021). Persistence and sustainability of fishing grounds footprint: Evidence from 89 countries. *Science of the Total Environment*, 751, 141594.
- Solin, J. (2012). Principles for Economic Sustainability: Summary. In a summary of John Ikerd's Principles of Economic Sustainability. It was developed based on attendance a 5-day workshop taught by John and John's Essentials of Economic Sustainability book.
- Solomon, M., Russell-Bennett, R., and Previte, tasaa J. (2012). *Consumer behaviour*. Pearson Higher Education AU.
- Sonnenberg, N. C., Erasmus, A. C., and Donoghue, S. (2011). Significance of environmental sustainability issues in consumers' choice of major household appliances in South Africa. *International Journal of Consumer Studies*, 35(2), 153-163.

- Spallini, S., Milone, V., Nisio, A., and Romanazzi, P. (2021). The dimension of sustainability: A comparative analysis of broadness of information in Italian companies. *Sustainability*, 13(3), 1457.
- Spangenberg, J. H. (2004). Reconciling sustainability and growth: criteria, indicators, policies. *Sustainable development*, 12(2), 74-86.
- Spangenberg, J. H. (2005). Economic sustainability of the economy: concepts and indicators. *International journal of sustainable development*, 8(1-2), 47-64.
- Stevenson, R. B. (2007). Schooling and environmental/sustainability education: From discourses of policy and practice
- Stiglitz, J. E., Sen, A., and Fitoussi, J. P. (2010). *Mismeasuring our lives: Why GDP doesn't add up*. The New Press.
- Soubbotina, T. P. (2004). *Beyond economic growth: An introduction to sustainable development*. World Bank Publications.
- Sumaila, U. R., Hotte, N., Galli, A., Lam, V. W., Cisneros-Montemayor, A. M., and Wackernagel, M. (2015). Eco2: a simple index of economic-ecological deficits. *Marine Ecology Progress Series*, 530, 271-279
- Sun, Y., and Ko, E. (2016). Influence Of Sustainable Marketing Activities On Customer Equity. *Journal of Global Scholars of Marketing Science*, 26(3), 270-283.
- Sun, Y., Garrett, T. C., and Kim, K. H. (2016). Do Confucian Principles Enhance Sustainable Marketing And Customer Equity?. *Journal of Business Research*, 69(9), 3772-3779.
- Sun, Y., Kim, K. H., and Kim, J. (2014). Examining Relationships Among Sustainable Orientation, Perceived Sustainable Marketing Performance, And Customer Equity In Fast Fashion Industry. *Journal of Global Fashion Marketing*, 5(1), 74-86.
- Sun, Y., Weng, C., and Liao, Z. (2019). Product Innovation And Sustainable Marketing: Effects On Consumer Innovativeness. *Technology Analysis & Strategic Management*, 31(7), 765-775.
- Sümer, S. I. ve Eser, Z. (2006). Pazarlama Karması Elemanlarının Evrimi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(1), 165-186.
- Svensson, G., and Wagner, B. (2015). Implementing and managing economic, social and environmental efforts of business sustainability: Propositions for measurement and structural models. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 26(2), 195-213.
- Syrovátka, M. (2020). On sustainability interpretations of the Ecological Footprint. *Ecological Economics*, 169, 106543.

- Székely, F., and Knirsch, M. (2005). Responsible leadership and corporate social responsibility:: Metrics for sustainable performance. *European Management Journal*, 23(6), 628-647.
- Tadajewski, M. (2010). Towards A History Of Critical Marketing Studies. *Journal of Marketing Management*, 26(9-10), 773-824.
- Tak, C. M. (1992). Microeconomic Foundations for Sustainable Development. Research-Memorandum, 1992, 79.
- Tata, J., and Prasad, S. (2015). National cultural values, sustainability beliefs, and organizational initiatives. *Cross Cultural Management*, 22(2), 278-296.
- Teclaff, L. A. (1994). Beyond restoration-the case of ecocide. *Nat. Resources J.*, 34, 933.
- Tejwani, K. G. (1993). Water management issues: Population, Agriculture and Forests—a focus on watershed management. Bonell, M., Hufschmidt, MM and Gladwell, JS *Hydrology and water management in the humid tropics*. Paris: UNESCO, 496-525.
- Tenekecioğlu, B. (2007). *Pazarlama yönetimi* (No. 1478). Anadolu Üniversitesi
- Terlizzese, L. J. (2020). *Techno Critical Manifesto: Resistance Is Freedom*. Christian Publishing House.
- Terzi, E. (2022). *Davranışsal pazarlama*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Thaler, R. (1980). Toward a Positive Theory of Consumer Choice. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 1(1), 39-60.
- Thangavel, P., and Sridevi, G. (2016). *Environmental sustainability*. Springer, India, Private.
- The United Nations Sustainable Development Goals, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- Thorlacius, M. Ö. (2018). Drivers of an ecological deficit. Analysis of the OECD countries' ecological deficit (Doctoral dissertation).
- Throsby, D. (2003). 22 Cultural sustainability. *A handbook of cultural economics*, 183.
- Tinne, W. S. (2013). Green Washing: An Alarming Issue. *ASA University Review*, 7(1).
- Toderoiu, F. (2010). Ecological footprint and biocapacity—Methodology and regional and national dimensions. *Agricultural Economics and Rural Development*, 2, 213-238.
- Tosun, E. K. (2017). Sürdürülebilirlik Bağlamında Ekolojik Kent Söylemi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), 169-189.

- Trang, P. N. T., Hanh Le, A. N., Tan, L. P., and Sung Cheng, J. M. (2023). Sustainable Marketing Management: Using Bibliographic Coupling to Review the State-Of-The-Art and Identify Future Research Prospects. *Journal of Business-to-Business Marketing*, 30(1), 63-85.
- Trojanowski, T. W., and Kazibudzki, P. T. (2021). Prospects and Constraints of Sustainable Marketing Mix Development for Poland's High-Energy Consumer Goods. *Energies*, 14(24), 8437.
- Tuyon, J., Onyia, O. P., Ahmi, A., & Huang, C. H. (2023). Sustainable financial services: reflection and future perspectives. *Journal of Financial Services Marketing*, 28(4), 664-690.
- U.S. Environmental Protection Agency, Sustainability, <https://www.epa.gov/sustainability>
- Uçar, M. (2022) Ulaştırma Sektöründeki Enerji Tüketimi, Ekonomik Büyüme Ve Çevresel Kalite İlişkisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Ulusoy, T.(2017) Yenilenebilir Enerji Finansmanına Güncel Yaklaşımlar. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 433-443.
- Ulusoy, T., ve Atay, H. (2018). İl Özel İdarelerinde Alternatif Finansman Kaynakları: Karbon Sertifikaları Ve Kullanımı. *Turkish Studies*, 13, 30.
- Ulusoy, T., ve Şen, Ş. (2019). Emisyon Ticareti Ve Karbon Emisyonlarının Firma Değerine Olan Etkisi. *Social Sciences*, 14(4), 1827-1840.
- Ulusoy, T. (2019). Sürdürülebilir Finans ve Dünya Uygulamalar. Türkiye'de Sürdürülebilir Finans Uygulamaları (Ed. Aysel Gündoğdu), Gazi Kitabevi, Ankara.
- Ulusoy, T. ve Şen, A. T. (2019). A Sociophysical Approach To Relationship Between Politics and Economy: The Lagrange Model of The Crowds. *Quantrade Journal of Complex Systems in Social Sciences*, 1(1), 1-12.
- Şen, G., Çelik, M. Y., ve Ulusoy, T. (2019). A new financing model for carbon emission reduction projects: the use of carbon emission reduction purchase agreements (ERPA) in the private pension system. *Alinteri Journal of Agriculture Science*, 34(2), 111-120.
- Ulusoy, T., ve Civek, F. (2020). İnsani İhtiyaçlar Değişiyor Mu? Maslow İhtiyaçlar Hiyarşisinden Covid-19 İhtiyaçlar Hiyarşisine Teorik Bir Değerlendirme. *Social Sciences Studies Journal*, 10.
- Ulusoy, T., ve Civek, F. (2021). Determining the effect of emotional intelligence in investment decisions in sustainable finance. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal*, 7(52), 2830-2836.

- Ulusoy, T, Civek, F. ve Ulusoy, G.(2021).Google Trends’de Dijital Platformlardaki Anahtar Terimi Sorgulamasında Tüketici İlgisi: Netflix Ve Amazon Prime Örneği.Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)
- Ulusoy, T., ve Saeed, M. (2022). The Effect Of Corporate Governance Compliance Rating on The Company’s Firm Value: A Survey On Managers’perception. Academic Social Resources Journal, 7(43), 1257-1272.
- Ulusoy, T., ve Saeed, M. (2022). İklim Girişimciliği Nedir?: Yeşil Girişimcilik İle Benzerlikler Ve Farklılıklar Açısından Teorik Bir Değerlendirme. Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal), 8(98), 1840-1846.
- Ulusoy, T., Saeed, M., ve Dönmez, N. F. K. (2022). Yönetim Düzeyinde Bilgi Teknolojisi Yönetişimi İle Firma Performansı Arasındaki İlişkiye Yeniliğin Aracılık Rolü: Teorik Bir Yaklaşım. Social mentality and researcher thinkers journal (smart journal), 8(59), 841-848.
- United Nations. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. A/RES/70/1.
- Urry, J. (2013). A low carbon economy and society. Philosophical Transactions of the Royal Society A: Mathematical, Physical and Engineering Sciences, 371(1986), 20110566.
- Uslu, S., ve Özdemir, O. (2023). Sürdürülebilirlik Eğitimi İçin Yaşam Becerileri Çerçevesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi(57), 1996-2011.
- Vacchi, M., Siligardi, C., Demaria, F., Cedillo-González, E. I., González-Sánchez, R., and Settembre-Blundo, D. (2021). Technological sustainability or sustainable technology? A multidimensional vision of sustainability in manufacturing. Sustainability, 13(17), 9942.
- Van den Bergh, J. C. (2009). The GDP paradox. Journal of economic psychology, 30(2), 117-135.
- Van den Bergh, J. C. (2011). Environment versus growth—A criticism of “degrowth” and a plea for “a-growth”. Ecological economics, 70(5), 881-890.
- Veblen, Thorstein (1995). Aylak Sınıf (çev. İnci User). İstanbul: Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Matbaası, 1995.
- Veetil, A. V., and Mishra, A. K. (2016). Water security assessment using blue and green water footprint concepts. Journal of Hydrology, 542, 589-602.

- Victor, P. A., and Jackson, T. (2020). Economic Growth: Slower by Design, Not Disaster. In *Managing Human and Social Systems* (pp. 65-78). CRC Press.
- Wackernagel, M., and Rees, W. (1998). *Our ecological footprint: reducing human impact on the earth* (Vol. 9). New society publishers.
- Waitt, G., Caputi, P., Gibson, C., Farbotko, C., Head, L., Gill, N., and Stanes, E. (2012). Sustainable household capability: which households are doing the work of environmental sustainability?. *Australian Geographer*, 43(1), 51-74.
- Wang, D., Hubacek, K., Shan, Y., Gerbens-Leenes, W., and Liu, J. (2021). A review of water stress and water footprint accounting. *Water*, 13(2), 201.
- Wang, N., and Ma, M. (2021). Public-private partnership as a tool for sustainable development-What literatures say?. *Sustainable Development*, 29(1), 243-258.
- Wang, W., Sun, Z., Zhu, W., Ma, L., Dong, Y., Sun, X., and Wu, F. (2023). How does multi-agent govern corporate greenwashing? A stakeholder engagement perspective from “common” to “collaborative” governance. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 30(1), 291-307.
- WCED (World Commission on Environment and Development). (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.
- Wever, R., and Tempelman, E. (2009). The social component of sustainable packaging. In 24th IAPRI Symposium on Packaging, Greenville, USA (pp. 1-8). Dept. of Packaging Science, Clemson University.
- White, R. (2015). Climate change, ecocide and crimes of the powerful. In *The Routledge international handbook of the crimes of the powerful* (pp. 211-222). Routledge.
- Widok, A. H. (2009, September). Social Sustainability: Theories, Concepts, Practicability. In *EnviroInfo* (2) (pp. 43-51).
- Wiedmann, T., and Minx, J. (2008). A definition of ‘carbon footprint’. *Ecological economics research trends*, 1(2008), 1-11.
- Wier, M., Christoffersen, L. B., Jensen, T. S., Pedersen, O. G., Keiding, H., and Munksgaard, J. (2005). Evaluating sustainability of household consumption—using DEA to assess environmental performance. *Economic Systems Research*, 17(4), 425-447.
- Wilkinson, A., Hill, M., and Gollan, P. (2001). The sustainability debate. *International Journal of Operations & Production Management*, 21(12), 1492-1502.

- Wilkinson, R., and Pickett, K. (2022). From inequality to sustainability. *EARTH4ALL: Deep-Dive Paper*, 1, 1-14.
- Williamson, M. (1996). *Biological invasions*. Springer Science & Business Media.
- Wognum, P. N., Bremmers, H., Trienekens, J. H., Van Der Vorst, J. G., and Bloemhof, J. M. (2011). Systems for sustainability and transparency of food supply chains—Current status and challenges. *Advanced engineering informatics*, 25(1), 65-76.
- Woodcraft, S. (2012). Social sustainability and new communities: Moving from concept to practice in the UK. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 68, 29-42.
- Woodcraft, S. (2015). Understanding and measuring social sustainability. *Journal of Urban Regeneration & Renewal*, 8(2), 133-144.
- Wu, J., and Wu, T. (2012). Sustainability indicators and indices: an overview. *Handbook of sustainability management*, 65-86.
- Xiong, Z., and Li, H. (2019). Ecological deficit tax: A tax design and simulation of compensation for ecosystem service value based on ecological footprint in China. *Journal of Cleaner Production*, 230, 1128-1137.
- Yağcı, M. Ğ. ve Doğan, B. (2009). *Eleştirel Pazarlama: Literatür Araştırması*. Bildiriler Kitabı, 189.
- Yan, Z., He, R., Ruan, X., and Yang, H. (2022). Footprints of fishing vessels in Chinese waters based on automatic identification system data. *Journal of Sea Research*, 187, 102255.
- Yang, Z., Nguyen, T. T. H., Nguyen, H. N., Nguyen, T. T. N., and Cao, T. T. (2020). Greenwashing behaviours: Causes, taxonomy and consequences based on a systematic literature review. *Journal of Business Economics and Management*, 21(5), 1486-1507.
- Yavuz Çalık, H. (2015). Dağıtımın Yeşil Hedefleri. *Capital GreenBusiness*, 22 (2015 Haziran): 6-9.
- Yayalar, N. (2021). Davranışsal Pazarlama Nedir? Neden Önemlidir? Nasıl Çalışır?. 08.10.2023 tarihinde <https://www.marketingtr.net/tr/blog/detay/Davranissal-Pazarlama-Nedir-Neden-Onemlidir-Nasil-Calisir/6/298/0> adresinden alınmıştır.
- Yerlikaya, G. K. (2003). Karbon vergisi. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1-2), 685-700.
- Yıldırım, D. Ç., Demirtaş, I., Yıldırım, S., ve Turan, T. (2023). The role of financial inclusion and human capital on the ecological deficit. *Environment, Development and Sustainability*, 1-24.

- Yorgancılar, F. N. (2011). Sürdürülebilir Rekabet Anlayışı Olarak Yenilik Yeteneği. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 11 (21) , 379-426
- Yue, G., Wei, H., Khan, N. U., Saufi, R. A., Yaziz, M. F. A., and Bazkiaei, H. A. (2023). Does the environmental management system predict TBL performance of manufacturers? The role of green HRM practices and OCBE as serial mediators. *Sustainability*, 15(3), 2436.
- Yükselen, C. (2020). *Pazarlamanın yeni paradigması sürdürülebilirlik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zengin, A.Y. ve Zengin, R. B. (2021). *Sosyal 5.0 ve pazarlama 5.0 kapsamında yeşil pazarlama anlayışı*. Duvar Yayınları. İzmir
- Zhang, X., Fang, Q., Dai, G., Wang, J., van Ittersum, M. K., Wang, H., and Hou, Y. (2024). Driving forces of the agricultural land footprint of China's food supply. *Journal of Cleaner Production*, 449, 141794.
- Zhang, Y., Khan, U., Lee, S., and Salik, M. (2019). The influence of management innovation and technological innovation on organization performance. A mediating role of sustainability. *Sustainability*, 11(2), 495.
- Zhong, Z. Z., and Zhao, E. Y. (2023). Collaborative driving mode of sustainable marketing and supply chain management supported by metaverse technology. *IEEE Transactions on Engineering Management*.

DİJİTAL ÇAĞDA TÜRKÇE EĞİTİMİ

EDİTÖR: DOÇ. DR. NİYMET BAĞŞI

EĞİTİM
yayınevi

DİJİTAL ÇAĞDA TÜRKÇE EĞİTİMİ

Editör: Doç. Dr. Niyem Bahşi

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-69-1

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

DİJİTAL ÇAĞDA TÜRKÇE EĞİTİMİ

Editör: Doç. Dr. Niyem Bahşi

VI+240 s., 165x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-69-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
En kaliteli kitapçınız

KAYNAKÇA

- Aggarwal, A. (2000). *Web-based learning and teaching technologies: Opportunities and challenges*. London: Idea Group Publishing.
- Akıncı Vural, B. ve Sabuncuoğlu, A. (2008). Bilgi iletişim teknolojileri ve ütopyan bakış açısı. *Selçuk İletişim*, 5(3), 5-19.
- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Bhakta, K. ve Dutta, N. (2016). Impact of information technology on teaching-learning process. *International Research Journal of Interdisciplinary & Multidisciplinary Studies (IRJIMS)*, 11(2), 131-138.
- Bialik, M. ve Fadel, C. (2015). *Skills for the 21st century: What should students learn? Center for Curriculum Redesign Report*, Boston.
- Binkley, M., Erstad, O., Herman, J., Raizen, S., Ripley, M., Miller-Ricci, M., ve Rumble, M. (2012). Defining Twenty-First Century Skills. In P. Griffin, B. McGaw, ve E. Care (Eds.), *Assessment and Teaching of 21st Century Skills* (s. 17-66). Springer. https://doi.org/10.1007/978-94-007-2324-5_2
- Bozgün, K. (2022). XXI. yüzyıl becerilerinin genel değerlendirilmesi. S. Pekdoğan, G. Şengün ve M. Kanak (Ed.), *Eğitimde XXI. yüzyıl Becerileri* (1-19). Eğiten Kitap.
- Bozkurt, A., ve Sharma, R. C. (2023). Challenging the status quo and exploring the new boundaries in the age of algorithms: Reimagining the role of generative AI in distance education and online learning. *Asian Journal of Distance Education*, 18(21), i-viii. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7755273>
- Chalkiadaki, A. (2018). A systematic literature review of 21st century skills and competencies in primary education. *International Journal of Instruction*, 11(3), 1-16. <https://doi.org/10.12973/iji.2018.1131a>
- Çiftçi, S., Sağlam, A. & Yayla, A. (2021). XXI. yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 718-734. DOI: 10.29000/rumelide.995863.
- Cormier, D. ve Stewart, B. (2010). *Life in the open: 21 st. century learning & teaching*. Atlantic Universities Teaching Showcase
- Geçgel, H., Kana, F. ve Eren, D. (2020). Türkçe eğitiminde dijital yetkinlik kavramının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 886-904.
- Gençer, G. (2023). *Ters yüz öğrenme modeline göre okutulan kitaplarla sosyokonomik düzeyi düşük ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin eleştirel düşünme, problem çözme ve yaratıcılıklarının geliştirilmesi: Bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Eğitimi.
- Gümüş, A. (2019). *Geleceğin eğitiminde yeni öğretmen becerileri* (Analiz Raporu: 2019/04). İstanbul: İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Hamarat, E. (2019). *XXI. yüzyıl becerileri odağında Türkiye'nin eğitim politikaları*. Seta - Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Johnson, A. P. (2013). Effective methods for 21st century learning: A teacher action research project. *Meridian (10979778)*, 16(2).
- Kalafat, Ö. (2022). Eğitim ve yapay zekâ. M. Bilen (Ed.) *Yapay zekânın değiştirdiği dinamikler* (1. Baskı), s. 89-101, Eğitim yayınevi.
- Kipp, K., Kapros, E. ve O'Keeffe, I. (2018). *A Universally Accessible Self-assessment Gamified Framework and Software Application to Capture 21st Century Skills* In book: Designing for the User Experience in Learning Systems (pp. 41-64). DOI: 10.1007/978-3-319-94794-5_3
- Kozikoğlu, İ. ve Özcanlı, N. (2020). Öğretmenlerin XXI. yüzyıl öğrenen becerileri ile mesleğe adanmışlıkları arasındaki ilişki. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(1), 270-290. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.579925>
- Lamb, S., Maire, Q. ve Doecke, E. (2017). *Key skills for the 21st century: an evidence-based review*. New South Wales: Education Future Frontiers.
- Lambert, D. ve Cooper, M. (2000). Issues in supply chain management. *Industrial Marketing Management*, 29, 65-83.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). UNESCO Öğretmenlere yönelik bilgi ve iletişim teknolojileri yetkinlik çerçevesi. https://yegitek.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_01/18130452_UNESCO_OYretmenlere_Yonelik_Bilgi_ve_YletiYim_Teknolojileri_Yetkinlik_Cercevesi.pdf (Erişim tarihi: 01 Mart 2024).

- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2023). *XXI. Yüzyıl becerileri ve değerlere yönelik araştırma raporu*. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı. (2011). MEB XXI. yüzyıl öğrenci profili. https://www.meb.gov.tr/earged/earged/XXI.%20yy_og_pro.pdf [Erişim tarihi: 20 Ocak 2024]
- Milliken, J. (2004). Postmodernism vs professionalism in higher education. *Higher Education in Europe, XXIX* (1), 9-18.
- Öğretir Özçelik, A. D. (2020). İnovasyon, yaratıcılık ve yenilenme. A. D. Öğretir ve M. N. Tuğluk (Ed.), *Eğitimde ve Endüstride XXI. Yüzyıl Becerileri* (4. Baskı), s. 1-25. Pegem Akademi.
- Ondrashek, N. (2017). 21st century learning (Master's thesis, Northwestern College, Orange City, IA). Retrieved from http://nwcommons.nwciowa.edu/education_masters/21/
- Orhan Göksun, D. O. (2016). Öğretmen adaylarının XXI. yy. öğrenen becerileri ve XXI. yy. öğretmen becerileri arasındaki ilişki. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Partnership for 21st Century Skills (2019). *Framework for 21st century learning*. https://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_Framework_Brief.pdf
- Şahin, M. C. (2009). Instructional design principles for 21st century learning skills. *Procedia Social and Behavioral Sciences, 1*, 1464-1468.
- Santos, J. M. (2017). 21st century learning skills: A challenge in every classroom. *International Journal of Emerging Multidisciplinary Research, 1*(1), 31-35. DOI: <https://doi.org/10.22662/IJEMR.2017.1.1.031>
- Scott, C. L. (2015). The futures of learning: 2 what kind of learning for the 21st century. *Education Research and foresight, 1*-14.
- Sutton, B. B. (1997). The teacher as a guide: Letting students navigate their own learning. from <https://www.edutopia.org/teacher-learning-guide> [Erişim tarihi: 09.03.2024]
- Trilling, B., ve Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. John Wiley & Sons.
- Tutkun, Ö.F. (2010). XXI. Yüzyılda eğitim programının felsefi boyutları. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30*(3), 993-1016.
- Uçak, S. ve Erdem, H. H. (2020). Eğitimde yeni bir yön arayışı bağlamında XXI. yüzyıl becerileri ve eğitim felsefesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 6*(1), 76-93.
- Uzun, Y., Tümtürk, A. ve Öztürk, H. (2021). *Günümüzde ve gelecekte kullanılacak yapay zekâ*. 1st International Conference on Applied Engineering and Natural Sciences.
- van Laar, E., van Deursen, A. J. A. M., van Dijk, J. A. G. M., ve de Haan, J. (2020). Determinants of 21st century skills and 21st century digital skills for workers: A systematic literature review. *SAGE Open, 10*(1). <https://doi.org/10.1177/2158244019900176>
- Voogt, J. ve Roblin, N. (2012). Teaching and learning in the 21st century. A comparative analysis of international frameworks. *Journal of Curriculum Studies, 44*, 299-3XXI.
- Wagner, T. (2008). *The global achievement gap. Why even our best schools don't teach the new survival skills our children need-and what we can do about it*. Basic Books.
- Yalçın, V., Simsar, A. ve Dinler, H. (2020). 5-6 yaş çocukları için XXI. yüzyıl becerileri ölçeği (DAY-2): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi, 14*(32), 78-97.
- Yavuz, M., Özkartal, T. ve Yıldız, D. (2015). Uluslararası raporlarda öğretmen yeterlikleri ve öğretmen eğitimi. *SDU International Journal of Educational Studies, 2*(2), 60-71.
- Yolcu, H. H. (2024). Yapay genel zekâ çağında öğretmenin rolünün yeniden tanımlanması: Öngörüler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd), 10*(1), 155-167. <https://doi.org/10.51948/auad.1383166>.

KAYNAKÇA

- Akan, E., Bozan, N. ve Ulaş, A.H. (2022). Dinleme Eğitiminde Web 2.0'nin Kullanımı ve Etkinlik Örnekleri. İçinde H.A. KIRKKILIÇ, A.H. ULAŞ, O. SEVİM ve C. EPÇAÇAN (Editör), *Web 2.0 Araçları ile Türkçe Öğretimi* (69-82). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akçay, A. ve Yaşar, H. (2022). Web 2.0. İçinde H.A. KIRKKILIÇ, A.H. ULAŞ, O. SEVİM ve C. EPÇAÇAN (Editör), *Web 2.0 Araçları ile Türkçe Öğretimi* (1-12). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akkaya, S. ve Doyumğaç, İ. (2023). Konuşma Eğitiminde Dijital Video Kullanımı. İçinde S. ASLAN (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi* (140-165). Ankara: Pegem Akademi.
- Benzer, A. (2021). Dinleme ve Sınıf İçi Uygulama Örnekleri. İçinde F. TOPÇUOĞLU ÜNAL (Editör), *Türkçe Öğrenme ve Öğretim Yaklaşımları* (165-176). Ankara: Nobel.
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (2018). *Öğretmenlere Yönelik Bilgi ve İletişim Teknolojileri Yetkinlik Çerçevesi*, https://yegitek.meb.gov.tr/meb_ıys_dosyalar/2021_01/18130452_UNESCO_OYretmenlere_Yonelik_Bilgi_ve_YletiYim_Teknolojileri_Yetkinlik_Cercevesi.pdf (E.T: 21.04.2024).
- Boonkit, K. (2010). Enhancing The Development Of Speaking Skills For Non-Native Speakers Of English. *Procedia-social and behavioral sciences*, 2(2), 1305-1309.
- Bozgün, K. (2022). 21. Yüzyıl Becerilerinin Genel Değerlendirilmesi. İçinde S. PEKDOĞAN, G. ŞENGÜN ve M. KANAK (Editör), *Eğitimde 21. Yüzyıl Becerileri* (1-18). Ankara: Eğiten Kitap.
- Cesur Özkara, E., Yavuz Konokman G. ve Yanpar Yelken, T. (2018). Eğitimde Teknoloji Kullanımı Hizmetiçi Eğitimine Katılan Öğretmenlerin TPAB Özgüvenlerinin İncelenmesi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 371-412.
- Chun, D., Kern, R. ve Smith, B. (2016). Technology İn Language Use, Language Teaching, And Language Learning. *The Modern Language Journal*, 100(S1), 64-80. <https://doi.org/10.1111/modl.12302>
- Ciğerci, F.M. (2023). Dinleme Eğitiminde Animasyon Kullanımı. İçinde S. ASLAN (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi* (102-135). Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, H. ve Uzunyol Köprü, M. (2021). An Overview Of Listening Skills Of Secondary School Students: Barriers And Suggestions. *Educational Policy Analysis and Strategic Research 2021*, 16(4) 49-72. <https://dx.doi.org/10.29329/epasr.2021.383.3>
- Dahlström, H. (2019). Digital Writing Tools From The Student Perspective: Access, Affordances, And Agency. *Education and Information Technologies*, 24, 1563-1581.
- Demirtaş, T. ve Süğümlü, Ü. (2013). Çocukluk Döneminde Okuma (8-14 Yaş). İçinde A. OKUR (Editör), *Yaşam Boyu Okuma Eğitimi* (135-184). Ankara: Pegem Akademi.
- Emiroğlu, A. (2018). *İnovasyon ve Teknoloji Yönetimi*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Epçaçan, C. ve Paçalı, İ. (2022). Yüzyıl becerilerinin kazandırılmasında web 2.0'ın rolü ve önemi. İçinde A.H. ULAŞ, O. SEVİM ve C. EPÇAÇAN (Editör), *Web 2.0 Araçları ile Türkçe Öğretimi* (13-19). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Göçer, A. (2019). *Yazma Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gökçe, B. (2021). Yazma Becerisine Yönelik Eğitim Ortamları. İçinde M.N. KARDAŞ (Editör), *Yazma Eğitimi* (287-317). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Günüç, S. (2017). *Eğitimde Teknoloji Entegrasyonunun Kuramsal Temelleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hamidi, F., Meshkat, M., Rezaee, M. ve Jafari, M. (2011). Information Technology İn Education. *Procedia Computer Science*, 3, 369-373. <https://doi.org/10.1016/J.Procs.2010.12.062>
- Hasırcı, S. (2018). Anadili Öğretiminde Çok Uyaranlı Eğitim Ortamı Ve Bu Ortamın Bileşenlerinin Önemi. *Electronic Turkish Studies*, 13(19), 895-922.
- Hoopingarner, D. (2009). Best Practices İn Technology And Language Teaching. *Language and Linguistics Compass*, 3(1), 222-235. <https://doi.org/10.1111/j.1749-818X.2008.00123.x>
- İşcan, A. (2015). İletişim, Konuşma ve Konuşmayla İlgili Temel Kavramlar. İçinde A. KILINÇ ve A. ŞAHİN (Editör), *Konuşma Eğitimi-Yöntemler, Teknikler* (1-25). Ankara: Pegem Akademi.
- Kansızoğlu, H.B. (2023). Okuma Eğitiminde Ters Yüz Edilmiş Sınıf Modelinin Kullanımı. İçinde S. ASLAN (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi* (162-233). Ankara: Pegem Akademi.
- Karadağ Yılmaz, R. (2021). Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesinde Dijital Ortam ve Araçlar. İçinde F. SUSAR KIRMIZI (Editör), *Dijital Dönüşümde Türkçe Öğretimi* (177-196). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Karadağ, B. F. ve Garip, S. (2021). Türkçe Öğretiminde Web 2.0 Uygulaması Olarak Learningapps' In Kullanımı. *Çocuk Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 4(1), 21-40. <https://doi.org/10.47935/ceded.897374>
- Karadağ, B.F. (2022). Konuşma Eğitiminde Web 2.0'nin Kullanımı ve Etkinlik Örnekleri. İçinde H.A. KIRKKILIÇ, A.H. ULAŞ, O. SEVİM ve C. EPÇAÇAN (Editör), *Web 2.0 Araçları ile Türkçe Öğretimi* (83-107). Ankara: Anı Yayıncılık
- Kasten, W.C.ve Yıldırım, K. (2013). *Okuma ve Yazma Eğitimi: Tek Başıma Öğrenemem Ki!* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kessler, G. ve Hubbard, P. (2017). Language Teacher Education And Technology. *The handbook of technology and second language teaching and learning*, 278-292. <https://doi.org/10.1002/9781118914069.ch19>
- Kır, D. B. ve Aytan, T. (2023). Dinleme Eğitimine Yönelik Web Tabanlı Uygulamalar. *International Journal of Language Academy*, 11 (5), 214-234. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.73636>
- Lim, F. V. ve Toh, W. 2020. How to teach digital reading? *Journal of Information Literacy*, 14(2), 24-43. <http://dx.doi.org/10.11645/14.2.2701>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2017). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri*, https://oygm.meb.gov.tr/dosyalar/StPrg/Ogretmenlik_Meslegi_Genel_Yeterlikleri.pdf (E.T: 15.04.2024)
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Mishra, P. ve Koehler, M. J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework For Teacher Knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054.
- Mkhonta-Khoza, P. P. ve Nxumalo, M. S. (2021). ICT İn Language Learning: Teaching And Learning Of The Mother Tongue Siswati. *International Journal of Research in Humanities and Social Studies*, 8 (6), 19-27. <https://doi.org/10.22259/2694-6296.0806003>
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. ve Sevmez, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Dijital / E-Kitap Okuma Kültürü: Selçuk Üniversitesi Örneği. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(1), 139-171.
- Okojie, M. C., Olinzock, A. A. ve Okojie-Boulder, T. C. (2006). The Pedagogy Of Technology İntegration. *Journal of technology studies*, 32(2), 66-71.
- Öğretir Özçelik, A.D. (2020). İnovasyon, Yaratıcılık ve Yenilenme. İçinde A.D. ÖĞRETİR ÖZÇELİK ve M. N. TUĞLUK (Editör), *Eğitimde ve Endüstride 21. Yüzyıl Becerileri* (1-25). Ankara: Pegem Akademi.
- Özbay, M. ve Özdemir, O. (2014). Türkçe Öğretim Programı İçin Bir Öneri: Dijital Okuryazarlığa Yönelik Amaç ve Kazanımlar/A Suggestion For Turkish Teaching Curriculum: Digital Literacy Objectives And Standards. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 2(2), 31-40.
- Özdemir, O. (2021). Türkçe Öğretiminde Teknoloji Kullanımı. İçinde E. KOLAÇ ve S. DAL (Editör), *Etkinliklerle Türkçe öğretimi* (589-627). Ankara: Nobel Akademik.
- Özen, O. ve Mert, O. (2024). Uluslararası Standartlar Yönünden Eğitim Yöneticilerinin 21. Yüzyıl Becerileri Doğrultusunda Bilgi İletişim Teknolojileri Yeterlilikleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 13(1), 349-370. <https://doi.org/10.7884/teke.1368483>
- Raja, R. ve Nagasubramani, P. C. (2018). Impact Of Modern Technology İn Education. *Journal of Applied and Advanced Research*, 3(1), 33-35. <https://dx.doi.org/10.21839/jaar.2018.v3S1.165>
- Sarıkaya, B. (2019). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) Etkinliklerin Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* (64), 563-580. <https://doi.org/10.14222/Turkiyat4047>
- Shadiev, R., ve Yang, M. (2020). Review Of Studies On Technology-Enhanced Language Learning And Teaching. *Sustainability*, 12(2), 524. <https://doi.org/10.3390/su12020524>
- Summak, M. S., Samancıoğlu, M. ve Bağlıbel, M. (2010). Technology İntegration And Assesment İn Educational Settings. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 1725-1729. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.973>
- Süğümlü, Ü. ve Aslan, S. (2022). The Use Of Web 2.0 Tools İn Mother-Tongue Instruction: Teachers' Experiences. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 10(1), 124-137. <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.10n.1p.124>
- Şenol Ebrin, Z. ve Kurtlu, Y. (2022). Okuma Eğitiminde Web 2.0'nin Kullanımı ve Etkinlik Örnekleri. İçinde H.A. KIRKKILIÇ, A.H. ULAŞ, O. SEVİM ve C. EPÇAÇAN (Editör), *Web 2.0 Araçları ile Türkçe Öğretimi* (31-66). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Tanel, Z. (2020). Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu. İçinde F. ORHAN, A.A. KURT ve S. BARDAKCI (Editör), *Öğrenme-Öğretme Sürecinde Teknoloji Entegrasyonu Üzerine Karma Yazılar* (1-19). Ankara: Pegem Akademi.
- The International Society for Technology in Education (ISTE). *ISTE Standarts*, <https://iste.org/> (E.T: 20.04.2024)
- Tompkins, G. E. (2014). *Language Arts Patterns Of Practice*. (Eight edition). United States of America: Pearson.
- Vue, G., Hall, T. E., Robinson, K., Ganley, P., Elizalde, E. ve Graham, S. (2016). Informing Understanding Of Young Students' Writing Challenges And Opportunities: Insights From The Development Of A Digital Writing Tool That Supports Students With Learning Disabilities. *Learning Disability Quarterly*, 39(2), 83-94.
- Wallace, C. (2003). *Critical Reading In Language Education*. New York: Palgrave Macmillan.
- Woolley, G. (2011). *Reading Comprehension: Assisting Children With Learning Difficulties*. New York: Springer.
- Yeşil, L.B. (2023). Dijital Araçlarla Konuşma Eğitimi. İçinde A. OKUR ve G.H. DEMİRDÖVEN (Editör), *Yabancı Dil Olarak "Dijital Türkçe" Öğretimi* (365-414). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Yurdakal, İ. H. (2021a). Dijital Konuşma Eğilimi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması (Dike). *Turkish Studies-Educational Sciences*, 16(5). <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.49879>
- Yurdakal, İ.H. (2021b). Dijital Konuşma. İçinde F. SUSAR KIRMIZI (Editör), *Dijital Dönüşümde Türkçe Öğretimi* (197-243). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yürektürk, F. N. ve Coşkun, H. (2020). Türkçe Öğretmenlerinin Teknoloji Kullanımına ve Teknoloji Destekli Türkçe Öğretiminin Etkililiğine Dair Görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 986-1000. <https://doi.org/10.16916/aded.748300>

KAYNAKÇA

- Alan, B. (2023). *Fen öğretiminde yapay zekâ ile belirlenen çoklu zekâ alanlarına göre hazırlanmış e-öğrenme ortamlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Ally, M. (2008). "Foundations of Educational Theory for Online Learning." In T. Anderson (Ed.), *The Theory and Practice of Online Learning* (2nd ed., pp. 15-44). AU Press.
- Baker, R. S. ve Inventado, P. S. (2020). Educational data mining and learning analytics: applications to constructionist research. *Journal of Learning Analytics*, 7(1), 13-34.
- Benzer, A. ve Karadağ, K. (2019). Storybird uygulamasının 5. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerine ve yazmaya yönelik tutumlarına etkisi. *International Journal of Language Academy*, 7(4), 56-79. 10.18033/ijla.4076.
- Black, P. ve Wiliam, D. (1998). "Assessment and classroom learning." assessment in education: principles, *Policy & Practice*, 5(1), 7-74.
- Brooks, F. P. (1995). *The Mythical Man-Month: Essays on Software Engineering*. Addison-Wesley.
- Bulut, D. (2022). *Sınıf öğretmenlerinin XXI. yüzyıl becerileri ile öğretim motivasyonu düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Campbell-Kelly, M. ve Aspray, W. (1996). *Computer: A History of the Information Machine*. Basic Books.
- Ceruzzi, P. E. (2003). *A History of Modern Computing*. The MIT Press.
- Clark, R. ve Mayer, R. E. (2019). *E-learning and the science of instruction: proven guidelines for consumers and designers of multimedia learning*. John Wiley & Sons.
- Conole, G., de Laat, M., Dillon, T. ve Darby, J. (2008). Disruptive technologies, pedagogical innovation: what's new? findings from an in-depth study of students' use and perception of technology. *Computers & Education*, 50(2), 511-524.
- Coşkun, F. ve Deniz Gülleroğlu, H. (2021). Yapay zekânın tarih içindeki gelişimi ve eğitimde kullanılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(3), 947-966.
- Çolak, A. F. (2022). *Ortaokullarda yapay zekâ öğretimi için geliştirilen kurs planı ve içeriklerin öğrencilerin üstbilişsel davranışlarına etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Dabbagh, N. ve Kitsantas, A. (2012). Personal Learning Environments, social media, and self-regulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning. *The Internet and Higher Education*, 15(1), 3-8.
- Daş, F. ve Ersöz, S. (2013). Uzaktan Eğitimde İçerik Geliştirme İçin Açık Kaynak Yazılımların Kullanımı. Akademik Bilişim 2013 – XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 23-25 Ocak 2013 – Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Dennen, V. P., ve Bonk, C. J. (2007). *Handbook of Research on Computer-Enhanced Language Acquisition and Learning*. Information Science Reference.
- Dillenbourg P. (1999). İşbirliğine dayalı öğrenmeyle neyi kastediyorsunuz? P. Dillenbourg (Ed), İşbirlikçi öğrenme: Bilişsel ve hesaplamalı yaklaşımlar (s. 1-19). Oxford: Elsevier.
- Duran, E. ve Ertan Özen, N. (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-46.
- Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital literacy: a conceptual framework for survival skills in the digital era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93-106.
- Fraillon, J., Ainley, J., Schulz, W., Friedman, T. ve Gebhardt, E. (2014). Prepared for life? the nature and quality of the digital media to which young people are exposed outside of school. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 12(5), 1063-1084.
- Graham, P. (2002). *Hackers & painters: big ideas from the computer age*. O'Reilly Media.
- Grier, D. A. (2010). *When Computers Were Human*. Princeton University Press.
- Güler, E. (2022). *Açık ve uzaktan esnek öğrenme ortamlarında yapay zekâ tekniğiyle strateji karar modelinin oluşturulması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Hobbs, R. (2010). *Digital and media literacy: a plan of action*. Aspen Institute Communication and Society Program.

- Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T. ve Bond, A. (2020). The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning. *Educause Review*.
- İşler, B. ve Kılıç, M. F. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. *Yeni Medya Elektronik Dergi – EJNM*, 5(1), 1-11.
- Johnson, D. W. ve Johnson, R. T. (1999). Learning together and alone: cooperative, competitive, and individualistic learning. Allyn & Bacon.
- Johnson, L. (2018). Digital literacy: definitions, frameworks, and skills for the 21st century. *Journal of Educational Technology*, 45(2), 112-124.
- Johnson, M. (2023). Digital technologies in language education: trends and innovations. *Educational Technology Journal*, 41(3), 215-230.
- Kaya, A. (2020). *Sınıf öğretmeni adaylarının XXI. Yüzyıl becerileri kapsamında girişimcilik becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Kerawalla, L., Luckin, R., Seljeflot, S. ve Woolard, A. (2006). Making it real: exploring the potential of augmented reality for teaching primary school science. *Virtual Reality*, 10(3), 163-174.
- Knuth, D. E. (1997). *The Art of Computer Programming, Volumes 1-3*. Addison-Wesley.
- Kulik, J. A. ve Fletcher, J. D. (2016). Effectiveness of intelligent tutoring systems: a meta-analytic review. *Review of Educational Research*, 86(1), 42-78.
- Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M. ve Jones, K. (2009). Evaluation of evidence-based practices in online learning: a meta-analysis and review of online learning studies. US Department of Education.
- Miller, R. ve Pedro, J. (2006). Creating respectful classroom environments. *Early Childhood Education Journal*, 33(5), 293-299.
- Pamuk, S., Çakır, R., Ergun, M., Yılmaz, B. ve Ayas, C. (2013). Öğretmen ve öğrenci bakışıyla tablet, pc ve etkileşimli tahta kullanımı: fatih projesi değerlendirmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* 13(3), 1799-1822.
- Partnership for 21st Century Skills (2010). Framework for 21st century learning. 02.10.2024'te www.pXXI.org.'den alınmıştır.
- Peçcan, N. Ve Toraman, C. (2022). Covid-19 pandemisinde çevrimiçi ölçme ve değerlendirme uygulamalarının öğretmen öğrenci görüşlerine göre incelenme. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 120-129.
- Raymond, E. S. (1999). *The Cathedral and the Bazaar: Musings on Linux and Open Source by an Accidental Revolutionary*. O'Reilly Media.
- Romero, C. ve Ventura, S. (2010). Educational data mining: a review of the state of the art. *IEEE Transactions on Systems, Man, and Cybernetics, Part C (Applications and Reviews)*, 40(6), 601-618.
- Russell, S. J. ve Norvig, P. (2016). *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. Pearson.
- Slavin, R. E. (2014). Cooperative Learning and Academic Achievement: Why Does Groupwork Work? *Anales de Psicología*, 30(3), 785-791.
- Somyürek, S. (2009). Uyarlanabilir Öğrenme Ortamları: Eğitsel Hiper Ortam Tasarımında Yeni Bir Paradigma. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1(1), 29-38.
- Taş N., Coşkun M., Ayverdi G. ve Bolat Y. (2023). Matematik eğitiminde dijital oyunlaştırma etkinlikleri kullanımının ortaokul öğrencilerinin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 1066-1081. 10.35826/ijoess.3347
- Tılıç, G. (2016). Yabancı dil öğreniminde kullanılan etkileşimli mobil uygulamalar: Duolingo örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 5(Özel Sayı), 303-313.
- Tılıç, G. (2016). Yabancı dil öğreniminde kullanılan etkileşimli mobil uygulamalar: Duolingo örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 303-313.
- Van den Heuvel-Panhuizen, M. ve Drijvers, P. (2014). Realistic Mathematics Education. In S. Lerman (Ed.), *Encyclopedia of Mathematics Education* (pp. 521-525). Springer.
- Van Wynsberghe, A. ve Robbins, S. (2019). Critiquing the Reasons for Making Artificial Moral Agents. *Science and Engineering Ethics*, 25(6), 1693-1711.
- Warschauer, M. (2003). *Technology and Social Inclusion: Rethinking the Digital Divide*. MIT Press.
- Yılmaz, A. (2024). The Impact of Software-Assisted Language Learning on Turkish Language Proficiency. *Journal of Language and Technology*, 12(2), 78-94.

KAYNAKLAR

- Akkaya, N., & Çıvğın, H. (2021). Türkçe eğitiminde yapay zekâ. *The Journal of International Education Science*, 8 (29), 308-322. https://inesjournal.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=53915
- Alismail, H. A., & McGuire, P. (2015). 21st century standards and curriculum: Current research and practice. *Journal of Education and Practice*, 6(6), 150-154. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1083656.pdf>
- Altay, B. (2022). Modern öğretim ve hayat boyu öğrenme. Serkan Demir (Ed.). *Yeni nesil öğrenme öğretme yaklaşımları* içinde (ss. 79-93). Nobel Yayınları.
- Avrupa Konseyi. (2001). *A Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Strasbourg, Council of Europe
- BattelleforKids (2019). Framework for 21st Century Learning Definitions. <https://www.battelleforkids.org/insights/p21-resources/>
- Bergmann, J., & Sams, A. (2014). *Flipped learning: Gateway to student engagement*. International Society for Technology in Education. Eugene, Oregon.
- Çangal, Ö. (2021). Dil öğretiminde YouTube'un kullanımı: Yabancılar Türkçe öğretmenlerin deneyimleri ve bakış açıları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(Ö10), 63-80. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2024488>
- Çetin, S. A. (2018). Ters-yüz sınıf modelinin yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılması üzerine bir öneri. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 61-70. [https://uluturkad.org/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1070780163_5-61-70 Sadık Ahmet CETIN.pdf&key=44012](https://uluturkad.org/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1070780163_5-61-70%20Sadık%20Ahmet%20CETIN.pdf&key=44012)
- Demir, T. (2013) Türkçe öğretimi dersinde proje tabanlı öğrenme yaklaşımı, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 53-76. <https://www.anadiliegitimi.com/en/download/article-file/14885>
- Delibaş, M., & Timur Ağıldere, S. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde eylem odaklı yaklaşım ve öğrenenlerin tutumlarına yönelik etkisi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 7(2), 273-293. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3693196>
- Demirel, Ö. (2012). *Yabancı dil öğretimi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Ee, J., Zhou, M., & Wong, I. (2014). Teachers' Infusion of Social Emotional Learning, *An International Journal of Teaching & Teacher Education*, 2, 31- 51. <https://journals.uob.edu.bh/bitstream/handle/123456789/686/JTTE020103.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Erbaş, Ç., & Demirel, V. (2015). Eğitimde sanal ve artırılmış gerçeklik uygulamaları. *Eğitim Teknolojileri Okumaları* içinde (ss. 131-148). Pegem Yayınları.
- Erdem, M. (2002). Proje tabanlı öğrenme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 172-179. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/87910>
- Göçer, A., & Kurt, A. (2020). Betimleyici yazma becerisinin geliştirilmesinde artırılmış gerçeklik uygulaması Quiver'in kullanılması. *International Journal of Field Education*, 6(2), 46-63. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijofe/issue/59318/830361>
- Güngör, H., Çangal, Ö., & Demir, T. (2020). Türkçenin yabancı dil olarak uzaktan öğretimine ilişkin öğrenici ve öğretici görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(3), 1163-1191. . <https://doi.org/10.17152/gefad.756612>
- Gülbahar, Y. (2022). *e-öğrenme*. Pegem Akademi Yayınları. <https://depo.pegem.net/9786054282098.pdf>
- Kastoudi, D. (2011). Using a quest in a 3d virtual environment for student interaction and vocabulary acquisition in foreign language learning. *European Association for Computer-Assisted Language Learning (EUROCALL)*. Annual Conference (Nottingham, UK, Aug 31-Sep 3, 2011). <https://eric.ed.gov/?id=ED542423>
- Kaya, M., & Oran, G. (2015). Proje tabanlı öğrenme yaklaşımı ve Türkçe öğretimine yönelik bir uygulama. *Turkophone*, 2(1), 17-25. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/177708>
- Kışla, T., & Şahin, M. (2015). Kişiselleştirilmiş (kişiye özgü) öğrenme-öğretme yaklaşımı. Gülay Ekici (Ed.), *Etkinlik örnekleriyle güncel öğrenme-öğretme yaklaşımları-II* içinde (s. 172-208). Pegem Akademi Yayınları.
- Kolcu, S., & Balcı, A. (2021). Salgın döneminde uzaktan Türkçe öğretimi: Öğretmen görüşleri kapsamında bir değerlendirme. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3(Özel sayı 1), 55-65. <https://doi.org/10.47770/ukmead.985496>

- Korkmaz, H. ve Kaptan, F. (2001). Fen eğitiminde proje tabanlı öğrenme yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 193-200. <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/933-published.pdf>
- Korkmaz, Ö., & İnal, M. (2019). Eğitsel oyunların öğrencilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenmeye dönük tutumlarına ve konuşma becerilerine etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 898-913. <https://doi.org/10.16916/aded.582203>
- Künüçen, H. H., & Samur, S. (2021). Dijital çağın gerçeklikleri: Sanal, artırılmış, karma ve genişletilmiş gerçeklikler üzerine bir değerlendirme. *Yeni Medya*, 11, 37-62. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1974722>
- Levy, F., & Murnane, R. J. (2007). How computerized work and globalization shape human skill demands, in Marcelo Suarez-Orozco (ed.), *Learning in the Global Era: International Perspectives on Globalization and Education* (Oakland, CA, 2007; online edn, California Scholarship Online, 22 Mar. 2012), <https://doi.org/10.1525/california/9780520254343.003.0008>
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı 1-8. sınıflar*. MEB Yayınları. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-Türkçe Öğretim Programı 2019.pdf>
- MEB (2023). *yüzyıl becerileri ve değerlere yönelik araştırma raporu*. MEB Yayınları.
- Mihelj, M., Novak, D., Beguš, S. (2014). Virtual reality technology and applications (68). (S. G. Tzafestas, Ed.) Springer. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-94-007-6910-6>
- Özdemir, O., & Açık, F. (2019). Development of written expression skills with flipped learning instruction: An embedded mixed method study. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(4), 1075-1091. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/49803/638763>
- Öztemel, E. (2018). Eğitimde yeni yönelimlerin değerlendirilmesi ve eğitim 4.0. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 25-30. <https://doi.org/10.32329/uad.382041>
- Özarslan, Y. (2010, 26-28 Nisan). Kişiselleştirilmiş öğrenme ortamı olarak IPTV. [Sözlü Bildiri], International Educational Technology, İstanbul.
- Pilanci, H. (2018). Açık ve uzaktan Türkçe öğrenenlerde etkileşim: Eşzamansız iletişimde öğretim diyalogları. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 4(7), 75-90. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/468676>
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants, *On the Horizon*, 9(5), 1-6. <https://www.marcprensky.com/writing/Prensky - Digital Natives, Digital Immigrants - Part 1.pdf>
- Sandybayev, A. (2020). The impact of e-learning technologies on student's motivation: Student centered interaction in business education. *International Journal of Research in Tourism and Hospitality*, 6(1), 16- 24. <https://doi.org/10.20431/2455-0043.0601002>
- Syvanen, A., Beale, R., Sharples, M., Ahonen, M., & Lonsdale, P. (2005). Supporting pervasive learning environments: adaptability and context awareness in mobile learning. In *Wireless and Mobile Technologies in Education*, 2005. WMTE 2005. IEEE International Workshop on (pp. 3-pp). IEEE
- Şimşek, N., & Çakır, Ö. (2009). Effect of personalization on students' achievement and gender factor in mathematics education. *International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 3(7), 1397-1401. Google Scholar
- Temizyürek, F., & Ünlü, A. N. (2015). Dil öğretiminde teknolojinin materyal olarak kullanımına bir örnek: Flipped classroom. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 64-72.
- Toraman, Ç., Çelik, Ö. C., & Çakmak, M. (2018). Oyun-tabanlı öğrenme ortamlarının akademik başarıya etkisi: Bir meta-analiz çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(6), 1803-1811. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.2074>
- Tuncer, M. (2009). Proje tabanlı öğrenme ile problem tabanlı öğrenmenin fark ve benzerlikleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(2),395-409. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/185942>
- Türkben, T., & Öncü Yiğit, K. (2023). Ters-yüz sınıf modeli ile desteklenmiş iletişimsel yaklaşımın Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin konuşma becerilerine etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 28-50. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.1139033>
- Uzunoglu, D., & Bulut, B. (2022). Çevrimiçi ortamda yürütülen senaryo temelli öğrenme etkinliklerinin Türkçe öğretimi öz yeterliğe, akademik güdülenmeye ve başarıya etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(1), 60-73. <https://doi.org/10.16916/aded.1020247>
- Yahya, S., Ahmad, E.A., & Jalil, K.A. (2010). The definition and characteristics of ubiquitous learning: A discussion. *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology*, (IJEDICT), 6(1), 117-127. <https://www.learntechlib.org/p/188069/>

Kaynakça

- Bozkurt, A. & Bozkaya M., (2013). Bir Öğrenme Malzemesi Olarak Etkileşimli E-Kitap Hazırlama Adımları. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 2, 2, 8-20.
- Dirik, M, Z. (2014). *Eğitim Programları ve Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Duran, N. (2023). Uzaktan Pasif Öğrenme ile Dağıtılmış Etkileşimli Aktif Öğrenmenin Metotlarının Karşılaştırılması. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 7(31), 658-672.
- Garip, S., & Göçer, A. (2023). Türkçe Dersi Etkileşimli Sınıf Ortamlarında Konuşma Becerisinin Gelişimi ve Değerlendirilmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi* (12), 1249-1268. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1348697>
- Kara, M., & Keş, Y. (2016). Bir Öğrenme Aracı Olarak Etkileşimli E-Kitap. *Art-E Sanat Dergisi*, 9(17), 189-209.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

KAYNAKÇA

- Akın, E., Akın, İ. ve Bilgin, E. (2024). Dijital Okuryazarlığın Türkçe Eğitimindeki Yeri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 52-65. <https://doi.org/10.33206/mjss.1302575>
- Akkaya, S ve Doyumğaç, İ. (2023). Konuşma Eğitiminde Dijital Video Kullanımı İçinde S. Aslan (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi*. (140-165). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Al Rawashdeh, Z. A., Mohammed Y. E., Al Arab R. A., Alara M., Al-Rawashdeh B. (2021). Advantages and Disadvantages of Using E-Learning in University Education: Analyzing Students' Perspectives. *The Electronic Journal of e-Learning*, 19(2), 107-117.
- Alakrash, H.M., Abdul Razak, N., & Pramela Krish, P. (2022). The Application of Digital Platforms in Learning English Language, *International Journal of Information and Education Technology*, 12 (9), 899-904
- Alan, Y. (2020). Türkçe Derslerinde Akıllı Tahta Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 694-707.
- Altunbay, M., & Bıçak, N. (2018). Türkçe Eğitimi Derslerinde “Z Kuşağı” Bireylerine Uygun Teknoloji Tabanlı Uygulamaların Kullanımı. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 10(1), 127- 142.
- Aslan, S. (2023). Türkçe Öğretiminde E-Ölçme ve Değerlendirme Araçlarının Kullanımı. İçinde S. Aslan (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi*. (430-455). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Atan, F., ve Kocasarac, H. (2022). Dijital Öğrenme-Öğretme Araçları. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-17.
- Battelle for Kids. (2019). P21 Framework Definitions. 19.04.2024 tarihinde https://www.battelleforkids.org/wp-content/uploads/2023/11/P21_Framework_Brief.pdf adresinden erişilmiştir.
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N.B., Liman Kaban, A., Taşçı, G. ve Aykul, M. (2021). Dijital Bilgi Çağı: Dijital Toplum, Dijital Dönüşüm, Dijital Eğitim ve Dijital Yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 7(2), 35-63, <https://doi.org/10.51948/auad.911584>.
- Butler-Adam, J. (2018). Dördüncü Sanayi Devrimi ve Eğitim. *Güney Afrika Bilim Dergisi*, 114 (5/6). <https://doi.org/10.17159/sajs.2018/a0271>
- Cigerci, F. M. (2023). Dinleme Eğitiminde Animasyon Kullanılması. İçinde S. Aslan (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi*. (102-135). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çetinkaya Özdemir, E. (2023). Türkçe Öğretiminde Yöntem ve Teknikler: Artırılmış ve Sanal Gerçeklik Uygulamaları. İçinde S. Aslan (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi*. (400-422). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dash, B. B. (2022). Digital Tools for Teaching and Learning English Language in 21 st Century. *International Journal Of English and Studies (IJOES)*, 4(2), 8-13. <https://doi.org/10.47311/IJOES.2022.4202>
- Demirtaş Tolaman, T. ve Köse, E. (2023). Ortaokul Öğrencilerinin Türkçe Dersi İçin Kullanılan Web 2.0 Araçlarına Yönelik Algıları: Bir Durum Çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 12(3), 1237-1253.
- Ekmen, C. ve Bakar, E. (2019). İlköğretimde Öğretim Programları ve Ders Kitaplarında Dijital Yetkinliğin Yeri. *Milli Eğitim Dergisi*, 48 (221), 5-35.
- Eyüp, B. (2022). Türkçe öğretmenlerinin Web 2.0 araçlarını kullanma yetkinliklerinin incelenmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(1), 307-323. <https://doi.org/10.17679/inuefd.952051>
- Foundation Telecom. (2014). *Higher Education in the Digital Age Rise of the MOOCs*. 19.04.2024 tarihinde <https://www.foundation-mines-telecom.org/wp-content/uploads/2016/01/2014-higher-education-digital-age.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Kansızoğlu, H. B. (2023). Okuma Eğitiminde Ters Yüz Edilmiş Sınıf Modelinin Kullanılması. İçinde S. Aslan (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi*. (172-233). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kasa Ayten, B. ve Doğan Kahtalı, B. (2023). Dil Bilgisi Öğretiminde Web 2.0 Araçlarının Kullanımı. İçinde S. Aslan (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi*. (304-328). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kazu, H. (2023). Türkçe Öğretim Programı. İçinde S. Aslan (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi*. (36-58). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Keane, D. T. (2012). Leading with Technology: 21st century Skills = 3Rs + 4Cs, *The Australian Educational Leader*, 34(2), 44.
- Khomysyak, O. B. (2022). Using Digital Learning Technology in The Process of Linguomethodological Training of Future Foreign Language Teachers. *Information Technologies and Learning Tools*, 88(2), 38-55. <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4654>.
- Kocaman Karoğlu, A., Bal, K., & Çimşir, E. (2020). Toplum 5.0 Sürecinde Türkiye’de Eğitimde Dijital Dönüşüm. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 147-158. <https://doi.org/10.32329/uad.815428>
- Kurudayıoğlu, M., & Soysal, T. (2020). 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın Dijital Yetkinlik Bakımından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (54), 184-199.
- Küçükler H (2020). Yabancı Dil Eğitiminde Dijital Dönüşüm. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 0(23), 635 646.
- MEB- YEĞİTEK. (2021). Yeni Nesil Dijital Eğitim. 20.04.2024 tarihinde https://yegitek.meb.gov.tr/meb_ıys_dosyalar/2021_04/16193626_s1.pdf adresinden alınmıştır.
- Mohammadi, N., Ghorbani, V. and Hamidi, F., (2011). Effects of E-Learning on Language Learning. *Procedia Computer Science*, 3, pp. 464–468. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2010.12.078>.
- Müldür, M. (2023). Yazma Eğitiminde Dijital Kitap Kullanımı. İçinde S. Aslan (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi*. (240-275). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özdemir, O. (2021). Türkçe öğretiminde teknoloji kullanımı. İçinde E. Kolaç ve S. Dal (Editörler). *Etkinliklerle Türkçe* (2. baskı) (589-627). Nobel Akademi Yayıncılık.
- Parlak, B. (2017). Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar ve Uygulamalar Üzerine Bir Analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22 (Kayfor 15 özel sayı), 1741-1759.
- Selfa-Sastre M, Pifarré M, Cujba A, Cutillas L and Falguera E (2022) The Role of Digital Technologies to Promote Collaborative Creativity in Language Education. *Front. Psychol.* 13(828981), 1-13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.828981>
- Süğümlü, Ü. (2023). Kelime Öğretiminde Dijital Oyunlaştırma. İçinde S. Aslan (Editör), *Teknolojik Yaklaşımlara Dayalı Türkçe Öğretimi*. (332-358). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şimşek, Ş. (2022). Türkçe Ders Kitaplarında Dijital Yetkinlik. *Turkish Studies- Education*, 17(3), 469- 484. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.57919>
- Taşpınar, M. T. D., ve Tuncer, M. (2007). Sanal Eğitim-Öğretim ve Geleceği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 112-132.
- Ünlü, M. (2019). Dijital Çağda E-Öğrenme Ortamlarının Kalitesini Arttırmaya Yönelik Gerçekleştirilen Uluslararası Çalışmalar. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 165-182.
- WEF. (2020). Platform for Shaping The Future of The New Economy and Society. Schools of The Future: Defining New Models of Education for The Fourth Industrial Revolution. http://www3.weforum.org/docs/WEF_Schools_of_the_Future_Report_2019.pdf
- Yalap, H. ve Gazioğlu, M. (2023). Türk Eğitim Sisteminde Dijitalleşmeye Yönelik Uygulamalar. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(ÖS), 80-90. <https://dx.doi.org/10.33206/mjss.1301070>
- Yalap, H., ve Yılmaz, A. (2017). Türkçe Öğretmenlerinin Akıllı Tahta Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 13-24.
- Görsellerin Kaynakçası
https://www.freepik.com/free-ai-image/international-day-education-futuristic-style_94953508.htm#fromView=search&page=1&position=23&uuid=a63a5106-f9d3-4774-b76a-45eccfaa90f6
https://www.freepik.com/free-vector/students-with-computer-classroom-elements-white-background_11701928.htm#from_view=detail_alsolike

Sonuç olarak, sanal gerçeklik teknolojisinin eğitimdeki potansiyeli büyüktür ve gelecekte daha da yaygınlaşması beklenmektedir. Bu teknolojinin doğru bir şekilde kullanılması, öğretmenlere eğitimler vererek bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini dönüştürebilir ve eğitimde yeni olanaklar yaratabilir.

KAYNAKÇA

- Azuma, R., Baillot, Y., Behringer, R., Feiner, S., Julier, S., ve MacIntyre, B. (2001). Recent advances in augmented reality. *IEEE Computer Graphics and Applications*, 21(6), 34-47. doi:10.1109/38.963459.
- Cheng, T. (2014). Application and Research of Using the Virtual Reality Technology to Realize the Remote Control. *International Journal of Control and Automation*, 7(8), 427-434. doi:10.14257/ijca.2014.7.8.39
- Chien, S. Y., Hwang, G. J. ve Jong, M. S. Y. (2020). Effects of peer assessment within the context of spherical video-based virtual reality on EFL students' English-Speaking performance and learning perceptions. *Computers & Education*, 146, 103-751.
- Doğan, D. (2022). Genişletilmiş gerçeklik uygulamalarının tasarımı. H. F. Odabaşı, A. İşman & B. Akkoyunlu (Eds.) *Eğitim teknolojileri okumaları (2020)* içinde (s. 371-391). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ferhat, S. (2016). Dijital dünyanın gerçekliği, gerçek dünyanın sanallığı bir dijital medya ürünü olarak sanal gerçeklik. *Trt Akademi*, 1(2), 724-746.
- Hassani, K., Nahvi, A. ve Ahmadi, A. (2016). Design and implementation of an intelligent virtual environment for improving speaking and listening skills. *Interactive Learning Environments*, 24(1), 252-271.
- Huang, H. L., Hwang, G. J. ve Chang, C. Y. (2020). Learning to be a writer: A spherical video-based virtual reality approach to supporting descriptive article writing in high school Chinese courses. *British Journal of Educational Technology*, 51(4), 1386-1405.
- Karagöz, E., Yıldız, C., Güney, Ö., Çavaş, B. ve Çavaş, P. (2020). Sanal gerçeklik ve eğitim alanındaki uygulamaları. A. Kuzu ve E. B. Kuzu Demir (Eds). *Dijital medya ve öğrenme* içinde (s. 153-170). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Kayabaşı, Y. (2005). Sanal gerçeklik ve eğitim amaçlı kullanılması. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(3), 151-166.
- Koçbuğ, R. (2018). *The effectiveness of virtual reality tools on vocabulary learning and retention*. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kurniawati, A., Kusumaningsih, A. ve Hasan, I. (2019, November). Class VR: Learning class environment for special educational needs using virtual reality games. In *2019 International Conference on Computer Engineering, Network, and Intelligent Multimedia (CENIM)* (s. 1-5), IEEE.
- Lai, K. W. K. ve Chen, H. J. H. (2021). A comparative study on the effects of a VR and PC visual novel game on vocabulary learning. *Computer Assisted Language Learning*, 1-34.
- Ma, M. ve Zheng, H. (2011). Virtual reality and serious games in healthcare. In *Advanced computational intelligence paradigms in healthcare 6. Virtual reality in psychotherapy, rehabilitation, and assessment* (s. 169-192).
- McLellan, H. (1994). Virtual reality and multiple intelligences: potentials for higher education. *Journal of Computing in Higher Education*, 5(2), 33-66.
- Milgram, D., Alia, M. B., Halim, N. D. A. ve Rahman, M. H. A. (2013). Mobile augmented reality: The potential for education. *Procedia-Social And Behavioral Sciences*, 103, 657-664.
- Onyesolu, M. O. ve Eze, F. U. (2011). Understanding virtual reality technology: advances and applications. *Advances in Computer Science and Engineering*, 1, 53-70.
- Schultheis, M. T. ve Rizzo, A. A. (2001). The application of virtual reality technology in rehabilitation. *Rehabilitation psychology*, 46(3), 296.
- Sisto, S. A., Forrest, G. F. ve Glendinning, D. (2002). Virtual Reality Applications for Motor Rehabilitation After Stroke. *Topics in Stroke Rehabilitation*, 8(4), 11-23. doi:10.1310/yabd-14ka-159p-mn6f
- Somyürek, S. (2014). Öğretim sürecinde z kuşağının dikkatini çekme: Artırılmış gerçeklik. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 4(1), 63-80.

- Şahinler Albayrak, M. (2015). Kinect kullanılan 3 boyutlu sanal gerçeklik uygulamalarının ilkökul öğrencilerinin yabancı dilde kelime öğrenimine etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tai, T. Y. ve Chen, H. H. J. (2021). The impact of immersive virtual reality on EFL learners' listening comprehension. *Journal of Educational Computing Research*, 59(7), 1272-1293.
- Tai, T. Y., Chen, H. H. J. ve Todd, G. (2022). The impact of a virtual reality app on adolescent EFL learners' vocabulary learning. *Computer Assisted Language Learning*, 35(4), 892-917. <https://doi.org/10.1080/09588221.2020.1752735>
- TDK (2024) Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğü. <https://sozluk.gov.tr/> (E.T. 02.03.2024).
- Tepe, T., Kaleci, D. ve Tüzün, H. (2016, Mayıs). Eğitim teknolojilerinde yeni eğilimler: sanal gerçeklik uygulamaları. *10th International Computer and Instructional Technologies Symposium (ICITS)* içinde, 16(18), 547-555.
- Trindade, J., Fiolhais C. ve Almeida, L. (2002). Science learning in virtual environments: a descriptive study. *British Journal of Educational Technology*, 33(4), 1-18.
- URL-1 <https://www.classvr.com> (E.T. 08.04.2024).
- Ünlü, B. F. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sanal gerçekliğin amaç odaklı dil öğretimine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (5), 57-76.
- Wehner, A. K., Gump, A. W. ve Downey, S. (2011) The effects of Second Life on the motivation of undergraduate students learning a foreign language. *Computer Assisted Language Learning*, 24(3), 277-289, doi: 10.1080/09588221.2010.551757
- Whyte, J. (2002). *Virtual reality and the built environment*. Oxford: Architectural Press.
- Yengin, D. ve Bayrak, T. (2018). *Sanal Gerçeklik-VR*. DER Kitapevi.
- Zheng, J. M., Chan, K. W. ve Gibson, I. (1998). *Virtual reality a real world review on a somewhat touchy subject*. In IEEE Potentials (s.20-23). <https://hub.hku.hk/bitstream/10722/43022/1/31643.pdf> (E.T. 05.03.2024).

ÖZGEÇMİŞ

Yazar, 1984 yılında Denizli'de doğmuş, ilk ve ortaöğrenimini bu şehirde tamamlamıştır. 2007 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programından mezun olmuştur. Aynı yıl Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Programında yüksek lisansa başlamış ve 2009 yılında yüksek lisansını tamamlamıştır. 2009 yılında Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Programında doktora eğitimine başlamış 2015 yılında “İlkokul dördüncü sınıf Türkçe dersinde kültürel değerler ve eğitimi: Bir durum çalışması” adlı teziyle eğitimini tamamlamıştır. 2022 yılında Temel Eğitim (İlk Okuma Yazma ve Türkçe Eğitimi) alanında doçentlik unvanını almıştır. Halen İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalında doçent doktor olarak görev yapmakta olan yazar, evli ve iki çocuk annesidir. Sınıf öğretmenliği alanında ulusal ve uluslararası düzeyde sunulmuş bildirileri, basılmış makaleleri bulunmaktadır. Türkçe öğretimi, ilk okuma yazma öğretimi, değerler eğitimi ile ilgili kitap bölümleri olan yazar, sınıf öğretmenliği eğitimi, Türkçe öğretimi, ilk okuma yazma öğretimi, değerler eğitimi gibi alanlarda çalışmalarını sürdürmektedir.

KAYNAKÇA

- AI Index Annual Report (2019). Artificial Intelligence Index Report 2019. https://hai.stanford.edu/sites/g/files/sbiybj10986/f/ai_index_2019_report.pdf (Erişim Tarihi: 17.04.2024).
- Armstrong, K. (2014). *Mitlerin Kısa Tarihi*. Çev. Dilek Şendil. İstanbul: Alfa Basın Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltı. Şti.
- Aydın, A. (2019). *Devlet erkinin yönetim paradigmasının yapay zekâ bağlamında dönüşümü*. G. Telli (Ed.), *Yapay Zekâ ve Gelecek içinde* (ss. 65-87). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Brusilovsky, P. (2001). Adaptive Educational Hypermedia Systems. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 12(4), 387–397.
- Coates, H., James, R. ve Baldwin, G. (2005). *A Critical Examination Of The Effects Of Learning Management Systems On University Teaching And Learning*. *Tertiary Education and Management*, 11, 19–36.
- Coşkun, F. ve Gülleroğlu, H. D. (2021). Yapay Zekânın Tarih İçindeki Gelişimi ve Eğitimde Kullanılması. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54(3), 947-966. <https://doi.org/10.30964/auebfd.916220>
- Cotton, D. R., Cotton, P. A. ve Shipway, J. R. (2023). Chatting and cheating: Ensuring academic integrity in the era of ChatGPT. *Innovations in Education and Teaching International*, 1-12. <https://doi.org/10.1080/14703297.2023.2190148>.
- Demir, O. (2019). Sürdürülebilir kalkınma için yapay zekâ. G. Telli (Ed.), *Yapay zekâ ve gelecek içinde* (ss. 44-63). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Edwards, B. I. ve Cheok, A. D. (2018). Why not robot teachers: Artificial intelligence for addressing teacher shortage. *Applied Artificial Intelligence*, 32(4), 345-360. doi:10.1080/08839514.2018.1464286
- Fabian, W. (2019). The Artificial Industry and Global Changes. <https://www.forbes.com/sites/cognitiveworld/2019/11/27/the-artificial-intelligenceindustry-and-global-challenges/#34ce06603deb> (Erişim Tarihi: 17.03.2024).
- Felix, C. V. (2021). The role of the teacher and AI in education. Sengupta, E., Blessinger, P. and Makhanya, M.S. (Der.). *International perspectives on the role of technology in humanizing higher education (Innovations in higher education teaching and learning*, 33), içinde (s.33-48). Emerald Publishing Limited. doi:10.1108/S2055-36412020000033003
- Holmes, W., Bialik, M. ve Fadel, C. (2019). *Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning*. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign
- İşler, B. ve Kılıç, M. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(1), 1-11. doi: 10.17932/IAU.EJNM.25480200.2021/ejnm_v5i1001.
- Kolchenko, V. (2018). Can modern AI replace teachers? Not so fast! Artificial intelligence and adaptive learning: *Personalized education in the AI age*. *HAPS Educator*, 22(3), 249- 252. doi:10.21692/haps.2018.032
- Lestari, S., Usadiati, W., & Misrita, M. (2021). The Correlation Between Students'artificial Intelligence And Their English Reading Skills Achievement. *Bahasa: Jurnal Keilmuan Pendidikan Bahasa Dan Sastra Indonesia*, 3(2), 103-111.
- McCorduck, P. (2004). *Machines Who Think: A Personal Inquiry into the History and Prospects of Artificial Intelligence*. CRC Press.
- Moore, G. ve Self, D. (Eds.). (1988). *Artificial Intelligence and Tutoring Systems: Computational and Cognitive Approaches to the Communication of Knowledge*. CRC Press.
- Raza, K. (2020). Artificial intelligence against COVID-19: A meta-analysis of current research. *Big Data Analytics and Artificial Intelligence Against COVID-19: Innovation Vision and Approach*, 78, 165-176. doi: 10.1007/978-3-030-55258- 9_10
- Selim, A. ve Ali, I. (2022). *Dijital Okuryazarlık Becerilerinin Kuzey Makedonya'da Yükseköğretim Üzerindeki Etkisi*. 6. In International Congress of Economics & Business (pp. 81-91).
- Tuğluk, M. N. ve Gök-Çolak, F. (2019). *Sanayi toplumu ve eğitimi*. A. D. Öğretir Özçelik ve M. N. Tuğluk (Ed.), *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri içinde* (ss. 305-335). Ankara: Pegem Akademi.
- Turing, A. M. (1950). *Computing Machinery and Intelligence*. *Mind*, 59(236), 433-460.
- Turing, A. M. (1956). Can a machine think. *The world of mathematics*, 4, 2099-2123.
- Tyson, M. (2020). *Educational leadership in the age of artificial intelligence*. (Published Phd Thesis). 5 Mart 2024 tarihinde https://scholarworks.gsu.edu/eps_diss/228/ adresinden erişildi.
- Zhao, Y. ve Liu, G. (2018). How do teachers face educational changes in artificial intelligence era. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research (ASSEHR)*, 300, 47-50.

KAYNAKLAR

- Al-Emran M, AlQudah AA, Abbasi GA, Al-Sharafi MA, Iranmanesh M. (2023). Determinants of using AI-based chatbots for knowledge sharing: evidence from PLS-SEM and fuzzy sets (fsQCA). *IEEE Transactions on Engineering Management.*, 1-15. doi:10.1109/TEM.2023.3237789.
- Chang, Y. Wang, X. Wang, J. Wu, Y. Zhu, K. Chen, H. Yi, X. Wang, C. Wang, Y. Ye, W. Zhang, Y. Chang Y. Yu, P. S., Yang, Q. Xie, X. (2023). A survey on evaluation of large language models. arXiv preprint arXiv:2307.03109.
- Chen, L. Chen, P. Lin, Z. (2020). Artificial intelligence in education: A review. *IEEE Access*, 8: 75264–75278.
- Doshi, A. R. Hauser, O. (2023). Generative artificial intelligence enhances creativity but reduces the diversity of novel content. SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4535536> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4535536>
- Dwivedi, Y. K. Kshetr,i N. Hughes, L. Slade, E. L. Jeyaraj, A. Kar, A. K. Baabdullah, A. M. Koohang, A., Raghavan, V. Ahuja, M. (2023). “So what if ChatGPT wrote it?” multidisciplinary perspectives on opportunities, challenges and implications of generative conversational AI for research, practice and policy. *International Journal of Information Management.*, 71:102642. doi:10.1016/j.ijinfomgt.2023.102642.
- Farrokhnia, M., Banihashem, S. K., Noroozi, O., Wals, A. (2023). A SWOT analysis of ChatGPT: implications for educational practice and research. *Innovations in Education and Teaching International*, 1-15. doi:10.1080/14703297.2023.2195846.
- Gutlapalli, S. S. (2017). Analysis of Multimodal Data Using Deep Learning and Machine Learning. *Asian Journal of Humanity, Art and Literature*, 4(2), 171–176. <https://doi.org/10.18034/ajhal.v4i2.658>
- URL-1: <https://app.magicschool.ai/> (E.T.: 27.03.2024)
- URL-2: <https://character.ai/> (5.04.2024)
- URL-3: <https://chat.openai.com/> (27.03.2024)
- URL-4: <https://elevenlabs.io/text-to-speech> (7.04.2024)
- URL-5: <https://www.atlabs.ai/> (26.03.2024)
- URL-6: <https://www.modelit.ai/> (26.03.2024)
- URL-7: <https://www.speechtexter.com> (7.04.2024)
- URL-8: <https://www.synthesia.io/> (3.04.2024)
- URL-9: <https://storybee.app> (7.04.2024)
- URL-10: <https://www.videotoblog.ai/> (9.04.2024)
- Khan R.A. Jawaid M. Khan, A. R. Sajjad, M. (2023). ChatGPT Reshaping medical education and clinical management. *Pakistan Journal of Medical Sciences*, 39(2):605–07. doi:10.12669/pjms.39.2.7653.
- Kohnke, L. Moorhouse, B. L. Zou, D. (2023). ChatGPT for language teaching and learning. *RELC Journal*, 54(2), 537-550.
- Lim, W. M. Gunasekara, A. Pallant, J. L. Pallant, J. I. Pechenkina, E. (2023). Generative AI and the future of education: ragnarök or reformation? A paradoxical perspective from management educators. *International Journal of Management Education*, 21(2): 100790. doi:10.1016/j.ijme.2023.100790
- Ooi, K. Tan, G. Al-Emran, M. Al-Sharafi, M. A. Capatina, A. Chakraborty, A. Dwivedi, Y. K. Huang, T. Kar, A. K. Lee, V. H. Loh, X. Micu, A. Mikalef, P. Mogaji, E. Pandey, N. Raman, R. Rana, N. P. Sarker, P. Sharma, A. Teng, C. Wamba, S. F. Wong, L. (2023) The potential of generative artificial intelligence across disciplines: Perspectives and future directions, *Journal of Computer Information Systems*, 1-32. doi: 10.1080/08874417.2023.2261010
- Pack, A. Maloney, J. (2023). Using generative artificial intelligence for language education research: Insights from using OpenAI’s ChatGPT. *TESOL Quarterly*, 57(4), 1571-1582.

- Piipari, M. Down, T. A. Hubbard, T. J. P. (2010). Metamotifs-a generative model for building families of nucleotide position weight matrices. *BMC Bioinformatics*, 11, 348. <https://doi.org/10.1186/1471-2105-11-348>
- Thodupunori, S. R. Gutlapalli, S. S. (2018). Overview of LeOra Software: A Statistical Tool for Decision Makers. *Technology and Management Review*, 3(1), 7–11.
- Zhang, Z. Dong, Z. Shi, Y. Price, T. Matsuda, N. Xu, D. (2024). Students' Perceptions and Preferences of Generative Artificial Intelligence Feedback for Programming. The Thirty-Eighth AAAI Conference on Artificial Intelligence (AAAI-24).

KAYNAKÇA

- Akkaya, N. ve Çıvğın, H. (2021). Türkçe eğitiminde yapay zekâ. *The Journal of International Education Science*, 8(29), 308-322.
- Aktay, S. (2022). The usability of Images Generated by Artificial Intelligence (AI) in Education. *International technology and education journal*, 6(2), 51-62.
- Arif, T. B., Munaf, U. ve Ul-Haque, I. (2023). The future of medical education and research: Is ChatGPT a blessing or blight in disguise? *Medical Education Online*, 28, 2181052.
- Arslan, K. (2020). Eğitimde Yapay Zekâ ve Uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Baidoo-Anu, D. ve Owusu Ansah, L. (2023). Education in the Era of Generative Artificial Intelligence (AI): Understanding the Potential Benefits of ChatGPT in Promoting Teaching and Learning. *Journal of AI*, 7(1), 52-62.
- Chen, L., Chen, P. ve Lin, Z. (2020). Artificial Intelligence in Education: A Review. *IEEE Access*, 8, 75264-75278. doi: 10.1109/ACCESS.2020.2988510.
- Çapraz-Baran, Ş. ve Diren E. (2020). Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 5. sınıf Türkçe ders kitabı. Ankara: Anıttepe Yayınları.
- Elsen-Rooney, M. (2023). NYC education department blocks ChatGPT on school devices, networks. Retrieved on May 1, 2024 from Chalkbeat.
- Ermağan, E. Ve Ermağan, İ. (2022). Innovative technology and education: Artificial intelligence and language learning in Turkey. *Shanlax International Journal of Education*, 11(S1), 201-209.
- Frick, T. W. (2024). Are We Dupes? Limitations of AI Systems: What Should Educators Do with Them? *TechTrends*, 68(1), 14–26. <https://doi.org/10.1007/s11528-023-00893-3>
- Grassini, S. (2023). Shaping the Future of Education: Exploring the Potential and Consequences of AI and ChatGPT in Educational Settings. *Education Sciences*, 13, 692. doi: 10.3390/educsci13070692.
- Huang, X., Qiao, C. Enhancing Computational Thinking Skills Through Artificial Intelligence Education at a STEAM High School. *Sci & Educ* 33, 383–403 (2024). <https://doi.org/10.1007/s11191-022-00392-6>
- Ji, H., Han, I. Ve Ko, Y. (2023). A systematic review of conversational AI in language education: focusing on the collaboration with human teachers. *Journal of Research on Technology in Education*, 55(1), 48–63. <https://doi.org/10.1080/15391523.2022.2142873>
- Kalla, D. ve Smith, N. (2023). Study and Analysis of Chat GPT and its Impact on Different Fields of Study. *International Journal of Innovative Science Research and Technology*, 8.
- Ng, D.T.K., Leung, J.K.L. ve Su, J. (2023). Teachers' AI digital competencies and twenty-first century skills in the post-pandemic world. *Education Tech Research Dev* 71, 137–161. (<https://doi.org/10.1007/s11423-023-10203-6>)
- Pesen, A. (2024). Şarkı Çevirisi ve ChatGPT. *Abant Çeviribilim Dergisi*, 2(1), 1-16.
- Smith, N. Vickers, D. (2024). Living well with AI: Virtue, education, and artificial intelligence. *Theory and Research in Education*, 22(1), 19-44. <https://doi.org/10.1177/14778785241231561>
- Şenyaman, G. (2023). Arapça yabancı dil öğretiminde yapay zekânın geleceği: ChatGPT örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 1057-1070. doi: 10.29000/rumelide.1285940.
- Tapalova, O. ve Zhiyenbayeva, N., 2022. Artificial Intelligence in Education: AIED for Personalised Learning Pathways. *The Electronic Journal of e-Learning*, 20(5), pp. 639-653, available online at www.ejel.org
- Walter, Y. Embracing the future of Artificial Intelligence in the classroom: the relevance of AI literacy, prompt engineering, and critical thinking in modern education. *Int J Educ Technol High Educ* 21, 15 (2024). <https://doi.org/10.1186/s41239-024-00448-3>

- Wu, R., ve Yu, Z. (2021). Do AI Chatbots Improve Students' Learning Outcomes? Evidence from a Meta-Analysis. *British Journal of Educational Technology*, 55(1), 10-33.
- Zhang, H., Lee, I. ve Ali, S. *et al.* Integrating Ethics and Career Futures with Technical Learning to Promote AI Literacy for Middle School Students: An Exploratory Study. *Int J Artif Intell Educ* 33, 290–324 (2023). <https://doi.org/10.1007/s40593-022-00293-3>
- Zileli, E. N. (2023). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreniminde ChatGPT Örneği. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 42-51. doi: 10.47770/ukmead.1296013.

KAYNAKÇA

- Ahn, J. ve Shin, S. Y. (2019). *AI education: current status and strategies. in advances in computer science and ubiquitous computing springer*, Singapore.
- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Chomsky, N. (1957). *Syntactic structures*. The Hague: Mouton & Co.
- Crystal, D. (2008). *A dictionary of linguistics and phonetics*. Wiley-Blackwell.
- Çetin, B. (2017). İletişimsel edinç ve yabancı dil olarak Türkçede dil bilgisi öğretimi. *Turkish Studies*, 179-196.
- Dolunay, S. K. (2010). Dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 275-284.
- Fromkin, V., Rodman, R. ve Hyams, N. (2003). *An introduction to language canada*: Wadsworth Cengage Learning.
- Goodfellow, I., Bengio, Y. ve Courville, A. (2016). *Deep learning*. MIT Press.
- Güneş, F. (2013). Yapılandırmacı yaklaşımla dil bilgisi öğretimi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 9(3), 171-187.
- Karahan, L. (2009). Dil bilgisi öğretiminde bütün-parça ilişkisinin önemi. *Turkish Studies*, 4(8), 23-30.
- Khurana, M., ve Singh, M. (2020). Artificial intelligence in education: a comprehensive review. *Journal of Educational Computing Research*, 58(5), 1028-1068. <https://doi.org/10.1177/0735633120905990>
- Larsen-Freeman, D. ve Anderson, M. (2011). *Techniques and principles in language teaching*. Oxford University Press.
- McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N. ve Shannon, C. E. (1956). A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence.
- McCulloch, W. S. ve Pitts, W. (1943). A logical calculus of the ideas immanent in nervous activity. *The Bulletin Of Mathematical Biophysics*, 5(4), 115-133.
- Nation, I. S. P. ve Newton, J. (2009). *Teaching ESL/EFL listening and speaking*. Routledge.
- Nilsson, N. J. (1998). *Artificial intelligence: A new synthesis*. Elsevier.
- Özgül, E. ve Göçer, A. (2020). Dil bilgisi öğrenme alanının temel dil becerilerini desteklemedeki işlevi: bir durum belirleme çalışması. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 8(3), 24-35. <https://doi.org/10.29228/ijlet.43860>
- Russell, S. J. ve Norvig, P. (2009). *Artificial intelligence: A modern approach*. Pearson Education.
- Sarıgül, K. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çevrim içi süreç değerlendirme araçları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özel Sayısı), 56-80. <https://doi.org/10.47948/efad.922748>
- Şenyaman, G. (2023). Arapça yabancı dil öğretiminde yapay zekânın geleceği: ChatGPT örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (33), 1057-1070.
- Turing, A. M. (1950). Computing machinery and intelligence. *Mind*, 59(236), 433-460.
- Yağmur Şahin, E. ve Abacı, O. (2019). Dil bilgisi öğretiminin önemi, amaçları ve ilkeleri: bir literatür özeti. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 286-294.

KAYNAKÇA

- Ağca, R. K. ve Bağcı, H. (2013). Eğitimde Mobil Araçların Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 295-302.
- Akın, E., Akın, İ. ve Bilgin, E. (2024). Dijital okuryazarlığın Türkçe eğitimindeki yeri. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 52-65.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve Sosyal Bir Değer Olarak Okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Avellis G., Scaramuzzi, A. ve Finkelstein, A. (2004). Evaluating Non Functional Requirments In Mobile Learning Contents And Multimedia Educational Software. İçinde Attewell, J. ve Savill-Smith, C. (Editör), *Learning With Mobile Devices* (s. 13-21). London: Blackmore Ltd.
- Ay, K. ve Seferoğlu, S. S. (2017). Lisansüstü öğrencilerin çevrim-içi bilgi arama stratejilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 51-66.
- Aydın, E. ve Tunagür, M. (2021). Investigation of Turkish Teachers' Use of Mobile Applications for Educational Purposes: Mixed Method Research, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(3), 1964-1992.
- Aydın, O. ve Özdamar, N. (2020). Mobil Öğrenme ve Türkiye’de Açıköğretim Faaliyeti Yapan Üniversitelerin Mobil Öğrenme Uygulamalarının İncelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 113-154.
- Barden, O. (2018) Building the Mobile Hub: Mobile Literacies and the Construction of a Complex Academic Text. *Literacy*, 0(0), 1-8.
- Behera, S. K. (2013). M-Learning: A New Learning Paradigm. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 4(2), 24-34.
- Bozkurt, A. (2015). Mobil Öğrenme: Her Zaman, Her Yerde Kesintisiz Öğrenme Deneyimi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 65-81.
- Bulun, M., Gülnur, B. ve Güran, S. (2004). Eğitimde Mobil Teknolojiler. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(2), 165-169.
- Crompton, H. (2013). A Historical Overview Of Mobile Learning: Toward Learner-Centered Education. İçinde Z. L. Berge ve L. Y. Muilenburg (Editör), *Handbook Of Mobile Learning* (s 3-14). Florence: Routledge.
- Çakır, H. ve Arslan, İ. (2013). Mobil Cihazlar İçin Ders İçerik Paketinin Geliştirilmesi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 6(3), 24-34.
- Çam, E. ve Uysal, M. (2017). Mobil Uygulamaların Eğitsel Amaçlı Kullanımı: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9, 559-567.
- Demirci, Ş. (2018). Giyilebilir Teknolojilerin Sağlık Hizmetlerine ve Sağlık Hizmet Kullanıcılarına Etkileri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 985-992.
- Direkçi, B., Şimşek, B. ve Uygun, M. (2020). Türkçe Öğretmenlerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda (2019) Yer Alan Okuryazarlık Becerilerinin Kazandırılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(1), 34-49.
- Doğan, D. ve Seferoğlu, S. S. (2015). Mobil Cihazlar ve Eğitimde Dijital Dönüşüm. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed.) içinde Eğitim Teknolojileri Okumaları (539-563). Sakarya: The Turkish Online Journal of Educational Technology.
- Dudney, G., N. Hockly ve M. Pegrum. (2012) *Digital Literacies*. Harlow: Pearson.
- Education Context. *International Journal of Interactive Mobile Technologies*, 2(1), 10-18.
- Ekren, G. ve Kesim, M. (2016). Mobil İletişim Teknolojilerindeki Gelişmeler ve Mobil Öğrenme. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 36-51.
- Ergüney, M. (2017). Uzaktan Eğitimde Mobil Öğrenme Teknolojilerinin Rolü. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13), 1009-1021
- Ersoy, M. ve Gürgen, L. (2021). Eğitim Teknolojileri ile İlgili Yayımlanan Makalelerin İncelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 1-16.
- Eschenbrenner, B. ve Nah, F.F-H. (2007). Mobile Technology In Education: Uses And Benefits. *Int. J. Mobile Learning and Organisation*, 1(2), 159-183.
- Fojtik, O. (2014). Mobile Technologies Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 143, 342-346.
- Gökçearsan, E. (2016). Mobil Öğrenme: Lisansüstü Tezlerle Yönelik Bir İçerik Analizi. İçinde 10th International Computer and Instructional Technologies Symposium. (s. 554-561). Rize: 16-18.05.2016.

- Günay, D. (2017). Teknoloji Nedir? Felsefi Bir Yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 163-166.
- Güneş, F. (2019). Okuryazarlık Yaklaşımları. *The Journal of Limitless Education and Research*, 4(3), 224-246.
- Hamdani, D. S. A. (2013). Mobile Learning: A Good Practice. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 103, 665-674.
- Havelka, S. (2013). Mobile Information Literacy: Supporting Students' Research and Information Needs in a Mobile World. *Internet Reference Services Quarterly*, 3(4), 189-209.
- Hockly, N. (2012). Mobile learning. *ELT Journal*, 1-5
- Hockly, N. (2016). Digital Literacies. *ELT Journal*, 66(1), 108-112.
- Husna, N., Zulfahita, Mulyani, S. ve Rahman, S. (2020). Reading Literacy, Mathematical Literacy, And Self-Confidence Of Junior High School Students In Singkawang. *Journal of Education. Teaching and Learning*, 5(2), 253-262.
- Ion, M. A. (2015). Mobile Technologies for Lifelong Learning. *Informatica Economică*, 19(2), 112-119.
- Jacob, S. M. ve Issac, B. (2008). Mobile Technologies And Its Impact—An Analysis In Higher
- Jakimoski, K. (2014). Analysis Of The Usability Of M-Commerce Applications. *International Journal Of U- And E-Service, Science and Technology*, 7(6), 13-20.
- Karalı, Y., Aydemir, H., Şen, M. ve Kaya, F. (2023). Yetişkinlere Yönelik Mobil Okuryazarlık Ölçeği Geliştirme; Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(1), 203-219.
- Kayabaş, İ. (2016). Mobil teknolojiler. İçinde T. V. Yüzer ve M. E. Mutlu (Ed.), *Yeni iletişim teknolojileri içinde* (s. 101-110). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Keegan, D. (2005). The incorporation of mobile learning into mainstream education and training. İçinde Isaías, P., Borg, C., Kommers, P. ve Bonanno, P. (Editör), *The Incorporation Of Mobile Learning Into Mainstream Education And Training* (s. 198-202). Cape Town: IADIS.
- Kemp, S. (2020). Digital in 2020: 3,8 Billion people use social media, <https://wearesocial.com/uk/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media/> (E.T.: 01.03.2024).
- Koparan, B. (2022). Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (2019) çoklu okuryazarlık becerisi bağlamında incelenmesi. *Elektronik Dil ve Eğitim Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Kroski, E. (2008). On the Move with the Mobile Web: Libraries And Mobile Technologies. *Library Technology Report*, 44(5), 1-48.
- Kurnaz, H. (2010). Mobil Öğrenme Özelliğinin Öğrenciler Tarafından Kullanılabilirliği. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Kurudayıoğlu, M. ve Tüzel, S.(2010). 21. Yüzyıl Okuryazarlık Türleri, Değişen Metin Algısı ve Türkçe Eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, XXVIII-Güz, 283-298.
- Lan, Y.F. ve Sie, Y.S. (2010). Using RSS To Support Mobile Learning Based On Media Richness Theory. *Computers & Education*, 55(2), 723-732.
- Librarian M. J., (2011) Mobile Literacy: Skills for Today's Information Environment, <https://prezi.com/8yayncpah-aq/mobile-literacy-skills-for-todays-information-environment/> (E.T.: 13.02.2024).
- McQuiggan, S., McQuiggan, J., Kosturko, L. ve Sabourin, J. (2015). *Mobile learning: A handbook for developers, editors and learners*. North Caroline: SAS Institute Inc.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Menzi, N., Önal, N. ve Çalışkan, E. (2012). Mobil Teknolojilerin Eğitim Amaçlı Kullanımına Yönelik Akademisyen Görüşlerinin Teknoloji Kabul Modeli Çerçevesinde İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 13(1), 40-55.
- Metcalf, D. ve DeMarco, J. M. (2006). *Mlearning: Mobile Learning And Performance In The Palm Of Your Hand*. Amherst: HRD Press.
- Montoya, S. (2018). *Defining literacy*. Hamburg: UNESCO Institute of Statistics.
- Mottart, A. ve Bonamie, B. (2004). Literacy. An introduction. *Interactive Educational Multimedia*, 8, 1-14.
- Naismith, L. ve Corlett, D. (2006). Reflections on Success: A retrospective of the mLearn conference series 2002-2005, mLearn 2006 Banff: Across generations and cultures.
- Ng, W. (2013). Conceptualising mLearning Literacy. *International Journal of Mobile and Blended Learning*, 5(1), 1-20,

- Nielsen, L. (2013). *Research-based proof that students use cell phones for Learning*, <https://www.techlearning.com/tl-advisor-blog/5393> (E.T.: 01.03.2024).
- Parry, D. (2011). Mobile Perspectives on Teaching: Mobile Literacy. *EDUCAUSE Review*, 46(2), 14-16.
- Pegrum, M. (2014b). Mobile literacy: Navigating new learning opportunities and obligations. İçinde W. C.-C. Chu, H. C. Chao ve L. C. Jain (Editör), *Proceedings of [the] International Computer Symposium* (s. 660-667). Taichung: Dept of Computer Science, Tunghai University.
- Sağbaş, E. A., Ballı, S. ve Yıldız, T. (2016). Giyilebilir Akıllı Cihazlar: Dünü, Bugünü ve Geleceği. İçinde: XVIII Akademik Bilişim Konferansı (s. 749-756). Aydın: 30.01-05.02.2016.
- Sezgin, S. (2016). Eğitimde Giyilebilir Teknolojiler: Fırsatlar Ve Eğilimler. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40), 405-418.
- Sheng, H., Siau, K. ve Nah, F.F.H. (2010). Understanding The Values Of Mobile Technology in Education: A Value-Focused Thinking Approach. *ACM Sigmis Database Database Adv. Inf. Syst.*, 41, 25-44.
- Singh, G., Antony, D. A., Leavline, E. J. ve Selvam, J. (2017). Mobile Application For M-Learning. *International Journal of Advanced Research in Computer Science*, 8(3), 313-316.
- Slepneva, M. ve Ladosha, O. M. (2022). Mobile Literacy and Digital Competences of Foreign Language Teachers in Higher School, VI International Conference on Information Technologies in Engineering Education (Inforino), (s. 1-4). Moscow: 12-15.04.2022
- T. Magal-Royo, T., Montañana, I. T., Gimenez-López, J. L. ve Alcalde, F. G. (2010). New Educative Methods In The Usage Of Audiovisual Content In Mobiles. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 4492-4496.
- Tenekeci, M. (2020). Türkçe Öğretiminde Web Uygulamaları Ve Mobil Uygulamalar İle Bunların Öğretmenlerce Bilinirliği. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(227), 429-445.
- Tompkins, G. E. (2010). *Literacy for the 21st century : a balanced approach*. Boston :Allyn & Bacon
- Traxler, J. (2010). Student And Mobile Devices. *ALT-J, Research in Learning Technology*, 18(2), 149-160.
- Trends in Education and Their Implications*, 4(2), 24-34.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Büyük Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uygun, D. ve Sönmez, A. (2019). Mobil Öğrenme Üzerine Güncel Çalışmalarla İlgili Bir İçerik Analizi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 53-69.
- Vatansever, İ. (2017). Açık Ve Uzaktan Öğrenenlerin Mobil Öğrenme Okuryazarlık Becerilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Vatansever, İ. ve Özdamar, N. (2016). Mobile Literacy Requirements In The Context Of Lifelong Learning. *International Journal on New Trends in Education & their Implications (IJONTE)*, 7(3), 23-32.
- Walsh, A. (2012). Mobile Information Literacy: A Preliminary Outline Of Information Behaviour In A Mobile Environment. *Journal of information literacy*, 6(2), 56-69.
- Walsh, A. 2012. Mobile Information Literacy: A Preliminary Outline Of Information Behaviour In A Mobile Environment. *Journal of Information Literacy*, 6(2), 56-69.
- Walton, M. (2009). Mobile literacies & South African teens: Leisure reading, writing and MXit chatting for teens in Langa and Guguletu, <https://www.bibsonomy.org/bibtex/26f01d8a635dc83de99484c057fed724f/yish> (E.T.: 01.03.2024).
- Walton, M. (2014). Mobile Literacies: Messaging, Txt And Social Media İn m4Lit. *Multimodal Approaches to Research and Pedagogy: Recognition, Resources and Access*, 108-130.
- Yıldız, A. (2007). Geçmişten Günümüze Okuryazarlık Araştırmaları. *Eğitim Bilim Toplum*, 5(18), 44-61.
- Yılmaz, B. (1989). Okuryazarlık ve okuma alışkanlığı üzerine. *Türk Kütüphaneciliği*, 3(1), 48-53.
- Yılmaz, N. ve Çakır, Y. (2022). Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlıkları ile Mobil Öğrenmeye Yönelik Tutumları. *Turkish Journal of Education Studies*, 9(2), 291-325.
- Zengin, M., Şengel, E. ve Özdemir, M. A. (2018). Eğitimde Mobil Öğrenme Üzerine Araştırma Eğilimleri: Türkiye Örneği. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 7(1), 18-35.

KÜRESEL ŞİRKETLERDE
ETİK ve KÜLTÜR

DR. İSMAİL TONBUL

EĞİTİM
yayınevi

KÜRESEL ŞİRKETLERDE ETİK VE KÜLTÜR

Dr. İsmail Tonbul

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-81-3

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

KÜRESEL ŞİRKETLERDE ETİK VE KÜLTÜR

Dr. İsmail Tonbul

XII+228 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-81-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitabınız

KAYNAKÇA

- Alkhadher, O., Beehr, T., & Meng, L. (2020). Individualism-collectivism and nation as moderators of the job satisfaction-organisational citizenship behaviour relationship in the United States, China, and Kuwait. *Asian Journal of Social Psychology*, 23(4), 469-482.
- Adeleye, I., Luiz, J., Muthuri, J., Amaesh, K. (2020). Business Ethics in Africa: The Role of Institutional Context, Social Relevance, and Development Challenges. *Journal of Business Ethics*, 161, 717-729. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04338-x>
- Adelstein, J., Clegg, S. (2016). Code of Ethics: A Stratified Vehicle for Compliance. *Journal of Business Ethics*, 138, 53-66. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2581-9>.
- Adamovic, M. (2022). How does employee cultural background influence the effects of telework on job stress? The roles of power distance, individualism, and beliefs about telework. *International Journal of Information Management*, 62, 102437.
- Ağcakaya, H. ve Can, İ.I. (2019). Somut Olmayan Kültürel Miras Kapsamında Mutfak Kültürünün Sürdürülebilirliği: Türkiye'deki Gastronomi Müzeleri Örneği. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 3(4), 788-804. <https://doi.org/10.32958/gastoria.582778>
- Ahmed, M.M., Chung, K.Y. ve Eichenseher, J.W. (2003). Business Students' Perception of Ethics and Moral Judgment: A Cross-Cultural Study. *Journal of Business Ethics* 43, 89-102. <https://doi.org/10.1023/A:1022915316112>
- Ak, C. (1990). Ziya Paşanın Terkib-i Bendi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakülteleri Dergisi* 5(2), 77-84.
- Akçi, Y., Çelik, M. ve Özdemir, R. (2018). *Ahilik ve Meslek Etiği*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akküçük, U. (2009). İş Etiğinde Sarbanes-Oxley Yasası'nın Etkisi ve Toplam Kalite Yönetimi Uygulamalarında Yansımaları. *İş Ahlakı Dergisi*, 2(1), 7-17.
- Al, B. (2021). Öğrenen Örgütler ve İnovasyon İlişkisi, Havva Kübra Sak (Ed.), *Öğrenen Örgüt, Örgüt Kültürü ve Stratejileri Çerçevesinde Bankacılıkta İnovasyon* içinde (ss. 57-76). İstanbul: Artikel Akademi Yayınları. 1. Baskı.
- Alıçavuşoğlu, Ç. (2022). *Değişen Evlilik Ritüelleri, Kültür Etkileşimi ve Tüketim İlişkisi: Tokat İli Örneği*. T.C. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Alkın-Şahin, S. ve Tunca, N. (2015). Felsefe ve Eleştirel Düşünme. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 192-206.
- Allwood, J., Traum, D. ve Jokinen, K. (2000). Cooperation, dialogue and ethics. *International Journal of Human-Computer Studies*, 53(6), 871-914.
- Aras, A. (2015). *Mekan Örgütlenmesi ve Mobilya Seçiminde Kültür Grupları Ve Kültür Bileşenlerinin Etkileşimi: Konut Yaşama Mekanları*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Ardichvili, A., Jondle, D., ve Kowske, B. (2010). Dimensions of ethical business cultures: comparing data from 13 countries of Europe, Asia, and the Americas. *Human Resource Development International.*, 13(3), 299-315, DOI: 10.1080/13678868.2010.483818
- Arslan, M. (2012). *İş ve Meslek Ahlakı Dünya ve Türkiye Örnekleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Aslan, A. ve Kozak, M. (2006). Turizmde Gelişme ve Etik Sorunları: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Ege Academic Review Ege Akademik İnceleme Dergisi*, 6(1), 49-61.
- ACFE (Association of Certified Fraud Examiners), (2023). *Occupational Fraud 2022: Report To The Nations*. Erişim Tarihi: 11 Ekim 2023. <https://acfe-public.s3.us-west-2.amazonaws.com/2022+Report+to+the+Nations.pdf>
- Ata, A.Ç. (2023). *Örgüt Kültürünün Örgütsel Muhalefete Etkisi ve İnsan Kaynakları Uygulamalarının Aracı Rolü*. T.C. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- Atacan, T. ve Genç, K.Y. (2020). *İş Etiği*. Ankara: Astana Yayınları. 1. Baskı
- Atmaca, Y. ve İzci, M. (2021). Kavramsal ve Kurumsal Açından Etik. Perihan Gözüm (Ed.), *Yönetim ve Etik* içinde (ss.1-28). Ankara: Gazi Kitabevi. 3. Baskı.
- Aydın, İ. (2021). *Yönetimsel Mesleki ve Örgütsel Etik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Aydın, C. (2020). Konfüçyüs'ün Klasik Çin Ahlak Düşüncesinde Yeri ve Önemi. Muhammed Enes Kala (Ed.), *Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Bilgi Şöleni Tebliğ Metinleri* içinde (ss.14-43). Ankara: Türkiye Yazarlar Birliği Yayınları. 1. Baskı.
- Aydın, M. (2013). John Stuart Mill'in Faydacı Ahlakı. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(28), 143-167.
- Aydınalp, H. (2013). Bir Karşıt Kültür Unsuru Olarak Türkiye'de Çağdaş Tekfircilerin Dini Hayata Bakışı ve Anlamları. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 7 (14), 27-50.
- Aydınlı, H. İ. (2003). Örgüt Kültürünün Yönetim Açısından Önemi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*, (2), 79-99. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bilgisosyal/issue/29113/311466>
- Aykanat Z. ve Yıldırım, A. (2012). Etik Liderlik ve Örgütsel Adalet İlişkisi: Teorik ve Uygulamalı Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2), 260-274.
- Aytar, F. (2021). *Bist 100'de Bulunan Şirketlerin Etik Taahhütleri Üzerine Bir İçerik Analizi*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Aytar, O. (2022). Is digital visual isomorphism inevitable in successful companies? A comparison of the colours used on global companies' websites. *Global Business Review*, 09721509221126024.
- Aytekin, P. (2009). *Reklamda Etik (Türkiye'de Televizyon Reklamlarının Etik Açısından İncelenmesi)*. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Aytekin, E. ve Uzundere, Ş. (2021). *Anadolu Ajansı, İklim Zirvesi'nde liderler 'karbon nötr' olma hedefini vurguladı*. Erişim Tarihi: 2 Ekim 2023. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iklim-zirvesinde-liderler-karbon-notr-olma-hedefini-vurguladi/2217479>
- Aytürk, N. (2018). *Protokol ve Sosyal Davranış Kuralları*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Ayyıldız, U. (2023). *Kontrol Odağı ve Örgüt Kültürünün Çalışanların Örgütsel Bağlılığına Etkisinde Örtük Liderliğin Aracı Rolü: Uyum Esaslı Bir Araştırma*. T.C. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Balçık, E. ve Ordu, A. (2018). Örgüt Kültürü, Psikolojik Güçlendirme ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkiler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (1), 63-91. DOI: 10.19171/uefad.459546.
- Balkır, G. (2005). İşverenin Yönetim Hakkının Kullanılmasında Etik Sınırlar. *Etik ve Çeşitli Sorunlar* içinde (ss.197-209). 2.Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu Sakarya.
- Bay, M. ve Tonbul, İ. (2020). Dijitalleşme ve Yenilik Ekseninde İnsan Kaynakları Yönetiminde Oryantasyon. Namık Kemal Erdemir (Ed.), *Dijital Çağda İşletme Alanında Yeni Eğilimler* içinde (ss. 27-45). Konya: Eğitim Yayınevi, 1. Baskı.
- Bedur Doğruöz, C. ve Erbaş, İ. (2021). Yapım Sektöründe Kültür - İş Güvenliği İlişkinin Hofstede'nin Kültürel Boyutlar Teorisi Üzerinden Karşılaştırılması: Türkiye ve Japonya Örnekleri. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 6 (2), 718-736. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mbud/issue/66280/971775>
- Bentham, J. (2007). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Mineola/ Newyork: Dover Publications.
- Bıkmaz Bilgen, Ö. ve Doğan, N. (2017). Puanlayıcılar Arası Güvenirlik Belirleme Tekniklerinin Karşılaştırılması. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 8(1), 63-78. <https://doi.org/10.21031/epod.294847>
- Bilgen, A. (2014). *Çalışanların Etik Liderlik ve Etik İklim Algılamalarının Örgütsel Bağlılıklarına Etkisi: Özel ve Kamu Sektöründe Karşılaştırmalı Bir Uygulama*. Bahçeşehir

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları Bölümü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Birtch, T.A., Chiang, F.F.T. (2014). The Influence of Business School's Ethical Climate on Students' Unethical Behavior. *Journal of Business Ethics*, 123, 283–294 <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1795-y>
- Bolat, T. ve Seymen, O.Y. (2003). Örgütlerde İş Etiği ve Kariyer Yönetimi İlişkisi: Normatif Etik Boyutuyla Bir Değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, İşletme İktisadi Enstitüsü Dergisi, Yönetim*, 14(45), 3-19.
- Bolsoy, N. ve Sevil, Ü. (2006). Sağlık-Hastalık ve Kültür Etkileşimi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9(3), 78-87.
- Bondy, K., Matten, D. ve Moon J. (2004). The Adoption of Voluntary Codes of Conduct in MNCs: A Three-Country Comparative Study. *Business and Society Review* 109(4), 449-477.
- Boone, B. (2020). *Etik 101*. (Çev.Selin Aktuyun), İstanbul: Say Yayınları.
- Boxenbaum, E. ve Jonsson, S. (2008). Isomorphism, Diffusion and Decoupling. Royston Greenwood, Christine Oliver, Kerstin Sahlin and Roy Suddaby (Ed.), *The Sage Handbook of Organizational Institutionalism* (içinde ss. 78-98). London, California, New Delhi ve Singapore: Sage Publications. 1. Baskı.
- Büte, M. (2011). Etik İklim, Örgütsel Güven ve Bireysel Performans Arasındaki İlişki. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 25(1), 171-192.
- Büyükaşahin, F. (2017). *Kültür-Çevre Bağlamında Geleneksel Ekolojik Bilginin Korunmasının Önemi: Sarıkeçili Yörükler Örneği*. T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Cameron, K.S. ve Quinn, R.E. (2006). *Diagnosing And Changing Organizational Culture*. Sanfrancisco: Jossey- Bass.
- Canary, H. E., & Jennings, M. M. (2008). Principles and influence in codes of ethics: A centering resonance analysis comparing preand post-Sarbanes-Oxley codes of ethics. *Journal of Business Ethics*, 80(2), DOI 10.1007/s10551-007-9417-1.
- Cassar, C. (2023). *Influential Anthropologists*. Ruth Benedict – The Anthropologist who Believed that Cultures have Personalities. (Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2023). <https://anthropologyreview.org/influential-anthropologists/ruth-benedict-the-anthropologist-who-believed-that-cultures-have-personalities/>
- Cevzici, A. (2008). *Etiğe Giriş*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Chen, C., Gotti, G., Kang, T., Wolfe, M.C. (2018). Corporate Codes of Ethics, National Culture and Earnings Discretion: International Evidence. *Journal of Business Ethics*, 151, 141–163. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3210-y>
- Chen, S., Ye, Y., Jebran, K. Ve Majeed, M.A. (2020). Confucianism Culture And Corporate Cash Holdings. *International Journal Of Emerging Markets*, 15(6), 1127-1159. <https://doi.org/10.1108/IJOEM-08-2019-0590>.
- Chevrier, S. (2009). Is national culture still relevant to management in a global context? The case of Switzerland. *International journal of cross cultural management*, 9(2), 169-183.
- Christie, P., Kwon, I, Stoerberl, P., Baumhart, R. (2003), A Cross-Cultural Comparison of Ethical Attitudes of Business Managers: India, Korea and the United States, *Journal of Business Ethics* 46, 263-287.
- Chun, R. (2019). How Virtuous Global Firms Say They Are: A Content Analysis of Ethical Values. *Journal of Business Ethics*, 155, 57–73. <https://doi.org/10.1007/s10551-017-3525-3>
- Coşkun, A. (2021). Yönetim Etiğinin Davranışsal Temelleri. Perihan Gözüm (Ed.), *Yönetim ve Etik* içinde (ss. 29-44). Ankara: Gazi Kitabevi. 1. Baskı.
- Country Data Profile*. (2023). *International Monetary Fund (2023 April)*. Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2023. <https://www.imf.org/external/datamapper/profile>

- Çağlan, E. (2021). *İç Denetim Perspektifinden Kurumsal Kültür Denetimi: Çelik Sektöründe Bir Uygulama*. T.C. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). Parameters of content analysis. *Education and Science*, 39(174), 33-38.
- Çakar, M. ve Danışman A. (2020). Kurumsal Kuram, H. Cenk Sözen ve H. Nejat Basım (Ed.), *Örgüt Kuramları* (içinde ss. 257-286). İstanbul: Beta Yayıncılık. 5. Baskı.
- Çakmak, G. (2022). Çin Halk Cumhuriyeti'nde Devamlılık Gösteren Bir Unsur Olarak Emek Sömürüsü. "*Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*", 12(3), 2135-2148. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1088678>
- Çavuş, Ş. ve Gürdoğan, A. (2008). Örgüt Kültürü ve Örgütsel Bağlılık İlişkisi: Beş Yıldızlı Bir Otel İşletmesinde Araştırma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1), 18-34. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/gaziticareturizm/issue/49890/639505>
- Çeçen, A. (1996). *Kültür ve politika*. Gündoğan Yayınları.
- Çelebi, E. (2019). Hume'un Ahlâk Kuramı Üzerine Yapılan Bazı Yorumların Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi (INIJOSS)*, 8(2), 497-504.
- Çelikkaya, T. (2019). Değerin Tanımı ve Sınıflandırılması. Vedat Aktepe ve Mevlüt Gündüz (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* içinde (ss.65-90). Ankara: Pegem Akademi Yayınları. 1. Baskı.
- Çetin, A. (2016). Ahlak ve Kültür Üzerine Bir Değerlendirme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 65-78.
- Çınar, F. (2019). Kavramsal Çerçeve. Vedat Aktepe ve Mevlüt Gündüz (Ed.), *Karakter ve Değer Eğitimi* içinde (ss.2-20). Ankara: Pegem Akademi Yayınları. 1. Baskı.
- Çınar, M. (2015). Demokrasi. Yüksel Taşkın (Ed.), *Siyaset Kavramlar, Kurumlar, Süreçler* içinde (ss.205-249). İstanbul: İletişim Yayınları. 2. Baskı.
- Çin Halk Cumhuriyeti Pazar Bilgileri. (2023). T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2023. <https://ticaret.gov.tr/data/5f3b93a313b876ea88e4c9cb/%C3%87%C4%B0N%20pazar%20bilgisi%202023.pdf>
- Dağdeviren, İ.E. (2014). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Etik Algulamaları ve Etik Dışı Davranışlara Yönelendiren Faktörler: Göller Bölgesinde Bir Araştırma*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Demir, İ. (2006). Kyoto Protokolü Amaçlarına Ulaşabilme Yolunda Dünya Enerji Kullanımında Meydana Gelebilecek Değişiklikler. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 241-251. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Gaziuibfd/Issue/28335/301155>
- Demir, C. ve Öztürk, U. C. (2011). Örgüt Kültürünün Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26 (1), -2 Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/deuibfd/issue/22731/242616>
- Deng, D., Ye, C., Wu, F., Guo, Y. Li, H. ve Wang, C. (2023). Effect of organizational ethical self-interest climate on unethical accounting behaviour with two different motivations in China: the moderating effect of Confucian ShiZhong Thinking. *Humanity Soc Sci Commun* 10, 525, 1-13. <https://doi.org/10.1057/s41599-023-01995-2>
- DeTienne, K.B., Ellertson, C.F., Ingerson, M.C. ve Dudley, W.R. (2021). Moral Development in Business Ethic: An Examination and Critique. *Journal of Business Ethic*, 170, 429-448. <https://doi.org/10.1007/s10551-019-04351-0>
- Demir, G. (2020). Akademisyenlik Mesleğinde Etik Kod Arayışı. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6, 65-80.
- Demirkasimoğlu, N. (2020). *Etik ve Eğitim*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Demirtaş, Ö. (2013). *Etik Liderlik Davranışlarının Algılanan Etik İklim Üzerindeki Etkisi: Örgütsel Politik Algulamaların Aracı Rolü*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- DiMaggio, P.J. ve Powell, W.W. (1983). The Iron Cage Revisited: Institutional Isomorphism And Collective Rationality In Organizational Fields. *American Sociological Review*, 48, April, 147-160.
- DiMaggio, P.J. ve Powell, W.W. (1991). Institutional Isomorphism and Collectivite Rationality. Walter W. Powell ve Paul J. DiMaggio (Ed.), *The New Institutionalism in Organizational Analysis* içinde (ss. 63-82). Chicago ve London: The University of Chicago Press.
- Diñçer, E. ve Kart, N.M. (2021). Örgüt Kültürünün Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisinde Yetenek Yönetiminin Aracılık Rolünün İncelenmesi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(4), 21-42. Doi: 10.52791/Aksarayiibd.983591.
- Doğan, N. (2009). İş Etiği ve İşletmelerde Etik Çöküş. *The Journal of Social Economic Research Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(16), 179-200.
- Donada, C., Mothe, C., Nogatchewsky, G., Ribeiro, G.D.C. (2019). The Respective Effects of Virtues and Inter-organizational Management Control Systems on Relationship Quality and Performance: Virtues Win. *Journal of Business Ethics*, 154, 211–228. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3418-x>
- Egels-Zande, N. (2014). Revisiting Supplier Compliance With Mnc Codes Of Conduct: Recoupling Policy And Practice At Chinese Toy Suppliers. *Journal of Business Ethics*, 119, 59-75. DOI 10.1007/s10551-013-1622-5.
- Eğinli, A. T. ve Çakır, S. Y. (2011). Toplum Kültürünün Kurum Kültürüne Yansıması. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 3 (2), 37-50. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sobiadsbd/issue/11352/135647>
- Elçi, M. ve Alpkan, L. (2006). Etik İklimin Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarına Etkileri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(1), 141-170
- Erdem, H. H. (2010). “Nermi Uygur’da kültür ve teknik ilişkisi”. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 14, 131-139.
- Erdoğan, İ. (2006). Medya ve Etik: Eleştirel Bir Giriş. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 23, 1-26.
- Eren, E. (2008). *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erkenekli, M. (2012). Kültürel Değer Çalışmalarında Yöntem ve Sosyolojik Araştırmalar İçin Bir Model Önerisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33, 221-230.
- Erkenekli, M. (2019). Toplumsal Kültür. Ünsal Sığırı ve Sait Gürbüz (Ed.), *Örgütsel Davranış* içinde (ss. 563-593). İstanbul: Beta Yayıncılık. 5.Baskı.
- Erkmen, T. ve Bozkurt, S. (2011). Örgüt Kültürü ve Örgütsel Bağlılık İlişkisinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 31 (2), 197-227. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/muiibd/issue/498/4453>
- Erim, G. (2018). *Kamu Yönetiminde Etik Anlayışı: Türk Kamu Yönetimi ve İngiliz Kamu Yönetiminde Etik Uygulamaların Karşılaştırmalı Analizi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Kamu Yönetimi Bilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Eroğlu, F. (2004). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Erol, E. (2021). Ahlak ve Etik ile İlgili Temel Kavramlar ve Teoriler. Abdurrahman İlğan (Ed.), *Eğitimde Ahlak ve Etik* içinde (ss. 1-25). Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2. Baskı.
- Erol, G. (2012). *İletişim ve Etik*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Erol, S.I. (2017). *Neoliberalleşme Sürecinde İş Ahlakı: Ahlaki Zafiyetlere Karşı Kurumsal Yönetişim Kapsamında*. İstanbul: Hiperlink Yayınları

- Erwin, P.M. (2011). Corporate Codes of Conduct: The Effects of Code Content and Quality on Ethical Performance. *Journal of Business Ethics*, 99, 535–548. DOI 10.1007/s10551-010-0667-y
- Esen, D. (2020). Teleolojik ve Deontolojik Kuram Bağlamında İşletmelerin Etik Çalışmalarının Analizi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19th International Business Congress Special Issue, 296-320. DOI: 10.18070/erciyesiibd.846523.
- Eser, G. (2007). *Etik İklim ve Yöneticiye Güvenin Örgüte Bağlılığa Etkisi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Esmer, Y. (2017). *Psikolojik Sözleşme İhlali Algısının Prososyal Davranışlar Üzerindeki Etkisinde Etik Liderliğin Aracılık Rolü: Akademisyenler Üzerinde Bir Araştırma*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Esmer, Y. ve Yüksel, M. (2019). Örgütsel Dalkavukluk Organizational Sycophancy. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research*, 12(67), 895-900.
- Federal Almanya Pazar Bilgileri. (2023). T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü*. Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2023. https://ticaret.gov.tr/data/5ebd2bb913b876cbbc365233/Almanya%20Pazar%20Bilgileri_2023.pdf
- Foreign Corrupt Practices Act [FCPA], (1977). Criminal Division U.S. Department of Justice*. Erişim Tarihi: 30 Ocak 2024. <https://www.justice.gov/criminal/criminal-fraud/foreign-corrupt-practices-act#:~:text=The%20Foreign%20Corrupt%20Practices%20Act,in%20obtaining%20or%20retaining%20business>.
- Fortune, (2023). Fortune Global 500*. Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2023. <https://fortune.com/ranking/fortune500/2021/search/>
- Fouka, G., ve Mantzorou, M. (2011). What are the major ethical issues in conducting research? Is there a conflict between the research ethics and the nature of nursing?. *Health science journal*, 5(1), 3-14.
- FPB (Fransa Pazar Bilgileri). (2023). T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü*. Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2023. https://ticaret.gov.tr/data/5f3b973113b876ea88e4ca12/Fransa_%20Pazar_Bilgileri_%202023.pdf
- Goodpaster, K.E., Dean Maines, T., Naughton, M. Ve Shapiro, B. (2018). Using UNPRME to Teach, Research, and Enact Business Ethics: Insights from the Catholic Identity Matrix for Business Schools. *Journal of Business Ethich*. 147, 761–777. <https://doi.org/10.1007/s10551-017-3434-5>
- Gotsis, G. ve Grimani, K. (2015). Virtue Theory And Organizational Behavior: An Integrative Framework. *Journal of Management Development*, 34(10), 1288–1309. <https://doi.org/10.1108/JMD-02-2015-0021>
- Göğebakan, Y. (2012). Estetik ve Kentsel Yapılanma Üzerindeki Etkisi. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*. 2(4), 73-84.
- Gökalp, Z. (2016). *Hars ve Medeniyet*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayıncılık.
- Gözler, K. (2015). *Anayasa Hukukuna Giriş*. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Greenwood, M. ve Freeman, R.E. (2017). Focusing on Ethics and Broadening our Intellectual Base. *Journal of Business Ethich*, 140, 1-3. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3414-1>
- Gu, J., Neesham, C. (2014). Moral Identity as Leverage Point in Teaching Business Ethics. *Journal of Business Ethich*. 124, 527–536. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-2028-0>
- Güç, A. (2001). Konfüçyüs ve Konfüçyüsçülük. *T.C. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 43-65.

- Gülsünler, M. (2013). İletişim Etiği ve Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerinin Mesleki Etik Kurallarına Bakışı. *Selçuk İletişim*, 6 (2), 158-173.
- Gülyiğit, T. (2022). *Örgüt Kültürü ve Yönetimsel Etkililik İlişkisi*. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Genel İşletme Programı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Günay, M. (2022). *Örgüt Kültürünün Örgütsel Adalet Algısına Etkisi: Lider-Üye Etkileşimi ve Örgütsel Kayırmacılık Algısının Aracılık Rolü*. T.C. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Doktora Programı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Günel, D. (2016). *İşletmelerde Etik Liderliğin Etik İklim Üzerindeki Etkisi ve Bir Uygulama*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Yüksek Lisans Programı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Güney Kore Pazar Bilgileri. (2023). T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi 24 Ağustos 2023. <https://ticaret.gov.tr/data/62553e4f13b876789014877d/G%C3%BCney%20Kore%20Pazar%20Bilgileri%202022.pdf>
- Gürgen, L. (2018). 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda Görevi Kötüye Kullanma Suçunun Soruşturma Usulü. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 11, 145-168.
- Harrison, R. (1972). Understanding Your Organization's Character, *Harvard Business Review May-June*. 119-128.
- Harrison, A., Summers, J. ve Mennecke, B. (2018). The Effects of the Dark Triad on Unethical Behavior. *Journal of Business Ethics*, 153, 53-77. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3368-3>
- Heywood, A. (2014). *Küresel Siyaset*. (Çev.Nasuh Uslu ve Haluk Özdemir), Ankara: Adres Yayınları.
- Hill, R.P. ve Rapp, J.M. (2014), Codes of Ethical Conduct: A Bottom-Up Approach, *Journal of Business Ethics*. 123(4). 621-630. DOI 10.1007/s10551-013-2013-7.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online readings in psychology and culture*, 2(1), 2307-0919.
- Hofstede Insights. (2021). What do we mean by "culture"? (2021 Şubat 12). Erişim Tarihi: 10 Ocak 2023, <https://news.hofstede-insights.com/news/what-do-we-mean-by-culture>
- Hofstede Insights. (2023). Country Comparison Tool (2023 Ekim 16). Erişim Tarihi: 19 Ekim 2023, <https://www.hofstede-insights.com/country-comparison-tool>
- Holder-Webb, L. ve Cohen, J. (2012). The Cut and Paste Society: Isomorphism in Codes of Ethics. *Journal of Business Ethics* 107(4), 1-25. DOI:10.1007/s10551-011-1060-1.
- Hollanda Pazar Bilgileri (2023). T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2023. https://ticaret.gov.tr/data/5ebd2e2813b876cbbc365244/Hollanda%20Pazar%20Bilgileri_2023.pdf
- Huang, Wy. (2018). Influence of Transparency on Employees' Ethical Judgments: A Case of Russia. *Journal of Business Ethics*, 152, 1177-1189. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3327-z>
- International Energy Agency (IEA). *Greenhouse Gas Emissions from Energy Data Explorer*. (2023 Ağustos 2). Erişim Tarihi: 7 Eylül 2023, <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-tools/greenhouse-gas-emissions-from-energy-data-explorer>
- Ipsos. *Global Trustworthiness Monitor (2023 Temmuz 11)*. Erişim Tarihi: 14 Eylül 2023, <https://www.ipsos.com/en/trust/trust-2022>
- İlhan, Ü.D. ve Yemişçi, D.A. (2020). Ulusal Kültür, Örgüt Kültürü ve İş Güvenliği Kültürü İlişkisi: Hofstede'nin Güç Mesafesi ve Belirsizlikten Kaçınma Boyutları Açısından Türkiye Özelinde Bir Değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 27 (3), 703-724. DOI: 10.18657/yonveek.758132

- İsviçre Pazar Bilgileri (2023). T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü.* Erişim Tarihi: 26 Ağustos 2023. <https://ticaret.gov.tr/data/5f3b9c2d13b876ea88e4ca5c/%C4%B0SV%C4%B0%C3%87RE%20pazar%20bilgileri%202023.pdf>
- Jabbarlı, F. (2022). *Sosyalizmden Kapitalizme Değişen Örgüt Kültürü ve Örgüt Yapıları, Azerbaycan Örneği.* T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Jaffe, E.D., Kushnirovich, N. ve Tsimerman, A. (2018). The Impact of Acculturation on Immigrants' Business Ethics Attitudes. *Journal of Business Ethics*, 147, 821–834. <https://doi.org/10.1007/s10551-017-3597-0>
- Jagger, S., Siala, H. ve Sloan, D. (2016). It's All in the Game: A 3D Learning Model for Business Ethics. *Journal of Business Ethich*. 137, 383–403. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2557-9>.
- Japonya Pazar Bilgileri. (2023). T.C. Ticaret Bakanlığı Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü.* Erişim Tarihi: 24 Ağustos 2023. <https://ticaret.gov.tr/data/6244445313b876d7ac2566ed/Japonya%20Pazar%20Bilgileri%202022%20.pdf>
- Jones, T. M. (1991). Ethical Decision Making By Individuals In Organizations: An Issue-Contingent Model. *Academy of Management Review*, 16(2), 366-395.
- Kafesoğlu, İ. (1995). *Türk Milliyetçiliğinin Meseleleri.* İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Kaptein, M. (2004). Business Codes of Multinational Firms: What Do They Say?. *Journal of Business Ethich*. 50(1), 13-31. DOI:10.1023/B:BUSI.0000021051.53460.da
- Kaptein, M. (2011). Toward Effective Codes: Testing the Relationship with Unethical Behavior. *Journal of Business Ethics*, 99, 233–251. <https://doi.org/10.1007/s10551-010-0652-5>
- Kaptein, M. (2015). The Effectiveness of Ethics Programs: The Role of Scope, Composition, and Sequence. *Journal of Business Ethics*, 132, 415–431. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2296-3>
- Karaca, M. (2022). Örgüt Kültürü Modellerinin İncelenmesine Yönelik Bir Literatür Çalışması. *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 5(3), 123-144.
- Karadağ, N. (2020). Etik ve Meslek Kavramı, Etik Kuramları. Necati Cemaloğlu (Ed.), *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve Etik* içinde (ss. 239-256). Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2. Baskı.
- Karahan, M. (2019). Yolsuzlukla Mücadelede Denetimin Rolü. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (3), 2918-2933.
- Karaman, M. A. (2018). Fransız İhtilali'nin Osmanlı İmparatorluğu'na Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (44), 62-79.
- Karaoğlu, D.K. (2006). *Consequentialist Versus Deontological Ethical Dispositions Of Turkish Banking Sector Managers: Comparing A Public And A Private Bank.* The Graduate School Of Social Sciences Of Middle East Technical University. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karaöz, S. (2000). Cerrahi Hemşireliği ve Etik. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 4(1), 1-8.
- Karacioğlu, F. (2001). Örgüt Kültürü ve Örgüt İklimi İlişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(1-2), 265-283.
- Karkı, A. (2023). *İş Özellikleri ve Örgüt Kültürünün İş Erteleme Davranışı Üzerindeki Etkisinde Dış Kontrol Odaklılığın Düzenleyici Rolü.* Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Karşlı, Ö. (2018). Akıl-Kültür İlişkisi Bağlamında Aydınlanmacı Akıl ve Eleştirisi. *Erdem*, 0 (75), 149-166. DOI: 10.32704/erdem.496786
- Kavi, E. ve Koçak, O. (2013). *Çalışma Yaşamında Etik.* Bursa: Ekin Yayınevi.

- Kaya, H. İ. & Bayraktar, Y. (2019). Hukuki Düzenlemeler, Politika Destekleri ve Mali Teşviklerin Yenilenebilir Enerjinin Gelişimindeki Rolü: Çin Halk Cumhuriyeti Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20 (1), 164-180.
- Kayacı, M. (2020). *Etik Davranış İlkelerinin Türkiye’de Kamu Yönetiminde Etik İklim Algısı ve Etiğin Kurumsallaşmasına Etkileri: Diyarbakır Örneği*. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kayhan, S. (2021). *Havacılık Güvenliğinde Kriz Yönetimi ve Kültür İlişkisi: Hofstede’in Kültürel Boyutlar Kuramı Bağlamında Atatürk Havalimanı Saldırısının İncelenmesi*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sivil Havacılık Yönetimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kaynak, İ. (2021). Tüm Yönleriyle Etik. İnan Kaynak (Ed.), *Organizasyonel Etik* içinde (ss. 1-21). Ankara: Gazi Kitabevi, 1. Baskı.
- Kesgin, A. (2009). Etik Üstüne. *Dini Araştırmalar*, 12(35), 143-160.
- Kılıç, M.E. (2014). *Etik Liderliğin, Etik Kültür ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Üzerine Etkisi*. Mevlâna Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, S. (2015). İstatistiki İfadeyle. *Journal Of Mood Disorders*, 5(3), 142-144.
- Kılıç, T. (2017). *Etik ve Sosyal Sorumluluk İlgili Kavramlar ve Aralarındaki İlişkiler*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kirel, Ç. (2004). Örgütlerde Etik Davranışlar ve Yönetimi. Enver Özkalp (Ed.), *Örgütsel Davranış* içinde (ss. 247-262). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 2. Baskı.
- Kıyık Kıcırcı, G. ve Tonus, H. Z. (2020). Türkiye’de Radyo Yayıncılığının Yeni Kurumsal Kuram Bağlamında Değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 191-208. <https://doi.org/10.18037/ausbd.700344>
- Kızıloğlu, E. (2021). *İş Yeri Nezaketsizliği: Bilgi Paylaşma Tutumu, İş Çıktıları ve Etik İklim Perspektifinden Değerlendirilmesi*. Konya: Eğitim Yayınevi
- Koca, S.K. (2010). Genel Hatları ile Kültür ve Sembol İlişkisi. *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 12(2), 87-94.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28. <https://dergipark.org.tr/en/pub/josc/issue/19013/200754>
- Koçel, T. (2018). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Kolçak, M. (2018). *Meslek Etiği*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kozlu, C. (2014). *Kurumsal Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Küçükali, R. ve Ada, Ş. (2020). Ahlak ve Etik (Ahlak ve Etik ile İlgili Temel Kavramlar ve Teoriler; Etik İlke, Etik Kural). Şükrü Ada ve Fatoş Silman (Ed.), *Eğitimde Ahlak ve Etik* içinde (ss. 1-20). Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2. Baskı.
- Küçüköğlü, M.T. (2012). Etik Değerler ve Etiğin Kurumsallaşması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 177-185.
- Lapacı, B. (2015). *Türkiye Bankalar Birliği Bankacılık Etik İlkelerinin Yabancı Sermayeli Mevduat Bankalarında Uygulanması Üzerine Bir Araştırma*. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Lee, DJ., Yu, G.B., Sirgy, M.J., Singhapakdi, A., Lucianetti, L. (2018). The Effects of Explicit and Implicit Ethics Institutionalization on Employee Life Satisfaction and Happiness: The Mediating Effects of Employee Experiences in Work Life and Moderating Effects of Work–Family Life Conflict. *Journal of Business Ethics*, 147, 855–874. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2984-7>

- Leopold, A. (2014). The Land Ethic. Ndubisi F.O. (Ed.), *The Ecological Design and Planning Reader* içinde (ss. 108-121). Washington: Island Press, DC. https://doi.org/10.5822/978-1-61091-491-8_12.
- Liu, S., Deng, F., & Yuan, B. (2023). How Does Public Capital Affect Enterprise Technological Innovation Based on Empirical Evidence from Chinese Listed Companies. *Sustainability*, 15(10), 7868.
- Long, B.S., Driscoll, C. (2008). Codes of Ethics and the Pursuit of Organizational Legitimacy: Theoretical and Empirical Contributions. *Journal of Business Ethics*, 77, 173–189. <https://doi.org/10.1007/s10551-006-9307-y>
- Macit, M.H. (2009). Teleolojik Etik Anlayışın Deontolojik Eleştirisi [Yararcı Etik ve Ödev Etiği]. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 13, 83-91.
- Mahmutoğlu, A. (2009). Etik ve Ahlak, Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler. *Türk İdare Dergisi*, 81(463-464), 225-249.
- Mammadova, C. (2015). *Çalışanların Etik-Dışı Davranışlarını Azaltmada Etik Liderliğin Rolü: Ampirik Bir Çalışma*. Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları Bölümü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Matten, D. (2003). Symbolic Politics in Environmental Regulation: Corporate Strategic Responses. *Business Strategy and The Environment* 12(4), 215 – 226. DOI:[10.1002/bse.363](https://doi.org/10.1002/bse.363)
- McManus, J. (2018). Hubris and Unethical Decision Making: The Tragedy of the Uncommon. *Journal of Business Ethics*, 149, 169–185. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3087-9>
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik Analizi Tekniği: İletişim Bilimlerinde ve Sosyolojide Doktora Tezlerinde Kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2). 273-294.
- Mill, J.S. (1863). *Utilitarianism*. London: Fraser Magazine.
- Miska, C., Stahl, G.K. ve Fuchs, M. (2018). The Moderating Role of Context in Determining Unethical Managerial Behavior: A Case Survey. *Journal of Business Ethics*, 153, 793–812. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3374-5>
- Motro, D., Ordóñez, L.D., Pittarello, A., Welsh, D.T. (2018). Investigating the Effects of Anger and Guilt on Unethical Behavior: A Dual-Process Approach. *Journal of Business Ethics*, 152, 133–148. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3337-x>
- Murtaza, G., Abbas, M., Raja, U., Roques, O., Khalid, A., Mushtaq, R. (2016). Impact of Islamic Work Ethics on Organizational Citizenship Behaviors and Knowledge-Sharing Behaviors. *Journal of Business Ethics*, 133, 325–333 <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2396-0>.
- Nezlek, J. B., & Humphrey, A. (2023). Individualism, collectivism, and well-being among a sample of emerging adults in the United States. *Emerging Adulthood*, 11(2), 520-524.
- Nişancı, Z. N. (2012). Toplumsal Kültür-Örgüt Kültürü İlişkisi ve Yönetim Üzerine Yansımaları. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 1279-1293 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/buyasambid/issue/29824/320974>
- Novruzov, S. (2022). *Davranışsal İktisat Bağlamında Sosyal Medyanın Satın Alma Davranışı Üzerinde Etkisinin İncelenmesi: Hofstede'nin Kültür Boyutlarının Düzenleyici Rolü*. T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Oğuz, E.S. (2017). *Türkiye'de Kültür Politikaları ve Kütüphaneler 1923-1980*. İstanbul: Hiper Yayınları
- Oral, B., Çoban, A. (2020). Temel Kavramlar. Behçet Oral, Ahmet Çoban ve Mehmet Bars (Ed.), *Eğitimde Ahlak ve Etik* içinde (ss.1-24). Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2. Baskı.
- Oruç, İ. (2012). *Örgütlerde Kadına Yönelik Etik-Dışı Davranışlar: Feminist Etik Bakışıyla Etnografik Bir İnceleme*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim-Organizasyon Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.

- Oxford. (2006). *Oxford Wordpower Dictionary*. China: Oxford University Press. 3. Baskı.
- Örselli, E. (2010). *Türkiye’de Toplumsal ve Yönetimsel Etik Değerler ile İnkilemler: Uygulamalı Bir Araştırma*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Özbek, A. (2019). *Etik Anlayış ve Liderlik Yaklaşımlarının Mesleki Aidiyetlik Açısından Denetçi Davranışlarına Etkileri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özbek, V. (2012). *Bireysel Belirleyicilerin Algılanan Etik Problem ve Etik Niyetler Üzerindeki Etkisi: Küçük İşletmelerde Bir Uygulama*. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Özdemir, H. (2018). *Televizyon Reklamlarında Etik Marka Sadakati Perspektifinden Bir Değerlendirme*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özen, Ş. (2020). Yeni Kuramsal Kuram: Örgütleri Çözümlemede Yeni Ufuklar ve Yeni Sorunlar. A. Selami Sargut ve Şükrü Özen (Ed.), *Örgüt Kuramları* (içinde ss. 237-330). Ankara: İmge Yayınevi. 4. Baskı.
- Özer, M. A. (2017). Örgütsel Verimlilik Yolunda “Mükemmelliği” Arayan İşletmeler. *Verimlilik Dergisi*, (3), 7-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/verimlilik/issue/30386/328148>.
- Özkal, M. E. (2022). *Örgütsel Kültür ve Liderlik İlişkinin Değerlendirilmesi: Koluman Holding A.Ş. De Bir Uygulama Örneği*. T. C. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Özkan, H.H. (2006). Popüler Kültür ve Eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 29-38.
- Özlem, D. (2002). Teknoloji İnsani Amaçlar İçin Bir Araçtır. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8), 1-9.
- Özmen, N. (2018). Kültür ve din: Türk-İslam Örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 673-678.
- Özmen, F. ve Güngör, A. (2008). Eğitim Denetiminde Etik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 137-155.
- Öztepe, M.C. (2013). *Kamu Yönetiminde Etik Sorunu: Türk Kamu Yönetiminde Etik Sisteminin Eleştirel Çözümlemesi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (Yönetim Bilimleri) Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Özyurt, E. (2022). *Yönetici Değişikliğinin Çalışan Performansına Etkisinde Örgüt Kültürü, Örgütsel İletişim ve Örgütsel Bağlılığın Rolü*. T.C. İstanbul Okan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Programı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Payne, G.T., Brigham, K.H., Broberg, J.C., Moss, T.W., ve Short, J.C. (2011). Organizational Virtue Orientation And Family Firms. *Business Ethics Quarterly*, 21(2), 257-285. DOI: 10.5840/beq201121216
- Phau, I. ve Kea, G. (2007). Attitudes of university students toward business ethics: A cross-national investigation of Australia, Singapore and Hong Kong. *Journal of Business Ethics*, 72(1), 61-75.
- Pınar, H. (2016). Volkswagen (Vw) Grubu Dizel Arabalarındaki Emisyon Manipülasyonu ve Hukuki Sonuçları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 74 (2), 843-877.
- Pieper, A. (2012). *Etığe Giriş*. (Çev.Veysel Atayman-Gönül Sezer), Ankara: Ayrıntı Yayınları.
- Resnik, D. (2004). *Bilim Etiği*. (Çev. Vicdan Mutlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Reynolds, S. J. (2006). Moral Awareness And Ethical Predispositions: Investigating The Role Of Individual Differences İn The Recognition Of Moral Issues. *Journal of Applied Psychology*, 91, 233-243.
- Riivari, E., Lämsä, AM. (2014). Does it Pay to Be Ethical? Examining the Relationship Between Organisations’ Ethical Culture and Innovativeness. *Journal of Business Ethics*, 124, 1-17. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1859-z>
- Robbins, S.P. ve Judge, T.A. (2019). *Örgütsel Davranış*. (Çev. İnci Erdem) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Romani, L., Szkudlarek, B. (2014). The Struggles of the Interculturalists: Professional Ethical Identity and Early Stages of Codes of Ethics Development. *Journal of Business Ethics*, 119, 173–191. <https://doi.org/10.1007/s10551-012-1610-1>
- Saner, S. (2022). *Çatlakzemin*. 16 Aralık 1901: Feminizme ilham veren antropolog Margaret Mead. Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2023. <https://catlakzemin.com/16-aralik-1901-margaret-mead/>
- Sargut, A.S. (2015). *Kültürler Arası Farklılaşma ve Yönetim*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Sarı, K. (2021). *Popüler Kültür Ekseninde Halk Kültürünün Yeniden Üretimi: “Temel” Tipi Örneği*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo Televizyon ve Sinema Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sayılı, H. ve Kızıldağ, D. (2007). Yönetimsel Etik ve Yönetimsel Etiğin Oluşmasında İnsan Kaynakları Yönetiminin Rolünü Belirlemeye Yönelik Bir Analiz, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), 231-251.
- Sevinç, A.S. (2022). *İş Güvenliği Algısının Motivasyona Etkisinde Kültür Boyutlarının Aracılık Rolü: Bir Araştırma*. T.C. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Scholten, B., Dam, L. (2007). Cultural Values and International Differences in Business Ethics. *Journal of Business Ethics*, 75, 273–284. <https://doi.org/10.1007/s10551-006-9252-9>.
- Schwartz, S. H. (2014). National Culture as Value Orientations: Consequences of Value Differences and Cultural Distance. *Handbook of the Economics of Art and Culture*, 547–586. doi:10.1016/b978-0-444-53776-8.00020-9
- Shafer, W.E. (2015). Ethical Climate, Social Responsibility, and Earnings Management. *Journal of Business Ethics*, 126, 43–60. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1989-3>
- Singhapakdi, A. ve Vitell, S. J. (2007). Institutionalization of ethics and its consequences: A survey of marketing professionals. *Journal of Academy of Marketing Science*, 35, 284–294. <https://doi.org/10.1007/s11747-007-0030-8>
- Sison, A.J.G ve Ferrero I. (2015). How Different is Neo-Aristotelian Virtue From Positive Organizational Virtuousness? *Business Ethics: A European Review*, 24(S2), 78–98.
- Smith, K. T., ve Smith, L. M. (2003). *Business and accounting ethics*. Texas: T & M University
- Solmaz, S. ve Çolakoğlu, T. (2019). Örgüt Kültür Tipleri ve Özdeşleşme: İş Tatminin Aracılık Etkisi. *Spor metre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(4), 105-119. DOI: 10.33689/Spor metre.541348.
- Song, S.Y., Kim, YK. (2018). Theory of Virtue Ethics: Do Consumers’ Good Traits Predict Their Socially Responsible Consumption?. *Journal of Business Ethics*, 152, 1159–1175. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3331-3>
- Soysaldı, A. (2018). Kültür, Sanat ve Beşeriyet İlişkisi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 22, 305-315. e-ISSN 2149 – 6595.
- Stanford, N. (2014). *Organizasyon Kültürü*. (Çev. Ümit Şensoy). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Stohl, C., Stohl, M. ve Popova, L. (2009). A New Generation of Corporate Codes of Ethics. *Journal of Business Ethics*, 90, 607-622. <https://doi.org/10.1007/s10551-009-0064-6>
- Stone, P. J., Dunphy, D. C., Marshall, S. S., Ogilvie, D.M. (1966). *The General Inquirer: A Computer Approach to Content Analysis*. Massachusetts: The M.I.T. Press.
- Stroll, A.A., Long, A.A., Bourke, V.J., Campbell, R. (2019). *Etik Kuramaları*. (Çev. Mehmet Türkeri), Antalya: Lotus Yayınları
- Şahin, A. (2010). Örgüt Kültürü-Yönetim İlişkisi ve Yönetimsel Etkinlik. *Maliye Dergisi*, 159(2), 21-35.
- Şahin, M. (2021). Temel Kavramlar. Zeki Kaya ve Mehmet Şahin (Ed.), *Araştırma Yöntem ve Teknikleri* içinde (ss. 3-10). Konya: Eğitim Yayınevi. 3.Baskı

- Şen, O. (2020). Bilgi ve Belge Merkezlerinde Yapı. Mehmet Emin Mutlu (Ed.), *Dosyalama Arşivleme* içinde (ss. 66-86). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şen, Y.F. (2015). *Türk Siyasal Kültüründe Millet Algısı ve Milliyetçilik*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Şengil, S. (2023). *Örgüt Kültürü, İş Yeri Yalnızlığı ve İşten Ayrılma Niyeti Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi: Ankara Medipol Üniversitesi Örneği*. T.C. Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı İşletme Yüksek Lisans Programı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şeşen, H. (2019). Örgüt Kültürü. Ünsal Sığırı ve Sait Gürbüz (Ed.), *Örgütsel Davranış* içinde (ss. 595-632). İstanbul: Beta Yayıncılık. 5. Baskı.
- Şimşek, B. (2023). *Enerjide Almanya Modeli Önerisi. (2023 Ekim 08)*. Erişim Tarihi: 9 Ekim 2023, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/enerjide-almanya-modeli-onerisi-6655249>
- Şimşek, Ş. ve Çelik, A. (2018). *Yönetim ve Organizasyon*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Şimşek, Ş., Çelik, A. ve Akgemci, T. (2019). *Davranış Bilimleri*. Konya: Eğitim yayınevi
- Tanrıkulu, M. (2015). Türkiye Coğrafyasında Genel Kültür, Alt Kültür ve Mozaik Kültür. *TÜCAUM VIII. Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (ss.473-480). TÜCAUM VIII. Coğrafya Sempozyumu Ankara.
- Tanrıverdi, H. (2018). Din-Kültür İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 8(3), 595-601, Kasım 2018.
- Taş, H. (1999). *Yaratıcı Örgüt Kültürü ve Yönetim*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Taş, H. (2019). Sınıf Yönetiminde Etik Liderlik. Mehmet Ali Akın (Ed.), *Etik Liderlik* içinde (ss. 205-231). Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2. Baskı.
- Taştan, K. ve Yılmaz, S. (2021). Yeni Kurumsal Kuram Argümanlarıyla Türk Yükseköğretim Sisteminde Kalite Yönetiminin Benimsenmesi Üzerine Teorik Model Çalışması. *Black Sea Journal Of Public And Social Science*, 4(2), 79-91. <https://doi.org/10.52704/Bssocialscience.912717>
- Taştekin, O. (2021). *Alevi-Bektâşi Öğretisinde Ahlak Eğitimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Tekin, M.S. (2021). *Muhasebe Eğitiminde Etik ve Etik Algısı: Bir Uygulama Örneği*. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Tekin, Z. (2020). *İş ve İşletme Etiği*. Bursa: Dora Yayıncılık
- Temtek, H.T. (2019). *Çalışanların, Psikolojik Güçlendirmeye İlişkin Algılarının Performansları Üzerindeki Etkisi: İşveren Çekiciliği Algısının Aracı ve Hofstede'nin Kültürel Boyutlarının Düzenleyici Rolü Türkiye ve Fransa Alan Araştırması*. T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Tezcan, M. (2021). *Eğitimde Etik ve Öğretmenlik Mesleki Değerleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tliss, H.A. (2015). How Islamic Business Ethics Impact Women Entrepreneurs: Insights from Four Arab Middle Eastern Countries. *Journal of Business Ethics*, 129, 859-877. <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2138-3>
- Tokat, B., Cindiloğlu, M. ve Kara, H. (2011). *Değerlerin Psikolojik Kuşatması Mobbing*. Kütahya: Basın Yayın Dağıtım.
- Tonbul, İ. (2017). *Örgütsel Stresin Çalışan Performansına Etkisi: Yerel Yönetimlerde Bir Uygulama*. Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Torlak, Ö. (2013). Etik, Ahlak ve İş Ahlakı. Nuray Tokgöz (Ed.), *İş Etiği* içinde (ss. 2-19). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 1. Baskı.
- Tur, E. (2019). Ziya Gökalp'ın Çalışmalarında Kültür ve Medeniyet Ayrımı. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (KOUSBAD)*, 9, 61-74.
- Tutar, H. (2013). *İşletme & Yönetim Terimleri Ansiklopedik Sözlük*. Ankara: Detay Yayıncılık
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). *Etik. İçinde Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 08 Kasım 2021, <https://sozluk.gov.tr>

- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Etik. İçinde *Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü*. Erişim Tarihi: 10 Kasım 2021, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Kültür. İçinde *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 01 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Kültür. İçinde *Halkbilim Terimleri Sözlüğü*. Erişim Tarihi: 01 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Kültür. İçinde *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*. Erişim Tarihi: 01 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Kültür. İçinde *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Erişim Tarihi: 01 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Estetik. İçinde *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 13 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Örf. İçinde *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 15 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Adet. İçinde *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 15 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Gelenek. İçinde *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 17 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr>
- Türk Dil Kurumu (TDK). (t.y.). Görenek. İçinde *Güncel Türkçe Sözlük*. Erişim Tarihi: 17 Ocak 2023, <https://sozluk.gov.tr>
- Türker, N. ve Karadağ, D. (2020). Kültürel Farklılıklar: Hofstede'nin Kültürel Boyutları Üzerine Trabzon ve Şanlıurfa İllerinde Bir Uygulama. *Journal of Economy Culture and Society*, (61), 271-295. DOI: 10.26650/JECS2019-0033.
- Taylor, S. E. B. (2016). Kültür Bilimi. (Çev.Esra Dabağcı). *ViraVerita E-Dergi*,- (4), 91-110 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/viraverita/issue/37202/429317>
- T.C. Dış İşleri Bakanlığı (2022). *Temel Çevre Sorunları*. (Erişim Tarihi: 5 Eylül 2023). https://www.mfa.gov.tr/i_-temel-cevre-sorunlari.tr.mfa
- T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (t.y.). *Kyoto Protokolü*. (Erişim Tarihi: 8 Eylül 2023). <https://enerji.gov.tr/evced-cevre-ve-iklim-kyoto-protokolu>
- Uğur, A. (2015). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- UN Global Compact, (2023). *10 İlke*. (Erişim Tarihi: 30 Aralık 2023). <https://www.globalcompactturkiye.org/10-ilke/>
- Usta, A. (2011). Kuramdan Uygulamaya Kamu Yönetiminde Etik ve Ahlak. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 39-50.
- Uzun, V. (2013). *Etik, Ahlak ve Liderlik Kavramları ve Etik Liderlik*. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü Strateji Bilimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Üçüncü, M.K. (2016). Hukuk ile Kültür İlişkisi. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (28), 353-388. <https://dergipark.org.tr/en/pub/taad/issue/52664/694119>
- Ülgen, H. ve Mirze, S.K. (2018). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ünal A. ve Çelik, İ. T. (2011). Çalışma Ahlakı Kavramına Kültürel Bir Bakış ve Türkiye'de Çalışma Ahlakı. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 8(1). 125-145.
- Vitolla, F., Raimo, N., Rubino, M. ve Garegnani G.M. (2021). Do Cultural Differences Impact Ethical Issues? Exploring The Relationship Between National Culture And Quality Of Code Of Ethics. *Journal of International Management* 27(1), 1-18. <https://doi.org/10.1016/j.intman.2021.100823>.
- Vriens, D., Achterbergh, J. ve Gulpers, L. (2018). Virtuous Structures. *Journal of Business Ethics*, 150, 671–690. <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3174-y>

- Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yaman, A. (2013). *Türk Kamu Yönetiminde Etik Uygulamaları ve Kamu Çalışanlarının Etik Değerlere Bağlılığının Değerlendirilmesi: İçişleri Bakanlığı Örneği*. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Yasan, B. (2019). *Etik Liderlik ve Etik İklimin İç Denetçilerin Performansına Etkisi ve Bir Araştırma*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Denetimi Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yazoğlu, R. (2005). Dil-Kültür İlişkisi. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 2 (5), 123-143 .
- Yıldırım, Ö. (2019). *Baruch Spinoza Kimdir?*. Erişim tarihi: 6 Aralık 2021, <https://www.felsefe.gen.tr/baruch-spinoza-kimdir/>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, O.D. (2019). Ötenazi Kavramının Teleolojik, Deontolojik ve Meta-Etik Teoriler Bağlamında Karşılaştırmalı Analizi. *Social Sciences Research Journal*, 8(2), 126-142.
- Yiyit, T. (2016). *Türk İşletmeleri İçin Örgüt Kültürü Boyutlarının Yerli Bir Modelleme Açısından İncelenmesi: Keşfedici Bir Örnek Olay Çalışması*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Bilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Yüksel, M. (2019). *Örgütsel Politika, Hofstede'in Örgüt Kültürü Boyutları, İş Tutumları ve İş Çıktıları İlişkisi*. TC. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Zencirkıran, M. ve Keser, A. (2018). *Örgütsel Davranış*. Bursa: Dora Yayıncılık.
- Wang, L.C., Calvano, L. (2015). Is Business Ethics Education Effective? An Analysis of Gender, Personal Ethical Perspectives, and Moral Judgment. *Journal of Business Ethics*, 126, 591–602. <https://doi.org/10.1007/s10551-013-1973-y>
- Wang, Y., Cheney, G. ve Roper, J. (2016). Virtue Ethics and the Practice–Institution Schema: An Ethical Case of Excellent Business Practices. *Journal of Business Ethics*, 138, 67–77. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2579-3>
- Wang, X., Li F. ve Sun, Q. (2018). Confucian Ethics, Moral Foundations and Shareholder Value Perspectives: An Exploratory Study. *Business Ethics A European Review* 27(3), 260-271.
- Weber, P. W. (1990). *Basic Content Analysis, Second Edition*. London: Sage Publications.
- Weller, A. (2020). Exploring Practitioners' Meaning of "Ethics," "Compliance," and "Corporate Social Responsibility" Practices: A Communities of Practice Perspective. *Business & Society*, 59(3), 518-544
- Whipple, T. W. ve Swords, D. F. (1992). Business Ethics Judgments: A cross-Cultural Comparison. *Journal of Business Ethics*, 11(9), 671–678.

Editör:

Prof. Dr. Servet Soygüder

International Research in

Engineering Sciences

X

EĞİTİM
yayınevi

INTERNATIONAL RESEARCH IN ENGINEERING SCIENCES X

Editor: Prof. Dr. Servet Soygüder

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Kübra Konca Nam

Cover Designer: Eğitim Yayınevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-625-6658-75-2

1. Edition, May 2024

Printing and Binding

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Printing House Certificate No: 47381

Library Information Card

INTERNATIONAL RESEARCH IN ENGINEERING SCIENCES X

Editor: Prof. Dr. Servet Soygüder

IV+104, 160x240 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-625-6658-75-2

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage and retrieval system, without permission of Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti.

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

REFERENCES

- Abut, T., & Soyguder, S. (2019). Real-time control and application with self-tuning PID-type fuzzy adaptive controller of an inverted pendulum. *Ind. Robot*, 46, 159-170.
- Ashiq, F., Asif, M., Ahmad, M.B., Zafar, S., Masood, K., Mahmood, T., Mahmood, M.T., & Lee, I.H. (2022). CNN-based object recognition and tracking system to assist visually impaired people. *IEEE Access*, PP, 1-1.
- Ashraf, A., Sophian, A., Shafie, A.A., Gunawan, T.S., & Ismail, N.N. (2023). Machine learning-based pavement crack detection, classification, and characterization: a review. *Bulletin of Electrical Engineering and Informatics*.
- Bishop CM (2006). Pattern Recognition and Machine Learning. *Springer New York NY*.
- Biswas, S., Nayak, P.K., Panigrahi, B.K., & Pradhan, G. (2023). An intelligent fault detection and classification technique based on variational mode decomposition-CNN for transmission lines installed with UPFC and wind farm. *Electric Power Systems Research*.
- Chen, Y., Fink, O., & Sansavini, G. (2018). Combined Fault Location and Classification for Power Transmission Lines Fault Diagnosis With Integrated Feature Extraction. *IEEE Transactions on Industrial Electronics*, 65, 561-569.
- Chen, Y., He, G., Yin, R., Zheng, K., & Wang, G. (2022). Comparative Study of Marine Ranching Recognition in Multi-Temporal High-Resolution Remote Sensing Images Based on DeepLab-v3+ and U-Net. *Remote. Sens.*, 14, 5654.
- Dai, J., Li, Y., He, K., & Sun, J. (2016). R-FCN: Object Detection via Region-based Fully Convolutional Networks. *Neural Information Processing Systems*.
- Gao, G., Yu, Y., Yang, J., Qi, G., & Yang, M. (2021). Hierarchical Deep CNN Feature Set-Based Representation Learning for Robust Cross-Resolution Face Recognition. *IEEE Transactions on Circuits and Systems for Video Technology*, 32, 2550-2560.
- Goel, R., Sharma, A., & Kapoor, R. (2019). Object Recognition Using Deep Learning. *Journal of Computational and Theoretical Nanoscience*.
- Goyal, M., Goyal, R., Reddy, P.V and Lall B. (2020). Activation Functions, Studies in Computational Intelligence, Volume 865, Series Editor Janusz Kacprzyk, *Polish Academy of Sciences, Warsaw, Poland, Editors Witold Pedrycz and Shyi-Ming Chen, Springer Nature Switzerland AG 2020*
- Hirano, Y., Garcia, C., Sukthankar, R., & Hoogs, A. (2006). Industry and Object Recognition: Applications, Applied Research and Challenges. *Toward Category-Level Object Recognition*.
- Ivanov, D.A., Sadykov, M.F., Golenishchev-Kutuzov, A.V., Yaroslavsky, D.A., Galieva, T.G., & Arslanov, A.F. (2020). The application of the technology of sensor networks for the intellectualization of the overhead power transmission lines. *E3S Web of Conferences*.
- Kim P. (2017). MATLAB Deep Learning: With Machine Learning, Neural Networks and Artificial Intelligence, *Soul-t'ukpyolsi, Seoul, Korea (Republic of)*
- Krizhevsky, A., Sutskever, I., & Hinton, G. E. (2017). ImageNet classification with deep convolutional neural networks. *Communications of the ACM*, 60(6), 84–90. <https://doi.org/10.1145/3065386>
- Manzoor, S., Joo, S., & Kuc, T. (2019). Comparison of Object Recognition Approaches using Traditional Machine Vision and Modern Deep Learning Techniques for Mobile Robot. *2019 19th International Conference on Control, Automation and Systems (ICCAS)*, 1316-1321.
- Michelucci U. (2019). Advanced Applied Deep Learning: Convolutional Neural Networks and Object Detection, *TOELT LLC, Dübendorf, Switzerland*.
- Mittal, U., Chawla, P., & Tiwari, R. (2022). EnsembleNet: a hybrid approach for vehicle detection and estimation of traffic density based on faster R-CNN and YOLO models. *Neural Computing and Applications*, 35, 4755 - 4774.

- Mohammed, G.S., Mat Diah, N., Ibrahim, Z., & Jamil, N. (2023). Vehicle detection and classification using three variations of you only look once algorithm. *International Journal of Reconfigurable and Embedded Systems (IJRES)*.
- Myburgh, J.C., Mouton, C., & Davel, M.H. (2021). Tracking translation invariance in CNNs. *ArXiv, abs/2104.05997*.
- Nogay, H.S., & Adeli, H. (2023). Diagnostic of autism spectrum disorder based on structural brain MRI images using, grid search optimization, and convolutional neural networks. *Biomed. Signal Process. Control.*, 79, 104234.
- Nogay, H. S. (2023a). Automatic Classification of Poles in Energy Transmission Lines with Deep Learning. *9th International Congress on Engineering and Technology Management* (pp.124-132). İstanbul, Turkey
- Nogay, H. S. (2023b). Automatic Classification of High Voltage Breakers with Deep Learning. *9th International Congress on Engineering and Technology Management* (pp.174-181). İstanbul, Turkey
- Nogay, H. S. (2023c). Classification of Energy Transmission Line Cables by Using Deep Learning . *5th International Congress on Engineering Sciences and Multidisciplinary Approaches* (pp.276-281). İstanbul, Turkey
- Nogay, H. S. (2023d). Breast Cancer Diagnosis by Using Deep Learning. *10th International Engineering and Technology Management Congress*, 14-15 October, 238-244, İstanbul, Türkiye.
- Padilla, R., Passos, W.L., Dias, T.L., Netto, S.L., & Silva, E.A. (2021). A Comparative Analysis of Object Detection Metrics with a Companion Open-Source Toolkit. *Electronics*.
- Paluszek M. and Thomas S. (2020). Practical MATLAB Deep Learning: A Project-Based Approach, *Plainsboro, NJ, USA*.
- Pan, J. (2023). Recent Deep Neural Networks for Object Detection. *Highlights in Science, Engineering and Technology*.
- Redmon, J., Divvala, S.K., Girshick, R.B., & Farhadi, A. (2015). You Only Look Once: Unified, Real-Time Object Detection. *2016 IEEE Conference on Computer Vision and Pattern Recognition (CVPR)*, 779-788.
- Rajesh kumar, V., Aruna Jeyanthi, P., & R, K. (2022). Optimization-Assisted CNN Model for Fault Classification and Site Location in Transmission Lines. *International Journal of Image and Graphics*.
- Rani, S., Ghai, D., & Kumar, S. (2022). Object detection and recognition using contour based edge detection and fast R-CNN. *Multimedia Tools and Applications*, 81, 42183 - 42207.
- Sandhya Devi, M.R., Vijay Kumar, V., & Sivakumar, P. (2021). A Review of image Classification and Object Detection on Machine learning and Deep Learning Techniques. *2021 5th International Conference on Electronics, Communication and Aerospace Technology (ICECA)*, 1-8.
- Sevak M., Karim Md. R., Pujari, P.(2018). Practical Convolutional Neural Networks, *Packt Publishing, Livery Place, Birmingham, UK*.
- Shahinfar, S., Meek, P.D., & Falzon, G. (2020). "How many images do I need?" Understanding how sample size per class affects deep learning model performance metrics for balanced designs in autonomous wildlife monitoring. *Ecol. Informatics*, 57, 101085.
- Sitarz, M. (2022). Extending F1 metric, probabilistic approach. *ArXiv, abs/2210.11997*.
- Soyguder, S., & Alli, H. (2009). Predicting of fan speed for energy saving in HVAC system based on adaptive network based fuzzy inference system. *Expert Syst. Appl.*, 36, 8631-8638.
- Soyguder, S., & Alli, H. (2009b). An expert system for the humidity and temperature control in HVAC systems using ANFIS and optimization with Fuzzy Modeling Approach. *Energy and Buildings*, 41, 814-822.

- Soyguder, S., Karaköse, M., & Alli, H. (2009). Design and simulation of self-tuning PID-type fuzzy adaptive control for an expert HVAC system. *Expert Syst. Appl.*, 36, 4566-4573.
- Soyguder, S. (2011). Intelligent control based on wavelet decomposition and neural network for predicting of human trajectories with a novel vision-based robotic. *Expert Syst. Appl.*, 38, 13994-14000.
- Soyguder, S. (2011b). Intelligent system based on wavelet decomposition and neural network for predicting of fan speed for energy saving in HVAC system. *Energy and Buildings* 43 (4), 814-822
- Srikar, M., & Malathi, K. (2022). An Improved Moving Object Detection in a Wide Area Environment using Image Classification and Recognition by Comparing You Only Look Once (YOLO) Algorithm over Deformable Part Models (DPM) Algorithm. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*.
- Swerdlow, M., Guler, O., Yaakov, R.A., & Armstrong, D.G. (2023). Simultaneous Segmentation and Classification of Pressure Injury Image Data Using Mask-R-CNN. *Computational and Mathematical Methods in Medicine, 2023*.
- Wang, J., Wang, J., Shao, J., & Li, J. (2017). Image Recognition of Icing Thickness on Power Transmission Lines Based on a Least Squares Hough Transform. *Energies*, 10, 415.
- Xiong, Y., Liu, N., Xu, Z., & Zhang, Y. (2016). A parameter partial-sharing CNN architecture for cross-domain clothing retrieval. *2016 Visual Communications and Image Processing (VCIP)*, 1-4.
- Yang, Y., Wei, X., Xu, R., Peng, L., Liao, Y., & Ge, L. (2021). Security-Oriented Indoor Robots Tracking: An Object Recognition Viewpoint. *Secur. Commun. Networks*, 2021, 7456552:1-7456552:9.
- Yi, D., Su, J., & Chen, W. (2021). Probabilistic faster R-CNN with stochastic region proposing: Towards object detection and recognition in remote sensing imagery. *Neurocomputing*, 459, 290-301.
- Zhang, W., Liu, X., Yuan, J., Xu, L., Sun, H., Zhou, J., & Liu, X. (2018). RCNN-based foreign object detection for securing power transmission lines (RCNN4SPTL). *International Conference on Identification, Information, and Knowledge in the Internet of Things*.
- Zuo, R., Zhou, Z., Ying, B., & Liu, X. (2021). A Soft Robotic Gripper with Anti-Freezing Ionic Hydrogel-Based Sensors for Learning-Based Object Recognition. *2021 IEEE International Conference on Robotics and Automation (ICRA)*, 12164-12169.

REFERENCES

- Akarsu, C., Kıdeyş, A. E., Kumbur, H. (2017). Evsel atık su arıtma tesislerinin sucul ekosisteme mikroplastik tehdidi. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 74(EK-1), 73-78.
- Akçay, S., Törnük, F., Yetim, H. (2020). Mikroplastikler: Gıdalarda bulunuşu ve sağlık üzerine etkileri. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (20), 530-538.
- Aksakal, D., Çalış, M., Yiğitkurt, S., Durmaz, Y. (2021). Işınlı İnci İstiridyesi *Pinctada imbricata radiata*'da Mikroplastik Varlığı. *Journal of Anatolian Environmental and Animal Sciences*, 6(4), 742-748.
- Araujo, C. F., Nolasco, M. M., Ribeiro, A. M., Ribeiro-Claro, P. J. (2018). Identification of microplastics using Raman spectroscopy: Latest developments and future prospects. *Water research*, 142, 426-440.
- Auta, H. S., Emenike, C. U., Fauziah, S. H. (2017). Screening of Bacillus strains isolated from mangrove ecosystems in Peninsular Malaysia for microplastic degradation. *Environmental Pollution*, 231, 1552-1559.
- Balpetek, F. G., Demir, A., Özdoğan, E. (2022). Mikroplastik kirliliğine sentetik esaslı tekstil ürünlerinin yıkama işlemlerinin etkisi. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 10(3), 1097-1106.
- Baylan, N., Koyuncuoğlu, P., Erden, G. (2024). Katı Atık Depolama Sahası Sızıntı Sularında Mikroplastik Kirliliği. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 12(1), 18-38.
- Dellisanti, W., Leung, M. M. L., Lam, K. W. K., Wang, Y., Hu, M., Lo, H. S., & Fang, J. K. H. (2023). A short review on the recent method development for extraction and identification of microplastics in mussels and fish, two major groups of seafood. *Marine Pollution Bulletin*, 186, 114221.
- do Sul, J. A. I., Costa, M. F. (2014). The present and future of microplastic pollution in the marine environment. *Environmental pollution*, 185, 352-364.
- Easton, T., Koutsos, V., Chatzisyneon, E. (2023). Removal of polyester fibre microplastics from wastewater using a UV/H₂O₂ oxidation process. *Journal of Environmental Chemical Engineering*, 11(1), 109057.
- Evode, N., Qamar, S. A., Bilal, M., Barceló, D., Iqbal, H. M. (2021). Plastic waste and its management strategies for environmental sustainability. *Case Stud Chem Environ Eng* 4: 100142.
- Gies, E. A., LeNoble, J. L., Noël, M., Etemadifar, A., Bishay, F., Hall, E. R., & Ross, P. S. (2018). Retention of microplastics in a major secondary wastewater treatment plant in Vancouver, Canada. *Marine pollution bulletin*, 133, 553-561.
- Golwala, H., Zhang, X., Iskander, S. M., Smith, A. L. (2021). Solid waste: An overlooked source of microplastics to the environment. *Science of the Total Environment*, 769, 144581.
- Gong, J., & Xie, P. (2020). Research progress in sources, analytical methods, eco-environmental effects, and control measures of microplastics. *Chemosphere*, 254, 126790.
- Huang, Z., Hu, B., Wang, H. (2023). Analytical methods for microplastics in the environment: a review. *Environmental chemistry letters*, 21(1), 383-401.
- Hu, K., Zhou, P., Yang, Y., Hall, T., Nie, G., Yao, Y., Suan, X., Wang, S. (2021). Degradation of microplastics by a thermal Fenton reaction. *ACS ES&T Engineering*, 2(1), 110-120.
- Lee, H., Shim, J. E., Park, I. H., Choo, K. S., Yeo, M. K. (2023). Physical and biomimetic treatment methods to reduce microplastic waste accumulation. *Molecular & Cellular Toxicology*, 19(1), 13-25.
- Li, L., Xu, G., Yu, H., Xing, J. (2018). Dynamic membrane for micro-particle removal in wastewater treatment: performance and influencing factors. *Science of the Total Environment*, 627, 332-340.
- Luo, H., Zeng, Y., Zhao, Y., Xiang, Y., Li, Y., Pan, X. (2021). Effects of advanced oxidation processes on leachates and properties of microplastics. *Journal of Hazardous Materials*, 413, 125342.

- Lwanga, E. H., Beriot, N., Corradini, F., Silva, V., Yang, X., Baartman, J., Rezaei, M., Schaik L., Riksen M., Geissen, V. (2022). Review of microplastic sources, transport pathways and correlations with other soil stressors: a journey from agricultural sites into the environment. *Chemical and Biological Technologies in Agriculture*, 9(1), 1-20.
- Ma, B., Xue, W., Hu, C., Liu, H., Qu, J., Li, L. (2019). Characteristics of microplastic removal via coagulation and ultrafiltration during drinking water treatment. *Chemical Engineering Journal*, 359, 159-167.
- Masura, J., Baker, J., Foster, G., Arthur, C. (2015). Laboratory Methods for the Analysis of Microplastics in the Marine Environment: Recommendations for quantifying synthetic particles in waters and sediments.
- Özkor, B. (2022). Kızılırmak Nehri Sularında Mikroplastik Kirliliğinin Araştırılması, Master's Thesis, Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli University.
- Peng, X., Chen, M., Chen, S., Dasgupta, S., Xu, H., Du, M., Ta, K., Guo Z., Bai, S. (2018). Microplastics contaminate the deepest part of the world's ocean. *Geochemical Perspectives Letters*, 9(1), 1-5.
- Poerio, T., Piacentini, E., Mazzei, R. (2019). Membrane processes for microplastic removal. *Molecules*, 24(22), 4148.
- Sharma, S., Chatterjee, S. (2017). Microplastic pollution, a threat to marine ecosystem and human health: a short review. *Environmental Science and Pollution Research*, 24(27), 21530-21547.
- Sridharan, S., Kumar, M., Singh, L., Bolan, N. S., Saha, M. (2021). Microplastics as an emerging source of particulate air pollution: A critical review. *Journal of Hazardous Materials*, 418, 126245.
- Sundbæk, K. B., Koch, I. D. W., Villaro, C. G., Rasmussen, N. S., Holdt, S. L., Hartmann, N. B. (2018). Sorption of fluorescent polystyrene microplastic particles to edible seaweed *Fucus vesiculosus*. *Journal of Applied Phycology*, 30, 2923-2927.
- Talvitie, J., Mikola, A., Setälä, O., Heinonen, M., Koistinen, A. (2017). How well is microlitter purified from wastewater?—A detailed study on the stepwise removal of microlitter in a tertiary level wastewater treatment plant. *Water research*, 109, 164-172.
- Tang, Y., Zhang, S., Su, Y., Wu, D., Zhao, Y., Xie, B. (2021). Removal of microplastics from aqueous solutions by magnetic carbon nanotubes. *Chemical Engineering Journal*, 406, 126804.
- Tariq, M., Iqbal, B., Khan, I., Khan, A. R., Jho, E. H., Salam, A., Zhou, H., Zhao, H., Li, G., Du, D. (2024). Microplastic contamination in the agricultural soil—mitigation strategies, heavy metals contamination, and impact on human health: a review. *Plant Cell Reports*, 43(3), 1-15.
- Weber A., (2018). What about us? Effects of nano- and microplastics on human immune cells, micro2018, Spain.
- Yang, Y., Chen, J., Chen, Z., Yu, Z., Xue, J., Luan, T., Chen, S., Zhou, S. (2022). Mechanisms of polystyrene microplastic degradation by the microbially driven Fenton reaction. *Water Research*, 223, 118979.
- Yuan, F., Yue, L., Zhao, H., Wu, H. (2020). Study on the adsorption of polystyrene microplastics by three-dimensional reduced graphene oxide. *Water Science and Technology*, 81(10), 2163-2175.
- Yurtsever, M. (2018a). Abiyotik bir su ürünü olan sofrta tuzunda mikroplastik kirliliği tehlikesi. *Ege Journal of Fisheries & Aquatic Sciences (EgeJFAS)/Su Ürünleri Dergisi*, 35(3).
- Yurtsever, M. (2018b). Küresel plastik kirliliği nano-mikroplastik tehlikesi ve sürdürülebilirlik. *Çevre Bilim ve Teknoloji Dergisi, Basım sayısı, 1*, 171-197.
- Yurtsever, M. (2019). Nano-ve mikroplastik'lerin insan sağlığı ve ekosistem üzerindeki olası etkileri. *Menba Kastamonu Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 17-24.
- Ziajahromi, S., Neale, P. A., Rintoul, L., Leusch, F. D. (2017). Wastewater treatment plants as a pathway for microplastics: development of a new approach to sample wastewater-based microplastics. *Water research*, 112, 93-99.

REFERENCES

- Abut, T., & Soyguder, S. (2019). Real-time control and application with self-tuning PID-type fuzzy adaptive controller of an inverted pendulum. *Ind. Robot*, 46, 159-170.
- Alonso-González, M., Díaz, V.G., Pérez, B.L., G-Bustelo, B.C., & Anzola, J.P. (2023). Bearing Fault Diagnosis With Envelope Analysis and Machine Learning Approaches Using CWRU Dataset. *IEEE Access*, 11, 57796-57805.
- Biji C.L., & S. Nair, A. (2017). Benchmark Dataset for Whole Genome Sequence Compression. *IEEE/ACM Transactions on Computational Biology and Bioinformatics*, 14, 1228-1236.
- Birbir, Y., Nogay, H. S., (2007). Harmonic Variations in Three-phase Induction Motors Fed by PWM Inverter with Different Stator Coil Pitches. Proceedings of the 6th WSEAS International Conference on Applications of Electrical Engineering, Istanbul, Turkey, May 27-29, 2007: 195-199.
- Birbir, Y., Nogay, H. S., Taskin, S., (2007a). Prediction of Current Harmonics in Induction Motors with Artificial Neural Network. International Aegean Conference on Electrical Machines and Power Electronics, (ACEMP'07), Muğla, Turkey, pp.123-129.
- Birbir, Y., Nogay, H. S., & Özel, Y., (2007b). Neural Network Solution to Low Order Odd Current Harmonics in Short Chorded Induction Motors. *Int. J. of Systems Applications, Engineering & Development* , vol.1, 21-28.
- Bishop CM (2006). Pattern Recognition and Machine Learning. *Springer New York NY*.
- Biswas, S., Nayak, P.K., Panigrahi, B.K., & Pradhan, G. (2023). An intelligent fault detection and classification technique based on variational mode decomposition-CNN for transmission lines installed with UPFC and wind farm. *Electric Power Systems Research*.
- Gabdullin, N., Madanzadeh, S., & Vilkin, A. (2021). Towards End-to-End Deep Learning Performance Analysis of Electric Motors. *Actuators*.
- Goyal, M., Goyal, R., Reddy, P.V and Lall B. (2020). Activation Functions, Studies in Computational Intelligence, Volume 865, Series Editor Janusz Kacprzyk, *Polish Academy of Sciences, Warsaw, Poland, Editors Witold Pedrycz and Shyi-Ming Chen, Springer Nature Switzerland AG 2020*
- Hasković, Z., Masic, S., & Smaka, S. (2010). Visualization and animation of transformer, electrical machines and electrical drives working principles. *SPEEDAM 2010*, 709-712.
- He K, Zhang X, Ren S, & Sun J (2016) Deep residual learning for image recognition. In Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition:770-778
- Hussain, M.M., Rashid Mustafa, A., Chaudary, M.A., & Razaq, A. (2019). Design and Implementation of Hybrid Vehicle using Control of DC Electric Motor. *2019 54th International Universities Power Engineering Conference (UPEC)*, 1-6.
- Kim P. (2017). MATLAB Deep Learning: With Machine Learning, Neural Networks and Artificial Intelligence, *Soul-t'ukpyolsi, Seoul, Korea (Republic of)*
- Lei, G., Zhu, J., & Guo, Y. (2016). Design Fundamentals of Electrical Machines and Drive Systems. Multidisciplinary Design Optimization Methods for Electrical Machines and Drive Systems, Power Systems-Series, 25-72, DOI: 10.1007/978-3-662-49271-0_2
- Liu, H., Li, J., He, L., & Wang, Y. (2019). Superpixel-Guided Layer-Wise Embedding CNN for Remote Sensing Image Classification. *Remote. Sens.*, 11, 174.
- Michelucci U. (2019). Advanced Applied Deep Learning: Convolutional Neural Networks and Object Detection, *TOELT LLC, Dübendorf, Switzerland*.
- Milivojević, N., Krishnamurthy, M., Emadi, A., & Stamenkovic, I. (2011). Theory and Implementation of a Simple Digital Control Strategy for Brushless DC Generators. *IEEE Transactions on Power Electronics*, 26, 3345-3356.

- Nectoux, P., Gouriveau, R., Medjaher, K., Ramasso, E., Chebel-Morello, B., Zerhouni, N., & Varnier, C. (2012). PRONOSTIA: An experimental platform for bearings accelerated degradation tests.
- Nogay, H. S. (2011). Prediction of internal temperature in stator winding of three-phase induction motors with ANN. *European Transactions on Electrical Power*, vol.21, pp.120-128.
- Nogay, H. S., (2022a). Species detection of rotary electric machines with deep learning from appearances. 7th International Congress on Engineering and Technology Management (pp.488-495).
- Nogay, H. S., (2023). Detection of stator winding faults in rotary electric machines by using deep learning. 5th International Congress on Engineering Sciences and Multidisciplinary Approaches (pp.288-293). İstanbul, Turkey
- Nogay, H. S., (2022b). Classification of groove shape in rotary electric machines with a convolutional neural network. 9th International Congress on Engineering, Architecture and Design (pp.1050-1059). İstanbul, Turkey
- Nogay, H.S., & Adeli, H. (2023). Diagnostic of autism spectrum disorder based on structural brain MRI images using, grid search optimization, and convolutional neural networks. *Biomed. Signal Process. Control.*, 79, 104234.
- Padilla, R., Passos, W.L., Dias, T.L., Netto, S.L., & Silva, E.A. (2021). A Comparative Analysis of Object Detection Metrics with a Companion Open-Source Toolkit. *Electronics*.
- Paluszek M. and Thomas S. (2020). Practical MATLAB Deep Learning: A Project-Based Approach, *Plainsboro, NJ, USA*.
- Rajesh kumar, V., Aruna Jeyanthi, P., & R, K. (2022). Optimization-Assisted CNN Model for Fault Classification and Site Location in Transmission Lines. *International Journal of Image and Graphics*.
- Sevak M., Karim Md. R., Pujari, P.(2018). Practical Convolutional Neural Networks, *Packt Publishing, Livery Place, Birmingham, UK*.
- Shahinfar, S., Meek, P.D., & Falzon, G. (2020). "How many images do I need?" Understanding how sample size per class affects deep learning model performance metrics for balanced designs in autonomous wildlife monitoring. *Ecol. Informatics*, 57, 101085.
- Shitao, Y., Xiangwu, Y., Shuyong, L., Heming, L., & Junqing, L. (2003). Static state stability analysis of AC-excited generators. *The Fifth International Conference on Power Electronics and Drive Systems, 2003. PEDS 2003.*, 1, 733-736 Vol.1.
- Sitarz, M. (2022). Extending F1 metric, probabilistic approach. *ArXiv, abs/2210.11997*.
- Soyguder, S., & Alli, H. (2009). Predicting of fan speed for energy saving in HVAC system based on adaptive network based fuzzy inference system. *Expert Syst. Appl.*, 36, 8631-8638.
- Soyguder, S., & Alli, H. (2009b). An expert system for the humidity and temperature control in HVAC systems using ANFIS and optimization with Fuzzy Modeling Approach. *Energy and Buildings*, 41, 814-822.
- Soyguder, S., Karaköse, M., & Alli, H. (2009). Design and simulation of self-tuning PID-type fuzzy adaptive control for an expert HVAC system. *Expert Syst. Appl.*, 36, 4566-4573.
- Soyguder, S. (2011). Intelligent control based on wavelet decomposition and neural network for predicting of human trajectories with a novel vision-based robotic. *Expert Syst. Appl.*, 38, 13994-14000.
- Soyguder, S. (2011b). Intelligent system based on wavelet decomposition and neural network for predicting of fan speed for energy saving in HVAC system. *Energy and Buildings* 43 (4), 814-822
- Tiainen, T., & Viitala, R. (2020). Effect of positional errors on the accuracy of multi-probe roundness measurement methods. *Mechanical Systems and Signal Processing*, 144, 106883.

- Tuncer T, Ertam F, Dogan S, Aydemir E, Pławiak P (2020) Ensemble residual network-based gender and activity recognition method with signals. *The Journal of Supercomputing* 76:2119-2138
- Viitala, R., & Viitala, R. (2020). Method and device to investigate the behavior of large rotors under continuously adjustable foundation stiffness. *Journal of Vibroengineering*.
- Yu X, Wang SH (2019) Abnormality Diagnosis in Mammograms by Transfer Learning Based on Res Net18. Special Issue on Deep Neural Networks for Digital Media Algorithms *Fundamental Informaticae* 168(2):219-230
- Zhu S, Zhang J, Chao M, Xu X, Song P, Zhang J, and Huang Z (2020) A Rapid and Highly Efficient Method for the Identification of Soybean Seed Varieties: Hyperspectral Images Combined with Transfer Learning. *Molecules* 25(152) DOI:10.3390/molecules25010152

REFERENCES

- Akal, Zuhail. (September 2005). Performance measurement and control in businesses: versatile performance indicators (6. Print). National Productivity Centre Publications No: 473. Ankara: Our Bureau Press Release Distribution.
- Esmacilian, G. R., Megat Ahmad, M. M. H., Ismail, N., Sulaiman, S. and Hamed, M., (2008), in particular a model for Improving Failure Mode and Effect analysis (FMEA) by using overall equipment Efficiency (OEE), information technology, 2008. I have presented in 2008. International Symposium on, vol. 3, pp. 1 – 9, 26 - 28 Aug.
- Ljungberg, Ö., (1998), “Measurement Of overall equipment effectiveness as a Basis For TPM Activities”, International Journal of operations And Production Management, 18(5), s. 495 – 507.
- Reyes, J. A. G., (2015), “From Measuring overall equipment effectiveness (OEE) to overall resource Effectiveness (ORE)”, Journal of quality of Maintenance Engineering, 21(4), s. 506-527.
- Reyes, J. A. G., Eldridge , S., Barber , K. D., and Meier , H. S. (2010), “overall equipment effectiveness (OEE) and process Capability (PC) Measures A Relationship Analysis”, International Journal of Quality and Reliability Management, 27(1), s. 48-62.
- Çelik, H., (2018), SMED unit cost of manufacturing practices and evaluation of the effect of time and overall equipment effectiveness, University, Institute of Business Administration, Department of Business Management, Master’s thesis.
- Fırat ÖZKAN N., (2018),” Overall Equipment Effectiveness In Improving Triz : The Use Of An Application”
- Emrah ACAR, Ömer., (2018) “On A Production Line Measurement Of Overall Equipment Effectiveness And Improvement On An Application”. Volume 9, Number 24.
- <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/5654/temiz%2520atasoy%2520sucu.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 2023

REFERENCES

- Cengiz, M. F., Kilic, S. Kilic, M., Yalcin, F. (2017) Evaluation Of Heavy Metal Risk Potential İn Bogacayi River Water, *Environmental Monitoring And Assessment*, 189(6): 248.
- Çakır, E. (2016). Kısmi Zamanlı Olarak Çalışacak Öğrencilerin Analitik Hiyerarşi Prosesi Temelli Vikor Yöntemi İle Belirlenmesi, *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 12 (29) , 195-224.
- Çıkmak, S. , Üstündağ, A. , Urgan, M. C. (2020). Savunma Sanayindeki Bir İşletmede Tedarik Zinciri Risk Azaltma Stratejilerinin Bulanık Dematel Yöntemiyle Analizi, *Düzce Üniversitesi Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, 8(3), 2005-2028.
- Çok Ölçütlü Karar Verme Yöntemleri-Iii.Pdf (18.04.2023).
- Demirkol, I. , Ünğan, M. , Ayanoğlu, M. (2015). Tedarik Zinciri Risklerinin İşletme Performansı Üzerindeki Etkisi: Otomotiv Sektöründe Bir Uygulama, *İşletme Bilimi Dergisi*, 3(1), 20-37.
- Erdem, S., Kavrukkoca, G. (2002). Sürekli İyileştirme Projelerinin Seçiminde Analitik Hiyerarşi Süreci'nin Kullanımı, *Ulusal Kalite Fonksiyon Göçerimi Sempozyumu*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, 1-16.
- Kabak, M., Oztek, G., (2022). A Multi-Criteria Approach To Sustainable Risk Management Of Supplier Portfolio: A Case Study At Defense Industry. *Gazi University Journal Of Science* , 35 (4), 1504-1519.
- Khandekar, A.V., Chakraborty S. (2016). Personnel Selection Using Fuzzy Axiomatic Design Principles, *Verslas Teorija Ir Praktika*, 17(3), 251-260.
- Korucuk, S., Memiş, S. (2018). Tedarik Zinciri Yönetimindeki Risk Faktörlerinin Ahp İle Ölçülmesi: Erzurum İli Örneği, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2) , 1036-1051.
- Saaty, T. L., Vargas, L. G. (2001). Models, Methods, Concepts & Applications Of The Analytic Hierarchy Process, *International Seires In Operations Research And Managment Science*, 3-13.
- Saaty, T. L., Vargas, L. (2004). Decision Making- The Analytic Hierarchy And Network Processes (Ahp/Anp), *Journal Of Systems Science And Systems Engineering*, 13(1), 1-35.
- Saaty, T., Vargas, L. (2012). Models, Methods, Concepts & Applications Of The Analytic Hierarchy Process. New York: Springer.
- Tepe Küçüköğlü, M. (2020). Tedarik Zincirinde Risk Değerlendirme: Risklerin Tanımlanması, Gruplandırılması Ve Önceliklendirilmesi Üzerine Bir Çalışma, *Journal Of Business Research-Turk*, 12(2), 2126-2141.
- W. Ho, T. Zheng, H. Yildiz, S. Talluri. (2015) Supply Chain Risk Management: A Literature Review, *International Journal Of Production Research*, 53 (16), 5031–5069.

REFERENCES

- [1] Paksoy, H. M. & Ersoy, N. (2016). Antalya’da Faaliyet Gösteren Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde İnovasyon ve İşletme Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 413-433.
  - [2] Çalışkan, A. Akkoç, İ. & Turunç, Ö. (2011). Örgütsel Performansın Araştırılmasında Motivasyonel Davranışların Rolü: Yenilikçilik ve Girişimciliğin Aracılık Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 16, Sayı: 3, 363-401.
  - [3] Nart, S. Güner, S. ve Nart S. (2017). Otomotiv Sektöründeki İnovasyon Yeteneği Kaynaklarının AHP İle Değerlendirilmesi, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*
  - [4] Paksoy, H. M. & Ersoy, N. (2016). Antalya’da Faaliyet Gösteren Dört ve Beş Yıldızlı Otel İşletmelerinde İnovasyon ve İşletme Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(2), 413-433.
  - [5] Çiçek, H. & Onat, O. K. (2012). İnovasyon Odaklı Faaliyetlerin Firma Performansına Etkisinin Veri Zarflama Analizi İle Belirlenmesi; İMKB Üzerine Bir Araştırma, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl:4, Sayı:7, 46-53.
  - [6] OECD (2005). *Oslo Manual: Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data*. Paris.
  - [7] Birch, P. & Clegg, B. (1997). *İş Hayatında Yaratıcılık*. Rota Yayıncılık, İstanbul.
  - [8] Drucker F. P. (1985). *Innovation and Entrepreneurship*. H&R Publisher, New York.
  - [9] S Seçkiner ve M.Alfandi (2022) Robotic Process Automation: A literature review on quantitative benefits, *Conference on Industrial Engineering and Operations Management Istanbul*.
  - [10] J. G. ENRÍQUEZ , A. JIMÉNEZ-RAMÍREZ, F. J. DOMÍNGUEZ-MAYO, AND J. A. GARCÍA-GARCÍA (2020) Robotic Process Automation: A Scientific and Industrial Systematic Mapping Study
IRPAAI Institute. (2019). *The Automation of Knowledge Work will be This Decade’s Engine of Growth*. Accessed: Sep. 2019. [Online]. Available: <https://irpaai.com/denition-and-benets/>
- W. E. Deming and D. W. Edwards, *Quality, Productivity, and Competitive Position*, vol. 183. Los Angeles, CA, USA: Quality Enhancement Seminars, 1984.
- C. Flechsig, J. Lohmer, and R. Lasch, “Realizing the full potential of robotic process automation through a combination with BPM,” in *Logistics Management*. Cham, Switzerland: Springer, 2019, pp. 104-119.
- W. M. P. Van-der Aalst, “Business process management demystified: A tutorial on models, systems and standards for workflow management,” in *Advanced Course on Petri Nets*, vol. 3098. Berlin, Germany: Springer, 2004, pp. 1-65.
- M. Dumas, M. La Rosa, J. Mendling, and H. Reijers, *Fundamentals of Business Process Management*. Heidelberg, Germany: Springer, 2013.
- Y. Devarajan, “A study of robotic process automation use cases today for tomorrow’s business,” *Int. J. Comput. Techn.*, vol. 5, no. 6, pp. 1218, 2018.
- Real world automation stories with Microsoft Power Automate | Power Automate Blog
<https://learn.microsoft.com/en-us/training/modules/introduction-power-automate>
- Nazlı UNSAL (2023), “Bir Üretim İşletmesinde Dijital Dönüşüm Uygulaması”, *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstetüsü Endüstri Mühendisliği Anabilim dalı*
- Sema SOYDAN (2006), “SÜREÇ YÖNETİMİ VE İYİLEŞTİRİLMESİ ÜZERİNE BİR UYGULAMA”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Toplam Kalite Yönetimi Anabilim dalı*

SORULARLA **AMERİKAN DEVRİMİ**

Prof. Dr. Mehmet Sait Dilek

EĞİTİM
yayınevi

SORULARLA AMERİKAN DEVRİMİ

Prof. Dr. Mehmet Sait Dilek

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-7915-33-5

1. Baskı, Mayıs 2020

2. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

SORULARLA AMERİKAN DEVRİMİ

Prof. Dr. Mehmet Sait Dilek

128 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-7915-33-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayını hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ABD Coğrafyası ve Gelişmesi**, Amerikan Haberleri Merkezi, Ankara.
- Adnan Güriz, **ABD Bağımsızlık Demeci**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1957.
- Afet İnan, **Piri Reis'in Amerika Haritası (1513-1528)**, TTK, Ankara, 1954.
- Albert Jay Nock, **Thomas Jefferson Amerika'nın Kurucusu**, Epsilon Yayınları, İstanbul, 2005.
- Alfred Thayer Mahan, **Deniz Gücünün Tarih Üzerine Etkisi 1660-1783**, (Çev. A. Tuncer Büyükonat), Griffin, İstanbul, 2011.
- Allan Nevins-Henry Steele Commager, **ABD Tarihi**, (Çev. Halil İnalıcık), Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2014.
- Amerika Birleşik Devletleri Hakkında Bilgi**, Amerikan Haberler Merkezi, 1952.
- Amerika Coğrafyasının Ana Hatları**, Amerikan Basın ve Kültür Merkezi, Ankara.
- Amerikan İşçi Hareketinin Tarihçesi**, ABD Çalışma Bakanlığı Çalışma İstatistikleri Bürosu, Beyrut, 1966.
- Amerika Tarihinin Ana Hatları**, ABD Dışişleri Yayını, Ankara, 1951.
- Ana Hatları İle ABD Devlet Yapısı**, (Ed. Rosalie Targonski), Regional Program Office, Vienna.
- Andre Maurois, **Amerika Mucizesi (1492-1940)**, (Çev. Fuat Gökbudak), Osmanbey Basımevi, İstanbul, 1945.
- Ayferi Göze, **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler**, Beta, İstanbul, 2009.
- Bartolomeo de las Casas, **Yerlilerin Gözyaşları, Yerlilerin Yok Edilişinin Kısa Tarihi**, (Çev. Oktay Etiman), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2011.
- Batı'ya Yön Veren Metinler, Aydınlanma/Burjuvazi Yüzyılı/Bilim Çağının Zaferi (1650-1800)**, III, (Der. Alev Alatlı), Melisa Matbaacılık, Kapadokya, 2010.
- Bedri Tahir Şaman, **Amerika Kültür Tarihi**, Ulus Basımevi, Ankara, 1949.
- Catherine Eagleton-Jonathan Williams, **Paranın Tarihi**, (Çev. Fadime Kâhya), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2011.
- David Arnold, **Coğrafi Keşifler Tarihi**, (Çev. Osman Bahadır), Alan Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- David McCullough, **1776 Amerikan Bağımsızlık Mücadelesi**, (Çev. Ayşe B. Cancı), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2010.
- Derek McKay-H.M. Scott, **Büyük Devletlerin Yükselişi 1648-1815**, (Çev. Eşref Bengi Özbilen), Dergah Yayınları, İstanbul, 2011.

- Erol Tümertekin, **Amerika Birleşik Devletleri Coğrafyası**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1967.
- Erol Tümertekin, **Anglo-Amerika**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1970.
- Fahir Armaoğlu, **19. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1789-1914)**, TTK Basımevi, Ankara, 1997.
- Gavin Menzies, **1421, Çin'in Dünyayı Keşfettiği Yıl**, (Çev. Kardelen Kala), Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2014.
- Gavin Menzies, **1434**, (Çev. Mirhan Yoğun), İleri Yayınları, İstanbul, 2014.
- Gavin Menzies-Ian Hudson, **Amerika'yı Kim Keşfetti?**, (Çev. Timur Demirtaş), Tarih&Kuram Yayınları, İstanbul, 2016.
- Geoffrey Parker, **Cambridge Savaş Tarihi**, (Çev. Füsün Tayanç-Tunç Tayanç), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.
- Hamilton, Madison, Jay, **Anayasa Üzerine Düşünceler: Federalistlerin Makalelerinden Seçmeler**, (Çev. Mümtaz Soysal), İstanbul 1962.
- Howard Zinn, **Amerika Birleşik Devletleri Halklarının Tarihi**, (Çev. Sevinç Sayan Özer), İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2005.
- Jack Forbes, **Kolomb ve Diğer Yamyamlar**, (Çev. Işıl Özbek), Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2009.
- James Bryce, **Amerikan Siyasi Rejimi**, (Çev. T. Ataöv-A. Payaslıoğlu), Türk Siyasi İlimler Derneği, İstanbul 1962.
- James Truslow Adams, **Amerika Tarihi, Başlangıcından Bugüne Kadar, I**, (Çev. Ziya Yamaç), Kanaat Kitabevi, 1944.
- James West Davidson, **Kısa ABD Tarihi**, (Can Evren Topaktaş), Say Yayınları, İstanbul, 2017.
- Jeremy Black, **Savaş ve Dünya Askeri Güç ve Kıtaların Kaderi 1450-2000**, (Çev. Yeliz Özkan), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2009.
- John Garraty, **The American Nation, A History of the United States to 1877**, Harper Collins College Publishers, 1995.
- John Fiske, **New England**, (Çev. Feyyaz Şahin), İlyayayınevi, İzmir, 2014.
- John Locke, **Hükümet Üstüne İkinci Tez**, (Çev. Aysel Doğan), İlyayayınevi, İzmir.
- John Locke, **Hükümet Üzerine Birinci İnceleme**, (Çev. Fahri Bakırcı), İmaj Yayınevi, Ankara, 2016.
- John Merriman, **Rönesans'tan Bugüne Modern Avrupa Tarihi**, (Çev. Şükrü Alpagut), Say Yayınları, İstanbul, 2018.
- Jules Verne, **Dünyanın Keşfi, I**, (Çev. Ferid Namık Hansoy), İnkılap ve Aka Basımevi, İstanbul, 1982.
- Kristof Kolomb, **Seyir Defterleri**, (Çev. Sait Maden), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2016.

- Maud ve Miska Petersham, **Amerika Cumhurbaşkanları'nın Hikâyesi**, Nebi-oğlu Yayınevi, İstanbul, 1953.
- Mehmet Çolak, **Dünyaya Yön Veren İnsanlar Amerigo Vespucci**, Gönül Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Meryem Doğan, **İngiltere'nin Amerika'da Uyguladığı Sömürge Siyaseti (1620-1774)**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2007.
- Muhammet Emin Ruhi, **ABD'de Irk Ayrımcılığı Politikaları**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- Mundus Novus, **Letter to Lorenzo Pietro Di Medici**, (Translated: George Tyler Northup), Princeton University Press, 1916.
- Müzehher Tuncalı, **Amerikan İhtilali**, Kitapçılık Ortaklığı Yayınları, İstanbul, 1966.
- N.V.Yeliseyeva, **Yakın Çağlar Tarihi**, (Çev. Özdemir İnce), Yordam Kitap, İstanbul, 2014.
- Norman Davies, **Avrupa Tarihi**, (Çev. Ed. Mehmet Ali Kılıçbay), İmge Kitabevi, Ankara, 2011.
- Patrick Phillips-Schrock, **The White House: An Illustrated Architectural History**, McFarland & Company, 2013.
- Peter Aughton, **Dünyanın Çehresini Değiştiren Seyahatler**, (Çev. Deniz Berk-tay), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2019.
- Robert J. Allison, **Amerikan Devrimi Kısa Bir Tarihçe**, (Çev. Uygur Koca-başoğlu), İletişim Yayınları, İstanbul, 2012.
- Robert A. Dahl, **Amerikan Anayasası Ne Kadar Demokratik**, (Çev. Cenap Çak-mak), Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları, Sakarya, 2015.
- Ronald Wright, **Çalıntı Kıtalar Amerika'da Fetih ve Direnişin Beş Yüz Yılı**, (Çev. Şen Süer), Versus Kitap, İstanbul, 2009.
- Sabri Tümer, **Amerika'nın Keşfinde Türkler**, Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1961.
- Süha Atatüre, **ABD'nin Siyasi Yapısı**, Beta, İstanbul, 2017.
- Sylviane A. Diouf, **Allah'ın Kulları Amerika Kıtasında Köleleştirilmiş Afri-kalı Müslümanlar**, (Çev. Ahmet Yaşar), Beyan Yayınları, İstanbul, 2010.
- Thomas Jefferson'dan Seçme Parçalar**, (Çev. Mete Tunçay), Yenilik Basımevi, İstanbul, 1961.
- Thomas Paine, **Sağduyu**, (Çev. M. Macit Kenanoğlu), Lotus, Ankara, 2005.
- Toby Lester, **Dünyanın Dördüncü Kıtası Amerika**, (Çev. Nurşan Üstüntaş), Şe-nocak Yayınları, İzmir, 2012.
- Türkkaya Ataöv, **Amerikan Başkanları**, İleri Yayınları. İstanbul, 2009.
- Walter Isaacson, **Benjamin Franklin**, (Çev. İsmail Hakkı Yılmaz), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Makaleler

- Aygül Kılınç, “Seçili Başkentlerin Kent Planlama Öyküsü: Ankara, Brasilia, Canberra, Islamabad, Washington DC”, **Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, Cilt:4, Sayı:7, 2013, s.17-27.
- Barış Özdal, “Amerika Birleşik Devletlerinin Kuruluşu”, I. Ünite, **Atatürk Üniversitesi, Siyasi Tarih Dersi Kitabı**, Erzurum, 2020.
- Brian M. Fagan, “Hernan Cortes”, **Tarihteki Yetmiş Büyük Yolculuk**, (Haz. Robin Hanbury-Tenison), (Çev. Nurettin Elhüseyni), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2007.
- Colin Bonwick, “Amerikan Devrimi 1763-1791”, **Batıda Devrimler ve Devrimci Gelenek**, (Çev. Kemal İnal), Dost Yayınları, Ankara, 2000, s.94-117.
- Çağrı Erhan, “Modern Avrupa’nın Doğuşu”, **Siyasi Tarih I Ders Kitabı**, I. Ünite, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2018.
- Çağrı Erhan, “XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Büyük Güçlerin Küresel Rekabeti”, **Siyasi Tarih I Ders Kitabı**, III. Ünite, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2018.
- Devrim Kılıçer, “Bakire Yeni Dünya ve Kapsamlamanın Mantiği”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 50/1, 2010, s.35-45.
- Hilmi Can Turan, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Yerel Yönetimler”, **International Journal Of Education Technology and Scientific Researches**, Sayı:2, Yıl 2017, s.1-19.
- John Hemming, “Francisco Pizarro”, **Tarihteki Yetmiş Büyük Yolculuk**, (Haz. Robin Hanbury-Tenison), (Çev. Nurettin Elhüseyni), Oğlak Yayınları, İstanbul, 2007.
- M. Swearingen, “Amerikan İhtilaline Bir Bakış”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, I, 1957, Ankara, s.53-67.
- Murat Şeker, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Büyük Sanayi Öncesi Çalışma İlişkileri”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 44/1-2 (1989), s. 223-252.
- Mustafa Çelik-Ömer Tekşen, “Amerika Birleşik Devletleri’nde Yabancı Banka Uyum Sorunları: Yazılı Anlaşmalar Üzerine Bir İçerik Analizi”, **Bankacılık ve Finansal Araştırmalar Dergisi**, 6/2, 2019, s.10-29.
- Muvaffak Akbay, “Amerika Birleşik Devletlerinin Anayasa Tarihi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Yıl 1950, 7/1, s.18-39.
- Muzaffer Sencer, “İnsan Hakları Açısından Amerikan Devrimi”, **İnsan Hakları Yılığ**, Cilt 9, 1987, T.O.A.İ.E. Yayını. s.85-126.
- Mümin Köktaş, “Amerikan Aydınlanması: Bir Giriş Denemesi”, **Liberal Düşünce**, Yıl 19, Sayı 73-74, 2014, s.109-137.
- Mümin Köktaş, “Bir Aydınlanma Şahsiyeti ve Amerikan Karakterinin İnşacıları Olarak Benjamin Franklin”, **Mukaddime**, 2019, 10/2, 522-543.

Süleyman Elik-Faruk Bal, “Çağdaş Uluslararası Sistemin Kaynağı ve İlk Dönemi Olarak İspanya-Portekiz Atlantik Sistemi, 1439-1648”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 16/1, 2014, s.88-117.

Zeki Koday, Saliha Koday, Çağlar Kıvanç Kaymaz, “Dünyadaki Bazı Önemli Boğazlar ile Kanalların Coğrafi Özellikleri ve Jeopolitik Önemleri”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Eylül 2017, 21/3, s.879-910.

İnternet Kaynakları (Son Erişim Tarihi 1 Mayıs 2024)

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdde-vatandaslik-sorusu-tartismalara-neden-oldu/1100264>

http://www.americaslibrary.gov/jb/nation/jb_nation_whitehse_1.html

<http://amerikabulteni.com/2011/10/10/amerika-kolomb-gunu%E2%80%99nu-kutluyor-kizilderililer-tepkili/>

<https://www.archives.gov/historical-docs/todays-doc/?dod-date=823>

<https://at.usembassy.gov/wp-content/uploads/sites/39/2016/05/dc.pdf>

https://avalon.law.yale.edu/17th_century/nh01.asp

https://avalon.law.yale.edu/18th_century/currency_act_1764.asp

https://avalon.law.yale.edu/18th_century/contcong_07-08-75.asp

https://avalon.law.yale.edu/18th_century/quartering_act_165.asp

https://avalon.law.yale.edu/18th_century/stamp_act_1765.asp

https://avalon.law.yale.edu/18th_century/paris.asp

https://avalon.law.yale.edu/18th_century/prel1782.asp

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-49686101>

<https://www.britannica.com/list/5-unbelievable-facts-about-christopher-columbus>

<https://www.britannica.com/event/Treaty-of-Tordesillas>

<https://www.britannica.com/event/Queen-Annes-War>

http://www.canaktan.org/hukuk/insan_haklari/magna-carta/mayflower-sozlesme.htm

https://www.census.gov/history/www/faqs/demographic_faqs/when_was_the_first_census_in_the_united_states.html

https://www.census.gov/history/www/through_the_decades/fast_facts/1790_fast_facts.html

<https://www.census.gov/prod/cen2010/cph-1-1.pdf>

<https://www.census.gov/prod/cen2010/briefs/c2010br-01.pdf>

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/279rank.html>

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/us.html>

http://cografyaharita.com/haritalarim/3g_dunya_siyasi_haritasi4.png
<https://www.colonialociety.org/node/2531>
<https://www.constitutionfacts.com/us-declaration-of-independence/drafting-the-declaration/>
<http://www.crossingtheoceansea.com/OceanSeaPages/OS-71-Cabot1st-n-2nd.html>
http://www.digitalhistory.uh.edu/active_learning/explorations/revolution/cartoon1.cfm
<https://diplomacy.state.gov/explore-online-exhibits/the-great-seal/>
<http://www.elizabethan-era.org.uk/amerigo-vespucci.htm>
<https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/structure-federal-reserve-system.htm>
<https://founders.archives.gov/documents/Adams/06-13-02-0162-0011-0002>
<https://www.govinfo.gov/content/pkg/CDOC-109sdoc18/pdf/CDOC-109sdoc18.pdf>
<https://www.haberturk.com/yer/beyaz-saray>
<https://www.historic-uk.com/HistoryUK/HistoryofEngland/Founding-of-Jamestown/>
<https://www.history.com/this-day-in-history/first-continental-congress-convenes>
<https://www.history.com/topics/us-states/new-york>
<http://icao.dt.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/121390>
<https://islamansiklopedisi.org.tr/rusya#2>
<http://lizbon.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/121311>
<https://www.loc.gov/item/2003690787/>
<https://www.loc.gov/item/2004668039/>
<https://www.loc.gov/item/2008661777/>
<https://www.loc.gov/item/2016817483/>
<https://www.loc.gov/item/gm71005486>
<https://www.loc.gov/pictures/resource/cph.3a12149/>
<https://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/alliance.html>
<https://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/residence.html>
<https://www.loc.gov/rr/program/bib/elections/election1789.html>
<https://www.loc.gov/rr/program/bib/elections/election1792.html>
<https://www.loc.gov/rr/program/bib/elections/election1796.html>
<https://www.loc.gov/resource/bdsdcc.02101/?sp=1>
<https://www.loc.gov/resource/cph.3b46237/>

<https://www.loc.gov/resource/g3701sm.gct00483/?sp=11>
https://www.loc.gov/resource/mgw8b.124_0164_0189/?sp=3
<https://www.loc.gov/resource/ppmsca.01657/>
<https://www.loc.gov/rr/program/bib/ourdocs/commission.html>
<http://www.loc.gov/teachers/classroommaterials/presentationsandactivities/presentations/timeline/amrev/shots/arms.html>
<http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/bulten-14.pdf>
https://www.nj.gov/nj/about/history/short_history.html
<https://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd-anayasasi.pdf>
<https://www.presidency.ucsb.edu/statistics/elections/1796>
<https://www.presidentsusa.net/presvplist.html>
<https://pulpitandpen.org/wp-content/uploads/2015/05/hooker.pdf>
<https://www.royal.uk/george-iii>
https://www.senate.gov/reference/reference_item/Nine_Capitals_of_the_United_States.htm
<https://www.statista.com/statistics/1056331/distribution-electoral-college-votes-1792-us-presidential-election/>
https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/baskanlik_sistemi.pdf
<http://www.tyb.org.tr/kesiften-kurulusa-abd-tarihi-bir-ozgurluk-hikayesi-mi-bir-yikim-mi-30012h.htm>
https://www.uni-frankfurt.de/59003922/Sezgin_turkish.pdf
<http://www.usemb-ankara.org.tr/ABDAnaHatlar/Hukumet.htm>
https://usa.usembassy.de/etexts/turkish/abd_portresi.pdf
<https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/george-washington/>
<https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/the-white-house/>
<https://www.whitehousehistory.org/photos/earliest-known-photograph-of-white-house>
<https://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/bering.htm>
<https://www.worldatlas.com/webimage/countrys/namerica/usstates/colonies.htm>
https://www.123rf.com/photo_51677292_stock-vector-silhouette-and-colored-united-states-map-with-names-and-capitals-background.html?fromid=U0hh-TWxRK3Raek1jcEplSHN1S0Mvdz09123123

DAMGALANMA, RUH SAĞLIĞI VE KALKINMA

DR. ELİF ÇAPAR
DR. İBRAHİM AKKAŞ

EĞİTİM
yayınevi

DAMGALANMA, RUH SAĞLIĞI VE KALKINMA

Dr. Elif Çapar - Dr. İbrahim Akkaş

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6408-11-1

1. Baskı, Ocak 2023

Baskı-Cilt

Bulut Dijital Matbaa Sanayi Ticaret Limited Şirketi

Musalla Bağları Mah. İnciköy Sok. 1/A Selçuklu / KONYA

Matbaa Sertifika No: 48120

Kütüphane Kimlik Kartı

DAMGALANMA, RUH SAĞLIĞI VE KALKINMA

Dr. Elif Çapar - Dr. İbrahim Akkaş

IV+96 s., 125x195 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6408-11-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- AÇIKGÖZ, R. (2021). Hastalık, Sağlık ve Toplum, İstanbul: Dün Bugün Yarın Yayınları.
- BAILEY, K. D. (2006). “Systems Theory”, Handbook of Sociological Theory, (Edited by: Jonathan H. Turner), USA: Springer.
- BOS, A.E., PRYOR, J.B., REEDER, G.D. and STUTTERHEIM S. E. (2013). “Stigma: Advances in Theory and Research”, Basic and Applied Social Psychology, volume: 35: issue: 1, sh.1-9.
- BULJEVAC, M., MAJDAK, M. and LEUTAR, Z. (2012). “The stigma of disability: Croatian experiences”, Disability and Rehabilitation, volume: 34, Issue: 9, sh.725-732.
- BUTLER, J. R. (1970). Illness and the sick role: an evaluation in three communities. British Journal of Sociology, volume: 21(3), sh.241-61.
- CAROD-ARTAL, F.J. (2017). “Social Determinants of Mental Health”. In S. Bährer-Kohler, F. J. Carod-Artal (Eds.), Global Mental Health Prevention and Promotion (pp.33-47). Switzerland: Springer International Publishing.
- COCKERHAM, William C. C. (2016). Medical Sociology, London: Taylor & Francis Group.
- COLLYER, Fran (2018). “Envisaging the healthcare sector as a field: moving from Talcott Parsons to Pierre Bourdieu”, Social Theory Health, volume: 16, sh. 111–126.

- CAROD-ARTAL, F.J. (2017). "Social Determinants of Mental Health". In S. Bährer-Kohler, F. J. Carod-Artal (Eds.), *Global Mental Health Prevention and Promotion* (pp.33-47). Switzerland: Springer International Publishing.
- CORRIGAN, P. W. and WATSON, A. C. (2002). The paradox of self-stigma and mental illness. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 9(1), sh.35–53.
- CORRIGAN, P. W. and WATSON, A. C. (2002). Understanding the impact of stigma on people with mental illness. *World Psychiatry*, 1(1), sh. 16-20.
- CORRIGAN, P. W. MARKOWITZ, F.E. and WATSON, A. R. (2003). An Attribution Model of Public Discrimination towards Persons with Mental Illness. *Journal of Health and Social Behavior*, 44(2), sh. 162–179.
- COŞKUN, B. (2017). "Mental Health Priorities Around the World". In S. Bährer-Kohler, F. J. Carod-Artal (Eds.), *Global Mental Health Prevention and Promotion* (pp.9-21). Switzerland: Springer International Publishing.
- CUSACK, M., GAVIN, J., KAVANAGH, D. (2003). "Dancing with discrimination: managing stigma and identity", *Culture Organization*, volume: 9: sh.295–310.
- GABE, J., BURY, M. and ELSTON, M. A. (2004). *Key Concepts in Medical Sociology*, London: SAGE Publications.
- GIDDENS, A. (2013). *Sosyoloji, (Çev.Cemal Güzel), İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınları.*

- GIDDENS, A. ve SUTTON, P. (2020). Sosyolojide Temel Kavramlar, (Çev. Ali Esgin), Ankara: Phoenix Yayınları.
- GOFFMAN, E. (1963). Stigma: On The Management Of Spoiled Identity, ABD: Prentice-Hall.
- GOFFMAN, E. (2014). Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar, (Çev. Levent Ünsaldı), Ankara: Heretik Yayınları.
- HEBL, M. R. and DOVIDIO, J. F. (2005). Promoting the “social” in the examination of social stigmas. *Personality and Social Psychology Review*, vol.9, no: 2, sh156–182.
- HENDERSON, C., GRONHOLM, P. C. (2018). Mental Health Related Stigma as a ‘Wicked Problem’: The Need to Address Stigma and Consider the Consequences. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(6), sh.1-13.
- JACKSON, J. (1998). “Contemporary criticisms of role theory”, *Journal of Occupational Science*, volume: 5:2, sh.49-55.
- JACOBY, A., SNAPE, D.J. and BAKER, G. (2005). “Epilepsy and social identity: the stigma of a chronic neurological disorder”, *The Lancet Neurology*, volume 4, Issue 3, sh.171-178.
- JANÉ-LLOPIS, E. AND ANDERSON, P. (2006). “Mental Health Promotion and Mental Disorder Prevention: a Snapshot Across Europe”. In E. Jane Llopis and P. Anderson (Eds.), *Mental health Promotion and*

- Mental Disorder Prevention Across European Member States: a Collection of Country Stories (pp. 7-20). Luxembourg: European Communities.
- JENKINS, R. (2004). *Social Identity*, London: Taylor & Francis.
- KNAPP, S., MARZILIANO, A. and Moyer, A. (2014). Identity threat and stigma in cancer patients. *Health Psychology Open*, volume: 1, sh.1-10.
- LINK, B.G. and PHELAN, J.C. (2001) Conceptualizing Stigma. *Annual Review of Sociology* 27, sh. 363–385.
- MCGREGOR, B. S. and HOLDEN, K. B. (2015). “Unemployment, Underemployment, and Job Insecurity”. In M.T. Compton, R.S. Shim (Eds.), *The Social Determinants of Mental Health* (pp.99-121). Washington: American Psychiatric Publishing.
- ÖZTÜRK, O. VE ULUŞAHİN, N.A. (2020). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Yayınevi.
- PARSONS, T. (1951). *The Social System*, London: Taylor & Francis Group.
- PATEL, V. ARAYA, R. LEWIS, G. and SWARTZ, L. (2001). “Socioeconomic Factors and Mental Health”. In Harlem Brundtland (Eds.), *Mental Health A Call for Action by World Health* (pp.40-55). Geneva: World Health Organization.
- PHELAN, C., BRUCE, G. and DOVIDIO, J. F. (2008). Stigma and prejudice: One animal or two?, *Social Science & Medicine*, Volume 67, Issue 3, Pages 358-367.

- POWERS, R. A. (2015). "Poor Education", The Social Determinants of Mental Health". In M.T. Compton, R.S. Shim (Eds.), The Social Determinants of Mental Health (pp.77-99). Washington: American Psychiatric Publishing.
- RITZER, G. (2011). Modern Sosyoloji Kuramları, (Çev. Himmət Hülür), İstanbul: De Ki Yayınları.
- SABARIOGO, C., MIRET, M. AND COENEN, M. (2017). "Global Mental Health: Costs, Poverty, Violence and Socioeconomic Determinants of Health". In D. Razzouk (Eds.), Mental Health Economics The Costs and Benefits of Psychiatric Care (pp.365-381). Switzerland: Springer International Publishing.
- SCHAEFER, R. T. (2016). Sociology: A Brief Introduction, New York: McGraw-Hill Published.
- SCHNDER, N., PANCZAK, R., GROTH, N. and LUTTER, F. (2017). Association between mental health-related stigma and active help-seeking: Systematic review and meta-analysis. British Journal of Psychiatry, sh.261-268.
- SCOTT, A., ANDERSON, A. and HARPER, K., (2016). "Experiences of Students in Recovery on a Rural College Campus: Social Identity and Stigma". SAGE Open. Volume: 6, issue: 4, sh.1-8.
- SEGALL, A. (1976). The Sick Role Concept: Understanding Illness Behavior, Source: Journal of Health and Social Behavior, vol. 17, no. 2, sh. 162-169.

- STRYKER, S. (2006). “Traditional Symbolic Interactionism, Role Theory, and Structural Symbolic Interactionism: The Road to Identity Theory,” *Handbook of Sociological Theory*, (Edited by: Jonathan H. Turner), USA: Springer.
- TALALA, K. (2013). *Psychological Distress in Finland 1979–2003: Overall Trends, Socio-Economic Differences, and Contribution to Cause-Specific Mortality Inequalities*, Finland: Juvenes Print – Finnish University Print Ltd Tampere.
- TALEPOROS, G. and MC GABE, M. (2002). Body image and physical disability—personal perspectives, *Social Science & Medicine*, Volume 54, Issue 6, Pages 971-980.
- THORNICROFT, G., MEHTA, N., CLEMENT, S. and DOHERTY, M. (2016). Evidence for effective interventions to reduce mental-health-related stigma and discrimination, *The Lancet*, volume: 387, Issue 10023, sh.1123-1132.
- TECİM, E. (2018). *Sağlık Sosyolojisi*, İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- WALLECE, R. ve WOLF, A. (2013). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, (Çev. Leyla Elburuz ve Rami Ayas), İstanbul: Doğu Bayı Yayınları.
- WALLECE, J.E. (2012). Mental health and stigma in the medical profession. *Health*, 16(1), sh. 3-18.
- WEISS, M., RAMAKRISHNA, J. and SOMMA, D. (2006) *Health-related stigma: rethinking concepts and*

- interventions, *Psychology, Health and Medicine*, 11, 277– 87.
- WEITZ, R. (2007). *The Sociology of Health, Illness, and Health Care A Critical Approach*, USA: Thomson Higher Education.
- WHITE, K. (2002). *An Introduction to the Sociology of Health and Illness*, London: SAGE Publications.
- World Health Organization. (2015). <http://www.euro.who.int/en/health-topic/noncommunicable-diseases/mental-health/priority-areas/stigma-and-discrimination> adresinden alındı.
- World Health Organization. (2001).” *Mental Health A Call for Action*”. Rapor, https://apps.who.int/gb/archive/pdf_files/WHA55/ea5518.pdf
- World Health Organization. (2003). *Investing in Mental Health*. Geneva, Switzerland: World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42823>
- World Health Organization. (2006). *Economic Aspects of the Mental Health System: Key Messages to Health Planners and Policy-Makers*. Geneva, Switzerland: World Health Organization, <https://apps.who.int/iris/handle/10665/70793>.
- World Health Organization. (2006). *Dollars, Dalls and Decisions: Economic Aspects of the Mental Health System*, Geneve, Switzerland: WHO Library Cataloguing-in-PublicationData. http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43574/9241563338_eng.pdf?sequence=1

- World Health Organization. (2014). *Social Determinants of Mental Health*. Switzerland: WHO Library Cataloguing-in-Publication Data.
https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112828/9789241506809_eng.pdf
- World Health Organization. (2017). “Depression and Other Common Mental Disorders Global Health Estimates”. Switzerland: WHO Document Productions. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/254610/WHO-MSD-MER-2017.2-eng.pdf>
- World Health Organization. (2019).” *Mental Health*”. [Ruh Sağlığı]. Rapor, <https://www.who.int/health-topics/mental-health>.
- World Health Organization. (2021).” *Mental Health*”. [Ruh Sağlığı]. Rapor, https://www.who.int/health-topics/mental-health#tab=tab_2
- World Health Organization. (2021)†. *Comprehensive Mental Health Action Plan 2013–2030*. Switzerland: World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/345301>.
- World Health Organization. (2021)†. *Mental Health Atlas 2020*. Geneva: World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240036703>
- World Health Organization. (2022)†. *Explore Results From the 2019 Global Burden of Disease (GBD) Study*. <https://vizhub.healthdata.org/gbd-results/>

Eğitimde Program Geliştirme ve Program Değerlendirme

Prof. Dr. Salih Uşun

EĞİTİM
yayınevi

EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME VE PROGRAM DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Salih UŞun

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-77-6

1. Baskı, Mayıs 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

EĞİTİMDE PROGRAM GELİŞTİRME VE PROGRAM DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Salih UŞun

XIV+316 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-77-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Achor, E.E.(2023). “Integrating Technologies in Curriculum Development”. *Journal Of Curriculum and Instruction*, 13(1&2), pp.4-33.
- Administration for Children and Families. (2010). *The Program Manager’s Guide to Evaluation*. Chapter 2: “What is Program Evaluation?”. Second Edition, U.S. Department of Health and Human Services.
- Akçamete, G., Günayer-Şenel, H., ve Tekin, E. (2002). *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarının Geliştirilmesi* (E.D. Fiscus ve C.J., Mandell, Developing Individualized Educational Programs). (Editör, Gönül Akçamete). Ankara: Özkan Matbaacılık.
- Akdemir,E.(2015). “Okul Yöneticilerinin Teknolojiye Yönelik Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi ve Bir Hizmet İçi Eğitim Programı Önerisi” . *Doktora Tezi*, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Konya.
- Akkoyunlu, B.,Altun A. ve Soylu M.Y.(2008). *Öğretim Tasarımı*. Ankara: Maya Akademi.
- Alkan, Cevat. (1983). “Eğitimde Program Geliştirme Yönetimi”. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* Cilt: 16, Sayı: 2.
- Alkan, C. (1991). “Eğitimde Nitelik Geliştirmede Bilgisayar Destekli Eğitim ve Ders Yazılımlarının Rolü”. *Eğitimde Nitelik Geliştirme-Eğitimde Arayışlar. I.Sempozyumu, Bildiri Metinleri*. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları. 1,184-192.
- Alkin,M.C.(1991). “Evaluation Theory Development”: II.In M.V.McLaughlin & D.C.Philips (Eds.), *Evaluation and Education:at Quarter Century. Ninetieth Yearbook of National Society for the Study of Education*, Part II. Chicago: University of Chicago Press.
- Anderson, J. (1994). “The Rite of Right or The Right of Rite: Moving Towardan Ethics of Technological Empowerment”. *Educational Technology*,34(2), 29-34.
- Anderson, G. (1990). *Fundamentals of Educational Research*. London et al.;The Farmer Press.
- Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., Airasian, P. W., Cruikshank, K. A., Mayer, R. E., Pintrich, P. R, Raths, J. and Wittrock, M. C. (2001). *A Taxonomy For Learning, Teaching, And Assessing: A Revision Of Bloom’s Taxonomy Of Educational Objectives*. U. S: Addison Wesley Longman, Inc.
- Antheil, J.H., and Casper, I.G. (1986). “Comprehensive Evaluation Model: A Tool For The Evaluation of Non Traditional Educational Programs”. *Innovative Higher Education*, 11(1), 55-64.
- Arkan, B. ve Üstün, B. (2010). “Ebeveyn Eğitim Programlarını Değerlendirme Rehberi”. *DEUHYO ED*,3(2),102-107.
- Arpa,M. (2017). “Gelişen Eğitim Teknolojilerinin Eğitim Programlarına Etkisi”. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi; Journal Of Research in Education and Teaching* .Ağustos 2017, Cilt: 6 Sayı: 3 Makale No: 11, Issn: 2146-9199 128 .
- Aslan, S. (2023).”Eğitim Programı Tasarım Yaklaşımları”. *Çağdaş Gelişmeler Işığında Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*”4. Bölüm.ss. 90-111.Editörler:Prof.Dr.Meral Güven ve Doç.Dr.Serhat Aslan. 1. Baskı .Ankara:Pegem Akademi.
- Aslan-Altan, B. S. ve Şeker, H. (2021). “Okul Özerkliğinde Geliştirilen Ekstra Program Etkinliklerinin Yansımaları: Yeni Bir Bakış Açısı Mümkün mü?”. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,23(2), 415-441.
- Attkisson and Others (Eds). (1978). *Evaluation of Human Service Programs.Reprinted from. Evaluation Of Human Service Programs.Academic Press Inc.New York,San Fransisco, London. https://www.researchgate.net/publication/265377896_Roles_and_Functions_of_Evaluation_in_Human_Service_Programs#full-text*
- Ayyıldız, M. (2011). “Suriye Ölçeğinde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi: Üç Ana Dil, Üç Farklı Etnik Yapı ve Üç Ayrı Kültürel Donanım Ortamında Türkçe Öğretimi”. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 11-18.
- Baden, D.J. (1979). “A Users Guide to Evaluation of Inservice Education”. *Paper Presented at the National Workshop of the NCSIE* (Hollywood, FL, November,1979). ED:210 252.

- Balcı, A.(1995). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara:Pegem A Yayınevi.
- Balcı, A.(2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*. Ankara: Pegem A Yayınevi. Üçüncü Baskı.
- Ban, C., and Faerman, S.R. (1990). "Issues in the Evaluation of Management Training". *Public Productivity and Management Review*, 8(3), 271-286.
- Baran, E., ve Canbazolu Bilici, S. (2015). "Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi (TPAB) Üzerine Alanyazın İncelemesi: Türkiye Örneği". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 15-32.
- Baş,G. (2013).“Öğretmenlerin Eğitim Programı Tasarım Yaklaşımı Tercih Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri • Educational Sciences: Theory & Practice - 13(2) • Bahar/Spring • 965-992 ©2013 Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları İletişim Hizmetleri Tic. Ltd. Şti. www.edam.com.tr/kuyeb*
- Başbay, M. (2007). “Yenilenmiş Taksonomiye Göre Düzenlenmiş Öğretim Tasarımı Dersinde Projeye Dayalı Öğretimin Öğrenme Ürünlerine Etkisi”. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(1): 65-88.
- Batdı,V.(2021). “Program Geliştirmede Temel Kavramlar”. *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme.1.Bölüm*.Editör:Doç.Dr.Velibatdı,(ss.1-29).Ankara:NobelAkademik Yayıncılık.
- Beauchamp, G., A.(1975). *Curriculum Theory*.Illonis.The Kagg Press.
- Beauchamp, G., A.(1983). *Curriculum Thinking. Fundamental Curriculum Decisions* (Prepared By The Ascđ 1983 Yearbook Committee). Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Bedir, G.(2020). “Program Geliştirmede Temel Kavramlar ve Aşamalar”.*Eğitimde Program Geliştirme; Kuramdan Uygulama Örneklerine,1. Bölüm*,(ss.1-25),Editör,Hasan Güner Berkant) Ankara; Anı Yayıncılık.
- Bengston, D. N., and Fan, D. P. (1999). An Innovative Method for Evaluating Strategic Goals in a Public Agency: Conservation leadership. *Evaluation Review*, 23(1), 77-10.
- Benjamin, S. (1989). “A Closer Look at Needs Analysis and Needs Assessment: Whatever Happened to the Systems Approach?” *Nonprofit Management Leadership*, 28: 12-16. Doi: 10.1002/Pfi.4170280905.
- Bennett, C. F. (1979). *Analyzing Impacts of Extension Programs*. Washington. DC, U.S. Department of Agriculture.
- Bennett, C. F. (1996). “Rationale for Public Funding of Agricultural Extension Programs”. *Journal of Agricultural & Food Information*, 3(4). pp. 3-25. Summary [Online]. 22 paragraphs. Available at: <http://www-esd.worldbank.org/extension/key/claude.shtm>
- Berkant,H.G.(2020).*Eğitimde Program Geliştirme;Kuramdan Uygulama Örneklerine*. Ed.Prof. Dr.Hasan Güner Berkant, Ankara:Anı Yayıncılık.
- Beireli L. ve Sönmez H.(2017). “Bloom Taksonomisi ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi İle İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmaların Odaklandığı Araştırma Konuları”. *International Journal Of Languages’ Education And Teaching Volume 5, Issue 2, June 2017*, pp. 213-229.
- Bıkmaz,F. (2023). “Dünyada ve Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları”. *Çağdaş Gelişmeler Işığında Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*.21.Bölüm.ss. 631-676 Editörler:Prof. Dr.Meral Güven ve Doç.Dr.Serhat Aslan. 1. Baskı .Ankara.Pegem Akademi.
- Bilgin, K.U, Akay,A., Koyuncu,H.E. ve Haşar,E.Ç. (2007).*Yerel Yönetimlerde Hizmet içi Eğitim. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı TEPAV Yayınları: ISBN 978-9944-927-19-2*.
- Billington,R.(1997). *Felsefeyi Yaşamak*.Çev., A. Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bloom, B. S. (1971). *Mastery Learning: Theory and Practice* (Ed: J. H. Block), Mastery Learning. (pp. 47-63), New York, Holt, Rinehart & Winston.
- Bloom, S. Benjamin.(1995). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*. Çeviren: Durmuş Ali Özçelik, İstanbul: M. E. B.
- Bobbitt, J.F. (1918).*The Curriculum*. Boston:Houhton Mifflin.,P.42.Hollis L.Caswell and Doak S.Campbell,Curriculum Development (New York:American Book Company,1935,p.66.
- Bobbitt, J. F. (2017). *Eğitim Programı*. (Çev. M. E. Rüzgar). Pegem Akademi. (Eserin Orijinalinden 1918 Yılında Yayımlandı).

- Boone, E., Safrit, D., and Jones, J. (2002). *Developing Programs in Adult Education: A Conceptual Programming Model* (2nd Ed.). Long Grove, IL: Waveland Press.
- Boyle, P. (1981). *Planning Better Programs*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Bramley, P. (1991). *Evaluating Training Effectiveness: Translating Theory into Practice*. McGraw Hill International Limited. U. K.
- Bridges, D. (2000). "Back To The Future: The Higher Education Curriculum in The 21st". Cambridge, *Journal Of Education, Vol. 30*, Issue 1.
- Brinkerhoff, R. O. (1987). *Achieving Results From Training: How To Evaluate Human Resource Development to Strengthen Programs and Increase Impact*. Jossey-Bass Publishers. San Francisco.
- Britain, S., and Liber, O. (2000). A Framework for Pedagogical Evaluation of Virtual Learning Environments. Available at: <http://www.jtap.ac.uk/reports/html/jtap-041.html>.
- Brooks, J. G., and Brooks, M.G.(1993). *Insearch Of Understanding The Case For Constructivist Classrooms*. Alexandria. Virginia: Association for Supervision and Curriculum Development Press.
- Brown, J.D. (1995). *The Elements Of Language Curriculum*. United States Of America: Heinle - Heinle Publishers.
- Bucci, H.P. (2002). Developing an Evaluation Model for a Virtual Learning Environment: Computer Based Learning and Training. Available at: <http://www.hkadesigns.co.uk/websites/msc/eval/index.htm>
- Buford, J. A., Jr., Bedeian, A. G., and Lindner, J. R. (1995). *Management in Extension* (3rd Ed.). Columbus, Ohio: Ohio State University Extension.
- Burul, C. (2018). "Öğretmenlerin Eğitim Programı Tasarım Yaklaşımı Tercihlerinin Öğretim Programına Bağlılıklarıyla Olan İlişkinin İncelenmesi". *Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı :Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı, Balıkesir.
- Bümen, N.T.(2006). "Program Geliştirmede Bir Dönüm Noktası: Yenilenmiş Bloom Taksonomisi". "A Revision of The Bloom's Taxonomy: A Turning Point in Curriculum Development". *Eğitim ve Bilim Cilt: 31, Sayı 142* (3-14).
- Bümen, N.T. (2005). "Öğretmenlerin Yeni İlköğretim 1-5. Sınıf Programlarıyla İlgili Görüşleri ve Programı Uygulamaya Hazırlayıcı Bir Hizmet İçi Eğitim Çalışması Örneği". *Ege Eğitim Dergisi, 6,2:21-57*.
- Büyükkaragöz, S. (1997). *Program Geliştirme*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Büyükkaragöz, S., ve Çivi C.(1997). *Genel Öğretim Metotları*. Öz Eğitim Yayınları, 7. Baskı, Konya, Ocak 1997.
- Caffarella, R., and Ratcliff Daffron, S. (2013). *Planning Programs for Adult Learners: A Practical Guide* (3rd Ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Campbell, D. T., and Stanley, J. C. (1966). *Experimental and Quasi-Experimental Designs for Research*. Chicago: Rand-McNally.
- Cantor, J.A. (1990). "How to Perform a Comprehensive Course Evaluation". *Performance & Instruction, 29*(4), 8-15.
- Carnevale, A.P.,and Schulz, E.R. (1990). "Return on Investment: Accounting for Training". *Training & Development Journal, 51-531*.
- Carter, M. (2002). Field Guide to Nonprofit Program Design, Marketing and Evaluation. Basic Guide to Program Evaluation. Copyright Carter McNamara, MBA,Phd,Authenticity Consulting, LC.Adapted from the Field Guide to Nonprofit Program Design,Marketing and Evaluation. Available: http://www.authenticityconsulting.com/pubs/PG_gdes/PG_pubs.htm
- Caulley, D.N. (1989). "Towards a Short Introductory Overview of Program Evaluation" *Bulletin of the Australasian Evaluation Society, 4*, 14 - 17.
- Celep, C. (1995). *Halk Eğitimi: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Teknikler*. Ankara: Personel Eğitim Merkezi Yayınları, ISBN NO:975-7251-14-3.

- Charmaz, K. (2002). "Qualitative Interviewing and Grounded Theory Analysis". *Handbook of Interview Research: Context and Method* (Edited by J. Gubrium & J. Holstein), Thousand Oaks, CA: Sage, 675-694.
- Chelmsky, E. (1989). *Program Evaluation: Patterns and Directions*. Washington D.C.: The American Society for Public Administration, ISBN: 0-936678-12-7.
- Cheung, D., and Wong, H. W. (2002). "Measuring Teacher Beliefs About Alternative Curriculum Designs". *Curriculum Journal*, 13 (2), pp.225-248.
- Clandinin, D.J., and Connelly, M (1992). "Teacher As Curriculum Maker". In Philip W.Jackson,Ed.,*Handbook of Research on Curriculum. A Project of The American Educational Research Association* (New York: Macmillan,1992). p.393.
- Comings, J.P and Soricone, L. (2006). An Evidence-Based Adult Education Program Model Appropriate for Research, Harvard Graduate School of Education,*NCSALL Occasional Paper*; 101 Nichols House, Appian Way, Cambridge, MA 02138.
- Compora, D.P. (2003). "Current Trends in Distance Education: An Administrative Model".*Online Journal of Distance Learning Administration*, 6(2) State University of West Georgia, Distance Education Center.
- Conklin, N. (1997). *University Extension*. Columbus, OH: The Ohio State University.
- Conway, M., and Ross, M. (1984). "Getting What You Want By Revising What You Had". *Journal of Personality and Social Psychology*, 47(4), 738-748.
- Cook, T.D., and D.T. Campbell. (1979). *Quasi-experimentation: Designs and Analysis Issues for Field Settings*. Chicago: Rand-McNally.
- Cousins, J.B. and Earl, L.M. (1992). "The Case For Participatory Evaluation. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 14(4),379-418.
- Crawford, J. (2011). *Using Power Standards to Build An Aligned Curriculum: A Processmanual*. Thousand Oaks, California: Corwin.
- Çelik-Şen, Y. ve Şahin-Taşkın, Ç. (2010). "Yeni İlköğretim Programının Getirdiği Değişiklikler: Sınıf Öğretmenlerinin Düşünceleri".*Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 26-51.
- Çetin,B. (2009). "Yeni İlköğretim Programı (2005) Uygulamaları Hakkında İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Görüşleri".*Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17 (2)487-502.
- Çilenti, K. (1988). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Çobanoğlu,R. ve Yıldırım,A.(2021).Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları: Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Tarihsel Bir Analiz Curriculum Development Studies in Turkey: A Historical Analysis from the Declaration of Republic to Present. *TEBD* , 19(2), 810-830.
- Davis, E. (1980). *Teachers as Curriculum Evaluators*, Sydney George Alien and Unwin, Sydney.
- Declercq ER., and Bichell TJV.(1997).Population-Based Needs Assessment. Bringing Public Health to Midwifery Practice. *Journal of Nurse-Midwifery.*;42:pp.478-488.
- Demir,S. (2011). "Two Inseparable Facets of Technology Integration Programs: Technology and Theoretical Framework". *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 2011, 7(2), pp.75-88 .
- Demir, K. (2007). "Tam Öğrenme Modeli". (Ed. Ö. Demirel), *Eğitimde Yeni Yönelimler* (ss. 193-211), Ankara:Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2005).*Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya*.(Sekizinci Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2002). *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2023). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya* (31. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2008). *Öğretme Sanatı - Öğretim İlke ve Yöntemleri* (13.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. ve Ün, K. (1987). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Şafak Matbaası.
- Deveci, T.(2021). "Yetişkin Eğitimi Teorileri". Ankara: Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği Yayınları, 1. Baskı E-ISBN 978-605-70134-3-9.
- Dewey, J. (2007). *Deneyim ve Eğitim*. (Çev. S. Akıllı). ODTÜ Geliştirme Vakfı. Dick, W. & Carey, L. (1990). *The Systematic Design of Instruction*. Third Edition, Harper Collins.

- Dockstader, J. (1999). "Teacher of the 21st Century Know The What, Why, And How Of Technology Integration". *T.H.E Journal Jan,99, Vol. 26 Issue 6*.
- Doğan, H. (1997). *Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı*. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Doğan, Y.(2021). "Eğitim Programının Denenmesi ve Değerlendirilmesi". *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*.6.Bölüm.Editör:Doç.Dr.Veli BATDL(ss.165-212).Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık.
- Doll, W.E. (1993). *A Post-Modern Perspective on Curriculum*. New York: Teachers College Press.
- Doll, W.E.(2012). "Complexity and the Culture of Curriculum. Complicity": *An International Journal of Complexity and Education, 9(1)*, pp.10-29.
- Doll, R.C.(1996). *Curriculum Improvement. "Decision Making and Process"*. Allyn&Bacon Company. 9th. ed.
- Duran, V. ve Ekici, G. (2020). "Program Geliştirme ve Ders İçerikleri". *Eğitimde Program Geliştirme; Kuramdan Uygulama Örneklerine*. 7. Bölüm (ss.203-262). Ankara:Anı Yayıncılık.
- Dutta, S. (2009). *A Model for Dynamic Curriculum Development System for Advanced Courses Through Knowledge Management in Academic Library*. In Asia-Pacific Conference on Library & Information Education & Practice. EasyChair Smart CFP. Virtual.
- Duttweiler, M. (2006). "CCEPDC 101 Program Development [video file]" .Retrieved from https://www.youtube.com/watch?feature=player_detailpage&v=XRLIt1evrG0
- Düzenli, H. (2022). "Öğretmen Adaylarının Program Bilgisi Düzeylerinin Arttırılmasına Yönelik Tasarlanan "Eğitimde Program Geliştirme" Dersinin Etkililiği". *Doktora Tezi*, Eskişehir 2022, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı ,Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ediger, M. (2001). "Learning Opportunities in the Higher Education Curriculum", *College Student Journal, Vol. 35, Issue 3, p.410, 8p*.
- Eğmir, E ve Erdem, C.(2023). "Program Geliştirmede İhtiyaçların Belirlenmesi." 3.Bölüm.*Eğitimde Program Geliştirme*. Editörler; Gürbüz Ocak,Emine Akkaş Baysal,Ramazan Yurtseven, Ankara. Pegem Akademi Yayınları.
- Eisner, W.E.(1996).*Cognition and Curriculum Reconsidered* .Second edition.Paul Chapman Publishing Limited.London.
- Eisner, E. W. (2002). *The Educational Imagination: On The Design and Evaluation of School Programs*. (3rd Ed.). New York, NY: Prentice Hall.
- Eisner, E. (1977). "On the Uses of Educational Connoisseurship and Criticism For Evaluating Classroom Life".*Teacher College Record,78(3)*,345-358.
- Eisner, E. W., and Vallance, E. (1974). *Conflicting Conceptions of Curriculum*. Berkeley, CA: Mc Cutchan.
- Elaldı,Ş.(2021). "Program Tasarısı Hazırlama".*Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. Ed.Veli Batdı. Bölüm.5 (ss.109-163).Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Elliott W. E.(1985).*The Educational Imagination on the Design and Avaluation of School Programs*. New York, The Macmillan Co, p. 39.
- Elliott, R., and Elliott, N.J. (2003). "Using Ethnography in Strategic Consumer Research"; *Qualitative Market Research, 6, 4; 215*.
- Ellis,A.K.(2015).*Eğitim Programı Modelleri*.Çeviri Editörü.Doç.Dr.Asım ARI.Konya.Eğitim Yayınevi.
- English, F. W. (1992). *Deciding What To Teach and Test*. Newbury Park, California: Corwin.
- Epçaçan, C., ve Pesen,A. (2020). "Program Geliştirme ve Teknoloji İlişkisi". *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*.Ondördüncü Bölüm , 2.Baskı :ss. 610-646. Ankara.Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erden, M. (1993). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık, No:6,Birinci Baskı.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ergin, A.(1995). *Öğretim Teknolojisi: İletişim*. Ankara:Pegem Yayınları.
- Ergin, A. (2010). *Eğitimde Etkili İletişim*. Anı Yayıncılık: Ankara.

- Erişti, B ve Polat, M.(2020).“Program Geliştirme Sürecinin Planlanması ve Uygulanması”. *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. 4. Bölüm, (ss.241-271). Ankara: Pegem Akademi.
- Erkuş, A. (2005). *Bilimsel Araştırma Sarmalı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık San.Tic.Şti.
- Ersoy, M., ve Çoklar, A. N. (2013). “Teknopedagojik Eğitimde Değerlendirme.” I. Kabakçı Yurdakul (Editör), *Teknopedagojik Eğitime Dayalı Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. ss. 241-267,Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, S.(1995).*Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Lmt. Şti.
- Eunice, N. A. (2000). “Workplace Literacy: Evaluation of Three Model Programs”. *Adult Basic Education*, 10(2), 100-107. Retrieved September 30, 2006, from EBSCOhost Database.
- Farmer, D. (1997). *Program Evaluation Matrix*. Michigan State University College of Human Ecology, April.
- Farrar, E., and House, E.R. (1983). The Evaluation of Push/Excel: A Case Study. In A.S.Bryk (Ed.), *Stakeholder-Based Evaluation* (pp. 31- 58). San Francisco: Jossey-Bass Inc.
- Fetterman, D. M. (2001). *Foundations of Empowerment Evaluation*. Thousand Oaks, CA:Sage Publications, Inc.
- Feyercisn, K.A., Fiorino, John, and Nowak, A. (1970). *Supervision and Curriculum Renewal: A System Approach*, New York: Appleton-Century Crofts.
- Fidan, N. (1982).*Öğretme ve Öğrenme*. Ankara: Tekışık Matbaası.
- Fidan, N. (1986). *Okulda Öğrenme ve Öğretme: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*.Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Fidan, N. (1996).*Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Fiscus, E. D., and Mandell, C. J. (1983). *Developing Individualized Education Program*.St.Paul, MN: West Publishing.
- Fitz-Gibbon, C. T., and Morris, L. L. (1987). *How to Design A Program Evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Fitz-Gibbon, Carol T., and Morris, Lynn L. (1996). “Theory Based Evaluation”, *Evaluation Practice*, 17(2), 177-184.
- Fitzpatrick, J.L., Sanders,J.R.. and Worthen,B.R. (2004). “*Program Evaluation–Alternative Approaches and Practical Guidelines*”. New York: Longman, Inc.Printed in the U.S.A. Third Edition, Library of Congress-in-Publication Data.(ISBN: 0-321-07706-7).
- Flochlay, B., & Plottu, E. (1998). *Democratic Evaluation From Empowerment Evaluation to Public Decision-MakingEvaluation*. Copyright G 1998,SAGE Publications (London, Thousand Oaks and New Delhi) [1356–3890 (199807) 4:3; 261–277; 005730].
- Forest, L. B., McKenna, C., and Donovan, J. (1986). *Program Development and Evaluation*. In *Connections: A "How-To" Handbook for Developing Extension Long-Range Plans and Major Programs*.” Cooperative Extension, University of Wisconsin-Madison.
- Forest, L., and Baker, H. (1994). “The Program Planning Process”. In D. Blackburn (Ed.), *Extension Handbook: Processes and Practices* (pp. 86-99). Toronto, Canada: Thompson Educational Publishing.
- Forster, M.,and Washington, E. (2000). “A Model for Developing and Managing Distance Education Programs Using Interactive Video Technology”.*Journal of Social Work Education*. Publisher: Council On Social Work Education,36(1). ISSN: 1043-7797.
- Fraenkel, J.R. and Wallen, N.E. (1990). *How to Design and Evaluate Research in Education*. USA:Education.McGraw-Hill,Inc.
- Fursl, E. (1994). “Bloom’s Taxonomy: Philosophica and Educational Issues”.Ed; Anderson, L. and Sosniak, L. (Eds.) *Bloom’s Taxonomy: A Forty-Year Retrospective*. (pp. 28-40). Chicago: The National Society for the Study of Education.
- Gage, N. L. (1989). “The Paradigm Wars and Their Aftermath: A “Historical” Sketch of Research on Teaching Since 1899”. *Teachers College Record*,91, 135-150.
- Gagne,M.(1967). “Curriculum Research and The Promotion of Learning”. *AERA Monograph Series on Evaluation:Perspectives of Curriculum Evaluation, No:1*(.Chicago.Rand McNally. 1967) p.21.

- Gagne, R. M., Briggs, L. J., and Wagner, W. W. (1992). *Principles of Instructional Design*. (4th ed.), Holt, Reinhart and Winston Inc.
- Gay, L.,R., Mills., and Airasian,P. (2006). *Educational Research,Competencies for Analysis and Applications*.Ohio: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Gelen,İ.(2006).“Temel Kavramlar”.*Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*.Editörler;Salih UŞUN ve Devrim ALICI,Bölüm 1; ss.13-45, İstanbul: Lisans Yayıncılık,1. Baskı.
- Gencil,E.İ.(2020). “Program Geliştirme ve Değerlendirme Sürecinde Ortaya Çıkan Sorunlar”. *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. 11. Bölüm(ss-539-553). Editörler:Behçet ORAL ve Taha YAZAR. Ankara: Pegem Akademi,2. Baskı.
- Gill, M., and Turbin, V. (1999). “Evaluating Realistic Evaluation: Evidence from a Study of CCTV”. in K. Painter and N. Tilley (eds.), *Surveillance of Public Space: CCTV, Street Lighting and Crime Prevention*, Monsey, NY: *Criminal Justice Press*, 179-200.
- Giroux, H. A., Penna N. A., and Pinar, W. (1981). *Curriculum and Instruction : Alternatives in Education*. Berkeley, Calif.: Mccutchan Pub. Corp.
- Glaser, B.G. and Strauss, A. L. (1967). *The Discovery of Grounded Theory: Strategies for Qualitative Research*, Chicago: Aldine.
- Glatthorn, A.A. (2000). *The Principals As Curriculum Leader: Shaping What Is Taught and Tested* (2 th Press).Thousand Oaks, California: Corwin.
- Glatthorn, A. A., Boschee, F., and Whitehead, B. M. (2009). *Curriculum Leadership: Strategies For Development and İmplementation* (2 th Press). Thousand Oaks, California: Sage.
- Glatthorn, A. A., and Jailall, J. M. (2009). *The Principals As Curriculum Leader: Shaping What Is Taught and Tested* (3th Press). Thousand Oaks, California: Corwin.
- Good, C. (1959). *Dictionary of Education*. Third Edition. New York: Mcgrawhill.
- Goodlad,J. I.(1981). *Curriculum Development Beyond 1980.Educational Evaluation and Policy Analysis*. Published By: American Educational Research Association Vol. 3, No. 5 (Sep. - Oct., 1981), pp. 49-54 (6 Pages).
- Gordon, D. T. (2006). “Teacher Effectiveness Training (T.E.T.)”, *Etkili Öğretmenlik Eğitimi (E.Ö.E.)* (19 B.). (Çev: B. Özkan, & E. Aksay) İstanbul: Sistem Yayıncılık Bayii ve Kitabevleri.
- Gökalp,M.(2020). *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. 1. Basım ,Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Gökçe,A. (2014). “Yabancı Dil Öğretiminde İhtiyaç Analizi Uygulaması: Turizm Ön Lisans Örneği”, *Yüksek Lisans Tezi*, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temmuz.
- Gökçe, B. (1992). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Gökmenoğlu, T., ve Eret,E. (2011). “Curriculum Development in Turkey from the Viewpoints of Research Assistants of Curriculum and Instruction Department”. *Elementary Education Online*, 10(2), 667-681, *İlköğretim Online*, 10(2), 667-681.
- Gredler, M.E. (1996). Program Evaluation. *Pearson Education*. Prentice-Hall, Inc.A Pearson Education Company, Upper Saddle River, New Jersey 07458, Sixth Edition,Printed in U.S.A. (ISBN:0-02-346246-9).
- Grundy, S. (1987). *Curriculum: Product Or Praxis*. New York: Falmer Press.
- Guba, E. G., and Lincoln, Y. S. (1989). *Fourth Generation Evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Guskey, T. R. (1998). “The Age of Our Accountability”. *Journal of Staff Development*, 19 (4), 36-44.
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluating Professional Development*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Guskey, T. R., and Sparks, D. (1996). “Exploring The Relationship Between Staff Development and Improvement in Student Learning”. *Journal of Staff Development*, 17 (4), 34-38.
- Gutek, G. L. (1988). *Philosophical and Ideological Perspectives On Education*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Gülbahar, Y. (2016). “E-Değerlendirme”. Editörler:K, Çağıltay & Y. Göktaş. *Öğretim Teknolojilerinin Temelleri: Teoriler, Araştırmalar, Eğilimler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gültekin, M.(2020). “Program Geliştirmeye İlişkin Temel Kavramlar”. *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. 1. Bölüm(ss-2-40). Editörler:Behçet ORAL ve Taha YAZAR. Ankara: Pegem Akademi, 2. Baskı.

- Gültekin, M. (2013). "İlköğretim Öğretmen Adaylarının Eğitim Programı Kavramına Yükledikleri Metaforlar". *Eğitim ve Bilim*, 2013, Cilt 38, Sayı 169.
- Gündüz, G.F. (2023). "Program Teorileri". *Çağdaş Gelişmeler Işığında Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. 2. Bölüm. ss. 27-56. Editörler: Prof. Dr. Meral Güven ve Doç. Dr. Serhat Aslan. 1. Baskı. Ankara. Pegem Akademi.
- Güven, M. ve Aslan, S. (2023). *Çağdaş Gelişmeler Işığında Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. 1. Baskı. Ankara. Pegem Akademi.
- Güven, B. ve İleri, S. (2006). "Program Değerlendirme Kavramı ve İlköğretimde Program Değerlendirme Çalışmalarına Kuramsal Bir Bakış". *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1-2), 141-163.
- Hamblin, A. C. (1974). *Evaluation and Control of Training*. McGraw Hill Book Company Ltd. London.
- Harless, J. H. (1975). *An Ounce of Analysis Is Worth A Pound Of Objectives*. Newnan, Georgia: Harless Performance Guild.
- Hassanien, A., and Dewhurst, P. (2005). "A Critical Analysis of the Design and Implementation of an Event and Venue Management Programme: A Case Study of The University of Wolverhampton". *The Impact of Events International Event Research Conference, Australian Centre for Event Management*, Sydney. 13-14 June.
- Haugland, S.W. (1992). "The Effect of Computer Software on Preschool Children's Developmental Gains". *Journal of Computing in Childhood Education*, 3(1), 15-30.
- Heneveld, W. (1991). "Program Geliştirme Süreçlerini Bütünleştirme" (Çev. Lütfü Özbilgin) *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*. 3.ss, 195-202.
- Henry, G. T., Julnes, G., and Mark, M. M. (Eds.). (1997). *Realist Evaluation: An Emerging Theory in Support of Practice*. *New Directions for Evaluation*, No:78. San Francisco: Jossey-Bass.
- Henson, K. T. (2006). *Curriculum planning*. Illinois: Waveland Press.
- Herman, J.L., Morris L., and Fitz-Gibbon, C.T. (1987). *The Evaluator's Handbook*, Vol. 1, The Program Evaluation Kit. 2nd.ed., Sage, Beverly Hills, California.
- Hewitt, T.W. (2018). *Eğitimde Program Geliştirme: Neyi Neden Öğretiyoruz?*. Çeviri Editörü; Dr. Serhat ASLAN. Nobel Akademik Yayıncılık. Yayın No: 1923. Ankara.
- Hewitt, T. W. (2006). *Understanding and Shaping Curriculum: What We Teach and Why?* SAGE: Thousands Oaks, CA.
- Hewitt, T.W. (2018). *Eğitimde Program Geliştirme: Neyi Neden Öğretiyoruz (Understanding and Shaping Curriculum; What We Teach and Why?)*. Çeviri Editörü; Dr. Serhat ASLAN. Nobel Akademik Yayıncılık. Yayın No: 1923. Ankara.
- Hızal, A. (1982). *Programlı Öğretim Yönteminin Etkinliği*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayın No: 117.
- Hill, S. (2008). *After School Matters: Creative Programs That Connect Youth Development and Student Achievement*. Thousand Oaks, CA: Corwon Press.
- Hlynka, D., and Belland, J. C. (1991). *Paradigms Regained: The Uses of Illuminative, Semiotic and Post-Modern Criticism As Modes of Inquiry in Educational Technology: A Book Of Readings*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Hlynka, D., and Yeaman, A. R. J. (1992). *Postmodern Educational Technology*. ERIC Digest. Inquiry Paradigms and Evaluation Models.
- House, E. R. (1980). *Evaluating with Validity*. Beverly Hills, CA: Sage.
- House, E. R. (1991). "Realism in Research". *Educational Researcher*, 20 (6), 2-9, 25.
- Hughes, J. (2005). "The Role of Teacher Knowledge and Learning Experiences in Forming Technology". Integrated Pedagogy Article. University of Minnesota, United States *Journal of Technology and Teacher Education Volume 13, Number 2, April* ISSN 1059-7069, Publisher: Society for Information Technology & Teacher Education, Waynesville, NC USA
- Hunkins, F. (1980). *Curriculum Development; Programme Improvement*, Columbus, Ohio Merrill.

- Introduction to Courseware Evaluation Models. (2011). *Types/Focus of Instructional Evaluations; Sources of Instructional Materials; Evaluation Principles*; Systemic Change Research Involving Computers and Instruction. (Available at: http://www.bcf.usc.edu/~kazlausk/540_se2.html.)
- Isaac, S., and Michael, W. B. (1981). *Handbook in Research and Evaluation*. 2nd Edition. San Diego, CA: Edits Publishers, (ISBN 0-912736-25-9).
- İnce, G. (2008). “Yetişkin Okuryazarlık Programlarının Nitelik Açısından Değerlendirilmesi”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı, Yaşam Boyu Öğrenme Bilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- İtmeç, F. (2008). “İlköğretim Altıncı Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Dil Bilgisi Öğrenme Alanının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, *Yüksek Lisans Tezi*, Adana.
- Jackson, P. W. (1992). *Handbook of Research on Curriculum*. New York: Macmillan.
- Johnson, L., Adams Becker, S., Cummins, M., Estrada, V., Freeman, A., and Ludgate, H. (2016). *NMC Horizon Report: 2016 Higher Education Edition*. The New Media Consortium.
- Johnson, R. L., McDaniel, F., and Willeke, M. J. (2000). “Using Portfolio’s in Program Evaluation: An Investigation of Interrater Reliability”. *American Journal of Evaluation*, 21(1),65-80.
- Johnson, B. and Onwuegbuzie, A. (2004). “Mixed Methods Resarch: A Research Paradigm Whose Time Has Come”. *Educational Researcher*, 33 (7), 14-26.
- Joint Committee on Standards for Educational Evaluation. (1994). *The Program Evaluation Standards: How to Assess Evaluations of Educational Programs*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Jones, V.F., and Jones, L.S. (1998). *Comprehensive Classroom Management: Creating Communities of Support and Solving Problems*, (Fifth Edition). Boston: Allyn & Bacon.
- Kalkandelen, H. (1979). *İşletmeler, KİT’ler ve Kamu Kuruluşları İçin Hizmet İçeri Eğitim El Kitabı*. Ankara: Ajans Türk Gazetecilik ve Matbaacılık Sanayi.
- Karabacak, E. (2018). “İlkokul Resmi İngilizce Öğretim Programı İle Uygulamadaki Program Arasındaki Uyumun İncelenmesi”. *Yüksek Lisans Tezi*, Eda Karabacak, Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Dilruba Kürüm Yapıcıoğlu, Eskişehir 2018: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Haziran 2018.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2009). *İhtiyaç Analizi ve Delphi Tekniği; Öğretmenlerin Eğitim İhtiyacını Belirleme Örneği; Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi*. cemkaracaoğlu@yahoo.com; <http://www.eab.org.tr/eab/2009/pdf/264.pdf>
- Karakaya, İ. (2009). “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”. (Editör. Prof. Dr. Abdurrahman Tanrıoğen). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Bölüm 3, Ankara: Anı Yayıncılık, ss.55-84.
- Karaman, P., ve Bakaç, E. (2018). “Öğretmenlerin Eğitim Programı Yaklaşımı Tercihlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 304-320. Geliş Tarihi: 19/06/2017 Kabul Tarihi: 11/12/2017 .
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: 3A Araştırma, Eğitim Danışmanlık A. Ş.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 11.Baskı.
- Karataş, H. (2007). “Yıldız Teknik Üniversitesi Modern Diller Bölümü İngilizce II Dersi Öğretim Programının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bağlam, Girdi, Süreç ve Ürün (CIPP) Modeli ile Değerlendirilmesi”. *Yüksek Lisans Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı. İstanbul.
- Kaufman, R. (1981). “Determining and Diagnosing Organizational Needs”. *Group and Organization Studies*, 6 (3).312-322.
- Kaufman, R. (1983). *Needs Assessment: A User’s Guide*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.1.Baskı.
- Kaya, Z. (1997). “Eğitimde Program Değerlendirme Sürecinin Temel İşlemleri”. *G. Ü. Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5.
- Kerr, J. F. (1968). *Chancing the Curriculum*. University of London Press.
- Keskin, Y. (2009). “Türkiye’de İlkokul Programlarında Yer Alan Sosyal Bilgiler İçerikli Derslere Ait Öğretim Programlarının Gelişimine Tarihsel Bir Bakış”. *TSA / Yıl: 13, S: 2*.

- Kıral, B. ve Kıral, E. (2011). "Karma Araştırma Yöntemi". *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*. 27-29 April, 2011 Antalya-Turkey www.iconte.org, Siyasal Kitabevi, Ankara, Turkey, 2011 ISBN: 978-605-5782-62-7.
- Kim, S., Choe, I., and Kaufman, J. C. (2019). "The Development and Evaluation of the Effect of Creative Problem-Solving Program on Young Children's Creativity and Character." *Thinking Skills and Creativity*, 33, 100590. doi: 10.1016/j.tsc.2019.10059.
- Kirkpatrick, D. L. (1983). Four Steps to Measuring Training Effectiveness. *Personnel Administrator*, 28, 19-25.
- Klein, T., and Morse, G. (2009). *Extension Program Business Plans*. In G. Morse (Ed.), *Cooperative Extension's Money and Mission Crisis: The Minnesota Response*. Bloomington, IN: Universe.
- Koçer, H.A. (1980). *Eğitim Tarihi (İlk Çağ)*. Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Kohl, H.(1969). *The Open Classroom*. New York: Random House.
- Korkmaz, H. (2023). "Program Geliştirme ve Değerlendirme Çalışmalarında Karşılaşılan Problemler ve Sorunlar". *Cumhuriyetin 100.Yılına Armağan: Çağdaş Gelişmeler Işığında Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. Editörler; Meral Güven; Serkan Aslan. 18.Bölüm. ss.501-552.1. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Krictzer, A., and Madaus, G. (1994). "Empirical Investigations of the Hierarchical Structure of the Taxonomy". In Anderson, L. and Sosniak, L. (Eds.) *Bloom 's Taxonomy: A Fourty Year Retrospective*. (pp. 64-81). Chicago: The National Society For The Study of Education.
- Kristoffersen, D. (2003). Denmark' in Educational Evaluation around the World. *An International Anthology* (Copenhagen, The Danish Evaluation Institute) ISBN 87-7958-132-3. Available as a pdf at <http://www.eva.dk/>.
- Kroll L., Harrington R., and Bailey S.(2000). "Needs Assessment of Children and Adolescents". *Child Psychology&Psychiatry Review*.5:81-88.
- Küçükahmet, L. (2009). *Program Geliştirme ve Öğretim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Lai, KW. (2010). "School Readiness for Using ICT Adapted to Student Needs". *Proceedings of Society for Information Technology & Teacher Education International Conference*, eds D. Gibson and B. Dodge, Association for the Advancement of Computing in Education (AACE), Virginia, pp. 1487-1490.
- Lam, P., and Bordia, S. (2008). "Factors Affecting Student Choice of Elearning Over Traditional Learning: Student and Teacher Perspectives", *International Journal of Learning*, vol.14, no. 12, pp. 131-39.
- Laska, J. (1984). "Eğitim Programı İle Öğretim Arasındaki İlişki: Kavramsal Bir Açıklama". (O.Gürbüz, Çev.) *Instructional Science*:13,203-213, Elsevier Science Publishers.
- Laurillard, D, Oliver, M, Wasson, B., and Hoppe, U.(2009) "Implementing Technology-Enhanced Learning", *Technology-Enhanced Learning: Principles and Products*, eds N. Balacheff, S. Ludvigsen, T. de Jong, A. Lazonder and S. Barnes, Springer Science+Business Media B. V., Dordrecht, pp. 289-306.
- Leese, J. K. Frasure., and M. Johnso N Jr.(1961). *The Teacher in Curriculum Making*. New York Harper and Row Publishers.
- Levine, S.J. (2007). *Evaluation in Distance Education*. Michigan State University.
- Lewey, A. (1990). "Curriculum Tryout". In: Walberg, H., J and Haertel, G.H., *The International Encyclopedia of Educational Evaluation*, Oxford, Pergamon Press ,pp.203-205.
- Liddell, H.G. and Scott, R. (1940). *A Greek-English Lexicon*. Revised and Augmented Throughout By Sir Henry Stuart Jones. With the Assistance of Roderick Mckenzie.
- Little, N.(1986). "A Study of Teacher in Curriculum Development and Teacher Satisfaction" *Dissertation Abstracts International*. C: 46, s.8.
- Livingstone, K.(2015). "The Impact of Web 2.0 in Education and its Potential for Language Learning and Teaching", *LENGCOM. Revista Internacional Científica Y Divulgativa De Lenguaje Y Comunicación*, Vol. 6.3, pp. 1-27.
- Lunenburg, F. C. (2010). "Extracurricular Activities". *Schooling*, 1(1), 1-4.

- MacDonald, B. (1976). Evaluation and the Control of Education. In D. Tawney (Ed.), *Curriculum Evaluation Today: Trends and Implications* (pp. 125–134). London: Macmillan.
- MacNeil, C. (2000). “The Prose and Cons of Poetic Representation in Evaluation Reporting”. *American Journal of Evaluation*, 21(3), 359-367.
- Mark, M.M., and Shotland, R.L. (1985). “Stakeholder-based Evaluation and Value Judgements: The Role of Perceived Power and Legitimacy in The Selection of Stakeholder Groups”. *Evaluation Review*, 9, 605-626.
- Mark, M. M., and Shotland, R. L. (Eds.). (1987). *Multiple Methods in Program Evaluation*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Mark, M. M., Henry, G. T., & Julnes, G. (2000). *Evaluation: An Integrated Framework for Understanding, Guiding and Improving Policies and Programs*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Marsh, C. J., and Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative Approaches, Ongoing Issues*. (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.
- McKernan, J. (2008). *Curriculum and Imagination, Process Theory, Pedagogy and Action Research*. London: Routledge Taylor & Francis Group.
- McKillip, J. (1987). *Need Analysis: Tools for the Human Services and Education* (Vol. 10). Newbury Park, CA: Sage
- McNeil, J. D. (1996). *Curriculum: A Comprehensive Introduction*. (5th ed.). New York, NY: Harper-Collins.
- McNeil, J. D. (2006). *Contemporary curriculum*. New Jersey: John Wiley and Sons, Inc.
- McNeil, J.D. (2006). *Contemporary Curriculum*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- McTaggart, R. (1991). “When Democratic Evaluation Doesn’t Seem Democratic”. *Evaluation Practice*, 12, 9-21.
- Merrill, M.D. (2002). “First Principles of Instruction”. *Educ. Technol Res*, 50(3), 43-59.
- Mertens, D.M. (1998). *Research Methods in Education and Psychology*. London: Sage Publications Inc.
- Mil, B. (2007). “Araştırmalarda Gömülü Teori Oluşturma”, *Nitel Araştırma: Neden Nasıl Niçin?*. (Ed. Atila Yüksel, Burak Mil, Yasin Bilim), Ankara: Detay Yayıncılık, 45-58.
- Milakovich, M.E., and George J. G. (2001). *Public Administration in America*. Boston: Bedford/St Martin’s, ISBN: 0-312-24972-1.
- Miller, J. P. (1983). *The Educational Spectrum: Orientations to Curriculum*. New York: Longman.
- Miller, J. P., and Seller, W. (1990). *Curriculum: Perspectives and Practice*. Toronto: Copp Clark Pitman.
- Mishra, P., and Koehler, M. J. (2006). “Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge”. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Mulholland, C. R., and White, B. (2000). “A Model to Aid Planning, Conducting and Reporting of Courseware Evaluation”. In Proceedings from the Australian Computers in Education Conference 2000: *Learning Technologies and the Future of Schools* (Melbourne, Victoria, July 6-9, 2000).
- Murray, CA. (1983). “Stakeholders As Deck Chairs. Another View of Stakeholders: Who Cares?”. In A.S. Bryk (Ed.), *Stakeholder-Based Evaluation* (pp. 59-62). San Francisco: Jossey-Bass Inc.
- Neagley, R. L., and N. Dean E. (1967). *Handbook for Affective Curriculum Development*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Newton, M., Robert G. Burgerss and Others. (1993) *çImplementing In-Service Education and Training*. London. Washington, D.C: The Falmer Press.
- Oğuzkan, F. (1993). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık. San. Tic. Ltd.Şti. Üçüncü Baskı.
- O’Leary, L.R. (1973). “Fair Employment, Sound Psychological Practice, and Reality: A Dilemma and a Partial Solution”. *American Psychologist*, 28, 148-149.
- Oliva, P.F. (2009). *Developing the Curriculum*. New York: Pearson Allyn and Bacon.
- Oliva, P.F., and Gordon, W.R. (2018). *Program Geliştirme*. 8. Baskıdan Çeviri; Çev. Editörü Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Oliva, P.F. (2009). *Developing the Curriculum* (7th ed.). Boston: Pearson.
- Oliva, P. F. (2005). *Developing the Curriculum*. Boston: Pearson Education Inc.
- Oliver, A.I.(1965). *Curriculum Improvement: A Guide to Problems, Principles and Procedures*. New York: Dodd Mead and Company.
- Oliver,A.I.(1977).*Curriculum Improvement:A Guide to Problems,Principles and Process*, 2nd ed. New York: Harper &Row.
- Oral, B. ve Yazar,T.(2020). *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi, 2. Baskı.
- Ornstein, A.C., and Hunkins, F.C. (2004). *Curriculum-Foundations, Principles, and Issues*(4rd Ed). Boston: Pearson.
- Ornstein, A., Ornstein, A. C., Pajak, E. F., and Ornstein, B. (2016). *Eğitim Programlarında Güncel Sorunlar* (Çev. N. T. Bümen). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Osika, E.R., and Camin, D. (2005). Concentric Model for Evaluating Distance Learning Programs. 18th Annual Conference on Distance Teaching and Learning.Available at: <http://www.uwex.edu/disted/conference/>.
- Özan M. B., Polat, H., Gündüzalp, S., ve Yaraş, Z.(2015). “Eğitim Kurumlarında SWOT Analizi”. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2 (1), Ocak 2015, TURK-JES.
- Özçelik, D. A.(1992). *Eğitim Programları ve Öğretim: Genel Öğretim Yöntemi*. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları.
- Özdamar, K. (2003). *Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Eskişehir: Kaan Kitapevi.
- Özdaş, F. (2021). “Eğitimde Program Geliştirmenin Kuramsal Temelleri”. *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*.3.Bölüm.Editör:Doç.Dr.Veli BATDI, (ss. 31-57).Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özdemir, S.M (2012). “Eğitim Programı Kavramına İlişkin Öğretmen Adaylarının Metaforik Algıları” .AKU, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi - Journal of Theoretical Educational Science*, 5(3), 369-393.
- Özdemir, S.M. (2009). “Eğitimde Program Değerlendirme ve Türkiye’de Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi”.*Yüztüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6(2), 126-149. (<http://efdergi.yyu.edu.tr>).
- Özkan,H,H.(2009). “Bilgi Toplumu Eğitim Programları”.*Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2009/2, Sayı: 10* .Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year:2009/2, Number: 10 [113].
- Palmer, J. A. (2001). *Fifty Modern Thinkers on Education: Form Piaget to Present*. USA: Routledge Key Guide.
- Parkay, F. W., and Hass, G. (2000). *Curriculum Planning*. 7.bs. Boston: Allyn and Bacon.
- Parlett, M.R. (1990). “Illuminative Evaluation” .InH.J.Walberg&G.D. Haertel(Eds.), *The International Encyclopedia of Educational Education*(pp.68-73). Oxford Pergamon Press.
- Parlett, M.R., and Hamilton,D. (1976). “Evaluation As Illumination: A New Approach to the Study of Innovatory Program”. In G.V. Glass (Ed.). *Evaluation Studies Review Annual*,1, pp.140-157. Beverly Hills, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (1987). *How to Use Qualitative Methods in Evaluation*.Newbury Park, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- Patton, M. Q. (1997). *Utilization Focused Evaluation* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA:Sage.
- Pawilen, G. T. (2012). “A Model for Developing Curriculum Standards for Preschool Teacher Education”.*Education Quarterly*, 70(1), 14-25.
<http://journals.upd.edu.ph/index.php/edq/article/download/3391/3153>
- Payne, D.A. (1994). *Designing Educational Project and Program Evaluations: A Practical Overview Based on Research and Experience*. Boston: Kluwer Academic Publishers.
- Peker, Ü.D.(2020). “Program Geliştirme ve Program Değerlendirme İlişkisi”. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ed. Prof. Dr. Hasan Güner Berkant, 10. Bölüm ss.(327-357). Ankara: Anı Yayıncılık.

- Persaud, V., and Persaud, R (2019). "Increasing Student Interactivity Using a Think-Pair-Share Model With a Web-based Student Response System in a Large Lecture Class in Guyana". *International Journal of Education and Development using Information and Communication Technology (IJEDICT)*, vol. 15, no. 2, pp. 117-131.
- Pesen, A. (2014). "Harmanlanmış Öğrenme Ortamının Öğretmen Adaylarının Akademik Başarısına, Ders Çalışma Alışkanlıklarına ve Güdülenme Düzeylerine Etkisi". *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Peterson, G., and Elam, E.(2023). What is Curriculum?. College of the Canyons. https://socialsci.libretexts.org/Courses/Copper_Mountain_College/2021_REMIX_%3A%3A_CD_75_%3A%3A_Observation_and_Assessment_in_Early_Childhood/04%3A_How_to_Plan_Effective_and_Meaningful_Curriculum/4.02%3A_What_is_Curriculum
- Phillips, D. C. (1987). *Philosophy, Science and Social Inquiry*. New York:Pergamon Press.
- Phillips, J.J. (1996). "Measuring ROI: The Fifth Level of Evaluation. Technical & Skills Training". April 1996, *Performance Resources Organization* (P.O. Box 1969, Murfreesboro, TN 37133-1969; 615/896-7694).(pp.10-13).
- Pinar, W. F. (2008). *Curriculum theory since 1950: Crisis, reconceptualization, internalization*. In F. M. Connelly (Ed.), M. F. He ve J.Phillion (Assoc. Eds.), *The Sage Handbook of Curriculum and Instruction* (sf. 491-513).USA: Sage Publications.
- Pinar, W. F.(2004). *What Is Curriculum Theory*. United State: Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Pinar and others (1996).*Understanding Curriculum:An Introduction to the Study of Historical and Contemporary Curriculum Discourses* .New York.Peter Lang 1996.p.16.
- Piskurich, G. M. (2000). *Rapid Instructional Design - Learning ID Fast and Right*. San Francisco: Jossey-Bass/Pfeiffer.
- Porche, D. J. (2004). *Public & Community Health Nursing Practice: A Population-based Approach*, SAGE: Thousand Oaks, CA.
- Posavac, E. J., and Carey, R. G. (2003). *Program Evaluation Methods and Case Studies*. Prentice Hall, Pearson Education, Inc.Upper Saddle River,New Jersey 07458,Sixth Edition,Printed in U.S.A.(ISBN:0-13040966-9).
- Posner, G. J. (1992). *Analyzing The Curriculum*. McGraw-Hill Inc.
- Posner, G.J. (2004). *Analyzing The Curriculum* (3th press). New York: McGraw-Hill.
- Pratt, C. C., McGuigan, W. M., and Katzev, A. R. (2000). "Measuring Program Outcomes: Retrospective Pretest Methodology". *American Journal of Evaluation*, 21(3), 341-349.
- Pritchitt, J. (1998). Halkla İlişkilerde Değerlendirme: Profesyonel Sorumluluk. (Çev. Ahmet Ünver). İstanbul: Rota Yayınları.
- Program Evaluation Methods. (2011). "Measurement and Attribution of Program Results" Third Edition, Review Practices and Studies Government and Quality Services. Minister of Public Works and Government Services. Published by Public Affairs Branch, *Treasury Board of Canada, Secretariat* (96-107).
- Punch, K.F. (2005). *Introduction to Social Research*. London: Sage Publications, Second Edition.
- Quintanilla, G., and Packard, T. (2002). A Participatory Evaluation of an Inner-City Science Enrichment Program. *Evaluation and Program Planning*, 25, 15-22.
- Ratnapalan S., and Hilliard RI.(2002). "Needs Assessment in Postgraduate Medical Education:A Review". 2002 Dec; *Med Educ Online*,7(1):4542. doi:10.3402/meo.v7i.4542. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28253764/>
- Raturi, S., Hogan, R., and Thaman, KH . (2011). "Learners' Access to Tools and Experience With Technology at the University of The South Pacific: Readiness For Elearning", *Australasian Journal of Educational Technology (AJET)*, vol. 27, no. 3, pp. 411-427.
- Reischmann,J.(2004). "Andragogy, History, Meaning, Context, Function". <http://www.andragogy.net> (Erişim Tarihi: 03.02.2024).
- Rice, E.M.(1993). "Teacher Involvement in Decision-making; Relationship to Job Satisfaction". *Dissertation Abstracts International. C: 54, s.6*.

- Richards, J. C. (2001). *Curriculum Development in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rogers, C. (1979). "A Theory Of Therapy, Personality and Interpersonal Relationships As Developed In The Client-Centered Framework". In (Ed.) S. Koch, *Psychology: A Study Of A Science. Vol. 3: Formulations Of The Person And The Social Context*. New York: McGraw Hill.
- Rossett,A.(1987). *Training Needs Assessment*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publishing Co.
- Rossi, P. H., and Freeman, H. E. (1989). *Evaluation: A Systematic Approach*(4th ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- Rossi, P.H., and Freeman, H. E. (1993). *Evaluation: A Systematic Approach* (5th ed). Newbury Park, CA: Sage Publishers. (ISBN 0-8039-4458-6).
- Rutman, L. and Mowbray,G.(1983). *Understanding Program Evaluation*. Beverly Hiss/London/New Delhi: Sage Publications, ISBN: 0-8039-2093-8.
- Sagnak, H.Ç.(2020). "Program Geliştirme ve Teknoloji". *Eğitimde Program Geliştirme; Kuramdan Uygulama Örneklerine*, 2. Bölüm, (ss.27-69), Editör, Hasan Güner BERKANT) Ankara; Anı Yayıncılık.
- Sağ, R. (2017). "İçerik Tasarımı". Oral, B., Yazar, T. (Ed.), *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. 6.Bölüm,Ankara: Pegem Akademi.
- Sağlam, M. ve Yüksel, İ. (2007). "Program Değerlendirmede Meta-Analiz ve Meta Değerlendirme Yöntemleri". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*,18, 175-188.
- Salleh, H., Hamdan, A. R., Yahya, F., and Jantan, H. (2015). "Curriculum Orientation Of Lecturers In Teacher Training College In Malaysia". *Journal of Education and Practice*, 6(2), 70-76.
- Samancıoğlu, M.(2011)."Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarında Teknoloji Entegrasyonunun Değerlendirilmesi". *Doktora Tezi*. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Saracaloğlu, A.S., ve Küçüköğlü, A.S. (2023). "Öğretim İlke ve Yöntemleri". Bölüm 2, *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*, 2023, 6. Baskı,Ankara:Pegem Akademi.
- Saracaloğlu, A. S.(2023)". Program Geliştirme ve Değerlendirme". *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Editörler: Asuman Seda Saracaloğlu ve Adnan Küçüköğlü,2.Bölüm,Ankara; Pegem Akademi 6. Baskı.
- Saylan, N. (1995). *Eğitimde Program Tasarısı: Temeller, Prensipler- Kriterler*. Balıkesir:İnce Ofset.
- Saylor, J. G., ve Alexander ,W. J. (1974). *Planning Curriculum for Schools*.Newyork: Holt, Rinehart and Winston Inc.
- Saylor, J. G., Alexander, W. M., and Lewis, A. J. (1981). *Curriculum Planning for Better Teaching and Learning*. Edition 4th. NY: Holt-Saunders.
- Scheerens, J. (1990). "Beyond Decision-Oriented Evaluation". In H.J. Walberg&G.D. Haertel (Eds.), *The International Encyclopedia of Educational Evaluation*(35-40).Oxford: Pergamon Press.
- Schmeck,R.R.(1988). "An Introduction to Strategies and Styles of Learning" . Schmeck,R.R.(Ed). *Learning Strategies and Learning Styles*.(pp.3-19).New York: A Division of Plenum Publishing. (Akt. Bedir , G.2020).
- Schuler, V. (2011). Development of the EDAM Evaluation Model: An Instrument to Evaluate The Impact of Adult Education Programs for Social Inclusion.Available at:http://www.socialinclusion.eu/.
- Scriven, M. (1991). *Evaluation Thesaurus* (4th ed.)Newbury Park,CA:Sage.
- Seevers, B., and Graham, D. (2012). *Education Through Cooperative Extension* (3rd ed.). Fayetteville, AR: University of Arkansas.
- Semerçi, Ç.(2007). "Program Geliştirme Kavramına İlişkin Metaforlarla Yeni İlköğretim Programlarına Farklı Bir Bakış".*Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007, Vol 31, Issue 2, p.125.
- Senemoğlu, N. (1987). Sınıf İçi Öğretmen Davranışları Üzerine Bir Araştırma". *Eğitim ve Bilim* 11: 64, ss.50-57.

- Sewall, J., and Santaga, M. (1986). *A Reference Guide to Program Evaluation in Adult Education*. Winconsin Univ. Green Bay. Assesment Center. MF01/PCO3 Postage. U.S.Department of Education National Institute of Education.
- Shadish, W. R. Jr., Cook, T.D., and Leviton, L.C. (1991). *Foundations of Program Evaluation: Theories of Practice*. Newbury Park, CA: Sage Publishers.
- Sharma, A.N.(2008). "ICT in Teacher Education: The USP Experience", *Pacific Education: Issues and Perspectives*, eds J. Dorovolomo, C.F. Koya, H.P. Phan, U. Nabobo-Baba & J. Veramu, University of the South Pacific, Suva, pp. 165-179.
- Shavelson, R. J. (1985). *Evaluation of Nonformal Education Programs: The Applicability and Utility of the Criterion-Sampling Approach*. UNESCO Institute for Education, Feldbrunnenstrasse 58, D 2000 Hamburg 13, Federal Republic of Germany, ISBN 9282010376, Printed by Robert Seemann.
- Simonson, M. R. (Ed.). Smaldino, S. E. and Zvacek, S. (2002). *Teaching and Learning at A Distance: Foundations of Distance Education (2nd Edition)*. Prentice Hall, USA. Available at: <http://www.prenhall.com/simonson>
- Skilbeck, M. (1974). "Teachers as Innovators: School-based Curriculum Development and Teacher Education Policy", *Report submitted to the Organization for Economic Co-operation and Involvement*, Paris.
- Slavin, R. E. (2013). *Eğitim Psikolojisi: Kuram ve uygulama* (G. Yüksel, Edt. Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Smith, R., Killen, C., and Knight, S. (2015). "Using Technology to Improve Curriculum Design". *Report of Enhancing Curriculum Design with Technology from JSIC*, Retrieved July 19, 2020. (Akt. Sagnak, H.Ç. 2020).
- Smith, P., and Ragan, T. (1999). *Instructional Design*. New York: Merrill Publishing Company.
- Sönmez, V. (2001). *Program Geliştirme Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2003). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık. Geliştirilmiş 10. Baskı.
- Sönmez, V. (1998). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2015). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı* (18. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2000). *Eğitimin Felsefi Temelleri. Eğitim Bilimine Giriş*. Editör; Veysel Sönmez, Ankara: Anı Yayıncılık
- Sönmez, V., ve Alacapınar, F. G. (2015). *Örnekleriyle Eğitimde Program Değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Squires, D.A. (2009). *Curriculum Alignment: Research-Based Strategies for Increasing Student Achievement*. Thousands Oaks, California: Corwin.
- Stake, R. (1983). "Program Evaluation, Particularly Responsive Evaluation". In G.F. Madaus, M.S. Striven, & D.L. Stufflebeam (Eds.), *Evaluation Models: Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation* (pp. 287-310). Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Stake, R. (1981). "Persuasions, Not Models". *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 3(1), 83-84.
- Stake, R. (1975). *Evaluating the Arts in Education: A Responsive Approach*. Columbus, OH: Charles E. Merrill Publishing Company.
- Stecher, B. (1990). "Goal-Free Evaluation". In H.J. Walberg & G.D. Haertel (Eds.), *The International Encyclopedia of Educational Evaluation*. (41-42). Oxford: Pergamon Press.
- Stenhouse, L. (1975). "Defining the Curriculum Problem". *Cambridge Journal of Education*, 5(2), 104-108.
- Stosky, S. (2012). *The Death and Resurrection of a Cohorent Literature Curriculum*, New York; Rowman and Little Field Publishers, Inc.
- Strauss, A., ve Corbin, J. (1998). "Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory". California: Sage publications
- Stufflebeam, D. (1978). *Meta-evaluation: An overview. Evaluation and Health Profession*. 1(1), 17-43.
- Stufflebeam, D., C.H. Cormick, C.O. Nelson, and Brinkerhoff, R.O. (1985). *Conducting Educational Need Assessments*. Boston: Kluwer - Nijhoff Publishing.

- Stufflebeam and others.(2001). *Educational Evaluation and Decision Making*. Itasca 3.F.E.Peacock.
- Stufflebeam, D. (2000). "The Methodology of Meta-evaluation As Reflected in Metaevaluations By The Western Michigan University Evaluation Center". *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 14(1), 95–125.
- Stufflebeam, D. (1999). "Foundational Models for 21st Century Program Evaluation". *The Evaluation Center Occasional Papers Series*, Western Michigan. (This paper was prepared for The Evaluation Center's Occasional Papers Series) .Annual Meeting of The American Educational Research Association; Montreal, Quebec, Canada; April 20, 1999.
- Stufflebeam, D. (1980). *The CIPP Model for Program Evaluation*. In G.Madaus, M.Sciriven&D. Stufflebeam (Eds). *Evaluation Models and Decision-Making in Education*. Itasca,2: Peacock.
- Sukmadinata, N. S. (2007). *Pengembangan Kurikulum Teori Dan Praktek*. Remaja Rosdakarya.
- Sutradhar, D.(2023). "Curriculum- Meaning, Characteristics, Definition" | B.Ed. Notes 3 Comments / B.ED /<https://yoursmartclass.com/curriculum-meaning-characteristicsdefinition/>
- Şahan, H. H. (2008). "Zenginleştirilmiş Öğretim Etkinliklerinin İlköğretim 3. Sınıf Matematik Dersi Öğretim Programındaki Kazanımların Gerçekleşme Düzeyine ve Öğrencilerin Akademik Öz güven Özelliklerine Etkisi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*,56, 607-632.
- Şahin, H.(2006). "Eğitim Programı Geliştirme Sürecinde Önemli Bir Aşama: İhtiyaç Belirleme". An Important Step in Curriculum Development Process: Needs Assessment 1 *Tıp Eğitimi Dün yası*, Nisan 2006, Sayı 22.
- Şahin, Ç.ve Boyraz,S.(2023). "Program Geliştirmede Öğrenme Öğretme Sürecinin (Eğitim Durumları) Belirlenmesi".*Eğitimde Program Geliştirme*. Editörler; Gürbüz Ocak, Emine Akkaş Baysal ve Ramazan Yurtseven.6.Bölüm,ss.149-173.Ankara.Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şimşek, A ve Koca, F. (2011). "Liselerde Kültürler Arası Bir Uygulama Örneği Olarak Kanada Programı: Tarih Dersleri Üzerine Öğrenci Görüşleri". *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 155 - 187.
- Taba,H. (1962). *Curriculum Development Theory and Practice*. New York: Harcourt, Brace & World, Inc.
- Tan, Ş. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tan,Ş.,Kayabaşı,Y.,veErdoğan,A.(2003).*ÖğretimiPlanlama ve Değerlendirme*.Dördüncü Basım. Ankara:Anı Yayıncılık.
- Tanner, D., and Tanner, L. (1975). *Curriculum Development – Theory into Practice*..New York: Macmillan Publishing Co., Inc.
- Tanner, D., and Tanner, L. (1995). *Curriculum Development: Theory into Practice*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Tanner, D., and Tanner, L. (2007). *Curriculum Development: Theory into Practice* (4th ed.). Upper Saddle River, New Jersey Columbus, Ohio: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Tate, R.(1990). "Experimental Design". In H. J. Walberg & G. D. Haertel(Eds.), *TheInternational Encyclopedia of Educational Evaluation*,(pp. 553-561). New York: Pergamon Press.
- Taymaz, H. (1997). *Hizmet İçi Eğitim: Kavramlar İlkeler ve Yöntemler*; Ankara: Pegem Yayınevi.
- Tekin, H. (1984). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Has-Soy Matbaası.
- Tezcan, M. (1987). *Kültür ve Kişilik (Psikolojik Antropolojik)*. Ankara: Bilim Kitap.
- Tezci, E. (2008). "Eğitim ve Öğretim İle İlgili Temel Kavramlar", *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Editör, Doç. Dr. Salih UŞUN, 1. Bölüm, (ss-17-63), İstanbul: Kriter Yayıncılık.
- Tilley, N. (1998). *Evaluating the Effectiveness Of CCTV Schemes*. in Norris, C., Moran, J., and Armstrong, G. Surveillance, Closed Circuit Television and Social Control. Ashgate: Aldershot.
- Tilley, N. (2000). "Realistic Evaluation: An Overview". Presented at the Founding Conference of the Danish Evaluation Society. September 2000. Available at: www.danskevalueringsselskab.dk/pdf/Nick%20Tilley.pdf [accessed 15 Ocak 2024].
- Tomul, E. (2009). "Problem Seçme ve Tanımlama". (Editör. Prof. Dr. Abdurrahman Tanrıöğen). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Bölüm 4,Ankara: Anı Yayıncılık, ss.85-108.
- Torres, R. T., and Preskill, H. (2001). "Evaluation and Organizational Learning: Past, Present, and Future". *American Journal of Evaluation*, 22(3),387-395.

- Tortop, N. (2005). *Kamu Personel Yönetimi - İnsan Kaynakları Yönetimi*. Ankara: Yargı Yayınları; 188.
- Townsend, D., and Adams, P. (2003). *Program Evaluation Models and Practices: A Review of Research Literature*. Faculty of Education The University of Lethbridge, University Partners.
- Treasury Board of Canada, Secretariat. (1994). "Review, Internal Audit and Evaluation". Treasury Board Manual Minister of Public Works and Government Services. Ottawa: Published by Public Affairs Branch, Treasury Board of Canada, Secretariat. Available at: <http://www.tbs-sct.gc.ca/cee/pubs/meth/pem-mep01-eng.asp>
- Tuncel, İ ve Tuncel, Z.A. (2023). "Program Geliştirmede İçeriğin Belirlenmesi." *Eğitimde Program Geliştirme*. Editörler; Gürbüz Ocak, Emine Akkaş Baysal ve Ramazan Yurtseven. 5. Bölüm, ss.123-147. Ankara: Pegem Akademi
- Tuncer, M. (2020). "Program Geliştirme ve Değerlendirme Standartları". *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme*. 1. Bölüm (ss.558-582). Editörler: Behçet ORAL ve Taha YAZAR. Ankara: Pegem Akademi, 2. Baskı.
- Turgut, Y. (2009). "Verilerin Kaydedilmesi, Analizi, Yorumlanması: Nicel ve Nitel". (Editör. Prof. Dr. Abdurrahman Tanrıoğen). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Bölüm 8, Ankara: Anı Yayıncılık, ss.191-248.
- Türer, A. (2024). Türk Millî Eğitim Sisteminde Uygulanan Program Geliştirme Modelinin Sistem Yaklaşımı Açısından İncelenmesi. <http://W3.Balikesir.Edu.Tr/~Aturer/Programgelistirmemodeli.Html#Ftn1.28.02.2024> tarihinde indirilmiştir.
- Türk Dil Kurumu (2024). <https://sozluk.gov.tr/> 15 Şubat 2024 tarihinde ulaşılmıştır.
- Türkçe Sözlük. (2005). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu, Ankara: Akşam Sanat Okulu Matbaası, 10. Baskı.
- Tyler, R.W. (1969). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. 2.bs. Chicago: The University of Chicago Press.
- Tyler, R. W. (2014). *Eğitim Programlarının ve Öğretimin Temel İlkeleri* (M. E. Rüzgar ve B. Aslan, Çev.). Pegem Akademi Yayınları (Eserin orijinali 1949'da yayımlandı).
- Uçan, A. (2011). *Eğitimde Program Çözümleme*. <http://egitim.aku.edu.tr/aliucan.doc> adresinden **15/10/2023** tarihinde alınmıştır.
- Uçan, A. (2001). "Türkiye'de Öğretmenlik Mesleğine Genel Bir Bakış." *Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmen Eğitiminde Kalite Paneli* (22 Kasım 2000). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 53-102.
- Uçan, A. (1993). *Türkiye'de Öğretmenlik Mesleğine Genel Bakış*, İkinci Basım, Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Ulukaya, H. (2023). "Posner'in Program Türlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüş ve Deneyimleri", *Yüksek Lisans Tezi*, Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı.
- UNESCO International Bureau of Education. (2013). "Training Tools for Curriculum Development", *A Resource Pack*. Geneva Switzerland https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000222796_eng; <https://unesdoc.unesco.org/search/N-EXPLORE-d37f5c6e-da3a-4c17-a05d-2ea20e328f08>
- Unrau, Y. A. (2001). "Using Client Interviews to Illuminate Outcomes in Program Logic Models: A Case Example". *Evaluation and Program Planning*, 24, 353-361.
- Using Technology to Support Curriculum Development. (2022). "Qualifications and Curriculum Development Agency". National Curriculum. Butts Road, Earsldon Park.
- Uşun, S. ve Cömert, D. (2003). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi". *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 125-138.
- Uşun, S. (2004). *Bilgisayar Destekli Öğretimin Temelleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık, No:711. Gözden Geçirilmiş 2. Baskı.
- Uşun, S. (2006 a). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Nobel Yayıncılık, No:981. Eğitim Yayınları Dizisi:247, 1. Baskı.

- Uşun, S. (2006 b). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım. Yayın No:981.1.Baskı.
- Uşun, S ve Özdemir,Alıcı D. (2006 c). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*. İstanbul:Lisans Yayıncılık, 1. Baskı.
- Uşun, S., Özdemir,M. ve İzmirli,S.(2007).“Uzaktan Eğitimde Program Değerlendirme”.*1.Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Sempozyumu. Bildiriler*:(16-18 Mayıs 2007). Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Uşun, S. ve Çetinkaya, L. (2008). “Bilgi ve İletişim Teknolojisi Programlarının Yapılandırma Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi(Çanakkale İli Örneği)”. *2. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu. Bildiriler*. (16-18 Nisan 2008). ss.152-159. İzmir: Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Uşun,S.(2008). “Introduction and Comparison of Different Program Evaluation Approaches”.*Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.21.199-217.
- Uşun, S.(2008). “Türkiye’de Yeni Uygulamaya Konulan (1-5.sınıf) İlköğretim Programlarının Program Geliştirme Süreçleri Açısından Değerlendirilmesi”. *7. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu (USOS)* (02-04 Mayıs 2008). ss.191-197. Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Uşun, S. (2008). “Değerlendirme”.*Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. 7.Bölüm.(Editör: Yrd. Doç.Dr. Gülşah BAŞOL)İstanbul: Lisans Yayıncılık.1.Baskı.(ss.173-204).
- Uşun, S. (2009). “*New Program Evaluation Approaches and Models in Education.*” 1. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi: “Eğitim Araştırmalarında Güncel Sorunlar ve Yeni Yaklaşımlar”, Eğitim Araştırmaları Birliği (EAB) Derneği, (1-3 Mayıs 2009), Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Uşun, S. (2006).*Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. No:981.Eğitim Yayınları Dizisi:247, 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Uşun,S.(2023). Eğitimde Program Değerlendirme;Süreçler-Modeller-Yaklaşımlar,Anı Yayıncılık, 4.Baskı,Ankara.
- Ünal, P.D.(2020). “Program Geliştirme ve Program Değerlendirme İlişkisi”. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ed. Prof. Dr. Hasan Güner Berkant,10. Bölüm ss.(327-357). Ankara:Anı Yayıncılık.
- Ünver, G.(2021). “Program Çalışmaları İçin Öğretmen Eğitimi”. Ege Üniversitesi, Öğretmen Eğitimi ve Öğretim. *Teacher Education and Instruction*.2021,2(2),30-55 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jnate>
- Varış, F. (1988). *Eğitimde Program Geliştirme: “Teori ve Teknikler”*. Ankara: A.Ü. E.B. Fak. Yay. No:157, 4.Baskı.
- Varış, F. (1981).*Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fak. Yayın. No:98.
- Varış, F.(Editör;1994). *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: A. Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi, Yayın No: 176,
- Visser, R.M.S. (2003). “Trends in Program Evaluation Literature: The Emergence of Pragmatism”. *TCALL Occasional Research PaperNo.5*. Texas Center for Adult Literacy & Learning.
- Vitale, D.C., Armenakis, A.A., and Feild, H.S. (2008). “Integrating Qualitative and Quantitative Methods for Organizational Diagnosis”. *Journal of Mixed Methods Research*, 2 (1), 87- 105.
- Walberg, H. J. (1984). “Improving The Productivity of America’s Schools”. *Educational Leadership*, pp. 19-27.
- Walker, D. F. (1970). “An Empirical Model of the Process of Curriculum Development”. 17 Feb 70. 20p. *Paper presented at American Educational Research Association Annual Meeting* (Minneapolis,Minnesota, March 2-6, 1970).
- Walker,D.F. (1971). “A Naturalistic Model for Curriculum Development”.*The School Review Vol. 80, No. 1*), pp. 51-65 (15 pages)Published By: The University of Chicago Press.
- Warschauer, M. (2003). *Technology and Social Inclusion: Rethinking the Digital Divide*. The MIT Press.
- Wei, X.(2017). “Using Student Voice in Learned-Centered Course Design”. *Educational Research and Reviews*, 12(7), 403-414.

- Weinstein, G., and Fantini, M. D. (1970). "Toward Humanistic Education". New York, NY: Praeger.
- Wen Su.(2012). "The Various Concepts of Curriculum and the Factors Involved in Curricula-making". *Journal of Language Teaching and Research, Vol. 3, No. 1, pp. 153-158*, January 2012 © 2012 Academy Publisher Manufactured in Finland. doi:10.4304/jltr. ISSN 1798-4769
- Wheeler, D. K. (1967). *Curriculum Process*. London: University of London Press.
- Wiersma, W. (2000). *Research Methods in Education* (7th Edition). USA: Allyn and Bacon.A Pearson Education Company.
- Wiesenberg, F. (2000). "A Critical Appraisal Model of Program Evaluation in Adult Continuing Education". *Canadian Journal of University Continuing Education, 26*(1), 79-109.
- Wiles ,J.(2005). *Curriculum Essantials*. Pearson Education Inc.
- Wiles, J., and Bondi, J. (1993). *Curriculum Development: A guide to Practice*. NY: McMillan Publishing Company.
- Wiles ,J ., and Bondi,J. (2007) .*Curriculum Development*. Pearson Education Inc.
- Wiles, J., and Joseph B. (2002). *Curriculum Development –A Guide to Practice-*.New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Witkin, B. R. ve Altschuld, J. W. (1995). *Planning and Conducting Needs Assessments: A Practical Guide*. Thousand Oaks, CA. Sage Publications.
- Wolf, R.L. (1990). "Judical Evaluation". In H.J.Walberg& G.D.Haertel (Eds.),*The Internatioal Encyclopedia Of Educational Evaluation, (79-81)*. Oxford: Pergamon Press.
- Woodward, T. (1991). *Models and Metaphors in Language Teacher Training*. Cambridge: Cambridge University Press.
- World Health Organization (WHO).(2000). "Assessments. Evaluation of Psychoactive Substance Use Disorder Treatment". Workbook 3 · Needs WHO/MSD/MSB 00.2d .
http://www.unodc.org/docs/treatment//needs_assessment.pdf adresinden 27 Ocak 2024 tarihinde ulaşılmıştır.
- Wulf, K.M., and Schave, B.(1984). *Curriculum Design: A Handbook For Educators*. California: Scott, Foresman and Co.
- Yapıcıoğlu,K. D; Kara,A,D. ve Sever,D.(2016). "Türkiye’de Program Değerlendirme Çalışmalarında Eğilimler ve Sorunlar: Alan Uzmanlarının Gözüyle". *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi .Vol 6 ; No 12*.
- Yaşar, Ş. (1998). "Yapısalcı Kuram ve Öğretme Öğrenme Süreci". *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8*(1-2).
- Yeaman, A. R. J. (1994).“Deconstructing Modern Educational Technology”.*Educational Technology, 34*(2), 15-24.
- Yeşilyurt,E.(2020). "Tam Öğrenme Yaklaşımı".*İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, TOBIAD, 9* (2): 1548/1580.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. Güncelleştirilmiş Geliştirilmiş 5. Baskı, ISBN 9750200071.
- Young, J.(1988). "Teacher Participation in Curriculum Development: What Status Does it Have ?". *Journal of Curriculum and Supervision. C: 3, S: 2, 109-110*.
- Young, J.(1990). "Teacher Participation in Curriculum Development: A Study of Societal and Institutional Levels". *The Alberta Journal of Educational Research. C: 36, S:2, 141-156*.
- Yurdabakan,İ.(2012). "Bloom’un Revize Edilen Taksonomisinin Eğitimde Ölçme ve Değerlendirmeye Etkileri".The Effects of Bloom’s Revised Taxonomy on Measurement and Evaluation in Education.*Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (http://sbe.gantep.edu.tr) 11*(2):327 -348 ISSN: 1303-0094.
- Yurtseven, R., ve Ocak, G.(2023). "Program Geliştirme ve 21. Yüzyıl Teknolojileri".*Eğitimde Program Geliştirme*.Editörler;Gürbüz Ocak,Emine Akkaş Baysal ve Ramazan Yurtseven.10. Bölüm,ss.261-289.Ankara:Pegem Akademi.
- Yüksel, S.(2003). "Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları ve Sorunları". *Milli Eğitim Dergisi. Sayı 159*.

- Yüksel, S.(2004). *Örtük Program; Eğitimde Saklı Uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yüksel, S. (2002). “Yükseköğretimde Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (15)* 1, 361- 370.
- Yüksel, İ. (2010). “Türkiye İçin Program Değerlendirme Standartları Oluşturma Çalışması”.*Doktora Tezi*. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü,Eğitim Bilimleri (Eğitim Programları ve Öğretim) Anabilim Dalı.
- Yüksel,S.(1998). Program Geliştirme Sürecine Öğretmen Katılımı.Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi.Cilt: 13 Sayı: 13. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108240>.
- Yüksel,S.(2003). “Türkiye’de Program Geliştirme Çalışmaları ve Sorunları”. *Milli Eğitim Dergisi, Sayı 159, Yaz* .
- Zais,R.S.(1976). *Curriculum: Principles and Foundations* .First Edition. Ty Crowell Co; First Edition (January 1, 1976). ISBN-10]: [0690008570.
- Zenger, J.H., and Hargis, K. (1982). “Assessing Training Results: It’s Time to Take the Plunge. *Training and Development Journal*, 36(1), 10-16.

Ruh Sağlığı ve Ekonomik Boyutu

DR. ELİF ÇAPAR

EğİTİM
yayınevi

RUH SAĞLIĞI VE EKONOMİK BOYUTU

Dr. Elif Çapar

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6408-10-4

1. Baskı, Ocak 2023

Baskı-Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

RUH SAĞLIĞI VE EKONOMİK BOYUTU

Dr. Elif Çapar

83 s., 125x195 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6408-10-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egjitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Carod-Artal, F.J. (2017). “Social Determinants of Mental Health”. In S. Bährer-Kohler, F. J. Carod-Artal (Eds.), *Global Mental Health Prevention and Promotion* (pp.33-47). Switzerland: Springer International Publishing.
- Coşkun, B. (2017). “Mental Health Priorities Around the World”. In S. Bährer-Kohler, F. J. Carod-Artal (Eds.), *Global Mental Health Prevention and Promotion* (pp.9-21). Switzerland: Springer International Publishing.
- Gresenz, C.R., Sturm, R. and Tang, L. (2001). “Income and Mental Health: Unraveling Community and Individual Level Relationships” [Gelir ve Ruh Sağlığı: Toplum ve Bireysel Düzeydeki İlişkileri Çözme]. *The Journal of Mental Health Policy and Economics*, 4, 197-203.
- Gresenz, C. R. and Sturm, R. (2004). “Mental Health and Employment Transitions” In D. E. Marcotte, V. Wilcox-Gök (Eds.), *The Economics of Gender and Mental Illness* (pp.97-108). London: Elsevier Ltd.
- Jané-Llopis, E. and Anderson, P. (2006). “Mental Health Promotion and Mental Disorder Prevention: a Snapshot Across Europe”. In E. Jane Llopis and P. Anderson (Eds.), *Mental health Promotion and Mental Disorder Prevention Across European Member States: a Collection of Country Stories* (pp. 7-20). Luxembourg: European Communities.

- Jhanwar, V. G. and Avinash, P. R. (2017). “Mental Health Promotion-Overview”. In S. Bährer-Kohler, F. J. Carod-Artal (Eds.), *Global Mental Health Prevention and Promotion* (pp.89-103). Switzerland: Springer International Publishing.
- Knapp, M. and Wong G. (2020) . “Economics and Mental Health: The Current Scenario” [Ruh Sağlığı ve Ekonomisi: Mevcut Senaryolar]. *World Psychiatry*, 19, 3–14.
- McGregor, B. S. and Holden, K. B. (2015). “Unemployment, Underemployment, and Job Insecurity”. In M.T. Compton, R.S. Shim (Eds.), *The Social Determinants of Mental Health* (pp.99-121). Washington: American Psychiatric Publishing.
- Manseau, M. W. (2015). “Economic Inequality, Poverty, and Neighborhood Deprivation”. In M.T. Compton, R.S. Shim (Eds.), *The Social Determinants of Mental Health* (pp.121-145). Washington: American Psychiatric Publishing.
- Öztürk, O. ve Uluşahin, N.A. (2020). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Yayınevi.
- Patel, V. Araya, R. Lewis, G. and Swartz, L. (2001). “Socioeconomic Factors and Mental Health”. In Harlem Brundtland (Eds.), *Mental Health A Call for Action by World Health* (pp.40-55). Geneva: World Health Organization.

- Powers, R. A. (2015). "Poor Education", The Social Determinants of Mental Health". In M.T. Compton, R.S. Shim (Eds.), *The Social Determinants of Mental Health* (pp.77-99). Washington: American Psychiatric Publishing.
- Razzouk, D. (2017). "Introduction to Mental Health Economics". In D. Razzouk (Eds.), *Mental Health Economics The Costs and Benefits of Psychiatric Care* (pp.55-70). Switzerland: Springer International Publishing.
- Sabariogo, C., Miret, M. and Coenen, M. (2017). "Global Mental Health: Costs, Poverty, Violence and Socioeconomic Determinants of Health". In D. Razzouk (Eds.), *Mental Health Economics The Costs and Benefits of Psychiatric Care* (pp.365-381). Switzerland: Springer International Publishing.
- Sağlık Bakanlığı COVID-19 Bilgilendirme Platformu (2020). <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66489/mortalite.html>
- Satcher, D. and Shim, R. S. (2015). "A Call to Action: Addressing the Social Determinants of Mental Health". In M.T. Compton, R.S. Shim (Eds.), *The Social Determinants of Mental Health* (pp.235-255). Washington: American Psychiatric Publishing.
- Shim, R., Compton, M.T., Manseau, M. W., Koplan, M. and Powers, R. A. (2015). "Overview of the Social Determinants of Mental Health". In M.T. Compton, R.S. Shim (Eds.), *The Social Determinants of Mental*

Health (pp.1-123). Washington: American Psychiatric Publishing.

Talala, K., Huurre, T., Aro, H., Martelin, T. and Prattala, R. (2008). "Socio Demographic Differences in Self-Reported Psychological Distress Among 25- to 64-year-old Finns" [25-64 yaşındaki Finliler Arasında Kendinden Bildirilen Psikolojik Sıkıntılarda Sosyo Demografik Farklılıklar]. *Social Indicators Research*, 86, 23-335.

Talala, K. (2013). *Psychological Distress in Finland 1979–2003: Overall Trends, Socio-Economic Differences, and Contribution to Cause-Specific Mortality Inequalities*, Finland: Juvenes Print – Finnish University Print Ltd Tampere.

World Health Organization. (2001). "Mental Health A Call for Action". *Rapor*; https://apps.who.int/gb/archive/pdf_files/WHA55/ea5518.pdf

World Health Organization. (2003). Investing in Mental Health. Geneva, Switzerland: World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/42823>

World Health Organization. (2006). Economic Aspects of the Mental Health System: Key Messages to Health Planners and Policy-Makers. Geneva, Switzerland: World Health Organization, <https://apps.who.int/iris/handle/10665/70793>.

World Health Organization. (2006). Dollars, Dalls and Decisions: Economic Aspects of the Mental Health System, Geneve, Switzerland: WHO Library Cataloguing-in-PublicationData. http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43574/9241563338_eng.pdf?sequence=1

World Health Organization. (2014). Social Determinants of Mental Health. Switzerland: WHO Library Cataloguing-in-Publication Data.

https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112828/9789241506809_eng.pdf

World Health Organization. (2017). “Depression and Other Common Mental Disorders Global Health Estimates”. Switzerland: WHO Document Productions. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/254610/WHO-MSD-MER-2017.2-eng.pdf>

World Health Organization. (2019).” Mental Health”. [Ruh Sağlığı]. *Rapor*; <https://www.who.int/health-topics/mental-health>.

World Health Organization. (2021).” Mental Health”. [Ruh Sağlığı]. *Rapor*; https://www.who.int/health-topics/mental-health#tab=tab_2

World Health Organization. (2021). Comprehensive Mental Health Action Plan 2013–2030. Switzerland: World Health Organization. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/345301>.

World Health Organization. (2021). Mental Health Atlas 2020. Geneva: World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240036703>

World Health Organization. (2022). Explore Results From the 2019 Global Burden of Disease (GBD) Study. <https://vizhub.healthdata.org/gbd-results/>

SINIF YÖNETİMİNDE ÖRNEK OLAYLAR

Öğrenme Ortamlarında Kriz Çözümlenmeleri

Doç. Dr. Süleyman Karataş

EĞİTİM
yayınevi

SINIF YÖNETİMİNDE ÖRNEK OLAYLAR Öğrenme Ortamlarında Kriz Çözümleneleri

Doç. Dr. Süleyman Karataş

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Tasarım Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-20-2

1. Baskı, Şubat 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

SINIF YÖNETİMİNDE ÖRNEK OLAYLAR Öğrenme Ortamlarında Kriz Çözümleneleri

Doç. Dr. Süleyman Karataş

VIII+136 s., 160x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-6658-20-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Akpınar, B., & Özdaş, F. (2013). Lise disiplin sorunlarının cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20-29.
- Akpınar, B., & Özdaş, F. (2013). Lise disiplin sorunlarının sınıf değişkeni açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C:21, 1356-1373.
- Aksoy, N. (2001). Sınıf yönetimi ve disiplin modellerinin dayandığı temel yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, S (7,1), 9-20.
- Arıkan, G. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığı'nın okul yöneticilerini atama sürecinde izlediği politikaların ve uygulamaların incelenmesi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde çocuklar. *Ege Eğitim Dergisi*, C:2, 25-33.
- Avcı, M. (2015). *Ergenlikte toplumsal uyum sorunları*. Serüven Kitabevi.
- Ay, M. (1994). *Ailede ve okulda din eğitiminde mükafat ve ceza*. Nil Yayınları.
- Aycan, T. (2008). Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, A. (2000). *Sınıf yönetimi*. Alfa Yayınları.
- Aydın, B. (2001). İlköğretim okullarında sınıf disiplininin sağlanması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Aydın, B. (2004). Disiplin sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda öğretmenlerin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 326-337.
- Aydın, M. (2007). Eğitim yönetimi. Ankara: Hatipoğlu Yayıncılık.
- Babaoğlu, E., & Yılmaz, F. (2013). Sınıf öğretmenlerinin disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemleri (Şırnak ili örneği). *Elementary Education Online*, 12, 36-51.
- Başar, H. (2004). *Sınıf yönetimi*. Pegem Akademi.
- Baysal, N. (2009). İlköğretim II. kademede görevli öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunlarına, bunların nedenlerine ve çözüm yollarına ilişkin görüşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, A., & Kartal, H. (2009). Anne babaların kız ve erkek çocuklarına uyguladıkları şiddet içermeyen disiplin teknikleri türleri ve sıklıkları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2) 6, 71-81.
- Binbaşıoğlu, C. (1988). Eğitime giriş. Binbaşıoğlu Yayınları.
- Brophy, J. (1988). Educating teachers about managing classrooms and student . *Teaching & Teacher Education*, 4 (1), 1-18.
- Budak, G. ve G. Budak (2004). *İşletme yönetimi*, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.
- Burden, P. (1995). *Classroom Management and Discipline: Methods to Facilitate Cooperation and Instruction*. Londra: Longman.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranışlar. Pegem A Yayınları.
- Canter, C., & Canter, M. (1992). *Assertive discipline: A take charge approach for today's educator*. Anter and Associates.
- Celep, C. (2000). *Sınıf yönetimi ve disiplini*. Anı Yayınları.
- Cemaloğlu, N. (2007). Disiplin ile ilgi kavramlar, ilkeler ve uygulamalar. *Millî Eğitim Dergisi*, 8-24.

- Charles, C. (1992). *Building classroom discipline: From models to practice*. Longman.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İçimizdeki çocuk*. Remzi Kitabevi.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm öneriler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (17), 1*, 255-269.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, (1)14*.
- Çetin, C., & Karalar, S. (2016). X, Y ve Z kuşağı öğrencilerinin çok yönlü ve sınırsız kariyer algıları üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi, (14)28*.
- Çiğçili, V. (2009). Sınıf içi disiplininde otorite. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, (11)*, 91-103.
- Demirel, Ö. ve Kaya, Z. (Ed). (2011). Eğitim bilimine giriş. Pegem Akademi.
- Doğan, B., & Gökyer, N. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (26)1*, 93-105.
- Dökmen, Ü. (1998). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık.
- Erdem, G., Eke, C., Ögel, K., & Taner, S. (2006). Lise öğrencilerinde arkadaş özellikleri ve madde kullanımı. *Bağımlılık Dergisi, (7)*, 111-116.
- Erdogan, İ. (2005). Yeni bir bin yıla doğru Türk eğitim sistemi. Sistem Yayıncılık.
- Erden, M., & Akman, Y. (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Arkadaş Yayınları.
- Erkesici, E. (2005). *Meslek liselerinde öğrencilerin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenleri: Ankara ili örneği* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Evertson, C., & Emmer, E. (1985). Effective management at the beginning of the school year in junior high classes. *Journal of Educational Psychology*, 485- 499.
- Freud, S. (1995). Notes Upon a Case of Obsessional Neurosis. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*.
- Ghodse, H. (1994). *Drugs and addictive behaviour: A guide to treatment*. Cambridge University.
- Glasser, W. (1994). *Okulda kalite eğitimi*. Beyaz Yayınları.
- Gordon, T. (2002). *Çocukta dış disiplin mi? İç disiplin mi?* Sistem Yayınları.
- Gupta, K. (2006). *School management*. Pragun Publications.
- Gülterler, D. (2007). Anne-babaların uyguladıkları disiplin yöntemlerinin çocukların disiplin, içselleştirme, sosyal yeterlik ve bilişsel olgunlaşma sorunları ile ilişkisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüş, A. (2013). Liselerde disiplin cezasına konu olan davranışların değerler perspektifinden incelenmesi (Üsküdar Örneği/ 1980-2010). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Güven, S. (1998). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi ve disiplini konusundaki yeterlilikleri ve eğitim ihtiyaçları. *Öğretmen Dünyası*, 26-44.
- Hargreaves, A., & Woods, P. (1998). *Classrooms and staffrooms*. Open University.
- Kahveci, N. G. (2012). Genel liselerde karşılaşılan disiplin sorunlarının uzamsal incelenmesi: İstanbul'dan bir ilçe örneği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research, (7)1*, 64-93.

- Kaplan, B., & Aksel, E. Ş. (2013). Ergenlerde bağlanma ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi (1)*1, 21-51.
- Karataş, S. (2003). Osmanlı eğitim sisteminde batılılaşma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:5*, 231-242.
- Karataş, S. ve Güngören, Ö. (2021). *Erken çocukluk eğitiminde sınıf yönetimi*. İçinde (Ed.) Naim Ünver & Muammer Ergün. Sınıf Yönetiminde Disiplin Modelleri. Pegem A Yayıncılık.
- Karataş, S., Caner, M., Kahyaoglu, R. B. ve Kâhya, S. (2019). Öğretmen adaylarının gözünden etik öğretmen ve öğretmenlik meslek etiği dersi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 7(1)*, 29-49. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.7c1s.2m
- Karip, E. ve Köksal, K. (1999). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, (5) 8*, 193-207.
- Karip, E. (2004). Yönetim biliminin alan ve kapsamı. İçinde Y. Özden, (Ed.), *Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı* (s. 1-39). Pegem A Yayıncılık.
- Keleş, Z. (2010). *İlköğretim okulları birinci kademe sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla baş etme yöntemleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, R. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılınç, A., & Tunçbilek, G. (2012). Türkçe ders kitaplarındaki hak ve özgürlükler temasının demokrasi eğitimi açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:9, S:17*, 259-270.
- Kılınçoğlu, C. (2015). *Sınıf içerisinde istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin baş edebilme yöntem ve teknikleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Sosyal Bilimler Dergisi, S:17*, 231-256.
- Korkmaz, İ. (2002). İstenmeyen davranışların önlenmesi. İçinde Z. Kaya, *Sınıf Yönetimi* (s. 50-53). Pegem A Yayınları.
- Korkut, F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Koşar, D., Kılınç, A., Er, E., & Koşar, S. (2003). Öğretmen liderliğine ilişkin yapılan çalışmaların incelenmesi: Bir içerik analizi çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*.
- Küçükahmet, L. (2005). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Lemlech, K. (1988). *Classroom management*. Longman.
- Marzano, R. J. (2009). *Classroom management that works*. Upper Saddle River.
- MEB. (2007). *Ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliği*. MEB Yayınları.
- Mercan, Ç. S., Karataş, S., & Düzen, A. (2016). Ergenlerin ebeveyn ilişkilerine yönelik algıları: Nitel bir inceleme. *The Journal of Social Sciences Institute, (19)16*, 237-259.
- Nelson, L. (1984). *Positive discipline*. Ballantine Books.
- Oksay, G. (1986). Anne-baba-ergen ilişkilerini geliştirici öneriler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (1)*, 77-93.
- Özdemir, S. (Ed). (2010). *Türk eğitim sistemi ve okul yöneticiliği*. Pegem.

- Özden, Y. (Ed.). (2005). Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı. Pegem.
- Öztürk, B. (2002). *Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi, sınıf yönetimi*. Pegem.
- Pala, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13. 171-179.
- Pattie, L. (2000). Personal and social education and teacher development in Hong- Kong. *Pastoral Care*, 42-46.
- Rogers, B. (2004). How to manage children's challenging behaviour. SAGE.
- R.Burden, P. (1995). *Classroom management and discipline: methods to facilitate cooperation and instruction*. Longman Publishers.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme öğretme süreci*. Nobel Yayınları.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve güvengen disiplin modeli temele alınarak uygulanan eğitim programının öğretmenlerin baş etme stratejilerine etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıtaş, M. (2005). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*. Nobel Yayınları.
- Sarıtaş, M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre ideal sınıf yönetimi davranışları. *Journal of New World Sciences Academy*, (3)3, 167-187.
- Silverberg, W. V. (1932). Notes on the Mechanism of Reaction-Formation: I Dream Material: II. Theoretical Discussion. *The Psychoanalytic Review*, 56-63.
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1) 25, 67-81.
- Şişman, M. (2002). Eğitimde mükemmellik arayışı. Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2007). Eğitim bilimine giriş. Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2013). Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (7.bs.). Pegem Akademi.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2004). Eğitim ve okul yönetimi. İçinde Yüksel Özden (Editör). *Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı* (99-146). Pegem A Yayınları.
- Tanhan, F., & Şentürk, E. (2011). Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumları ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, (4)25, 44-53.
- Taymaz, H. (1986). Okul yönetimi ve yönetici yerleştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*,123-135.
- TDK. (1991). *Türkçe sözlük*. TDK Yayınları.
- TDK. (1999). *Güncel Türkçe sözlük*. Türk Dili Yayınları. TDK.
- Tertemiz, N. (2003). *Sınıf yönetimi ve disiplin*. Nobel Yayınları.
- Terzi, A. R. (2002). Sınıf yönetimi açısından etkili öğretmen davranışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Tosun, Ü. (2002). *Onurlu disiplin*. Anı Yayınları.
- Tosun, K. (1992). *İşletme yönetimi*. Savaş Yayınları.
- Tutar, H. (2003). *Örgütsel iletişim*. Seçkin Yayıncılık.
- Tutar, H., & Yılmaz, M. (2010). *Genel iletişim kavram ve modeller*. Seçkin Yayıncılık.

- Tümkiye, S. (2005). Öğretmenlerin sınıf içi disiplin anlayışları ve tükenmişlikle ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 44, 549-568.
- Türnüklü, A. (2005). *İlkokullarda sınıf yönetimi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). University of Leicester.
- Türnüklü, A., & Galton, M. (2001). Students misbehaviours in Turkish and English primary classroom. *Educational Studies*.
- Ulusavaş, M. (1990). Aile, ana-baba ve çocuk yönünden Türkiye’de durum. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (5), 1-11.
- Uzunoglu, S. (2006). *Kişiliğin deşifresi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Ünal, H., & Çukur, C. Ş. (2011). Okula bağlılık, okulda uygulanan disiplin teknikleri ve okulda mağdurluğun lise öğrencilerinin sapkın davranışları üzerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, (11),2, 547-570.
- Vaillant, G. E. (1992). The historical origins and future potential of Sigmund Freud’s concept of the mechanisms of defence. *International Review of PsychoAnalysis*, 105. 35-50.
- Varış, F. ve arkadaşları. (1991). Eğitim bilimine giriş. AÜ Basımevi.
- Weinstein, C. S. (1996). *Secondary classroom management: Lessons from research and practice*. McGraw-Hill.
- Yanbastı, G. (1990). *Kişilik kuramları*. Ege Üniversitesi Yayınları.
- Yavuzer, H. (1995). *Ana-baba okulu*. Remzi Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik çağı*. Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. Özgür Yayınları.
- Zel, U. (2001). *Kişilik ve liderlik*. Seçkin Yayınları.

Editör:

Doç. Dr. İsmail Ukav

Ziraat, Orman ve Su Ürünleri

Alanında Uluslararası
Araştırmalar X

EĞİTİM
yayınevi

**ZİRAAT, ORMAN VE SU ÜRÜNLERİ ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR X**

Editör: Doç. Dr. İsmail Ukav

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-44-8

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

**ZİRAAT, ORMAN VE SU ÜRÜNLERİ ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR X**

Editör: Doç. Dr. İsmail Ukav

Vİ+136 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-44-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabi yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak

Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKLAR

- Adroher, F.J., Morales-Yuste, M. and Benitez, R. (2024). Anisakiasis and Anisakidae. *Pathogens*, 13, 148.
- Aibinu, I.E., Smooker, P.M. and Lopata, A.L. (2019). Anisakis Nematodes in Fish and Shellfish-From Infection to Allergies. *International Journal for Parasitology Parasites and Wildlife*, 9, 384-393.
- Aktop, Y., Yılmaz, H.E. and Çağatay, T. (2021). Geographical Distribution of Freshwater Fish Parasite *Clinostomum* spp. *Menba Kastamonu Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 7(1), 58-63.
- Anantawat, S., Liermeier, A., McLeod, C. and Sumner, J. (2012). Semi-Quantitative Risk Assessment of Harmful Parasites in Australian Finfish. South Australia Research and Development Institute.
- Arda, M., Seçer, S. ve Sarıeyüpoğlu, M. (2017). *Balık Hastalıkları*. Ankara: Medisan Yayınevi.
- Arslan, A., Dinçoğlu, A. ve Güven, A. (1995). Su Ürünleri ile İnsanlara Geçen Hastalıklar. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 1(1-2), 103-107.
- Audicana, M.T. (2022). *Anisakis*, Something Is Moving Inside the Fish. *Pathogens*, 11, 326.
- Ayaz, E. ve Tınar, R. (2006). Cestoda. İçinde R. Tınar (Editör), *Helmintoloji* (s. 103-212). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aytemiz, I., Dede, A., Danyer, E. and Tonay, A.M. (2012). Morphological Identification of Parasites Found In The Stomach Contents of By Caught Striped Dolphins (*Stenella coeruleoalba*) From Turkish Eastern Mediterranean Sea Coast. *Journal of the Black Sea / Mediterranean Environment*, 18(2), 238-245.
- Babu, S.P. (2000). Ichthyozoonoses, Reviews Fish Disease and Infections Transmissible to Man, Including Some Unfamiliar and Recently Recognized Fish-Borne Maladies. *Fish Farmer*, 14, 14.
- Bardhan, A. (2022). Fish-Borne Parasites Proficient in Zoonotic Diseases: A Mini Review. *Insights in Veterinary Science*, 6, 005-012.
- Behr, M.A., Gyorkos, T.W., Kokoskin, E., Ward, B.J. and MacLean, J.D. (1998). North American Liver Fluke (*Metorchis conjunctus*) in a Canadian Aboriginal Population: A Submerging Human Pathogen? *Canadian Journal of Public Health*, 89(4), 258-259.
- Bouwknegt, M., Devleeschauwer, B., Graham, H., Robertson, L.J. and van der Giessen, J.W.B. (2018). The Euro-FBP Workshop Participants. Prioritization of food-borne parasites in Europe, 2016. *Eurosurveillance*, 23(9), 17-00161.
- Bucci, C., Gallotta, S., Morra, I., Fortunato, A., Ciacci, C. and Iovino, P. (2013). *Anisakis*, just think about it in an emergency. *International Journal of Infectious Diseases*, 17(11): e1071-2.
- Caccio, S.M. and Ryan, U. (2008). Molecular Epidemiology of Giardiasis. *Molecular and Biochemical Parasitology*, 160, 75-80.

- Cengizler, İ. (2006). *Balık Hastalıkları*. Adana: Adana Nobel Kitabevi.
- Chai, J.Y., Darwin Murrell, K. and Lymbery, A.J. (2005). Fish-Borne Parasitic Zoonoses: Status and Issues. *International Journal for Parasitology*, 35, 1233-1254.
- Chai, J.Y. and Jung, B.K. (2017). Fishborne Zoonotic Heterophyid Infections: An Update. *Food Waterborne Parasitology*, 8(8-9), 33-63.
- Chitwood, M.B., Velasquez, C. and Salazar, N.P. (1999). Physiological Changes in a Species of *Capillaria* (Trichuroidea) Causing a Fatal Case of Human Intestinal Capillariasis. In A. Corradetti (Editor). First International Congress of Parasitology (pp. 797-798). Rome/Italy: September 21-26, 1964.
- Chung, D.I., Kong, H.H. and Joo, C.Y. (1995). Demonstration of the Second Intermediate Hosts of *Clinostomum complanatum* in Korea. *The Korean Journal of Parasitology*, 33, 305-312.
- Ciganovich, E.A., Redman, P.J. and Stenback, R.S. (2013). *Field Manual of Wildlife Diseases: General Field Procedures and Diseases of Birds*. Wisconsin/USA: USGS National Wildlife Health Center.
- Clausen, J.H., Madsen, H., Van, P.T., Dalsgaard, A. and Murrell, K.D. (2015). Integrated Parasite Management: Path to Sustainable Control of Fish Borne Trematodes in Aquaculture. *Trends Parasitology*, 31, 8-15.
- Cong, W. and Elsheikha, H.M. (2021). Biology, Epidemiology, Clinical Features, Diagnosis and Treatment of Selected Fish-Borne Parasitic Zoonoses. *Yale Journal of Biology and Medicine*, 94, 297-309.
- Cross, J.H. (1992). Intestinal Capillariasis. *Clinical Microbiology*, 1992(5), 120-129.
- Çaklı, Ş. (2007). *Su Ürünleri İşleme Teknolojisi (Su Ürünleri İşleme Teknolojisinde Temel Konular)*. Bornova/İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Deng, Y., Suleman, Zhang, X., Li, R., Li, L., Fu, Y., Liu, G. and Yao, C. (2022). *Aonchotheca* (Nematoda: Capillariidae) is Validated as a Separated Genus from *Capillaria* by Both Mitochondrial and Nuclear Ribosomal DNA. *Parasites & Vectors*, 15, 493.
- Diaz, J.H. (2015). Gnathostomiasis: An Emerging Infection of Raw fish Consumers in *Gnathostoma* Nematode-Endemic and Nonendemic Countries. *Journal of Travel Medicine*, 22, 318-324.
- Dick, T.A. (2007). Diphyllobothriasis: The *Diphyllobothrium latum* Human Infection Conundrum and Reconciliation With a Worldwide Zoonosis. In: *Food-borne Parasitic Zoonoses*. Boston (MA): Springer.
- Dönmez, A.E. (2023). Paraziter Balık Zoonozları. *Acta Aquatica Turcica*, 19(0), 1-17.
- Dupouy-Camet, J. and Peduzzi, R. (2014). Helminth-Trematode: *Diphyllobothrium*. *Encyclopedia of Food Safety*, 2, 130-133.
- Durmaz, Y. (2019). Su Ürünleri ile İnsanlara Bulaşan Hastalıklar, <https://vetkontrol.tarimorman.gov.tr/samsun/Belgeler/Makaleler/SU%20>

- %C3%9CR%C3%9CNLER%C4%B0%20%C4%B0LE%2%C4%B-
ONANALARA%20BULA%C5%9EAN%20ETKENLER.pdf, (E.T.:
05.01.2024).
- Eastburn, R.L., Fritsche, T.R. and Terhune, C.A. (1987). Human Intestinal Infection with *Nanophyetus salmincola* from Salmonid Fishes. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 36(3), 586-591.
- El-Dib, N.A., El-Badry, A.A., Ta-Tang, T.H. and Rubio, J.M. (2015). Molecular Detection of *Capillaria philippinensis*: An Emerging Zoonosis in Egypt. *Experimental Parasitology*, 154, 127-133.
- Fayer, R., Esposito, D.H. and Dubey, J.P. (2015). Human Infections with *Sarcocystis* species. *Clinical Microbiology Reviews*, 28(2), 295-311.
- Fried, B., Graczyk, T.K. and Tamang, L. (2004). Food-Borne Intestinal Trematodiasis in Humans. *Parasitology Research*, 93, 159-170.
- Ghadam, M., Banaii, M., Mohammed, E.T., Suthar, J. and Shamsi, S. (2018). Morphological and Molecular Characterization of Selected Species of *Hysterothylacium* (Nematoda: Raphidascarididae) from Marine Fish in Iraqi Waters. *Journal of Helminthology*, 92(1), 116-124.
- Ghoneim, N.H., Abdel-Moein, K.A. and Saeed, H. (2012). Fish as a Possible Reservoir for Zoonotic *Giardia duodenalis* Assemblages. *Parasitology Research*, 110, 2193-2196.
- Grabda, J. (1981). Parasitic Fauna of Garfish *Belone belone* (L) from the Pomeranian Bay (Southern Baltic) and its Origin. *Parasitology*, (11), 76-85.
- Gupta, D., Gupta, N. and Gupta, A.(2015). *Trypanosoma tengari* n. sp. (Kinetoplastida: Trypanosomatidae) A New Haemoflagellate from the Blood of *Myxus vittatus*. *Journal of Environmental Bio-Sciences*, 29(1), 93-98.
- Gutierrez, Y. (2000). *Diagnostic Pathology of Parasitic Infections (with Clinical Correlations)*. Oxford/England: Oxford University Press.
- Hajipour, N., Valizadeh, H. and Ketzis, J. (2023). A Review on Fish-Borne Zoonotic Parasites in Iran. *Veterinary and Medicine Science*, 9(2), 748-777.
- Harrell, L.W. and Deardorff, T.L. (1990). Human nanophyietiasis: Transmission By Handling Naturally Infected Coho Salmon (*Oncorhynchus kisutch*). *Journal of Infectious Diseases*, 161(1), 146-148.
- Hochberg, N.S, Hamer, D.H., Hughes, J.M. and Wilson, M.E. (2010). Anisakidosis: Perils of the Deep. *Clinical Infectious Diseases*, 51(7), 806-812.
- Honcharov, S.L., Soroka, N.M., Galat, M.V., Zhurenko, O.V., Dubovyi, A.I. and Dzhmil, V.I. (2022). *Eustrongylides* (Nematoda:Dioctophymatidae): Epizootology and Special Characteristics of the Development Biology. *Helminthologia*, 59(2), 127-142.
- Hong, S.T. and Fang, Y. (2012). *Clonorchissinensis* and Clonorchiasis, an Update. *Parasitology International*, 61, 17-24.

- Hung, N.M., Madsen, H. and Fried, B. (2013). Global Status of Fish-Borne Zoonotic Trematodiasis in Humans, *Acta Parasitologica*, 58, 231-258.
- John, D.T. and Petri, W.A. (2006). *Markell and Voge's Medical Parasitology*. USA: Saunders Elsevier.
- Jones, S.R.M. (2015). Transmission Dynamics of Foodborne Parasites in Fish and Shellfish. In A. Gajadhar (Editor), *Foodborne Parasites in the Food Supply Web: Occurrence and Control* (293-316). Nanaimo/Kanada: Woodhead Publishing.
- Katchanov, J., Sawanyawisuth, K., Chotmongkol, V. and Nawa, Y. (2011). Neurognathostomiasis, a Neglected Parasitosis of the Central Nervous System. *Emerging Infectious Diseases*, 17(7), 1174-1180.
- Khan, S., Ahmed, S., Serajuddin, M. and Saifullah, M.K. (2018). Variation in Seasonal Prevalence Intensity of Progenetic Metacercariae of *Clinostomum complanatum* Infection in *Trichogaster fasciatus* Fish. *Beni-Suef University Journal of Basic Applied Sciences*, 7, 310-316.
- Khalifa, M.M., Abdel-Rahman, S.M., Bakir, H.Y., Othman, R.A. and El-Mokhtar, M.A. (2020). Comparison of the Diagnostic Performance of Microscopic Examination, Copro-ELISA, and Copro-PCR in the Diagnosis of *Capillaria philippinensis* Infections. *PLOS ONE*, 15(6), e0234746.
- Kim, T.H., Kim, H.K., Lee, Y.S., Choi, D.H., Kang, S.H., Jeong, S.J., Park, T.I. and Kim, I.T. (2007). A Case of *Diphyllobothrium latum* Infection in a Patient with Abdominal Pain. *Korean Journal of Gastroenterology*, 50(6), 384-387.
- Kiyan, V.S., Bulashev, A.K. and Katokhin, A.V. (2018). Opisthorchisfelineus and Metorchisbilis Metacercariae in Cyprinid Fish Leuciscusidus in Nura-Sarysu River, Kazakhstan. *Korean Journal of Parasitology*, 56, 267.
- Köie, M. (1995). Aspects of the Life Cycle and Morphology of *Hysterothylacium aduncum* (Rudolphi, 1802) (Nematoda, Ascaridoidea, Anisakidae). *Canadian Journal of Zoology*, 71, 1289-1296.
- Korun, J. (2009). Balık ve Kabuklu Su Ürünleri Orijinli Zoonotik Hastalıklar. *Enfeksiyon Dergisi*, 23(3), 151-156.
- Koyun, M., Ulupınar, M. and Gül, A. (2015). Seasonal Distribution of Metazoan Parasites on Kura Barbell (*Barbus lacerta*) in Eastern Anatolia, Turkey. *Pakistan Journal Zoology*, 47(5), 1253-1261.
- Kozan, E. (2016). Gıda Kaynaklı Helmintler. *Kocatepe Veteriner Dergisi*, 9(2), 127-134.
- Köse, S. (2010). Evaluation of Seafood Safety Health Hazards for Traditional Fish Products: Preventive Measures and Monitoring Issues. *Turkish Journal of Fisheries and Aquatic Sciences*, 10, 139-60.
- Kubilya, A. ve Arık, F. (2002). Balık Zoonozları. *Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti Dergisi*, 32(3-4), 307-315.

- Kuran, K., Torcu Koç, H., Erdoğan, Z. and Oğuz, M.C. (2021). *Anisakis simplex* (Rudolphi, 1809), *Hysterothylacium aduncum* (Rudolphi, 1802) and *Pseudoterranova decipiens* (Krabbe 1878) (Nematoda; Anisakidae) Parasites in Some Commercial Fish Species from Edremit Bay (Northern Aegean Sea). *Menba Journal of Fisheries Faculty*, 7(1), 64-76.
- Leiro, J.M., Piazzon, C., Domínguez, B., Mallo, N. and Lamas, J. (2012). Evaluation of some Physical and Chemical Treatments for Inactivating Microsporidian Spores Isolated from Fish. *International Journal of Food Microbiology*, 156, 152-160.
- Li, M., Ponce-Gordo, F., Norman Grim, J., Wang, C. and Nilsen, F. (2014). New Insights Into the Molecular Phylogeny of *Balantidium* (Ciliophora, Vetuliferida) Based on the Analysis of New Sequences of Species from Fish Hosts. *Parasitology Research*, 113(12), 4327-33.
- Limados Santos, C.A.M. and Howgate, P. (2011). Fish borne zoonotic parasites and aquaculture: A review. *Aquaculture*, 318, 253-261.
- Limsrivilai, J., Pongprasobchai, S., Apisarnthanarak, P. and Manatsathit, S. (2014). Intestinal Capillariasis in the 21st Century: Clinical Presentations and Role of Endoscopy and Imaging. *BMC Gastroenterology*, 14, 207.
- Ljubojevic, D., Novakov, N., Djordjevic, V., Radosavljevic, V., Pelica, M. and Cirkovic, M. (2015). Potential Parasitic Hazards for Humans in Fish Meat. *Procedia Food Science*, 5, 172-175.
- Lu, L., Lin, M., Choi, W., Hwang, K., Hsu, Y. and Bair, M. (2006). Human Intestinal Capillariasis (*Capillaria philippinensis*) in Taiwan. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 74(5), 810-3.
- Lun, Z.R., Gasser, R.B., Lai, D.H., Li, A.X., Zhu, X.Q. and Yu, X.B. (2005). Clonorchiasis: A Key Food Borne Zoonosis in China. *Lancet Infectious Diseases*, 5(1), 31-41.
- MacLean, J.D., Arthur, J.R. and Ward, B.J. (1996). Common-Source Outbreak of Acute Infection Due to the North American Liver Fluke *Metorchis conjunctus*. *Lancet*, 347(8995), 154-158.
- Macpherson, C.N.L. (2005). Human Behaviour and the Epidemiology of Parasitic Zoonoses. *International Journal for Parasitology*, 35, 1319-1331.
- Magalhães, A.M.S., Costa, B.S., Tavares, G.C. and Carvalho, S.I.G. (2012). Zoonoses Parasitárias Associadas Ao Consumo de Carne de Peixe Cru. *PUBVET, Publicações em Medicina Veterinária e Zootecnia*, 6(25), 1416.
- Mahasri, G., Koesdarto, S., Kismiyati, Sari, D.P.W., Santamurti, M.B., Kandi, I.W., Fitri, S.T.S. and Amin, M. (2019). Prevalence and Intensity of *Trypanosoma* sp. in wild Swamppeels (*Synbranchus bengalensis*) Marketed in Surabaya, Indonesia. *Biodiversitas Journal of Biological Diversity*, 20 (11), 3262-3268.
- Mahdy, O.A., Abdel-Maogood, S.Z., Abdelsalam, M., Shaalan, M., Abdelrahman, H.A. and Salem, M.A. (2021). Epidemiological Study

- of Fish-Borne Zoonotic Trematodes Infecting Nile Tilapia With First Molecular Characterization of Two Heterophyid Flukes. *Aquaculture Research*, 52(9), 4475-4488.
- Marcogliese, D.J. (2001). Review of Experimental and Natural Invertebrate Hosts of Sealworm (*Pseudoterranova decipiens*) and its Distribution and Abundance in Macroinvertebrates in Eastern Canada. *NAMMCO Scientific Publications*, 3, 27-37.
- Marino, A.M.F., Giunta, R.P., Salvaggio, A., Castello, A., Alfonzetti, T., Barbagallo, A., Aparo, A., Scalzo, F., Reale, S., Buffolano, W. And Percipalle, M. (2019). *Toxoplasma gondii* in Edible Fishes Captured in the Mediterranean Basin. *Zoonoses Public Health*, 66(7), 826-834.
- Martorelli, S.R., Lino, A., Marcotegui, P., Montes, M.M., Alda, P. and Panei, C.J. (2012). Morphological and Molecular Identification of the Fish-Borne Metacercaria of *Ascocotyle (Phagicola) longa* Ransom, 1920 in *Mugil liza* from Argentina. *Veterinary Parasitology*, 190, 599-603.
- Menconi, V., Manfrin, C., Pastorino, P., Mugetti, D., Cortinovis, L., Pizzul, E., Pallavicini, A. and Prearo, M. (2020). First Report of *Clinostomum complanatum* (Trematoda: Digenea) in European Perch (*Perca fluviatilis*) from an Italian Subalpine Lake: A Risk for Public Health. *International Journal of Environmental Research Public Health*, 17(4), 1389.
- Mercado, R., Torres, P., Muñoz, V. and Apt, W. (2001). Human Infection by *Pseudoterranova decipiens* (Nematoda, Anisakidae) in Chile: Report of Seven Cases. *Memórias do Instituto Oswaldo Cruz, Rio de Janeiro*, 96(5), 653-655.
- Moratal, S., AuxiliadoraDea-Ayuela, M., Cardells, J., Marco-Hirs, N.M, Puigercós, S., Lizana, V. And López-Ramon, J. (2020). Potential Risk of Three Zoonotic Protozoa (*Cryptosporidium* spp., *Giardia duodenalis* and *Toxoplasma gondii*) Transmission from Fish Consumption. *Foods*, 9, 1913.
- Moravec, F. (1994). *Parasitic Nematodes of Freshwater Fishes of Europe*. Çekya: Academia.
- Oğuz, M., Güre, H., Özdemir, H., Öztürk, M. ve Savaş, Y. (2000). Çanakkale İli Kıyılarında Yakalanan Ekonomik Öneme Sahip Bazı Teleost Balıklarda *Anisakis simplex*, Rudolphi 1809 Araştırılması. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 24(4), 431-434.
- Okumura, M.P.M., Perez, A.C.A. and Espindola Filho, A. (1999). Principais Zoonoses Parasitárias Transmitidas Por Pescado-Revisão. *Revista de Educação Continuada em Medicina Veterinária e Zootecnia do CRMV-SP*, 2(2), 66-80.
- Öktener, A., Yurdakuk, N., Alaş, A. and Solak, K. (2010). Fish-borne Parasitic Zoonoses in Turkish Waters. *Gazi University Journal of Science*, 23(3), 255-260.
- Park, C.W., Kim, J.S, Joo, H.S. and Kim, J. (2009). A Human Case of *Clinostomum complanatum* Infection in Korea. *Korean Journal of Parasitology*, 47(4), 401-404.

- Petney, T.N., Andrews, R.H., Saijuntha, W., Wenz-Mücke, A. and Sithithaworn, P. (2013). The Zoonotic, Fish-Borne Liver Flukes *Clonorchis sinensis*, *Opisthorchis felineus* and *Opisthorchis viverrini*. *International Journal for Parasitology*, 43(12-13), 1031-46.
- Qian, M.B., Chen, Y.D. and Yan, F. (2013). Time to Tackle Clonorchiasis in China. *Infectious Diseases of Poverty*, 2(1), 4.
- Rebello, K.M., Borges, J.N., Teixeira, A., Perales, J. and Santos, J.P. (2020). Proteomic Analysis of *Ascocotyle longa* (Trematoda: Heterophyidae) Metacercariae. *Molecular and Biochemical Parasitology*, 239.
- Rizvi, A., Chaudhary, R., Haider, M. and Naseem, I. (2020). How Climate Change Affects Parasites: The Case of Trematode Parasite *Clinostomum complanatum* and Its Fish Host *Trichogaster fasiatus*. *Journal of Parasitology*, 44 (2), 476-480.
- Robertson, L.J., Graham Clark, C., Debenham, J.J., Dubey, J.P., Kvac, M., Li, J., Ponce-Gordo, F., Ryan, U., Schares, G., Su, C. and Tsaousis, A. (2019). Are Molecular Tools Clarifying or Confusing our Understanding of the Public Health Threat from Zoonotic Enteric Protozoa in Wildlife? *International Journal for Parasitology: Parasites and Wildlife*, 13(9), 323-341.
- Rosenthal, B., Yang, Z. and Yuan, L. (2012). *Sarcocystis* spp. In L. Robertson, V. Smith (Editors), *Foodborne Protozoan Parasites* (pp. 151-166). NOVA Science Publishers.
- Ryan, U., Zahedi, A. and Papparini, V. (2016). *Cryptosporidium* in Humans and Animals-a one Health Approach to prophylaxis. *Parasite Immunology*, 38(9), 535-547.
- Ryan, U., Hijjawi, N. and Xiao, L. (2018). Food Borne Cryptosporidiosis. *International Journal for Parasitology*, 48(1), 1-12.
- Saijuntha, W., Sithithaworn, P., Petney, T.N. and Andrews, R.H. (2021). Food Borne Zoonotic Parasites of the Family Opisthorchiidae. *Research in Veterinary Science*, 135, 404-411.
- Sakanari, J.A. and Mckerrow, J.H. (1989). Anisakiasis. *Clinical Microbiology Reviews*, 2(3), 278-284.
- Salati, F. (2011). *Enterococcus seriolicida* and *Streptococcus* spp. (*S. iniae*, *S. agalactiae* and *S. disgalactiae*). In P.T.K. Woo, David W.B. (Editors), *Fish Diseases and Disorders, Volume: 3 Viral, Bacterial and Fungal Infections* (pp. 375-396). CABI Publishing.
- Salikin, N.H., Nappi, J., Majzoub, M.E. and Egan, S. (2020). Combating Parasitic Nematode Infections, Newly Discovered Antinematode Compounds From Marine Epiphytic Bacteria. *Microorganisms*, 8(12), 1-19.
- Santos, F.L.N. and Faro, L.B. (2005). The First Confirmed Case of *Diphyllobothrium latum* in Brazil. *Memórias do Instituto Oswaldo Cruz*, 100(6), 685-686.
- Santos, C.P., Lopes, K.C., da Silva Costa, V. and dos Santos, E.G. (2013). Fish-Borne Trematodosis: Potential Risk of Infection by *Ascocotyle (Phagicola) longa* (Heterophyidae). *Veterinary Parasitology*, 193, 302-306.

- Sarımehtemetoğlu, H.O. ve Doğanay, A. (1999). Zoonoz Özelliği Gösteren Nematodlar. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 5(2), 233-241.
- Sawadpanich, K., Chansuk, N., Boonroumkaew, P., Sadaow, L., Rodpai, R., Sanpool, O., Janwan, P., Intapan, P.M. and Maleewong, W. (2021). An Unusual Case of Gastric Gnathostomiasis Caused by *Gnathostoma spinigerum* Confirmed by Video Gastroscopy and Morphological and Molecular Identification. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 104(6), 2050-2054.
- Scholz, T. (1999). Taxonomic Study of *Ascocotyle (Phagicola) longa* Ransom, 1920 (Digenea: Heterophyidae) and Related Taxa. *Systematic Parasitology*, 43, 147-158.
- Scholz, T. and Kuchta, R. (2016). Fish-Derived, Zoonotic Cestodes (*Diphyllbothrium* and relatives) in Cold Climates: A Never-Ending Story of Neglected and (Re)-Emergent Parasites. *Food and Waterborne Parasitology*, 4, 23-38.
- Shamsi, S. (2019). Parasite Loss or Parasite Gain? Story of *Contracaecum* Nematodes in Antipodean Waters. *Parasite Epidemiology and Control*, 3(2019), e00087.
- Shamsi, S., Poupa, A. and Justine, J.L. (2020). Some Adult and Larval Nematodes From Fishes off New Caledonia. *Parasitology Research*, 119, 2473-2484.
- Shamsi, S., Steller, E. and Zhu, X. (2021). The Occurrence and Clinical Importance of Infectious Stage of *Echinocephalus* (Nematoda: Gnathostomidae) Larvae in Selected Australian Edible Fish. *Parasitology International*, 83, 102333.
- Shanavas, K.R. (1999). *Trypanosoma punctati* Hasan and Qasim, 1962 from *Channa punctatus* Bloch in Kerala, India, with Observations on its Vector-Phase Development and Transmission. *Archiv für Protistenkunde*, 140, 201-208.
- Shimamura, Y., Muwanwella, N., Chandran, S., Kandel, G. and Marcon, N. (2016). Common Symptoms from an Uncommon Infection: Gastrointestinal Anisakiasis. *Canadian Journal of Gastroenterology and Hepatology*, 2016, 5176502.
- Silachamroon, U. and Wattanagoon, Y. (2020). Paragonimiasis. In E.T. Ryan, D.R. Hill, T. Solomon, N.E. Aronson, T.P. Endy (Editors), *Hunter's Tropical Medicine and Emerging Infectious Diseases* (928-931). Elsevier.
- Simões, S.B.E., Barbosa, H.S. and Santos, C.P. (2010). The Life Cycle of *Ascocotyle (Phagicola) longa* (Digenea: Heterophyidae), a Causative Agent of Fish-Borne Trematodosis. *Acta Tropica*, 113, 226-233.
- Smith, J. (1983). *Anisakis simplex* (Rudolphi, 1809, det. Krabbe, 1878) (Nematoda: Ascaridoidea): Morphology and Morphometry of Larvae From Euphausiids and Fish, and A Review of The Life-History and Ecology. *Journal of Helminthology*, 57(3), 205-224.

- Şahin, A.G. (2014). Çanakkale Yöresinden Avlanan Kolyoz (*Scomber japonicus* Houttuyn, 1782), İstavrit (*Trachurus trachurus* Linnaeus, 1758) ve Sardalya (*Sardinella aurita* Valenciennes, 1847)'da Nematodların Araştırılması. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Şimşek, E., Yıldırım, A., Yılmaz, E., İnci, A., Düzlü, Ö., Önder, Z., Çiloğlu, A., Yetişmiş, G. and Pekmezci, G.Z. (2018). Occurrence Molecular Characterization of *Clinostomum complanatum* (Trematoda: Clinostomidae) in Freshwater Fishes Caught From Turkey. *Parasitology Research*, 117, 1-8.
- Şimşek, E. ve Yılmaz, E. (2016). Anisakiasis ve Halk Sağlığı. *Türkiye Klinikleri J Food Hyg Technol-Special Topics*, 2(3), 38-44.
- Tang, Z.L., Huang, Y. and Yu, X.B. (2016). Current Status and Perspectives of *Clonorchis sinensis* and Clonorchiasis: Epidemiology, Pathogenesis, Omics, Prevention and Control. *Infectious Diseases of Poverty*, 5, 71.
- Taşçı, S. ve Topçu, A. (1990). Balıklardan İnsanlara Geçebilen (Zoonoz) Parazitler, Biyolojileri ve Meydana Getirdiği Hastalıklar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 1(1),126-140.
- Tınar, R. (2006). Trematoda. İçinde R. Tınar (Editör), *Helmintoloji* (s. 1-102). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Trung Dung, D., Van De, N., Waikagul, J., Dalsgaard, A., Chai, J.Y., Sohn, W.M. and Murrell, K.D. (2007). Fishborne Zoonotic Intestinal Trematodes, Vietnam. *Emerging Infectious Diseases*, 13(12), 1828-1833.
- Urdes, L.D., Hangan, M., Diaconescu, C., Ianiçchi, D. and Serafim, V. (2008). Eustrongylidosis Occurrence in Freshwater Fish From The Danubian Delta Area. *Scientific Papers: Animal Science and Biotechnologies*, 41(2), 182-186.
- URL 1: <https://www.cdc.gov/dpdx/opisthorchiasis/index.html>. (E.T.: 20.02.2018).
- URL 2: <https://www.cdc.gov/dpdx/clonorchiasis/index.html>. (E.T.: 06.06.2019).
- URL 3: <https://www.cdc.gov/dpdx/heterophyiasis/index.html>. (E.T.: 03.01.2018).
- URL 4: <https://www.cdc.gov/dpdx/metagonimiasis/index.html>. (E.T.: 29.12.2017).
- URL 5: <https://en.wikipedia.org/wiki/Nanophyetus>. (E.T.: 25.10.2023).
- URL 6: <https://www.cdc.gov/dpdx/paragonimiasis/index.html>. (E.T.: 02.11.2020).
- URL 7: <https://www.cdc.gov/dpdx/echinostomiasis/index.html>. (E.T.: 25.06.2019).
- URL 8: <https://www.cdc.gov/dpdx/anisakiasis/index.html>. (E.T.: 16.05.2019).

- URL 9: https://entnemdept.ufl.edu/Creatures/NEMATODE/Pseudoterranova_decipiens_sealworm_nematode.htm. (E.T.: 05.2021).
- URL 10: <https://www.cdc.gov/dpdx/dioctophymiasis/index.html>. (E.T.: 17.06.2019).
- URL 11: <https://en.wikipedia.org/wiki/Eustrongylidosis>. (E.T.: 30.01.2023).
- URL 12: <https://www.cdc.gov/dpdx/intestinalcapillariasis/index.html>. (E.T.: 14.02.2020).
- URL 13: <https://www.dovemed.com/diseases-conditions/intestinal-capillariasis>. (E.T.: 02.04.2020).
- URL 14: <https://www.cdc.gov/dpdx/gnathostomiasis/index.html>. (E.T.: 02.05.2019).
- URL 15: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gnathostomiasis>. (E.T.: 06.01.2024).
- URL 16: <https://www.cdc.gov/dpdx/diphyllobothriasis/index.html>. (E.T.: 14.05.2019).
- Umur, Ş., Koroğlu, E., Güçlü, F. ve Tınar, R. (2006). Nematoda. İçinde R. Tınar (Editör), *Helminтологи* (s. 213-462). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Waeschenbach, A., Brabec, J., Scholz, T., Littlewood, D.T.J. and Kuchta, R. (2017). The Catholic Taste of Broad Tapeworms – Multiple Routes To Human Infection. *International Journal for Parasitology*, 47(13), 831-843.
- Waikagul, J. and Thaenkham, U. (2014). *Approaches to Research on the Systematics of Fish-Borne Trematodes*. San Diego/USA: Academic Press is an Imprint of Elsevier.
- WHO (2014). Zoonotic Disease: Emerging Public Health Threats in the Region. <https://www.emro.who.int/fr/aboutwho/rc61/zoonoticdiseases>
- WHO (2021). Zoonotic Disease: Emerging Public Health Threats in the Region. <http://www.emro.who.int/fr/about-who/rc61/zoonotic-diseases.html>.
- Williams, M., Hernandez-Jover, M. and Shamsi, S. (2022). Parasites of Zoonotic Interest in Selected Edible Freshwater Fish Imported to Australia. *Food and Waterborne Parasitology*, 26, e00138.
- Woolhouse, M. and Gaunt, E. (2007). Ecological Origins of Novel Human Pathogens. *Critical Reviews in Microbiology*, 33(4), 231-242.
- Varlık, C., Erkan, N., Özden, Ö., Mol, S. ve Baygar, T. (2004). *Su Ürünleri İşleme Teknolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi.
- Vuylsteke, P., Bertrand, C., Verhoef, G.E. and Vandenberghe, P. (2004). Case of Megaloblastic Anemia Caused By Intestinal Taeniasis. *Annals of Hematology*, 83(7), 487-488.
- Zahedi, A., Paparini, A., Jian, F., Robertson, I. and Ryan, U. (2016). Public Health Significance of Zoonotic *Cryptosporidium* Species in Wildlife: Critical Insights Into Better Drinking Water Management. *International Journal for Parasitology*, 5, 88-109.

- Zhang, M., Yang, Z., Wang, S., Tao, L.F., Xu, L.X., Yan, R.F., Song, X.K. and Li, X.R. (2014). Detection of *Toxoplasma gondii* in Shellfish And Fish in Parts of China. *Veterinary Parasitology*, 200(1-2), 85-89.
- Ziarati, M., Zorriehzahra, M.J., Hassantabar, F., Mehrabi, Z., Dhawan, M., Sharun, K., Bin Emran, T., Dhama, K., Chaicumpa, W. and Shamsi, S. (2022). Zoonotic Diseases of Fish And Their Prevention And Control. *Veterinary Quarterly*, 42(1), 95-118.

KAYNAKÇA

- Abdelaal, K.A.A., Hafez, Y.M., El-Sabagh, A. (2017). Ameliorative effects of abscisic acid and yeast on morpho physiological and yield characteristics of maize plant (*Zea mays L.*) under water deficit conditions. *Fresenius Environ Bull.*, 2, 7372-83.
- Amprayn, K.O., Rose, M.T., Kecskes, M. (2012). Plant growth promoting characteristics of soil yeast (*Candida tropicalis HY*) and its effectiveness for promoting rice growth. *Appl Soil Ecol.*, 1, 295-9.
- Arnesen, J.A., Kildegaard, K.R., Cernuda Pastor, M., Jayachandran, S., Kristensen, M., Borodina, I. (2020). *Yarrowia lipolytica* Strains Engineered for the Production of Terpenoids. *Front Bioeng Biotechnol.*, 8, 945.
- Arokyaraj, B., Jaganathan, D. (2018). Effect of yeast as biopromotor for soil amendment on the growth of *Sorghum bicolor* and *Arachis hypogea*. *International J of Innovative Sci. Research Techn.*, 3, 392-398.
- Backer, R., Rokem, J.S., Ilangumaran, G., Lamont, J., Praslickova, D., Ricci, E., Subramanian, S., Smith, D.L. (2018). Plant growth-promoting rhizobacteria: Context, mechanisms of action, and roadmap to commercialization of biostimulants for sustainable agriculture. *Front. Plant Sci.*, 871, 1-17.
- Bar-Shimon, M., Yehuda, H., Cohen, L., Weiss, B., Kobeshnikov, A., Daus, A., Droby, S. (2004). Characterization of extracellular lytic enzymes produced by the yeast biocontrol agent *Candida Oleophila*. *Curr. Genet.*, 45, 140-148.
- Bright, J., Karunanadham, K., Maheshwari, H.S., Karuppiyah, E.A.A., Thankappan, S., Nataraj, R., Pandian, D., Ameen, F., Poczai, P., Sayyed, R.Z. (2022). Seed-borne probiotic yeasts foster plant growth and elicit health protection in black gram (*Vigna mungo L.*). *Sustainability*, 14, 4618.
- Bunsangiam, S., Sakpuntoon, V., Srisuk, N., Ohashi, T., Fujiyama, K., Limtong, S. (2019). Biosynthetic pathway of indole-3-acetic acid in basidiomycetous yeast *Rhodospiridiobolus Fluviialis*. *Mycobiology*, 47, 292-300.
- Cabrini, P.G., Sala, F.C., Magri, M.M.R. (2019). *Torulaspora globosa*: rhizosphere yeast promoting lettuce growth on seedlings and under field conditions. *Hortic Bras.*, 37, 266-71
- Choińska, R., Piasecka-Jóźwiak, K., Chabłowska, B., Dumka, J., Lukaszewicz, L. (2020). Biocontrol ability and volatile organic compounds production as a putative mode of action of yeast strains isolated from organic grapes and rye grains. *Antonie van Leeuwenhoek*, 113, 1135-1146.
- Deng, Z., Wang, W., Tan, H., Cao, L. (2012). Characterization of heavy metal-resistant endophytic yeast *Cryptococcus* sp. CBSB78 from

- rapes (*Brassica chinensis*) and its potential in promoting the growth of *Brassica* spp. in metal-contaminated soils. *Water Air Soil Pollut.*, 223, 5321–5329.
- de Oliveira, Junior, R.B., Silva, L.G., Rosa-Magri, M.M. (2019). Rhizosphere yeast *Torulaspora globosa* with plant growth promotion traits and improvement of the development of tomato seedlings under greenhouse conditions. *African journal of Agric. Res.*, 14, 935-942.
- de Souza, C., Christofoleti-Furlan, R.E., de Souza, E., Muynarsk, M., de Melo Pereira, G.M., Lucas, D.L., Basso, L.C. (2019). Biotechnological applications of nonconventional Yeasts. *Yeasts in Biotechnology*, 1, 1-27.
- Di Canito, Mateo-Vargas, M.A., Mazzieri, M., Cantoral, J., Foschino, R., Cordero-Bueso, G., Vigentini, I. (2021). The Role of Yeasts as Biocontrol Agents for Pathogenic Fungi on Postharvest Grapes: A Review. *Foods*, 10(7), 1650.
- El-Tarabily, K.A., Sivasithamparam, K. (2006). Potential of yeasts as biocontrol agents of soil-borne fungal plant pathogens and as plant growth promoters. *Mycoscience*, 47(1), 25–35.
- Ferraz, P., Cassio, F., Lucas, C. (2019). Potential of Yeasts as Biocontrol Agents of the Phytopathogen causing cacao witches' broom disease: is microbial warfare a solution?. *Front. Microbiol.*, 10, 1-13.
- Freimoser, F.M., Rueda-Mejia, M.P., Tilocca, B., Migheli, Q. (2019). Biocontrol yeasts: mechanisms and applications. *World J Microbiol Biotechnol.*, 35(10), 154
- Fu, S.F., Sun, P.F., Lu, H.Y. (2016). Plant growth-promoting traits of yeasts isolated from the phyllosphere and rhizosphere of *Drosera spatulata* Lab. *Fungal Biol.*, 120, 433–48.
- Ghogare, R., Chen, S., Xiong, X. (2020). Metabolic engineering of oleaginous yeast *Yarrowia lipolytica* for overproduction of fatty acids. *Front Microbiol.*, 11, 1717
- Gizaw, B., Tsegay, Z., Tefera, G. (2017). Phosphate solubilizing fungi isolated and characterized from teff rhizosphere soil collected from North Showa and Gojam. *J Fertil Pestic.*, 8, 180.
- Gouda, S., Kerry, R.G., Das, R., Paramithiotis, S., Shin, H.S., Patra, J.K. (2018). Revitalization of plant growth promoting rhizobacteria for sustainable development in agriculture. *Microbiol. Res.*, 206, 131-140.
- Güneş, H., Durak, E.D., Demir, S. (2022). Marul (*Lactuca sativa*) bitkisinde sorun olan *Verticillium dahliae*'ya karşı bazı biyo etmen ve organik maddenin etkisi. *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*. 8, 245-255.
- Hammad, S.A.R. (2008). Physiological and anatomical studies on drought tolerance of pea plants by application of some natural extracts. *Ann. Agric. Sci., Ain Shams Univ., Cairo*, 53 (2), 285-305
- Hien, N.T., Toan, P., Choudhury, A.T.M.A., Rose, M.T., Roughley, R.J., Kennedy, I.R. (2014). Field Application Strategies for the Inoculant

- Biofertilizer Biogro Supplementing Fertilizer Nitrogen Application in Rice Production. *J. Plant Nutr.*, 37, 1837-1858.
- Ignatova, L.V., Brazhnikova, Y.V., Berzhanova, R.Z., Mukasheva, T.D. (2015). Plant growth-promoting and antifungal activity of yeasts from dark chestnut soil. *Microbiol Res.*, 175, 78–183.
- Kowalska, J., Krzymimska, J., Tyburski, J. (2022). Yeasts as a potential biological agent in plant disease protection and yield improvement. A short review. *Agriculture*. 12, 1-15.
- Kudoyarova, GR, Melentiev, A., Martynenko, E.V. (2014). Cytokinin producing bacteria stimulate amino acid deposition by wheat roots. *Plant Physiol Biochem*. 83, 285–91.
- Kuo, C.Y., Fu, S.F., Chou, F.C. (2018). Phosphate-solubilizing characteristics of yeasts. *Mycosphere*, 9, 1117–31.
- Laten, H.M., Zahareas-Doktor, S. (1985). Presence and source of free isopentenyladenosine in yeasts. *Proc Natl Acad Sci.*, 82, 1113–5.
- Li, X., Cai, J., Liu, F. (2014). Exogenous abscisic acid application during grain filling in winter wheat improves cold tolerance of offspring's seedlings. *J Agron Crop Sci.*, 200, 467–78.
- Mekki, B.B., Ahmed, A.G. (2005). Growth, yield and seed quality of soybean (*Glycine max* L.) as affected by organic, biofertilizer and yeast application. *J Agric Biol Sci.*, 1(4), 320–324.
- Meng, X., Tian, S. (2009). Effects of preharvest application of antagonistic yeast combined with chitosan on decay and quality of harvested table grapefruit. *J. Sci. Food Agric.*, 89(11), 1838–1842.
- Milan, A.F., Farran, I., Larraya, L., Ancin, M., Arregui, L.M., Veramendi, J. (2020). Plant growth-promoting traits of yeasts isolated from Spanish vineyards: benefits for seedling development. *Microbiological Research*, 237, 1-16.
- Mukherjee, Arpan, Verma, J.P., Gaurav, A.K., Chouhan, G.K., Patel, H.S., Hesham, A.E. (2020). Yeast a potential bio-agent: future for plant growth and postharvest disease management for sustainable agriculture. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 104, 1497-1510
- Moura, V.S.; Pollettini, F.L.; Ferraz, L.P.; Mazzi, M.V.; Kupper, K.C. (2021). Purification of a killer toxin from *Aureobasidium pullulans* for the biocontrol of phytopathogens. *J. Basic Microbiol.*, 61, 77–87.
- Nakayan, P., Hameed, A., Singh, S. (2013). Phosphate-solubilizing soil yeast *Meyerozyma guilliermondii* CC1 improves maize (*Zea mays* L.) productivity and minimizes requisite chemical fertilization. *Plant Soil*, 373, 301–15.
- Nimsi, K.A., Manjusha, K., Katthiresan, K., Arya, H. (2023). Plant growth-promoting yeasts (PGPY), the latest entrant for use in sustainable agriculture: a review. *Journal of Applied Microbiology*, 134 (2),1-11.

- Nutaratat, P., Amsri, W., Srisuk, N. (2015). Indole-3-acetic acid production by newly isolated red yeast *Rhodospiridium paludigenum*. *J Gen Appl Microbiol.*, 61, 1–9.
- Shi, T.Q., Peng, H., Zeng, S.Y. (2017). Microbial production of plant hormones: opportunities and challenges. *Bioengineered.*, 8, 124–8.
- Sun, P.F., Fang, W.T., Shin, L.Y. (2014). Indole-3-acetic acid-producing yeasts in the phyllosphere of the carnivorous plant *Drosera indica* L. *PLoS One*, 9, e114196.
- Ruiz-Moyano, S., Hernández, A., Galvan, A.I., Córdoba, M.G., Casquete, R., Serradilla, M.J., Martín, A. (2020). Selection and application of antifungal VOC sproducing yeasts as biocontrol agents of grey mould in fruits. *Food Microbiol.*, 92, 103556.
- Pretscher, J., Fischkal, T., Branscheidt, S., Jager, L., Kahl, S., Schlander, M., Thines, E., Claus, H. (2018). Yeasts from Different Habitats and Their Potential as Biocontrol Agents. *Fermentation*, 4(2), 31.
- Zhou, Y., Zhang, L., Zeng, K. (2016). Efficacy of *Pichiamembranae faciens* combined with chitosan against *Colletotrichum gloeosporioides* in citrus fruits and possible modes of action. *Biol Control*, 96, 39–47.
- Wang, W.L., Chi, Z.M., Chi, Z., Li, J., Wang, X.H. (2009b). Siderophore production by the marine-derived *Aureobasidium pullulans* and its antimicrobial activity. *Bioresour Technol.*, 100, 2639–2641.
- Wang, W., Chi, Z., Liu, G., Buzdar, M.A., Chi, Z., Gu, Q. (2009a). Chemical and biological characterization of siderophore produced by the marine-derived *Aureobasidium pullulans* HN6.2 and its antibacterial activity. *Biometals*, 22, 965–972.
- Yurkov, A.M. (2018). Yeasts of the soil-obscure but precious. *Yeasts*, 35, 369-378.

KAYNAKÇA

- Abdelhalim, T., Jannoura, R. ve Joergensen, R. G. (2019). Mycorrhizal response and phosphorus acquisition efficiency of sorghum cultivars differing in strigolactone composition. *Plant and Soil*, 437, 55-63.
- Akiyama, K. ve Hayashi, H. (2006). Strigolactones: chemical signals for fungal symbionts and parasitic weeds in plant roots. *Annals of botany*, 97(6), 925-931.
- Aksoy, E., Arslan, Z., Tetik, Ö. ve Eymirli, S. (2014). Domates Tarlalarında Sorun Olan Mısırlı Canavar Otonun [(Phelipanche aegyptiaca (Pers.) Pomel] Mücadelesinde Bazı Tuzak ve Yakalayıcı Bitkilerin Kullanım Olanakları. *Journal of Agricultural Sciences*, 20(2), 126-135.
- Aroca, R., Ruiz-Lozano, J. M., Zamarreño, Á. M., Paz, J. A., García-Mina, J. M., Pozo, M. J. ve López-Ráez, J. A. (2013). Arbuscular mycorrhizal symbiosis influences strigolactone production under salinity and alleviates salt stress in lettuce plants. *Journal of plant physiology*, 170(1), 47-55.
- Besserer, A., Puech-Pâges, V., Kiefer, P., Gómez-Roldán, V., Jauneau, A., Roy, S., Portais, J.C., Roux, C., Bécard, G. ve Séjalon-Delmas, N. (2006). Strigolactones stimulate arbuscular mycorrhizal fungi by activating mitochondria. *PLoS Biol* 4:1239–1247
- Besserer, A., Bécard, G., Jauneau, A., Roux, C. ve Séjalon-Delmas, N. (2008). GR24, a synthetic analog of strigolactones, stimulates the mitosis and growth of the arbuscular mycorrhizal fungus *Gigaspora rosea* by boosting its energy metabolism. *Plant Physiology*, 148(1), 402-413.
- Besserer A, Bécard G, Roux C, Séjalon-Delmas N (2009). Role of mitochondria in the response of arbuscular mycorrhizal fungi to strigolactones. *Plant Signal Behav* 4:75–77
- Biçici, M. (2011). Bitki hastalık etmenleri ile biyolojik mücadelenin başarısını arttırmada mikoriza'nın rolü. *Türkiye biyolojik mücadele dergisi*, 2(2), 139-174.
- Boyer, F.D., Germain, A., de Saint Pillot, J.P., Pouvreau, J.B., Chen, V.X., Ramos, S., Stévenin, A., Simier, P., Delavault, P., Beau, J.M. ve Rameau C. (2012). Structure-Activity relationship studies of strigolactone-related molecules for branching inhibition in garden pea: molecule design for shoot branching. *Plant Physiol*, 159(4): 1524-1544. <https://doi.org/10.1104/PP.112.195826>.
- Brewer, P. B., Koltai, H. ve Beveridge, C. A. (2013). Diverse roles of strigolactones in plant development. *Molecular plant*, 6(1), 18-28.
- Ćavar, S., Zwanenburg, B. ve Tarkowski, P. (2015). Strigolactones: occurrence, structure, and biological activity in the rhizosphere. *Phytochemistry Reviews*, 14, 691-711.
- Dalpe, Y. ve Monreal, M. (2004). Arbuscular mycorrhiza inoculum to support sustainable cropping systems. *Crop management*, 3(1), 1-11.
- Decker, E. L., Alder, A., Hunn, S., Ferguson, J., Lehtonen, M. T., Scheler, B., ... ve Al-Babili, S. (2017). Strigolactone biosynthesis is evolutionarily

- conserved, regulated by phosphate starvation and contributes to resistance against phytopathogenic fungi in a moss, *Physcomitrella patens*. *New Phytologist*, 216(2), 455-468.
- Demir, S. (1998). Bazı Kültür Bitkilerinde Vesiküler-Arbusküler Mikorrhiza (VAM) Oluşumu ve Bunun Bitki Gelişimi ve Dayanıklılıktaki Rolü Üzerinde Araştırmalar. Doktora Tezi. 114 s. İzmir: Ege Üniversitesi
- Demirözer, O.ve Özgönen, H. (2013). Tarımsal Üretimde Arbusküler Mikorizal Funguslar. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, (2), 9-15.
- Durmaz, Ö., Durmaz, A., Aytar, E. C. ve Kömpe, Y. Ö. (2023). Farklı Özellikleri ve Özel Yönleri ile Bir Bitki Hormonları Grubu: Strigolaktonlar. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 648-657.
- Dor, E., Joel, D. M., Kapulnik, Y., Koltai, H. ve Hershenhorn, J. (2011). The synthetic strigolactone GR24 influences the growth pattern of phytopathogenic fungi. *Planta*, 234, 419-427.
- Ejata, G. (2007). The Striga scourge in Africa: a growing pandemic. In *Integrating new technologies for Striga control: towards ending the witch-hunt* (pp. 3-16).
- Foo, E., Blake, S. N., Fisher, B. J., Smith, J. A. ve Reid, J. B. (2016). The role of strigolactones during plant interactions with the pathogenic fungus *Fusarium oxysporum*. *Planta*, 243, 1387-1396.
- García-Garrido, J. M., Lenzemo, V., Castellanos-Morales, V., Steinkellner, S. ve Vierheilig, H. (2009). Strigolactones, signals for parasitic plants and arbuscular mycorrhizal fungi. *Mycorrhiza*, 19, 449-459.
- Gomez-Roldan V, Roux C, Girard D, Bécard G. ve Puech, V. (2007) Strigolactones: promising plant signals. *Plant Signal Behav* 2:163–164
- Gomez-Roldan, V., Fermas, S., Brewer, P.B., Puech-Pagès, V., Dun, E.A., Pillot, J.P., Letisse, F., Matusova, R., Danoun, S., Portais, J.C., Bouwmeester, H., Bécard, G., Beveridge, C.A., Rameau, C. ve Rochange, S.F. (2008) Strigolactone inhibition of shoot branching. *Nature* 455:189–194
- Jamil, M., Wang, J. Y., Yonli, D., Patil, R. H., Riyazaddin, M., Gangashetty, P. ... ve Margueritte, O. (2022). A New Formulation for Strigolactone Suicidal Germination Agents, towards Successful Striga Management. *Plants* 2022, 11, 808.
- Kobae, Y., Kameoka, H., Sugimura, Y., Saito, K., Ohtomo, R., Fujiwara, T. ve Kyojuka, J. (2018). Strigolactone biosynthesis genes of rice are required for the punctual entry of arbuscular mycorrhizal fungi into the roots. *Plant and Cell Physiology*, 59(3), 544-553.
- Koltai, H., LekKala, S. P., Bhattacharya, C., Mayzlish-Gati, E., Resnick, N., Wininger, S., ... & Kapulnik, Y. (2010). A tomato strigolactone-impaired mutant displays aberrant shoot morphology and plant interactions. *Journal of Experimental Botany*, 61(6), 1739-1749.
- Kumlay, A. M. ve Eryiğit, T. (2011). Bitkilerde büyüme ve gelişmeyi düzenleyici maddeler: bitki hormonları. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 1(2), 47-56.

- Kountche, B. A., Novero, M., Jamil, M., Asami, T., Bonfante, P. ve Al-Babili, S. (2018). Effect of the strigolactone analogs methyl phenlactonoates on spore germination and root colonization of arbuscular mycorrhizal fungi. *Heliyon*, 4(11).
- Lanfranco, L., Fiorilli, V., Venice, F. ve Bonfante, P. (2018). Strigolactones cross the kingdoms: plants, fungi, and bacteria in the arbuscular mycorrhizal symbiosis. *Journal of experimental botany*, 69(9), 2175-2188.
- Lendzemo, V. W., Kuyper, T. W., Matusova, R., Bouwmeester, H. J. ve Ast, A. V. (2007). Colonization by arbuscular mycorrhizal fungi of sorghum leads to reduced germination and subsequent attachment and emergence of *Striga hermonthica*. *Plant signaling & behavior*, 2(1), 58-62.
- Lu, T., Yu, H., Li, Q., Chai, L. ve Jiang, W. (2019). Improving plant growth and alleviating photosynthetic inhibition and oxidative stress from low-light stress with exogenous GR24 in tomato (*Solanum lycopersicum* L.) seedlings. *Frontiers in plant science*, 10, 490.
- López-Ráez, J. A., Charnikhova, T., Fernández, I., Bouwmeester, H. ve Pozo, M. J. (2011). Arbuscular mycorrhizal symbiosis decreases strigolactone production in tomato. *Journal of Plant Physiology*, 168(3), 294-297.
- Mosse B ve Hepper C (1975) Vesicular–arbuscular mycorrhizal infections in root organ cultures. *Physiol Plant Pathol* 5:215–223
- Nasir, F., Tian, L., Shi, S., Chang, C., Ma, L., Gao, Y. ve Tian, C. (2019). Strigolactones positively regulate defense against *Magnaporthe oryzae* in rice (*Oryza sativa*). *Plant physiology and biochemistry: PPB*, 142, 106-116.
- Nefkens, G.H.L., Thuring, J.W.J.F., Beenackers, M.F.M. ve Zwanenburg B. (1997). Synthesis of a Phthaloylglycine-Derived Strigol Analogue and Its Germination Stimulatory Activity toward Seeds of the Parasitic Weeds *Striga hermonthica* and *Orobanche crenata*. *J Agri Food Chem*, 45(6): 2273-2277. <https://doi.org/10.1021/JF9604504>.
- Saleh, A. M., El-Soud, W. M. A., Alotaibi, M. O., Beemster, G. T., Mohammed, A. E. ve AbdElgawad, H. (2023). Chitosan nanoparticles support the impact of arbuscular mycorrhizae fungi on growth and sugar metabolism of wheat crop. *International Journal of Biological Macromolecules*, 235, 123806.
- Stes, E., Depuydt, S., De Keyser, A., Matthys, C., Audenaert, K., Yoneyama, K., ... ve Vereecke, D. (2015). Strigolactones as an auxiliary hormonal defence mechanism against leafy gall syndrome in *Arabidopsis thaliana*. *Journal of Experimental Botany*, 66(16), 5123-5134.
- Sokat, Y. ve Demirkan, H. (2020). Patlıcan Üretim Alanlarında Sorun Olan Mavi Çiçekli Canavar Otu (*Phelipanche ramosa* (L.) Pomel.)'na Karşı Bazı Mücadele Yöntemlerinin Araştırılması. *Turkish Journal of Weed Science*, 23(1), 44-51.

- Palta, Ş., Demir, S., Şengönül, K., Ömer, K. A. R. A. ve Şensoy, H. (2010). Arbüsküler Mikorizal Funguslar (Amf), Bitki ve Toprakla İlişkileri, Mera Islahındaki Önemleri. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 12(18), 87-98.
- Rochange, S. (2010). Strigolactones and their role in arbuscular mycorrhizal symbiosis. *Arbuscular mycorrhizas: physiology and function*, 73-90.
- Ruiz-Lozano, J. M., Aroca, R., Zamarreño, Á. M., Molina, S., Andreo-Jiménez, B., Porcel, R., García-Mina, J. M., Ruyter-Spira, C., López-Ráez, J. A. (2016). Arbuscular mycorrhizal symbiosis induces strigolactone biosynthesis under drought and improves drought tolerance in lettuce and tomato. *Plant, Cell and Environment*, 39 (2), 441-452.
- Takahashi, I. ve Asami, T. (2018). Target-based selectivity of strigolactone agonists and antagonists in plants and their potential use in agriculture. *Journal of Experimental Botany*, 69(9), 2241-2254. <https://doi.org/10.1093/jxb/ery126>
- Tamasloukht, M. B., Séjalon-Delmas, N., Kluever, A., Jauneau, A., Roux, C., Bécard, G. ve Franken, P. (2003). Root factors induce mitochondrial-related gene expression and fungal respiration during the developmental switch from asymbiosis to presymbiosis in the arbuscular mycorrhizal fungus *Gigaspora rosea*. *Plant physiology*, 131(3), 1468-1478.
- Torres-Vera, R., García, J. M., Pozo, M. J. ve López-Ráez, J. A. (2014). Do strigolactones contribute to plant defence?. *Molecular Plant Pathology*, 15(2), 211-216.
- Yavaş, İ. ve Emek, Y. (2021). Bitkilerin Abiyotik Stres Koşullarıyla Başa Çıkmasına Yardımcı Strigolaktonlar. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (31), 686-690.
- Wang, F., Song, A., Cheng, K., Liu, J., Wang, C., Shao, L., ... ve Cai, Y. (2023). Strigolactones positively regulate Verticillium wilt resistance in cotton via crosstalk with other hormones. *Plant Physiology*, 192(2), 945-966.
- Yoneyama K, Xie X, Sekimoto H, Takeuchi Y, Ogasawara S, Akiyama K, Hayashi H, Yoneyama K (2008). Strigolactones, host recognition signals for root parasitic plants and arbuscular mycorrhizal fungi, from Fabaceae plants. *New Phytol* 179:484-494
- Yoneyama, K., Xie, X., Yoneyama, K. ve Takeuchi, Y. (2009). Strigolactones: structures and biological activities. *Pest Management Science: formerly Pesticide Science*, 65(5), 467-470.
- Xie X, Yoneyama K, Harada Y, Fusegi N, Yamada Y, Ito S, Yokota T, Takeuchi Y, Yoneyama K (2009) Fabacyl acetate, a germination stimulant for root parasitic plants from *Pisum sativum*. *Phytochemistry* 70:211-215
- Wang, J. Y., Braguy, J., Chen, G. T. E., Jamil, M., Balakrishna, A., Berqdar, L. ve Al-Babili, S. (2022). Perspectives on the metabolism of strigolactone rhizospheric signals. *Frontiers in Plant Science*, 13, 1062107.
- Waters, M. T., Gutjahr, C., Bennett, T. ve Nelson, D. C. (2017). Strigolactone signaling and evolution. *Annual review of plant biology*, 68, 291-322.

KAYNAKLAR

- Adıyaman İl Tarım ve Orman Müdürlüğü Kayıtları, (2023). Özel görüşme
- Akar, E., Özdemir, D., Kapucu, Ö. (2015). Tarımsal Alan Örgütlenmesinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 21.Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi, Karabük Üniversitesi Karabük 14-15 Mayıs 2015. s160-183.
- Başaran, H., Birinci, S., Emiroğlu. M., Öz Saraç, B., Uçan, I. (2014). Yeniden Yapılanma Döneminde Tarımsal Kooperatifçilik, <http://koop.gtb.gov.tr/data/553f4880f293706c84e911fb/Tar%C4%B1m%20ve%20Kooperatif%C3%A7ilik.pdf>, 1-8.
- Deniz, M., Hiç, Ö. (2022). İklim Değişikliği ve Tarımın Değişen Yüzü: Artan Riskler, Tarımdaki Daralmalar ve Orman Yangınları Sonrası Politika Önerileri . Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3 (1) , 12-22 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/biibfd/issue/70116/1124238>
- Gülçubuk, B., Özer, D. (2007). Toplum Temelli Kırsal Kalkınma İlkeleri Açısından GAP Bölgesinde Tarımda Kırsal Alanda Örgütlenme. GAP V. Tarım Kongresi, 17-19.
- ICA, (2023). Exploring the cooperative economy, International Cooperative Alliance, The 2023 World Cooperative Monitor, https://monitor.coop/sites/default/files/2024-01/wcm_2023_3101.pdf (E.T.: 20.03.2024)
- İnan, İ. H. (2001). Tarım Kesiminde Üretici Örgütlenmesi ve Kooperatifler, Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı İle Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Atölye Çalışması, 26-27 Aralık-2001, 39-63.
- İnan, İ. H., Direk, M., Başaran, B., Birinci, S., Erkmen, E. (2005). Tarımda Örgütlenme. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI: Teknik Kongresi 1133-1154. 3-7 Ocak. Ankara.
- Kahveci, Ş., Ataseven, Y. (2020). Türkiye’de Organik Tarımsal Üretimde Örgütlenme Modellerinin İncelenmesi, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 55(4), 2341-2360
- Karlı, B. (2001). GAP Bölgesinde Üretici Örgütlenmesi, Başbakanlık GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı İle Türkiye Millî Kooperatifler Birliği Atölye Çalışması, 26-27 Aralık-2001, 12-38.
- Kaya, K., Çoker, S., Kınıklı, F., Yercan, M. (2019). Çiftçilerin Kooperatifçiliğe Bakış Açılırları Üzerine Bir Araştırma: Ağrı ve Eskişehir İller Örneği, Tarım Ekonomisi Dergisi, Cilt.25, Sayı:2, 219-230.
- Kınıklı, F., Çıkkıççı, C., Yercan, M., İnce, Y. E. (2017). Ortakların Kooperatif Hizmetlerinden Yararlanma Olanakları ve Memnuniyet Durumlarının İncelenmesi: İzmir İli Gödençe Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Örneği, Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi, Cilt.52, Özel Sayı, 303-320.
- Salman, Ç.B., Bayaner, A., Gülçubuk, B. (2015). Kırsal Kalkınmanın Anahtarı: Kooperatifler, 21.Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi, Karabük Üniversitesi Karabük 14-15 Mayıs 2015. 148-159.

- Semerci, A. (2022). Tarım İşletmelerinde Tarımsal Örgütlenmenin Yeri ve Önemi. *Journal on Mathematic, Engineering and Natural Sciences (EJONS)*, 6(22), 450–464
- Ticaret Bakanlığı, (2021). Türkiye Geneli Kooperatif ve Birlik Raporu, <https://ticaret.gov.tr/data/5d43d82d13b876433065528e/T%C3%9CRK%C4%B0YE%20GENEL%C4%B0%20KOOPERAT%C4%B0F%20VE%20B%C4%B0RL%C4%B0K%20RAPORU.pdf>, (E.T.: 31.01.2024)
- Ticaret Bakanlığı, 2023. Türkiye’de Kooperatifçilik, <https://ticaret.gov.tr/kooperatifcilik/kooperatifler-hakkinda-bilgiler/tarihce> (E.T.: 27.10.2023).
- Topuz, K. T., Bozoğlu, M., Başer, U. (2017). Güncel Gelişmeler Kapsamında Türkiye’deki Çiftçi Örgütlerine Yönelik Mevzuatın Değerlendirilmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, Cilt.52, Özel Sayı, 140-161.
- TÜİK 2022. Türkiye İstatistik Veri Portalı <https://data.tuik.gov.tr> (E.T.: 26.10.2023).

KAYNAKÇA

- Balkis, E. (2019). Effect of feeding frequency on mRNA expression levels of GH-I, IGF-I and IGF-II genes in rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) fry. Institute of Science and Technology/Atatürk University. Erzurum/TÜRKİYE
- Causey, D.R., Kim, J.H., Stead, D.A., Martin, S.A.M., Devlin, R.H., Macqueen, D.J. (2019). Proteomic comparison of selective breeding and growth hormone transgenesis in fish: Unique pathways to enhanced growth. *Journal of Proteomics*, 192,114–124.
- Cerit E.T. (2009). Akromegali hastalarında IGF-1 ile glukoz sonrası büyüme hormonu düzeyleri arasındaki diskordans ve acroqol anketinin biyokimyasal remisyon durumu ile ilişkisinin araştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi. Ankara/TÜRKİYE
- Chou, K. ve Henderson, J. (2014). Endocrine System. In *Encyclopedia of Toxicology*: 3, 332–340. Çelikkale, S., Düzgüneş, E., Okumuş, İ. (1999). Türkiye su ürünleri sektörü potansiyeli, mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerileri. İstanbul Ticaret Odası. Yayın no: 1999-2. İstanbul/TÜRKİYE.
- Çötel, F.T. (2022). Ürün raporu-su ürünleri Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü/TEPGE. TEPGE Yayın No: 355 ISBN:978-625-8451-46-7.<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge> (Son erişim tarihi: 21.01.2024, Saat: 21.33)
- Davie, A. (2005). Effect of photoperiod manipulation on growth and reproduction in atlantic cod (*Gadus morhua* L.). Ph.D. Thesis. Inst. of Aquaculture, Univ. of Stirling, Scotland.
- Demir, O. (2011). Türkiye su ürünleri yetiştiriciliği ve yem sektörüne genel bakış-ı aquaculture and fish feed sectors of Turkey general view-II. *Eğirdir Su Ürünleri Fakültesi Dergisi*, 7(1).
- Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). (2023). *Fishery and Aquaculture Statistics – Yearbook 2020*. In *Fishery and Aquaculture Statistics–Yearbook 2020*. (Erişim Tarihi: 19.01.2024, saat: 14.00).
- Harbili, S. (2008). İnsülin benzeri büyüme faktörleri (IGF): Egzersiz metabolizması ve kas dokusu üzerine etkileri, *Genel Tıp Dergisi*, 18(4): 177- 184.
- Izutsu, A., Tadokoro, D., Habara, S., Ugachi, Y., Shimizu, M. (2022). Evaluation of circulating insulin-like growth factor (IGF)-I and IGFbinding proteins as growth indices in rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*). *General and Comparative Endocrinology*, 320:114008.
- Junnla, R. K., List, E. O., Berryman, D. E., Murrey, J. W., Kopchick, J. J. (2013). The GH/IGF-1 axis in ageing and longevity. *Nature Reviews Endocrinology* 9(6), 366–376.

- Karataş, M., Sayılı, M., Koç, B. (2008). Sivas ili Gökkuşluğu alabalığı işletmelerinin yapısal ve ekonomik analizi. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi* 1(2), 49-55.
- Locatelli, V. ve Bianchi, V.E. (2014). Effect of GH/IGF-1 on bone metabolism and osteoporosis. *International Journal of Endocrinology*, 235060.
- Machluf, Y., Gutnick, A., Levkowitz, G. (2011). Development of the zebrafish hypothalamus. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1220(1), 93-105.
- Özata, M. (2010). Büyüme hormonu nedir. www.tavsiyeeyorum.com/makale_2899.htm (07.02.2024).
- Parlak, V. ve Erdoğan, O. (2018). DDVP (2,2- Diklorovin dimetil fosfat)'nin Gökkuşluğu alabalığında (*Oncorhynchus mykiss* (Walbaum, 1972)) GH-I, IGF-I ve IGF-II Gen Ekspresyonları Üzerine Etkisi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 253-260.
- Pickford, G.E, Atz, J.W. (1957). *Physioiogy of the pituitary gland of fishes*. Xew York Zoological Society. New York.
- Rawlings, J.S., Rosler, K.M., Harrison, D.A. (2004). The JAK/STAT signaling pathway. *Journal of Cell Science*, 117(8), 1281-1283.
- Reinecke, M., Björnsson, B.T., Dickhoff, W.W., McCormick, S.D., Navarro, I., Power, D.M., Gutiérrez, J. (2005). Growth hormone and insulin-like growth factors in fish: Where we are and where to go. *General and Comparative Endocrinology*, 142(1-2),20-24.
- Sanchez-Perez, J. ve Le Bail, Y.P. (1999). Growth hormone axis as marker of nutritional status and growth performance in fish. *Aquaculture*, 177: 117-128
- Şahin, T. (2003). Su ürünleri yetiştiriciliğinde biyoteknoloji. *Aquaculture Studies*, 2003(1).
- Tan, K., Xu, P., Huang, L., Luo, C., Huang, J., Fazhan, H., Kwan, K.Y. (2024). Effects of bivalve aquaculture on plankton and benthic community. *Science of The Total Environment*, 914, 169892.
- Tekeli, H. (2019). Gökkuşluğu alabalıklarında (*Oncorhynchus mykiss*) büyüme genlerinin (GH, IGF-1, IGF-2) ekspresyonu ile serum kortizol düzeyleri üzerine yaş ve mevsimsel değişimlerin etkisi. Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın/TÜRKİYE.
- Tonsfeldt, K.J. ve Chappell, P.E. (2012). Clocks on top: The role of the circadian clock in the hypothalamic and pituitary regulation of endocrine physiology. *Molecular and Cellular Endocrinology* 349(1), 3-12.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2023). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Fishery-Products-202249678#:~:text=Yeti%C5%9Ftiricilik%202022%20y%C4%B1%C4%B1nda%20%259%2C1,469%20ton%20ile%20%C3%A7ipura%20oldu>. (Son erişim tarihi:30.03.2024 Saat: 10.25)

- World Population Clock (2024). <https://www.worldometers.info/worldpopulation/> (Son erişim tarihi:04.03.2024 Saat: 17.34)
- Xie, Y., Xiao, K., Cai, T., Shi, X., Zhou, L., Du, H., Yang, J., Hu, G. (2023). Neuropeptides and hormones in hypothalamus-pituitary axis of Chinese sturgeon (*Acipenser sinensis*). *General and Comparative Endocrinology*, 330:114135.
- Yowe, D.L. ve Epping, R.J. (1995). Cloning of the barramundi growth hormone-encoding gene: a comparative analysis of higher and lower vertebrate GH genes (Evolution; Lates calcarifer; minisatellite repeat; somatotropin; teleost fish). *Gene* 162, 255-259

YENİ NESİL TEKNOLOJİLER VE YENİ İŞ HAYATI I

Editör: **Doç. Dr. İlkur Çevik Tekin**

EĞİTİM
yayınevi

YENİ NESİL TEKNOLOJİLER VE YENİ İŞ HAYATI I

Editör: Doç. Dr. İlnur Çevik Tekin

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-57-8

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

YENİ NESİL TEKNOLOJİLER VE YENİ İŞ HAYATI I

Editör: Doç. Dr. İlnur Çevik Tekin

VI+186 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-57-8

Kitapta yer alan bölümlerin içeriği ile ilgili her türlü sorumluluk bölüm yazarlarına aittir. Editör ve yayınevinin herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Aykaç, M. Balcı, B. (2016). Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Yönetimi: Tamamlayıcı mı, İkame mi? *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-25.
- Bek, H. (2007). İnsan Kaynakları Yönetiminde Eğitim ve Geliştirme Etkinliği: Örnek Bir Uygulama, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 107-120.
- Bulmash, Julie (2006). Human Resources Management and Technology. <https://catalogue.pearsoned.ca/assets/hip/.../0132270870.pdf> (E.T.:25.12.2023).
- Calp, H. M. (2016). İşletmelerde Uygulanan İnsan Kaynakları Yönetiminde Veritabanı Kullanımının Önemi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), 539-557.
- Calp, M. H. ve Doğan, A. (2019). Calp M. H. ve Doğan, A. (2019). İnsan Kaynakları Yönetiminde Dijital Dönüşüm. Uluslararası Bilimler Akademisi, 2.Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, 387-400.
- Çetin, E. (2021). Endüstriyel Dönüşüm Süreci ve Stratejik İnsan Kaynakları Dönüşümünün İlişkisi. *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(42),1291-1302.
- Çiftçioğlu, B. A. Mutlu, M. ve Katurcioğlu, S. (2019). Endüstri 4.0 ve İnsan Kaynakları Yönetimi İlişkisi. *Bandırma Onyedil Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 31-53.
- Da Silva, L. B. P. Soltovski, R. Pontes, J. Treinta, F. T. Leitao, P. Mosconi, E. de Resende, L. M. M. Yoshino, R. T. (2022). Human Resources Management 4.0: Literature Review and Trends. *Computers Industrial Engineering*, 168, 108111.
- Demirkaya, H. ve Sarpel, E. (2018). Eğitim ve Geliştirme Uygulamalarında Yeni Nesil Bilişim Teknolojilerinden Sanal Gerçeklik, Bulut Bilişim ve Yapay Zeka. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 40, 231-245.
- Doğan, A. (2011). Elektronik İnsan Kaynakları Yönetimi ve Fonksiyonları. *Journal of Internet Applications and Management*, 2(2), 51-80.
- Doğan, S. Demiral, Ö. (2008). İnsan Kaynakları Yönetiminde Çalışanların Kendilerine Doğru Yolculuk Yöntemi: Yetenek Yönetimi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3), 145-166.
- Dumlu, N.N. (2018). Meb'in İnsan Kaynakları Planlamasındaki Sorunlar Nelerdir? *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 100-108.
- Erdem, B. (2004). Otel işletmelerinde insan kaynakları planlamasının yeri ve önemi. *Balkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (11), 35- 55.
- Erhan, E. (2017). İnsan Kaynakları Tedarikinde Sosyal Medyanın Rolü. *Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi: Sürekli Dergi*, 1(1), 53-63.
- Göçoğlu, V. ve Kurt, İ. D. (2018). Kamu Kurumlarında İnsan Kaynakları Yönetimi ve Teknoloji: Gelecek Odaklı Bir Değerlendirme. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 357-367.
- Gökçe P. B. (2020). İnsan kaynakları Yönetiminde Dijital Dönüşüm: İK 4.0. *Turkish Studies Applied Sciences*, 15(2), 211-224.
- Göktaş, P. Baysal, H. (2018). Türkiye'de Dijital İnsan Kaynakları Yönetiminde Bulut Bilişim. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1409-1424.
- Güler, E. Ç. (2006). İşletmelerin E-İnsan Kaynakları Yönetimi ve E-İşe Alım Süreçlerindeki Gelişmeler. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, VI, (1) 17-23.
- Gür, Y.E, Ayden, C. ve Yücel, A. (2019). Yapay Zekâ Alanındaki Gelişmelerin İnsan Kaynakları Yönetimine Etkisi. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 137-158.
- Güner, İ.A. Çiçek, H. (2023). İnsan Kaynakları Yönetiminde Big Data Kullanımı. Ankara International Congress on Scientific Research, VIII, 307-319. Ankara: 9-11 Haziran 2023.

- Hecklau, F. Galeitzke, M. Flachs, S. Kohl, H. (2016). Holistic Approach for Human Resource Management In Industry 4.0. *Procedia CIRP*, 54, 1-6.
- Işık, V. (2009). Endüstri İlişkilerinin Yeni Yüzü İnsan Kaynakları Yönetimi: Emeği Örgütsüzleştirme Stratejisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(3), 147-176.
- Kaçık, S. Aykan, E. (2022). Toplum 5.0 ve İnsan Kaynakları Yönetimi İlişkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 1568-1579.
- Kahraman, H. B. ve Fındıklı, M. A. (2018). Kariyer Yönetimi Kapsamında Eğitim Ve Geliştirme Faaliyetlerine Yönelik Algıların Çalışan Memnuniyeti Üzerindeki Etkileri. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 51-68.
- Karacan, E. ve Erdoğan, Ö. N. (2011). İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İnsan Kaynakları Yönetimi Fonksiyonları Açısından Çözümsel Bir Yaklaşım. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 102-116.
- Kambur, E. (2022). Yapay Zeka Çağında İnsan Kaynakları Yönetimi Konusunda Yazılmış Türkçe Makaleler Üzerine Bir Araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 48, 139-152.
- Koçak, O. ve Erdoğan, Z. B. (2011). Bankacılık Sektöründe Yeni İnsan Kaynakları Yönetimi Yaklaşımları Hakkında Bir Uygulama. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 60, 259-283.
- Kırmızısaç, E. (2021). Yeni Nesil İnsan Kaynakları Yönetiminde Dijital Dönüşüm [Digital Transformation in New Generation Human Resources Management]. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 6 (2), 156 – 169.
- Kirilmaz, S. K. (2020). Digital Transformation In Human Resources Management: Investigation of Digital Hrm Practices of Businesses. *Research Journal of Business and Management (RJBM)*, 7(3), 188-200.
- Mert, İ. S. (2020). İnsan Kaynakları Yöneticilerinin Performans Değerlendirme Sistemi Sorun, Çözüm ve Etkinliğine İlişkin Değerlendirmeleri. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (1), 79-96.
- Pelit, E. ve Ak, S. (2018). İnsan Kaynakları Yönetimi İşlevi Olarak Personel Bulma, Seçme ve Personeli İşe Yerleştirme İle İlgili Sorunlar: Turizm İşletmeleri Örneğinde Teorik Bir İnceleme. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10 (2), 39-74.
- Pelit, E. ve Çetin, A. (2020). Turizm İşletmelerinde İnsan Kaynakları Yönetimi İşlevi Olarak İnsan Kaynakları Planlaması ve Sorunlar Üzerine Bir Değerlendirme. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1268-1287.
- Sabuncuoğlu, Z. (2012). *Uygulama Örnekleriyle İnsan Kaynakları Yönetimi*. Beta Basım. İstanbul.
- Sezer, Ö. ve Ak, M. (2017). Bilgi Çağında İnsan Kaynakları Yönetiminin Değişen Fonksiyonları. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(2), 205-226.
- Sünter, M. (2019). Sağlık Kurumlarında İnsan Kaynakları Yönetiminin Önemi. *Verimlilik Dergisi*, (3), 143-60.
- Stone, D. L. Deadrick, D. L. Lukaszewski, K. M. and Johnson, R. (2015). The Influence of Technology on the Future of Human Resource Management. *Hum. Res. Man. Rev.* 25, 216–231.
- Şendoğdu, A. A. (2020). Endüstri 4.0 Devriminde Robotik Kaynaklar Yönetimi Bağlamında İnsan Kaynakları Yönetiminde Yeni Açılımların Kaçınılmazlığı. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(1), 168-184.
- Tataru, C. (2019). Human Resources in the Digital Age A Manager's Realities and Perspectives. *Revista de Management Comparat International*, 20(4), 473-480.
- Tiftik, C. (2021). İnsan Kaynakları Yönetiminde Yapay Zekâ Uygulamaları. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 374-390.

- Tuna, A. A. ve Çelen, O. (2020). İşletmelerin İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları Üzerinde COVID-19 Pandemisinin Etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(30), 2710-2759.
- Tunçer, P.(2012). Değişen İnsan Kaynakları Yönetimi Anlayışında Kariyer Yönetimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 203-233.
- Yılmaz, C. ve Yılmaz, T. (2023). Endüstri 4.0'ın İnsan Kaynakları Yönetimine Etkisi: İKY 4.0. *Hak-ış Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 12(32), 29-51.
- Yılmaz, Y. (2007). İnsan Kaynakları Yönetiminde E-Dönüşüm. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(1), 159-168.
- Yılmaz, C. ve Erkollar, A. (2018). Endüstri 4.0'ın İnsan Kaynakları Planlaması Üzerine Etkileri. 5th International Management Information System Conference, Ankara: 24-26 Ekim 2018.
- Yüksel, Ö.(2007). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. Gazi Kitabevi. Ankara.

KAYNAKÇA

- Abashidze, I. ve Dąbrowski, M. (2016). Internet of Things in Marketing: Opportunities and Security Issues. *Management Systems in Production Engineering*, 24(4), 217-221.
- Acar, E. ve Ünal, Z.(2023). *Wearable Technologies*, Ankara: İksad Yayınları.
- Ball, M. (2021). *The Metaverse Primer*. Matthew Ball.
- Bharadwaj N., Ballings M., Naik P. A., Moore M. ve Arat M.(2022). A New Livestream Retail Analytics Framework to Assess the Sales Impact of Emotional Displays. *Journal of Marketing*, 86 (1), 27–47.
- Brenner, M. (2020). Marketing and the Internet of Things. <https://marketinginsidergroup.com/strategy/%20marketing-internet-of-things/> (E.T: 25.01.2024).
- Caboni, F. ve Hagberg, J. (2019). Augmented Reality in Retailing: A Review of Features, Applications and Value. *International Journal of Retail and Distribution Management*, 47(11), 1125–1140.
- Chylinski, M., Heller, J., Hilken, T., Keeling, D. I., Mahr, D. ve de Ruyter, K. (2020). Augmented Reality Marketing: A Technology-Enabled Approach to Situated Customer Experience. *Australasian Marketing Journal*, 28(4), 374-384.
- Collins, C. (2008). Looking to the Future: Higher Education in the Metaverse. *Educause Review*, 43(5), 51-63.
- Çakır, S. F., Aytekin, A. ve Tüminçin, F. (2018). Internet of Things and Wearable Technologies. *Journal of Social Research and Behavioral Sciences*, 4(5): 84-95, ISSN: 2149 – 178X.
- Çelik, Z. (2021). Fijital (Phygital) Pazarlama. İçinde M. Sağlam(Editör), *Dijitalleşen Dünyada Pazarlama* (s.297-317), Ankara: Nobel Yayınevi.
- Dunleavy, M., Dede, C. ve Mitchell, R. (2009). Affordances and Limitations of Immer-Sive Participatory Augmented Reality Simulations For Teaching and Learning. *J. Sci. Educ. Technol.* 18 (1), 7–22 .
- Efendioğlu, I. H. (2023). Metaverse Concepts and Marketing. *Handbook of Research on Consumer Behavioral Analytics in Metaverse and the Adoption of a Virtual World*, 224-252.
- Elakkad, A. S. (2019). 3D Technology in the Automotive Industry. *International Journal of Engineering and Technical Research*, 8(11), 110-122.
- Ercan, İ. P. ve Timur, Ş. (2020). Changing Terminology of Definition and Design of Wearable Technology Products. *Online Journal of Art and Design*, 8(3), 90-106.
- Elzain, R.A.I. (2022). Large-Scale 3D Printing-Market Analysis. Jacobs University Bremen.
- Eru, O. (2017). The Use of Augmented Reality in Marketing Courses. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5 S), 1746-1757.
- FitzGerald, E., Ferguson, R., Adams, A., Gaved, M., Mor, Y. ve Thomas, R. (2013). Augmented Reality and Mobile Learning: The State of The Art. *International Journal of Mobile and Blended Learning*, 5(4), 43-58.
- Green H. (2015). Cognitive IoT: Making the Internet of Things Deliver for All of Us.
- Grewal, D., Hulland, J., Kopalle, P. K. ve Karahanna, E. (2020). The Future of Technology and Marketing: A Multidisciplinary Perspective. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 48, 1-8.
- Gupta, D. ve Natarajan, S. (2016). Impact of Technology on Marketing. *International Journal of Marketing and Technology*, 6(10), 32-43.
- Gubbi, J., Buyya, R., Marusic, S. ve Palaniswami, M. (2013). Internet of Things (IoT):A vision, Architectural Elements and Future Directions. *Future Generation Computer Systems*, 29 (7),1645–1660.
- Iqbal, M. H., Aydin, A., Brunckhorst, O., Dasgupta, P. ve Ahmed, K. (2016). A Review of Wearable Technology in Medicine. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 109(10), 372-380.

- Haag, J. (2013). Using Augmented Reality for Contextual Mobile Learning, <http://www.learningsolutionsmag.com/articles/1310/using-augmented-reality-for-contextual-mobile-learning> (E.T: 18.02.2024).
- Haleem, A., Javaid, M., Qadri, M. A., Singh, R. P. ve Suman, R. (2022). Artificial Intelligence (AI) Applications for Marketing: A Literature-Based Study. *International Journal of Intelligent Networks*, (3), 119-132.
- Hoffman, D. L., Moreau, C. P., Stremersch, S. ve Wedel, M. (2022). The Rise of New Technologies in Marketing: A Framework and Outlook. *Journal of Marketing*, 86(1), 1-6.
- Huang, M. H. ve Rust, R. T. (2018). Artificial Intelligence in Service. *Journal of Service Research*, 21(2), 155-172.
- Jadhav, A. ve Jadhav, V. S. (2022). A Review on 3D Printing: An Additive Manufacturing Technology. *Materials Today: Proceedings*, 62, 2094-2099.
- Kadry, A. (2022). The Metaverse Revolution and its Impact on the Future of Advertising Industry. *Journal of Design Sciences and Applied Arts*, 3(2), 131-139.
- Khokhar, P. (2019). Evolution of Artificial Intelligence in Marketing, Comparison With Traditional Marketing. *Our Heritage*, 67(5), 375-389.
- Kılıç, H. Ö. (2017). Giyilebilir Teknoloji Ürünleri Pazarı ve Kullanım Alanları. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(4), 99-112.
- Kowalczuk, P., Siepmann (née Scheiben), C. ve Adler, J. (2021). Cognitive, Affective and Behavioral Consumer Responses to Augmented Reality in E-commerce: A Comparative Study. *Journal of Business Research*, (124), 357-373.
- Kumari, P. (2021). Role of Artificial Intelligence (AI) in Marketing. https://www.researchgate.net/publication/354200837_Role_of_Artificial_Intelligence_AI_in_Marketing (E.T: 14.02.2024).
- Longoni C. ve Cian L. (2022). Artificial Intelligence in Utilitarian Versus Hedonic Contexts: The 'Word-of-Machine' Effect. *Journal of Marketing*, 86 (1), 91-108.
- Moravcikova, D. ve Kliestikova, J. (2017). Brand Building with Using Phygital Marketing Communication. *Journal of Economics, Business and Management*, 5(3), 148-153.
- Murgai, A. (2018). Transforming Digital Marketing With Artificial intelligence, *Int. J. Latest Technol. Eng. Manag. Appl. Sci.* 7(4), 259-262.
- Nagarajan, G., Moorthy, V. S., Mohamed, A. K., Mohideen, A. S., Ishaq, M. M. ve Lakshmi, M. R. (2023). The Role of the Metaverse in Digital Marketing. *JETT*, 14(5), 51-59.
- Nalbant, K. G. ve Aydın, S. (2023). Development and Transformation in Digital Marketing and Branding with Artificial Intelligence and Digital Technologies Dynamics in the Metaverse Universe. *Journal Of Metaverse*, 3(1), 9-18.
- Ntapiapis, N. T. (2023). Artificial Intelligence in Digital Marketing: Descriptive Analysis of Companies' Artificial Intelligence Strategies with Random Sampling. *Etkileşim*, (12), 368-387.
- Porter, M.E. (2001). Strategy and the Internet. *Harvard Business Review*, (March), 63-78.
- Ramanathan, I. (2020): <https://www.linkedin.com/pulse/physical-retail-go-phygital-2023-hitesh-bhatt-rai-ramanathan-krishnan/> (E.T: 01.03.2024).
- Sanyal, S., Kalimuthu, M., Arumugam, T., Aruna, R., Balaji, J., Savarimuthu, A. ve Patil, S. (2023). Internet of Things and Its Relevance to Digital Marketing. In *Opportunities and Challenges of Industrial IoT in 5G and 6G Networks*, 138-154.
- Tehrani, K. ve Michael, A. (2014). Wearable Technology and Wearable Devices: Everything You Need to Know. *Wearable Devices Magazine*, 26.

KAYNAKÇA

- Ardıç, K. ve Özdemir, Y (2018). *İnsan Kaynakları Yönetimi*. 2. Baskı, Sakarya Yayıncılık.
- Baldini, G., Botterman, M., Neisse, R. ve Tallacchini, M. (2018). Ethical Design in the Internet of Things. *Science and Engineering Ethics*, 24, 905-925.
- Bardus, M., Keriabian, A., Elbejjani, M. ve Al-Hajj, S. (2022). Assessing eHealth Literacy Among Internet Users in Lebanon: A Cross-Sectional Study. *Digital Health*, 8.
- Behera, R.K., Bala, P.K., Rana, N.P. ve Kizgin, H. (2021). Cognitive Computing Based Ethical Principles for Improving Organisational Reputation: A B2B Digital Marketing Perspective. *Journal of Business Research*.
- Bharadwaj, A., El Sawy, O.A., Pavlou, P.A. ve Venkatraman, N. (2013). Digital Business Strategy: Toward a Next Generation of Insights. *MIS Quarterly*, 37, 471-482.
- Burke, A. ve Cowling, M. (2015). The Use and Value of Freelancers: The Perspective of Managers. *International Review of Entrepreneurship*, 13(1).1-14.
- Cave, S. (2019). To Save us from a Kafkaesque Future, We Must Democratize AI. The Guardian. Available at: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jan/04/future-democratise-ai-artificial-intelligence-power> (E.T.: 25 Mart 2024).
- Chen, Z. (2022). Exploring the Application Scenarios and Issues Facing Metaverse Technology in Education. *Interact Learn Environ*. 1-13.
- Cowie, M.R. ve O'Connor, C.M. (2022). The Digital Future is Now. *JACC: Heart Fail*, 10(1), 67-69.
- Çevik Tekin, İ. (2022). Esnek Çalışma. (ed) İ. Çevik Tekin, içinde *Yenilikçi İnsan Kaynakları Uygulamaları ve Örgütsel İnovasyon Teori, Örnek Olay ve Öneriler* ss.143-158, İstanbul: Nobel Yayınları.
- De Felice, F., Rehman, M., Petrillo, A. ve Baffo, I. (2023). A Metaworld: Implications, Opportunities and Risks of the Metaverse. *IET Collaborative Intelligent Manufacturing*, 5(3).
- DeStefano, V. (2016). The Rise of the Just-In-Time Workforce: On-Demand Work, Crowdwork, and Labor Protection in the Gig-Economy. *Comp. Lab. L. & Pol'y J.*, 37, 471-503.
- El-Gohary, H. (2012). Factors Affecting E-Marketing Adoption and Implementation of Tourism Firms: An Empirical Investigation of Egyptian Small Tourism Organizations. *Tourism Management*, 33(5), 1256-1269.
- Evenson, K.R., Alhousseini, N., Moore, C.C., Hamza, M.M., Al-Qunaibet, A., Rakic, S., Alsukait, R.F., Herbst, C.H., AlAhmed, R., Al-Hazzaa, H.M. ve Alqahtani, S.A. (2023). Scoping Review of Population-Based Physical Activity and Sedentary Behavior in Saudi Arabia. *J Phys Act Health* 20(6), 471-486.
- Fieseler, C., Bucher, E. ve Hoffmann, C. P. (2019). Unfairness by Design? The Perceived Fairness of Digital Labor On Crowd working Platforms. *Journal of Business Ethics*, 156, 987-1005.
- Florida Tech. (2017). The 5 Biggest Ethical Issues Facing Businesses [online] <https://www.floridatechonline.com/blog/business/the-5-biggest-ethical-issues-facingbusinesses/> (E.T.: 24 Mart 2024).
- Gangone, A.D. (2010). Ethical Issues in International Business. *The Annals of the 'Ştefan cel Mare*, 10, 189-199.
- Ghobakhloo, M., Fathi, M., Iranmanesh, M., Maroufkhani, P. ve Morales, M.E. (2021). Industry 4.0 Ten Years on: A Bibliometric and Systematic Review of Concepts, Sustainability Value Drivers, and Success Determinants. *Journal of Cleaner Production*, 302, 127052.
- Gouvea, R., Kapelianis, D. ve Kassiech, S., (2018). Assessing The Nexus of Sustainability and Information & Communications Technology. *Technological Forecasting & Social Change* 130, 39-44.

- Graham, M., Hjørth, I. ve Lehdonvirta, V. (2017). Digital Labour and Development: Impacts of Global Digital Labour Platforms and The Gig Economy on Worker Livelihoods. *European Review of Labour and Research*, 23(2), 135-162.
- Hanelt, A., Bohnsack, R., Marz, D. ve Marante, C.A. (2020). A Systematic Review of The Literature on Digital Transformation: Insights and Implications for Strategy and Organizational Change. *Journal of Management Studies*, 1, 1-39.
- He, Q., Meadows, M., Angwin, D., Gomes, E. ve Child, J. (2020). Strategic Alliance Research in The Era of Digital Transformation: Perspectives on Future Research. *British Journal of Management*, 31(3), 589-617.
- Hmielowski, J.D., Hutchens, M.J. ve Cicchirillo, V.J. (2014). Living In an Age of Online Incivility: Examining the Conditional Indirect Effects of Online Discussion on Political Flaming. *Information, Communication & Society*, 17(10), 1196-1211.
- Jamnik, A. (2011). The Challenges of Business Ethics: Management and The Question of Ethics. *Tourism and Hospitality Management*, 17(1), 141-152.
- Johnson, P.R. ve Indvik, J. (2001). Slings and Arrows of Rudeness: Incivility in The Workplace. *Journal of Management Development* 20(8), 705-714.
- Kässi, O. ve Lehdonvirta, V. (2018). Online Labour Index: Measuring The Online Gig Economy for Policy And Research. *Technological Forecasting and Social Change*, 137, 241-248.
- Kaur, A. (2017). Ethical Issues in Management [online] <http://www.gc11.ac.in/wpcontent/uploads/2017/02/social-and-business-ethics1.pptx> (E.T.: 25 Mart 2024).
- Kim, T.Y., Lin, X.W. ve Leung, K. (2015). A Dynamic Approach to Fairness: Effects of Temporal Changes of Fairness Perceptions on Job Attitudes. *Journal of Business and Psychology*, 30(1), 163-175.
- Köffer, S. (2015). Designing The Digital Workplace of The Future—What Scholars Recommend to Practitioners. *Thirty Sixth International Conference on Information Systems*, Fort Worth 2015, (1-21). Texas, USA: 13-16 December 2015.
- Kuzheleva-Sagan, I. ve Nosova, S. (2017). Culture of Digital Nomads: Ontological, Anthropological, and Semiotic Aspects. In K. Bankov (Ed.), *New Semiotics Between Tradition and Innovation: Selected Papers from 12th World Congress of the International Association for Semiotic Studies 2014* (pp. 131–140). IASS Publications & NBU Publishing House.
- Leonard, K. (2018). The Importance of Ethics in Organizations [online] <https://smallbusiness.chron.com/importance-ethics-organizations-20925.html> (E.T.: 24 Mart 2024).
- Lewis, P., Goodman, S., Fandt, P. ve Michlitsch, J. (2007). *Management: Challenges for Tomorrow's Leaders*. 5th ed., Thomson/South-Western, Mason, Ohio.
- Li, J. (2023). Digital Technologies for Mental Health Improvements in the COVID-19 Pandemic: A Scoping Review. *BMC Public Health*, 23(1), 413.
- Lunday, J. (2010). Managing the Workplace Ethics of Social Media [online] <http://www.corporatecomplianceinsights.com/managing-the-workplace-ethics-of-socialmedia/> (E.T.: 25 Mart 2024).
- Mallor, J., Barnes, J., Bower, T. ve Langvardt. (2010). *Business Law: The Ethical, Global, and Ecommerce Environment*. 14th ed., McGraw-Hill/Irwin, Boston.
- Meijerink, J., Jansen, G. ve Daskalova, V. (Eds.). (2021). *Platform Economy Puzzles: A Multidisciplinary Perspective on Gig Work*. Edward Elgar Publishing.
- Meijerink, J.G. ve Keegan, A. (2019). Conceptualizing Human Resource Management in The Gig Economy: Toward A Platform Ecosystem Perspective. *Journal of Managerial Psychology*, 34 (4), 214-232.
- Michael, R. (2014). Acceptance of E-Marketing Strategies in Developing Countries – A Case Study of Tanzania Smes., *In the International Conference on Computer Science, Computer*

- Engineering, and Education Technologies (CSCEET2014)*. The Society of Digital Information and Wireless Communication, (122-128). Malaysia: 17-19 November 2014.
- Mika, B. (2020). Digital “Putting-Out System”-An Old New Method of Work in Platform Economy. *Polish Sociological Review*, 211(3), 265-280.
- Müller, V.C. (2020). *Ethics of Artificial Intelligence and Robotics*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy (winter 2020 Edition).
- Nohut, F. (2023). İş tasarımı ve Çevrimiçi Çalışma, (ed) H. Demirkaya.; H.Ateşoğlu, içinde *Değişen Dünyada İnsan Kaynakları Yönetimi* ss.226-254, İstanbul :Atı Yayınları.
- Ostmeier, E. ve Strobel, M. (2022). Building Skills in The Context of Digital Transformation: How Industry Digital Maturity Drives Proactive Skill Development. *Journal of Business Research*, 139, 718-730.
- Pols, A. ve Spahn, A. (2015). Design for the Values of Democracy and Justice. *Handbook of Ethics, Values and Technology Design (Springer)*, 335-363.
- Qamar, S., Anwar, Z. ve Afzal, M. (2023). A Systematic Threat Analysis and Defense Strategies for The Metaverse and Extended Reality Systems. *Computers Security*, 128, 103127.
- Robbins, S. P. ve Judge, T. A. (2013). *Örgütsel Davranış*. (çev. Prof.Dr. İ. Erdem,14. Basımdan Çeviri), Nobel Yayın.
- Rodriguez-Lluesma, C., García-Ruiz, P. ve Pinto-Garay, J. (2021). The Digital Transformation of Work: A Relational View. *Business Ethics: The Environment and Responsibility*, 30, 157-167.
- Rosha, A. (2021). Exploring The Role of Ethical Issues in The Context of Digital Transformation. *Trends Economics and Management*, 15, 23-33.
- Saarikko, T., Westergren, U.H. ve Blomquist, T. (2020). Digital Transformation: Five Recommendations for the Digitally Conscious Firm. *Business Horizons*, 63(6), 825-839.
- Schlagwein, D. (2018). “Escaping the Rat Race”: Justifications in Digital Nomadism. Research-in-Progress Papers. In *Proceedings of 26th European conference on information systems: Beyond digitization - facets of socio-technical change, ECIS 2018*, Portsmouth, UK, 3-28 June 2018.
- Schwarz Müller, T., Brosi, P., Duman, D. ve Welpel, I. M. (2018). How Does the Digital Transformation Affect Organizations? Key Themes of Change in Work Design and Leadership. *Management Review*, 29(2), 114-138.
- Shabbir, M.S., Ghazi, M.S. ve Mehmood, A. (2016). Impact of Social Media Applications on Small Business Entrepreneurs. *Arabian Journal of Business and Management Review*, 6(3), 203-205.
- Smith, N., Peters, D., Jay, C., Sandal, G.M., Barrett, E.C. ve Wuebker, R. (2023). Off-World Mental Health: Considerations for The Design of Well-Being-Supportive Technologies for Deep Space Exploration. *JMIR Format Res* 7, e37784.
- Stahl, B.C. (2012). Morality, Ethics and Reflection: A Categorisation of Normative IS Research. *Journal of the Association for Information Systems*, 13(8), 636-656.
- Subramaniam, M. (2020). Digital Ecosystems and Their Implications for Competitive Strategy. *Journal of Organization Design*, 9(12).
- Talmud, I. ve Mesch, G. (2020). *Wired Youth: The Online Social World of Adolescence*. 2nd Edition. London and New York: Routledge.
- Tan, Z., Aggarwal, N., Cows, J., Morley, J., Taddeo, M. ve Floridi, L. (2021). The Ethical Debate About the Gig Economy: A Review and Critical Analysis. *Technology in Society*, 65, 101594.
- Trevino, L.K. (1986). Ethical Decision Making in Organizations: A Person-Situation Interactionist Model. *Academy of Management Review*, 11(3), 601-617.

- Tursunbayeva, A., Pagliari, C., Di Lauro, S. ve Antonelli, G. (2021). The Ethics of People Analytics: Risks, Opportunities and Recommendations. *Personnel Review*.
- Uyargil, C. (2018). İş Analizi ve İş Dizayını. İçinde Ertürk, M. (Editör), *İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilim dalı Öğretim Üyeleri*, Beta Yayım, Yenilenmiş 18. Basım, İstanbul.
- Vial, G. (2019). Understanding Digital Transformation: A Review and A Research Agenda. *The Journal of Strategic Information Systems*, 28(2), 118-144.
- Wachter, S., Mittelstadt, B. ve Floridi, L. (2017). Transparent, Explainable, and Accountable AI for Robotics. *Sci. Robot.* 2(6), eaan6080.
- Williams, S.P. ve Schubert, P. (2018). Designs for The Digital Workplace. *Procedia Computer Science*, 138, 478-485.

KAYNAKÇA

- Acar, S., Berthiaume, K. ve Johnson, R. (2023). What Kind of Questions Do Creative People Ask?. *Journal of Creativity*, 33(3), 100062.
- Adner, R. (2006). Match Your Innovation Strategy to Your Innovation Ecosystem. *Harvard Business Review*, 84(4), 98.
- Agbim, K. C. (2013). The Impact of Organizational Structure and Leadership Styles on Innovation. *IOSR Journal of Business And Management (IOSR-JBM)*, 6(6), 56-63.
- Akarsu, O. (2021). Girişimcilik Yönelimini Etkileyen Faktörler Nelerdir? Teknoparklarda Bir Araştırma. Doktora Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
- Akarsu, O. ve Döven, M. S. (2022). Girişimcilik Yönelimini Etkileyen Faktörler: Teknoparklarda Bir Araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 143-164.
- Akat, İ., Budak, G. ve Budak, G. (1997). *İşletme Yönetimi*. İzmir: Fakülte Yayınevi.
- Amabile, T. M. (1988). A Model of Creativity and Innovation in Organizations. *Research In Organizational Behavior*, 10(1), 123-167.
- Amabile, T. M. (1997). Motivating Creativity in Organizations: On Doing What You Love and Loving What You Do. *California Management Review*, 40(1), 39-58.
- Amabile, T. M., Barsade, S. G., Mueller, J. S. ve Staw, B. M. (2005). Affect and Creativity at Work. *Administrative Science Quarterly*, 50(3), 367-403.
- Amabile, T. M. ve Pratt, M. G. (2016). The Dynamic Componential Model of Creativity and Innovation in Organizations: Making Progress, Making Meaning. *Research in Organizational Behavior*, 3(6), 157-183.
- Åmo, B. W. ve Kolvereid, L. (2005). Organizational Strategy, Individual Personality and Innovation Behavior. *Journal of Enterprising Culture*, 13(01), 7-19.
- Anderson, N., Potočník, K. ve Zhou, J. (2014). Innovation and Creativity in Organizations: A State-of-the-Science Review, Prospective Commentary, and Guiding Framework. *Journal of Management*, 40(5), 1297-1333.
- Arslan, M. ve Karasoy, A. (2002). Yaratıcılık Eğiliminde Cinsiyet ve Eğitimin Rolü. 10. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*, 23-25.
- Baer, J. (2014). *Creativity and Divergent Thinking: A Task-Specific Approach*. New York: Psychology Press.
- Bakan, İ. ve Büyükmüşe, T. (2004). *Çağdaş Yönetim Yaklaşımları*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, Beta Basım A.Ş.
- Berman, S. ve Korsten, P. (2010). *Capitalizing on Complexity: Insights From the Global Chief Executive Officer Study*. Somers, NY: IBM.
- Bledow, R., Frese, M., Anderson, N., Erez, M. ve Farr, J. (2009a). A Dialectic Perspective on Innovation: Conflicting Demands, Multiple Pathways, and Ambidexterity. *Industrial and Organizational Psychology*, 2(3), 305-337.
- Bledow, R., Frese, M., Anderson, N., Erez, M. ve Farr, J. (2009b). Extending and Refining The Dialectic Perspective on Innovation: There Is Nothing as Practical as A Good Theory; Nothing as Theoretical as A Good Practice. *Industrial and Organizational Psychology*, 2(3), 363-373.
- Bousinakis, D. ve Halkos, G. (2021). Creativity as The Hidden Development Factor for Organizations and Employees. *Economic Analysis and Policy*, 71645-659.
- Chae, H. ve Choi, J. N. (2018). Contextualizing the Effects of Job Complexity on Creativity and Task Performance: Extending Job Design Theory with Social And Contextual Contingencies. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 91(2), 316-339.
- Chang, Y.-C., Chang, H.-T., Chi, H.-R., Chen, M.-H. ve Deng, L.-L. (2012). How Do Established Firms Improve Radical Innovation Performance? The Organizational Capabilities View. *Technovation*, 32(7-8), 441-451.

- Chermahini, S. A. ve Hommel, B. (2010). The (B) Link Between Creativity and Dopamine: Spontaneous Eye Blink Rates Predict and Dissociate Divergent and Convergent Thinking. *Cognition*, 115(3), 458-465.
- Chiu, C.-Y. ve Kwan, L. Y. (2010). Culture and Creativity: A Process Model. *Management and Organization Review*, 6(3), 447-461.
- Christensen, C. M., Raynor, M. E., Dyer, J. ve Gregersen, H. (2011). *Disruptive Innovation: The Christensen Collection (The Innovator's Dilemma, The Innovator's Solution, The Innovator's DNA, and Harvard Business Review Article "How Will You Measure Your Life?")*(4 Items). Harvard Business Press.
- Cropley, A. (2006). In Praise of Convergent Thinking, *Creativity Research Journal*, 18(3), 391-404.
- Cropley, D. H. (2021). *Creative Products: Defining and Measuring Novel Solutions*. Creativity and Innovation, Routledge.
- Da Costa, S., Páez, D., Sánchez, F., Garaigordobil, M. ve Gondim, S. (2015). Personal Factors of Creativity: A Second Order Meta-Analysis, *Revista De Psicología Del Trabajo Y De Las Organizaciones*. 31(3), 165-173.
- Davis, J. A. ve Mathias, P. (1991). *Innovation and Technology in Europe: From the Eighteenth Century to the Present Day*. B. Blackwell.
- De Clippeleer, I., De Stobbeleir, K., Dewettinck, K. ve Ashford, S. (2009). *From Creativity to Success: Barriers and Critical Success Factors in The Successful Implementation of Creative Ideas*. Flanders DC.
- De Vries, H. B. ve Lubart, T. I. (2019). Scientific Creativity: Divergent and Convergent Thinking and The Impact of Culture. *The Journal of Creative Behavior*, 53(2), 145-155.
- Dellas, M. ve Gaier, E. L. (1970). Identification of Creativity: The Individual. *Psychological Bulletin*, 73(1), 55.
- Dikici, A. (2014). Relationships Between Thinking Styles and Behaviors Fostering Creativity: An Exploratory Study for the Mediating Role of Certain Demographic Traits. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14(1), 179-201.
- Dilara, O. ve Zorlu, T. (2017). Yaratıcılık Kavramı ile İlişkili Kuramsal Yaklaşımlar. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1535-1552.
- Dollinger, S. J., Burke, P. A. ve Gump, N. W. (2007). Creativity and Values. *Creativity Research Journal*, 19(2-3), 91-103.
- Dollinger, S. J., Urban, K. K. ve James, T. A. (2004). Creativity and Openness: Further Validation of Two Creative Product Measures. *Creativity Research Journal*, 16(1), 35-47.
- Edgell, R. A. (2024). A Monstrous Matter: The Three Faces of Artificial Creativity. *Journal of Creativity*, 100075.
- Edquist, C. (1997). *Systems of Innovation Approaches: Their Emergence and Characteristics*, Univ.
- Elisondo, R. (2016). Creativity Is Always A Social Process. *Creativity. Theories–Research-Applications*, 3(2), 194-210.
- Erez, M. ve Nouri, R. (2010). Creativity: The Influence of Cultural, Social, and Work Contexts. *Management and Organization Review*, 6(3), 351-370.
- Firestien, R. L. (2020). *Create in A Flash: A Leader's Recipe for Breathrough Innovation*. Green Tractor Publishing.
- Ford, C. M. (1996). A Theory of Individual Creative Action in Multiple Social Domains. *Academy of Management Review*, 21(4), 1112-1142.
- Forgeard, M. (2024). Creativity and Resilience: Creativity from, or Through Adversity?. *Creativity Research Journal*, 1-8.
- Fortwengel, J., Schüßler, E. ve Sydow, J. (2017). Studying Organizational Creativity as Process: Fluidity or Duality?. *Creativity and Innovation Management*, 26(1), 5-16.

- Frank, M. W. (1998). Schumpeter on Entrepreneurs and Innovation: A Reappraisal. *Journal of the History of Economic Thought*, 20(4), 505-516.
- Furnham, A. ve Bachtiar, V. (2008). Personality and Intelligence as Predictors of Creativity. *Personality and Individual Differences*, 45(7), 613-617.
- G. Schweisfurth, T. ve Greul, A. (2023). Unexpected Interruptions, Idle Time, and Creativity: Evidence from A Natural Experiment. *Organization Science*, 35(1), 1-386.
- Getz, I. ve Robinson, A. G. (2003). Innovate or Die: Is That A Fact?. *Creativity and Innovation Management*, 12(3), 130-136.
- Getzels, J. W. ve Csikszentmihalyi, M. (1976). The Creative Vision: A Longitudinal Study of Problem Finding in Art, (No Title).
- Goldschmidt, G. (2016). Linkographic Evidence for Concurrent Divergent and Convergent Thinking in Creative Design. *Creativity Research Journal*, 28(2), 115-122.
- Goller, I. ve Bessant, J. (2023). *Creativity for Innovation Management: Tools and Techniques for Creative Thinking in Practice*. Taylor & Francis.
- Granstrand, O. ve Holgersson, M. (2020). Innovation Ecosystems: A Conceptual Review and A New Definition. *Technovation*, 90102098.
- Guilford, J. P. (1967). The Nature of Human Intelligence.
- Harrington, D. M. (2018). On the Usefulness of “Value” in the Definition of Creativity: A Commentary. *Creativity Research Journal*, 30(1), 118-121.
- Hernández-Torrano, D. ve Ibrayeva, L. (2020). Creativity and Education: A Bibliometric Mapping of the Research Literature (1975–2019). *Thinking Skills and Creativity*, 35100625.
- Hou, Y., Gao, G., Wang, F., Li, T. ve Yu, Z. (2011). Organizational Commitment and Creativity: The Influence of Thinking Styles. *Annals of Economics & Finance*, 12(2).
- Hughes, D. J., Lee, A., Tian, A. W., Newman, A. ve Legood, A. (2018). Leadership, Creativity, and Innovation: A Critical Review and Practical Recommendations. *The Leadership Quarterly*, 29(5), 549-569.
- Hülshager, U. R., Anderson, N. ve Salgado, J. F. (2009). Team-Level Predictors of Innovation at Work: A Comprehensive Meta-Analysis Spanning Three Decades of Research. *Journal of Applied Psychology*, 94(5), 1128.
- Ivcevic, Z. ve Hoffmann, J. (2019). Emotions and Creativity: From Process to Person and Product. In J. C. Kaufman & R. J. Sternberg (Eds.), *The Cambridge Handbook of Creativity* (2nd Ed., 273–295). Cambridge University Press.
- Kandler, C., Riemann, R., Angleitner, A., Spinath, F. M., Borkenau, P. ve Penke, L. (2016). The Nature of Creativity: The Roles of Genetic Factors, Personality Traits, Cognitive Abilities, and Environmental Sources. *Journal of Personality and Social Psychology*, 111(2), 230.
- Karwowski, M. (2016). The Dynamics of Creative Self-Concept: Changes and Reciprocal Relations Between Creative Self-Efficacy and Creative Personal Identity. *Creativity Research Journal*, 28(1), 99-104.
- Kasof, J., Chen, C., Himsel, A. ve Greenberger, E. (2007). Values and Creativity. *Creativity Research Journal*, 19(2-3), 105-122.
- Kaspi-Baruch, O. (2019). Big Five Personality and Creativity: The Moderating Effect of Motivational Goal Orientation. *The Journal of Creative Behavior*, 53(3), 325-338.
- Kesting, P., Ulhøi, J. P., Song, L. J. ve Niu, H. (2015). The Impact of Leadership Styles on Innovation-A Review. *Journal of Innovation Management*, 3(4), 22-41.
- Kim, M., Beehr, T. A. ve Prewett, M. S. (2018). Employee Responses to Empowering Leadership: A Meta-Analysis. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 25(3), 257-276.
- Kim, T.-Y., Hon, A. H. ve Lee, D.-R. (2010). Proactive Personality and Employee Creativity: The Effects of Job Creativity Requirement and Supervisor Support for Creativity. *Creativity Research Journal*, 22(1), 37-45.

- Kottwitz, M. U., Montasser, J. S., Kampa, J. ve Otto, K. (2024). The Extra Mile from Extra-Role Creativity to Innovation. *Journal of Creativity*, 34(1), 100073.
- Kozbelt, A., Beghetto, R. A. ve Runco, M. A. (2010). Theories of Creativity. *The Cambridge Handbook of Creativity*, 220-47. Cambridge University Press.
- Kudesia, R. S. (2015). Mindfulness and Creativity in the Workplace. *Mindfulness in Organizations: Foundations, Research, and Applications*, 190-212.
- Küsbeci, P. ve Çevik-Tekin, İ. (2021). Endüstri 4.0 Perspektifinden İnsan Kaynakları. *Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(15), 18-29.
- Lee, A., Legood, A., Hughes, D., Tian, A. W., Newman, A. ve Knight, C. (2020). Leadership, Creativity and Innovation: A Meta-Analytic Review. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 29(1), 1-35.
- Lee, A., Lyubovnikova, J., Tian, A. W. ve Knight, C. (2020). Servant Leadership: A Meta-Analytic Examination of Incremental Contribution, Moderation, and Mediation. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 93(1), 1-44.
- Lee, A., Willis, S. ve Tian, A. W. (2018). Empowering Leadership: A Meta-Analytic Examination of Incremental Contribution, Mediation, and Moderation. *Journal of Organizational Behavior*, 39(3), 306-325.
- Lee, J. H. ve Portillo, M. (2022). Transferability of Creative Self-Belief Across Domains: The Differential Effects of A Creativity Course for University Students. *Thinking Skills and Creativity*, 43100996.
- Liang, Q., Niu, W., Cheng, L. ve Qin, K. (2022). Creativity Outside School: The Influence of Family Background, Perceived Parenting, and After-School Activity on Creativity. *The Journal of Creative Behavior*, 56(1), 138-157.
- Lloyd-Cox, J., Pickering, A. ve Bhattacharya, J. (2022). Evaluating Creativity: How Idea Context and Rater Personality Affect Considerations of Novelty and Usefulness. *Creativity Research Journal*, 34(4), 373-390.
- Lucas, B. J. ve Nordgren, L. F. (2015). People Underestimate the Value of Persistence for Creative Performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, 109(2), 232.
- Lukowski, W. (2017). The Impact of Leadership Styles on Innovation Management. *Marketing of Scientific and Research Organizations*, 24(2), 105-136.
- Madjar, N., Greenberg, E. ve Chen, Z. (2011). Factors for Radical Creativity, Incremental Creativity, and Routine, Noncreative Performance. *Journal of Applied Psychology*, 96(4), 730.
- Malek, S. L., Sarin, S. ve Haon, C. (2020). Extrinsic Rewards, Intrinsic Motivation, and New Product Development Performance. *Journal of Product Innovation Management*, 37(6), 528-551.
- Mccrae, R. R. (1987). Creativity, Divergent Thinking, and Openness to Experience. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(6), 1258.
- Mccrae, R. R. ve Greenberg, D. M. (2014). Openness to Experience. *The Wiley Handbook of Genius*, 222-243.
- Mehta, R., Mishra, P. ve Group, D.-P. R. (2016). Downtime as A Key to Novelty Generation: Understanding the Neuroscience of Creativity with Dr. Rex Jung. *Techtrends*, 60528-531.
- Montuori, A. ve Purser, R. (1997). Social Creativity: The Challenge of Complexity. *Translation of Le Dimensioni Sociali Della Creatività. Pluriverso*, 1(2), 78-88.
- Morris, M. W. ve Leung, K. (2010). Creativity East and West: Perspectives and Parallels. *Management and Organization Review*, 6(3), 313-327.
- Mumford, M. D., Mobley, M. I., Reiter-Palmon, R., Uhlman, C. E. ve Doares, L. M. (1991). Process Analytic Models of Creative Capacities. *Creativity Research Journal*, 4(2), 91-122.

- Nambisan, S. ve Baron, R. A. (2013). Entrepreneurship in Innovation Ecosystems: Entrepreneurs' Self-Regulatory Processes and Their Implications for New Venture Success. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 37(5), 1071-1097.
- Newell, A., Shaw, J. C. ve Simon, H. A. (1962). *The Processes of Creative Thinking*. Paper Presented at the Contemporary Approaches to Creative Thinking, 1958. University of Colorado, CO, US; This Paper Was Presented at the Aforementioned Symposium.
- Nickerson, R. S. (1999). Enhancing Creativity. In R. J. Sternberg (Ed.), *Handbook of Creativity* (392-430). Cambridge University Press.
- Niewöhner, N., Asmar, L., Wortmann, F., Röltgen, D., Kühn, A. ve Dumitrescu, R. (2019). Design Fields of Agile Innovation Management in Small and Medium Sized Enterprises. *Procedia CIRP*, 84826-831.
- O'Connor, G. C., Paulson, A. S. ve Demartino, R. (2008). Organisational Approaches to Building A Radical Innovation Dynamic Capability. *International Journal of Technology Management*, 44(1-2), 179-204.
- Ohly, S., Sonnentag, S. ve Pluntke, F. (2006). Routinization, Work Characteristics and Their Relationships with Creative and Proactive Behaviors. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 27(3), 257-279.
- Perry-Smith, J. E. ve Mannucci, P. V. (2017). From Creativity to Innovation: The Social Network Drivers of the Four Phases of the Idea Journey. *Academy of Management Review*, 42(1), 53-79.
- Raihan, T. ve Uddin, M. A. (2023). The Influence of Creative Self-Efficacy, Creative Self-Identity, and Creative Process Engagement on Innovative Behaviour. *International Journal of Business Innovation and Research*, 30(1), 18-35.
- Rampa, R. ve Agogué, M. (2021). Developing Radical Innovation Capabilities: Exploring the Effects of Training Employees for Creativity and Innovation. *Creativity and Innovation Management*, 30(1), 211-227.
- Rasulzada, F. ve Dackert, I. (2009). Organizational Creativity and Innovation in Relation to Psychological Well-Being and Organizational Factors. *Creativity Research Journal*, 21(2-3), 191-198.
- Rii, K. B., Edastama, P. ve Nabilah, N. F. (2022). Study on Innovation Capability of College Students Based on Extenics and Theory of Creativity. *Startupreneur Business Digital (SABDA Journal)*, 1(2), 134-142.
- Robbins, S. P. ve Judge, T. A. (2017). *Organizational Behavior*. New York: Pearson.
- Roepke, A. M. ve Seligman, M. E. (2015). Doors Opening: A Mechanism for Growth after Adversity. *The Journal of Positive Psychology*, 10(2), 107-115.
- Rubens, N., Still, K., Huhtamäki, J. ve Russell, M. G. (2011). A Network Analysis of Investment Firms as Resource Routers in Chinese Innovation Ecosystem. *J. Softw.*, 6(9), 1737-1745.
- Rubenson, D. L. ve Runco, M. A. (1992). The Psychoeconomic Approach to Creativity. *New Ideas in Psychology*, 10(2), 131-147.
- Runco, M. A. (2007). *Creativity: Theories and Themes: Research, Development and Practice*. Amsterdam: Elsevier.
- Said-Metwaly, S., Taylor, C. L., Camarda, A. ve Barbot, B. (2022). Divergent Thinking and Creative Achievement—How Strong Is The Link? An Updated Meta-Analysis. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*.
- Samen, S. (2008). İşletmelerde Yaratıcılığın Önemi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 363-378.
- Saroughi, H., Libaers, D. ve Burkemper, A. (2015). Examining the Relationship between Creativity and Innovation: A Meta-Analysis of Organizational, Cultural, and Environmental Factors. *Journal of Business Venturing*, 30(5), 714-731.

- Schumpeter, J. A. (1934). The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credits, Interest, and the Business Cycle. *Harvard Economic Studies*.
- Shafi, M., Lei, Z., Song, X. ve Sarker, M. N. I. (2020). The Effects of Transformational Leadership on Employee Creativity: Moderating Role of Intrinsic Motivation. *Asia Pacific Management Review*, 25(3), 166-176.
- Shalley, C. E., Gilson, L. L. ve Blum, T. C. (2009). Interactive Effects of Growth Need Strength, Work Context, and Job Complexity on Self-Reported Creative Performance. *Academy of Management Journal*, 52(3), 489-505.
- Sharma, S., Singh, G., Jones, P., Kraus, S. ve Dwivedi, Y. K. (2022). Understanding Agile Innovation Management Adoption for Smes. *IEEE Transactions on Engineering Management*, 69(6), 3546-3557.
- Simmons, A. L. ve Ren, R. (2009). The Influence of Goal Orientation and Risk on Creativity. *Creativity Research Journal*, 21(4), 400-408.
- Simonton, D. K. (2018). Defining Creativity: Don't We also Need to Define What Is Not Creative?. *The Journal of Creative Behavior*, 52(1), 80-90.
- Sung, S. Y. ve Choi, J. N. (2009). Do Big Five Personality Factors Affect Individual Creativity? The Moderating Role of Extrinsic Motivation. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 37(7), 941-956.
- Tan, C. S., Lau, X. S., Kung, Y. T. ve Kailsan, R. A. L. (2019). Openness to Experience Enhances Creativity: The Mediating Role of Intrinsic Motivation and the Creative Process Engagement. *The Journal of Creative Behavior*, 53(1), 109-119.
- Tedeschi, R. G. ve Calhoun, L. G. (1996). The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the Positive Legacy of Trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 9455-471.
- Unsworth, K. (2001). Unpacking Creativity. *Academy of Management Review*, 26(2), 289-297.
- Unsworth, K. L. ve Clegg, C. W. (2010). Why Do Employees Undertake Creative Action?. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 83(1), 77-99.
- Walton, A. P. (2003). The Impact of Interpersonal Factors on Creativity. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 9(4), 146-162.
- Wang, G. (2022). Digital Reframing: The Design Thinking of Redesigning Traditional Products into Innovative Digital Products. *Journal of Product Innovation Management*, 39(1), 95-118.
- Watson, E. (2007). Who or What Creates? A Conceptual Framework for Social Creativity. *Human Resource Development Review*, 6(4), 419-441.
- Weisberg, R. W. (2015). On The Usefulness of "Value" in the Definition of Creativity. *Creativity Research Journal*, 27(2), 111-124.
- West, M. A. (1990). The Social Psychology of Innovation in Groups. In M. A. West & J. L. Farr (Eds.), *Innovation and Creativity at Work: Psychological and Organizational Strategies* (309-333). John Wiley & Sons.
- West, M. A. ve Farr, J. L. (1990). *Innovation at Work*. John Wiley & Sons.
- West, M. A. ve Sacramento, C. A. (2023). Creativity and Innovation: The Role of Team and Organizational Climate. *Handbook of Organizational Creativity*, Elsevier.
- Williams, S. D. (2004). Personality, Attitude, and Leader Influences on Divergent Thinking and Creativity in Organizations. *European Journal of Innovation Management*, 7(3), 187-204.
- Wipulanusat, W., Panuwatwanich, K. ve Stewart, R. A. (2017). Exploring Leadership Styles for Innovation: An Exploratory Factor Analysis. *Engineering Management in Production and Services*, 9(1), 7--17.
- Wood, S. M., Cichocki, M. N. ve Chung, K. C. (2022). Strategies to Foster Creativity. *Plastic and Reconstructive Surgery*, 149(1), 1-6.
- Woodman, R. W., Sawyer, J. E. ve Griffin, R. W. (1993). Toward A Theory of Organizational Creativity. *Academy of Management Review*, 18(2), 293-321.

- Yeşilyurt, E. (2020). Yaratıcılık ve Yaratıcı Düşünme: Tüm Boyut ve Paydaşlarıyla Kapsayıcı Bir Derleme Çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(25), 3874-3915.
- Zabelina, D. L., Colzato, L., Beeman, M. ve Hommel, B. (2016). Dopamine and the Creative Mind: Individual Differences in Creativity Are Predicted by Interactions between Dopamine Genes DAT and COMT. *Plos One*, 11(1), E0146768.
- Zhang, W., Sjoerds, Z. ve Hommel, B. (2020). Metacontrol of Human Creativity: The Neurocognitive Mechanisms of Convergent and Divergent Thinking. *Neuroimage*, 210116572.
- Zhou, J. ve Shalley, C. E. (2011). Deepening Our Understanding of Creativity in the Workplace: A Review of Different Approaches to Creativity Research. In S. Zedeck (Ed.), *APA Handbook of Industrial and Organizational Psychology, Vol. 1. Building and Developing the Organization* (Pp. 275–302). American Psychological Association.

KAYNAKÇA

- Amabile, T. M., and Pratt, M. G. (2016). The Dynamic Componential Model of Creativity and Innovation in Organizations: Making Progress, Making Meaning. *Research in Organizational Behavior*, 36, 157-183.
- Armbrust, M., Fox, A., Griffith, R., Joseph, A. D., Katz, R., Konwinski, A., and Zaharia, M. (2010). A View of Cloud Computing. *Communications of the ACM*, 53(4), 50-58.
- Bashshur, R. L., Shannon, G. W., Smith, B. R., & Alverson, D. C. (2015). The Empirical Evidence for Telemedicine Interventions in Mental Disorders. *Telemedicine and e-Health*, 21(12), 903-917.
- Brown, L., and Garcia, M. (2020). The Role of Continuous Learning in Technology Adoption: A Case Study of Successful Organizations. *International Journal of Management Studies*, 7(1), 78-92.
- Brynjolfsson, E., and McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. W. W. Norton and Company, 1-7.
- BTK. (2019). Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu (No: 2019 4.Çeyrek) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. 1-92.
- Çark, Ö. (2020). Dijital Dönüşümün İşgücü ve Meslekler Üzerindeki Etkileri. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 4(Özel Sayı 1), 19-34.
- Floridi, L. (2019). AI, Robots, and The Future of Work: Ethical and Policy Implications. *International Journal of Social Robotics*, 11(2), 315-320.
- Grant, A. M., and Ashford, S. J. (2008). The Dynamics of Proactivity at Work. *Research in Organizational Behavior*, 28, 3-34.
- Han, J., Kamber, M., and Pei, J. (2011). *Data Mining: Concepts and Techniques*. Morgan Kaufmann.
- Johnson, L. (2018). Digital transformation: The road to innovation or the path to peril? *Journal of Digital Banking*, 2(2), 94-104.
- Johnson, L., Adams Becker, S., Estrada, V., and Freeman, A. (2015). *NMC Horizon Report: 2015 Higher Education Edition*. The New Media Consortium. 1-56.
- Johnson, L., Becker, S. A., Cummins, M., Estrada V., Freeman, A. (2019). *NMC Horizon Report: 2019 Higher Education Edition*. The New Media Consortium. 3-42.
- Jones, M. R., and Smith, K. L. (2018). Data-Driven Decision Making: The Role of Analytics in Business. *Journal of Business Analytics*, 2(1), 45-63.
- Katz, D. M., Bommaraju, R., and Trosman, J. R. (2018). Health Law and Artificial Intelligence. *Health Affairs*, 37(11), 1875-1879.
- Manyika, J., Chui, M., Bughin, J., Dobbs, R., Bisson, P., and Marrs, A. (2017). *Jobs Lost, Jobs Gained: Workforce Transitions in a Time of Automation*. McKinsey Global Institute. 1-160.
- McAfee, A., and Brynjolfsson, E. (2017). *Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future*. W. W. Norton and Company.
- McKinsey and Company. (2019). *The Future of Risk Management in The Digital Era*. McKinsey Digital, 1-72.
- Özdemir, Ş. ve Kılınç, D. (2019). *Geleceğin Meslekleri, Veri Bilimi, Yapay Zekâ* (4. bs.). İstanbul: Abaküs.
- Özgören, M. K. (2019). Bilgisayar Destekli Mühendislik (CAE). *Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 21(1), 123-136.
- PricewaterhouseCoopers. (2019). *Financial Services Technology 2020 and Beyond: Embracing Disruption*. PwC. 1-48.
- Smith, J., and Johnson, A. (2020). The Impact of Digital Transformation on Healthcare Services: Opportunities and Challenges. *Journal of Health Informatics*, 10(2), 123-140.

- Smith, P., and Raspin, P. (2019). Strategic Thinking in Business: A Research Review. *International Journal of Management Reviews*, 21(1), 3-21.
- Smith, A. C., Thomas, E., Snoswell, C. L., Haydon, H., Mehrotra, A., Clemensen, J., and Caffery, L. J. (2020). Telehealth for Global Emergencies: Implications for Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). *Journal of Telemedicine and Telecare*, 26(5), 309–313.
- WEF (World Economic Forum). (2016). Future of Jobs Report 2018. World Economic Forum. 1-167
- URL1: https://www.academia.edu/49099134/Sanayi_ve_Teknoloji_Bakanl%C4%B1-C4%9F%C4%B1_2023_Sanayi_ve_Teknoloji_Stratejisi, Erişim Tarihi: 26.2.2024.
- URL-2: <https://wearesocial.com/digital-2020>, Erişim Tarihi: 27.2.2024

KAYNAKÇA

- Abas, N., Kalair, A., & Khan, N. (2015). Review of Fossil Fuels and Future Energy Technologies. *Futures*, 69, 31-49. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2015.03.003>
- Ahmed, E., Yaqoob, I., Hashem, I. A. T., Khan, I., Ahmed, A. I. A., Imran, M., & Vasilakos, A. V. (2017). The Role of Big Data Analytics in Internet Of Things. *Computer Networks*, 129, 459-471. <https://doi.org/10.1016/j.comnet.2017.06.013>
- Ben Youssef, A. (2020). How Can Industry 4.0 Contribute to Combatting Climate Change?. *Revue D'économie Industrielle*, (169), 161-193. <https://doi.org/10.4000/rei.8911>
- Bulut, E., & Akçacı, T. (2017). Endüstri 4.0 ve İnovasyon Göstergeleri Kapsamında Türkiye Analizi. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 4(7), 55-77.
- Butt, J. (2020). A Strategic Roadmap for the Manufacturing Industry to Implement Industry 4.0. *Designs*, 4(2), 11. <https://doi.org/10.3390/designs4020011>
- Dalenogare, L. S., Benitez, G. B., Ayala, N. F., & Frank, A. G. (2018). The Expected Contribution of Industry 4.0 Technologies for Industrial Performance. *International Journal of Production Economics*, 204, 383-394. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2018.08.019>
- Drath, R. & Horch, A. (2014 June). Industrie 4.0: Hit or Hype? *IEEE Industrial Electronics Magazine*, Vol. 8, No. 2, pp. 56-58. <https://doi.org/10.1109/MIE.2014.2312079>.
- Ejsmont, K. (2021). The Impact of Industry 4.0 on Employees-Insights from Australia. *Sustainability*, 13(6), 3095. <https://doi.org/10.3390/su13063095>
- Estensoro, M., Larrea, M., Müller, J. M., & Sisti, E. (2022). A Resource-Based View on SMEs Regarding the Transition to More Sophisticated Stages of Industry 4.0. *European Management Journal*, 40(5), 778-792. <https://doi.org/10.1016/j.emj.2021.10.001>
- Evertsz, R., Thangarajah, J., Yadav, N., & Ly, T. (2015). A Framework for Modelling Tactical Decision-Making in Autonomous Systems. *Journal of Systems and Software*, 110, 222-238. <https://doi.org/10.1016/j.jss.2015.08.046>
- Ghobakhloo, M., & Iranmanesh, M. (2021). Digital Transformation Success Under Industry 4.0: A Strategic Guideline for Manufacturing SMEs. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 32(8), 1533-1556. <https://doi.org/10.1108/JMTM-11-2020-0455>
- Groumpos, P. P. (2021). A Critical Historical and Scientific Overview of all Industrial Revolutions. *IFAC-PapersOnLine*, 54(13), 464-471. <https://doi.org/10.1016/j.ifacol.202110492>
- Grybauskas, A., Stefanini, A., & Ghobakhloo, M. (2022). Social Sustainability in the Age of Digitalization: A Systematic Literature Review on the Social Implications of Industry 4.0. *Technology in Society*, 70, 101997. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2022.101997>
- Gupta, A. (2024). Industry 4.0 Market Research Report Information by Application (Industrial Automation, Smart Factory, Industrial IoT), by End User, and by Region – Industry Size, Share Growth and Forecast To 2030, <https://www.marketresearchfuture.com/reports/industry-4-0-market/toc>. MRFR/SEM/1752-HCR. (E.T.: 06.03.2024).
- Hahn, G. J. (2020). Industry 4.0: A Supply Chain Innovation Perspective. *International Journal of Production Research*, 58(5), 1425-1441. <https://doi.org/10.1080/00207543.2019.1641642>
- Hess, T. J., Rees, L. P., & Rakes, T. R. (2000). Using Autonomous Software Agents to Create the Next Generation of Decision Support Systems. *Decision Sciences*, 31(1), 1-31. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5915.2000.tb00922.x>
- Hilbert, M. (2020). Digital Technology and Social Change: The Digital Transformation of Society From A Historical Perspective. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 22:2, 189-194, <https://doi.org/10.31887/DCNS.2020.22.2/mhilbert>

- Ivanov, D., Dolgui, A., & Sokolov, B. (2022). Cloud Supply Chain: Integrating Industry 4.0 and Digital Platforms in the “Supply Chain-as-a-Service”. *Transportation Research Part E: Logistics and Transportation Review*, 160, 102676. <https://doi.org/10.1016/j.tre.2022.102676>
- Kagermann, H. (2014). Change Through Digitization—Value Creation in the Age of Industry 4.0. In *Management of Permanent Change* (pp. 23-45). Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden. https://doi.org/10.1007/978-3-658-05014-6_2
- Kılıç, S., & Alkan, R. M. (2018). Dördüncü Sanayi Devrimi Endüstri 4.0: Dünya ve Türkiye Değerlendirmeleri. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-49. <https://doi.org/10.31006/gipad.417536>
- Koca, K. C. (2018). Sanayi 4.0: Türkiye Açısından Fırsatlar ve Tehditler. *Sosyoekonomi*, 26(36), 245-252. <https://doi.org/10.17233/sosyoekonomi.2018.02.15>
- Li, L. (2022). Reskilling and Upskilling the Future-Ready Workforce for Industry 4.0 and Beyond. *Information Systems Frontiers*, 1-16. <https://doi.org/10.1007/s10796-022-10308-y>
- Lu, Y. (2021). The Current Status and Developing Trends of Industry 4.0: A Review. *Information Systems Frontiers*, 1-20. <https://doi.org/10.1007/s10796-021-10221-w>
- Magnani, M. (2022). The Technological Revolution: Professions at Risk and New Jobs. In *Making the Global Economy Work for Everyone: Lessons of Sustainability from the Tech Revolution and the Pandemic* (pp. 53-71). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-92084-5_3
- Nagy, J., Oláh, J., Erdei, E., Máté, D., & Popp, J. (2018). The Role and Impact of Industry 4.0 and The Internet Of Things on The Business Strategy of The Value Chain—The Case of Hungary. *Sustainability*, 10(10), 3491. <https://doi.org/10.3390/su10103491>
- Napp, T. A., Gambhir, A., Hills, T. P., Florin, N., & Fennell, P. S. (2014). A Review of the Technologies, Economics and Policy Instruments for Decarbonising Energy-Intensive Manufacturing Industries. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 30, 616-640. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2013.10.036>
- Öztemel, E., & Gürsev, S. (2020). Literature Review of Industry 4.0 and Related Technologies. *Journal of Intelligent Manufacturing*, 31, 127-182. <https://doi.org/10.1007/s10845-018-1433-8>
- Pereira, A. C., & Romero, F. (2017). A Review of the Meanings and the Implications of the Industry 4.0 Concept. *Procedia Manufacturing*, 13, 1206-1214. <https://doi.org/10.1016/j.promfg.2017.09.032>
- Precedence Research Report (2023). Global Industry Analysis, Size, Share, Growth, Trends, Regional Outlook, and Forecast 2023-2032. <https://www.precedenceresearch.com/industry-4-0-market> (E.T.: 06.03.2024).
- Puthal, D., Sahoo, B. P., Mishra, S., & Swain, S. (2015, January). Cloud Computing Features, Issues, and Challenges: A Big Picture. In *2015 International Conference on Computational Intelligence and Networks* (pp. 116-123). IEEE. <https://doi.org/10.1109/CINE.2015.31>
- Shahin, M., Chen, F. F., Bouzary, H., & Krishnaiyer, K. (2020). Integration of Lean practices and Industry 4.0 Technologies: Smart Manufacturing for Next-Generation Enterprises. *The International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, 107, 2927-2936. <https://doi.org/10.1007/s00170-020-05124-0>
- Sharma, A., & Singh, B. J. (2020). Evolution of Industrial Revolutions: A Review. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 9(11), 66-73. <https://doi.org/10.35940/ijitee.I7144.0991120>
- Sima, V., Gheorghe, I. G., Subić, J., & Nancu, D. (2020). Influences of the Industry 4.0 Revolution on the Human Capital Development and Consumer Behavior: A Systematic Review. *Sustainability*, 12(10), 4035. <https://doi.org/10.3390/su12104035>

- Tansan, B., Gökbulut, A., Targotay, Ç., & Eren, T. (2016). Türkiye'nin Küresel Rekabetçiliği için Bir Gereklilik Olarak Sanayi 4.0 Gelişmekte Olan Ekonomi Perspektifi. TÜSİAD Raporu. TÜSİAD-T/2016-03/576
- Wang, L., & Wang, G. (2016). Big Data in Cyber-Physical Systems, Digital Manufacturing and Industry 4.0. *International Journal of Engineering and Manufacturing (IJEM)*, 6(4), 1-8. <https://doi.org/10.5815/ijem.2016.04.01>
- Wedel, M., Bigné, E., & Zhang, J. (2020). Virtual and Augmented Reality: Advancing Research in Consumer Marketing. *International Journal of Research in Marketing*, 37(3), 443-465. <https://doi.org/10.1016/j.ijresmar.2020.04.004>
- Yang, H., Kumara, S., Bukkapatnam, S. T., & Tsung, F. (2019). The Internet of Things for Smart Manufacturing: A Review. *IISE Transactions*, 51(11), 1190-1216. <https://doi.org/10.1080/24725854.2018.1555383>
- Zaman, S. I., Khan, S., Zaman, S. A. A., & Khan, S. A. (2023). A Grey Decision-Making Trial and Evaluation Laboratory Model for Digital Warehouse Management in Supply Chain Networks. *Decision Analytics Journal*, 100293. <https://doi.org/10.1016/j.dajour.2023.100293>
- Zhou, J., Li, P., Zhou, Y., Wang, B., Zang, J., & Meng, L. (2018). Toward New-Generation Intelligent Manufacturing. *Engineering*, 4(1), 11-20. <https://doi.org/10.1016/j.eng.2018.01.002>

KAYNAKÇA

- Ahmed, H., Nasr, A., Abdel-Mageid, S., ve Aslan, H. (2019). A Survey of IoT Security Threats and Defenses. *International Journal of Advanced Computer Research*, 9(45), 325-350. <https://doi.org/10.19101/ijacr.2019.940116>
- Aksu, D. (2023). Nesnelerin İnternetinden Davranışların İnternetine: Davranışsal Veri Analizinin Rolü, Doktora Tezi, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Aksu, D., ve Akman, E. (2023). Analysis of Global Research Trends in The Internet of Things (IoT) Area With Network Map Technique. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(27), 506-524. <https://doi.org/10.36543/Kauibfd.2023.020>
- Alan, A., Kabadayı, E., ve Çavdar, N. (2018). The New Generation of “Connection”, The New Generation of “Communication”: An Examination of Internet Of Things (IoT). *Journal of Business Research*, 10(1), 294-320. <https://doi.org/10.20491/isarder.2018.382>
- Aleisa, N. and Renaud, K. (2017). Privacy of The Internet of Things: A Systematic Literature Review, *Proceedings of the 50th Hawaii International Conference on System Sciences*, <https://doi.org/10.24251/hicss.2017.717>
- Alfonso, I. (2021). Self-Adaptive Architectures in IoT Systems: A Systematic Literature Review. *Journal of Internet Services and Applications*, <https://doi.org/10.48550/arxiv.2109.03312>
- Araújo, A., Santos, I., and Reis, A. (2022). A Systematic Review of The Literature on The Application of Blockchain in The Health Supply Chain. *International Journal of Innovation*, 10(4), 729-759. <https://doi.org/10.5585/iji.v10i4.22060>
- Arnold, C., Kiel, D., and Voigt, K. (2016). How the Industrial Internet of Things Changes Business Models in Different Manufacturing Industries. *International Journal of Innovation Management*, 20(08), 1640015. <https://doi.org/10.1142/s1363919616400156>
- Baldini, G., Botterman, M., Neisse, R., and Tallacchini, M. (2016). Ethical Design in the Internet Of Things. *Science and Engineering Ethics*, 24(3), 905-925. <https://doi.org/10.1007/s11948-016-9754-5>
- Bandyopadhyay, D. and Sen, J. (2011). Internet of Things: Applications and Challenges in Technology and Standardization. *Wireless Personal Communications*, 58(1), 49-69. <https://doi.org/10.1007/s11277-011-0288-5>
- Belgaum, M., Soomro, S., Alansari, Z., Musa, S., Alam, M., and Su'ud, M. (2017). Challenges: Bridge Between Cloud and IoT, *2017 4th IEEE International Conference on Engineering Technologies and Applied Sciences (ICETAS)*, Salmabad, Bahrain, <https://doi.org/10.1109/icetas.2017.8277844>
- Butgereit, L. (2020). Using Geohashes to Combine IotT and Gis to Provide Business Intelligence to the Informal Sector in South Africa, *International Conference on Computers and Their Applications*, <https://doi.org/10.29007/rssv>
- Cao, W. and Chen, S. (2020). Security Challenges of Blockchain in Internet Of Things: Systematic Literature Review. *Transactions on Emerging Telecommunications Technologies*, 32(8). <https://doi.org/10.1002/ett.4177>
- Chen, F. (2022). Research on the Performance of Network Propagation By Using the Machine Learning and Internet-of-Things Technology Integrating Model. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2022, 1-13. <https://doi.org/10.1155/2022/5480015>
- Corcoran, P. (2014). Consumer Electronics and the Internet of Things [Society News]. *IEEE Consumer Electronics Magazine*, 3(3), 29-34. <https://doi.org/10.1109/mce.2014.2321637>
- El-Masri, M. and Hussain, E. (2021). Blockchain As a Mean to Secure Internet of Things Ecosystems – A Systematic Literature Review. *Journal of Enterprise Information Management*, 34(5), 1371-1405. <https://doi.org/10.1108/jeim-12-2020-0533>
- Erdoğan, H., Küçük, K., ve Khan, S. (2020). Endüstriyel IoT Bulut Uygulamaları İçin Düşük Maliyetli Modbus/Mqtt Ağ Geçidi Tasarımı ve Gerçekleştirilmesi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 7(1), 170-183. <https://doi.org/10.35193/bseufbd.708445>

- Fizza, K., Banerjee, A., Mitra, K., Jayaraman, P., Ranjan, R., Patel, P., ... and Georgakopoulos, D. (2021). Qoe in IoT: A Vision, Survey and Future Directions. *Discover Internet of Things*, 1(1). <https://doi.org/10.1007/s43926-021-00006-7>
- Gacar, B. ve Yakut, S. (2022). Covid-19 Tespitinde Nesnelerin İnterneti Kullanımı: Bibliyometrik Analiz İle Bir İnceleme. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 15(4), 427-441. <https://doi.org/10.17671/gazibtd.1111392>
- Gangolli, A., Mahmoud, Q., and Azim, A. (2022). A Systematic Review of Fault Injection Attacks on IoT Systems. *Electronics*, 11(13), 2023. <https://doi.org/10.3390/electronics11132023>
- Gao, L. and Bai, X. (2014). A Unified Perspective on the Factors Influencing Consumer Acceptance of Internet of Things Technology. *Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics*, 26(2), 211-231. <https://doi.org/10.1108/apjml-06-2013-0061>
- Girs, S., Sentilles, S., Asadollah, S., Ashjaei, M., and Mubeen, S. (2020). A Systematic Literature Study on Definition and Modeling of Service-Level Agreements for Cloud Services in IoT. *IEEE Access*, 8, 134498-134513. <https://doi.org/10.1109/access.2020.3011483>
- Giudice, M. (2016). Discovering The Internet of Things (IoT) Within The Business Process Management. *Business Process Management Journal*, 22(2), 263-270. <https://doi.org/10.1108/bpmj-12-2015-0173>
- Gubbi, J., Buyya, R., Marusic, S., and Palaniswami, M. (2013). Internet of Things (IoT): A Vision, Architectural Elements, and Future Directions. *Future Generation Computer Systems*, 29(7), 1645-1660. <https://doi.org/10.1016/j.future.2013.01.010>
- Guo, Y. (2019). Simulation Analysis of Key Technology Optimization of 5G Mobile Communication Network Based on Internet of Things Technology. *International Journal of Distributed Sensor Networks*, 15(6), <https://doi.org/10.1177/1550147719851454>
- Haddud, A., DeSouza, A., Khare, A., & Lee, H. (2017). Examining potential benefits and challenges associated with the internet of things integration in supply chains. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 28(8), 1055-1085. <https://doi.org/10.1108/jmtm-05-2017-0094>
- Hamza, M., Akbar, M., Shafiq, M., Kamal, T., and Baddour, A. (2019). Identification of Privacy and Security Risks of Internet of Things: An Empirical Investigation. *Review of Computer Engineering Research*, 6(1), 35-44. <https://doi.org/10.18488/journal.76.2019.61.35.44>
- Heinis, T., Hilario, J., and Meboldt, M. (2018). Empirical Study on Innovation Motivators and Inhibitors of Internet of Things Applications for Industrial Manufacturing Enterprises. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 7(1). <https://doi.org/10.1186/s13731-018-0090-7>
- Hiekata, K., Wanaka, S., Mitsuyuki, T., Ueno, R., Wada, R., and Moser, B. (2020). Systems Analysis for Deployment of Internet of Things (IoT) in The Maritime Industry. *Journal of Marine Science and Technology*, 26(2), 459-469. <https://doi.org/10.1007/s00773-020-00750-5>
- Jabeen, M. and Ishaq, K. (2022). Internet of Things in Telecommunications: A Technological Perspective. *Journal of Information Technology Teaching Cases*, 13(1), 39-49. <https://doi.org/10.1177/20438869211067808>
- Jarašūnienė, A., Čižiūnienė, K., and Čereška, A. (2023). Research on Impact of IoT on Warehouse Management. *Sensors*, 23(4), 2213. <https://doi.org/10.3390/s23042213>
- Jurcut, A., Niculcea, T., Ranaweera, P., and Le-Khac, N. (2020). Security Considerations for Internet of Things: A Survey. *Sn Computer Science*, 1(4). <https://doi.org/10.1007/s42979-020-00201-3>
- Kassab, M., DeFranco, J., and Laplante, P. (2019). A Systematic Literature Review on Internet of Things in Education: Benefits and Challenges. *Journal of Computer Assisted Learning*, 36(2), 115-127. <https://doi.org/10.1111/jcal.12383>

- Kawale, S., Narmadha, D., Nancy, R., Mule, S., Verma, B., and Reddy, P. (2022). Internet of Medical Things. *International Journal of Health Sciences*, 10520-10531. <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6ns3.8359>
- Khorasani, S. and Chalmeta, R. (2022). Internet of Things Data Visualization for Business Intelligence. *Big Data*. <https://doi.org/10.1089/big.2021.0200>
- Kosmatos, E., Tselikas, N., and Boucouvalas, A. (2011). Integrating Rfids and Smart Objects into a Unified Internet of Things Architecture. *Advances in Internet of Things*, 01(01), 5-12. <https://doi.org/10.4236/ait.2011.11002>
- Lai, C., Jackson, P., and Jiang, W. (2018). Internet of Things Business Models in Ecosystem Context-Cases of Elevator Services. *International Journal of Computer & Software Engineering*, 3(2). <https://doi.org/10.15344/2456-4451/2018/135>
- Lin, J., Yu, W., Zhang, N., Yang, X., Zhang, H., and Zhao, W. (2017). A Survey on Internet of Things: Architecture, Enabling Technologies, Security and Privacy, and Applications. *IEEE Internet of Things Journal*, 4(5), 1125-1142. <https://doi.org/10.1109/jiot.2017.2683200>
- Miorandi, D., Sicari, S., Pellegrini, F., and Chlamtac, I. (2012). Internet of things: Vision, Applications and Research Challenges. *Ad Hoc Networks*, 10(7), 1497-1516. <https://doi.org/10.1016/j.adhoc.2012.02.016>
- Mishra, N., Chang, H., and Lin, C. (2015). An IoT Knowledge Reengineering Framework for Semantic Knowledge Analytics for Bi-Services. *Mathematical Problems in Engineering*, 2015, 1-12. <https://doi.org/10.1155/2015/759428>
- Montori, F., Bedogni, L., Felice, M., and Bononi, L. (2018). Machine-to-Machine Wireless Communication Technologies for the Internet of Things: Taxonomy, *Comparison and Open Issues*. *Pervasive and Mobile Computing*, 50, 56-81. <https://doi.org/10.1016/j.pmcj.2018.08.002>
- Muhamed, A., Sundram, V., Bakar, M., Zainuddin, A., and Mazli, M. (2022). Developing a Framework for Future Warehousing Using the Internet of Things. *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences*, 11(1). <https://doi.org/10.6007/ijarems/v11-i1/12253>
- Musa, A. (2023). Implementation of a Powerline Vandalism Monitoring System Via the Internet of Things. *International Journal for Research in Applied Science and Engineering Technology*, 11(4), 2197-2206. <https://doi.org/10.22214/ijraset.2023.50476>
- Mutuku, M. and Muathe, S. (2020). Nexus Analysis: Internet of Things and Business Performance. *International Journal of Research in Business and Social Science* (2147-4478), 9(4), 175-181. <https://doi.org/10.20525/ijrbs.v9i4.726>
- Ng, I. and Wakenshaw, S. (2017). The Internet-of-Things: Review and Research Directions. *International Journal of Research in Marketing*, 34(1), 3-21. <https://doi.org/10.1016/j.ijresmar.2016.11.003>
- Nguyen-Duc, A., Khan, K., Bajwa, S., and Lønnestad, T. (2019). Minimum Viable Products for Internet of Things Applications: Common Pitfalls and Practices. *Future Internet*, 11(2), 50. <https://doi.org/10.3390/fi11020050>
- Nguyen-Duc, A., Khan, K., Bajwa, S., and Lønnestad, T. (2019). Minimum Viable Products for Internet of Things Applications: Common Pitfalls and Practices. *Future Internet*, 11(2), 50. <https://doi.org/10.3390/fi11020050>
- Nursaçan, M. ve Çetinyokuş, T. (2020). Hastane Hizmetlerinin İyileştirilmesinde Kalite Fonksiyonu Göçerimi (KFG) Yönteminin Kullanılması ve Nesnelerin İnterneti Model Önerisi. *European Journal of Science and Technology*. <https://doi.org/10.31590/ejosat.763127>
- Özkanlısoy, Ö. and Akkartal, E. (2021). Digital Transformation in Supply Chains: Current Applications, Contributions and Challenges. *Business and Management Studies an International Journal*, 9(1), 32-55. <https://doi.org/10.15295/bmij.v9i1.1673>

- Rebelo, R., Pereira, S., and Queiroz, M. (2021). The Interplay Between the Internet of Things and Supply Chain Management: Challenges and Opportunities Based on a Systematic Literature Review. *Benchmarking an International Journal*, 29(2), 683-711. <https://doi.org/10.1108/bij-02-2021-0085>
- Russo, G., Marsigalia, B., Evangelista, F., Palmaccio, M., and Maggioni, M. (2015). Exploring Regulations and Scope of the Internet of Things in Contemporary Companies: A First Literature Analysis. *Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 4(1). <https://doi.org/10.1186/s13731-015-0025-5>
- Sangaiah, A., Hosseinabadi, A., Shareh, M., Rad, S., Zolfagharian, A., and Chilamkurti, N. (2020). IoT Resource Allocation and Optimization Based on Heuristic Algorithm. *Sensors*, 20(2), 539. <https://doi.org/10.3390/s20020539>
- Shim, J., Avital, M., Dennis, A., Rossi, M., Sørensen, C., and French, A. (2019). The Transformative Effect of The Internet of Things on Business and Society. *Communications of the Association for Information Systems*, 44, 129-140. <https://doi.org/10.17705/1cais.04405>
- Stoiber, C. and Schönig, S. (2022). Digital Transformation and Improvement of Business Processes with Internet of Things: A Maturity Model for Assessing Readiness, <https://doi.org/10.24251/hicss.2022.594>
- Terence, S. and Geethanjali, P. (2020). Systematic Review of Internet of Things in Smart Farming. *Transactions on Emerging Telecommunications Technologies*, 31(6). <https://doi.org/10.1002/ett.3958>
- Turber, S., Brocke, J., Gassmann, O., and Fleisch, E. (2014). Designing Business Models in The Era of Internet of Things, *Advancing the Impact of Design Science: Moving from Theory to Practice*, 17-31. https://doi.org/10.1007/978-3-319-06701-8_2
- Ullah, M., Nardelli, P., Wolff, A., and Smolander, K. (2020). Twenty-One Key Factors to Choose an IoT Platform: Theoretical Framework and its Applications. *IEEE Internet of Things Journal*, 7(10), 10111-10119. <https://doi.org/10.1109/jiot.2020.3000056>
- Upadhyay, P., Matharu, G., and Garg, N. (2015). Modeling Agility in Internet of Things (IoT) Architecture, *Information Systems Design and Intelligent Applications*, 779-786. https://doi.org/10.1007/978-81-322-2247-7_79
- Venkatraman, S. and Parvin, S. (2022). Developing an IoT Identity Management System Using Blockchain. *Systems*, 10(2), 39. <https://doi.org/10.3390/systems10020039>
- Weber, R. (2010). Internet of Things – New Security and Privacy Challenges. *Computer Law & Security Review*, 26(1), 23-30. <https://doi.org/10.1016/j.clsr.2009.11.008>
- Xie, L., Ni, H., Yang, H., and Zhang, J. (2020). A Key Business Node Identification Model for Internet of Things Security. *Security and Communication Networks*, 2020, 1-11. <https://doi.org/10.1155/2020/6654283>
- Yaïci, W., Krishnamurthy, K., Entchev, E., and Longo, M. (2021). Recent Advances in Internet of Things (IoT) Infrastructures for Building Energy Systems: A Review. *Sensors*, 21(6), 2152. <https://doi.org/10.3390/s21062152>
- Yao, J., Craig, A., Shafik, W., and Sharif, L. (2021). Artificial Intelligence Application in Cybersecurity and Cyberdefense. *Wireless Communications and Mobile Computing*, 2021, 1-10. <https://doi.org/10.1155/2021/3329581>
- Yilmaz, N. and Hazar, H. (2019). The Rise of Internet of Things (IoT) and its Applications in Finance and Accounting. *Pressacademia*, 10(10), 32-35. <https://doi.org/10.17261/pressacademia.2019.1139>
- Zhou, B. (2017). A Wireless Internet of Things Architecture Based on Mobile Internet. *International Journal of Online Engineering (IJOE)*, 13(10), 132. <https://doi.org/10.3991/ijoe.v13i10.7745>

KAYNAKÇA

- Al-Nafjan, A., Aldayel, M. and Kharrat, A. (2023). Systematic Review and Future Direction of Neuro-Tourism Research. *Brain Sci.* 13, 682. <https://doi.org/10.3390/brainsci13040682>
- Alessandra, M., Marcella, D. M., Fabio, M. and Alfonso, M. (2018). Collaborative Innovation in Tourism And Hospitality: A Systematic Review of The Literature. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 30(6), 2364-2395.
- Alex, A.P., Manju, V. S. and Isaac, K. P. (2019). Modelling of Travel Behaviour of Students Using Artificial Intelligence. *Archives of Transport*, 51(3). 7–19, 2019.
- An, M. (2017) Artificial intelligence Is Here-People Just Don't Realize It. <https://research.hubspot.com/artificial-intelligence-is-here>. (E.T:15.01.2024).
- Baattour, M., Mady, K., Elstouhy, M., Salahelden, M., Elbendart, I., Marie, M. and Elhobony, I. (2022). Artificial Intelligence Applications in Halal Tourism To Assist Muslim Tourist Journey. In: Al-Emran, M., Al-Sharafi, M.A., Al-Kabi, M.N., Shaalan, K. (eds) *Proceedings of International Conference on Emerging Technologies and Intelligent Systems*. ICETIS 2021. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 322. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-85990-9_68
- Berezina, K., Ciftci, O. And Cobanoglu, C. (2019). Robots, Artificial Intelligence, and Service Automation in Restaurants. S. Ivanov ve C. Webster (Ed.), *Robots, Artificial Intelligence, and Service Automation In Travel, Tourism And Hospitality* (185-219). UK: Emerald Publishing Limited.
- Bharadiya, J. P., Thomas ,R. K. ve Ahmed, F. (2023). Rise of Artificial Intelligence in Business and Industry. *Journal of Engineering Research and Reports* 25(3), Page 85-103
- Brynjolfsson, E. and McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age*. İstanbul: Optimist Yayın Grubu.
- Gidumal, J. B. (2022). Impact of Artificial Intelligence in Travel, Tourism, and Hospitality. Z. Xiang et al. (eds.), *Handbook of e-Tourism*, https://doi.org/10.1007/978-3-030-48652-5_110
- Gretzel, U. (2011). Intelligent systems in tourism: A Social Science Perspective. *Annals of Tourism Research*, 38(3), 757-779
- Demir, M ve Demir. Ş.Ş. (2023). Is Chatgpt The Right Technology for Service Individualization and Value Co-Creation? Evidence From The Travel Industry. *Journal of Travel & Tourism Marketing* 40(5), 383-398.
- Madurga, G., Ángel, M. and Méndez, A. J. G. (2023). Artificial Intelligence in the Tourism Industry: An Overview of Reviews. *Administrative Sciences* (13),172. <https://doi.org/10.3390/admsci13080172>
- Gursoya, D., Lic, Y. and Song, H. (2023). ChatGPT and the hospitality and tourism industry: an overview of current trends and future research. *Journal Of Hospitality Marketing & Management*, 32(5), 579–592 <https://doi.org/10.1080/19368623.2023.2211993>
- Grundner, L. and Neuhofer, B. (2020). The Bright and Dark Sides of Artificial Intelligence: A Futuresperspective on Tourist Destination Experiences. *Journal of Destination Marketing & Management*. Vol.19, <https://xaltius.tech/7-e-learning-trends-that-will-shape-education-in-2023/> (E.T:15.01.2024).
- Karadağ, L. (2024). İş Dünyasında Yenilik ve Verimlilik Devrimi: Üretilen Yapay Zeka. *Para dergisi*
- Knani, M., Echchakoui, S. and Ladhari, R. (2022). Artificial Intelligence in Tourism and Hospitality: Bibliometric Analysis and Research Agenda. *International Journal of Hospitality Management*, 107: 103317.
- Li, J. J., Bonn, M. A. and Ye, B. H. (2019). Hotel Employee's Artificial Intelligence and Robotics Awareness And Its Impact on Turnover Intention: The Moderating Roles of Perceived Organizational Support and Competitive Psychological Climate. *Tour Manag* 73,172–181

- Mariani, M. ve Borghi, M. (2021). Customers' Evaluation of Mechanical Artificial Intelligence in Hospitality Services: A Study Using Online Reviews Analytics. *International Journal of Contemporary Hospitality Management* 33(11), 3956-3976.
- McCracken, H. (2017). The Great AI War Of 2018. *Fast Company*, 220, 64-73. <https://www.fastcompany.com/40474564/how-to-stop-worrying-and-love-the-great-ai-war-of-2018>
- McCarthy, J. (2007). What is Artificial Intelligences? [http://jmc.stanford.edu/articles/\(E.T:15.01.2024\)](http://jmc.stanford.edu/articles/(E.T:15.01.2024)).
- Mitchell, R., Michalski, J. and Carbonell, T. (2013). *An Artificial Intelligence Approach*. Springer, New York.
- Murphy, H. C., Chen, M. M. and Cossutta, M. (2016). An Investigation of Multiple Devices and Information Sources Used in The Hotel Booking Process. *Tourism Management*, 52, 44-51.
- Nannelli, M., Capone, F. and Lazeretti, L. (2023). Artificial intelligence in Hospitality and Tourism. State Of The Art and Future Research Avenues. *European Planning Studies*, 31(7), 1325-1344,
- Nabiyev, V. V. (2012). *Yapay Zekâ*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Palrão, T., Rodrigues, R. I., Madeira, A., Mendes, A.S. and Lopes, S. (2023). Robots in Tourism and Hospitality: The Perception of Future Professionals. *Hindawi Human Behavior and Emerging Technologies*
- Panos, C., Ola, H and Geoffrey, P. G. (2018). Platforms And Infrastructures in The Digital Age. *Information Systems Research*, 29(2), 381-400.
- Sabio, D: J. R., (2023). AI in Hospitality: The Impact of Artificial Intelligence on the Hotel Industry. <https://www.linkedin.com/pulse/ai-hospitality-impact-artificial-intelligence-hotel-industry-s%C3%A1bio/>
- Salama, N., Katkam, B.S., Bellamkonda, R.S. and Rodriguez, R.V. (2022). Impact of AI and Robotics in The Tourism Sector: A Critical Insight. *Journal of Tourism Futures*, 8(1), 73-87. <https://doi.org/10.1108/JTF-07-2019-0065>
- Samara, D., Magnisalis, I. and Peristeras, V. (2020). Artificial intelligence and Big Data in Tourism: A Systematic Literature Review. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 11(2), pp. 343-367. <https://doi.org/10.1108/JHTT-12-2018-0118>
- Schulze, E. (2019). Everything You Need to Know About The Fourth Industrial Revolution. <https://www.cnbc.com/2019/01/16/fourth-industrial-revolution-explaineddavos-2019.html>.
- Tussyadiah, L. (2020). Research Article A Review of Research into Automation in Tourism: Launching The Annals of Tourism Research Curated Collection on Artificial Intelligence And Robotics In Tourism . *Annals of Tourism Research*, vol 8,
- Doorn, J. V., Mende, M., Noble, S. M., Hulland, J., Ostrom, A. L., Grewal, D., and Petersen, J. A. (2017). Domo Arigato Mr. Roboto: Emergence of Automated Social Presence in Organizational Frontlines and Customers' Service Experiences. *Journal of Service Research*, 20(1) 43-58
- Yogesh, K., Pandey,D.N., Currie, W and Micu, A. (2023). Leveraging ChatGPT and other Generative Artificial Intelligence (AI)-Based Applications in The Hospitality and Tourism Industry: Practices, Challenges and Research Agenda. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 10(36), 1-10
- Zohreh, D., Hemmington, N., Doborjeh, M. and Kasabov, N. (2022). Artificial Intelligence: A Systematic Review of Methods and Applications in Hospitality and Tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management* 34: 1154–76.
- Tussyadiah, I., and Miller, G. (2019). Nudged By A Robot: Responses to Agency and Feedback. *Annals of Tourism Research*, 78, 102752. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.102752>

KAYNAKÇA

- Al-Ali, A.R., Gupta, R., Zualkernan, I., ve Das, S. K. (2024). Role of IoT Technologies in Big Data Management Systems: A Review And Smart Grid Case Study. *Pervasive and Mobile Computing*, Volume 100, <https://doi.org/10.1016/j.pmcj.2024.101905>.
- Amin, S. (1997). *Emperyalizm ve Eşitsiz Gelişme*. İstanbul:Kaynak Yayınları. 2. Basım.
- Boz Eravcı, D. (2020). Kurumların Dijital Dönüşümü: Büyük Veri. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 11(1), 90-112.
- Castells, M. (2008). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, 1. Cilt, Ağ Toplumunun Yükselişi*, İstanbul:İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2. Baskı.
- Çakırel, Y. (2016). İşletmelerde Büyük Veri. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 52-62.
- Çelik, S., ve Akdamar, E. (2018). Büyük Veri ve Veri Görselleştirme. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*(65), 253-264.
- Eyüpoğlu, C., Aydın, M. A., Sertbaş, A., ve Zaim, A. H. (2017). Büyük Veride Kişi Mahremiyetinin Korunması. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10(2), 177-184. <https://doi.org/10.17671/gazibtd.309301>
- Kurban, S., Çığman, M. Z., ve Pekel, A. (2023). Büyük Veri Çağında Sayıştay Başkanlığı'nın Dijitalleşen Denetimi. *Denetişim*(28), 39-52. <https://doi.org/10.58348/denetisim.1282034>
- Lin, W., ve Wei, Y. (2024). Economic Forecasting With Big Data: A Literature Review. *Journal of Management Science and Engineering*, <https://doi.org/10.1016/j.jmse.2024.01.003>.
- Liu, K., Sun, X. ve Zhou, H. (2023). Big Data Sentiment Analysis Of Business Environment Public Perception Based On LTP Text Classification—Take Heilongjiang Province As An Example, *Heliyon*, 9(10), <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e20768>.
- Özçelik, Z., ve Aykan, E. (2020). Sosyal Bilimlerde Büyük Veri Kullanımı, Veri Toplamada Akademik Çalışmalara Ne Tür Kolaylıklar Sağlayabilir?. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(3), 131-142. <https://doi.org/10.18037/ausbd.801834>
- Randolph-Seng, B., Atinc, Y., Bui, S. ve Malik, Z. (2024). Big Data and The Disillusioned Employee: Inside The Ethical Internet Of Things. *Technological Forecasting and Social Change*, Volume 201, <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2024.123271>.
- Toffler, A. (1980). *The Third Wave*. United States: William Morrow.
- Toktaş, D. (2020). Bilgi Toplumu Kuramları Bağlamında Esnek Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul:İstanbul Üniversitesi.
- Uladi, A. İ., ve Arı, E. S. (2023). Büyük Veri, Büyük Veri Analizi ve Uygulama Alanları. *Yönetim Bilişim Sistemleri Dergisi*, 9(1), 1-14.
- Ünal, Y. (2009). Bilgi Toplumu Tarihi. *Tarih Okulu Dergisi*, V, 123-144.
- Yıldırım, E., ve Erkurt, E. (2020). Büyük Veri Görselleştirme: Emlak Sektörüne İlişkin Bir Uygulama. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 38-57.
- Webster, F., ve Robins, K. (1989). Plan and Control: Towards a Cultural History of the Information Society. *Theory and Society*, 18(3), 323–351. <http://www.jstor.org/stable/657511>
- Wu, X., Li, W. ve Tu, H. (2024). Big Data and Artificial Intelligence in Cancer Research, *Trends in Cancer*, 10(2), 147-160, <https://doi.org/10.1016/j.trecan.2023.10.006>.
- Zuo, W., Yu, D., Hu, Q. ve Liu, L. (2024). A Big Data Quality Evaluation Method Based on Group Heterogeneity Rationality Perception Information Fusion, *Computers & Industrial Engineering*, Volume 190, <https://doi.org/10.1016/j.cie.2024.110009>.
- URL-1: <https://www.nature.com/nature/volumes/455/issues/7209> (E.T.:03.02.2024)
- URL-2: <https://www.science.org/toc/science/331/6018> (E.T.:03.02.2024)
- URL-3: <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/big-data-the-next-frontier-for-innovation> (E.T.:03.02.2024)

KAYNAKÇA

- Akar, İ., ve Meçik, O. (2021). Çalışma Yaşamında Yenilikler: Pandemi ile Dijitalleşme Deneyimi. *Journal of Life Economics*, 8(4), 403-411.
- Akca, M. A. (2016). Sosyal Mühendislik ile Yapılan Saldırıların Doğal Dil İşleme Teknikleri ile Engellenmesine Yönelik Web Servis Geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(2), 111-120.
- Baker, D.B. (2015). *Trustworthy Systems For Safe And Private Healthcare*. In: Saba, V., McCormick, K. (Eds.), in *Essentials of nursing informatics* (6 th edition, Chapter 10). McGraw- Hill Education, ISBN-978-0-07-182955-7.
- Biron, M. and Van Veldhoven, M. (2016) When Control Becomes a Liability Rather than An Asset: Comparing Home and Office Days among Part-Time Teleworkers. *Journal of Organizational Behavior*, 37, 1317-1337.
- Bozkurt, V., ve Dolgun, U. (2020). Çalışmanın Tarihi, Evrimi, Çalışma Kültürü, Alptekin, M. Y. (Ed.), *İktisat Sosyolojisi*. (1.Baskı, ss. 175-207). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Brody, R. G., Mulig, E. ve Kimball, V. (2007). Phishing, Pharming And İdentity Theft. *Academy of Accounting & Financial Studies Journal*, 11(3),43-56.
- Button, M. ve Cross, C. (2017). *Cyber Frauds, Scams And Their Victims*. Routledge.
- Canbek, G., ve Sağıroğlu, Ş. (2007). Kötücül Ve Casus Yazılımlar: Kapsamlı Bir Araştırma. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 22(1), 121-136.
- Çolak C. (2019) *Üniversite Öğrencilerinin Dijital Güvenlik Öz Yeterlikleri Ve Çevrimiçi Risk Alma Eğilimlerinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Demirel Değirmenci, S. (2022). Covid 19 Pandemisiyle Zorunlu Esnek Çalışma ve Teknoloji Eliyle Denetim. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12 (4), 1140-1151.
- Fette, I., Sadeh, N. ve Tomasic, A. (2007). Learning to detect phishing emails. In *Proceedings of the 16th International Conference on World Wide Web* (649-656). ACM.
- Genç, S. Z., Engin, G. ve Yardım, T. (2020), Pandemi (COVID-19) sürecindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarına İlişkin Lisansüstü Öğrenci Görüşleri, *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 134-158.
- Gurstein, P. (2001). *Wired to the World, Chained to the Home: Telework in Daily Life*. Vancouver: UBC Press.
- Gustin, Joseph F. (2003). *Cyber terrorism: A Guide For Facility Managers*. Lilburn, Ga: Fairmont Press.
- Hoffstadt, D., Rathgeb, E., Liebig, M., Meister, R., Rebahi, Y. ve Thanh, T. Q. (2014). A comprehensive framework for detecting and preventing VoIP fraud and misuse. In *2014 International Conference on Computing, Networking and Communications (ICNC)* (807-813). IEEE.
- Jeske, D. and Van Schaik, P. (2017). Familiarity with Internet Threats: Beyond Awareness. *Computers & Security*, 66, 129-141.
- Karakuş, T., Çağıltay, K., Kaşıkçı, D., Kurşun, E., & Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki Çocukların İnternet Alışkanlıkları Ve Güvenli İnternet Kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 230-243.
- Kırda, E. ve Kruegel, C. (2006). Protecting Users Against Phishing Attacks. *The Computer Journal*, 49(5), 554- 561.
- Peltekoğlu, F.B. (2012). Sosyal Medya Sosyal Değişim. T. Kara ve E. Özgen. (Ed.) *Sosyal medya /akademi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Šimandl, V. and Vaníček, J. (2017). Influences on ICT Teachers Knowledge and Routines in a Technical E-Safety Context. *Telematics and Informatics*, 34 (8), 1488-1502.

URL-1: <https://berqnet.com/blog/kimlik-avi-dolandiriciligi>. Erişim Tarihi: 02.03.2024.

URL-2: <https://fzypay.com/blog/bilgisayar/fraud-nedir-ve-nasil-kontrol-edilir>. Erişim Tarihi: 01.03.2024.

URL-3: <https://www.garantibbva.com.tr/blog/sosyal-muhendislik-saldirilari>. Erişim Tarihi: 04.03.2024..

URL-4: https://www.kaspersky.com.tr/about/press-releases/2023_turkiye-2023un-ilk-yarisinda-endustriyel-kontrol-sistemleri-en-fazla-saldiriya-ugrayan-bolgeler-arasinda. Erişim Tarihi: 03.03.2024.

URL-5: <https://www.novarge.com.tr/blog/dijital-bilgi-guvenligi-riskleri-ve-tehditleri-nelerdir.html>. 04.03.2024

URL-6: <https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/blog/sayfalar/dijital-guvenlik.aspx>. Erişim Tarihi: 01.03.2024.

YENİ MEDYANIN EKONOMİ POLİTİĞİ

EDİTÖR

DR. ÖĞR. ÜYESİ ŞEYMA ESİN ERBEN

EĞİTİM
yayınevi

YENİ MEDYANIN EKONOMİ POLİTİĞİ

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Şeyma Esin Erben

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-55-4

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

YENİ MEDYANIN EKONOMİ POLİTİĞİ

Editör: Dr. Öğr. Üyesi Şeyma Esin Erben

V+288 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin var.

ISBN: 978-625-6658-55-4

Kitap içerisinde yer alan yazıların her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir. Eğitim Yayınevi 'Tanınmış Uluslararası Yayınevi' statüsündedir."

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
www.kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Aziz, A. (2008). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri. Nobel Yayınları.
- Bilgin, N. (2006). Sosyal bilimlerde içerik analizi. Siyasal Kitabevi.
- BuzzSumo Uygulaması. (2023, 05 27). BuzzSumo SEO Uygulaması. <https://buzzsumo.com/> adresinden alındı
- Deniz , Ş., & Özel, K. E. (2018a). Bana okurunu söyle, sana manşetini söyleyeyim: Gazetelerin, içerik hiyerarşisini ve gündem belirlemede okurun değişen rolüne bakışı. *Gaziantep University Journal Of Social Sciences*, 17(3), 916-940. <https://doi.org/10.21547/jss.400156>
- Deniz , Ş., & Özel, K. E. (2018b). Yeni eşik bekçisi olarak okur: Dijitalleşen gazetecilikte okur davranışlarının haber üretimine etkisi ve gazetecilerin konuya bakışı. *Gece Akademi*.
- Edson , C. (2015). Why web analytics click. *Journalism Studies*, 16(6), 782-799.
- Erdoğan, İ. (2012). Pozitivist metodoloji ve ötesi. *Erk Yayınları*.
- George, A. L. (2003). İçerik çözümlemesinde nicel ve nitel yaklaşımlar. M. S. Çebi (Dü.) içinde, *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi*. Alternatif Yayınları.
- Gökçe, O. (2006). İçerik analizi kuramsal ve pratik bilgiler. Siyasal Kitabevi.
- Hansen, A. (2003). İçerik çözümlemesi. M. S. ÇEBİ (Dü.) içinde, *İletişim araştırmalarında içerik çözümlemesi*. Alternatif Yayınları.
- Hürriyet Gazetesi. (2023, Mayıs 31). hurriyet.com: www.hurriyet.com.tr adresinden alındı
- Kılıç, D. (2005). Haber yapma sürecinin belirleyici unsurları ve basın ahlakı. *Selçuk İletişim*, 3(4), 142-151.
- Kutup, N. (2010). İnternet ve sanat, yeni medya ve net art. Muğla Üniversitesi Akademik Bilişim Konferans Bildirileri. Muğla: Muğla Üniversitesi.
- Özer, Ö. (2001). Haber söylem ideoloji: Eleştirel haber çözümlemeleri. Konya: Literatürk Yayınevi.
- Sabah Gazetesi . (2023, mayıs). sabah.com: www.sabah.com.tr adresinden alındı
- Semrush Uygulaması. (2023, 07 10). Semrush SEO Uygulaması. <https://www.semrush.com/> adresinden alındı
- Severin, W. J., & Tankard, J. W. (1994). İletişim kuramları: Kökenleri, yöntemleri ve kitle iletişim araçlarında kullanımları. (A. A. Bir, & N. S. Sever, Çev.) Kibele Sanaat Merkezi Yayını.
- Sözcü Gazetesi. (2023, Mayıs). sozcu.com.tr: www.sozcu.com.tr adresinden alındı
- Tokgöz, O. (2017). Temel gazetecilik. İmge Kitapevi.
- ÜNLÜ, A. (2022). Röportaj hayatım. Geçit Yayınevi.
- ÜNLÜ, A., & AYDIN, H. (2023). Gazetecilik haber üretim pratikleri açısından eşik bekçiliği kavramı ve yeni bir eşik olarak SEO haberciliğinin Türk basınında sunumu. *Erciyes Akademi*, 1586-1609. <https://doi.org/https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1356255>
- Van Dijk, J. (2016). Ağ toplumu. (Ö. Sakin, Çev.) Epsilon Yayıncılık.
- Van DİJK, T. (1988). *New analysis: Case studies of international and national news in the*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

KAYNAKÇA

- Baradwan, S., et al. (2022). The impact of virtual reality on pain management during normal labor: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Sexual & Reproductive Healthcare* 32: 100720.
- Brey, Philip (2008) *Virtual Reality and Computer Simulation*, in *The Handbook of Information and Computer Ethics*, Wiley, pp.361-384, doi: 10.1002/9780470281819.ch15.
- Canatan,K., Yıldırım, E. (2011) *Aile Sosyolojisi*, İstanbul: Açılım Kitap
- Chae, D., Kim, J., Kim, K., Ryu, J., Asami, K., & Doorenbos, A.Z. (2023). An Immersive Virtual Reality Simulation for Cross-Cultural Communication Skills: Development and Feasibility. *Clinical Simulation in Nursing*, 77, 13-22. <https://doi.org/10.1016/j.ecns.2023.01.005>
- Johanson, C., et al. (2023). Trails, rails, and over-reliance: How navigation assistance affects route-finding and spatial learning in virtual environments. *International Journal of Human-Computer Studies* 178: 103097 <https://doi.org/10.1016/j.ijhcs.2023.103097>.
- Colombo, D , Díaz-García, A , Fernandez-Álvarez, J , Botella, C . Virtual Reality for the Enhancement of Emotion Regulation. *Clinical Psychology & Psychotherapy* . 2021 ; 28 : 519 – 537 . <https://doi.org/10.1002/cpp.2618>
- Çalışkan, N., Aslander, M. (2014) *Aile İçi İletişim ve Siber Yaşam: Teorik Bir Çözümleme Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) Cilt 15,Sayı 2,Ağustos 2014, Sayfa 263-277*
- Doğan, C. (2013) *Ailede İletişim Sanatı, Kalbi Kitaplar: İstanbul*
- Gökçe, B. (2004) *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*, Ankara: Savaş Yayınevi
- Gürçan, H., Coşkun, E., Sever, N., Başer, E., Ataizi, M., Öztürk, M., & Bical, A. (2017). Halkla ilişkiler ve reklamcılık eğitiminde sanal gerçeklik uygulaması kullanımı üzerine bir değerlendirme. *İNİF E-Dergi*, 2-15.
- Lie Kjørstad, H., et al. (2022). Assessment of the validity and feasibility of a novel virtual reality test of emotion regulation in patients with bipolar disorder and their unaffected relatives. *Journal of Affective Disorders* 318., Pages 217-223 <https://doi.org/10.1016/j.jad.2022.09.004>.
- Hochschild, A.R (2003) *The Commercialization of Intimate Life: Notes From Home And Work*. San Francisco and Los Angeles: University of California Press.
- Hussein, M., & Nätterdal, C. (2015). The Benefits of Virtual Reality in Education. *The Benefits of Virtual Reality in Education: A Comparison Study*, 15.
- Sun, J., et al. (2023). A study on how to improve users' perceived playfulness in and continuance intention with VR technology to paint in virtual natural landscapes. *Heliyon* 9(5): e16201. ISSN 2405-8440, <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e16201>.
- Lee, J., et al. (2019). The adoption of virtual reality devices: The technology acceptance model integrating enjoyment, social interaction, and strength of the social ties. *Telematics and Informatics* 39: 37-48. ISSN 0736-5853, <https://doi.org/10.1016/j.tele.2018.12.006>
- Kaplan, A., & Kaplan, N. (2020). Yeni İletişim Teknolojileri Ve Yapay Zekâ Uygulamaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 178-193. doi:10.29228/sobider.43976
- Kılıçaslan, E. Ç. (2023) *İletişim Kurma Becerileri, Kavramlar, Yaklaşımlar ve Modeller, Paradigma Akademi: Çanakkale*
- Laing, S., & Apperley, M. (2020). The relevance of virtual reality to communication design. *Design Studies*, 100965. doi:10.1016/j.destud.2020.100965
- Liu, D. (2022). Research on the analysis method of digital media art communication based on 3D image recognition. *Displays*, 102149. doi:<https://doi.org/10.1016/j.displa.2022.102149>

- Ma, J., Zhao, D., Xu, N., Yang, J. (2023) The effectiveness of immersive virtual reality (VR) based mindfulness training on improvement mental-health in adults: A narrative systematic review, *EXPLORE*, Volume 19, Issue 3, Pages 310-318, ISSN 1550-8307, <https://doi.org/10.1016/j.explore.2022.08.001>.
- Macionis, J.J. (2015) *Sosyoloji*, Ankara: Nobel Yayınevi
- Ahmed, N., et al. (2023). A systematic survey on multimodal emotion recognition using learning algorithms. *Intelligent Systems with Applications* 17: 200171. ISSN 2667-3053, <https://doi.org/10.1016/j.iswa.2022.200171>.
- Nirun, N. (1999) *Sistemik Sosyoloji Açısından Ziya Gökalp*, Ankara: Kültür Bakanlığı
- Pauw, L. (2023). Support provision in a digitalized world: The consequences of social sharing across different communication channels. *Current Opinion in Psychology*, 101597. doi:<https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2023.101597>
- Breves, P. and H. Schramm (2021). Bridging psychological distance: The impact of immersive media on distant and proximal environmental issues. *Computers in Human Behavior* 115: 106606. ISSN 0747-5632, <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106606>.
- Riva, G. (1999). Virtual reality as communication tool: A sociocognitive analysis. *Presence: Teleoperators and Virtual Environments*, 462-468. doi:10.1162/105474699566341
- Shin, D. (2018) Empathy and embodied experience in virtual environment: To what extent can virtual reality stimulate empathy and embodied experience?, *Computers in Human Behavior*, Volume 78, Pages 64-73, ISSN 0747-5632, <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.09.012>.
- Smith, M., et al. (2014). Virtual Reality Job Interview Training for Individuals With Psychiatric Disabilities. *The Journal of nervous and mental disease* 202: 659-667. <https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000000187>
- Feng, Q., et al. (2020). Exploring the Potential of Virtual Reality for Child Pedestrian Safety Training: A Case Study in China. <https://doi.org/10.1109/ISET49818.2020.00027>.
- Tutar, H. (2015) *Davranış Bilimleri Kavramlar ve Kuramlar*, Seçkin Yayınevi: İstanbul
WEB Sitesi: <https://landing.sparx.org.nz/>

KAYNAKÇA

- AYTUN, C., (2006), Enformasyon Toplumu Sürecinde Dijital Bölünme Kavramının Anlamı ve Önemi, 11. Türkiye’de İnternet Konferansı Bildirisi. TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi. Ankara,
- BEYAZ ÖZBEY, İ., (2022), “Dijitalleşme, Sosyal Medya ve Risk Toplumu”, İMGELEM, 6 (10): 141-158
- ÇAPAR, F., VURAL, Ö.F., (2013), E-devletleşme önündeki engel: Dijital eşitsizlik. International Journal of Human Sciences, 10(1), 1674-1692.
- GÖRGÜN BARAN, A., ERDEM, M.T., (2017), Bilgi Toplumunda Dijital Bölünme: Bilişim ve İletişim Teknolojileri Kullanım Yetenekleri Üzerinden Bir Tartışma” Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.22, Kayfor15 Özel Sayısı, s.1505-1518,
- KANAT, Z., (2022), “Dijitalleşme Süreci Kapsamında Fijital Uygulama İçeren Kampanya Üzerine Nitel Bir Araştırma: Nike “Unlimited Stadium” Örneği” SDÜ İFADE Dergisi, Cilt: 4 Sayı: 1, 59- 75,
- KILIÇ, Ç., (2011), Küreselleşen Dünyada Dijital Bölünme Sorunu, Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 13–1
- OECD, (2001), Understanding Digital Divide, OECD (Organisation for Economic Co-Operation and Development), Paris,
- ÖZTÜRK, L., (2005), Türkiye’de Dijital Eşitsizlik: Tübitak-Bilten Anketleri Üzerine Bir Değerlendirme, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 24, Ocak - Haziran ss. 111-131.
- SOYLU, A., (2018), “Endüstri 4.0 ve Girişimcilikte Yeni Yaklaşımlar”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı 32, Denizli,
- YANKIN, F. B., (2019), “Dijital Dönüşüm Sürecinde Çalışma Yaşamı” Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi Cilt:7 Sayı:2 (1-38),
- WE ARE SOCIAL, (2023), <https://omgiletisim.com/we-are-social-dijital-2023-global-ve-turkiye-raporu-yayinlandi/> Erişim Tarihi 24.10.2023

KAYNAKÇA

- Aktaş, C. (2007). Yeni Medyanın Geleneksel Medya İle Karşılaştırılması, Medya Üzerine Çalışmalar, Gülbuğ Erol (Der.), İstanbul: Beta Yayınları.
- Arendt, H. (2008). İnsanlık Durumu (2. Baskı), Bahadır Sina Şener (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Barret, O. ve Braham, P. (1995). Media, Knowledge and Power. New York: Routledge.
- Binark, M. (2007). Yeni Medya Çalışmaları, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Brynjolfsson, E., Hitt, L. ve Yang, S. (2002). Intangible Assets: Computers and Organizational Capital. Brookings Papers on Economic Activity, No. 1, 182-198.
- Coté, M., ve Pybus, J. (2011). Learning to Immaterial Labour 2.0: Facebook and Social Networks. Cognitive Capitalism, Education and Digital Labor, Michael A. Peters ve Ergin Bulut (Ed.). New York: Peter Lang.
- Çakır, H. (2007). Geleneksel Gazetecilik Karşısına İnternet Gazeteciliği. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22 (1), 123 – 149
- Dowling, E. (2007). Producing the Dining Experience: Measure, Subjectivity and the Affective Worker. Ephemera Articles, Theory & Politics in Organization, 7 (1), 117 - 132.
- Dyer-Witheford, N. (2015). Cyber-Proletariat. Global Labour in the Digital Vortex, Londra: Pluto Press.
- Erdoğan, İ. (2011). İletişimi Anlamak. Ankara: Erk Yayınları.
- Facebook.com (2020). <https://www.facebook.com/legal/terms>.
- Facebook.com (2021). <https://www.facebook.com/about/privacy>.
- Fuchs, C. (2010). Labour in Informational Capitalism. The Information Society 26 (3): 176 - 196.
- Fuchs, C. (2012). Google Capitalism. TripleC 10 (1), 42 – 48.
- Fuchs, C. ve Mosco, V. (2014). Marx Geri Döndü: Medya, Meta ve Sermaye Birikimi. Ankara: Notabene Yayınları.
- Fuchs, C. (2015). Dijital Emek ve Karl Marx. Ankara: Notabene Yayınları.
- Gambetti, Z. (2007). Marx ve Arendt: Emek, İş, Eylem Üzerinden Üç Siyaset Biçimi. Birikim, No. 217, 46 - 54.
- Giddens, A. (2000). Modernitenin Küreselleşmesi, Kudret Bülbül (Çev.). Küreselleşme Okumaları, Ankara: Kadim Yayınları.
- Hardt, M. ve Negri, A. (2002). İmparatorluk, Abdullah Yılmaz (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Harvey, D. (2012). Marx'ın Kapital'i İçin Kılavuz. Bülent O. Doğan (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Karaman, K. (2016). Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri ve Eşitirel Düşünme Eğilimleri üzerine Bir Araştırma. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 4 (1), 326 - 350.
- Köseoğlu, Ö. (2012). Halkla İlişkilerde Yeni Medyanın Kullanımı, Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi, Araştır, Planla, Uygula, Değerlendir, Aylin Göztaş Pıra, Füsün Topsüner (Ed.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Lyotard, J-F. (2013). Postmodern Durum, İsmet Birkan (Çev.). Ankara: BilgeSu Yayınları.
- Manovich, L. (2001). The Language of New Media, England: The MIT Press.
- Marx, K. (2011). Kapital: Ekonomi Politikinin Eleştirisi, Mehmet Selik, Nail Satılğan, Erkin Özalp (Çev.). İstanbul: Yordam Kitap.
- Morley, D. ve Robins K. (1997) Kimlik Mekânları, Emrehan Zeybekoğlu (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Negri, A. (2008). Reflections on Empire, Ed Emery (Çev.). Cambridge: Polity Press.

- Öngen, T. (1996). Prometheus'un Sönmeyen Ateşi: Günümüzde İşçi Sınıfı (2. Baskı). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Özmkas, U. (2015), İnsan Sermayesinin Kaynağı: Maddi Olmayan Emek. Toplum ve Bilim, 135, 8-26.
- Saraçoğlu, D. (2015). Türkçe Yayına Önsöz - Sömürünün Yeni ve Sevimli Yüzü: Dijital Emek. Dijital Emek ve Karl Marx, Fuchs, C. içinde. Ankara: NotaBene. 11 - 16.
- Thompson, J. B. (1995). The Media and Modernity: A Social Theory of The Media, Cambridge: Polity Press, 23 - 25.
- Vural - Akıncı, Z. - B. ve Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma", Yaşar Üniversitesi Dergisi, 20(5).
- Wardrip - Fruin, N. ve Montfort, N. (2003). The New Media Reader. London,: The MIT Press.
- Weinberg, T. (2009). The New Community Rules: Marketing On The Social Rules, USA: O'Reilly.
- Yanık, A. (2016). Yeni Medya Kullanımındaki Akış Deneyiminin Risk Algısı ve Online Turistik Satın Alma Niyetine Etkisi, Doktora Tezi. Aydın, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

- Assmann, J. (2018). *Kültürel Bellek: Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik*. (Çev. A. Tekin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bilgin, N. (2013). *Tarih ve Kolektif Bellek*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Castells, M. (2012). Ağ Toplumunda İletişim, İktidar ve Karşı-İktidar. (Çev: T. Sepetçi). Akdeniz Üniversitesi İletişim Araştırma ve Uygulama Merkezi. *Yeni Medya Üzerine: Kavramlar, Yaklaşımlar, Uygulamalar*. İçinde (s. 13-45). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Yayınları.
- Connerton, P. (2018). *Modernite Nasıl Unutturur*. (Çev. K. Kelebekoğlu). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Doğdu, B., Özçetin, B., Bayraktutan, G. Binark, M., Çomu, T. Telli Aydemir, A. ve İslamoğlu, G. (2014). *Siyasetin Yeni Hâli Vaka-i Sosyal Medya*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Fuchs, C. (2014). *Sosyal Medya Eleştirel Bir Giriş*. (Çev. D. Saraçoğlu ve İ. Kalaycı). Ankara: NotaBene Yayınları.
- Frith, J. ve Kalin, J. (2016). Here, I used to be: Mobile media and practices of place-based digital memory. *Space and Culture*, 19(1), 43-55.
- Habermas, J. (2018). *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*. (Çev: T. Bora ve M. Sancar). İstanbul: İletişim Yayınları
- Halbwachs, M. (2016). *Hafızanın Toplumsal Çerçevesi*. (Çev. B. Uçar). Ankara. Heretik Yayınları.
- Halbwachs, M. (2018a). *Kolektif Bellek*. (Çev. Z. Karagöz). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Henig, L. ve Ebbrecht-Hartmann, T. (2022). Witnessing Eva Stories: Media witnessing and self-inscription in social media memory. *New Media & Society*, 24(1), 202-226.
- Hermida, A. (2017). *Herkese Söyle Sosyal Medya'da Neden Paylaşımında Bulunuyoruz*. (Çev: A. A. Sabancı). İstanbul: Kafka Yayınevi.
- Huyssen, A. (1999). *Alacakaranlık Anıları Bellek Yitimi Kültüründe Zamanı Belirlemek*. (Çev. K. Atalay). İstanbul: Metis Yayınları.
- Irak, D. Ve Yazıcıoğlu, O. (2012). *Türkiye ve Sosyal Medya*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Lievrouw, A. L. (2016). *Alternatif ve Aktivist Yeni Medya*. (Çev. İ. S. Temizalp). İstanbul: Kafka Yayınları.
- Kandemir, S. (2022). Kültürel bellek aktarıcısı olarak Instagram: TRT Arşiv örneği. *TRT Akademi*, 7(14), 82-103.
- Karadoğan Doruk, E., Çavdar, D. ve Okumuş, M. (2014). Sosyal Medya Kullanıcılarının Sanal ve Gerçek Hayattaki Protestolara Katılma Durumlarının Karşılaştırılması ve Sanal Protestoların Kullanıcı Algısı Bakımından Etkililiği. M. Demir (Der.). *Yeni Medya Üzerine... Vol.2*. İçinde (s. 213-242). Konya: Literatürk Yayınları.
- Koçak Oksev, B. (2015). Hafıza Çalışmalarında Yeni Bir Yaklaşım: Wikipedia'nın Bir Hafıza Mekanı Olarak Değerlendirilmesi Ve Türkçe Vikipedi Örneği. *Sosyolojca*, 9, 153-167.
- Maireder, A. ve Ausserhofer, J. (2016). Twitter'da Siyasal Söylemler: Ağlaştırma Konuları, Nesnelere ve İnsanlar. K. Weller, A. Bruns, J. Burgess, M. Mahrt, ve C. Puschmann (Der.). *Twitter ve Toplum*. (Çev: E. Erbatur). İçinde (s. 403-419) İstanbul: Kafka Yayınları.
- Morozov, E. (2018). Facebook ve Twitter Sadece Devrimcilerin Gittiği Yerlerdir. F. Aydoğan (Ed.). *Yeni Medya Kuramları*. (Çev. Y. Göksun). İçinde (s. 23-27). İstanbul: Der Yayınları.
- Morozov, E. (2019). *Twitter'dan Sonra Bir Tarih Kaldı mı? Sanal Ağ Yanılsaması*. (Çev. M. Tekin). İstanbul: Açılım Kitap.
- Narin, B. (2018). Kişiselleştirilmiş Çevrimiçi Haber Akışının Yankı Odası Etkisi, Filtreleme Balonu ve Siberbalkanizasyon Kavramları Çerçevesinde İncelenmesi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 11(2), 232-251.
- Nora, P. (2006). *Hafıza Mekanları*. (Çev. M. E. Özcan). Ankara: Dost Kitabevi.

- Özaloğlu, S. (2017). Hatırlamanın yapıtaşı mekânın bellek ile ilişkisi üzerine. Erman, T. ve Özaloğlu, S. (Ed.), *Bir varmış bir yokmuş toplumsal bellek, mekân ve kimlik üzerine araştırmalar*. İçinde (s. 13-19). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Papacharissi, Z. (2020). Sensiz, Ben Hiçbir Şeyim: Twitter'da Benliğin Gösterileri. F. Aydoğan (Ed.). *Yeni Medya Kuramları II*. (Çev. Ö. Yumrukuz). İçinde (s. 163-188). İstanbul: Der Yayınları.
- Ricoeur, P. (2017). *Hafıza, Tarih, Unutuş*. (Çev. M. E. Özcan). İstanbul: Metis Yayınları.
- Risse, T., Peters, W., Senellart, P. ve Maynard, D. (2016). Twitter'daki Geçerli Enformasyonu Koruyarak Çağdaş Toplumu Belgelemek. K. Weller, A. Bruns, J. Burgess, M. Mahrt, ve C. Puschmann (Der.). *Twitter ve Toplum*. (Çev: E. Erbatur). İçinde (s. 289-304) İstanbul: Kafka Yayınları.
- Roediger III, H. L., ZAromb, F. M. ve Butler, A. C. (2015). Kolektif Belleğin Şekillendirilmesinde Tekrarlanan Hatırlamanın Rolü. P. Boyer ve J. V. Wertsch (Ed.). *Zihinde ve Kültürde Bellek*. (Çev. Y. A. Dalar). İçinde (s. 175-216). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sancar, M. (2016). *Geçmişle Hesaplaşma Unutma Kültüründen Hatırlama Kültürüne*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Schmidt, J. H. (2016). Twitter ve Kişisel Kamuların Doğuşu. K. Weller, A. Bruns, J. Burgess, M. Mahrt, ve C. Puschmann (Der.). *Twitter ve Toplum*. (Çev: E. Erbatur). İçinde (s. 47-61) İstanbul: Kafka Yayınları.
- Susam, A. (2015). *Toplumsal Bellek ve Belgesel Sinema*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Shirky, C. (2018). Sosyal Medya'nın Politik Gücü Teknoloji, Kamusal Alan ve Politik Değişim. F. Aydoğan (Ed.). *Yeni Medya Kuramları*. (Çev. E. Al). İçinde (s. 157-171). İstanbul: Der Yayınları.
- Şahin Kaya, Ş. (2011). Televizyon, Tarih ve Toplumsal Bellek. *Sosyoloji Dergisi*, 25, 103-123.
- Şendeniz, Ö. (2015). Bakmak, biriktirmek, paylaşmak: Fotoğraf, bellek ve sosyal medya ilişkisi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 21-31.
- Uzun, B. (2023). *Toplumsal bellek ve 12 Eylül: Hafıza, medya ve inşa*. Konya: Tablet Kitabevi.
- Van Dijk, J. (2018). *Ağ Toplumu*. (Çev. Ö. Sakin). İstanbul: Kafka Yayınevi.
- Wertsch, J. V. (2015). Kolektif Bellek. P. Boyer ve J. V. Wertsch (Ed.). *Zihinde ve Kültürde Bellek*. (Çev. Y. A. Dalar). İçinde (s. 149-174). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yücesoy, T. (2020). *Bireyden Kitleye Sosyal Medya Devrimleri ve Ötesine Kuramsal Yaklaşımlar*. Ankara: Duvar Yayınları
- Zelan, Z. (2022). Yeni medyanın kültürel bellek aktarım aracı olarak kullanımı: Kültür Portalı örneği. *EREN*, 1(1), 14-31.

KAYNAKÇA

- Akar, E. (2010). *Sosyal medya pazarlaması*. 3.Baskı, Ankara: Efil Yayınevi.
- A.Sevim, B. (2019). "Come to Beşiktaş" iletişim kampanyası: mem yaratımı ve üreten tüketicilik, Akdeniz İletişim Dergisi, 116.
- Boz, U. (2014). *Toplumsal eleştiri yöntemi olarak mizah ve türk mizahı: Yeni medyadan Bahattin örneği*, Akdeniz İletişim Dergisi, 21, 143-159.
- Buket Yıldırım Sönmez [buketyildirims]. (2023, ocak) akt. Kadınca Videolar [kadincavideolarimiz]. (2023, Ocak). Hahaha. [video] <https://www.instagram.com/reel/Cn7u4IEDPqF/?igsh=MTd6ZGxobjhnmGFxYQ>
- Constantinides, E. ve Fountain, SJ (2008). Web 2.0: *Kavramsal temeller ve marka-çınlama doğrudan*, Veri ve Dijital Pazarlama Uygulamaları Dergisi, 9(3),231- (PDF)
- Sosyal Medya Pazarlaması. Available from: https://www.researchgate.net/publication/364788078_Sosyal_Medya_Pazarlamasi [accessed May 29 2023].
- Dawkins R. (1976). *The Selfish Gene.*,
- Dawkins, R. (2007). *Gen bencildir* (A. Ü. Müftüoğlu, Çev.). Ankara: Tübitak Yayınlar
- Hazar, M. (2011). *Sosyal medya bağımlılığı-bir alan çalışması*, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 32(1), 151-176.
- Heylighen F. (1996). *Evolution of the Memes on the Network*.
- Inci, Y (2022). *Web 1.0'dan Web 4.0'a İnternetin Evrimi*. Turkuaz tusba arge dergisi, 45-47.
- Kerem Aktürkoğlu [keremakturkoglu]. (2023, Aralık). [fotoğraf] <https://www.instagram.com/p/CbG0Pp5LrQz/?igsh=MW5xemFha2dkb3k5cQ==>
- Kim, W., Jeong, OR ve Lee, SW (2010). *Sosyal Web Sitelerinde*. Bilgi sistemi,35, 215-236.
- Köksal, Y. ve Özdemir, Ş. (2013). *Bir iletişim aracı olarak sosyal medya'nın tutundurma karması içeriğindeki yeri üzerine bir inceleme*, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1), 323-337. (PDF) *Sosyal Medya Pazarlaması*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/364788078_Sosyal_Medya_Pazarlamasi [accessed May 29 2023].
- K.Polat, D. (2010). *Viral reklamlar ve Offansif kullanımları*, (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mayfield, A. (2008). *Sosyal Medya Nedir?*. iCrossing e-Book. http://www.icrossing.co.uk/fileadmin/uploads/eBooks/What_is_Social_Media_iCrossing_e-book.pdf
- Melis Sezen [melisssezen]. (2021, Aralık) akt. Mükmagazin [muk_magazin]. (2021, Aralık). *Bunu tutuyorum çünkü elimde şu an*. [video] <https://www.instagram.com/reel/CXTyb0zKXpt/?igsh=cGhuM3ZrNzhIMTFx>
- Miletski, JI (2010). *İnternet Pazarlama İlkeleri: Web için Yeni Araçlar ve Yöntemler*Geliştiriciler *Boston*: Cengage Learning
- Öztürk, A.E. (2012). *Kültürel Yapıtın Memetik Değişimi, Dijital ağlarda görsel dönüş*, (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Saltık, R. (2017). *Sosyal Medya ile Değişen Mizah Anlayışı: İnternet Memes* (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tokel, A. (2017). *Viral reklamların görsel iletişim tasarımıyla ilişkisi*. (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Wednesday Netflix [wednesdaynetflix]. (2022, Kasım). *THE WEDNESDAY DANCE*. [video] <https://www.instagram.com/reel/CIZF2zYpBLm/?igsh=MXc1czcxGJ3NGw0dA>

KAYNAKÇA

- Akören, A. N. (2018). Çizgi Film ve Animasyon Eğitiminde Son Eğilimler, Etkileşim Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, s.124-141.
- Aslan Efe, H. (2015). Animasyon Destekli Çevre Eğitiminin Akademik Başarıya, Akılda Kalıcılığa ve Çevreye Yönelik Tutuma Etkisi. Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi, 3(5), 130-143.
- Bağcı, H., Başaran, E. (2019). Bilgisayar Destekli Tasarım ve Animasyon Programında Eğitim Veren Öğretim Elemanlarının Animasyon Eğitimi Üzerine Düşünce ve Değerlendirmeleri. Türkiye Eğitim Dergisi, 4 (1), 68-80.
- Büyük, K. (2022). Elektronik Eğitim İçeriklerinde Animasyon ve 3d Hareket Yakalama Tekniği (Mocap) Kullanımının Faydaları, Dijital Teknolojiler ve Eğitim Dergisi, 1(2), 110-129.
- Çakmak, S., Karoğlu, A. (2020). Dijital Sanat Bağlamında Animasyon Film Karakter Tasarımları Üzerine Bir İnceleme. İdil Sanat ve Dil Dergisi. 67, 515–527.
- Çelik, E. (2007). Ortaöğretim Coğrafya Derslerinde Bilgisayar Destekli Animasyon Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Çelik, B. (2019). Animasyon Destekli Değerler Eğitimi Programının Akademik Başarıya, Derse ve Bilişim Değerlerine Yönelik Tutuma ve Kalıcılığa Etkisi. Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çoban, F.N. (2021). Çoklu Ortam Teknolojilerinin Eğitime Entegrasyonunda Öğretmen Eğitiminin Önemi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(1), 19-32.
- Çoruh, L. (). Animasyon Eğitimi İçin Yenilikçi Dersler
- Ekici, E., Ekici, F. (2011). Fen Eğitiminde Bilişim Teknolojilerinden Faydalanmanın Yeni ve Etkili Bir Yolu: “Yavaş Geçişli Animasyonlar”, Elementary Education Online, 10(2), 1-9,
- Ertürk, S., (1975). Eğitimde Program Geliştirme, Ankara, Yelken Tepe Yayınları.
- Gülner, B. (2008). Bilgisayar ve İnternet Destekli uzaktan Eğitim Programlarının Tasarım, Geliştirme ve Değerlendirme Aşamaları Suzep Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (19), 259-271.
- İşık, M., Bahat, İ. (2021). Teknoloji Bağlamında Eğitimde Fırsat Eşitsizliği: Eğitime Erişime Yönelik Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (2), 498-517.
- Pak, H. (2020). Slowmation (Yavaş Geçişli Animasyon) Uygulamasının Fen Bilimleri Eğitiminde Öğrencilerin İlgi ve Motivasyonuna Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Parlak, B. (2017). Dijital Çağda Eğitim: Olanaklar ve Uygulamalar Üzerine Bir Analiz. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Kayfor 15 Özel Sayısı, 1741-1759.
- Saklan, H., Ünal, C. (2019). Dijital Eğitim Platformları Arasında Eba'nın Yeri İle İlgili Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Görüşleri. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38(1), 19-34.
- Sakman, S. (2020). Animasyon Teknikleriyle Çoklu Ortam Öğrenme Materyallerinin Zenginleştirilmesi, Fine Arts (NWSAFA), 15(2), 116-126.
- Taş, M. (2016). Animasyonlu Ders İçeriklerinin Öğrencilerin Matematik Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi. Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radio Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Taş, M. (2021). Teknoloji ve Dijital Sanatın Gerçeklik İlişkisi: 3 Boyutlu Canlandırma Sineması. Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radio Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Semineri, Konya.

- Tuncer, M., Taşpınar, M. (2008). Sanal Ortamda Eğitim ve Öğretimin Geleceği ve Olası Sorunlar. Sosyal Bilimler Dergisi, 10(1).
- Ülger, K. (2021). Uzaktan Eğitim Modelinde Karşılaşılan Sorunlar-Fırsatlar ve Çözüm Önerileri. Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi, 7 (1), 393-412.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 8.Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Tiritioğlu, E., Kılıçoğlu, D. (2019). Eğitim teknolojilerinin okullarda kullanımına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri: Fenomenolojik bir çalışma. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(4), 1409-1422.
- Vural, N. E. (2023). Yeni Medya Ve Yeni İletişim Problemleri. İletişimSiz kitabı. Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları. Konya.

KAYNAKÇA

- Akyazı, A. (2020). “Sosyal Medyanın Şöhret Kültürüne Etkisi”. İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 12(3), 251-274.
- Duman, K. & Özdoğru, G. (2018). “Dijital Emek ve Kullanıcı İçeriğinin Metalaşması: Katılımcı Sözlük Yazarları Üzerine İnceleme”. Erciyes İletişim Dergisi, 5 (4) , 75-99.
- Erişir, R. M. ve Erişir, D. (2018). “Yeni Medya ve Çocuk: Instagram Özelinde “Sharenting” “Paylaşanabalık” Örneği”. Yeni Medya(4), 50-64.
- Fuchs, C. (2015). Dijital Emek ve Karl Marx. (çev: Tahir Emre Kalaycı ve Senem Oğuz). İstanbul: Nota Bene Yayınları.
- Fuchs, C. (2020). Sosyal Medya: Eleştirel Bir Giriş. (2. Baskı). (çev: Diyar Saraçoğlu ve İlker Kalaycı). İstanbul: Nota Bene Yayınları.
- Hardt, M. ve Negri A. (2020). Çokluk: İmparatorluk Çağında Savaş ve Demokrasi, (çev. Barış Yıldırım), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- <https://newsroom.snap.com/tr-TR/spotlight-1-year-anniversary> Erişim Tarihi: 15.10. 2023.
- <https://www.makeuseof.com/snapchat-spotlight-100-million-users/> Erişim Tarihi: 15.10.2023.
- Huws, U. (2018). Küresel Dijital Ekonomide Emek. (1.Baskı). (çev. Cemre Şenesen) İstanbul: Yordam Kitap.
- Köktener, A. ve Akgün, N. (2020). “Mahremiyet Algısının Dönüşümü: Instagram Anneleri Üzerinden Bir Analiz”. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 7(9), 235- 247.
- Marx, K. (1975). Kapital Birinci Cilt (1. Baskı). (çev. Alaattin Bilgi) Ankara: Sol Yayınları.
- Özçetin, B. (2018). Kitle İletişim Kuramları - Kavramlar, Okullar, Modeller. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Prodnik, J. (2019). “Sürüp Giden Metalaştırma Süreçleri Üzerine Bir Not: İzleyici Metasından Toplumsal Fabrikaya”. Marx Geri Döndü, Medya, Meta ve Sermaye Birikimi. Der: Vincent Mosco & Christian Fuchs, Tr. Derleyen: Funda Başaran. İstanbul, Nota Bene Yayınları, s.301-366.
- Ramphul, K. ve Mejias, S. G. (2018). Is “Snapchat Dysmorphia” a Real Issue? Cureus. doi:10.7759/cureus.2263.
- Toffler A. (2008). Üçüncü Dalga. (çev. Selim Yeniçeri). İstanbul: Koridor Yayıncılık.
- Yaylagül L. (2018) “Dallas W. Smythe’nin İletişimin Ekonomi Politikası Alanına Katkısı”, İ n ö n ü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi), 3(2), ss.63-74.

KAYNAKÇA

- Barthes, R. (2003). Çağdaş Söylenler, (çev. Tahsin Yücel) İstanbul: Metis.
- Barthes, R. (2016). Göstergebilimsel Serüven, (çev: Mehmet-Sema Rifat.) İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.
- Bourdieu, P. (2021). Ayrım Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi. İstanbul: Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2010), “Sermaye Biçimleri”, Derleyenler: M. M. Şahin ve A. Z. Ünal, Sosyal Sermaye, Değişim, s. 45-75.
- Gökalp, G. (1998). Göstergebilim Açısından Bir Şiir Değerlendirmesi: ‘Bir Sözlükte Kitap Adları, Ankara, Düzenleyenler: Özarıslan, M., Çobanoğlu, Ö.

KAYNAKÇA

Korkut, U. ve Eslen-Ziya, H. (2019). *Politics and Gender Identity in Turkey*. Oxfordshire: Routledge

Oxford English Dictionary (2011) Oxford: Oxford University Press.

Tahincioğlu, Y. Nevin (2011). *Namusun Halleri*. İstanbul:Postiga Yayınları

Türkçe Sözlük. (1996) Ankara: TDK

TV Dizileri

Aşk Laftan Anlamaz (2016-2017)

Cesur ve Güzel (2016-2017)

Çocuklar Duymasın (199

İnadına Aşk (2015-2016)

Karadayı (2012-2015)

Kara Sevda (2015-2017)

Kiraz Mevsimi (2014-2015)

Kuş Uçuşu (2022-...)

Mezarlık (2022)

Sen Anlat Karadeniz (2018-2019)

Siyah Beyaz Aşk (2017-2018)

KAYNAKÇA

- Al-Omouh, K., Navarrete, B. R., McDowell, W. C. (2023). The Impact of Digital Corporate Social Responsibility on Social Entrepreneurship and Organizational Resilience. *Management Decision*. <https://doi.org/10.1108/MD-11-2022-1613>
- Auger, P., Burke, P., Devinney, T.M., Louviere, J. J. (2003). What Will Consumers Pay for Social Product Features?. *Journal of Business Ethics*, 42, 281–304. <https://doi.org/10.1023/A:1022212816261>
- Canatan, E. D. (2009). İşletmelerde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Çalışmaları ve Bir Örnek Olay İncelemesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Courtneil, J. (2022). The CSR Pyramid: Economic, Legal, Ethical, And Philanthropic Responsibility. <https://greenbusinessbureau.com/topics/csr/the-csr-pyramid-economic-legal-ethical-and-philanthropic-responsibility/>
- Gönen, D. (2021). Dijitalleşen Dünyada Kurumsal Sosyal Sorumluluk. <https://www.ekoik.com/nukleer-silahlarin-tamamen-ortadan-kaldirilmasi-gunu-silahsizlanma-gundemi/>
- McWilliams, A., Siegel, D. (2001). Profit Maximizing Corporate Social Responsibility. *Academy of Management Review*. 26, 504–505.
- Özgen, E. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramı ve Çalışan Memnuniyetine Etkisi. *D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 8, 1-6.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Öneren Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250. <http://doi.org/10.33400/kuje.843306>

KAYNAKÇA

- Akyüz, Selman Selim (2021). Koronavirüs komplo teorileri: dezenformasyon ve politik kimliklerin komplocu düşünüşe etkisi. *İletişim ve Medya Alanında Uluslararası Araştırmalar II* (s. 57-86). Eğitim, Konya.
- Alpay, Yalın (2020). *Yalanın Siyaseti*. Destek Yayınları.
- Atalay, Halime Safiye (2020) “Hakikatin Önemi Yitirmesi ve Gündelik Hayatın Hoyratlaşan Dili” *Pasajlar*, Sayı: 4, Ocak 2020 (Post-Truth Çağı), Sayfa: 177-209.
- Bora, Tanıl (2018) “Cehalet”, *Birikim Haftalık*, 14 Mart 2018.
- Foucault, Michel (2017) *Öznellik ve Hakikat*, Çeviren: Sibel Yardımcı, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Foucault, Michel (2015) *Öznenin Yorumbilgisi*, Collège De France Dersleri 1981-1982, çev. Ferda Keskin, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Furedi, Frank (2014) *Nereye Gitti Bu Entelektüeller?*, çev. A. Erkan Koca, Atıf Yayınları, Ankara.
- Işık, Sefer Yetkin ve Acar, Sinan (2020) *Sağlığın Bilgisi ve Bilginin Sağlığı: Türkiye’de toplumun bilgi ile ilişkisi sorunu: Salgın Sürecine Dair Bir Değerlendirme*, *Doğu Batı*, Sayı: 97, Mayıs-Haziran-Temmuz 2021, Sayfa: 169-194.
- Jaques, C., Islar, M., & Lord, G. (2019). Post-Truth: Hegemony on social media and implications for sustainability communication. *Sustainability*, 11(7), 2120.
- Keyes, Ralph (2017). *Hakikat sonrası çağ* (M. B. Albayrak (Ed.); Çeviren: Deniz Özçetin, Tudem Yayın Grubu.
- McIntyre, Lee (2018). *Post-truth*. Cambridge, The MIT Press.
- Oxford Languages. (2020, December 22). Oxford Word of the Year 2016 | <https://languages.oup.com/word-of-the-year/2016/>
- Sayın, Burak (2020) ““Post-Truth Çağında Hakikati Yeniden Anlamlandırma İmkânı Olarak Sanat: Hakikatsi’den Hakikate Geri Dönüş””, *Pasajlar*, Sayı: 4 (Post-Truth Çağı), Ocak 2020, Sayfa: 161-175.
- Şirin, S. R. (2017). *Bir Türkiye hayali* (A. Güneş (Ed.)). Doğan Kitap.
- Terzi, Âdem (2020). Post-truth kavramı ve türkçe karşılıkları üzerine. *Türk Dili*, 69(820), 80–86.
- Toker, Nilgün (2017) *Hakikat Kaybolunca*, Cumhuriyet Akademi, 27 Eylül 2017, Çarşamba.
- Williams, Raymond (2017) *Kültür ve Toplum: 1780-1950*, çev. Uygur Kocabaşoğlu, İletişim Yayınları, İstanbul.
- World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease 2019 (COVID-19) Situation report-86*. <https://www.who.int/teams/risk-communication/infodemic-management>
- Zarzalejos, J. A. (2017, March). *Communication, journalism and fact-checking*. *Uno Magazine*, No: 27, 11–13. <https://www.uno-magazine.com/number-27/communicationjournalism-fact-checking/>

KAYNAKÇA

- Arsan, E. D. (2004). Medya-güç-ideoloji ekseninde Merve Kavakçı haberlerinin iki farklı sunumu: Haber, hakikat ve iktidar ilişkisi. (Ç. Dursun, Der.). Ankara: Elips Kitap.
- Aslan, K. (2004). Haber nasıl okunur? İstanbul: Anahtar Kitaplar.
- Chomsky, N. ve S. Edward H. (2004). Propaganda modeli. Medyanın Kamuoyu İmalatı. İstanbul: Chiviyazıları
- Çam, Ş. (2008). Medya çalışmalarında ideoloji epistemolojik ve metodolojik sorunlar. Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Devran, Y. (2010). Haber, söylem, ideoloji. İstanbul: Başlık Yayın Grubu.
- Dursun, Ç. (2004). Haberde gerçekliğin inşa edilmesi ne demektir? Haber, hakikat ve iktidar ilişkisi. (Ç. Dursun, Der.). Ankara: Elips Kitap.
- Duruoğlu T. (2007). Haber yapmada ideoloji etkeni: 11 Eylül olayı üzerine bir inceleme. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 25, 1- 42.
- Erdem, B. K. (2012). İdeolojik arena medya. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Fiske, J. (2003). İletişim çalışmalarına giriş (2. Baskı). (S. İrvan, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gölcü, A. (2009). Haber söyleminde medya- siyaset ilişkisi: 29 Mart 2009 yerel seçimleri. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Güz, (29), 81-101.
- Hall, S. (1994). Kültür, medya ve ideolojik etki. Medya, İktidar, İdeoloji içinde. (M. Küçük, Der. Ve Çev.). 169-209. Ankara: Ark Yayınevi.
- Hall, S. (1999). Kültür, medya ve ideolojik etki. (M. Küçük, Çev.). Medya İktidar İdeoloji içinde. Ankara: Ark Yayınevi.
- Hall, S. (2005). Anlamlandırma, temsil, ideoloji: Althusser ve post-yapısalcı tartışmalar. Kitle İletişim Kuramları içinde (359-394). (E. Mutlu, Der. Ve Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- İnal, A. (1996). Haberi okumak. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İnceoğlu, Y. ve Çoban S. (2016). Şimdi haberler. Haber okumaları içinde. (Y. İnceoğlu ve S. Çoban, Der.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- İrvan, S. (1997). Medya, kültür, siyaset. Ankara: Ark Yayınevi.
- Karaduman, S. (2017). Eleştirel söylem çözümlemesinin eleştirel haber araştırmalarına Katkısı ve sunduğu perspektif. Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 4(2), 31-46.
- Sholle, D. (1999). Eleştirel çalışmalar: İdeoloji teorisinden iktidar/bilgiye (2.baskı). Medya İktidar İdeoloji içinde. (M. Küçük, Der. Ve Çev.). Ankara: Ark Yayınevi.
- Shoemaker, P. ve Reese, S. (1991). İdeolojinin medya içeriği üzerinde etkisi. Medya Kültür Siyaset içinde. (S. İrvan, Der.). Ankara: Alp Yayınları.
- Hall, S. (1994). Kültür, medya ve ideolojik etki. (M. Küçük, Der.). Medya İktidar İdeoloji içinde (199-244). Ankara: Ark Yayınevi.
- Hall, S. (1999). İdeolojinin yeniden keşfi: Medya çalışmalarında baskı altında tutulmanın geri dönüşü. (M. Küçük, Der.). Medya İktidar İdeoloji içinde, Ankara: Ark Yayınevi.
- Hall, S. (2005). Anlamlandırma, temsil, ideoloji: Althusser ve PostYapısalcı tartışmalar. (E. Mutlu, Der.). Kitle İletişim Kuramları içinde. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Ülkü, G. (2004). Söylem çözümlemesinde yöntem sorunu ve Van Dijk yöntemi. Haber, Hakikat ve İktidar İlişkisi içinde. (Ç. Dursun, Der.). Ankara: Elips Kitap.
- Üşür, S. S. (1997). İdeolojinin serüveni yanlış bilinç ve hegemonyadan söyleme. Ankara: İmge Kitabevi.
- Van Dijk, T (1983). Discourse analysis: Its development and application to the structure of news. Journal of Communication, 32 (2), 20-43.
- Van Dijk, T. (1988). News analysis. New Jersey: Lawrence Earlbaum Associates Publication.
- Van Dijk, T. (1988). News as discourse. New Jersey: Lawrence Earlbaum Associates Publishers.
- Van Dijk, T. A. (2015). Critical discourse analysis (2nd Edition). (D. Tannen, H. Hamilton, & D. Schiffrin, Ed.). Handbook of Discourse Analysis. Chichester: WileyBlackwell.
- Verstraeten H. (1997). Medya ve kamusal alanın yapısal dönüşümü. Medya Kültür Siyaset içinde. (S. İrvan, Der.) Ankara: Ark Yayınevi.

KAYNAKÇA

- Akbayır, Z. (2016). Bana Bir Hikâye Anlat: Marka İletişiminde Hikayeleştirme ve İnternet. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim*, 3(12), 68-80.
- Alexander, B. (2011). *New Digital Storytelling The Creating Narratives with New Media*. ABC-CLIO.
- Ellis, J. (2000). *Seeing Things*. London: Cambridge University Press.
- Fiske, J. (2014). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Goffman, E. (2014). *Gündelik Yaşamda Benliğin Sunumu*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Hartley, J. (2009). Less popular but more democratic? G. T. J.Tay (Dü.) içinde, *Television Studies After TV Understanding Television in the Post-Broadcast Era* (s. 20-30). New York: Routledge.
- İnceelli, A. (2005). Dijital Hikâye Anlatımının Bileşenleri. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(3), 132-142.
- Jensen, K. B., & Rosengren, K. (2007). Five Traditions in Search of teh Audience. D. Mcquail, P. Golding, & E. Bens içinde, *Communication Theory & Research* (s. 53-70). Great Britain: Sage Publications.
- Küngerü, A. (2016). Bir İfade Anlatma Aracı Olarak Dijital Öykü Anlatımı. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 33-40.
- Kırık, A. M., & Yazıcı, N. (2017). Instagram Örneği Üzerinden Sosyal Medyada Hikaye Anlatıcılığı. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(2), 82-99.
- Katz, E. (2009). The End of Television? *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 625(1), 6-18. doi:10.1177/0002716209337796
- Marshall, P. D. (2010). Television Studies After TV Understanding Television in the Post-Broadcast. G. Turnet, & J. Tay (Dü) içinde, *Screens: Television's Dispersed 'Broadcast'* (s. 41-50). New York: Routledge.
- McLuhan, M., & Powers, B. (2001). *Global Köy (The Global Village)*. (B. Ö. Düzgören, Çev.) İstanbul: Scala Yayıncılık.
- Pınarbaşı, T. E., & Astam, F. (2019, 07 21). Haberin Dönü(şü)mü: Sosyal Medya Gazeteciliği Pratikleri. *İnifE-Dergi*, 5(1), 81-82. 02 06, 2021 tarihinde <https://mediatrend.mediamarkt.com.tr/tiktok-nedir-nasil-kullanilir/> adresinden alındı
- Proulx, M., & Shepatin, S. (2012). The Internet Did Not. M. Proulx, & S. Stacey içinde, *Social TV: How Marketers Can Reach and Engage Audiences by Connecting Television to the Web, Social Media, and Mobile* (s. 3-5). ABD: John Wiley & Sons.
- Qiongli, W. (2009). *Commercialization and Digital Storytelling in China*, *Story Circle*. (J. Hartley, & K. William, Dü) Wiley-Blackwell.
- Robin, B. R. (2008). Digital Storytelling: A Powerful Technology Tool For The 21st Century Classroom. *Theory Into Practice*, 47(3), 220-228.
- Sørensen, I. E. (2016). The Revival of Live TV: Liveness in a Multiplatform Context. *Media, Culture & Society*, 38(3), 381-400.
- Shao, T., Wang, R., & Hao, J.-X. (2019). Visual Destination Images in User-generated Short Videos: An Exploratory Study on Douyin. In 2019 16th International Conference on Service Systems and Service Management (ICSSSM).
- Turgut, G., & Kışla, T. (2015). The Use of Computer-aided Story in Education: Literature Review. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 6(2), 97-121.
- Wang, Y. (2020). Humor and Camera View on Mobile Short-form Video Apps Influence User Experience and Technology-adoption Intent, an Example of TikTok (DouYin). *Computers in Human Behavior*, 110.

- Wright, C. (2017). Are Beauty Bloggers More Influential than Traditional Industry Experts? *Journal of Promotional Communications*, 5(3), 303-322.
- www.tiktok.com. (2021). 02 07, 2021 tarihinde <https://www.tiktok.com/about?lang=tr-TR> adresinden alındı
- Yaylagül, L. (2017). *Kitle İletişim Kuramları Egemen ve Eleştirel Yaklaşımlar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Zhang, X., Wu, Y., & Liu, S. (2019). Exploring Short-form Video Application Addiction: Socio-technical and Attachment Perspectives. *Telematics and Informatics*, 42, 101-233.
- Zhao, S., Grasmuck, S., & Martin, J. (2008). Identity Construction on Facebook: Digital Empowerment in Anchored Relationships. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 1816-1936.
- We Are Social*. (2023, 10 2). <https://wearesocial.com/us/blog/2023/10/digital-2023-october-global-statshot-report/> adresinden alındı

KAYNAKÇA

- Arslan, G. ve Ebrun, Ö. (2021). Yeni medya siyasal iletişim. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 6(1), 1-8.
- Basmacı, G. (2018). *İnternet gazeteciliğinde etik değerler ve güncel tartışmalar*. İçinde K. Duman (Ed.). *İnternet Haberciliği: Kuram, Uygulama ve Eleştiri* (s. 227-252). Beta Yayıncılık.
- Bayer, H. ve Bulut Özek, M. (2021). Yeni medya eğitimi ve önemi. *Journal of Communication Science Researchs*, 1(2), 127-138.
- Butgel Tunalı, S. (2017). Yeni medya kavramının ekonomi politik açıdan incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 35-42.
- Çelik, M. (2018). *İnternet gazeteciliğinde emeğin dönüşümü*. İçinde K. Duman (Ed.). *İnternet Haberciliği: Kuram, Uygulama ve Eleştiri* (s. 149-162). Beta Yayıncılık.
- Demir, M. (2017). Euro 2016 ve yeni medya kullanımı. İçinde B. Kalsın (Ed). Tüm boyutlarıyla internet haberciliği (s.49-74). Ed. Gece kitaplığı.
- Demir Askeroğlu, E. ve Ersöz Karakulakoğlu, S. (2019). Geleneksel medyadan yeni medyaya geçiş sürecinde değişen gazetecilik 'yurttaş gazeteciliği: kuşaklar üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(1), 508-536.
- Dilmen, N, E. (2007). Yeni medya kavramları çerçevesinde internet günlükleri-bloglar ve gazeteciliğe yansımaları. *Marmara İletişim Dergisi*, 12(12), 113-122.
- Duman, K. (2018). *Dijital çağda habercilik ve bağlamsal çalışmaları*. İçinde K. Duman (Ed.). *İnternet Haberciliği: Kuram, Uygulama ve Eleştiri* (s. 1-20). Beta Yayıncılık.
- Gezer, T. O. (2018). *İnternet haberciliği ve haber yazım teknikleri*. İçinde K. Duman (Ed.). *İnternet Haberciliği: Kuram, Uygulama ve Eleştiri* (s.21-42). Beta Yayıncılık.
- Gülнар, B. ve Acar, N. (2021). *Yaşam doyumu ve internet kullanımı ilişkisi: Türkiye'deki üniversite öğrencileri arasında bir alan araştırması*. Al Farabi Journal 9th International Conference On Social Sciences, 747-753.
- İnce, M. (2018). İnternet haberciliğinde çok tıklanma beklentisi ve tuzak başlıklar. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 297-313.
- Kazaz, M. ve Acar, N. (2021). *Oluşturma yöntemlerine göre yalan haberin incelenmesi: Twitter'da COVID-19*. İçinde S. Karaköse (Ed.). Covid-19 Salgınında Çok Boyutlu Etkiler (s. 171-230). İksad Yayınevi.
- Kazaz, M. ve Salman, S. (2019). *Sahte haber*. Literatürk Academia.
- Kılıç, Ü. ve Acar, N. (2020). *Üniversite öğrencilerinin dini içerikli internet kullanım ve doyumları üzerine nitel bir araştırma*. İçinde L. Zor (Ed.). Sanat ve iletişim araştırmaları (s. 119-163). İksad Yayınevi.
- Kırklar, A. (2017). *İnteraktif dijital hikâye anlatımı ve habercilik eğitimi için yeni yaklaşımlar*. İçinde B. Kalsın (Ed). Tüm Boyutlarıyla İnternet Haberciliği (s.133-157). Gece Kitaplığı.
- Kırık, A, M. ve Yegen, C. (2017). *Değişen habercilik pratikleri çerçevesinde sosyal medyada yurttaş gazeteciliği*. İçinde B. Kalsın (Ed). Tüm Boyutlarıyla İnternet Haberciliği (s.104-132). Gece Kitaplığı.
- Manovich, Lev (2001). *The language of new media*. The MIT Press.
- Okkay, İ. (2017). *Geleneksel habercilikten internet haberciliğine geçiş sürecinde ortaya çıkan etik sorunlar*. İçinde B. Kalsın (Ed). Tüm Boyutlarıyla İnternet Haberciliği (s.176-204). Gece Kitaplığı.
- Özdoğyan, G. (2018). *Yeni medya ve etik*. İçinde K. Duman (Ed.). *İnternet Haberciliği: Kuram, Uygulama ve Eleştiri* (s.163-193). Beta Yayıncılık.
- Parlak, M. O. (2018). Yeni medya ve haberciliğin dönüşümü. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 59-82.

- Sine, R. ve Sarı, G. (2018). Profesyonel gazetecilerin gözünden sosyal medya ve habercilik ilişkisi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (30), 364-384.
- Şahin, M. ve Gülnar, B. (2016). İletişim korkusu ve internet kullanımı ilişkisi: Türkiye'deki üniversite öğrencileri arasında bir alan araştırması. *Selçuk İletişim Dergisi*, 9(2), 5-26.
- Şeberoğlu, A. (2020). Yeni medya ve etkileşimli yeni sinema. *Yeni Medya*, 8, 77-85.
- Tarı, İ. (2018). *Yeni gazetecilik ve ekonomisi*. İçinde K. Duman (Ed.). İnternet Haberciliği: Kuram, Uygulama ve Eleştiri (s. 131-147). Beta Yayıncılık.
- Uyanık, Ş. (2017). *Mobil teknolojiler sayesinde hızla yayılan sahte haberlerle başa çıkmanın yöntemleri: bilgi doğrulama üzerine bir araştırma*. İçinde B. Kalsın (Ed). Tüm Boyutlarıyla İnternet Haberciliği (s.333-348). Gece Kitaplığı.
- Ünal, D. (2020). Yeni medyada gazeteciliğin dönüşümüne dair nitel bir araştırma. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 238-253.
- Yetimova, S. (2017). *Haber ajanslarının yeni nesil habercilik uygulamaları üzerine yaklaşımları: Associated Press ve Anadolu Ajansı üzerine bir karşılaştırma*. İçinde B. Kalsın (Ed). Tüm Boyutlarıyla İnternet Haberciliği (s.205-242). Gece Kitaplığı.
- Yüksel, E. ve Gürcan, H. İ. (2005). *Haber toplama ve yazma*. Tablet Yayınları.

İNTERNET SİTELERİ

Haberler, <https://www.haberler.com/>

İnternet Haber, <https://www.internethaber.com/>

Medya Ajans, <https://www.medyajans.com/>

Sanal Basın, <https://www.sanalbasin.com/>

KAYNAKÇA

- Aydınoğlu, A.U. (2020). Bilim tarihi üzerine kısa bir inceleme. (İçinde) *Türkiye’de STS: Bilim ve teknoloji çalışmalarına giriş*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Bilim, Teknoloji ve Toplum Anabilim Dalı Başkanlığı. s. 59-68.
- Burakgazi, S. G. (2017). Kritik olaylar, politik dokümanlar, raporlar ve araştırmalar ışığında Türkiye’de bilim iletişimi. *Selçuk İletişim*, Temmuz, 10(1), ss. 232-261.
- Burns, T. W., O’Connor, D. J. & Stocklmayer, S. M. (2003). Science communication: a contemporary definition. *Public Understanding of Science*, Issue 12, pp. 183-202.
- Er, G. (2008). *Sanal ortamda itibar yönetimi*. İstanbul: Cinius Yayınları
- Karatepe, S. (2008). İtibar yönetimi: Halkla ilişkilerde güven yaratma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. C.7 S.23 ss. 77-97.
- Özdemir, Ş. ve Koçer, D.N. (2020). 21. yüzyılda Türkiye’nin bilim iletişimi uygulamaları üzerine bir çalışma. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (Özel Sayı), s.373-392.
- Türker, H. (2005). *İtibar yönetimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- www.aa.com.tr (e.t. 24.1.2023).
- www.cnn.com.tr (e.t. 23.1.2023).
- www.hurriyetdailynews.com (e.t. 23.1.2023).
- www.teknofest.org (e.t. 23.1.2023).

KAYNAKÇA

- Anderson, C. A., Dill, K. E. (2000). Video Games and Aggressive Thoughts, Feelings, and Behavior in the Laboratory and in Life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78 (4), s.772-790.
- Madran, H. A. D. (2012). Buss-Perry Saldırganlık Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(2), 1-6.
- Durdu, P. O., Hotomaroğlu, A., Çağıltay, K. (2004). Türkiye'deki Öğrencilerin Bilgisayar Oyunu Oynama Alışkanlıkları ve Oyun Tercihleri: ODTÜ ve Gazi Üniversitesi Öğrencileri Arası Bir Karşılaştırma. <http://simge.metu.edu.tr/conferences/btie-pinar-asli-kursat.pdf>, Erişim Tarihi: 15.05.2022.
- Gürcan, A., Özhan, U. Y. S., Uslu, U. Y. R. (2008). Dijital Oyunlar Ve Çocuklar Üzerindeki Etkileri. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- İşçibaşı, Y. (2011). Bilgisayar, İnternet Ve Video Oyunları Arasında Çocuklar. *Selçuk İletişim*, 7 (1), s.122-130.
- Özmen, A., Aktaş, Ö. (2019). Bilgisayar Oyunlarının Saldırganlık Düzeyi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48(222), s.213-232.
- Öztürk, D. (2007). Bilgisayar Oyunlarının Çocukların Bilişsel ve Duyuşsal Gelişimleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sağlam, H. (2011). Bilgisayar Oyunlarının Ergen Öğrencilerin Sosyalleşme Süreci ve Şiddet Eğilimleri Üzerindeki Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- TÜİK, (2021). Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132#:~:text=Bilgisayar%20kulland%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%C4%B1%20belirten%20%C3%A7ocuklar%C4%B1n%20ya%C5%9F,i%20bilgisayar%20kulland%C4%B1%C4%9F%C4%B1n%C4%B1%20beyan%20etti.&text=Bilgisayar%20kullanan%206%2D15%20ya%C5%9F,ile%20tablet%20bilgisayar%20kulland%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20g%C3%B6r%C3%BCld%C3%BC.>, Erişim Tarihi: 05.06.2022.

KAYNAKÇA

- Aykurt, İsmail Sarp, and Fatma Pınar Arslan. 2022. "Teknolojik Gelişme ve Üretim Süreçleri İlişkisine Teorik Bir Yaklaşım." *Praksis* (59):149-175.
- Cook, Dave. 2020. "The Freedom Trap: Digital Nomads and the Use of Disciplining Practices to Manage Work/Leisure Boundaries." *Information Technology & Tourism* 22 (3):355-390.
- Cook, Dave. 2022. "Breaking The Contract: Digital Nomads and the State." *Critique of Anthropology* 42 (3):304-323.
- Dunn, Susan, ed. 2002. *The Social Contract and The First and Second Discourses*. Yale University Press: New Haven and London.
- Fuchs, Christian. 2019. *Rereading Marx in the Age of Digital Capitalism*. London: Pluto Press.
- Gandini, Alessandro. 2016. "Digital Work: Self-Branding and Social Capital in the Freelance Knowledge Economy." *Marketing theory* 16 (1):123-141.
- Harvey, David. 2015. *Neoliberalizmin Kısa Tarihi*. Çev. Aylin Onacak. İstanbul: Sel Yayınları.
- Huws, Ursula. 2022. Dijitalleşme ve Emegın Geleceği: Ursula Huws ile Söyleşi. Der. Adem Yeşilyurt and Hülya Kendir.
- Mancinelli, Fabiola. 2020. "Digital Nomads: Freedom, Responsibility and the Neoliberal Order." *Information technology & tourism* 22 (3):417-437.
- Marx, Karl. 2011. *Kapital Birinci Cilt*. Çev. Alaattin Bilgi. Ankara: Sol Yayınları.
- Mill, John Stuart. 1966. "On Liberty." *A Selection of his Works*, edited by John M. Robson, 1-147. London: Macmillan Education UK.
- Rose, Nikolas. 2017. "Still 'Like Birds on the Wire'? Freedom After Neoliberalism." *Economy and Society* 46 (3-4):303-323.
- Schouls, Peter A. 1992. *Reasoned Freedom John Locke and Enlightenment*. United States of America: Cornell University Press.
- Thompson, Beverly Yuen. 2018. "Digital nomads: Employment in the Online Gig Economy." *Glocalism: Journal of Culture, Politics and Innovation* 1:1-26.

KAYNAKÇA

1. Aqroemal sənayesində klasterləşmə: reallıq və perspektivlər. “Azərbaycan” qəzeti. Erişim 22.10.2023
2. AMB: Qiymətli kağızlar portfelində gəlirlər 2,2 dəfə artıb. Erişim 15.12.2023. <https://apa.az/maliyye/amb-qiymetli-kagizlar-portfelinde-gelirler-22-defe-artib-803305>
3. AZAL və “Air Astana” kod-şerinq formatında əməkdaşlığı genişləndirib. Erişim 21.07.2023. <https://apa.az/az/infrastruktur/azal-ve-air-astana-kod-serinq-formatinda-emekdasligi-genislendirib-777797>
4. “Azərbaycan” qəzeti, 25.01.2019
5. “Azərbaycan” qəzeti, 30.01.2019
6. Azsığorta ASC-nin sığortacının (təkrarsığortacının) və hüquqi şəxs sığorta brokerinin mühasibat balansı (rüblük və illik). “Respublika” qəzeti. Erişim 29.03.2023
7. Birbank-dan bank sektorunda yenilik: Rəqəmsal depozit. Erişim 15.12.2023. <https://apa.az/maliyye/birbank-dan-bank-sektorunda-yenilik-reqemсал-depozit-803429>
8. Blinken “Taliban”ı çarter reysləri açmağa çağırırdı. Erişim 09.09.2021. <https://qafqazinfo.az/news/detail/blinken-talibani-carter-reysleri-acmaga-cagirdi-335459>
9. Daşınmaz əmlak bazarında vəziyyət... “Yeni Azərbaycan” qəzeti. Erişim. 01.11.2023
10. Dövlət investisiyaları tədricən özəl investisiyalarla əvəz edilir. Erişim 05.12.2023. <https://banker.az/dovl%99t-investisiyaları-t%99dric%99n-oz%99l-investisiyalarla-%99v%99z-edilir/>
11. <http://seyyah.az/news/2065> Erişim 22.12.2016
12. Françayzinq kimə lazımdır? - Faydası və zərəri. Erişim 11.02.2021. https://www.aznews.az/news/paid_work/270768.html
13. İmanquliyev B. (2019). Biznes sənaye kəşfiyyatının girovluğunda. “Azərbaycan” qəzeti, 30.01.2019
14. “İnflyasiya və Qiymət Monitorinqi” üzrə İşçi Qrupun növbəti iclası. “Respublika” qəzeti. Erişim 15.12.2023
15. “Qarabağ KOB-ları” proqramının iştirakçılara bizneslərini qurmaq üçün zəruri avadanlıqlar verəcək. “Azərbaycan” qəzeti. Erişim 25.10.2023.
16. Konsaltinq nədir və əhəmiyyəti nədir? Erişim 27.01.2016 <https://banker.az/konsaltinq-n%99dir-v%99-%99h%99miyy%99ti-n%99dir/>
17. Kriptovalyuta nədir? <https://biznes.az/kriptovalyuta-nedir-20085>
18. PAŞA Sığorta fərdi könüllü sağlamlıq sığortası məhsullarına hədiyyəli Yeni il fürsəti elan edib. Erişim 15.12.2023. <https://apa.az/maliyye/pasa-sigorta-ferdi-konullu-saglamliq-sigortasi-mehsullarina-hediyeli-yeni-il-furseti-elan-edib-foto-803507>
19. Prezident: Son 20 ildə Azərbaycan iqtisadiyyatına \$310 mlrd.-dan çox sərmayə qoyulub. Erişim 24.11.2023. <https://banker.az/prezident-son-20-ild%99-az%99baycan-iqtisadiyyatına-310-mlrd-dan-cox-s%99rmay%99-qoyulub/>
20. “Rieltor fəaliyyəti haqqında” qanun layihəsi baxılması üçün parlament komitəsinə təqdim olunub. Erişim 29.03.2010. <https://az.trend.az/business/economy/1659723.html>
21. Rumınıyada Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyi və yaşıl keçid planlarından danışılıb. “Azərbaycan” qəzeti. Erişim 10.11.2023
22. “Sıfır Emissiya” sağlam gələcək deməkdir. “Yeni Azərbaycan”. Erişim 23.09.2023
23. Sponsorluq yaxşı gəlirlə yanaşı bəzən boş xərc qoyuluşudur. Erişim 18.12.2020 <https://banker.az/sponsorluq-yaxsi-g%99lirl%99-yanasi-b%99-%99z%99n-bos-x%99-qoyulusudu/>
24. Tadamon Kraudfandinq Akademiyası müsabiqə elan edir. Erişim 22.05.2023 https://azertag.az/xeber/Tadamon_Kraudfandinq_Akademiyası_musabiqə_elan_edir-2626781

KAYNAKÇA

- Aslan, Ü., & Özerhan, Y. (2017). "Big Data, Muhasebe ve Muhasebe Mesleği". *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(4), 862-883.
- Barutçugil, İ. (2002). *Bilgi Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Baudrillard, J., Chomsky, N., Postman, N., Zizek, S., & McLuhan, M. (2005). *Kadife Karanlık-12. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar*. İstanbul: Su Yayınları.
- Bauman ve Lyon. (2013). *Akışkan Gözetim*. (E. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Boyd, D. (2008). Can Social Network Sites Enable Political Action? *International Journal of Media and Cultural Politics*, 4(2), 241-244.
- Bozdağ, E. (2013). Bias in Algorithmic Filtering and Personalization. *Ethics and Information Technology*, 15(3), 209-227.
- Burke, R. (2010). Evaluating the dynamic properties of recommendation algorithms. In *Proceedings of the fourth ACM conference on Recommender systems* (s. 225-228). ACM Digital Library.
- Castells, M. (2005). *Ağ Toplumunun Yükselişi: Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür* (Cilt 1). (E. Kılıç, Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cibaroğlu, M. O., & Yalçınkaya, B. (2019). Belge ve Arşiv Yönetimi Süreçlerinde Büyük Veri Analitiği ve Yapay Zeka Uygulamaları. *Bilgi Yönetimi Dergisi*, 2(1), 44-58.
- Çalışır, G. (2015). Kişilerarası İletişimde Kullanılan Bir Araç Olarak Sosyal Medya: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Çalışma. *NWSA-Humanities*, 10(3), 115-144.
- Çark, Ö., Yıldız, İ., & Karadeniz, A. T. (2019). Sanayi 4.0 Kapsamında İşletmeler Açısından Büyük Veri. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, 3(2), 114-120.
- Çolakoğlu, A. A. (2020). *Makine Öğrenmesi Algoritmaları ile Avrupa Havalimanları Analizi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Davenport, T. H., & Prusak, L. (2001). *İş Dünyasında Bilgi Yönetimi: Kuruluşlar Ellerindeki Bilgiyi Nasıl Yönetirler?* (G. Günay, Çev.). İstanbul: Rota Yayınları.
- Davenport, T., Guha, A., Grewal, D., & Bressgott, T. (2020). How Artificial Intelligence Will Change The Future of Marketing. *Journal of The Academy of Marketing Science*, 48(1), 24-42.
- Del Vicario, M., Vivaldo, G., Bessi, A., Zollo, F., Scala, A., Caldarelli, G., & Quattrociocchi, W. (2016). Echo Chambers: Emotional Contagion and Group Polarization on Facebook. *Scientific Reports*, 6, 1-12. <https://doi.org/10.1038/srep37825>.
- Diakopoulos, N. (2014, Aralık 3). Algorithmic Accountability Reporting: On The Investigation Of Black Boxes. *Columbia Journalism Review*. https://www.cjr.org/tow_center_reports/algorithmic_accountability_on_the_investigation_of_black_boxes.php adresinden alındı.
- Duman, E. (2018, Aralık 29). Netflix Bilinçaltınıza İşleyen Algoritması Sayesinde İzlenmelerini Nasıl Artırıyor? *Brandingturkiye*. <https://www.brandingturkiye.com/netflix-bilincaltinizaisleyen-algoritmasi-sayesinde-izlenmelerini-nasil-artiriyor/> adresinden alındı.
- Dutton, W. (2017, 05 05). Fake News, Echo Chambers and Filter Bubbles: Underresearched and Overhyped. *The Conversation*. <http://theconversation.com/fake-news-echo-chambers-and-filter-bubbles-underresearched-and-overhyped-76688> adresinden alındı.
- Feng, D. (2015, Nisan). Utility-based Recommender Systems Using Implicit Utility and Genetic Algorithm. *The 2015 International Conference on Mechatronics, Electronic, Industrial and Control Engineering (MEIC 2015)*, 860-864. Şangay: Shenyang University of Technology.
- Finn, E. (2020). *Algoritmalar Ne İster? Hesaplama Çağında Hayal Gücü*. (S. Köse, Çev.). İstanbul: Tellekt.

- FS. (2023). How Filter Bubbles Distort Reality: Everything You Need to Know. FS.blog. <https://fs.blog/filter-bubbles/> adresinden alındı.
- Geray, H. (2003). İletişim Ağları ve Masaüstü Sömürgecilik. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Getir. (2022, Mart 23). Getir İspanya Mobil Uygulama Gizlilik Politikası. http://static.getir.com/es/privacy_tr.html adresinden alındı.
- Gulmammadzada, U. (2020, Aralık 01). Akışkan Gözetim. <https://sophosakademi.org/akiskan-gozetim/>
- Gulmammadzada, U. (2021, Haziran 29). Yapay Zekâ. Sophosakademi. <https://sophosakademi.org/yapay-zeka/>
- Heidegger, M. (1997). Tekniğe Yönelik Soru. Afa Yayınları.
- Hernando, A., Bobadilla, J., & Ortega, F. (2016). A non-negative matrix factorization for collaborative filtering recommender systems based on a Bayesian probabilistic model. *Knowledge-Based Systems*, 97, 188-202.
- Heshmat, S. (2015). What Is Confirmation Bias? *Psychology Today*.
- Hogan, B. (2015). From Invisible Algorithms to Interactive Affordances: Data After the Ideology of Machine Learning. In E. Bertino & S. A. Matei (Eds.), *Roles, Trust, and Reputation in Social Media Knowledge Markets* (s. 103–117). Springer International Publishing.
- Isinkaye, F., Folajimi, Y. O., & Ojokoh, B. A. (2015). Recommendation systems: Principles, methods and evaluation. *Egyptian Informatics Journal*, 16(3), 261-273.
- Işıklı, Ş., & Küçükvardar, M. (2016). Bilişim Devrimi. Birleşik Yayınevi. Jeon, H. J., Youn, H. C., Ko, S. M., & Kim, T. H. (2021).
- Kosinska M, Stillwella, & Graepelb, T. (2013, Mart 11). Private Traits And Attributes are Predictable From Digital Records Of Human Behavior. *PNAS*, 110(15), 5802-5805. <https://doi.org/10.1073/pnas.1218772110>.
- Köksalan, N. (2021, Haziran). STARTUP ÜRÜN VE HİZMETLERİNE YÖNELİK DİJİTAL TÜKETİCİ GERİ BİLDİRİMLERİ: “GETİR” ÖRNEĞİ. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2(1), 42-56.
- Küçük, D., & Arıcı, N. (2018). Doğal Dil İşlemede Derin Öğrenme Uygulamaları Üzerine Bir Literatür Çalışması. *Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi*, 2(2), 76-86.
- Margaris, D., Vassilakis, C., & Georgiadis, P. (2017). *Knowledge-Based Leisure Time Recommendations in Social Networks*. Springer, Cham, 23-48.
- Möller, J. (2022, March 4). What are Filter Bubbles and Digital Echo Chambers? <https://il.boell.org/en/2022/03/04/what-are-filter-bubbles-and-digital-echo-chambers>
- Musiani, F. (2013). Governance by algorithms. *Internet Policy Review*, 2(3), 1-8.
- Narin, B. (2018). “Kişiselleştirilmiş Çevrimiçi Haber Akışının Yankı Odası Etkisi, Filtre Balonu Ve Siberbalkanizasyon Kavramları Çerçevesinde İncelenmesi”. *Selçuk İletişim*, 11(2), 232-251.
- Özel, S. (2012). “Yeni Medya”nın Temelleri Üzerine Bir Tartışma. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 3(7), 29-45.
- Pirim, H. (2006). “Yapay Zekâ”. *Journal of Yasar University*, 1(1), 81-93.
- Ryngksai, I., & Chameikho, L. (2014). Recommender Systems: Types of Filtering Techniques. *International Journal of Engineering Research & Technology (IJERT)*, 3(11), 251-254.
- Sundar, S., & Marathe, S. S. (2010). Personalization versus Customization: The Importance of Agency, Privacy, and Power Usage. *Human Communication Research*, 36, 298–322.
- Sungur, S. (2011). “Tüketimin Küreselleşmesi ve Tüketim Tapınakları: Postmodern Panayır Yerlerinde Alışveriş”. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 14, 7-35.

- Sunstein, C. R. (2001). *Echo Chambers: Bush v. Gore, Impeachment, and Beyond*. Princeton University Press.
- Sunstein, C. R. (2006.). *Infotopia: Kaç Zihin Bilgi Üretiyor*. Oxford University.
- Sütçü, C., & Aytekin, Ç. (2018). *Veri Bilimi*. Paloma Yayınları.
- Uğurlu, Ö., & Yakın, M. (2015). Sosyal Medyada Kimlik Temsilinin Mekân Üzerinden Okunması Foursquare. *İletişimde Sosyal Medya Sosyal Medyada Etkileşim İçinde (199-240)*. Kalkedon.
- Vaidhyanathan, S. (2012). *The Googlization of Everything: (And Why We Should Worry)*. University of California Press.
- Wu, M. L., Chang, C. H., & Liu, R. Z. (2014). Integrating content-based filtering with collaborative filtering using co-clustering with augmented matrices. *Expert Systems with Applications*, 41(6), 2754-2761.
- Yalçıntaş, A. (2018). "Büyük Veri, Veri Obezitesi ve Kaybolan Nedensellikler". *Yıldız Social Science Review*, 4(2), 153-166.

KAYNAKÇA

- Barthes, R. (1977). *The Rhetoric of the Image* in Heath, Stephen (Trans) *Image, Music, Text*. New York: Hill and Wang. pp. 32-51.
- Binding, L. (2021, July 24). Iran protests: Pardons issued for 22,000 people arrested in demonstrations after Mahsa Amini's death. Sky News. Retrieved September 14, 2021, from <https://news.sky.com/story/iran-protests-pardons-issued-for-22-000-people-arrested-in-demonstrations-after-mahsa-aminis-death-12832880>
- Candemir, D. M. (2020). "Türkiye'de Feminist Hareketler ve Dijital Aktivizm." In F. Saygılıgil & N. Berber (Eds.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Tarihi: Feminizm içinde*. İletişim Yayınları. İstanbul.
- Çetinkaya, Y. D. (2014). "Tarih İle Kuram Arasında Toplumsal Hareketler." In Y. Doğan Çetinkaya (Ed.), *Toplumsal Hareketler Tarih, Teori, Kuram içinde* (ss. 25-75). İletişim Yayınları. İstanbul.
- Çoban, B. (2014). "Sosyal Medya Devrimi." In B. Çoban (Ed.), *Sosyal Medya Devrimi* (ss. 9-22). Su Yayınları. İstanbul.
- Drummond, M. (2022, September 24). Iran protests: Who was Mahsa Amini, why are women cutting their hair and how big are the demonstrations? Sky News. <https://news.sky.com/story/iran-protests-who-was-mahsa-amini-why-are-women-cutting-their-hair-and-how-big-are-the-demonstrations-12703822>
- Fassihi, F., & Engelbrecht, C. (2023, June 23). Iran Sentences Protesters to Death in Crackdown on Protests. The New York Times. Retrieved June 23, 2023, from <https://www.nytimes.com/article/iran-protests-death-sentences-executions.html>
- Feminisite. (2019). *Feminizmin Farkı Dalgaları Üzerine Bir Özet*. <http://feminisite.net/index.php/2019/12/feminizmin-farkli-dalgaları-uzerine-bir-ozet/> [Erişim: 07.10.2023]
- Gerbaudo, P. (2020). "Siber Özerklikten Siber Popülizme: Dijital Aktivizmin İdeolojik Tarihçesi." In F. Aydoğan (Ed.), *Yeni Medya Kuramları II içinde*. Der Yayınları. İstanbul.
- Göker, Gamze. (2009). "İnternetsiz devrim mümkün mü?" *Evrensel Kültür*, 216, 73-76.
- Grace, C. A. M. (2022). "Build-A-Betch": An Analysis and Critique of Popular Feminism on Instagram (Master's thesis). Saint Mary's University, Halifax, Nova Scotia. Retrieved from <https://library2.smu.ca>
- Henry, A. (2015). From a mindset to a movement: feminism since 1990. In D. S. Cobble, L. Gordon, & A. Henry (Eds.), *Feminism Unfinished: A Short, Surprising History of American Women's Movements* (ss. 147-220). New York: W.W. Norton & Company Ltd.
- Keller, J., Mendes, K., & Ringrose, J. (2016). Speaking unspeakable things: Documenting digital feminist responses to rape culture. *Journal of Gender Studies*, 27(1), 22-36.
- Koç, Serhet. (2014). "Dijital Aktivizm Mi Sokak İsyanı Mı." In B. Çoban & Y. İnceoğlu (Eds.), *İnternet ve Sokak* (ss. 93-130). Ayrıntı Yayınları. İstanbul.
- Martin, C. E., & Valenti, V. (2013). #FemFuture: Online Revolution. *New Feminist Solutions*, 8, 1-34.
- OHCHR. (2022). Iran: UN experts demand accountability for death of Mahsa Amini, call for end to violence against women. United Nations Human Rights. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2022/09/iran-un-experts-demand-accountability-death-mahsa-amini-call-end-violence>
- Özelkan, Fulya Kama. (2023, 15 Eylül). "Dijital Feminizm" <https://feministbellek.org/dijital-feminizm/> [Erişim: 15.09.2023]
- Stoer, HL., & Roudrigez, M. (2020). # Mapping a movement: social media, feminist hashtags, and movement building in the digital age. *Journal of Community Practice*, 28(2).

- Şener, G., Öğün Emre, P. (2015). Sokak ile sibermekan arasında direniş ağlarını örmek: Gezi Parkı eylemleri. Y. İnceoğlu (Der.), S. Çoban (Der.). İnternet ve Sokak içinde. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, ss. 208-223.
- Tabrizi, B. G. (2023, 1 Ekim). "How the Islamic Revolution Gave Rise to a Massive Women's Movement in Iran" [Erişim: 01.10.2023]. <https://www.counterpunch.org/2022/11/09/how-the-islamic-revolution-gave-rise-to-a-massive-womens-movement-in-iran>
- Uçkan, Ö. (2023, 10 Ekim). "Dijital Aktivizm Mi, Aktivizm Mi?" [Erişim: 10.10.2023]. <https://spotdergi.wordpress.com/2012/05/30/dijital-aktivizm-mi-aktivizm-mi/>
- We are social & Meltwater. (2023). Digital 2023: July Global Statshot Report. Retrieved from <https://datareportal.com/reports/digital-2023-july-global-statshot>
- Yıldırım, Y. (2020). Sosyal Forumdan Öfkeliilere. İletişim Yayınları. (2. Baskı). İstanbul.
- Yılmaz, Ö. (2023, 25 Eylül). "Toplumsal Hareketler ve Sosyal Medya: Bir Üçüncü Dönem Tanımlama Denemesi" [Erişim: 25.09.2023]. https://elyazmalari.com/2021/06/03/toplumsal-hareketler-ve-sosyal-medya-bir-ucuncu-donem-tanimlama-denemesi/#_ftn2

KAYNAKÇA

- Acerbi, A. (2019). "Cognitive attraction and online misinformation", *humanities and social sciences communications*. 5(15). 1-7.
- Aşkın, A. C. (2015). *Küresel ve Yerel Dezenformasyon*, Ankara: Epos Yayınları.
- Baudrillard, J. (2019). *Tüketim Toplumu*, (Çev. N. Tural ve F. Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Epstein, B. (2021). "Why It Is So Difficult to Regulate Disinformation Online", *The Disinformation Age*. Bennett, W. L., Livingston, S. (Ed.), Cambridge: Cambridge University Press.
- Harari, Y. N. (2018). *21. Yüzyıl İçin 21 Ders*, (Çev. S. Sıral). İstanbul: Kolektif Kitap.
- Kavanagh, J., Rich, M. D. (2018). *Truth Decay*, California: Rand Corporation.
- Keane, J. (2010). *Medya ve Demokrasi*, (Çev. H. Şahin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Arslan, H. (2022). "Sosyal Medyada Paylaşılan Post-Truth Söylemlerin ve Dezenformasyonların Türkiye'nin Güvenliğine Etkileri", *International Academic Social Resources Journal*. 7(44). 1875-1885.
- Bozkurt, G. (2023). "Post-Truth Çağında Haber Medyasına Güvenin Yeniden Sorgulanması Üzerine Bir İnceleme: "Joe Biden Boşlukla Konuştu", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. 63(56). 56-70.
- Newman, S. (2019). "Post Truth and The Crisis of The Political", *Goldsmiths Research Online*. 6(2). 91-108.
- Süslü, B., Erçetingöz, A. (2023). Don't Look Up Filminde Bir Kıyamet Senaryosu Olarak Post Truth, Arıkan, B. A. (Ed.) *Sanal Gerçeklik ve Medya*, Ankara: TRT Akademi Dergisi.
- Tucker, J. A., Guess, A., Barberá, P., Vaccari, C., Siegel, A., Sanovich, S., Stukal, D., Nyhan, B. (2018). *Social Media, Political Polarization, and Political Disinformation: A Review of the Scientific Literature*. Hewlett Foundation.
- Kıral, B. (2020). "Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 15(0). 1-15.
- Waisbord, S. (2018). "The elective affinity between post-truth communication and populist politics", *Communication Research and Practise*. 4(1). 17-34.
- Diken, 8 Şubat 2023. <https://www.diken.com.tr/netblocks-teyit-etti-hukümet-twitteri-kisitladi/> E.T. 29 Aralık 2023.
- Teyit, 6 Şubat 2023. <https://teyit.org/analiz/videonun-6-subat-2023-kahramanmaras-depreminden-oldugu-iddiasi> E.T. 31.12.2023
- Teyit, 6 Şubat 2023. <https://teyit.org/analiz/sakaryada-6-subat-2023te-deprem-meydana-geldigi-iddiasi> E.T. 31.12.2023
- Teyit, 6 Şubat 2023. <https://teyit.org/analiz/simpsonlarin-6-subat-2023-guneydogu-depremini-bildigi-iddiasi> E.T. 31.12.2023.
- Teyit, 6 Şubat 2023. <https://teyit.org/analiz/simpsonlarin-6-subat-2023-guneydogu-depremini-bildigi-iddiasi> E.T. 31.12.2023.
- Teyit, 7 Şubat 2023. <https://teyit.org/analiz/kizilay-ve-afadin-ikinci-el-giysi-yardimi-kabul-etmedigi-iddiasi> E. T. 31.12.2023.
- Teyit, 7 Şubat 2023. <https://teyit.org/analiz/nato-ulkelerinin-yaptigi-tatbikatta-deprem-sonrasi-turkiyeyi-iscgale-hazirladiklari-iddiasi> E.T. 01.01.2024.
- Teyit, 12 Şubat 2023. <https://teyit.org/analiz/kulagi-kesilen-kisinin-deprem-bolgesindeki-yagmacilardan-biri-oldugu-iddiasi> E.T. 02.01.2024.
- OxfordDictionary, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/post-truth?q=post+truth> E.T. 4 Ocak 2023.

KAYNAKÇA

- Atabek, N. (2012). Gündem Belirleme Yaklaşımı, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı:7, Erişim Tarihi: 08.09.2023, s.155-175
- Berkman, B. (2014). Teknoloji Söylemi ve Yeni Medyanın Ekonomi Politikği, **Erciyes İletişim Dergisi**, Cilt:3, Sayı:3, s.42-54.
- Bulunmaz, B. (2011). Holdingleşme Ekseninde Türk Medyasında Tekelleşme Sorunu, **Öneri Dergisi**, Cilt:9, Sayı:36, s.237-246.
- Büyükbaykal Ilgaz, C. (2018). **Medya Okuryazarlığı Eğitimi**, İstanbul: DER Yayınları.
- Gönenç Yapar, A. (2023). Medya ve Haber, **İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi**, Yıl:2002, Sayı:14.
- Gönenç, Ö. (2023). **Medyanın Sorunları**, Çanakkale: Almina Kitap.
- Güz, N., Hazar, Ç. M., Topbaş, H. (2018). Kitle İletişiminin Sosyolojik Fonksiyonu: Medyanın Gündem Kurma Etkisi, **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, Sayı:46, s.2-19.
- McCombs, M.E ve Shaw D.L ve Weaver, D.H (2014). New directions in agenda-setting theory and research. *Mass Communication and Society*, 17, 781-802. <https://www.tandfonline.com/>
- Sancaktar C. (2009). **Adam Smith'in Ekonomi Politik Düşüncesinde Devletin İşlevleri ve Kamu Hizmetleri**, <https://www.researchgate.net/publication/366568428>, Yayın Tarihi: January 2009, Erişim Tarihi: 08.07.2023
- Sözeri, C., Güney, Z. (2011). **Türkiye'de Medyanın Ekonomi Politikği**, İstanbul: TESEV Yayınları, 2011. https://www.tesev.org.tr/wp-content/uploads/rapor_Turkiyede_Medyanin_Ekonomi_Politigi_Sektor_Analizi.pdf

YAPAY ZEKÂ İLE YAZILIM PROJELERİNİN YÖNETİMİ

DR. ÖĞR. ÜYESİ ZEYNEP ÜNAL

EĞİTİM
yayınevi

YAPAY ZEKÂ İLE YAZILIM PROJELERİNİN YÖNETİMİ

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Ünal

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-32-5

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

YAPAY ZEKÂ İLE YAZILIM PROJELERİNİN YÖNETİMİ

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Ünal

VIII+90 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-32-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Akagündüz, S., Kurnaz, S., & Sarı, M. (2012). Yazılım Proje Yönetiminde Proje Başarısını Getiren Faktörler. *XIV. Akademik Bilisim Konferansı*, 23-25.
- Albayrak, B. (2009). *Proje Yönetimi ve Analizi*. İstanbul: Nobel.
- Alpman, G. (2009). İç kontrol sisteminin etkinliğinin sağlanması.
- Auth, G., Jöhnk, J., & Wiecha, D. A. (2021). A Conceptual Framework for Applying Artificial. In *2021 IEEE 23rd Conference on Business Informatics (CBI) (Vol. 1, pp. 161-170)*. (s. A Conceptual Framework for Applying Artificial Intelligence in Project Management). IEEE.
- Bogue, R. (2016, 04 26). *Anatomy-of-a-Software-Development-Role-Development-Manager*. <http://www.developer.com/>: <http://www.developer.com/java/ent/article.php/3529081/Anatomy-of-a-Software-Development-Role-Development-Manager.htm> adresinden alındı
- Civici, C. (2007, 05 11). *PPM-Türkiye Proje ve Süreç Yönetimi* . <http://ppm-turkiye.blogspot.com.tr/2007/12/yazlm-projelerinde-rol-dalm.html> adresinden alındı
- Crawford, T., Duong, S., Fueston, R., Lawani, A., Owoade, S., Yazdinejad, A., . . . Parizi, R. M. (2023). AI in Software Engineering: A Survey on Project Management Applications. *arXiv preprint arXiv:2307.15224*.
- Çelik, D. (2015). *Bilişim Sektöründe İş Geliştirme*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Çetinkaya, M. (2008). Kurumlarda Bilgi Güvenliği Yönetim Sisteminin Uygulanması. *Akademik Bilişim 2008*, 510-516.
- Duman, A., Özpeynirci, R., & Bezirci, M. (2005). Bilgi Çağının Değiştirdiği 21. Yüzyılın Rekabet Anlayışına Bağlı Olarak Geleneksel Muhasebeden Stratejik Muhasebeye. *Selçuk Üniversitesi Karaman İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*.
- Ersoy, E. (2002). *Yaşam Döngüsü Yönetimi Kavramının Yazılım Ürünlerine Uygulanması*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Kalıpsız, O., Buharalı, A., & Biricik, G. (2012). *Sistem Analizi ve Tasarımı*. Ankara: Papatya.
- Kovancı, A., & Ece, E. (2004). Proje yönetimi ve insan kaynakları ilişkisi. *Journal of aeronautics and space technologies*, 75-85.
- Kurtel, K. (2013). Yazılım Bakım Personelinin Görev ve Sorumluluklar Açısından İncelenmesi. *reseachgate*.
- Langer, A. M. (2012). *Guide to Software Development: Designing and Managing the Life Cycle*. New York: Springer.
- Lima, R., da Cruz, A., & Ribeiro, J. (2020). Artificial intelligence applied to software testing: A literature review. *In 2020 15th Iberian Conference on Information Systems and Technologies (CISTI)* (s. 1-6). IEEE.
- Murat, E., Özçelik, B., & Bezeklioğlu, M. (tarih yok). Yazılım Yaşam Döngüsü Metodolojisi Yeniden Yapılandırma.
- Özbilgin, i., & Özlü, M. (2010). Yazılım Geliştirme Süreçleri ve ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi.

- Pannu, A. (2015). Artificial intelligence and its application in different areas. *Artificial Intelligence*, 4(10), 79-84.
- Rodríguez, G., Soria, A., & Campo, M. (2016). Artificial intelligence in service-oriented software design. *Engineering Applications of Artificial Intelligence*, 53, 86-104.
- Safaei, M., & Longo, J. (2021). The End of the Policy Analyst? Testing the Capability of Artificial Intelligence to Generate Plausible, Persuasive, and Useful Policy Analysis. *Digital Government: Research and Practice.*, 3604570 .
- Tekerek, M. (2008). Bilgi güvenliği yönetimi. *KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi*, 132.
- Usher, G. (2023). (2023). 11 Responsible Project Management in the Age of Artificial Intelligence. B. L. Pasian içinde, *De Gruyter Handbook of Responsible Project Management* (s. 217-237). Walter de Gruyter GmbH & Co.
- Wirkuttis, N., & Klein, H. (2017). Artificial intelligence in cybersecurity. *Cyber, Intelligence, and Security*, 1(1), 103-119.

YALIN HASTANE YÖNETİMİ:

5S UYGULANMASI

Prof. Dr. Mustafa Yücel

EĞİTİM
yayınevi

YALIN HASTANE YÖNETİMİ: 5S UYGULANMASI

Prof. Dr. Mustafa Yücel

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-25-7

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

YALIN HASTANE YÖNETİMİ: 5S UYGULANMASI

Prof. Dr. Mustafa Yücel

X+94 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-25-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Acar, N. (2003), Tam Zamanında Üretim, Milli Prodüktivite Merkezi Yayınları, 153s, Ankara.
- Akgün, S.(2005), “Sağlık Hizmetlerinde Sürekli Kalite İyileştirme”, Standart Ekonomik ve Teknik Dergisi, Yıl.44, Sayı.527, İstanbul.
- Akalın H.E. (2000), Sağlık hizmetlerinde sürekli kalite iyileştirme. ANKEM Dergisi, 14:254-257.
- Ayçın, E., & Özveri, O. (2016). Yalın üretim uygulamalarında israfın azaltılması ile performans ölçütleri arasındaki ilişkilerin ve etkileşimin dematel yöntemiyle analizi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4(35), 325-353.
- Bakraçlı, H. Coşkun, S. ve Sezer, A. (2001), “Toplam Kalite Programlarının Başarılı Olarak Uygulanabilmesinde Toplam Üretken Bakım Tekniği”, 1.Ulusal Demir-Çelik Sempozyumu Bildiriler Kitabı-1, MMO Yayın No: E/2001/274-1, 331-341.
- Brandao de Souza, L. (2009), Trends and approaches in lean healthcare, Leadership in Health Services 22(2): 121-139.
- Bahensky JA, Roe J, Bolton R.(2005), Lean Sigma—Will It Work for Healthcare? Journal of Healthcare Information Management.; 19(1):39-44.
- Bhasın, S. Burcher, P.,(2006), Lean viewed as a philosophy, Journal of Manufacturing Technology Management, 17 (1), 56- 72. Bhusiri, N., Qureshi, A. G., & Taniguchi, E. (2014). Application of the just-in-time concept in urban freight transport. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 125, 171-185.
- Caldera, H., T. S., Desha, C., & Dawes, L. (2019), Evaluating the enablers and barriers for successful implementation of sustainable business practice in ‘lean’ SMEs. Journal of Cleaner Production, 218, 575-590.

- Canıyılmaz, E. (2001). Kalite geliştirmede Taguchi metodu ve bir örnek uygulama (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 114660). E. Pekin, “Kauçuk Endüstrisinde Bir Yalın Üretim Uygulaması,” 2015.
- Doğınay Pınar (2008), “Kaizen sürekli iyileştirme ile hastanelerde insan kaynaklarının geliştirilmesi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmış tezi, Ankara.
- Efil, İsmail,(1999),Toplam Kalite Yönetimi ve ISO 9000 Kalite Güvence Sistemi, 4. Baskı Alfa Basım Yayım, Ankara,
- E. Pekin, (2015), “Kauçuk Endüstrisinde Bir Yalın Üretim Uygulaması,”.
- Firuzan, A. R., & Ayvaz, Y. Y. (2004). Yeni bir felsefe ışığında yan sanayilerden beklenenler ve tam zamanında üretim. Yönetim ve Ekonomi, 11(1), 19-26.
- Filiz, H. (2008), Yalın Üretim Tekniklerinden Hızlı Kalıp Değışimi ve Bir Uygulama, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Toplam Kalite Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Filiz, Atilla (2006), 5S Endüstriyel çalışma ortamının düzenlenmesi, Gümretaş A.Ş. Seminer Notu.
- Giesbrecht, F. G. ve Gumpertz, M. L. (2004), Planning, construction and statistical analysis of comparative experiments, A John Wiley & Sons, Inc, Publication, New Jersey
- Gürsoy, Ö. (2020), Yalın Üretim Sisteminde Dijitalleşme ve Endüstri 4.0 Uygulamaları İle Süreç İyileştirme Analizi: Bir İmalat İşletmesinde Uygulama. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.

- Gao, S. ve Low, S.P. (2014), *Lean Construction Management: The Toyota Way*. Singapore: Springer Singapore.
- Gecü, B. (2008), “İç Lojistik Sistemlerinin Yalın Üretim Bakış Açısıyla Yeniden Tasarlanması ve Otomotiv Sektöründe Örnek Bir Uygulama”, Yüksek Lisans, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Gökmen, Ceyhun (2001), Sağlık Hizmetlerinde Kalite Yönetimi ppt sunusu, Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, <http://www.sabem.saglik.gov.tr/kaynaklar/3407.pdf> 05.02.2014
- Gökmen, Ceyhun (2001), *Toplam Kalite Yönetimi (TKY) Felsefesi*,
- Gökmen, Ceyhun (2005), *Hastaneler İçin Kalite Yönetimi Uygulama Kılavuzu*.
- Görener Ali, Yenen Vedat Zeki, (2007), “İşletmelerde Toplam Verimli Bakım Çalışmaları Kapsamında Yapılan Faaliyetler ve Verimliliğe Katkıları”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Yıl: 6 Sayı:11Bahar /1 s. 47-63.
- Günel, Muteber (2007), *Sağlık hizmetlerinde kalite ve hasta tatmini*, Beykent Üniversitesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- H. Aydın,(2009), “Yalın Üretim Sistemi, Değer Akış Haritalama Yöntemi ve Yalın Üretim Sisteminin Çalışanlara Etkileri,”.
- Hicks, B. J. (2007). *Lean information management: Understanding and eliminating waste*. *International Journal of Information Management*, 27(4), 233-249.
- Hugh Koch, (1992), *Implementing and Sustaining Total Quality Management In Health Care*, London, Longman, s.43.

- Hagg, H., Suskovich, D., Workman, J., Scachitti, S. and Hudson, B. (2007). Adaption of Lean Methodologies for Healthcare Applications. RCHE Publications, vol. 24.
- Karam, A., Liviu, M., Cristina, V., & Radu, H. (2018). The contribution of lean manufacturing tools to changeover time decrease in the pharmaceutical industry. ASMED project. Procedia Manufacturing, 22, 886-892.
- İncesu Emrullah (2013), Sağlık Bakanlığı SKS Değerlendiricisi. Kalite Yönetim Direktörü.
- Kahveci, Nevzat (2011), Sağlık hizmetlerinde yalın yönetim, hsyk-antalya.org/sunumlar/1.2.2.pptx
- Karabulut, K., Yapraklı, S. (2001), “Sağlık Hizmetlerinde Algılanan Kalite Düzeyinin Belirlenmesi –Erzurum’da Bir Uygulama-”, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt.15, Mart, Sayı 1-2, s.118.
- Karahan, K. (2006), Hizmet Pazarlaması, İstanbul, s.31.
- Keleş, M, Gürsoy, Çelik.G.(2013),” 5s Sistematiği Aşamaları ve Örnek Bir Uygulama”, Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi,28(2).
- Kumar, C.S. ve Panneerselvam, R. (2007), Literature Review of JIT-KANBAN System. The International Journal of Advanced Manufacturing Technology. 32:(3-4), 393-408
- Kulaç, Ülkü (2011), Fabrikaların Karlılık Sırları, Yalın Enstitü Derneği Genel Sekreteri, Çalışma yazısı, S.T Otomasyon Dergisi, Mart 2011, 88-90.
- Kulkarni, P. P., Kshire, S. S., & Chandratre, K. V. (2014), Productivity improvement through lean deployment & work study methods. International Journal of Research in Engineering and Technology, 3(2), 429-434.
- Kilpatrick, J. D. (2003), Lean principles. Manufacturing Extension Partnership Center – The University of

- Utah, 1-6. 10 Şubat 2019 tarihinde 279 https://www.academia.edu/8097844/Lean_Principles_2003_Utah_Manufacturing_Extension_Partnership_Lean_Principles adresinden alınmıştır.
- Koloğlu A (2016),Yalın Üretim ve İmalat Sektöründe Bir Uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Leslie, M., Hagood, C., Royer, A., Reece, C. P. and Maloney, S. (2006), “Using Lean Methods to Improve OR Turnover Times,” *Aorn Journal*, vol. 84, no. 5, pp. 849-855,.
- Liker JK (2005), *Toyota Tarzı 14 Yönetim İlkesi* (Orhan Holding Yayınları, İstanbul)
- Maguad, B. A. (2007), *Lean strategies for education: Overcoming the waste factor. Education*, 128(2), 248-255.
- Mura, M. D., Dini, G., & Failli, F. (2016), *An integrated environment based on augmented reality and sensing device for manual assembly workstations. Procedia College International pour la Recherche en Productique*, 41, 340-345.
- Naraghi, A. M. and Ravipati, U. P., (2009), “Lean Healthcare in the Emergency Ward of Sahlgrenska Hospital”, *University College of Borås, School of Engineering, Master thesis, Göteborg, Sweden.*
- Nejat Gökhan Erem, (2003), *Toplam Kalite Yönetiminin Hizmet İşletmelerinde Uygulanması ve Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Ve Uygulama Hastanesinde Bir Örnek Uygulama*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta
- Ndahi, H. B. (2006), “Lean Manufacturing in a Global and Competitive Market”, *The Technology Teacher*, November, 14-15.

- Naufal, A., Jaffar, A., Yusoff, N., & Hayati, N. (2012), Development of Kanban System at Local Manufacturing Company in Malaysia – Case Study. *Procedia Engineering*, 41, 1721-1726.
- Okur, A. S. (2005). 2000’li yıllarda Türkiye sanayii için yapılanma modeli: yalın üretim. İstanbul: Vira Reklam Yayım.
- Özay Umut Türkan (2010), Üretimde yalın dönüşüm temel performans kriterleri, BAÜ Fen Bil. Enst. Dergisi Cilt 12(2) 28-41
- Özçelikel, H.,(1997), Japon Yönetim Sistemleri, İstanbul, Söz Yayıncılık,s.99,.
- Okur, A.S., (1997), “Yalın Üretim 2000’li Yıllara Doğru Türkiye Sanayii İçin Yapılanma Modeli”, Söz Yayın.
- Özkoç, A. E. (2004), Yalın düşünce ve israfın tek düzen muhasebe sistemi çerçevesinde kaydı: Bir yaklaşım ve örnek uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 119-138.
- Özkoç A.E. (2004), Yalın Düşünce Ve İsrafın Tekdüzen Muhasebe Sistemi Çerçevesinde Kaydı: Bir Yaklaşım Ve Örnek Uygulama, *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi* 19(1), 119-138 119
- Öztek, Z. (1986), “Temel Sağlık Hizmetleri,” Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Ana Bilim Dalı Yayını, 86/33, Kısa dizi No:1, Ankara, s.14.
- Özkan, M., 2004; “Yalın Düşünceye Giriş”, <http://www.danismend.com/> Erişim tarihi: Mayıs, 2015.
- P. S. Özer,(2022),“Improving Aluminum Cable Manufacturing Process by Implementing Production Tools,”.
- Parry, G. C., & Turner, C. E. (2006), Application of lean visual process management tools. *Production Planning & Control*, 17(1), 77-86.

- Rother, M., Shook, J.,(1999), Learning to See: Value stream mapping to create value and eliminate muda, The Lean Enterprise Institute Inc,USA.
- Robinson, S., Radnor, Z. J.,Burgess, N., Ve Worthington, C. (2012), “Simlean: Utilising Simulation in the Implementation of Lean in Healthcare”, European Journal of Operational Research, 219(1), 188-197.
- Sternberg, H., Stefansson, G., Westernberg, E., Gennäs, R. B., Allenström, E., & Nauska, M. L. (2012), Applying a lean approach to identify waste in motor carrier operations. International Journal of Productivity and Performance Management, 62(1), 47-65.
- Skhnot, N. (2017, Agustos). The 8 wastes of lean. The lean way, 15 Şubat 2019 tarihinde <https://theleanway.net/The-8-Wastes-of-Lean> adresinden alınmıştır.
- Simaria, A. S., Sa´, M. Z., & Vilarinho, P. M. (2009), Meeting demand variation using flexible U-shaped assembly lines. International Journal of Production Research, 47(14), 3937-3955.
- Sarvan,F., Berk, O., (1995), “Sağlık Hizmetlerinde Sürekli Kalite İyileştirme Sürecinin Yönetimi”, İ.Ü. İşletme Fakültesi Dergisi, İstanbul, Sayı.24 (2)
- Sözen, C, Özdevecioglu, M. (2002), Sağlık Hizmetlerinde ve Sağlık İşletmelerinde Yönetim, Ankara.
- Shazali, N. A., Habidin, N.F., Ali, N., Khaidir, N. A. and Jamaludin, N. H. (2013), Lean Healthcare Practice and Healthcare Performance in Malaysian Healthcare Industry, International Journal of Scientific and Research Publications, Volume 3, Issue 1.
- Tikici, M. A. Aksoy ve N. Derin (2006), “Toplam Kalite Yönetiminin Radikal Unsurlarından Birisi Olarak Yalın

- Yönetim”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 5(15), 20-33.“6 Sigma”.
- Tsou, J., & Chen, W. (2008), The impact of preventive activities on the economics of production systems: Modeling and application. Applied Mathematical Modelling, 32(6), 1056-1065.
- Yıldız, S, Yalman, F. (2015), “Sağlık İşletmelerinde Yalın Uygulamalar Üzerine Genel Bir Literatür Taraması”, Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi, Cilt:1, Sayı:1.
- Yılmaz, E (2012), Siparişe Göre Üretim Yapan Sistemlerde Yalın Üretim Uygulamaları, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans Tezi, İstanbul.
- Veres (Harea), C., Marian, L., Moica, S., & Al-Akel, K. (2018), Case study concerning 5S method impact in an automotive company. Procedia Manufacturing, 22, 900-905.
- Womack, J. P. and Jones, D. T., (1996), Lean Thinking: Banish Waste and Create Wealth in Your Corporation, New York: Simon and Schuster;
- Womack, James P. ; Jones, Daniel T.(1998), Çev: Aras, Nesime; “Yalın Düşünce”, Sistem Yayıncılık; Şirket Kültürü Dizisi; İstanbul.
- Won, Y.; (2000), “New p-median Approach to Cell Formation With Alternative Process Plans”, International Journal of Production Research, Vol. 38, No. 1-
- Zhang, Chung,-Wang, Hsu-Pin; (1992), “Concurrent Formation of Part Families and Machine Cells Based on the Fuzzy Set Theory”, Journal of Manufacturing Systems, Vol. 11, No.1-.

Wahab, A. N. A., Mukhtar, M., & Sulaiman, R. (2013),A conceptual model of lean manufacturing dimensions. Procedia Technology, 11, 1292-1298.

İNTERNET KAYNAKÇA

<http://ilknurkirbas.wordpress.com/2012/12/20/2138/> erişim tarihi: 19.02.2021

<http://tr.wikipedia.org/wiki/5S> erişim tarihi: 17.02.2022

http://www.cengizkiyilioglu.com/Uretim_Yonetimi_Temmuz.pdf, erişim tarihi: 19.02.2022

<http://www.lean.org.tr/> erişim tarihi: 14.01.2022

<http://www.sistempatent.com> erişim tarihi: 29.01.2022

Özkan, M. 5S, www.danismend.com erişim tarihi: 01.02.2022

Özkan, M. 5S, www.danismend.com erişim tarihi: 02.02.2022

Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Kalite Yönetimi Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Ocak, <http://www.kalite.saglik.gov.tr/kilavuz/kitaplar/kalitekilavuz/> erişim tarihi:15.01.2022

www.sigmacenter.com.tr erişim tarihi: 09.02.2023

Yalın Enstitü www.lean.org erişim tarihi: 03.02.2023

www.obey.com.tr erişim tarihi: 19.02.2023

<http://www.kariyervar.com/yalin-yonetim-dusunce-nedir/> erişim tarihi: 17.02.2023

<http://www.uas2013.com/uploads/1/5/2/8/15289842/cilt1.pdf>, Erişim tarihi: 17.02.2023

<http://yalindanisman.wordpress.com/2012/07/01/kaikaku/>, erişim tarihi: 20.02.2014

www.iett.gov.tr erişim tarihi: 03.02.2023

<http://share.pdfonline.com/720de46bfec14c6ea3dfe6dc-25da8632/template%201.pdf> Erişim tarihi: 19.02.2023

http://www.kariha.com/82854/3768/yedi_buyuk_israf/hnd_V7N.aspx, erişim tarihi: 20.02.2023

<https://anahtar.sanayi.gov.tr/tr/news/yalin-yaklasim-ve-yalin-uretim/145> <http://notoku.com/yoneticinin-rolleri/#ixzz56K958thh>

<http://bilgikapsulu.com/5s-nedir-5s-adimlari-nelerdir/>

<http://www.kalderankara.org/bilgi-merkezi/yonetim-ve-kalite-araclari/5s-admlar-5>

<https://yalindanisman.com/5s-ile-direnisleri-kirmanin-6-altin-kurali/#prettyPhoto>

<https://www.sigmacenter.com.tr/5s-kirmizi-etiket.html>

https://www.isgnedir.com/5s-kurali-ve-is-guvenligi/#Duzen_Seiton

<http://world-class-manufacturing.com/5S/seiso.html>

<http://slideplayer.biz.tr/slide/13634728/>

<https://www.slideshare.net/cakirengin/5-s-1770444>

<https://yalindanisman.com/yalin-dusunce-bes-temel-ilke/>

<https://unopro.com.tr/5s-nedir/>

<https://omdholding.com/2023/01/10/5s-nedir/>

<https://vatanlar.wordpress.com/2016/03/02/5s-prensibi/>

<https://www.benchmarksixsigma.com/forum/topic/35258-shojinka/>

YAŞLILARDA BESLENME

HASTALIKLAR, HASTALIKLARDAN
KORUNMA VE BESLENME TEDAVİLERİ

EDİTÖRLER:

PROF. DR. DİDEM ÖNAY DERİN
ÖĞR. GÖR. YAKUP ENES ÇAM

EĞİTİM
yayınevi

YAŞLILARDA BESLENME HASTALIKLAR, HASTALIKLARDAN KORUNMA VE BESLENME TEDAVİLERİ

Editörler: Prof. Dr. Didem Önay Derin, Öğr. Gör. Yakup Enes Çam

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Mehmet Sadık Kişi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-02-8

1. Baskı, Ocak 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

YAŞLILARDA BESLENME HASTALIKLAR, HASTALIKLARDAN KORUNMA VE BESLENME TEDAVİLERİ

Editörler: Prof. Dr. Didem Önay Derin, Öğr. Gör. Yakup Enes Çam

VIII+360 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-02-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitabevi

2. Kilo kaybı,
3. Kas kütlesi kaybı,
4. Deri altı yağ kaybı,
5. Kilo kaybını maskeleyebilecek lokalize veya genel sıvı birikimi
6. El kavrama kuvveti ile ölçülen fonksiyonel durumun azalması şeklindeki

altı kriterden iki veya daha fazlasının karşılanması ile malnütrisyon tanısının koyulabileceğini belirtmektedir (White vd., 2012). 2018 yılında GLIM (Malnütrisyon Üzerine Küresel Liderlik Girişimi) enflamasyonun beslenme durumu üzerindeki rolünü vurgulayan yetersiz beslenme için yeni teşhis kriterleri yayınladı. Tanıda, en az bir fenotipik (istemsiz kilo kaybı, düşük Beden Kütle İndeksi [BKİ] veya kas kütlesinde azalma) ve bir etiyolojik kriterin (gıda alımında veya emiliminde azalma, akut hastalık/yaralanma veya kronik hastalık nedeniyle altta yatan inflamasyon) bir kombinasyonunu gerektirir (Jensen vd., 2019). Geriatrik popülasyonun farklı kesimlerinde malnütrisyon prevalansının farklı olduğu bulunmuştur. Bir yardımcıya ihtiyaç duymadan toplumda yaşayan yaşlıların %5-10'u, hastanede yatan yaşlıların %30-60'ı, huzurevlerinde yaşayan yaşlıların %12-85'i yetersiz beslenmektedir. Malnütrisyonun karmaşıklığı göz önünde bulundurularak vakaların yaklaşık %60'a varan oranı hastaneye başvuru sırasında fark edilememektedir (Donini vd., 2016). Yaşlılık döneminde beslenme sorunları ile ilişkili olarak kanser, kalp ve damar hastalıkları, obezite, hipertansiyon, diabetes mellitus, hiperlipidemi, hiperkolesterolemi gibi kronik hastalıklar ve risk faktörlerinde artış olmaktadır. Malnütrisyon ve kronik hastalıklar arasındaki kısır döngü de bu yaş grubu için önemli mortalite ve morbidite nedenidir (Ulutaşdemir, 2019).

KAYNAKÇA

- Olshansky, S. J. (2018). From lifespan to healthspan. *Jama*, 320(13), 1323-1324.
- WHO (2017). *Integrated Care for Older People: Guidelines on Community-Level Interventions to Manage Declines in Intrinsic Capacity*. World Health Organization; Geneva, Switzerland: 2017.
- Cesari, M., Araujo de Carvalho, I., Amuthavalli Thiagarajan, J., Cooper, C., Martin, F. C., Reginster, J. Y., ... & Beard, J. R. (2018). Evidence for the domains supporting the construct of intrinsic capacity. *The Journals of Gerontology: Series A*, 73(12), 1653-1660.
- Türkiye Beslenme Rehberi [TÜBER] (2022). Sağlık Bakanlığı, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı Yayın No:1031, Ankara 2022.
- Jacobs Jr, D. R., & Orlich, M. J. (2014). Diet pattern and longevity: do simple rules suffice? A commentary. *The American journal of clinical nutrition*, 100(suppl_1), 313S-319S.
- Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., ... & Murray, C. J. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. *The lancet*, 393(10170), 447-492.
- Mokdad, A. H., Ballesteros, K., Echko, M., Glenn, S., Olsen, H. E., Mullany, E., ... & US Burden of Disease Collaborators. (2018). The state of US health, 1990-2016: burden of diseases, injuries, and risk factors among US states. *Jama*, 319(14), 1444-1472.
- Romero Starke, K., Petereit-Haack, G., Schubert, M., Kämpf, D., Schliebner, A., Hegewald, J., & Seidler, A. (2020). The Age-Related Risk of Severe Outcomes Due to COVID-19 Infection: A Rapid Review, Meta-Analysis, and Meta-Regression. *International journal of environmental research and public health*, 17(16), 5974. <https://doi.org/10.3390/ijerph17165974>
- O'Driscoll, M., Ribeiro Dos Santos, G., Wang, L., Cummings, D. A. T., Azman, A. S., Paireau, J., Fontanet, A., Cauchemez, S., & Salje, H. (2021). Age-specific mortality and immunity patterns of SARS-CoV-2. *Nature*, 590(7844), 140-145. <https://doi.org/10.1038/s41586-020-2918-0>

- BM (2020). World Population Ageing 2020 Highlights. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org/development/desa/pd/files/files/documents/2020/Sep/un_pop_2020_pf_ageing_10_key_messages.pdf (E.T.: 21.09.2023)
- Shlisky, J., Bloom, D. E., Beaudreault, A. R., Tucker, K. L., Keller, H. H., Freund-Levi, Y., ... & Meydani, S. N. (2017). Nutritional considerations for healthy aging and reduction in age-related chronic disease. *Advances in nutrition*, 8(1), 17-26.
- Bernstein, M., & Munoz, N. (2012). Position of the Academy of Nutrition and Dietetics: food and nutrition for older adults: promoting health and wellness. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 112(8), 1255-1277.
- White, J. V., Guenter, P., Jensen, G., Malone, A., Schofield, M., Force, A. M. T., & Academy Malnutrition Work Group. (2012). Consensus statement of the Academy of Nutrition and Dietetics/American Society for Parenteral and Enteral Nutrition: characteristics recommended for the identification and documentation of adult malnutrition (undernutrition). *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 112(5), 730-738.
- Jensen, G. L., Cederholm, T., Correia, M. I. T., Gonzalez, M. C., Fukushima, R., Higashiguchi, T., ... & Van Gossum, A. (2019). GLIM criteria for the diagnosis of malnutrition: a consensus report from the global clinical nutrition community. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 43(1), 32-40.
- Donini, L. M., Poggiogalle, E., Molino, A., Rosano, A., Lenzi, A., Fanelli, F. R., & Muscaritoli, M. (2016). Mini-nutritional assessment, malnutrition universal screening tool, and nutrition risk screening tool for the nutritional evaluation of older nursing home residents. *Journal of the American Medical Directors Association*, 17(10), 959-e11.
- Ulutaşdemir, N. (2016). Yaşlı Bireylerde Sağlıkın Korunması ve Geliştirilmesi. İçinde Ü. Sevil, V. Bayram Değer (Editör), *Geriatrye Disiplinlerarası Yaklaşım* (s. 5-24). Ankara: Güven Plus Grup A. Ş. Yayınları.
- Simic, P., Guarente, L. P. ve Rogers, K. (2023). Aging. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/science/aging-life-process> adresinden 11.09.2023 tarihinde erişildi.
- World Health Organization. (2015). *World report on ageing and health*. World Health Organization.
- Lee, S. B., Oh, J. H., Park, J. H., Choi, S. P., & Wee, J. H. (2018). Differences in youngest-old, middle-old, and oldest-old patients who visit the emergency department. *Clinical and experimental emergency medicine*, 5(4), 249-255. <https://doi.org/10.15441/ceem.17.261>
- Adams, J. M., & White, M. (2004). Biological ageing: a fundamental, biological link between socio-economic status and health?. *The European Journal of Public Health*, 14(3), 331-334.
- Kefeli, B., Başarır, G., Uygun, S., Taban, Ö. ve Kavaklı, Y. (2016). Sağlıklı Yaş Alabilmek İçin Beslenme. İçinde Ş.E. Gökşu Şeker (Editör), *Yaşlılık, Hastalıklar ve Beslenme* (s. 1-31). Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.
- URL-1: https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 (E.T. 12.09.2023).
- URL-2: <https://platform.who.int/data/maternal-newborn-child-adolescent-ageing/indicator-explorer-new/mca/percentage-of-total-population-aged-60-years-or-over> (E.T. 12.09.2023)
- Rudnicka, E., Napierała, P., Podfigurna, A., Męczekalski, B., Smolarczyk, R., & Grymowicz, M. (2020). The World Health Organization (WHO) approach to healthy ageing. *Maturitas*, 139, 6-11. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2020.05.018>
- URL-3: <https://platform.who.int/data/maternal-newborn-child-adolescent-ageing/indicator-explorer-new/mca/percentage-of-total-population-aged-60-years-or-over> (E.T. 18.09.2023)
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). İstatistiklerle Yaşlılar 2021 <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> (E.T.: 18.09.2023)
- URL-4: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tabloları-2020-2022-49726> (E.T.: 18.09.2023)
- TÜİK (2021). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2021.
- WHO (1972). Psychogeriatrics: report of a WHO scientific group [meeting held in Geneva from 19 to 23 October 1970]. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/40993> (E.T.: 19.09.2023).
- Jivraj, S., Goodman, A., Pongiglione, B., & Ploubidis, G. B. (2020). Living longer but not necessarily healthier: The joint progress of health and mortality in the working-age population of England. *Population Studies*, 74(3), 399-414.

KAYNAKÇA

- Atalay Güzel, N. (2022). Yaşlanmanın Fizyolojik Mekanizması ve Yaşlanma Teorileri. İçinde N. Acar Tek, E. Aksoydan (Editör), *Geriatride Beslenme* (28-33). Ankara: Hedef CS Basın Yayın.
- Bernstein, H., Hopf, F. A., & Michod, R. E. (1987). The molecular basis of the evolution of sex. *Advances in Genetics*, 24, 323-370.
- Bjelakovic, G., Nikolova, D., & Gluud, C. (2014). Antioxidant supplements and mortality. *Current Opinion in Clinical Nutrition & Metabolic Care*, 17(1), 40-44.
- Bonomini, F., Rodella, L. F., & Rezzani, R. (2015). Metabolic syndrome, aging and involvement of oxidative stress. *Aging and disease*, 6(2), 109.
- Bouzid, M. A., Filaire, E., McCall, A., & Fabre, C. (2015). Radical oxygen species, exercise and aging: an update. *Sports Medicine*, 45, 1245-1261.
- Bratic, A., & Larsson, N. G. (2013). The role of mitochondria in aging. *The Journal of clinical investigation*, 123(3), 951-957.
- Britten, R. J. (1986). Rates of DNA sequence evolution differ between taxonomic groups. *Science*, 231(4744), 1393-1398.
- Cawthon, R. M., Smith, K. R., O'Brien, E., Sivatchenko, A., & Kerber, R. A. (2003). Association between telomere length in blood and mortality in people aged 60 years or older. *The Lancet*, 361(9355), 393-395.
- Chan, S. R., & Blackburn, E. H. (2004). Telomeres and telomerase. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences*, 359(1441), 109-122.
- Codd, V., Nelson, C. P., Albrecht, E., Mangino, M., Deelen, J., Buxton, J. L., ... & Samani, N. J. (2013). Identification of seven loci affecting mean telomere length and their association with disease. *Nature genetics*, 45(4), 422-427.
- De Bont, R., & Van Larebeke, N. (2004). Endogenous DNA damage in humans: a review of quantitative data. *Mutagenesis*, 19(3), 169-185.
- de Lange, T. (2018). Shelterin-mediated telomere protection. *Annual review of genetics*, 52, 223-247.
- Del Rey, A., & Besedovsky, H. O. (2017). Immune-neuro-endocrine reflexes, circuits, and networks: physiologic and evolutionary implications. *Endocrine immunology*, 48, 1-18.
- Dong, X., Milholland, B., & Vijg, J. (2016). Evidence for a limit to human lifespan. *Nature*, 538(7624), 257-259.
- Epel, E. S., Blackburn, E. H., Lin, J., Dhabhar, F. S., Adler, N. E., Morrow, J. D., & Cawthon, R. M. (2004). Accelerated telomere shortening in response to life stress. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 101(49), 17312-17315.
- Evans, J. L., Goldfine, I. D., Maddux, B. A., & Grodsky, G. M. (2003). Are oxidative stress-activated signaling pathways mediators of insulin resistance and β -cell dysfunction?. *Diabetes*, 52(1), 1-8.
- Garcia, A. M., Busuttill, R. A., Calder, R. B., Dollé, M. E., Diaz, V., McMahan, C. A., ... & Vijg, J. (2008). Effect of Ames dwarfism and caloric restriction on spontaneous DNA mutation frequency in different mouse tissues. *Mechanisms of ageing and development*, 129(9), 528-533.
- Georgin-Lavialle, S., Aouba, A., Mouthon, L., Londono-Vallejo, J. A., Lepelletier, Y., Gabet, A. S., & Hermine, O. (2010). The telomere/telomerase system in autoimmune and systemic immune-mediated diseases. *Autoimmunity reviews*, 9(10), 646-651.
- Ghanim, G. E., Fountain, A. J., Van Roon, A. M. M., Rangan, R., Das, R., Collins, K., & Nguyen, T. H. D. (2021). Structure of human telomerase holoenzyme with bound telomeric DNA. *Nature*, 593(7859), 449-453.
- Harman, D. (2002). Aging: a theory based on free radical and radiation chemistry. *Science of Aging Knowledge Environment*, 2002(37), cp14-cp14.
- Hausmann, M. F., Winkler, D. W., Huntington, C. E., Nisbet, I. C., & Vleck, C. M. (2007). Telomerase activity is maintained throughout the lifespan of long-lived birds. *Experimental gerontology*, 42(7), 610-618.
- Hulbert, A. J., Pamplona, R., Buffenstein, R., & Buttemer, W. A. (2007). Life and death: metabolic rate, membrane composition, and life span of animals. *Physiological reviews*, 87(4), 1175-1213.
- Jin, K. (2010). Modern biological theories of aging. *Aging and disease*, 1(2), 72.
- Joyce, G. F., & Szostak, J. W. (2018). protocells and RNA self-replication. *Cold Spring Harbor Perspectives in Biology*, 10(9), a034801.
- Keane, K. N., Cruzat, V. F., Carlessi, R., De Bittencourt, P. I. H., & Newsholme, P. (2015). Molecular events linking oxidative stress and inflammation to insulin resistance and β -cell dysfunction. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2015.
- Kochman, K. (2015). New elements in modern biological theories of aging. *Medical Research Journal*, 3(3), 89-99.
- Li, W., & Sancar, A. (2020). Methodologies for detecting environmentally induced DNA damage and repair. *Environmental and molecular mutagenesis*, 61(7), 664-679.
- Lindahl, T. (1993). Instability and decay of the primary structure of DNA. *nature*, 362(6422), 709-715.
- López-Lluch, G., Santos-Ocaña, C., Sánchez-Alcázar, J. A., Fernández-Ayala, D. J. M., Asencio-Salcedo, C., Rodríguez-Aguilera, J. C., & Navas, P. (2015). Mitochondrial responsibility in ageing process: innocent, suspect or guilty. *Biogerontology*, 16, 599-620.
- López-Otin, C., & Kroemer, G. (2021). Hallmarks of health. *Cell*, 184(1), 33-63.
- Ma, S., & Gladyshev, V. N. (2017, October). Molecular signatures of longevity: Insights from cross-species comparative studies. In *Seminars in Cell & Developmental Biology* (Vol. 70, pp. 190-203). Academic Press.
- Ma, S., Upneja, A., Galecki, A., Tsai, Y. M., Burant, C. F., Raskind, S., ... & Gladyshev, V. N. (2016). Cell culture-based profiling across mammals reveals DNA repair and metabolism as determinants of species longevity. *Elife*, 5, e19130.
- MacRae, S. L., Croken, M. M., Calder, R. B., Aliper, A., Milholland, B., White, R. R., ... & Vijg, J. (2015). DNA repair in species with extreme lifespan differences. *Aging (Albany NY)*, 7(12), 1171.
- Medvedev, Z. A. (1990). An attempt at a rational classification of theories of ageing. *Biological Reviews*, 65(3), 375-398.
- Merry, T. L., & Ristow, M. (2016). Mitohormesis in exercise training. *Free Radical Biology and Medicine*, 98, 123-130.
- Miquel, J. (2009). An update of the oxidation-inflammation theory of aging: the involvement of the immune system in oxi-inflamm-aging. *Current pharmaceutical design*, 15(26), 3003-3026.
- Newsholme, P., Gaudel, C., & Krause, M. (2012). Mitochondria and diabetes. An intriguing pathogenetic role. *Advances in mitochondrial medicine*, 235-247.

- Pickett, H. A., & Reddel, R. R. (2015). Molecular mechanisms of activity and derepression of alternative lengthening of telomeres. *Nature structural & molecular biology*, 22(11), 875-880.
- Ramunas, J., Yakubov, E., Brady, J. J., Corbel, S. Y., Holbrook, C., Brandt, M., ... & Blau, H. M. (2015). Transient delivery of modified mRNA encoding TERT rapidly extends telomeres in human cells. *The FASEB Journal*, 29(5), 1930.
- Schmeiser, H. H., Nortier, J. L., Singh, R., Gamboa da Costa, G., Sennesael, J., Cassuto-Viguiet, E., ... & Arlt, V. M. (2014). Exceptionally long-term persistence of DNA adducts formed by carcinogenic aristolochic acid I in renal tissue from patients with aristolochic acid nephropathy. *International journal of cancer*, 135(2), 502-507.
- Sharifi-Rad, M., Anil Kumar, N. V., Zucca, P., Varoni, E. M., Dini, L., Panzarini, E., ... & Sharifi-Rad, J. (2020). Lifestyle, oxidative stress, and antioxidants: Back and forth in the pathophysiology of chronic diseases. *Frontiers in physiology*, 11, 694.
- Tomas-Loba, A., Flores, I., Fernandez-Marcos, P. J., Cayuela, M. L., Maraver, A., Tejera, A., ... & Blasco, M. A. (2008). Telomerase reverse transcriptase delays aging in cancer-resistant mice. *Cell*, 135(4), 609-622.
- Tomlinson, R. L., Ziegler, T. D., Supakorndej, T., Terns, R. M., & Terns, M. P. (2006). Cell cycle-regulated trafficking of human telomerase to telomeres. *Molecular biology of the cell*, 17(2), 955-965.
- Tower, J. (2015). Programmed cell death in aging. *Ageing research reviews*, 23, 90-100.
- Vakonaki, E., Tsiminikaki, K., Plaitis, S., Fragkiadaki, P., Tsoukalas, D., Katsikantami, I., ... & Tsatsakis, A. M. (2018). Common mental disorders and association with telomere length. *Biomedical reports*, 8(2), 111-116.
- Valko, M., Leibfritz, D., Moncol, J., Cronin, M. T., Mazur, M., & Telser, J. (2007). Free radicals and antioxidants in normal physiological functions and human disease. *The international journal of biochemistry & cell biology*, 39(1), 44-84.
- Vermeij, W. P., Dollé, M. E. T., Reiling, E., Jaarsma, D., Payan-Gomez, C., Bombardieri, C. R., ... & Hoeijmakers, J. H. J. (2016). Restricted diet delays accelerated ageing and genomic stress in DNA-repair-deficient mice. *Nature*, 537(7620), 427-431.
- Vida, C., de Toda, I. M., Cruces, J., Garrido, A., Gonzalez-Sanchez, M., & De la Fuente, M. (2017). Role of macrophages in age-related oxidative stress and lipofuscin accumulation in mice. *Redox biology*, 12, 423-437.

KAYNAKÇA

- Affoo, R. H., Foley, N., Garrick, R., Siqueira, W. L., ve Martin, R. E. (2015). Meta-Analysis of Salivary Flow Rates in Young and Older Adults. *Journal of the American Geriatrics Society*, 63(10), 2142-2151.
- Aguilar-Hernandez, L., Alejandro, R., Morales-Medina, J. C., Iannitti, T., ve Flores, G. (2022). Cellular Mechanisms in Brain Aging: Focus on Physiological and Pathological Aging. *Journal of Chemical Neuroanatomy*, 128, 102210.
- Ağar, A. (2020). Yaşlılarda Ortaya Çıkan Fizyolojik Değişiklikler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 347-354.
- Akdeniz, M., Kavukcu, E., ve Teksan, A. (2019). Yaşlanmaya Bağlı Fizyolojik Değişiklikler ve Kliniğe Yansımaları. *Türkiye Klinikleri Family Medicine-Special Topics*, 10(3), 1-15.
- Amarya, S., Singh, K., ve Sabharwal, M. (2015). Changes During Aging and Their Association with Malnutrition. *Journal of Clinical Gerontology and Geriatrics*, 6(3), 78-84.
- An, R., Wilms, E., Masclee, A. A., Smidt, H., Zoetendal, E. G., ve Jonkers, D. (2018). Age-Dependent Changes in GI Physiology and Microbiota: time to reconsider? *Gut*, 67(12), 2213-2222.
- Arif, S., ve Pisani, M. (2020). Aging and Respiratory Diseases. *US Respiratory and Pulmonary Diseases*, 5(1), 33-37.
- Atlantis, E., Martin, S., Haren, M., Taylor, A., ve Study., W. G. F. A. M. A. (2008). Lifestyle Factors Associated with Age-Related Differences in Body Composition: the Florey Adelaide Male Aging Study. *The American journal of clinical nutrition*, 88(1), 95-104.
- Avenell, A., Mak, J. C., ve O'Connell, D. L. (2014). Vitamin D and vitamin D Analogues for Preventing Fractures in Post-Menopausal Women and Older Men. *Cochrane Database of Systematic Reviews* (4), CD000227.
- Azzolino, D., Spolidoro, G. C. I., Saporiti, E., Luchetti, C., Agostoni, C., ve Cesari, M. (2021). Musculoskeletal Changes Across the Lifespan: Nutrition and the Life-Course Approach to Prevention. *Frontiers in Medicine*, 8, 697954.
- Barlow, L. A. (2015). Progress and Renewal in Gustation: New Insights into Taste Bud Development. *Development*, 142(21), 3620-3629.
- Baylis, C. (2009). Sexual Dimorphism in the Aging Kidney: Differences in the Nitric Oxide System. *Nature reviews nephrology*, 5(7), 384-396.
- Berg, U. B. (2006). Differences in Decline in GFR with Age Between Males and Females. Reference Data on Clearances of Inulin and PAH in Potential Kidney Donors. *Nephrology Dialysis Transplantation*, 21(9), 2577-2582.
- Boros, K., ve Freemont, T. (2017). Physiology of Ageing of the Musculoskeletal System. *Best Practice and Research Clinical Rheumatology*, 31(2), 203-217.
- Britto, R. R., Zampa, C. C., De Oliveira, T. A., Prado, L. F., ve Parreira, V. F. (2009). Effects of the Aging Process on Respiratory Function. *Gerontology*, 55(5), 505-510.
- Carvalho, T. S., ve Lussi, A. (2017). Age-Related Morphological, Histological and Functional Changes in Teeth. *Journal of Oral Rehabilitation*, 44(4), 291-298.
- Chalise, H. N. (2019). Aging: Basic Concept. *Am J Biomed Sci and Res*, 1(1), 8-10.
- Chester, J. G., ve Rudolph, J. L. (2011). Vital Signs in Older Patients: Age-Related Changes. *Journal of the American Medical Directors Association*, 12(5), 337-343.
- Chia, C. W., Yeager, S. M., ve Egan, J. M. (2023). Endocrinology of Taste with Aging. *Endocrinology and Metabolism Clinics*, 52(2), 295-315.
- Chiao, Y. A., and Rabinovitch, P. S. (2015). The Aging Heart. *Cold Spring Harbor Perspectives in Medicine*, 5, a025148.
- Clegg, A., and Hassan-Smith, Z. (2018). Frailty and the Endocrine System. *The lancet Diabetes and Endocrinology*, 6(9), 743-752.
- D'Souza, A. (2007). Ageing and the Gut. *Postgraduate medical journal*, 83(975), 44-53.
- Davis, A., McMahon, C. M., Pichora-Fuller, K. M., Russ, S., Lin, F., Olusanya, B. O., Chadha, S., ve Tremblay, K. L. (2016). Aging and Hearing Health: The Life-Course Approach. *The Gerontologist*, 56(Suppl_2), S256-S267.
- de Sire, A., Ferrillo, M., Lippi, L., Agostini, F., de Sire, R., Ferrara, P. E., Raguso, G., Riso, S., Rocuzzo, A., and Ronconi, G. (2022). Sarcopenic Dysphagia, Malnutrition, and Oral Frailty in Elderly: A Comprehensive Review. *Nutrients*, 14(5), 982.
- Denic, A., Glasscock, R. J., and Rule, A. D. (2016). Structural and Functional Changes with the Aging Kidney. *Advances in Chronic Kidney Disease*, 23(1), 19-28.
- Dikme, T. G. (2023). Yaşlılarda Malnütriyon, Nedenleri ve Etkileri. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 10(2), 324-330.
- Doty, R. L. (2018). Age-Related Deficits in Taste and Smell. *Otolaryngologic Clinics of North America*, 51(4), 815-825.
- Erber, J. T. (2018). *Yaşlanma ve İleri Yetişkinlik* (Z. Uçanok, Trans.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erickson, K. I., Leckie, R. L., ve Weinstein, A. M. (2014). Physical Activity, Fitness, and Gray Matter Volume. *Neurobiology of aging*, 35, S20-S28.
- Feng, P., Huang, L., and Wang, H. (2014). Taste Bud Homeostasis in Health, Disease, and Aging. *Chemical Senses*, 39(1), 3-16.
- Jonas, M., Kuryłowicz, A., and Puzianowska-Kuźnicka, M. (2015). Aging and the Endocrine System. *Postępy Nauk Medycznych*, 28(7), 451-457.
- Kaptan, G., ve Dedeli, Ö. (2016). Yaşlanma ile Meydana Gelen Fizyolojik Değişiklikler/Sorunlar. İçinde G. Kaptan (Ed.), *Geriatrye Çok Yönlü Bakış* (17-28). Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Keskin, A., Uncu, G., Tanburoğlu, A., ve Adapınar, D. (2016). Yaşlanma ve Yaşlılık İlgili Nörolojik Hastalıklar. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38(1), 75-82.
- Koldaş, Z. L. (2017). Yaşlılık ve Kardiyovasküler Yaşlanma Nedir. *Türk Kardiyol Dern Ars*, 45(5), 1-4.
- Kuk, J. L., Saunders, T. J., Davidson, L. E., ve Ross, R. (2009). Age-Related Changes in Total and Regional Fat Distribution. *Ageing Research Reviews*, 8(4), 339-348.
- La Colla, A., Pronsato, L., Milanese, L., and Vasconsuelo, A. (2015). 17β-Estradiol and Testosterone in Sarcopenia: Role of Satellite Cells. *Ageing Research Reviews*, 24, 166-177.
- Landi, F., Camprubi-Robles, M., Bear, D., Cederholm, T., Malafarina, V., Welch, A., ve Cruz-Jentoft, A. (2019). Muscle Loss: The New Malnutrition Challenge in Clinical Practice. *Clinical Nutrition*, 38(5), 2113-2120.
- Lee, S. H., Yim, S. J., ve Kim, H. C. (2016). Aging of the Respiratory System. *Kosin Medical Journal*, 31(1), 11-18.
- Levine, M. E., Lu, A. T., Chen, B. H., Hernandez, D. G., Singleton, A. B., Ferrucci, L., Bandinelli, S., Salfati, E., Manson, J. E., and Quach, A. (2016). Menopause Accelerates Biological Aging. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(33), 9327-9332.

- Lim, S. X., Höchenberger, R., Busch, N. A., Bergmann, M., and Ohla, K. (2022). Associations Between Taste and Smell Sensitivity, Preference and Quality of Life in Healthy Aging—The NutriAct Family Study Examinations (NFSE) Cohort. *Nutrients*, 14(6), 1141.
- Lorenz, E. C., Vrtiska, T. J., Lieske, J. C., Dillon, J. J., Stegall, M. D., Li, X., Bergstrahl, E. J., and Rule, A. D. (2010). Prevalence of Renal Artery and Kidney Abnormalities by Computed Tomography Among Healthy Adults. *Clinical Journal of the American Society of Nephrology: CJASN*, 5(3), 431-438. <https://doi.org/10.2215/CJN.07641009>
- Meiners, S., Eickelberg, O., and Königshoff, M. (2015). Hallmarks of the Ageing Lung. *European Respiratory Journal*, 45(3), 807-827.
- North, B. J., and Sinclair, D. A. (2012). The Intersection Between Aging and Cardiovascular Disease. *Circulation Research*, 110(8), 1097-1108.
- Paneni, F., Diaz Cañestro, C., Libby, P., Lüscher, T. F., and Camici, G. G. (2017). The Aging Cardiovascular System: Understanding it at the Cellular and Clinical Levels. *Journal of the American College of Cardiology*, 69(15), 1952-1967.
- Patel, R., and McKinnon, B. J. (2018). Hearing Loss in the Elderly. *Clinics in Geriatric Medicine*, 34(2), 163-174.
- Pavlidis, P., Gouveris, H., Anogeianaki, A., Koutsonikolas, D., Anogianakis, G., and Kekes, G. (2013). Age-related Changes in Electrogustometry Thresholds, Tongue Tip Vascularization, Density, and Form of the Fungiform Papillae in Humans. *Chemical Senses*, 38(1), 35-43.
- Pelletier, A. L., Rojas-Roldan, L., and Coffin, J. (2016). Vision Loss in Older Adults. *American Family Physician*, 94(3), 219-226.
- Pelletier, A. L., Thomas, J., and Shaw, F. R. (2009). Vision Loss in Older Persons. *American Family Physician*, 79(11), 963-970.
- Preston, J., and Biddell, B. (2021). The Physiology of Ageing and How These Changes Affect Older People. *Medicine*, 49(1), 1-5.
- Reeson, P., Choi, K., and Brown, C. E. (2018). VEGF Signaling Regulates the Fate of Obstructed Capillaries in Mouse Cortex. *Elife*, 7, e33670.
- Rubio-Ruiz, M. E., Pérez-Torres, I., Soto, M. E., Pastelín, G., and Guarner-Lans, V. (2014). Aging in Blood Vessels. Medicinal Agents FOR Systemic Arterial Hypertension in the Elderly. *Ageing Research Reviews*, 18, 132-147.
- Saint-Criq, V., Lugo-Villarino, G., and Thomas, M. (2021). Dysbiosis, Malnutrition and Enhanced Gut-Lung Axis Contribute to Age-Related Respiratory Diseases. *Ageing Research Reviews*, 66, 101235.
- Serra-Prat, M., Fernandez, X., Burdoy, E., Mussoll, J., Casamitjana, R., Puig-Domingo, M., and Group, M. A. S. (2007). The Role of Ghrelin in the Energy Homeostasis of Elderly People: A Population-Based Study. *Journal of Endocrinological Investigation*, 30, 484-490.
- Sharma, G., and Goodwin, J. (2006). Effect of Aging on Respiratory System Physiology and Immunology. *Clinical Interventions in Aging*, 1(3), 253-260.
- Shimizu, A., Fujishima, I., Maeda, K., Wakabayashi, H., Nishioka, S., Ohno, T., Nomoto, A., Shigematsu, T., Kayashita, J., and on Sarcopenic, T. J. W. G. (2021). Effect of Low Tongue Pressure on Nutritional Status and Improvement of Swallowing Function in Sarcopenic Dysphagia. *Nutrition*, 90, 111295.
- Slade, K., Plack, C. J., and Nuttall, H. E. (2020). The Effects of Age-Related Hearing Loss on the Brain and Cognitive Function. *Trends in Neurosciences*, 43(10), 810-821.
- Solemdal, K., Moenichen-Berstad, C., Mowe, M., Hummel, T., and Sandvik, L. (2014). Impaired Taste and Increased Mortality in Acutely Hospitalized Older People. *Chemical Senses*, 39(3), 263-269.
- St-Onge, M.-P., and Gallagher, D. (2010). Body Composition Changes with Aging: The Cause or the Result of Alterations in Metabolic Rate and Macronutrient Oxidation? *Nutrition*, 26(2), 152-155.
- Strasser, E.-M., Hofmann, M., Franzke, B., Schober-Halper, B., Oesen, S., Jandrasits, W., Graf, A., Praschak, M., Horvath-Mechtler, B., and Krammer, C. (2018). Strength Training Increases Skeletal Muscle Quality but not Muscle Mass in Old Institutionalized Adults: A Randomized, Multi-Arm Parallel and Controlled Intervention Study. *European Journal of Physical and Rehabilitation Medicine*, 54(6), 921-933.
- Svartberg, J., Agledahl, I., Figenschau, Y., Sildnes, T., and Jorde, R. (2008). Testosterone Treatment in Elderly Men with Subnormal Testosterone Levels Improves Body Composition and BMD in the Hip. *International Journal of Impotence Research*, 20(4), 378-387.
- Tezel, A. (2017). Yaşlanmaya Bağlı Fizyolojik Değişimler. İçinde N. Bilgili ve Y. Kitiş (Ed), *Yaşlılık ve yaşlı sağlığı* (76-87). Ankara: Vize Basın Yayın.
- Van den Beld, A. W., Kaufman, J.-M., Zillikens, M. C., Lamberts, S. W., Egan, J. M., and van der Lely, A. J. (2018). The Physiology of Endocrine Systems with Ageing. *The Lancet Diabetes and Endocrinology*, 6(8), 647-658.
- Vitale, G., Cesari, M., and Mari, D. (2016). Ageing of the Endocrine System and its Potential Impact on Sarcopenia. *European Journal of Internal Medicine*, 35, 10-15.
- Wannamethee, S. G., and Atkins, J. L. (2015). Muscle Loss and Obesity: The Health Implications of Sarcopenia and Sarcopenic Obesity. *Proceedings of the Nutrition Society*, 74(4), 405-412.
- Weinstein, J. R., and Anderson, S. (2010). The Aging Kidney: Physiological Changes. *Advances in Chronic Kidney Disease*, 17(4), 302-307.
- WHO. (2022). *Blindness and vision impairment*. Retrieved 09.08.2023 from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/blindness-and-visual-impairment>
- Yang, C.-H., Schrepfer, T., and Schacht, J. (2015). Age-Related Hearing Impairment and the Triad of Acquired Hearing Loss. *Frontiers in Cellular Neuroscience*, 9, 276.
- Yavuz, D., Yavuz, R., and Sezer, S. (2012). Yaşlılık Döneminde Nefrolojik Sorunlar *Türk Nefroloji Diyaliz ve Transplantasyon Dergisi*, 21(3), 217-223.
- Yeap, B. B. (2009). Testosterone and Ill-Health in Aging Men. *Nature Clinical Practice Endocrinology and Metabolism*, 5(2), 113-121.
- Zheng, X.-Q., Lin, J.-L., Huang, J., Wu, T., and Song, C.-L. (2023). Targeting Aging with the Healthy Skeletal System: The Endocrine Role of Bone. *Reviews in Endocrine and Metabolic Disorders*, 24, 695-711.
- Zhou, X. J., Rakheja, D., Yu, X., Saxena, R., Vaziri, N. D., and Silva, F. G. (2008). The Aging Kidney. *Kidney International*, 74(6), 710-720.

KAYNAKÇA

- Aroda, V. R., Edelstein, S. L., Goldberg, R. B., Knowler, W. C., Marcovina, S. M., Orchard, T. J., Bray, G. A., Schade, D. S., Temprosa, M. G., & White, N. H. (2016). Long-Term Metformin Use and Vitamin B12 Deficiency in the Diabetes Prevention Program Outcomes Study. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, *101*(4), 1754-1761.
- Arslan, N., & Çakıroğlu, F. P. (2019). Yaşlılık Döneminde Beslenme. *Geriatrye Disiplinler*, 147.
- Artz, A. S., Xue, Q.-L., Wickrema, A., Hesdorffer, C., Ferrucci, L., Langdon, J. M., Walston, J. D., & Roy, C. N. (2014). Unexplained Anaemia in the Elderly is Characterised by Features of Low Grade Inflammation. *British Journal of Haematology*, *167*(2), 286.
- Barbagallo, M., Belvedere, M., & Dominguez, L. J. (2009). Magnesium Homeostasis and Aging. *Magnesium Research*, *22*(4), 235.
- Barbagallo, M., & Dominguez, L. J. (2007). Magnesium Metabolism in Type 2 Diabetes Mellitus, Metabolic Syndrome and Insulin Resistance. *Archives of Biochemistry and Biophysics*, *458*(1), 40-47.
- Bird, J. K., Murphy, R. A., Ciappio, E. D., & McBurney, M. I. (2017). Risk of Deficiency in Multiple Concurrent Micronutrients in Children and Adults in the United States. *Nutrients*, *9*(7), 655.
- Carr, A. C., & Zawari, M. (2023). Does Aging Have an Impact on Vitamin C Status and Requirements? A Scoping Review of Comparative Studies of Aging and Institutionalisation. *Nutrients*, *15*(4), 915.
- Chernoff, R. (2005). Micronutrient Requirements in Older Women. *The American Journal of Clinical Nutrition*, *81*(5), 1240S-1245S.
- Çavak, B. Y. (2022). Yaşlılık Döneminde Dehidratasyon Riski ve Yaşlılarda Su Tüketiminin Önemi. *Karya Journal of Health Science*, *3*(1), 35-39.
- Dawson-Hughes, B. (2017). Vitamin D and Muscle Function. *The Journal of Steroid Biochemistry and Molecular Biology*, *173*, 313-316.
- De la Fuente, M., Sánchez, C., Vallejo, C., Díaz-Del Cerro, E., Arnalich, F., & Hernanz, Á. (2020). Vitamin C and Vitamin C Plus E Improve the Immune Function in the Elderly. *Experimental Gerontology*, *142*, 111-118.
- Doley, J. (2017). Vitamins and Minerals in Older Adults: Causes, Diagnosis, and Treatment of Deficiency. In *Nutrition and Functional Foods for Healthy Aging* (pp. 125-137). Elsevier.
- Dominguez, L. J., Barbagallo, M., Lauretani, F., Bandinelli, S., Bos, A., Corsi, A. M., Simonsick, E. M., & Ferrucci, L. (2006). Magnesium and Muscle Performance in Older Persons: The INCHIANTI study-. *The American Journal of Clinical Nutrition*, *84*(2), 419-426.
- Ford, E. S., & Mokdad, A. H. (2003). Dietary Magnesium Intake in a National Sample of US Adults. *The Journal of Nutrition*, *133*(9), 2879-2882.
- Green, R., Allen, L. H., Björke-Monsen, A.-L., Brito, A., Guéant, J.-L., Miller, J. W., Molloy, A. M., Nexø, E., Stabler, S., & Toh, B.-H. (2017). Vitamin B12 Deficiency. *Nature Reviews Disease Primers*, *3*(1), 1-20.
- Gürbüz, M., & Aktaç, Ş. (2022). Understanding the Role of Vitamin A and its Precursors in the Immune System. *Nutrition Clinique et Métabolisme*, *36*(2), 89-98.
- Iwasaki, Y., Asai, M., Yoshida, M., Oiso, Y., & Hashimoto, K. (2007). Impaired Parathyroid Hormone Response to Hypocalcemic Stimuli in a Patient with Hypomagnesemic Hypocalcemia. *Journal Of Endocrinological Investigation*, *30*, 513-516.
- Joshi, S. (2015). Vitamin Supplementation in the Elderly. *Clinics in Geriatric Medicine*, *31*(3), 355-366.
- Kell, D. B., & Pretorius, E. (2014). Serum Ferritin is an Important Inflammatory Disease Marker, as it is Mainly a Leakage Product from Damaged Cells. *Metallomics*, *6*(4), 748-773.
- Kennedy, D. O. (2016). B Vitamins and the Brain: Mechanisms, Dose and Efficacy—A Review. *Nutrients*, *8*(2), 68.
- Klaus, J. H., Nardin, V. D., Paludo, J., Scherer, F., & Bosco, S. M. D. (2015). The Prevalence of and Factors Associated with Constipation in Elderly Residents of Long Stay Institutions. *Revista Brasileira de Geriatria e Gerontologia*, *18*, 835-843.
- Koçyiğit, S. E., & Aydın, A. E. (2019). Yaşlılarda Hiponatremiyle İlişkili Faktörler. *Geriatik Bilimler Dergisi*, *2*(3), 90-94.
- Lam, J. R., Schneider, J. L., Zhao, W., & Corley, D. A. (2013). Proton Pump Inhibitor and Histamine 2 Receptor Antagonist Use and Vitamin B12 Deficiency. *Jama*, *310*(22), 2435-2442.
- Lane, D. J., & Richardson, D. R. (2014). The Active Role of Vitamin C in Mammalian Iron Metabolism: Much More than Just Enhanced Iron Absorption! *Free Radical Biology and Medicine*, *75*, 69-83.
- Lindblad, A. J., Cotton, C., & Allan, G. M. (2015). Iron Deficiency Anemia in the Elderly. *Canadian Family Physician*, *61*(2), 159-159.
- Lloret, A., Esteve, D., Monllor, P., Cervera-Ferri, A., & Lloret, A. (2019). The Effectiveness of Vitamin E Treatment in Alzheimer's Disease. *International Journal of Molecular Sciences*, *20*(4), 879.
- Lopez-Contreras, M., Zamora-Portero, S., Lopez, M., Marin, J., Zamora, S., & Perez-Llamas, F. (2010). Dietary Intake and Iron Status of Institutionalized Elderly People: Relationship with Different Factors. *The Journal of Nutrition, Health & Aging*, *14*, 816-821.
- Mabuchi, S., Suzuki, R., Sasaki, M., Nakamura, M., Izumimoto, N., Hakamada, T., Toyoshima, K., Abe, Y., Kaneko, E., & Shimokado, K. (2017). Case Report of Severe Iron Deficiency Anemia Caused by Proton Pump Inhibitor in an Elderly Patient. *Geriatrics & Gerontology International*, *17*(4), 662-663.
- Malisova, O., Pouliak, K.-A., Kolyzoi, K., Lysandropoulos, A., Sfendouraki, K., & Kapsokefalou, M. (2018). Evaluation of Water Balance in a Population of Older Adults. A case control study. *Clinical Nutrition ESPEN*, *24*, 95-99.
- Marian, M. (2012). Vitamins and Older Adults. *Bioactive Food as Dietary Interventions for the Aging Population: Bioactive Foods in Chronic Disease States*, 47.
- Mocchegiani, E., & Malavolta, M. (2016). Vitamin E, Inflammatory/Immune Response, and the Elderly. In *Molecular Basis of Nutrition and Aging* (pp. 637-647). Elsevier.
- Montgomery, S. C., Streit, S. M., Beebe, M. L., & Maxwell IV, P. J. (2014). Micronutrient Needs of the Elderly. *Nutrition in Clinical Practice*, *29*(4), 435-444.

- Na, X., Xi, M., Zhou, Y., Yang, J., Zhang, J., Xi, Y., Yang, Y., Yang, H., & Zhao, A. (2022). Association of Dietary Sodium, Potassium, Sodium/Potassium, and Salt with Objective and Subjective Cognitive Function Among the Elderly in China: A Prospective Cohort Study. *Global Transitions*, 4, 28-39.
- Nagae, M., Umegaki, H., Onishi, J., Huang, C. H., Yamada, Y., Watanabe, K., Komiya, H., & Kuzuya, M. (2020). Chronic Dehydration in Nursing Home Residents. *Nutrients*, 12(11), 3562.
- Prentice, A. M., Mendoza, Y. A., Pereira, D., Cerami, C., Wegmuller, R., Constable, A., & Spieldecker, J. (2017). Dietary Strategies for Improving Iron Status: Balancing Safety and Efficacy. *Nutrition Reviews*, 75(1), 49-60.
- Price, M. Y., & Preedy, V. R. (2020). Reference Dietary Requirements of Antioxidant Vitamins in the Older Adults. In *Aging* (pp. 137-144). Elsevier.
- Raven, E. P., Lu, P. H., Tishler, T. A., Heydari, P., & Bartzokis, G. (2013). Increased Iron Levels and Decreased Tissue Integrity in Hippocampus of Alzheimer's Disease Detected in Vivo with Magnetic Resonance Imaging. *Journal of Alzheimer's Disease*, 37(1), 127-136.
- Remelli, F., Vitali, A., Zurlo, A., & Volpato, S. (2019). Vitamin D Deficiency and Sarcopenia in Older Persons. *Nutrients*, 11(12), 2861.
- Rude, R. K., Singer, F. R., & Gruber, H. E. (2009). Skeletal and Hormonal Effects of Magnesium Deficiency. *Journal of the American College of Nutrition*, 28(2), 131-141.
- Saito, K., Hosoi, E., Ishigami, A., & Yokoyama, T. (2014). Vitamin C and Physical Performance in the Elderly. In *Aging* (pp. 119-127). Elsevier.
- Saraç, Z. F., & Yılmaz, M. (2015). Yaşlılık ve Sağlıklı Beslenme. *Ege Tıp Dergisi*, 54.
- Sarkadi-Nagy, E., Horváth, A., Varga, A., Zámbo, L., Török, A., Guba, G., Szilfai, N., Zentai, A., & Bakacs, M. (2021). Dietary Sodium and Potassium Intake in Hungarian Elderly: Results from the Cross-Sectional Biomarker2019 Survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(16), 8806.
- Saupe, J. (2020). Vitamin K. In *Principles of Nutrigenetics and Nutrigenomics* (pp. 263-270). Elsevier.
- Shearer, M. J., Fu, X., & Booth, S. L. (2012). Vitamin K Nutrition, Metabolism, and Requirements: Current Concepts and Future Research. *Advances in Nutrition*, 3(2), 182-195.
- Shinchuk, L., & Holick, M. F. (2007). Vitamin D and Rehabilitation: Improving Functional Outcomes. *Nutrition in Clinical Practice*, 22(3), 297-304.
- Tay, H. S., & Soiza, R. L. (2015). Systematic Review and Meta-Analysis: What is the Evidence for Oral Iron Supplementation in Treating Anaemia in Elderly People? *Drugs & aging*, 32, 149-158.
- Ünsal, A. (2019). Beslenmenin Önemi ve Temel Besin Öğeleri. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 1-10.
- Van Wijngaarden, J., Doets, E., Szczecińska, A., Souverein, O., Duffy, M. E., Dullemeijer, C., Cavelaars, A., Pietruszka, B., van't Veer, P., & Brzozowska, A. (2013). Vitamin B12, Folate, Homocysteine, and Bone Health in Adults and Elderly People: A Systematic Review with Meta-Analyses. *Journal of Nutrition and Metabolism*, 2013.
- Veronese, N., Berton, L., Carraro, S., Bolzetta, F., De Rui, M., Perissinotto, E., Toffanello, E. D., Bano, G., Pizzato, S., & Miotto, F. (2014). Effect of Oral Magnesium Supplementation on Physical Performance in Healthy Elderly Women Involved in a Weekly Exercise Program: A Randomized Controlled Trial. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 100(3), 974-981.
- Vincenti, A., Bertuzzo, L., Limitone, A., D'Antona, G., & Cena, H. (2021). Perspective: Practical Approach to Preventing Subclinical B12 Deficiency in Elderly Population. *Nutrients*, 13(6), 1913.
- Wacker, M., & Holick, M. F. (2013). Vitamin D—effects on Skeletal and Extraskelletal Health and the Need for Supplementation. *Nutrients*, 5(1), 111-148.
- Yannakoulia, M., Mamelaki, E., Anastasiou, C. A., Mourtzi, N., Lambrinou, I., & Scarmeas, N. (2018). Eating Habits and Behaviors of Older People: Where are We Now and Where should We Go? *Maturitas*, 114, 14-21.
- Zhao, R., Han, X., Zhang, H., Liu, J., Zhang, M., Zhao, W., Jiang, S., Li, R., Cai, H., & You, H. (2022). Association of Vitamin E Intake in Diet and Supplements with Risk of Dementia: A Meta-Analysis. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 14, 955878.
- Zhu, K., & Prince, R. L. (2012). Calcium and Bone. *Clinical Biochemistry*, 45(12), 936-942.

araştırmak için beslenme tarama araçlarından yararlanılmaktadır. Beslenme tarama araçları; yetersiz beslenmenin erken ve hızlı tespit edilebilmesi için oldukça yararlıdır. Ayrıca, yaşlılarda doğru beslenme tarama aracının kullanılması hastanede yatan hastaların iyileşme süresini arttırabilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abd Aziz, N. A. S., Teng, N. I. M. F., Hamid, M. R. A., & Ismail, N. H. (2017). Assessing the Nutritional Status of Hospitalized Elderly. *Clinical Interventions in Aging*, 12, 1615.
- Abd-Al-Atty, M. F., Abou-Hashem, R. M., & Abd Elaziz, K. M. (2012). Functional Capacity of Recently Hospitalized Elderly in Relation to Nutritional Status. *European Geriatric Medicine*, 3(6), 356-359.
- Abd-El-Gawad, W. M., Abou-Hashem, R. M., El Maraghy, M. O., & Amin, G. E. (2014). The Validity of Geriatric Nutrition Risk Index: Simple Tool for Prediction of Nutritional-Related Complication of Hospitalized Elderly Patients. *Comparison with Mini Nutritional Assessment*. *Clinical nutrition*, 33(6), 1108-1116.
- Agarwal, E., Ferguson, M., Banks, M., Bauer, J., Capra, S., & Isenring, E. (2012). Nutritional Status and Dietary Intake of Acute Care Patients: Results from the Nutrition Care Day Survey 2010. *Clinical Nutrition*, 31(1), 41-47.
- Alam, I., Larbi, A., Pawelec, G., & Paracha, P. I. (2011). Relationship Between Anthropometric Variables and Nutrient Intake in Apparently Healthy Male Elderly Individuals: A Study from Pakistan. *Nutrition Journal*, 10(1), 1-9.
- Alkan, Ş. B., & Rakıçoğlu, N. (2019). Kırılğan Yaşlılarda Beslenme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(2), 184-189.
- Alvarez-Altamirano, K., Delgadillo, T., García-García, A., Alatrıste-Ortiz, G., & Fuchs-Tarlovsky, V. (2014). Prevalencia de Riesgo de Desnutrición Evaluada con NRS-2002 En Población Oncológica Mexicana. *Nutrición Hospitalaria*, 30(1), 173-178.
- Amato, M. C., Giordano, C., Galia, M., Criscimanna, A., Vitabile, S., Midiri, M., & Galluzzo, A. (2010). Visceral Adiposity Index: A Reliable Indicator of Visceral Fat Function Associated with Cardiometabolic Risk. *Diabetes Care*, 33(4), 920-922.
- Andreyeva, T., Michaud, P. C., & Van Soest, A. (2005). *Obesity and Health in Europeans Ages 50 and above*. RAND.
- Anthony, P. S. (2008). Nutrition Screening Tools for Hospitalized Patients. *Nutrition in Clinical Practice*, 23(4), 373-382.
- Badia-Tahull, M. B., Cobo-Sacristán, S., Leiva-Badosa, E., Miquel-Zurita, M. E., Méndez-Cabalerio, N., Jódar-Masanés, R., & Llop-Talaverón, J. (2014). Utilización de Subjective Global Assessment, Patient-generated Subjective Global Assessmenty Nutritional Risk Screening 2002 para Evaluar el Estado Nutricional de Pacientes no Críticos con Nutrición Parenteral. *Nutrición Hospitalaria*, 29(2), 411-419.
- Bakanlığı, T. S. (2019). *Türkiye beslenme rehberi (TÜBER)*. Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Barbosa-Silva, M. C. G., & Barros, A. J. (2006). Indications and Limitations of the Use of Subjective Global Assessment in Clinical Practice: an Update. *Current Opinion in Clinical Nutrition & Metabolic Care*, 9(3), 263-269.
- Bassey, E.J. (1986). Demi-Span as a Measure of Skeletal Size. *Annals Of Human Biology*, 13(5), 499-502.
- Bauer, J. M., Kaiser, M. J., Anthony, P., Guigoz, Y., & Sieber, C. C. (2008). The Mini Nutritional Assessment®—its History, Today's Practice, and Future Perspectives. *Nutrition in Clinical Practice*, 23(4), 388-396.
- Baysal, A., Aksoy, M., Besler, T., Bozkurt, N., Keçecioğlu, S., Merdol Kutluay T., Pekcan, G., Mercangil, S.M., Yılmaz E. (2008). *Diyet El Kitabı*, Ankara: Hatiboğlu Yayınevi. 99-142.
- Bellantı, F., Lo Buglio, A., Quiete, S., Pellegrino, G., Dobrakowski, M., Kasperczyk, A., ... & Vendemiale, G. (2020). Comparison of Three Nutritional Screening Tools with the New Glim Criteria for Malnutrition and Association with Sarcopenia in Hospitalized Older Patients. *Journal of Clinical Medicine*, 9(6), 1898.
- Bouillanne, O., Morineau, G., Dupont, C., Coulobel, I., Vincent, J. P., Nicolis, I., ... & Aussel, C. (2005). Geriatric Nutritional Risk Index: A New Index for Evaluating at-Risk Elderly Medical Patients. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 82(4), 777-783.
- Bouillon, K., Kivimaki, M., Hamer, M., Sabia, S., Fransson, E. I., Singh-Manoux, A., ... & Batty, G. D. (2013). Measures of Frailty in Population-Based Studies: an Overview. *BMC geriatrics*, 13(1), 1-11.
- Cansado, P., Ravasco, P., & Camilo, M. (2009). A Longitudinal Study of Hospital Undernutrition in the Elderly: Comparison of Four Validated Methods. *JNHA-The Journal of Nutrition, Health and Aging*, 13(2), 159-164.
- Cederholm, T., Bosaeus, I., Barazzoni, R., Bauer, J., Van Gossum, A., Klek, S., ... & Singer, P. (2015). Diagnostic Criteria for Malnutrition—An ESPEN Consensus Statement. *Clinical Nutrition*, 34(3), 335-340.
- Cereda, E., & Pedrolli, C. (2009). The Geriatric Nutritional Risk Index. *Current Opinion in Clinical Nutrition & Metabolic Care*, 12(1), 1-7.
- Cereda, E., Pedrolli, C., Klersy, C., Bonardi, C., Quarleri, L., Cappello, S., ... & Caccialanza, R. (2016). Nutritional Status in Older Persons According to Healthcare Setting: A Systematic Review and Meta-analysis of Prevalence Data Using MNA®. *Clinical Nutrition*, 35(6), 1282-1290.
- Chumlea, W.C. (1985). Nutritional Anthropometric Assessment in Elderly Persons 65 to 90 Years of Age. *Journal of Nutrition for the Elderly*, 4, 35-91.
- Coelho, H. J., Sampaio, R. A. C., Gonçavez, I. D. O., Aguiar, S. D. S., Palmeira, R., Oliveira, J. F. D., ... & Uchida, M. C. (2016). Cutoffs and Cardiovascular Risk Factors Associated with Neck Circumference Among Community-Dwelling Elderly Adults: A Cross-Sectional Study. *Sao Paulo Medical Journal*, 134, 519-527.
- Cockram, D. B., & Baumgartner, R. N. (1990). Evaluation of Accuracy and Reliability of Calipers for Measuring Recumbent Knee Height in Elderly People. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 52(2), 397-400.
- da Silva Fink, J., de Mello, P. D., & de Mello, E. D. (2015). Subjective Global Assessment of Nutritional Status—A Systematic Review of the Literature. *Clinical Nutrition*, 34(5), 785-792.
- Dent, E., Hoogendijk, E. O., Visvanathan, R., & Wright, O. R. L. (2019). Malnutrition Screening and Assessment in Hospitalised Older People: A Review. *The Journal of Nutrition, Health & Aging*, 23(5), 431-441.

- Detsky, A. S., McLaughlin JR, Baker, J. P., Johnston, N. A. N. C. Y., Whittaker, S., Mendelson, R. A., & Jeejeebhoy, K. N. (1987). What is Subjective Global Assessment of Nutritional Status? *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 11(1), 8-13.
- Doğan, G., & Köksal, E. (2020). Yaşlıda Malnütrisyon ve Değerlendirilmesinde Antropometrik ve Laboratuvar Yöntemleri. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 73-84.
- Domini, L. M., Poggjogalle, E., Piredda, M., Pinto, A., Barbagallo, M., Cucinotta, D., & Sergi, G. (2013). Anorexia and Eating Patterns in the Elderly. *PLoS one*, 8(5), e63539.
- Drescher, T., Singler, K., Ulrich, A., Koller, M., Keller, U., Christ-Crain, M., & Kressig, R. W. (2010). Comparison of two Malnutrition Risk Screening Methods (MNA and NRS 2002) and Their Association with Markers of Protein Malnutrition in Geriatric Hospitalized Patients. *European Journal of Clinical Nutrition*, 64(8), 887-893.
- Dutch Malnutrition Steering Group. (2011). Guideline Screening and treatment of malnutrition. Amsterdam: *Dutch Malnutrition Steering Group*.
- Esmailzadeh, A., Mirmiran, P. A. R. V. I. N., & Azizi, F. (2004). Waist-To-Hip Ratio is a Better Screening Measure for Cardiovascular Risk Factors than other Anthropometric Indicators in Tehranian Adult Men. *International Journal of Obesity*, 28(10), 1325-1332.
- Evcı Kiraz, E.D, Memiş S. vd. (2012). "Kısa Nütrisyonel Değerlendirme Ölçeği 65+(Short Nutritional Assessment Questionnaire 65+) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, 48. Ulusal Nöroloji Kongresi, "Yaşam Boyu Nöroloji-Çocuk Nörolojisi", 62-63, Antalya, 16-22 Kasım 2012.
- Ferreira, L. S., do Amaral, T. F., Marucci, M. D. F. N., Nascimento, L. F. C., Lebrão, M. L., & de Oliveira Duarte, Y. A. (2011). Undernutrition as a Major Risk Factor for Death Among Older Brazilian Adults in the Community-Dwelling Setting: SABC Survey. *Nutrition*, 27(10), 1017-1022.
- Field, L. B., & Hand, R. K. (2015). Differentiating Malnutrition Screening and Assessment: A Nutrition Care Process Perspective. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 115(5), 824-828.
- Flegal, K. M., Kit, B. K., Orpana, H., & Graubard, B. I. (2013). Association of All-Cause Mortality With Overweight and Obesity Using Standard Body Mass Index Categories: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Jama*, 309(1), 71-82.
- Freiberg, M. S., Pencina, M. J., D'agostino, R. B., Lanier, K., Wilson, P. W., & Vasan, R. S. (2008). BMI vs. Waist Circumference for Identifying Vascular Risk. *Obesity*, 16(2), 463-469.
- Gavriilidou, N. N., Pihlgård, M., & Elmståhl, S. (2015). Anthropometric Reference Data for Elderly Swedes and its Disease-Related Pattern. *European Journal of Clinical Nutrition*, 69(9), 1066-1075.
- Gharipour, M., Sadeghi, M., Dianatkah, M., Bidmeshgi, S., Ahmadi, A., Tahri, M., & Sarrafzadegan, N. (2014). The Cut-off Values of Anthropometric Indices for Identifying Subjects at Risk for Metabolic Syndrome in Iranian Elderly Men. *Journal of Obesity*, 2014.
- Ghazi, L., Fereshtehnejad, S. M., Abbasi Fard, S., Sadeghi, M., Shahidi, G. A., & Lökk, J. (2015). Mini Nutritional Assessment (MNA) is a Reliable and Valid Instrument to Assess Nutritional Status in Iranian Healthy Adults and Elderly with a Chronic Disease. *Ecology of Food and Nutrition*, 54(4), 342-357.
- Gomes de Lima, K. V., Gomes de Lima, L., Queiroz Ventura Bernardo, E. M., de Almeida, C., Adriana, P., Couto Santos, E. M., & Da Silva Prado, L. V. (2014). Relação Entre o Instrumento de Triagem Nutricional (NRS-2002) E os Métodos de Avaliação Nutricional Objetiva em Pacientes Cirúrgicos do Recife (Pernambuco, Brasil). *Nutricion Clinicy Dietetica Hospitalaria*, 34(3), 72-79.
- Guautili, P. R., Jansma, E. P., & de Vet, H. C. (2014). Nutrition Screening Tools: Does One Size Fit All? A Systematic Review of Screening Tools for the Hospital Setting. *Clinical Nutrition*, 33(1), 39-58.
- Gündüz, S., Doğan, D., & Bayraktar, E. (2019). Nütrisyonel Risk Değerlendirme Ölçeklerinin İstatistiksel Testlerle Karşılaştırılması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 10(17), 815-834.
- Hickman, I., & Tapsell, L. (2009). Evidence Based Practice Guidelines for the Nutritional Management of Malnutrition in Adult Patients Across the Continuum of Care. *Nutrition & Dietetics*, 66(s3).
- Kennedy, B. K., Berger, S. L., Brunet, A., Campisi, J., Cuervo, A. M., Epel, E. S., ... & Sierra, F. (2014). Geroscience: Linking Aging to Chronic Disease. *Cell*, 159(4), 709-713.
- Komatsu, M., Okazaki, M., Tsuchiya, K., Kawaguchi, H., & Nitta, K. (2015). Geriatric Nutritional Risk Index is a Simple Predictor of Mortality in Chronic Hemodialysis Patients. *Blood Purification*, 39(4), 281-287.
- Kruizenga, H. M., Van Tulder, M. W., Seidell, J. C., Thijs, A., Ader, H. J., & Van Bokhorst-de van der Schueren, M. A. (2005). Effectiveness and Cost-Effectiveness of Early Screening and Treatment of Malnourished Patients. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 82(5), 1082-1089.
- Leistra, E., Langius, J. A., Evers, A. M., Visser, M., de Vet, H. C., & Kruizenga, H. M. (2013). Validity of Nutritional Screening with MUST and SNAQ in Hospital Outpatients. *European Journal of Clinical Nutrition*, 67(7), 738-742.
- Li, C., Ford, E. S., McGuire, L. C., & Mokdad, A. H. (2007). Increasing Trends in Waist Circumference and Abdominal Obesity Among US Adults. *Obesity*, 15(1), 216-216.
- Liu, L., Bopp, M. M., Roberson, P. K., & Sullivan, D. H. (2002). Undernutrition and Risk of Mortality in Elderly Patients Within 1 Year of Hospital Discharge. *The Journals of Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*, 57(11), M741-M746.
- Lochs, H., Allison, S. P., Meier, R., Pirlich, M., Kondrup, J., Van den Berghe, G., & Pichard, C. (2006). Introductory to the ESPEN Guidelines on Enteral Nutrition: Terminology, Definitions and General Topics. *Clinical Nutrition*, 25(2), 180-186.
- López-Gómez, J. J., Calleja-Fernández, A., Ballesteros-Pomar, M. D., Vidal-Casariogo, A., Brea-Laranjo, C., Fariza-Vicente, E., ... & Cano-Rodríguez, I. (2011). Screening of the Nutritional Risk in Elderly Hospitalized Patients with Different Tools. *Endocrinología y Nutrición (English Edition)*, 58(3), 104-111.
- Marshall, S., Young, A., Bauer, J., & Isenring, E. (2016). Malnutrition in Geriatric Rehabilitation: Prevalence, Patient Outcomes, and Criterion Validity of the Scored Patient-Generated Subjective Global Assessment and the Mini Nutritional Assessment. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 116(5), 785-794.
- Matsumura, T., Mitani, Y., Oki, Y., Fujimoto, Y., Ohira, M., Kaneko, H., ... & Ishikawa, A. (2015). Comparison of Geriatric Nutritional Risk Index Scores on Physical Performance Among Elderly Patients with Chronic Obstructive Pulmonary Disease. *Heart & Lung*, 44(6), 534-538.

- Melo, A. P. F., Salles, R. K. D., Vieira, F. G. K., Ferreira, M. G. (2014). Methods for Estimating Body Weight and Height in Hospitalized Adults: A Comparative Analysis. *Revista Brasileira de Cineantropometria & Desempenho Humano*, 16(4), 475-484.
- Michalakos, K., Goulis, D. G., Vazaiou, A., Mintzioti, G., Polymeris, A., & Abrahamian-Michalakos, A. (2013). Obesity in the Ageing Man. *Metabolism*, 62(10), 1341-1349.
- Miller, S. L., & Wolfe, R. R. (2008). The Danger of Weight Loss in the Elderly. *The Journal of Nutrition Health and Aging*, 12(7), 487-491.
- Misra, A. (2015). Ethnic-Specific Criteria for Classification of Body Mass Index: A Perspective for Asian Indians and American Diabetes Association Position Statement. *Diabetes Technology & Therapeutics*, 17(9), 667-671.
- Neelemaat, F., Meijers, J., Kruijenga, H., van Ballegooijen, H., & van Bokhorst-de van der Schueren, M. (2011). Comparison of Five Malnutrition Screening Tools in One Hospital Inpatient Sample. *Journal Of Clinical Nursing*, 20(15-16), 2144-2152.
- Nur Fazimah, S., Sakinah, H., & Rosminah, M. (2013). Hospitalized Geriatric Malnutrition: A Perspective of Prevalence, Identification and Implications to Patient and Healthcare Cost. *Health Environ Journal*, 4(1), 55-67.
- Özkaya, V. (2018). Vücut Yağının Saptanmasında Çeşitli Antropometrik Ölçümlerle Biyoelektrik Empedans ve Çift Foton Absorbsiyometri Yöntemlerinin Karşılaştırılması. Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.
- Parker, J.M., Dillard, T.A., & Phillips, Y.Y. (1996). Arm Span-Height Relationships in Patients Referred for Spirometry. *American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine*, 154(2), 533-536.
- Preedy, V. R. (Ed.). (2012). Handbook of anthropometry: physical measures of human form in health and disease. *Springer Science & Business Media*. p.744.
- Rabito, E. I., Vannucchi, G. B., Suen, V. M. M., Castilho Neto, L. L., & Marchini, J. S. (2006). Weight and Height Prediction of Immobilized Patients. *Revista de Nutrição*, 19(6), 655-661.
- Raslan, M., Gonzalez, M. C., Dias, M. C. G., Nascimento, M., Castro, M., Marques, P., ... & Waitzberg, D. L. (2010). Comparison of Nutritional Risk Screening Tools for Predicting Clinical Outcomes in Hospitalized Patients. *Nutrition*, 26(7-8), 721-726.
- Roberts, H. C., Denison, H. J., Martin, H. J., Patel, H. P., Syddall, H., Cooper, C., & Sayer, A. A. (2011). A Review of the Measurement of Grip Strength in Clinical and Epidemiological Studies: Towards a Standardised Approach. *Age and Ageing*, 40(4), 423-429.
- Sakinah, H., & Tan, S. L. (2012). Validity of a Local Nutritional Screening Tool in Hospitalized Malaysian Elderly Patients. *Health Environ Journal*, 3(3), 59-65.
- Sánchez-García, S., García-Peña, C., Duque-López, M. X., Juárez-Cedillo, T., Cortés-Núñez, A. R., & Reyes-Beaman, S. (2007). Anthropometric Measures and Nutritional Status in a Healthy Elderly Population. *BMC Public Health*, 7(1), 1-9.
- Silva, D. F. O., Lima, S. C. V. C., Sena-Evangelista, K. C. M., Marchioni, D. M., Cobucci, R. N., & Andrade, F. B. D. (2020). Nutritional Risk Screening Tools for Older Adults with COVID-19: A Systematic Review. *Nutrients*, 12(10), 2956.
- Stratton, R. J., Hackston, A., Longmore, D., Dixon, R., Price, S., Stroud, M., ... & Elia, M. (2004). Malnutrition in hospital outpatients and inpatients: prevalence, concurrent validity and ease of use of the 'malnutrition universal screening tool' ('MUST') for adults. *British Journal of Nutrition*, 92(5), 799-808.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2017). T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, *Diyetisyenler İçin Hasta İzleme Rehberi/ Ağırılık Yönetimi El Kitabı*, Yayın No: 1081, Ankara, sf: 73.
- Thomas, D. R. (2007). Loss of skeletal muscle mass in aging: examining the relationship of starvation, sarcopenia and cachexia. *Clinical nutrition*, 26(4), 389-399.
- Tlili, M., Landolsi, M., Jarrar, M. S., Khelifi, S., Naouar, N., & Ghannouchi, S. E. (2020). Anthropometric Characteristics of Tunisian Population in Comparison to the World Characteristics Anthropométriques de la Population Tunisienne Par Rapport au Monde. *La Tunisie Medicale*, 98(05), 413-419.
- Trevisan, C., Maggi, S., Curreli, C., Nante, G., Noale, M., De Rui, M., ... & Sergi, G. (2017). Anthropometric Parameters and the Incidence of Atrial Fibrillation in Older People: The PRO. VA Study. *Clinical Cardiology*, 40(7), 461-468.
- United Nations (2017). Department of Economic and Social Affairs. Population Division. World Population Ageing: 2017 *Highlights*. UN.
- Vellas, B., Villars, H., Abellan, G., Soto, M. E., Rolland, Y., Guigoz, Y., ... & Garry, P. (2006). Overview of the MNA®-Its History and Challenges. *Journal of Nutrition Health and Aging*, 10(6), 456.
- Villafañe, J. H., Valdes, K., Buraschi, R., Martinelli, M., Bissolotti, L., & Negri, S. (2016). Reliability of the Handgrip Strength Test in Elderly Subjects with Parkinson Disease. *Hand*, 11(1), 54-58.
- Villareal, D. T., Apovian, C. M., Kushner, R. F., & Klein, S. (2005). Obesity in Older Adults: Technical Review and Position Statement of the American Society for Nutrition and NAASO, The Obesity Society. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 82(5), 923-934.
- Watterson, C., Fraser, A., Banks, M., Isenring, E., Silvester, C., & Hovenaars, R. (2009). Bauer, 376 J., Vivanti, A., Ferguson, M. Evidence based practice guidelines for nutritional management 377 of malnutrition in adult patients across the continuum of care. *Nutrition and Dietetics*, 378, 66.
- WHO. (2015). World Health Organization. *World report on ageing and health*. World Health Organization.
- Wijnhoven, H. A., Schilp, J., de Vet, H. C., Kruijenga, H. M., Deeg, D. J., Ferrucci, L., & Visser, M. (2012). Development and Validation of Criteria for Determining Undernutrition in Community-Dwelling Older Men and Women: The Short Nutritional Assessment Questionnaire 65+. *Clinical Nutrition*, 31(3), 351-358.
- Yang, J., Wang, F., Wang, J., Han, X., Hu, H., Yu, C., ... & He, M. (2018). Using Different Anthropometric Indices to Assess Prediction Ability of Type 2 Diabetes in Elderly Population: A 5 Year Prospective Study. *BMC Geriatrics*, 18(1), 1-9.
- Ye, X. J., Ji, Y. B., Ma, B. W., Huang, D. D., Chen, W. Z., Pan, Z. Y., ... & Yu, S. (2018). Comparison of Three Common Nutritional Screening Tools with the New European Society for Clinical Nutrition and Metabolism (ESPEN) Criteria for Malnutrition Among Patients with Geriatric Gastrointestinal Cancer: A Prospective Study in China. *BMJ Open*, 8(4), e019750.

KAYNAKÇA

- Abuznait, A. H., Qosa, H., Busnena, B. A., El Sayed, K. A., & Kaddoumi, A. (2013). Olive-oil-derived oleocanthal enhances β -amyloid clearance as a potential neuroprotective mechanism against Alzheimer's disease: in vitro and in vivo studies. *ACS chemical neuroscience*, 4(6), 973-982.
- Akbari, E., Asemi, Z., Daneshvar Kakhaki, R., Bahmani, F., Kouchaki, E., Tamtaji, O. R., Hamidi, G. A., & Salami, M. (2016). Effect of Probiotic Supplementation on Cognitive Function and Metabolic Status in Alzheimer's Disease: A Randomized, Double-Blind and Controlled Trial. *Frontiers in aging neuroscience*, 8, 256. <https://doi.org/10.3389/fnagi.2016.00256>
- Algahtani, H., Shirah, B., Alhazmi, A., Alshareef, A., Bajunaid, M., & Samman, A. (2020). Perception and attitude of the general population towards Alzheimer's disease in Jeddah, Saudi Arabia. *Acta neurologica Belgica*, 120, 313-320.
- Alzheimer, S. K. (2003). Diğer demanslar (Modern tip seminerleri: 26). Ankara: Güneş Kitapevi Yayınları, 9-13.
- Alzheimer's Association (2015). Alzheimer's disease facts and figures. *Alzheimer's & dementia : the journal of the Alzheimer's Association*, 11(3), 332-384. <https://doi.org/10.1016/j.jalz.2015.02.003>
- Alzheimer's Association. (2018). Alzheimer's figures. *Alzheimer's & Dementia*. 2020; 16(3): 391-460.
- Andrieu, S., Reynish, W., Nourhashemi, F., Ousset, P. J., Grandjean, H., Grand, A., ... & Vellas, B. (2001). Nutritional risk factors for institutional placement in Alzheimer's disease after one year follow-up. *The journal of nutrition, health & aging*, 5(2), 113-117.
- Anstey, K. J., von Sanden, C., Salim, A., & O'Kearney, R. (2007). Smoking as a risk factor for dementia and cognitive decline: a meta-analysis of prospective studies. *American journal of epidemiology*, 166(4), 367-378.
- Arce, M. P., Rodriguez-Franco, M. I., Gonzalez-Munoz, G. C., Pérez, C., López, B., Villarroya, M., ... & Conde, S. (2009). Neuroprotective and cholinergic properties of multifunctional glutamic acid derivatives for the treatment of Alzheimer's disease. *Journal of medicinal chemistry*, 52(22), 7249-7257.
- Arjmand, G., Abbas-Zadeh, M., & Eftekhari, M. H. (2022). Effect of MIND diet intervention on cognitive performance and brain structure in healthy obese women: a randomized controlled trial. *Scientific reports*, 12(1), 2871. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-04258-9>
- Arvanitakis, Z., Shah, R. C., & Bennett, D. A. (2019). Diagnosis and management of dementia. *Jama*, 322(16), 1589-1599.
- Ateşkan, Ü. (2012). Alzheimer hastalığı risk faktörleri, her yönüyle alzheimer hastalığı. İstanbul: Özal Matbaası, 183-193.
- Bach-Faig, A., Berry, E. M., Lairon, D., Reguant, J., Trichopoulos, A., Dermimi, S., Medina, F. X., Battino, M., Belahsen, R., Miranda, G., Serra-Majem, L., & Mediterranean Diet Foundation Expert Group (2011). Mediterranean diet pyramid today. Science and cultural updates. *Public health nutrition*, 14(12A), 2274-2284. <https://doi.org/10.1017/S1368980011002515>
- Bane, T. J., & Cole, C. (2015). Prevention of Alzheimer disease: The roles of nutrition and primary care. *The Nurse practitioner*, 40(5), 30-36. <https://doi.org/10.1097/01.NPR.0000463782.57968.c2>
- Barry, D., Ellul, S., Watters, L., Lee, D., Haluska, R., Jr, & White, R. (2018). The ketogenic diet in disease and development. *International journal of developmental neuroscience : the official journal of the International Society for Developmental Neuroscience*, 68, 53-58. <https://doi.org/10.1016/j.ijdevneu.2018.04.005>
- Bartus, R. T., Dean III, R. L., Beer, B., & Lippa, A. S. (1982). The cholinergic hypothesis of geriatric memory dysfunction. *Science*, 217(4558), 408-414.
- Batch, J. T., Lamsal, S. P., Adkins, M., Sultan, S., & Ramirez, M. N. (2020). Advantages and Disadvantages of the Ketogenic Diet: A Review Article. *Cureus*, 12(8), e9639. <https://doi.org/10.7759/cureus.9639>
- Baumgart, M., Snyder, H. M., Carrillo, M. C., Fazio, S., Kim, H., & Johns, H. (2015). Summary of the evidence on modifiable risk factors for cognitive decline and dementia: a population-based perspective. *Alzheimer's & Dementia*, 11(6), 718-726.
- Baysal, A. I., & Yeşilbudak, Z. (2003). Alzheimer hastalığı'nın klinik bulguları. *Türkiye Klinikleri Nöroloji Dergisi*, 1(1), 1-5.
- Bazzano, L. A., Green, T., Harrison, T. N., & Reynolds, K. (2013). Dietary approaches to prevent hypertension. *Current hypertension reports*, 15(6), 694-702. <https://doi.org/10.1007/s11906-013-0390-z>
- Becerra-Tomás, N., Blanco Mejia, S., Vigiuliuok, E., Khan, T., Kendall, C. W. C., Kahleova, H., Rahelić, D., Sievenpiper, J. L., & Salas-Salvadó, J. (2020). Mediterranean diet, cardiovascular disease and mortality in diabetes: A systematic review and meta-analysis of prospective cohort studies and randomized clinical trials. *Critical reviews in food science and nutrition*, 60(7), 1207-1227. <https://doi.org/10.1080/10408398.2019.1565281>
- Bendlin, B. B., Carlsson, C. M., Gleason, C. E., Johnson, S. C., Sodhi, A., Gallagher, C. L., ... & Asthana, S. (2010). Midlife predictors of Alzheimer's disease. *Maturitas*, 65(2), 131-137.
- Berendsen, A. M., Kang, J. H., Feskens, E. J. M., de Groot, C. P. G. M., Grodstein, F., & van de Rest, O. (2018). Association of Long-Term Adherence to the MIND Diet with Cognitive Function and Cognitive Decline in American Women. *The journal of nutrition, health & aging*, 22(2), 222-229. <https://doi.org/10.1007/s12603-017-0909-0>
- Bickel, H., & Kurz, A. (2009). Education, occupation, and dementia: the Bavarian school sisters study. *Dementia and geriatric cognitive disorders*, 27(6), 548-556. <https://doi.org/10.1159/000227781>
- Bird, T. D. (2018). Alzheimer disease overview. *GeneReviews*® [Internet].
- Blazer, D. G., Yaffe, K., Liverman, C. T., Committee on the Public Health Dimensions of Cognitive Aging, Board on Health Sciences Policy, & Institute of Medicine (Eds.). (2015). *Cognitive Aging: Progress in Understanding and Opportunities for Action*. National Academies Press (US).
- Blumenthal, J. A., Smith, P. J., Mabe, S., Hinderliter, A., Lin, P. H., Liao, L., ... & Sherwood, A. (2019). Lifestyle and neurocognition in older adults with cognitive impairments: A randomized trial. *Neurology*, 92(3), e212-e223.
- Brandt, J., Buchholz, A., Henry-Barron, B., Vizthum, D., Avramopoulos, D., & Cervenka, M. C. (2019). Preliminary Report on the Feasibility and Efficacy of the Modified Atkins Diet for Treatment of Mild Cognitive Impairment and Early Alzheimer's Disease. *Journal of Alzheimer's disease : JAD*, 68(3), 969-981. <https://doi.org/10.3233/JAD-180995>
- Brocker P, Benhamidat T, Benoit M, Staccini P, Bertogliati C, Gu'erin O, Lechowski L, Robert PH. (2003). Etat nutritionnel et maladie d'Alzheimer: R'esultats pr'eliminaires de l'etude REAL.FR [Nutritional status and Alzheimer's disease: Preliminary results of the REAL.FR study]. *Rev Med Interne* 24(Suppl 3), 314s-318s.
- Calsolaro, V., & Edison, P. (2016). Neuroinflammation in Alzheimer's disease: current evidence and future directions. *Alzheimer's & dementia*, 12(6), 719-732.

- Canbolat, E., & Yardımcı, H. (2016). Alzheimer hastalığı ve koruyucu besin öğeleri. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 139-145.
- Cankurtaran, M. (2004). Alzheimer tip ve vasküler tip demansta risk faktörleri araştırılması. Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 18-55.
- Cankurtaran, M., & Arıoğlu, S. (2005). Demans ve alzheimer hastalığı. *Misem*, 11(12), 22-57.
- Chen, J., Benjenk, I., Barath, D., Anderson, A. C., & Reynolds III, C. F. (2021). Disparities in preventable hospitalization among patients with Alzheimer diseases. *American journal of preventive medicine*, 60(5), 595-604.
- Chuang, C. C., & McIntosh, M. K. (2011). Potential mechanisms by which polyphenol-rich grapes prevent obesity-mediated inflammation and metabolic diseases. *Annual review of nutrition*, 31, 155-176.
- Clare, L., Linden, D. E., Woods, R. T., Whitaker, R., Evans, S. J., Parkinson, C. H., van Paasschen, J., Nelis, S. M., Hoare, Z., Yuen, K. S., & Rugg, M. D. (2010). Goal-oriented cognitive rehabilitation for people with early-stage Alzheimer disease: a single-blind randomized controlled trial of clinical efficacy. *The American journal of geriatric psychiatry : official journal of the American Association for Geriatric Psychiatry*, 18(10), 928-939. <https://doi.org/10.1097/JGP.0b013e3181d5792a>
- Clark, T. A., Lee, H. P., Rolston, R. K., Zhu, X., Marlatt, M. W., Castellani, R. J., ... & Perry, G. (2010). Oxidative stress and its implications for future treatments and management of Alzheimer disease. *International journal of biomedical science: IJBS*, 6(3), 225.
- Crous-Bou, M., Minguillón, C., Gramunt, N., & Molinuevo, J. L. (2017). Alzheimer's disease prevention: from risk factors to early intervention. *Alzheimer's research & therapy*, 9(1), 71. <https://doi.org/10.1186/s13195-017-0297-z>
- Dai, J., Jones, D. P., Goldberg, J., Ziegler, T. R., Bostick, R. M., Wilson, P. W., Manatunga, A. K., Shallenberger, L., Jones, L., & Vaccarino, V. (2008). Association between adherence to the Mediterranean diet and oxidative stress. *The American journal of clinical nutrition*, 88(5), 1364-1370. <https://doi.org/10.3945/ajcn.2008.26528>
- Dangour, A. D., Allen, E., Elbourne, D., Fletcher, A., Richards, M., & Uauy, R. (2009). Fish consumption and cognitive function among older people in the UK: baseline data from the OPAL study. *The journal of nutrition, health & aging*, 13(3), 198-202. <https://doi.org/10.1007/s12603-009-0057-2>
- de Toledo-Morrell, L., Goncharova, I., Dickerson, B., Wilson, R. S., & Bennett, D. A. (2000). From healthy aging to early Alzheimer's disease: in vivo detection of entorhinal cortex atrophy. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 911, 240-253. <https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.2000.tb06730.x>
- Di Fede, G., Catania, M., Maderna, E., Ghidoni, R., Benussi, L., Tonoli, E., ... & Tagliavini, F. (2018). Molecular subtypes of Alzheimer's disease. *Scientific reports*, 8(1), 1-14.
- Diano, S., Farr, S. A., Benoit, S. C., McNay, E. C., da Silva, I., Horvath, B., Gaskin, F. S., Nonaka, N., Jaeger, L. B., Banks, W. A., Morley, J. E., Pinto, S., Sherwin, R. S., Xu, L., Yamada, K. A., Sleeman, M. W., Tschöp, M. H., & Horvath, T. L. (2006). Ghrelin controls hippocampal spine synapse density and memory performance. *Nature neuroscience*, 9(3), 381-388. <https://doi.org/10.1038/nrn1656>
- Dong, L., Xiao, R., Cai, C., Xu, Z., Wang, S., Pan, L., & Yuan, L. (2016). Diet, lifestyle and cognitive function in old Chinese adults. *Archives of gerontology and geriatrics*, 63, 36-42. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2015.12.003>
- Eratne, D., Loi, S. M., Farrand, S., Kelso, W., Velakoulis, D., & Looi, J. C. (2018). Alzheimer's disease: clinical update on epidemiology, pathophysiology and diagnosis. *Australasian Psychiatry*, 26(4), 347-357.
- Evans, D. A., Bennett, D. A., Wilson, R. S., Bienias, J. L., Morris, M. C., Scherr, P. A., ... & Schneider, J. (2003). Incidence of Alzheimer disease in a biracial urban community: relation to apolipoprotein E allele status. *Archives of neurology*, 60(2), 185-189.
- Féart, C., Samieri, C., & Barberger-Gateau, P. (2010). Mediterranean diet and cognitive function in older adults. *Current Opinion in Clinical Nutrition & Metabolic Care*, 13(1), 14-18.
- Francis, P. T., Ramirez, M. J., & Lai, M. K. (2010). Neurochemical basis for symptomatic treatment of Alzheimer's disease. *Neuropharmacology*, 59(4-5), 221 - 229. <https://doi.org/10.1016/j.neuropharm.2010.02.010>
- Friedland R. P. (2003). Fish consumption and the risk of Alzheimer disease: is it time to make dietary recommendations?. *Archives of neurology*, 60(7), 923-924. <https://doi.org/10.1001/archneur.60.7.923>
- Frisardi, V., Panza, F., Scirpa, D., Imbimbo, B. P., Vendemiale, G., Pilotto, A., & Solfrizzi, V. (2010). Nutraceutical properties of Mediterranean diet and cognitive decline: possible underlying mechanisms. *Journal of Alzheimer's Disease*, 22(3), 715-740.
- Fu, J., Tan, L. J., Lee, J. E., & Shin, S. (2022). Association between the mediterranean diet and cognitive health among healthy adults: A systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Nutrition*, 9.
- Ganguli, M., Dodge, H.H., Chen, P., Belle, S., Dekosky, S.T., (2000). Ten-year incidence of dementia in a rural elderly US community population The Movies Project. *Neurology*, 54(5), 1109-1116.
- García-Casares, N., Gallego Fuentes, P., Barbancho, M. A., López-Gigosos, R., García-Rodríguez, A., & Gutiérrez-Bedmar, M. (2021). Alzheimer's disease, mild cognitive impairment and mediterranean diet. A systematic review and dose-response meta-analysis. *Journal of clinical medicine*, 10(20), 4642.
- Gibbs, M. E., Maksud, D., Gibbs, Z., Hou, X., Summers, R. J., & Small, D. H. (2010). Memory loss caused by β -amyloid protein is rescued by a β 3-adrenoceptor agonist. *Neurobiology of aging*, 31(4), 614-624.
- Gillette-Guyonnet, S., Nourhashemi, F., Andrieu, S., Cantet, C., Micas, M., Ousset, P. J., & Vellas, B. (2003). The REAL. FR research program on Alzheimer's disease and its management: methods and preliminary results. *The Journal of nutrition, health & aging*, 7(2), 91-96.
- Gillette-Guyonnet, S., Nourhashemi, F., Andrieu, S., de Glisezinski, I., Ousset, P. J., Riviere, D., Albaredo, J. L., & Vellas, B. (2000). Weight loss in Alzheimer disease. *The American journal of clinical nutrition*, 71(2), 637S-642S. <https://doi.org/10.1093/ajcn/71.2.637s>
- Gorji, N., Moeini, R., & Memariani, Z. (2018). Almond, hazelnut and walnut, three nuts for neuroprotection in Alzheimer's disease: A neuropharmacological review of their bioactive constituents. *Pharmacological research*, 129, 115-127.
- Green, R. C., Cupples, L. A., Go, R., Benke, K. S., Edeki, T., Griffith, P. A., Williams, M., Hipps, Y., Graff-Radford, N., Bachman, D., Farrer, L. A., & MIRAGE Study Group (2002). Risk of dementia among white and African American relatives of patients with Alzheimer disease. *JAMA*, 287(3), 329-336. <https://doi.org/10.1001/jama.287.3.329>
- Grossi, C., Rigacci, S., & Ambrosini, S. Dami T, Luccarini I, Traini C, Failli P, Berti A, Casamenti F, Stefani M. (2013). The polyphenol oleuropein aglycone protects TgCRND8 mice against AB plaque pathology. *PLOS one*, 8(8), e71702.

- Gu, Y., Luchsinger, J. A., Stern, Y., & Scarmeas, N. (2010). Mediterranean diet, inflammatory and metabolic biomarkers, and risk of Alzheimer's disease. *Journal of Alzheimer's Disease*, 22(2), 483-492.
- Guérin, O., Andrieu, S., Schneider, S. M., Milano, M., Bouhassass, R., Brocker, P., & Vellas, B. (2005). Different modes of weight loss in Alzheimer disease: a prospective study of 395 patients-. *The American journal of clinical nutrition*, 82(2), 435-441.
- Guigoz, Y., Lauque, S., & Vellas, B. J. (2002). Identifying the elderly at risk for malnutrition: The Mini Nutritional Assessment. *Clinics in geriatric medicine*, 18(4), 737-757.
- Gurinovich, A., Andersen, S. L., Puca, A., Atzmon, G., Barzilai, N., & Sebastiani, P. (2019). Varying Effects of APOE Alleles on Extreme Longevity in European Ethnicities. *The journals of gerontology. Series A, Biological sciences and medical sciences*, 74(Suppl_1), S45-S51. <https://doi.org/10.1093/gerona/glz179>.
- Gurvit, H., Emre, M., Tinaz, S., Bilgic, B., Hanagasi, H., Sahin, H., ... & Harmanci, H. (2008). The prevalence of dementia in an urban Turkish population. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias®*, 23(1), 67-76.
- Gürvit, H. (2010). Alzheimer ve Alzheimer dışı demanslar. URL: <http://www.itfnoroloji.org/demans/demans.htm>.
- Handing, E. P., Andel, R., Kadlecova, P., Gatz, M., & Pedersen, N. L. (2015). Midlife Alcohol Consumption and Risk of Dementia Over 43 Years of Follow-Up: A Population-Based Study From the Swedish Twin Registry. *The journals of gerontology. Series A, Biological sciences and medical sciences*, 70(10), 1248-1254. <https://doi.org/10.1093/gerona/glv038>
- Hardy, J., & Selkoe, D. J. (2002). The amyloid hypothesis of Alzheimer's disease: progress and problems on the road to therapeutics. *science*, 297(5580), 353-356.
- Hebert, L. E., Bienias, J. L., Aggarwal, N. T., Wilson, R. S., Bennett, D. A., Shah, R. C., & Evans, D. A. (2010). Change in risk of Alzheimer disease over time. *Neurology*, 75(9), 786-791. <https://doi.org/10.1212/WNL.0b013e3181f0754f>
- Hill, E., Goodwill, A. M., Gorelik, A., & Szoek, C. (2019). Diet and biomarkers of Alzheimer's disease: a systematic review and meta-analysis. *Neurobiology of aging*, 76, 45-52.
- Hoffman, L. B., Schmeidler, J., Lesser, G. T., Beeri, M. S., Purohit, D. P., Grossman, H. T., & Haroutunian, V. (2009). Less Alzheimer disease neuropathology in medicated hypertensive than nonhypertensive persons. *Neurology*, 72(20), 1720-1726. <https://doi.org/10.1212/01.wnl.0000345881.82856.d5>
- Holm B, Soderhamn O. (2003). Factors associated with nutritional status in a group of people in an early stage of dementia. *Clin Nutr* 22, 385-389.
- Holtzman, D. M., Herz, J., & Bu, G. (2012). Apolipoprotein E and apolipoprotein E receptors: normal biology and roles in Alzheimer disease. *Cold Spring Harbor perspectives in medicine*, 2(3), a006312. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2019-33712> adresine 13.10.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2019-33712> adresine 26.10.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır. URL-1. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/9332/demans-bak%C4%B1m-modeli-projektibat%C4%B1.pdf> sitesine 13.10.2023 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Huhn S, Witte A.V. (2017). Effects of resveratrol on cognitive functions. *Nutrition and Functional Foods for Healthy Aging: Elsevier*, 283-92.
- Iacovides, S., Goble, D., Paterson, B., & Meiring, R. M. (2019). Three consecutive weeks of nutritional ketosis has no effect on cognitive function, sleep, and mood compared with a high-carbohydrate, low-fat diet in healthy individuals: a randomized, crossover, controlled trial. *The American journal of clinical nutrition*, 110(2), 349-357. <https://doi.org/10.1093/ajcn/nqz073>
- Ittner, L. M., & Götze, J. (2011). Amyloid- β and tau—a toxic pas de deux in Alzheimer's disease. *Nature Reviews Neuroscience*, 12(2), 67-72.
- Jack, C. R., Petersen, R. C., Xu, Y., O'Brien, P. C., Smith, G. E., Ivnik, R. J., ... & Kokmen, E. (2000). Rates of hippocampal atrophy correlate with change in clinical status in aging and AD. *Neurology*, 55(4), 484-490.
- Jansen, W. J., Ossenkoppele, R., Knol, D. L., Tijms, B. M., Scheltens, P., Verhey, F. R., ... & Amyloid Biomarker Study Group. (2015). Prevalence of cerebral amyloid pathology in persons without dementia: a meta-analysis. *Jama*, 313(19), 1924-1938.
- Joseph, J. A., Shukitt-Hale, B., & Willis, L. M. (2009). Grape juice, berries, and walnuts affect brain aging and behavior. *The Journal of nutrition*, 139(9), 1813S-7S. <https://doi.org/10.3945/jn.109.108266>
- Kar, S., Issa, A. M., Seto, D., Auld, D. S., Collier, B., & Quirion, R. (1998). Amyloid β -peptide inhibits high-affinity choline uptake and acetylcholine release in rat hippocampal slices. *Journal of neurochemistry*, 70(5), 2179-2187.
- Keys, A. (1970). Coronary heart disease in seven countries. *Circulation*, 41(1), 186-195.
- Khan, S. S., & Bloom, G. S. (2016). Tau: the center of a signaling nexus in Alzheimer's disease. *Frontiers in Neuroscience*, 10, 31.
- Kidd, P. M. (2008). Alzheimer's disease, amnesic mild cognitive impairment, and age-associated memory impairment: current understanding and progress toward integrative prevention. *Alternative Medicine Review*, 13(2).
- Knowles, T. P., Vendruscolo, M., & Dobson, C. M. (2014). The amyloid state and its association with protein misfolding diseases. *Nature reviews Molecular cell biology*, 15(6), 384-396.
- Kocahan, S., & Doğan, Z. (2017). Mechanisms of Alzheimer's Disease Pathogenesis and Prevention: The Brain, Neural Pathology, N-methyl-D-aspartate Receptors, Tau Protein and Other Risk Factors. *Clinical psychopharmacology and neuroscience : the official scientific journal of the Korean College of Neuropsychopharmacology*, 15(1), 1-8. <https://doi.org/10.9758/cpn.2017.15.1.1>
- Kumar, A., & Singh, A. (2015). A review on Alzheimer's disease pathophysiology and its management: an update. *Pharmacological reports*, 67(2), 195-203.
- Lange, K. W., Lange, K. M., Makulska-Gertruda, E., Nakamura, Y., Reissmann, A., Kanaya, S., & Hauser, J. (2017). Ketogenic diets and Alzheimer's disease. *Food Science and Human Wellness*, 6(1), 1-9.
- Launer, L. J., Ross, G. W., Petrovitch, H., Masaki, K., Foley, D., White, L. R., & Havlik, R. J. (2000). Midlife blood pressure and dementia: the Honolulu-Asia aging study. *Neurobiology of aging*, 21(1), 49-55. [https://doi.org/10.1016/s0197-4580\(00\)00096-8](https://doi.org/10.1016/s0197-4580(00)00096-8)
- Lewczuk, P., Mroczko, B., Fagan, A., & Kornhuber, J. (2015). Biomarkers of Alzheimer's disease and mild cognitive impairment: a current perspective. *Advances in medical sciences*, 60(1), 76-82.
- Lichtenstein, A. H., Appel, L. J., Brands, M., Carnethon, M., Daniels, S., Franch, H. A., ... & Wylie-Rosett, J. (2006). Diet and lifestyle recommendations revision 2006: a scientific statement from the American Heart Association Nutrition Committee. *Circulation*, 114(1), 82-96.

- Lindsay, J., & Anderson, L. (2004). Dementia/Alzheimer's disease. *BMC Women's Health*, 4(1), 1-9.
- Liu, Y., Liu, F., Grundke-Iqbal, I., Iqbal, K., & Gong, C. X. (2011). Deficient brain insulin signalling pathway in Alzheimer's disease and diabetes. *The Journal of pathology*, 225(1), 54-62. <https://doi.org/10.1002/path.2912>
- Livingston, G., Huntley, J., Sommerlad, A., Ames, D., Ballard, C., Banerjee, S., Brayne, C., Burns, A., Cohen-Mansfield, J., Cooper, C., Costafreda, S. G., Dias, A., Fox, N., Gitlin, L. N., Howard, R., Kales, H. C., Kivimäki, M., Larson, E. B., Ogunniyi, A., Orgeta, V., ... Mukadam, N. (2020). Dementia prevention, intervention, and care: 2020 report of the Lancet Commission. *Lancet (London, England)*, 396(10248), 413-446. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30367-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30367-6)
- Livingston, G., Sommerlad, A., Orgeta, V., Costafreda, S. G., Huntley, J., Ames, D., Ballard, C., Banerjee, S., Burns, A., Cohen-Mansfield, J., Cooper, C., Fox, N., Gitlin, L. N., Howard, R., Kales, H. C., Larson, E. B., Ritchie, K., Rockwood, K., Sampson, E. L., Samus, Q., ... Mukadam, N. (2017). Dementia prevention, intervention, and care. *Lancet (London, England)*, 390(10113), 2673-2734. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(17\)31363-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(17)31363-6)
- Lobo, E., Dufouil, C., Marcos, G., Quetglas, B., Saz, P., Guallar, E., Lobo, A., & ZARADEMP Workgroup (2010). Is there an association between low-to-moderate alcohol consumption and risk of cognitive decline?. *American journal of epidemiology*, 172(6), 708-716. <https://doi.org/10.1093/aje/kwq187>
- Lopez, L. B., Kritiz-Silverstein, D., & Barrett Connor, E. (2011). High dietary and plasma levels of the omega-3 fatty acid docosahexaenoic acid are associated with decreased dementia risk: the Rancho Bernardo study. *The journal of nutrition, health & aging*, 15(1), 25-31. <https://doi.org/10.1007/s12603-011-0009-5>
- Lott, I. T., & Dierssen, M. (2010). Cognitive deficits and associated neurological complications in individuals with Down's syndrome. *The Lancet Neurology*, 9(6), 623-633.
- Lourida, I., Soni, M., Thompson-Coon, J., Purandare, N., Lang, I. A., Ukoumunne, O. C., & Llewellyn, D. J. (2013). Mediterranean diet, cognitive function, and dementia: a systematic review. *Epidemiology (Cambridge, Mass.)*, 24(4), 479-489. <https://doi.org/10.1097/EDE.0b013e3182944410>
- Loy, C. T., Schofield, P. R., Turner, A. M., & Kwok, J. B. (2014). Genetics of dementia. *The Lancet*, 383(9919), 828-840.
- Lubitz, I., Riczny, J., Atrakchi-Baranes, D., Shemesh, C., Kravitz, E., Liraz-Zaltsman, S., Maksin-Matveev, A., Cooper, I., Leibowitz, A., Uribarri, J., Schmeidler, J., Cai, W., Kristofikova, Z., Ripova, D., LeRoith, D., & Schnaider-Beer, M. (2016). High dietary advanced glycation end products are associated with poorer spatial learning and accelerated A β deposition in an Alzheimer mouse model. *Aging cell*, 15(2), 309-316. <https://doi.org/10.1111/acel.12436>
- Luccarini, I., Grossi, C., Rigacci, S., Coppi, E., Pugliese, A. M., Pantano, D., ... & Casamenti, F. (2015). Oleuropein aglycone protects against pyroglutamylated-3 amyloid- β toxicity: biochemical, epigenetic and functional correlates. *Neurobiology of Aging*, 36(2), 648-663.
- Luchsinger, J. A., Tang, M. X., Miller, J., Green, R., & Mayeux, R. (2007). Relation of higher folate intake to lower risk of Alzheimer disease in the elderly. *Archives of neurology*, 64(1), 86-92. <https://doi.org/10.1001/archneur.64.1.86>
- Magri F, Borza A, del Vecchio S, Chytiris S, Cuzzoni G, Busconi L, Rebesco A, Ferrari E. (2003). Nutritional assessment of demented patients: A descriptive study. *Aging Clin Exp Res* 15, 148-153.
- Mao, X. Y., Yin, X. X., Guan, Q. W., Xia, Q. X., Yang, N., Zhou, H. H., Liu, Z. Q., & Jin, W. L. (2021). Dietary nutrition for neurological disease therapy: Current status and future directions. *Pharmacology & therapeutics*, 226, 107861. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2021.107861>
- Marcason, W. (2015). What are the components to the MIND diet?. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 115(10), 1744-1744.
- Martinez-González, M. A., Salas-Salvadó, J., Estruch, R., Corella, D., Fitó, M., Ros, E., & Predimed Investigators. (2015). Benefits of the Mediterranean diet: insights from the PREDIMED study. *Progress in cardiovascular diseases*, 58(1), 50-60.
- Mayeux, R., Saunders, A. M., Shea, S., Mirra, S., Evans, D., Roses, A. D., Hyman, B. T., Crain, B., Tang, M. X., & Phelps, C. H. (1998). Utility of the apolipoprotein E genotype in the diagnosis of Alzheimer's disease. *Alzheimer's Disease Centers Consortium on Apolipoprotein E and Alzheimer's Disease. The New England journal of medicine*, 338(8), 506-511. <https://doi.org/10.1056/NEJM199802193380804>
- Mayr, H. L., Tierney, A. C., Kucianski, T., Thomas, C. J., & Itsopoulos, C. (2019). Australian patients with coronary heart disease achieve high adherence to 6-month Mediterranean diet intervention: preliminary results of the AUSMED Heart Trial. *Nutrition (Burbank, Los Angeles County, Calif.)*, 61, 21-31. <https://doi.org/10.1016/j.nut.2018.10.027>
- McDonald, T. J. W., & Cervenka, M. C. (2018). The Expanding Role of Ketogenic Diets in Adult Neurological Disorders. *Brain sciences*, 8(8), 148. <https://doi.org/10.3390/brainsci8080148>
- Melekoğlu, E., & Rakıçoğlu, N. (2020). Yaşlılarda bilişsel fonksiyonun korunması ile ilişkili diyet modelleri. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 48(2), 84-92.
- Mergenthaler, P., Lindauer, U., Dienel, G. A., & Meisel, A. (2013). Sugar for the brain: the role of glucose in physiological and pathological brain function. *Trends in neurosciences*, 36(10), 587-597.
- Michaelson, D. M. (2014). APOE ϵ 4: The most prevalent yet understudied risk factor for Alzheimer's disease. *Alzheimer's & Dementia*, 10(6), 861-868.
- Mold, M., Kumar, M., Mirza, A., Shardlow, E., & Exley, C. (2018). Intracellular tracing of amyloid vaccines through direct fluorescent labelling. *Scientific reports*, 8(1), 1-10.
- Morrill, S. J., & Gibas, K. J. (2019). Ketogenic diet rescues cognition in ApoE4+ patient with mild Alzheimer's disease: A case study. *Diabetes & metabolic syndrome*, 13(2), 1187-1191. <https://doi.org/10.1016/j.dsx.2019.01.035>
- Morris, M. C., Evans, D. A., Bienias, J. L., Tangney, C. C., Bennett, D. A., Aggarwal, N., ... & Wilson, R. S. (2003). Dietary fats and the risk of incident Alzheimer disease. *Archives of neurology*, 60(2), 194-200.
- Morris, M. C., Tangney, C. C., Wang, Y., Sacks, F. M., Barnes, L. L., Bennett, D. A., & Aggarwal, N. T. (2015a). MIND diet slows cognitive decline with aging. *Alzheimer's & dementia : the journal of the Alzheimer's Association*, 11(9), 1015-1022. <https://doi.org/10.1016/j.jalz.2015.04.011>
- Morris, M. C., Tangney, C. C., Wang, Y., Sacks, F. M., Bennett, D. A., & Aggarwal, N. T. (2015b). MIND diet associated with reduced incidence of Alzheimer's disease. *Alzheimer's & dementia : the journal of the Alzheimer's Association*, 11(9), 1007-1014. <https://doi.org/10.1016/j.jalz.2014.11.009>
- Morris, M. C., Wang, Y., Barnes, L. L., Bennett, D. A., Dawson-Hughes, B., & Booth, S. L. (2018). Nutrients and bioactives in green leafy vegetables and cognitive decline: Prospective study. *Neurology*, 90(3), e214-e222. <https://doi.org/10.1212/WNL.0000000000004815>

- Moussa, C., Hebron, M., Huang, X., Ahn, J., Rissman, R. A., Aisen, P. S., & Turner, R. S. (2017). Resveratrol regulates neuro-inflammation and induces adaptive immunity in Alzheimer's disease. *Journal of neuroinflammation*, 14(1), 1. <https://doi.org/10.1186/s12974-016-0779-0>
- Mucke L. (2009). Neuroscience: Alzheimer's disease. *Nature*, 461(7266), 895–897. <https://doi.org/10.1038/461895a>
- Murugan, S., Venkatesan, C., Sumithra, M. G., Gao, X. Z., Elakkiya, B., Akila, M., & Manoharan, S. (2021). DEMNET: a deep learning model for early diagnosis of Alzheimer diseases and dementia from MR images. *IEEE Access*, 9, 90319–90329.
- Musiek, E. S., & Holtzman, D. M. (2015). Three dimensions of the amyloid hypothesis: time, space and 'wingmen'. *Nature neuroscience*, 18(6), 800–806.
- Mutluer, M. (2009). Devinime ilişkin kortikal potansiyellerin hafif bilişsel bozukluk ve orta evre alzheimer hastalığını değerlendirmede nöropsikolojik testler ile korelasyonu.
- National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine, Health and Medicine Division, Board on Health Sciences Policy, Committee on Preventing Dementia and Cognitive Impairment, Downey, A., Stroud, C., Landis, S., & Leshner, A. I. (Eds.). (2017). *Preventing Cognitive Decline and Dementia: A Way Forward*. National Academies Press (US).
- National Institutes of Health, National Heart Lung and Blood Institute, Description of the DASH Eating Plan. (2021). Erişim:[https://www.nhlbi.nih.gov/education/dasheating_plan#:~:text=The%20DASH%20eating%20plan%20requires,beans%2C%20nuts%2C%20and%20vegetable%20oils], Erişim Tarihi: 20.09.2022
- Ngabirano, L., Samieri, C., Feart, C., Gabelle, A., Artero, S., Duflos, C., Berr, C., & Mura, T. (2019). Intake of Meat, Fish, Fruits, and Vegetables and Long-Term Risk of Dementia and Alzheimer's Disease. *Journal of Alzheimer's disease : JAD*, 68(2), 711–722. <https://doi.org/10.3233/JAD-180919>
- Nishi, S. K., Babio, N., Gómez-Martínez, C., Martínez-González, M. Á., Ros, E., Corella, D., ... & Salas-Salvadó, J. (2021). Mediterranean, DASH, and MIND dietary patterns and cognitive function: the 2-year longitudinal changes in an older Spanish cohort. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 847.
- Nocella, C., Cammisotto, V., Fianchini, L., D'Amico, A., Novo, M., Castellani, V., Stefanini, L., Violi, F., & Carnevale, R. (2018). Extra Virgin Olive Oil and Cardiovascular Diseases: Benefits for Human Health. *Endocrine, metabolic & immune disorders drug targets*, 18(1), 4–13. <https://doi.org/10.2174/187153031766617114121533>
- Nooyens, A. C., Bueno-de-Mesquita, H. B., van Gelder, B. M., van Boxtel, M. P., & Verschuren, W. M. (2014). Consumption of alcoholic beverages and cognitive decline at middle age: the Doetinchem Cohort Study. *The British journal of nutrition*, 111(4), 715–723. <https://doi.org/10.1017/S0007114513002845>
- Nourhashemi, F., Amouyal-Barkate, K., Gillette-Guyonnet, S., Cantet, C., & Vellas, B. (2005). Living alone with Alzheimer's disease: cross-sectional and longitudinal analysis in the REAL, FR Study. *The journal of nutrition, health & aging*, 9(2), 117–120.
- O'Brien, J., Okereke, O., Devore, E., Rosner, B., Breteler, M., & Grodstein, F. (2014). Long-term intake of nuts in relation to cognitive function in older women. *The journal of nutrition, health & aging*, 18(5), 496–502. <https://doi.org/10.1007/s12603-014-0014-6>
- Ono, K., & Yamada, M. (2012). Vitamin A and Alzheimer's disease. *Geriatrics & gerontology international*, 12(2), 180–188.
- Orr, M. E., Sullivan, A. C., & Frost, B. (2017). A brief overview of tauopathy: causes, consequences, and therapeutic strategies. *Trends in pharmacological sciences*, 38(7), 637–648.
- Ota, M., Matsuo, J., Ishida, I., Takano, H., Yokoi, Y., Hori, H., Yoshida, S., Ashida, K., Nakamura, K., Takahashi, T., & Kunugi, H. (2019). Effects of a medium-chain triglyceride-based ketogenic formula on cognitive function in patients with mild-to-moderate Alzheimer's disease. *Neuroscience letters*, 690, 232–236. <https://doi.org/10.1016/j.neulet.2018.10.048>
- Ousset, P. J., Nourhashemi, F., Reynish, E., & Vellas B. (2008). Nutritional status is associated with disease progression in very mild Alzheimer disease. *Alzheimer Disease and Associated Disorders*, vol.22, no.1, pp.66–71..
- Panza, F., Solfrizzi, V., Colacicco, A. M., D'introno, A., Capurso, C., Torres, F., ... & Capurso, A. (2004). Mediterranean diet and cognitive decline. *Public health nutrition*, 7(7), 959–963.
- Patel, V., Chisholm, D., Dua, T., Laxminarayan, R., & Medina-Mora, M. E. (2016). *Mental, Neurological, and Substance Use Disorders: Disease Control Priorities, (Volume 4)*.
- Pavón, S., Lázaro, E., Martínez, O., Amayra, I., López-Paz, J. F., Caballero, P., Al-Rashaida, M., Luna, P. M., García, M., Pérez, M., Berrocoso, S., Rodríguez, A. A., & Pérez-Núñez, P. (2021). Ketogenic diet and cognition in neurological diseases: a systematic review. *Nutrition reviews*, 79(7), 802–813. <https://doi.org/10.1093/nutrit/nuaa113>
- Perrone, L., & Grant, W. B. (2015). Observational and ecological studies of dietary advanced glycation end products in national diets and Alzheimer's disease incidence and prevalence. *Journal of Alzheimer's disease : JAD*, 45(3), 965–979. <https://doi.org/10.3233/JAD-140720>.
- Perry, E., Tomlinson, B., Blessed, G., Perry, R., Cross, A., & Crow, T. (1981). Noradrenergic and cholinergic systems in senile dementia of Alzheimer type. *The Lancet*, 318(8238), 149.
- Petursdottir, A. L., Farr, S. A., Morley, J. E., Banks, W. A., & Skuladottir, G. V. (2008). Effect of dietary n-3 polyunsaturated fatty acids on brain lipid fatty acid composition, learning ability, and memory of senescence-accelerated mouse. *The journals of gerontology. Series A, Biological sciences and medical sciences*, 63(11), 1153–1160. <https://doi.org/10.1093/gerona/63.11.1153>
- Plassman, B. L., Langa, K. M., Fisher, G. G., Heeringa, S. G., Weir, D. R., Ofstedal, M. B., ... & Wallace, R. B. (2007). Prevalence of dementia in the United States: the aging, demographics, and memory study. *Neuroepidemiology*, 29(1–2), 125–132.
- Qiu, C., Kivipelto, M., & von Strauss, E. (2009). Epidemiology of Alzheimer's disease: occurrence, determinants, and strategies toward intervention. *Dialogues in clinical neuroscience*, 11(2), 111–128. <https://doi.org/10.31887/DCNS.2009.11.2/cqiu>
- Qiu, C., Kivipelto, M., & Von Strauss, E. (2022). Epidemiology of Alzheimer's disease: occurrence, determinants, and strategies toward intervention. *Dialogues in clinical neuroscience*.
- Qosa, H., Batarseh, Y. S., Mohyeldin, M. M., El Sayed, K. A., Keller, J. N., & Kaddoumi, A. (2015b). Oleocanthal enhances amyloid-β clearance from the brains of TgSwDI mice and in vitro across a human blood-brain barrier model. *ACS chemical neuroscience*, 6(11), 1849–1859.
- Qosa, H., Mohamed, L. A., Batarseh, Y. S., Alqahtani, S., Ibrahim, B., LeVine III, H., ... & Kaddoumi, A. (2015a). Extra-virgin olive oil attenuates amyloid-β and tau pathologies in the brains of TgSwDI mice. *The Journal of Nutritional Biochemistry*, 26(12), 1479–1490.

- Rainey-Smith, S. R., Gu, Y., Gardener, S. L., Doecke, J. D., Villemagne, V. L., Brown, B. M., Taddei, K., Laws, S. M., Sohrabi, H. R., Weinborn, M., Ames, D., Fowler, C., Macaulay, S. L., Maruff, P., Masters, C. L., Salvado, O., Rowe, C. C., Scarmeas, N., & Martins, R. N. (2018). Mediterranean diet adherence and rate of cerebral A β -amyloid accumulation: Data from the Australian Imaging, Biomarkers and Lifestyle Study of Ageing. *Translational psychiatry*, 8(1), 238. <https://doi.org/10.1038/s41398-018-0293-5>
- Rajan, K. B., Barnes, L. L., Wilson, R. S., McAninch, E. A., Weuve, J., Sighoko, D., & Evans, D. A. (2017). Racial differences in the association between apolipoprotein E risk alleles and overall and total cardiovascular mortality over 18 years. *Journal of the American Geriatrics Society*, 65(11), 2425-2430.
- Raji, C. A., Erickson, K. I., Lopez, O. L., Kuller, L. H., Gach, H. M., Thompson, P. M., ... & Becker, J. T. (2014). Regular fish consumption and age-related brain gray matter loss. *American journal of preventive medicine*, 47(4), 444-451.
- Reed, B., Villeneuve, S., Mack, W., DeCarli, C., Chui, H. C., & Jagust, W. (2014). Associations between serum cholesterol levels and cerebral amyloidosis. *JAMA neurology*, 71(2), 195-200. <https://doi.org/10.1001/jamaneuro.2013.5390>
- Renaud, S., de Lorgeril, M., Delaye, J., Guidollet, J., Jacquard, F., Mamelle, N., ... & Toubol, P. (1995). Cretan Mediterranean diet for prevention of coronary heart disease. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 61(6), 1360S-1367S.
- Rodriguez-Gómez, O., Palacio-Lacambra, M. E., Palasi, A., Ruiz-Laza, A., & Boada-Rovira, M. (2014). Prevention of Alzheimer's disease: a global challenge for next generation neuroscientists. *Journal of Alzheimer's disease : JAD*, 42 Suppl 4, S515-S523. <https://doi.org/10.3233/JAD-141479>
- Ross, C. A., & Poirier, M. A. (2004). Protein aggregation and neurodegenerative disease. *Nature medicine*, 10(7), S10-S17.
- Rusanen, M., Kivipelto, M., Quesenberry, C. P., Zhou, J., & Whitmer, R. A. (2011). Heavy smoking in midlife and long-term risk of Alzheimer disease and vascular dementia. *Archives of internal medicine*, 171(4), 333-339.
- Samieri, C., Perier, M. C., Gaye, B., Proust-Lima, C., Helmer, C., Dartigues, J. F., Berr, C., Tzourio, C., & Empana, J. P. (2018). Association of Cardiovascular Health Level in Older Age With Cognitive Decline and Incident Dementia. *JAMA*, 320(7), 657-664. <https://doi.org/10.1001/jama.2018.11499>
- Saragat, B., Buffa, R., Mereu, E., Succa, V., Cabras, S., Mereu, R. M., ... & Marini, E. (2012). Nutritional and psychofunctional status in elderly patients with Alzheimer's disease. *The journal of nutrition, health & aging*, 16(3), 231-236.
- Scarmeas, N., Anastasiou, C. A., & Yannakoulia, M. (2018). Nutrition and prevention of cognitive impairment. *The Lancet. Neurology*, 17(11), 1006-1015. [https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(18\)30338-7](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(18)30338-7)
- Selekler, K. (2003). Alzheimer ve Diğer Demanslar, Modern Tıp Seminerleri 26. Güneş Kitabevi, Ankara.
- Selekler, K. (2010). Alois alzheimer ve alzheimer hastalığı. *Türk Geriatri Dergisi*, 13(3), 9-14.
- Selkoe, D. J. (2004). Cell biology of protein misfolding: the examples of Alzheimer's and Parkinson's diseases. *Nature cell biology*, 6(11), 1054-1061.
- Seshadri, S., Beiser, A., Selhub, J., Jacques, P. F., Rosenberg, I. H., D'Agostino, R. B., Wilson, P. W., & Wolf, P. A. (2002). Plasma homocysteine as a risk factor for dementia and Alzheimer's disease. *The New England journal of medicine*, 346(7), 476-483. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa011613>
- Shah R. (2013). The role of nutrition and diet in Alzheimer disease: a systematic review. *Journal of the American Medical Directors Association*, 14(6), 398-402. <https://doi.org/10.1016/j.jamda.2013.01.014>
- Shie, F.S., Jin, L.W., Cook, D.G., Leverenz, J.B. ve Leboeuf, R.C. (2002) Diet-Induced Hypercholesterolemia Enhances Brain A β Accumulation İn Transgenic Mice. *Neuroreport*, 13(4), 455-459.
- Singh, B., Parsaik, A. K., Mielke, M. M., Erwin, P. J., Knopman, D. S., Petersen, R. C. & Roberts, R. O. (2014). Association of mediterranean diet with mild cognitive impairment and Alzheimer's disease: a systematic review and metaanalysis. *Journal of Alzheimer's Disease*, 39(2), 271-282.
- Singh, M., Kaur, M., Kukreja, H., Chugh, R., Silakari, O., & Singh, D. (2013). Acetylcholinesterase inhibitors as Alzheimer therapy: from nerve toxins to neuroprotection. *European journal of medicinal chemistry*, 70, 165-188.
- Smith, P. J., Blumenthal, J. A., Babyak, M. A., Craighead, L., Welsh-Bohmer, K. A., Browndyke, J. N., ... & Sherwood, A. (2010). Effects of the dietary approaches to stop hypertension diet, exercise, and caloric restriction on neurocognition in overweight adults with high blood pressure. *Hypertension*, 55(6), 1331-1338.
- Sofi, F., Cesari, F., Abbate, R., Gensini, G. F., & Casini, A. (2008). Adherence to Mediterranean diet and health status: meta-analysis. *BMJ (Clinical research ed.)*, 337, a1344. <https://doi.org/10.1136/bmj.a1344>
- Solfrizzi, V., Custodero, C., Lozupone, M., Imbimbo, B. P., Valiani, V., Agosti, P., Schilardi, A., D'Introno, A., La Montagna, M., Calvani, M., Guerra, V., Sardone, R., Abbrescia, D. I., Bellomo, A., Greco, A., Daniele, A., Seripa, D., Logroscino, G., Sabbà, C., & Panza, F. (2017). Relationships of Dietary Patterns, Foods, and Micro- and Macronutrients with Alzheimer's Disease and Late-Life Cognitive Disorders: A Systematic Review. *Journal of Alzheimer's disease : JAD*, 59(3), 815-849. <https://doi.org/10.3233/JAD-170248>
- Solfrizzi, V., Panza, F., & Capurso, A. (2003). The role of diet in cognitive decline. *Journal of neural transmission*, 110(1), 95-110.
- Sosa-Ortiz, A. L., Acosta-Castillo, I., & Prince, M. J. (2012). Epidemiology of dementias and Alzheimer's disease. *Archives of medical research*, 43(8), 600-608.
- Soto, M. E., Secher, M., Gillette-Guyonnet, S., van Kan, G. A., Andrieu, S., Nourhashemi, F., ... & Vellas, B. (2012). Weight loss and rapid cognitive decline in community-dwelling patients with Alzheimer's disease. *Journal of Alzheimer's Disease*, 28(3), 647-654.
- Sousa, M. J. & Guimarães, J. (2015). Prevention of Alzheimer's disease: The role of the Mediterranean diet. *Revista de Nutrição*, 28(6), 691-703.
- Sowade, R. F., & Jahn, T. R. (2017). Seed-induced acceleration of amyloid- β mediated neurotoxicity in vivo. *Nature communications*, 8(1), 1-12.
- Spinney, L. (2014). The forgetting gene: for decades, most researchers ignored the leading genetic risk factor for Alzheimer's disease. That is set to change. *Nature*, 510(7503), 26-29.
- Steele, M., Stuchbury, G., & Münch, G. (2007). The molecular basis of the prevention of Alzheimer's disease through healthy nutrition. *Experimental gerontology*, 42(1-2), 28-36. <https://doi.org/10.1016/j.exger.2006.06.002>
- Tang, M. X., Stern, Y., Marder, K., Bell, K., Gurland, B., Lantigua, R., ... & Mayeux, R. (1998). The APOE- ϵ 4 allele and the risk of Alzheimer disease among African Americans, whites, and Hispanics. *Jama*, 279(10), 751-755.
- Tangney, C. C., Li, H., Wang, Y., Barnes, L., Schneider, J. A., Bennett, D. A., & Morris, M. C. (2014). Relation of DASH-and Mediterranean-like dietary patterns to cognitive decline in older persons. *Neurology*, 83(16), 1410-1416.

- Taylor, M. K., Sullivan, D. K., Mahnken, J. D., Burns, J. M., & Swerdlow, R. H. (2017). Feasibility and efficacy data from a ketogenic diet intervention in Alzheimer's disease. *Alzheimer's & dementia (New York, N. Y.)*, 4, 28–36. <https://doi.org/10.1016/j.trci.2017.11.002>
- The Need for Early Detection and Treatment in Alzheimer's Disease (2016). *EBioMedicine*, 9, 1–2.
- Topal, G. G., Sevim, S., Gümüş, D., & Kızıl, M. (2021). Huzurevi Menülerinin Besin Ögesi Örtüntü Profili ve MIND Diyetine Uygununun Değerlendirilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 8(2), 362–384.
- Trichopoulou, A., Costacou, T., Bamia, C., & Trichopoulos, D. (2003). Adherence to a Mediterranean diet and survival in a Greek population. *The New England journal of medicine*, 348(26), 2599–2608. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa025039>
- Tripoli, E., Giammanco, M., Tabacchi, G., Di Majo, D., Giammanco, S., & La Guardia, M. (2005). The phenolic compounds of olive oil: structure, biological activity and beneficial effects on human health. *Nutrition research reviews*, 18(1), 98–112.
- Turner, R. S., Thomas, R. G., Craft, S., van Dyck, C. H., Mintzer, J., Reynolds, B. A., Brewer, J. B., Rissman, R. A., Raman, R., Aisen, P. S., & Alzheimer's Disease Cooperative Study (2015). A randomized, double-blind, placebo-controlled trial of resveratrol for Alzheimer disease. *Neurology*, 85(16), 1383–1391. <https://doi.org/10.1212/WNL.0000000000002035>
- Türk E. (2018). Ketojenik Diyet Kullanan Hastalarda Tedavi Etkinliğinin Değerlendirilmesi. [tıpta uzmanlık tezi]. Ankara, Türkiye: Ankara Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hematoloji Onkoloji Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Tıp Fakültesi.
- Uchimura, K., Nishitsuji, K., Chiu, L. T., Ohgita, T., Saito, H., Allain, F., ... & Hung, S. C. (2022). Design and Synthesis of 6-O-Phosphorylated Heparan Sulfate Oligosaccharides to Inhibit Amyloid β Aggregation. *ChemBioChem*, 23(15), e202200191.
- Ungar, L., Altmann, A., & Greicius, M. D. (2014). Apolipoprotein E, gender, and Alzheimer's disease: an overlooked, but potent and promising interaction. *Brain imaging and behavior*, 8(2), 262–273.
- Uygun, Ü. K., Taylan, Ö. Ü. H. H. (2018). Alzheimer Hastalarına Primer Bakım Veren Aile Üyelerinin Bakım Yükünü Etkileyen Faktörler
- van den Brink, A. C., Brouwer-Brolsma, E. M., Berendsen, A. A. M., & van de Rest, O. (2019). The Mediterranean, Dietary Approaches to Stop Hypertension (DASH), and Mediterranean-DASH Intervention for Neurodegenerative Delay (MIND) Diets Are Associated with Less Cognitive Decline and a Lower Risk of Alzheimer's Disease-A Review. *Advances in nutrition (Bethesda, Md.)*, 10(6), 1040–1065. <https://doi.org/10.1093/advances/nmz054>
- Vidalı, S., Aminzadeh, S., Lambert, B., Rutherford, T., Sperl, W., Kofler, B., & Feichtinger, R. G. (2015). Mitochondria: The ketogenic diet—A metabolism-based therapy. *The international journal of biochemistry & cell biology*, 63, 55–59. <https://doi.org/10.1016/j.biocel.2015.01.022>
- Ward, A., Crean, S., Mercaldi, C. J., Collins, J. M., Boyd, D., Cook, M. N., & Arrighi, H. M. (2012). Prevalence of apolipoprotein E4 genotype and homozygotes (APOE e4/4) among patients diagnosed with Alzheimer's disease: a systematic review and meta-analysis. *Neuroepidemiology*, 38(1), 1–17.
- Weller, J., & Budson, A. (2018). Current understanding of Alzheimer's disease diagnosis and treatment. *F1000Research*, 7, F1000 Faculty Rev-1161. <https://doi.org/10.12688/f1000research.14506.1>
- Wengreen, H., Munger, R. G., Cutler, A., Quach, A., Bowles, A., Corcoran, C., ... & Welsh-Bohmer, K. A. (2013). Prospective study of Dietary Approaches to Stop Hypertension—and Mediterranean-style dietary patterns and age-related cognitive change: the Cache County Study on Memory, Health and Aging. *The American journal of clinical nutrition*, 98(5), 1263–1271.
- Whitmer, R. A., Sidney, S., Selby, J., Johnston, S. C., ve Yaffe, K. (2005). Midlife Cardiovascular Risk Factors And Risk Of Dementia In Late Life. *Neurology*, 64(2), 277–281.
- Williams, J. W., Plassman, B. L., Burke, J., & Benjamin, S. (2010). Preventing Alzheimer's disease and cognitive decline. Evidence report/technology assessment, (193), 1–727.
- Wimo A, Guerchet M, Ali GC,Wu YT, Prina AM,Winblad B, Jonsson L, Liu Z, Prince M (2017) The worldwide costs of dementia 2015 and comparisons with 2010. *Alzheimers Dement* 13, 1-7.
- Wood, J. G., Mirra, S. S., Pollock, N. J., & Binder, L. I. (1986). Neurofibrillary tangles of Alzheimer disease share antigenic determinants with the axonal microtubule-associated protein tau (tau). *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 83(11), 4040–4043.
- World Health Organization. (2012). Dementia: a public health priority. World Health Organization.
- World Health Organization. (2017). Global action plan on the public health response to dementia 2017–2025.
- World Health Organization. (2019). Risk reduction of cognitive decline and dementia: WHO guidelines.
- World Health Organization. Dementia. (2020). [Erişim Tarihi: 09 Aralık 2020]. Erişim: <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/dementia>
- Wu, L., & Sun, D. (2017). Adherence to Mediterranean diet and risk of developing cognitive disorders: An updated systematic review and meta-analysis of prospective cohort studies. *Scientific reports*, 7, 41317. <https://doi.org/10.1038/srep41317>
- Wu, S., Ding, Y., Wu, F., Li, R., Hou, J., & Mao, P. (2015). Omega-3 fatty acids intake and risks of dementia and Alzheimer's disease: a meta-analysis. *Neuroscience and biobehavioral reviews*, 48, 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2014.11.008>
- Yaffe, K., Barrett-Connor, E., Lin, F., & Grady, D. (2002). Serum lipoprotein levels, statin use, and cognitive function in older women. *Archives of neurology*, 59(3), 378–384. <https://doi.org/10.1001/archneur.59.3.378>
- Yazıcı G, Şahin H. (2012). Alzheimer hastalığı. *Klinik Gelişim Dergisi*. 2(3): 48–53.
- Yazıcı, P. G. ve Şahin, H.A. (2010). Alzheimer Hastalığı. *Klinik Gelişim*, 23(1), 48–52.
- Zandi, P. T., Carlson, M. C., Plassman, B. L., Welsh-Bohmer, K. A., Mayer, L. S., Steffens, D. C., ... & Cache County Memory Study Investigators. (2002). Hormone replacement therapy and incidence of Alzheimer disease in older women: the Cache County Study. *Jama*, 288(17), 2123–2129.
- Zerr, I., Kaerst, L., Gawinecka, J., & Varges, D. (2011). Cerebrospinal fluid based diagnosis in Alzheimer's disease. The clinical spectrum of Alzheimer's disease the charge toward comprehensive diagnostic and therapeutic strategies. In *Tech, Rijeka*, 207–20.
- Zhang, Y., Chen, J., Qiu, J., Li, Y., Wang, J., & Jiao, J. (2016). Intakes of fish and polyunsaturated fatty acids and mild-to-severe cognitive impairment risks: a dose-response meta-analysis of 21 cohort studies. *The American journal of clinical nutrition*, 103(2), 330–340. <https://doi.org/10.3945/ajcn.115.124081>
- Zhao, Y., & Zhao, B. (2013). Oxidative stress and the pathogenesis of Alzheimer's disease. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2013.

takviyesi, Parkinson hastalığının tedavisinde potansiyele sahip olabilir. Genel olarak, refahı ve sağlığı geliştirmek için meyve, sebze, kuruyemiş, balık ve sınırlı miktarda kırmızı et ve işlenmemiş gıdadan oluşan dengeli bir beslenme önerilir. Diyet ve PH arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılması, hastalığın daha iyi yönetilmesine, umut verici terapötik yaklaşımların açıklanmasına, motor ve motor olmayan semptomların en aza indirilmesine ve kişiselleştirilmiş bir diyetle dayalı hastalığın ilerlemesine yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Abbott, R.A., Cox M., Markus, H. And Tomkins, A. (1992). Diet, Body Size and Micronutrient Status in Parkinson's Disease. *European Journal of Clinical Nutrition*, 46 (12), 879–84.
- Abbott, R.D., Ross, G.W., White, L.R., Sanderson, W.T., Burchfiel, C.M., Kashon, M., Sharp, D.S., Masaki, K.H., Curb, J.D., and Petrovitch H. (2003). Environmental, Life-Style, and Physical Precursors of Clinical Parkinson's Disease: Recent Findings from the Honolulu-Asia Aging Study. *Journal of Neurology*, 250(3), III30–9.
- Ahlskog, J.E., Muentner, M.D. (2001). Frequency of Levodopa-Related Dyskinesias and Motor Fluctuations as Estimated from the Cumulative Literature. *Mov Disorder*, 16(3), 448–58.
- Agarwal, P., Wang, Y., Buchman, A.S., Holland, T.M., Bennett, D.A., Morris, M.C. (2018). MIND Diet Associated with Reduced Incidence and Delayed Progression of Parkinsonism in Old Age. *J. Nutr. Health Aging*, 22, 1211–1215.
- Alcalay, R.N., Gu, Y., Mejia-Santana, H., Cote, L., Marder, K.S., Scarmeas, N. (2012). The Association Between Mediterranean Diet Adherence and Parkinson's Disease. *Movement Disorder*, 27, 771–774.
- Alfonsetti, M., Castelli, V., ve d'Angelo, M. (2022). Are We What We Eat? Impact of Diet on the Gut–Brain Axis in Parkinson's Disease. *Nutrients*, 14(2), 380.
- Alves, G., Forsaa, E.B., Pedersen, K.F., Dreetz Gjerstad, M., Larsen, J.P. (2008). Epidemiology of Parkinson's Disease. *Journal Neurology*, 255(S5), 18–32.
- Aquino, C.C., Fox, S.H. (2015). Clinical Spectrum of Levodopa-Induced Complications. *Movement Disorder*, 30(1), 80–9.
- Armstrong, M.J., Okun, M.S. (2020). Diagnosis and Treatment of Parkinson Disease: A Review. *JAMA*, 323, 548–560.
- Baert, F., Matthys, C., Mellaerts, R., Lemaître, D., Vlaemynek, G., and Foulon, V. (2020). Dietary İntake of Parkinson's Disease Patients. *Frontiers in Nutrition*, 7, 105.
- Baert, F., Matthys, C., Maselyne, J., van Poucke, C., van Coillie, E., Bergmans, B., Vlaemynek, G. (2021). Parkinson's Disease Patients' Short Chain Fatty Acids Production Capacity After in Vitro Fecal Fiber Fermentation. *NPJ Parkinson Disorder*, 7, 72.
- Barichella, M., Marczevska, A., De Notaris, R., Vairo, A., Bald C., Mauri, A., Savardi, C., Pezzoli, G. (2006). Special Low-Protein Foods Ameliorate Postprandial off in Patients with Advanced Parkinson's Disease. *Movement Disorder*, 21(10), 1682–7.
- Barichella, M., Cereda, E. and Pezzoli, G. (2009). Major Nutritional İssues in the Management of Parkinson's Disease. *Movement Disorders: Official Journal of the Movement Disorder Society*, 24 (13), 1881–92.
- Barichella, M., Pacchetti, C., Bolliri, C., Cassani, E., Iorio, L., Pusani, C., et al. (2016). Probiotics and Prebiotic Fiber for Constipation Associated with Parkinson Disease: An RCT. *Neurology*, 87(12), 1274–1280.
- Barichella, M., Cereda, E., Cassani, E., Pinelli, G., Iorio, L., Ferri, V., Privitera, G., Pasqua, M., Valentino, A., Monajemi, F., et al. (2017). Dietary Habits and Neurological Features of Parkinson's Disease Patients: Implications for Practice. *Clinical Nutrition*, 36, 1054–1061.
- Blesa, J., and Przedborski, S. (2014). Parkinson's disease: Animal models and dopaminergic cell vulnerability. *Frontiers in Neuroanatomy*, 8,155. doi: 10.3389/fnana.2014.00155.
- Bisaglia, M., Bubacco, L. (2020). Copper Ions and Parkinson's Disease: Why Is Homeostasis So Relevant? *Biomolecules*, 10, 195.
- Bisaglia, M. (2022). Mediterranean Diet and Parkinson's Disease. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(1), 42.
- Berg, D., Postuma, R.B., Adler, C.H., Bloem, B.R., Chan, P., Dubois, B., Gasser, T., Goetz, C.G., Halliday, G., Joseph, L., et al. (2015). MDS Research Criteria for Prodromal Parkinson's Disease. *Movement Disorder*, 30, 1600–1611.
- Boelens Keun, J.T., Arnoldussen, I.A., Vriend, C., van de Rest, O. (2021). Dietary Approaches to Improve Efficacy and Control Side Effects of Levodopa Therapy in Parkinson's Disease: A Systematic Review. *Advances in Nutrition*, 12(6), 2265–2287.
- Borzabadi, S., Oryan, S., Eidi, A., Aghadavod, E., Kakhaki, R.D., Tamtaji, O.R., Taghizadeh, M., Asemi, Z. (2018). The Effects of Probiotic Supplementation on Gene Expression Related to Inflammation, İnsulin and Lipid in Patients with Parkinson's Disease: A Randomized, Double-Blind, Placebo-Controlled Trial. *Arch Iran Medicine*, 21(7), 289–295.
- Burkhardt, C.R., and Weber, H.K. (1994). Parkinson's Disease: A Chronic, Low-Gradeantioxidant Deficiency? *Medical Hypotheses*, 43(2), 111–4.
- Büeler, H. (2009). Impaired Mitochondrial Dynamics and Function in the Pathogenesis of Parkinson's Disease. *Exp. Neurology*, 218, 235–246.
- Camargo, S.M.R., Vuille-Dit-Bille, R.N., Mariotta, L., Ramadan, T., Hugge K., Singe D., Götze, O., Verrey, F. (2014). The Molecular Mechanism of İntestinal Levodopa Absorption and its Possible İmplications for the Treatment of Parkinson's Disease. *J Pharmacol Exp Ther*, 351(1), 114–23.
- Cassani, E., Privitera, G., Pezzoli, G., Pusani, C., Madio, C., Iorio, L., et al. (2011). Use of Probiotics for the Treatment of Constipation in Parkinson's Disease Patients. *Minerva Gastroenterologica e Dietologica*, 57(2), 117–121.
- Castelli, V., d'Angelo, M., Lombardi, F., Alfonsetti, M., Antonosante, A., Catanesi, M., Benedetti, E., Palumbo, P., Cifone, M.G., Giordano, A. (2020). Effects of the Probiotic Formulation SLAB51 in in Vitro and in Vivo Parkinson's Disease Models. *Aging (Albany, NY)*, 12(5), 4641.

- Charvin, D., Medori, R., Hauser, R.A., Rascol, O. (2018). Therapeutic Strategies for Parkinson Disease: Beyond Dopaminergic Drugs. *Nat. Review Drug Discover*, 17, 804–822.
- Chen, H., Zhang, S.M., Hernán, M.A., Willett, W.C., Ascherio, A. (2003). Dietary Intakes of Fat and Risk of Parkinson's Disease. *American Journal Epidemiology*, 157, 1007–1014.
- Cheng, B., Yang, X., An, L., Gao, B., Liu, X., Liu, S. (2009). Ketogenic Diet Protects Dopaminergic Neurons Against 6-OHDA Neurotoxicity Via Up-Regulating Glutathione in A Rat Model of Parkinson's Disease. *Brain Research*, 1286, 25–31.
- Choi, H.K., Liu, S. and Curhan, G. (2005). Intake of Purine-Rich Foods, Protein, and Dairy Products and Relationship to Serum Levels of Uric Acid: The Third National Health and Nutrition Examination Survey. *Arthritis & Rheumatism*, 52 (1), 283–289.
- Choi, Y.J., Choi, I.Y., Jang, W., Jeong, S.M., Park, S., Han, K., Lee, Y., Lee, D.H. and Shin, D.W. (2021). Gastrectomy, Vitamin B12 Supplementation and the Risk of Parkinson's Disease: A Nationwide Cohort Study. *Parkinsonism & Related Disorders*, 83,15–21.
- Christine, C.W., Auinger, P., Joslin, A., Yelapaala, Y., Green, R. and Parkinson Study Group-DATATOP Investigators. (2018). Vitamin B12 and Homocysteine Levels Predict Different Outcomes in Early Parkinson's Disease. *Movement Disorders*, 33(5), 762–70.
- Costantini, A., and Fancellu, R. (2016). An Open-Label Pilot Study with High-dose Thiamine in Parkinson's Disease. *Neural Regeneration Research*, 11(3), 406–7.
- Cucca, A., Mazzucco, S., Bursomanno, A., Antonutti, L., Di Girolamo, F.G., Pizzolato, G., Kosciwa, N., Gigli, G.L., Catalan, M., Biolo, G. (2015). Amino Acid Supplementation in l-Dopa Treated Parkinson's Disease Patients. *Clinical Nutrition*, 34, 1189–1194.
- Datieva, V.K., Rosinskaia, A.V., & Levin, O.S. (2013). The Use of Melatonin in the Treatment of Chronic Fatigue Syndrome and Circadian Rhythm Disorders in Parkinson's Disease. *Zhurnal Nevrologii I Psikiatrii Imeni S.S. Korsakova*, 113(7 Pt. 2), 77–81.
- Davies, K.N., King, D. and Davies. H. (1994). A Study of the Nutritional Status of Elderly Patients with Parkinson's Disease. *Age and Ageing*, 23 (2), 142–145.
- da Silva, T.M., Munhoz, R.P., Alvarez, C., Naliwaiko, K., Kiss, A., Andreatini, R., et al. (2008). Depression in Parkinson's Disease: A Double-Blind, Randomized, Placebocontrolled Pilot Study of Omega-3 Fatty-Acid Supplementation. *Journal of Affective Disorders*, 111(2–3), 351–359.
- de Lau, L.M., Koudstaal, P.J., Witteman, J.C., Hofman, A., and Breteler, M.M. (2006). Dietary Folate, Vitamin B12, and Vitamin B6 and the Risk of Parkinson Disease. *Neurology*, 67 (2), 315–8.
- de Lazzari, F., Bubacco, L., Whitworth, A.J., Bisaglia, M. (2018). Superoxide Radical Dismutation as New Therapeutic Strategy in Parkinson's Disease. *Aging Disorder*, 9, 716–728.
- De Pablo-Fernandez, E., Breen, D.P., Bouloux, P.M., Barker, R.A., Foltynie, T., & Warner, T.T. (2017). Neuroendocrine Abnormalities in Parkinson's Disease. *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry*, 88(2), 176–185.
- Dias, V., Junn, E., Mouradian, M.M. (2013). The Role of Oxidative Stress in Parkinson's Disease. *J. Parkinsons Disease*, 3, 461–491.
- Dissanayaka, N.N., Sellbach, A., Matheson, S., O'Sullivan, J.D., Silburn, P.A., Byrne, G.J., et al. (2010). Anxiety Disorders in Parkinson's Disease: Prevalence and Risk Factors. *Movement Disorders: Official Journal of the Movement Disorder Society*, 25(7), 838–845.
- Dong, J., Beard, J.D., Umbach, D.M., Park, Y., Huang, X., Blair, A., Kamel, F., Chen, H. (2014). Dietary Fat Intake and Risk for Parkinson's Disease. *Movement Disorder*, 29, 1623–1630.
- Dorsey, E.R., Constantinescu, R., Thompson, J.P., Biglan, K.M., Holloway, R.G., Kieburtz, K., Marshall, F., Ravina, B.M., Schifitto, G., Siderowf, A., et al. (2007). Projected Number of People with Parkinson Disease in the Most Populous Nations, 2005 Through 2030. *Neurology*, 68(5), 384–386.
- Dorsey, E.R., Elbaz, A., Nichols, E., Abd-Allah, F., Abdelalim, A., Adsuar, J.C., Ansha, M.G., Brayne, C., Choi, J.-Y.J., Collado Mateo, D., et al. (2018). Global, Regional, and National Burden of Parkinson's Disease, 1990–2016: A Systematic Analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *Lancet Neurology*, 17, 939–953.
- Evatt, M.L., Delong, M.R., Khazai, N., Rosen, A., Triche, S., Tangpricha, V. (2008). Prevalence of Vitamin D Insufficiency in Patients with Parkinson Disease and Alzheimer Disease. *Archives Neurology*, 65, 1348.
- Forsyth, C.B., Shannon, K.M., Kordower, J.H., Voigt, R.M., Shaikh, M., Jaglin, J.A., Estes, J.D., Dodiya, H.B., Keshavarzian, A. (2011). Increased intestinal permeability correlates with sigmoid mucosa alpha-synuclein staining and endotoxin exposure markers in early Parkinson's disease. *PLoS ONE*, 6, e28032.
- Frankel, J.P., Kempster, P.A., Bovingdon, M., Webster, R., Lees, A.J., Stern, G.M. (1989). The Effects of Oral Protein on the Absorption of Intraduodenal Levodopa and Motor Performance. *J Neurol Neurosurg Psychiatry*, 52(9), 1063–7.
- Galiano-Landeira, J., Torra, A., Vila, M., Bové, J. (2020). CD8 T Cell Nigral Infiltration Precedes Synucleinopathy in Early Stages of Parkinson's Disease. *Brain*, 143, 3717–3733.
- Gao, X., Chen, H., Fung, T.T., Logroscino, G., Schwarzschild, M.A., Hu, F.B., Ascherio, A. (2007). Prospective Study of Dietary Pattern and Risk of Parkinson Disease. *American Journal Clinical Nutrition*, 86, 1486–1494.
- Gątarek, P., & Kaluzna-Czaplińska, J. (2022). Nutritional Aspects in Parkinson's Disease. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 62(23), 6467-6484.
- Günaydin, Z.Y., Özer, F.F., Karagöz, A., Bektas, O., Karatas, M.B., Vural, A., Bayramoğlu, A., Çelik, A., Yaman, M. (2016). Evaluation of Cardiovascular Risk in Patients with Parkinson Disease Under Levodopa Treatment. *J Geriatr Cardiology*, 13(1), 75–80.
- Hauser, R.A. (2009). Levodopa: Past, Present, and Future. *European Neurology*, 62(1), 1–8.
- Heinzel, S., Berg, D., Gasser, T., Chen, H., Yao, C., Postuma, R.B. (2019). Update of the MDS Research Criteria for Prodromal Parkinson's Disease. *Movement Disorder*, 34, 1464–1470.
- Hiller, A.L., Murchison, C.F., Lobb, B.M., O'Connor, S., O'Connor, M. and Quinn, J.F. (2018). A randomized, controlled pilot study of the effects of vitamin D supplementation on balance in Parkinson's disease: Does age matter? *PLoS ONE*, 13(9), e0203637.
- Hirsch, L., Jette, N., Frolkis, A., Steeves, T., Pringsheim, T. (2016). The Incidence of Parkinson's Disease: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Neuroepidemiology*, 46, 292–300.

- Holloway, R.G. (2004). Pramipexole vs Levodopa as Initial Treatment for Parkinson Disease: A 4-Year Randomized Controlled Trial. *Archives Neurology*, 61(7), 1044–53.
- Hong, C.T., Chan, L., & Bai, C.H. (2020). The Effect of Caffeine on the Risk and Progression of Parkinson's Disease: A Meta-Analysis. *Nutrients*, 12(6), 1860.
- Höhn, A., Tramutola, A., Cascella, R. (2020). Proteostasis Failure in Neurodegenerative Diseases: Focus on Oxidative Stress. *Oxidative Medicine Cellular Longevity*, 5497046.
- Hsieh, T.H., Kuo, C.W., Hsieh, K.H., Shieh, M.J., Peng, C.W., Chen, Y.C., Chang, Y.L., Huang, Y.Z., Chen, C.C., Chang, P.K., et al. (2020). Probiotics Alleviate the Progressive Deterioration of Motor Functions in a Mouse Model of Parkinson's Disease. *Brain Science*, 10, 206.
- Hughes, K.C., Gao, X., Kim, I.Y., Rimm, E., Wang, M., Weisskopf, M.G., Schwarzschild, M.A. and Ascherio, A. (2016). Intake of Antioxidant Vitamins and Risk of Parkinson's Disease. *Movement Disorders: Official Journal of the Movement Disorder Society*, 31(12), 1909–14.
- Hughes, K.C., Gao, X., Kim, I.Y., Wang, M., Weisskopf, M.G., Schwarzschild, M.A., Ascherio, A. (2017). Intake of Dairy Foods and Risk of Parkinson Disease. *Neurology*, 89, 46–52.
- Ibrahim A., Ali, R.A.R., Manaf, M.R.A., Ahmad, N., Tajuruddin, F.W., Qin, W.Z., Desa, S.H.M., Ibrahim, N.M. (2020). Multi-strain probiotics (Hexbio) containing MCP BCMC strains improved constipation and gut motility in Parkinson's disease: A randomised controlled trial. *PLoS ONE*, 15(12), e0244680.
- Jackson, A., Forsyth, C.B., Shaikh, M., Voigt, R.M., Engen, P.A., Ramirez, V., Keshavarzian, A. (2019). Diet in Parkinson's Disease: Critical Role for the Microbiome. *Frontel Neurology*, 10, 1245.
- Jankovic, J., Stacy, M. (2007). Medical Management of Levodopa-Associated Motor complications in Patients with Parkinson's Disease. *CNS Drugs*, 21(8), 677–692.
- Kalia, L.V., Lang, A.E. (2015). Parkinson's Disease. *Lancet*, 386, 896–912.
- Kamel, F., Goldman, S.M., Umbach, D.M., Chen, H., Richardson, G., Barber, M.R., Meng, C., Marras, C., Korell, M., Kasten, M. et al. (2014). Dietary Fat Intake, Pesticide Use, and Parkinson's Disease. *Parkinsonism & Related Disorders*, 20 (1), 82–87.
- Karimi-Moghadam, A., Charsouei, S., Bell, B., Jabalameli, M.R. (2018). Parkinson Disease from Mendelian Forms to Genetic Susceptibility: New Molecular Insights into the Neurodegeneration Process. *Cellular Molecular Neurobiology*, 38, 1153–1178.
- Khalighi, A., Khalighi, M., Behdani, R., Jamali, J., Khosravi, A., Kouhestani, S., Radmanesh, H., Esmaelzadeh, S., Khalighi, N. (2014). Evaluating the Efficacy of Probiotic on Treatment in Patients with Small Intestinal Bacterial Overgrowth (SIBO)—A Pilot Study. *Indian Journal Medical Research*, 140, 604–608.
- Kho, Z.Y., Lal, S.K. (2018). The Human Gut Microbiome—A Potential Controller of Wellness and Disease. *Frontiers Microbiology*, 9, 1835.
- Kim, J.S., and Sung, H.Y. (2015). Gastrointestinal Autonomic Dysfunction in Patients with Parkinson's Disease. *Journal of Movement Disorders*, 8 (2), 76–82.
- Knekt, P., Kilkkinen, A., Rissanen, H., Marniemi, J., Sääksjärvi, K., Heliövaara, M. (2010). Serum Vitamin D and the Risk of Parkinson Disease. *Archives of Neurology*, 67 (7), 808–11.
- Knight, E., Geetha, T., Burnett, D., & Babu, J.R. (2022). The Role of Diet and Dietary Patterns in Parkinson's Disease. *Nutrients*, 14(21), 4472.
- Krikorian, R., Shidler, M.D., Summer, S.S., Sullivan, P.G., Duker, A.P., Isaacson, R.S., Espay, A.J. (2019). Nutritional Ketosis for Mild Cognitive Impairment in Parkinson's Disease: A Controlled Pilot Trial. *Clinical Parkinsonism Relative Disorder*, 1, 41–47.
- Kyrozis, A., Ghika, A., Stathopoulos, P., Vassilopoulos, D., Trichopoulos, D., & Trichopoulou, A. (2013). Dietary and Lifestyle Variables in Relation to Incidence of Parkinson's Disease in Greece. *European Journal of Epidemiology*, 28(1), 67–77.
- Kwon, K.Y., Jo, K.D., Lee, M.K., Oh, M., Kim, E.N., Park, J., Kim, J.S., Youn, J., Oh, E., Kim, H.T., et al. (2016). Low Serum Vitamin D Levels May Contribute to Gastric Dysmotility in de Novo Parkinson's Disease. *Neurodegenerative Diseases*, 16 (3–4), 199–205.
- Lai, S.W., Liao, K.F., Lin, C.L., & Sung, F.C. (2014). Irritable Bowel Syndrome Correlates with Increased Risk of Parkinson's Disease in Taiwan. *European Journal of Epidemiology*, 29(1):57–62.
- Lamberti, P., Zoccollella, S., Armenise, E., Lamberti, S.V., Fraddosio, A., de Mari, M., Iliceto, G., Livrea, P. (2005). Hyperhomocysteinemia in L-Dopa Treated Parkinson's Disease Patients: Effect of Cobalamin and Folate Administration. *European Journal Neurology*, 12(5), 365–368.
- Lange, K.W., Nakamura, Y., Chen, N., Guo, J., Kanaya, S., Lange, K.M., and Li, S. (2019). Diet and Medical Foods in Parkinson's Disease. *Food Science and Human Wellness*, 8(2), 83–95.
- Lee, S.H., Kim, M.J., Kim, B.J., Kim, S.R., Chun, S., Kim H.K., Ryu, J.S., Kim, G.S., Lee, M.C., Chung, S.J., et al. (2010). Hyperhomocysteinemia Due to Levodopa Treatment as a Risk Factor for Osteoporosis in Patients with Parkinson's Disease. *Calcified Tissue International*, 86(2), 132–41.
- Li, S., Thompson, S.A., Woods, J.S. (1996). Localization of γ -Glutamylcysteine Synthetase mRNA Expression in Mouse Brain Following Methylmercury Treatment Using Reverse Transcription in Situ PCR Amplification. *Toxicology Applied Pharmacology*, 140, 180–187.
- Li, W., Wu, X., Hu, X., Wang, T., Liang, S., Duan, Y., Jin, F., Qin, B. (2017). Structural Changes of Gut Microbiota in Parkinson's Disease and its Correlation with Clinical Features. *Science China Life Sciences*, 60, 1223–1233.
- Liang, S., Wang, T., Hu, X., Luo, J., Li, W., Wu, X., Duan, Y., Jin, F. (2015). Administration of Lactobacillus Helveticus NS8 Improves Behavioral, Cognitive, and Biochemical Aberrations Caused by Chronic Restraint Stress. *Neuroscience*, 310, 561–577.
- Liddle, R.A. (2018). Parkinson's Disease from the Gut. *Brain Research*, 1693, 201–206.
- Liu, Y.H., Jensen, G.L., Na, M., Mitchell, D.C., Wood, G.C., Still, C.D., Gao, X. (2021). Diet Quality and Risk of Parkinson's Disease: A Prospective Study and Meta-Analysis. *Journal Parkinsons Disease*, 11, 337–347.
- Luo, X., Ou, R., Dutta, R., Tian, Y., Xiong, H., and Shang, H. (2018). Association Between Serum Vitamin D Levels and Parkinson's Disease: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Frontiers in Neurology*, 9, 909.

- Ma, K., Xiong, N., Shen, Y., Han, C., Liu, L., Zhang, G., Wang, L., Guo, S., Guo, X., Xia, Y., et al. (2018). Weight Loss and Malnutrition in Patients with Parkinson's Disease: Current Knowledge and Future Prospects. *Frontiers Aging Neuroscience*, 10, 1.
- Maeda, T., Shimo, Y., Chiu, S.W., Yamaguchi, T., Kashiwara, K., Tsuboi, Y., et al. (2017). Clinical Manifestations of Nonmotor Symptoms in 1021 Japanese Parkinson's Disease Patients from 35 Medical Centers. *Parkinsonism & Related Disorders*, 38, 54–60.
- Magistrelli, L., Amoroso, A., Mogna, L., Graziano, T., Cantello, R., Pane, M., Comi, C. (2019). Probiotics May Have Beneficial Effects in Parkinson's Disease: In Vitro Evidence. *Frontiers Immunology*, 10, 969.
- Markus, H.S., Tomkins, A.M., and Stern, G.M. (1993). Increased Prevalence of Undernutrition in Parkinson's Disease and its Relationship to Clinical Disease Parameters. *Journal of Neural Transmission -Parkinson's Disease and Dementia Section*, 5(2), 117–125.
- Medeiros, C.A., Carvalhedeo de Bruin, P.F., Lopes, L.A., Magalhaes, M.C., de Lourdes Seabra, M., & de Bruin, V.M. (2007). Effect of Exogenous Melatonin on Sleep and Motor Dysfunction in Parkinson's Disease. A Randomized, Double Blind, Placebo-Controlled Study. *Journal of Neurology*, 254(4), 459–464.
- Mehra, S., Sahay, S., Maji, S.K. (2019). α -Synuclein Misfolding and Aggregation: Implications in Parkinson's Disease Pathogenesis. *Biochim. Biophys. Acta Proteins Proteomics*, 1867, 890–908.
- Metcalf-Roach, A., Yu, A.C., Golz, E., Cirstea, M., Sundvick, K., Klinger, D., Foulger, L.H., Mackenzie, M., Finlay, B.B., Appel Cresswell, S. (2021). MIND and Mediterranean Diets Associated with Later Onset of Parkinson's Disease. *Movement Disorder*, 36, 977–984.
- Miller, J.W., Selhub, J., Nadeau, M.R., Thomas, C.A., Feldman, R.G., Wolf, P.A. (2003). Effect of L-Dopa on Plasma Homocysteine in PD Patients: Relationship to B-Vitamin Status. *Neurology*, 60(7), 1125–1129.
- Mischley, L.K., Allen, J., & Bradley, R. (2012). Coenzyme Q10 Deficiency in Patients with Parkinson's Disease. *Journal of the Neurological Sciences*, 318(1–2), 72–75.
- Mischley, L.K. (2017). Nutrition and Nonmotor Symptoms of Parkinson's Disease. *International review of neurobiology*, 134, 1143–1161.
- Mischley, L.K., Lau, R.C., Bennett, R.D. (2017). Role of Diet and Nutritional Supplements in Parkinson's Disease Progression. *Oxidative Medicine Cellular Longevity*, 6405278.
- Mirzaei, H., Sedighi, S., Kouchaki, E., Barati, E., Dadgostar, E., Aschner, M., & Tamtaji, O.R. (2021). Probiotics and the Treatment of Parkinson's Disease: An Update. *Cellular and Molecular Neurobiology*, 1–9.
- Molsberry, S., Bjornevik, K., Hughes, K.C., Healy, B., Schwarzschild, M., Ascherio, A. (2020). Diet Pattern and Prodromal Features of Parkinson Disease. *Neurology*, 95, e2095–e2108.
- Monaco, A., Fraldi, A. (2020). Protein Aggregation and Dysfunction of Autophagy-Lysosomal Pathway: A Vicious Cycle in Lysosomal Storage Diseases. *Frontiers Molecular Neuroscience*, 13, 37.
- Morris, M.C., Tangney, C.C., Wang, Y., Sacks, F.M., Bennett, D.A., Aggarwal, N.T. (2015). MIND Diet Associated with Reduced Incidence of Alzheimer's Disease. *Alzheimers Dementia*, 11, 1007–1014.
- Mortaş, H., Karaçil Ermumcu M.Ş., Ayhan, B., Akbulut, G. (2018). Nörolojik Hastalıklarda Tibbi Beslenme Tedavisi. G. Akbulut (Editör), *Tibbi Beslenme Tedavisinde Güncel Uygulamalar* (173–182). Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri.
- Mukherjee, A., Biswas, A., & Das, S. K. (2016). Gut Dysfunction in Parkinson's Disease. *World Journal of Gastroenterology*, 22(25), 5742–5752.
- Olsson, E., Byberg, L., Höjjer, J., Kilander, L., Larsson, S.C. (2020). Milk and Fermented Milk Intake and Parkinson's Disease: Cohort Study. *Nutrients*, 12, 2763.
- Pablos, M.I., Reiter, R.J., Ortiz, G.G., Guerrero, J.M., Agapito, M.T., Chuang, J.I., et al. (1998). Rhythms of Glutathione Peroxidase and Glutathione Reductase in Brain of Chick and Their Inhibition by Light. *Neurochemistry International*, 32(1), 69–75.
- Paknahad, Z., Sheklabadi, E., Derakhshan, Y., Bagherniya, M., Chitsaz, A. (2020). The Effect of the Mediterranean Diet on Cognitive Function in Patients with Parkinson's Disease: A Randomized Clinical Controlled Trial. *Complementary Therapies Medicine*, 50, 102366.
- Paul, B.S., Singh, T., Paul, G., Jain, D., Singh, G., Kaushal, S., Chhina, R.S. (2019). Prevalence of Malnutrition in Parkinson's Disease and Correlation with Gastrointestinal Symptoms. *Annals Indian Academic Neurology*, 22, 447–452.
- Phillips, M.C.L., Murtagh, D.K.J., Gilbertson, L.J., Asztely, F.J.S., Lynch, C.D.P. (2018). Low-Fat Versus Ketogenic Diet in Parkinson's Disease: A Pilot Randomized Controlled Trial. *Movement Disorder*, 33, 1306–1314.
- Postuma, R.B., Berg, D., Stern, M., Poewe, W., Olanow, C.W., Oertel, W., Obeso, J., Marek, K., Litvan, I., Lang, A.E., et al. (2015). MDS Clinical Diagnostic Criteria for Parkinson's Disease. *Movement Disorder*, 30, 1591–1601.
- Pincus, J.H., Barry, K.M. (1987). Plasma Levels of Amino Acids Correlate With motor Fluctuations in Parkinsonism. *Archives Neurology*, 44(10), 1006–9.
- Rajabally, Y.A., Martey, J. (2013). Levodopa, Vitamins, Ageing and the Neuropathy of Parkinson's Disease. *Journal Neurology*, 260(11), 2844–2848.
- Rispoli, V., Simioni, V., Capone, J.G., Golfè Andreasi, N., Preda, F., Sette, E., Tugnoli, E., Sensi, M. (2017). Peripheral Neuropathy in 30 Duodopa Patients with Vitamins B Supplementation. *Acta Neurologica Scandinavica*, 136(6), 660–667.
- Sakakibara, R., Odaka, T. Uchiyama, T., Asahina, M., Yamaguchi, K., Yamaguchi, T., Yamanishi, T., and Hattori, T. (2003). Colonic Transit Time and Rectoanal Videomanometry in Parkinson's Disease. *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry*, 74 (2), 268–72.
- Schrag, A., Horsfall, L., Walters, K., Noyce, A., and Petersen, I. (2015). Prediagnostic Presentations of Parkinson's Disease in Primary Care: A Case-Control Study. *The Lancet Neurology*, 14 (1), 57–64.
- Scheperjans, F., Aho, V., Pereira, P.A., Koskinen, K., Paulin, L., Pekkonen, E., Haapaniemi, E., Kaakkola, S., Eerola-Rautio, J., Pohja, M. (2015). Gut Microbiota are Related to Parkinson's Disease and Clinical Phenotype. *Movement Disorder*, 30(3), 350–358.
- Scheperjans, F., Derkinderen, P., Borghammer, P. (2018). The Gut and Parkinson's Disease: Hype or Hope? *Journal Parkinsonism Disease*, 8, 31–39.
- Schirizzi, T., Martella, G., Imbriani, P., Di Lazzaro, G., Franco, D., Colona, V.L., Alwardat, M., Sinibaldi Salimei, P., Mercuri, N.B., Pierantozzi, M., et al. (2019). Dietary Vitamin E as a protective factor for Parkinson's disease: Clinical and experimental evidence. *Frontiers in Neurology*, 10, 148.

- Sleeman, I., Aspray, T., Lawson, R., Coleman, S., Duncan, G., Khoo, T.K., Schoenmakers, I., Rochester, L., Burn, D., and Yarnall, A. (2017). The Role of Vitamin D in Disease Progression in Early Parkinson's Disease. *Journal of Parkinson's Disease*, 7 (4), 669–75.
- Streubel-Gallasch, L., Giusti, V., Sandre, M., Tessari, I., Plotegher, N., Giusto, E., Masato, A., Iovino, L., Battisti, I., Arrigoni, G., et al. (2021). Parkinson's Disease-Associated LRRK2 Interferes with Astrocyte-Mediated Alpha-Synuclein Clearance. *Molecular Neurobiology*, 58, 3119–3140.
- Strikwerda, A.J., Dommershuijsen, L.J., Ikram, M.K., & Voortman, T. (2021). Diet Quality and Risk of Parkinson's Disease: the Rotterdam Study. *Nutrients*, 13(11), 3970.
- Suzuki, M., Yoshioka, M., Hashimoto, M., Murakami, M., Noya, M., Takahashi, D., Urashima, M. (2013). Randomized, Double-Blind, Placebo-Con Trolled Trial of Vitamin D Supplementation in Parkinson Disease. *The American of Clinical Nutrition*, 97(5), 1004–1013.
- Sveinbjornsdottir, S. (2016). The Clinical Symptoms of Parkinson's Disease. *Journal Neurochemistry*, 139, 318–324.
- Svensson, E., Horvath-Puho, E., Thomsen, R.W., Djurhuus, J.C., Pedersen, L., Borghammer, P., et al. (2015). Vagotomy and Subsequent Risk of Parkinson's Disease. *Annals of Neurology*, 78(4), 522–529.
- Tamtaji, O.R., Taghizadeh, M., Aghadavod, E., Mafi, A., Dadgostar, E., Kakhaki, R.D., Abolhassani, J., Asemi, Z. (2019'a). The Effects of Omega-3 Fatty Acids and Vitamin E Co-Supplementation on Gene Expression Related to Inflammation, Insulin and Lipid in Patients with Parkinson's Disease: A Randomized, Double-Blind, Placebo-Controlled Trial. *Clinical Neurology Neurosurgery*, 176, 116–121.
- Tamtaji, O.R., Taghizadeh, M., Kakhaki, R.D., Kouchaki, E., Bahmani, F., Borzabadi, S., Oryan, S., Mafi, A., Asemi, Z. (2019b). Clinical and Metabolic Response to Probiotic Administration in People with Parkinson's Disease: A Randomized, Double-Blind, Placebo-Controlled Trial. *Clinical Nutrition*, 38(3), 1031–1035.
- Tamtaji, O.R., Hadinezhad, T., Fallah, M., Shahmirzadi, A.R., Taghizadeh, M., Behnam, M., Asemi, Z. (2020'a). The Therapeutic Potential of Quercetin in Parkinson's Disease: Insights Into its Molecular and Cellular Regulation. *Current Drug Targets*, 21(5), 509–518.
- Tamtaji, O.R., Reiter, R.J., Alipoor, R., Dadgostar, E., Kouchaki, E., Asemi, Z. (2020b). Melatonin and Parkinson Disease: Current Status and Future Perspectives for Molecular Mechanisms. *Cellular Molecular Neurobiology*, 40(1), 15–23.
- Tan, L.C., Methawasini, K., Tan, E.K., Tan, J.H., Au, W.L., Yuan, J.M., and Koh, W.P. (2016). Dietary Cholesterol, Fats and Risk of Parkinson's Disease in the Singapore Chinese Health Study. *Journal of Neurology, Neurosurgery, and Psychiatry*, 87 (1):86–92.
- Tan, A.H., Lim, S.Y., Lang, A.E. (2022). The Microbiome-Gut-Brain Axis in Parkinson Disease—From Basic Research to the Clinic. *Nature Reviews Neurology*, 18, 476–495.
- Thapa, A., and Carroll, N.J. (2017). Molecular Sciences Dietary Modulation of Oxidative Stress in Alzheimer's Disease. *International Journal of Molecular Sciences*, 18, 1583.
- Ueki, A., & Otsuka, M. (2004). Life Style Risks of Parkinson's Disease: Association Between Decreased water İntake and Constipation. *Journal of Neurology*, 251(7), 1118–23.
- Queipo-Ortuño, M.I., Seoane, L.M., Murri, M., Pardo, M., Gomez-Zumaquero, J.M., Cardona, F., Casanueva, F., Tinahones, F.J. (2013). Gut Microbiota Composition in Male Rat Models under Different Nutritional Status and Physical Activity and its Association with Serum Leptin and Ghrelin Levels. *PLoS ONE*, 8, e65465.
- van de Rest, O., Berendsen, A.A., Haveman-Nies, A., de Groot, L.C. (2015). Dietary Patterns, Cognitive Decline, and Dementia: A Systematic Review. *Advanced Nutrition*, 6, 154–168.
- Vela, L., Martínez Castrillo, J.C., García Ruiz, P., Gasca-Salas, C., Macías, Y., Pérez Fernández, E., Ybot, I., López Valdes, E., Kurtis, M.M., Posada Rodríguez, I.J., et al. (2016). The High Prevalence of Impulse Control Behaviors in Patients with Early-Onset Parkinson's Disease: A Cross-Sectional Multicenter Study. *Journal of the Neurological Sciences*, 368, 150–154.
- Ventriglio, A., Sancassiani, F., Contu, M.P., Latorre, M., Di Slavatore, M., Fornaro, M., Bhugra, D. (2020). Mediterranean Diet and its Benefits on Health and Mental Health: A Literature Review. *Clinical Practice Epidemiology Mental Health*, 16, 156–164.
- Virmani, T., Tazan, S., Mazzoni, P., Ford, B., Greene, P.E. (2016). Motor Fluctuations Due to İnteraction Between Dietary Protein and Levodopa in Parkinson's Disease. *Journal Clinical Movement Disorder*, 3, 8.
- Wang, G., Wan, Y., Cheng, Q., Xiao, Q., Wang, Y., Zhang, J., Ma, J.F., Wang, X.J., Zhou, H.Y., and Chen, S.D. (2010). Malnutrition and Associated Factors in Chinese Patients with Parkinson's Disease: Results from A Pilot İnvestigation. *Parkinsonism & Related Disorders*, 16 (2),119–23.
- Włodarek, D. (2019). Role of Ketogenic Diets in Neurodegenerative Diseases (Alzheimer's Disease and Parkinson's Disease). *Nutrients*, 11 (1), 169.
- Yang, X., Qian, Y., Xu, S., Song, Y., Xiao, Q. (2018). Longitudinal Analysis of Fecal Microbiome and Pathologic Processes in a Rotenone Induced Mice Model of Parkinson's Disease. *Frontiers Aging Neuroscience*, 9, 441.
- Yang, T., Zhan, Z., Zhang, L., Zhu, J., Liu, Y., Zhang, L., Ge, J., Zhao, Y., Zhang, L., Dong, J. (2020). Prevalence and Risk Factors for Malnutrition in Patients with Parkinson's Disease. *Frontiers Neurology*, 11, 533–731.
- Yin, W., Löf, M., Pedersen, N.L., Sandin, S., Fang, F. (2021). Mediterranean Dietary Pattern at Middle Age and Risk of Parkinson's Disease: A Swedish Cohort Study. *Movement Disorder*, 36, 255–260.
- Yong, V.W., Tan, Y.J., Ng, Y.D., Choo, X.Y., Sugumaran, K., Chinna, K., Md. Shah, M.N., Raja Aman, R.R.A., Moy, F.M., Mohd Ramli, N., et al. (2020). Progressive and Accelerated Weight and Body Fat Loss in Parkinson's Disease: A Three-Year Prospective Longitudinal Study. *Parkinsonism Relative Disorder*, 77, 28–35.
- Xie, Y., Feng, H., Peng, S., Xiao, J., Zhang, J. (2017). Association of Plasma Homocysteine, Vitamin B12 and Folate Levels with Cognitive Function in Parkinson's Disease: A Meta-Analysis. *Neuroscience Letter*, 636, 190–195.
- Zhang, W., Chen, X.Y., Su, S.W., Jia, Q.Z., Ding, T., Zhu, Z.N., et al. (2016). Exogenous Melatonin for Sleep Disorders in Neurodegenerative Diseases: A Meta-Analysis of Randomized Clinical Trials. *Neurological Sciences*, 37(1), 57–65.
- Zhou, Z., Zhou, R., Zhang, Z., and Li, K. (2019). The Association Between Vitamin D Status, Vitamin D Supplementation, Sunlight Exposure, and Parkinson's Disease: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Medical Science Monitor*, 25, 666–74.

KAYNAKÇA

- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2017). Demans Bakım Modeli Raporu. Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Akdemir, Ü. Ö., BORA, H. A. T., Atay, L. Ö. (2021). Dopamine Transporter SPECT İmaging in Parkinson's Disease and Parkinsoniandisorders. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 51(2), 400-410.
- Alkadir, R., Li, J., Li, X., Jin, M., Zhu, B. (2017). Human Gut Microbiota: The Links with Dementia Development. *Protein & cell*, 8(2), 90-102.
- Arjmand, G., Abbas-Zadeh, M., Eftekhari, M. H. (2022). Effect of MIND Diet Intervention on Cognitive Performance and Brain Structure in Healthy Obese Women: a Randomized Controlled Trial. *Scientific Reports*, 12(1), 2871.
- Bang, J., Spina, S., & Miller, B. L. (2015). Frontotemporal Dementia. *The Lancet*, 386(10004), 1672-1682.
- Bonaccorsi, G., Collini, F., Castagnoli, M., Di Bari, M., Cavallini, M.C., Zaffarana, N., Pepe, P., Mugelli, A., Lucenteforte, E., Vannacci, A. and Lorini, C. (2015). A Cross-Sectional Survey to Investigate the Quality of Care in Tuscan (Italy) Nursing Homes: The Structural, Process and Outcome Indicators of Nutritional Care. *BMC Health Services Research*, 15, 1-10.
- Bonyadi, N., Dolatkhan, N., Salekzamani, Y., Hashemian, M. (2022). Effect of Berry-Based Supplements and Foods on Cognitive Function: A Systematic Review. *Scientific reports*, 12(1), 3239.
- Brooks, D. J. (2021). Future İmaging in Dementia. *In Seminars in Nuclear Medicine*, 51(3), 303-308.
- Cao, L., Tan, L., Wang, H.F., Jiang, T., Zhu, X.C., Lu, H., Tan, M.S. and Yu, J.T. (2016). Dietary Patterns and risk of Dementia: A Systematic Review and Meta-Analysis of Cohort Studies. *Molecular Neurobiology*, 53, 6144-6154.
- Cereda, E., Pedrolli, C., Klersy, C., Bonardi, C., Quarleri, L., Cappello, S., Turri, A., Rondanelli, M. and Caccialanza, R. (2016). Nutritional Status in Older Persons According to Healthcare Setting: A Systematic Review and Meta-Analysis of Prevalence Data Using MNA. *Clinical Nutrition*, 35(6), 1282-1290.
- Chen, H., Liu, S., Ji, L., Wu, T., Ji, Y., Zhou, Y., Zheng, M., Zhang, M., Xu, W. and Huang, G. (2016). Folic acid Supplementation Mitigates Alzheimer's Disease by Reducing Inflammation: A Randomized Controlled Trial. *Mediators of inflammation*.
- Cipriani, G., Carlesi, C., Lucetti, C., Danti, S., Nuti, A. (2016). Eating Behaviors and Dietary Changes in Patients with Dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease & Other Dementias*, 31(8), 706-716.
- Connelly, P. J., Prentice, N. P., Cousland, G., Bonham, J. (2008). A Randomised Double-Blind Placebo-Controlled Trial of Folic Acid Supplementation of Cholinesterase Inhibitors in Alzheimer's Disease. *International Journal of Geriatric Psychiatry: A Journal of the Psychiatry of Late Life and Allied Sciences*, 23(2), 155-160.
- Coppede, F., Bosco, P., Fuso, A., Troen, A. M. (2012). Nutrition and dementia. *Current Gerontology and Geriatrics Research*.
- Corrada, M. M., Kawas, C. H., Hallfrisch, J., Muller, D., Brookmeyer, R. (2005). Reduced Risk of Alzheimer's Disease with High Folate Intake: The Baltimore Longitudinal Study of Aging. *Alzheimer's & Dementia*, 1(1), 11-18.
- Cox, K. H., Scholey, A. (2017). Polyphenols for brain and cognitive health. *Recent Advances in Polyphenol Research*, 259-288.
- Cullen, P., Abid, F., Patel, A., Coope, B., Ballard, C. G. (1997). Eating Disorders in Dementia. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 12(5), 559-562.
- Custodio, N., Montesinos, R., Lira, D., Herrera-Pérez, E., Bardales, Y., Valeriano-Lorenzo, L. (2017). Mixed Dementia: A Review of the Evidence. *Dementia & Neuropsychologia*, 11(4), 364-370.
- Day, D.K., Rothenberg, E., Sundh, V., Bosaeus, I., Steen, B. (TARİH). Body Mass İndex, Weight Change and Mortality in the Elderly: A 15 y Longitudinal Population Study of 70 y Olds. *Eur J Clin Nutr*, 55(6), 482-492.
- Douaud, G., Refsum, H., de Jager, C. A., Jacoby, R., E. Nichols, T., Smith, S. M., & Smith, A. D. (2013). Preventing Alzheimer's Disease-Related Gray Matter Atrophy by B-Vitamin Treatment. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(23), 9523-9528.
- Emmady, P.D., Schoo, C., Tadi, P., Del Pozo, E. (2022). Major Neurocognitive Disorder (Dementia)(Nursing). In *Stat Pearls*. Stat Pearls Publishing.
- Fang, Y. Z., Yang, S., Wu, G. (2002). Free Radicals, Antioxidants, and Nutrition. *Nutrition*, 18(10), 872-879.
- Fischer, R., Maier, O. (2015). Interrelation of oxidative stress and inflammation in neurodegenerative disease: role of TNF. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2015.
- Fostinelli, S., De Amicis, R., Leone, A., Giustizieri, V., Binetti, G., Bertoli, S., Battezzati, A. and Cappa, S.F. (2020). Eating Behavior in Aging and Dementia: The Need for A Comprehensive Assessment. *Frontiers in Nutrition*, 7, 604488.
- Freund Levi, Y., Vedin, I., Cederholm, T., Basun, H., Faxén Irving, G., Eriksdotter, M., Hjorth, E., Schultzberg, M., Vessby, B., Wahlund, L.O., Salem Jr, N. (2014). Transfer of Omega-3 Fatty Acids Across the Blood-Brain Barrier After Dietary Supplementation with A Docosahexaenoic Acid-Rich Omega-3 Fatty Acid Preparation in Patients with Alzheimer's Disease: The O Meg AD Study. *Journal of Internal Medicine*, 275(4), pp.428-436.
- Gao, S., Nguyen, J. T., Hendrie, H. C., Unverzagt, F. W., Hake, A., Smith-Gamble, V., Hall, K. (2011). Accelerated Weight Loss and Incident Dementia in an Elderly African-American Cohort. *Journal of the American Geriatrics Society*, 59(1), 18-25.
- Gill, R., A. Tsung, and T. Billiar. (2010). Linking Oxidative Stress to Inflammation: Toll-like Receptors. *Free Radical Biology and Medicine*. 48 (9), 1121-32.
- Güçer, Y. (2015). Demans tanısı konmuş bireylerin davranış sorunları ile beslenme durumlarının değerlendirilmesi ve buna yönelik beslenme modelinin geliştirilmesi. (TEZİN TÜRÜ). Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Grima, N. A., Pase, M. P., Macpherson, H., & Pipingas, A. (2012). The Effects of Multivitamins on Cognitive Performance: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of Alzheimer's Disease*, 29(3), 561-569.
- Hill, J. M., Clement, C., Pogue, A. I., Bhattacharjee, S., Zhao, Y., & Lukiw, W. J. (2014). Pathogenic microbes, the microbiome, and Alzheimer's disease (AD). *Frontiers in aging neuroscience*, 127.
- Hogan, D.B., Jetté, N., Fiest, K.M., Roberts, J.I., Pearson, D., Smith, E.E., Roach, P., Kirk, A., Pringsheim, T. and Maxwell, C.J. (2016). The Prevalence and Incidence of Frontotemporal Dementia: A Systematic Review. *Canadian Journal of Neurological Sciences*, 43(S1), S96-S109.
- Huang, W. J., X. Zhang, and W. W. Chen. (2016). Role of Oxidative Stress in Alzheimer's Disease. *Biomedical Reports*, 4(5), 519-22.
- Hügel, H. M., Jackson, N. (2015). Polyphenols for the Prevention and Treatment of Dementia Diseases. *Neural Regeneration Research*, 10(11), 1756.
- Humbert, I.A., McLaren, D.G., Kosmatka, K., Fitzgerald, M., Johnson, S., Porcaro, E., Kays, S., Umoh, E.O. and Robbins, J. (2010). Early Deficits in Cortical Control of Swallowing in Alzheimer's Disease. *Journal of Alzheimer's Disease*, 19(4), 1185-1197.

- Jutkowitz, E., Kane, R.L., Gaugler, J.E., MacLehose, R.F., Dowd, B., Kuntz, K.M. (2017). Societal and Family Lifetime Cost of Dementia: Implications for Policy. *Journal of the American Geriatrics Society*, 65(10), 2169-2175.
- Kai, K., Hashimoto, M., Amano, K., Tanaka, H., Fukuhara, R., & Ikeda, M. (2015). Relationship between eating disturbance and dementia severity in patients with Alzheimer's disease. *PLoS one*, 10(8), e0133666.
- Kane, J. P. M., Surendranathan, A., Bentley, A., Barker, S.A.H., Taylor, J.P., Thomas, A.J., Allan, L.M., McNally, R.J., James, P.W., McKeith, I.G., Burn, D.J., O'Brien, J.T. (2018). Clinical Prevalence of Lewy Body Dementia. *Alzheimer's Research & Therapy*, 15;10(1), 19.
- Kesse-Guyot, E., Fezeu, L., Andreeva, V. A., Touvier, M., Scalbert, A., Hercberg, S., & Galan, P. (2012). Total and Specific Polyphenol Intakes in Midlife are Associated with Cognitive Function Measured 13 Years Later. *The Journal of Nutrition*, 142(1), 76-83.
- Kheirouri, S., Alizadeh, M. (2022). MIND Diet and Cognitive Performance in Older Adults: A Systematic Review. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 62(29), 8059-8077.
- Kondrup, J. E. S. P. E. N., Allison, S. P., Elia, M., Vellas, B., Plauth, M. (2003). ESPEN Guidelines for Nutrition Screening 2002. *Clinical Nutrition*, 22(4), 415-421
- Kosti, R. I., Kasdagli, M. I., Kyrozis, A., Orsini, N., Lagiou, P., Taiganidou, F., Naska, A. (2022). Fish Intake, n-3 Fatty Acid Body Status, and Risk of Cognitive Decline: a Systematic Review and A Dose-Response Meta-Analysis of Observational and Experimental Studies. *Nutrition Reviews*, 80(6), 1445-1458.
- Krause, M. V., Mahan, L. K. (2021). *Krause and Mahan's Food & the Nutrition Care Process*. Elsevier.
- Ks, S., Mh, S., HM, R., KH, P. (2019). Energy Intake and Severity of Dementia are Both Associated with Health-Related Quality of Life Among Older Long-Term Care Residents. *Nutrients*, 11(10), 2261.
- Lange, K. W., Li, S. (2018). Resveratrol, Pterostilbene, and Dementia. *BioFactors*, 44(1), 83-90.
- Lefèvre-Arbogast, S., Gaudou, D., Bensalem, J., Letenneur, L., Dartigues, J.F., Hejblum, B.P., Féart, C., Delcourt, C. and Samieri, C. (2018). Pattern of polyphenol intake and the long-term risk of dementia in older persons. *Neurology*, 90(22), e1979-e1988.
- Li, F. J., Shen, L., Ji, H. F. (2012). Dietary Intakes of Vitamin E, Vitamin C, and β -Carotene and Risk of Alzheimer's Disease: A Meta-Analysis. *Journal of Alzheimer's Disease*, 31(2), 253-258.
- Lim, S. Y., Kim, E. J., Kim, A., Lee, H. J., Choi, H. J., Yang, S. J. (2016). Nutritional Factors Affecting Mental Health. *Clinical Nutrition Research*, 5(3), 143-152.
- Liu, Y. H., Gao, X., Na, M., Kris-Etherton, P. M., Mitchell, D. C., & Jensen, G. L. (2020). Dietary Pattern, Diet Quality, and Dementia: A Systematic Review and Meta-Analysis of Prospective Cohort Studies. *Journal of Alzheimer's Disease*, 78(1), 151-168.
- Livingston, G., Huntley, J., Sommerlad, A., Ames, D., Ballard, C., Banerjee, S., Brayne, C., Burns, A., Cohen-Mansfield, J., Cooper, C. and Costafreda, S.G. (2020). Dementia Prevention, Intervention, and Care: 2020 Report of the Lancet Commission. *The Lancet*, 396(10248), 413-446.
- Maggi, S., Ticinesi, A., Limongi, F., Noale, M., & Ecarnot, F. (2023). The Role of Nutrition and the Mediterranean Diet on the Trajectories of Cognitive Decline. *Experimental Gerontology*, 173, 112110.
- Martin, C. R., Preedy, V. R. (Eds.). (2014). Diet and nutrition in dementia and cognitive decline. *Academic Press*.
- Mazereeuw, G., Lanctot, KL, Chau, SA et al. (2012) Effects of Omega-3 Fatty Acids on Cognitive Performance: A Meta-Analysis. *Neurobiol Aging*, 33, 1482.e17-1482.e29.
- McGuire, S. (2011). US Department of Agriculture and US Department of Health and Human Services, Dietary Guidelines for Americans, 2010. Washington, DC: US Government Printing Office, January 2011. *Advances in Nutrition*, 2(3), 293-294.
- McKeith, I. (2004). Dementia with Lewy Bodies. *Dialogues Clinical Neuroscience*, 6(3):333-41.
- Meijers, J. M., Schols, J. M. G. A., & Halfens, R. J. G. (2014). Malnutrition in Care Home Residents with Dementia. *The Journal of Nutrition, Health & Aging*, 18, 595-600.
- Mole, L., Kent, B., Abbott, R., Wood, C., Hickson, M. (2018). The Nutritional Care of People Living with Dementia at Home: A Scoping Review. *Health & Social Care in the Community*, 26(4), e485-e496.
- Molino, S., Dossena, M., Buonocore, D., Ferrari, F., Venturini, L., Ricevuti, G., Verri, M. (2016). Polyphenols in Dementia: From Molecular Basis to Clinical Trials. *Life Sciences*, 161, 69-77.
- Moore, K., Hughes, C. F., Ward, M., Hoey, L., McNulty, H. (2018). Diet, Nutrition and the Ageing Brain: Current Evidence and New Directions. *Proceedings of the Nutrition Society*, 77(2), 152-163.
- Morris, M. S., Selhub, J., & Jacques, P. F. (2012). Vitamin B-12 and Folate Status in Relation to Decline in Scores on the Mini-Mental State Examination in the Framingham Heart Study. *Journal of the American Geriatrics Society*, 60(8), 1457-1464.
- Morris, M. C., D. A. Evans, C. C. Tangney, J. L. Bienias, and R. S. Wilson. (2006). Associations of Vegetable and Fruit Consumption with Age-Related Cognitive Change. *Neurology*, 67 (8), 1370-76.
- Morris, M. C. (2016). Nutrition and Risk of Dementia: Overview and Methodological Issues. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1367(1), 31-37.
- Morris, M.C., Y. Wang, L.L. Barnes, D.A. Bennett, B. Dawson-Hughes, and S.L. Booth. (2018). Nutrients and Bioactives in Green Leafy Vegetables and Cognitive Decline: Prospective Study. *Neurology* 90 (3): 214-222.
- Nelms, M., Sucher, K. P. (2015). Nutrition therapy and pathophysiology. *Print Book, English*.
- Nichols, E., Szoeka, C.E., Vollset, S.E., Abbasi, N., Abd-Allah, F., Abdela, J., Aichour, M.T.E., Akinyemi, R.O., Alahdab, F., Asgedom, S.W. Awasthi, A. (2019). Global, Regional, and National Burden of Alzheimer's Disease and Other Dementias, 1990-2016: A Systematic Analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *The Lancet Neurology*, 18(1): 88-106.
- Nififi, A. P. (2018). Appetite, Metabolism and Hormonal Regulation in Normal Ageing and Dementia. *Diseases*, 6(3), 66.
- O'Brien, J.T., Thomas, A. (2015). Vascular Dementia. *Lancet*, 386(10004):1698-706.
- Ogawa, S. (2014). Nutritional Management of Older Adults with Cognitive Decline and Dementia. *Geriatrics & Gerontology International*, 14, 17-22.
- O'Hara, A. M., Shanahan, F. (2006). The Gut Flora as a Forgotten Organ. *EMBO reports*, 7(7), 688-693.
- Parletta, N., Milte, C. M., Meyer, B. J. (2013). Nutritional Modulation of Cognitive Function and Mental Health. *The Journal of Nutritional Biochemistry*, 24(5), 725-743
- Perry, E., Walton, K., Lambert, K. (2023). Prevalence of Malnutrition in People with Dementia in Long-Term Care: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Nutrients*, 15(13), 2927.
- Prell, T., Perner, C. (2018). Disease Specific Aspects of Malnutrition in Neurogeriatric Patients. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 10, 80.

- Renzella, J., Townsend, N., Jewell, J., Breda, J., Roberts, N., Rayner, M., Wickramasinghe, K. (2018). What national and subnational interventions and policies based on Mediterranean and Nordic diets are recommended or implemented in the WHO European Region and is there evidence of effectiveness in reducing noncommunicable diseases?. *World Health Organization*. Regional Office for Europe.
- Rabassa, M., Cherubini, A., Zamora-Ros, R., Urpi-Sarda, M., Bandinelli, S., Ferrucci, L., Andres-Lacueva, C. (2015). Low Levels of a Urinary Biomarker of Dietary Polyphenol are Associated with Substantial Cognitive Decline Over A 3-Year Period in Older Adults: the Invecchiare in Chianti Study. *Journal of the American Geriatrics Society*, 63(5), 938-946.
- Raymond, J. L., Morrow, K. (2022). *Krause and Mahan's Food and the Nutrition Care Process, 16'e, E-Book*. Elsevier Health Sciences.
- Romanenko, M., Kholin, V., Koliada, A., Vaiserman, A. (2021). Nutrition, Gut Microbiota, and Alzheimer's Disease. *Frontiers in Psychiatry*, 12, 712673.
- Sabia, S., Fayosse, A., Dumurgier, J., Schnitzler, A., Empana, J.P., Ebmeier, K.P., Dugravot, A., Kivimäki, M. and Singh-Manoux, A. (2019). Association of ideal cardiovascular health at age 50 with incidence of dementia: 25 year follow-up of Whitehall II cohort study. *BMJ*, 366.
- Sachdev, P.S., Blacker, D., Blazer, D.G., Ganguli, M., Jeste, D.V., Paulsen, J.S., Petersen, R.C. (2014). Classifying Neurocognitive Disorders: The DSM-5 Approach. *Nature Rev Neurology*, 10(11), 634-42.
- Saji, N., Murotani, K., Hisada, T., Kunihiro, T., Tsuduki, T., Sugimoto, T., Kimura, A., Niida, S., Toba, K. and Sakurai, T. (2020). Relationship Between Dementia and Gut Microbiome-Associated Metabolites: A Cross-Sectional Study in Japan. *Scientific Reports*, 10(1), 8088.
- Saji, N., Niida, S., Murotani, K., Hisada, T., Tsuduki, T., Sugimoto, T., Kimura, A., Toba, K. (2019). Analysis of the Relationship Between the Gut Microbiome and Dementia: A Cross-Sectional Study Conducted in Japan. *Scientific Reports*, 9(1), 1008.
- Scarmeas, N., Stern, Y., Tang, M. X., Mayeux, R., Luchsinger, J. A. (2006). Mediterranean Diet and Risk for Alzheimer's Disease. *Annals of Neurology: Official Journal of the American Neurological Association and the Child Neurology Society*, 59(6), 912-921.
- Scarmeas, N., Anastasiou, C. A., Yannakoulia, M. (2018). Nutrition and Prevention of Cognitive Impairment. *The Lancet Neurology*, 17(11), 1006-1015.
- Selhub, J., Morris, M. S., Jacques, P. F. (2007). In Vitamin B12 Deficiency, Higher Serum Folate is Associated with Increased Total Homocysteine and Methylmalonic Acid Concentrations. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(50), 19995-20000.
- Smith, P.J., Blumenthal, J.A., Babyak, M.A., Craighead, L., Welsh-Bohmer, K.A., Browndyke, J.N., Strauman, T.A. and Sherwood, A. (2010). Effects of the Dietary Approaches to Stop Hypertension Diet, Exercise, and Caloric Restriction on Neurocognition in Overweight Adults with High Blood Pressure. *Hypertension*, 55(6), 1331-1338.
- Song, S., Gaynor, A.M., Cruz, E., Lee, S., Gazes, Y., Habeck, C., Stern, Y. and Gu, Y. (2022). Mediterranean Diet and White Matter Hyperintensity Change over Time in Cognitively Intact Adults. *Nutrients*, 14(17), 3664.
- Tangney, C. C., Kwasny, M. J., Li, H., Wilson, R. S., Evans, D. A., Morris, M. C. (2011). Adherence to a Mediterranean-Type Dietary Pattern and Cognitive Decline in a Community Population. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 93(3), 601-607.
- Tangney, C. C. (2014). DASH and Mediterranean-Type Dietary Patterns to Maintain Cognitive Health. *Current Nutrition Reports*, 3, 51-61.
- Tonnies, E., E. Trushina. (2017). Oxidative Stress, Synaptic Dysfunction, and Alzheimer's Disease. *Journal of Alzheimer's Disease* 57 (4), 1105-21.
- Travica, N., N. M. D'Cunha, N. Naumovski, K. Kent, D. D. Mellor, J. Firth, E. N. Georgousopoulou, O. M. Dean, A. Loughman, F. Jacka, et al. (2020). The Effect of Blueberry Interventions on Cognitive Performance and Mood: A Systematic Review of Randomized Controlled Trials. *Brain, Behavior, and Immunity* 85, 96-105.
- Trinkle, D. B., Burns, A., Levy, R. (1992). Brief Report: Abnormal Eating Behavior in Dementia—A Descriptive Study. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 7(11), 799-803.
- Usoro, O. B., Mousa, S. A. (2010). Vitamin E Forms in Alzheimer's Disease: A Review of Controversial and Clinical Experiences. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 50(5), 414-419.
- Vauzour, D. (2017). Polyphenols and brain health. *OCL*, 24(2), A202.
- Vogt, N.M., Kerby, R.L., Dill-McFarland, K.A., Harding, S.J., Merluzzi, A.P., Johnson, S.C., Carlsson, C.M., Asthana, S., Zetterberg, H., Blennow, K. (2017). Gut Microbiome Alterations in Alzheimer's Disease. *Scientific Reports*, 7(1), 13537.
- Wang, W., Li, J., Zhang, H., Wang, X., & Zhang, X. (2021). Effects of Vitamin E Supplementation on the Risk and Progression of AD: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Nutritional Neuroscience*, 24(1), 13-22.
- Wang, Z., Zhu, W., Xing, Y., Jia, J., & Tang, Y. (2022). B Vitamins and Prevention of Cognitive Decline and Incident Dementia: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Nutrition Reviews*, 80(4), 931-949.
- Welty, F. K. (2023). Omega-3 Fatty Acids and Cognitive Function. *Current Opinion in Lipidology*, 34(1), 12-21.
- Wengreen, H., Munger, R.G., Cutler, A., Quach, A., Bowles, A., Corcoran, C., Tschanz, J.T., Norton, M.C. and Welsh-Bohmer, K.A. (2013). Prospective Study of Dietary Approaches to Stop Hypertension-and Mediterranean-Style Dietary Patterns and Age-Related Cognitive Change: The Cache County Study on Memory, Health and Aging. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 98(5), 1263-1271.
- World Health Organization. (2019). Risk reduction of cognitive decline and dementia: WHO guidelines.
- Yang, W., Cui, K., Li, X., Zhao, J., Zeng, Z., Song, R., Qi, X. and Xu, W. (2021). Effect of Polyphenols on Cognitive Function: Evidence from population-based studies and clinical trials. *The Journal of Nutrition, Health & Aging*, 1-15.
- Yassine, H.N., Samieri, C., Livingston, G., Glass, K., Wagner, M., Tangney, C., Plassman, B.L., Ikram, M.A., Voigt, R.M., Gu, Y. and O'Bryant, S. (2022). Nutrition State of Science and Dementia Prevention: Recommendations of the Nutrition for Dementia Prevention Working Group. *The Lancet Healthy Longevity*, 3(7), e501-e512.
- Yeh, T. S., Yuan, C., Ascherio, A., Rosner, B. A., Blacker, D., Willett, W. C. (2022). Long-Term Dietary Protein Intake and Subjective Cognitive Decline in US Men and Women. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 115(1), 199-210.
- Yılmaz, G., Karaca, K. E. (2021). Demans Tanısı Alan ve Almayan Geriatrik Bireylerin Beslenme Durumlarının Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(3), 521-530.
- Zhao, R., Han, X., Zhang, H., Liu, J., Zhang, M., Zhao, W., Jiang, S., Li, R., Cai, H. and You, H. (2022). Association of Vitamin E Intake in Diet and Supplements with Risk of Dementia: A Meta-analysis. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 14, 955878.
- Zhou, F., Xie, X., Zhang, H., Liu, T. (2023). Effect of Antioxidant Intake Patterns on Risks of Dementia and Cognitive Decline. *European Geriatric Medicine*, 14(1), 9-17.

KAYNAKÇA

- Åberg, M. A., Åberg, N. D., Hedbäck, H., Oscarsson, J., & Eriksson, P. S. (2000). Peripheral infusion of IGF-I selectively induces neurogenesis in the adult rat hippocampus. *Journal of Neuroscience*, 20(8), 2896-2903.
- Al-Harbi, K. S. (2012). Treatment-resistant depression: therapeutic trends, challenges, and future directions. *Patient preference and adherence*, 369-388.
- Alexopoulos, G. S., Vrontou, C., Kakuma, T., Meyers, B. S., Young, R. C., Klausner, E., & Clarkin, J. (1996). Disability in geriatric depression. *The American journal of psychiatry*, 153(7), 877-885.
- Alexopoulos, G. S., Katz, I. R., Reynolds 3rd, C. F., Carpenter, D., & Docherty, J. P. (2001). The expert consensus guideline series. Pharmacotherapy of depressive disorders in older patients. *Postgraduate medicine*, 1-86.
- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition (DSM-5). American Psychiatric Association, Washington D.C.
- Anderson, M. F., Åberg, M. A., Nilsson, M., & Eriksson, P. S. (2002). Insulin-like growth factor-I and neurogenesis in the adult mammalian brain. *Developmental Brain Research*, 134(1-2), 115-122.
- APA (American Psychiatric Association). (1994). Task Force on DSM-IV. Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-IV, 4th ed. Washington, D.C.: American Psychiatric Association.
- Arborelius, L., Owens, M. J., Plotsky, P. M., & Nemeroff, C. B. (1999). The role of corticotropin-releasing factor in depression and anxiety disorders. *The Journal of endocrinology*, 160(1), 1-12.
- Arey, R. N., Enwright, J. F., Spencer, S. M., Falcon, E., Ozburn, A. R., Ghose, S., ... & McClung, C. A. (2014). An important role for cholecystokinin, a CLOCK target gene, in the development and treatment of manic-like behaviors. *Molecular psychiatry*, 19(3), 342-350.
- Barondes, S. H. (1998). Mood genes: hunting for origins of mania and depression. New York: WH Freeman
- Barragán-Rodríguez, L., Rodríguez-Morán, M., & Guerrero-Romero, F. (2008). Efficacy and safety of oral magnesium supplementation in the treatment of depression in the elderly with type 2 diabetes: a randomized, equivalent trial. *Magnesium research*, 21(4), 218-223.
- Beats, B. C., Sahakian, B. J., & Levy, R. (1996). Cognitive performance in tests sensitive to frontal lobe dysfunction in the elderly depressed. *Psychological medicine*, 26(3), 591-603.
- Beck A.T. (1967). Depression. New York: Harper & Row.
- Beck A. (1987). Cognitive model of depression. *J Cog Psychother*, 1(1), 2-27.
- Blazer, D. G. (1983). Impact of late-life depression on the social network. *American Journal of Psychiatry*, 140(2), 162-166.
- Blazer, D. G. (2003). Depression in late life: review and commentary. *The journals of gerontology series A: Biological sciences and medical sciences*, 58(3), M249-M265.
- Blazer, D. G. (2000). Psychiatry and the oldest old. *American Journal of Psychiatry*, 157(12), 1915-1924.
- Blazer, D. G. (2002). *Depression in Late Life*. New York: Springer.
- Blazer, D. G., Hybels, C. F., Simonsick, E. M., & Hanlon, J. T. (2000). Marked differences in antidepressant use by race in an elderly community sample: 1986-1996. *American Journal of Psychiatry*, 157(7), 1089-1094.
- Blazer, D. G., Moody-Ayers, S., Craft-Morgan, J., & Burchett, B. (2002). Depression in diabetes and obesity: racial/ethnic/gender issues in older adults. *Journal of psychosomatic research*, 53(4), 913-916.
- Becker, C., Zeau, B., Rivat, C., Blugeot, A., Hamon, M., & Benoliel, J. J. (2008). Repeated social defeat-induced depression-like behavioral and biological alterations in rats: involvement of cholecystokinin. *Molecular psychiatry*, 13(12), 1079-1092.
- Bembnowska, M., & Joško-Ochojska, J. (2015). What causes depression in adults?. *Polish Journal of Public Health*, 125(2).
- Bodnar, L. M., & Wisner, K. L. (2005). Nutrition and depression: implications for improving mental health among childbearing-aged women. *Biological psychiatry*, 58(9), 679-685.
- Boswell, E. B., & Stoudemire, A. (1996). Major depression in the primary care setting. *The American journal of medicine*, 101(6), 3S-9S.
- Braam, A. W., van den Eeden, P., Prince, M. J., Beekman, A. T., Kivela, S. L., Lawlor, B. A., ... & Copeland, J. R. (2001). Religion as a cross-cultural determinant of depression in elderly Europeans: Results from the EURODEP collaboration. *Psychological medicine*, 31(5), 803-814.
- Brandling, J., & House, W. (2009). Social prescribing in general practice: adding meaning to medicine. *British Journal of General Practice*, 59(563), 454-456.
- Bravo, J. A., Forsythe, P., Chew, M. V., Escaravage, E., Savignac, H. M., Dinan, T. G., ... & Cryan, J. F. (2011). Ingestion of Lactobacillus strain regulates emotional behavior and central GABA receptor expression in a mouse via the vagus nerve. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(38), 16050-16055.
- Brodaty, H., Luscombe, G., Parker, G., Wilhelm, K., Hickie, I., Austin, M. P., & Mitchell, P. (2001). Early and late onset depression in old age: different aetiologies, same phenomenology. *Journal of affective disorders*, 66(2-3), 225-236.
- Callahan, C. M., Hendrie, H. C., Nienaber, N. A., & Tierney, W. M. (1996). Suicidal ideation among older primary care patients. *Journal of the American Geriatrics Society*, 44(10), 1205-1209.
- Callahan, C. M., Nienaber, N. A., Hendrie, H. C., & Tierney, W. M. (1992). Depression of elderly outpatients: primary care physicians' attitudes and practice patterns. *Journal of General Internal Medicine*, 7, 26-31.
- Casarella, J. (2021). Symptoms of Depression, webMD, <https://www.webmd.com/depression/guide/detecting-depression>. Erişim Tarihi: 14.10.2023
- Cath S. (1965). Discussion notes. In: Berezin N, Cath S, eds. *Geriatric Psychiatry*. New York: International Universities Press.
- Charney DS, Miller HL, Licinio J, Salomon R. (2005). Treatment of depression. In: Schatzberg AF, Nemeroff CB, editors. *The American textbook of psychopharmacology*. Washington, DC: American Psychiatric Press, Inc; p. 588.
- Cline, B. H., Steinbusch, H. W., Malin, D., Revishchin, A. V., Pavlova, G. V., Cespuaglio, R., & Strekalova, T. (2012). The neuronal insulin sensitizer dicholine succinate reduces stress-induced depressive traits and memory deficit: possible role of insulin-like growth factor 2. *BMC neuroscience*, 13, 1-14.

- Crome I, Dar K, Janikiewicz S, Rao T, Tarbuck A. (2018). Our invisible addicts. Second report of the Older Persons' Substance Misuse Working Group of the Royal College of Psychiatrists. Royal College of Psychiatrists.
- Crowther, G., & Ninan, S. (2023). Managing depression in frail older people; too little too late or pathologising loss?. *Future Healthcare Journal*, 10(2), 107.
- Cryan, J. F., & Dinan, T. G. (2012). Mind-altering microorganisms: the impact of the gut microbiota on brain and behaviour. *Nature reviews neuroscience*, 13(10), 701-712.
- Cumming, E., & Henry, W. E. (1961). Growing old: The process of disengagement. (*No Title*).
- David, L. A., Maurice, C. F., Carmody, R. N., Gootenberg, D. B., Button, J. E., Wolfe, B. E., ... & Turnbaugh, P. J. (2014). Diet rapidly and reproducibly alters the human gut microbiome. *Nature*, 505(7484), 559-563.
- de Abajo, F. J., Rodríguez, L. A. G., & Montero, D. (1999). Association between selective serotonin reuptake inhibitors and upper gastrointestinal bleeding: population based case-control study. *Bmj*, 319(7217), 1106-1109.
- Doğan, O. (2000). Depresyonun Epidemiyolojisi. *Sivas Duygudurum Dizisi*, 1, 29-38.
- Dunner, D. L. (1994). Therapeutic considerations in treating depression in the elderly. *The Journal of clinical psychiatry*, 55, 48-58.
- Engberg, S., Sereika, S., Weber, E., Engberg, R., McDowell, B. J., & Reynolds, C. F. (2001). Prevalence and recognition of depressive symptoms among homebound older adults with urinary incontinence. *Journal of Geriatric Psychiatry and Neurology*, 14(3), 130-139.
- Ferrari, A. J., Somerville, A. J., Baxter, A. J., Norman, R., Patten, S. B., Vos, T., & Whiteford, H. (2013). Global variation in the prevalence and incidence of major depressive disorder: a systematic review of the epidemiological literature. *Psychological medicine*, 43(3), 471-481.
- Frasrance-Smith, N., Lespérance, F., & Talajic, M. (1993). Depression following myocardial infarction: impact on 6-month survival. *Jama*, 270(15), 1819-1825.
- Forlenza, O. V., Stoppe Júnior, A., Hirata, E. S., & Ferreira, R. C. R. (2000). Antidepressant efficacy of sertraline and imipramine for the treatment of major depression in elderly outpatients. *Sao Paulo Medical Journal*, 118, 99-104.
- Fonda, S. J., Wallace, R. B., & Herzog, A. R. (2001). Changes in driving patterns and worsening depressive symptoms among older adults. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 56(6), S343-S351.
- Fulton, S., Pissios, P., Manchon, R. P., Stiles, L., Frank, L., Pothos, E. N., ... & Flier, J. S. (2006). Leptin regulation of the mesoaccumbens dopamine pathway. *Neuron*, 51(6), 811-822.
- Gangwisch, J. E., Hale, L., Garcia, L., Malaspina, D., Opler, M. G., Payne, M. E., ... & Lane, D. (2015). High glycemic index diet as a risk factor for depression: analyses from the Women's Health Initiative. *The American journal of clinical nutrition*, 102(2), 454-463.
- Garza, J. C., Guo, M., Zhang, W., & Lu, X. Y. (2012). Leptin restores adult hippocampal neurogenesis in a chronic unpredictable stress model of depression and reverses glucocorticoid-induced inhibition of GSK-3 β -catenin signaling. *Molecular psychiatry*, 17(8), 790-808.
- Gilbert, P. (2016). *Depression: The Evolution of Powerlessness*. Routledge: Taylor & Francis Group.
- Gillman, P. K. (1999). The serotonin syndrome and its treatment. *Journal of Psychopharmacology*, 13(1), 100-109.
- Gilman, S. E., & Abraham, H. D. (2001). A longitudinal study of the order of onset of alcohol dependence and major depression. *Drug and alcohol dependence*, 63(3), 277-286.
- Goldman, L. (2019). What is depression and what can I do about it. *Medical News Today*.
- Gopinath, B., Flood, V. M., Burlutsky, G., Louie, J. C., & Mitchell, P. (2016). Association between carbohydrate nutrition and prevalence of depressive symptoms in older adults. *British Journal of Nutrition*, 116(12), 2109-2114.
- Häfner, S., Baumert, J., Emeny, R. T., Lacruz, M. E., Thorand, B., Herder, C., ... & Ladwig, K. H. (2012). Sleep disturbances and depressed mood: a harmful combination associated with increased leptin levels in women with normal weight. *Biological psychology*, 89(1), 163-169.
- Hennebelle, M., Champel-Potokar, G., Lavielle, M., Vancassel, S., & Denis, I. (2014). Omega-3 polyunsaturated fatty acids and chronic stress-induced modulations of glutamatergic neurotransmission in the hippocampus. *Nutrition reviews*, 72(2), 99-112.
- Hirschfeld, R. M. (2000). History and evolution of the monoamine hypothesis of depression. *Journal of clinical psychiatry*, 61(6), 4-6.
- Holsinger, T., Steffens, D. C., Phillips, C., Helms, M. J., Havlik, R. J., Breitner, J. C., ... & Plassman, B. L. (2002). Head injury in early adulthood and the lifetime risk of depression. *Archives of general psychiatry*, 59(1), 17-22.
- Homan, P., Grob, S., Milos, G., Schnyder, U., Eckert, A., Lang, U., & Hasler, G. (2015). The role of BDNF, leptin, and catecholamines in reward learning in bulimia nervosa. *International journal of neuropsychopharmacology*, 18(5), pyu092.
- Hommel, J. D., Trinko, R., Sears, R. M., Georgescu, D., Liu, Z. W., Gao, X. B., ... & DiLeone, R. J. (2006). Leptin receptor signaling in midbrain dopamine neurons regulates feeding. *neuron*, 51(6), 801-810.
- Hopkinson, G. (1964). A genetic study of affective illness in patients over 50. *The British Journal of Psychiatry*, 110(465), 244-254.
- Hoshaw, B. A., Hill, T. I., Crowley, J. J., Malberg, J. E., Khawaja, X., Rosenzweig-Lipson, S., ... & Lucki, I. (2008). Antidepressant-like behavioral effects of IGF-I produced by enhanced serotonin transmission. *European journal of pharmacology*, 594(1-3), 109-116.
- Huang, B. Y., Comoni-Huntley, J., Hays, J. C., Huntley, R. R., Galanos, A. N., & Blazer, D. G. (2000). Impact of depressive symptoms on hospitalization risk in community-dwelling older persons. *Journal of the American Geriatrics Society*, 48(10), 1279-1284.
- Jorm, A. F. (2001). Association of hypotension with positive and negative affect and depressive symptoms in the elderly. *The British Journal of Psychiatry*, 178(6), 553-555.
- Jorm, A. F., Patten, S. B., Brugha, T. S., & Mojtabai, R. (2017). Has increased provision of treatment reduced the prevalence of common mental disorders? Review of the evidence from four countries. *World Psychiatry*, 16(1), 90-99.
- Kafes, A. Y. (2021). Depresyon ve anksiyete bozuklukları üzerine bir bakış. *Humanistic Perspective*, 3(1), 186-194.
- Kanter, J. W., Busch, A. M., Weeks, C. E., & Landes, S. J. (2008). The nature of clinical depression: Symptoms, syndromes, and behavior analysis. *The Behavior Analyst*, 31, 1-21.

- Kaya, B., & Kaya, M. (2007). 1960'lardan Günümüze Depresyonun Epidemiyolojisi, Tarihsel Bir Bakış. *Klinik Psikiyatri*, 1,3-10.
- Kennedy, G. J., Kelman, H. R., & Thomas, C. (1990). The emergence of depressive symptoms in late life: the importance of declining health and increasing disability. *Journal of community health*, 15(2), 93-104.
- Kilhovd, B. K., Juutilainen, A., Lehto, S., Rönnemaa, T., Torjesen, P. A., Hanssen, K. F., & Laakso, M. (2007). Increased serum levels of advanced glycation endproducts predict total, cardiovascular and coronary mortality in women with type 2 diabetes: a population-based 18 year follow-up study. *Diabetologia*, 50, 1409-1417.
- Kirby, D., Harrigan, S., & Ames, D. (2002). Hyponatraemia in elderly psychiatric patients treated with selective serotonin reuptake inhibitors and venlafaxine: a retrospective controlled study in an inpatient unit. *International journal of geriatric psychiatry*, 17(3), 231-237.
- Kraaij, V., Arensman, E., & Spinhoven, P. (2002). Negative life events and depression in elderly persons: a meta-analysis. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 57(1), P87-P94.
- Kraaij, V., & De Wilde, E. J. (2001). Negative life events and depressive symptoms in the elderly: A life span perspective. *Aging & Mental Health*, 5(1), 84-91.
- Krikorian, R., Shidler, M. D., Dangelo, K., Couch, S. C., Benoit, S. C., & Clegg, D. J. (2012). Dietary ketosis enhances memory in mild cognitive impairment. *Neurobiology of aging*, 33(2), 425-e19.
- Krishnan, K. R., Hays, J. C., & Blazer, D. G. (1997). MRI-defined vascular depression. *Am J Psychiatr.* 154:497-501.
- Koenig, H. G., Cohen, H. J., Blazer, D. G., Kudler, H. S., Krishnan, K. R. R., & Sibert, T. E. (1995). Religious coping and cognitive symptoms of depression in elderly medical patients. *Psychosomatics*, 36(4), 369-375.
- Kuo, L. E., Kitlinska, J. B., Tilan, J. U., Li, L., Baker, S. B., Johnson, M. D., ... & Zukowska, Z. (2007). Neuropeptide Y acts directly in the periphery on fat tissue and mediates stress-induced obesity and metabolic syndrome. *Nature medicine*, 13(7), 803-811.
- Kyle, C. J., Petersen, H. E. H., & Overø, K. F. (1998). Comparison of the tolerability and efficacy of citalopram and amitriptyline in elderly depressed patients treated in general practice. *Depression and anxiety*, 8(4), 147-153.
- Lakhan, S. E., & Vieira, K. F. (2008). Nutritional therapies for mental disorders. *Nutrition journal*, 7(1), 1-8.
- Lang, U. E., Beglinger, C., Schweinfurth, N., Walter, M., & Borgwardt, S. (2015). Nutritional aspects of depression. *Cellular Physiology and Biochemistry*, 37(3), 1029-1043.
- Lang, U. E., & Borgwardt, S. (2013). Molecular mechanisms of depression: perspectives on new treatment strategies. *Cellular Physiology and Biochemistry*, 31(6), 761-777.
- Lang, U. E., Bajbouj, M., Gallinat, J., & Hellweg, R. (2006). Brain-derived neurotrophic factor serum concentrations in depressive patients during vagus nerve stimulation and repetitive transcranial magnetic stimulation. *Psychopharmacology*, 187, 56-59.
- Lang, U. E., Hellweg, R., & Gallinat, J. (2004). BDNF serum concentrations in healthy volunteers are associated with depression-related personality traits. *Neuropsychopharmacology*, 29(4), 795-798.
- Lang, U. E., Hellweg, R., Kalus, P., Bajbouj, M., Lenzen, K. P., Sander, T., ... & Gallinat, J. (2005). Association of a functional BDNF polymorphism and anxiety-related personality traits. *Psychopharmacology*, 180, 95-99.
- Leclercq, S., Matamoros, S., Cani, P. D., Neyrinck, A. M., Jamar, F., Stärkel, P., ... & Delzenne, N. M. (2014). Intestinal permeability, gut-bacterial dysbiosis, and behavioral markers of alcohol-dependence severity. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(42), E4485-E4493.
- Lewinsohn, P. M., Rohde, P., Seeley, J. R., & Fischer, S. A. (1991). Age and depression: unique and shared effects. *Psychology and Aging*, 6(2), 247.
- Liu, Q., He, H., Yang, J., Feng, X., Zhao, F., & Lyu, J. (2020). Changes in the global burden of depression from 1990 to 2017: Findings from the Global Burden of Disease study. *Journal of psychiatric research*, 126, 134-140.
- Lockwood, K. A., Alexopoulos, G. S., & van Gorp, W. G. (2002). Executive dysfunction in geriatric depression. *American Journal of Psychiatry*, 159(7), 1119-1126.
- Luber, M. P., Meyers, B. S., Williams-Russo, P. G., Hollenberg, J. P., DiDomenico, T. N., Charlson, M. E., & Alexopoulos, G. S. (2001). Depression and service utilization in elderly primary care patients. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 9(2), 169-176.
- Luisi, S., Tonetti, A., Bernardi, F., Casarosa, E., Florio, P., Monteleone, P., ... & Genazzani, A. R. (1998). Effect of acute corticotropin releasing factor on pituitary-adrenocortical responsiveness in elderly women and men. *Journal of endocrinological investigation*, 21, 449-453.
- Lutter, M., & Nestler, E. J. (2009). Homeostatic and hedonic signals interact in the regulation of food intake. *The Journal of nutrition*, 139(3), 629-632.
- Magaziner, J., Simonsick, E. M., Kashner, T. M., Hebel, J. R., & Kenzora, J. E. (1990). Predictors of functional recovery one year following hospital discharge for hip fracture: a prospective study. *Journal of gerontology*, 45(3), M101-M107.
- Malberg, J. E., Platt, B., Rizzo, S. J. S., Ring, R. H., Lucki, I., Schechter, L. E., & Rosenzweig-Lipson, S. (2007). Increasing the levels of insulin-like growth factor-I by an IGF binding protein inhibitor produces anxiolytic and antidepressant-like effects. *Neuropsychopharmacology*, 32(11), 2360-2368.
- Marcus, S. C., & Olfson, M. (2010). National trends in the treatment for depression from 1998 to 2007. *Archives of general psychiatry*, 67(12), 1265-1273.
- Mark, T. L., Levit, K. R., Vandivort-Warren, R., Buck, J. A., & Coffey, R. M. (2011). Changes In US spending on mental health and substance abuse treatment, 1986-2005, and implications for policy. *Health affairs*, 30(2), 284-292.
- Mason, B. L., Lobo, M. K., Parada, L. F., & Lutter, M. (2013). TrkB signaling in dopamine 1 receptor neurons regulates food intake and body weight. *Obesity*, 21(11), 2372-2376.
- Mazure, C. M., Maciejewski, P. K., Jacobs, S. C., & Bruce, M. L. (2002). Stressful life events interacting with cognitive/personality styles to predict late-onset major depression. *The American journal of geriatric psychiatry*, 10(3), 297-304.
- Meller, I., Fichter, M. M., & Schröppel, H. (1996). Incidence of depression in octo- and nonagenarians: results of an epidemiological follow-up community study. *European archives of psychiatry and clinical neuroscience*, 246, 93-99.
- Merve, Ö. Z. E. R., Özyurt, G., & Harsa, Ş. T. (2019). Probiyotik ve prebiyotiklerin bağırsak-beyin aksına etkisi. *Akademik Gıda*, 17(2), 269-280.

- Messaoudi, M., Lalonde, R., Violle, N., Javelot, H., Desor, D., Nejdı, A., ... & Cazaubiel, J. M. (2011). Assessment of psychotropic-like properties of a probiotic formulation (*Lactobacillus helveticus* R0052 and *Bifidobacterium longum* R0175) in rats and human subjects. *British Journal of Nutrition*, 105(5), 755-764.
- Miki, T., Kochi, T., Eguchi, M., Kuwahara, K., Tsuruoka, H., Kurotani, K., ... & Nanri, A. (2015). Dietary intake of minerals in relation to depressive symptoms in Japanese employees: the Furukawa Nutrition and Health Study. *Nutrition*, 31(5), 686-690.
- Mischoulon, D. (2011). The impact of omega-3 fatty acids on depressive disorders and suicidality: can we reconcile 2 studies with seemingly contradictory results?. *The Journal of clinical psychiatry*, 72(12), 3315.
- Morales-Medina, J. C., Dumont, Y., & Quirion, R. (2010). A possible role of neuropeptide Y in depression and stress. *Brain research*, 1314, 194-205.
- Morley, J. E., & Kraenzle, D. (1994). Causes of weight loss in a community nursing home. *Journal of the American Geriatrics Society*, 42(6), 583-585.
- Mulsant, B. H., Pollock, B. G., Nebes, R., Miller, M. D., Sweet, R. A., Stack, J., ... & Reynolds III, C. F. (2001). A twelve-week, double-blind, randomized comparison of nortriptyline and paroxetine in older depressed inpatients and outpatients. *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 9(4), 406-414.
- Müller, T. D., Nogueiras, R., Andermann, M. L., Andrews, Z. B., Anker, S. D., Argente, J., ... & Tschöp, M. H. (2015). Ghrelin. *Molecular metabolism*, 4(6), 437-460.
- Naseribafrouei, A., Hestad, K., Avershina, E., Sekelja, M., Linløkken, A., Wilson, R., & Rudi, K. (2014). Correlation between the human fecal microbiota and depression. *Neurogastroenterology & Motility*, 26(8), 1155-1162.
- National Institute of mental health (NIH). (2021). Depression, U.S. department of health and human services, No. 21-MH-8079, https://www.nimh.nih.gov/sites/default/files/documents/health/publications/dep_ression/21-mh-8079-depression_0.pdf Erişim Tarihi: 14.10.2023.
- National Institute for Health and Care Excellence (NIHCE). (2009). Depression in adults with a chronic physical health problem: recognition and management. <https://www.nice.org.uk/guidance/CG91>. Erişim Tarihi: 24.09.2023.
- National Institute for Health and Care Excellence (NIHCE). (2022). Depression in adults: treatment and management. <https://www.nice.org.uk/guidance/ng222>. Erişim Tarihi: 20.09.2023.
- Neufeld, K. M., Kang, N., Bienenstock, J., & Foster, J. A. (2011). Reduced anxiety-like behavior and central neurochemical change in germ-free mice. *Neurogastroenterology & Motility*, 23(3), 255-e119.
- Olfson, M., Marcus, S. C., Druss, B., & Pincus, H. A. (2002). National trends in the use of outpatient psychotherapy. *American Journal of Psychiatry*, 159(11), 1914-1920.
- Panagiotakos, D. B., Mamplekou, E., Pitsavos, C., Kalogeropoulos, N., Kastorini, C. M., Papageorgiou, C., ... & Stefanadis, C. (2010). Fatty acids intake and depressive symptomatology in a Greek sample: an epidemiological analysis. *Journal of the American College of Nutrition*, 29(6), 586-594.
- Park, Y., Park, Y. S., Kim, S. H., Oh, D. H., & Park, Y. C. (2015). Supplementation of n-3 polyunsaturated fatty acids for major depressive disorder: a randomized, double-blind, 12-week, placebo-controlled trial in Korea. *Annals of Nutrition and Metabolism*, 66(2-3), 141-148.
- Parmelee, P. A., Katz, I. R., & Lawton, M. P. (1991). The relation of pain to depression among institutionalized aged. *Journal of Gerontology*, 46(1), P15-P21.
- Patel, V., Chisholm, D., Parikh, R., Charlson, F. J., Degenhardt, L., Dua, T., ... & Whiteford, H. (2016). Addressing the burden of mental, neurological, and substance use disorders: key messages from Disease Control Priorities. *The Lancet*, 387(10028), 1672-1685.
- Patterson, M. B., Schnell, A. H., Martin, R. J., Mendez, M. F., Smyth, K. A., & Whitehouse, P. J. (1990). Assessment of behavioral and affective symptoms in Alzheimer's disease. *Journal of geriatric psychiatry and neurology*, 3(1), 21-30.
- Psikofarmakoloji Bilimsel Çalışma Birimi (2023). Depresyon konusunda bilmek istedikleriniz. Türkiye Psikiyatri Derneği. <https://www.psikiyatri.org.tr/halkyonelik/24/depresyonkonusundabilmek-istedikleriniz>. Erişim Tarihi: 10.10.2023.
- Rao, A. V., Bested, A. C., Beaulne, T. M., Katzman, M. A., Iorio, C., Berardi, J. M., & Logan, A. C. (2009). A randomized, double-blind, placebo-controlled pilot study of a probiotic in emotional symptoms of chronic fatigue syndrome. *Gut pathogens*, 1(1), 1-6.
- Rao, R., & Roche, A. (2017). Substance misuse in older people. *Brit Med J*;358: j3885.
- Reifler, B. V., Larson, E., & Hanley, R. (1982). Coexistence of cognitive impairment and depression in geriatric outpatients. *The American journal of psychiatry*, 139(5), 623-626.
- Ricken, R., Adli, M., Lange, C., Krusche, E., Stamm, T. J., Gaus, S., ... & Lang, U. E. (2013). Brain-derived neurotrophic factor serum concentrations in acute depressive patients increase during lithium augmentation of antidepressants. *Journal of clinical psychopharmacology*, 33(6), 806-809.
- Roberts, R. E., Kaplan, G. A., Shema, S. J., & Strawbridge, W. J. (1997). Does growing old increase the risk for depression. *Am J Psychiatr*: 154:1384-1390.
- Robinson, R. G., & Price, T. R. (1982). Post-stroke depressive disorders: a follow-up study of 103 patients. *Stroke*, 13(5), 635-641.
- Roesler, R., Henriques, J. A. P., & Schwartzmann, G. (2006). Gastrin-releasing peptide receptor as a molecular target for psychiatric and neurological disorders. *CNS & Neurological Disorders-Drug Targets (Formerly Current Drug Targets-CNS & Neurological Disorders)*, 5(2), 197-204.
- Rubin, E. H., Veiel, L. L., Kinscherf, D. A., Morris, J. C., & Storandt, M. (2001). Clinically significant depressive symptoms and very mild to mild dementia of the Alzheimer type. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 16(7), 694-701.
- Sánchez-Villegas, A., Martínez-González, M. A., Estruch, R., Salas-Salvadó, J., Corella, D., Covas, M. I., ... & Serra-Majem, L. (2013). Mediterranean dietary pattern and depression: the PREDIMED randomized trial. *BMC medicine*, 11, 1-12.
- Sadock, B., Sadock, V., & Ruiz, P. (2009). Comprehensive Textbook of Psychiatry, 9th edn: Philadelphia.
- Salzman, C., Wong, E., & Wright, B. C. (2002). Drug and ECT treatment of depression in the elderly, 1996-2001: a literature review. *Biological Psychiatry*, 52(3), 265-284.
- Schellekens, H., Finger, B. C., Dinan, T. G., & Cryan, J. F. (2012). Ghrelin signalling and obesity: at the interface of stress, mood and food reward. *Pharmacology & therapeutics*, 135(3), 316-326.

- Schulz, R., Drayer, R. A., & Rollman, B. L. (2002). Depression as a risk factor for non-suicide mortality in the elderly. *Biological psychiatry*, 52(3), 205-225.
- Schellekens, H., Finger, B. C., Dinan, T. G., & Cryan, J. F. (2012). Ghrelin signalling and obesity: at the interface of stress, mood and food reward. *Pharmacology & therapeutics*, 135(3), 316-326.
- Schwartz, S., Feller, A., & Perlmutter, L. C. (2001). Postprandial systolic blood pressure and subsyndromal depression. *Experimental aging research*, 27(4), 309-318.
- Scott, L. V., Clarke, G., & Dinan, T. G. (2013). The brain-gut axis: a target for treating stress-related disorders. *Inflammation in psychiatry*, 28, 90-99.
- Starkstein, S. E., Preziosi, T. J., Bolduc, P. L., & Robinson, R. G. (1990). Depression in Parkinson's disease. *The Journal of nervous and mental disease*, 178(1), 27-31.
- Ströhle, A., Romeo, E., di Michele, F., Pasini, A., Hermann, B., Gajewsky, G., ... & Rupprecht, R. (2003). Induced panic attacks shift γ -aminobutyric acid type A receptor modulatory neuroactive steroid composition in patients with panic disorder: preliminary results. *Archives of general psychiatry*, 60(2), 161-168.
- Sullivan, M. D., Carl Baum, M. D., Grothaus, L. C., & Katon, W. J. (1997). Functional status in coronary artery disease: a one-year prospective study of the role of anxiety and depression. *The American journal of medicine*, 103(5), 348-356.
- Tan, K. C., Chow, W. S., Ai, V. H., Metz, C., Bucala, R., & Lam, K. S. (2002). Advanced glycation end products and endothelial dysfunction in type 2 diabetes. *Diabetes care*, 25(6), 1055-1059.
- Thapa, P. B., Gideon, P., Cost, T. W., Milam, A. B., & Ray, W. A. (1998). Antidepressants and the risk of falls among nursing home residents. *New England Journal of Medicine*, 339(13), 875-882.
- Troeger, C., Blacker, B. F., Khalil, I. A., Rao, P. C., Cao, S., Zimsen, S. R., ... & Reiner, R. C. (2018). Estimates of the global, regional, and national morbidity, mortality, and aetiologies of diarrhoea in 195 countries: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *The Lancet Infectious Diseases*, 18(11), 1211-1228.
- Unützer, J., Patrick, D. L., Simon, G., Grembowski, D., Walker, E., Rutter, C., & Katon, W. (1997). Depressive symptoms and the cost of health services in HMO patients aged 65 years and older: a 4-year prospective study. *Jama*, 277(20), 1618-1623.
- Walker D. & Clarke M. (2001). Cognitive behavioral psychotherapy: a comparison between younger and older adults in two inner city mental health teams. *Aging Mental Health*, 5(1), 197-199.
- Walker, E. R., McGee, R. E., & Druss, B. G. (2015). Mortality in mental disorders and global disease burden implications: a systematic review and meta-analysis. *JAMA psychiatry*, 72(4), 334-341.
- Weiner, M. F., Edland, S. D., & Luszczynska, H. (1994). Prevalence and Incidence of Major Depression. *Am J Psychiatry*, 151(7), 1006-1009.
- White L, Blazer D, Fillenbaum G. (1990). Related health problems. In: CoroniHuntley J, Blazer D, Lafferty M, Everett D, Brock D, Farmer M, eds. *Established Populations for Epidemiologic Studies of the Elderly*. Bethesda, MD: National Institute on Aging, 70-85.
- Woo, J., Goggins, W., Sham, A., & Ho, S. C. (2005). Social determinants of frailty. *Gerontology*, 51(6), 402-408.
- World Health Organization and Calouste Gulbenkian Foundation. (2014). Social determinants of mental health. Geneva, World Health Organization. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/112828/9789241506809_eng.pdf. Erişim Tarihi: 15.09.2023.
- Vashum, K. P., McEvoy, M., Milton, A. H., McElduff, P., Hure, A., Byles, J., & Attia, J. (2014). Dietary zinc is associated with a lower incidence of depression: findings from two Australian cohorts. *Journal of affective disorders*, 166, 249-257.
- Vasselli, J. R., Scarpace, P. J., Harris, R. B., & Banks, W. A. (2013). Dietary components in the development of leptin resistance. *Advances in Nutrition*, 4(2), 164-175.
- Vlassara, H., & Striker, G. E. (2011). AGE restriction in diabetes mellitus: a paradigm shift. *Nature Reviews Endocrinology*, 7(9), 526-539.
- Vos, T., Lim, S. S., Abbafati, C., Abbas, K. M., Abbasi, M., Abbasifard, M., ... & Bhutta, Z. A. (2020). Global burden of 369 diseases and injuries in 204 countries and territories, 1990-2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet*, 396(10258), 1204-1222.
- Yaffe, K., Ettinger, B., Pressman, A., Seeley, D., Whooley, M., Schaefer, C., & Cummings, S. (1998). Neuropsychiatric function and dehydroepiandrosterone sulfate in elderly women: a prospective study. *Biological psychiatry*, 43(9), 694-700.
- Yetkin, S. ve Özgen, F. (2007). *Tarihsel bakış içinde depresyon*. Türkiye Klinikleri Dahili Tıp Bilimleri Dergisi, 3(47), 1-5.
- Yeung, S. S., Kwan, M., & Woo, J. (2021). Healthy diet for healthy aging. *Nutrients*, 13(12), 4310.
- Yoshikawa, E., Nishi, D., & Matsuoka, Y. (2015). Fish consumption and resilience to depression in Japanese company workers: a cross-sectional study. *Lipids in Health and Disease*, 14(1), 1-8.

Kombine istemli işeme ve egzersiz terapisi: Fonksiyonel müdahale eğitimi, doğrudan bakım verenlerin (hemşirelik asistanları / bakım yardımcıları) güçlendirme egzersizlerini tuvalet rutinlerine dahil etmesini içerir.

Hızlı işeme müdahalesi için fayda görebilecek hastalarda 3 günlük bir deneme yapılmalıdır. Islak epizodlarda %20'den az azalma varsa, müdahalenin etkisiz olduğu düşünülmeli ve bağımlı yaşlı kişilerde idrar kaçırmayı yönetmenin olağan yöntemi olan idrar tutma pedlerinin 'kontrol edilmesi ve değiştirilmesi' yöntemine geri dönülmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adibelli, Ş., & Korkmaz, F. (2018). Yetişkin hastalarda basınç yarası gelişme riskini değerlendirmede kullanılan ölçekler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(2), Article 2. <https://doi.org/10.22312/sdusbed.418289>
- Akın, S., Mazıoğlu, M. M., Mucuk, S., Gocer, S., Deniz Şafak, E., Arguvanlı, S., & Ozturk, A. (2015). The prevalence of frailty and related factors in community-dwelling Turkish elderly according to modified Fried Frailty Index and FRAIL scales. *Aging Clinical and Experimental Research*, 27(5), 703-709. <https://doi.org/10.1007/s40520-015-0337-0>
- Akturk, U., & Ister, E. D. (2019). Some features of hospitalized elderly and effects of fall behavior on fall risk. *Medicine Science*, 8(3), Article 3. <https://doi.org/10.5455/medscience.2018.07.9004>
- Altunel, C. T., & Kartal, S. P. (2019). Dekübit ve Bası Ülserleri. *Türkiye Klinikleri Geriatrics - Special Topics*, 5(1), 87-94.
- Ambrose, A. F., Paul, G., & Hausdorff, J. M. (2013). Risk factors for falls among older adults: A review of the literature. *Maturitas*, 75(1), 51-61. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2013.02.009>
- Appeadu, M. K., & Bordoni, B. (2023). Falls and Fall Prevention in the Elderly. İçinde *StatPearls*. StatPearls Publishing. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK560761/>
- Avşar, P., & Karadağ, A. (2016). Waterlow Basınç Ülseri Risk Değerlendirme Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması, Geçerlik-Güvenirlilik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 3(3), Article 3.
- Axer, H., Axer, M., Sauer, H., Witte, O. W., & Hagemann, G. (2010). Falls and gait disorders in geriatric neurology. *Clinical Neurology and Neurosurgery*, 112(4), 265-274. <https://doi.org/10.1016/j.clineuro.2009.12.015>
- Beki, F., Danişmanı, T., & Tan, D. M. (ty.). *HEMŞİRELERİN BASI YARASI HAKKINDAKİ BİLGİ, TUTUMLARI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ*.
- Brewer, D., Dickens, E., Humphrey, A., & Stephenson, T. (2016). Increased fruit and vegetable intake among older adults participating in Kentucky's congregate meal site program. *Educational Gerontology*, 42(11), 771-784. <https://doi.org/10.1080/03601277.2016.1231511>
- Brunilda, E., ErjonaAbazaj, Marsida, K., & Skender, T. (2020). Prevention of Frailty in the Elderly through Physical Activity and Nutrition. *Journal of Geriatric Medicine and Gerontology*, 6(1). <https://doi.org/10.23937/2469-5858/1510084>
- Bulut, E. A., Soysal, P., & Isik, A. T. (2018). Frequency and coincidence of geriatric syndromes according to age groups: Single-center experience in Turkey between 2013 and 2017. *Clinical Interventions in Aging*, 13, 1899-1905. <https://doi.org/10.2147/CIA.S180281>
- Burns, E., & Kakara, R. (2018). Deaths from Falls Among Persons Aged ≥65 Years—United States, 2007–2016. *Morbidity and Mortality Weekly Report*, 67(18), 509-514. <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6718a1>
- Burti, J. S., Santos, A. M. B., Pereira, R. M. R., Zambon, J. P., & Marques, A. P. (2012). Prevalence and clinical characteristics of urinary incontinence in elderly individuals of a low income. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 54(2), e42-46. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2011.04.004>
- Capurso, C., Bellanti, F., Lo Buglio, A., & Vendemiale, G. (2020). The Mediterranean Diet Slows Down the Progression of Aging and Helps to Prevent the Onset of Frailty: A Narrative Review. *Nutrients*, 12(1), Article 1. <https://doi.org/10.3390/nu12010035>
- Carlson, C., Merel, S. E., & Yukawa, M. (2015). Geriatric syndromes and geriatric assessment for the generalist. *The Medical Clinics of North America*, 99(2), 263-279. <https://doi.org/10.1016/j.mcna.2014.11.003>
- Chan, D.-C. D., Tsou, H.-H., Yang, R.-S., Tsauo, J.-Y., Chen, C.-Y., Hsiung, C. A., & Kuo, K. N. (2012). A pilot randomized controlled trial to improve geriatric frailty. *BMC Geriatrics*, 12, 58. <https://doi.org/10.1186/1471-2318-12-58>
- Chang, S.-F. (2017). Frailty Is a Major Related Factor for at Risk of Malnutrition in Community-Dwelling Older Adults. *Journal of Nursing Scholarship*, 49(1), 63-72. <https://doi.org/10.1111/jnu.12258>
- Chang, V. C., & Do, M. T. (2015). Risk factors for falls among seniors: Implications of gender. *American Journal of Epidemiology*, 181(7), 521-531. <https://doi.org/10.1093/aje/kwu268>
- Chen, X., Mao, G., & Leng, S. X. (2014). Frailty syndrome: An overview. *Clinical Interventions in Aging*, 9, 433-441. <https://doi.org/10.2147/CIA.S45300>
- Chodzko-Zajko, W. J., Proctor, D. N., Fiatarone Singh, M. A., Minson, C. T., Nigg, C. R., Salem, G. J., & Skinner, J. S. (2009). Exercise and Physical Activity for Older Adults. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 41(7), 1510. <https://doi.org/10.1249/MSS.0b013e3181a0c95c>
- Christensen, K., Doblhammer, G., Rau, R., & Vaupel, J. W. (2009). Ageing populations: The challenges ahead. *Lancet*, 374(9696), 1196-1208. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)61460-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(09)61460-4)
- Clegg, A., Young, J., Iliffe, S., Rikkert, M. O., & Rockwood, K. (2013). Frailty in elderly people. *Lancet (London, England)*, 381(9868), 752-762. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)62167-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)62167-9)
- Coleman, S., Gorecki, C., Nelson, E. A., Closs, S. J., Defloor, T., Halfens, R., Farrin, A., Brown, J., Schoonhoven, L., & Nixon, J. (2013). Patient risk factors for pressure ulcer development: Systematic review. *International Journal of Nursing Studies*, 50(7), 974-1003. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2012.11.019>

- Cox, J., & Rasmussen, L. (2014). Enteral nutrition in the prevention and treatment of pressure ulcers in adult critical care patients. *Critical Care Nurse*, 34(6), 15-27; quiz 28. <https://doi.org/10.4037/ccn2014950>
- Crow, R. S., Lohman, M. C., Titus, A. J., Cook, S. B., Bruce, M. L., Mackenzie, T. A., Bartels, S. J., & Batsis, J. A. (2019). Association of Obesity and Frailty in Older Adults: NHANES 1999–2004. *The Journal of Nutrition, Health & Aging*, 23(2), 138–144. <https://doi.org/10.1007/s12603-018-1138-x>
- Cruz-Jentoft, A. J., Kiesswetter, E., Drey, M., & Sieber, C. C. (2017). Nutrition, frailty, and sarcopenia. *Aging Clinical and Experimental Research*, 29(1), 43–48. <https://doi.org/10.1007/s40520-016-0709-0>
- Cui, F.-F., Pan, Y.-Y., Xie, H.-H., Wang, X.-H., Shi, H.-X., Xiao, J., Zhang, H.-Y., Chang, H.-T., & Jiang, L.-P. (2016). Pressure Combined with Ischemia/Reperfusion Injury Induces Deep Tissue Injury via Endoplasmic Reticulum Stress in a Rat Pressure Ulcer Model. *International Journal of Molecular Sciences*, 17(3), Article 3. <https://doi.org/10.3390/ijms17030284>
- D'Ancona, C., Haylen, B., Oelke, M., Abranches-Monteiro, L., Arnold, E., Goldman, H., Hamid, R., Homma, Y., Marcelissen, T., Rademakers, K., Schizas, A., Singla, A., Soto, I., Tse, V., De Wachter, S., Herschorn, S., & On behalf of the Standardisation Steering Committee ICS and the ICS Working Group on Terminology for Male Lower Urinary Tract & Pelvic Floor Symptoms and Dysfunction. (2019). The International Continence Society (ICS) report on the terminology for adult male lower urinary tract and pelvic floor symptoms and dysfunction. *Neurourology and Urodynamics*, 38(2), 433–477. <https://doi.org/10.1002/nau.23897>
- Demling, R. H. (2009). Nutrition, Anabolism, and the Wound Healing Process: An Overview. *Eplasty*, 9, e9.
- Dent, E., Morley, J. E., Cruz-Jentoft, A. J., Woodhouse, L., Rodríguez-Mañas, L., Fried, L. P., Woo, J., Aprahamian, I., Sanford, A., Lundy, J., Landi, F., Beilby, J., Martin, F. C., Bauer, J. M., Ferrucci, L., Merchant, R. A., Dong, B., Arai, H., Hoogendijk, E. O., ... Vellas, B. (2019). Physical Frailty: ICFSR International Clinical Practice Guidelines for Identification and Management. *The Journal of Nutrition, Health & Aging*, 23(9), 771–787. <https://doi.org/10.1007/s12603-019-1273-z>
- Dite, W., & Temple, V. A. (2002). A clinical test of stepping and change of direction to identify multiple falling older adults. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 83(11), 1566–1571. <https://doi.org/10.1053/apmr.2002.35469>
- Dorner, B., Posthauer, M. E., Thomas, D., & National Pressure Ulcer Advisory Panel. (2009). The role of nutrition in pressure ulcer prevention and treatment: National Pressure Ulcer Advisory Panel white paper. *Advances in Skin & Wound Care*, 22(5), 212–221. <https://doi.org/10.1097/01.ASW.0000350838.11854.0a>
- Eckert, C. D., Tarleton, E. K., Pellerin, J., Mooney, N., & Gell, N. M. (2022). Nutrition Risk is Associated With Falls Risk in an Observational Study of Community-Dwelling, Rural, Older Adults. *Journal of aging and health*, 34(6-8), 1125–1134. <https://doi.org/10.1177/08982643221096944>
- Eyigor, S., Kutsal, Y. G., Duran, E., Huner, B., Paker, N., Durmus, B., Sahin, N., Civelek, G. M., Gokkaya, K., Doğan, A., Günaydin, R., Toraman, F., Cakir, T., Evcik, D., Aydeniz, A., Yildirim, A. G., Borman, P., Okumus, M., & Ceceli, E. (2015). Frailty prevalence and related factors in the older adult—FrailTURK Project. *Age*, 37(3), 50. <https://doi.org/10.1007/s11357-015-9791-z>
- Feng, Z., Lugtenberg, M., Franse, C., Fang, X., Hu, S., Jin, C., & Raat, H. (2017). Risk factors and protective factors associated with incident or increase of frailty among community-dwelling older adults: A systematic review of longitudinal studies. *PLoS ONE*, 12(6), e0178383. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0178383>
- Fried, L. P., Hadley, E. C., Walston, J. D., Newman, A. B., Guralnik, J. M., Studenski, S., Harris, T. B., Ershler, W. B., & Ferrucci, L. (2005). From bedside to bench: Research agenda for frailty. *Science of Aging Knowledge Environment: SAGE KE*, 2005(31), pe24. <https://doi.org/10.1126/sageke.2005.31.pe24>
- G, B., Mr. S., & Er, B. (2016). Falls and Fall Injuries Among Adults Aged ≥65 Years—United States, 2014. *MMWR. Morbidity and Mortality Weekly Report*, 65(37). <https://doi.org/10.15585/mmwr.mm6537a2>
- Gefen, A. (2007). The biomechanics of sitting-acquired pressure ulcers in patients with spinal cord injury or lesions. *International Wound Journal*, 4(3), 222–231. Scopus. <https://doi.org/10.1111/j.1742-481X.2007.00330.x>
- Gefen, A. (2008). Bioengineering models of deep tissue injury. *Advances in Skin & Wound Care*, 21(1), 30–36. Scopus. <https://doi.org/10.1097/01.ASW.0000305403.89737.6c>
- Gencer, N. S., Özkeskin, M., & Savaş, S. (2023). Düşmeler. *Türkiye Klinikleri Geriatri - Özel Konular*, 9(1), 44–51.
- Gerhardt, L.-C., Strässle, V., Lenz, A., Spencer, N. d., & Derler, S. (2008). Influence of epidermal hydration on the friction of human skin against textiles. *Journal of The Royal Society Interface*, 5(28), 1317–1328. <https://doi.org/10.1098/rsif.2008.0034>
- Goepel, M., Kirschner-Hermanns, R., Welz-Barth, A., Steinwachs, K.-C., & Rübgen, H. (2010). Urinary Incontinence in the Elderly. *Deutsches Ärzteblatt International*, 107(30), 531–536. <https://doi.org/10.3238/arztebl.2010.0531>
- Goldacre, M. J., Roberts, S. E., & Yeates, D. (2002). Mortality after admission to hospital with fractured neck of femur: Database study. *BMJ : British Medical Journal*, 325(7369), 868. <https://doi.org/10.1136/bmj.325.7369.868>
- Gomes, F., Schuetz, P., Bounoure, L., Austin, P., Ballesteros-Pomar, M., Cederholm, T., Fletcher, J., Laviano, A., Norman, K., Poulia, K.-A., Ravasco, P., Schneider, S. M., Stanga, Z., Weekes, C. E., & Bischoff, S. C. (2018). ESPEN guidelines on nutritional support for polymorbid internal medicine patients. *Clinical Nutrition (Edinburgh, Scotland)*, 37(1), 336–353. <https://doi.org/10.1016/j.clnu.2017.06.025>
- Haesler, E., Carville, K., & Haesler, P. (2018). Priority issues for pressure injury research: An Australian consensus study. *Research in Nursing & Health*. <https://doi.org/10.1002/nur.21878>
- Hahnel, E., Lichterfeld, A., Blume-Peytavi, U., & Kottner, J. (2017). The epidemiology of skin conditions in the aged: A systematic review. *Journal of Tissue Viability*, 26(1), 20–28. <https://doi.org/10.1016/j.jtv.2016.04.001>
- Hisashige, A., & Ohura, T. (2012). Cost-effectiveness of nutritional intervention on healing of pressure ulcers. *Clinical Nutrition (Edinburgh, Scotland)*, 31(6), 868–874. <https://doi.org/10.1016/j.clnu.2012.04.013>
- Hoogendijk, E. O., Afilalo, J., Ensrud, K. E., Kowal, P., Onder, G., & Fried, L. P. (2019). Frailty: Implications for clinical practice and public health. *The Lancet*, 394(10206), 1365–1375. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)31786-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)31786-6)
- Houston, D. K., Cesari, M., Ferrucci, L., Cherubini, A., Maggio, D., Bartali, B., Johnson, M. A., Schwartz, G. G., & Kritchevsky, S. B. (2007). Association Between Vitamin D Status and Physical Performance: The InCHIANTI Study. *The journals of gerontology. Series A, Biological sciences and medical sciences*, 62(4), 440–446.

- Inouye, S. K., Studenski, S., Tinetti, M. E., & Kuchel, G. A. (2007). Geriatric Syndromes: Clinical, Research and Policy Implications of a Core Geriatric Concept. *Journal of the American Geriatrics Society*, 55(5), 780-791. <https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2007.01156.x>
- Iuliano, S., Poon, S., Robbins, J., Bui, M., Wang, X., De Groot, L., Van Loan, M., Zadeh, A. G., Nguyen, T., & Seeman, E. (2021). Effect of dietary sources of calcium and protein on hip fractures and falls in older adults in residential care: Cluster randomised controlled trial. *The BMJ*, 375, n2364. <https://doi.org/10.1136/bmj.n2364>
- Jo, A.-R., Park, M.-J., Lee, B.-G., Seo, Y.-G., Song, H.-J., Paek, Y.-J., Park, K.-H., & Noh, H.-M. (2020). Association between Falls and Nutritional Status of Community-Dwelling Elderly People in Korea. *Korean Journal of Family Medicine*, 41(2), 111-118. <https://doi.org/10.4082/kjfm.18.0112>
- Jung, H. B., Kim, H. J., & Cho, S. T. (2015). A current perspective on geriatric lower urinary tract dysfunction. *Korean Journal of Urology*, 56(4), 266-275. <https://doi.org/10.4111/kju.2015.56.4.266>
- Kapucu, S. (2017). Kirilgan Yaşlı ve Hemşirelik Bakımı. *OSMANGAZI JOURNAL OF MEDICINE*, 39(1). <https://doi.org/10.20515/otd.288967>
- Karimkhani, C., Dellavalle, R. P., Coffeng, L. E., Flohr, C., Hay, R. J., Langan, S. M., Nsoesie, E. O., Ferrari, A. J., Erskine, H. E., Silverberg, J. I., Vos, T., & Naghavi, M. (2017). Global Skin Disease Morbidity and Mortality: An Update From the Global Burden of Disease Study 2013. *JAMA Dermatology*, 153(5), 406-412. <https://doi.org/10.1001/jamadermatol.2016.5538>
- Kelaiditi, E., Guyonnet, S., & Cesari, M. (2015). Is nutrition important to postpone frailty? *Current Opinion in Clinical Nutrition and Metabolic Care*, 18(1), 37-42. <https://doi.org/10.1097/MCO.0000000000000129>
- Kojima, G., Avgerinou, C., Iliffe, S., & Walters, K. (2018). Adherence to Mediterranean Diet Reduces Incident Frailty Risk: Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of the American Geriatrics Society*, 66(4), 783-788. <https://doi.org/10.1111/jgs.15251>
- Kosiak, M. (1961). Etiology of decubitus ulcers. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 42, 19-29. Scopus.
- Kuchel, G. A., & DuBeau, C. E. (t.y.). *Chapter 30: Urinary Incontinence in the Elderly*.
- Landré, B., Czernichow, S., Goldberg, M., Zins, M., Ankri, J., & Herr, M. (2020). Association Between Life-Course Obesity and Frailty in Older Adults: Findings in the GAZEL Cohort. *Obesity*, 28(2), 388-396. <https://doi.org/10.1002/oby.22682>
- Lee, J.-H., & Kim, H. S. (2014). Fall Risk related Factors in Postmenopausal Women. *Korean Journal of Adult Nursing*, 26(5), 533-542. <https://doi.org/10.7469/kjan.2014.26.5.533>
- Lee, S. K., Posthauer, M. E., Dorner, B., Redovian, V., & Maloney, M. J. (2006). Pressure ulcer healing with a concentrated, fortified, collagen protein hydrolysate supplement: A randomized controlled trial. *Advances in Skin & Wound Care*, 19(2), 92-96. <https://doi.org/10.1097/00129334-200603000-00011>
- Liao, C.-D., Lee, P.-H., Hsiao, D.-J., Huang, S.-W., Tsauo, J.-Y., Chen, H.-C., & Liou, T.-H. (2018). Effects of Protein Supplementation Combined with Exercise Intervention on Frailty Indices, Body Composition, and Physical Function in Frail Older Adults. *Nutrients*, 10(12), Article 12. <https://doi.org/10.3390/nu10121916>
- Loerakker, S., Manders, E., Strijkers, G. J., Nicolay, K., Baaajens, F. P. T., Bader, D. L., & Oomens, C. W. J. (2011). The effects of deformation, ischemia, and reperfusion on the development of muscle damage during prolonged loading. *Journal of Applied Physiology*, 111(4), 1168-1177. <https://doi.org/10.1152/jappphysiol.00389.2011>
- Lorbergs, A. L., Prorok, J. C., Holroyd-Leduc, J., Bouchard, D. R., Giguere, A., Gramlich, L., Keller, H., Tang, A., Racey, M., Ali, M. U., Fitzpatrick-Lewis, D., Sherifali, D., Kim, P., & Muscedere, J. (2022). Nutrition and Physical Activity Clinical Practice Guidelines for Older Adults Living with Frailty. *The Journal of Frailty & Aging*, 11(1), 3-11. <https://doi.org/10.14283/jfa.2021.51>
- Lorenzo-López, L., Maseda, A., de Labra, C., Regueiro-Folgueira, L., Rodríguez-Villamil, J. L., & Millán-Calenti, J. C. (2017). Nutritional determinants of frailty in older adults: A systematic review. *BMC Geriatrics*, 17(1), 108. <https://doi.org/10.1186/s12877-017-0496-2>
- M, S., Mi, C., Am, S., P, C., C, C., F, M., J, G., & P, O. (2010). The epidemiology of domestic injurious falls in a community dwelling elderly population: An outgrowing economic burden. *European Journal of Public Health*, 20(5). <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckp165>
- Magnuson, A., Sattar, S., Nightingale, G., Saracino, R., Skonecki, E., & Trevino, K. M. (2019). A Practical Guide to Geriatric Syndromes in Older Adults With Cancer: A Focus on Falls, Cognition, Polypharmacy, and Depression. *American Society of Clinical Oncology Educational Book*, 39, e96-e109. https://doi.org/10.1200/EDBK_237641
- Mervis, J. S., & Phillips, T. J. (2019). Pressure ulcers: Pathophysiology, epidemiology, risk factors, and presentation. *Journal of the American Academy of Dermatology*, 81(4), 881-890. <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2018.12.069>
- Mimura, M., Ohura, T., Takahashi, M., Kajiwara, R., & Ohura Jr, N. (2009). Mechanism leading to the development of pressure ulcers based on shear force and pressures during a bed operation: Influence of body types, body positions, and knee positions. *Wound Repair and Regeneration*, 17(6), 789-796. Scopus. <https://doi.org/10.1111/j.1524-475X.2009.00540.x>
- Mj, T., C, F., C, S., B, D., Y, L., C, B., P, B.-G., & L, L. (2015). Poor nutritional status is associated with a higher risk of falling and fracture in elderly people living at home in France: The Three-City cohort study. *Osteoporosis International: A Journal Established as Result of Cooperation between the European Foundation for Osteoporosis and the National Osteoporosis Foundation of the USA*, 26(8). <https://doi.org/10.1007/s00198-015-3121-2>
- Moyer, V. A. (2012). Prevention of Falls in Community-Dwelling Older Adults: U.S. Preventive Services Task Force Recommendation Statement. *Annals of Internal Medicine*, 157(3), 197-204. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-157-3-201208070-00462>
- Munoz, N., Posthauer, M. E., Cereda, E., Schols, J. M. G. A., & Haesler, E. (2020). The Role of Nutrition for Pressure Injury Prevention and Healing: The 2019 International Clinical Practice Guideline Recommendations. *Advances in Skin & Wound Care*, 33(3), 123-136. <https://doi.org/10.1097/01.ASW.0000653144.90739.ad>
- Neyens, J., Halfens, R., Spreuwendberg, M., Meijers, J., Luiking, Y., Verlaan, G., & Schols, J. (2013). Malnutrition is associated with an increased risk of falls and impaired activity in elderly patients in Dutch residential long-term care (LTC): A cross-sectional study. *Archives of Gerontology and Geriatrics*, 56(1), 265-269. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2012.08.005>

- Ng, T. P., Feng, L., Nyunt, M. S. Z., Feng, L., Niti, M., Tan, B. Y., Chan, G., Khoo, S. A., Chan, S. M., Yap, P., & Yap, K. B. (2015). Nutritional, Physical, Cognitive, and Combination Interventions and Frailty Reversal Among Older Adults: A Randomized Controlled Trial. *The American Journal of Medicine*, 128(11), 1225-1236.e1. <https://doi.org/10.1016/j.amjmed.2015.06.017>
- Ni Lochlainn, M., Cox, N. J., Wilson, T., Hayhoe, R. P. G., Ramsay, S. E., Granic, A., Isanejad, M., Roberts, H. C., Wilson, D., Welch, C., Hurst, C., Atkins, J. L., Mendonça, N., Horner, K., Tutti, E. R., Morgan, Y., Heslop, P., Williams, E. A., Steves, C. J., ... Robinson, S. (2021). Nutrition and Frailty: Opportunities for Prevention and Treatment. *Nutrients*, 13(7), 2349. <https://doi.org/10.3390/nu13072349>
- Norton, D. (1989). Calculating the risk: Reflections on the Norton Scale. *Decubitus*, 2(3), 24-31.
- Ohura, T., Nakajo, T., Okada, S., Omura, K., & Adachi, K. (2011). Evaluation of effects of nutrition intervention on healing of pressure ulcers and nutritional states (randomized controlled trial). *Wound Repair and Regeneration: Official Publication of the Wound Healing Society [and] the European Tissue Repair Society*, 19(3), 330-336. <https://doi.org/10.1111/j.1524-475X.2011.00691.x>
- Olde Rikkert, M. G. M., Rigaud, A. S., van Hoeyweghen, R. J., & de Graaf, J. (2003). Geriatric syndromes: Medical misnomer or progress in geriatrics? *The Netherlands Journal of Medicine*, 61(3), 83-87.
- Orhan, B. (2017). Basınç Yaralarını Önleme Kılavuzu: Kanıtla Dayalı Uygulamalar. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 26(4), Article 4. <https://doi.org/10.17827/akt.306004>
- PACIFIC: Prevention and treatment of pressure ulcers/inju... - Google Akademik. (t.y.). Geliş tarihi 29 Eylül 2023, gönderen https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Prevention%20and%20treatment%20of%20pressure%20ulcers/injuries%3A%20clinical%20practice%20guideline&publication_year=2019&author=European%20Pressure%20Ulcer%20Advisory%20Panel&author=National%20Pressure%20Injury%20Advisory%20Panel&author=Pan%20Pacific%20Pressure%20Injury%20Alliance
- Pala, F., & Yalçın Gürsoy, M. (2020). *Türkiye'de Yaşlı Kırılabilirliği Konu Alan Araştırmalar: Sistematik Bir İnceleme*.
- Panel on Prevention of Falls in Older Persons, American Geriatrics Society and British Geriatrics Society. (2011). Summary of the Updated American Geriatrics Society/British Geriatrics Society Clinical Practice Guideline for Prevention of Falls in Older Persons. *Journal of the American Geriatrics Society*, 59(1), 148-157. <https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2010.03234.x>
- Peirce, S. M., Skalak, T. C., & Rodeheaver, G. T. (2000). Ischemia-reperfusion injury in chronic pressure ulcer formation: A skin model in the rat. *Wound Repair and Regeneration*, 8(1), 68-76. Scopus. <https://doi.org/10.1046/j.1524-475X.2000.00068.x>
- Pilotto, A., Cella, A., Pilotto, A., Daragjati, J., Veronese, N., Musacchio, C., Mello, A. M., Logroscino, G., Padovani, A., Prete, C., & Panza, F. (2017). Three Decades of Comprehensive Geriatric Assessment: Evidence Coming From Different Healthcare Settings and Specific Clinical Conditions. *Journal of the American Medical Directors Association*, 18(2), 192.e1-192.e11. <https://doi.org/10.1016/j.jamda.2016.11.004>
- Pinar Bölüktaş, R., & Oğuz, S. (t.y.). *Norton ve Braden bası yarası değerlendirme ölçeklerinin yatağa bağımlı ayı hasta grubunda güvenilirlik ve geçerliliğinin sınanması*. Geliş tarihi 29 Eylül 2023, gönderen <https://avesis.marmara.edu.tr/yayin/ce280c68-b8ea-4487-be2a-4c49e5febff9/norton-ve-braden-basi-yarasi-degerlendirme-olceklerinin-yataga-bagimli-ayni-hasta-grubunda-guvenirlik-ve-gecerliliğinin-sinanmasi>
- Puts, M. T. E., Toubasi, S., Andrew, M. K., Ashe, M. C., Poeg, J., Atkinson, E., Ayala, A. P., Roy, A., Rodriguez Monforte, M., Bergman, H., & McGilton, K. (2017). Interventions to prevent or reduce the level of frailty in community-dwelling older adults: A scoping review of the literature and international policies. *Age and Ageing*, 46(3), 383-392. <https://doi.org/10.1093/ageing/afw247>
- Raffoul, W., Far, M. S., Cayeux, M.-C., & Berger, M. M. (2006). Nutritional status and food intake in nine patients with chronic low-limb ulcers and pressure ulcers: Importance of oral supplements. *Nutrition (Burbank, Los Angeles County, Calif.)*, 22(1), 82-88. <https://doi.org/10.1016/j.nut.2005.04.014>
- Rashidi Pour Fard, N., Amirabdollahian, F., & Haghighatdoost, F. (2019). Dietary patterns and frailty: A systematic review and meta-analysis. *Nutrition Reviews*, 77(7), 498-513. <https://doi.org/10.1093/nutrit/nuz007>
- Ravi, N. (2014, Eylül 29). *Association of overall diet quality with falls and physical function among community dwelling older adults—Results from MrOS study* [University of Pittsburgh ETD]. University of Pittsburgh. <http://d-scholarship.pitt.edu/22645/>
- Rikkert, M. G. M. O. (2017). Geriatrik sendromların kavramsallaştırılması. İçinde J.-P. Michel, B. L. Beattie, F. C. Martin, & J. Walston (Ed.), *Oxford Textbook of Geriatric Medicine* (s. 0). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/med/9780198701590.003.0048>
- Rubenstein, L. Z., & Josephson, K. R. (2002). The epidemiology of falls and syncope. *Clinics in Geriatric Medicine*, 18(2), 141-158. [https://doi.org/10.1016/S0749-0690\(02\)00002-2](https://doi.org/10.1016/S0749-0690(02)00002-2)
- Saghaleini, S. H., Dehghan, K., Shadvar, K., Sanaie, S., Mahmoodpoor, A., & Ostadi, Z. (2018). Pressure Ulcer and Nutrition. *Indian Journal of Critical Care Medicine: Peer-reviewed, Official Publication of Indian Society of Critical Care Medicine*, 22(4), 283-289. https://doi.org/10.4103/ijccm.IJCCM_277_17
- Saraf, A. A., Petersen, A. W., Simmons, S. F., Schnelle, J. F., Bell, S. P., Kripalani, S., Myers, A. P., Mixon, A. S., Long, E. A., Jacobsen, J. M. L., & Vasilevskis, E. E. (2016). Medications associated with geriatric syndromes and their prevalence in older hospitalized adults discharged to skilled nursing facilities. *Journal of Hospital Medicine*, 11(10), 694-700. <https://doi.org/10.1002/jhm.2614>
- Senn, N., & Monod, S. (2015). Development of a Comprehensive Approach for the Early Diagnosis of Geriatric Syndromes in General Practice. *Frontiers in Medicine*, 2, 78. <https://doi.org/10.3389/fmed.2015.00078>
- Serra-Prat, M., Sist, X., Domenich, R., Jurado, L., Saiz, A., Rocas, A., Palomera, E., Tarradellas, M., & Papiol, M. (2017). Effectiveness of an intervention to prevent frailty in pre-frail community-dwelling older people consulting in primary care: A randomised controlled trial. *Age and Ageing*, 46(3), 401-407. <https://doi.org/10.1093/ageing/afw242>
- Shahar, D., Levi, M., Kurtz, I., Shany, S., Zvili, I., Muallleme, E., Shahar, A., Sarid, O., & Melzer, I. (2009). Nutritional status in relation to balance and falls in the elderly: A preliminary look at serum folate. *Annals of Nutrition & Metabolism*, 54(1), 59-66. <https://doi.org/10.1159/000207356>

- Shaked, E., & Gefen, A. (2013). Modeling the Effects of Moisture-Related Skin-Support Friction on the Risk for Superficial Pressure Ulcers during Patient Repositioning in Bed. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology, 1*. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fbioe.2013.00009>
- Shaw, C., & Wagg, A. (2017). Urinary incontinence in older adults. *Medicine, 45*(1), 23-27. <https://doi.org/10.1016/j.mpmed.2016.10.001>
- Shivappa, N., Hebert, J. R., Marcos, A., Diaz, L.-E., Gomez, S., Nova, E., Michels, N., Arouca, A., González-Gil, E., Frederic, G., González-Gross, M., Castillo, M. J., Manios, Y., Kersting, M., Gunter, M. J., De Henauw, S., Antonios, K., Widhalm, K., Molnar, D., ... Huybrechts, I. (2017). Association between dietary inflammatory index and inflammatory markers in the HELENA study. *Molecular Nutrition & Food Research, 61*(6), 1600707. <https://doi.org/10.1002/mnfr.201600707>
- Shivappa, N., Wirth, M. D., Hurley, T. G., & Hébert, J. R. (2017). Association between the dietary inflammatory index (DII) and telomere length and C-reactive protein from the National Health and Nutrition Examination Survey-1999-2002. *Molecular Nutrition & Food Research, 61*(4), 1600630. <https://doi.org/10.1002/mnfr.201600630>
- Silva, R., Pizato, N., da Mata, F., Figueiredo, A., Ito, M., & Pereira, M. G. (2018). Mediterranean Diet and Musculoskeletal-Functional Outcomes in Community-Dwelling Older People: A Systematic Review and Meta-Analysis. *The Journal of Nutrition, Health & Aging, 22*(6), 655-663. <https://doi.org/10.1007/s12603-017-0993-1>
- Slavin, J. L., & Lloyd, B. (2012). Health Benefits of Fruits and Vegetables. *Advances in Nutrition, 3*(4), 506-516. <https://doi.org/10.3945/an.112.002154>
- Soysal, P., Isik, A. T., Carvalho, A. F., Fernandes, B. S., Solmi, M., Schofield, P., Veronese, N., & Stubbs, B. (2017). Oxidative stress and frailty: A systematic review and synthesis of the best evidence. *Maturitas, 99*, 66-72. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2017.01.006>
- Tarazona-Santabalbina, F. J., Gómez-Cabrera, M. C., Pérez-Ros, P., Martínez-Arnau, F. M., Cabo, H., Tsaparas, K., Salvador-Pascual, A., Rodríguez-Mañas, L., & Viña, J. (2016). A Multicomponent Exercise Intervention that Reverses Frailty and Improves Cognition, Emotion, and Social Networking in the Community-Dwelling Frail Elderly: A Randomized Clinical Trial. *Journal of the American Medical Directors Association, 17*(5), 426-433. <https://doi.org/10.1016/j.jamda.2016.01.019>
- Taylor, J. A., & Kuchel, G. A. (2006). Detrusor underactivity: Clinical features and pathogenesis of an underdiagnosed geriatric condition. *Journal of the American Geriatrics Society, 54*(12), 1920-1932. <https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2006.00917.x>
- Theou, O., Stathokostas, L., Roland, K. P., Jakobi, J. M., Patterson, C., Vandervoort, A. A., & Jones, G. R. (2011). The Effectiveness of Exercise Interventions for the Management of Frailty: A Systematic Review. *Journal of Aging Research, 2011*, 569194. <https://doi.org/10.4061/2011/569194>
- Ticinesi, A., Meschi, T., Lauretani, F., Felis, G., Franchi, F., Pedrolli, C., Baricella, M., Benati, G., Di Nuzzo, S., Ceda, G. P., & Maggi, M. (2016). Nutrition and Inflammation in Older Individuals: Focus on Vitamin D, n-3 Polyunsaturated Fatty Acids and Whey Proteins. *Nutrients, 8*(4), Article 4. <https://doi.org/10.3390/nu8040186>
- Tinetti, M. E., Inouye, S. K., Gill, T. M., & Doucette, J. T. (1995). Shared Risk Factors for Falls, Incontinence, and Functional Dependence: Unifying the Approach to Geriatric Syndromes. *JAMA, 273*(17), 1348-1353. <https://doi.org/10.1001/jama.1995.03520410042024>
- Todorovic, V. (2002). Food and wounds: Nutritional factors in wound formation and healing. *British Journal of Community Nursing, 43-44*, 46, 48 passim. <https://doi.org/10.12968/bjcn.2002.7.sup2.12981>
- Üner, S., Özcebe, H., Küçük Biçer, B., Yavuz Sarı, Ö., & Telatar, T. G. (2020). Yaşlılarda Düşmeler ve İlişkili Risk Faktörlerinin Yaş ve Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi. *Selcuk Tıp Dergisi, 23*(6), 101-108. <https://doi.org/10.30733/std.2020.01297>
- Vicente, B. M., Quaresma, M. V. L. dos S., Melo, C. M. de, & Ribeiro, S. M. L. (2020). The dietary inflammatory index (DII®) and its association with cognition, frailty, and risk of disabilities in older adults: A systematic review. *Clinical Nutrition ESPEN, 40*, 7-16. <https://doi.org/10.1016/j.clnesp.2020.10.003>
- Visser, M., Pahor, M., Taaffe, D. R., Goodpaster, B. H., Simonsick, E. M., Newman, A. B., Nevitt, M., & Harris, T. B. (2002). Relationship of interleukin-6 and tumor necrosis factor-alpha with muscle mass and muscle strength in elderly men and women: The Health ABC Study. *The Journals of Gerontology: Series A, Biological Sciences and Medical Sciences, 57*(5), M326-332. <https://doi.org/10.1093/gerona/57.5.m326>
- Vivanti, A., Ward, N., & Haines, T. (2011). Nutritional status and associations with falls, balance, mobility and functionality during hospital admission. *The Journal of Nutrition, Health & Aging, 15*(5), 388-391. <https://doi.org/10.1007/s12603-010-0302-8>
- Walston, J., Buta, B., & Xue, Q.-L. (2018). Frailty Screening and Interventions: Considerations for Clinical Practice. *Clinics in geriatric medicine, 34*(1), 25-38. <https://doi.org/10.1016/j.cger.2017.09.004>
- Waterhouse, M., Sanguineti, E., Baxter, C., Duarte Romero, B., McLeod, D. S. A., English, D. R., Armstrong, B. K., Ebeling, P. R., Hartel, G., Kimlin, M. G., O'Connell, R. L., Pham, H., van der Pols, J. C., Venn, A. J., Webb, P. M., Whiteman, D. C., & Neale, R. E. (2021). Vitamin D supplementation and risk of falling: Outcomes from the randomized, placebo-controlled D-Health Trial. *Journal of Cachexia, Sarcopenia and Muscle, 12*(6), 1428-1439. <https://doi.org/10.1002/jcsm.12759>
- Waterlow, J. (1985). Pressure sores: A risk assessment card. *Nursing Times, 81*(48), 49-55.
- Woo, J. (2018). Nutrition and Frailty. *The Journal of Nutrition, Health & Aging, 22*(9), 1025-1027. <https://doi.org/10.1007/s12603-018-1120-7>
- Yamamoto, T., Fujioka, M., Kitamura, R., Yakabe, A., Kimura, H., Katagiri, Y., & Nagatomo, H. (2009). Evaluation of Nutrition in the Healing of Pressure Ulcers: Are the EPUAP Nutritional Guidelines Sufficient To Heal Wounds? *Wounds: A Compendium of Clinical Research and Practice, 21*(6), 153-157.

KAYNAKÇA

- Abay, H., Kaplan, S., Pinar, G., Akalın, A. (2015). Çağın Pandemisi Osteoporoz ve Güncel Yaklaşımlar. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hemşirelik E-Dergisi*, 2(2), 1-12.
- Ağar, A. (2020). Yaşlılarda Ortaya Çıkan Fizyolojik Değişiklikler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 347-354.
- Akan, L.S. (2018). Yaşlı Bireylerin Beslenme ve Diyet Konusundaki Tutumları. *Tarih Okulu Dergisi*, XXXIV, 1339-1350.
- Akpolat, V.A. (2008). Osteoporoz Tanısında Kullanılan Kemik Mineral Yoğunluğu Ölçüm Yöntemleri. *Dicle Tıp Dergisi*, 35(3), 216-220.
- Akyüz, G. (2010). Osteoporozda Ağrı ve Yaşam Kalitesi. *The Journal of Turkish Family Physician*, 1(4), 11-15.
- Alpözgen, A.Z., Özdiñler, A.R. (2016). Fiziksel Aktivite ve Koruyucu Etkileri: Derleme. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 3(1), 66-72.
- Altaş, E. U., Onat, Ş. Ş., Bilir, İ., Öz, B. (2020). Sekonder Osteoporoz Nedenleri ve Kırık İlişkinin Literatür ile Gözden Geçirilmesi. *Türk J Osteoporos*, 26, 180-185.
- Altaş, E.U., Bayram, K.B. (2021). Geriatrik Yaş Grubunda Osteoporoz Bilgi ve Farkındalık Düzeyi. *Ege Klinikleri Tıp Dergisi*, 59, (1), 53- 57.
- Angın, E., Erden, Z. (2009). Menopoz Sonrası Osteoporoz ve Osteopenide Grup Egzersizlerinin Etkinliği. *Acta Orthop Traumatol Turc*, 43(4), 343-350.
- Arslan, N., & Çakıroğlu, F.P. Yaşlılık Döneminde Beslenme. İçinde Ü. Sevil ve V. Bayram Değer (Editör), *Geriatrye Disiplinler Arası Yaklaşım* (147-183). İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.
- Aspray, T. J., Hill, T. R. (2019). Osteoporosis and The Ageing Skeleton. *Biochemistry and cell biology of ageing: Part II clinical science*, 453-476.
- Atalay, A., Güven, Z. (2014). Kalça Ağrılarında Egzersiz Reçeteleme. *Turkish Journal of Physical Medicine and Rehabilitation*, 58-64.
- Atalay, E. (2015). Osteoporoz ve Egzersiz. *Spor Hekimliği Dergisi*, 50 (4), 139-149.
- Aydın, T. (2020). Ortopedi Doktorlarında Osteoporoz Farkındalığı. *Türk J Osteoporos*, 26, 63-69.
- Baklacioğlu, H.Ş., İçağasoğlu, A., Yumuşakhuylu, Y., Turgut, S., Akpınar, P., Çoban, R.Ş., Selimoğlu, E. (2011). Osteoporoz Hastalarında Kırığın Yaşam Kalitesine Etkisi ve Kırıkla İlişkili Faktörler. *Göztepe Tıp Dergisi*, 26(1):14-20.
- Brzezińska, O., Łukasik, Z., Makowska, J., & Walczak, K. (2020). Role of Vitamin C in Osteoporosis Development and Treatment—A Literature Review. *Nutrients*, 12(8), 2394.
- Can, S., Arslan, E., & Ersöz, G. (2014). Güncel Bakış Açısı ile Fiziksel Aktivite. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 1-10.
- Castiglioni, S., Cazzaniga, A., Albisetti, W., & Maier, J.A. (2013). Magnesium and Osteoporosis: Current State of Knowledge and Future Research Directions. *Nutrients*, 5(8), 3022-3033.
- Chen, L.R., Hou, P.H., & Chen, K.H. (2019). Nutritional Support and Physical Modalities for People with Osteoporosis: Current Opinion. *Nutrients*, 11(12), 2848.
- Chuma, E.L., Roger, L.L.B., De Oliveira, G.G., Iano, Y., Pajuelo, D. (2020). Internet of Things (IoT) Privacy-Protected, Fall-Detection System for The Elderly Using the Radar Sensors and Deep Learning. *In 2020 IEEE International Smart Cities Conference (ISC2)* 1-4.
- Çalık, Y., Çalık, A.F. (2015). Kemik Mineral Yoğunluğunun Osteoporozlu Erkeklerdeki Yaşam Kalitesine Etkisi. *Türk Osteoporoz Dergisi*, 21, 10-14.
- Demirel, G., Karakoç Kumsar, A., Taşkın Yılmaz, F. (2015). Tuz Tüketimi, Kemik Sağlığı ve Osteoporoz. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(1), 67-76.
- Dennison, E.M., Harvey, N.C., Cooper, C. (2013). Programming of Osteoporosis and Impact on Osteoporosis Risk. *Clinical obstetrics and gynecology*, 56(3), 549.
- Ebeling, P.R., Nguyen, H.H., Aleksova, J., Vincent, A.J., Wong, P., Milat, F. (2022). Secondary Osteoporosis. *Endocrine Reviews*, 43(2), 240-313.
- Edwards, M.H., Dennison, E.M., Sayer, A.A., Fielding, R., Cooper, C. (2015). Osteoporosis and Sarcopenia in Older Age. *Bone*, 80, 126-130.
- Erdem, A., Taşlıalan, Z., Yıldız, Ö.E., Çaça, N., (2021). Osteoporoz, Astım ve Psikiyatrik Hastalıklarda Egzersiz. *Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi*, 3(1), 26-31.
- Erselcan, T., Özen, A., Yüksel, D., Durmuş Altun, G., Öztürk, E., Balcı, T.A., Karayalçın, B. (2009). Kemik Mineral Yoğunluğu Ölçümü Uygulama Kılavuzu. *Türk J Nucl Med*, 18: 31-40.
- Fernando, Y. P., Gunasekara, K. D., Sirikumara, K. P., Galappaththi, U. E., Thilakarathna, T., & Kasthurirathna, D. (2021). Computer Vision Based Privacy Protected Fall Detection and Behavior Monitoring System for The Care of the Elderly. *26th IEEE International Conference on Emerging Technologies and Factory Automation (ETFA)*, pp. 01-07.
- Fidan, F., Alkan, B. M., & Tosun, A. (2014). Çağın Pandemisi D vitamini Eksikliği ve Yetersizliği. *Türk Osteoporoz Dergisi*, 20(2), 71-4.
- Fischer, V., Haffner-Luntzer, M. (2022). Interaction Between Bone and Immune Cells: Implications for Postmenopausal Osteoporosis. *In Seminars in Cell & Developmental Biology Semin Cell Dev Biol*, Vol. 123, pp. 14-21.
- Graafmans, W.C., Lips, P.T.A.M., Wijlhuizen, G.J., Pluijm, S.M., & Bouter, L.M. (2003). Daily Physical Activity and the Use of a Walking Aid in Relation to Falls in Elderly People in a Residential Care Setting. *Zeitschrift für Gerontologie und Geriatrie*, 36(1), 23-28.
- Gustavsson, J., Jembro, C., & Nilson, F. (2018). There is More to Life Than Risk Avoidance—Elderly People's Experiences of Falls, Fall-Injuries and Compliant Flooring. *International journal of qualitative studies on health and well-being*, 13(1), 1479586.
- Gümüşer, F., & Arslan, F. (2019). HIV Pozitif Erkek Hastalarda Osteopeni Osteoporoz Durumu ve D Vitamini Düzeyleri. *FLORA*, 24(1), 52-62.
- Hacıdursunoğlu Erbaş, D., Çınar, F., & Eti Aslan, F. (2021). Elderly Patients and Falls: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Aging clinical and experimental research*, 1-14.

- Hirota, T., & Hirota, K. (2015). Bone and Nutrition. Nutritional Management of Osteoporosis. *Clinical calcium*, 25(7), 1049-1055.
- Işık, A.T., Cankurtaran, M., Doruk, H. ve Mas, R.M. (2006). Geriatrik Olgularda Düşmelerin Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Geriatrics*, 9, 45- 50.
- İpek, A., Gafuroğlu, Ü., Bodur, H., & Yılmaz, Ö. (2012). Osteoporoz Riskinin Değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Physical Medicine & Rehabilitation/Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 58(3), 212-219.
- Jakob, F., Seefried, L., & Schwab, M. (2014). Alter und Osteoporose: Auswirkungen der Alterung auf die Osteoporose, deren Diagnostik und Therapie (Schwerpunkt). *Der Internist*, 55(7), 755-761.
- Kangalgül, M., Canbolat, E., & Çakıroğlu, F. P. (2018). Kadınlarda Osteoporoz Risk Faktörlerinin Görülme Durumuna Yönelik Bir İnceleme. *Ankara Medical Journal*, 18(3), 355-368.
- Kaplan, E., Avcı, E.E. (2018). Çağın Hastalığı Postmenopozal Osteoporozda Egzersiz, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon. İçinde K. Diyarbakırlıoğlu ve Z. Tashkenbayeva. III. Uluslararası Mesleki ve Teknik Bilimler Kongresi (3748-3753). Gaziantep: 21-22 Haziran 2018
- Kaya, N., Bölükbaş, D.N., Atıcı, İ., Demetgül, M. (2003). Kadınların Yaşam Tarzı Değişkenleri ile Osteoporoz Arasındaki İlişki. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Aile ve Toplum Yılı: 5. 2(6).
- Kerschman-Schindl, K. (2016). Prevention and Rehabilitation of Osteoporosis. *Wien Med Wochenschr.* 166, (1-2), 22-27.
- Khosla, S., Hofbauer, L.C. (2017). Osteoporosis Treatment: Recent Developments and Ongoing Challenges. *The lancet Diabetes & endocrinology*, 5(11), 898-907.
- Kışlak, P., Genç, F. (2019). Osteoporoz ve Tedavisi. *Lectio Scientific*, 3(1), 1-18.
- Kistler-Fischbacher, M., Weeks, B. K., Beck, B.R. (2021). The Effect of Exercise Intensity on Bone in Postmenopausal Women (part 1-2): a Systematic Review. *Bone*, 143, 115696.
- Kong, X., Meng, Z., Meng, L., Tomiyama, H. (2018). A Privacy Protected Fall Detection IoT System for Elderly Persons Using Depth Camera. In *2018 International Conference on Advanced Mechatronic Systems (ICAMEchS)* 31-35.
- Korkmaz, N., Şentürk, G.Ç., Çelik, B. (2022). HIVAIDS Hastalarında Osteoporoz Osteopeni Sıklığı, D Vitamini Düzeyleri ve İlişkili Risk Faktörleri. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 19(2), 284-288.
- Koyuncu, G. (2013). 65 Yaş Üstü Bireylerde Denge Durumunun Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Trakya: Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Üniversitesi.
- Kressig, R. W., Wolf, S. L., Sattin, R. W., O'Grady, M., Greenspan, A., Curms, A., & Kutner, M. (2001). Associations of Demographic, Functional, and Behavioral Characteristics with Activity-Related Fear of Falling Among Older Adults Transitioning to Frailty. *Journal of the American Geriatrics Society*, 49(11), 1456-1462.
- Kuzan, N.D., Keskin, E.D. (2020). Osteoporozun Medikal Tedavisinde Kullanılan İlaçlar ve Yan Etkileri. *Bozok Tıp Dergisi*, 10(1), 248-255.
- Lamb, S.E., Jorstad-Stein, E.C., Hauer, K., Becker, C. (2005). Prevention of Falls Network Europe and Outcomes Consensus Group.: Development of a Common Outcome Data Set for Fall Injury Prevention Trials: The Prevention 65 of Falls Network Europe Consensus. *Journal Of American Geriatric Society*, 53,1618-1622.
- Langdah, B.L. (2017). Osteoporosis in Premenopausal Women. *Curr Opin Rheumatol*, 29(4), 410-415.
- Lee, J. W., Kwon, B. C., & Choi, H. G. (2021). Analyses of the Relationship Between Hyperuricemia and Osteoporosis. *Scientific Reports*, 11(1), 12080.
- Li, Z., Huang, A., Xu, W., Hu, W., Xie, L. (2014). Fall Perception for Elderly Care A Fall Detection Algorithm in Smart Wristlet Mhealth System. In *2014 IEEE International Conference on Communications (ICC)*, 4270-4274
- Liu, C., Kuang, X., Li, K., Guo, X., Deng, Q., & Li, D. (2020). Effects of Combined Calcium and Vitamin D Supplementation on Osteoporosis in Postmenopausal Women: a Systematic Review and Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials. *Food & function*, 11(12), 10817-10827.
- Martiniakova, M., Babikova, M., Mondockova, V., Blahova, J., Kovacova, V., & Omelka, R. (2022). The Role of Macronutrients, Micronutrients and Flavonoid Polyphenols in the Prevention and Treatment of Osteoporosis. *Nutrients*, 14(3), 523.
- Muñoz-Garach, A., García-Fontana, B., Muñoz-Torres, M. (2020). Nutrients and Dietary Patterns Related to Osteoporosis. *Nutrients*, 12(7), 1986.
- Naharci, M. İ., Doruk, H., Bozoğlu, E., Onar, T., Işık, A. T., Karadurmuş, N., Sağlam, K. (2010). Yaşlı Erkeklerde Osteoporoz Risk Faktörlerinin Değerlendirilmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 52, 167-71.
- Naharci, M. İ., Koçak, N., & Doruk, H. (2012). Yaşlıda Osteoporoz. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11(4).
- Namırduru, S.E., Tarakçıoğlu, M. (2011). K Vitamini ve Osteoporoz. *Gaziantep Medical Journal*, 17(1), 1-7.
- Onat, Ş. Ş., Delialioğlu, S. Ü., Özel, S. (2013). Osteoporoz Risk Faktörlerinin Kemik Mineral Yoğunluğuyla İlişkisi. *Turkish Journal of Osteoporosis/Türk Osteoporoz Dergisi*, 19(3), 74-80.
- Onur Oral, M. D., Hasdemir, P. S., Yıldız, M. (2016). Osteoporoz ve Egzersiz. *TURAN Stratejik Arastirmalar Merkezi*, 8(29), 111.
- Ortega, R. M., Jiménez Ortega, A. I., Martínez García, R. M., Cuadrado-Soto, E., Aparicio, A., & López-Sobaler, A. M. (2020). Nutrición En la Prevención y el Control de la Osteoporosis. *Nutrición Hospitalaria*, 37(SPE2), 63-66.
- Öntan, M. S., Dokuzlar, Ö. (2021). Yaşlılarda Serum Homosistein Düzeyi ile Osteoporoz Arasında İlişki Var mı?. *Geriatric Bilimler Dergisi*, 4(1), 9-14.
- Özdemir, F., & Rodoplu, M. (2004). Magnezyum ve Osteoporoz. *Osteoporos Dünyasından*, 10(1), 32-37.
- Özdemir, O., Yasrebi, S., & Kutsal, Y. G. (2015). Elli Yaş Üzeri Erkeklerde Osteoporoz Tanısında Kalça ve Lomber Omurga T Skorları Arasındaki Uyumun Değerlendirilmesi. *Türk J Osteoporos*, 21(10), 5-8.
- Özgürbüz, C. (2008). Derleme Osteoporoz ve Fiziksel Aktivite. *Spor Hekimliği Dergisi*, 43(3), 099-109.
- Özmen, T., Contarlı, N. (2023). Yaşlılarda Fiziksel Aktivite ve Egzersiz. *Unika Sag. Bil. Derg.* 3(1):452-459.
- Özunal, A., Erzurum Alim, N. (2022). Menopozal Dönemde Görülen Osteoporozda Kalsiyum ve D Vitamini Rolü. *Türkiye Sağlık Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 46-55.
- Paccou, J., Caiazzo, R., Lespessailles, E., Cortet, B. (2022). Bariatric Surgery and Osteoporosis. *Calcif Tissue Int.* 110, (5), 576-591.
- Palermo, A., Tuccinardi, D., D'Onofrio, L., Watanabe, M., Maggi, D., Maurizi, A.R., Greto, V., Buzzetti, R., Napoli, N., Pozzilli, P., Manfredi, S. (2017). Vitamin K and Osteoporosis Myth or Reality. *Metabolism*, 7057-7071.

- Pamuk, G., Kutlu, R., & Çivi, S. (2014). Osteoporozu Olan ve Olmayan Postmenopozal Kadınlarda QUALEFFO-41 Ölçeği ile Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi. *Türk Fizik Tıp Rehab Derg.*, 60, 139-146.
- Paolucci, T., & Saraceni, V. M. (2016). Management of Chronic Pain in Osteoporosis: Challenges and Solutions. *Journal of pain research*, 177-186.
- Pınar, G., Pınar, T., Doğan, N., Karahan, A., Algier, L., Abbasoğlu, A., Kuşcu, E. (2009). Kırk Beş Yaş ve Üstü Kadınlarda Osteoporoz Risk Faktörleri. *Dicle Medical JournalDicle Tıp Dergisi*, 36(4), 258-266.
- Ratajczak, A. E., Zawada, A., Rychter, A. M., Dobrowolska, A., Krela-Kazmierczak, I. (2021). Milk and dairy products: Good or bad for Human Bone? Practical Dietary Recommendations for the Prevention and Management of Osteoporosis. *Nutrients*, 13(4), 1329.
- Rizzoli, R., Bischoff-Ferrari, H., Dawson-Hughes, B., Weaver, C. (2014). Nutrition and Bone Health in Women After the Menopause. *Women's Health*, 10(6), 599-608.
- Sankaran, S., Thiyagarajan, A. P., Kamman, A. D., Karnan, K., & Krishnan, S. R. (2021, July). Design and Development of Smart Airbag Suit for Elderly With Protection and Notification System. In *2021 6th International Conference on Communication and Electronics Systems (ICCES)*, 1273-1278.
- Saraç, Z. F., Yılmaz, M. (2015). Yaşlılık ve Sağlıklı Beslenme. *Ege Tıp Dergisi*, 54, 1-11.
- Sarı, Ş., Güldemir, H. H. (2019). Yaşlı Beslenmesi. 10. Ulusal Yaşlılık Kongresi (73-77). Denizli: 25-27 Nisan 2019.
- Seçginli, S. (2010). Kadınların Osteoporoz İlişkin Bilgi, İnanç ve Risk Faktörlerinin İncelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 77-88.
- Selçuk, E. B., Tetik, B. K., Sönmez, B., Tekindal, M. A. (2015). Postmenopozal Dönemdeki Kadınların Osteoporoz Hakkında Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Ankara Medical Journal*, 15, (3), 114-120.
- Sindel, D. (2013). Günümüzde ve Gelecekte Osteoporoz Tedavisi. *Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 59(4), 330-337.
- Sindel, D., Gula, G. (2015). Osteoporozda Kemik Mineral Yoğunluğunun Değerlendirilmesi. *Türk Osteoporoz Dergisi*, 21(1), 23-29.
- Sözen, T., Özışık, L., Başaran, N. Ç. (2017). An Overview and Management of Osteoporosis. *European journal of rheumatology*, 4(1), 46.
- Şahin, E., Dillek, B., Baydar, M., Köshesanoğulları, M., Uçku, R., Öncel, S. (2013). Kırk Beş Yaş ve Üzeri Hastalarda Radius Distal Uç Kırıklarından Sonra Osteoporoz Farkındalığı ve Etkileyen Faktörler. *Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi*, 59(1), 52-56.
- Tella, S. H., & Gallagher, J. C. (2014). Prevention and Treatment of Postmenopausal Osteoporosis. *The Journal of steroid biochemistry and molecular biology*, 142, 155-170.
- Torlak, M. S. (2018). Yaşlanma ve Egzersiz. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 128-144.
- Tsuda, T. (2017). Epidemiology of Fragility Fractures and Fall Prevention in the Elderly: a Systematic Review of the Literature. *Current orthopaedic practice*, 28(6), 580.
- Tu, K. N., Lie, J. D., Wan, C. K. V., Cameron, M., Austel, A. G., Nguyen, J. K., Hyun, D. (2018). Osteoporosis: a Review of Treatment Options. *Pharmacy and Therapeutics*, 43(2), 92.
- Umay, E., Tamkan, U., Gündoğdu, İ., Umay, S., Çakıcı, A. (2011). Osteoporoz Risk Faktörlerinin Kemik Mineral Yoğunluğuna Etkisi. *Türk J Osteoporos*, 17(2), 44-50.
- Üstündağ, N., Korkmaz, M., Öksüzkaya, A., Balbaloğlu, Ö. (2013). Osteoporozun Tanı Yöntemleri, Komplikasyonları ve Maliyetlerinin Değerlendirilmesi. *Bozok Medical Journal*, 3(1), 53-57.
- Vilaca, T., Eastell, R., Schini, M. (2022). Osteoporosis in Men. *Lancet Diabetes Endocrinol.* 10(4), 273-283.
- Xu, Q., Li, D., Chen, J., Yang, J., Yan, J., Xia, Y., Cao, H. (2022). Crosstalk Between The Gut Microbiota and Postmenopausal Osteoporosis: Mechanisms and Applications. *International Immunopharmacology*, 110, 108998.
- Yakıcı, I., Paker, N. (2019). Beslenme ve Osteoporoz. *Klinik Tıp Aile Hekimliği*, 11(3), 86-89.
- Yankı, B., Atalar, H., Külcü, D. G., & Gökmen, D. (2007). Postmenopozal Kadınlarda Vücut Kütle İndeksinin Kemik Mineral Yoğunluğuna Etkisi. *Türk J Osteoporos*, 13(3), 56-59.
- Yeşil, H., Eyiğör, S. (2015). Yaşlılarda Fizik Aktivite ve Hastalıklara Etkisi-I. *Ege Tıp Dergisi*, 54, 22-28.
- Yıldırım, M.A. (2019). Osteoporoz Tanısı ve İzlem Parametreleri. *Klinik Tıp Aile Hekimliği*, 11(3), 119-121.
- Zhu, K., Prince, R. L. (2015). Lifestyle and Osteoporosis. *Current osteoporosis reports*, 13, 52-59.

KAYNAKÇA

- Belafsky PC, Kuhn MA. The clinician's guide to Swallowing Fluoroscopy. New York: Springer Science+Business Media; 2014. DOI 10.1007/978-1-4939-1109-7.
- Belafsky, P.C.; Mouadeb, D.A.; Rees, C.J.; Pryor, J.C.; Postma, G.N.; Allen, J.; Leonard, R.J. Validity and reliability of the Eating Assessment Tool (EAT-10). *Ann. Otol. Rhinol. Laryngol.* 2008, 117, 919–924.
- Blumenstein I, Shastri YM, Stein J. Gastroenteric tube feeding: techniques, problems and solutions. *World J Gastroenterol.* (2014) 20:8505–24.
- Bours GJ, Speyer R, Lemmens J, Limburg M, de Wit R. Bedside screening tests vs. videofluoroscopy or fiberoptic endoscopic evaluation of swallowing to detect dysphagia in patients with neurological disorders: Systematic review. *J Adv Nurs* 2009; 65:477-93.
- Brown D, Lefton-Greif M, Ishman S. Aspiration and swallowing disorders. In: Cummings Otolaryngology: Head and Neck Surgery. 6th ed. Saunders; 2015:3200-3207.
- Bülöw M, Olsson R, Ekberg O. Videomanometric analysis of supraglottic swallow, effortful swallow, and chin tuck in healthy volunteers. *Dysphagia* 1999; 14:67-72.
- Cichero JAY, Lam P, Steele CM, Hanson B, Chen J, Dantas RO, Duivestijn J, Kayashita J, Lecko C, Murray J, Pillay M, Riquelme L, Stanschus S. (2017) Development of international terminology and definitions for texture-modified foods and thickened fluids used in dysphagia management: The IDDSI Framework. *Dysphagia*, 32:293-314.
- Clavé P, Shaker R. Dysphagia: current reality and scope of the problem. *Nat Rev Gastroenterol Hepatol.* 2015;12(5):259-270.
- Clavé P, Terré R, de Kraa M, Serra M. Approaching oropharyngeal dysphagia. *Rev Esp Enferm Dig* 2004; 96:119-31.
- Clavé, P.; Arreola, V.; Romea, M.; Medina, L.; Palomera, E.; Serra-Prat, M. Accuracy of the volume-viscosity swallow test for clinical screening of oropharyngeal dysphagia and aspiration. *Clin. Nutr.* 2008, 27, 806–815.
- Connolly MJ. Of proverbs and prevention: Aspiration and its consequences in older patients. *Ageing Dis* 2010;39(1):2-4.
- Cook JJ, Kahrilas PJ, AGA technical review on management of oropharyngeal dysphagia. *Gastroenterology* 1999; 116(2):455-78.
- Crary M, Mann GD, Groher ME. Initial psychometric assessment of a functional oral intake scale for dysphagia in stroke patients. *Arch Phys Med Rehabil* 2005; 86:1516-1520.
- Ekberg O, Hamdy S, Woisard V, et al. Social and psychological burden of dysphagia: its impact on diagnosis and treatment. *Dysphagia.* 2002;17(2):139-146.
- Falsetti P, Acciai C, Palilla R, Bosi M, Carpinteri F, Zingarelli A, Lenzi L. Oropharyngeal dysphagia after stroke: Incidence, diagnosis, and clinical predictors in patients admitted to a neurorehabilitation unit. *J Stroke Cerebrovasc Dis* 2009; 18:329-35.
- Feng, X.; Todd, T.; Lintzenich, C.R.; Ding, J.; Carr, J.J.; Ge, Y.; Browne, J.D.; Kritchevsky, S.B.; Butler, S.G. Aging-related genioid muscle atrophy is related to aspiration status in healthy older adults. *J. Gerontol. A Biol. Sci. Med. Sci.* 2013, 68, 853–860.
- Fujishima, I.; Fujiu-Kurachi, M.; Arai, H.; Hyodo, M.; Kagaya, H.; Maeda, K.; Mori, T.; Nishioka, S.; Oshima, F.; Ogawa, S.; et al. Sarcopenia and dysphagia: Position paper by four professional organizations. *Geriatr. Gerontol. Int.* 2019, 19, 91–97.
- Giraldo-Cadavid LF, Leal-Leaño LR, Leon-Basantes GA, et al. Accuracy of endoscopic and videofluoroscopic evaluations of swallowing for oropharyngeal dysphagia. *Laryngoscope.* 2016;127(9):2002-2010.
- Gomes GF, Pisani JC, Macedo ED, Campos AC. The nasogastric feeding tube as a risk factor for aspiration and aspiration pneumonia. *Curr Opin Clin Nutr Metab Care.* (2003) 6:327–33.
- Katzberg HD, Benatar M. Enteral tube feeding for amyotrophic lateral sclerosis/motor neuron disease. *Cochrane Database Syst Rev.* 2011 Jan 19;2011(1):CD004030.
- Keage M, Delatycki M, Corben L, Vogel A. A Systematic Review of Self-reported Swallowing Assessments in Progressive Neurological Disorders. *Dysphagia.*2015;30:27–46.
- Khalaf M, Chowdhary S, Elias PS, et al. Distal esophageal spasm: a review. *Am J Med.* 2018;131(9):1034-1040.
- Kunieda K, Ohno T, Fujishima, Hojo K, Morita T. Reliability and validity of a tool to measure the severity of dysphagia: The food intake level scale. *J Pain Symptom Manage* 2013; 46:201-206.
- Kunieda, K.; Ohno, T.; Fujishima, I.; Hojo, K.; Morita, T. Reliability and validity of a tool to measure the severity of dysphagia: The Food Intake LEVEL Scale. *J. Pain Symptom Manag.* 2013, 46, 201–206.
- Langmore SE. Endoscopic Evaluation and Treatment of Swallowing Disorders. Thieme; 2001.
- Lee JH, Kwon HY, Kwon KS, Park SH, Suh YJ, Kim JS, Kim H, Shin YW. Percutaneous endoscopic gastrostomy feeding effects in patients with neurogenic dysphagia and recurrent pneumonia. *Ther Adv Respir Dis.* 2021 Jan-Dec;15:1753466621992735.
- Luchesi KF, Kitamura S, Mourão LF. Dysphagia progression and swallowing management in Parkinson's disease: an observational study. *Braz J Otorhinolaryngol.* 2015 Jan-Feb;81(1):24-30.
- Mathers-Schmidt BA, Kurlinski M. Dysphagia evaluation practices: Inconsistencies in clinical assessment and instrumental examination decision-making. *Dysphagia* 2003; 18:114-25.
- Molfenter, S.M.; Amin, M.R.; Branski, R.C.; Brumm, J.D.; Hagiwara, M.; Roof, S.A.; Lazarus, C.L. Age-Related Changes in Pharyngeal Lumen Size: A Retrospective MRI Analysis. *Dysphagia* 2015, 30, 321–327.
- Nagano, A.; Maeda, K.; Koike, M.; Murotani, K.; Ueshima, J.; Shimizu, A.; Inoue, T.; Sato, K.; Suenaga, M.; Ishida, Y.; et al. Effects of Physical Rehabilitation and Nutritional Intake Management on Improvement in Tongue Strength in Sarcopenic Patients. *Nutrients* 2020, 12, 3104.
- Painter V, Le Couteur DG, Waite LM. Texture-modified food and fluids in dementia and residential aged care facilities. *Clin Interv Aging.* 2017 Aug 2;12:1193-1203.
- Rofesa L, Arreolab V, Clavé P. The volume-viscosity swallow test for clinical screening of dysphagia and aspiration. *Nestle Nutr Inst Workshop Ser* 2012; 72:33-42.
- Sasegbon A, Hamdy S. The anatomy and physiology of normal and abnormal swallowing in oropharyngeal dysphagia. *Neurogastroenterol Motil.* 2017;29(11): e13100.

- Shaw SM, Martino R. The normal swallow: muscular and neurophysiological control. *Otolaryngol Clin North Am.* 2013;46(6):937-956.
- Shimizu, A.; Fujishima, I.; Maeda, K.; Wakabayashi, H.; Nishioka, S.; Ohno, T.; Nomoto, A.; Kayashita, J.; Mori, N.; The Japanese Working Group On Sarcopenic, D. Nutritional Management Enhances the Recovery of Swallowing Ability in Older Patients with Sarcopenic Dysphagia. *Nutrients* 2021, 13, 596.
- Singhal S, Baker SS, Bojczuk GA, Baker RD. Tube feeding in children. *Pediatr Rev.* (2017) 38:23–34.
- Suiter DM, Sloggy J, Leder SB. Validation of the Yale Swallow Protocol: A Prospective Double-Blinded Videofluoroscopic Study. *Dysphagia.* 2014; 29:199–203.
- Tamura, F.; Kikutani, T.; Tohara, T.; Yoshida, M.; Yaegaki, K. Tongue thickness relates to nutritional status in the elderly. *Dysphagia* 2012, 27, 556–561.
- The IDDSI Framework (2019) (Erişim Tarihi:20.09.2023). <https://iddsi.org/framework/>
- Tulunay-Ugur OE, Eibling D. Geriatric dysphagia. *Clin Geriatr Med.* (2018) 34:183–9.
- Wakabayashi, H. Presbyphagia and Sarcopenic Dysphagia: Association between Aging, Sarcopenia, and Deglutition Disorders. *J.Frailty Aging* 2014, 3, 97–103.
- Warner HL, Suiter DM, Nystrom KV, Poskus K, Leder SB. Comparing accuracy of the yale swallow protocol when administered by registered nurses and speech-language pathologists. *J Clin Nurs* 2014; 23:1908-15.
- Wilkinson JM, Codipilly DC, Wilfahrt RP. Dysphagia: Evaluation and Collaborative Management. *Am Fam Physician.* 2021 Jan 15;103(2):97-106. PMID: 33448766.
- Wirth R, Dziewas R, Beck AM, Clavé P, Hamdy S, Heppner HJ, et al. Oropharyngeal dysphagia in older persons- from pathophysiology to adequate intervention: a review and summary of an international expert meeting. *Clin Interv Aging.* (2016) 11:189–208.
- Wright L, Cotter D, Hickson M, Frost G. Comparison of energy and protein intakes of older people consuming a texture modified diet with a normal hospital diet. *J Hum Nutr Diet.*2005;18(3):213-219.

KAYNAKÇA

- Aburto, N. J., Zolkovska, A., Hooper, L., Elliott, P., Cappuccio, F. P., & Meerpohl, J. J. (2013). Effect of lower sodium intake on health: systematic review and meta-analyses. *Bmj*, *346*, f1326.
- Alexander, K. P., & Peterson, E. D. (2006). Treatment of Non—ST-Elevation Acute Coronary Syndrome in the Elderly: Current Practice and Future Opportunities. *The American Journal of Geriatric Cardiology*, *15*(1), 42-49.
- Alsinani, T. S., Abdullah, A. A., Alghamdi, T. A., Alsaigh, S. A. S., Alanazi, M. D., Alkaltani, M. A., & Alabdrabarasol, E. A. (2018). Lifestyle Modifications for Hypertension Management. *The Egyptian Journal of Hospital Medicine*, *70*(12), 2152-2156.
- American Heart Association. (2015). The facts on fats 50 years of American Heart Association dietary fats recommendations. *American Heart Association*, 1-18.
- Appel, L. J., Sacks, F. M., Carey, V. J., Obarzanek, E., Swain, J. F., Miller, E. R., & OmniHeart Collaborative Research Group, F. T. (2005). Effects of Protein, Monounsaturated Fat, and Carbohydrate Intake on Blood Pressure and Serum Lipids: Results of the OmniHeart Randomized Trial. *Jama*, *294*(19), 2455-2464.
- Aronow, W. S. (2017). Reduction in Dietary Sodium Improves Blood Pressure and Reduces Cardiovascular Events and Mortality. *Annals of Translational Medicine*, *5*(20).
- Arsava, E. M., Aydoğdu, İ., Güngör, İ. L., Togay Işıkay, C., & Yaka, E. (2018). İnce Hastalarında Nütrisyonel Yaklaşım ve Tedavi, Türkiye için Uzman Görüşü. *Türk Nöroloji Dergisi*, *24*(3), 226-242.
- Balk, E. M., & Lichtenstein, A. H. (2017). Omega-3 Fatty Acids and Cardiovascular Disease: Summary of the 2016 Agency of Healthcare Research and Quality Evidence Review. *Nutrients*, *9*(8), 865.
- Barbagallo, M., Veronese, N., & Dominguez, L. J. (2021). Magnesium in Aging, Health and Diseases. *Nutrients*, *13*(2), 463.
- Bath, P. M., & Lees, K. R. (2000). Acute Stroke. *Bmj*, *320*(7239), 920-923.
- Baudrand, R., & Vaidya, A. (2018). The Low-Renin Hypertension Phenotype: Genetics and the Role of the Mineralocorticoid Receptor. *International Journal of Molecular Sciences*, *19*(2), 546.
- Baygut, H. Nutrition Of The Elderly. *Health & Science 2021-III*, 279.
- Benjamin, E. J., Muntner, P., Alonso, A., Bittencourt, M. S., Callaway, C. W., Carson, A. P., & American Heart Association Council on Epidemiology and Prevention Statistics Committee and Stroke Statistics Subcommittee. (2019). Heart Disease and Stroke Statistics—2019 Update: A Report from the American Heart Association. *Circulation*, *139*(10), e56-e528.
- Bhatnagar, A. (2017). Environmental Determinants of Cardiovascular Disease. *Circulation Research*, *121*(2), 162-180.
- Bijnen, F. C., Caspersen, C. J., Feskens, E. J., Saris, W. H., Mosterd, W. L., & Kromhout, D. (1998). Physical Activity and 10-Year Mortality from Cardiovascular Diseases and all Causes: The Zutphen Elderly Study. *Archives of Internal Medicine*, *158*(14), 1499-1505.
- Björkegren, J. L., & Lusis, A. J. (2022). Atherosclerosis: recent developments. *Cell*.
- Brandhorst, S., & Longo, V. D. (2019). Dietary Restrictions and Nutrition in the Prevention and Treatment of Cardiovascular Disease. *Circulation Research*, *124*(6), 952-965.
- Briggs, M. A., Petersen, K. S., & Kris-Etherton, P. M. (2017, June). Saturated fatty acids and cardiovascular disease: replacements for saturated fat to reduce cardiovascular risk. In *Healthcare* (Vol. 5, No. 2, p. 29). MDPI.
- Brum, J., Ramsey, D., McRorie, J., Bauer, B., & Kopecky, S. L. (2018). Meta-Analysis of Usefulness of Psyllium Fiber as Adjuvant Antilipid Therapy to Enhance Cholesterol Lowering Efficacy of Statins. *The American Journal of Cardiology*, *122*(7), 1169-1174.
- Castro-Quezada, I., Artacho, R., Molina-Montes, E., Serrano, F. A., & Ruiz-López, M. D. (2015). Dietary Glycaemic Index and Glycaemic Load in a Rural Elderly Population (60–74 years of age) and Their Relationship with Cardiovascular Risk Factors. *European Journal of Nutrition*, *54*, 523-534.
- Chen, J., Sun, B., & Zhang, D. (2019). Association of Dietary n3 and n6 Fatty Acids Intake with Hypertension: NHANES 2007–2014. *Nutrients*, *11*(6), 1232.
- Cheng, S. J., Yu, H. K., Chen, Y. C., Chen, C. Y., Lien, W. C., Yang, P. Y., & Hu, G. C. (2013). Physical Activity and Risk of Cardiovascular Disease Among Older Adults. *International Journal of Gerontology*, *7*(3), 133-136.
- Cheng, Y. C., Sheen, J. M., Hu, W. L., & Hung, Y. C. (2017). Polyphenols and oxidative stress in atherosclerosis-related ischemic heart disease and stroke. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2017.
- Chistiakov, D. A., Bobryshev, Y. V., & Orekhov, A. N. (2016). Macrophage-Mediated Cholesterol Handling in Atherosclerosis. *Journal of Cellular and Molecular Medicine*, *20*(1), 17-28.
- Ciumămean, L., Milaciu, M. V., Negrean, V., Orășan, O. H., Vesa, S. C., Sălăgean, O., & Vlaicu, S. I. (2021). Cardiovascular Risk Factors and Physical Activity for the Prevention of Cardiovascular Diseases in the Elderly. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(1), 207.
- Cohen, D. L., Roffe, C., Beavan, J., Blackett, B., Fairfield, C. A., Hamdy, S., & Bath, P. M. (2016). Post-Stroke Dysphagia: A Review and Design Considerations for Future Trials. *International Journal of Stroke*, *11*(4), 399-411.
- Colpani, V., Baena, C. P., Jaspers, L., Van Dijk, G. M., Farajzadegan, Z., Dhana, K., & Franco, O. H. (2018). Lifestyle Factors, Cardiovascular Disease and all-Cause Mortality in Middle-Aged and Elderly Women: A Systematic Review and Meta-Analysis. *European Journal of Epidemiology*, *33*, 831-845.
- Colussi, G., Catena, C., Novello, M., Bertin, N., & Sechi, L. A. (2017). Impact of Omega-3 Polyunsaturated Fatty Acids on Vascular Function and Blood Pressure: Relevance for Cardiovascular Outcomes. *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, *27*(3), 191-200.
- Cormick, G., & Belizán, J. M. (2019). Calcium Intake and Health. *Nutrients*, *11*(7), 1606.
- Csige, I., Ujvárosy, D., Szabó, Z., Lőrincz, I., Paragh, G., Harangi, M., & Somodi, S. (2018). The Impact of Obesity on the Cardiovascular System. *Journal of Diabetes Research*, 2018.
- Cunningham, C., O'Sullivan, R., Caserotti, P., & Tully, M. A. (2020). Consequences of Physical Inactivity in Older Adults: A Systematic Review of Reviews and Meta-Analyses. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, *30*(5), 816-827.
- da Silva, A., Caldas, A. P. S., Hermsdorff, H. H. M., Bersch-Ferreira, Â. C., Torreglosa, C. R., Weber, B., & Bressan, J. (2019). Triglyceride-Glucose Index is Associated with Symptomatic Coronary Artery Disease in Patients in Secondary Care. *Cardiovascular Diabetology*, *18*, 1-8.
- Dahl, W. J., & Stewart, M. L. (2015). Position of the Academy of Nutrition and Dietetics: health implications of dietary fiber. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, *115*(11), 1861-1870.

- Dai, X., Wiernek, S., Evans, J. P., & Runge, M. S. (2016). Genetics of Coronary Artery Disease and Myocardial Infarction. *World Journal of Cardiology*, 8(1), 1.
- Di Pietro, N., Formoso, G., & Pandolfi, A. (2016). Physiology and Pathophysiology of oxLDL Uptake by Vascular Wall Cells in Atherosclerosis. *Vascular Pharmacology*, 84, 1-7.
- Dmitrieva, N. I., & Burg, M. B. (2015). Elevated sodium and dehydration stimulate inflammatory signaling in endothelial cells and promote atherosclerosis. *PLoS One*, 10(6), e0128870.
- Dominguez, L. J., Veronese, N., & Barbagallo, M. (2020). Magnesium and Hypertension in Old Age. *Nutrients*, 13(1), 139.
- Dong, Q., Wang, L., Hu, H., Cui, L., Lu, A., Qian, C., & Du, X. (2022). Greater Protection of Lower Dietary Carbohydrate to Fiber Ratio (CFR) against Poor Blood Pressure Control in Patients with Essential Hypertension: A Cross-Sectional Study. *Nutrients*, 14(21), 4443.
- Dubois-Deruy, E., Peugnet, V., Turkieh, A., & Pinet, F. (2020). Oxidative Stress in Cardiovascular Diseases. *Antioxidants*, 9(9), 864.
- Eckel, R. H., & Krauss, R. M. (1998). American Heart Association Call to Action: Obesity as a Major Risk Factor for Coronary Heart Disease. *Circulation*, 97(21), 2099-2100.
- Eilat-Adar, S., Sinai, T., Yosefy, C., & Henkin, Y. (2013). Nutritional Recommendations for Cardiovascular Disease Prevention. *Nutrients*, 5(9), 3646-3683.
- Erdem, Y., Akpolat, T., Deric, Ü., Şengül, Ş., Ertürk, Ş., Ulusoy, Ş., & Arıcı, M. (2017). Dietary Sources of High Sodium Intake in Turkey: SALTURK II. *Nutrients*, 9(9), 933.
- Fan, H., Li, X., Zheng, L., Chen, X., Lan, Q., Wu, H., & Liu, Z. (2016). Abdominal Obesity is Strongly Associated with Cardiovascular Disease and its Risk Factors in Elderly and very Elderly Community-dwelling Chinese. *Scientific Reports*, 6(1), 21521.
- Fantin, F., Giani, A., Zoico, E., Rossi, A. P., Mazzali, G., & Zamboni, M. (2019). Weight Loss and Hypertension in Obese Subjects. *Nutrients*, 11(7), 1667.
- Ferrucci, L., & Fabbri, E. (2018). Inflammageing: Chronic Inflammation in Ageing, Cardiovascular Disease, and Frailty. *Nature Reviews Cardiology*, 15(9), 505-522.
- Fleg, J. L., Forman, D. E., Berra, K., Bittner, V., Blumenthal, J. A., Chen, M. A., & Zieman, S. J. (2013). Secondary Prevention of Atherosclerotic Cardiovascular Disease in Older Adults: A Scientific Statement from the American Heart Association. *Circulation*, 128(22), 2422-2446.
- Fu, L., Zhang, G., Qian, S., Zhang, Q., & Tan, M. (2022). Associations Between Dietary Fiber Intake and Cardiovascular risk Factors: An umbrella review of meta-analyses of randomized controlled trials. *Frontiers in Nutrition*, 9, 2153.
- Gale, C. R., Martyn, C. N., Winter, P. D., & Cooper, C. (1995). Vitamin C and Risk of Death from Stroke and Coronary Heart Disease in Cohort of Elderly People. *Bmj*, 310(6994), 1563-1566.
- Garcia-Rios, A., Delgado-Lista, J., Alcalá-Díaz, J. F., Lopez-Miranda, J., & Perez-Martinez, P. (2013). Nutraceuticals and Coronary Heart Disease. *Current Opinion in Cardiology*, 28(4), 475-482.
- Gaspardo, N., Previdelli, A. N., & Aquino, R. D. C. D. (2017). Factors Associated with Protein Consumption in Elderly. *Revista de Nutrição*, 30, 805-816.
- Gaye, B., Canonico, M., Perier, M. C., Samieri, C., Berr, C., Dartigues, J. F., & Empana, J. P. (2017). Ideal Cardiovascular Health, Mortality, and Vascular Events in Elderly Subjects: The three-city study. *Journal of the American College of Cardiology*, 69(25), 3015-3026.
- Genser, B., Silbernagel, G., De Backer, G., Bruckert, E., Carmena, R., Chapman, M. J., & März, W. (2012). Plant Sterols and Cardiovascular Disease: A Systematic Review and Meta-Analysis. *European Heart Journal*, 33(4), 444-451.
- Goncalves, C., & Abreu, S. (2020). Sodium and Potassium Intake and Cardiovascular Disease in Older People: A systematic review. *Nutrients*, 12(11), 3447.
- Gou, R., Gou, Y., Qin, J., Luo, T., Gou, Q., He, K., & Zhang, Z. (2022). Association of dietary intake of saturated fatty acids with hypertension: 1999-2018 National Health and Nutrition Examination Survey. *Frontiers in Nutrition*, 9, 1006247.
- Griffiths, K., Aggarwal, B. B., Singh, R. B., Buttar, H. S., Wilson, D., & De Meester, F. (2016). Food Antioxidants and Their Anti-Inflammatory Properties: A Potential Role in Cardiovascular Diseases and Cancer Prevention. *Diseases*, 4(3), 28.
- Guasch-Ferré, M., Hu, F. B., Martínez-González, M. A., Fitó, M., Bulló, M., Estruch, R., & Salas-Salvadó, J. (2014). Olive Oil Intake and Risk of Cardiovascular Disease and Mortality in the PREDIMED Study. *BMC medicine*, 12, 1-11.
- Hajar, R. (2017). Risk Factors for Coronary Artery Disease: Historical Perspectives. *Heart views: the official journal of the Gulf Heart Association*, 18(3), 109.
- He, N., Zhang, Y., Zhang, L., Zhang, S., & Ye, H. (2021). Relationship between sarcopenia and cardiovascular diseases in the elderly: an overview. *Frontiers in Cardiovascular Medicine*, 8, 743710.
- Hedayatnia, M., Asadi, Z., Zare-Feyzabadi, R., Yaghoobi-Khorasani, M., Ghazizadeh, H., Ghaffarian-Zirak, R., & Ghayour-Mobarhan, M. (2020). Dyslipidemia and Cardiovascular Disease Risk among the MASHAD Study Population. *Lipids in Health and Disease*, 19, 1-11.
- Huppertz, V., Guida, S., Holdoway, A., Strlicuc, S., Bajjens, L., Schols, J. M., & Muresanu, D. F. (2022). Impaired nutritional condition after stroke from the hyperacute to the chronic phase: A systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Neurology*, 12, 2459.
- Jaiswal, S., & Libby, P. (2020). Clonal Haematopoiesis: Connecting Ageing and Inflammation in Cardiovascular Disease. *Nature Reviews Cardiology*, 17(3), 137-144.
- Jebari-Benslaiman, S., Galicia-García, U., Larrea-Sebal, A., Olaetxea, J. R., Alloza, I., Vandenbroeck, K., & Martín, C. (2022). Pathophysiology of Atherosclerosis. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(6), 3346.
- Jimenez-Torres, J., Alcalá-Díaz, J. F., Torres-Peña, J. D., Gutierrez-Mariscal, F. M., Leon-Acuña, A., Gómez-Luna, P., & Lopez-Miranda, J. (2021). Mediterranean Diet Reduces Atherosclerosis Progression in Coronary Heart Disease: An Analysis of the CORDIOPREV Randomized Controlled Trial. *Stroke*, 52(11), 3440-3449.
- Joosten, M. M., Gansevoort, R. T., Mukamal, K. J., Lambers Heerspink, H. J., Geleijnse, J. M., Feskens, E. J., & Bakker, S. J. (2014). Sodium Excretion and Risk of Developing Coronary Heart Disease. *Circulation*, 129(10), 1121-1128.
- Kannel, W. B. (2002). Coronary Heart Disease Risk Factors in the Elderly. *The American Journal of Geriatric Cardiology*, 11(2), 101-107.
- Kjeldsen, S. E. (2018). Hypertension and Cardiovascular Risk: General Aspects. *Pharmacological Research*, 129, 95-99.
- Kozlov, S. G., Chernova, O. V., Gerasimova, E. V., Ivanova, E. A., & Orekhov, A. N. (2020). Noninvasive Testing for Diagnosis of Stable Coronary Artery Disease in the Elderly. *International Journal of Molecular Sciences*, 21(17), 6263.
- Kumar, K. R., & Pina, I. L. (2020). Cardiac Rehabilitation in Older Adults: New Options. *Clinical Cardiology*, 43(2), 163-170.
- Kuriakose, D., & Xiao, Z. (2020). Pathophysiology and Treatment of Stroke: Present Status and Future Perspectives. *International Journal Of Molecular Sciences*, 21(20), 7609.

- Kwon, Y. J., Lee, H. S., Park, G. E., & Lee, J. W. (2022). Association between dietary fiber intake and all-cause and cardiovascular mortality in middle aged and elderly adults with chronic kidney disease. *Frontiers in Nutrition*, 9, 863391.
- Lee, J. H., Kim, K. I., & Cho, M. C. (2019). Current Status and Therapeutic Considerations of Hypertension in the Elderly. *The Korean Journal of Internal Medicine*, 34(4), 687.
- Lee, J. S., Chang, P. Y., Zhang, Y., Kizer, J. R., Best, L. G., & Howard, B. V. (2017). Triglyceride and HDL-C Dyslipidemia and Risks of Coronary Heart Disease and Ischemic Stroke by Glycemic Dysregulation Status: The Strong Heart Study. *Diabetes Care*, 40(4), 529-537.
- Li, X., Guo, D., Hu, Y., & Chen, Y. (2021). Oxidative stress and inflammation are associated with coexistent severe multivessel coronary artery stenosis and right carotid artery severe stenosis in elderly patients. *Oxidative Medicine and Cellular Longevity*, 2021.
- Lieber, A. C., Hong, E., Putrino, D., Nistal, D. A., Pan, J. S., & Kellner, C. P. (2018). Nutrition, Energy Expenditure, Dysphagia, and Self-Efficacy in Stroke Rehabilitation: A Review of the Literature. *Brain Sciences*, 8(12), 218.
- Lionakis, N., Mendrinos, D., Sanidas, E., Favatas, G., & Georgopoulou, M. (2012). Hypertension in the Elderly. *World Journal of Cardiology*, 4(5), 135.
- Liu, H. H., & Li, J. J. (2015). Aging and Dyslipidemia: A Review of Potential Mechanisms. *Ageing Research Reviews*, 19, 43-52.
- Lloyd-Jones, D. M., Nam, B. H., D'Agostino Sr, R. B., Levy, D., Murabito, J. M., Wang, T. J., & O'Donnell, C. J. (2004). Parental Cardiovascular Disease as a Risk Factor for Cardiovascular Disease in Middle-Aged Adults: A Prospective Study of Parents and Offspring. *Jama*, 291(18), 2204-2211.
- Lo Coco, D., Lopez, G., & Corrao, S. (2016). Cognitive impairment and stroke in elderly patients. *Vascular health and risk management*, 105-116.
- Madhavan, M. V., Gersh, B. J., Alexander, K. P., Granger, C. B., & Stone, G. W. (2018). Coronary Artery Disease in Patients $\geq$ 80 Years of Age. *Journal of the American College of Cardiology*, 71(18), 2015-2040.
- Mahmood, S., Shah, K. U., Khan, T. M., Nawaz, S., Rashid, H., Baqar, S. W. A., & Kamran, S. (2019). Non-pharmacological Management of Hypertension: In the Light of Current Research. *Irish Journal of Medical Science (1971-)*, 188, 437-452.
- Makhmudova, U., Schulze, P. C., Lütjohann, D., & Weingärtner, O. (2021). Phytosterols and Cardiovascular Disease. *Current Atherosclerosis Reports*, 23(11), 68.
- Malakar, A. K., Choudhury, D., Halder, B., Paul, P., Uddin, A., & Chakraborty, S. (2019). A Review on Coronary Artery Disease, Its Risk Factors, and Therapeutics. *Journal of Cellular Physiology*, 234(10), 16812-16823.
- Maniero, C., Lopuszko, A., Papalouis, K. B., Gupta, A., Kapil, V., & Khanji, M. Y. (2023). Non-Pharmacological Factors for Hypertension Management: A Systematic Review of International Guidelines. *European Journal of Preventive Cardiology*, 30(1), 17-33.
- McMaster, M. W., Sharma, D., Kafle, P., Frishman, W. H., & Aronow, W. S. (2022). Use of the DASH Diet and Coronary Artery Disease. *Cardiology in Review*, 10-1097.
- Messina, M., Shearer, G., & Petersen, K. (2021). Soybean oil lowers circulating cholesterol levels and coronary heart disease risk, and has no effect on markers of inflammation and oxidation. *Nutrition*, 89, 111343.
- Moreira, P., Sousa, A. S., Guerra, R. S., Santos, A., Borges, N., Afonso, C., & Padrão, P. (2018). Sodium and potassium urinary excretion and their ratio in the elderly: results from the Nutrition UP 65 study. *Food & Nutrition Research*, 62.
- Nakamura, H., Hara, A., Tsujiguchi, H., Thi Thu Nguyen, T., Kambayashi, Y., Miyagi, S., & Nakamura, H. (2018). Relationship Between Dietary n-6 Fatty Acid Intake and Hypertension: Effect of Glycated Hemoglobin Levels. *Nutrients*, 10(12), 1825.
- Ndanuko, R. N., Tapsell, L. C., Charlton, K. E., Neale, E. P., O'Donnell, K. M., & Batterham, M. J. (2017). Relationship Between Sodium and Potassium Intake and Blood Pressure in a Sample of Overweight Adults. *Nutrition*, 33, 285-290.
- Nicklas, B. J., Ambrosius, W., Messier, S. P., Miller, G. D., Penninx, B. W., Loeser, R. F., & Pahor, M. (2004). Diet-Induced Weight Loss, Exercise, and Chronic Inflammation in Older, Obese Adults: A Randomized Controlled Clinical Trial. *The American journal of clinical nutrition*, 79(4), 544-551.
- O'Donnell, C. J., & Kannel, W. B. (2002). Epidemiologic Appraisal of Hypertension as a Coronary Risk Factor in the Elderly. *The American Journal of Geriatric Cardiology*, 11(2), 86-92.
- Ojo, O., & Brooke, J. (2016). The Use of Enteral Nutrition in the Management of Stroke. *Nutrients*, 8(12), 827.
- Oliveros, E., Patel, H., Kyung, S., Fugar, S., Goldberg, A., Madan, N., & Williams, K. A. (2020). Hypertension in Older Adults: Assessment, Management, and Challenges. *Clinical Cardiology*, 43(2), 99-107.
- Onuh, J. O., & Qiu, H. (2020). New Progress on the Study of Aortic Stiffness in Age-Related Hypertension. *Journal of Hypertension*, 38(10), 1871-1877.
- Otaki, Y., Gansar, H., Bernan, D. S., Cheng, V. Y., Dey, D., Lin, F. Y., & Min, J. K. (2013). Impact of Family History of Coronary Artery Disease in Young Individuals (from the CONFIRM registry). *The American Journal of Cardiology*, 111(8), 1081-1086.
- Padmanabhan, T. N. C., & Azam, M. S. (2019). Hypertension in Elderly—Pathogenesis and Treatment. *Hypertension*, 5(3).
- Preuss, H. G., Cloutare, D., Swaroop, A., Bagchi, M., Bagchi, D., & Kaats, G. R. (2017). Blood Pressure Regulation: Reviewing Evidence for Interplay Between Common Dietary Sugars and Table Salt. *Journal of the American College of Nutrition*, 36(8), 677-684.
- Ramji, D. P., & Davies, T. S. (2015). Cytokines in Atherosclerosis: Key Players in All Stages of Disease and Promising Therapeutic Targets. *Cytokine & Growth Factor Reviews*, 26(6), 673-685.
- Ramsden, C. E., Zamora, D., Leelarthaepin, B., Majchrzak-Hong, S. F., Faurot, K. R., Suchindran, C. M., & Hibbeln, J. R. (2013). Use of dietary linoleic acid for secondary prevention of coronary heart disease and death: evaluation of recovered data from the Sydney Diet Heart Study and updated meta-analysis. *Bmj*, 346, e8707.
- Reynolds, A. N., Akerman, A., Kumar, S., Diep Pham, H. T., Coffey, S., & Mann, J. (2022). Dietary Fibre in Hypertension and Cardiovascular Disease Management: Systematic Review and Meta-Analyses. *BMC Medicine*, 20(1), 139.
- Rimm, E. B., Appel, L. J., Chiuve, S. E., Djoussé, L., Engler, M. B., Kris-Etherton, P. M., & Lichtenstein, A. H. (2018). Seafood long-chain n-3 polyunsaturated fatty acids and cardiovascular disease: a science advisory from the American Heart Association. *Circulation*, 138(1), e35-e47.
- Rodgers, J. L., Jones, J., Bolleddu, S. I., Vanthenapalli, S., Rodgers, L. E., Shah, K., & Panguluri, S. K. (2019). Cardiovascular Risks Associated with Gender and Aging. *Journal of Cardiovascular Development and Disease*, 6(2), 19.
- Sabbouh, T., & Torbey, M. T. (2018). Malnutrition in Stroke Patients: Risk Factors, Assessment, and Management. *Neurocritical Care*, 29(3), 374-384.

- Sato, Y., Kawakami, R., Sakamoto, A., Cornelissen, A., Mori, M., Kawai, K., & Virmani, R. (2022). Sex Differences in Coronary Atherosclerosis. *Current Atherosclerosis Reports*, 24(1), 23-32.
- Seow, L. S. E., Subramaniam, M., Abidin, E., Vaingankar, J. A., & Chong, S. A. (2015). Hypertension and its Associated Risks Among Singapore Elderly Residential Population. *Journal of Clinical Gerontology and Geriatrics*, 6(4), 125-132.
- Shea, M. K., Nicklas, B. J., Houston, D. K., Miller, M. E., Davis, C. C., Kitzman, D. W., & Kritchevsky, S. B. (2011). The Effect of Intentional Weight Loss on All-Cause Mortality in Older Adults: Results of a Randomized Controlled Weight-Loss Trial-. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 94(3), 839-846.
- Shen, J., Yang, L., Li, X., Li, X., Tian, X., Xiao, H., & Dai, J. (2023). Adherence to the Dietary Approaches to Stop Hypertension and Bone Health in the Chinese Elderly. *Journal of Bone and Mineral Metabolism*, 1-10.
- Shih, C. C., Shih, Y. L., & Chen, J. Y. (2021). The Association Between Homocysteine Levels and Cardiovascular Disease risk Among Middle-Aged and Elderly Adults in Taiwan. *BMC Cardiovascular Disorders*, 21, 1-8.
- Shrivastava, A. K., Singh, H. V., Raizada, A., & Singh, S. K. (2015). C-Reactive Protein, Inflammation and Coronary Heart Disease. *The Egyptian Heart Journal*, 67(2), 89-97.
- Singh, R. B., Ghosh, S., Niaz, M. A., Singh, R., Beegum, R., Chibo, H., & Postiglione, A. (1995). Dietary Intake, Plasma Levels of Antioxidant Vitamins, and Oxidative Stress in Relation to Coronary Artery Disease in Elderly Subjects. *The American Journal of Cardiology*, 76(17), 1233-1238.
- Siri-Tarino, P. W., Chiu, S., Bergeron, N., & Krauss, R. M. (2015). Saturated Fats Versus Polyunsaturated Fats Versus Carbohydrates for Cardiovascular Disease Prevention and Treatment. *Annual Review of Nutrition*, 35, 517-543.
- Sisto, I. R., Hauck, M., & Plentz, R. D. M. (2018). Muscular Atrophy in Cardiovascular Disease. *Muscle Atrophy*, 369-391.
- Soliman, G. A. (2018). Dietary Cholesterol and the Lack of Evidence in Cardiovascular Disease. *Nutrients*, 10(6), 780.
- Soliman, G. A. (2019). Dietary Fiber, Atherosclerosis, and Cardiovascular Disease. *Nutrients*, 11(5), 1155.
- Song, S., Kim, J., & Kim, J. (2018). Gender Differences in the Association Between Dietary Pattern and the Incidence of Hypertension in Middle-Aged and Older Adults. *Nutrients*, 10(2), 252.
- Stokes, G. S. (2009). Management of Hypertension in the Elderly Patient. *Clinical Interventions in Aging*, 379-389.
- Strain, W. D., & Paldanius, P. M. (2018). Diabetes, Cardiovascular Disease and the Microcirculation. *Cardiovascular Diabetology*, 17, 1-10.
- Threapleton, D. E., Greenwood, D. C., Evans, C. E., Cleghorn, C. L., Nykjaer, C., Woodhead, C., & Burley, V. J. (2013). Dietary fibre intake and risk of cardiovascular disease: systematic review and meta-analysis. *Bmj*, 347.
- Torres, N., Guevara-Cruz, M., Velázquez-Villegas, L. A., & Tovar, A. R. (2015). Nutrition and Atherosclerosis. *Archives of Medical Research*, 46(5), 408-426.
- Tsukamoto, I., & Sugawara, S. (2018). Low Levels of Linoleic Acid and α -Linolenic Acid and High Levels of Arachidonic Acid in Plasma Phospholipids are Associated with Hypertension. *Biomedical Reports*, 8(1), 69-76.
- Vasan, R. S., Larson, M. G., Leip, E. P., Evans, J. C., O'Donnell, C. J., Kannel, W. B., & Levy, D. (2001). Impact of High-Normal Blood Pressure on the Risk of Cardiovascular Disease. *New England Journal of Medicine*, 345(18), 1291-1297.
- Verma, N., Rastogi, S., Chia, Y. C., Siddique, S., Turana, Y., Cheng, H. M., & Kario, K. (2021). Non-Pharmacological Management of Hypertension. *The Journal of Clinical Hypertension*, 23(7), 1275-1283.
- Wang, H., Lichtenstein, A. H., Lamon-Fava, S., & Jacques, P. F. (2014). Association Between Statin Use and Serum Cholesterol Concentrations is Modified by Whole-Grain Consumption: NHANES 2003-2006. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 100(4), 1149-1157.
- Ware, L. J., Charlton, K., Schutte, A. E., Cockeran, M., Naidoo, N., & Kowal, P. (2017). Associations Between Dietary Salt, Potassium and Blood Pressure in South African Adults: WHO SAGE Wave 2 Salt & Tobacco. *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, 27(9), 784-791.
- WHO, 2023a. Cardiovascular diseases. Erişim adresi: https://www.who.int/health-topics/cardiovascular-diseases#tab=tab_1 Erişim tarihi: 15.09.2023 14.07
- WHO, 2023b. Salt Intake. Erişim adresi: <https://www.who.int/data/gho/indicator-metadata-registry/indicator/3082> Erişim tarihi: 18.10.2023
- Widmer, R. J., Flammer, A. J., Lerman, L. O., & Lerman, A. (2015). The Mediterranean Diet, Its Components, and Cardiovascular Disease. *The American Journal of Medicine*, 128(3), 229-238.
- Wilczek, M. M., Olszewski, R., & Krupienicz, A. (2017). Trans-Fatty Acids and Cardiovascular Disease: Urgent Need for Legislation. *Cardiology*, 138(4), 254-258.
- Williams, B., Mancia, G., Spiering, W., Agabiti Rosei, E., Azizi, M., Burnier, M., & Desormais, I. (2018). 2018 ESC/ESH Guidelines for the Management of Arterial Hypertension: The Task Force for the Management of Arterial Hypertension of the European Society of Cardiology (ESC) and the European Society of Hypertension (ESH). *European Heart Journal*, 39(33), 3021-3104.
- Witt, B. J., Jacobsen, S. J., Weston, S. A., Killian, J. M., Meverden, R. A., Allison, T. G., & Roger, V. É. L. (2004). Cardiac Rehabilitation After Myocardial Infarction in the Community. *Journal of the American College of Cardiology*, 44(5), 988-996.
- Xu, C., Li, M., Meng, W., Han, J., Zhao, S., Tang, J., & Zhang, Y. (2023). Etiological Diagnosis and Personalized Therapy for Hypertension: A Hypothesis of the REASOH Classification. *Journal of Personalized Medicine*, 13(2), 261.
- Yahagi, K., Davis, H. R., Arbustini, E., & Virmani, R. (2015). Sex Differences in Coronary Artery Disease: Pathological Observations. *Atherosclerosis*, 239(1), 260-267.
- Yinko, S. S. L., Stark, K. D., Thanassoulis, G., & Pilote, L. (2014). Fish Consumption and Acute Coronary Syndrome: A Meta-Analysis. *The American Journal Of Medicine*, 127(9), 848-857.
- Yoshimura, Y. (2022). Recent Advances in Clinical Nutrition in Stroke Rehabilitation. *Nutrients*, 14(6), 1130.
- Yubero-Serrano, E. M., Fernandez-Gandara, C., Garcia-Rios, A., Rangel-Zuñiga, O. A., Gutierrez-Mariscal, F. M., Torres-Peña, J. D., & Lopez-Miranda, J. (2020). Mediterranean Diet and Endothelial Function in Patients with Coronary Heart Disease: An Analysis of the CORDIOPREV Randomized Controlled Trial. *Plos Medicine*, 17(9), e1003282.
- Zemel, M. B., & Sowers, J. R. (1988). Salt Sensitivity and Systemic Hypertension in the Elderly. *The American journal of cardiology*, 61(16), H7-H12.
- Zhang, Z. Y., Xiang, G. U., Zhe, T. A. N. G., Shao-Chen, G. U. A. N., Hong-Jun, L. I. U., Xiao-Guang, W. U., & Xiang-Hua, F. A. N. G. (2021). Homocysteine, Hypertension, and Risks of Cardiovascular Events and All-Cause Death in the Chinese Elderly Population: A Prospective Study. *Journal of Geriatric Cardiology: JGC*, 18(10), 796.
- Zhu, Y., Xian, X., Wang, Z., Bi, Y., Chen, Q., Han, X., & Chen, R. (2018). Research Progress on the Relationship Between Atherosclerosis and Inflammation. *Biomolecules*, 8(3), 80.

KAYNAKÇA

- Abbott M, Ustoyev Y. (2019). Cancer and the immune system: the history and background of immunotherapy. *Seminars in oncology nursing*, 150923.
- Arends, J., Bachmann, P., Baracos, V., Barthelemy, N., Bertz, H., Bozzetti, F., Fearon, K., Hütterer, E., Isenring, E., Kaasa, S., (2017). ESPEN Guidelines on Nutrition in Cancer Patients. *Clinical nutrition*, 36(1), 11-48.
- Arnold, M., Karim-Kos, H.E., Coebergh, J.W., Byrnes, G., Antilla, A., Ferlay, J., Renehan, A.G., Forman, D., Soerjomataram, I. (2015). Recent Trends in Incidence of Five Common Cancers in 26 European Countries Since 1988: Analysis of the European Cancer Observatory. *European journal of cancer*, 51(9), 1164-87.
- Aunan, J.R., Cho, W.C., Soreide, K. (2017). The Biology of Aging and Cancer: A Brief Overview of Shared and Divergent Molecular Hallmarks. *Aging and disease*, 8(5), 628.
- Balic, M., Hilbe, W., Gusel, S., Fiegl, M., Ludwig, H., Mayrbäurl, B., Thaler, J., Samonigg, H., Hegenbarth, K., Eisner, F. (2019). Prevalence of Comorbidity in Cancer Patients Scheduled for Systemic Anticancer Treatment in Austria: A Cross-Sectional Multicentre Observational Study. *Memo-Magazine of European Medical Oncology*, 12, 290-6.
- Baysal, A., Aksoy, M., Besler, H., Bozkurt, N., Keçecioglu, S., Merdol, T., Pekcan, G., Mercanligil, S., Yildiz, E. (2018). *Diyet El Kitabı*. 11. Baskı. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi, s323.
- Benoist S, Brouquet A. (2015). Nutritional assessment and screening for malnutrition. *J Visc Surg* 152 (Suppl 1): S3–S7.
- Bergers, G. and Fendt, S-M. (2021). The Metabolism of Cancer Cells During Metastasis. *Nature Reviews Cancer*, 21(3), 162-80.
- Bertram G. (2007). Editorial: Attitudes can be Measured! But What is an Attitude, SocialCognition.
- Blasiak, J., Chojnacki, J., Pawlowska, E., Szczepanska, J., Chojnacki, C. (2020). Nutrition in Cancer Therapy in the Elderly—An Epigenetic Connection? *Nutrients*, 12(11), 3366.
- Brown, J.C., Huedo-Medina, T.B., Pescatello, L.S., Pescatello, S.M., Ferrer, R.A., Johnson, B.T. (2011). Efficacy of Exercise Interventions in Modulating Cancer-Related Fatigue Among Adult Cancer Survivors: A Meta-Analysis. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*, 20(1), 123-33.
- Brüssow, H. (2013). Microbiota and Healthy Ageing: Observational and Nutritional Intervention Studies. *Microbial Biotechnology*, 6(4), 326-34.
- Cederholm, T., Barazzoni, R., Austin, P., Ballmer, P., Biolo, G., Bischoff, S.C., Compher, C., Correia, I., Higashiguchi, T., Holst, M. (2017). ESPEN Guidelines on Definitions and Terminology of Clinical Nutrition. *Clinical nutrition*, 36(1), 49-64.
- Cinar, D., Tas, D. (2015). Cancer in the Elderly. *Northern clinics of Istanbul*, 2(1), 73.
- Cruz-Jentoft, A.J., Baeyens, J.P., Bauer, J.M., Boirie, Y., Cederholm, T., Landi, F., Martin, F.C., Michel, J-P., Rolland, Y., Schneider, S.M. (2010). Sarcopenia: European Consensus on Definition and Diagnosis: Report of the European Working Group on Sarcopenia in Older People. *Age and Ageing*, 39(4), 412-23.
- Cruz-Jentoft, A.J., Bahat, G., Bauer, J., Boirie, Y., Bruyère, O., Cederholm, T., Cooper, C., Landi, F., Rolland, Y., Sayer, A.A. (2019). Sarcopenia: Revised European Consensus on Definition and Diagnosis. *Age and ageing*, 48(1), 16-31.
- Çevik, B.A. ve Pirinççi, E. (2017). Beslenme ve Kanser. *Firat Tıp Dergisi*, 22, 1.
- Davis, M.P.& Panikkar, R. (2019). Sarcopenia Associated with Chemotherapy and Targeted Agents for Cancer Therapy. *Ann Palliat Med*, 8(1), 86-101.
- Demircioğlu, S. & Bilgin, A. (2017). Yaşlılarda Kanser ve Egzersiz. *Türkiye Klinikleri J Sports Med-Special Topics*, 3(2), 102-5.
- DeSantis, C.E., Lin, C.C., Mariotto, A.B., Siegel, R.L., Stein, K.D., Kramer, J.L., Alteri, R., Robbins, A.S., Jemal, A., (2014). Cancer Treatment and Survivorship Statistics. (2014). CA: A Cancer Journal for Clinicians, 64(4), 252-71.
- Deutz, N.E., Safar, A., Schutzler, S., Memelink, R., Ferrando, A., Spencer, H., van Helvoort, A., Wolfe, R.R. (2011). Muscle Protein Synthesis in Cancer Patients can be Stimulated with a Socially Formulated Medical Food. *Clinical nutrition*, 30(6), 759-68.
- Dolan, P., Witherbee, K.E., Peterson, K.M., Kerksick, C.M. (2017). Effect of Carbohydrate, Caffeine, and Carbohydrate+ Caffeine Mouth Rinsing on Intermittent Running Performance in Collegiate Male Lacrosse Athletes. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 31(9), 2473-9.
- Drareni, K., Bensafi, M., Giboreau, A., Dougkas, A. (2021). Chemotherapy-Induced Taste and Smell Changes Influence Food Perception in Cancer Patients. *Supportive Care in Cancer*, 29, 2125-32.
- Edwards, B.K., Noone, A.M., Mariotto, A.B., Simard, E.P., Boscoe, F.P., Henley, S.J., Jemal, A., Cho, H., Anderson, R.N., Kohler, B.A. (2014). Annual Report to the Nation on the Status of Cancer, 1975-2010, Featuring Prevalence of Comorbidity and Impact on Survival Among Persons with Lung, Colorectal, Breast, or Prostate Cancer. *Cancer*, 120(9), 1290-314.
- Eker, A. & Aslan, E. (2017). Jinekolojik Kanser Hastalarında Psiko-Sosyal Yaklaşım. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 14(4), 298-303.
- Enriquez, A. & Frankel, D.S. (2017). Arrhythmogenic Effects of Energy Drinks. *Journal of cardiovascular electrophysiology*, 28(6), 711-7.
- Erdem, M., Akın, S. & Tanrıkulu, S. (2016). Retrospective Evaluation of Geriatric Oncology Cases Hospitalized in the Clinic. *J Kartal TR*, 27(1), 42-6.
- Esfahani, K., Roudaia, L., Buhlaiga, N., Del Rincon, S., Papneja, N., Miller, W. (2020). A Review of Cancer Immunotherapy: From the Past, to the Present, to the Future. *Current Oncology*, 27, s2, 87-97.
- Evans, W.J., Morley, J.E., Argilés, J., Bales, C., Baracos, V., Guttridge, D., Jatoi, A., Kalantar-Zadeh, K., Lochs, H., Mantovani, G. (2008). Cachexia: A new Definition. *Clinical nutrition*, 27(6), 793-9.
- Eyigor, S., Kutsal, Y., Duran, E., Huner, B., Paker, N., Durmus, B., Sahin, N., Civelek, G.M., Gokkaya, K., Doğan, A. (2015). Frailty Prevalence and Related Factors in the Older Adult—FrailTURK Project. *Age*, 37, 1-13.
- Fearon, K.C., Voss, A.C. & Hustead, D.S. (2006). Definition of Cancer Cachexia: Effect of Weight Loss, Reduced Food Intake, and Systemic Inflammation on Functional Status and Prognosis. *The American journal of clinical nutrition*, 83(6), 1345-50.
- Ferlay, J., Soerjomataram, I., Dikshit, R., Eser, S., Mathers, C., Rebelo, M., Parkin, D.M., Forman, D., Bray, F. (2015). Cancer Incidence and Mortality Worldwide: Sources, Methods and Major Patterns in GLOBOCAN 2012. *International journal of cancer*, 136, 5, E359-E86.

- Foster, A.D., Sivarapatna, A. & Gress, R.E. (2011). The Aging Immune System and its Relationship with Cancer. *Aging health*, 7(5), 707-18.
- Fried, L.P., Tangen, C.M., Walston, J., Newman, A.B., Hirsch, C., Gottdiener, J., Seeman, T., Tracy, R., Kop, W.J., Burke, G. (2001). Frailty in Older Adults: Evidence for a Phenotype. *The Journals of Gerontology Series A: Biological Sciences and Medical Sciences*, 56(3), M146-M57.
- Futreal, P., Kaspzyk, A., Birney, E., Mullikin, J.C., Wooster, R. and Stratton, M.R. (2001). *Nature*, 409, 850-2.
- Granier, C., Gey, A., Roncelin, S., Weiss, L., Paillaud, E., Tartour, E. (2021). Immunotherapy in Older Patients with Cancer. *Biomedical Journal*, 44(3), 260-71.
- Gupta, S.K. and Lamont, E.B. (2004). Patterns of Presentation, Diagnosis, and Treatment in Older Patients with Colon Cancer and Comorbid Dementia. *Journal of the American Geriatrics Society*, 52(10), 1681-7.
- Güleç, G. & Büyükkıncı, A. (2011). Kanser ve Psikiyatrik Bozukluklar. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 3(2), 343-67.
- Hakim, F. & Gress, R. (2007). Immunosenescence: Deficits in Adaptive Immunity in the Elderly. *Tissue antigens*, 70(3), 179-89.
- Handforth, C., Clegg, A., Young, C., Simpkins, S., Seymour, M., Selby, P., Young, J. (2015). The Prevalence and Outcomes of Frailty in Older Cancer Patients: A Systematic Review. *Annals of oncology*, 26(6), 1091-101.
- Hausman, D.M. (2019). What is Cancer? *Perspectives in biology and medicine*, 62(4), 778-84.
- Hayflick, L., & Moorhead, P.S. (1961). The Serial Cultivation of Human Diploid Cell Strains. *Experimental cell research*, 25(3), 585-621.
- Holland, J.C., Breitbart, W., & Jacobsen, P. (2010). *Psycho-Oncology*: Oxford University Press, USA.
- Horneber, M., Bueschel, G., Dennert, G., Less, D., Ritter, E., & Zwahlen, M. (2012). How Many Cancer Patients Use Complementary and Alternative Medicine: A Systematic Review and Metaanalysis. *Integrative Cancer Therapies*, 11(3), 187-203.
- Hou, L., Joyce, B.T., Gao, T., Liu, L., Zheng, Y., Penedo, F.J., Liu, S., Zhang, W., Bergan, R. & Dai, Q. (2015). Blood Telomere Length Attrition and Cancer Development in the Normative Aging Study Cohort. *EBioMedicine*, 2(6), 591-6.
- Hurria, A., Dale, W., Mooney, M., Rowland, J.H., Ballman, K.V., Cohen, H.J., Muss, H.B., Schilsky, R.L., Ferrell, B. & Extermann, M. (2014). Designing Therapeutic Clinical Trials for Older and Frail Adults with Cancer: U13 Conference Recommendations. *Journal of Clinical Oncology*, 32(24), 2587.
- Jankovic, N., Geelen, A., Winkels, R.M., Mwangura, B., Fedirko, V., Jenab, M., Illner, A.K., Brenner, H., Ordóñez-Mena, J.M., Kieffe de Jong, J.C. (2017). Adherence to the WCRF/AICR Dietary Recommendations for Cancer Prevention and Risk of Cancer in Elderly from Europe and the United States: a meta-analysis within the CHANCES project. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*, 26(1), 136-44.
- Kennedy, B. (1988). Aging and Cancer. *Journal of Clinical Oncology*, 6(12), 1903-11.
- Kocarnik, J.M., Compton, K., Dean, F.E., Fu, W., Gaw, B.L., Harvey, J.D., Henrikson, H.J., Lu, D., Pennini, A., Xu, R. (2022). Cancer Incidence, Mortality, Years of Life Lost, Years Lived with Disability, and Disability-Adjusted Life Years for 29 Cancer Groups from 2010 to 2019: A Systematic Analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *JAMA oncology*, 8(3), 420-44.
- Koyun, A., Taşkın, L. & Terzioğlu, F. (2011). Yaşam Dönemlerine göre Kadın Sağlığı ve Ruhsal İşlevler: Hemşirelik Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 67-99.
- Kudryavtseva, A.V., Krasnov, G.S., Dmitriev, A.A., Alekseev, B.Y., Kardymon, O.L., Sadritdinova, A.F., Fedorova, M.S., Pokrovsky, A.V., Melnikova, N.V., Kaprin, A.D. (2016). Mitochondrial Dysfunction and Oxidative Stress in Aging and Cancer. *Oncotarget*, 7(29), 44879.
- Kurkcu, M., Meijer, R., Lonterman, S., Muller, M., de van der Schueren, M. (2018). The Association Between Nutritional Status and Frailty Characteristics Among Geriatric Outpatients. *Clinical nutrition ESPEN*, 23, 112-6.
- Larsson, S.C., Carter, P., Kar, S., Vithayathil, M., Mason, A.M., Michaëlsson, K., Burgess, S. (2020). Smoking, Alcohol Consumption, and Cancer: A Mendelian Randomisation Study in UK Biobank and International Genetic Consortia Participants. *PLoS medicine*, 17, 7, e1003178.
- LoConte, N.K., Brewster, A.M., Kaur, J.S., Merrill, J.K., Alberg, A.J. (2018). Alcohol and Cancer: A Statement of the American Society of Clinical Oncology. *Journal of Clinical Oncology*, 36(1), 83-93.
- Loh, K.P., Soto-Perez-de-Celis, E., Hsu, T., de Glas, N.A., Battisti, N.M.L., Baldini, C., Rodrigues, M., Lichtman, S.M., Wildiers, H. (2018). What Every Oncologist Should know about Geriatric Assessment for Older Patients with Cancer: Young International Society of Geriatric Oncology Position Paper. *Journal of oncology practice*, 14(2), 85-94.
- López-Otin, C., Blasco, M.A., Partridge, L., Serrano, M. & Kroemer, G. (2013). The Hallmarks of Aging. *Cell*, 153(6), 1194-217.
- Malmstrom, T.K., Miller, D.K., Simonsick, E.M., Ferrucci, L. & Morley, J.E. (2016). SARC-F: A Symptom Score to Predict Persons with Sarcopenia at Risk for Poor Functional Outcomes. *Journal of cachexia, sarcopenia and muscle*, 7(1), 28-36.
- Marosi, C. and Koller, M. (2016). Challenge of Cancer in the Elderly. *ESMO open*, 1, 3, e000020.
- Mattox, T.W. (2017). Cancer Cachexia: Cause, Diagnosis, and Treatment. *Nutrition in Clinical Practice*, 32(5), 599-606.
- Matusheski, N.V., Caffrey, A., Christensen, L., Mezgec, S., Surendran, S., Hjorth, M.F., McNulty, H., Pentieva, K., Roager, H.M., Seljak, B.K. (2021). Diets, Nutrients, Genes and the Microbiome: Recent Advances in Personalised Nutrition. *British Journal of Nutrition*, 126(10), 1489-97.
- Meza-Valderrama, D., Marco, E., Dávalos-Yerovi, V., Muns, M.D., Tejero-Sánchez, M., Duarte, E., Sánchez-Rodríguez, D. (2021). Sarcopenia, Malnutrition, and Cachexia: Adapting Definitions and Terminology of Nutritional Disorders in Older People with Cancer. *Nutrients*, 13(3), 761.
- Mohile, S.G., Dale, W., Somerfield, M.R., Schonberg, M.A., Boyd, C.M., Burhenn, P.S., Canin, B., Cohen, H.J., Holmes, H.M., Hopkins, J.O. (2018). Practical Assessment and Management of Vulnerabilities in Older Patients Receiving Chemotherapy: ASCO Guideline for Geriatric Oncology. *Journal of Clinical Oncology*, 36(22), 2326.
- Mohile, S.G., Velarde, C., Hurria, A., Magnuson, A., Lowenstein, L., Pandya, C., O'Donovan, A., Gorawara-Bhat, R., Dale, W. (2015). Geriatric Assessment-Guided Care Processes for Older Adults: A Delphi Consensus of Geriatric Oncology Experts. *Journal of the National Comprehensive Cancer Network*, 13(9), 1120-30.
- Mohr, A.E., Jäger, R., Carpenter, K.C., Kerkick, C.M., Purpura, M., Townsend, J.R., West, N.P., Black, K., Gleeson, M., Pyne, D.B. (2020). The Athletic Gut Microbiota. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 17(1), 1-33.
- Moro, L. (2019). Mitochondrial Dysfunction in Aging and Cancer. *Journal of clinical medicine*, 8(11), 1983.

- Muhsiroglu, O. (2017). Kanser Hastalarında Tıbbi Beslenme Tedavisi. *Gülhane Medical Journal*, 59(4), 79-88.
- Muscaritoli, M., Anker, S.D., Argilés, J., Aversa, Z., Bauer, J., Biolo, G., Boirie, Y., Bosaeus, I., Cederholm, T., Costelli, P. (2010). Consensus Definition of Sarcopenia, Cachexia and Pre-Cachexia: Joint Document Elaborated by Special Interest Groups (SIG) "Cachexia-Anorexia in Chronic Wasting Diseases" and "Nutrition in Geriatrics". *Clinical nutrition*, 29(2), 154-9.
- Muscaritoli, M., Arends, J., Bachmann, P., Baracos, V., Barthelemy, N., Bertz, H., Bozzetti, F., Hütterer, E., Isenring, E., Kaasa, S. (2021). ESPEN Practical Guideline: Clinical Nutrition in Cancer. *Clinical Nutrition*, 40(5), 2898-913.
- Nightingale, G., Skonecki, E. and Boparai, M.K. (2017). Polypharmacy in Older Adults with Cancer: Evaluating Polypharmacy as Part of the Geriatric Assessment. *Current Geriatrics Reports*, 6, 219-30.
- Nipp, R.D., Fuchs, G., El-Jawahri, A., Mario, J., Troschel, F.M., Greer, J.A., Gallagher, E.R., Jackson, V.A., Kambadakone, A., Hong, T.S. (2018). Sarcopenia is Associated with Quality of Life and Depression in Patients with Advanced Cancer. *The oncologist*, 23(1), 97-104.
- Olovnikov, A.M. (1996). Telomeres, Telomerase, and Aging: Origin of the Theory. *Experimental gerontology*, 31(4), 443-8.
- Özmen, M.M. (2022). Yaşlılık ve Kanser. *Türk Geriatri Derneği*
- Pallis, A., Fortpied, C., Wedding, U., Van Nes, M., Penninckx, B., Ring, A., Lacombe, D., Monfardini, S., Scalliet, P., Wildiers, H. (2010). EORTC Elderly Task Force Position Paper: Approach to the Older Cancer Patient. *European Journal of Cancer*, 46(9), 1502-13.
- Panigrahi, G. and Ambis, S. (2021). How Comorbidities Shape Cancer Biology and Survival. *Trends in cancer*, 7(6), 488-95.
- Perera, L.A.M., Chopra, A. and Shaw, A.L. (2021). Approach to Patients with Unintentional Weight Loss. *Medical Clinics*, 105(1), 175-86.
- Presley, C.J., Dotan, E., Soto-Perez-de-Celis, E., Jatoi, A., Mohile, S.G., Won, E., Alibhai, S., Kilari, D., Harrison, R., Klepin, H.D. (2016). Gaps in Nutritional Research Among Older Adults with Cancer. *Journal of geriatric oncology*, 7(4), 281-92.
- Ravasco, P. (2019). Nutrition in Cancer Patients. *Journal of clinical medicine*, 8(8), 1211.
- Renzi, C., Kaushal, A., Emery, J., Hamilton, W., Neal, R.D., Racht, B., Rubin, G., Singh, H., Walter, F.M., de Wit, N.J. (2019). Comorbid Chronic Diseases and Cancer Diagnosis: Disease-Specific Effects and Underlying Mechanisms. *Nature reviews clinical oncology*, 16(12), 746-61.
- Savaş, E. (2020). Psikiyatri ve Güncel Yaklaşımlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 15-22.
- Schabath, M.B. and Cote, M.L. (2019). Cancer Progress and Priorities: Lung Cancer. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*, 28(10), 1563-79.
- Shay, J.W. (2016). Role of Telomeres and Telomerase in Aging and Cancer. *Cancer discovery*, 6(6), 584-93.
- Siegel, R.L., Miller, K.D. and Jemal, A. (2018). Cancer Statistics, 2018. *CA: A Cancer Journal for Clinicians*, 68(1), 7-30.
- Song, X., Mitnitski, A. and Rockwood, K. (2010). Prevalence and 10-Year Outcomes of Frailty in Older Adults in Relation to Deficit Accumulation. *Journal of the American Geriatrics Society*, 58(4), 681-7.
- Soto-Perez-de-Celis, E., de Glas, N.A., Hsu, T., Kanesvaran, R., Steer, C., Navarrete-Reyes, A.P., Battisti, N.M.L., Chavarri-Guerra, Y., O'Donovan, A., Avila-Funes, J.A. (2017). Global Geriatric Oncology: Achievements and Challenges. *Journal of Geriatric Oncology*, 8(5), 374-86.
- Sourdet, S., Brechemier, D., Steinmeyer, Z., Gerard, S. and Balarly, L. (2020). Impact of the Comprehensive Geriatric Assessment on Treatment Decision in Geriatric Oncology. *BMC cancer*, 20(1), 1-9.
- Turkoz, F.P., Tokluoglu, S., Durnali, A.G., Ulas, A., Arpacı, E., Yetisyigit, T., Celenkoclu, G. and Alkis, N. (2013). Cancer Evaluation in Geriatric Population: A Single Institution Experience. *International Journal of Hematology & Oncology/UHOD: Uluslararası Hematoloji Onkoloji Dergisi*, 23, 1.
- Ülger, E., Alacacioglu, A., Gülseren, A.Ş., Zencir, G., Demir, L. ve Tarhan, M.O. (2014). Kanserde Psikososyal Sorunlar ve Psikososyal Onkolojinin Önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 28(2), 85-92.
- Wenkstetten-Holub, A., Fangmeyer-Binder, M. and Fasching, P. (2021). Prevalence of Comorbidities in Elderly Cancer Patients. *memo-Magazine of European Medical Oncology*, 14(1), 15-9.
- Wildiers, H., Heeren, P., Puts, M., Topinkova, E., Janssen-Heijnen, M.L., Extermann, M., Falandry, C., Artz, A., Brain, E. and Colloca, G. (2014). International Society of Geriatric Oncology consensus on geriatric assessment in older patients with cancer. *Journal of clinical oncology*, 32(24), 2595.
- Williams, G.R., Mackenzie, A., Magnuson, A., Olin, R., Chapman, A., Mohile, S., Allore, H., Somerfield, M.R., Targia, V. and Extermann, M. (2016). Comorbidity in Older Adults with Cancer. *Journal of geriatric oncology*, 7(4), 249-57.
- Wiseman, M.J. (2019). Nutrition and Cancer: Prevention and Survival. *British Journal of Nutrition*, 122(5), 481-7.
- Yamamoto, J.M., Kellett, J.E., Balsells, M., García-Patterson, A., Hadar, E., Solà, I., Gich, I., van der Beek, E.M., Castañeda-Gutiérrez, E. and Heinone, S. (2018). Gestational Diabetes Mellitus and Diet: A Systematic Review and Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials Examining the Impact of Modified Dietary Interventions on Maternal Glucose Control and Neonatal Birth Weight. *Diabetes Care*, 41(7), 1346-61.
- Yokuş, B. ve Çakır, D.Ü. (2012). Kanser Biyokimyası. *Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 1, 7-18.
- Zhang, X. and Edwards, B.J. (2019). Malnutrition in Older Adults with Cancer. *Current oncology reports*, 21, 1-12.
- Zhang, Y., Tan, S., Wang, J., Zhang, Z. and Wu, G. (2021). Nutrition and Exercise Prehabilitation in Elderly Patients Undergoing Cancer Surgery. *Asia Pacific Journal of Clinical Nutrition*, 30(3), 349-57.
- Zhu, S., Zhang, T., Zheng, L., Liu, H., Song, W., Liu, D., Li, Z. and Pan C-x. (2021). Combination Strategies to Maximize the Benefits of Cancer Immunotherapy. *Journal of Hematology & Oncology*, 14, 1, 156.
- URL-1: <https://www.wcrf.org/diet-activity-and-cancer/risk-factors/>. (E.T.:29.09.2023)
- URL-2:
- URL-4:

etkileyerek yaşlanma sürecine olumlu etki edebileceği varsayılan ve araştırılan yaklaşımlardır. Dünya çapında devletlerin yaşlanma bağlantılı hastalıklardan kaynaklı ekonomik yükünü azaltmak, mikrobiyota ve yaşlanma arasındaki bağlantıyı daha net ortaya koymak ve yaşam kalitesini artırmak amaçlı bu alanda yapılacak ileri çalışmalara gereksinim mevcuttur.

KAYNAKÇA

- Abell, G. C., Cooke, C. M., Bennett, C. N., Conlon, M. A., & McOrist, A. L. (2008). Phylotypes Related to Ruminococcus Bromii are Abundant in the Large Bowel of Humans and Increase in Response to a Diet High in Resistant Starch. *FEMS Microbiology Ecology*, 66(3), 505-515.
- Akatsu, H., Iwabuchi, N., Xiao, J. z., Matsuyama, Z., Kurihara, R., Okuda, K., Yamamoto, T., & Maruyama, M. (2013). Clinical Effects of Probiotic Bifidobacterium Longum BB536 on Immune Function and Intestinal Microbiota in Elderly Patients Receiving Enteral Tube Feeding. *Journal of Parenteral and Enteral Nutrition*, 37(5), 631-640.
- Akatsu, H., Nagafuchi, S., Kurihara, R., Okuda, K., Kanetsaka, T., Ogawa, N., Kanematsu, T., Takasugi, S., Yamaji, T., & Takami, M. (2016). Enhanced Vaccination Effect Against Influenza by Prebiotics in Elderly Patients Receiving Enteral Nutrition. *Geriatrics & Gerontology International*, 16(2), 205-213.
- Ale, E. C., & Binetti, A. G. (2021). Role of Probiotics, Prebiotics, and Synbiotics in the Elderly: Insights into Their Applications. *Frontiers in Microbiology*, 12, 631254.
- Anand, R., Song, Y., Garg, S., Girotra, M., Sinha, A., Sivaraman, A., Phillips, L., & Dutta, S. K. (2017). Effect of Aging on the Composition of Fecal Microbiota in Donors for FMT and Its Impact on Clinical Outcomes. *Digestive Diseases and Sciences*, 62, 1002-1008.
- Bartosch, S., Fite, A., Macfarlane, G. T., & McMurdo, M. E. (2004). Characterization of Bacterial Communities in Feces from Healthy Elderly Volunteers and Hospitalized Elderly Patients By Using Real-Time PCR and Effects of Antibiotic Treatment on the Fecal Microbiota. *Applied and Environmental Microbiology*, 70(6), 3575-3581.
- Biagi, E., Nylund, L., Candela, M., Ostan, R., Bucci, L., Pini, E., Nikkila, J., Monti, D., Satokari, R., & Franceschi, C. (2010). Through Ageing, and Beyond: Gut Microbiota and Inflammatory Status in Seniors and Centenarians. *PLoS one*, 5(5), e10667.
- Bischoff, S. C. (2016). Microbiota and Aging. *Current Opinion in Clinical Nutrition & Metabolic Care*, 19(1), 26-30.
- Bosch, M., Mendez, M., Perez, M., Farran, A., Fuentes, M., & Cune, J. (2012). Lactobacillus Plantarum CECT7315 and CECT7316 Stimulate Immunoglobulin Production After Influenza Vaccination in Elderly. *Nutrición Hospitalaria*, 27(2), 504-509.
- Brüssow, H. (2013). Microbiota and Healthy Ageing: Observational and Nutritional Intervention Studies. *Microbial Biotechnology*, 6(4), 326-334.
- Claesson, M. J., Cusack, S., O'Sullivan, O., Greene-Diniz, R., de Weerd, H., Flannery, E., Marchesi, J. R., Falush, D., Dinan, T., & Fitzgerald, G. (2011). Composition, Variability, and Temporal Stability of the Intestinal Microbiota of the Elderly. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(supplement_1), 4586-4591.
- Claesson, M. J., Jeffery, I. B., Conde, S., Power, S. E., O'connor, E. M., Cusack, S., Harris, H., Coakley, M., Lakshminarayanan, B., & O'sullivan, O. (2012). Gut Microbiota Composition Correlates with Diet and Health in the Elderly. *Nature*, 488(7410), 178-184.
- Cunningham, M., Vinderola, G., Charalampopoulos, D., Lebeer, S., Sanders, M. E., & Grimaldi, R. (2021). Applying Probiotics and Prebiotics in New Delivery Formats—Is the Clinical Evidence Transferable? *Trends in Food Science & Technology*, 112, 495-506.
- Davenport, E. R., Mizrahi-Man, O., Michelini, K., Barreiro, L. B., Ober, C., & Gilad, Y. (2014). Seasonal Variation in Human Gut Microbiome Composition. *PLoS one*, 9(3), e90731.
- De Filippo, C., Cavalieri, D., Di Paola, M., Ramazzotti, M., Poullet, J. B., Massart, S., Collini, S., Pieraccini, G., & Lionetti, P. (2010). Impact of Diet in Shaping Gut Microbiota Revealed by A Comparative Study in Children from Europe and Rural Africa. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107(33), 14691-14696.
- Donati Zeppa, S., Agostini, D., Ferrini, F., Gervasi, M., Barbieri, E., Bartolacci, A., Piccoli, G., Saltarelli, R., Sestili, P., & Stocchi, V. (2022). Interventions on Gut Microbiota for Healthy Aging. *Cells*, 12(1), 34.
- Dögüş, Y., Deami, A., Dögüş, S., & Yönden, Z. (2023). Beşikten Mezara Yaşam Boyu Devam Eden Mikrobiyota. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 32(1), 10-15.
- Franceschi, C., & Campisi, J. (2014). Chronic Inflammation (Inflammaging) and its Potential Contribution to Age-Associated Diseases. *Journals of Gerontology Series A: Biomedical Sciences and Medical Sciences*, 69(Suppl_1), S4-S9.
- Franceschi, C., Capri, M., Monti, D., Giunta, S., Olivieri, F., Sevini, F., Panourgia, M. P., Invidia, L., Celani, L., & Scurti, M. (2007). Inflammaging and Anti-Inflammaging: A Systemic Perspective on Aging and Longevity Emerged from Studies in Humans. *Mechanisms of Ageing and Development*, 128(1), 92-105.
- Fuentes, S., Rossen, N. G., van der Spek, M. J., Hartman, J. H., Huuskonen, L., Korpela, K., Salojärvi, J., Aalvink, S., de Vos, W. M., & D'Haens, G. R. (2017). Microbial Shifts and Signatures of Long-Term Remission in Ulcerative Colitis After Faecal Microbiota Transplantation. *The ISME journal*, 11(8), 1877-1889.
- Gill, S. R., Pop, M., DeBoy, R. T., Eckburg, P. B., Turnbaugh, P. J., Samuel, B. S., Gordon, J. I., Relman, D. A., Fraser-Liggett, C. M., & Nelson, K. E. (2006). Metagenomic Analysis of the Human Distal Gut Microbiome. *Science*, 312(5778), 1355-1359.
- Gomez, C. R., Boehmer, E. D., & Kovacs, E. J. (2005). The Aging Innate Immune System. *Current Opinion in Immunology*, 17(5), 457-462.

- Grigor'eva, I. N. (2020). Gallstone Disease, Obesity and the Firmicutes/Bacteroidetes Ratio as A Possible Biomarker of Gut Dysbiosis. *Journal of Personalized Medicine*, 11(1), 13.
- Hamilton-Miller, J. (2004). Probiotics and Prebiotics in the Elderly. *Postgraduate Medical Journal*, 80(946), 447-451.
- Harmsen, H. J., & de Goffau, M. C. (2016). The Human Gut Microbiota. *Microbiota of the Human Body: Implications in Health and Disease*, 95-108.
- Hou, K., Wu, Z.-X., Chen, X.-Y., Wang, J.-Q., Zhang, D., Xiao, C., Zhu, D., Koya, J. B., Wei, L., & Li, J. (2022). Microbiota in Health and Diseases. *Signal Transduction and Targeted Therapy*, 7(1), 135.
- Hutkins, R. W., Krumbeck, J. A., Bindels, L. B., Cani, P. D., Fahey Jr, G., Goh, Y. J., Hamaker, B., Martens, E. C., Mills, D. A., & Rastal, R. A. (2016). Prebiotics: Why Definitions Matter. *Current Opinion in Biotechnology*, 37, 1-7.
- Iwachi, M., Horigome, A., Ishikawa, K., Mikuni, A., Nakano, M., Xiao, J. z., Odamaki, T., & Hironaka, S. (2019). Relationship Between Oral and Gut Microbiota in Elderly People. *Immunity, Inflammation and Disease*, 7(3), 229-236.
- Jayanama, K., & Theou, O. (2020). Effects Of Probiotics and Prebiotics on Frailty and Ageing: A Narrative Review. *Current Clinical Pharmacology*, 15(3), 183-192.
- Kamada, N., Chen, G. Y., Inohara, N., & Núñez, G. (2013). Control Of Pathogens and Pathobionts by the Gut Microbiota. *Nature Immunology*, 14(7), 685-690.
- Kim, S., & Jazwinski, S. M. (2015). Quantitative Measures of Healthy Aging and Biological Age. *Healthy Aging Research*, 4.
- Kim, S., & Jazwinski, S. M. (2018). The Gut Microbiota and Healthy Aging: A Mini-Review. *Gerontology*, 64(6), 513-520.
- Kreider, R. B., Wilborn, C. D., Taylor, L., Campbell, B., Almada, A. L., Collins, R., Cooke, M., Earnest, C. P., Greenwood, M., & Kalman, D. S. (2010). ISSN Exercise & Sport Nutrition Review: Research & Recommendations. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 7(1), 7.
- Kumar, M., Babaei, P., Ji, B., & Nielsen, J. (2016). Human Gut Microbiota and Healthy Aging: Recent Developments and Future Prospective. *Nutrition and Healthy aging*, 4(1), 3-16.
- Lau, K., Srivatsav, V., Rizwan, A., Nashed, A., Liu, R., Shen, R., & Akhtar, M. (2017). Bridging the Gap Between Gut Microbial Dysbiosis and Cardiovascular Diseases. *Nutrients*, 9(8), 859.
- Li, Y., Ning, L., Yin, Y., Wang, R., Zhang, Z., Hao, L., Wang, B., Zhao, X., Yang, X., & Yin, L. (2020). Age-Related Shifts in Gut Microbiota Contribute to Cognitive Decline in Aged Rats. *Aging (Albany NY)*, 12(9), 7801.
- Liu, S., Gao, J., Zhu, M., Liu, K., & Zhang, H.-L. (2020). Gut Microbiota and Dysbiosis in Alzheimer's Disease: Implications for Pathogenesis and Treatment. *Molecular neurobiology*, 57, 5026-5043.
- Macfarlane, G. T., Steed, H., & Macfarlane, S. (2008). Bacterial Metabolism and Health-Related Effects of Galacto-Oligosaccharides and other Prebiotics. *Journal of Applied Microbiology*, 104(2), 305-344.
- Maffei, V. J., Kim, S., Blanchard IV, E., Luo, M., Jazwinski, S. M., Taylor, C. M., & Welsh, D. A. (2017). Biological Aging and the Human Gut Microbiota. *Journals o Gerontology Series A: Biomedical Sciences Aand Medical Sciences*, 72(11), 1474-1482.
- Mariat, D., Firmesse, O., Levenez, F., Guimaraes, V., Sokol, H., Doré, J., Corthier, G., & Furet, J. (2009). The Firmicutes/ Bacteroidetes Ratio of The Human Microbiota Changes with Age. *BMC Microbiology*, 9(1), 1-6.
- Martinez, I., Kim, J., Duffy, P. R., Schlegel, V. L., & Walter, J. (2010). Resistant Starches Types 2 and 4 Have Differential Effects on the Composition of the Fecal Microbiota in Human Subjects. *PLoS one*, 5(11), e15046.
- Maruyama, M., Abe, R., Shimono, T., Iwabuchi, N., Abe, F., & Xiao, J.-Z. (2016). The Effects of Non-Viable Lactobacillus on Immune Function in the Elderly: A Randomised, Double-Blind, Placebo-Controlled Study. *International Journal of Food Sciences and Nutrition*, 67(1), 67-73.
- Matamoros, S., Gras-Leguen, C., Le Vacon, F., Potel, G., & de La Cochetiere, M.-F. (2013). Development of Intestinal Microbiota in Infants and its Impact on Health. *Trends in Microbiology*, 21(4), 167-173.
- Mayer, E. A., Nance, K., & Chen, S. (2022). The Gut–Brain Axis. *Annual Review of Medicine*, 73, 439-453.
- Meng, Y., Sun, J., & Zhang, G. (2023). Fecal Microbiota Transplantation Holds the Secret to Youth. *Mechanisms of Ageing and Development*, 212, 111823.
- Metchnikoff, E. (1908). *The prolongation of life*. Putnam.
- Mizrahi-Man, O., Davenport, E. R., & Gilad, Y. (2013). Taxonomic Classification of Bacterial 16S Rna Genes Using Short Sequencing Reads: Evaluation of Effective Study Designs. *PLoS one*, 8(1), e53608.
- Mueller, S., Saunier, K., Hanisch, C., Norin, E., Alm, L., Midtvedt, T., Cresci, A., Silvi, S., Orpianesi, C., & Verdenelli, M. C. (2006). Differences in Fecal Microbiota in Different European Study Populations in Relation to Age, Gender, and Country: A Cross-Sectional Study. *Applied and Environmental Microbiology*, 72(2), 1027-1033.
- Namba, K., Hatano, M., Yaeshima, T., Takase, M., & Suzuki, K. (2010). Effects of Bifidobacterium Longum BB536 Administration on Influenza Infection, Influenza Vaccine Antibody Titer, and Cell-Mediated Immunity in the Elderly. *Bioscience, Biotechnology, and Biochemistry*, 74(5), 939-945.
- Nash, A. K., Auchtung, T. A., Wong, M. C., Smith, D. P., Gesell, J. R., Ross, M. C., Stewart, C. J., Metcalf, G. A., Muzny, D. M., & Gibbs, R. A. (2017). The Gut Mycobiome of the Human Microbiome Project Healthy Cohort. *Microbiome*, 5, 1-13.
- Niccoli, T., & Partridge, L. (2012). Ageing as A Risk Factor for Disease. *Current Biology*, 22(17), R741-R752.
- Nishida, A., Inoue, R., Inatomi, O., Bamba, S., Naito, Y., & Andoh, A. (2018). Gut Microbiota in The Pathogenesis of Inflammatory Bowel Disease. *Clinical Journal of Gastroenterology*, 11, 1-10.
- O'Toole, P. W., & Jeffery, I. B. (2015). Gut Microbiota and Aging. *Science*, 350(6265), 1214-1215.
- Odamaki, T., Kato, K., Sugahara, H., Hashikura, N., Takahashi, S., Xiao, J.-z., Abe, F., & Osawa, R. (2016). Age-Related Changes in Gut Microbiota Composition from Newborn to Centenarian: A Cross-Sectional Study. *BMC Microbiology*, 16(1), 1-12.
- Oriach, C. S., Robertson, R. C., Stanton, C., Cryan, J. F., & Dinan, T. G. (2016). Food for Thought: The Role of Nutrition in the Microbiota-Gut–Brain Axis. *Clinical Nutrition Experimental*, 6, 25-38.
- Ouwehand, A. C., Bergsma, N., Parhiala, R., Lahtinen, S., Gueimonde, M., Finne-Soveri, H., Strandberg, T., Pitkälä, K., & Salminen, S. (2008). Bifidobacterium Microbiota and Parameters of Immune Function in Elderly Subjects. *FEMS Immunology & Medical Microbiology*, 53(1), 18-25.

- Palikaras, K., Mari, M., Ploumi, C., Princz, A., Filippidis, G., & Tavernarakis, N. (2023). Age-Dependent Nuclear Lipid Droplet Deposition is a Cellular Hallmark of Aging in *Caenorhabditis Elegans*. *Aging Cell*, 22(4), e13788.
- Parker, A., Romano, S., Ansoorge, R., Aboelnour, A., Le Gall, G., Savva, G. M., Pontifex, M. G., Telatin, A., Baker, D., & Jones, E. (2022). Fecal Microbiota Transfer Between Young and Aged Mice Reverses Hallmarks of The Aging Gut, Eye, and Brain. *Microbiome*, 10(1), 1-25.
- Perez Martinez, G., Bäuerl, C., & Collado, M. (2014). Understanding Gut Microbiota in Elderly's Health Will Enable Intervention Through Probiotics. *Beneficial Microbes*, 5(3), 235-246.
- Proctor, L. M. (2016). The National Institutes of Health Human Microbiome Project. *Seminars in Fetal and Neonatal Medicine*.
- Ragonnaud, E., & Biragyn, A. (2021). Gut Microbiota as the Key Controllers of "Healthy" Aging of Elderly People. *Immunity & Ageing*, 18, 1-11.
- Rehman, T. (2012). Role of the Gut Microbiota in Age-Related Chronic Inflammation. *Endocrine, Metabolic & Immune Disorders-Drug Targets (Formerly Current Drug Targets-Immune, Endocrine & Metabolic Disorders)*, 12(4), 361-367.
- Reid, G., Sanders, M., Gaskins, H., Gibson, G., Mercenier, A., Rastall, R., Roberfroid, M., Rowland, I., & Cherbut, C. (2003). Et Klaenhammer T. New Scientific Paradigms for Probiotics and Prebiotics. *J Clin Gastroenterol*, 36, 105-118.
- Rhee, S. H. (2014). Lipopolysaccharide: Basic Biochemistry, Intracellular Signaling, and Physiological Impacts in the Gut. *Intestinal Research*, 12(2), 90-95.
- Rinninella, E., Raoul, P., Cintoni, M., Franceschi, F., Miggiano, G. A. D., Gasbarrini, A., & Mele, M. C. (2019). What is the Healthy Gut Microbiota Composition? A Changing Ecosystem Across Age, Environment, Diet, and Diseases. *Microorganisms*, 7(1), 14.
- Rondanelli, M., Giacosa, A., Faliva, M. A., Perna, S., Allieri, F., & Castellazzi, A. M. (2015). Review on Microbiota and Effectiveness of Probiotics Use in Older. *World Journal of Clinical Cases: WJCC*, 3(2), 156.
- Ros, M., & Carrascosa, J. M. (2020). Current Nutritional and Pharmacological Anti-Aging Interventions. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Molecular Basis of Disease*, 1866(3), 165612.
- Schiffirin, E. J., Morley, J. E., Donnet-Hughes, A., & Guigoz, Y. (2010). The Inflammatory Status of the Elderly: The Intestinal Contribution. *Mutation Research/Fundamental and Molecular Mechanisms of Mutagenesis*, 690(1-2), 50-56.
- Shibagaki, N., Suda, W., Clavaud, C., Bastien, P., Takayasu, L., Iioka, E., Kurokawa, R., Yamashita, N., Hattori, Y., & Shindo, C. (2017). Aging-Related Changes in the Diversity of Women's Skin Microbiomes Associated with Oral Bacteria. *Scientific Reports*, 7(1), 10567.
- Srivastava, S., Singh, A., Sandeep, K., & Yadav, D. (2021). Epigenetic Regulation of Gut Microbial Dysbiosis. *Indian Journal of Microbiology*, 61, 125-129.
- Stripling, J., & Rodriguez, M. (2018). Current Evidence in Delivery and Therapeutic Uses of Fecal Microbiota Transplantation in Human Diseases—Clostridium Difficile Disease and Beyond. *The American Journal of the Medical Sciences*, 356(5), 424-432.
- Tannock, G. W. (2002). *Probiotics and prebiotics: where are we going?* Caister Academic Press.
- The Integrative HMP (iHMP) Research Network Consortium, The integrative human microbiome project. (2019). *Nature*, 569(7758), 641-648.
- Vaiserman, A. M., Koliada, A. K., & Marotta, F. (2017). Gut Microbiota: A Player in Aging and A Target for Anti-Aging Intervention. *Ageing Research Reviews*, 35, 36-45.
- Valdes, A. M., Walter, J., Segal, E., & Spector, T. D. (2018). Role of the Gut Microbiota in Nutrition and Health. *Bmj*, 361.
- Van Praagh, J., & Havenga, K. (2023). What is the Microbiome? A Description of A Social Network. *Clinics In Colon and Rectal Surgery*, 36(02), 091-097.
- Voth, E., & Khanna, S. (2020). The Integrative Human Microbiome Project: A Mile Stone in the Understanding of the Gut Microbiome. *Expert Review of Gastroenterology & Hepatology*, 14(8), 639-642.
- Walker, W. (2017). Dysbiosis. In *the Microbiota in Gastrointestinal Pathophysiology* (pp. 227-232). Elsevier.
- Warman, D. J., Jia, H., & Kato, H. (2022). The Potential Roles of Probiotics, Resistant Starch, and Resistant Proteins in Ameliorating Inflammation During Aging (Inflammaging). *Nutrients*, 14(4), 747.
- Weiss, G. A., & Hennet, T. (2017). Mechanisms And Consequences of Intestinal Dysbiosis. *Cellular and Molecular Life Sciences*, 74, 2959-2977.
- Zhang, C., Zhang, M., Wang, S., Han, R., Cao, Y., Hua, W., Mao, Y., Zhang, X., Pang, X., & Wei, C. (2010). Interactions Between Gut Microbiota, Host Genetics and Diet Relevant to Development of Metabolic Syndromes in Mice. *The ISME Journal*, 4(2), 232-241.
- Zhu, X., Li, B., Lou, P., Dai, T., Chen, Y., Zhuge, A., Yuan, Y., & Li, L. (2021). The Relationship Between the Gut Microbiome and Neurodegenerative Diseases. *Neuroscience Bulletin*, 37(10), 1510-1522.

KAYNAKÇA

- An, R., & Shi, Y. (2015). Body Weight Status and Onset of Functional Limitations in U.S. Middle-Aged and Older Adults. *Disability and Health Journal*, 8(3), 336-344. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2015.02.003>
- Avers, D. (2020). Exercise and Physical Activity for Older Adults. İçinde *Guccione's Geriatric Physical Therapy* (ss. 166-200). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-60912-8.00008-7>
- Batsis, J. A., Mackenzie, T. A., Jones, J. D., Lopez-Jimenez, F., & Bartels, S. J. (2016). Sarcopenia, Sarcopenic Obesity and Inflammation: Results from the 1999–2004 National Health and Nutrition Examination Survey. *Clinical Nutrition*, 35(6), 1472-1483. <https://doi.org/10.1016/j.clnu.2016.03.028>
- Beals, J. W., Shy, E. L., & Burd, N. A. (2017). Interaction Between Diet and Physical Activity in Older People. İçinde *Food for the Aging Population* (ss. 185-201). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-100348-0.00009-3>
- Booth, F. W., Roberts, C. K., & Laye, M. J. (2012). Lack of Exercise Is a Major Cause of Chronic Diseases. İçinde *Comprehensive Physiology* (ss. 1143-1211). John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/cphy.c110025>
- Boyle, P. A., Buchman, A. S., Wilson, R. S., Leurgans, S. E., & Bennett, D. A. (2009). Association of Muscle Strength with the Risk of Alzheimer Disease and the Rate of Cognitive Decline in Community-Dwelling Older Persons. *Archives of Neurology*, 66(11), 1339-1344. Scopus. <https://doi.org/10.1001/archneurol.2009.240>
- Buchman, A. S., Boyle, P. A., Yu, L., Shah, R. C., Wilson, R. S., & Bennett, D. A. (2012). Total Daily Physical Activity and the Risk of AD and Cognitive Decline in Older Adults. *Neurology*, 78(17), 1323-1329. Scopus. <https://doi.org/10.1212/WNL.0b013e3182535d35>
- Bullough, R., Gillette, C., Harris, M., & Melby, C. (1995). Interaction of Acute Changes in Exercise Energy Expenditure And Energy Intake on Resting Metabolic Rate. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 61(3), 473-481. <https://doi.org/10.1093/ajcn/61.3.473>
- Campbell, W., Crim, M., Young, V., & Evans, W. (1994). Increased Energy Requirements and Changes in Body Composition with Resistance Training in Older Adults. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 60(2), 167-175. <https://doi.org/10.1093/ajcn/60.2.167>
- Cass, S. P. (2017). Alzheimer's Disease and Exercise: A Literature Review. *Current Sports Medicine Reports*, 16(1), 19-22. Scopus. <https://doi.org/10.1249/JSR.0000000000000332>
- Chen, K.-M., Chen, M.-H., Chao, H.-C., Hung, H.-M., Lin, H.-S., & Li, C.-H. (2009). Sleep Quality, Depression State, and Health Status of Older Adults After Silver Yoga Exercises: Cluster Randomized Trial. *International Journal of Nursing Studies*, 46(2), 154-163. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2008.09.005>
- da Silva, L. X. N., Teodoro, J. L., Menger, E., Lopez, P., Grazioli, R., Farinha, J., Moraes, K., Bottaro, M., Pinto, R. S., Izquierdo, M., & Cadore, E. L. (2018). Repetitions to Failure Versus Not to Failure During Concurrent Training in Healthy Elderly Men: A Randomized Clinical Trial. *Experimental Gerontology*, 108, 18-27. <https://doi.org/10.1016/j.exger.2018.03.017>
- Daly, R. M., Dalla Via, J., Duckham, R. L., Fraser, S. F., & Helge, E. W. (2019). Exercise for the Prevention of Osteoporosis in Postmenopausal Women: An Evidence-Based Guide to the Optimal Prescription. *Brazilian Journal of Physical Therapy*, 23(2), 170-180. <https://doi.org/10.1016/j.bjpt.2018.11.011>
- Dougherty, R. J., Schultz, S. A., Kirby, T. K., Boots, E. A., Oh, J. M., Edwards, D., Gallagher, C. L., Carlsson, C. M., Bendlin, B. B., Asthana, S., Sager, M. A., Hermann, B. P., Christian, B. T., Johnson, S. C., Cook, D. B., & Okonkwo, O. C. (2017). Moderate Physical Activity is Associated with Cerebral Glucose Metabolism in Adults at Risk for Alzheimer's Disease. *Journal of Alzheimer's Disease*, 58(4), 1089-1097. Scopus. <https://doi.org/10.3233/JAD-161067>
- Dubé, J. J., Broskey, N. T., Despines, A. A., Stefanovic-Racic, M., Toledo, F. G. S., Goodpaster, B. H., & Amati, F. (2016). Muscle Characteristics and Substrate Energetics in Lifelong Endurance Athletes. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 48(3), 472. <https://doi.org/10.1249/MSS.0000000000000789>
- Eckstrom, E., Neukam, S., Kalin, L., & Wright, J. (2020). Physical Activity and Healthy Aging. *Clinics in Geriatric Medicine*, 36(4), 671-683. <https://doi.org/10.1016/j.cger.2020.06.009>
- Flegal, K. M., Kruszon-Moran, D., Carroll, M. D., Fryar, C. D., & Ogden, C. L. (2016). Trends in Obesity Among Adults in the United States, 2005 to 2014. *JAMA*, 315(21), 2284-2291. <https://doi.org/10.1001/jama.2016.6458>
- Fransen, M., McConnell, S., Hernandez-Molina, G., & Reichenbach, S. (2014). Exercise for Osteoarthritis of the Hip. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 4. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD007912.pub2>
- Geneen, L. J., Moore, R. A., Clarke, C., Mart'in, D., Colvin, L. A., & Smith, B. H. (2017). Physical Activity and Exercise For Chronic Pain in Adults: An Overview of Cochrane Reviews. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 4. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD011279.pub3>
- Gill, T. M., Allore, H. G., Hardy, S. E., & Guo, Z. (2006). The Dynamic Nature of Mobility Disability in Older Persons. *Journal of the American Geriatrics Society*, 54(2), 248-254. <https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2005.00586.x>
- Handa, S., Masuki, S., Ohshio, T., Kamijo, Y., Takamata, A., & Nose, H. (2016). Target Intensity and Interval Walking Training in Water to Enhance Physical Fitness in Middle-Aged And Older Women: A Randomised Controlled Study. *European Journal of Applied Physiology*, 116(1), 203-215. <https://doi.org/10.1007/s00421-015-3267-9>
- Hirase, T., Kataoka, H., Inokuchi, S., Nakano, J., Sakamoto, J., & Okita, M. (2018). Effects of Exercise Training Combined with Increased Physical Activity to Prevent Chronic Pain in Community-Dwelling Older Adults: A Preliminary Randomized Controlled Trial. *Pain Research and Management*, 2018. Scopus. <https://doi.org/10.1155/2018/2132039>
- Ikenaga, M., Yamada, Y., Kose, Y., Morimura, K., Higaki, Y., Kiyonaga, A., Tanaka, H., & Nakagawa Study Group. (2017). Effects of A 12-Week, Short-Interval, Intermittent, Low-Intensity, Slow-Jogging Program on Skeletal Muscle, Fat Infiltration, and Fitness in Older Adults: Randomized Controlled Trial. *European Journal of Applied Physiology*, 117(1), 7-15. <https://doi.org/10.1007/s00421-016-3493-9>
- Kaerberlein, M. (2018). How Healthy is the Healthspan Concept? *GeroScience*, 40(4), 361-364. <https://doi.org/10.1007/s11357-018-0036-9>
- Kemmler, W., Häberle, L., & von Stengel, S. (2013). Effects of Exercise on Fracture Reduction in Older Adults. *Osteoporosis International*, 24(7), 1937-1950. <https://doi.org/10.1007/s00198-012-2248-7>

- Kortebein, P., Symons, T. B., Ferrando, A., Paddon-Jones, D., Ronsen, O., Protas, E., Conger, S., Lombeida, J., Wolfe, R., & Evans, W. J. (2008). Functional Impact of 10 Days of Bed Rest in Healthy Older Adults. *The Journals of Gerontology: Series A, Biological Sciences and Medical Sciences*, 63(10), 1076-1081. <https://doi.org/10.1093/gerona/63.10.1076>
- Kruel, L., Peyré-Tartaruga, L., Alberton, C., Müller, F., & Petkowicz, R. (2009). Effects of Hydrostatic Weight on Heart Rate During Water Immersion. *International Journal of Aquatic Research and Education*, 3(2). <https://doi.org/10.25035/ijare.03.02.08>
- Lees, S. J., & Booth, F. W. (2004). Sedentary Death Syndrome. *Canadian Journal of Applied Physiology*, 29(4), 447-460. <https://doi.org/10.1139/h04-029>
- Li, F., Harmer, P., Fisher, K. J., McAuley, E., Chaumeton, N., Eckstrom, E., & Wilson, N. L. (2005). Tai Chi and Fall Reductions in Older Adults: A Randomized Controlled Trial. *The Journals of Gerontology: Series A*, 60(2), 187-194. <https://doi.org/10.1093/gerona/60.2.187>
- Li, F., Harmer, P., Fitzgerald, K., Eckstrom, E., Akers, L., Chou, L.-S., Pidgeon, D., Voit, J., & Winters-Stone, K. (2018). Effectiveness of a Therapeutic Tai Ji Quan Intervention vs a Multimodal Exercise Intervention to Prevent Falls Among Older Adults at High Risk of Falling: A Randomized Clinical Trial. *JAMA Internal Medicine*, 178(10), 1301-1310. <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2018.3915>
- Liguori, I., Russo, G., Aran, L., Bulli, G., Curcio, F., Della-Morte, D., Gargiulo, G., Testa, G., Cacciatore, F., Bonaduce, D., & Abete, P. (2018). Sarcopenia: Assessment of Disease Burden and Strategies to Improve Outcomes. *Clinical Interventions in Aging*, 13, 913-927. <https://doi.org/10.2147/CIA.S149232>
- Liu, C., & Latham, N. K. (2009). Progressive Resistance Strength Training for Improving Physical Function in Older Adults. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 3. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD002759.pub2>
- Logan, S. L., & Spriet, L. L. (2015). Omega-3 Fatty Acid Supplementation for 12 Weeks Increases Resting and Exercise Metabolic Rate in Healthy Community-Dwelling Older Females. *PLOS ONE*, 10(12), e0144828. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0144828>
- McPhee, J. S., French, D. P., Jackson, D., Nazroo, J., Pendleton, N., & Degens, H. (2016). Physical Activity in Older Age: Perspectives for Healthy Ageing and Frailty. *Biogerontology*, 17, 567-580. <https://doi.org/10.1007/s10522-016-9641-0>
- Mora, J. C., & Valencia, W. M. (2018). Exercise and Older Adults. *Clinics in Geriatric Medicine*, 34(1), 145-162. <https://doi.org/10.1016/j.cger.2017.08.007>
- Mueller, M. J., & Maluf, K. S. (2002). Tissue Adaptation to Physical Stress: A Proposed "Physical Stress Theory" to Guide Physical Therapist Practice, Education, and Research. *Physical Therapy*, 82(4), 383-403. <https://doi.org/10.1093/ptj/82.4.383>
- Muoio, D. M. (2014). Metabolic Inflexibility: When Mitochondrial Indecision Leads to Metabolic Gridlock. *Cell*, 159(6), 1253-1262. <https://doi.org/10.1016/j.cell.2014.11.034>
- Naugle, K. M., Ohlman, T., Naugle, K. E., Riley, Z. A., & Keith, N. R. (2017). Physical Activity Behavior Predicts Endogenous Pain Modulation in Older Adults. *PAIN*, 158(3), 383. <https://doi.org/10.1097/j.pain.0000000000000769>
- Nelson, M. E., Rejeski, W. J., Blair, S. N., Duncan, P. W., Judge, J. O., King, A. C., Macera, C. A., & Castaneda-Sceppa, C. (2007). Physical Activity and Public Health in Older Adults: Recommendation from the American College of Sports Medicine and the American Heart Association. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, 39(8), 1435. <https://doi.org/10.1249/mss.0b013e3180616aa2>
- Pahor, M., Guralnik, J. M., Ambrosius, W. T., Blair, S., Bonds, D. E., Church, T. S., Espeland, M. A., Fielding, R. A., Gill, T. M., Groessl, E. J., King, A. C., Kritchevsky, S. B., Manini, T. M., McDermott, M. M., Miller, M. E., Newman, A. B., Rejeski, W. J., Sink, K. M., Williamson, J. D., & for the LIFE study investigators. (2014). Effect of Structured Physical Activity on Prevention of Major Mobility Disability in Older Adults: The LIFE Study Randomized Clinical Trial. *JAMA*, 311(23), 2387-2396. <https://doi.org/10.1001/jama.2014.5616>
- Paris, H. L., Foright, R. M., Werth, K. A., Larson, L. C., Beals, J. W., Cox-York, K., Bell, C., & Melby, C. L. (2016). Increasing Energy Flux to Decrease the Biological Drive Toward Weight Regain After Weight Loss – A Proof-Of-Concept Pilot Study. *Clinical Nutrition ESPEN*, 11, e12-e20. <https://doi.org/10.1016/j.clnesp.2015.11.005>
- Parr, E. B., Coffey, V. G., & Hawley, J. A. (2013). 'Sarcobesity': A Metabolic Conundrum. *Maturitas*, 74(2), 109-113. <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2012.10.014>
- Peddie, M. C., Rehner, N. J., & Perry, T. L. (2012). Physical Activity And Postprandial Lipidemia: Are Energy Expenditure And Lipoprotein Lipase Activity The Real Modulators Of The Positive Effect? *Progress in Lipid Research*, 51(1), 11-22. <https://doi.org/10.1016/j.plipres.2011.11.002>
- Raman, G., Zhang, Y., Minichiello, V. J., D'Ambrosio, C. M., & Wang, C. (2013). Tai Chi Improves Sleep Quality in Healthy Adults and Patients with Chronic Conditions: A Systematic Review and Meta-analysis. *Journal of sleep disorders & therapy*, 2(6), 141. <https://doi.org/10.4172/2167-0277.1000141>
- Reitlo, L. S., Sandbakk, S. B., Viken, H., Aspvik, N. P., Ingebrigtsen, J. E., Tan, X., Wisloff, U., & Stensvold, D. (2018). Exercise Patterns In Older Adults Instructed To Follow Moderate- Or High-Intensity Exercise Protocol – The Generation 100 Study. *BMC Geriatrics*, 18, 208. <https://doi.org/10.1186/s12877-018-0900-6>
- Ren, X., Zou, L., Zhang, X., Branco, V., Wang, J., Carvalho, C., Holmgren, A., & Lu, J. (2017). Redox Signaling Mediated by Thioredoxin and Glutathione Systems in the Central Nervous System. *Antioxidants & Redox Signaling*, 27(13), 989-1010. <https://doi.org/10.1089/ars.2016.6925>
- Rennie, M. J., Selby, A., Atherton, P., Smith, K., Kumar, V., Glover, E. L., & Philips, S. M. (2010). Facts, Noise and Wishful Thinking: Muscle Protein Turnover in Aging and Human Disuse Atrophy. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 20(1), 5-9. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2009.00967.x>
- Rikli, R. E., & Jones, C. J. (2013). Development and Validation of Criterion-Referenced Clinically Relevant Fitness Standards for Maintaining Physical Independence in Later Years. *The Gerontologist*, 53(2), 255-267. <https://doi.org/10.1093/geront/gns071>
- Rodacki, C. L., Rodacki, A. L., Pereira, G., Naliwaiko, K., Coelho, I., Pequito, D., & Fernandes, L. C. (2012). Fish-Oil Supplementation Enhances the Effects of Strength Training in Elderly Women. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 95(2), 428-436. <https://doi.org/10.3945/ajcn.111.021915>

- Samitz, G., Egger, M., & Zwahlen, M. (2011). Domains of Physical Activity and All-Cause Mortality: Systematic Review and Dose-Response Meta-Analysis of Cohort Studies. *International Journal of Epidemiology*, 40(5), 1382-1400. <https://doi.org/10.1093/ije/dyr112>
- Sherrington, C., Fairhall, N. J., Wallbank, G. K., Tiedemann, A., Michaleff, Z. A., Howard, K., Clemson, L., Hopewell, S., & Lamb, S. E. (2019). Exercise for Preventing Falls in Older People Living in the Community. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 1. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD012424.pub2>
- Sherrington, C., Michaleff, Z. A., Fairhall, N., Paul, S. S., Tiedemann, A., Whitney, J., Cumming, R. G., Herbert, R. D., Close, J. C. T., & Lord, S. R. (2017). Exercise to Prevent Falls in Older Adults: An Updated Systematic Review and Meta-Analysis. *British Journal of Sports Medicine*, 51(24), 1750-1758. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2016-096547>
- Sial, S., Coggan, A. R., Carroll, R., Goodwin, J., & Klein, S. (1996). Fat and Carbohydrate Metabolism During Exercise in Elderly and Young Subjects. *American Journal of Physiology- Endocrinology and Metabolism*, 271(6 34-6), E983-E989. Scopus. <https://doi.org/10.1152/ajpendo.1996.271.6.e983>
- Simonsick, E. M., Newman, A. B., Visser, M., Goodpaster, B., Kritchevsky, S. B., Rubin, S., Nevitt, M. C., Harris, T. B., & for the Health, A. and B. C. S. (2008). Mobility Limitation in Self-Described Well-Functioning Older Adults: Importance of Endurance Walk Testing. *The Journals of Gerontology: Series A*, 63(8), 841-847. <https://doi.org/10.1093/gerona/63.8.841>
- Smith, G. I., Julliard, S., Reeds, D. N., Sinacore, D. R., Klein, S., & Mittendorfer, B. (2015). Fish Oil-Derived N-3 PUFA Therapy Increases Muscle Mass and Function in Healthy Older Adults. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 102(1), 115-122. <https://doi.org/10.3945/ajcn.114.105833>
- Takala, J. K., Mattila, K. J., & Rynänen, O.-P. (1994). Overweight, Underweight and Mortality Among the Aged. *Scandinavian Journal of Primary Health Care*, 12(4), 244-248. <https://doi.org/10.3109/02813439409029248>
- Theou, O., Stathokostas, L., Roland, K. P., Jakobi, J. M., Patterson, C., Vandervoort, A. A., & Jones, G. R. (2011). The Effectiveness of Exercise Interventions for the Management of Frailty: A Systematic Review. *Journal of Aging Research*, 2011, 569194. <https://doi.org/10.4061/2011/569194>
- Tieland, M., Trouwborst, I., & Clark, B. C. (2018). Skeletal Muscle Performance and Ageing. *Journal of Cachexia, Sarcopenia and Muscle*, 9(1), 3-19. <https://doi.org/10.1002/jcsm.12238>
- VanBeveren, P. J., & Avers, D. (2012). CHAPTER 5—Exercise and Physical Activity for Older Adults. İçinde A. A. Guccione, R. A. Wong, & D. Avers (Ed.), *Geriatric Physical Therapy (Third Edition)* (ss. 64-85). Mosby. <https://doi.org/10.1016/B978-0-323-02948-3.00014-6>
- Waller, B., Ogonowska-Słodownik, A., Vitor, M., Rodionova, K., Lambeck, J., Heinonen, A., & Daly, D. (2016). The Effect of Aquatic Exercise on Physical Functioning in the Older Adult: A Systematic Review with Meta-Analysis. *Age and Ageing*, 45(5), 593-601. <https://doi.org/10.1093/ageing/afw102>
- Wang, C., Schmid, C. H., Roncs, R., Kalish, R., Yinh, J., Goldenberg, D. L., Lee, Y., & McAlindon, T. (2010). A Randomized Trial of Tai Chi for Fibromyalgia. *New England Journal of Medicine*, 363(8), 743-754. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa0912611>
- Wang, C., Ye, Y., Guan, X., Hu, J., Wang, Y., & Li, J. (2016). An Analysis of Tribological Performance on Cr/GLC Film Coupling with Si3N4, Sic, WC, Al2O3 and zro2 in Seawater. *Tribology International*, 96, 77-86. <https://doi.org/10.1016/j.triboint.2015.12.010>
- Wayne, P. M., Walsh, J. N., Taylor-Piliae, R. E., Wells, R. E., Papp, K. V., Donovan, N. J., & Yeh, G. Y. (2014). Effect of Tai Chi on Cognitive Performance in Older Adults: Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of the American Geriatrics Society*, 62(1), 25-39. <https://doi.org/10.1111/jgs.12611>
- WHO Guidelines on Physical Activity and Sedentary Behaviour. (2020). World Health Organization. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK566045/>
- Yoshino, J., Smith, G. I., Kelly, S. C., Julliard, S., Reeds, D. N., & Mittendorfer, B. (2016). Effect of Dietary N-3 PUFA Supplementation on the Muscle Transcriptome in Older Adults. *Physiological Reports*, 4(11), e12785. <https://doi.org/10.14814/phy2.12785>
- Zurlo, F., Larson, K., Bogardus, C., & Ravussin, E. (1990). Skeletal Muscle Metabolism is A Major Determinant of Resting Energy Expenditure. *Journal of Clinical Investigation*, 86(5), 1423-1427. Scopus. <https://doi.org/10.1172/JCI114857>

SONUÇ

Yaşlılıkta yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmenin sağlanması yaşının yaşam kalitesi ile fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için önemlidir. Yaşlılığa bağlı vücutta meydana gelen değişiklikler çeşitli hastalıklarla sonuçlanabilir. Bu hastalıklarda kullanılan ilaçların besinlerle etkileşimleri göz önünde bulundurulmalı ve yaşlıların yeterli besin alımları diyetisyen tarafından değerlendirilerek, fark edilen veya öngörülen eksiklikler düşünülerek diyetleri düzenlenmelidir. İlaç tedavisinde doktor-diyetisyen iletişim içinde olmalı ve etkileşimler unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Açar, Şahinder. (2015). Güvenli İlaç Uygulama Rehberi, Sivas Cumhuriyet Hastanesi.
- Aðalbjörnsson, B. V., & Ramel, A. (2021). Food-Drug Interaction in Older Adults. In Ö. G. Geirsdóttir & J. J. Bell (Eds.), *Interdisciplinary Nutritional Management and Care for Older Adults: An Evidence-Based Practical Guide for Nurses* (pp. 249-259). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-63892-4_20
- Ajeigbe, O. F., Ademosun, A. O., & Obboh, G. (2021). Relieving the Tension in Hypertension: Food–Drug Interactions and Anti-Hypertensive Mechanisms of Food Bioactive Compounds. *Journal of Food Biochemistry*, 45(3), e13317.
- Aksoy, M. (2016). *Beslenme ve İlaç Etkileşimi*. İstanbul: İstanbul Kitabevi.
- Aydenk Köseoğlu, S. Z. (2018). Yaşlılıkta Besin-İlaç Etkileşimi. *Türkiye Klinikleri J Nutr Diet*.
- Baert, F., Matthys, C., Mellaerts, R., Lemaître, D., Vlaemynck, G., & Foulon, V. (2020). Dietary Intake of Parkinson's Disease Patients [Original Research]. *Frontiers in Nutrition*, 7. <https://doi.org/10.3389/fnut.2020.00105>
- Bleşzyńska, E., Wierucki, Ł., Zdrojewski, T., & Renke, M. (2020). Pharmacological Interactions in the Elderly. *Medicina (Kaunas)*, 56(7). <https://doi.org/10.3390/medicina56070320>
- Bobroff, L. B., Lentz, A., & Turner, R. E. (2009). FOOD/DRUG AND DRUG/NUTRIENT INTERACTIONS: What You Should Know About Your Medications: FCS8092/HE776, rev. 5/2009. *EDIS*, 2009(5).
- Boullata, J. I. (2010). An Introduction to Drug–Nutrient Interactions. In J. I. Boullata & V. T. Armenti (Eds.), *Handbook of Drug–Nutrient Interactions* (pp. 3-26). Humana Press. https://doi.org/10.1007/978-1-60327-362-6_1
- Brouwers, S., Sudano, I., Kokubo, Y., & Sulaica, E. M. (2021). Arterial Hypertension. *The Lancet*, 398(10296), 249-261.
- Bteich, M. (2019). An overview of albumin and alpha-1-acid glycoprotein main characteristics: highlighting the roles of amino acids in binding kinetics and molecular interactions. *Heliyon*, 5(11), e02879. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02879>
- Bushra, R., Aslam, N., & Khan, A. Y. (2011). Food-drug Interactions. *Oman Med J*, 26(2), 77-83. <https://doi.org/10.5001/omj.2011.21>
- Butler, J. M., & Begg, E. J. (2008). Free Drug Metabolic Clearance in Elderly People. *Clinical Pharmacokinetics*, 47(5), 297-321. <https://doi.org/10.2165/00003088-200847050-00002>
- Chandrasekaran, V., Pasco, J. A., Stuart, A. L., Brennan-Olsen, S. L., Berk, M., Hodge, J. M., Samarasinghe, R. M., & Williams, L. J. (2021). Anticonvulsant Use and Bone Health in A Population-Based Study of Men and Women: Cross-Sectional Data from the Geelong Osteoporosis Study. *BMC Musculoskeletal Disorders*, 22(1), 172. <https://doi.org/10.1186/s12891-021-04042-w>
- Chen, M., Zhou, S.-y., Fabriaga, E., Zhang, P.-h., & Zhou, Q. (2018). Food-Drug Interactions Precipitated by Fruit Juices Other Than Grapefruit Juice: An Update Review. *Journal of Food and Drug Analysis*, 26(2, Supplement), S61-S71. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jfda.2018.01.009>
- Chiu, C., Miller, M. C., Monahan, R., Osgood, D. P., Stopa, E. G., & Silverberg, G. D. (2015). P-Glycoprotein Expression and Amyloid Accumulation in Human Aging and Alzheimer's Disease: Preliminary Observations. *Neurobiol Aging*, 36(9), 2475-2482. <https://doi.org/10.1016/j.neurobiolaging.2015.05.020>
- Çorum, D., & Üney, K. (2017). *Besin- İlaç Etkileşimleri*. 10(1), 38–55.
- Çubuk, G., & İnce, S. (2015). Oral Antidiyabetik İlaçlar. *Kocatepe Veteriner Dergisi*, 8(1), 85–94. <https://doi.org/10.5578/kvj.9120>
- Eldesoky, E. S. (2007). Pharmacokinetic-Pharmacodynamic Crisis in the Elderly. *American Journal of Therapeutics*, 14(5). https://journals.lww.com/americantherapeutics/fulltext/2007/09000/pharmacokinetic_pharmacodynamic_crisis_in_the.16.aspx
- Erkekoğlu, P., & Baydar, T. (2015). Yaşlılarda İlaç-Besin ve İlaç-Hastalık Etkileşimleri. *Hacettepe University Journal of the Faculty of Pharmacy*, 35(1), 20–41.
- Esquivel, M. K. (2017). Nutritional Assessment and Intervention to Prevent and Treat Malnutrition for Fall Risk Reduction in Elderly Populations. *American Journal of Lifestyle Medicine*, 12(2), 107-112. <https://doi.org/10.1177/1559827617742847>
- Flockhart, D. A. (2012). Dietary Restrictions and Drug Interactions with Monoamine Oxidase Inhibitors: an Update. *Journal of Clinical Psychiatry*, 73(SUPPL. 1), 17–24.
- Gezmen-Karadağ, M., Çelik, E., Kadayıfçı, F. Z., Yeşildemir, Ö., Öztürk, Y. E., & Ağagündüz, D. (2018). Role of Food-Drug Interactions in Neurological and Psychological Diseases. *Acta Neurobiol Exp (Wars)*, 78(3), 187-197.
- Girgin, G., & Baydar, T. (2018). Yaşlılarda İlaç-Besin Etkileşimleri. In *Geriatik Bilimler* (pp. 425-437). Hacettepe Üniversitesi Yayınları
- Grover, S., & Malhotra, N. (2015). Depression in Elderly: A Review of Indian Research. *Journal of Geriatric Mental Health*, 2(1), 4. <https://doi.org/10.4103/2348-9995.161376>

- Güzeldere, H. K., & Aksoy, M. (2021). Live Longer, But How? Nutrition and Aging. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 4(2), 52-65.
- Hodel, M., & Genné, D. (2009). [Antibiotics: Drug and Food Interactions]. *Revue medicale suisse*, 5(220), 1979-1984. <http://europepmc.org/abstract/MED/19908637>
- Holbrook, A. M., Pereira, J. A., Labiris, R., McDonald, H., Douketis, J. D., Crowther, M., & Wells, P. S. (2005). Systematic Overview of Warfarin and Its Drug and Food Interactions. *Archives of Internal Medicine*, 165(10), 1095-1106. <https://doi.org/10.1001/archinte.165.10.1095>
- Jáuregui-Garrido, B., & Jáuregui-Lobera, I. (2012). Interactions Between Antihypertensive Drugs and Food. *Nutrición hospitalaria*, 27(6), 1866-1875.
- Jerome Adekunle, A., Agu, H., & Madaki, I. (2005). Food and Drug Interactions: Its Side Effects. *Nutrition & Food Science*, 35, 243-252. <https://doi.org/10.1108/00346650510605630>
- Kinosian, B., & Knight-Klimas, T. C. (2010). Drug-Nutrient-Interactions in the Elderly. In JI. Boullata & V. Armentí (Eds.), *Hand-book of Drug-Nutrient Interaction* (pp. 617-662).
- Koziolek, M., Alcaro, S., Augustjns, P., Basit, A. W., Grimm, M., Hens, B., Hoad, C. L., Jedamzik, P., Madla, C. M., Maliepaard, M., Marciani, L., Maruca, A., Parrott, N., Pávek, P., Porter, C. J. H., Reppas, C., van Riet-Nales, D., Rubbens, J., Stelova, M., ... Corsetti, M. (2019). The Mechanisms of Pharmacokinetic Food-Drug Interactions – A Perspective from the UNGAP Group. *European Journal of Pharmaceutical Sciences*, 134, 31-59. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.ejps.2019.04.003>
- Lee, R. H., Lyles, K. W., & Colón-Emeric, C. (2010). A Review of the Effect of Anticonvulsant Medications on Bone Mineral Density and Fracture Risk. *Am J Geriatr Pharmacother*, 8(1), 34-46. <https://doi.org/10.1016/j.amjopharm.2010.02.003>
- Leslie, W., & Hankey, C. (2015). Aging, Nutritional Status and Health. *Healthcare*, 3(3), 648-658. <https://www.mdpi.com/2227-9032/3/3/648>
- Lombardi, L. R., Kreys, E., Gerry, S., & Boullata, J. I. (2010). Nutrition in the Age of Polypharmacy. In A. Bendich & R. J. Deckelbaum (Eds.), *Preventive Nutrition: The Comprehensive Guide for Health Professionals* (pp. 79-123). Humana Press. https://doi.org/10.1007/978-1-60327-542-2_4
- Lund, M., Petersen, T. S., & Dalhoff, K. P. (2017). Clinical Implications of P-Glycoprotein Modulation in Drug-Drug Interactions. *Drugs*, 77(8), 859-883. <https://doi.org/10.1007/s40265-017-0729-x>
- Mallet, L., Spinewine, A., & Huang, A. (2007). The Challenge of Managing Drug Interactions in Elderly People. *The Lancet*, 370(9582), 185-191. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(07\)61092-7](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0140-6736(07)61092-7)
- Mason, P. (2010). Important Drug-Nutrient Interactions. *Proceedings of the Nutrition Society*, 69(4), 551-557. <https://doi.org/10.1017/S0029665110001576>
- Mitchell, S. J., Kane, A. E., & Hilmer, S. N. (2011). Age-Related Changes in the Hepatic Pharmacology and Toxicology of Paracetamol. *Current Gerontology and Geriatrics Research*, 2011, 624156. <https://doi.org/10.1155/2011/624156>
- Ogawa, R., & Echizen, H. (2011). Clinically Significant Drug Interactions with Antacids. *Drugs*, 71(14), 1839-1864. <https://doi.org/10.2165/11593990-000000000-00000>
- Ötles, S., & Sentürk, A. (2014). Food and Drug Interactions: A General Review. *Acta Sci Pol Technol Aliment*, 13(1), 89-102.
- Özaydın, N., Şensoy, F., & Özaydın, N. (2016). Yaşlılarda Besin İlaç Etkileşimi. *Sted*, 25(3), 125-130.
- Pea, F. (2018). Pharmacokinetics and Drug Metabolism of Antibiotics In The Elderly. *Expert Opinion on Drug Metabolism & Toxicology*, 14(10), 1087-1100. <https://doi.org/10.1080/17425255.2018.1528226>
- Rağbetli, C. (2006). Hiperlipidemi. *Van Tıp Dergisi*, 16(1), 43-47.
- Rudnicka, E., Napierała, P., Podfigurna, A., Męczekalski, B., Smolarczyk, R., & Grymowicz, M. (2020). The World Health Organization (WHO) Approach to Healthy Ageing. *Maturitas*, 139, 6-11. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2020.05.018>
- Sinha, A. D., & Agarwal, R. (2019). Clinical Pharmacology of Antihypertensive Therapy for the Treatment of Hypertension in CKD. *Clin J Am Soc Nephrol*, 14(5), 757-764. <https://doi.org/10.2215/cjn.04330418>
- Tan, J. L., Eastment, J. A., Poudel, A., & Hubbard, R. E. (2015). Age-Related Changes in Hepatic Function: An Update on Implications for Drug Therapy. *Drugs & Aging*, 32(12), 999-1008. <https://doi.org/10.1007/s40266-015-0318-1>
- Türk Psikiyatri Derneği Psikofarmakoloji Çalışma Birimi. (2023). *Yaşlılıkta psikiyatri ilaçlarının kullanımı*. <https://psikiyatri.org.tr/halka-yonelik/34/yaşlılıkta-psikiyatri-ilaclarinin-kullanimi>
- Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği. (2021). *DISLİPİDEMİ TANII VE TEDAVİ KILAVUZU 2021*.
- Vernon, G. M. (2013). Sex, Drugs and Alcohol: Drug Interactions of Concern to Consumers. *Australian Prescriber*, 36(2).
- Vranckx, P., Valgimigli, M., & Heidebuchel, H. (2018). The Significance of Drug-Drug and Drug-Food Interactions of Oral Anticoagulation. *Arrhythm Electrophysiol Rev*, 7(1), 55-61. <https://doi.org/10.15420/aer.2017.50.1>
- WHO, *Ageing* (2023). https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1 (E.T:15.09.2023)
- Wiysonge, C. S., Bradley, H. A., J. V., Mayosi, B. M., Mbevu, A., & Opie, L. H. (2017). Beta-Blockers For Hypertension (Review) Beta-Blockers for Hypertension. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 11(8), CD002003. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD002003.pub5>. www.cochranelibrary.com
- Yaheya, M., & Ismail, M. (2009). Drug-Food Interactions and Role of Pharmacist. *Asian Journal of Pharmaceutical and Clinical Research*, 2(4), 1-10.
- Yamada, M., & Yasuhara, H. (2004). Clinical Pharmacology of MAO Inhibitors: Safety and Future. *Neurotoxicology*, 25(1-2), 215-221. [https://doi.org/10.1016/S0161-813X\(03\)00097-4](https://doi.org/10.1016/S0161-813X(03)00097-4)

YÖNETİM VE ORGANİZASYON ÇALIŞMALARI

GÜNCEL VE GELECEK ODAKLI BAĞLAM

Editör
Berna Turak Kaplan

EĞİTİM
yayınevi

YÖNETİM VE ORGANİZASYON

ÇALIŞMALARINI GÜNCEL VE GELECEK ODAKLI BAĞLAM

Editör: Berna Turak Kaplan

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-81-2

1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

YÖNETİM VE ORGANİZASYON

ÇALIŞMALARINI GÜNCEL VE GELECEK ODAKLI BAĞLAM

Editör: Berna Turak Kaplan

VI+122 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6613-81-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
www.kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, D. & Restrepo, P. (2017). Robots and Jobs: Evidence From Us Labor Markets. *SSRN Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2940245>
- Alkan, M., (2023). Karanlık Fabrikalar ile İnsansız Üretim, *Türkiye'nin Endüstri 4.0 Platformu*, <https://www.endustri40.com/karanlik-fabrikalar-ile-insansiz-uretim/>
- Allen, R. (2011). *The British Industrial Revolution in Global Perspective*, Cambridge University Press <https://doi.org/10.5871/bacad/9780197264775.003.0007>
- Autor, D. (2015). Why Are There Still So Many Jobs? the History And Future Of Workplace Automation. *Journal of Economic Perspectives*, 3(29), 3-30. <https://doi.org/10.1257/jep.29.3.3>
- Aybas, M. (2018). *İKY 4.0 Endüstri 4.0'ın İnsan Kaynakları Yönetimine Etkileri, Endüstri 4.0 Üzerine Yazılar* (Edt: Deniz Özyakışır, Meryem Aybas), Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Aydın, Ş., Çelik S., Condur F. (2021). Modern Ekonomi Çağında Akıllı Fabrikalar, *International Cappadocia Scientific Research Congress*, Full Text Book-I, 94-103.
- Aydinbaş & Erdinç (2022): Aydinbaş And Erdinç, Panel Data Evidences on Factors Associated With Happiness in The Context of Society 5.0, *Journal of Social Sciences Research (Odüsobiad)*. Doi:10.48146/Odusobiad.1106244
- Babbage, C. (2010). On the Economy Of Machinery And Manufactures. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511696374>
- Batdi, V. (2022). Eğitimde Endüstri 4.0 İle İlişkili Kavramların Çok-yüzeyle Rasch Ölçme Modeliyle Analizi. *The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences*, 1(8), 31-41. <https://doi.org/10.34137/jilses.1072494>
- Bridgera (2020). Smart Factory Technologies- Industry 4.0. Retrieved from <https://bridgera.com/smart-factory-technologies>.
- Chen, B., Wan, J., Shu, L., Li, P., Mukherjee, M., & Yin, B. (2017). Smart Factory Of Industry 4.0: Key Technologies, Application Case and Challenges. *Ieee Access*, 6, 6505-6519. s. 6506.
- Coşkun E., & Coşkun Y. (2020). Karanlık Fabrikalar Geleceği Aydınlatacak mı? *Bilim ve Teknik*, Eylül 2020. <https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/makale/karanlik-fabrikalar-gelecegi-aydinlatacak-mi>
- Davis, M. (2022). What is Construction Automation, and How Will It Drive

- the Future of Building?, *Redshift Articles*, <https://redshift.autodesk.com/articles/construction-automation>
- Davutoğlu, N., Akgül B. & Yıldız E. (2017). İşletme Yönetiminde Sanayi 4.0 Kavramı ile Farkındalık Oluşturarak Etkin Bir Şekilde Değişimi Sağlamak, *Asos Journal- Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 52(52), 544-567.
- Deloitte (2017). The smart factory. Retrieved from <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/focus/industry-4-0/smart-factory-connected-manufacturing>.
- Doğu B. & Meçik O. (2018). Türkiye’de Endüstri 4.0’ın İşgücü Piyasasına Etkileri: Firma Beklentileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, C23, Endüstri 4.0 ve Örgütsel Değişim Özel Sayısı, 11581-1606.
- Duman, M.Ç. (2019). Karanlık Fabrikalarda İşsizlik Sorunsalı: Kadın çalışanların Durumu, *I. Uluslararası İletişim ve Yönetim Bilimleri Kongresi*, Malatya, 456-466.
- Frangoul, A. (2019). Smart Factories Could Contribute As Much As \$2.2 Trillion To The Global Economy, *Report Says*. <https://www.cnbc.com/2019/11/12/smart-factories-could-contribute-2point2-trillion-to-global-economy.html>
- Frey, C. B. & Osborne. M. A., (2017). The Future of Employment: How Susceptible Are Jobs to Computerisation?, *Technological Forecasting & Social Change*, 114.
- Gilchrist A. (2016) Smart Factories. In: Industry 4.0. Apress, Berkeley, CA. https://doi.org/10.1007/978-1-4842-2047-4_14 s.217.
- Hoskyn, J. (2022). What Good AI Cyber Security Software Looks Like in 2022, *ITPro Technology*, <https://www.itpro.com/technology/artificial-intelligence-ai/368107/what-good-ai-cyber-security-software-looks-like>
- Hozdic, E. (2015). Smart Factor For Industry 4.0: A Review. *International Journal of Modern Manufacturing Technologies*, 7(1), 28-35.
- Kesayak, B. (2022). Adidas’tan Speed Factory Tesisi, Türkiye’nin Endüstri 4.0 Platformu, <https://www.endustri40.com/adidastan-speed-factory-tesisi/>
- Kocaay, F. (2019). Possible Effects Of Industrial 4.0 to Work Life, *Occupational Health and Safety*. SSTB, 31(0), 0-0. <https://doi.org/10.17363/sstb.2019.31.4>
- Korkmaz & Gedik (2020). Endüstri 4.0’ın Sağlık Sektörüne Etkisinde Demografik Özelliklerin Düzenleyici Rolü, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (2020). Doi:10.17065/Huniibf.684717 Publication Type: Article, Topics: Humanities, Philosophy, Psychology.
- L2L (2021). The Smart Factory And What It Means For Manufacturers. <https://www.L2L.Com/Smartfactory>

- Lee, J (2015) A Cyber-Physical Systems Architecture For Industry 4.0-Based Manufacturing Systems, *Manufacturing Letters*,3(1)
- Lucke, D., Constantinescu, C. & Westkamper E. (2008). *Smart Factory-A Step Towards The Next Generation of Manufacturing, Inmanufacturing Systems and Technologies for The New Frontier*, Springer, London. p.115.
- Milosevic M., Durcev M., Lukic D., Antic A. & Ungereanu N. (2020). Intelligent Process Planning for Smart Factory and Smart Manufacturing. In: Wang L., Majstorovic V., Mourtzis D., Carpanzano E., Moroni G., Galantucci L. (eds) Proceedings of 5th International Conference on the Industry 4.0 Model for Advanced Manufacturing. *Lecture Notes in Mechanical Engineering*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-46212-3_14 s.205.
- Oktay F. (2016). Sanayi 4.0 Dönüşümü Nedir? Belirlemeler ve Beklentiler, *Global Sanayici Dergisi*, Çerkezköy Organize Sanayi Bölgesi Yayını, Tekirdağ
- Özbek, A., Alan, M. (2022). Endüstri 4.0 Teknolojilerinin Transferi: İSo 500 Tekstil ve Hazır Giyim İşletmeleri Uygulaması. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(11), 1165-1178. <https://doi.org/10.33206/mjss.948371>
- Özdemir, N. & Ayaz, A. (2020). Construction Of Career Development Services According To Industry 4.0: Needs, *Priorities and Requirements*. *HIG*, 1(10), 96. <https://doi.org/10.5961/jhes.2020.371>
- Öztuna, B. (2017). *Endüstri 4.0 (Dördüncü Sanayi Devrimi ile Çalışma Yaşamının Geleceği)*, Gece Kitaplığı, Ankara.
- Protolabs (2019). Smart Manufacturing: How the Industrial Internet of Things is Enabling Factories of the Future. <https://www.protolabs.com/resources/blog/smart-manufacturing-how-theindustrial-internet-of-things-is-enabling-factories-of-the-future/>
- PWC (2018). Will Robots Really Steal Our Jobs? An International Analysis of the Potantial Long Term Impact of Automation. https://www.pwc.com/hu/hu/kiadvanyok/assets/pdf/impact_
- S. Sayer & A. Ülker (2014). Ürün Yaşam Döngüsü Yönetimi, *Mühendis ve Makina*, 55(657), ss. 65-72.
- Sarıışık G., Demir S. & Öğütlü A.S. (2022). Şanlıurfa İlindeki KOBİ'lerin Endüstri 4.0 Farkındalık Seviyesinin ve Geçiş Sürecindeki Önceliklerinin Belirlenmesi, *International Journal of Advances in Enginreering and Pure Sciences*, 34(3), 434-444.

- Schweder, J., (2017). Turning Out the Lights on the Factory Floor, *Automation World*, <https://www.automationworld.com/factory/robotics/article/13316849/turning-out-the-lights-on-the-factory-floor>
- Spincorp, (2021). The Social And Economic Impacts Of Smart Factory. Retrieved from <https://www.e-spincorp.com/the-social-and-economic-impacts-of-smart-factory/>
- Thormundsson B. (2023). Size Of The Market For Industrial Robots Worldwide from 2018 to 2020, With A Forecast Through 2028, *Statistav Electronics*.
- Tracy P. (2016). Lights Out Manufacturing and its Impact on Society, RCR Wirless News Intelligence on the All Things Wireless Open RAN, *Global Forum 2023*.
- Turan, T., Turan, G. (2022). Ethics of Artificial Intelligence: Impact On Society. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(13), 292-299. <https://doi.org/10.29048/makufebed.1058538>
- Uğurlu Eren, Z. (2020). Toplum 5.0 ve Dijital Dünyada Toplumsal Dönüşüm ve Eğitim 5.0. Deniz Akçay, Eren Efe (Eds.). *Dijital Dönüşüm ve Süreçler, İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları*, 169-206
- Vermeulen, Y. (2018). Manufacturing in the Dark, *Odgers Berndtson Insights*, <https://www.odgersberndtson.com/en-jp/insights/manufacturing-in-the-dark>
- Wang, J. Wan, D. Zhang, D. & Li ,C. Zhang (2016). Towards smart factory for industry 4.0: a self-organized multi-agent System with big data based feedback and coordination”, *Computer Networks*, 101(7), ss. 158-168.
- WEF (2017). The Global Gap Report, World Economic Forum, Geneva.
- World Economic Forum (2018). The Next Economic Growth Engine Scaling Fourth Industrial Revolution Technologies in Production, In collaboration with *Mc Kinsley & Company- White Paper*, Switzerland.
- Yılmaz, C. (2021). Endüstri 4.0’ın Karanlık Fabrikalarında İnsan Kaynaklarının Rolü: İşlevsiz Bir Sınıf Mı?, *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 5(4). <https://doi.org/10.29329/ijiasos.2021.419.3>
- Yılmaz, E., Gönen, S., Şanoğlu, S., Karacayılmaz, G. & Özbirinci, Ö. (2021). The Forgotten Component In the Development Process Of Industry 4.0: Cyber Security. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(9), 1142-1158. <https://doi.org/10.29130/dubited.905340>

KAYNAKLAR

- Akkaya, B., & Tabak, A. (2018). Örgütsel çeviklik ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *İş ve İnsan Dergisi*, 5(2), 185-206.
- Ashrafi, N., Xu, P., Sathasivam, M., Kuilboer, J. P., Koelher, W., Heimann, D., & Waage, F. (2005). A framework for implementing business agility through knowledge management systems. *In Seventh IEEE International Conference on E-Commerce Technology Workshops* (pp. 116-121). IEEE
- AlTaweel, I. R., & Al-Hawary, S. I. (2021). The mediating role of innovation capability on the relationship between strategic agility and organizational performance. *Sustainability*, 13(14), 7564.
- Batıbeyi, A. (2022). *İşletmelerde Stratejik Çeviklik ve Rekabet Zekasının Şirket Girişimciliği Üzerindeki Etkisi: TRAI Düzey 2 Bölgesinde Faaliyet Gösteren Orta ve Büyük Ölçekli İşletmeler Üzerine Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi, Erzurum Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü)
- Cho, H., Jung, M., & Kim, M. (1996). Enabling technologies of agile manufacturing and its related activities in Korea. *Computers & Industrial Engineering*, 30(3), 323-334.
- Cross, R., Gardner, H., & Crocker, A. (2019). Networks for agility: Collaborative practices critical to agile transformation. *Connected Commons, March*.
- Colarusso, E. (2023). Agile Nedir?. [https://www.acmagile.com/blog/agile-nedir#:~:text=Agile%20\(%C3%87eviklik\)%2C%20bir%20organizasyonun,yaratmak%20i%C3%A7in%20y%C3%B6n%C3%BCn%C3%BC%20de%C4%9Fi%C5%9Ftirebilme%20yetene%C4%9Fidir](https://www.acmagile.com/blog/agile-nedir#:~:text=Agile%20(%C3%87eviklik)%2C%20bir%20organizasyonun,yaratmak%20i%C3%A7in%20y%C3%B6n%C3%BCn%C3%BC%20de%C4%9Fi%C5%9Ftirebilme%20yetene%C4%9Fidir). (Son Erişim Tarihi 23 Mayıs 2023)
- Duguay, C. R., Landry, S., & Pasin, F. (1997). From mass production to flexible/agile production. *International Journal of Operations & Production Management*.
- Denning, S. (2016). Understanding the three laws of Agile. *Strategy & Leadership*, 44(6), 3-8.
- Denning, S. (2020). *Agile Devri*. Okyanus Yayınları, Dörtel Matbaacılık.
- Dove, R. (1999). Knowledge management, response ability, and the agile enterprise. *Journal of knowledge management*, 3(1), 18-35.
- Doz, Y., & Kosonen, M. (2008). The Dynamics of Strategic Agility: Nokia's Rollercoaster Experience. *California Management Review*, 50(3), 95-118.

- Doz, Y. & Kosonen, M. (2017). *Hızlı Strateji Stratejik Çeviklik Değişen Koşullara Uyum Becerisi*. İş Bankası Kültür Yayınları, Sena Ofset.
- Fliedner, G., & Vokurka, R. J. (1997). Agility: competitive weapon of the 1990s and beyond?. *Production and Inventory Management Journal*, 38(3), 19.
- Fourne, S. P. L., Jansen, J. J. P., & Mom, T. J. M. (2014). Strategic Agility in MNEs: Managing Tensions to Capture Opportunities across Emerging and Established Markets. *California Management Review*, 56(3), 13–38.
- Fliedner, G., & Vokurka, R. J. (1997). Agility: competitive weapon of the 1990s and beyond?. *Production and Inventory Management Journal*, 38(3), 19.
- Goldman, S. L. (1994). Agile manufacturing concept. *In Coupling technology to national need* (Vol. 2102, pp. 30-40). SPIE.
- Garton, E. & Noble A. (2019). Çeviklik Anlayışını Üst Yönetime Benimsetmek. *Dijital Dönüşüm Çeviklik*, (139-150).
- Ganguly, A., Nilchiani, R., & Farr, J. V. (2009). Evaluating agility in corporate enterprises. *International journal of production economics*, 118(2), 410-423.
- Goldman, S.L., Nagel, R.N., Preiss, K., (1995). *Agile Competitors and Virtual Organizations*. Van Nostrand Reinhold, New York.
- Gerald, E., Obianuju, A., & Chukwunonso, N. (2020). Strategic agility and performance of small and medium enterprises in the phase of Covid-19 pandemic. *International Journal of Financial, Accounting, and Management*, 2(1), 41-50.
- Gurkov, I., Goldberg, A., & Saidov, Z. (2017). Strategic agility and persistence: HEM's entry into the Russian market of expendable materials for clinical laboratories. *Global Business and Organizational Excellence*, 36(5), 12-19.
- Hitt, M. A., Ireland, R. D., & Hoskisson, R. E. (2016). *Strategic Management: Concepts And Cases: Competitiveness and Globalization*. Cengage Learning.
- Kaplan, M. (2019). Rekabeti Yaratma ve Sürdürme Öncülü: Örgüt Geliştirme. *Modern Yönetim Teknikleri*. (Edi. Aykut Bedük) (ss. 201-215). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kaplan, M (2021). Kitap Üzerine Stratejik Giriş: Akademik Bağlamın Gündemi. *Strateji Yönetim Bağlam Çerçevesinde Güncel Okumalar*. (Edi. Mehmet Kaplan) (ss. 7-11). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Kaplan, M. (2022). Stratejik İşbirliklerinde Başarısızlık. *Stratejik İşbirlikleri: Kavram, Teori ve Uygulama*. (Edi. Rukiye Sönmez ve Ebru Özer Topaloğlu) (ss. 182-194). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.

- Kaplan, M. ve Doğaner, S. (2022). Hibrit Çalışma: Hazırlayıcı Pratikler, Kuramsal Alt Yapı ve Dinamik Kavramsal Sorgulama. *Bir Başka Yönetim Mümkün mü?*. (Edi. Nesrin Şalvarcı Türeli) (ss. 97-115).
- Kaplan, B. T., Doğaner, S. ve Kaplan, M. (2023). Spor İşletmeciliğinde Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sporometre Dergisi*, 21(3), 173-189.
- Kumar, A., & Motwani, J. (1995). A methodology for assessing time-based competitive advantage of manufacturing firms. *International Journal of Operations & Production Management*, 15(2), 36-53.
- Li, X., Chung, C., Goldsby, T. J., & Holsapple, C. W. (2008). A unified model of supply chain agility: the work-design perspective. *The International Journal of Logistics Management*.
- Menor, L. J., Roth, A. V., & Mason, C. H. (2001). Agility in retail banking: a numerical taxonomy of strategic service groups. *Manufacturing & Service Operations Management*, 3(4), 273-292.
- Morton, J., Stacey, P., & Mohn, M. (2018). Building and maintaining strategic agility: an agenda and framework for executive IT leaders. *California management review*, 61(1), 94-113.
- Nagel, R., N. (1992). 21st Century Manufacturing Enterprise Strategy Report. Iacocca Institute Legigh University.
- Porter, E. M. (2000). *Rekabet Stratejisi Sektör ve Rakip Analiz Teknikleri*. Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- Rigby, D. K. (2019). Çeviklik: Oyuna Girmenin ve Oyunda Kalmanın Yolu. *Dijital Dönüşüm Çeviklik*, (5-14).
- Roth, A. V. (1996). Achieving strategic agility through economies of knowledge. *Planning Review*.
- Shin, H., Lee, J. N., Kim, D., & Rhim, H. (2015). Strategic agility of Korean small and medium enterprises and its influence on operational and firm performance. *International Journal of Production Economics*, 168, 181-196.
- Sharifi, H., & Zhang, Z. (1999). A methodology for achieving agility in manufacturing organisations: An introduction. *International journal of production economics*, 62(1-2), 7-22
- Sambamurthy, V., Bharadwaj, A., & Grover, V. (2003). Shaping agility through digital options: Reconceptualizing the role of information technology in contemporary firms. *MIS quarterly*, 237-263.

- Şen, G. (2020). *Stratejik Çeviklik ve İç Girişimcilik Davranışı İlişkisinde Yenilikçi Örgüt İkliminin Aracılık Etkisi: Havacılık Sektöründe Bir Araştırma*. (Doktora Tezi, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü)
- Weber, Y., & Tarba, S. Y. (2014). Strategic Agility: A State of the Art Introduction to the Special Section on Strategic Agility. *California Management Review*, 56(3), 5–12.
- Weill, P., Subramani, M., & Broadbent, M. (2002). IT infrastructure for strategic agility. *Available at SSRN 317307*.
- Yitmen, M. (2020). “İş”in Rönesansı ve Çevik Yeni Dünya. <https://hbrturkiye.com/blog/is-in-ronesansi-ve-cevik-yeni-dunya>. (Son Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2023)
- Yıldız, T. (2018). *Çalışmaya Tutkunluk, İş Özellikleri, Kişilik Tipleri, Stratejik Çeviklik ve Başarı Hedef Yöneliminin Örgütsel Bağlılığa Etkisi Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü)
- Yusuf, Y. Y., Sarhadi, M., & Gunasekaran, A. (1999). Agile manufacturing: The drivers, concepts and attributes. *International Journal of production economics*, 62(1-2), 33-43.
- Anonim (2021). Why Agility is an Important Part of Your Company Culture? <https://www.salesforce.com/ca/blog/2021/07/why-agility-is-an-important-part-of-your-company-culture.html>. (Son erişim tarihi: 23 Mayıs 2023).

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu F. O., Ekinci L. O. & Tosun N. (2022). Metaverse ve Sağlık Hizmetleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 95-102. DOI: 10.46482/ebyuibfdergi.1133902.
- Akıllı E. (2023). Türk Dünyası Gençlerinin Bütünleşmesinde Miras Diplomasisi ve Metaverse: Türkoverse, Rapor, Yayın No:8.
- Alkara İ. (2022). Yeni Dijital Ürünler Üzerine Bir İnceleme: Metaverse ve NFT Örnekleri.İçinde Dijital Etkileşimler: Sektörel Yansımaları, Editör: Altan İ.M., Efe Akademi Yayınları, 171-196.
- Alp G. T., Tuncer A. D., Sulaiman S. A. B. & Güngör A. (2019). Çalışma Hayatında Y ve Z Kuşağının Motivasyonel Farklılıkları, In *Proceedings on 2nd International Conference on Technology and Science*, 803-810.
- Altun D. (2021). Sanal ve Artırılmış Gerçeklikle Dönüşen Yeni Nesil Sosyal Medya Mecrası: Metaverse. *Uluslararası İşletme ve Pazarlama Kongresi*, 171-173, İstanbul.
- Amankwah-Amoah J., Khan Z., Wood G. & Knight G. (2021). COVID-19 and Digitalization: The Great Acceleration, *Journal of Business Research*, 136: 602-611
- Atabay E. S. & AYTEKİN S. S. (2022). Metaverse: Örgüt Kültürünün Gelenekselden Dijitale Evrimi, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (36), 21-36.
- Avcu S. (2022). Metaverse İş Dünyasını Nasıl Etkiliyor? <https://www.kariyer.net/ik-blog/metaverse-is-dunyasini-nasil-etkiliyor/> (Erişim tarihi: 10.07.2023).
- Aydemir S. (2022). Metaverse ve İşletme Yönetiminin Geleceği, İçinde: *Dijital Çağda Yönetim Üzerine Güncel Konular ve Araştırmalar* (Editörler: Ceyhan S. ve Ada S.) Nobel Akademik Yayıncılık, 1. Basım, Ankara.
- Aydoğan D., Yengin D. & Bayrak T. (2022). Sanatın Hibrit Gerçeklik Alanı: “Metaverse”. *Yedi*, (28); 53-66.
- Babur Y. (2022). Metaverse Ağında Turizm Endüstrisinin Rolü. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 91-101.
- Beck R. (2018). Beyond Bitcoin: The Rise of Blockchain World, *Computer*, 51 (2), 54-58.
- Bobrowski M. (2021a) Big Tech Seeks its Next Fortune in the Metaverse. <https://www.wsj.com/articles/big-tech-seeks-itsnext-fortune-in-the-metaverse-11636459200> (erişim 10.07.2023).

- Bobrowski M. (2021b) Mark Zuckerberg Sets Facebook on Long, Costly Path to Metaverse Reality. https://www.wsj.com/articles/mark-zuckerberg-sets-facebook-on-long-costly-path-to-metaverse-reality-11635252726?mod=article_inline (Erişim 10.07.2023)
- Bolger R. K. (2021). Finding Wholes in the Metaverse: Posthuman Mystics as Agents of Evolutionary Contextualization, *Religions*, 1-15.
- Bostan B. (2007). Sanal Gerçeklikte Etkileşim, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Bozkurt Ö. & Gümüş, İ. H. (2022). Metaverse ve Metagirişimcilik: Kavramsal Bir Çerçeve, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 17(1): 75-85.
- Buhalis D., Leung D. & Lin M. (2023). Metaverse as a Disruptive Technology Revolutionising Tourism Management and Marketing, *Tourism Management*, 97: 1-11.
- Büyükdumlu Ş. (2021). H&M, Metaverse Dünyasındaki İlk Mağazasını Açtı. www.pazarlamasyon.com (Erişim Tarihi: 11.07.2023).
- Calandra D., Oppioli M., Sadraei R., Jafari-Sadeghi V. & Biancone P. P. (2023). Metaverse Meets Digital Entrepreneurship: A Practitioner-Based Qualitative Synthesis. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, <https://www.emerald.com/insight/1355-2554.htm>.
- Caulfield B. (2022). What Is the Metaverse? <https://blogs.nvidia.com/blog/2021/08/10/what-is-the-metaverse/> (Erişim Tarihi 12.07.2023).
- Çelik C. (2022). Roblox Oynamayan, Robux Harcamayan Metaverse'den Arsa Almasın! <https://www.indytrk.com/node/470851/haber/roblox-oynamayan-robux-harcamayan-metaverseden-arsa-almas%C4%B1n> (Erişim Tarihi 12.06.2023).
- Çelik R. (2022). Metaverse Nedir? Kavramsal Değerlendirme ve Genel Bakış. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences*, 8(1): 67-74.
- Çelikkol Ş. (2022). Metaverse Dünyası'nın, Tüketici Satın Alma Davranışları Açısından Değerlendirilmesi. İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 3(1), 64-75.
- Çevik Aka D. (2022). Metaverse'ün İşletmeler Üzerindeki Potansiyel Etkisi, *INSAC Contemporary Trends in Humanities and Social Sciences*, 54-68.
- Damar M. (2021). Metaverse Shape of Your Life for Future: A Bibliometric Snapshot. *Journal of Metaverse*, 1(1): 1-8.

- Damar M. (2022). What the Literature on Medicine, Nursing, Public Health, Midwifery, and Dentistry Reveals: An overview of the Rapidly Approaching Metaverse. *Journal of Metaverse*, 2(2): 62-70.
- Dargan S., Bansal S., Kumar M., Mittal A. & Kumar, K (2023). Augmented Reality: A Comprehensive Review. *Archives of Computational Methods in Engineering*, 30(2): 1057-1080.
- Diaz J. (2020). Virtual World As a Complement to Hybrid and Mobile Learning. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 15(22): 267-274.
- Dionisio J. D. N. & Gilbert R. (2013). 3D Virtual Worlds and The Metaverse: Current Status and Future Possibilities. *ACM Computing Surveys*, 45: 1-38.
- Doborjeh Z., Hemmington N., Doborjeh M. & Kasabov N. (2022). Artificial Intelligence: A Systematic Review of Methods and Applications in Hospitality and Tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 34(3), 1154-1176.
- Duan H., Li J., Fan S., Lin Z., Wu X. & Cai W., (2021). Metaverse for Social Good: A University Campus Prototype, *In Proceedings of the 29th ACM International Conference on Multimedia*.
- Ertunç M. A. (2022). Metaverse'ün Türkiye'ye Katkısı Ne Olacak? İşte Rakamlar <https://shiftdelete.net/metaverse-turkiye-katkisi-ne-olacak> (Erişim Tarihi 07.07.2023).
- Gaubert J. (2021). Seoul to Become the First City to Enter the Metaverse. What will it Look Like?, <https://www.euronews.com/next/2021/11/10/seoul-to-become-the-first-city-to-enter-the-metaverse-what-will-itlook-like> (Erişim 10.07.2023).
- Gadekallu T.R., Huynh-The T., Wang W., Yenduri G., Ranaweera P., Pham Q.V. & Liyanage M. (2022). Blockchain for the Metaverse: A review. Arxiv preprint arXiv:2203.09738, 1-17.
- Grider D. (2021). The Metaverse: Web 3.0 Virtual Cloud Economics. *Grayscale Research*, 1(18).
- Güler O. & Savaş S. (2022). All Aspects of Metaverse Studies, Technologies and Future, *Gazi Journal of Engineering Sciences*, 8(2), 292-319.
- Habiboğlu Ö. & Karabıyık A.Ç. (2023). Türkiye'deki Metaverse Makalelerinin İçerik Analizi. *Yeni Medya*, (14), 1-16.
- Hirsch P. B. (2022). Adventures in the Metaverse, *Journal of Business Strategy*, 43(5): 332-336.

- Hrdergi.com. (2023). 2023'te Uzaktan Çalışmada Etkileşim, Yeni Teknolojilerle Artırılacak. (Erişim tarihi: 12.07.2023).
- Hollensen, S., Kotler, P., & Opresnik, M. O. (2022). Metaverse The New Marketing Universe. *Journal of Business Strategy*, 44 (3): 119-125.
- Huynh-The T., Gadekallu T. R., Wang W., Yenduri G., Ranaweera P., Pham Q. V., Benevides da Costa G B. & Liyanage, M. (2023). Blockchain for the Metaverse: A Review. *Future Generation Computer Systems*.
- Ibberson H. (2022). What is the Metaverse and What does it Mean for Retail?, Blog Edited, <https://blog.edited.com/blog/the-metaverse>. (Erişim Tarihi: 10.07.2023).
- Iha.com., (2022). Türkiye'nin İlk Metaverse Uygulama ve Araştırma Merkezi Kuruluyor. <https://www.ihacom.tr/istanbul-haberleri/-3787777> (Erişim Tarihi: 12.07 2023).
- Inder S. (2023). Entrepreneurial Opportunities in Metaverse. In *Promoting Consumer Engagement Through Emotional Branding and Sensory Marketing*, 52-62. IGI Global.
- İçözü T. (2022). Walmart, Metaverse'e Adım Atmaya Hazırlanıyor. <https://webrazzi.com/2022/01/17/walmart-metaverse-e-adim-atmaya-hazirlaniyor/> (Erişim tarihi 10.07.2023).
- Joy A., Zhu Y., Peña C. & Brouard M. (2022). Digital Future of Luxury Brands: Metaverse, Digital Fashion, and Non-Fungible Tokens. *Strategic Change*,31(3), 337-343.
- Kaplan, M. (2019). Rekabeti Yaratma ve Sürdürme Öncülü: Örgüt Geliştirme. *Modern Yönetim Teknikleri*. (Edi. Aykut Bedük) (ss. 201-215). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kaplan, M (2021). Kitap Üzerine Stratejik Giriş: Akademik Bağlamın Gündemi. *Strateji Yönetim Bağlam Çerçevesinde Güncel Okumalar*. (Edi. Mehmet Kaplan) (ss. 7-11). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Karataş A, B. (2022). Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Metaverse Platformu Kuruyor: "Türkiye'nin Geleceği Blok Zinciri Teknolojisinde" <https://www.webtekno.com/sanayi-teknoloji-bakanligi-metaverse-platformu-kuruyor-h128680.html> (Erişim 07.07.2023).
- Karademir Ö. (2023). Opportunities and Barriers for Entrepreneurship in the Metaverse Age. In *Role of Human Resources for Inclusive Leadership, Workplace Diversity, and Equity in Organizations*, IGI Global.
- Katırcıoğlu A. (2022). Metaverse Yeni Bir Pazarlama Alanı: Giyim Markalarının İncelenmesi, *Güncel Pazarlama Yaklaşımları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2): 122-134.

- Kılınç Ü. (2022). <https://www.webtekno.com/cumhurbaskani-erdogan-metaverse-talimat-h120043.html>, Erişim tarihi: 07.07.2023.
- Kına E. & Biçek E. (2023). *Metaverse Yeni Dünyaya İlk Adım*, İksad Yayınevi, Ankara.
- Koçak D. (2023). Web 1,0'dan Web 3,0'a Metaverse'ün Gelişimi ve Sunduğu Fırsatlar, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 7 (2): 97-113.
- Köse N. & Yengin D. (2018). Dijital Pazarlamadan Fijital Pazarlamaya Geçiş Örneği Olarak Artırılmış Gerçeklik ve Sanal Gerçeklik Uygulamalarının Pazarlama Üzerindeki Katkılarının İncelenmesi, *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10 (1), 77-111.
- Kraus S., Kanbach D.K., Krysta P.M., Steinhoff M.M. & Tomini N. (2022). Facebook and the Creation of the Metaverse: Radical Business Model Innovation or Incremental Transformation?. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, 28(9), 52-77.
- Kuş O. (2021). Metaverse: 'Dijital Büyük Patlamada' Fırsatlar ve Endişelere Yönelik Algılar. *Intermedia International e-Journal*, 8(15) 245-266. doi: 10.21645/intermedia.2021.109.
- Kye B., Han N., Kim E., Park Y. & Jo S. (2021). Educational Applications of Metaverse: Possibilities and Limitations. *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*, 18 (32): 1-13.
- Laeq K. (2022). Metaverse: Why, How and What. How and What.
- Lee J. Y. (2021). A Study on Metaverse Hype for Sustainable Growth. *International Journal of Advanced Smart Convergence*, 10(3): 72-80.
- Lee B. K. (2021). The Metaverse World and Our Future. *Review of Korea Contents Association*, 19(1): 13-17.
- Lee L.H., Braud T., Zhou P., Wang L., Xu D., Lin Z., Kumar A., Bermejo C. & Hui P. (2021). All One Needs to Know about Metaverse: A Complete Survey on Technological Singularity, Virtual Ecosystem, and Research Agenda, *Journal Of Latex Class Files*, 14(8): 1-66.
- Lee, J., & Kwon, K. H. (2022). The Future Value and Direction of Cosmetics in the Era of Metaverse. *Journal of Cosmetic Dermatology*. 21:4176–4183
- Liangliang L., Zhiyang L., Jianyi L. & Wei Y. (2023). Metaverse Entrepreneurship: A New Entrepreneurial Paradigm Based on Virtue-Reality Interaction, *Foreign Economics & Management*, 45(03), 3-22
- Logeswaran, A., Munsch, C., Chong, Y. J., Ralph, N. & McCrossnan, J. (2021). The Role Of Extended Reality Technology In Healthcare Education: Towards a Learner-Centred Approach. *Future healthcare journal*, 8(1); 79-84.

- Mete, M. H. (2022), Metaverse Teknolojileri ve Etki Alanları, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14 (2): 155-171.
- Mitchell R., Michalski J. & Carbonell T. (2013), *An Artificial Intelligence Approach*, Springer, New York.
- Mozumder M. A. I., Sheeraz M. M., Athar A., Aich S. & Kim, H. C. (2022). Overview: Technology Roadmap of the Future Trend of Metaverse Based on IoT, Blockchain, AI Technique, and Medical Domain Metaverse Activity. In 2022 24th International Conference on Advanced Communication Technology (ICACT), 256-261, IEEE.
- Mystakidis S. (2022). Metaverse. *Encyclopedia*, 2(1), 486-497.
- Nart S., Çolakoğlu C. ve Toygar A. (2022). Metaverse ve Çalışma Yaşamına Etkisi, 4 th International CEO Communication, Economics, Organization & Social Sciences Congress, 320-330.
- Nergiz E. (2022). Metavers Evreninde Marka Yönetimi Ve Stratejileri, İçinde (Editör H. Kılıç) *Metaverse Evreninde Bütünleşik Pazarlama İletişimi Kitabı*.
- Ning H., Wang H., Lin Y., Wang W., Dhelim S., Farha F. ve Daneshmand M. (2023). A Survey on the Metaverse: The State of the Art, Technologies, Applications, and Challenges. *IEEE Internet of Things Journal*.
- Oh H. J., Kim J., Chang J. J., Park N. & Lee S. (2023). Social Benefits of Living in the Metaverse: The Relationships Among Social Presence, Supportive Interaction, Social Self-Efficacy, and Feelings of Loneliness. *Computers in Human Behavior*, 139, 107498.
- Önder N. (2022). Metaverse'e Adım Atan Öncü Markalar. <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/metaversee-adim-atan-oncu-markalar/> (Erişim Tarihi: 10.07.2023).
- Önemli Ş. (2022). Metaverse Dünyasına Adım atan 10 Yerli Marka, <https://mediatrend.mediamarkt.com.tr/metaverse-dunyasina-adim-atan-10-yerli-marka/> (Erişim tarihi 10.07.2023).
- Özkaynar G. K. (2022). Metaverse İşletmeleri Sanal Takımlara Sürükler mi?. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(1), 132-145.
- Öztürk S. A. (2022). Yeni bir dijital varlık olarak NFT: Pazarlama dünyasındaki yeri üzerine değerlendirmeler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 1151-1164.
- Papuççıyan A. (2022). Trendyol Sanat, GoArt İş Birliği ile Metaverse Sanat Galerisini Kullanıma Sundu, <https://webrazzi.com/2022/12/13/trendyol->

- sanat-goart-is-birligi-ile-metaverse-sanat-galerisini-kullanima-sundu/ (Erişim Tarihi: 10.07.2023).
- Park S.M. & Kim Y.G. (2022). A Metaverse: Taxonomy, Components, Applications, and Open Challenges. *IEEE Access*, 10: 4209-4251.
- Pekel B., Kaya T., Çalışkan F., Doğan M., Öner S., Kaya T., ... ve Erbay E. (2020). Z Kuşağı Öğrencilerinin İş Hayatı Kişilik Özelliklerinin ve İş Beklentilerinin Belirlenmesi: Ankara Üniversitesi Örneği. *Sağlık Hizmetlerinde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 1(1): 1-9.
- Petrosyan A. K. ve Aristova M. D. (2022). The Impact of the Introduction of the Metaverse Concept in The Company's Business Model. Российские регионы в фокусе перемен : сборник докладов в двух томах (18-20 Kasım 2021 Ekaterinburg). Cilt: 1, Ekaterinburg : Ukrayna, 202., 247-252.
- Purdy M. (2022). www.hbr.org/2022/04/how-the-metaverse-could-change-work(12.07.2023).
- Ramesh U. V., Harini A., Gowri C. S. D., Durga K. V., Druvitha P. & Kumar K. S. (2022). Metaverse: Future of the Internet, *International Journal of Research Publication and Reviews*, 3(2): 93-97.
- Rathore, B. (2023). Digital Transformation 4.0: Integration of Artificial Intelligence & Metaverse in Marketing. *Eduzone: International Peer Reviewed/Refereed Multidisciplinary Journal*, 12(1), 42-48.
- Richardson D. (2022). Lenovo: Businesses Must Embrace The Metaverse. <https://www.unleash.ai/hr-technology/lenovo-businesses-must-embrace-the-metaverse/>.
- Sarioğlu E. B. & Özgen E. (2017). Z Kuşağı: İş Dünyası Yakın Geleceğin İş Gücünü Ne Kadar Tanıyor?. *Researcher*, 5(4), 242-253.
- Serçek S. & Korkmaz M. (2023). Turizm Sektöründe Metaverse'ün Kullanımına İlişkin Sistemik Bir Literatür Çalışması, *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(5): 701-721.
- Seok W. H. (2021). Analysis of Metaverse Business Model and Ecosystem. *Electronics and Telecommunications Trends*, 36(4), 81-91.
- Shen B., Tan W., Guo J., Zhao L. & Qin P. (2021). How to Promote User Purchase in Metaverse? A Systematic Literature Review on Consumer Behavior Research and Virtual Commerce Application Design. *Appl. Sci.* 2021, 11, 11087.
- Sivasankar G. A. (2022). Study Of Blockchain Technology, AI And Digital Networking İn Metaverse. *IRE Journals*, 5(8): 110-115.

- Sriram G. K. (2022). A Comprehensive Survey On Metaverse, *International Research Journal of Modernization in Engineering Technology And Science*, 4 (2): 772-775.
- Şenol N. ve Yıldırım A. (2022). “Metaverse Evreninde Avatar Modası Üzerine Bir İnceleme: Dolce ve Gabbana Örneği”, *International Academic Social Resources Journal*, 7 (42): 1238- 1244.
- Taş H. Y., Demirdöğmez M. ve Küçükoğlu M. (2017). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13): 1031-1048.
- Thomason J. (2021). Metahealth-How will the Metaverse Change Health Care?. *Journal of Metaverse*, 1(1): 13-16.
- Ülger, Y. T., & Ülger, H. T. (2023). Metaverse Evrenine Giriş Yapan Markalar Üzerine Bir İnceleme. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 111-124.
- Wan F.-Y., Qin R., Wang X. & Hu B. (2022). MetaSocieties in Metaverse: MetaEconomics and MetaManagement for MetaEnterprises and MetaCities. *IEEE Transactions on Computational Social Systems*, 9(1): 2-7.
- Wang F.Y. (2010). The Emergence of Intelligent Enterprises: From CPS to CPSS. *IEEE Intell. Syst.* 25(4), 85-88.
- Wang Y., Jiang S., Wu C., Cai X. & Wang F. (2022). Impact of the Global Megatrends, COVID-19, and Digital Economy on Professional Career Management Transformation in Asian Countries. *Sustainability*, 14(17): 10981.
- Wang Y., Su Z., Zhang N., Liu D., Xing R., Luan T. H. ve Shen, X. (2023). A survey on Metaverse: Fundamentals, Security, and Privacy, *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 25(1): 319-352.
- Weinberger M. (2022). What Is Metaverse? A Definition Based on Qualitative Meta-Synthesis. *Future Internet*, 14(11): 1-15.
- Weking J., Desouza K. C., Fiel E. & Kowalkiewicz M. (2023). Metaverse-Enabled Entrepreneurship. *Journal of Business Venturing Insights*, 19: 1-13.
- Wiederhold, B. K. (2022). Ready (Or Not) Player One: Initial Musings On The Metaverse. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 25(1): 1-2.
- Wirtz Bernd W. Weyerer Jan C. ve Geyer Carolin (2018). Artificial Intelligence and the Public Sector— Applications and Challenges, *International Journal of Public Administration*, DOI: 10.1080/01900692.2018.1498103.
- Yengin D. (2023). Yeni Sanal Dünya Olarak Metaverse’te E-Ticaret. *Journal of Communication Science Researches – IBAD*, 3(1), 16-23.

- Yenidünya, B. (2022). Türk Teknoloji Şirketi Tarafından Geliştirilen Askeri Metaverse Uygulaması ‘MiliVerse’ Tanıtıldı! <https://www.webtekno.com/askeri-metaverse-uygulamasi-miliverse-tanitildi-h126913.html>
- Yılmaz H. & Ceranoğlu M. (2022). Modanın Dijital Geleceği: 3 Boyutlu Giysiler, Metaverse ve NFT. *Art-e Sanat Dergisi*, 15(29), 642-672.
- Yılmaz E. S. & Ecemiş O. (2022). “Metaverse” Platformlarının Pazarlama Karması Bağlamında Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleriyle İncelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 21(3): 1494-1511.
- Youde K. (2022). Jewellers and Watchmakers Grapple with when to Enter the Metaverse. *Financial Times*. Retrieved 2022/07/15, from. <https://www.ft.com/content/13aa0026-b559-4c03-af76-96c5d61d2f4f>
- Yu I. (2022). Alibaba Embraces Metaverse with Extended Reality, 3D and Virtual Influencers During 11.11 <https://www.alizila.com/alibaba-embraces-metaverse-with-extended-reality-3d-and-virtual-influencers-during-11-11/> (Erişim Tarihi: 11.07.2023).
- Zheng Y., Yang, S. & Cheng H. (2019). An Application Framework of Digital Twin and its Case Study. *Journal of Ambient Intelligence and Humanized Computing*, 10: 1141-1153.

KAYNAKÇA

- Australian Government, (2012). *Australia's Submission to the Rio+20 Compilation document, Rio+20 Nations Conference on Sustainable Development*. Canberra: Australian Government.
- Bhuyan, M. S., Islam, M. N., Ali, M. M., Rashed-Un-Nabi, M., Alam, M. W., Das, M., Mustary, S. (2021). *Blue economy prospect, opportunities, challenges, risks, and sustainable development pathways in Bangladesh*.
- Børresen, T. (2013). *Blue growth opportunities in sustainable marine and maritime sectors*. *Journal of Aquatic Food Product Technology*, 22(3), 217-218.
- Chesson, I. (2015). *Horizon 2020 and Blue Growth Opportunities*. https://atlantic-maritime-strategy.ec.europa.eu/sites/all/themes/clean_theme/doc/events/london/Chesson-and-Holmes.pdf. (Erişim Tarihi: 13.12.2022).
- Conathan, M. ve K. Kroh. (2012). *The Foundations of a Blue Economy: CAP Launches New Project Promoting Sustainable Ocean Industries*. Center for American Progress, June 27. <https://www.americanprogress.org/issues/green/report/2012/06/27/11794/thefoundations-of-a-blue-economy/> (Erişim Tarihi: 15.12.2022).
- Çoban, M. N. ve Ölmez, Ü. (2017). Mavi Ekonomi ve Mavi Büyüme. *Electronic Turkish Studies*, 12(3).
- Hidroğlu, D. (2022). Dünyada ve Türkiye’de Yeşil Devrim Anlayışı. (Edi. A. E. Peker). *İklim Değişikliği ve Yeşil Kalkınma*. (ss. 35-61). Çanakkale: Paradigma Yayınları.
- Erbaşı, A. (2023). *Tüm Yönleriyle Yeşil İşletme*. Konya: Atlas Akademi Yayınları.
- Kaplan, M. ve Kaplan, B. T. (2022). Büyük İşletmelerin Gölgesinde Mavi Girişimcilik Pratikleri. *I. Uluslararası Çevre, Enerji ve Ekonomi Kongresi Bildiriler Kitabı*. Giresun.
- Kathijotes, N. (2013). Keynote: *Blue economy-environmental and behavioural aspects towards sustainable coastal development*. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 101, 7-13.
- Scoones, I. (2007). *Sustainability. Development in practice*, 17(4-5), 589-596.
- Dijkstra-Silva, S., Schaltegger, S., Beske-Janssen, P. (2022). *Understanding positive contributions to sustainability. A systematic review*. *Journal of Environmental Management*, 320, 115802.

- OECD, (2016). *The Ocean Economy in 2030*. https://www.oecd.org/sti/ind/Session%201_b%20-%20Claire%20Jolly%20-%20Web.pdf. (Erişim Tarihi: 12.12.2022).
- United Nations Environment Programme, (2012). *Green Economy in a Blue World Synthesis Report*. <https://www.unep.org/resources/report/green-economy-blue-world-synthesis-report> (Erişim Tarihi: 10.12.2022).
- Özalemdar, L. (2021). Biyoloji Eğitimi ve Ekonomi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 67-90.
- OECD, (2022). *OECD work in support of a sustainable ocean*. <https://www.oecd.org/environment/2022-OECD-work-in-support-of-a-sustainable-ocean.pdf>. (Erişim Tarihi: 15.12.2022).
- Patil, P.G., Virdin, J. Colgan, C.S., Hussain, M.G., Failler, P. Vegh, T. (2018). *Toward a Blue Economy: A Pathway for Sustainable Growth in Bangladesh*. Washington, DC: The World Bank Group.
- Suluk, S. (2022). Ekonominin Renkleri: Sürdürülebilir Mavi Ekonomi Bağlamında Türkiye'nin Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (74), 132-150.
- Smith-Godfrey, S. (2016). *Defining the blue economy. Maritime affairs: Journal of the national maritime foundation of India*. 12(1), 58-64.
- Spalding, M. J. (2016). The new blue economy: the future of sustainability. *Journal of Ocean and Coastal Economics*, 2(2), 8.
- Tirumala, R. D. ve Tiwari, P. (2020). Innovative financing mechanism for blue economy projects. *Marine Policy*, 104194.
- The Economist Intelligence Unit, (2015). *The Blue Economy Growth, Opportunity and a Sustainable Ocean Economy*. https://wwf.panda.org/wwf_news/?247477/Principles%2Dfor%2Da%2DSustainable%2DBlue%2DEconomy. (Erişim Tarihi: 11.12.2022).
- Martínez-Vázquez, R. M., Milán-García, J., Pablo Valenciano, J. (2021). *Challenges of the Blue Economy: evidence and research trends*. *Environmental Sciences Europe*, 33(1), 1-17.
- World Economic Forum, (2022). *5 reasons why the G20 needs a sustainable blue economy*. <https://www.weforum.org/agenda/2022/05/g20-sustainable-blue-economy/>. (Erişim Tarihi: 13.12.2022).
- World Bank ve United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2017). *The Potential of the Blue Economy: Increasing Long-term Benefits of the Sustainable Use of Marine Resources for Small Island Developing*

States and Coastal Least Developed Countries. World Bank, Washington DC.

World Wide Fund for Nature, (2015). *Principles for a Sustainable Blue Economy*.

Yıldırım, G. (2022). *Mavi Ekonomi: Türkiye'nin Abd, Çin, Yunanistan Ve Bangladeş İle Mukayeseli Analizi*. *İşletme Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 178-202.

Zhang, Z. (2022). *Evolution paths of green economy modes and their trend of hypercycle economy*. *Chinese Journal of Population, Resources and Environment*, 20(1), 1-11.

KAYNAKÇA

- Ağızan, Z. Y. M. K., Bayramoğlu, Z., & Ağızan, Z. Y. M. S. (2018). Tarımda Stratejik Yönetimin Gerekliliği Ve Stratejik Yönetim Yaklaşımı Olan Denge Puan Kartı (Dpk) Kullanımı. Cataloging-In-Publication Data, 431.
- Aktuğlu, I. K. (2016). *Marka Yönetimi: Güçlü Ve Başarılı Markalar İçin Temel İlkeler*. İletişim Yayınları.
- Alexander, J. (2018). *Financial Planning & Analysis And Performance Management*, New Jersey, John Wiley & Sons Inc., S.175.
- André, F. J., González, P., & Porteiro, N. (2009). Strategic Quality Competition And The Porter Hypothesis. *Journal Of Environmental Economics And Management*, 57(2), 182-194.
- Arat, G., Türkeş, M., & Saner, E. (2023). Uluslararası Sözleşmeler Ön Rapor. Çevre Ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli. Vizyon.
- Ayten, A. M. (2016). Yükseköğretim Kurumlarında Stratejik Sürdürülebilir Alan Yönetimi. *Yükseköğretim Dergisi*, 6(3), 142-154.
- Bakanlığı, S. (2012). Sağlık Bakanlığı Stratejik Plan 2013-2017.
- Bakayoko, N. N. M. (2022). *Yeni Ürün Geliştirme Ve İşletmelerin Rekabet Gücü: Kozmetik Endüstrisi Örneği* (Doctoral Dissertation, Necmettin Erbakan University (Turkey)).
- Bal, Y. (2012). Rekabet Stratejilerinin İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamalarına Etkisi Ve Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 23(72), 48-76.
- Bal, Y. (2012). Rekabet Stratejilerinin İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamalarına Etkisi Ve Bir Araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 23(72), 48-76.
- Barca, M. (2005). Stratejik Yönetim Düşüncesinin Evrimi: Bilimsel Bir Disiplinin Oluşum Hikayesi. *Journal Of Management Research/Yonetim Arastirmalari Dergisi*, 5(1).
- Barca, M., & Saban, E. (2012). Rekabet Avantajı Sağlama ve Sürdürmede Stratejik Yaklaşımlar. *Social Sciences*, 7(2), 89-107.
- Baroto, M. B., Abdullah, M. M., & Wan, H. L. (2012). Hybrid Strategy: A New Strategy For Competitive Advantage. *International Journal Of Business And Management*, 7(20), 120-133.
- Başkol, M. (2016). Bir Rekabet Aracı Olarak Tedarik Zinciri Yönetimi: Starteji Ve Yaklaşımlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(5), 13-27.

- Bordean, O. N., Borza, A. I., L.Nistor, R., & Mitra, C. S. (2010). The Use Of Michael Porter's Generic Strategies In The Romanian Hotel Industry. *International Journal Of Trade,Economics And Finance*, 1(2), 173-178.
- Cavlak, H. (2021). Temel Performans Göstergeleri İle Kritik Başarı Faktörleri İlişkisi: Bir Havayolu İşletmesi Uygulaması. *Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 43(1), 78-99.
- Çubukçu, M. (2018). İşletmelerde Uygulanan Strateji Tipleri Ve Uygulamadan Örnekler. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(2), 142-156.
- Deniz, M. (2008). Kobi'lerde Yenilik, Yenilik Stratejileri Ve Bir Uygulama. *Sü İibf Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* , 141-175.
- Doğan, E. (2017). Rekabet Stratejileri Perspektifinden Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü. *Journal Of Management & Economics Research*, 15.
- Dursun, İ. T. (2021). Michael E. Porter Ve Jay Barney'in Rekabet Üstünlüğü İle İlgili Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. *Akademik Hassasiyetler*, 8(15), 189-208.
- Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond The Business Case For Corporate Sustainability. *Business Strategy And The Environment*, 11(2), 130-141.
- Erdil, T. S., Aydoğan, S., Bahadır, A. Y. A. R., & Güvendık, Ö. (2019). Marka Performansının Rekabet Gücüne Etkisi: Ulusal Ve Uluslararası Birleşme Ve Satın Almalar Açısından Bir Değerlendirme. *Öneri Dergisi*, 14(51), 164-189.
- Ergenç, E. (2010). *Kurumsal İtibar Yönetiminde Liderliğin Rolü Üzerine Bir Araştırma* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Franceschini, F. Ve Diğerleri. (2007). *Management By Measurement – Designing Key Indicators And Performance Measurement Systems*, Heidelberg, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, S.7.
- Gençtürk, F. E., Kandemir, D., Koç, Ö. T., & Demirci, I. C. (2010). Rekabet Avantajı Kuramının Tanımlanması Ve Ölçümlemesi-Conceptualization And Measurement Of Competitive Advantage Construct. *Öneri Dergisi*, 9(34), 13-25.
- Güleş, H. K., Akgemci, T., & Civelek, A. (2005). Stratejik Bir Rekabet Aracı Olarak Müşteri İlişkileri Yönetimi: Konaklama İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 272-290.
- Gürçan, N. (2022). Strateji Kavramının Ve Stratejik Yönetimin Yeni Yönelim Ve Kullanım Alanları Üzerine Bir İnceleme. *Stratejik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 333-348.

- Gürsoy, H. (2013). *Tedarik Zinciri Yönetiminde Güç İlişkisinin Stratejik Boyutu Ve Tedarikçi Tatmini Üzerine Bir Uygulama* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Gürsoy, H. (2013). *Tedarik Zinciri Yönetiminde Güç İlişkisinin Stratejik Boyutu Ve Tedarikçi Tatmini Üzerine Bir Uygulama* (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Hoşkara, E. (2007). *Ülkesel Koşullara Uygun Sürdürülebilir Yapım İçin Stratejik Yönetim Modeli* (Doctoral Dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- İleri, H., & Horasan, A. (2010). Küresel Rekabet Ortamında İşletmelerin Teknoloji Ve Ar-Ge Yönetimlerinin Rekabete Etkileri Üzerine Araştırma Ve Örnek Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1-2), 171-190.
- İleri, H., & Horasan, A. (2010). Küresel Rekabet Ortamında İşletmelerin Teknoloji Ve Ar-Ge Yönetimlerinin Rekabete Etkileri Üzerine Araştırma Ve Örnek Bir Uygulama. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 13(1-2), 171-190.
- Kamaşak, Rıfat. “Jenerik Rekabet Stratejilerinin İşletme Karlılığı Ve Pazar Performansına Etkisi”, *Yönetim Dergisi*, 21, 65, 2010, 47-64.
- Karaaslan, Ahmet & Tuncer, Güner. “Uluslararası Rekabet Gücünün Artırılmasında Temel Devlet Politikaları”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26, 2010, 23-45.
- Karaçuha, E., & Güven, P. A. D. O. (2018). Dijital İnovasyon Stratejisi Yönetimi. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi* (Ibad), 3(1), 118-130.
- Karapınar, D. Ç. (2018). Marka İmajı Ve İtibarı Oluşturmada Halkla İlişkilerin Rolü. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İnif E-Dergi)*, 3(1), 127-141.
- Kavut, L. (2010). Kurumsal Yönetim, Kurumsal Sosyal Sorumluluk Ve Çevresel Raporlama: İmkb 100 Şirketlerinin Çevresel Açıklamalarının İncelenmesi. *İstanbul Management Journal*, 21(66), 9-43.
- Kaygın, E. (2012). Sürdürülebilir Bir Rekabet Avantajı Sağlamanın Yolu: İç Girişimcilik Anlayışı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1), 93-103.
- Kaygın, E. (2012). Sürdürülebilir Bir Rekabet Avantajı Sağlamanın Yolu: İç Girişimcilik Anlayışı. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(1), 93-103.
- Kleindienst, B. (2017). *Performance Measurement Und Management*, Wiesbaden, Springer Fachmedien Wiesbaden, S.39.
- Klipfolio. (2020). “What Is A Kpı?”, www.klipfolio.com/resources/articles/what-is-a-key-performance-indicator, (Erişim Tarihi: 15.11.2020).

- Koçak, A. (2012). Sürdürülebilir Rekabet İçin Pazarlamayı Yeniden Düşünmek. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 61-84.
- Köylüoğlu, B. (2017). “Kpı Ve Performans Göstergeleri Gerçeği”, *Stratejik Yönetim Ve Kurumsal Finans Üzerine Düşünceler*, <https://www.stratejivefinans.com/kpi-ve-performans-gostergeleri-gercegi>, (Erişim Tarihi: 08.11.2020)
- Lind, P. (2015). *Monitoring Business Performance*, New York: Routledge.
- Lozano, R., Lukman, R., Lozano, F. J., Huisingh, D., & Lambrechts, W. (2013). Declarations For Sustainability İn Higher Education: Becoming Better Leaders, Through Addressing The University System. *Journal Of Cleaner Production*, 48, 10-19.
- Marangoz, M., & İnak Özberk, T. M. (2020). Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Sağlamada Kaynak Avantajı Teorisi ve Pazar Yönlülük Yaklaşımı. *Journal Of Management & Economics*, 27(1).
- Marangoz, M., & İnak Özberk, T. M. (2020). Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Sağlamada Kaynak Avantajı Teorisi Ve Pazar Yönlülük Yaklaşımı. *Journal Of Management & Economics*, 27(1).
- Metin, İ. & Uygurtürk, H. (2019). Marka Kimliği, Marka Kişiliği, Marka İmajı Ve Marka Konumlandırma Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir İnceleme. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 224-240.
- Mirze, S.K. ve Ülgen, H. (2016). *İşletmelerde Stratejik Yönetim*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Özer, M. A., & Dölkeleş, T. (2021). Kamu Kurumlarında Stratejik Yönetim Sürecinde Stratejik Planların Etkinliği. *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 7(2), 295-318.
- Özkan, C. (2009). *Stratejik Rekabet Üstünlüğü Sağlama Aracı Olarak Yenilik Stratejileri ve Bir Uygulama* (Master's Thesis, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Özkan, C. (2009). *Stratejik Rekabet Üstünlüğü Sağlama Aracı Olarak Yenilik Stratejileri Ve Bir Uygulama* (Master's Thesis, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Özkan, C. (2009). *Stratejik Rekabet Üstünlüğü Sağlama Aracı Olarak Yenilik Stratejileri Ve Bir Uygulama* (Master's Thesis, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Pacific Crest Group. (2012). “Applying Key Performance Indicators To Build Your Business”, S.3.
- Painter-Morland, M., & Ten Bos, R. (2016). Should Environmental Concern Pay Off? A Heideggerian Perspective. *Organization Studies*, 37(4), 547-564.
- Sağır, M., Türkeri, İ. (2015). Turizm İşletmelerinde Stratejik Boyutları İle Kurumsal Sosyal Sorumluluk Uygulamaları: Örnek İncelemeler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(22), 283-314.
- Sağlam, M., & İnan, M. B. (2021). Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Kazanılmasında İnovasyon, Pazarlama Stratejileri ve Dijitalleşme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Business Economics And Management Research Journal*, 4(2), 118-137.
- Sati, Z. E., & Işık, Ö. (2011). İnovasyon Ve Stratejik Yönetim Sinerjisi: Stratejik İnovasyon. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 538-559.
- Seviçin, A. (2009). “Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü” Kavramı Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 5(10), 171-185.
- Seviçin, Ahmet. “Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, *Zkü Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 10, 2009, Ss. 171–185
- Ülgen, Hayri & Mirze, S. Kadri. “İşletmelerde Stratejik Yönetim”, Litaratür Yayıncılık, 2004, İstanbul.
- Shackleton, C. (2007). Developing Key Performance Indicators For Corporate Communication In The Information Technology Industry, University Of Pretoria, S.38.
- Shank, J. K., & Govindarajan, V. (1993). *Strategic Cost Management: The New Tool For Competitive Advantage*. Simon And Schuster.
- Smith, W. R. (1956). Product Differentiation And Market Segmentation As Alternative Marketing Strategies. *Journal Of Marketing*, 21(1), 3-8.
- Söylemez, S. A. (2001). Yeni Ekonomi, Rekabet Ve Rekabet Politikaları. *Ekonomik Yaklaşım Dergisi*, 12(40), 1-27.
- Şağbanşua, L., & Bişkek, K. (2006). Strateji, Rekabet Ve Rekabet Gücü İlişkileri. *Akademik Bakış, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 9, 1-14.
- Tan, S., Seki, İ., & Akbulut, M. (2014). Doğal Kaynakların Kullanımı Ve Sürdürülebilirliği Açısından Su Ürünleri Sektörünün Mevcut Durumu Ve Swot Analizi: Türkiye Tr22 Bölgesi Örneği. *Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi*.

- Turhan, G. D., Özen, T., & Albayrak, R. S. (2018). Kurumsal Sürdürülebilirlik Kavramı, Stratejik Önemi Ve Sürdürülebilirlik Performansı Ölçümü. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 17-37.
- Uzunoğlu, E. (2007). Müşteri Odaklı Pazarlama Anlayışına Göre Değer Yaratma: Bir Model Olarak Değer İletim Sistemi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*.
- Wiengarten, F., Lo, C. K., & Lam, J. Y. (2017). How Does Sustainability Leadership Affect Firm Performance? The Choices Associated With Appointing A Chief Officer Of Corporate Social Responsibility. *Journal Of Business Ethics*, 140(3), 477-493.
- Yalçın, S. (2015). Rekabet Avantajı Sağlamada Stratejik Maliyet Yönetiminin Muhasebe Uygulamalarıyla İlişkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15).
- Yalçın, S. (2015). Rekabet Avantajı Sağlamada Stratejik Maliyet Yönetiminin Muhasebe Uygulamalarıyla İlişkileri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (15).
- Yereli, A. B., & Mesut, Ü. (2022). Stratejik Yönetim Süreçlerinde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları: Bakanlıklar Ve Büyükşehir Belediyeleri Üzerinden Bir Analiz. *Ombudsman Akademik*, 8(16), 13-37.
- Yıldız, D., & Genç, K. Y. (2020). Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğünde Entelektüel Sermayenin Önemi: Kaynak Tabanlı Bir Yaklaşım. *Asya Studies*, 4(14), 119-134.
- Yurdakul, M. (2015). Yeni Bir Pazarlama Stratejisi Olarak Müşteri İlişkileri Yönetimi (Crm)'In Sektörel Bazda Uygulanabilirliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7).
- Yüceer Yıldız, M. (2019). *Uluslararası Hedef Pazar Seçiminde Pekabet İstihbaratının Rolü Ve Önemi; Solar Panel Sektörü Özelinde Bir Değerlendirme* (Master's Thesis, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Yüzbaşıoğlu, N., & Çakıcı, A. B. Modern Yönetim Teknikleri Ve Dış Kaynak (Outsourcing) Kullanımı: Bir Sağlık Kuruluşunda Uygulama Örneği Yüksek Lisans Tezi.
- Zenginkuzucu, D. M. (2019). Sürdürülebilirlik Stratejileri Bağlamında Türkiye'de Birleşmiş Milletler Global Compact Programı Katılımcısı Firmalar Üzerine Bir İnceleme. *Journal Of Management And Economics Research*, 17(3), 181-200.

TÜKETİCİ MARKA KATILIMI VE **INSTAGRAM ANNELERİ**

DR. YASEMİN KESKİN YILMAZ

EĞİTİM
yayınevi

TÜKETİCİ MARKA KATILIMI VE INSTAGRAM ANNELERİ

Dr. Yasemin Keskin Yılmaz

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-61-5

1. Baskı, Nisan 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

TÜKETİCİ MARKA KATILIMI VE INSTAGRAM ANNELERİ

Dr. Yasemin Keskin Yılmaz

VII+166 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-61-5

Bu çalışma Yasemin Keskin Yılmaz'ın Doktora tezinden üretilmiştir.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانیک yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Aaker, Jennifer L. ve Lee, Angela Y. (2006). Understanding regulatory fit. *Journal of Marketing Research*, 43(1), 15-19.
- Abidin, Crystal (2015). Communicative Intimacies: Influencers and Perceived Interconnectedness, *In Ada: A Journal of Gender, New Media and Technology*, 8, 1-16.
- Achterberg, Wilco Pot, Anne Margriet, Kerkstra, Ada, Ooms, Marcel, Muller, Martien ve Ribbe, Miel (2003). The effect of depression on social engagement in newly admitted Dutch nursing home residents. *The Gerontologist*, 43(2), 213-218.
- Aitken, Robert, Gray, Brendan ve Lawson, Robert (2008). Advertising effectiveness from a consumer perspective. *International Journal of Advertising*, 27(2), 79-297.
- Akar, Erkan. (2018). *Sosyal Medya Pazarlaması Sosyal Web’de Pazarlama Stratejileri* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Alankuş, Sevdâ (2005). *Yeni İletişim Teknolojileri ve Medya*, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- Amos, Clinton, Holmes, Gary ve Stratton, David (2008). Exploring the relationship between celebrity endorser effects and advertising effectiveness: A quantitative synthesis of effect size. *International Journal of Advertising*, 27(2), 209-234.
- Ananda, Artha Sejati, Hernández-García, Ángel ve Lamberti, Lucio (2016). N-REL: A comprehensive framework of social media marketing strategic actions for marketing organizations. *Journal of Innovation & Knowledge*, 1(3), 170-180.
- Aslan, Alev ve Ünlü, Derya Gül (2016). Instagram fenomenleri ve reklam ilişkisi: Instagram fenomenlerinin gözünden bir değerlendirme. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 41-65.
- Assaad, Waad ve Jorge, Marx Gómez (2011). Social network in marketing (social media marketing) opportunities and risks. *International Journal of Managing Public Sector Information and Communication Technologies* 2(1), 13-22.
- Asur, Sitaram ve Huberman Bernardo A. (2010). Predicting the future with social media. *IEEE/WIC/ACM International Conference on Web Intelligence and Intelligent Agent Technology*, 492-499.
- Avcı, İbrahim ve Yıldız, Emel (2019). Fenomenlerin Güvenilirlik, Çekicilik ve Uzmanlık Özelliklerinin Marka Tutumu, Satın Alma Niyeti ve Elektronik Kulaktan Kulağa Pazarlama Üzerindeki Etkileri: Instagram Örneği. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(38), 85-107.
- Avery, Derek R, McKay, Patrick F. ve Wilson, David C. (2007). Engaging the aging workforce: The relationship between perceived age similarity, satisfaction with coworkers, and employee engagement. *Journal of Applied Psychology*, 92(6), 1542-1556.
- Bagozzi, Richard P, Gopinath, Mahesh ve Nyer, Prashanth U. (1999). The role of emotions in marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 27(2), 184-206.
- Bagozzi, Richard P. ve Dholakia, Utpal M. (2006). Antecedents and purchase consequences of customer participation in small group brand communities. *International Journal of research in Marketing*, 23(1), 45-61.

- Bakhshi, Saeideh, Shamma, David A. ve Gilbert, Eric (2014). Faces engage us: Photos with faces attract more likes and comments on Instagram. *In Proceedings Of The SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 965-974.
- Bakker, Arnold B, Hakanen, Jari J, Demerouti, Evangelia ve Xanthopoulou, Desponia (2007). Job resources boost work engagement, particularly when job demands are high. *Journal of Educational Psychology*, 99(2), 274-284.
- Balan, Carmen (2017a). Does brand posting behaviour influence follower engagement on Instagram? *In Proceedings of the International Conference on Business Excellence*, 11(1), 687-697.
- Balan, Carmen (2017b). Nike on Instagram: Themes of Branded Content and Their Engagement Power. *In CBU International Conference Proceedings*, 5, 13-18.
- Balcı, Ali (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler* (11. Baskı), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balcı, Şükrü, Enes, Bal ve Delal, Özlem (2019). Instagram Kullanım Alışkanlıkları ve Motivasyonları ile Narsisizm Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme: Selçuk Üniversitesi Öğrencileri Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(2), 955-974.
- Baldus, Brian J, Voorhees, Clay ve Calantone, Roger (2015). Online brand community engagement: Scale development and validation. *Journal of Business Research*, 68(5), 978-985.
- Barefoot, Darren ve Szabo, Julie (2009). *Friends with Benefits: A Social Media Marketing Handbook* (1st edition), San Francisco: No Starch Press.
- Bejerholm, Ulrika ve Eklund, Mona (2007). Occupational engagement in persons with schizophrenia: Relationships to self-related variables, psychopathology, and quality of life. *American Journal of Occupational Therapy*, 61(1), 21-32.
- Belk, Russell W. (1988). Possessions and the extended self. *Journal of Consumer Research*, 15(2), 139-168.
- Bianchi, Constanza ve Mathews, Shane (2016). Internet marketing and export market growth in Chile. *Journal of Business Research*, 69(2), 426-434.
- Bickart, Barbara ve Schindler, Robert, M. (2001). Internet forums as influential sources of consumer information. *Journal of Interactive Marketing*, 15(3), 31-40.
- Blader, Steven L. ve Tyler, Tom R. (2009). Testing and extending the group engagement model: Linkages between social identity, procedural justice, economic outcomes, and extrarole behavior. *Journal of Applied Psychology*, 94(2), 445-464.
- Boomsocial (2020). boomsocial.com (Erişim Tarihi: 05.11.2020).
- Bostancı, Mustafa (2019). *Sosyal Medya Dün, Bugün, Yarın*. Konya: Palet Yayınları.
- Bowden, Jana Lay-Hwa (2009). The process of customer engagement: A conceptual framework. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 17(1), 63-74.
- Boy, John, D. ve Uitermark, Justus (2015). Capture and share the city: Mapping Instagram's uneven geography in Amsterdam. *RC21 International Conference*, Italy.
- boyd, Danah (2010). Social Network Sites as Networked Publics: Affordances, Dynamics, and Implications. (Editör: Z. Papacharissi). *The Networked Self: Identity, Community, and Culture on Social Network Sites*. New York: Routledge.

- boyd, Danah, M. ve Ellison, Nicole, B. (2008). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
- Brakus, J. Joško, Schmitt, Bernd H. ve Zarantonello, Lia (2009). Brand experience: what is it? How is it measured? Does it affect loyalty? *Journal of Marketing*, 73(3), 52-68.
- Brodie, Roderick J, Hollebeck, Linda D, Jurić, Biljana ve Ilić, Ana (2011). Customer engagement: Conceptual domain, fundamental propositions, and implications for research. *Journal of Service Research*, 14(3), 252-271.
- Brodie, Roderick J, Ilic, Ana, Juric, Biljana ve Hollebeck, Linda (2013). Consumer engagement in a virtual brand community: An exploratory analysis. *Journal of Business Research*, 66(1), 105-114.
- Brown, Danny ve Fiorella, Sam (2013). *Influence Marketing: How to create, manage, and measure brand influencers in social media marketing*. Indianapolis: Que Publishing.
- Brown, Duncan ve Hayes, Nick (2008). *Influencer Marketing*, New York: Elsevier.
- Bulunmaz, Barış (2016). Gelişen teknolojiyle birlikte değişen pazarlama yöntemleri ve dijital pazarlama. *TRT Akademi*, 1(2), 348-365.
- Büyükköztürk, Şener, Kılıç Çakmak, Ebru, Akgün, Özcan Erkan, Karadeniz, Şirin ve Demirel, Funda (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Calder, Bobby J, Malthouse, Edward C. ve Schaedel, Ute (2009). An experimental study of the relationship between online engagement and advertising effectiveness. *Journal of Interactive Marketing*, 23(4), 321-331.
- Cambra-Fierro, Jesús J, Melero-Polo, Iguacel ve Vázquez-Carrasco, R. (2013). Customer engagement: Innovation in Non-Technical Marketing Processes. *Innovation Management, Policy&Practice*, 15(3), 326-336.
- Cambridge Dictionary (2020). <https://dictionary.cambridge.org/tr/s%C3%B6zl%C3%BCk/ingilizce/influencer> (Erişim Tarihi: 11.09.2020).
- Campbell, Colin, Pitt, Leyland F, Parent, Michael ve Berthon, Pierre (2011). Tracking back-talk in consumer-generated advertising: an analysis of two interpretative approaches. *Journal of Advertising Research*, 51(1), 224-238.
- Can, Abdullah (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Canöz, Kadir, Gülmez, Özge ve Eroğlu, Gizem (2020). Pazarlamanın Yükselen Yıldızı Influencer Marketing: Influencer Takipçilerinin Satın Alma Davranışını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 23 (1), 73-91.
- Carah, Nicholas ve Shaul, Michelle (2016). Brands and Instagram: Point, tap, swipe, glance. *Mobile Media & Communication*, 4(1), 69-84.
- Carlstedt, Elisabeth (2019). A fun, active and sociable life on display—nursing home presentations on Instagram. *Ageing & Society*, 39(9), 2109-2132.
- Carvalho, Amélia ve Fernandes, Teresa (2018). Understanding customer brand engagement with virtual social communities: A comprehensive model of drivers, outcomes and moderators. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 26(1-2), 23-37.

- Castronovo, Cristina ve Huang, Lei (2012). Social Media in an Alternative Marketing Communication Model. *Journal Of Marketing Development And Competitiveness*, 6(1), 117-134.
- Catteeuw, Frank, Flynn, Eileen ve Vonderhorst, James (2007). Employee engagement: Boosting productivity in turbulent times. *Organization Development Journal*, 25(2), 151-157.
- Chang, Chia Yu (2014). *Visualizing brand personality and personal branding: case analysis on Starbucks and Nike's brand value co-creation on Instagram*, Master Thesis, University of Iowa, Iowa.
- Cheung, Christy Lee, Matthew ve Jin, Xiaoling (2011). Customer engagement in an online social platform: A conceptual model and scale development. Proceedings of International Conference on Information Systems (ICIS), 1-8.
- Childers, Courtney Carpenter, Lemon, Laura L. ve Hoy, Marica G. (2019). #Sponsored# Ad: Agency perspective on influencer marketing campaigns. *Journal of Current Issues & Research in Advertising*, 40(3), 258-274.
- Comm, Joel (2009). *Twitter Power 2.0: How To Dominate Your Market One Tweet At A Time*, New Jersey: John Wiley and Sons.
- Cooper, Paige (2020). <https://blog.hootsuite.com/social-media-statistics-for-social-media-managers/> (Erişim Tarihi: 15.05.2020).
- Coursaris, Constantinos K, Van Osch, Wietske ve Balogh, Brigitte A. (2013). A social media marketing typology: Classifying brand Facebook page messages for strategic consumer engagement. *ECIS 2013 Completed Research*. 46.
- CreatorDen (2018). <https://creatorden.com/cocuklarına-muhtesem-deneyimler-yasatan-instagram-anneleri/> (Erişim Tarihi: 05.11.2020).
- Çakır, Vesile (2006). *Reklam ve Marka Tutumu*, Konya: Tablet Yayınları.
- Çalışkan, Sadık (2020). Mobil Pazarlama. (Editörler: Yavuz Akçi, Kazım Kılınç, Arif Yıldız). *Değişen Pazarlama Anlayışı: Yeni Pazarlama Yaklaşımları II*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 95-116.
- De Veirman, Marijke, Cauberghe, Veroline ve Hudders, Liselot (2017). Marketing through Instagram influencers: the impact of number of followers and product divergence on brand attitude. *International Journal of Advertising*, 36(5), 798-828.
- De Vries, Lisette, Gensler, Sonja ve Leeflang, Peter S. (2012). Popularity of Brand Posts on Brand Fan Pages: An Investigation of The Effects of Social Media Marketing. *Journal of Interactive Marketing*, 26(2), 83-91.
- Dessart, Laurence (2015). *Consumer Engagement in Online Brand Communities*, PhD Thesis, University of Glasgow School of Social Sciences, Glasgow.
- Dessart, Laurence (2017). Social media engagement: a model of antecedents and relational outcomes. *Journal of Marketing Management*, 33(5-6), 375-399.
- Digital (2015). <https://wearesocial.com/uk/special-reports/digital-social-mobile-worldwide-2015> (Erişim Tarihi: 17.04.2020)
- Digital (2020 Nisan). <https://wearesocial.com/blog/2020/04/digital-around-the-world-in-april-2020>. (Erişim Tarihi: 10.07.2020).

- Digital (2020 Temmuz). <https://wearesocial.com/digital-2020> (Erişim Tarihi: 14.07.2020).
- Dilmen, Necmi Emel (2012). Sosyal Paylaşım Ağlarının Reklam ve Pazarlama Disiplinleri İçerisinde Kullanımı. (Editörler: Tolga Kara, Ebru Özgen). *Sosyal Medya Akademi*. İstanbul: Beta Basım, 129-154.
- Douglas, Susan P. ve Craig, C. Samuel (2006). On improving the conceptual foundations of International marketing research. *Journal of International Marketing*, 14(1), 1–22.
- Duffett, Rodney, Petroşanu, Dana-Mihaela, Negricea, Iliuta-Costel ve Edu, Tudor (2019). Effect of YouTube marketing communication on converting brand liking into preference among millennials regarding brands in general and sustainable offers in particular. Evidence from South Africa and Romania. *Sustainability*, 11(3), 1-24.
- Duffy, Brooke Erin ve Hund, Emily (2015). “Having it all” on social media: Entrepreneurial femininity and self-branding among fashion bloggers. *Social Media+ Society*, 1(2).
- Dwivedi, Abhishek (2015). A higher-order model of consumer brand engagement and its impact on loyalty intentions. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 24, 100-109.
- Edwards, Jeffrey R. ve Rothbard, Nancy P. (1999). Work and family stress and well-being: An examination of person-environment fit in the work and family domains. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 77, 85–129.
- Elsbach, Kimberly D. (1999). An expanded model of organizational identification. *Research In Organizational Behavior*, 21, 163–199.
- Erat, Pablo, Desouza, Kevin C, Schäfer-Jugel, Anja ve Kurzawa, Monika (2006). Business customer communities and knowledge sharing: exploratory study of critical issues. *European Journal of Information Systems*, 15(5), 511-524.
- Escalas, Jennifer Edson (2004). Narrative processing: Building consumer connections to brands. *Journal of Consumer Psychology*, 14(1-2), 168-180.
- Escalas, Jennifer Edson ve Bettman, James R. (2005). Self-construal, reference groups, and brand meaning. *Journal of Consumer Research*, 32(3), 378-389.
- Ferraro, Rosellina, Kirmani, Amna ve Matherly, Ted (2013). Look at me! Look at me! Conspicuous brand usage, self-brand connection, and dilution. *Journal of Marketing Research*, 50(4), 477-488.
- Fiore, Ann Marie, Kim, Jihyun ve Lee, Hyun-Hwa (2005). Effect of image interactivity technology on consumer responses toward the online retailer. *Journal of Interactive Marketing*, 19(3), 38-53.
- Fischer, Eileen ve Reuber, A. Rebecca (2011). Social Interaction Via New Social Media: (How) Can Interactions on Twitter Affect Effectual Thinking and Behavior? *Journal of Business Venturing*, 26(1), 1-18.
- Frank, Fredric D, Finnegan, Richard P. ve Taylor, Craig R. (2004). The race for talent: Retaining and engaging workers in the 21st century. *Human Resource Planning*, 27(3), 12-25.
- Freberg, Karen, Graham, Kristin, McGaughey, Karen ve Freberg, L.aura A. (2011). Who are the social media influencers? A study of public perceptions of personality. *Public Relations Review*, 37(1), 90-92.

- Fuller, Jerry Bryan, Hester, Kim, Barnett, Tim, Beu, Danielle, Frey, Len ve Relyea, Clint (2009). Extending the group engagement model: An examination of the interactive effects of prestige, respect, and employee role identity. *Journal of Managerial Issues*, 119-139.
- Gambetti, Rossella C. ve Graffigna, Guendalina (2010). The concept of engagement: A systematic analysis of the ongoing marketing debate. *International Journal of Market Research*, 52(6), 801-826.
- Gambetti, Rossella C, Graffigna, Guendalina ve Biraghi, Silvia (2012). The grounded theory approach to consumer-brand engagement: The practitioner's standpoint. *International Journal of Market Research*, 54(5), 659-687.
- Gao, Simon S. ve Zhang, Jane J. (2006). Stakeholder engagement, social auditing and corporate sustainability. *Business Process Management Journal*, 12(6), 722-740.
- Ginsberg, Kate (2015). Instabranding: Shaping The Personalities of The Top Food Brands on Instagram. *Elon Journal Of Undergraduate Research in Communications*, 6(1), 78-91.
- Gommans, Marcel, Krishnan, Krish, S. ve Scheffold, Katrin, B. (2001). From brand loyalty to e-loyalty: A conceptual framework. *Journal of Economic & Social Research*, 3(1), 43-58.
- Gong, Xueqi (2014). *Strategic Customer Engagement on Instagram, A Case of Global Business to Customer (B2C) Brands*, Master Thesis, KTH Royal Institute of Technology School of Computer Science and Communication, Stockholm.
- Goor, Marion 't. (2012). *Instamarketing: a content analysis into marketing on Instagram*. Master Thesis, Universiteit Van Amsterdam Graduate School of Communication, Amsterdam.
- Greve, Goetz (2014). The moderating effect of customer engagement on the brand image-brand loyalty relationship. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 148, 203-210.
- Grönroos, Christian (1990). Relationship approach to marketing in service contexts: The marketing and organizational behavior interface. *Journal of Business Research*, 20(1), 3-11.
- Gulberti, Gina (2019). <https://www.launchmetrics.com/resources/blog/types-of-influencers> (Erişim Tarihi: 24.09.2020).
- Gummerus, Johanna, Liljander, Veronica, Weman, Emil and Pihlström, Minna (2012). Customer engagement in a Facebook brand community. *Management Research Review*, 35(9), 857-877.
- Güçdemir Yeşim (2003). Bilgisayar Ağları İnternetin Gelişimi ve Bilgi Kirlenmesi, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 17, 371-378.
- Gülner, Birol, Balcı, Şükrü ve Çakır, Vedat (2010). Motivations of Facebook, YouTube and similar web sites users. *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 54(Summer), 161-184.
- Gülner, Birol ve Balcı, Şükrü (2011). *Yeni Medya ve Kültürleşen Toplum*. Literatürk: Konya.

- Gündüz, Ali, Ertong Attar, Günnur ve Altun, Arzu (2018). Üniversite Öğrencilerinin Instagram'daki Benlik Sunumları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(2), 1862-1895.
- Güz, Nurettin ve Yegen, Ceren (2017). Ölü Canlar'dan Instagram'a: Kimlik ve statü sahibi olmanın allomorfizmi üzerine. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 45(Güz), 103-123.
- Hair, Joseph F, Black, William C, Babin, Barry J. ve Anderson Rolph E. (2014). *Multivariate Data Analysis* (7th Edition), Pearson Education Limited.
- Hakanen, Jari J, Bakker, Arnold B. ve Schaufeli, Wilmar B. (2006). Burnout and work engagement among teachers. *Journal of School Psychology*, 43(6), 495-513.
- Hall, Katie (2016). <https://www.business2community.com/marketing/importance-authenticity-influencer-marketing-01696695>. (Erişim Tarihi: 03.11.2020).
- Hallberg, Ulrika E. ve Schaufeli, Wilmar B. (2006). "Same same" but different? Can work engagement be discriminated from job involvement and organizational commitment? *European Psychologist*, 11(2), 119-127.
- Hausman, Angela, Kabadayi, Sertan ve Price, Katherine (2014). Consumer-brand engagement on Facebook: liking and commenting behaviors. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 8(3), 203-223.
- Henriques, Irene ve Sadorsky, Perry (1999). The relationship between environmental commitment and managerial perceptions of stakeholder importance. *Academy of Management Journal*, 42(1), 87-99.
- Higgins, E. Tory (2006). Value from hedonic experience and engagement. *Psychological Review*, 113(3), 439-460.
- Higgins, E. Tory ve Scholer, Abigail A. (2009). Engaging the consumer: The science and art of the value creation process. *Journal of Consumer Psychology*, 19(2), 100-114.
- Hill, Shawndra, Provost, Foster ve Volinsky, Chris (2006). Network-Based Marketing: Identify likely adopters via consumer networks. *Journal of Statistical Science*, 21(2), 256-276.
- Hoffman, Donna L, Thomas P. Novak ve Marcos A. Peralta (1999). Information privacy in the marketspace: Implications for the commercial uses of anonymity on the Web. *The Information Society*, 15(2), 129-139.
- Holiday, Steven, Densley, Rebecca L. ve Norman, Mary S. (2020). Influencer Marketing Between Mothers: The Impact of Disclosure and Visual Brand Promotion. *Journal of Current Issues & Research in Advertising*, 1-22.
- Hollebeek, Linda D. (2011a). Exploring customer brand engagement: definition and themes. *Journal of strategic Marketing*, 19(7), 555-573.
- Hollebeek, Linda D. (2011b). Demystifying customer brand engagement: Exploring the loyalty nexus. *Journal of Marketing Management*, 27(7-8), 785-807.
- Hollebeek, Linda D, Glynn, Mark S. ve Brodie, Roderick J. (2014). Consumer brand engagement in social media: Conceptualization, scale development and validation. *Journal of Interactive Marketing*, 28(2), 149-165.
- Hu, Yuheng, Manikonda, Lydia ve Kambhampati, Subbarao (2014). What we Instagram: A first analysis of Instagram photo content and user types. In *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media* 8(1).

- Hudson, Simon, Huang, Li, Roth, Martin, S ve Madden, Thomas, J. (2016). The influence of social media interactions on consumer–brand relationships: A three-country study of brand perceptions and marketing behaviors. *International Journal of Research in Marketing*, 33(1), 27-41.
- Huey, Lim Sook ve Yazdanifard, Rashad (2014). *How Instagram can be used as a tool in social network marketing*, Master's Thesis. Retrieved from http://www.academia.edu/8365558/How_Instagram_can_be_used_as_a_tool_in_social_network_marketing).
- Hutter, Katja, Hautz, Julia, Dennhardt, Severin ve Füller, Johann (2013). The impact of user interactions in social media on brand awareness and purchase intention: the case of MINI on Facebook. *Journal of Product & Brand Management*, 22(5/6), 342-351.
- Hürriyet (2020). <https://www.hurriyet.com.tr/aile/galeri-hepsi-birer-fenomen-instagram-in-populer-anneleri-384308>, (Erişim Tarihi: 05.11.2020).
- Influencer Marketing Hub (2020a). <https://influencermarketinghub.com/what-is-an-influencer/> (Erişim Tarihi: 21.09.2020).
- Influencer Marketing Hub (2020b). <https://influencermarketinghub.com/influencer-marketing-benchmark-report-2020/> (Erişim Tarihi: 22.09.2020).
- Instagram (2020). <https://business.instagram.com/getting-started/> (Erişim Tarihi: 16.05.2020).
- Jaakkola, Elina ve Alexander, Matthew (2014). The role of customer engagement behavior in value co-creation: a service system perspective. *Journal of Service Research*, 17(3), 247-261.
- Jang, Heehyoung, Olfman, Lorne, Ko, Ilsang, Koh, Joon ve Kim, Kyungtae (2008). The influence of on-line brand community characteristics on community commitment and brand loyalty. *International Journal of Electronic Commerce*, 12(3), 57-80.
- Jeong, Hyo-Jin ve Koo, Dong-Mo (2015). Combined effects of valence and attributes of e-WOM on consumer judgment for message and product: the moderating effect of brand community type. *Internet Research*, 25(1), 1-28.
- Jin, S. Venüs, Muqaddam, Aziz ve Ryu, Ehri (2019). Instafamous and social media influencer marketing. *Marketing Intelligence & Planning*, 37(5), 567-579.
- Kahn, William A. (1990). Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work. *Academy of Management Journal*, 33(4), 692-724.
- Kalaycı, Şeref (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, (5. Baskı), Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Kaplan, Andreas M. ve Haenlein, Michael (2010). Users of The World Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media, *Busines Horizons*, 53, 59-68.
- Kaplan, Andreas ve Haenlein, Michael (2012). Social media: back to the roots and back to the future. *Journal of Systems and Information Technology*, 14(2), 101-104.
- Kara, Tolga (2013). *Sosyal Medya Endüstrisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Karaçor, Süleyman (2007). *Reklam İletişimi (İnternet ve Gazete Reklamlarının Etkilerine Yönelik Bir Araştırma)*. Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.
- Karanfil, Aylin (2019). *Bir Popüler Kültür Ürünü Olarak Instagram ve Dijital Hikâye Anlatımı: İzmir'de Amatör Bisikletçilik ve Fotoğraf Paylaşımı Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Karimov, Gamat ve Yener, Dursun (2020). Sosyal Medya Fenomenlerinin Tüketicilerin Algıladıkları Risklerin Azaltılmasındaki Rolü, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(103), 321-335.
- Katz, Elihu (1957). The two-step flow of communication: An up-to-date report on an hypothesis. *Public opinion quarterly*, 21(1), 61-78.
- Kıran, Selçuk, Yılmaz, Cansu ve Emre, İlkin Ecem (2019). Instagram'daki Influencer'ların Takipçiler Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi*, 3(2), 100-111.
- Kietzmann Jan H, Hermkens, Kristopher, McCarthy, Ian P. ve Silvestre, Bruno S. (2011). Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Buildings Blocks of Social Media, *Business Horizons*, 54(3), 241-251.
- Kim, Angella J. ve Ko, Eunju (2012). Do social media marketing activities enhance customer equity? An empirical study of luxury fashion brand. *Journal of Business research*, 6 (10), 1480-1486.
- Kim, Anjella J. ve Johnson, Kim K.P (2016). Power of consumers using social media: Examining the influences of brand-related user-generated content on Facebook. *Computers in Human Behavior*, 58, 98-108.
- Kim, Bumsoo ve Kim, Yonghwan (2019). Facebook versus Instagram: How perceived gratifications and technological attributes are related to the change in social media usage. *The Social Science Journal*, 56(2), 156-167.
- Kim, Juran ve Lee, Ki Hoon (2019). Influence of integration on interactivity in social media luxury brand communities. *Journal of Business Research*, 99, 422-429.
- Koçoğlu, Sinem (2018). <https://www.brandingturkiye.com/instagram-tarihi-instagram-nedir-nasil-kullanilir-ne-ise-yarar/#:~:text=Buna%20g%C3%B6re%20Instagram%205%20Ekim,ve%20Mike%20Krieger%20taraf%C4%B1ndan%20kuruldu.> (Erişim Tarihi: 25.05.2020).
- Kozinets, Robert V. (2014). Social brand engagement: A new idea. *Marketing Intelligence Review*, 6(2), 8-15.
- Kula Kartal, Seval ve Mor Dirlik, Ezgi (2016). Geçerlik kavramının tarihsel gelişimi ve güvenilirlikte en çok tercih edilen yöntem: Cronbach Alfa Katsayısı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(4), 1865-1879.
- Kumar, Vikash, Aksoy, Lerzan, Donkers, Bas, Venkatesan, Rajkumar, Wiesel, Thorsten ve Tillmanns, Sebastian (2010). Undervalued or overvalued customers: capturing total customer engagement value. *Journal Of Service Research*, 13(3), 297-310.
- Kumar, Ashish, Bezawada Ram, Rishika, Rishika, Janakiraman, Ramkumar ve Kannan, P. K. (2016). From Social to Sale: The Effects of Firm Generated Content in Social Media on Customer Behavior. *Journal of Marketing*, 80(1), 7-25.
- Laroche, Michel, Habibi, Mohammad Reza, Richard, Marie-Odile ve Sankaranarayanan, Ramesh (2012). The effects of social media based brand communities on brand community markers, value creation practices, brand trust and brand loyalty. *Computers in Human Behavior*, 28(5), 1755-1767.
- Lee, Doohwang, Kim, Hyuk Soo ve Kim, Jung Kyu (2011). The impact of online brand community type on consumer's community engagement behaviors: Consumer-

- created vs. marketer-created online brand community in online social-networking web sites. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14 (1-2), 59-63.
- Levin, Aron (2020). Influencer marketing for brands. New York: Apress, Springer Science+Business Media.
- Lister, Martin, Dovey, Jon, Giddings, Seth, Grant, Iain ve Kelly, Kieran (2009). *New media: A critical introduction* (Second Edition), New York: Taylor & Francis.
- Litvin, Stephan, W, Goldsmith, Ronald, E. ve Pan, Bing (2008). Electronic word-of-mouth in hospitality and tourism management. *Tourism management*, 29(3), 458-468.
- London, Bonita, Downey, Geraldine ve Mace, Shauna (2007). Psychological theories of educational engagement: A multi-method approach to studying individual engagement and institutional change. *Vanderbilt Law Review*, 60(2), 455-481.
- Lou, Chen ve Yuan, Shupe (2019). Influencer marketing: how message value and credibility affect consumer trust of branded content on social media. *Journal of Interactive Advertising*, 19(1), 58-73.
- Luthans, Fred ve Peterson, Suzanne J. (2002). Employee engagement and manager self-efficacy. *The Journal of Management Development*, 21(5), 376-387.
- Malhotra, Arvind, Malhotra, Claudia Kubowicz, See, Alan (2013). How to create brand engagement on Facebook. *MIT Sloan Management Review*, 54(2), 18-20.
- Manovich, Lev (2001). *The Language of New Media*, New York: MIT Press.
- Marwick Alice E. (2010). *Status Update: Celebrity, publicity and self-branding in Web 2.0*, PhD Thesis, New York University Steinhardt School of Culture, Education, and Human Development, New York.
- Maslach, Christina, Schaufeli, Wilmar B. ve Leiter, Michael P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 397-422.
- Maslach, Christina ve Leiter, Michael P. (2008). Early predictors of job burnout and engagement. *Journal of Applied Psychology*, 93(3), 498-512.
- Maslowska, Ewa, Malthouse, Edward C. ve Collinger, Tom (2016). The customer engagement ecosystem. *Journal of Marketing Management*, 32(5-6), 469-501.
- Mathew, Binny, Dutt, Ritam, Goyal, Pawan ve Mukherjee, Animesh (2019). Spread of hate speech in online social media. In *Proceedings of The 10th ACM Conference on Web Science*, 173-182.
- May, Douglas R, Gilson, Richard L. ve Harter, Lynn M. (2004). The psychological conditions of meaningfulness, safety and availability and the engagement of the human spirit at work. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 77(1), 11-37.
- Mendes-Filho, Luiz ve Felix, B. Tan (2009). User-generated content and consumer empowerment in the travel industry: A uses & gratifications and dual-process conceptualization. *Pacific Asia Conference on Information Systems PACIS 2009 Proceedings*, 28.
- Michaelidou, Nina, Siamagka, Nikoletta Theofania ve Christodoulides, George (2011). Usage, Barriers and Measurement of Social Media Marketing: An Exploratory Investigation of Small and Medium B2B Brands. *Industrial Marketing Management*, 40(7), 1153-1159.

- Mollen, Anne ve Wilson, Hugh (2010). Engagement, telepresence and interactivity in online consumer experience: Reconciling scholastic and managerial perspectives. *Journal of Business Research*, 63(9-10), 919-925.
- Mor, Vincent Branco, Kenneth, Fleishman, John, Hawes, Catherine, Phillips, Charles, Morris ve John, Fries, Brant (1995). The structure of social engagement among nursing home residents. *Journal of Gerontology: Psychological Sciences*, 50(1), 1-8.
- MSI-Marketing Science Institute (2006). *2006-2008 Research Priorities. A Guide to MSI Research Programs and Procedures*. Cambridge: Marketing Science Institute.
- MSI-Marketing Science Institute (2010). *2010-2012 Research Priorities*. Boston, MA: Marketing Science Institute.
- Muniz, Albert M. ve O'Guinn, Thomas C. (2001). Brand Community. *Journal Of Consumer Research*, 27(4), 412-432.
- Munnukka, Juha, Uusitalo, Outi ve Toivonen, Hanna (2016). Credibility of a peer endorser and advertising effectiveness. *Journal of Consumer Marketing*, 33(3), 182-192.
- Muntinga, Daniël G, Moorman, Marjolein ve Smit, Edith G. (2011). Introducing COBRAs: Exploring motivations for brand-related social media use. *International Journal of Advertising*, 30(1), 13-46.
- Nadaraja, Rubathee ve Yazdanifard, Rashad (2013). Social media marketing: advantages and disadvantages. *Center of Southern New Hampshire University*, 1-10.
- Naumanen, Emma ve Pelkonen, Matilde (2017). *Celebrities of Instagram-What Type of Content Influences Followers' Purchase Intentions and Engagement Rate?* Master Thesis, Aalto University School of Business Department of Marketing, Espoo.
- Netemeyer, Richard G, Bearden, William, O. ve Sharma, Subhash (2003). *Scaling Procedures: Issues and Applications*. California: Sage Publications.
- Neti, Sisira (2011). Social Media and Its Role in Marketing. *International Journal of Enterprise Computing and Business Systems*, 1(2), 1-15.
- Osei-Frimpong, Kofi ve McLean, Graeme (2017). Examining the moderating effects of firm generated content on online social brand engagement. 27th Annual RESER Conference, 1-17.
- Pansari, Anita ve Kumar, Vera (2017). Customer engagement: the construct, antecedents, and consequences. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 45(3), 294-311.
- Park, C. Whan, MacInnis, Deborah J, Priester, Joseph, Eisingerich, Andreas B. ve Iacobucci, Dawn (2010). Brand attachment and brand attitude strength: Conceptual and empirical differentiation of two critical brand equity drivers. *Journal of Marketing*, 74(6), 1-17.
- Parsa, Alev Fatoş ve Akmeşe, Zuhul (2019). Sosyal Medya ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri Örneği. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, (5), 163-191.
- Patterson, Paul, Yu, Ting ve De Ruyter, Ko (2006). Understanding customer engagement in services. In *Advancing Theory, Maintaining Relevance, Proceedings of ANZMAC 2006 Conference*, 4-6.
- Pentina, Iryna ve Koh, Anthony C. (2012). Exploring Social Media Marketing Strategies in SMEs. *International Journal of Internet Marketing and Advertising*, 7(4), 292-310.

- Pham, Michel T. ve Avnet, Tamar (2009). Rethinking regulatory engagement theory. *Journal of Consumer Psychology*, 19(2), 115-123.
- Prahalad, Coimbatore K. ve Ramaswamy, Venkat (2004). Co-creation experiences: The next practice in value creation. *Journal of Interactive Marketing*, 18(3), 5-14.
- Quinton, Sarah (2013). The Community Brand Paradigm: A Response To Brand Management's Dilemma in The Digital Era. *Journal of Marketing Management*, 29(7-8), 912-932.
- Rahardjo, Setiamurti (2018). Preferable Interior Elements on Instagram Photos at Contemporary Coffee Shops. *Mudra Jurnal Seni Budaya*, 33(3), 388-394.
- Ramsaran-Fowdar, Rooma Roshnee ve Sooraj, Fowdar. (2013). The implications of Facebook marketing for organizations. *Contemporary Management Research*, 9(1), 73-83.
- Ranga, Mamta ve Sharma, Deepti (2014). Influencer Marketing-A Marketing Tool in The Age of Social Media. *Abhinav International Monthly Refereed Journal of Research in Management & Technology*, 3(8), 16-21.
- Ratchford, Brian T, Lee, Myung-Soo ve Talukdar, Debabrata (2003). The impact of the Internet on information search for automobiles. *Journal of Marketing Research*, 40(2), 193-209.
- Rauschnabel, Philipp A, Sandra, Praxmarer ve Björn S. Ivens (2012). Social media marketing: How design features influence interactions with brand postings on Facebook. *Advances in Advertising Research*, III. Gabler Verlag, Wiesbaden, 153-161.
- Reid, Denise (2011). Mindfulness and flow in occupational engagement: Presence in doing. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 78(1), 50-56.
- Resnick, Evan (2001). Defining engagement. *Journal of International Affairs*, 54(2), 551-566.
- Rodriguez, Paula R. (2017). *Effectiveness of YouTube Advertising: A Study of Audience Analysis*. Master Thesis, Rochester Institute of Technology, New York.
- Rothbard, Nancy P. (2001). Enriching or depleting? The dynamics of engagement in work and family roles. *Administrative Science Quarterly*, 46(4), 655-684.
- Sabuncu, Onur Burak (2019). *Sosyal medya pazarlamasında ünlü ve fenomen kullanımı tercihi: Hızlı moda sektörü örneği*, Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İletişim Sanatları Anabilim Dalı, İstanbul.
- Saks, Alan M. (2006). Antecedents and consequences of employee engagement. *Journal of Managerial Psychology*, 21(7), 600-619.
- Salanova, Marisa Agut, Sonia ve Peiró, José María (2005). Linking organizational resources and work engagement to employee performance and customer loyalty: the mediation of service climate. *Journal of Applied Psychology*, 90(6), 1217.
- Saltık Yaman, E. (2018). Ürün Yerleştirmede Yeni Bir Alan: Influencer Marketing Sosyal Medyada Influencer Annelerin Takipçileri Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. 2. *Uluslararası İletişimde Yeni Yönelimler Konferansı*, 268-279.
- Saravanakumar, M. ve SuganthaLakshmi, T. (2012). Social media marketing. *Life Science Journal*, 9(4), 4444-4451.

- Sashi, Carol M. (2012). Customer engagement, buyer-seller relationships, and social media. *Management Decision*, 50(2), 253-272.
- Schau, Hope Jensen, Muñiz Jr, Albert M. ve Arnould, Eric J. (2009). How brand community practices create value. *Journal of Marketing*, 73(5), 30-51.
- Schaufeli, Wilmar B, Martinez, Isabel M, Pinto, Alexandra Marques, Salanova, Marisa ve Bakker, Arnold B. (2002). Burnout and engagement in university students: A cross-national study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(5), 464-481.
- Schaufeli, Wilmar B, Salanova, Marisa, González-Romá, Vicente ve Bakker, Arnold B. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness Studies*, 3(1), 71-92.
- Schaufeli, Wilmar B. ve Bakker, Arnold B. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: A multi-sample study. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 25(3), 293-315.
- Schaufeli, Wilmar B, Bakker, Arnold B. ve Salanova, Marisa (2006). The measurement of work engagement with a short questionnaire: A cross-national study. *Educational and Psychological Measurement*, 66(4), 701-716.
- Semiz, Buket Bora (2020). Sosyal Medya Fenomenleri Tarafından Yapılan Reklamlara Yönelik Tüketici Şüpheçiliğinin Tutumlar ve Satın Alma Niyeti ile İlişkisinin İncelenmesi, *Pazarlama Teorisi ve Uygulamaları Dergisi*, 6(2), 115-136.
- Senft, Theresa M. (2008). *Camgirls: Celebrity and Community in the Age of Social Networks*. New York: Peter Lang Publishing.
- Sheldon, Pavica ve Bryant, Katherine (2016). Instagram: Motives for its use and relationship to narcissism and contextual age. *Computers in Human Behavior*, 58, 89-97.
- Simonsen, Thomas Mosebo (2012). *Identity-formation on YouTube: investigating audiovisual presentations of the self*, PhD Thesis, Aalborg University Department of Communication and Psychology at the Faculty of Humanities, Aalborg.
- Smith, Brian G. ve Gallicano, Tiffany Derville (2015). Terms of engagement: Analyzing public engagement with organizations through social media. *Computers in Human Behavior*, 53, 82-90.
- Sprott, David, Czellar, Sandor ve Spangenberg, Eric (2009). The importance of a general measure of brand engagement on market behavior: Development and validation of a scale. *Journal of Marketing Research*, 46(1), 92-104.
- Stanley, Sarah, M, Clow, Kenneth ve James, Karen E. (2011). The impact of visual strategy and race and gender congruency on source credibility of print advertisements. *Marketing Management Journal*, 21(2), 81-94.
- Steinman, Melissa Landau ve Hawkins, Mikhia (2010). When marketing through social media, legal risks can go viral. *Intellectual Property & Technology Law Journal*, 22(8), 1-9.
- Stelzner, Michael, A. (2018). Social media Marketing Industry Report How Marketers Are Using Social Media to Grow Their Businesses, *Social Media Examiner*, 1-44.
- Şimşek, Göksel (2013). Kişisel Mecralarda Reklam Yayını: Kişilerin Sosyal Medyada Reklam Paylaşım Motivasyonları, *Akademik İncelemeler Dergisi (AID)*, 8(3), 213-239.

- TDK (2020). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 02.09.2020).
- Ting, Hiram, Wong, Winnie Poh Ming, de Run, Sally Yin Choo, Lau, Ernest Cyril (2015). Beliefs about the use of Instagram: an exploratory study. *International Journal of Business and Innovation*, 2(2), 15-31.
- Topbaş, Hasan ve Yılmaz, Alper (2018). Büyük Veri ve Sosyal Medya: Sosyal Medya Pazarlaması. (Editörler: Gülbuğ Erol ve Hasan Topbaş). *Dijital Çağda İletişim Okumaları 1*. İstanbul: Hiperyayın.
- Treadaway, Chris ve Smith, Mari (2012). *Facebook marketing: An hour a day*. Indianapolis: Wiley Publishing.
- Trusov, Michael, Bucklin, Randolp E. ve Pauwels, Koen (2009). Effects of word-of-mouth versus traditional marketing: findings from an internet social networking site. *Journal of Marketing*, 73(5), 90-102.
- Tsai, Wan-Hsiu Sunny ve Men, Linjuan Rita (2013). Motivations and antecedents of consumer engagement with brand pages on social networking sites. *Journal of Interactive Advertising*, 13(2), 76-87.
- TÜİK, (2019). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayal%C4%B1-N%C3%BCfus-Kay%C4%B1t-Sistemi-Sonu%C3%A7lar%C4%B1-2019-33705&dil=1> (Erişim Tarihi: 12.05.2020).
- Tuten, Tracy L. ve Solomon, Michael, R. (2018). *Social Media Marketing*. London: Sage Publications.
- Tuten, Tracy, L. (2008). *Advertising 2.0: Social Media Marketing in a Web 2.0 World*. London: Praeger Publishers.
- Türkmenoğlu, Harun (2014). Teknoloji ile sanat ilişkisi ve bir dijital sanat örneği olarak Instagram. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 87-100.
- Tyler, Tom R. (2003). Procedural justice, legitimacy, and the effective rule of law. *Crime and Justice*, 30, 283-357.
- Tyler, Tom R. ve Blader, Steven L. (2003). The group engagement model: Procedural justice, social identity, and cooperative behavior. *Personality and Social Psychology Review*, 7(4), 349-361.
- Uzgören, Nevin (2012). *Bilimsel araştırmalarda kullanılan temel ve istatistiksel yöntemler ve SPSS uygulamaları* (2. Baskı), Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Uzunoğlu, Ebru ve Misci Kip, Sema (2014). Brand communication through digital influencers: Leveraging blogger engagement. *International Journal of Information Management*, 34(5), 592-602.
- Üçer, Neda (2016). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında Gençlerin Sosyal Media Kullanımına Yönelik Niteliksel Bir Araştırma. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 6(12), 1-26.
- van Doorn, Jenny, Lemon, Katherine N, Mittal, Vikas, Nass, Stephan, Pick, Doree'n, Pirner, Peter ve Verhoef, Peter C. (2010). Customer engagement behavior: Theoretical foundations and research directions. *Journal of Service Research*, 13(3), 253-266.
- Vargo, Stephen L. ve Lusch, Robert F. (2008). Service-dominant logic: continuing the evolution. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 36(1), 1-10.
- Varnalı, Kaan (2013). *Dijital Tutulma* (2. Baskı) İstanbul: Mediacat Kitapları.

- Verhoef, Peter C, Reinartz, Werner J. ve Krafft, Manfred (2010). Customer engagement as a new perspective in customer management. *Journal of Service Research*, 13(3), 247-252.
- Virtanen, Henrik, Björk, Peter ve Sjöström, Elin (2017). Follow for follow: Marketing of a start-up company on Instagram. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 24(3), 468-484.
- Vivek, Shiri D. (2009). *A Scale of Consumer Engagement*, PhD Thesis, The University of Alabama Department of Management and Marketing, Alabama.
- Vivek, Shiri D, Beatty, Sharon E. ve Morgan, Robert M. (2012). Customer engagement: Exploring customer relationships beyond purchase. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 20(2), 122-146.
- Vivek, Shiri D, Beatty, Sharon E, Dalela, Vivek ve Morgan, Robert M. (2014). A generalized multidimensional scale for measuring customer engagement. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 22(4), 401-420.
- Voorveld, Hilde A, Neijens, Peter C. ve Smit, Edith G. (2011). Opening the black box: Understanding cross-media effects. *Journal of Marketing Communications*, 17(02), 69-85.
- Wagner, Christian ve Majchrzak, Ann (2006). Enabling Customer-Centricity Using Wikis and the Wiki Way. *Journal of Management Information Systems*, 23(3), 17-43.
- Watsons, Richard, T, Pitt, Leyland, F, Berthon, Pierre ve Zinkhan, George M. (2002). U-commerce: expanding the universe of marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 30(4), 333-347.
- Weber, Steve (2009). *Twitter Marketing: Promote Yourself and Your Business on Earth's Hottest Social Network*. USA: Weber Books.
- Weilenmann, Alexandra, Hillman, Thomas ve Jungselius, Beata (2013). Instagram at the museum: communicating the museum experience through social photo sharing. *In Proceedings of The SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1843-1852.
- Wendt, Lars Michael, Griesbaum, Joachim ve Kölle, Ralph (2016). Product advertising and viral stealth marketing in online videos. *Aslib Journal of Information Management*, 68(3), 250-264.
- Westbrook, Robert A. (1987). Product/consumption-based affective responses and postpurchase processes. *Journal of Marketing Research*, 24(3), 258-270.
- Wirtz, Jochen, Ambtman, Anouk den, Bloemer, Josée, Horváth, Csilla, Ramaseshan, B, Klundert, Joris van de, Gurhan Canli, Zeynep ve Kandampully, Jay (2013). Managing brands and customer engagement in online brand communities. *Journal of Service Management*, 24(3), 223-244.
- Xu, Anbang, Liu, Zhe, Guo, Yufan, Sinha, Vibha ve Akkiraju, Rama (2017). A new chatbot for customer service on social media. *In Proceedings of the 2017 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 3506-3510.
- Yang, Shuai, Lin, Shan Carlson, Jeffrey R ve Ross Jr, William T. (2016). Brand engagement on social media: will firms' social media efforts influence search engine advertising effectiveness? *Journal of Marketing Management*, 32(5-6), 526-557.

- Yasmin, Afrina, Tasneem, Sadia ve Fatema, Kaniz (2015). Effectiveness of digital marketing in the challenging age: An empirical study. *International Journal of Management Science and Business Administration*, 1(5), 69-80.
- Yaşar, Metin (2014). İstatistiğe yönelik tutum ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (36), 59-75.
- Yengin, Deniz (2012). Sosyal İletişim Aracı Olarak Akıllı Telefonların Oluşturduğu Uygulama Toplumu Olgusu: Whatsapp Uygulaması. (Editörler), Tolga Kara ve Ebru Özgen, *Sosyal Medya Akademi*, İstanbul: Beta.
- Yoo, Boonghee ve Donthu, Naveen (2001). Developing and validating a multidimensional consumer-based brand equity scale. *Journal of Business Research*, 52(1), 1-14.
- Zahoor, Syed Zeeshan ve Qureshi, Ishtiaq Hussain (2017). Social media marketing and brand equity: A literature review. *IUP Journal of Marketing Management*, 16(1), 47-64.
- Zaichkowsky, Judith Lynne (1985). Measuring the involvement construct. *Journal of Consumer Research*, 12(3), 341-352.
- Zappavigna, Michele (2016). Social media photography: construing subjectivity in Instagram images. *Visual Communication*, 15(3), 271-292.
- Zarella, Dan (2010). *The Social Media Marketing Book*. Farnham: O'Reilly Media.
- Zeng, Daniel, Chen, Hsinchun, Lusch, Robert ve Li, Shu-Hsing (2010). Social media analytics and intelligence. *IEEE Intelligent Systems*, 25(6), 13-16.

TEDARİK ZİNCİRİ EKOSİSTEM
YÖNETİMİ PERSPEKTİFİNDEN

COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLER

Dr. Öğr. Üyesi Abdüssamet Polater

EĞİTİM
yayınevi

TEDARİK ZİNCİRİ EKOSİSTEM YÖNETİMİ PERSPEKTİFİNDEN COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLER

Dr. Öğr. Üyesi Abdüssamet Polater

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-51-6

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

TEDARİK ZİNCİRİ EKOSİSTEM YÖNETİMİ PERSPEKTİFİNDEN COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLER

Dr. Öğr. Üyesi Abdüssamet Polater

VIII+121 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-51-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

Kaynakça

- Aagaard, A. (2019). The concept and frameworks of digital business models. In A. Aagaard (Ed.), *Digital Business Models: Driving Transformation and Innovation* (1st ed., pp. 1–26). Springer.
- Aarikka-Stenroos, L., & Ritala, P. (2017). Network management in the era of ecosystems: Systematic review and management framework. *Industrial Marketing Management*, 67, 23–36.
- Adner, R., & Kapoor, R. (2010). Value creation in innovation ecosystems: how the structure of technological interdependence affects firm performance in new technology generations. *Strategic Management Journal*, 31(3), 306–333.
- Alletto, A., Bruccoleri, M., Mazzola, E., & Ramanathan, U. (2017). Collaboration experience in the supply chain of knowledge and patent development. *Production Planning & Control*, 28(6–8), 574–586.
- Andrade-Rojas, M. G., Li, S. Y., & Zhu, J. J. (2024). The social and economic outputs of SME-GSI research collaboration in an emerging economy: An ecosystem perspective. *Journal of Small Business Management*, 62(2), 656–699.
- Anne, F., Hernandez-Mendez, A., Rehm, S., & Matthes, F. (2018). Visualizing Business Ecosystems: Applying a Collaborative Modelling Process in Two Case Studies. *ACIS 2018 Proceedings*.
- Arena, A., Bianchini, A., Perazzo, P., Vallati, C., & Dini, G. (2019). BRUSCHETTA: An IoT Blockchain-Based Framework for Certifying Extra Virgin Olive Oil Supply Chain. *2019 IEEE International Conference on Smart Computing (SMARTCOMP)*, 173–179.
- Artêncio, M. M., Giraldo, J. de M. E., & de Oliveira, J. H. C. (2022). A cup of black coffee with GI, please! Evidence of geographical indication influence on a coffee tasting experiment. *Physiology & Behavior*, 245, 113671.
- Asri, D. P. B., Sriyono, E., Hapsari, M. A., & Syahrin, S. A. (2022). Valuing local heritage: Issue and challenges of geographical indication protection for local artisans in Indonesia Kasongan village heritage. *The Journal of World Intellectual Property*, 25(1), 71–85.
- Augustin- Jean, L., & Sekine, K. (2012). From Products of Origin to Geographical Indications in Japan: Perspectives on the Construction of Quality for the Emblematic Productions of Kobe and Matsusaka Beef. In L. Augustin-Jean, H. Ilbert, & N. Saavedra-Rivano (Eds.),

- Geographical Indications and International Agricultural Trade* (1st ed.). Palgrave Macmillan.
- Bajoub, A., Olmo-García, L., Ouazzani, N., Monasterio, R. P., Beltrán, G., & Carrasco-Pancorbo, A. (2016). Geographical Indication Labels in Moroccan Olive Oil Sector: Territorial Dimension and Characterization of Typicality: A Case Study of Meknès Region. In D. Boskou & M. Clodoveo (Eds.), *Products from Olive Tree* (1st ed.). InTech.
- Barile, S., Lusch, R., Reynoso, J., Saviano, M., & Spohrer, J. (2016). Systems, networks, and ecosystems in service research. *Journal of Service Management*, 27(4), 652–674.
- Barjolle, D., Quiñones-Ruiz, X. F., Bagal, M., & Comoé, H. (2017). The Role of the State for Geographical Indications of Coffee: Case Studies from Colombia and Kenya. *World Development*, 98, 105–119.
- Bartoli, C., Bonetti, E., & Mattiacci, A. (2022). Marketing geographical indication products in the digital age: a holistic perspective. *British Food Journal*, 124(9), 2857–2876.
- Batista, L., Gong, Y., Pereira, S., Jia, F., & Bittar, A. (2019). Circular supply chains in emerging economies – a comparative study of packaging recovery ecosystems in China and Brazil. *International Journal of Production Research*, 57(23), 7248–7268.
- Belletti, G., Marescotti, A., & Brazzini, A. (2017). Old World Case Study: The Role of Protected Geographical Indications to Foster Rural Development Dynamics: The Case of Sorana Bean PGI. In W. van Caenegem & J. Cleary (Eds.), *The Importance of Place: Geographical Indications as a Tool for Local and Regional Development*. Springer.
- Belletti, G., Marescotti, A., & Touzard, J.-M. (2017). Geographical Indications, Public Goods, and Sustainable Development: The Roles of Actors' Strategies and Public Policies. *World Development*, 98, 45–57.
- Belmin, R., Casabianca, F., & Meynard, J.-M. (2018). Contribution of transition theory to the study of geographical indications. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 27, 32–47.
- Ben Letaifa, S. (2014). The uneasy transition from supply chains to ecosystems. *Management Decision*, 52(2), 278–295.
- Benitez, G. B., Ayala, N. F., & Frank, A. G. (2020). Industry 4.0 innovation ecosystems: An evolutionary perspective on value cocreation. *International Journal of Production Economics*, 228, 107735.

- Bhattacharya, N. S., & Tiwari, K. (2022). A Study on the Quality Control and Enforcement of Registered Geographical Indication Goods in India. In N. S. Bhattacharya (Ed.), *Geographical Indication Protection in India The Evolving Paradigm* (1st ed.). Springer Nature.
- Bicen, P., & Malter, A. J. (2019). The new institutional economics (NIE) approach to geographical indication (GI) supply chains. In J. Byrom & D. Medway (Eds.), *Case Studies in Food Retailing and Distribution* (1st ed., pp. 105–118). Woodhead Publishing.
- Bogers, M., Sims, J., & West, J. (2019). What Is an Ecosystem? Incorporating 25 Years of Ecosystem Research. *SSRN Electronic Journal*.
- Bonetti, E., Bartoli, C., & Mattiacci, A. (2023). Applying blockchain to quality food products: a marketing perspective. *British Food Journal*.
- Bosona, T., & Gebresenbet, G. (2013). Food traceability as an integral part of logistics management in food and agricultural supply chain. *Food Control*, 33(1), 32–48.
- Bowen, S. (2010). Embedding Local Places in Global Spaces: Geographical Indications as a Territorial Development Strategy. *Rural Sociology*, 75(2), 209–243.
- Bramley, C., & Biénabe, E. (2013). Why the Need to Consider GIs in the South? . In C. Bramley, E. Biénabe, & J. Kirsten (Eds.), *Developing Geographical Indications in the South: The Southern African Experience* (1st ed., pp. 1–151). Springer.
- Bramley, C., Bienabe, E., & Kirsten, J. (2009). THE ECONOMICS OF GEOGRAPHICAL INDICATIONS: TOWARDS A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR GEOGRAPHICAL INDICATION RESEARCH IN DEVELOPING COUNTRIES. In *THE ECONOMICS OF INTELLECTUAL PROPERTY Suggestions for Further Research in Developing Countries and Countries with Economies in Transition* (1st ed.). WIPO.
- Brandenburger, A. M., & Nalebuff, B. (1997). *The Added-Value Theory of Business*. PWC Publications. <https://www.strategy-business.com/article/12669>
- Cardoso, V. A., Lourenzani, A. E. B. S., Caldas, M. M., Bernardo, C. H. C., & Bernardo, R. (2022). The benefits and barriers of geographical indications to producers: A review. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 37(6), 707–719.

- Chai, R., Gou, J., & Shen, G. (2013). Customer Evaluation Model Based on the Catering Industry's Supply Chain Ecosystem. In Z. Zhang, R. Zhang, & J. Zhang (Eds.), *Proceedings of 2nd International Conference on Logistics, Informatics and Service Science*. Springer.
- Choi, T. Y., & Wu, Z. (2009). Taking the leap from dyads to triads: Buyer-supplier relationships in supply networks. *Journal of Purchasing and Supply Management*, 15(4), 263–266.
- Chow, W. S., Madu, C. N., Kuei, C.-H., Lu, M. H., Lin, C., & Tseng, H. (2008). Supply chain management in the US and Taiwan: An empirical study. *Omega*, 36(5), 665–679.
- Conneely, R., & Mahon, M. (2015). Protected geographical indications: Institutional roles in food systems governance and rural development. *Geoforum*, 60, 14–21.
- Costa, C., Antonucci, F., Pallottino, F., Aguzzi, J., Sarriá, D., & Menesatti, P. (2013). A Review on Agri-food Supply Chain Traceability by Means of RFID Technology. *Food and Bioprocess Technology*, 6(2), 353–366.
- Crick, J. M., & Crick, D. (2021). The dark-side of coopetition: Influences on the paradoxical forces of cooperativeness and competitiveness across product-market strategies. *Journal of Business Research*, 122, 226–240.
- Crupi, A., Del Sarto, N., Di Minin, A., Gregori, G. L., Lepore, D., Marinelli, L., & Spigarelli, F. (2020). The digital transformation of SMEs – a new knowledge broker called the digital innovation hub. *Journal of Knowledge Management*, 24(6), 1263–1288.
- Damayanti, T., & Setiadi, H. (2019). The Influence of Certification of Gayo Coffee Geographical Indication Against Value Added of Coffee In Gayo Highlands, Aceh. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 338(1), 012028.
- Datta, S., & Bhattacharya, N. S. (2022). Geographical Indication Protection System in India. In N. S. Bhattacharya (Ed.), *Geographical Indication Protection in India, The Evolving Paradigm* (1st ed.). Springer Nature.
- Datta, S., Manchikanti, P., & Bhattacharya, N. S. (2021). Enhancing geographical indications protection in India for community relevance. *The Journal of World Intellectual Property*, 24(5–6), 420–435.
- De Rosa, M., Masi, M., Apostolico, L., Bartoli, L., & Francescone, M. (2023). Geographical Indications and Risks of Unsustainability

- Linked to “Disaffection Effects” in the Dairy Sector. *Agriculture*, 13(2), 333.
- del Bosque Rodríguez, I. R., Agudo, J. C., & San Martín Gutiérrez, H. (2006). Determinants of economic and social satisfaction in manufacturer–distributor relationships. *Industrial Marketing Management*, 35(6), 666–675.
- Deng, C., Yan, T., Mao, J., & Yin, S. (2022). Thinking alike or not: Performance implications of transactional psychological contract congruence in buyer–supplier new product development projects. *Journal of Operations Management*, 68(1), 4–32.
- Dentoni, D., Menozzi, D., & Capelli, M. G. (2012). Group heterogeneity and cooperation on the geographical indication regulation: The case of the “Prosciutto di Parma” Consortium. *Food Policy*, 37(3), 207–216.
- Dimara, E., Petrou, A., & Skuras, D. (2004). Agricultural policy for quality and producers’ evaluations of quality marketing indicators: a Greek case study. *Food Policy*, 29(5), 485–506.
- DOKUZLU, S., & SÖYLER, İ. (2023). Coğrafi İşaretlerde Denetim Etkinliğini Artırma Yöntemleri. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 9(EKS 1), 15–25.
- Durand, C., & Fournier, S. (2017). Can Geographical Indications Modernize Indonesian and Vietnamese Agriculture? Analyzing the Role of National and Local Governments and Producers’ Strategies. *World Development*, 98, 93–104.
- Echols, M. A. (2003). Geographical Indications for Foods, Trips and the Doha Development Agenda. *Journal of African Law*, 47(2), 199–220.
- Edelmann, H., Quiñones-Ruiz, X. F., Penker, M., Scaramuzzi, S., Broscha, K., Jeanneaux, P., Belletti, G., & Marescotti, A. (2020). Social Learning in Food Quality Governance – Evidences from Geographical Indications Amendments. *International Journal of the Commons*, 14(1), 108–122.
- Elaydi, R., & McLaughlin, J. (2012). Cultivating terroir in subsistence markets: Development of terroir strategy through harmony-with-community framework. *Journal of Business Research*, 65(12), 1743–1748.
- EU Commission. (2019). https://www.mapa.gob.es/es/alimentacion/temas/calidad-diferenciada/studyeconomicvalueeuqualityshemes_tcm30-551420.pdf

- European Commission.* (2023). Geographical Indications. https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/protecting-eu-creations-inventions-and-designs/geographical-indications_en
- Fait, M., Palladino, R., Mennini, F. S., Graziano, D., & Manzo, M. (2024). Enhancing knowledge brokerage drivers for dynamic capabilities: the effects on sustainable supply chain ecosystem. *Journal of Knowledge Management*, 28(2), 355–380.
- Fanning, E., Eyres, G., Frew, R., & Kebede, B. (2023). Linking cocoa quality attributes to its origin using geographical indications. *Food Control*, 151, 109825.
- FELCH, V., SUCKY, E., & SCHWARTZ, L. (2022). Business Ecosystem: More Than a New Name for Supply Chain? In M. H. Bilgin, H. Danis, E. Demir, & A. Zaremba (Eds.), *Eurasian Business and Economics Perspectives*. Springer, Cham.
- Fernández-Barcala, M., González-Díaz, M., & Raynaud, E. (2017). Contrasting the governance of supply chains with and without geographical indications: complementarity between levels. *Supply Chain Management: An International Journal*, 22(4), 305–320.
- Feuer, H. N. (2020). Geographical indications out of context and in vogue. In A. Bonanno, K. Sekine, & H. N. Feuer (Eds.), *Geographical Indication and Global Agri-food*. Routledge.
- Flint, D. J., Lusch, R. F., & Vargo, S. L. (2014). The supply chain management of shopper marketing as viewed through a service ecosystem lens. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 44(1/2), 23–38.
- Frow, P., McColl-Kennedy, J. R., & Payne, A. (2016). Co-creation practices: Their role in shaping a health care ecosystem. *Industrial Marketing Management*, 56, 24–39.
- Gatti, S., Giraud-Héraud, E., & Mili, S. (2003). *Wine in the Old World: New Risks and Opportunities* (1st ed.). Franco Angeli.
- GIregistration.* (2024). IPOS. <https://www.ipos.gov.sg/about-ip/geographical-indications/how-to-register>
- Goetz, F., Türkmen, I., Buck, C., & Meckl, R. (2023). Investigating social factors and their impact on value co-creation in supply chain ecosystems. *Journal of Global Operations and Strategic Sourcing*, 16(1), 69–89.
- Goff, P. M. (2005). It's got to be sheep's milk or nothing. In E. Helleiner & A. Pickel (Eds.), *Economic nationalism in a globalizing world*. Cornell University Press.

- Graça, P., & Camarinha-Matos, L. M. (2017). Performance indicators for collaborative business ecosystems — Literature review and trends. *Technological Forecasting and Social Change*, 116, 237–255.
- Gravier, M. J., Randall, W. S., & Strutton, D. (2008). Investigating the role of knowledge in alliance performance. *Journal of Knowledge Management*, 12(4), 117–130.
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19(2), 139–152.
- He, Q., Ghobadian, A., & Gallear, D. (2021). Inter-Firm Knowledge Transfer between Strategic Alliance Partners: A Way Forward. *European Management Review*, 18(3), 229–248.
- Heimeriks, K. H., & Duysters, G. (2007). Alliance Capability as a Mediator Between Experience and Alliance Performance: An Empirical Investigation into the Alliance Capability Development Process*. *Journal of Management Studies*, 44(1), 25–49.
- Henry, L. (2023). Adapting the designated area of geographical indications to climate change. *American Journal of Agricultural Economics*, 105(4), 1088–1115.
- Hobley, L. (2007). *The Value of Trading Relationships between Buyers and Sellers of Wine Grapes in Australia* [Curtin University of Technology]. <https://core.ac.uk/download/pdf/195631108.pdf>
- Höhn, G. L., Huysmans, M., & Crombez, C. (2023). Does terroir size matter? Protected geographical areas and prices of European hams. *Regional Studies*, 1–14.
- Hoşcan, N. (2018). KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE YÖRESEL GASTRONOMİK ÜRÜNLERİN ÜRETİMİNDE VE PAZARLANMASINDA KOOPERATİFÇİLİK ÜZERİNE BİR MODEL ÖNERİSİ. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi* , 2(1), 390–413.
- Huang, M.-C., & Huang, H.-H. (2019). How transaction-specific investments influence firm performance in buyer-supplier relationships: The mediating role of supply chain integration. *Asia Pacific Management Review*, 24(2), 167–175.
- Huang, M.-C., Kang, M.-P., & Chiang, J.-K. (2020). Can a supplier benefit from investing in transaction-specific investments? A multilevel model of the value co-creation ecosystem perspective. *Supply Chain Management: An International Journal*, 25(6), 773–787.

- Hughes, J. (2017). The Limited Promise of Geographical Indications for Farmers in Developing Countries. In Calboli & WL. Ng-Loy (Eds.), *Geographical Indications at the Crossroads of Trade, Development, and Culture: Focus on Asia-Pacific* (1st ed., pp. 61–86). Cambridge University Press.
- Humphreys, P. K., Li, W. L., & Chan, L. Y. (2004). The impact of supplier development on buyer–supplier performance. *Omega*, 32(2), 131–143.
- Iansiti, M., & Levien, R. (2004a). *The Keystone Advantage: What the New Dynamics of Business Ecosystems Mean for Strategy, Innovation, and Sustainability* (1st ed.). Harvard Business School Press.
- Iansiti, M., & Levien, R. (2004b). Strategy as Ecology. *Harvard Business Review*.
- Ikeda, E. K., da Silva, L. F., Penha, R., & de Oliveira, P. S. G. (2021). The relationship between the Internet of Things and knowledge management in smart ecosystem development. *Knowledge and Process Management*, 28(2), 181–194.
- İloğlu, N. (2023). Coğrafi İşaretli Ürünlerde Üretici ve Tescil Ettirenin Sorumlulukları. In *Türk Patent*. Türk Patent ve Marka Kurumu.
- InfoPack. (2022). <https://www.ipos.gov.sg/docs/default-source/resources-library/geographical-indications/resources/gi-infopack-1-nov-21.pdf>
- Jacobides, M. G., Cennamo, C., & Gawer, A. (2018). Towards a theory of ecosystems. *Strategic Management Journal*, 39(8), 2255–2276.
- Jena, P. R., Ngokkuen, C., Rahut, D. B., & Grote, U. (2015). Geographical indication protection and rural livelihoods: insights from India and Thailand. *Asian-Pacific Economic Literature*, 29(1), 174–185.
- Jia, N. (2013). Competition, governance, and relationship-specific investments: Theory and implications for strategy. *Strategic Management Journal*, 34(13), 1551–1567.
- Kale, P., & Singh, H. (2007). Building firm capabilities through learning: the role of the alliance learning process in alliance capability and firm-level alliance success. *Strategic Management Journal*, 28(10), 981–1000.
- Keskin, G., & Dağistan, E. (2020). Geographical indications and traditional products as instruments of rural development: the example of Hatay, a cultural crossroads. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 25(2), 101–107.

- Ketchen, D. J., Crook, T. R., & Craighead, C. W. (2014). From Supply Chains to Supply Ecosystems: Implications for Strategic Sourcing Research and Practice. *Journal of Business Logistics*, 35(3), 165–171.
- Kizos, T., & Vakoufaris, H. (2011). Valorisation of a local asset: The case of olive oil on Lesbos Island, Greece. *Food Policy*, 36(5), 705–714.
- Kramer, M. R., & Pfitzer, M. W. (2016). The ecosystem of shared value. *Harvard Business Review*, 94(10).
- Laksono, P., Irham, Handoyo Mulyo, J., Suryantini, A., & Budi Permadi, D. (2021). Small-Scale Farmers' Preference in Adopting Geographical Indications' Code of Practice to Produce Coffee in Indonesia: A Choice Experiment Study. *E3S Web of Conferences*, 316, 02018.
- Lamarque, P., & Lambin, E. F. (2015). The effectiveness of marked-based instruments to foster the conservation of extensive land use: The case of Geographical Indications in the French Alps. *Land Use Policy*, 42, 706–717.
- Latino, M. E., Menegoli, M., Lazoi, M., & Corallo, A. (2022). Voluntary traceability in food supply chain: a framework leading its implementation in Agriculture 4.0. *Technological Forecasting and Social Change*, 178, 121564.
- Le Goffic, C., & Zappalaglio, A. (2017). The Role Played by the US Government in Protecting Geographical Indications. *World Development*, 98, 35–44.
- Lee, C.-Y., Chang, H.-C., & Wang, K.-W. (2021). Business ecosystem and technology roadmap for Taiwan's TFT-LCD industry. *Technology Analysis & Strategic Management*, 33(1), 1–17.
- Lee, D., Moon, J., & Ryu, M. H. (2019). The effects of extrinsic cues on online sales of fresh produce: a focus on geographical indications. *Cahiers Agricultures*, 28, 13.
- Li, J., Lammerts van Bueren, E. T., Leeuwis, C., & Jiggins, J. (2014). Expressing the public value of plant genetic resources by organising novel relationships: The contribution of selected participatory plant breeding and market-based arrangements. *Journal of Rural Studies*, 36, 182–196.
- Liu, D., Bao, Y., & Wang, G. (2022). Unpacking the relationship between formal contracts and alliance innovation performance: the role of relationship learning and guanxi. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 37(3), 564–577.

- Liu, G., Aroean, L., & Ko, W. W. (2019). A business ecosystem perspective of supply chain justice practices. *International Journal of Operations & Production Management*, 39(9/10), 1122–1143.
- López-Bayón, S., Fernández-Barcala, M., & González-Díaz, M. (2020). In search of agri-food quality for wine: Is it enough to join a geographical indication? *Agribusiness*, 36(4), 568–590.
- López-Bayón, S., González-Díaz, M., Solís-Rodríguez, V., & Fernández-Barcala, M. (2018). Governance decisions in the supply chain and quality performance: The synergistic effect of geographical indications and ownership structure. *International Journal of Production Economics*, 197, 1–12.
- Luo, Y., Liu, Y., & Xue, J. (2009). Relationship Investment and Channel Performance: An Analysis of Mediating Forces. *Journal of Management Studies*, 46(7), 1113–1137.
- Lyu, C., Yang, J., Zhang, F., Teo, T. S. H., & Mu, T. (2020). How do knowledge characteristics affect firm's knowledge sharing intention in interfirm cooperation? An empirical study. *Journal of Business Research*, 115, 48–60.
- Macdonald, J. R., Zobel, C. W., Melnyk, S. A., & Griffis, S. E. (2018). Supply chain risk and resilience: theory building through structured experiments and simulation. *International Journal of Production Research*, 56(12), 4337–4355.
- Magliocca, P., Herold, D. M. M., Canestrino, R., Temperini, V., & Albino, V. (2023). The role of start-ups as knowledge brokers: a supply chain ecosystem perspective. *Journal of Knowledge Management*, 27(10), 2625–2641.
- Mancini, M. C., Arfini, F., & Guareschi, M. (2019). Innovation and typicality in localised agri-food systems: the case of PDO Parmigiano Reggiano. *British Food Journal*, 121(12), 3043–3061.
- Marie-Vivien, D. (2010). The Role of the State in the Protection of Geographical Indications: From Disengagement in France/Europe to Significant Involvement in India. *The Journal of World Intellectual Property*, 13(2), 121–147.
- Marie-Vivien, D., & Biénabe, E. (2017). The Multifaceted Role of the State in the Protection of Geographical Indications: A Worldwide Review. *World Development*, 98, 1–11.
- Marie-Vivien, D., Carimentrand, A., Fournier, S., Cerdan, C., & Sautier, D. (2019). Controversies around geographical indications. *British Food Journal*, 121(12), 2995–3010.

- Marie-Vivien, D., & Vagneron, I. (2017). One Size Fits all or Tailor-Made? Building Appropriate Certification Systems for Geographical Indications in Southeast Asia. *World Food Policy*, 3–4(2–1), 105–126.
- Marion, H., Luisa, M., & Sebastian, R. (2023). Adoption of Geographical Indications and origin-related food labels by smes – A systematic literature review. *Cleaner and Circular Bioeconomy*, 4, 100041.
- Marsden, T. (1998). New rural territories: Regulating the differentiated rural spaces. *Journal of Rural Studies*, 14(1), 107–117.
- Medeiros, M. de L., & Passador, J. L. (2022). Examining the development attributed to geographical indications. *The Journal of World Intellectual Property*, 25(1), 86–105. <https://doi.org/10.1111/jwip.12208>
- Mei, L., Zhang, T., & Chen, J. (2019). Exploring the effects of inter-firm linkages on SMEs' open innovation from an ecosystem perspective: An empirical study of Chinese manufacturing SMEs. *Technological Forecasting and Social Change*, 144, 118–128.
- Meyer, C., & Naicker, K. (2023). Collective intellectual property of Indigenous peoples and local communities: Exploring power asymmetries in the rooibos geographical indication and industry-wide benefit-sharing agreement. *Research Policy*, 52(9), 104851.
- Millar, M. (2015). *Global Supply Chain Ecosystems Strategies for competitive advantage in a complex world* (1st ed.). CPI Group.
- Miyake, Y., & Kohsaka, R. (2023). Discourse of quality and place in geographical indications: Applying convention theory to Japanese tea. *Food Reviews International*, 39(7), 4610–4635.
- Moore, J. F. (1993). Predators and Prey: The New Ecology of Competition. *Harvard Business Review*, 71(3), 75–83.
- Nizam, D. (2020). How to use geographical indication for the democratization of agricultural production. In A. Bonanno, K. Sekine, & H. N. Feuer (Eds.), *Geographical Indication and Global Agri-Food, Development and Democratization* (1st ed., pp. 87–99). Routledge.
- Nizam, D., & Tatari, M. F. (2022). Rural revitalization through territorial distinctiveness: The use of geographical indications in Turkey. *Journal of Rural Studies*, 93, 144–154.
- Nizar A. (2018), Perlindungan Indikasi Geografis Dalam Rangka Mendorong Perekonomian Daerah, *Jurnal Penelitian Hukum De Jure*, 18 (4).

- Nyaga, G. N., Whipple, J. M., & Lynch, D. F. (2010). Examining supply chain relationships: Do buyer and supplier perspectives on collaborative relationships differ? *Journal of Operations Management*, 28(2), 101–114.
- Oh, H. J., Park, M. S., Cho, K. J., Choi, S. I., Kang, H. M., & Kim, H. (2018). Geographical indication and development plans in South Korea: a study on dried persimmons. *Forest Science and Technology*, 14(1), 41–46.
- O'Neill, R. V., DeAngelis, D. L., Waide, J. B., & Allen, T. F. H. (1986). *A Hierarchical Concept of Ecosystems* (1st ed.). Princeton University Press.
- Parente, R., Rong, K., Geleilate, J.-M. G., & Misati, E. (2019). Adapting and sustaining operations in weak institutional environments: A business ecosystem assessment of a Chinese MNE in Central Africa. *Journal of International Business Studies*, 50(2), 275–291.
- Peng, D. X., & Lai, F. (2012). Using partial least squares in operations management research: A practical guideline and summary of past research. *Journal of Operations Management*, 30(6), 467–480.
- Piatti, C., & Dwiartama, A. (2020). Provenance for whom? A comparative analysis of geographical indications in the European Union and Indonesia. In K. Sekine & H. N. Feuer (Eds.), *Geographical Indication and Global Agri-food*. Routledge.
- Ping, R. A. (1993). The effects of satisfaction and structural constraints on retailer exiting, voice, loyalty, opportunism, and neglect. *Journal of Retailing*, 69(3), 320–352.
- Polater, A. (2024). In pursuit of increasing supply chain innovation performance through suppliers' promotive voice: the moderating role of unlearning and transparency. *Operations Management Research*, 17(1), 55–74.
- Polater, S. (2020). AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRK HUKUKUNDA MENŞE ADININ VE MAHREÇ İŞARETİNİN TESCİL EDİLEBİLME ŞARTLARI. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 6(2), 283–309. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tfm/issue/60069/790914>
- Pomegbe, W. W. K., Li, W., Dogbe, C. S. K., & Otoo, C. O. A. (2021). Closeness or opportunistic behavior? Mediating the business ecosystem governance mechanisms and coordination relationship. *Cross Cultural & Strategic Management*, 28(3), 530–552.
- QDO. (2022). QUALIFIED DESIGNATION OF ORIGIN. <https://www.torres.es/en/blog/qualified-designation-origin#:~:text=At%20the%20top%20of%20the,these%20two%20can%20do%20so>

- Quinlan, A. V., & Paynter, H. M. (1976). Some Simple Nonlinear Dynamic Models of Interacting Element Cycles in Aquatic Ecosystems. *Journal of Dynamic Systems, Measurement, and Control*, 98(1), 6–19.
- Quiñones-Ruiz, X. F., Penker, M., Belletti, G., Marescotti, A., & Scaramuzzi, S. (2017). Why early collective action pays off: evidence from setting Protected Geographical Indications. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 32(2), 179–192.
- Quiñones-Ruiz, X. F., Penker, M., Belletti, G., Marescotti, A., Scaramuzzi, S., Barzini, E., Pircher, M., Leitgeb, F., & Samper-Gartner, L. F. (2016). Insights into the black box of collective efforts for the registration of Geographical Indications. *Land Use Policy*, 57, 103–116.
- Quiñones-Ruiz, X. F., Penker, M., Vogl, C. R., & Samper-Gartner, L. F. (2015). Can origin labels re-shape relationships along international supply chains? – The case of Café de Colombia. *International Journal of the Commons*, 9(1), 416.
- Radhika, A. M., Thomas, K. J., & Raju, R. K. (2021). Geographical indications as a strategy for market enhancement-lessons from rice GIs in Kerala. *The Journal of World Intellectual Property*, 24(3–4), 221–236.
- Rangnekar, D. (2004). *The Socio-Economics of Geographical Indications A Review of Empirical Evidence from Europe*. <https://ipbio.org/pdfs/papers/a.pdf>
- Raynaud, E., Sauvee, L., & Valceschini, E. (2005). Alignment between Quality Enforcement Devices and Governance Structures in the Agro-food Vertical Chains. *Journal of Management & Governance*, 9(1), 47–77.
- Rejman, K., Kaczorowska, J., Halicka, E., & Prandota, A. (2023). How Do Consumers Living in European Capital Cities Perceive Foods with Sustainability Certificates? *Foods*, 12(23), 4215.
- Rinallo, D., & Pitardi, V. (2019). Open conflict as differentiation strategy in geographical indications: the Bitto Rebels case. *British Food Journal*, 121(12), 3102–3118.
- Riquelme-Medina, M., Stevenson, M., Barrales-Molina, V., & Llorens-Montes, F. J. (2022). Coopetition in business Ecosystems: The key role of absorptive capacity and supply chain agility. *Journal of Business Research*, 146, 464–476.
- Riquelme-Medina, M., Stevenson, M., Barrales-Molina, V., & Llorens-Montes, F. J. (2023). Business ecosystem embeddedness to enhance

- supply chain competence: the key role of external knowledge capacities. *Production Planning & Control*, 34(7), 658–675.
- Ritala, P., Agouridas, V., Assimakopoulos, D., & Gies, O. (2013). Value creation and capture mechanisms in innovation ecosystems: a comparative case study. *International Journal of Technology Management*, 63(3/4), 244.
- Rivera-Toapanta, E., Kallas, Z., Čandek-Potokar, M., Gonzalez, J., Gil, M., Varela, E., Faure, J., Cerjak, M., Urška, T., Aquilani, C., Lebret, B., Karolyi, D., Pugliese, C., & Gil, J. M. (2022). Marketing strategies to self-sustainability of autochthonous swine breeds from different EU regions: a mixed approach using the World Café technique and the Analytical Hierarchy Process. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 37(1), 92–102.
- Rong, K., Hu, G., Lin, Y., Shi, Y., & Guo, L. (2015). Understanding business ecosystem using a 6C framework in Internet-of-Things-based sectors. *International Journal of Production Economics*, 159, 41–55.
- Rong, K., Lin, Y., Li, B., Burström, T., Butel, L., & Yu, J. (2018). Business ecosystem research agenda: More dynamic, more embedded, and more internationalized. *Asian Business and Management*, 17, 167–182.
- Roselli, L., Giannoccaro, G., Carlucci, D., & De Gennaro, B. (2018). EU quality labels in the Italian olive oil market: How much overlap is there between geographical indication and organic production? *Journal of Food Products Marketing*, 24(6), 784–801.
- Sari, E. Y., Guritno, A. D., & Sukartiko, A. C. (2021). Risk Assessment on Supply Chain of the Geographical Indication Granulated Coconut Sugar in Kulon Progo Regency, Special Region of Yogyakarta, Indonesia. *International Journal on Advanced Science, Engineering and Information Technology*, 11(1), 236–243.
- Sautier, D., Bienabe, E., & Cerdan, C. (2011). Geographical Indications in Developing Countries. In E. Barham & B. Sylvander (Eds.), *Labels of Origin for Food Local Development, Global Recognition*. Cabi.
- Sengere, R. W., Curry, G. N., & Koczberski, G. (2019). Forging alliances: Coffee grower and chain leader partnerships to improve productivity and coffee quality in Papua New Guinea. *Asia Pacific Viewpoint*, 60(2), 220–235.
- Sereyvath, P. (2010). Kampong Speu palm sugar, Cambodia. In A. Lecoent, E. Vandecandelaere, & J. Cadilhon (Eds.), *Quality linked*

- to geographical origin and geographical indications: lessons learned from six case studies in Asia* (1st ed.). Food and Agriculture Organization. <https://www.fao.org/3/i1592e/i1592e.pdf>
- Servet, H., Yayla, N., & Çeviş, İ. (2020). COĞRAFİ İŞARETLİ ÜRÜNLERİN İHRACATADAYALI KALKINMAPOTANSİYELİ: DENİZLİ ÖRNEĞİ. *Ege Coğrafya Dergisi*, 29(1), 107–123.
- Sgroi, F., Piraino, F., Garifo, G., Modica, F., & Ingrassia, M. (2022). Information asymmetry in the agri-food sector and territorial marks: The case of the olive oil Val di Mazara PDO. *Journal of Agriculture and Food Research*, 9, 100337.
- Shen, G., Gou, J., & Chai, R. (2013). Service-Oriented Catering Supply Chain Performance Evaluation Model. In Z. Zhang, R. Zhang, & J. Zhang (Eds.), *Proceedings of 2nd International Conference on Logistics, Informatics and Service Science*. Springer.
- Skilton, P. F., & Wu, Z. (2013). Governance Regimes for Protected Geographic Indicators. *Journal of Macromarketing*, 33(2), 144–159.
- SMK. (2017). SMK. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6769.pdf>
- Suuronen, S., Ukko, J., Saunila, M., Rantala, T., & Rantanen, H. (2024). The implications of multi-sided platforms in managing digital business ecosystems. *Journal of Business Research*, 175, 114544.
- Tansakul, N., Suanmali, S., & Shirahada, K. (2023). Conceptualizing a transformative supply chain for ecosystem well-being. *The Service Industries Journal*, 43(5–6), 378–399.
- Tashiro, A., Uchiyama, Y., & Kohsaka, R. (2018). Internal processes of Geographical Indication and their effects: an evaluation framework for geographical indication applicants in Japan. *Journal of Ethnic Foods*, 5(3), 202–210.
- Tekelioğlu, Y. (2019). COĞRAFİ İŞARETLER VE TÜRKİYE UYGULAMALARI. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 1–29. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1359250>
- Tekelioğlu, Y. (2021). Coğrafi İşaretlerin A, B, C'si. *YÜciDERGİ*, 1(1), 14–32.
- Tepe, S. (2008). Coğrafi İşaretlerin Ekonomik Etkileri [Uzmanlık Tezi]. *Türk Patent Enstitüsü Markalar Dairesi Başkanlığı*.
- Teuber, R. (2010). Geographical Indications of Origin as a Tool of Product Differentiation: The Case of Coffee. *Journal of International Food & Agribusiness Marketing*, 22(3–4), 277–298.

- Teuber, R. (2011). Consumers' and producers' expectations towards geographical indications. *British Food Journal*, 113(7), 900–918.
- Thévenod-Mottet, E., & Marie-Vivien, D. (2011). Legal Debates Surrounding Geographical Indications. In E. Barham & B. Sylvander (Eds.), *Labels of Origin for Food: Local Development, Global Recognition*. CABI .
- Török, Á., Jantyyik, L., Maró, Z. M., & Moir, H. V. J. (2020). Understanding the Real-World Impact of Geographical Indications: A Critical Review of the Empirical Economic Literature. *Sustainability*, 12(22), 9434.
- Traversac, J.-B., Rousset, S., & Perrier-Cornet, P. (2011). Farm resources, transaction costs and forward integration in agriculture: Evidence from French wine producers. *Food Policy*, 36(6), 839–847.
- Trebbin, A., & Hassler, M. (2012). Farmers' Producer Companies in India: A New Concept for Collective Action? *Environment and Planning A: Economy and Space*, 44(2), 411–427.
- Tregear, A., & Giraud, G. (2011). Geographical indications, consumers and citizens. In E. Barham & B. Sylvander (Eds.), *Labels of Origin for Food Local Development, Global Recognition*. Cabi.
- Tregear, A., Török, Á., & Gorton, M. (2016). Geographical indications and upgrading of small-scale producers in global agro-food chains: A case study of the Makó Onion Protected Designation of Origin. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 48(2), 433–451.
- Tripathi, S., & Gupta, M. (2023). Indian supply chain ecosystem readiness assessment for Industry 4.0. *International Journal of Emerging Markets*, 18(8), 1917–1947.
- Užar, D., & Filipović, J. (2023). Determinants of Consumer Purchase Intention Towards Cheeses with Geographical Indication in a Developing Country: Extending the Theory of Planned Behavior. *Market-Tržište*, 35(2), 183–204.
- Uzzi, B. (1997). Social Structure and Competition in Interfirm Networks: The Paradox of Embeddedness. *Administrative Science Quarterly*, 42(1), 35.
- Vakoufaris, H. (2010). The impact of Ladotyri Mytilinis PDO cheese on the rural development of Lesvos island, Greece. *Local Environment*, 15(1), 27–41.
- Vakoufaris, H., & Gocci, A. (2023). Geographical Indications and Sustainable Development: An Assessment of Four Categories of Products from the Fruit and Vegetable Sector of the Eu. *Food Reviews International*, 39(9), 7112–7125.

- Van Ittersum, K., Meulenberg, M. T. G., Van Trijpp, H. C. M., & Candel, M. J. J. M. (2007). Consumers' Appreciation of Regional Certification Labels: A Pan-European Study. *Journal of Agricultural Economics*, 58(1), 1–23.
- Vázquez-Casielles, R., Iglesias, V., & Varela-Neira, C. (2017). Manufacturer–distributor relationships: role of relationship-specific investment and dependence types. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 32(8), 1245–1260.
- Violino, S., Pallottino, F., Sperandio, G., Figorilli, S., Antonucci, F., Ioannoni, V., Fappiano, D., & Costa, C. (2019). Are the Innovative Electronic Labels for Extra Virgin Olive Oil Sustainable, Traceable, and Accepted by Consumers? *Foods*, 8(11), 529.
- Viswanadham, N., & Kameshwaran, S. (2013). The Supply Chain Ecosystem Framework. In *Ecosystem-Aware Global Supply Chain Management* (pp. 17–44). WORLD SCIENTIFIC.
- Viswanadham, N., & Samvedi, A. (2013). Supplier selection based on supply chain ecosystem, performance and risk criteria. *International Journal of Production Research*, 51(21), 6484–6498.
- Wagner, S. M. (2021). Startups in the supply chain ecosystem: an organizing framework and research opportunities. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 51(10), 1130–1157.
- Wagner, S. M., Bode, C., & Peter, M. A. (2022). Financially distressed suppliers: exit, neglect, voice or loyalty? *The International Journal of Logistics Management*, 33(4), 1500–1523.
- Wang, C., & Hu, Q. (2020). Knowledge sharing in supply chain networks: Effects of collaborative innovation activities and capability on innovation performance. *Technovation*, 94–95, 102010.
- Wang, G., Wang, X., & Zheng, Y. (2014). Investing in guanxi: An analysis of interpersonal relation-specific investment (RSI) in China. *Industrial Marketing Management*, 43(4), 659–670.
- Wang, G., Zheng, Y., & Li, R. (2014). The Impact of Relation-Specific Investments on Channel Performance: Focusing on Mediators. *Journal of Marketing Channels*, 21(2), 87–99.
- Wang, J., Xue, Y., Wang, P., Chen, J., & Yao, L. (2021). Participation mode and production efficiency enhancement mechanism of Geographical Indication products in rural areas: A meta-frontier analysis. *Physics and Chemistry of the Earth, Parts A/B/C*, 121, 102982.

- Wang, L., Kong, X., Wang, W., & Gong, Y. (2023). Pursuing supply chain ecosystem health under environmental turbulence: a supply chain learning approach. *International Journal of Production Research*, 1–20.
- Watt, R. (2009). AN EMPIRICAL ANALYSIS OF THE ECONOMICS OF COPYRIGHT: HOW VALID ARE THE RESULTS OF STUDIES IN DEVELOPED COUNTRIES FOR DEVELOPING COUNTRIES? In World Intellectual Property Organization (Ed.), *The Economics of Intellectual Property. Suggestions for Further Research in Developing Countries and Countries with Economies in Transition* (1st ed.). WIPO. <https://tind.wipo.int/record/28197>
- Wei, Z., Song, X., & Wang, D. (2017). Manufacturing flexibility, business model design, and firm performance. *International Journal of Production Economics*, 193, 87–97.
- Wei, Z., Yang, D., Sun, B., & Gu, M. (2014). The fit between technological innovation and business model design for firm growth: evidence from China. *R&D Management*, 44(3), 288–305.
- WIPO. (2024). WIPO. https://www.wipo.int/geo_indications/en/WIPO_Indicators. (2020). https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2020.pdf
- WIPO Indicators. (2023). <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-941-2023-en-world-intellectual-property-indicators-2023.pdf>
- WIPO-FAQ. (2024). WIPO. https://www.wipo.int/geo_indications/en/faq_geographicalindications.html#accordion_collapse_15
- Wong, C., & Elbegsaikhan, M. (2020). Geographical indications in development contexts: Function, supply chain and pursuit of rural industrial development. *The Journal of World Intellectual Property*, 23(5–6), 712–735.
- Wongprawmas, R., Canavari, M., Haas, R., & Asioli, D. (2012). Gatekeepers' Perceptions of Thai Geographical Indication Products in Europe. *Journal of International Food & Agribusiness Marketing*, 24(3), 185–200.
- WTO. (2024). WTO. https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/ta_docs_e/modules4_e.pdf
- Wulf, A., & Butel, L. (2017). Knowledge sharing and collaborative relationships in business ecosystems and networks. *Industrial Management & Data Systems*, 117(7), 1407–1425.
- Xu, Z., Feng, Y., & Wei, H. (2022). Does Geographical Indication Certification Increase the Technical Complexity of Export Agricultural Products? *Frontiers in Environmental Science*, 10.

- YANG, J., WANG, J., WONG, C., & LAI, K. (2008). Relational stability and alliance performance in supply chain☆. *Omega*, 36(4), 600–608.
- Yang, J., Yu, G., Liu, M., & Rui, M. (2016). Improving learning alliance performance for manufacturers: Does knowledge sharing matter? *International Journal of Production Economics*, 171.
- Yang, Q., Wang, Q., & Zhao, X. (2019). A taxonomy of transaction-specific investments and its effects on cooperation in logistics outsourcing relationships. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 22(6), 557–575.
- Yang, Y., Jiang, Y., Chen, H., & Xu, Z. (2023). Linking relation-specific investments and sustainability performance: the mediating role of supply chain learning. *International Journal of Operations & Production Management*, 43(8), 1329–1356.
- Yazıcıoğlu, İ., Sarıkaya, G. S., & Erol, E. (2019). Coğrafi İşaretle Ürünlerin Kooperatifçilik Sistemi İçerisinde Değerlendirilmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 54(4), 1775–1787.
- Yongsmith, B., & Malaphan, W. (2016). Traditional Fermented Foods in Thailand. In K. Kristbergsson & J. Oliveira (Eds.), *Traditional Foods, General and Consumer Aspects* (1st ed.). Springer.
- Zhang, A., Zhan, H., & Yu, J. (2023). *Study on Quality and Safety Control of Agricultural Product with Geographical Indication of Farmers' Cooperatives* (pp. 966–977).
- Zhang, S., Sun, Y., Yu, X., & Zhang, Y. (2023). Geographical Indication, Agricultural Products Export and Urban–Rural Income Gap. *Agriculture*, 13(2), 378.
- Zhang, W., Fan, Y., & Yuan, Y. (2023). Research on the Symbiotic Model of Supply Chains Based on the Logistic Expansion Model for E-Commerce Platforms. *Sustainability*, 15(18), 13826.
- Zhao, J., Xi, X., & Yi, S. (2015). Resource allocation under a strategic alliance: How a cooperative network with knowledge flow spurs co-evolution. *Knowledge-Based Systems*, 89, 497–508.
- Zhao, S., Yu, H., Xu, Y., & Bi, Z. (2014). Relationship-specific investment, value creation, and value appropriation in cooperative innovation. *Information Technology and Management*.
- Zhao, Y., & Wang, G. (2011). The impact of relation-specific investment on channel relationship performance: evidence from China. *Journal of Strategic Marketing*, 19(1), 57–71.

Editör:

Doç. Dr. Evrim Çağlayan

Türk Plastik

Sanatlarında Güncel
Araştırmalar I

EĞİTİM
yayınevi

TÜRK PLASTİK SANATLARINDA GÜNCEL ARAŞTIRMALAR I

Editör: Doç. Dr. Evrim Çağlayan

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-49-3

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

TÜRK PLASTİK SANATLARINDA GÜNCEL ARAŞTIRMALAR I

Editör: Doç. Dr. Evrim Çağlayan

VI+102 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-49-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak

Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Ahmetoğlu, Ü., & Denli, S. (2013). Soyut Dışavurumculuğun Ortaya İkişisi ve Türk Resim Sanatına Yansımaları. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(8), 173-188.
- Akengin, G., & Aypek Aslan, A. (2017). Türk Resim Sanatı ve Gelenek. *II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu*. Alanya: Alanya Üniversitesi.
- Başkan, S. (2014). Türk Resminde Yeni Eğilimler ve Kavramsallık Arayışları: 1960-1980. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(3), 99-114.
- Burunsuz, M. (2021). Çizgi, Renk ve Leke Bağlamında Zeki Faik İzer Eserleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi*(28), 129-147.
- Çağlayan, E. (2011). Batılılaşma Döneminde Duvar Resimleri. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 49-58.
- Çağlayan, E. (2023). Türk Resminde toplumsal Gerçekçilik, Yeniler Grubu ve Nuri İyem. İçinde D. B. Çevik, & M. Yönsel (Editör), *Güzel Sanatlar Alanında Uluslararası Araştırma ve Değerlendirmeler* (s. 110-121). Ankara: Serüven Yayınevi.
- Dastarlı, E. (2021). *Yan Kapıdan Girenler*. Hayalperest Yayınevi.
- Dilmaç, O. (2012). Avrupa'da Eğitim Gören Sanatçılarımızın Çağdaş Türk Resim Sanatının Gelişimindeki Rolü. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(4), 85-101.
- Güngör, T. (2020). Çağdaş Türk Resim Sanatında Göç Olgusu:Mehmet Başbuğ Özelinden Bakmak. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1608-1626.
- Gür, H. (2023). Çağdaş Türk Sanatına Etki Eden Üsluplar. *İletişim ve Sanat Dergisi*, 4(9), 148-161.
- Güray, E. (2020). Fahrelnissa Zeid'e Işık, Renk ve Şeffaflık Bağlamında Yeniden Bir Bakış:Paleokrystal Serisi ve Vitrayları. *Görünüm*, 8(8), 46-56.
- Jiyanova, S., & Irak, M. (2021). Çağdaş Resim Sanatında Post Empresyoizm ve Claude Monet. *International Social Sciences Studies Journal*, 7(92), 5676-5685.
- Karaalioğlu, O. (2017). Sürrealizmin Modern Türk Sanatına Etkileri. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(12), 781-793.
- Kılıç, E. (2010). Çağdaş Türk Resiminin Panoraması. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*(2).
- Lynton, N. (2015). *Modern sanatın öyküsü*. Remzi Kitabevi.
- Öndin, N. (2023). *Cumhuriyeti'in Kültür Politikası ve Sanat*. Hayalperest Yayınevi.
- Özdoğan, A., & Yıldız İlden, S. (2023). Modern Sanat Akımlarında Deformasyon. *Lokum Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 26-37.

- Öztürk, N. (2013). Türk Resminde Masalsı Anlatımı Benimseyen Sanatçılar:Cihat Burak/Nuri Abaç/Burhan Uygur. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4).
- Polat, N. (2017). *Sınırları aşındırmak modernizm ve çağdaş sanat üzerine*. Belge Yayınları.
- Şeriatı, A. (2003). *Medeniyet ve Modernizm*. (İ. Çakan, Çev.) Yeni Zamanlar Yayınları.
- Yaşar, N. (2019). Türk Resim Sanatında Soyut Eğilimler. *Konya Sanat Dergisi*(2), 1-14.
- Yavuz, A. (2021). Modernleşme ve Çağdaş Sanatta Kültürel İletişimin İlk Türk Kadın Ressamı: Mihri Müşfik. *Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 3(2), 7-18.
- Yayan, G., & Yıldızoğlu, H. (2021). 19. Yüzyıl Sonrası Bunalım Temasının Resim Sanatına Yansıması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 102-118.
- Yılmaz, U., & Demir Yılmaz, E. N. (2023). İnförmel Sanat Özellikleri Bağlamında Nejad Melih Devrim Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 152-160.

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Şekil 1: Yılmaz, U., & Demir Yılmaz, E. N. (2023). İnförmel Sanat Özellikleri Bağlamında Nejad Melih Devrim Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 152-160.
- Şekil 2: URL-1: https://interaktif.istanbulmodern.org/dosya/2234/fahrelnissa-zeid_2234_7225127.pdf
- Şekil 3: Burunsuz, M. (2021). Çizgi, Renk ve Leke Bağlamında Zeki Faik İzer Eserleri. *Sanat ve Tasarım Dergisi* (28), 129-147.
- Şekil 4: Yayan, G., & Yıldızoğlu, H. (2021). 19. Yüzyıl Sonrası Bunalım Temasının Resim Sanatına Yansıması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 102-118.
- Şekil 5: Karaaliöğlü, O. (2017). Sürrealizmin Modern Türk Sanatına Etkileri. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(12), 781-793.
- Şekil 6: Öztürk, N. (2013). Türk Resminde Masalsı Anlatımı Benimseyen Sanatçılar:Cihat Burak/Nuri Abaç/Burhan Uygur. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4).
- Şekil 7: Güngör, T. (2020). Çağdaş Türk Resim Sanatında Göç Olgusu:Mehmet Başbuğ Özelinden Bakmak. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1608-1626.
- Şekil 8: Güngör, T. (2020). Çağdaş Türk Resim Sanatında Göç Olgusu:Mehmet Başbuğ Özelinden Bakmak. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(3), 1608-1626.

KAYNAKÇA

- BELL, Julian (2009). *Sanatın Yeni Tarihi*, İstanbul: Doğu Grubu İletişim Yayıncılık ve Tic. A.Ş.
- DİZEN, Nazan (2011). *Türk Resim Sanatında Gerçekçi Anlayış (1960-1980 Dönemleri Arasındaki Sanatçıların Çalışmalarının Ana Tema, Form Ve Anlam Bakımından İncelenmesi)*, Edirne: T.C Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- FARTHING, Stephen (2014). *Sanatın Tüm Öyküsü*, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.
- GRZYMKOWSKI, Eric (2017). *Sanat 101 Leonardo Davinci'den Andy Warhol'a Sanat Hakkında Bilmeniz Gereken Her şey*, İstanbul: Say Yayınları.
- GOMBRICH, E.H. (2011). *Sanatın Öyküsü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- KOCALAN, Mustafa, TUNÇ, Mustafa (2023). *Gölge Sanatında Atık Nesne Kullanımı: Sue Webster Ve Tim Noble'in Saklı İmgeler*, SDÜ ART-E, Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi, Aralık'23 Cilt:16 Sayı:32 ISSN 1308-2698.
- KUL, Serdar (2023). *Alegori*, (Editörler; Prof. Dr. Fatih Başbuğ, Ümit Parsıl), *Sanatın Sesi*, Ankara: Serüven Yayınevi.
- NERET, Gilles (2006). *Klimt*, (Çeviren: Şefika Kamcez). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- SEARS, Kathleen (2017). *Sanat 101Eski Yunan ve Roma Mitolojisi Hakkında Bilmeniz Gereken Herşey*, İstanbul: Say Yayınları.
- TURANİ, Adnan (2010). *Dünya Sanat Tarihi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- VENTURİ, Lionello (2018). *Resme Nasıl Bakılır? Giotto'dan Chagal'a Resim ve Ressamlar*, İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

İNTERNET KAYNAKLARI

- URL-1:** <https://www.sanatabasla.com/2014/07/15/urbino-venus-venus-of-urbino-tiziano/>, (E.T.: 22. 03. 2024).
- URL-2:** <http://www.rembrandt-paintings.com/danae.jsp> (E.T.: 21.05.2018).
- URL-3:** <https://thealternativevision.com/2016/12/20/the-gold-and-the-white-danae-and-the-shower-of-gold-by-leon-francois-comerre/> (E.T.: 21.05.2018).

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Resim-1:** <https://www.museodelprado.es/en/whats-on/exhibition/tiziano-danae-venus-y-adonis-las-primer-as-poesias/821a6867-321a-4570-a19a-db4da7e2042c#>, (E.T.: 22.03.2024).
- Resim-2:** <https://www.tuttartpitturascolturaepoesiamusica.com/2016/04/Rembrandt-Danae.html>, (E.T.: 21. 05.2018).

- Resim-3:** https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dana%C3%AB,_and_the_Shower_of_Gold_-_L%C3%A9on-Fran%C3%A7ois_Comerre.jpg, (E.T.: 21.05.2018).
- Resim-4:** <https://www.sanatabasla.com/2013/11/05/danae-klimt/>, (E.T.: 21.05.2018).
- Resim-5:** <https://uploads3.wikiart.org/images/egon-schiele/danae-1909.jpg!Large.jpg>, (E.T.: 22.03.2024).
- Resim-6:** <https://www.wikiart.org/en/pablo-picasso/danae-1962>, (E.T.: 21.05.2018).
- Resim-7:** <https://www.saatchiart.com/art/Painting-Danae/992833/3660822/view>, (E.T.: 21.05.2018).
- Resim-8:** <https://www.utkuvarlik.com/Eser-Detay/Butun-Katalog/1>, (E.T.: 21.05.2018).
- Resim-9:** <https://www.bedribaykam.com/tr/galeri/2006-2007-lolitarie>, (E.T.: 01.03.2024).

KAYNAKÇA

- Akalın, G. (2003). Türkiye’de Özgün Baskı Resme Tarihsel Bir Bakış; Gravür’ün Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 130-138.
- Ateş Kılıç, S. (2017). Baskı Sanatlarının Günümüz Örnekleri. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(15), 199-210.
- Çağlayan, E. (2023). *Güzel Sanatlar Alanında Uluslararası Araştırma ve Değerlendirmeler*. Ankara: Serüven Yayınevi.
- Ersoy, A. (2004). *500 Türk Sanatçısı*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Esmer, H. (2011). *Türkiye’de Baskı Resme Bakmak*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gürler, Z., Doyran, E. Y ve Yılmaz, B. (2019). Özgün Baskı Resim Sanatı Üzerine Bir Araştırma. *Tykhé Sanat ve Tasarım Dergisi*, 04(06), 408-429.
- Kanaç, A R. (2022). Çağdaş Türk Resminde Tezhip Etkisi: Serhat Diker Örneği. *Kalemîşi Dergisi*, 10(20), 13-21.
- Keskin, İ. (2017). 1831-1920 Yılları Arasındaki Türkiye’deki Litografi (Taşbaskı) Sanatı, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 38, 9-20.
- Keskin, İ. (2017). Cumhuriyet Dönemi Özgün Baskıresmi İçinde Litografi (Taşbaskı) Sanatının Gelişimi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(2), 123-145.
- Kıran, H. (2016). Çağdaş Baskı Resim Sanatına Genel Bir Bakış. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(1), 54-77.
- Kul, S. (2023). *Sanatın Sesi*. Ankara: Serüven Yayınevi.
- Öcal, S. (2021). Baskı Resim Sürecinde Temel Teknikler. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(66), 463-471.
- Tansuğ, S. (2005). *Çağdaş Türk Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Resim 1: Esmer, H. (2011). *Türkiye’de Baskı Resme Bakmak*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Resim 2: <https://www.fikriyat.com/kultur-sanat/2018/04/28/leopold-levynin-cagdas-turk-resmine-katkisi> (E.T.: 09.03.2024).
- Resim 3: <https://www.istanbulmuzayede.com/urun/601052/sabri-berkel-1907-1993-ozgun-baski-izimli-2-10-1941-tarihli-26-x-24-cm-ka> (E.T.: 09.03.2024).
- Resim 4: <https://www.artpointgallery.com/urun/3744159/sabri-berkel-motif-70x50-cm-kagit-uzerine-serigraf-baski-e-a-izimli> (E.T.: 09.03.2024).
- Resim 5: <https://www.aysilmuzayede.com/urun/3380446/mustafa-aslier-53x42-cm-serigraf-baski-1978> (E.T.: 09.03.2024).
- Resim 6: <https://www.ankaraantikacilik.com/en/product/2657084/hayati-misman-b-1945-gravure-50-100-signed-dated-1999-37-x-26-cm-sheet-si> (E.T.: 10.03.2024).
- Resim 7: <https://www.sanatgezini.com/suleyman-saim-tekcan-ozgun-baski-gravur-izimsiz-1026> (E.T.: 10.03.2024).
- Resim 8: <http://www.hasippektas.com/> (E.T.: 10.03.2024).

Kaynakça

- And, M. (1998). *Minyatürlerle Osmanlı-İslam Mitolojyası*. İstanbul: Akbank Kültür ve Sanat Yayınları.
- Atıl, E. (1999). *Levni ve Surname Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü* (Çev. Z. Rona). İlk Basım. İstanbul: Koçbank Yayınları.
- Emel Esin (2004). Orta Asya'dan Osmanlıya Türk Sanatında İkonografik Motifler. 1. Baskı. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Eriņç, S., M. (1998). *Sanat Psikolojisine Giriş*, 3. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Gombrich, E., H. (2015). *Sanat ve Yanılsama*. (Çev. A. Cemal). 2. Basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İrepoğlu, G. (1999). *Levni, Nakış Şiir Renk*. İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kayacan Keser, İ. ve Eren, N. (2015) This Pictures which Children Drew are Their Mirrors: Derleme. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi-Journal of Psychiatric Nursing*, 6(3), 137-142.
- Keser ve Eren 2015
- Renda, G. (1977) Zübdet-Ül Tevarih İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ndeki Zübdet-ül Tevarih'in Minyatürleri. *Kültür Bakanlığı Sanat Dergisi*, 3 (6).
- Türker Küyel, M. (1996). Ferdî Hürriyet ve Hoşgörünün Felsefi Boyutu. *Erdem*, 8(22), 67-114.
- Yale University Library, The Edwin J. Beinecke Fund (2008). "L'Art Brut Prefere aux Arts Culturels" Galerie Rene Drouin la Campaigne de l'Art Brut-Octobre 1949.

İnternet Kaynakları

- URL-1: İktisat ve Toplum Dergisi Temmuz, Dikotomi Kavramı Üzerine, Mahfi Eğilmez (2023). 13 (153). 4-9, ISSN: 1309-9418. <https://iktisatvetoplum.com/dikotomi-kavrami-uzerine/> (E.T.: 08.03.2024)

Görsel Kaynaklar

- Görsel 7: <https://hips.hearstapps.com/hmg-prod/images/christmas-tree-decor-ideas-1jpg-1670426985.jpg>
- Görsel 8: [https://www.bhg.com/thmb/0q23hvW8tr0k2GhLFAVApYvnaz-Y=/1600x0/filters:no_upscale\(\):strip_icc\(\)/WalmartBlackChristmasTreetwithOrnaments-0b3d0aa3d42a4ecea81ca8fdd6547997.jpeg](https://www.bhg.com/thmb/0q23hvW8tr0k2GhLFAVApYvnaz-Y=/1600x0/filters:no_upscale():strip_icc()/WalmartBlackChristmasTreetwithOrnaments-0b3d0aa3d42a4ecea81ca8fdd6547997.jpeg)
- Görsel 9: [https://www.marthastewart.com/thmb/HNkZ_gfT3KjmSj0ZWj_UCTwRMIA=/1500x0/filters:no_upscale\(\):max_bytes\(150000\):strip_icc\(\)/scandinavian-christmas-tree-1218-9a4240c2-509ead0666e440c195aef8b81d8e58c2.jpg](https://www.marthastewart.com/thmb/HNkZ_gfT3KjmSj0ZWj_UCTwRMIA=/1500x0/filters:no_upscale():max_bytes(150000):strip_icc()/scandinavian-christmas-tree-1218-9a4240c2-509ead0666e440c195aef8b81d8e58c2.jpg)
- Görsel 10: <https://media.cnn.com/api/v1/images/stellar/prod/12-r05r70v1.jpg?c=original>
- Görsel 11: <https://salutatorium.com/2018/05/17/zubdetut-tevarih-evren-haritasi-minyaturu/>

KAYNAKÇA

- AK, A., (2013). Dijital Sanat. Akademik Bilişim 2013- XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri (ss. 919-923). Antalya: 23-25 Ocak 2013.
- ALTAŞ, Ş., (2018) İmgenin Bakışı, Doktora Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi
- ARSLAN, C., (2018). Dijital Yeniden Üretim Çağında Sanat Eseri: ‘Aura’ Kavramının Dijital Sanat Bağlamında Yeniden Değerlendirilmesi, Art-Sanat Dergisi, 10, S. 405-13.
- AVCI, E., (2013) Dijital Sanat Bağlamında Dijital Teknolojilerin Güzel Sanatlar Eğitimine Entegrasyonu: Bir Eylem Araştırması. Doktora Tezi. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi
- BAUDRILLARD, J. (2010). Tüketim Toplumu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları
- CEVİZCİ, A., (2005). Paradigma Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- CRARY, J., (2004). Gözlemcinin Teknikleri, On Dokuzuncu Yüzyılda Görme ve Modernite Üzerine, (Çev. Elif Daldeniz) İstanbul, Metis Yayınları
- EDMONDS, E. (2018). “Algorithmic Art Machines”, Arts, 7(3), 7.
- GÖKBULUT, N., (1992). Temel Sanat Eğitiminde Görsel Alanın Arındırılmasına İlişkin Bir Uygulama Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi
- GÜNEY, E., & Yavuz, H. (2020). Yapay Zekâ ile Sanatsal Üretim Pratiğinde Sanatçının Rolü ve Değişen Sanat Olgusu. Sanat ve Tasarım Dergisi (26), 415-439.
- KANAÇ, A.R., (2023). Resimde Anomali. İdil Dergisi, 111, S. 1817-1825.
- MIZRAK. R.N., (2023) Sanatta Bakış: Gaze Üzerine Düşünceler. Yüksek Lisans Tezi, Karabük, Karabük Üniversitesi.
- ÖZEL SAĞLAMTİMUR, Z. (2010). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Dijital Sanat, 10(3) S. 213-238
- SATAR, B., (2007). Popüler Kültür ve Tekrarlanan İmajlar, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. Marmara Üniversitesi.
- SOLINA, F., (2004) 15 Seconds Of Fame. *Leonardo*. 37 (2): 105–110

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Görsel 1:** https://freight.cargo.site/t/original/i/3d3101a24f8922558f073b80a3d4ba2b539753d977af99b9e540ac886b353b59/202422_143075955832407_1143153683_o_o.jpg (E.T.: 09.03.2024)
- Görsel 2:** https://uploadssl.webflow.com/61eb0c29b03a59986d1a4667/62c-19dc5ee0def44db272174_Effects%20of%20a%20Life%20Online_Olivia%20McRae.pdf (E.T.: 11.03.2024)
- Görsel 3:** <https://www.bing.com/images/create?FORM=GENILP> (E.T.: 11.03.2024)

Görsel 4: [https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96p%C3%BCc%C3%BCK_\(tablo\)#/media/Dosya:The_Kiss_-_Gustav_Klimt_-_Google_Cultural_Institute.jpg](https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96p%C3%BCc%C3%BCK_(tablo)#/media/Dosya:The_Kiss_-_Gustav_Klimt_-_Google_Cultural_Institute.jpg) (E.T.: 12.03.2024)

Görsel 5: <https://www.bing.com/images/create?FORM=GENILP> (E.T.: 28.02.2024)

Görsel 6: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Starry_Night#/media/File:Van_Gogh_-_Starry_Night_-_Google_Art_Project.jpg (E.T.: 29.02.2024)

Görsel 7: <https://www.bing.com/images/create?FORM=GENILP> (E.T.: 09.03.2024)

Görsel 8: <https://www.artfulliving.com.tr/sanat/refik-anadol-gunumuz-ve-gelecegin-dehasi-i-22978> (E.T.:14.03.2024)

TÜKETİCİ DAVRANIŞLARI-V

Güncel Akademik Çalışmalar

Editör

Doç. Dr. Davut KARAMAN

EĞİTİM
yayınevi

TÜKETİCİ DAVRANIŞLARI – V
GÜNCEL AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Editör: Doç. Dr. Davut Karaman

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-39-4

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

TÜKETİCİ DAVRANIŞLARI – V
GÜNCEL AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Editör: Doç. Dr. Davut Karaman

XII+256 s., 135x215mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-39-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
YAYINEVİ

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americao@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak
Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- ALTUNIŞIK, R., ÖZDEMİR, Ş. ve TORLAK, Ö. (2017). *Pazarlama İlkeleri ve Yönetimi*. İstanbul: Beta.
- BAYSAL, A. S. (2018). Mezopotamya Astrolojisinin Doğuşu, Gelişimi Ve Kaynakları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(65), 461-475.
- BÉNABOU, R. ve TIROLE, J. (2016). *Mindful Economics: The Production, Consumption, And Value Of Beliefs*. Journal of Economic Perspectives, 30(3), 141-164.
- BERGER, A. (2004). Ads, Fads, and Consumer Culture. *Lanham, MD: Rowman and Littlefield*. pp. 25–43. ISBN 0-7425-2724-7
- BOK, B. J. ve amp; MAYALL, M. W. (1941). Scientists Look at Astrology. *The Scientific Monthly*, 52(3), 233-244.
- CANSEVER, G. (2018). Tüketici Davranışları Üzerinde Sosyal Medyanın Rolü: Farklı Bölgelerdeki Devlet Üniversiteleri Örneği., Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇATLI, Ö. (2021). Astrolojik Göstergelere Göre Online Satın Alma Davranışları ve Tüketici Tarzları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(3), 2696-2714.
- DİVANOĞLU, S. U. ve USLU, T. (2019). Astrolojinin Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 299-321.
- ERCİYAS, O. (2010). 15. yy. Astroloji Eseri Kitâbu Esrârî'n-Nücûm ve Havvâs'ın Türk Bilim Dili ve Astroloji Kronoloji Terimleri Açısından Önemi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. 1, 45-58.
- FIGUEROA-GARCÍA, E. C., GARCÍA-MACHADO, J. J., ve PEREZ-BUSTAMANTE YABAR, D. C. (2018). Modeling The Social Factors That Determine Sustainable Consumption Behavior İn The Community Of Madrid. *Sustainability*, 10(8), 2811.
- GUSTAVSEN, G. W., ve HEGNES, A. W. (2020). *Individuals' personality and consumption of organic food*. Journal of Cleaner Production, 245, 118772.
- GÜLMEZ, M., KİTAPCI, O., ve DÖRTYOL, İ. (2011). The Effect Of Astrology On Young Customer Behaviors. *Studies in Business and Economics*, 6(3), 97-109.
- HÜRMERİÇ, P., ve BABAN, E. (2012). Simmel, Veblen ve Sombart'ın Penceresinden Hedonik Tüketim: Ütopyada Negotium ve Otium. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 2(4), 87-101.
- INGOLD, T. (2002). *Culture and the perception of the environment*. In *Bush base, forest farm* (pp. 38-56). Routledge.
- IYER, R., ve MUNCY, J. A. (2016). *Attitude toward consumption and subjective well-being*. Journal of Consumer Affairs, 50(1), 48-67.
- İLHAN, B. (2004). *Astroloji Dersleri*. İstanbul: İlhan Yayinevi.

- KARABULUT, M. (1981). *Tüketici Davranışı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yayınevi.
- KASAK, E. (2001). Ancient Astrology As A Common Root For Science And Pseudoscience. *Folklore: Electronic Journal of Folklore*, (15-17), 85-104.
- KOÇGAR, M. E. (2013). Tüketici Davranışlarını Etkileyen Faktörler Ve Kültür: Eskişehir’de Kültürün Tüketim Tercihleri Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KONAK, F. ve ÖZKAHVECİ, E. (2022). *Finansal Astroloji (Venüs Retrosu'nun Finansal Piyasalara Etkisi: Borsa İstanbul Üzerine Bir Uygulama)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- KOUTRA, C., THESPOL, M., ve NGUGI, I. K. (2015). *The Role Of Branding, Promotion And Sub-Culture In The Consumption Of Breakfast Cereals In Thailand*. *Journal of Hotel Business Management*, 4(1), 1-7.
- LEE, Q. H. (2021). *Factors Affecting Consumer Purchasing Behavior: A Green Marketing Perspective In Vietnam*. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(5), 433-444.
- LEE, R. M., ve TRYDE, P. (2012). *Timing Solutions for Swing Traders: Successful Trading Using Technical Analysis and Financial Astrology*. John Wiley & Sons.
- MAHENDRA, A., MOHANTY, S. P., ve SUDALAIMUTHU, S. (2021). Financial Astrology And Behavioral Bias: Evidence From India. *Asia-Pacific Financial Markets*, 28(1), 3-17.
- MCCRACKEN, G. D. (2005). *Culture And Consumption II: Markets, Meaning, And Brand Management (Vol. 2)*. Indiana University Press.
- MIHIĆ, M., ve ČULINA, G. (2006). *Buying Behavior And Consumption: Social Class Versus Income*. *Management: Journal of Contemporary Management Issues*, 11(2), 77-92.
- MORT, F. (2013). *Cultures Of Consumption*. Routledge.
- MUSAIGER, A. O. (1993). *Socio-Cultural And Economic Factors Affecting Food Consumption Patterns In The Arab Countries*. *Journal of the Royal Society of Health*, 113(2), 68-74.
- ODABAŞI, Y. ve BARIŞ, G. (2019). *Tüketici Davranışı*. İstanbul: MediaCat.
- ORÇİN, G. (2021). Kitlesele Sıgnakta Bir Mutluluk Vaadi: Günlük Astroloji Sayfaları Üzerine Bir Analiz. *Egemia Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Medya Ve İletişim Araştırmaları Hakemli E-Dergisi*, (9), 141-161.
- ÖRÜCÜ, E. ve TAVŞANCI, S. (2001). Gıda Ürünlerinde Tüketicinin Satın Alma Eğilimini Etkileyen Faktörler Ve Ambalajlama. *Muğla üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (3), 1-13.
- ÖZKAN, B. (2017). Hedonik Tüketim, Kadınlar ve Burçlar. *Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi*, 13(1), 117-135.

- ÖZKAN, B., BENLİ, T ve KIZGIN, Y. (2013). Is There Any Impact Of Horoscopes On Luxury Consumption Trends?. *Business Management Dynamics*, 3(2), 69-83.
- ÖZKETEN, Ş. (2021). Astroloji Ve İnsan İradesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(8), 581-595.
- PASAVENTO, L., ve SMOLENY, S. (2015). A Trader's Guide to Financial Astrology: Forecasting Market Cycles Using Planetary and Lunar Movements (Vol. 561). *John Wiley & Sons*.
- QAZZAFI, S. (2020). *Factor Affecting Consumer Buying Behavior: A Conceptual Study*. *International Journal for Scientific Research & Development*, 8(2), 1205-1208.
- RAMLAH, R. (2021). *Consumer Purchase Behavior Assessed From Lifestyle, Social, Economic Environment, Characteristics (McDonald's Consumer Case Study Surakarta)*. *International Journal of Economics, Business and Accounting Research (IJEBAAR)*, 5(2).
- RAMYA, N., ve ALİ, S. M. (2016). *Factors Affecting Consumer Buying Behavior*. *International journal of applied research*, 2(10), 76-80.
- RITCH, E. L. ve BROWNLIE, D. (2016). *Doing It For The Kids: The Role Of Sustainability In Family Consumption*. *International Journal of Retail & Distribution Management*, 44(11), 1100-1117.
- SAYDAN, R. ve DOĞAÇ, A. (2018). Kadın Tüketicilerin Anlık Satınalma Davranışlarında Burçların Etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 698-709.
- SOLOMON, M. R. (2020). *Tüketici Davranışları*. (Çev. N. Parlı ve A. A. Ergin). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- TOKUŞ, Ö. (2019). Hamdânilerde Astroloji, Astronomi Ve Tıp. *Tarih Dergisi*, 70 (2), 1-18.
- URL 1: <https://sozluk.gov.tr/>
- URL 2: <https://www.etimolojiturkce.com/kelime/m%C3%BCstehlik>
- UYAR, T. (2016). Astroloji Sözdebilimi Ve Toplum İçin Yarattığı Tehditler Üzerine Bir Tartışma. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 6(1), 50-60.
- WELSCH, H. ve KÜHLING, J. (2009). *Determinants Of Pro-Environmental Consumption: The Role Of Reference Groups And Routine Behavior*. *Ecological economics*, 69(1), 166-176.
- WILLIAMS, D. (1984). *Financial Astrology: How To Forecast Business And The Stock Market*. *American Federation of Astr.*

KAYNAKÇA

- AKENJI, L. & BENGTSSON, M. (2014). "Making Sustainable Consumption and Production the Core of Sustainable Development Goals". *Sustainability*. Vol.6, No.2, pp.513-29.
- ALGHAMDI, O. A. & AGAG, G. (2023). "Unlocking the Power of Reporting: Exploring the Link Between Voluntary Sustainability Reporting, Customer Behavior, and Firm Value". *Sustainability*, Vol.15, No.21, pp.15584.
- ASIF, M. H., ZHONGFU, T. & İRFAN, M. (2023). "Do Environmental Knowledge and Green Trust Matter for Purchase Intention of Eco-Friendly Home Appliances? An application of Extended Theory of Planned Behavior". *Environmental Science and Pollution Research*, Vol.30, No.16, pp.47861-72.
- BAUDRILLARD, J. (1970). "The Consumer Society-Myths and Structures". *Sage Publications Ltd.*, London.
- CHOI, H., JANG, J. & KANDAMPULLY, J. (2015). "Application of the Extended VBN Theory to Understand Consumers' Decisions About Green Hotels". *International Journal of Hospitality Management*, V.51, pp.87-95.
- ČOLOVIĆ, M., & MITIĆ, V. Č. (2023). "The Main Motives for Buying Organic Food in People of the Former Yugoslavia". *British Food Journal*, V.125, N.6, pp.2257-74.
- CONNOLLY, J., & PROTHERO, A. (2010). "Sustainable Consumption: Consumption, Consumers and the Commodity Discourse. *Consumption, Markets and Culture*, V.6, N.4, pp.275-91.
- DAL GOBBO, A., FORNO, F. & MAGNANI, N. (2022). "Making "Good Food" More Practicable? The Reconfiguration of Alternative Food Provisioning in the Online World". *Sustainable Production and Consumption*, V.29, pp.862-71.
- DE HAEN, H., & RÉQUILLART, V. (2014). "Linkages Between Sustainable Consumption and Sustainable Production: Some Suggestions for Foresight Work. *Food Security*", V.6, pp.87-100.
- DOLAN, PADDY. (2002). "The Sustainability of 'Sustainable Consumption'". *Journal of Macromarketing*, V.22, N.2, pp.4-5.
- DONNELLY, G. E., LAMBERTON, C., RECZEK, R. W. & NORTON, M. I. (2017). "Social Recycling Transforms Unwanted Goods into Happiness". *Journal of the Association for Consumer Research*, V.2, N.1, pp.48-63.
- GANSSEER, O. A., & REICH, C. S. (2023). "Influence of the New Ecological Paradigm (NEP) and Environmental Concerns on Pro-Environmental Behavioral Intention Based on the Theory of Planned Behavior (TPB)". *Journal of Cleaner Production*, pp.1-20.
- GOODMAN, D., DUPUIS, E. M. & GOODMAN, M. K. (2012). "Alternative Food Networks: Knowledge, Practice, and Politics". Routledge.

- GOVINDAN, K. (2018). "Sustainable Consumption and Production in the Food Supply Chain: A Conceptual Framework". *International Journal of Production Economics*, V.195, pp.419-31.
- HAN, H. (2015). "Travelers' Pro-Environmental Behavior in a Green Lodging Context: Converging Value-Belief-Norm Theory and the Theory of Planned Behavior". *Tourism Management*, V.47, pp.164-177.
- HAN, Y. J., NUNES, J. C. & DRÈZE, X. (2010). "Signaling Status with Luxury Goods: The Role of Brand Prominence". *Journal of Marketing*, V.74, N.4, pp.15-30.
- JACKSON, T. (2005). "Motivating Sustainable Consumption: A Review of Evidence on Consumer Behaviour and Behavioural Change". *Sustainable Development Research Network*, V.29, N.1, pp.30-40.
- KARAMAN, D. (2021a). "Tüketici Satın Alma Karar Sürecinde Etkili Olan Duygular ve Nedenlerin Kuşaklar Kapsamında İncelenmesi" Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 45, Denizli, ss. 107-119.
- KARAMAN, D. (2021b). Yeşil Pazarlama Bilgi Düzeyi Ve Yaşam Tatmininin Yeşil Ürün Satın Alma Davranışına Etkisi: Kuşaklararası Bir Araştırma. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (58), 155-176.
- KESSARI, M., JOLY, C., JAOUEN, A. & JAECK, M. (2020). "Alternative Food Networks: Good Practices for Sustainable Performance". *Journal of Marketing Management*, V.36, pp.1417-46.
- KUMMU, M., DE MOEL, H., PORKKA, M., SIEBERT, S., VARIS, O. & WARD, P. J. (2012). "Lost Food, Wasted Resources: Global Food Supply Chain Losses and Their Impacts on Freshwater, Cropland, and Fertiliser Use". *Science of the Total Environment*, V.438, pp.477-89.
- LIN, S. T. & NIU, H. J. (2018). "Green Consumption: Environmental Knowledge, Environmental Consciousness, Social Norms, and Purchasing Behavior". *Business Strategy and the Environment*, V.27, N.8, pp.1679-88.
- MALKOC, S. A., & ZAUBERMAN, G. (2019). "Psychological Analysis of Consumer Intertemporal Decisions". *Consumer Psychology Review*, V.2, N.1, pp.97-113.
- MANNING, M. (2009). "The Effects of Subjective Norms on Behaviour in the Theory of Planned Behaviour: A Meta-Analysis". *British Journal of Social Psychology*, V.48, N.4, pp.649-705.
- MARSDEN, T., & SMITH, E. (2005). "Ecological Entrepreneurship: Sustainable Development in Local Communities Through Quality Food Production And Local Branding". *Geoforum*, V.36, N.4, pp.440-451.
- MOORE, J. W. (2015). "Cheap Food and Bad Climate: From Surplus Value to Negative Value in the Capitalist World-Ecology". *Critical Historical Studies*, V.2, N.1, pp.1-43.

- PADDY, D. (2002). "The Sustainability of 'Sustainable Consumption'". *Journal of Macromarketing*, V.22, N.2, pp.170-181.
- PAJUNEN, N., & HEISKANEN, K. (2012). "Drivers and Barriers in the Supply Chain - the Importance of Understanding the Complexity of Recycling in the Industrial System", *26th International Mineral Processing Congress, IMPC 2012: Innovative Processing for Sustainable Growth. Conference Proceedings, 2012*, pp. 4047-56.
- PATSIAOURAS, G., & FITCHETT, J. A. (2009). "Veblen and Darwin: Tracing the Intellectual Roots of Evolutionism in Consumer Research". *Journal of Marketing Management*, V.25, N.7, pp.729-44.
- PEATTIE, K., & COLLINS, A. (2009). "Guest Editorial: Perspectives on Sustainable Consumption". *International Journal of Consumer Studies*, V.33, N.2, pp.107-12.
- PELOZA, J., WHITE, K. & SHANG, J. (2013). "Good and Guilt-Free: The Role Of Self-Accountability in Influencing Preferences for Products with Ethical Attributes". *Journal of Marketing*, V.77, N.1, pp.104-119.
- REED, M. (2001). "Fight the future! How the contemporary campaigns of the UK organic movement have arisen from their composting of the past". *Sociologia Ruralis*, V.41, N.1, pp.131-145.
- RENTING, H., MARSDEN, T. K. & BANKS, J. (2003). "Understanding Alternative Food Networks: Exploring the Role of Short Food Supply Chains in Rural Development". *Environment and Planning A*, V.35, N.3, pp.393-411.
- SCHULTZ, P. W., NOLAN, J. M., CIALDINI, R. B., GOLDSTEIN, N. J. & GRISKEVICIUS, V. (2007). "The Constructive, Destructive and Reconstructive Power of Social Norms". *Psychological Science*, V.18, N.5, pp.429-34.
- SEYFANG, G. (2006). "Ecological Citizenship and Sustainable Consumption: Examining Local Organic Food Networks". *Journal of Rural Studies*, V.22, N.4, pp.383-95.
- STANIŠKIS, J. K. (2012). "Sustainable Consumption and Production: How to Make it Possible". *Clean Technologies and Environmental Policy*. V.14, pp.1015.
- STERN, P. C. (2000). "Toward a Coherent Theory of Environmentally Significant Behaviour". *Journal of Social Issues*, V.56, N.3, pp.407-24.
- TRUDEL, R. (2019). "Sustainable Consumer Behavior". *Consumer Psychology Review*, V.2, N.1, pp.85-96.
- URL-1: <https://data.unicef.org/how-many/how-many-people-are-in-the-world/> (E.T.:15.12.2024.)
- URL-2: <https://www.ekoharita.org/ekoloji-haritasi/> (E.T.: 04.03.2024)

- WALLACE, E., & BUIL, I. (2023). “Antecedents and Consequences of Conspicuous Green Behavior on Social Media: Incorporating the Virtual Self-Identity into the Theory of Planned Behavior”. *Journal of Business Research*, V.157, pp.113549.
- WELCH, D., & WARDE, A. (2015). “Theories of Practice and Sustainable Consumption”. *Handbook of Research on Sustainable Consumption*, pp.84-100.
- ZAVAL, L., MARKOWITZ, E. M. & WEBER, E. U. (2015). “How will I be Remembered? Conserving the Environment for the Sake of One’s Legacy”. *Psychological Science*, V.26, N.2, pp.231-236.

KAYNAKÇA

- ABRAMSON A. (2023). “What’s the Difference Between “Vintage,” “Antique,” and “Retro?””, <https://www.apartmenttherapy.com/age-defining-an-130615>.
- AFRICOKE ve RADYOLU RETRO SAAT, <https://www.naturalgerman.com/afri-coke-1000ml-p-675.html>, <https://www.yankodesign.com/2021/04/15/retro-inspired-product-designs-with-modern-functionality-to-take-you-on-a-trip-down-memory-lane/>, (Erişim Tarihi: 06.03.2024).
- AHMED A. (2023). “What Are Some Examples of Vintage Communication Methods And How Were They Used in Daily Life?”, <https://www.quora.com/What-are-some-examples-of-vintage-communication-methods-and-how-were-they-used-in-daily-life>, (Erişim Tarihi: 01.03.2024).
- ALTUNTUĞ N. (2011). “Değerlere Hitap Eden Pazarlamanın Nostalji Boyutu”, *Organizasyon Ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 2011:265-273.
- ANTİKA SAAT ve ORJİNALLİK BELGESİ (2024). <https://www.danielsantiques.com/french-industrial-clocks>, <https://southeastasianantiques-jewelry.wordpress.com/2014/08/18/certificate-of-authenticity/>, (Erişim Tarihi: 06.03.2024).
- ANTHONY S. (2024). “True Human Influence’ and Nostalgia: How Creators Supercharge Travel Marketing”, <https://www.thedrum.com/opinion/2024/03/08/true-human-influence-and-nostalgia-how-creators-supercharge-travel-marketing>, (Erişim Tarihi: 09.03.2024).
- ANTIQUES (2018). “What’s The Difference Between “Antique” & “Vintage?””, <https://www.farmantiques.net/blog/whats-the-difference-between-antique-vintage>, (Erişim Tarihi: 06.03.2024).
- BABY D.P. (2022). “What to Know About Nostalgia”, <https://www.webmd.com/balance/what-to-know-about-nostalgia>, (Erişim Tarihi: 01.03.2024).
- BAKER S. (2021). “Nostalgia Isn’t Always a Good Thing”, <https://www.goodhousekeeping.com/life/a38137325/nostalgia-pros-cons/>, (Erişim Tarihi: 18.02.2024).
- BATRA K.L. (2016). “Retro Marketing–The Clever Niche Marketing”, *Paintindia*, April 2016.
- BENTLEY VİNTAGE İÇECEK ŞİŞESİ VE 1980’LERDEN RETRO KOLTUK TASARIMI, <https://www.danielsantiques.com/ruddspeed-bentley-gril-decanter>, <https://www.biboya.com.tr/dekorasyonda-vintage-ile-retro-farki>, (Erişim Tarihi: 06.03.2024).
- BHATTACHARYA O., Lux A. ve Kemp S., (2015). “Some Cultural and Historical Aspects of Nostalgia: Nostalgic Experience Differs Among Cultures but Appraisal of the Past Does Not”, *University of Canterbury, Doctoral Scholarship*.
- BPS (British Psychological Society) (2008). “Nostalgia–From Cowbells to the Meaning of Life”, <https://www.bps.org.uk/psychologist/nostalgia-cowbells-meaning-life>, (Erişim Tarihi: 28.02.2024).

- BROUČKOVÁ I., Jaderná E. ve Srbová A. (2019). "Promotion of Products in Retro-Designed Packaging", *Marketing Science & Inspirations*, 14(1):12-22.
- BOWDEN E. (2019). "Extremely rare' Coca-Cola bottle to enter auction at \$150K", <https://nypost.com/2019/03/28/extremely-rare-coca-cola-bottle-to-enter-auction-at-150k/>, (Erişim Tarihi: 08.03.2024).
- BROWN S. (1999). "Retro-marketing: Yesterday's Tomorrows Today!", *Marketing Intelligence & Planning*, 17(7):363-376.
- BROWN S. (2001). *Marketing: The Retro Revolution*, SAGE Publications Ltd, ISBN 0 7619 6850 4, N.Y.
- BROWN S. (b) (2001). "Torment Your Customers (They'll Love It)", <https://ddc449fe97e72df15faf96b8d7d4f5facfaa9c92.vetisonline.com/c/6s5zai/viewer/pdf/m4er6glfij>, (Erişim Tarihi: 10.03.2024).
- BROWN S., Kozinets R.V. ve Sherry J.E. (2003). "Teaching Old Brands New Tricks: Retro Branding and the Revival of Brand Meaning", *Journal of Marketing*, 67(July 2003):19-3.
- BUSINESSJARGONS (2024). "Brand Revitalization", <https://businessjargons.com/brand-revitalization.html>, (Erişim Tarihi: 04.02.2024).
- CAMBRIDGE DICTIONARY (2024). "Nostalgia", <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/nostalgia>, (Erişim Tarihi: 02.01.2024).
- CIS (Collectibles Insurance Services) (2023). "Discovering the Most Valuable Coke Bottle: The Hidden Treasures of Collectible Coke Bottle Memorabilia", <https://collectinsure.com/2023/05/04/discovering-the-most-valuable-coke-bottle-the-hidden-treasures-of-collectible-coke-bottle-memorabilia/>, (Erişim Tarihi: 09.03.2024).
- COCA COLA'nın Retro Tarz Kampanyası, https://www.researchgate.net/figure/Retro-style-campaign-of-Coca-Cola_fig11_331487705, (Erişim Tarihi: 06.03.2024).
- COCA COLA'nın Tarihi Şişeleri, <https://www.coca-colacompany.com/about-us/history/the-history-of-the-coca-cola-contour-bottle>, (Erişim Tarihi: 09.03.2024).
- COCA COLA Ireland (2024). "Contour Bottle History", <https://www.coca-cola.com/ie/en/media-center/contour-bottle-history>, (Erişim Tarihi: 09.03.2024).
- CREME 71 ve TRI TOP ŞURUP (2024). <https://p-nt-www-amazon-com-br-kalias.amazon.com.br/Colora%C3%A7%C3%A3o-Nutrisse-Creme-Esplendido-Garnier/dp/B07G8F6FW6>; <https://www.tritop.de/das-ist-tri-top/das-sirup-original/> (Erişim Tarihi: 07.03.2024).
- CUNCIC A. (2023). "Nostalgia—How to Enjoy Reflecting on the Past and How to Deal With the Negative Effects of Being Too Nostalgic", <https://www.verywellmind.com/what-is-nostalgia-5272007>, (Erişim Tarihi: 01.03.2024).
- ÇEŞİTLİ RETRO AMBALAJLAR, www.google.com görsellerden alınmıştır (Erişim Tarihi: 01.03.2024).

- DODMAN T.(2023). “Nostalgia, and What it Used to Be, Current Opinion in Psychology 2023”, 49:101536, DOI:10.1016/j.copsyc.2022.101536.
- DWYER B.,Scola Z. ve Drayer J. (2020). “Exploring the Explicit and Implicit Appeal of Retro Sport Logos”, Sport Marketing Quarterly, 2020(29):296-307.
- FIORITO T.A. ve Routledge C.(2020). “Is Nostalgia a Past or Future-Oriented Experience? Affective, Behavioral, Social Cognitive, and Neuroscientific Evidence, Frontiers in Psychology”, 03 Haziran 2020,11:1133. doi: 10.3389/fpsyg.2020.01133.
- FIORITO T.A. (2021). “Shared Nostalgia: Moving Froman Individual to an Interpersonal Approach to The Study of a Social Emotion”, North Dakota State University of Agriculture and Applied Science, Doctoral Scholarship, .<https://library.ndsu.edu/ir/bitstream/handle/10365/32631/Shared%20Nostalgia%20Moving%20From%20an%20Individual%20to%20an%20Interpersonal%20Approach%20to%20the%20Study%20of%20a%20Social%20Emotion.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (Erişim Tarihi: 04.03.2024).
- FORT-RIOCHEL ve Ackermann C. (2019). “Consumer Innovativeness, Perceived Innovation and Attitude Towards “Neo-Retro”-Product Design, European Journal of Innovation Management”, 16(4):495-516, DOI 10.1108/EJIM-02-2013-0013.
- GÖKALİLER E.ve Arslan Z. (2015). “Geçmişle Bağ Kuran Bir Pazarlama Yaklaşımı: Retro Pazarlama Perspektifinden Tüketicilerin Marka Kimliği Ve Marka İmajına Bakış Açılarını Üzerine Bir Araştırma”, Global Media Journal, TR Edition, 6(11):240-260, Fall 2015.
- HALLEGATTE D. (2014). “Retro branding: Selling the Past”, 2014 AMA Winter Educators Proceedings,
- HALLEGATTE D. ve Ertz M.(2018). “Blending The Past And Presentin a Retro Branded Music Concert: The Impact of Nostalgia Proneness”, Journal of Product & Brand Management27(5):484–497, DOI 10.1108/JPBM-08-2017-1546.
- HOLOTOVÁ M., Kádeková Z ve Košířiarová I. (2020). “Retro Marketing –A Power Of Nostalgia Which Works Among The Audience, Communication Today”, 11(2):149-165
- İŞ YAŞAM DÖNGÜSÜNDE MARKANIN YENİDEN CANLANDIRILMASI, <https://theinvestorsbook.com/brand-revitalization.html>. (Erişim Tarihi: 11.03.2024).
- JUHL J. ve Biskas M. (2022). “Nostalgia: An Impactful Social Emotion, Current Opinion in Psychology”, 2023, 49:101545, DOI:10.1016/j.copsyc.2022.10154.
- KESKİN H.D. ve Memiş S. (2011). “Retro Pazarlama ve Pazarlamada Uygulanmasına Yönelik Bazı Örnekler”, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(3):191-202.

- KOLBI Z., Ruzzier K. ve Kolar M. (2015). “Brand Revitalization: Don’t Let Your Brands Turn Into Sleepyheads”, *Central European Business Review*, June 2015, DOI: 10.18267/j.cebr.121.
- MARCONI J. (1996). “Retro Marketing Helps Brand Gain New Image”, *Marketing News*, 10/21/96.
- MENTEŞ N. ve Şengün H.I. (2022). “İkinci Mertebe Doğrulayıcı Faktör Analizi İle Retro Ürün Tercihinde Etkili Olan Unsurların Değerlendirilmesi”, *BMIJ*, 10(1):192-207. DOI:10.15295/bmij.v10i1.1987.
- MERLO E.ve Perugini M. (2014). “The Revival of Fashion Brands Between Marketing and History. The Case of the Italian Fashion Company Pucci”, *Journal of Historical Research in Marketing*, 7(1):91-112, 1755-750X, DOI 10.1108/JHRM-02-2013-0007.
- MUKHERJEE A. (2020). “Viral Nostalgia and the Case of the Corona virus Pandemic”, <https://www.epw.in/engage/article/viral-nostalgia-and-case-coronavirus-pandemic>, (Erişim Tarihi: 26.02.2024).
- MUHTEŞEM HAYAT (IT’S A WONDERFUL LIFE) VE NEŞELİ GÜNLER FİLMLERİ (1946 ve 1978). <https://watch.plex.tv/movie/its-a-wonderful-life>; <https://www.google.com/imgres>, (Erişim Tarihi: 26.02.2024).
- QUINTAL V., Asenjo C., Phau J. ve Marchegiani C. (2009). “Conceptualising Personal and Historical Nostalgia as Travel Motives”, https://www.anzam.org/wp-content/uploads/pdf-manager/1097_ANZAM2009-477.PDF, (Erişim Tarihi: 24.02.2024).
- PEREIRA V.C., Pollan M.M. ve Amboage E.S. (2022). “Nostalgia, Retro-Marketing, and Neuromarketing: An Exploratory Review”, *Journal of Creative Industries and Cultural Studies: JOCIS*, ISSN 2184-0466, (7)2022:107-126.
- PSYCHOLOGY TODAY (2024). “Personal Memories and Nostalgia”, <https://www.psychologytoday.com/intl/basics/memory/personal-memories-and-nostalgia>, (Erişim Tarihi: 26.02.2024).
- RAMAZAN AYINDA COCA COLA, <https://www.coca-cola.com/tr/tr/media-center/ramazan-ayinda-da-bir-olduk>.(Erişim Tarihi: 28.02.2024).
- SARIÇİÇEK R., Çokay Çoğuroğlu F.ve Korkmaz İ.H. (2017). “Retro Pazarlama Bağlamında Tüketicilerin Marka Kimliği ve Marka İmajına Bakış Açılırları: GAÜN Akademisyenleri Üzerine Bir Araştırma”, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16 (2), 345-358. DOI: 10.21547/jss.300703.
- SCHALK L.S. (2019). “Retro-Marketing: Markenrevitalisierung a ls Instrument”, ISBN: 978-3-96146-715-0, Hamburg,
- SCOLA Z. ve Gordon B.S. (2019). “Exploring Retro Marketing With Sport Marketing Professionals”, *Sport, Business and Management: An International Journal*, 9(3):284-300, DOI 10.1108/SBM-06-2018-0046.
- SCOLA Z., Dwyer B. ve Gordon B.S. (2023). “Time Will Tell: Examining The Role of Nostalgia in Retro Sport Merchandise Purchase Intentions”,

- Sport, Business and Management:An International Journal, 13(5):548-562, DOI 10.1108/SBM-12-2022-0111.
- SEDIKIDES C. ve Wildschut T. (2024). "Nostalgia Across Cultures", Journal of Pacific Rim Psychology, Vol:16, DOI:10.1177/18344909221091.
- SEDIKIDES C. ve Wildschut T.(2024). "Trait Nostalgia, Personality and Individual Differences", 221 (2024) 112554, DOI:10.1016/j.paid.2024.112554.
- SRBOVÁ A., Broučková I. ve a Jaderná E. (2016). "Perception of Modern And Retro Packaging", Marketing Identity, 2016 (2):263-275.
- ŞAHİN E. ve Kaya F. (2019). "Retro Pazarlama Kapsamında Tüketicilerin Retro Marka Eğilimlerinin Retro Marka Farkındalığına ve Retro Marka Güvenine Etkisi: Konya İlinde Bir Araştırma", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, The Journal of International Social Sciences, Cilt: 29, Sayı: 1, Sayfa: 227-248, OCAK – 2019.
- TEKEOĞLU N.T. ve Tıgılı M. (2016). "Retro Pazarlama Açısından Halen Var olmayan Eski Markaların Tüketiciler Tarafından Anımsanması Ve Tanınması Üzerine Bir Pilot Çalışma", Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Nisan2016(12).
- THE WONDER YEARS ve THE BODYGUARD FİMLERİ (1988), <https://www.imdb.com/title/tt0094582/>; <https://open.spotify.com/intl-tr/track/4eHbdreAnSOrrDDsFfc4Fpm>, (Erişim Tarihi: 28.02.2024).
- TOKSARI M. ve Aydar A.F. (2021). "Retro Pazarlama Perspektifinden Tadım Kuruyemiş Markası İle İlgili Reklamın Göstergibilimsel Analiz Yöntemi İle İncelenmesi", Erciyes İletişim Dergisi, 8(2):891-910, e-ISSN: 2667-5811 | ISSN: 1308-3198.
- UNİVERSİTY OF SOUTHAMPTON (2013). "What Nostalgia Is and What It Does", <https://www.southampton.ac.uk/nostalgia/what-nostalgia-is.page>, (Erişim Tarihi: 02.03.2024).
- ÜÇGEN KOLONYA ve DİJİTAL GRAMOFON, <https://www.irhanlar.com.tr/urun/piramit-kolonya-ucgen-kolonya-nostaljik-urunler-100-adet-pose-kolonya-eski-efsane-urunler>, <https://www.trendyol.com/urfakent/dijital-plak-calar-gramafon-tas-plak-calmaz-p-799595118>, (Erişim Tarihi: 11.03.2024).
- ÜLKER HANIMELLER, <https://www.youtube.com/watch?v=xqDpbaji450>, (Erişim Tarihi: 28.02.2024).
- VESS M., Arndt J., Routledge C., Sedikides C. ve Wildschut T. (2012). "Nostalgia as a Resource for the Self, Self and Identity", 11(3):273-284, DOI:10.1080/15298868.2010.521452.
- VOJVODIĆ, K. (2017). "Retro Brands in the Retailing Enviroment: A Review and Research Propositions", Faculty of Business Economics and Entrepreneurship International Review (No.3-4):130-136.
- YÜCEL N., Yücel A., Gür Y.E. ve Gündüz K. (2020). "Examining Retro Marketing Ads From The Perspective Of Neuromarketing: The Example Of Nestle Brand", Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(2020):77-90.

Buna göre;

- a.) Metaverse ve ilgili teknoloji uygulamaları literatürde de belirtildiği gibi başlangıç ve geliştirme aşamasındadır
- b.) Pazarlama ve satış süreçleri e-ticaret de dâhil olmak üzere, Web 3.0 öncesi dönem süreçlerinde olduğu gibi bir gelişim evresi geçirecektir
- c.) Blok zinciri ve bağlı teknolojiler bu sürecin tam ortasında yer almaktadır
- d.) Süreç dijital ile fiziksel arasında sıkışmışken metaverse boyutu için bir yol aramaktadır
- e.) Türkiye’de metaverse ve üzerine bina edilebilecek ticaretin gereklerini kapsayan bir kanun bulunmamaktadır
- f.) Pazarlama ve satış ile ilgili tüm sektörler konu ile aralarına mesafe koymadan, anlama ve deneyim safhalarını işletmektedir
- g.) Metaverse gelişiminde finans sektörünün önemi yüksektir. Sektörel alt yapı ve çözüm geliştirme yatırımları genel anlamda yönlendirici ve ivmelendirici bir etki yaratacaktır. Yansması başta e-ticaret olmak üzere genel ticaret eko sisteminde görülecektir
- h.) Türkiye’de meta evrenlerin ve teknolojilerinin geliştirilmesinde, tüm paydaşların kolektif bir eko sistem olarak hareket etmesi yönetim ve gelişimin sürekliliği için bir kazanç olacaktır
- i.) Eko sistemin yayılımı ve sürdürülebilirliği açısından resmi otoritenin garantör olması önemlidir Alt yapı ve platformlar bazında dışa bağımlılık yüksektir
- j.) Bütüncül bir coğrafyada, geniş bir bakış açısı ile fiziksel ile dijitali entegre etmek yöntemi ile geliştirilecek ve efektif bir şekilde kullanılacak metaverse evrenlerinin katma değerli ihracata hizmet etmesi mümkündür
- k.) Her değişim beraberinde fırsat ve sorunları da getirir. Avantajımız bugün daha doğum aşamasında bu

süreçleri tartışıyor olmamızdır. Asıl konu işin ahlak, hukuk ve etik boyutlarını da yapının gelişimi öncesinde belirli bir formata getirebilmektir

Çalışmanın konusu gerek teknoloji gerekse küresel pazarlama ve tüketici davranışları bakımından güncel, araştırma ve geliştirmeye açık, potansiyeli reel sektör üzerinde yüksek pozisyonundadır. Yakın geleceğin güncel ticari ve sosyal eko sisteminde dijital anlamda Web 3.0 ve yansımalarının olacağı düşünüldüğünde konunun irdelenmesinin gerek ve önemi ortaya çıkmaktadır. Bu ve sonrasında yapılabilecek çalışmaların sürecin şekillenmesi, kurallarının belirlenebilmesi için önemli ve değerli olacağını söyleyebiliriz. Özellikle sürecin etik ve hukuk boyutları başta olmak üzere, araştırılması ve literatüre katkı yapılması önemli olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- ALTINOK, M. (2021). “Dijital Dönüşen İşletmelerde Değişim, Gelişim, Yenilik ve Tepkiler: Türkiye Mücevherat Sektöründe Dijital İş Süreç Dönüşümü Üzerine Bir Çalışma”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Altınbaş Üniversitesi.
- BALL, M. (2021). “Framework for the Metaverse”. Matthewball.co.: <https://www.matthewball.vc/all/forwardtothemetaverseprimer>, (E.T.: 03.01.2024).
- BARRERA, K., ve SHAH, D. (2023). “Marketing in the Metaverse: Conceptual understanding, framework, and research agenda”. *Journal of Business Research*, pp. 113420.
- BESSON, L. (Yöneten). (2017). *Valerian and the City of a Thousand Planets* [Sinema Filmi].
- BRİTANNİCA. (2020). “E-commerce summary”. Britannica: <https://www.britannica.com/summary/e-commerce>, (E.T.: 03.01.2024).
- CHOUDHURY, N. (2014). “World Wide Web and Its Journey from Web 1.0 to Web 4.0.” *International Journal of Computer Science and Information Technologies*, pp. 8096-8100.
- ÇEPNİ, S. (2021). “Proje, Tez ve Araştırma Makalelerinin Kavramsal ve Kuramsal Çerçevesi Nasıl Yapılandırılmalı?” *Fen, Matematik, Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, C.4, S.3, s. 203-216. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1774250>, (E.T.: 03.01.2024).
- DAVENPORT, T., Guha, A., Grewal, D., Bressgott, T. (2019). “How artificial intelligence will change the future of marketing”. *J. of the Acad. Mark. Sci.* Vol. 48, pp. 24–42(2020). <https://doi.org/10.1007/s11747-019-00696-0>
- DURUKAL, E., ve Ermağan, E. (2022). “Metaverse ve Pazarlamaya Etkileri”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, C.11, S.3, s.1890-1909. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1103557>
- GARİH, Ü. (2001). “Pazarlama Tanıtım Halkla İlişkiler”. İstanbul: Hayat Yayınları.
- GÖKKOYUN, S. (2022). “NFT’nin Türkçe karşılığı ‘Nitelikli Fikri Tapu’ olarak belirlendi”. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/nftnin-turkce-karsiligi-nitelikli-fikri-tapu-olarak-belirlendi/2570316>, (E.T.: 03.01.2024).
- HALEEM, A., Javaid, M., Asim Qadri, M., Pratap Singh, R., ve Suman, R. (2022, Mart). “Artificial intelligence (AI) applications for marketing”. *A literature-based study. International Journal of Intelligent Networks*, pp. 119-132.
- HASANOĞLU, C. (2020). “COVID-19’un İş Sağlığı ve Güvenliği Kapsamında İşletmeler Üzerine Etkileri”. *International Journal of Economics and Politics Sciences Academic Researches*, C.4, S.10, s. 11-27.

- HOLLENSSEN, S., Kotler, P., ve Oliver Opresnik, M. (2022). “Metaverse – the new marketing universe”. *Journal of Business Strategy*. Vol.44, No.3, pp.119-125. <https://doi.org/10.1108/JBS-01-2022-0014>
- HUANG, M., ve T. Rust, R. (2020). “A strategic framework for artificial intelligence in marketing”. *Journal of the Academy of Marketing Science*. Vol.49, pp.30-50. <https://doi.org/10.1007/s11747-020-00749-9>
- İBRAHİM, D. (2022). “A Closer Look At the Google Metaverse [2022 Review]”. Metaverse Insider: <https://metaverseinsider.tech/2022/12/02/google-metaverse>, (E.T.: 03.01.2024).
- IMF. (2020a). “Digital Money Across Borders: Macro-Financial Implications”. Washington, D.C.: IMF Staff Reports. <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2020/10/17/Digital-Money-Across-Borders-Macro-Financial-Implications-49823>, (E.T.: 03.01.2024).
- KALELİOĞLU, E. (2022). “Hepsiburada, Tek Bir Çalışanı Bulunmayan İlk ‘Akıllı Mağazasını’ Açtı”. Webtekno: <https://www.webtekno.com/hepsiburada-fiziksel-akilli-magaza-acti-h127676.html>, (E.T.: 03.01.2024).
- KOTLER, P., Kartajaya, H., ve Setiawan, I. (2020). “Pazarlama 4.0”. İstanbul: Optimist Yayın Grubu San.ve Tic. Ltd. Şti.
- KÜÇÜKKIRALI, Z., ve Afşar, K. E. (2022). “Türkiye’de Merkez Bankası Dijital Parasının Potansiyel Etkileri: SWOT Analiziyle Bir Değerlendirme”. *Selçuk Ün. Sos. Bil. Ens. Der*, S.48, s. 142-158. <https://doi.org/10.52642/susbed.1099641>
- LAW LIBRARY OF CONGRESS, U. S. G. L. R. D. (2021). “Regulation of cryptocurrency around the world: Albania, Algeria, Angola, Anguilla, Antigua and Barbuda, Argentina, Australia, Azerbaijan, Bahamas, Bahrain, Bangladesh, Belarus, Belgium”. Washington, D.C.: The Law Library of Congress, Global Legal Research Directorate. <https://hdl.loc.gov/loc.law/llglrd.2021687419>, (E.T.: 03.01.2024).
- LEE, J. (2021). “A Study on Metaverse Hype for Sustainable Growth”. *The International Journal of Advanced Smart Convergence*, Vol.10, No.3, pp.72-80. <https://m.earticle.net/Article/A400878>, (E.T.: 03.01.2024).
- LEE, L.-H., Braud, T., Zhou, P., Wang, L., Xu, D., Lin, Z., . . . Hui, P. (2021). “All One Needs to Know about Metaverse: A Complete Survey on Technological Singularity, Virtual Ecosystem, and Research Agenda”. *Journal of Latex Class Files*, Vol.14, No.8, pp.1-66. <https://arxiv.org/pdf/2110.05352.pdf>, (E.T.: 03.01.2024).
- MCKINSEY. (2022). “What is blockchain?” McKinsey & Company :<https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-blockchain>, (E.T.: 03.01.2024).
- MİLEVA, G. (2022). “A Deep-Dive into Metaverse E-commerce & the Future of E-Com Marketplaces”. Influencer Marketing Hub: <https://influencermarketinghub.com/metaverse-ecommerce/>, (E.T.: 03.01.2024).

- MIVA. (2020). "The History Of Ecommerce: How Did It All Begin?" MIVA Inc. Blog: <https://blog.miva.com/the-history-of-ecommerce-how-did-it-all-begin>, (E.T.: 03.01.2024).
- MIVA. (2022). "Top Ecommerce Trends for 2023". MIVA Inc. Blog: <https://blog.miva.com/ecommerce-trends-2023>, (E.T.: 03.01.2024).
- MUCHMORE, M. (2022). "What Is Microsoft's Metaverse Strategy?" PCMag: <https://www.pcmag.com/news/what-is-microsofts-metaverse-strategy>, (E.T.: 03.01.2024).
- NAKAMOTO, S. (2008). "Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System". bitcoin.org: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>, (E.T.: 03.01.2024).
- NİNG, H., Wang, H., Lin, Y., Wang, W., Dhelim, S., Farha, F., . . . Daneshmand, M. (2021, Kasım). "A Survey on Metaverse": the State-of-the-art, Technologies, Applications, and Challenges". *arXiv:2111.09673*, pp. 1-34. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2111.09673>
- ODABAŞI, Y. (2019). "*Postmodern Pazarlamayı Anlamak (1 b.)*". İstanbul: The Kitap
- PAPUÇÇIYAN, A. (2022). "Trendyol Sanat, GoArt iş birliği ile metaverse sanat galerisini kullanıma sundu". webrazzi: <https://webrazzi.com/2022/12/13/trendyol-sanat-goart-is-birligi-ile-metaverse-sanat-galerisini-kullanima-sundu>, (E.T.: 03.01.2024).
- PARK, S.-m., ve Kim, Y.-g. (2021). "A Metaverse: Taxonomy, Components, Applications, and Open Challenges," in *IEEE Access*, Vol.10, pp.4209-4251, doi: 10.1109/ACCESS.2021.314017
- PRIETO, J., Lacasa, P., ve Borda, R. (2022). "Approaching metaverses: Mixed reality interfaces in youth media platforms", *New Techno-Humanities*. Vol.2, No.2, pp.136-145. <https://doi.org/10.1016/j.techum.2022.04.004>
- REBKO, M. (2022). "Walmart enters the metaverse with Roblox experiences aimed at younger shoppers". CNBC: <https://www.cnbc.com/2022/09/26/walmart-enters-the-metaverse-with-roblox.html>, (E.T.: 03.01.2024).
- SARITAŞ, A. (2022). "Amazon Metaverse Sanal Dünyasına İlk Girişimini Başlattı: 3D Web Oyununu Piyasaya Sürdü". onedio: <https://onedio.com/haber/amazon-metaverse-sanal-dunyasina-ilk-girisimini-baslatti-3d-web-oyununu-piyasaya-surdu-105624>, (E.T.: 03.01.2024).
- SERİNLİKLİ, N. (2021). "Covid 19 Salgın Sürecinde Örgütsel Değişim: Uzaktan/Evden Çalışma Modeli". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.31, S.1, s.277-288. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.831755>
- SHAW, E.H. ve Tamilia, R. (2001). "Robert Bartels and the History of Marketing Thought", *Journal of Macromarketing*, Vol.21, No.2, pp.132-38. <http://dx.doi.org/10.1177/0276146701212006>
- STEPHENSON, N. (1992). "*Snow Crash*". New York: Bantam Books.
- SOYALTIN, T. E. (2021). "Eric Shaw'un Pazarlama Tarihi ve Düşüncesi Üzerine Yaptığı Araştırmalara İlişkin Bir Derleme". *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.7, S.10, s.48-73. <https://doi.org/10.51947/yonbil.867754>

- T.C. TİCARET BAKANLIĞI. (2022). “2022 Türkiye E-Ticaret İstatistikler”. E-Ticaret Bilgi Platformu: <https://www.eticaret.gov.tr/istatistikler#collapseFour12022>, (E.T.: 03.01.2024).
- THE TOKEN DISPATCH. (2022). “Is Hulu coming up with NFTs and entering the Metaverse?” The Token Dispatch: <https://www.thetokendispatch.com/p/is-hulu-coming-up-with-nfts-and-entering-metaverse>, (E.T.: 23.03.2023).
- TUDOR ACKROYD, A., ve Yu, I. (2022). “Alibaba Rolls Out Deeper Immersive Luxury Shopping Experience In The Metaverse”. alizila: <https://www.alizila.com/alibaba-rolls-out-immersive-luxury-shopping-metaverse/>, (E.T.: 03.01.2024).
- TÜRK DİL KURUMU. (2023). TDK. <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 03.01.2024).
- UÇAR, S. (2021). “Nike’in yeni metaverse hamlesi: Nikeland”. MediaCat: <https://mediacat.com/nikein-yeni-metaverse-hamlesi-nikeland/>, (E.T.: 03.01.2024).
- USTA, A., ve Doğantekin, S. (2022). “*BlockChain 101 v2*”. İstanbul:BKM-Banka Kartları Merkezi. <https://bctr.org/dokumanlar/Blockchain101v2r2.pdf>, (E.T.: 03.01.2024).
- W3C. (2023). “Semantic Web”.<https://www.w3.org/standards/semanticweb/>, (E.T.: 03.01.2024).
- YOGESH K., D., Hughes, L., Wang, Y., A. Alalwan, A., J. (Grace) Ahn, S., Balakrishnan, J., . . . Wirtz, J. (2023). “Metaverse marketing: How the metaverse will shape the future of consumer research and practice”. *Psychology & Marketing*, Vol.40, No.4, pp. 750-776. <https://doi.org/10.1002/mar.21767>
- YÜKSEL, M. C. (2021). “Metaverse ile Pazarlama”. Webtures: <https://www.webtures.com/tr/blog/metaverse-ile-pazarlama>, (E.T.: 03.01.2024).

KAYNAKÇA

- ALLEN, S., J.,A.,Mukti Khaire, Tyler Kell, ve Siddhant Shrivastav. <https://osf.io/preprints/socarxiv/gwzd7>. Erişim: 25.01.2024.
- BARNEBYSD (2023). <https://www.barnebys.co.uk/blog/the-most-expensive-living-artists>. Erişim: 07.02.2024.
- BARRERA, K. G., ve Shah, D. (2023). Marketing in the Metaverse: Conceptual Understanding, Framework, and Research Agenda. *Journal of Business Research*, 155, 113420.
- BELK, M. R., Humayun, M. Brouard, M. (2022). Money, Possessions, and Ownership in the Metaverse: NFTs, Cryptocurrencies, Web3 and Wild Markets *J. Bus. Res.*, 153, 198-205.
- CHOHAN, R., & Paschen, J. (2023). NFT Marketing: How Marketers can Use Nonfungible Tokens in Their Campaigns. *Business Horizons*, 66(1), 43-50.
- COINTELEGRAPH (2022). <https://tr.cointelegraph.com/news/reddit-nft-avatars-selling-for-a-premium-on-opensea>. Erişim: 03.02.2024.
- COLICEV, A. (2023). How can non-fungible Tokens Bring Value to Brands. *International Journal of Research in Marketing*, 40, 30-37.
- ESAJIAN, (2023). [https://www.fortunebuilders.com/how-to-invest-in-nfts/#:~:text=A%20non%2Dfungible%20token%20\(NFT,has%20no%20recognized%20market%20price](https://www.fortunebuilders.com/how-to-invest-in-nfts/#:~:text=A%20non%2Dfungible%20token%20(NFT,has%20no%20recognized%20market%20price). Erişim:19. 09. 2024.
- COPELAND, T. (2023). <https://www.theblock.co/learn/251478/collection-size-and-rarity-explained>. Erişim: 13. 12. 2023.
- ETZ IONI, A. (1991). The socio-economics of Property. *Journal of Social Behavior and Personality*, 6(Special Issue), 465- 468.
- FORTNITE (2024). <https://www.fortnite.com/news/lego-fortnite-v28-30-gone-fishin>. Erişim: 12.01.2024.
- FUCHS, C., Prandelli, E., ve Schreier, M. (2010). The Psychological Effects of Empowerment Strategies on Consumers' Product Demand. *Journal of Marketing*, 74(1), 65-79.
- HAKKARAINEN, T., ve Colicev, A. (2023). Blockchain-enabled Advances (BEAs): Implications for Consumers and Brands. *Journal of Business Research*, 160, 113763.
- ISAACS, S. (1933). *Social Development in Young Children*. London: Routledge and Kegan Paul.
- JOY,A.,vd.(2014).M(art)worlds: Consumer Perceptions of How Luxury Brand Stores Become Art Institutions. *Journal of Retailing*,90(3),347–364.
- KACZYNSKI, S., ve Kominers, S. D. (2021). How NFTs Create Value. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2021/11/how-nfts-create-value>. Erişim: 05.02.2024.
- KANG, M. H. (2022). The Luxury Brand That will Use the 'Metaverse Crown'... Let's Gather, Forest of Luxury Talk, *Seoul Newspaper*.

- KELEŞ, L. A. (2022). The Future of NFT Technology in The Sports Industry. *Proceedings E-Book*, 442.
- KIM, I. ve Ha. S. (2024). Googling “nft fashion”: Mining Google to Understand Trends in Fashion NFTs. In *International Textile and Apparel Association Annual Conference Proceedings*, 80(1), Iowa State University Digital Press.
- KLIN, L., ve France, C. J. (1899). *The Psychology of Mine. Pedagogical Seminary & Genetic Psychology*, 6(4), 421-470.
- KURYSHKINA, K. (2019). Betting Firms are Forced out of Italian Football! Top Clubs are Losing Millions – Even the Treasury has Suffered. <https://www.sports.ru/tribuna/blogs/bettingtrends/2593620.html>. Erişim: 02.12.2023.
- NANSEN (2023). <https://www.nansen.ai/guides/how-to-flip-nfts>. Erişim:07.03.2024.
- McKinsey & Company (2022). Value Creation in the Metaverse: The Real Business of the Virtual World. <https://www.mckinsey.com/~/-/media/mckinsey/business%20functions/marketing%20and%20sales/our%20insights/value%20creation%20in%20the%20metaverse/Value-creationin-the-metaverse.pdf>. Erişim: 04.03.2024.
- McKINSEY (2022). The State of Fashion 2022. <https://www.mckinsey.com/~/-/media/mckinsey/industries/retail/our%20insights/state%20of%20fashion/2022/the-state-of-fashion-2022.pdf>. Erişim: 29.02.2024.
- METAS (2024). Metav.Rs / Nft Avatars– Why The World Is Going Crazy About Them?, <https://metav.rs/blog/world-crazy-about-nft-avatars/>. Erişim: 03.02.2024.
- MS, J. L., ve Kwon, K. H. (2022). Novel Pathway Regarding Good Cosmetics Brands by NFT in the Metaverse World. *Journal of Cosmetic Dermatology*, 21, 6584-6593.
- NANSEN (2023). <https://www.nansen.ai/guides/how-to-flip-nfts>. Erişim: 07.03.2024.
- NEVI, G. (2022). NFT–non-fungible Tokens How React the Consumers? An Exploratory Analysis for a Future Integrated Acceptancemodel. 21st International Marketing Trends Conference, Roma.
- BAVANE, S. (2023). <https://sdlccorp.com/post/complete-guide-on-types-of-nft-marketplace/>. Erişim:02.03.2024.
- PIERCE, J. L., Kostova, T., ve Dirks, K. T. (2001). Toward a Theory of Psychological Ownership in Organizations. *Academy of Management Review*, 26(2), 298-310.
- REHMAN, W., e Zainab, H., Imran, J., ve Bawany, N. Z. (2021). Nfts: Applications and Challenges. In 2021 22nd International Arab Conference on Information Technology (ACIT) (1-7). IEEE.
- RLTY (2023). Everything You Need to Know About NFT Wearables. <https://www.rlty.live/post/everything-you-need-to-know-about-nft-wearables>. Erişim: 05.02.2024.

- SHU, S. B., ve Peck, J. (2011). Psychological Ownership and Affective Reaction: Emotional Attachment Process Variables and the Endowment Effect. *Journal of Consumer Psychology*, 21, (4), 439-452.
- SIMONSON, I., ve Nowlis, S. M. (2000). The Role of Explanations and Need for Uniqueness in Consumer Decision Making: Unconventional Choices Based on Reasons. *Journal of Consumer Research*, 27(1), 49-68.
- SOLNTSEV, I., Alekseeva, A., Susov, Y. (2022). New Financial Tools in Sport: NFTs and Fan Tokens. *Journal of Corporate Finance Research*. 16(2), 107-119.
- THOMSONRICHARD (2023). How NFTs Revolutionize the Gaming Industry: A Deep Dive into Web3 Gaming. <https://medium.com/gamingarena/how-nfts-revolutionize-the-gaming-industry-a-deep-dive-into-web3-gaming-847eaccf4411>. Erişim: 02.01.2024.
- TOKENMINDS Team (2023). <https://tokenminds.co/blog/nft-development/nft-gamification>. Erişim: 12.01.2024.
- UMER, S. M. ve Kishan, V. (2021). Application of non-fungible Tokens (NFTs) and the Intersection with Fashion Luxury Industry. <https://www.politesi.polimi.it/handle/10589/182823>, Erişim: 07.02.2024.
- WANG, J., Jiang, H., Sun, J., Deng, L. (2023). Motivation to Adopt Gamification in NFT. In: Marcus, A., Rosenzweig, E., Soares, M.M. (eds) Design, User Experience, and Usability. HCII 2023. Lecture Notes in Computer Science, 14030. Springer, Cham.
- WANG, Q., Li, R., Wang, Q., ve Chen, S. (2021). Non-fungible Token (NFT): Overview, Evaluation, Opportunities and Challenges. *arXiv preprint arXiv:2105.07447*.
- WEBRAZZI, (2022). <https://webrazzi.com/2022/07/07/reddit-avatar-odakli-nft-pazar-yerini-duyurdu/>. Erişim: 08.02.2024.
- YURDABAK, M.K. (2022). NFT: Dijital Sanatta Yeni Bir Perspektif ve Getirdiği Fırsatlar Üzerine Bir Derleme. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(10), 143-153.

KAYNAKÇA

- AKILLIBAŞ, E. (2019). “Beş Duyunun Pazarlama Algısındaki Gücü”. *Akademik İzdüşüm Dergisi*, 4(1), 97-124.
- BATI, U. (2018). “*Markethink ya da Farkethink: Deneyimsel Pazarlama ve Duyusal Markalama*”. İstanbul: Destek Yayınları.
- BISWAS, D., Lund, K. ve Szocs, C. (2018). “Sounds Like A Healthy Retail Atmospheric Strategy: Effects of Ambient Music And Background Noise on Food Sales”. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 47(1), 37-55.
- BOČEK, M., Jesenský, D. ve Krofiánová, D. (2009). “*POP-In-Store Komunikace V Praxi: Trendy A Nástroje Marketingu V Místě Prodeje*”. Grada.
- DANI, V. ve Pabalkar, V. (2013). “Branding Through Sensory Marketing”. *International Journal of Scientific Research*, 2(11), 300-302.
- DAUCÉ, B. ve Rieunier, S. (2002). “Le Marketing Sensoriel Du Point De Vente”. *Recherche et Applications en Marketing*, 17(4), 45-65.
- EISEMAN, L. (2010). “*Impact of Color on Consumer Purchase Behavior*”. Pantone Institute.
- ERENKOL, A. D. ve Ak, M. (2015). “Sensory Marketing”. *Journal of Administrative Sciences and Policy Studies*, 3(1), 1-26.
- FIRAT, D. (2023). “*Marka Yönetimi*”. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- GOOGLE, (2011-2013). “*Shopper Sciences Zero Moment of Truth Macro Study*”, US.
- HENDERSON, P. W., Cote, J. A., Leong, S. M. ve Schmitt, B. (2003). “Building Strong Brands in Asia: Selecting The Visual Components of Image to Maximize Brand Strength”. *International Journal of Research in Marketing*, 20(4), 297-313.
- HERZ, R. ve Engen, T. (1996). “Odor Memory: Review And Analysis”. *Psychonomic Bulletin and Review*, 3(3), 300-313.
- HULTÉN, B. (2015). “*Sensory Marketing: Theoretical and Empirical Grounds*”. Routledge.
- HULTÉN, B., Browenus, N. ve Dijk, M. V. (2009). “*Sensory Marketing*”. London: Pallgrave Macmillan.
- HUSSAIN, S. (2019). “Sensory Marketing Strategies and Consumer Behavior: Sensible Selling Using All Five Senses”. *IUP Journal of Business Strategy*, 16(3), 34-45.
- İSLAMOĞLU, H. A. ve Altunışık, R. (2017). “*Tüketici Davranışları*”. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- KARABULUT, M. (1981). “*Tüketici Davranışları: Yeniliklerin Kabulü ve Yayılışı*”. İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.
- KARAMAN, D. (2021). “Tüketici Satın Alma Karar Sürecinde Etkili Olan Duyular ve Nedenlerin Kuşaklar Kapsamında İncelenmesi” Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 45, Denizli, ss. 107-119.

- KELLER, L. K. (2019). “*Marka Sermayesinin İnşası, Ölçümü ve Yönetimi*”. (çev. A. Candemir). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KLATZKY, R. L., Lederman, S. ve Matula, D. E. (1987). “Imagined Haptic Exploration in Judgments of Object Properties”. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory, and Cognition*, 17(2), 314-322.
- KOÇ, E. (2011). “*Tüketici Davranışı ve Pazarlama Stratejileri: Global ve Yerel Yaklaşım*”. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- KRISHNA, A. (2010). “*Sensory Marketing: Research on The Sensuality of Products*”. New York: Routledge.
- KRISHNA, A. (2011). “*Sensory Marketing: Research On The Sensuality of Products*”. New York: Taylor & Francis Group Ltd.
- KRISHNA, A. (2012). “An Integrative Review Of Sensory Marketing: Engaging The Senses To Affect Perception, Judgment And Behavior”. *Journal of Consumer Psychology*, 22(3), 332-351.
- KRISHNA, A., Cian, L. ve Sokolova, T. (2016). “The Power of Sensory Marketing in Advertising”. *Current Opinion in Psychology*, 10, 142-147.
- KRISHNA, A., Elder, R. S. ve Caldara, C. (2010). “Feminine to Smell But Masculine To Touch? Multisensory Congruence and Its Effect on The Aesthetic Experience”. *Journal of Consumer Psychology*, 20(4), 410-418.
- KRISHNA, A., Lwin, M. O. ve Morrin, M. (2010). “Product Scent and Memory”. *Journal of Consumer Research*, 37(1), 57-67.
- Krishna, A. ve Elder, R. (2010). “*The Gist of Gustation*”. In Krishna, Sensory Marketing. Research on the Sensuality of products, 281-297.
- KUESTER, S. (2012). “*MKT 301: Strategic Marketing & Marketing in Specific Industry Contexts*”. Mannheim, Germany: University of Mannheim.
- LANE, R. (1991). “Does Orange Mean Cheap?” *Forbes*, 148: 144-147.
- LIEOGIS, M. ve Rivera, C. (2011). “Sensory Marketing in Natural Cosmetics Shops: The Impact on Generation X and Generation Y.” Bachelor Dissertation in Business Administration and Marketing, Högskolan Halmstad i University.
- LINDSTROM, L. (2007). “*Duyular ve Marka: 5 Duyuyla Güçlü Markalar Yaratmak*”. (Çev. Ü. Şenoy). İstanbul: Optimist Yayın Dağıtım.
- LINDSTROM, M. (2005). “Broad Sensory Branding”. *Journal of Product & Brand Management*, 14, 84-87.
- LINDSTROM, M. (2009). *Buyology: Satın Almaya Dair Bildiğimiz Her Şey Neden Yanlış?* İstanbul: Optimist Yayın Dağıtım.
- LINDSTROM, M. (2010). “*Brand Sense: Sensory Secrets Behind the Stuff We Buy*”. New York: Free Press.
- LYSIK, L., Kutera, R. ve Machura, P. (2014). “Zero Moment of Truth: A New Marketing Challenge in Mobile Consumer Communities”. In *Proceedings of the European Conference on Social Media*, 294-304.

- MALEFYT, W. D. T. (2015). "The Senses in Anthropological and Marketing Research: Investigating A Consumer-Brand Ritual Holistically". *Journal of Business Anthropology*, 4(1), 5-30.
- MANZANO, R., Serra, T. ve Gavilan, D. (2019). "Sensory Marketing: Straight to The Emotions". İe University, Insights Konowledge-Driven Content. Erişim Adresi. <https://www.ie.edu/insights/articles/sensory-marketing-straight-to-the-emotions/>. E.T. 01.01.2024.
- NADANYIOVA, M., Kliestikova, J. ve Kolencik, J. (2018). "Sensory Marketing From The Perspective of A Support Tool For Building Brand Value". *Economics and Culture*, 15(1), 96-104.
- ODABAŞI, Y. ve Barış, G. (2012). "Tüketici Davranışı". İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri A.Ş.
- PEKAR, E. (2017). "Duyusal Markalama ve Tüketicilerin Marka Algısında Duyusal Markalamanın (Beş Duyunun) Rolü", Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Bursa.
- PINE, B.J. ve Gilmore, J.H. (1999). "The Experience Economy: Work Is Theatre and Every Business a Stage". Boston, MA: Harvard Business School Press.
- POLLAK, F., Soviar, J. ve Vavrek, R. (2022). "Sensory Marketing". İçinde, F. Pollák, J. Soviar ve R. Vavrek (Edt.), *Communication Management*, 1-20. IntechOpen. Doi: 10.5772/intechopen.94775.
- RANDHIR, R., Latasha, K., Tooraiven, P. ve Monishan, B. (2016). "Analyzing the Impact of Sensory Marketing on Consumers: A Case Study Of KFC". *Journal of US-China Public Administration*, 13(4), 278-292.
- RATHEE, R. ve Rajain, P. (2017). "Sensory Marketing-Investigating The Use of Five Senses". *International Journal of Research in Finance and Marketing*, 7(5), 124-133.
- RENVOISE, P. ve Morin, C. (2014). "Nöromarketing: Müşterinizin Beynindeki Satın Alma Düğmesine Bakmak". (Çev. Ü. Şensoy). İstanbul. Mediacat Yayınları.
- RIEUNIER, S. (2000). "L'influence De La Musique Sur Le Comportement Du Consommateur". *La Revue des Sciences de Gestion, Direction et Gestion*, 234, 97-105.
- RODRIGUES, C. A. M. C. S. (2014). "Brand Sensuality And Consumer-Based Brand Equity". Doctoral Dissertation, Portugal: Universidade do Porto.
- SAMRESEARCH, (2016). "Sensory and Marketing". Erişim Adresi: <http://www.samresearch.com/fields-of-experience/download-area/>. E.T: 01.01.2024.
- SIEKALA, H. Z. (2014). "Marketing" Erişim Adresi: <http://www.ta3.com/clanok/1041008/zmyslovy-marketing.html>, E.T: 10.01.2024.

- SIMONSON, A. ve Schmitt, B. H. (1997). “*Marketing Aesthetics: The Strategic Management of Brands. Identity and Image*”, Simon and Schuster.
- TEK, Ö. B. ve Özgül, E. (2008). “*Modern Pazarlama İlkeleri Uygulamalı Yönetimsel Yaklaşım*”. İzmir: Birleşik Matbaacılık Ltd.
- URL-1: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nsan_beyni. E.T: 10.01.2024
- VALENTI, C. ve Riviere, J. (2008). “The Concept Of Sensory Marketing”. Bachelor Dissertation in Business Administration and Marketing, Högskolan i Halmstad University.
- XEROX CORPORATION AND INTERNATIONAL COMMUNICATIONS RESEARCH (2003). Erişim Adresi: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.office.xerox.com/business-resources/swatchbook_exec_summary.pdf. E.T: 01.01.2024.
- XU, A. J. ve Labroo, A.A. (2013). “Incandescent Affect: Turning on the Hot Emotional System With Bright Light”. *Journal of Consumer Psychology*, 24(2), 207-216.
- YILDIRIM, Y. O. ve Erdem, Ş. (2023). “Gerçeğin Sıfır Anında İçerik Pazarlaması: Onedio Örneği ile Tüketici Etkileşiminin İncelenmesi”. *Dicle Akademi Dergisi*, 3(1), 49-79.
- YU, C. P. S. (2011). “Sensory Marketing: Managing Service Quality”. *An International Journal*, 21(5), 568-570.

KAYNAKÇA

- ADORNO, T. W. (2007). “Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi”. (çev. N. Ülner, M. Tüzel ve E. Gen). İstanbul: İletişim Yayınları.
- BROWN, P. ve MITCHELL, J. (2008). “Culture and Stock Price Clustering: Evidence from The Peoples’ Republic of China”. *Pacific-Basin Finance Journal*, Vol. 16, pp.95-120.
- CLARK, T ve ECKHARDT, G. (2003). “Culture’s Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations by Geert Hofstede (Book Review)”. *Journal of Marketing*, Vol. 67, No. 2, pp.151-153.
- ETİ. (2021). Kamuoyuna Duyuru, <https://www.etietieti.com/kamuoyuna-duyuru> (E.T.:12.2.2024).
- GIARRATANA, M. S. ve TORRES, A. (2007). “The Effects of Uncertainty Avoidance on Brand Performance: Marketing Creativity, Product Innovation and the Brand Duration”. *Marketing Creativity, Product Innovation and the Brand Duration*, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1002874> (E.T. : 14.02.2024)
- HOFSTEDE, G. (1980). “Culture’s Consequences: International Differences in Work Related Values”. Beverly Hills: Sage Publications.
- HOFSTEDE, G. (1991). “Cultures and Organizations: Software of the Mind”. London: The McGraw-Hill.
- HOFSTEDE. G. (2001). “Culture’s Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations”. Beverly Hills: Sage Publications.
- HOFSTEDE. G. (2011). “Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context”. *Online Readings in Psychology and Culture*, Vol. 2, No. 1, pp.1-26.
- HOFSTEDE, G. ve BOND, M. H. (1984). “Hofstede’s Culture Dimensions: An Independent Validation Using Rokeach’s Value Survey”. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, Vol. 15, No. 4, pp.417-433.
- HOFSTEDE, G., HOFSTEDE, G. J. ve MINKOV, M. (2010). “Cultures and Organizations: Software of the Mind: Intercultural Cooperation and Its Importance for Survival”. London: The McGraw-Hill Companies.
- İSLAMOĞLU, A. H. (2014). “Küresel Pazarlama”. İstanbul: Beta Yayınları.
- İSLAMOĞLU, A. H. ve ALTUNIŞIK, R. (2023). “Tüketici Davranışları”. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.
- KEEGAN, W. J. ve GREEN, M. C. (2015). “Küresel Pazarlama”. (çev. ed. R. Tatlıdil). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- KIRE, K. ve RAJKUMAR, P. (2017). “Culture Influence on Consumer Behavior”. *IJARIE*, Vol. 3, No. 4, pp.1178-1185.
- KOTLER, P., KARTAJAYA, H. ve SETIAWAN, I. (2017). “Pazarlama 4.0: Gelenekselden Dijitale Geçiş”. (çev. N. Özata). İstanbul: Optimist Yayın Grubu.

- KONGSOMPONG, K., GREEN, R. T. ve PATTERSON, P. G. (2009). "Collectivism and Social Influence in the Buying Decision: A Four-country Study of Inter- and Intra-national Differences". *Australasian Marketing Journal*, Vol. 17, No. 3, pp.142-149.
- MILNER, L. M. ve COLLINS, J. M. (2000). "Sex-Role Portrayals and the Gender of Nations". *Journal of Advertising*, Vol. 29, No. 1, pp. 67-79.
- MINKOV, M. (2011). "*Cultural Differences in a Globalizing World*". Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- MINKOV, M. ve HOFSTEDE, G. (2011). "The Evolution of Hofstede's Doctrine". *Cross Cultural Management: An International Journal*, Vol. 18, No. 1, pp.10-20.
- MOOIJ, D. M. ve HOFSTEDE, G. (2011). "Cross-cultural Consumer Behavior: A Review of Research Findings". *Journal of International Consumer Marketing*, Vol. 23, No. 3-4, pp.181-192.
- MOOIJ, D. M. (2011). "*Consumer Behavior and Culture: Consequences for Global Marketing and Advertising*". New Delhi: Sage Publications.
- NA, S. ve SCHNEIDER, T. E. (2010). "The Use of 'Lucky' Numbers in the Pricing of Chinese a-Share Initial Public Offerings", https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1588352 (E.T.: 07.02.2024).
- ODABAŞI, Y. (2021). "*Postmodern Pazarlamayı Anlamak: Değişimler, Yönelimler, Esintiler*". İstanbul: The Kitap.
- ÖZDAŞLI, K., PENEZ, S. ve KOCA, M. B. (2016). "The Cultural Dimension Levels of Turks and United States". *Journal of Economic Development, Management, IT, Finance and Marketing*, Vol. 8, No. 1, pp.36-47.
- ÖZER, N. P. ve YARAR, A. E. (2019). "Göstergebilimsel Bir Reklam Analizi: Burger King "Ateş Seni Çağırıyor"". *Atatürk İletişim Dergisi*, C. 18, s.105-124.
- SOARES, A. M., FARHANGMEHR, M. ve SHOHAM, A. (2007). "Hofstede's Dimensions of Culture in International Marketing Studies". *Journal of Business Research*, Vol. 60, pp.277-284.
- TRIANDİS, H. C. (2002). "Individualism-Collectivism and Personality". *Journal of Personality*, Vol. 69, No. 6, pp.907-924.
- TU, L. L., KWON, J. ve GAO, H. (2022). "Heart or mind? The Impact of Power Distance Belief on the Persuasiveness of Cognitive versus Affective Appeals in Education Marketing Messages". *Journal of Marketing Research*. Vol. 59, No. 1, pp.173-190.
- YANG, Z. (2011). "'Lucky' Numbers, Unlucky Consumers". *The Journal of Socio-Economics*. Vol. 40, pp.692-699.
- ZHANG, L., SRISUPANDIT, T. P. ve CARTWRIGHT, D. (2009). "A Comparison of Gender Role Portrayals in Magazine Advertising: The United States, China and Thailand". *Management Research News*, Vol. 32, No. 7, pp.683-700.

- URL-1: <https://twitter.com/eti/status/1465959970734805001> (E.T.: 12.2.2024)
- URL-2: https://www.youtube.com/watch?v=_qUjQHT5Psc (E.T.: 26.02.2024)
- URL-3: <https://bugatti.com/the-bugatti-models/chiron-facets-of-performance/super-sport/> (E.T.: 26.02.2024)
- URL 4: <https://www.campaigntr.com/coca-cola-ramazan-filmini-yayinladi/> (E.T.: 23.02.2024)
- URL 5: <https://www.youtube.com/watch?v=PLTbCdOCzqs> (E.T.: 20.02.2024)
- URL 6: <https://www.youtube.com/watch?v=GHrukVm51Lw> (E.T.: 20.02.2024)
- URL 7: <https://geerthofstede.com/culture-geert-hofstede-gert-jan-hofstede/6d-model-of-national-culture/> (E.T.: 13.02.2024)
- URL 8: <https://www.togg.com.tr/discovery> (E.T.: 24.2.2024)
- URL 9: <https://www.youtube.com/watch?v=IAU21Bae3JY> (E.T.: 22.02.2024)

KAYNAKÇA

- AITAMURTO, T., WON, A. S., SAKSHUWONG, S., KIM, B., SADEGHI, Y., STEIN, K., ... & KIRCOS, C. L. (2021, May). From FOMO to JOMO: Examining the Fear And Joy Of Missing Out And Presence İn A 360 Video Viewing Experience. In Proceedings of the 2021 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (pp. 1-14).
- ARANDA, J. H., & BAIG, S. (2018, September). Toward” JOMO” the Joy of Missing Out and the Freedom of Disconnecting. In Proceedings of the 20th International Conference on Human-Computer Interaction with Mobile Devices and Services (pp. 1-8).
- BARRY, C. T., SMITH, E. E., MURPHY, M. B., HALTER, B. M., & BRIGGS, J. (2023). JOMO: Joy of Missing Out and Its Association with Social Media Use, Self-perception, and Mental Health. *Telematics and Informatics Reports*, 10, 100054.
- BBC, 2019, <https://www.bbc.com/reel/video/p07qchmm/why-you-should-embrace-the-joy-of-missing-out>
- CHAN, S. S., VAN Solt, M., CRUZ, R. E., PHILP, M., BAHL, S., SERİN, N., ... & CANBULUT, M. (2022). Social Media and Mindfulness: From the Fear of Missing out (FOMO) to the Joy of Missing Out (JOMO). *Journal of Consumer Affairs*, 56(3), 1312-1331.
- EITAN, T., & GAZIT, T. (2023). No Social Media For Six Hours? The Emotional Experience of Meta’s Global Outage According to FoMo, JoMo and İnternet İntensity. *Computers in Human Behavior*, 138, 107474.
- GREEN, M, 2019, Allow Yourself to Embrace ‘Jomo’ — the Joy of Missing out, <https://www.ft.com/content/415f2432-1009-11e9-acdc-4d9976f1533b>
- ISRANI, B. (2022). Forget FOMO and Embrace JOMO, the Joy of Missing out.
- JACOBSEN, S. (2021). FOMO, JOMO and COVID: How Missing Out and Enjoying Life are İmpacting How We Navigate A Pandemic. *Journal of Organizational Psychology*, 21(3), 67-73.
- JOHN, D., (2020), Why You Should Embrace The Joy of Missing Out, <https://www.bbc.com/worklife/article/20200207-why-you-should-embrace-the-joy-of-missing-out>
- JORGE, A. (2019). Social Media, İnterrupted: Users Recounting Temporary Disconnection on Instagram. *Social Media+ Society*, 5(4), 2056305119881691.
- KUMAR, A., SHANKAR, A., BEHL, A., ARYA, V., & GUPTA, N. (2023). Should I share it? Factors İnfluencing Fake News-sharing Behaviour: A Behavioural Reasoning Theory Perspective. *Technological Forecasting and Social Change*, 193, 122647.

- NASH, J. (2023), Embracing JOMO: Finding Joy in Missing Out, <https://positivepsychology.com/jomo-joy-of-missing-out/>
- NEUWIRTH, L. S. (2022). Flipd App Reduces Cellular Phone Distractions in the Traditional College Classroom: Implications for Enriched Discussions and Student Retention. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 24(2), 386-420.
- RAUTELA, S., & SHARMA, S. (2022). Fear of Missing Out (FOMO) to the Joy of Missing Out (JOMO): Shifting Dunes of Problematic Usage of the Internet Among Social Media Users. *Journal of Information, Communication and Ethics in Society*, 20(4), 461-479.
- SİMA, R., 2024, Forget FOMO. Embrace JOMO to Discover the Joy of Missing Out., <https://www.washingtonpost.com/wellness/2024/01/04/fomo-jomo-joy-missing-out/>
- SIROIS, F., (2023), How to Ditch ‘Fomo’ and Foster ‘Jomo’ – the Joy of Missing Out, <https://theconversation.com/how-to-ditch-fomo-and-foster-jomo-the-joy-of-missing-out-200400>
- UTOFT, E. H. (2020). Networking Fatigue, Self-care and JOMO* in International Research Exchange (* The Joy of Missing out). *M@ n@ gement*, 23(1), 120-124.

KAYNAKÇA

- AKGÜN, C. (2004). Ürünün Raftaki Kimliği: Ambalaj Tasarımı. *Macline Dergisi*, Vol.5, pp. 37- 38
- ARSLAN K. (2001), Otomobil Alımında Tüketici Davranışlarını Etkileyen Faktörler, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, pp. 92.
- AYGÜN, E. (2007). Ambalajın Tüketici Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi: Gıda Maddeleri Üzerinde Bir Araştırma.Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- BAYRAKTAR, A. (2009). Ambalajın Tüketici Satın Alma Kararı Üzerinde Önceliğini Belirlemek: Ambalaj Tasarımı ve Fonksiyonu Üzerinde Gıda Sektöründeki Bir Araştırma, Lisans Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- BEARDEN W. O., Michael J. E. (2003), Reference Group Influence On Product and Brand Purchase Desicions, *Journal Of Consumer Research*, Vol. 9, No:9, pp.183.
- ÇAĞLARCA, S. (1993). Renk ve Armoni Kuralları, İstanbul: İnkılâp Yayınevi.
- DURAN, O. (2005). Pazarlama ve Satış Artırıcı Etkisiyle Ambalajın Önemi. *Ambalaj Sanayi*. pp. 7.
- ENGEL, F.J., Blackwell, R.D., Miniard, P.W.(1995). Consumer Behavior. Forth Worth: The Dryden Pres
- ERDEM, A. (2006). Tüketici Odaklı Bütünleşik Pazarlama İletisimi.,Ankara: Nobel Yayınları.
- ERGÜVEN, S. (2012). Reklamcılık - Bütünleşik Pazarlama İletişimi ve Reklam, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını
- IRMAK, O., (2011). 1945’den Günümüze Türkiye’de Ambalaj Tasarımının Gelişme Dinamikleri Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- IVANOVIC A., (2003) Dictionary Of Marketing, London: Bloomsbury Publishing Plc.,
- KOTLER P. (2005), Principles Of Marketing, Prentice Hall,
- KÜÇÜKERDOĞAN, G.R. (2005). Reklam Söylemi. İstanbul: Es Yayınları.
- MEYERS, H. ve DUBLİNER, M. (2003). Başarılı Ambalaj, Başarılı Pazarlama. İstanbul: Rota Yayın Yapım Tanıtım
- NUHOĞLU, R. (2006). Rengin Tüketici Satın Alma Davranışlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi
- ODABAŞI Y.,ve BARI, G.(2003) Tüketici Davranışı, İstanbul: Madiacat Akademi.
- OKTAY K.(2006), Kırgızistan’daki Tüketicilerin Giyim Tercihleri Üzerine Bir Araştırma, Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15, 198.
- ÖZKARAMAN, S. M. (1999). Ürün Kimliğinin Belirleyiciliğinde Ambalaj ve Kimlik İlişkilerinin Temel İlkeleri, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi

- ÖZTUNA, H.Y. (2007). Temel Tasarım Öğeleri: Renk. Grafik Tasarım, Görsel İletişim Kültürü Dergisi, 8.
- STANTON, W. J., ETZEL, M. J., WALKER ve Bruce J. (1991). Fundamentals Of Marketing, Ninth Edition.
- PEKTAŞ, H. (1993). Ambalaj Tasarımının Önemi. Standart Ekonomik ve Teknik Dergi, 376. 24,25.
- TAŞYURAN, N.A. (2002). Pazarlama İletişim Aracı Olarak Ambalajın Tüketicinin Satın Alma Sürecine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi
- TEK, Ö. B. (1999). Pazarlama İlkeleri, Global Yönetimsel Yaklaşım, Türkiye Uygulamaları, İstanbul: Beta Yayınevi.
- TUKSAL, M. (2010). Grafikerin El Kitabı. İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- YENİLMEZ, Filiz,(2012). Ambalaj Tasarımında Kullanıcı Deneyimi: Bir Zeytinyağı Ambalajı Üzerinden Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

KAYNAKÇA

- AYDEMİR C. ve KAYA M., (2007). Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 6.(20). 260-282 www.e-sosder.com ISSN:1304-0278
- BRZOVSKA, E. (2018). The Importance and Performance of Different Dimensions of the Experience Based Model Within Cultural Institutions. *Athens Journal of Tourism*. 5 (4), 288-304
- CASSEL, E., JACOBS, B. ve GRAHAM, M. (2021). Effects of the Four Realms of Experience and Pleasurable Experiences on Consumer Intention to Patronise Pop-up Stores. *Journal of Consumer Sciences*. *Journal of Consumer Sciences*, 49, 78-93.
- CHANG, W. (2021). "Experiential Marketing, Brand Image and Brand Loyalty: A Case Study of Starbucks". *British Food Journal*. 123(1), 209-223.
- ÇELİKKOL, Ş. (2022). Metaverse Dünyası'nın, Tüketici Satın Alma Davranışları Açısından Değerlendirilmesi. *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(1), 64-75.
- ÇINAR, B. (2023). Deneyimsel Pazarlama. Y. Yılmaztürk ve Ç. Akdoğan içinde, *Pazarlamada Seçme Konular: Kavramlar ve Çalışmalar* (s. 1-20). Gaziantep: Özgür Yayınları.
- DE FACTO. (2020). DeFacto'dan Bir İlk Daha: "Fijital Akıllı Mağaza" https://kurumsal.defacto.com.tr/docs/DeFacto_dan_bir_ilk_daha_Fijital_Ak%C4%B1l%C4%B1_Magaza%E2%80%9D.pdf (E.T.: 02.02.2024).
- DÜNYA BANKASI (2017). "Trouble in The Making? The Future of Manufacturing-Led Development". *World Bank Policy Report*, World Bank, Washington DC
- ERNST&YOUNG. (2023). Geleceğin Tüketici Endeksi, https://www.ey.com/tr_tr/news/2023/12/gelecegin-tuketici-endeksine-gore-iklim-degisikligi-tuketici-davranislarini-degistirmeye-devam-ediyor, (E.T.: 01.03.2024).
- GAVİLAN, D., AVELLO, M. ve MARTİNEZ-NAVARRO, G. (2018). The Influence of Online Ratings and Reviews on Hotel Booking Consideration. *Tourism Management*, 66, 53-61.
- GÜNEY, T. ve KIZILIRMAK, İ. (2021). Nostaljik Turizm: Doğu Ekspresi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(4), 1702-1716.
- HALDER, S. (2023). Global Economic Integration-Challenges And Prospects, *Journal Of Legal Studies&Research*. 9 (6), 479-490.
- HİLKEN, T., KEELİNG, D.I, CHYLİNSKİ, M., RUYTER, K., PAPEZ, M.G., HELLER, J, Mahr, D. ve ALİMAMY, S. (2021). Disturbing Marketing Realities: A Research Agenda for Investigating The Psychological Mechanism of Next Generation Experiences With Reality-Enhancing Technologies. *Psychology Marketing*, 39, 1660-1671.

- HYKEN, S. (2020). Ninety-Six Percent of Customers Will Leave You For Bad Consumer Services. Forbes. <https://www.forbes.com/sites/shephyken/2020/07/12/ninety-six-percent-of-customers-will-leave-you-for-bad-customer-service/?sh=769b85f230f8> (E.T.: 20.02.2024).
- KADİRHAN, K. ve OKAT, Ö. (2023). Deneyimsel Pazarlama Uygulamalarının Satın Alma Eğilime Etkisi: Teknoloji Sektörüne Yönelik Odak Grup Çalışması. The Turkish Online Journal of Design Art and Communication, 13 (4), 1037-1057.
- KETTER, E. (2018). It's All About You: Destination Marketing Campaigns in The Experience Economy Era. Tourism Review, 73 (3), 331-343.
- MATUSINSKA, K. ve ZAPLETALOVA, S. (2021). Rational and Emotional Aspects of Consumer Behaviour. Forum Scientiae Oeconomia, 9 (2), 95-110.
- OH, H., FİORE, A. M. ve JEOUNG, M. (2007). Measuring Experience Economy Concepts: Tourism Applications. Journal of Travel Research, 46(2), 119-132.
- ÖZBAY, G. ve ÇEKİN, A. (2020). Turizm, Ulaşım ve Sosyal Medya Etkileşimi: Doğu Ekspresi ve Kars'taki Konaklama İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(1), 327-344.
- PİNE, B. J., ve GİLMORE, J. H. (1998). Welcome to The Experience Economy (Vol. 76, No. 4, pp. 97-105). Cambridge, MA, USA: Harvard Business Review Press.
- RADULOVIĆ, M. ve KOSTIĆ, M. (2024). Globalization And Economic Growth in Western Balkan Countries. Regional Science Policy ve Practice, 100031.
- SCHMİTT, B. (1999). Experiential Marketing. Journal of Marketing Management, 15(1-3), 53-67.
- SCOTT, N., LAWS, E. ve BOKSBERGER, P. (2013). The Marketing of Hospitality and Leisure Experiences. In Marketing of Tourism Experiences.18, 99-110. Routledge.
- SEKMEN, B. ve ARSLAN, F.M. (2021). Marka Deneyiminin Marka İmajı ve Marka Sadakatine Etkisi: Marka İmajının Aracılık Rolü. Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi. 16 (55), 221-249.
- SMİLANSKY, S. (2009). Experiential Marketing: A Practical Guide to Interactive Brand Experiences. Birinci baskı. Kogan Page Publishers.
- SOYLU, A., CEYLAN, S. ve Özdipçiner, N. S. (2019). Turizmde Deneyim Inovasyonu: Doğu Ekspresi Örneği. SETSCI-Conference Proceedings. Samsun. 22-24 Kasım. 231-235
- TYNAN, C. ve MCKECHNİE, S. (2009). "Experience Marketing: A Review and Reassessment". Journal of Marketing Management. 25 (5-6), 501-517.

- ÖZDEMİR, K. (2018). Müşteri Deneyimi Tasarımında En Büyük Faktör İnsan, <https://www.marketingturkiye.com.tr/koseyazilari/musteri-deneyimi-tasariminda-en-buyuk-faktor-insan>, (E.T.: 03. 01. 2024).
- URL 1 - <https://www.tmf.org.tr/Haberler/Red-Bull-Sea-to-Sky-%C4%B0cin-geri-Sayim-Suruyor> (E.T.: 28.12.2023).
- URL 2 - <https://www.podium.com/article/innovate-experiential-marketing-examples/> (E.T.: 03.01.2024).
- URL 3 - <https://www.airbnb.com.tr/d/madewithpassion> (E.T.: 03.01.2024).
- URL 4 - <https://www.worldofcoca-cola.com/> (E.T.: 22.02. 2024).
- URL 5 - <https://www.travelandleisure.com/culture-design/visual-arts/immersive-van-gogh-los-angeles-san-francisco>. (E.T.: 22.02. 2024).
- URL 6 - <https://fashionunited.uk/news/retail/nike-opens-first-european-house-of-innovation-in-paris/2020073050102> (E.T.: 25.02.2024).
- URL 7 - <https://legohouse.com/en-gb/explore/experiences/> (E.T.: 25.02.2024).
- URL 8 - <https://www.ikea.com.tr/en/ikea-mobile> (E.T.: 25.02.2024).
- URL 9 - <https://creatorden.com/tr/yukselen-trend-deneyim-pazarlamasi/> (E.T.: 25.02.2024).
- URL 10 - starbucksreserve.com (E.T.: 24.02.2024).
- URL 11 - <https://www.markafikirleri.com/magnum-hazzi-ciddiye-alanlara/> (E.T.: 24.02.2024).
- URL 12 - <https://diiousa.com/blog/top-ten-experiential-examples-for-travel/> (E.T.: 25.02.2024).
- URL 13 - <https://diiousa.com/blog/top-ten-experiential-examples-for-travel/> (E.T.: 25.02.2024).
- URL 14 - <https://basin.ktb.gov.tr/TR-367962/karaelmas-ekspressi-tanitim-seferine-cikti.html> (E.T.: 12.03.2024).
- URL 15 - https://advertising.amazon.com/blog/cheetos-hands-free-house-sxsw/?ref_=a20m_us_blg_expmkt_blg_chtosxsw (E.T.: 01.02.2024).
- URL 16 - <https://www.lorealparis.com.tr/dijital-deneyimler> (E.T.: 01.02.2024).
- URL 17 - <https://www.etietieti.com/saglik-icin-hareket-hareket-icin-sari-bisiklet> (E.T.: 15.03.2024).

TARİHİ KUZHEY DOĞU TÜRK DİLİ ESERLERİNDE SES SÖZ VARLIĞI

BÜŞRA ADIYAMAN

EĞİTİM
yayınevi

TARİHİ KUZEY DOĞU TÜRK DİLİ ESERLERİNDE SES SÖZ VARLIĞI

Büşra Adiyaman

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-29-5

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

TARİHİ KUZEY DOĞU TÜRK DİLİ ESERLERİNDE SES SÖZ VARLIĞI

Büşra Adiyaman

X+208 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin var.

E-ISBN: 978-625-6658-29-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKLAR

- Abik, A. D. (1993). **Alı Şır Nevāyī'nin Risaleleri Tārīh-i Enbiyā ve Hükemā, Tārīh-i Mülūk-ı 'Acem, Münşeāt** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ağar, M. E. (1989). **Kitābü Fi'l-Fıkh Bi-Lisāni't-Türki (İnceleme-Metin-Sözlük)** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgün, A. (2023). **Karahanlı Türkçesinde Addan Eylem Yapım Eklerinin Eş Dizimliliği** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgün, G. (2023). **Eski Türkçede Yansımali Sözcükler** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksan, D. (2006). **Türkçenin Sözcük Varlığı**. Ankara: Engin Yayınları.
- Alan, S. (2021). **Doğu Sahası Tarihi Türk Yazı Dillerinde Nezaket ve Saygı Bildiren Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Al-Turk, G. A. M. J. (2012). **Kitābu Bulgatu'l-Muštāk Fī Luğati't-Türk We'l-Kıfçāk Üzerine Dil İncelemesi** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). **Codex Cumanicus**. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Ata, A. (1997a). **Kıyasü'l-Enbiyā (Peygamber Kıssaları) I (Giriş-Metin-Tıpkıbasım)**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (1997b). **Kıyasü'l-Enbiyā (Peygamber Kıssaları) II (Dizin)**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atalay, B. (1945). **Ettuhfet-üz-Zekiyye Fil-Lûgat-it-Türkiyye**. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (1970). **Abuşka Lûgati veya Çağatay Sözlüğü**. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Akyıldız Ay, D. (2017). “Ses Sembolizmi ve Ses - Anlam Uyumunun Farklı Bir Sınıflandırma Denemesi”. **Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, 57(57), 17- 27.
- Avcı, O. (2020). **Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lûgati't-Türkiyye'deki Söz Varlığının Kazak ve Kırgız Lehçelerindeki Durumu** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Barutçu Özönder, F. S. (1996). **'Alı Şır Nevāyī Muḥakemetü'l-Luğateyn İki Dilin Muhakemesi**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baş, B. (2011). “Söz Varlığı Çalışmalarında Kullanılacak Ölçütler”. **Türklük Bilimi Araştırmaları**, 29, 27-61.
- Battal, A. (1934). **İbnü-Mühennā Lûgati**. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Berbercan, M. T. (2011). **Çağatayca Gülistan Tercümesi (Gramer-Metin-Dizin)** (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Budagov, L. (1869-1971). **Sravnitelny Slovar Turetsko-Tatarskih Nareçiy 1-2**. Sanktpeterburg: Tipografiya İmperatorskoy Akademii Nauk.
- Caferoğlu, A. (1931). **Kitāb Al-İdrāk Li-Lisān Al-Atrāk**. İstanbul: Evkaf Matbaası.
- Cihan, S. (2023). “Mukaddimetü'l-Edeb'den (Yozgat Nüshası) Harezmi Türkçesi Söz Varlığına Katkılar: Yansıma Fiiller”. **Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 12, 841-853.
- Cin, A. ve Tokay, Y. (2012). “Bengü Taşların Söz Varlığı ile Türkiye Türkçesi Ağzılarının Söz Varlığının Karşılaştırılması”. **Turkish Studies**, 7(1), 653-703.
- Clauson, Sir G. (1972). **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish**. Oxford at the Clarendon Press.
- Pavet de Courteille, A. (1870). **El-lûgatü'l Nevāiyye ve'l-İstihādātü'l-Çağatāiyye, Dictionnaire Turc Oriental**. Paris. MDCCCLXX.

- Çelik, Ü. (1993). **Ali Şîr Nevâyî-Leylî vü Mecnûn (Gramer-Metin-Dizin)** (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çürük, M. S. (2005). **Mu'înü'l-Mürîd (Giriş-Metin-Notlar-Açıklamalar-Dizin)** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, E. (2016). **Orta Türkçe Sözlüklerindeki Söz Varlığının Eş Değerlikler Bakımından Art Süremlî ve Eş Süremlî Karşılaştırması (İsimler)** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Develi, H. (2002). “Kitâbü'l-İdrâk”. **Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi**, 26, İstanbul: TDV İslâm Araştırmaları Merkezi, 108.
- Dilaver Yıldırım, K. (2020). **Memlük-Kıpçak Türkçesi Söz Varlığı İncelemesi: Mutfak ve Yemek Kültürüne Ait İsimler** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durgut, H. (1995). **Şeyh Süleymân Efendî-i Buhârî Lügat-i Çağatay ve Türk-i Osmânî (Cild-i Evvel)** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eckmann, J. (2014). **Nehcü'l-Ferâdis: Uştmağlarının Açuç Yolu (Cennetlerin Açık Yolu)** (Birleştirilmiş Baskı). Yayımlayan: Semih Tezcan, ve Hamza Zülfikar, Dizin-Sözlük: Aysu Ata, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Efendioğlu, S. (2021). **Gül ü Nevruz (Dil İncelemesi-Metin ve Aktarma-Gramatikal Dizin-Tıpkıbasım)**. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Eraslan, K. (1999). **Mevlâna Sekkâkî Divanı**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Erbay, F. (2008). **W. Radloff'un “Opit Slovarya Tyurkskih Nareçij” Adlı Eseri ve Eserde Geçen Çağatay Türkçesine Ait Kelimelerin İncelenmesi** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, H. (1953). “Onomatopée'lere Ait Notlar”. **Journal of Turkology**, 10, 55-58.
- , (1999). **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü**. Ankara: Bizim Büro Basım Evi.
- Erk, K. (2015). **Codex Cumanicus Temelinde Kıpçak Türkçesinin Tarihî-Karşılaştırmalı Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü.
- Esatoğlu, A. (2011). **Ahkâm-ı 'Akâ'id'in Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülensoy, T. (2007). **Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları.
- Güzeldir, M. (2002). **Abuşka Lügati (Giriş-Metin-İndeks)** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hacieminoğlu, M. N. (2000). **Kutb'un Husrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- İzbudak, V. (1936). **El-İdrâk Haşiyesi**. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Kaçalın, M. S. (2011). **Niyâzî Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar El-Luğâtü'n-Nevâ'iyye ve'l-İstîshâdâtü'l-Çağatâ'iyye (Giriş-Metin-Dizinler-Tıpkıbasım)**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kahraman, K. (2023). **Bâbü'r Dîvânı'nda Terimler ve Kavramsal Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaağaç, G. (1997). **Lutfî Divanı**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karademir, F. (2019). “Türkçe Söz Varlığı Tasnifinde Kullanılan Bazı Terimler Üzerine”. **Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences**, 5(18), 736-744.
- Karahan, A. (2009). “İlk Türk Lehçeleri Sözlüğü: Dîvânü Luğâtî't-Türk'te Lehçelerin Söz Varlığına Bir Bakış”. **Turkish Studies**, 4(4), 650-691.

- Karamanlıoğlu, A. F. (1978). **Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistan bi't-türkî)** (1. Baskı). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- , (2006). **Şeyh Şeref Hâce, Mu'inü'l-Mürîd (Transkripsiyonlu Metin-Dizin-Tıpkıbasım)**. İstanbul: Beşir Kitabevi.
- Karasoy, Y. (1989). **Şiban Han Divânı (İnceleme-Metin)** (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasu, M. (2013). **Tarihî Türk Lehçelerinde Yansılmalı Fiiller** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kargı Ölmez, Z. (1988). **Mahbûbü'l-Kulûb (İnceleme-Metin-Sözlük)** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- , (1996). **Şecere-i Terakime (Türkmenlerin Soykütüğü)**. Yayımlayan: Mehmet Ölmez, Ankara: Simurg Yayınları.
- Kaya, Ö. (1989). **Ali Şir Nevâyî Fevâidü'l-Kiber (İnceleme-Metin-Dizin)** (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılınc, A. (2019). **Codex Cumanicus'un Türkçe Söz Varlığının Günümüz Tatar, Kazak ve Kırgız Türkçelerindeki Durumu** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koca, E. (2013). "Divanü Lûgati't-Türk'teki Yansılmalı Sözcüklerin Görev ve Anlamlarına Göre Sınıflandırılması". **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, (36), 55-71.
- , (2011). "Muhakemetü'l Lügateyn'deki Yansıma Sözcükler Üzerine". **Вестник Бишкекского Гуманитарного Университета Журнал**, 2(19), 287-289.
- Kocabaş, B. (2021). **Codex Cumanicus'un Söz Varlığı ile Günümüzde Kafkasya'da Konuşulan Kıpçak Grubu Türk Lehçelerinin Söz Varlığının Ses ve Anlam Bakımından Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köktekin, K. (2007). **Yusuf Emirî Divanı**. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.
- Kuanışbayev, E. (2006). **Kitâb Fî'l-Fıkh (Giriş-Metin-Dizin-Tıpkıbasım)** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Moldasheva, M. (2016). **Codex Cumanicus ile Çağdaş Kazak Türkçesinin Ortak Söz Varlığının Karşılaştırmalı Sesçil İncelemesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Omuralieva, A. (2020). "Türkçede Ses Yansılmalı Fiiller Türeten +kır eki Üzerine". **Folklor Akademi Dergisi**, 3(1), 99-130.
- Öner, M. (2010). "Bugünkü Kıpçak Türkçesi Ortak Söz Varlığı Denemesi". **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten**, 56(2), 77-98.
- Özbek, E. E. (2015). "Türkiye'de "Söz Varlığı" Çalışmaları ve Bunlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme". **Akademik Kaynak (Akad)**, 3, 3(5), 23-38.
- Özen, S. (2022). **Nehcü'l-Ferâdis'in Söz Varlığı Açısından İncelenmesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahta Dumluşınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özgür, C. (1988). **Baytarü'l-Vazîh (Metin-İndeks)** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, A. (1994). **Kitâb-ı Mukaddime-i Ebu'l-Leysi's-Semerkindî (İmlâ-Gramer-Tenkitli Metin-İndeks)** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Radloff, W. (1893-1899). **Versuch eines Wörterbuchs der Türk Dialecte (Opt Slovarya Tyurkskih Nareçiy)**. T. I 1893, T. II 1899. Sankt Petersburg.
- Räsänen, M. (1969). **Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türkisprachen**. 2. Wortregister. Zusammengestellt von István Kecskméti. Helsinki. (Lexica Societatis Fenno-Ugricae. 17, 1.).

- Sağol, G. (1993). **Harezm Türkçesi Satır Arası Kur'an Tercümesi (Giriş-Metin-Sözlük)** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Saz, M. (2023). **Alî Şîr Nevâyî'nin Eserlerinde Tematik Söz Varlığı İncelemesi** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sökmen, İ. (2016). **Satırlı Türkçe Kuran Tercümelelerinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı** (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Subaşı, Ö. (2012). **Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesinin Söz Varlığı Bakımından Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Steingass, F. (2005). **A Comprehensive Persian-English Dictionary, Including the Arabic Words and Phrases to be met with in Persian Literature**. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şenata, N. (2020). **Divânü Lugâti't-Türk'te Tematik Söz Varlığı ve Çok Anlamlılık** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şeyh Süleymân Efendi Buhârî. (1298). **Lugat-i Çağatay ve Türkî-i Osmânî**. İstanbul: Mihrân Matbaası.
- Taş, Y. (2017). **Kıpçak Türkçesinde Askerlikle İlgili Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tazhieva, A. (2020). **Kırgız Türkçesinde Yansıma Kelimeler** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekcan, M. (2007). **Hakîm Ata Kitabı**. İstanbul: Beşir Kitabevi.
- Temel, D. (2020). **Memlûk-Kıpçak Türkçesindeki Sağlık ile İlgili Söz Varlığı ve Kazakçadaki Durumu Üzerine Bir İnceleme** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tietze, A. (2002). **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati I (A-E)**. İstanbul-Wien: Simurg / Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- , (1914-2003). **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati II (F-J)**. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- Toparlı, R. (1988). **Mu'înu'l-Mürîd**. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- , (2017). **İrşâdü'l-Mülûk Ve's-Selâtn** (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R., Çögenli, M. S. ve Yanık, N. H. (1999). **El-Kavânînu'l-Küllîyye Li-Zabt'l-Lügati't-Türkiyye**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Toparlı, R., Vural, H. ve Karaatlı, R. (2007). **Kıpçak Türkçesi Sözlüğü** (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Turan, D. (2021). "Çocuk Yazını Çevirisinde Ses Yansımaları". **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 61(2), 1222-1245.
- Turan, S. (2006). **Kıpçak Türkçesinde Kelime Yapımı ve Çekimi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turgut, A. (2010). **Çağatay Türkçesinde Fil** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkay, K. (1988). **Alî Şîr Nevâyî Bedâyi'u'l-Vasâf (İnceleme-Metin-Dizin)** (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uğurlu, M. (1984). **Munyetu'l-Ğuzât (Metin-İndeks)** (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- User, H. Ş. (2009). **Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları (Söz Varlığı İncelemesi)**. Konya: Kömen Yayınları.
- Üşenmez, E. (2014). "Karahanlı Eserlerindeki Söz Varlığı Hakkında". **Akademik İncelemeler Dergisi**. 3(1), 247-253.

- Vámbéry, Á. (1867). **Cagataische Sprach Studien**. Leipzig: Philo Press.
- Yıldırım, T. (2002). **Hüseyin Baykara Divanı (Metin-İnceleme-Dizin)** (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, R. (2013). **Ed-Dürretü'l-Mudıyye Fi'l-Lugati't Türkiyye'nin Memlûk Türkçesi ve Öğüz Türkçesi Nüshalarının Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Z. (2021). **Harezm Türkçesi ile Yazılmış Nehcü'l-Ferâdis, Kısasü'l-Enbiyâ ve Mukaddimetü'l Edeb'te Fiil Yapımı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Medeniyet Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yücel, B. (1995). **Bâbü'r Dîvânı (Gramer-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Yüce, N. (1993). **Mukaddimetü'l-Edeb** (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zhamalihan, K. (2016). **Kıpçakçanın Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zülfikar, H. (2018). **Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler İnceleme-Sözlük**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Diğer Kaynaklar

- TDK (2023). “ses” <https://sozluk.gov.tr/> (05.01.2024).
- TDK (2023). “kelime” <https://sozluk.gov.tr/> (06.01.2024).
- TDK (2007). “kelime” <https://sozluk.gov.tr/> (06.01.2024).
- Wikipedia (2024). “ses” <https://tr.wikipedia.org/wiki> (22.02.2024).

Türk Mutfağındaki
SÜTLÜ
TATLILARIN
DEĞERLENDİRİLMESİ
VE İNOVASYONU

RAŞİT BAKAN
NURTEN ÇEKAL

EĞİTİM
yayınevi

TÜRK MUTFAĞINDAKİ SÜTLÜ TATLILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE İNOVASYONU

Raşit Bakan, Nurten Çekal

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-24-0

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

TÜRK MUTFAĞINDAKİ SÜTLÜ TATLILARIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE İNOVASYONU

Raşit Bakan, Nurten Çekal

VIII+88 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-24-0

Bu eser Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü tarafından desteklenen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
Pamukkale Matbaası

Kaynaklar

- Akbaý, G. D., ve Pekcan, A. G. (2016). Zerdeçal: Beslenme ve Saęlık Yönünden Deęerlendirilmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 44(1), 68-72.
- Akça, S. S. (2020). *Probiyotik Yoğurtların Kalite Özellikleri Üzerine Spirulina Platensis'in Etkisi*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Akkor, Y. E. (2017). Osmanlı Mutfağında Sütli Tatlılar, <https://www.skylife.com/tr/2017-03/osmanli-mutfaginda-sutlu-tatlilar>. (28.10. 2020).
- Aktürk, Z. ve Işık, M. (2012). Besin Değeri ve Sağlık Açısından Hurma (Phoenix dactylifera). *Konuralp Tıp Dergisi*, 4(3), 62-68.
- Altuğ, N. (2017). İşletmelerde Yeni Ürün Geliştirme Çalışmaları ve Başarı Faktörleri. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 20-28.
- Aregem. (2019). Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü. <https://aregem.ktb.gov.tr/> (15. 12. 2019).

- Arlı, M., ve Gümüş, H. (2007). “Türk Mutfak Kültüründe Çorbalar” *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi ICANAS*, 10-15.09.2007, Ankara.
- Belge, M. (2013). *Tarih Boyunca Yemek Kültürü*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Büyüközkan, G., ve Baykasoğlu, A. (2004). Yeni Nesil Ürün Geliştirme Yönetimi. *YA/EM'2004- Yöneylem Araştırması/ Endüstri Mühendisliği- XXIV Ulusal Kongresi*, 15-18.
- Candoğan, K. (2019). “Gıda Sektöründe İnovasyon ve Yeni Trendler” <https://www.gidahatti.com/g-da-sektoeruende-inovasyon-ve-yeni-trendler-30562/>. (09.11.2020.)
- Cankül, D., Doğan, A., ve Sönmez, B. (2018). Yiyecek - İçecek İşletmelerinde İnovasyon ve Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları. *İşletme Araştırmaları Dergisi Journal Of Business Research-Turk*, 10(3), 576-591.
- Çaycı, A. E., ve Aktaş, C. (2018). Dijital Tatmak: Yemeğin “Yeni” Gastro Mekanlardaki Seyirlik Gösteriminin Kültürel Yansımaları, *TRT Akademi*, 3(6), 710-727.
- Çetin, K. (2020). *Medeniyet Değerlerimiz Mutfak ve Yemek Kültürü*. Ravza Yayıncılık ve Matbaacılık, İstanbul.
- Çınar, A. S., ve Önder, A. (2019). Anadolu'nun Kültürel Mirası: *Crocus sativus L.(Safran)*. *FABAD Journal of Pharmaceutical Sciences*, 44(1), 79-88.
- De Brentani, U. (2001). Innovative Versus Incremental New Business Services: Different Keys for Achieving Success. *Journal of Product Innovation Management: An International*.
- Demir, M. ve Demir, Ş. Ş. (2015). *Otel İşletmelerinde Yenilik Yönetimi: İlkeler ve Örnekler*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Deniz, A. (2012). *Tüketici Yenilikçiliğinin Boyutları ve Yenilikçiliği Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişkiler*

- (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Dursun, Ö. O. (2017). İnovasyon Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *International Journal of Management and Administration*, 1(1), 12-17.
- Elçi, Ş. (2007). *İnovasyon: Kalkınma ve Rekabetin Anahtarı*. Technopolis Group Yayınları, Ankara.
- Fegerberg, J. (2005). “Innovation: A Guide to the Literature”. Jan Fagerberg, David C. Mowery, Richard R. Nelson (Eds.), *The Oxford Handbook of Innovation*. Oxford University Press, Oxford.
- Harari, Y. N. (2017). *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens*. Kolektif Kitap Bilişim ve Tasarım, İstanbul.
- İşık, C. ve Keskin, G. (2013). Bilgi Ekonomilerinde Rekabet Üstünlüğü Oluşturulması Açısından İnovasyonun Önemi, *Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 27(1), 41-57.
- İşin, P. M. (2009). *Gülbeşeker Türk Tatlıları Tarihi*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- İşin, P. M. (2010). *Osmanlı Mutfağı Sözlüğü*. Kitapevi Yayınları, İstanbul.
- İlhan, F. (2006). *Yeni Ürün Geliştirme Süreci ve Yeni Ürünün Pazara Sunulmasında Markanın Etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İraz, R. (2005). *Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve KOBİ’ler*. Çizgi Kitapevi, Konya.
- Karabulut, C. (2018)., “İncir Sektör Raporu”. *Aydın Ticaret Borsası*, <https://aydinticaretborsasi.org.tr/yonetim/pdf/18102019143157%C3%BC.pdf>. (16.09.2020).

- Karaman, B. E., ve Kösel, E. (2017). Zerdeçalın Kronik Hastalıklarla İlişkisi. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi-BÜSBİD*, 2(2).
- Karaöz, M. ve Albeni, M., (2003), Ekonomik Kalkınma ve Modern Yenilik Teorisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8 (3), 27-48.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kasım, R., ve Kasım, M. U. (2019). Renkli Meyve ve Sebzelelerin Bileşimi ve İnsan Sağlığı Açısından Önemi. 8th International Vocational Schools Symposium, 11-13 Haziran, Sinop.
- Kırım, A. (2006), İş Modeli İnovasyonu, Sistem Yayıncılık, Ankara.
- Kızılaslan, N. (2016). *Sağlıklı Yetişkin Bireylerde Farklı Miktarlarda Tüketilen Tarçının Kan Şekeri ve Lipidleri Üzerine Etkisi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kotler, P. (1991), *Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation and Control*, 7th ed. Prentice Hall Inc, New Jersey.
- Kuşat, N., ve Kösekahyaoğlu, L. (2012). Gıda Sektöründe Firmaların İnovasyon Kararlarını Olumsuz Yönde Etkileyen Faktörler Üzerine Bir İnceleme: Batı Akdeniz Bölgesi Örneği. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(2), 180-205.
- La Silva Dias, 2014; Nutritional and Health Benefits of Carrots and Their Seed Extracts. *Food and Nutrition Sciences*, 5(22), , 2147-2156
- Leenders, R. T. A. J., Engelen, J. M. L. ve Kratzer, J. (2003), “Virtuality, Communication, and New Product Team

- Creativity: A Social Network 148 Perspective”, *Journal of Engineering and Technology Management*, 20(1-2), 69-92.
- Megep, (2012a). *Duyusal Test Teknikleri*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Megep, (2012b). *Sütlü Tatlılar*. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Mentor, P. (2009). *İnovasyon Yapmak*. Optimist Yayınları, İstanbul.
- Meydan, F. (1989). “Türk Mutfağı”, *Milli Folklor Dergisi*, 3(1), 20-21.
- Okuroğlu, F. (2020). *Ultrasen Teknolojisi ve Sanitasyon Ajanları ile Yıkama İşlemlerinin Kuru İncirin Kalite Özelliklerine Etkileri*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Orhan, D. D., Bayram, M., ve Pekacar, S. (2018). Kinoa ve Sağlık Üzerine Etkileri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 47-57.
- Özata, E. (2019). *Modernite Bağlamında Türk Mutfağına Özgü Yenilikçi Ürün Geliştirme*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özatalay, G. Z. (2014). Aydın Yöresi Halk Hekimliğinde İncirin Kullanımı. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16 (Özel Sayı II), 151-154.
- Özkaya, M.T., Tunalıoğlu, R., Eken, Ş., Ulaş, M., Danacı, A., İnan, N. Ve Tibet, Ü. (2010). Türkiye Zeytinciliğinin Sorunları ve Çözüm Önerileri. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi. Ankara, Türkiye.

- Paksoy, H. M. (2017). İşletmelerin Satışa Sunacağı Yeni Ürünlerin Pazarda Tutunmasını Etkileyen Faktörler. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 67-86.
- Samancı, Ö. (2013). Alafranga Tatlıcılık ve Pastane Kültürü Tatlı Tarihin İzinde. *National Geographic Traveler*, Eylül, 41-45.
- Sandıklıoğlu, T. (2007). *Hititlerde Beslenme ve Yeme-İçme Aışkanlıkları*. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sauner, M. H. (2008). Günümüz Türk Mutfak Kültürü. (A. Bilgin ve Ö. Samancı, Ed.). İçinde, *Türk Mutfağı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Sattler, M. (2011). *Excellence in Innovation Management: A Meta-Analytic Review on the Predictors of Innovation Performance*. Gabler Verlag Springer, Almanya.
- Silici, S. (2005). Balda Duyusal Analiz. *Gıda Mühendisliği Dergisi*, 20, 39-42.
- Standage, T. (2017). *İnsanlığın Yeme Tarihi*, Maya Kitap, İstanbul.
- Sürücüoğlu, M. S. (2019). Geçmişten Günümüze Türk Mutfağında Tatlıların Yeri. (N. Şanlıer, ve M. S. Sürücüoğlu Ed.) İçinde, *Türk Mutfağı*. Hedef Yayıncılık, Ankara.
- Sürücüoğlu, M. S., ve Özçelik, A. Ö. (2019). Türk Mutfağının Tarihsel Gelişimi. (N. Şanlıer, ve M. S. Sürücüoğlu, Ed.) içinde, *Türk Mutfağı*. Hedef Yayıncılık, Ankara.
- Şanlıer, N. (2005). “Yerli ve Yabancı Turistlerin Türk Mutfağı Hakkındaki Görüşleri”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1).
- Şavkay, T. (2000a). *Osmanlı Mutfağı*. Şekerbank Kültür Yayınları, İstanbul.

- Şavkay, T. (2000b). *Tatlı Kitap Türk ve Dünya Tatlıları*. Şekerbank ve Radikal Yayını, İstanbul.
- Taşpınar, O. (2017). Türk Mutfağının Otel İşletmelerinin Örgütsel Yapısındaki Yeri ve Önemi. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 1(1), 47-58.
- Tez, Z. (2012). *Lezzetin Tarihi*, Hayykitap Yayıncılık, İstanbul.
- Tosun, M. N. B. (2019). *Aşçıbaşı*. (Hazırlayan: Priscilla Mary Işın). Yapı Kredi Yayınları: İstanbul.
- Tosun, İ., ve Karadeniz, B. (2005). Çay ve Çay Fenoliklerinin Antioksidan Aktivitesi. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 20(1), 78-83.
- Tufan, Ö. (2008). Helvahane ve Osmanlılarda Helva Kültürü. (A. Bilgin ve Ö. Samancı, Ed.). İçinde, *Türk Mutfağı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Uzel, A. R. (2018). “Geleneksel Mutfak Kültürü ve Tarımsal Ürün Çeşitliliğinin, Üniversite Öğrencileri Beslenme Durumu Üzerine Etkisi”, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 55 (1), 37-44.
- Üstün, Ç., ve Demirci, N. (2013). Çay Bitkisinin (Camellia Sinensis L.) Tarihsel Gelişimi ve Tıbbi Açından Değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 3(3), 5-12.
- Yerasimos, M. (2005). *500 yıllık Osmanlı Mutfağı*. Boyut Yayıncılık, İstanbul.
- Wilmschurst, J. (1988). *The Fundamentals and Practice of Marketing*, Heinemann Professional Publishing Ltd, Oxford.
- Wikipedia (2020). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kinoa>. (24.01.2020).

TÜRKİYE'DE ÇOCUK VE EĞİTİMİ

Editörler:

Dr. Fatma Avcı

Bilim Uzmanı Öznur Ateş

Bilim Uzmanı Ekrem Cengiz Akdeniz

EĞİTİM
yayınevi

TÜRKİYE'DE ÇOCUK VE EĞİTİMİ

Editörler: Dr. Fatma Avcı, Bilim Uzmanı Öznur Ateş, Bilim Uzmanı Ekrem Cengiz Akdeniz

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Dizgi/Grafik Tasarım: Muhammed Mustafa Tokgöz

Resimleme: Hakan Yılmaz

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-22-6

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

TÜRKİYE'DE ÇOCUK VE EĞİTİMİ

Editörler: Dr. Fatma Avcı, Bilim Uzmanı Öznur Ateş, Bilim Uzmanı Ekrem Cengiz Akdeniz

VI+326 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-22-6

Kitap içeriğindeki bölümlerin sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitaplarınız

KAYNAKÇA

- Akçay, D., & Özcebe, H. (2012). Okul öncesi eğitim alan çocukların ve ailelerinin bilgisayar oyunu oynama alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Çocuk Dergisi*, 12(2), 66-71.
- Annetta, L.A. (2008). Video games in education: Why they should be used and how they are being used. *Theory Into Practice*, 47(3), 229-239.
- Aral, N., & Doğan-Keskin, A. (2018). Ebeveyn bakış açısıyla 0-6 yaş döneminde teknolojik alet kullanımının incelenmesi. *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 5, 317-348. Doi: 10.15805/addicta.2018.5.2.0054.
- Ardıç, E., & Altun, A. (2017). Dijital çağın öğreneni. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1, 12-30.
- Atış, D. (2022). The Use of Learning Management Systems in Education During Covid-19 Pandemic: A Case Study of Teachers' Perspectives. *Political Economy and Management of Education*, 3(1), 20-43.
- Ataman-Yengin, D. (2019). Dijital oyun bağımlılığı. G.H. Karadağ (Ed.), *Dijital hastalıklar içinde* (s. 117-135). İstanbul: Der Yayınları
- Atladóttir, H. O., Parner, E. T. & Schendel, D. (2007). Time trends in reported diagnoses of childhood neuropsychiatric disorders: A Danish cohort study. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 161(2), 193-198.
- Avcı, F. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim sürecinde yaşanan sorunlar ve sorunların kaynakları konusunda değerlendirmeleri. (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bayraktar, V. (2013). Bilgisayar oyunlarının çocukların ve ergenlerin gelişimi üzerindeki etkileri. *Çocuk ve Bilişim*, 120-138.
- Bilgin-Ülken, F., & Kılınc, F. (2018). Çocukların çevrimiçi ortamda karşılaştıkları risk türleri ile aracılık uygulamaları arasındaki ilişki. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 124-145.
- Bremer, J. (2005). The internet and children: advantages and disadvantages. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 14, 405-428. Doi:10.1016/j.chc.2005.02.003.
- Brown, A. (2011). Media use by children younger than 2 years. *Journal of the American Academy of Pediatrics*, 128(5), 1040-1045.
- Bulck, J.V.D., & Bergh, B.V.D. (2000). The influence of perceived parental guidance patterns on children's media use: gender differences and media displacement. *Journal Broadcast Electronic Media*, 44, 329-348. Doi:10.1207/s15506878jebem44031.
- Chassiakos, Y.L.R., Radesky, J., Christakis, D., Moreno, M.A., & Cross, C. (2016). Children and adolescents and digital media. *Journal of the American Academy of Pediatrics*, 138(5), 3-6.
- Chaudron, S. (2015). Young children (0-8) and digital technology a qualitative exploratory study across seven countries. Doi: 10.2788/00749.
- Children and families in the digital age: learning together in a media saturated culture. (2017). <https://joanganzcooneycenter.org/publication/children-and-families-in-the-digital-age-learning-together-in-a-media-saturated-culture/> adresinden erişilmiştir.
- Coleman, J. (2012). (2012) Introduction: Digital technologies in the lives of young people. *Oxford Review of Education*, 38(1), 1-8, Doi: 10.1080/03054985.2011.577937
- Copple, C., & Bredekamp, S. (2009). Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through. *National Association for the Education of Young Children*, 8(1313), 22205-24101.
- Coşkun-Karademir, T. & Filiz, O. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının dijital oyun bağımlılığına yönelik farkındalıkları. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6(2), 239-267.

- Ofcom (2019). Life on the small screen: What children are watching and why. (15 Aralık 2020). <https://www.ofcom.org.uk/research-and-data/media-literacy-research/what-children-are-watching-and-why> adresinden edinilmiştir.
- Özkan, B. (2017). Anne görüşlerine göre 5-6 yaş çocukların bilgisayar/tablet kullanım düzeyleri. *The Journal of Academic Social Science*, 5(54), 390-399.
- Özkan, B., Yılmaz, Ö., Üçel, N., Tanuş, S., & Akbalık, E. (2017). Okul Öncesi 4-5 Yaş Çocukları İçin Eğitsel Dijital Oyun Örneği: “Mevsimler”. YEAUK 2017 Yükseköğretimde Eğitim Araştırmaları ve Uygulamaları Kongresi (pp.91). İstanbul, Turkey
- Öztekin, S. (2008). *Çocuk televizyonunun eğitime ve eğlendirme özelliklerinin çocuğun gelişimine etkisi Digtürk Baby Tv örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon Anabilim Dalı, Konya.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrant. (05 Kasım 2020) <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Palaiologou, I. (2016). Child observation for early childhood (3rd Ed.). London: Learning Matters, an Imprint of SAGE Publications Ltd.
- Plowman, L., Stephen. C. & McPake, J. (2010). Supporting young children’s learning with technology at home and in preschool. *Research Papers in Education*, 25(1) 93-113.
- Prot, S., Anderson, C.A., Gentile, D.A., Brown, S.C. & Swing, E.L. (2014). The positive and negative effects of video game play. In A. B. Jordan and D. Romer (Eds.), *Media and the well-being of children and adolescents* in (p. 109–128). Oxford University Press.
- Radesky. J.S., Schumacher, J. & Zuckerman. B. (2015). Genç çocukların mobil ve interaktif medya kullanımı: iyi, kötü ve bilinmeyenler. *Pediatric*, 135(1), 1-3.
- Rideout, V. (2017). The Common sense census: Media use by kid’s age zero to eight. (08 Aralık 2020) tarihinde <https://www.common sense media.org/research/the-common-sense-census-media-use-by-kids-age-zero-to-eight-2017> adresinden edinilmiştir.
- Sağlam, M., & Aral, N. (2016). Tarihsel süreç içerisinde çocukluk. *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*, 2, 43-56.
- Sayan, H. (2016). Okul öncesi eğitimde teknoloji kullanımı. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(13), 67-83.
- Sisson, S.B., Broyles, S.T., Baker, B. L., & Katzmarzyk, P.T. (2010). Screen time, physical activity, and overweight in US youth: National survey of children’s health 2003. *Journal of Adolescent Health*, 47(3), 309-311.
- Steinkuehler, C. (2010). Video games and digital literacies. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 54(1), 61-63.
- Sormaz, F., & Yüksel, H. (2012). Transforming childhood, industrialization of play and toys and consumer culture. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(3), 985-1008.
- Şahin, M. (2012). Eğitimi ve okulu etkileyen bazı sosyal değişimlerin kavramsal çözümlemesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 42(194), 132-148.
- Şalçı, O., Tatlıeşme, S. & Karakaya, K. (2018). Akıllı cihaz kullanımının 3-6 yaş çocukların gelişimine etkisinin okul öncesi öğretmenleri görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 53-63. Doi: 10.14230 / joiss574
- Şirin, S. (2019). *Yetişin çocuklar*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Taşkıran-Boztepe, H., & Tani, E. (2019). Çocuklarda marka farkındalığı ve marka tercihi oluşumunda sosyal medyanın rolü. (Ed. A. M. Kırık) *Yeni Medya ve Çocuk* içinde (s. 235-271).
- Timisi, N. (2011). *Elektronik bakıcı: Televizyon çocuk ilişkisine genel bir bakış*. İstanbul: Derin Yayınları.

- Toran, M., Ulusoy Z., Aydın, B., Deveci, T., & Akbulut, A. (2016). Çocukların dijital oyun kullanımına ilişkin annelerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2263-2278.
- Turgut Y., & Irgin P. (2009). Young learners' language learning via computer games. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 760-764.
- Türk Dil Kurumu, "Oyun". (2021). <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Subrahmanyam, K., Kraut, R.E., Greenfield, P.M., & Gross, E.F. (2000). The impact of home computer use on children's activities and development. *The Future of Children*, 10(2), 123-144.
- Uçkan, Ö. (2017). Sosyalleşmenin cazibesi Z kuşağı. *Tukishtime*.
- Unilever. Omo'nun çocuk ve oyun global araştırması Türkiye verileri açıklandı. (10 Kasım 2020). <https://www.unilever.com.tr/news/press-releases/2016/omonun-cocuk-ve-oyun-global-arastirmasi.html> adresinden edinilmiştir.
- Valcke, M., Bonte, S., Wever, B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on Internet use of primary school children. *Computer Education*, 55, 454-464. Doi: 10.1016/j.compedu.2010.02.009.
- Yeşilay. Teknoloji Bağımlılığı. (05 Ocak 2021). <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji-bagimliliği> adresinden edinilmiştir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemi* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, N. (2019). *Erken çocukluk dönemindeki çocukların dijital oyun oynama alışkanlıklarına ilişkin anne/baba görüş ve uygulamaları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Yu-Ru J., & Ling-Yi, L. (2021). Relationship between touchscreen tablet usage time and attention performance in young children. *Journal of Research on Technology in Education*, 3, 1-11. Doi:10.1080/15391523.2021.1891995
- Wu, C.S., Fowler, C., Lam, W.Y., Wong, H., Wong, C.H., & Yuen-Loke, A. (2014). Parenting approaches and digital technology use of preschool age children in a Chinese Community. *Italian Journal of Pediatrics*, 40(1), 44. Doi:10.1186/1824-7288-40-44.

Ayrıca, teknolojinin çocukların oyun deneyimlerine olan etkileri gibi yeni gelişmekte olan konuların da ileriki araştırmalarda ele alınması gerekmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye’de çocuklar ve oyun alanındaki bu çalışma, çocukların oyun deneyimlerinin değerini anlamak ve çocukların daha sağlıklı ve mutlu bir gelişimine katkı sağlamak adına temel bir adım olarak değerlendirilmelidir. Bu alandaki daha fazla araştırma ve uygulama, çocukların yaşamlarındaki oyunun önemini vurgulayarak, onların hayatlarında daha sağlıklı, mutlu ve üretken bireyler olmalarına katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Ahioğlu, N. (1999). *Sembolik oyunun 4 yaş çocuklarının dil kazanımına etkisi*. (Yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akandere, M. (1998). *Sportif oyunlara hazırlayıcı toplu eğitsel oyunlar*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Akandere, M. (2003). *Eğitici okul oyunları* (2 b.). Nobel Yayın Dağıtım.
- Akdoğan, F. (2018). *5-6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerinin çocuk ve öğretmen değişkenleri açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akyüz, Y. (1982). İbn Sina'nın Türk ve Dünya eğitim tarihindeki yeri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-13.
- Altınköprü, T. (2003). *Çocuğun başarısı nasıl sağlanır?*. Hayat Yayıncılık.
- And, M. (2000). *Çocuk oyunlarının kültürümüzde yeri ve önemi*. 06 05, 2022 tarihinde <http://www.halksahnesi.org/?s=Çocuk+Oyunlarının+Kültürümüzde+Yeri+ve+Önemi> adresinden alındı
- Aral, N. (2000). Çocuk gelişiminde oyunun önemi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 265, 15-17.
- Arnold, A. (1995). *Çocuğunuz ve Oyun*. Denge Yayınları.
- Aslan, Ö. M. (2013). *Anaokuluna devam eden çocukların oyun davranışları ve oyunlarında ortaya çıkan zorbalık davranışları* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ataç, F. (1991). *İnsan Yaşamında Psikolojik Gelişim*. Beta Basın Yayın Dağıtım.
- Aytaç, K. (1980). *Avrupa eğitim tarihi*. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi.
- Aytekin, H. (2001). *Okul öncesi eğitim programları içinde oyunun çocuğun gelişimine olan etkileri* (Yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bardak, M. & Topaç, N. (2021). *Oyun ve Oyun Materyalleri*. Efe Akademi Yayınevi.
- Baykoç Dönmez, N. (2000). *Üniversite çocuk gelişimi ve eğitimi bölümü ve kız meslek lisesi öğrencileri için oyun kitabı* (1 b.). Esin Yayınevi.
- Biçer, S. Y. (2000). *Sportif çalışmaların ve oyunların zihinsel özürümlü çocuklar üzerindeki etkileri* (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Binbaşıoğlu, C. (1997). Çocuk eğitiminde oyun. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 231, 19-21.
- Bruner, J. S. (1975). Poverty and childhood. *Oxford Review of Education*, 1(1), 31-50.
- Çetin, F., Bilbay, A., Kaymak, A., & Deniz, A. (2001). *Araştırmadan uygulamaya çocuklarda sosyal beceriler*. Epsilon Yayıncılık.
- Dirim, A. (2000). *İlköğretim okulları için çocuk oyunları*. Esin Yayınevi.
- Dönmez, N. (1992). *Oyun kitabı* (5 b.). Esin Yayınevi.
- Durualp, E. (2022, 03 12). *Açık ders kaynakları*. Ankara Üniversitesi: <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=6889> adresinden alındı

- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve Toplum - Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler*. (Çev. D. Öngen) Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Erdal, K. (2019). Çocuk oyunlarında değerler eğitimi. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 53-59.
- Erden, Ş. (2001). *Anaokullarına devam eden çocukların ebeveyn ve öğretmenlerinin çocuk oyun ve oyuncakları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güler, A. (2015). *Çocuk oyunları ve gelişimi*. Saklıkent Yayınları.
- Güneş, G., Tuğrul, B. & Demir Öztürk, E. (2020). Oyun algısı ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 29-51.
- Hazar, M. (2000). *Beden eğitimi ve sporda oyunla eğitim*. Tutibay Yayınları.
- Jersild, A. T. (1983). *Çocuk psikolojisi* (4 b.). (Çev. G. Günçe). Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Araştırmaları Merkezi (EFAM).
- Jones, M. (2000). *Çocuk ve oyun*. (Çev. A. Çayır). Kaknüs Yayınları.
- Kale, R. (1997). Oyun çocuğun özgürlüğüdür. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 51, 18-20.
- Kandır, A. (2000). Okul öncesi dönemde oyun ve oyuncaklar. *Mesleki Eğitim Dergisi*.
- Kasap, N. E. (2008). *Yeni çağın çocukları: Çocuklarınızı başarılı kılacak yöntemler*. İtanbul: Hayy Kitap.
- Kaşkaya, A., Ünlü, İ., Akar, M. S. & Özturan Sağırılı, M. (2017). Çocukların oyunlarına yönelik algıları ölçeği (ÇOYA) Türk kültürü uyarlama çalışması. *International Journal of Social Science*, 57, 107-125.
- Kıldan, O. (2001). *Oyunun çocukların gelişim özelliklerine etkisi*, Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kızılloluk, H. (2001). Okulöncesi dönemde grup oyunlarının çocuğun sosyalleşmesi üzerindeki etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 81-89.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N. & Kök, M. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 324-342.
- Köksalan, B. & İzci, E. (2002). Development psychomotor skills by playing games. *First International Education Conference*. Famagusta, Nort Cyprus.
- Mangır, M. & Aktaş, Y. (1993). Çocuğun gelişiminde oyunun önemi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 26, 14-18.
- MEGEP. (2008). *Oyun etkinlikleri - II*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Nicolopoulou, A. (2004). Oyun, bilişsel gelişim ve toplumsal dünya: Piaget, Vygotsky ve sonrası. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(2), 137-169.
- Okur, M. (2008). *Çocuklar için felsefe eğitim programının altı yaş grubu çocuklarının, atılganlık, işbirliği ve kendini kontrol sosyal becerileri üzerindeki etkisi*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özdoğan, B. (1997). *Çocuk ve oyun (Çocuğa oyunla yardım)*. Anı Yayıncılık.
- Özer, D. S. (2001). *Engelliler için beden eğitimi ve spor*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Pehlivan, H. (2005). *Oyun ve öğrenme*. Anı Yayıncılık.
- Pehlivan, H. (2016). Oyunun gelişim ve öğrenmedeki rolü. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 3280-3292.
- Pellegrini, A. D. (2009). *The role of play in human development*. Oxford University Press.
- Piaget, J. (1964). *The early growth of logic in the child*. Routledge and Kegan Paul Ltd.
- Poyraz, H. (2003). *Okulöncesi dönemde oyun ve oyuncak*. Anı Yayıncılık.
- Razon, N. (1985). *Okulöncesi eğitimde oyunun, oyunda yetişkinin işlevi*. Ya-Pa.
- Suinn, R. M. (1996). *Zihinsel Antrenman Kılavuzu*. (Çev. T. Bağırğan), Bağırğan Yayınevi.
- Sunay, H. (1994). Okulöncesi eğitiminde (5-6 yaş grubu) beden eğitimi, oyun etkinlikleri ve önemi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 205, 37-41.
- Topkaya, İ. (2004). *Oyun ve beden eğitimi ve spor öğretiminin eğitsel temelleri*. Hayat Yayınları.

- Tuğrul, B. (2010). Okul öncesinde özel öğretim yöntemleri. R. Zembat (Ed.) içinde, *Oyun temelli öğrenme* (s. 35-76). Anı Yayıncılık.
- Tüfekçioğlu, U. (2008). Okul öncesi eğitiminde oyun ve önemi. İçinde U. Tüfekçioğlu, *çocukta oyun gelişimi, beden eğitimi ve oyun öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Ulutaş, A. (2011). Okul öncesi dönemde drama ve oyunun önemi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 232-242.
- Vygotsky, L. S. (1967). Play and its role in the mental development of the child. *Soviet Psychology*, 5(3), 6-18.
- Yavuzer, H. (2003). *Bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimiyle çocuğunun ilk altı yılı*. Remzi Kitapevi.
- Yıldız, V. (1992). *İzmir il merkezindeki okulöncesi eğitim kurumlarında oyunun yeri*, Yayımlanmış Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yörükoğlu, A. (1987). *Çocuk ruh sağlığı*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yürümez Demir, S. (2021, 04 09). *Çocuk gelişiminde oyunun önemi ve anne baba tutumu*. Aile Rehberim: http://www.ailerehberim.com/cocugum/gelisim/default.asp?bolum=buyumevegelisme&konu=26351&kose_id=122

YAZAR HAKKINDA

Bil. Uzm. Ekrem Cengiz Akdeniz

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Giresun Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği bölümünden 2008 yılında mezun oldu. Şırnak ili Güçlükonak ilçesinde 75. Yıl YİBO ve Boyuncuk İlköğretim Okulu'nda okul müdürlüğü yaptı. Elazığ ili Keban ilçesi Atatürk İlkokulu'nda uzun yıllar sınıf öğretmeni olarak görev yaptı. Satranç Antrönörlüğü, Drama Antrenörlüğü, Serbest Model Uçak Rehber Öğretmenliği gibi alanlarda sertifikaya sahip olan yazar

bu alanlarda kurs/eğitimler vermiştir. eTwinning İl Koordinatörü olarak görevini sürdürmektedir. Scientix elçiliği, FCL elçiliği gibi görevleri vardır.2023 yılı itibarıyla Ali Kuşçu Bilim ve Sanat Merkezine sınıf öğretmeni olarak atanmıştır. Kısmi zamanlı Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğü ARGE Biriminde görev yapmaktadır. Yazarın kitabı, kitap bölümleri, bildirileri ve ulusal/uluslararası dergilerde yayımlanmış makaleleri bulunmaktadır. Tez konusu olarak çocukların oyunlara yönelik algısını çalışan yazar Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalı/Sınıf Eğitimi alanından yüksek lisans mezunudur. Evli ve iki çocuk babasıdır.

KAYNAKÇA

- Adamsons, K., ve Johnson, S.K. (2013). An updated and expanded meta-analysis of nonresident fathering and child well-being. *Journal of Family Psychology*, 27(4), 589-599.
- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *Psikososyal destek nedir?* [PDF dosyası]. https://aile.gov.tr/Raporlar/ATHGM/Psikososyal_Destek_%20Nedir.pdf
- Atış, D. & Doğaner, E. Ş. (2022). Uzaktan eğitim sürecinde işitme engelli öğrencilere matematik öğretimi ile ilgili öğretmen görüşleri: Türkiye & Romanya örneği. *ODÜSOBİAD*, 12 (3), 1845-1866 Doi: 10.48146/odusobiad.1100772
- Atik, H., & Avcı, F. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde ilk okuma-yazma öğretiminde eğitim teknolojilerini kullanan 1. sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları zorluklar ve çözüm önerileri. *International Journal of Contemporary Educational Studies (IntJCES)*, 7(2), 687-708
- Avcı, F., & Akdeniz, E. C. (2021). Koronavirüs (Covid-19) salgını ve uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlar konusunda öğretmenlerin değerlendirmeleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(4), 117-154.
- Ayhan, C. H., Uluman, Ö., & Buzlu, S. (2020). Çocuk ve ergenlerin ruh sağlığını koruma ve geliştirmede önemli bir güç: Hemşireler. *Journal of Academic Research in Nursing*, 8(2), 87-96.
- Aypay, A. ve Özdemir, S. (2021). Türkiye’de eğitimde dijital dönüşüm: FATİH projesi. *Eğitim ve Bilim*, 46 (205), 1-26. 14
- Aytaç, M. (2021). Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 123-136.
- Aytaç, M. (2020). Uzaktan eğitim sürecinde okul yöneticilerinin sorunları ve bakış açıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18(4), 683-704.
- Balaman, F., & Tiryaki, S. H. (2021). Corona virüs (Covid-19) nedeniyle mecburi yürütülen uzaktan eğitim hakkında öğretmen görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 52-84.
- BİLGİ. (2020, 10 Aralık). Krizler çağında çocuk olmak: Türkiye’de pandemi sonrasında çocukların iyi olma halini yeniden düşünmek başlıklı projeye TÜBİTAK desteği. <https://www.bilgi.edu.tr/tr/haber/11637/krizler-caginda-cocuk-olmak-turkiyede-pandemi-sonrasinda-cocuklarin-iyi-olma-halini-yeniden-dusunmek-baslikli-projeye-tubitak-destegi/>
- Eğitim-Bir-Sen. (2020). *Pandemi döneminde öğrenme kaybı: Tespit ve öneriler*. https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz2021/Pandemi_Doneminde_Ogrenme_Kaybi.pdf
- Erdoğan (2004). Çocuğun psikososyal gelişiminde babanın rolü. *Yeni Symposium: Psikiyatri, Nöroloji ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 42(4), 147-153.
- Ertuğ, C. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Dagdia, Z. C., & Silva, A. C. S. E. (2022). Effects of COVID-19 pandemic on education and society. *STEM Education*, 2.
- Demiray, U., & Sever, N. S. (2009). The Challenges for Marketing Distance Education in Online Environment: An Intergrated Approach.
- Diñcer, M. A., & Özdemir, S. (2020). Göçmen çocukların psikososyal uyumlarının incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(232), 1-23. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/66360/958878>
- Eğitim Reform Girişimi. (2020). *Eğitim İzleme Raporu 2020: Öğrenciler ve Eğitime Erişim*. <https://www.egitimreformugirisimi.org/egitim-izleme-raporu-2020-ogrenciler-ve-egitime-erisim/>

- Hamnett, C., & Butler, T. (2013). Distance, education and inequality. *Comparative Education*, 49(3), 317-330. <https://doi.org/10.1080/03050068.2013.807165>
- Han, F., Demirbilek, N., & Demirtaş, H. (2021). Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Koronavirüs (Covid-19) Salgını Sürecinde Yürütülen Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşleri. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 10(3), 1168-1193. <https://doi.org/10.30703/cije.819946>
- Jie-zhen, Z. (2007). Modern Distance Education-the Counterweight of to Realize higher Education Fairness in china. *Modern Distance Education*.
- Kılıç, M. (2021). Pandemi Döneminde Türkiye'de Eğitimdeki Eşitsizlikler. *Journal of Education and Future*, 17, 1-14.
- Kutlu, F., & Özok, H. İ. (2020). Eğitimde Pandeminin Etkileri. In F. Tanhan & H. İ. Özok (Eds.), *Pandemi ve Eğitim* (s. 257-277). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Luo, A., & Chen, L. (2011). Learning In A Distance Learning Setting. *Pacific Asia Conference on Information Systems*.
- Başak, M. H. (2022). Eğitimde dijital entegrasyonu etkileyen faktörler ve bir model önerisi. In H. İ. Özok (Ed.), *Eğitimde Yeni Sorunlar ve Cevaplar* (s. 43-60). Ankara: Palme Yayınevi.
- MEB. (2020a). Milli Eğitim Bakanlığı. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/about.html> (Erişim tarihi: 22 Ağustos 2023)
- MEB. (2020b). Milli Eğitim Bakanlığı Psikososyal destek dokümanları. <https://orgm.meb.gov.tr/www/psikososyal-bilgilendirme-rehberi/icerik/1314>
- Mercan ve Şahin (2017). Babalık rolü ve babalık rolü algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 1-10.
- Özdemir, Güzel ve Tayyib (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özok, H. İ., & Tayız, V. (2020). Uzaktan eğitim ve teknoloji bağımlılığı. İçinde A. Yazar & B. Yazar (Eds.), *Pandemi ve eğitim* (s. 293-310). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pleck (2010). Paternal involvement: Levels, sources, and consequences. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (pp. 66-103). John Wiley & Sons.
- Saltan, M. (2022). Ortaokul eğitimcilerinin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştığı engeller. *Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 23(2), 305-324.
- Sulistyo, M. E. (2014). Jenis-Jenis Pembelajaran Jarak Jauh Berbasis Teknologi Informasi Untuk Para Pengusaha. *Telematika: Jurnal Informatika dan Teknologi Informasi*, 9(1).
- Taşkın (2011). Çocukların gelişiminde katkıları unutulmalar: babalar. *Eğitime Bakış Dergisi*, 7(20), 43-47.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2020). *Türkiye'deki çocuklar 2020 istatistiklere bakış*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/DownloadFile?p=j15DISAb99gC6w9PrzPmIsXYrSS/7CRIuRtuui9eV-25JU4KCyds4JWuzdIRJihDpYJ1ZlbFLk89UrJIX6F0zAsLaBEfg/ic5MadoIsp9GE=>
- Türkoğlu ve Akduman (2015). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rolü algıları ile eş destek düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 224-241.
- TÜSİAD. (2021). COVID-19 etkisinde Türkiye'de eğitim. İstanbul: TÜSİAD.
- UNESCO. (2020). UNESCO Futures of Education Commission urges planning ahead against increased inequalities in the aftermath of the Covid-19. Erişim tarihi 2 ocak 2022, <https://en.unesco.org/news/unesco-futures-education-commission-urges-planning-ahead-against-increased-inequalities>
- UNESCO. (2020, April 9). COVID-19 educational disruption and response. Erişim Adresi: <https://www.unesco.org/en/covid-19/education-response>
- UNESCO (2021). Eğitim ve COVID-19: Pandeminin yarattığı şoktan kurtulmak ve daha iyiye yeniden inşa etmek. (2021). *UNESCO International Bureau of Education*. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000378626_tur

- UNICEF Türkiye. (2020). *Türkiye'de depremden etkilenen çocukların korunmasına ilişkin rehber*. <https://www.unicef.org/turkiye/t%C3%BCrkiyede-depremden-etkilenen-%C3%A7ocuklar%C4%B1n-korunmas%C4%B1na-i%CC%87li%C5%9Fkin-rehber>
- Ülger, K. (2021). Uzaktan eğitim modelinde karşılaşılan sorunlar-fırsatlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 393-412.
- Waghid, Y. (2001). Towards equality through distance education: a higher education case study.
- Walsh, W.J., Gibson, E.G., Miller, T.M., Hsieh, P.Y., & Gettman, D.J. (1996). Characteristics of Distance Learning in Academia, Business, and Government.
- WHO, 2020 <https://www.who.int/news-room/detail/27-04-2020-who-timeline---covid-19>
- World Health Organization (WHO). (2020, March 11). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020. <https://www.who.int/director-general/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- Yıldırım, S., & Gürbüz, R. (2020). COVID-19 Pandemi Sürecinde Türkiye'de Eğitimde Fırsat Eşitliği Sorunu. *Turkish Studies*, 15(8), 1-16.

YAZAR HAKKINDA

Dr. Davut Atış

Eskişehir ili Tepebaşı İlçesi'nde yer alan TEI Alparslan İlkokulu'nda Müdür Yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Dr. ATIŞ; Lisans eğitimini Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği, doktora eğitimini ise Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi bütünlük doktora programında tamamlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli kademelerdeki resmi okul ve kurumlarda öğretmen, okul yöneticisi ve ARGE birimi proje uzmanı

olarak görev yapmıştır. Yazarın; TÜBİTAK, Erasmus+ ve eTwinning projelerinde yürütücülük, uzmanlık ve eğitimlik deneyimi bulunmaktadır. Öğretmenlerin mesleki gelişmelerini desteklemeye yönelik uluslararası ve Milli Eğitim Bakanlığı düzeyinde eğitici eğitimlerine sahip Dr. Davut ATIŞ; yerel, ulusal ve çevrimiçi platformlarda, proje döngüsü yönetimi, proje yazma, Web 2.0 araçları, öğrenme yönetim sistemleri ve dijital içerik geliştirme gibi konularda eğitimler vermektedir. Ayrıca pandemi sürecinde, MEB ortaöğretim materyal ve EBA platformlarında D-AOBM temelli içerik geliştirme ekiplerinde görev almıştır. EBA Yabancı Dil Portalı için 2020 yılı yaz tatili için hazırlanan Yaz Okulu paketi içerisinde içerik geliştirmiştir. EBA Yabancı Dil Portalında yer alan İngilizce hikâyelerin içerik ve akışlarının oluşturulmasında aktif rol almıştır. TRT EBA TV İlkokul kanal derslerindeki 2020 yaz okulu, 2020-2021 eğitim öğretim yılı için İngilizce derslerinin içerikleri hazırlayan ekipte görev almıştır. Yazar evli ve bir çocuk babasıdır.

Suçta sürüklenen çocuklara yönelik eğitim çalışmalarının etkinliği ve verimliliğinin artırılması için, aşağıdaki öneriler yapılabilir:

*Eğitim çalışmalarının kapsamı, temel eğitim, mesleki eğitim, sosyal ve duygusal beceri geliştirme, suça neden olan sorunların çözümü gibi konuları içerecek şekilde genişletilmelidir.

*Eğitim çalışmaları, suça sürüklenen çocukların gelişim özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alınarak düzenlenmelidir.

*Eğitim çalışmalarının etkinliği ve verimliliği konusunda, eğitim uzmanları tarafından düzenli değerlendirme yapılmalıdır.

Bu önerilerin hayata geçirilmesi, suça sürüklenen çocuklara yönelik eğitim çalışmalarının daha etkili ve verimli hale gelmesine katkı sağlayacaktır. Bu da, suça sürüklenen çocukların suçtan uzaklaştırılmaları ve topluma kazandırılmaları açısından önemli bir gelişme olacaktır.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı (2020a, 22 Mayıs). Erişim adresi: <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr>
- Adalet Bakanlığı (2020b, 01 Haziran). Erişim adresi: <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cik-genel-bilgi>
- Akyüz, E. (2000). Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması, Ankara, Millî Eğitim Basımevi.
- Altun, H., Şahin, N., Fındıklı, E., & Sınır, H. (2016). Suça sürüklenen çocukların suç tipleri, sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Adli Tıp Dergisi*, 30(3):196-204
- Balo Y. (2004). “Kanunla İhtilafa Düşen Çocuklar İle Korunmaya Muhtaç Çocuklar Bakımından Görev ve Yetki Kuralları”, *TBB Dergisi*, Sayı: 51, 2004, ss. 213-238, Erişim Adresi: <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2004-51-11>, Erişim Tarihi:15.10.2021. (“Kanunla İhtilafa Düşen Çocuklar”)
- Bülbül, S., & Doğan, S. (2016). Suça sürüklenen çocukların durumu ve çözüm önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 59, 31-36.
- CMK, Ceza Muhakemesi Kanunu, 2004. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5271.pdf>. ET.: 17 Eylül 2023.
- De Vita, T., Donini, L. ve Iovino, S. (2019). Re-education treatment and physical activities in prison. *Sport Science*, 12(1), 69-72
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji* (8’inci Baskı), İstanbul, Beta Basım.
- Haydon, E. M. (1945). Re-education and delinquency. *Journal of Social Issues*, 1(3), 23-32.
- İçli, T.G. (2007). *Kriminoloji* (7’nci Baskı), Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Karataş, Z. (2019). Çocuk Adalet Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(45). Issn: 2148-9424
- Linden, R. ve Perry, L. (1983). The effectiveness of prison education programs. *Journal of Offender Counseling Services Rehabilitation*, 6(4), 43-57.
- Neumeyer, M. (1961). *Juvenile Delinquency In Modern Society*, Princeton, Van Nostrand Company.

- Othmani, A. (2002). “Young Offenders and Youth at Risk: Overview of Current International Approaches Juvenile Justice in Europe”, Developing Citizenship Amongst Youth In Conflict with The Law Conference Report, Port Elisabeth.
- Ozansoy, C. (2012). “Öznesini Arayan Nesnelere: Çocuk ve Çocuk Hakları”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt: 11, Sayı: 1, Ocak 1999, (ss. 39-62), s. 53, Erişim Adresi: <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1999-19991-876>, Erişim Tarihi: 12.10.2021; Emine Akyüz, Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması, Güncellenmiş 2. Baskı, Ankara: Pegem Akademi, 2012, s. 40.
- Pekin Kuralları (1985). Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları. Erişim Adresi: <https://cte.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/198201915572615.pdf>, Erişim Tarihi: 12.09.2023.
- Polat, O. (2009). *Kriminoloji: Kriminalistik Üzerine Notlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Postman, N. (1995) *Çocukluğun Yokluğu* (Çeviren: İnal, Kemal), 1.Baskı, Ankara, İmge Kitabevi. s.7.
- Sakarya, S. (2020). “Çocukluğun Tarihsel Gelişimi ve Dijital Dünyada Çocukluk” : Hareket, Erdem (Editör) Disiplinler Arası Yaklaşımla Çocuk Hakları (Çocuk Hakları Eğitime Yönelik Uygulama Örnekleriyle, 1.Baskı, Ankara, Pegem Akademi.
- Sevük, H. (1998). *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*, İstanbul, Beta.
- Türk Dil Kurumu Resmî İnternet Sitesi (TDK), “Büyük Türkçe Sözlük”, < <http://www.tdk.gov.tr/bts>>, Erişim Tarihi: 12.05.2022.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), İstatistiklerle Çocuk, 2020, Sayı:37228, Yayın Tarihi: 20 Nisan 2021, Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2020-37228>, Erişim Tarihi: 12.09.2022.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Güvenlik birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2020, Sayı: 37200, Yayın Tarihi: 02 Ağustos 2021, Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Juvenile-Statistics-Received-Into-Security-Unit-2020-37200>, Erişim Tarihi: 20.10.2022.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Resmî İnternet Sitesi. “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2021” Erişim Tarihi: 18.07.2023.
- Türkiye İstatistik Kurumu, TÜİK (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuculari-2022-49685> adresinden ulaşıldı.
- Ümit, E. (2006). Kentte Suça Karışmış Çocuklarda Toplumsal Ortam ve Ceza Ehliyeti Araştırmaları (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuzer, H. (1987). Çocuk ve Suç (3. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Yelesdağ, H. (2006). Ceza hukukunda çocuk kavramı ve cezai sorumluluğun belirlenmesindeki kriterler (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yenisey F., Nuhoglu A., (2018). *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 6. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 794.
- Yücel, M. (1989). “Çocuk Suçluluğu ve Mahkemeler”, *Türkiye’de Çocuğun Durumu*. Ankara, Devlet Plânlama Teşkilâtı-UNICEF Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk* (6’ncı Baskı), İstanbul, Özgür Yayıncılık.

- publication/352657951_Digitalization_of_education_trends_in_teacher_training (E.T.: 18.07.2023).
- Buckingham, D. (2015). Defining Digital Literacy: What Do Young People Need to Know About Digital Media?. *Nordic Journal of Digital Literacy*, 4 (10), 21-34.
- Bulut, A. (2018). Okul Öncesi Öğrencilerin Teknoloji Kullanımlarına İlişkin Alışkanlıkların Gelişim Özelliklerini Üzerindeki Etkileri. *Eğitimde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 52-59.
- Büyükcengiz, M. (2017). Dijital Öyküleme Metodunun Ortaokul Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersi Akademik Başarı, Bilimsel Süreç Becerileri ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Caena, F. ve Redecker, C. (2019). Aligning Teacher Competence Frameworks to 21st Century Challenges: The Case For The European Digital Competence Framework for Educators. *European Journal of Education*, 54(3), 356-369.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası Çerçevelere Göre 21. Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Sisteminde Kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 7(4), 3112-3134.
- Çetinkaya, B., Gülaçtı, F. ve Çiftci, Z. (2019). Lise Öğrencilerinin Sosyal Görünüş Kaygı Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 904-922.
- Çiftçi, S., Sağlam, A. Ve Yayla, A. (2021). 21. Yüzyıl Becerileri Bağlamında Öğrenci, Öğretmen ve Eğitim Ortamları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 718-734.
- Education and Training Foundation. (2020). Digital Teaching Professional Framework. <https://www.et-foundation.co.uk/professional-development/edtech-support/digital-skills-competency-framework/> (E.T.: 11.07.2023).
- European Commission (2019). Key competences for lifelong learning: European reference framework <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/297a33c8-a1f3-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en> (E.T.: 10.07.2023).
- Fatih Projesi. <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/index.html> (E.T.: 01.09.2023).
- Fazlı, B. (2023). Gelişen Teknolojinin Öğretmen Roller ve Öğrenci Merkezli Öğretme Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri: Durum Çalışması. *Journal of Sustainable Educational Studies*, 2, 10-24.
- Ferrari, A. (2012). Digital competence in practice: An analysis of frameworks. Technical Reports. European Commission Joint Research Centre Institute for Prospective Technological Studies. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC68116> (E.T.: 10.07.2023).
- Gottschalk, F. (2019). Impacts of Technology Use on Children: Exploring Literature on the Brain, Cognition and Well-being: OECD Education Working Papers. <https://one.oecd.org/document/EDU/WKP%282019%293/En/pdf> (E.T.: 29.08.2023).
- Karabacak, Z.İ. ve Sezgin, A.A. (2019). Türkiye'de Dijital Dönüşüm ve Dijital Okuyarlık. *Türk İdare Dergisi*, 488, 319-343.
- Hillmayr, D., Ziiernwald, L., Reinhold, F., Hofer, S. Ve Reiss, K. (2020). The Potential of Digital Tools to Enhance Mathematics and Science Learning in Secondary Schools: A Context-Specific Meta-Analysis. *Computer & Education*, 153, 1-25.
- Hinojosa, E.J., Labbe, C., Lopez, L ve Iost, H. (2008). Traditional and Emerging IT Applications for Learning. İçinde Voogt, J. Ve Knezek, G. *International Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education*. 81-93. New York: Springer.
- Iloäki, L., Kantosalo, A., ve Lakkala, M. (2011). What is digital competence? European Schoolnet. https://www.researchgate.net/publication/266852332_What_is_digital_competence_In_Linked_portal_Brussels_European_Schoolnet_httplinkedeunorgwebguestin-depth3 (E.T.: 18.07.2023).

- İnan Kaya, G. (2021). Dijital Çağda Çocuk Yetiştirme ve Eğitim: Değişen Roller. *İnsan&İnsan*, 8 (27), 83-100.
- Kebritchi, M., Hirumi, A. Ve Bai, H. (2010). The Effects of Modern Mathematics Computer Games on Mathematics Achievement and Class Motivation. *Computer & Education*, 55, 427-443.
- Kelentrić, M., Helland, K., ve Arstorp, A. (2017). Framework for Teachers. The Norwegian Centre for ICT in Education. https://www.researchgate.net/publication/321796285_Professional_Digital_Competence_Framework_for_Teachers_in_Norway (E.T.: 11.07.2023).
- Kocaman Karoğlu, A., Bal Çetinkaya, K ve Çimşir, E. (2020). Toplum 5.0 Sürecinde Eğitimde Dijital Dönüşüm. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 147-158.
- Krumsvik, R. (2008). Situated Learning and Teachers' Digital Competence. *Education & Information Technologies*, 13(4), 279-290.
- Manesis, D. (2020). Digital Games in Primary Education. İçinde I. Deliyannis (Editör), *Game Desing and Intelligent Interaction*, 87-100. London: IntechOpen
- MEB (2023). Web Tabanlı Dijital Eğitim Araçları Öğretmen Rehber Kitabı. <https://ogmmateryal.eba.gov.tr/kitap/web2/index.html> (E.T.: 13.11.2023)
- Mustafaoğlu, R., Zirek, E., Yasacı, Z. ve Razak Özdiñer, A. (2018). Dijital Teknoloji Kullanımının Çocukların Gelişimi ve Sağlığı Üzerine Olumsuz Etkileri. *The Turkish Journal On Addictions*, 5(2), 227-247.
- Jansen, J., Stoyanov, S., Ferrari, A., Punie, Y., Pannekeet, K. ve Sloep, P. (2013). Experts' Views On Digital Competence: Commonalities And Differences. *Computers & Education*, 68, 473-481.
- OECD (2001). Learning to change: ICT in schools. <https://eric.ed.gov/?id=ED459698> (E.T.: 15.08.2023).
- OECD (2010). Are the New Millenium Learners Making the Grade? Technology use and educational performance in PISA. Centre for Educational Research and Innovation. https://www.oecd-ilibrary.org/education/are-the-new-millennium-learners-making-the-grade_9789264076044-en (E.T.: 18.07.2023).
- OECD (2015). Students, Computers and Learning: Making the Connection. Programme for International Student Assessment report. <https://www.oecd.org/publications/students-computers-and-learning-9789264239555-en.htm> (E.T.: 17.07.2023).
- OECD (2018). Children & Young People's Mental Health in the Digital Age. <https://www.oecd.org/els/health-systems/Children-and-Young-People-Mental-Health-in-the-Digital-Age.pdf> (E.T.: 15.07.2023).
- Özcan F., Çağlar A., ve Pekdoğan S. (2020). 4-6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerileri ve Teknoloji Kullanımları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(2), 709-717.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. MCB University Press, 9 (5), 1-6.
- Redecker, C. (2017). European Framework for The Digital Competence of Educators: DigCompEdu. European Commission. <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC107466> (E.T.: 11.07.2023).
- Santrock, J.W. (2011). *Yaşam Boyu Gelişim*. (Çev. G. Yüksel). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Sarıtepeci, M. (2017). Ortaokul Düzeyinde Dijital Hikaye Anlatımının Yansıtıcı Düşünme Becerisi Üzerindeki Etkisinin İncelenmesine Yönelik Deneysel Bir Çalışma. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (3), 1367-1384.

- Sayan, H. (2016). Okul Öncesi Eğitimde Teknoloji Kullanımı. *21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 5(13), 67-83.
- Sayın, M. (2018). Eba Ders İçeriklerinin Tür, Özellik ve Sayı Bakımından Kullanımının İncelenmesi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. https://yegitek.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/06102750_murat_sayYn.pdf (E.T.: 01.09.2023).
- Şahin, E. ve Doymuş, K. (2021). Dijital Destekli İşbirlikli Öğrenci Takımları Başarı Bölümleri Yönteminin Fen Bilimleri Dersinin Akademik Başarısına Etkisi. *Ekev Akademi Dergisi*, 25 (85), 174-186.
- Şalçı, O., Karakaya, K. ve Tatlıeşme, S. (2018). Akıllı Cihaz Kullanımının 3-6 Yaş Çocukların Gelişimine Etkisinin Okul Öncesi Öğretmenleri Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Özel Sayı 4*, 53-63.
- Sünküri M., Arabacı, İ.B. ve Şanlı, Ö. (2012). Akıllı Tahta Uygulamaları Konusunda İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Görüşleri (Malatya İli Örneği). *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(1), 313-321.
- Tagay, Ö., Önen, Ö. ve Polat İ.C. (2018). Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri ile Güvengenlik ve Özsayıları Arasındaki İlişki. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 261-269.
- Tekin, A. Ve Polat, E. (2014). Eğitimde Teknoloji Politikaları: Türkiye ve Bazı Ülkeler. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 10 (5), 1254-1266.
- TÜİK (2021). Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132> (E.T.: 12.07.2023).
- Ulzytueva, A., Vinogradova, N. ve Ulzutueva, O. (2021). The Main Directions of Education Development in the Conditions of Digitalization. XIV International Scientific and Practical Conference "State and Prospects for the Development of Agribusiness. Web Conference: 22 Haziran.
- UNICEF (2022). Educators' Digital Competency Framework. UNICEF Regional Office for Europe and Central Asia (ECARO). <https://www.unicef.org/eca/reports/educators-digital-competence-framework> (E.T.: 11.07.2023).
- Yaşaroğlu, C. (2018). Öğretmenlik Mesleğinin Geleceği Üzerine Bir Öngörü Denemesi. *Akademik MATBUAT*, 2 (1), 16-29.
- Yılmaz, M. B. (2017). Dijital Değerlendirme Araçlarının Ortaokul Öğrencilerinin Dersle Bağlılıklarına Etkisi: İki Farklı Okulda Durum. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 1606-1620.
- Yılmaz Y., Üstündağ, M.T., Güneş, E. ve Çalışkan, G. (2017). Dijital Hikayeleme Yöntemi ile Etkili Türkçe Öğretimi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7 (2), 254-275.
- Yıldırım, İ. ve Demir, S. (2014). Oyunlaştırma ve Eğitim. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 656-669.
- Werbach, K. ve Hunter, D. (2015). *The Gamification Toolkit: Dynamics, Mechanics, and Components for the Win*. Philadelphia: Wharton Digital Press.
- WHO (2021). Safety and Security on the Internet Challenges and Advances in Member States. <https://www.afro.who.int/publications/safety-and-security-internet-challenges-and-advances-member-state> (E.T.: 15.07.2023).
- Zichermann, G. ve Cunningham, C. (2011). *Gamification by Design: Implementing Game Mechanics in Web and Mobile Apps*. CA: O'Reilly Media.
- URL-1: <https://www.iste.org/standards/iste-standards-for-students> (E.T.: 28.08.2023).
- URL-2: <https://www.yesilay.org.tr/tr/bagimlilik/teknoloji-bagimlilik> (E.T.: 04.09.2023).

- URL-3: <https://www.blooket.com/> (E.T.: 25.08.2023).
 URL-4: <https://www.classcraft.com/> (E.T.: 25.08.2023).
 URL-5: <https://kahoot.com/> (E.T.: 25.08.2023).
 URL-6: <https://www.gimkit.com/> (E.T.: 25.08.2023).
 URL-7: <https://www.educandy.com/index.php> (E.T.: 25.08.2023).
 URL-8: <https://edpuzzle.com/> (E.T.: 25.08.2023).
 URL-9: <https://nearpod.com/> (E.T.: 27.08.2023).
 URL-10: <https://www.peardeck.com/> (E.T.: 27.08.2023).
 URL-11: <https://classroomscreen.com/> (E.T.: 27.08.2023).
 URL-12: <https://info.flip.com/en-us.html> (E.T.: 27.08.2023).
 URL-13: <https://teachermade.com/> (E.T.: 27.08.2023).
 URL-14: <https://web.seesaw.me/> (E.T.: 30.08.2023).
 URL-15: <https://rewordify.com/> (E.T.: 30.08.2023).
 URL-16: <https://www.vooks.com/> (E.T.: 30.08.2023).
 URL-17: <https://www.mathlearningcenter.org/apps> (E.T.: 30.08.2023).
 URL-18: <https://phet.colorado.edu/> (E.T.: 30.08.2023).
 URL-19: <https://learn.khanacademy.org/khan-academy-kids/> (E.T.: 30.08.2023).

YAZAR HAKKINDA

Zeynep Ünal

2016 yılında Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümünden, 2020 yılında duygu düzenleme, akılcı olmayan inançlar ve öz şefkat konusunda hazırladığı yüksek lisans tezi ile Kırıkkale Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalından mezun oldu. 2019 yılında Konya'nın Karatay ilçesinde bulunan İstiklal İlkokulu'nda psikolojik danışman olarak göreve başladı. WISC-R Zekâ Testi eğitimini tamamlayarak uygulayıcı sertifikası aldı. Çocuk resimleri yorumlama, D10 Projeaktif Çizim Testi eğitimlerini tamamladı. Halen Millî Eğitim Bakanlığında psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak çalışmaktadır.

Lise öğrencilerinin iklim krizi hakkındaki görüşlerini inceleyen Atik ve Doğan (2013), iklim krizi konusunda bilgilerinin yetersiz olduğunu gözlemlemişlerdir. İklim krizi sorununa çözüm konusunda lise çağındaki çocukların aktif rol almasını isteyen araştırmacılar, geri dönüşüm, enerji kullanımı konusunda çocukları örgütleyerek eğitim programlarının bu yönde düzenlenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

İklim krizi konusunda birçok araştırma incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda eğitim programları, hazırlanırken çocukların yaş ve gelişim düzeyine uygun bir şekilde düzenleme yapılması önerilmektedir. Erken çocukluk döneminde doğa sevgisi aşılanırken ilkökul döneminde çocukların yakın çevrelerini tanımaları hedeflenmelidir. Ortaokul döneminde ise çocuklara daha geniş çevresi ile ilgili eğitim programı düzenlenmelidir. Lise dönemindeki çocuklar ise problem çözümü için harekete geçirilmeli, içlerindeki gençlik ateşi sorunların çözümü için ateşlenmelidir.

Ayrıca öğretmenlerin iklim krizi konusunda çocuklarını nasıl yönlendirecekleri hakkında hizmet içi seminerler düzenlenmelidir. Ebeveynlerin bu konudaki bilinçlendirmesi ise okul aile işbirliği ile sağlanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, S. (2019). Türkiye'nin İklim Aksiyonunun Bugünkü Durumu. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(3), 155-169.
- Atik, A. D., & Doğan, Y. (2019). Lise öğrencilerinin küresel iklim değişikliği hakkındaki görüşleri. *Academy Journal of Educational Sciences*, 3(1), 84-100.
- Birinci, O. (2013). *İlkokul 3.sınıf hayat bilgilerini derinlemesine ele alan doğa eğitim etkinliklerinin doğa algılarına etkisi*. (Yüksek lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.
- Buldur, S. , Bursal, M. , Yücel, E. & Yalçın Erik, N. (2018). Disiplinler Arası Bir Doğa Eğitimi Projesinin Ortaokulun Çevreye Yönelik Duyuşsal Özelliklerine ve Çevre Bilinçlerine Etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, , 284-303. DOI: 10.15869/itobiad.498087
- Bağcı, H., & Kibaroğlu, A. (2015). The European Union As A Distinctive Actor In Global Climate Change Policy. *The European Union As A Distinctive Actor In Global Climate Change Policy*.
- Birpınar, M. E. (2022). Küresel Sorun: İklim Değişikliği “Gelişimi, Uluslararası Müzakereler ve Türkiye. *Çevre Şehir Ve İklim Dergisi*, 1(1), 20-36.
- Dessler, A. E. (2021). *Introduction To Modern Climate Change*. Cambridge University Press.
- Dörtbudak, A. (2022). *Küresel İklim Krizi Ve Türkiye*. Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Elhacham, E., Ben-Uri, L., Grozovski, J., Bar-On, Ym, Milo, R. (2020). Küresel İnsan Yapımı Kütle, Tüm Canlı Biyokütleyi Aşıyor, *Nature*, 588, 542-544.
- Evans, G. W., Otto, S., & Kaiser, F. G. (2018). Childhood Origins Of Young Adult Environmental Behavior. *Psychological Science*, 29(5), 679-687. <https://doi.org/10.1177%2f0956797617741894>.
- Fahey, D.W., S.J. Doherty, K.A. Hibbard, A. Romanou, and ve P.C. Taylor, (2017). Physical drivers of climate change. In: *Climate Science Special Report: Fourth National Climate Assessment, U.S. Global Change Research Program*, Washington, DC, USA, pp. 73-113, doi:10.7930/J0513WCR.

- Fretwell, K., & Greig, A. (2019). Towards A Better Understanding Of The Relationship Between Individual's Self-Reported Connection To Nature, Personal Well-Being And Environmental Awareness. *Sustainability, 11*(5), Article 1386. <https://doi.org/10.3390/su11051386> adresinden edinilmiştir.
- Holt, E. W., Lombard, Q. K., Best, N., Smiley-Smith, S., & Quinn, J. E. (2019). Active And Passive Use Of Green Space, Health, And Well-Being Amongst University Students. *International Journal Of Environmental Research And Public Health, 16*(3), 424. <https://doi.org/10.3390/ijerph1603042>
- Gibbons, E.(2014). Climate Change, Childrens Rights, And The Pursuit Of İntergenerational Climate Justice. *Health And Human Right, 16*, 19-31.
- Güner, E.D., Turan, E.S. (2017). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Küresel İklim Değişikliği Üzerine Etkisi. *Doğal Afetler Ve Çevre Dergisi, 3*(1), 48-55.
- Lam, S. (2019). Children's Climate Change Connections: Exploring The Process Of Learning, Caring, *Andacting Through Photovoice*. Portland: M.A. Concordia University.
- Lawson, Df, Stevenson, Kt, Peterson, Mn Ve Diğerleri. (2019). *Çocuklar Ebeveynleri Arasında İklim Değişikliği Endişesini Teşvik Edebilir. 9*, 458–462 <https://doi.org/10.1038/s41558-019-0463-3>
- MEB. (2024). *Okul Öncesi Eğitim Programı Kitabı*. Ankara.
- MEB. (2018). *Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı 1, 2 Ve 3. Sınıflar İçin*. Ankara.
- MEB. (2018). *Ortaöğretim Coğrafya Dersi Öğretim Programı 9, 10,11 ve 12. Sınıflar İçin*. Ankara.
- MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- Mitchell, R. B. (1994). Regime Design Matters: İntentional Oil Pollution And Treaty Compliance. *International Organization, 48*(3), 425-458.
- Mitchell, T., Haynes, K., Hall, N., Choong, W., & Oven, K. (2008). The Role Of Children And Youth İn Communicating Disaster. *Children, Youth And Environments, 18*(1), 254–279. <https://doi.org/10.7721/chilyoutenvi.18.1.0254>
- NASA (2020). Erişim tarihi: 03.02.2022. Erişim adresi, <https://climate.nasa.gov/news/2948/milankovitch-orbital-cycles-and-their-role-in-earths-climate/> adresinden edinilmiştir.
- Ojala, M. (2020). *To Trust Or Not To Trust? Young People's Trust İn Climate Change Science And İmplications For Climate Change Engagement*. *Children's Geographies, 1–7*. <https://doi.org/10.1080/14733285.2020.1822516>
- Öngen, M. (2023) *Erken yıllar için Doğa Temelli Eğitim Programı (DOTEPE-E) 'nin okul öncesi çocuklarının doğaya ve bilime yaklaşımı ile duyu düzenleme becerilerine etkisi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öno, B., Ünal, Y.S. Ve Dalfes H.N. (2009). İklim Değişimi Senaryosunun Türkiye Üzerindeki Etkilerinin Modellenmesi. *İtü Dergisi / D Mühendislik, 8*(5), 169-177.
- Öztürk, K. (2002). Küresel İklim Değişikliği Ve Türkiye'ye Olası Etkileri . *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22* (1), 47-65.
- Paksoy, S. (2019). Türkiye'nin İklim Aksiyonunun Bugünkü Durumu. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 28*(3), 155-169. Doi:10.35379/cusosbil.643246
- Pitcock, A. B. (2013). *Climate Change: The Science, İmpacts And Solutions*. Routledge.
- Ratcliffe, E., Subiza-Perez, M., & Korpela, K. (2020). Nature As Support To Mental Health: Memories Of Favourite Natural Places And Their Links To Perceived Psychological Wellbeing. In C. Gallis & W. S. Shin (Eds.), *Forests For Public Health* (56-78). Cambridge Scholars Publishing.
- Rooney-Varga, J. N., Brisk, A. A., Adams, E., Shuldman, M., & Rath, K. (2014). Student Media Production To Meet Challenges İn Climate Change Science Education. *Journal Of Geoscience Education, 62*(4), 598–608. <https://doi.org/10.5408/13-050.1>.
- Sobel, D. (2014). *Ekofobiyi Aşmak* (Çev. İ.U. Kelso). Yeni İnsan Yayınevi.
- Sanson, M., Strange, D. Ve Garry, M. (2019). Tetikleyici Uyarılar, Olumsuz Duygulanımı, Müdahaleci Düşünceleri Ve Kaçınmayı Azaltmada Önemsiz Derecede Faydalıdır. *Klinik Psikoloji Bilimi Dergisi.7*(4) 778-793. Doi: 10.1177/2167702619827018.

- Taye, F. A., Abildtrup, J., Mayer, M., Ščasný, M., Strange, N., & Lundhede, T. (2019). *Childhood Experience In Forest Recreation Practices: Evidence From Nine European Countries*. *Urban Forestry & Urban Greening*, 46, Article 126471. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2019.126471>.
- T.C. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2022). Temel Kavramlar <https://iklim.gov.tr/sss/temel-kavramlar> adresinden edinilmiştir.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı <https://www.mfa.gov.tr/sub.tr.mfa?6f41190c-6742-405a-9e5a-784385301607> adresinden edinilmiştir.
- Thew, H., Middlemiss, L., & Paavola, J. (2020). “*Youth Is Not A Political Position*”: *Exploring Justice Claims-Making In The Un Climate Change Negotiations*. *Global Environmental Change*, 61, 1–10. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2020.102036>
- UNICEF. (2015). Unless We Act Now. www.unicef.org/environment adresinden edinilmiştir.
- UNICEF. (2021). The Climate Crisis Is A Child Rights Crisis. <https://www.unicef.org/reports/climate-crisis-child-rights-crisis?s=03> adresinden edinilmiştir.
- UNICEF. (2022, Nisan 4). Çocuğunuzla İklim Değişikliği Hakkında Konuşmak. <https://www.unicef.org>: <https://www.unicef.org/turkiye/hikayeler/%c3%a7ocu%c4%9funuzla-iklim-de%c4%9fi%c5%9fikli%c4%9fi-hakk%c4%b1nda-konu%c5%9fmak> adresinden edinilmiştir.
- Wibeck, V. (2014). Enhancing Learning, Communication And Public Engagement About Climate Change - Some Lessons From Recent Literature. *Environmental Education Research*, 20(3),387–411. <https://doi.org/10.1080/13504622.2013.812720>.
- Karakaya, E. (2016). Paris İklim Anlaşması: İçeriği Ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-12.
- Sanson, A. V., Van Hoorn, J., & Burke, S. E. (2019). Responding To The Impacts Of The Climate Crisis On Children And Youth. *Child Development Perspectives*, 13(4), 201-207.

gerektirmektedir. Çocuk hakları konusunda toplumun ve özellikle çocukların kendi hakları konusunda farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Çocuk sağlıklı bir toplumun temeli ve ülkenin aydınlık geleceğidir. Çocuğun haklarını bilerek, özgür, sağlıklı, donanımlı, eğitilmiş, merhametli büyüyen gelişebilmesi için sağlık hizmetlerinin, eğitim hizmetlerinin, çevre düzenlemelerinin, beslenme ve bakım imkânlarının seferber edilmesi gerekmektedir. Çocukların bilme ve bilgiye ulaşma hakları vardır. Bu haklarını kullanmaları için medya ve interneti kullanmaları da doğaldır. Ancak çocuğun bazı platformlarda işçi gibi sürekli içerik üretmek için kullanılması, isteği dışında videolarının çekilerek servis edilmesi çocuk hakları ihlalidir. Devletin çeşitli organları bu konuda gerekli işbirliklerini yaparak çocukları sosyal medya ve farklı platformlarda içerik üretmeye zorlayan, içeriklerinde kullanan ve bunu reklamlarla pazarlayanlar ile ilgili önlem almalı caydırıcı kurallar koyularak çocuğun korunması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı (2013). Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, <https://cte.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/hukumlu-haklari>. (E.T.: 20.09.2023).
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2023). 2023-2028 Türkiye Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı. <https://www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-2023-2028-dijital.pdf>. (E.T.: 20.09.2023).
- Akçaoğlu, Z. (2019). Layık Mıyız Çocuklarımıza? *Düşünüyorum Dergisi (Özel Sayısı)*, 193-195. <http://dusunuyorumdergisi.com/wpcontent/uploads/dergi-> (E.T.: 05.07.2023).
- Akyüz, E. (2001). Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı. *Milli Eğitim Dergisi* (151). http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/akyuz.htm. (E.T.: 04.08.2023).
- Akyüz, E. (2010). *Çocuk Haklarının Önemi, Konusu, Kaynakları Ve Hukuk Sistemindeki Yeri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akyüz, E. (2010). *Çocuk Hukuku*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akkaya, T. (2014). Boşanma Davasında Alınabilecek Geçici Hukuki Korumalar veya Hâkimin Müdahalesi Yoluyla Çocuğun Korunması Kapsamında Zorunlu Arabuluculuk ve Boşanma Süreci (Aile) Danışmanlığı. *Ankara Barosu Dergisi*, (4), 25-61.
- Anka Çocuk Destek Programı Uygulama Yönergesi, (2015). <https://www.aile.gov.tr/chgm/uygulamalar/anka-cocuk-destek-programı/> (E.T.: 23.10.2023).
- Arı, B. (2021). Dede Korkut Kitabına Eğitim ve Çocuk Eğitimi Açısından Bir Bakış. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (47), 56-68.
- Avrupa Konseyi Çocukların Cinsel Sömürü Ve İstismara Karşı Korunması Sözleşmesi (2011,10 Eylül). Resmi Gazete, (Sayı: 28050). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110910-4-1.pdf>. (E.T.: 15.9.2023).
- Balun, B., Kurter, O. ve Dinçay, İ. H., (2023). Göç Yönetimi ve Göçlerin Türkiye'deki Sosyoekonomik Yaşama Etkilerine İlişkin Akademisyen Görüşleri. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(1), 877-900.
- Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 1, 331-360.

- Baybaba, E. ve Yurdakul Ertürk, E. (2022). Sağlık Sistemindeki Çocukların Sağlık Hakları. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 63-73. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dicod/issue/74132/1223832>
- Bayrak, N., Gürhan, N. ve Karakaş, D. (2021). Türkiye’de Çocuk İzlem Merkezleri’nin Kuruluşu ve İşleyişi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 37(3), 217-222.
- Belen, A., Kandak, M., Demir, E., Çekin, B., Demir, M. ve Kandak, D. (2021). Açık Lise Öğrencilerinin Görüşleri Doğrultusunda Açık Liseyi Tercih Nedenlerinin Belirlenmesi: Ermenek Örneği. *Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi*, 3 (6), 99-114.
- Beter, Ö. (2010). Türkiye ve İngiltere’de Çocuk Koruma Sistemleri. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Bilir Seyhan, G. ve Arslan Cansever, B. (2017). Öğretmen Adaylarının “Çocuk Hakları”na İlişkin Algılarının Materyal Tasarımları ve Görüşleri Çerçevesinde İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 98-119.
- Bozkaya, H. (2022). Göç Ve Çocuk Hakları Üzerine Bir Değerlendirme. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (30), 677-688. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/rumelide/issue/73128/1190328>
- Can, E. ve Sakallı, A. (2023). Örgün Öğretimden Açık Liseye Geçiş Nedenleri: Bir Durum Çalışması. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 9 (1), 194-237.
- Cılga, İ. (2001). Demokrasi İnsan Hakları Kültürü ve Çocuk Hakları. *Milli Eğitim Dergisi*, 151.
- Çakır, G. (2020). Atatürk Dönemi’nde Türkiye’de Aile Hukuku ve Çocuk Hakları. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (1) , 349-368.
- Çakırer Özservet, Y. (2016). Çocuklar İçin Katılımcı Yerel Yönetimler. İçinde Ercüment ERBAY, *Çocuk Katılımı* (91-128). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çelik, C. (2005). Çocuk Kavramı Ve Medeni Hukuk Açısından Çocuk Haklarının Tarihi Gelişimi, <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=%C7OCUK%20KAVRAMI%20VE%20MEDEN%DD%20HUKUK%20A%C71SINDAN%20%C7OCUK%20HAKLARININ%20TAR%DDH%DD%20GEL%DD%DE%DDM%DD&kimlik=-1854485512&url=makaleler/ccelik-1.htm> (E.T.:15.08.2023)
- Çetin, H. (2014). Türkiye’de Sosyal Hizmetler ve Sosyal Yardımların Yeniden Yapılanması Üzerine Bir Değerlendirme. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM) Listesi (10 Mart 2023). <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR,43119/cocuk-izlem-merkezi-cim-listesi.html> (E.T.: 12.10.2023).
- Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu (2023,1 Nisan).Resmi Gazete, (Sayı: 2023/7). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/04/20230401-16.pdf> (E.T.: 16.09.2023).
- Çocuk Hakları Sözleşmesi (2023). <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> (E.T.:23.06.2023)
- Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Olmaları Konusundaki İhtiyari Protokol (2004, 2 Mart). https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/CocuklarınSilahlıCatismalaraDahilOlmalari_Protokol.pdf (E.T.: 15.09.2023).
- Çocuk Koruma Kanunu.(2005, 15 Temmuz). Resmi Gazete. (Sayı: 5395). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf> (E.T.:24.07.2023).
- Çok Disiplinli Çocuk ve Genç Ruh Sağlığı Merkezleri Hakkında Yönetmelik,(2022, 15 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 32044). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/12/20221215-9.htm>. (E.T.: 18.09.2023).
- Çöpoğlu, M. (2018). Türkiye’de Çocuk İşçiliği. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , (14) , 357-398.
- Dağlıoğlu, D. (2020). Aile Hukukuna İlişkin Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk. *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2, 551-587.

- Demirbilek, S. (2020). Dede Korkut Oğuznamelerinde Aile. *Kesit Akademi Dergisi*, 6 (24), 256- 273.
- Dinç, A. (2020). Türkiye’de Çocuk Mahkemelerinin Çocuk Adalet Sistemindeki Yeri. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 5, 62-79.
- Dirican, R. (2018). Tarihi Süreçte Çocukluk ve Çocuk Hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*,2(2), 51-62.
- Durualp, E., Kadan, G. ve Durualp, E. (2017). Çocukların Gözüyle Çocuk Hakları. *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2),29-54.
- Dursun, Y. Ve Atamtürk, E. (2023), 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu’na Yeni Bir Koruyucu Önleyici Tedbir Önerisi: Rekreasyon ve Spor Tedbiri. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 21, 172-190.
- Düzensiz Göç İstatistikleri (2023). <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> (E.T.: 18.09.2023).
- Emiroğlu, S. (2012). Kutadgu Bilig’de Çocuk Eğitimi. *Turkish Studies*,7 (1), 1027-1041.
- Erbay, E. (2013). *Çocuk Hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Erol, E. (2018). Çocuk Depresif Semptom Ölçeği Geliştirme Çalışması. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi.
- Ertan, İ. (2012). *Uluslararası Boyutlarıyla Sağlık Hakkı*. İstanbul: Legal Yayıncılık.
- Esenyel, C. (2009). Türkiye’de ve Dünyada Şartlı Nakit Transferi Uygulamaları. Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi. Ankara: Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Geçici Koruma İstatistikleri (2023). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma> 5638 (E.T.: 23.10.2023).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2022). Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (E.T.: 17.09.2023).
- Gölcüklü, F. (1957). Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında 5387 Sayılı Kanun ve Tatbikattan Bir Örnek. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 12 (02).
- Gül, M. ve Yaman, K. (2021), Türkiye’de Atık Yönetimi ve Sıfır Atık Projesinin Değerlendirilmesi: Ankara Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35 (4), 1267-129.
- Güngör, A. (2021). Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlali ve Çocuk İstismarı: Instagram Anneleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (54) , 1-24.
- Güvenli İnternet Hizmeti (2019). <https://internet.btk.gov.tr/guvenli-internet-hizmeti> (E.T.: 18.09.2023).
- Hacısalıhoğlu, A. ve Balcı, S. (2023). İklim Değişikliğinin Çocuk Sağlığına Etkisi ve Çözüm Önerileri. *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 3 (1) , 93-97.
- Halk Sağlığı Kurumu Çocuk ve Ergen Sağlığı Daire Başkanlığı (2018). Bebek, Çocuk, Ergen İzlem Protokolleri https://ekutuphane.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/Bebek_Cocuk_Ergen_Izlem_Protokolleri_2018.pdf
- İnal, K. (2007). *Modernizm ve Çocuk: Geleneksel Modern ve Postmodern Çocukluk İmgeleri*. Ankara: Sobil Yayınları.
- İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (2023). <https://indicators.ohchr.org/> (E.T.: 17.09.2023).
- Kapucu, S. (2023). Günümüz Çocuk Haklarının İlham Kaynağı Olan Janusz Korczak ve Çocuk Hakları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi
- Karabekiroğlu, B., Kuş, C. ve Gümüştakım, R. Ş. (2022). Aile Hekimlerinin Sağlam Çocuk İzlemleri Konusundaki Bilgi Düzey ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *J Curr Pediatr*, 20(2), 155-167.
- Karakaş, B. ve Çevik, Ö. C. (2016). Çocuk Refahı: Çocuk Hakları Perspektifinden Bir Değerlendirme. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 887-906.

- Karataş, Z. ve Mavili, A. (2019). Çocuk Adalet Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19 (45), 1013-1043.
- Kız, S. ve Sincar, M. (2020). Okul Öncesi Eğitimin Zorunlu Eğitim Kapsamında Değerlendirilmesi / Evaluation of Preschool Education Within The Scope of Compulsory Education. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 10-31.
- Koçak, Ş. ve Dönmez, S. (2018). Kutadgu Bilig'de Çocuk Eğitimi. *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 6 (15), 145-192.
- Koran, N. (2012). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocukların Katılım Hakkı Konusundaki Uygulamalarının Öğretmen Adayı Gözlemlerine Göre İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Girne. Girne Amerikan Üniversitesi.
- Kur'an-ı Kerim Meali. (2010). (E.H. Yazır, Çev.) İstanbul: Haktan Yayıncılık.
- Kurt, S. L. (2016). Çocuk Haklarına İlişkin Temel Uluslararası Belgeler ve Türkiye Uygulaması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (26), 99-127.
- Mandaloğlu, M. (2022). Eski Türklerde Aile Ve Evlilik Anlayışı. *Genel Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 4, 481-498.
- Millî Eğitim Bakanlığı Millî Eğitim Temel Kanunu, (1973,24 Haziran). Resmi Gazete (Sayı:1739) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> (E.T.: 19.08.2023).
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022a). HBÖGM İzleme ve Değerlendirme Raporu 2022. Ankara: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları. https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_07/03141649_Yzleme_ve_DeYerlendirme_Raporu_2022.pdf (E.T.: 01.10.2023).
- Millî Eğitim Bakanlığı (2022b). Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2021/2022. https://sgb.meb.gov.tr/www/icerik_goruntule.php?K_NO=460 (E.T.: 01.08.2023).
- Pak, M. D. ve Attepe Özden, S. (2018). Üstün Yetenekli Çocukların Eğitim Hakkı. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 1-24.
- Pilatin, G. ve Ahmetoğlu, E. (2020). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 39 (3), 117-136.
- Polat, O. (2009). *Kriminoloji: Kriminalistik Üzerine Notlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028). https://onikinciplan.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/11/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028.pdf (E.T.: 17.10.2023).
- Onur, B. (2007). *Çocuk, Tarih ve Toplum*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Orhan, F., ve Akpınar, E., (2018). Türkiye'de Mevsimlik Göçlere Bir Örnek: Gezici Tarım İşçiliği. *Tücaum* 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu. Ankara, Türkiye.
- Oxford (2023), "What is the Child?" <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/child?q=child>. (E.T.: 05.07.2023).
- Özbay, H. İ. (2021). İnternet Ortamında Çocukların Korunması. *Türk Dünyası Araştırmaları*,128,441-460.
- Özerim, G. (2014). Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem Mi? *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 11-78.
- Öztürk, A. (2017). Çocuk Hakları ve Eğitime Psikolojik Bir Bakış. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(33), 429-451.
- Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (2011,3 Mart). Resmi Gazete, (Sayı: 6112). <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6112.pdf> (E.T.: 01.08.2023).

- Serin, H. (2019). Sosyal Medyada Çocuk Hakları İhlalleri: Ebeveynler ve Öğretmenler Farkında mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Armağan Özel Sayısı, 1005-1031.
- Tansel, B. (2017). Lise Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Maddelere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1453-1472.
- Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu (2021). İnsan Haklarının Korunması Ve Geliştirilmesi Raporu 2021. Ankara: TİHEK Yayını. <https://www.tihkek.gov.tr/public/editor/uploads/%C4%B0nsan%20Haklar%C4%B1n%C4%B1n%20Korunmas%C4%B1%20ve%20Geli%C5%9Ftirilmesi%202021%20Raporu.pdf> (E.T.: 27.08.2023).
- Türkiye Halkla İlişkiler Derneği (2023). Tühid Meslek İlkeleri, <https://www.tuhid.org/tuhid-meslek-ilkeleri.html> (E.T.: 27.08.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2019). Çalışan Çocuk İstatistikleri Temel Bulgular. file:///C:/Users/Simgenur%20TURAN/Downloads/BeLkx9xMRZ2YLkMR3uvaokKxExorwnA-SEx6bRWlohMm0vGchWX35bFXmGGWFpise55ddtsghvGhH7RoJO8GQtg8Nu3IvXH-1cXzJIKZYvKCE=.pdf (E.T.: 07.09.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu (2022). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Cocuk-2022-49674> (E.T.: 12.07.2023).
- Türk Dil Kurumu (2023). “Çocuk ne demek?” <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 05.07.2023).
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2013). Çocuk Hakları İzleme Komitesi. Türk Çocuk Hakları Bildirisi. <http://www.cocukhaklari.gov.tr/tr/> (E.T.: 21.07.2023).
- Topdemir, C. (2016), İstismar Mağduru Çocuğun Korunmasında Bir Uygulama: Çocuk İzlem Merkezi (ÇİM). *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (43).
- Tozduman Yaralı, K. (2023). Başka Bir Evrende Çocuk Olmak: Çocuk Hakları Bağlamında Metaverse. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 61, 65-78.
- Uğurlu, Z., Gülsen, İ. A. (2014). Çocuk Hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-24.
- Uluğtekin, S. (2004). *Çocuk Mahkemeleri ve Sosyal İnceleme Raporları*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.
- Ummannel, A. (2020). Batılılaşma Süreci İçerisinde Çocuğun Konumlandırılması: Eğitim, Oyun ve Çocuk Hukuku Bağlamında Üç Kitap, Üç İnceleme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(49), 795-816.
- UNICEF (2017). Dijital Dünya ve Çocuklar. https://www.unicefturk.org/yazi/SWC2017?gclid=CjwKCAiA6byqBhAWEiwAnGCA4ENowhNsCDrbtws4YcWzF1v_nHICYUJ2ZVn-RtcEB8K840_rcApd6xoCWJYQAvD_BwE (E.T.: 18.10.2023).
- UNICEF (2018). Daha Güvenli İnternet Günü dolayısıyla yaptığı açıklama. <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/her-g%C3%BCn-175-binden-fazla-%C3%A7ocuk-ilk-kez-internetle-tan%C4%B1n%C5%9F%C4%B1yor-%C3%B6nlerinde-b%C3%BCy%C3%BCk#:~:text=NEW%20YORK%2C%206%20%C5%9Eubat%202018,bir%20%C3%A7ocuk%20anlam%C4%B1na%20geldi%C4%9Fini%20belirtti.> (E.T.: 18.09.2023).
- UNICEF (2019). Türkiye’ de Geçici Korum Altındaki Çocukların Eğitimine İlişkin İstatistik Raporu <https://www.unicef.org/turkiye/media/10711/file/Ge%C3%A7ici%20koruma%20alt%C4%B1ndaki%20%C3%A7ocuklar%C4%B1n%20e%C4%9Fitim%20istatistikleri.pdf> (E.T.: 21.10.2023).
- URL-1: Çocuk Forumu “Uluslararası Alana” Taşınıyor (18.11.2022) <https://www.aile.gov.tr/haberler/cocuk-forumu-uluslararası-alana-tasiniyor/> (E.T.: 18.09.2023).
- URL-2: Yayın İlkeleri. <http://okurtemsilcisi.hurriyet.com.tr/YayinIlkelerimiz.aspx> (E.T.: 13.09.2023).

- URL-3: Çocuk Adalet Merkezi (ÇAM)(2023). <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/cocukadaletmerkezinedir> (E.T.: 18.09.2023).
- URL-4: Sportif Yetenek Taraması (2023). <https://sportifyetenektaramasi.gsb.gov.tr/Sayfalar/4859/3429/amacimiz.aspx> (E.T.: 19.10.2023).
- URL-5: Aile Hekimliğinde Sağlam Çocuk İzlemi. <http://ailehekimi.medicine.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/581/2019/04/Aile-Hekimli%C4%9Finde-Sa%C4%9Flam-%C3%87ocuk-%C4%B0zlemi.pdf> (E.T.: 17.10.2023).
- URL-6: Çocuklar Güvende Programı ile 55.700 Çocuğa Ulaşıldı. (19.02.2021). <https://www.aile.gov.tr/chgm/haberler/cocuklar-guvende-programi-ile-55-700-cocuga-ulasildi/> (E.T.: 18.09.2023).
- URL-7: Çocuk Evleri Koordinasyon Merkezi. <https://www.aile.gov.tr/adana/kuruluslarimiz/cocuk-evleri-sitesi/cocuk-evleri-koordinasyon-merkezi/> (E.T.: 02.11.2023).
- URL-8: Çocuk Destek Programı <https://www.aile.gov.tr/chgm/uygulamalar/cocuk-destek-programi/> (E.T.: 18.09.2023).
- URL-9: Anka Çocuk Destek Programı. <https://www.aile.gov.tr/chgm/uygulamalar/anka-cocuk-destek-programi/> (E.T.: 18.09.2023).
- Uyar, M. ve Hasdemir, T. (2021). Çocukların İnternet'e Erişimleri ve Kullanım Becerileri: Ankara İli Örneği. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (19), 7-38.
- Uzun, R. (2014). Çocukların Medyadan ve Medyada Korunması Çocuklara Yönelik Etik Davranış Kurallarının İncelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (22), 152-167.
- Ünal, Ş. (2001). *İnsan Haklarının Uluslararası İlkeleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*. Ankara: TBMM Basımevi.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013, 4 Mart). 6458 Nolu Kanun. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf> (E.T.: 23.10.2023).
- Yalçın, S. K. ve Şengül M. (2004). Dede Korkut Hikâyelerinin Çocuk Eğitimi Açısından Öne Sürdüğü Değerler ve Ortaya Çıkarmak İstedığı Tıp Üzerine Bir Değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 209-223.
- Yaman, F. (2022). Çocuk Hakları Sözleşmesine Taraf Olmayan Ülke: Amerika Birleşik Devletleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 22(55), 377-398.
- Yıldırım, M. C, Beltekin, N. ve Talay Oral, T., (2018). Kızların Okula Erişim ve Devam Oranlarının Artırılması: İkna Süreci. *e-Şarkiyat İlmî Araştırmalar Dergisi*, 10(2),783-804.

ihtiyaç duyan birey olarak ifade edilebilir. Bir diğeri ise “başka birinin sürekli bakımına muhtaç derecede çok ileri düzeyde özel gereksinimli birey/çocuk”. Temel öz bakım becerilerinden olan giyinme, beslenme, tuvalet gibi öz bakım becerilerini yerine getirmede, iletişim kurmada başkalarının yardımı olmadan gerçekleştiremeyen bireyler/çocuklar olarak açıklanabilir. Bireylerin/çocukların alabilecekleri ya da onlara sunulan hizmetler bu kavramlar üzerinden değişiklik gösterebilir. Örneğin evde bakım ücreti desteği alabilmeleri için sağlık raporunda %50 ve üzerinde yetersizliği bulunan bireyler/çocuklar her ne ad altında olursa olsun her türlü geliri toplamı esas alınarak aile bireyi sayısına göre oranlandığında 2/3'ten daha az olan ebeveynler evde bakım ücreti alabilmektedirler. Benzer şekilde sağlık raporunda “başkasının yardımı olmaksızın hayatını devam ettiremeyecek derecede yetersizliği” olan bireyler/çocuklar halk arasında “engelli aylığı” olarak bilinen destek ödemelerinden faydalanabilmektedirler (Çitil, 2017).

Sonuç olarak Türkiye’de özel gereksinimli bireylerle/çocuklarla ilgili yapılmış ve yürürlükte olan yasal düzenlemeler ele alınmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de ilgili temel yasalar ele alındıktan sonra vatandaşların eğitim, istihdam, sosyal güvenlik, ulaşım, sağlık vb. alanlarındaki hakları tanıtılmıştır. Pozitif ayrımcılık olarak ekonomik, politik alanlarda ve toplumsal yaşamda özel gereksinimli bireylerin/çocukların yaşadıkları eşitsizlikleri azaltmak için verilen ayrıcalıklı haklar tanınmıştır. Böylece öğrencilerin özel gereksinimli bireylerin/çocukların yasal hakları ve sorumluluklarının neler olduğunu bilmeleri, yaşamlarında gerek oldukça bu bilgilerden faydalanabilmeleri önemlidir.

KAYNAKÇA

- Akay, E. ve Gürgür, H. (2018). Kaynaştırma uygulamalarında destek özel eğitim hizmeti sunan öğretmenin mesleki gelişimi: Mentörlük. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6 (1), 9-36.
- Allen, K. E. and Cowdery, G. E. (2015). *The exceptional child: Inclusion in early childhood education* (8th ed.). Stamford, CT: Cengage Learning.
- Arico, A. (2011). *The effect of class size on inclusion student academic success*. Unpublished doctoral dissertation. Minneapolis: Walden University.
- Armstrong, T. (2009). *Multiple intelligences in the classroom*. Ascd.
- Batu, E. S. (2021). Kaynaştırma ve destek özel eğitim hizmetleri. İbrahim H. Diken (Ed.), *Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim* içinde (2. Baskı), (s. 93-109). Ankara: Pegem Akademi.
- Bender, W. N., Boon, R. T., Hinrichs, J. A. and Lawson Sr, C. (2008). Instructional tactics that facilitate inclusion: Are we doing successful inclusion in secondary classrooms? *Journal of the American Academy of Special Education Professionals*, 5-17.
- Benjamin, L. K. (2020). *Differentiated instruction in middle school inclusion classrooms to support special education students*. Unpublished doctoral dissertation. Minneapolis: Walden University.

- Beveridge, S. (2013). *Children, families and schools: Developing partnerships for inclusive education*. Routledge.
- Chambers, D. (2015). The changing nature of the roles of support staff. In *Working with teaching assistants and other support staff for inclusive education*. Emerald Group Publishing Limited.
- Çitil, M. (2017). *Türkiye’de özel eğitim: Tarihsel, politik ve yasal gelişmeler*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Çitil, M. ve Üçüncü, M.K. (2018). Türkiye’de engelli hakları ve engelliler hukukunun durumu. *TAAD*, 9(35) 233-278.
- Dede, Ş. (1996). Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(2), 91-94.
- Diken, İ. H. ve Batu, S. (2015). Kaynaştırmaya giriş. İ. H. Diken (Ed.). *İlköğretimde kaynaştırma* içinde (s. 2-23). Ankara: Pegem Akademi.
- Eğitim Reformu Girişimi. (2019). *Eğitim izleme raporu 2019: Öğrenciler ve eğitime erişim* <https://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2010/01/%C3%96grenciler-ve-Egitime-Erisim.pdf> (Erişim tarihi:11.11.2023).
- Eğitimde Engelli Hakları Raporu. (2017). Engelli hakları odaklı kapsayıcı okul için öğretmen kılavuzu. *Eğitimde engelli hakları: Okulda birlikte hayatta birlikte* içinde (s.7-9) <http://egitimdeengellihaklari.org/>.
- Florian, L. (2008). Special or inclusive education: Future trends. *British Journal of special education*, 4, 202- 208.
- Garberoglio, C., Gobble, M. and Cawthon, S. (2012). A national perspective on teachers’ efficacy beliefs in deaf education. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education* 17(3), 367-383.
- Gürgür, H. (2008). *Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim sınıfında iş birliği ile öğretim yaklaşımının incelenmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Gürgür, H. (2019). Kaynaştırma (bütünleştirme) ve destek özel eğitim hizmetleri. İbrahim D. (Ed.), *Özel eğitim ve kaynaştırma* içinde (s. 144-170). Ankara: Pegem Akademi.
- Halinen, I., Jarvinen, R. (2008). Towards inclusive education: The case of Finland. *Prospect*, 38(1), 77-97.
- Halvorsen, A.T., Neary, T. (2009). *Building inclusive schools: tools and strategies for success*. Needham Heights: Ally And Bacon.
- Heward, W.L., Alber-Morgan S. R. and Konrad, M. (2021). *Exceptional children: An introduction to special education*. (Edition 12). Boston: Pearson.
- Hornby, G. (2015). *Inclusive special education evidence-based practices for children with special needs and disabilities*. NY: Springer.
- Johnson, C. E. (2016). The role of the general educator in the inclusion classroom. *Advance in Special Education*, 32, 21-38. <https://doi/10.1108/S0270-401320160000032003>.
- Karagiannis, A.; Stainback, W. And Stainback, S. (1996). *Rationale for inclusive schooling*. Stainback, S (Ed.). *Inclusion: A Guide For Educators* (55 – 70). Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Company.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Engelli çocuk ve ergenlerin hakları el kitabı (anne baba ve öğretmenler için)* İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Loreman, T., Forlin, C., Chambers, D., Sharma, U. ve Deppeler, J. (2014). Conceptualising and measuring inclusive education. C. Forlin (Ed.), *Implementing inclusive education: Issues in bridging the policy-practice gap* içinde (s. 3-17). Bingley: Emerald Group Publishing Limited.
- Mconachie, H., Smyth, D. and Bax, M. (1995). *Services for children with disabilities in european countries workshop*. [Aktaran: Tayyar K., (2001). *Kaynaştırma eğitimine yönelik tutumların incelenmesi*, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Yayınları, 17].

- Milli Eğitim Bakanlığı. (2021a). *Engeli olan öğrencilerin kapsayıcı eğitim ortamlarında eğitimi*. Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü engeli olan çocuklar için ilkökul değerlendirme çerçevesi öğretmen kılavuzu, Fasikül 1 ISBN: 978-975-11-5648-8. https://odsgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_07/14164509_Fasikul-1lkokulDeğerlendirmeCervesiOgretmenKilavuzu.pdf (Erişim tarihi: 11.11.2023).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2021b). Kapsayıcı eğitim ortamının öğrenme bakımından desteklenmesi. *Engeli olan çocuklar için kapsayıcı erken çocukluk eğitimi öğretmen kılavuzu* içinde (s.70-89). http://www.egitimdebirlikteyiz.org/CmsFiles/Materyaller/5/ogretmen_kilavuzu.pdf (Erişim Tarihi: 17.11.2023).
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2022). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/10/20221025-10.htm> (Erişim tarihi: 12.12.2023).
- OECD (1995). *Integrating students with special needs into mainstream schools*. Paris: OECD Publications.
- Riehl, C. J. (2009). The principal's role in creating inclusive schools for diverse students: A review of normative, empirical, and critical literature on the practice of educational administration. *Journal of Education*, 189(1-2), 183-197.
- Rouse, M. (2008). Developing inclusive practice: A role for teachers and teacher education. *Education in The North*, 16(1), 6-13.
- Sucuoğlu, B. (2014). Özel gereksinimli çocukların özellikleri. B. Sucuoğlu ve T. Kargın (Ed.), *İlköğretimde kaynaştırma uygulamaları* içinde (s. 77-122). Ankara: Kök.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2023). *Erişilebilirlik*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkiye Barolar Birliği. (2017). *100 soruda engelli hakları*. Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 346.
- UNESCO (1994). Salamanca Bildirgesi. <http://www.csie.org.uk/inclusion/unesco-salamanca.shtml>. (Erişim tarihi: 03.11.2023).
- Yell, M.L., Katsiyannis, A., Ennis, R.P., Losinski, M. and Christle, C.A. (2016). Avoiding substantive errors in individualized education program development. *Teaching Exceptional Children*, 49(1), 31-40.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi: İnsan haklarına ilişkin temel bir belge olan bu beyanname, çocukların insan haklarını korumayı ve onların sömürülmelerinin ve ayrımcılığa uğramalarının önlenmesini amaçlamaktadır.

Avrupa Çocuk Hakları Bildirisi (1951): “1951 yılında Hollanda’da toplanan 119. Eğitim Kongresi, Avrupa Çocuk Hakları Bildirisi’ni kabul etmiştir. Bu bildirinin 8.maddesinde, çocuğun her türlü istismara karşı korunması, tahsiline mani işte çalıştırılmaması ve verilen eğitimin aynı zamanda çocuğa kültür, meslek edinme, istikamet ve girişim kabiliyeti kazandırılması öngörülmüştür” (Çöpoğlu, 1998).

Avrupa Topluluğu Temel Sosyal Haklar Bildirgesi (1989): Aralık 1989 tarihinde Strasburg zirvesinde onaylanan Topluluk Çalışanları Temel Sosyal Bildirgesi’nde yer alan konulardan birini de çocukların ve gençlerin korunması oluşturmaktadır. Bildirge ‘de, asgari çalışma yaşının hafif işler hariç olmak üzere zorunlu okul yaşının bitiminden önce başlayamayacağı ve bu yaşın 15’in altında olamayacağı belirtilmiştir (Çöpoğlu, 1998).

Bu uluslararası kuruluşlar ve yasalar, çocuk işçiliği ile mücadelede ülkelerin çocuk işçiliğini önleme ve çocukların haklarını koruma sorumluluğunu taşıdığı uluslararası bir çerçeve sağlayarak çocuk işçiliği sorununun daha etkili bir şekilde ele alınmasına katkıda bulunur.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (2007). Duvarların dışındaki yaşam: çocukların anlatımıyla sokaklar. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 5(20), 84-115.
- Acaroğlu, H. (2010). An Empirical Approach about Some Important Features of Child Labor in Turkey. *Business and Economic Horizons*, 3(3), 135-146.
- Avşar, Z. ve Öğütoğulları, E. (2012). Çocuk İşçiliği ve Çocuk İşçiliği Mücadele Stratejileri, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1), 9-40.
- A. Ben Arieh, S. Phipps ve S. B. Kamerman (der.) *From Child Welfare to Child Well-being: An International Perspective on Knowledge in the Service of Policy Making*, 9-24, New York: Springer.
- Barışık, S. Tarık, E. ve Şimşek, T. (2016). Türkiye’de Çocuk İşçiliği ve Ekonomik Etkileri, *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(2), 161-179.
- Beguele, A., & Myers, W. (1995). *First Thing First In Child Labour*. Cenevre: UNICEF-ILO.
- Ben-Arieh, A. (2010). From Child Welfare to Children Well-being: The Child Indicator Perspective.
- Bilgin, R. (2012). Sokakta Çalışan Çocukları Bekleyen Risk ve Tehlikeler: Diyarbakır Örneği, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(15), 79-96.
- Bob F. Çocuk Hakları (Çeviren: Alev Türker) . Ayrıntı Yayınları: İstanbul, 1993.
- BM (Birleşmiş Milletler), (1989). Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, 23 Mart 2018 tarihinde http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf adresinden alınmıştır.
- Cunningham, H., & Viazzo, P. (2000). Some issues in the historical study of Child Labour, *Child Labour in historical perspective 1800- 1985*.

- http://www.unicefirc.org/publications/pdf/hisper_childlabour.pdf (15.04.2012).
- Çatak B. (2006), Çocuk İşçiliği İçin Risk Faktörlerinin Belirlenmesi; Çocuk İşçi ve Okuyan Öğrencilerin Sağlık Durumlarının Karşılaştırılması Uzmanlık Tezi.
- Çöpoğlu, M. (1998). *Çocuk İşçiliği*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çöpoğlu, M. (2018). Bir Kısır Döngü: Dünyada ve Türkiye’de Çocuk İşçiliği ve İşsizlik. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 671–685.
- Dayıoğlu, M. (2006). The Impact of Household Income on Child Labour in Urban Turkey. *The Journal of Development Studies*, 42(6), 939-956.
- De Herdt, R. (1996), Child Labour in Belgium, 1800-1914, Child Labour in Historical Perspective, 1800-1895: Case Studies from Europe, Japan and Colombia (Cunningham H., Viazzo P.P., ed.)
- Dur, A.İ.B. & Öztürk, M. (2017). Türkiye’de ve Dünyada Çocuk İşçiliği ve Mücadele Politikaları: SDÜ MYO Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*. 22(3). 613-635.
- Duryea, S., & Arends-Kuenning, M. (2003). School Attendance, Child Labor and Local Labor Market Fluctuations in Urban Brazil. *World Development*. 31(7). 1165-1178. doi: 10.1016/S0305-750X(03)00065-2.
- Duyar, İ., & Özener, B. (2003). *Çocuk İşçiler Çarpık Gelişen Bedenler*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Erdoğan E. ve Semerci P. (2019), Türkiye’de 2000 Sonrası Akademik Yazında Çocuk İşçiliği Çalışmalarının Değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*, 4.
- Erol, S. I. (2021). Covid-19’un Çocuk İşçiliği Üzerindeki Etkileri: Alınması Gereken Önlemler, *Sosyal Çalışma Dergisi*, 5(1), 27-35.
- Erbay, E. (2008) Çocuk İşçi Olmak, Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayınları
- Erbay, E. (2013), TÜRKİYE’DE ÇOCUK İŞÇİLİĞİNİN BÜYÜK RESMİ, Toplum ve Sosyal Hizmet Cilt 24, Sayı 1, Nisan 2013
- Fişek, G., Ş. Özsuca., & M. Şuğle (1997), *Sosyal Sigortalar Kurumu Tarihi 1946- 1996*. Ankara: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Gülada, M. (2019). Çocuk İşçiliğinin Önlenmesine Yönelik Hazırlanan Kamu Spotu Reklamlarının Göstergibilimsel Analizi. *Sosyal güvenlik dergisi*, 9(1). 215-235.
- Günöz, M. (2007) Türkiye’de Çocuk İşçiliği Sorunu ve Çözüm Önerileri (Uzmanlık tezi), T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü.
- Gülmez, M. (1985). *Tanzimat’tan Sonra İşçi Örgütlenmesi ve Çalışma Koşulları (1839-1919)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Horrell, S., & Humphries, J. (1995). The Exploitation of Little Children: Child Labor and the Family Economy in the Industrial Revolution. *Explorations in Economic History*, 32(4), 485-516. doi: 10.1006/exeh.1995.1021
- Jafarey, S., & Lahiri, S. (2002). Will Trade Sanctions Reduce Child Labour?: The Role of Credit Markets. *Journal of Development Economics*. 68(1). 137-156. doi: 10.1016/S0304-3878(02)00009-3.
- Kana, M., Phoumin, H., & Seiichi, F. (2010). Does Child Labour Have a Negative Impact on Child Education and Health? A Case Study in Rural Cambodia. *Oxford Development Studies*, 38(3), 357-382. doi: 10.1080/13600818.2010.505682.
- Karataş, K. (1993). Çocuk İşgücü Sorunu. Nedenleri, Sonuçları ve Çözüm Önerileri. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi*, 85-102.
- Kırca Kurt, A. (2021). Çocuk İşçiliğine Yönelik Kamu Politikası Analizi. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 29-5.

- Nardinelli, C. (1980). Child Labor and the Factory Acts. *The Journal of Economic History*, 40(4), 739-755. doi: 10.1017/S0022050700100166.
- Ökçün, G. (1981). *Türkiye İktisat Kongresi*. 100. Yıl Doğum Yılına Atatürk'e Armağan Dizisi, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayını.
- Patrinos, H. A., & Psacharopoulos, G. (1997). Family Size, Schooling and Child Labor in Peru—An Empirical Analysis. *Journal of Population Economics*, 10(4), 387-405.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Talas, C. (1981). *Çocuk, Çocuk Haklarının Evrimi ve Ülkemizdeki Durumu*, Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayını.
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Genel Müdürlüğü, https://www.csgb.gov.tr/cgm/dokumanlar/cocuk_isciligi_ile_mucadele_ulusal_programii_eylem_plani/ (Erişim Tarihi: 22.09.2023 02:34)
- TDK (2023). *Çocuk Kavramı*, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 26.09.2023).
- Tınar, Y. (2023). TÜİK Verileri Işığında Türkiye'de Çalışan Çocuk Gerçeği, *Yeni Ekonomi ve Toplum* (s.145-160), Kriter Yayınevi, Maliye Bakanlığı, Türkiye
- Tor, H. (2010). Türkiye'de Çocuk İşçiliğinin Boyutları, *Zeitschrift für die Welt Der Türken*, 2(2), 25-42.
- Tunçcan, N. (2000). Çocuk İşçiliği: Nedenleri, Boyutları ve Küreselleşen Dünyadaki Konumu, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 43-44, 243-259.
- Tutkun, Ö. F., & Koç, M. (2013), Çocuk Hakları Çerçevesinde Türkiye'de Çocuk Haklarına Yönelik Çalışma ve Yasal Düzenlemeler. *Ege Eğitim Dergisi*, 12.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], '2019 Çocuk işgücü anketi sonuçları ', Eylül 2023 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Child-Labour-Force-Survey-2019-33807> , (Erişim tarihi: 22.09.2023 01.49).
- UNICEF (2016) Türkiye'deki Suriyeli Çocuklar, http://unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/T%C3%BCrkiyedeki%20Suriyeli%20%C3%87ocuklar_Bilgi%20Notu%20Nisan%202016_1.pdf.pdf (09.08.2023)
- Yadav, S. K., & Sengupta, G. (2009). Environmental and Occupational Health Problems of Child Labour: Some Issues and Challenges for Future. *Journal of Human Ecology*. 28(2). 143- 148. doi: 10.1080/09709274.2009.11906230.
- <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5457&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377287/lang--tr/index.htm ,Erişim Tarihi: 22.09.2023 01:24
- https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/WCMS_377311/lang--tr/index.htm , Erişim Tarihi: 22.09.2023 01:20
- https://www.ilo.org/ankara/about-us/WCMS_372876/lang--tr/index.htm ,Erişim Tarihi 21.10.2023 00:08
- https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/child-labour/WCMS_774760/lang--tr/index.htm ,Erişim Tarihi: 21.10.2023 00:16
- <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-i%C5%9F%C3%A7ili%C4%9Fi> ,Erişim Tarihi: 21.10.202300:43

Model Olmak; Çocuklar, ebeveynlerinin davranışlarını model alırlar. Empati, hoşgörü ve saygı gibi değerleri göstererek öğretmek en doğru yoldur.

Okul İle İşbirliği; Okul yetkilileri ve öğretmenler ile düzenli iletişim kurulmalıdır. Çocuklarının okul yaşamı, okulda gününün nasıl geçtiği gibi konularla ilgili olmalıdır. Öğretmenleriyle bu konuda iletişim kurulmalıdır. Eğer zorbalığa maruz kalıyorsa kayıtsız kalınmamalı, okul yönetimi veya öğretmenle iletişim kurulmalıdır.

Sonuç olarak aile içi yaşam ve iletişim, anne-baba tutumları, çocuk eğitimi yöntemleri ve ebeveynlerin rol model olma durumları zorbalığın önlenmesi veya oluşması için temel bir zemin oluşturabilir. Aile bu konuda en önemli faktörlerden biridir. Ayrıca zorbalık durumunda ailelerin, çocuklarına sağladıkları duygusal destek, güvenlik hissi ve bilinçli bir ebeveynlik yaklaşımı, çocukların bu tür durumlarla başa çıkmalarını kolaylaştırabilir

KAYNAKÇA

- Akar Çevlik P. (2013). *Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin akran zorbalığına ilişkin tutumları ve müdahale stratejileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Akgün S. (2005). *Akran zorbalığının anne-baba tutumları ve anne-baba ergen ilişkisi açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, G. (2019). *Okullarda yaşanan akran zorbalığının nedenlerine ve müdahale yöntemlerine ilişkin okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Arslan, S. ve Savaşer, S. (2012). Effect of high school students' selfconcept and family relationships on peer bullying. *Revista Brasileira Em Promoção Da Saúde*, 25(4), 405-412.
- Atik, G. ve Kemer, G. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasında ki zorbalığı yordamada problem çözme becerisi, sürekli öfke-öfke ifade tarzları ve fiziksel öz yeterliğin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 198-206.
- Atik, G. ve Güneri, O. Y. (2013). Bullying and victimization: predictive role of individual, parental, and academic factors. *School Psychology International*, 34(6), 658-673.
- Ayas, T., ve Pişkin, M. (2011). Lise öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü bakımından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 550-568.
- Ayas, T., ve Pişkin, M. (2015). Akran zorbalığı belirleme ölçeği ergen formu. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 50, 316-324.
- Ayran, G., Çelebioğlu, A. (2018). Ergenlerde akran zorbalığı ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Researcher: Social Science Studies*, 6(3), 129-140
- Casas, J. A., Ortega-Ruiz, R., ve Del Rey, R. (2015). Bullying: the impact of teacher management and trait emotional intelligence. *British Journal of Educational Psychology*, 85(3), 407-423.
- Cenkseven-Önder, F., ve Yurtal, F. (2008). Zorba, kurban ve olumlu özellikler taşıyan ergenlerin aile özelliklerinin incelenmesi. *Educational Scienc es: Theory & Practice*, 8(3), 805-832.
- Çarkıt, E., ve Bacanlı, F. (2019). Okullarda akran zorbalığı: öğretmen görüşlerine göre nitel bir çalışma. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(24).
- Danacı, M. Ö. ve Çetin, Z. (2016). Erken çocukluk döneminde görülen okul zorbalığı davranış eğilimlerinin çocukların kişisel/sosyal-dil-motor gelişimleri ile olan ilişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 53-72.

- Erdur-Baker, Ö. (2007). Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık Cyber Bullying: A New Face of Peer Bullying. *Eurasian Journal of Educational Research*, 76(3), 201-214.
- Ergül-Topçu A. ve Dönmez A. (2015). Bir grup süreci olarak akran zorbalığı: katılımcı rollerinin cinsiyet ve sosyal statü açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30 (75), 1-13.
- Gökler, R. (2007). *İlköğretim öğrencilerinde akran zorbalığının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 511-537.
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri J Psychiatr Nurs-Special Topics*, 3(2), 175-81.
- Hinduja, S., & Patchin, J. W. (2014). *Bullying beyond the schoolyard: Preventing and responding to cyberbullying*. Corwin Press.
- Horzum, M. B., ve Ayas, T. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma düzeylerinin okul türü ve cinsiyet açısından incelenmesi. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 10(20), 139-159.
- Hoşgörür, V., ve Orhan, A. (2017). Okulda zorbalık ve şiddetin nedenleri ve önlenmesinin yönetimi (Muğla merkez ilçe örneği). *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(24), 859-880. <https://orgm.meb.gov.tr/www/akran-zorbaligi/icerik/2085> (E.T: 30.09.2023).
- Karataş, H. ve Öztürk, C. (2009). Sosyal bilişsel teori ile zorbalığa yaklaşım. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2, 61-74.
- Kartal, H., ve Bilgin, A. (2009). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenler ve öğrenim gören öğrencilerin zorbalığa yönelik görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 539-562.
- Kartal, H., ve Bilgin, A. (2012). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığın nedenleri ile ilgili algıları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(1), 25-48.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2021). Akran zorbalığı: rehber öğretmen/psikolojik danışmanlar için kitapçık, Ankara.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: understanding children's worlds*. Oxford, MA: Blackwell Publishing.
- Olweus, D. (1994) Annotation: bullying at school: basic facts and effects of a school based intervention program. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 35 (7), 1171-1190.
- Olweus, D. (2013). School bullying: development and some important challenges. *Annu. Rev. Clinic Psychology*, 9, 751-80.
- Özkan, Y., ve Çifci, E., G. (2010). Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 9(2), 576-586.
- Pişkin, M. (2006). *Akran zorbalığı olgusunun ilköğretim öğrencileri arasındaki yaygınlığının incelenmesi*. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu, İstanbul.
- Pişkin, M. (2010). Ankara'daki ilköğretim öğrencileri arasında akran zorbalığının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 175-189.
- Salmivalli, C. (2010). Bullying And The Peer Group: A Review. *Aggression And Violent Behaviour*, 15, 112-120.
- Salmivalli C., Lagerspetz K., Björkqvist K. (1996). Bullying as a group process: participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior*, 22, 1-15.
- Smith, P. K., (2016). Bullying: Definition, types, causes, consequences and intervention. *Social And Personality Psychology Compass*, 10(9), 519-532.
- Ural, B., ve Özteke, N. (2007). *Okulda zorbalık*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Uysal, H., ve Dinçer, Ç. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığı. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5(4), 468-483.
- Yalçıntaş Sezgin, E. (2018). Okulöncesi öğretmenlerin akran zorbalığı ilişkin algı ve görüşleri: zorbalık davranışları tespitleri, zorbalık davranışları karşısında uyguladıkları stratejiler ve aldıkları önlemler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33.

aralıklarında yapmış olduğu çalışmalarını belgeleyip öğrencinin gerçek dünya uygulamalarını temel alarak öğrendiğini gösterme olanaklarını tanıır.

Öğrenci İhtiyaçlarına Duyarlı Ders Planları: Ders planları, öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Öğretim materyali, zaman çizelgeleri ve öğrenme hedefleri, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre ayarlanmalıdır. Öğrencilerin farklı yetenekleri, ilgi alanları, kültürel geçmişleri ve öğrenme tarzları olduğunu kabul eder. Ders planları, bu çeşitliliğin göz önüne alır. Her bireyin bireysel özgürlüğü ve öğrenme hızına uygun ders içeriği, seçme ve değerlendirme yöntemleri sunar. Özelleştirme, hikayeleri öğrenme deneyimi kendi hızlarında ve buna göre yaşama fırsatı verir.

Öğrenci Katılımını Teşvik Etme: Öğrencilerin derslere katılmalarını teşvik etmek için sınıf içerisinde tartışmalar, gruplarla katılabilecekleri projeler ve sunumlar gibi etkileşim yöntemleri ile öğrencilerin aktif olabilecekleri öğrenme ortamları yaratın.

Eğitimde İşbirliği: Öğrencilerin başarılarını artırmak ve gelişimlerini olumlu yönde desteklemek adına rehberlik uzmanları, sınıf öğretmenleri, özel eğitim uzmanları ve veliler arasında işbirliği sağlayın.

Kapsayıcı eğitimde farklı yeteneklere ve ihtiyaçlara uygun öğretim teknikleri, her öğrencinin potansiyelini en üst düzeye çıkarmasına yardımcı olur ve öğrenme deneyimini daha adil ve kapsayıcı hale getirir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, P.D. (2001). Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151.
- Amaç, Z. (2021). Kapsayıcı eğitim ve ilkökul öğretmenleri: sistematik bir inceleme. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (19) , 74-97.
- Ataman, A. (1997). Türkiye’de özel eğitime yeni yaklaşımlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 136, 22-23
- Ataman, A. (2003). *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş (1. Baskı)*. Ankara: *Gündüz Eğitim ve Yayıncılık*.
- Atatanır, H. (2023). Türkiye’de Çocukların Eğitim Hakkı. *Disiplinlerarası Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi*, 3 (5), 50-63.
- Ayanoğlu, Ç., & Gür-Erdoğan, D. (2019). Okul yöneticilerinin özel gereksinimli öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim planı (BEP) hazırlanması/uygulanması hakkındaki görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(4), 677-706. doi:10.21565/ozelegitimdersisi.531039
- Aydın Güngör, T., Pehlivan, O (2021). Kapsayıcı Eğitimin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri ve Önemi. *Studies in Educational Research and Development*,5(1)
- Binbir, Ü. & Arastaman, G. (2021). Eğitim hakkı: Bir sistematik derleme çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, *Eğitim Bilimleri Özel Sayısı*, 5067-5098. DOI: 10.26466/opus.898503
- Cırık, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 27-40.

- Dedeoğlu, H. (2023). *Öğretmen İmecesı*. Öğretmen İmecesı Web sitesi: <https://ogretmenimecesi.com/> adresinden alındı.
- Doğan, A., & Avcıoğlu, A. (2022). Kapsayıcı eğitimin yadsınamaz gerçeği: Göçmen çocukların eğitim sorunlarının incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 987-1015. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1083492>
- Engelli çocukların hakları Genel Yorum No.9. (2006). *Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi*, (s. 1-16).
- Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni*. (2023, Nisan). *Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü*.
- ERG (2016). *Türkiye’de kapsayıcı eğitimi yaygınlaştırmak için politika önerileri*. İstanbul: ERG.
- Eripek, S. (Ed). (1998). *Özel eğitim. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları*.
- Erkiç, T.A., ve Can, S. (2018). Eğitim yönetimi ders kitaplarının içerik ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 2(4), 295-307.
- Erol Sahillioğlu, D. (2020). Okulöncesi Öğretmenlerinin “Kapsayıcı Eğitim” Kavramına İlişkin Algıları: Bir Metafor Analizi Çalışması. *Journal of Inclusive Education in Research and Practice*, 1(1), 24-41.
- Eşici, H. & Doğan, Y. (2020). Psikolojik Danışman ve Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kapsayıcı Eğitim Günlükleri. *Journal of Inclusive Education in Research and Practice*, 1(2), 29-53.
- Göl, H. & Sakız, H. (2020). Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik Programının Kapsayıcı Eğitim İlkeleri Doğrultusunda Tasarlanması/Designing an Inclusive Guidance Program in Preschool Education. *Nitel Sosyal Bilimler*, 2 (2) , 90-115. DOI: 10.47105/nsb.775160
- Kaya, N. G. (2021). Kapsayıcı eğitim bağlamında “Hıçkırık” filminin analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (80) , 1818-1831. DOI: 10.17755/esosder.845336
- Kapsayıcı Eğitim Öğretmen Yetiştirme Modülü. (2020). “*Kendi Kendine Öğrenme” Modülü modül -5: engeli olan çocuklarla çalışma*. Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- Koç Akgül, S. ve İsmail, E. A. (2023). Medya ve kapsayıcı eğitim: Etiyopya örneği. *KİLAD*, (21), 27-41.
- Kazu, H. & Deniz, E. (2019). Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Öğretmenlerin Mülteci Öğrencilere İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 14(20), 1336-1368. DOI: 10.26466/opus.612341
- Özel, D. & Çetinkaya Yıldız, E. (2020). Kapsayıcı Eğitim ve Ekolojik Model. *Journal of Inclusive Education in Research and Practice*, 1 (2), 16-28.
- Sakız, H. (2016). Göçmen çocuklar ve okul kültürleri. *Göç Dergisi*, 2, 65-81.
- Sarahmetoğlu, H. (2019). *Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*. Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü., & Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Şahin-Taşgım, N. (2021). Irkçılık ve ayrımcılığın önlenmesi: Türkiye’deki mevcut durum ve sosyal hizmet için öneriler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 293-315. DOI: 10.33417/tsh.738932
- Şimşek, H., Dağıstan, A., Şahin, C., Koçyiğit, E., Dağıstan Yalçınkaya G., Kart, M. ve Dağdelen, S. (2019). Kapsayıcı eğitim bağlamında Türkiye’de temel eğitim programlarında çokkültürlülüğün izleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 177-197.

- Topsakal, C., Merey, Z., & Keçe, M. (2013). Göçle gelen ailelerin çocuklarının eğitim-öğrenim hakkı ve sorunları üzerine nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 546-560.
- Tosun, A., Yorulmaz, A., & Yıldız, K. (2018). Mülteci öğrencilerin eğitim sorunları, eğitim ve din eğitiminden beklentileri: Eskişehir örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 107-133.
- Tuzcuoğlu, N. & Aydın, D. (2023). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kapsayıcı Eğitim ile İlgili Görüşleri, Problemleri ve Çözüm Önerileri. *Temel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 3 (1) , 27-40. DOI: 10.55008/te-ad.1284572
- Uğurlu, Z. (2018). *Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okula uyum sorunlarının çözülmesi ve desteklenmesinde öğretmen etkisi. İçinde Şiddet ve sosyal travmalar*, (ss. 178-242). Ankara: HEGEM Yayınları.
- Uluocak, G. P. (2009). *Göç yaşamış ve yaşamamış çocukların okulda uyumu*. Dokuz Eylül Üniversitesi
- UNICEF. (2017). *Türkiye’de “kayıp bir kuşak” oluşmasını önlemek*. Erişim tarihi: 01.03.2020 http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Children%20of%20Syria_01.2007_TR.pdf
- UNICEF. (2014). *Eliminating discrimination against children and parent based on sexual orientation and/or gender identity*. Erişim Tarihi: 20.07.2015
- Ünal, R. & Aladağ, S. (2020). *Kapsayıcı Eğitim Uygulamaları Bağlamında Sorunlar ve Çözüm Önerilerinin İncelenmesi*. *Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice*, 2 (1) , 23-42.
- Ünay, E. , Erçiçek, B. & Günal, Y. (2021). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Kapsayıcı Eğitime Yönelik Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 59, 179-213.
- Watch, H. R. (2015). Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların Eğitime Erişiminin Önündeki Engeller Kayıp Nesil Olmalarını Önlemek.
- Yavuz, Ö., & Mızrak, S. (2016). Acil durumlarda okul çağındaki çocukların eğitimi: Türkiye’deki Suriyeli mülteciler örneği. *Göç Dergisi*, 3(2), 175-199.

KAYNAKÇA

- Association For Play Therapy (APT), (2023). <https://www.a4pt.org/page/AboutAPT> (E.T.: 27.08.2023)
- Avcı, F. (2023). Türkiye Eğitim Sistemi Erken Çocukluk Eğitimi. F. Avcı ve Ö. Ateş, *Dünyada Eğitim Sistemleri ve Erken Çocukluk Eğitimi Uygulamaları* s.8 İstanbul: Eğitim Yayınevi
- Ayna, Y. E., Ayna, H.Ü. (2017) Çocuk Merkezli Oyun Terapisi İle Deneysel Oyun Terapisinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 214.
- Axlne, V. M. (1969). *Oyun Terapisi*. (çev. M. Baydoğan) Ankara: Panama Yayıncılık
- Ejder, O. (2022). *Oyun Terapisi Teknikleri, Vaka Analizi Örnekleriyle*. Ankara: Bambuk Yayınevi.
- Erşan, Ş. (2006). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 6 Yaş Grubundaki Çocukların Oyun ve Çalışma(iş) ile ilgili algılarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürnal, Ş. (2013). Oyuncaklarla Çocuk ve Oyun Terapisi. https://www.tavsiyeediyorum.com/makale_10282.htm (E.T.: 01.09.2023)
- Halmatov, S. (2016). *Oyun Terapisinde Pratik Teknikler Çocuklar İçin Psikoegzersiz Eğitim Programları*. Ankara: Pegem Akademi
- Hürtürk, Ç. (2017). *Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Oyunlarının İçeriği ve Oyun Davranışlarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kuzey Kıbrıs: Doğu Akdeniz Üniversitesi.
- Kaya İ. (2021). *Erken Çocuklukta Oyun Gelişimi ve Eğitimi. 3. Bölüm Oyunun Tarihsel Gelişimi ve Oyun Kuramları* s.46 (Pegem Akademi)
- Kiye, S. ve Yalçın, İ. (2021). Oyun Terapisi ve Oyun Terapisinin Gruplarda Kullanımı. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 294
- Kuğuoğlu, S. ve Kürtüncü Tanır, M. (2006). Gelişim Dönemlerine Göre Oyunun Terapötik Kullanımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 22(1), 293-304.
- MEB, 2013. *Okul Öncesi Eğitimi Programı*. Ankara: MEB Yayınları
- Megap, 2007. *Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Çocuğun Gelişimi*. Ankara: MEB Yayınları
- Oktay, A. (1983). Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Dünü ve Bugünü. *Eğitim ve Bilim Dergisi*. 7(42), 3-9.
- Oyun Terapi Enstitüsü (OTE), Oyun Terapisi Nedir? (2023). <https://oyunterapileri.org/oyun-terapisi-nedir/> (E.T.: 27.08.2023)
- Öğretir, A. D. (2008). Oyun ve Oyun Terapisi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, (22), 94-100.
- Özdoğan, B. Çocukta Oyun Terapisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1), 69-86.
- Play Therapy UK (PTUK), (2023). <https://playtherapy.org.uk/what-is-play-therapy/> (E.T.: 27.08.2023)
- Ryan, V., Wilson, K. (2019). *Yönlendirmesiz Oyun Terapisinde Vaka Çalışmaları*. (çev. G. Erden. İ. Altınoğlu Dilmeçer) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Saraç, A. G. (2017). *Oyun, Dans ve Müzik*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Schaefer, C. E. (2013). *Oyun Terapisinin Temelleri*. (çev. Tortamış Özkaya, B.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Schulte E.B, Price D.L, & James S.R (1997) *Thompson's Pediatric Nursing. 7 th Edition*, Philadelphia, W.B. Saunders Company, s.206-207.

- Teber, M. (2015). Çocuk Merkezli Oyun Terapisinin Çocuklarda Görülen Davranış Sorunlarının Çözümüne Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Tezelli, S. (2022) *Oyun Terapisinin Eğitim Ortamında Kullanımı*. Öğretmen Bilişim Ağı Semineri (ÖBA-MEB)
- Türe, E. ve Barut, Y. Türkiye’de Yapılan Oyun Terapisi Çalışmalarının İncelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 4(8), 127-138.
- Türk Dil Kurumu’na (TDK) göre oyunun tanımı: <https://sozluk.gov.tr/>
- Yavuzer, H. (1987) *Çocuk Psikolojisi* Remzi Kitabevi.
- Yılmaz, S. (2019). *Çocukluk Çağında Görülen Psikolojik Sorunların Oyun Terapisi ile Sağaltımı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi.
- Yörükoğlu, A. (1991). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım
- Wong, D L. (1996). *Wong and Whaley’s Clinical Manual of Pediatric Nursing*. Fourth Edition, St. Louis, Mosby, s.216-220.

YAZARLAR HAKKINDA

Selmin Çiçek

Anadolu Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği bölümünden 2008 yılında mezun oldu. Öğretmenlik mesleğine Çanakkale ilinin Çan İlçesi Hacılar köyünde başladı. Birçok projede kurucu ve uygulayıcı olarak görev aldı. Çeşitli okullarda yöneticilik görevi yaptı. 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilatı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğünde görev aldı. Çocuk resim analizi ve Oyun terapi sertifikası programlarına katıldı. Aynı zamanda Akıl ve Zeka

Oyunları, Aile Okulu, Masal Anlatıcılığı Eğitici Eğitimliği bulunmaktadır. Halen Edirne ilinde görevine devam etmektedir. Evli ve iki çocuk annesidir.

Gülşah Sarvan Söylemez

2010 yılında Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2011 yılında Ağrı iline atandıktan sonra, 2013 yılında Edirne’nin Uzunköprü ilçesine atanarak köy ve merkez ilçede çalıştı. Halen görev yaptığı Edirne Ayşekadın Anaokulu’na 2015 yılında atandı. Çocuk resim analizi ve Oyun terapi uygulayıcısı sertifikası programlarına katılıp, süpervizörlük eğitimini tamamladı. 2020 yılında e Twinning “Oyun Yuvam Projesi”ne

kuruculuk yaptı. Bu projeye çocukları ve aileleri oyun terapinin iyileştirici gücüyle tanıştırmayı hedefledi. Aynı zamanda İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi Lisans Bölümünde 4.sınıf öğrencisi olan yazar, evli ve bir çocuk annesidir.

Toplumlar gereksinimlerini karşılamak, ilerlemek, gelişmek, bünyesinde ortaya çıkan sorunları çözmek ve rahatsızlığın artması için bir takım kurumlara gereksinim duymaktadır. Problemlerin ve ihtiyaçların çeşitlerine göre ortaya çıkan toplumsal kuruluşlar amaçların gerçekleştirilmesi için faaliyet gösteren birimlerdir.

Öğrenme ve öğretme veya bilgi aktarma çalışmalarını kapsayan ve hayat boyunca devam eden eğitim süreci, kaliteli birey yetiştirmeye çalışan faaliyetler bütünüdür. Nitelikli insan yetiştirmek nitelikle eğitim ile mümkün olmaktadır. Öğretmen yetiştirme programları çağdaş standartlara kavuşturulması zorunludur. Öğretmenlerin, nitelikli eğitim verebilmesi için, güvene ve işbirliğine dayalı olarak bir ortamın oluşturulması, yeni bilgiler ile desteklenmesi gerekmektedir. Okul yönetiminde denetim ve yönetim konularında karar verme, örgütlenme, planlama ve iletişim sağlama şeklindeki etkinlikler ve değerlendirmede modern yöntemler ile ölçüler kullanılmaz eğitim sisteminde kalite elde edilemez.

Eğitimin modern ve çağdaş standartlara ulaşması eğitim sisteminde kusursuzluk, eğitim sisteminin beğenilmesi, kişilerin yenilikleri takip edebilme bilgi ve becerisine sahip olması, kısacası, bu davranışları gösteren bireylerin yetiştirilmesi başta gelmektedir bu da okul müdürlerinin rol ve becerilerine bağlıdır. Eğitimin amaçlarına uygunluk ve mezuniyet sonrasında iş dünyasında meydana gelen işveren taleplerinin öğrencilere yeniden getirilmesi, öğrencilerin performansı, deneyimi ve teorik uygulamalı bilgi donanımı yer almaktadır. Eğitim ile alakalı doğru eğitimin doğru sürede, doğru kişilere ve doğru mekanlarda, doğru eğitimin verilmesi ile ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akoğlu, G. (2016). Okul öncesi dönemde dil gelişimi ve erken okuryazarlık. F. Turan ve A. İpek Yükselen (Ed.). Çocuk Gelişimi II (s.54-70). Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Atatanır, H. (2023). Türkiye’de çocukların eğitim Hakkı. Disiplinlerarası, Çocuk Hakları Araştırmaları Dergisi, 3(5), 50-63
- Acar, G. ve Kaya, M. (2012). Okul yöneticilerinin etik liderlik davranışlarına ilişkin beden eğitimi öğretmenlerinin görüşleri. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 14 (1), 95-102.
- Baran, M., Yılmaz, A. ve Yıldırım, M. (2007). Okulöncesi eğitimin önemi ve okul öncesi eğitim yapılarındaki kullanıcı gereksinimleri Diyarbakır Huzurevleri Anaokulu Örneği. D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi 8, 27-44.
- Bingham, A. (Çev. Oğuzkan, F.). (1983). Çocuklarda problem çözme yeteneklerinin geliştirilmesi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Bıncı, H. ve Arı, N. (2004). Mesleki ve teknik eğitimde arayışlar. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(3), 383-396.
- Bozdoğan, Z. (2019). 1973- 2018 Yılları arası Türkiye’de ilköğretimde kaliteye yönelik düzenlemelerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

- Bursalıoğlu, Z. (2000). *Eğitimde yönetimi anlamak sistemi çözümlmek*. Pegem A.Yayınevi, Ankara, 1.Baskı, s.164.
- Çelik, R.H. (2021). 5-6 yaş çocukların okula uyum ile öğrenme davranışları ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Diñer, Ç. (2005). Çocukların yaşam değışikliklerine uyumu. Okulöncesi eğitimde güncel konular içinde. (Yayına hazırlayanlar: A. Oktay ve Ö.P. Unutkan). İstanbul: Morpa Yayınları
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. *U.Ü. Fen- Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13). 164
- Ece, K. (2019). 4+4+4 Eğitim sistemi. Tezsiz Yüksek Lisans Projesi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Ekinci, H. (2022). İlkokul döneminde Öğrenci eğitimi. <https://www.hursitekinci.com/2022/01/15/ilkokul-doneminde-cocuk-egitimi/> (E.T.: 01.09. 2023)..
- Erol, E. (2014). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimine ilişkin yeterlikleri (Manisa ili Sarıgöl, Alaşehir ilçeleri). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Ergüney, M. (2017). *İnternet yoluyla uzaktan eğitim uygulamaları: sorunlar ve çözüm önerileri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Geyik, Ş., Çalışkan, Y. M. ve Bay, D. N. (2019). Identifying the school perception of preSchool children. *Ihlara Journal of Educational Research*, 4(1), 1-17.
- Gönen, M., Katrancı, M., Uygun, M. ve Uçuş, Ş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36 (160).
- Gültekin, M. (2008). *İlköğretim okulu yöneticilerinin etik liderlik davranışı gösterme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Güner, Ş. (2019). *Okul öncesi dönemde çocuğu bulunan ailelerin destek eğitim sürecindeki gereksinimlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Göktaş, K.Ş. (2022). Türkiye’de montessori eğitiminin adaptasyonu ve uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi.
- Işık, O. ve Şahin, İ. (2021). İlkokul ve ortaokul velilerinin çocuklarının eğitim sürecine katılımı. *Milli Eğitim*, 51 (235), 2061-2084.
- İnal, O. (2019). *Kamu politikası açısından Türkiye’de özel okullar*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Kılınç, L. (2004). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Karlı, D. M. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş alternatif yaklaşım*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Kurt, Ö. (2016). *İlkokul mekanlarının çocuk gelişimi ve mekan algısına etkilerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Kükey, Ç.B.(2015). Türk milli eğitim sistemi temel ilkelere göre gerçekleştirme düzeyi (1973-2012). Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Koç, E. S. (2016). Türkiye’de ilköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 16
- Oktay A. ve Unutkan Ö.P. (2005). *İlköğretime hazır oluş ve okul öncesi eğitimle ilköğretimin karşılaştırılması. Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* içinde. Müzeyyen Sevinç (Ed.), (s. 145-155). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

- Oral, Ş (2005). *İlköğretim okullarında etkili okul kavramı açısından değerlendirilmesi Batman ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- Öztürk, A. (2008). *Okulöncesi eğitimin ilköğretim 1.ve 3. sınıf öğrencilerinin sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Pianta, R.C. (1997). Adult-child relationship processes and early schooling. *Early Education and Development*, 8, 11-26.
- Senemoğlu, N. (1989). *Okulöncesi eğitimde dilin önemi*. Milli Eğitim Vakfı Dergisi, 4(14), 21-22.
- Subaşı, B. (2016). Mesleki eğitim kurslarının halkla ilişkiler faaliyetlerinin incelenmesi: Erbaa Sanat ve Mesleki Eğitim Kursu (ESMEK) Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Avrasya Üniversitesi .
- Şişman, M. (2012). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim bilimine giriş* (3. b.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Teymurlu, C. (2019). İlkokul öğrencilerinin okula uyumu ve yaşadıkları sorunlarla ilgili veli ve öğretmen görüşleri üzerine bir olgubilim çalışması Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Turan, F. (2016). Türkiye'nin zorunlu eğitim politikaları -tarihsel perspektif Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi, Hakemli e- dergi, sayı 1(2)
- Türk Eğitim Derneği. (1980). Çocuk ve eğitim derneği, eğitim toplantısı 25-26 Ekim 1979. Şafak Matbaası, Ankara.
- Turan, A. (2019). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen davranışlar ve bu davranışlara karşı kullandıkları stratejiler (Mersin ili örneği). Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin üniversitesi.
- Ulusoy, Y. (2010). Eğitim ve geleceğimiz. <http://www.yilmazulusoy.com/tr/makaleler/egitim-ve-geleceğimiz> (E.T.: 03.09.2023).
- Ulus, L. Ve Çetin, M. (2022). Türkiye'de Okul Öncesi Eğitim Politikaları ve Yeni Politika Önerileri <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2277014> (E.T. : 28.08.2023).
- Yılmaz, K. (2021). Öğretmen görüşlerine göre okul müdürlerinin 21. yüzyıl becerileri. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Yolera, S. ve Tanış, M.H. (2014). İlkokul birinci sınıf öğrencilerinin okula Uyum düzeylerini etkileyen değişkenlerin incelenmesi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 4 (2), 2014, 130-141
- Yorgun, E. ve Sak, R. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının ilkokula hazır bulunuşluk düzeylerinin ana dil değişkeni açısından incelenmesi, Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi, 6:1,
- Zembat, R. ve Özgül Unutkan, Ö(1999). Okul öncesinde Çocuğun Sosyal Gelişiminde Aile Katılımının Önemi. Marmara Üniversitesi Rehber Kitaplar Dizisi, Ya-Pa. <https://www.unicefturk.org/yazi/egitim-calismalarimiz-dunyadan> (E.T.: 02.09. 2023).
- Wood, D. (1998). How Children Think and Learn. U.K.: The Social Contents of Cognitive Development Second Edition, Blackwell publishers

KAYNAKÇA

- Kuyumcuoğlu, B. (2023). Bir öğretmen gözünde Bilim ve Sanat Merkezleri'nin türk eğitim sistemindeki rolü. İçinde.15. Uluslararası Sosyal Beşerî ve Eğitim Bilimleri Kongresi (ss 1-5). İstanbul 09-10 Aralık 2023.
- Kaya, N.G. (2013). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Eğitimi ve BİLSEM'ler. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 115-122
- Güneş, A. (2018). Türkiye' de Bilim Sanat Merkezleri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomik Araştırmaları Dergisi*, 5, 185-193
- Birol, Z., Gelbal Odabaş, Ö. ve Özdemir, B. (2023). Bilim ve Sanat Merkezlerinde Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin BİLSEM' e Rehber Öğretmen Seçim Sürecine İlişkin Görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7, 92-109.
- Millî Eğitim Bakanlığı BİLSEM Öğretmen ve Seçme ve Atama Klavuzu (2023) https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_01/30224858_2023_YILI_BYLSEM_OYRETMEN_SECME_VE_ATAMA_KILAVUZU.pdf
- İstanbul Üsküdar Ahmet Yüksel Özemre Bilim ve Sanat Merkezi (2022, 24 Mart). Bilim ve Sanat Merkezi (BİLSEM) Nedir? (Duyuru) https://ahmetyukselozemrebilsem.meb.k12.tr/icerikler/bilim-ve-sanat-merkezi-bilsem-nedir_12678906.html
- Altun, T.ve Vural, S. (2012). Bilim ve Sanat Merkezinde (BİLSEM) Görev Yapan Öğretmen ve Yöneticilerin Mesleki Gelişimi ve Okul Gelişimine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 152-177.
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2022, 10 Nisan) Bilim ve Sanat Merkezi (BINedir?) (Duyuru) <https://orgm.meb.gov.tr/www/bilim-ve-sanat-merkezleri-nedir/icerik/1955>

YAZARLAR HAKKINDA

Hatice Atik

Konya Karatay Bilim ve Sanat Merkezi'nde Sınıf Öğretmeni olarak destek eğitim derslerinde görev yapmaktadır. Yüksek Lisansını Selçuk Üniversitesi Eğitim Yönetimi, Denetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi alanında tamamlamıştır. Yazarın bildiri çalışmaları, ulusal-uluslararası makaleleri ve kitap bölümü bulunmaktadır. Türkiye Scientix Elçilerinden olan yazar, birçok seminer ve kurslara katılarak eğitici öğretmenliğinde bulunmuştur. Ayrıca eTwinning projelerinde görev almaktadır. Yazar Teknofest, TÜBİTAK ve robot vb. yarışmalarda öğrenci takımlarında kaptanlık yapmaktadır.

Mustafa Atik

Trakya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği bölümünden 2003 yılında mezun oldu. 6 yıl Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda sınıf öğretmenliği yapmıştır. Yazar 13 yıldır eğitim yöneticiliği yapmaktadır. 2022-2023 eğitim öğretim yılı itibari ile Eğitim Yönetimi ve Denetimi alanında yüksek lisansına devam etmektedir.

TELEVİZYON VE SOSYAL MEDYADA GÜNCEL KAVRAMLAR

Özden Toprak

EĞİTİM
yayınevi

TELEVİZYON VE SOSYAL MEDYADA GÜNCEL KAVRAMLAR

Özden Toprak

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-06-6

1. Baskı, Şubat 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

TELEVİZYON VE SOSYAL MEDYADA GÜNCEL KAVRAMLAR

Özden Toprak

IV+116 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-06-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetKitapçınız

KAYNAKLAR

- A&C Black (2006). *Dictionary of Media Studies*. London: A & C Black.
- Danesi, M. (2009). *Dictionary of Media And Communications*. New York: M.E. Sharpe.
- Kroon, R. W. (2010). *An encyclopedic dictionary of media, entertainment and other audiovisual terms*. Carolina: McFarland & Company.
- Orlebar, J. (2003). *The Practical Media Dictionary*. London: Arnold.
- Özön, N. (1981). *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Singleton, R. S. (2004). *Amerikan Sinema Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Es Yayınları.
- Toprak, Özden (2021). *Yaz, Çek, Kur; Tam Film Zamanı*, Ankara: Doruk Yayınları.

TRANSLANGUAGING IN L2 WRITING FEEDBACK

Assist. Prof. Dr. H. Kübra Er
Dr. Emel Küçükali

EĞİTİM
yayınevi

TRANSLANGUAGING IN L2 WRITING FEEDBACK

Assist. Prof. Dr. H. Kübra Er, Dr. Emel Küçükali

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Eğitim Yayınevi Graphics Unit

Cover Designer: Eğitim Yayınevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-625-6658-05-9

1. Edition, February 2024

Printing and Binding

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Printing House Certificate No: 47381

Library Information Card

TRANSLANGUAGING IN L2 WRITING FEEDBACK

Assist. Prof. Dr. H. Kübra Er, Dr. Emel Küçükali

VIII+82, 160x240 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-625-6658-05-9

Bu kitap **Erzurum Teknik Üniversitesi BAP Koordinasyon birimi tarafından 2022/007** proje numarası ile desteklenmiştir.

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti.

EĞİTİM

YAYINEVİ

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İNSANLARI OKUYAN KİTAPLAR
İNTERNETKİTAPÇI

11. REFERENCES

- Adamson, J., & Coulson, D. (2015). Translanguaging in English academic writing preparation. *International Journal of Pedagogies and Learning*, 10(1), 24–37. <https://doi.org/10.1080/22040552.2015.1084674>
- Afriadi, R., & Hamzah, H. (2021). Exploring Translanguaging Practice in EFL classroom talk. *English Language and Literature International Conference (ELLiC) Proceedings*, 4(0).
- Ahmadi, D., Maftoon, P., & Mehrdad, A. G. (2012). Investigating the effects of two types of feedback on EFL students' writing. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 2590-2595. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.529>
- Anderson, J. (2022). The translanguaging practices of expert Indian teachers of English and their learners. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 0(0), 1–19. <https://doi.org/10.1080/01434632.2022.2045300>
- Aoyama, R. (2020). Exploring Japanese high school students' L1 use in translanguaging in the communicative EFL classroom, *Test-Ej*, 23(4), n4.
- Barahona, M. (2020). The potential of translanguaging as a core teaching practice in an EFL context, *System*, 95, 102368. <https://doi.org/10.1016/j.system.2020.102368>
- Berlianti, D. G. A., & Pradita, I. (2021). Translanguaging in an EFL classroom discourse: To what extent it is helpful for the students?. *Communications in Humanities and Social Sciences*, 1(1), 42–46. <https://doi.org/10.21924/chss.1.1.2021.14>
- Brookhart, S. M. (2008). How to give effective feedback to your students. ASCD.
- Cai, Y., & Fang, F. (2022). TESOL in Transition: Examining Stakeholders' Use of and Attitudes toward Translanguaging and Multimodal Practices in EFL Contexts. *Taiwan Journal of TESOL*, 19(1), 7–33.
- Canagarajah, S. (2020). Transnational work, translingual practices, and interactional sociolinguistics. *Journal of Sociolinguistics*, josl.12440. <https://doi.org/10.1111/josl.12440>

- Cenoz, J. & Gorter, D. (2017). Sustainable translanguaging and minority languages: Threat or opportunity? *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 38, 901–12. 10.1080/01434632.2017.1284855 CrossRef Google Scholar
- Cenoz, J., & Gorter, D. (2020). Teaching English through pedagogical translanguaging. *World Englishes*, 39(2), 300–311. <https://doi.org/10.1111/weng.12462>
- Cenoz, J., & Gorter, D. (2022). Enhancing bilingual resources in third language acquisition: Towards pedagogical translanguaging. *Educational Linguistics*, 1(2), 338–357. <https://doi.org/10.1515/eduling-2022-0009>
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2000). *Research Methods in Education* (5th ed). RoutledgeFalmer.
- Council of Europe. (2020). Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – *Companion volume*. Council of Europe Publishing. www.coe.int/lang-cefr.
- Creese, A. & Blackledge, A. (2010). Translanguaging in the bilingual classroom: A pedagogy for learning and teaching? *The Modern Language Journal*, 94, 103–115. doi: 10.1111/j.1540-4781.2009.00986.x Google Scholar
- Duke, C. R. (1975). The student-centered conference and the writing process. *The English Journal*, 64(9), 44–47
- Dörnyei, Z., & Taguchi, T. (2010). *Questionnaires in Second Language Research: Construction, Administration, and Processing, Second Edition*.
- Ellis, N. C. (2008). Words and their usage: Commentary on the special issue on the bilingual mental lexicon. *The Mental Lexicon*, 3(3), 375–385.
- Ellis, R., Loewen, S., & Erlam, R. (2006). Implicit and explicit corrective feedback and the acquisition of L2 grammar. *Studies in Second Language Acquisition*, 28, 339–368. <http://dx.doi.org/10.1017/S0272263106060141>
- Emilia, E., & Hamied, F. A. (2022). Translanguaging practices in a tertiary EFL context in Indonesia. *TEFLIN Journal*, 33(1), 47–74. <https://doi.org/10.15639/teflinjournal.v33i1/47-74>

- Fallas Escobar, C. (2019). Translanguaging by design in EFL classrooms. *Classroom Discourse*, 10(3-4), 290-305. <https://doi.org/10.1080/19463014.2019.1628789>
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2009). *How to design and evaluate research in education* (7th ed). McGraw-Hill.
- García, O., & Kano, N. (2014). Translanguaging as process and pedagogy: Developing the English writing of Japanese students in the US. In *The multilingual turn in languages education: Opportunities and challenges* (Vol. 258, p. 277). Multilingual Matters.
- García, O., Ibarra Johnson, S. & Seltzer, K. (2017). *The Translanguaging Classroom*. Philadelphia, PA: Caslon.
- García, O., & Wei, L. (2014). *Translanguaging: Language, bilingualism and education*. Palgrave Macmillan UK. <https://doi.org/10.1057/9781137385765>
- Gorter, D., Zenotz, V. & Cenoz, J.. eds., (2014). *Minority Languages and Multilingual Education: Bridging the Local and the Global*. Berlin: Springer. Google Scholar
- Grabe, W., & Kaplan, R. B. (2014). *Theory and practice of writing: An applied linguistic perspective*. Routledge
- Greasley, P. (2007). *Quantitative data analysis using SPSS: An introduction for health & social science*. McGraw-Hill Education (UK).
- Hosseiny, M. (2014). The role of direct and indirect written corrective feedback in improving Iranian EFL students' writing skill. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 98, 668-674, <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.466>
- Huang, X., & Chalmers, H. (2023). Implementation and effects of pedagogical translanguaging in EFL classrooms: A systematic review. *Languages*, 8(3), 194. <https://doi.org/10.3390/languages8030194>
- Hufeisen, B. (2004). A brief introduction to the linguistic foundations. In *Hufeisen, B., & Neuner, G. (Eds.). The plurilingualism project: Tertiary language learning: German after English*. (pp. 7–11). Council of Europe Graz, Austria.

- Karabulut, A. & Dollar, Keşli, Y. (2022). The use of translanguaging pedagogy in writing classes of Turkish EFL learners, *Participatory Educational Research (PER)*, 9(6), <http://dx.doi.org/10.17275/per.22.128.9.6>
- Khairunnisa, K., & Lukmana, I. (2020). Teachers' Attitudes towards translanguaging in Indonesian EFL classrooms. *Jurnal Penelitian Pendidikan*, 20(2), Article 2. <https://doi.org/10.17509/jpp.v20i2.27046>
- Kien, P. T. & Van, V. T. H. (2023). Vietnamese EFL secondary teachers' translanguaging use and their perceptions, *Van. HCMCOUJS-Social Sciences*, 13(2), 37-54, 10.46223/HCMCOUJS.
- Kwihangana, F. (2021). Enhancing EFL students' participation through translanguaging. *ELT Journal*, 75(1), 87-96. <https://doi.org/10.1093/elt/ccaa058>
- Kroll, J. F., & Stewart, E. (1994). Category interference in translation and picture naming: Evidence for asymmetric connections between bilingual memory representations. *Journal of Memory and Language*, 33(2), 149–174.
- Kroll, J. F., & Tokowicz, N. (2005). *Models of bilingual representation and processing: Looking back and to the future*. Oxford University Press.
- Küçükali, E. (2017). The effect of oral vs. written feedback in EFL writing. *Journal of applied linguistics and language research*, 4(7), 47-67.
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 33(1), 159–174. <https://doi.org/10.2307/2529310>
- Liu, Y., & Fang, F. (2020). Translanguaging theory and practice: how stakeholders perceive translanguaging as a practical theory of language. *RELC Journal*, 0033688220939222. <https://doi.org/10.1177/0033688220939222>
- Lyster, R., Collins, L. & Ballinger, S. (2009). Linking languages through a bilingual read-aloud project. *Language Awareness*, 18, 366–83. doi: 10.1080/09658410903197322 Google Scholar
- Lyster, R., Quiroga, J. & Ballinger, S. (2013). The effects of biliteracy instruction on morphological awareness. *Journal of Immersion*

- and Content-Based Language Education*, 1, 169–97. doi: 10.1075/jicb.1.2.02lysGoogle Scholar
- MacWhinney, B. (2000). *The CHILDES Project: Tools for analyzing talk. transcription format and programs* (Vol. 3). Lawrence Erlbaum Associates.
- Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach* (Vol. 41). Sage publications.
- Paul Sun, P., & Jun Zhang, L. (2022). Effects of translanguaging in online peer feedback on Chinese university English-as-a-foreign-language students' writing performance, *RELC Journal*, 53(2), 325–341. <https://doi.org/10.1177/00336882221089051>
- Phyak, P. (2018). Translanguaging as a pedagogical resource in english language teaching: a response to unplanned language education policies in nepal. In K. Kuchah & F. Shamim (Eds.), *International Perspectives on Teaching English in Difficult Circumstances* (pp. 49–70). Palgrave Macmillan UK. https://doi.org/10.1057/978-1-137-53104-9_3
- Rabbidge, M. (2019). The effects of translanguaging on participation in EFL classrooms. *Journal of Asia TEFL*, 16(4), 1305. 0.18823/asiatefl.2019.16.4.15.1305
- Reid, J. M. (1993). *Teaching ESL writing*. Englewood Cliffs, NJ: Regents.
- Robb, T., Ross, S., & Shortreed, I. (1986). Salience of feedback on error and its effect on EFL writing quality. *TESOL quarterly*, 20(1), 83-96.
- Sobkowiak, P. (2022). Translanguaging practices in the EFL classroom—The Polish context. *Linguistics and Education*, 69, 101020. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2022.101020>
- Ticheloven, A. & et al (2019). Translanguaging challenges in multilingual classrooms: scholar, teacher and student perspectives. *International Journal of Multilingualism*. 18. 1-24. 10.1080/14790718.2019.1686002.
- Turnbull, B. (2018). Is there a potential for a translanguaging approach to English education in japan? perspectives of tertiary learners and teachers. *JALT Journal*, 40(2), 101. <https://doi.org/10.37546/JALTJJ40.2-3>
- Turnbull, B. (2019). The translanguaging classroom: Leveraging student bilingualism for learning. *International Journal of Bilingual Education*

- and Bilingualism*, 22(5), 639–640. <https://doi.org/10.1080/13670050.2016.1275289>
- Turnbull, B. (2019) Translanguaging in the planning of academic and creative writing: A case of adult Japanese EFL learners, *Bilingual Research Journal*, 42(2), 232-251, DOI: 10.1080/15235882.2019.1589603
- Urduan, T. C. (2005). *Statistics in plain English* (2nd ed). Lawrence Erlbaum Associates.
- Viera, A. J., & Garrett, J. M. (2005). Understanding interobserver agreement: The kappa statistic. *Fam Med*, 37(5), 360–363.
- Wang, Y., & Li, D. (2022). Translanguaging pedagogy in tutor’s oral corrective feedback on Chinese EFL learners’ argumentative writing. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 7(1), 33. <https://doi.org/10.1186/s40862-022-00170-5>
- Wei, L., & Moyer, M. G. (Eds.). (2008). *The Blackwell guide to research methods in bilingualism and multilingualism*. Blackwell Pub.
- Williams, C. (1996). Secondary education: Teaching in the bilingual situation. *The Language Policy: Taking Stock*, 12(2), 193–211.
- Yang, M., Badger, R., & Yu, Z. (2006). A comparative study of peer and teacher feedback in a Chinese EFL writing class. *Journal of second language writing*, 15(3), 179-200, <https://doi.org/10.1016/j.jslw.2006.09.004>
- Yang, Q., Yang, S., & Shi, W. (2023). Translanguaging pedagogies in EFL writing education. *International Journal of TESOL Studies*, 5, 50–68. <https://doi.org/10.58304/ijts.20230105>
- Yuvayapan, F. (2019). Translanguaging in EFL classrooms: Teachers’ perceptions and practices. *Dil ve Dilbilimi Çalışmaları Dergisi*, 15(2), 678–694. <https://doi.org/10.17263/jlls.586811>
- Yuzlu, M. Y., & Dikilitas, K. (2021). Translanguaging in the development of EFL learners’ foreign language skills in Turkish context. *Innovation in Language Learning and Teaching*, 0(0), 1–15. <https://doi.org/10.1080/17501229.2021.1892698>
- Zhang, L. (2023). Empowering Chinese college students in English as a foreign language writing classes: Translanguaging with translation methods. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2023.1118261>

TÜRKİYE'DEKİ İLLERİN TURİZM ARZ KAYNAKLARI (GEZİLECEK TURİSTİK YERLER)

Dr. Gökhan EMİR

EĞİTİM
yayınevi

TÜRKİYE'DEKİ İLLERİN TURİZM ARZ KAYNAKLARI

(GEZİLECEK TURİSTİK YERLER)

Dr. Gökhan Emir

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Tasarım Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-04-2

1. Baskı, Şubat 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

TÜRKİYE'DEKİ İLLERİN TURİZM ARZ KAYNAKLARI

(GEZİLECEK TURİSTİK YERLER)

Dr. Gökhan Emir

VIII+116 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-04-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
YAYINEVİ

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetin Kitapçısı

KAYNAKÇA

- <https://adana.ktb.gov.tr/TR-110850/gezilecek-yerler.html>
<https://adiyaman.ktb.gov.tr/TR-165833/gezsen-adiyaman.html>
<https://afyon.ktb.gov.tr/TR-63474/turizm-cesitleri.html>
<https://agri.ktb.gov.tr/TR-95473/gezilecek-yerler.html>
<https://amasya.ktb.gov.tr/TR-59510/turizm-aktiviteleri.html>
<https://ankara.ktb.gov.tr/TR-152350/gezilecek-yerler.html>
<https://antalya.ktb.gov.tr/TR-68431/turizm-aktiviteleri.html>
<https://artvin.ktb.gov.tr/TR-168360/gezilecek-yerler.html>
<https://aydin.ktb.gov.tr/TR-64518/gezilecek-yerler.html>
<https://balikesir.ktb.gov.tr/TR-65919/gezilecek-yerler.html>
<https://bingol.ktb.gov.tr/TR-57172/turizm-aktiviteleri.html>
<https://bitlis.ktb.gov.tr/TR-56221/gezilecek-yerler.html>
<https://bolu.ktb.gov.tr/TR-69957/turizm-aktiviteleri.html>
<https://burdur.ktb.gov.tr/TR-70146/tarihi-yapilar-ve-gezilecek-yerler.html>
<https://bursa.ktb.gov.tr/TR-70231/turizm-aktiviteleri.html>
<https://canakkale.ktb.gov.tr/TR-70571/gezilecek-yerler.html>
<https://cankiri.ktb.gov.tr/TR-70612/tarihi-ve-turistik-yerler.html>
<https://corum.ktb.gov.tr/TR-58706/gezilecek-yerler.html>
<https://denizli.ktb.gov.tr/TR-211791/turizm-turleri-ve-muzeler.html>
<https://diyarbakir.ktb.gov.tr/TR-93896/gezi-rehberi.html>
<https://edirne.ktb.gov.tr/TR-76381/gezilecek-yerler-ve-muzelerimiz.html>
<https://elazig.ktb.gov.tr/TR-58560/turizm-aktiviteleri.html>
<https://erzincan.ktb.gov.tr/TR-57401/turizm-aktiviteleri.html>
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/erzurum/gezilecekyer>
<https://eskisehir.ktb.gov.tr/TR-70873/turizm-aktiviteleri.html>
<https://gaziantep.ktb.gov.tr/TR-52331/tarihi-yapilar-ve-gezilecek-yerler.html>
<https://giresun.ktb.gov.tr/TR-269478/turizm-aktiviteleri.html>
<https://gumushane.ktb.gov.tr/TR-57972/gezi-rehberi.html>
<https://hakkari.ktb.gov.tr/TR-158460/hakkari-turizmi.html>
<https://hatay.ktb.gov.tr/TR-205529/dogal-kulturel-ve-tarihi-turizm-degerler.html>
<https://isparta.ktb.gov.tr/TR-165315/gezmeden-gormeden-donme.html>
<https://mersin.ktb.gov.tr/TR-73429/tanitim-brosurleri.html>
<https://istanbul.ktb.gov.tr/TR-276795/gezilecek-yerler.html>
<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-210567/tarihi-ve-turistik-yerler.html>
<https://kars.ktb.gov.tr/TR-288061/turizm-aktiviteleri.html>
<https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-170721/tanitim-brosurleri.html>
<https://kayseri.ktb.gov.tr/TR-181684/gezilecek-yerler.html>
<https://kirklareli.ktb.gov.tr/TR-64287/turizm-aktiviteleri.html>

<https://kirsehir.ktb.gov.tr/TR-64762/gezilecek-yerler.html>
<https://kocaeli.ktb.gov.tr/TR-174504/gezilecek-yerler.html>
<https://konyakultur.gov.tr/index.php?route=modules/items&item>
<https://kutahya.ktb.gov.tr/TR-69536/tanitim-brosurleri.html>
<https://malatya.ktb.gov.tr/TR-58291/turizm-aktiviteleri.html>
<https://manisa.ktb.gov.tr/TR-152308/turizm-aktiviteleri.html>
<https://kahramanmaras.ktb.gov.tr/TR-149576/gezilecek-yerler.html>
<https://mardin.ktb.gov.tr/TR-311558/gezilecek-yerler--places-to-visit-.html>
<https://mugla.ktb.gov.tr/TR-271018/turizm-aktiviteleri.html>
<https://mus.ktb.gov.tr/TR-56130/gezilecek-yerler.html>
<https://nevsehir.ktb.gov.tr/TR-227582/brosurlerimiz.html>
<https://nigde.ktb.gov.tr/TR-74355/gezilecek-yerler.html>
<https://ordu.ktb.gov.tr/TR-106501/gezilecek-yerler.html>
<https://rize.ktb.gov.tr/TR-163760/gezilecek-yerler.html>
<https://sakarya.ktb.gov.tr/TR-127795/gezilecek-yerler.html>
<https://samsun.ktb.gov.tr/TR-59858/ilceler-gezilecek-yerler--places-to-visit-.html>
<https://siirt.ktb.gov.tr/TR-56408/siirt39i-kesfet.html>
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/sinop/gezilecekyer>
<https://sivas.ktb.gov.tr/TR-75963/sivas39i-kesfet.html>
<https://tekirdag.ktb.gov.tr/TR-75835/gezilecek-yerler.html>
<https://tokat.ktb.gov.tr/TR-217293/kultur-turizmi.html>
<https://trabzon.ktb.gov.tr/TR-57630/tarihi-yapilar-gezilecek-yerler.html>
<https://tunceli.ktb.gov.tr/TR-57262/gezilecek-yerler.html>
<https://sanliurfa.ktb.gov.tr/TR-164338/gezilecek-yerler.html>
<https://usak.ktb.gov.tr/TR-160575/usak-gezi-rehberi.html>
<https://van.ktb.gov.tr/TR-76200/van39in-degerleri.html>
<https://yozgat.ktb.gov.tr/TR-91623/turistik-yerler.html>
<https://zonguldak.ktb.gov.tr/TR-92809/turizm-aktiviteleri.html>
<https://aksaray.ktb.gov.tr/TR-63654/kultur-turizmi.html>
<https://bayburt.ktb.gov.tr/TR-92772/gezilecek-yerler.html>
<https://karaman.ktb.gov.tr/TR-95857/gezilecek-yerler.html>
<https://www.kirikkale.com.tr/kirikkale-de-gezilecek-yerler>
<https://batman.ktb.gov.tr/TR-56594/turizm-aktiviteleri.html>
<https://sirnak.ktb.gov.tr/TR-56429/gezilecek-yerler.html>
<https://bartin.ktb.gov.tr/TR-69013/gezilecek-yerler.html>
<https://ardahan.ktb.gov.tr/TR-55797/gezilecek-yerler.html>
<https://igdir.ktb.gov.tr/TR-55718/gezilecek-yerler.html>
<https://yalova.ktb.gov.tr/TR-127253/gezilecek-yerler.html>
<https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-63751/gezilecek-yerler.html>
<https://kilis.ktb.gov.tr/TR-61737/turizm-aktiviteleri.html>
<https://osmaniye.ktb.gov.tr/TR-60827/gezilecek-yerler.html>
<https://duzce.ktb.gov.tr/TR-70819/gezilecek-yerler.html>

TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİNDE GÜNCEL KONULAR

EDITÖRLER:

PROF. DR. MEHMET GÜMÜŞ

ÖĞR. GÖR. UFUK AYDOĞMUŞ

EĞİTİM
yayınevi

TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİNDE GÜNCEL KONULAR

Editörler: Prof. Dr. Mehmet Gümüş, Öğr. Gör. Ufuk Aydoğmuş

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-53-9

1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

TEDARİK ZİNCİRİ YÖNETİMİNDE GÜNCEL KONULAR

Editörler: Prof. Dr. Mehmet Gümüş, Öğr. Gör. Ufuk Aydoğmuş

IV+114 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6613-53-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak

Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKLAR

- Ağdaş, M., Bali Ö. ve Ballı, H. (2014). Afet lojistiği kapsamında dağıtım merkezi için yer seçimi: SMAA-2 tekniği ile bir uygulama. *Beykoz Akademi Dergisi*, 2(1), 75-94.
- Aydoğmuş, U., Ergin, E. (2022). Küme örtüleme problemi ile afet merkezi lokasyonu seçilmesi: Antalya ili örneği. *İşletme Biliminde Güncel Çalışmalar*. Eğitim Yayınevi. Konya.
- Chokolaei, H. A., Ghasemi, P., ve Goodarziyan, F. (2023). Evaluating the efficiency of relief centers in disaster and epidemic conditions using multi-criteria decision-making methods and GIS: A case study. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 85, 103512.
- Chu, J., ve Su, Y. (2012). The application of TOPSIS method in selecting fixed seismic shelter for evacuation in cities. *Systems Engineering Procedia*, 3, 391-397.
- Dabbagh, R., ve Ahmadi Chokolaei, H. (2020). Optimal location of rescue centers using GIS and multi-criteria decision making methods (case study: urmia City). *Quarterly Scientific Journal of Rescue and Relief*, 12(1), 12-1.
- Geng, S., Hou, H., ve Zhang, S. (2020). Multi-criteria location model of emergency shelters in humanitarian logistics. *Sustainability*, 12(5), 1759.
- Gümüş, M., Özder, E. H., Hatnoğlu, E., ve Uçar, A. (2022). Geri Dönüşüm Atıklarının Toplanmasında Rota Optimizasyonu: Alanya İlçesinde Bir Uygulama. *Journal of Turkish Operations Management*, 6(1), 1102-1112.
- Hoyois, P., Scheuren, J.M., Below, R., Guha-Sapir, D. (2007). Annual disaster statistical review: Numbers and trends 2006, Catholic University of Louvain (UCL), *Centre for research on the epidemiology of disasters (CRED)*.
- Kamber, E. (2022). Çok kriterli karar verme yöntemi VIKOR ile afet merkezi yeri seçimi: Antalya ili örneği. *Endüstri Mühendisliği Bakış Açısıyla Sürdürülebilirlik Çalışmaları*. Eğitim Yayınevi. Konya.
- Ma, Y., Xu, W., Qin, L., ve Zhao, X. (2019). Site selection models in natural disaster shelters: A review. *Sustainability*, 11(2), 399.
- Omidvar, B., Baradaran-Shoraka, M., ve Nojavan, M. (2013). Temporary site selection and decision-making methods: a case study of Tehran, Iran. *Disasters*, 37(3), 536-553.
- Soltani, A., Ardalan, A., Bolorani, A. D., Haghdooost, A., ve Hosseinzadeh-Attar, M. J. (2014). Site selection criteria for sheltering after earthquakes: A systematic review. *PLoS currents*, 6
- Turğut, T. B., Taş, G., Herekoğlu, A., Tozan, H., ve Vayvay, O. (2011). A fuzzy AHP based decision support system for disaster center location selection and a case study for Istanbul. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 20(5), 499-520.
- Uluslararası Acil Durum Veritabanı EM-DAT, Erişim Tarihi: 20/11/2023 <https://www.emdat.be/>
- Yumurtacı Aydoğmuş, H., Namlı, E., Aydoğmuş, U. (2018). Strateji ve Lojistik Strateji. İçinde (Editör: H. Erdal) *Lojistik Stratejiler (Yalın, Çevik ve İşbirlikli)*. Ekin. Bursa.

KAYNAKLAR

- Ali, S. M., Arafın, A., Mektadir, M. A., Rahman, T., & Zahan, N. (2018). Barriers to reverse logistics in the computer supply chain using interpretive structural model. *Global journal of flexible systems management*, 19, 53-68.
- Amini, M. M., Retzlaff-Roberts, D., & Bienstock, C. C. (2005). Designing a reverse logistics operation for short cycle time repair services. *International journal of production economics*, 96(3), 367-380.
- Blackburn, J. D., Guide Jr, V. D. R., Souza, G. C., & Van Wassenhove, L. N. (2004). Reverse supply chains for commercial returns. *California management review*, 46(2), 6-22.
- Bouzon, M., Govindan, K., & Rodriguez, C. M. T. (2018). Evaluating barriers for reverse logistics implementation under a multiple stakeholders' perspective analysis using grey decision making approach. *Resources, conservation and recycling*, 128, 315-335.
- Brito, M., Flapper, S. D., & Dekker, R. (2002). *Reverse logistics* (No. EI 2002-21).
- Brito, M. P., & Dekker, R. (2003). Modelling product returns in inventory control—exploring the validity of general assumptions. *International Journal of Production Economics*, 81, 225-241.
- Byrne, P. M., & Deeb, A. (1993). Logistics Must Meet The" Green" Challenge. *Transportation & Distribution*.
- Carbone, V., & Moatti, V. (2008, January). Greening the supply chain: Preliminary results of a global survey. In *Supply Chain Forum: An International Journal* (Vol. 9, No. 2, pp. 66-76). Taylor & Francis.
- Chileshe, N., Rameezdeen, R., Hosseini, M. R., & Lehmann, S. (2015). Barriers to implementing reverse logistics in South Australian construction organisations. *Supply chain management: an international journal*, 20(2), 179-204.
- Eyüboğlu, G., & Basti, M. (2017). Tersine lojistikte karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri: türk gıda sektörü örneği. *Istanbul Commerce University Journal of Social Sciences/Istanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(31).
- Fleischmann, M., & Fleischmann, M. (2001). Inventory Systems with Reverse Logistics. *Quantitative Models for Reverse Logistics*, 89-103.
- Govindan, K., & Bouzon, M. (2018). From a literature review to a multi-perspective framework for reverse logistics barriers and drivers. *Journal of cleaner production*, 187, 318-337.
- Gukaliuk, A. F., & Katsma, V. I. (2017). Logistic resource management as a part of logistic management of enterprise. *Ekonomichnyy analiz*, 27(2), 130-138.
- Gümüş, M., Özder, E. H., Hatınoğlu, E., & Uçar, A. (2022). Geri Dönüşüm Atıklarının Toplanmasında Rota Optimizasyonu: Alanya İlçesinde Bir Uygulama. *Journal of Turkish Operations Management*, 6(1), 1102-1112.

- Hult, G. T. M., Ketchen, D. J., & Arrfelt, M. (2007). Strategic supply chain management: Improving performance through a culture of competitiveness and knowledge development. *Strategic management journal*, 28(10), 1035-1052.
- Jayaraman, V., & Luo, Y. (2007). Creating competitive advantages through new value creation: a reverse logistics perspective. *Academy of management perspectives*, 21(2), 56-73.
- Kannan, G., Pokharel, S., & Kumar, P. S. (2009). A hybrid approach using ISM and fuzzy TOPSIS for the selection of reverse logistics provider. *Resources, conservation and recycling*, 54(1), 28-36.
- Plaza-Úbeda, J. A., Abad-Segura, E., de Burgos-Jiménez, J., Boteva-Asenova, A., & Belmonte-Ureña, L. J. (2020). Trends and new challenges in the green supply chain: The reverse logistics. *Sustainability*, 13(1), 331.
- Prajapati, H., Kant, R., & Shankar, R. (2019). Prioritizing the solutions of reverse logistics implementation to mitigate its barriers: A hybrid modified SWARA and WASPAS approach. *Journal of Cleaner Production*, 240, 118219.
- Prakash, C., & Barua, M. K. (2016). A combined MCDM approach for evaluation and selection of third-party reverse logistics partner for Indian electronics industry. *Sustainable Production and Consumption*, 7, 66-78.
- Pumpinyo, S., & Nitivattananon, V. (2014). Investigation of barriers and factors affecting the reverse logistics of waste management practice: a case study in Thailand. *Sustainability*, 6, 7048-7062.
- Rogers, D. S., & Tibben-Lembke, R. (2001). An examination of reverse logistics practices. *Journal of business logistics*, 22(2), 129-148.
- Sirisawat, P., & Kiatcharoenpol, T. (2018). Fuzzy AHP-TOPSIS approaches to prioritizing solutions for reverse logistics barriers. *Computers & Industrial Engineering*, 117, 303-318.
- Šomplák, R., Pavlas, M., Nevrlý, V., Touš, M., & Popela, P. (2019). Contribution to Global Warming Potential by waste producers: Identification by reverse logistic modelling. *Journal of Cleaner Production*, 208, 1294-1303.
- Srivastava, S. K. (2008). Network design for reverse logistics. *Omega*, 36(4), 535-548.
- Waqas, M., Dong, Q. L., Ahmad, N., Zhu, Y., & Nadeem, M. (2018). Critical barriers to implementation of reverse logistics in the manufacturing industry: a case study of a developing country. *Sustainability*, 10(11), 4202.
- Yumurtacı Aydoğmuş, H., Aydoğmuş, U., Kamber, E. (2023). *Endüstri 4.0 ve tüketici davranışları. İçinde Tüketici Davranışları IV-Güncel Akademik Çalışmalar. Eğitim Yayınevi: Konya.*
- Zhang, Y. M., Huang, G. H., & He, L. (2011). An inexact reverse logistics model for municipal solid waste management systems. *Journal of Environmental Management*, 92(3), 522-530.

KAYNAKLAR

- Arslan, Ö. E., & Yumurtacı Aydoğmuş, H. (2020). Otel işletmelerinde dış kaynak kullanımı: TOPSIS yöntemi ile bir uygulama. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, Special Issue (4), 463-477.
- Aydoğmuş, U., Yumurtacı Aydoğmuş, H., Karaman, D., Yıldız, A., & Can, M. (2023). Bir KOBİ'nin banka seçim sürecinde aralık tip 2 bulanık AHP yöntemi uygulaması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 1042-1070.
- Du, S. (2023). Hybrid Kano-DEMATEL-TOPSIS model based benefit distribution of multiple logistics service providers considering consumer service evaluation of segmented task. *Expert Systems with Applications*, 213, 119292.
- Efe, B. (2016). An integrated fuzzy multi criteria group decision making approach for ERP system selection. *Applied Soft Computing*, 38, 106-117.
- Erdal, H., & Yumurtacı Aydoğmuş, H. (2019). Analitik hiyerarşi süreci ile lojistik merkezi yeri seçimi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 129-136.
- Gümüş, M., Can, M., Kamber, E. (2021). İşletmelerde Makine Seçim Problemlerinde EDAS Yöntemi Uygulaması. *İçinde İşletme Araştırmalarında Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri: Örnek Uygulamalar*. Editör: Vatanserver, K. Detay Yayıncılık, ss:83 -94.
- Gürçan, Ö. F., Yazıcı, İ., Beyca, Ö. F., Arslan, Ç. Y., & Eldemir, F. (2016). Third party logistics (3PL) provider selection with AHP application. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 235, 226-234.
- Ho, W., Bennett, D. J., Mak, K. L., Chuah, K. B., Lee, C. K. M., & Hall, M. J. (2009, December). Strategic logistics outsourcing: An integrated QFD and AHP approach. In *2009 IEEE International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management* (pp. 1434-1438). IEEE
- Hult, G.T.M., Ketchen, D.J., Arrfelt, M. Strategic supply chain management: Improving performance through a culture of competitiveness and knowledge development. *Strategic Management Journal*, 2007, 28, 1035-1052.
- Kamber, E., Can, M. (2019). Tedarik Zincirinde Çapraz Yüklemenin Önemi. *İçinde Türkiye'de Mühendislik Alanında Akademik Çalışmalar*. Editör: Dr. Öğr. Üyesi Sinan Aydın. İksad Yayınevi, ss:221 -244.
- Kamber, E., Can, M., Yumurtacı Aydoğmuş, H. (2019). Reklamda Şüphencilik ve Marka Güveni İlişkisi. *İçinde Pazarlama İletişiminde Reklam ve Sosyal Medya*. İksad Yayınevi.
- Karaaslan, A., & Aydın, S. (2020). Yenilenebilir enerji kaynaklarının çok kriterli karar verme teknikleri ile değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(4), 1351-1375.

- Karaoğlan, S. (2016). DEMATEL VE VIKOR yöntemleriyle dış kaynak seçimi: Otel işletmesi örneği. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (55), 9-24.
- Nguyen, N. A. T., Wang, C. N., Dang, L. T. H., Dang, L. T. T., & Dang, T. T. (2022). Selection of cold chain logistics service providers based on a grey AHP and grey COPRAS framework: a case study in Vietnam. *Axioms*, 11(4), 154.
- Soh, S. (2010). A decision model for evaluating third-party logistics providers using fuzzy analytic hierarchy process. *African Journal of Business Management*, 4(3), 339.
- Srivastava, S. *Network design for reverse logistics*. Omega, 2008, 36, 535–548.
- Supçiller, A. A., & Deligöz, K. (2018). Tedarikçi seçimi probleminin çok kriterli karar verme yöntemleriyle uzlaşık çözümü. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 18. EYİ Özel Sayısı, 355-368.
- Şenkayas, H., & Hekimoğlu, H. (2013). Çok kriterli tedarikçi seçimi probleminde PROMETHEE yöntemi uygulaması. *Verimlilik Dergisi*, (2), 63-80.
- Yayla, A. Y., Oztekin, A., Gumus, A. T., & Gunasekaran, A. (2015). A hybrid data analytic methodology for 3PL transportation provider evaluation using fuzzy multi-criteria decision making. *International Journal of Production Research*, 53(20), 6097-6113.
- Yumurtacı Aydoğmuş, H., Kamber, E., & Kahraman, C. (2021). ERP selection using picture fuzzy CODAS method. *Journal of Intelligent & Fuzzy Systems*, 40(6), 11363-11373.
- Yumurtacı Aydoğmuş, H., Türkan, Y. S., & Aydoğmuş, U. (2023). A Bibliometric Analysis of Higher Education and the Sustainable Development Goals. In *Considerations on Education for Economic, Social, and Environmental Sustainability* (pp. 1-25). IGI Global.

KAYNAKÇA

- Abdel-Basset, M., Manogaran, G., Mohamed, M. (2018). Internet of Things (IoT) and its impact on supply chain: a framework for building smart, secure and efficient systems. *Future Generation Computer Systems*, in press.
- Akben, İ., ve Güngör, A. (2018). Tedarik Zinciri ve Yalın Tedarik Zinciri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 171-179.
- Ataman, G. (2002). Tedarik Zinciri ve Yönetimi: Değişim Mühendisliği ve Dış Kaynaklardan Yararlanma İlişkisi Üzerine Bir İrdeleme. *Öneri Dergisi*, 5(17), 35-42.
- Bursalgil, G. (2019). Giysi Tasarımında Sıfır Atık Yöntemlerinin ve Uygulamalarının İncelenmesi. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 4(7), 81-100.
- Cheremisinoff, N. P. (2003). *Handbook of Solid Waste Management and Waste Minimization Technologies*. Elsevier Science, Burlington, USA.
- Croxton, K.L., Dastugue-Garcia, S.J., Lambert, D.M, and et All (2001), *The Supply Chain Management Process*, *The International Journal of Logistics Management*, Vol.12, No.2, pp.13-35.
- Çevre, Şehircilik, Şehircilik Bakanlığı ve Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü (2022). Sıfır atık.
- Eghbali, H., Arkat, J., Tavakkoli-Moghaddam, R. (2022). Sustainable supply chain network design for municipal solid waste management: A case study. *J. Clean. Prod.*, 381, 135211.
- Er, M. K. (2012). Sıfır Atık Yönetimi ve Ofis Tipi Binalarda Uygulanması (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Ergülen, A., Atıcı, F. (2020). Toplam Kalite, Çevre ve Sıfır Atık Yönetimi; Yaklaşımlar, Kazanımlar ve Eleştiriler. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 299-328.
- Gedik, Y. (2021). Sürdürülebilir tedarik zinciri yönetimi ve sürdürülebilirliğin tedarik zincirleri üzerindeki etkileri: Kavramsal bir değerlendirme. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 17(3), 830-860.
- Gülây, İ. ve Topcu, Y.E. (2020). Tedarik Zincirinde Blok Zinciri Teknolojisinin Uygulanmasının Maliyetler Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16(1), 171-185.
- Güllü, G. (2022). Kentsel Dönüşümde Sıfır Atık Yönetimi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 112-120.
- Güzel, D. ve Demirdöğen, O. (2016). Tedarik zinciri bütünleşmesi, yeşil tedarik zinciri uygulamaları ve işletme performansı arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 362-394.

- Keleş, B. ve Ova, G. (2020). Gıda Tedarik Zinciri Yönetiminde Bilgi Teknolojileri Kullanımı. Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 17(1), 137-143.
- Lee, H. and Billington, C. (1992). Managing Supply Chain Inventory: Pitfalls and Opportunities, Sloan Management Review, 33(3), 65-73.
- Nassani, A. A., Hussani, H., Condrea, E., Grigorescu, A., Yousaf, Z. and Haffar, M. (2023). Zero Waste Management: Investigation of Green Technology, the Green Supply Chain, and the Moderating Role of CSR Intentions. Sustainability, 15, 4169. <https://doi.org/10.3390/su15054169>.
- Özdemir, A. İ. (2004). Tedarik zinciri yönetiminin gelişimi, süreçleri ve yararları. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (23).
- Özkan, O., Bayın, G. ve Yeşilaydin, G. (2015). Sağlık sektöründe yalnızca tedarik zinciri yönetimi. AJIT-e: Academic Journal of Information Technology, 6(18), 71-94.
- Öztürk, D. (2016). Tedarik zinciri yönetimi süreçlerini etkileyen faktörler. International Journal of Social and Economic Sciences, 6(1), 17-24.
- Rao, P., Holt, D. (2005). Do green supply chains lead to competitiveness and economic performance? Int. J. Oper. Prod. Manag., 25, 898-916.
- Seval, A. ve Ölmez, B. (2021). İzmir İli Konak İlçesi'nde Sıfır Atık Uygulaması. Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, 10(2), 144-156.
- Tan, K.C., Kannan, V.R., Handfield, R.B. (1998), "Supply Chain Management: Supplier Performance And Firm Performance", International Journal of Purchasing and Material Management, Vol.34 No.3, pp.2-9
- TDK, <http://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 25.11.2023)
- Ulaşlı, K. (2018). Geri kazanılabilir atıkların yönetimi ve sıfır atık projesi uygulamaları: Kadıköy Belediyesi (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).
- Yaman, K., Olhan, E. (2010). Atık Yönetiminde Sıfır Atık Yaklaşımı ve Bu Anlayışa Küresel Bir Bakış. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi, 3(1), 53-57.
- Yaprak, İ. ve Doğan, N. Ö. (2019). Yeşil tedarik zinciri yönetimi: İlgili literatüre dayalı bir mevcut durum analizi. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 15(4), 1143-1165.
- Yusoff, S. (2018). Toward integrated and sustainable waste management system in University of Malaya: UM zero waste campaign. E3S Web Conf., 48, 04007.
- Iqbal, M. W., Kang, Y. and Jeon, H. W. (2020). Zero waste strategy for green supply chain management with minimization of energy consumption. Journal of Cleaner Production, 245, 118827.
- Pietsch, N., Ribeiro, J. L. D., Medeiros, J. F. (2017). Benefits, challenges and critical factors of success for Zero Waste: A systematic literature review. Waste Management, 67, 324-353.

KAYNAKLAR

- Ahi, P., Searcy, C., (2013). Comparative literature analysis of definitions for green and sustainable supply chain management. *J. Clean. Prod. (JCP)*, 52 pp. 329-341.
- Atkisson, A. (2003). Sustainability Is for Everyone. ISIS Academy.
- Awasthi, A. Govindan, K. and Gold, S. (2018). Multitier sustainable global supplier selection using a fuzzy AHP-VIKOR based approach. *International Journal of Production Economics*, 195: 106-117.
- Bai, L. Li, Y. Du, Q. Xu, Y. (2017). A fuzzy comprehensive evaluation model for sustainability risk evaluation of PPP projects”, *Sustainability*, 9(10): 1890.
- Barbier, E. (2011). The policy challenges for green economy and sustainable economic development. *Natural Resources Forum*, 35(3), 35, 233–245. doi:10.1111/j.1477-8947.2011.01397.x
- Baumgartner, R. J. (2014). Managing corporate sustainability and CSR: A conceptual framework combining values, strategies and instruments contributing to sustainable development. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 21(5), 258–271. doi:10.1002/csr.1336
- Bathrinath, S. Dhanasekar, M. Dhanorvignesh, B. Kamaldeen, Z. Santhi, B. Bhalaji, R. K. A., Koppiahraj, K. (2022). Modeling sustainability risks in sugar industry using AHP-BWM, *Materials Today: Proceedings*, 50: 1397-1404.
- Calvente, A. M. (2007). El Concepto Moderno de Sustentabilidad. *UAIS Sustentabilidad*, 1, 1–7.
- Galaz, V., Centeno, M. A., Callahan, P. W., Causevic, A., Patterson, T., Brass, I., & Levy, K. (2021). Artificial intelligence, systemic risks, and sustainability. *Technology in Society*, 67, 101741.
- Çamlıca, Z., & Akar, G. S. (2014). Lojistik Sektöründe Sürdürülebilirlik Uygulamaları , *Gümüşhane University Electronic Journal of the Institute of Social Science/Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 5(11).
- Çetin, Ö. Ü. O., & Sain, A. D. (2018). Lojistik Sektöründe Sürdürülebilirlik Uygulamaları. IV. International Caucasus-Central Asia Foreign Trade and Logistics Congress September, 7-8, Didim/Aydın
- Fettahlıoğlu, H. S., & Birin, C. (2016). Sürdürülebilirlik Açısından Tersine Lojistik Faaliyetlerini ve Sürdürülebilir Pazarlamayı Etkileyen Faktörlerin Analitik Hiyerarşi Yöntemi ile Belirlenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 89-114.
- Giannakis, M. and Papadopoulos, T. (2016). Supply chain sustainability: A risk management approach, *International Journal of Production Economics*, 171: 455-470.

- Gilman, R. (1992). Sustainability By Robert Gilman from the 1992 UIA/AIA Call for Sustainable Community Solutions.
- Jianying, F., Bianyu, Y., Xin, L., Dong, T., & Weisong, M. (2021). Evaluation on risks of sustainable supply chain based on optimized BP neural networks in fresh grape industry. *Computers and Electronics in Agriculture*, 183, 105988.
- Hölscher, K., Wittmayer, J. M., & Loorbach, D. (2018). Transition versus transformation: What's the difference? *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 27, 1–3. doi:10.1016/j.eist.2017.10.007
- Hofmann, H., Busse, C., Bode, C., Henke, M., (2014). Sustainability-related supply chain risks: conceptualization and management. *Bus. Strateg. Environ.* 23 (3), 160e172
- Huang, J. Liu, J. Zhang, H. and Guo, Y. (2020). Sustainable risk analysis of China's overseas investment in iron ore. *Resources Policy*, 68, 101771.
- İncaz, S. (2015). Lojistik ve Sürdürülebilirlik Bağlamında Yeni Yaklaşımlar. *Niğantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 149-162.
- Kalantari, F., & Hosseini-zhad, S. J. (2021). A multi-objective Cross Entropy-based algorithm for Sustainable Global Food Supply Chain with Risk Considerations: A Case Study. *Computers & Industrial Engineering*, 107766.
- Kiriş, S. B., & Börekçi, D. Y. (2018). Sürdürülebilir Liman İşletmeciliğini Yönlendirici ve Engelleyici Faktörler: Bir Üçlü Bilanço Yaklaşımı. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 192-220.
- Liu, B., Liu, S., Xue, B., Lu, S., & Yang, Y. (2021). Formalizing an integrated decision-making model for the risk assessment of carbon capture, utilization, and storage projects: From a sustainability perspective. *Applied Energy*, 303, 117624.
- Loorbach, D., Frantzeskaki, N., & Avelino, F. (2017). Sustainability Transitions Research: Transforming Science and Practice for Societal Change. *Annual Review of Environment and Resources*, 42(1), 599–626. doi:10.1146/annurevenviron-102014-021340
- Majumdar, A., Sinha, S. K., & Govindan, K. (2021). Prioritising risk mitigation strategies for environmentally sustainable clothing supply chains: Insights from selected organisational theories. *Sustainable production and consumption*, 28, 543-555.
- Multaharju, S., Lintukangas, K., Hallikas, J., & Kähkönen, A. K. (2017). Sustainability-related risk management in buying logistics services: An exploratory cross-case analysis. *The International Journal of Logistics Management*.
- Mücevher, M. H. (2021). Sürdürülebilir Lojistik İçin Üç Öncelikli Strateji: Yeşil Lojistik, Tersine Lojistik ve Yalın Lojistik. *Enderun*, 5(1), 39-54.

- Müller, A. B., Avellán, T., & Schanze, J. (2020). Risk and sustainability assessment framework for decision support in 'water scarcity–water reuse' situations. *Journal of Hydrology*, 591, 125424.
- Nur, T. and Hidayatno, A. (2020). Literature Review of a Multi Actor Analysis for Developing a Sustainable Agriculture Supply Chain (Case Study of Cocoa), In 2020 9th International Conference on Industrial Technology and Management (ICITM) (pp. 57-62). IEEE.
- Oduoza, C. F. (2020). Framework for sustainable risk management in the manufacturing sector, *Procedia Manufacturing*, 51: 1290-1297.
- Raian, S., Ali, S. M., Sarker, M. R., Sankaranarayanan, B., Kabir, G., Paul, S. K., & Chakraborty, R. K. (2022). Assessing sustainability risks in the supply chain of the textile industry under uncertainty. *Resources, Conservation and Recycling*, 177, 105975.
- Rintamaa, V. (2020). Managing sustainability risks in the logistics supply chain.
- Saaty T.L. (1990). An Exposition of The AHP in Reply To The Paper Remarks On The Analytic Hierarchy Process, *Management Science*, 36(3): 259-268.
- Torres-Ruiz, A. and Ravindran, A. R. (2018) . Multiple criteria framework for the sustainability risk assessment of a supplier portfolio, *Journal of Cleaner Production*, 172: 4478-4493.
- Trubetskaya, A. Horan, W. Conheady, P. Stockil, K. Merritt, S. ve Moore, S. (2021). A methodology for assessing and monitoring risk in the industrial wastewater sector, *Water Resources and Industry*, 25: 100146.
- Tüzün Rad, S., & Gülmez, Y. S. (2017). Green Logistics For Sustainability. *International Journal of Management Economics & Business/Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*.
- Valinejad, F. and Rahmani, D. (2018). Sustainability risk management in the supply chain of telecommunication companies: A case study, *Journal of Cleaner Production*, 203: 53-67.
- WCED. (1987). Our Common Future. World Commission on Environment and Development Oxford University Press.
- Zhou, Z., Cheng, S. ve Hua, B., (2000). Supply chain optimization of continuous process industries with sustainability considerations. *Computers and Chemical Engineering*, 24 (2-7),1151 – 1158.

KAYNAKÇA

- Alatepeli, B. (2022). SWARA yöntemi ile soğuk tedarik zinciri lojistik firma seçimi. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 8(16), 117-125.
- Ali, I., Nagalingam, S. ve Gurd, B. (2018). A Resilience Model for Cold Chain Logistics of Perishable Products. *The International Journal of Logistics Management*, 29(3), 922-941.
- Aydoğmuş, U., Can, M., Seval, M. T. (2018). Hizmet Sektöründe Danışmanlık Firması Seçimi Problemine Yönelik Kriter Araştırması. Editör: Güngör, T., Başyigit Kılıç, G., Uyumaz, A., Görgülü, S. *Mühendislik Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar*. Gece Yayınevi.
- Banaz, N. (2019). Tedarik Zincirinde Soğuk Zincir Uygulamaları ve Bir Araç Rotalama Problemi Çözümü. *Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya.
- Bogataj, M., Bogataj, L. ve Vodopivec, R. (2005). Stability of Perishable Goods in Cold Logistic Chains. *International Journal of Production Economics*, (93), 345-356.
- Chaudhuri, A., Popovska, I. D., Subramanian, N., Chan, H. ve Bai, R. (2018). Decision-Making in Cold Chain Logistics Using Data Analytics: A Literature Review. *The International Journal of Logistics Management*, 29(1).
- Chen, Y., Wang, Y. ve Ke Jan, J. (2014). A Novel Deployment of Smart Cold Chain System Using 2G-RFID-Sys. *Journal of Food Engineering*, (141), 113-121.
- Çevik, V. A. (2021). Tarihin En Kapsamlı Soğuk Zincir Uygulaması: Koronavirüs (Covid-19) Aşısının Lojistiğinde Karşılaşılan Zorluklar. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 155-204.
- Doğru, E. K. (2016). Aile Hekimliğinde Disiplin Hükümleri ve İhtar Puanları. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* (28), 471-494.
- Elagöz, İ. (2006). Tedarik Zinciri Yönetimi Yaklaşımının Maliyet Hesaplama Çalışmalarına Etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*, İzmir.
- Elagöz, İ. (2008). Tedarik Zinciri Yönetimi ve Tedarik Zinciri Yönetimi Uygulamalarının Mevcut Durumu ve Geleceğe İlişkin Değerlendirmeler. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 129-144.
- Güler, S. (2019). Gıdaların Muhafazasında Soğuk Zincir Süreci. www.essiad.org.tr.
- Gümüş, M., Can, M., Kamber, E. (2021). İşletmelerde Makine Seçim Problemlerinde EDAS Yöntemi Uygulaması. *İçinde İşletme Araştırmalarında Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri: Örnek Uygulamalar*. Editör: Vatansver, K. Detay Yayıncılık, ss:83 -94.

- İpekçi, E. ve Tanyaş, M. (2021). Soğuk Zincir Lojistiği Uygulamaları ve Türkiye’de Soğuk Zincir Lojistiğinin Swot Analizi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (26),46-64.
- Keršulienė, V., Zavadskas, E. K. & Turskis, Z. (2010). Selection Of Rational Dispute Resolution Method By Applying New Step-Wise Weight Assessment Ratio Analysis (SWARA). *Journal of Business Economics and Management*, 11(2), 243-258.
- Korucuk, S. (2018). Soğuk Zincir Taşımacılığı Yapan İşletmelerde 3PL Firma Seçimi: İstanbul Örneği. İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (16), 341-366.
- Küçüktürkmen, B. ve Bozkır, A. (2018). Özel Saklama Koşulu Gerektiren veya Soğuk Zincire Tabi İlaçlar ve Uygulamalar Açısından Değerlendirmeler. Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi, 75(3), 305-322.
- Nguyen, N.-A.-T., Wang, C.-N., Dang, L.-T.-H., Dang, L.-T.-T., Dang, T.-T. (2022). Selection of Cold Chain Logistics Service Providers Based on a Grey AHP and Grey COPRAS Framework: A Case Study in Vietnam. *Axioms*, 11, 154. <https://doi.org/10.3390/axioms11040154>.
- Nizamlıoğlu, N. M. ve Gökmen, S.(2017). Karaman İlindeki Soğuk Depolarının Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Derim Dergisi*, 34(1), 43-50.
- Özbek, A. (2019). Çok kriterli karar verme yöntemleri ve Excel ile problem çözümü. Seçkin Yayınları: Ankara.
- Özdemir, D. A. İ. (2004). Tedarik Zinciri Yönetiminin Gelişimi, Süreçleri ve Yararları. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 0 (23), -.
- Özdemir, N. (2020). Terminoloji. Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri, Ankara.
- Shih, C. ve Wang, C. (2016). Integrating Wireless Sensor Networks with Statistical Quality Control to Develop a Cold Chain System in Food Industries. *Computer Standards & Interfaces*, (45), 62-78.
- Singh, R. K., Gunasekaran, A. and Kumar, P. (2018). Third party logistics (3PL) selection for cold chain management: a fuzzy AHP and fuzzy TOPSIS approach. *Ann Oper Res*, 267, 531–553.
- Şeker, Ö. ve Korkmaz, O. (2021). Kahramanmaraş ilindeki dondurma üreticilerinin soğuk zincir taşıyıcı seçiminde kullanmış oldukları kriterler ve bu kriterlerin önem derecelerinin AHP yöntemi ile belirlenmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(4), 860-877.
- T.C. Ulaştırma Bakanlığı (2006). TÜBİTAK- Ulaştırma Bakanlığı, Ulusal Ulaştırma Kamu Araştırma Programı, Ankara.
- Thakur, M. ve Forås, E. (2015). EPCIS Based Online Temperature Monitoring and Traceability in a Cold Meat Chain. *Computers and Electronics in Agriculture*, (117), 22–30.

- Tümenbatur, A. (2022). Sürdürülebilir Gıda Sistemleri Kapsamında Soğuk Zincir Lojistiğinin Değerlendirilmesi. *Five Zero*, 2(1), 35-47.
- Uzun, E. (2007). Isparta İl ve İlçe Merkezlerindeki “Aile Sağlık Merkezlerinde” Soğuk Zincir, Mevcut Durum ve Uygulamalar. Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi, Isparta.
- Yazıcı, S. (2020). Covid-19’un Soğuk Zincir Lojistiğine Etkisi. *Journal of Awareness*, 5(3), 391-400.

TELEVİZYON HABERCİLİĞİ

Prof. Dr. Şebnem Çağlar

EĞİTİM
yayınevi

TELEVİZYON HABERCİLİĞİ

Prof. Dr. Şebnem Çağlar

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6489-88-2

1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

TELEVİZYON HABERCİLİĞİ

Prof. Dr. Şebnem Çağlar

viii+126 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6489-88-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Akın, M., "Altın Makas" RTÜK: Uyarı-Durdurma-İptal Cezalarının Yayın Özgürlüğü İikisi Açısından İncelenmesi, Dağıtım Kitabevi, İstanbul, 2002.
- Aslanbay, Ü., "TV Haberciliği ve Haber Tekniğı" 3. Yerel Medya Eğitim Semineri, Bursa, 27.11.1998.
- Avunya, S., Başlangıcından Günümüze Türk Televizyonunda Devlet Denetimi ve Sonuçları, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sinema Tv Ana Sanat Dalı Sinema Tv Programı, yl tezi -1998.
- Aziz, A., Elektronik Yayıncılıkta Temel Bilgiler, TRT Basım ve Yayın Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 1989.
- Aziz, A. "Prof. Dr. Muammer Aksoy ve Türkiye'deki Radyo-Televizyon Yayınları", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi C.XLVI (Ocak-Haziran 1991) No: 1-2.
- Aziz, A., Radyo ve Televizyona Giriş, A.Ü. S.B.F. Yayınları, Ankara, 2013.
- Baudrillard, J., Tüketim Toplumu, Çev: Hazal Deliceçaylı-Ferda Keskin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1997.
- Batur, M., "6 Şubat 2023 Depremlerinin Ulusal Televizyon Ana Haber Bültenlerinde Sunumu: Bir İçerik Analizi Çalışması", Türkiye Medya Akademisi Dergisi, Cilt/Sayı: 3/6, 2023, s: 216-235.
- BBC Handbook, British Broadcasting Corporation Broadcasting House, London, 1958.
- Bennett, W.L., Politik İllüzyon ve Medya, Çev: Seyfi Say, Nehir Yayınları, İstanbul, 2000.
- Berger, J., Görme Biçimleri, Çev: Yurdanur Salman, Metis Yayınları, İstanbul, 1993.
- Boyd, A., Broadcast Journalism: The Tecnique of Radio and Television News, Focal Press, Oxford, 1997.
- Bozkurt, B., "Dünyamızın Yapay Uyduları ve Türksat" Akademi Dergisi, Sayı: I, Aralık/1993.
- Burton, G., Görünenden Fazlası, Çev: Nefin Dinç, Alan Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- Büyükbaykal, C.I., Mengü S. ve Büyükbaykal G., "Üçüncü Sayfadaki Çocuk Haberlerinin İçerik Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi 4. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi, 1. Cilt, s: 299-316, 2008.

- Büyükbaykal, G., "Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri", İÜ İletişim Fakültesi Dergisi, sayı: 28, s. 31-34, İstanbul, 2007.
- Cankaya, Ö., Dünden Bugüne Radyo Televizyon (Türkiye'de Radyo Televizyon Yayıncılığının Gelişim Süreci), Beta Yayınları, İstanbul, 1997.
- Cankaya, Ö., Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927-2000, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.
- Canoruç, M.Ş., "Anayasal Kurum Olan TRT'nin Özerkliği", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, V8, N27, Kış 2009.
- Carr, F., "Producing TV News" Broadcast News Handbook, McGraw Hill Higher Education, New York, 2001.
- Cerçi, S., "Türkiye'deki Televizyon Kanallarında Yayımlanan Haber Bültenlerinde Dilin Kullanılma Biçimi: Masalsı Anlatım", İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, 2013.
- Corner, J., Television Form and Public Address, Edward Arnold, London, 1995.
- Çaplı, B., "TRT ve Kamu Hizmeti Yayıncılığı", Der.: D. Tılıç, Türkiye'de Gazetecilik, ÇGD Yayınları, s: 292-313, Ankara, 2003.
- Erdamar, B., "Spikerlik Üzerine", İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul, 1992-93.
- Chandler D., "Notes on the Construction of Reality in Television News Programmes" (Çevrimiçi), <http://www.medyakronik.com/akademi/makaleler/makaleler15.htm>.2002.
- Dalgleish, D.I. ,An Introduction to Satellite Communications, Peter Peregrinus Ltd, London,1989.
- Duran, R., Burası Dünya Polis Radyosu, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996.
- Dursun, Ç., Televizyon Haberlerinde İdeoloji, İmge Kitabevi, Ankara, 2014.
- Eshett.D.E., "Influence of New Media on Gate-keeping in Television News Presentations: An Appriaisal of the New Media Theory", Journal of Communication and Culture, V.5, N.3, December, 2014, s.45-60.
- Esslin, M., Tv Beyaz Camın Arkası, Çev: Murat Çiftkaya, Pınar Yayınları, İstanbul, 1991.
- Everton, N., Making Television News: A Reporter's Guide to TV News Production, Reuters Foundation, London, 1999.
- Fiske, J., Television Culture, Routledge, London and New York, 1990.

- Fishman, M., *The Manufacturing of the News*, University of Texas Press, Austin, 1980.
- Galtung, J. & Ruge, M., "The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers", *Journal of International Peace Research*, Volume:1, p.64-91, 1965.
- Haksever, O., "Çağdaş Televizyon Haberciliğinde Yeni Yaklaşımlar" 9. Yerel Medya Eğitim Semineri, Tunceli, 10.05.2002.
- Hatırnaz, B., *Reyting Gerçeği*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007.
- Horzum, I.& Demir, S., "Az Sonra Haberciliği ve Etik", *Medya ve Etik Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, Fırat Üniversitesi. Elazığ, Ekim 13-15, 2011.
- Huffman, S., "The 21st Century" *Broadcast News Handbook*, McGraw Hill Higher Education, New York, 2001.
- Işıklar, H.C., *Kuramdan Uygulamaya Profesyonel Tv Haberciliği*, Nobel Yayınevi, Ankara, 2012.
- Itule B.D.& Anderson D.A., *News Writing and Reporting for Today's Media*, Random House, New York, 1987.
- Kalbfeld, B., *Associated Press Broadcast News Handbook*, McGraw Hill, New York, 2001.
- Kırık, A. M., & Domaç, D. ,*Sosyal Medya Üzerinden Televizyon Reyting Ölçümlerinin Analizi: Twitter Örneği*. *The Journal of Academic Social Science* 5, ss.414-430, 2014.
- Kırık, A. M., *Sayısal Uydu Teknolojisinin Gelişimi ve Türkiye'de Yayıncılığın Geleceği*", *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 41, 2014.
- Kral Çıplak, 2010, Mehmet Ali Birand, Kanal D, 26-27 Aralık 2011.
- L'Express, *Tele Par Satellite La Jungle Du Ciel*, Paris, 1988.
- Lewis, E., *Teaching TV News*, British Film Institute, London, 2003.
- Özçağlayan, M., *Yeni İletişim Teknolojileri ve Değişim*, Alfa Yayınları, İstanbul, 1998.
- Özçağlayan, M.,*Türkiye'de Televizyon Yayıncılığının Gelişimi*, *Selçuk İletişim*, 1,2, 2000.
- Macgregor, B., *Live, Direct and Biased? Making Television News In The Satellite Age*, Arnold, London, 1997.
- Matelski, J.M., *TV Haberciliğinde Etik*, Çev: Bahar Öcal Düzgören, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996.
- Morse, M., "Televizyonda Haberci Kişiliği ve İnanırcılık: Geçiş Sürecindeki Haberler Üzerine Düşünceler", *Eğlence İncelemeleri*, Çev: Nurdan Gürbilek, Metis Yayınları, İstanbul, 1998.

- Okumuş, S., Tarihin Televizyonla İhyası, Dergah Yayınları, İstanbul, 2021.
- Özmen, S., Radyo ve Televizyon Okumaları, Derin Yayınları, İstanbul, 2013.
- Parsa S., Televizyon Haberciliği ve Kuramları, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, No:3, İzmir, 1993.
- Parsa, S., "Televizyon Göstergelimi", Kurgu Dergisi, sayı: 16, 1999. s.15-28.
- Peace, M., "The Construction of Reality in Television News" (çevrimiçi), <http://aber.Ac.Uk/Media/students/mbp.9701.html>, 2001.
- Postman, N., Televizyon: Öldüren Eğlence-Gösteri Çağında Kamusal Söylem, Çev: Osman Akınhay, Yay.Haz.Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1994.
- Postman, N.& Powers S., Televizyon Haberlerini İzlemek, Çev: Aslı Tunç, Kavram Yayınları, İstanbul, 1996.
- Poyraz, B., Haber ve Haber Programlarında İdeoloji ve Gerçeklik, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2002.
- Ramonet, I., Medyanın Zorbalığı, Çev: Aykut Derman, Om Yayınevi, İstanbul, 2000.
- Sağnak, M., Son Dakika: Haberin Televizyonlaştırılması, TB Yayıncılık, İstanbul, 2011.
- Sarı, G., "Türkiye'de Özel Televizyon yayıncılığının Gelişimi ve Medyanın Mülkiyet Yapısı" Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 18, Ankara, 2017.
- Selby, K.&Cowdery, R., How To Study Television, Macmillan Press, London, 1995.
- Semerci, Y., "Magic Box'ı Anayasa Sınırlayamaz", Hürriyet Gazetesi, İstanbul, 18 Kasım 1990.
- Serim, Ö., Türk Televizyon Tarihi: 1952-2006, Epsilon Yayınları, İstanbul, 2007.
- Sevgin, E., "Nostalji", Televizyon Dergisi, Sabah Gazetesi Eki, 20-26 Mayıs, 1995.
- Swallow, N., Televizyonun Gerçek Gücü, Çev: Ayseli Usluata, Reklam Yayınları, İstanbul, 1973.
- Şahin, D., "Tv Yayıncılığında Reyting (Rating) Yapılanması", Yeni Medya Çağında Televizyon, Der.: Sedat Özel, ss.88-108, Derin Yayınları, İstanbul, 2015.
- Şener, S., Yaşamın Kırılma Noktasında Dram Sanatı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.
- Tamer, E.C., Dünyü ve Bugünüyle Televizyon, Varlık Yayınları, İstanbul, 1983.
- Taşer, C., Radyonun Organizasyonu ve Özerkliği -Mukayeseli Bir Anayasa Hukuku Araştırması, TRT Basılı Yayınlar Müdürlüğü Yayınları, No. 5, Ankara 1969.
- Tekinalp, Ş., Camera Obscura'dan Synopticon'a Karşılaştırmalı Radyo ve Televizyon, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2011.

- Tokgöz, O., Televizyon Reklamları ve Çocuklar, SBF Dergisi, Cilt: 34, No:1-4, Ankara, 1980.
- Tracey, M., "Non-Fiction Television", Television: An International History, Edited by Anthony Smith, Oxford University Pres, Oxford, 1995.
- TRT, Genel Yayın Planı, 2002.
- Tuchman G., "Qualitative Methods in the Study of News", A Handbook of Qualitative Methodologies for Mass Communication Research, Edited by Klaus Bruhn Jensen and Nicholas W.Jankowski, Routledge, New York, 1993.
- Turan, E., Haber Uygulamaları, Eğitim Yayınevi, Konya, 2022.
- Tutuk, Z.Ş. & Barutçu, B., Televizyon Diye Bir şey Varmış, İTÜ Vakfı Yayınları, İstanbul, 2018.
- Tüğen, Y., Yere Eş Zamanlı Yörünge'nin Hukuki Niteliği, 27 Mayıs 2017, <https://www.kozmikanafor.com/yere-es-zamanli-yorungenin-hukuki-niteliği/> (Erişim Tarihi: 02.01.2022)
- Uğurlu, F., & Öztürk, Ş., Türkiye'de Televizyon Haberciliği, Tablet Yayınevi, Konya, 2006.
- Uğurlu Hakan, Uydu İletişimi ve Türksat Haberleşme Uyduları Sistemi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 1996.
- Ulusoy, H. & Büyükbaykal, C., I., "Alternatif Habercilik Arayışı Olarak Hak Haberciliği: Suriyeli Çocuklara Yönelik Haberler Üzerine Bir Araştırma", İletişim Çalışmaları 2021, Eğitim Yayınevi, ss.7-29, İstanbul, 2021.
- Williams, R., Television Technology and Culturel Form, Galsgow, Fontana and Collins, 1974.
- Yengin, H., Ekranın Büyüsü, Der Yayınevi, İstanbul, 1994.
- Yorke, I., The Technique of Television News, Focal Press, London, 1987.
- Yorke, I., Television News, Focal Press, Oxford, 2000.

İNTERNET

- <https://movies.stackexchange.com/questions/43784/why-does-the-boom-operator-have-to-hold-the-boom-mic-by-hand> (Erişim Tarihi: 05.07.2023)
- <https://www.showtv.com.tr/programlar/videolar/show-ana-haber-25112019/84661> (Erişim Tarihi: 05.07.2023)
- <https://www.rtuk.gov.tr/izlenme--dinlenme-oranlari-reyting-olcumleri-hakkinda/3936>, (Erişim Tarihi: 03.01.2022)

SpaceX İlk Kez Yenilenebilir Bir Roket Kullandı, bbcnews, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39453367> (Erişim Tarihi: 05.05.2021)

Türksat 2A Uydusu". [turksat.com.tr](https://www.turksat.com.tr). Erişim tarihi: 13 Haziran 2018.

"Türksat 1C Uydusu". [turksat.com.tr](https://www.turksat.com.tr). Erişim tarihi: 13 Haziran 2018.

<https://www.turksat.com.tr/tr/uydu/turksat-uydu/uydularimiz>

Türkiye Türksat 5A'yı fırlattı". <https://www.mepanews.com/turkiye-turksat-5ayi-firlatti-41887h.htm>. Erişim Tarihi: 15.12.2021

Spacx Falcon 9 Launches Türksat 5B Communication Satellite <https://www.spaceflightinsider.com/organizations/space-exploration-technologies/spacex-falcon-9-launches-turksat-5b-communications-satellite/> (Erişim Tarihi: 05.01.2022)

"France to mimic Musk with own SpaceX- style launcher, minister says, <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/france-mimic-musk-with-own-spacex-style-launcher-minister-says-2021-12-06/> (Erişim Tarihi: 10.12.2021)

<http://plaza.ufl.edu/trevorah/components.gif>, (Erişim Tarihi: 05.01.2022)

<https://www.geospatialworld.net/blogs/how-many-satellites-are-orbiting-the-earth-in-2021/>(Erişim Tarihi: 05.01.2022)

Bakan Karaismailoğlu:Türksat 5B uydusu aralık sonunda fırlatılacak <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/bakan-karaismailoglu-turksat-5b-uydusu-aralik-sonunda-firlatilacak/2429120>(Erişim Tarihi: 05.01.2022)

Türksat 3A, https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrksat_3A (Erişim tarihi: 15 Haziran 2020)

Türksat 4A Uydusu, <https://www.turksat.com.tr/tr/uydu/turksat-uydu/uydularimiz> (Erişim tarihi: 15 Haziran 2020)

Türksat 4B Uydusu, <https://www.turksat.com.tr/tr/uydu/turksat-uydu/uydularimiz> (Erişim tarihi: 15 Haziran 2020)

<http://www.kameraarkasi.org/tv/studio/resimsecici/resimsecici.html>. (Erişim tarihi: 01.02.2022)

<https://www.trt.net.tr/Kurumsal/TelevizyonTanitim.aspx> (Erişim Tarihi: 12.11.2021)

NOT: Bu kitabın hazırlanmasında herhangi bir Yapay Zeka aracından yararlanılmamıştır.

SÜRDÜRÜLEBİLİR VE YENİLİKÇİ BİR BAKIŞLA ELEKTRİKLİ ARAÇ SATIN ALMA

Emel Özkütük
Gökhan Akandere

EĞİTİM
yayınevi

SÜRDÜRÜLEBİLİR VE YENİLİKÇİ BİR BAKIŞLA ELEKTRİKLİ ARAÇ SATIN ALMA

Emel Özkütük, Gökhan Akandere

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-58-5

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

SÜRDÜRÜLEBİLİR VE YENİLİKÇİ BİR BAKIŞLA ELEKTRİKLİ ARAÇ SATIN ALMA

Emel Özkütük, Gökhan Akandere

VIII+134 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6658-58-5

Bu kitabın yazılış aşamasında, "Sürdürülebilirlik ve Yenilikçilik Kapsamında Tüketicilerin Elektrikli Araç Satın Alma Niyetinin İncelenmesi: Konya Örneği" isimli yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Aasness, M., Odeck, J. (2015). *The Increase of Electric Vehivle Usage in Norway – Incentives and Adverse Effects*. European Transport Research Review.
- Acar, S. (2018). Tüketim Toplumu Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5 (7), 75-90.
- Açıkalın, N. (2020). Sürdürülebilir Pazarlama Bakış Açısı ile Döngüsel Ekonomi İncelemesi. *Sakarya İktisat Dergisi*, 9(3), 238-257.
- Akdoğan, M., Karaarslan, M. (2013). Tüketici Yenilikçiliği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 27(2), 1-20.
- Akın, G. (2009). *Ekoloji-Çevrebilim ve Çevre Sorunları*, Ankara, Tiydem Yayıncılık.
- Akın, G. (2018). Sağlıklı ve Kaliteli Yaşamda Sürdürülebilir Dünya Görüşü. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 877-891.
- Aktaş, S. C., Çiçek, B. (2019). Farklı Kuşaktaki Kadın ve Erkeklerin Sürdürülebilir Tüketim Davranışlarının İncelenmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 54(4), 19571978.
- Alfredsson, E.C. (2004). "Green" Consumption-No Solution For Climate Change. *Energy*, 29, 513-524.
- Alsmadi, S. (2007). Green Marketing and the Concern over the Environment: Measuring Environmental Consciousness of Jordanian Consumers. *Journal of Promotion Management*, 13(3-4), 339-361.
- Altıkat, A., Ekmekyapar Torun, F., Turan Bayram, T. (2011). Küresel Kirlilik: Dünya, Avrupa Birliği ve Türkiye’de Hava Kirliliği Örneği, *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 27(2), 134-149.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Andwari, A.M., Pesiridis, A., Rajoo, S., Martinez-Botas, R., Esfahanian, V. (2017). A Review Of Battery Electric Vehicle Technology and Readiness Levels. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 78, 414-430.
- Anık, M. (2016). Aykırı Bir Düşünür Olarak J. Baudrillard ve Gösteriş Amaçlı Tüketim. *Journal of International Social Research*, 9(47), 441-453.
- Arts, J.W.C., Frambach, R.T., Bijmolt, T.H.A. (2011). Generalizations On Consumer Innovation Adoption: A Meta-Analysis On Drivers of Intention And Behavior. *International Journal Of Research In Marketing*, 28, (2), 134-44.
- Aslan, F. (2007). *Yeşil Pazarlama Faaliyetleri Çerçevesinde Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin Çevreye Duyarlı Ürünleri Kullanma Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kars.
- Aşkar, P., Usluel-Koçak, Y. (2002). Öğretmenler ve Bilgisayarı Kullanmaya İlişkin Karar Sürecinde Buldukları Aşamalar, *Qafqaz Üniversitesi Dergisi*, (9), 197-202.
- Atakan, S. C. (2017). Yenilik Stratejileri ile Yenilik Performansı Arasındaki İlişki. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, 1(2), 29-42.
- Atalay, M., Anafarta, N., Sarvan, F. (2013). The Relationship Between İnnovation and Firm Performance: An Empirical Evidence from Turkish Automotive Supplier İndustry. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 75, 226-235.
- Avcı, İ. (2020). Yerli Markalı Otomobil Satın Alma Niyetinde Etnosentrizm, Ülke İmajı ve Yenilikçiliğin Etkisi: Türkiye’nin Otomobili (TOGG) Bağlamında Bir Araştırma. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 439-466.

- Ay, C., Ecevit, Z. (2005). Çevre Bilinçli Tüketiciler. *Akdeniz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10, 238-263.
- Aydemir, M.A. (2007). *Tüketim: Modern Dünyanın Kültürel Göstereni*. Kültür Sosyolojisi. Editör: Köksal Alver, Necmettin Doğan. Ankara, Hece Yayınları.
- Aydın, M. (2018). *Elektrikli Araç Şarj İstasyonlarının Elektrik Şebekesi, Elektrikli Araç Teknolojileri, Trafik ve Ulaşım Parametreleri Altında Değerlendirilmesi*. International Congress on Engineering and Architecture, November 2018.
- Aytaç, Ö. (2006). Tüketimcilik ve Metalaşma Kısacasında Boş Zaman. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 27-53.
- Aytekin, M., Çopuroğlu, F. (2021). Yenilikçi Tüketici Yaklaşımı. (Editör: Doygu Hıdıroğlu). İçinde: *İş Dünyasında Yenilik Yönetimi ve Yenilikçi Yaklaşımlar*. İstanbul, Artikel Akademi Yayınları.
- Bahçecik, D., Talebi, N. (2020). Yeşil Pazarlama: İşletmelerin Yeşil Pazarlamaya Yönelme Nedenleri. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 15(59), 223-247.
- Bakır, U., Çelik, M. (2013). Tüketim Toplumuna Eleştirel Bir Yaklaşım: Kültür Bozumu ve Yıkıcı Reklamlar. *Selçuk İletişim Dergisi*, 7(4), 46-63.
- Baudrillard, J. (2008). *Tüketim Toplumu: Söylenceleri/Yapıları*, çev., Hazal Deliçaylı ve Ferda Keskin, 3.bsk. İstanbul, Ayrıntı Yayınları, Orijinal Yayın Tarihi: 1970.
- Baudrillard, J. (2001). *Jean Baudrillard: selected writings*. Stanford University Press.
- Bauman, Z. (2005). *Bireyselleşmiş Toplum*. (Y. Alogan, Çev.). İstanbul, Ayrıntı Yayınları.
- Beak, Y., Kim, K., Maeng, K., Cho, Y. (2020). Is the Environment-Friendly Factor Attractive to Customers When Purchasing Electric Vehicles? Evidence From South Korea, *Business Strategy and the Environment*, 29 (3), 996-1006.
- Bentler, P.M., Chou, C. (1987) Practical Issues in Structural Modeling. *Sociological Methods and Research*, 16, 78–117.
- Berberoğlu, E. O., Uygun, S. (2012). Çevre Farkındalığı- Çevre Tutumu Arasındaki İlişkinin Yapısal Eşitlik Modeli ile Sınanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), 459-473.
- Bilici, F. Özdemir, E. (2020). Tüketicilerin Artırılmış Gerçeklik Teknolojilerini Kullanma Niyeti Üzerinde Teknolojik Hazır Bulunuşluluğun Rolü. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(37), 2046-2060.
- Bocock R. (2005). *Tüketim*, (Çev. İrem Kutluk), Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 2. Baskı.
- Bozkurt, B., Aydoğan, S., Aktan, M. (2021). Elektrikli Scooter Kiralamada Algılanan Tüketici Faydası: Tüketici Yenilikçiliğinin Rolü. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 171-195.
- Budak, B. (1998). *Yenilikçi Yönetim Yaratıcı Birey*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Burch, M.A. (2003). *Stepping Lightly: Simplicity for People and the Planet*. Gabriola Island, New Society Publishers.
- Can, B. (2020). *Tüketicilerin Karar Verme Tarzları, Güdülenmiş Tüketici Yenilikçiliği ve Algılanan Riskin Satın Almaya Etkisi (Spor Malzemelerine Yönelik Bir Araştırma)*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Carley, S., Krause, R.M., Lane, B.W., Graham, J.D. (2013). Intent to Purchase A Plug-In Electric Vehicle: A Survey of Early Impressions in Large US Cities. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 18, 39-45.
- Charles W.L, Joseph F. H., Carl, M. (2011). *Essentials of Marketing*, Cengage Learning.
- Chauhan, V., Yadav, R., Choudhary, V. (2019). Analyzing The Impact Of Consumer Innovativeness And Perceived Risk In Internet Banking Adoption: A Study Of Indian Consumers, *International Journal of Bank Marketing*, 37(1), 323-339.

- Clark, R.A. Goldsmith, R. E. (2005). Market Mvens: Psychological Influences, *Psychology and Marketing*, 22, 289-312.
- Cohen, B., Muñoz, P. (2016). Sharing Cities and Sustainable Consumption And Production: Towards An İntegrated Framework. *Journal of Cleaner Production*, 134, 87-97.
- Cohen, J.M. (2020). Does The COVID-19 Outbreak Mark The Onset of A Sustainable Consumption Transition? *Sustainability: Science*, 16(1), 1-3.
- Coşkun, S. (2013). Stratejik Rekabet Üstünlüğü Sağlama Aracı Olarak İnovasyon Stratejileri Kocaeli Otel İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm ve Otel İşletmeciliği Anabilim Dalı, Düzce.
- Çakmak, M.N. (2022). Kitap Eleştirisi: Baudrillard, J. (2017). Tüketim Toplumu: Söylenceler/ Yapılar, Çev. Abdullah Yılmaz. İstanbul, Ayrıntı Yayınları. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 339-342, Doi: 10.15659/ttad.14.1.154
- Çakmak, R., & Turan, A. (2022). Türkiye’de İller Bazında Elektrikli Araç Şarj İstasyonu Altyapısı: Ölçevler Aracılığıyla Analizi. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 12(1), 246-268.
- Çalışır, G., Aydoğan Kılıç, T. (2019). Tüketim Toplumunda Sağlıklı Yaşamın Popüler Hale Gelmesi ile Şekillenen Yeni Tüketim Biçimleri. II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi (USBK).
- Çalışkan, M. (2002). Yetişkinlerde Çevre Duyarlılığını Etkileyen Etmenler (KKTC Lefke Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çatı, K., Öcel, Y. (2019). Yeşil Pazarlama Faaliyetleri Çerçevesinde Çevreci Bilinç Düzeyinin Çevreci Davranış Üzerine Etkisi: Düzce İli Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(4), 1412-1431.
- Çelik, N. (2013). Thorstein Veblen’in Gösterişçi Tüketim Yaklaşımı: Niğde Üniversitesi İdari Personeli Örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(34), 171203
- Çetin, O. I., Kumkale, İ. (2016). Sosyal Medya Kullanım Düzeyi ve Satın Alma Niyeti Arasındaki İlişkide Faydacı Motivasyonun Aracı Etkisi. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 2(4), 90-101.
- Çokadar, H., Türkoğlu, A., Gezer, K. (2009). *Çevre Bilimi*, Mustafa Aydoğdu ve Kudret Gezer (Ed.), Çevre Sorunları. Ankara, Anı Yayınları.
- Daily, G. C., Ehrlich, P. R. (1996). Socioeconomic Equity, Sustainability, and Earth’s Carrying Capacity. *Ecological Applications*, 6(4), 991-1001.
- Dal, N. E. (2017). Tüketim Toplumu ve Tüketim Toplumuna Yöneltilen Eleştiriler Üzerine Bir Tartışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), 1-21.
- Dawkins, E., André, K., Axelsson, K., Benoist, L., Swartling, Å. G., Persson, Å. (2019). Advancing sustainable consumption at the local government level: A literature review. *Journal of cleaner production*, 231, 1450-1462.
- DCTI(2010).Deutsches CleanTech Institut, DCTI (2010). “Studienband 4 – eMobilität,”[http://www.cleantalking.de/dcti-studienband-emobilitaet/6551/\(25.10.2020\)](http://www.cleantalking.de/dcti-studienband-emobilitaet/6551/(25.10.2020)).
- Değirmenci, K., Breitner, M. H. (2017). Consumer Purchase Intentions for Electric Vehicles: Is Green More Important Than Price and Range? *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 51, 250–260.
- Demir, D., Çabuk, S. (2020). Yeşil Ürünlerde Algılanan Tüketim Değerlerinin Tüketici Seçim Davranışına Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(3), 254-266.
- Deniz, A., Erciş, A. (2016). Tüketici Yenilikçiliğinin Boyutları ve Yenilikçiliği Etkileyen Faktörler Arasındaki İlişkiler, *Kafkas Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 461-475.

- Deutsches Zentrum für Luft- und Raumfahrt e.V [DLR], (2013). Der Pkw-Markt bis 2040: Was das Auto von morgen antreibt, Szenario- Analyse im Auftrag des Mineralölwirtschaftsverbandes, Stuttgart, August 2013.
- Dhar, R., Wertenbroch, K. (2000). Consumer Choice Between Hedonic and Utilitarian Goods. *Journal of Marketing Research*, 60-71
- Diktaş, R. (2019). *Çevre Bilinci ve yaşam tarzının sürdürülebilir tüketim davranışı üzerindeki etkisi ve bir araştırma*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dobre, C., Dragomir, A., Preda, G. (2009). Consumer Innovativeness: A Marketing Approach, *Management & Marketing*, 4(2).19-20.
- Douglas, M., Isherwood, B. (1999). *Tüketimin Antropolojisi*. Çeviren: Aytekin, Erden, Atilla. Ankara, Dost Kitabevi Yayınları.
- Duman, C., Taşkın, E., Gökçe, Z., Zobar, L. (2015). Tüketicilerin Futbol ile İlgilenim Seviyelerine Göre Kümelenmesi ve Kümeler Arasındaki Farklılıklar. *Öneri Dergisi*, 11(43), 71-88.
- Duman, Z. (2016). Tüketimci Kapitalizmin ve Tüketim Kültürünün Eleştirisi. *Sosyoloji Dergisi*, (33), 15-36.
- Durna, U. (2002). *Yenilik Yönetimi*. Ankara, Nobel Yayın.
- Dutta, B., Hwang, H. G. (2021). Consumers Purchase Intentions of Green Electric Vehicles: The Influence of Consumers Technological and Environmental Considerations. *Sustainability*, 13(21), 12025.
- Edisan, Z., Kadioğlu, F. (2013). Yaşam Kalitesi Kavramının Antik Dönemdeki Öncüleri. *Lokman Hekim Journal*, 3(3), 1-4.
- Egbue, O., Long, S. (2012). Barriers to Widespread Adoption of Electric Vehicles: An Analysis of Consumer Attitudes And Perceptions. *Energy Policy*, 48, 717–729. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2012.06.009>
- Ekici, N. (2021). Tüketimin Antropolojisi. Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi, *Journal of Consumer and Consumption Research*, 13(1), 225-230.
- Ekincek, S. (2014). Sakin şehir (cittaslow) yöneticilerinin sakın şehir hareketine ve sürdürülebilirliğine yönelik değerlendirmeleri. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elmasoğlu, K. (2017). Tüketim Kültüründe Etkili Bir Araç Olarak Reklamın İşlevlerine Dair Genel Bir Değerlendirme, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 27-42.
- Folke, C. (2019). Sustainability And Resilience For Transformation İn The Urban Century. *Nature sustainability*, 2(4), 267-273.
- Erbaşlar, G. (2012). Yeşil pazarlama. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, 1(2), 94-101.
- Eren, Y., Şengün, H. İ. (2022). Sürdürülebilir Tüketim Kavramı Üzerine Bibliyometrik Bir Çalışma. *Van Yüzcü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Van YYÜ 40. Yıl Özel Sayısı, 78-93.
- Ergen, A. (2014). *Maddi değerler, gönüllü sade yaşam biçimi, çevre bilgisi: Sürdürülebilir tüketim davranışı açısından bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erkal, S., Şafak, Ş., Yertutan, C. (2011). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Bilincinin Oluşturulmasında Ailenin Rolü. *Sosyo Ekonomi Dergisi*, 1, 145- 158.
- Eryiğit, C. Kavak, B. (2008). Yeniliği Erken ve Geç Benimseyenler ile Benimsemeyenlerin Demografik Özelliklerinin ve Yaşam Tarzlarının Yayılma Modelleri Yardımıyla Tanımlanması, *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 21-43.

- Eryiğit, C., Kavak, B. (2008). Yeniliği Erken ve Geç Benimseyenler ile Benimsemeyenlerin Demografik Özelliklerinin ve Yaşam Tarzlarının Yayılım Modelleri Yardımıyla Tanımlanması, *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 21-43.
- Eryiğit, C., Kavak, B. (2011). Tüketici Yenilikçiliğinin Tutumsal ve Davranışsal Uyumunun İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(2), 95-113.
- Eti, H. S. (2017). Yeşil Tüketim: Tekirdağ İlinde Yeşil Tüketim Alışkanlığı ve Yeşil Tüketicilerin Satın Alma Davranışı Üzerine Bir İnceleme. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 95-98.
- Faiz, E., & Uludag, G. (2019). Güdülenmiş tüketici yenilikçiliğinin değiştirme maliyeti ve algılanan değer üzerindeki etkisine yönelik bir model önerisi: akıllı telefon pazarı örneği. *Business and Economics Research Journal*, 10(4), 991
- Featherstone, M. (2005). *Postmodernizm ve Tüketim Toplumu*. Çev., Mehmet Küçük. 2.bs. İstanbul: Ayrıntı Yayınları (Orjinal yayın: 1996).
- Figenbaum, E., Kolbenstvedt, M., Assum, T. (2015). Electromobility in Norway: Experiences and Opportunities. *Research in Transportation Economics* 50, 29- 38.
- Fraj, E., Martinez, E. (2007). Ecological Consumer Behaviour: An Empirical Analysis. *International Journal of Consumer Studies*, 31(1), 26-33
- Galbraith, J. K. (1998). *The Affluent Society*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Gana, A.J., Toba, A.P (2015). Environmental Pollution and Sustainability, *Journal of Research in Environmental Science and Toxicology*, 4 (1), 1-9
- Geiger, S.M., Fischer, D., Schrader, U. (2018). Measuring What Matters İn Sustainable
- Goldsmith, R. E. (2001), “Yenilikçi İnternet Tüketicilerini Belirlemek İçin Etki Alanına Özel Yenilikçilik Ölçeğini Kullanmak” İnternet Araştırması: Elektronik Ağ Uygulamaları ve Politikası, 11(2), 149-158.
- Consumption: An İntegrative Framework For The Selection Of Relevant Behaviors. *Sustain. Dev.* 26, 18–33.
- Geiger, S.M., Fischer, D., Schrader, U. (2018). Measuring What Matters in Sustainable Consumption: An İntegrative Framework for the Selection Of Relevant Behaviors. *Sustain. Dev.* 26,18–33.
- Geissinger A., Laurell C., Öberg C. Sandström C. (2018). How Sustainable İs The Sharing Economy? On The Sustainability Connotations Of Sharing Economy Platforms. *Journal of Cleaner Production*, 206, 419-429.
- Gelibolu, L., Madran, C. (2012). *Çevreci Tüketim Davranışının Öğretmeni Olarak Sosyal Pazarlama: Üniversitede Bir Deney*. 17. Ulusal Pazarlama Kongresi. Pazarlamada Kültür ve Eğitim Paradigması Bildiri Kitabı.
- Genç, E. (2017). Bireysel Yenilikçilik Düzeyinin Kariyer UyumluluğuAlgısına Etkisi. *The Journal of Academic Social Sciences*. 60, 240-252.10.16992/ASOS.13104.
- Girardi, A., Soutar, G.N., Ward S. (2005). The Validation of A Use Innovativeness Scale. *European Journal of Innovation Management*, 8(4), 471-81
- Grewal, R., Mehta, R. ve Kardes, F. R. (2000). The Role of The Social Identity Function of Attitudes in Consumer Innovativeness and Opinion Leadership, *Journal of Economic Psychology*, 21(3), 233-252.
- Güleş, H.K., Bülbül, H. (2004). *Yenilikçilik: İşletmeler İçin Stratejik Rekabet Aracı*. Ankara, Nobel Yayınları.

- Güller, O. (2021). *Yeşil Pazarlama Anlayışının Tüketicilerin Hibrit ve Elektrikli Otomobil Satın Alma Tercihleri Üzerine Etkisi*, [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Gür, N., Furuncu, Y. (2019). *Küresel Otomotiv Sektörünün Değişimi ve Yerli Otomobil Projesinin Geleceği*, İstanbul, Seta Yayınları.
- Güsan, G., Aktaş, E., Güvendik, Ö. (2016). Yeşil Ürün Grupları Çerçevesinde Tüketici Farkındalığı. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 1-16.
- Hackbarth, A., Madlener, R. (2013). Consumer Preferences for Alternative Fuel Vehicles: A Discrete Choice Analysis. *Transportation Research Part D: Transport and Environment* 25, 5-17.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E. (2014). *Examining Your Data*. In: *Hair JF, Black WC, Babin BJ, Anderson RE. Eds. Multivariate Data Analysis*. 7th. ed. London: Pearson Education Limited, 31-664.
- Hall, R. J., Snell, A. F., Foust, M. S. (1999). Item Parceling Strategies in SEM: Investigating the Subtle Effects of Unmodeled Secondary Constructs. *Organizational Research Methods*, 2, 233-256.
- Han, L., Wang, S., Zhao, D., Li, J. (2017). The Intention to Adopt Electric Vehicles: Driven by Functional and Non-Functional Values. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 103, 185-197.
- He, X., Zhan, W., Hu, Y. (2018). Consumer Purchase Intention of Electric Vehicles in China: The Roles of Perception and Personality. *Journal of Cleaner Production*, 204, 10601069.
- Hirschman, E. C. (1980). Innovativeness, Novelty Seeking, and Consumer Creativity, *Journal Of Consumer Research*, 7(3), 283-295
- Howarth, R. B., Norgaard, R. B. (1992). Environmental Valuation Under Sustainable
- Hu, L, T., & Bentler, P. M. (1999). Cut-off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Huang, D., Jin, X., Coghlan, A. (2021). Advances in Consumer Innovation Resistance Research: A Review and Research Agenda. *Technological Forecasting and Social Change*, 166, 1-21.
- Hulin, C., Netemeyer, R., Cudeck, R. (2001). Can a reliability coefficient be too high?. *Journal of Consumer Psychology*, 10(1), 55-58.
- Hurt, H. T., Joseph, K., Cook, C. D. (1977). Scales for the Measurement of Innovativeness. *Human Communication Research*, 4(1), 58-65.
- Hwang, J., Sun-Bai, C., Kim, W. (2019). Consequences of Psychological Benefits of Using Eco-Friendly in the Context of Drone Food Delivery Services, *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 36(7), 835-846. DOI: 10.1080/10548408.2019.1586619.
- Im, M., Song, M.R. Chu, W. (2019). Effects of Consumer Innovativeness on Environment Friendly Product Satisfaction. *The Journal of Distribution Science*, 17(10), 125-134. doi.org/10.15722/jds.17.10.201910.125
- Im, S., Bayus, B. L., Mason, C. H. (2003). An Empirical Study of Innate Consumer Innovativeness, Personal Characteristics, and New-Product Adoption Behavior. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 31(1), 61-73.
- İnce, Ş. (2014). *Toplumsal ve Kültürel Dönüşümlerin Gündelik Hayata Yansımaları:2000'lerde Türkiye'nin Muftağı*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- İslamoğlu, A. H. (2003). *Tüketici Davranışları*, İstanbul, Beta Yayın.

- Jabeen, G., Ahmad, M., Zhang, Q. (2021). Factors Influencing Consumers' Willingness to Buy Green Energy Technologies in a Green Perceived Value Framework. *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, and Policy*, 16(7), 669-685.
- Jackson D.L. (2003). Revisiting Sample Size And Number Of Parameter Estimates: Some Support For The N: Q Hypothesis. *Struct. Equ. Modeling*, 10, 128-141.
- Jackson, T., Michaelis, L. (2003). *Policies for sustainable consumption*. Sustainable Development Commission, London.
- Jansson, J., Nordlund, A., Westin, K. (2017). Examining Drivers of Sustainable Consumption: The Influence of Norms and Opinion Leadership on Electric Vehicle Adoption in Sweden. *Journal of Cleaner Production*, 154,176-187.
- Jöreskog, K. G., Sörbom, D. (1982). Recent developments in structural equation modeling. *Journal of Marketing Research*, 19(4), 404-416.
- Kambar, R. (2016). *Tüketici Yenilikçiliği ve Ürün İlgileniminin Marka Sadakati Üzerindeki Etkisi*. Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve
- Kamya, B. (2020). Sürdürülebilir Pazarlamanın Tüketici Davranışları ve Algılanan Marka Değeri Üzerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversite Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Karaca, Ş. (2018). Yaşam Tarzının Sürdürülebilir Tüketim Davranışı Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 403-425.
- Karagöz, K.(2021). Türkiye’de Otomotiv Sektörünün Ekonomiye Etkisi: Ekonometrik Bir Analiz. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(12), 126-143.
- Karakurt Tosun, E. (2009). Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri. *Paradoks, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, (e-dergi), <http://www.paradoks.org>. 5(2), 1-14.
- Karasar, Ş. (2004). Eğitimde Yeni İletişim Teknolojileri- İnternet ve Sanal Yüksek Eğitim. *The Turkish*
- Kaut, R., Değirmenci, K., Breitner, M.H. (2015). Elektromobilität in Deutschland Und Anderen
- Kavak, B., Eryiğit, C., Tektaş, Ö.Ö. (2016). *Pazarlama Ürün: Uygulamalar ve Örnek Olaylar*, Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Kavak, B., Kazancı Sunaoğlu, Ş., Taner, N. (2017). Yeniliği Benimseyen Kategorilerinin Bütüncül ve Analitik Düşünme Açısından Farklılıkları Akıllı Telefonlar için Bir İnceleme. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 10(20), 179-200.
- Keleş, C. (2007). *Yeşil Pazarlama Tüketicilerin Yeşil Ürünleri Tüketme Davranışları ve Yeşil Ürünlerin Tüketiminde Kültürün Etkisi ile İlgili Bir Uygulama*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Adana, Türkiye.
- Keleş, R. (1998). *Kent Bilim Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Keleş, R., Hamamcı, C. (2005). *Çevre Politikaları*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kılıç, E. A., Portakalçı, M. (2018). The Impact of Consumer Innovativeness as A Competative Instrument on Buying Habits. *Journal of Life Economics*, 5(1), 95.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach’ın alfa güvenilirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47- 48.
- Kızgım, Y., Karaosmanoğlu, K., Örmeci, G., Taş, Ö. (2017). *Tüketicilerin Sürdürülebilir Tüketim Bağlamında Yeşil Tüketim Eğilimleri ve Demografik Özelliklere Göre Farklılıkları*. In Proceedings, 1st International Sustainable Tourism Congress, November 23-25, Kastamonu, Turkey.
- Kocabey, S. (2018). Elektrikli otomobillerin dünü, bugünü ve geleceği. *Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları Dergisi*, 1(1), 16-23.

- Kocacık, F. (1998). *Tüketim Eğilimleri ve Sorunları*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Kocagöz, E., İğde, Ç. S. (2022). Elektrikli Araç Satın Alma Niyetini Hangi Faktörler Etkiler? Bir Tüketici Araştırması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(21). (Uluslararası İşletmecilik Kongresi” Özel Sayısı), 104-120.
- Kocagöz, E., İğde, Ç. S., & Çetindağ, G. (2020). Elektrikli Ve Akıllı, Yerli Ve Milli: Türkiye'nin Otomobili Girişim Grubu'nun Tanıttığı Araçlara Yönelik Tüketicilerin İlk Değerlendirmeleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (49), 55-74.
- Kocak, E. (2014). Türkiye’de Çevresel Kuznets Eğrisi Hipotezinin Geçerliliği: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 2 (3), 62-73.
- Kowalski, D. J., Depta, A. (2019). Sustainable Development in Electromobility. *Zeszyty Naukowe Politechniki Łódzkiej*, 73, 69-80.
- Köse, B. (2012). *Tüketici Yenilikçiliği ve Yeniliklerin Benimsenmesi: Bir Yenilik Olarak Mobil İnternet*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İşletme Bölümü, Doktora tezi.
- Kumar, R., Jha, A., Damodaran, A., Bangwal, D., Dwivedi, A. (2020). Addressing The Challenges to Electric Vehicle Adoption Via Sharing Economy: An Indian Perspective. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 32(1), 82-99.doi:10.1108/meq-03-2020-0058
- Kuswati, R. (2018). Consumer Innovativeness: Literature Review and Measurement Scales. *KnE Social Sciences*, 1, 663-672.
- Küçük, M., Güneş, G. (2013). Sivil Toplum Kuruluşları ve Çevresel Sürdürülebilirlik, *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 5 (2), 298-311.
- Kwatra, S., Kumar, A., Sharma, P. (2020). *A Critical Review of Studies Related to Construction And Computation of Sustainable Development Indices*. *Ecological Indicators*, 112, 1-15.
- Lazol, İ., Muğal, E., & Yücel, Y. (2008). Sürdürülebilir bir çevre için çevre muhasebesi ve KOBİ'lere yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (38), 56-69.
- Leary, R. B., Vann, R. J., Mittelstaedt, J. D., Murphy, P. E., Sherry, J. F. (2014). Changing the Marketplace One Behavior at A Time: Perceived Marketplace Influence and Sustainable Consumption. *Journal of Business Research*, 67(9),1953–1958.
- Leavitt, C., Walton, J. (1975). *Development of A Scale for Innovativeness*. ACR North American Advances.
- Lepetun, J. (2011). *Flowing with the Current, The Political Economy of Electric Car Industry*, USA. Lambert Academic Publishing
- Lin, S. T., Niu, H. J. (2018). Green Consumption: E Nvironmental Knowledge, Environmental Consciousness, Social Norms, And Purchasing Behavior. *Business Strategy and the Environment*, 27(8), 1679-1688.
- Lindsey, G. (2003). Sustainability and Urban Greenways: Indicators İn Indianapolis. *Journal of the American Planning Association*, 69(2), 165-180.
- Ling, Z., Cherry, C. R., Wen, Y. (2021). Determining the Factors That Influence Electric Vehicle Adoption: A Stated Preference Survey Study in Beijing, China. *Sustainability*, 13(21), 11719.
- Lutsey, N. (2015). *Transition To A Global Zero-Emission Vehicle Fleet: A Collaborative Agenda for Governments*. California: International Council on Clean Transportation
- Mahajan V., Muller, E., Srivastava, R.K. (1990). Determination of Adopter Categories by Using Innovation Diffusin Models. *Journal of Marketing Research*, 27, 37-50.
- Marchand, A., Walker, S. (2008). Product Development and Responsible Consumption: Designing Alternatives for Sustainable Lifestyles. *Journal of Cleaner Production*, 16, 1163-1169.
- Maslow, A. (1954). *Motivation and Personality*. New York, NY: Harper.

- Meckling, J., Nahm, J. (2018). When do States Disrupt Industries? Electric Cars and The Politics of Innovation. *Review of International Political Economy*, 25(4), 505-529.
- Menteşe, S. (2017). Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Toprak, Su ve Hava Kirliliği: Teorik Bir İnceleme. *Journal of International Social Research*, 10(53), 381-389.
- Meulenberg, M. (2003). Consument en Burger, Betekenis voor de Markt van Land Bouwproducten en Voedingsmiddelen. [Consumer and Citizen, Meaning for The Market of Agricultural Products and Food Products]. *Tijdschrift Voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek Van De Landbouw*, 18(1), 43-56.
- Midgley, F. D. Ve Dowling, G. R. (1978), "Innovativeness: The Concept And Its Measurement, " *Journal Of Consumer Research*, 4 , 229-242
- Minton, A., Rose, R. (1997). The Effects of Environmental Concern on Environmentally Friendly Consumer Behaviour: An Exploratory Study. *Journal of Business Research*, (40), 37-48.
- Mishra, R., Singh, R. K., Rana, N. P. (2022). Developing Environmental Collaboration Among Supply Chain Partners for Sustainable Consumption & Production: Insights From An Auto Sector Supply Chain. *Journal of Cleaner Production*, 338, 130619.
- Mishra, S., Malhotra, G. (2019). Is India Ready for e-Mobility? An Exploratory Study to Understand e-Vehicles Purchase Intention. Scientific Research Publishing, *Theoretical Economics Letters*, 9, 376-391.
- Moisander, J. (2007) Motivational Complexity of Green Consumerism *International Journal of Consumer Studies*, 404-409.
- Moldan, B., Janousková, S., Hak, T. (2012). How To Understand and Measure Environmental Sustainability: Indicators And Targets, *Ecological Indicators*, 17, 4-13.
- Morelli, J. (2011). Environmental Sustainability: A Definition for Environmental Professionals. *Journal of Environmental Sustainability*, 1(1), 1-9.
- Morton, C., Anable, J., Nelson, J. D. (2016). Exploring Consumer Preferences Towards Electric Vehicles: The Influence of consumer Innovativeness. *Research in Transportation Business & Management*, 18,18–28.
- Morton, C., Anable, J., Nelson, J. D. (2016). Exploring Consumer Preferences Towards Electric Vehicles: The Influence Of Consumer Innovativeness. *Research in Transportation Business & Management*, 18,18-28.
- Möser, K. (2011). *Historischer Abriss der Elektromobilität, Handbuch Elektromobilität, Frankfurt am Main*. EW Medien und Kongresse, 15-36.
- Muratoğlu, Y., ve Alkaya, A., "Elektrikli Araç Teknolojisi ve Pil Yönetim Sistemi-İnceleme", *Elektrik Mühendisliği*, 2016, 458: 10-14.
- Nasution, R. A., Garnida, N. (2010). *A review of the three streams of consumer innovativeness. In Technology Management for Global Economic Growth (PICMET)*, Proceedings of PICMET'10, 1-11.
- Neumann, H. (1999). Lokale Agenda 21 Aspekte Einer Nachhaltigen Entwicklung. *Politik & Unterricht, (Hrsg.: LpB)* 4(99), 3-7.
- OECD (2002). *Towards sustainable household consumption? Trends and Policies In OECD Countries*.
- OECD ve Eurostat (2005). *Oslo Kılavuzu: Yenilik Verilerinin Toplanması ve Yorumlanması İçin İlkeler*. 3. Baskı. TÜBİTAK. *Online Journal of Educational Technology- TOJET*, 3(4) (Article 16), 110-116.
- Onurlubaş, E. (2019). The Effects of Social Impact, Environmental Awareness And Environmental Consciousness on Green Product Purchasing Behaviour. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 7(3), 447-457.

- Orçan, M. (2008). *Osmanlı'dan Günümüze Modern Türk Tüketim Kültürü*, Ankara: Harf Eğitim Yayıncılığı.
- Özata, F. Z. (2018). Yüksek Teknoloji Yeniliği Olarak Akıllı Telefonların Genç Tüketiciler Tarafından Benimsenmesinde Etkili Olan Faktörler. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özaydın, E., Boyraz, E. (2021). Problem Çözme, Yaratıcılık, Yenilikçilik Becerilerinin Pazarlama Yenilik Stratejilerinde Örgütsel Yenilikçilik Aracılığıyla Etkisi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13 (1), 858-874.
- Özbakır, M., Velioglu, M. N. (2010). Pazarlamaya Sürdürülebilirlik Çerçevesinden Bakış ve Bir Örnek Olay Analizi. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 71-98.
- Özdemir Öztürk, N. (2022). *Yenilikçi Tüketici Davranışları: Türkiye ve Almanya'da Elektrikli Araçların Kabulü Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*
- Özler, M. (2023). *Elektrikli Araç Teknolojisi Ve Çankırı İlinde Çatı Tipi Güneş Paneli Destekli Elektrikli Araç Şarj İstasyonu Tasarımı Ve Maliyet Analizi*. Çankırı Karatekin Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi
- Özden, A. T. (2019). Tüketici yenilikçiliği ve sosyal onay ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(3), 1537-1558.
- Özoğlu, B., Bülbül H. (2013). GÜDÜLENMİŞ TÜKETİCİ YENİLİKÇİLİĞİ VE ALGILANAN RİSK ÖLÇEKLERİNİN GEÇERLİLİK VE GÜVENİLİRLİK ÇALIŞMASI, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 5(3), 132
- Öztürk, Z. (2018). İstanbul'da Karayolu Yolcu Taşımacılığında Elektrikli Araç Kullanımının İncelenmesi. *El-Cezeri Fen ve Mühendislik Dergisi*, 5(2), 367-386.
- Papatya, N., Özdemir, Ş. (2012). Hazcı Tüketim Davranışları ve Televizyon Programlarını İzleme Eğilimleri Arasındaki İlişki: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 26(3-4), 161-183.
- Paşalıoğlu H. (2018). *Yaşam Tarzı, Tüketici Yenilikçiliği ve Tüketici Benzersizliğinin Elektrikli Araçları Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi*. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi.
- Paşalıoğlu, H., Cengiz, H. (2019). Tüketici Yaşam Tarzının Elektrikli Araçları Satın Alma Niyeti Üzerine Etkisi: Tüketici Yenilikçiliği, Tüketici Benzersizliği ve Keşifsel Davranışların Aracılık Etkisi. *In International Congress on Business and Marketing*, 35-45.
- Pearce, D. W., Barbier, E. B., Markandya, A. (1990). *Sustainable Development: Economics and Environment in the Third World*. Edward Elgar, Aldershot.
- Peattie, K., Crane, A. (2005). Green Marketing: Legend, Myth, Farce or Prophesy? *Qualitative Pilgrimage*, Ž., Žukauskaitė, A., Korzilius, H., Banytė, J., Dovalienė, A. (2020). Internal and External Determinants of Consumer Engagement in Sustainable Consumption. *Sustainability*, 12(4), 1349.
- Rahman, O, Fung, C. M. B., Chen, Z. (2020). Young Chinese Consumers' Choice Between Product-Related and Sustainable Cues—The Effects of Gender Differences and Consumer Innovativeness. *Sustainability*, 12(9)1-23.
- Raju, P. S. (1980). Optimum Stimulation Level: Its Relationship to Personality, Demographics, and Exploratory Behavior. *Journal of Consumer Research*, 7(3), 272-282.
- Rezvani, Z., Jansson, J., Bengtsson, M. (2018). Consumer Motivations For Sustainable Consumption: The Interaction Of Gain, Normative And Hedonic Motivations On Electric Vehicle Adoption. *Business Strategy and the Environment*, 27(8), 1272-1283.

- Rezvani, Z., Jansson, J., Bodin, J. (2015). Advances in Consumer Electric Vehicle Adoption Research: A Review and Research Agenda. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 34, 122–136.
- Roberts, J. A. (1996). Green Consumers in the 1990s: Profile and Implications for Advertising. *Journal of Business Research*, (3):217-231.
- Robins, K. (1999). *İmaj-Görmenin Kültürü ve Politikası*. Çev: Nurçay Türkoğlu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Roehrich, G. (2004). Consumer Innovativeness Concepts and Measurements, *Journal of Business Research*, 57, 671-677
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*. Free Press.
- Saeed, R., Zameer, H., Awan, I., Ullah, I. (2014). A Study of Consumer Innovativeness and Motivations Behind Adoption of Innovation. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 4(7), 340-349.
- Sagnier C., Loup-Escande E., Lourdeaux D., Thouvenin I., Valléry G. (2020). User Acceptance of Virtual Reality: An Extended Technology Acceptance Model, *International Journal of Human-Computer Interaction*, DOI: 10.1080/10447318.2019.1708612
- Sakarya, A., Alkan, A., Dörtyol, İ. T. (2020). Tüketim Sosyolojisi'nin Dünü, Bugünü ve Yarını. *Pazarlama İçgörüsü Üzerine Çalışmalar*, 4(1), 1-12.
- Salazar, H. A., Oerlemans, L., van Stroe-Biezen, S. (2013). Social Influence On Sustainable Consumption: Evidence From A Behavioural Experiment. *International Journal of consumer studies*, 37(2), 172-180.
- Sarı, S., Topçuoğlu, F. (2019). Kişilik Tiplerinin Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 159-169.
- Sarkis, J., Zhu, Q. (2018). Environmental Sustainability and Production: Taking the Road Less Travelled. *International Journal of Production Research*, 56(1-2), 743-759.
- Savaş, D. A. (2022). Sürdürülebilir Tüketim ve Çevre Araştırmalarına Yönelik Bir Analiz. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 7(2), 81-100.
- Saydan, R., Kanıbir, H. (2007). Üniversiteli Tüketicilerin 'Çevreci Tüketim' Tutumları ve Satın Alma Davranışlarına Etkileri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(2), 213-242.
- Schaefer, A., Crane, A. (2005). Addressing Sustainability and Consumption, *Journal of Macromarketing*, 25(1), 76-92.
- Schiavo, F. T., Calili, R. F., de Magalhães, C. F., Fróes, I. C. (2021). The Meaning of Electric Cars in the Context of Sustainable Transition in Brazil. *Sustainability*, 13(19), 11073.
- Schlegelmilch, B.B., Bohlen, G.M., Diamantopoulos, A. (1996). The Link Between Green Purchasing Decisions And Measures Of Environmental Consciousness. *European Journal of Marketing*, 30(5), 35-55.
- Schmalfuß, F., Mühl k., Krems, j.f. (2017). Direct Experience With Battery Electric Vehicles (Bevs) Matters When Evaluating Vehicle Attributes, Attitude And Purchase Intention, *Transportation Research Part F*, 46, 47-69
- Senemoğlu, O. (2017). Tüketim, Tüketim Toplumu ve Tüketim Kültürü: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *İnsan ve İnsan*, 4(12), 66-86.
- Seyfang, G. (2009). The New Economics of Sustainable Consumption: Seeds of Change. *International Journal of Community Currency Research*, 13, 99-101.

- Seyhan, G., Yılmaz, B. S. (2010). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Konaklama İşletmelerinde Yeşil Pazarlama: Calistay Luxury Resort Hotel. *Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 11(1), 51-74.
- Sierzechula, W., Bakker, S., Maat, K., Wee, B. (2014). The Influence of Financial Incentives and Other Socio-Economic Factors on Electric Vehicle Adoption. *Energy Policy*, 68, 183-194.
- Singh, M. (2013). Green energy for metropolitan transport, *International Journal on Power Engineering and Energy (IJPEE)*, 4(1):338-342
- Sinnappan, P., Rahman, A. A. (2011). Antecedents of Green Purchasing Behavior Among Malaysian Consumers. *International Business Management*, 5(3), 129-139.
- Skippon, S., Garwood, M. (2011). Responses to Battery Electric Vehicles: UK Consumer Attitudes And Attributions Of Symbolic Meaning Following Direct Experience To Reduce Psychological Distance. *Transportation Research Part D: Transport and Environment*, 16(7), 525-531.
- Skippon, S.M. (2014). How Consumer Drivers Construe Vehicle Performance: Implications for Electric Vehicles. *Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour*, 23, 15-31.
- Sofuoğlu, A. (2003). *Hava Kirliliği*, İzmir: İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü.
- Statista <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/548919/umfrage/elektroautos-einflusser-kaufpraemie-kaufinteresse/> (26.01.2024).
- Steenkamp, J. B. E., Hofstede, F. T., Wedel, M. (1999). A Cross-National Investigation into the Individual and National Cultural Antecedents of Consumer Innovativeness. *The Journal of Marketing*, 63(2), 55-69.
- Steinhilber, S., Wells, P., Thankappan, S. (2013). Socio-technical Inertia: Understanding the Barriers to Electric Vehicles. *Energy Policy*, 60, 531-539.
- Şahin, A (2022). *Tüketicilerin Sürdürülebilir Tüketim Ve Yenilikçilik Anlayışında Elektrikli Araç Bilgi Düzeyi Düzenleyici Rolünün Satın Alma Niyetine Etkisi*, Doktora Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi SBE,35
- Şahin, F. Söylemez, C. (2021). Güdülenmiş Tüketici Yenilikçiliğinin Dijital Medya Platformlarının Algılanan Tüketici Temelli Marka Değeri ve Marka Tutumu Üzerine Etkisi: Covid-19 Döneminde Netflix Üzerine Bir İnceleme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (58), 301-332
- Şenocak, B., Mohan Bursalı, Y. (2018). İşletmelerde Çevresel Sürdürülebilirlik Bilinci ve Yeşil İşletmecilik Uygulamaları ile İşletme Başarısı Arasındaki İlişki. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 161-183.
- Tanrıku, C. (2015). Çevresel Kaygı, Algılanan Tüketici Etkinliği ve Kolektivizmin, Tüketicilerin Yeşil Satın Alma Davranışlarındaki Rolü Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29 (1), 121-136
- Tatar, A. (2021). Çevresel Sorunlara Duyarlılığın Sürdürülebilir Tüketim Davranışına Etkisi. *International Journal of Management and Administration*, 5(9), 103-117.
- Tayfun, N. Ö., Öçlü, B. (2015). Yeşil Pazarlama Uygulamasının Tüketiciler Açısından Algılanmasının Nöropazarlama Tekniği İle Araştırılması. *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 34 (2), 95-113
- Tayfun, N. Ö., Öçlü, B. (2016). Çevreci Ürünlerin Tüketicilerin Satın Alma Kararlarındaki Yeri Üzerine Bir Uygulama. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 185-198.
- TDK Sözlük (2022). <https://www.tdk.gov.tr/icerik/diger-icerikler/tumsozlukler/>

- Tekin, A. (2022). *Sürdürülebilir Tüketim ve Çevre Bilinci Üzerine Bir Araştırma: Bursa İli Örneği*. Yüksek Lisan Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, M., Öztürk, D., Selek, N. (2021). Ürün Temelli Yenilikçiliğin Plansız Satın Alma Davranışı ve Kompulsif Satın Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi. *Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year*, 1(39), 44-68.
- Tellis, G. J., Yin, E., Bell, S. (2009). Global Consumer Innovativeness: Cross-Country Differences and Demographic Commonalities. *Journal of International Marketing*, 17(2), 1-22.
- Therrien P., Doloreux, D., Chabertin, T. (2011). Innovation Novelty and (Commercial) Performance in the Service Sector: A Canadian Firm Level Analysis, *Technovation*, 31(12), 655-665.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre: Teorik Bir İnceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- Tokgöz, N., Önce, S. (2009). Şirket Sürdürülebilirliği: Geleneksel Yönetim Anlayışına Alternatif. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 249-275.
- Torlak, Ö. (2000). *Tüketim Bireysel Eylemin Toplumsal Dönüşümü*. İstanbul: İnkılâp Yayınları
- Tören, M., & Mollahasanoglu, H. (2022). *Elektrikli ve Hibrit Araçlardaki Elektrik Motorlarının İçten Yanmalı Motorlarda Oluşan [Co] _2 Emisyonunda Meydana Getireceği Değişimin Tahmini Ve Verimliliğe Etkisi: Türkiye Örnekleme*. *El-Cezeri*, 9(3), 1082-1097.
- Tunç, A. Ö., Ömür, G. A., Düren, A. Z. (2012). Çevresel Farkındalık. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*, 47, 227-246.
- TÜİK (2022). Aydın İli Nüfus İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=AYDIN> (Erişim Tarihi:21.01.2024)
- Türkiye Elektrikli ve Hibrid Araçlar Derneği [TEHAD] (2022). <http://tehad.org/2020/10/14/ilk9-aylik-elektrikli-ve-hibrid-satis-rakamlari-belli-oldu/> (25.01.2024).
- Ulusoy, G., Civek, F., Ediş, L. B. (2021). Online Uygulamalarda Tüketici Yenilikçiliğinin Simülasyonlu Ürün Satın Alma Niyetine Etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 91-107.
- Ustabaş, A. (2014). "Mikro ve Makro etkileri yönünden Elektrikli Otomobiller (Türkiye Ekonomisi Örneği)", *Marmara Üniversitesi I.I.B. Dergisi*, Cilt. XXXVI, 269- 291.
- Ünlü, F., Yıldız, R. (2013). Kayseri Organize Sanayi Bölgesindeki Firmaların Yenilik Faaliyetleri Üzerine Bir Alan Çalışması. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 8 (2), 69-87.
- Vallance, S., Perkins, H., Dixon, J. (2011). What Is Social Sustainability? *A Clarification Of Concepts*, *Geoforum*, 42,342-348.
- Van Nes, N., Cramer, J. (2006). Product Lifetime Optimization: A Challenging Strategy Towards More Sustainable Consumption Patterns. *Journal of Cleaner Production*, 14(15-16), 1307-1318.
- Van Sloten, R. C. (2015). *Niche-market Subsidy for Effective Diffusion of Battery Electric Vehicles in Sweden*. Mid Sweden University.
- Vandecasteele, B., Geuens, M. (2010). Motivated Consumer Innovativeness: Concept, Measurement, and Validation. *International Journal of Research in Marketing*, 27(4), 308-318.
- Varol, S., Öztürk, Z., Öztürk, O. (2018). İstanbul'da Karayolu Yolcu Taşımacılığında Elektrikli
- Veblen, T. (2005). *Aylak Sınıfın Teorisi*, (Çeviri: Zeynep Gültekin ve Cumhur Atay), İstanbul, Babil Yayınları.

- Venkatraman M.P., Price, P. (1990). Differentiating Between Cognitive and Sensory Innovativeness: Concepts, Measurement and Their Implications. *Journal of Business Reting Research*, 20, 293-315
- Venkatraman, M. P. (1991). The Impact of Innovativeness and Innovation Type on Adoption, *Journal of Retailing*, 67(1), 51-67
- Wallentowitz, H., Freialdenhoven, A., Olschewski, I. (2010). *Strategien Zur Elektrifizierung Des Antriebsstranges: Technologien, Märkte Und Implikationen*, Vieweg+Teubner, Wiesbaden.
- Wang, C., Ghadimi, P., Lim, M. K., Tseng, M. L. (2019). A Literature Review of Sustainable Consumption and Production: A Comparative Analysis in Developed and Developing Economies. *Journal of Cleaner Production*, 206, 741-754.
- Wang, S., Fan, J., Zhao, D., Yang, S., Fu, Y. (2016). Predicting Consumers' Intention to Adopt Hybrid Electric Vehicles: Using An Extended Version of The Theory of Planned Behavior Model. *Transportation*, 43(1), 123-143.
- White, L. V., Sintov, N. D. (2017). You Are What You Drive: Environmentalist and Social
- Wilhite, H., Lutzenhiser, R. L. (1999). Social Loading and Sustainable Consumption. *Advances in Consumer Research*, 26(1), 281-287.
- Williams, R. (1976). Developments in the Sociology of Culture. *Sage Journal*. 10(3). <https://doi.org/10.1177/00380385760100030>
- World Business Council for Sustainable Development [WBCSD]. (2022) <https://www.wbcsd.org/>.
- Yang, C., Tu, J.C., Jiang, Q. (2020). The Influential Factors of Consumers' Sustainable Consumption: A Case On Electric Vehicles In China. *Sustainability*, 12(8), 3496.
- Yağınlar, G., Sarı, K. (2017). İşletmeleri Yeşil Lojistik Uygulamalarına Zorlayan Sebepler Üzerine Bir Araştırma. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 6(1), 101-121
- Yakın, A. (2023). Hibrit Ve Elektrikli Taşıtlar. *Verimli ve Çevreci Enerji Sistemleri*, 53.
- Yanıklar, C. (2006). *Tüketim Sosyolojisi*. İstanbul: Birey Yayınları.
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yavuz, Ş. (2013). Türk Toplumunun Tüketim Toplumuna Dönüşümünde Reklamcılığın Rolü, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 36, 219-240
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S., SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.
- Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması1. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 181-208.
- Yetkin, M. (2018). *Yeşil Satın Alma Davranışları: Müşteri Değeri, İmaj, Kalite ve Tatmin İlişkisi Üzerine Yeşil Otelerde Bir Uygulama*. Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım Söylemez, E., Dil Şahin, M. (2019). *Fonksiyonel Perspektifte Sürdürülebilir İşletme Yönetimi*. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Yıldırım, M. Özdemir, S. (2018). *Tüketici Etnosentrizmi ve Yenilikçiliği Kapsamında Yerli Elektrikli Otomobil Fikrinin Değerlendirilmesi*. 23. Pazarlama Kongresi, Haziran 2018, Kocaeli.
- Yıldız, D., Uzunsakal, E. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 14-28.

- Yordanova, T. (2019), Inherent Consumer Innovativeness: Essence, Dimensions and Gender Differences, *Humanities and Social Sciences*, 6, 98-109.
- Zhang F., Sun S. Victor C. (2020), Consumer Innovativeness, Product Innovation and Smart Toys, *Electronic Commerce Research and Applications*, 41-100974.
- Zhang F., Sun S. Victor C. (2020), Consumer İnnovativeness, Product İnnovation And Smart Toys, *Electronic Commerce Research and Applications*, 41-100974.
- Zhang, X., Xie, J., Rao, R., Liang, Y. (2014). Policy Incentives for the Adoption of Electric Vehicles across Countries. *Sustainability* 6, 8056-8078.
- Zorlu, A. (2016). *Üretim ve Tüketim Teorileri*, 1.Baskı, Altınordu Yayınları, Ankara.

Editör:

Doç. Dr. Burcu Doğanalp

Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XXII

EĞİTİM
yayınevi

SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXII

Editör: Doç. Dr. Burcu Doğanalp

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-45-5

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXII

Editör: Doç. Dr. Burcu Doğanalp

IV+173 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6658-45-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Anbar, A. (2020). Girişimcinin Finansmanında Alternatif Bir Yöntem: Kitlese Fonlama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (88): 237-254.
- Atsan, N. ve Oruç Erdoğan, E. (2015). Girişimciler İçin Alternatif Bir Finansman Yöntemi: Kitlese Fonlama (Crowdfunding). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(1), 297- 320.
- Bazı Vergi Kanunları İle Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, T.C. Resmi Gazete, 7061, 5 Aralık 2017.
- Beaulieu, T. Y., Sarker, S. ve Sarker, S. (2015). A Conceptual Framework for Understanding Crowdfunding. *Communications of the Association for Information Systems*, 37, 1-31.
- Belleflamme, P. ve Lambert, T. (2014). Crowdfunding: Some Empirical Findings and Microeconomic Underpinnings. *Available at SSRN 2437786*. 1-15.
- Bradford, C. S. (2012). Crowdfunding and the Federal Securities Laws. *Columbia Business Law Review*, 1-150.
- Canbaz, M. F., & Çonkar, M. K. (2018). Girişimcilere Faizle Borçlanmaya Alternatif İslami Bir Yöntem: Kitle Fonlaması. *Finansal Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi*, 10(18), 37-55. <https://doi.org/10.14784/marufacd.460651>
- Debbabi, R., & Kaplan, B. (2022). Why Crowdfunding? Understanding Crowdfunding and the Marketing Roots of This Fundraising Model in Turkey. *BMIJ*, 10 (1): 429-446, doi: <https://doi.org/10.15295/bmij.v10i1.1996>.
- EU Commission, https://single-market-economy.ec.europa.eu/access-finance/policy-areas/crowdfunding_en (E.T.: 27.10.2023).
- Gerber, E. M., Hui, J.S. ve Kuo, P.Y. (2012). Crowdfunding: Why People Are Motivated to Post and Fund Projects on Crowdfunding Platforms. Computer Supported Cooperative Work 2012, Workshop on Design Influence and Social Technologies: Techniques, Impacts and Ethics, Seattle, WA.
- Gulati, S. (2014). *Crowdfunding: A Kick Starter For Startups*. New Jersey: TD Economics.
- Hirvinen, H. (2018). Crowdfunding of Journalism as a Way to Enhance Transparency. *Nordicom-Information*, 40 (1), 91-94.
- Hossain, M. ve Oparaocha, G. (2017). Crowdfunding: Motives, Definitions, Typology and Ethical Challenges. *Entrepreneurship Research Journal*, 7(2), 20150045. <https://doi.org/10.1515/erj-2015-0045>
- Howe, Jeff (2006). Crowdsourcing: A Definition. http://crowdsourcing.typepad.com/cs/2006/06/crowdsourcing_a.html (E.T.: 16 Mart 2024).
- <https://www.fonbulucu.com> (E.T.: 15.03.2024).
- <https://www.fongogo.com> (E.T.: 15.03.2024).
- <https://www.spk.gov.tr> (E.T.: 15.03.2024).
- İşler, S. T. (2014). Modern Finansmanda Yeni Bir Dönem: Kitlese Fonlama-Crowdfunding. *Gösterge, Sonbahar*, 51, 65.
- Kirby, E. & Worner, S. (2014). *Crowd-funding: An Infant Industry Growing Fast*. Staff Working Paper of the IOSCO Research Department.
- Kitle Fonlaması Tebliği (III-35/A.2), T.C. Resmi Gazete, 31641, 27 Ekim 2021.
- Kleeman F., Günter VoB G. & Rieder K. M. (2008). Un(der)paid Innovators: The Commercial Utilization of Consumer Work through Crowdsourcing. *Science, Technology & Innovation Studies*, 4 (1), 5-26.
- Larsen, R. (2023). The Crowdfunding Business Model Explained: A Complete Guide, <https://www.untaylored.com/post/the-crowdfunding-business-model-explained-a-comprehensive-guide> (E.T.: 17.03.2024).

- Leoński, W. (2022). Crowdfunding as an Innovative Source of Financing Business Initiatives in Poland, *Procedia Computer Science*, 207, 2915-2923.
- Lindner, J. (2023). Must-Know Crowdfunding Statistics, *Gitnux Marketdata Report 2024*, <https://gitnux.org/crowdfunding-statistics> (E.T.: 14.03.2024).
- Market Data Forecast (2023). Global Crowdfunding Market Research Report, <https://www.marketdataforecast.com/market-reports/crowdfunding-market> (E.T.: 25.10.2023).
- Mitra, D. (2012). The Role of Crowdfunding in Entrepreneurial Finance. *Delhi Business Review*, 13(2), 67-72.
- Mollick, E. (2014). The Dynamics of Crowdfunding: An Exploratory Study. *Journal of Business Venturing*, *Journal of Business Venturing*, (29), 1-16.
- Nesta, (2012). An Introduction to Crowdfunding. Nesta. <https://escolaeocofeliz.files.wordpress.com/2016/01/introtocrowdfunding.pdf> (E.T.: 25.10.2023).
- OECD (2015). *New Approaches to SME and Entrepreneurship Financing: Broadening The Range of Instruments*, OECD Publishing.
- Onur, M. N., & Değirmenci, Ö. (2015). *Crowdfunding – Kitle Fonlaması*. İstanbul: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Çalışma Raporları.
- Pratono, A.H., Prima, D.A., Sinaga, N.F., Permatasari, A., Ariani, M., & Han, L. (2020). Crowdfunding in Digital Humanities: Some Evidence from Indonesian Social Enterprises. *Aslib Journal of Information Management*, 72 (2), 287-303.
- Ramos, J. (2014). Crowdfunding and the Role of Managers in Ensuring the Sustainability of Crowdfunding Platforms. J. Stewart (Editör). *JRC Scientific and Policy Reports 85752*; JRC: Luxembourg.
- Sakızlı, Emre (2018). *Alternatif Bir Finansman Yöntemi: Kitlese Fonlama*. İktisadi Kalkınma Vakfı Yayını, İstanbul.
- Smith, T. (2023). Crowdfunding: What It Is, How It Works, and Popular Websites, <https://www.investopedia.com/terms/c/crowdfunding.asp> (E.T.: 15.03.2024).
- Technavio (2023). Crowdfunding Market Analysis APAC, Europe, North America, South America, Middle East and Africa - US, Canada, China, Australia, UK - Size and Forecast 2024-2028.
- Tosun, M. M. ve Şendoğdu, A. A. (2023). Bankacılık Sektörü İnsan Kaynaklarının Teknoloji Kabul Modeline Göre Toplum 5.0 Farkındalık Düzeyinin Araştırılması, *Five Zero*, 3(1), 202-220.
- Urganoğlu, F., Koçyiğit, N. (2023). Dijitalleşmenin Sektörel Etkileri: Formula 1 Örneği. *Five Zero*, 3(2), 328-340. <https://doi.org/10.54486/fivezero.2023.31>.
- Valanciene, L. & Jegeleviciute, S. (2013), Valuation of Crowdfunding: Benefits and Drawbacks. *Economics and Management*, 18(1), 39-48.
- Valanciene, L. & Jegeleviciute, S. (2014). Crowdfunding for Creating Value: Stakeholder Approach, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 156, 599-604.
- Wash, R. (2013). The Value of Completing Crowdfunding Projects. *Proceedings of the Seventh International AAAI Conference on Weblogs and Social Media*, 7(1), 631-639.
- Yazgan, A.E., Karadağ Ak, Ö. & Telli Üçler, Y. (2021). Dijitalleşmenin Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları, *Five Zero*, 2(1), 48-59.
- Zhao, L. & Shneor, R. (2020). Donation Crowdfunding: Principles and Donor Behaviour. In: Shneor, R., Zhao, L., Flåten, BT. (eds) *Advances in Crowdfunding*. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-46309-0_7.
- Zhao, Y., Harris, P. & Lam, W. (2019). Crowdfunding Industry—History, Development, Policies, and Potential Issues, *Journal of Public Affairs*, 19 (1), 1-9.

KAYNAKÇA

- Alper, Y. (2011). Sosyal Güvenlik Reformu ve Finansmanla İlgili Beklentiler, *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2011/1, ss.1-44.
- Altunöz, U. ve Çondur, F. (2018). Sosyal Güvenlik Harcamaları Gelir Dağılımında Etkin mi? Türkiye Ekonomisi için Nedensellik Analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, CEEİK 2018 Özel Sayısı, ss. 173-189.
- Arpa, T. ve Kolçak, M. (2017). Türkiye ve OECD Ülkelerinde Sosyal Güvenlik Harcamaları. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), ss. 651-677.
- Arslan, H. ve Aydoğan, M. (2021). Developments and Practices in The Social Security System in England, *Journal of Ekonomi*, 05 (2021), pp. 9–18.
- Baylan, M. (2015). Sosyal Güvenlik Harcamalarının Makroekonomik Etkileri: Bir Literatür Taraması. *KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), ss. 29-52.
- Boyacıoğlu, N. ve Öçal, M. (2018). Sosyal Güvenlik Hizmetlerinin Finansman Yöntemleri: Türkiye’de ve Dünyada Sosyal Güvenliğin Finansmanına Kısa Bir Bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(26), ss. 920-933.
- Bulut, M. (2019). Türkiye’de Sosyal Güvenliğin Finansmanında Devlet Katkısı Uygulaması ve İstatistiksel Görünüm. *Sayıştay Dergisi*, Sayı:115 Aralık 2019, ss. 83-108.
- Bulut, M. (2022). Türkiye’de Uygulanan Sigorta Prim Teşviklerinin Niteliği Üzerine Bir Tartışma: Kamu Harcaması mı, Prim Harcaması mı? *Maliye Çalışmaları Dergisi*, ss. 67-87.
- Canbay, T. ve Demir, M. (2013). Türkiye’de Sosyal Güvenlik Açıkları ve Sosyal Güvenlik Ahlakı. *Yönetim ve Ekonomi*, 20/2, ss. 303-315.
- Çolak, M., Kurutkan, N. M. ve Kara, O. (2016). Sosyal Güvenlik Açığının Seçilmiş Makroekonomik Değişkenler ile İlişkisi: ARDL Sınır Testi Yaklaşımı. *JASSS International Journal of Social Science*, Sayı: 49, ss. 205-224.
- Deniz, H. (2020). Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu Finansmanı ve 2010-2018 Yılları Finansman Açıklarının Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Egeli, H. ve Özen, A. (2009). Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Reform Sürecinin Değerlendirilmesi. *Mevzuat Dergisi*, Yıl:12, Sayı:142, ss. 1-12.
- Fırat, M. S. (2016). Türkiye’de Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi ve Sosyal Güvenlik Açıkları. *TBB Dergisi*, 127, ss. 317-338.
- Lee, C. C., Hsing, C. ve Chang, C. P. (2006). Social Security Expenditures and Economic Growth. *Journal of Economic Studies*, 33(5), pp. 386-404.
- Işıklı, E. İ. ve Evlice, E. (2019). Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Aktif/ Pasif Sigortalı Dengesinin İncelenmesi. *Toplum Bilimleri Dergisi*, Sayı: 25, ss. 169-189.
- Owino, B. (2017). Public Expenditure in the Social Sector and Economic Growth in Kenya. *Journal of Economics and Sustainable Development*, 8(14), pp. 266-277.
- Özmen, Z. (2017). Avrupa’da Sosyal Güvenlik Sisteminin Finansmanı: Farklı Refah Devletleri Üzerine Bir İnceleme. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), ss. 600-620.
- Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal Devlet Bağlamında Türkiye’de Sosyal Yardım ve Sosyal Güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), ss. 275-30.
- Yurdadoğ, V. (2017). Sosyal Güvenlik ve Yeniden Gelir Dağılımına Etkisinin Teorik Çerçeve Değerlendirilmesi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(1), ss. 254-269.

İnternet Kaynakları

1. <https://www.sgk.gov.tr/Content/Post/e3f8021f-6c7e-49a7-a51a-51d79a187ada/Genel-Bilgi-2024-01-15-11-17-08#:~:text=KAYIT%20Dİ%20C5%9E1%20%C4%B0ST%C4%B0HDAM%20NED%C4%B0R%3F,da%20eksik%20bildirilmesi%20olarak%20tan%C4%B1mlanabilir.>
2. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_067588.pdf
3. <https://data.oecd.org/socialexp/social-spending.htm>
4. <https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Aylik/42919466-593f-4600-937d-1f95c9e252e6>

KAYNAKÇA

- Akınıcı, A. (2019). Türkiye’de Vergi Gelirlerinin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (1), 100-106.
- Bölüköğlu, A. ve Topcu, E. (2022). Vergi Yapısının İktisadi Başarım Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 15(3), 680-692.
- Breusch, T.S ve Pagan, A.R. (1980), The Lagrange Multiplier Test and Its Applications to Model Specification Tests in Econometrics. *Review Of Economic Studies*, 47, 239-53.
- Evirgen, Ö. (2023). Türkiye’de Cepten Yapılan Sağlık Harcamaları ile Kamu Sağlık Harcamalarının Ölüm Oranları Üzerine Etkileri: Bölgesel Analiz. *Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(1), 73-87.
- Sağdıç, E. N. ve Aydın, D. (2021). Dolaylı ve Dolaysız Vergiler ile Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği (2006-2018). *International Journal of Public Finance*, 6(1), 21-46.
- Şahin, K., ve Cezlan, E. Ç. (2023). Oecd Ülkelerinin Sağlık Göstergeleri Ve Sağlık Finansman Modellerinin Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 41(1), 44-61.
- The World Bank <https://data.worldbank.org/> (E.T.:02.03.2024).
- Toda, H. Y. and Yamamoto, T. (1995) Statistical Inference in Vector Autoregressions with Possibly Integrated Processes, *Journal of Econometrics*, 66, 225-250.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2018). *Panel Zaman Serileri Analizi Stata Uygulamalı* (2 b.). İstanbul: Beta Yayınları.

KAYNAKÇA

- Ang L. ve Dubelaar C. (2006). Explaining Celebrity Match-Up: Co-Activation Theory of Dominant Support. *Advances in Consumer Research*, 7, 378-384.
- Arda, S. (2006). Predictors Of Parasocial Interaction with the Favorite and the Least Desirable Characters Portrayed in Tv Serials, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orda Doğu Teknik Üniversitesi.
- Atkin, C., ve Block, M. (1983). Effectiveness of Celebrity Endorsers. *Journal of Advertising Research*. 23(1), 57-61
- Baker, M. ve Churchill, G. A Jr. (1977). The Impact of Physical Attractive Models on Advertising Evaluations. *Journal of Marketing Research*, 14, (Nov.). 538-555.
- Belch, M. ve Belch, G. (2003). Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective. McGraw-Hill Education.
- Dibble, J. L., Hartmann, T, ve Rosaen, S. F. (2016). Parasocial Interaction and Parasocial Relationship: Conceptual Clarification and a Critical Assessment of Measures. *Human Communication Research*, 42, 21-44. <https://doi.org/10.1111/hcre.12063>.
- Erdoğan, B. Z. (1999). Celebrity Endorsement: A Literature Review. *Journal of Marketing Management*, 15 (4), 291-314.
- Erdoğan, B. Z., Baker M. J. ve Tagg, S. (2001). Selecting Celebrity Endorsers: The Practitioner's Perspective, *Journal of Advertising Research*, 41, 39-48.
- Ersavaş, S. (2007). Televizyon Reklamlarında Ünlü Kullanımı: 2005 Yılı Televizyon Reklamlarına Yönelik Bir İçerik Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fleck-Dousteyssier, N., Korchia M. ve Le Roy, I. (2012). Celebrities in Advertising: Looking for Congruence or Likability? *Psychology & Marketing*, 29(9), 651–662.
- Ford, J. B. (2018). What Do We Know about Celebrity Endorsement in Advertising? *Journal of Advertising*, 58(1), 1-2. doi:10.2501/JAR-2018-006
- Forkan, j. (1980). Product Matchup Key to Effective Star Presentations. *Advertising Age*, 51, 42.
- Friedman, H. ve Friedman, L. (1979). Endorser Effectiveness by Product Type. *Journal of Advertising Research*, 19 (5), 63-71.
- Friedman, Hershey H., Termini, S., ve Washington, R (1976). The Effectiveness of Advertisements Utilising Four Types of Endorsers. *Journal of Advertising*, 6, Summer, 22-24.
- Goldsmith, E. B. ve Goldsmith, R. E. (2011). Social Influence and Sustainability in Households. *International Journal of Consumer Studies*, 35, 117–121.
- Halonen-Knight, E. ve Hurmerinta, L. (2010). Who Endorses Whom? Meanings Transfer in Celebrity Endorsement, *Journal of Product & Brand Management*, 19 (6), 452-460.
- Heckler, S. E., ve Childers, T. L. (1992). The Role of Expectancy and Relevancy in Memory for Verbal and Visual Information: What is Incongruity? *Journal of Consumer Research*, 18, 475–492.
- Horton, D. ve Wohl, R.R. (1956). Mass Communication and Para-social Interaction, *Psychiatry*, 19 (3), 215-229, <https://doi.org/10.1080/00332747.1956.11023049>.
- Hovland, C. I., Janis, L. I., ve Kelley, H. H. (1953). *Communication and Persuasion*, New Haven, CT: Yale University Press.
- Hovland, Carll. ve Weiss, Walter (1951). The Influence of Source Credibility on Communication Effectiveness, *Public Opinion Quarterly*, 15, Winter, 635-650.
- Kahle, L. R ve Homer, P. M (1985). Physical Attractiveness of Celebrity Endorser. A Social Adaptation Perspective. *Journal of Consumer Research*, II, March, 954-961.
- Kamins, M. A., ve Gupta, K. (1994). Congruence between Spokesperson and Product Type: A Matchup Hypothesis Perspective. *Psychology and Marketing*, 2 (6), 569-586.

- Kantarcioglu, B. (2022). Celebrity Endorsement Strategy In Marketing: Turkish Airlines Case. *Antalya Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), ss.66-83.DOI: 10.54969/abuijss.1069452.
- Kelman, H. C. (1958). Compliance, Identification, and Internalization: Three Processes of Attitude Change. *Journal of Conflict Resolution*, 2 (1), 51-60.
- McCracken, G. (1986). Culture and Consumption: A Theoretical Account of the Structure and Movement of the Cultural Meaning of Consumer Goods. *Journal of Consumer Research*, 13, January, 71-84.
- McCracken, G. (1989). Who Is the Celebrity Endorser? Cultural Foundations of The Endorsement Process. *Journal of Consumer Research*, 16(3), 310-321.
- McDonough, J. (1995). Bringing Brands to Life. *Advertising Age, Special Collectors Edition*, Spring, pp.34-35.
- McGuire, W. J. (1985). Attitudes and Attitude Change, in Handbook of Social Psychology, Vol:2, eds. Gardner Lindzey ve Eliot Aronson, New York: Random House, 233-346.
- Mistry, B. (2006). Star Spotting. *Marketing*, (June 7), 33-34.
- Ohanian, R. (1990). Construction and Validation of a Scale to Measure Celebrity Endorses' Perceived Expertise, Trustworthiness, and Attractiveness, *Journal of Advertising*, 19 (3), 39-52.
- Petty, R. E. ve Cacioppo, J. T. (1981). Issue Involvement As a Moderator of the Effects on Attitude of Advertising Content and Context, in NA - *Advances in Consumer Research*, Volume 08, eds. Kent B. Monroe, Ann Arbor, MI : Association for Consumer Research, Pages: 20-24.
- Tom, G., Clark, R., Elmer, L., Grech, E., Masetti, J., ve Sandhar, H. (1992). The Use of Created versus Celebrity Spokesperson in Advertisements. *The Journal of Consumer Marketing*, 9 (4), 45-51.
- Till, B. D., ve Busler, M. (1998). Matching Products with Endorsers: Attractiveness Versus Expertise. *Journal of Consumer Marketing*, 15 (6), 576-586.
- Tsay, M. ve Bodine, B. M. (2012). Exploring Parasocial Interaction in College Students as a Multidimensional Construct. *Psychology of Popular Media Culture*, 1(3), 185-200.
- Schlecht, C. (2003). *Celebrities' Impact on Branding*. Center on Global Brand Leadership, Columbia: Columbia Business School.
- Shimp, T. E. (1997). *Advertising, Promotion and Supplemental Aspects of Integrated Marketing Communication*, 4th Edition, Fort Worth, Texas: The Dryden Press.
- Smith, R C. (1973). Source Credibility Context Effects, *Speech Monographs*, 40, 303-309.
- Solomon, M. R., Ashmore, R. D. ve Longo, L. C. (1992). The Beauty Match-Up Hypothesis: Congruence between Types of Beauty and Product Images in Advertising. *Journal of Advertising*, 21 (4), 23-34.
- Şakar, H. (1989). Türkiye'deki Reklamlarda Ünlü Kişi Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yünlü, Z. (2011). Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kampanyalarında Ünlü Kullanımı: Kampanya, Marka Çekiciliği ve Tercihi. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

- Davies, J. (2010). The Future of Digital is Making the Work Flow: Workflow & MIS. *Graphix*, 9(1), 40-42.
- Davulcu, F. ve Kıpçak, H. (2016). Başlangıcından Harf Devrimi'ne Kadar Türkiye'de Basım ve Yayıncılığın Kısa Bir Tarihçesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(2), 251-260.
- Gundlach, G. T. ve Wilkie, W. L. (2009). The American Marketing Association's New Definition Of Marketing: Perspective and Commentary on the 2007 Revision. *Journal of Public Policy & Marketing*, 28(2), 259-264.
- Gürbüz, C., ve Bozkurt, Ö. Ç. (2016). Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 1-23.
- Kurt B. M, Oktav M, Akgül A. ve Özdemir L. (2021) Basım İşletmelerinde Teknik İletişimsizliğe Bağlı Sorunların İncelenmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Akademik Çalışmalar*, Cilt 1, Gece Kitaplığı, 257-263.
- McCarthy, E. J., Shapiro, S. J., & Perreault, W. D. (1979). Basic Marketing (pp. 29-33). Ontario: Irwin-Dorsey.
- Mittelstaedt, J D, Kilbourne, W. E., & Mittelstaedt, R. A. (2006). "Macromarketing as Agorology: Macromarketing Theory and the Study of the Agora", *Journal of Macromarketing*, 26 (2): 131-142
- Mucuk, İ. (2001). *Pazarlama ilkeleri*. 13. Basım, İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Mutlu, B., Özcan, A. Ve Hayta, P. (2018). Matbaacılıkta E-Ticaret Ve Web2print. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 3(4).
- Parkhouse B. L. (1996). *The Management of Sport-Its Foundation and Application*. United States: Mosby-Year Book Inc.
- Ödemiş, M. ve Hassan, A. (2019). Pazarlama Felsefelerinin Tarihsel Gelişimine Yönelik Bir İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10(1), 128-139.
- Taşcıoğlu, M. ve Dursun Yener, D. (2018). Pazarlama Tarihine Dönemsel Bir Bakış. *The Journal of Academic Social Science*.
- Tomljanovic, S. (2015). *7.3 Web2print Strategies and Goals*. Graphic Design and Print Production Fundamentals.
- URL-1: Acumenstudio, Print Industry Digital Marketing. <https://acumenstudio.com/print-industry-digital-marketing/content-marketing-print-industry/> (E.T.:23.12.2023)
- URL-2: Acumenstudio, 5 Steps Creating a Marketing Plan. <https://acumenstudio.com/5-steps-creating-a-marketing-plan-for-a-printing-company/> (E.T.:23.12.2023)
- URL-3: Akpınar M., (2017) Pazarlamanın Tarihsel Gelişimi <https://mehmetakpınar.com/pazarlamanin-tarihsel-gelisimi/> (E.T.:03.11.2023)
- URL-4: Bidolubaskı. <https://www.bidolubaski.com/blog/ofset-baski-hizmeti-veren-sirketler-satislarini-nasil-arttirir> (E.T.: 27.12.2023)
- URL-5: Cash4toners. <https://cash4toners.com/printing-statistics/> (E.T.: 27.12.2023)
- URL-6: İkas. <https://ikas.com/tr/blog/e-ticaret-nasil-yapilir?> (E.T.: 08.01.2024)
- URL-7: LinkedIn, Pulse, How Has Customization Affected Printing Industry. https://www.linkedin.com/pulse/how-has-customization-affected-printing-industry-richard-washington?trk=pulse-article_more-articles_related-content-card (E.T.: 15.11.2023)
- URL-8: Mordor Intelligence. <https://www.mordorintelligence.com/industry-reports/commercial-printing-market/market-trends> (E.T.:22.01.2024)

- URL-9: Solo Printing. <https://soloprinting.com/blog/the-ultimate-guide-to-print-marketing/> (E.T.: 11.11.2023)
- URL-10: Suzano. <https://www.suzano.com.br/marcas-e-produtos/> (E.T.: 13.12.2023)
- Üner, T. (2019). Toplumsal Pazarlama Kavramı ve Ölçek Geliştirme Çalışması: Turizm Sektörü Uygulaması. Ankara: Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuz, E. (2020). Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Geçişin Reklam Ajansları ve Reklamverenler Açısından Etkileri: Adana İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sesli, Y. Ve Oktav, M. (2021). Dijital Baskı Sistemlerinde Baskı Kalitesine Etki Eden Parametrelerin Belirlenmesi. *Euroasia Journal of Mathematics, Engineering, Natural & Medical Sciences*, 8(14), 120-131.

KAYNAKÇA

- Agarwal, H., and Agarwal, R. (2017). First Industrial Revolution and Second Industrial Revolution: Technological Differences and the Differences in Banking and Financing of the Firms. *Saudi Journal of Humanities and Social Sciences*, 2 (11), 1062–1066.
- Agrawal, A., Gans, J., and Goldfarb, A. (2019). *The Economics of Artificial Intelligence: An Agenda*, Chicago: University of Chicago Press.
- Albrecht, H. (2012). What does the industrial revolution signify? In J. Douet (Ed.), *Industrial heritage re-tooled: The TICCIH guide to industrial heritage conservation*. Lancaster: Carnegie Publishing & The International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage. 17-23.
- Allan, D. (2008). *Making British culture: English readers and the Scottish enlightenment, 1740–1830*. New York: Routledge.
- Arf, C. (1959). Makine Düşünebilir mi ve Nasıl Düşünebilir? Atatürk Üniversitesi 1958-1959 Öğretim Yılı Halk Konferansları (1), 91-103.
- Armstrong, S., Bostrom, N., and Shulman, C. (2016). Racing to the precipice: a model of artificial intelligence development. *AI & Society*, 31, 201-206.
- Ashton, T. S. (1948). *The Industrial Revolution (1760–1830)*. London: Oxford University Press.
- Atkeson, Andrew G. and Kehoe, Patrick J. (2001). *The Transition to a New Economy after the Second Industrial Revolution*. NBER Working Paper No. w8676.
- Avaner, T., ve Çelik, M. (2021). Türkiye’de Dijital Dönüşüm Ofisi ve Yapay Zekâ Yönetimi: Büyük Veri ve Yapay Zekâ Daire Başkanlığı’nın Geleceği Üzerine. *Medeniyet Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-18.
- Bernal, J. (1953). *Science and Industry in the Nineteenth Century*. London: Routledge.
- Bietenholz, P. G., and Deutscher, T. B. (2003). *Contemporaries of Erasmus: a biographical register of the Renaissance and Reformation*. Canada: University of Toronto Press.
- Bloem, J., Van Doorn, M., Duivesteyn, S., Excoffier, D., Maas, R., and Van Ommeren, E. (2014). The fourth industrial revolution. *Things Tightly*, 8(1), 11-15.
- Bouwsma, W. J. (1974). Renaissance and Reformation: An Essay in their Affinities and Connections. In *Luther and the Dawn of Modern Era*. H. A. Oberman (Ed.). Leiden, 127-149.
- Brace, C.L. (1997). The intellectual standing of Charles Darwin, and the legacy of the ‘Scottish Enlightenment’ in Biological Thought. *Yearbook of Physical Anthropology*, 40, 91–111.
- Brynjolfsson, E., and Mitchell, T. (2017). What Can Machine Learning Do? *Workforce Implications*. *Science*, 358(6370), 1530-1534.
- Burke, P. (2014). *The Italian Renaissance: Culture and Society in Italy*, Third Edition, Princeton: Princeton University Press.
- Buzko, I., Dyachenko, Y., Petrova, M., Nenkov, N., Tulenina, D., and Koeva, K. (2016). Artificial Intelligence technologies in human resource development. *Computer modelling and new technologies*, 20(2), 26-29.
- Cannadine, D. (1984). The present and the past in the English Industrial Revolution 1880–1980. *Past & Present*, 103(1), 131-172.
- Caruso, L. (2018). Digital innovation and the fourth industrial revolution: epochal social changes?. *AI & Society*, 33(3), 379-392.
- Chin, A., Juhn, C., and Thompson, P. (2006). Technical change and the demand for skills during the second industrial revolution: Evidence from the merchant marine, 1891–1912. *The Review of Economics and Statistics*, 88(3), 572-578.
- Chung, H. (2021). Adoption and development of the fourth industrial revolution technology: features and determinants. *Sustainability*, 13(2), 871.
- Clark, G. (2007). *A Farewell to Alms: A Brief Economic History of the World*. Princeton: Princeton University Press.

- Clark, J. C. D. (2018). *Thomas Paine: Britain, America, and France in the Age of Enlightenment and Revolution*. Oxford: Oxford University Press.
- Contadini, A., ve Norton, C. (2015). *Rönesans ve Osmanlı Dünyası*. 2. Baskı, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Crafts, N. (2011). Explaining the first Industrial Revolution: two views. *European Review of Economic History*, 15(1), 153-168.
- Crafts, N. (2021). Artificial intelligence as a general-purpose technology: an historical perspective. *Oxford Review of Economic Policy*, 37(3), 521-536.
- Crafts, N. F. (1977). Industrial Revolution in England and France: some thoughts on the question, "Why was England first?". *The Economic History Review*, 30(3), 429-441.
- Crafts, N. (1996). The first industrial revolution: A guided tour for growth economists. *The American Economic Review*, 86(2), 197-201.
- Davis, N. (2016, January 19). What is the fourth industrial revolution. In *World Economic Forum*. <https://www.weforum.org/agenda/2016/01/what-is-the-fourth-industrial-revolution/>
- Değer, Ö. (2022). Cahit Arf'ın Atatürk Üniversitesi'ndeki (Erzurum) Halk Konferansları. *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 23(2), 439-43.
- Drucker, P. (1993). *Post-Capitalist Society*. (First Edition), London: Routledge.
- Duan, Y., Edwards, J. S., and Dwivedi, Y. K. (2019). Artificial intelligence for decision making in the era of Big Data—evolution, challenges and research agenda. *International Journal of Information Management*, 48, 63-71.
- Epstein, S. R. (2000). *Freedom and growth: the rise of states and markets in Europe, 1300–1750*. London: Routledge.
- Ewald, W. (2010). James Wilson and the Scottish Enlightenment. *U. Pa. J. Const. L.*, 12, 1053.
- Fagan, B., and Durrani, N. (2018). *People of the Earth: An Introduction to World Prehistory*. (15th Edition), New York: Routledge.
- Gat, A. (2008). *War in Human Civilization*. (First Edition), Oxford: Oxford University Press.
- Genkin E., Filin S., Velikorossov V., Kydyrova Z. and Anufriyev K. (2020). The Fourth Industrial Revolution: Personnel, Business and State. In E3S Web of Conferences. 1st International Conference on Business Technology for a Sustainable Environmental System, 04012.
- Gilbert, F. (1941). Political thought of the renaissance and reformation. *The Huntington Library Quarterly*, 443-468.
- Glikson, E., and Woolley, A. W. (2020). Human Trust in Artificial Intelligence: Review of Empirical Research. *Academy of Management Annals*, 14(2), 627-660.
- Gökberk, M. (2000). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Greasley, D., and Oxley, L. (1997). Endogenous growth or "big bang": Two views of the first industrial revolution. *The Journal of Economic History*, 57(4), 935-949.
- Greenwood, J. (1997). *The Third Industrial Revolution: Technology, Productivity, and Income Inequality*, Washington: American Enterprise Institute.
- Griffin, E. (2010). *A Short History of the British Industrial Revolution*. New York: Palgrave Macmillan.
- Guenther, M. (2011). A peculiar silence: The Scottish Enlightenment, political economy, and the early American debates over slavery. *Atlantic Studies*, 8(4), 447-483.
- Gunal, M. M. (2019). Simulation and the Fourth Industrial Revolution. In: Gunal, M. (eds) *Simulation for Industry 4.0*. Springer Series in Advanced Manufacturing. Springer, Cham.
- Halil, H. (2020). İslam'da Rönesans ve Reform Girişimi: XIX. ve XX. Yüzyıl İslam Modernleşme Süreci ve Gelinek Nokta İtibariyle Açmazları. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(39), 1009-1058.
- Hanley, R. P. (2011). Educational theory and the social vision of the Scottish Enlightenment. *Oxford Review of Education*, 37(5), 587-602.

- Hay, D. (1977). *The Italian Renaissance in its Historical Background*. New York: Cambridge University Press.
- Heaven, D. (2018). The Age of AI Peer Reviews. *Nature*, 563(7733), 609–610.
- Herman, A. (2002). *The Scottish Enlightenment: The Scots' invention of the modern world*. London: Fourth Estate.
- Hirschman, C., and Mogford, E. (2009). Immigration and the American Industrial Revolution from 1880 to 1920. *Social Science Research*, 38(4), 897-920.
- Hudson, P. (1992). *The Industrial Revolution*. London: Edward Arnold.
- Hull, J. P. (1996). From Rostow to Chandler to You: How Revolutionary was the Second Industrial Revolution?. *Journal of European Economic History*, 25(1), 191.
- Humphries, J. (2006). English Apprenticeship: A Neglected Factor in the First Industrial Revolution. In Paul A. David, and Mark Thomas (eds), *The Economic Future in Historical Perspective*. London: British Academy Scholarship Online.
- Jevons, H. S. (1931). The second industrial revolution. *The Economic Journal*, 41(161), 1-18.
- Justman, M., and Gradstein, M. (1999). The Industrial Revolution, Political Transition, and the Subsequent Decline in Inequality in 19th-Century Britain. *Explorations in Economic History*, 36(2), 109-127.
- Kanji, G. K. (1990). Total Quality Management: The Second Industrial Revolution. *Total Quality Management*, 1(1), 3-12.
- Karvonen, E. (2001), *Informational Societies: Understanding the Third Industrial Revolution*, Tampere University Press, Tampere.
- Kaul, V., Enslin, S., and Gross, S. A. (2020). History of Artificial Intelligence in Medicine. *Gastrointestinal Endoscopy*, 92(4), 807-812.
- Koçak, G. (2005). *Anlamak Tutkunu Bir Matematikçi: Cahit Arf*. Ankara: TÜBA Yayınları.
- Korinek, A., and Stiglitz, J. E. (2021). *Artificial Intelligence, Globalization, and Strategies for Economic Development* (No. w28453). National Bureau of Economic Research.
- Kumar, K., Zindani, D., and Davim, J. P. (2019). *Industry 4.0: Developments towards the Fourth Industrial Revolution*. Singapore: Springer Singapore.
- Lee, J., and Lee, K. (2021). Is the fourth industrial revolution a continuation of the third industrial revolution or something new under the sun? Analyzing technological regimes using US patent data. *Industrial and Corporate Change*, 30(1), 137-159.
- Lee, M., Yun, J. J., Pyka, A., Won, D., Kodama, F., Schiuma, G., ... and Zhao, X. (2018). How to respond to the fourth industrial revolution, or the second information technology revolution? Dynamic new combinations between technology, market, and society through open innovation. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 4(3), 1-24.
- Levi, A. (2004). *Renaissance and Reformation: The Intellectual Genesis*. New Haven: Yale University Press.
- Liao, Y., Loures, E. R., Deschamps, F., Brezinski, G., and Venâncio, A. (2018). The impact of the fourth industrial revolution: a cross-country/region comparison. *Production*, 28, 1-18.
- Liu, Y., and Grusky, D. B. (2013). The payoff to skill in the third industrial revolution. *American Journal of Sociology*, 118(5), 1330-1374.
- Lorenz, F., and Roquette, P. (2011). Cahit Arf and his invariant. *Mitteilungen der Mathematischen Gesellschaft in Hamburg*, 30, 87-126.
- Lucas, R. E. (1998). *The Industrial Revolution: Past and Future*. Chicago: University of Chicago.
- Malanima, P. (2018). Italy in the Renaissance: a leading economy in the European context, 1350–1550. *The Economic History Review*, 71(1), 3-30.
- McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., and Shannon, C. E. (2006). A Proposal for the Dartmouth Summer Research Project on Artificial Intelligence. *AI Magazine*, 27(4), 12-14.

- McDonough, W., and Braungart, M. (2001). *The Next Industrial Revolution*. In *Sustainable Solutions: Developing Products and Services for the Future*. UK: Greenleaf Publishing.
- Miller, T. (2019). Explanation in Artificial Intelligence: Insights from the Social Sciences. *Artificial Intelligence*, 267, 1-38.
- Mohajan, H. (2019). The First Industrial Revolution: Creation of a New Global Human Era. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 5(4), 377-387.
- Mohajan, H. (2020). The Second Industrial Revolution has Brought Modern Social and Economic Developments. *Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(1), 1-14.
- Mokyr, J. (2008). The institutional origins of the industrial revolution. *Institutions and Economic Performance*, 64-119.
- Mokyr, J., and Strotz, R. H. (1998). The second industrial revolution, 1870-1914. *Storia Dell'economia Mondiale*, 21945.
- Moll, I. (2021). The Myth of the Fourth Industrial Revolution. *Theoria*, 68(167), 1-38.
- Montagna, J. A. (1981). The Industrial Revolution. *Yale-New Haven Teachers Institute*. <https://teachersinstitute.yale.edu/curriculum/>
- Mowery, D. C. (2009). Plus ca change: Industrial R&D in the “Third Industrial Revolution. *Industrial and Corporate Change*, 18(1), 1-50.
- Muthukrishnan, N., Maleki, F., Ovens, K., Reinhold, C., Forghani, B., and Forghani, R. (2020). Brief History of Artificial Intelligence. *Neuroimaging Clinics*, 30(4), 393-399.
- Neal, L., and Davis, L. E. (2007). Why did Finance Capitalism and the Second Industrial Revolution Arise in the 1890s? In Lamoreaux, Sokoloff (Ed.), *Financing Innovation in the United States, 1870 to Present*. Cambridge: MIT Press.
- O'Brien, P. (2017). Was the First Industrial Revolution a Conjuncture in the History of the World Economy? *Economic History Working Papers*. 259, 1-53.
- Paganelli, M. P. (2015). Recent Engagements with Adam Smith and the Scottish Enlightenment. *History of Political Economy*, 47(3), 363-394.
- Pamuk, S. (2007). The Black Death and the Origins of the “Great Divergence” across Europe, 1300–1600, *European Review of Economic History*, 11, 289-317.
- Penprase, B. E. (2018). The Fourth Industrial Revolution and Higher Education. *Higher Education in the Era of the Fourth Industrial Revolution*, 10(1), 978-981.
- Peters, M. A. (2017). Technological Unemployment: Educating for the Fourth Industrial Revolution. *Educational Philosophy and Theory*, 49(1), 1-6.
- Petrillo, A., De Felice, F., Cioffi, R., and Zomparelli, F. (2018). Fourth Industrial Revolution: Current Practices, Challenges, and Opportunities. *Digital Transformation in Smart Manufacturing*, 1, 1-20.
- Philbeck, T., and Davis, N. (2018). The Fourth Industrial Revolution. *Journal of International Affairs*, 72(1), 17-22.
- Prisecaru, P. (2016). Challenges of the Fourth Industrial Revolution. *Knowledge Horizons. Economics*, 8(1), 57-62.
- Roberts, B. H. (2015). The Third Industrial Revolution: Implications for Planning Cities and Regions. *Working Paper Urban Frontiers*, 1, 1-22.
- Rotatori, D., Lee, E. J., and Sleeva, S. (2021). The Evolution of the Workforce during the Fourth Industrial Revolution. *Human Resource Development International*, 24(1), 92-103.
- Rothkopf, D. (2012). The Third Industrial Revolution. *Foreign Policy*, 196, 87-88.
- Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. Redfern: Currency Press.
- Sebastiani, S. (2013). *The Scottish Enlightenment: Race, Gender, and the Limits of Progress*. New York: Palgrave Macmillan.
- Senge, P. M., Carstedt, G., and Porter, P. L. (2001). Next Industrial Revolution. *MIT Sloan Management Review*, 42(2), 24-38.

- Shava, E., and Hofisi, C. (2017). Challenges and Opportunities for Public Administration in the Fourth Industrial Revolution. *African Journal of Public Affairs*, 9(9), 203-215.
- Smith, A. (2016). *The Wealth of Nations*. Canada: Aegitas Publishing.
- Smith, B. L. (2001). The Third Industrial Revolution: Policymaking for the Internet. *Columbia Science and Technology Law Review*, 3, 1-45.
- Smith, C. (2009). The Scottish Enlightenment, Unintended Consequences and the Science of Man. *The Journal of Scottish Philosophy*, 7(1), 9-28.
- Smith, P. (2003). *Rönesans ve Reform Çağı*, (S. Çağlayan, Çev.). İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Snooks, G. D. (1994). New Perspectives on the Industrial Revolution. In *Was the Industrial Revolution Necessary?*, London: Routledge.
- Spear, B. (2014). Coal-Parent of the Industrial Revolution in Great Britain: The Early Patent History. *World Patent Information*, 39, 85-88.
- Stearns, P. N. (2020). *The Industrial Revolution in World History*. (Fifth Edition), London: Routledge.
- Stinger, C. L. (1998). *The Renaissance in Rome*. USA: Indiana University Press.
- Sutthiphisal, D. (2006). Learning-by-producing and the Geographic Links between Invention and Production: Experience from the Second Industrial Revolution. *The Journal of Economic History*, 66(4), 992-1025.
- Szostak, R. (1991). *The Role of Transportation in the Industrial Revolution: A Comparison of England and France*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Taeihagh, A. (2021). Governance of Artificial Intelligence. *Policy and Society*, 40(2), 137-157.
- Tien, J. M. (2012). The Next Industrial Revolution: Integrated Services and Goods. *Journal of Systems Science and Systems Engineering*, 21, 257-296.
- Trew, A. (2014). Spatial Takeoff in the First Industrial Revolution. *Review of Economic Dynamics*, 17(4), 707-725.
- Trigger, B. G. (1993). Daniel Wilson and the Scottish Enlightenment. In *Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland*. 122, 55-75.
- Turing, A. (1950). Computing Machinery and Intelligence. *Mind*, 59(236), 433-460.
- Velarde, G. (2019). Artificial Intelligence and its Impact on the Fourth Industrial Revolution: A Review. *International Journal of Artificial Intelligence & Applications*, 10(6), 41-48.
- Velarde, G. (2021). Artificial Intelligence Trends and Future Scenarios: Relations Between Statistics and Opinions, In 2021 IEEE Third International Conference on Cognitive Machine Intelligence (CogMI), 64-70.
- Verganti, R., Vendraminelli, L., and Iansiti, M. (2020). Innovation and Design in the Age of Artificial Intelligence, *Journal of Product Innovation Management*, 37(3), 212-227.
- Vinuesa, R., Azizpour, H., Leite, I., Balaam, M., Dignum, V., Domisch, S., ... and Fuso Nerini, F. (2020). The Role of Artificial Intelligence in Achieving the Sustainable Development Goals. *Nature Communications*, 11(1), 1-10.
- Waszek, N. (2012). *The Scottish Enlightenment and Hegel's Account of 'Civil Society'*. London: Kluwer Academic Publishers.
- Wilkinson, R. G. (1988). The English Industrial Revolution. In *The Ends of the Earth*, D. Worster (Ed.), Cambridge: Cambridge University Press.
- Wokler, R. (2012). Rousseau, the Age of Enlightenment, and their Legacies. B. Garsten (Ed.), New Jersey: Princeton University Press.
- Wood, P. (2003). Science in the Scottish Enlightenment, In *The Cambridge Companion to the Scottish Enlightenment*, A. Broadie (Ed.), Cambridge: Cambridge University Press.
- Xu, M., David, J. M., and Kim, S. H. (2018). The Fourth Industrial Revolution: Opportunities and Challenges. *International Journal of Financial Research*, 9(2), 90-95.
- Zhang, C., and Lu, Y. (2021). Study on Artificial Intelligence: The State of the Art and Future Prospects. *Journal of Industrial Information Integration*, 23, 1-9.

KAYNAKÇA

- Aina, L. O. (2004). *Library And Information Science Text*, Ibadan: Stirlin-Horden.
- Ananthapadmanaban, K., Srimathi, H. & Srivatsa, S. (2012). "Tourism Information System-Integration and Information Retrieval of Tourism Information Systems Using Semantic web Services", *International Journal of Computer Applications*, (52) 14, 13-20.
- Andreu, L., Aldas, J., Bigne, E. & Mattila, E. (2010). "An Analysis Of E-Business Adoption And Its Impact On Relational Quality In Travel Agency-Supplier Relationships", *Tourism Management*, 31 (6), 777-787.
- Bahar, E. (2011). "Konaklama İşletmelerinde Bilgi Yönetimi: Altyapı, Uygulama ve Karşılaşılan Engeller", *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 51-68.
- Baloğlu, S. & Madanoğlu, M. (2001). "Tourism Destination Images of Turkey, Egypt, Greece, and Italy as Perceived by US-Based Tour Operators and Travel Agents", *Tourism Management*, Vol: 22 (1), 1-9.
- Barta, R., Feilmayr, C., Grun, C. & Werthner, H. (2009). "Covering the Semantic Space for Tourism-An Approach Based on Modularized Ontologies", *Proceeding of the 1st Workshop on Context, Information and Ontologies June 1*, Heraklion Greece ACM 2009 ISBN: 978-1-60558-528-4.
- Bayraktutan, F. (2005). *İnternet Üzerindeki Enformasyon Arama ve Erişimi Sorunlarının Çözümünde Enformasyon Arama Stratejilerinin ve Metadata'nın Önemi ve Kapsamı*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, İstanbul.
- Bea, F. & Haas, J. (2001). *Strategies Management*, Stuttgart: Lucius & Lucius Yayınevi.
- Cura, T. (2009). *Yöneticiler İçin Bilişim Teknolojileri ve Enformasyon Sistemleri*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- DeLone, W. H. & McLean, E. R. (2016). "Information Systems Success Measurement". *Foundations and Trends in Information Systems*, 2/1 (2016), 1-116.
- Dervişoğlu, H. Gökçe. (2004). *Stratejik Bilgi Yönetimi*, İstanbul: Dışbank Yayıncılık.
- Donald O. C. (2002). *Looking for Information: A Survey of Research on Information Seeking, Needs, and Behavior*, San Diego: Academic Press.
- Edin, İ. (2004). *Üst Kademe Yöneticilerin Enformasyon Kullanımı ve Enformasyon Sistemlerinden Beklentileri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Fidan, H. & Albeni, M. (2014). "Asimetrik Bilginin E- Ticaret Üzerindeki Etkileri: Tüketicilerin Güven Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma", *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 287- Asimetrik Bilginin E- Ticaret Üzerindeki Etkileri: Tüketicilerin Güven Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma 298.
- Gökdemir, A. (2000). *Turizm Enformasyon Bürolarının Etkinliği ve Van İli Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Büro Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Ho, C. I., Lin, Y. C., Yua Y. L. & Chen, M. C. (2016). "Pre-Trip Tourism Information Search By Smartphones And Use Of Alternative Information Channels: A Conceptual Model", *Cogent Social Sciences*, 2 (1), 1-19.
- Igwe, K.N. (2012). *Introduction To Information Science*, Department Of Library and Information Science, Federal Polytechnic, Offa.
- Jadhav, V. S. & Mundhe, S. D. (2011). "Information Technology In Tourism", *International Journal of Computer Science and Information Technologies*, Vol. 2 (6), 2822-2825.

- Kahveci, H. (2015). *Tüketicilerin Asimetrik Enformasyon Ve Kurumsal İtibar Algısı: Seyahat Acentası Müşterileri Üzerine Bir Araştırma*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Kingrey, K. P. (2002). "Concepts Of Information Seeking And Their Presence In The Practical". *Library Philosophy and Practice*, 4 (2).
- Kroenke, D. & Hatch, R. (1994). *Management Information Systems*, New York: McGraw Hill Book Company.
- Laudon, K. & Laudon, J. (1998). *Management Information Systems*, 5. Baskı, New Jersey: Prentice Hall International.
- Mai, J. E. (2013). "The Quality and Qualities of Information", *Journal Of The American Society For Information Science And Technology*, 64(4), 675-688.
- Mayatürk Akyol, E. (2011). *Yetkinliğe Dayalı Performans Yönetimi*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nalçakan, M. (2008). "Üretim ve Tüketim Sektörlerindeki Değişimin Ulaştırma Sektörüne Etkileri", 2. *Ulusal İktisat Kongresi*, 20- 22 Şubat, İzmir.
- Özcan, S. ve Çizel, B. (2020). "Seyahat Acentası Enformasyon Sistem Başarısının Kullanıcı Perspektifinden İncelenmesi", *Mediterranean Journal of Humanities*, s. 363-380.
- Prestipino, M. (2004). *Supporting Collaborative Information Spaces For Tourists*, In Proceedings of Mensch & Computer, Paderborn: Oldenbourg Verlag.
- Pröll, B. & Retschitzegger, W. (2000). "Discovering Next Generation Tourism Information Systems: A Tour on TIScover", *Journal of Travel Research*, 39 (2), 182-191.
- Prytherch, R. (2000). *Harrod's Librarians' Glossary And Reference Book*, 9. Baskı, Aldershot: Gower.
- Schmallegger, D. & Carson, D. (2007). "Blogs In Tourism: Changing Approaches To Information Exchange", *Journal of Vacation Marketing*, (14) 2, 99-110.
- Shamit, F. & Ilan, J. B. (2008). "Information Quality Assessment On The Web: An Expression Of Behaviour". *Information Research*, 13(4), 487-494.
- Siricharoen, W. V. (2007). "Using Ontologies for E-Tourism", *Proceedings of 4th WSEAS/IASME International Conference on Engineering Education*, Agios Nikolaos, Crete Island, Greece, July 24-26.
- Tague-Sutcliffe, J. M. (1996). "Some Perspectives On The Evaluation Of Information Retrieval Systems", *Journal Of American Society For Information Science*, 47 (1), 1-3.
- Tamdoğan Gürdal, O. (2009). "Enformasyon Zincirinde Bilgi Erişim Sistemleri, Bilgi Erişim Sürecinde Kütüphane Kurumu ve Diğer Bilgi Merkezleri", *Türk Kütüphaneciliği*, 23, (1), 151-168.
- Tsang, N., Lai, M. & Low, R. (2010). "Measuring E-Service Quality for Online Travel Agencies", *Journal of Travel & Tourism Marketing*, (27) 3, 306-323.
- Tunde, A. M. (2012). "Harnessing Tourism Potentials For Sustainable Development: A Case Of Owu Water Falls In Nigeria", *Journal of Sustainable Development in Africa*, Volume 14, No.1.
- Türker, D. (2010). *Enformasyon Paylaşımı, Bütçesel Katılım Ve İş Memnuniyetinin Çalışan Performansı Üzerine Etkisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Gebze.
- Uçak, N. (2000). *Bilgi Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım*, Bilgi Dünyası, C.I, No:1.
- Uygurtürk, H. & Korkmaz, T. (2015). "Türkiye'deki A Grubu Seyahat Acentalarının Tercih Sıralamasının PROMETHEE Yöntemi ile Belirlenmesi", *Business and Economics Research Journal*, Vol. 6 No. 2, 141-155.

- Wanag, W., Zeng, G., Zhang, D., Huang, Y. & Qiu, Y. (2008). *An Intelligent Ontology and Bayesian Network Based Semantic Mashup for Tourism*, IEEE, Computer Society.
- Wilson, T. D. (2006). "On User Studies And Information Needs", *Journal of Documentation*, (62) 6, 3-15.
- Wilson, V. G. (2014). "Impact of Travel Information Search Behavior on the Image of Tanzania as a Tourist Destination", *Athens Journal of Tourism*, Vol. 1, No. 2, 135-146.
- Yılmaz, M. (2009). "Enformasyon Ve Bilgi Kavramları Bağlamında Enformasyon Yönetimi Ve Bilgi Yönetimi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 49, (1), 95-118.
- Young Kang M. & Schönström Malmgren R. (2017). *"Identifying Dimensions of Information Quality"*, Lund University, School of Economics and Management.
- Yozgat, U. (1998). *Yönetim Bilişim Sistemleri*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (10), 9-27.
- Aksoy, H. (2015). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Alanında Hazırlanan Kitap Setlerinde Yer Alan Değerler Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Mevlana Üniversitesi.
- Artuç, S. (2012). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Şiir Metinlerinden Yararlanma. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Aydın, E. (2021). Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Ders Kitaplarının Kök Değerler Açısından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 185-195. Doi: 10.48066/kusob.1006260
- Başar, U. (2021). Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Yunus Emre'nin Şiir Ve Menkıbelerinden Yararlanma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (Yunus Emre ve Türkçe Özel Sayısı), 112-122.
- Çoban, M. (2016). Değerler Eğitiminin Referansları Bağlamında Hacı Bektaş Velî'nin Makâlâtı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 1-22.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Erdem, İ. - Bahşi, N. (2022). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 20 (43), 9-35. <https://doi.org/10.34234/ded.993885>
- Güven, A. Z. (2014). Türk Efsanelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11 (26), 225-246.
- Işıkoğlu, D. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi C1 Ders Kitaplarında Hedef Kültüre Yönelik Metinlerde Değerler. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (64), 553-562.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı. *Milli Folklor*, 25(97), 167-177.
- Kaplan, H. ve Peker, S. (2022a). Yeni İstanbul Türkçe Öğretim Seti'nin Kök Değerler Açısından İncelenmesi. İçinde Onur Köksal; Nuray Pamuk Öztürk; Mustafa Dolmacı (Editör), *Dil, Edebiyat ve Çeviri Çalışmaları* (s.31-57). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kaplan, H. ve Peker, S. (2022b). Kök Değerler Açısından Özbek Masalları. *Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4 (2), 426-444.
- Karagöz, B. (2017). Naki Tezel'in Türk Masalları Adlı Kitabının Değerler Açısından Analizi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5 (3), 534-556.
- Karakuş, O. (2018). Yabancılarla Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Metinlerde Değer Aktarımı Referanslarının Yeri. Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Karatay, H. (2007). Dil Edinimi Ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-475.
- Kaya, N. (2022). Sivas Masallarının Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Yer Alan Kök Değerler Açısından İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Kızıldağ, H. (2023). *Âşık ve Ozanların Dilinden Deprem Ağrıları*. Ankara: Nobel Bilimsel.
- MEB (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sarikaya, B. ve Aydeniz, S. (2021). Van Yöresine Ait Halk Masallarının Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Van Özel Sayısı, 451-48.
- Somuncu, M. (2023a). Toplum Dilbilimsel Bir Yaklaşım: Âşık Veysel 'Uyan Bu Gafletten'. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (37), 108-122. DOI : 10.29228/TIDSAD.69933

- Somuncu, M. (2023b). Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Söylem Analizi: Durbilmez'in 'Titredi Yeryüzü Çılgınlık ile' Şiiri Örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 15 (1), 11-26. DOI: 10.46291/ZfWT/150102
- Sönmez, Ö. F. (2014). Atasözlerinin Sosyal Bilgiler Programındaki Değerler Açısından İncelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6(2), 101-115.
- Tahiroğlu, M., Kayabaşı, O. A. ve Kayabaşı, R. G. (2013). Türk Halk Masallarının Öğrencilerin İnsani Değerlere Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi* 6(4), 477-495. DOI number: <http://dx.doi.org/10.5578/keg.5519>.
- Tek, R. (2022) Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarıcısı Olarak Âşık Tarzı Destanlar. 8. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi* (15-16 Eylül Üsküp-Kuzey Makedonya Cumhuriyeti) (Editör: Gökhan Haldun Demirdöven) s. 117-130.
- Yaman, E. (2014). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İNTERNET KAYNAKLARI

Güncel Türkçe Sözlük (GTS), <https://sozluk.gov.tr/> (E. T.: 02.03.2024)

Kaynakça

- Aslantürk, N. ve Odabaş, Z. Y. (2021). Hititler’de Evlilik ve Evlenme Geleneklerinin Günümüz Anadolu’suna Etkileri. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 353-370.
- Atlı, S. (2013). Taşköprü (Kastamonu)’de Mâni Söyleme Geleneği. *Electronic Turkish Studies*, 8(1), 755-774.
- Başgöz, İ. (1986). *Folklor Yazıları*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Boratav, P. N. (2016). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. 4. Baskı, Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Dizdaroğlu, H. (1969). *Halk Şiirinde Türler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Elçin, Ş. (2016). *Halk Edebiyatına Giriş*. 14. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdem, M. D. (2001). *Asarcık Ağzı*. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Kan, A. Ç. ve Kitapçı, H. (2022). İşlevsel Kuram Bağlamında Yusufeli (Artvin)’nde Mâni Söyleme Geleneği. *Asya Studies*, 6(19), 123-130.
- Kaya, D. (2021). *Anonim Halk Şiiri*. 5. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kunoş, I. (1994). *Türk Halk Edebiyatı*. (Haz. Tuncer Gülensoy), Ankara.
- Onay, A. T. (1996). *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev’i*. (Haz. Cemal Kurnaz), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özcan, D. ve Gök, T. (2018). İşlevsel Kuram Bağlamında Uşak Mânileri ve Uşak’ta Yaşayan Mâni Söyleme Geleneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(4), 285-292.
- Yolcu, M. A. (2023). Halk Bilimi Araştırma Kuram ve Yöntemleri. İçinde M. Aça (Editör), *Halk Bilimi El Kitabı* (s.141-198), 5. Basım, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Sözlü Kaynaklar

- KK-1: Şe*** GO***, Kadın, 52, Asarcık/Samsun, Ev Hanımı, Lise, 14.07.2019.
- KK-2: Sa*** GO***, Kadın, 78, Asarcık/Samsun, Ev Hanımı, İlkokul 14.07.2019.
- KK-3: Şe*** İY****, Kadın, 53, Asarcık/Samsun, Ev Hanımı, İlkokul, 15.07.2019.
- KK-4: Mu** Gü****, Erkek, 45, Asarcık/Samsun, Çiftçi, Lise, 14.07.2019.

KAYNAKÇA

- Aktaş, K. (2014). Etik-Ahlâk İlişkisi ve Etiğin Gelişim Süreci, *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 22-32.
- Ateş, H. ve Oral B. (2003). Kamu Yönetiminde Etik: Kültürel Temeller ve “Örgütsel Ruhçuluk” Kuramı Ekseninde Bir Analiz, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 55-71.
- Aydın, İ. P. (2006). *Eğitim ve Öğretimde Etik*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Bandura, A. (1989). Human Agency in Social Cognitive Theory, *American Psychologist-American Psychological Association*, 44 (9), 1175-1184.
- Bass, B. M. (1999). Two Decades of Research and Development in Transformational Leadership, *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8(1), 9-32.
- Bass, B. M. ve Steidlmeier, P. (1999). Ethics, Character, and Authentic Transformational Leadership Behavior. *The Leadership Quarterly*, 10(2), 181-217.
- Bolat, T. ve Seymen, O. A. (2003). Örgütlerde İş Etiğinin Yerleştirilmesinde Dönüşümcü Liderlik Tarzının Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), 59-85.
- Brown, M. E. ve Mitchell, M. S. (2010). Ethical and Unethical Leadership: Exploring New Avenues for Future Research, *Business Ethics Quarterly*, 20(4), 583-616.
- Brown, M. E. ve Trevino, L. K. (2006). Ethical Leadership: A Review and Future Directions, *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595-616.
- Brown, M. E., Trevino, L. K. ve Harrison, D. A. (2005). Ethical Leadership: A Social Learning Perspective for Construct Development and Testing, *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 97(2), 117-134.
- Canfer, H. ve Özcan, Z. (2020). Nikomakhos’a Etik Bağlamında Aristoteles’in Erdem Etiği, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1), 277-296.
- Connock, S. ve Johns, T. (1995). *Ethical Leadership*, London: Cromwell Pres.
- Çelik, C. ve Sünbül, Ö. (2008). Liderlik Algılamalarında Eğitim ve Cinsiyet Faktörü: Mersin İlinde Bir Alan Araştırması, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 49-66.
- Den Hartog, D. N. (2015). Ethical Leadership, *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 2(1), 409-434.
- Di Fabio, A. (2017). Positive Healthy Organizations: Promoting Well-Being, Meaningfulness, and Sustainability in Organizations, *Frontiers in Psychology*, 8, 1-6.
- Doğan, S. (2007). *Vizyona Dayalı Liderlik*, İstanbul: Kare Yayınları.
- Erdem, O. ve Dikici M. (2009). Liderlik ve Kurum Kültürü Etkileşimi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(9), 198-213.
- Esa, M. S., Ationg, R., Ibrahim, M. A., Abang Muis, A. M. R., Othman, I. W. ve Abdullah, S. (2021). Understanding the Relationship Between Youth Voluntary Organization, Leadership and Intergroup Relationship in Sabah, Malaysia, *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities (MJSSH)*, 6(8), 492-500.
- Freeman, R. E. ve Steward L. (2006). Developing Ethical Leadership, *Business Roundtable Institute for Corporate Ethics*, 9, 2-15.
- Gardner, W. L., Avolio, B. J., Luthans, F., May, D. R. ve Walumbwa, F. (2005). “Can You See the Real Me?” A Self-Based Model of Authentic Leader and Follower Development. *The Leadership Quarterly*, 16(3), 343-372.
- Goswami, A. K. ve Agrawal, R. K. (2019). Influence of Ethical Leadership on Employee Learning Orientation: Evidence From Academics. *Development and Learning in Organizations: An International Journal*, 33(3), 13-15.

- Kaygın, E. ve Kaygın, C. Y. (2012). Çalışanların Dönüştürücü Liderlik Algılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 29-38.
- Kayode, B. K., Mojeed, A. Q. ve Fatai, I. A. (2014). Leadership and Decision-Making: A study on Reflexive Relationship Between Leadership Style and Decision-Making Approach. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 4(4), 473-484.
- Köse, S. (2022). Etik Liderlik. İçinde B. Üzüm, *Güncel Kavramlarla Örgütsel Davranış*, (s. 77-90). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Leblebici, D. N. (2008). 21. Yüzyılın Liderlik Anlayışına Bakış, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(1), 61-72.
- Martínez, C., Skeet, A. G. ve Sasia, P. M. (2021). Managing Organizational Ethics: How Ethics Becomes Pervasive Within Organizations. *Business Horizons*, 64(1), 83-92.
- Mascarenhas, S. O. A. (2019). *The Ethics of Corporate Ethical and Moral Charismatic Leadership*. In *Corporate Ethics for Turbulent Markets* (s. 113-149). Emerald Publishing Limited.
- Mason, R. (2004). Lessons in Organizational Ethics From The Columbia Disaster: Can a Culture be Lethal?, *Organizational Dynamics*, 33(2), 128-142
- McDonald, G. M. ve Zepp, R. A. (1990). What Should Be Done? A Practical Approach to Business Ethics. *Management Decision*, 28(1), 9-15.
- Pieper, A. (1999). *Etığe Giriş*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Pio, R. J., Sumayku, S. M. ve Mukuan, D. D. S. (2020). Organizational Culture as an Intervening Variable of Spiritual Leadership with Organizational Commitment and Ethical Behavior. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 154, 130-135.
- Sezgül, İ. (2010). Liderlik ve Etik: Geleneksel, Modern ve Postmodern Liderlik Tanımları Bağlamında Bir Değerlendirme. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 4(7), 239-251.
- Sibel, E. ve Kulualp, H. G. (2019). Etik Liderlik Davranışının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 696-705.
- Şahin, A. ve Temizel, H. (2007). Bilgi Toplumunun Örgütsel ve Yönetimsel Yapılar Üzerine Etkileri Bağlamında Türk Kamu Yönetiminde Liderlik Anlayışı: Bir Anket Çalışması, *Maliye Dergisi*, 153, 179-194.
- Thomas, T., Schermerhorn Jr, J. R. ve Dienhart, J. W. (2004). Strategic Leadership of Ethical Behavior in Business. *Academy of Management Perspectives*, 18(2), 56-66.
- TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Etik Komisyonu (2003). Etik, Ahlak ve Mesleki Davranış İlkeleri Tartışma Metin Taslağı, s. 83-86.
- Tokmak, C. ve Yavuz, E. (2009). İş Görenlerin Etkileşimli Liderlik ve Örgütsel Bağlılık İle İlgili Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma, *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 1(2), 18-19.
- Topçuoğlu, E. ve Kaygın, E. (2023). Etik Liderlik ve Örgütsel Demokrasinin Örgütsel Özdeşleşme Üzerindeki Etkisinde İşe Adanmışlığın Aracı Rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 446-474.
- Topçuoğlu, E., Oktaysoy, O., Uygungil-Erdogan, S., Kaygın, E. ve Karafakioglu, E. (2023). The Mediating Role of Job Security in The Impact of Digital Leadership on Job Satisfaction and Life Satisfaction. *Marketing and Management of Innovations*, 1, 122-132.
- Türkeri, M. (2008). *Etik Kuramları*, Antalya: Lotus Yayınevi.
- Voegtlin, C. (2016). What Does It Mean to Be Responsible? Addressing The Missing Responsibility Dimension in Ethical Leadership Research. *Leadership*, 12(5), 581-608.
- Yasir, M. ve Rasli, A. (2018). Direct and Indirect Effects of Ethical Leadership on Workplace Deviance in Public Healthcare Sector of Pakistan. *Journal of Advances in Management Research*, 15(4), 558-574.
- Yusuf, M. A. ve Kurniady, D. A. (2020). *The Implementation of Transformational Leadership: Makes Effectiveness Organizational Culture*. In 3rd International Conference on Research of Educational Administration and Management (ICREAM 2019) (pp. 330-332). Atlantis Press.

Editör:

Doç. Dr. Hakkı Kıymık

Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XXXI

EĞİTİM
yayınevi

SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXXI

Editör: Doç. Dr. Hakkı Kıymık

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-41-7

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXXI

Editör: Doç. Dr. Hakkı Kıymık

VI+234 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-41-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Akgül, D. (2013). Dizi ve Filmlerde Ürün Yerleştirmeye Tüketicinin Bakışı, *12. Ulusal İşletmecilik Kongresi/02-04 Mayıs*, 593-606.
- Akgün, A. C., Kaya, H. ve Abanoz, M. (2021). Animasyon Filmlerde Ürün Yerleştirme Stratejisinin Kullanımı: Evliya Çelebi Ve Ölümsüzlük Suyu Üzerinden Bir İnceleme. *Uluslararası Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları Dergisi*, 4(1), 38-57.
- Altıntaş, D., Kurtuldu, H.S. ve Bilgili, B. (2017). Sinema Filmlerindeki Ürün Yerleştirmelere Yönelik İzleyici Tutumları (Oflu Hoca'nın Şifresi 2), *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3),1007-1023.
- Bak, G. ve Eşidir, O.V. (2018). Sinemada ürün yerleştirme; Anadolu Kartalları Örneği, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Electronic Journal of Social Sciences, 17(67), 1159-1166.
- Balasubramanian, S. (1994). Beyond Advertising And Publicity: Hybrid Messages And Public Policy Issues, *Journal of Advertising*, 23(4), 29-46.
- Başarı, Ö. (2020). Marka Farkındalığı İle Satın Alma Niyeti Arasındaki İlişki Bağlamında Televizyon Dizilerinde Ürün Yerleştirme, *IBAD*, (8), 383-403.
- Başgöze, P. ve Kazancı, Ş. (2014). Ürün Yerleştirme Ve Reklama İlişkin Tutumların Satın Alma Eğilimi Ve Marka İmajı Üzerine Etkileri, *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 32(1), 2014, 29-54.
- CarrieLa F. ve Steven M.Ed. (2006) Product Placement: How Brands Appear On Television, *Journal of Advertising*, 35(4), 65-86.
- Celep, E. ve Topaloğlu, M. (2018). 2000 Sonrası Türk Sineması'nda Ürün Yerleştirme Stratejisi İncelenmesi: Cem Yılmaz Filmleri Örneği, *Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(22), 972-985.
- Chan, Fanny Fong Yee (2016) An Exploratory Content Analysis of Product Placement in Top Grossing Films, *Journal of Promotion Management*, 22(1), 107-121.
- Corniani, M. (2001). Product Placement And Brand Equity, *Symphonya. Emerging Issues in Management* (symphonya.unimib.it), n. 1, 2001, 66-82.
- Çavuşoğlu, S. B., Baban, E. ve Özdemir, Ü. A. (2011) Sinemada Ürün Yerleştirme ve Asmalı Konak Hayat Filmi, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 150-162.
- Çınar, E. ve Yücel, N. (2022). Sinema Filmlerinde Kullanılan Ürün Yerleştirme Görsellerinin Analiz Edilmesi: Eye-Tracking Yöntemi. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 15(89), 359-378.
- Çil, M. B. (2020). Ürün Yerleştirme Ve Sinema İlişisine Bir Bakış: "Bu Programda Ürün Yerleştirme Bulunmaktadır.", *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4(11), 240-254.
- D'Astous, A. ve Séguin, N. (1999), "Consumer Reactions To Product Placement Strategies İn Television Sponsorship", *European Journal of Marketing*, 33(9/10), 896-910.
- D'Astous, A. ve Chartier, F. (2000) A Study Of Factors Affecting Consumer Evaluations And Memory Of Product Placements İn Movies, *Journal of Current Issues & Research in Advertising*, 22(2), 31-40.
- Gerçek, İ.S. ve Tanyıldızı, N.İ. (2012). Marka Farkındalığı Yaratmada Türk Sinemasında Ürün Yerleştirme Uygulamaları: Anadolu Kartalları, Kolpaçino Bomba ve Aşk Tesadüfleri Sever Filmleri Üzerinde Bir Araştırma, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 5(8), 1095-1109.
- Gupta, P. B. ve Lord, K. R. (1998). Product Placement in Movies: The Effect of Prominence and Mode On Audience Recall, *Journal of Current Issues & Research in Advertising*, 20(1), 47-59.
- Gupta, P.B. ve Gould, S.J. (1997). Consumers' Perceptions of The Ethics And Acceptability of Product Placements in Movies: Product Category and Individual Differences, *Journal of Current Issues & Research in Advertising*, 19(1), 37-50.

- Huang, Y. ve Deng, F. (2022). Impact of Product Placement on Purchase Intention in The Context of Product-Harm Crisis, *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 50(6), 110-127.
- Keskin, H.D. ve Kurtuldu, H.S. (2017). Tüketicilerin Dizi Filmlerinde Yer Alan Ürün Yerleştirme Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma, *GÜSBED, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8(20), 206-228.
- Kit, Liew Chee, Qui P'ng ve Elizabeth Lim (2014). The Effectiveness of Product Placement: The Influence of Product Placement Towards Consumer Behavior of The Millennial Generation, *International Journal of Social Science and Humanity*, 4(2), 138-142.
- Marangoz, M. ve Yaman, D. (2020). "Marka İletişim Aracı Olarak Ürün Yerleştirme Uygulamalarının Hollywood ve Türk Sinema Filmleri Üzerine Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 40, 169-188.
- Mazıcı, E.T., Ateş, N.B. ve Yıldırım, A. (2017). Televizyon Programlarında Ürün Yerleştirme: "Survivor All Star" örneği, *Selçuk İletişim*, 2017, 9(4), 238-257.
- Odabaşı, Y. ve Oyman, M. (2002). *Pazarlama İletişimi Yönetimi*, İstanbul: MediaCat.
- Öztürk, S. ve Okumuş, A. (2013). Ürün Yerleştirmeye Yönelik Tüketici Tutumlarının Pazar Bölümlerine Göre İncelenmesi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(18), 133-156.
- Russell, C. A. (1998). Toward A Framework of Product Placement: Theoretical Propositions. *ACR North American Advances*.
- Russell, C. A. (2019). Expanding The Agenda of Research on Product Placement: A Commercial Intertext, *Journal of Advertising*, 48(1), 38-48.
- Sapmaz, E. ve Tolon, M. (2014). Bütünleşik Pazarlama İletişiminde Ürün Yerleştirme ve Üniversite Öğrencilerinin Televizyon Programlarındaki Ürün Yerleştirmelere İlişkin Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 16(2), 15-44.
- Sarıyer, N. ve Ayar, H. (2013). Ürün Yerleştirmede Sahne Farkındalığı: Toy Story 3 Filmi Üzerine Bir Araştırma, *BEU. SBE. Dergisi*, 1(2), 105-121.
- Satıcı, H. (2023). Youtuber Filmlerinde Ürün Yerleştirme: "Kafalar Karışık Filmi" Örneği, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 7(1), 29-42.
- Sharma, Sangeeta ve Bumb, Arpan (2022). Product Placement in Entertainment Industry: A Systematic Review, *Quarterly Review of Film and Video* 2022, 39(1), 103-119.
- Saygın, E.P. (2023). Pazarlama İletişimi Faaliyeti Olarak Ürün Yerleştirme: Film Afişleri Üzerine Bir İnceleme, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2023;22(88), 1631-1642.
- Tek, Ö.B. ve Özgül, E. (2013). *Modern Pazarlama İlkeleri*, İzmir.
- Yaman, D. (2021). Tutundurma Çalışmalarının Yeni Yüzü: Şarkılarda Marka Yerleştirme Uygulamaları, *Beykoz Akademi Dergisi*, 2021; 9(2), 73-84.
- Yazıcı, F. (2017). Türkiye'de Ulusal Televizyon Kanallarında Ürün Yerleştirme Uygulaması, *ASEAD*, 4(12), 480-489.
- Yazıcı, F. (2020). 2011-2019 Yılları Arasında Türkiye'de Yapılan Ürün Yerleştirme Araştırmalarına İlişkin Bir Değerlendirme, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 8(1), 212-243.
- Yıldırım, E. ve Can, A. (2019). Reklamcılığın Farklı Bir Yüzü Olan Ürün Yerleştirmenin Televizyon Dizilerinde Kullanımı ve And Pastel İnşaatın 'İstanbul'lu Gelin' Dizisi İçerisinde Ürün Yerleştirme Uygulamasının Çözümlemesi, *Selçuk İletişim*, 2019, 12 (2), 680-707.
- Yolcu, E. . Sinema Filmlerinde Ürün Yerleştirme (Gizli Reklam). *İletişim Fakültesi Dergisi*.
www.tiak.com.tr. (E..T.: 25.01.2024).

KAYNAKÇA

- Akbal, H. (2023). Tedarikçi Seçimi Ve Çok Kriterli Karar Verme. İçinde Mustafa Mete ve Erhan Akardeniz (Editör), *İktisadi ve İdari Bilimlerde Uluslararası Araştırma ve Derlemeler* (39-49). Ankara: Sertüven Yayınevi
- Akdemir, Ö., ve Büyükkökçü, A. (2023). ÇKKV Teknikleriyle Tedarikçi Seçimi: Türkiye Cumhuriyeti Jandarma Teşkilatında Bir Uygulama. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 149-163.
- Alfalla-Luque, R., ve Medina-López, C. (2009). Supply Chain Management: Unheard Of In The 1970s, Core To Today's Company. *Business History*, 51(2), 202–221. doi:10.1080/00076790902726558.
- Amid, A., Ghodspour, S. H., ve O'Brien, C. (2011). A Weighted Max–Min Model For Fuzzy Multi-Objective Supplier Selection İn A Supply Chain. *Int. Journal of Production Economics*, 131-1, 139–145.
- Aydın, E., ve Çağıl, G. (2020). Bulanık Ahp Ve Bulanık Hedef Yaklaşımı İle Hammade Tedarikçisi Seçimi. *Itobiad: Journal of the Human ve Social Science Researches*, 9(5), 3568 – 3597.
- Aydın, Y. ve Eren T. (2018). Hava Savunma Sanayii Alt Yüklenici Seçiminde Bulanık Mantık Altında Çok Kriterli Karar Verme Ve Hedef Programlama Yöntemlerinin Kullanılması. *Journal of Aviation*, 2(1), 10-30.
- Bache, J. Carr, R. Parnaby, J. ve Tobias, A.M. (1987). Supplier Development Systems. *International Journal of Technology Management*, 2(2), 219–228.
- Ballester, E., Romero, C. (1998). Satisficing MCDM Approaches: Goal Programming. In Ballester, E., Romero, C. (Editors). *Multiple Criteria Decision Making and its Applications to Economic Problems* (31-49). Boston, MA:Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-2827-9_3
- Brandenburg, M., Govindan, K., Sarkis, J., ve Seuring, S. (2014). Quantitative Models For Sustainable Supply Chain Management: Developments And Directions. *European Journal of Operational Research*, 233(2), 299–312. doi:10.1016/j.ejor.2013.09.032.
- Buffa, F. P., ve Jackson, W. M. (1983). A Goal Programming Model For Purchase Planning. *Journal of Purchasing and Materials Management*, 19(3), 27–34. doi:10.1111/j.1745-493x.1983.tb00086.x
- Chai, J., Liu, J. N., ve Ngai, E. W. (2013). Application Of Decision-Making Techniques İn Supplier Selection: A Systematic Review Of Literature. *Expert Systems with Applications*, 40(10), 3872-3885.
- Chai, J., ve Ngai, E. W. (2020). Decision-Making Techniques İn Supplier Selection: Recent Accomplishments And What Lies Ahead. *Expert Systems with Applications*, 140, 1-16.
- Charnes A, Cooper W.W. (1961). *Management Models and Industrial Applications of Linear Programming*. New York: Wiley.
- Charnes, A., ve Cooper, W. W. (1977). Goal Programming And Multiple Objective Optimizations: Part 1. *European Journal Of Operational Research*, 1(1), 39-54.
- Charnes, A., Cooper, W. W., ve Ferguson, R. O. (1955). Optimal Estimation Of Executive Compensation By Linear Programming. *Management Science*, 1(2), 138-151.
- Cheraghi, S. H., Dadashzadeh, M., ve Subramanian, M. (2004). Critical Success Factors For Supplier Selection: An Update. *Journal of Applied Business Research*, 20(2), 91-108. doi:10.19030/JABR.V20I2.2209.
- Colapinto, C., Jayaraman, R., La Torre, D. (2020). Goal Programming Models for Managerial Strategic Decision Making. In: Dutta, H., Peters, J. (eds) *Applied Mathematical Analysis: Theory, Methods, and Applications. Studies in Systems, Decision and Control*, vol 177 (487-507). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-99918-0_16.

- Dağdeviren, M., ve Eren, Tamer. (2001). Tedarikçi Firma Seçiminde Analitik Hiyerarşi Prosesi Ve 0-1 Hedef Programlama Yöntemlerinin Kullanılması. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 16(1), 41-52.
- Dempsey, W. A. (1978). Vendor Selection And The Buying Process. *Industrial Marketing Management*, 7(4), 257-267. doi:10.1016/0019-8501(78)90044-5.
- Dickson, G.W. (1966). An Analysis Of Vendor Selection Systems And Decisions. *Journal of Purchasing*, 2(1), 5-17. doi:10.1111/j.1745-493x.1966.tb00818.x
- Durmaz, E. D., Akgündüz, E., ve Şahin, Ramazan (2017). Tedarikçi Seçim Probleminde Hedef Programlama Ve MOORA Yöntemi: Uygulama Çalışması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1021-1044.
- Ellram, L. M. (1990). The Supplier Selection Decision İn Strategic Partnerships. *Journal of Purchasing and materials Management*, 26(4), 8-14.
- Elkington, J. (1998). Accounting For The Triple Bottom Line. *Measuring Business Excellence*, 2(3), 18-22. doi:10.1108/eb025539.
- Esmeray, M., ve Özveri, O. (2023). Tedarikçi Seçiminde Farklı Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinden Elde Edilen Sonuçların Karşılaştırılması. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 18(72), 587-602.
- Flavell, R.B. (1976). A New Goal Programming Formulation. *Omega, the international journal of management science* 4, 731-732.
- Gaballa, A. A. (1974). Minimum Cost Allocation Of Tenders. *Journal of the Operational Research Society*, 25, 389-398.
- Ghodsypour, S. H. ve O'Brien, C. (1998). A Decision Support System For Supplier Selection Using An İntegrated Analytic Hierarchy Process And Linear Programming. *International journal of production economics*, 56, 199-212.
- Ghoushchi, S. J., Milan, M. D. ve Rezaee, M. J. (2018). Evaluation And Selection Of Sustain Able Suppliers İn Supply Chain Using New GP-DEA Model With İmprecise Data. *Journal of Industrial Engineering International*, 14(3), 613-625.
- Govindan, K., Rajendran, S., Sarkis, J. ve Murugesan, P. (2015). Multi Criteria Decision Making Approaches For Green Supplier Evaluation And Selection: A Literature Review. *Journal of cleaner production*, 98, 66-83.
- Gripsrud, G., Jahre, M. ve Persson, G. (2006). Supply Chain Management-Back To The Future?. *International Journal of Physical Distribution ve Logistics Management*, 36(8), 643-659.
- Gür, Ş. ve Eren, T. (2018). Scheduling And Planning İn Service Systems With Goal Programming: Literature Review. *Mathematics*, 6(11), 1-16.
- Ho, H. P. (2019). The Supplier Selection Problem Of A Manufacturing Company Using The Weighted Multi-Choice Goal Programming And MINMAX Multi-Choice Goal Programming. *Applied Mathematical Modelling*, 75, 819-836.
- Ho, W., Xu, X. ve Dey, P. K. (2010). Multi-Criteria Decision Making Approaches For Supplier Evaluation And Selection: A Literature Review. *European Journal of Operational Research*, 202(1), 16-24.
- Hwang, C. L., Masud, A. S. M., Hwang, C. L., ve Masud, A. S. M. (1979). *Multiple Objective Decision Making-Methods and Applications: A State-of-the-Art Survey*. New York: Springer-Verlag.
- Ijiri, Y. (1965). *Goal Oriented Models For Accounting And Control*. Amsterdam: North-Holland Publishing Co.
- Jadidi, O. M. I. D., Zolfaghari, S., ve Cavalieri, S. (2014). A New Normalized Goal Programming Model For Multi-Objective Problems: A Case Of Supplier Selection And Order Allocation. *International Journal of Production Economics*, 148, 158-165.

- Jatuphatwarodom, N., Jones, D. F., ve Ouelhadj, D. (2018). A Mixed-Model Multi-Objective Analysis Of Strategic Supply Chain Decision Support In The Thai Silk Industry. *Annals of Operations Research*, 267, 221-247.
- Jones, D., Florentino, H., Cantane, D., ve Oliveira, R. (2016). An Extended Goal Programming Methodology For Analysis Of A Network Encompassing Multiple Objectives And Stakeholders. *European Journal of Operational Research*, 255(3), 845-855.
- Jones, D., ve Romero, C. (2019). Advances And New Orientations In Goal Programming. In M. Doumpos, J. Rui Figueira, S. Greco, ve C. Zopounidis (Eds.), *New Perspectives In Multiple Criteria Decision Making: Innovative Applications And Case Studies (231-246)*. (Multiple Criteria Decision Making). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11482-4_8.
- Jones, D.F., Tamiz, M. (2002). Goal Programming in the Period 1990–2000. In: Ehrgott, M., Gandibleux, X. (eds) *Multiple Criteria Optimization: State of the Art Annotated Bibliographic Surveys*. International Series in Operations Research ve Management Science, vol 52, (129-170). Boston, MA: Springer.
- Jones, D., ve Tamiz, M. (2010). *Practical Goal Programming (Vol. 141)*. New York: Springer.
- Kannan, V. R., ve Tan, K. C. (2002). Supplier Selection And Assessment: Their Impact On Business Performance. *Journal of supply chain management*, 38(3), 11-21.
- Karaatlı, M., ve Davras, G. (2014). Tedarikçi Seçiminde Analitik Hiyerarşi Prosesi Ve Hedef Programlama Yöntemlerinin Kombinasyonu: Otel İşletmelerinde Bir Uygulama. *Journal of Management and Economics Research*, 12(24), 182-196.
- Karakoç, Ö., Memiş, S., ve Sennaroglu, B. (2023). A Review of Sustainable Supplier Selection with Decision-Making Methods from 2018 to 2022. *Sustainability*, 16(1), 125.
- Kasapoğlu, Ö. A., ve Yurder, Y. (2013). Tedarikçi Seçim Kararında analitik Ağ Süreci Uygulaması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 163-195.
- Konys, A. (2019). Green Supplier Selection Criteria: From A Literature Review To A Comprehensive Knowledge Base. *Sustainability*, 11(15), 4208. doi:10.3390/su11154208.
- Lai, Y. J., Hwang, C. L., Lai, Y. J., ve Hwang, C. L. (1994). *Fuzzy Multiple Objective Decision Making*. Springer Berlin Heidelberg.
- Lee, S.E. ve Moore, L.J. (1975), *Introduction to Decision Science*, New York: Petrocelli Charter,
- Madenoglu, F. S. (2020). Yeşil Tedarikçi Seçim Problemi İçin Hedef Programlama ve Gri İlişkisel Analiz Yöntemi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 955-972.
- Mardani, A., Kannan, D., Hooker, R. E., Ozkul, S., Alrasheedi, M., ve Tirkolae, E. B. (2020). Evaluation Of Green And Sustainable Supply Chain Management Using Structural Equation Modelling: A Systematic Review Of The State Of The Art Literature And Recommendations For Future Research. *Journal of cleaner production*, 249, 119383.
- Moore, D. L., ve Fearon, H. E. (1973). Computer-Assisted Decision-Making İn Purchasing. *Journal of Purchasing*, 9(4), 5-25.
- Mukherjee, K. (2016). Supplier Selection Criteria And Methods: Past, Present And Future. *International Journal of Operational Research*, 27(1-2), 356-373.
- Mukherjee, K. (2017). *Supplier Selection: An MCDA-Based Approach*, vol. 88, Springer, Berlin, Germany.
- Narasimhan, R. (1983). An Analytical Approach to Supplier Selection. *Journal of Purchasing and Materials Management*, 19(4), 27–32.
- Nielsen, I.E.; Banaeian, N.; Golińska, P.; Mobli, H.; Omid, M. (2014). Green Supplier Selection Criteria: From a Literature Review to a Flexible Framework for Determination of Suitable Criteria. In Golinska, P., (Ed). *Logistics Operations, Supply Chain Management and Sustainability*, (79–99). Cham, Switzerland,; Springer International Publishing.
- Ocampo, L. A., Abad, G. K. M., Cabusas, K. G. L., Padon, M. L. A., ve Sevilla, N. C. (2018). Recent Approaches To Supplier Selection: A Review Of Literature Within 2006-2016. *International Journal of Integrated Supply Management*, 12(1-2), 22-68.

- Oliver, R. K., ve Weber, M. D. (1982). Supply-Chain Management: Logistics Catches Up With Strategy. In M. L. Christopher (Ed.), *Logistics: The Strategic Issues* (pp. 63–75). London: Chapman ve Hall.
- Oliveira, W. A., Fiorotto, D. J., Song, X., ve Jones, D. F. (2021). An Extended Goal Programming Model For The Multiobjective Integrated Lot-Sizing And Cutting Stock Problem. *European Journal of Operational Research*, 295(3), 996-1007.
- Özcan, E. C. ve Özyörük, B. (2017). Elektrikli Isıtıcı Elemanları Üretiminde Hedef Programlama Yaklaşımı İle Tedarikçi Seçimi. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 10(3), 273-280.
- Özçelik, F. ve Öztürk, B. A. (2014). A Research On Barriers To Sustainable Supply Chain Management And Sustainable Supplier Selection Criteria. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 259-279.
- Özçelik, T. O., ve Eryılmaz, S. A. (2019). Traktör İmalatında Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Tedarikçi Seçimi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, Özel Sayı*, 498-512.
- Özder, E. H., ve Eren, Tamer (2016). Çok Ölçütlü Karar Verme Yöntemi Ve Hedef Programlama Teknikleri İle Tedarikçi Seçimi. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(3), 196-207.
- Özfirat, P. M. ve Öğüt, C. (2008). Tedarikçi Seçimi Probleminde Hedef Programlama Ve Analitik Hiyerarşi Prosesinin Uygulaması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi*, 10 (1), 39-48.
- Pamuk, K. Ç., ve ŞAHİN, Y., (2021). Otomotiv Sektöründe Hedef Programlama Yöntemi İle Tedarikçi Değerlendirmesi. *Akıllı Dönüşüme Yolculuk*. İçinde (Birgün,S., Gülen, G.K., Kulaklı , A. Ve şahin, Y. (editör), (815-830), İstanbul: Artikel Akademi.
- Power, M.J., De Souza, K., and Bonifazi, C. (2006). *The Outsourcing Handbook: How to Implement a Successful Outsourcing Process*, 1st ed., London: Kogan Page.
- Rao, C. P., ve Kiser, G. E. (1980). Educational Buyers' Perceptions Of Vendor Attributes. *Journal of Purchasing and Materials Management*, 16(4), 25–30. doi:10.1111/j.1745-493x.1980.tb00023.x
- Rashidi, K., Noorizadeh, A., Kannan, D., ve Cullinane, K. (2020). Applying The Triple Bottom Line İn Sustainable Supplier Selection: A Meta-Review Of The State-Of-The-Art. *Journal of Cleaner Production*, 269.doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.122001
- Ravindran, A. R., Ufuk Bilsel, R., Wadhwa, V., ve Yang, T. (2010). Risk Adjusted Multicriteria Supplier Selection Models With Applications. *International Journal of Production Research*, 48(2), 405-424.
- Romero, C. (1991). *Handbook of Critical Issues in Goal Programming*. 1. ed. Cordoba: Pergamon Press.
- Romero, C. (1997). Goal Programming and Multiple Criteria Decision Making: Some Reflections. In: Fandel, G., Gal, T. (eds) *Multiple Criteria Decision Making. Lecture Notes in Economics and Mathematical Systems*, vol 448, (192-198). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Romero, C. (2001). Extended Lexicographic Goal Programming: A Unifying Approach. *Omega*, 29(1), 63–71. doi:10.1016/s0305-0483(00)00026-8 .
- Sarkis, J., ve Talluri, S. (2002). A Model For Strategic Supplier Selection. *Journal of supply chain management*, 38(4), 18-28.
- Schramm, V. B., Cabral, L. P. B., ve Schramm, F. (2020). Approaches For Supporting Sustainable Supplier Selection-A Literature Review. *Journal of cleaner production*, 273. doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.123089
- Shahrokhi, M., Sobhani, Z., Bernard, A. (2021). *Supplier Selection by Using the Goal Programming Approach*. In: Dolgui, A., Bernard, A., Lemoine, D., von Cieminski, G., Romero, D. (eds) *Advances in Production Management Systems. Artificial Intelligence for Sustainable and Resilient Production Systems*. APMS 2021. IFIP Advances in Information and Communication Technology, vol 634. Cham:Springer.

- Sharma D, Benton WC, Srivastava R. (1989). Competitive Strategy And Purchasing Decisions. Proceedings of the annual national conference of the decision sciences institute, p. 1088–1090.
- Sofyalıoğlu, Ç., ve Öztürk, Ş. (2013). Hedef Programlama İle Tedarik Zincirinde Dağıtım Planlaması Ve Bütçe Ayırıştırması. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 1-16.
- Suçiller, A. A., ve Deligöz, K. (2018). Tedarikçi seçimi probleminin çok kriterli karar verme yöntemleriyle uzlaşık çözümü. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, Özel Sayı*, 355-368. doi.org/10.18092/ulikidince.352742
- Tzeng, G. H., ve Huang, J. J. (2011). *Multiple Attribute Decision Making: Methods And Applications*. CRC press.
- Umarusman, N. (2019). Multiple Objective Decision-Making Methods In Supplier Selection . In S.K. Mangla, S. Luthra, S.K. Jakhar, A. Kumar, ve N.P. Rana (Eds.), *Sustainable Procurement In Supply Chain Operation* (pp. 177-212). Boca Raton, FL: CRC Press.
- Ünal, Z. , Güven, S. ve İpekçi Çetin, E. (2019). Otel İşletmelerinin Tedarikçi Seçiminde Bulanık Ahp İle Ağırlıklandırılmış Hedef Programlama Uygulaması. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (1) , 188-204.
- Weber, C. A., Current, J. R., ve Benton, W. C. (1991). Vendor Selection Criteria And Methods. *European Journal of Operational Research*, 50(1), 2-18.
- Weber, C. A., ve Ellram, L. M. (1993). Supplier Selection Using Multi-Objective Programming: A Decision Support System Approach. *International Journal of Physical Distribution ve Logistics Management*, 23(2), 3–14.
- Wetzstein, A., Hartmann, E., Benton Jr, W. C., ve Hohenstein, N. O. (2016). A Systematic Assessment Of Supplier Selection Literature–State-Of-The-Art And Future Scope. *International Journal of Production Economics*, 182, 304-323.
- Wilson, E. J. (1994). The Relative Importance Of Supplier Selection Criteria: A Review And Update. *International Journal of Purchasing and Materials Management*, 30(2), 34-41.
- Yoon, K. P., ve Hwang, C. L. (1995). *Multiple Attribute Decision Making: An Introduction*. London: Sage publications.
- Zeleny, M. (1973). Compromise Programming. In J. L. Cochrane, ve M. Zeleny (Eds.), *Multiple Criteria Decision Making* (pp. 262–301). Columbia, SC: University of South Carolina.
- Zhang, L. J., Liu, R., Liu, H. C., ve Shi, H. (2020). Green Supplier Evaluation and Selections: A State-Of-The-Art Literature Review Of Models, Methods, and Applications. *Mathematical Problems in Engineering*, 1-25. doi.org/10.1155/2020/1783421.

KAYNAKÇA

- Akkaynak, B. (2019). *Türev finansal araçların sermaye yapısına etkisi: Türkiye'deki bankalar örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Akkum, T. (2000). Döviz opsiyonları ve opsiyon fiyatlama modelleri. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 29, 47-78.
- Altınok, T. Eken M.H. ve Çankaya, S. (2010) Küresel mali piyasalarda yeniden yapılanma ve Türkiye. İTO Yayınları.
- Aydın, Y. (2016). Finansal piyasalar ve kurumlar teori ve Türkiye uygulamasına güncel bakış. Seçkin Yayıncılık.
- Aygören, H. ve Kurtcebe, E. (2019). Türev finansal araçların muhasebe standartlarına göre muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (84), 1-16.
- Ceylan, A. ve Korkmaz, T. (2008). İşletmelerde finansal yönetim. Ekin Yayınları.
- Ceylan, A. (2003). İşletmelerde Finansal Yönetim. 8. Baskı, Ekin Yayınları.
- Göde, A. ve Kalkan A. (2022) Proje yönetimi olgunluğu, ürün geliştirme süreci olgunluğu, şirket büyüklüğü ve şirket yaşı arasındaki ilişkinin araştırılması: Antalya teknokent bilişim firmaları üzerine bir araştırma. *Proceedings E-Book*, 552.
- Gökçe, O. (2006). İçerik analizi kurumsal ve pratik bilgiler. Siyasal Kitabevi.
- Horasanlı, M. (1997). Binominal model ve trinomial modelin yakınsaklık davranışlarının karşılaştırılması, *İMKB Dergisi*, 9(34), 17-35.
- İpek, A. (2019). *Finansal riskten korunma muhasebesi ve Türkiye'de uygulanabilirliği üzerine bir vaka çalışması* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Karatepe, Y. (2000). Türev piyasaları futures-opsiyon-swap. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.
- Kaya, G.A. (2015) Türkiye muhasebe finansal raporlama standartlarına göre finansal araçların muhasebeleştirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 105-122.
- Kepçe, N. (2007). *Swap sözleşmelerinin finansal tablolarda raporlanması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Kırloğlu, H. ve Altınkaynak, F. (2016). Forward sözleşmelerin günümüz piyasalarında yeri ve muhasebeleştirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(12), 604-614.
- Kıyılar, M. (1998). Swap, swap türleri ve swap işlemlerinin muhasebeleştirilmesi. *İÜ İşletme Fakültesi Dergisi*, 27(1), 83-104.
- Koç, F. (2022). *Risk amaçlı finansal türev ürünlerin raporlanması, Türkiye ve İngiltere karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi.
- Kurtcebe, E. (2015) *Türev finansal araçlar ve muhasebeleştirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi.
- Küçüközmen, C. C. ve Mazıbaş, M. (2005). Finansal riskten korunma fonları. *Finans-Ekonomik ve Politik Yorumlar*, (42), 25-42.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2011). Muhasebe ve finansman sermaye piyasası faaliyetleri, Ankara, www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Sermaye%20Piyasas%C4%B1%20Faaliyetleri.pdf Erişim: 17.01.2024.
- Organ, İ. ve Bozdoğan, D. (2012). Türkiye'de opsiyon sözleşmelerinin kullanım alanı ve vergilendirilmesi. *Yeni Fikir Dergisi*, 4(9).
- Öner, H. (2012). *Kredi temerrüt swapları ve gelişmekte olan ülkelerdeki uygulamaları: Türkiye örneği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- Örten, R. ve Örten, İ. (2001). Türev finansal araçlar ve muhasebe uygulamaları. Gazi Kitabevi.
- Özoğul, C. O. (2008). *Kurumsal kaynak planlaması sistemlerinin değerlendirilmesinde reel opsiyon yaklaşımı: hastane bilgi sistemi uygulaması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

- Saltoğlu, B. (2019). Türev araçlar, piyasalar ve risk yönetimi, Boğaziçi Üniversitesi Ders Notları,
- Sabuncu, B. (2015). *Risken korunma amaçlı türev araçların TMS/TFRS kapsamında muhasebeleştirilmesi ve uygulaması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi.
- Şeker, K., Çemberlitaş, İ. ve Altundağ, S. (2018). Opsiyon sözleşmeleri ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kar/zararın hesaplanması. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 1(2), 120-140.
- Şener, C. ve Şener U. (2019). Monte carlo simülasyonu ile hisse senedi fiyat tahminleri. *Beykoz Akademi Dergisi*, 7(2), 294-306.
- TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı, 15.01.2019 Tarih ve 30656 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 217 Sıra No’lu Tebliğ.
- Yılmaz, B. ve Şahin, İ.E. (2009). Türev ürünlerinden swap işlemlerinin mali risk yönetiminde kullanımı. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(17), 393-406.
- www.tbb.org.tr/Dosyalar/Arastirma_ve_Raporlar/risk_Mart2005.pdf

KAYNAKÇA

- Acar, G. (2021). COVID-19 Önlemlerinin Dış Ticaret İşlemlerine Etkisinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*. 17 (2). 506-539.
- Adalı, E. A. ve Işık, A. T. (2017). Bir Tedarikçi Seçimi Problemi için SWARA ve WASPAS Yöntemlerine Dayanan Karar Verme Yaklaşımı. *International Review of Economics and Management*. 5 (4). 56-77.
- Akıncılar, A. (2013). *Türk Cam Sanayinde Şişecam Fabrikalarının Rolü: Paşabahçe Fabrikası Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aydın.
- Alioğulları, E. ve Tüysüz, F. (2020). EDAS ve CODAS Yöntemiyle İstanbul İlinin Dış Ticaret Kapasitesinin İncelenmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*. (Özel Sayı). 240-248.
- Altın, F. G. ve Yalçındağ, B. (2020). Performans Ölçümünde ENTROPİ Temelli Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Bir Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 11 (27). 419-443.
- Altın, H. (2021). Karar Verme Sürecinde COPRAS Yöntemi Uygulaması. *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*. 3 (2). 136-155.
- Altıntaş, F. F. (2021). Avrupa Birliği Ülkelerinin Lojistik Performanslarının Critic Tabanlı Waspas ve Copras Teknikleri İle Analizi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 25 (1). 117-146.
- Altıntaş, F. F. (2021). Rekabet Performanslarının ENTROPİ Tabanlı WASPAS ve COPRAS Yöntemleri ile Analizi: İskandinav Ülkeleri Örneği. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*. 16(2). 679.
- Apinunmahakul, A. (2010). The ASEAN-China Free Trade Agreement: The Shattering of the Glass Industry in Thailand. *NIDA Case Research Journal*. 2 (1). 129-154.
- Ateş, E. (2021). Türkiye'nin Jeoekonomik Gücünün Belirlenmesi: Ampirik Bir Analiz. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 5 (1). 133-154.
- Ayan, B. ve Abacıoğlu, S. (2022). Bibliometric Analysis of the MCDM Methods in the Last Decade: WASPAS, MABAC, EDAS, CODAS, COCOSO, and MARCOS. *International Journal of Business & Economic Studies*. 4 (2). 65-85.
- Ayan, B., Abacıoğlu, S. ve Basilio, M. P. (2023). A Comprehensive Review of the Novel Weighting Methods for Multi-Criteria Decision-Making. *Information*. 14 (5). 1-28.
- Ayçin, E. (2018). Veri Tabanı Yönetim Sistemi Seçiminde SWARA ve COPRAS Yöntemlerinin Bütünleşik Olarak Kullanılması. *Dijital Çağda İşletmecilik Dergisi*. 1 (2). 51-58.
- Ayçin, E. ve Çakın, E. (2019). Ülkelerin İnovasyon Performanslarının Ölçümünde Entropi ve MABAC Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinin Bütünleşik Olarak Kullanılması. *Akdeniz İİBF Dergisi*. 19 (2). 326-351.
- Ayyıldız, E. ve Murat, M. (2017). Türkiye'de Yer Alan Şehirlerin Eğitim Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri Kullanılarak Belirlenmesi. *Kent Akademisi*. 10 (2). 255-267.
- Başçı, E. ve Kara, H. (2011). Finansal İstikrar ve Para Politikası. *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*. 26 (302). 9-25.
- Brugha, C. M. (2004). Structure of Multi-Criteria Decision-Making. *Journal of the Operational Research Society*. 55 (11). 1156-1168.
- Chakraborty, S., Zavadskas, E. K. ve Antucheviciene, J. (2015). Applications of WASPAS Method as a Multicriteria Decision-Making Tool. *Economic Computation and Economic Cybernetics Studies and Research*. 49 (1). 1-17.
- Chatterjee, P., Athawale, V. M. ve Chakraborty, S. (2011). Materials Selection Using Complex Proportional Assessment and Evaluation of Mixed Data Methods. *Materials & Design*. 32 (2). 851-860.
- Clausius, R. J. E. (1865). Ueberverschiedenefür die Anwendungenbequeme Formen der Hauptgleichungen der Mechanischen Warmtheorie. *Poggendorff's Annalen der Physik*. 125. 353-400.

- Das, M. C., Sarkar, B. ve Ray, S. (2012). A Framework to Measure Relative Performance of Indian Technical Institutions Using Integrated Fuzzy AHP and COPRAS Methodology. *Socio-Economic Planning Sciences*. 46 (3). 230-241.
- Demir, G., Özyalçın, A.T. ve Bircan, H. (2021). *Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ve ÇKKV Yazılımı ile Problem Çözümü*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Devlet Plânlama Teşkilatı (2001). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Taş ve Toprağa Dayalı Ürünler Sanayii Özel İhtisas Komisyonu Raporu (Cam Sanayii)*. Ankara: Başbakanlık Yayını.
- Dolanbay, G., Timor, M. ve Taş, N. (2023). *İlçe Belediye Hizmetlerine Ait Kriterlerin SWARA Yöntemi ile Sıralanması*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Drăghescu, F., Davidescu, A. A. M., Gogonea, R. M. ve Căpăţînă, G. (2015). The Analysis of Flat Glass Exports for Romania Using the Gravity Model. *The Annals of The University of Oradea*. 1224-1233.
- Düzgün, R. ve Taşçı, M. H. (2014). Türk İşletmelerinin İhracat Performansını Belirleyen Faktörler: İSO-500 Üzerine Bir Uygulama. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*. 9 (3). 7-24.
- Erdal, B. Ö. (2022). Birinci Beş Yıllık Sanayi Plânı Çerçevesinde Paşabahçe Cam ve Şişe Fabrikası'nın Kuruluşu ve İlk Yılları. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*. 132 (261). 389-412.
- Ergün, Ü. R. (2023). *Jeoekonomik Bir Güç Olarak Demir Çelik Sektörünün Ekonometrik Analizi: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Çanakkale.
- Ergün, Ü. R. (2023). Türkiye'nin Politik Küreselleşmesinde Demir Çelik Sektörünün Rolü: Yapısal Kırılmalı Zaman Serisi Analizi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*. 4 (4). 252-267.
- Esi, E. (2011). *Türk Cam Sanayisinde Paşabahçe'nin Yeri, Firmada Tasarım Çalışmalarının Başlangıcı ve Bugünü*. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Eş, A. ve Kök, E. (2020). Banka Performanslarının ENTROPY Tabanlı WASPAS Yöntemiyle Analizi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10 (2). 233-250.
- Fidan, H. (2021). Critic ve Mairca Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Uluslararası Hedef Pazar Seçimi. *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 23 (41). 291-309.
- Geyik, S. K., Satman, M. H. ve Kalyoncu, G. (2022). G20 Ülkelerinin Covid-19 Pandemisi ile Mücadele Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri ile Değerlendirilmesi. *EKOIST Journal of Econometrics and Statistics*. 37. 27-52.
- Güngör, C. S. (2021). *Otomotiv Cam Sanayinde Analitik Hiyerarşi Yöntemi ile Tedarikçi Seçimi*. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Denizli.
- ITC Trade Map. (2024). *Trade Statistics*. https://www.trademap.org/Country_SelProduct_TS.aspx (Erişim Tarihi: 10.01.2024).
- Kaklauskas, A., Zavadskas, E. K., Raslanas, S., Ginevicius, R., Komka, A., ve Malinauskas, P. (2006). Selection of Low-E Windows in Retrofit of Public Buildings by Applying Multiple Criteria Method COPRAS: A Lithuanian Case. *Energy and Buildings*. 38 (5). 454- 462.
- Karaatlı, M. (2016). Entropi-Gri İlişkisel Analiz Yöntemleri ile Bütünlük Bir Yaklaşım: Turizm Sektöründe Uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 21 (1). 63-77.
- Karaaslan, A. ve Aydın, S. (2020). Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Çok Kriterli Karar Verme Teknikleri ile Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 34 (4). 1351-1375.
- Karabulut, Y. Ş. (2009). *Düz Cam Sanayisindeki Yeniliklerin Dış Ticaret Üzerinde Etkisi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Karagöz, U. (2021). *Türkiye Cam Sektörünün Rekabet Gücünün Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Endeksi Kullanılarak Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Hitit Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Çorum.
- Kirman, H. (1995). *Cam Sanayinin Türk Ekonomisindeki Yeri*. Uzmanlık Tezi. T. C. Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı Müsteşarlığı. Ankara.
- Koçak, M. H. (2009). *Paşabahçe Semtinde İşçi Sınıfının Oluşumu Cam İşçi Hareketinin Gelişimi ve Yönelimleri*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Koçak, H. (2014). *Camın İşçileri Paşabahçe İşçilerinin Sınıf Olma Öyküsü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Konyalı, G. ve Emirhan, P. N. (2004). Türk Cam Sanayii ve Seramik Sanayinin Avrupa Birliği Piyasasındaki Ticaret Yapısı ve İhracat Performansı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 4 (2). 27-40.
- Korucuk, S., Bozkurt, E. ve Yazıcılar, F. (2018, Eylül). Türk Dünyası Ülkelerinin Dış Ticaret Performans Faktörlerinin Ağırlıklandırılması. İç. *IV. International Caucasus-Central Asia Foreign Trade and Logistics Congress* (ss. 1020-1028).
- Kundi, M. ve Sharma, S. (2016). Efficiency of Glass Firms in India: An Application of Data Envelopment Analysis. *Journal of Advances in Management Research*. 13 (1). 59-74.
- Masoomi, B., Sahebi, I. G., Fathi, M., Yıldırım, F. ve Ghorbani, S. (2022). Strategic Supplier Selection for Renewable Energy Supply Chain Under Green Capabilities (Fuzzy BWM-WASPAS-COPRAS Approach). *Energy Strategy Reviews*. 40. 100815.
- Majumder, M. (2015). Multi Criteria Decision Making. *Impact of Urbanization on Water Shortage in Face of Climatic Aberrations*. 35-47.
- Medetoğlu, B., Kavas, Y. B., Öztürk, M. ve Türkay, K. (2023). BIST Konaklama Sektöründeki İşletmelerin Finansal Performanslarının COPRAS ve WASPAS Yöntemleriyle Ölçümü. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*. 10 (22). 357-376.
- Mercan, Y. ve Çetin, O. (2019). COPRAS ve VIKOR Yöntemleri ile BIST Elektrik Endeksindeki Firmaların Finansal Performans Analizi. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*. 5 (9). 123-139.
- Paksoy, S. (2020). Türk Dış Ticaret Yapısı ve Rekabet Gücünün OECD Ülkeleri ile Karşılaştırılması. *Eurasian Econometrics Statistics & Empirical Economics Journal*, 15. 69-81.
- Ömürbek, N. ve Balcı, H. F. (2017). ENTROPİ Temelli COPRAS Yöntemi ile Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye'nin Havayolu Taşımacılığının Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 8 (18). 13-25.
- Özay, B. (2023). *Uluslararası Pazarlama ve Markalaşmanın İhracattaki Önemi, Şişecam (Şişecam Cam Ev Eşyası – Paşabahçe) Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Özbek, A. (2017). Türkiye Diyanet Vakfı'nın SAW, COPRAS ve TOPSIS Yöntemi ile Performans Değerlendirmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 15 (1). 66-83.
- Özdağoğlu, A. (2013). Çok Ölçütlü Karar Verme Modellerinde Normalizasyon Tekniklerinin Sonuçlara Etkisi: COPRAS Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*. 8 (2). 229-255.
- Rençber, Ö. F. (2017). *Bulanık ve Yalın Yapay Sinir Ağları ile Çoklu Lojistik Regresyon Yöntemlerinin Sınıflandırma Performanslarının Karşılaştırılması: Ülkelerin Gelişmişlik Düzeylerinin Sınıflandırılması Üzerine Bir Uygulama*. Doktora Tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Aksaray.
- Rençber, Ö. F. ve Avcı, T. (2018). BIST'te İşlem Gören Bankaların Sermaye Yeterliliklerine Göre Karşılaştırılması: WASPAS Yöntemi ile Uygulama. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6 (ICEESS' 18), 169-175.

- Sabır, H. (2017). *Az gelişmişlik ve Dış Ticaret*. İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Sampathkumar, S., Augustin, F., Kaabar, M. K. ve Yue, X. G. (2023). An Integrated Intuitionistic Dense Fuzzy Entropy-COPRAS-WASPAS Approach For Manufacturing Robot Selection. *Advances in Mechanical Engineering*. 15 (3). 16878132231160265.
- Sarıçoban, K. (2021). Türkiye'nin Cam ve Cam Eşya Sektörü Uzmanlaşması ve Rekabet Gücü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 12 (32). 1094-1107.
- Schitea, D., Deveci, M., Iordache, M., Bilgili, K., Akyurt, I. Z. ve Iordache, I. (2019). Hydrogen Mobility Roll-Up Site Selection Using Intuitionistic Fuzzy Sets Based WASPAS, COPRAS and EDAS. *International Journal of Hydrogen Energy*. 44 (16). 8585-8600.
- Shannon, C. E. (1948). A Mathematical Theory of Communication. *The Bell System Technical Journal*. 27 (3). 379-423.
- Soori, A. ve Mohrami, M. (2021). Estimating The Trade Potential of Ceramic and Glass Products in Iran and CIS (Based on the gravity model). *Journal Of Economics and Regional Development*. 27 (20). 29-49.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2020). *Cam Sektörü Raporu*. Ankara: Sanayi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2021). *Cam Sektörü Raporu*. Ankara: Sanayi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Topal, A. (2018). Türkiye Şişecam Fabrikaları A. Ş. Kimyasallar Grubunda Soda Sanayii A. Ş. 2013-2017 Yılları Arası Mali Tablolarının Finansal Analiz Tekniklerinden Oran Analizi Yöntemi ile İncelenmesi. *Ar-Ge Araştırma Çalışmaları Anadolu Dergisi*. 1 (2). 154-164.
- Tunca, Z., Ömürbek, N., Cömert, H. G. ve Aksoy, E. (2017). OPEC Ülkelerinin Performanslarının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinden ENTROPİ ve MAUT ile Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*. 7 (14). 1-12.
- Turskis, Z., Zavadskas, E.K., Antucheviciene, J. ve Kosareva, N. (2015). A Hybrid Model Based on Fuzzy AHP and Fuzzy WASPAS for Construction Site Selection. *International Journal of Computers Communications & Control*. 10 (6). 873-888.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2012). *Türkiye Cam ve Cam Ürünleri Sanayi Meclisi Sektör Raporu*. Ankara: TOBB Yayınları.
- Tüyen, Z. (2016). *Türkiye'de Dış Ticaret Politika ve Uygulamaları*. İstanbul: Globus Dünya Basımevi.
- Ulutaş, A. (2019). ENTROPİ Tabanlı EDAS Yöntemi ile Lojistik Firmalarının Performans Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*. 23. 53-66.
- Wang, T. C. (2012). The Interactive Trade Decision-Making Research: An Application Case of Novel Hybrid MCDM Model. *Economic Modelling*. 29 (3). 926-935.
- Wang, T. C. ve Lee, H. D. (2009). Developing a Fuzzy TOPSIS Approach Based on Subjective Weights and Objective Weights. *Expert Systems with Applications*. 36 (5). 8980-8985.
- Yılmaz, Ş. E. (2016). *Dış Ticaret Kuramlarının Evrimi*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Zavadskas, E. K. ve Kaklauskas, A. (1996). *Systemotechnical Evaluation of Buildings (Pastaty sistemotechninis įvertinimas)*. Vilnius: Technika, 280 p. (in Lithuanian).
- Zavadskas, E. K., Turskis, Z., Antucheviciene, J. ve Zakarevicius, A. (2012). Optimization of Weighted Aggregated Sum Product Assessment. *Elektronika Ir Elektrotechnika*. 122 (6). 3-6.
- Zhang, H., Gu, C. L, Gu, L. W. ve Zhang, Y. (2011). The Evaluation of Tourism Destination Competitiveness by TOPSIS & Information Entropy a Case in the Yangtze River Delta of China. *Tourism Management*. 32 (2). 443-451.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C. (1995). Klasik Liberalizm, Neo-Liberalizm ve Libertarianizm. *Amme İdaresi Dergisi*, 1(28), 1-30.
- Bakan, S. (2019). *İktisadi Düşünceler ve Devlet Devletin İktisadi ve Siyasal Eylemlerinin Etkileşimi*. Malatya: Bilsam Yayınları.
- Beriş, H. E. (2002). Çağdaş Liberalizmde Farklı Yönelimler: John Rawls ve Robert Nozick. *Liberal Düşünce Dergisi*, (28), 197-215.
- Bülbül, K. (1997). Locke, Mill, Hayek ve Liberal Özgürlük Düşüncesinin Gelişimi. *Liberal Düşünce Dergisi*, (8), 122-132.
- Conway, D. (2011). Klasik Liberalizm. Çev. A. Yayla. *Liberal Düşünce Dergisi*, (64), 85-90.
- Çaha, Ö. ve Şahin, B.(2015). *Dünyada ve Türkiye’de Siyasal İdeolojiler*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Erdoğan, M. (2009). Liberalizme Yeniden Bakış: Tarihi ve Felsefi Temelleri. *Liberal Düşünce Dergisi*, (56).
- Erdoğan, M. (2018). Liberalizm ve Türkiye’de Liberal Eğilimler. <http://www.liberal.org.tr/sayfa/liberalizm-ve-turkiyede-liberal-egilimler-mustafa-erdogan,344.php> (E. Ta.: 13.03.2024).
- Heywood, A.(2017). *Siyaset*. Çev. B. B. Özipek, B. Seçilmişoğlu, A. Yayla, H. Yücel Başdemir. Ankara: Adres Yayınları.
- Karagöz, Y.(2002). Robert Nozick Kimdir?. *Liberal Düşünce Dergisi*, (27), 109-117.
- Karatepe, Ş. (2014). *Siyasi İdeolojiler*. Ankara: İz Yayıncılık.
- Lomasky, L. E. (2007). İki Liberalizm Anlayışı. *Liberal Düşünce Dergisi*, 12(45), 27-58.
- Şahin K. ve Türkölmez O. (2021). *Siyasi Düşünce ’de Devlet ve Yönetim*, Ankara: Siyasal Kitabevi,
- Raico, R. (2011). Klasik Liberalizm Nedir?. çev. A. Yayla. *Liberal Düşünce Dergisi*, (64), 69-73.
- Tok, N., (2014). Siyasal İdeolojiler. *Siyaset Bilimi*, Ed. H. Çetin, Ankara: Orion Kitabevi.
- Yayla, A. (2015). *Liberalizm*. Ankara: Liberte yayın grubu.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ş. (2012), 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme, *Toplum ve Demokrasi, Yıl 6, Sayı 13-14, Ocak-Aralık, s. 153-176*
- Akıllı, H. ve Özarslan, R. K. (2015), 6360 Sayılı Kanun'a İlişkin Literatür Taraması. *Akdeniz İİBF Dergisi, 30, s.161.*
- Altan, Y. ve Karaca, F. (2016), Türk Metropolen Şehir Yönetim Sistemindeki Değişime 6360 Sayılı Kanun'un Etkileri: Samsun Büyükşehir Belediyesi Örneği, *Yönetim Bilimleri Cilt: 14, Sayı: 28, s. 553-584*
- Arıkboğa, E. (2013), Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli, *Yerel Politikalar Akademik Araştırma Ve Düşünce Dergisi, Ocak/Haziran, S: 3, s.48-96*
- Bingöl, Y. Yazıcı, E. Büyükkakın, T. (2013), İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli Kocaeli Deneyimi, *Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın Ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları Yayın No: 38*
- Biricikoğlu, H. ve Yalnızoğlu, Y. (2018), 6360 Sayılı Kanun'un Etkinlik-Verimlilik İle Hizmette Yerellik İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi: Kocaeli İlçesinde Yapılan Bir Araştırma, *Yönetim Bilimleri Dergisi /Journal Of Administrative Sciences Cilt/Volume 16, Sayı/N: 32, s.255-284*
- Çalcalı, Ö. (2014), 6360 Sayılı Kanun'un Türkiye'de Yerel Yönetimler Sistemine Getireceği Değişiklikler, *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 23(4), s.49-68*
- Çelik, H. (2017), Büyükşehir Belediyeleri Hakkındaki Son Yasal Düzenlemenin Kamu Hizmetlerinin Görülmesi Ve Taşınmaz Piyasalarına Olası Etkisi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Görün, E. ve Yörür, N. (2017). 6360 Sayılı Büyükşehir Kanunu Sonrası Kırsal Alanları Yeniden Düşünmek-İzmir Örneği. *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, 2(1), s.11-27*
- Gözler, K. (2013), 6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Hâline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun mudur? *Legal Hukuk Dergisi, Cilt 11, Sayı 122, Şubat 2013, s.37-82*
- Karalezli, G. (2021), Mahalle Ve Köyün Birleştirilmesi İle Oluşan Yeni Bir Birim: Kırsal Mahalleler, *Kent Ve Çevre Araştırmaları Dergisi Cilt:3, Sayı:1*
- Keleş, R. (2012). Anakentlerin Dünü, Bugünü ve Yarını, *Kentsel ve Bölgesel Araştırma Sempozyumu-3, s.6-7*
- Kılıç, Ö. ve İpek, S. (2022), Kırsal Mahalle: Büyükşehirlerde Tekrar Köye Dönüş Mü? *International Journal Of Social Sciences Troy Academytroyacademy 7 (1), s.1-16*
- Kılınç, G. (2010). Çeyrek Asırlık Bir Tecrübe: Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin Yapılanması ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi Örneği, *Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 19 Sayı 1 Ocak 2010, s.67-89*
- Koçak, S. Y. ve Kavsara, V. (2012), 5302 Sayılı Kanun Sonrasında İl Özel İdarelerinde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Yönetim Bilimleri Dergisi Cilt: 10, Sayı: 20, s. 61-92*
- Mutlu, A. , (2013), 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası: Yasada Kıra, Kırdada Yasaya Bakış, *Türkiz Siyaset ve Kültür Dergisi, S:21, Mayıs-Haziran, s.7-24*
- Ökmen, M. ve Özer, B. (2013), Türkiye'de Yerel Yönetimler: Yapısal - İşlevsel Görünüm, Sorunlar Ve Arayışlar, *Türk Dünyasında Yerel Yönetimler -Yapısal İşlevsel Görünüm Ve Dönüşüm Süreci, Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını, Yayın No: 4*
- Özbey, A. T. (2016), 6360 Sayılı Yasaya Göre Oluşturulan Büyükşehirler Üzerine Bir Araştırma ve Malatya Örneği, Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

- Öztürk, Şükrü (2005), Cumhuriyetin Kuruluşundan Çok Partili Döneme Kadar Kayseri Belediyesi (1923-1946), Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri
- Polatoğlu, A. (2015), Büyükşehir Belediye Modeli Ve Türkiye’de Uygulanması Üzerine Düşünceler, *Cilt/Volume VII Sayı/Number 1 Nisan/April Sosyal Bilimler Dergisi/Journal Of Social Sciences*
- Ulusoy, A. , Vural, T. (2001), Kentleşmenin Sosyoekonomik Etkileri, *Belediye Dergisi, C. 7, S. 12, s.8-14.*
- Yıldırım, U., Gül, Z. ve Akın, S. (2015), İl Mülki Sınırı Büyükşehir Belediye Modelinin Getirdiği Yenilikler, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF Dergisi, C. 10, S. 2, s.205-229*
- Zengin, O. (2014), Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yıllık Değerlendirmesi, *Ankara Barosu Dergisi, 72(2), s.91-116*

KAYNAKÇA

- Anayasa Mahkemesi. (2023). Kararlar. Erişim tarihi: [geçersiz URL kaldırıldı]
- Atlı, A. (2019), 6360 Sayılı Yasanın Yerel Yönetimler Üzerindeki Ekonomik Etkileri: Meram Belediyesi Örneği, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Başbakanlık. (2023). Kamu Yönetimi Raporu. Erişim tarihi: [geçersiz URL kaldırıldı]
- Bozatay, Ş. A. ve Kızılkaya, K. (2016), Merkezden Yönetim Yerinden Yönetim Tartışmalarının Odağında Bir Düzenleme: 6360 Sayılı Yasa Hakkındaki Değerlendirmeler, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, Sayfa 609-637*.
- Kaya, T. P. ve Pekkuçüksen, Ş. (2019), *Türkiye’de İdarenin Bütünlüğü İlkesi ve Yerel Yönetimler Üzerinde İdari Vesayet Denetimi, İktisad Yayınevi*
- Keleş, R. (1997). Yerel Yönetimlerde Denetim. *Sayıştay Dergisi(25)*, 10-17.
- Konca, A. G. (2010). Kamu yönetimi (2. bas.). Ankara: Beta Yayıncılık.
- Ombudsmanlık Kurumu. (2023). Resmi Web Sitesi. Erişim tarihi: <https://www.ombudsman.gov.tr/>
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2023). Kanunlar. Erişim tarihi: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar>
- Türkoğlu, İ. (2009), Türkiye’de Belediyelerde Mali Özerklik ve Belediye Başkanları’nın Mali Özerklik Algılaması, *Ankara, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı Yayınları*
- Uyar, H. (2004). Türkiye’de ve Dünya’da Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe, *Aydınlanma 1923, (51)*
- Ünal, F. (2011), Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yasal ve Yapısal Dönüşümü, *Sosyal Bilimler Dergisi, 30, 241-248*
- Varcan, N., Taraktaş, A. ve Hacıköylü, C. (2013), *T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını, Yerel Yönetimler*

KAYNAKÇA

- Akarçay, P. ve Ak, G. (2018). Ulusal Güvenlik Bağlamında Kıbrıs: Jeostratejik/Jeoekonomik Önem ve Gelişmeler, Bartın: Çeşm-i Cihan:Tarih, Kültür ve Sanat Araştırmaları, 5(1), 140-156.
- Akarsu, M., Kumar, S. (2002), Turkish Container Ports: An Analysis of Problems and Potential Opportunities, IAME Panama 2005 Conference Proceedings, 13-15 November 2002, Panama
- Aksoy, M. (2013). Kıbrıs sorununun mevcut uluslararası sistem açısından analizi. Üçüncü Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu, Ankara: Kıbrıs Türk Kültür Derneği, 173-176
- ARMAOĞLU Fahir (1983), “Kıbrıs: Akdeniz’in En Önemli Geçidi”, Tercüman, 17-19 Aralık, s.4-5.
- Arslan, İ. Kahraman, (2005), “Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Etkin Bir Araç: Bölgesel Planlama ve Bölgesel Kalkınma Ajansları”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(7), s. 275-294, 6 Aralık 2020.
- ART Robert J., WALTZ Kenneth N., (1971), The Use of Force, Boston: Little Brown And Company.
- AYDIN, Mustafa ve Cihan Dizdaroğlu (2018). “Levantine Challenges On Turkish Foreign Policy,” Uluslararası İlişkiler 15(16), S. 89-103.
- Aydın, G.T. ve Öğüt, K.S. ”Lojistik Köy Nedir?”, 2.Uluslararası Demiryolu Sempozyumu, TCDD., İstanbul, 15-17.10.2008b, Cilt 2, ss1439-1448.
- Barutça, H. (2006). “Orta Asya’ya Ulaşımında Demiryolu Alternatifleri, Bölgesel Güçler ve Türkiye”. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, (8): 07- 19.
- Başeren, S. H. (2010). “Doğu Akdeniz Deniz Yetki Alanları Uyuşmazlığı”. İstanbul:Türk Deniz Araştırmaları Vakfı, No:31.
- Berber, Metin ve Çelepçi, Ebru, (2005), “Türk Bölgesel Kalkınma Politikalarında Yeni Arayışlar: Kalkınma Ajansları ve Türkiye’de Uygulanabilirliği”, Doğu Karadeniz Bölgesel Kalkınma Sempozyumu, s. 13-14.
- Calder, K. E. (2010). Embattled garrisons: Comparative base politics and American globalism. Princeton University Press.
- ÇÖREKÇİ Ahmet, (2001), “Milli Güvenlik Kurulu’ndan İstenen Yeni Rol”, Ulusal Strateji, S.44, Ocak-Şubat, s.40-51.
- Eraydın, Ayda, (2004), “Bölgesel kalkınma kavram, kuram ve politikalarında yaşanan değişimler.” Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu 1, s. 126-146.
- İstatistikî Bölge Sınıflandırması Nedir, (b.t.), 18 Kasım 2020, <https://www.bakka.gov.tr/sikca-sorular-sorular/istatistikî-bolge-siniflandirmasi-nedir>
- Kara, M., Tayfur, L ve Basık, H. (2009). Küresel Ticarete Lojistik Üslerin Önemi ve Türkiye. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(11).69-84
- Kasapoğlu, C. (2017), Turkey’s Forward-Basing Posture, EDAM Foreign Policy and Security Paper Series, 2017(4)
- Kaya Ş (2007) Uluslararası Deniz Hukuku Kapsamında Doğu Akdeniz Sorunları, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk (Deniz Hukuku) Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kutlu, Serap, Gür Amil Furkan, Lojistik Master Planı ve Bir Lojistik Üs Olarak Türkiye, Mevzuat Dergisi, Sayı:129, Eylül 2008
- Lachowski, Z. (2007). Foreign military bases in Eurasia (SIPRI Policy Paper No. 18). <https://www.sipri.org/publications/2007/sipri-policy-papers/foreign-military-bases-eurasia>
- Lersch, B. ve Sarti, J. S. (2014). The Establishment of Foreign Military Bases and the International Distribution of Power. UFRGS Model United Nations, 2, 114-115.

- Öcal, M. (2010), Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Bölgesel ve Küresel Güvenlik ve Barışa Katkısı. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(28), 281-311.
- PARKER Robin, (1962), Aphrodite's Realm, Lefkoşa: Zavallis Press.
- TESSAM, (2008), Kıbrıs'ın Jeostratejik ve Jeopolitik Önemi, İstanbul: TESSAM Kültür Yayınları.
- Tocci, N. (2002) The "Cyprus Question": Reshaping Community Identities and Elite Interests within a Wider European Finance and Trade Vol. 38, No. 1 (Jan. - Feb., 2002), pp. 59-86
- TORUMTAY Necip, (1998), Kıbrıs Sempozyumu: Bildiriler, Soru-Cevaplar, Katkılar ve Konuşma Metinleri (1-2 Aralık 1997), İstanbul: Harp Akademileri Basımevi, s.15-21.
- Üstüner C. (2010) Deniz Ticaretini Vergilendirmenin Türkiye'nin Uluslararası Deniz Ticaretindeki Rekabet Gücü Açısından Değerlendirilmesi, s.17
- Oktay B. (2021) "Türkiye'de Omni Kanal Perakendecilik: Bir İçerik Analizi Çalışması" s.17
- Yıldız D. Akdeniz'in Doğusu: Tarihi Geçmişi, Stratejik Önemi ve Su Sorunu Açısından, Bizim Yayınlar, İstanbul, 2008

KAYNAKÇA

- 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2018, 10 Temmuz). *Resmi Gazete* (Sayı: 30474), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1&MevzuatTur=19&MevzuatTertip=5> (E.T.: 01.02.2024).
- 2024 yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı (2023). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/10/2024-Yili-Cumhurbaşkanligi-Yillik-Programi.pdf> (E.T.: 01.02.2024).
- Akbulut, Ö.F., Günaydın, H. (2020). Çocuğa yönelik şiddetin çocuk hakları sözleşmesi bağlamında incelenmesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 29-42.
- Akçe, İ., Doğan, H. (2020). Cinsel istismara maruz kalmış çocuklar üzerine bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 12-20.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 1-26.
- Ayzit, M.Y. (2021). *Önleyici erken müdahale politikaların oluşturulmasında çocuğa yönelik şiddet olgusu*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık ve Adli Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Barker, R. L. (1999). *The social work dictionary*. Washington DC: Nasw Press.
- Çarıkcı, S. (2019). *Çocuk hakları eğitimi programı'nın ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin çocuk hakları tutum ve farkındalıklarına etkisi*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çetin, H. (2020). Çocukların İstismar ve İhmalden Korunma Hakkı. Hareket, E. (Ed.). *Disiplinlerarası yaklaşımla çocuk hakları (çocuk hakları eğitimine yönelik uygulama örnekleriyle)* içinde (s. 161-180). Ankara: Pegem Akademi.
- Çocuğa Yönelik Şiddetin Önlenmesi Teknik Destek Projesi (2015). *Revize Erken Uyarı Uygulamaları Kitapçığı*, https://siddetinonlenmesi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/17121034_1.2.4_erke_n_uyari_uygulamaları_programi.pdf (E.T.: 30.12.2023).
- Çocuk Adalet Merkezleri, <https://magdur.adalet.gov.tr/Home//SayfaDetay/cocukadaletmerkezinedir> (E.T.:07.02.2024).
- Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Genelgesi. (21.01.2009 tarih ve 2009/09 No), https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/08113955_citimortamlarndaiddettinnlenmesiveazaltilmasgenelgesi.pdf (E.T.:06.02.2024).
- IFSW, (2014) *Global Definition of Social Work*. <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work> (E.T.: 27.02.2024)
- Karataş, K. (2010). Sosyal politika açısından Türkiye'de çocuklar. Acar, H. & İçağasıoğlu Çoban, A. (Ed.). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 20. yılında Türkiye'de çocuk hakları* içinde (s. 51-66). Ankara: Maya Akademi.
- Karataş, K. (2015). Çocuk ihmali ve istismarında sosyal hizmet yaklaşımı. (Ed: Dağlı, E.D.) *Çocuğa yönelik şiddet ve çocuk koruma* içinde s. 97-105, İstanbul: Çocuk Koruma Merkezlerinin Desteklenmesi.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. (2020, 4 Ağustos). *Resmi Gazete*, (Sayı: 31213), https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_08/14231603_Rehberlik_ve_Psikolojik_DanYYma_Hizmetleri_YonetmeliYi_2.pdf (E.T.:06.02.2024).
- Okullarda Şiddetin Önlenmesi Genelgesi. (24.03.2006 tarih ve 2006/26 No), https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_10/08101631_okullardaiddettinnlenmesigenelgesi.pdf (E.T.:06.02.2024).

- On İkinci Kalkınma Planı-2024-2028- (2023). T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Planı_2024-2028_11122023.pdf (E.T.: 01.02.2024).
- Özel, C. (2023). *Ebeveynlerin çocuk haklarına yönelik tutumları ile çocuk haklarını uygulama düzeyleri ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Özkan, G. (2022). Ekolojik sistem yaklaşımı açısından çocuk ihmal ve istismarında bireysel, ailesel ve çevresel risk faktörlerinin değerlendirilmesi. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 4(8), 217-240.
- Öztürk, M., Methar M. (2011). Çocuk İhmal ve İstismarının Oluşturduğu Ruhsal Sorunlar. Öztürk, M. (Yay. Haz.). *Çocuk hakları açısından çocuk ihmal ve istismarı* (anne, baba ve öğretmenler için el kitabı) içinde (s. 125-141). Çocuk Vakfı Yayınları: Ankara.
- Paslı, F., (2017). Çocuk istismarına sosyal hizmet yaklaşımı. *Türkiye Klinikleri* , vol.3, no.3, 209-213.
- Polat, O. (2001). *Çocuk ve şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.
- Polat, O. (2007). Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı-tanımlar I. Ankara: Seçkin.
- T.C. Adalet Bakanlığı (2023). 2022 yılı Faaliyet Raporu, <https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/19042023114739Adalet%20Bakan%C4%B1%C4%9F%C4%B1%202022%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf> (E.T.:07.02.2024).
- T.C. Adalet Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığı Çocuk Destek Hizmetleri Şube Müdürlüğü, <https://magdur.adalet.gov.tr/Home/BirimDetay/26> (E.T.:07.02.2024).
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2022). Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022-2026 Stratejik Planı, <https://www.aile.gov.tr/media/97044/stratejik-plan.pdf> (E.T.: 01.02.2024).
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2023). 2023-2028 Ulusal Çocuk Hakları Strateji Belgesi ve Eylem Planı, <https://www.aile.gov.tr/media/132816/turkiye-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı-2023-2028-dijital.pdf> (E.T.: 22.12.2023).
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, (2021), Çocuk Politikaları Serisi / 1- Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Çocuk İhmali ve İstismarı Konusuna Kurumsal Yaklaşımı, <https://www.aile.gov.tr/media/72849/cocuk-politikalari-serisi-1.pdf> (E.T.: 01.02.2024)
- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu & UNİCEF-Türkiye. (2010). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması-Özet Rapor*, <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-istismari-ve-aile-i%C3%A7i-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ftirmasi-%C3%B6zet-raporu-2010> (E.T.: 13.01.2024).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2023). 2022 yılı Faaliyet Raporu, <https://sgb.saglik.gov.tr/Eklenti/45199/0/2022-faaliyet-raporupdf.pdf> (E.T.:08.02.2024).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2024). Çim Listesi, <https://khgmsaglikhizmetleridb.saglik.gov.tr/TR-43119/cocuk-izlem-merkezi-cim-listesi.html> (E.T.:08.02.2024).
- T.C. Sağlık Bakanlığı Ruh Sağlığı Dairesi Başkanlığı, Görev Tanımı, (2023) <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/ruhsagligi.html> (E.T.:07.02.2024).
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, (1982, 9 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 17863), <https://www.mevzuat.gov.tr/#anayasa> (E.T.: 30.12.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2023b). Dünya Nüfus Günü 2023. Haber Bülteni, Tarih: 06.06.2023, Sayı: 49688, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=D%C3%BCnyaN%C3%BCfus-G%C3%BCn%C3%BC-2023-49688> (E.T.: 12.01.2024).
- Türkkan, T., Çakıcı, A.B. ve Bülbül, K. (2020). Sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki bilgi düzeylerinin incelenmesi: Gümüşhane Üniversitesi örneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), s. 368-388.

- Uğurlu, Z., Gülsen, İ.A. (2014). Çocuk hakları ve hukuki bağlamda çocuğun ihmal ve istismardan korunması. *International Journal of Social and Educational Sciences Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*. 1(1), 1-24.
- Uluocak, G. P., İçağasıoğlu Çoban, A. (2011). Çocuk istismarı alanında çalışan sosyal hizmet uzmanları açısından profesyonel karar verme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22(2), 161-174.
- UNICEF. (2020). Uluslararası kuruluşlar uyardı: Ülkeler, çocuklara yönelik şiddetin önlenmesi konusunda hedeflenen düzeyde başarı yakalayamadı. Basın Bülteni, Tarih: 18.05.2020, <https://www.unicef.org/turkiye/bas%C4%B1n-merkezi> (E.T.: 13.01.2024).
- USES (Sağlık Bakanlığı Uzaktan Sağlık Eğitim Sistemi), Çocuk İhmal ve İstismarı Farkındalık Eğitimi, <https://egitim.saglik.gov.tr/> (E.T.:08.02.2024).
- Uslu, G. (2019). *Çocuk ihmal ve istismarı alanında çalışan profesyonellerin sunulan hizmetlere ilişkin değerlendirmeleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

KAYNAKÇA

- Ata, S., ve Artan, İ. Z. (2021). Ergen Prososyallik ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Turkish Journal of Child & Adolescent Mental Health*, 28(1).
- Avcı, İ. C. (2020). Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı ve iletişim becerileri arasındaki ilişki. Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Çığ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Bağcı, B. (2015). Çocuk ve yetişkin prososyallik ölçeklerinin geçerlik güvenilirlik çalışması ve çocuk ile anne-baba prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Barut, B. (2019). Ergenlerde dijital oyun bağımlılık düzeyi ile algılanan sosyal destek ve duygu düzenleme arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Baykut, İ. E. (2022). Ergenlerin prososyal davranışları ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Bayır, İ. (2023). Z kuşağının dijital oyun bağımlılığı ve fiziksel aktiviteye katılım düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Enstitüsü, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sakarya.
- Ciris, V., Baskonus, T., Kartal, T. ve Tasdemir, A. (2022). A study on digital game addictions of adolescents in the Covid-19 pandemic. *Journal of Education in Science Environment and Health*, 8(2), 168-186.
- Combes, B. (2006). Techno savvy or techno oriented:who are the net generation?. Paper presented at the Proceedings of the Asia-Pacific Conference on Library & Information. *Education & Practice* 2006 (ALIEP 2006), Singapore,
- Cuma, Y. (2020). Ergenlerde sosyal medya bağımlılığı, ruhsal sorunlar ve sosyal beceri arasındaki ilişkinin incelenmesi Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Çalık, T., Özbay, Y., Özer, A., Kurt, T., & Kandemir, M. (2009). İlköğretim okulu öğrencilerinin zorbalık statülerinin okul iklimi, prososyal davranışlar, temel ihtiyaçlar ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 60(60), 555-576.
- Çetin, A. ve Alkan-Ersoy, Ö. (2017). 12-14 Yaş arası ergenlerin sosyal beceri düzeyi ile ebeveynlerine bağlanma güvenliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 419-440.
- Çiçeksoy, G. (2022). Ergenlerde saldırganlık düzeyinin prososyal davranış ve duygusal başa çıkma ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Çubukcu, A. (2019). 48-72 aylık çocukların prososyal davranışları ile annelerinin prososyal davranışları ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Dursun, A. ve Eraslan-Çapan, B. (2018). Digital game addiction and psychological needs for teenagers.
- Ekin, S. (2019). Lise Öğrencilerinin Müzikten Etkilenim Düzeyleriyle Prososyal Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Göldağ, B. (2018). Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılık düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1287-1315.
- Hazar, Z. (2019). An Analysis of the relationship between digital game playing motivation and digital game addiction among children. *Asian Journal of Education and Training*, 5(1), 31-38.
- Irmak, A. Y. ve Erdogan, S. (2016). Digital game addiction among adolescents and young adults: A current overview. *Turkish Journal of Psychiatry*, 27(2), 1-10.

- Karabulut, B. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı ve şiddet eğilimi ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Karaman, N. N., Tatlı, S. ve Yavuzekinci, M. (2017). İletişim Derslerinin Empatik Eğilim ve Prososyal Davranışlar Üzerine Etkisinin İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 91-104.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, K. M. (2019). Ergenlerde Dijital Oyun Bağımlılığı, Zorbalık Bilişleri ve Empati Düzeyleri Arasındaki İlişkiler. *Ilkogretim Online*, 18(2).
- Özçelik, M. F. (2022). Ergenlerde dijital oyun bağımlılığı ve dindarlık ilişkisi Gaziantep örneği. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Özdemir, Z. (2010). Lise öğrencilerinin prososyal davranışlarının; Mizah, öfke ve utangaçlık düzeylerine göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Pedro, F. (2006). *The new millennium learners: Challenging our views on ICT and learning*. Newyork: InterAmerican Development Bank
- Santrock, J. W. (2012). *Ergenlik*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kiye, S. (2023). Ergenlerde Aile Yaşam Doyumunun Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(45), 563-576.
- Soyöz-Semerci Ö. U. ve Balcı, E. V. (2020). Lise öğrencilerinde dijital oyun bağımlılığı üzerine bir alan araştırması: Uşak örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(3), 538-567.
- Steinberg L (2013). *Ergenlik*. (Çeviren F. Çok) Ankara: İmge Kitabevi.
- Sünbül, Z. A. ve Güçray, S. S. (2016). Ergenlerde olumlu sosyal davranışları yordamada koruyucu faktörler ve bazı kişisel değişkenlerin rolü. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(45), 101-114.
- Şahin, Ş. ve Özçelik, Ç. Ç. (2016). Ergenlik dönemi ve sosyalleşme. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 5(1), 42-49.
- Şen, İ. (2023). Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı: Kırıkkale lise öğrencileri üzerine bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Şimşir, Z. ve Koç, H. (2023). Türkiye’de Geçmişten Günümüze Ergenlik Araştırmaları: Bibliyometrik Bir Çalışma. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 11(30), 1-22.
- Taş, Ş., Eker, H. ve Anlı, G. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinin internet ve oyun bağımlılık düzeylerinin incelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction ve Cyberbullying*, 1 (2), 37-57.
- Taşbaşı, İ. (2023). Ergenlerde temel psikolojik ihtiyaçlar ile dijital oyun bağımlılığı arasında heyecan aramanın aracılık rolünün incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Temiz, E., Korkmaz, Ö. ve Çakır, R. (2020). Meslek lisesi öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıklarının, akıllı telefon ve bilgisayar bağımlılıkları çerçevesinde incelenmesi. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 117-133.
- Yavuzer, H. (2013). *Ergenlik Dönemi: Çocuk Psikolojisi*. (36.Baskı) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeltepe-Ercan, H. (2013). Bağımlılık tedavisinde egzersiz tedavisi. Ankara: Nobel.
- Yılmaz Ünal, S. ve Deniz, Ü., (2022). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların anne ve babalarının prososyallik düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies - Educational Sciences*, 17(4), 901-911.
- Wallenius, M., Rimpelä, A., Punamäki, R. L. ve Lintonen, T. (2009). Digital game playing motives among adolescents: Relations to parent-child communication, school performance, sleeping habits, and perceived health. *Journal of applied developmental psychology*, 30(4), 463-474.
- World Health Organization (2020). Orientation Program on Adolescent Health for Health care Providers. https://www.who.int/maternal_child_adolescent/documents/pdfs/9241591269_op_handout.pdf. Erişim tarihi 15.09.2020.

KAYNAKÇA

- Alışkan, Y. E. (2022). Bireysel ve takım sporcularının empatik eğilimleri ile iletişim becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Aydın Kartal, Y. ve Aker, S. (2020). Ebelik öğrencilerinin empatik eğilimleri ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 97-102.
- Başer, D., Kıriloğlu, M. ve Kalaycı Kıriloğlu, H. İ. (2019). Empati kavramına bauman çerçevesinden bir bakış. *OPUS International Journal of Society Researches*, 13 (9), 2321-2344.
- Batson, D.C., Lishner, D.A., Carpenter, A., Dulin, L., Harjusola Webb, S., Stocks, E. L., Gale, S., Hassan O., ve Sampat B. (2003). As You would have them do unto you: Does imagining yourself in the other's place stimulate moral action? *Personality and Social Psychology Bulletin Journal*, 2003 29: 1190. DOI: 10.1177/0146167203254600
- Bayhan, P. ve Işıtan, S. (2010). Ergenlik döneminde ilişkiler: akran ve romantik ilişkilere genel bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20 (20), 33-44.
- Baykut, İ. E. (2022). Ergenlerin prososyal davranışları ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, İstanbul.
- Boylu, M. A. (2020). Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile empatik eğilim ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Mersin.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2022). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Decety, J. ve Jackson, P.L. (2004). The functional architecture of human empathy. *Behavioral and Cognitive Neuroscience Reviews*, 3, 71-100.
- Demirci, Z. A, Yıldız Bıçakçı, M. ve Uysal, B. (2022). Sosyal duygusal öğrenmenin ergenlerin akran ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Journal of Education and Future*, 21, 1-13.
- Dijkstra, J.K. ve Veenstra, R. (2011). Peer relations. *Encyclopedia of Adolescence*, 2, 255-259. https://www.rene-veenstra.nl/wp-content/uploads/2022/05/dijkstra_veenstra_encyclopedia11.pdf.
- Duman, B. (2021). Üniversite öğrencilerinin özgecilik düzeyleri ile sosyodemografik değişkenler açısından incelenmesi. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 7 (4), 27-35.
- Düzgüner, S. ve Sevinç, K. (2020). Farklı bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerinde özgecilik ve dini tutum ilişkisi. *Theosophia*, 1, 53-69.
- Eccles, J. S., ve Roeser, R. W. (2011). Schools as developmental contexts during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 225-241. DOI: 10.1111/j.1532-7795.2010.00725.
- Elmas, U. (1998). Bireylerin ana-baba tutumları ile özgecilik düzeyleri arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Erzurum.
- Ergül, N. (2021). Çocuklar için özgecilik ölçeği türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Yüksek Lisans Tezi. *Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü*, Kırıkkale.
- Ergül, N. ve Çakmak, A. (2021). Çocuklar için özgecilik ölçeği türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Social Sciences Studies Journal*, 7(92), 5508-5519.
- Gönültaş, O., Akın, M. S., Uzun, K. ve Özcan, F. A. (2020). Ergenlerin empatik eğilimleri ile mükemmeliyetçilik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 13-24.
- Feigin, S., Owens, G., ve Goodyear-Smith, F. (2014). Theories of human altruism: a systematic review. *Journal of Psychiatry and Brain Functions*, 1(5), 1-8. DOI: 10.7243/2055-3447-1-5.

- Garaigordobil, M. (2009). A comparative analysis of empathy in childhood and adolescence: gender differences and associated socio-emotional variables. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 217-235.
- Ioannidou, F. ve Konstantikaki, V. (2008). Empathy and emotional intelligence: What is it really about? *International Journal of Caring Sciences*, 1(3), 118.
- Khalınbaylı, K. (2018). Üniversite öğrencilerinde özgecilik ve mükemmeliyetçilik anlayışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- Khanna, S. (2020). Altruism among adolescents in relation to emotional intelligence. *International Journal of Science and Research*, 9(7), 195-200. DOI: 10.21275/SR20701130334
- Marin, P. ve Brown, B. (2008). The school environment and adolescent well-being: beyond academics. *National Adolescent Health Information Center (NAHIC)*, 3(2), 1-11.
- Martingano, A. J. ve Konrath, S. (2021). How cognitive and emotional empathy relate to rational thinking: empirical evidence and meta-analysis. *The Journal Of Social Psychology*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/00224545.2021.1985415>
- Mestre, M.A., Samper, P., Frías, M. D. ve Tur, A. M. (2009). Are women more empathetic than men? a longitudinal study in adolescence. *The Spanish Journal of Psychology*, 12(1), 76-83.
- Önder, Ş (2021). Farklı merhamet düzeyine sahip lise öğrencilerinde mutluluk ve empatinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*. İstanbul.
- Rubin, K.H.ve McDonald, K.L. (2018). Social relationships. İçinde M. Bornstein, M.E. Arterberry, K.L. Fingerma, J.E. Lansford (Edt.), *The SAGE Encyclopedia of Lifespan Human Development* (ss. 2078-2082). North America: Sage Publishing.
- Smetana, J. G., Robinson J. ve Rote W. M. (2015). Socialization in adolescence. İçinde In J. E. Grusec ve P. D. Hastings (Edt.), *Handbook of Socialization: Theory and Research*. (ss. 60-84). The Guilford Press.
- Topal, M. (2018). Çekirdek aileye ve tek ebeveynli aileye sahip ergenlerin sosyal kaygı düzeyleri ile empatik eğilimleri arasındaki ilişki ve sosyoterapi. Yüksek Lisans Tezi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Uşak.
- Topcu, Y. (2019). Farklı statüdeki lise öğrencilerinin spor yapma alışkanlıkları, empatik eğilim ve iletişim becerilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. *Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü*, Trabzon.
- U.S. Department of Health and Human Services (2018). *Office of Population Affairs, Adolescent Development Explained*. Washington, D.C: U.S. Government Printing Office. Retrieved from: <https://opa.hhs.gov/sites/default/files/2021-03/adolescent-development-explained-download.pdf>
- Ümmet, D., Ekşi, H. ve Otrar, M. (2013). Özgecilik (Altruizm) ölçeği geliştirme çalışması. *Değerler Eğitim Dergisi*, 11 (26), 301-321.
- Zengin, H, Yalınzoğlu Çaka, S. ve Çınar, N. (2018). Adolesanlarda empati ve sempati kurma ölçeğinin türkçe uyarlaması: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 19(2), 184-191.

KAYNAKÇA

- Armaner, T. (2009). Spinoza'da Doğal Hak ya da Aklın Doğası. C. B. Akal içinde, *Spinoza Günleri: Teolojik- Politik İnceleme Etrafında*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Er, S. E. (2011). Gilles Deleuze'ün Fark Felsefesi Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmaış Doktora Tezi. Erzurum.
- Ergün, R. (2015). Spinoza'da Hukuk ile Hak ilişkisi. G. Ateşoğlu, & E. Canaslan içinde, *Spinoza ile Karşılaşmalar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hampshire, S. (2005). *Spinoza and Spinozism*. Oxford: Oxford University Press.
- MacIntyre, A. (2001). *Ethik'in Kısa Tarihi*. (H. Hünler, & S. Z. Hünler, Çev.) İstanbul: Paradigma.
- Nadler, S. (1999). *Spinoza A Life*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Spinoza, B. d. (2006). *Geometrik Düzene Göre Kanıtlanmış ve Beş Bölüme Ayrılmış Olan Etika* (Çev.: Hilmi Ziya Ülken). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Spinoza, B. d. (2008b). *Kötülük Mektupları*. (A. Nahum, Çev.) İstanbul: Norgunk.
- Spinoza, B. d. (2012). *Politik İnceleme*. (M. Erşen, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- Spinoza, B. d. (2015). *Korte Verhandieling van God, de Mensch en deszelvs Welstand*. (E. Ayhan, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- Spinoza, B. d. (2016). *Ethica Geometrik Yöntemle Kanıtlanmış ve Beş Bölüme Ayrılmış Ahlak* (Çev.: Çiğdem Dürüşken). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Timuçin, A. (2016). *Spinoza'nın Özgürlük Kavrayışı*. İstanbul: Bulut.
- Villanova, M. G. (2011). Hobbes ve Spinoza: Tabii Halde ve Sivil Toplumda Tabii Hak. C. B. Akal, & R. Ergün (Dü) içinde, *Spinoza Günleri 2*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

KAYNAKLAR

- Bal, M. (2008) *Martin Heidegger'in Sanat Anlayışında Varlık, Sanat Yapıtı ve İnsan Arasındaki İlişki*, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi
- Direk, Z. (2010). Heidegger'in Sanat Anlayışı, *Cogito Dergisi: Heidegger: Varlığın Çobanı*, Sayı: 64 / Güz, syf. 106-123.
- Habermas, Jürgen, (2003). Mitle Aydınlanmanın Kördüğümü, (çev: Bülent. O. Doğan). *Cogito: Kitle, Melankoli, Felsefe*, Sayı: 36, YKY.
- Heidegger, M. (1997) "Hölderlin ve Şiirin Özü", *Hölderlin, Seçme Şiirler*. (çev. A. Turan Oflazoğlu). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Heidegger, M. (1998) *Tekniğe İlişkin Soruşturma*. (çev. Doğan Özlem). İstanbul: Paradigma Yayınları
- Heidegger, M. (2006) *Varlık ve Zaman*. (çev. Kaan H. Ökten). İstanbul: Agora Kitaplığı
- Heidegger, M. (2007) *Sanat Eserinin Kökeni*. (çev. Fatih Tepebaşılı). Ankara: De Ki Basım Yayın
- Heidegger, M. (2009) *Metafizik Nedir?*. (çev. Yusuf Örnek). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayını.
- İyi, S. (2006). Yüzyılımızda İki Antropoloji Anlayışı- Heidegger ve Mengüşoğlu. İçinde Sevgi İyi (Ed.), *Cumhuriyet Döneminde Aydınlanma ve İnsan Felsefesi Çalışmaları*, 77-90. İstanbul: Toroslu Kitaplığı.
- Nietzsche, F. (2015) *Tragedya'nın Doğuşu*, çev. Mustafa Tüzel, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Taylor, C. (2011) "Üç Sıkıntı", *Modernliğin Sıkıntıları* içinde. (çev. Uğur Canbilen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- West, D. (1998) *Kıta Avrupası Felsefesine Giriş*. (çev. Ahmet Cevizci). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Zweig, S. (1991) *Kendileriyle Savaşanlar, Kleist, Nietzsche, Hölderlin*. (çev. Nafer Ermiş). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

KAYNAKÇA

- Akkar, M. (2006). Kentsel Dönüşüm Üzerine Batı'daki Kavramlar, Tanımlar, Süreçler Ve Türkiye, *Planlama Dergisi*, 36(22), 29-38.
- Aktaş Polat, Y. (2015). Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Bütüncül Bir Bakış: Elazığ Örneği, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (1), 185-201.
- Anton, C.E. ve Lawrence, C. (2014). Home Is Where The Heart is: The Effect of Place of Residence on Place Attachment and Community Participation, *Journal of Environmental Psychology*. c.40, 451-461.
- Belge, R. (2022). Nusaybin: Bir Sinir Şehrinin Mekansal Gelişimi, *Coğrafya Dergisi*, 44, 273-288.
- Cresswell, T. (2004). *Place: A Short Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Creswell, J.W. ve Plano Clark, H.L. (2015). *Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi* (2. Baskı), Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cross, J.E. (2001). What is Sense of Place? The 12th Headwaters Conference, 2-4 Kasım, Western State College.
- Göregenli, M. vd. (2014). Mahalleye Bağlılık Düzeyinin Kent Kimliği İle İlişkisi İçinde İncelenmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, c.29, 73-85.
- Güleç Solak, S. (2017). Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış Space-Identity Interaction: a Conceptual and Theoretical Overview . *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 13-37.
- Gür, M. (2016). Türkiye’deki Kentsel Dönüşüm Politikalarının TOKİ İşbirliğiyle Gerçekleşen Uygulamalar Üzerinden Okunması: Bursa Örneği, *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 21(2), 341-364.
- Güzey, Ö. (2009). Sulukule’de Kentsel Dönüşüm: Devlet Eliyle Soylulaştırma, *Mimarlık Dergisi*, sayı: 346.
- Hardal, S. (2019). İstanbul’da Tamamlanan Kentsel Dönüşüm Projelerinin Sosyal ve Mekânsal Etkileri (Gaziosmanpaşa, Esenler ve Zeytinburnu Örneği). Doktora Tezi. Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi.
- Harvey, D. (2013). Sosyal Adalet ve Şehir (çev. M. Moralı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Hashemnezhad, H., Heidari, A.A., & Hoseini, P.M. (2013). Sense of Place” and “Place Attachment A Comparative Study, *International Journal of Architecture and Urban Development*, 3(1), 5-12.
- Hay, R. (1998). Sense of Place in Developmental Context, *Journal of Environmental Psychology*, 18(1), 5-29.
- Jorgensen, B. S. ve Stedman, R. C. (2001). Sense of Place As An Attitude: Lakeshore Owners Attitudes Toward Their Properties. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 233-248.
- Karadağ A. ve Mirioğlu G. (2014). Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Politikaları ve Uygulamaları Üzerine Coğrafi Değerlendirmeler: İzmir Örneği, *Ege Coğrafya Dergisi*, 20/2 (2011), 41-57.
- Kaya, E. (2016). Kentsel Dönüşüm Projeleri ve Halk Katılımı. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 3 (6) , 203-216.
- Kılıç, T., Hardal, S. (2014). Kentsel Dönüşümün Sosyal ve Mekansal Yansımalarına Bir Örnek: Sarıgöl Mahallesi (Gaziosmanpaşa-İstanbul). *Türk Coğrafya Dergisi Sayı: 62:1-7*
- Mesch, G. Ve Manor, O. (1998). “Social Ties, Environmental Perception, and Local Attachment”, *Environment and Behavior*, 30(4), 504-519.
- Nusaybin Belediyesi. (2016). Nusaybin Sokağa Çıkma Yasağı ve Sonrası Durum ile İlgili Bilgilendirme Notu, (25 Ağustos, 2016).
- Özden, P.P. (2006). Türkiye’nin Kentsel Dönüşümünün Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 0(35), 215-233.

- Özden, P.P. (2016). *Kentsel Yenileme Yasal-Yönetmelik Boyut Planlama ve Uygulama*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Qingjiu, S. ve Maliki, N. (2013). Place Attachment and Place Identity: Undergraduate Students' Place Bonding On Campus, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 91, 632- 639.
- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*, London, UK: Pion.
- Roberts, P. (2000). *The Evolution, Definition and Purpose of Urban Regeneration*. P. Roberts ve H. Sykes, (Ed.), *Urban Regeneration a handbook*. London: SAGE Publications. 9-36.
- Rollero, C. ve De Piccoli, N. (2010). Place Attachment, İdentification and Environment Perception: An Empirical Study. *Journal of Environmental Psychology*, 30, 198–205.
- Shamai, S. (1991). "Sense of Place: An Empirical Measurement". *Geoforum*, Vol. 22, No. 3, 99. 347-358.
- Stokowski, P. A. (2002). Languages of Place and Discourses of Power: Constructing new Sense of Place. *Journal of Leisure Research*, 34(4), 368-382.
- Tekeli, İ. (2011). *Türkiye'nin Kent Planlama ve Kent Araştırmaları Tarihi Yazıları*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- TOKİ (2011). *Kentsel Dönüşümde Model Arayışları*. T.C. Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Ankara.
- Uysal, Ü. E. (2012). Sulukule: Kentsel Dönüşümde Etno-Kültürel Bir Direniş. *İDEALKENT*, 3 (7), 136-159.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan., S. (2014). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Karadoğan, S. (2010). Nusaybin ve Çevresinin Coğrafi Yapısı ve Ekosistemi, Mezopotamya Tarihinde Nusaybin Sempozyumu, Nusaybin: 8-9 Mayıs (2010).
- Resmi Gazete, 2016, 9 Eylül 2016 Tarihli ve 29826 Sayılı Resmî Gazete (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/09/20160909-8.pdf>)
- URL-1: www.gurbag.com (E.T.: 02.07.2022).

SUSTAINABLE LIFE IN 21ST CENTURY FOR DISEDVANTAGED GROUPS

Editor: Prof. Dr. Hakan SARI

EÖİTİM
yayınevi

SUSTAINABLE LIFE IN 21ST CENTURY FOR DISEDVANTAGED GROUPS

Editor: Prof. Dr. Hakan Sarı

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Kübra Konca Nam

Cover Designer: Eğitim Yayinevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-27-1

1. Edition, February 2024

Library Information Card

SUSTAINABLE LIFE IN 21ST CENTURY FOR DISEDVANTAGED GROUPS

Editor: Prof. Dr. Hakan Sarı

p.VI+100, 135x215 mm

Includes references, no index.

E-ISBN: 978-625-6658-27-1

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti.

yayinevi

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, mraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi akmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi akmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Őkran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

REFERENCES

- Baker, R., & Baker, R. (2017). Problem-solving. *Agile UX Storytelling: Crafting Stories for Better Software Development*, 107-116. <https://doi.org/10.1007/978-1-4842-2997-2>
- Boyatzis, R. E. (2008). Competencies in the 21st century. *Journal of Management Development*, 27(1), 5-12. <https://doi.org/10.1108/02621710810840730>
- Eisenführ, F., Weber, M., & Langer, T. (2010). *Rational decision making* (pp. 357-368). Berlin: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-642-02851-9>
- Eisenhardt, K. M., & Zbaracki, M. J. (1992). Strategic decision making. *Strategic Management Journal*, 13(2), 17-37. <https://doi.org/10.1002/smj.4250130904>
- Gick, M. L. (1986). Problem-solving strategies. *Educational Psychologist*, 21(1-2), 99-120. https://doi.org/10.1207/s15326985ep2101&2_6
- Grady, P. A., & Gough, L. L. (2014). Self-management: A comprehensive approach to the management of chronic conditions. *American Journal of Public Health*, 104(8), e25-e31. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2014.302041>
- Heatherston, T. F., & Wyland, C. L. (2003). Assessing self-esteem. In S. J. Lopez & C. R. Snyder (Eds.), *Positive psychological assessment: A handbook of models and measures* (pp. 219–233). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10612-014>
- Hoff, K. E., & DuPaul, G. J. (1998). Reducing disruptive behavior in general education classrooms: The use of self-management strategies. *School Psychology Review*, 27(2), 290-303.
- Kanfer, F. H., & Gaelick-Buys, L. (1991). Self-management methods. In F. H. Kanfer & A. P. Goldstein (Eds.), *Helping people change: A textbook of methods* (pp. 305–360). Pergamon Press.
- Kaufman, S. B. (2023). Self-Actualizing People in the 21st Century: Integration With Contemporary Theory and Research on Personality and Well-Being. *Journal of Humanistic Psychology*, 63(1), 51–83. <https://doi.org/10.1177/0022167818809187>
- Lesgold, A. (1988). Problem solving. In R. J. Sternberg & E. E. Smith (Eds.), *The psychology of human thought* (pp. 188–213). Cambridge University Press.

- Malik, R. S. (2018). Educational challenges in 21st century and sustainable development. *Journal of Sustainable Development Education and Research*, 2(1), 9-20. <https://doi.org/10.17509/jsder.v2i1.12266>
- Mayer, R. E., Runco, M. A., & Pritzker, S. R. (1999). *Problem solving*. New York: Freeman
- Norman, G. R. (1988). Problem-solving skills, solving problems and problem-based learning. *Medical Education*, 22(4), 279-286. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.1988.tb00754.x>
- Novick, L. R., & Bassok, M. (2005). Problem Solving. In K. J. Holyoak & R. G. Morrison (Eds.), *The Cambridge handbook of thinking and reasoning* (pp. 321–349). Cambridge University Press.
- Orth, U., & Robins, R. W. (2014). The development of self-esteem. *Current Directions in Psychological Science*, 23(5), 381-387. <https://doi.org/10.1177/0963721414547414>
- Pyszczynski, T., Greenberg, J., Solomon, S., Arndt, J., & Schimel, J. (2004). Why do people need self-esteem? A theoretical and empirical review. *Psychological Bulletin*, 130(3), 435-468. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.130.3.435>
- Redding, S. (2014). The “Something Other”: Personal Competencies for Learning and Life. *Center on Innovations in Learning*, Temple University, Philadelphia, PA. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED558070.pdf>
- Slovic, P., Lichtenstein, S., & Fischhoff, B. (1988). *Decision making*. In R. C. Atkinson, R. J. Herrnstein, G. Lindzey, & R. D. Luce (Eds.), *Stevens' handbook of experimental psychology* (2nd ed), Volume 2: Learning and cognition (pp. 673-738). New York: Wiley.
- Zeigler-Hill, V. (Ed.). (2013). *Self-esteem*. *Psychology Press*. <https://doi.org/10.1093/obo/9780199828340-0124>

REFERENCES

- Abbott, S. (2010). Social capital and health: The role of participation. *Social Theory & Health*, 8(1), 51–65.
- Ayyıldız, A.A. & Karataş, K. (2022). Reviewing the social cohesion process of the migrants and refugees from the perspectives of people who have managerial positions in the non-governmental organizations which were created by migrants themselves. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 913-936.
- Burr, J. A., Han, S. H., & Tavares, J. L. (2016). Volunteering and cardiovascular disease risk: Does helping others get “under the skin?” *Gerontologist*, 56(5), 937–947.
- Burr, J. A., Tavares, J., & Mutchler, J. E. (2011). Volunteering and hypertension risk in later life. *Journal of Aging and Health*, 23(1), 24–51.
- Cuhadar, E., & Dayton, B. (2011). The social psychology of identity and inter-group conflict: From theory to practice. *International Studies Perspectives*, 12(3), 273-293.
- Holt-Lunstad, J. (2017). The potential public health relevance of social isolation and loneliness: Prevalence, epidemiology, and risk factors. *Public Policy & Aging Report*, 27(4), 127-130. <https://doi.org/10.1093/ppar/prx030>
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., ve Layton, J. B. (2010). Social relationships and mortality risk: a meta-analytic review. *PLoS Medicine*, 7(7), e1000316. <https://doi.org/10.1093/ppar/prx030>
- House, J. S., Landis, K. R. ve Umberson, D. (1988). Social relationships and health. *Science*, 241(4865), 540-545. <https://doi.org/10.1126/science.3399889>
- Hynie, M. (2018). Refugee integration: Research and policy. *Peace and Conflict: Journal of Peace Psychology*, 24(3), 265-276.
- Infurna, F. J., Okun, M. A., & Grimm, K. J. (2016). Volunteering is associated with lower risk of cognitive impairment. *Journal of the American Geriatrics Society*, 64(11), 2263-2269.
- Kashima, Y. (2008). A social psychology of cultural dynamics: Examining how cultures are formed, maintained, and transformed. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(1), 107-120.
- Kelman, H. C., & Fisher, R. J. (2003). Conflict analysis and resolution. In D. O. Sears, L. Huddy, & R. Jervis (Eds.), *Oxford handbook of political psychology* (pp. 315–353). Oxford University Press.

- Kim, S., Kim, C. Y., & You, M. S. (2015). Civic participation and self-rated health: A cross national multi-level analysis using the world value survey. *Journal of Preventive Medicine and Public Health*, 48(1), 18-27.
- Marquez, B., Gonzalez, P., Gallo, L., & Ji, M. (2016). Latino civic group participation, social networks, and physical activity. *American Journal of Health Behavior*, 40(4), 437-445.
- Putnam, R., (2000). *Bowling Alone: America's Declining Social Capital*. Simon & Schuster.
- Xue, X., Reed, W. R., & Menclova, A. (2020). Social capital and health: a meta analysis. *Journal of Health Economics*, 72, 1-16.
<https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2020.102317>

REFERENCES

- Szőke L. (2018) A személyes pénzügyek 10 parancsolata, <https://penzugyi-tudakozo.hu/a-szemelyes-penzugyek-10-parancsolata/>
- Bencző, B. (2010) Pénzügyi szolgáltatások igénybevétele, túlzott eladósodottság, Statisztikai Szemle, 88. évfolyam 1. szám, Statisztikai Szemle, 88. évfolyam 1. szám
- Szobonya, R. (2019) DIGITÁLIS PÉNZÜGYI SZOLGÁLTATÁSOK HASZNÁLATA A LAKOSSÁG KÖRÉBEN – ÉS AMI MÖGÖTTE VAN Doktori értekezés https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/10978/1/DOKTORI_Szobonya.R%C3%A9ka_2021_06.04_V%C3%89GLEGES.pdf
- WORLD BANK [2007] Access to finance and development: theory and measurement <https://www.semanticscholar.org/paper/Access-to-Finance-and-Development-%3ATheory-and/e00bfc4abcfbdcbbee5834e127c053314d1bfcd>
- NMB (2020) A megtakarítások jelentőségéről <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/befektetes-megtakaritas/a-megtakaritasok-jelentosegerol>
- Higyed, G. (2022) Spórolnál? Ezekkel az alkalmazásokkal rendbe teheted a költségvetésedet <https://www.pewplus.hu/tippek/sporolnal-ezekkel-az-alkalmazasokkal-rendbe-teheted-a-koltsegvetese-det-318674.html>
- Billingo (2023) Ha átlátod a kiadásaid, stabilabb lesz a helyed a piacon <https://www.bilingo.hu/blog/olvas/ha-atlatod-a-kiadasaid-stabilabb-lesz-a-helyed-a-piacon>
- Papszt, K (2023) 20 készpénzes boríték kategória – készpénzes költségvetéshez <https://papsztkriszta.com/szemelyes-penzugyek/20-keszpenzes-boritek-kategoria-keszpenzes-koltsegveteshez>

REFERENCES

- ACTFL. (2013) Statement on The Role Of Technology In Language Learning. Role Of Educators In Technology-Enhanced Language Learning Available at: <https://www.actfl.org/news/position-statements/statement-the-roletechnology-language-learning>
- Cadieux, M.; Campos-Zamora, M.; Zagury-Orly, I.; Dzara, K. Journal Club Using Virtual Breakout Rooms: Interactive Continuing Education with No Learner Preparation During COVID-19. *J. Contin. Educ. Health Prof.* 2020, 40, 217–219. [Google Scholar] [CrossRef]
- Guckian, J.; Eveson, L.; May, H. The great escape? The rise of the escape room in medical education. *Futur. Health J.* 2020, 7, 112–115.
- Hrastinski, S. (2021), “Digital tools to support teacher professional development in lesson studies: a systematic literature review”, *International Journal for Lesson and Learning Studies*, Vol. 10 No. 2, pp. 138-149. <https://doi.org/10.1108/IJLLS-09-2020-0062>
- <https://www.founderjar.com/best-text-to-speech-software/>
- <https://applieddigitalskills.withgoogle.com/c/college-and-continuing-education/en/digital-tools-for-everyday-tasks/overview.html>
- <https://www.socialmediatoday.com/content/10-tools-making-your-digital-life-easier>

REFERENCES

- American Travel Association. (2018). chrome-extension://efaidnbmnnnibpcjpcglclefindmkaj/https://www.ustravel.org/sites/default/files/media_root/document/2018_Research_State%20of%20American%20Vacation%202018.pdf
- Bajaj, B., Gupta, R., & Sengupta, S. (2019). Emotional stability and self-esteem as mediators between mindfulness and happiness. *Journal of Happiness Studies*, 20, 2211-2226.
- Baruffati, A. (2023). Work-life balance statistics 2023: The big picture. Gitnux. <https://blog.gitnux.com/work-life-balance-statistics/>
- Berkman, L. F., & Glass, T. (2000). Social integration, social networks, social support, and health. *Social epidemiology*, 1(6), 137-173.
- Bishop, S. R., Lau, M., Shapiro, S., Carlson, L., Anderson, N. D., Carmody, J., ... & Devins, G. (2004). Mindfulness: A proposed operational definition. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 11(3), 230-241.
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020). Healthy diet. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/healthy-diet#:~:text=A%20healthy%20diet%20includes%20the,cassava%20and%20other%20starchy%20roots>)
- Dünya Sağlık Örgütü. (2021). Long working hours increasing deaths from heart disease and stroke. <https://www.who.int/news/item/17-05-2021-long-working-hours-increasing-deaths-from-heart-disease-and-stroke-who-ilo>
- Grossman, P., Niemann, L., Schmidt, S., & Walach, H. (2004). Mindfulness-based stress reduction and health benefits: A meta-analysis. *Journal of Psychosomatic Research*, 57(1), 35-43.
- Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., ve Layton, J. B. (2010). Social relationships and mortality risk: a meta-analytic review. *PLoS Medicine*, 7(7), e1000316.
- Jaehne, A., Loessl, B., Bárkai, Z., Riemann, D., & Hornyak, M. (2009). Effects of nicotine on sleep during consumption, withdrawal and replacement therapy. *Sleep Medicine Reviews*, 13(5), 363-377.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1987). Transactional theory and research on emotions and coping. *European Journal of Personality*, 1(3), 141-169.

- Lunau, T., Bambra, C., Eikemo, T. A., van Der Wel, K. A., & Dragano, N. (2014). A balancing act? Work–life balance, health and well-being in European welfare states. *The European Journal of Public Health, 24*(3), 422-427.
- Memorial Medical Editorial Board. (2022). Sağlıklı bir yıl için bu testleri yaptırmayı ihmal etmeyin. <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberi/saglikli-bir-yil-icin-bu-testleri-yaptirmayi-ihmal-etmeyin>
- Myers, S. B., Sweeney, A. C., Popick, V., Wesley, K., Bordfeld, A., & Fingerhut, R. (2012). Self-care practices and perceived stress levels among psychology graduate students. *Training and Education in Professional Psychology, 6*(1), 55-66
- Parkan, Ş. (2020). Bu 10 test sağlığınız için önemli. *Acıbadem Hayat*. <https://www.acibadem.com.tr/hayat/bu-10-test-sagliginiz-icin-onemli/>
- Pooley, J. A., & Cohen, L. (2010). Resilience: A definition in context. *Australian Community Psychologist, 22*(1), 30-37.
- Ross, K. M., Kane, H. S., Guardino, C. ve Schetter, C. D. (2020). Parental attachment anxiety: Associations with allostatic load in mothers of 1-year-olds. *Journal of Social and Personal Relationships, 37*(3), 717-737.
- Skovholt, T. M., & Trotter-Mathison, M. (2014). *The resilient practitioner: Burnout prevention and self-care strategies for counselors, therapists, teachers, and health professionals*. Routledge.
- Spruill, T. M. (2010). Chronic psychosocial stress and hypertension. *Current Hypertension Reports, 12*, 10-16.
- Su, H., Xiao, L., Ren, Y., Xie, H., & Sun, X. H. (2021). Effects of mindful breathing combined with sleep-inducing exercises in patients with insomnia. *World Journal of Clinical Cases, 9*(29), 8740-8748.
- Trasande, L., Liu, B., & Bao, W. (2022). Phthalates and attributable mortality: A population-based longitudinal cohort study and cost analysis. *Environmental Pollution, 292*, 118021.
- Vedhara, K., Miles, J., Bennett, P., Plummer, S., Tallon, D., Brooks, E., ... & Farndon, J. (2003). An investigation into the relationship between salivary cortisol, stress, anxiety and depression. *Biological Psychology, 62*(2), 89-96.

- Watson N. F., Badr M. S., & Belenky G. (2015). Recommended amount of sleep for a healthy adult: a joint consensus statement of the American Academy of Sleep Medicine and Sleep Research Society. *Sleep*, 38(6), 843–844.
- World Health Organization. (1946). Constitution of the World health organization, signed on July 22, 1946 in New York City. *International Organization*, 1(1), 225–239.
- Zautra, A. J., Hall, J. S., & Murray, K. E. (2010). Resilience: A new definition of health for people and communities. In J. W. Reich, A. J. Zautra, & J. S. Hall (Eds.), *Handbook of adult resilience* (pp.3–29). The Guilford Press.

REFERENCES

- Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky. Enviro magazín Odborno-náučný časopis o životnom prostredí. 2/2017 | XXII. Ročník. Získané dňa: 14.2.2023. https://www.enviromagazin.sk/enviro2017/02_enviromagazin_2017.pdf
- Fryková, E. (2012). Environmentálna výchova v edukačnom procese. Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave. Vydanie 1., ISBN: 978-80-8052-441-8. 64. s.
- Láng, I. (2002). Környezet- és természetvédelmi lexikon I., II. Akadémiai Kiadó, 2002, Budapest.
- Ndulor, Christopher, Chukwuma and Dr. Mbalisi, Onyeka Festus, Environmental adult education (eae) as a tool for promoting environmental stewardship practices in Nigeria. British Journal of Education Vol.7, No.7, pp.111-120, July2019. Published by European Centre for Research Training and Development UK (www.eajournal.org)
- Ticha, E., Kanianska R. (2003). Waste – Theoretical and methodology handbook for elementary school teachers. Slovak Agency for the Environment in Banská Bystrica.
- Pado, R. 2002a. Voda pre život. Liptovský Mikuláš : OZ TATRY. 100 s.
- Fryková, E. 2010. Environmentálna výchova v edukačnom procese. Bratislava : Metodicko-pedagogické centrum, 2012. 64 s. 978-80-8052-441-8
- Fazekašová, D. et al. 2004. Ekológia. Didaktické materiály. Didaktické hry [online]. 2004. [cit. 13-10-2012]. Prešov : Fakulta prírodných a humanitných vied Prešovskej univerzity. Dostupné na internete: <http://nature.science.fhpv.unipo.sk/ekologia/> Získané dňa: 14.2.2023.
- Kvasničková, D. et al. 2002. Životné prostredie. 1. vydanie. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2002. ISBN 80-08-03341-X
- Švolíková, I. (2008). Námet na vyučovaciu hodinu chémie s environmentálnym zameraním: Globálne otepľovanie. In Biológia, ekológia, chémia. 2008, č. 1, s. 24-27.
- Angyal, Zs. et all. (2017). A környezetvédelem alapjai. Typotex Kiadó. ISBN 978-963-279-547-8 246 s.
- Jakab, Zs. (2008). A környezetszennyezés formái, hatása az emberre és környezetére. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet. TÁMOP 2.2.1 08/1-2008-0002. Získané dňa: 14.2.2023

- https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/1_2326_002_101115.pdf
- Vasilko, T. (2022). Populačná explózia sa pomaly končí, desať miliárd ľudí na Zemi možno nikdy nebude. 14.11.2022. <https://dennikn.sk/3103012/populacna-explozia-sa-pomaly-konci-desat-miliard-ludi-na-zemi-mozno-nykdy-nebude/> Získané dňa: 20.1.2023
- Düll, A. (2022). A környezetpszichológiától az ember-környezet tranzakció tudományig - áttekintés az elmúlt (majdnem) 30 évről. Magyar Pszichológiai Szemle. 76. 727-745. 10.1556/0016.2021.00050. <https://akjournals.com/view/journals/0016/76/3-4/article-p727.xml> Získané dňa: 14.2.2023
- Hans Bruyninckx. (2018). EEA Newsletter A tisztább levegő kedvező hatással van az emberi egészségre és az éghajlatváltozásra. 2017/4, 15 December 2017 Publikálva / Megjelentetve 2018. 01. 26. Utolsó módosítás 2021. 05. 11 <https://www.eea.europa.eu/hu/articles/a-tisztabb-levego-kedvezo-hatassal> Získané dňa: 14.2.2023
- Mezőhír Szerkesztőség. A talaj jelentőségéről, szerepéről, a talajt veszélyeztető tényezőkről. 2015 szeptember 28. <https://mezohir.hu/2015/09/28/a-talaj-jelentosegerol-szereperol-a-talajt-veszelyezteteto-tenyezokrol/>
- A környezetvédelem 10 parancsolata - út egy hasznos és olcsóbb élet felé (2022), <https://kaposvariprogramok.hu/node/10871> Získané dňa: 20.1.2023
- A tiszta víz fontossága (22.3.2019) <https://www.luxinternational.com/hu/blog/a-tiszta-viz-fontossaga/546> Získané dňa: 14.2.2023
- Föld napja alapítvány (2022). Népeségrobbanás. <https://fna.hu/vilagfigyelo/nepessegrobbanas> Získané dňa: 20.1.2023
- Kékedy-Nagy L. A víz a környezetünkben Művelődés. Közművelődési hetilap. LXX. Évfolyam – 2017 <https://muvelodes.net/tudomany/viz-a-kornyezetunkben> Získané dňa: 14.2.2023
- Magyar Állami Környezetvédelem Hivatalos Honlapja. A környezetvédelem jelentősége, célja és meghatározó eseményei. <https://kornyezetvedelem.hu/kornyezetvedelem-jelentosege-celja-es-meghatarozo-esemenyei> Získané dňa: 14.2.2023
- BLOKOM Környezetgazdálkodási Kft. (2004). Ökóváros-ökorégió program koncepciója. EdenScript Bt. Pécs. <https://docplayer.hu/7928854-Okovaras-okoregio-program-koncepcioja.html> Získané dňa: 8.4.2023

- Európai Unió. (2022) European Climate Pact. Éghajlatváltozás. https://climate-pact.europa.eu/about/climate-change_hu Ziskané dňa: 14.2.2023
- Ökológiai túllövés: Románia már július 12-én elhasználta az ország éves erőforrásait (2019) Forrás: Székelyhon.ro <https://szekelyhon.ro/aktualis/okologiai-tulloves-romania-mar-julius-12-en-elhasznalta-az-orszag-eves-eroforrasait>) Ziskané dňa: 8.4.2023
- Mi az ökológiai lábnyom és hogyan mérhető? (2020). <https://xforest.hu/okologiai-labnyom/> Letöltve: 8.4.2023
- Európai Parlament. (2020). A veszélyeztetett és a kihalás szélén álló fajok Európában (infografika). Frissítve: 2021.6.9. <https://www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/society/20200519STO79424/a-veszelyeztetett-es-a-kihalas-szelenallo-fajok-europaban-infografika> Ziskané dňa: 14.2.2023
- Kurrer, Ch. (2022). Európai Parlament. Környezetpolitika: általános elvek és alapvető keretek. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/71/kornyezetpolitika-altalanos-elvek-es-alapveto-keretek> Ziskané dňa: 14.2.2023.

SINIF YÖNETİMİNDE ÖRNEK OLAYLAR

Öğrenme Ortamlarında Kriz Çözümlenmeleri

Doç. Dr. Süleyman Karataş

EĞİTİM
yayınevi

SINIF YÖNETİMİNDE ÖRNEK OLAYLAR Öğrenme Ortamlarında Kriz Çözümleneleri

Doç. Dr. Süleyman Karataş

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Tasarım Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-20-2

1. Baskı, Şubat 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

SINIF YÖNETİMİNDE ÖRNEK OLAYLAR Öğrenme Ortamlarında Kriz Çözümleneleri

Doç. Dr. Süleyman Karataş

VIII+136 s., 160x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-6658-20-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Akpınar, B., & Özdaş, F. (2013). Lise disiplin sorunlarının cinsiyet değişkeni açısından incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20-29.
- Akpınar, B., & Özdaş, F. (2013). Lise disiplin sorunlarının sınıf değişkeni açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C:21, 1356-1373.
- Aksoy, N. (2001). Sınıf yönetimi ve disiplin modellerinin dayandığı temel yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, S (7,1), 9-20.
- Arıkan, G. (2007). *Millî Eğitim Bakanlığı'nın okul yöneticilerini atama sürecinde izlediği politikaların ve uygulamaların incelenmesi*. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde çocuklar. *Ege Eğitim Dergisi*, C:2, 25-33.
- Avcı, M. (2015). *Ergenlikte toplumsal uyum sorunları*. Serüven Kitabevi.
- Ay, M. (1994). *Ailede ve okulda din eğitiminde mükafat ve ceza*. Nil Yayınları.
- Aycan, T. (2008). Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, A. (2000). *Sınıf yönetimi*. Alfa Yayınları.
- Aydın, B. (2001). İlköğretim okullarında sınıf disiplininin sağlanması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Aydın, B. (2004). Disiplin sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda öğretmenlerin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 326-337.
- Aydın, M. (2007). Eğitim yönetimi. Ankara: Hatipoğlu Yayıncılık.
- Babaoğlu, E., & Yılmaz, F. (2013). Sınıf öğretmenlerinin disiplini sağlamada kullandıkları ödül ve ceza yöntemleri (Şırnak ili örneği). *Elementary Education Online*, 12, 36-51.
- Başar, H. (2004). *Sınıf yönetimi*. Pegem Akademi.
- Baysal, N. (2009). İlköğretim II. kademedeki görevli öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunlarına, bunların nedenlerine ve çözüm yollarına ilişkin görüşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bilgin, A., & Kartal, H. (2009). Anne babaların kız ve erkek çocuklarına uyguladıkları şiddet içermeyen disiplin teknikleri türleri ve sıklıkları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2) 6, 71-81.
- Binbaşıoğlu, C. (1988). Eğitime giriş. Binbaşıoğlu Yayınları.
- Brophy, J. (1988). Educating teachers about managing classrooms and student . *Teaching & Teacher Education*, 4 (1), 1-18.
- Budak, G. ve G. Budak (2004). *İşletme yönetimi*, Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi.
- Burden, P. (1995). *Classroom Management and Discipline: Methods to Facilitate Cooperation and Instruction*. Londra: Longman.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranışlar. Pegem A Yayınları.
- Canter, C., & Canter, M. (1992). *Assertive discipline: A take charge approach for today's educator*. Anter and Associates.
- Celep, C. (2000). *Sınıf yönetimi ve disiplini*. Anı Yayınları.
- Cemaloğlu, N. (2007). Disiplin ile ilgili kavramlar, ilkeler ve uygulamalar. *Millî Eğitim Dergisi*, 8-24.

- Charles, C. (1992). *Building classroom discipline: From models to practice*. Longman.
- Cüceloğlu, D. (1992). *İçimizdeki çocuk*. Remzi Kitabevi.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm öneriler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (17), 1*, 255-269.
- Çetin, B. (2013). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, (1)14*.
- Çetin, C., & Karalar, S. (2016). X, Y ve Z kuşağı öğrencilerinin çok yönlü ve sınırsız kariyer algıları üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi, (14)28*.
- Çiğçili, V. (2009). Sınıf içi disiplininde otorite. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, (11)*, 91-103.
- Demirel, Ö. ve Kaya, Z. (Ed). (2011). Eğitim bilimine giriş. Pegem Akademi.
- Doğan, B., & Gökyer, N. (2016). İstenmeyen öğrenci davranışları ve nedenlerine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (26)1*, 93-105.
- Dökmen, Ü. (1998). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık.
- Erdem, G., Eke, C., Ögel, K., & Taner, S. (2006). Lise öğrencilerinde arkadaş özellikleri ve madde kullanımı. *Bağımlılık Dergisi, (7)*, 111-116.
- Erdogan, İ. (2005). Yeni bir bin yıla doğru Türk eğitim sistemi. Sistem Yayıncılık.
- Erden, M., & Akman, Y. (2002). *Gelişim ve öğrenme*. Arkadaş Yayınları.
- Erkesici, E. (2005). *Meslek liselerinde öğrencilerin disipline aykırı davranışlarda bulunma nedenleri: Ankara ili örneği* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Evertson, C., & Emmer, E. (1985). Effective management at the beginning of the school year in junior high classes. *Journal of Educational Psychology*, 485- 499.
- Freud, S. (1995). Notes Upon a Case of Obsessional Neurosis. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*.
- Ghodse, H. (1994). *Drugs and addictive behaviour: A guide to treatment*. Cambridge University.
- Glasser, W. (1994). *Okulda kalite eğitimi*. Beyaz Yayınları.
- Gordon, T. (2002). *Çocukta dış disiplin mi? İç disiplin mi?* Sistem Yayınları.
- Gupta, K. (2006). *School management*. Pragun Publications.
- Gülterler, D. (2007). Anne-babaların uyguladıkları disiplin yöntemlerinin çocukların disiplin, içselleştirme, sosyal yeterlik ve bilişsel olgunlaşma sorunları ile ilişkisi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüş, A. (2013). Liselerde disiplin cezasına konu olan davranışların değerler perspektifinden incelenmesi (Üsküdar Örneği/ 1980-2010). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Güven, S. (1998). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi ve disiplini konusundaki yeterlilikleri ve eğitim ihtiyaçları. *Öğretmen Dünyası*, 26-44.
- Hargreaves, A., & Woods, P. (1998). *Classrooms and staffrooms*. Open University.
- Kahveci, N. G. (2012). Genel liselerde karşılaşılan disiplin sorunlarının uzamsal incelenmesi: İstanbul'dan bir ilçe örneği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research, (7)1*, 64-93.

- Kaplan, B., & Aksel, E. Ş. (2013). Ergenlerde bağlanma ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Nesne Psikoloji Dergisi (1)*1, 21-51.
- Karataş, S. (2003). Osmanlı eğitim sisteminde batılılaşma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C:5*, 231-242.
- Karataş, S. ve Güngören, Ö. (2021). *Erken çocukluk eğitiminde sınıf yönetimi*. İçinde (Ed.) Naim Ünver & Muammer Ergün. Sınıf Yönetiminde Disiplin Modelleri. Pegem A Yayıncılık.
- Karataş, S., Caner, M., Kahyaoglu, R. B. ve Kâhya, S. (2019). Öğretmen adaylarının gözünden etik öğretmen ve öğretmenlik meslek etiği dersi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi, 7(1)*, 29-49. doi:10.14689/issn.2148-2624.1.7c1s.2m
- Karip, E. ve Köksal, K. (1999). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, (5) 8*, 193-207.
- Karip, E. (2004). Yönetim biliminin alan ve kapsamı. İçinde Y. Özden, (Ed.), *Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı* (s. 1-39). Pegem A Yayıncılık.
- Keleş, Z. (2010). *İlköğretim okulları birinci kademe sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla baş etme yöntemleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, R. (2009). Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimi ve istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede kullandıkları yöntemlere ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılınç, A., & Tunçbilek, G. (2012). Türkçe ders kitaplarındaki hak ve özgürlükler temasının demokrasi eğitimi açısından incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C:9, S:17*, 259-270.
- Kılınçoğlu, C. (2015). *Sınıf içerisinde istenmeyen davranışlara karşı öğretmenlerin baş edebilme yöntem ve teknikleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, M. (2004). Gelişim psikolojisi açısından ergenlik dönemi ve genel özellikleri. *Sosyal Bilimler Dergisi, S:17*, 231-256.
- Korkmaz, İ. (2002). İstenmeyen davranışların önlenmesi. İçinde Z. Kaya, *Sınıf Yönetimi* (s. 50-53). Pegem A Yayınları.
- Korkut, F. (2002). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Koşar, D., Kılınç, A., Er, E., & Koşar, S. (2003). Öğretmen liderliğine ilişkin yapılan çalışmaların incelenmesi: Bir içerik analizi çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*.
- Küçükahmet, L. (2005). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Lemlech, K. (1988). *Classroom management*. Longman.
- Marzano, R. J. (2009). *Classroom management that works*. Upper Saddle River.
- MEB. (2007). *Ortaöğretim kurumları disiplin yönetmeliği*. MEB Yayınları.
- Mercan, Ç. S., Karataş, S., & Düzen, A. (2016). Ergenlerin ebeveyn ilişkilerine yönelik algıları: Nitel bir inceleme. *The Journal of Social Sciences Institute, (19)16*, 237-259.
- Nelson, L. (1984). *Positive discipline*. Ballantine Books.
- Oksay, G. (1986). Anne-baba-ergen ilişkilerini geliştirici öneriler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (1)*, 77-93.
- Özdemir, S. (Ed). (2010). *Türk eğitim sistemi ve okul yöneticiliği*. Pegem.

- Özden, Y. (Ed.). (2005). Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı. Pegem.
- Öztürk, B. (2002). *Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi, sınıf yönetimi*. Pegem.
- Pala, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13. 171-179.
- Pattie, L. (2000). Personal and social education and teacher development in Hong- Kong. *Pastoral Care*, 42-46.
- Rogers, B. (2004). How to manage children's challenging behaviour. SAGE.
- R.Burden, P. (1995). *Classroom management and discipline: methods to facilitate cooperation and instruction*. Longman Publishers.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme öğretme süreci*. Nobel Yayınları.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla baş edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve güvengen disiplin modeli temele alınarak uygulanan eğitim programının öğretmenlerin baş etme stratejilerine etkisi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarıtaş, M. (2005). *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar*. Nobel Yayınları.
- Sarıtaş, M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre ideal sınıf yönetimi davranışları. *Journal of New World Sciences Academy*, (3)3, 167-187.
- Silverberg, W. V. (1932). Notes on the Mechanism of Reaction-Formation: I Dream Material: II. Theoretical Discussion. *The Psychoanalytic Review*, 56-63.
- Siyez, D. M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (1) 25, 67-81.
- Şişman, M. (2002). Eğitimde mükemmellik arayışı. Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2007). Eğitim bilimine giriş. Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2013). Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi (7.bs.). Pegem Akademi.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2004). Eğitim ve okul yönetimi. İçinde Yüksel Özden (Editör). *Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı* (99-146). Pegem A Yayınları.
- Tanhan, F., & Şentürk, E. (2011). Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumları ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, (4)25, 44-53.
- Taymaz, H. (1986). Okul yönetimi ve yönetici yerleştirme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 123-135.
- TDK. (1991). *Türkçe sözlük*. TDK Yayınları.
- TDK. (1999). *Güncel Türkçe sözlük*. Türk Dili Yayınları. TDK.
- Tertemiz, N. (2003). *Sınıf yönetimi ve disiplin*. Nobel Yayınları.
- Terzi, A. R. (2002). Sınıf yönetimi açısından etkili öğretmen davranışları. *Milli Eğitim Dergisi*, 155-156.
- Tosun, Ü. (2002). *Onurlu disiplin*. Anı Yayınları.
- Tosun, K. (1992). *İşletme yönetimi*. Savaş Yayınları.
- Tutar, H. (2003). *Örgütsel iletişim*. Seçkin Yayıncılık.
- Tutar, H., & Yılmaz, M. (2010). *Genel iletişim kavram ve modeller*. Seçkin Yayıncılık.

- Tümkiye, S. (2005). Öğretmenlerin sınıf içi disiplin anlayışları ve tükenmişlikle ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 44, 549-568.
- Türnüklü, A. (2005). *İlkokullarda sınıf yönetimi*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). University of Leicester.
- Türnüklü, A., & Galton, M. (2001). Students misbehaviours in Turkish and English primary classroom. *Educational Studies*.
- Ulusavaş, M. (1990). Aile, ana-baba ve çocuk yönünden Türkiye’de durum. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (5), 1-11.
- Uzunoglu, S. (2006). *Kişiliğin deşifresi*. Morpa Kültür Yayınları.
- Ünal, H., & Çukur, C. Ş. (2011). Okula bağlılık, okulda uygulanan disiplin teknikleri ve okulda mağdurluğun lise öğrencilerinin sapkın davranışları üzerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, (11),2, 547-570.
- Vaillant, G. E. (1992). The historical origins and future potential of Sigmund Freud’s concept of the mechanisms of defence. *International Review of PsychoAnalysis*, 105. 35-50.
- Varış, F. ve arkadaşları. (1991). Eğitim bilimine giriş. AÜ Basımevi.
- Weinstein, C. S. (1996). *Secondary classroom management: Lessons from research and practice*. McGraw-Hill.
- Yanbastı, G. (1990). *Kişilik kuramları*. Ege Üniversitesi Yayınları.
- Yavuzer, H. (1995). *Ana-baba okulu*. Remzi Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik çağı*. Özgür Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. Özgür Yayınları.
- Zel, U. (2001). *Kişilik ve liderlik*. Seçkin Yayınları.

Editörler:

Prof. Dr. Türker Çavuşoğlu

Uzm. Dr. Aylin Gökhan

Sağlık Bilimleri

**Alanında Uluslararası
Araştırmalar V**

EĞİTİM
yayınevi

SAĞLIK BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR V

Editörler: Prof. Dr. Türker Çavuşoğlu, Uzm. Dr. Aylin Gökhan

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-13-4

1. Baskı, Şubat 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

SAĞLIK BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR V

Editörler: Prof. Dr. Türker Çavuşoğlu, Uzm. Dr. Aylin Gökhan

IV+104 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6658-13-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Ahi, B. & Kıldan, A. O. (2013). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2002-2011) . *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (27) , 23-46 .
- Balcioglu,R. Ve Parlar, H. (2021). Türkiye’de Babalık Konusu Üzerine Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *Academic Platform Journal of Education and Change*, 4(2), 266-284.
- Fiske, J. (1996). *İletişim çalışmalarına giriş*. (S. İrvan, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. *Handbook of qualitative research*, 2(163-194), 105.
- Kırağ, N. ve Çakır, İ., (2019). 0-6 Yaş Çocuğu Olan Babaların Babalık Rolü Algısı ve İlişkili Faktörler. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 117-122.
- Klenke, K. (2016). *Qualitative research in the study of leadership*. Emerald Group Publishing Limited.
- Özbek, Ö. (2014). *İnci Aral ve Elif Şafak’ın Romanlarında Baba Figürü*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Özyeşer Cinel, N., ve Tezel Şahin, F., (2021). Babaların Kendilerinin ve Babalarının Babalık Rollerine Bakış Açılarının İncelenmesi. *International Journal of Humanities and Education*, 7(15), 107-129.
- Uyanık Ö, Kaya Ü, Kızıltepe Gİ, ve Yaşar MC. (2016). An investigation of the relationship between fathers and their children at preschool level. *Journal of Theoretical Educational Science*, 9(4) 515-531.
- Uzun, H. , Simsar, A. ve Karaca, N. H. (2019). Türkiye’de erken çocukluk dönemindebaba çocuk ilişkisi konusunda hazırlanan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *E-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 1-8.
- Yalçınöz, B., (2011). *From being a son to being a father: an intergenerational comparison of fatherhood in Turkey*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

KAYNAKÇA

- Ahmet, I., Wan, R., Mattson, M. P., Lakatta, E. G., & Talan, M. (2005). Cardioprotection by intermittent fasting in rats. *Circulation*, *112*(20), 3115-3121.
- Aksungar, F. B., Sarikaya, M., Coskun, A., Serteser, M., & Unsal, I. (2017). Comparison of intermittent fasting versus caloric restriction in obese subjects: A two year follow-up. *The journal of nutrition, health & aging*, *21*(6), 681-685.
- Al-Rawi, N., Madkour, M., Jahrami, H., Salahat, D., Alhasan, F., BaHammam, A., & Al-Islam Faris, M. e. (2020). Effect of diurnal intermittent fasting during Ramadan on ghrelin, leptin, melatonin, and cortisol levels among overweight and obese subjects: A prospective observational study. *PLoS One*, *15*(8), e0237922.
- Ananthapavan, J., Sacks, G., Brown, V., Moodie, M., Nguyen, P., Veerman, L., . . . Carter, R. (2020). Priority-setting for obesity prevention—The Assessing Cost-Effectiveness of obesity prevention policies in Australia (ACE-Obesity Policy) study. *PLoS One*, *15*(6), e0234804. doi:10.1371/journal.pone.0234804
- Antunes, F., Erustes, A. G., Costa, A. J., Nascimento, A. C., Bincoletto, C., Ureshino, R. P., . . . Smaili, S. S. (2018). Autophagy and intermittent fasting: the connection for cancer therapy? *Clinics (Sao Paulo)*, *73*(suppl 1), e814s. doi:10.6061/clinics/2018/e814s
- Arnason, T. G., Bowen, M. W., & Mansell, K. D. (2017). Effects of intermittent fasting on health markers in those with type 2 diabetes: A pilot study. *World journal of diabetes*, *8*(4), 154.
- Association, A. D. (2010). Diagnosis and classification of diabetes mellitus. *Diabetes care*, *33*(Supplement 1), S62-S69.
- Barnosky, A. R., Hoddy, K. K., Unterman, T. G., & Varady, K. A. (2014). Intermittent fasting vs daily calorie restriction for type 2 diabetes prevention: a review of human findings. *Transl Res*, *164*(4), 302-311. doi:10.1016/j.trsl.2014.05.013
- Barzilai, N., Banerjee, S., Hawkins, M., Chen, W., & Rossetti, L. (1998). Caloric restriction reverses hepatic insulin resistance in aging rats by decreasing visceral fat. *J Clin Invest*, *101*(7), 1353-1361. doi:10.1172/jci485
- Bays, H. E. (2009). "Sick fat," metabolic disease, and atherosclerosis. *The American journal of medicine*, *122*(1), S26-S37.
- Belkacemi, L., Selselet-Attou, G., Louchami, K., Sener, A., & Malaisse, W. J. (2010). Intermittent fasting modulation of the diabetic syndrome in sand rats. II. In vivo investigations. *Int J Mol Med*, *26*(5), 759-765. doi:10.3892/ijmm_00000523
- Benjamin, E. J., Virani, S. S., Callaway, C. W., Chamberlain, A. M., Chang, A. R., Cheng, S., . . . Deo, R. (2018). Heart disease and stroke

- statistics—2018 update: a report from the American Heart Association. *Circulation*.
- Brandhorst, S., Choi, I. Y., Wei, M., Cheng, C. W., Sedrakyan, S., Navarrete, G., . . . Longo, V. D. (2015). A Periodic Diet that Mimics Fasting Promotes Multi-System Regeneration, Enhanced Cognitive Performance, and Healthspan. *Cell Metab*, 22(1), 86-99. doi:10.1016/j.cmet.2015.05.012
- Braun, M., Pietsch, P., Felix, S., & Baumann, G. (1995). Modulation of intercellular adhesion molecule-1 and vascular cell adhesion molecule-1 on human coronary smooth muscle cells by cytokines. *Journal of molecular and cellular cardiology*, 27(12), 2571-2579.
- Camandola, S., & Mattson, M. P. (2017). Brain metabolism in health, aging, and neurodegeneration. *The EMBO journal*, 36(11), 1474-1492.
- Castello, L., Froio, T., Maina, M., Cavallini, G., Biasi, F., Leonarduzzi, G., . . . Chiarpotto, E. (2010). Alternate-day fasting protects the rat heart against age-induced inflammation and fibrosis by inhibiting oxidative damage and NF- κ B activation. *Free Radical Biology and Medicine*, 48(1), 47-54.
- Chaix, A., Zarrinpar, A., Miu, P., & Panda, S. (2014). Time-restricted feeding is a preventative and therapeutic intervention against diverse nutritional challenges. *Cell Metab*, 20(6), 991-1005.
- Chooi, Y. C., Ding, C., & Magkos, F. (2019). The epidemiology of obesity. *Metabolism*, 92, 6-10.
- Collier, R. (2013). Intermittent fasting: the next big weight loss fad. *CMAJ : Canadian Medical Association journal = journal de l'Association medicale canadienne*, 185(8), E321-E322. doi:10.1503/cmaj.109-4437
- Dabrowska, M., Zielińska, A., & Nowak, I. (2015). Lipid oxidation products as a potential health and analytical problem. *CHEMIK nauka-technika-rynek*, 69(2), 89-94.
- de Toledo, F. W., Grundler, F., Bergouignan, A., Drinda, S., & Michalsen, A. (2019). Safety, health improvement and well-being during a 4 to 21-day fasting period in an observational study including 1422 subjects. *PLoS One*, 14(1), e0209353.
- DeFronzo, R. A., & Abdul-Ghani, M. (2011). Assessment and treatment of cardiovascular risk in prediabetes: impaired glucose tolerance and impaired fasting glucose. *The American journal of cardiology*, 108(3), 3B-24B.
- Descamps, O., Riondel, J., Ducros, V., & Roussel, A. M. (2005). Mitochondrial production of reactive oxygen species and incidence of age-associated lymphoma in OF1 mice: effect of alternate-day fasting. *Mech Ageing Dev*, 126(11), 1185-1191. doi:10.1016/j.mad.2005.06.007
- Erem, C. (2015). Prevalence of overweight and obesity in Turkey. *IJC Metabolic & Endocrine*, 8, 38-41.
- Fann, D. Y., Ng, G. Y., Poh, L., & Arumugam, T. V. (2017). Positive effects of intermittent fasting in ischemic stroke. *Exp Gerontol*, 89, 93-102. doi:10.1016/j.exger.2017.01.014

- Fontana, L. (2018). Interventions to promote cardiometabolic health and slow cardiovascular ageing. *Nat Rev Cardiol*, 15(9), 566-577. doi:10.1038/s41569-018-0026-8
- Furmlı, S., Elmasry, R., Ramos, M., & Fung, J. (2018). Therapeutic use of intermittent fasting for people with type 2 diabetes as an alternative to insulin. *BMJ Case Rep*, 2018. doi:10.1136/bcr-2017-221854
- Godar, R. J., Ma, X., Liu, H., Murphy, J. T., Weinheimer, C. J., Kovacs, A., . . . Diwan, A. (2015). Repetitive stimulation of autophagy-lysosome machinery by intermittent fasting preconditions the myocardium to ischemia-reperfusion injury. *Autophagy*, 11(9), 1537-1560.
- Golbidi, S., Daiber, A., Korac, B., Li, H., Essop, M. F., & Laher, I. (2017). Health Benefits of Fasting and Caloric Restriction. *Curr Diab Rep*, 17(12), 123. doi:10.1007/s11892-017-0951-7
- Grajower, M. M., & Horne, B. D. (2019). Clinical Management of Intermittent Fasting in Patients with Diabetes Mellitus. *Nutrients*, 11(4), 873. doi:10.3390/nu11040873
- Hadi, H., Nurwanti, E., Gittelsohn, J., Arundhana, A. I., Astiti, D., West, K. P., & Dibley, M. J. (2020). Improved Understanding of Interactions between Risk Factors for Child Obesity May Lead to Better Designed Prevention Policies and Programs in Indonesia. *Nutrients*, 12(1), 175.
- Hales, C. M. (2020). *Prevalence of Obesity and Severe Obesity Among Adults*: US Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and . . .
- Haluzik, M., & Mráz, M. (2018). Intermittent fasting and prevention of diabetic retinopathy: where do we go from Here? *Diabetes*, 67(9), 1745-1747.
- Hatori, M., Vollmers, C., Zarrinpar, A., DiTacchio, L., Bushong, E. A., Gill, S., . . . Panda, S. (2012). Time-restricted feeding without reducing caloric intake prevents metabolic diseases in mice fed a high-fat diet. *Cell Metab*, 15(6), 848-860. doi:10.1016/j.cmet.2012.04.019
- Kalkim, A., Özsoy, S. A., & Sert, Z. E. J. S. T. E. D. (2020). İLKOKUL ÇAĞINDAKİ ÇOCUKLARDA OBEZİTE GÖRÜLME SIKLIĞI. 29(1), 38-37.
- Katare, R. G., Kakinuma, Y., Arikawa, M., Yamasaki, F., & Sato, T. (2009). Chronic intermittent fasting improves the survival following large myocardial ischemia by activation of BDNF/VEGF/PI3K signaling pathway. *Journal of molecular and cellular cardiology*, 46(3), 405-412.
- Kaya Gündüz, G. (2016). *Obezite tanısı almış kadınların obezite dereceleri ile problemleri yeme davranışları arasındaki ilişki*. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Keskin, Ö., & Balcı, B. (2011). Diabetes Mellitus ve Kardiyovasküler Komplikasyonlar. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*(2), 81-85.

- King, H., Aubert, R. E., & Herman, W. H. (1998). Global burden of diabetes, 1995–2025: prevalence, numerical estimates, and projections. *Diabetes care*, *21*(9), 1414-1431.
- Klempel, M. C., Kroeger, C. M., Bhutani, S., Trepanowski, J. F., & Varady, K. A. (2012). Intermittent fasting combined with calorie restriction is effective for weight loss and cardio-protection in obese women. *Nutr J*, *11*, 98. doi:10.1186/1475-2891-11-98
- Klempel, M. C., Kroeger, C. M., Bhutani, S., Trepanowski, J. F., & Varady, K. A. (2012). Intermittent fasting combined with calorie restriction is effective for weight loss and cardio-protection in obese women. *Nutrition journal*, *11*(1), 98.
- Kosaka, K., Kuzuya, T., Yoshinaga, H., & Hagura, R. (1996). A prospective study of health check examinees for the development of non-insulin-dependent diabetes mellitus: relationship of the incidence of diabetes with the initial insulinogenic index and degree of obesity. *Diabetic Medicine*, *13*, 120-126.
- Kozaki, K., Kaminski, W. E., Tang, J., Hollenbach, S., Lindahl, P., Sullivan, C., . . . Ross, R. (2002). Blockade of platelet-derived growth factor or its receptors transiently delays but does not prevent fibrous cap formation in ApoE null mice. *The American journal of pathology*, *161*(4), 1395-1407.
- Lee, Y. T., Lin, H. Y., Chan, Y. W. F., Li, K. H. C., To, O. T. L., Yan, B. P., . . . Keung, W. (2017). Mouse models of atherosclerosis: a historical perspective and recent advances. *Lipids in health and disease*, *16*(1), 12.
- Liu, Z., Dai, X., Zhang, H., Shi, R., Hui, Y., Jin, X., . . . Wang, D. (2020). Gut microbiota mediates intermittent-fasting alleviation of diabetes-induced cognitive impairment. *Nature communications*, *11*(1), 1-14.
- Madkour, M. I., El-Serafi, A. T., Jahrami, H. A., Sherif, N. M., Hassan, R. E., & Awadallah, S. (2019). Ramadan diurnal intermittent fasting modulates SOD2, TFAM, Nrf2, and sirtuins (SIRT1, SIRT3) gene expressions in subjects with overweight and obesity. *Diabetes research and clinical practice*, *155*, 107801.
- Mager, D. E., Wan, R., Brown, M., Cheng, A., Wareski, P., Abernethy, D. R., & Mattson, M. P. (2006). Caloric restriction and intermittent fasting alter spectral measures of heart rate and blood pressure variability in rats. *The FASEB Journal*, *20*(6), 631-637.
- Mattson, M. P., Longo, V. D., & Harvie, M. (2017). Impact of intermittent fasting on health and disease processes. *Ageing research reviews*, *39*, 46-58.
- Mattson, M. P., Moehl, K., Ghena, N., Schmaedick, M., & Cheng, A. (2018). Intermittent metabolic switching, neuroplasticity and brain health. *Nature Reviews Neuroscience*, *19*(2), 63.
- Moro, T., Tinsley, G., Bianco, A., Marcolin, G., Pacelli, Q. F., Battaglia, G., . . . Paoli, A. (2016). Effects of eight weeks of time-restricted feeding (16/8) on basal metabolism, maximal strength, body composition, inflammation,

- and cardiovascular risk factors in resistance-trained males. *Journal of Translational Medicine*, 14(1), 290. doi:10.1186/s12967-016-1044-0
- Muñoz-Hernández, L., Márquez-López, Z., Mehta, R., & Aguilar-Salinas, C. A. (2020). Intermittent Fasting as Part of the Management for T2DM: from Animal Models to Human Clinical Studies. *Current Diabetes Reports*, 20(4), 1-10.
- Organization, W. H. (2015). Obesity and overweight. Fact sheet no. 311. January 2015. *Im Internet*: <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/Stand>, 13.
- Önmez, A. J. D. Ü. S. B. E. D. (2017). Diabetes mellitus' ta mikrovasküler komplikasyonların yönetimi. 7(2), 117-119.
- Parthasarathy, S., Quinn, M. T., & Steinberg, D. (1988). Is oxidized low density lipoprotein involved in the recruitment and retention of monocyte/macrophages in the artery wall during the initiation of atherosclerosis? In *Oxygen Radicals in Biology and Medicine* (pp. 375-380): Springer.
- Razzak, R., Abu-Hozafa, B. M., Bamosa, A. O., & Ali, N. M. (2011). Assessment of enhanced endothelium-dependent vasodilation by intermittent fasting in Wistar albino rats. *Indian J Physiol Pharmacol*, 55(4), 336-342.
- Sano, H., Sudo, T., Yokode, M., Murayama, T., Kataoka, H., Takakura, N., . . . Kita, T. (2001). Functional blockade of platelet-derived growth factor receptor-B but not of receptor-A prevents vascular smooth muscle cell accumulation in fibrous cap lesions in apolipoprotein E-deficient mice. *Circulation*, 103(24), 2955-2960.
- Seidell, J. C. (1997). Time trends in obesity: an epidemiological perspective. *Hormone and Metabolic Research*, 29(04), 155-158.
- Stekovic, S., Hofer, S. J., Tripolt, N., Aon, M. A., Royer, P., Pein, L., . . . Url, J. (2019). Alternate day fasting improves physiological and molecular markers of aging in healthy, non-obese humans. *Cell Metab*, 30(3), 462-476. e466.
- Vance, J. E., & Vance, D. E. (2008). *Biochemistry of lipids, lipoproteins and membranes*: Elsevier.
- Wan, R., Ahmet, I., Brown, M., Cheng, A., Kamimura, N., Talan, M., & Mattson, M. P. (2010). Cardioprotective effect of intermittent fasting is associated with an elevation of adiponectin levels in rats. *J Nutr Biochem*, 21(5), 413-417.
- Wan, R., Camandola, S., & Mattson, M. P. (2003). Intermittent food deprivation improves cardiovascular and neuroendocrine responses to stress in rats. *The Journal of nutrition*, 133(6), 1921-1929.
- Wannamethee, S. G., & Shaper, A. G. (1999). Weight change and duration of overweight and obesity in the incidence of type 2 diabetes. *Diabetes care*, 22(8), 1266-1272.
- Wilson, R. A., Deasy, W., Stathis, C. G., Hayes, A., & Cooke, M. B. (2018). Intermittent fasting with or without exercise prevents weight gain and improves lipids in diet-induced obese mice. *Nutrients*, 10(3), 346.

- Yılmaz, M. B., Kılıçkap, M., Abacı, A., Barçın, C., Bayram, F., Karaaslan, S. D. D., . . . Süleymanlar, G. (2018). Türkiye’de diabetes mellitus epidemiyolojisinin zamana bağlı değişimi: Bir sistematik derleme ve meta-analiz. *Türk Kardiyol Dern Ars*, 46(7), 546-555.
- Zhang, L., Wang, Z., Wang, X., Chen, Z., Shao, L., Tian, Y., . . . Gao, R. (2020). Prevalence of overweight and obesity in China: results from a cross-sectional study of 441 thousand adults, 2012–2015. *Obesity research & clinical practice*.
- Zuo, L., He, F., Tinsley, G. M., Pannell, B. K., Ward, E., & Arciero, P. J. (2016). Comparison of High-Protein, Intermittent Fasting Low-Calorie Diet and Heart Healthy Diet for Vascular Health of the Obese. *Front Physiol*, 7, 350. doi:10.3389/fphys.2016.00350

KAYNAKÇA

- Al-Rshoud F., Qudsi A., Naffa F.W., Al Omari B. ve AlFalal AG. (2021). The Use and Efficacy of Mobile Fertility-tracking Applications as a Method of Contraception: a Survey. *Curr Obstet Gynecol Rep.*10(2):25-29. doi: 10.1007/s13669-021-00305-4.
- Akalın, B. ve Veranyurt, Ü. (2020). Sağlıkta Dijitalleşme Ve Yapay Zekâ. *SDÜ Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2(2), 128-137.
- Ağyar, Z. (2015). Yapay Sinir Ağlarının Kullanım Alanları ve Bir Uygulama. *Mühendis ve Makine* 56(662), 22-23.
- Andersson, S., Bathula, D.R., Iliadis, S.I., Walter, M., Skalkidou, A. (2021). Predicting women with depressive symptoms postpartum with machine learning methods. *Scientific Reports*. 11, 7877. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-86368-y>
- Betts, K., Kisely, S.R., ve Alati, R. (2019). Predicting Common Maternal Postpartum Complications: Leveraging Health Administrative Data And Machine Learning. *BJOG: An International Journal Of Obstetrics & Gynaecology*, 126, 702 -709.
- Büyükgöze, S. ve Dereli, E., (2019), Dijital Sağlık Uygulamalarında Yapay Zeka. VI. Uluslararası Bilimsel ve Mesleki Çalışmalar Kongresi-Fen ve Sağlık, 07-10.
- Caballero-Ruiz, E., Garcia-Saez, G., Rigla, M., Villaplana, M., Pons, B. ve Hernando, M.E. (2017). A Web-Based Clinical Decision Support System For Gestational Diabetes: Automatic Diet Prescription And Detection Of Insulin Needs. *International Journal of Medical Informatics*. 102, 35-49. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2017.02.014>
- Çöl, M. (2021). Halk sağlığında yapay zekanın kullanımı. *Uludağ Tıp Derg.* 47(1): 151-158.
- Demirhan, A., Kılıç, Y. A. ve İnan, G. (2010). Tıpta yapay zeka uygulamaları. *Yoğun Bakım Dergisi* , 9(1):31-41.
- Ekrem, E. C., ve Daşıkkan, Z. (2021). Perinatal Dönemde Yapay Zekâ Teknolojisinin Kullanımı. *Eurasian Journal of Health Technology Assessment*, 5(2), 147-162.
- Esinler, İ. ve Yeralı, H. (2006). Artifişiyel neural network (Yapay Zekâ) ile ICSI uygulamalarında gebeliklerin tahmin edilmesi. *Uzmanlık Sonrası Eğitim ve Güncel Gelişmeler Dergisi*, 3, 176-180.
- Gürel, E. ve Tat, M. (2010). Çoklu Zekâ Kuramı: Tekli Zekâ Anlayışından Çoklu Zekâ Yaklaşımına. *Journal of International Social Research*, 3(11).
- Karagöl, B., Bilmez, G., Arıöz, A. ve Şahin, S. (2023). Kadın Sağlığı Alanında Teknoloji Kullanımı ve Bakım. *Türkiye Sağlık Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 57-69.
- Öztürk, K., ve Şahin, M. E. (2018). Yapay sinir ağları ve yapay zekâ'ya genel bir bakış. *Takvim-i Vekayi*, 6(2), 25-36.
- Pluym, I.D., Afshar, Y., Holliman, K., Kwan, L., Bolagani, A., Mok, T., Silver, B., Ramirez, E., Han, C.S. ve Platt, L.D. (2021). Accuracy Of Automated Three-Dimensional Ultrasound İmaging Technique For

- Fetal Head Biometry. *Ultrasound Obstet Gynecol.* 57(5):798-803. doi: 10.1002/uog.22171.
- Ramakrishnan, R., Rao, S. ve He, J.R. (2021). Perinatal health predictors using artificial intelligence: A review. *Women's Health.* doi.10.1177/17455065211046132
- Sucu, İ. (2019). Yapay zekanın toplum üzerindeki etkisi ve yapay zekâ (A.I) filmi bağlamında yapay zekaya bakış. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi.* 2(2), 203-215.
- Wang, S., Pathak, J. ve Zhang, Y. (2019). Using Electronic Health Records And Machine Learning to Predict Postpartum Depression. *Studies In Health Technology and Informatics,* 264, 888–892. Doi. 10.3233/SHTI190351
- Yılmaz, A. (2021). *Yapay zekâ.* Kodlab Yayın Dağıtım Yazılım Ltd. Şti.
- Yüksel, M. U. ve Ertuğrul, D. Ç. (2017). “Fetal Kalp Hızı Monitörizasyon Sistemi için Mobil Entegre Doppler Cihazı Geliştirilmesi (mDoppler)”, 2. Ulusal Biyomedikal Cihaz Tasarımı ve Üretimi Sempozyumu, 16 Mayıs 2017.
- <https://www.anneysen.com/hamilelik-planlama/makale/ovulasyon-yumurtlama-donemi-en-iyi-regl-takip-uygulamasi>(E.T. : 29.01.2024).

KAYNAKÇA

- Arslan, M. S. T. (2011). *Ordinal değişkenli yapısal eşitlik modellerinde kullanılan parametre tahmin yöntemlerinin karşılaştırılması*. Fen Bilimleri Enstitüsü,
- Ayyıldız, H., & Cengiz, E. (2006). Pazarlama modellerinin testinde kullanılabilir yapısal eşitlik modeli (YEM) üzerine kavramsal bir inceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 63-84.
- Azouvi, P., Ghout, I., Bayen, E., Darnoux, E., Azerad, S., Ruet, A., . . . Charanton, J. (2016). Disability and health-related quality-of-life 4 years after a severe traumatic brain injury: A structural equation modelling analysis. *Brain injury*, 30(13-14), 1665-1671.
- Bagozzi, R. P. (1980). The nature and causes of self-esteem, performance, and satisfaction in the sales force: A structural equation approach. *Journal of Business*, 315-331.
- Bayram, N. (2013). Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş AMOS Uygulamaları. *Ezgi Kitabevi*, 162.
- Bentler, P. M., & Wu, E. J. C. (1993). Windows user's guide. *EQS/Windows user's guide*.
- Bentler, P. M., & Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological bulletin*, 88(3), 588-606. doi:10.1037/0033-2909.88.3.588
- Bollen, K. A. L. J. S. (1993). *Testing structural equation models*. Newbury Park: Sage Publications.
- Byrne, B. M. (2013). *Structural equation modeling with LISREL, PRELIS, and SIMPLIS: Basic concepts, applications, and programming*: Psychology Press.
- Curran, P. J., Bollen, K. A., Paxton, P., Kirby, J., & Chen, F. (2002). The noncentral chi-square distribution in misspecified structural equation models: Finite sample results from a Monte Carlo simulation. *Multivariate Behavioral Research*, 37(1), 1-36.
- Dursun, Y., & Kocagöz, E. (2010). Yapısal Eşitlik Modellemesi Ve Regresyon: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(35), 1-17.
- Eryılmaz, A. (2012). Pozitif psikoterapi bağlamında yaşam amaçları belirleme ölçeğinin üniversite öğrencileri üzerinde psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 15, 166-174.
- Fan, X., & Wang, L. (1998). Effects of potential confounding factors on fit indices and parameter estimates for true and misspecified SEM models. *Educational and Psychological Measurement*, 58(5), 701-735.
- Goffin, R. D. (1993). A comparison of two new indices for the assessment of fit of structural equation models. *Multivariate Behavioral Research*, 28(2), 205-214.

- Golob, T. F. (2003). Structural equation modeling for travel behavior research. *Transportation Research Part B: Methodological*, 37(1), 1-25.
- Gunzler, D. D., Perzynski, A. T., & Carle, A. C. (2021). *Structural equation modeling for health and medicine*: CRC Press.
- Gürbüz, S. (2019). AMOS ile yapısal eşitlik modellemesi. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.
- Howard, A. L. (2013). Handbook of Structural Equation Modeling. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 20(2), 354-360. doi:10.1080/10705511.2013.769397
- Kaplan, D. (2008). *Structural equation modeling: Foundations and extensions* (Vol. 10): Sage Publications.
- Khine, M. S., Ping, L., & Cunningham, D. (2013). *Application of structural equation modeling in educational research and practice* (Vol. 7): Springer.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*: Guilford publications.
- Kline, R. b. (2019). Yapısal Eşitlik Modellemesinin İlkeleri ve Uygulaması (Şen, S. (çeviri)). *Nobel Akademik Yayıncılık*.
- Lawley, D. N., & Maxwell, A. E. (1962). Factor analysis as a statistical method. *Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)*, 12(3), 209-229.
- MacCallum, R. C., & Hong, S. (1997). Power Analysis in Covariance Structure Modeling Using GFI and AGFI. *Multivariate Behav Res*, 32(2), 193-210. doi:10.1207/s15327906mbr3202_5
- Meydan, C., & Şeşen, H. (2015). Yapısal Eşitlik Modellemesi: AMOS Uygulamaları,(2. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara).
- Miao, R., Wu, Q., Wang, Z., Zhang, X., Song, Y., Zhang, H., . . . Jiang, Z. (2017). Factors that influence users' adoption intention of mobile health: a structural equation modeling approach. *International Journal of Production Research*, 55(19), 5801-5815.
- Özdamar, K. (2017). Ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi IBM SPSS, IBM SPSS AMOS ve MINTAB uygulamalı. *Eskişehir: Nisan Kitabevi*, 78-79.
- Quintana, S. M., & Maxwell, S. E. (1999). Implications of recent developments in structural equation modeling for counseling psychology. *The counseling psychologist*, 27(4), 485-527.
- Raykov, T., & Marcoulides, G. A. (2006). On multilevel model reliability estimation from the perspective of structural equation modeling. *Structural Equation Modeling*, 13(1), 130-141.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.

- Schumacher, R., & Lomax, R. (1996). A beginner's guide to SEM. *New Jersey: Mahwah.*
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to structural equation modeling*: psychology press.
- Suhr, D. (2006). The basics of structural equation modeling. *Presented: Irvine, CA, SAS User Group of the Western Region of the United States (WUSS).*
- Tanaka, J. (1990). Book Review: Structural Equations with Latent Variables Kenneth A. Bollen New York: Wiley, 1989, 514 pp., approx. \$44.95. *Applied Psychological Measurement, 14*(2), 213-215.
- Tanguma, J. (2001). Effects of sample size on the distribution of selected fit indices: A graphical approach. *Educational and Psychological Measurement, 61*(5), 759-776.
- Thakkar, J. J. (2020). Structural equation modelling. *Application for Research and Practice.*
- Yılmaz, V., & Çelik, H. E. (2009). Lisrel ile Yapısal Eşitlik Modellemesi I, Ankara. *Pegem Akademi Yayıncılık.*

KAYNAKÇA

- Ahearn, W. H. (2003). Using simultaneous presentation to increase vegetable consumption in a mildly selective child with autism. *Journal of applied behavior analysis*, 36(3), 361-365.
- Ahearn, W., Castine, T., Nault, K., & Green, G. (2001). An assessment of food acceptance in children with autism and Pervasive Developmental Disorder-Not Otherwise Specified. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 31, 505-511.
- Anwaar, N., Trandafir, L.M. ve Varsamidis, A.M. (2023). Inclusiveness of autistic consumers in the E-commerce. School of Business, Society, and Engineering, Mälardalen University, Sweden.
- Arlington, V. A., & American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. American Psychiatric Association, 5, 612-613.
- Attwood, A. (2006). *The complete guide to Asperger's syndrome*. Jessica Kingsley Publishers, 273.
- Baker, K. S., Bull, G., & LeMay, V. (2014). The use of fuelwood market segmentation and product differentiation to assess opportunities and value: A Nicaraguan case study. *Energy for Sustainable Development*, 18, 58-66.
- Betts, D. & Patrick, N.J. (2008). *Hints and Tips for Helping Children with Autism Spectrum Disorders : Useful Strategies for Home, School, and the Community*. Jessica Kingsley Publishers, 36.
- Brachman, R., (2019). *Quieter Hour – A Friendlier Shopping Experience for People with Autism*. Syracuse University Honors Program Capstone Projects. 1094. https://surface.syr.edu/honors_capstone/1094
- Bult, M. K., Verschuren, O., Jongmans, M. J., Lindeman, E. & Ketelar, M. (2011). What influences participation in leisure activities of children and youth with physical disabilities? A systematic review. *Research in Developmental Disabilities*, 32, 1521-1529.
- Chowdhury, M., Aman, M. G., Lecavalier, L., Smith, T., Johnson, C., Swiezy, N., McCracken, J.T., King, B., McDougle, C.J., Bearss, K., Deng, Y. & Scahill, L. (2016). Factor structure and psychometric properties of the revised Home Situations Questionnaire for autism spectrum disorder: The Home Situations Questionnaire-Autism Spectrum Disorder. *Autism*, 20(5), 528-537.
- Dalgic, T., & Leeuw, M. (1994). Niche marketing revisited: concept, applications and some European cases. *European journal of marketing*, 28(4), 39-55.
- Dattolo, A., & Luccio, F. L. (2017). Accessible and usable websites and mobile applications for people with autism spectrum disorders: a comparative study. *EAI Endorsed Transactions on Ambient Systems*, 4(13), 1-11.

- DePape, A.M. & Lindsay, S., 2015. Parents' experiences of caring for a child with autism spectrum disorder. *Qualitative health research*, 25(4), 569-583.
- Di Renzo, M., Bianchi di Castelbianco, F., Vanadia, E., Petrillo, M., Racinaro, L., & Rea, M. (2017). Sensory processing and repetitive behaviors in clinical assessment of preschool children with autism spectrum disorder. *Journal of Child and Adolescent Behavior*, 5(2), 1-8.
- Edwards, K., Rosenbaum, M. S., Brosdahl, D., & Hughes Jr, P. (2018). Designing retail spaces for inclusion. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 44, 182-190.
- Engel Yeger, B. (2008). Sensory processing patterns and daily activity preferences of Israeli children. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 75(4), 220-229.
- Eraslan,Ş., , Yaneva,V., Yesilada,Y. & Harper,S. (2019) Web users with autism: eye tracking evidence for differences, *Behaviour & Information Technology*, 38(7), 678- 700.
- Fletcher, T., Anderson-Seidens, J., Wagner, H., Linyard, M., & Nicolette, E. (2019). Caregivers' perceptions of barriers and supports for children with sensory processing disorders. *Australian Occupational Therapy Journal*, 66(5), 617-626.
- Fraçzek, B., Plutecka, K., Gagat-Matuła, A., & Czyż, A. (2021). Consumer buying behavior, sense of security and basic economic knowledge among young consumers with ASD-Asperger syndrome: an exploratory study. *Young Consumers*, 22(4), 578-596.
- Gaines, K., Bourne, A., Pearson, M., & Kleibrink, M. (2016). *Designing for autism spectrum disorders*. Routledge.
- Garner, A., Burns, P., Carolan, L., Price, T., & Pearson, Z. (2022). Good business: creating an autism-friendly community using the SERVICE principles. *Disability & Society*, 1-24.
- Geng, L., & Francine Hamel EdD, S. C. (2021). Results of a consumer survey on the effectiveness of a nutritional blend reported on autism spectrum disorder symptoms, apraxia, and other conditions involving motor and speech delays. *Alternative Therapies in Health and Medicine*, 27(2), 11-20.
- Herndon, A. C., DiGuseppi, C., Johnson, S. L., Leiferman, J., & Reynolds, A. (2009). Does nutritional intake differ between children with autism spectrum disorders and children with typical development?. *Journal of autism and developmental disorders*, 39, 212-222.
- Kahveci, G., Caylak, E., & Kara, D. N. (2023). The effect of the home environment on children with autism spectrum disorder. *International journal of developmental neuroscience : the official journal of the International Society for Developmental Neuroscience*, 10.1002/jdn.10304. Advance online publication.

- Kentish, B. (2017). UK Shops Will Go Quiet to Help People with Autism.” *The Independent*, 23 July 2017, www.independent.co.uk/news/uk/home-news/uk-shops-fall-quiet-autism-autistic-people-toys-r-us-clarks-national-autistic-society-a7855956.htm, 05.02.2024.
- Lamash, L., & Josman, N. (2021). A metacognitive intervention model to promote independence among individuals with autism spectrum disorder: Implementation on a shopping task in the community. *Neuropsychological rehabilitation*, 31(2), 189-210.
- Leniston, T., & Grounds, R. (2018). *Coming home to autism: A room-by-room approach to supporting your child at home after ASD diagnosis*. Jessica Kingsley Publishers.
- Levin, I. P., Gaeth, G. J., Levin, A. M., Burke, E. V., Morsanyi, K., & Byrne, R. M. J. (2019). Decision-making processes of high-functioning adults on the autism spectrum. *Thinking and reasoning in autism*. London: Routledge, 39-58.
- Levin, A. M., Gaeth, G. J., Levin, I. P., & Chen, S. (2023). Relating social skills and social media use to consumer behavior: An investigation across the autism spectrum. *Journal of Consumer Behaviour*, 22(1), 56-66.
- Luiselli, J. K., Ricciardi, J. N., & Gilligan, K. (2005). Liquid fading to establish milk consumption by a child with autism. *Behavioral Interventions: Theory & Practice in Residential & Community-Based Clinical Programs*, 20(2), 155-163.
- Marí-Bauset, S., Llopis-González, A., Zazpe-Garcia, I., Marí-Sanchis, A., & Morales-Suarez-Varela, M. (2015). Nutritional status of children with autism spectrum disorders (ASDs): a case-control study. *Journal of autism and developmental disorders*, 45, 203-212.
- Matson, J. L., & Fodstad, J. C. (2009). The treatment of food selectivity and other feeding problems in children with autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*, 3(2), 455-461.
- McAllister, K., McBeth, A., & Galway, N. (2022). Autism spectrum condition and the built environment. *Cities & Health*, 6(6), 1164-1178.
- Murphy, C. M., Wilson, C. E., Robertson, D. M., Ecker, C., Daly, E. M., Hammond, N., Galanopoulos, A., Dud, I., Murphy, D., & McAlonan, G. M. (2016). Autism spectrum disorder in adults: Diagnosis, management, and health services development. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 12, 1669-1686.
- Nagib, W., Williams, A. (2017). Toward an autism-friendly home environment, *Housing Studies*, 32:2, 140-167.
- Ocvirk, G., Ocvirk, & Berg. (2018). *Strategic Management of Market Niches*. Springer Gabler.
- Önal, S. & Uçar, A. (2017). Otizm Spektrum Bozukluğu Tedavisinde Beslenme Yaklaşımları. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, (1-2-3), s.179-194.
- Paron-Wildes, A. J. (2005). Sensory Stimulation and Autistic Children. *Implications*, 06(04), 1-5

- Postorino, V., Sanges, V., Giovagnoli, G., Fatta, L. M., De Peppo, L., Armando, M., Vicari, S. & Mazzone, L. (2015). Clinical differences in children with autism spectrum disorder with and without food selectivity. *Appetite*, 92, 126-132.
- Rennicks, D. (2020). An exploration of how sensory shopping evenings influence shopping behaviour in parents of children with ASD (Yüksek lisans tezi, Dublin, Pazarlama, National College of Ireland, Ağustos).
- Robertson, A. E. & Simmons, D. R. 2015. The sensory experiences of adults with autism spectrum disorder: a qualitative analysis. *Perception*, 44, 569–586 doi:10.1068/p7833
- Ryan, S. (2008). 'I used to worry about what other people thought but now I just think... well I don't care': Shifting accounts of learning difficulties in public places. *Health & Place*, 14(4), 730-739.
- Sabo, R. M., & Lorenzen, J. M. (2008). Consumer health web sites for parents of children with autism. *Journal of Consumer Health on the Internet*, 12(1), 37-49.
- Schreck, K. A., & Williams, K. (2006). Food preferences and factors influencing food selectivity for children with autism spectrum disorders. *Research in developmental disabilities*, 27(4), 353-363.
- Shin, J., & Alexander, B. (2023). Expanding the Conversation on Inclusive Retailing: An Exploratory Look at the Servicescape-related Fashion Retail Experience of Families with Autism. In *Pioneering New Perspectives in the Fashion Industry: Disruption, Diversity and Sustainable Innovation* (pp. 115-126). Emerald Publishing.
- Slaughter, V. P. D. (2023). *Autism. Magill's Medical Guide* (Online Edition).
- Stough, C. O., Gillette, M. L. D., Roberts, M. C., Jorgensen, T. D., & Patton, S. R. (2015). Mealtime behaviors associated with consumption of unfamiliar foods by young children with autism spectrum disorder. *Appetite*, 95, 324-333.
- Susuz Ç., & Doğan, B. G. (2020). Halk Sağlığı Bakışıyla Otizm Spektrum Bozukluğu/Autism Spectrum Disorder With Public Health Perspective. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5(2), 297-310.
- Tarnowska, K., Gruczynska-Sekowska, E., Kowalska, D., Kozłowska, M., Majewska, E., & Winkler, R. (2020). Difficulties and factors influencing purchase decision. The perspective of families with children with autism spectrum disorders on a gluten-free and casein-free diet. Preliminary study. *Roczniki Państwowego Zakładu Higieny*, 71(3), 321-328.
- URL 1: [https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/autism-spectrum-disorders-\(asd\)](https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/autism-spectrum-disorders-(asd))
- Williams, P. G., Dalrymple, N., & Neal, J. (2000). Eating habits of children with autism. *Pediatric nursing*, 26(3), 259–264.
- Wolfner, C. C. (2020). 'Autism Friendly Alabama': Identifying Key Criteria to Support an Inclusive Environment (Yüksek Lisans Tezi,, The University of Alabama at Birmingham, Master of Arts, Birmingham, Alabama).

Editör:

Doç. Dr. Gülşen Çetin Aydın

Sosyal,
Beşeri
ve İdari
Bilimler

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XXI

EĞİTİM
yayınevi

**SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR XXI**

Editör: Doç. Dr. Gülşen Çetin Aydın

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-12-7

1. Baskı, Şubat 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

**SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI
ARAŞTIRMALAR XXI**

Editör: Doç. Dr. Gülşen Çetin Aydın

VI+136 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6658-12-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak
Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKLAR

- Armstrong, C. S., Blouin, J. L. ve Larcker, D. F. (2012). "The incentives for tax planning", *Journal of Accounting and Economics*, 53, 391-411.
- Cook, K. A., Huston, G. R. ve Omer, T. C. (2006). "Earnings management through effective tax rates: The effects of tax planning investment and the Sarbanes-Oxley Act of 2002", *Contemporary Accounting Research*, 25 (2), 1-32.
- Gezer, M. (2023). "İşletmeler ve vergi stratejileri maliyet azaltma ve vergi optimizasyonu", *İnteraktif Bilim: Disiplinlerarası Araştırma ve İncelemeler Dergisi*, 1 (9), 1-15.
- Gökten, S. ve Karabudak, Ö. (2017), "Uluslararası vergi planlaması: Türkiye'nin merkez olarak kullanıldığı bir vaka çalışması", *MÖDAV*, 19(2), 547-566.
- Knuutinen, R. (2014). "Corporate social responsibility, taxation and aggressive tax planning", *Nordic Tax Journal*, 1, 36-75.
- Maydew, E. L. ve Shackelford, D. A. (2005). "The changing role of auditors in corporate tax planning", *Nber Working Paper Series*.
- Murphy, K. (2004). "Aggressive tax planning: Differentiating those playing the game from those who don't", *Journal of Economic Psychology*, 25 (3), 307-329.
- Putra, P.D., Syah, D. H. and Sriwedari, T. (2018). "Tax avoidance: Evidence of as a proof of agency theory and tax planning", *International Journal of Research and Review*, 5(9), 52-60.
- Sandalcı, U. (2020). "Vergiden kaçınmayı etkileyen faktörlerin yapısal eşitlik modeli ile analizi", *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 4 (3), 1033-1056.
- Saraçoğlu, F. ve Çakır, M. (2017). "Bir vergi planlaması aracı olarak devir müessesesinin değerlendirilmesi", *International Journal of Social and Educational Sciences*, 2017, 4(8), 94 – 106.
- Taşkın, Y. ve Peker, İ. (2019). "Vergi planlaması: Muhasebe meslek mensupları üzerine bir alan araştırması", *Mali Çözüm Dergisi*, 29 (153), 67-87.
- Terzi, G. (2017). "Uluslararası çifte vergilendirme ve önleyici düzenlemeler", *Gümrük ve Ticaret Dergisi*, 9, 74-83.
- Türkmen, S. A. (2021). "Offshore şirketlerin Türk milletlerarası usul hukuku bakımından değerlendirilmesi", *Türk Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 159-228.
- Wahab, N. S. and Holland, K. (2012). "Tax planning, corporate governance and equity value", *The British Accounting Review*, 111-124.
- Yenilmez, B. (2023). "Vergi planlaması yapılmasına sınırlama getiren kurumlar", *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 5 (12), 291-320.
- 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu (VUK), Kabul Tarihi: 04.01.1961, Yayınlandığı Resmi Gazete Tarihi: 10/1/1961, 11/1/1961, 12/1/1961, Sayı: 10703, 10704, 10705.

KAYNAKÇA

- Ahna.J.,Leeb.S.L&Kwonc.J (2020) Impulsive Buying in Hospitality and Tourism Journals, *Elsevier Annals of Tourism Research* 82 (2020) 102764, pp. 1-6
- Akar, G&Özcan, M. (2020). Ekonomik Özgürlük ve Turizm İlişkisi: Panel Veri Analizi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(3), pp.958-973
- Akat.Ö (2000) Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği, *Ekin Kitabevi,2000, Bursa*
- Akın.A.,Şimşek.M.Y&Akın.A (2012) Turizm Sektörünün Ekonomideki Yeri ve Önemi, *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, yıl:4, sayı:7,ss.63-81
- Akıncı.Z.,KayalarM&Demirel.N (2010) Konaklama İşletmelerinde Kriz Yönetimi: Yöneticilerin Kriz Yönetimi Yaklaşımına Yönelik Bir Uygulama, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2012 Cilt: 49 Sayı: 572*, ss.79-99
- Arslan.E&Boztosun.D (2022) Demografik Faktörler ve Davranışsal Finans: Bireysel Yatırımcılar Üzerine Bir Araştırma, *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi Cilt 4, Sayı 1, Haziran, 2022*, pp.30-46
- Albeni.M&Ongun.U (2005) Antalya Turizminin Türk Turizmi İçerisindeki Yeri ve Krizlerin Antalya Turizmi Üzerindeki Etkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Cilt.10, Sayı.2*
- Atak.O&Kutukız.D (2021) Davranışsal Finans Eğilimlerinin, Bireysel Yatırımcıların Yatırım Tercihlerine ve Yatırımlarda Yararlandıkları Bilgi Kaynaklarına Göre Karşılaştırılması: Muğla İlindeki Turizm İşletme Yöneticileri Üzerinde Bir Uygulama, *Turizm Akademik Dergisi*, 01 (2021) 231-248
- Bahar.O (2010) Turizm Sektörüne Sağlanan Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının (DYSY) Ekonomik Büyüme Üzerine Olan Olası Etkisi: Türkiye Örneği (1986–2006), *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt, 21, Sayı, 1 ss. 27-40,
- Bal.H&Göz.D (2010) Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 19, Sayı 2, ss.450 – 467
- Bal.Y&Kılıç.M.E (2022) Çevre Duyarlılığının Oluşmasında Davranışsal Yaklaşımlar, *İKSAD Publishing House, June 2022, Malatya/Turkey*, ss.1-140
- Bozdoğanöglü.B (2013) Konaklama Vergisi Uygulaması ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, *Maliye Dergisi*, Sayı 164, Ocak-Haziran 2013, ss.131-149
- Buckley.R (2011) Tourism and Environment, *Annual Review of Environment and Resources*, July,2011, pp.397-416
- Cati.M.M (2019) Behavioral Tourism Economics, *Research Project Presented At The 2019 International Conference of The International*

Association of Tourism Economics Held At The National University of La Plata, La Plata - Argentina.

- Civek.F.&Kılıç.S (2022) Tüketicilerin Plansız Satın Alma Niyetlerinin Davranışsal Ekonomi Perspektifinden İncelenmesine Dair Bir Saha Araştırması, *Journal Of Public Economy And Public Financial Management Cilt: 2 | Sayı: 2 | Aralık 2022, ss.81-110*
- Cooper.C.,Fletcher.F.,Fyall.A.,Gilbert.G&Wanhill.S. (2005) *Tourism Principles And Practice*, Pearson Education Limited Edinburgh *Gate Harlow Essex CM20 2JE England*,
- Çeken.H.,Çıkmın.A.&Uçar.M. (2009),Turizmin Tarım Sektörüne Etkisi, Agro-Turizm ve Ekonomik Sonuçları, *Tarım Ekonomisi Dergisi,15(1) ss.1-8*
- Çeken.H (2008) Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi Üzerine Teorik Bir İnceleme *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi ss.293-306*
- Çelik.D (2019) İktisat Teorisinde Rasyonalite: Davranışsal İktisat Bağlamında Bir Değerlendirme, *T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Teorisi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, ss1-79*
- Demir.Ş.Ş.&Kozak.M (2011) Turizmde Tüketici Davranışları Modelini Oluşturan Aşamalar Arasındaki İlişki, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 1, Bahar: 19-34, 2011, pp.19-34*
- Duman.K.&Başkaya.C (2017) Ana Akım İktisat Perspektifinde Yaşam Memnuniyeti: Antalya Havacılık Sektörü Çalışanları Üzerine Bir İnceleme. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2017 Cilt: 54 Sayı: 631, ss.23-39*
- Emen.M (2018) Turizm Pazarlaması ve Yabancı Turistlerin Seyahatlerini Etkileyen Etmenler: İstanbul Örneği *Uluslararası Global Turizm Araştırmalar dergisi, cilt.3, sayı.2,ss.67-82*
- Eren.D., Yılmaz.İ.&Atasoy.f (2017) Turizmde Destinasyon Seçimini Etkileyen Çekici Faktörler: Yozgat Üzerine Bir Değerlendirme, *ResearchGate Conference Paper · May 2017, ss.280-290*
- Eser.R.&Toigonbaeva.D (2011) Psikoloji ve İktisadın Birleşimi Olarak, Davranışsal İktisat, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Nisan 2011, 6(1), 287-321*
- Göker.G.&Öztürk.Y (2022) Termal Turizm Deneyimi, Memnuniyet, Duygu Durumu ve Davranışsal Niyete Yönelik Bir Araştırma, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi, Cilt:19 (3), yıl: 2022, ss.,469-485*
- Haiyan Song and Gabrielle Lin, A (2023) Behavioral Economics Approach to Hospitality and Tourism Research, *International Journal of Contemporary Hospitality Management Vol. 35 No. 5, 2023 pp.1844-1858*
- Hyeon.Y., Hwang.Y&Daniel R. (2011) Unplanned Tourist Attraction Visits by Travellers, *ResearchGate Tourism Geographies, 13:3, pp. 398-416*
- Karahan.M (2020) Turizm İşletmelerinde Fiyatlandırma Stratejileri ve Muhasebe Bilgi Kalitesi İlişkisi, *OPUS Uluslararası Toplum*

- Araştırmaları Dergisi, Yıl: 10 Cilt:15 Sayı:26, Haziran 2020, ss.4665-4385*
- Karakaş A., Aslan A. & Esen Ş. (2019). Turizm Teşvik ve Desteklerinin Paydaşların Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 10 (Ek Sayı), ss.366-375*
- Karataş.M&Ersoy.a (2012) Fransız Turistlerin Seyahat Amaçlarının Sosyal, Demografik ve Ekonomik Faktörler Açısından incelenmesi: Antalya ili Örneği, *EUL Journal of Social Sciences (III:II) LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi December 2012 Aralık, pp.83-101*
- Kato.R&Hoshino.T, (2021) Unplanned Purchase of New Products, *Elsevier Journal of Retailing and Consumer Services 59 (2021) 102397, pp.1-9*
- Kızılgöl.Ö&Erbaykal.E (2008) Türkiye’de Turizm Gelirleri ile Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bir Nedensellik Analizi,*Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.13, S.2 ss.351-360*
- Kulkarni.A.,Wang.C.X&Yuan.H (2019) Boomerang Effect of Incentive Reminders During Shopping Trips, *Journal of Consumer Marketing 36/5 (2019) 592–599*
- Kutluk.A&Avcıkurt.C (2019) Planlanmış Davranış Teorisi ile Yerli Y Kuşağı Turistlerin Destinasyon Tercih Etme Niyetlerinin Belirlenmesi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi / Cilt: 21, Sayı: 4, Aralık 2019, 1294-1307*
- Kuşluvan.S&Kuşluvan.Z (1998) Turizm’de Mevsimsellik: Nedenleri Sonuçları ve Yöntemi, *Pazarlama Dünyası, ss.19-29*
- Küçükergin.K.G&Uygur.S.M (2018) Destinasyon Ambiyansı Turistlerin Değerlendirmelerini Nasıl Etkiler? Turist Tatmini, Sevinç ve Davranışsal Eğilimlere Yönelik Bir Araştırma, *Turizm Akademik Dergisi, 01 (2018) pp.15-27*
- Künü,S., Hopoğlu.S.,Gürçam.Ö.G&Güneş.Ç (2015) Turizm ve Bölgesel Kalkınma Arasındaki İlişki: Doğu Karadeniz Bölgesi Üzerine Bir İnceleme, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı / No. 7, Nisan ,2015,ss.71-93*
- Lundberg,M.,Donald.E., Krishnamoorthy&Mink H. (1995) Tourism Economics, *John Wiley&Sons, Inc.,605 Third Avenue, New York, NY 10158-0012*
- Mosalev.A.I (2020) Influence in the Behavioral Economy of the Tourist Industry, *Atlantis Press, Advances in Economics, Business and Management Research, Volume 128,ss.726-732*
- Mullainathan.S&Thaler.R.H (2000) Behavioral Economics, *NBER Working Paper Series 7948, pp.1-13*
- Muslija.A.,Satrović.A&Colaković.N (2019) Dynamic Panel Data Analysis of the Relationship Between Economic Freedom and Tourism, *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y. 2019, Cilt 9, Sayı 2, ss. 327-343*

- Oktayer.N.,Susam.N&Çak.M (2007) Türkiye’de Turizm Ekonomisi, *İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul*
- Özcan.C.C, (2013) Turizm Talebini Etkileyen Faktörlerin Ekonometrik Bir Analizi, *T.C. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Doktora Tezi Konya, ss.1-120*
- Rösch.İ.A (1986) Turizmin Ülke Ekonomisindeki Yeri ve Planlama, *Planlama Dergisi 1986-2006 Yılları Arası Dizin Sayı:2*
- Somuncu.M (2006) Turizmin Kalkınmaya Etkisi ve Türkiye Turizmindeki Bölgesel Farklılıklar, *Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi IV. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiri Metinleri, ss.,163-177*
- Song.H&Lin.G (2022) A Behavioral Economics Approach to Hospitality and Tourism Research, *International Journal of Contemporary Hospitality Management Vol. 35 No. 5, pp.1844-1858*
- Toskay.T (1987) Turizm Olaylarına Genel Yaklaşım, *Araştırma ve Eğitim Başkanlığı İnceleme ve Araştırma Dizisi: 1987, ANKARA*
- Tutar.F.,Alpaslan.C.,Tutar.E&Cisil.E (2013) Turizm Sektörünün İstihdam Üzerine Etkileri, *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi, Cilt 2, Sayı.4,ss.14-27*
- Ünal.S.,Akkuş.G&Akkuş.Ç (2014) Yiyecek İçecek İşletmelerinde Atmosfer, Duygu, Memnuniyet ve Davranışsal Sadakat İlişkisi, *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi 1 (2014),ss.23-49*
- Ünlüöner.K&Şahin.S.Z (2011) Turizmde İstihdam, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Yaz-2011,Cilt:10, Sayı:37,ss.1-25*
- Zafirovski.M (2001) Max Weber’s Analysis of Marginal Utility Theory and Psychology Revisited: Latent Propositions in Economic Sociology and the Sociology of Economics, *History of Political Economy, Volume 33, Number 3, Fall 2001, pp. 437-458*
- Zengin.B. (2010) Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisine Reel ve Moneter Etkileri, *Akademik İncelemeler Dergisi Cilt:5 Sayı:1,ss 103-126*
- Zurub.H.,Ionescu.A&Constantina.V.D (2015) Measuring the Economic Impact of Tourism in European Emerging Markets, *Emerging Markets Queries in Finance and Business, Procedia Economics and Finance 32 (2015) pp.95-102*
- Vanhove.N (2005) The Economics of Tourism Destinations, *Elsevier Butterworth-Heinemann Linacre House, Jordan Hill, Oxford OX2 8DP 30 Corporate Drive, Burlington, MA 01803*

KAYNAKÇA

- Alavi, M., & Leidner, D. E. (2001). Review: Knowledge Management and Knowledge Management Systems: Conceptual Foundations and Research Issues. *MIS Quarterly*, 25(1), 107-136.
- Alrawi, K. W. (2008). Knowledge Management and Organization's Perception in the United Arab Emirates. *International Journal of Commerce and Management*, 18(4), 382 - 394.
- Atikkan, Z. ve Tunç, A. (2011). *Blogdan Al Haberi*. İstanbul: Yapı ve Kredi Yayınları.
- Augier, M. ve Teece, D. J. (2005). An Economics Perspective on Intellectual Capital. B. Marr içinde, *Perspectives on Intellectual Capital: Multidisciplinary Insights Into Management, Measurement, and Reporting* (s. 3-27). Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Barutçugil, İ. (2002). Bilgi Yönetimi. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.57-70.
- Bayraktar, B. B. (2006). *Bilgi Yönetimi: Akademik Yaklaşımlar*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Beijerse, R. (1999). Questions in Knowledge Management- Defining and Conceptualising a Phenomenon. *Journal of Knowledge Management Volume 3 issue 2*, 3(2), 94-109.
- Betz, F. (2010). *Teknolojik Yenilik Yönetimi, Değişimle Gelen Rekabet Avantajı*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Bhatt, D. (2000). "Organizing Knowledge in the Knowledge Development Cycle", *Journal of Knowledge Management*, 4(1), ss. 15-26.
- Canbazoglu, T. (2000). Yararlı Bilgi Yönetiminde İnsan Faktörü. Türkiye Bilişim Vakfı Eğitim Seminerleri:17.İstanbul.
- Cross, R., Borgatti, S. P., & Parker, A. (2005). Making Invisible Work Visible: Using Social Network Analysis to Support Strategic Collaboration. *California Management Review*, 44(2), 25-46.
- Davenport, T. H., & Prusak, L. (1998). *Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know*. Harvard Business School Press.
- Davenport, T. ve L. Prusak (2001). *İş Dünyasında Bilgi Yönetimi*, Rota Yayın Yapım Tanıtım Tic. Ltd. Şti., İstanbul.
- Durna, U. ve Demirel, Y. (2008). Bilgi Yönetiminde Bilgiyi Anlamak, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 30 (1), 129-156.
- Eren, E. (2016). *Yönetim ve Organizasyon: Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Fettahlıoğlu, Ö. O. ve Akdoğan, Z. (2015). Bilgi Yönetimi ve Örgütsel Sapma Davranışları Arasındaki İlişkiye Yönelik Alan Araştırması. *Social Science Studies Journal*, 1(1), 42-51.
- Güçlü, N. ve Sotirofski, K. (2006). Bilgi Yönetimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (4), 351-373.

- Gülşecen, S. (2014). Bir Değer Olarak Bilgi ve Bilginin Yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28 (1), 62-68.
- Ipe, M. (2003). The Praxis of Knowledge Sharing in Organizations: A Case Study, Ph.D Dissertation, The University of Minnesota, 18-20.
- Jennex, M. E. (2007). What is Knowledge Management? M. E. Jennex, & J. Neidig (Dü.) içinde, *Knowledge Management in Modern Organizations* (s. 4). Hersey, USA: Idea Group Publishing.
- Karakaya, A. (2002). "İşletme Yönetiminde Stratejik Bilgi Kullanım Yönetimi Üzerine Bir Araştırma.303-320.
- LaValle, S., Lesser, E., Shockley, R., Hopkins, M. S. ve Kruschwitz, N. (2011). Big data, analytics and the path from insights to value. *MIT sloan management review*, 52(2), 21-32.
- Lengnick-Hall, M. L. ve Lengnick-Hall, C. A. (2004). *Bilgi Ekonomisinde İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: Dışbank Kitapları.
- McIver, D., Lengnick-Hall, C. A. ve Lengnick-Hall, M. L. (2013). Understanding Work and Knowledge Management from a Knowledge-in-Practice Perspective. *The Academy of Management Review*, 38(4), 597-620.
- Mutlu, E. C. (1999). *Uluslararası İşletmecilik*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Nonaka, I. (1994). A dynamic theory of organizational knowledge, *Organization Science*, 5 (1), 14-37.
- Nonaka, I., & Takeuchi, H. (1995). *The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*. Oxford University Press.
- Nye, J. S. ve Welch, D. A. (2010). *Küresel Çatışmayı ve İşbirliğini Anlamak*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Özer, M. A. (2008). *21. Yüzyılda Yönetim ve Yöneticiler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Rowley, J. (2007). The Wisdom Hierarchy: Representations of The DIKW Hierarchy. *Journal of Information Science*, 33(2), 163-180. Erişim adresi: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0165551506070706>.
- Ruggles, R. (1998). The State of the Notion: Knowledge Management in Practice. *California Management Review*, 40(3), 80-89.
- Soliman, F. ve Spooner, K. (2000). Strategies for Implementing Knowledge Management: Role of Human Resources Management. *Journal of Knowledge Management*, 4(4), 337-345.
- Vukasinov, T. ve Draskovic, N. (2013). *Knowledge Management: Technology, Applications and Impact*. New York: Nova Science Publishers.
- Zack, M. H. (1999). Developing a Knowledge Strategy. *California Management Review*, 41(3), 125-145.

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2023). “Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü” <https://www.aile.gov.tr> (E.T.:04.09.2023).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2018). “Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri” https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/turkiye_de_afetler.pdf (E.T.:22.09.2023).
- Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2023). “06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Kahramanmaraş (Mw: 7.7 – Mw: 7.6) Depremleri Raporu” https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf (E.T.:22.09.2023).
- Aldoğan, S. N. (2018). Sosyal Hizmet Uzmanlarının Etik Karar Verme Süreçlerini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2023). “Afet ve Acil Durumlarda Psiko-Sosyal Destek Hizmetleri Kapsamında Çocuk Yetişkin ve Çalışanlar için Bilgilendirme Broşürleri” <https://www.aile.gov.tr/athgm/duyurular/afet-ve-acil-durumlarda-psikososyal-destek-hizmetleri-kapsaminda-cocuk-yetiskin-ve-calisanlar-icin-bilgilendirme-brosurleri/> (E.T.: 23.09.2023).
- Aslan, R. (2021). Engelli Bireylerin Afet Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Araştırma. Doktora Tezi. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi.
- Aslangiri, F., ve Açkalın, O. (2019). Engellilerin Afete Dirençliliği ve Van’da Yerel Örgütlenme. *Dirençlilik Dergisi*, 3(1), 71-83.
- Aslan, R., Şahinöz, S. (2021). Engelli Bireylerin Afet Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Araştırma. 5. Uluslararası 23. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (549-550). 13-18 Aralık.
- Atalay, İ. (2004). *Doğa Bilimleri Sözlüğü Coğrafya-Ekoloji Ekosistem (botanik,jeoloji,orman,toprak)*. İzmir: Meta Basım.
- Barnes, M. and Bowl, R. (2001). *Taking Over the Asylum: Empowerment and Mental Health*. New York: Palgrave Publishing.
- Bayraktar, S. (2012). *Psikolojik Travma*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Celep, H. (2022). İşitme Engelli Bireylerin Afetlere Dirençliliği: 30 Ekim 2020 – İzmir Depremi. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Chen, J., Zhou, X., Zeng, M., and Wu, X. (2015). Post-Traumatic Stress Symptoms and Post-Traumatic Growth: Evidence from A Longitudinal Study Following An Earthquake Disaster. *PLOS One*, 10(6), 1-10.
- Demirkan, S. (2006). Türk Ailesinin Korunması ve Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşları İle İşbirliğinin Önemi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 91-96.
- Dereli, F. (2022). İklim Değişikliğinde Afetlerde Engelli Olmak. II. Uluslararası Sağlık ve İklim Değişikliği Kongresi (82-83). 23-30 Kasım.

- Ekmekçi, R. (2008). Basketbol Hakemlerinin Stres Kaynakları ile Stresle Başa Çıkma Yöntemlerinin Tespiti ve Önleyici Yönetmelik Uygulamalarının Geliştirilmesi. Doktora Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Elliott, D. (2010). A Social Development Model for Infusing Disaster Planning Management and Response in the Social Work Curriculum. In: Gillespie DF and Danso K (eds) Disaster Concepts and issues. A Guide for Social Work Education and Practise. Alexandria, Virginia. *CSWE Press*, 89–110.
- Erdogan, C.N. ve Aksoy, Ö.N. (2020). Rem Stresi ile Baş Etme Stratejileri (Balıkesir Karesi İlçesi Paşaalanı Mahallesi Örneği). *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(2), 88-103.
- Eskişehir Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (2016). “Eskişehir AFAD Erasmus+İşbirliği Ortaklıkları Projeleri” <https://www.ua.gov.tr/media/4robtpxs/eski%C5%9Fehir-afad-proje.pdf> (E.T.: 12.09.2023).
- Folkman, S., and Lazarus, R.S. (1986). Stress Processes and Depressive Symptomatology. *Journal of Abnormal Psychology*, 95 (2), 107-113.
- Gündüz, B., ve Gökçakan, Z. (2003). Hemşirelerde Tükenmişliği Yordamada Stresle Başa Çıkma Biçimleri, Eğitim Düzeyi ve Hizmet Süresi Değişkenleri. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10-17.
- Hacıoğlu, M., ve Aker, T., Kutlar, T. ve Yaman, M. (2002). Deprem Tipi Travma Sonrasında Gelişen Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtileri Alt Tipleri. *Düşünen Adam*, 15(1), 4-15.
- İşçi, C. (2008). Deprem Nedir ve Nasıl Korunuruz? *Journal of Yasar University*, 3(9), 959-983.
- Kara, E. (2020). COVID-19 Pandemisindeki Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal Hizmet İşgücünün İşlevi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 28-34.
- Kc, A., Gan, CCR ve Dwirahmadi, F. (2019). Breaking Through Barriers and Building Disaster Mental Resilience: A Case Study in the Aftermath of the 2015 Nepal Earthquakes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(16), 2964.
- Kılıç, M. (2008). Afetlerde Psikososyal Hizmetlerin Etkililiği: Türk Kızılayı ve 2005 Pakistan Depremi. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Kılıç Ekici, Ö. (2023). 6 Şubat 2023 Depremleri. TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi. 6-13.
- Kukuoğlu, A. (2018). Doğal Afetler Sonrası Yaşanan Travmalar ve Örnek Bir Psikoeğitim Programı. *Afet ve Risk Dergisi*. 1(1), 39-52.
- Kula, N. (2002). Deprem ve Dini Başa Çıkma. *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 234-255.
- Labrague, LJ. (2021). Psychological Resilience, Coping Behaviours and Social Support Among Health Care Workers During The COVID-19 Pandemic: A Systematic Review Of Quantitative Studies. *Nursing Management*, 1-13.

- Nakajima, Ş. (2012). Deprem ve Sonrası Psikolojisi. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 28(2), 150-155.
- Özen, Y. (2017). Psikolojik Travmanın İnsanlık Kadar Eski Tarihi. *The Journal of Social Science*, 2(1), 104-117.
- Polatçı, S., İrk, E., Gültekin, Z., ve Sobacı, F. (2017). Psikolojik Dayanıklılık ve Kişilik Özellikleri Tatmin Düzeyini Etkiler mi?. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(29), 553-578.
- Sabuncuoğlu, O., Çevikaslan, A. ve Berkem, M. (2003). Marmara Depreminden Etkilenen İki Ayrı Bölgede Ergenlerde Depresyon, Kaygı ve Davranış. *Klinik Psikiyatri*, 6, 189-197.
- Sarman, A. (2012). Elazığ ili Karakoçan ilçesinde Yaşanan Yıkıcı Deprem Sonrasında, Depremi Yaşayan İlköğretim Çağı Çocuklarda Kaygı Düzeyi, Depresyon Belirtileri ve Etkileyen Faktörler. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Sheafor, B. and Horejsi, C. (2003). *Techniques and Guidelines for Social Work Practice. Sixth Edition*. Boston: Allyn and Bacon.
- Sönmez, M.B. (2022). Deprem Psikolojik Etkileri, Psikolojik Destek ve Korkuyla Baş Etme. Türk Ortopedi ve Travmatoloji Birliği Derneği (TOTBİD) Dergisi. 21, 337-343.
- Sür, Ö. (1993). Türkiye'nin Deprem Bölgeleri. *Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*. 2.
- Şahin, D. (2014). Öğretmelerin Öz Duyarlıklarının Psikolojik Sağlık ve Yaşam Doyumu Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Şahin, C., ve Sipahioğlu, Ş. (2002). *Doğal Afetler ve Türkiye*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Tapan, M.G. (2023). Kahramanmaraş Depremleri Sonrası Afet Yönetiminde Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Yedi Aralık Sosyal Araştırmalar Dergisi (YASAD)*. 2(1), 18-30.
- Tavukçu C. ve Keleşoğlu, F. (2022). A Case Solution in the Context of Empowerment Approach. İçinde G. Günay (Editör) ve Z. Karacagil (Editör), *4 th International Congress on Multidisciplinary Social Sciences Abstracts Booklet* (s. 113). Ankara: BİDGE.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence. *Psychological Inquiry*. 15(1), 1-18.
- Temel, M. (2015). Engelli Çocuğa Sahip Aileler ile Engelsiz Çocuğa Sahip Ailelerin Tükenmişlik ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Tomanbay, İ. (2000). Deprem, İnsan ve Sosyal Hizmetler. *Toplum ve Sosyal Hizmet*. 1(10), 123-137.
- Tomar, İ.H. (2002). 17 Ağustos Marmara Depremi Sonrasında Farklı Meslek Gruplarındaki Bireylerde Görülen Stres Yaşantıları ve Başa

- Çıkma Davranışları. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Tonak Atacan, H. ve Kitiş, A. (2020). Deprem ve Yangın Afetlerinde Engelli: Anlatımsal Bir Derleme. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 8(1), 77-84.
- Tuncay, T. (2004) Afetlerde Sosyal Hizmet, 1999 Yılı Marmara ve Bolu–Düzce Depremleri Sonrasında Gerçekleştirilen Sosyal Hizmet Uygulamaları. Ankara.
- Türk, A. (2022). Deprem Özelinde Engelli Bireylere Duyarlı Afet Yönetimi Modeli. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 61-77.
- Uğurlu, M., Bakım, B., Güveli, M., Karamustafalıoğlu, K.O., Soydal, T. ve Ergüder, T. (2003). Afet Yaşantıları, Afet Psikiyatrisi ve Bingöl Depremi Sonrası Ruhsal Müdahale Programı. *Düşünen Adam Dergisi*. 16(4), 203-210.
- Yılmaz, K., Balun, B., ve Erbay, G. (2019). Sürdürülebilir Bir Yönetim Paradigması: Ortopedik Engelli Bireylerin Afetlere Hazırlık Seviyeleri. *Dirençlilik Dergisi*, 3(1), 1-24.
- Yöndem, Z.D. ve Eren, A. (2008). Deprem Stresi İle Baş Etme Stratejileri Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 60-75.

KAYNAKÇA

- Adeleh, S. ve Eleyan, D. (2021). The Effect Of Marketing Mix On Customer Behaviour, *Economics Business And Organization Research*, 3 (2), 194-208.
- Akıncı Vural, B. ve Okmeydan, C. K. (2016). Türkiye'deki Moda Markalarının Sosyal Medya Üzerinden Hedef Kitleleri ile Kurdukları İletişim ve Sosyal Müşteri İlişkileri Yönetimi. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (25), 64-83.
- Aldhafferi, N., Watson, C., Sajeev, A.S.M. (2013). Personal information privacy settings of online social networks and their suitability for mobile internet devices”, *International Journal of Security, Privacy and Trust Management (ijsptm)* 2 (2), 1-17.
- Alkan, F. (2022). Sosyal medya kullanıcılarının mahremiyet algısı ve kişisel mahremiyetin sosyal ağlarda paylaşımı üzerine bir araştırma. Doktora tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Altunışık, R. (2009). Turizm İşletmelerinin Pazarlamasında 7P v 7C, *İstanbul: Değişim Yayınları*.
- Altunışık, R. ve Baş, Y. (2016). Tüketicilerin Ürün Satın Alma Kararları Öncesi Aradıkları Bilgi Türlerinin Sınıflandırılması Üzerine Bir Araştırma. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 10 (1)
- AMA, American Marketing Association (2022), <https://www.ama.org/the-definition-of-marketing-what-is-marketing/adresinden> erişildi.
- Arslan, E. (2022). Sosyal Medya Pazarlamasının Tüketici Davranışlarına Etkisi Ve Öğretmenlere Yönelik Nitel Bir Araştırma. Yüksek lisans tezi. İstanbul: Beykoz Üniversitesi.
- Arslan, İ. K. ve Yavuz, A. (2021). Sosyal Medyanın Tüketici Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Girişimcilik Dergisi*, 4 (8), 151-170.
- Büyükler İşler, D.,Yaragümelioğlu, D. ve Gümüli, E. (2016). Online Tüketici Satın Alma Davranışlarını Etkileyen Faktörlere Yönelik Bir Durum Değerlendirmesi: Isparta İlinde Bir Uygulama. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 6 (3).
- Büyüköztürk, Ş. Akgün, Ö. E. Demirel, F. Karadeniz, Ş. ve Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri Yöntemleri*, Pegem Akademi.
- Cevher, M. F. (2020). Sosyal Medyada Satın Alma Niyetinin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2), 58-69.
- Cohen, A.W. (1988). *The Practice of Marketing Management*, Collier Macmillan.
- Çalışkan, M. ve Mencik, Y. (2015). Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya Akademik Bakış. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 254-277.

- Doğan, İ.Ö. (2000). "Kalite Uygulamalarının İşletmelerin Rekabet Gücü Üzerine Etkisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yayınlanmış Doktora Tezi, Cilt: 2, Sayı: 1, Ocak-Şubat-Mart
- Geçer, T. (2016). Ürün Pazarlamasında Doğrudan Pazarlama Gelişme Potansiyeli ve Tutundurma Karması İçerisindeki Önemi: Eskişehir İlindeki İşletmelerde Doğrudan Pazarlama Uygulamalarına İlişkin Çalışma. *İktisadi Yenilik Dergisi*, 3 (2), 46-71.
- Gedik, A. (2020). Davranış Ekonomisi ve Tüketici Davranışları Açısından Bir Uygulama. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 23-40.
- Gürtan, K. (1982), *İstatistik ve Araştırma Metotları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Ilgaz Sümer, S. ve Eser, Z. (2006). Pazarlama Karması Elemanlarının Evrimi', *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Yıl 8, Sayı 1, 165-186
- Kallier, S. M. (2017). The influence Of Real-Time Marketing Campaigns Of Retailerson Consumer Purchase Behavior. *International Review of Management and Marketing*, 7 (3) , 126-133.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, F. (2018). Reklam ve Pazarlama Stratejileri: Bir Reklamda Olması Gerekenler. *Mecmua*, (5), 99-111.
- Kotler, P. (2001). *Marketing Management: The Millenium Edition*, New Delhi, Prentice Hall of India Private Limited.
- Köksal, Y. ve Özdemir, Ş. (2013). Bir İletişim Aracı Olarak Sosyal Medya'nın Tutundurma Karması İçerisindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 323-337.
- Miraboğlu, M. (1970). Pazarlama ve Mahiyeti. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 20, (2), 57-69.
- Özçifçi, V. (2020). Sosyal Medyanın Tüketicilerin Satın Alma Niyeti Üzerindeki Etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (1), 206-223.
- Pelet, J. E., Taieb, B. (2017). Privacy protection on social networks: a scale for measuring users attitudes in france and the USA, *Advances in Intelligent Systems and Computing*, 763- 773.
- Sarıtaş, A. ve Karagöz, Ş. (2017). Sosyal Medya Kullanımının Tüketici Davranışlarına Etkisi: Üniversite Öğrencileri Örneği 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum *Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (17).
- Şenkal, Y. (2016). Bütünleşik Pazarlama İletişim Sürecinde Halkla İlişkiler ve Reklam. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 2 (2), 39-53.
- Uyar, A. (2018). Satış Geliştirme Çabalarının Tüketiciler Açısından Değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22-35.
- Ünal Kestane, S. (2020). Dynamics Of Personal Selling And Changing Sales Skills İn The Digital Age. *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 13 (2), 285-304.

- Xu, X., Dinev, T., Smith, H.J. and Hart, P. (2008). *Examining the formation of individual's privacy concerns: toward an integrative view*, in International Conference on Information Systems, Paris.
- Yurdakul, M. ve Kiracı, A. (2008). Sanal Pazarlama Karması Bileşimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13 (2), 165-185.

Editörler:

Prof. Dr. Türker Çavuşoğlu
Uzm. Dr. Aylin Gökhan

Sağlık Bilimleri

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XXI

EĞİTİM
yayınevi

SAĞLIK BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXI

Editörler: Prof. Dr. Türker Çavuşoğlu, Uzm. Dr. Aylin Gökhan

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-07-3

1. Baskı, Şubat 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

SAĞLIK BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXI

Editörler: Prof. Dr. Türker Çavuşoğlu, Uzm. Dr. Aylin Gökhan

IV+106 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-07-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak

Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Acosta-Rodríguez, V. A., de Groot, M. H. M., Rijo-Ferreira, F., Green, C. B. ve Takahashi, J. S. (2017a). Mice under Caloric Restriction Self-Impose a Temporal Restriction of Food Intake as Revealed by an Automated Feeder System. *Cell Metabolism*, 26(1), 267-277.e2. doi:10.1016/j.cmet.2017.06.007
- Acosta-Rodríguez, V. A., de Groot, M. H. M., Rijo-Ferreira, F., Green, C. B. ve Takahashi, J. S. (2017b). Mice under Caloric Restriction Self-Impose a Temporal Restriction of Food Intake as Revealed by an Automated Feeder System. *Cell Metabolism*, 26(1), 267-277.e2. doi:10.1016/j.cmet.2017.06.007
- Alhussain, M. H., Macdonald, I. A. ve Taylor, M. A. (2016). Irregular meal-pattern effects on energy expenditure, metabolism, and appetite regulation: a randomized controlled trial in healthy normal-weight women. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 104(1), 21-32. doi:10.3945/ajcn.115.125401
- Anastasiou, C. A., Karfopoulou, E. ve Yannakoulia, M. (2015). Weight regaining: From statistics and behaviors to physiology and metabolism. *Metabolism*, 64(11), 1395-1407. doi:10.1016/j.metabol.2015.08.006
- Anton, S. D., Moehl, K., Donahoo, W. T., Marosi, K., Lee, S. A., Mainous, A. G., ... Mattson, M. P. (2018). Flipping the Metabolic Switch: Understanding and Applying the Health Benefits of Fasting. *Obesity*, 26(2), 254-268. doi:10.1002/oby.22065
- Antoni, R., Johnston, K. L., Collins, A. L. ve Robertson, M. D. (2016). Investigation into the acute effects of total and partial energy restriction on postprandial metabolism among overweight/obese participants. *British Journal of Nutrition*, 115(6), 951-959. doi:10.1017/S0007114515005346
- Browning, J. D., Baxter, J., Satapati, S. ve Burgess, S. C. (2012). The effect of short-term fasting on liver and skeletal muscle lipid, glucose, and energy metabolism in healthy women and men. *Journal of Lipid Research*, 53(3), 577-586. doi:10.1194/jlr.P020867
- Cahill, L. E., Chiuve, S. E., Mekary, R. A., Jensen, M. K., Flint, A. J., Hu, F. B. ve Rimm, E. B. (2013). Prospective Study of Breakfast Eating and Incident Coronary Heart Disease in a Cohort of Male US Health Professionals. *Circulation*, 128(4), 337-343. doi:10.1161/CIRCULATIONAHA.113.001474
- Catenacci, V. A., Pan, Z., Ostendorf, D., Brannon, S., Gozansky, W. S., Mattson, M. P., ... Troy Donahoo, W. (2016). A randomized pilot study comparing zero-calorie alternate-day fasting to daily caloric restriction in adults with obesity. *Obesity*, 24(9), 1874-1883. doi:10.1002/oby.21581
- Colman, R. J., Anderson, R. M., Johnson, S. C., Kastman, E. K., Kosmatka, K. J., Beasley, T. M., ... Weindruch, R. (2009). Caloric Restriction Delays Disease Onset and Mortality in Rhesus Monkeys. *Science*, 325(5937), 201-204. doi:10.1126/science.1173635

- de Cabo, R. ve Mattson, M. P. (2019). Effects of Intermittent Fasting on Health, Aging, and Disease. *New England Journal of Medicine*, 381(26), 2541-2551. doi:10.1056/NEJMra1905136
- Di Francesco, A., Di Germanio, C., Bernier, M. ve de Cabo, R. (2018). A time to fast. *Science*, 362(6416), 770-775. doi:10.1126/science.aau2095
- Duregon, E., Pomatto-Watson, L. C. D. D., Bernier, M., Price, N. L. ve de Cabo, R. (2021). Intermittent fasting: from calories to time restriction. *GeroScience*, 43(3), 1083-1092. doi:10.1007/s11357-021-00335-z
- Edelstein, S., Barrett-Connor, E., Wingard, D. ve Cohn, B. (1992). Increased meal frequency associated with decreased cholesterol concentrations; Rancho Bernardo, CA, 1984–1987. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 55(3), 664-669. doi:10.1093/ajcn/55.3.664
- Eshghinia, S. ve Mohammadzadeh, F. (2013). The effects of modified alternate-day fasting diet on weight loss and CAD risk factors in overweight and obese women. *Journal of Diabetes & Metabolic Disorders*, 12(1), 4. doi:10.1186/2251-6581-12-4
- Foster, D. W. (1967). Studies in the Ketosis of Fasting*. *Journal of Clinical Investigation*, 46(8), 1283-1296. doi:10.1172/JC1105621
- Green, C. L., Soltow, Q. A., Mitchell, S. E., Deros, D., Wang, Y., Chen, L., ... Speakman, J. R. (2018). The Effects of Graded Levels of Calorie Restriction: XIII. Global Metabolomics Screen Reveals Graded Changes in Circulating Amino Acids, Vitamins, and Bile Acids in the Plasma of C57BL/6 Mice. *The Journals of Gerontology: Series A*. doi:10.1093/gerona/gly058
- Gutch, M., Kumar, S., Razi, S., Gupta, K. ve Gupta, A. (2015). Assessment of insulin sensitivity/resistance. *Indian Journal of Endocrinology and Metabolism*, 19(1), 160. doi:10.4103/2230-8210.146874
- Halberg, N., Henriksen, M., Söderhamn, N., Stallknecht, B., Ploug, T., Schjerling, P. ve Dela, F. (2005). Effect of intermittent fasting and refeeding on insulin action in healthy men. *Journal of Applied Physiology*, 99(6), 2128-2136. doi:10.1152/jappphysiol.00683.2005
- Harvie, M. N., Pegington, M., Mattson, M. P., Frystyk, J., Dillon, B., Evans, G., ... Howell, A. (2011a). The effects of intermittent or continuous energy restriction on weight loss and metabolic disease risk markers: a randomized trial in young overweight women. *International Journal of Obesity*, 35(5), 714-727. doi:10.1038/ijo.2010.171
- Harvie, M. N., Pegington, M., Mattson, M. P., Frystyk, J., Dillon, B., Evans, G., ... Howell, A. (2011b). The effects of intermittent or continuous energy restriction on weight loss and metabolic disease risk markers: a randomized trial in young overweight women. *International Journal of Obesity*, 35(5), 714-727. doi:10.1038/ijo.2010.171
- Harvie, M., Wright, C., Pegington, M., McMullan, D., Mitchell, E., Martin, B., ... Howell, A. (2013). The effect of intermittent energy and carbohydrate restriction v . daily energy restriction on weight loss and

- metabolic disease risk markers in overweight women. *British Journal of Nutrition*, 110(8), 1534-1547. doi:10.1017/S0007114513000792
- Heilbronn, L. K., Smith, S. R., Martin, C. K., Anton, S. D. ve Ravussin, E. (2005). Alternate-day fasting in nonobese subjects: effects on body weight, body composition, and energy metabolism. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 81(1), 69-73. doi:10.1093/ajcn/81.1.69
- Horne, B. D., Muhlestein, J. B., May, H. T., Carlquist, J. F., Lappé, D. L., Bair, T. L. ve Anderson, J. L. (2012). Relation of Routine, Periodic Fasting to Risk of Diabetes Mellitus, and Coronary Artery Disease in Patients Undergoing Coronary Angiography. *The American Journal of Cardiology*, 109(11), 1558-1562. doi:10.1016/j.amjcard.2012.01.379
- Jakubowicz, D., Barnea, M., Wainstein, J. ve Froy, O. (2013). High Caloric intake at breakfast vs. dinner differentially influences weight loss of overweight and obese women. *Obesity*, 21(12), 2504-2512. doi:10.1002/oby.20460
- Johnson, J. B., Summer, W., Cutler, R. G., Martin, B., Hyun, D.-H., Dixit, V. D., ... Mattson, M. P. (2007). Alternate day calorie restriction improves clinical findings and reduces markers of oxidative stress and inflammation in overweight adults with moderate asthma. *Free Radical Biology and Medicine*, 42(5), 665-674. doi:10.1016/j.freeradbiomed.2006.12.005
- Kahleova, H., Lloren, J. I., Mashchak, A., Hill, M. ve Fraser, G. E. (2017). Meal Frequency and Timing Are Associated with Changes in Body Mass Index in Adventist Health Study 2. *The Journal of Nutrition*, 147(9), 1722-1728. doi:10.3945/jn.116.244749
- Kennedy, B. K., Berger, S. L., Brunet, A., Campisi, J., Cuervo, A. M., Epel, E. S., ... Sierra, F. (2014). Geroscience: Linking Aging to Chronic Disease. *Cell*, 159(4), 709-713. doi:10.1016/j.cell.2014.10.039
- Leech, R. M., Timperio, A., Livingstone, K. M., Worsley, A. ve McNaughton, S. A. (2017). Temporal eating patterns: associations with nutrient intakes, diet quality, and measures of adiposity. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 106(4), 1121-1130. doi:10.3945/ajcn.117.156588
- Levine, M. E., Suarez, J. A., Brandhorst, S., Balasubramanian, P., Cheng, C.-W., Madia, F., ... Longo, V. D. (2014). Low Protein Intake Is Associated with a Major Reduction in IGF-1, Cancer, and Overall Mortality in the 65 and Younger but Not Older Population. *Cell Metabolism*, 19(3), 407-417. doi:10.1016/j.cmet.2014.02.006
- Li, G., Xie, C., Lu, S., Nichols, R. G., Tian, Y., Li, L., ... Gonzalez, F. J. (2017). Intermittent Fasting Promotes White Adipose Browning and Decreases Obesity by Shaping the Gut Microbiota. *Cell Metabolism*, 26(5), 801. doi:10.1016/j.cmet.2017.10.007
- Liao, C., Rikke, B. A., Johnson, T. E., Diaz, V. ve Nelson, J. F. (2010). Genetic variation in the murine lifespan response to dietary restriction: from life extension to life shortening. *Aging Cell*, 9(1), 92-95. doi:10.1111/j.1474-9726.2009.00533.x

- Liao, C., Rikke, B. A., Johnson, T. E., Gelfond, J. A. L., Diaz, V. ve Nelson, J. F. (2011). Fat maintenance is a predictor of the murine lifespan response to dietary restriction. *Aging Cell*, 10(4), 629-639. doi:10.1111/j.1474-9726.2011.00702.x
- Mattison, J. A., Colman, R. J., Beasley, T. M., Allison, D. B., Kemnitz, J. W., Roth, G. S., ... Anderson, R. M. (2017). Caloric restriction improves health and survival of rhesus monkeys. *Nature Communications*, 8(1), 14063. doi:10.1038/ncomms14063
- Mattison, J. A., Roth, G. S., Beasley, T. M., Tilmont, E. M., Handy, A. M., Herbert, R. L., ... de Cabo, R. (2012). Impact of caloric restriction on health and survival in rhesus monkeys from the NIA study. *Nature*, 489(7415), 318-321. doi:10.1038/nature11432
- Mattson, M. P. (2019). An Evolutionary Perspective on Why Food Overconsumption Impairs Cognition. *Trends in Cognitive Sciences*, 23(3), 200-212. doi:10.1016/j.tics.2019.01.003
- Mattson, M. P. ve Arumugam, T. V. (2018). Hallmarks of Brain Aging: Adaptive and Pathological Modification by Metabolic States. *Cell Metabolism*, 27(6), 1176-1199. doi:10.1016/j.cmet.2018.05.011
- Mattson, M. P., Longo, V. D. ve Harvie, M. (2017). Impact of intermittent fasting on health and disease processes. *Ageing Research Reviews*, 39, 46-58. doi:10.1016/j.arr.2016.10.005
- Mekary, R. A., Giovannucci, E., Willett, W. C., van Dam, R. M. ve Hu, F. B. (2012). Eating patterns and type 2 diabetes risk in men: breakfast omission, eating frequency, and snacking. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 95(5), 1182-1189. doi:10.3945/ajcn.111.028209
- Mitchell, S. J., Madrigal-Matute, J., Scheibye-Knudsen, M., Fang, E., Aon, M., González-Reyes, J. A., ... de Cabo, R. (2016). Effects of Sex, Strain, and Energy Intake on Hallmarks of Aging in Mice. *Cell Metabolism*, 23(6), 1093-1112. doi:10.1016/j.cmet.2016.05.027
- Newman, J. C. ve Verdin, E. (2017). β -Hydroxybutyrate: A Signaling Metabolite. *Annual Review of Nutrition*, 37(1), 51-76. doi:10.1146/annurev-nutr-071816-064916
- Redman, L. M., Smith, S. R., Burton, J. H., Martin, C. K., Il'yasova, D. ve Ravussin, E. (2018). Metabolic Slowing and Reduced Oxidative Damage with Sustained Caloric Restriction Support the Rate of Living and Oxidative Damage Theories of Aging. *Cell Metabolism*, 27(4), 805-815.e4. doi:10.1016/j.cmet.2018.02.019
- Ridaura, V. K., Faith, J. J., Rey, F. E., Cheng, J., Duncan, A. E., Kau, A. L., ... Gordon, J. I. (2013). Gut Microbiota from Twins Discordant for Obesity Modulate Metabolism in Mice. *Science*, 341(6150). doi:10.1126/science.1241214

- Shen, R., Wang, B., Giribaldi, M. G., Ayres, J., Thomas, J. B. ve Montminy, M. (2016). Neuronal energy-sensing pathway promotes energy balance by modulating disease tolerance. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *113*(23). doi:10.1073/pnas.1606106113
- Soeters, M. R., Lammers, N. M., Dubbelhuis, P. F., Ackermans, M., Jonkers-Schuitema, C. F., Fliers, E., ... Serlie, M. J. (2009). Intermittent fasting does not affect whole-body glucose, lipid, or protein metabolism. *The American Journal of Clinical Nutrition*, *90*(5), 1244-1251. doi:10.3945/ajcn.2008.27327
- Solon-Biet, S. M., Mitchell, S. J., Coogan, S. C. P., Cogger, V. C., Gokarn, R., McMahon, A. C., ... Le Couteur, D. G. (2015). Dietary Protein to Carbohydrate Ratio and Caloric Restriction: Comparing Metabolic Outcomes in Mice. *Cell Reports*, *11*(10), 1529-1534. doi:10.1016/j.celrep.2015.05.007
- Speakman, John R. ve Mitchell, S. E. (2011). Caloric restriction. *Molecular Aspects of Medicine*, *32*(3), 159-221. doi:10.1016/j.mam.2011.07.001
- Speakman, J.R., Mitchell, S. E. ve Mazidi, M. (2016). Calories or protein? The effect of dietary restriction on lifespan in rodents is explained by calories alone. *Experimental Gerontology*, *86*, 28-38. doi:10.1016/j.exger.2016.03.011
- Swindell, W. R. (2012). Dietary restriction in rats and mice: A meta-analysis and review of the evidence for genotype-dependent effects on lifespan. *Ageing Research Reviews*, *11*(2), 254-270. doi:10.1016/j.arr.2011.12.006
- Togo, J., Hu, S., Li, M., Niu, C. ve Speakman, J. R. (2019). Impact of dietary sucrose on adiposity and glucose homeostasis in C57BL/6J mice depends on mode of ingestion: liquid or solid. *Molecular Metabolism*, *27*, 22-32. doi:10.1016/j.molmet.2019.05.010
- Trepanowski, J. F., Kroeger, C. M., Barnosky, A., Klempel, M. C., Bhutani, S., Hoddy, K. K., ... Varady, K. A. (2017). Effect of Alternate-Day Fasting on Weight Loss, Weight Maintenance, and Cardioprotection Among Metabolically Healthy Obese Adults. *JAMA Internal Medicine*, *177*(7), 930. doi:10.1001/jamainternmed.2017.0936
- van der Heijden, A. A. W. A., Hu, F. B., Rimm, E. B. ve van Dam, R. M. (2007). A Prospective Study of Breakfast Consumption and Weight Gain among U.S. Men. *Obesity*, *15*(10), 2463-2469. doi:10.1038/oby.2007.292
- Varady, K. A., Hudak, C. S. ve Hellerstein, M. K. (2009). Modified alternate-day fasting and cardioprotection: relation to adipose tissue dynamics and dietary fat intake. *Metabolism*, *58*(6), 803-811. doi:10.1016/j.metabol.2009.01.018
- Vaughan, K. L., Kaiser, T., Peadar, R., Anson, R. M., de Cabo, R. ve Mattison, J. A. (2018). Caloric Restriction Study Design Limitations in Rodent and Nonhuman Primate Studies. *The Journals of Gerontology: Series A*, *73*(1), 48-53. doi:10.1093/gerona/glx088

- Velingkaar, N., Mezhnina, V., Poe, A., Makwana, K., Tulsian, R. ve Kondratov, R. V. (2020). Reduced caloric intake and periodic fasting independently contribute to metabolic effects of caloric restriction. *Aging Cell*, 19(4). doi:10.1111/accel.13138
- Wan, R., Ahmet, I., Brown, M., Cheng, A., Kamimura, N., Talan, M. ve Mattson, M. P. (2010). Cardioprotective effect of intermittent fasting is associated with an elevation of adiponectin levels in rats. *The Journal of Nutritional Biochemistry*, 21(5), 413-417. doi:10.1016/j.jnutbio.2009.01.020

KAYNAKLAR

- AAO, American Academy of Ophthalmology. Basic and Clinical Science Course 2005-2006- Section 10 – Glaucoma. ABD, 2005.
- Allingham RR, Damji KF, Freedman SF, Moroi SE. Shield's Textbook of Glaucoma. 5th ed. Philadelphia, PA: Lippincot Williams & Wilkins; 2005.p. 1-656.
- Alm A, Weinreb R, uveoscleral Outflow; Biology and Clinical aspects, Mosby-Wolf, 1998.
- Anderson D.R., Patella, V.M., 1999. Automated Static Perimetry. St Louise: Mosby. 237, 29-34.
- Bevin TH, Moltano AC, Herbison P. Otago Glaucoma Surgery Outcome Study: long-term results of 841 trabeculectomies. Clin Experiment Ophthalmol 2008;36: 731–737.
- Bing Zhang, Jie Kang, and Xiaoming Chen.: Review Article A System Review and Meta-Analysis of Canaloplasty Outcomes in Glaucoma Treatment in Comparison with Trabeculectomy J Ophthalmol 2017;2017:2723761.
- Bloom PA, Clement CI, King A, Noureddin B, Sharma K, Hitchings RA, Khaw PT: A comparison between tube surgery, ND:YAG laser and diode laser cyclophotocoagulation in the management of refractory glaucoma. Biomed Res Int 2013: 371951.
- Craven ER, Katz LJ, Wells JM, et al. Cataract surgery with trabecular microbypass stent implantation in patients with mild-to-moderate open-angle glaucoma and cataract: two-year follow-up. J Cataract Refract Surg 2012 Aug; 38(8):1339-45.
- Egs (European Glaucoma Society), Guidness and Terminology, 3rd. Edition, Savona, Dogma, Italy, 2005.
- Galal A, Bilgic A, Eltanamly R, Osman A. XEN Glaucoma Implant with Mitomycin C 1-Year Follow-Up: Result and Complications. J Ophthalmol. 2017;2017:5457246.
- Grover DS, Godfrey DG, Smith O, Feuer WJ, Montes de Oca I, Fellman RL.:Gonioscopy-assisted transluminal trabeculotomy, ab interno trabeculotomy: technique report and preliminary results. Ophthalmology. 2014 Apr;121(4):855-61.
- Guzman de, Maria Hannah Pia Uyloan. "Trabeculectomy.", Medscape, 2023.
- Hayreh S, Reviw HIS, Edwards J, Vasogenic origin of visual field defects and optic nerve changes in glaucoma, Br J Ophthalmol. 1970;54:461-472.
- He M, Friedman DS, Ge J, Huang W, Jin C, Cai X, Khaw PT, Foster PJ . Laser peripheral iridotomy in eyes with narrow drainage angles: ultrasound biomicroscopy outcomes. The Liwan Eye Study. Ophthalmology 2007;114: 1513–1519.
- Ishida K, Ahmed II, Netland PA. Ahmed glaucoma valve surgical outcomes in eyes with and without silicone oil endotamponade. J Glaucoma 2009;18:325–30.

- Kameda T, Inoue T, Inatani M & Tanihara H. Long-term efficacy of goniosynechialysis combined with phacoemulsification for primary angle closure. *Graefes Arch Clin Exp Ophthalmol* 2013; 251: 825–830.
- Lai JS, Tham CC, Chan JC, Lam DS. Diode laser transscleral cyclophotocoagulation as primary surgical treatment for medically uncontrolled chronic angle closure glaucoma: long-term clinical outcomes. *J Glaucoma* 2005;14: 114–119.
- Lee JR, Choi JY, Kim YD, Choi J. Laser peripheral iridotomy with iridoplasty in primary angle closure suspect: anterior chamber analysis by pentacam. *Korean J Ophthalmol* 2011;25 (4); 252–256.
- Lewis RA. Ab interno approach to the subconjunctival space using a collagen glaucoma stent. *J Cataract Refract Surg.* 2014 Aug;40(8):1301-6.
- Lütjen-Drecoll E, Rohen JW. Functional Morphology of the Trabecular Meshwork. In: Tasman W. *Duane's Ophthalmology on CD-ROM.* 2006.
- Moniz N, Ramanan R, Mathew S, Central corneal thickness and intraocular pressure, XXIV Cong ESCRS, London 2006.
- Ocakoglu O, Ustundag C, Devranoglu K, Yildirim R, Ozkan S. Repair of Descemet's membrane detachment after viscocanalostomy. *J Cataract Refract Surg.* 2002 Sep;28(9):1703-6.
- Otarola F, Virgili G, Shah A, Hu K, Bunce C, Gazzard G. Ab interno trabecular bypass surgery with Schlemm's Canal Microstent (Hydrus) for open angle glaucoma. *Cochrane Database of Systematic Rev.* 2020, Mar 9,3(3):CD012740.
- Özçetin H, Göz içi basıncı ve Glokomlar B1.VI, Ed. Özçetin H, klinik Göz Hastalıkları, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 2003, 137-182.
- Patel HY, Wagschal LD, Trope GE, Buys YM. Economic analysis of the EXPRESS miniature glaucoma device versus trabeculectomy. *J Glaucoma.* 2014;23:385–90.
- Quigley HA, Broman AT. The number of people with glaucoma worldwide in 2010 and 2020. *Br J Ophthalmol* 2006;90: 262–267.
- Riley SF, Nairin JP, Maestre FA, Smith TJ, Analysis of anterior chamber angle by gonioscopy and by ultrasound biomicroscopy, *Int Ophthalmol Clin.* 1994;34:274-281.
- See JL. Imaging of the anterior segment in glaucoma. *Clin Experiment Ophthalmol* 2009;37(5):506-13.
- Shabana N, Aquino MC, See J, Ce Z, et al. Quantitative evaluation of anterior chamber parameters using anterior segment optical coherence tomography in primary angle closure mechanisms. *Clin Exp Ophthalmol* 2012;40 (8);792-801.
- Shah S, Chatterjee A, Mathai M, Relation between corneal thickness and measurement intraocular pressure in general ophthalmic clinic, *Ophthalmology,* 1999;106:2154-2160.

- Shams PN, Foster PJ. Clinical outcomes after lens extraction for visually significant cataract in eyes with primary angle closure. *J Glaucoma* 2012;21: 545–550.
- Shen CC, Salim S, Du H, Netland PA. Trabeculectomy versus Ahmed glaucoma valve implantation in neovascular glaucoma. *Clin Ophthalmol.* 2011;5:281–6.
- Shields MB. *Textbook of Glaucoma.* Williams & Wilkins. Baltimore, 1992.
- Smith SD, Singh K, Lin SC, Chen PP, Chen TC, Francis BA, et al. Evaluation of the anterior chamber angle in glaucoma: a report by the american academy of ophthalmology 2013;120(10):1985-97.
- Spaeth GL, Aruajo S, Azuara A. Comparison of the configuration of the human anterior chamber angle, as determined by the Spaeth gonioscopic grading system and ultrasound biomicroscopy. *Trans Am Ophthalmol Soc* 1995;93:337-51.
- Steven Vold , Iqbal Ike K.Ahmed , E Randy Craven, Cynthia Mattox, Robert Stamper, Mark Packer, Reay H Brown, Tsontcho Ianchulev; CyPass Study Group. Two-Year COMPASS Trial Results: Supraciliary Microstenting with Phacoemulsification in Patients with Open-Angle Glaucoma and Cataracts. *Ophthalmology.* 2016 Oct;123(10): 2103-12.
- Streeten BW. The ciliary body. In. Tasman W. *Duane's Ophthalmology on CD-ROM.* 2006.
- Taylor HR, Keeffe JE, World Blindness: a 21st century perspective, *Br J Ophthalmol.*, 2001;85:261-5.
- Tham CC, Kwong YY, Baig N, Leung DY, Li FC & Lam DS. Phacoemulsification versus trabeculectomy in medically uncontrolled chronic angle-closure glaucoma without cataract. *Ophthalmology* 2013;120 (1);62–67.
- Tekin Y et al. *Primary Open Angle Glaucoma Current Diagnosis and Treatment,* Turkish Ophthalmology Association, 2017
- Walker, Brandreth K. *Ophthalmology.* 4th ed. *Optomet Vis Sci* 2014; 91 (7): e193.
- Weng T Ng, Morgan W .Mechanisms and treatment of primary angle closure: a review.*Clin Experiment Ophthalmol* 2012;40 (4); 218–228.
- Williamson TH, Lowe GD, Baxter GM, influence of age, systemic blood pressure, smoking and blood viscosity on orbital blood velocity, *BR J Ophthalmol,* 1995;79;1:17-22.
- Wright C, Tawfik MA, Waisbourd M, Katz LJ. Primary angle-closure glaucoma: an update. *Acta Ophthalmol.* 2016;94 (3): 217–225.

KAYNAKLAR

1. ODriscoll SW, Jupiter JB, Cohen MS, Ring D, McKee MD. Difficult elbow fractures: Pearls and pitfalls, Instr Course Lect 2003; 52: 113-134.
2. Mason ML Some observations on fractures of the head of the radius with a review of one hundred cases. Br J Surg 42:123-132(1954)
3. Dormans JP, Rang M. Fractures of the olecranon and radial neck in children. Orthop Clin North Am 1990; 21: 257-268.
4. Geel CW, Palmer AK, Ruedi T, Leutenegger AF. Internal fixation of proximal radial head fractures JOrthop Travma 1990; 4:270274
5. Deutch SR, Jensen SL, Tyrdal S, Olsen BS, Snephen O. Elbow Joint stability following experimental osteoligamentous injury and reconstruction. J. Shoulder Elbow Surg 2003; 12: 466471.
6. Khalfayan EE, Culp RW, Alexander AH. Mason type II radial head fractures: operative versus nonoperative treatment. J Orthop Trauma 1992;6:283-9.
7. Acevedo DC, Paxton ES, Kukelyansky I, et al. Radial head arthroplasty: state of the art. JAmAcad Orthop Surg 2014;22:633-42.
8. Kachooei AR, Claessen FM, Chase SM, et al. Factors associated with removal of a radial head prosthesis placed for acute trauma. Injury 2016;47:1253-7.
9. van Riet RP, Sanchez-Sotelo J, Morrey BF. Failure of metal radial head replacement. J Bone Joint Surg Br 2010;92:661-7.
10. Pugh DM, Wild LM, Schemitsch EH, et al. Standard surgical protocol to treat elbow dislocations with radial head and coronoid fractures. J Bone Joint Surg Am 2004;86-A:1122-30.
11. Iacobellis C, Visentin A, Aldegheri R. Open reduction and internal fixation of radial head fractures. Musculoskelet Surg 2012;96(Suppl 1):S81-6.
12. Rolla PR, Surace MF, Bini A, Pilato G. Arthroscopic treatment of fractures of the radial head. Arthroscopy 2006;22:233.e1-6.
13. Duckworth DG, Avakian Z and Chien C. Newly defined fracture pattern specific to Mason III radial head fractures: fracture description, management and outcomes using screw fixation. ANZ J Surg 2012; (82): 434-438.
14. Demiroglu M, Ozturk K, Baydar M, et al. Results of screwfixation in Mason II radial head fractures. Sringerplus 2016; 5: 540-545.
15. Ring D. Displaced, unstable fractures of the radial head: fixation vs. replacement—what is the evidence? Injury 2008;39:1329-37.
16. Hotchkiss RN. Displaced fractures of the radial head: internal fixation or excision. J AmAcad Orthop Surg 1997; 5:110.
17. King GJ, Evans DC, Kelam JF. Open reduction and internal fixation of radial head fractures

18. İkedo M, Yamashina Y, Kamimoto M, Oka Y. Open reduction and internal fixation of comminuted fractures of the radial head using low-profile miniplates. *J Bone Joint Surg Br* 2003; 85: 10401044.
19. Foocharoen T, Foocharoen C, Laopaiboon M, Tiamklang T. Aspiration of the elbow joint for treating radial head fractures review Cochrane Database of Systematic Reviews (2014)
20. Michael Zyskowski, Marc Beirer, Florian B. Imhoff, Dominik Pfõrringer, Gunther Chlodwig, Kirchhoff, Peter Biberthaler, Sebastian Siebenlist, Using anatomicallypreshaped low-profile locking plate system leads to reliable results in comminuted radial head fractures *Arch Orthop Trauma Surg* (2016)
21. Wu PH, Dixit A, Kiat Tan DM, Shen L, Chee YH. Prospective study of surgical fixation of radial head fractures using cannulated headless compression screws for simple and complex radial head fractures *J Orthop Surg (Hong Kong)* 2017 May Aug;25(2):-2309499017716278doi:10.1177/2309499017716278.

KAYNAKÇA

- Acar, B. T., Oter, E. G., Hilmiye, A. K. S. U., Dündar, T., Özsoy, S., & Başlı, M. (2023). Kadınların Vulva Sağlığı ile İlgili Bilgi ve Davranışları. *Balikesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(3), 533-542.
- Akalın, A. (2022). Human Papillomavirus (HPV) Enfeksiyonu ve HPV aşısında güncel yaklaşımlar. *Androloji Bülteni (Andrology Bulletin)*, 24(2).
- Aksu, S., & Turgut, B. (2020). Kadınların jinekolojik muayene öncesi anksiyete düzeyi ve etkileyen faktörler
- Atlas, B., & Güneri, S. E. (2022). Kadınların jinekolojik kanserlerle ilgili farkındalığı ve farkındalığı etkileyen faktörler. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(1), 77-85.
- Baysal, A. E. Criss, W, (2004). Kanser tanıyalım. Ankara: Hatipoğlu Yayın Evi
- Bedell SL, Goldstein LS, Goldstein AR, Goldstein AT.(2020). Cervical Cancer Screening: Past, Present, and Future. *Sex Med Rev*. Jan;8(1):28-37. doi: 10.1016/j.sxmr.2019.09.005.
- Crosbie EJ, Kitson SJ, McAlpine JN, Mukhopadhyay A, Powell ME, Singh N.(2022). Endometrial cancer. *Lancet*. Apr 9;399(10333):1412-1428. doi: 10.1016/S0140-6736(22)00323-3.
- Esencan, T. Y. (2009). Jinekolojik erken tanı yöntemlerinin kullanımında kadınların tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 40(2), 63-66.
- Deniz, E. B. (2022). Kanser Epidemiyolojisi. *Turkey Health Literacy Journal*, 3(2), 102-111.
- Hotun Şahin, N. (2020). Güncel Jinekoloji Hemşireliği Kitabı. Ankara: Akademisyen Yayın Evi.
- Jhingran A.(2022). Updates in the treatment of vaginal cancer. *Int J Gynecol Cancer*. Mar;32(3):344-351. doi: 10.1136/ijgc-2021-002517.
- Kızılkaya Beji, N. (2019). Kadın Sağlığı ve Hastalıkları. Ankara: Nobel Tıp Kitapevleri
- Meites, E., Gee, J., Unger, E., & Markowitz, L. (2020). Human Papilloma Virüs. *Centers for disease control and prevention (CDC)*. [Erişim tarihi: October 2020]. Erişim adresi: *Pinkbook| HPV| Epidemiology of Vaccine Preventable Diseases| CDC*.
- Merlo S. (2020) Modern treatment of vulvar cancer. *Radiol Oncol*. 22;54(4):371-376. doi: 10.2478/raon-2020-0053.
- Nalbantoğlu, H. G., & Arslan, P. (2023). Servikal kanser: Genel bakış. *Karatekin University Journal of Science*, 2(1), 43-50.
- Nazik, E. (2022). Doğum Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği. Ankara: Akademisyen Kitabevi.

- Nebgen DR, Lu KH, Bast RC Jr. (2019). Novel Approaches to Ovarian Cancer Screening. *Curr Oncol Jul* 26;21(8):75. doi: 10.1007/s11912-019-0816-0.
- Okumuş, H., Çiçek, Ö., & Tokat, M. A. (2015). Jinekolojik onkoloji hemşireliğinde güncel durum. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 1-12.
- O'Shea AS.(2022). Clinical Staging of Ovarian Cancer. *Methods Mol Biol*.2424:3-10. doi: 10.1007/978-1-0716-1956-8_1.
- Rajaram S, Maheshwari A, Srivastava A.(2015). Staging for vaginal cancer. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol*. 29(6):822-32. doi: 10.1016/j.bpobgyn.2015.01.006.
- Stephen M Schwartz, (2024). Epidemiology of Cancer, *Clinical Chemistry*, Volume 70, Issue 1, JPages 140–149, <https://doi.org/10.1093/clinchem/hvad202>
- Tandoğan, Ö., Kaydırak, M. M., & Doğan, B. (2023). Jinekolojik Muayene Sırasında Kadınların Yaşadığı Utangaçlık Düzeyi ve İlişkili Faktörlerin Belirlenmesi. *TOĞÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 128-138.
- Taşkın, L. (2019). *Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği*. Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Topal, E., & Şanlı, Y. (2022). Over Kanserinde F-18 FDG PET/BT Görüntüleme.
- Yılmaz, Ş. N., & Doğan, R. A. (2022). Sık Görülen Vulvar Lezyonlar ve Ebelik Bakımı. *Türk Jinekolojik Onkoloji Dergisi*, 22(2), 7-12.

Kaynaklar

- Aranha BF, Souza MA, Pedroso GER, Maia EBS, Melo LL. Using the instructional therapeutic play during admission of children to hospital: the perception of the family. *Rev Gaucha Enferm.* 2020;41:e20180413. Portuguese, English. doi: 10.1590/1983-1447.2020.20180413. Epub 2020 Apr 27. PMID: 32348422.
- Atay, G., Eras, Z., & Ertem, İ. (2011). Çocuk Hastaların Hastane Yatışları Sırasında Gelişimlerinin Desteklenmesi. *Çocuk Dergisi*, 11(1), 1–4. <https://doi.org/10.5222/j.child.2011.001>
- Bateson P, Martin P, *Oyun, Oyunbazlık, Yaratıcılık ve İnovasyon*, , Ayrıntı Yayınevi, 2013.
- Berna, I. K., Ceren, Ç., & Esenay Figen. (2013). Terapotik Oyun: Hasta Çocuk İle İletişimin Anahtarı. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(123), 1–10. https://doi.org/10.1501/Asbd_0000000038
- Bekmezci, H., & Özkan, H. (2015). The effect of games and toys on child health. *Journal of Dr. Behcet Uz Children's Hospital*, 5(2), 81–87. <https://doi.org/10.5222/buchd.2015.081>
- Caleffi CC, Rocha PK, Anders JC, Souza AI, Burciaga VB, Serapião Lda S. Contribution of structured therapeutic play in a nursing care model for hospitalised children. *Rev Gaucha Enferm.* 2016 Jun;37(2):e58131. English, Portuguese. doi: 10.1590/1983-1447.2016.02.58131. Epub 2016 May 31. PMID:27253598.; Maia EB, Ribeiro CA, de Borba RI. *Rev Esc Enferm USP*, 45(4):839-846, 01 Aug 2011 Cited by: 7 articles | PMID: 21876882
- Cohen E, Gadassi R. The Function of Play for Coping and Therapy with Children Exposed to Disasters and Political Violence. *Curr Psychiatry Rep.* 2018 Apr 5;20(5):31. doi: 10.1007/s11920-018-0895-x. PMID: 29623498.
- Çoban B, Nacar E, *Okul Öncesinde Eğitisel Oyunlar*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2010
- de Jong NB, Elzinga-Plomp A, Hulzebos EH, Poppe R, Nijhof SL, van Geelen S. Coping with paediatric illness: Child's play? Exploring the effectiveness of a play- and sports-based cognitive behavioural programme for children with chronic health conditions. *Clin Child Psychol Psychiatry.* 2020 Jul;25(3):565-578. doi: 10.1177/1359104520918327. Epub 2020 Jun 6. PMID: 32508158; PMCID: PMC7370645.).
- Doverty N. Therapeutic use of play in hospital. *Br J Nurs.* 1992 May 14-27;1(2):77, 79-81. doi: 10.12968/bjon.1992.1.2.77. PMID: 1617264.
- Ginsburg, K. R. (2007). The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bonds. *Pediatrics*, 119(1),182–191. <https://doi.org/10.1542/peds.2006-2697>
- Gül, O. (2015). The effect of game on pre-school period (ages 3-6): A review of study. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 17(3), 1. <https://doi.org/10.15314/tjse.52206>

- Haiat H, Bar-Mor G, Shochat M. The world of the child: a world of play even in the hospital. *J Pediatr Nurs*. 2003 Jun;18(3):209-14. doi: 10.1053/jpdn.2003.28. PMID: 12796865).
- Healey A, Mendelsohn A; Council On Early Childhood. Selecting Appropriate Toys for Young Children in the Digital Era. *Pediatrics*. 2019 Jan;143(1):e20183348. doi: 10.1542/peds.2018-3348. Epub 2018 Dec 3. PMID: 30509931.
- İnternet: TDK, <https://sozluk.gov.tr/>;31.01.2024
- İnternet: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Oyun>;30.01.2024;10:42
- İnternet: <https://www.twinkl.com.tr/teaching-wiki/play-theories-in-early-years#what>, 23.03.2024; 11:17
- Jessee PO. Nurses, children, and play. *Issues Compr Pediatr Nurs*. 1992 Oct-Dec;15(4):261-9. doi: 10.3109/01460869209078258. PMID: 1340875.
- Li WHC, Chung JOK, Ho KY, Kwok BMC. Play interventions to reduce anxiety and negative emotions in hospitalized children. *BMC Pediatr*. 2016 Mar 11;16:36. doi: 10.1186/s12887-016-0570-5. PMID: 26969158; PMCID: PMC4787017.
- Li HC, Lopez V. Effectiveness and appropriateness of therapeutic play intervention in preparing children for surgery: a randomized controlled trial study. *J Spec Pediatr Nurs*. 2008 Apr;13(2):63-73. doi: 10.1111/j.1744-6155.2008.00138.x. PMID: 18366374.
- Nandy A, Nixon E, Quigley J. Parental toy play and toddlers' socio-emotional development: The moderating role of coparenting dynamics. *Infant Behav Dev*. 2020 Aug;60:101465. doi: 10.1016/j.infbeh.2020.101465. Epub 2020 Jul 15. PMID: 32682123.
- Nakakuki M, Katou K, Takemura M, Okamoto E. [Survey of studies on the role of play in child nursing]. *Kango Kenkyu*. 1997 Nov-Dec;30(6):73-84. Japanese. PMID: 9543993.
- Nijhof SL, Vinkers CH, van Geelen SM, Duijff SN, Achterberg EJM, van der Net J, Veltkamp RC, Grootenhuis MA, van de Putte EM, Hillegers MHJ, van der Brug AW, Wierenga CJ, Benders MJNL, Engels RCME, van der Ent CK, Vanderschuren LJMJ, Lesscher HMB. Healthy play, better coping: The importance of play for the development of children in health and disease. *Neurosci Biobehav Rev*. 2018 Dec;95:421-429. doi: 10.1016/j.neubiorev.2018.09.024. Epub 2018 Sep 29. PMID: 30273634.
- McArdle P. Children's play. *Child Care Health Dev*. 2001 Nov;27(6):509-14. doi: 10.1046/j.1365-2214.2001.00230.x. PMID: 11737018.
- Milteer RM, Ginsburg KR; Council On Communications And Media; Committee On Psychosocial Aspects Of Child And Family Health. The importance of play in promoting healthy child development and maintaining strong parent-child bond: focus on children in poverty. *Pediatrics*. 2012 Jan;129(1):e204-13. doi: 10.1542/peds.2011-2953. Epub 2011 Dec 26. PMID: 22201149.

- Moreno MA. Supporting Child Play. *JAMA Pediatr.* 2016 Feb;170(2):184. doi: 10.1001/jamapediatrics.2015.2505. PMID: 26830871.
- Önder A, Arslan Çifçi H, *Erken Çocuklukta Oyun ve Oyun Yoluyla Öğrenme*, Nobel Akademik Yayıncılık, 2017;27-48
- Pakarinen A, Hautala L, Hamari L, Aromaa M, Kallio H, Liuksila PR, Sillanpää M, Salanterä S. The Association between the Preference for Active Play and Neurological Development in Toddlers: A Register-Based Study. *Int J Environ Res Public Health.* 2020 Apr 7;17(7):2525. doi: 10.3390/ijerph17072525. PMID: 32272691; PMCID: PMC7178213.
- Popp JM, Thomsen BS. A Commentary On The Importance Of Father-Child Play And Children's Development. *Infant Ment Health J.* 2017 Nov;38(6):785-788. doi: 10.1002/imhj.21681. Epub 2017 Oct 31. PMID: 29088507.
- Ramdaniati S, Lismidiati W, Haryanti F, Sitaresmi MN. The effectiveness of play therapy in children with leukemia: A systematic review. *J Pediatr Nurs.* 2023 Nov-Dec;73:7-21. doi: 10.1016/j.pedn.2023.08.003. Epub 2023 Aug 18. PMID: 37597401.
- Randall P. Encouraging children's development through play. *Prof Care Mother Child.* 1994 Apr;4(3):81-3. PMID: 8688616
- Russ SW. Play, creativity, and adaptive functioning: implications for play interventions. *J Clin Child Psychol.* 1998 Dec;27(4):469-80. doi: 10.1207/s15374424jccp2704_11. PMID: 9866084.
- Sevinç M, *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitiminde Oyun*, Morpa Kültür Yayınları, 2009,35-43,57-75
- Törüner EK, Büyükgönenç L, *Çocuk Sağlığı, Temel Hemşirelik Yaklaşımları*, Ankara Nobel Tıp Kitabevi, 2017;109-114
- Wang YL, Lo LH. [Therapeutic play]. *Hu Li Za Zhi.* 2006 Jun;53(3):79-83. Chinese. PMID: 16767627.

KAYNAKÇALAR

- Alkan, R., ve Tandoğan, Ö. (2023). Türkiyedeki Doğal Afetlerin Kadın Sağlığı Üzerine Etkileri. *Balkan Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 121-130.
- Beek K, Drysdale R, Kusen M, Dawson A. (2021). Preparing for and responding to sexual and reproductive health in disaster settings: evidence from Fiji and Tonga. *Reprod Health*. 20;18(1):185. doi: 10.1186/s12978-021-01236-2.
- Bradshaw, S. ve Fordham, M. (2013). Women, Girls and Disasters, Project Report. London: Department for International Development.
- CM. Ciampi, F. Gell, L. Lasap, E. Turvill. (2011). Gender and disaster risk reduction a training pack. OXFAM, pp. 2- 84. [Online]. Available: <https://policypractice.oxfam.org/resources/gender-and-disaster-riskreduction-a-training-pack-136105/>
- Care. (2015). “To protect her honour” child marriage in emergencies – the fatal confusion between protecting girls and sexual violence. Gender and Protection in Humanitarian Contexts”, Critical Issues Series, vol. 1, pp. 1–15.
- Demir, E., ve Öter, E. G. (2023, March). Afet ve Acil Durumlarda Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Sağlığına Etkileri. In *International Conference on Scientific and Academic Research* (Vol. 1, pp. 332-341).
- DB. Hipgrave, F. Assefa, A. Winoto, S Sukotjo(2011). “Donated breast milk substitutes and incidence of 341 diarrhoea among infants and young children after the May 2006 earthquake in Yogyakarta and Central Java”, *Public Health Nutrition*, vol. 15(2), pp. 307–315.
- Düger, Y. ve Yaman, M. (2022). Doğal afetler bağlamında kadına yönelik cinsiyet temelli insan hakları ihlalleri. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(43), 931-952.
- Fisher, S. (2010). Violence Against Women and Natural Disasters: Findings from Post-Tsunami Sri Lanka. *Violence Against Women*, 16(8), 902–918.
- Freccero, J. ve Taylor, A. (2021). Child Marriage in Humanitarian Crises: Girls and Parents Speak Out on Risk and Protective Factors, Decision-Making, and Solutions. Berkeley: Human Rights Center at the University of California, Berkeley, Information and Research Center King Hussein Foundation, Plan International UK, Save the Children.
- Horton, L. (2012). After The Earthquake: Gender Inequality and Transformation in Post-Disaster Haiti. *Gender& Development*, 20(2), 295-308.
- Kalkanlar B, Kubilay G. (2015).Afet Hemşireliği Eğitimi ve Afet Öncesinde Afet Hemşiresinin Görevleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*. 8(2):77-85.
- Kessler R, Rose C, Koenen S, Karam C, Stang E, Stein P, Viana M.(2014). How well can post-traumatic stress disorder be predicted from pre-trauma risk factors? An exploratory study in the WHO World Mental Health Surveys. *World Psychiatry*. 13(3): 265-274.

- Kim Y, Lee H. (2021). Sleep Problems among Disaster Victims: A Long-Term Survey on the Life Changes of Disaster Victims in Korea. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 18(6): 3294. <https://doi.org/10.3390/ijerph18063294>.
- Kumala Dewi, L. P. R. ve Dartanto, T. (2018). Natural Disasters and Girls Vulnerability: Is Child Marriage a Coping Strategy of Economic Shocks in Indonesia? *Vulnerable Children and Youth Studies*, 14 (1), 1–12.
- LM. Almeida, C. Costa-Santos, JP. Caldas, S. Dias, D. Ayres-de-Campos,(2016). “The impact of migration on women’s mental health in the postpartum period”, *Revista de Saude Publica*, vol. 50, pp. 1–13.
- La Leche League Türkiye. (2021). Afetlerde ve acil durumlarda bebek ve küçük çocuk beslenmesi. ©[Online]. Available: <http://www.llturkiye.org/2016/01/IFETR.html>
- M. MirMohamadilile, R. Khani Jazani, S. Sohrabizadeh, A. Nikbakht Nasrabadi,(2019). “Barriers to breastfeeding in disasters in the context of Iran”, *Prehospital and Disaster Medicine*, vol. 34(1), pp. 20–24.
- M. Mehta.(2007). Gender matters lessons for disaster risk reduction in south asia. International Centre for Integrated Mountain Development (ICIMOD). pp. 1–51.
- Moradi K, Abdi A, Valiee S, Rezaei SA.(2020). Nurses’ experience of providing ethical care following an earthquake: A phenomenological study. *Nursing Ethics*. 27(4):911–923.
- McKinney J, Hirsch M, Britton K. (2017). PTSD symptoms and suicide risk in veterans: Serial indirect effects via depression and anger. *Journal of Affective Disorders*. 214: 100-107.
- Noy, I. (2018). The Ethical Content of the Economic Analysis of Disasters: Price Gouging and PostDisaster Recovery. D. P. O’Mathúna, V. Dranseika, B. Gordijn (Ed.), *Disasters: Core Concepts and Ethical Theories* içinde (ss. 55-68), Switzerland: Springer.
- Neria Y, Nandi A, Galea S.(2008). Post-traumatic stress disorder following disasters: a systematic review. *Psychological Medicine*. Cambridge University Press; 38(4):467– 80.
- PM. Dutta,(2017). “Natural disaster and vulnerability to trafficking of women and girls in India”, *European Scientific Journal*, vol. 7881, pp. 54–69.
- Schlecht, J., Rowley, E. ve Babirye, J. (2013). Early Relationships and Marriage in Conflict and PostConflict Settings: Vulnerability of Youth in Uganda. *Reproductive Health Matters*, 21(41), 234- 242.
- S. Sohrabizadeh, (2016). “A qualitative study of violence against women after the recent disasters of Iran”, *Prehospital and Disaster Medicine*, vol. 31(4), pp. 407–412.
- Songwathana P, Timalisina R. (2021). Disaster preparedness among nurses of developing countries: An integrative review. *Int Emerg Nurs*. 55:1- 15, 100955, <https://doi.org/10.1016/j.ienj.2020.100955>.

- Taşkıran G, Baykal Ü.(2017). Afetler ve Türkiye’de Hemşirelerin Afetlere Hazır Olma Durumları: Literatür İnceleme. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2, (4):79-88.
- Tel H. (2016). Olağanüstü Durumlar ve Hemşirelik. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 19:(4):278-282.
- Veenema TG, Griffin A, Gable AR, MacIntyre L, Simons N, Couig MP and al.(2016). Nurses as leaders in disaster preparedness and response-a call to action. *J Nurs Scholarsh*. 48(2):187–200.
- World Health Organization (WHO). (2002). Gender and health in disasters. Geneva: WHO.
- Z. Sulaiman, N. Mohamad, TA. Tengku Ismail, N. Johari, NH. Nik Hussain,(2016). “Infant feeding concerns in times of natural disaster: lessons learned from the 2014 flood in Kelantan, Malaysia”, *Asia Pacific Journal of Clinical Nutrition*, vol. 25(3), pp. 625–630.

Editör:

Doç. Dr. Gülşen Çetin Aydın

Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler

Alanında
Uluslararası Araştırmalar XXX

EĞİTİM
yayınevi

SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXX

Editör: Doç. Dr. Gülşen Çetin Aydın

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-03-5

1. Baskı, Şubat 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

SOSYAL, BEŞERİ VE İDARİ BİLİMLER ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXX

Editör: Doç. Dr. Gülşen Çetin Aydın

VIII+230 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-03-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Akar, G., Sarıtaş, T. ve Kızılkaya, O. (2021). İnsani Gelişmenin Ekonomik Büyümeye Etkisi: Geçiş Ekonomileri Üzerine Bir Uygulama, *Business and Economics Research Journal*, 12(2), 307-318.
- Bozoklu, Ş. ve Yılancı, V. (2013). Finansal Gelişme ve İktisadi Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Gelişmekte Olan Ekonomiler İçin Analiz, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(2), 161-187.
- Breitung, J. (2000). The Local Power of Some Unit Root Tests for Panel Data. In *Nonstationary Panels, Panel Cointegration, and Dynamic Panels*, Emerald Group Publishing Limited.
- Breusch, T. S. ve Pagan, A. R. (1980). The Lagrange Multiplier Test and its Applications to Model Specification in Econometrics, *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.
- Cypher, J. M. ve Dietz, J. L. (2004). *The Process of Economic Development*, London and New York: Rutledge.
- Çoban, M. N. (2020). Ekonomik Kompleksite ve İnsani Gelişmişlik İlişkisi: E7 Ülkeleri İçin Bir Analiz, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 467-479.
- Dumitrescu, E. I. ve Hurlin, C. (2012). Testing for Granger Non-Causality in Heterogeneous Panels, *Economic Modelling*, 29(4), 1450-1460.
- Elistia, E. ve Syahzuni, B. A. (2018). The Correlation of the Human Development Index (HDI) towards Economic Growth (GDP per capita) in 10 ASEAN Member Countries, *Jhss (journal of humanities and social studies)*, 2(2), 40-46.
- Erdem, E. ve Çelik, B. (2019). İnsani Gelişme ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Bazı Afrika Ülkeleri Üzerine Bir Uygulama, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 13-36.
- Gulcemal, T. (2020). Effect of Human Development Index on GDP for Developing Countries: A Panel Data Analysis, *Journal of Economics Finance and Accounting*, 7(4), 338-345.
- Hopkins, M. (1991). Human Development Revisited: A New UNDP Report. *World Development*, 19(10), 1469-1473.
- Lind, N. (2019). A Development of the Human Development Index, *Social Indicators Research*, 146(3), 409-423.
- Mehdiloo, A. ve Karimi Takanlou, Z. (2016). Examining the Causality between the Human Development Index and Economic Growth in Iran: Using a Non-Model Approach (MS-VAR)(in Persian). *The Journal of Planning and Budgeting*.
- Morris, M. D. (1979). Measuring the conditions of the world's poor: The physical quality of life. In *Measuring the conditions of the world's poor: The physical quality of life*.
- Ozturk, S. ve Suluk, S. (2020). The granger causality relationship between human development and economic growth: The case of Norway, *International Journal of Research in Business and Social Science (2147-4478)*, 9(6), 143-153.
- Pesaran, M. H. (2006). Estimation and Inference in Large Heterogeneous Panels with a Multifactor Error Structure, *Econometrica*, 74(4), 967-1012.
- Pesaran, M. H. ve Yamagata, T. (2008). Testing Slope Homogeneity in Large Panels, *Journal of Econometrics*, 142(1), 50-93.
- Ranis, G., Stewart, F. ve Ramirez, A. (2000). Economic growth and human development, *World development*, 28(2), 197-219.
- Sezgin, F. ve Budak, Y. (2022). İnsani gelişmişliğin büyüme etkisi: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler karşılaştırması, *İstanbul İktisat Dergisi*, 72(1), 81-104.
- Şaşmaz, M. Ü. ve Yayla, Y. E. (2018). Vergiler ve ekonomik büyüme ile insani gelişme arasındaki nedensellik ilişkisi: Avrupa Birliği geçiş ekonomileri örneği, *Sayıştay Dergisi*, (111), 79-99.
- Todaro, M. P. (1992). Human Development Report 1992. UNDP (2022). İnsani Gelişme Raporu: Türkiye, Ankara.
- UNDP (2022). United Nations Development Programme. In *Human Development Report 2022*.
- Yeter, F., Eroğlu, İ. ve Kangal, N. (2021). Ekonomik Büyüme ve İnsani Gelişme İlişkisi: EAGLE Ülkeleri İçin Uygulama, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 13(2), 184-211.

enerji iç ve dış tüketimini teşvik eden, geniş kaynak ve ürün yelpazesine sahip olan, ticari dış açıklığı hızlandıran, teknolojik ilerleme kaydedem, Ar-Ge yatırımlarını arttıran, dışa bağımlılığı azaltan ülkelerin büyümesi kaçınılmazdır. Ülkelerin tüm bunları doğru politika ve stratejilerle gerçekleştirmesi, ülkelerin lehine bir durum olacaktır.

KAYNAKÇA

- Apergis, N., Payne, J.E, Menyah, K. and Wolde-Rufae, Y. (2010). On The Causal Dynamics Between Emissions, Nuclear Energy, Renewable Energy, And Economic Growth, *Ecological Economics*, 69, 2255–2260.
- Aslan, N., ve Ataklı Yavuz, R. (2023). Yenilenebilir Enerji, Finansal Gelişme Ve İktisadi Büyüme İlişkisi: Panel Veri Analizinden Kanıtlar, *Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 77-91.
- Best, R. (2017). Switching Towards Coal Or Renewable Energy? The Effects Of Financial Capital On Energy Transitions, *Energy Economics*, 75-83.
- Brunnschweiler, C. N. (2010). Finance For Renewable Energy: An Empirical Analysis Of Developing And Transition Economics, *Environment And Development Economics*, 15(3), 241-274.
- Burakov, D. and Freidin, M. (2017). Financial Development, Economic Growth And Renewable Energy Consumption In Russia: A Vector Error Correction Approach, *International Journal Of Energy Economics And Policy*, 7(6), 39-47.
- Charfeddine, L. and Kahia, M. (2019). Impact Of Rewable Energy Consumption And Financial Development On Co2 Emissions And Economic Growth In The Mena Region: A Panel Vector Autoregressive (Pvar) Analysis, *Renewable Energy*, 198-213.
- Doğan, B. (2017). Ekonomik Küreselleşme Ve Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği Toda-Yamamoto Nedensellik Analizi. *Finans Politik Ve Ekonomik Yorumlar*, 628, 19-27.
- Eyüboğlu, K. ve Eyüboğlu, S. (2023). Finansal Gelişme-Enerji Tüketimi İlişkisi: Türkiye Örneği, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(26), 339-352.
- Fowowe, B. (2012). Energy Consumption And Real Gdp: Panel Co-Integration And Causality Tests For Sub-Saharan African Countries, *Journal Of Energy In Southern Africa*, 23(1), 8-14.
- Gökmenoğlu, M. ve Yavuz, İ. S. (2022). Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Kırılgan Beşli Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 1094-1118.
- Göv, A., ve Yılcı, V. (2023). Ekonomik Büyüme, Enerji Tüketimi, Dış Ticaret Dengesi Ve Finansal Gelişme İlişkisine Grafıksel Nedensellik Testi Yaklaşımı, *İstanbul İktisat Dergisi*, 73(1), 203-230. <https://doi.org/10.26650/istjecon2022-1164588>
- Hayaloğlu, P. (2015). Kırılgan Beşli Ülkelerinde Finansal Gelişme Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Dinamik Panel Veri Analizi. *Ekonomik Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 131-144.
- International Monetary Fund <https://www.imf.org/en/Home> (E.T.:22.01.2024).
- Khan, M.A. and Qayyum, A. (2007). Dynamic Modelling Of Energy And Growth In South Asia, *The Pakistan Development Review*, 46(4), 481-498.
- Korkmaz, Ö. (2018). Enerji Tüketimi İle Finansal Açıklık, Ticari Açıklık Ve Finansal Gelişme Arasındaki İlişkinin Karşılaştırmalı Analizi: Türkiye Ve İtalya Örneği. *Uluslararası İktisadi Ve İdari İncelemeler Dergisi*, 83-100.
- Lee C.C. & Lee, J.D. (2010). A Panel Data Analysis Of The Demand For Total Energy And Electricity In Oecd Countries, *The Energy Journal*, 31(1), 1-23.

- Lee, C.C. (2005). Energy Consumption And Gdp İn Developing Countries: A Cointegrated Panel Analysis, *Energy Economics*, 27(3), 415-427.
- Meçik, O ve Koyuncu, T. (2020). Türkiye’de Göç Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Toda-Yamamoto Nedensellik Testi, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 2618-2635.
- Narayan, P.K. and Smyth, R. (2008). Energy Consumption And Real Gdp İn G7 Countries: New Evidence From Panel Cointegration With Structural Breaks, *Energy Economics*, 30(5), 2331-2341.
- Riyath, M. I. M. (2018). Toda And Yamamoto Causality Test Between Us & Exchange Rates And Stock Market Prices İn Sri Lanka, *South Asian Journal Of Social Studies And Economics*, 2(3), 1-9.
- Shahbaz, M. and Lean, H. H. (2012). Does Financial Development Increase Energy Consumption? The Role Of Industrialization And Urbanization İn Tunisia, *Energy Policy*, 40, 473-479.
- Stern, D.I. (2000). A Multivariate Cointegration Analysis Of The Role Of Energy İn The Us Macroeconomy, *Energy Economics*, 22, 267-283.
- The World Bank <https://data.worldbank.org/> (E.T.:22.01.2024).
- Toda, H.Y. and Yamamoto, T. (1995) Statistical Inference İn Vector Autoregressions With Possibly Integrated Processes, *Journal of Econometrics*, 66, 225-250.
- Wu, L. and Broadstock, D. C. (2015). Does Economic, Financial And Institutional Development Matter For Renewable Energy Consumption? Evidence From Emerging Economies, *International Journal Of Economic Policy İn Emerging Economies*, 8(1), 20-39.
- Yazdi, S. K. and Shakouri, B. (2017). Renewable Energy, Nonrenewable Energy Consumption, And Economic Growth, *Energy Sources, Part B: Economics, Planning, And Policy*, 1038-1045.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2018). *Panel Zaman Serileri Analizi Stata Uygulamalı*, İstanbul: Beta Yayınları
- Yıldırım, E. B., ve Şenol, Z. (2024). Finansal Gelişme İle Yenilenebilir Enerji Tüketimi Arasındaki İlişki, *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 7(1), 12-29. <https://doi.org/10.59445/İjephss.1375840>

Bankalarının aktif büyüklüklerini artırdıkları ve 2. ve 3. sıraya yükseldikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılım bankalarının 2023 yılı itibariyle topladıkları fonlar % 10 ve kullandırdıkları fonlar ise % 8,7'dir. Topladıkları ve dolayısıyla kullandırdıkları fonların düşük oranlarda olduğu görülmektedir. Kullandırdıkları fonların dağılımı incelendiğinde, 1. Sırada murabaha yönteminin yer aldığı belirlenmiştir. Katılım bankalarının özkaynaklarının, toplam net kârlarının, dönem net kârı (zararı) / ortalama özkaynaklar ve dönem net kârı (zararı) / ortalama toplam aktifler oranlarının da artış eğiliminde olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

- Asif, R. ve Nasir, A. (2023). Financial Stability Nexus of Islamic Banks: An Influential And Intellectual Science Mapping Structure, *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 1759 – 0817, DOI: 10.1108/JIABR-07-2022-0167.
- Belkhaoui, S. (2023). Banking System And Economic Growth Linkages in MENA Region: Complementarity And Substitutability Between Islamic And Conventional Banking, *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 14 (2), s. 267 – 288, 1759 - 0817, DOI: 10.1108/JIABR-03-2021-0091.
- Batır, T. E. ve Güngör, B. (2016). Türkiye’de Bankaların Kârlılık Belirleyicilerinin Katılım Bankaları ve Mevduat Bankaları Bazında Karşılaştırılması. *Bankacılar Dergisi*, 99, 74 – 98.
- Boubaker, S., Uddin, M. H., Kabir, S. H. ve Mollah, S. (2023). Does Cost - Inefficiency in Islamic Banking Matter for Earnings Uncertainty?, *Review of Accounting and Finance*, 22 (1), s. 1 – 36, 1475 - 7702, DOI: 10.1108/RAF-07-2022-0193.
- Delikanlı, U. (2018). Bankacılık İşlemleri ve Banka Türleri. İçinde M. Toprak (Editör), M. Coşkun (Editör), *Bankacılık ve Sigortacılığa Giriş*. (s. 26 – 53). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Ghroubi, M. (2023). Linkages Between Capital, Bank Financing And Economic Growth: The Case of Islamic And Conventional Banks From A Panel of Muslim Countries, *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 1759 – 0817, DOI: 10.1108/JIABR-01-2023-0036.
- Harunoğulları, E. (2023). Katılım Bankacılığı Faaliyetlerinin Reel İktisadi Faaliyetlere Katkı Açısından Değerlendirilmesi, *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi, MUFİDER*, 6 (2), 95 – 114.
- İbiş, C., Çatıkkaş, Ö. ve Çelikdemir, N. Ç. (2018). *Banka Muhasebesi İlkeler ve Uygulamalar*; Türkiye Bankalar Birliği, İstanbul: G.M. Matbaacılık ve Ticaret A.Ş.
- İslamoğlu, M. ve Can, Ş. S. (2023). Türkiye’de Katılım Bankacılığının Gelişimi ve Katılım Bankacılığı Sektörü Swot Analizi, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (2), 463 – 474.
- Kahraman, Y. E. (2020). Katılım Bankacılığının Türkiye’deki Gelişimi ve Geleceği. *Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi, BSPAD*, 4 (10), 55- 71.
- Kayadibi, S. ve Şireci, Y. (2023). Geleneksel Bankacılık ve Katılım Bankacılığı Uygulamaları: Karşılaştırmalı Performans Analizi. *Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 4 (1), 18 – 42.
- Kazak, H., Erkan, H., Yazıcıoğlu, İ. E. ve Okka, O. (2018). İslami Finans Açısından Katılım Bankalarının Fon Kullandırma Yöntemlerinin Gelişimi ve Bugünkü Durumu: Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları Açısından 2018 Yılı İtibariyle Durum Analizi. İçinde E. Yılmaz (Editör), S. Alpaslan Sulak (Editör), *Human Society and Education in the Changing World*. (s. 34 – 49). Meram / Konya: Palet Yayınları.

- Kevser, M. (2020). Türkiye’de Katılım Bankacılığının Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme: 2015-2019 Dönemi Analizi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7 (6), 116 - 127.
- Moosa, R. ve Kashiramka, S. (2023). Objectives of Islamic Banking, Customer Satisfaction And Customer Loyalty: Empirical Evidence from South Africa, *Journal of Islamic Marketing*, 14 (9), s. 2188 – 2206, 1759 – 0833, DOI: 10.1108/JIMA-01-2022-0007.
- Özsoy, İ., Görmez, B. ve Mekik, S. (2013). Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik. *Yönetim ve Ekonomi*, 20 (1), Celal Bayar Üniversitesi İİBF Manisa, 187 – 206.
- Pehlivan, P. (2016). Türkiye’de Katılım Bankacılığı ve Bankacılık Sektöründeki Önemi, *Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 31, 296 – 324.
- Saifurrahman, A. ve Kassim, S. H. (2023). Regulatory Issues Inhibiting The Financial Inclusion: A Case Study Among Islamic Banks And Msmes in Indonesia, *Qualitative Research in Financial Markets*, 1755 -4179, DOI: 10.1108/QRFM-05-2022-0086.
- Sümer, G. ve Onan, F. (2015). Dünyada Faizsiz Bankacılığın Doğuşu, Türkiye’deki Katılım Bankacılığının Gelişme Süreci ve Konvansiyonel Bankacılıktan Farkları. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 296 – 308.
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (2020), *MASAK, Bankalar Sektör Araştırma Raporu*, Ankara.
- Tetik, N. ve Şahin, A. (2019). Türkiye’deki Katılım Bankalarının Tarihsel Gelişimi. İ. Aksu (Editör), T. Oral (Editör), *I. Uluslararası Türkiye Muhasebe ve Finans Tarihi Kongresi, ITCAFH*, Malatya: Medipres Matbaacılık Yayıncılık.
- Türk Finans Sistemi ve Katılım Bankacılığı, Mart 2023. <https://yonetim.tkbb.org.tr/>, (E. T.: 31.01.2024).
- Islamic Financial Services Industry Stability Report, 2023. <https://ceif.iba.edu.pk/pdf/islamic-financial-services-industry-stability-report-2023.pdf>, (E. T.: 30.01.2024).
- Türkiye Katılım Bankalar Birliği [TKBB], 2024. <https://tkbb.org.tr/>, (E. T.: 29.01.2024).
- Türkiye Bankalar Birliği [TBB], 2024. <https://www.tbb.org.tr/>, (E. T.: 29.01.2024).
- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, [BDDK], 2024. <https://www.bddk.gov.tr/>, (E. T.: 30.01.2024).
- URL – 1: <https://bankadunyasi.com/> (E. T.: 30.01.2024).
- URL – 2: <https://www.ziraatkatilim.com.tr/bizi-taniyin/katilim-bankaciligini-taniyin/katilim-bankaciligı-urunleri> (E. T.: 31.01.2024).

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, O., Batur, H. Z. ve Ekşili, N. (2014). Kuşakların Değişen Yüzü ve Y Kuşağı ile Ortaya Çıkan Yeni Çalışma Tarzı: Mobil Yakalılar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 165-182.
- Ahmad, N. ve Haron, S. (2002). Perceptions of Malaysian Corporate Customers Towards Islamic Banking Products and Services. *International Journal of Islamic Financial Services*, 3(4), 13-29.
- Ahmed, F. K. (2014). Bankers' Perceptions on Islamic Banking in Oman. *Asia Pacific Journal of Research*, 1(16), 56-70.
- Akhtar, N., Mehmood, M. T., Pervez, M. Z. ve Aslam, F. (2016). Factors Influencing the Perception of Customers in Islamic Banking: A Case Study in Pakistan. *International Review of Management and Business Research*, 5(3), 844-859.
- Allen, I. E. ve Seaman, J. (2006). *Making the Grade Online Education in the United States*. Needham: Sloan Consortium.
- Almarabeh, T. (2014). Students' Perceptions of E-Learning at the University of Jordan. *International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 9(3), 31-35.
- Altıparmak, M., Kurt, İ. D. ve Kapıdere, M. (2011). E-Öğrenme ve Uzaktan Eğitimde Açık Kaynak Kodlu Öğrenme Yönetim Sistemleri. XIII. Akademik Bilişim Konferansı (ss. 319-327). Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Altıntuğ, N. (2012). Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(1), 203-212.
- Arshad, M., Aslam, S., Razi, A. ve Ali, S. A. (2011). A Comparative Analysis of Bankers' Perception on Islamic Banking in Pakistan. *International Journal of Economics and Research*, 2(4), 1-12.
- Arslan, Ö. (2006). Öğrenmenin Yeni Yolu: E-Öğrenme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 121-131.
- Aydın, A. F. (2015). Kurumsal İtibar Açısından Sosyal Medyaya İlişkin Bir Değerlendirme. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, (9), 78-92.
- Aydın, G. Ç. ve Başol, O. (2014, Aralık). X ve Y Kuşağı: Çalışmanın Anlamında Bir Değişme Var mı? *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 1-15.
- Ayten, H. (2016). Kurumsal İtibarın Sosyal Medyada Yönetimi: İngiliz ve Türk Ordusu Youtube Sayfaları Analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baba, R. ve Amin, H. (2009). Offshore Bankers' Perception on Islamic Banking Niche for Labuan: An Analysis. *International Journal of Commerce and Management*, 19(4), 293-308.
- Bashir, A., Sajid, M. R. ve Iqbal, S. (2011). Barriers to Islamic Banking Growth- Bank Employees' Perspective from Pakistan. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 3(1), 56-71.
- Baycan, P. (2017). *Y Kuşağının Satın Alma Davranışları Üzerinde Sosyal Medyanın Etkisi*. Tartışma Metni, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Dış Ticaret Enstitüsü.
- Bilbil, E. K. ve Güler, Ş. (2017). Dijital Ortamda Kurumsal İtibar Yönetimi ve Viral Uygulamalar İlişkisi. *Global Media Journal TR Edition*, 7(14), 379-402.
- Büyükaşlan, A. ve Kırık, A. M. (2013). *Sosyal Medya Araştırmaları I "Sosyalleşen Birey"*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Chaouch, N. (2017). An Exploratory Study of Tunisian Customers' Awareness and Perception of Islamic Banks. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 7-32.
- Cole, F. L. (1988). Content Analysis: Process and Application. *Clinical Nurse Specialist*, 2(1), 53-57.

- Çelik, M. (2014). Hizmet Sektöründeki Y Kuşağı Çalışanlarının İş Hayatındaki Beklentileri (İstanbul Örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı.
- Çömlekçi, İ. (2017). İslami Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Katılım Bankaları Müşterileri Üzerine Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63), 1423-1439.
- Dirican, C. (2016). Katılım Bankacılığının Gelişiminde Nakit Yönetimi Hizmetlerinin Etkileri ve Anket Çalışması ile Banka Çalışan Algısının Analizi. *Maliye Finans Yazıları*, (105), 223-242.
- Doraisamy, B., Shanmugam, A. ve Raman, R. (2011). A Study on Consumers' Preferences of Islamic Banking Products and Services in Sungai Petani. *Academic Research International*, 1(3), 290-302.
- Durak, İ., Bayat, M. ve Arslan, H. M. (2017). Banka Seçiminde Müşteri Tercihleri: Katılım Bankaları Üzerine Amprik Bir İnceleme. *The Journal of Social Science*, 1(2), 60-70.
- Er, B., Mutlu, M. ve Şahin, Y. E. (2015). Daha Bilgili, Daha Doğru: İslami Finans Okuryazarlığı Üzerine Bir Araştırma. *International Congress on Islamic Economics and Finance* (ss. 1-22). Sakarya: Beşiz Yayınları.
- Erol, C. ve Bdour, R. E. (1989). Attitudes, Behaviour, and Patronage Factors of Bank Customers towards Islamic Banks. *International Journal of Bank Marketing*, 7(6), 31-37.
- Fada, K. A. ve Wabekwa, B. (2012). People's Perception Towards Islamic Banking: A Field work study in Gombe Local Government Area, Nigeria. *International Journal of Business, Humanities and Technology*, 2(7), 121-131.
- Fombrun, C. J., Ponzi, L. J. ve Newburry, W. (2015). Stakeholder Tracking and Analysis: The RepTrak System for Measuring Corporate. *Corporate Reputation Review*, 18(1), 3-24.
- Fombrun, C., Gardberg, N. A. ve Sever, J. M. (2000). The Reputation QuotientSM: A Multi-stakeholder Measure of Corporate Reputation. *Journal of Brand Management*, 7(4), 241-255.
- Gait, A. H. ve Worthington, A. C. (2009). Libyan Business Firm Attitudes towards Islamic Methods of Finance. *Social Science Research Network*. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1370752> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1370752>.
- Gençtürk, M. ve Çobankaya, F. T. (2015). Katılım Bankalarının Batı Akdeniz Bölgesindeki Farkındalık Düzeyinin Tespiti. *Bankacılar Dergisi*, (93), 82-105.
- Gerrard, P. ve Cunningham, J. B. (1997). Islamic Banking: A Study in Singapore. *International Journal of Bank Marketing*, 15(6), 204-216.
- Gönen, İ. (2017). Katılım Bankalarının Finans Sektörü İçindeki Yeri ve Katılım Bankalarına Yönelik Müşteri Algısı Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Harasim, L. (2000). Shift happens: online education as a new paradigm in learning. *The Internet and Higher Education*, 3(1), 41-61.
- Harish, J. (2013). Online Education: A Revolution in the Making. *Cadmus*, 2(1), 26-38.
- Harun, T. W., Rashid, R. A. ve Hamed, A. B. (2015). Factors Influencing Products' Knowledge of Islamic Banking Employees. *Journal of Islamic Studies and Culture*, 3(1), 23-33.
- Holmes, B. ve Gardner, J. (2006). *E-Learning: Concepts and Practice*. London: Sage.
- Hossain, A. ve Roy, B. N. (2017). Perception of non-Muslim Customers towards Islamic Banking: A Study in Northern Part of Bangladesh. *International Journal of Humanities and Social Science Invention*, 6(8), 1-7.
- Hsieh, H. F. ve Shannon, S. E. (2005). Three Approaches to Qualitative Content Analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- İslamoğlu, A. H. ve Altunışık, R. (2010). *Tüketici Davranışları*. İstanbul: Beta.
- İşık, A. H. ve Güler, İ. (2012). Comprehensive comparison of traditional and distance learning master programs. *Social and Behavioral Sciences*, (31), 120-123.

- Kaptangil, K. ve Kaptangil, İ. (2014). Yabancı İnsan Kaynakları Yönetimi Alanyazınında Bilgi Yönetimi Kavramının İçerik Analizi ile İncelenmesi. *Journal of Economics and Administrative Sciences*, 16(1), 67-85.
- Kaya, R. (2013). Türk Bankacılık Sisteminde Katılım Bankalarının Tercih Nedenleri ve Bir Araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Kaytancı, B. G., Ergeç, E. H. ve Toprak, M. (2013). Katılım Bankası Müşterilerinde Bankacılık Ürün ve Hizmetlerine Yönelik Memnuniyet: Türkiye Örneği. *International Conference on Eurasian Economies* (ss. 801-811). St. Petersburg-Russia: Beykent Üniversitesi.
- Khan, H. N. ve Asghar, N. (2012). Customer Awareness and Adoption of Islamic Banking in Pakistan. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 3(9), 359-366.
- Khattak, N. A. ve Kashif-Ur-Rehman. (2010). Customer Satisfaction and Awareness of Islamic Banking System in Pakistan. *African Journal of Business Management*, 4(5), 662-671.
- Kılınc, H. (2017). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Öğrenenlerinin Anadolom eKampüs Öğrenme Yönetim Sistemine İlişkin Görüşlerinin Kuşaklar Bağlamında İncelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 104-124.
- Kızıltepe, K. ve Yardımcıoğlu, F. (2017). Diyanet Personelinin Faiz Hassasiyeti Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 172-225.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4(3), 21-28.
- Köksal, Y. ve Özdemir, Ş. (2013). Bir İletişim Aracı Olarak Sosyal Medyanın Tutundurma Karması İçerisindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 323-337.
- Köse, N. ve Yengin, D. (2018). Dijital Pazarlamadan Fijital Pazarlamaya Geçiş Örneği Olarak Artırılmış Gerçeklik ve Sanal Gerçeklik Uygulamalarının Pazarlama Üzerindeki Katkılarının İncelenmesi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 77-111.
- Kuyucu, M. (2017). Y Kuşağı ve Teknoloji: Y Kuşağının İletişim Teknolojilerini Kullanım Alışkanlıkları. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 845-872.
- Lokmanoğlu, E. (2016). Üniversitelerde Öğrenci Algılarına Göre Kurum İtibarı Bağlamında Sosyal Medya İtibarının Araştırılması: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Örneği. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4), 21-43.
- Mahmud, F. L. (2016). Türkiye’de Müşterilerin Katılım Bankacılığını Tercih Etme Nedenleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Masood, S., Rehman, S. ve Rehman, C. A. (2014). Cognizing Customer Awareness and Perception of Islamic Banking Products in Pakistan. *International Journal of Operations and Logistics Management*, 3(4), 322-336.
- Motiwalla, L. ve Tello, S. (2000). Distance Learning on the Internet: An Exploratory Study. *The Internet and Higher Education*, 2(4), 253-264.
- Odabaşı, Y. ve Barış, G. (2003). *Tüketici Davranışı*. İstanbul: MediaCat Akademi.
- Özen, E., Şenyıldız, L. ve Akarbulut, K. (2016). Faizsiz Bankacılık Algısı: Uşak İli Örneği. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2(4), 1-19.
- Özsoy, İ., Görmez, B. ve Mekik, S. (2013). Türkiye’de Katılım Bankalarının Tercih Edilme Sebepleri: Ampirik Bir Tetkik. *Yönetim ve Ekonomi*, 20(1), 187-206.
- Öztürk, E., Şener, G. ve Süher, H. K. (2016). Sosyal Medya Çağında Ürün Yerleştirme: Instagram ve Instabloggerlar Üzerine Bir İçerik Analizi. *Global Media Journal TR Edition*, 6(12), 355-386.
- Peltekoglu, F. B. (2016). *Halkla İlişkiler Nedir?* İstanbul: Beta Basım A.Ş.,

- Ramadan, Z. S. (2013). Jordanian Criteria for Islamic Banks Selection. Evidence from the Jordanian Banking Sector. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 3(3), 139-145.
- Sarıtaş, E. ve Barutçu, S. (2016). Tüketici Davranışlarının Analizinde Kuşaklar: Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic*, 3(2), 1-15.
- Solomon, M. L. (2009). *Consumer Behaviour Buying, Having and Being*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Soud, N. S. ve Sayılır, Ö. (2017). Perceptions of Islamic Banking Among Muslim and Non-Muslim Citizens in Tanzania. *Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 15-29.
- Stemler, S. (2001). An Overview of Content Analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 7(17), 1-10.
- Tatlı, H., Varol, A. ve Alakuştekin, A. (2017). Katılım Bankacılık Hizmetlerinde Tüketici Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Bingöl'de Bir Uygulama. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 9(2), 65-80.
- Terzi, O. ve Kızgım, Y. (2017). Mobil Pazar Uygulamalarının Y Kuşağı Açısından Değerlendirilmesi: Muğla İli Örneği. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(40), 199-219.
- Tokatlı, M., Özbükerci, İ., Günay, N. ve Vural, B. A. (2017). Kurumsal İtibarın Sosyal Medya Üzerinden Aktarımı: Sektör Liderlerinin Twitter Yönetimi Üzerine Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(1), 34-57.
- Toraman, C., Ata, H. A. ve Buğan, M. F. (2015). İslami Bankacılık Faaliyetlerine Yönelik Müşteri Algısı Üzerine Bir Araştırma. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14(4), 761-779.
- Tuncer, A. İ. ve Tuncer, M. U. (2016). Eğlence Reklamlarının Viral Uygulamaları ve Z Kuşağı Üzerinden Bir Değerlendirme. *TRT Akademi*, 1(1), 210-229.
- Türk Dil Kurumu*. (2018). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5abe14d57bb576.65879512, Erişim Tarihi: 27.03.2018.
- Türkan, Y. ve Arpacık, M. (2017). Din Görevlilerinin Katılım Bankacılığına Bakış Açısı: Bingöl İlinde Bir Uygulama. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 233-244.
- Türkiye İstatistik Kurumu*. (2018). http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1027, Erişim Tarihi: 27.03.2018.
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği*. (2018). <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Finansal-Egitim-Strateji-ve-Eylem-Planlari.pdf>, Erişim Tarihi: 08.03.2018.
- We Are Social*. (2018). <https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018>, Erişim Tarihi: 26.03.2018.
- Yağcı, M. İ. ve İlarıslan, N. (2010). Reklamların ve Cinsiyet Kimliği Rolünün Tüketicilerin Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11(1), 138-155.
- Yıldırım, İ. ve Çakar, R. (2016). Katılım Bankacılığı Kullanımı Etkileyen Faktörlere Yönelik Bir Araştırma. *Global Business Research Congress 2* (ss. 552-563). İstanbul: PressAcademia Procedia.
- Yılmaz, T., Ekinci, S. ve Önk, K. (2018). Kobi'lerin Katılım (İslami-Faizsiz) Bankalarının Faaliyetlerine Yönelik Tutumlarının Tespit Edilmesine Yönelik Bir Araştırma. *International Journal of Academic Value Studies*, 4(18), 54-69.
- YouTube*. (2018). Türkiye Katılım Bankaları Birliği: <https://www.youtube.com/channel/UCMaftVh75lxuWK0QZpjTSQ/videos?sort=da&view=0&flow=list>, Erişim Tarihi: 28.03.2018.

- YouTube.* (2018). Ziraat Katılım Bankası A.Ş.: <https://www.youtube.com/channel/UCeF113xeHm2QVbOh87Izobw/videos?sort=da&view=0&flow=list>, Erişim Tarihi: 28.03.2018.
- YouTube.* (2018). KuveytTürk Katılım Bankası A.Ş.: <https://www.youtube.com/user/KuveytTurkBankasi/videos?flow=list&view=0&sort=da>, Erişim Tarihi: 28.03.2018.
- YouTube.* (2018). Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş.: <https://www.youtube.com/user/TurkiyeFinans/videos?flow=list&view=0&sort=da>, Erişim Tarihi: 28.03.2018.
- YouTube.* (2018). AlbarakaTürk Katılım Bankası A.Ş.: <https://www.youtube.com/user/albarakacomtr/videos?sort=da&view=0&flow=list>, Erişim Tarihi: 28.03.2018.
- YouTube.* (2018). Vakıf Katılım Bankası A.Ş.: https://www.youtube.com/channel/UC_YIdsjcCcdwO9-GbCi8SVQ/videos?flow=list&sort=da&view=0, Erişim Tarihi: 28.03.2018.
- Yüksekbilgili, Z. (2016). Tüketici Karar Verme Tarzlarının Kuşaklara Göre Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1392-1402.

KAYNAKÇA

- Akın Ö, Çolak H., (2012), İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamalarıyla Örgütsel Performans Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 2(2), 85-114.
- Akıngüç G. B., (2002), *Aile İşletmelerinin Yapısı ve Geleceği – Türk İşletmelerinin Gelecek Kuşak Yöneticilerinin Önemli Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma* İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi. Yayınları.
- Armstrong, M. (2006), *Strategic Human Resource Management-A Guide to Action* (Third Edition, Koyan Page).
- Aydın, A.H., (2001), *Yönetimin Fonksiyonları*, Güney, Salih (ed) *Yönetim ve Organizasyon*, Ankara: Nobel,
- Aykan, E.(2007), Örgütlerde İnsan Kaynakları Uygulamaları İle Algılanan Örgütsel Destek Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(1), 123-137.
- Bekci, İ., Apalı, A. ve Engin, M. (2020), İşletme Ölçeğini Belirleyen Kriterler ile KOBİ’lerde Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Fonksiyonları Açısından Öneminin İncelenmesi: Burdur Örneği, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(1), 260-279.
- Çidem, İ. (2013), Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler Üzerine Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,
- Çöklü, Y.E., (1994), Halkla İlişkiler Faaliyetleri Çerçevesinde Kuruluştaki Kriz Yönetimi. *Marmara İletişim Dergisi*, 7(7),321-327..
- Demir, M.H., Gümüşoğlu, Ş. (2003), *Üretim Yönetimi İşlemler Yönetimi*, İstanbul: Beta Basım Yay. Dağ. A.Ş.
- Demo G., Neiva ER., Nunes I., Rozzett K., (2012), Human Resources Management Policies And Practices Scale (HRMPPS): Exploratory And Confirmatory Factor Analysis. *BAR-Brazilian Administration Review*, 9(4), 395-420.
- Develioğlu K, Haşit G, Bağcı ÜG (2006) Toplam Kalite Yönetimi Çerçevesinde Yöneticilerin İnsan Kaynakları Yönetimine Bakışları: Bursa (DORSAB)’Da Bir Uygulama. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 191-204.
- Eng, T. ve Ozdemir, S. (2014), International R&D Partnerships and Intrafirm R&D–Marketing–Production Integration of Manufacturing Firms in Emerging Economies, *Industrial Marketing Management*, 43: 32–44.
- Eren, E. (2008), *Yönetim ve Organizasyon (Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar)*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Fain, N. ve Wagner B. (2014), R&D-Marketing Integration in Innovation – Does Culture Matter? *European Business Review*, 26(2):169–187.
- Greenwood, MR. (2002), Ethics and HRM: A review and conceptual analysis. *Journal of Business Ethics*, 36(3), 261-278.
- Guilding, C. (2002), *Financial Management for Hospitality Decision Makers*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Güney, A. (2013), Yönetim Anlayışında Muhasebe Bilgi Sisteminin Yeri, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 276-280.
- Halevi, G. (2001), *Handbook of Production Management Methods*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Hannagan, T. (2009), *Management Concepts and Practices*. Prentice Hall.
- Heid, R. D., ve Bojanic, D. C. (2006), *Hospitality Marketing Management*. New Jersey: John Wiley ve Sons, Inc.

- İşçi, M. (1997), *Halkla İlişkiler*. İstanbul: Der Yayınları.
- Karalar, R. (2005), *Genel İşletme Temel Bilgiler İşlevler*, Eskişehir: Meta Basım.
- Kaya N, Kesen M (2014) İnsan Kaynakları Yönetimi Uygulamaları Ve Örgüt Kültürü Tiplerinin Çalışan Performansı Üzerindeki Etkilerini İncelemeye Yönelik Ampirik Bir Çalışma, *EKEV Akademi Dergisi*, (58), 97-122.
- Kobu, B. (2005), *Üretim Yönetimi*, İstanbul:Beta Basım Yay. Dağ. A.Ş.
- Kotler, P. (2000), *Marketing Management Millenium Edition*. Boston: Prentice-Hall.
- Lancaster, G., ve Massingham, L. (2011), *Essentials of Marketing Management*. New York: Routledge.
- Onurlu, Ö. ve Yazıcı, H. M. (2015), Stratejik Pazarlama Yönetimi Açısından Rekabet Üstünlüğü Sağlayabilecek Kişisel Satış Teknikleri Ve Uygulama. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 52(610), 63-75.
- Robbins, T., L., Crino, M., D., Fr e d e n - dall, L., D. (2002), An Integrative Model Of The Employment Process. *Human Resource Management Review*, 12(3), 419-443.
- Sadullah, Ö. (2013), *İnsan Kaynakları Yönetimine Giriş: İnsan Kaynakları Yönetiminin Tanımı, Önemi ve Çevresel Faktörler*. İ.Ü. İşletme Fakültesi İnsan Kaynakları Yönetimi Anabilim Dalı Öğretim Üyeleri (Ed), İnsan Kaynakları Yönetimi İçinde (1-47) İstanbul: Beta.
- Savcı, M. ve Balioğlu, İ. (2019). Yönetim Denetiminde Veri Kalitesinin Değerlendirilmesi: Bir Uygulama. Uluslararası 19 Mayıs Multidisipliner Çalışmalar Kongresi (678-685). Samsun: İKSAD Yayınevi.
- Song, M., Di Benedetto, A. ve Zhao, Y. (1999), Pioneering Advantages in Manufacturing and Service Industries: Empirical Evidence From Nine Countries, *Strategic Management Journal*, 20: 811-36.
- Sundar, K. (2013), *Principles of Management for Anna University*. Chennai: Vijay Nicole Print.
- Stevenson, W. J. (1996), *Production/Operation Management*, Boston: Irwin.
- Şaylan, O., Esmer, Y., ve Çelik, P. (2023), Kobi'lerde Stratejik Pazarlama Yönetimi: Lüleburgaz Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 639-657. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.1219980>.
- Şimşek, Ş., ve Çelik, A. (2017), *Yönetim ve Organizasyon*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Tosun, K. (1992), *İşletme Yönetimi: Genel Esaslar*. İstanbul:Savaş Kitap ve Yayınevi.
- Tortop, N., ; İsbir, E.G., Aykaç, B., Yayman, H. ve Özer, M. A., (2007), *Yönetim Bilimi*, Ankara:Yargı.
- Tripathi, P.,ve Reddy, P. (2012), *Principles of Management*. New Delhi: Tata McGraw Hill Education Private Limited.
- Tüz, M. V.(2001), *Kriz ve İşletme Yönetimi* İstanbul: Alfa Yayınları.
- Ülgen, H., Mirze, S.,K. (2004), *İşletmelerde Stratejik Yönetim*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Williams, C. (2015), *Principles of Manaegement*. Ohio: South-Western, Cengage Learning.
- Witzel, M. (2004), *Management The Basics*. London: Routledge.

KAYNAKÇA

- Ahmedova, S. (2020, November). *Technology Transfer As A Factor In Improving The Competitiveness of Industrial Enterprises*. In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 971, No. 5, p. 052033). IOP Publishing.
- Apple, K. S. (2008). *Evaluating University Technology Transfer Offices*. In *Public Policy In An Entrepreneurial Economy: Creating the Conditions for Business Growth* (pp. 139-157). New York, NY: Springer New York.
- Arenas, J. J., ve González, D. (2018). Technology Transfer Models And Elements In The University-Industry Collaboration. *Administrative Sciences*, 8(2), 19.
- Baglieri, D., Baldi, F. ve Tucci, C. L. (2018). University Technology Transfer Office Business Models: One Size Does Not Fit All. *Technovation*, 76, 51-63.
- Dalga, E. (2016). Üniversite Sanayi İş Birliğinde Teknoloji Transfer Ofisleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kara Harp Okulu, Ankara
- Feldman, M P. (2003). *Entrepreneurship and American Research Universities: Evolution in Technology Transfer*. Cambridge University Press eBooks, 92-112. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511610134.005>
- Garetto, J., Georganopoulou, D., Janovick, N. ve Löffler, A. (2018). Accelerating Entrepreneurialism within Academia. *Technology Transfer and Entrepreneurship*, 5(1), 35-45.
- Goktepe-Hulten, D. (2010). *University-Industry Technology Transfer: Who Needs TTOs?. International Journal Of Technology Transfer And Commercialisation*, 9(1-2), 40-52. <https://doi.org/10.1504/ijttc.2010.029424>
- Gopalakrishnan, S. ve Santoro, M. D. (2004). Distinguishing Between Knowledge Transfer And Technology Transfer Activities: The Role Of Key Organizational Factors. *IEEE Transactions On Engineering Management*, 51(1), 57-69.
- Kim, J., Daim, T. U. ve Anderson, T. R. (2009). University Technology Transfer: A Conceptual Model Of Impacting Factors And Phased Process. In *PICMET'09-2009 Portland International Conference on Management of Engineering & Technology* (pp. 2798-2811). IEEE. <https://doi.org/10.1109/picmet.2009.5261803>
- Kim, Y. K., Lee, K., Park, W. G. ve Choo, K. (2012). Appropriate Intellectual Property Protection And Economic Growth In Countries At Different Levels Of Development. *Research Policy*, 41(2), 358-375. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2011.09.003>
- Mete, M. (2018).” Teknoloji Transfer Ofislerinin Şirketlerin Ekonomik Gelişimine ve Refah Düzeyine Olan Etkileri”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 8 (Sayı 15), ss.39-55.
- Meysman, J., Cleyn, S. H. D. ve Braet, J. (2017). Identifying The Key Processes For Technology Transfer Through Spin-Offs In Academic Institutions: A Case Study In Flanders And The Netherlands. *International Journal of Technology Transfer and Commercialisation*, 15(3), 291-308. <https://doi.org/10.1504/ijttc.2017.088728>
- Owen-Smith, J. (2005). Trends And Transitions In The Institutional Environment For Public And Private Science. *Higher Education*, 49, 91-117.
- Phan, P H. ve Siegel, D S. (2006). The Effectiveness of University Technology Transfer: Lessons Learned, Managerial and Policy Implications, and the Road Forward. Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/ssrn.900605>
- Pratiwi, A., Sutopo, W., Zakaria, R. ve Rasli, A. M. (2017). Formulating Strategy Through QSPM Based On SWOT Framework: A Case Study Spin-Off Company In Malaysia. *Advanced Science Letters*, 23(9), 8646-8651.
- Puntillo, P., Rubino, F. ve Veltri, S. (2022). *Transferring Knowledge to Improve University Competitiveness: The Performance of Technology Transfer Offices*. In: *Caperchione, E., Bianchi, C. (eds) Governance and Performance Management in Public Universities*. SIDREA Series in Accounting and Business Administration. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-85698-4_7

- Güler, M., & Kırbaslar, İ. (2020). *Teknoloji Transfer Ofislerinin Üniversite Sanayi İşbirliğindeki Rolü*. İktisad Yayınevi.
- Ramanathan, K. (1994). The Polytrophic Components Of Manufacturing Technology. *Technological Forecasting And Social Change*, 46(3), 221-258.
- Rocha, A., Romero, F., Lima, R., Amorim, M. ve Cunha, M. (2023). *Technology Transfer and Valuation Methods in Use by University Technology Transfer Offices*. In: Samarati, P., van Sinderen, M., Vimercati, S.D.C.d., Wijnhoven, F. (eds) E-Business and Telecommunications. Communications in Computer and Information Science, Book series, vol 1795. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-36840-0_3.
- Russ, M. ve Camp, S. M. (1997). Strategic Alliances And Technology Transfer: An Extended Paradigm. *International Journal of Technology Management*, 14(5), 513-527.
- Saputra, I. W., Sutopo, W. ve Zakaria, R. (2018). *A Business Strategy Formulation For Commercializing University-Created Technology: A University Spin-Offs*. AIP Conference Proceedings (Vol. 1931, No. 1, p. 030020). AIP Publishing LLC. <https://doi.org/10.1063/1.5024079>.
- Sarıer, G. (2019). Şirket Değerlemesi ve Start-Up Firma Uygulaması. Yüksek Lisans Tezi. Manisa, Manisa Celal Bayar Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schmoch, U., Reid, P. P., Encarnacao, J. ve Abramson, H. N. (Eds.). (1997). *Technology Transfer Systems In The United States And Germany: Lessons And Perspectives*. National Academies Press.
- Siegel, D.S., Waldman, D. ve Link, A. (2003), "Assessing The Impact Of Organizational Practices On The Relative Productivity Of University Technology Transfer Offices: An Exploratory Study", *Research Policy*, Vol. 32 No. 1, pp. 27-48.
- Stemberkova, R., Maresova, P., David, O. O. ve Adeoye, F. (2021). Knowledge Management Model For Effective Technology Transfer At Universities. *Industry and Higher Education*, 35(6), 638-649.
- Tak, H. S. ve Sabidussi, A. (2015). Business Models For Technology Transfer Offices: A Case Study. *International Journal of Technology Transfer and Commercialisation*, 13(3/4), 192-192. <https://doi.org/10.1504/ijttc.2015.075834>
- Taouaf, I., Elyoussoufi Attou, O., El Ganich, S. ve Arouch, M. (2021). The Technology Transfer Office (TTO): Toward A Viable Model For Universities In Morocco. *Management Letters / Cuadernos de Gestión* 21/2 (2021) 97-107 <https://doi.org/10.5295/cdg.191179it>
- Torcătoru, C. (2019). Aspects Of The Technological Transfer Management For Capitalizing On The Results Obtained Through Scientific Research. *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering*, 514(1), 012041-012041. <https://doi.org/10.1088/1757-899x/514/1/012041>
- Trisnawati, B. (2020). *The Importance of Technology Transfer for Indonesia*. In International Conference on Law, Economics and Health (ICLEH 2020) (pp. 49-52). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/aebmr.k.200513.009>
- Vac, C. S., ve Fitiu, A. (2017). Building Sustainable Development through Technology Transfer in a Romanian University. *Sustainability*, 9, Article No. 2042. <https://doi.org/10.3390/su9112042>
- Žmuidzinaitė, R., Žalgevičienė, S. ve Užienė, L. (2021). Factors Influencing the Performance of Technology Transfer Offices: the Case of the European Consortium of Innovative Universities. *The Engineering Economics*, 32(3), 221-233. <https://doi.org/10.5755/j01.ee.32.3.25785>
- Yükseköğretim Kurumları Teknoloji Transfer Ofisi Yönetmeliği, Resmi Gazete 30263 (07 Aralık 2017), Erişim 20 Aralık 2023. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24143&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

İnternet Kaynakları

- URL 1** T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Stratejik Araştırmalar ve Verimlilik Genel Müdürlüğü, "Teknoloji Transfer Ofislerinin (TTO) Etkinliğinin Değerlendirilmesi" (2021). <https://verimlilikkutuphanesi.sanayi.gov.tr/Library/ShowPDF/1318> Erişim Tarihi 11.10.2023

KAYNAKÇA

- Ailawadi KL, Farris PW (2017) Managing multi-and omni-channel distribution: Metrics and research directions. *Journal of Retailing*, 93(1): 120-135.
- Bodhani A (2012). Shops Offer The E-Tail Experience, *Engineering & Technology*, 7(5):46-49. DOI: 10.1049/et.2012.0512
- Califano M, (2019) Omnichannel Strategy : evolution and managerial implications with focus on Gucci case, Yüksek Lisans Tezi, Luiss Üniversitesi.
- Chopdar PK, Sivakumar VJ (2019) Understanding continuance usage of mobile shopping applications in India: the role of espoused cultural values and perceived risk. *Behaviour & Information Technology*, 38(1): 42-64. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2018.1513563>
- Cook G (2014) Customer experience in the omni-channel world and the challenges and opportunities this presents. *Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice*, 15(4): 262-266. <https://doi.org/10.1057/ddmp.2014.16>
- Edwards Gary (2014) How to Embrace Retail's Newest Trend: Webrooming,” Retail TouchPoints Blog, [available at <http://retailtouchpoints.tumblr.com/post/59107311088/how-to-embraceretails-newest-trend-webrooming>].
- Flavián C, Guinaliú M, Gurrea R (2006) The Role Played By Perceived Usability, Satisfaction And Consumer Trust On Website Loyalty, *Information & Management*, 43(1): 1-14. <https://doi.org/10.1002/cb.1585>
- Gao L, Waechter KA, Bai X (2015) Understanding consumers' continuance intention towards mobile purchase: A theoretical framework and empirical study – A case of China. *Computers in Human Behavior*, 53: 249-262.
- Gupta P, Yadav MS, Varadarajan R (2009) How task-facilitative interactive tools foster buyers' trust in online retailers: a process view of trust development in the electronic marketplace. *Journal of Retailing*, 85(2): 159-176. doi:10.1016/j.jretai.2009.02.001
- Hsia TL, Wu JH, Xu X, Li Q, Peng L, Robinson, S. (2020) Çok kanallı perakendecilik: Tüketiciler deneyimlerini kolaylaştırmada durumsal katılımın rolü. *Bilgi ve Yönetim* 57 (8): 103390. <https://doi.org/10.1016/j.im.2020.103390>
- Hossain, T. M. T., Akter, S., Kattiyapornpong, U., ve Dwivedi, Y. K. (2019). Multichannel integration quality: A systematic review and agenda for future research. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 49, 154-163. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2019.03.019>
- Humbani M, Wiese M (2019) An integrated framework for the adoption and continuance intention to use mobile payment apps. *International Journal of Bank Marketing*, 37(2): 646-664.
- Jara M, Dany V, Olivier M, Thierry M, Nelida M (2018) Measuring customers benefits of click and collect. *Journal of Services Marketing* (32): 430-42. Doi 10.1108/Jsm-05-2017-0158
- Jayachandran S, Sharma S, Kaufman P, Raman P (2005) “The role of relational information processes and technology use in customer relationship management,” *J. Marketing*, 69(4): 177-192
- Kevin C., Chhajed, D., ve Hess, JD (2003). Direct marketing, indirect profits: A strategic analysis of dual-channel supply-chain design. *Management science*, 49(1), 1-20.
- Kerviler G, Demoulin NTM, Zidda P (2016) Adoption of instore mobile payment: Are perceived risk and convenience the only drivers? *Journal of Retailing and Consumer Services*, (31): 334-344.
- Kim K, Prabhakar B, (2000) Initial trust, perceived risk, and the adoption of internet banking. *ICIS 2000 Proceedings*. 55. <https://aisel.aisnet.org/icis2000/55>
- Lazaris C, Vrechopoulos A (2014) From Multichannel to “Omnichannel” Retailing: Review of the Literature and Calls for Research. 2nd International Conference on Contemporary Marketing Issues, (ICCM), 18-20 June.
- Marangoz, M. ve Aydın, AE (2017). Tüketicilerin Üretimine Alışverişi ve Devamlılığında

- Bütünleşik Dağıtım Kanalı Yaklaşımı. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi= Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi* , 9 (1), 71-93.
- Marmol M, Fernandez V (2019) Trigger factors in brick and click shopping Intangible Capital, 15(1): 57–71. <https://doi.org/10.3926/ic.1364>
- Melero I, Sese F, Verhoef P, (2016) Recasting the Customer Experience in today's Omni-channel Environment. *Universia Business Review*, (50):18-37.
- Mosquera A, Olarte Pascual C, Juaneda Ayensa E (2017) Understanding the customer experience in the age of omni-channel shopping. *Revista ICONO14 Revista Científica De Comunicación Y Tecnologías Emergentes*, 15(2): 92-114. DOI: ri14.v15i2.1070 | ISSN: 1697-8293 |
- Mirsch, T.; Lehrer, C. ve Jung, R. (2016) "Channel İntegration Towards Omnichannel Management: A Literature Review", *Proceedings of The 20th Pacific Asia Conference on Information Systems*, 27 Haziran–01 Temmuz, ss. 1–17, Chiayi, Taiwan.
- Ou CX, Sia CL (2010) Consumer trust and distrust: An issue of website design. *International Journal of Human-Computer Studies*, 68(12): 913– 934
- Pal A, Herath T, De R, Rao HR (2020) Is the Convenience Worth the Risk? An Investigation of Mobile Payment Usage. *Information Systems Frontiers*. (23): 941-961.
- Pal A, De' R, Herath T, Rao HR (2019) A review of contextual factors affecting mobile payment adoption and use. *Journal of Banking and Financial Technology*, 3(1): 43–57.
- Piotrowicz W, Cuthbertson R (2014) Introduction to the Special Issue Information Technology in Retail: Toward Omnichannel Retailing. *International Journal of Electronic Commerce*, 18(4): 5-16. DOI: 10.2753/JEC1086-44151804
- Rakhi T, Mala S (2014) Adoption readiness, personal innovativeness, perceived risk and usage intention across customer groups for mobile payment services in India. *Internet Research*, 24(3): 369-392.
- Rana N, Luthra S, Rao HR (2018) Developing a framework using interpretive structural modeling for the challenges of digital financial services in India. *PACIS 2018 Proceedings*, 53.
- Roca JC, Garcia, JJ, de la Vega JJ (2008) The importance of perceived trust, security and privacy in online trading systems. *Information Management & Computer Security*, 17(2):96-113.
- Rigby D, Serow E, Tager S, Cheris A (2014) Spotlight on Technology. *Brain Retail Holiday*, 17(2).
- Santos CPD, Fernandes DVDH (2008) Hizmet iyileştirme bağlamında tüketici güveninin öncülleri ve sonuçları. *BAR-Brezilya Yönetimi İncelemesi* , (5) : 225-244.
- Simone, A., ve Sabbadin, E. (2018). The new paradigm of the omnichannel retailing: key drivers, new challenges and potential outcomes resulting from the adoption of an omnichannel approach. *International Journal of Business and Management*, 13(1), 85-109. Doi: 10.5539/Ijbm.V13n1p85
- Thakur R (2016) Müşteri katılımını ve sadakatini anlamak: alışveriş için mobil cihazlar örneği. *Perakendecilik ve Tüketici Hizmetleri Dergisi* (32): 151-163.
- Ünsalan M (2018) Tüketici Etiği Açısında Showrooming Mağaza İstisnaları Olarak Tanımlanabilir mi?, *Pazarlama İlgörüsü Üzerine Çalışmalar*, 2 (1): 25-34
- Vaghef F (2019) Omnichannel Marketing nel fashion system. *Implicazioni sul rapporto del consumatore con il negozio fisico*.
- Vedamani, Gibson G. (2017). *Retail Management Functional Principles and Practice*. India: Pearson
- Verhoef PC, Kannan PK, Inman JJ (2015) From multi-channel retailing to omni-channel retailing: introduction to the special issue on multi-channel retailing, *Journal of Retailing*, 91 (2): 174-181.
- Worldpay (2015). The store of the future and the role of omni-channel payments in driving business growth. Retrieved from <https://www.worldpay.com/sites/default/files/WPUK-Omnichannelpayments-store-of-the-future.pdf>

hak eden insanlar olduğu anlayışıyla şiddet davranışı yan yana gelebilecek bir görüş değildir. Şiddet; toplumsal yaşamda tüm bireylerin arasındaki *güven, dayanışma, hoşgörü, birliktelik* gibi ortak hareket etme duygularına zarar veren dolayısıyla, toplumsal ve bireysel anlamda *yıkıcı* bir niteliğe sahiptir. İnsan, sosyal ve psikolojik bir varlıktır. Şiddet, insanın diğer insanlara olan ihtiyacına, güven, dayanışma duygularına yıkıcı etkide bulunmaktadır. Aynı zamanda, şiddet toplumsal anlamda da güven, dayanışma, hoşgörü, birliktelik duygularına da zarar veren bir toplumsal sorundur.

KAYNAKÇA

- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği, <https://www.aile.gov.tr/ksgm/mevzuat/> E.T.: 05.2021
- Acar, F. (2010). Türkiye’de kadınların insan hakları: Uluslararası standartlar, hukuk ve sivil toplum, *Kadın Hakları Uluslararası Hukuk ve Uygulama*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları. 13-22.
- AIHS, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. http://www.anayasa.gov.tr/files/bireysel_basvuru/AIHS_tr.pdf
- Akkoç, A. (2013). Bir Yönetim Biçimi Olarak Modern Demokrasi Süreci ve Sorunları. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Altınay A. G., Arat Y. (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Punto.
- Anderson, K. L. (2010). Conflict, power and violence in families, *Journal of Marriage and Family*. 72: 726-742 E.T.: 11.10.2022 DOI:10.1111/j.1741-3737.2010.00727.
- Boyacıoğlu, I., Uysal, M. S. ve Erdugan, C. (2020). Psikolojik şiddetin ölçümü: Psikolojik istismar profilinin ve kadına kötü muamele envantelerinin Türkçeye uyarlanması. *Psikoloji Çalışmaları- Studies in Psychology*, 40(1), 19–55. <https://doi.org/10.26650/SP2019-0027>
- CEDAW Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW). <https://www.aile.gov.tr/ksgm/mevzuat/> E.T.: 02.08.2023
- Cheng, T. C. & Lo, C. C. (2019). Physical intimate partner violence: factor related to women’s contact with police. *Journal of Comparative Family Studies*. Volume 50, Number 3, p.229-241, E.T.:11.10.2022
- Çüçen, K. (2013). *İnsan Hakları*. 2. Basım. Bursa: Sentez Yay.
- Doğru, D. (2023). Türkiye’de kadınların siyasal haklarını kazanması ve siyasal temsilde karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 72 (1), 247-293 ORCID: 0000-0002-7454-6984.
- Elpeze-Ergeç, N. (2020). *Teori ve Düşünce Şiddet: Kadına Şiddet ve Medya Gerçeğinin Kurgusu*. Konya: LiteraTürk Academia.
- Ertürk, Y. (2022). *Sınır Tanımayan Şiddet: Paradigma, Politika ve Pratikteki Yönleriyle Kadına Şiddet Olgusu*. İstanbul: Metis.
- Güleç, H., Topaloğlu, M., Ünsal, D. ve Altıntaş, M. (2012). Bir kısır döngü olarak şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 4(1), 112-137. E.T.: 16.01.2022
- Hobsbawm, E. J. (2010). *İmparatorluk Çağı 1875-1914*. (çev. V. Aslan) 4. Baskı. Ankara: Dost Kitabevi.
- Kabacaoğlu, G. ve Koçtürk, N. (2020). Aile İçi Şiddete Kavramsal Çerçeveden Genel Bir Bakış. İçinde (ed). N. Koçtürk & B. Ulukol, *Aile İçi Şiddet* (s.1-30). Ankara: Nobel.
- Karabağ, İ. (2010). *Dil ve Şiddet: Geçmişten Günümüze Bir Kavram İncelemesi*. İstanbul: İkaros yay.

- Kıdık-Örücü, T. (2013). *Kadın Hakları El Kitabı*. Ankara: Ankara Barosu. Erişim tarihi:02.06.2021
- KSGM. (2018). *Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2018-2023*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. <https://www.aile.gov.tr/ksgm/mevzuat/> E.T.: 02.08.2023
- KSGM. (2021). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı 2021-2025*. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü <https://www.aile.gov.tr/ksgm/mevzuat/> E.T.: 02.08.2023
- Miller-Perrin, C. L., Perrin, R. D. & Renzetti, C. M. (2020). *Yakın İlişkilerde Şiddet ve İstismar* (çev. S. Gürdoğan). İstanbul: Apamer Psikoloji Yay.
- Okan İbiloğlu, A. (2012). Aile içi şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry* 2012; 4(2), 204-222. Doi:10.5455/cap.20120413. E.T.: 02.03.2023
- Polat, O. (2016). Şiddet. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*. 22 (1), 15-34, Erişim Tarihi: 03.03.2023
- Ritzer, G. (2013). *Klasik Sosyoloji Kuramları*. (çev. H. Hülür). Ankara: De ki.
- Sivaslıoğlu, F. ve Erdal, N. (2020). Ailede şiddet gören çalışan kadınların iş performansı. *ASEAD*. 7 (6), 350-367
- Taşdemir Afşar, S. (2015). Türkiye’de şiddetin “kadın yüzü”. *Sosyoloji Konferansları* No: 52 (2015-2), 715-753 DOI: 10.18368/IU/sk.04297. E.T.:24.01.2022
- Tilly, C. (2013). *Toplumsal Hareketler 1768-2004*. (çev. O. Düz). İstanbul: Babil.
- TTCKAA22. (2022). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması*. Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırmaları Merkezi. <https://gender.khas.edu.tr/tr/turkiyede-toplumsal-cinsiyet-ve-kadin-algisi-arastirmasi>, Kadir Has Üniversitesi E. T.:23.07.2023
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., Bilir, O., Etizer-Karacık, N. Ve Özbay, D. (2014). *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Paradigma Akademi
- Ural, H. ve Çabuk Kaya, N. (2018). Kadın cinayetlerinde sembolik iktidarın krizi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 21(2), 356-382. E.T: 29.09.2022
- Ünlü, S., Bayram, N., Uluyağcı, C. ve Uzoğlu-Başçu, S. (2009). Kadına yönelik şiddet: tv dizilerinde kadına yönelik şiddet üzerine bir araştırma. *Selçuk İletişim*. 95-104. E.T.: 24.01.2022
- Vatandaşlar, S. E. ve Hatipoğlu Sümer, Z. (2019). Kadınlara yönelik psikolojik şiddet ölçeğinin (psychological maltreatment of women inventory) Türk kültürüne uyarlanması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 9(53), 341-371. E. T.: 09.05.2021

KAYNAKÇA

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, (2015), *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması*. Ankara: Elma Teknik Basım.
- Altınay, A.G. ve Arat Y., (2007). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet, <https://research.sabanciuniv.edu/id/eprint/7029/1/TurkiyedeKadinaYonelikSiddet.pdf> (E.T.: 11.12.2023).
- Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Elma Teknik Basım.
- Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu ve Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu (2023). Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 2007-2021 Yılları Arası Verilerinin İstatistiksel Analizi, (E.T.:14.02.2024).
https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/tkdf_ev_ici_siddet_acil_yardim_hatti_2023_raporu_1.pdf
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments in Nature and Design*. Cambridge: Harvard University Press.
- URL-1:<https://bianet.org/kadin/bianet/133354-bianet-siddet-taciz-tecavuz-cetelesi-tutuyor> (E.T.:21.10.2023).
- Damarlı, N. ve Kuyucu, N. (2017). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizmaları İzleme Raporu*, Kadın Dayanışma Vakfı
- Díaz-Aguado, M.J. ve Martínez-Arias, R. (2022) Types of male adolescent violence against women in three contexts: dating violence offline, dating violence online, and sexual harassment online outside a relationship. *Frontiers in Psychology*, 13(850897),1-12, doi: 10.3389/fpsyg.2022.850897
- Kadın Dayanışma Vakfı (2018). *Kadına Yönelik Şiddet Nedir?* Ankara:Şen Matbaa
- Lal, S. B. Violence against women Issues, Challenges and Solutions, *International Journal of Science and Research*, 12(1),1-6. DOI: 10.21275/SR23101225707
- Netting, F.E., Kettner, P.M., McMurtry, S.L., Thomas M.L. (2017). *Social Work Macro Practice*. 4th ed. United States: Pearson Education Inc.
- OECD (2019), *Violence against women, in Society at a Glance 2019: OECD Social Indicators*, Paris: OECD Publishing, DOI: <https://doi.org/10.1787/008fcef3-en>
- Our Watch. (2021). *Change the story: A Shared Framework for the Primary Prevention of Violence Against Women in Australia* (2nd ed.). Melbourne, Australia: Our Watch.
- Öztürk, A.B. (2015). Kadınlarla Eğitici Eğitimi El Kitabı. Kadın Dayanışma Vakfı. <https://siginaksizbirdunya.org/wp-content/uploads/2022/02/kadinlarla-egitici-egitimi.pdf> (E.T.:22.10.2023).
- Patel, L. (2015). *Social Welfare and Social Development*. 2nd ed. Cape Town: Oxford University Press Southern Africa
- Sibanda, L. (2019). Social Work Interventions to Adress Domestic Violence in Sedibeng District. Master Thesis. South Africa: University of Pretoria.
- Swanger, K.K. ve Petcosky, J.L. (2003). *Violence in the Home: Multidisciplinary Perspectives*, (New York; online edn, Oxford Academic.
- The United Nations, (1993). Declaration on the eliminationof violence against women. New York. https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf. (E.T.:12.12.2023).
- UNWOMEN (2023), Frequently asked questions: Types of violence against women and girls. <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/faqs/types-of-violence> (E.T.:12.12.2023).

- UN WOMEN World ve Health Organization, (2020). RESPECT Women Overview how to use the RESPECT framework implementation guide. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/RESPECT-implementation-guide-Overview-en.pdf>. (E.T.:02.01.2024).
- Webb, R. (2010). Women And Domestic Violence: Implications For Social Work Intervention. National Association of Social Workers. <https://www.socialworkers.org/News/1000-Experts/Media-Toolkits/Domestic-Violence-Media-Toolkit>. (E.T.:21.12.2023).
- World Health Organization, (2021a). Violence against women. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>. (E.T.:21.12.2023).
- World Health Organization (2021b), Violence against women prevalence estimates, 2018: Global, regional and national prevalence estimates for intimate partner violence against women and global and regional prevalence estimates for non-partner sexual violence against women. (E.T.:21.12.2023).
- World Health Organization ve UN Women, 2021. Global Fact Sheet Violence Against Women Prevalence Estimates, 2018. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240022256> (E.T.:21.12.2023).

KAYNAKÇA

- Al Rawashdeh, A. Z., Mohammed, E. Y., Al Arab, A. R., Alara, M., & Al-Rawashdeh, B. (2021). Advantages and disadvantages of using e-learning in university education: Analyzing students' perspectives. *Electronic Journal of E-learning*, 19(3), 107-117.
- Al-Awidi, H. M., & Al-Mughrabi, A. M. (2022). Returning to Schools After COVID-19: Identifying Factors of Distance Learning Failure in Jordan from Parents' Perspectives. *Online Journal of Communication and Media Technologies*, 12(4), e202232.
- Arslan, K., Arı, A. G., & Kanat, M. H. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında veli görüşleri. *Ulakbilge*, 57, 192-206.
- Baytiyeh, H. (2018), "Online learning during post-earthquake school closures", *Disaster Prevention and Management*, Vol. 27 No. 2, pp. 215-227. <https://doi.org/10.1108/DPM-07-2017-0173>
- Baytiyeh, H. and Naja, M.K. (2010), "Do multimedia features promote understanding and retention", *International Journal of Instructional Media*, Vol. 37 No. 1, pp. 43-54.
- Bradley, R., Browne, B., & Kelley, H. (2017). Examining the influence of self-efficacy and self-regulation in online learning. *College Student Journal*, 51(4), 518-530.
- Burke, K., Baker, W., & Hobdell, G. (2023). Getting hands-on: Praxis-focused assessment to enhance online arts teacher education. *Distance Education*, 44(2), 213-229.
- Caladine Richard (2001). Learning Environments Of The Future: Narrow To Broadband Via Dvd, Education Resources Information Center (<http://www.ascilite.org.au/conferences/melbourne01/pdf/papers/caladiner.pdf>).
- Cavanaugh, J. (2005), "Teaching online – a time comparison", *Online Journal of Distance Learning Administration*, Vol. 8 No. 1, pp. 1-10.
- Çelik, K., & Sökmen, A. (2018). Uzaktan eğitime devam etme niyetinin anlaşılması: genişletilmiş Teknoloji Kabul Modeli. *Yönetim, Ekonomi ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 1-23.
- Davis, C. R., Grooms, J., Ortega, A., Rubalcaba, J. A. A., & Vargas, E. (2021). Distance learning and parental mental health during COVID-19. *Educational Researcher*, 50(1), 61-64.
- Fidalgo, P., Thormann, J., Kulyk, O., & Lencastre, J. A. (2020). Students' perceptions on distance education: A multinational study. *International journal of educational Technology in Higher Education*, 17(1), 1-18.
- Foucault, M. (2004). The birth of biopolitics. Macmillan <http://www.koeri.boun.edu.tr/> https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/39500/xfiles/deprem_nedir.pdf
- Kahraman, M. E. (2020). COVID-19 salgınının uygulamalı derslere etkisi ve bu derslerin uzaktan eğitimle yürütülmesi: Temel tasarım dersi örneği. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 6(1), 44-56.
- Karataş, B. (2023). Deprem ve Eğitim Dünyası. <https://hasiladergi.com/wp-content/uploads/2023/05/Busra-Karatas-deprem-ve-egitim-dunyasi-3.pdf>
- Karatepe, F., Küçükgençay, N., Peker, B. (2020). "Öğretmen adayları senkron uzaktan eğitime nasıl bakıyor? Bir anket çalışması", *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, S 7(53), ss. 1262-1274
- Kelly, M. (1990), "Course creation issues in distance education", in Garrison, D. and Shale, D. (Eds), *Education at a Distance*, Krieger, Malabar, FL, pp. 77-99.
- Kılıç, A., & Beldağ, A. (2021). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin görüşleri: Nitel bir çalışma. *Sosyal Bilimler ve Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(1), 1-23.
- Kurnaz, A., Kaynar, H., Barışık, C. Ş., & Doğrukök, B. (2020). Öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 293-322.
- Metin, A. E., Karaman, A., & Şaştım, Y. A. (2017). Öğrencilerin uzaktan eğitim sistemine bakış açısı ve uzaktan eğitim İngilizce dersinin verimliliğinin değerlendirilmesi: Banaz Meslek Yüksekokulu. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 640-652.

- Özyürek, A., Begde, Z., Yavuz, N. F., & Özkan, İ. (2016). Uzaktan eğitim uygulamasının öğrenci bakış açısına göre değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 595-605.
- Reid, K., Butler, D. L., Comfort, C., & Potter, A. D. (2023). Virtual internships in open and distance learning contexts: Improving access, participation, and success for underrepresented students. *Distance Education*, 1-17.
- Taylor Jim (2001). *Fifth Generation Distance Education*, Higher Education Series, Report No:40.
- Telli, S. G., & Altun, D. (2023). Türkiye’de Deprem Sonrası Çevrimiçi Öğrenmenin Vazgeçilmezliği. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 125-136.
- Tibi, M., & Tibi, L. (2015). Distance learning: what are its strengths and pitfalls. *Recuperado de: https*, (9).
- Tokyay, M. (2020). Uzaktan Eğitim Dijital Uçurumu Derinleştiriyor Mu? İnterneti Olmayan Öğrenci Nasıl Eğitim Alacak?. <https://tr.euronews.com/2020/04/17/uzaktan-egitim-dijitalucurumu-derinlestiriyor-mu-internetiolmayan-ogrenci-nas-l-egitim-a>, (4 Aralık 2020).
- Tuiloma, S. H., & Graham, C. R. (2023). Understanding the role of online teaching assistants in student engagement. *Distance Education*, 1-27.
- Wang, Q., Xun, J., Li, N., Huijser, H., Shen, J., & Chen, J. (2023). Examining gains and pains of a new virtual internship design. *Distance Education*, 44(2), 246-266.
- Yağız, E. (2021). Türkiye’de Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 468, 43-52.

Kaynakça

- Bilton, T., Bonnett, K., Jones, P., Lawson T., Skinner, D., Stanworth, M., Webster, A. (2009) Sosyoloji, Çev. Kemal İnal, Yeliz Kartal, Nurgök Özkale, Kasım Toraman, Yağmur Özkan, Ali Rıza Güngen. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Fay, B. (2017) Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi, Çev. İsmail Türkmen, 4. Baskı, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (1993) Cinselliğin Tarihi (cilt-1), Çev. Hülya Tufan, İstanbul: Afa yayınları.
- Foucault, M. (2002) Kliniğin Doğuşu, Çev. Temel Keşoğlu, Ankara: Doruk Yayınları.
- Foucault, M. (2004) Toplumunu Savunmak Gerekir, Çev. Şahsuvar Aktaş, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Foucault, M. (2005) Özne ve İktidar, Çev. Işık Ergüden-Osman Akınbay, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Hekman, Susan (1999) Bilgi Sosyolojisi ve Hermeneutik, Çev. Hüsametdin Arslan-Bekir Balkız, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Karakaş, M. (2002). “İktidar İlişkileri Açısından Bilim ve Sosyoloji”, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, s. 163-178.
- Levi-Strauss, C. (2012) Yapısal Antropoloji, Çev. Adnan Kahiloğulları, Ankara: İmge Kitabevi.
- Levi-Strauss, C. (2016) Yaban Düşünce, Çev. Tahsin Yücel, 7. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Marshall, G. (1999) Sosyoloji Sözlüğü, Çev. Osman Akınbay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mills, S. (2003) Söylem ve İdeoloji, İçinde Barış Çoban-Zeynep Özarslan (Der.), Söylem ve İdeoloji. İstanbul: Su Yayınları.
- Morris, B. (2004) Din Üzerine Antropolojik İncelemeler, Çev. Tayfun Atay, Ankara: İmge Kitabevi.
- Ritzer, G. Jeffery, S. (2014) Sosyoloji Kuramları, Çev. Himmet Hülür, Ankara: Deki Yayınları.
- Smith, P., Riley, A. (2016) Kültürel Kurama Giriş, Çev. Selime Güzelsarı, İbrahim Gündoğdu, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Suğur, S. (2013). Modern Sosyoloji Tarihi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Swingewood, A. (1998) Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi, Çev. Osman Akınbay, 2. Baskı, Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- Şeylan, G. (1999) Postmodernizm, Ankara: İmge Yayınları.

Akşener, yaptığı paylaşımlarda gençlere namus bekçisi rolünü vermekte ve büyük bir sorumluluğu bu kitleye yüklemektedir. Ve aynı kitle hürriyetin yanında istibdatın karşısında konumlandırılmakta, parolası vatan işareti namus olan bir yönlendirme ile motive edilmektedir. Sınır güvenlik tezinden hareketle sınırın sahibi olanlar namus bekçisi, sınırın içinde olan ancak varlığına şüphe ile yaklaşılabilirler ise namus düşmanı olarak konumlandırılıyor. Namus temalı her slogan/söz homojen olan büyük kitlenin ötekiyi, suç işleyen, ahlaki bozan, aile yapısını etkileyen ve bazı açılardan ülkeyi ucuza kapatan kabahatli bir kötülük nesnesi olarak damgalamasını kolaylaştırmaktadır. Her iki parti, namusa dayalı söylemlerinde yabancı düşmanlığına giden bir çizgiye mesafeli durmakta ancak belli bölgelerdeki insan varlığına temkinli yaklaşmaktadır.

Akşener'in kadınlar günü dolayısı ile sayfasına taşıdığı iletisinde, kavramın cinsiyetçi yönü belirgin bir şekilde öne çıkarılmıştır. Ailenin kahramanca restorasyonu için, gerçek akraba olmayan tam yabancı olmasına da izin verilmemesi gereken kadının, otorite, uygun evlilik ve doğru cinsellik ile yönü tayin edilmektedir. Toprağın egemeni olan ve devlet baba şeklinde sıfatlanan erkek için, vatan toprağı ana'lar ile doludur.

KAYNAKÇA

- Agamben, G. (2001). *Kutsal İnsan & Egemen İktidar ve Çıplak Hayat*. İ. Türkmen (Çevirmen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Akın, Y. (2004). *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar" Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aksakal, E. (2022). *Namus Söylemi ve Cinsiyetlendirilmiş Milliyetçilik*. İstanbul: Çizgi Yayınevi.
- Aksoy, G. (2004). Bir Kadın Olarak Anadolu Kadını: Toprağın ve Kimliğin Genderleşmesi, 1-20, [https://www.academia.edu/12973779/Bir_Kad%C4%B1n_Olarak_Anadolu_ve_Anadolu_Kad%C4%B1n%C4%B1_Topra%C4%9F%C4%B1n_ve_Kimli%C4%9Fin_Genderle%C5%9Fmesi_2004_2005_\(E.T.:_28.12.2023\)](https://www.academia.edu/12973779/Bir_Kad%C4%B1n_Olarak_Anadolu_ve_Anadolu_Kad%C4%B1n%C4%B1_Topra%C4%9F%C4%B1n_ve_Kimli%C4%9Fin_Genderle%C5%9Fmesi_2004_2005_(E.T.:_28.12.2023))
- Aksoy, B. (2022). *Etimoloji Işığında Kelimelerin Dünyasında Gezintiler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altuntek, N. S. (2008). Benlik ve Kültür: Namus Kavramına Simgesel Bilişsel Bir Yaklaşım, *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 15(2), 37-58.
- Aronson, E., Wilson, T. ve Akert, R. (2012). *Sosyal Psikoloji*. İstanbul: Kaknüs Psikoloji.
- Aydın, F. (2003). "Namus/Nomos Cebrail mi Tevrat mı? "Bed'ül -Vahy" Hadisindeki Namus Kavramı Üzerine", *Divan İlmî Araştırmalar*, Sayı: 15/2, 53-85.
- Bağlı, M. ve Özensel, E. (2011). *Türkiye'de Töre ve Namus Cinayetleri: Töre ve Namus Cinayeti İşleyen Kişiler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. İstanbul: Destek Yayınevi.
- Baker, N., Gregware, P. R. ve Cassidy, M. (1999). "Family Killing Fields: Honor Rationales in the Murder of Women", *Violence Against Women*, Volume: 5, Issue: 2, 164-184.
- Berktaş, F. (1998). "Cumhuriyet'in 75 Yıllık Serüvenine Kadınlar Açısından Bakmak". İçinde. A. Berktaş Hacimirzaoğlu (Editör). *75 Yılda Kadınlar Ve Erkekler*, 1-13, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Berktaş, F. (2010). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2016). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü, Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Blank, H. (2008). *Bekaretin El Değmemiş Tarihi*. E. Ergün (Çevirmen). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Bora, T. (2005). Analar, Bacılar, Orosular: Türk Milliyetçi - Muhafazakar Söyleminde Kadın. İçinde. A. Öncü ve O. Tekelioğlu (Derleyen). *Şerif Mardin'e Armağan*, 241-244. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015). *Eril Tahakküm*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Boroditsky, L. (2023). How Language Shapes The Way The Think, <https://www.youtube.com/watch?v=RKK7wGAYP6k>, (E.T.: 28.12.2023)
- Bourdieu, P.(2015). *Eril Tahakküm*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Büyükkantarcioglu, N. (2006). *Toplumsal Gerçeklik ve Dil*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Chatterjee, P. (2022). *Ulus Parçaları, Kolonyal ve Post Kolonyal Tarihler*, İ. Çekem (Çevirmen), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cantek, F. Ş. (2023). Mekanın Cinsiyeti, <https://feministbellek.org/mekanin-cinsiyeti/>, (E.T.: 28.12.2023)
- Connell, R. W.(1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. C. Soydemir (Çevirmen). İstanbul: Ayrıntı.
- Çetin, İ. (2014). Gelenek ve Modernite Arasında Türkiye’de Son Dönem Kadın Cinayetleri, *Sosyoloji Dergisi*, 30, 41-63.
- Delaney, C. (2022). *Tohum ve Toprak*. S. Somuncuoğlu ve A. Bora (Çevirmen). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Doğan, R. (2016). *Namus, Töre ve Eril Şiddet, Yargıtay Kararları, Toplumsal Cinsiyet Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Durakbaşa, A. (1998). Cumhuriyet Döneminde Modern Kadın ve Erkek Kimliklerinin Oluşumu: Kemalist Kadın Kimliği ve Münevver Erkekler, İçinde. A. Berktaş Hacımırzaoğlu (Editör). *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, 29-51, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Ecevitoglu, P. (2012). *Namus Töre ve İktidar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Engels, F. (2008). *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*. K. Somer (Çeviren). Ankara: Sol Yayınları.
- Eroler, E. G. (2021). Türkiye’de Koronavirüs Pandemisi Döneminde Militarizm, Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet: Gazetelere İlişkin Bir Militarist Söylem Analizi, *Moment, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 8(1), 246-268.
- Foucault, M. (2003). *Cinselliğin Tarihi*, H. Uğur Tanrıöven (Çeviren), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Gellner, E. (2008). *Uluslar ve Ulusçuluk*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Gümüşçü, O. (2010). Siyasi Coğrafya Açısından Sınırlar ve Tarihi Süreç İçinde Türkiye’de Sınır Kavramı, *Bilig*, Kış (52), 79-104. <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarinde-x-1423873159.pdf>.
- Hamzaoglu, M. ve Şener, B. (2022). Kadına Yönelik Şiddet Olgusunun Sosyo-Politik, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel-İdeolojik Kökleri Üzerine Bir Değerlendirme: Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Namus Olguları, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 12/24, 235-265.
- Hellgren, Z., Hobson, B. (2008). Cultural Dialogues in the Good Society, *Ethnicities*, 8(3), 385–404, https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/23084/ssoar-ethnicities-2008-3-hellgren_et_al-cultural_dialogues_in_the_good.pdf;jsessionid=528428F897F31D1C729A1773953BF3C5?sequence=1
- Kaftancıoğlu, C. (2021). Namus Belası, <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/olaylar-ve-gorusler/namus-belasi-dr-canan-kaftancioglu-1862166>, (E.T.: 28.12.2023).
- Karadeniz, S. (2020). Sınır, Ulus, Vatan, Namus: Geçirgenlikler/Kesişimler, *Yetkin Düşünce*, 3/9, 207-218.
- Kocaman, A., Özsoy, S. ve İmer, K..(2011). *Dilbilim Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

- Kadioğlu, A. (1998). Cinselliğin İnkarı: Büyük Toplumsal Projelerin Nesnesi Olarak Türk Kadınları. İçinde. A. Berktaş Hacımırzaoğlu (Editör), *75 Yılda Kadınlık ve Erkeklik*, 89-101, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Kalav, A. (2012). Namus ve Toplumsal Cinsiyet, *Mediterranean Journal of Humanities*, II/2, 151-163.
- Kandiyoti, D. (1997). *Cariyeler Bacılar Yurttaşlar Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, A. Bora, F. Sayılan (Çeviren), İstanbul: Metis Yayınları.
- MacKinnon, A. C. (2003). *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*. T. Yöney ve S. Yücesoy (Çevirenler), İstanbul: Metis Yayınları.
- Meeker, M. E. (2009). Meaning and Society in the Near East: Examples from the Black Sea Turks and The Levantine Arabs (I), *International Journal of Middle East Studies*, 7, 243-270.
- Millett, K. (1987). *Cinsel Politika*, S. Selvi (Çeviren), İstanbul: Payel Yayınevi.
- Memissi, F. (2003). *Kadınlığın İsyanı ve İslami Hafıza*, A. Kantarcı (Çevirmen). Ankara: Epos Yayınları
- Mursül, D. (2022). Siyasal Söylemde Sınırın Meşrulaştırılması, *Ulusam*, 2/2, 1-17.
- Mutluer, N. (2008). Türkiye’de Cinsiyet Hallerinin Sınırları: Namussallaştırma. İçinde. N. Mutluer (Derleyen). *Cinsiyet Halleri, Türkiye’de Toplumsal Cinsiyetin Kesişim Sınırları*, 14-30, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Nagel, J. (2013). Erkeklik ve Milliyetçilik: Ulusun İnşasında Toplumsal Cinsiyet ve Cinsellik. İçinde. A. Gül Altınay (Derleyen). *Vatan Millet Kadınlar*, 65-103, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Najmabadi, A. (2013). Sevgili ve Ana Olarak Erotik Vatan: Sevmek, Sahiplenmek, Korumak, İçinde. A. Gül Altınay (Derleyen). *Vatan, Millet, Kadınlar*, 118-154, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Neuman, W. L. (2020). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar I*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Nişanyan, S. (2009). *Sözlerin Soyağacı, Çağdaş Türkçe’nin Etimolojik Sözlüğü*, İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Oktay Y.B. 2003. Geleneklerin Ardındaki Ölüm: Töre Cinayetleri. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 8, 69-86, <https://dergipark.org.tr/pub/iukad/issue/736/7958> (E.T.: 28.12.2023).
- Özmete, E., Yıldırım, H., Duru, S. (2018) . Yabancı Düşmanlığı (Zenofobi) Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Yıl: 18, Sayı: 40/2, 191-209.
- Parla, A. (2001). The “Honor” of the State: Virginity Examinations in Turkey, *Feminist Studies*, 27/, 65-88.
- Öztan, G. G. (2006). Türkiye’de Öjeni Düşüncesi ve Kadın, *Toplum ve Bilim*, S.105, 265- 281.
- Sakallı U., N. ve Uslu, A., G. 2013. Namus Kültürlerinde “Namus” ve “Namus Adına Kadına Şiddet”: Sosyal Psikolojik Açıklamalar”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 16 (32), 76-91.
- Sakallı, N. ve Türoğlu, B. (2019). Erkek Olmak ya da Olmamak: Sosyal Psikolojik Açısından Erkeklik/Erkeklik Çalışmaları”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 22(44), 52-76.
- Sancar, S. (2004). Otoriter Türk Modernleşmesinin Cinsiyet Rejimi, 1-15, http://kasaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/34/2013/03/serpil-hc.Otoriter_turk_modernlesmesinin_cinsiyet_rejimi.pdf, (E.T.: 28.12.2023).
- Sirman, N. (2006). Akrabalık, Siyaset ve Sevgi: Sömürge Sonrası Koşullarda Namus-Türkiye Örneği, İçinde. S. Mojab ve N. Abdo (Derleyen), *Namus Adına Şiddet Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar*, 43-63, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Sözen, E. (1999). *Söylem. Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Tahincioğlu, A. N. Y. (2010). Namus Cinayetleri Üzerinden Yapılan Cinsiyetçilik ve Milliyetçiliğin Köşe Yazılarına Yansıması, *Mülkiye*, Cilt: XXXIV, Sayı: 269, 225-253.

- Tahincioğlu, N. (2011). *Namusun Halleri*, İstanbul: Postiga Yayınları.
- Tillion, G. (2006). *Harem ve Kuzenler*, Ş. Tekeli ve N. Sirman (Çevirmenler). İstanbul: Metis Yayınları.
- Ural, H. ve Kaya Ç. N. (2018). Kadın Cinayetlerinde Sembolik İktidarın Krizi, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 21/2, 356-382.
- Ünüböl, M., Özbek, G., Özgön, S., Gülce, D. ve Demir, B. (2007). Namus Adına Cinayet: Türkiye’de Namus Cinayetlerinin İncelenmesi, *Türk Psikoloji Bülteni*, Yıl: 13, Sayı: 41, 69-83.
- Üskül, A. K., Cross, S. E., Ataca, B. (2012). Honor Bound: The Cultural Construction of Honor in Turkey and the Northern United States, *Journal of Cross Cultural Psychology*, 43/7, 1131-1151.
- Walby, S. (2002) .Feminism in a Global Era, *Economy and Society*, 31(4), 533-557.
- Welchman, L. ve Hossain, S. (2014). *Namus, Doğrular ve Yanlışlar, Suçlar, Paradigmalar ve Kadına Yönelik Şiddet*. İçinde.M. Tabur, A. Sönmez, C. Tanır, S. Şekercan (Çevirenler), İstanbul: BGST Yayınları.
- Yıldız, A. N. (2009). Kadın Cinselliğinin Söylemsel İnşası ve Namus Cinayetleri: Şanlıurfa Örneği, Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Zajadlo, J. (2020). The Concept of Nomos - Some Remarks, *Krytyka Prawa*, 12/3, 143-161. <https://repozytorium.kozminski.edu.pl/pub/5816>, (E.T.: 28.12.2023).
- Zvinkliene A. (2010). Honour Killings in Modern Societies: A Sociological Perspective, *ICR Journal*, 532-535, file:///C:/Users/Hatice%20Karaku%C5%9F%20%C3%96zt%C3%BCr/Downloads/admin-vp.-5%20(2).pdf, (E.T. : 28.12.2023).

Kaynakça

- Altıntaş, E. (2023). Hasan Ali Toptaş'ın Romanlarında Postmodernizm Bağlamında Kayboluş, Kaçış ve Arayış Kavramları. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Aracı, E. (2019). Hasan Ali Toptaş'ın Hikâyeleri Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Ayık, A. (2010). Hasan Ali Toptaş'ın Gölgesizler romanında postmodern kurgu. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 2(4), 67-77.
- Balık, M. (2013). Adalet Ağaoğlu'nda Bir Anlatım Tekniği Olarak Kurgu Sorunları. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Kongresi (Saraybosna): Bildiri Kitabı / Editor Mustafa Arslan.
- Bildirici, F. (2000). Türk edebiyatının yeni Yusuf Atılgan'ı Hasan Ali Toptaş, <https://savaska.wordpress.com/2009/02/09/bin-huzunlu-haz-hasan-ali-toptas/> ET: 10.02.2024.
- Çağlar, A. (2000). *İnsanın İssizliğinin Romancısı*. Hürriyet Gösteri, S 217.
- Çığrı-Yıldırım, A. (2019). Kahramanını yitiren roman: öznenin ölümü, nesnenin zaferi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(38), 490-501.
- Ecevit, Y. (2001). *Türk Romanında Postmodernist Açılımlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ecevit, Y. (2004). *Orhan Pamuk'u Okumak*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Emre, İ. (2006). *Postmodernizm ve Edebiyat*. Ankara: Anı Yayınları.
- Erbaş, Ş. (2001). Hasan Ali Toptaş ile söyleşi: Başlarken yalnızsın, bitirdiğinde daha yalnız. *Adam Öykü*, 37, 48.
- Eroğlu, M., N. (Yöneten). (2011). Büyük Umutlar “Hasan Ali Toptaş” [Belgesel]. Türkiye.
- Karaosmanoğlu, D. (2022). Hasan Ali Toptaş'ın Hayatı, Sanatı, Roman ve Öykücülüğü Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kul, E. (2003). Söyleşi: Hasan Ali Toptaş. *Kül Güncel Edebiyat ve Sanat Seçkisi*, S 32.
- Okatan, F. (2014). Hasan Ali Toptaş'ın Romanlarında Postmodernist Ögeler. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Özsevgeç, Y. (2017). Postmodernizm üzerine. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research*, 10(54).
- Parla, J. (2011). *Türk Romanında Yazar ve Başkalaşım*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Saybaşılı, S. (2008). Zaman Algısı ve Romana Yansımaları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi.
- Somuncuoğlu-Özot, G. (2012). Postmodern Roman'da anlatıcı, zaman ve mekân yapısı. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 2275-2286.
- Somuncuoğlu-Özot, G. (2014). Postmodern roman: kurgu, dil ve kişiler kadrosu. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(6) 973-987.
- Taş, M. R. (2019). Postmodern bir kurgu denemesi olarak Elif Şafak'ın Pinhan romanı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 23(1), 64-79.
- Tekin, M. (2006). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.
- Tekin, Z. (2011). Hasan Ali Toptaş'ın Romanlarının Yapı ve Tema Bakımından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi.
- Topsakal, S. (2011). Hasan Ali Toptaş Romanlarında Postmodern Ögeler. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Türk, R. (2019). Hasan Ali Toptaş Romanlarının Folklorik Unsurlar Bağlamında Tema, Dil ve Üslup Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Uşak: Uşak Üniversitesi.
- Varlık, M. (2010). Hasan Ali Toptaş: “Bilginin Kendisi Değil Buharı Muteberdir...”. M. Varlık (Dü.) içinde, Efendime Söyleyeyim Hasan Ali Toptaş Kitabı (s. 53-90). İletişim Yayınları.

KAYNAKÇA

- Aça, M., Gökalp, H. ve Kocakaplan, İ. (2009). *Başlangıcından Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*. İstanbul: Kriter Yayınları
- Akkuş, M. (2007). *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası, Edebî Türler ve Tarzlar*. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Canım, R. (2010). *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Çalka, M.S. (2014). Tür ve Tarz Çeşitliliği Açısından Zengin Bir Divan: Süheylî Dîvânı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(3), 423-450.
- Çelik, H. (2015). Bendi Mustafa Baba Divanı'nda Edebî Tür ve Tarzlar. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(1), 443-464,
- Demirbağ, Ö. (2018). Fuzûlî'nin Bir Murabbâsı Üzerinde Şerh Çalışması. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 14, 146-166.
- Erişti, A., Kuzu, A., Yurdakul, I., Akbulut, Y., Kurt, A. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- İsen, M. (2020). Usûlî Divanı. İstanbul: Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık.
- Karaman, G. (2013). Gidenlerin Ardından: Şeyhî Ve Ahmet Paşa'nın "Sen Gideli" Redifli Gazelleri Üzerine Bir Karşılaştırma. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(13), 1123-1143.
- Karaköse, S. (1994). Nev'îzade Âtâyî Divanı. Doktora tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Kınay, N. (2016). Edebî Türler ve Tarzlar Bağlamında Lârendeli Hamdî'nin Leylâ İle Mecnûn Mesnevisi Üzerine Bir İnceleme. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE) ÖS-III*: 257-270.
- Kızıldaş, M. (2018). Ahmed Paşa'nın Yazmışam Redifli Gazelinin Şerhi ve Yapısalcılık Açısından İncelenmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 957-976
- Mermer, A. (1997). *Karamanlı Aynî ve Dîvânı*. Ankara: Akçağ, 711s.
- Pakalın, M. Z. (1981). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: MEB Yayınevi.
- Pala, İ. (1989). *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Yazar, İ. (2006). Tokatlı Kâni Dîvânı, Doktora tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.

SOSYAL MEDYA VE AKTİF KULLANICI

SADETTİN DEMİREL

EĞİTİM
yayınevi

SOSYAL MEDYA VE AKTİF KULLANICI

Sadettin Demirel

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-54-6

1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

SOSYAL MEDYA VE AKTİF KULLANICI

Sadettin Demirel

VIII+156 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6613-54-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Adler, J. (2010). *R in a nutshell: A desktop quick reference*. O'Reilly Media, Inc.
- Alajmi, M. A., Alharbi, A. H., & Ghuloum, H. F. (2016). Predicting the Use of Twitter in Developing Countries: Integrating Innovation Attributes, Uses and Gratifications, and Trust Approaches. *Informing Science: the International Journal of an Emerging Transdiscipline*, 19, 215-237.
- Al-Rawi, A. (2019). Viral News on Social Media. *Digital Journalism*, 7(1), 63-79. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1387062>
- Al-Shabi, M. (2020). Evaluating the performance of the most important Lexicons used to Sentiment analysis and opinions Mining. *IJCSNS*, 20(1), 1.
- Anderson, P. (2007). *What is Web 2.0?: Ideas, technologies and implications for education* (Sayı 1). JISC Bristol.
- Arthur, C. (2014, Ağustos 20). Twitter: It's official, get used to tweets from people you don't follow. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/technology/2014/aug/20/twitter-tweets-timeline-follow>
- Asur, S., & Huberman, B. A. (2010). Predicting the Future with Social Media. *2010 IEEE/WIC/ACM International Conference on Web Intelligence and Intelligent Agent Technology*, 492-499. <https://doi.org/10.1109/WI-IAT.2010.63>
- Atan, S., & Çınar, Y. (2019). Borsa İstanbul'da Finansal Haberler ile Piyasa Değeri İlişkisinin Metin Madenciliği ve Duygu (Sentiment) Analizi ile İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 74(1), 1-34. <https://doi.org/10.33630/ausbf.523199>
- Ayhan, B., & Baloğlu, E. (2020). Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı ve Twitter. İçinde Cem Yasin & Himmet Hülür (Ed.), *Twitter Arastirmalari*. Ütopya Yayınları.
- Baccianella, S., Esuli, A., & Sebastiani, F. (2010). *Sentiwordnet 3.0: An enhanced lexical resource for sentiment analysis and opinion mining*. Proceedings of the Seventh International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'10).
- Bakshy, E., Messing, S., & Adamic, L. A. (2015). Exposure to ideologically diverse news and opinion on Facebook. *Science*, 348(6239), 1130-1132. <https://doi.org/10.1126/science.aaa1160>
- Baran, S. J., & Davis, D. K. (2015). *Mass Communication Theory: Foundations, Ferment, and Future*. Cengage Learning.
- Barassi, V., & Treré, E. (2012). Does Web 3.0 come after Web 2.0? Deconstructing theoretical assumptions through practice. *New Media & Society*, 14(8), 1269-1285. <https://doi.org/10.1177/1461444812445878>
- Barberá, P. (2015). Birds of the Same Feather Tweet Together: Bayesian Ideal Point Estimation Using Twitter Data. *Political Analysis*, 23(1), 76-91. <https://doi.org/10.1093/pan/mpu011>
- Barkur, G., Vibha, & Kamath, G. B. (2020). Sentiment analysis of nationwide lockdown due to COVID 19 outbreak: Evidence from India. *Asian Journal of Psychiatry*, 51, 102089. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.102089>
- Beninger, K. (2017). Social Media Users' Views on the Ethics of Social Media Research. İçinde L. Sloan & A. Quan-Haase (Ed.), *The SAGE handbook of social media research methods*. SAGE reference.
- Benoit, K. (2011). *Linear Regression Models with Logarithmic Transformations*.
- Berelson, B. (1949). What "Missing the Newspaper" Means. *Communications Research 1948-1949*.
- Bermingham, A., & Smeaton, A. (2011). *On using Twitter to monitor political sentiment and predict election results*. 2-10.
- Berners-Lee, T., Hendler, J., & Lassila, O. (2001). The Semantic Web. *Scientific American*, 284(5), 34-43. JSTOR.

- Bhat, M., Qadri, M., Beg, N.-A., Kundroo, M., Ahanger, N., & Agarwal, B. (2020). Sentiment analysis of social media response on the Covid19 outbreak. *Brain, Behavior, and Immunity*, 87, 136-137. <https://doi.org/10.1016/j.bbi.2020.05.006>
- Binark, M., Bayraktutan, G., Mert, E., Çomu, T., Tunç, S., Zeynep, B., & İslam, H. (2014). *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (M. Binark, Ed.; 3. bs). Ayrıntı Yayınları.
- Blank, G., & Reisdorf, B. C. (2012). THE PARTICIPATORY WEB: A user perspective on Web 2.0. *Information, Communication & Society*, 15(4), 537-554. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.665935>
- Blaszka, M., Burch, L. M., Frederick, E. L., Clavio, G., & Walsh, P. (2012). #WorldSeries: An Empirical Examination of a Twitter Hashtag During a Major Sporting Event. *International Journal of Sport Communication*, 5(4), 435-453. <https://doi.org/10.1123/ijsc.5.4.435>
- Blumler, J. G. (1979). The Role of Theory in Uses and Gratifications Studies. *Communication Research*, 6(1), 9-36. <https://doi.org/10.1177/009365027900600102>
- Bollen, J., Mao, H., & Zeng, X. (2011). Twitter mood predicts the stock market. *Journal of Computational Science*, 2(1), 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.jocs.2010.12.007>
- Boyd, D., & Crawford, K. (2012). CRITICAL QUESTIONS FOR BIG DATA: Provocations for a cultural, technological, and scholarly phenomenon. *Information, Communication & Society*, 15(5), 662-679. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2012.678878>
- Boyd, D., & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>
- Boyd, D., Golder, S., & Lotan, G. (2010). Tweet, Tweet, Retweet: Conversational Aspects of Retweeting on Twitter. *2010 43rd Hawaii International Conference on System Sciences*, 1-10. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2010.412>
- Brubaker, J. (2005). *The role of the Internet in agenda setting: A synthesized uses and gratifications and agenda setting model*. Kent State University.
- Bruns, A. (2008). *Blogs, Wikipedia, Second Life, and beyond: From production to produsage* (C. 45). Peter Lang.
- Bruns, A., Highfield, T., & Burgess, J. (2013). The Arab Spring and Social Media Audiences: English and Arabic Twitter Users and Their Networks. *American Behavioral Scientist*, 57(7), 871-898. <https://doi.org/10.1177/0002764213479374>
- Bruns, A., & Moe, H. (2013). Structural Layers of Communication on Twitter. İçinde K. Weller, A. Bruns, J. Burgess, M. Mahrt, & C. Puschmann (Ed.), *Twitter and Society* (ss. 15-28). Peter Lang Verlag. <https://doi.org/10.3726/978-1-4539-1170-9>
- Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4. bs). Oxford university press.
- Carlson, N. (2011). *The Real History Of Twitter*. Business Insider. <https://www.businessinsider.com/how-twitter-was-founded-2011-4>
- Carpenter, J. P., & Krutka, D. G. (2014). How and Why Educators Use Twitter: A Survey of the Field. *Journal of Research on Technology in Education*, 46(4), 414-434. <https://doi.org/10.1080/15391523.2014.925701>
- Carr, C. T., & Hayes, R. A. (2015). Social Media: Defining, Developing, and Divining. *Atlantic Journal of Communication*, 23(1), 46-65. <https://doi.org/10.1080/15456870.2015.972282>
- Castells, M. (2013). *İşyan ve umut ağları: İnternet çağında toplumsal hareketler* (E. Kılıç, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları.
- Castells, M. (2016). *İletişimin Gücü*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cha, M., Haddadi, H., Benevenuto, F., & Gummadi, K. (2010). Measuring User Influence in Twitter: The Million Follower Fallacy. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 4(1), 10-17. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v4i1.14033>

- Chen, G. M. (2011). Tweet this: A uses and gratifications perspective on how active Twitter use gratifies a need to connect with others. *Web 2.0 in Travel and Tourism: Empowering and Changing the Role of Travelers*, 27(2), 755-762. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.10.023>
- Chung, J. E., & Mustafaraj, E. (2011, Ağustos 4). Can Collective Sentiment Expressed on Twitter Predict Political Elections? *Twenty-Fifth AAAI Conference on Artificial Intelligence*. Twenty-Fifth AAAI Conference on Artificial Intelligence. <https://www.aaai.org/ocs/index.php/AAAI/AAAI11/paper/view/3549>
- Clark, M. (2023, Ocak 11). *Twitter defaults to a For You page now, just like TikTok*. The Verge. <https://www.theverge.com/2023/1/10/23549368/twitter-for-you-page-tiktok-following-tab>
- Conover, M., Ratkiewicz, J., Francisco, M., Goncalves, B., Menczer, F., & Flammini, A. (2011). Political Polarization on Twitter. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 5(1), 89-96. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v5i1.14126>
- Danneman, N., & Heimann, R. (2014). *Social media mining with R*. Packt Publishing Ltd.
- DataReportal, We Are Social, & Hootsuite. (2021). *Global Twitter user age distribution 2021*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/283119/age-distribution-of-global-twitter-users/>
- Demirel, S., & Gündüz, U. (2022). World Health Organization's Twitter Use Before and During Covid19 Pandemic: Sentiment and Textual Analysis of Tweets. *Intermedia International E-journal*. <https://doi.org/10.56133/intermedia.1163032>
- Demirel, S., Kahraman, E., & Gündüz, U. (2022). A text mining analysis of the change in status of the Hagia Sophia on Twitter: The political discourse and its reflections on the public opinion. *Atlantic Journal of Communication*, 1-28. <https://doi.org/10.1080/15456870.2022.2093354>
- Diakopoulos, N. A., & Shamma, D. A. (2010). Characterizing Debate Performance via Aggregated Twitter Sentiment. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1195-1198. <https://doi.org/10.1145/1753326.1753504>
- Dubey, A. D. (2020). *Twitter Sentiment Analysis during COVID-19 Outbreak*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3572023>
- Duffy, C. (2022, Aralık 12). *Twitter relaunches option to pay for blue check marks* | CNN Business. CNN. <https://www.cnn.com/2022/12/12/tech/twitter-verification-relaunch/index.html>
- Eddy, K. (2023). *Unpacking news participation and online engagement over time*. Digital News Report 2023. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2023/unpacking-news-participation-online%20engagement-over-time>
- Edelman, G. (2021). The Father of Web3 Wants You to Trust Less. *Wired*. <https://www.wired.com/story/web3-gavin-wood-interview/>
- Eisenstein, J., O'Connor, B., Smith, N. A., & Xing, E. P. (2014). Diffusion of Lexical Change in Social Media. *PLoS ONE*, 9(11), e113114. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0113114>
- Ellison, N. B., & Boyd, D. M. (2013). Sociality Through Social Network Sites. İçinde W. H. Dutton (Ed.), *The Oxford Handbook of Internet Studies* (C. 1). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199589074.013.0008>
- eMarketer, & Insider Intelligence. (2022). *Twitter: Number of users worldwide 2024*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/303681/twitter-users-worldwide/?locale=en>
- Esuli, A., & Sebastiani, F. (2006). *Determining term subjectivity and term orientation for opinion mining*. 193-200.
- Ferrara, E., Varol, O., Davis, C., Menczer, F., & Flammini, A. (2016). The rise of social bots. *Communications of the ACM*, 59(7), 96-104. <https://doi.org/10.1145/2818717>
- Ferris, A. L., Hollenbaugh, E. E., & Sommer, P. A. (2021). Applying the Uses and Gratifications Model to Examine Consequences of Social Media Addiction. *Social Media + Society*, 7(2), 205630512110190. <https://doi.org/10.1177/20563051211019003>
- Fiske, J. (2010). *Television culture*. Routledge.
- Flew, T., & Smith, R. K. (2018). *New Media: An Introduction* (3. bs). Oxford University Press.

- Ford, C. (2018). *Interpreting Log Transformations in a Linear Model* | University of Virginia Library Research Data Services + Sciences. <https://data.library.virginia.edu/interpreting-log-transformations-in-a-linear-model/>
- Frommer, D. (2014, Ağustos 19). *Twitter now officially says your timeline is more than just tweets from people you follow*. Quartz. <https://qz.com/252192/twitter-now-officially-says-your-timeline-is-more-than-just-tweets-from-people-you-follow>
- Fuchs, C. (2010). Social Software and Web 2.0: Their Sociological Foundations and Implications. İçinde S. Murugesan (Ed.), *Handbook of Research on Web 2.0, 3.0, and X.0* (ss. 763-789). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-60566-384-5.ch044>
- Fuchs, C. (2016). *Sosyal medya—Eleştirel bir giriş*. Nota Bene Yayınları.
- Fuchs, C., Hofkirchner, W., Schafranek, M., Raffl, C., Sandoval, M., & Bichler, R. (2010). Theoretical Foundations of the Web: Cognition, Communication, and Co-Operation. Towards an Understanding of Web 1.0, 2.0, 3.0. *Future Internet*, 2(1), 41-59. <https://doi.org/10.3390/fi2010041>
- Gaffney, D., & Puschmann, C. (2013). Data Collection on Twitter. İçinde Katrin Weller, Axel Bruns, Jean Burgess, Merja Mahrt, & Cornelius Puschmann (Ed.), *Twitter and Society* (ss. 55-67). Peter Lang.
- Garun, N. (2020, Mart 6). *How to switch your Twitter feed to a chronological timeline*. The Verge. <https://www.theverge.com/2020/3/6/21167920/twitter-chronological-feed-how-to-ios-android-app-timeline>
- Gezici, G., & Yanıkoğlu, B. (2018). Sentiment analysis in Turkish. İçinde *Turkish Natural Language Processing* (ss. 255-271). Springer.
- Ghiassi, M., Skinner, J., & Zimbra, D. (2013). Twitter brand sentiment analysis: A hybrid system using n-gram analysis and dynamic artificial neural network. *Expert Systems with Applications*, 40(16), 6266-6282. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2013.05.057>
- Giachanou, A., & Crestani, F. (2016). Like It or Not: A Survey of Twitter Sentiment Analysis Methods. *ACM Computing Surveys*, 49(2), 28:1-28:41. <https://doi.org/10.1145/2938640>
- Giddens, A. (2020). *Toplumun İnşası-Yapılaşma Teorisinin Ana Hatları* (Ü. Tatlıcan, Çev.; 1. bs). Sentez Yayıncılık.
- Go, A., Bhayani, R., & Huang, L. (2009). Twitter sentiment classification using distant supervision. *CS224N project report, Stanford*, 1(12), 2009.
- Golder, S. A., & Macy, M. W. (2011). Diurnal and Seasonal Mood Vary with Work, Sleep, and Daylength Across Diverse Cultures. *Science*, 333(6051), 1878-1881. <https://doi.org/10.1126/science.1202775>
- Gonçalves, P., Araújo, M., Benevenuto, F., & Cha, M. (2013). *Comparing and combining sentiment analysis methods*. 27-38.
- Goode, L. (2009). Social news, citizen journalism and democracy. *New Media & Society*, 11(8), 1287-1305. <https://doi.org/10.1177/1461444809341393>
- Greaves, F., Ramirez-Cano, D., Millett, C., Darzi, A., & Donaldson, L. (2013). Use of Sentiment Analysis for Capturing Patient Experience From Free-Text Comments Posted Online. *Journal of Medical Internet Research*, 15(11), e2721. <https://doi.org/10.2196/jmir.2721>
- Güngör, N. (2022). İletişim: Kuramlar ve Yaklaşımlar (6. bs). Siyasal Kitabevi.
- Gwaro, E. (2023). *Web3 vs. Web 3.0: What's the Difference?* MUO. <https://www.makeuseof.com/web3-vs-web-30-whats-the-difference/>
- Hahs-Vaughn, D. L., & Lomax, R. G. (2020). *An introduction to statistical concepts*. Routledge.
- Halavais, A. (2013). Structure of Twitter: Social and Technical. İçinde K. Weller, A. Bruns, J. Burgess, M. Mahrt, & C. Puschmann (Ed.), *Twitter and Society* (ss. 29-41). Peter Lang Verlag. <https://doi.org/10.3726/978-1-4539-1170-9>
- Hall, S. (2010). Encoding—Decoding (1980). İçinde C. Greer (Ed.), *Crime and Media | A Reader*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780367809195>

- Hambrick, M. E., Simmons, J. M., Greenhalgh, G. P., & Greenwell, T. C. (2010). Understanding Professional Athletes' Use of Twitter: A Content Analysis of Athlete Tweets. *International Journal of Sport Communication*, 3(4), 454-471. <https://doi.org/10.1123/ijsc.3.4.454>
- Hamburger, E. (2014, Eylül 3). *Twitter CEO finally explains why random favorites are inserted into your timeline*. The Verge. <https://www.theverge.com/2014/9/3/6101407/twitter-ceo-finally-explains-why-random-favorites-are-inserted-into>
- Hansen, L. K., Arvidsson, A., Nielsen, F. A., Colleoni, E., & Etter, M. (2011). Good Friends, Bad News—Affect and Virality in Twitter. İçinde J. J. Park, L. T. Yang, & C. Lee (Ed.), *Future Information Technology* (C. 185, ss. 34-43). Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-22309-9_5
- Haridakis, P., & Hanson, G. (2009). Social Interaction and Co-Viewing With YouTube: Blending Mass Communication Reception and Social Connection. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 53(2), 317-335. <https://doi.org/10.1080/08838150902908270>
- Haridakis, P., & Humphries, Z. (2019). Uses and Gratifications. İçinde Don W. Stacks, Michael B. Salwen, & Kristen C. Eichhorn (Ed.), *An Integrated Approach to Communication Theory and Research* (3. bs, ss. 139-154). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203710753-13>
- Harrison, T. M., & Barthel, B. (2009). Wielding new media in Web 2.0: Exploring the history of engagement with the collaborative construction of media products. *New Media & Society*, 11(1-2), 155-178. <https://doi.org/10.1177/1461444808099580>
- Hasell, A. (2021). Shared Emotion: The Social Amplification of Partisan News on Twitter. *Digital Journalism*, 9(8), 1085-1102. <https://doi.org/10.1080/21670811.2020.1831937>
- He, W., Zha, S., & Li, L. (2013). Social media competitive analysis and text mining: A case study in the pizza industry. *International Journal of Information Management*, 33(3), 464-472. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2013.01.001>
- Hendler, J. (2009). Web 3.0 Emerging. *Computer*, 42(1), 111-113. <https://doi.org/10.1109/MC.2009.30>
- Hermida, A. (2010). TWITTERING THE NEWS: The emergence of ambient journalism. *Journalism Practice*, 4(3), 297-308. <https://doi.org/10.1080/17512781003640703>
- Hern, A. (2014, Ağustos 28). When algorithms rule our news, should we be worried or relieved? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/technology/2014/aug/28/algorithms-google-facebook-censorship>
- Herzog, H. (1940). Professor quiz: A gratification study. *Radio and the Printed Page*, 64-93.
- Herzog, H. (1944). Motivations and gratifications of daily serial listeners. *Radio Research*, 1944, 2-23.
- Hitzler, P. (2021). A review of the semantic web field. *Communications of the ACM*, 64(2), 76-83. <https://doi.org/10.1145/3397512>
- Honeycutt, C., & Herring, S. C. (2009). Beyond Microblogging: Conversation and Collaboration via Twitter. *2009 42nd Hawaii International Conference on System Sciences*, 1-10. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2009.89>
- Hong, Y., & Skiena, S. (2010). *The wisdom of bookies? Sentiment analysis versus. The nfl point spread*. Fourth International AAAI Conference on Weblogs and Social Media.
- Howard, P. N., & Parks, M. R. (2012). Social Media and Political Change: Capacity, Constraint, and Consequence. *Journal of Communication*, 62(2), 359-362. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2012.01626.x>
- Hu, M., & Liu, B. (2004). Mining and summarizing customer reviews. *Proceedings of the tenth ACM SIGKDD international conference on Knowledge discovery and data mining*, 168-177. <https://doi.org/10.1145/1014052.1014073>
- Huberman, B. A., Romero, D. M., & Wu, F. (2008). *Social networks that matter: Twitter under the microscope*. <https://doi.org/10.48550/ARXIV.0812.1045>

- Hutto, C., & Gilbert, E. (2014). *Vader: A parsimonious rule-based model for sentiment analysis of social media text*. 8(1).
- Imran, M., Castillo, C., Diaz, F., & Vieweg, S. (2015). Processing Social Media Messages in Mass Emergency: A Survey. *ACM Computing Surveys*, 47(4), 1-38. <https://doi.org/10.1145/2771588>
- Ismay, C., & Kim, A. Y.-S. (2020). *Statistical inference via data science: A ModernDive into R and the Tidyverse*. CRC Press / Taylor & Francis Group.
- Jaidka, K., Ahmed, S., Skoric, M., & Hilbert, M. (2019). Predicting elections from social media: A three-country, three-method comparative study. *Asian Journal of Communication*, 29(3), 252-273. <https://doi.org/10.1080/01292986.2018.1453849>
- James, G., Witten, D., Hastie, T., & Tibshirani, R. (Ed.). (2013). *An introduction to statistical learning: With applications in R*. Springer.
- Jansen, B. J., Zhang, M., Sobel, K., & Chowdury, A. (2009). Twitter power: Tweets as electronic word of mouth. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 60(11), 2169-2188. <https://doi.org/10.1002/asi.21149>
- Java, A., Song, X., Finin, T., & Tseng, B. (2007). Why we twitter: Understanding microblogging usage and communities. *Proceedings of the 9th WebKDD and 1st SNA-KDD 2007 Workshop on Web Mining and Social Network Analysis*, 56-65. <https://doi.org/10.1145/1348549.1348556>
- Jenkins, H. (2006). *Convergence culture: Where old and new media collide*. New York University Press.
- Jockers, M. L. (2015). *Syuzhet: Extract Sentiment and Plot Arcs from Text* [Software]. <https://github.com/mjockers/syuzhet>
- Jockers, M. L., & Thalken, R. (2020). *Text Analysis with R: For Students of Literature*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-39643-5>
- Johnson, P. R., & Yang, S. (2009). *Uses and gratifications of Twitter: An examination of user motives and satisfaction of Twitter use*. Communication Technology Division of the annual convention of the Association for Education in Journalism and Mass Communication in Boston, MA.
- Joinson, A. N. (2008). Looking at, looking up or keeping up with people?: Motives and use of facebook. *Proceeding of the Twenty-Sixth Annual CHI Conference on Human Factors in Computing Systems - CHI '08*, 1027. <https://doi.org/10.1145/1357054.1357213>
- Junco, R., Heiberger, G., & Loken, E. (2011). The effect of Twitter on college student engagement and grades: Twitter and student engagement. *Journal of Computer Assisted Learning*, 27(2), 119-132. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2010.00387.x>
- Jungherr, A. (2015). *Analyzing Political Communication with Digital Trace Data: The Role of Twitter Messages in Social Science Research* (1st ed. 2015). Springer International Publishing : Imprint: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-20319-5>
- Kang, H., & Lou, C. (2022). AI agency vs. Human agency: Understanding human-AI interactions on TikTok and their implications for user engagement. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 27(5), zmac014. <https://doi.org/10.1093/jcmc/zmac014>
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- Katz, E., & Blumler, J. G. (1974). *The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research*.
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1973). Uses and gratifications research. *The public opinion quarterly*, 37(4), 509-523.
- Kaye, B. K., & Johnson, T. J. (2002). Online and in the Know: Uses and Gratifications of the Web for Political Information. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 46(1), 54-71. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4601_4

- Kennedy, A., & Inkpen, D. (2006). Sentiment Classification of Movie Reviews Using Contextual Valence Shifters. *Computational Intelligence*, 22(2), 110-125. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8640.2006.00277.x>
- Khoo, C., Nourbakhsh, A., & Na, J. (2012). Sentiment analysis of online news text: A case study of appraisal theory. *Online Information Review*, 36(6), 858-878. <https://doi.org/10.1108/14684521211287936>
- Khoo, C. S., & Johnkhan, S. B. (2018). Lexicon-based sentiment analysis: Comparative evaluation of six sentiment lexicons. *Journal of Information Science*, 44(4), 491-511. <https://doi.org/10.1177/0165551517703514>
- Kim, H. (2022). Sentiment Analysis: Limits and Progress of the Syuzhet Package and Its Lexicons. *Digital Humanities Quarterly*, 016(2).
- Kim, H., Jang, S. M., Kim, S.-H., & Wan, A. (2018). Evaluating sampling methods for content analysis of Twitter data. *Social Media+ Society*, 4(2), 2056305118772836.
- Kim, S.-M., & Hovy, E. (2004). *Determining the sentiment of opinions*. 1367-1373.
- Kim, Y., Kim, Y., Wang, Y., & Lee, N. Y. (2016). Uses and Gratifications, Journalists' Twitter Use, and Relational Satisfaction with the Public. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 60(3), 503-526. <https://doi.org/10.1080/08838151.2016.1164171>
- Kipo, D. D. (2013). Agency-Structure Relation in Social Sciences: Reflections on Policy Implementation. *Asian Social Science*, 10(2), p18. <https://doi.org/10.5539/ass.v10n2p18>
- Klapper, J. T. (1963). Mass Communication Research: An Old Road Resurveyed. *Public Opinion Quarterly*, 27(4), 515. <https://doi.org/10.1086/267201>
- Kreps, D., & Kimpka, K. (2015). Theorising Web 3.0: ICTs in a changing society. *Information Technology & People*, 28(4), 726-741. <https://doi.org/10.1108/ITP-09-2015-0223>
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2. bs). SAGE Publications.
- Kwak, H., Lee, C., Park, H., & Moon, S. (2010). What is Twitter, a social network or a news media? *Proceedings of the 19th international conference on World wide web*, 591-600. <https://doi.org/10.1145/1772690.1772751>
- Lassila, O., & Hendler, J. (2007). Embracing "Web 3.0". *IEEE Internet Computing*, 11(3), 90-93. <https://doi.org/10.1109/MIC.2007.52>
- Lasswell, H. D. (1948). The Structure and Function of Communication in Society. *The Communication of Ideas*, 37(1), 136-139.
- Levy, M., & Windahl, S. (1984). AUDIENCE ACTIVITY AND GRATIFICATIONS: A Conceptual Clarification and Exploration. *Communication Research*, 11(1), 51-78. <https://doi.org/10.1177/009365084011001003>
- Li, X., Zhou, M., Wu, J., Yuan, A., Wu, F., & Li, J. (2020). *Analyzing COVID-19 on Online Social Media: Trends, Sentiments and Emotions*. <https://doi.org/10.48550/ARXIV.2005.14464>
- Lin, T. T. C. (2022). Online opinions, sentiments and news framing of the first nuclear referendum in Taiwan: A mix-method approach. *Asian Journal of Communication*, 32(2), 152-173. <https://doi.org/10.1080/01292986.2021.2022728>
- Liu, B. (2020). *Sentiment Analysis Mining Opinions, Sentiments, and Emotions* (2. bs). Cambridge University Press.
- Liu, I. L., Cheung, C. M., & Lee, M. K. (2010). *Understanding Twitter usage: What drive people continue to tweet*.
- Liu, Y., Huang, X., An, A., & Yu, X. (2008). Modeling and Predicting the Helpfulness of Online Reviews. *2008 Eighth IEEE International Conference on Data Mining*, 443-452. <https://doi.org/10.1109/ICDM.2008.94>
- Livingstone, S. (2003). The Changing Nature of Audiences: From the Mass Audience to the Interactive Media User. İçinde A. N. Valdivia (Ed.), *A Companion to Media Studies* (ss. 337-359). Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470999066.ch17>

- Livingstone, S. (2007). Reception Studies. İçinde *The Blackwell Encyclopedia of Sociology*. John Wiley & Sons, Ltd. <https://doi.org/10.1002/9781405165518.wbeosr031>
- Lotan, G., Graeff, E., Ananny, M., Gaffney, D., Pearce, I., & Boyd, D. (2011). The Arab Spring| The Revolutions Were Tweeted: Information Flows during the 2011 Tunisian and Egyptian Revolutions. *International Journal of Communication*, 5(0), Article 0.
- Lucas, K., & Sherry, J. L. (2004). Sex Differences in Video Game Play: A Communication-Based Explanation. *Communication Research*, 31(5), 499-523. <https://doi.org/10.1177/0093650204267930>
- Manovich, L. (2002). *The Language of New Media*. MIT Press.
- Marwick, A. E., & Boyd, D. (2011). I tweet honestly, I tweet passionately: Twitter users, context collapse, and the imagined audience. *New Media & Society*, 13(1), 114-133. <https://doi.org/10.1177/1461444810365313>
- McCay-Peet, L., & Quan-Haase, A. (2017). What is Social Media and What Questions Can Social Media Research Help Us Answer? İçinde L. Sloan & A. Quan-Haase (Ed.), *The SAGE handbook of social media research methods*. SAGE reference.
- McCombs, M. E., Shaw, D. L., & Weaver, D. H. (2014). New Directions in Agenda-Setting Theory and Research. *Mass Communication and Society*, 17(6), 781-802. <https://doi.org/10.1080/15205436.2014.964871>
- McHugh, M. L. (2012). Interrater reliability: The kappa statistic. *Biochemia medica*, 22(3), 276-282.
- McLuhan, M. (1964). *Understanding Media: The Extensions of Man*. McGraw-Hill.
- McLuhan, M. (2010). The Medium is the Message. İçinde C. Greer (Ed.), *Crime and Media | A Reader*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780367809195>
- McQuail, D. (1984). With the benefit of hindsight: Reflections on uses and gratifications research. *Critical Studies in Media Communication*, 1(2), 177-193.
- Meier, F., Elswiler, D., & Wilson, M. (2014). More than Liking and Bookmarking? Towards Understanding Twitter Favouriting Behaviour. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 8(1), 346-355. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v8i1.14541>
- Metaxas, P. T., Mustafaraj, E., Wong, K., Zeng, L., O'Keefe, M., & Finn, S. (2014). Do Retweets indicate Interest, Trust, Agreement? (Extended Abstract). *arXiv:1411.3555 [cs.SI]*. <https://doi.org/10.48550/ARXIV.1411.3555>
- Miller, G. A. (1995). WordNet: A lexical database for English. *Communications of the ACM*, 38(11), 39-41.
- Mislove, A., Lehmann, S., Ahn, Y.-Y., Onnela, J.-P., & Rosenquist, J. (2011). Understanding the Demographics of Twitter Users. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 5(1), 554-557. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v5i1.14168>
- Mohammad, S., & Turney, P. (2013). Crowdsourcing a Word-Emotion Association Lexicon. *Computational Intelligence*, 29(3), 436-465.
- Mostafa, M. M. (2013). More than words: Social networks' text mining for consumer brand sentiments. *Expert Systems with Applications*, 40(10), 4241-4251. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2013.01.019>
- Mostafa, M. M. (2020). Global halal food discourse on social media: A text mining approach. *The Journal of International Communication*, 26(2), 211-237. <https://doi.org/10.1080/13216597.2020.1795702>
- Naldi, M. (2019). A review of sentiment computation methods with R packages. *ArXiv, abs/1901.08319*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.1901.08319>
- Napoli, P. M. (2011). *Audience Evolution: New Technologies and the Transformation of Media Audiences*. Columbia University Press.

- Naraine, M. L., Wear, H. T., & Whitburn, D. J. (2019). User engagement from within the Twitter community of professional sport organizations. *Managing Sport and Leisure*, 24(5), 275-293. <https://doi.org/10.1080/23750472.2019.1630665>
- Nasukawa, T., & Yi, J. (2003). *Sentiment analysis: Capturing favorability using natural language processing*. 70-77.
- Neuman, W. R., Guggenheim, L., Jang, S. M., & Bae, S. Y. (2014). The Dynamics of Public Attention: Agenda-Setting Theory Meets Big Data: Dynamics of Public Attention. *Journal of Communication*, 64(2), 193-214. <https://doi.org/10.1111/jcom.12088>
- Newton, C. (2015, Kasım 3). *Twitter officially kills off favorites and replaces them with likes*. The Verge. <https://www.theverge.com/2015/11/3/9661180/twitter-vine-favorite-fav-likes-hearts>
- Newton, C. (2016, Şubat 6). *Here's how Twitter's new algorithmic timeline is going to work*. The Verge. <https://www.theverge.com/2016/2/6/10927874/twitter-algorithmic-timeline>
- Newton, C. (2018, Aralık 18). *Twitter is relaunching the reverse-chronological feed as an option for all users starting today*. The Verge. <https://www.theverge.com/2018/12/18/18145089/twitter-latest-tweets-toggle-ranked-feed-timeline-algorithm>
- Nield, D. (2021). *What Is Web3 and Why Should You Care?* Gizmodo. <https://gizmodo.com/what-is-web-3-and-why-should-you-care-1848204799>
- Nielsen, F. Å. (2011). A new ANEW: Evaluation of a word list for sentiment analysis in microblogs. *arXiv preprint arXiv:1103.2903*.
- O'Connor, B., Balasubramanyan, R., Routledge, B. R., & Smith, N. A. (2010). *From tweets to polls: Linking text sentiment to public opinion time series*. Fourth international AAAI conference on weblogs and social media.
- O'Reilly, T. (2007). What is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. *Communications & Strategies*. <https://papers.ssrn.com/abstract=1008839>
- O'Reilly, T. (2005a). *Web 2.0: Compact Definition? - O'Reilly Radar*. O'Reilly Radar. <http://radar.oreilly.com/archives/2005/10/web-20-compact-definition.html>
- O'Reilly, T. (2005b). *What Is Web 2.0*. O'Reilly. <https://oreilly.com/file>
- Özçetin, B. (2010). "Kullanımlar ve doyumlar" dan izlerkitle sosyolojisine: Türkiye'de izlerkitle çalışmaları.
- Özçetin, B. (2018). *Kitle iletişim kuramları: Kavramlar, okullar, modeller* (C. 435). İletişim Yayınları.
- Öztürk, N., & Ayvaz, S. (2018). Sentiment analysis on Twitter: A text mining approach to the Syrian refugee crisis. *Telematics and Informatics*, 35(1), 136-147. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2017.10.006>
- Palmgreen, P. (1984). Uses and Gratifications: A Theoretical Perspective. *Annals of the International Communication Association*, 8(1), 20-55. <https://doi.org/10.1080/23808985.1984.11678570>
- Pang, B., & Lee, L. (2008). Opinion Mining and Sentiment Analysis. *Foundations and Trends® in Information Retrieval*, 2(1-2), 1-135. <https://doi.org/10.1561/1500000011>
- Pang, B., Lee, L., & Vaithyanathan, S. (2002). Thumbs up? Sentiment classification using machine learning techniques. *arXiv preprint cs/0205070*.
- Papacharissi, Z. (2007). Audiences as Media Producers: Content Analysis of 260 Blogs. İçinde M. Tremayne (Ed.), *Blogging, Citizenship, and the Future of Media*. Routledge.
- Papacharissi, Z. (2009). Uses and Gratifications. İçinde D. Stacks & M. Salwen (Ed.), *An integrated approach to communication theory and research* (2. bs, ss. 137-152). Routledge.
- Papacharissi, Z. (2010). *A networked self: Identity, community, and culture on social network sites*. Routledge.
- Papacharissi, Z. (2015). We Have Always Been Social. *Social Media + Society*, 1(1), 2056305115581185. <https://doi.org/10.1177/2056305115581185>

- Papacharissi, Z., & Mendelson, A. (2011). Toward a New(er) Sociability: Uses, Gratifications and Social Capital on Facebook. İçinde Stylianos Papathanassopoulos (Ed.), *Media Perspectives for the 21st Century* (ss. 212-230). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203834077-15>
- Papacharissi, Z., & Rubin, A. M. (2000). Predictors of Internet Use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44(2), 175-196. https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4402_2
- Park, C. S. (2013). Does Twitter motivate involvement in politics? Tweeting, opinion leadership, and political engagement. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1641-1648. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.01.044>
- Park, H. W., Park, S., & Chong, M. (2020). Conversations and Medical News Frames on Twitter: Infodemiological Study on COVID-19 in South Korea. *Journal of Medical Internet Research*, 22(5), e18897. <https://doi.org/10.2196/18897>
- Parkinson, H. J. (2015, Kasım 3). Twitter is replacing favourites with likes – but does anyone heart it? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/technology/2015/nov/03/twitter-replacing-favourites-with-likes-does-anyone-heart>
- Parks, M. R. (2014). Big Data in Communication Research: Its Contents and Discontents: Big Data, Contents and Discontents. *Journal of Communication*, 64(2), 355-360. <https://doi.org/10.1111/jcom.12090>
- Paul, K., & Milmo, D. (2022, Ekim 28). Elon Musk completes Twitter takeover and ‘fires top executives’. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/technology/2022/oct/27/elon-musk-completes-twitter-takeover>
- Perks, L. G., Turner, J. S., & Tollison, A. C. (2019). Podcast Uses and Gratifications Scale Development. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 63(4), 617-634. <https://doi.org/10.1080/08838151.2019.1688817>
- Polanyi, L., & Zaenen, A. (2006). Contextual Valence Shifters. İçinde J. G. Shanahan, Y. Qu, & J. Wiebe (Ed.), *Computing Attitude and Affect in Text: Theory and Applications* (ss. 1-10). Springer Netherlands. https://doi.org/10.1007/1-4020-4102-0_1
- Pozzi, F. A., Fersini, E., Messina, E., & Liu, B. (2017). Challenges of Sentiment Analysis in Social Networks: An Overview. İçinde *Sentiment Analysis in Social Networks* (ss. 1-11). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-804412-4.00001-2>
- Puschmann, C., & Burgess, J. (2013). The Politics of Twitter Data. İçinde K. Weller, A. Bruns, J. Burgess, M. Mahrt, & C. Puschmann (Ed.), *Twitter and Society* (ss. 43-54). Peter Lang Verlag. <https://doi.org/10.3726/978-1-4539-1170-9>
- Puschmann, C., & Powell, A. (2018). Turning words into consumer preferences: How sentiment analysis is framed in research and the news media. *Social Media+ Society*, 4(3), 2056305118797724.
- R Core Team. (2022). *R: A Language and Environment for Statistical Computing* [Software]. R Foundation for Statistical Computing. <https://www.R-project.org/>
- Removal Requests—Twitter Transparency Center. (t.y.). Transparency. Geliş tarihi 03 Nisan 2023, gönderen <https://transparency.twitter.com/en/reports/removal-requests.html>
- Retweetleme. (t.y.). Twitter Yardım Merkezi. Geliş tarihi 23 Mart 2023, gönderen <https://help.twitter.com/tr/using-twitter/how-to-retweet>
- Reuters Staff. (2021, Ocak 26). Twitter grants academics full access to public data, but not for suspended accounts. *Reuters*. <https://www.reuters.com/article/us-twitter-product-idINKBN29V2B1>
- Rhodes, J. H., & Vayo, A. B. (2019). The Historical Presidency: Fear and Loathing in Presidential Candidate Rhetoric, 1952–2016. *Presidential Studies Quarterly*, 49(4), 909-931. <https://doi.org/10.1111/psq.12512>
- Ribeiro, F. N., Araújo, M., Gonçalves, P., André Gonçalves, M., & Benevenuto, F. (2016). SentiBench—A benchmark comparison of state-of-the-practice sentiment analysis methods. *EPJ Data Science*, 5(1), 23. <https://doi.org/10.1140/epjds/s13688-016-0085-1>

- Rieis, J., De Souza, F., Vaz de Melo, P., Prates, R., Kwak, H., & An, J. (2015). Breaking the News: First Impressions Matter on Online News. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 9(1), 357-366. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v9i1.14619>
- Riffe, D., Lacy, S., & Fico, F. (2014). *Analyzing Media Messages: Using Quantitative Content Analysis in Research* (3. bs). Routledge.
- Rosen, A. (2017, Kasım 7). Tweeting Made Easier. *Blog*. https://blog.twitter.com/en_us/topics/product/2017/tweetingmadeeasier
- Rozado, D., Hughes, R., & Halberstadt, J. (2022). Longitudinal analysis of sentiment and emotion in news media headlines using automated labelling with Transformer language models. *PLOS ONE*, 17(10), e0276367. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0276367>
- Rubin, A. M. (1984). Ritualized and Instrumental Television Viewing. *Journal of Communication*, 34(3), 67-77. <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1984.tb02174.x>
- Rubin, A. M. (1993). Audience activity and media use. *Communication Monographs*, 60(1), 98-105. <https://doi.org/10.1080/03637759309376300>
- Rubin, A. M. (2009). Uses-and-gratifications perspective on media effects. *İçinde Media effects* (ss. 181-200). Routledge.
- Ruggiero, T. E. (2000). Uses and gratifications theory in the 21st century. *Mass communication & society*, 3(1), 3-37.
- Russell, F. M. (2017). Twitter and News Gatekeeping: Interactivity, reciprocity, and promotion in news organizations' tweets. *Digital Journalism*, 7(1), 80-99. <https://doi.org/10.1080/21670811.2017.1399805>
- Sağlam, F. (2019). *Otomatik Duygu Sözlüğü Geliştirilmesi ve Haberlerin Duygu Analizi* [Doctoral Thesis, Hacettepe Üniversitesi]. <http://openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/9305>
- Schumaker, R. P., Jarmoszko, A. T., & Labeledz, C. S. (2016). Predicting wins and spread in the Premier League using a sentiment analysis of twitter. *Decision Support Systems*, 88, 76-84. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2016.05.010>
- Sewell Jr, W. H. (1992). A theory of structure: Duality, agency, and transformation. *American journal of sociology*, 98(1), 1-29.
- Shadbolt, N., Berners-Lee, T., & Hall, W. (2006). The Semantic Web Revisited. *IEEE Intelligent Systems*, 21, 96-101.
- Sheldon, P., Rauschnabel, P. A., Antony, M. G., & Car, S. (2017). A cross-cultural comparison of Croatian and American social network sites: Exploring cultural differences in motives for Instagram use. *Computers in Human Behavior*, 75, 643-651. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.06.009>
- Si, J., Mukherjee, A., Liu, B., Li, Q., Li, H., & Deng, X. (2013). *Exploiting topic based twitter sentiment for stock prediction*. 24-29.
- Simpson, E. (2018). Integrated & Alone: The Use of Hashtags in Twitter Social Activism. *Companion of the 2018 ACM Conference on Computer Supported Cooperative Work and Social Computing*, 237-240. <https://doi.org/10.1145/3272973.3274064>
- Sook Kwon, E., Kim, E., Sung, Y., & Yun Yoo, C. (2014). Brand followers: Consumer motivation and attitude towards brand communications on Twitter. *International Journal of Advertising*, 33(4), 657-680. <https://doi.org/10.2501/IJA-33-4-657-680>
- Statt, N. (2021, Ocak 26). *Twitter is opening up its full tweet archive to academic researchers for free*. The Verge. <https://www.theverge.com/2021/1/26/22250203/twitter-academic-research-public-tweet-archive-free-access>
- Steiner, E., & Xu, K. (2020). Binge-watching motivates change: Uses and gratifications of streaming video viewers challenge traditional TV research. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 26(1), 82-101. <https://doi.org/10.1177/1354856517750365>

- Stevens, J. P. (2013). *Intermediate statistics: A modern approach*. Routledge.
- Stieglitz, S., Mirbabaie, M., Ross, B., & Neuberger, C. (2018). Social media analytics – Challenges in topic discovery, data collection, and data preparation. *International Journal of Information Management*, 39, 156-168. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2017.12.002>
- Stokel-Walker, C. (2023, Şubat 7). TechScape: Why Twitter ending free access to its APIs should be a ‘wake-up call’. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/technology/2023/feb/07/techscape-elon-musk-twitter-api>
- Stone, B. (2006, Kasım 14). *Six More Twitter Updates!* Blog. https://blog.twitter.com/en_us/a/2006/six-more-twitter-updates
- Sundar, S. S., & Limperos, A. M. (2013). Uses and Grats 2.0: New Gratifications for New Media. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 57(4), 504-525. <https://doi.org/10.1080/08838151.2013.845827>
- Sykora, M. (2017). Web 1.0 to Web 2.0: An observational study and empirical evidence for the historical r(evolution) of the social web. *Int. J. of Web Engineering and Technology*, 12(1), 70-94.
- Taboada, M., Brooke, J., Tofiloski, M., Voll, K., & Stede, M. (2011). Lexicon-based methods for sentiment analysis. *Computational linguistics*, 37(2), 267-307.
- Tasner, M. (2010). *Marketing in the Moment: The Practical Guide to Using Web 3.0 Marketing to Reach Your Customers First*. FT Press.
- Thelwall, M. (2017). *The SAGE handbook of social media research methods* (L. Sloan & A. Quan-Haase, Ed.). Sage.
- Thelwall, M., Buckley, K., Paltoglou, G., Cai, D., & Kappas, A. (2010). Sentiment strength detection in short informal text. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 61(12), 2544-2558. <https://doi.org/10.1002/asi.21416>
- Tiernan, P. (2014). A study of the use of Twitter by students for lecture engagement and discussion. *Education and Information Technologies*, 19(4), 673-690. <https://doi.org/10.1007/s10639-012-9246-4>
- Tokgöz, O. (2015). *İletişim Kuramlarına Anlam Vermek Başlangıcından Günümüze Anglo-Amerikan İletişim Kuramı*. İmge Yayınevi.
- Townsend, L., & Wallace, C. (2017). The Ethics of Using Social Media Data in Research: A New Framework. İçinde K. Woodfield (Ed.), *The Ethics of Online Research* (C. 2, ss. 189-207). Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/S2398-60182018000002008>
- Trilling, D., Tolochko, P., & Burscher, B. (2017). From Newsworthiness to Shareworthiness: How to Predict News Sharing Based on Article Characteristics. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 94(1), 38-60. <https://doi.org/10.1177/1077699016654682>
- Tumasjan, A., Sprenger, T., Sandner, P., & Welpe, I. (2010). Predicting Elections with Twitter: What 140 Characters Reveal about Political Sentiment. *Proceedings of the International AAAI Conference on Web and Social Media*, 4(1), 178-185. <https://doi.org/10.1609/icwsm.v4i1.14009>
- Turney, P. D. (2002). Thumbs up or thumbs down? Semantic orientation applied to unsupervised classification of reviews. *arXiv preprint cs/0212032*.
- Tüfekci, Z. (2014). *Big Questions for Social Media Big Data: Representativeness, Validity and Other Methodological Pitfalls*. <https://doi.org/10.48550/ARXIV.1403.7400>
- Twitter. (t.y.). *Tweet beğenme*. Twitter Yardım Merkezi. Geliş tarihi 23 Mart 2023, gönderen <https://help.twitter.com/tr/using-twitter/liking-tweets-and-moments>
- van Atteveldt, W., van der Velden, M. A. C. G., & Boukes, M. (2021). The Validity of Sentiment Analysis: Comparing Manual Annotation, Crowd-Coding, Dictionary Approaches, and Machine Learning Algorithms. *Communication Methods and Measures*, 15(2), 121-140. <https://doi.org/10.1080/19312458.2020.1869198>

- Vargo, C. J., Guo, L., McCombs, M., & Shaw, D. L. (2014). Network Issue Agendas on Twitter During the 2012 U.S. Presidential Election. *Journal of Communication*, 64(2), 296-316. <https://doi.org/10.1111/jcom.12089>
- Vieweg, S., Hughes, A. L., Starbird, K., & Palen, L. (2010). Microblogging during two natural hazards events: What twitter may contribute to situational awareness. *Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1079-1088. <https://doi.org/10.1145/1753326.1753486>
- Wang, Z., Tchernev, J. M., & Solloway, T. (2012). A dynamic longitudinal examination of social media use, needs, and gratifications among college students. *Computers in Human Behavior*, 28(5), 1829-1839. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.05.001>
- Watson, M. (2009). *Scripting intelligence: Web 3.0 information gathering and processing*. Apress.
- Williams, R. (2003). *Television: Technology and Cultural Form*. Psychology Press.
- Wilson, T., Hoffmann, P., Somasundaran, S., Kessler, J., Wiebe, J., Choi, Y., Cardie, C., Riloff, E., & Patwardhan, S. (2005). *OpinionFinder: A system for subjectivity analysis*. 34-35.
- Wu, B., & Shen, H. (2015). Analyzing and predicting news popularity on Twitter. *International Journal of Information Management*, 35(6), 702-711. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2015.07.003>
- Xu, Z., & Guo, H. (2018). Using Text Mining to Compare Online Pro- and Anti-Vaccine Headlines: Word Usage, Sentiments, and Online Popularity. *Communication Studies*, 69(1), 103-122. <https://doi.org/10.1080/10510974.2017.1414068>
- Xu, Z., Laffidy, M., & Ellis, L. (2022). Clickbait for climate change: Comparing emotions in headlines and full-texts and their engagement. *Information, Communication & Society*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2022.2050416>
- Yang, J. (2020). *Interpreting Regression Coefficients for Log-Transformed Variables*. https://cscu.cornell.edu/wp-content/uploads/83_logv.pdf
- Yin, H., Song, X., Yang, S., & Li, J. (2022). Sentiment analysis and topic modeling for COVID-19 vaccine discussions. *World Wide Web*, 25(3), 1067-1083. <https://doi.org/10.1007/s11280-022-01029-y>
- Young, L., & Soroka, S. (2012). Affective news: The automated coding of sentiment in political texts. *Political Communication*, 29(2), 205-231.
- Zappavigna, M. (2011). Ambient affiliation: A linguistic perspective on Twitter. *New Media & Society*, 13(5), 788-806. <https://doi.org/10.1177/1461444810385097>
- Zeng, L. (2011). More than Audio on the Go: Uses and Gratifications of MP3 Players. *Communication Research Reports*, 28(1), 97-108. <https://doi.org/10.1080/08824096.2011.541367>
- Zhang, L., & Liu, B. (2017). Sentiment Analysis and Opinion Mining. İçinde C. Sammut & G. I. Webb (Ed.), *Encyclopedia of Machine Learning and Data Mining* (ss. 1152-1161). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-7687-1_907
- Zhang, X., Fuehres, H., & Gloor, P. A. (2011). Predicting Stock Market Indicators Through Twitter "I hope it is not as bad as I fear". *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 26, 55-62. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.562>
- Zhou, J., Yang, S., Xiao, C., & Chen, F. (2021). Examination of Community Sentiment Dynamics due to COVID-19 Pandemic: A Case Study from a State in Australia. *SN Computer Science*, 2(3), 201. <https://doi.org/10.1007/s42979-021-00596-7>

RUHSAL LİDERLİK, OKUL KÜLTÜRÜ VE AKADEMİK BAŞARI

Yazar: Dr. Mehmet Karadağ

Editör: Dr. İbrahim Halil Dündar

EĞİTİM
yayınevi

RUHSAL LİDERLİK, OKUL KÜLTÜRÜ VE AKADEMİK BAŞARI

Yazar: Dr. Mehmet Karadağ

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-38-7

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

RUHSAL LİDERLİK, OKUL KÜLTÜRÜ VE AKADEMİK BAŞARI

Yazar: Dr. Mehmet Karadağ

VIII+114 s., 135x215 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-6658-38-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (2016). *Çağdaş örgütlerde insan kaynağının yönetimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık. DOI 10.14527 / 9786053184676.
- Akıncı, T. (2017). *Lise öğretmenlerin yönetici ruhsal liderlik algılarının öğretmen liderliği ve öz-yetkinliklerine etkisi*. İstanbul: (Yayınlanmamış doktora tezi) Marmara Üniversitesi ve İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Al Arkoubi, K. (2008). *Spiritual leadership and identity in Moraccon business: An ethnographic study of Ynna Holding*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Las Cruces, New Mexico: New Mexico State University.
- Ankaralıoğlu, S. (2020). *Farklı okul kademelerinde görev yapan öğretmen algularına göre yöneticilerin ruhsal liderlik stiline okul kültürüne etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Ashmos, D. P., & Duchon, D. (2000). Spirituality at work: A conceptualization and measure. *Journal of Management Inquiry*, 8(4), 577-588.
- Aydın, B., & Ceylan, A. (2009). The effect of spiritual leadership on organizational learning capacity. *African Journal of Business Management*, 3(5), 184-190.
- Aydın, M. (2014). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Balcı, A. (2013). *Etkili okul. Kuram, uygulama ve araştırma*. Ankara: Pegem Akademi.
- Baloğlu, N., & Karadağ, E. (2009). Ruhsal liderlik üzerine teorik bir çözümleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(58), 165-190.
- Bass, B. (1990). *Handbook of leadership*. New York: Free Press.
- Bennis, W. G. (1989). On becoming a leader. *Reading, MA*, 2-21.
- Blackaby, H. T., & Blackaby, R. (2011). *Spiritual leadership: Moving people on to God's agenda*. [DX Redaer version]. Nashville, Tennessee: <http://books.google.com> internet sitesinden erişilmiştir.
- Bodinson, G. W. (2005). Change healthcare organizations from good to great. *Quality Progress*, 38(11), 22-29.
- Bozkuş, K., & Gündüz, Y. (2016). Ruhsal liderlik ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin modellenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(1), 405-420.
- Bursalıoğlu, Z. (2002). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem A Akademi.

- Cameron, K. S., & Quinn, R. E. (2017). *Örgüt kültürü örgütsel tanı ve değişim*. Gülcan, M. G.; Cemaloğlu, N.(Çeviren), Ankara: Pegem Akademi.
- Cimete, G. (2002). *Yaşam sonu bakım*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Çelik, V. (2011). *Eğitimsel liderlik (5. bas.)*. Ankara: PEGEM Akademi.
- Daily, S., Mann, M., Kristjansson, A., Smith, M., & Zull. (2019). School climate and academic achievement in middle and high school students. *J Sch Health, 89*, 173-180. DOI: 10.1111/josh.12726.
- Duchon, D., & Plowman, D. A. (2005). Nurturing the spirit at work: Impact on work unit performance. *The Leadership Quarterly*(16), 807-833.
- Egel, E., & Fry, L. W. (2017). Spiritual Leadership as a Model for Islamic Leadership. *Public Integrity, 19*(1), 77-95. <https://doi.org/10.1080/10999922.2016.1200411>
- Fairholm, G. (1998). *Perspectives on leadership: Spirituality and community in the new heart*. Westport: CT Quorum Books.
- Fairholm, G. W. (1996). Spiritual leadership: Fulfilling whole-self needs at work. *Leadership & Organizational Development Journal,, 17*(5), 11-36.
- Fairholm, G. W. (1997). *Capturing the heart of leadership*. Westport: Praeger.
- Firat, N. (2007). *Okul kültürü ve öğretmenlerin değer sistemleri*. (Yayınlanmamış doktora tezi), İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Frame, W. M. (2003). *Integrating religion and spirituality into counseling: A comprehensive approach*. United States: Thomson/ Brooks-Cole.
- Fry, L.W. (2003). Toward a theory of spiritual leadership. *The Leadership Quarterly, 14*, 693-727.
- Fry, L.W. (2005). Toward a paradigm of spiritual leadership. *The Leadership Quarterly, 16*, 619-622.
- Fry, L. W. (2008). Spiritual leadership: State-of-the-art and future for theory, research and practice. J. Biberman, & L. Tishman içinde, *Spirituality in business: Theory, practice and future directions* (s. 106-124). New York: Palgrave.
- Fry, L. W. (2009). Spiritual leadership as a model for student inner development. *Journal of Leadership Studies, 3*(3), 79-82.
- Fry, L. W. Matherly, L. L., & Quimet, J. R. (2010). The spiritual leadership balanced scorecard business model: the case of Cordon Bleu- Tomasso Corporation. *Journal of management, Spirituality & Religion, 7*(4), 283-314.

- Fry, L., & Nisiewicz, M. (2013). *Maximizing the triple bottom line through spiritual leadership*. London: Stanford University Press.
- Goldring, L. (2002). The power of the school culture. *Leadership, 32*(2), 32-35.
- Güç, A. (2006). Felsefe. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (s. 197-199). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Güçlü, N. (2016). *Eğitim yönetinde liderlik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gündüz, Ş. (2014). *Ruhsal liderlik ile örgütsel sinizm arasındaki ilişki: Duygusal zekânın aracı etkisi*. İstanbul: (Yayınlanmamış doktora tezi), Marmara Üniversitesi.
- Halford, J. M. (1998). Longing for the sacred in schools. *Educational Leadership, 56*, 28-32.
- Hartsfield, M. (2003). *The internal dynamics of transformational leadership: Effects of spirituality, emotional intelligence, and self-efficacy*. Londra: (Yayınlanmamış doktora tezi) Regent University.
- Hicks, D. A. (2002). Spiritual and religious diversity in the workplace: Implications for leadership. *Leadership Quarterly, 13*(4), 379-396.
- Hofstede, G. (1989). Corporate culture: organizing for cultural diversity. *European Management Journal*(4), 390-398.
- Houghton, J. D. (2010). Does Max Weber's notion of authority still hold in the twenty-first century? *Journal of Management History, 16*(4), 449-153.
- House, R. (1971). A path-goal theory of leader effectiveness. *Administrative Science Quarterly, 16*, 321-338.
- House, R. J., & Mitchell, T. R. (1974). Path-goal theory of leadership. *Contemporary Business, 3*, 81-98.
- Hoy, W. K., & Hannum, J. W. (1997). Middle school climate: An empirical assesment of organizational health and student achievement. *Education Administration Quarterly, 33*(3), 290-312.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi: Teori, araştırma ve uygulama (7.bs.)*. (Ç. S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel Yayınevi.
- Hoyle, J. R. (2002). The highest form of leadership. *School Administrator, 59*(8), 18-22.
- Hughes, L. W. (1999). *The principal as leader*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Johnson, W. L., & Johnson, A. M. (1995). A rasch analysis of factors derived from The Charles F. Kettering Ltd. School Climate Profile. *Educational & Psychological Measurement, 55*(3), 456-468.

- Karadağ, E. (2009, Summer). Ruhsal liderlik ve örgüt kültürü: Bir yapısal eşitlik modelleme çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 1357-1405.
- Karavelioğlu, A. (2015). *Liderlik*. Iefkoşa: Novemberson Production.
- Kılıç, B. (2018). *Ruhsal liderlik, örgüt kültürü ve örgütsel sessizliğin okul başarısına etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Koçel, T. (2015). *İşletme yöneticiliği*. İstanbul: Beta yayıncılık.
- Koçyiğit, M. (2017). The effect of school culture on student achievement. In E. Karadağ (Eds). *The factors affecting student achievement, a meta-analysis of empirical studies* (s. 183-197). içinde Switzerland: Springer International Publishing.
- Korkut, A. (2012). *Ruhsal liderliğe ilişkin kuramsal bir inceleme*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Lama, D. (1999). *Ethics for the new millenium*. New York: Putnam.
- Law, P. (2008). Developing spiritual leaders for the modern organisation. *Management Today*, 20-22.
- Low, J. J., & Ayoko, O. (2018). The emergence of spiritual leader and leadership in religion-based organizations. *Journal of Business Ethics*, <https://doi.org/10.1007/s10551-018-3954-7>.
- Malone, P. N., & Fry, L. W.(2003). Transforming Schools Through Spiritual Leadership: A Field Experiment. National Meeting of the Academy of Management. Seattle, Washington: <http://www.iispiritualleadership.com>.
- Markow, F., & Klenke, K. (2005). The effects of personal meaning and calling on organizational commitment: An empirical investigation of spiritual leadership. *The International Journal of Organizational Analysis*, 3(1), 8-27.
- Masland, T. A. (1985). Organizational culture in the study of higher education. *The Review of Higher Education*, 8(2), 157-168.
- Melesse, S., & Molla, S. (2018). The contribution of school culture to students' academic achievement: the case of secondary and preparatory schools of assosa zone, benshangul gumuz regional state, Ethiopia. *Research in Pedagogy*, 8(2), 190-203.
- Milliman, J., Czaplewski, A. J., & Ferguson, J. (2003). Workplace spirituality and employee work attitudes: An exploratory empirical assessment. *Journal of Organizational Change Management*, 16(4), 426 – 447, DOI: 10.1108/09534810310484172.
- Mitroff, I., & Denton, E. A. (1999). A study of spirituality in the workplace. *Sloan Management Review*, 40, 83-92.

- Moxley, R. S. (2000). *Leadership and Spirit: Breathing new vitality and energy into individuals and organizations*. San Francisco: Jossey Bass, <http://www.livingfaithatwork.org/Documents/Lead%20and%20Spirit%20Abstract.pdf>.
- Nourthouse, P. (2010). *Leadership theory and practice (5th ed)*. London: Sage.
- Okay, A. (2000). *Kurum kimliği*. Ankara: Mediacat Kitapları.
- Owen, H. (1999). The spirit of leadership: Liberating the in each of us. *The Leadership Quarterly*, 12(3), 369-371.
- Ramsey, R. D. (1992). *Secondary principal's survival guide*. New Jersey: Prentice Hall Inc. .
- Razon, N. (1987). Öğrenme olgusu ve okul başarısını etkileyen faktörler. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(63), 17.
- Robbins, S. P. (1998). *Organizational behavior*. New Jersey: Prentice Hall International.
- Robbins, S. P., & Judge, T. (2013). *Örgütsel davranış*. İ. Erdem (Çeviren). Ankara: Nobel.
- Sanders, J. E., Hopkins, W., & Geroy, G. (2003). From transactional to transcendental: Toward an integrated theory of leadership. *Journal of Leadership & Organizational Studies*, 9(4), 21-43. DOI: 10.1177/107179190300900402.
- Sanders, J. O. (2017). *Spiritual leadership: Principles of excellence for every believer*. <https://books.google.com.tr> internet adresinden erişilmiştir.
- Schein, E. H. (1997). *Organizational culture and leadership (2nd ed)*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Smith, S. L. (2007). *Spiritual leadership as an effective leadership style for the public school superintendent*. Pittsburgh: School of Education, Duquesne University.
- Stolp, S., & Smith, S. (1995). *Transforming school culture: Stories, symbols, values & the leaders role*. Eugene: University of Oregon.
- Şimşek, Y. (2003). *Okul müdürlerinin iletişim becerileri ile okul kültürü arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Şişman, M. (1994). Örgüt kültürü. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, 732.
- Şişman, M. (2002). *Örgütler ve kültürler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Şişman, M. (2014). *Öğretim liderliği*. Ankara: Pegem Akademi.

- Terzi, A. R. (2000). *Örgüt kültürü*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Terzi, R., Gocen, A., & Kaya, A. (2020). Spiritual leaders for building trust in the school context. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 86, 135-156. DOI: 10.14689/ejer.2020.86.7.
- Türker, Ö. (2006). Nefis, İslam Düşüncesi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* (Cilt 32, s. 529-531). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Uludağ, S. (2006). Nefis. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam ansiklopedisi* (Cilt 32, s. 526-531). içinde İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Yukl, G. A. (2002). *Leadership in organization*. Prentice Hall: Saddle River, NJ.
- Yücel, C., Karataş, E., & Aydın, Y. (2013). The relationship between the level of principals' leadership roles and organizational culture. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 93, 415-419.
- Zel, U. (2001). *Kişilik ve liderlik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zinnbauer, B., Pargament, K., Col, B., Rye, M. S., Butter, E. M., Belavich, T. G., et al. (1997). Religion and spirituality: Unfuzzifying the fuzzy. *Journal of the Scientific Study of Religion*, 36(4), J-STOR veri tabanı.

ONKOJENİK VİRÜSLER

Editör: Doç. Dr. Meryem Çolak

EĞİTİM
yayınevi

ONKOJENİK VİRÜSLER

Editör: Doç. Dr. Meryem Çolak

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara
Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-26-4

1. Baskı, Şubat 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

ONKOJENİK VİRÜSLER

Editör: Doç. Dr. Meryem Çolak

VI+120 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-26-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak
Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
Türkiye'nin İlk ve En Büyük
Eğitim Yayınevi

KAYNAKLAR

1. Akbulut, H ve Akbulut K.G. (2005). Tıbbi Onkoloji Kitabı. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Antıp Yayınları, Editör İçli F. Sayfa 23.
2. Aktipis, C.A., Nesse, R.M. (2013). Evolutionary foundations for cancer biology. *Evolutionary Appl*, 6: 144-159
3. Morales-Sánchez, A.; Fuentes-Pananá, E.M. Human viruses and cancer. *Viruses* (2014), 6, 4047–4079. [CrossRef]
4. Epstein, M.A. Virus particles in cultured lymphoblasts from Burkitt's lymphoma. *Lancet* 1964, 1, 702–703.
5. Akram, N.; Imran, M.; Noreen, M.; Ahmed, F.; Atif, M.; Fatima, Z.; Bilal Waqar, A. Oncogenic role of tumor viruses in humans. *Viral Immunol.* (2017).
6. Nordenstedt, H.; White, D.L.; El-Serag, H.B. The changing pattern of epidemiology in hepatocellular carcinoma. *Dig. Liver Dis.* (2010), 42, S206–S214. 30, 20–27.
7. Kandeel, M. Oncogenic Viruses-Encoded microRNAs and Their Role in the Progression of Cancer: Emerging Targets for Antiviral and Anticancer Therapies. *Pharmaceuticals* (2023), 16, 485.
8. Gallo RC, Reitz MS. RNA tumor viruses. In: Hong WK, Bast RC, Hait WN, Kufe DW, Pollock RE, Weichselbaum RR, et al. eds. *Holland-Frei Cancer Medicine*. 8th ed., Shelton Connecticut: People's Medical Publishing House; (2010): 279-91.
9. Shen CL, Liu YZ, Shi S, Zhang RY, Zhang T, Xu Q, et al. Long-distance interaction of the integrated HPV fragment with MYC gene and 8q24.22 region upregulating the allele-specific MYC expression in HeLa cells. *Int J Cancer* (2017) 141:540–8.
10. Mirabello L, Yeager M, Yu K, Clifford GM, Xiao YZ, Zhu B, et al. HPV16 E7 Genetic conservation is critical to carcinogenesis. *Cell* (2017) 170:1164–74.
11. Das A, Rivera-Serrano EE, Yin X, Walker CM, Feng Z, Lemon SM. Cell entry and release of quasi-enveloped human hepatitis viruses. *Nat Rev Microbiol* (2023) 21:573–89.
12. Biswas A, Datta S. Editorial: Origin and evolution of hepatitis viruses, volume II. *Front Microbiol* (2023) 14:1241705.
13. Arias-Calvachi C, Blanco R, Calaf GM, Aguayo F. Epstein-barr virus association with breast cancer: evidence and perspectives. *Biol (Basel)* (2022) 11.
14. Patel PD, Alghareeb R, Hussain A, Maheshwari MV, Khalid N. The association of epstein-barr virus with cancer. *Cureus* (2022) 14:e26314.
15. Santos E, Silva M, Canedo NHS, Gauí MFD, Britto A, Silva W, et al. Epstein-Barr virus in gastric cancer and association with 30 bp del-latent membrane protein 1 polymorphism. (2023) 69:e20221571.

16. Liu W, Yang R, Payne AS, et al. Identifying the Target Cells and Mechanisms of Merkel Cell Polyomavirus Infection. *Cell Host Microbe*. 19(6):775–787.
17. Houben R, Adam C, Baeurle A, et al. An intact retinoblastoma protein-binding site in Merkel cell polyomavirus large T antigen is required for promoting growth of Merkel cell carcinoma cells. *International Journal of Cancer*. 130(4):847–856.
18. Borchert S, Czech-Sioli M, Neumann F, et al. High-Affinity Rb Binding, p53 Inhibition, Subcellular Localization, and Transformation by Wild-Type or Tumor-Derived Shortened Merkel Cell Polyomavirus Large T Antigens. *Journal of Virology*. 88(6):3144–3160.
19. Shuda M, Feng H, Kwun HJ, et al. T antigen mutations are a human tumor-specific signature for Merkel cell polyomavirus. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 105(42):16272–16277.

KAYNAKLAR

1. Okunade KS, Human Papillomavirus and Cervical Cancer. *J Obstet Gynaecol.* 2020; 40(5): 602–608.
2. Williams J, Kostiuk M, Biron VL, Molecular Detection Methods in HPV-Related Cancers. *Frontiers in Oncology*, 2022; 12:864820.
3. Kombe AJK, Li B, Zahid A, Epidemiology and Burden of Human Papillomavirus and Related Diseases, Molecular Pathogenesis, and Vaccine Evaluation. *Front Public Health*, 2021; 8:552028.
4. Burd EM, Human papillomavirus and cervical cancer. *Clin Microbiol Rev.* 2003;16(1): 1–17.
5. Burd E.M, Dean C.L, Human Papillomavirus. *Microbiology Spectrum*, 2016;4(4):DMIH2-0001.
6. Rosalik K, Tarney C, Han J, Human Papilloma Virus Vaccination. *Viruses*, 2021;13, 1091.
7. Harden M.E, Munger K, Human Papillomavirus Molecular Biology. *Mutation Research*, 2017; 772:3-12.
8. Burley M, Roberts S, Parish J, Epigenetic regulation of human papillomavirus transcription in the productive virus life cycle. *Seminars in Immunopathology*, 2020; 42:159–171.
9. Scarth JA, Patterson MR, Morgan EL, Macdonald A, The human papillomavirus oncoproteins: a review of the host pathways targeted on the road to transformation. *Journal Of General Virology*, 2021; 102:001540.
10. Zheng ZM, Baker CC, Papillomavirus genome structure, expression, and post-transcriptional regulation. *Front Biosci*, 2006;11:2286–2302.
11. McLaughlin-Drubin ME, Human papillomaviruses and non-melanoma skin cancer. *Semin. Oncol.*, 2015;42, 284–290.
12. Geraets D, Alemany L, Guimera N, Detection of rare and possibly carcinogenic human papillomavirus genotypes as single infections in invasive cervical cancer. *J. Pathol*, 2012; 228, 534–543.
13. Doorbar J, Egawa N, Griffin H, Human papillomavirus molecular biology and disease association. *Rev Med Virol*, 2015;25 Suppl 1:2–23.
14. Wang R, Pan W, Jin L, Human papillomavirus vaccine against cervical cancer: Opportunity and challenge. *Cancer letters*, 2020;88-102.
15. Culp TD, Budgeon LR, Marinkovich MP, Keratinocyte-secreted laminin 5 can function as a transient receptor for human papillomaviruses by binding virions and transferring them to adjacent cells, *J. Virol*, 2006; 8940–8950.
16. Richards RM, Lowy DR, Schiller JT, Cleavage of the papillomavirus minor capsid protein, L2, at a furin consensus site is necessary for infection, *Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A.*, 2006; 103:1522–1527.

17. Day PM, Schiller JT, The role of furin in papillomavirus infection, *Future Microbiol.*, 2009;4:1255–1262.
18. Bonanni P, Boccalini S, Bechini A, Efficacy, duration of immunity and cross protection after HPV vaccination: a review of the evidence, *Vaccine*, 2009; A46–A53.
19. Moody CA, Laimins LA, Human papillomavirus oncoproteins: pathways to transformation. *Nat. Rev. Cancer*, 2010; 10:550–560.
20. Chaturvedi AK, Beyond cervical cancer: burden of other HPV-related cancers among men and women. *J. Adolesc. Health*, 2010; 46:S20–S26.
21. Kjaer SK, Frederiksen K, Munk C, Long-term absolute risk of cervical intraepithelial neoplasia grade 3 or worse following human papillomavirus infection: role of persistence, *J. Nat. Cancer. Inst*, 2010; 102:1478–1488.
22. De Villiers EM, Cross-roads in the classification of papillomaviruses, *Virology*, 2013; 445: 2–10.
23. Muhr LSA, Eklund C, Dillner J, Towards quality and order in human papillomavirus research, *Virology*, 2018; 519: 51974–76.
24. Brancaccio RN, Robitaille A, Dutta S, Generation of a novel next-generation sequencing-based method for the isolation of new human papillomavirus types, *Virology*, 2018; 520:1–10.
25. Tommasino M, The biology of beta human papillomaviruses. *Virus Res.* 2017;231: 128–138.
26. Haedicke J, Iftner T, Human papillomaviruses and cancer, *Radiother. Oncol.*, 2013;108: 397–402.
27. Plummer M, De Martel C, Vignat J, Global burden of cancers attributable to infections in 2012: a synthetic analysis, *Lancet Glob. Health*, 2016; 4: e609–616.
28. Dunne EF, Park IU. HPV and HPV-associated diseases. *Infect Dis Clin North Am*, 2013; 27: 765 -78.
29. Ntanasis-Stathopoulos I, Kyriazoglou A, Liontos M, Current trends in the management and prevention of human papillomavirus (HPV) infection. *Jbuon*, 2020; 25(3): 1281-1285.
30. Plummer M, de Martel C, Vignat J, Global Burden of Cancers Attributable to Infections in 2012: A Synthetic Analysis. *Lancet Global Health*, 2016; 4:e609–16.
31. Serrano B, Brotons M, Bosch FX,. Epidemiology and Burden of HPV-Related Disease. *Best Pract Res Clin Obstet Gynaecol*, 2018; 47:14–26.
32. Hemmat N, Bannazadeh Baghi H. Association of Human Papillomavirus Infection and Inflammation in Cervical Cancer. *Pathog Dis*, 2019; 77(5):ftz048.

33. de Martel C, Plummer M, Vignat J, Franceschi S. Worldwide Burden of Cancer Attributable to HPV by Site, Country and HPV Type. *Int J Cancer*; 2017; 141:664–70.
34. Budu, VA, Decuseara T, Balica NC, The role of HPV infection in oropharyngeal cancer. *Rom. J. Morphol. Embryol.* 2019; 60, 769–773.
35. Beachler DC, D'Souza G, Oral human papillomavirus infection and head and neck cancers in HIV-infected individuals. *Curr Opin Oncol*, 2013; 25:503–510.
36. Beachler DC, Weber KM, Margolick JB, Risk factors for oral HPV infection among a high prevalence population of HIV-positive and at-risk HIV-negative adults. *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev*, 2012;21:122–133.
37. Krzowska-Firyeh J, Lucas G, Lucas C, An overview of Human Papillomavirus (HPV) as an etiological factor of the anal cancer. *J. Infect. Public Health*, 2019; 12, 1–6.
38. Inturrisi F, Lissenberg-Witte BI, Veldhuijzen NJ, Estimating the direct effect of human papillomavirus vaccination on the lifetime risk of screen-detected cervical precancer. *Int. J. Cancer*; 2021; 148, 320–328.
39. Wang J, Peng Y, Xu H, The COVID-19 Vaccine Race: Challenges and Opportunities in Vaccine Formulation. *AAPS PharmSciTech*, 2020; 21, 225.
40. Stratton KL, Culkin DJ, A Contemporary Review of HPV and Penile Cancer. *Oncology*, 2016; 30, 245–249.
41. Iorga L, Marcu RD, Diaconu CC, Penile carcinoma and HPV infection. *Exp. Ther. Med.* 2020; 20, 91–96.
42. Adams TS, Cuello MA, Cancer of the vagina. *Int. J. Gynaecol. Obstet*, 2018; 143, 14–21.
43. Halec G, Alemany L, Quiros B, Biological relevance of human papillomaviruses in vulvar cancer. *Mod. Pathol.* 2017; 30, 549–562.
44. Doorbar J, Egawa N, Griffin H, Human papillomavirus molecular biology and disease association. *Rev. Med. Virol.* 2016; 25, 2–23.
45. Egawa N, Doorbar J, The low risk papillomaviruses. *Virus Res.* 2017;231, 119–127.
46. Shen Y, Xia J, Li H, Human papillomavirus infection rate, distribution characteristics, and risk of age in pre- and postmenopausal women. *BMC Womens Health*, 2021;21, 80.
47. LeConte BA, Szaniszló P, Fennewald SM, Differences in the viral genome between HPV-positive cervical and oropharyngeal cancer. *PLoS ONE*, 2018; 13:e0203403.
48. Harder T, Wichmann O, Klug SJ, Efficacy, effectiveness and safety of vaccination against human papillomavirus in males: A systematic review. *BMC Med*, 2018; 16, 110.

49. Miller FS, Nagel LE, Kenny-Moynihan MB, Implementation of the ThinPrep imaging system in a high-volume metropolitan laboratory. *Diagn Cytopathol* 2007;35:213–217.
50. Moscicki AB, Cox JT, Practice improvement in cervical screening and management (PICSM): symposium on management of cervical abnormalities in adolescents and young women. *J Low Genit Tract Dis*, 2010;14:73–80.
51. Huber B, Schellenbacher C, Shafti-Keramat S, Chimeric L2-Based Virus-Like Particle (VLP) Vaccines Targeting Cutaneous Human Papillomaviruses (HPV). *PLoS ONE*, 2017; 12, e0169533.
52. Roden RBS, Stern PL, Opportunities and challenges for human papillomavirus vaccination in cancer. *Nat. Rev. Cancer*; 2018; 18,240–254.
53. Manini I, Montomoli E, Epidemiology and prevention of Human Papillomavirus. *Ann. Ig.* 2018; 30, 28–32.
54. Garbuglia AR, Lapa D, Sias C, The Use of Both Therapeutic and Prophylactic Vaccines in the Therapy of Papillomavirus Disease. *Front. Immunol.* 2020; 11, 188.
55. Crusz SM, El-Shakankery KE, Miller R, Targeting HPV in gynaecological cancers—Current status, ongoing challenges and future directions. *Womens Health*, 2020; 16, 1745506520961709.
56. La Torre G, de Waure C, Chiaradia, G, HPV vaccine efficacy in preventing persistent cervical HPV infection: A systematic review and meta-analysis. *Vaccine*, 2007; 25:8352–8358.
57. Markowitz LE, Dunne EF, Saraiya M, Human papillomavirus vaccination: recommendations of the Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP). *MMWR Recomm Rep*, 2014;63(RR-05):1–30.
58. Dillner J, Arbyn M, Unger E, Monitoring of human papillomavirus vaccination. *Clin Exp Immunol*, 2011; 163:17–25.
59. Meyer SI, Fuglsang K, Blaakaer J, Cell-mediated immune response: a clinical review of the therapeutic potential of human papillomavirus vaccination. *Acta Obstet Gynecol Scand*, 2014; 93:1209–1218.
60. Joura EA, Garland SM, Paavonen J, Effect of the human papillomavirus (HPV) quadrivalent vaccine in a subgroup of women with cervical and vulvar disease: retrospective pooled analysis of trial data. *BMJ*, 2012;344:e1401.
61. Pils S, Joura EA, From the monovalent to the nine-valent HPV vaccine. *Clin. Microbiol. Infect.* 2015; 21, 827–833.
62. Shanmugasundaram S, You J, Targeting Persistent Human Papillomavirus Infection. *Viruses*, 2017; 9: 229.

63. Stern PL, van der Burg SH, Hampson, IN, Therapy of human papillomavirus-related disease. *Vaccine*, 2012; 30, F71–F82.
64. Kim TJ, Jin HT, Hur S, Clearance of persistent HPV infection and cervical lesion by therapeutic DNA vaccine in CIN3 patients. *Nat. Commun.* 2014; 5, 5317.
65. Van der Burg SH, Arens R, Melief CJM, Immunotherapy for persistent viral infections and associated disease. *Trends Immunol.* 2011; 32: 97–103.
66. Hus I, Gonet-Sebastianka J, Surdacka A, Analysis of peripheral blood immune cells after prophylactic immunization with HPV-16/18 ASO4-adjuvanted vaccine. *Postep. Hig. Med. Do'swiadczej*, 2015; 69: 543–548.

KAYNAKÇA

- MacLachlan JH, Cowie BC. Hepatitis B Virus Epidemiology. *Cold Spring Harb Perspect Med*, 2015; 5(5): a021410. Doi: 10.1101/cshperspect.a021410.
- Lai CL, Yuen MF. The natural history and treatment of chronic hepatitis B: a critical evaluation of standard treatment criteria and end points. *Ann Intern Med*, 2007; 147 (1): 58–61. Doi:10.7326/0003-4819-147-1-200707030-00010.
- Rotman Y, Brown TA, Hoofnagle JH. Evaluation of the Patient with Hepatitis B. *Hepatology*, 2009; 49(5): 22–27. Doi: 10.1002/hep.22976.
- Liang TJ. Hepatitis B: The Virus and Disease. *Hepatology*, 2009;49(5):13–21. Doi: 10.1002/hep.22881
- Ringehan M, McKeating J, Protzer U. Viral hepatitis and liver cancer. *Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci*, 2017 19; 372(1732): 20160274. Doi: 10.1098/rstb.2016.0274.
- Pan CQ, Duan ZP, Bhamidimarri KR, et al. Algorithm for Risk Assessment and Intervention of Mother to Child Transmission of Hepatitis B Virus. *Clin Gastroenterol Hepatol*, 2012;10(5): 452-459.
- Namululi BA, Guerrieri C, Dramaix MW. Prevalence and incidence of HIV and hepatitis B among blood donors and estimated residual risk of transmission of HIV and HBV virus by blood transfusion. A study at the Provincial General Referee Hospital Bukavu, Democratic Republic of the Congo. *Revue D Epidemiologie Et De Sante Publique*, 2013;61(2): 139-144.
- Bar-Gal GK, Kim MJ, Klein A, et al. Tracing hepatitis B virus to the 16th century in a Korean mummy. *Hepatology*, 2012; 56(5): 1671-1680.
- Cai D, Nie H, Yan R, et al. A Southern Blot Assay for Detection of Hepatitis B Virus Covalently Closed Circular DNA from Cell Cultures. *Methods Mol Biol*, 2013;1030:151-61. Doi: 10.1007/978-1-62703-484-5_13.
- Dienstag J L. Drug therapy - Hepatitis B virus infection. *NEJM*, 2008; 359(14): 1486-1500.
- Gerlich W. Medical Virology of Hepatitis B: how it began and where we are now. *Virology*, 2013;10: 239. Doi:10.1186/1743-422X-10-239.
- Moura IF, Lopes EP, Alvarado-Mora MV, et al. Phylogenetic analysis and subgenotypic distribution of the hepatitis B virus in Recife, Brazil. *Infect Genet Evol*, 2013;14:195–199.
- Araujo NM, Teles SA, Spitz N. Comprehensive Analysis of Clinically Significant Hepatitis B Virus Mutations in Relation to Genotype, Subgenotype and Geographic Region. *Front Microbiol*, 2020; 11: 616023. Doi: 10.3389/fmicb.2020.616023.
- Huang CC, Kuo TM, Yeh CT, et al. One single nucleotide difference alters the differential expression of spliced RNAs between HBV genotypes A and D. *Virus Res*, 2013;174(1-2):18–26.

- Cooksley WG. Do we need to determine viral genotype in treating chronic hepatitis B? *J Viral Hepat*, 2010;17(9):601–610.
- Sakamoto T, Tanaka Y, Orito E, et al. Novel subtypes (subgenotypes) of hepatitis B virus genotypes B and C among chronic liver disease patients in the Philippines. *J Gen Virol*, 2006;87(7):1873–1882.
- Liu CJ, Kao JH. Global perspective on the natural history of chronic hepatitis B: role of hepatitis B virus genotypes A to J. *Semin Liver Dis*, 2013;33(2):97–102.
- Velkov S, Off JJ, Protzer U, et al. The Global Hepatitis B Virus Genotype Distribution Approximated from Available Genotyping Data. *Genes (Basel)*, 2018; 9(10): 495. Doi: 10.3390/genes9100495.
- Kocher A, Luka P, Rodrigo B, et al. Ten millennia of hepatitis B virus evolution. *Science*, 2021; 374 (6564): 182–188. Doi:10.1126/science.abi5658.
- Mühlemann B, Jones TC, Damgaard PB, et al. Ancient hepatitis B viruses from the Bronze Age to the Medieval period. *Nature*, 2018; 557(7705): 418–423. Doi:10.1038/s41586-018-0097-z.
- The Washington Post (2018). *New strains of hepatitis B virus discovered in ancient human remains*. (15.05.2022 tarihinde <http://www.washingtonpost.com/news/speaking-of-science>)
- Davis J, Litteljhon M, Locarnini SA, et al. Molecular Epidemiology of Hepatitis B in the Indigenous People of Northern Australia. *Gastroenterolo Hepatolo*, 2013; 28(7): 1234–1241. Doi:10.1111/jgh.12177.
- Bullman TA, Kang HK, Watanabe KK. Proportionate Mortality among US Army Vietnam veterans who served in military region I. *Am J Epidemiol*, 1990;132(4):670-674.
- Blumberg BS. Australia antigen and the biology of hepatitis B. *Science*, 1977; 197(4298): 17-25.
- Alter HJ, Blumberg BS. Further studies on a “new” human isoprecipitin system (Australia antigen). *Blood*, 1966; 27(3): 297–309. Doi:10.1182/blood.V27.3.297.297.
- Cheliapov NV, Chernos VI, Andzhaparidze OG. Analysis of antibody formation to the vaccinia virus in human subjects and rabbits in response to the administration of a recombinant vaccinia-hepatitis B vaccine. *Vopr Virusol*, 1988;33(2):175–179.
- Senior JR, Sutnick AI, Goeser E, et al. Reduction of post-transfusion hepatitis by exclusion of Australia antigen from donor blood in an urban public hospital. *American Journal Medicine Science*, 1974; 267(3): 171-177.
- Maugh TH. Hepatitis B: A new vaccine ready for human testing. *Science*, 1975; 188(4184): 137-138.
- Flores JE, Thompson AJ, Ryan M, et al. The Global Impact of Hepatitis B Vaccination on Hepatocellular Carcinoma. *Vaccines*. *Vaccines*, 2022; 10(5): 793. Doi: 10.3390/vaccines10050793.

- Chang MH, Chen DS. Prevention of Hepatitis B. *Cold Spring Harb Perspect Med*, 2015; 5(3): a021493. Doi: 10.1101/cshperspect.a021493.
- Ott JJ, Stevens GA, Groeger J, et al. Global epidemiology of hepatitis B virus infection: new estimates of age-specific HBsAg seroprevalence and endemicity. *Vaccine*, 2012;30(12): 2212-2219. Doi: 10.1016/j.vaccine.2011.12.116.
- World Health Organization (2017). *Global hepatitis report 2017*. (15.05.2022 <https://www.who.int/publications/i/item/9789241565455>)
- Schweitzer A, Horn J, Mikolajczyk RT, et al. Estimations of worldwide prevalence of chronic hepatitis B virus infection: a systematic review of data published between 1965 and 2013. *Lancet*, 2015;386(10003):1546–1555.
- Lavanchy D. Hepatitis B virus epidemiology, disease burden, treatment, and current and emerging prevention and control measures. *J Viral Hepat*, 2004;11(2):97–107.
- Franco E, Bagnato B, Marino MG, et al. Hepatitis B: epidemiology and prevention in developing countries. *World J Hepatol*, 2012;4(3):74–80.
- World Health Organization (2021). *Global Health Sector Strategy On Viral Hepatitis 2016–2021. Towards Ending Viral Hepatitis*. (15.05.2022 tarihinde <https://apps.who.int/iris/handle/10665/246177> adresinden ulaşılmıştır).
- Liang X, Bi S, Yang W, et al. Epidemiological serosurvey of hepatitis B in China—declining HBV prevalence due to hepatitis B vaccination. *Vaccine*, 2009;27(47):6550–6557.
- Musa BM, Bussell S, Borodo MM, et al. Prevalence of hepatitis B virus infection in Nigeria, 2000–2013: a systematic review and meta-analysis. *Niger J Clin Pract*, 2015;18(2):163–172.
- Coppola N, De Pascalis S, Onorato L, et al. Hepatitis B virus and hepatitis C virus infection in healthcare workers. *World J Hepatol*, 2016;8(5):273–281.
- Elseviers MM, Arias-Guillén M, Gorke A, et al. Sharps injuries amongst healthcare workers: review of incidence, transmissions and costs. *J Ren Care*, 2014;40(3):150–156.
- Hui CK, Cheung WW, Zhang HY, et al. Kinetics and risk of de novo hepatitis B infection in HBsAg-negative patients undergoing cytotoxic chemotherapy. *Gastroenterology*, 2006;131(1): 59–68.
- Yeung LTF, Roberts EA. Hepatitis B in childhood: An update for the paediatrician. *Paediatr Child Health*, 2001; 6(9): 655–659. Doi: 10.1093/pch/6.9.655.
- Chang MH. Natural history and clinical management of chronic hepatitis B virus infection in children. *Hepatol Int*, 2008; 2(1): 28–36. Doi: 10.1007/s12072-008-9050-9.

- Mentha N, Clément S, Negro F, et al. A review on hepatitis D: From virology to new therapies. *J Adv Res*, 2019; 17: 3–15. Doi:10.1016/j.jare.2019.03.009.
- Peng CY, Chien RN, Liaw YF. Hepatitis B virus-related decompensated liver cirrhosis: benefits of antiviral therapy. *J Hepatol*, 2012;57(2):442-450. Doi: 10.1016/j.jhep.2012.02.033.
- Ichai P, Samuel D. Management of Fulminant Hepatitis B. *Curr Infect Dis Rep*, 2019; 21(7): 25. Doi: 10.1007/s11908-019-0682-9.
- D'Souza R, Foster GR. Diagnosis and treatment of chronic hepatitis B. *J R Soc Med*, 2004; 97(7): 318-321.
- Yuen MF, Seto WK, Fung J, et al. Three Years of Continuous Entecavir Therapy in Treatment-Naive Chronic Hepatitis B Patients: VIRAL Suppression, Viral Resistance, and Clinical Safety. *Am J Gastroenterol*, 2011; 106(7): 1264-1271.
- Chen P, Xie Q, Lu X, et al. Serum HBeAg and HBV DNA levels are not always proportional and only high levels of HBeAg most likely correlate with high levels of HBV DNA. *Medicine (Baltimore)*, 2017;96(33): e7766.
- Wilkins T, Zimmerman D, Schade RR. Hepatitis B: diagnosis and treatment. *Am Fam Physician*, 2010; 81(8), 965-972.
- Sablón E, Shapiro F. Advances in Molecular Diagnosis of HBV Infection and Drug Resistance. *Int J Med Sci*, 2005; 2(1): 8-16.
- Hochberger S, Althof D, Gallegos de Schrott R, et al. Fully automated quantitation of hepatitis B virus (HBV) DNA in human plasma by the COBAS AmpliPrep/COBAS TaqMan system. *J Clin Virol*, 2006;35(4): 373-380.
- Liu C, Chang L, Jia T, et al. Real-time PCR assays for hepatitis B virus DNA quantification may require two different targets. *Virol J*, 2017; 14(1):94. Doi: 10.1186/s12985-017-0759-8.
- Pawlotsky JM. Hepatitis B virus (HBV) DNA assays (methods and practical use) and viral kinetics. *J Hepatol*, 2003; 39(1): 31-35.
- Hammond DM, Manetto A, Gierlich J, et al. DNA photography: An ultrasensitive DNA-detection method based on photographic techniques. *Angew Chem Int Ed Engl*, 2007;46(22):4184-7. Doi: 10.1002/anie.200605023.
- Terrault NA, Bzowej NH, Chang KM, et al. AASLD guidelines for treatment of chronic hepatitis B. *Hepatology*, 2016; 63(1): 261–283. Doi:10.1002/hep.28156.
- Leowattana W, Leowattana T. Chronic hepatitis B: New potential therapeutic drugs target. *World J Virol*, 2022; 11(1): 57–72. Doi: 10.5501/wjv.v11.i1.57.
- Block TM, Chang KM, Guo JT. Prospects for the Global Elimination of Hepatitis B. *Annu Rev Virol*, 2021; 8(1): 437–458. Doi:10.1146/annurev-virology-091919-062728.

KAYNAKÇA

1. Hedskog C, Parhy B, Chang S, et al. Identification of 19 Novel Hepatitis C Virus Subtypes-Further Expanding HCV Classification. *Open forum infectious diseases*. 2019;6(3):ofz076.
2. WHO (2022). <https://www.who.int/news/item/24-06-2022-WHO-publishes-updated-guidance-on-hepatitis-C-infection> adresinden ulaşılmıştır.
3. Plummer M, de Martel C, Vignat J, et al. Global burden of cancers attributable to infections in 2012: a synthetic analysis. *The Lancet Global health*. 2016;4(9):e609-16.
4. Banerjee A, Ray RB, Ray R. Oncogenic potential of hepatitis C virus proteins. *Viruses*. 2010;2(9):2108-33.
5. McGivern DR, Lemon SM. Virus-specific mechanisms of carcinogenesis in hepatitis C virus associated liver cancer. *Oncogene*. 2011;30(17):1969-83.
6. Gisbert JP, García-Buey L, Pajares JM, et al. Prevalence of hepatitis C virus infection in B-cell non-Hodgkin's lymphoma: systematic review and meta-analysis. *Gastroenterology*. 2003;125(6):1723-32.
7. Su FH, Chang SN, Chen PC, et al. Positive association between hepatitis C infection and oral cavity cancer: a nationwide population-based cohort study in Taiwan. *PloS one*. 2012;7(10):e48109.
8. Mahale P, Sturgis EM, Tweardy DJ, et al. Association Between Hepatitis C Virus and Head and Neck Cancers. *Journal of the National Cancer Institute*. 2016;108(8).
9. El-Serag HB, Engels EA, Landgren O, et al. Risk of hepatobiliary and pancreatic cancers after hepatitis C virus infection: A population-based study of U.S. veterans. *Hepatology*. 2009;49(1):116-23.
10. Gordon SC, Moonka D, Brown KA, et al. Risk for renal cell carcinoma in chronic hepatitis C infection. *Cancer epidemiology, biomarkers & prevention : a publication of the American Association for Cancer Research, cosponsored by the American Society of Preventive Oncology*. 2010;19(4):1066-73.
11. Pol S, Vallet-Pichard A, Hermine O. Extrahepatic cancers and chronic HCV infection. *Nature reviews Gastroenterology & hepatology*. 2018;15(5):283-90.
12. Houghton M, Weiner A, Han J, et al. Molecular biology of the hepatitis C viruses: implications for diagnosis, development and control of viral disease. *Hepatology*. 1991;14(2):381-8.
13. Moradpour D, Penin F, Rice CM. Replication of hepatitis C virus. *Nature reviews Microbiology*. 2007;5(6):453-63.
14. Boulant S, Montserret R, Hope RG, et al. Structural determinants that target the hepatitis C virus core protein to lipid droplets. *The Journal of biological chemistry*. 2006;281(31):22236-47.

15. Ait-Goughoulte M, Kanda T, Meyer K, et al. Hepatitis C virus genotype 1a growth and induction of autophagy. *Journal of virology*. 2008;82(5):2241-9.
16. Sir D, Liang C, Chen WL, et al. Perturbation of autophagic pathway by hepatitis C virus. *Autophagy*. 2008;4(6):830-1.
17. Koike K. The oncogenic role of hepatitis C virus. Recent results in cancer research Fortschritte der Krebsforschung Progres dans les recherches sur le cancer. 2014;193:97-111.
18. Ariumi Y, Kuroki M, Abe K, et al. DDX3 DEAD-box RNA helicase is required for hepatitis C virus RNA replication. *Journal of virology*. 2007;81(24):13922-6.
19. Angus AG, Dalrymple D, Boulant S, et al. Requirement of cellular DDX3 for hepatitis C virus replication is unrelated to its interaction with the viral core protein. *The Journal of general virology*. 2010;91(Pt 1):122-32.
20. Kwun HJ, Jang KL. Dual effects of hepatitis C virus Core protein on the transcription of cyclin-dependent kinase inhibitor p21 gene. *Journal of viral hepatitis*. 2003;10(4):249-55.
21. Shrivastava A, Manna SK, Ray R, et al. Ectopic expression of hepatitis C virus core protein differentially regulates nuclear transcription factors. *Journal of virology*. 1998;72(12):9722-8.
22. Bode JG, Ludwig S, Ehrhardt C, et al. IFN-alpha antagonistic activity of HCV core protein involves induction of suppressor of cytokine signaling-3. *FASEB journal : official publication of the Federation of American Societies for Experimental Biology*. 2003;17(3):488-90.
23. Vlotides G, Sørensen AS, Kopp F, et al. SOCS-1 and SOCS-3 inhibit IFN-alpha-induced expression of the antiviral proteins 2,5-OAS and MxA. *Biochemical and biophysical research communications*. 2004;320(3):1007-14.
24. Lin W, Choe WH, Hiasa Y, et al. Hepatitis C virus expression suppresses interferon signaling by degrading STAT1. *Gastroenterology*. 2005;128(4):1034-41.
25. Khalaf AM, Fuentes D, Morshid AI, et al. Role of Wnt/ β -catenin signaling in hepatocellular carcinoma, pathogenesis, and clinical significance. *Journal of hepatocellular carcinoma*. 2018;5:61-73.
26. Wang W, Pan Q, Fuhler GM, et al. Action and function of Wnt/ β -catenin signaling in the progression from chronic hepatitis C to hepatocellular carcinoma. *Journal of gastroenterology*. 2017;52(4):419-31.
27. Brunet A, Bonni A, Zigmund MJ, et al. Akt promotes cell survival by phosphorylating and inhibiting a Forkhead transcription factor. *Cell*. 1999;96(6):857-68.
28. Niu G, Wright KL, Ma Y, et al. Role of Stat3 in regulating p53 expression and function. *Molecular and cellular biology*. 2005;25(17):7432-40.

29. Waris G, Turkson J, Hassanein T, et al. Hepatitis C virus (HCV) constitutively activates STAT-3 via oxidative stress: role of STAT-3 in HCV replication. *Journal of virology*. 2005;79(3):1569-80.
30. Sarcar B, Ghosh AK, Steele R, et al. Hepatitis C virus NS5A mediated STAT3 activation requires co-operation of Jak1 kinase. *Virology*. 2004;322(1):51-60.
31. Bromberg J, Darnell JE, Jr. The role of STATs in transcriptional control and their impact on cellular function. *Oncogene*. 2000;19(21):2468-73.
32. He G, Karin M. NF- κ B and STAT3 - key players in liver inflammation and cancer. *Cell research*. 2011;21(1):159-68.
33. Massagué J. G1 cell-cycle control and cancer. *Nature*. 2004;432(7015):298-306.
34. Agarwal ML, Agarwal A, Taylor WR, et al. p53 controls both the G2/M and the G1 cell cycle checkpoints and mediates reversible growth arrest in human fibroblasts. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 1995;92(18):8493-7.
35. Harrington EA, Bruce JL, Harlow E, et al. pRB plays an essential role in cell cycle arrest induced by DNA damage. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 1998;95(20):11945-50.
36. Majumder M, Ghosh AK, Steele R, et al. Hepatitis C virus NS5A physically associates with p53 and regulates p21/waf1 gene expression in a p53-dependent manner. *Journal of virology*. 2001;75(3):1401-7.
37. Wu SC, Chang SC, Wu HY, et al. Hepatitis C virus NS5A protein down-regulates the expression of spindle gene *Aspm* through PKR-p38 signaling pathway. *The Journal of biological chemistry*. 2008;283(43):29396-404.
38. Alisi A, Giambartolomei S, Cupelli F, et al. Physical and functional interaction between HCV core protein and the different p73 isoforms. *Oncogene*. 2003;22(17):2573-80.
39. Vescovo T, Refolo G, Vitagliano G, et al. Molecular mechanisms of hepatitis C virus-induced hepatocellular carcinoma. *Clinical microbiology and infection : the official publication of the European Society of Clinical Microbiology and Infectious Diseases*. 2016;22(10):853-61.
40. Machida K, Liu JC, McNamara G, et al. Hepatitis C virus causes uncoupling of mitotic checkpoint and chromosomal polyploidy through the Rb pathway. *Journal of virology*. 2009;83(23):12590-600.
41. Munakata T, Nakamura M, Liang Y, et al. Down-regulation of the retinoblastoma tumor suppressor by the hepatitis C virus NS5B RNA-dependent RNA polymerase. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2005;102(50):18159-64.

42. Moriya K, Fujie H, Shintani Y, et al. The core protein of hepatitis C virus induces hepatocellular carcinoma in transgenic mice. *Nature medicine*. 1998;4(9):1065-7.
43. Tanaka N, Moriya K, Kiyosawa K, et al. PPARalpha activation is essential for HCV core protein-induced hepatic steatosis and hepatocellular carcinoma in mice. *The Journal of clinical investigation*. 2008;118(2):683-94.
44. Ray RB, Meyer K, Ray R. Hepatitis C virus core protein promotes immortalization of primary human hepatocytes. *Virology*. 2000;271(1):197-204.
45. Basu A, Meyer K, Lai KK, et al. Microarray analyses and molecular profiling of Stat3 signaling pathway induced by hepatitis C virus core protein in human hepatocytes. *Virology*. 2006;349(2):347-58.
46. Sakamuro D, Furukawa T, Takegami T. Hepatitis C virus nonstructural protein NS3 transforms NIH 3T3 cells. *Journal of virology*. 1995;69(6):3893-6.
47. Zemel R, Gerechet S, Greif H, et al. Cell transformation induced by hepatitis C virus NS3 serine protease. *Journal of viral hepatitis*. 2001;8(2):96-102.
48. He QQ, Cheng RX, Sun Y, et al. Hepatocyte transformation and tumor development induced by hepatitis C virus NS3 c-terminal deleted protein. *World journal of gastroenterology*. 2003;9(3):474-8.
49. Ishido S, Fujita T, Hotta H. Complex formation of NS5B with NS3 and NS4A proteins of hepatitis C virus. *Biochemical and biophysical research communications*. 1998;244(1):35-40.
50. Brady MT, MacDonald AJ, Rowan AG, et al. Hepatitis C virus non-structural protein 4 suppresses Th1 responses by stimulating IL-10 production from monocytes. *European journal of immunology*. 2003;33(12):3448-57.
51. Zekri AR, Bahnassy AA, Abdel-Wahab SA, et al. Expression of pro- and anti-inflammatory cytokines in relation to apoptotic genes in Egyptian liver disease patients associated with HCV-genotype-4. *Journal of gastroenterology and hepatology*. 2009;24(3):416-28.
52. Tang Y, Kitisin K, Jogunoori W, et al. Progenitor/stem cells give rise to liver cancer due to aberrant TGF-beta and IL-6 signaling. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2008;105(7):2445-50.
53. Ait-Goughoulte M, Banerjee A, Meyer K, et al. Hepatitis C virus core protein interacts with fibrinogen-beta and attenuates cytokine stimulated acute-phase response. *Hepatology*. 2010;51(5):1505-13.
54. Taniguchi H, Kato N, Otsuka M, et al. Hepatitis C virus core protein upregulates transforming growth factor-beta 1 transcription. *Journal of medical virology*. 2004;72(1):52-9.

55. Shin JY, Hur W, Wang JS, et al. HCV core protein promotes liver fibrogenesis via up-regulation of CTGF with TGF-beta1. *Experimental & molecular medicine*. 2005;37(2):138-45.
56. Choi SH, Hwang SB. Modulation of the transforming growth factor-beta signal transduction pathway by hepatitis C virus nonstructural 5A protein. *The Journal of biological chemistry*. 2006;281(11):7468-78.
57. Battaglia S, Benzoubir N, Nobilet S, et al. Liver cancer-derived hepatitis C virus core proteins shift TGF-beta responses from tumor suppression to epithelial-mesenchymal transition. *PLoS one*. 2009;4(2):e4355.
58. Tardif KD, Waris G, Siddiqui A. Hepatitis C virus, ER stress, and oxidative stress. *Trends in microbiology*. 2005;13(4):159-63.
59. Li Y, Boehning DF, Qian T, et al. Hepatitis C virus core protein increases mitochondrial ROS production by stimulation of Ca²⁺ uniporter activity. *FASEB journal : official publication of the Federation of American Societies for Experimental Biology*. 2007;21(10):2474-85.
60. Machida K, Cheng KT, Sung VM, et al. Hepatitis C virus infection activates the immunologic (type II) isoform of nitric oxide synthase and thereby enhances DNA damage and mutations of cellular genes. *Journal of virology*. 2004;78(16):8835-43.
61. Castello G, Scala S, Palmieri G, et al. HCV-related hepatocellular carcinoma: From chronic inflammation to cancer. *Clinical immunology (Orlando, Fla)*. 2010;134(3):237-50.
62. Fan J, Ren H, Jia N, et al. DJ-1 decreases Bax expression through repressing p53 transcriptional activity. *The Journal of biological chemistry*. 2008;283(7):4022-30.
63. Thompson CB. Apoptosis in the pathogenesis and treatment of disease. *Science (New York, NY)*. 1995;267(5203):1456-62.
64. Bataller R, Brenner DA. Liver fibrosis. *The Journal of clinical investigation*. 2005;115(2):209-18.
65. Pianko S, Patella S, Ostapowicz G, et al. Fas-mediated hepatocyte apoptosis is increased by hepatitis C virus infection and alcohol consumption, and may be associated with hepatic fibrosis: mechanisms of liver cell injury in chronic hepatitis C virus infection. *Journal of viral hepatitis*. 2001;8(6):406-13.
66. Mundt B, Wirth T, Zender L, et al. Tumour necrosis factor related apoptosis inducing ligand (TRAIL) induces hepatic steatosis in viral hepatitis and after alcohol intake. *Gut*. 2005;54(11):1590-6.
67. Chung YL, Sheu ML, Yen SH. Hepatitis C virus NS5A as a potential viral Bcl-2 homologue interacts with Bax and inhibits apoptosis in hepatocellular carcinoma. *International journal of cancer*. 2003;107(1):65-73.

68. Chan SW, Egan PA. Hepatitis C virus envelope proteins regulate CHOP via induction of the unfolded protein response. *FASEB journal : official publication of the Federation of American Societies for Experimental Biology*. 2005;19(11):1510-2.
69. Joyce MA, Walters KA, Lamb SE, et al. HCV induces oxidative and ER stress, and sensitizes infected cells to apoptosis in SCID/Alb-uPA mice. *PLoS pathogens*. 2009;5(2):e1000291.
70. Shintani Y, Fujie H, Miyoshi H, et al. Hepatitis C virus infection and diabetes: direct involvement of the virus in the development of insulin resistance. *Gastroenterology*. 2004;126(3):840-8.
71. Moucari R, Asselah T, Cazals-Hatem D, et al. Insulin resistance in chronic hepatitis C: association with genotypes 1 and 4, serum HCV RNA level, and liver fibrosis. *Gastroenterology*. 2008;134(2):416-23.
72. Banerjee S, Saito K, Ait-Goughoulte M, et al. Hepatitis C virus core protein upregulates serine phosphorylation of insulin receptor substrate-1 and impairs the downstream akt/protein kinase B signaling pathway for insulin resistance. *Journal of virology*. 2008;82(6):2606-12.
73. Clément S, Pascarella S, Conzelmann S, et al. The hepatitis C virus core protein indirectly induces alpha-smooth muscle actin expression in hepatic stellate cells via interleukin-8. *Journal of hepatology*. 2010;52(5):635-43.
74. Miyamoto H, Moriishi K, Moriya K, et al. Involvement of the PA28gamma-dependent pathway in insulin resistance induced by hepatitis C virus core protein. *Journal of virology*. 2007;81(4):1727-35.
75. Nieto N. Oxidative-stress and IL-6 mediate the fibrogenic effects of [corrected] Kupffer cells on stellate cells. *Hepatology*. 2006;44(6):1487-501.
76. Bartel DP. MicroRNAs: target recognition and regulatory functions. *Cell*. 2009;136(2):215-33.
77. Ji J, Wang XW. New kids on the block: diagnostic and prognostic microRNAs in hepatocellular carcinoma. *Cancer biology & therapy*. 2009;8(18):1686-93.
78. Varnholt H, Drebbler U, Schulze F, et al. MicroRNA gene expression profile of hepatitis C virus-associated hepatocellular carcinoma. *Hepatology*. 2008;47(4):1223-32.
79. Kutay H, Bai S, Datta J, et al. Downregulation of miR-122 in the rodent and human hepatocellular carcinomas. *Journal of cellular biochemistry*. 2006;99(3):671-8.

başarılı olmuştur (55). Ancak altta yatan hastalık da tedavi edilmelidir ve bu ajanlar EBV'li hastaları iyileştirmede başarılı olamamıştır (56). immüsupresif ajanlar, EBV'ye karşı immün yanıtı engelleyebilir ve virüsle enfekte olmuş hücrelerin daha fazla çoğalmasına izin verebilir (56). EBV tedavisi için immünomodülatör tedavi de denenmiştir (57). İnterferon alpha (IFN- α) bazı hastalarda remisyonları indüklediği bildirilmiştir (58). Ancak erişkinlerde remisyondan sonra tekrarlaması mümkündür; bu nedenle uzun vadeli takip ve izleme esastır. Yapılan bir çalışmada hastaların interlökin-12'ye (IL-2) yanıt verdiği bildirildi (59,60). EBV'yi tedavi etmek için sitotoksik kemoterapi de kullanılmıştır. Siklofosamid, antrasiklinler, vinkristin, etoposid ve prednizon dahil olmak üzere çeşitli ajanlar kullanılmıştır. Çoğu durumda, bu ajanlar en iyi ihtimalle geçici bir etki ile sonuçlanır ancak tedavi edici değildir ve hastalık zamanla ilerlemeye devam eder (61,62). İmmün hücre tedavisi, solid organ veya hematopoietik kök hücre transplantasyonundan sonra ortaya çıkan EBV lenfoproliferatif hastalığın tedavisinde başarıyla kullanılmaktadır (63).

KAYNAKÇA

- Epstein MA, Achong BG, Barr YM. Virus Particles in Cultured Lymphoblasts from Burkitt's Lymphoma. *Lancet*, 1964;1(7335):702–703.
- Epstein MA, Henle G, Achong BG, Barr YM. Morphological and Biological Studies on a Virus in Cultured Lymphoblasts from Burkitt's Lymphoma. *J Exp Med*, 1965;121(5):761–770.
- Sample JT, Sample CE (2008). Epstein-Barr Virus: Molecular Biology. In B.W.J. Mahy, M.H.V. van Regenmortel (Ed.), *Encyclopedia of Virology*. Oxford: Academic Press, pp 157–167.
- Pellet P, Roizman B (2006). The family Herpesviridae: A brief introduction. In P.M.D.M. Snipe Howley (Ed.). Lippencroft, Williams & Wilkins; pp 2479–2499.
- Louten J. Virus Structure and Classification. *Essential Human Virology*, 2016;19–29. Doi: 10.1016/B978-0-12-800947-5.00002-8.

- World Health Organization (2009). *Initiative for Vaccine Research: Epstein-Barr Virus*. (15.05.2022 tarihinde <http://www.who.int/en/>. adresinden ulaşılmıştır).
- Mayo MA, Haenni AL. Report from the 36th and the 37th meetings of the Executive Committee of the International Committee on Taxonomy of Viruses. *Arch Virol*, 2006;151(5):1031–1037.
- Abdullah HM. (2016) Seroepidemiology of Epstein-Barr Virus Among Blood Donors In Erbil City, Iraq. Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Kahramanmaraş. Turkey.
- Smatti MK, Alsadeq DW, Ali NH, Pintus G, Saleh HA, Nasrallah GK. Epstein–Barr Virus Epidemiology, Serology, and Genetic Variability of LMP-1 Oncogene Among Healthy Population: An Update. *Front. Oncol*, 2018; 8:211. [Doi.org/10.3389/fonc.2018.00211](https://doi.org/10.3389/fonc.2018.00211)
- Saku T, Cheng J, Jen KY, et al. Epstein-Barr virus infected lymphoepithelial carcinomas of the salivary gland in the Russia-Asia area: a clinicopathologic study of 160 cases. *Arkh Patol*, 2003; 65(2): 35–39.
- Li HP, Chang YS. Epstein-Barr virus latent membrane protein 1: structure and functions. *J Biomed Sci*, 2003; 10(5):490–504. [Doi:10.1007/BF02256110](https://doi.org/10.1007/BF02256110)
- Eliopoulos AG, Young LS. LMP1 structure and signal transduction. *Semin Cancer Biol*, 2001; 11(6):435–444. [Doi:10.1006/scbi.2001.0410](https://doi.org/10.1006/scbi.2001.0410)
- Hiscott J, Kwon H, Genin P. Hostile takeovers: viral appropriation of the NF-kappaB pathway. *J. Clin. Invest*, 2001; 107, 143–151. [Doi: 10.1172/jci1191](https://doi.org/10.1172/jci1191).
- Perry AK, Chen G, Zheng D, Tang, H, Cheng G. The host type I interferon response to viral and bacterial infections. *Cell Res*, 2005; 15, 407–422. [Doi: 10.1038/sj.cr.7290309](https://doi.org/10.1038/sj.cr.7290309).
- McKenzie J, Guindy AE. Epstein-Barr Virus Lytic Cycle Reactivation. *Curr Top Microbiol Immunol*, 2015;391:237-261. [Doi: 10.1007/978-3-319-22834-1_8](https://doi.org/10.1007/978-3-319-22834-1_8).
- Burkitt D. A sarcoma involving the jaws in African children. *Br J Surg*, 1958; 46(197):218–223.
- Young LS, Dawson CW. Epstein-Barr virus and nasopharyngeal carcinoma. *Chin J Cancer*, 2014;33(12): 581–590. [Doi: 10.5732/cjc.014.10197](https://doi.org/10.5732/cjc.014.10197)
- Lanier AP, Henle W, Bender TR et al. Epstein- Barr virus-specific antibody titers in seven Alaskan natives before and after diagnosis of nasopharyngeal carcinoma. *Int J Cancer*, 26: 1980;26(2):133–137. [Doi:10.1002/ijc.2910260203](https://doi.org/10.1002/ijc.2910260203) PMID:6259065.
- Ayee R, Ofori MEO, Wright E, et al. Epstein Barr Virus Associated Lymphomas and Epithelia Cancers in Humans. *J Cancer*, 2020; 11(7):1737-1750. [Doi:10.7150/jca.37282](https://doi.org/10.7150/jca.37282).
- Klemenc P, Marin J, Šoba E. et al. Distribution of Epstein-Barr virus genotypes in throat washings, sera, peripheral blood lymphocytes

- and in EBV positive tumor biopsies from Slovenian patients with nasopharyngeal carcinoma. *J Med Virol*, 2006;78(8):1083-1090. Doi: 10.1002/jmv.20666.
- Wood CD, Veenstra H, Khasnis S. et al. MYC activation and BCL2L1 silencing by a tumour virus through the large-scale reconfiguration of enhancer-promoter hubs. *Elife*, 2016;5:e18270. Doi: 10.7554/eLife.18270.
- Dresang LR, Vereide DT, Sugden B. Identifying sites bound by Epstein-Barr virus nuclear antigen 1 (EBNA1) in the human genome: defining a position-weighted matrix to predict sites bound by EBNA1 in viral genomes. *J Virol*, 2009;83(7):2930–2940.
- Kieff E, Liebowitz D (1990). Epstein-Barr virus and its replication. In B.N. Fields, D.M. Knipe, (Ed.), *Virology*. New York: Raven Press; pp. 1889–1920.
- Deelcluse HJ, Hammerschmidt W. The genetic approach to the Epstein-Barr virus: from basic virology to gene therapy. *Mol Pathol*, 2000;53(5):270–279.
- Young LS, Rickinson AB. Epstein-Barr Virus: 40 Years On. *Nat Rev Cancer*, 2004;4(10):757-768.
- Tarbouriech N, Buisson M, Ge'oui T, et al. Structural genomics of the Epstein-Barr virus. *Acta Crystallogr D Biol Crystallogr*, 2006;62(10), 1276–1285. Doi:10.1107/S0907444906030034
- Liebowitz D, Kieff E (1993). Epstein-Barr virus. In B. Roizman, R.J. Whitley, C. Lopez (Ed.), *The Human Herpesvirus*. New York. 107–172.
- Swaminathan S, Kenney S (2009). The Epstein-Barr Virus Lytic Life Cycle. In D. Blossom, P James (Ed.), *DNA Tumor Viruses*. Springer New York, NY, pp: 285-315.
- Steven NM, Annel NE, Kumar A, et al. Immediate early and early lytic cycle proteins are frequent targets of the Epstein-Barr virus-induced cytotoxic T cell response. *J Exp Med*, 1997;185(9): 1605–1617.
- Borza CM, Hutt-Fletcher LM. Alternate replication in B-cells and epithelial cells switches tropism of Epstein-Barr virus. *Nature Med*, 2002; 8(6): 594–599.
- Hong GK, Gulley ML, Feng WH, et al. Epstein-Barr virus lytic infection contributes to lymphoproliferative disease in a SCID mouse model. *J Virol*, 2005; 79(22): 13993–14003.
- Jochum S, Ruiss R, Moosman A, et al. RNAs in Epstein-Barr virus control early steps of infection. *PNAS*, 2012; 109(21): 7970-7971.
- Young LS, Dawson CW, Elipoulos AG. The expression and function of Epstein-Barr virus encoded latent genes. *Mol Pathol*, 2000;53(5):238–247.
- Cesarman E. Gammaherpesvirus and lymphoproliferative disorders in immunocompromised patients. *Cancer Lett*, 2011; 305(2): 163-174.

- Crawford DH, Swerdlow AJ, Higgins C, et al. Sexual history and Epstein-Barr virus infection. *J Infect Dis*, 2002;186(6):731–736.
- Sitki-Green D, Covington M, Raab-Traub N. Compartmentalization and transmission of multiple Epstein-Barr virus strains in asymptomatic carriers. *J Virol*, 2003;77(3):1840–1847.
- Tierney RJ, Edwards RH, Sitki-Green D, et al. Multiple Epstein-Barr virus strains in patients with infectious mononucleosis: comparison of ex vivo samples with in vitro isolates by use of heteroduplex tracking assays. *J Infect Dis*, 2006;193(2):287–297.
- Walling DM, Ray AJ, Nichols JE, et al. Epstein-Barr virus infection of Langerhans cell precursors as a mechanism of oral epithelial entry, persistence, and reactivation. *J Virol*, 2007;81(13):7249–7268.
- Rickinson A, Kieff E (2006). Epstein-Barr Virus. In D.M. Knipe, P.M. Howley (Ed.), *Field's Virology*. Lippencroft, Williams & Wilkins, pp: 2657–26701.
- Brooks JM, Croom-Carter DS, Leese AM, et al. Cytotoxic T-lymphocyte responses to a polymorphic Epstein-Barr virus epitope identify healthy carriers with coresident viral strains. *J Virol*, 2000;74(4):1801–1809.
- Zeng MS, Li DJ, Liu QL, et al. Genomic sequence analysis of Epstein-Barr virus strain GD1 from a nasopharyngeal carcinoma patient. *J Virol*, 2005;79(24):15323–15330.
- Haupt T, Burmester GR, Hahn G, et al. Differential immunological response of patients with rheumatoid arthritis towards two different Epstein-Barr virus strains: inhibition of interleukin-1 release by the B95-8, but not the P3HR-1 virus strain. *Rheumatol Int*, 1989;9(3-5):153–160.
- Walling DM, Etienne W, Ray AJ, et al. Persistence and transition of Epstein-Barr virus genotypes in the pathogenesis of oral hairy leukoplakia. *J Infect Dis*, 2004;190(2):387–395.
- Walling DM, Flaitz CM, Nichols CM. Epstein-Barr virus replication in oral hairy leukoplakia: response, persistence, and resistance to treatment with valacyclovir. *J Infect Dis*, 2003;188(6):883–890.
- Ogembo JG, Murawski MR, McGinnes LW, et al. A chimeric EBV gp350/220-based VLP replicates the viron B-cell attachment mechanism and elicits long-lasting neutralizing antibodies in mice. *J Trans Med*, 2015; 13:50. Doi: 10.1186/s12967-015-0415-2.
- Nanbo A, Noda T, Ohta Y. Epstein-Barr Virus Acquires Its Final Envelope on Intracellular Compartments With Golgi Markers. *Front Microbiol*, 2018;9:454. Doi: 10.3389/fmicb.2018.00454.
- Shannon-Lowe CD, Neuhiel B, Baldwin G, et al. Resting B cells as a transfer vehicle for Epstein-Barr virus infection of epithelial cells. *Proc Natl Acad Sci U S A*, 2006;103(18):7065–7070.

- Kimura H, Hoshino Y, Kanegane H, et al. Clinical and virologic characteristics of chronic active Epstein-Barr virus infection. *Blood*, 2001;98(2):280–286.
- Kimura H, Morishima T, Kanegane H, et al. Prognostic Factors For Chronic Active Epstein-Barr Virus Infection. *J Infect Dis*, 2003;187(4):527–533.
- Paschale MD, Clerici P. Serological diagnosis of Epstein-Barr virus infection: Problems and solutions. *World J Virol*, 2012;1(1): 31–43. Doi: 10.5501/wjv.v1.i1.31
- Allen U, Preiksaitis J. Epstein-Barr Virus and Posttransplant Lymphoproliferative Disorder in Solid Organ Transplantation. *Am J Trans*, 2013;13(4):107–120.
- Knipe DM, Howley PM (2007). *Fields' Virology* (5th edit). Philadelphia, Lippincott Williams and Wilkins.
- Sener AG, Afsar I, Pinar E. Evaluation of Epstein-Barr virus antibodies, anti-VCA avidity by immunofluorescence and immunoblot assays for assessment of Epstein-Barr virus immunologic state. *J Virol Methods*, 2009; 159(2): 300-302.
- Ekşi F, Karşılığ T, Erinmez M, et al. Investigation of Epstein-Barr Virus Antibodies by ELISA and IFA methods. *J Exp Clin Med*, 2022; 39(1): 66-70. Doi: 10.52142/omujecm.39.1.14.
- Wass M, Buaer M, Pfannes R, et al. Chronic active Epstein-Barr virus infection of T-cell type, systemic form in an African migrant: case report and review of the literature on diagnostics standards and therapeutic options. *BMC Cancer*, 2018; 18(1):941. Doi: 10.1186/s12885-018-4861-0.
- Cohen JL. Optimal Treatment for Chronic Active Epstein-Barr Virus Disease. *Pediatr Transplant*, 2009; 13(4): 393–396. Doi: 10.1111/j.1399-3046.2008.01095.x.
- Kamdar KY, Rooney CM, Heslop HE. Posttransplant lymphoproliferative disease following liver transplantation. *Curr Opin Organ Transplant*, 2011;16(3):274–280.
- Quan TE, Roman RM, Rudenga BJ, et al. Epstein-Barr Virus Promotes Interferon- α Production by Plasmacytoid Dendritic Cells. *Arthritis Rheum*, 2010; 62(6): 1693–1701. Doi: 10.1002/art.27408.
- Zhang XY, Teng QBR. Ecurrence of infectious mononucleosis in adults after remission for 3 years: A case report. *World J Clin Cases*, 2022;10(12):3951–3958. Doi: 10.12998/wjcc.v10.i12.3951.
- Rafiee N, Ravanshad M, Asadi B, et al. Investigation of IL-2 and IFN- γ to EBV Peptides in Stimulated Whole Blood among Multiple Sclerosis Patients and Healthy Individuals. *Intervirolgy*, 2021;64(4):203–208. Doi: 10.1159/000517002.

- Uldrick TS, Polizzotto MN, Aleman K, et al. High-dose zidovudine plus valganciclovir for Kaposi sarcoma herpesvirus-associated multicentric Castleman disease: a pilot study of virus-activated cytotoxic therapy. *Blood*, 2011;117(26):6977–6986.
- Bayraktar UD, Diaz LA, Ashlock B, et al. Zidovudine-based lytic-inducing chemotherapy for Epstein–Barr virus-related lymphomas. *Leuk Lymphoma*, 2014;55(4):786–794. Doi: 10.3109/10428194.2013.818142.
- Pagliuca S, Bommier Ö, Michonneau D, et al. Epstein-Barr Virus-Associated Post-Transplantation Lymphoproliferative Disease in Patients Who Received Anti-CD20 after Hematopoietic Stem Cell Transplantation. *Biol Blood Marrow Transplant*, 2019; 25(12): 2490-2500. doi: 10.1016/j.bbmt.2019.08.006.

KAYNAKÇA

1. Braun M. Classics in Oncology. Idiopathic multiple pigmented sarcoma of the skin by Kaposi. *CA Cancer J Clin.* 1982;32(6):340–7.
2. Chang Y, Cesarman E, Pessin MS, Lee F, Culpepper J, Knowles DM, et al. Identification of herpesvirus-like DNA sequences in AIDS-associated Kaposi's sarcoma. *Science.* 1994 Dec 16;266(5192):1865–9.
3. Rewane A, Tadi P. *Herpes Virus Type 8.* 2022.
4. Iftode N, Rădulescu MA, Aramă Ștefan S, Aramă V. Update on Kaposi sarcoma-associated herpesvirus (KSHV or HHV8) - review. *Rom J Intern Med.* 2020 Dec 1;58(4):199–208.
5. Antman K, Chang Y. Kaposi's sarcoma. *N Engl J Med.* 2000 Apr 6;342(14):1027–38.
6. ARVIN A CFGMEMPRBWRYK. *Human Herpesviruses: Biology, Therapy and Immunoprophylaxis.* 2007. 341–903 p.
7. Mercader M, Taddeo B, Panella JR, Chandran B, Nickoloff BJ, Foreman KE. Induction of HHV-8 lytic cycle replication by inflammatory cytokines produced by HIV-1-infected T cells. *Am J Pathol.* 2000 Jun;156(6):1961–71.
8. Yan L, Majerciak V, Zheng ZM, Lan K. Towards Better Understanding of KSHV Life Cycle: from Transcription and Posttranscriptional Regulations to Pathogenesis. *Virology.* 2019 Apr;34(2):135–61.
9. Cesarman E, Chadburn A, Rubinstein PG. KSHV/HHV8-mediated hematologic diseases. *Blood.* 2022 Feb 17;139(7):1013–25.
10. Balasubramanian R, Kuperstein AS, Stoopler ET. Update on oral herpes virus infections. *Dent Clin North Am.* 2014 Apr;58(2):265–80.
11. Berzero G, Campanini G, Vegezzi E, Paoletti M, Pichiecchio A, Simoncelli AM, et al. Human Herpesvirus 6 Encephalitis in Immunocompetent and Immunocompromised Hosts. *Neurology(R) neuroimmunology & neuroinflammation.* 2021 Mar;8(2).
12. Gao SJ, Kingsley L, Hoover DR, Spira TJ, Rinaldo CR, Saah A, et al. Seroconversion to antibodies against Kaposi's sarcoma-associated herpesvirus-related latent nuclear antigens before the development of Kaposi's sarcoma. *N Engl J Med.* 1996 Jul 25;335(4):233–41.
13. Balachandra B, Tunitsky E, Dawood S, Hings I, Marcus VA. Classic Kaposi's sarcoma presenting first with gastrointestinal tract involvement in a HIV-negative Inuit male--a case report and review of the literature. *Pathol Res Pract.* 2006;202(8):623–6.
14. Ozbudak IH, Guney K, Mutlu D, Gelen T, Ozbilim G. Bilateral tonsillar and esophageal Kaposi sarcoma in an HIV-negative patient. *Ear Nose Throat J.* 2011 Jul;90(7):E23-6.
15. Zoubeydi H, Aydi Z, Daoud F, Rachdi I, Koubaa W, Jouini R, et al. Kaposi's Sarcoma Presenting as Lymphadenopathy in an Immunocompetent Patient. *Eur J Case Rep Intern Med.* 2016;3(7):000493.

16. Iscovich J, Boffetta P, Winkelmann R, Brennan P, Azizi E. Classic Kaposi's sarcoma in Jews living in Israel, 1961-1989: a population-based incidence study. *AIDS*. 1998 Oct 22;12(15):2067-72.
17. Stefan DC, Stones DK, Wainwright L, Newton R. Kaposi sarcoma in South African children. *Pediatr Blood Cancer*. 2011 Mar;56(3):392-6.
18. Aseni P, Vertemati M, Minola E, Arcieri K, Bonacina E, Camozzi M, et al. Kaposi's sarcoma in liver transplant recipients: morphological and clinical description. *Liver Transpl*. 2001 Sep;7(9):816-23.
19. Beral V, Peterman TA, Berkelman RL, Jaffe HW. Kaposi's sarcoma among persons with AIDS: a sexually transmitted infection? *Lancet*. 1990 Jan 20;335(8682):123-8.
20. Bigi R, Landis JT, An H, Caro-Vegas C, Raab-Traub N, Dittmer DP. Epstein-Barr virus enhances genome maintenance of Kaposi sarcoma-associated herpesvirus. *Proc Natl Acad Sci U S A*. 2018 Nov 27;115(48):E11379-87.
21. Wang CCJ, Kaplan LD. Clinical management of HIV-associated hematologic malignancies. *Expert Rev Hematol*. 2016;9(4):361-76.
22. Oksenhendler E, Boulanger E, Galicier L, Du MQ, Dupin N, Diss TC, et al. High incidence of Kaposi sarcoma-associated herpesvirus-related non-Hodgkin lymphoma in patients with HIV infection and multicentric Castleman disease. *Blood*. 2002 Apr 1;99(7):2331-6.
23. Casper C. The aetiology and management of Castleman disease at 50 years: translating pathophysiology to patient care. *Br J Haematol*. 2005 Apr;129(1):3-17.
24. Engels EA, Whitby D, Goebel PB, Stossel A, Waters D, Pintus A, et al. Identifying human herpesvirus 8 infection: performance characteristics of serologic assays. *J Acquir Immune Defic Syndr*. 2000 Apr 1;23(4):346-54.
25. Corgiat M, Calvez V, Marcelin AG, Jary A. Methods comparison for molecular diagnosis of human herpesvirus 8 infections. *Journal of Clinical Virology*. 2020 May;126:104308.
26. Fajgenbaum DC, Uldrick TS, Bagg A, Frank D, Wu D, Srkalovic G, et al. International, evidence-based consensus diagnostic criteria for HHV-8-negative/idiopathic multicentric Castleman disease. *Blood*. 2017 Mar 23;129(12):1646-57.
27. van Rhee F, Oksenhendler E, Srkalovic G, Voorhees P, Lim M, Dispenzieri A, et al. International evidence-based consensus diagnostic and treatment guidelines for unicentric Castleman disease. *Blood Adv*. 2020 Dec 8;4(23):6039-50.
28. Dupin N. Update on oncogenesis and therapy for Kaposi sarcoma. *Curr Opin Oncol*. 2020 Mar;32(2):122-8.

KAYNAKLAR

1. Gallo RC. Research and discovery of the first human cancer virus, HTLV-1. *Best Pract Res Clin Haematol*. 2011;24(4):559-65.
2. World Health Organization. "Human T-lymphotropic virus type 1: technical report." (2021). [22 Ocak 2023 tarihinde <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/339773/9789240020221-eng.pdf?sequence=1> adresinden ulaşılmıştır].
3. Verdonck K, González E, Dooren SV, et al. Human T-lymphotropic virus 1: recent knowledge about an ancient infection. *Lancet Infect Dis*. 2007;7(4):266-81.
4. Proietti FA, Carneiro-Proietti ABF, Catalan-Soares BC, et al. Global epidemiology of HTLV-I infection and associated diseases. *Oncogene*. 2005;24(39):6058-68.
5. Forlani G, Shallak M, Accolla RS, et al. HTLV-1 Infection and Pathogenesis: New Insights from Cellular and Animal Models. *Int J Mol Sci*. 2021;22(15):8001.
6. Poiesz BJ, Ruscetti FW, Gazdar AF, et al. Detection and isolation of type C retrovirus particles from fresh and cultured lymphocytes of a patient with cutaneous T-cell lymphoma. *Proc Natl Acad Sci*. 1980;77(12):7415-9.
7. Kalyanaraman VS, Sarngadharan MG, Robert-Guroff M, et al. A New Subtype of Human T-Cell Leukemia Virus (HTLV-II) Associated with a T-Cell Variant of Hairy Cell Leukemia. *Science*. 1982;218(4572):571-3.
8. Wolfe ND, Heneine W, Carr JK, et al. Emergence of unique primate T-lymphotropic viruses among central African bushmeat hunters. *Proc Natl Acad Sci*. 2005;102(22):7994-9.
9. Calattini S, Chevalier SA, Duprez R, et al. Discovery of a new human T-cell lymphotropic virus (HTLV-3) in Central Africa. *Retrovirology*. 2005;2(1):30.
10. ICTV International Committee on Taxonomy of Viruses Taxonomy history: primate T-lymphotropic virus 1. ICTV - International Committee on Taxonomy of Viruses. Taxonomy Release History (2022). (22 Ocak 2023 tarihinde <https://ictv.global/taxonomy> adresinden ulaşılmıştır)
11. Martinez MP, Al-Saleem J, Green PL. Comparative virology of HTLV-1 and HTLV-2. *Retrovirology*. 2019;16(1):21.
12. Feuer G, Green PL. Comparative biology of human T-cell lymphotropic virus type 1 (HTLV-1) and HTLV-2. *Oncogene*. 2005;24(39):5996-6004.
13. Takeda S, Maeda M, Morikawa S, et al. Genetic and epigenetic inactivation of tax gene in adult T-cell leukemia cells. *Int J Cancer*. 2004;109(4):559-67.

14. Matsuoka M, Mesnard JM. HTLV-1 bZIP factor: the key viral gene for pathogenesis. *Retrovirology*. 2020;17(1):2.
15. Matsuoka M, Green PL. The HBZ gene, a key player in HTLV-1 pathogenesis. *Retrovirology*. 2009;6(1):71.
16. Nakano K, Watanabe T. HTLV-1 Rex: the courier of viral messages making use of the host vehicle. *Front Microbiol*. 2012, 3: 330
17. Gessain A, Gessain A, Cassar O. Epidemiological Aspects and World Distribution of HTLV-1 Infection. *Front Microbiol*. 2012, 3: 388
18. Afonso PV, Cassar O, Gessain A. Molecular epidemiology, genetic variability and evolution of HTLV-1 with special emphasis on African genotypes. *Retrovirology*. 2019;16(1):39.
19. Sertöz R, Turhan A, Bozkurt H, et al. Investigation of anti-HTLV I/II seroprevalence in healthy blood donors in Izmir region, Turkey. *Mikrobiyol Bul*. 2010;44(4):579-84.
20. Arisawa K, Soda M, Akahoshi M, et al. Human T-cell lymphotropic virus type-1 infection and risk of cancer: 15.4 year longitudinal study among atomic bomb survivors in Nagasaki, Japan. *Cancer Sci*. 2006;97(6):535-9.
21. Arisawa K, Sobue T, Yoshimi I, et al. Human T-lymphotropic virus type-I infection, survival and cancer risk in southwestern Japan: a prospective cohort study. *Cancer Causes Control*. 2003;14(9):889-96.
22. Tanaka T, Hirata T, Parrott G, et al. Relationship among Strongyloides stercoralis Infection, Human T-Cell Lymphotropic Virus Type 1 Infection, and Cancer: A 24-Year Cohort Inpatient Study in Okinawa, Japan. *Am J Trop Med Hyg*. 2016;94(2):365-70.
23. Uchiyama T, Yodoi J, Sagawa K, et al. Adult T-Cell Leukemia: Clinical and Hematologic Features of 16 Cases. *Blood*. 1977;50(3):481-92.
24. IARC Working Group on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans. "Human immunodeficiency viruses and human T-cell lymphotropic viruses." IARC monographs on the evaluation of carcinogenic risks to humans (1996).
25. Ahmadi Ghezeldasht S, Shirdel A, Assarehzadegan MA, et al. Human T Lymphotropic Virus Type I (HTLV-I) Oncogenesis: Molecular Aspects of Virus and Host Interactions in Pathogenesis of Adult T cell Leukemia/ Lymphoma (ATL). *Iran J Basic Med Sci*. 2013;16(3):179-95.
26. Yamaguchi K, Watanabe T. Human T lymphotropic virus type-I and adult T-cell leukemia in Japan. *Int J Hematol*. 2002;76(2):240-5.
27. de Martel C, Georges D, Bray F, et al. Global burden of cancer attributable to infections in 2018: a worldwide incidence analysis. *Lancet Glob Health*. 2020;8(2):e180-90.
28. Iwanaga M, Watanabe T, Utsunomiya A, et al. Human T-cell leukemia virus type I (HTLV-1) proviral load and disease progression in

- asymptomatic HTLV-1 carriers: a nationwide prospective study in Japan. *Blood*. 2010;116(8):1211-9.
29. Ma G, Yasunaga J ichirou, Matsuoka M. Multifaceted functions and roles of HBZ in HTLV-1 pathogenesis. *Retrovirology*. 2016;13(1):16.
  30. Li H, Biggar RJ, Miley WJ, et al. Provirus Load in Breast Milk and Risk of Mother-to-Child Transmission of Human T Lymphotropic Virus Type I. *J Infect Dis*. 2004;190(7):1275-8.
  31. Boostani R, Sadeghi R, Sabouri A, et al. Human T-lymphotropic virus type I and breastfeeding; systematic review and meta-analysis of the literature. *Iran J Neurol*. 2018;17(4):174-9.
  32. Nyambi PN, Ville Y, Louwagie J, et al. Mother-to-Child Transmission of Human T-Cell Lymphotropic Virus Types I and II (HTLV-I/II) in Gabon: A Prospective Follow-up of 4 Years. *JAIDS J Acquir Immune Defic Syndr*. 1996;12(2):187.
  33. Tsuji Y, Doi H, Yamabe T, et al. Prevention of mother-to-child transmission of human T-lymphotropic virus type-I. *Pediatrics*. 1990;86(1):11-7.
  34. Bélec L, Georges-Courbot MC, Georges A, et al. Cervicovaginal synthesis of IgG antibodies to the immunodominant 175–199 domain of the surface glycoprotein gp46 of human T-cell leukemia virus type I. *J Med Virol*. 1996;50(1):42-9.
  35. Iwahara Y, Takehara N, Kataoka R, et al. Transmission of HTLV-I to rabbits via semen and breast milk from seropositive healthy persons. *Int J Cancer*. 1990;45(5):980-3.
  36. Paiva A, Casseb J. Sexual transmission of human T-cell lymphotropic virus type 1. *Rev Soc Bras Med Trop*. 2014;47:265-74.
  37. Okochi K, Sato H, Hinuma Y. A Retrospective Study on Transmission of Adult T Cell Leukemia Virus by Blood Transfusion: Seroconversion in Recipients. *Vox Sang*. 1984;46(5):245-53.
  38. Yamauchi J, Yamano Y, Yuzawa K. Risk of Human T-Cell Leukemia Virus Type 1 Infection in Kidney Transplantation. *N Engl J Med*. 2019;380(3):296-8.
  39. Takezaki T, Tajima K, Ito M, et al. Short-term breast-feeding may reduce the risk of vertical transmission of HTLV-I. The Tsushima ATL Study Group. *Leukemia*. 1997;11 Suppl 3:60-2.
  40. Ando Y, Kakimoto K, Tanigawa T, et al. Effect of Freeze-Thawing Breast Milk on Vertical HTLV-I Transmission from Seropositive Mothers to Children. *Jpn J Cancer Res*. 1989;80(5):405-7.
  41. Hewitt PE, Davison K, Howell DR, et al. Human T-lymphotropic virus lookback in NHS Blood and Transplant (England) reveals the efficacy of leukoreduction. *Transfusion (Paris)*. 2013;53(10):2168-75.

42. Prinsze FJ, Zaaijer HL. The outcome of donor screening for Human T-Cell Lymphotropic Virus infection in the Netherlands. *Vox Sang.* 2012;102(3):198-203.
43. Pasquier A, Alais S, Roux L, et al. How to Control HTLV-1-Associated Diseases: Preventing de Novo Cellular Infection Using Antiviral Therapy. *Front Microbiol.* 2018, 9: 278
44. Barski MS, Minnell JJ, Maertens GN. Inhibition of HTLV-1 Infection by HIV-1 First- and Second-Generation Integrase Strand Transfer Inhibitors. *Front Microbiol.* 2019, 10: 1877
45. Cook LB, Fuji S, Hermine O, et al. Revised Adult T-Cell Leukemia-Lymphoma International Consensus Meeting Report. *J Clin Oncol.* 2019;37(8):677-87.

KAYNAKLAR

1. Yang JF, You J. Merkel cell polyomavirus and associated Merkel cell carcinoma. *Tumour Virus Research*. 2022 Jun 1;13:200232.
2. Arora R, Gupta K, Vijaykumar A, et al. DETECTing Merkel Cell Polyomavirus in Merkel Tumors. *Frontiers in Molecular Biosciences*. 2020 Feb 4;7(10):10.
3. Grundhoff A, Fischer N. Merkel cell polyomavirus, a highly prevalent virus with tumorigenic potential. *Current opinion in virology*. 2015 Oct 1;14:129–137.
4. Liu W, You J. Molecular Mechanisms of Merkel Cell Polyomavirus Transformation and Replication. *Annual review of virology*. 2020 Sep 9;7(1):289.
5. Spurgeon ME, Lambert PF. Merkel cell polyomavirus: A newly discovered human virus with oncogenic potential. *Virology*. 2013 Jan 5;435(1):118–130.
6. Chen T, Hedman L, Mattila PS, et al. Serological evidence of Merkel cell polyomavirus primary infections in childhood. *Journal of Clinical Virology*. 2011 Feb 1;50(2):125–129.
7. Kean JM, Rao S, Wang M, et al. Seroepidemiology of Human Polyomaviruses. *PLOS Pathogens*. 2009 Mar;5(3):e1000363.
8. Viscidi RP, Rollison DE, Sondak VK, et al. Age-specific seroprevalence of merkel cell polyomavirus, BK virus, and JC virus. *Clinical and Vaccine Immunology*. 2011 Oct;18(10):1737–1743.
9. Martel-Jantin C, Pedergnana V, Nicol JÔTJ, et al. Merkel cell polyomavirus infection occurs during early childhood and is transmitted between siblings. *Journal of Clinical Virology*. 2013 Sep 1;58(1):288–291.
10. Babakir-Mina M, Ciccozzi M, lo Presti A, et al. Identification of merkel cell polyomavirus in the lower respiratory tract of Italian patients. *Journal of Medical Virology*. 2010;82(3):505–509.
11. Foulongne V, Kluger N, Dereure O, et al. Merkel cell polyomavirus in cutaneous swabs. *Emerging Infectious Diseases*. 2010 Apr;16(4):685–687.
12. Toracchio S, Foyle A, Sroller V, et al. Lymphotropism of merkel cell polyomavirus infection, Nova Scotia, Canada. *Emerging Infectious Diseases*. 2010 Oct;16(11):1702–1709.
13. Boffill-Mas S, Rodriguez-Manzano J, Calgua B, et al. Newly described human polyomaviruses Merkel Cell, KI and WU are present in urban sewage and may represent potential environmental contaminants. *Virology Journal*. 2010;7.
14. Campello C, Comar M, D'Agaro P, et al. A molecular case-control study of the Merkel cell polyomavirus in colon cancer. *Journal of Medical Virology*. 2011 Apr;83(4):721–724.

15. Feng H, Shuda M, Chang Y, et al. Clonal integration of a polyomavirus in human Merkel cell carcinoma. *Science* (1979). 2008 Feb 22;319(5866):1096–1100.
16. Tolstov YL, Pastrana D v., Feng H, et al. Human Merkel cell polyomavirus infection II. MCV is a common human infection that can be detected by conformational capsid epitope immunoassays. *International Journal of Cancer*. 2009 Sep 15;125(6):1250–1256.
17. Loyo M, Guerrero-Preston R, Brait M, et al. Quantitative detection of Merkel cell virus in human tissues and possible mode of transmission. *International Journal of Cancer*. 2010 Jun 15;126(12):2991–2996.
18. Liu W, MacDonald M, You J. Merkel cell polyomavirus infection and Merkel cell carcinoma. *Current Opinion in Virology*. 20:20–7.
19. Johne R, Buck CB, Allander T, et al. Taxonomical developments in the family Polyomaviridae. *Archives of Virology*. 156(9):1627–1634.
20. Gjoerup O, Chang Y. Update on Human Polyomaviruses and Cancer. *Advances in Cancer Research*. 106:1–51.
21. Carter JJ, Daugherty MD, Qi X, et al. Identification of an overprinting gene in Merkel cell polyomavirus provides evolutionary insight into the birth of viral genes. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 110(31):12744–12749.
22. Feng H, Shuda M, Chang Y, Moore PS. Clonal integration of a polyomavirus in human Merkel cell carcinoma. *Science*. 319(5866):1096–1100.
23. Schowalter RM, Buck CB. The Merkel Cell Polyomavirus Minor Capsid Protein. *PLOS Pathogens*. 9(8):e1003558.
24. Liu W, Yang R, Payne AS, et al. Identifying the Target Cells and Mechanisms of Merkel Cell Polyomavirus Infection. *Cell Host Microbe*. 19(6):775–787.
25. Houben R, Adam C, Baeurle A, et al. An intact retinoblastoma protein-binding site in Merkel cell polyomavirus large T antigen is required for promoting growth of Merkel cell carcinoma cells. *International Journal of Cancer*. 130(4):847–856.
26. Borchert S, Czech-Sioli M, Neumann F, et al. High-Affinity Rb Binding, p53 Inhibition, Subcellular Localization, and Transformation by Wild-Type or Tumor-Derived Shortened Merkel Cell Polyomavirus Large T Antigens. *Journal of Virology*. 88(6):3144–3160.
27. Shuda M, Feng H, Kwun HJ, et al. T antigen mutations are a human tumor-specific signature for Merkel cell polyomavirus. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 105(42):16272–16277.
28. Sastre-Garau X, Peter M, Avril MF, et al. Merkel cell carcinoma of the skin: Pathological and molecular evidence for a causative role of MCV in oncogenesis. *Journal of Pathology*. 218(1):48–56.

29. Feng H, Shuda M, Chang Y, et al. Clonal integration of a polyomavirus in human Merkel cell carcinoma. *Science*. 319(5866):1096–1100.
30. Paulson KG, Carter JJ, Johnson LG, et al. Antibodies to Merkel cell polyomavirus T-antigen oncoproteins reflect tumor burden in Merkel cell carcinoma patients. *Cancer research*. 70(21):8388.
31. Heath M, Jaimes N, Lemos B, et al. Clinical characteristics of Merkel cell carcinoma at diagnosis in 195 patients: the AEIOU features. *Journal of the American Academy of Dermatology*. 58(3):375–381.
32. Engels EA, Frisch M, Goedert JJ, et al. Merkel cell carcinoma and HIV infection. *Lancet*. 359(9305):497–498.
33. Clarke CA, Robbins HA, Tatalovich Z, et al. Risk of Merkel Cell Carcinoma After Solid Organ Transplantation. *Journal of the National Cancer Institute*. 107(2):382.
34. Paulson KG, Iyer JG, Blom A, et al. Systemic immune suppression predicts diminished merkel cell carcinoma-specific survival independent of stage. *Journal of Investigative Dermatology*. 133(3):642–646.
35. Gauci ML, Aristei C, Becker JC, et al. Diagnosis and treatment of Merkel cell carcinoma: European consensus-based interdisciplinary guideline. *European Journal of Cancer*. 171:203–231.
36. Pietropaolo V, Prezioso C, Moens U. Merkel Cell Polyomavirus and Merkel Cell Carcinoma. *Cancers 2020*. 12(7):1774.

Editör:

Doç. Dr. Şule Tatar Yolcular

Mühendislik

**Alanında Uluslararası
Araştırmalar XIII**

EĞİTİM
yayınevi

MÜHENDİSLİK ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XIII

Editör: Doç. Dr. Şule Tatar Yolcular

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara
Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-43-1

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

MÜHENDİSLİK ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XIII

Editör: Doç. Dr. Şule Tatar Yolcular

VI+100 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-43-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayinevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayinevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak
Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Satış

KAYNAKÇA

- Acar Büyükpehlivan, G., Oktav, M., (2020). Plastik Film Malzemeler Üzerindeki Baskılarda Renk Farklılığına Neden Olan Etkenlerin Belirlenmesi. Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 8(2), 775-783.)
- Acar Büyükpehlivan, G., Oktav, M., (2021)Ofset Baskı Sistemine ait Temel Terimler ve Değerlendirilmesi. Avrasya Terim Dergisi, 9(2), 63-68. <https://doi.org/10.31451/ejatl.947960>.
- Bergman L.,(2005) Using Multicoloured Halftone Screens for Offset Print Quality Monitoring Linköping Studies in Science and Technology Licentiate Thesis.
- Bilginer, O. (2014). Serigrafinin Tarihçesi ve Türkiye’de Serigrafi Sanatı. Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Dergisi, 31, 13-28.
- Birişik, B. İ. (2023) Temel Baskı Sistemlerinin Ayırıcı Özelliklerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Bossert, T. H., (1943). Tabı Sanatının Keşfi. II. Türk Tarih Kongresi (1937), İstanbul, Türkiye.
- Ergen, C. (2010) Flekso Baskı Sistemindeki Gelişmelerin Baskı Kalitesine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Gençoğlu, E., Şimşeker, O., Özdemir, L., (2009). Flekso Baskı Sistemi, Geliştirilmiş 2. Baskı, DuPont Türkiye, İstanbul.
- Gül, S., (2007). Türklerin Kültür Tarihi, 1. Basım, Nokta Kitap, İstanbul.
- Hayta, P. (2022). Sert Mukavva Kapaklı Kitap Ciltleme Terimleri ve Tanımlamaları. Avrasya Terim Dergisi, 10(2), 28-33. <https://doi.org/10.31451/ejatl.111943>
- Hayta, P., Sesli, Y., & Oktav, M. (2023). Basım Teknolojilerinde Çözünürlük Kavramı. Avrasya Terim Dergisi, 11(1), 11-20. <https://doi.org/10.31451/ejatl.1235650>
- Kipphan,H., (2001), Handbook of Print Media Technologies and Production Methods, Springer Science & Business Media, Heidelberg, Berlin.
- Koşak Söz, Ç., Özomay, Z., Unal, S., Uzun, M., & Sönmez, S. (2021). Development of a nonwetting coating for packaging substrate surfaces using a novel and easy to implement method. Nordic Pulp & Paper Research Journal, 36(2), 331-342.
- Köknaroğlu Arslan Z.,(2015) Keton/Aldehit Reçinelerinin Mürekkep Hazırlanmasında Kullanımı Yüksek Lisans Tezi İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Maleki, H., & Bertola, V., (2020). Recent Advances and Prospects of Inkjet Printing in Heterogeneous Catalysis. Catalysis Science & Technology, 10(10), 3140-3159.)

- Oktav, M., Acar Büyükpehlivan, G., ve Kandan, N.A., 2021. Ofset Baskıda Temel Teknik Problemler ve Çözümleri, M. Oğuz (Ed.), BASEV Yayınları, İstanbul.
- Öztürk, H., & Ünal, S., (2008). İslamiyet'ten Önce Türkler'de Eğitim ve Öğretim. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 89-109.
- Rásonyi, L., (1971). Tarihte Türklük, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 39(3), A11, Ankara.
- Sesli, Y. (2014) Dijital Baskı Sistemlerinde Baskı Kalitesine Etki Eden Parametrelerin Belirlenmesi. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- Şahinbaşkan T., (2018). Etiket Üretimi İçin Dijital Baskı Sistemlerinin Değerlendirilmesi, VI. Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu, 1-3 Kasım, İstanbul, Türkiye.
- Şimşeker, O., (2007). Flekso Baskı Sistemi Kalıp Hazırlama Yöntemleri. II. Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu, 26 Ekim, Ankara, Türkiye.
- Ulu, S., Köse, E., Korkut, İ., (2006). Nemlendirme Sistemli ve Kuru Ofset Baskı Tekniklerinin Araştırılması ve Üretim Sonuçlarının Karşılaştırılması. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 12(3), 403-410.
- Ülgen, M., Oktav, M., Gençoğlu, E.N., 2008. *Matbaacının Kağıt Hakkında Bilmesi Gerekenler*, BASEV Yayınları, İstanbul.
- Ülgen, M., Oktav, M., & Cakir, N., 2019. *Grafik Sanatları için Kimya*, L. Ozdemir (Ed.), BASEV Yayınları, İstanbul.
- Zeytuncu, A. (2007) Flekso Baskı Sisteminde Analog ve Dijital Baskı Klişelerinin Baskı Kalitesine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye.
- URL-1: <https://laserengravedsleeves.com> (E.T.: 08.01.2024)
- URL-2: <https://www.youtube.com/watch?v=XHlmp2ram54> (E.T.: 31.08.2023)
- URL-3: <https://www.youtube.com/watch?v=2DRc0a2p3Qo> (E.T.: 31.08.2023)
- URL-4: <https://www.prismpak.com/Printing-Options-s/103.htm> (E.T.: 22.08.2023)

KAYNAKÇA

- 6331 sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunu ve ilgili yönetmelikleri çerçevesinde işverenin yükümlülükleri. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*. <https://doi.org/10.31199/hakisderg.644319>
- Akın, L. (2017). İşyerlerinde ve İşletmelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hiyerarşisi. *SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi*, 7(2), 9–32. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/sgd/issue/33763/373908>.
- Altuntaş, H., “İş Sağlığı ve Güvenliği Kültürünün Boyutları: İstanbul Üniversitesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (2019).
- Aşan, A. (2019). Sosyal sorumluluk denetimlerinin iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlemedeki rolü (Master’s thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Aydemir, A. (2021). İtibarın Yönetilememesi ve Yıkıma Götüren Süreç: Soma Maden Kazası Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1104-1127.
- Bakhiyi, B., Labreche, F., & Zayed, J. (2014). The photovoltaic industry on the path to a sustainable future - Environmental and occupational health issues. *Environment International*, 73, 224-234.
- Bayraktar, E. A., & Bayraktar, D. (2017). Yapım işlerinde dış cephe iş iskelelerine yönelik yasal düzenlemeler ve uygulama örnekleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 8-18.
- Bolman, L. G. & Deal T. E. (2013), *Reframing organizations: Artistry, choice, and leadership* (5th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass. Reprinted with permission.
- Bolman, L. G., & Deal, T. E. (2017). *Reframing organizations: Artistry, choice, and leadership*. John Wiley & Sons.
- Bradbrook S, Duckworth M, Ellwood P, Miedzinski M, Ravetz J, Reynolds J. Green jobs and occupational safety and health: foresight on new and emerging risks associated with new technologies by 2020. Report commissioned by the European Agency for Safety and Health at Work; 2013 [Available: <https://osha.europa.eu/en/publications/reports/green-jobs-foresight-new-emerging-risks-technologies> [accessed 21 December 2013]].
- California Fatality Assessment and Control Evaluation Program (2009, January 27). Laborer dies when he falls 35 Feet from a scaffold after being electrocuted. California Department of Public Health. <https://www.cdc.gov/niosh/face/pdfs/08CA006.pdf> (Accessed: 15 July 2020).
- Civan, O. E., & Gökalp, A. (2011). Göçmen İşçi Kavramı ve Göçmen İşçilerin İş Sağlığı ve Güvenliği. *Çalışma ve Toplum*, 1, 233–264.
- Doğan, B., Yalçınkaya, C., & Balcı, M. G. (2017). Türkiye’de Mühendislik Fakültelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi. *Mühendis ve Makina Dergisi*, 58(685), 1–15.

- Dong W, Vaughan P, Sullivan K, Fletcher T. (1995) Birleşik Krallık'taki inşaat işçilerinin ölüm oranı çalışması. *Int J Epidemiol*. 24 (4):750–757.
- Düzdar Argun, İ., Sönmez, S., & Kantoğlu, B. (2018). İş Sağlığı Ve Güvenliği Eğitiminde Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) Modeli. *Journal of Awareness*, 3(5), 591–596.
- Eravcı, D. B. (2019). İş Sağlığı ve Güvenliğinde Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Mesleki Rehabilitasyon: Ülkelere Göre İyi Uygulamaların İncelenmesi. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 10(26), 30-45.
- Erol, S. (2015). İş Sağlığı ve Güvenliği Konusunda İşveren, Çalışan ve Devletin Rolü. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 2(4), 86–103.
- Esen, B. (2020). Koronavirüs (Covid-19)'e Karşı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Gereğince İşyerlerinde Alınması Gereken Tedbirler. *Yaklaşım Dergisi*.
- Fusch, C. J.,(2016). Why culture matters in business research. *Journal of Social Change*, 8(1), 4-22.
- Ghods A, Alhani F, Anoushe M. (2008). 2002–2006 yıllarında Semnan Eyaletindeki iş kazalarının epidemiyolojisi. *Semnan Tıp Bilimleri Üniversitesi*. 2 :46–51.
- Horuzoğlu, K. (2017). İş Kazalarının İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Analizi. *Journal of Humanities and Tourism Research (Online)*, 7(7–1), 265–281. <https://doi.org/10.14230/joiss228>
- https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/63422/mod_resource/content/1/4.%20Ders%20%20-%20D%C3%BCnyada%20Tarihsel%20Geli%C5%9Fim.pdf (Erişim: 30.05.2023).
- İşler, M. C. (2014). Uluslararası Kaynaklar ve 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu. *ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi*, 2(2), 53–65.
- Kahya, E., & Özkar, D. (2014). İş güvenliği. *TC Eskişehir Osmangazi Üniversitesi*.
- Karadaş, Y., & Çögenli, M. Z. (2020). İtfaiye Çalışanlarının Çalışma Şartlarına Yönelik Risk Değerlendirmesi ve Güvenli Çalışma Önerileri. *International Journal of Social Science*, 3(1), 115-134.
- Karaman, H. İ. Ö. (2013). Düşme Tehlikesi Olan İşlerde İşçilerin Nörolojik İzlemi. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 13(47), 31-38.
- Kılıç, R. & Aslan, V. (2017). Yenilenebilen ve Yenilenemeyen Enerjinin İktisadi Büyüme Üzerindeki Etkisi: 28 OECD Ülkesi Üzerine Ampirik Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12 (1) , 1-12 . DOI: 10.17153/oguiibf.298715
- Kinney, G. F., & Wiruth, A. D. (1976). Practical risk analysis for safety management [Final Report]. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA027189.pdf>. (Erişim:21.05.2023).
- Koç, E., Şenel, M. C. 2013. “Türkiye Enerji Üretim Potansiyeli ve Yatırım-Üretim Maliyet Analizi,” *Termodinamik Dergisi*, sayı 245, s. 72-84.

- Korkmaz, A. (2012). Çalışma Hayatında Yeni Bir Dönem: 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası. Süleyman Demrel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2012(26), 153–167.
- Kurulu, Y., & Board, E. (2015). İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulamaları Performans Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi, 5(2), 124–144.
- Lowery JT, Glazner J, Borgerding JA, Bondy J, Lezotte DC, Kreiss K. (200). İş türüne göre inşaat yaralanma yükünün analizi. J Ind Med. 37 (4):390–9.
- Özkılıç, Ö. (2005). İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemleri ve Risk Değerlendirme Metodolojileri. TİSK Yayınları, Ankara.
- Ramali, M.R., Ong, N.A.F.M.N., Said, M.S.M., Yusoff, H.M., Baharudin, M.R., Tharima, A. F., Akashah, F.W., Tohir, M.Z.M., 2022. A Review on Safety Practices for Firefighters During Photovoltaic (PV) Fire. Fire Technology 1–24. <https://doi.org/10.1007/s10694-022-01269-4>.
- RG/28339, (2012) 30 Haziran 2012 Tarih ve 28339 Sayılı Resmî Gazete 6331 Sayılı Kanun ilanı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/06/20120630-1.htm> (Erişim: 20.05.2023).
- Rüstemli, S. & Dinçer, F. (2011). Van İli Elektrik Enerjisi Üretiminde Güneş Enerjisinin Mevcut Durumu ve Geleceği. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 16 (1) , 22-33. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyufbed/issue/21964/235841>
- Şahin, Ş., & Üçgül, İ. (2019). Türkiye’de Afet Yönetimi ve İş Sağlığı Güvenliği. Afet ve Risk Dergisi, 2(1), 43–63.
- T.C. Resmî Gazete, (18.01.2013), “İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik “Web site adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130118-3.htm> 20.
- T.C. Resmî Gazete, (29.12.2013), “İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirme Yönetmeliği “Web site adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121229-13.htm>”
- Taşdemir, İ., & Bakan, S. (2015). İş Güvenliği Uzmanları İçin Yol Haritası. Yerel Yönetimlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu, İstanbul.
- White, J.R., Doherty, M., 2017. Hazards in the Installation and Maintenance of Solar Panels. IEEE. <https://doi.org/10.1109/ESW.2017.7914834>.
- White, K. M., Jimmieson, N. L., Obst, P. L., Gee, P., Haneman, L., O’Brien-McInally, B., & Cockshaw, W. (2016). Iden-tifying safety beliefs among Australian electrical workers. Safety science, 82, 164-173.
- Yaşar, G.Y., Karadoğan, E. (TY). SKY 334 İş Sağlığı ve Güvenliği/ İş Sağlığı ve Güvenliğinin Tarihsel Gelişimi.

KAYNAKÇA

- AFAD, Yalova Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, İl Afet Risk Azaltma Planı, (2022). <https://yalova.afad.gov.tr/kurumlar/yalova.afad/irap/YALOVA-IRAP-2022.pdf>. (E.T.:02.01.2024)
- Boğaziçi Üniversitesi, Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü, 2024. <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/tr/> (E.T.:02.02.2024)
- Explore Google Earth, 2024. <https://earth.google.com/web/@0,-2.1037002,0a,22251752.77375655d,35y,0h,0t,0r> (E.T.:01.01.2024)
- Göncüoğlu, M. C. ; Erendil, M. (1990). Armutlu Yarımadasının Geç Kretase Öncesi Tektonik Birimleri. Türkiye 8.Petrol Kongresi, 16-20 Nisan 1990. 161-168.
- Göncüoğlu, M. C. : Onder F. (1989). Armutlu Yarımadasında (Batı Pontidler) Üst Triyas Konodontları.
- Görgün, B. (2018). Bilecik İli Merkezinin Depremselliğinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Bilecik: Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi.
- Güneş, M. Ekmen A. B. (2022). Yalova İli Süleyman bey Mahallesinde Bulunan Proje Alanının Nonlinear Sismik Saha Tepkisi Kullanılarak Sıvılaşma Potansiyelinin İncelenmesi. Araştırma makalesi. *Dergi park*. 17, 319-332.
- Kendir, O. (2010). Yalova İli Merkezinde Alüvyon Çökellerinin Mühendislik Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2024, <https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgi-merkezi/deprem>. (E.T.:10.01.2024)
- Mollamahmutoğlu, M. & Babuçcu, F. (2021) *Zeminlerde Sıvılaşma Analiz ve İyileştirme Yöntemleri*. -Ankara, Akademisyen Kitabevi.
- Şahin, H.C. (2020). Bursa Özlüce Bölgesinin Geoteknik Değerlendirmesi. Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Şenel, F. (2019).Yalova İli Merkez İlçesi Zemin Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Şengül, T., & Karabaş, B. (2021) Kütahya Merkez İlçesinde Sıvılaşma Potansiyelinin Coğrafi Bilgi Sistemi ile İncelenmesi. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 8(2), 817-825.
- Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği. 2018.
- Yalova Ticaret ve Sanayi Odası, Yalova Haritası, 2024. <https://www.ytso.org.tr/yalova-haritasi>. (E.T.:12.02.2024)
- Zorluer, İ.& Gücek. (2020). Standart Penetrasyon Testi (Spt) İle Afyonkarahisar Merkez Uydukent Bölgesi Zeminlerinin Sıvılaşma Potansiyelinin Araştırılması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*. 23, 118-126.

KAYNAKÇA

- Aafjes-van Doorn, K., Kamsteeg, C., Bate, J., & Aafjes, M. (2021). A scoping review of machine learning in psychotherapy research. *Psychotherapy Research, 31*(1), 92-116.
- Andersson, G., Titov, N., Dear, B. F., Rozental, A., & Carlbring, P. (2019). Internet-delivered psychological treatments: from innovation to implementation. *World Psychiatry, 18*(1), 20-28.
- Andrews, G., Basu, A., Cuijpers, P., Craske, M. G., McEvoy, P., English, C. L., & Newby, J. M. (2018). Computer therapy for the anxiety and depression disorders is effective, acceptable and practical health care: an updated meta-analysis. *Journal of anxiety disorders, 55*, 70-78.
- Bellazzi, R., & Zupan, B. (2008). Predictive data mining in clinical medicine: current issues and guidelines. *International journal of medical informatics, 77*(2), 81-97.
- Bennett, C. C., Doub, T. W., & Selove, R. (2012). EHRs connect research and practice: Where predictive modeling, artificial intelligence, and clinical decision support intersect. *Health Policy and Technology, 1*(2), 105-114.
- Ben-Zeev, D., Scherer, E. A., Wang, R., Xie, H., & Campbell, A. T. (2015). Next-generation psychiatric assessment: Using smartphone sensors to monitor behavior and mental health. *Psychiatric rehabilitation journal, 38*(3), 218.
- Bi, W. L., Hosny, A., Schabath, M. B., Giger, M. L., Birkbak, N. J., Mehrtash, A., ... & Aerts, H. J. (2019). Artificial intelligence in cancer imaging: clinical challenges and applications. *CA: a cancer journal for clinicians, 69*(2), 127-157.
- Bracher-Smith, M., Crawford, K., & Escott-Price, V. (2021). Machine learning for genetic prediction of psychiatric disorders: a systematic review. *Molecular Psychiatry, 26*(1), 70-79.
- Breiman, L. (2001). Statistical modeling: The two cultures (with comments and a rejoinder by the author). *Statistical science, 16*(3), 199-231.
- Bromet, E., Andrade, L. H., Hwang, I., Sampson, N. A., Alonso, J., De Girolamo, G., ... & Kessler, R. C. (2011). Cross-national epidemiology of DSM-IV major depressive episode. *BMC medicine, 9*(1), 1-16.
- Burr, C., Morley, J., Taddeo, M., & Floridi, L. (2020). Digital psychiatry: Risks and opportunities for public health and wellbeing. *IEEE Transactions on Technology and Society, 1*(1), 21-33.
- Bzdok, D., & Meyer-Lindenberg, A. (2018). Machine learning for precision psychiatry: opportunities and challenges. *Biological Psychiatry: Cognitive Neuroscience and Neuroimaging, 3*(3), 223-230.
- Bzdok, D., & Yeo, B. T. (2017). Inference in the age of big data: Future perspectives on neuroscience. *Neuroimage, 155*, 549-564.
- Calhoun, V. D., & Sui, J. (2016). Multimodal fusion of brain imaging data: a key to finding the missing link (s) in complex mental illness. *Biological psychiatry: cognitive neuroscience and neuroimaging, 1*(3), 230-244.

- Cearns, M., Opel, N., Clark, S., Kaehler, C., Thalamuthu, A., Heindel, W., ... & Baune, B. T. (2019). Predicting rehospitalization within 2 years of initial patient admission for a major depressive episode: a multimodal machine learning approach. *Translational psychiatry*, 9(1), 285.
- Chan, S., Li, L., Torous, J., Gratzner, D., & Yellowlees, P. M. (2018). Review of use of asynchronous technologies incorporated in mental health care. *Current psychiatry reports*, 20, 1-11.
- Chekroud, A. M. (2017). Bigger data, harder questions—opportunities throughout mental health care. *JAMA psychiatry*, 74(12), 1183-1184.
- Cohen, A. S., Cox, C. R., Masucci, M. D., Le, T. P., Cowan, T., Coghill, L. M., ... & Elvevåg, B. (2020). Digital phenotyping using multimodal data. *Current behavioral neuroscience reports*, 7, 212-220.
- Coppersmith, G., Leary, R., Crutchley, P., & Fine, A. (2018). Natural language processing of social media as screening for suicide risk. *Biomedical informatics insights*, 10, 1178222618792860.
- Cummins, N., Scherer, S., Krajewski, J., Schnieder, S., Epps, J., & Quatieri, T. F. (2015). A review of depression and suicide risk assessment using speech analysis. *Speech communication*, 71, 10-49.
- Doraiswamy, P. M., Blease, C., & Bodner, K. (2020). Artificial intelligence and the future of psychiatry: Insights from a global physician survey. *Artificial intelligence in medicine*, 102, 101753.
- Durstewitz, D., Koppe, G., & Meyer-Lindenberg, A. (2019). Deep neural networks in psychiatry. *Molecular psychiatry*, 24(11), 1583-1598.
- Dwyer, D. B., Falkai, P., & Koutsouleris, N. (2018). Machine learning approaches for clinical psychology and psychiatry. *Annual review of clinical psychology*, 14, 91-118.
- Emmert-Streib, F., & Dehmer, M. (2022). Taxonomy of machine learning paradigms: A data-centric perspective. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery*, 12(5), e1470.
- Enneking, V., Leehr, E. J., Dannlowski, U., & Redlich, R. (2020). Brain structural effects of treatments for depression and biomarkers of response: a systematic review of neuroimaging studies. *Psychological Medicine*, 50(2), 187-209.
- Feczko, E., Miranda-Dominguez, O., Marr, M., Graham, A. M., Nigg, J. T., & Fair, D. A. (2019). The heterogeneity problem: approaches to identify psychiatric subtypes. *Trends in cognitive sciences*, 23(7), 584-601.
- Fernandes, B. S., Williams, L. M., Steiner, J., Leboyer, M., Carvalho, A. F., & Berk, M. (2017). The new field of 'precision psychiatry'. *BMC medicine*, 15(1), 1-7.
- Fusar-Poli, P., Hijazi, Z., Stahl, D., & Steyerberg, E. W. (2018). The science of prognosis in psychiatry: a review. *JAMA psychiatry*, 75(12), 1289-1297.
- Gao, S., Calhoun, V. D., & Sui, J. (2018). Machine learning in major depression: From classification to treatment outcome prediction. *CNS neuroscience & therapeutics*, 24(11), 1037-1052.

- Garcia-Ceja, E., Riegler, M., Nordgreen, T., Jakobsen, P., Oedegaard, K. J., & Tørresen, J. (2018). Mental health monitoring with multimodal sensing and machine learning: A survey. *Pervasive and Mobile Computing*, 51, 1-26.
- Gawali, M. B., & Gawali, S. S. (2021). Optimized skill knowledge transfer model using hybrid Chicken Swarm plus Deer Hunting Optimization for human to robot interaction. *Knowledge-Based Systems*, 220, 106945.
- Girard, J. M., Cohn, J. F., Mahoor, M. H., Mavadati, S. M., Hammal, Z., & Rosenwald, D. P. (2014). Nonverbal social withdrawal in depression: Evidence from manual and automatic analyses. *Image and vision computing*, 32(10), 641-647.
- Glenn, C. R., Kleiman, E. M., Kearns, J. C., Santee, A. C., Esposito, E. C., Conwell, Y., & Alpert-Gillis, L. J. (2022). Feasibility and acceptability of ecological momentary assessment with high-risk suicidal adolescents following acute psychiatric care. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 51(1), 32-48.
- Goodday, S. M., & Friend, S. (2019). Unlocking stress and forecasting its consequences with digital technology. *NPJ Digital Medicine*, 2(1), 75.
- Gordon, C. (2013). History of madness. A companion to Foucault, 84-103.
- Graham, S., Depp, C., Lee, E. E., Nebeker, C., Tu, X., Kim, H. C., & Jeste, D. V. (2019). Artificial intelligence for mental health and mental illnesses: an overview. *Current psychiatry reports*, 21, 1-18.
- Greenberg, P. E., Fournier, A. A., Sisitsky, T., Simes, M., Berman, R., Koenigsberg, S. H., & Kessler, R. C. (2021). The economic burden of adults with major depressive disorder in the United States (2010 and 2018). *Pharmacoeconomics*, 39(6), 653-665.
- Habli, I., Lawton, T., & Porter, Z. (2020). Artificial intelligence in health care: accountability and safety. *Bulletin of the World Health Organization*, 98(4), 251.
- Hallgren, K. A., Bauer, A. M., & Atkins, D. C. (2017). Digital technology and clinical decision making in depression treatment: Current findings and future opportunities. *Depression and anxiety*, 34(6), 494-501.
- Harmon-Jones, E., Price, T. F., & Gable, P. A. (2012). The influence of affective states on cognitive broadening/narrowing: Considering the importance of motivational intensity. *Social and Personality Psychology Compass*, 6(4), 314-327.
- Hastie, T., Tibshirani, R., Friedman, J. H., & Friedman, J. H. (2009). *The elements of statistical learning: data mining, inference, and prediction* (Vol. 2, pp. 1-758). New York: Springer.
- Hayes, J. F., Marston, L., Walters, K., Geddes, J. R., King, M., & Osborn, D. P. (2016). Lithium vs. valproate vs. olanzapine vs. quetiapine as maintenance monotherapy for bipolar disorder: a population-based UK cohort study using electronic health records. *World Psychiatry*, 15(1), 53-58.

- Holzinger, A., Malle, B., Saranti, A., & Pfeifer, B. (2021). Towards multi-modal causability with graph neural networks enabling information fusion for explainable AI. *Information Fusion*, 71, 28-37.
- Hussain, T., Muhammad, K., Ullah, A., Cao, Z., Baik, S. W., & de Albuquerque, V. H. C. (2019). Cloud-assisted multiview video summarization using CNN and bidirectional LSTM. *IEEE Transactions on Industrial Informatics*, 16(1), 77-86.
- Iniesta, R., Stahl, D., & McGuffin, P. (2016). Machine learning, statistical learning and the future of biological research in psychiatry. *Psychological medicine*, 46(12), 2455-2465.
- Iob, E., Frank, P., Steptoe, A., & Fancourt, D. (2020). Levels of severity of depressive symptoms among at-risk groups in the UK during the COVID-19 pandemic. *JAMA network open*, 3(10).
- Janssen, R. J., Mourão-Miranda, J., & Schnack, H. G. (2018). Making individual prognoses in psychiatry using neuroimaging and machine learning. *Biological Psychiatry: Cognitive Neuroscience and Neuroimaging*, 3(9), 798-808.
- Jeste, D. V., Lee, E. E., & Cacioppo, S. (2020). Battling the modern behavioral epidemic of loneliness: suggestions for research and interventions. *JAMA psychiatry*, 77(6), 553-554.
- Jordan, M. I., & Mitchell, T. M. (2015). Machine learning: Trends, perspectives, and prospects. *Science*, 349(6245), 255-260.
- Kapoor, K. K., Tamilmani, K., Rana, N. P., Patil, P., Dwivedi, Y. K., & Nerur, S. (2018). Advances in social media research: Past, present and future. *Information Systems Frontiers*, 20, 531-558.
- Karim, F., Majumdar, S., & Darabi, H. (2019). Insights into LSTM fully convolutional networks for time series classification. *IEEE Access*, 7, 67718-67725.
- Kendler, K. S., Gardner, C. O., Gatz, M., & Pedersen, N. L. (2007). The sources of co-morbidity between major depression and generalized anxiety disorder in a Swedish national twin sample. *Psychological medicine*, 37(3), 453-462.
- Khalil, R. A., Jones, E., Babar, M. I., Jan, T., Zafar, M. H., & Alhussain, T. (2019). Speech emotion recognition using deep learning techniques: A review. *IEEE Access*, 7, 117327-117345.
- Koppe, G., Meyer-Lindenberg, A., & Durstewitz, D. (2021). Deep learning for small and big data in psychiatry. *Neuropsychopharmacology*, 46(1), 176-190.
- Lecomte, T., Potvin, S., Corbière, M., Guay, S., Samson, C., Cloutier, B., ... & Khazaal, Y. (2020). Mobile apps for mental health issues: meta-review of meta-analyses. *JMIR mHealth and uHealth*, 8(5), e17458.
- Lewis, S., Ainsworth, J., Sanders, C., Stockton-Powdrell, C., Machin, M., Whelan, P., ... & Wykes, T. (2020). Smartphone-enhanced symptom management in psychosis: open, randomized controlled trial. *Journal of medical Internet research*, 22(8), e17019.

- Lo, M. T., Hinds, D. A., Tung, J. Y., Franz, C., Fan, C. C., Wang, Y., ... & Chen, C. H. (2017). Genome-wide analyses for personality traits identify six genomic loci and show correlations with psychiatric disorders. *Nature genetics*, 49(1), 152-156.
- Low, D. M., Bentley, K. H., & Ghosh, S. S. (2020). Automated assessment of psychiatric disorders using speech: A systematic review. *Laryngoscope investigative otolaryngology*, 5(1), 96-116.
- Luxton, D. D. (2014). Artificial intelligence in psychological practice: Current and future applications and implications. *Professional Psychology: Research and Practice*, 45(5), 332.
- Marmar, C. R., Brown, A. D., Qian, M., Laska, E., Siegel, C., Li, M., ... & Vergyri, D. (2019). Speech-based markers for posttraumatic stress disorder in US veterans. *Depression and anxiety*, 36(7), 607-616.
- McFowland, E., Speakman, S., & Neill, D. B. (2013). Fast generalized subset scan for anomalous pattern detection. *The Journal of Machine Learning Research*, 14(1), 1533-1561.
- Mohr, D. C., Zhang, M., & Schueller, S. M. (2017). Personal sensing: understanding mental health using ubiquitous sensors and machine learning. *Annual review of clinical psychology*, 13, 23-47.
- Morahan-Martin, J. (2008). Psychological Aspects of Cyberspace: Theory, Research, Applications.
- Mundt, J. C., Vogel, A. P., Feltner, D. E., & Lenderking, W. R. (2012). Vocal acoustic biomarkers of depression severity and treatment response. *Biological psychiatry*, 72(7), 580-587.
- Nahum-Shani, I., Smith, S. N., Spring, B. J., Collins, L. M., Witkiewitz, K., Tewari, A., & Murphy, S. A. (2018). Just-in-time adaptive interventions (JITAs) in mobile health: key components and design principles for ongoing health behavior support. *Annals of Behavioral Medicine*, 1-17.
- Neill, D. B. (2012). Fast subset scan for spatial pattern detection. *Journal of the Royal Statistical Society Series B: Statistical Methodology*, 74(2), 337-360.
- Nielsen, A. N., Barch, D. M., Petersen, S. E., Schlaggar, B. L., & Greene, D. J. (2020). Machine learning with neuroimaging: evaluating its applications in psychiatry. *Biological Psychiatry: Cognitive Neuroscience and Neuroimaging*, 5(8), 791-798.
- Onnela, J. P., & Rauch, S. L. (2016). Harnessing smartphone-based digital phenotyping to enhance behavioral and mental health. *Neuropsychopharmacology*, 41(7), 1691-1696.
- Passos, I. C., & Mwangi, B. (2018). Machine learning-guided intervention trials to predict treatment response at an individual patient level: an important second step following randomized clinical trials. *Mol Psychiatry*, 10.
- Patel, S. R., Bakken, S., & Ruland, C. (2008). Recent advances in shared decision making for mental health. *Current opinion in psychiatry*, 21(6), 606.

- Pelin, H., Ising, M., Stein, F., Meinert, S., Meller, T., Brosch, K., ... & Andlauer, T. F. (2021). Identification of transdiagnostic psychiatric disorder subtypes using unsupervised learning. *Neuropsychopharmacology*, *46*(11), 1895-1905.
- Picard, R. W. (2015). The promise of affective computing. *The Oxford handbook of affective computing*, 11-20.
- Preziosa, A., Grassi, A., Gaggioli, A., & Riva, G. (2009). Therapeutic applications of the mobile phone. *British Journal of Guidance & Counselling*, *37*(3), 313-325.
- Provoost, S., Ruwaard, J., Van Breda, W., Riper, H., & Bosse, T. (2019). Validating automated sentiment analysis of online cognitive behavioral therapy patient texts: an exploratory study. *Frontiers in psychology*, *10*, 1065.
- Qi, J., Jiang, G., Li, G., Sun, Y., & Tao, B. (2019). Intelligent human-computer interaction based on surface EMG gesture recognition. *Ieee Access*, *7*, 61378-61387.
- Ramachandram, D., & Taylor, G. W. (2017). Deep multimodal learning: A survey on recent advances and trends. *IEEE signal processing magazine*, *34*(6), 96-108.
- Rc, K. (2003). The epidemiology of major depressive disorder: results from the National Comorbidity Survey Replication (NCS-R). *Jama*, *289*, 3095-3105.
- Rehman, A., Liu, Z. T., Wu, M., Cao, W. H., & Jiang, C. S. (2023). Speech emotion recognition based on syllable-level feature extraction. *Applied Acoustics*, *211*, 109444.
- Riva, G., & Mantovani, F. (2012). Being there: understanding the feeling of presence in a synthetic environment and its potential for clinical change. *Virtual reality in psychological, medical and pedagogical applications*, 3-34.
- Rudin, C. (2019). Stop explaining black box machine learning models for high stakes decisions and use interpretable models instead. *Nature machine intelligence*, *1*(5), 206-215.
- Rutledge, R. B., Chekroud, A. M., & Huys, Q. J. (2019). Machine learning and big data in psychiatry: toward clinical applications. *Current opinion in neurobiology*, *55*, 152-159.
- Samuel, A. L. (2000). Some studies in machine learning using the game of checkers. *IBM Journal of research and development*, *44*(1.2), 206-226.
- Sánchez-Lozano, E., Tzimiropoulos, G., Martinez, B., De la Torre, F., & Valstar, M. (2017). A functional regression approach to facial landmark tracking. *IEEE transactions on pattern analysis and machine intelligence*, *40*(9), 2037-2050.
- Satterthwaite, T.D., Feczko, E., Kaczkurkin, A.N., & Fair, D.A. (2020). Parsing psychiatric heterogeneity through common and unique circuitlevel deficits. *Biol. Psychiatr.* *88*, 4-5.

- Shu, Y., Xiong, C., & Fan, S. (2020). Interactive design of intelligent machine vision based on human-computer interaction mode. *Microprocessors and Microsystems*, 75, 103059.
- Sim, I., Gorman, P., Greenes, R. A., Haynes, R. B., Kaplan, B., Lehmann, H., & Tang, P. C. (2001). Clinical decision support systems for the practice of evidence-based medicine. *Journal of the American Medical Informatics Association*, 8(6), 527-534.
- Skubic, M., Alexander, G., Popescu, M., Rantz, M., & Keller, J. (2009). A smart home application to eldercare: Current status and lessons learned. *Technology and Health Care*, 17(3), 183-201.
- Smoller, J. W. (2018). The use of electronic health records for psychiatric phenotyping and genomics. *American Journal of Medical Genetics Part B: Neuropsychiatric Genetics*, 177(7), 601-612.
- Soloff, P. H., Lis, J. A., Kelly, T., Cornelius, J., & Ulrich, R. (1994). Self-mutilation and suicidal behavior in borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 8(4), 257-267. Statistical Society (Series B: Statistical Methodology), 74(2), 337-360.
- Sutton, R. T., Pincock, D., Baumgart, D. C., Sadowski, D. C., Fedorak, R. N., & Kroeker, K. I. (2020). An overview of clinical decision support systems: benefits, risks, and strategies for success. *NPJ digital medicine*, 3(1), 17.
- Takahashi, Y., Roberts, B. W., Yamagata, S., & Kijima, N. (2015). Personality traits show differential relations with anxiety and depression in a nonclinical sample. *Psychologia*, 58(1), 15-26.
- Thieme, A., Belgrave, D., & Doherty, G. (2020). Machine learning in mental health: A systematic review of the HCI literature to support the development of effective and implementable ML systems. *ACM Transactions on Computer-Human Interaction (TOCHI)*, 27(5), 1-53.
- Torkamani, A., Andersen, K. G., Steinhubl, S. R., & Topol, E. J. (2017). High-definition medicine. *Cell*, 170(5), 828-843.
- Vigo, D., Thornicroft, G., & Atun, R. (2016). Estimating the true global burden of mental illness. *The Lancet Psychiatry*, 3(2), 171-178.
- Vukasović, T., & Bratko, D. (2015). Heritability of personality: A meta-analysis of behavior genetic studies. *Psychological bulletin*, 141(4), 769.
- Walter, M., Alizadeh, S., Jamalabadi, H., Lueken, U., Dannlowski, U., Walter, H., ... & Dwyer, D. B. (2019). Translational machine learning for psychiatric neuroimaging. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 91, 113-121.
- Warden, D., Rush, A. J., Trivedi, M. H., Fava, M., & Wisniewski, S. R. (2007). The STAR* D Project results: a comprehensive review of findings. *Current psychiatry reports*, 9(6), 449-459.
- Waterman, D. A. (1985). *A guide to expert systems*. Addison-Wesley Longman Publishing Co., Inc..

- Willets, M., Hollowell, S., Aslett, L., Holmes, C., & Doherty, A. (2018). Statistical machine learning of sleep and physical activity phenotypes from sensor data in 96,220 UK Biobank participants. *Scientific reports*, 8(1), 7961.
- Wu, C. S., Luedtke, A. R., Sadikova, E., Tsai, H. J., Liao, S. C., Liu, C. C., ... & Kessler, R. C. (2020). Development and validation of a machine learning individualized treatment rule in first-episode schizophrenia. *JAMA network open*, 3(2).
- Yang, Y., Fairbairn, C., & Cohn, J. F. (2012). Detecting depression severity from vocal prosody. *IEEE transactions on affective computing*, 4(2), 142-150.
- Yao, Z., Wang, Z., Liu, W., Liu, Y., & Pan, J. (2020). Speech emotion recognition using fusion of three multi-task learning-based classifiers: HSF-DNN, MS-CNN and LLD-RNN. *Speech Communication*, 120, 11-19.
- Zakem, G. A., Fakhoury, J. W., Motosko, C. C., & Ho, R. S. (2021). Characterizing the role of dermatologists in developing artificial intelligence for assessment of skin cancer. *Journal of the American Academy of Dermatology*, 85(6), 1544-1556.
- Zhang, W., Zhao, D., Chai, Z., Yang, L. T., Liu, X., Gong, F., & Yang, S. (2017). Deep learning and SVM-based emotion recognition from Chinese speech for smart affective services. *Software: Practice and Experience*, 47(8), 1127-1138.
- Zhang, Y., Wu, W., Toll, R. T., Naparstek, S., Maron-Katz, A., Watts, M., ... & Etkin, A. (2021). Identification of psychiatric disorder subtypes from functional connectivity patterns in resting-state electroencephalography. *Nature biomedical engineering*, 5(4), 309-323.
- Zhao, J., Mao, X., & Chen, L. (2019). Speech emotion recognition using deep 1D & 2D CNN LSTM networks. *Biomedical signal processing and control*, 47, 312-323.
- Zhou, T., Thung, K. H., Zhu, X., & Shen, D. (2019). Effective feature learning and fusion of multimodality data using stage-wise deep neural network for dementia diagnosis. *Human brain mapping*, 40(3), 1001-1016.
- Zhou, X., Jin, K., Shang, Y., & Guo, G. (2018). Visually interpretable representation learning for depression recognition from facial images. *IEEE transactions on affective computing*, 11(3), 542-552.
- Zikos, D., & DeLellis, N. (2018). CDSS-RM: a clinical decision support system reference model. *BMC medical research methodology*, 18(1), 1-14.

KAYNAKÇA

- ACI Comitee 522. (2010). Report on Pervious Concrete, ACI 522R-10. In *American Concrete Institute* (Vol. 10, Issue Reapproved).
- Adil, G., Kevern, J. T., & Mann, D. (2020). Influence of silica fume on mechanical and durability of pervious concrete. *Construction and Building Materials*, 247. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2020.118453>
- Ahmed, T., & Hoque, S. (2020). Study on pervious concrete pavement mix designs. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 476(1). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/476/1/012062>
- Alam, A., & Haselbach, L. (2014). Estimating the Modulus of Elasticity of Pervious Concrete Based on Porosity. *Advances in Civil Engineering Materials*, 3(1). <https://doi.org/10.1520/ACEM20130081>
- AlShareedah, O., & Nassiri, S. (2021). Pervious concrete mixture optimization, physical, and mechanical properties and pavement design: A review. In *Journal of Cleaner Production* (Vol. 288). <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.125095>
- Bouarroudj, M. E. K., Rémond, S., Bulteel, D., Potier, G., Michel, F., Zhao, Z., & Courard, L. (2021). Use of grinded hardened cement pastes as mineral addition for mortars. *Journal of Building Engineering*, 34. <https://doi.org/10.1016/j.jobe.2020.101863>
- Chandrappa, A. K., & Biligiri, K. P. (2016). Pervious concrete as a sustainable pavement material-Research findings and future prospects: A state-of-the-art review. In *Construction and Building Materials* (Vol. 111). <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2016.02.054>
- Chandrappa, A. K., & Biligiri, K. P. (2018). Pore Structure Characterization of Pervious Concrete Using X-Ray Microcomputed Tomography. *Journal of Materials in Civil Engineering*, 30(6). [https://doi.org/10.1061/\(asce\)mt.1943-5533.0002285](https://doi.org/10.1061/(asce)mt.1943-5533.0002285)
- Ćosić, K., Korat, L., Ducman, V., & Netinger, I. (2015). Influence of aggregate type and size on properties of pervious concrete. *Construction and Building Materials*, 78. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2014.12.073>
- Delatte, N., Mrkajic, A., & Miller, D. I. (2009). Field and laboratory evaluation of pervious concrete pavements. *Transportation Research Record*, 2113. <https://doi.org/10.3141/2113-16>
- Deo, O., & Neithalath, N. (2010). Compressive behavior of pervious concretes and a quantification of the influence of random pore structure features. *Materials Science and Engineering: A*, 528(1). <https://doi.org/10.1016/j.msea.2010.09.024>
- El-Hassan, H., Kianmehr, P., Tavakoli, D., El-Mir, A., & Dehkordi, R. S. (2023). Synergic effect of recycled aggregates, waste glass, and slag on the properties of pervious concrete. *Developments in the Built Environment*, 15. <https://doi.org/10.1016/j.dibe.2023.100189>

- Elango, K. S., & Revathi, V. (2017). Fal-G Binder Pervious Concrete. *Construction and Building Materials*, 140. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2017.02.086>
- Ferić, K., Sathish Kumar, V., Romić, A., & Gotovac, H. (2023). Effect of Aggregate Size and Compaction on the Strength and Hydraulic Properties of Pervious Concrete. *Sustainability (Switzerland)*, 15(2). <https://doi.org/10.3390/su15021146>
- Ibrahim, A., Mahmoud, E., Yamin, M., & Patibandla, V. C. (2014). Experimental study on Portland cement pervious concrete mechanical and hydrological properties. *Construction and Building Materials*, 50. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2013.09.022>
- Ibrahim, H. A., Goh, Y., Ng, Z. A., Yap, S. P., Mo, K. H., Yuen, C. W., & Abutaha, F. (2020). Hydraulic and strength characteristics of pervious concrete containing a high volume of construction and demolition waste as aggregates. *Construction and Building Materials*, 253. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2020.119251>
- Kevern, J. T., & Nowasell, Q. C. (2018). Internal curing of pervious concrete using lightweight aggregates. *Construction and Building Materials*, 161. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2017.11.055>
- Kevern, J. T., Schaefer, V. R., Wang, K., & Suleiman, M. T. (2008). Pervious concrete mixture proportions for improved freeze-thaw durability. *Journal of ASTM International*, 5(2). <https://doi.org/10.1520/JAI101320>
- Khankhaje, E., Kim, T., Jang, H., Kim, C. S., Kim, J., & Rafieizonooz, M. (2023). Properties of pervious concrete incorporating fly ash as partial replacement of cement: A review. *Developments in the Built Environment*, 14. <https://doi.org/10.1016/j.dibe.2023.100130>
- Lund, M. S. M., Kevern, J. T., Schaefer, V. R., & Hansen, K. K. (2017). Mix design for improved strength and freeze-thaw durability of pervious concrete fill in Pearl-Chain Bridges. *Materials and Structures/Materiaux et Constructions*, 50(1). <https://doi.org/10.1617/s11527-016-0907-4>
- Pilon, B. S., Tyner, J. S., Yoder, D. C., & Uchanan, J. R. (2019). The effect of pervious concrete on water quality parameters: A Case Study. *Water (Switzerland)*, 11(2). <https://doi.org/10.3390/w11020263>
- Rostam, N. E., Ramadhansyah, P. J., Othman, R., Zack, L. E. H., & Mohd Haziman, W. I. (2021). Pervious concrete: The art of improving strength properties. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 682(1). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/682/1/012065>
- Shakrani, S. A., Ayob, A., & Rahim, M. A. A. (2017). Applications of waste material in the pervious concrete pavement: A review. *AIP Conference Proceedings*, 1885. <https://doi.org/10.1063/1.5002242>
- Sherwani, A. F. H., Faraj, R., Younis, K. H., & Daraci, A. (2021). Strength, abrasion resistance and permeability of artificial fly-ash aggregate pervious concrete. In *Case Studies in Construction Materials* (Vol. 14). <https://doi.org/10.1016/j.cscm.2021.e00502>

- Singh, A., Sampath, P. V., & Biligiri, K. P. (2020). A review of sustainable pervious concrete systems: Emphasis on clogging, material characterization, and environmental aspects. In *Construction and Building Materials* (Vol. 261). <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2020.120491>
- Sun, Z., Lin, X., & Vollpracht, A. (2018). Pervious concrete made of alkali activated slag and geopolymers. *Construction and Building Materials*, 189. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2018.09.067>
- Supriyadi, A., & Sutandar, E. (2023). The Porous Concrete for Rigid Pavement. *Civil and Environmental Engineering*, 19(1). <https://doi.org/10.2478/cee-2023-0005>
- Tran, D. L., Mouret, M., Cassagnabère, F., & Phung, Q. T. (2022). Effects of intrinsic granular porosity and mineral admixtures on durability and transport properties of recycled aggregate concretes. *Materials Today Communications*, 33. <https://doi.org/10.1016/j.mtcomm.2022.104709>
- Ulloa-Mayorga, V. A., Uribe-Garcés, M. A., Paz-Gómez, D. P., Alvarado, Y. A., Torres, B., & Gasch, I. (2018). Performance of pervious concrete containing combined recycled aggregates. *Ingeniería e Investigación*, 38(2). <https://doi.org/10.15446/ing.investig.v38n2.67491>
- Wu, L., Mei, M., Li, Z., Liu, S., & Wang, X. (2022). Study on photocatalytic and mechanical properties of TiO₂ modified pervious concrete. *Case Studies in Construction Materials*, 17. <https://doi.org/10.1016/j.cscm.2022.e01606>
- Yu, M. M., Zhu, J. W., Gao, W. F., Xu, D. P., & Zhao, M. (2017). Urban permeable pavement system design based on “sponge city” concept. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 82(1). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/82/1/012027>
- Zhou, J., Zheng, M., Wang, Q., Yang, J., & Lin, T. (2016). Flexural fatigue behavior of polymer-modified pervious concrete with single sized aggregates. *Construction and Building Materials*, 124. <https://doi.org/10.1016/j.conbuildmat.2016.07.136>

Editör:

Prof. Dr. Tamer Kutluca

Matematik ve Fen

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XII

EĞİTİM
yayınevi

MATEMATİK VE FEN ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XII

Editör: Prof. Dr. Tamer Kutluca

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-42-4

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

MATEMATİK VE FEN ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XII

Editör: Prof. Dr. Tamer Kutluca

IV+90 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-42-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayinevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayinevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Adomian, G. (1994). Modified decomposition. In *Solving Frontier Problems of Physics: The Decomposition Method* (pp. 115-153). Springer, Dordrecht.
- Capobianco, M. R., & Mastronardi, N. (1998). A numerical method for a Volterra-type integral equation with logarithmic kernel. *Ser. Math. Inform.*, 13, 127-138.
- Gakhov, F. D. (1951). NP Vekua, Systems of singular integral equations and some boundary problems. *Uspekhi Matematicheskikh Nauk*, 6(5), 207-208.
- Gakhov, F. D. (1963). Singular integral equations. boundary problems in the theory of functions and their applications to mathematical physics. Fizmatgiz. Book Review. *Zhurnal Vychislitel'noi Matematiki i Matematicheskoi Fiziki*, 3(1), 206-207.
- Jones, J. G. (1961). On the numerical solution of convolution integral equations and systems of such equations. *Mathematics of Computation*, 131-142.
- Junghanns, P., & Silbermann, B. (1986). The numerical treatment of singular integral equations by means of polynomial approximations. *Akad. d. Wiss. d. DDR, Karl-Weierstraß-Inst. für Mathematik*.
- Ladopoulos, E. G. (1987). On the numerical solution of the finite-part singular integral equations of the first and the second kind used in fracture mechanics. *Computer methods in applied mechanics and engineering*, 65(3), 253-266.
- Makroglou, A. (1980). Convergence of a block-by-block method for nonlinear Volterra integro-differential equations. *Mathematics of Computation*, 35(151), 783-796.
- Maleknejad, K., Roodaki, M., & Almasieh, H. (2009). Numerical Solution of Volterra Integral Equations of First Kind by Using a Recursive Scheme. *Journal of Mathematical Extension*.
- Mikhlin, S. G. E. (1947). Singular integral equations. *Uspekhi Matematicheskikh Nauk*, 2(2), 235-237.
- Muftahov, I., Tynda, A., & Sidorov, D. (2017). Numeric solution of Volterra integral equations of the first kind with discontinuous kernels. *Journal of Computational and Applied Mathematics*, 313, 119-128.
- Pourgholi, R., Tahmasebi, A., & Azimi, R. (2017). Tau approximate solution of weakly singular Volterra integral equations with Legendre wavelet basis. *International Journal of Computer Mathematics*, 94(7), 1337-1348.
- Prössdorf, S., & Silbermann, B. (1991). *Numerical Analysis for Integral and Related Operators Equations, OT 52. Operator Theory: Advances and Applications*. Birkhäuser Verlag, Basel, 542.
- Rahman, M. (2007). *Integral equations and their applications*. WIT press.
- Smithies, F. (1958). *Integral equations* (No. 49). CUP Archive.

- Volterra, V. (1932). Theory of functionals and of integral and integro-differential equations. *Bull. Amer. Math. Soc*, 38(1), 623.
- Wazwaz, A. M. (2011). *Linear and nonlinear integral equations* (Vol. 639, pp. 35-36). Berlin: Springer.
- Zarnan, J. A. (2017). A Novel Approach for the Solution of Urysohn Integral Equations Using Hermite Polynomials. *International journal of applied Engineering Research*, 12(24), 14391-14395.
- Zhong, X. C., Wei, H. M., & Long, X. Y. (2017). Numerical solution of a singular integral equation arising in a cruciform crack problem. *Applicable Analysis*, 96(10), 1767-1783.

KAYNAKÇA

- Akdeniz, F. and S. Kaçıranlar (1995). On the almost unbiased generalized liu estimator and unbiased estimation of the bias and mse. *Communications in Statistics - Theory and Methods* 24(7), 1789–1797.
- Ariffin, S. B. and H. Midi (2014). Robust logistic ridge regression estimator in the presence of high leverage multicollinear observations, mathematical and computational methods in science and engineering.
- Bianco, A. M. and V. J. Yohai (1996). *Robust Estimation in the Logistic Regression Model*, pp. 17–34. New York, NY: Springer New York.
- Carroll, R. J. and S. Pederson (1993). On robustness in the logistic regression model. *Journal of the Royal Statistical Society: Series B (Methodological)* 55(3), 693–706.
- Croux, C. and G. Haesbroeck (2003). Implementing the bianco and yohai estimator for logistic regression. *Computational Statistics & Data Analysis* 44(1), 273 – 295. Special Issue in Honour of Stan Azen: a Birthday Celebration.
- Hoerl, A. E. and R. W. Kennard (1970). Ridge regression: Biased estimation for nonorthogonal problems. *Technometrics* 12(1), 55–67.
- Huber, P. J. (1981). *Robust statistics*. New York, NY: John Wiley.
- Kibria, B. M. G. (2003). Performance of some new ridge regression estimators. *Communications in Statistics - Simulation and Computation* 32(2), 419–435.
- Künsch, H. R., L. A. Stefanski, and R. J. Carroll (1989). Conditionally unbiased bounded-influence estimation in general regression models, with applications to generalized linear models. *Journal of the American Statistical Association* 84(406), 460–466.
- Liu, K. (1993). A new class of biased estimate in linear regression. *Communications in Statistics - Theory and Methods* 22(2), 393–402.
- Månsson, K., B. G. Kibria, and G. Shukur (2012). On liu estimators for the logit regression model. *Economic Modelling* 29(4), 1483–1488.
- Pregibon, D. (1982). Resistant fits for some commonly used logistic models with medical applications. *Biometrics* 38(2), 485–498.
- Schaefer, R., L. Roi, and R. Wolfe (1984). A ridge logistic estimator. *Communications in Statistics - Theory and Methods* 13(1), 99–113.
- Stefanski, L. A. (1985, 12). The effects of measurement error on parameter estimation. *Biometrika* 72(3), 583–592.

Kaynaklar

- Akıncı, R. Artır R., 2008. Characterization of trace elements and radionuclides and their risk assessment in red mud, *Material Characterization*, **59**, 417–421.
- Akıncı, A., Akbulut, H., Yılmaz, F., 2007. The effect of the red mud on polymer crystallization and the interaction between the polymer-filler, *Polymer-Plastics Technology and Engineering*, **46**, 31–36.
- Alipour, D., Keshtkar, A.R., Moosavian, M.A., 2016. Adsorption of thorium(IV) from simulated radioactive solutions using a novel electrospun PVA/TiO₂/ZnO nanofiber adsorbent functionalized with mercapto groups: Study in single and multi-component systems, *Applied Surface Science* **366**, 19–29.
- Aslan, F., Baybaş, D., Ulusoy, U., 2022. Lignin grafted hydroxyapatite entrapped in polyacrylamide: Characterization and adsorptive features for Th4+ and bovine serum albumin, *International Journal of Biological Macromolecules*, **204**, 333-344.
- Banjare, J., Sahu, Y.K., Agrawal, A., Satapathy, A., 2014. Physical and thermal characterization of red mud reinforced epoxy composites: An experimental investigation, *Procedia Material Science*, **5**, 755-763.
- Baybaş, D., Ulusoy, U., 2011. The use of polyacrylamide-aluminosilicate composites for thorium adsorption, *Applied Clay Science*, **51**, 138–146.
- Baybaş, D., Ulusoy, U., 2012. Polyacrylamide–hydroxyapatite composite: Preparation, characterization and adsorptive features for uranium and thorium, *Journal of Solid State Chemistry*, **194**, 1–8.
- Bento, N.I., Santos, P.S.C., de Souza, T.E., Oliveira, L.C.A., Castro, C.S., 2016. Composites based on PET and red mud residues as catalyst for organic removal from water, *Journal of Hazardous Materials*, **314**, 304–311.
- Chen, Z., Su, M., Chen, N., Liang, D., Chen, D., 2022. Effectiveness and mechanism of uranium adsorption on size-graded red mud, *Environmental Research*, **212**, Part D, 113491.
- Dwivedi, S., Zehra, F., Shukla, N., Rajanikanth B.S., Lawrence A.J., 2023. A review on bauxite residue usage in air pollution control. *Asian Journal of Atmospheric Environment*, **17**, 1.
- Gamaletsos, P., Godelitsas, A., Kasama, T., Kuzmin A., Lagos M., Mertzimekis T.J., Göttlicher J., Steining R., Xanthos S., Pontikes Y., Angelopoulos G.N., Zarkadas C., Komelkov A., Tzamos E., Filippidis A., 2016. The role of nano-perovskite in the negligible thorium release in seawater from Greek bauxite residue (red mud). *Science Report*, **6**, 21737.
- Gök, A., Omastová, M., Proken, J., 2007. Synthesis and characterization of red mud/polyaniline composites: Electrical properties and thermal stability, *European Polymer Journal*, **43**, 2471–2480.

- Ho, Y.S., 2006. Review of second-order models for adsorption systems, *Journal of Hazardous Materials*, **B136**, 681–689.
- Hongxia, Z., Xiaoyun, W., Honghong, L., Tianshe, T., Wangsuo, W., 2016. Adsorption behavior of Th(IV) onto illite: Effect of contact time, pH value, ionic strength, humic acid and temperature, *Applied Clay Science*, **127–128**, 35–43.
- Ismail, L.S., Khalili, F.I., Abu Orabi, F.M., 2020. Thorium (IV) removal and recovery from aqueous solutions using modified silica nanoparticles with cysteine or methionine amino acids, *Desalination and Water Treatment*, **196**, 161-176.
- Kaynar, U.H., Kaptanoglu, İ.G., Cam-Kaynar, S., Ugurlu, O., Yusan, S., Aytas, Ş., Madkhli, A.Y., Can, N., 2023. Adsorption of thorium (IV) ions using a novel borate-based nano material Ca₃Y₂B₄O₁₂: Application of response surface methodology and Artificial Neural Network, *Applied Radiation and Isotopes*, **192**, 110606.
- Khamseh, A.A.G., Ghorbanian, S.A., Amini, Y. Shadman M.M., 2023. Investigation of kinetic, isotherm and adsorption efficacy of thorium by orange peel immobilized on calcium alginate, *Scientific Reports*, **13**, 8393.
- Khan, M.H., Ali, A., Khan N.N., 2001. Spectrophotometric determination of thorium with disodium salt of Arsenazo-III in perchloric acid, *Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry*, **250 (23)**, 353–357.
- Liu, Y., Naidu, R., 2014. Hidden values in bauxite residue (red mud): Recovery of metals, *Waste Management*, **34**, 2662–2673.
- Malekynejad, A., Sepehrian, H., Manoochehri, M., 2013. Adsorption of Thorium from aqueous solution using nanoporous adsorbents: effect of contact time, pH, initial concentration, and temperature, *Particulate Science and Technology*, **31**, 372–378.
- Moulin, B. Amekraz, S. Hubert, V. Moulin, 2001. Study of thorium hydrolysis species by electrospray-ionization mass spectrometry, *Analytica Chimica Acta* **441**, 269–279.
- Niu, A., Lin, C., 2024. Trends in research on characterization, treatment and valorization of hazardous red mud: A systematic review, *Journal of Environmental Management*, **351**, 119660.
- Padhi, M.K., Nanda, B.B., Kar, P., Nanda, B., 2023. A review on sustainable utilization of red mud based photocatalytic material for environmental pollution abatement, *Materials Today: Proceedings*, <https://doi.org/10.1016/j.matpr.2023.10.141>
- Papatheodorou, G., Papaefthymiou, H., Maratou, A., Ferentinos, G., 2005. Natural radionuclides in bauxitic tailings (red-mud) in the Gulf of Corinth, Greece, *Radioprotection*, **1(40)**, 549-555.
- Salem, N.A., Yakoot, S.M.E., 2016. Adsorption kinetic and mechanism studies of thorium on nitric acid oxidized activated carbon, *Desalination and Water Treatment*, 1–10. <https://doi.org/10.1080/19443994.2016.1184592>

- Sayed, A., Abdelmottaleb, M., Cheira, M., Abdel-Aziz, G., Gomaa, H., Hassanein, T. 2020. Date seed as an efficient, eco-friendly, and cost-effective bio-adsorbent for removal of thorium ions from acidic solutions. *Aswan University Journal of Environmental Studies*, **1(1)**, 106-124.
- Shi, W., Ren, H., Huang, X., Li, M., Tang, Y., Guo, F., 2020. Low cost red mud modified graphitic carbon nitride for the removal of organic pollutants in wastewater by the synergistic effect of adsorption and photocatalysis. *Separation Purification Technology*, **237**, 116477.
- Şenol Z.M., 2013. Poliakrilamid-kitosan-kırmızı çamur /hidroksiapatit kompozitlerinin hazırlanması, karakterizasyonu ve kurşun ve toryum için adsorban özelliklerinin araştırılması, (Doktora), Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sivas, 187.
- Wang, M., Liu, X., 2021. Applications of red mud as an environmental remediation material: A review, *Journal of Hazardous Materials*, **408**, 124420.
- Wang, S, Ang, H.M., Tadé, M.O., 2008. Novel applications of red mud as coagulant, adsorbent and catalyst for environmentally benign processes, *Chemosphere*, **72**, 1621–1635.
- Winzor, D.J., Jackson, C.M., 2006. Interpretation of the temperature dependence of equilibrium and rate constants, *Journal of Molecular Recognition*, **19**, 389–407.
- Wu, W, Chen, D, Li, J, Su, M, Chen, N., 2018. Enhanced adsorption of uranium by modified red muds: adsorption behavior study. *Environmental Science and Pollution Research International*, **25(18)**, 18096-18108.
- Xu, H., Li, G., Li, J., Chen, C., Ren, X., 2016. Interaction of Th(IV) with graphene oxides: Batch experiments, XPS investigation, and modeling, *Journal of Molecular Liquids*, **213**, 58-68.
- Zhirong, L., Huanjia, X., Shaoqi, Z. 2013. Adsorption behavior of U(VI)/Th(IV) by acid-leached red mud: A comparative study. *Korean Journal of Chemical Engineering*, **30**, 1091–1096.
- Zhou, L., Wang, Y., Zou, H., Liang, X., Zeng, K., Liu, Z., Adesina, A.A., 2016. Biosorption characteristics of uranium(VI) and thorium(IV) ions from aqueous solution using CaCl₂-modified Giant Kelp biomass, *Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry*, **307**, 635–644.

İnternet kaynakları

- URL 1: http://www.unscear.org/unscear/en/publications/2000_1.html (26.12.2023) UNSCEAR. (2000). Sources and effects of ionizing radiation, ANNEX E Occupational radiation exposures (pp. 542, 628). New York I: United Nations.
- URL-2: <https://avesis.cumhuriyet.edu.tr/yayin/c4dcb36d-d227-4c7c-8690-9223387b3219/poliakrilamid-kirmizi-camur-kompozitinin-sentezi-ve-karakterizasyonu>, Şenol Z.M., Baybaş D., Ulusoy U., “Poliakrilamid kırmızı çamur kompozitinin sentezi ve karakterizasyonu,”*XXVII. Ulusal Kimya Kongresi*, Turkey, 2015 (16.01.2024)

Kaynaklar

- Aksoy, V., & Şahin, Ş. (2018). *Otizm spektrum bozukluğu (OSB): Tarama, tanılama ve değerlendirme*. İ.H. Diken & H. Bakkaloğlu (Ed.). Zihin yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu (s. 164-187) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Altındağ-Kumaş, Ö. (2022). *Öğrenme güçlüğü olan öğrencilere matematik öğretimi*. Ş. Güçyeter (Ed.), Özel gereksinimli öğrencilere matematik öğretimi (s. 75-97) içinde. Ankara: Nobel Akademi.
- Ayvazoğlu, N. R. (2022). *Zihin yetersizliği olan öğrencilere matematik eğitimi*. Ş. Güçyeter (Ed.), Özel gereksinimli öğrencilere matematik öğretimi (s. 21-46) içinde. Ankara: Nobel Akademi.
- Bağlama, B. (2018). *Zihin yetersizliği olan öğrencilere matematik problem çözme becerisinin öğretiminde doğrudan öğretim yöntemiyle sunulan bilgisayar destekli video ile model olma öğretiminin etkililiği*. [Doktora Tezi], Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kıbrıs.
- Barham, J. & Bishop, A. (1991). *Mathematics and the deaf children. language in mathematical education*. K. Durkin & B. Shire (Eds.), Language in mathematical education: Research and practice (s. 179-187) içinde. Philadelphia: Open University Press.
- Bender, W. N. (2005). *Differentiating math instruction*. Thousand Oaks, CA: Corwin.
- Bender, W. N. (2014). *Learning disabilities. characteristics, identification and teaching strategies*. Boston: Pearson Education Inc
- Cavkaytar, A. (2019). *Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim*. İ. H. Diken (Ed.), Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve özel eğitim (s. 3-29) içinde. Ankara: Pegem Akademi
- Cohen, M. J. & Gerhardt, P. F. (2016). *Visual supports for people with autism: A guide for parents and professionals*. Toronto, ON: Woodbine House.
- Cox, S.K. & Jimenez, B.A. (2020). Mathematical interventions for students with autism spectrum disorder: recommendations for practitioners. *Research in Developmental Disabilities*. 105(1), 103744.
- Enç, M. (2005). *Üstün Beyin Gücü*. Ankara: Gündüz Eğitim.
- Eripek, S. (2019). *Zihin yetersizliği olan bireyler ve eğitimleri*. Ankara: Babil Akademi.
- Fridriksson, T. & Stewart, D. A. (1988). From the concrete to the abstract: Mathematics for deaf children. *American Annals of the Deaf*, 133(1), 51-55.
- Gersten, R., & Chard, D. (1999). Number sense: rethinking arithmetic instruction for students with mathematical disabilities. *The Journal of Special Education*, 33(1), 18-28.
- Gregory, R. (1998). Mythical Mechanisms (1). *Perception*, 27(1), 3-6.
- Goldstein, K. (1939). *The organism: a holistic approach to biology derived from pathological data in man*. New York: American Book Company.

- Güçyeter, Ş. & Akgül, S. (2022). *Özel eğitimde matematik öğretimi*. Ş. Güçyeter (Ed.), Özel gereksinimli öğrencilere matematik öğretimi (s. 2-20) içinde. Ankara: Nobel Akademi.
- Güçyeter, N. (2022). *İşitme yetersizliği olan öğrencilere matematik öğretimi*. Ş. Güçyeter (Ed.), Özel gereksinimli öğrencilere matematik öğretimi (s. 132-167) içinde. Ankara: Nobel Akademi.
- Gürel- Selimoğlu, Ö. (2022). *Görme yetersizliği olan öğrencilere matematik öğretimi*. Ş. Güçyeter (Ed.), Özel gereksinimli öğrencilere matematik öğretimi (s. 170-206) içinde. Ankara: Nobel Akademi.
- Gürsel, O. (2017). *Özel gereksinimi olan öğrenciler matematik öğretim programını ve planını geliştirme*. O. Gürsel (Ed.), Özel gereksinimli öğrencilere matematik beceri ve kavramlarının öğretimi planlama ve uygulama (s.55-83) içinde. Ankara: Vize Akademik.
- Kaymak, A. (2018). *Zihin yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu. bölüm: Otizm spektrum bozukluğu (OSB): tanım, sınıflama, yaygınlık ve nedenler*, İ.H. Diken & H. Bakkaloğlu (Ed.). Zihin yetersizliği otizm spektrum bozukluğu (s.164-187) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Kırcaali- İftar, G. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu (OSB): Tanım, sınıflama, yaygınlık ve nedenler*. E. Tekin-İftar (Ed.). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri (s. 1-23) içinde. Ankara: Vize Akademik.
- Liu, C.C., Chou, C.C., Liu, B.J., & Yang, Y.W. (2006). Improving mathematics teaching and learning experiences for hard of hearing students with wireless technology-enhanced classrooms. *American Annals of the Deaf*, 151(3), 345-355.
- Luckner, J.L. & Carter, K. (2001). Essential competencies for teaching students with hearing loss and additional disabilities. *American Annals of the Deaf*, 146(1), 7-15.
- Maina, E. N., Oracha, P. A. & Indoshi, F. C. (2011). Curriculum factors influencing performance of deaf students in mathematics. *Educational Research*, 2(3), 956-964.
- Marschark, M., Lang, H. G. & Albertini, J. A. (2002). *Educating deaf students: From research to practice*. Oxford University Press.
- Melekoğlu, M. & Çakıroğlu, O. (2018). *Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar*. Ankara: Vize Akademik.
- Millar, S. (1994). *Understanding and representing space: theory and evidence from studies with blind and sighted children*. Oxford: Cladenron Press. World Health Organization, 2010.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), (2018). *Matematik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1,2,3,4,5,6,7 ve 8.sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/adresinden> 02.10.2023 tarihinde erişilmiştir
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), (2021). *Özel Hizmetler Yönetmeliği*. Ankara: MEB.

- NCTM. (2000). *Principles-and-Standards*. Erişim adresi: <https://www.nctm.org/Standards-and-Positions/Principles-and-Standards/> 13 Haziran 2023 tarihinde erişilmiştir.
- Okun, S. (2015). *6-11 yaş Türk çocukları örnekleminde diskalkuliye yatkınlığı ayırt etmede kullanılacak bir ölçme aracı*. (TUBİTAK Projesi, Proje No:111K545).
- Orhan, S. ve Genç, K. (2015). Engellilere yönelik ülkemizdeki özel eğitim hizmet uygulamaları ve örnek ülke karşılaştırması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 35(2), 115–147.
- Öncül, N. (2018). *Zihin yetersizliği: özellikler*. İ.H. Diken & H. Bakkaloğlu (Ed.). *Zihin yetersizliği otizm spektrum bozukluğu* (s. 26-55) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Özsoy, Y., Özyürek, M. & Eripek, S., (2006), *Özel eğitime muhtaç çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Karatepe.
- Öztürk, T. (2023). Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Verilen Eğitim Hizmetlerinin Karşılaştırılması: Türkiye-Almanya Örneği. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 67-84.
- Özyürek, M. (1998). *Görme engelliler*. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi.
- Pagliaro, C. M., & Kritzer, K. L. (2005). discrete mathematics in deaf education: a survey of teachers' knowledge and use. *American Annals of the Deaf*, 150(3), 251–259.
- Prendergast, M., Spassiani, N. & Roche, J. (2017) Developing a mathematics module for students with intellectual disability in higher education. *International Journal of Higher Education*, 6(3), 169-177.
- Price, G.R., & Ansari, D. (2013). Dyscalculia: characteristics, causes and treatments. *Numeracy*, 6(1), 1-16.
- Robinson, C. S., Menchetti, B. M., & Torgesen, J. K. (2002). Toward a two-factor theory of one type of mathematics disabilities. *Learning Disabilities Research & Practice*, 17(2), 81-89.
- Rosdiana, R., Budayasa, İ. K. & Lukito, A. (2019). *Female students' reasoning of primary school teacher education in solving geometry problems*. In 1st International Conference on Advanced Multidisciplinary Research (ICAMR 2018). April, Atlantis Press.
- Root, J.-R. & Browder D.-M. (2019) Algebraic problem solving for middle school students with autism and intellectual disability, *Exceptionality*, 27(2), 118-132.
- Rourke, B. P. (2005). Neuropsychology of learning disabilities: past and future. *Learning Disability Quarterly*, 28(2), 111–114.
- Sak, U., & Toraman, S. (Eds.). (2020). *Türkiye'de özel eğitim hizmetleri*. Afşar Ofset.

- Schnepel, S., Krahenmann, H., Dessemontet, S., & Opitz, M.E. (2020). The mathematical progress of students with an intellectual disability in inclusive classrooms: results of a longitudinal study. *Mathematics Education Research Journal*, 32(2), 103–119.
- Soukup, M. & Feinstein, S. (2007). Identification, assessment, and intervention strategies for deaf and hard of hearing students with learning disabilities. *American Annals of the Deaf*, 152(1), 56-62.
- Tüfekçioğlu, U. (1998). *Farklı eğitim ortamlarındaki işitme engelli öğrencilerin konuşma dillerinin incelenmesi*. Eskişehir: Eğitim Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı.

MÜZİK KÜLTÜRÜNE DAİR ÇEŞİTLİ GÖRÜŞLER-XIII

EDİTÖRLER

DOÇ. HALUK YÜCEL
PROF. DR. SERDA TÜRKEL OTER

EĞİTİM
yayınevi

MÜZİK KÜLTÜRÜNE DAİR ÇEŞİTLİ GÖRÜŞLER-XIII

Editörler: Doç. Haluk Yücel, Prof. Dr. Serda Türkel Oter

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6489-85-1

1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

MÜZİK KÜLTÜRÜNE DAİR ÇEŞİTLİ GÖRÜŞLER-XIII

Editörler: Doç. Haluk Yücel, Prof. Dr. Serda Türkel Oter

324 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6489-85-1

Kitap bölümlerinden yazarlar sorumludur.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Adar, Ç, Kula, A. (2020). Tanburi Cemil Bey'in Peşrev Formundaki Eserlerinin Teknik Açından İncelenmesi, *The Journal of Academic Social Science* Yıl:8, Sayı: 100, s. 46-62.
- Arel H. Sadettin.1991.Türk MüsİKİSİ Nazariyatı Dersleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Arslan, F. 2007. Sâfiyüddîn-i Urmevi ve Şereffiye Risâlesi. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Aydemir, M. (2014). Türk müziği makam rehberi, (1. Baskı), İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Aydemir, M. (2017). “Tamburi Cemil Bey'in Etkilerine Dair”. *Yüzyıllık Metinlerle Tanburi Cemil Bey*. ed. Hüseyin Kıyak. 364. İstanbul.
- Bardakçı, M. (1986). Maragalı Abdülkâdir. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Bilgiç, G. K. (2019). TRT Repertuarında Kayıtlı Tanburi Cemil Bey'in Saz Eserlerinin Form Ve Makâmsal Olarak İncelenmesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Cemil Mesud. 2002. Tanburi Cemil'in Hayatı İstanbul: Kubbealtı Meşriyat.
- Cevher, M. H. (1993). Tanburi Cemil Bey ve Rehber-i MüsİKİ, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Çetik, Ö., Gönül, M. (2020) “Cemil Bey'in, Hüseyinî Viyolonsel Taksiminin Rehber-i MüsİKİye Göre Makam Tahlili”. *İstem*, 18/36: 347-359.
- Çetik, Ö. (2022). Tanburi Cemil Bey'in Yaylı Sazlarda İcrâ Ettiği Taksimlerin Tahlili Ve Eğitime Yönelik Etüdlerin Oluşturulması, Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya.
- Ezgi, S. (1953). Nazârî, Amelî Türk MüsİKİSİ, cilt V. İstanbul Konservatuari Neşriyatı, İstanbul.
- Hatipoğlu, V. (2010). Cemil Bey'in Kemeñçe İcrasında Kullanılmış Olduğu Süslemeler. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*(22), 115-128.
- Hızır Ağa, Tefhîmü'l- Mâkâmât fi Tevlidi'n- Nagamat. Süleymaniye Kütüphânesi, Hafid Efendi Kitaplığı.
- Judetz. E. P. (2002). Tanburi Küçük Artın, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- Karadeniz, E. (1984). Türk MüsİKİSİNİN Nazariye ve Esasları. Ankara: İş Bankası Yayınları.
- Özcan, N. (1993). İslam Ansiklopedisi, “Tanburi Cemil” maddesi, cilt 7, s. 326-327.
- Özel, A. E. (2010). Kemeñçe ile Eser İcralarından Hareketle Tanburi Cemil Bey'in Tavrı Özellikleri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 3 / 11.
- Özkan, İ. H. (1998). Türk MusİKİSİ Nazariyat Ve Usulleri, Ötügen Matbaası, İstanbul.
- Öztuna, Y. (2000). Türk MusİKİSİ Kavram ve Terimleri Ansiklopedisi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Öztuna, Y. (1969).Türk musİKİSİ Ansiklopedisi. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1.Basım,
- Tura, Y. (2001). Kantemiroğlu Kitabı 'İlmi'l-Musiki 'ala vechi'l- Hurufat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Tura, Y. (2006). Nâsır Abdülbâki Dede, İnceleme ve Gerçeği Araştırma Tedkik ü Tahkik. Pan Yayınları İstanbul.
- Uslu, R. (2001). Mehmed Hafid Efendi Ve Musiki, Pan Yayıncılık, İstanbul.
- Yavaşca, A. (2000). Türk MusİKİSİNİN 'de Kompozisyon ve Beste Biçimleri”, Türk Kültürüne Hizmet Vakfı, İstanbul.
- Yücel, H. (2016). Türk Sanat Müziği Açıklamalı Türler Bibliyografyası” Eğitim Yay. Konya

URL

<https://islamansiklopedisi.org.tr/cemil-bey-tanburi> (erişim tarihi 10.12.2023)

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5e/Cenotaph_of_Tamburi_Cemil_Bey.jpg (erişim tarihi 10.12.2023)

KAYNAKÇA

- Behar, C. (1998). *Aşk olmayınca meşk olmaz* (1. baskı). Yapı Kredi Yayınları.
- Divan Makam (2018, Mart 28). *Vücut ikliminin sultanı sensin (sultanısın sen) - Faik Bey (Hacı) – Nihavend, v1, v2* <https://divanmakam.com/forum/vucud-ikliminin-sultani-sensin-sultanisin-sen-faik-bey-haci-nihavend.36847/> Erişim Tarihi: 15.12.2023
- Divan Makam (2018, Mart 28). *Kimseyi dil-teng-i azar etme sultanlık budur - Dellalzade - Mahur Buselik, v1* <https://divanmakam.com/forum/kimseyi-dil-teng-i-azar-etme-sultanlik-budur-dellalzade-mahur-buselik.24266/> Erişim Tarihi: 15.12.2023
- Divan Makam (2018, Mart 28). *O şuhun ey gönül düşnam-ı lali telh-bar olmaz - Tahir Efendi (Baba, Halifezade) – Saba, v1* <https://divanmakam.com/forum/o-suhun-ey-gonul-dusnam-i-lali-telh-bar-olmaz-tahir-efendi-baba-halifezade-saba.28121/> Erişim Tarihi: 15.12.2023
- Divan Makam (2018, Mart 28). *On kere demedim mi sana sevme dokuz yar - Belirsiz – Eviç, v1* <https://divanmakam.com/forum/on-kere-demedim-mi-sana-sevme-dokuz-yar-belirsiz-evic.28351/> Erişim Tarihi: 14.12.2023
- Divan Makam (2018, Mart 28). *Yine bağlandı dil bir nev-nihale - Zekai Dede – Neva, v1* <https://divanmakam.com/forum/yine-baglandi-dil-bir-nev-nihale-zekai-dede-neva.38591/> Erişim Tarihi: 14.12.2023
- Ekinci M.U. (2017). Not just any usul: Semai in pre-nineteenth-century performance practice. R. Harris ve M. Stokes (Ed.), *Theory and practice in the music of the islamic world: Essays in Honour of Owen Wright* (s. 42-72) içinde. Londra ve New York: Routledge.
- İnal, İ. M. K. (1958). Hoş sada: *Son asır türk musikişinasları*, Maarif Basımevi
- Kalan Müzik. (12 Kasım 2016). *Golden horn ensemble - yine Bağlandı dil [Karagöz 'ün Şarkısı © 1996 kalan müzik]* [Video]. YouTube. <https://youtu.be/x5virfaO4g4> Erişim Tarihi: 12.12.2023
- Karagöz Hacivat - Emin Şenyer. (2 Ocak 2022). *Timarhane, Hayâli küçük ali* [Video]. YouTube. <https://youtu.be/CpFM1yTN6gg> Erişim Tarihi: 14.12.2023
- Oter, S. T. (2018). İtrî'nin irâk makamındaki ağır semâisi'nin beste-güfte yönünden tahlili, *Sobider: Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(29), 31-51. <https://doi.org/10.16990/SOBIDER.4542>
- Oter, S. T. (2019). Mâhur-Büselik Hafif Bestesi Örnekleminde Dellâzâde İsmâil Dede Efendi'nin Bestekârlığına Dair Tespitler, *Müzik Kültürüne Dair Çeşitli Görüşler III*, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Türk Musikisi Vakfı. (2010). İstanbul 2010 avrupa kültür başkenti ajansı klasik türk müziği yönetmenliği [P1-4, DVD içinde]

KAYNAKÇA

- Akman, F. (2012). *Halid Recep Arman'ın Çoksesli Türk Müziğinin Gelişimine ve Armoni Orkestrası Repertuvarına Katkıları*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi.
- Akman, F. (2021). Halit Recep Arman'ın yaşamı ve Türk askerî müziğine katkıları. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 2595-2632.
- Arman, H. (1958). *Tarihte Bahriye Mızıkaları*. İstanbul: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Meslek Kitapları.
- Carse, A. (2012). *The History of Orchestration*. New York: Dover Edition.
- Ertek, E. (2022). *Orkestrasyonda Flütün Yeri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi.
- Gazimihal, M. (1957). *Yüzyıllar Boyunca Mehterhane ve Türk Müzik Kalkınışı*. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Kılıçaslan, E. (2012). *Tarihsel Süreç İçerisinde Bando ve Orkestralarda Pikolo'nun Yeri ve Önemi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sanal, H. (1964). *Mehter Musikisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Say, A. (1997). *Müzik Tarihi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yay. 3. Basım.
- Sevsay, E. (2019). *Orkestrasyon / Çalgılama ve Orkestralama Sanatı*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Tekin, E. (2020). Bando Yarbay Halit Recep Arman'ın Afganistan'da askerî müzik alanında bando çalışmaları ve besteleri. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 2444-2470.
- Üngör, E. (1960). Marşlarımız ve Düşündürdükleri. *Musiki Mecmuası*, 494-496.
- Üngör, E. (1965). *Türk Marşları*. Ankara: Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yay.
- Wagner, J. (1959). *Orchestration*. London: McGraw-Hill Book Company Inc.

İnternet Kaynakçası

- Holoman, K. (2023, 12 11). *Oxford Music Dictionary*. Instrumentation and orchestration.: <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000020404> adresinden alındı
- Kreitner, K. (2023, 12 11). *Oxford Music Dictionary*. Instrumentation and orchestration: <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/display/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000020404> adresinden alındı

Kaynaklar

- Akarsu, B. (2017). *Bilim Dünü, Bugünü, Yarını (Bilimin Doğası ve Bilim Tarihi)*. İstanbul: Cinius Yayınevi.
- Akçetin Çalışkan, N (2021). Etik ve Akademik Camia. F. Apaydın ve S. K. Çelik (Ed.), *Akademide Etik İhlalleri Akademide Etik İhlalleri Yaşanmış Vakalar I* (s. 3-6). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Arslan, U. (2021). Bilimsel Etik İhlali Olarak İntihal Kavramı ve İlmî ve Edebi Eserlerde İntihal Suçu, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(2), 1557-1590.
- Arslantürk, Y. ve Soyal, R. (2023). Fayda ve Zarar Unsurlarının Varlığının İntihal Yargılamasına Tesiri. *YBHD*, 8(1), 1-41.
- Bakırman Demiral, B. (2016). İntihal Suçları. *CHKD*, 3(2), 57-77.
- Çalışkan Akçetin, N. (2021). Etik ve Akademik Camia. F. Apaydın ve S. K. Çelik (Ed.), *Akademide etik ihlalleri yaşanmış vakalar I*, (s. 3-6). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ensari, Y. ve Argüden, Y. T. (2021). Yolculuk: Bilimin Doğuşu, Gelişimi ve Yenilenmesi; İnsanoğlu ve Bilim. *Cerrahpaşa Med J*, 45(1), 1-4.
- Erdem, A. R. (2021). Aynanın Arka Yüzü: Öğretim Üyesinin Bilim Etiği Sorumluluğu. F. Apaydın ve S. K. Çelik (Ed.), *Akademide etik ihlalleri yaşanmış vakalar I*, (s. 3-6). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Erdoğan, E. (2016). Bilimin Doğuşunu Tarihsel Süreklilik İçerisinde İrdeleme Bilimin Doğuşu. *Lokman Hekim Dergisi*, 6(3), 165-173.
- Hürrem, Ü. (2013). *İntihalin Cezai Yaptırımı*. Erişim tarihi: 10.12.2023. <https://www.umithukuk.com/?s=64>
- Kahyaoglu Bozkuş, S. ve Balkan, B. (2021). Bilimsel Yayınların Etik Açısından Kamusal Niteliği. F. Apaydın ve S. K. Çelik (Ed.), *Akademide etik ihlalleri yaşanmış vakalar I*, (s. 3-6). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kasnakoğlu Tarı, B. ve Kalender, Y. (2021). Akademik Etik Konusunda Bazı Gözlemler. F. Apaydın ve S. K. Çelik (Ed.), *Akademide etik ihlalleri yaşanmış vakalar I*, (s. 3-6). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Köker, S. (2022). *Türk Dili ve Edebiyatı Tamamı Çözümlü Soru Bankası*. Ankara: Pegem yayınları.
- Mahmutoğlu, A. (2009). Etik ve Ahlâk; Benzerlikler, Farklılıklar ve İlişkiler. *Türk İdare Dergisi*, 81(463-464), 225-249.
- San, İ. (1998). Sanatlar Eğitimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 34(1), 23-34.
- Uçak N. Ö. ve Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(2), 187-204.
- Uçak, N. Ö. (2010). Bilimsel İletişim ve intihal. *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık: V Kurultay Bildirileri içinde*. Ankara: ULAKBİM.
- Unat, Y. (2021). Bilim Tarihi Disiplini ve Bilim Tarihine Farklı Yaklaşımlar. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 4(ÖS), 1-8.
- URL 1: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 10.12.2023
- URL 2: <https://guzel-sanatlarin-siniflandirilmesi.nedir.org/> Erişim tarihi: 10.12.2023
- URL3: https://ts2.space/tr/muzikte-chatgpt-4-beste-yapma-sarki-sozleri-ve-isbirligi/#google_vignette Erişim tarihi: 10.12.2023
- Yaşar, E. (2018). Akademik intihal, nedenleri ve çözüm önerileri. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1), 34-44.

Kaynakça

- Aksın Çevik A. E. (2021) Beste Formundaki Eserlerin Biçim, Ezgi ve Usûl Açılarından İncelenmesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü*, Ankara.
- Devellioğlu F. (1999) *Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Aydın Kitabevi, Ankara.
- Dilçin C. (2019) *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Doğan D. M. (2013) *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, Yazar Yayınları, Ankara.
- Gürel R. (t.y.) *Enderunlu Osman Vâsıf Bey ve Divânı*, Kitap Matbaacılık, İstanbul.
- Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü (2023). Devlet Korosu Nota Arşivi, <https://www.devletkorusu.com/index.php/nota-arsivi/nota-arsivi> (E. T. 25.11.2023)
- Özalp, N. (2000) Türk Musikisi Tarihi-1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Öztuna Y. (1996) *Dede Efendi*, Kültür Bakanlığı Yayınlar /811 Yayınlar Dairesi Başkanlığı Türk Büyükleri Dizisi /39, Ankara.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (2023) <https://sozluk.gov.tr/> (E. T. 28.11.2023)
- Türkel Oter S. (2018) Klasik Türk Müsikîsi'nde Sözlü Eserlere Yönelik Olarak Yeni Bir Form Analiz Yöntemi Önerisi, *Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergi*, (10) 39: 292-309.
- Türkel Oter S. (2019) *Dede Efendi'nin "Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Feûlün" Vezninde Bestelediği Eserlerinde Usûl-Vezin Kullanımı*, Müzik Kültürüne Dair Çeşitli Görüşler -II, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Yarar M. T. (2009) *Dilden Dile*, T. C. Konya Valiliği İlk Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya.
- Yekta R. (1966) *Dede Efendi*, Yaşar Matbaası, İstanbul.

Kaynakça

- Akdoğu, O. (1990) Hüseyin Sadeddin Arel Türk Musıkisi Nazariyatı Dersleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Behar, C. (2014). Aşk Olmayınca Meşk Olmaz, Yapı Kredi Yayınları, 5. Basım, İstanbul.
- Güray, C. (2017). Bin Yılın Mirası Makamı Var Eden Döngü, Pan Yayıncılık , 2. Basım İstanbul.
- Kutluğ, Y.F. (2000) Türk Musıkisinde Makamlar, Yapı Kredi Yayınları
- Mantı, D. (2011). Klasik Türk Musıkisi'nde Az Kullanılan Makamlar, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları No 2399, Halk Bilim Araştırma Merkezi Yayınları No 9 Eskişehir.
- Özkan, İ. H. (2003), Türk Müsıkisi Nazariyatı ve Usülleri Kudüm Velveleleri, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Sipahi, S. (2018). Alâeddin Yavaşca, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2. Basım.

Kullanılan İnternet Kaynakları

- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/04_liste_harici/rahatul_ervah/rahatulervah_pesrev_alaeddin_yavasca.pdf
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/04_liste_harici/rahatul_ervah/rahatul_ervah_ss_alaeddin_yavasca_ney.pdf

Kaynakça

- Akdoğu, O. (2001). Kutsal Hazinemiz Türk Halk Müziği, Emka Matbaa Basım, İzmir.
- Haşhaş S. (2022). Türk Halk Müziği THM Bilgileri Uzun Havalar Kırık Havalar, Efe Akademi Yayınları. 1.Basım, İstanbul.
- Kaçar, Y. G. (2012). Türk Musikisi Rehberi, Maya Akademi, Ankara.
- Mirzaoğlu, F.G. (2000). Zeybek Türküleri ve Dansları, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Özalp, N. (2000) Türk Musikisi Tarihi, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, 2. Basım
- Özbilgin, M.Ö. (2014). EÜ Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi, Sayı,4
- Öztürk, O.M. (2003). Zeybek Kültürü ve Müziği, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Kullanılan İnternet Kaynakları

- https://www.neyzen.com/ney_klasik_eserler.html
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/016_buselik/buselik_zeybek_vecdi_seyhun_viyolonsel.pdf
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/082_segah/segah_zeybek_vecdi_seyhun_viyolonsel.pdf
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/043_huseyni/huseyni_zeybek_vecdi_seyhun_viyolonsel.pdf
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/066_nihavend/nihavend_zeybek_vecdi_seyhun_viyolonsel.pdf
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/029_ferahnak/ferahnak_zeybek_vecdi_seyhun_viyolonsel.pdf
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/028_ferahfeza/ferahfeza_zeybek_vecdi_seyhun_viyolonsel.pdf
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/038_hicazkar/hicazkar_zeybek_vecdi_seyhun_viyolonsel.pdf
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/075_rast/rast_zeybek_vecdi_seyhun_viyolonsel.pdf
- https://www.neyzen.com/nota_arsivi/02_klasik_eserler/034_hicaz/hicaz_zeybek_vecdi_seyhun_viyolonsel.pdf

KAYNAKÇA

- Akçura, G. (2019a). *Bir Şehr-i İstanbul ki...* İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Akçura, G. (2019b). *İstanbul şarkıları*. İstanbul: Oğlak Yayıncılık.
- Aksoy, B. (2009). *Geçmişin müzikî mirasına bakışlar*. İstanbul: Pan Yayınları.
- Aksüt, S. (1967). *500 yıllık Türk musikisi antolojisi*. İstanbul: Türkiye Yayınları
- Alvan, T. (2013). *Said Paşa İmamı Hasan Rıza Efendi*. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Yay.
- Alvan, T. & Alvan, M. H. (2016). *Saz ve söz meclisi*. İstanbul: Şule Yayıncılık.
- Ataman, S. Y. (1987). *Mehmed Sadı Bey*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Andrews, W. G. (2000). *Şiirin sesi, toplumun şarkısı*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Ali Rıza Bey. (t.y). *Bir zamanlar İstanbul*. İstanbul: Tercüman Yay.
- Alus, S. M. (1948). Geçmiş günlerin husûsî hânendelerinden. *Türk Musikisi Dergisi*, 10(1), 6-7.
- Alus, S. M. (1994). *İstanbul yazıları*. İstanbul: İ.B.B. Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yay.
- Andrews, W. G. (2000), *Şiirin Sesi, Toplumun Şarkısı*, İletişim Yay., İstanbul
- Ayan, Ö. (2020). *Saadet Güldaş'ın arşivindeki müzikî sohbetleri*. İstanbul: Kubbealtı Yay.
- Ayas, G. (2014). *Müzikî İnkılâbı'nın Sosyolojisi*. (1.Baskı). Doğu Kitabevi, İstanbul
- Ayvazoğlu, B. (1997). *Aşk estetiği*. İstanbul: Ötüken Yay.
- Ayvazoğlu, B. (2007). *Ney'in Sırrı*, Kapı Yay., İstanbul
- Ayverdi, İ. (2008). *Büyük Misalli Türkçe Sözlük* (3 Cilt), Kubbealtı Yay., İstanbul
- Barkçin, S. Ş. (1999), *Ahmed Avni Konuk / Görünmeyen Umman*, Klâsik Yay., İstanbul
- Balcı, R. (2010). *Enderunlu Hafız İlyas Ağa'nın hatıraları: Saray günlüğüm*. İstanbul: Yitik Hazine Yayınları.
- Baloğlu, B. Ş., ve Büyükduman, B. (2021). Fasil tarihinde dönüşüm ve direklerarası fasıl refakat gelenekleri. *Rast Müzikoloji Dergisi*, 9(2), 2783 - 2804.
- Becker, H. S. (2016). *Toplumu Anlatmak*. Ankara: Heretik Basın Yayın
- Behar, C. (Haziran 2003), *Aşk Olmayınca Meşk Olmaz*, YKY, İstanbul
- Behar, C. (Kasım, 1987), *Klâsik Türk Musikisi Üzerine Denemeler*, Bağlam Yay,
- Behar, C (2005), *Musikiden Müziğe*, YKY, İstanbul
- Behar, C. (1993), *Zaman-Mekân-Müzik*, Afa Yay., İstanbul
- Benlioğlu, S. (2018). *Saray ve musikî: III. Selim ve II. Mahmud dönemlerinde musikinin himayesi*. İstanbul: Dergâh Yayıncılık.
- Bertuğ, İ., ve Kıyak, H. (2022). *İstanbul'un sesi: 40 yılın ardından Münir Nureddin Selçuk*. İstanbul: Kubbealtı Yay.
- Birer, M. (2015). *Müzik malzemesinde kültürel etkileşim alanları: Osmanlı dönemi Türk makam müziğinde "yabancı" katmanlar ve yapısal dönüşümler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi, İstanbul
- Birer, M. (2023). *Türk makam müziği vokal performanslarında gelenek-modernite eksenli dönüşümler*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Ankara
- Birsel, S. (1983). *Ah Beyoğlu vah Beyoğlu*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Bulut, M. H. (2017). Klasik kavramı ve klasik Türk müziği üzerine bir çalışma. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 3(1), 181-186.
- Buzan, T. & Buzan, B. (2013). *Zihin Haritaları*. İstanbul: Alfa Yayınları
- Cemil, M. (2002). *Tanbûrî Cemil'in hayatı*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Ceylan, C. (2005). *Ölümünün 120. yılında Hacı Ârif Bey*. İstanbul: İ.B.B. Kültür Müdürlüğü Yayınları.

- Chomsky, N. (2001). *Dil ve Zihin*, Ankara: Ayraç Yay.
- Cohen, P. A. (1999). *Topluluğun Simgesel Kuruluşu*, Ankara: Dost Yay.
- Çetinkaya, Y. (2011). Mevlevilikte Müzik Felsefesi: Mesnevi’de Aşk, Mûsikî, Ney. *İnsan ve Toplum*, 1(2), 12-15.
- Çoruk, A. Ş. (2011). *Hâfız Hızır İlyas Ağa: Osmanlı Sarayında Gündelik Hayat (Letâif-i Vekâyi’-i Enderûniyye)*. İstanbul: Kitabevi Yayıncılık.
- Çuhadar, B. U. (2020). Türk Müziğinde Bir Kültürel Aracılık Biçimi Olarak Meşk. *The Journal of International Research-Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(69), 826-833.
- Dağtaoğlu, A. E. (2016). Müzik, tasavvuf ve felsefe bağlamında perde kavramı. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(11), 69 - 94.
- Doğrusöz, N., ve Ergur, A. (2017). *Musikinin asrı prensi Ali Rıfat Çağatay*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Ege, G. B. (2022). *Sosyoloji, göstergebilim ve Türk mûsikîsi*. İstanbul: Bilge Kültür-Sanat.
- Ergun, S. N. (1942). *Türk mûsikîsi antolojisi 1-2*. İstanbul: Rıza Koşkun Matbaası.
- Feldman, W. (1996). *Music of the Ottoman court*. Berlin: VWB-Verlag für Wissenschaft und Bildung.
- Filizok, R. (2019b). “Roman Jakobson’un Bildirişim Modeli: Dil ile Bildirişimin (Communication) Temel Elementleri”. <http://www.ege-edebiyat.org/wp/?p=679&>
- Gans, H. J. (2012). *Popüler kültür ve yüksek kültür*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- Günay, D. (2004). *Dil ve iletişim*. İstanbul: Multilingual
- Güray, C. (2010). Semadan Semaha Bir Sonsuz Devir. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi (AHCI)*, 56(Alevilik Özel Sayısı).
- Güven, U. Z. (2022). *Müzik beğenileri üzerine sosyolojik bir bakış*. İstanbul: Lakin Yayıncılık.
- Hisar, A. Ş. (2006). *Boğaziçi mehtapları*. İstanbul: Yapı Kredi Yay.
- İnal, İ. M. K. (1958). *Hoş Sadâ*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay. İstanbul
- İnalçık, H. (2005). *Şâir ve Patron*. (2.Baskı). Doğu Batı Yayınları, Ankara
- İrtem, S. K. (1999). *Osmanlı sarayı ve haremın içyüzü: Muzika-i hümayun ve saray tiyatrosu*. İstanbul: Temel Yayıncılık.
- Jakobson, R. (1990). *Sekiz yazı*. İstanbul: Düzlem Yayınları
- Karakışla, Y. S. (2015). *Eski zamanlar eski insanlar: Osmanlı toplumsal tarihi üzerine yazılar (1876-1926)*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Kılıç, M. E. (2012). *Tasavvufa giriş*. İstanbul: Sufi Kitap.
- Kongar, E. (1992). *İmparatorluktan günümüze Türkiye’nin toplumsal yapısı 1-2*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Keskiner, B. (Aralık 2005), *Ayrı Bir Dünya*, Alif Art, İstanbul
- Koçu, R. E. (1958). *İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul Ansiklopedisi Yay. İstanbul
- Menteş, M. Ü. (2011). *Semâ Âyini: Semboller ve Anlamlar*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Meriç, N. (2000). *Osmanlı’da gündelik hayatın değişimi: Âdâb-ı muâşeret*. İstanbul: Kaknüs Yay.
- Mithat, A. (2001). *Avrupa adab-ı muâşereti yahut alafranga*. Ankara: Akçağ Yay.
- O’Connel, J. M. (2013), *Alaturka: Style in Turkish Music (1923-1938)*, SOAS Musicology Series, Ashgate, Surrey
- Ortaylı, İ. (1987), *İstanbul’dan Sayfalar*, Hil Yay., İstanbul
- Özalp, N, M., (2000), *Türk Musikisi Tarihi II*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- Özbilen, N. Ö., (2007), *Fastıl Şarkıcılığı Açısından Türk Makam Müziği’nde Süslemeler*, İ.T.Ü.S.B.E., Basılmamış Sanatta Yeterlilik Tezi, İstanbul

- Öztürk, O. M. (2017). *Osmanlı Müsîkisinde "Havas Beğenisine Mahsusiyet" in Tezahürü Olarak Klasik Üslup*, Sosyoloji Dergisi, 37(2), 343-387
- Popescu-Judet, E.(Temmuz 1998), *Türk Musikîsi Kültürünün Anlamları*, Çeviren: Bülent Aksoy, Pan Yay., İstanbul
- Sağman, A. R. (2014). *Meşhur Hâfız Sami Merhûm*. Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yay.
- Sayın, Ö.& Bostancı Ege, G. (2013). Müziğin Toplumsal ve Göstergibilimsel Temelleri, Ege Eğitim Dergisi 2013 (14)2: 106-1171
- Saz (Hanım), L. (2000), *Anular / 19. Yüzyılda Saray Haremi*, Çeviren: Şen Sahir Sılan, Kurtiş Matbaacılık, İstanbul
- Schechner, R. (2015). *Ritüelin Geleceği: Kültür ve Performans Üzerine Yazılar*. Ankara: Dost Yayınevi
- Sevengil, R. A. (?), *İstanbul Nasıl Eğleniyordu*, İletişim Yay., İstanbul
- Sürelsan, İ. B. (1984). İnce saz takımlarımız. *Mızrap Dergisi*, 26, 6-7.
- Şeker, Ş. (2013). *Ders ile sohbet arasında: Ondokuzuncu asır İstanbulu'nda ilim*. İstanbul: Kültür ve Sanat Meclisleri, Zeytinburnu Belediyesi.
- Şentürk, R. (2016). *Müzik ve kimlik*. İstanbul: Küre Yayıncılık.
- Tanpınar, A. H. (2000), *Yaşadığım Gibi*, Dergâh Yay., İstanbul
- Tanrıkorur, C. (Aralık 2003), *Osmanlı dönemi türk musikîsi*, Dergâh Yay., İstanbul
- Töreyn, A. M. (2015). *Ses eğitimi: temel-kavramlar-ilkeler-yöntemler*, Ankara: Sözkese Matbaacılık
- Tura, Y. (2001). *Kitâb ü İlmü'l Müsîkî a 'lâ Vechi'l Hurûfât*, Tura Yay. İstanbul: Yapı Kredi). Yay.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1977). *Osmanlılar zamanında saraylarda musiki hayatı*. Ankara Belleten.
- Yazıcı, Ü. (2011a). *Lem 'i Atlı hakkında yazılanlar ve eserleri*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yay.
- Yektâ, R. (Ekim 2000), *Esâtîz-i Elhân*, Pan Yay., İstanbul
- Zobu, V. R. (1977), *O Günden Bugüne*, Milliyet Yay., İstanbul
- <https://www.youtube.com/watch?v=Ru8IaXOxONG> (Erişim: 11.11.2023)
- <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/ben-ki-hakanlar-hakani-sen-ki-fransa-vilayeti-krali-fransuvasin/228408> (Erişim: 20.10.2023)
- <https://muhaz.org/roman-jakobsonun-bildirisim-modeli.html> (Erişim: 10.10.2023)

4A ve 4B bölümleri sekizer ölçüden oluşup, melodik yapı ve güfte açısından 2A ve 2B bölümleriyle aynıdır. Her İki bölümde de Çargâh makamı işlenmiş, yine her iki bölümün yedinci ölçülerinde Bestenigâr gösterilmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada Çargâh Mevlevi Ayinin ölçüleri harfler ve sayılar ile kodlanarak makamsal analizi yapılmıştır. Eser içerisinde tekrar eden melodik yapılar benzerlik taşıdığı ölçülerin kodları ile eşitlenerek gösterilmiştir. Eser içindeki makamsal geçkiler Saba, Bestenigar, Uşşak, Kürdi, Nikriz, Hicazkar, Bayati olarak tespit edilmiştir. Bu geçkilerden yola çıkarak Çargah Makamı kullanımının sadece bir majör dizi olarak açıklanması doğru değildir. Fakat Arel – Ezgi – Uzdilek sistemindeki Çargah Makamı'nın sadece sistemin kolay anlaşılması amaçlı bir yol gösterici olarak kabul etmek daha doğru olacaktır.

KAYNAKÇA

Bardakçı, M.(1986). Maragah Abdülkadir, Pan Yayıncılık, İstanbul.

Levendoglu. O. (2002). XIII. Yüzyıldan Günümüze Varlığını Sürdüren Makamlar ve Değişim Çizgileri, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Kullanılan İnternet Kaynakları

https://www.neyzen.com/nota_arsivi/03_mevlevi_ayinleri/cargah_ayin_nayi_osman_dede_ney.pdf

Şekil 11: Kemeñçeci Nikolaki Müstar Peşrev

Şekil 12: Kemeñçeci Nikolaki Müstar Peşrev

Şekil 13: Şakir Ağa Müstear Şarkı Evvel Benim Nazlı Yarım

SONUÇ

İncelenen makamlara bakıldığında Hüseyini Makam 'ında aralık kullanımının 5'li la – mi (dügah, hüseyini) ve 7'li la – sol (dügah, gerdaniye) biçiminde şekillendiği tespit edilmiştir.

Rast Makamı 'nda aralık kullanımının 4'lü re- la (yegah, rast) ve 3'lü sol- si (rast, segah) olarak kullanıldığı görülmüştür.

Müstear Makamı aralık kullanımı ise kromatik olarak görülmüştür. Makamın donanım ve krakteristik özelliğinden dolayı bu aralık si- do- do diyez ve re (segah, çargah, nimhiczaz, neva) olarak gruplandırılabilir.

Tespitler ele alındığında bu aralık kullanımlarının Türk Müziği öğrencilerine seyir, solfej ve ses eğitimi derslerinde vurgulanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Özkan, İ. H., "Türk Musikisi Nazariyatı ve Usulleri Kudüm Velveleleri", Ötüken Neşriyat, İstanbul, 2003

Öztuna Y. Türk Musikisi Kavram Ve Terimleri Ansiklopedisi, (2000), Ankara

Kaçar, Gülçin.Y. Türk Müsikisi Rehperi,(2012), Ankara

<https://islamansiklopedisi.org.tr/huseyni>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/mustear>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/rast>

Kaynakça

- Evin, Aylin (Küçükçelebi). “*Uzun Havalalar/ Aylin Evin (Küçükçelebi)*”. Ankara: Kültür Bakanlığı, 2002.
- Kaptan, Zekeriya. “*Türk Halk Müziği Nazariyatı: Temel Bilgiler*”. Sivas: Esform Ofset San. İth. İhr. Tic. Ltd. Şti., 2018.
- Karakuş, İdris. “*Türk Kültüründe Bozlaklar-1 (Orta Anadolu Bozlakları)*”. Ankara: Yüce Erek Yayınevi, 2005.
- Önal, Hamit. “*Hacı Taşan Türkülerinde Makam*”. Ankara: Gece Kitaplığı/Gece Akkademi, 2018.
- Öncel, Mehmet. “*Türk Halk Müziği Formlar-Çalgılar ve Yedi Bölgeden Hikâyeli Türküler*”. İstanbul: Matsis Matbaa Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti., 2022
- Özbek, Mehmet. “*Türk Halk Müziği El Kitabı I: Terimler Sözlüğü*”. Ankara: AYK Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 1998.
- Özgül, Mustafa. Turhan, Salih. Dökmetaş, Kubilay. “*Notalarıyla Uzun Havalamız*”. Ankara: Cem Veb Ofset Ltd. Şti., 1996.
- Tokel, Bayram Bilge. *Neşet Ertaş Kitabı*, (2.Baskı) Ankara: Akçağ Basım Yay. Pazar. A.Ş., 2000.
- Tonga, Necati. “*Keskinli Hacı Taşan'ın Hayatı Ve Sanatı Üzerine*”. Türk Yurdu Dergisi; ISSN: 1300-2333, Yıl: 2001; Cilt: 21, Sayı: 167

Web Kaynakları

- <http://www.turkishmusicportal.org/tr/besteciler/detay/haci-tasan>
- <https://www.youtube.com/watch?v=A5Hnc9uGzTs>
- <https://www.youtube.com/watch?v=1pIVZ7zSUww>
- <https://www.youtube.com/watch?v=phwJYEU4L6Y>
- https://www.youtube.com/watch?v=Qb59_aR_9Bk
- <https://www.youtube.com/watch?v=f9LtsRae6AY>
- https://www.youtube.com/watch?v=B5FaUq_sOvU
- <https://www.youtube.com/watch?v=0nShGt8htEU>
- <https://www.youtube.com/watch?v=aSbcLaJ9EPc>
- <https://www.youtube.com/watch?v=s3ZAzIIUztc>
- <https://www.youtube.com/watch?v=TakM4oc7VoM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=6P32F1lrSKQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=4xEaQBDH0tU>
- <https://www.youtube.com/watch?v=vvupOG9bY-A>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Jp5d9ppmlyI>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Av9l-NiqcxE>
- <https://www.youtube.com/watch?v=DY0c14pwlzI>
- <https://www.youtube.com/watch?v=GTqLgPsiCH8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=j85OyVuZP3c>

Kaynakça

- ÇELEBİ, Binnur. “Anadolu’da Hitit Sosyal Yaşamında Kadının Yeri ve Önemi”. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, 2007.
- UYAR BOZDAĞLIOĞLU, E. Yasemin. “Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri ve İşsizlikle Mücadele Politikaları”. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 20, 2008, ss.45-65.
- ÜNAL, Ali. “Kırgız Toplumunda Geçmişten Günümüze Kalın (Başlık Parası) Geleneği”. *Milli Folklor*, Cilt: 17, Sayı: 131, 2021, ss. 47-61.
- TURAN, Ahmet. “Törelerimizde «Kalın» (Başlık) Âdeti” *Milli Folklor Dergisi*, Sayı.12, 1991, ss. 39-42.
- TÜYLÜOĞLU, Şevket. ALBAYRAK, Ali Sait. “Hayat Pahalılığı Ve Türkiye’de İllerin Hayat Pahalılığı Sıralamasını Belirleyen En Önemli Faktörlerin Ridge Regresyon Analiziyle İncelenmesi” *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 2, 2010 ss. 63-91.
- <https://www.darphane.gov.tr/cumhuriyet-donemi-tedavul-paralari> Erişim: 10.12.2023 14:24
- <https://www.sikke.net/1940-10-para-detay-54> Erişim: 10.12.2023 14:26
- <https://sozluk.gov.tr> Erişim: 10.12.2023 14:45
- <https://sozluk.gov.tr> Erişim: 10.12.2023 14:56
- <https://sozluk.gov.tr> Erişim: 10.12.2023 14:48
- <https://sozluk.gov.tr> Erişim: 10.12.2023 15:00
- <https://sozluk.gov.tr> Erişim: 10.12.2023 15:22
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/akce> Erişim: 10.12.2023 15:25
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/akce> Erişim: 10.12.2023 15:40
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/mecidiye> Erişim: 10.12.2023 15:42

kullanılması hedefine de ulaşılmıştır. Rey ve eseri *Güneşli Manzaralar* da bu hedefe ulaşan ilk örneklerden olmuştur. Bestecinin de bu hedefe ulaşmak amacıyla türküleri bozmamaya özen göstererek süitini yarattığı belirlenmiştir. Süit piyanistlik açısından değerlendirildiğinde ise bestecinin türküleri çoksesli dokuya uyarlamasında sağ ve sol el kullanımında kimi zaman teknik ve/ya yorumlama açısından zorluklar ortaya çıkmaktadır. Bu piyanistlik zorluklar, bestecinin de bazı türküleri uyarlarken zorlandığı ritmik kalıplardır.

Son sözde bir piyanist olarak bu eserin daha geniş dinleyici kitlesine ulaşmasını ve Türk bestecileri eserleri arasında hakkettiği yeri bulmasını temenni ediyorum.

Teşekkür

Ön bilgileri veren Prof. Yalçın Tura'ya ve eseri incelerken yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Seyit Yöre'ye teşekkürlerimi sunarım.

Kaynaklar

- Aracı, E. (Aralık, 2015). Hatıradan ibaret kalan şehirde gezintiler. *Andante*, ss. 48-52. https://emrearaci.weebly.com/uploads/1/3/8/7/13873024/copyright_emre_araci_-_andante_december_2015.pdf
- Dâr'ül-Elhân Külliyyatı. (1927). Harmandalı. *Anadolu Halk Şarkıları-Defter III*. İstanbul: Evkaf Matbaası, s. 3.
- Dâr'ül-Elhân Külliyyatı. (1927). Oyun Havası. *Anadolu Halk Şarkıları-Defter III*. İstanbul: Evkaf Matbaası, s. 13.
- Dâr'ül-Elhân Külliyyatı. (1928). Hapishane Türküsü. *Anadolu Halk Şarkıları-Defter IV*. İstanbul: Evkaf Matbaası, s. 15.
- Dâr'ül-Elhân Külliyyatı. (1928). Karşıdan karşıya olur mu böyle. *Anadolu Halk Şarkıları- Defter VI*. İstanbul: Evkaf Matbaası, s. 7.
- Dâr'ül-Elhân Külliyyatı. (1928). Bir güzele bakıp gönlümü verdim. *Anadolu Halk Şarkıları-Defter VI*. İstanbul: Evkaf Matbaası, s. 26.
- Dâr'ül-Elhân Külliyyatı (1928). Çenber. *Anadolu Halk Şarkıları-Defter VI*. İstanbul: Evkaf Matbaası, s. 26.
- Dâr'ül-Elhân Külliyyatı. (1928). Şu derede telli kurşun harladı. *Anadolu Halk Şarkıları-Defter VI*. İstanbul: Evkaf Matbaası, s. 27.
- Dâr'ül-Elhân Külliyyatı. (1928). Çelik pazarından ufacak taşlar. *Anadolu Halk Şarkıları-Defter VI*. İstanbul: Evkaf Matbaası, s. 32.
- İlyasoğlu, E. (1997). *Cemal Reşit Rey: Müzikten İbaret Bir Dünyada Gezintiler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Rey, C. R. (1927). Takrîz. *Anadolu Halk Şarkıları Defter III* içinde (ss. 4-7). İstanbul: Evkaf Matbaası (Çev. E. S. Tanyeli, ed. S. Yöre, 2022).
- Rey, C. R. (1928). Halk Türkülerimize Bir Nazar. *Anadolu Halk Şarkıları Defter IV* içinde (ss. 3-6). İstanbul: Evkaf Matbaası (Çev. E. S. Tanyeli, ed. S. Yöre, 2022).
- Rey, C. R. (1930-31). *Güneşli Manzaralar* (Yayınlanmamış notasyon, ed. Y. Tura). İstanbul.
- Tura, Y. (t.y.). *Güneşli Manzaralar [Önsöz]* (Yayınlanmamış metin). İstanbul.
- Ünlü, C. (2004). *Gel Zaman Git Zaman: Fonograf-Gramofon-Taş Plak*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Yöre, S. (2018). Türk ulusuna müzik arayışları; Sentez mi kültürel transplantasyon mu? Fırat Kutluk (Ed.), *Cumhuriyetin Müzik Politikaları* içinde (s. 1-14). İstanbul: h2o Kitap.

SONUÇ

Bu çalışmada Carl Reinecke'nin Op.288 Flüt ve Orkestra için Ballade eseri, icracıların daha bilinçli ve efektif performans sergilemeleri amacıyla içerik analizi yapılmıştır. Çalışılacak eserlerin dönem özellikleri ve o döneme ait sosyo-kültürel ve politik yapının eserin içeriğine etkisi unutulmamalıdır. Bestecilerin yaratıcılık özelliklerinin kendi yaşadıkları dönemden ve hayat şartlarından etki alabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Eser çalışması sırasında klasik ve barok dönemde gördüğümüz sınırlı nüans ifadeleri, romantik dönemle birlikte çok daha geniş bir kelime hazinesine dönüşmektedir. Bu da flüt icracılarının dönemin flüt renklerinin yelpazesini en yüksek verimle kullanabilmesine fırsat sağlamaktadır. Eser çalışılırken sadece flüt partisi değil, orkestra ve piyano eşliğinin de bulunduğu partitürden dikkatle ve not alınarak çalışılması akademik performansı arttırabilir. Diğer enstrümanlardan farklı olarak flüt, ağızlık yapısının ve ses çıkarmaya yönelik üfleme tekniği ile icracılara oldukça farklı ve etkili ton yapısında ve renklerde geçiş sağlayabilmektedir.

Diğer müzik formlarından farklı olarak "Ballade", kelime kökenindeki halk şiiiri, şarkısı anlamı ile çalgı performansında da aynı etkiyi yaratabilecek nitelikte bir müzik formudur. Carl Reinecke'nin Op.288 numaralı bu eserinde de olduğu gibi bu renkler, icracının donanımlı bir teknik ve ton yapısıyla cesurca ve kolaylıkla seslendirilebilir.

KAYNAKÇA

- BETHEA, Stephanie. (2008). The Flute Music of Carl Reinecke. University of Washington ProQuest Dissertations Publishing, Washington.
- BLIZZARD, J. (2007). Expanded tonality: The treatment of upper and lower leading tones as evidenced in Sonata 'Undine', IV by Carl Reinecke, Yayınlanmamış Master Tezi, University of Florida, Florida.
- CANGAL, Nurhan. (2021). Müzikte Formlar. Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- DİK, C. (2019). Carl Reinecke'nin 'Undine' Flüt Sonatının Hikâyesi Ve İncelenmesi, Ekev Akademi Dergisi, Cilt 23 Sayı 78 (123-136)
- DOĞAN UĞURLU, E. (2022). Fransız Flüt Ekolü ve Paris Konservatuvarı Morceau Imposé Geleneği. Gece Kitaplığı, Ankara.
- MİMAROĞLU, İ. (1999). Müzik Tarihi. Varlık Yayınları, İstanbul.
- SAY, A. (2005). Müzik Sözlüğü, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.
- SELANİK, C. (1996). Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni. Doruk Yayıncılık, Ankara.
- USMANBAŞ, İlhan. (1974). Müzikte Biçimler. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Görsel 1 ve Görsel 2: REINECKE C. Op.288 Flüt ve Orkestra için Ballade.
https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/6/63/IMSLP620650-PMLP120183-Reinecke_Ballade_op_288_SCORE_Jacopo_Tore.pdf
- Görsel 3, Görsel 4, Görsel 5, Görsel 6: REINECKE C. Op.288 Flüt ve Orkestra için Ballade (Flüt ve piyano için uyarlama).
https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/e/e6/IMSLP58594-PMLP120183-Reinecke_Ballade_op288_Piano.pdf

Bu çalışmada, incelenen Schubert liedlerin solo piyano için düzenlenmiş uyarlamalarına yer verilerek piyano eşliklerini yalnızca ‘piyano eşliği’ olarak değil, bir piyano eseri olarak değerlendirebilme konusuna dikkat çekilmek istenmiştir. Aynı zamanda yalnızca piyano için yazılmış eserleri icra ederken de bir vokal tarafından seslendiriliyormuş gibi, müzikal çizgiyi fark edebilme takip edebilme gibi konuların önemli olduğu düşünülmektedir. Piyano eserlerinde yer verilen müzikal unsurların, cümlelerin, ifade aktarımının liedler özelinde çalışmalar yapılarak çok iyi anlaşılabilceğine inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- AKKILIÇ, D.**, Lied Sanatında F. Schubert ve “Schwanengesang” Lied Dizisinden “Standchen”ın İncelenmesi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Haziran 2010, Cilt 12 Sayı 1 (434-444)
- BORAN, İ., ACAR, K.Y.**, Kültürel Tarih Işığında Çok Sesli Batı Müziği, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2022
- BÜKE, A.**, Romantizmin Işığı Clara, Can Sanat Yayınlar A.Ş., İstanbul, 2017
- ÖNAL, S.**, Romantik Dönemdeki Franz Schubert’in Lied Formuna Katkıları, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anasanat Dalı, Adana, 2010
- SABAR, G.**, Liedler ve Ozanlar, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2013
- SAY, A.**, Müzik Tarihi, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara, 1995
- SCHUBERT, F.**, Schwanengesang Lieder-Cyclus für Eine Singstimme und Klavierbegleitung, 1828
- YALINKILIÇ, E. KESER VAROL, S.**, Müzik Tarihinde Klasik-Romantik İkilemi: Franz Schubert’in Do Minör Impromptu’su (D.899 No.1) Üzerinden Bir İnceleme, Sahne ve Müzik Eğitim - Araştırma e-Dergisi, 2023; 9(16): 55-80

KAYNAKÇA

- Alpay, T. Ö. (2010). Romantik Dönemde Varyasyon ve Johannes Brahms'ın Solo Piyano İçin Varyasyonları, Sanatta Yeterlik Tezi, 9 Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Au, H-F. (2003). Johannes Brahms' '51 Übungen für das Pianoforte'. An analytical study of pianistic techniques In Brahms' Pedagogical Piano Literature, Doktora tezi, University of Houston.
- Cangal, N. (2004). Müzik Formları. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Choi, Y. (2017). The Paganini Variations: A Study of Selected Works by Liszt, Brahms, Rachmaninoff, Lutosławski, and Muczynski, Doktora Araştırma Projesi, School of Music Morgantown, West Virginia.
- Kahraman, B. (2022). Johannes Brahms'ın Op. 118 Altı Pişano Parçası'nın Armoni, Form ve Stil Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Kaya, A.C. (2023). Moritz Moszkowski'nin Op. 92 Sol El İçin Etütler Dizisinin İncelenmesi, International Social Sciences Studies Journal, Ekim 2023, Cilt 9 Sayı 116 (8821-8830).
- Kuvandı, D. (2021) Johannes Brahms'ın Eserlerinden Örneklerle "Piyano İçin 51 Egzersiz" İçerisindeki Alıştırmaların İncelenmesi, Sanatta Yeterlik Sanat Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Lewandowski, D.K. (1999) Brahms's Early Piano Variations, Doktora Tezi, Temple University.
- Sünder Şentürk, R. (2019) Johannes Brahms 51 Pişano Egzersizi, Konservatoryum-Conservatorium, Cilt: 6, Sayı: 2 (169-186).
- Zhou, W. (2012). Piano Variations by Liszt, Lutosławski, Brahms, and Rachmaninoff on a Theme by Paganini, Doktora Tezi, Rice University.

NOTA EDİSYONLARI

- Cai, C. (2008) Brahms 51 Übungen für Klavier. Farmington, Maine: G. Henle Verlag.
- Behr, J., Roggenkamp, P. (2002) Brahms 51 Übungen für das Pianoforte. Viyana: Wiener Urtext Edition, Schott/Universal Edition.

GÖRSEL KAYNAKÇA

- Johannes Brahms. WoO. 6, 51 Übungen für das Pianoforte (Piyano için 51 Egzersiz). Erişim: 29.01.2021, https://imslp.simssa.ca/files/imglnks/usimg/7/75/IMSLP104077-PMLP06574-Brahms_Werke_Band_15_Breitkopf_JB_84_WoO_6_scan.pdf
- Johannes Brahms. Op. 35, Paganini'nin Bir Teması Üzerine Varyasyonlar, 1. Kitap. Erişim: 30.01.2021, https://ks4.imslp.info/files/imglnks/usimg/c/cc/IMSLP08460-Brahms_-_Paganini_Variations_-_Book_1_-_Breitkopf.pdf
- Johannes Brahms. Op. 35, Paganini'nin Bir Teması Üzerine Varyasyonlar, 2. Kitap. Erişim: 30.01.2021, https://ks4.imslp.info/files/imglnks/usimg/e/e2/IMSLP08461-Brahms_-_Paganini_Variations_-_Book_2_-_Breitkopf.pdf
- Niccolo Paganini. Op.1, Solo Keman İçin 24 Kapris. Erişim: 07.12.2023, <https://vmirror.imslp.org/files/imglnks/usimg/6/68/IMSLP228452-SIBLEY1802.18740.0874-39087011619709score.pdf>

bulunduğu ve bu alanda araştırma yapan üniversite sayısının artması, özengen müzik eğitiminin çocuklarda ve yetişkinlerde sağladığı kazanımlar, eğitim süreçlerinde yaşanan problemler, özengen müzik eğitiminin koro alanına ilişkin boyutu, özengen müzik eğitiminde öğrenimi tercih edilen müzik türleri gibi konularda da araştırmalar yapılması önerilir.

Kaynakça

- Alyörük, G. (2016). Türkiye’de Gitar Alanında Yapılan Lisansüstü Tezler: Bir Bibliyografya Çalışması, *Balikesir University Journal Of Social Sciences Institute*, 19 (35), 55-79.
- Babacan, E. (2021). Türkiye’de Piyano İle İlgili Yapılan Lisansüstü Araştırmaların İçerik Analizi: (1995-2017), *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (3), 1159-1191.
- Baylan, B. (2021). *İstanbul’da MEB’e Bağlı Özengen Müzik Eğitimi Veren Kurumların Çok Yönlü İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bilen, H. (2020). *Özengen (Amatör) Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Müzikal Motivasyon Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Bingöl, F. (2010). *Özengen Gitar Eğitiminde Parmak Hazırlamalı Öğretim Yönteminin Öğrencilerin Gitar Çalmadaki Başarılarına Etkisi (Özel Çağlar Müzik Kursu Örneği)*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün E. A., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (7. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2014). *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, (2. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, S. (2012). *Müller-Rusch Metodu ve Bu Anlayışla Hazırlanmış Türk Ezgilerinin 7-11 Yaş Çocuklarının Keman Çalma Becerilerine Etkileri*, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Demirbatır, R. E. (2001). Müzik Alanı Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlik Tez Bibliyografyası, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 123-141.
- Ergün, E. (2003). *İlköğretim Okullarındaki Özengen Müzik Eğitiminin Öğrencilerin Müziksel Davranışlarına Yansımalarına İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hancıoğlu, G. (2010). Ankara’daki Özengen (Amatör) Müzik Eğitimi Veren Kurumların Eğitim Anlayışları ve Yönetim Biçimleri Üzerine Genel Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karan, M. (2011). *Özengen Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Çalgı Eğitimi Alan Öğrencilerin Mesleki Yönelimlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karkın, A. M. (2013). Müzik Bilimleri Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(2), 143-149.
- Korkmaz, I. (2019). *İlkokul Özengen Solfej Eğitiminde Oyunun Öğrenmeye Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kulay, G. ve Özdek, A. (2018). Türk Halk Müziği Nefesli Çalgılarıyla İlgili Lisansüstü Tezler Üzerine Bir İçerik Analizi Çalışması, *Sosyal ve Beşerî Bilimler Çalışmaları*. 294- 306.

- Nazlımoğlu, E. (2021). Müziksel İştme Okuma Yazma Dersi Öğretim Yöntemleri ve Modellerine Yönelik Yapılmış Lisansüstü Araştırmalar, *Sosyal Bilimler Dergisi-Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(55), 317-335.
- Nazlımoğlu, E. & Karakoç, E. (2023). Türkiye'deki Üniversitelerde Müzik Bilim/Sanat Alanında Lisansüstü Eğitime İlişkin Bir Durum Tespiti, *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı 1, 1399-1426.
- Oktay, C. (2017). *Türkiye'de Özengen Müzik Eğitiminde Uluslararası Sertifikalı Müzik Eğitimi Programlarının İşlevinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Orhan, Ş. Y. (2012). Türkiye'de Viyolonsel Alanında Yapılmış Yüksek Lisans, Doktora ve Sanatta Yeterlilik Tezleri, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2), 701-716.
- Özerdem, D. M. (2021). *Londra Trinity Koleji Sertifikalı Müzik Eğitimi Programı Piyano Dalının Özengen Müzik Eğitimi Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Öztop, S. (2007). *Planlı ve Programlı Bir Özengen Koro Eğitimi İle Bireye Kazandırılması Hedeflenen Eğitsel, Toplumsal ve Kültürel Yeterliklerin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sonsel, Ö. B. (2018). Türkiye'de Viyola Alanında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 47, 340-359.
- Türk, S. G. (2018). *Özengen Müzik Eğitimi Alan ve Almayan 7. Sınıf Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tüzlin, N. V. (2019). *Özengen Müzik Eğitiminin Eğitim Fakülteleri Özel Yetenek Sınavları Açısından İrdelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uçan, A. (2005). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar İlkeler Yaklaşımlar ve Türkiye'deki Durum*, (3. Basım), Ankara: Evrensel Müzikevi.
- Uğurveren, T. (2022). *Türkiye'de Çocuk ve Gençlik Orkestralarının İdari, Eğitsel ve Sanatsal Yapılanmasına İlişkin Bir Durum Çalışması*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Yavçin, A. N. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Özengen Çalgı Eğitimi Konusundaki Yönelimlerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, (7. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, F. & Türkmen, U. (2019). Solfej Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin Betimlenmesi, *Turkish Studies Social Sciences*. 14 (5), 2793-2804.

URL Kaynakları:

YÖK. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2547.pdf> [Erişim tarihi: 20.11.2023].

çocukların tespiti ve bu çocuklar için yapılacak yönlendirmeler, okul öncesi dönemde müzik derslerini yürüten öğretmenlerin karşılaştıkları problemler ve çözümleri, okul öncesi öğretmenliği bölümleri müzik derslerindeki işleyişin, programın incelenmesi gibi konulara odaklanması önerilebilir.

Kaynakça

- Aydingöz Çaylı, R. (2022). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Uyguladıkları Müzik Etkinliklerine Yönelik Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Baş, R. (2022). *Okul Öncesi Eğitimde Kullanılan Müzik Etkinliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Beliz, A. (2023). *Orff Schulwerk Destekli Müzik Eğitiminin Okul Öncesi Öğrencilerinin Dikkat Ve Sosyal Becerileri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Büyükbayram, O. A. (2019). *Türkiye’de Okul Öncesi Eğitiminde En Çok Kullanılan Çocuk Şarkılarının Notalarının, Çocukların Yaşlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi ve Şarkıların Türk Dili Prozodi Kurallarına Göre İncelenmesi*, Sanatta Yeterlik Tezi, Haliç Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Dikici, A. (2002). *Orff Tekniği İle Verilen Müzik Eğitiminin Matematik Yeteneğine Etkisinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğru, E. (2010). *3-6 Yaş Grubu Çocukların Müziksel İletişim Boyutları Ölçeğinin Geliştirilmesi*, Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Durmaz, İ. B. (2023). *Ukulelenin Okul Öncesi Müzik Eğitiminde Kullanılabilirlik Durumuna İlişkin Öğretmen Görüşleri Ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdem, A. R. (2012). *Bilim İnsanı Yetiştirmede Araştırma Eğitimi. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, (3), 166-175.
- Ertekin Kaya, M. N. (2023). *Okul Öncesi Müzik Eğitiminde Kodaly Yaklaşımı Temelli Bir Müzik Öğretim Programı Tasarısı*, Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Göncü Özal, İ. (2002). *4-6 Yaş Anaokulu Çocuklarına Uygulanan Müzik Eğitiminin Müziksel Ses Ve İşitsel Algı Gelişimlerine Etkileri*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gül, G. (2012). *Okul Öncesi Altı Yaş Çocukları İçin Oluşturulan Şarkı Dağarcığının Müziksel Gelişim Düzeylerine Etkisi*, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Kaya, Ö. (2022). *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Müzik Derslerindeki Öz Yeterlik, Başarı ve Müzik Okuryazarlığına Etkisi*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Kırnık, M. (2023). *Covid-19 Pandemi Sürecinde Okul Öncesi Müzik Eğitimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Kuşcu, Ö. (2017). *Orff Schulwerk Pedagojisi Destekli Müzik Eğitim Programının 5 Yaş Çocuklarının Yaratıcılıklarına Etkisi*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Mertoğlu, E. (2002). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Grubundaki Çocukların Ritim (Tartım) Algulamalarının İncelenmesi*, Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Modiri, I. G. (2009). *Okul Öncesi Döneli 60-72 Aylık Çocuklar İçin Çoklu Zekâ Kuramına Göre Düzenlenmiş Bir Müzik Eğitimi Ve Bireysel Enstrüman Eğitimi Programı Geliştirilmesi: Piyano Eğitimi Örneği*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir Tuncer, D. (2012). *Okul Öncesi Eğitiminde Dalcroze Yaklaşımı*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Öztürk, E. (2020). *Müzik Eğitiminin Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Değerler ve Sosyal Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Sonakın, S. (2022). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Müzik Öğretimine Yönelik Özyeterliklerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Temiz, E. (2007). *Okul Öncesi Eğitimde Üç Yaş Dönemindeki 35-40 Aylık Çocuklarda Uygulanan Ses Eğitiminin İşitme Kayıplı Ve İşitme Kayıpsız Çocukların Müziksel Ses Gelişimlerine Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Topaç, N. (2022). *Şarkı Ağırlıklı Değerler Eğitimi Programının (ŞADEP) 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Türkoğlu, D. (2019). *Gordon Müzik Öğrenme Teorisi Erken Çocukluk Müzik Eğitimi Programının Çocukların Müzikal Duyumsamasına Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vapur, H. (2022.) *Okul Öncesi Ve Sınıf Öğretmenlerinin Müzik Okuryazarlık Düzeylerinin Karşılaştırmalı İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.
- Yapalı, Y. (2023). *Erken Çocuklukta Müzik Eğitimi Alanında Uzmanlık Eğitimi İçin Alan Yeterliklerinin Belirlenmesi ve Bir Program Önerisi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

URL Kaynakları:

- MEB. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> [Erişim Tarihi: 10.12. 2023].
- MEB. https://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/M%C3%BCzik%20Etkinlikleri%20%28Erken%20%C3%87ocuklukta%20Program%29.pdf [Erişim Tarihi: 05.12. 2023].
- YÖK. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2547.pdf> [Erişim tarihi: 20.11.2023].

Genel müzik eğitimi tıpkı diğer müzik eğitimi alanlarını besleyen önemli bir müzik eğitimi alanıdır. Buna bağlı olarak 5. sınıf müzik dersi kazanımlarının öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılması ve davranışa dönüştürülmesi belli bir hazırbulunuşluk gerektirmektedir. Bu hususta tıpkı özel okullarda olduğu gibi, ilkokul birinci kademe (1.2.3.4. Sınıf) müzik derslerinin müzik öğretmenleri tarafından yürütülmesinin daha anlamlı olacağı düşünülmektedir. Okul şarkılarının, türkülerin ve marşların öğretiminde beden perküsyon, aynalama, yansılama gibi çeşitli yöntemlerin etkinliklerde daha görünür bir şekilde kullanılmasının öğrencileri müzik dersine yönelik motive edici olabileceği düşünülmektedir.

Öğretim programında önerilen Dalcroze, Suzuki, Orff, Kodaly, gibi müzik öğretim yaklaşımları ve metotlarının, ders kitaplarındaki etkinlikler içerisinde daha görünür bir şekilde yer almasının öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Benzer bir şekilde okullardaki fiziksel imkanların müzik dersi sürecine katkı sağlayacak şekilde tasarlanması da öğrencilerin müzik dersine yönelik motivasyonlarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Yıldız, A. & Özdemir, T. Y. (2021). Pozitif Algı Düzeyi ile Motivasyon Arasındaki İlişki: Öğretmenler Üzerine Bir Çalışma . *Anadolu Journal of Educational Sciences International* , 11 (2) , 771-789 . DOI: 10.18039/ajesi.825574
- Bayrakçeken, S., Samancı, O., & GÖKBULUT, N. (2021). Theory of mindset and motivation to learn. *Sinerji Uluslararası Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 153-162. <https://doi.org/10.54971/synergy.986217>
- Şeker, B. and Aslan, Z. (2015). Refugee children in the educational process: an social psychological assessment. *Kuramsal Eğitimbilim*, 8(1), 86-105. <https://doi.org/10.5578/keg.8234>
- Dönertaş, A. (2023). İsviçre eğitim sistemi.. <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub93.c481>
- Durak, İ. (2021). Psikolojik sağlamlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide öz yeterliğin aracı etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(78), 1175-1190. <https://doi.org/10.17755/esosder.816639>
- Özevin, B. (2006). Oyun, dans ve müzik dersine ilişkin motivasyon ölçeği. *Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu Bildirisi*, 26, 28.
- Aksoy, Y. (2022). Müzik Öğretmenlerinin Geçici Koruma Statüsündeki Öğrencilerin Müzik Eğitimine Yönelik Görüşleri. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 2(26), 439-458. <https://doi.org/10.56074/msgsusbd.1175885>
- Parasız, G. and Arslan, E. (2021). Bilim ve sanat merkezlerindeki öğrencilerin müzik dersinde karşılaştıkları sorunlar ve derse yönelik tutumlarının incelenmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 27(46), 101-120. <https://doi.org/10.32547/ataunigsed.843035>
- Kocaarslan, B.(2009) Genel Müzik Eğitimi Alan İlköğretim Öğrencilerinin Müzik Dersine İlişkin Tutum, Müzikal Özgüven Ve Motivasyon Düzeylerinin Karşılaştırılması. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Yayınlanmış yüksek lisans tezi.
- Uçan, A. (2005). Müzik eğitimi, temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum (3. basım). Ankara: Evrensel Yayınevi.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Müzik Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)
- Çelik, M., Efendioğlu, Y., Özer H., Özkan İ., (2019) Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Müzik Ders Kitabı 978-975-11-4590-1

KAYNAKÇA

- Çınar Ç., Alpagut U. (2020). Comparison Of Teachers And Students' Views On The Intonation Problem Encountered In The Cello Education Process With Student Performance. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(20), 1853-1865. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2020.20.58249-652462>
- Elbeyi, G. & Sakar, M. (2020). Viyolonsel Eğitimine Dördüncü Pozisyondan Başlamak Üzerine Görüş Ve Öneriler . *Eurasian Journal of Music and Dance* , (17) , 175-190 . DOI: 10.31722/ejmd.845876
- Eroğlu, Ö. (2018) Kangal ve yöresi türkülerinin viyolonsel eğitiminde kullanılmasına ilişkin bir çalışma,gazi üniversitesi, eğitim bilimleri enstitüsünde yayınlanmış yüksek lisans tezi
- Karlıdağ, M. S. (2022). Ahmed Adnan Saygun'un Opus 12 Viyolonsel-Piyano Sonatı Üzerine Bir İnceleme . *Eurasian Journal of Music and Dance* , (20) , 127-142 . DOI: 10.31722/ejmd.1146338
- Kaya,E.E. & Gökbudak Z.S. (2011). Viyolonsel eğitiminde makamsal etüt ve egzersizlerin kullanım durumuna ilişkin bir araştırma. *Fine Arts*, 6(4), 532-559.
- Önder, Yıldız, Demirbatır (2022). Viyolonsel Eğitiminde Hicaz Saz Semâilerinin Kullanımına Yönelik Bir Model Önerisi *EB*, 209(47). <https://doi.org/10.15390/eb.2022.10805>
- Avcı Akbel, B. (2018). Türk Müziği Viyolonsel Eğitiminde Entonasyon Problemleri ve Sebepleri . *Kastamonu Eğitim Dergisi* , 26 (5) , 1711-1722 . DOI: 10.24106/kefdergi.2459
- Demirci, B. (2013). Viyolonsel eğitiminde geleneksel Türk müziğine yönelik bir çalışma modeli . *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-1), 117-129.
- Cömert, M. & Erim, A. (2018). Viyolonsel Eğitimiyle İlgili Araştırma Sonuçlarının Alana Katkısı Ve Uygulanabilirliği. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 18 (1) , 107-129 . DOI: 10.17240/aibuefd.2018.-363890
- Avcı Akbel, B. . (2018). Opinions of Instructors on The Teaching Methods of Turkish Music in Cello Education. *Journal of Qualitative Research in Education*, 6(2). <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.6c2s5m>
- Nazlıhaka, S. İ. & Kumtepe, M. A. (2020). Çağdaş Türk Bestecilerinin Viyolonsel İçin Bestelediği Eserlerin Viyolonsel Sanatçıları Tarafından Tanınma Durumları . *Balkan Müzik ve Sanat Dergisi* , 2 (2) , 83-98 . DOI: 10.47956/bmsd.810684
- Avcı Akbel, B. (2019). Profesyonel Viyolonsel İcracılarının Performans Gelişim Süreçlerini Etkileyen Unsurlar. *efdyyu*, 1(XVI), 464-485. <https://doi.org/10.23891/efdyyu.2019.133>

hazırlamada ve duygu ifadelerinde titiz olmasını gerektiren “Gretchen am Spinnrade” isimli bu Lied eşliği, piyanistin duygusal kıvraklığını geliştirmektedir.

Form olarak klasik bir üslupta yazılan ve piyano partisinde kendi bölümüne odaklanan piyanistin tam bir dikkatle şancıyı takip etmesini öngören D.118 numaralı bu Lied, eşlik olarak bir piyanisti uğraştıracak ve geliştirecek bir eserdir.

Eser, piyano enstrümanının yapısı gereği çok çeşitli pozisyonlara, aralıklara, atlamalara ve çeşitli tekniklere açık olan icracıyı, tek bir hareket kalıbına kısıtlayarak bu devamlılıkta birçok geçişi ve rengi yaratmaya yönlendirmektedir.

Şarkıları besteleyen kompozitörler bir şiirden yola çıkarlar, ruh halini, atmosferi ve görüntüleri müziğe çevirirler. (Kamien, 1996: 308) Piyanist, Schubert’in D.118 numaralı Lied’inde, atmosferi müziğe çevirme sorumluluğunu eserin başından sonuna kadar elinde tutar.

Kaynaklar

- Boran, İ./Şenürkmez, K. Y. (2007) Kültürel Tarih Işığında Çoksesli Batı Müziği, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Davran, Y. (1997) Şarkı Söyleme Sanatında Eşliğin Önemi ve Yeri, Devlet Tiyatroları Vakfı Yayınları, Ankara.
- Fenmen, M. (1947) Piyanistin Kitabı, Akba Kitabevi, Ankara.
- Goethe, J.W. (2015). Faust, Roman Yayınları, İstanbul.
- Gültek, B. (2007), Piyano Bir Çalgının Anatomisi,, Epilog Yayıncılık, Ankara.
- Kamien, R. (1996) Music an Appreciation, The McGraw-Hill Companies Inc, U.S.A.
- Say, A. (2006) Müziğin Kitabı, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara.
- Selanik, C. (1996) Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni, Doruk Yayıncılık, Ankara.
- Yazıksız, F. (2023) Opera Şarkıcılığında Artikülasyonun İncelenmesi: Türkçe, Almanca, Fransızca ve İtalyanca Eserlerden Örneklendirilmesi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanatta Yeterlik Tezi, Yayınlanmamış tez, Eskişehir.
- Yehudi Menuhin Music Guides, (1994) Voice, Kahn&Averill, London.
- Yener, F. (1991) Müzik Kılavuzu, Bilgi Yayınevi, Ankara.

İnternet Kaynakları

- <https://www.britannica.com/topic/Gretchen-am-Spinnrade>, son erişim tarihi: 01.11.2023
- <https://jarednm.medium.com/franz-schubert-5c456120acc>, son erişim tarihi: 01.11.2023
- <https://oxfordsong.org/song/gretchen-am-spinnrade-2>, son erişim tarihi: 01.11.2023
- IMSLP13971-SchubertD118_Gretchen_Am_Spinnrade, son erişim tarihi: 17.11.2023

KAHRAMANMARAŞ KAPALI ÇARŞI GELENEKSEL MESLEK FOLKLORU

DR. ADNAN BOYUNDURUK

EĞİTİM
yayınevi

KAHRAMANMARAŞ KAPALI ÇARŞI GELENEKSEL MESLEK FOLKLORU

Dr. Adnan Boyunduruk

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-33-2

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

KAHRAMANMARAŞ KAPALI ÇARŞI GELENEKSEL MESLEK FOLKLORU

Dr. Adnan Boyunduruk

VI+224 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6658-33-2

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

KAYNAKÇA

- Abrahams, D. R. (2014). Halk bilimini etnolojik ve sosyolojik yönleriyle açıklamak (Çev. Ayça Yavuz). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Aça, M. (2000). Kültür-medeniyet kahramanları ve Türk müzik aletlerinin ortaya çıkışı hakkında teşekkül etmiş bazı efsaneler. *Milli Folklor*, 45, 43-51.
- Aça, M. (2014). Halk şiirinde tür ve şekil. M. Ö. Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* (s. 239-286) içinde. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aça, M. (2015). Meslek folkloru araştırmaları tarihine bir bakış. *Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 111-137.
- Adanır, F. (2014). Kahramanmaraş'ın geleneksel mimarisi. Orhan Doğan, Ramazan Avcı, Serdar Yakar (Ed.) "*Akdeniz'in Altın Kenti*" *Kahramanmaraş* (s. 227-258) içinde. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Adanır, F. vd. (2012). *Kahramanmaraş beylik ve Osmanlı dönemi çarşıları*. Kahramanmaraş: Kristal Reklam Matbaacılık.
- Adorno, T. W. ve Horkheimer, M. (2014). *Aydınlanmanın Diyalektiği*, (Çev. Nihat Ülner-Elif Öztarhan Karadoğan). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Akalın, H. Ş. (1998). İnternetteki Türkoloji dünyası. *Türk Dili*, (556), 286-300.
- Akbaş, A. (2018). *Bütün şiirleri*. Ankara: Bengü Yayınları.
- Akdağ, M. (1979). *Türkiye'nin iktisadi ve içtimai tarihi*. c. I 1243-1453. Ankara: Tekin Yayınevi.
- Akkuş, M. (2018). Moğol tahakkümü döneminde Anadolu şehirlerinin korunmasında ahiler. *III. Ahilik Sempozyumu Bildirileri (5-7 Ekim 2017 Kırşehir)* (s. 613-626) içinde. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Yayını, 2.
- Akpınarlı, H. F. (2004). *Kırım el sanatlarının dünü ve bugünü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Akpınarlı, H. F. (2014). Keçecilik. *Kahramanmaraş el sanatları*. c.II (s. 277-299) içinde. Ankara: Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık.
- Akpınarlı, H. F. ve Çolak, A. (2013). Kahramanmaraş el sanatlarının sorunları ve çözüm önerileri. C. Kabakçı vd. (Ed.). *Uluslararası Türk ve Dünya Kültüründe Kahramanmaraş Sempozyumu 18-20 Nisan 2013 Kahramanmaraş* c.I (s. 27-36) içinde. Ankara: Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık.
- Aksoy, Ö. A. (1946). *Gaziantep ağzı III-sözlük ve kullanılmayan kelimeler*. İstanbul: İbrahim Horoz Basımevi.
- Aksoy, Ö. A. (1963). Atasözleri, deyimler. *Türk Dili Araştırmalar Yıllığı-Belleten*, 10, 131-166.
- Aktan, C. C. (2009). Ahlak ve ahlak felsefesine giriş. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 38-59.
- Aktan, C. C. (2013). Meslek ahlakının temelleri ve boyutları. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 151-174.
- Alparslan, Y. (2009). *Büyük hiciv şairi Âşık Mısdılı (Mustafa Hartlap'ın) hayatı ve şiirleri*. (Ed. Serdar Yakar) Kahramanmaraş: Ukde Kitaplığı.
- Alparslan, Y. ve Polat, C. (2014). *Eski Maraş'ta demircilik ve demirciliğe bağlı sanatlar*. (Ed. Cevdet Kabakçı ve Serdar Yakar) Ankara: Öncü Basımevi.
- Alparslan, Y. ve Toroğlu, E. (2015). *1914 yılı Maraş kazası*. Kahramanmaraş: Noya Medya Kitaplığı.
- Alpaslan, E. (2020). *Arşiv belgelerine göre Maraş milli mücadelesi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları Serisi: 96.
- Altıntaş, K. M. (2016). Kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel Türk el sanatkarlarının karşı karşıya bulunduğu ticari sorunların analizi. *Bilig*, (77), 157-182.

- Anadol, C. (1991). *Türk İslam medeniyetinde ahilik kültürü ve fütüvvetnameler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları.
- Arıncı, Ü. D. (2013). Meslek seçiminde, meslek standartları ve personel belgelendirmenin rolü. *Ulusallararası İş ve Meslek Danışmanlığı Kongresi, 28- 29 Kasım 2013* (s. 138- 148) içinde. Ankara: İşkur-Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Arsal, S. M. (1947). *Türk tarihi ve hukuk*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Arslan, A. (2009). *Felsefeye giriş*. Ankara: Adres Yayınları.
- Arslan, M. (2012). *İş ve meslek ahlaki dünya ve Türkiye örnekleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Artun, E. (2011a). *Türk halk edebiyatına giriş*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Artun, E. (2011b). *Âşık edebiyatı metin tahlilleri*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Artun, E. (2012a). *Âşıklık geleneği ve âşık edebiyatı*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Artun, E. (2012b). *Anonim halk edebiyatı nesri*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Artun, E. (2015). *Türk halkbilimi*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Âşıkpaşazâde, (2013). *Tevârih-i Âl-i Osman Âşıkpaşazâde tarihi*. (Haz. Ayşenur Kala), İstanbul: Kamer Yayınları.
- Atalay, B. (1973). *Maraş tarihi ve coğrafyası*. İstanbul: Dizerkonca Matbaası.
- Atalay, B. (2008). *Maraş tarihi ve coğrafyası*. (Haz. İlyas Gökhan ve Mehmet Karataş), Kahramanmaraş: Ukde Kitaplığı.
- Avcı, R. (2008). *Kahramanmaraşlı şairler antolojisi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Valiliği.
- Avcı, R. (2014). *Endemik bitki cenneti Kahramanmaraş*. (Ed. Orhan Doğan, Ramazan Avcı, Serdar Yakar) Akdenizin altın kenti Kahramanmaraş, (s.134-143) içinde. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Aydın, İ. (2014). *Yöneltil, mesleki ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydoğan, F. ve Kırık, A. M. (2012). Alternatif medya olarak yeni medya. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (18), 58-69.
- Aytekin, E. (2018). *Tarihten günümüze fütüvvet ve ahilik*. İstanbul: Kayıhan Yayınları.
- Babinger, F. ve Köprülü, F. (1996). *Anadolu'da İslamiyet*, (Çev. Ragıp Hulusi). İstanbul: İnsan Yayınları.
- Balkanal, Z. (2021). Gerede'de kaybolan bir meslek "bakırcılık". *Mehmet Akif Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (34), 68-85.
- Barişta, H. Ö. (1998). *Türk el sanatları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Barkan, Ö. L. (2020). *İstila devirlerinin kolonizatör Türk dervişleri*. (Haz. Yahya Kemal Taştan), İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Bascom, R. W. (2014a). Halk bilimi, sözlü sanat ve kültür. (Çev. Nilgöl Aytuzlar). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Bascom, R. W. (2014b). Folklorun dört işlevi. (Çev. Ferda Çalış). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Başgöz, İ. (1996). "Protesto: folklorun beşinci işlevi (fonksiyonu)". *Folkloristik: Umay Günay Armağanı*, (Haz. Özkul Çobanoğlu ve Metin Özarslan). Ankara: Feryal Matbaası.
- Başgöz, İ. (2008). *Türkü*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Başpınar, A. (2020). *Aşk-ı Temaşa*. (Ed. Merve Ateş) İstanbul: Efsus Yayınları.
- Battuta, İ. (2004). *İbn Battuta seyahatnamesi (Cilt: 1)*. (A. Sait Aykut, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bauman, R. (2014). Halk Biliminin farklı kimliği ve sosyal tabanı. (Çev. Ferudun Çotra). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Baykara, T. (2005). *Türk kültürü*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

- Baykara, T. (2019). *Anadolu'nun tarihi coğrafyasına giriş I Anadolu'nun idari taksimatı*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Baykasoğlu, N. (2014). Yorgancılık. *Kahramanmaraş el sanatları c.II* (s. 303-314) içinde. Ankara: Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık.
- Baylan, M. ve Bozkaya, G. (2017). Ahşap oyma sanatı. Kahramanmaraş: *Kahramanmaraş Ansiklopedisi*. c.1, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları.
- Bayraktar, M. F. (2020). *İslam eğitiminde öğretmen öğrenci münasebetleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları.
- Bayram, M. (2001). Türkiye Selçukluları döneminde bilimsel ortam ve ahiliğin doğuşuna etkisi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (10), 1-11.
- Bayram, M. (2004). Ahi Evren Hâce Nasirü'd-din ile Alaü'd-din Çelebi'nin öldürülmesi ve ölüm tarihlerinin tespiti. *İstem*, (3), 37-57.
- Bayram, M. (2016). *Fatma Bacı ve Bacıyân-ı Rum Anadolu Bacılar Teşkilatı*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Bayram, M. (2018). *Ahi Evren Hâce Nasirü'd-din Mahmut ve ahi teşkilatının kuruluşu*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Bayram, M. (2020). *Sosyal ve siyasi boyutlarıyla Ahi Evren-Mevlâna mücadelesi*. Konya: Çizgi Kitapevi.
- Bayram, S. (1994). Ahilik ve bir ahi şecerenamesi. *Belleten*, LVIII (222), 295-310.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı devletinde ekonomik hayatın yerel unsurları: Ahilik Teşkilatı ve esnaf loncaları. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat fakültesi Dergisi*, (21), 81-114.
- Ben Amos, D. (1997). Şartlar ve çevre içinde folklorun bir tanımına doğru. (Çev. Metin Ekici). *Milli Folklor*, (33), 74-87.
- Bıçakçı, Y. Z. (1963). Bıçakçılık sanatı üzerine notlar. *Türk Etnografya Dergisi*, (57), 102-114.
- Bibi, İ. (1941). *Anadolu Selçuki devleti tarihi*, (Çev. M. Nuri Gencosman). Ankara: Ulus Basımevi.
- Boratav, P. N. (1983). *Folklor ve edebiyat II*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Boratav, P. N. (1984). *100 soruda Türk folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (2019). *100 soruda Türk halk edebiyatı*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Boyras, Ş. (1998). Lakaplar konusunda bazı dikkatler ve bir yöre örneği. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (7), 107-138.
- Boyunduruk, A., Bozoğullarından, B., Karabudak, G. ve Güven, M. (2021). *Günümüz Kahramanmaraş aşıkları*. İstanbul: Matbaafix-Arma Basım.
- Bozer, R. (2015). Ahşap sanatı. Ali Uzay Peker ve Kenan Bilici (Ed.) *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygartlığı (Mimarlık ve Sanat)* c. 2 (s. 533-541) içinde. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Büyükyazıcı, M ve Coşkun, A. (2013). Maraş burması ustası Adil Kabakçı. C. Kabakçı vd. (Ed.). *Uluslararası Türk ve Dünya Kültüründe Kahramanmaraş Sempozyumu 18-20 Nisan 2013 Kahramanmaraş* c. 1 (s. 127-133) içinde. Ankara: Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık.
- Cahen, C. (1986). *İlk ahiler hakkında*. (M. Öztürk, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Cahen, C. (2012). *Osmanlılardan önce Anadolu*, (Çev. Erol Üyepazarcı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Cebecioğlu, E. (2009). *Tasavvuf ve terimleri ve deyimleri sözlüğü*. İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları.
- Clauson, S. G. (1972). *An etymological dictionary of pre-thirteenth-century Turkish*. Oxford: Oxford University Press.
- Coşar, A. M. (2003). Trabzon'da kullanılan lakaplar üzerine bir derleme/değerlendirme. *Türk Dili Araştırmalar Yıllığı- Belleten*, 47(1999), 26-40.

- Çağatay, N. (1976). Fütüvvetçilikle ahiliğin ayrıntıları. *Belleten*, XL(159), 423-438.
- Çağatay, N. (1997). *Bir Türk kurumu olan ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Çakmak, M. (2014). Ahiliğin tasavvufi temelleri ve ahilik-fütüvvet ilişkisi. *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(13), 143-158.
- Çalış, H. (2014). Kahramanmaraş'ta geleneksel el sanatları. Orhan Doğan, Ramazan Avcı, Serdar Yakar (Ed.) *"Akdeniz'in Altın Kenti" Kahramanmaraş* (s. 298-321) içinde. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Çalışkan, Y. ve İkiz, M., L. (1993). *Kültür san'at ve medeniyetimizde ahilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Çelik, R. (2022). Metaverse nedir? kavramsal değerlendirme ve genel bakış. *Balkan & Near Eastern Journal of Social Sciences (BNEJSS)*, 8(1), 67-74.
- Çetin, H. (1956). Etnografya müzesindeki bakır eserler üzerine bir araştırma. *Türk Etnografya Dergisi*, 1, 95-101.
- Çıblak, N. (2004). Halk kültüründe nazar, nazarlık inancı ve bunlara bağlı uygulamalar. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (15), 103-125.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık tarzı kültür geleneği ve destan türü*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Çobanoğlu, Ö. (2012). *Halkbilimi kuramları ve araştırma yöntemleri tarihine giriş*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Çobanoğlu, Ö. (2015). *Halk kültüründe memuratlar ve halk inançları*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Çoruhlu, Y. (2002). *Türk mitolojisi*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Çoruhlu, Y. (2007). *Erken devir Türk sanatı*. İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Dedeoğlu, M. (2014). *Kahramanmaraş'ın iktisadi kalkınmadaki yeri*. Ankara: Hazar Reklam.
- Demir, G. (1999). "Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşunda Ahilerin Rolü", *II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri (Kırşehir 13-15 Ekim 1999)* (s. 95-112) içinde. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Demir, N. (2019). *Dede korkut destanı*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık.
- Demirci, M. (2003). İslam'da şehir ve şehrin sosyal dinamikleri. *İstem*, (2), 129-146.
- Derdiçok, N. S. (2015). *Kadın Balıkçı Folkloru: İzmir ve Muğla Örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dilmen, N. (2007). Yeni medya kavramı çerçevesinde internet günlükleri-bloglar ve gazeteciliğe yansımaları. *Marmara İletişim Dergisi*, 12(12), 113-122.
- Diyarbakirli, N. (1972). *Hun sanatı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Diyarbakirli, N. (2002). *Eski Türklerde kültür ve sanat*. (Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca) *Türkler Ansiklopedisi*, c.3 (s. 1514-1607) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Döğüş, S. (2011). Anadolu'da Sosyal Örgütlenme Sürecinde Ahiliğin Rolü. *Uluslararası Ahilik Sempozyumu "Kalite Merkezli Bir Yaşam" Bildirileri* (s. 219-243) içinde. Kayseri.
- Dundes, A. (2014). Folklor nedir. (Çev. Gülay Aydın). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar* 2. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Durak İ. ve Yücel A. (2010). Ahiliğin sosyo-ekonomik etkileri ve günümüze yansımaları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2), 151-168.
- Durkheim, E. (1986). *Meslek ahlakı*, (Çev. Mehmet Karasan). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Duymaz, A. ve Şahin, İ. H. (2010). Meslek folkloru kapsamında geleneksel mesleklerdeki pir inancı ve hikayeleri üzerine bir değerlendirme. *Milli folklor*, (87), 101-121.
- Düzgün, D. (2014). Âşık edebiyatı. M. Ö. Oğuz (Ed.), *Türk halk edebiyatı el kitabı* (s. 287-344) içinde. Ankara: Grafiker Yayınları.

- Ekici, M. (2008). Geleneksel kültürü güncellemek üzerine bir değerlendirme. *Milli Folklor*, (80), 33-38.
- Ekici, M. (2013). *Halk bilgisi (folklor) derleme ve inceleme yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Ekici, M. (2018). UNESCO SOKÜM temsili listesinde Türkiye'nin çok uluslu dosyaları. *Milli Folklor*, (120), 81-89.
- Ekici, M. ve Fedakâr, P. (2014). Gelenek, aktarma, dönüşüm ve kültür endüstrisi bağlamında nazar ve nazar boncuğu. *Milli Folklor*, 101, 40-50.
- Ekinci, Y. (1989). *Ahilik ve meslek eğitimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Ekinci, Y. (2016). *Ahi Evran'ın İnsan Yetiştirme Modeli Ahilik*. İstanbul: Mihrabad Yayınları.
- Elçin, Ş. (2004). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Eliade, M. (2003). *Demirciler ve simyacılar*, (Çev. Mehmet Emin Özcan). İstanbul: Kabalıcı Yayınevi.
- Eliade, M. (2017). *Kutsal ve kutsal-dışı- Dinin doğası*, (Çev. Ali Berktaş). İstanbul: Alfa.
- Emet, E. (2020). Uygur Türklerinde lakap verme geleneği. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 17(3), 427-438.
- Erataş, F., Alptekin, V., Uysal, D. (2013). Türkiye'de kültür ekonomisinin gelişimine yerel bir bakış. *Anemon Muş Alpaslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 25-47.
- Ercilasun, A. B. vd. (1991). *Karşılaştırmalı Türk lehçeleri sözlüğü I-II*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ercilasun, A. B. ve Akkoyunlu, Z. (2015). *Divanu Lugati'l-Türk giriş-metin, çeviri-notlar-dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Ergun, M. (1997). *Türk dünyası efsanelerinde değişme motifi c. I*. Ankara: Türk Kurumu Yayınları.
- Ersoy, R. (2006). Gelenek/değişim ve Kıbrıs'ta Türk kimliği. *Türkbilgi*, (12), 134-142.
- Erşahin, İ. (2011). *Kahramanmaraş Masalları Üzerine Tip ve Motif Araştırması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Esin, E. (2002). *Türk sanatında at*. (Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca) *Türkler Ansiklopedisi*, c.4 (s. 210-244) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Evliya Çelebi, (2006). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi seyahatnamesi: Konya-Kayseri-Antakya-Şam-Urfa-Maraş-Sivas-Gazze-Sofya-Edirne, 3. cilt - 1. kitap*. (Haz. Seyit Ali Kahraman- Yücel Dağlı), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Evren, B. (1999). *Osmanlı esnaftı*. İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Evren, F. B. ve Kanlı, İ. (2022). Folklorun dijitalleşmesine ilişkin temel sorunlar ve sınırlılıklar. *Milli Folklor*, 17(136), 126-139.
- Eyicil, A. (2009). *Yakın çağda Kahramanmaraş*. Kahramanmaraş: Ukde Kitaplığı.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1998). *Anadolu inançları, Anadolu üçlemesi-I*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Fidan, S. (2017). *Âşıklık geleneği ve medya endüstrisi*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Genç, M. (2019). *Osmanlı İmparatorluğunda devlet ve ekonomi*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Gökbalp, Z. (2015). *Türk medeniyeti tarihi*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.
- Gökbel, A. (2007). Ahiliğin sosyo-ekonomik işlevleri. (Haz. M. Fatih Köksal), *II. Ahi Evran-İ Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri 13 Ekim 2006 Kırşehir* (s.149-161) içinde. Ankara: Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi Yayınları.
- Gölpınarlı, A. (1953-54). Burgazi ve Futuvvet-Name'si. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15(1-4), 76-153.

- Gölpınarlı, A. (2011). *İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Akademik Yayınlar.
- Gözaydın, N. (1989). Anonim halk şiiri üzerine. *Türk Dili*, LVII(445-450), 1-104.
- Gözükara, M. (2020). *Altın çıkımı*. Ankara: Gülnar Yayınları.
- Gülerman, A. ve Taştekil, S. (1993). *Ahi Teşkilatının Türk toplumunun sosyal ve ekonomik yapısı üzerindeki etkileri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Gülvağaboğlu, A. (1991). *Ahi Evran Veli ve Ahilik*. Ankara: Memleket Yayınları.
- Günay, N. (2009). Maraş'ta bakırcılık sanatı ve Ali (Aras) usta. *Milli Folklor*, (81), 83-88.
- Gündoğan, Ö. (2018). *Yürekten kopanlar*. (Haz. Yaşar Alparslan), Kahramanmaraş: Dulkadiroğlu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Gündüz, İ. (t.y.). *Osmanlılarda devlet-tekke münasebetleri*. Ankara: Seha Neşriyat.
- Gündüz, T. (2001). Kahramanmaraş. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul, c. 24, 192-196.
- Güngör, E. (2006). *Kültür değişmesi ve milliyetçilik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Güngör, E. (2020). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. İstanbul: Yer-Su Yayıncılık.
- Gürata, M. (1975). *Unutulan adetlerimiz ve loncalar*. Ankara: Tisa Matbaacılık.
- Gürçayır, S. (2011). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi üzerine eleştirel bir okuma. *Milli Folklor*, (92), 5-12.
- Gürçayır-Teke, S. (2018). Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi listelerinde yaşanan miraslar ve sabitlenen gelenekler. *Milli Folklor*, (120), 19-31.
- Güven, M. (2017). *Kahramanmaraş'ın Kültürel Hayatında Sanatlar-Zanaatlar ve Meslekler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Güven, Ö. (1999). Geleneksel Okçuluk ve Güreş Sporunda Ahiliğin Etkileri. *II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu Bildirileri (13-15 Ekim 1999 Kırşehir)* (s. 157-188) içinde. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güzel, A. (2018). Dini-tasavvufi Türk edebiyatı el kitabı. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güzel, A. ve Torun, A. (2003). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Güzel, C. (2020). Sosyal medyanın neliği, gelişimi ve kullanım alanları üzerine kuramsal bir inceleme. *Sosyolojik Düşün*, 5(2), 93-112.
- Hacıgökmen, M. A. (2007). Ahî şecere-nâmelerinin tarihî temeli ve yazılış sebepleri. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 23(23), 107-114.
- Halaçoğlu, Y. (1991). At. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: c. 4, 28-31.
- Hobsbawm R. ve Ranger T. (2006). *Geleceğin icadı*, (Çev. Mehmet Murat Şahin). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Honko, L. (2006). Ritüellerin oluşum süreci. (Çev. Ruhi Ersoy), *Milli Folklor*, (69), 129- 140.
- İnalçık, H. (2020). *Osmanlılar fütühat, imparatorluk, Avrupa ile ilişkiler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- İnalçık, H. (2021). *Osmanlı İmparatorluğu Klâsik Çağ (1300-1600)*, (Çev. Ruşen Sezer). İstanbul: Kronik Kitap.
- İnan, A. (1986). *Tarihte ve bugün Şamanizm*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İnan, A. (1991). *Makaleler ve incelemeler c. II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İnan, A. (2020). *Eski Türk dini tarihi*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- İzveren, A. (1980). *Toplumsal törebilim (sosyal ahlak)*. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayını.
- Jung, C. G. (2005). *Dört arketip*, (Çev. Zehra Aksu Yılmaz). İstanbul: Metis Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (2019). *Türk milli kültürü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- Kal'a, A. (1995). Esnaf. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: c. 11, 423-430.
- Kal'a, A. (2003a). Lonca. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: c. 27, 211-212.
- Kal'a, A. (2003b). Osmanlı esnafı ve sanayisi üzerine yapılan çalışmalarla ilgili genel bir değerlendirme. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 1(1), 245-266.
- Kalafat, Y. (1999). Türk dünyası tarih çalışmalarında halk inançlarının önemi. *Milli Folklor*, (44), 88-90.
- Kalafat, Y. (2009). *İslamiyet ve Türk halk inançları*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Kanik, İ. (2019). *Meslek ve Ahlak*. (Ed. Hüseyin Öztürk), Ahilik Kültürü ve Meslek Ahlakı (s. 165-230) içinde. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karaaslan Atsatan, S. (2013). Kahramanmaraş tarihi çarşıların dünü, bugünü. C. Kabakçı vd. (Ed.). *Uluslararası Türk ve Dünya Kültüründe Kahramanmaraş Sempozyumu 18-20 Nisan 2013 Kahramanmaraş* c.1 (s. 27-36) içinde. Ankara: Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık.
- Karakaya, H. (2016). Türklerde keçecilik. Adem Öger ve Recep Tek (Ed.) *Risâle-i nemed-mâlik (keçecilik risalesi)* (s. 13-28) içinde. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karpuz, E. (2021). Bakırcılık. Aysen Soysaldı (Ed.), *T.C. Ticaret Bakanlığı geleneksel meslekler ansiklopedisi c.1* (s. 65-77) içinde. Ankara.
- Kaya, A. (2014). Anadolu'nun Türk ve İslam yurdu haline gelişinde Ahilerin rolü ve önemi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(29), 547-561.
- Kaya, D. (2001). Âşklık geleneğinin geleceğiyle ilgili düşünceler ve yapılması gerekenler. *Milli Folklor*, (52), 87-92.
- Kaya, D. (2014a). *Anonim halk şiiri*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.
- Kaya, D. (2014b). *Türk halk edebiyatı kavramları ve terimleri sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kazıcı, Z. (1988). Ahilik. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: c. I, 540-542.
- Kılavuz, M. A. (2005). Ahilik Kurumunda Din ve Ahlak Eğitim Anlayışı. *G.Ü. I. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu (12-13 Ekim 2004, Kırşehir)* c. 2 (s. 615-628) içinde. Kırşehir: Gazi Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi Yayınları.
- Kılavuz, R. (2003). *Kamu yönetiminde etik ve bir sorun olarak yozlaşma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kılınc, N. (2020). *Kahramanmaraş İlinin Turizm Potansiyeli* (Yayımlanmamış doktora tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Kısa, H. (2021). *Aşk ve ilham meyveleri*. (Haz. Yaşar Alparslan), Kahramanmaraş: Dulkadiroğlu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Koç, K. (2010). *Kahramanmaraş'ta sosyal hayatın fiziki yapıya etkisi*. (Ed. Yaşar Alpaslan ve Serdar Yakar) Kahramanmaraş: Ukde Kitaplığı.
- Korkmaz, Z. (2017). *Dil bilgisi terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Koyuncu, İ. (2019). Ali Akbaş. *Türk Edebiyatı İsimleri Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/akbas-ali>, E.T: 04.05.2023
- Köksal, F. (2006). *Ahi Evran ve Ahilik*. Kırşehir: Kırşehir Valiliği Yayınları.
- Köksel, B. (2009). Divanü Lugati't-Türk'te Yer Alan Efsaneler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(9), 262-269.
- Köksel, B. (2019). Türk Sözlü Şiir Sanatında Kadın Yaratıcılığının Arketipleri, 9. *Millîlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri*, (s. 273-282) içinde. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Köprülü, M. F. (1943). *Anadolu Selçukluları Tarihi'nin yerli kaynakları I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Köprülü, M. F. (2004). *Saz şairleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2012). *Edebiyat araştırmaları I*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Köprülü, M. F. (2018). *Türk Edebiyatında ilk mutasavvıflar*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2019). *Osmanlı imparatorluğunun kuruluşu*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kösoğlu, N. (2020). *Türk kimliği ve Türk dünyası*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Kurt, G. ve Yıldız, E. (2014). Bakırcılık. *Kahramanmaraş el sanatları*. c.II (s. 161-197) içinde. Ankara: Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık.
- Kutvan, A. B. (2011). *Yönetmelik Etik ve Basın İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Küçük, A. (2019). Halk bilgisinin eğlence, gizli dil ve argoya dönük temsilleri. M. Aça (Ed.), *Halk Bilimi El Kitabı* (s. 505-527) içinde. İstanbul: Nobel.
- Kütükoğlu, M. S. (2020). *Osmanlı'nın sosyo-kültürel ve iktisâdî yapısı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Le Utley, F. (2014). Folklorun tanımı. (Çev. T. Saltık Özkan). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Malinowski, B. (1992). *Bilimsel bir kültür teorisi*. (Çev. Saadet Özkal). İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Maraş il yılığ 1967*. Ankara: Dönmez Ofset.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü*. (Çev. Osman Akınhay ve Derya Kömürçü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mateos, U. (1962). *Urfalı Mateos Vekayi-Namesi ve Papaz Grigor'un Zeyli*, (Çev. Hrand D. Anreasyan). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Mc Carl, R. (2021). Mesleki folklor. (Çev. Süheyla Sarıtaş ve Berna Ayaz). *folklor/edebiyat*, 27(2), 621- 632.
- Mengüşoğlu, T. (1965). *Değişmez değerler ve değişen davranışlar, felsefî etik için kritik bir hazırlık*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Merçil, E. (2000). Türkiye Selçuklularında meslekler. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Nagel, T. (2004). *Her şey ne anlama geliyor? felsefeye küçük bir giriş*, (Çev. Hakan Gündoğdu). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Naza-Dönmez, E. E. (2010). Osmanlı Dönemi'nde ahşap sanatı. Fahameddin Başar (Ed.) *Kültürler Başkenti İstanbul* (s. 426-429) içinde. İstanbul: Türk Kültürüne Hizmet Vakfı.
- Nemlioğlu, C. (2005). Kahramanmaraş Ulu Camii boyalı nakışları ve Türk-İslam bezeme sanatındaki yeri. *I. Kahramanmaraş Sempozyumu 6-8 Mayıs 2004 Kahramanmaraş* c. 1 (s. 817-823) içinde. İstanbul: Maraşder-Kahramanmaraş Belediyesi.
- Ocak, A. Y. (1996). Fütüvvet. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: c. XIII, 261-263.
- Ocak, A. Y. (2002). *Alevi beктаşi inançlarının İslam öncesi temelleri*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Ocak, A. Y. (2018). *Türk sufiliğine bakışlar*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Ocak, A. Y. (2021). *Türkler, Türkiye ve İslam*. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- Oğuz, M. Ö. (2007a). UNESCO, kültür ve Türkiye. *Milli Folklor*, (73), 5-11.
- Oğuz, M. Ö. (2007b). Folklor ve kültürel mekân. *Milli Folklor*, (76), 30-32.
- Oğuz, M. Ö. (2009). Somut olmayan kültürel miras ve kültürel ifade çeşitliliği. *Milli Folklor*, (82), 6-12.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. *Milli Folklor*, (100), 5-13.
- Oğuz, M. Ö. (2018). *Somut olmayan kültürel miras nedir?* Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- Ong, W. J. (2004). *Sözlü ve yazılı kültür*. (Çev. Sema Postacioğlu Banon). İstanbul: Metis Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2007). *Osmanlı barışı*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Owen, M. T. (2014). Folklor ve popüler kültür. (Çev. Selcan Gürçayır). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

- Oy, A. (1991). Atasözü. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: c. 4, 44-46.
- Ögel, B. (1956). Selçuk Devri Anadolu ağaç işçiliği hakkında notlar. *Yıllık Araştırmalar Dergisi*, 1, 199-236.
- Ögel, B. (1978). *Türk kültür tarihine giriş III*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (1984). *İslamiyetten önce Türk kültür tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ögel, B. (2000). *Türk kültür tarihine giriş II*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Ögel, B. (2001). *Dünden bugüne Türk kültürünün gelişme çağıları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı.
- Ögel, B. (2003). *Türk mitolojisi*. c. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Öger, A. (2019). Uygur Türklerinde fütüvvet kültürü, fütüvvet-nâmeler ve ahilik teşkilatına etkileri. *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, (13), 1-11.
- Öksüz, E. (1993). Ahilik Müessesesinin Sosyal Gelişimdeki Yeri ve Önemi. *Sosyal Konferansları*. 24. Kitap. İstanbul: İÜF Yayını.
- Örnek, S. V. (1977). *Türk halkbilimi*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Örnek, S. V. (1995). *100 soruda ilkelerde din, büyü, sanat, efsane*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Özdemir, N. (2009). Kültür ekonomisi ve endüstrileri ile kültürel miras yönetimi ilişkisi. *Milli Folklor*, 84, 73-86.
- Özdemir, N. (2012). *Medya kültür ve edebiyat*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Özdemir, N. (2018). Geleneksel bilgi ve kültür ekonomisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(1), 1-28.
- Özdemir, N. ve Özdemir, E. (2020). Yaratıcı kentler ve yaşayan kültür. *Uluslararası Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 2-23.
- Özdemir, R. (1986). Ankara esnaf teşkilatı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 156-181.
- Özden, H. Ö. (2017). *Ahilik ve Erzurum*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Özerkmen, N. (2004). Ahiliğin tarihsel-toplumsal temelleri ve temel toplumsal fonksiyonları-sosyolojik yaklaşım. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 44(2), 57-78.
- Özgener, Ş. (2004). *İş ahlakının temelleri yönetsel bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Radloff, W. (1954). *Sibirya'dan I*, (Çev. Ahmet Temir). İstanbul: Maarif Basımevi.
- Radloff, W. (1956). *Sibirya'dan II*, (Çev. Ahmet Temir). İstanbul: Maarif Basımevi.
- Raglan, L. (2004). Mit ve ritüel. (Çev. Evrim Ölçer), *Milli Folklor*, (61), 187-194.
- Rappaport, R. A. (2003). Ritüel. (Çev. Kürşat Korkmaz). *Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar I*. Ankara: Milli Folklor Yayınları.
- Rasonyi, L. (1993). *Tarihte Türklük*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Roux, J. P. (1994). *Türklerin ve Moğolların eski dini*, (Çev. Aykut Kazancıgil). İstanbul: İşaret Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1973). *Gümüşhane masalları metin toplama ve tahlil*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1978). *101 Anadolu efsanesi*. İstanbul: Damla Yayınevi.
- Sakaoğlu, S. (1980). *Anadolu-Türk efsanelerinde taş kesilme motifi ve bu efsanelerin tip kataloğu*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2013). *Efsane araştırmaları*. Konya: Kömen Yayınevi. .
- Sarıkaya Hünerel, Z. ve Er, B. (2012). Halk kültürünün tanıtılmasında el sanatlarının yeri ve önemi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(1), 179-190.
- Sarıkaya, M. S. (2002). *XIII-XVI. asırlardaki Anadolu'da fütüvvetnamelere göre dini inanç motifleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Saymen, F. H. (2011). Yakın ve Orta Doğu memleketlerinde içtimai güvenlik. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 19(3-4), 918-946.
- Serdar, Y. (2014). *Ahmet Çıtak hayatı ve şiirleri*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları.
- Seyidoğlu, B. (1985). *Erzurum efsaneleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Solak, F. (2010). Ahilik (kuruluşu, ilkeleri ve fonksiyonları). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Soykurt, R. (1971). *Orta yol Ahilik*. Ankara: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu Eğitim Yayınları.
- Soykut, R. (1980). *İnsanlık bilimi Ahilik*. Ankara: Yayınevi yok
- Soysal, H. Sipahioğlu, S. Kolçak, D ve Altınok, Y. (1981). *Türkiye ve Çevresinin Tarihsel Deprem Kataloğu (M.Ö 2100-M.S. 1900)*. İstanbul: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu.
- Söğütlü, C. (2004). *Bazı yerli ağaç türlerinin künderkâri yapımında kullanım imkanları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sülemi, A. (1977). *Tasavvufta fütüvvet*, (Çev. Süleyman Ateş). Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- Sümer, F. (1989). *Eshabü'l-kehf*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı.
- Şahin, H. (2021). *Adalet, dürüstlük ve bereketin temsilcisi ahiler*. İstanbul: Erdem Yayınları.
- Şapolyo, E. B. (1972). *Selçuklu İmparatorluğu tarihi*. Ankara: Güven Matbaası.
- Şeker, M. (1993). *İbn Batuta'ya göre Anadolu'nun sosyal-kültürel ve iktisadi hayatı ile ahilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Şeker, M. (1996). Ahiliğin Anadolu'nun sosyal ve kültürel hayatındaki yeri. *Erdem*, 8(23), 599-620.
- Şeker, M. (2011). *Türk-İslam medeniyetinde ahilik ve fütüvvet-namelerin yeri*. İstanbul: Ötügen Neşriyat.
- Şeker, M. (2019). *Fetihlerle Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Şerbetçi, İ. (2014). *Kahramanmaraş'ın gelişen ekonomisi*. (Ed. Orhan Doğan, Ramazan Avcı, Serdar Yakar) Akdenizin altın kenti Kahramanmaraş, (s.184-207) içinde. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Şimşek, E. (2001). *Yukarıçukurova masallarında motif ve tip araştırması*. c. I. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Şimşek, M. (2002). *Ahilik*: TKY ve tarihteki bir uygulaması. İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Tabakoğlu, A. (2018). *Türkiye iktisat tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Taeschner, F. (1953-1954). İslam Ortaçağında futuvva (fütüvvet teşkilatı). *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 15(1-4), 3-32.
- Taner, A. (1996). Hâcib. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: c. 14, 508-511.
- Tanyu, H. (1976). Dini folklor veya dini-manevi halk inançlarının çeşit ve mahiyeti üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 21(1-4), 123-142.
- Taş, H. (2011). *Günümüz Bursa esnafında Ahilik kültüründen izler*. Bursa: Gaye Kitabevi.
- TDK. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, Z. (2009). Saraçhane. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: c. 36, 111-113.
- Tızlak, F. (2002). *Osmanlılardan önce Türklerde madencilik*. (Ed. Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca) Türkler Ansiklopedisi, c.7 (s. 620-631) içinde. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Ticaret Bakanlığı (2021). *Geleneksel meslekler ansiklopedisi c.1*. Aysen Soysaldı (Ed.), Ankara.

- Torun, A. (1998). *Türk Edebiyatında Türkçe fütüvvet-nâmeler üzerine bir inceleme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Turan, Ş. (2019). *Türk kültür tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Türe, A ve Savaşçın, M. Y. (2000). *Kuyumculuğun doğuşu*. İstanbul: Goldaş Kültür Yayınları.
- Türktaş, Z. (2015). *Semercilik, süpürgecilik ve sepetçilik*. (Ed. Kerim Çınar) Kaybolmuş ve Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler, c. 1 (s. 377-387) içinde. Konya: Konya Ticaret Odası Yayını, İpek Yolu Dergisi Özel Sayısı Konya Kitabı XV.
- Uçma, İ. (2017). *Bir sosyal siyaset kurumu olarak Ahilik*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Uraz, M. (1994). *Türk mitolojisi*. İstanbul: Düşünen Adam Yayınları.
- Uzun, R. (2007). *İletişim etiği sorunlar ve sorumluluklar*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Tarihi*. c. I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ülgener, S. F. (1981). *İktisadi çözülmenin ahlak ve zihniyet dünyası*. İstanbul: Der Yayınları.
- Ülgener, S. F. (t. y.). *Zihniyet ve din İslam, tasavvuf ve çözülme devri iktisat ahlâkı*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Ürekli, B. ve Muşmal, H. (2015). *Geçmişten Günümüze Meslekler*. (Ed. Kerim Çınar) Kaybolmuş ve Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler, c. 1 (s. 29-83) içinde. Konya: Konya Ticaret Odası Yayını, İpek Yolu Dergisi Özel Sayısı Konya Kitabı XV.
- Yakar, S. (2014a). *Maraş milli mücadelesinde Uzunoluk ve Adil Bağdadlıoğlu*. Kahramanmaraş: Ukde Kitaplığı.
- Yakar, S. (2014b). *Ahmet Çıtak hayatı ve şiirleri*. Ankara: Öncü Basımevi
- Yakar, S. (2020). *Kahramanmaraş'ta cumhuriyet dönemi öncü şairler*. Ankara: Ofset Fotomat.
- Yardımcı, M. (2012). *Malatya masalları*. Malatya: Malatya Kitaplığı Yayınları.
- Yardımcı, N. (2008). *Ankara'da El İşi Yorganları Üzerine Bir Araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yazıcı, N. (1996). Lonca sisteminin işsizlik sigortasıyla ilgisi üzerine bazı düşünceler. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35(1), 155-165.
- Yıldırım, D. (2016). *Türk bitiği araştırma/inceleme yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılmazoğlu, İ. (2004). Ahşap sanatları. *Kahramanmaraş el sanatları c.2* (s. 11-63) içinde. Ankara: Hangar Marka İletişim Reklam Hizmetleri Yayıncılık.
- Yolcu, M. A. (2014). Nevşehir'de yaşayan geleneksel mesleklerin değişim ve dönüşümü. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 1719-1738.
- Yücel, E. (1989). Ahşap. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: c. 2, 181-183.

İnternet Kaynakları

- (URL.1). <https://kahramanmaras.bel.tr/kesfedin/kahramanmarasin-cografyasi>. ET. 07.03.2022.
- (URL.2). <https://cip.tuik.gov.tr/#> ET. 10.05.2023
- (URL.3). <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44395/dunya-miras-gecici-listesi.html>. ET. 10.04.2023.
- (URL.4). <https://www.dogaka.gov.tr/dogu-akdeniz/kahramanmaras/kultur-ve-turizm>. ET. 12.03.2022.
- (URL.5). <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kahramanmaras/gezilecekyer/germanicia-antik-kenti>. ET. 12.03.2022.
- (URL.6). <https://www.tesk.org.tr/view/menu/goster.php?Guid=9196fad-c-f1d9-11e9-b001-54213e5f8f01>. ET. 05.04.2022.
- (URL.7). <https://www.tesk.org.tr/view/menu/goster.php?Guid=901d50d2-f1d9-11e9-b001-54213e5f8f01>. ET. 05.04.2022.

- (URL.8).<https://www.tesk.org.tr/view/menu/goster.php?Guid=a6b4c6cf-f1da-11e9-b001-54213e5f8f01>. ET. 05.04.2022.
- (URL.9).<https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE>Listesi>. ET. 05.05.2022.
- (URL.10).<https://kahramanmaras.ktb.gov.tr/TR-152492/tarihi-maras-carsilari.html>. ET. 13.05.2022.
- (URL.11).<https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/bes-asirlik-tarihi-maras-carsisinin-dis-cephesi-yenileniyor/2121811>. E.T. 22.09.2022
- (URL.12).<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-279417/somut-olm-kult-miras-turkiye-ulusal-envanteri.html>. E.T. 04.08.2022
- (URL.13).<https://www.dogaka.gov.tr/dogu-akdeniz/kahramanmaras/kuyumculuk-sektoru>. ET. 20.08.2022.
- (URL.14). <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografisiaretler/detay/38079>. ET. 21.08.2022
- (URL.15). <https://www.dogaka.gov.tr/haber/dogaka-kahramanmaras-kuyumcukent-projesi-trt-haber-kalkinma-ajandasi-programinda-tanitildi>. ET. 21.08.2022.
- (URL.16) <https://kmyokuyumculuk.ksu.edu.tr/>. ET. 21.08.2022
- (URL.17). <http://kahramanmaras.gov.tr/altinsehir-gemoloji-laboratuvari-ve-ayar-evi-acilis-toreni>. ET. 21.08.2022.
- (URL.18).<https://aregem.ktb.gov.tr/TR-279417/somut-olm-kult-miras-turkiye-ulusal-envanteri.html>. E.T. 23.09.2022
- (URL.19). <https://ci.turkpatent.gov.tr/cografisiaretler/detay/38215> E.T. 01.08.2022.
- (URL.20).<https://www.haberler.com/guncel/3-metre-37-santimlik-90-kilo-agirliginda-bicak-3908169-haberi/>. ET. 28.08.2022
- (URL.21). <http://www.sevgipinari.org/sairlerimiz/oenemli-sairlerimiz/474-cal-skan-terzi.html> E.T. 06.05.2022.
- (URL.22). <https://www.antoloji.com/sahtekar-ustalar-siiri/>. E.T. 26.12.2022
- (URL.23)<https://www.elbistaninsesi.com/makale/9979340/mehmetgozukara/tecrube-ile-sabit-4>. E.T. 06.05.2022
- (URL. 24). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Facebook>. E.T. 04.01.2023
- (URL. 25). <https://www.facebook.com/kutukcualtinn/> E.T. 29.12.2022
- (URL. 26). <https://www.facebook.com/sularkuyumculukk/> E.T. 29.12.2022
- (URL.27). <https://www.facebook.com/akbenkuyumculukas/> E.T. 29.12.2022
- (URL. 28). <https://www.facebook.com/zarifisbakircilik/> E.T. 29.12.2022
- (URL.29).<https://www.facebook.com/profile.php?id=100063786750705E>.T. 30.12.2022
- (URL.30).<https://www.facebook.com/people/Asilbak%C4%B1rc%C4%B1l%C4%B1k/100032396186932/> E.T. 30.12.2022
- (URL.31). <https://www.facebook.com/eserhasap/> E.T. 31. 12. 2022.
- (URL.32). <https://www.facebook.com/KarpuzogluCevizOyma/> E.T. 31. 12. 2022.
- (URL.33). <https://www.facebook.com/gulactiahsapp/> E.T. 31. 12. 2022.
- (URL.34). <https://www.facebook.com/HAKKAKahsapoyma/> E.T. 31. 12. 2022.
- (URL. 35). <https://www.facebook.com/groups/467948084225714/> E.T. 31. 12. 2022.
- (URL. 36). <https://www.facebook.com/okutucubicakcelik/> E.T. 31. 12. 2022.
- (URL.37).https://www.facebook.com/marasceyiz/posts/1836596199745694/?paipv=0&eav=AfajOj7V5ao3d0ycE5cDa_p4BHMP3mMCDgdD8qoP1vRC4zy2m_5Gxh8BsXAcRIEDvy0&_rdr E.T. 01.01.2023
- (URL.38).<https://www.facebook.com/profile.php?id=100032458820492> E.T.01.01.2023

- (URL.39).<https://www.facebook.com/profile.php?id=100032458820492> E.T.31.12.2022.
- (URL. 40). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Instagram>. E.T. 07.01.2023
- (URL. 41). <https://www.instagram.com/zabunkuyumculuk/reels/> E.T. 01.01.2023
- (URL. 42). https://www.instagram.com/kutukcu_gold/ E.T. 01.01.2023
- (URL. 43). <https://www.instagram.com/zabunkuyumculuk/> E.T. 02.01.2023
- (URL.44).https://www.instagram.com/ibrahim_zabun_kuyumculuk/ E.T. 02.01.2023
- (URL. 45). <https://www.instagram.com/ahmetkutukcum/> E.T. 02.01.2023
- (URL. 46). <https://www.instagram.com/doganlarkuyumculuk/> E.T. 02.01.2023
- (URL.47).https://www.instagram.com/myk_kerkezler_kuyumculuk/#E.T. 03.01.2023
- (URL. 48). <https://www.instagram.com/efemirbakircilik/> E.T. 03.01.2023
- (URL. 49). https://www.instagram.com/hakan_turistik/ E.T. 03.01.2023
- (URL. 50). <https://www.instagram.com/durnabakir/> E.T. 03.01.2023
- (URL. 51). <https://www.instagram.com/marasimbakircilik/> E.T. 03.01.2023
- (URL. 52). <https://www.instagram.com/hartlapbicaklari/> E.T. 03.01.2023
- (URL. 53). https://www.instagram.com/mustafacelik_42/ E.T. 04.01.2023
- (URL. 54). https://www.instagram.com/mustafacelik_42/ E.T. 04.01.2023
- (URL. 55). https://www.instagram.com/maras_bicak/ E.T. 04.01.2023
- (URL. 56). <https://www.instagram.com/marasahsap/> E.T. 04.01.2023
- (URL. 57). <https://www.instagram.com/oymakahramanmaras/> E.T. 05.01.2023
- (URL. 58). https://www.instagram.com/oyma_sandik/ E.T. 05.01.2023
- (URL. 59). <https://www.instagram.com/gulactiahsap/> E.T. 05.01.2023
- (URL. 60). <https://www.instagram.com/hakkakahsapoyma/#> E.T. 05.01.2023
- (URL.61). <https://tr.wikipedia.org/wiki/YouTube>. E.T. 01.01.2023
- (URL. 62). <https://www.youtube.com/watch?v=BUoqb3ZwmpM> E.T. 06.01.2023
- (URL. 63). <https://www.youtube.com/watch?v=s9YNQE8QKOW> E.T. 06.01.2023
- (URL. 64). <https://www.youtube.com/watch?v=d6ryxYuKeQc> E.T. 06.01.2023
- (URL. 65). <https://www.youtube.com/watch?v=wVhYhRsws-A> E.T. 06.01.2023
- (URL. 66). <https://www.youtube.com/watch?v=k2E2PwWRhhY> E.T. 07.01.2023
- (URL. 67). <https://www.youtube.com/watch?v=ZLhlPCAepNE> E.T. 07.01.2023
- (URL. 68). <https://www.youtube.com/watch?v=fAOYxyTwS5c> E.T. 07.01.2023
- (URL. 69). <https://www.youtube.com/watch?v=jcShqKm2e88> E.T. 07.01.2023
- (URL. 70). <https://www.youtube.com/shorts/ON1ewUj-soU> E.T. 08.01.2023
- (URL. 71). <https://www.youtube.com/watch?v=4V9Tss0M5Ds> E.T. 08.01.2023
- (URL. 72). https://www.youtube.com/watch?v=U_tFkuWRa94 E.T. 08.01.2023
- (URL. 73). https://www.youtube.com/watch?v=_V0TM8cs3IU E.T. 08.01.2023
- (URL. 74). <https://www.youtube.com/watch?v=MrdlxBDSWOs> E.T. 08.01.2023
- (URL. 75). <https://www.youtube.com/watch?v=fbXzZe-Y0NY> E.T. 08.01.2023
- (URL. 76). <https://www.youtube.com/watch?v=Cpgvuox-KIw> E.T. 08.01.2023
- (URL. 77). <https://www.youtube.com/watch?v=d-cBZtbbDCc> E.T. 09.01.2023
- (URL. 78). <https://www.dailymotion.com/video/x6q8jbs> E.T. 09.01.2023
- (URL. 79). <https://www.youtube.com/watch?v=ZihTqO8AahA> E.T. 09.01.2023
- (URL. 80). <https://www.youtube.com/watch?v=MKBzZo8eQ-k> E.T. 09.01.2023
- (URL. 81). <https://www.youtube.com/watch?v=7xy7KfCZiZo> E.T. 09.01.2023
- (URL. 82). <https://www.youtube.com/watch?v=6oZPRiA7Htg> E.T. 09.01.2023
- (URL. 83). <https://www.youtube.com/watch?v=8U78xth1Ijk> E.T. 09.01.2023
- (URL. 84). <https://www.youtube.com/watch?v=Jsix7DQOdA4> E.T. 09.01.2023

- (URL. 85). <https://www.youtube.com/watch?v=SPG1U9miFeo> E.T. 09.01.2023
- (URL.86).<https://www.afad.gov.tr/kahramanmarasta-meydana-gelen-depremler-hk-34#:~:text=06.02.2023%20tarihinde%20Kahramanmara%C5%9F%20ili,7.184%20art%C3%A7%C4%B1%20deprem%20meydana%20gelmi%C5%9Ftir> E.T. 10.04.2023
- (URL.87).<https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/kahramanmaras-merkezli-depremlerde-hayatini-kaybedenlerin-sayisi-50-bin-96-oldu/2850716> E.T. 10.04.2023
- (URL.88). https://www.ntv.com.tr/turkiye/kahramanmaras-depremlerinin-ardindan-38-bin-artci-sarsinti-gerceklesti,055dNI42_k-8Tdf7GCX06w# E.T. 01.07.2023
- (URL.89). <https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/kahramanmarasta-altin-uretimi-durdu-10-bin-kisi-issiz-kaldi-2061151> E.T. 06.07.2023
- (URL.90).<https://www.cumhuriyet.com.tr/ekonomi/kahramanmarasta-ayakta-kalan-az-sayidaki-esnaf-da-olum-kalim-mucadelesi-veriyor-2062809> E.T. 01.07.2023
- (URL.91).<https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/kahramanmarasta-esnaf-icin-planlanan-2-bin-700-dukkanin-yarisinda-faaliyet-basladi-/2869833> E.T. 01.07.2023

KÂR YÖNETİMİ

UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİLGİLER, DENETÇİ GÖRÜŞÜ
İLE DENETÇİ ROTASYONU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AKGEMCİ
Prof. Dr. Aydın KARAPINAR

EĞİTİM
yayınevi

KÂR YÖNETİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİLGİLER, DENETÇİ GÖRÜŞÜ İLE DENETÇİ ROTASYONU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Akgemci, Prof. Dr. Aydın Karapınar

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Tasarım Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-87-4

1. Baskı, Şubat 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

KÂR YÖNETİMİ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİLGİLER, DENETÇİ GÖRÜŞÜ İLE DENETÇİ ROTASYONU ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Akgemci, Prof. Dr. Aydın Karapınar

VI+100 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6613-87-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopiyoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitaplarınız

7. KAYNAKÇA

- Abdı R., (2016), Denetim Kalitesinin Tahakkukların Güvenilirliği Üzerindeki Etkisi: Borsa İstanbul Üzerine Bir Uygulama, Doktora Tezi, *Erzurum Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.*
- Akçay A.,(2017),”Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kâr Yönetimi Üzerindeki Etkisi BİST’de İşlem Gören İşletmeler Üzerinde Araştırma,Doktora Tezi, *Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.*
- Akdoğan, N. ve Sevilengül, O. (2007). *Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması* (Onikinci Baskı) Ankara: Gazi Kitabevi,
- Akgemci, A., & Karapınar, A. (2021). Sorumlu Ortak Başdenetçi Rotasyonunun Kâr Yönetimi Uygulamaları Üzerindeki Etkisi: İmalat Sektöründe Bir Uygulama. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 143-163.
- Akkuş, Z., ve Çelik, M. Y. (2004, Eylül-Ekim). Lojistik Regresyon Ve Diskriminant Analizi Yöntemlerinde Önemli Ölçütler. VII. Ulusal Biyoistatistik Kongresinde sunulan bildiri. Mersin Üniversitesi, *Tıp Fakültesi, Biyoistatistik Anabilim Dalı, Mersin.*
- Akyüz, A. (2002). Enron Skandalı Ve Sermaye Piyasaları. *İktisat İşletme ve Finans*, 17(192), 7-13.
- Al-Thuneibat, A. A., Issa, R. T. I. A., Baker, R. A. A. (2011). Do audit tenure and firm size contribute to audit quality? Empirical evidence from Jordan. *Managerial Auditing Journal*, 26 (4), 317-334.
- American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). (1978). The Commission on auditors responsibilities: Report, conclusions and recommendation, New York: AICPA.
- Artunç, B. (2002). *Özel Amaçlı Varlıklar (Special Purpose Entities) ve Bilanço Dışı Muhasebeleştirme Yöntemi Olarak Kullanımları*. Ankara.
- Aschauer, E. and Quick, R. (2018), Mandatory Audit Firm Rotation And Prohibition Of Auditor-Provided Tax Services – Evidence From Investment Consultants’ Perceptions, *International Journal Of Auditing*, 22 (2), 1-19,
- Ashari, N., Koh, H. C., Tan, S. L., and Wong, W. H. (1994). Factors Affecting Income Smoothing Among Listed Companies in Singapore, *Accounting and Business Research*, 24(96), 291-301
- Atasoy, D. (2001). Lojistik regresyon analizinin incelenmesi ve bir uygulaması. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, *Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.*

- Atıcı, R., & Memiş, M. Ü. (2022). Denetçi Rotasyonunun Bağımsız Denetim Kalitesi Üzerine Etkisi: Borsa İstanbul'da Bir Uygulama. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(4), 852-880.
- Aussenegg, W. P., Inwinkl, P., and Schneider, G. (2008). Earnings Management and Local vs International Accounting Standards of European Public Firms. *Working Paper, Vienna University*.
- Ayarlıoğlu, M.A., (2007), Kâr Yönetimi Uygulamaları Ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Test Edilmesi, Doktora Tezi, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Azizkhani, M., Daghani, R., & Shailer, G. (2018). Audit Firm Tenure And Audit Quality In A Constrained Market. *International Journal of Accounting*, 53(3), 167-182.
- Bamber, E.M. and Iyer, V.M. (2007), Auditors' Identification With Their Clients And Its Effect On Auditors' Objectivity, *Auditing: A Journal Of Practice And Theory*, 26 (2), 1-24
- Bartov, E. (1993). The Timing of of Asset Sales and Earnings Manipulation. *The Accounting Review*, 68(4), 840-855.
- Bartov, E., - D. Cohen. (2007), Mechanisms To Meet/Beat Analyst Earnings Expectations in The Pre- And Post Sarbanes Oxley Eras, *Working paper, New York University*.
- Basu, S., (1997). The Conservatism Principle and The Asymmetric Timeliness off Earnings, *Journal of Accounting and Economics*, (24), 3-37.
- Baydemir, M. B. (2014). Lojistik Regresyon Analizi Üzerine Bir İnceleme, *Master's thesis, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Bayırlı, R., (2006). Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri Ve Örnek Bir Uygulama, Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye*.
- Beasley, M. S., Carcello, J. V. and Hermanson, D. R. (1999). Fraudulent financial reporting 1987-1997: An Analysis Of U.S. Public Companies, *Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission. Jersey City, NJ: AICPA*.
- Becker, C.L., DeFond, M.L., Jiambalvo, J., ve Subramanyam, K.R. (1998). The Effect Of Audit Quality On Earnings Management. *Contemporary Accounting Research*. (15)1, 1-24
- Beneish, M., Daniel, (2001), Earnings management: A perspective, *Managerial Finance*, 27 (12), 3-17.

- Beneish, M.D. (1999). The Detection of Earnings Manipulation . *Financial Analysts Journal*. 55(5), 24-36.
- Beneish, M.D. (1997). Detecting GAAP Violation: Implications for Assessing Earnings Management Among Firms With Extreme Financial Performance, *Journal of Accounting and Public Policy*. ,16(3) 271-309.
- Bergstresser, D. ve Philippon, T. (2006). “CEO Incentives and Earnings Management” *Journal of Financial Economics*, (80) ,527-528.
- Bratten, B., Causholli, M. and Omer, T.C. (2019), Audit Firm Tenure, Bank Complexity, And Financial Reporting Quality, *Contemporary Accounting Research*, 36 (1), 295-325,
- Brown, L. D. and Caylor, M. L. (2006). “Corporate Governance and Firm Valuation” *Journal of Accounting and Public Policy*, 25(4), 409-434.
- Burgstahler, D. and Dichev, I. (1997). Earnings Management to Avoid Earnings Decreases and Losses, *Journal of Accounting and Economics*. 24(1), 99-126.
- Burgstahler, D. and Dichev, I. (1998). Incentives to Manage Earnings to Avoid Earnings Decreases and Losses: Evidence from Quarterly Earnings, *Working Paper*, University of Washington.
- Burnett, B. M., Cripe, B. M., Martin, G. W., and McAllister, B. P. (2012). Audit Quality and the Trade-Off between Accretive Stock Repurchases and Accrual-Based Earnings Management, *The Accounting Review*, 87(6), 1861-1884.
- Bushee, B. J. (1998). The Influence of Institutional Investors on Myopic R&D Investment Behavior, *Accounting Review*, 73(3), 305-333.
- Bushman, R. M. and Piotroski, J. D. (2006). Financial Reporting Incentives for Conservative Accounting: The Influence of Legal and Political Institutions, *Journal of Accounting and Economics*, 42(1), 107-148.
- Cahan, S.F. (1992). The Effect of Antitrust Investigations on Discretionary Accruals: A Refined Test of The Political-Cost Hypothesis, *The Accounting Review*, 67(1) 77-95.
- Cameran, M., A. Prencipe, M. Trombetta (2016), Mandatory Audit Firm Rotation and Audit Quality, *European Accounting Review*, 25(1), 35-58.
- Cameran, M., Francis, J.R., Marra, A., & Pettinicchio, A. (2015). Are There Adverse Consequences Of Mandatory Auditor Rotation? Evidence From The Italian Experience, *Auditing . A Journal of Practice & Theory American Accounting Association*, 34(1) 1–24,
- Can, A. V. (2010), Krizin Muhasebesi ve Muhasebenin Krizi, *Mali Çözüm Dergisi*, (97), 21-49.

- Canbulut, G. (2008) Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Örnek Bir Uygulama, İzmir: *Dokuz Eylül Üniversitesi SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Carcello, J. V., Nagy, A. L. (2004). Audit Firm Tenure And Fraudulent Financial Reporting, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 23(2), 55–69.
- Carey, P & Simnett, R. (2006). Audit Partner Tenure And Audit Quality, *The Accounting Review*, 81 (3), 653-676
- Casterella, J., Knechel, W.R., & Walker, P.L. (2002). The Relationship of Audit Failures and Auditor Tenure. *Working Paper. University of Florida. USA*
- Cengiz, S. (2015),Yaratıcı Muhasebe Kapsamında Manipülasyona Uğramış Verilerin Finansal Tablolardaki Gerçek Durumu Engellemesi Ve Bağımsız Denetimin Kalitesine Etkisinin İncelenmesi, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale*.
- Chi, W., Huang H., Liao Y. , Xie H. (2009). Mandatory audit partner rotation, audit quality, and market perception: Evidence from Taiwan, *Contemporary Accounting Research* ,26(2), 359–391.
- Choi, J., Lim, H. & Mali, D. (2017), Mandatory audit firm rotation and Big4 effect on audit quality: Evidence from South Korea, *Asian Academy of Management Journal of Accounting & Finance*, 13(1), 1-40.
- Chu, L., Simunic, D.A., Ye, M. and Zhang, P. (2018), Transaction Costs And Competition Among Audit Firms In Local Markets, *Journal Of Accounting And Economics*, 65(1), 129-147.
- Cicovic, T. ve Dhanoa, S. (2016). Audit Firm Rotation Could The Concept Enhance An Auditor’s İndependence?, *Yüksek lisans tezi, Uppsala University, Uppsala*.
- Cohen D.,Dey A.,Lys T.(2008). Real and Accural Based Earnings Management in the Pre and Post Sarbanes Oxley Periods *The Accounting Review*, , 83(3), 757-787
- Cohen, D. A. ve Zarowin, P. (2010). Accrual-based and Real Earnings Management Activities around Seasoned Equity Offerings. *Journal of Accounting and Economics*, 50(1), 2-19.
- Collins, Jh & Shackelford, Da & Wahlen, Jm, (1995)”Bank Differences In The Coordination Of Regulatory Capital, Earnings, And Taxes,” *Journal of Accounting Research, Wiley Blackwell*, 33(2), 263-291.
- Copeland, R.M., (1968), Income smoothing, *Journal of Accounting Research Empirical Research in Accounting, Selected Studies 6 (Supplement)*, 101-116.

- Cowle, E. N., Decker, R. P., & Rowe, S. P. (2023). Retain or Rotate: The Association Between Frequent Auditor Switching and Audit Quality. *Accounting Horizons*, 1-23.
- Çetin M. ve Ecevit E. ,(2010), Sağlık Harcamalarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Oecd Ülkeleri Üzerine Bir Panel Regresyon Analizi, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 11 (2) , 166-182
- Çıtak,N.(2007),”Hileli Mali Raporlamada Yaratıcı Muhasebe ve Bir Uygulama”, Doktora Tezi,*Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul*
- Çokluk, Ö. (2010). Lojistik Regresyon Analizi: Kavram Ve Uygulama. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1357-1407.
- Dai, L., & Ngo, P. (2021). Political uncertainty and accounting conservatism. *European Accounting Review*, 30(2), 277-307.
- Daniels, B. W. and Booker, Q. (2009). Loan officers’ reaction to audit rotation. *Journal of Behavioral Studies in Business*, 1(1), 1-13.
- Davis, L. R., Soo, B. S., Trompeter, G. M. (2009). Auditor Tenure And The Ability To Meet Or Beat Earnings Forecasts. *Contemporary Accounting Research*, 26(2), 517–548
- Davis, L.R., Soo, B., & Trompeter, G. (2003). Auditor Tenure, Auditor Independence and Earnings Management. *Working Paper. Boston College*
- Dayanandan, A., & Kuntluru, S. (2023). Mandatory Auditor Rotation And Audit Quality. *International Journal of Accounting & Information Management*, 31(4), 585-599.
- Dechow, P. (1994). Accounting Earnings and Cash Flows as Measures of Firm Performance: The Role of Accounting Accruals. *Journal of Accounting and Economics*, 18 (1), 3-42.
- Dechow, P. and Sloan, R. G. (1991). Executive Incentives and the Horizon Problem: An Empirical Investigations, *Journal of Accounting and Economics*, 14(1), 51- 89.
- Dechow, P., Kothari, S. P., & Watts, R. L. (1998). The Relation between Earnings and Cash Flows. *Journal of Accounting and Economics*, (25), 133-168
- Dechow, P.M. & Skinner, D.J. (2000). Earnings Management: Reconciling The Views of Accountng Academics, Practitioners and Regulators. *Accounting Horizons*. ,14(2), 235-250.
- Defond, M.L. ve Francis, J.R. (2005). Audit research after Sarbanes-Oxley., *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, (24),5-30.

- Deis, D. R Ve G. A. Gıroux (1992), Determinants of Audit Quality in the Public Sector, *The Accounting Review*, 67(3), (462-479).
- Demir F. (2021) Varlık Yönetim Şirketlerinin Kâr Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Bir Analiz, (Yayımlanmamış doktora Tezi), *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Demir, M., Arslan, Ö. (2015) Banka Ticari Kredi Yetkililerinin Bakış Açılılarıyla Finansal Tablo Manipülasyonları: Sivas İlinde Bir Araştırma, *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 9(1), 55-58.
- Demirkan, A. (2016). Bağımsız Denetim Kuruluşlarında Şeffaflık Raporları , *Muhasebe ve Denetim Dünyası Dergisi*, . 1(1), 43-54.
- Doğan, A. (2016). Bağımsız Denetimde Zorunlu Rotasyon, *Muhasebe ve Denetim Dünyası*, 1(1), 1-22.
- Dordzhieva, A. (2022). Disciplining Role Of Auditor Tenure And Mandatory Auditor Rotation. *The Accounting Review*, 97(2), 161-182.
- Duman, Haluk, (2010) Kamunun Aydınlatılması İlkesi Kapsamında Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Finansal Raporlama Kalitesi ve Şirket Performansı Üzerine Etkisi: İMKB’ de Bir Uygulama, (Doktora Tezi), *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe ve Finansman Bilim Dalı, Konya*.
- Ebimobowei, A. ve Keretu, O.J. (2011). Mandatory rotation of auditors on audit quality, costs and independence in South-South, Nigeria. *International Business Management*, 5(3), 166-172.
- Çetenak E.H.(2012), “İşletme Grubu İlişkisinin Firma Performansına Etkisi: İmkb’de Bir Uygulama” *Doktora Tezi, ADANA*,
- Ewert, R. and Wagenhofer, A. (2005). Economic Effects of Tightening Accounting Standards to Restrict Earnings Management. *Accounting Review*, 80(4), 1101- 1125.
- Fargher, N., Lee, H. Y., & Mande, V. (2008). The Effect Of Audit Partner Tenure On Client Managers’ Accounting Discretion. *Managerial Auditing Journal*, 23(2), 161-186.
- Fathi, E., & Rashed, A. S. (2021). Exploring The Impact Of Mandatory Audit Firm Rotation On Audit Quality: An Empirical Study. *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 25(6), 1-18.
- Feltham, G. ve Ohlson, J., (1995). Valuation and Clean Surplus Accounting for Operating and Financial Activities, *Contemporary Accounting Research*. 11(2),689-731

- Firth, M., Rui, O.M , Xi Wu (2012). How do various forms of auditor rotation affect audit quality? Evidence from China. *The International Journal of Accounting*, 47, 109–138.
- Friedrich, C., Pappert, N., & Quick, R. (2023). The Anticipation of Mandatory Audit Firm Rotation and Audit Quality. *Journal of International Accounting Research*, 22(1), 59-81.
- Gates, Sandra K., Lowe, Jordan D., Reckers, Philip M., (2006), Restoring Public Confidence in Capital Markets through Auditor Rotation, *Managerial Auditing Journal*, 22(1), 5-17.
- Geiger, M. A., Raghunandan, K. (2002) ,Auditor Tenure And Audit Reporting Failures., *Auditing: A Journal Of Practice & Theory*, 21(1), 67-78.
- Ghosh, A., Moon, D.C. (2005). Audit Tenure And Perceptions Of Audit Quality,*The Accounting Review*, 80(2), 585- 612.
- Gipper, B., Hail, L., & Leuz, C. (2021). On The Economics Of Mandatory Audit Partner Rotation And Tenure: Evidence From PCAOB Data. *The Accounting Review*, 96(2), 303-331.
- Godfrey, J.M., Jones, K.L., (1999), Political cost influences on income smoothing via extraordinary item classification, *Accounting and Finance*, 39(3), 229-254.
- Godwin, N. H., Key, K. G., & Sawyer, R. S. (2000). Financial Accounting Choice And Earnings Management. *Journal of Accounting Education*, 18(4), 369-376.
- Gönen, S. ve Rasgen, M. (2016), Bağımsız Denetimde Zorunlu Denetçi Rotasyonu,*İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (7), 1810-1822
- Graham, R. J., Campbell, R. H., Rajgopal, S. (2005). The Economic Implications of Corporate Financial Reporting. *Journal of Accounting and Economics*, (40), 3- 73.
- Greene, W. H. (2003). *Econometric Analysis*. Pearson Education India.
- Guay, W. R., Kothari, S. P., & Watts, R. L. (1996). A market-based evaluation of discretionary accrual models. *Journal of accounting research*, (34) 83-105.
- Gujarati, N., Damodar, (2003), *Basic Econometrics*, McGraw Hill Higher Education, United States.
- Gul F. A., Jaggi B. L., Krishnan G. V. (2007). Auditor independence: Evidence on the joint effects of auditor tenure and nonaudit fees. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 26(2), 117-142.

- Gunny Katherine (2005) What Are the Consequences of Real Earnings Management? /Gunny_paper.pdf, Erişim Tarihi: 16.09.2023.
- Gunny, Katherine A. (2010),The Realtion Between Earnings Management Using Real Activities Manipulation and Future Perfomance: Evidence from Meeting Earnings Benchmark, *Contemporary Accounting Research*. 27(3), 855-888.
- Gürol B. ve Tüysüzoğlu T., (2018), Empirical Analysis of Mandatory Audit Firm and Engagement Partner Rotation Practices of BIST 100 Firms, *Journal of Current Researches on Business and Economics*, 8(1), 105-118
- Haftacı, V. (2014) *Muhasebe Denetimi*, 3.b Umuttepe Yayınları, Yayın No:50, Kocaeli
- Hamilton, J., Ruddock, C., Stokes, D., & Taylor, S. (2005). Audit Partner Rotation, Earnings Quality And Earnings Conservatism, *SSRN Electronic Journal*, 1-37.
- Healy, P.M. (1985). The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions, *Journal of Accounting and Economics*., 7 (1-3), 48-107.
- Healy, P.M., Wahlen, J.M. (1999). A Review of The Earnings Management Literature and Its Implications for Standard Setting, *Accounting Horizons*.,13(4), 365-383.
- Herrmann, T., Inoue, T., Thomas, W. B. (2003). The Sale of Assets to Manage Earnings in Japan. *Journal of Accounting Reseach*, 41(1), 89-108.
- Holthausen, R. W., Larcker, D. F., & Sloan, R. G. (1995). Annual bonus schemes and the manipulation of earnings. *Journal of accounting and economics*, 19(1), 29-74.
- Horton J., Lıvne G. , Pettinicchio A., (2020), Empirical Evidence On Audit Quality Under A Dual Mandatory Auditor Rotation Rule, *European Accounting Review*,1-30, Doi: 10.1080/09638180.2020.1747513
- Hoti, A., & Perjuci, E. (2024). The İnterplay Between Auditor Rotation And Audit Opinions: Evidence From Republic Of Kosovo. *Multidisciplinary Science Journal*, 6(4), 2024044-2024044.
- Hribar, P., Jenkis, N. T., Johson, W. B. (2006). Stock Repurchases As An Earnings Management Device. *Journal of Accounting and Economics*, 41(1), 3-27.
- https://www.justice.gov/archive/atr/public/press_releases/2007/ E.Tarihi
22.01.2023

<https://www.sec.gov/reportspubs/annual-reports/aboutannrep> (E.Tarihi: 17.01.2024).

İnal, M. E., Topuz, D., & Okyay, U. Ç. A. N. (2006). Doğrusal Olasılık Ve Logit Modelleri İle Parametre Tahmini. *Sosyoekonomi*, 3(3), s,48-72.

Jackson, A.B., Moldrich, M. , Roebuck, P. (2008) Mandatory Audit Firm Rotation And Audit Quality, *Managerial Auditing Journal*,23(5),420-437.

Jenkıns, D. S., Vermeer, Thomas, (2013), “Audit Firm Rotation and Audit Quality: Evidence from Academic Research”, *Accounting Research Journal*, 26(1), 75- 84.

Jeong, S.W. & Rho, J. (2004). Big Six Auditors and Audit Quality: The Korean Evidence. *The International Journal of Accounting*. (39), 175-196.

Kang, M., Kim, S., & Lee, H. Y. (2023). The Joint Effects Of Partner Rotation And Allocation Of Audit Hours On Audit Quality. *Managerial Auditing Journal*, 38(6), 947-971.

Kara, S., & Toraman, A., M. (2023). Kazanç Yönetiminde Karma ve Tahakkuk Modellerinin Karşılaştırılması ve Bir Uygulama, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (68), 127-152.

Karaaslan D. (2019), Denetim Kalitesi Ve Rotasyon: Ülkemizde Algılanması, *Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.

Kaval, H. (2008). *Muhasebe Denetimi*, Gazi Kitabevi, 3. Baskı, Ankara.

Kesimli, İ. (2015) Türk Bağımsız Denetim Firmalarının Uluslararası Kalite Kontrol Standardı Açısından İncelenmesi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne*.

Keskin Benli, Y. Küçükkoçaoğlu G. Küçüksözen C. (2009), Finansal Bilgi Manipülasyonunun Tespitinde Yapay Sinir Ağı Modelinin Kullanımı, *İMKB Dergisi*, (36), 1-31.

KGK “Bağımsız denetim yönetmeliği” 26.12.2012.

Kızıl, C., Çelik, İ., Akman, V., Şener, S. (2016) Yaratıcı Muhasebe Yöntemleri ve Finansal Bilgilerin Manipülasyonu: Profesyonel Muhasebe Meslek Mensupları Üzerinde Örnek Bir Uygulama, *BUSBD*, 9(1), 1-18.

Kim, J.B., Yii C.H. (2009). Does Auditor Designation By The Regulatory Authority Improve Audit Quality?, *Evidence from Korea. Journal of Accounting and Public Policy*, 28 (3), 207-230

Kim, H., Lee, H. , Lee J.E. (2015). Mandatory Audit Firm Rotation And Audit Quality. *The Journal of Applied Business Research* ,31(3), 1089-2008.

- Knechel, W.R., Vanstraelen, A. (2007), The Relationship between Auditor Tenure and Audit Quality Implied by Going Concern Opinions, *AUDITING: A Journal of Practice & Theory*, 26(1), 113-131.
- Kurşunel, F., Büyüksalvarcı, A., & Alkan, A. T. (2005). İşletmelerde Kazanç Yönetimi Uygulamalarının Arkaplanı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(1-2), 171-188.
- Kutay Erşen, Z. (2010). Tms 11: İnşaat Sözleşmeleri Standardı ve Uygulaması Yüksek Lisans Tezi, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Küçükkoçaoğlu, G. ve Küçüksözen C. (2005), Gerçeğe Aykırı Finansal Tabloların Ortaya Çıkarılması: İMKB Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma, *MUFAD Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 28, 160-171.
- Küçüksözen, C. (2004). Finansal Bilgi Manipülasyonu: Nedenleri, Yöntemleri, Amaçları, Teknikleri, Sonuçları ve İMKB Şirketleri Üzerine Bir Uygulama. Doktora Tezi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Kürklü E.,(2019) “Bağımsız Denetimde Gönüllü Rotasyonu Etkileyen Faktörler: Bist Şirketleri Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*
- Kwon, S. Y., Lim, Y., Simnett, R. (2011). Mandatory Audit Firm Rotation And Audit Quality: Evidence From The Korean Audit Market. *Working Paper, Kessington, NSW: University of New South Wales, SSRN eLibrary*.
- Lantua, M., Ertman, P., & Loft, A. (2012). Could Mandatory Audit Firm Rotation Improve Audit Quality. *Lund University School of Economics and Management*.
- Leensen, M. (2016). Audit Firm Rotation, Social Ties And Audit Quality. *Yüksek Lisans Tezi, Radboud Universiteit, Nijmegen*.
- Leuz, C., Nanda, D., Wysocki, P. (2003) Earnings Management and Investor Protection: An International Comparison, *Journal of Financial Economics*, 69(1), 505- 527.
- Levitt, A.. (1998), *The Number Game*, Speech at New York University, <http://www.sec.gov/news/speeches/spch220.txt>.
- Mali, D. and Lim, H.J. (2018), Conservative Reporting And The Incremental Effect Of Mandatory Audit Firm Rotation Policy: A Comparative Analysis Of Audit Partner Rotation Vs Audit Firm Rotation In South Korea, *Australian Accounting Review*, 28 (3), 446-463.

- Manry, D.L., Mock, T.J. ve Turner, J.L. (2008). Does Increased Audit Partner Tenure Reduce Audit Quality?, *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 23, (4), 553 – 572.
- Markarian, G. (2005). Analyst Forecasts, Earnings Management and Insider Trading Patterns. Doctoral Dissertation. *Case Western University*,
- Mashayekhi B., Fayyazi M. ve Sefati P., (2018), A Study on the Relation between Auditor Rotation and Audit Quality in Iranian Firms, *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Economics and Management Engineering*,12(12),1636-1639.
- McKee, T.E. (2005). *Earnings Management: An Executive Perspective*. Texere. An Imprint of Thomson/South-Western. A Part of The Thomson Corporation. USA.
- McNichols, M. F. (2002). Discussion of the Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors. *Accounting Review*, (77), 61–69.
- McNichols, M.F. & Wilson, G.P. (1988). Evidence of Earnings Management From The Provision for Bad Debts. *Journal of Accounting Research*.(26), 1-31.
- McNichols, M.F. (2000). Research Design Issues in Earnings Management Studies, *Journal of Accounting and Public Policy*. (19), 313-345.
- Memiş, M. Ü. Çetenak, E. H. (2012), Kurumsal Yönetimin Kazanç Yönetimi Uygulamaları Üzerine Etkisi: İmkb'de İşlem Gören Şirketler Üzerine Uygulama, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(21), 205-224.
- Mertler, C. A., & Vannatta, R. A. (2005). *Advanced And Multivariate Statistical Methods: Practical Application And İnterpretation* (3rd Ed.). Glendale, CA: *Pyrczak Publishing*.
- Mohrmann, U. (2017). What Are The Drivers Of Audit Quality After An Auditor Change? Evidence From Voluntary And Mandatory Auditor Switches. (August 16, 2017 Available at, SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2589486> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2589486>. Date of access: 18/09/2019
- Monroe G., Hossam S. (2013). Does Audit Quality İmprove After The İmplementation Of Mandatory Audit Partner Rotation? Australia,. *Accounting and Management Information Systems*,12(2), 263–279.
- Moyer, S.E. (1990). Capital Adequacy Ratio Regulations and Accounting Choices in Commercial Banks. *Journal of Accounting and Economics*. 13(2), 123-154.

- Mulford, C.W. & Comiskey, E.E. (2002). *The Financial Numbers Game, Detecting Creative Accounting Practices*. John Wiley ve Sons, Inc. USA.
- Myers, J. N., Myers, L. A., Omer, T. C. (2003). Exploring The Term Of The Auditor- Client Relationship And The Quality Of Earnings: A Case For Mandatory Auditor Rotation. *The Accounting Review*, 78 (3), 779– 799.
- Myers, J. N., Myers, L. A., and Skinner, D. (2007). Earnings Momentum and Earnings Management. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 22(2), 249-284.
- Narayanaswamy, R. and Raghunandan K. (2019). The Effect of Mandatory Audit Firm Rotation on Audit Quality, Audit Fees and Audit Market Concentration: Evidence from India. *IIM Bangalore Research Paper No. 582* <https://ssrn.com/abstract=3360256> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3360256>
- Neill John D., Pourciau S, Schaefer T(1995),Accounting Method Choice and IPO Valuation, *Accounting Horizons*, 9,(3), 68-80.
- Nicolaescu, Eugen (2014). The Effect of Audit Firm Rotation on Earnings Quality?, *Economics, Management, and Financial Market*, 9(1), 148-153.
- Nobakt Y. (2018).Tahakkuk ve İşlem Esaslı Kâr Yönetiminin Firma Değeri Üzerine Etkisi: Tahran Borsası'na Kayıtlı Firmalar Üzerine Bir Araştırma, *Yayınlanmamış Doktora Tezi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya*.
- Ocak, M. (2013). Kurumsal Yönetişim Bileşenlerinin Tahakkuk ve İşlem Esaslı Kâr Yönetimi Üzerindeki Etkileri ve Bir Uygulama, Doktora Tezi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Ocak, M. (2016). Kâr Yönetimi, Bağımsız Denetim Görüşü Ve Denetim Firması Değişimi Arasındaki İlişkiler: Borsa İstanbul İmalat Sektörüne Yönelik Bir Araştırma. *Business and Economics Research Journal*, 7(3), 89-110.
- Omri M.A ve Abdenneb A.B., (2014), Audit Firm Rotation And Audit Quality: Case Of The Listed Tunisian Firms, *International Journal of Economics and Business Research (IJEER)*, 8(3), 245-257.
- Onwuchekwa, J., Erah, D., and Izedonmi, F. (2012). Mandatory Audit Rotation and Audit Independence: Survey of Southern Nigeria. *Research Journal of Finance* 3(7),78– 86.
- Ömürbek V. ve Öztürk M.S, (2013), Muhasebe Politikaları ve Tahminlerindeki Değişikliklerle İlgili İmkb 100 Şirketlerinde Bir İnceleme, *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*,(3),1-15

- Önder, Ş. (2012), İşletmelerin Kâr Yönetimi Uygulamalarında Kurumsal Yönetim Yapılarının Etkisi: İmkb Üzerine Bir Uygulama, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya*.
- Örten, R., Kaval, H., ve Karapınar, A. (2015) *Türkiye Mulasabe-Finansal Raporlama Standartları, Uygulama ve Yorumları* (Gözden Geçirilmiş 8. Baskı). Ankara, Gazi Kitabevi
- Özbirecikli, M. (2006). Bağımsız Denetçinin Müşteri Firmanın Yolsuzluk Eylemi Karşısındaki Tutumu: Şirket Yolsuzluk Vakaları ve Yasal Düzenlemeler Çerçevesinde Bir İnceleme. *Muhasebe ve Denetim Bakiş*. 5(18), 9- 13.
- Özcan, M. (2007), Kâr Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Etik Yargı Farklılıkları, Kocaeli: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Özden Altuk, V. E. (2013). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının Kâr Yönetimine Etkisi: Bağımsız Denetçilerin Algısı Üzerine Bir Araştırma, *Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul*.
- Özger S. ve Tuğay O., (2020), Bağımsız Denetimde Zorunlu Rotasyonun Denetçi Bağımsızlığı ve Denetim Kalitesine Etkisi ve Rotasyon ile Denetim Kalitesi Arasındaki İlişkide Denetçi Bağımsızlığının Aracılık Rolü: Bağımsız Denetçilerin Algılarına Yönelik Bir Araştırma, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 33-52
- Pazarlıoğlu, V., Gürlü, Ö.K. (2007). Telekomünikasyon Yatırımları ve Ekonomik Büyüme: Panel Veri Yaklaşımı., *Finans, Politik-Ekonomik Yorumlar*, 44(508), 35-43.
- Polychronidou P., Drogalas G. Ve Tampakoudis I.,(2020), Mandatory Rotation Of Audit Firms And Auditors In Greece, *International Journal of Disclosure and Governance* (17),141–154
- Postma, E. (2016), The Effects of Audit Firm Rotation on Audit Quality: Does Audit Firm Rotation Improve Audit Quality?, *Yüksek Lisans Tezi, MSc in Business Administration - Financial Management, Universiteit Twente*.
- Pourciau, S., (1993), Earnings management and nonroutine executive changes, *Journal of Accounting and Economics*, (16) 317-336.
- Qin, Y., & Xiao, H. (2024). The Mandatory Audit Partner Rotation Policy And Cost Of Debt. *Journal of Accounting and Public Policy*, (44), 107182.
- Raiborn, C., Schorg, C.A. and Massoud, M. (2006). Should Auditor Rotation Be Mandatory?, *The Journal of Corporate Accounting and Finance*, 17(4), 37-49

- Rannen, J. ve Yaari V., (2008), Earnings Management Emerging Insights In Theory, Practice And Research, *Springer Science Business Media, New York, United States of America*.
- Roychowdhury, S. (2006). Earnings Management Through Real Activities Manipulation., *Journal of Accounting and Economics*, (42), 335-370.
- Ruiz-Barbadillo, E., Gomez-Aguilar, N., Carrera, N. (2009), Does mandatory audit firm rotation enhance auditor independence?, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 28(1), 113-135.
- Sakin, T. (2015). “Denetçi Rotasyonu Ve Türkiye Uygulaması”: Muhasebe enstitüsü seçmeler 2İstanbul Üniversitesi Yayınları: İstanbul. <http://muhasabe.istanbul.edu.tr/wpcontent/uploads/2014/01/Se%C3%A7meler-015.pdf>.
- Salehi, M., Zimon, G., Tarighi, H., & Gholamzadeh, J. (2022). The effect of mandatory audit firm rotation on earnings management and audit fees: evidence from Iran. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(3), 102.
- Salleh, K. ve Jasmani, H. (2014). Audit Rotation And Audit Report: Empirical Evidence From Malaysian Plcs Over The Period Of Ten Years . *Procedia Social and Behavioral Sciences*, (145), 40-50.
- Saltoğlu, M. (2003) Yaratıcı Muhasebe Özel Amaçlı Şirketlerin Rolü ve Enron Örneği, *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (10), 107-116.
- Schipper, K. (1989). Commentary on Earnings Management. *Accounting Horizons*, (3), 91-102.
- Seven, Z. (1997). Değişken Seçimi Yöntemi Olarak Adımsal Lojistik Regresyon İle Adımsal Diskiriminant Analizinin Karşılaştırılması. *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara*.
- Siregar, Sylvia V., Amarullah, Fitriany, Wibowa, Arie, Anggraita, Viska, (2012), Audit Tenure, Auditor Rotation, And Audit Quality: The Case Of Indonesia , *Asian Journal Of Business And Accounting*, 5(1),55-74.
- Sing, T. S., Mei, P. Y., & Nair, R. K. (2019,). Implementation of Mandatory Auditor Rotation On Audit Quality Among Non-Listed Companies In Malaysia: Auditor’s Perspective. *In Proceedings of the 2019 2nd International Conference on E-Business, Information Management and Computer Science* 1-6).
- Sloan, R. G. (1996). Do Stock Prices Fully Impound Information in Accruals about Future Earnings?, *The Accounting Review*, (73), 289-315.

- SPK, Seri X, No: 22. (2006). Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğ.
- SPK, Seri X, No: 25. (2009). Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ.
- SPK, Seri X, No: 25. (2011). Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Standartları Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ.
- St.Pierre, K.ve Anderson, J. (1984) An Analysis Of Factors Associated With Lawsuits Against Public Accountants. *The Accounting Review* (65) 242-63.
- Stefaniak, C.M., Robertson, J.C. and Houston, R.W. (2009), The Causes And Consequences Of Auditor Switching: A Review Of The Literature, *Journal Of Accounting Literature*, (28), 47-121.
- Stolowy, H. , Breton, G. (2000). A review of Accounts Manipulations. Paper for The 23. *Annual Congress of European Accounting Association*. 1-66
- Sulistyo K.D., Damai N., Karin J., Soegeng S. ,(2019) ,Auditor Rotations And Audit Quality: A Perspective From Cumulative Number Of Audit Partner And Audit Firm Rotations , *Asian Review of Accounting*, 27 (4), 639-660.
- Şavlı, T. (2016). Türkiye’de Bağımsız Denetimde Rotasyon: Düzenlemeler, Uygulamalar Ve Öneriler ,*Mali Çözüm Dergisi*,(134), 37-58.
- Şenyiğit B. ve Zeytinoğlu, E. (2014). Zorunlu Denetçi Rotasyonunun Denetim Kalitesi Üzerindeki Etkileri: Literatür Araştırması, *İ. Ü. İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 25(77), 79-98.
- T.C. Resmi Gazete (2 Kasım 2002. Sayı: 24924). Seri: X, No: 19 Sayılı Sermaye Piyasasında Bağımsız Denetim Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ. <http://www.resmigazete.gov.tr>
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (1996). *Using Multivariate Statistics* (3rd ed.). New York, USA: HarperCollins College Publishers.
- Tarhan Mengi, B., (2013). *Hileli Finansal Raporlama*, İstanbul:Beta Yayınları, Ekim
- Tekin B. ve Gör Y., (2018), Şirketlerde Kâr Payı Dağıtım Kararı İle Muhasebede Muhafazakârlık Kavramı Arasındaki İlişkinin Analizi: Bıst100 Örneği, *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*,5(9), 47-58.
- Tekin, Eda, (2017), “2010-2014 Yılları Arasında Türkiye’de Halka Açık Şirketlerde Manipülasyon Üzerine Beneish Modeli İle Ampirik Çalışma”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara*

- Tepalagul, N. and Lin, L. (2015), Auditor Independence And Audit Quality: A Literature Review, *Journal Of Accounting, Auditing And Finance*, 30 (1), 101- 121.
- TMS 11: İnşaat Sözleşmeleri Standardı
- TMS 16: Maddi Duran Varlık Standardı
- TMS 2: Stoklar Standardı
- TMS 23: Borçlanma Maliyetleri Standardı
- TMS 32: Finansal Araçlar Sunum Standardı
- TMS 36: Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı
- TMS 37: Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar Standardı
- TMS 38: Maddi Olmayan Duran Varlık Standardı
- TMS 39: Finansal Araçlar Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı
- TMS 8: Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar Standardı.
- TMS Kavramsal Çerçeve.
- Tuan K., Besen R., Saygı A.,(2019b), Bağımsız Denetimde Kalite Göstergeleri: Literatür İncelemesi, *Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*,23(2),211-227
- Tuan K.,Memiş M., Kaygusuz F., Chegini Z.(2020), Audit Report Delay And Audit Firm Rotation In Turkey, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29(1), 29-41
- Tuan, K. (2015). Bağımsız Denetimde Rotasyon Uygulaması: Sistemin Artıları-Eksileri Üzerine Tartışmalar. *The Journal of Academic Social Science*, 3(16), 291-309.
- Tuan, K. (2019a), Bağımsız Denetim Firma Rotasyonu ve Denetim Kalitesi ,*Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,37(4) . 703-719
- Usul, H., Bekçi i. ve Kahraman K.(2002). Denetim Raporunun Bireysel Yatırımcı Kararına Etkileri *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi MÖDAV*, 4(4),s:111-121
- Walker, P.L., Lewis, B.L., & Castarella, IR. (2001). Mandatory Auditor Rotation: Arguments And Current Evidence. *Accounting Enquiries*, 10(2), 209-242.
- Wang L., Zhu L.,(2018), State Ownership, Auditor Rotation and Audit Quality , *Education and Economic Development of Modern Society* ,(205),1169-1174.
- Wang, K. J. ve Tuttle, B. M. (2008). The Impact Of Auditor Rotation On Auditor–Client Negotiation. *Accounting, Organizations and Society*, 34(2), 222-243.

- Watts, R. L. (2003). Conservatism in Accounting Part I: Explanations and Implications, *Accounting Horizons*, 17(3), 207-229.
- Watts, R. L., Zimmerman, J. L. (1978). Towards a Positive Theory of the Determination of Accountin Standards. *The Accounting Review*, 53(1), 110-134.
- Widyaningsih I. A. , Harymawan I., Mardijuwono A. W. , E Ayuningtyas E. S. ve Larasati D. A. ,(2019), Audit Firm Rotation And Audit Quality: Comparison Before Vs After The Elimination Of Audit Firm Rotation Regulations İn Indonesia, *Cogent Business & Management*, 6(1), 1-15
- Wolk, H.I., Dodd, J. ve Rozycki, J., (2013), Theory Accounting, Conceptual Issues in Political and Economic Enviroment,” Edition & United States of America, Sega Publications
- Wysocki, P. D. (2008). Assessing Earnings and Accruals Quality: U. S. and nternational Evidence. *Working Paper, The Massachusetts Institute of Technology*
- Y.Woody Wu, (1997), Management Buyouts and Earnings Management, *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 12(2), 373-389.
- Yalçın N., (2018a), Zorunlu Denetim Firması Rotasyonun Bağımsız Denetim Kalitesine Etkisi: Borsa İstanbul’da Bir Uygulama. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Osmaniye*
- Yalçın, N. (2018b), Zorunlu Rotasyonun Bağımsız Denetim Kalitesi Üzerine Etkisi: Literatür Değerlendirmesi, *Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2),1-21
- Yaşar A. ve Yalçın N. (2018). The Effect Of Voluntary Audit Firm Switch On Audit Quality, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Özel sayı,678-700
- Yaşar, A. (2011). Bağımsız Dış Denetim Kalitesinin Kâr Yönetimi Üzerine Etkisi: İMKB’de Kayıtlı İşletmeler Üzerine Bir Uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü , Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adana*
- Yaşar, A. (2015). Olumsuz Denetim Görüşü ve Bağımsız Denetçi Değişikliği Arasındaki İlişki: Borsa İstanbul Sanayi Şirketleri Üzerine Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (65), 81-96.
- Yaşar, A. (2016). *Bağımsız Denetim Kuruluşu Değişikliklerini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*, Akademisyen Kitabevi, Ankara.

- Yaşar, A. (2016) “Zorunlu Bağımsız Denetim Firması ve Sorumlu Ortak Başdenetçi Rotasyonu Üzerine Uluslararası Tartışmalar: Literatür Değerlendirmesi”, *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 2(3), 200-231
- Yörük, N., Ebubekir, D. (2009) *Finansal Bilgi Manipülasyonu ve Finansal Bilgi Manipülasyonunun Belirlenmesine Yönelik İMKB’de Bir Uygulama*, Detay Yayıncılık Ankara.
- Yurdakul, H., (2014), *Kâr Yönetimi Ve Borsa İstanbul Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma*, (Yayımlanmamış doktora Tezi), *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.
- Zhang, X., Yan, H., Hu, F., Wang, H., & Li, X. (2022). Effect of auditor rotation violation on audit opinions and audit fees: Evidence from China. *Research in International Business and Finance*, (62),101517

Editör:

Prof. Dr. Emrullah Fatış

ilahiyat

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XI

EĞİTİM
yayınevi

İLÂHİYAT ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XI

Editör: Prof. Dr. Emrullah Fatış

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-52-3

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

İLÂHİYAT ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XI

Editör: Prof. Dr. Emrullah Fatış

IV+104 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-52-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانیک yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

Kaynakça

1. Ateş, S. (1992), *İslam Tasavvufu*, İstanbul.
2. Fatiş, E. (2016). *Hız. İsa Paradigması*. Konya: Eğitim Yayınları.
3. Güngör, E. (1984). *İslâm Tasavvufunun Meseleleri*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, . 2. Baskı.
4. Hayrettin Karaman v. dğr., (2012). *Kur 'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
5. Küçük, H. (1976). *Tarikatlar*. İstanbul: Türdav basım.
6. Matürîdi, Ebu Mansur. (2019). *Te 'vilatül Kur 'an Tercümesi*. ed. Yusuf Şevki Yavuz. çev. İbrahim Tüfekçi, XVI. İstanbul: Ensar Neşriyat.
7. Matürîdi, Ebu Mansur. (2015). *Te 'vilatül Kur 'an Tercümesi*. ed. Yusuf Şevki Yavuz. çev. Bekir Topaloğlu, I, İstanbul: Ensar Neşriyat.
8. Muhammed b. Ali es-Seyyid eş-Şerîf el-Hanefî. (1983). *et-Ta 'rifât*. Beyrut: Dâru'l-kütübi'l-ilmîyye.
9. Neş'et Çağatay, N. (1957). *İslamdan Önce Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
10. Ocak, A.Y. (1996). "Hacı Bektâş-ı Velî", *DİA*, XIV, 455-458.
11. Salih b. Abdullah b. Hamîd vd. (ts). *Nadratü'n-naîm fî mekarimi ahlaki'r-resuli'l-kerîm*. Cidde: Dâru'l-Vesîle, 4. Basım, XII.
12. Şapolyo, E.B. (1964). *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*. İstanbul: Türkiye Yayınevi.
13. Tali, Ş. (2013). *Kayseri Etnoğrafya Müzesinde Bulunan Şifa Tasları ve Sanatı Üzerine*. Journal of Turkish Studies, s.135.
14. Uludağ, S. (2005). *Tasavvuf ve Tarikat, Uluslararası Bursa Tasavvuf Kültürü Sempozyumu*, IV, 23.
15. Yılmaz, H. K. (2004). *Anahatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*. İstanbul: Ensar Neşriyat.

Kaynakça

1. Bâcî, Ebü'l-Velîd, (1332). *el-Müntekâ*, Kahire:Matbaatü's-Saade.
2. Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil. (1311). *el-Câmiu's-Sahîh*, Mısır.
3. Ebû Dâvud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî. (ts). es-Sünen. nşr. Muhammed Muhyiddin Abdulhamid. Beyrut: Mektebetü'l-Asriyye.
4. İbn Hazm, (1988). el-Muḥallâ, nşr.Abdülgaffâr Süleyman el-Bündârî. Beyrut:Daru'l-Fikir.
5. İbn Hübeyre, Ebû Hâlid, (1417). el-İfsah an Meanis Sihah. nşr. Fuâd Abdülmün'im Ahmed, Riyâd: Dâru'l-Vatan.
6. İbn Kayyim el- Cevziyye, Muhammed b. Ebi Bekr, (1991). İ'lâmu'l-Mu-vakkı'in, nşr. Muhammed Abdüsselam İbrahim. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye.
7. İbn Manzûr, Cemâlüddîn Ebu'l-Fazl Muhammed b.Mükerrem el-Mısırî (ö.711/1311). (1414). Lisânu'l-Arab. nşr. Abdullah ali el-Kebir vd, Beyrut: Daru Sadır, 3. Baskı.
8. Müslim b. Haccâc, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. (1955). el-Câmi'u's-sahîh. nşr. Muhammed Fuad Abdalbaki. Beyrut: Daru İhyai't-Türasi'l-Arabi.
9. Râgıb el-İsfahânî. (1992). el-Müfredât fî ğarîbi'l-Ḳur'ân, nşr. Safvân Adnân Dâvûdî. Dimaşk-Beyrut: Daru'l-Kalem.
10. Şelebî, Muhammed M. (1981). Ta'lîlu'l-Ahkâm, Beyrut: Dâru'n-Nehdati'l-Arabiyye.
11. Şevkânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Alî b. Muhammed eş- es-San'ânî el-Yemenî. (1993), Neylü'l-evtâr. nşr. İsmâüddin es-Sabâbetî. Kahire: Daru'l-Hadis.

Kaynakça

- Ahmed b. Hanbel. Ebu Abdullah, Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî. *Müsnedü İmam Ahmed b. Hanbel*. thk. Şuayb Arnavut. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2001.
- Ahmed Salih. *et-Tahnîd felsefetü'l-hulûd fî Mısri'l-Kadîme*. Kâhire: Cemâ'atü Hûri's-sakâfe, 2000.
- Azîze Ali Nida Nida. Tahnîtü cüsesi'l-mevtâ ve naklihâ ve 'ardihâ bi'l-metâhif, *Mecelletü'l-buhûsi'l-fikhîyye ve'l-kânûniyye*. 36 (2021), 545-622.
- Bağavî. Ebû Muhammed el-Huseyn b. Mes'ud b. Muhammed b. El-Ferrâ, *Me'âlimu't-tenzil fi'tefsîri'l-Kur'an*. thk. Abdürrezzâk el-Mehdî. Beyrut: Dâru İhyâ, 1420.
- Bedreddîn el-Aynî. Ebû Muhammed Mahmud b. Ahmed b. Musa b. Ahmed b. Hüseyin. *Umdetü'l-kârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî*. Beyrut: Dâru İhyâ, ts.
- Beyhakî. Ebû Bekr, Ahmed b. el-Hüseyin b. Ali. *es-Sünenü'l-kübrâ*. thk. Muhammed Abdülkadir Atâ. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2003.
- Buhârî. Ebû Abdullah Muhammed b. İsmail. *el-Câmi'u'l-müsnedü's-sahîh*. thk. Muhammed Züheyr. y.y.: Dâru Tavki'n-necât, 1422.
- Bulut, Hasan. *Kur'an Kısalarının Motivasyonu Etkisi*. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2023.
- Ebu Dâvûd. Süleyman b. Eş'as b. İshak b. Beşîr b. Şeddâd. *Sünen-i Ebi Dâvûd*. Thk. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd. Beyrut: el-Mektebetü'l-'Asriyye, ts.
- el-Cem'iyetü'l-Mısıriyye. *el-Mevsû'atü'l-Arabîyyetü'l-yesîra*. Beyrut: el-Mektebetü'l-'Asriyye, 2010.
- Enmar Nezâr el-Hudeysî. *et-Tahnît ve'l-fünûn. et-Terbîyetü li'l-ulûmi'l-İnsânîyye*. 14 (2021).
- Ferâhidî. Ebu Abdurrahman Halil b. Ahmed b. Amr b. Temîm, *Kitabü'l-Ayn*. Beyrut: Dâru ve Mektebetü'l-Hilâl, ts.
- İbn Ebû Şeybe. Ebû Bekr Abdullah b. Muhammed b. İbrahim b. Osman. *Kitâbü'l-musannif fi ehâdisi ve'l-âsâr*. thk. Kemal Yusuf el-Huveyt. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1409.
- İbn Hümâm. Kemâlüddîn Muhammed b. Abdülvâhid es-Sivâsî. *Fethu'Kadîr*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, ts.
- İbn Kudâme. Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed. *el-Muğni li İbni Kudâme*. y.y.: Mektebetü'l-Kâhire, 1968.
- İbn Manzûr. Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem. *Lisanü'l-Arab*. Beyrut: Dâru Sâdır, 1414.
- İbn Rüşd. Ebu'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed. *Bidâyetü'l-Müctehid ve Nihâyetü'l-Muktasid*. Kâhire: Dâru'l-Hadîs, 2004.
- Kâsânî. Ebû Bekr b. Mes'ud, Alâuddîn b. Ahmed. *Bedâi'u's-sanâi' fi tertibi's-şerâi'*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1986.
- Kozan, Ali. Erken Dönem Bazı Osmanlı Padişah Cenazelerinde Tahnit Uygulaması. *Orta çağ Araştırmaları Dergisi* 7/2 ((2002).
- Mâverdî. Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habîb el-Basrî. *el-Hâvi'l-kebîr*. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1999.
- Merğînânî. Ebu'l-Hasen Burhanuddîn Ali b. Ebî Bekr b. Abdülcelil el-Fergânî. *el-Hidâye fi şerhi'l-Bidâyeti'l-Muhtedî*. thk. Talâl Yusuf. Beyrut: Dâru İhyâ, ts.
- Müslim. Ebu'l-Hüseyin Müslim b. Haccâc el-Kuşeyrî. *el-Münedü's-sahîh*. thk. Muhammed Fuad Abdülbâkî. Beyrut: Dâru İhyâ, ts.
- Nevevî. Ebû Zekerîyya Yahya b. Şeref. *el-Mecmu'Şerhu'l-Mühezzeb*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, ts.
- Okka, Berrin. Tıp Tarihinde Mumyalama İşlemi, Konyalı Hekim Hacı Paşa ve Tahnit. *Uluslararası İslam Medeniyetinde Zaman Sempozyumu*. 2015.
- Tirmizî. Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevre b. Musa. *Sünenü'l-Tirmizî*. thk. Ahmed Muhammed Şâkir. Mısır: Mustafa el-Bâbî el-Halebî, 1975.
- Vefâ Uneymî Muhammed Uneymî Ahmed. Tahnîtu'l-hayvânât. *Mecelletü Külliyyeti'd-dirâsâti'l-İslâmiyye ve'l-arabîyye li'l-benât*. 1/4 (2019).

Kaynakça

- Ay, Mahmut. “Mekke Müşriklerinin Kur’ân’a Yönelik Eleştirilerine Cevaplar”. *Darulhadis İslami Araştırmalar Dergisi*. 3 (Aralık 2022). 340-386.
- Aynî, Bedruddîn. Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed. *‘Umdetü’l-Karî Şerhu Sahîhi’l-Buhârî*. Beyrut: y.y., ts.
- Bilgiz, Musa. “Kur’ân-ı Kerim’in Bazı Özellikleri”. *Tefsir Araştırmaları Dergisi*. 1/2 (2017), 185-213.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâîl. *Sahîhi’l-Buhârî*. thk. Mustafa Dayb el-Beğâ. Dimaşk: Daru’l-Yemame, 1414/1993.
- Caner, Abdurrahman. *Psikolojik Etmenler ve Öfkenin Fıkhî Hükümlere Etkisi*. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2023.
- Çıtır, Aslan. “Kur’ân’ın Müheyminliğinde İlâhî Vahiylere Korunmuşluğu Üzerine”, *Eskiye Dergisi*. 46 (Mart 2022), 305-335.
- Dârimî, Ebû Muhammed. *Sünen-i Dârimî*. Cilt 2. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Demirayak, Kenan. *Arap Edebiyatı Tarihi I Cahiliye Dönemi*. Erzurum: Fenomen Yayınları, 2009.
- Derveze, İzzet. *Kur’ân’a Göre Hz. Muhammed’in Hayatı*. çev. Mehmet Yolcu. İstanbul: Ekin Yayınları, 1998.
- Derveze, İzzet. *Et-Tefsiru’l-Hadis*. Cilt 4. İstanbul: Ekin Yayınları, 1997.
- Güleç, İsmail. “İslam’da Şiir ve Şair Algısına Dair Kimi Tespitler”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. 13 (2014). 1-22.
- Güler, Musa. “Mekki Âyetlerde Hz. Muhammed’in (s.a.v) Peygamberliği ve Müşriklerin Tepkileri”. *Kur’ân ve Tarih*. edt. Bedrettin Basuğay vd. Ankara: Kitabe Yayınları, 2023.
- Harman, Ömer Faruk. “Kur’ân ve Kitâb-ı Mukaddes”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 412-414. Ankara: TDV İslam Ansiklopedisi Yayınları, 2002.
- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir b. Muhammed. *et-Tahrîr ve’t-tenvîr*. Cilt 30. Tunus: ed-Dâru’t-Tunusiyye, 1984.
- İncil. çev. Ali Ufki Bey. İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları, 3. Baskı. 2018.
- İşeri, Yunus. *Kıraat-Tefsir İlişkisi Açısından Nisâbü’l-nin Tefsir Yönteminde Kıraat Olgusu*. Ankara: Sonçağ Akademi Yayınları, 2022.
- Koç, Ahmet. “Din Eğitimi Açısından Kur’ân-ı Kerim’de ‘Tebşir’ Kavramı”. *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. 4 (1997). 159-184.
- Kur’ân-ı Kerim Meâli*. çev. Halil Altuntaş – Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2009.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed el-Ensârî. *el-Câmi’ li Ahkâmi’l-Kur’ân*. thk. Ahmed el-Berdûnî – İbrâhîm Etfes. Cilt 20. Kahire: Daru’l-Kutubi’l-Mısriyye, 1384/1964.
- Kuşeyrî, Abdulkerim b. Hevâzin b. Abdulmelik. *Letâifu’l-İşârât (Tefsiru’l-Kuşeyrî)*. thk. İbrahim Besyûnî. Cilt 3. Mısır: el-Hey’etu’l-Mısriyyetu’l-Ammetu li’l-Kuttâb, 1431.
- Kutub, Seyyid. *Fî Zilâli’l-Kur’ân*. çev. Mehmet Yolcu vd. İstanbul: Dünya Yayıncılık, 1991.
- Mertoğlu, M. Suat. “Üslûbü’l-Kur’ân”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (42/382). İstanbul: TDV. Yayınları, 2012.
- Mevdûdî, Ebû’l-A’lâ. *Tefhimu’l-Kur’ân*. çev. Muhammed Han Kayani vd. İstanbul: İnsan Yayınları, 1991.
- Muabbed, Muhammed Ahmed Muhammed. *Nefahât min ulûmi’l-Kur’ân*. Kahire: Daru’s-Selam, 1426/2005.
- Müslim, Ebû’l-Huseyn b. el-Haccac el-Kuşeyrî. *Camîu’s-sahîh*. thk. Muhammed Fuad Abdulbakî. 2. Baskı. Beyrut: Dâru İhyai’t-Turasi’l-Arabî, ts.

- Nisâbü'rî, Hâkim. *el-Müstedrek 'ale's-Şaḥîḥayn*. Cilt 4. Haydarâbâd: y.y., 1334.
- Nursi, Said. *İşârât'ul İ'caz*. İstanbul: Envar Neşriyat, 10. Baskı, 2017.
- Özerverli, M. Sait. "Kadir Gecesi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (24/124-125). İstanbul: TDV. Yayınları, 2001.
- Râzî, Fahrüddîn Ebû Abdullah Muhammed b. Amr. *Mefâtiḥu'l-gayb (Tefsîru'l-kebîr)*. çev. Sadık Kılıç vd. Cilt 23. Ankara: Akçağ Yayınları, 1990.
- Suyûtî, Celâlüddin. *ed-Dürrü'l-Mensûr fi't-Tefsîri'l-Me'sûr*. Beyrut: y.y., 1983.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr. *Câmiu'l-beyân an te'vil-i ayi'l-Kur'ân*. Cilt 24. Mekke: Daru't-Terbiyeti ve't-Turas, ts.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ. *Sünenü't-Tirmizî*. İstanbul: El-Mektebetü'l-İslâmiyye, ts.
- Yolcu, Mehmet. *Kur'ân'ın Zihniyeti Değiştirmesi*. İstanbul: Denge Yayınları, 2. Baskı. 2005.
- Zemahşerî, Ebu'l-Kasım Mahmûd b. Amr Carullah. *el-Keşşâf an hakaik-i ğavâmidî't-tenzil*. Cilt 4. Beyrut: Daru'l-Kitabi'l-Arabî, 3. Baskı. 1407.
- Zühaylî, Vehbe. *Tefsîrü'l-Münîr*. çev. Ahmet Efe vd. İstanbul: Risale Yayınları, 2005.

KAYNAKLAR

- Abdülmeccid, Abdülmeccid Mahmud. *el-İtticâhâtu'l-Fıkhıyye Inde Ashabi'l-Hadis fi'l-Karni's-Sâlisi'l-Hicri* Kahire: Dâru'l-Vefâ, 1979.
- Apaydın, Mehmet. “İmâmetin Kureş'e Ait Olduğuna Dair Hz. Peygamber'e İsnâd Edilen Rivâyetlerin Bütünsel Yaklaşım Yöntemiyle Tespiti.” *İlahiyat Akademi Dergisi* 7-8:1 (2018), ss. 219-268.
- Aynî, Ebû Muhammed Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed, *Umdetü'l-kârî fi şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. thk. Mahmûd Muhammed Ömer. Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye 2001.
- Balci, İsrâfil. “İmamlar/Halifeler Kureş'tendir İddiasının Kritiği.” *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40 (2016), ss. 5-31.
- Baysal, Sıddık. *Kur'an'da ve Teşvirlerde Yöneltilen Kavramlar-I Ulu'l-Emr Kavramı*. Ankara: Bilge Han Yayınları, 2016.
- Bakkal, Ali “Ebû Bekir'in Halife Seçilmesinde “İmamlar Kureş'tendir” Hadîsinin Rolü Üzerine.”, *İstem Dergisi* 6:2 (2005),ss. 87-103.
- Bağcı, Musa. “el-Buhârî'nin Kader Konusunda Mu'tezile ile Münakaşaları” *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 46/ 1 (2005), ss. 21-42.
- Bozan, Metin. “İmamîyye'nin İmamet Nazariyesi'nin Teşekkül Süreci,” Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2004.
- Bozkurt, Nahide. *Mu'tezile'nin Altın Çağı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002.
- Canikli, İlyas. *Siyasetin Kurucusu Olarak Hadis*. İstanbul: Medrese Yayınları, 2006.
- Çakın, Kamil. “Buhârî'nin Murcie ile İman Konusunda Tartışması”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32/1, (Ocak 1992), ss.183-198.
- Ertürk, Mustafa “İmâm Buhârî'nin Siyaset anlayışı: “Yöneten-Yönetilen İlişkisi”- Câmîu's-Sahîh'deki Bâb Başlıkları ve Buhârî'nin Bireysel Tavrı Çerçevesinde”, *Marife Dergisi* 1/1 (2001), ss. 7-31.
- Fığlalı, Ethem Ruhi. *Çağımızda İtikadî İslâm Mezhepleri*. Ankara: Selçuk Yayınları 4. Baskı, 1990.
- Güven, Sema Korucu. “Siyasî ve İtikadî Tartışmaların Kütüb-i Sitte'deki Yansımaları,” Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2023.
- Hansu, Hüseyin. *Mutezile ve Hadis*. Ankara: Kitâbiyât Yayınları, 2004.
- Halil, Muhammed Cevad. *Keşfu'l-Mutevarifi Sahih el- Buhârî*. Dimeşk:Müessesetu'l-Belâğa Yayınları, 2007.
- Hatîb el-Bağdadî, Ebû Bekr Ahmed b. 'Ali, *Tarîhu Bağdâd*, nşr. Beşâr 'Avvâd Ma'rûf, 16 Cilt, Kahire: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Beyrut, 1422/2002.
- Hatiboğlu, Mehmet Said. *İslam'da İlk Siyasi Kavmiyetçilik: Hilafetin Kureşiliği* Ankara: Kitâbiyât Yayınları, 2005.
- Hatipoğlu, Mehmed Said. *Siyasi-İctimai Hâdiselerle Hadis Münasebetleri*. Ankara: Otto Yayınları, 2015.
- İbnü'l-Cevzî, Ebû'l-Ferec, Mevzû'ât, Beyrut: Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye, 1995.
- İbn Hacer el-Askalânî, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Ali b. Muhammed el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî Bi-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî*. Beyrut: Daru'l-Risaletu'l-İlmiyye, 1300.
- İbn Hacer, *İtikadü'l—itirâz fi'r-red ala'l-Aynî fi şerhi'l-Buhârî*, thk. Hamdî es-Selefî ve Subhî es-Sâmarrâî. Riyad: Mektebetür-Rüşd, 1413/1993.
- İbn Hacer, Şihâbüddîn Ebû'l-Fadl Ahmed b. Ali b. Hacer el-Askalânî, *Hedyu's-sâri mukaddimetu Fethi'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, nşr., Abdulaziz b. Abdillâh b. Bâz. Beyrut: Dâru'l-fikr, 1425/2005.
- İmamoğlu, Abdullah Talha. *Hadis ve Siyaset*. İstanbul: Beka Yayınları, 2015.

- İsfahânî. Râgıb. Ebü'l-Kasım Huseyin b. Muhammed. *el-Mufredâtü elfâzi'l-Kur'an*, trc. Yusuf Türker. İstanbul: Pınar Yayınları, 2012.
- İstemi, Fuat. "Hadis ve Sünnette Hilafet." Hilafet Nedir Ne Değildir? ed. Adnan Demircan, Ahmet Keleş vd. (Ankara:Fecr Yayınları, 2019) içinde ss.81-128.
- İstanbul Üniversitesinden bir Heyet, "Hüküm", *İslâm Ansiklopedisi* 5/627.
- Kastallânî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr. *İrşâdü's-sârî*. thk. Muhammed Abdülazîz el-Hâlidî. Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1996/1416.
- Kırbaçoğlu, M. Hayri. "Ashabu'l-Hadis'in Akaid Edebiyatı", *İslami Araştırmalar Dergisi*, 5 (1987), ss. 79-89.
- Kuzudişli, Bekir. *Şîa ve Hadis*. İstanbul: Klasik Yayınları, 2017.
- El-Küleynî, Ebü Ca'fer Muhammed, *Usûl mine'l-Kâfî*. Tiran: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye Yayınları, 1388.
- Kummî, Ebu'l-Hasan Ali bin İbrahim el-Haşim. *Tefsiru Kummî*. Kum: Müessesetü'l-İmam Mehdi Yayınları, 2014.
- Özkan, Mustafa. *Emeviler Döneminde İktidar -Ülemâ İlişkisi*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2008.
- Sandıkçı, Kemal. *Sahih-i Buhârî Üzerine Yapılan Çalışmalar*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1991.
- Taberî, Muhammed bin Cerîr. *Câmi'u'l-Beyân an Te'vil-Beyân an Te'vil-i Âyi'l-Kur'an*, thk. Abdullah b. Abdullah b. Muhsin et-Türkî Byy: Daru'l-Hecer, 2003/1424.
- Tabersî, Ebu Ali el-Fadl bin el-Hasen, *Mecmau'l-Beyân fi Tefsiri'l-Kur'an*. Beyrut: Daru'l-Murteza Yayınları, 2006.
- Türkan, T. (2012). Ülü'l-Emr, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (s.42/295-297) içinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Üzüm, İ. (1987). Hüküm, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. (s.5/464-466) içinde. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- DİA, 18/464.
- Varol, Bahaüddin. *Emevi ve Abbasi İktidarında Ehli Beyt Nesli*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2018.
- Yücel, Ahmet. *Hadis Tarihi*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2017.
- Yıldırım, Enbiya. *Buhârî'nin Ebü Hanîfe'ye Hanefilere Bakışı*. İstanbul: Ensar Yayınları, 2019.

Kaynakça

- Akgündüz, Ahmet, Belgeler Gerçekleri Konuşuyor, İzmir 1991.
- Armağan, Servet, “İslâm’da Çevre ve Korunması”, İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi, Sayı 15, (2010).
- Ateş, Süleyman, İnsan ve İnsanüstü, İstanbul 1995.
- Ayverdi, İlhan, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Neşriyat İstanbul 2009.
- Bayrakdar, Mehmet, İslâm ve Ekoloji, D.İ.B. Yay., Ankara 1997.
- Belâzürî, Ebû’l-Hasen Ahmed b. Yahya, Fütûhu’l-Buldân, Beyrut 1988.
- Buhârî, Ebû ‘Abdullah Muhammed b. İsmail, el-Cami’u’s-sahîh, İstanbul 1992.
- Doğan, D. Mehmet, Büyük Türkçe Sözlük, İz Yayıncılık, İstanbul 1996.
- Erdoğan, Mehmet, Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü, Ensar Neşriyat, İstanbul 2019.
- Erinç, Sırrı; Ortam Ekolojisi ve Degradasyonel Ekosistem Değişimlikleri, İ.Ü. Deniz Bilimleri Ve Coğr. Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1984.
- Ethembawa, Mahroof, İslâm’ın Çevre Konusundaki Yaklaşımı, Ekev Akademi Dergisi, Sayı: 68 (Güz 2016).
- Faruki, İsmail R., Tevhid, (çev. Dilaver Yardım), İstanbul 1987.
- Hâkim en-Nisâbü’rî, Ebû Abdullah Muhammed, el-Müstedrek ale’-Sahîhayn, (thk. Mustafa Abdulkadir Atâ), Beyrut 1990.
- Hamidullah, Muhammed, İslâm Peygamberi, İstanbul 1990.
- Heyet, “Sayd”, el-Mevsuatü’l-fikhiyye, Kuveyt 1983.
- Izutsu, Toshihiko, Kur’an’da Allah ve İnsan (çev. Süleyman Ateş), Ankara 1975.
- İbn Haldun, Mukaddime, (çev. Süleyman Uludağ) İstanbul 2007.
- İbn Rüşd, Ebû’l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed, Bidâyetü’l-Müctehid ve Nihâyetü’l-Muktesid, Kahire 2004.
- İsfahânî, Ahmed b. Hüseyin b. Ahmed el-Abbâdânî, Metnü’l-Ğayeti ve’t-Takrîb fi’l-fikhi’ş-Şaffî, Beyrut 1994.
- Karadâvî, Yusuf, Riâyetü’l-Bîe fi Şerîati’l-İslâm, Kahire 2001.
- Komasyon, el-Mu’cemü’l-vasît, Çağrı Yayınları, İstanbul 1992.
- Komasyon, Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2010.
- Komasyon, Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye, İstanbul 2019.
- Komasyon, Hadislerle İslâm, İstanbul 2020.
- Mâlik b. Enes, b. Âmir el-Esbahî el-Medenî, el-Muvattâ, Kahire byy.
- Müslim, Ebû’l-Hüseyin el-Haccâc, el-Câmi’us-sahih, İstanbul 1992.
- Tahâvî, Ebû Ca’fer Ahmed b. Muhammed b. Selâme, Şerhu Meâni’l-âsâr, Beyrut tsz.
- Sancaklı, Saffet, Hz. Peygamber’in Çevrecilik Anlayışı, İslâmî Araştırmalar Dergisi 2001, Sayı 14.
- Sertavi, Fuad Abdullatif, el-Bîe ve’l-Bu’dü’l-İslâmî, Amman 1999.
- Şaban, Zekiyüddin, Usûlü’l-fikhi’l-İslâmî (çev. İbrahim Kâfi Dönmez), TDV Yayınları, Ankara 2014.
- Şâfî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İdrîs b. Abbâs, el-Ümm, Beyrut 1393/1973.
- Şâmî, Muhammed b. Yusuf es-Salih, Sübülü’l-Hüda ve’r-Reşad, bty. byy.
- Şirbînî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb, Muğni’l-muhtâc ilâ ma’rifeti me’âni’l-elfâzi’l-Minhâc, Dimaşk 2009.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, “Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı”, Türkiye İklim Değişikliği Yedinci Ulusal Bildirimi, Ankara 2018.
- Zerkâ, Ahmed, Şerhu’l-Kavâidi’l-fikhiyye, Dimaşk 1996.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Alan, Hüseyin. *Siyerin Gölgesinde 1/ Hz. Peygamber Öncesi Mekke ve Arabistan*. İstanbul: Beyan Yayıncılık, 1. Basım, 2012.
- Ali Sami en-Neşşar. *İslam'da Felsefi Düşüncenin Doğuşu*, çev. Osman Tunç. 2 Cilt. İstanbul: İnsan Yayıncılık, 1. Basım, 1999.
- Özafşar, Mehmet Emin (ed.) vd.. *Hadislerle İslam, cilt 1*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Basım, 2017.
- Esed, Muhammed. *Kur'an Mesajı*, çev. Cahit Koytak- Ahmet Ertürk. İstanbul: İşaret Yayınları, 4. Basım, 2002.
- Fatiş, Emrullah. *Kelam Alan Bilgisi ve Problemleri*. İstanbul: Eğitim Yayınevi, 1. Basım, 2021.
- İslamoğlu, Mustafa. *Hasan el- Basri'nin Kader Risalesi ve Şerhi*. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2. Basım, 2012.
- Izutsu, Toshihiko. *Kur'an'da Allah ve İnsan*, çev. Süleyman Ateş. Ankara: Kevser Kitabevi, 1. Basım, 1963.
- Kutlu, Sönmez (ed.). *İmam Maturidi ve Maturidilik*, Ankara: Kitabiyat Yayıncılık, 2. Basım, 2006.
- Okuyan, Mehmet. *Çok Anlamlılık Bağlamında Kur'an Sözlüğü*. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 4. Basım, 2016.
- Rahman, Fazlur. *İslam*, çev. Mehmet Aydın- Mehmet Dağ. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 7. Basım, 2004.
- Taftazânî. *Kelam İlmi ve İslam Akaidi Şerhu'l- Akaid*, çev. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergah Yayınları, 4. Basım, 1999.
- Yörükân, Yusuf Ziya. *İslam Akaid Sisteminde Gelişmeler*. İstanbul: Ötüken Yayıncılık, 1. Basım, 2006.

Editör:

Doç. Dr. Özlem Işık

İletişim ve Medya

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XIX

EĞİTİM
yayınevi

İLETİŞİM VE MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XIX

Editör: Doç. Dr. Özlem Işık

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-40-0

1. Baskı, 28 Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

İLETİŞİM VE MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XIX

Editör: Doç. Dr. Özlem Işık

VI+126 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-40-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Aksakallı, G. (2020). Teknoloji Çağının E-Hastalıkları, <https://www.guvenliweb.org.tr/blog-detay/teknoloji-caginin-e-hastaliklari> (E.T.: 18.03.2024).
- Aktaş, A. (2023a). Toplumsal Mahremiyet Dönüşümü Ve WhatsApp Durum Paylaşma Özelliği İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Eskiyeni*, 48, 185-200. Doi:10.37697/eskiyeni.1225175
- Aktaş, A. (2023b). Mahremiyetin Sosyal Medya ile Dönüşümünü Türk Kültüründeki Kapı Mefhumu Üzerinden Okumak. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (Özel Sayı 1), 1207-1219. Doi:10.51531/korkutataturkiyat.1357927
- Aktaş, A. (2024). Reklam, Tüketim, Toplumsal Kimlik Döngüsünde Aaahh Belinda (2023) Filmını Okumak. *Mevzu Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 153-182. Doi: 10.56720/mevzu.1382807
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2014). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*. (çev. E. Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayıncılık.
- Baudrillard, J. (2008). *Tüketim Toplumu*. (çev. H. Deliceçaylı ve F. Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ceylan, D. (2023). 18-45 Yaş Arası Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığı ile Narsistik Kişilik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 4(2), 106-123.
- Çiçek, E. (2023). Dijital Çağda Medya ve Hastalıkları. *Journal of Awareness*, 8(1): 69-75, Doi: 10.26809/joa.1976
- Duhm, D. (2015). *Kapitalizmde Korku*. (çev. S. Şölcün). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Ekşi, F. (2012). Narsistik Kişilik Özelliklerinin İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalığı Yordama Düzeyinin Yol Analizi ile İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(3), 1683-1706.
- Freud, S. (2012). *Narsizm Üzerine ve Schreber Vakası*. (çev. B. Büyükkal ve S. M. Tura). İstanbul: Metis Yayınları.
- Fromm, E. (1994). *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*. (çev. Y. Salman ve N. İçten). İstanbul: Payel Yayınları.
- Funk, R. (2013). *Ben ve Biz Postmodern İnsanın Psikanalizi*. (çev. Ç. Tanyeri). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Giddens, A. (1994). *Modernliğin Sonuçları*. (çev. E. Kuşdil). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güdümlü, S. (2021). Viral Reklamlarda ‘Selfie’ Aracılığıyla İmaj Oluşumu, Narsizm ve Öz-Tüketime Eleştirel Bir Bakış. *Ajüt-e Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 12(46), 68-82. Doi: 10.5824/ajite.2021.03.004.x
- Gün, F. (2023). Gelenekten Moderniteye İnan Türkleri Âşık İcra Mekânları: Hemedan Bölgesi Örneği. *Folklor Akademi Dergisi*, 6(3), 1057-1074. Doi: 10.55666/folklor.1365815
- Gün, E. (2022). Adalet Ağaoğlu'nun Romanlarının Psikanalitik Yöntemle İncelenmesi. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Medeniyet Üniversitesi.
- Gün, E. (2024). Postmodern Unsurlar Işığında Yedinci Gün. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (38), 339-353. DOI: 10.29000/rumelide.1439633.
- Hamedoğlu, M. A. (2009). Örgütsel Narsisizm Düzeyine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Algıları. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Horkheimer, M. (1986). *Akıl Tutulması*. (çev. O. Koçak). İstanbul: Metis Yayınları.
- Karaca, M. ve Mutlu, T. (2019). Nispetizm -miş Gibi Yapmak: Sosyal Medyada Nispet Davranışları Üzerine Kavramsal Bir Çalışma. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 40-51.
- Kohut, H. (1998). *Kendiliğin Çözümlemesi* (çev. C. Atbaşoğlu, B. Büyükkal ve C. İşcan). İstanbul: Metis Yayınları.

- Kur'ân-ı Kerîm Meâli. (2011). (çev. H. Altuntaş ve M. Şahin). Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Merter, M. (2013). *Psikolojinin Üçüncü Boyutu Nefs Psikolojisi ve Rüyaların Dili*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Nair, G. (2008). *Sosyolojik Açıdan Bilgi Toplumu ve Türkiye*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Niedzviecki, H. (2010). *Dikizleme Günlüğü*. (çev. G. Gündüç). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Özel, İ. (2014). Dindarlarda Narsizm: Yüksek Din Eğitimi Alan Öğrenciler Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(32), 310-327.
- Öztemel, K. ve Traş, Z. (2019). Facebook Yoğunluğunun Bazı Kişilik Özellikleri ile İlişkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 121-139.
- Toffler, A. (2008). *Üçüncü Dalga*. (çev. S. Yeniçeri). İstanbul: Koridor Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Veblen, T. (2005). *Aylak Sınıfın Teorisi*. (çev. Z. Gültekin ve C. Atay). İstanbul: Babil Yayınları.

KAYNAKÇA

- ARDUÇ KARA, E. (2022). Gazetecilik Eğitiminde Dijital Eğilimler: Türkiye’de Gazetecilik Lisans Eğitiminin Üniversiteler Arası Karşılaştırılması. *Erciyes İletişim Dergisi*, 9(2), 887-910.
- AY, A. (2022). Yapay Zekâ Haberciliği ve Gazetecilik Tartışmalarına Dair Bir Değerlendirme. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 12(4), 913-926.
- AY, A. (2023). Gazetecilik 4.0: Yapay Zekâ Haberciliğinin Güncel Örneklerine Yönelik Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 14(38), 412-435.
- Bayraktutan, G., BİLECEN, A.B, KARAKAYA, A. ve YETKİN, B. (2018) Gazetecilik Bölümü Öğrencilerinin Gözünden Yeni Medya Çağında Gazetecilik. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (AKİL) Kasım (30) 224-241
- BAYRAM, P. (2022) Dijital Çağda Gazetecilik: Geleneksel ve Dijital Gazetecilik Pratiklerinin Karşılaştırılması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. Sayı 58 / Yaz 2022
- BİSWAL, K.S & GOUDA, K.N (2019), Artificial Intelligence in Journalism: A Boon or Bane. Optimization in Machine Learning and Applications, 155-167
- de LİMA SANTOS, F.M & CERON,W. (2022), Artificial Intelligence in News Media: Current Perceptions and Future Outlook. *Journal. Media*, 3(1), 13-26
- GÜLLÜPUNAR, H., & TUNCA, L. (2022). Dijitalleşmeye Dayalı Okarak Gazetecilik Öğrencilerinin Yaşadıkları Meslek Kaygıları Üzerine Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(2), 1019-1045.
- GÜZ, N., YEĞEN, C. (2018). Bir gazetecilik biçimi: Robot gazetecilik. *Uluslararası Dijital Çağda İletişim Sempozyumu*, 18- 19 Ekim 2018, Mersin.
- IŞIK, U., ÖLÇEKÇİ, H., & KOZ, K. A. (2022). Yapay Zeka ve Algoritma Ekseninde Gazeteciliğin Geleceği ve Toplum İçin Anlamı. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(2), 1248-1275.
- KAYA ERDEM, B. (2021). Yapay Zekânın Medya ve Yayıncılık Alanına Etkisi. *TRT Akademi*, 6(13), 896-903.
- ŞAYİR, O. (2022). İnternet Haberciliğinde Yapay Zeka Gazeteciliğinin Eşik Bekçiliği Açısından İncelenmesi. *İletişim Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 117-134.
- ÜNAL, D. (2020). Yeni Medyada Gazeteciliğin Dönüşümüne Dair Nitel Bir Araştırma. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 238-253
- YENİCELER KORTAK, İ. (2022). Yapay Zeka ve Haber İlişkinine Kullanıcı Gözünden Bakmak: Sosyal Medyada Robot Haber Spikerlerine Gelen Yorumların İncelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 699-710.
- YILDIZGÖRÜR, R.M. (2023) Yapay Zeka Teknolojilerinin Gazetecilik Alanında Kullanıma Yönelik Sorunlar ve Riskler. *Türkiye Medya Akademisi Dergisi* 3(6) 564-587

KAYNAKÇA

- Akbulut, B. B. (2000). Basın Suçu ve Ceza Sorumluluğu. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(3), 86-95.
- Aktaş, C. (2007). İnternet'in Gazeteciliğe Getirdiği Yenilikler. *Selçuk İletişim*, 5(1), 30-45.
- Baldini, M. (2000). *İletişim Tarihi* (çev. G. Batuş). İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Birsen, H. (2013). Değişim Aracı Olarak Yeni Medya. İçinde M. C. Öztürk (Ed.) *Dijital İletişim ve Yeni Medya* (s. 27-49). Eskişehir: İletişim Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2956,
- Buluş, B. ve İşman, A. (2018). Yeni Medya ve Geleneksel Medya Bağlamında Yakınsama (Convergence) Kültür Oluşumu. İçinde A. Z. Özgür ve A. İşman (Ed.). *İletişim Çalışmaları 2017* (s. 44-61). T.C. Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Carr, E. H. (2010). *Tarih Nedir* (çev. M. G. Güntürk). İstanbul: İletişim.
- Castells, M. (2005). *Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Birinci Cilt: Ağ Toplumunun Yükselişi* (çev. E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cervi, L., ve Carrillo-Andrade, A. (2019). Post-Verdad Y Desinformación: Uso Del Análisis Del Discurso Para Comprender La Creación De Narrativas Emocionales Y Rivales En Brexit. *ComHumanitas: Revista Científica De Comunicación*, 10(2), 125-149.
- Collin, F. (2019). *The Twin Roots and Branches of Social Epistemology*. In M. Fricker, P. J. Graham, D. Henderson, & N. J. L. L. Pedersen (Eds.), *The Routledge Handbook of Social Epistemology* (pp. 21-30). Routledge.
- Çağlar, B. (2019). Yeni Medya İletişimi Nasıl Dönüştürdü: Pasif Mesaj Alıcısından Aktif, Üreten, Değiştiren, Yorumlayan ve Eyleme Geçen Aktif Mesaj Üreticisine. İçinde M. Cinman ve E. Dinçerden (Ed.). *İletişim Bilimleri Çalışmaları* (s. 49-63). Ankara: Akademisyen Kitapevi.
- Ertekin, İ. (2018). Bir Halkla İlişkiler Söylemi Olarak Kamuoyu ve Katılımcılık. İçinde A. Z. Özgür ve A. İşman (Ed.). *İletişim Çalışmaları 2017* (s. 363-373). T.C. Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Eyüpoğlu, H. (2017). Dijital Çağda İletişim Teknolojilerinin İnsan Karakterinin Değişimine Etkisi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (63), 103-110.
- Geray, H. (2003). *İletişim ve Teknoloji Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*. Ankara: Ütopya.
- Güz, N. (1988). *Basında Yasalar Suç ve Cezalar*. İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Hampton, K. N. (2016). Persistent and Pervasive Community: New Communication Technologies and the Future of Community. *American Behavioral Scientist*, 60(1), 101-124.
- Harari, Y. N. (2018). Yuval Noah Harari Extract: 'Humans Are A Post-Truth Species' <https://www.theguardian.com/culture/2018/aug/05/youval-noah-harari-extract-fake-news-sapiens-homo-deus> (E.T.: 17.01.2024).
- Heinonen, K. (2011). Consumer Activity In Social Media: Managerial Approaches To Consumers' Social Media Behavior. *Journal Of Consumer Behaviour*, 10(6), 356-364.
- Karabulut, B. (2015). Bilgi Toplumu Çağında Dijital Yerliler, Göçmenler ve Melezler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (21), 11-23.
- Karakoç, E. ve Taydaş, O.. (2013). Bir Serbest Zaman Etkinliği Olarak Üniversite Öğrencilerinin İnternet Kullanımı İle Yalnızlık Arasındaki İlişki: Cumhuriyet Üniversitesi Örneği. *Selçuk İletişim*, 7(4), 33-45.
- Kılıç, N. (2019). Geleneksel Medya ile Yeni Medya Karşılaştırılması: Kurumsal Bir Analiz Çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 36, 227-239.
- Kurubacak, G. (2016). İletişim Teknolojilerinde Yeni Özellikler. İçinde T.V. Yüzer ve M.E. Mutlu (Ed.). *Yeni İletişim Teknolojileri* (s. 3-21). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Manovich, L. (2002). *The Language Of New Media*. MIT Press.

- Marasco, R. (2016). Toward A Critique Of Conspiratorial Reason. *Constellations*, 23(2), 236-243.
- McComiskey, B. (2017). *Post-Truth Rhetoric And Composition*. Utah State University Press
- McDermott, R. (2019). Psychological Underpinnings of Post-Truth in Political Beliefs. *PS: Political Science & Politics*, 52(2), 218-222.
- McIntyre, L. C. (2018). *Post-Truth*. The MIT Press.
- McLuhan, M. (1994). *Understanding Media: The Extensions Of Man*. MIT Press.
- McLuhan, M., Gordon, W. T., Lamberti, E., ve Scheffel-Dunand, D. (2011). *The Gutenberg Galaxy: The Making Of Typographic Man*. University of Toronto Press.
- Nuran, M. B. (2015). Geleneksel Medya ve Yeni Medya Etkileşiminin Gezi Parkı Gösterileri Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Özgen, E., ve Doymuş, H. (2013). Sosyal Medya Pazarlamasında Farklılaştırıcı Bir Unsurlar Olarak İçerik Yönetimi Konusuna İletişimsel Bir Yaklaşım. *AJIT-e: Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 4(10), 91-103.
- Öztürk, Ş. (2015). Sosyal Medyada Etik Sorunlar. *Selçuk İletişim*, 9(1), 287-311.
- Rafaeli, S., ve Sudweeks, F. (1997). Networked Interactivity. *Journal Of Computer-Mediated Communication*, 2(4), JCMC243.
- Rogers, E. M. (1986). *Communication Technology The New Media In Society*. New York: The Free Press.
- Russell, B. (1997). *The Problems Of Philosophy*. Oxford University Press.
- Salaverria-Aliaga, R., Garcia-Avilés, J. A., ve Masip, P. (2010). Concepto De Convergencia Periodística.
- TDK. (2024). <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 25.01.2024).
- Turan, E. A. (2013). Yeni Medya Ortamlarında Üre-Tüketici Ve Katılım Olgusu: Ekşi Sözlük Ve Okan Bayülgen'in Talk Show'unda Etkileşim. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi.
- Ulaş, S. (2020). Marka İletişiminde Sosyal Medya Ve Çevrimiçi Etkileşim (Online Engagement) İlişkisi: Limasol Türk Kooperatif Bankası Örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 274-285.
- Williams, J. P. (1996). *Technology Education For Teachers*. Australia: Macmillan.
- Varnalı K. (2012). *Dijital Tutulma*. İstanbul: Mediacat.
- Yayla, O. T. (2017). Analogtan Dijitale İletişim Teknolojilerinin Gelişimi: Sosyal Medya Ve Sosyal Değişim. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi.

KAYNAKÇA

- Açık, Y. Uslu, L. Apaydın, F. (2016). Türkiye'deki Üniversitelerin Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Yapmasının Hukuki Boyutu ve Alternatif Bir Platform Olarak İnternet. XVIII. Akademik Bilişim Konferansı. Aydın.
- Aziz, A. (2018). Radyo Yayıncılığı. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bittner, J, R. (1996). Mass Communication (6th Edition). Massachusetts: A Simon & Schuster Company.
- Cankaya, Ö. (1997). Dünden Bugüne Radyo Televizyon. İstanbul: Beta Yayınları.
- Cankaya, Ö. (2003). Bir Kitle İletişim Kurumunun Tarihi: TRT 1927-2000. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Cumhuriyet Dergi. (1987). Amatörlüğü Amerika Canlandırdı. 2 Ağustos, (6).
- Çakır, H. (2005). Tüm Yönleriyle Radyo. Ankara: Siyasal.
- Güney, S. (2009). Tüm Yönleriyle Topluluk Radyoları. İstanbul: Punto Yayınları.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2018). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İletişim Fakülteleri Dekanlar Toplantısı Sonuç Bildirgesi. (5-6 Mart 1999). Ankara.
- İlkin, N, V. (1945). Radyo Dergisi. Radyonun Bize Kazandırdığı Kıymetler. Cilt 4, Sayı 9:1.
- Kocabaşoğlu, U. (2010). Şirket Telsizinden Devlet Radyosuna Trt Öncesi Dönemde Radyonun Tarihsel Gelişimi ve Türk Siyasal Hayatı İçindeki yeri. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kuruoğlu, H. (2006). Propaganda ve Özgürlük Aracı Olarak Radyo. Ankara: Nobel Yayın.
- Önder, İ. (2002). Türkiye'de Yerel Radyolar ve Demokrasi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özer, A. Ç. (2006). Türkiye'de Üniversitelere Ait Radyoların Program Yapısı, Tür ve İçerikleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Priestman, C. (2002). Web Radio. Oxford: Focal Press.
- RTÜK. (2014). Radyo ve Televizyon Yayıncılığı Sektör Raporu.
- Sauls, S. J. (2000). The Culture of American College Radio. Iowa: Iowa State University Press.
- Sümer, B. Adaklı, G. (2007). 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkındaki Kanun'a İlişkin Değerlendirme Raporu. İletişim Araştırmaları. 5 (2): 141-158.
- Tekinalp, Ş. (2003). Camera Obscura'dan Synopticon'a Radyo ve Televizyon. İstanbul: Der Yayınları.
- www.pbs.org/wgbh/aso/tryit/radio/earlyyears.html (Erişim Tarihi: 16 Şubat 2024).

KAYNAKÇA

- Adkins, S. (2003). Cause related marketing: who cares wins. In Michael J. Baker (Eds.) *The Marketing Book*. (669-693) 5th edition GB: Butterworth Heinemann.
- Andreasen, A. R. (1994). Social marketing: its definition and domain, *Journal of public policy & marketing*, 13 (1), 108-114
- Andreasen, A. R. (1995). *Marketing Social Change: Changing behavior to promote health, social development, and the environment*. SF: Jossey-Bass Publishers
- Armstrong, G., Kotler, P., Harker, M., ve Brennan, R. (2009), *Marketing an introduction*, Pearson Education Limited, England.
- Bagozzi, R. P. ve Moore, D. J. (1994). Public Service Advertisements: Emotions and Empathy guide prosocial behavior, *Journal of Marketing*, 58 (1), 56-70
- Bloom, P. N., Hoeffler, S., Keller, K. L., ve Meza, C.E.B. (2006). How social-cause marketing affects consumer perceptions, *MIT Sloan Management Review*, Winter, 171-194.
- Bilgiç, B. (2016). Türkiye’de Kamu Spotu Oluşum Süreci ve Yayın Politikaları, *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1 (2), 25-61.
- Bronn, P. S., ve Vriani, A. B. (2001). Corporate social responsibility and cause-related marketing: An overview, *International Journal of Advertising*, 20 (2), 207-222.
- Cannon, T. (1992), *Corporate Responsibility*. 1st ed., Pitman Publishing, London.
- Chang, C. T. (2012). Missing ingredients in cause-related advertising, *International Journal of Advertising*, 31 (2), 231-256.
- Coffman, J., 2002. Public communication campaign evaluation an environmental scan of challenges, criticisms, practice, and opportunities, *Harvard Family Research Project*, May.
- Dillard, J. P. ve Peck, E. (2000). Affect and persuasion: Emotional responses to public service announcements, *Communication Research*, 27, 461-495.
- Hohnen, P. ve Potts, J. (2007). *Corporate social responsibility: An implementation guide for business*. Kanada: International Institute for Sustainable Development
- Kestane, S. Ü. (2014). Differences between the conceots associated with social marketing, *International Journal of economic and administrative studies*, 7 (13), 193-208
- Khan, M. A. (2006). *Consumer behaviour and advertising amangement*. New Delhi: New Age International.
- Kim, H. J., Kim, J.-I. Ve Han, W. H. (2005). The effects of cause-related marketing on company and brand attitudes, *Seoul Journal of Business*, 11 (2), 83-117.
- Kotler, P. ve Zaltman, G. (1971). Social marketing: an approach to planned social change, *Journal of Marketing*, 35, 3-12
- Moir, L. (2001). What do we mean by corporate social responsibility? *Corporate Governance*, 1 (2), 16-22.
- Narman. G. (2015), *Halkla İlişkiler Perspektifinden Sivil Toplum*. (Editör : Emel Karayel Bilbil), Sivil Toplum Özel Sektör Etkileşimi ve STK’larda Yönetim, İletişim ve Pazarlama (s.167-207) İstanbul: Pales Yayınları.
- Rangun, V. K. ve Karim, S. (1991). *Teaching note: Focusing the concept of social marketing*. Cambridge, MA: Harvard Business school
- RTÜK. (2014). 6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ve Yayın Hizmeti Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, Ankara.
- Sethi, S.P. (1977) *Advocacy Advertising and Large Corporations*. Lexington, MA: Lexington Books.

- Thompson, J. K. ve Heinberg, L. J. (1999). The media's influence on body image disturbance and eating disorders: we've reviled them, now can we rehabilitate them? *Journal of social issues*, 55 (2), 339-353
- Trang, N. T. X (2015). A review of societal marketing, *the university of danang journal of science and technology*, 12 (97), 90-93
- Varadajan, P. R. ve Menon, A. (1988). Cause-Related marketing: A coalignment of marketing strategy and corporate philanthropy, *Journal of Marketing*, 52 (3), 58-74.
- Wood, D.J. (1991), Corporate social performance revisited, *Academy of Management Review*, 16, 691-718.
- Wymner, W. (2010). Rethinking the boundaries of social marketing: activism or advertising? *Journal of business research*, 63, 99-103.
- Yeşilay (2021) <https://www.yesilay.org.tr/tr/yayinlar/afisler>
- Youtube (2024). <https://youtube.com>
- <https://etietieti.com>
- <https://logowik.com/trafik-canavari-vector-logo-1065.html>
- <https://iabtr.org/81-ilde-81-orman>

KAYNAKÇA

- Acar, E. (2010). Türkiye ve Dünyada IPTV, *IP Media Dergisi*, 1.
- Ahmed, W., Fenton, A., Hardey, M. & Das, R. (2022). “Binge Watching and the Role of Social Media Virality towards promoting Netflix’s Squid Game”, *IIM Kozhikode Society & Management Review*, 11(2) 2022, 222-234.
- Ak, S. (2022). “Schwartz Değerler Ölçeği Bağlamında “Camdaki Kız” Dizisinin İçerik Analizi” *ODÜSOBİAD* 12 (1), 339-356, DOI: 10.48146/odusobiad.1054713
- Akarcılı, S. (1996). “Televizyon ve Şiddet”, *Yeni Türkiye Der.*, Sayı: 11, Yıl: 2, İstanbul.
- Ambler, T., Ioannides, A., & Rose, S. (2000). Brands on the brain: Neuro-images of advertising. *Business Strategy Review*, 11(3), 17–30.
- Aydemir, M. (2014). “Medyada Şiddetin Dönüşümüne Bilinçaltı Etki Yöntemleri Ve “Mutlu Şiddet” İlişkisi”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2014 (3), 166-170. DOI: 10.18493/kmusekad.33073
- Aziz, A. (1990). *Araştırma Yöntemleri-Teknikleri ve İletişim*. A. Ü Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi.
- Baysal, A., & Akalın, N. (2011). Pazarlamanın Bilinçaltı. *Media Cat Aylık Pazarlama Dergisi*, 202, 60-68.
- Berelson, B. (1952). *Content Analysis in Communication Research*. U.S: Free Press.
- Berelson, B., ve Lazarsfeld, P. F. (1948). *The Analysis of Communication Content*. US: University of Chicago and Columbia University.
- Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi teknikler ve örnek çalışmalar*. İkinci Baskı. İstanbul: Siyasal.
- Bolter, J.D., ve Grusin, R. (2000). *Remediation, Understanding New Media*, US: MIT Press.
- Çelebi, V. (2013). “Michel Foucault ’da Bilgi, İktidar ve Özne İlişkisi”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5, 512-523.
- Çelik, R. ve Nezir Köse, N. (2022). “Squid Game Dizisi’nde Yer Alan Mekân Ve Semboller Üzerine İnceleme”, *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Cilt:6, Sayı:15, Yıl: 2022, Sayfa:43-59.
- Derham, W. (2015). *Physico-Theology: Or, a Demonstration of the Being and Attributes of God His Works of Creation*, London: Palala Press.
- Di Muzio, T. & Robbins, R. H. (2016). *Deft as power* (First Edition). Manchester University Press.
- Dönmez, Mevlüt S. (2020). “Katharsis Bir Duygu Olarak Şiddetin Marka Tutumuna Yansıması”. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7. 297-320. DOI: 10.17680/erciyesiletisim.630558.
- Drisko, J. & Maschi, W. Tina (2016). *Content Analysis, Pocket Guides to Social Methods*, New York: Oxford University Press.
- Erten, Y. & Ardalı, C., (1996). “Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”, 143-163, *Cogito* s: 6-7 Kış- Bahar 1996, Yapı Kredi Bankası Yay: İstanbul.
- Farooqui, Y. S. & Khan, R. S. (2020). “Motivations for Popularity of Turkish Drama Serial “Ertugrul” in Pakistan: A Content Analysis”, *Global Media Journal-Pakistan Edition Vol. XIII, Issue 02, Fall 2020*, 45-57.
- Fidler, R. (1997). *Mediamorphosis: Understanding New Media*, US: Thousand Oaks.
- Foucault, M. (1997). *Ethics, Subjectivity and Truth*, The New Press: New York.
- Foucault, M. (1999). *Bilginin Arkeolojisi*, Birey Yayıncılık: İstanbul.
- Foucault, M. (2012). *İktidarın Gözü*, Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Foucault, M. (2014). *Özne ve İktidar*, Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Geçimli, G. (2022), “Eşitsizliği Yeniden Üreten Gösteri: The Platform ve Squid Game”, *ARHUSS*, (2022), 5(1): 40-72.

- Gökçe, O. (2006). *İçerik çözümlemesi kuramsal ve pratik bilgiler*. İstanbul: Siyasal Kitabevi.
- Gratz, J. E. (1984). "The Ethics of subliminal communication". *Journal of Business Ethics*, 3(3), 181-184.
- Gürel, E. ve Alem, J. (2010). Postmodern bir durum komedisi üzerine içerik analizi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research Volume 3 / 10 Winter 2010*, 332-347.
- Head, Sydney W. (1954). Content Analysis of Television Drama Programs, The Quarterly of Film Radio and Television, Winter, University of California Press, 1954, Vol. 9, No. 2 (Winter, 1954), 175-194.
- Hotz, H. (2006). A Short Introduction to Game Theory, https://www.theorie.physik.uni-muenchen.de/lfsrey/teaching/archiv/sose_06/softmatter/talks/Heiko_Hotz-Spieltheorie-Handout.pdf Erişim Tarihi: 11.12.2022.
- Huizinga, J. (1955). *Homo Ludens A Study of the Play-Element in Culture*. Beacon Press. Boston, USA.
- Kaminski, F. (2000). "Convergence in the field of electronic communications", *Przegląd Telekomunikacyjny + Wiadomości Telekomunikacyjne*, Wydawnictwo SIGMA-NOT, 2000, No:1, 23-31.
- Karnowski, V. (2012). Symbolic Models of Mobile Phone Appropriation. In: Martin, C., von Pape, T. (eds) *Images in Mobile Communication*. VS Verlag für Sozialwissenschaften. DOI: 10.1007/978-3-531-93190-6_9
- Keskin, F. (1996). "Foucault'da Şiddet ve İktidar", *Cogito Dergisi*, 6-7, 117-122.
- Key, W. B. (1973). *Subliminal Seduction: Ad Media's Manipulation of A Not So Innocent America*. The New American Library Inc.: New York.
- Kılıç, Y. (2011). *Subliminal Hipnoz*. İkinci Adam Yayınları: İstanbul.
- Kim, C. (2021). "No 'Squid Game': South Korea's Real-Life Debt Trap". <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/no-squid-game-south-koreas-real-life-debt-trap-2021-10-21/> Erişim Tarihi: 14.12.2023.
- Kim, N. & McCurry, J. (2021). "Squid Game Lays Bare South Korea's Real-Life Personal Debt Crisis". <https://www.theguardian.com/world/2021/oct/08/squid-game-lays-bare-south-koreas-real-lifepersonal-debt-crisis> Erişim Tarihi: 14.12.2023.
- Krippendorff, K. (2013). *Content analysis: An Introduction to its Methodology* (3.Ed.). London: Sage.
- Kurtuluş, G ve İnci, M. (2022). "Neoliberalizmin Borçlu İnsanı Dair Eleştirel Bir Çözümlemenin Çözümlemesi: Squid Game". *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 44, Sayı: 2, Aralık 2022, 303-315. DOI: 10.14780/muiibd.1225246
- Lazzarato, M. (2015). *Borçlandırılmış İnsanın İmali Neoliberal Durum Üzerine Deneme* (İkinci Baskı) (Çev.) M. Ersen. İstanbul: Açılım Kitap.
- Lazzarato, M. (2014). "Debt, Neoliberalism and Crisis: Interview with Maurizio Lazzarato on the Indebted Condition", Sage. Vol: 48 (5), 1039-1047.
- Macnamara, J. (2005). Media content analysis: Its uses, benefits and best practice methodology. *Asia Pacific Public Relations Journal*, 6(1), 1-34
- Manovich, L. (2001). *The Language of New Media*, Cambridge: Massachusetts Institute of Technology.
- Maurya, R. K. (2016). "Do Hindi Cinema & Television Serials Propagate Caste Stereotypes through Surnames of Characters: A Content Analysis", *The International Journal of Indian Psychology, Volume 3, Issue 3, No.3*, April-June, 2016 ,157-181.
- May, T. (2014). "Yeni Girişimciler: Foucault ve Tüketim Toplumu", (Çev.) Maya Mandalinci. *Cogito*. Sayı: 70-71, 96-105.

- Mellor, M. (2010). *The Tuture Of Money: From Financial Crisis To Public Resource* (First Edition). London: Pluto Press.
- Michaud, Y. (1991). *Şiddet*. (Çev.) Muhtaroglu, C., İletişim Yayınları: İstanbul.
- Mutlu, E. (1997). "Televizyon, Çocuklar Ve Şiddet", İ.Ü. İletişim Fak. Der., Sayı: 4, İstanbul.
- Negri, A. ve Hardt, M. (2013). *Duyuru*. (Çev.) Abdullah Yılmaz. Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Neuendorf, Kimberly A. (2017). *The Content Analysis Guidebook*, 2nd Edition, Sage Publications Inc.: London
- Neumann, John V. & Morgenstern, O. (1953). *Theory of Games and Economic Behavior*, Princeton University Press.
- Oksala, J. (2012). "Devlet Şiddetinin Yönetimi: Foucault 'da Siyasi İktidarın Yönetimsellik Olarak Yeniden Ele Alınması", *Cogito Dergisi*, 70-71, 163-178.
- Osborne, M. J. & Rubinstein A. (2020). *Models in Microeconomic Theory*, Cambridge, UK: Open Book Publishers, Version: 2020.12.21.
- Özkan, S. (2019). Televizyon dizi türü olarak absürt komediler ve leyla ile mecnun dizisi üzerine içerik analizi, T.C Marmara Üniversitesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul.
- Read, J. (2014). "Homo Economicus'un Bir Soykütüğü: Neoliberalizm ve Öznelliğin Üretimi", (Çev.) Şeyda Öztürk. *Cogito*. Sayı: 70-71, 82-95.
- Riches, D. (1989). "Şiddet Olgusu", *Antropolojik Açından Şiddet* içinde, (Ed.) David Riches, (Çev.) Dilek Hattatoğlu, ss. 10-41, Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- Rigel, N. (1995). *Haber; Çocuk Ve Şiddet*, Der Yayınları: İstanbul.
- Stempel, G.H. (1989). Content analysis. In G.H.Stempel and B.H.Westley (Eds) *Research methods in mass communications*, Englewood Cliffs NJ: Prentice-Hall.
- Şeşen, E., Akyıldız, Y., (2022). Game of the Capitalist Competition: Squid Game. *SineFilozofi Dergisi*. 7 (14).279-299.10.31122/sinefilozofi.1127686
- Taşkın, C. (2008). "IPTV Mimarisi ve Servisleri", Birey Ekseni İnteraktif Yayıncılık IPTV, (Der. İlhan Yerlikaya), Ankara: RTÜK-Türkiye Bilişim Derneği.
- Tuna, S. Akgün, C. (2022). "Squid Game" Dizisinin Korku ve Şiddet Temaları Bağlamında Ruhsal Çözümleme Yöntemiyle İncelenmesi", *IGUSABDER*, 17 (2022): 636-647.
- Uzuner, Z. ve Yağlıcı, M. (2014). "Sosyal medyanın TV dizilerinin içeriğine etkisi: Seksenler dizisi", International Academic Conference İstanbul, 16-17 October 2014, Dijital İletişim Etkisi Uluslararası Akademik Konferansı Bildiri Kitabı, 347-361.
- Ünsal, A. (1996). "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi" *Cogito*, Kış-Bahar, Sayı 6-7.
- Wang, Y. (2023). "Character Image Analysis of Elite Male Cho Sang-Woo in Squid Game of Netflix", Z. Zhan et al. (Eds.): SEAA 2022, ASSEHR 675, pp. 584-589, 2023. DOI: 10.2991/978-2-494069-05-3_72
- Widodo, J. (2023). Reception analysis of Indonesian audience towards physical and verbal violence on series Squid Game (2021) by Hwang Dong-Hyuk. *Rainbow : Journal of Literature, Linguistics and Culture Studies*, 11(1), 57-65. DOI: 10.15294/rainbow. v11i1.53347

KAYNAKÇA

- Assmann, A., (2008). Kollektives Gedächtnis. <https://www.bpb.de/themen/erinnerung/geschichte-und-erinnerung/39802/kollektives-gedaechtnis/>. (E.T.: 10.02.2024).
- Baerenholdt, J., Haldrup M., Larsen J., Urry J., (2014). *Performing Tourist Places*. Burlington.
- Cornelißen, C., (2012). Erinnerungskulturen. Docupedia-Zeitgeschichte, doi: <http://dx.doi.org/10.14765/zsf.dok.2.265.v2>.
- Cornelißen, C., (2014). Kollektives und kulturelles Erinnern Erinnerungskulturen leben von der Dynamik der Gegenwart. https://www.forschung-frankfurt.uni-frankfurt.de/51323020/FoFra_2014_1_Erinnerungskultur_Kollektives_und_kulturelles_Erinnern.pdf. (E.T.:12.02.2024).
- Daley, B., (2015). Transforming the world with culture: Next steps on increasing the use of digital cultural heritage in research, education, tourism and the creative industries. White Paper Europeana Foundation, http://pro.europeana.eu/files/Europeana_Professional/Publications/Europeana%20Presidencies%20White%20Paper.pdf. (E.T.: 20.02.2024).
- Hein, D., (2009). *Erinnerungskulturen online. Angebote, Kommunikatoren und Nutzer von Websites zu Nationalsozialismus und Holocaust*. Konstanz.
- Hein, D., (2010). Virtuelles Erinnern. <http://www.bpb.de/geschichte/zeitgeschichte/geschichte-und-erinnerung/39866/virtuelles-erinnern?p=all>. (E.T.:12.02.2024).
- Meyer, E. (2009): *Erinnerungskultur 2.0: Kommemorativ Kommunikation in digitalen Medien*. Frankfurt a. M.
- Sabrow, M., (2012). Held und Opfer. Zum Subjektwandel deutscher Vergangenheitsbewältigung im 20. Jahrhundert, Margit FRÖLICH (Edt). *Das Unbehagen an der Erinnerung – Wandlungsprozesse im Gedenken an den Holocaust* (s.37-54) içinde. Frankfurt am Main.
- Turkowska, E., (2017). Entgrenzung der Erinnerung. Digitale Erinnerungskultur an den Holocaust, https://www.researchgate.net/publication/333086354_Entgrenzung_der_Erinnerung_Digitale_Erinnerungskultur_an_den_Holocaust. (E.T.:12.02.2024).
- Wetzel, D., (2020). Maurice Halbwachs- Collectives Memory and Forgetting. (30) Maurice Halbwachs - Collective Memory and Forgetting | Dietmar J. Wetzel - Academia.edu. (E.T.:12.02.2024).

İLETİŞİM PERSPEKTİFİNDEN POST-TRUTH FENOMENİ

Editör: **Dr. Fikriye Çelik**

EĞİTİM
yayınevi

İLETİŞİM PERSPEKTİFİNDEN POST-TRUTH FENOMENİ

Editör: Dr. Fikriye Çelik

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-37-0

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt

Uzun Dijital Matbaacılık

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No: 48/48 - 49 İskitler 06070 / Ankara

Matbaa Sertifika No: 47865

Kütüphane Kimlik Kartı

İLETİŞİM PERSPEKTİFİNDEN POST-TRUTH FENOMENİ

Editör: Dr. Fikriye Çelik

VIII+136 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-37-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İNTERNET KİTAPÇI

Kaynakça

- Arendt, H. (1967). Truth and politics. *Between past and future* In (p. 227–264). Penguin Books.
- Avaro, D. (2021). La posverdad. Una guía introductoria. *Andamios*, 18(46), 117-142. <http://dx.doi.org/10.29092/uacm.v18i46.840>
- Boyack, K. W., & Klavans, R. (2010). Co-citation analysis, bibliographic coupling, and direct citation: Which citation approach represents the research front most accurately? *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 61(12), 2389–2404. <https://doi.org/10.1002/asi.21419>
- Boyack, K. W., Newman, D., Duhon, R. J., Klavans, R., Patek, M., Biberstine, J. R., et al. (2011). Clustering more than two million biomedical publications: Comparing the accuracies of nine text-based similarity approaches. *PLoS ONE*, 6(3), 1-11. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0018029>
- Çelik, F. (2021). Karakteristik bir post-truth göstergesi: Sanal kabristan. *International Social Sciences Studies Journal*, 7(76), 229-237. <http://dx.doi.org/10.26449/sss.2897>
- Çelik, F. ve Davulcu, E. (2022). İslamofobi'nin post hakikat dönemde görünümü: Yeni Zelanda Saldırısı'nda dijital oyun izleri. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 5(2), 315-340. <https://doi.org/10.47951/mediad.1193846>
- Çelik, F. (2024). Post-truth çağda post-reality sanat deneyimi: metaverse konseri örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 11(1), 283-304. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1341622>
- Dell'Utri, M. (2023). Why Post-Truth Cannot Be Our Epistemological Compass. *Social Epistemology*, 37(2), 164–176. <https://doi.org/10.1080/02691728.2022.2145858>
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>
- Ferraria, F., Lorusso, A. M., Moruzia, S., & Volpe, G. (2023). Perspectives on Post-Truth. *Social Epistemology*, 37(2), 141–149. <https://doi.org/10.1080/02691728.2023.2184219>
- Fuller, S. (2018). Post-truth: Knowledge as a power game. Anthem Press.
- Hannon, M. (2023). The politics of post-truth. *Critical Review*, 35(1-2), 40-62. <https://doi.org/10.1080/08913811.2023.2194109>
- Keyes, R. (2017). *Hakikat Sonrası Çağ* (Çev. D. Özçetin). DeliDolu Yayınları.
- Kluknavská, A., & Eisele, O. (2023). Trump and circumstance: Introducing the post-truth claim as an instrument for investigating truth contestation in public discourse. *Information, Communication & Society*, 26(8), 1583–1600. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2021.2020322>
- Janssens, F., Leta, J., Glanzel, W., & De Moor, B. (2006). Towards mapping library and information science. *Information Processing and Management*, 42, 1614–1642. <https://doi.org/10.1016/j.ipm.2006.03.025>
- Maddalena, G., & Gili, G. (2020). Post-truth in theory. *The History and Theory of Post-Truth Communication*, 35–72.
- Mejia, R., Beckermann, K., & Sullivan, C. (2018). White lies: A racial history of the (post)truth. *Communication and Critical/Cultural Studies*, 15(2), 109–126. <https://doi.org/10.1080/14791420.2018.1456668>
- Neupane, M. (2020). *Post-truth as ethical crisis with the misuse of social media*. Cambridge Open Engage.
- Peters, M. A., McLaren, P., & Jandric, P. (2022). A viral theory of post-truth. *Educational Philosophy and Theory*, 54(6), 698-706. <https://doi.org/10.1080/00131857.2020.1750090>
- Rimkus, E. (2023). (Post)tiesa ir žinojimas filosofiniu, sociologiniu ir komunikaciniu požiūriu. *Filosofija. Sociologija*, 34(1), 107–115. <https://doi.org/10.6001/fil-soc.2023.34.1.13>
- van Eck, N. J., & Waltman, L. (2017). Citation-based clustering of publications using CitNetExplorer and VOSviewer. *Scientometrics*, 111, 1053–1070. <https://doi.org/10.1007/s11192-017-2300-7>

Kaynakça

- Allchin, D. (2004). Pseudohistory and pseudoscience. *Science & Education*, 13(3), 179-195.
- Allcott, H., Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211-236.
- Anlı, Ö. F. (2021). Bilimsel bilginin toplumsal siyasal belirleyiciliği. Dursun, Ç. ve Dursun, O. (Ed.). *Bilim İletişimi*. Siyasal Kitabevi.
- BBC. (2018). 'Trump on climate change report: 'I don't believe it'. Nov, 26. 2018. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-46351940>
- BBC. (2018). 'Dünya çapında onbinler 'bilimsel gerçekler' için yürüdü. Apr. 22. 2018 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-39677768>
- Bergstrom, C.T., West, J.D. (2021). Misinformation in and about science. *PNAS2021*. Vol. 118 No. 15. 1-8.
- Bucchi, M. (2019). Facing the challenges of science communication 2.0: quality, credibility and expertise. *EFSA Journal*. 17 (S1), 7. <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2019.e170702>
- Burkhardt, J.M. (2017). Combating fake news in the digital age. *Libr. Technol. Rep*, 535-9.
- Burns, T. W., O'Connor, D. J. and Stocklmayer, S. M. (2003). Science communication: a contemporary definition. *Public Understanding of Science*. 12(2), 183-202.
- Cansever, B. A. (2016). Bilgi toplumunda bir kavram kargaşası: bilgi mi? Enformasyon mu?. *Sosyoloji Dergisi*. Armağan Sayısı, 41-50.
- Deburd, G. (1996). *Gösteri toplumu ve yorumlar*. (Çev. Ayşen Emekçi-Okşan Taşkent). Ayrıntı Yayınları.
- Doyle, C. S. (1992). Outcome Measures for Information Literacy within the National Education Goals of 1990. *Final Report to National Forum on Information Literacy*. Summary of Findings. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED351033.pdf>
- Durna, T. (2021). Yalan çağına giden yolların taşları nasıl döşendi?. *Akıl Tutulması Çağı II*. Doğu Batı Yayınları, 141-168.
- Dursun, Ç. (2021). Güncel cehalete dair dramatik bir darkenar. *Akıl Tutulması Çağı I*. Doğu Batı Yayınları, 51-64.
- Engin, A. O. (2005). Bilginin insan hayatındaki yeri ve önemi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 427-453.
- Fallis, D. (2015). What is disinformation?. *Library Trends*. 63(3), 401-426
- Flood, A., Fake news is "very real" Word of the year for 2017, *The Guardian*, 2016. <https://www.theguardian.com/books/2017/nov/02/fake-news-is-very-real-word-of-the-year-for-2017>.
- Gerbina, T.V. (2021). Science disinformation: on the problem of fake news. *Scientific and Technical Information Processing*. Vol. 48, No. 4, 290-298
- Howell, L. et al. (2013). Digital wildfires in a hyperconnected world. *WEF Rep*. 3, 15-94 https://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalRisks_Report_2013.pdf,
- Kellner, D. (2018). Donald Trump and the politics of lying. in: Peters, M.A., Rider, S., Hyvönen, M., Besley, T. (eds) *Post-Truth, Fake News*. Springer.
- Keyes, R. (2017). *Hakikat sonrası çağ: günümüz dünyasında yalancılık ve aldatma*. (Çev. Deniz Özçetin). Deli Dolu Yayınları.
- Koçyiğit, A. (2023). Olağanüstü hallerde sosyal medyada dezenformasyonla mücadele ve kriz iletişimi: Kahramanmaraş depremi üzerine bir analiz. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*. Sayı 10, 68-86.
- Lazer DMJ, et al. (2018). The science of fake news. *Science*. Vol 359. Issue 6380. 1094-1096
- Lederman, N. G., Zeidler, D. L. (1987). Science teachers conceptions of the nature of science: Do they really influence teacher behavior? *Science Education*. 71(5), 721-734.

- Lipps, J.H. (1999). Beyond reason: science in the mass media. (Ed. Schopf, J. W.) *Evolution! Facts & Fallacies*. Academic Press, 71-90.
- Michailidou, A., Trenz, H. J. (2021). Rethinking journalism standards in the era of post-truth politics: from truth keepers to truth mediators. *Media, Culture & Society*. Vol. 43 (7). 1340-1349.
- Miller, D. (1983). The correlates of entrepreneurship in three types of firms. *Management Science*. 29 (7), 770-791.
- Önen, A. (2023). Hakikat sonrası çağda enformasyon toplumunun dezenformasyon toplumuna dönüşmesi, *Pamukkale Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 2 (2), 86-100.
- Öztekin, H. ve Şahin, M. (2020). Medyanın bilimle imtihanı: Türkiye’de gazetelerde yer alan bilim haberleri üzerine bir inceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*. 33. 178-197
- Soll, J. (2016). The long and brutal history of fake news. *Politico*. <https://www.politico.com/magazine/story/2016/12/fake-news-history-long-violent-214535/>
- Şahin, H. (2022). Türkiye’de covid-19 aşısı karşıtlığının nedenleri: Twitter örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 110 (2). 579-593.
- Tutar, H. (2014). *Bilim ve sözcübilim*. Seçkin Yayıncılık.
- WHO. ‘Infodemic’. https://www.who.int/health-topics/infodemic#tab=tab_1
- WEF Global Risk Report. (2024). <https://www.zurich.com/knowledge/topics/global-risks/the-global-risks-report-2024>
- Williamson, P. (2016). Take the time and effort to correct misinformation. *Nature* 540. 171.
- Yaylagül, L. (2018). Enformasyon toplumunun ekonomi politikası. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*. Sayı 46, 20-39.

Kaynakça

- Akkoyun, T. (2018). Siyasetten Türkoloji'ye Bir Kızıl Elma Mefkuresi: Hasan Celal Güzel. *Türkoloji Üzerine Araştırmalar*, VI(15), 64-82.
- Akkoyun, T. (2021). İletişimde Kamu Diplomasisi Unsuru. *Türk Yurdu*, 404, 112-115.
- Akkoyun, T. (2022). Türk Devletleri Teşkilatının Özbekistan Basamağı. *Türkiye Akademi*, (VI)64, 7-9.
- Albarran, A. B. (2006). "Historical Trends and Pattern in Media Management Research. *Handbook of Media Management and Economics*, (Ed. Alan B. Albarran oth.), Lawrence Erlbaum Associates, 3-21.
- Altındış, D. (2017). Yılın Kelimesi: Post-truth. *Koç Üniversitesi Kurios Haberler*, 10 Şubat.
- Alkan, A. ve Erdem, R. (2019), "Güç: Formal ve İnfomal Yönden Güce Kavramsal Bir Bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, X(24), 405-433.
- Avşar, Z. (2004). Medyada Yoğunlaşma ve Şeffaflaşma: Yasal Düzenlemeler, Beklentiler, Sorun Alanları. *Ankara Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, II(2). 87-112.
- Aydeniz, H. (2011), *Medyayı Tanımak*. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Projesi.
- Aytekin, M. (2016). *Medya Endüstrisi*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Başkan, S. (2024), "Aydın'da TUDVA Ön Plana Çıkarılacak", *Aydın Hedef*, 6 Ocak.
- Büyükbaykal, C. I. (2005), "Kitle İletişim Araçları ve Toplumsal Yaşam", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, nr. 21, ss. 71-75.
- Chomsky, N. (1993), *Medya Gerçeği*, (Trc. Abdullah Yılmaz), Tüm Zamanlar Yay., İstanbul.
- Çalışkan, O. (2021), "Manipülasyonun Mantık Boyutu: Akıl Çelmek", *Çarpıtılmış Gerçekliğin İnşası*, I, *Medya ve İletişim Mesleklerinde Manipülasyon* (Ed. Osman Çalışkan), Nobel Akademi Yay., Ankara.
- Çelik, F. (2024), "Post-truth Çağda Post-reality Sanat Deneyimi: Metaverse Konseri Örneği", *Erciyes İletişim Dergisi*, XI, nr. 1, ss. 283-304.
- Deuze, M. (2004), "What is Multimedya Journalism?", *Journalism Studies*, V, number 2, pp. 139-152.
- Ekşi, M. (2020), "Kamu Diplomasisinde Post-Truth: Bir Meydan Okuma Olarak Dezerformasyon", *İletişim ve Diplomasi*, nr. 9, Aralık, ss. 3-24.
- Foucault, M. (2023), *İktidarın Gözü*, (Trc. Işık Ergüden), 6. b., Ayrıntı Yay., İstanbul.
- Gelder, G. J. V., (2008), "Çirkin Güzelleştirme ve Güzeli Çirkinleştirme: Klasik Arap Literatüründe Paradoks", (Trc. Ömer Kara), *Usul İslam Araştırmaları*, IX, nr. 9, Haziran, ss. 175-208.
- Greene, R. (2006), *İktidar: Güç Sahibi Olmanın 48 Yasası*, (Trc. Zeliha İyidoğan Babayığıt), 6. B., Altın Kitaplar Yay., İstanbul Eylül.
- Hayit, B. (1987), *Sovyetler Birliği'ndeki Türklüğün ve İslam'ın Bugünkü Durumu*, Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yay., İstanbul.
- Hüseynova, K. (2022), "Yeni Medya Ekseninde Gazetecilikte ve Sosyal Medyada Etik", *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, V, nr. 5, ss. 392-406.
- Kaare, B. H. (2008), Youth as Producers, Digital Stories of Faith and Life", *Nordicom Review*, number 29, pp. 193-204.
- Karadağ, G. H. (2022), "Reporting and Interviewing Styles of Professional and Citizen Reporters on Periscope", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, XII, 3, July, pp. 703-720.
- Kolk, B. A. V. D. (2018), *Beden Kayıt Tutar: Travmanın İyileşmesinde Beyin, Zihin ve Beden*, (Trc. Nurdan Cihanşümül Maral), 3. b., Nobel Yaşam Yay., İstanbul.
- Logan, R. K. (2010), *Understanding New Media*, Peter Lang Publishing, New York.
- Macit, N. (2011), "Türkiye'de Medya ve Siyasi Partiler", *Düşünce Hayatında Türkiz*, II, nr. 8, Mart-Nisan, ass. 51-76.

- Morelli, P., C., Couderc, P. (2017), *İkili İlişkilerde Duygusal Manipülasyon*, (Trc. Işık Ergüden), 9. b., İletişim Yay., İstanbul.
- Murray, J. P. (2008), “Media Violence: The Effects Are Both Real and Strong”, *American Behavioral Scientist*, LI, number: 8, pp. 1212-1230.
- Oleksandrovna, V. (2022), “Ukrainians: Who We Are?”, *Türkay*, VI, nr. 60, s. 61-62.
- Potter, W. J. (2016), *Media Literacy*, Sage Publications, London.
- Robbins, S. P., Judge, T.A. (2011), *Organizational Behavior*, Pearson Education Ltd, New Jersey.
- Seçkin, G. (2013), “Medya Sektöründe Ürün, Hizmet ve İçerik Üreticilerindeki Çeşitlenmeler”, *Akdeniz İletişim Dergisi*, nr. 20, ss. 53-68.
- Selvi, S. (2023), “TUDVA Projesi Başvuruları Başladı”, *Aydın Hedef*, 26 Kasım.
- Sönmezer, Z. (2022), “Post-Truth Çağında Medya Okuryazarlığı”, *Yeni Medya Elektronik Dergi*, VI, nr. 2, Mayıs, ss. 200-208.
- Street, J. (2011), *Mass Media, Politics and Democracy*, Second Edition, Palgrave and Macmillan, New York.
- Taşçı, Y. (2023), “Post Truth”, *BBN Haber*, 30 Kasım.
- Tepe, H. (2009), “Basın Etiği ya da Basının Etik Sorunları”, *Etik ve Meslek Etikleri*, (Haz. Harun Tepe), Türkiye Felsefe Kurumu Yay., Ankara, ss. 141-158.
- Tepe, H. (2024), *Etiğe Giriş: Teorik Etikten Pratik Etiğe*, Bilge Su Yay., Ankara.
- Yengin, D. (2014), *Yeni Medya ve Dokümatik Toplum*. Derin Yayınları.

Süreli Yayınlar

- Akdeniz İletişim Dergisi*
American Behavioral Scientist
Ankara Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi
Aydın Hedef
BBN Haber
Düşünce Hayatında Türkiz
Erciyes İletişim Dergisi
Journalism Studies
İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi
Journalism Studies
Koç Üniversitesi Kurios Haberler
Nordicom Review
Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi
The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication
Türk Yurdu
Türkay
Türkay Akademi
Türkoloji Üzerine Araştırmalar
Uluslararası Akademik Birikim Dergisi
Usul İslam Araştırmaları
Yeni Medya Elektronik Dergi

Kaynakça

- Adanır, O. (2018). *Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler*. Hayalet Kitap Yayınları.
- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social Media and Fake News in the 2016 Election. *Journal of Economic Perspectives*, 31(2), 211-236. <https://doi.org/10.1257/jep.31.2.211>
- Baudrillard, J. (2022). *Simülakrlar ve Simülasyon* (Oğuz Adanır, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Binark, M. (2017). Algoritmaların Yarattığı Yankı Odaları ve Siyasal Katılım Olanağı veya Olanaksızlığı. *Varlık Dergisi*, 19-23.
- Çelik, F. (2022). Post-Truth Çağda Yabancı Düşmanlığı: Call of Duty Görünümlü Yeni Zelandalı Saldırısı [Doktora Tezi]. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dönmezçelik, Ö. (2023). *Doğruluk-Ötesi (Post-Truth) Dönemde Yalan Haber (Fake News) ve Covid-19 Aşuları: Twitter Etiketlerinde Aşı Karşıtı Argümanlar Üzerine Bir Sosyal Ağ Analizi* [Doktora Tezi]. Hacı Bayramı Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Duke Reporters' Lab. (2018). *Fact-Checking*. Duke Reporters' Lab. <https://reporterslab.org/fact-checking/>.
- EDAM. (2020). *Edam | EDAM*. <https://edam.org.tr/>.
- Eroğlu, Ş., & Çakmak, T. (2020). Post-Truth Dönemini Anlamak: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Yeni Medya Araçları Kapsamında Bilgi Bozuklukları ve Doğrulama Algılarının Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 39, <https://doi.org/10.30794/pausbed.682120>
- François, L. J. (1994). *Postmodern Durum, Bilgi Üzerine Bir Rapor* (Ahmet Çiğdem, Çev.). Vadi yayınları.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi—Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Siyasal Kitabevi.
- Graves, L. (2013). *Deciding What's True: Fact-Checking Journalism and the New Ecology of News* [Doktora Tezi]. Columbia University Academic Commons.
- Graves, L. (2016). *Deciding What's True: The Rise of Political Fact-Checking in American Journalism*. Columbia University Press.
- Graves, L., & Cherubini, F. (2016). The Rise of Fact-Checking Sites in Europe. *ReutersInstitute for the Study of Journalism*, 5-38.
- Gül, S. S., & Nizam, Ö. K. (2021). Sosyal Bilimlerde İçerik ve Söylem Analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42, <https://doi.org/10.30794/pausbed.803182>.
- Henley, J. (2016, Haziran 10). Why Vote Leave's £350m weekly EU cost claim is wrong. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/politics/reality-check/2016/may/23/does-the-eu-really-cost-the-uk-350m-a-week>
- Jones, M. (2020). Performing Post-Truth: An Interview with Director Ashlie Corcoran. *Theatre Journal*, 72(1), E-1.
- Lynch, C. (2017, Nisan 1). *Trump's war on environment and science are rooted in his post-truth politics & maybe in postmodern philosophy*. Salon. <https://www.salon.com/2017/04/01/trumps-war-on-environment-and-science-are-rooted-in-his-post-truth-politics-and-maybe-in-postmodern-philosophy/>
- Lynch, M. (2020). We Have Never Been Anti-Science: Reflections on Science Wars and Post-Truth. *Engaging Science, Technology, and Society*, 6, 49-57. <https://doi.org/10.17351/ests2020.309>
- McChesney, A. (2020). Detective Fiction in a Post-Truth World: Eva Rossmann's Patriotism. *Humanities*, 9(1), <https://doi.org/10.3390/h9010015>
- Olgun, C. (2008). Nitel Araştırmalarda İçerik Analizi Tekniği. *Osyoloji Otları*.
- Özcan, M. (2018, Ocak 23). *Öznenin Ölümü: Post-Truth Çağında Güvenlik ve Türkiye*. insamer.com. http://www.insamer.com/tr/oznenin-olumu-post-truth-caginda-guvenlik-ve-turkiye_1191.html
- Özkan, Ö. (2019). Hakikat Sonrası Çağda Medyada Gerçekler: Maya Takvimi Söylentisinin Medyada Sunumu. *Selçuk İletişim*, 12(1), Article 1. <https://doi.org/10.18094/josc.412140>

- Sarıoğlu, E. B. (2020). Yalan Haber, “Post-Truth” Kavramı ve Medya Üçlemesi: Geçmişten Günümüze Gündem Belirleyen Örnekler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), Article 1. <https://doi.org/10.15869/itobiad.642988>
- Stencel, M., & Griffin, R. (2018). *Fact-checking triples over four years*. Duke Reporters’ Lab. <https://reporterslab.org/fact-checking-triples-over-four-years/>
- Stewart, H., & Mason, R. (2016, Haziran 9). EU referendum: Sturgeon accuses Johnson of telling £350m “whopper”. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/09/eu-referendum-sturgeon-accuses-johnson-of-telling-350m-whopper>
- Şener, N. K. (2018). “Doğruluk Kontrol Merkezi” ve “Yalan Haber” Kavramlarına İlişkin İçeriklerin Medyada Yansımalarının Araştırılması. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 29. Özel Sayısı, Article 29. Özel Sayısı. <https://doi.org/10.31123/akil.454397>
- Tekkökoğlu, H. E. (2023). Postmodernizm ve Hakikat-Sonrası Siyaset. *Emek ve Toplum*, 12(34).
- Torun, İ. (2003). Endüstri Toplumu’nun Oluşmasında Etkili Olan İktisadi ve Sina-i Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 181-196.
- Uluk, M. (2021). *Hakikat Sonrası Çağda Yeni Medya ve Yalan Haber* (2.Baskı). Dorlion Yayınları.
- Uzunoğlu, S., & Uyar, V. (2021). *Türkiye’de Doğru Bilgiyi Aramak:Çöldeki Vahanın Peşinde*. NewsLabTurkey. <https://www.newslabturkey.org/turkiyede-dogru-bilgiyi-aramak/>
- Yalçınkaya, Ü. L. (2019). *Post-Hakikat Çağında Bilgi Kirliliği ve Haber Sitesi Editörlerinin Rolü: Türkiye Örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaynakça

- Alexy, G. M. (2022). *Luxury Branding through Advertising in the Age of Post-Truth: A Study on Select Television Advertisements*. 11(1), 323-326.
- Al Sheikh, A. (2016). The Media in the Post-Truth Era. <https://www.aljazeera.com/opinions/2016/12/11/the-media-in-the-post-truth-era>, Erişim Tarihi: 10.03.2024.
- Arora, M. (2020). Post-Truth and Marketing Communication in Technological Age. Sumesh S. Dadwal (Ed.). *Çinde Handbook of Research on Innovations in Technology and Marketing for the Connected Consumer* (ss. 94-108). IGI Global.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Berthon, P. R. & Pitt, L. F. (2018). Brands, Truthiness and Post-Fact: Managing Brands in a Post-Rational World. *Journal of Macromarketing*, 38(2), 1-10.
- Brahms, Y. (2020). Philosophy of Post-Truth. *Institute for National Security Studies (INSS)*, 1-19.
- Braun, K. (2019). Unpacking Post-truth. *Critical Policy Studies*, 13(4), 432-436.
- Bufacchi, V. (2021). Truth, Lies and Tweets: A Consensus Theory of Post-Truth. *Philosophy & Social Criticism*, 47(3), 347-361.
- Buffinton, D. & Hassoun, B. (2020). Brands and Lies in the Post-Truth Era. <https://www.ogilvy.com/ideas/brands-lies-post-truth-era>, Erişim Tarihi: 05.03.2024.
- Cassam, Q. (2021). Bullshit, Post-truth, and Propaganda. Edenberg, E. & Hannon, M. (Ed.). *Çinde Political Epistemology* (ss. 49-63). Oxford University Press.
- Çelik, F. (2021a). Karakteristik Bir Post-Truth Göstergesi: Sanal Kabristan. *International Social Sciences Studies Journal*, 7(76), 229-237.
- Çelik, F. (2021b). Siberetik Mekanda “Hakikatimsi” Kavuşma: Sanal Kızıyla Buluşan Güney Koreli Anne Örneği, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 35, 126-140.
- Çelik, F. & Davulcu, E. (2022). İslamofobi'nin Post Hakikat Dönemde Görünümü: Yeni Zelanda Saldırısı'nda Dijital Oyun İzleri, *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 315-340.
- Çelik, F. (2024). Post-truth Çağda Post-reality Sanat Deneyimi: Metaverse Konseri Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 11(1), 283-304.
- Çelik Varol, M. & Varol, E. (2022). Bir Sürdürülebilirlik Hakikat Ötesi Örneği Olarak Markaların Yeşil Aklama (Green Washing) Yaklaşımı. Canan Eyigün & Merve Çelik Varol (Eds.). *Çinde Hakikat Ötesi Çağda İletişim* (ss. 202-216). Alfa Print Marbaa Hizmetleri Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi.
- d'Ancona, M. (2017). *Post Truth: The New War on Truth and How to Fight Back*. Random House. https://books.google.com.tr/books?id=7_35DQAAQBAJ&pg=PT1&dq=Post-truth+definition&lr=&hl=tr&source=gbs_selected_pages&cad=1#v=onepage&q=Post-truth%20definition&f=false
- Erdoğan, E. (2017). O Yalan, Bu Yalan... *The Brand Age*. <https://www.thebrandage.com/o-yalan-bu-yalan-7518>
- Haack, S. (2019). Post“Post-Truth”: Are We There Yet? *Theoria*, 85(4), 251-336.
- Jayson, H. (2018). Post-Truth and Critical Communication Studies. *Çinde Oxford Research Encyclopedia of Communication*. <https://oxfordre.com/communication/display/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-757>
- Kozinets, R. V., Gershoff, A. D. & White, T. B. (2020). Trust in Doubt: Consuming in a Post-Truth World. (2020). *Journal of the Association for Consumer Research*, 5(2), 130-136.
- Lewandowsky, S., Ecker, U. K. H., & Cook, J. (2017). Beyond Misinformation: Understanding and Coping with the “Post-Truth” Era. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 6, 353-369.
- McIntyre, L. (2018). *Post-Truth*. The MIT Press.
- Niklevicz, K. (2017). We need to talk about the EU—European political advertising in the post-truth era. *European View*, 16, 179.

- Newman, S. (2019). Post-Truth and The Crises of the Political. *Soft Power*, 6(2), 91-108.
- Modreanu, S. (2017). The Post-Truth Era ? *Human and Social Studies*, 6(3), 7-9.
- Mundkur, P. (2020). Marketing in the Post-Truth Era. <https://medium.com/@WiseCowboy/marketing-in-the-post-truth-era-e19a9532bfe7>, Erişim Tarihi: 05.03.2024.
- Odabaşı, Y. (2019). Postmodern Pazarlamayı Anlamak Değişimler, Yönelimler, Esintiler. the Kitap.
- Özçıtak, İ. (2019). *Post-Truth Çağında Reklamcılık-1*. <https://mediacat.com/post-truth-caginda-reklamcilik-1/>
- Post-. (t.y.). İçinde *Oxfordlearnersdictionaries*. Geliş tarihi 19 Şubat 2024, gönderen https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/post_1
- Prado, C. G. (2017). Post-Truth. *The Philosophers' Magazine*, 79, 27-32.
- Pratkanis, A. & Aronson, E. (2018). İkna Çağı Propagandanın Gündelik Kullanımı ve Suistimali, the KİTAP.
- Sismondo, S. (2017). Post-truth? *Social Studies of Science*, 47(1), 3-6.
- Waisbord, S. (2018). TRUTH IS WHAT HAPPENS TO NEWS On journalism, fake news, and post-truth. *Journalism Studies*, 19(13), 1866-1878. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1492881>.
- Wight, C. (2018). Post-Truth, Postmodernism and Alternative Facts. *New Perspectives*, 26(3), 17-30.

KAYNAKÇA

- Akbuğa, F. (2023). “Post-Truth” Çağı Ve Sosyal Medyada Gerçeğin Sıradanlaşması. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 369-374.
- Altun, F. (2021). “Hakikat” Kavramının Dönüşümü: Bir Tarihsel Sosyoloji Denemesi. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 367-379.
- Bendaş, K. (2022). Dijitalleşen Dünyada Medyanın Dönüşümü: Geleneksel Medyadan Yeni Medyaya Geçiş Ve Türkiye’de İnternet Haberciliği. *ANASAY*, 373-396.
- Çelik, F. ve Davulcu, E. (2022). İslamofobi’nin Post Hakikat Dönemde Görünümü: Yeni Zelanda Saldırısı’nda Dijital Oyun İzleri. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDIAD)*, 5(2), 315-340.
- Çelik, F. (2024). Post-truth Çağda Post-reality Sanat Deneyimi: Metaverse Konseri Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 11(1), 283-304.
- Çoban, B. (2019). Post Truth Çağında Dijital Gazetecilik Ve Haber Başlıklarında “Tık Tuzağı. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 4(27), 35-48.
- Coşkun, A. (2023). Sosyal Medyada Yalan Haberle Mücadele: Kahramanmaraş Deprem Haberlerinin Teyit.Org Üzerinden İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1151-1181.
- Gülçay H. & Vadi Balcı, E. (2018). Medya Ve Gelişim: Yakın Geleceği Üzerine Öngörüsül Değerlendirmeler. *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi*, 3(26), 238-247.
- Gür, K. Civelek, S. & Yalın, B. (2022). Hakikat Ötesi (Post-Truth) Çağın “Demokrasi” Anlayışı: Dijital Demokrasi Deneyimini Hater Filmi Üzerinden Okumak. 4. *Boyut Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 33-52.
- Güven, A. (2020). Hakikatin Yitimi Olarak Post-Truth: Bir Kavramsallaştırma Denemesi. *İnsan&İnsan*, 7(23), 20-36.
- İlhan, E. & Zafer, M. (2011). Spor Alanlarında Şiddet Ve Spor Medyasının Etkileri: Spor Yazarlarının Algıları. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(5), 224-234.
- Kırık, A. M. Orkan, S. Çaycı, A. E. & Çaycı, B. (2019). İletişim Kuramları Çerçevesinde Medyaya Tarihsel Bakış. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), 11-21.
- Mertek, S. (2020). Post Truth’u Hannah Arendt İle Okumak. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(97), 205-225.
- Modreanu, S. (2017). The Post-Truth Era ?. *De Gruyter Open*, 9.
- Özer, Y. M. (2022). Post-Truth, Post-Truth Siyaset Ve Yerel Düzeye Etkileri: Etik İlkeler Üzerinden Bir Değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 365-377.
- Polat, H. (2018). Geleneksel Medyada Temsil Sorunu: Alternatif Bir Mecra Olarak Yen Medya. *Karadeniz* (38), 45-60
- Selim, F. (2023). Post-Truth Kavramı Üzerine Yeniden Düşünmek. *Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 498-543.
- Sarioğlu, E. B. (2020). Yalan Haber, “Post-Truth” Kavramı ve Medya Üçlemesi: *Geçmişten Günümüze Gündem Belirleyen Örnekler. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 377-397.
- Şen, A. F. & Taşdelen, H. (2020). Post-Truth Siyaset Bağlamında Yeni Medya: 2019 Yerel Seçimi Örneğinde Bir İnceleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (33), 11-34.
- Taşdemir, E. & Karadeniz, B. (2021). Covid-19 Pandemisi Hakkında Sosyal Medyada Üretilen Yalan Haberleri Doğrulama Platformları Üzerinden Okumak:Teyit.Org Örneği. *Karadeniz İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2(11), .59-83.
- Tokath, M. (2016). Yeni Medya’nın Geleneksel Medya Ve Halkla İlişkiler Meslek Alanı Üzerine Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(45), 877-886.

- Ünür, E. (2016). Geleneksel Medya'nın Sosyal Medyayı Nasıl Kullandığına İlişkin Bir İnceleme: Dizilerin Twitter Kullanımı. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153-170.
- Yıldız, S. K. (2023). Post-Truth Çağının Teknolojik Enstrümanlarına Yeni Medya Perspektifinden Eleştirel Bir Bakış. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 385-399.
- Zafer, C. & Pelin, V. (2019). Medya ve Toplum. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 2(22), 355-361.
- Teyit.org.(2023).Erişim:<https://teyit.org/analiz/videonun-istanbul-havalimaninin-sular-altinda-kaldigini-gosterdigi-iddiasi>.

Kaynakça

- Altınbudak, N. (2020). Sağlık Bakanlığı mobil sağlık uygulamaları ve hasta eğitiminde dijital teknoloji örnekleri. 12 Kasım 2023'te <https://www.saglikteknoloji.com/hasta-egitiminde-dijital-teknoloji-ornekleri/https://www.saglikteknoloji.com/saglik-bakanligi-mobil-saglik-uygulamaları/adreslerinden-erişildi>.
- Azzopardi-Muscat, N., & Sørensen, K. (2019). Towards an equitable digital public health era: promoting equity through a health literacy perspective. *European Journal Of Public Health*, 29(Supplement_3), 13-17. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckz166>.
- Braun, K. (2019). Unpacking post-truth. *Critical Policy Studies*, 13(4), 432-436. <https://doi.org/10.1080/19460171.2019.1673200>.
- De Albuquerque Veloso Machado, M., Roberts, B., Wong, B. L. H., Van Kessel, R., & Mossialos, E. (2021). The relationship between the COVID-19 pandemic and vaccine hesitancy: a scoping review of literature until August 2021. *Frontiers in Public Health*, 9, 1370. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.747787>
- Dictionary. (2023). What is Post-Truth? 08 Kasım 2023'te <https://www.dictionary.com/browse/post-truth> adresinden erişildi.
- Babbie E (2004) *The Practice of Social Research*. Belmont, CA: Thomson/Wadsworth.
- Farkas, J., & Schou, J. (2020). *Post-truth, fake news and democracy: Mapping the politics of falsehood*. New York and London: Routledge.
- Ferretti, R. P. (2023). When the truth doesn't seem to matter: The affordances of disciplinary argument in the era of post-truth. *Written Communication*, 40(2), 300-332.
- Haack, S. (2019). "Post "post-truth": Are we there yet?", *Theoria*, 85(4), 258-275. <https://doi.org/10.1111/theo.12198>.
- Harsin, J. (2018). "Post-truth and critical communication studies". In *Oxford research encyclopedia of communication*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.757>.
- Higgins, K. (2016). Post-truth: a guide for the perplexed. *Nature*, 540(7631), 9-9. <https://doi.org/10.1038/540009a>.
- Grundy, Q. (2022). A review of the quality and impact of mobile health apps. *Annual review of public health*, 43, 117-134.
- Levin-Zamir, D. & Bertschi, I. (2018). Media health literacy, ehealth literacy, and the role of the social environment in context. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(8), 1643. <https://doi.org/10.3390/ijerph15081643>.
- Lewandowsky, S., Ecker, U. K. & Cook, J. (2017). Beyond misinformation: Understanding and coping with the "post-truth" era. *Journal of Applied Research In Memory and Cognition*, 6(4), 353-369. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2017.07.008>.
- Library of Congress. (2020). Germany: New Law Allows Health Apps by Prescription. 22 Eylül 2023'te <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2020-01-30/germany-new-law-allows-health-apps-by-prescription/> adresinden erişildi.
- Liu, C., Wang, D., Liu, C., Jiang, J., Wang, X., Chen, H., ... & Zhang, X. (2020). What is the meaning of health literacy? A systematic review and qualitative synthesis. *Family Medicine and Community Health*, 8(2).
- Lockie, S. (2017). Post-truth politics and the social sciences. *Environmental Sociology*, 3(1), 1-5.
- Machleid, F., Kaczmarczyk, R., Johann, D., Balčiūnas, J., Atienza-Carbonell, B., Von Maltzahn, F. & Mosch, L. (2020), "Perceptions of digital health education among European medical students: mixed methods survey", *Journal of Medical Internet Research*, 22(8), e19827
- Medica Portal. (2023). Düsseldorf Germany 13-16 November. 30 Ağustos 2023'te https://www.medicatradefair.com/en/digitalhealth/SMART_Start_Digitization_in_prenatal_care/ <https://www.medica-tradefair.com/en/digital-health/HEDI-app-supports-pregnant-women-young-families> adreslerinden erişildi.

- Nutbeam, D. (1998). Health promotion glossary. *Health promotion international*, 13(4), 349-364 [https://doi: 10.1093/heapro/13.4.349](https://doi.org/10.1093/heapro/13.4.349).
- Nutbeam, D. (2000). Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. *Health Promotion International*, 15(3), 259-267. <https://doi.org/10.1093/h>.
- Odone, A., Buttigieg, S., Ricciardi, W., Azzopardi-Muscat, N., & Staines, A. (2019). Public health digitalization in Europe: EUPHA vision, action and role in digital public health. *European Journal of Public Health*, 29(Supplement_3), 28-35. <https://doi.org/10.1093/eurpub/ckz161>.
- Oxford Living Dictionaries. (2023). Word of the Year 2016 is... 9 Eylül 2023'te <https://en.Oxforddictionaries.com/word-of-the-year/word-of-the-year-2016> adresinden erişildi.
- Özen, H. (2021). Dijital kanallar ve sağlık hizmetlerinde hile. *İşletme Akademisi Dergisi*, 2(2), 143-154.
- Paige, S. R., Stellefson, M., Krieger, J. L., Anderson-Lewis, C., Cheong, J., & Stopka, C. (2018). Proposing a transactional model of eHealth literacy: concept analysis. *Journal of Medical Internet Research*, 20(10), e10175. <https://doi.org/10.2196/10175>.
- Richardson, S., Lawrence, K., Schoenthaler, A. M., & Mann, D. (2022). A framework for digital health equity. *NPJ Digital Medicine*, 5(1), 119.
- Schaeffer, D., Gille, S., Vogt, D., & Hurrelmann, K. (2023). National action plan health literacy in Germany origin, development and structure. *Journal of Public Health*, 31(6), 905-915.
- Sarıhan, Z. & Taşcıoğlu, R. (2022). Post-truth çağında sosyal medyanın kamuoyu oluşturma gücü: yeni infaz düzenlemesi örneği. *İNİF E- Dergi*, 7(1), 129-150.
- Van Kessel, R., Wong, B. L. H., Clemens, T., & Brand, H. (2022). Digital health literacy as a super determinant of health: More than simply the sum of its parts. *Internet interventions*, 27. <https://doi:10.1016/j.invent.2022.100500>.

Kaynakça

- Alpay, Y. (2018). *Yalanın Siyaseti*. Destek Yayınları .
- Baudrillard, J. (2011). *Simülakrlar ve simülasyon*. Doğu Batı Yayınları.
- Berthon, P. R. (2018). Brands, Truthiness and Post-Fact:Managing Brands in a Post-Rational World. *Journal of Macromarketing*, 218-227.
- Byrne, E. J. (2017). The Role of Influencer Marketing and Social Influencers in. *Proceedings of the Nutrition Society*.
- Çakmak, S. ve Nas, A. (2022). Etkileyici Pazarlama Uygulamalarının Post Hakikat Kavramı Bağlamında İncelenmesi. *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 48-80.
- Çakmak, S. (2021). Etkileyici Pazarlama Uygulamalarının Post-Hakikat Kavramı Bağlamında İncelenmesi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik, F., ve Davulcu, E. (2022). İslamofobi'nin Post Hakikat Dönemde Görünümü: Yeni Zelanda Saldırısı'nda Dijital Oyun İzleri. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, 315-340.
- Demirbilek, Z. E. (2021). Pazarlamanın Dijital Dönüşümü: Influencer Marketing Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. *Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı.
- Elliott, R. (1997). Existential consumption and irrational desire. *European Journal of Marketing*, 285-296.
- Fuller, S. (2018). *“Post-truth: Knowledge as a power game*. Anthem Press London.
- Genel, G. & Karahasanoğlu, K. (2021). Gerçek Yalanlar: Bir Siyasi Kavram Olarak Post Truth (Gerçeklik Ötesi). *İstanbul International Modern Scientific Research Congress* (s. 1-12). İstanbul: IKSAD.
- Hunt, S. (1990). Truth in Marketing Theory and Research. *Journal of Marketing*, 1-15.
- Hülür, H. & Bayır, M. (2021). Doğruluk-Sonrası Çağın Bir Boyutu Olarak Yankı Odası. *International Journal of Entrepreneurship and Management Inquiries*, 245-254.
- Kakutani, M. (2018). *Hakikatin Ölümü, Trump Çağında Yalancılık Sanatı*. Doğan Kitap.
- Keyes, R. (2017). *Hakikat Sonrası Çağ: Günümüz Dünyasında Yalancılık ve Aldatma*. Deli Dolu Yayıncılık.
- Pala, U. & İşlek, M.S. (2021). Post-Truth Çağında Pazarlama ve Tüketim. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 375-384.
- Postman, N. (1990). *Televizyon: Öldüren eğlence/Gösteri çağında kamusal söylem*. Ayrıntı Yayınları.
- Tesich, S. (1992). *A Government of Lies*. <https://www.thenation.com/archive/> adresinden alındı
- Venkatesh, A. (1999). Postmodernism Perspectives for Macromarketing: An Inquiry into the Global Information and Sign Economy. *Journal of Macromarketing*, 153-169.
- Yüçetürk, C. (2023). Post-Truth Çağda Yeni Medyada Gerçeklik: Bireylerin Yeni Medya Okuryazarlığı ve Epistemolojik İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Radyo TV Sinema Anabilim Dalı.

İŞLETMELERDE KARAR VERME TEKNİKLERİ

Prof. Dr. Şebnem Yücel

EĞİTİM
yayınevi

İŞLETMELERDE KARAR VERME TEKNİKLERİ

Prof. Dr. Şebnem Yücel

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-35-6

1. Baskı, Nisan 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

İŞLETMELERDE KARAR VERME TEKNİKLERİ

Prof. Dr. Şebnem Yücel

XII+260 s., 135 x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-35-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İNTERNET KİTAPÇINIZ

Mahkûmun ikilemi oyununda itiraf etmek her iki oyuncu içine baskın stratejidir. Kazanç getirisi her iki oyuncu için baskın strateji dengesine ulaşmış olur (Raducha ve San Miguel, 2022).

Baskın stratejide, her oyuncunun en iyi stratejisi, diğer oyuncuların faaliyetlerinden etkilenmemektedir. Bu, Nash dengesinin kritik varsayımını, olası fakat anlamsıza yakın hale getirmektedir (Raducha ve San Miguel, 2022).

Nash dengesi, oyuncuların pozisyonlarındaki değişikliğin daha kötü bir sonuç yaratacağını bilerek pozisyonlarını değiştirmemeleri durumunda gerçekleşmektedir. Baskın strateji ise her oyuncunun rakibin hamlesinden bağımsız olarak en iyi stratejiyi seçmesiyle gerçekleşmektedir (Nash, 1951, s.286; Massachusetts Institute of Technology, 2012, s.83). Baskın stratejilerde çözüm, her iki oyuncunun da en iyi stratejiyi seçtiği ve bu seçimlerin karşı tarafın seçiminden etkilenmediği veya etkilemediği durumda söz konusu olmaktadır (Raducha ve San Miguel, 2022, s.1-2).

KAYNAKÇA

- Abreu, D. (1988). *On the theory of infinitely repeated games with discounting*. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 383-396.
- Agarwal, S., Pandey, G. N., & Tiwari, M. D. (2012). *Data mining in education: data classification and decision tree approach*. *International Journal of e-Education, e-Business, e-Management and e-Learning*, 2(2), 140.
- Ağaç, G. ve Baki, B. (2016). *Sağlık alanında çok kriterli karar verme teknikleri kullanımı: Literatür İncelemesi*. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19(3), 343-363.
- Akan, Y., ve Polat, M., (2020). *Oyun teorisinde klasik oyunlar in book: İktisat Seçme Yazılar*, .273-295, Edition:1 Publisher: Celepler Matbaacılık Erişim Adresi: <https://www.researchgate.net/publication/348277119>
- Akıllı, K. (2018). *Çok kriterli karar verme teknikleri ile bursiyer seçimi üzerine bir uygulama*. <http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/handle/123456789/3787>.

- Akkaya, G. C., & Demireli, E. (2010). *Finansal kararların verilmesinde promethee sıralama yöntemi/promethee ordering method on financial decision process*. Ege Akademik Bakis, 10(3), 845.
- Akram, M., Bibi, R., & Deveci, M. (2023). *An outranking approach with 2-tuple linguistic Fermatean fuzzy sets for multi-attribute group decision-making*. Engineering Applications of Artificial Intelligence, 121, 105992. <https://doi.org/10.1016/j.engappai.2023.105992>
- Aksakal, E., & Dağdeviren, M. (2010). *Anp ve dematel yöntemleri ile personel seçimi problemine bütünlük bir yaklaşım*, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 25(4).
- Aktan, C. C., & Bahçe, A. B. (2013). *Kamu tercihi perspektifinden oyun teorisi*. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 5(2), 93-117.
- Aladağ, Z. (2011). *Karar teorisi*. Kocaeli Üniversitesi. Erişim Tarihi: 04.04.2024, Erişim Adresi: <http://dspace.kocaeli.edu.tr:8080/xmlui/handle/11493/18915>
- Alharthi, H., Sultana, N., Al-Amoudi, A., & Basudan, A. (2015). *An analytic hierarchy process-based method to rank the critical success factors of implementing a pharmacy barcode system*. Perspectives in health information management, 12(Winter).
- Alinezhad, A., Khalili, J., Alinezhad, A., & Khalili, J. (2019). *Dematel method. new methods and applications in multiple attribute decision making (Madm)*, 103-108. ISBN: 978-3-030-15008-2.
- Amaral, T. M., & Costa, A. P. (2014). *Improving decision-making and management of hospital resources: An application of the promethee II method in an emergency department*, Operations Research for Health Care, 3(1), 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.orhc.2013.10.002>
- Amirghodsi, S., Naeini, A. B., & Makui, A. (2020). *An integrated delphi-dematel-electre method on gray numbers to rank technology providers*, IEEE Transactions on Engineering Management, 69(4), 1348-1364. Aug. 2022, doi: 10.1109/TEM.2020.2980127.
- Arısoy, E. (2019). *Çok kriterli karar verme yöntemleri promethee*”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arslan, R. (2018). *Çok kriterli karar verme yöntemlerinin karşılaştırılması ve bütünlleştirilmesi: OECD verileri üzerine bir uygulama*. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/234838>.
- Ashby, W. R., & Pierce, J. R. (1957). *An introduction to cybernetics*. Physics Today, 10(7), 34-36. doi:10.1063/1.3060436.
- Aumann's, R., & Schelling's, T. (2005). *Contributions to game theory: analyses of conflict and cooperation*. Information on the Bank of Sweden Prize Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel, Stockholm.
- Babalola, M. A. (2015). *A multi-criteria decision analysis of waste treatment options for food and biodegradable waste management in japan. environments*, 2, 471-488, Erişim, 23.09.2017.

- Badri MA.(1999). *Combining the analytic hierarchy process and goal programming for global facility location-allocation proble*. International Journal of Production Economics, 62(3),237-248
- Badri, A., Nadeau, S., & Gbodossou, A. (2012). *Proposal of a risk-factor-based analytical approach for integrating occupational health and safety into project risk evaluation*. Accident Analysis & Prevention, 48, 223-234.
- Bahurmoz, A. M. (2006). *A strategic model for safety during the hajj pilgrimage: an ANP application*, Journal of Systems Science and Systems Engineering, 15, 201-216. <https://doi.org/10.1007/s11518-006-5008-4>.
- Bahurmoz, A. M. (2006). *A strategic model for safety during the hajj pilgrimage: An ANP application*, Journal of Systems Science and Systems Engineering, 15, 201-216. <https://doi.org/10.1007/s11518-006-5008-4>
- Balçı, M. N., Yıldırım, B., & Dag, S. (2015). *Analysis of frictional contacts with heat generation considering temperature dependent properties*, International Journal of Mechanical Sciences, 101, 59-69. <https://doi.org/10.1016/j.ijmecsci.2015.07.015>.
- Balı, Ö.,(2013), *Bulanık boyut analizi ve bulanık vikor ile bir çnkv modeli: personel seçimi problemi*, Kho Bilim Dergisi, 23(2), 125-149.
- Ballı, S., Karasulu, B., ve Korukoğlu, S. (2007). *En uygun otomobil seçimi problemi için bir bulanık promethee yöntemi uygulaması.*, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(1), 139-147.
- Basar, T. (2010). *Lecture notes on non-cooperative game theory*. Game Theory Module of the Graduate Program in Network Mathematics, 3-6.
- Baş, M., ve Çakmak, Z. (2012). *Determining the financial failure in enterprises using grey relational analysis and logistic regression analysis & an application*. Anadolu University Journal of Social Sciences, 12(3),63-82. http://www.anadolu.edu.tr/ergiler/sosyal_bilimler/pdf/2012_3/2012-03-05.pdf
- Bayazıt, O. (2006). *Use of analytic network process in vendor selection decisions, benchmarking: An International Journal*, 13(5), 566-579. <https://doi.org/10.1108/14635770610690410>.
- Bayazıt, O. (2006). *Use of analytic network process in vendor selection decisions, benchmarking: An International Journal*, 13(5), 566-579. <https://doi.org/10.1108/14635770610690410>
- Bazzazi, A. A., Osanloo, M., & Karimi, B. (2011). *Deriving preference order of open pit mines equipment through madm methods: application of modified vikor method*. Expert Systems with Applications, 38(3), 2550-2556. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2010.08.043>
- Bedir, N., ve Eren, T. (2015). *Ahp-promethee yöntemleri entegrasyonu ile personel seçim problemi: perakende sektöründe bir uygulama*. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 4(4), 46-58.
- Behzadian, M., Otagh Sara, S. K., Yazdani, M., & Ignatius, J. (2012), *A state-of-the-art survey of topsis applications*. Expert Systems with Applications, 39(17), 13051-13069. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2012.05.056>.

- Belton, V., & Stewart, T. (2002). *Multiple criteria decision analysis: an integrated approach*, Springer Science & Business Media. Springer Science & Business Media, 2002 ISBN 079237505X, 9780792375050 <https://books.google.com.tr/books?id=mxNsRnNkL>
- Benayoun, R., Roy, & B., Sussman, B., (1966). "Electre: a method to guide the selection in the presence of multiple points of view," Sema-Metra Int., Direction Scientifique, Note de travail, 49, [Online]. Available: <https://www.mendeley.com/catalogue/87af3aa5-322e-36f6-bd45-2014c8e3d4cd/>.
- Bhaskar, V., ve Lavanya, G. (2010). *Equivalent single-queue-single-server model for a pentium processor*, Applied Mathematical Modelling, 34(9), 2531-2545. <https://doi.org/10.1016/j.apm.2009.11.018>
- Birsen, B. (2022). Hizmet sektöründe bekleme hattı sistemlerinin iyileştirilmesine yönelik simülasyon uygulaması: Bir banka şubesi örneği. <https://hdl.handle.net/11499/45437>.
- Bouyssou, D., Marchant, T., Pirlot, M., Perny, P., Tsoukiàs, A. & Vincke, P., (2000). *Evaluation and decision model: a critical perspective*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht (2000). Springer Science & Business Media, ISBN 0792372506, 9780792372509 <https://books.google.com.tr/books?id=W5s8zQ0vhcUC>
- Brams, S. J. (1993). *Theory of moves*. American Scientist, 81(6), 562-570.
- Brans, J. P., & De Smet, Y. (2016). *Promethee methods. multiple criteria decision analysis: state of the art surveys*, 187-219. ISBN:978-1-4939-3093-7 <https://link.springer.com/chapter/10.1007/978>
- Brans, J. P., Mareschal, B., Figueira, J., & Greco, S. (2005). *Multiple criteria decision analysis: state of the art surveys*. New York, USA: Springer Science+ Business Media, Inc, 163-196.
- Brans, J. P., Vincke, P., & Mareschal, B. (1986). *How to select and how to rank projects: the promethee method*, European journal of operational research, 24(2), 228-238. [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(86\)90044-5](https://doi.org/10.1016/0377-2217(86)90044-5)
- Büyüközkan, G., & Çifçi, G. (2012). *A novel hybrid mcdm approach based on fuzzy dematel, fuzzy anp and fuzzy topsis to evaluate green suppliers*. Expert Systems with Applications, 39(3), 3000-3011. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.08.162>.
- Bzaazzi, A.A., Osanloo, M., & Karimi B., (2011). Deriving preference order of open pit mines equipment through madm methods: application of modified vikor method Expert Syst. Appl., 38 (3), 2550-2556. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2010.08.043>.
- Canedo, M.M.L.C. & Almeida, A.T., (2008). *Electronic government: a multi-criterion approach to prioritizing by integrating balanced scorecard methodology indicators*, Brazilian Journal of Operations & Production Management 1 49-71. https://bjopm.org.br/bjopm/article/view/BJV52N2_2008_P3.

- Chang, B., Chang, C. W., & Wu, C. H. (2011). *Fuzzy dematel method for developing supplier selection criteria*, Expert systems with Applications, 38(3), 1850-1858. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2010.07.114>
- Chang, C. L. (2010). *A modified vikor method for multiple criteria analysis*. Environmental monitoring and assessment, 168, 339-344.
- Chang, C. L., & Lin, Y. T. (2014). *Using the vikor method to evaluate the design of a water quality monitoring network in a watershed*. International Journal of Environmental Science and Technology, 11, 303-310. <https://doi.org/10.1007/s13762-013-0195-2>.
- Chatterjee P., Athawale V.M. & Chakraborty S. (2009) *Selection of materials using compromise ranking and outranking methods*. materials and design, 30(10),4043- 4053.
- Chauhan, A., & Vaish, R. (2012). *A comparative study on material selection for micro-electromechanical systems*, Materials & Design, 41, 177-181. <https://doi.org/10.1016/j.matdes.2012.04.037>.
- Chen, C. T. (2000). *Extensions of the topsis for group decision-making under fuzzy environment*. Fuzzy sets and systems, 114(1), 1-9.
- Chen, J. (2022). *Nash equilibrium: how it works in game theory, examples, plus prisoner's dilemma*.
- Cheng, S., Chan, C. W., & Huang, G. H. (2002). *Using multiple criteria decision analysis for supporting decisions of solid waste management*. Journal of Environmental Science and Health, Part A, 37(6), 975-990.
- Chiang, K. T., & Chang, F. P. (2006). *Optimization of the weldm process of particle-reinforced material with multiple performance characteristics using grey relational analysis*. Journal of Materials Processing Technology, 180(1-3), 96-101. <https://doi.org/10.1016/j.jmatprotec.2006.05.008>
- Corrente, S., Figueira, J. R., & Greco, S. (2014). *The smaa-promethee method*. European Journal of Operational Research, 239(2), 514-522. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2014.05.026>.
- Corrente, S., Greco, S., & Slowiński, R., (2013). "Multiple criteria hierarchy process with electre and promethee," Omega (United Kingdom), 41, (5), 820-846, <https://doi.org/10.1016/j.omega.2012.10.009>.
- Çetinceli, K., Ömürbek, V., ve Aksoy, E. (2018). *Finansal kurumların modifiye edilmiş dijital mantık (mdl) temelli gri ilişkisel analiz ile performans değerlendirmesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(2), 425-438.
- Dağdeviren M., Eraslan E., Kurt M. ve Dizdar, E.N. (2005). *Tedarikçi seçimi problemine analitik ağ süreci ile alternatif bir yaklaşım*, Teknoloji Dergisi, 8(2), 115-122.
- Dağdeviren M., Eraslan E., Kurt M. ve Dizdar, E.N. (2005). *Tedarikçi seçimi problemine analitik ağ süreci ile alternatif bir yaklaşım*, Teknoloji Dergisi, 8(2), 115-122.

- Dalbudak, E., ve Rençber, Ö. F. (2022). *Çok kriterli karar verme yöntemleri üzerine literatür incelemesi*. Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(1), 1-17. <https://doi.org/10.55769/gauniibf.1068692>
- Darko, A., Chan, A. P. C., Ameyaw, E. E., Owusu, E. K., Pärn, E., & Edwards, D. J. (2019). *Review of application of analytic hierarchy process (AHP) in construction*, International journal of construction management, 19(5), 436-452. <https://doi.org/10.1080/15623599.2018.1452098>
- Dayan, S. (2015). *Çok kriterli karar verme tekniklerine dayalı hisse senedi seçimi: promethee üzerine bir uygulama* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü). <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/552740>
- De Almeida, A. T., Cavalcante, C. A. V., Alencar, M. H., Ferreira, R. J., De Almeida-Filho, A. T. & Garcez, T. V. (2015). *Multicriteria and multiobjective models for risk, reliability and maintenance decision analysis*, Springer. eBook ISBN 978-3-319-17969-8 <https://doi.org/10.1007/978-3-319-17969-8>
- de Farias Aires, R. F., & Ferreira, L. (2019). *A new approach to avoid rank reversal cases in the topsis method*, Computers & Industrial Engineering, 132, 84-97.
- de Farias Aires, R. F., & Ferreira, L. (2019). *A new approach to avoid rank reversal cases in the TOPSIS method*, Computers & Industrial Engineering, 132, 84-97.
- de Farias Aires, R. F., & Ferreira, L. (2019). *A new approach to avoid rank reversal cases in the topsis method*, Computers & Industrial Engineering, 132, 84-97.
- De Keyser W & Peeters P (1996) *A note on the use of promethee multicriteria methods*, Eur J Oper Res 89(3):457-461, [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(94\)00307-6](https://doi.org/10.1016/0377-2217(94)00307-6).
- Demir, G. & Kartal, M. (2020). *Güncel çok kriterli karar verme teknikleri*, Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Dias, L. C., & Mousseau, V. (2006). *Inferring electre's veto-related parameters from outranking example*, European Journal of Operational Research, 170(1), 172-191. <https://doi:10.1016/j.ejor.2004.07.044>
- Dimand, R. W., & Yahia, K. (2016). John Forbes Nash Jr (1928-2015). *In handbook on the history of economic analysis* Volume I. Edward Elgar Publishing. doi:10.4337/9781785366642.00124
- Dimand, R. W., & Yahia, K. (2016). John Forbes Nash Jr (1928-2015). *In handbook on the history of economic analysis volume I*. Edward Elgar Publishing.
- Doğan, H. (2021), "Spor işletmeciliği yönetiminde sayısal karar yöntemleri ve uygulamaları", Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(21), 1-15. <https://doi.org/10.53092/duiibfd.840561>
- Dutta, P. K. (1999). *Strategies and games: theory and practice*. MIT press.

- Ebrahimnejad, S., Mousavi, S., Tavakkoli-Moghaddam, R., & Heydar, M. (2012). *Evaluating high risks in large-scale projects using an extended vikor method under a fuzzy environment*, International journal of industrial engineering computations, 3(3), 463-476. DOI: 10.5267/j.ijiec.2011.12.001
- Eric, R. (1989). *Games and Information: an Introduction to game theory*, 2004-04-01)[2009-12-01]. [http://www.ebookee.net/Games-and-Information- Erlang, A.K. \(1917\). *The theory of probabilities and telephone conversations*, \[https://doi.org/10.11540/jsiamt.18.4_507\]\(https://doi.org/10.11540/jsiamt.18.4_507\)](http://www.ebookee.net/Games-and-Information-Erlang,A.K.(1917).The%20theory%20of%20probabilities%20and%20telephone%20conversations,https://doi.org/10.11540/jsiamt.18.4_507)
- Erlang, K. (1918). "The Solution of Some Problems in the Theory of Probabilities of Significance in Automatic Telephone Exchanges" (1918). https://doi.org/10.11540/bjsiam.9.2_104
- Erşen, A. (2015). *Kuyruk modelleri analizi ve bir uygulama* (Doctoral dissertation, Anadolu University (Turkey) Document ID (Org No.): 28639527.
- Esen, H. (2023). *Analytical hierarchy process problem solution*. In Analytic Hierarchy Process-Models, Methods, Concepts, and Applications. IntechOpen.
- Feng YJ, Lu &H, Bi K (2004). *An ahp/dea method for measurement of the efficiency of R&D management activities in universities*, International Transactions in Operational Research, 11(2),181-191
- Feng, B., Hourdos, J., & Michalopoulos, P. G. (2006). *Improving Minnesota's stratified ramp control strategy*, Transportation research record, 1959(1), 77-83. <https://doi.org/10.1177/0361198106195900>
- Feng, C. M., & Wang, R. T. (2000). *Performance evaluation for airlines including the consideration of financial ratios*, Journal of Air Transport Management, 6(3), 133-142. [https://doi.org/10.1016/S0969-6997\(00\)00003-X](https://doi.org/10.1016/S0969-6997(00)00003-X)
- Fiala, P., & Jablonsky, J. (2001). *Performance analysis of network production system by anp approach*, In Proceeding of the Sixth International Symposium on the AHP, ISAHP, 101-103.
- Fiestras-Janeiro, M. G., Garcia-Jurado, I., & Mosquera, M. A. (2011). *Cooperative games and cost allocation problems*, Top, 19, 1-22. DOI 10.1007/s11750-011-02001 From <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/>
- Figueira, J. R., Mousseau, V., & Roy, B. (2016). *Electre methods. multiple criteria decision analysis: State of the art surveys*, 155-185. ISBN: 978-1-4939-3093-7 <https://citations.springernature.com/item?doi=10.10>
- Frini, A., Guitouni, A., & Martel, J. M. (2012). *A general decomposition approach for multi-criteria decision trees*, European Journal of Operational Research, 220(2), 452-460. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2012.01.032>
- Frini, A., Guitouni, A., & Martel, J. M. (2012). *A general decomposition approach for multi-criteria decision trees*, European Journal of Operational Research, 220(2), 452-460. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2012.01.032>

- Frohwein, H. I., & Lambert, J. H. (2000). *Risk of extreme events in multiobjective decision trees part 1. severe events*, Risk Analysis, 20(1), 113-124.
- Fudenberg, D. & Tirole J. (1991), *Game theory*, The MIT Press: Massachusetts, London. England.
- Gabus, A., & Fontela, E. J. B. G. R. C. (1972). *World problems, an invitation to further thought within the framework of demate*, Battelle Geneva Research Center, Geneva, Switzerland, 1(8), 12-14.
- García-Melón, M., Ferris-Onate, J., Aznar-Bellver, J., Aragonés-Beltran, P., & Poveda-Bautista, R. (2008). *Farmland appraisal based on the analytic network process*, Journal of Global Optimization, 42, 143-155. <https://doi.org/10.1007/s10898-007-9235-0>
- Gavade, R. K. (2014). *Multi-criteria decision making: an overview of different selection problems and methods*, International Journal of Computer Science and Information Technologies, 5(4), 5643-5646.
- Genç S. Y., ve Kadah H., (2018). *Oyun teorisi ve nash'in denge stratejisi*, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14(1). 419-440.
- Genç, T., ve Dinçer, S. E. (2013). *Visual analysis for multi criteria decision problems by promethee method and gaia plane: an application, determine the level of regional socio-economic development in Turkey*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. <http://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/handle/trakya/710>.
- Gılıç, F., Çelikten, M., Çelikten, Y., ve Yıldırım, A. (2019). *Karar verme süreci*, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 581-592.
- Giannoulis C,& Ishizaka A (2010) *A web-based decision support system with electre iii for a personalised ranking of British universities*, Decision Support Syst 48(3), 488–497. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2009.06.008>.
- Gilliams S, Raymaekers D, Muys B, & Van Orshoven J (2005) *Comparing multiple criteria decision methods to extend a geographical information system on afforestation*, Comput Electron Agric 49(1):142–158. doi:10.1016/j.compag.2005.02.011 <https://doi.org/10.1016/j.compag.2005.02.011>.
- Girubha, R. J., & Vinodh, S. (2012). *Application of fuzzy vikor and environmental impact analysis for material selection of an automotive component*, Materials & Design, 37, 478-486. <https://doi.org/10.1016/j.matdes.2012.01.022>
- Giz, D. (2003). *Oyun teorisi ve iktisadi uygulamaları*, Filiz Kitabevi, 11.
- Gonzalez-Urango, H., Mu, E., Ujwary-Gil, A., & Florek-Paszowska, A. (2024). *Analytic network process in economics, finance and management: contingency factors, current trends and further research*, Expert Systems with Applications, 237, 121415. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2023.121415>
- Gou, X., Xu, Z., & Liao, H. (2016). *Alternative queuing method for multiple criteria decision making with hybrid fuzzy and ranking information*, Information Sciences, 357, 144-160.

- Govindan, K. & Jepsen, M. B. (2016). *Electre: a comprehensive literature review on methodologies and applications*, European Journal of Operational Research, 250(1), 1-29. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.07.019>.
- Grolleau J. & Tergny J. (1971). *Manuel de reference du programme electre II. document de travail 24*, Sema-Metra International, Direction Scientifique.
- Güneş, F., Bayraklı, S., & Zaim, A. H. (2020). *Sinyalize bir kavşakta oluşan trafik akımının kuyruk teorisi ile performansının incelenmesi*, Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, (19), 56-65. <https://doi.org/10.31590/ejosat.711094>.
- Güneş, M., & Umarusman, N. (2003). *Bir karar destek aracı bulanık hedef programlama ve yerel yönetimlerde vergi optimizasyonu uygulaması*, Review of Social, Economic & Business Studies, 2, 242-255.
- Haimes, Y. Y., Li, D., & Tulsiani, V. (1990). *Multiobjective decision-tree analysis 1. risk analysis*, 10(1), 111-127.
- Hanim, H., & Rahmadoni, J. (2020). *Determination of lecturer reception using analytical hierarchy process (ahp)*, Journal of Applied Engineering and Technological Science (JAETS), 1(2), 136-141.
- Haroun, H., A., A., Fattah, B., A., F. & Hasan, A., E., S. 2019. *Multi-criteria decision making for adaptive reuse of heritage buildings: aziza fahmy palace, alexandria, egypt*, Alexandria Engineering Journal, 58(2), 467-478.
- Hart, S. (1992). *Games in extensive and strategic forms*. Handbook of game theory with economic applications, 1, 19-40.
- Henrique, P., Albuquerque M., & Montenegro M.R. (2016). *Hromethee IV through kernel density estimation, communications in statistics- theory and methods*, 45,(18), 5355- 5362, DOI: 10.1080/03610926.2014.
- Hokkanen J.&Salminen P (1997) *Locating a waste treatment facility by multicriteria analysis*, J Multi Criteria Decis Anal 6(3):175-184. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1360\(199705\)6:3<175::AID-MCDA150>3.0.CO;2-%23](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1360(199705)6:3<175::AID-MCDA150>3.0.CO;2-%23)
- <https://medium.com/@k.ulgen90/makine-%c3%b6%c4%9frenimi-b%c3%b61%c3%bc5-karar-a%c4%9fa%c3%a71ar%c4%b1-c90bd7593010>, (Erişim Tarihi: 25.04.2024).
- <https://www.economicdiscussion.net/game-theory/4-strategies-of-the-game-theory-explained/3825>, (Erişim Tarihi: 21.04.2024).
- Hugonnard, J. C., & Roy, B. (1982). *Le plan d'extension du metro en banlieue parisienne, un cas type d'application de l'analyse multicritère*, Les Cahiers Scientifiques du Transport/Scientific Papers in Transportation, 6. <https://doi.org/10.46298/cst.11795>
- Hwang, C. L., & Yoon, K. (1981). *Multiple attribute decision making: methods and applications a state-of-the-art survey*, Springer Science & Business Media, 186, 58-191.

- Ishizaka, A. & Nemery, P. (2011). *Selecting the best statistical distribution with promethee and gaia*, Comput Ind Eng 61(4), 958–969. <https://doi.org/10.1016/j.cie.2011.06.008>.
- Ishizaka, A. & Nemery, P. (2013). *A multi-criteria group decision framework for partner grouping when sharing facilities*, Group Decision and Negotiation, 22, 773-799. <https://doi.org/10.1007/s10726-012-9292-8>.
- Janet Chen, Su-I Lu, & Dan Vekhter. *Game theory*, Erişim Tarihi: 06.04.2024 <https://cs.stanford.edu/people/eroberts/courses/soco>.
- Kahya, A.F. (2019). *Kuyruk modeli ile bekleme sürelerinin analizi ve işgücü planlaması*, Diş hekimliği hastanesinde bir uygulama.
- Kayhan, G. (2010). *İnsan kaynakları performans değerlendirilmesinde bulanık ahp / bulanık topsis ile hibrit bir yapının oluşturulması ve bir uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
- Kelly, A. (2003). *Decision making using game theory: an introduction for managers*. Cambridge University Press.
- Kendall, D. G. (1953). *Stochastic processes occurring in the theory of queues and their analysis by the method of the imbedded markov chain*, The Annals of Mathematical Statistics, 24(3), 338–354. <http://www.jstor.org/stable/2236285>.
- Kenichi, F., & Yoshihiro, N. (2002). *Study on function and failure analysis of snow melting machines*, Transactions of the Japan Society of Mechanical Engineers, 68(675), 3447-3445.
- Khan, A. U., & Ali, Y. (2020). *Analytical hierarchy process (ahp) and analytic network process methods and their applications: a twenty year review from 2000-2019: ahp & anp techniques and their applications*: International Journal of the Analytic Hierarchy Process, 12(3), 369-459. <https://doi.org/10.13033/ijahp.v12i3.822>.
- Kheybari, S., Rezaie, F. M., & Farazmand, H. (2020). *Analytic network process: an overview of applications*, Applied mathematics and Computation, 367, 124780. <https://doi.org/10.1016/j.amc.2019.124780>.
- Kocaer, E. R., & Koruca, H. İ. (2024). *Simulation software development and workforce optimization for service systems: qs-sim software*, Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University, 39(1), 77-89. <https://doi.org/10.17341/gazimmfd.1103685>
- Koole, P. (1997). *Multiple attribute decision making: an introduction*, Sage University Paper Series on Quantitative Applications in the Social Sciences, 07-104, [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099).
- Koltan Yılmaz, Ş. & Deveci Topal, A., (2022). *Analysis of awareness of academicians and graduate students about digital product copyrights with chi-squared automatic interaction detector*, Educ Inf Technol 27, 12743–12771. <https://doi.org/10.1007/s10639-022>.
- Korkmaz, M., ve Güney, S., (2013) *Hastanelerde mali performansın incelenmesi: ümraniye araştırma ve uygulama hastanesi üzerine örnek bir uygulama*, Karadeniz Blacksea Chornoye More Dergisi, 17(17), 148-164.

- Köksalan, M.M., Wallenius, J., & Zionts, S. (2011). *Multiple criteria decision making: from early history to the 21st century*, World Scientific. ISBN 9789814335591 https://books.google.com.tr/books?id=LqAw1539l_cC
- Köse, E., Aplak, H., ve Kabak, M.,(2013), *Personel seçimi için gri sistem teori tabanlı bütünlük bir yaklaşım*, Ege Akademik Bakış, 13(4), 461-471.
- Kung, C. Y., Yan, T. M., Chuang, S. C., & Wang, J. R. (2006). *Applying grey relational analysis to assess the relationship among service quality customer satisfaction and customer loyalty*. In 2006 IEEE Conference on Cybernetics and Intelligent Systems, 1-5, IEEE. DOI: 10.1109/ICCIS.2006.252323.
- Kural, H., (2007). *Karar verme sürecinde oyun teorisi ve sektörel uygulamalar*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Kuruüzüm, A. ve Atsan, N. (2001), *Analitik hiyerarşi yöntemi ve işletmecilik alanındaki uygulamaları*, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 1, 83-105.
- Kücü, H.(2007), *Promethee sıralama yöntemi ile personel seçimi ve bir işletmede uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara. Document ID (Org No.): 2000367779.
- Lai, H. H., Chen, C. H., Chen, Y. C., Yeh, J. W., & Lai, C. F. (2009). *Product design evaluation model of child car seat using gray relational analysis*.. Advanced Engineering Informatics, 23(2), 165-173. <https://doi.org/10.1016/j.aei.2008.10.009>
- Li, G., Yamaguchi, D. & Nagai, M. (2007). *Application of grey-based rough decision-making approach to suppliers selection*, Journal of Modelling in Management, 2,(2), 131-142. <https://doi.org/10.1108/17465660710763416>
- Lin, H.T. (2010). *Personnel selection using analytic network process and fuzzy data envelopment analysis approaches*, Computers and Industrial Engineering, 59 (4), 937-944. <https://doi.org/10.1016/j.cie.2010.09.004>
- Lin, R., Ren, J., Liu, Y., Lee, C. K., Ji, P., Zhang, L., & Man, Y. (2021). *Sustainability prioritization of energy systems under hybrid information and missing information based on the improved grey relational analysis*, Sustainable Energy Technologies and Assessments, 47, 101543. <https://doi.org/10.1016/j.seta.2021.101543>.
- Liu, H. C., Liu, L., Liu, N., & Mao, L. X. (2012). *Risk evaluation in failure mode and effects analysis with extended vikor method under fuzzy environment*, Expert Systems with Applications, 39(17), 12926-12934. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2012.05.031>
- Liu, H. C., Wu, J., & Li, P. (2013). *Assessment of health-care waste disposal methods using a vikor-based fuzzy multi-criteria decision making method*, Waste management, 33(12), 2744-2751. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2013.08.006>.

- Liu, P., & Wu, X. (2012). *A competency evaluation method of human resources managers based on multi-granularity linguistic variables and vikor metho*, Technological and economic development of economy, 18(4), 696-710. <https://doi.org/10.3846/20294913.2012.753169>.
- Lopes, A. P. F., Muñoz, M. M., & Alarcón-Urbistondo, P. (2018). *Regional tourism competitiveness using the promethee approach*, Annals of Tourism Research, 73, 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.07.003>.
- Louvros, S., Pylarinos, J., & Kotsopoulos, S. (2007). *Mean waiting time analysis in finite storage queues for wireless cellular networks*, Wireless Personal Communications, 40, 145-155. <https://doi.org/10.1007/s11277-006-9093-y>.
- Majumder, M., & Majumder, M. (2015). *Multi criteria decision making, impact of urbanization on water shortage in face of climatic aberrations*, 35-47. ISBN : 978-981-4560-72-6
- Malik, A., & Manna, A. (2018). *Multi-response optimization of laser-assisted jet electrochemical machining parameters based on gray relational analysis*. Journal of the Brazilian Society of Mechanical Sciences and Engineering, 40, 1-21. <https://doi.org/10.1007/s40430-018-1069->
- Mann, C. L. (1986). *Prices, profit margins, and exchange rates*, Fed. Res. Bull., 72, 366. <https://heionline.org/HOL/LandingPage?handle=h> Massachusetts Institute of Technology. Chapter 6, Nash Equilibrium,” 83.
- Maystre, L. Y., Pictet, J., & Simos, J. (1994). *Méthodes multicritères electre: description, conseils pratiques et cas d'application à la gestion environnementale*, 8, PPUR presses polytechniques, ISBN 9782880742676 <https://books.google.com.tr/books?id=KD5uY0M8>
- Meydan, C., Yıldırım, B. F., & Senger, Ö. (2016). *Bist'ie işlem gören gıda işletmelerinin finansal performanslarının gri ilişki analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi*. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (69), 147-171. <https://doi.org/10.25095/mufad.396668>.
- MIT Libraries. Year 91-1951: “Non-cooperative Games” by John Nash, in: Annals of Mathematics 54 (2) erişim adresi: [//libraries.mit.edu/150books/2011/04/07/1951/](http://libraries.mit.edu/150books/2011/04/07/1951/).
- Miesofficial. (2024). *Oyun teorisi*, <https://miesofficial.com/blog/oyun-teorisi/>.
- Mishra, S. S., Muduli, K., Dash, M., & Yadav, D. K. (2018). *Promethee-based analysis of hcwm challenges in healthcare sector of Odisha*. In *Smart Computing and Informatics*, Proceedings of the First International Conference on SCI 2016, 1, 163-170, Springer Singapore, Online ISBN 978-981-10-5544-7 https://doi.org/10.1007/978-981-10-5544-7_17.
- Mladineo, N., Margeta, J., Brans, J., & Mareschal, B. (1987) *Multicriteria ranking of alternative locations for small scale hydro plants*, Eur J Oper Res 31(2), 215-222, <https://doi.org/10.1016/0377-2217>.
- Moon, S. (2020). *Landfill sitability analysis using gis (geographic information system) and ahp (analytic hierarchy process): A case study of Scotts Bluff County, Nebraska*.

- Morgan, J.N. & Sonquist, J.A. (1963). *Problems in the analysis of survey data, and a proposa.*. Journal of the American Statistical Association, 58, 415-434. http://cda.psych.uiuc.edu/statistical_learning_cours.
- Morrissey, A. J., & Browne, J. (2004). *Waste management models and their application to sustainable waste management*, Waste management, 24(3), 297-308.
- Mousavi-Nasab, S. H., & Sotoudeh-Anvari, A. (2018). *A new multi-criteria decision making approach for sustainable material selection problem: a critical study on rank reversal problem*, Journal of Cleaner Production, 182, 466-484. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.02.062>.
- Mousseau, V. (1995). *Eliciting information concerning the relative importance of criteria, advances in multicriteria analysis*, 17-43. doi:10.1007/978-1-4757-2383-0_3.
- Mousseau, V., Figueira, J., & Naux, J. P. (2001). *Using assignment examples to infer weights for electre tri method: some experimental results*, European Journal of Operational Research, 130(2), 263-275. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(00\)00041-2](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(00)00041-2).
- Mousseau, V., Slowinski, R., & Zielniewicz, P. (2000). *A user-oriented implementation of the electre-tri method integrating preference elicitation support*, Computers & operations research, 27(7-8), 757-777, <https://doi.org/10.1016/S03050548>.
- Muros, F. J. (2019). *Cooperative game theory tools in coalitional control networks*. Springer.
- Myles, A. J., Feudale, R. N., Liu, Y., Woody, N. A., & Brown, S. D. (2004). *An introduction to decision tree modeling*, Journal of Chemometrics: A Journal of the Chemometrics Society, 18(6), 275-285.
- Nash equilibrium. *Oxford Reference*. Retrieved 8 Apr. 2024, Erişim Tarihi: 08.04.2024 <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803100223327>.
- Nash J.F. (1950a). *Equilibrium points in n-person games*, Proceedings of the national academy of sciences, 36(1), 48-49.
- Nash, J.F. (1950b). *The bargaining problem*, Econometrica, 18(2), 155-162.
- Nash, J.(1951). *Non-cooperative games*, Annals of mathematic, 54 (2), 286-295. doi:10.2307/1969529. ISSN 0003-486X.
- Nermend, K., & Borawski, M. (2014). *Modeling users' preferences in the decision support system*, Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences S, 1, 1480-1491. <http://www.cibtech.org/sp.ed/jls/2014/01/>.
- Nguyen, H. (2009). *The application of the ahp method in ship system risk estimation*, Polish maritime research, 16(1), 78-82.
- Nilashi, M., Ahmadi, H., Ahani, A., Ravangard, R., & bin Ibrahim, O. (2016). *Determining the importance of hospital information system adoption factors using fuzzy analytic network process (anp)*. Technological Forecasting and Social Change, 111, 244-264.

- Nitisha 2015, Erişim Tarihi: 05.04.2004 <https://www.economicdiscussion.net/game-theory/>
- Opricovic, S. (2011). *Fuzzy vikor with an application to water resources planning*, Expert Systems with Applications, 38(10), 12983-12990. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.04.097>
- Opricovic, S., & Tzeng, G. H. (2003). *Fuzzy multicriteria model for postearthquake land-use planning*. Natural hazards review, 4(2), 59-64.
- Opricovic, S., & Tzeng, G. H. (2004). *Compromise solution by mcdm methods: a comparative analysis of vikor and topsis*, European journal of operational research, 156(2), 445-455. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(03\)00020-1](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(03)00020-1).
- Opricovic, S., & Tzeng, G. H. (2007). *Extended vikor method in comparison with outranking methods*, European journal of operational research, 178(2), 514-529.
- Opricovic, S., (1998). *Multicriteria optimization of civil engineering systems*, Faculty of Civil Engineering, Belgrade.
- Opricovic, S., & Tzeng G.H., (2002). *Multicriteria planning of post-earthquake sustainable reconstruction*, j comput.-aided civil and infrastruct, Eng., 17 (3), 211-220. <https://doi.org/10.1111/1467-8667.00269>.
- Opricovic, S., Tzeng, G.H. (2007). *Extended vikor method in comparison with out ranking methods*, Eur. J. Oper. Res., 178 (2), 514-529. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2006.01.020>.
- Organ, A. (2013). *Bulanık dematel yöntemiyle makine seçimini etkileyen kriterlerin değerlendirilmesi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(1), 157-172.
- Osei-Bryson, K. M. (2004). *Evaluation of decision trees: a multi-criteria approach*, Computers & Operations Research, 31(11), 1933-1945.
- Osundina, K. S., & Opeke, R. O. (2017). *Patients' waiting time: indices for measuring hospital effectiveness*, International Journal of Advanced Academic Research| Social & Management Sciences, 3(10), 2488-9849. ISSN: 2488-9849.
- Ömürbek A, ve Şimşek N. (2014). *Analitik hiyerarşi süreci ve analitik ağ süreci yöntemlerine dayalı çevrimiçi alışveriş sitesi seçimi*, Yönetim ve ekonomi araştırmaları dergisi. 22, 306-327.
- Özdağoğlu, A. (2013). *Üretim işletmelerinde lazer kesme makinelerinin promethee yöntemi ile karşılaştırılması*, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 9(19), 305-318. <https://doi.org/10.11122/ijmeb.2013.9.19.288>.
- Özder, E. H., Bedir,N., ve Eren,T. (2019). *Yükseköğretimde araştırmacı seçiminde çok ölçütlü karar verme yöntemlerinin kullanılması: bir inceleme*, Alanya Akademik Bakış, 3(1), 19-33. DOI:10.29023/alanyaakademik.419804.
- Özgüven, N. (2011). *Vakif üniversitesi tercihinin analitik hiyerarşi süreci ile belirlenmesi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (30), 279-290.

- Özkan, Ö. (2007). *Personel seçiminde karar verme yöntemlerinin incelenmesi: ahp, topsis, electre örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, F. (2010). *Bekleme hattı (kuyruk) modelleri ve bir çağrı merkezi uygulaması*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi. Document ID (Org No.): 28514563.
- Öztürk, O. (2009). *Türkiye karayollarında trafik kazalarının nedeni ve bu kazaların analizi*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Document ID (Org No.):2000360633.
- Paksoy, S., ve Tıraş M.F.(2017). *Investigating banks 'performance for Turkey: an application of promethee method*, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 18(1), 143-159. <http://esjournal.cumhuriyet.edu.tr/en/download/>.
- Palia, A. P. (2008). *Target profit pricing with the web-based breakeven analysis package. in developments in business simulation and experiential learning*, Proceedings of the Annual Absel conference (Vol. 35). file:///C:/Users/l0p/Downloads/ojsadmin,+35.
- Papathanasiou, J., Ploskas, N., Papathanasiou, J., & Ploskas, N. (2018). *Topsis. multiple criteria decision aid: methods, examples and python implementations*, 1-30.
- Park, S., Kim, J., & Kim, S. K. (2005). *A mixed-integer programming model to draw the concordance level and the kernel set for the implementation of electre*, IS. Journal of Korean Institute of Industrial Engineers, 31(4), 265-276. eISSN 2234-6457
- Peng, X., & Dai, F. (2009). *Information systems risk evaluation based on the ahp-fuzzy algorithm*, In 2009 International Conference on Networking and Digital Society, 2, 178-180, IEEE.
- Permadi, G. S., Vitadiar, T. Z., Kistofor, T., & Mujianto, A.H. (2019). *The decision making trial and evaluation laboratory (dematel) and analytic network process (anp) for learning material evaluation system*, In E3S Web of Conferences, 125, 23011, EDP Sciences. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/201912523011>.
- Petrescu, M., Burtavarde, V., Mihaila, T., & Mihaela, A.,(2015), *Situational judgments tests- a fact in call center personnel selection*, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 187, 762-766. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.161>.
- Polat, M., & Akan, Y. (2021). *An examination of the us-china trade war within the framework of game theory*. Research & Reviews in Social, Human and Administrative Sciences.
- Policonomics Game theory I: Strategic form – Erişim Tarihi: 01.04.2024 Erişim Adresi: <https://policonomics.com/lp-game-theory1-strategic-form/>
- Policonomics. (2024). Game Theory 1: Extensive Form. Erişim Tarihi: 01.04.2024 Erişim Adresi: <https://policonomics.com/lp-game-theory1-extensive-form/>

- Portoleau, T., Artigues, C., & Guillaume, R. (2024). *Robust decision trees for the multi-mode project scheduling problem with a resource investment objective and uncertain activity duration*, European Journal of Operational Research, 312(2), 525-540. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2023.07.035>.
- Poundstone, W. (1993). *Prisoner's dilemma* (1st Anchor Books ed.). New York: Anchor.
- Raducha, T., & San Miguel, M. (2022). *Coordination and equilibrium selection in games: the role of local effects*. Scientific reports, 12(1), 3373.
- Ramadhan, R. H., Al-Abdul Wahhab, H. I., & Duffuaa, S. O. (1999). *The use of an analytical hierarchy process in pavement maintenance priority ranking*, Journal of Quality in Maintenance Engineering, 5(1), 25-39.
- Ren, Z., Xu, Z., & Wang, H. (2017). *Dual hesitant fuzzy vikor method for multi-criteria group decision making based on fuzzy measure and new comparison method*, Information Sciences, 388, 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.ins.2017.01.024>
- Riggs, L.J. & Inoue, S.M. (1975). *Introduction to operations research and management science*, USA: The McGraw Hill Companies Inc.
- Rojas, M. P. (2018). *Practical decision making using super decisions*.
- Roy, B. (1968). *Classement et choix en présence de points de vue multiples*, Revue française d'informatique et de recherche opérationnelle. Série verte, 2 (V1), 57-75. http://www.numdam.org/item/RO_1968__2_1_57_
- Roy, B. (1976). *From optimisation to multicriteria decision aid: three main operational attitudes. in multiple criteria decision making: Proceedings of a Conference Jouy-en-Josas, France May 21-23, 1975*, 1-34, Berlin, Heidelberg, <https://doi.org/10.1007/978-3-642-87563-2>.
- Roy, B. (1978). *Electre III: un algorithme de classements fondé sur une représentation floue des préférences en présence de critères multiples*, <http://pascal-francis.inist.fr/vibad/index.php?>.
- Roy, B. (1991). *The outranking approach and the foundations of electre methods*, Theor Decis 31, 49-73 <https://doi.org/10.1007/BF00134132>.
- Roy, B. (2013). *Multicriteria methodology for decision aiding 12*, Springer Science & Business Media. ISBN 9781475725001 <https://books.google.com.tr/books?>.
- Roy, B. P. D. M., Présent, D. M., & Silhol, D. (1986). *A programming method for determining which Paris metro stations should be renovated*, European Journal of Operational Research, 24(2), 318-334. [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(86\)](https://doi.org/10.1016/0377-2217(86)).
- Saaty TL(1996). *Decision making with dependence and feedback: the analytic network process*, Pittsburgh, PA: RWS Publications.
- Saaty, T.L. (1980). *The analytic hierarchy process: planning, priority setting, resource allocation*.
- Saaty, T.L. (1988). *What is the analytic hierarchy process?* 109-121, Springer Berlin Heidelberg.

- Saaty, T.L. (1990). *An exposition of the ahp in reply to the paper "remarks on the analytic hierarchy process"*, Management science, 36(3), 259-268.
- Saaty, T.L. (1990). *How to make a decision: the analytic hierarchy process*, European journal of operational research, 48(1), 9-26, [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(90\)90057-1](https://doi.org/10.1016/0377-2217(90)90057-1).
- Saaty, T.L. (1994). *How to make a decision: the analytic hierarchy process*, Interfaces, 24(6), 19-43.
- Saaty, T.L. (2001). *Decision making with dependence and feedback*, The Analytic Network Process (2, illustrated ed.). Pittsburgh: RWS Publications.
- Saaty, T.L. (2001). *Deriving the ahp 1-9 scale from first principles*, Proceedings 6th ISAHP. Berna, Suiza, 397-402.
- Saaty, T.L., & Sagir, M. (2009). *An essay on rank preservation and reversal*, Mathematical and Computer Modelling, 49(5-6), 1230-1243.
- Saaty, T.L., & Takizawa, M. (1986). *Dependence and independence: from linear hierarchies to nonlinear networks*, European journal of operational research, 26(2), 229-237.
- Saaty, T.L., Vargas, L.G., (2013). *The analytic network process* (pp. 1-40). (Ed. Saaty, T. L., Vargas, L.G.), Decision Making with the Analytic Network Process, Springer US.
- Saaty, T.L. (2008). *Decision making with the analytic hierarchy process*, International journal of services sciences, 1(1), 83-98. <https://doi.org/10.1504/IJSSCI.2008.017590>.
- Samırkaş, M.C. (2021). *Başabaş ve kaldıraç analizi. güncel finansal yönetim yaklaşımları*, (Editör: Ömer Faruk Aslan ve Bahattin Erden), Efe Akademi Yayınları, ISBN 9786257450706, <https://books.google.com.tr/books?>
- Sarı, E.B.(2021). *Karar ağacı ve başabaş noktası analizi*, (Karar Vericinin El Kitabı Yöntem-Uygulama- Örnekler, Yöneticiler İçin Karar Verme Teknikleri ve Örnek Problem Çözümleri, A. Tüzemen, ve E., Aslan (Eds.) Seçkin Yayıncılık.1. Baskı, ISBN: 9789750274367.
- Sarı, F., (2018). *Comparison of topsis and vikor multi criteria decision analysis techniques*, Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6, 825-831. <https://doi.org/10.15317/Scitech.2018.172>.
- Schecter, S., & Gintis, H. (2012). *Introduction to game theory*. North Carolina State University.
- Shahnazari, A., Pourdej, H., & Kharage, M. D. (2021). *Ranking of organic fertilizer production from solid municipal waste systems using analytic hierarchy process (ahp) and vikor models*, Biocatalysis and Agricultural Biotechnology, 32, 101946. <https://doi.org/10.1016/j.bcab.2021.101946>.
- Shemshadi, A., Shirazi, H., Toreihi, M., & Tarokh, M. J. (2011). *A fuzzy vikor method for supplier selection based on entropy measure for objective weighting*, Expert systems with applications, 38(10), 12160-12167. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.03.027>.

- Siekelova, A., Podhorska, I., & Impola, J. J. (2021). *Analytic hierarchy process in multiple-criteria decision-making: a model example*. In SHS web of conferences, 90, 01019, EDP Sciences.
- Simon, H. A. (1976). *Administrative behavior*, New York: The Free Press, ISBN:1439136068. 9781439136065 <https://books.google.com.tr/books?>
- Singh, A., Kumar, R., Kumar, R., Pippal, P. S., Sharma, P., & Sharma, A. (2024). *Delineation of groundwater potential zone using geospatial tools and analytical hierarchy process (ahp) in the State of Uttarakhand*, Advances in Space Research, 73(6), 2939-2954. <https://doi.org/10.1016/j.asr.2023.12.041>.
- Sipahi, S., & Timor, M. (2010). *The analytic hierarchy process and analytic network process: an overview of applications*, Management Decision, 48(5), 775-808. <https://doi.org/10.1108/00251741011043920>.
- Soba, M., (2012). *Promethee yöntemi kullanılarak en uygun panelvan otomobil seçimi ve bir uygulama*, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 7(28), 4708-4721.
- Soh, A.C., Rhung, L.G., & Sarkan, H.M. (2010). *Matlab simulation of fuzzy traffic controller for multilane isolated intersection*, International Journal on Computer Science and Engineering, 2(4), 924-933. ISSN: 0975-3397.
- Sonnenberg, A. (2000). *Waiting lines in the endoscopy unit*, Gastrointestinal endoscopy, 52(4), 517-524. <https://doi.org/10.1067/mge.2000.108625>.
- Stadler, W. (1979). *A survey of multicriteria optimization or the vector maximum problem*, Part I: 1776-1960. J. Optim, Theory Appl., 29(1), 1-52 <https://doi.org/10.1007/BF00932634>.
- Swain, S., Muduli, K., Biswal, J. N., Tripathy, S., & Panda, T. K. (2017). *Evaluation of barriers of health care waste management in India-a gray relational analysis approach*, In Proceedings of the 5th International Conference on Frontiers in Intelligent Computing: Theory and Applications: FICTA 2016, 1, 181-188, Springer Singapore, ISBN : 978-981-10-3152-6.
- Şener, T. (2011), *Personel seçimi probleminde analitik hiyerarşi prosesi: tekstil sektörü için örnek uygulama*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. Document ID (Org No.): 2000282643.
- Şentürk, M. (2022). *Çok kriterli karar verme yöntemleri yardımı ile bist metal ana endeksine kote şirketlerin finansal performans analizleri*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, Ş. (2006). *İşletme bilimlerine giriş*, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 13. Baskı, Adım Matbaacılık, Konya
- Taji, K., Sagayama, Y., & Tamuara, H. (2002). *A group analytic network process (anp) for incomplete information*, Systems Control and Information, 46(7), 305-311.
- Tandoğan, U., (2015). *Stratejik maliyet yönetiminde başabaş noktası ve değer zinciri analizi ile işletme fonksiyonlarının performans ölçümü*, AKÜ İİBF Dergisi-XVII,(1), 1-18, Doi No: 10.5578/jeas.9433.

- Taş, C., Bedir, N., Alağaç, H. M., Eren, T., & Çetin, S. (2018). *Policlinic evaluation with integrating ahp-topsis methods: an application in Ankara*. Sağlık Yönetimi Dergisi, 2(1), 1-16.
- Thokala, P., & Duenas, A. (2012). *Multiple criteria decision analysis for health technology assessment, value in health*, 15(8), 1172-1181. <https://doi.org/10.1016/j.jval.2012.06.015>.
- Tian, C., Peng, J., Zhang, W., Zhang, S., & Wang, J. (2020). *Tourism environmental impact assessment based on improved ahp and picture fuzzy promethee II methods*, Technological and Economic Development of Economy, 26(2), 355-378. <https://doi.org/10.3846/tede.2019.11413>.
- Tong, C. C., & Lin, T. Y. (2008). *Applying grey relational method to determine the carbon black ranking of rubber samples*, Journal of Grey System, 11(1), 27-34. <https://doi.org/10.30016/JGS.200803.0004>.
- Toosi, S. R., & Samani, J. M. V. (2012). *Evaluating water transfer projects using analytic network process (anp)*, Water resources management, 26, 1999-2014.
- Triantaphyllou, E. (2000). *In Multi-criteria decision making methods: a comparative study*, Applied Optimization, 44, Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-3157-6_2.
- Triantaphyllou, E., & Mann, S. H. (1995). *Using the analytic hierarchy process for decision making in engineering applications: some challenges*, International journal of industrial engineering: applications and practice, 2(1), 35-44.
- Triantaphyllou, E., & Triantaphyllou, E. (2000). *Multi-criteria decision making methods*,. 5-21, Springer US.
- Tzeng, G. H., Chiang, C. H., & Li, C. W. (2007). *Evaluating intertwined effects in e-learning programs: A novel hybrid mcdm model based on factor analysis and dematel*, Expert systems with Applications, 32(4), 1028-1044. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2006.02.004>.
- Urfalıoğlu, F. ve Genç, T. (2013). *Çok kriterli karar verme teknikleri ile türkiye'nin ekonomik performansının avrupa birliği üye ülkeleri ile karşılaştırılması*, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(2), 329-360. Doi No: 10.14780/iibdergi.201324469.
- Uyrun, A. (2012). *Bekleme hattı (kuyruk) modeliyle servis sisteminin analizi: hızlı yiyecek içecek işletmesinde bir uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,. Document ID (Org No.): 2000170502.
- Vaidya, O. S., & Kumar, S. (2006). *Analytic hierarchy process: an overview of applications*, European Journal of operational research, 169(1), 1-29.
- Vanderpooten, D. (1990). *The construction of prescriptions in outranking methods, in readings in multiple criteria decision aid*, 184-215, Springer Berlin Heidelberg, https://doi.org/10.1007/978-3-642-75935-2_9.
- Vargas G. L. (1990). *An overview of the analytical hierarchy process and its applications*. European Journal of Operational Research. 48, 2-4.

- Varol Gürder F. (2023). *Güncel yönetim bilişim sistemleri çalışmaları*, (n.p.): Akademisyen Kitabevi. ISBN:9786253993788, 625399378X.
- Veisi, H., Deihimfard, R., Shahmohammadi, A., & Hydarzadeh, Y. (2022). *Application of the analytic hierarchy process (ahp) in a multi-criteria selection of agricultural irrigation systems*, *Agricultural Water Management*, 267, 1-13, <https://doi.org/10.1016/j.agwat.2022.107619>
- Vincke, P. (1999). *Outranking approach*, in: T. Gal, T. Stewart, T. Hanne (Eds.), *Multicriteria Decision Making, Advances in MCDM Models, Algorithms, Theory and Applications*, Kluwer Academic, Springer Link, 305-333, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-4615-5025-9>.
- Von Neumann, J., & Morgenstern, O. (2007). *Theory of games and economic behavior: 60th anniversary commemorative edition*, In *Theory of games and economic behavior*, Princeton university press.
- Vuk D, Koželj B, & Mladineo, N. (1991). *Application of multicriterional analysis on the selection of the location for disposal of communal waste*, *Eur J Oper Res* 55(2), 211-217, [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(91\)90225-K](https://doi.org/10.1016/0377-2217(91)90225-K).
- Walther, G, Spengler, T, & Queiruga, D. (2008). *Facility location planning for treatment of large household appliances in Spain*. *Int J Environ Technol Manag* 8(4):405-425. <https://doi.org/10.1504/IJETM.2008.01751>.
- Wang, B., Song, J., Ren, J., Li, K., & Duan, H. (2019). *Selecting sustainable energy conversion technologies for agricultural residues: a fuzzy ahp-viktor based prioritization from life cycle perspective, resources, conservation and recycling*, 142, 78-87. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2018.11.011>.
- Wang, D., Park, S., & Fesenmaier, D. R. (2012). *The role of smartphones in mediating the touristic experience*, *Journal of travel research*, 51(4), 371-387. <https://doi.org/10.1177/0047287511426341>.
- Warfield, J. N. (1976). *Societal systems. planning, policy and complexity*.
- Watson, J. (2002). *Strategy: an introduction to game theory*, W. W. Norton and Company, 3. Edition. Ss. San Diego s.1-511.
- Wen, P., Li, L., Xue, H., Jia, Y., Gao, L., Li, R., & Huo, L. (2022). *Comprehensive evaluation method of the poultry house indoor environment based on gray relation analysis and analytic hierarchy process*, *Poultry Science*, 101(2), 101587, <https://doi.org/10.1016/j.psj.2021.101587>.
- Wendler, E. (2007). *The scheduled waiting time on railway lines*, *Transportation Research Part B: Methodological*, 41(2), 148-158. <https://doi.org/10.1016/j.trb.2006.02.009>.
- Wu, W.-W., & Lee, Y.-T. (2007). *Developing global managers' competencies using the fuzzy dematel method*, *Expert Systems with Applications*, 32(2), 499-507. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2005.12.005>.
- Yılmaz, A.N. (2008). *Kuyruk simülasyonu modellerinin eleştirel gözden geçirilmesi ve bir banka şubesine uygulanması*, Doctoral Tezi, Marmara Üniversitesi (Turkey), Document ID (Org No.): 28529368.

- Yoon, K. (1987). *A reconciliation among discrete compromise solutions*, Journal of the Operational Research Society, 38, 277-286.
- Yu, X., & Xu, Z. (2013). *Prioritized intuitionistic fuzzy aggregation operators*, Information Fusion, 14(1), 108-116. <https://doi.org/10.1016/j.inffus.2012.01.011>.
- Yu, X., Zhang, S., Liao, X., & Qi, X. (2018). *Electre methods in prioritized mcdm environment*, Information Sciences, 424, 301-316, <https://doi.org/10.1016/j.ins.2017.09.061>.
- Yuh-Wen, C. (2001). *Formulation of a Learning Analytical Network Process*.
- Yücenur, G. N., & Demirel, N. Ç. (2012). *Group decision making process for insurance company selection problem with extended vikor method under fuzzy environment*, Expert Systems with Applications, 39(3), 3702-3707, <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.09.065>.
- Zhang S., & Liu, S., (2011), *A gra-based intuitionistic fuzzy multi-criteria group decision making method for personnel selection*, Expert Systems with Applications, 38 (9), 11401-11405. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.03.012>
- Zhang, S., Chen, X., Ran, X., Li, Z., & Cao, W. (2024). *Prioritizing causation in decision trees: a framework for interpretable modeling*, Engineering Applications of Artificial Intelligence, 133, 108224, <https://doi.org/10.1016/j.engappai.2024.108224>.
- Zhou, Y. D., & Shi, M. L. (2009). *Rail transit project risk evaluation based on ahp model*, In 2009 Second International Conference on Information and Computing Science, 3, 236-238, IEEE.
- Zopounidis, C., Baourakis, G., & Niklis, D. (2010). *A comparative study of tourism performance in the Mediterranean region: a multicriteria approach*, International Journal of Information and Decision Sciences, 2(3), 285-303. <https://doi.org/10.1504/IJIDS.2010.033452>.

GENEL KAYNAKÇA

- Abreu, D. (1988). *On the theory of infinitely repeated games with discounting*. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 383-396.
- Acar, B. Özbayrak ve G. Yaman Ö.M. (2023). *Factors influencing professional decision-making behaviors of social workers at socio-economic support services in Turkey*, *Bilimname*, 50 (2), 267-295.
- Adair J.(2016). *Decision making and problem solving: Karar verme ve problem çözme 3. Baskıdan Çeviri*, (N. Kalaycı, Çev. Editörü ve G, Korkmaz, Çev.), Pegem Akademi, Doi 10.14527/9786053185604, <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/53299419/>, E. Tarihi: 04.04.2024
- Agarwal, S., Pandey, G. N., & Tiwari, M. D. (2012). *Data mining in education: data classification and decision tree approach*. *International Journal of e-Education, e-Business, e-Management and e-Learning*, 2(2), 140.
- Ağaç, G. ve Baki, B. (2016). *Sağlık alanında çok kriterli karar verme teknikleri kullanımı: Literatür İncelemesi*, *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19(3), 343-363.
- Ağaç, G. ve Baki, B. (2016). *Sağlık alanında çok kriterli karar verme teknikleri kullanımı: Literatür İncelemesi*. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19(3), 343-363.
- Ağraş S, Çetin G. (2021). *Otel yöneticilerinin karar verme yaklaşımlarının incelenmesi: düzce ve bolu ili otellerine yönelik bir araştırma*, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (79) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1070903>
- Ahaslides. (2024). *Nominal grup teknikleri pratikleri* <https://ahaslides.com/tr/blog/nominal-group-technique/>
- Aithal, P.S., & Kumar, P. M. (2017). *Ideal analysis for decision making in critical situations through six thinking hats method*. *International Journal of Applied Engineering and Management Letters (IJAEML)*, 1(2), 1-9.
- Aithal, P.S., Kumar, P. M., & Shailashree, V. (2016). *Factors & elemental analysis of six thinking hats technique using ABCD framework*. *International Journal of Advanced Trends in Engineering and Technology (IJATET)*, 1(1), 85-95.
- Akan, Y., ve Polat, M., (2020). *Oyun teorisinde klasik oyunlar in book: İktisat Seçme Yazılar*, .273-295, Edition:1 Publisher: Celepler Matbaacılık Erişim Adresi: <https://www.researchgate.net/publication/348277119>
- Akande, A. (1997). *Creativity: the caregiver's secret weapon, early child development and care*, 134(1), 89-101. <https://doi.org/10.1080/0300443971340106>.
- Akat, İ., Budak, G. ve Budak, G. (1999). *İşletme yönetimi*, Barış Yayınları, İzmir.
- Akgemci T., Elibol H.ve Erşahan B.(2008). *Yöneticinin el kitabı*, (Editörler: T Akgemci., Ş Aslan., ve Düşükcan), Eğitim Kitapevi Yayınları, Konya.

- Akıllı, K. (2018). Çok kriterli karar verme teknikleri ile bursiyer seçimi üzerine bir uygulama. <http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/handle/123456789/3787>.
- Akın, M. Ş. (2019). *Farklı bakış açısı kazanmak için beyin fırtınası modelleri, Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 10(23), 15-24.
- Akkaya, G. C., & Demireli, E. (2010). *Finansal kararların verilmesinde promethee sıralama yöntemi/promethee ordering method on financial decision process*. Ege Akademik Bakis, 10(3), 845.
- Akkılıç, G., ve Koçyigit, S. (2019). *Felsefe dersinde altı şapkalı düşünme tekniği'ne dayalı etkinliklerin yaratıcılık, eleştirel düşünme ve akademik öz yeterliğe etkisi*. Milli Eğitim Dergisi, 48(222), 233-253.
- Akram, M., Bibi, R., & Deveci, M. (2023). *An outranking approach with 2-tuple linguistic Fermatean fuzzy sets for multi-attribute group decision-making*. Engineering Applications of Artificial Intelligence, 121, 105992. <https://doi.org/10.1016/j.engappai.2023.105992>
- Aksakal, E., & Dağdeviren, M. (2010). *Anp ve dematel yöntemleri ile personel seçimi problemine bütünlük bir yaklaşım*, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 25(4).
- Aktan, C. C., & Bahçe, A. B. (2013). *Kamu tercihi perspektifinden oyun teorisi*. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi, 5(2), 93-117.
- Aktaş, R., Doğanay, M. M., Gökmen, Y., Gazibey, Y. ve Türen, U. (2015). *Sayısal karar verme yöntemleri*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Aktaş, R., Doğanay, M. M., Gökmen, Y., Gazibey, Y. ve Türen, U. (2015). *Sayısal karar verme yöntemleri*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Akyürek Çağdaş E, Sawalha R. & Ide S., (2015). *Factors affecting the decision making process in healthcare institutions*, Electronic Business Journal, 14 (10),
- Aladağ, Z. (2011). *Karar teorisi*. Kocaeli Üniversitesi. Erişim Tarihi: 04.04.2024, Erişim Adresi: <http://dspace.kocaeli.edu.tr:8080/xmlui/handle/11493/18915>
- Alamri, F.S., Saeed, M.H. & Saeed, M. (2024). *A hybrid entropy-based economic evaluation of hydrogen generation techniques using multi-criteria decision making*. International Journal of Hydrogen Energy, (49), 711-723.
- Alharthi, H., Sultana, N., Al-Amoudi, A., & Basudan, A. (2015). *An analytic hierarchy process-based method to rank the critical success factors of implementing a pharmacy barcode system*. Perspectives in health information management, 12(Winter).
- Alinezhad, A., Khalili, J., Alinezhad, A., & Khalili, J. (2019). *Dematel method. new methods and applications in multiple attribute decision making* (Madm), 103-108. ISBN: 978-3-030-15008-2.
- Al-Samarraie, H., & Hurmuzan, S. (2018). *A review of brainstorming techniques in higher education. thinking skills and creativity*, 27, 78-91.

- Altan S., (2020). *Karar alma sürecinde duyguların rolü ve etkileri*, Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6 (2), 52-65, Doi:uiibd.8394 <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1443700>, E. Tarihi: 03.03.2024
- Altın, M., ve Saracaloğlu, A. S. (2018). *Yaratıcı, eleştirel ve yansıtıcı düşünme: benzerlikler-farklılıklar*. Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi, 4(1), 1-9.
- Altıkulaç, A., ve Akhan, N. E. (2010). *8. sınıf inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde yaratıcı drama yöntemi ve altı şapkalı düşünme tekniğinin kullanılmasının öğrenci başarı ve tutumlarına etkisi*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3), 225-247.
- Alves, F. G. (2020). *Phillips 66 strategy as an active methodology in legal education at college*. Visões Sobre Ensino E Educação, 671-675.
- Amaral, T. M., & Costa, A. P. (2014). *Improving decision-making and management of hospital resources: An application of the promethee II method in an emergency department*, Operations Research for Health Care, 3(1), 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.orhc.2013.10.002>
- Amirghodsi, S., Naeini, A. B., & Makui, A. (2020). *An integrated delphi-dematel-electre method on gray numbers to rank technology providers*, IEEE Transactions on Engineering Management, 69(4), 1348-1364. Aug. 2022, doi: 10.1109/TEM.2020.2980127.
- Anastasiou, L. G. C. & Alves, L. P. (2003). *Processos de ensinagem na universidade: Pressupostos Para As Estratégias De Trabalho Em Aula*. Joinville: Univille.
- Appiah, P., Rosenman, M., & Sturgul, J. (1990). *Introduction to pareto optimal mine planning*. International Journal of Mining and Geological Engineering, 8, 348-356. <https://doi.org/10.1007/BF00920646>.
- Arısoy, E. (2019). *Çok kriterli karar verme yöntemleri promethee*”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Arnold, B., & Press, S. (1989). *Bayesian estimation and prediction for pareto data*. Journal of the American Statistical Association, 84, 1079-1084. <https://doi.org/10.1080/01621459.1989.10478875>.
- Arslan, R. (2018). *Çok kriterli karar verme yöntemlerinin karşılaştırılması ve bütünleştirilmesi: OECD verileri üzerine bir uygulama*. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/234838>.
- Arslankaya S. ve Göraltay, K. (2019). *Çok kriterli karar verme yöntemlerinde güncel yaklaşımlar*, İksad Yayınevi.
- Arslankaya S. ve Göraltay, K. (2019). *Çok kriterli karar verme yöntemlerinde güncel yaklaşımlar*, İksad Yayınevi.
- Ashby, W. R., & Pierce, J. R. (1957). *An introduction to cybernetics*. Physics Today, 10(7), 34-36. doi:10.1063/1.3060436.
- Aumann's, R., & Schelling's, T. (2005). *Contributions to game theory: analyses of conflict and cooperation*. Information on the Bank of Sweden Prize Economic Sciences in Memory of Alfred Nobel, Stockholm.

- Aydın Ü ve Ağan B, (2016). *Rasyonel olmayan kararların finansal yatırım tercihleri üzerindeki etkisi: davranışsal finans çerçevesinde bir uygulama*, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12 (2), <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/528751>, E. Tarihi:18.03.2024.
- Azimova, M. B. (2021). *The role of modern pedagogical technologies in the formation of managerial activity of students*. World Bulletin of Social Sciences, 4(11), 54-56.
- Babacan, A. (2020). *Karar verme teknikleri yönüyle performans ölçüm yöntemleri*, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Uygulamalı Sosyal Bilimler ve Güzel Sanatlar Dergisi (Sos güz), (2) (Özel Sayı), 20-29.
- Babalola, M. A. (2015). *A multi-criteria decision analysis of waste treatment options for food and biodegradable waste management in japan. environments*, 2, 471-488, Erişim, 23.09.2017.
- Badri MA.(1999). *Combining the analytic hierarchy process and goal programming for global facility location-allocation proble*. International Journal of Production Economics, 62(3),237-248
- Badri, A., Nadeau, S., & Gbodossou, A. (2012). *Proposal of a risk-factor-based analytical approach for integrating occupational health and safety into project risk evaluation*. Accident Analysis & Prevention, 48, 223-234.
- Bahar, M., Ries, M., & Kost'al, K. (2023). *Blockchain suitability: a decision-making flowchart and web*. International Symposium Elmar, 141-145. <https://doi.org/10.1109/Elmar.59410.2023.10253902>.
- Bahurmoz, A. M. (2006). *A strategic model for safety during the hajj pilgrimage: an ANP application*, Journal of Systems Science and Systems Engineering, 15, 201-216. <https://doi.org/10.1007/s11518-006-5008-4>.
- Bahurmoz, A. M. (2006). *A strategic model for safety during the hajj pilgrimage: An ANP application*, Journal of Systems Science and Systems Engineering, 15, 201-216. <https://doi.org/10.1007/s11518-006-5008-4>
- Balcı, M. N., Yıldırım, B., & Dag, S. (2015). *Analysis of frictional contacts with heat generation considering temperature dependent properties*, International Journal of Mechanical Sciences, 101, 59-69. <https://doi.org/10.1016/j.ijmecsci.2015.07.015>.
- Bali, Ö.,(2013), *Bulanık boyut analizi ve bulanık vıkor ile bir çnkv modeli: personel seçimi problemi*, Kho Bilim Dergisi, 23(2), 125-149.
- Ballı, S., Karasulu, B., ve Korukoğlu, S. (2007). *En uygun otomobil seçimi problemi için bir bulanık promethee yöntemi uygulaması.*, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(1), 139-147.
- Basar, T. (2010). *Lecture notes on non-cooperative game theory*. Game Theory Module of the Graduate Program in Network Mathematics, 3-6.
- Baskiewicz, N. (2013). *Pareto-lorenz analysis as a tool for performance management of the production process for furniture companies*. Annals of Warsaw University of Life Sciences-SGGW. Forestry and Wood Technology, 82.

- Baş, M., ve Çakmak, Z. (2012). *Determining the financial failure in enterprises using grey relational analysis and logistic regression analysis & an application*. Anadolu University Journal of Social Sciences, 12(3),63-82. http://www.anadolu.edu.tr/ergiler/sosyal_bilimler/pdf/2012_3/2012-03-05.pdf
- Bayazıt, O. (2006). *Use of analytic network process in vendor selection decisions, benchmarking: An International Journal*, 13(5), 566-579. <https://doi.org/10.1108/14635770610690410>.
- Bayazıt, O. (2006). *Use of analytic network process in vendor selection decisions, benchmarking: An International Journal*, 13(5), 566-579. <https://doi.org/10.1108/14635770610690410>
- Bazzazi, A. A., Osanloo, M., & Karimi, B. (2011). *Deriving preference order of open pit mines equipment through madm methods: application of modified vikor method*. Expert Systems with Applications, 38(3), 2550-2556. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2010.08.043>
- Beach L. Roy. (1992). *Image theory: personal and organizational decisions, decision making in action.models and methods*, (Editors: Gary A. Klein, Judith Orasanu, Roberta Calderwood, Caroline E. Zsombok), Ablex Publishing Corporation Norwood, New Jersey, 148-158,
- Bedir, N., ve Eren, T. (2015). *Ahp-promethee yöntemleri entegrasyonu ile personel seçim problemi: perakende sektöründe bir uygulama*. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 4(4), 46-58.
- Behzadian, M., Otaghsara, S. K., Yazdani, M., & Ignatius, J. (2012), *A state-of-the-art survey of topsis applications*. Expert Systems with Applications, 39(17), 13051-13069. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2012.05.056>.
- Bekaroo, G., & Warren, P. (2016). *Self-Tuning Flowcharts: A priority-based approach to optimize diagnostic flowcharts*, 2016 IEEE International Conference on Emerging Technologies and Innovative Business Practices for the Transformation of Societies, 279-285. <https://doi.org/10.1109/Emergitech.2016.7737352>.
- Belton, V., & Stewart, T. (2002). *Multiple criteria decision analysis: an integrated approach*, Springer Science & Business Media. Springer Science & Business Media, 2002 ISBN 079237505X, 9780792375050 <https://books.google.com.tr/books?id=mxNsRnNkL>
- Benayoun, R., Roy,& B., Sussman, B., (1966). *“Electre: a method to guide the selection in the presence of multiple points of view,”* Sema-Metra Int., Direction Scientifique, Note de travail, 49, [Online]. Available:<https://www.mendeley.com/catalogue/87af3aa5-322e-36f6-bd45-2014c8e3d4cd/>.
- Besant, H. (2016). *The journey of brainstorming*. Journal of Transformational Innovation, 2(1), 1-7.
- Bhaskar, V., ve Lavanya, G. (2010). *Equivalent single-queue-single-server model for a pentium processor*, Applied Mathematical Modelling, 34(9), 2531-2545. <https://doi.org/10.1016/j.apm.2009.11.018>

- Biard T, Mauff A. Le, Bigand M. & Bourey Jean-P. (2015). *Separation of decision modeling from business process modeling using new "decision model and notation"* (dmn) for automating operational decision-making, Risks and Resilience of Collaborative Networks, 489–496 <https://link.springer.com/chapter/> E.Tarihi:12.02.2024.
- Birsen, B. (2022). Hizmet sektöründe bekleme hattı sistemlerinin iyileştirilmesine yönelik simülasyon uygulaması: Bir banka şubesi örneği. <https://hdl.handle.net/11499/45437>.
- Bodur, K. (2018). *Writing by putting on Edward De Bono's six thinking hats: critical thinking in writing*. Rumeli Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (13), 138-149.
- Bono, E. De (1981). *Six thinking hats*, Penguin Canada.
- Bostancı, B., Yılmaz Bakır, N., Doğan, U. ve Koçak Güngör, M. (2017). *Bulanık karar verme teknikleri ile cbs destekli konut memnuniyeti araştırması*. Gazi Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, 32 (4), 1193-1207.
- Bouyssou, D., Marchant, T., Pirlot, M., Perny, P., Tsoukiàs, A.& Vincke, P, (2000). *Evaluation and decision model: a critical perspective*, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht (2000). Springer Science & Business Media, ISBN 0792372506, 9780792372509 <https://books.google.com.tr/books?id=W5s8zQ0vhcUC>
- Bowers, C. A., Braun, C. C., & Morgan, B. B., Jr. (1997). *Team workload: its meaning and measurement*. In M. T. Brannick, E. Salas, & C. Prince (Eds.), *Team performance assessment and measurement: Theory, methods, and applications*, 85-108, Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Boyras E. (2021). *Karar vermeye giriş, karar vericinin el kitabı yöneticiler için karar verme teknikleri ve örnek problem çözümleri*, (Ed. A. Tüzemen ve E. Aslan.), Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar, Ankara.
- Boyras, E., (2021). *Nitel karar verme teknikleri*, A. Tüzemen ve A. Aslan (Ed.), *Karar Vericinin El Kitabı Yöneticiler İçin Karar Verme Teknikleri ve Örnek Problem Çözümleri İçinde* 27-75, Seçkin Yayınları: Ankara.
- Brams, S. J. (1993). *Theory of moves*. American Scientist, 81(6), 562-570.
- Brans, J. P., & De Smet, Y. (2016). *Promethee methods. multiple criteria decision analysis: state of the art surveys*, 187-219. ISBN:978-1-4939-3093-7 <https://link.springer.com/chapter/10.1007/978>
- Brans, J. P., Mareschal, B., Figueira, J., & Greco, S. (2005). *Multiple criteria decision analysis: state of the art surveys*. New York, USA: Springer Science+ Business Media, Inc, 163-196.
- Brans, J. P., Vincke, P., & Mareschal, B. (1986). *How to select and how to rank projects: the promethee method*, European journal of operational research, 24(2), 228-238. [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(86\)90044-5](https://doi.org/10.1016/0377-2217(86)90044-5)
- Brooke, J., & Duncan, K. (1980). *An experimental study of flowcharts as an aid to identification of procedural faults*, Ergonomics, 23, 387-399. <https://doi.org/10.1080/00140138008924752>.

- Brown, J., & Isaacs, D. (2005). *The world cafe*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- Brown, J., & Isaacs, D. (2010). *The world café: shaping our futures through conversations that matter*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers, Inc.
- Brunsson, N. (2007). *The consequences of decision-making*. Oxford University Press. ISBN 9780199206285 <https://books.google.com.tr/books?id=E.Tarihi:22.02.2024>.
- Brusco, M. (2017). *Partitioning methods for pruning the Pareto set with application to multiobjective allocation of a cross-trained workforce*. *Comput. Ind. Eng.*, 111, 29-38. <https://doi.org/10.1016/j.cie.2017.06.035>.
- Bulut Y. ve Aslan Muhammed M. (2022). Yönetimde karar verme süreçlerine ilişkin bir öneri: kurumsal kaynak planlaması (erp), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, ISSN: 2149-1658, 9 (2), 1260-1270, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/E.Tarihi:22.03.2024>.
- Büyüközkan, G., & Çifçi, G. (2012). *A novel hybrid mcdm approach based on fuzzy dematel, fuzzy anp and fuzzy topsis to evaluate green suppliers*. *Expert Systems with Applications*, 39(3), 3000-3011. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.08.162>.
- Byron, K. (2012). *Creative reflections on brainstorming*. *London Review of Education*. 10(2), 201-213.
- Bzaazzi, A.A., Osanloo, M., & Karimi B., (2011). Deriving preference order of open pit mines equipment through madm methods: application of modified vikor method *Expert Syst. Appl.*, 38 (3), 2550-2556. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2010.08.043>.
- Can, H., Tuncer, D. ve Ayhan, D.Y. (2004). *Genel işletmecilik bilgileri*, Siyasal Kitabevi.
- Can, H., Tuncer, D. ve Ayhan, D.Y.(2004). *Genel işletmecilik bilgileri*, Siyasal Kitabevi.
- Can, U., & Çakır, T. (2023). *Yabancı dil olarak türkçe öğretiminde konuşma becerisi üzerine bir uygulama: Phillips 66 Tekniği*. *Electronic Turkish Studies*, 18(4), 1421-1445.
- Çančer, V. (2012). *Criteria weighting by using the 5ws & h technique*. 3, 41-48. <https://doi.org/10.2478/v10305-012-0011-3>.
- Canedo, M.M.L.C. & Almeida, A.T., (2008). *Electronic government: a multi-criterion approach to prioritizing by integrating balanced scorecard methodology indicators*, *Brazilian Journal of Operations & Production Management* 1 49-71. https://bjopm.org.br/bjopm/article/view/BJV52N2_2008_P3.
- Cano, E., Moguerza, J., & Redchuk, A. (2012). *Pareto analysis with r*: 91-100.
- Cantrill, J.A., Sibbald, B., & Buetow, S. (1996). *The use of delphi and nominal group technique in health services research*. *International Journal of Pharmacy Practice*, 4(2), 67-74.

- Cervone, H. (2009). *Applied digital library project management: using pareto analysis to determine task importance rankings*. OCLC Syst. Serv., 25, 76-81. <https://doi.org/10.1108/10650750910961875>.
- Chalifaux, A., & Baird, J. (1999). *Reliability centered maintenance (RCM) Guide*. National Technical Information Service, Springfield, VA.
- Chang, B., Chang, C. W., & Wu, C. H. (2011). *Fuzzy dematel method for developing supplier selection criteria*, Expert systems with Applications, 38(3), 1850-1858. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2010.07.114>
- Chang, C. L. (2010). *A modified vikor method for multiple criteria analysis*. Environmental monitoring and assessment, 168, 339-344.
- Chang, C. L., & Lin, Y. T. (2014). *Using the vikor method to evaluate the design of a water quality monitoring network in a watershed*. International Journal of Environmental Science and Technology, 11, 303-310. <https://doi.org/10.1007/s13762-013-0195-2>.
- Chang, W. L., & Chen, S. T. (2015). *The impact of world café on entrepreneurial strategic planning capability*. Journal of Business Research, 68(6), 1283-1290.
- Chatterjee P., Athawale V.M. & Chakraborty S. (2009) *Selection of materials using compromise ranking and outranking methods*. materials and design, 30(10),4043- 4053.
- Chauhan, A., & Vaish, R. (2012). *A comparative study on material selection for micro-electromechanical systems*, Materials & Design, 41, 177-181. <https://doi.org/10.1016/j.matdes.2012.04.037>.
- Chen, C. T. (2000). *Extensions of the topsis for group decision-making under fuzzy environment*. Fuzzy sets and systems, 114(1), 1-9.
- Chen, J. (2022). *Nash equilibrium: how it works in game theory, examples, plus prisoner's dilemma*.
- Cheng, S., Chan, C. W., & Huang, G. H. (2002). *Using multiple criteria decision analysis for supporting decisions of solid waste management*. Journal of Environmental Science and Health, Part A, 37(6), 975-990.
- Chiang, K. T., & Chang, F. P. (2006). *Optimization of the weldm process of particle-reinforced material with multiple performance characteristics using grey relational analysis*. Journal of Materials Processing Technology, 180(1-3), 96-101. <https://doi.org/10.1016/j.jmatprotec.2006.05.008>Get
- Chung, S., Won, D., Baeg, S., & Park, S. (2009). *Service-oriented reverse reengineering: 5W1H model-driven re-documentation and candidate services identification*. 2009 IEEE International Conference on Service-Oriented Computing and Applications (SOCA), 1-6. <https://doi.org/10.1109/SOCA.2009.5410445>.
- Cinelli M, Kadzinski M, Gonzalez M, & Słowinski R(2020). *How to support the application of multiple criteria decision analysis? let us start with a comprehensive taxonomy*, Omega, (96), 102261, <https://doi.org/10.1016/j.omega.102261>, <https://www.sciencedirect.com/science/article> E.Tarihi: 07.03.2024./

- Clary, R., Wandersee, J. (2010). *Fishbone diagrams: organize reading content with a "bare bones" strategy*, Science Scope, 33 (9), 31-37.
- Coccia, M. (2018). *The Fishbone diagram to identify, systematize and analyze the sources of general purpose Technologies*, Journal of Social and Administrative Sciences, 4(4), 291-303.
- Coccia, M. (2020). *Fishbone diagram for technological analysis and foresight*. International Journal of Foresight and Innovation Policy, 14(2-4), 225-247.
- Cook, C., & Gonzales, H. (2016). *Australian individual decision styles, intuitive and rational decision making in business*. International Proceeding of Economics Development and Research, 86, 93-100. <https://researchportal.murdoch.edu.au/esploro/outputs/journalArticle/>, E.Tarihi: 08.01.2024.
- Corrente, S., Figueira, J. R., & Greco, S. (2014). *The smaa-promethee method*. European Journal of Operational Research, 239(2), 514-522. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2014.05.026>.
- Corrente, S., Greco, S., & Slowiński, R., (2013). "Multiple criteria hierarchy process with electre and promethee," Omega (United Kingdom), 41, (5), 820-846, <https://doi.org/10.1016/j.omega.2012.10.009>.
- Costa, N., & Lourenço, J. (2016). *Responses' prediction standard error analysis in pareto solutions*, 108, 10007. <https://doi.org/10.1051/Mateconf/>.
- Coşkun, Ü. (2020). *Karar ve karar verme süreci*, Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, (53), 1181-1191.
- Coşkun, Ü. (2020). *Karar ve karar verme süreci*, Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, 53, 1181-1191.
- Craft, R. C., & Leake, C. (2002). *The Pareto principle in organizational decision making*, Management Decision, 40(8), 729-733.
- Cravener, T., Roush, W., & Jordán, H. (1993). *Pareto assessment of quality control in poultry processing plants*, The Journal of Applied Poultry Research, 2, 297-302. <https://doi.org/10.1093/JAPR/2.3.297>.
- Crichton M.T., Flin R. & Rattray W. A.R. (2000). *Training decision makers - tactical decision games, journal of contingencies and crisis management*, Blackwell Publishers Ltd, 108 Cowley Road, Oxford OX4 1JF, UK and 8 (4), 350 Main Street, Malden, MA 02148, USA. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/E.Tarihi:11.02.2024>.
- Çakan, S., ve Tutar, H. (2019). *Aile işletmelerinde strateji belirleme: bir durum çalışması*. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(2), 631-650.
- Çakır, M. (2020). Örgütlerde iletişim sorunlarının saptanması ve çözümü için kullanılabilecek teknikler üzerine bir inceleme, İşletme Araştırmaları Dergisi, 12(1), 973-989.
- Çelikten M., Gılıç F., Çelikten Y. ve Yıldırım A. (2019). İşletme yönetiminde karar verme süreci: *bitmeyen bir tartışma*, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi-"Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 581-592" Derleme/ Doi I:10.17860/mersinefd.596817, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-E.Tarihi:18.02.2024>.

- Çetinceli, K., Ömürbek, V., ve Aksoy, E. (2018). *Finansal kurumların modifiye edilmiş dijital mantık (mdl) temelli gri ilişkisel analiz ile performans değerlendirilmesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(2), 425-438.
- Çetinoğlu T., Kurnaz N. ve Şen Y. (2011). *Kurumsal kaynak planlaması: yönetsel karar verme açısından cp group uygulaması*, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, (30), <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/55706>, E.Tarihi:14.03.2024.
- Çiçekdağı C. (2024). *Doğru düşünme, doğru karar verme ve mantık eğitimi*, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi, Kaygı, 23 (1), 20-67, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3389217>, E. Tarihi:14.04.2024.
- Çiftçi, M., ve Öztürk, U. C. (2014). *Kollektif bilgi üretiminde reformsal bir yaklaşım olarak world cafe tekniği*, Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 6(1), 45-53.
- Dağdeviren M., Eraslan E., Kurt M. ve Dizdar, E.N. (2005). *Tedarikçi seçimi problemine analitik ağ süreci ile alternatif bir yaklaşım*, Teknoloji Dergisi, 8(2), 115-122.
- Dağdeviren M., Eraslan E., Kurt M. ve Dizdar, E.N. (2005). *Tedarikçi seçimi problemine analitik ağ süreci ile alternatif bir yaklaşım*, Teknoloji Dergisi, 8(2), 115-122.
- Dalala R S., Bonaccio S., (2010). *What types of advice do decision-makers prefer?* Organizational Behavior and Human Decision Processes (112) 11-23.
- Dalbudak, E., ve Rençber, Ö. F. (2022). Çok kriterli karar verme yöntemleri üzerine literatür incelemesi. Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 4(1), 1-17. <https://doi.org/10.55769/gauniibf.1068692>
- Dalton, J., & Dalton, J. (2019). *Brainstorming. great big agile: an os for agile leaders*, 139-141.
- Darko, A., Chan, A. P. C., Ameyaw, E. E., Owusu, E. K., Pärn, E., & Edwards, D. J. (2019). *Review of application of analytic hierarchy process (AHP) in construction*, International journal of construction management, 19(5), 436-452. <https://doi.org/10.1080/15623599.2018.1452098>
- Dayan, S. (2015). *Çok kriterli karar verme tekniklerine dayalı hisse senedi seçimi: promethee üzerine bir uygulama* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü). <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/552740>
- De Almeida, A. T., Cavalcante, C. A. V., Alencar, M. H., Ferreira, R. J., De Almeida-Filho, A. T. & Garcez, T. V. (2015). *Multicriteria and multiobjective models for risk, reliability and maintenance decision analysis*, Springer. eBook ISBN 978-3-319-17969-8 <https://doi.org/10.1007/978-3-319-17969-8>
- de Farias Aires, R. F., & Ferreira, L. (2019). *A new approach to avoid rank reversal cases in the topsis method*, Computers & Industrial Engineering, 132, 84-97.

- de Farias Aires, R. F., & Ferreira, L. (2019). *A new approach to avoid rank reversal cases in the TOPSIS method*, Computers & Industrial Engineering, 132, 84-97.
- de Farias Aires, R. F., & Ferreira, L. (2019). *A new approach to avoid rank reversal cases in the topsis method*, Computers & Industrial Engineering, 132, 84-97.
- De Keyser W & Peeters P (1996) *A note on the use of promethee multicriteria methods*, Eur J Oper Res 89(3):457–461, [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(94\)00307-6](https://doi.org/10.1016/0377-2217(94)00307-6).
- Deepa Nair, K., & Gopal, R. (2011). *Advocating different paradigms: relevance of workplace creativity*. SIES Journal of Management, 7(2).
- Delbecq, A.L. Van de Ven, A.H. & Gustafson, D.H. (1975). *Group techniques for program planning, Glenview, III: Scott Foresman and Company*, 1975. s.97.
- Demir, G & Kartal, M. (2020). *Güncel çok kriterli karar verme teknikleri*, Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Demir, G ve Kartal, M. (2020). *Güncel çok kriterli karar verme teknikleri*, Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Demir, G. & Kartal, M. (2020). *Güncel çok kriterli karar verme teknikleri*, Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Demirci, A. (2023). Çok kriterli karar verme teknikleri ile tesis yeri seçimi. Lojistik Dergisi, 20 (57), 43-61.
- Dias, L. C., & Mousseau, V. (2006). *Inferring electre's veto-related parameters from outranking example*, European Journal of Operational Research, 170(1), 172–191. <https://doi:10.1016/j.ejor.2004.07.044>
- Dillon Stuart M. (1998). *Descriptive decision making: comparing theory with practice*, Proceedings of 33rd ORSNZ Conference, University of Auckland, New Zealand.
- Dimand, R. W., & Yahia, K. (2016). John Forbes Nash Jr (1928–2015). *In handbook on the history of economic analysis* Volume I. Edward Elgar Publishing. doi:10.4337/9781785366642.00124
- Dimand, R. W., & Yahia, K. (2016). John Forbes Nash Jr (1928–2015). *In handbook on the history of economic analysis volume I*. Edward Elgar Publishing.
- Dimkowska S. (2016). *Adoption of non-programmed decisions in the market uncertainty in the Republic of Macedonia*, MEST Journal, DOI 10.12709/mest.04.04.02.04 [https://www.meste.org/mest/Archive/MEST, E.Tarihi:22.03.2024](https://www.meste.org/mest/Archive/MEST,E.Tarihi:22.03.2024).
- Doğan H, (2014), Çağdaş kariyer karar verme yaklaşım ve modellerinin incelenmesi, Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi, 4(6), <https://arastirmax.com/en/system/files/dergiler/> E.Tarihi:11.03.2024.
- Doğan M. (1985). İşletmelerde karar verme teknikleri, Bilgehan Basımevi, İzmir.

- Doğan, H. (2021), “*Spor işletmeciliği yönetiminde sayısal karar yöntemleri ve uygulamaları*”, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(21), 1-15. <https://doi.org/10.53092/duibfd.840561>
- Doğan, H. (2021), *Spor işletmeciliği yönetiminde sayısal karar yöntemleri ve uygulamaları*, Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 11(21), 1-15. <https://doi.org/10.53092/duibfd.840561> E. Tarihi: 12.02.2024.
- Doyle, J., & Thomason, R. (1999). *Background to qualitative decision theory*. AI Mag., 20, 55-68. <https://doi.org/10.1609/aimag.v20i2.1456>.
- Drucker Peter F.(2001). *Etkin karar*, Harward Business Review, BZD Yayın Hizmetleri, Eylül 2001, İstanbul.
- Dunham, R.B. (1998). *Nominal group technique: a users' guide*. Madison: Wisconsin School of Business, 1-5.
- Duran, C. ve Çetindere, Ö. G. A. (2012). *Konfeksiyon sanayiinde faaliyette gösteren bir işletmede istatistiksel proses kontrol teknikleri ile ürün hatalarının analiz edilmesi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21(2), 233-254.
- Dutta, P. K. (1999). *Strategies and games: theory and practice*. MIT press. E. Tarihi: 13.04.2024.
- Ebrahimnejad, S., Mousavi, S., Tavakkoli-Moghaddam, R., & Heydar, M. (2012). *Evaluating high risks in large-scale projects using an extended vikor method under a fuzzy environment*, International journal of industrial engineering computations, 3(3), 463-476. DOI: 10.5267/ij.ijiec.2011.12.001
- Ejimabo Nichodemus O, (2015).*The influence of decision making in organizational leadership and management activities*, Journal Entrepreneurship & Organization Management (4) 138. Doi:10.4172/2169-026X.1000138, <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/55304816/> E. Tarihi; 11.02. 2024.
- Eliashberg, J. (1986). *Arbitrating a dispute: a decision analytic approach*. Management Science, 32, 963-974. <https://doi.org/10.1287/MNSC.32.8.963>.
- Ensmenger, N. (2016). *The multiple meanings of a flowchart. information & culture: A Journal of History*, 51, 321-351. <https://doi.org/10.7560/IC51302>.
- Eren E.(2008). *Yönetim ve organizasyon(çağdaş ve küresel yaklaşımlar)*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.,
- Eren E., (2008).*Yönetim ve organizasyon (çağdaş ve küresel yaklaşımlar)*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Eric, R. (1989). *Games and Information: an Introduction to game theory*, 2004-04-01)[2009-12-01]. [http://www.ebookee.net/Games-and-Information-](http://www.ebookee.net/Games-and-Information-Erlang,A.K.(1917).The%20theory%20of%20probabilities%20and%20telephone%20conversations) Erlang, A.K. (1917). *The theory of probabilities and telephone conversations*, https://doi.org/10.11540/jsiamt.18.4_507
- Erlang, K. (1918). “The Solution of Some Problems in the Theory of Probabilities of Significance in Automatic Telephone Exchanges” (1918). https://doi.org/10.11540/bjsiam.9.2_104

- Forgionne, G., & Newman, J. (2007). *An experiment on the effectiveness of creativity enhancing decision-making support systems*. Decis. Support Syst., 42, 2126-2136. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2006.05.009>.
- Fouché, C., & Light, G. (2011). *An invitation to dialogue. qualitative social work: research and practice*, 10(1), 28–48. doi:10.1177/1473325010376016
- Frini, A., Guitouni, A., & Martel, J. M. (2012). *A general decomposition approach for multi-criteria decision trees*, European Journal of Operational Research, 220(2), 452-460. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2012.01.032>
- Frini, A., Guitouni, A., & Martel, J. M. (2012). *A general decomposition approach for multi-criteria decision trees*, European Journal of Operational Research, 220(2), 452-460. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2012.01.032>
- Frohwein, H. I., & Lambert, J. H. (2000). *Risk of extreme events in multiobjective decision trees part 1. severe events*, Risk Analysis, 20(1), 113-124.
- Fu, K., Murphy, J., Yang, M., Otto, K., Jensen, D., & Wood, K. (2015). *Design-by-analogy: experimental evaluation of a functional analogy search methodology for concept generation improvement*. Research in Engineering Design, 26, 77-95.
- Fudenberg, D. & Tirole J. (1991), *Game theory*, The MIT Press: Massachusetts, London. England.
- Fülöp J., (2005). *Introduction to decision making methods*, (place of publication not specified), 2005.
- Gabus, A., & Fontela, E. J. B. G. R. C. (1972). *World problems, an invitation to further thought within the framework of demate*, Battelle Geneva Research Center, Geneva, Switzerland, 1(8), 12-14.
- Gallagher, M., Hares, T., Spencer, J., Bradshaw, C., & Webb, I. (1993). *The nominal group technique: a research tool for general practice? family practice*, 10(1), 76–81. doi:10.1093/famp/10.1.76
- García-Melón, M., Ferris-Onate, J., Aznar-Bellver, J., Aragonés-Beltran, P., & Poveda-Bautista, R. (2008). *Farmland appraisal based on the analytic network process*, Journal of Global Optimization, 42, 143-155. <https://doi.org/10.1007/s10898-007-9235-0>
- Gavade, R. K. (2014). *Multi-criteria decision making: an overview of different selection problems and methods*, International Journal of Computer Science and Information Technologies, 5(4), 5643-5646.
- Geilen, M., Basten, T., Theelen, B., & Otten, R. (2005). *An algebra of pareto points. fifth international conference on application of concurrency to system design (Acsd'05)*, 88-97. <https://doi.org/10.1109/Acsd.2005.2>
- Gencel, U., & Gencel, İ.E. (2018). *Teaching tax law: undergraduates' thoughts regarding the implementation of six thinking hats technique*. International Journal of Financial Research, 9, 31-38.
- Geç S. Y., ve Kadah H., (2018). *Oyun teorisi ve nash'in denge stratejisi*, İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 14(1). 419-440.
- Geç, T., ve Dinçer, S. E. (2013). *Visual analysis for multi criteria decision problems by promethee method and gaia plane: an application, determine*

- the level of regional socio-economic development in Turkey*, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. <http://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/handle/trakya/710>.
- George Jennifer M. & Dane E. (2016). *Affect, emotion, and decision making, organizational behavior and human decision processes*, (136), <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2016.06.004>, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/>, E Tarihi: 10.02. 2024
- Gerber, E. (2009). *Using improvisation to enhance the effectiveness of brainstorming*. In Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems (pp. 97-104).
- Gılıç, F., Çelikten, M., Çelikten, Y., ve Yıldırım, A. (2019). *Karar verme süreci*, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(2), 581-592.
- Giannoulis C, & Ishizaka A (2010) *A web-based decision support system with electre iii for a personalised ranking of British universities*, Decision Support Syst 48(3), 488–497. <https://doi.org/10.1016/j.dss.2009.06.008>.
- Gigerenzer G. & Gaissmaier W. (2011). *Heuristic decision making*, The Annual Review of Psychology is online at psych.annualreviews.org, (62), 451-482, doi:10.1146/annurev-psych-120709-145346, https://pure.mpg.de/rest/items/item_2099042_4/ E.Tarihi:18.03.2024.
- Gilliams S, Raymaekers D, Muys B, & Van Orshoven J (2005) *Comparing multiple criteria decision methods to extend a geographical information system on afforestation*, Comput Electron Agric 49(1):142–158. doi:10.1016/j.compag.2005.02.011 <https://doi.org/10.1016/j.compag.2005.02.011>.
- Girubha, R. J., & Vinodh, S. (2012). *Application of fuzzy vikor and environmental impact analysis for material selection of an automotive component*, Materials & Design, 37, 478-486. <https://doi.org/10.1016/j.matdes.2012.01.022>
- Giz, D. (2003). *Oyun teorisi ve iktisadi uygulamaları*, Filiz Kitabevi, 11.
- Gonzalez C., (2005). *Decision support for real-time, dynamic decision-making tasks*, Organizational Behavior and Human Decision Processes (96) 142-154, www.elsevier.com/locate/obhdp.
- Gonzalez-Urango, H., Mu, E., Ujwary-Gil, A., & Florek-Paszowska, A. (2024). *Analytic network process in economics, finance and management: contingency factors, current trends and further research*, Expert Systems with Applications, 237, 121415. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2023.121415>
- Gou, X., Xu, Z., & Liao, H. (2016). *Alternative queuing method for multiple criteria decision making with hybrid fuzzy and ranking information*, Information Sciences, 357, 144-160.
- Govindan, K. & Jepsen, M. B. (2016). *Electre: a comprehensive literature review on methodologies and applications*, European Journal of Operational Research, 250(1), 1-29. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2015.07.019>.

- Göğüş, A. (2012). *Brainstorming and learning encyclopedia of the sciences of learning*. Springer484-488.
- Göker, A. Z., ve Üçok, T. (2006). *Aile işletmeleri ve karar verme süreci, köklü aile işletmelerinde bir uygulama*. Aile İşletmeleri Kongresi, 45-57.
- Grolleau J. & Tergny J. (1971). *Manuel de reference du programme electre II. document de travail 24*, Sema-Metra International, Direction Scientifique.
- Grosfeld-Nir, A., Ronen, B., & Kozlovsky, N. (2007). *The Pareto managerial principle: when does it apply?*. International Journal of Production Research, 45, 2317-2325. <https://doi.org/10.1080/00207540600818203>.
- Guessoum, M. A., Djiroun, R., & Boukhalfa, K. (2019). *Towards decisional natural language why-question recommendation approach in business intelligence context*. In 2019 International Conference on Networking and Advanced Systems (Icnas) (pp. 1-6). Ieee.
- Gutierrez A, Boukrami E & Lumsden R. (2015). *Technological, organisational and environmental factors influencing managers' decision to adopt cloud computing in the UK*, Journal of Enterprise Information Management, 28, (6), 788-807, Emerald Group Publishing Limited,1741-0398, DOI 10.1108/JEIM-01-2015-0001, <https://www.emerald.com/insight/content/E.Tarihi:04.03.2024>.
- Güneş, F., Bayraklı, S., & Zaim, A. H. (2020). *Sinyalize bir kavşakta oluşan trafik akımının kuyruk teorisi ile performansının incelenmesi*, Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, (19), 56-65. <https://doi.org/10.31590/ejosat.711094>.
- Güneş, M., & Umarusman, N. (2003). *Bir karar destek aracı bulanık hedef programlama ve yerel yönetimlerde vergi optimizasyonu uygulaması*, Review of Social, Economic & Business Studies, 2, 242-255.
- Güngör, S. ve Özcan, U. (2022). *Karar kuramı ve karar verme*, Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, 33 (1),
- Güngör, S. ve Özcan, U. (2022). *Karar kuramı ve karar verme*, Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, 33 (1), 119-125. <https://doi.org/10.31590/ejosat.1035682>
- Güngör, B., Arslan, B., Tufioğlu, Ö. S. Y., Kutlar, H. M., Demir, Ö., & Kaya, C. (2023). *Altı şapkalı düşünme tekniğinin kuramsal çerçevede incelenmesi*. Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies, 9(28), 69-80.
- Habanik, J., Martosova, A., & Letkova, N. (2020). *The impact of managerial decision-making on employee motivation in manufacturing companies*. Journal of Competitiveness, 12(2), 38-0. <https://doi.org/10.7441/joc.2020.02.03>, <https://www.cjournal.cz/files/364.pdf>,E.Tarihi: 09.03.2024.
- Haimes, Y. Y., Li, D., & Tulsiani, V. (1990). *Multiobjective decision-tree analysis I. risk analysis*, 10(1), 111-127.
- Halaç, O. (1991). *Kantitatif karar verme teknikleri: Yöneylem Araştırması*, Evrim Yayınları, İstanbul.
- Hamilton, A., & Finley, E. (2019). *Qualitative methods in implementation research: An introduction*. Psychiatry Research, 280. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2019.112516>.

- Hanim, H., & Rahmadoni, J. (2020). *Determination of lecturer reception using analytical hierarchy process (ahp)*, Journal of Applied Engineering and Technological Science (JAETS), 1(2), 136-141.
- Haroun, H., A., A., Fattah, B., A., F. & Hasan, A., E., S. 2019. *Multi-criteria decision making for adaptive reuse of heritage buildings: aziza fahmy palace, alexandria, egypt*, Alexandria Engineering Journal, 58(2), 467-478.
- Hart, S. (1992). *Games in extensive and strategic forms*. Handbook of game theory with economic applications, 1, 19-40.
- Haşit, G. (2003). İşletme başarısında yönetsel yaratıcılığın rolü. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8, 1-11.
- He, X. & Lv, C. (2023). *Toward personalized decision making for autonomous vehicles: a constrained multi-objective reinforcement learning technique*, Transportation Research, 156.
- Henrique, P., Albuquerque M., & Montenegro M.R. (2016). *Hromethee IV through kernel density estimation, communications in statistics- theory and methods*, 45,(18), 5355- 5362, DOI: 10.1080/03610926.2014.
- Hodgetts Richard M., (1999). *Yönetim, teori, süreç ve uygulama* (Çev: C. Çetin ve E. Can Mutlu) Beta Yayım ve Dağıtım A.Ş., 2. Baskı,
- Hodgkinson G. P. & Smith Eugene S. (2018). *The dynamics of intuition and analysis in managerial and organizational decision making*, Academy of Management Perspectives, 32 (4), 473-492, <https://www.jstor.org/stable/10.2307/26586053>, E.Tarihi: 08.04.2024.
- Hokkanen J.&Salminen P (1997) *Locating a waste treatment facility by multicriteria analysis*, J Multi Criteria Decis Anal 6(3):175-184. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1360\(199705\)6:3<175::AID-MCDA150>3.0.CO;2-%23](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1360(199705)6:3<175::AID-MCDA150>3.0.CO;2-%23)
- Hossen, J., Ahmad, N., & Ali, S. M. (2017). *An application of Pareto analysis and cause-and-effect diagram (Ced) to examine stoppage losses: a textile case from Bangladesh*. The journal of the textile institute, 108(11), 2013-2020.
- <http://pascal-francis.inist.fr/vibad/index.php?>
- https://doi.org/10.1007/978-1-4614-3652-2_6.
- <https://medium.com/@k.ulgen90/makine-%c3%b6%c4%9frenimi-b%c3%b61%c3%bcm-5-karar-a%c4%9fa%c3%a71ar%c4%b1-c90bd7593010>, (Erişim Tarihi: 25.04.2024).
- <https://www.economicdiscussion.net/game-theory/4-strategies-of-the-game-theory-explained/3825>, (Erişim Tarihi: 21.04.2024).
- <https://www.iienstitu.com/blog/stratejik-karar-verme-teknikleri>. Erişim Tarihi: 02.04.2024.
- Hugonnard, J. C., & Roy, B. (1982). *Le plan d'extension du metro en banlieue parisienne, un cas type d'application de l'analyse multicritère*, Les Cahiers Scientifiques du Transport/Scientific Papers in Transportation, 6. <https://doi.org/10.46298/cst.11795>

- Hwang, C. L., & Yoon, K. (1981). *Multiple attribute decision making: methods and applications a state-of-the-art survey*, Springer Science & Business Media, 186, 58-191.
- Ikeda, T., Okumura, A., & Muraki, K. (1998). *Information classification and navigation based on 5w1h of the target information*, 571-577. <https://doi.org/10.3115/980845.980940>.
- Ilie, G. & Ciocoiu, C. N. (2010). *Application of fishbone diagram to determine the risk of an event with multiple causes*. Management research and practice, 2(1), 1-20.
- Ishizaka, A. & Nemery, P. (2011). *Selecting the best statistical distribution with promethee and gaia*, Comput Ind Eng 61(4), 958-969. <https://doi.org/10.1016/j.cie.2011.06.008>.
- Ishizaka, A. & Nemery, P. (2013). *A multi-criteria group decision framework for partner grouping when sharing facilities*, Group Decision and Negotiation, 22, 773-799. <https://doi.org/10.1007/s10726-012-9292-8>.
- Ivančić, V. (2014). *Improving the decision making process through the pareto principle application*. Quality Management eJournal.
- İmrek, M. K. (2003). *Yöneticiler için karar verme teknikleri*, İstanbul, Beta Basım.
- Janet Chen, Su-I Lu, & Dan Vekhter. *Game theory*, Erişim Tarihi: 06.04.2024 <https://cs.stanford.edu/people/eroberts/courses/soco>.
- Jia, C., & Yu, Y. (2013). *Using the 5w+1h model in reporting systematic literature review: a case study on software testing for cloud computing*, 13th International Conference on Quality Software, 222-229. <https://doi.org/10.1109/QSIC.2013.13>.
- Jia, C., Cai, Y., Yu, Y., & Tse, T. (2016). *5W+1H pattern: A perspective of systematic mapping studies and a case study on cloud software testing*. J. Syst. Softw., 116, 206-219. <https://doi.org/10.1016/j.jss.2015.01.058>.
- Kaempf G. L., Klein G, Thordsen M. L., & Wolf S. (1996). *Decision Making in complex naval command-and-control environments, human factors*, 38(2), 220-231. [researchgate.net/profile/Gary-Klein-publication/220457724_Decision_Making_in_Complex_Naval_Command-and-](https://www.researchgate.net/profile/Gary-Klein-publication/220457724_Decision_Making_in_Complex_Naval_Command-and-), E.Tarihi:08.02.2024.
- Kahya, A.F. (2019). *Kuyruk modeli ile bekleme sürelerinin analizi ve işgücü planlaması*, Diş hekimliği hastanesinde bir uygulama.
- Kaliszewski, I. (1993). *Quantitative pareto analysis and the principle of background computations*, 112-120. https://doi.org/10.1007/978-3-662-22587-5_9.
- Kamal, M. M., Ziaee Bigdeli, A., Themistocleous, M., & Morabito, V. (2015). *Investigating factors influencing local government decision makers while adopting integration technologies (IntTech)*. Information and management, 52(2), 135-150.
- Karakaşoğlu, N. (2008). *Bulanık çok kriterli karar verme yöntemleri ve uygulama* (Master's thesis). <https://hdl.handle.net/11499/2963>. E.Tarihi:02.03.2024.

- Karmakar, P., & Chattopadhyay, K. N. (2024). *Six thinking hats: a educational technique to enhance cognitive abilities in education*. Asian Journal of Education and Social Studies, 50(1), 167-173.
- Kasim, U., Erdiana, N., & Aulia, D. (2021). *The use of fishbone diagram technique to improve students' writing ability*. Proceedings of AICS-Social Sciences, 11, 191-197.
- Kasman Prima Sari P.& Ali, H. (2022). *Literature review factors affecting decision making and career planning: environment, experience and skill*, 3 (2), Dinasti International Journal of Digital Business Management file:///C:/Users/user/Downloads/1121-Article%20Text-2597-3-10-20220510.pdf, E.Tarihi:14.02.2024.
- Kayhan, G. (2010). İnsan kaynakları performans değerlendirmesinde bulanık ahp / bulanık topsis ile hibrit bir yapının oluşturulması ve bir uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,
- Keeley, P. (2021). *What is brainstorming?* Science and Children, 58(3), 14-15.
- Keeney, R. L. (2012). *Value-focused brainstorming*. Decision Analysis, 9(4), 303-313.
- Kelly, A. (2003). *Decision making using game theory: an introduction for managers*. Cambridge University Press.
- Kendall, D. G. (1953). *Stochastic processes occurring in the theory of queues and their analysis by the method of the imbedded markov chain*, The Annals of Mathematical Statistics, 24(3), 338-354. <http://www.jstor.org/stable/2236285>.
- Kenichi, F., & Yoshihiro, N. (2002). *Study on function and failure analysis of snow melting machines*, Transactions of the Japan Society of Mechanical Engineers, 68(675), 3447-3445.
- Khakheli M.&Morchiladze G. (2015). *Factors affecting decision making in an organization*, International Journal of Management and Commerce Innovations ISSN 2348-7585 (Online) 3 (1), 425-428.
- Khan, A. U., & Ali, Y. (2020). *Analytical hierarchy process (ahp) and analytic network process methods and their applications: a twenty year review from 2000-2019: ahp & anp techniques and their applications*: International Journal of the Analytic Hierarchy Process, 12(3), 369-459. <https://doi.org/10.13033/ijahp.v12i3.822>.
- Khanorkar, Y., & Kane, P.V. (2023). *Selective inventory classification using abc classification, multi-criteria decision making techniques, and machine learning techniques, materials today*: Proceedings, 72, doi:10. 1016/j.matpr.2022.09.298
- Kheybari, S., Rezaie, F. M., & Farazmand, H. (2020). *Analytic network process: an overview of applications*, Applied mathematics and Computation, 367, 124780. <https://doi.org/10.1016/j.amc.2019.124780>.
- Kıral E. (2015). *Yönetimde karar ve etik karar verme sorunsalı*, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 73-89,<http://dergi.adu.edu.tr/egitimbilimleri/>, <https://dergipark.org.tr/pub/aduefebder/issue/33904/375315>, E.Tarihi:02.04.2024.

- Kıral E., (2015). *Yönetimde karar ve etik karar verme sorunsalı*, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 73-89, <http://dergi.adu.edu.tr/egitimbilimleri/> E. Tarihi: 23.03.2024.
- Kıranlı S. ve Ilgan A.(yılı belirtilmemiş). *Eğitim örgütlerinde karar verme sürecinde etik*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, <https://www.researchgate.net/profile/Abdurrahman-Ilgan/publication/E.Tarihi:01.03.2024>.
- Kırmızı, B. (2012). *Almanca derslerinde altı şapkalı drama tekniğinin öğrencilerin başarısına etkisi*. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(10).
- Kim, K., Yoon, S., Lee, D., Jang, J., Oh, H., & Shin, D. (2022). *Study on prioritization of actions by classifying and quantifying cyber operational elements using 5w1h method*. IEEE Access, 10, 74765-74778. <https://doi.org/10.1109/access.2022.3190530>.
- Knop, K., & Mielczarek, K. (2018). Using 5w-1h and 4m methods to analyse and solve the problem with the visual inspection process - case study, 183, <https://doi.org/10.1051/Mateconf/201818303006>.
- Kocaer, E. R., & Koruca, H. İ. (2024). *Simulation software development and workforce optimization for service systems: qs-sim software*, Journal of the Faculty of Engineering and Architecture of Gazi University, 39(1), 77-89. <https://doi.org/10.17341/gazimmfd.1103685>
- Kocher Martin G. & Sutter M.(2006). *Time is money-time pressure, incentives, and the quality of decision-making*, Journal of Economic Behavior & Organization, 61 (3), <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2004.11.013>, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/>, E. Tarihi: 14.04.2024.
- Koçel, T. (2014). İşletme yöneticiliği, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş, 2014.
- Koçel, T. (2014). İşletme yöneticiliği, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. 133-175.
- Koçoğlu E. (2010). İşletmelerde yöneticilerin karar verme süreci ve bu süreçte bilişim sistemlerinin kullanımı: Ankara İli Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, <https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/>, E.Tarihi:13.03.2024.
- Koele, P. (1997). *Multiple attribute decision making: an introduction*, Sage University Paper Series on Quantitative Applications in the Social Sciences, 07-104, [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099).
- Koltan Yılmaz, Ş. & Deveci Topal, A., (2022). *Analysis of awareness of academicians and graduate students about digital product copyrights with chi-squared automatic interaction detector*, Educ Inf Technol 27, 12743–12771. <https://doi.org/10.1007/s10639-022>.
- Korkmaz, M., ve Güney, S., (2013) *Hastanelerde mali performansın incelenmesi: ümraniye araştırma ve uygulama hastanesi üzerine örnek bir uygulama*, Karadeniz Blacksea Chornoye More Dergisi, 17(17), 148-164.
- Köksalan, M.M., Wallenius, J., & Zionts, S. (2011). *Multiple criteria decision making: from early history to the 21st century*, World Scientific. ISBN 9789814335591 https://books.google.com.tr/books?id=LqAw1539l_cC

- Köse, E., Aplak, H., ve Kabak, M.,(2013), *Personel seçimi için gri sistem teori tabanlı bütünlük bir yaklaşım*, Ege Akademik Bakış, 13(4), 461-471.
- Krohn, G. (1983). *Flowcharts used for procedural instructions. human factors*: The Journal of Human Factors and Ergonomics Society, 25, 573-581. <https://doi.org/10.1177/001872088302500511>.
- Kugler T, Kausel E E., & Martin G. K., (2012). *Are groups more rational than individuals? a review of interactive decision making in groups*, WIREs Cogn Sci 2012, 3, 471-482, doi: 10.1002/wcs.1184, <https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/> E.Tarihi:19.03.2024.
- Kung, C. Y., Yan, T. M., Chuang, S. C., & Wang, J. R. (2006). *Applying grey relational analysis to assess the relationship among service quality customer satisfaction and customer loyalty*. In 2006 IEEE Conference on Cybernetics and Intelligent Systems, 1-5, IEEE. DOI: 10.1109/ICCIS.2006.252323.
- Kural, H., (2007). *Karar verme sürecinde oyun teorisi ve sektörel uygulamalar*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekonometri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Kuru Betül Ç. (2021). *Problem çözme yaklaşımının çeşitli kuramlar açısından değerlendirilmesi*, Alan yazın- CRES Journal 2(1), 50-58. <http://dx.doi.org/10.22596/cresjournal.0201.50.5> <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/> E.Tarihi:16.03.2024.
- Kuruüzüm, A. ve Atsan, N. (2001), *Analitik hiyerarşi yöntemi ve işletmecilik alanındaki uygulamaları*, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 1, 83-105.
- Kutlu Ö ve Özdemiray Sema M, (2016). *Politika transferine karar verme süreci*, Sayıştay Dergisi, (101) , <https://dergipark.org.tr/en/download/article->
- Kücü, H.(2007), *Promethee sıralama yöntemi ile personel seçimi ve bir işletmede uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara. Document ID (Org No.): 2000367779.
- Lai, H. H., Chen, C. H., Chen, Y. C., Yeh, J. W., & Lai, C. F. (2009). *Product design evaluation model of child car seat using gray relational analysis*,. Advanced Engineering Informatics, 23(2), 165-173. <https://doi.org/10.1016/j.aei.2008.10.009>
- Lamba M. (2014). *Karar vermeyi etkileyen yapısal faktörler bakımından yönetim ve organizasyon teorilerinin incelenmesi*, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16(27), ISSN:2147-7833, www.kmu.edu.tr file:///C:/Users/user/OneDrive/Masa%C3%BCst% E.Tarihi:14.02.2024.
- LeBlanc, W. (1978). *Standardized flowcharts*, 4, 18-28. <https://doi.org/10.1145/1110875.1110877>.
- Lehman, M. (2000). *Flowcharting made simple*. Journal of accountancy, 190, (77).
- Lew, A. (1982). *On the emulation of flowcharts by decision tables*. Commun. ACM, 25, 895-905. <https://doi.org/10.1145/358728.358739>.

- Lezki, Ş. (2016). *Kararın temelleri içinde işletmelerde karar verme teknikleri*, H. Durucasu, (Eds.), 3-25, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3355, Açıköğretim Fakültesi Yayını, 2210, <https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/ISL408U/> E.Tarihi: 11.03.2024.
- Lezki, Ş., (2016). İşletmelerde karar verme teknikleri, (Ed: H.Durucasu), T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 3355, Açık Öğretim Fakültesi Yayını, 2210, <https://ets.anadolu.edu.tr/storage/nfs/ISL408U/> E. Tarihi:12.03.2024.
- Li, G., Yamaguchi, D. & Nagai, M. (2007). *Application of grey-based rough decision-making approach to suppliers selection*, Journal of Modelling in Management, 2, (2), 131-142. <https://doi.org/10.1108/17465660710763416>
- Lifeng, G. (2006). *Pareto law in enterprise's management*. Journal of Wuhan Bioengineering Institute.
- Lin, H.T. (2010). *Personnel selection using analytic network process and fuzzy data envelopment analysis approaches*, Computers and Industrial Engineering, 59 (4), 937-944. <https://doi.org/10.1016/j.cie.2010.09.004>
- Lin, R., Ren, J., Liu, Y., Lee, C. K., Ji, P., Zhang, L., & Man, Y. (2021). *Sustainability prioritization of energy systems under hybrid information and missing information based on the improved grey relational analysis*, Sustainable Energy Technologies and Assessments, 47, 101543. <https://doi.org/10.1016/j.seta.2021.101543>.
- Liu, H. C., Liu, L., Liu, N., & Mao, L. X. (2012). *Risk evaluation in failure mode and effects analysis with extended vikor method under fuzzy environment*, Expert Systems with Applications, 39(17), 12926-12934. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2012.05.031>
- Liu, H. C., Wu, J., & Li, P. (2013). *Assessment of health-care waste disposal methods using a vikor-based fuzzy multi-criteria decision making method*, Waste management, 33(12), 2744-2751. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2013.08.006>.
- Liu, P., & Wu, X. (2012). *A competency evaluation method of human resources managers based on multi-granularity linguistic variables and vikor metho*, Technological and economic development of economy, 18(4), 696-710. <https://doi.org/10.3846/20294913.2012.753169>.
- Lizárraga, María L. Baquedano Sanz de A.M. T. S. & de A., Elawar María C. (2007). *Factors that affect decision making: gender and age differences*, International Journal of Psychology and Psychological Therapy.
- Lopes, A. P. F., Muñoz, M. M., & Alarcón-Urbistondo, P. (2018). *Regional tourism competitiveness using the promethee approach*, Annals of Tourism Research, 73, 1-13. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2018.07.003>.
- Lopreato, J. (1964). *A functionalist reappraisal of pareto's sociology*, American Journal of Sociology, 69, 639 - 646. <https://doi.org/10.1086/223694>.
- Louvros, S., Pylarinos, J., & Kotsopoulos, S. (2007). *Mean waiting time analysis in finite storage queues for wireless cellular networks*, Wireless Personal Communications, 40, 145-155. <https://doi.org/10.1007/s11277-006-9093-y>.

- Löhr, K., Weinhardt, M., & Sieber, S. (2020). *The "world café" as a participatory method for collecting qualitative data*. *International Journal of Qualitative Methods*, 19, 1-15. doi:10.1177/1609406920916976.
- Luma Institute, (2012), *Human centred design*, Philadelphia: Luma Institute Press.
- Lunenburg Fred C. (2010). *The decision making process*, National Forum of Educational Administration and Supervision Journal, 27, (4), <https://nationalforum.com/Electronic%20Journal>, E.Tarihi:14. 03. 2024.
- Lynch, A. L., Murthy, U. S., & Engle, T. J. (2009). *Fraud brainstorming using computer-mediated communication: the effects of brainstorming technique and facilitation*, *The Accounting Review*, 84(4), 1209-1232.
- Maaravi, Y., Heller, B., Shoham, Y., Mohar, S., & Deutsch, B. (2021). *Ideation in the digital age: literature review and integrative model for electronic brainstorming*. *Review of Managerial Science*, 15, 1431-1464. <https://doi.org/10.1007/s11846-020-00400-5>
- Majumder, M., & Majumder, M. (2015). *Multi criteria decision making, impact of urbanization on water shortage in face of climatic aberrations*, 35-47. ISBN : 978-981-4560-72-6
- Malacaria, P., & Hankin, C. (1998). *Generalised flowcharts and games*, 363-374. <https://doi.org/10.1007/BFb0055067>.
- Malik, A., & Manna, A. (2018). *Multi-response optimization of laser-assisted jet electrochemical machining parameters based on gray relational analysis*. *Journal of the Brazilian Society of Mechanical Sciences and Engineering*, 40, 1-21. <https://doi.org/10.1007/s40430-018-1069->
- Mann, C. L. (1986). *Prices, profit margins, and exchange rates*, *Fed. Res. Bull.*, 72, 366. <https://heionline.org/HOL/LandingPage?handle=h> Massachusetts Institute of Technology. Chapter 6, *Nash Equilibrium*," 83.
- Marsal, S., & Heffner, J. E. (2012). *Creating a web-based incident analysis and communication system*. *Journal of Hospital Medicine*, 7(2), 142-147.
- Martínez Daniella L.& Brusoni S, (2018). *Cognitive flexibility and adaptive decision-making: evidence from a laboratory study of expert decision makers*, *Stratejik Management Journal*, 39, 1031-1058. DOI: 10.1002/smj.2774, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf>, E Tarihi:11.04.2024.
- Matzar, N. H. V. (2015). *Técnica phillips 66 y el aprendizaje de los casos de factorización, licenciatura en la enseñanza de matemática y física*. Facultad De Humanidades. Universidad Rafael Landívar.
- Maystre, L. Y., Pictet, J., & Simos, J. (1994). *Méthodes multicritères electre: description, conseils pratiques et cas d'application à la gestion environnementale*, 8, PPUR presses polytechniques, ISBN 9782880742676 <https://books.google.com.tr/books?id=KD5uY0M8>
- Menteşe S., ve Menteşe C. Diyar (2023). *Dijitalleşen dünyada yöneticilerin değişen karar mekanizmaları*, *Munzur Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 12(2), 153-173, <https://doi.org/10.61337/tusbd.1362971>

- Mercan, Y. ve Çetin, O. (2022). *Bütünleşik çok kriterli karar verme teknikleri ile yeşil tedarikçi seçimi*, Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi e-Dergi, 11 (1), 42 - 61.
- Meydan, C., Yıldırım, B. F., & Senger, Ö. (2016). *Bist'te işlem gören gıda işletmelerinin finansal performanslarının gri ilişkiyel analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi*, Muhasebe ve Finansman Dergisi, (69), 147-171. <https://doi.org/10.25095/mufad.396668>.
- MIT Libraries. Year 91-1951: "Non-cooperative Games" by John Nash, in: *Annals of Mathematics* 54 (2) erişim adresi: [//libraries.mit.edu/150books/2011/04/07/1951/](http://libraries.mit.edu/150books/2011/04/07/1951/).
- Miesofficial. (2024). *Oyun teorisi*, <https://miesofficial.com/blog/oyun-teorisi/>.
- Mishra Jyoti L. (2014). *Factors affecting group decision making: an insight on information practices by investigating decision making process among tactical commanders*, *Information Research*, 19(4): Special supplement: Proceedings of ISIC, the information behaviour conference, Leeds, 2-5, <https://bradscholars.brad.ac.uk/bitstream/handle/10> E. Tarihi:21.03.2024.
- Mishra, S. S., Muduli, K., Dash, M., & Yadav, D. K. (2018). *Promethee-based analysis of hcwm challenges in healthcare sector of Odisha*. In *Smart Computing and Informatics*, Proceedings of the First International Conference on SCI 2016, 1, 163-170, Springer Singapore, Online ISBN 978-981-10-5544-7 https://doi.org/10.1007/978-981-10-5544-7_17.
- Mladineo, N., Margeta, J., Brans, J., & Mareschal, B. (1987) *Multicriteria ranking of alternative locations for small scale hydro plants*, *Eur J Oper Res* 31(2), 215-222, <https://doi.org/10.1016/0377-2217>.
- Moon, S. (2020). *Landfill sitability analysis using gis (geographic information system) and ahp (analytic hierarchy process): A case study of Scotts Bluff County, Nebraska*.
- Morgan, J.N. & Sonquist, J.A. (1963). *Problems in the analysis of survey data, and a proposa.*, *Journal of the American Statistical Association*, 58, 415-434. http://cda.psych.uiuc.edu/statistical_learning_cours.
- Morrissey, A. J., & Browne, J. (2004). *Waste management models and their application to sustainable waste management*, *Waste management*, 24(3), 297-308.
- Mousavi-Nasab, S. H., & Sotoudeh-Anvari, A. (2018). *A new multi-criteria decision making approach for sustainable material selection problem: a critical study on rank reversal problem*, *Journal of Cleaner Production*, 182, 466-484. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.02.062>.
- Mousseau, V. (1995). *Eliciting information concerning the relative importance of criteria, advances in multicriteria analysis*, 17-43. doi:10.1007/978-1-4757-2383-0_3.
- Mousseau, V., Figueira, J., & Naux, J. P. (2001). *Using assignment examples to infer weights for electre tri method: some experimental results*, *European Journal of Operational Research*, 130(2), 263-275. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(00\)00041-2](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(00)00041-2).

- Mousseau, V., Slowinski, R., & Zielniewicz, P. (2000). *A user-oriented implementation of the electre-tri method integrating preference elicitation support*, Computers & operations research, 27(7-8), 757-777, <https://doi.org/10.1016/S03050548>.
- Muros, F. J. (2019). *Cooperative game theory tools in coalitional control networks*. Springer.
- Myles, A. J., Feudale, R. N., Liu, Y., Woody, N. A., & Brown, S. D. (2004). *An introduction to decision tree modeling*, Journal of Chemometrics: A Journal of the Chemometrics Society, 18(6), 275-285.
- Nadolna Katarzyna K.& Beyer K. (2021). *Determinants of the decision-making process in organizations*, Procedia Computer Science 192, 2375-2384, <https://pdf.sciencedirectassets.com/280203/1>, E.Tarihi:11.03.2024.
- Nadolna, Katarzyna K.& Beyer K. (2021) *Determinants of the decision-making process in organizations* Procedia Computer Science, 192, 2375-2384.
- Nas S. (2006). *Gemi operasyonlarının yönetiminde kaptanın bireysel karar verme süreci analizi ve bütünlük bir model uygulaması*, DEÜ., Sosyal Bilimler Enstitüsü Denizcilik İşletmeleri Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, <https://acikerisim.deu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle> E. Tarihi:01.03.2024
- Nash equilibrium. *Oxford Reference*. Retrieved 8 Apr. 2024, Erişim Tarihi: 08.04.2024 <https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oj/authority.20110803100223327>.
- Nash J.F. (1950a). *Equilibrium points in n-person games*, Proceedings of the national academy of sciences, 36(1), 48-49.
- Nash, J.(1951). *Non-cooperative games*, Annals of mathematic, 54 (2), 286-295. doi:10.2307/1969529. ISSN 0003-486X.
- Nash,J.F. (1950b). *The bargaining problem*, Econometrica, 18(2), 155-162.
- Nathan, A. (2000). *Business builders in oil*. The Oliver Press, Inc. Isbn 1-881508-56-0, 104.
- Nermend, K., & Borawski, M. (2014). *Modeling users' preferences in the decision support system*, Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences S, 1, 1480-1491. <http://www.cibtech.org/sp.ed/jls/2014/01/>.
- Nguyen, H. (2009). *The application of the ahp method in ship system risk estimation*, Polish maritime research, 16(1), 78-82.
- Nilashi, M., Ahmadi, H., Ahani, A., Ravangard, R., & bin Ibrahim, O. (2016). *Determining the importance of hospital information system adoption factors using fuzzy analytic network process (anp)*. Technological Forecasting and Social Change, 111, 244-264.
- Nitisha 2015, Erişim Tarihi: 05.04.2004 <https://www.economicdiscussion.net/game-theory/>
- Nutt Paul C. (1984). *Types of organizational decision processes*, Administrative Science Quarterly, 29, (3), 414-450.

- Nutt Paul C.(2008). *Investigating the success of decision making processes*, Journal of Management Studies 45(2), 425-455, DOI:10.1111/j.1467-6486.2007.00756.x.
- Omarlı S. (2017). *Which factors have an impact on managerial decision-making process? An Integrated Framework Essays in Economics and Business Studies*, ISBN 978-80-89691-42-5, DOI: 10.18427/iri-2017-0068.
- Opricovic, S. (2011). *Fuzzy vikor with an application to water resources planning*, Expert Systems with Applications, 38(10), 12983-12990. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.04.097>
- Opricovic, S., & Tzeng, G. H. (2003). *Fuzzy multicriteria model for postearthquake land-use planning*. Natural hazards review, 4(2), 59-64.
- Opricovic, S., & Tzeng, G. H. (2004). *Compromise solution by mcdm methods: a comparative analysis of vikor and topsis*, European journal of operational research, 156(2), 445-455. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(03\)00020-1](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(03)00020-1).
- Opricovic, S., & Tzeng, G. H. (2007). *Extended vikor method in comparison with outranking methods*, European journal of operational research, 178(2), 514-529.
- Opricovic, S., (1998). *Multicriteria optimization of civil engineering systems*, Faculty of Civil Engineering, Belgrade.
- Opricovic, S., & Tzeng G.H., (2002). *Multicriteria planning of post-earthquake sustainable reconstruction*, j comput.-aided civil and infrastruct, Eng., 17 (3), 211-220. <https://doi.org/10.1111/1467-8667.00269>.
- Opricovic, S., Tzeng, G.H. (2007). *Extended vikor method in comparison with out ranking methods*, Eur. J. Oper. Res., 178 (2), 514-529. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2006.01.020>.
- Ordóñez L.& Lehman B. (1997). *Decisions under time pressure: how time constraint affects risky decision making*, Organizational Behavior and Human Decision Processes, 71 (2), <https://doi.org/10.1006/obhd.1997.2717>, <https://www.sciencedirect.com/science/article/E.Tarih:03.04.2024>
- Organ, A. (2013). *Bulanık dematel yöntemiyle makine seçimini etkileyen kriterlerin değerlendirilmesi*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(1), 157-172.
- Orhan, S., Kırbaş, A., ve Topal, Y. (2012). *Görsellerle desteklenmiş altı şapka düşünme tekniğinin öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmesine etkisi*. Electronic Turkish Studies, 7(3), 1893-1909.
- Osborn, A.F. (1953) *Applied imagination*. Charles Scribner's Sons.
- Osei-Bryson, K. M. (2004). *Evaluation of decision trees: a multi-criteria approach*, Computers & Operations Research, 31(11), 1933-1945.
- Osundina, K. S., & Opeke, R. O. (2017). *Patients' waiting time: indices for measuring hospital effectiveness*, International Journal of Advanced

- Academic Research| Social & Management Sciences, 3(10), 2488-9849. ISSN: 2488-9849.
- Owen, J. (2002). *Making quality sense*. Learning and Skills Development Agency.
- Ömürbek A, ve Şimşek N. (2014). *Analitik hiyerarşi süreci ve analitik ağ süreci yöntemlerine dayalı çevrimiçi alışveriş sitesi seçimi*, Yönetim ve ekonomi araştırmaları dergisi. 22, 306-327.
- Özdağoğlu, A. (2013). Üretim işletmelerinde lazer kesme makinelerinin promethee yöntemi ile karşılaştırılması, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 9(19), 305-318. <https://doi.org/10.11122/ijmeb.2013.9.19.288>.
- Özdemir, Y. ve Özdemir, S. (2020). *Weighting the universal design principles using multi-criteria decision making techniques*, Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi, 8(1), 105- 118.
- Özder, E. H., Bedir, N. ve Eren, T. (2019). *Yükseköğretimde araştırmacı seçiminde çok ölçütlü karar verme yöntemlerinin kullanılması: bir inceleme*. Alanya Akademik Bakış, 3(1), 19-33. DOI:10.29023/alanyaakademik.419804.
- Özder, E. H., Bedir,N., ve Eren,T. (2019). *Yükseköğretimde araştırmacı seçiminde çok ölçütlü karar verme yöntemlerinin kullanılması: bir inceleme*, Alanya Akademik Bakış, 3(1), 19-33. DOI:10.29023/alanyaakademik.419804.
- Özer M, Akif, (2012). Örgütsel karar verme ve yönetim, Türk İdare Dergisi, 475, <http://www.tid.gov.tr/kurumlar/tid.gov.tr/tum-> E.Tarihi:04..03.2024.
- Özguven, N. (2011). *Vakıf üniversitesi tercihinin analitik hiyerarşi süreci ile belirlenmesi*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (30), 279-290.
- Özkalp, E. (1991). *Decision making techniques in organizations groups*. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 311-320.
- Özkalp, E. (1991). İşletmelerde Grupların karar verme teknikleri, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Dergisi, 9 (1).
- Özkalp, E.,(1991). Örgütlerde grupların karar verme teknikleri. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 9(1-2). 311-317.
- Özkan, Ö. (2007), *Personel seçiminde karar verme yöntemlerinin incelenmesi: ahp, topsis, electre örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, F. (2010). *Bekleme hattı (kuyruk) modelleri ve bir çağrı merkezi uygulaması*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi. Document ID (Org No.): 28514563.
- Öztürk, Ahmet (2009). *Kalite yönetimi ve planlaması*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Öztürk, O. (2009). *Türkiye karayollarında trafik kazalarının nedeni ve bu kazaların analizi*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Document ID (Org No.):2000360633.

- Özyalçın A. Turan ve Bircan H, (2023). Çok kriterli karar verme problemlerinin çözümüne yönelik otomasyon geliştirme, Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi, 7(1), 1-32. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2730606>, E. Tarihi: 03.02.2024
- Paksoy, S., ve Tıraş M.F.(2017). *Investigating banks 'performance for Turkey: an application of promethee method*, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 18(1), 143-159. <http://esjournal.cumhuriyet.edu.tr/en/download/>.
- Palia, A. P. (2008). *Target profit pricing with the web-based breakeven analysis package. in developments in business simulation and experiential learning*, Proceedings of the Annual Absel conference (Vol. 35). file:///C:/Users/l0p/Downloads/ojsadmin,+35.
- Papadakis V M., Lioukas S. & David C. (1998). *Strategic decision-making processes: the role of management and context*, Strategic Management Journal, 19, 115-147, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1002/%28SICI%291097-> E.Tarihi: 04.03.2024.
- Papathanasiou, J., Ploskas, N., Papathanasiou, J., & Ploskas, N. (2018). *Topsis. multiple criteria decision aid: methods, examples and python implementations*, 1-30.
- Park, S., Kim, J., & Kim, S. K. (2005). *A mixed-integer programming model to draw the concordance level and the kernel set for the implementation of electre*, IS. Journal of Korean Institute of Industrial Engineers, 31(4), 265-276. eISSN 2234-6457
- Paternoster R. & Pogarsky, G.(2009). *Rational choice, agency and thoughtfully reflective decision making: the short and long-term consequences of making good choices*, J Quant Criminol 25, 103-127, DOI 10.1007/s10940-009-9065-y, file:///C:/Users/user/Downloads/s10940-009-9065-E. Tarihi: 03.03.2024.
- Pehlivan E. ve Akpınar, Ö. (2022). Çok kriterli karar verme teknikleri ile tarsim özelinde bir uygulama, Başkent Üniversitesi, Ticari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 132- 151.
- Peng, X., & Dai, F. (2009). *Information systems risk evaluation based on the ahp-fuzzy algorithm*, In 2009 International Conference on Networking and Digital Society, 2, 178-180, IEEE.
- Pernadi, G. S., Vitadiar, T. Z., Kistofler, T., & Mujianto, A.H. (2019). *The decision making trial and evaluation laboratory (dematel) and analytic network process (anp) for learning material evaluation system*, In E3S Web of Conferences, 125, 23011, EDP Sciences. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/201912523011>.
- Petrescu, M., Burtavarde, V., Mihaila, T., & Mihaela, A.,(2015), *Situational judgments tests- a fact in call center personnel selection*, Procedia - Social and Behavioral Sciences, 187, 762-766. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.03.161>.
- Phelps Elizabeth A.& Sokol-Hessner P. (2012). *Social and emotional factors in decision-making: appraisal and value*, Neuroscience of Preference and

- Choice Cognitive and Neural Mechanisms, <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-381431-9.00019-X>, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/p> E.Tarihi:02.04.2024
- Pic, E., & Furmaniak, G. (2014). *Questioning certainty in research articles and popular science articles*, *Communicating certainty and uncertainty in medical, supportive and scientific contexts*, 25, 369.
- Polat, M., & Akan, Y. (2021). *An examination of the us-china trade war within the framework of game theory*. *Research & Reviews in Social, Human and Administrative Sciences*.
- Policonomics Game theory I: Strategic form – Erişim Tarihi: 01.04.2024
Erişim Adresi: <https://policonomics.com/lp-game-theory1-strategic-form/>
- Policonomics. (2024). *Game Theory 1: Extensive Form*. Erişim Tarihi: 01.04.2024 Erişim Adresi: <https://policonomics.com/lp-game-theory1-extensive-form/>
- Portoleau, T., Artigues, C., & Guillaume, R. (2024). *Robust decision trees for the multi-mode project scheduling problem with a resource investment objective and uncertain activity duration*, *European Journal of Operational Research*, 312(2), 525-540. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2023.07.035>.
- Poundstone, W. (1993). *Prisoner's dilemma* (1st Anchor Books ed.). New York: Anchor.
- Qadir, A., Abdullah, S., Lamoudan, T.i Khan, F. &Khan, S. (2023). *A new three way decision making technique for supplier selection in logistics service value cocreation under intuitionistic double hierarchy linguistic term set*. *Heliyon*, 9(8), 10.1016/j.heliyon.2023.e18323
- Qian, L. (2023). *Research on the influence of hospitalization satisfaction of surgical patients based on 5WIH theory*. *European review for medical and pharmacological sciences*, 27 (11), 4848-4856. https://doi.org/10.26355/eurrev_202306_32601.
- Radson, D., & Boyd, A. (1997). *The pareto principle and rate analysis*. *Quality Engineering*, 10, 223-229. <https://doi.org/10.1080/08982119708919129>.
- Raducha, T., & San Miguel, M. (2022). *Coordination and equilibrium selection in games: the role of local effects*. *Scientific reports*, 12(1), 3373.
- Radziwill, N. (2017). *Creating ishikawa (fishbone) diagrams with R*. *Software, Quality Professional*, 20(1), 47-48.
- Ramadhan, R. H., Al-Abdul Wahhab, H. I., & Duffuaa, S. O. (1999). *The use of an analytical hierarchy process in pavement maintenance priority ranking*, *Journal of Quality in Maintenance Engineering*, 5(1), 25-39.
- Reguera, C., Sánchez, M., Ortiz, M., & Sarabia, L. (2008). *Pareto-optimal front as a tool to study the behaviour of experimental factors in multi-response analytical procedures*. *Analytica chimica acta*, 624 (2), 210-222, <https://doi.org/10.1016/j.aca.2008.07.006>.
- Reingewertz, Y. (2013). *Teaching macroeconomics through flowcharts*. *International Review of Economics Education*. <https://doi.org/10.1016/J.IREE.2013.10.004>.

- Ren, Z., Xu, Z., & Wang, H. (2017). *Dual hesitant fuzzy vikor method for multi-criteria group decision making based on fuzzy measure and new comparison method*, Information Sciences, 388, 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.ins.2017.01.024>
- Rickards, T. (1999). *Brainstorming revisited: a question of context*. International Journal of Management Reviews, 1, 91-110. <https://doi.org/10.1111/1468-2370.00006>.
- Rickards, T., & Freedman, B. (1978). *Procedures for managers in idea-deficient situations: an examination of brainstorming approaches*, Journal of Management Studies, 15, 43-55. <https://doi.org/10.1111/J.1467-6486.1978.TB00908.X>.
- Riggs, L.J. & Inoue, S.M. (1975). *Introduction to operations research and management science*, USA: The McGraw Hill Companies Inc.
- Ritter, S. M., & Mostert, N. M. (2018). *How to facilitate a brainstorming session: the effect of idea generation techniques and of group brainstorm after individual brainstorm*. Creative Industries Journal, 11(3), 263-277.
- Rojas, M. P. (2018). *Practical decision making using super decisions*.
- Rosenthal, M., & Bergman, Z. (2016). *A flow chart presenting the decision making process of the mri* Brief Therapy Center. . <https://doi.org/10.1521/jsst.1986.5.1-2.A1>.
- Roy, B. (1968). *Classement et choix en présence de points de vue multiples*, Revue française d'informatique et de recherche opérationnelle. Série verte, 2 (V1), 57-75. http://www.numdam.org/item/RO_1968__2_1_57_
- Roy, B. (1976). *From optimisation to multicriteria decision aid: three main operational attitudes. in multiple criteria decision making: Proceedings of a Conference Jouy-en-Josas, France May 21-23, 1975, 1-34*, Berlin, Heidelberg, <https://doi.org/10.1007/978-3-642-87563-2>.
- Roy, B. (1978). *Electre III: un algorithme de classements fondé sur une représentation floue des préférences en présence de critères multiples*,
- Roy, B. (1991). *The outranking approach and the foundations of electre methods*, Theor Decis 31, 49-73 <https://doi.org/10.1007/BF00134132>.
- Roy, B. (2013). *Multicriteria methodology for decision aiding 12*, Springer Science & Business Media. ISBN 9781475725001 <https://books.google.com.tr/books?>
- Roy, B. P. D. M., Présent, D. M., & Silhol, D. (1986). *A programming method for determining which Paris metro stations should be renovated*, European Journal of Operational Research, 24(2), 318-334. [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(86\)](https://doi.org/10.1016/0377-2217(86)).
- Röser M. (2023). *More certainty in uncertainty: a special life-cycle approach for management decisions in volatile markets*, Journal of Management Control, <https://doi.org/10.1007/s00187-023-00364-https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/E.Tarihi:03.04.2024>.
- Saaty TL(1996). *Decision making with dependence and feedback: the analytic network process*, Pittsburgh, PA: RWS Publications.

- Saaty, T. L. (1990). *How to make a decision: the analytic hierarchy process*. European journal of operational research, 48(1), 9-26.
- Saaty, T.L. (1980). *The analytic hierarchy process: planning, priority setting, resource allocation*.
- Saaty, T.L. (1988). *What is the analytic hierarchy process?* 109-121, Springer Berlin Heidelberg.
- Saaty, T.L. (1990). *An exposition of the ahp in reply to the paper "remarks on the analytic hierarchy process"*, Management science, 36(3), 259-268.
- Saaty, T.L. (1990). *How to make a decision: the analytic hierarchy process*, European journal of operational research, 48(1), 9-26, [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(90\)90057-I](https://doi.org/10.1016/0377-2217(90)90057-I).
- Saaty, T.L. (1994). *How to make a decision: the analytic hierarchy process*, *Interfaces*, 24(6), 19-43.
- Saaty, T.L. (2001). *Decision making with dependence and feedback*, The Analytic Network Process (2, illustrated ed.). Pittsburgh: RWS Publications.
- Saaty, T.L. (2001). *Deriving the ahp 1-9 scale from first principles*, *Proceedings 6th ISAHP. Berna, Suiza*, 397-402.
- Saaty, T.L. (2008). *Decision making with the analytic hierarchy process*, *International journal of services sciences*, 1(1), 83-98. <https://doi.org/10.1504/IJSSCI.2008.017590>.
- Saaty, T.L., & Sagir, M. (2009). *An essay on rank preservation and reversal*, *Mathematical and Computer Modelling*, 49(5-6), 1230-1243.
- Saaty, T.L., & Takizawa, M. (1986). *Dependence and independence: from linear hierarchies to nonlinear networks*, *European journal of operational research*, 26(2), 229-237.
- Saaty, T.L., Vargas, L.G., (2013). *The analytic network process* (pp. 1-40). (Ed. Saaty, T. L., Vargas, L.G.), *Decision Making with the Analytic Network Process*, Springer US.
- Sağır C. (2006). *Karar verme sürecini etkileyen faktörler ve karar verme sürecinde etişin önemi: uygulamalı bir araştırma*, Trakya Üniversitesi, Soysal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, <https://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/trakya/> E. Tarihi: 01.03.2024.
- Sağır C. (2006). *Karar verme sürecini etkileyen faktörler ve karar verme sürecinde etişin önemi: uygulamalı bir araştırma*, Trakya Üniversitesi, Soysal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, <https://dspace.trakya.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/> E. Tarihi: 01.03.2024.
- Sakdiyah, S. H., Eltivia, N., & Afandi, A. (2022). *Root cause analysis using fishbone diagram: company management decision making*. *Journal of Applied Business, Taxation and Economics Research*, 1(6), 566-576.
- Saklı M. ve Baş M. (2023). *Yöneticilerin karar verme tarzları ile kişilik özellikleri ve işletme kültürü etkileşimi: Tarsus İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü örneği*, *Ases International Journal of Education Science*, Issn, 2822-6844, <file:///C:/Users/user/Downloads/1-26.pdf>, E.Tarihi:02.04.2024

- Samen, S. (2008). İşletmelerde yaratıcılığın önemi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 363-378.
- Samırkaş, M.C. (2021). *Başabaş ve kaldıraç analizi. güncel finansal yönetim yaklaşımları*, (Editör: Ömer Faruk Aslan ve Bahattin Erden), Efe Akademi Yayınları, ISBN 9786257450706, <https://books.google.com.tr/books?>.
- San, G. S., Tjitro, S., & Santoso, M. (2003). *Desain eksperimen untuk mengoptimalkan proses pengecoran saluran keluar teko*. Journal Teknik Meisin, 5, 5-10. <http://www.academia.edu/1071634/>
- Sanders, R. (1987). *The pareto principle: its use and abuse*. Journal of Services Marketing, 1, 37-40. <https://doi.org/10.1108/EB024706>.
- Sandra, Y., Wikarya, Y., Zubaidah, Z., Effendi, Z. M., Atmazaki, A., & Darmansyah, D. (2018). *The application of fishbone in history subject*. Advances in Social Science, Education and Humanities Research, volume 178.
- Santanen, E. L., Briggs, R. O., & De Vreede, G. J. (2000, January). *The cognitive network model of creativity: A new causal model of creativity and a new brainstorming technique*. In Proceedings of the 33rd Annual Hawaii International Conference on System Sciences 10-pp, IEEE.
- Sarı, E.B.(2021). *Karar ağacı ve başabaş noktası analizi*, (Karar Vericinin El Kitabı Yöntem-Uygulama- Örnekler, Yöneticiler İçin Karar Verme Teknikleri ve Örnek Problem Çözümleri, A. Tüzemen, ve E., Aslan (Eds.) Seçkin Yayıncılık.1. Baskı, ISBN: 9789750274367.
- Sarı, F., (2018). *Comparison of topsis and vikor multi criteria decision analysis techniques*, Selçuk Üniversitesi Mühendislik, Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6, 825-831.<https://doi.org/10.15317/Scitech.2018.172>.
- Sarkar, A., Mukhopadhyay, A., & Ghosh, S. (2013). *Issues in pareto analysis and their resolution*. Total Quality Management & Business Excellence, 24, 641-651. <https://doi.org/10.1080/14783363.2012.704265>.
- Schecter, S., & Gintis, H. (2012). *Introduction to game theory*. North Carolina State University.
- Schieffer, A., Isaacs, D., & Gyllenpalm, B. (2004). *The world café: part two*. World Business Academy, 19(9), 1-9.
- Schwarz N. (2000). *Emotion, cognition, and decision making*, Psychology Press Ltd, 14(4), 433-440, DOI: 10.1080/026999300402745, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/> E. Tarihi: 21.03.2024.
- Seker, S.E. (2014). *Philips 66 yöntemi*, YBS Ansiklopedisi, 1(4), 9-11.
- Selvi, K. (1999). *Beyin fırtınası yöntemiyle ihtiyaç analizi*. Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli İletişim Dergisi, 16(16), 203-212.
- Semerci N, (2000). *Yönetimde karar vermenin kritik düşünmeyle ilişkisi, kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 2, , <https://dergipark.org.tr/en/download/article-> E. Tarihi: 01.03.2024
- Sevastyanova Irina G.& Stegny Vasilii N.(2015). *Managerial decision-making oriented towards achieving results*, Asian Social Science 11(7),

- doi:10.5539/ass.v11n7p371, <https://pdfs.semanticscholar.org/15c3/be>, E. Tarihi: 31.03.2024.
- Shahnazari, A., Pourdej, H., & Kharage, M. D. (2021). *Ranking of organic fertilizer production from solid municipal waste systems using analytic hierarchy process (ahp) and vikor models*, Biocatalysis and Agricultural Biotechnology, 32, 101946. <https://doi.org/10.1016/j.bcab.2021.101946>.
- Sharma P. (2015). *Advertising ethics*, International Journal of Management and Commerce Innovations, 3(1), 410-415, available at: www.researchpublish.com, Research Publish Journals, <https://www.researchpublish.com/upload/book/>, E. Tarihi: 03.03.2024
- Sharma P. (2015). *Advertising ethics*, International Journal of Management and Commerce Innovations, 3(1), 410-415, available at: www.researchpublish.com, Research Publish Journals, <https://www.researchpublish.com/upload/book/>, E. Tarihi: 03.03.2024.
- Shemshadi, A., Shirazi, H., Toreihi, M., & Tarokh, M. J. (2011). *A fuzzy vikor method for supplier selection based on entropy measure for objective weighting*, Expert systems with applications, 38(10), 12160-12167. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.03.027>.
- Shifflett, P. S. (1984). *An experimental modification of the nominal group technique*, Doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Shih, P. C., Venolia, G., & Olson, G. M. (2011, January). *Brainstorming under constraints: why software developers brainstorm in groups*. In Proceedings of the 25th BCS conference on human-computer interaction (pp. 74-83).
- Shinde, D. D., Ahirrao, S., & Prasad, R. (2018). *Fishbone diagram: application to identify the root causes of student-staff problems in technical education*. Wireless personal communications, 100, 653-664.
- Siekelova, A., Podhorska, I., & Imppola, J. J. (2021). *Analytic hierarchy process in multiple-criteria decision-making: a model example*. In SHS web of conferences, 90, 01019, EDP Sciences.
- Silva, S., & Guenther, E. (2018). *Setting the research agenda for measuring sustainability performance-systematic application of the world café method*. Sustainability Accounting, Management and Policy Journal, 9(4), 455-469.
- Silva, V. J. M. O., Del Pino, J. C., Quartieri, M. T., Marchi, M. I., & Martins, S. N. (2018). *Lectureclass and phillips 66: a look about the teaching strategies for academic students*. International Journal of Development Research, 8(09), 23089-23093.
- Simon, H. A. (1967), *Yönetimde karar verme bilimi*, (Çev. M. Tosun), Amme İdaresi Bülteni, 13.
- Simon, H. A. (1976), *Administrative behavior*, New York: The Free Press, ISBN:1439136068. 9781439136065 <https://books.google.com/tr/books?>

- Simon, H. A. (1976). *Administrative behavior*, New York: The Free Press. ISBN 1439136068, 9781439136065 https://books.google.com.tr/books?id=_obn42iD3mYC E. Tarihi: 29.03.2024.
- Simon, H.A. (1960). *The new science of management decision*. Happer & Row: New York.
- Singh, A., Kumar, R., Kumar, R., Pippal, P. S., Sharma, P., & Sharma, A. (2024). *Delineation of groundwater potential zone using geospatial tools and analytical hierarchy process (ahp) in the State of Uttarakhand*, *Advances in Space Research*, 73(6), 2939-2954. <https://doi.org/10.1016/j.asr.2023.12.041>.
- Singh, S., Upadhyay, S.P.&Powar, S. (2022). *Developing an integrated social, economic, environmental, and technical analysis model for sustainable development using hybrid multi-criteria decision making methods*, *Applied Energy*, 308.
- Sinha, R. S., & Mukhopadhyay, A. K. (2015). *Reliability centered maintenance of cone crusher: a case study*. *International Journal of System Assurance Engineering and Management*, 6, 32-35.
- Sipahi, S., & Timor, M. (2010). *The analytic hierarchy process and analytic network process: an overview of applications*, *Management Decision*, 48(5), 775-808. <https://doi.org/10.1108/00251741011043920>.
- Slimani, F.E., Zghibi, A., Elomri, A., Aloui, S., Nacem, K., Merzougui, A., Msaddek, M.H. & Chekirbene, A. (2024). *Identifiction of groundwater potential recharge zones in a tunisian, anthropogenic coastal region: insights from multi-criteria decision-making techniques*. *Journal of African Earth Sciences*, 209, 1-16.
- Soba, M., (2012). *Promethee yöntemi kullanılarak en uygun panelvan otomobil seçimi ve bir uygulama*, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 7(28), 4708-4721.
- Soh, A.C., Rhung, L.G., & Sarkan, H.M. (2010). *Matlab simulation of fuzzy traffic controller for multilane isolated intersection*, *International Journal on Computer Science and Engineering*, 2(4), 924-933. ISSN: 0975-3397.
- Sonnenberg, A. (2000). *Waiting lines in the endoscopy unit*, *Gastrointestinal endoscopy*, 52(4), 517-524. <https://doi.org/10.1067/mge.2000.108625>.
- Sprotena Alec N., Dienerb C., Fiebache C. J.& Schwieren C. (2016). *Decision making and age: factors influencing decision making under uncertainty*, *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 76, 43-54.
- Stadler, W. (1979). *A survey of multicriteria optimization or the vector maximum problem*, Part I: 1776–1960. *J. Optim, Theory Appl.*, 29(1), 1-52 <https://doi.org/10.1007/BF00932634>.
- Streiner, D.L., & Norman, G.R. (1998). *Scaling responses in health measurement scales. A practical guide to their development and use*. London: Oxford University Press.
- Stumpf S. A. & London M. (1981). *Management promotions: individual and organizational factors influencing the decision process*, *Academy of Management Review*. 6 (4), <https://doi.org/10.5465/amr.1981.4285668>, <https://journals.aom.org/doi/abs/10.5465/amr.1981>. E.Tarihi:01.03.2024.

- Sugai, G. (1997). *Using flowcharts to plan teaching strategies*. Teaching Exceptional Children, 29, 37 - 42. <https://doi.org/10.1177/004005999702900307>.
- Summers, I., & White, D. (1976). *Creativity techniques: toward improvement of the decision process*. Academy of Management Review, 1, 99-108. <https://doi.org/10.5465/AMR.1976.4408672>.
- Süzülmüş S. ve Polat, Y. (2022). Çok kriterli karar verme yöntemleri kullanılarak sığır işletmelerinin hayvan refahına göre sıralaması, İksad Yayınevi.
- Swain, S., Muduli, K., Biswal, J. N., Tripathy, S., & Panda, T. K. (2017). *Evaluation of barriers of health care waste management in India-a gray relational analysis approach*, In Proceedings of the 5th International Conference on Frontiers in Intelligent Computing: Theory and Applications: FICTA 2016, 1, 181-188, Springer Singapore, ISBN : 978-981-10-3152-6.
- Syed Z.& Lawryshyn Y.(2020). *Multi-criteria decision-making considering risk and uncertainty in physical asset management*, Journal of Loss Prevention in the Process Industries, 65, 104064, <https://doi.org/10.1016/j.jlp.2020.104064> <https://www.sciencedirect.com/science/article/E.Tarihi:13.02.2024>.
- Şahin, Ç. (2005). *Aktif öğretim yöntemlerinden beyin fırtınası yöntemi ve uygulaması*, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(1), 441-450.
- Şener, T. (2011). *Personel seçimi probleminde analitik hiyerarşi prosesi: tekstil sektörü için örnek uygulama*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. Document ID (Org No.): 2000282643.
- Şener, S.D. (2006). *TRIZ: yaratıcı problem çözme teorisi ve diğer problem çözme yöntemleriyle karşılaştırma*, Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Şentürk, M. (2022). Çok kriterli karar verme yöntemleri yardımı ile bist metal ana endeksine kote şirketlerin finansal performans analizleri, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, Ş. (2006). *İşletme bilimlerine giriş, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 13. Baskı*, Adım Matbaacılık, Konya
- Taji, K., Sagayama, Y., & Tamuara, H. (2002). *A group analytic network process (anp) for incomplete information*, Systems Control and Information, 46(7), 305-311.
- Tandoğan, U., (2015). *Stratejik maliyet yönetiminde başabaş noktası ve değer zinciri analizi ile işletme fonksiyonlarının performans ölçümü*, AKÜ İİBF Dergisi-XVII,(1), 1-18, Doi No: 10.5578/jeas.9433.
- Tannenbaum R, (1950). *Managerial decision-making*, The Journal of Business of the University of Chicago, 23 (19), 22-39, <https://www.jstor.org/stable/2350117>, E.Tarihi:07. 04.2024.

- Taş, C., Bedir, N., Alağaç, H. M., Eren, T., & Çetin, S. (2018). *Policlinic evaluation with integrating ahp-topsis methods: an application in Ankara*. Sağlık Yönetimi Dergisi, 2(1), 1-16.
- Tatlıhoğlu K. (2010). *Farklı öz-anlayış düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme stilleri ve kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora tezi, <https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/E.Tarihi:01.04.2024>.
- Tekin Z, ve Çotul A, (2021). *Yönetimde karar verme ve problem çözme, işletme, ekonomi ve siyaset bağlamında yönetim*, (Editörler: Zeliha Tekin ve Abdullah Kıran), Ekin Basım Yayın Dağıtım, <https://www.researchgate.net/profile/Zeliha-Tekin/> E. Tarihi: 08.03.2024.
- Thokala, P., & Duenas, A. (2012). *Multiple criteria decision analysis for health technology assessment, value in health*, 15(8), 1172-1181. <https://doi.org/10.1016/j.jval.2012.06.015>.
- Thompson Matthew P.(2014). *Social, institutional, and psychological factors affecting wildfire incident decision making*, Society & Natural Resources, 27(6), 636-644, DOI: 10.1080/08941920.2014.901460, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/> E.Tarihi: 05.03.2024.
- Tian, C., Peng, J., Zhang, W., Zhang, S., & Wang, J. (2020). *Tourism environmental impact assessment based on improved ahp and picture fuzzy promethee II methods*, Technological and Economic Development of Economy, 26(2), 355-378. <https://doi.org/10.3846/tede.2019.11413>.
- Tiann. (2012). *Diagram fishbone dari Ishikawa*. Retrieved from <https://tianno.wordpress.com>.
- Tindale R. Scott & Winget J., R. (2019). *Group decision-making*. In Oxford Research Encyclopedia of Psychology, <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190236557.013.262>, (26), <https://oxfordre.com/psychology/display/10.1093/>, E. Tarihi: 17. 03.2024.
- Toledo-Chávarri, A., Gagnon, M., Álvarez-Pérez, Y., Perestelo-Pérez, L., Pego, Y., & Aguilar, P. (2020). *Development of a decisional flowchart for meaningful patient involvement in Health Technology Assessment*. International Journal of Technology Assessment in Health Care, 37. <https://doi.org/10.1017/S0266462320001956>.
- Tong, C. C., & Lin, T. Y. (2008). *Applying grey relational method to determine the carbon black ranking of rubber samples*, Journal of Grey System, 11(1), 27-34. <https://doi.org/10.30016/JGS.200803.0004>.
- Toosi, S. R., & Samani, J. M. V. (2012). *Evaluating water transfer projects using analytic network process (anp)*, Water resources management, 26, 1999-2014.
- Torunlar M. (2018). *Yönetim eyleminin bir parçası olarak karar verme süreçlerinde belge/bilgi yönetiminin önemi ve katkıları*, Bilgi Yönetimi Dergisi, 1 (1), <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/482401>, E.Tarihi: 05.04.2024

- Tozlu A. (2016). *Karar verme yaklaşımları üzerinde Herbert Simon hegemonyası*, Sayıştay Dergisi, (102), <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1713947>, E. Tarihi: 01.03.2024.
- Tozlu A. (2016). *Karar verme yaklaşımları üzerinde Herbert Simon hegemonyası*, Sayıştay Dergisi, 102, 27-45. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1713947>, E. Tarihi: 01.03.2024.
- Triantaphyllou, E. (2000). *In Multi-criteria decision making methods: a comparative study*, Applied Optimization, 44, Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-3157-6_2.
- Triantaphyllou, E., & Mann, S. H. (1995). *Using the analytic hierarchy process for decision making in engineering applications: some challenges*, International journal of industrial engineering: applications and practice, 2(1), 35-44.
- Triantaphyllou, E., & Triantaphyllou, E. (2000). *Multi-criteria decision making methods*,. 5-21, Springer US.
- TRT Haber, 28. 04. 2022, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/japonyada-kaybolan-teknenin-isleticisi-ozur-diledi-yanlis-karar-verdim-676464.html>, E.tarihi:11.02.2024.
- Tully, M. P., & Cantrill, J. A. (2002). *Exploring the domains of appropriateness of drug therapy, using the nominal group technique*. Pharmacy World and Science, 24(4), 128–131. doi:10.1023/a:1019522921621
- Türegün, N. (2022). *Financial performance evaluation by multi-criteria decision-making techniques*, Heliyon, 8, 1-13.
- Türk Dil Kurumu (2021). *Güncel Türkçe sözlük*, <https://sozluk.gov.tr>, E. Tarihi: 01.01.2024.
- Türk Dil Kurumu (2024). *Güncel Türkçe sözlük*, <https://sozluk.gov.tr/> E. Tarihi: 11.03.2024.
- Tüzemen, A. ve Aslan, E., (2021). *Karar vericinin el kitabı yöntem- uygulama-örnekler; yöneticiler için karar verme teknikleri ve örnek problem çözümleri*, Seçkin Yayıncılık, 1. Baskı, ISBN: 9789750274367.
- Tüzüntürk, S. (2010). *Veri madenciliği ve istatistik*, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 29(1), 65-90.
- Tzeng, G. H., Chiang, C. H., & Li, C. W. (2007). *Evaluating intertwined effects in e-learning programs: A novel hybrid mcdm model based on factor analysis and dematel*, Expert systems with Applications, 32(4), 1028-1044. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2006.02.004>.
- Urfaloğlu, F. ve Genç, T. (2013). Çok kriterli karar verme teknikleri ile türkiye'nin ekonomik performansının avrupa birliği üye ülkeleri ile karşılaştırılması, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 35(2), 329-360. Doi No: 10.14780/iibdergi.201324469.
- Uyrun, A. (2012). *Bekleme hattı (kuyruk) modeliyle servis sisteminin analizi: hızlı yiyecek içecek işletmesinde bir uygulama* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,. Document ID (Org No.): 2000170502.

- Ülgen, H. ve Mirze, S. Kadri (2010). *İşletmelerde stratejik yönetim*. (5. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Ünal, C. ve Atılğan, T. (2007). *Konfeksiyonda karar verme teknikleri*. Tekstil ve Konfeksiyon, 17(4).
- Ünal, C. ve Atılğan, T. (2007). *Konfeksiyonda karar verme teknikleri*. Tekstil ve Konfeksiyon, 17(4), 256-263.
- Üngüren E. (2011). *Psikobiyolojik kişilik kuramı ekseninde yöneticilerin kişilik özellikleri, karar verme stilleri ve örgütsel sonuçlara yansımaları*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011, [http://dspace.akdeniz.edu.tr/bitstream/handle/ E.Tarihi:12.03.2024](http://dspace.akdeniz.edu.tr/bitstream/handle/E.Tarihi:12.03.2024).
- Ünnü N. Ayşe Ayyıldız (2014). *Rasyonel perspektif ışığında karar verme eylemi: nitel bir analiz*, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, (24), <http://dx.doi.org/10.11611/JMER397file:///>, E.Tarihi:11.03.2024.
- Vahedian-Shahroodi, M., Mansourzadeh, A., Shariat Moghani, S., ve Saeidi, M. (2023). *Using the nominal group technique in group decision-making: a review*. Medical Education Bulletin, 4(4), 837-845. <https://doi.org/10.22034/MEB.2024.434656.1090>
- Vaidya, O. S., & Kumar, S. (2006). *Analytic hierarchy process: an overview of applications*, European Journal of operational research, 169(1), 1-29.
- Vanderpooten, D. (1990). *The construction of prescriptions in outranking methods*, in readings in multiple criteria decision aid, 184-215, Springer Berlin Heidelberg, https://doi.org/10.1007/978-3-642-75935-2_9.
- Vargas G. L. (1990). *An overview of the analytical hierarchy process and its applications*. European Journal of Operational Research. 48, 2-4.
- Varol Gürder F. (2023). *Güncel yönetim bilişim sistemleri çalışmaları*, (n.p.): Akademisyen Kitabevi. ISBN:9786253993788, 625399378X.
- Veisi, H., Deihimfard, R., Shahmohammadi, A., & Hydarzadeh, Y. (2022). *Application of the analytic hierarchy process (ahp) in a multi-criteria selection of agricultural irrigation systems*, Agricultural Water Management, 267, 1-13, <https://doi.org/10.1016/j.agwat.2022.107619>
- Vernon, D., & Hocking, I. (2014). *Thinking hats and good men: structured techniques in a problem construction task*. Thinking Skills and Creativity, 14, 41-46.
- Vincke, P. (1999). *Outranking approach*, in: T. Gal, T. Stewart, T. Hanne (Eds.), Multicriteria Decision Making, Advances in MCDM Models, Algorithms, Theory and Applications, Kluwer Academic, Springer Link, 305-333, <https://link.springer.com/book/10.1007/978-1-4615-5025-9>.
- Von Neumann, J., & Morgenstern, O. (2007). *Theory of games and economic behavior: 60th anniversary commemorative edition*, In Theory of games and economic behavior, Princeton university press.
- Vuk D, Koželj B,& Mladineo, N. (1991). *Application of multicriterional analysis on the selection of the location for disposal of communal waste*, Eur J Oper Res 55(2), 211–217, [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(91\)90225-K](https://doi.org/10.1016/0377-2217(91)90225-K).

- Walther, G, Spengler, T, & Queiruga, D. (2008). *Facility location planning for treatment of large household appliances in Spain*. Int J Environ Technol Manag 8(4):405–425. <https://doi.org/10.1504/IJETM.2008.01751>.
- Wan, Y., Cui, H., Liu, Y., & Cong, R. (2020). *A visualization framework of pareto optimization for decision making*. 2020 International Conference on Artificial Intelligence and Computer Engineering (ICAICE), 501-505. <https://doi.org/10.1109/ICAICE51518.2020.00103>.
- Wang, B., Song, J., Ren, J., Li, K., & Duan, H. (2019). *Selecting sustainable energy conversion technologies for agricultural residues: a fuzzy ahp-vikor based prioritization from life cycle perspective, resources, conservation and recycling*, 142, 78-87. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2018.11.011>.
- Wang, D., Park, S., & Fesenmaier, D. R. (2012). *The role of smartphones in mediating the touristic experience*, Journal of travel research, 51(4), 371-387. <https://doi.org/10.1177/0047287511426341>.
- Warfield, J. N. (1976). *Societal systems. planning, policy and complexity*.
- Watson, J. (2002). *Strategy: an introduction to game theory*, W. W. Norton and Company, 3. Edition. Ss. San Diego s.1-511.
- Wen, P., Li, L., Xue, H., Jia, Y., Gao, L., Li, R., & Huo, L. (2022). *Comprehensive evaluation method of the poultry house indoor environment based on gray relation analysis and analytic hierarchy process*, Poultry Science, 101(2), 101587, <https://doi.org/10.1016/j.psj.2021.101587>.
- Wendler, E. (2007). *The scheduled waiting time on railway lines*, Transportation Research Part B: Methodological, 41(2), 148-158. <https://doi.org/10.1016/j.trb.2006.02.009>.
- Wieloch Helena G., (2021). *On some analogies between one-criterion decision making under uncertainty and multi-criteria decision making under certainty*, Journal: Economics and Business Review, 7, (2), 17-36, <https://www.ceeol.com/search/article-detail? E. Tarihi: 05.04.2024>.
- Willoughby, T., & Arnold, A. (1972). *Communicating with decision tables, flowcharts, and prose*. Data Base, 4, 13-16. <https://doi.org/10.1145/1017536.1017538>.
- Wren Gloria P. & Adya, M. (2020). *Humans in organisations decision making under stress: the role of information overload, time pressure, complexity, and uncertainty*, Journal of Decision Systems, 29. 213-225, DOI: 10.1080/12460125.2020.1768680, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/E.Tarihi: 01.04.2024>.
- Wu, W.-W., & Lee, Y.-T. (2007). *Developing global managers' competencies using the fuzzy dematel method*, Expert Systems with Applications, 32(2), 499-507. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2005.12.005>.
- Xu Zeshui, (2008). *Group decision making based on multiple types of linguistic preference relations* Information Sciences, 178, 452-467.
- Yan, Peng, Liu Junying, & Skitmore Martin (2018). *Individual, group, and organizational factors affecting group bidding decisions for construction*

- projects, advances in civil engineering*, Article ID 3690302, (10), <https://doi.org/10.1155/2018/3690302>, <https://downloads.hindawi.com/journals/ace/> E.Tarihi:17.03.2024.
- Yarman Siddık B. ve Ünal Ahmet N.(2015). *Stratejik karar verme boyutunda bilgi toplama/işleme amaçlı karar destek sistemleri*, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Sti., 1. Basım, 1190.
- Yenisu, E., Şahin, F. ve Öztekkeli, H. (2021). *Yönetim düşüncesinin evriminde sistem kuramının etkileri: kavramsal bir çözümleme. Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (18), 514-527, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/802663>, E. Tarihi: 01.02.2024.
- Yıldırım B. ve Özkahraman Ş. (2011). *Hemşirelikte karar verme süreci*, Electronic Journal of Vocational Colleges, 165-173, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-E>. Tarihi: 07.04.2024.
- Yıldız K. (2012). *Primary school principals decision making styles*, The Journal of SAU Education Faculty, (24), 104-131, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/115658>, E. Tarihi: 01.03.2024.
- Yılmaz M.ve Talas M. (2010). *Bilgi merkezinde karar verme süreci*, Zeitschrift für die Welt der Türken (ZfWT), 2 (1). file:///C:/Users/user/Downloads/TAM%20MET% E. Tarihi: 01.02.2024.
- Yılmaz, A.N. (2008). *Kuyruk similasyonu modellerinin eleştirel gözden geçirilmesi ve bir banka şubesine uygulanması*, Doctoral Tezi, Marmara Üniversitesi (Turkey), Document ID (Org No.): 28529368.
- Yoon, K. (1987). *Areconciliation among discrete compromise solutions*, Journal of the Operational Research Society, 38, 277-286.
- Yozgat U., (1994). *Yönetimde karar verme*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul, 1994.
- Yozgat U., (1994). *Yönetimde karar verme*, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Yu, X., & Xu, Z. (2013). *Prioritized intuitionistic fuzzy aggregation operators*, Information Fusion, 14(1), 108-116. <https://doi.org/10.1016/j.inffus.2012.01.011>.
- Yu, X., Zhang, S., Liao, X., & Qi, X. (2018). *Electre methods in prioritized mcdm environment*, Information Sciences, 424, 301-316, <https://doi.org/10.1016/j.ins.2017.09.061>.
- Yuh-Wen, C. (2001). *Formulation of a Learning Analytical Network Process*.
- Yücel R., (2012). *Örgüt yönetiminde terfi*, Bizim Büro Matbaa Dağıtım Basım Yayıncılık Sanayi ve Tic. Ltd. Şti, Ankara.
- Yücel R.,(2010). *Merkez ve çevre ilişkisine bağlı örgütsel yapı ve performans*, Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti, Ankara, 2010. E.Tarihi:12.03.2024.
- Yücenur, G. N., & Demirel, N. Ç. (2012). *Group decision making process for insurance company selection problem with extended vikor method under fuzzy environment*, Expert Systems with Applications, 39(3), 3702-3707, <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.09.065>.

- Zhang S., & Liu, S., (2011), *A gra-based intuitionistic fuzzy multi-criteria group decision making method for personnel selection*, Expert Systems with Applications, 38 (9), 11401-11405. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2011.03.012>
- Zhang, S., Chen, X., Ran, X., Li, Z., & Cao, W. (2024). *Prioritizing causation in decision trees: a framework for interpretable modeling*, Engineering Applications of Artificial Intelligence, 133, 108224, <https://doi.org/10.1016/j.engappai.2024.108224>.
- Zhou, Y. D., & Shi, M. L. (2009). *Rail transit project risk evaluation based on ahp model*, In 2009 Second International Conference on Information and Computing Science, 3, 236-238, IEEE.
- Zopounidis, C., Baourakis, G., & Niklis, D. (2010). *A comparative study of tourism performance in the Mediterranean region: a multicriteria approach*, International Journal of Information and Decision Sciences, 2(3), 285-303. <https://doi.org/10.1504/IJIDS.2010.033452>

Editör:

Doç. Dr. Meltem Güzel

İletişim ve Medya

Alanında Uluslararası
Araştırmalar I

EĞİTİM
yayınevi

İLETİŞİM VE MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR I

Editör: Doç. Dr. Meltem Güzel

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6658-14-1

1. Baskı, Şubat 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

İLETİŞİM VE MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR I

Editör: Doç. Dr. Meltem Güzel

VI+72 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-14-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetli kitapçı

KAYNAKÇA

- Arklan, Ü., Soy, S. ve Sandıkcı Y. T. (2022). İnsan ve Toplumun Dijitalleşmesi: İletişim. İçinde E. Eke ve M. T. Uysal (editör), *Dijital İnsan ve Toplum: Geçmiş, Bugün ve Gelecek Perspektifi* (s. 159-186). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Arslan, H. (2020). Basın Bülteni ve Duyurularında Etik Konusunun Örnek Olaylarla Eleştirel Olarak İrdelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (1), 217-242.
- Azzam, T., Evergreen, S., Germuth, A. A., and Kistler, S. J. (2013). Data Visualization and Evaluation. *New Directions For Evaluation*. (139), 7-32.
- Balta Peltekoğlu, F. (2007). *Halkla İlişkiler Nedir?*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Brodie, KW., Allendes O., R and Lopes., A. (2012). A Review Of Uncertainty in Data Visualization. In: *Expanding The Frontiers of Visual Analytics and Visualization*. 81-110.
- Catenaccio, P. (2008). Press Releases as a Hybrid Genre: Addressing The Informative/Promotional Conundrum. *Pragmatics. Quarterly Publication Of The International Pragmatics Association (Ipra)*, 18(1), 9-31.
- Constantinides, E. and Fountain, J. S. (2007). Web 2.0: Conceptual Foundations and Marketing Issues. *Journal of Direct Data and Digital Marketing Practice*, 9(3), 231-244.
- Cutlip, S., Center, A. and Broom, G. (2000). *Effective Public Relations*. Prentice Hall, Eighth Edition.
- Çoşan, B. (2022). Web 1.0'dan Web 3.0'a Mahremiyetin Dönüşümü ve Dezavantajlı Gruplar Açısından Muhtemel Sonuçları. *Çalışma ve Toplum*, 5(75), 2639-2662.
- Dara, A. Y. (2010). E-Halkla İlişkiler ve Bakanlık Uygulamaları. *Selçuk İletişim*, 6(2), 62-80.
- Dimara, E. and Perin, C. (2019). What Is Interaction for Data Visualization?. *IEEE Transactions on Visualization and Computer Graphics*, 26(1), 119-129.
- Few, S. and Edge, P. (2007). Data Visualization: Past, Present, and Future. *IBM Cognos Innovation Center*, 1-12.
- Gürler, A., Yılmaz, A. S. ve Tekerek, M. (2018). Veri Görselleştirme ve İnfografikler. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 21(2), 131-148.
- Hejlová, D. (2015). *Public Relations*. Czech Republic: Grada Publishing.
- Kayaduman, A. (2023). Post-truth Pandemisinde Hakikat Arayışı: Veri Görselleştirmeler. İçinde Nihal Acar (Editör), *IMCCS 1st International Conference on Communication Sciences*. (s.5-7). Sivas: 2023.
- Kılınc, Ö., Arıcı, A. ve Bayçu, S. (2018). Online Basın Bültenlerinde Halkla İlişkiler Mesaj Stratejileri: Türkiye'nin En Sevilen Markalarının Basın Bültenlerine Yönelik Bir Değerlendirme. *Intermedia International e-Journal*. 5 (9), 184-196.
- Loeb, S., Dynarski, S., McFarland, D., Morris, P., Reardon, S. and Reber, S. (2017). *Descriptive Analysis in Education: A Guide for Researchers*. National Center for Education Evaluation and Regional Assistance.

- Mestçi, A. (2009). Web 2.0 Teknolojisi ve İnteraktif Pazarlama ve Reklam Modelleri. İçinde Mustafa Akgül, Ethem Derman, Ufuk Çağlayan ve Atilla Özyiğit (Editörler), Akademik Bilişim 09-XI. (s.11-13). *Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Şanlıurfa: 2009.
- Neuman, W. Lawrence (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. Ankara: Yayınodası Yayıncılık.
- Okay, A. ve Okay, A. (2007). *Halkla İlişkiler ve Medya*. İstanbul: Der Yayınları.
- Onat, F. (2014). *Dijital Çağda Halkla İlişkiler Yazarlığı*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Palinkas LA., Horwitz SM., Green CA., Wisdom JP., Duan N. and Hoagwood K. (2015). *Purposeful Sampling for Qualitative Data Collection and Analysis in Mixed Method Implementation Research*. Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research. 42 (5), 533-544.
- Sadiku, M., Shadare, A. E., Musa, S. M., Akujuobi, C. M. and Perry, R. (2016). Data Visualization. *International Journal of Engineering Research And Advanced Technology (IJERAT)*. 2 (12), 11-16.
- Sancar, G. A. (2016). Halkla İlişkiler 2.0 Kavramı ve Araçları: Koç Holding Örneği. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 1(2), 83-101.
- Snaprud M. and Velazquez A., (2020). Accessibility of Data Visualizations: An Overview of European Statistics Institutesengebretsen, Kennedy, H. (Eds). *Data Visualization in Society* içinde (95-111). Amsterdam University Press.
- Solis, B. and Breakenridge, D. (2009). *Putting the Public Back in Public Relations*. New Jersey: FT Press.
- Soy S. (2023). Kriz Dönemlerinde Liderde Aranılan İkna Edici Liderlik Özellikleri ve Bu Özelliklerin Recep Tayyip Erdoğan'a Atfedilme Durumu: Tokat Örneği. İçinde G. N. Büyükbaykal ve A. C. I. Büyükbaykal (Editör), *İletişim ve Medya Alanında Uluslararası Araştırmalar XV* (s.407-436). Konya: Eğitim Yayınları.
- Taşan, R. ve Rençber, H. (2021). İş İnsanı Örgütlerinin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Bir İnceleme: Tüsiad ve Müsiad Örnekleri. Mustafa Uslu, Erdal Hamarta, Coşkun Arslan, Sabahattin Çiftçi (ed.), *Akademik Araştırmalar 2021* içinde, (s. 225-232). Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- Telea, A. C. (2015). *Data Visualization: Principles And Practice*. CRC Press.
- Ültay, E., Akyurt, H. ve Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 188-201.
- Vorvoreanu, M. (2008). ROI of Online Press Releases. *Journal of New Communications Research*, 3(1), 92-99.
- Wright, R. (2008). *Data Visualization*. Software Studies: A Lexicon.
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

KAYNAKÇA

- Ang, S. H. and Lim, A. C. (2006). The Influence Of Metaphors and Product Type On Brand Personality Perceptions And Attitudes. *Journal Of Advertising*, 35 (2), 39-40.
- Aristoteles. (1996). *Metafizik*. (çev. Prof. Dr. Ahmet Arslan). İstanbul: Sosyal Yay.
- Aristoteles. (2003). *Poetika*. (çev. İsmail Tunalı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Batı, Uğur (2007). Reklamlarda Retorik Figürlerin Kullanımı. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*. 7 (28), 327-335.
- Black, M. (1962): *Models and Metaphors. Studies in Language and Philosophy*. Ithaca: Cornell University Press. Almanca (1996): Die Metapher. (çev. Margit Smuda). Ed. Haverkamp, s. 55-79.
- Black, M. (1977/ 1996): "More about Metaphor", *Dialectica* 31, 431-457; Almanca (1996): Mehr über die Metapher, (çev. Margit Smuda), ed. Haverkamp, s. 379-413.
- Cook, G. (1992). *The Discourse of Advertising*. London: Routledge.
- Coulter, R., Zaltman, G., & Coulter, K. (2001). Interpreting Consumer Perceptions Of Advertising: An Application Of The Zaltman Metaphor Elicitation Technique. *Journal of Advertising*, 30(2), 1-22.
- Çelikten, M. (2006). Kültür Ve Öğretmen Metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 269-283.
- Çınar, N. (2009). Reklamda Kullanılan Görsel Metaforların Reklamın Beğenirliği Üzerine Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dağtaş, B. (2003). *Reklamı Okumak*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Dyer, G. (2010). *İletişim Olarak Reklamcılık*. (çev.: Nurdan Öncel Taşkiran), İstanbul: Beta Yayınları.
- Fiske, J. (2014) *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (çev.: Süleyman İrvan) Ankara: Pharmakon Yayınevi. (1982).
- Forceville, C. (1994). Pictorial Metaphor in Advertisements. *Metaphor and Symblic Activity*. 9, (1), 1-29.
- Güçlü, A., Uzun, E. ve Uzun, S. Yolsal, Ü.H. (2008). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Hermeren, L. (1999). *English for Sale: A Study of the Language of Advertising*. Lund: Lund University Press,
- Jeong, Se-Hoon. (2008). Visual Metaphor in Advertising: Is the Persuasive Effect Attributable to Visual Argumentation or Metaphorical Rhetoric?. *Journal of Marketing Communications*. 14 (1), 59-73.
- Johnson, M. (1998). "Metaphor", *Encyclopedia Of Aesthetics*. New York: Garland Publishing.

- Ketelaar, P. E. Gisbergen, M. S. ve Bosman, J.A.M. (2004). "Open and Closed Advertisements: Moderating Effects of Comprehension on Appreciation". In P. Neijens, C. Hess, B. van den Putte, & E. Smit. (Eds.), *Content and Media Factors in Advertising* (pp.51-61). Amsterdam: Spinhuis Publishers.
- Kittay, E. F. (1990). *Metaphor. Its Cognitive Force and Linguistic Structure*. Clarendon Press.
- Kofman, S. (1999). *Nietzsche and Metaphor*. (çev: Duncan Large), Stanford-California: Stanford University Pres.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A Practical Introduction*. USA: Oxford University Press US.
- Küçükerdoğan, R. (2011). *Reklam Nasıl Çözümleir? Reklam İletişiminde Göstergeler ve Stratejiler*. İstanbul: Beta Yay.
- Lakoff, G. ve Johnson, M. (2015). *Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil*. (çev.: Gökhan Yavuz Demir). İstanbul: İthaki Yay.
- Lundmark, C. (2005). *Metaphor and Creativity in British Magazine Advertising*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Lulea University of Technology Department of Languages and Cultures.
- McQuarrie, E. ve Mick, D. G. (1996). Figures of Rhetoric in Advertising Language. *Journal of Consumer Research*. Vol: 22, 424-438.
- Morgan, S., E. ve Tom R. (1999). The Message is in the Metaphor: Assessing the Comprehension of Metaphors in Advertisements. *Journal of Advertising*. 28, (4), 1-12.
- Nietzsche, F. (1980). "Ueber Wahrheit und Lüge im Aussermoralischen Sinne", *Samtliche Werke Kristische Studienausgabe in 15 Banden*, Bande 1, Haz. Giorgi Colli, Mazzino Montinari, München, Deutscher Taschenbuch Verlag.
- Phillips, B. J. (1997). Thinking into It: Consumer Interpretation of Complex Advertising Images. *Journal of Advertising*. 26, (2), 77-87.
- Platon, (2002). *Devlet*. (çev.: Hüseyin Demirhan). İstanbul: Sosyal Yay.
- Proctar, T., S. Proctor Ve I. Papisolomou. (2005). Visualizing the Metaphor. *Journal of Marketing Communications*. 11, (1), 55-72.
- Refaie, Elisabeth. Understanding Visual Metaphor: The Example of Newspaper Cartoon. (2003). *Visaual Communication*. 2, (1), 75-95.
- Salman, Y. (2003). Dilin Düşevreni: Eğretileme. *Kitaplık Dergisi*. sayı. 65, Yapı Kredi Yayınları, 53-65.
- Sopory, P. ve Dillard, J. P. The Persuasive Effects of Metaphor: A Meta-Analysis. *Human Communication Research*. 28, (3), 2002, 382-419.
- Sperber, D. ve Wilson, D. (1986). *Relevance: Communication and Cognition*. Cambridge: Harvard University Press.
- Tanaka, K. (1994). *Advertising Language: A Pragmatic Approach to Advertisements in Britain and Japan*. London: Routledge,

- Tepebaşı, F. (2013). *Metafor Yazıları*. İstanbul: Çizgi Yayınevi.
- Tura, S, M. (2012). *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*. İstanbul: Kanat Yayınları.
- Vestergaard, T. ve Kim Schroder. (1985). *The Language of Advertising*. Oxford: Basil Blackwell.
- Williamson, J. (2001). *Reklamın Dili: Reklamlarda Anlam ve İdeoloji*. (çev.: Ahmet Fethi). Ankara: Ütopya Yayınevi. (1978).
- Yılmaz, Ç. (2007). Derrida'nın Metafor Kullanımı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KAYNAKÇA

- Akyazı, A. (2020). Sosyal Medyanın Şöhret Kültürüne Etkisi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 12(3), 251-274.
- Akyıldız, N. A. ve Olgun, T. N. (2020). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Anadolu'da Tarihi Yerleşimlerin Korunması ve Sürdürülebilirliği Bağlamında Değerlendirilmesi. *Milli Folklor*, 16(128), 234-243.
- Al, E. (2017). Teknolojik Determinizm Bağlamında Bir Şiddet Formu Olarak Medya. *Marmara İletişim Dergisi*, (28), 47-60.
- Altay, D. (2005). Küresel Köyün Medyatik Mimarı: Marshall McLuhan. İçinde N. Rigel., G. Batuş., G. Yücedoğan ve B. Çoban (Editör), *Kadife Karanlık* (s. 9-74). İstanbul: Su Yayınevi.
- Altok, H. Ö. (2016). Hemşirelik Eğitiminde Sosyalizasyon Süreci ve Profesyonel Kimlik Gelişimi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 55-62.
- Arklan, Ü. ve Kartal, N. Z. (2018). Y Kuşağının İçerik Tüketicisi Olarak Youtube Kullanımı: Kullanım Amaçları, Kullanım Düzeyleri ve Takip Edilen İçerikler Üzerine Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 929-965.
- Arklan, Ü., Soy, S. ve Sandıkcı Y. T. (2022). İnsan ve Toplumun Dijitalleşmesi: İletişim. İçinde E. Eke ve M. T. Uysal (editör), *Dijital İnsan ve Toplum: Geçmiş, Bugün ve Gelecek Perspektifi* (s. 159-186). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aydoğan, F. ve Kırık, A. M. (2012). Alternatif Medya Olarak Yeni Medya. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (18), 58-69.
- Baysal, C. (2022). Geçici Koruma Statüsündeki Sığınmacıların İstihdamında Örgütsel Sosyalizasyon Sorunları: İnegöl İmalat İşletmeleri Örneği. Doktora Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Bozok, E. ve Bostancı, M. (2022). Yeni Medyanın Sanata Yansımaları: Refik Anadol Çalışmaları. İçinde Y. Adıgüzel ve M. Bostancı (Editör), *Dijital İletişimi Anlamak 3* (s. 162-177). Konya: Palet Yayınları.
- Camilleri, C. ve Malewska-Peyre, H. (1997). Socialization and Identity Strategies. İçinde J. W. Berry, P. R. Dasen ve T. S. Saraswathi (Editör), *Handbook of Cross-Cultural Psychology: Vol. 2, Basic Processes and Human Development* (s. 41-67). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Çelebi, E. (2014). Dijital Sosyalleşme: Çevrimiçi Sosyalleşmenin Sosyal Bağlılık, Kaygı, Depresyon ve Mutluluk Üzerine Etkileri. İçinde Dijital İletişim Etkisi' Uluslararası Akademik Konferans Bildiri Kitabı (s. 547-555). İstanbul: İskendiriye Kitap
- Davtalab, A. (2016). Şehit Yakınlarının Siyasal Sosyalleşmesinde Sosyalizasyon Etmelerinin Etkisi: Ankara Örneği. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Dilmen, N. (2007). Yeni Medya Kavramı Çerçevesinde İnternet Günlükleri-Bloglar ve Gazeteciliğe Yansımaları. *Marmara İletişim Dergisi*, 12(12), 113-122.

- Dinler, Z. (1998). *Bilimsel Araştırma ve İnternet'e Bağlı Bilgi Merkezleri*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Edgar, A. ve Sedgwick P. (2007). *Kültürel Kuramda Anahtar Kavramlar*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Erkan, G. (2021). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sivil Toplum ve Yeni Medya: Kadın Odaklı Sivil Toplum Kuruluşlarının Yeni Medya Kullanımı. Doktora Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Erkan, M. E., Baloğlu, B. ve Baloğlu, F. (2017). *Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü*. İstanbul: Der Yayınları.
- Gökgül, A. N. ve Arslan, Ş. (2021). Sosyal Medyada Siyasi Söylem: Siyasi Liderlerin Twitter Kullanımları. İçinde A. Yıldırım (editör), *Sosyal Medyada Dil ve İletişim*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Gökgül, A. N. ve Sandıkcı, Y. T. (2022). Siyasi Aktörlerin Afet Dönemlerinde Medyadaki Görünürlüğünün Siyasal Halkla İlişkiler Perspektifinden Değerlendirilmesi. İçinde 4. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar ve İnovasyon Kongresi (ss.1244-1256). İstanbul, Türkiye: 14 Aralık 2022.
- Gönül, K. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Yönetimleri ve Sosyalleşme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Karaman: Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi.
- Güneş, H. (2015). *Sosyoloji Terimler Sözlüğü*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Güngör, N. (2018). *İletişim: Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- İspir, B. (2013). Yeni İletişim Teknolojilerinin Gelişimi. İçinde M. C. Öztürk (Editör), *Dijital İletişim ve Yeni Medya* (s. 2-25). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2956 / Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1911.
- Manovich, L. (2002). *The Language of New Media*. Massachusetts Institute of Technology.
- Manovich, L. (2003). New Media from Borges to HTML. İçinde Wardrip-Fruin, N. ve Montfort, N. (Editör), *The New Media Reader* (s. 13-25). London: MIT Press.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (çev. O. Akınay ve D. Kömürcü) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- McLuhan, M. ve Fiore Q. (2005), *Yaradığımız Medya Medyanın Etkileri Üzerine Bir Keşif Yolculuğu*. (çev. Ü. Oskay) İstanbul: Turkuvaz Kitap.
- Molo, Ü. ve Arslan, Ş. (2023). Dijital Medya ve Tek Boyutlu İnsanın İnşası: Marka Odaklı Instagram Paylaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. İçinde N. Güz ve S. Bozkurt (editör), *Marka ve Göstergebilim* (s. 310-342). İstanbul: Es Yayınları.
- Sağlamtimur, Z. Ö. (2017). Yeni Medya Sanatı ve Fotoğraf. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 7(2), 82-100.

- Şişman, B. (2012). Sayısal Kültür, Toplum ve Medya: MSN Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, (3), 89-101.
- Taşan, R. ve Rençber, H. (2021). İş İnsanı Örgütlerinin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Bir İnceleme: Tüsiad ve Müsiad Örnekleri. İçinde M. Uslu, E. Hamarta, C. Arslan ve S. Çiftçi (Editör), *Akademik Araştırmalar 2021* (s. 225-232). Konya Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 150.
- Tolan, B. (1996). *Toplum Bilimlerine Giriş*. Ankara: Adım Yayıncılık.
- Tosun A., Yüksel A., Uçkun S. ve Konak O. (2017). Spor Aktivitelerinin MYO Öğrencilerinin Sosyalleşmesine Etkisi. *Turan-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 9(35), 436-444.
- We Are Social: Digital 2023 Global Overview Report (2023). <https://wearesocial.com/wp-content/uploads/2023/03/Digital-2023-Global-Overview-Report.pdf> (E. T.: 11. 01. 2024).
- Yakın, A. (2014). Yeni Medya Kullanımındaki Akış Deneyiminin Risk Algısı ve Online Turistik Satın Alma Niyetine Etkisi. Doktora Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.

Editör:

Doç. Dr. Meltem Güzel

İletişim ve Medya

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XVIII

EĞİTİM
yayınevi

İLETİŞİM VE MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XVIII

Editör: Doç. Dr. Meltem Güzel

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-08-0

1. Baskı, Şubat 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

İLETİŞİM VE MEDYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XVIII

Editör: Doç. Dr. Meltem Güzel

VI+146 s., 160x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-6658-08-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Aktaş, Ö., (2005), “*Grafik Tasarım Ürünlerinde Anlamın Kurgulanışı Olarak Nesnenin Dönüştürülmesi*”, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Ansalı, B. (2020). Concept Art For The Entertainment Industry. Graphic For The Evocation Of Imaginary Spaces. Proceedings of the 2nd International and Interdisciplinary Conference on Image and Imagination. Berlin: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-41018-6_78.
- Balcı, Yunus Baytekin ve Say, Nuran. Temel Sanat Eğitimi (2. Baskı), İstanbul, 2005.
- Batı, A., (2006), “*Grafik Tasarımda Mesaj Analizi ve Görsel Öğelerin Düzenlenişi*”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Becer, E., (1997), *İletişim ve Grafik Tasarım*, Dost Kitabevi, Ankara.
- Blythe, M. (2017, Mayıs). Araştırma kurgusu: hikaye anlatımı, olay örgüsü ve tasarım. 2017 CHI Bilgisayar Sistemlerinde İnsan Faktörleri Konferansı Bildirileri Kitabı (s. 5400-5411).
- Chip, (2023), https://www.chip.com.tr/haber/battlefield-5-incelemesi_79251.html. E.T. 10. 12. 2023.
- Çoroğlu, Ç. (2002). Modern İşletmelerde Pazarlama ve Satış Yönetimi. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Dillon, T., (2018), *Adventure Games for Learning and Storytelling*
- Forum Donanım, (2023), <https://forum.donanimhaber.com/age-of-empires-2-gibi-deli-dehset-bir-oyun-ariyorum--48200974>. E.T. 17. 10. 2023.
- Jørgensen, K. (2012). Oyun Sistemi İle Kurgusal Dünya Arasında: Bilgisayar Oyun Arayüzleri Üzerine Bir Çalışma. *Oyunlar ve Kültür*, 7 (2), 142-163.
- Kodgraf, (2023), <https://www.kodgraf.com/>. E.T. 17. 09. 2023.
- Neimeister, J. (2022, 02 18). Concept Artists vs. Concept Designers. 12 13, 2023 tarihinde [visualartspassage.com: https://visualartspassage.com/blog/concept-artists-vs-conceptdesigners/#:~:text=A%20concept%20designer%20focuses%20on,a%20specific%20scene%20or%20character](https://visualartspassage.com/blog/concept-artists-vs-conceptdesigners/#:~:text=A%20concept%20designer%20focuses%20on,a%20specific%20scene%20or%20character).
- Mazlum, F. S., (2006), *Masaüstü Yayıncılık: Tasarım Ve Basım Teknolojisine Giriş*, Gazi Kitabevi, Ankara
- Merlin'in Kazanı, (2023), <https://www.merlininkazani.com/mount-blade-warband-oninceleme-3605>. E.T. 19. 12. 2023.
- Merlin'in Kazanı, (2023), <https://www.merlininkazani.com/battlefield-5te-bulunacak-siniflar-ve-karakter-rolleri-haber-103707>. E.T. 11. 11. 2023.
- Merlin'in Kazanı, (2023), <https://www.merlininkazani.com/age-of-empires-iii-inceleme-1892>. E.T. 11. 11. 2023.
- Schell, J., (2008), *The Art Of Game Design*
- Store Steampowered, (2023), https://store.steampowered.com/app/1238810/Battlefield_V/?l=turkish. E.T. 18. 10. 2023.
- Store Playstation, (2023), https://store.playstation.com/tr-tr/product/EP1457-CUSA03263_00-0000000000000000. E.T. 19. 09. 2023.
- Store Steampowered, (2023), https://store.steampowered.com/app/48700/Mount_Blade_Warband/. E.T. 16. 10. 2023.
- Taleworlds, (2023), <https://www.taleworlds.com/tr/Games/Warband>. E.T. 13. 11. 2023.
- Tepecik, A., (2002), *Grafik Sanatlar*, Detay Yayıncılık ve Sistem Ofset, Ankara.
- Tunceli, O., (2012), *Bilgisayar Oyunlarının İncelenmesi ve Bir Bilgisayar Oyununun Grafik Tasarım Sürecinin Yürütülmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Anasanat Dalı

- Turuncuevye, (2023), <https://www.turuncuevye.com/haberler/goster/battlefield-v-karakterleri-ana-senaryoda-kendi-dillerini-konusacaklar-15335>. E.T. 20. 11. 2023.
- Turuncuevye, (2023), <https://www.turuncuevye.com/incelemler/goster/age-of-empires-2-hd-edition-inceleme>. E.T. 18. 10. 2023.
- Tyler, J., and HOWARTH, L., *Write Your Own Adventure Programs Four Your Microcomputer*
- Oyun Gezer, (2023), <https://oyungezer.com.tr/haber/mount-blade-warband-dunyanin-en-iyi-ilk-yuz-oyunu-siralamasinda-otuzuncu/detay>. E.T. 11. 09. 2023.
- Palilonis, G.P. (2006), *A Practical Guide to Graphics Reporting*, Focal Press, Amerika.
- Photoshop Magazin, (2018), <http://www.photoshopmagazin.com>. E.T. 17. 10. 2018.
- Uçar, T. F., (2004), *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*, İnkılap Yayın Evi, İstanbul.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Wannart, (2023), <https://www.wannart.com/gecmisten-gunumuze-battlefield-serisi/>. E.T. 24. 10. 2023.

Kaynakça

- Cansız, Y. B. (2022). Nostaljik Elementlerin Video Oyunları Bölümlerindeki Kullanımı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi
- Diego, F. F. ve Ots, C.V. (2014). Nostalgia: a Conceptual History. *History of Psychiatry*, 25 (4), 404-411.
- Diren, S. (2022). 2000 Sonrası Türk Sinemasında Toplumsal Bellek: Yükselen Nostalji İmgesi. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Korkmaz, L. (2020). Postmodern Dönemde Nostalji: Nostaljik Tüketim Üzerine Kuramsal Bir Analiz. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi
- Niemeyer, S. ve Siebert, A. (2023) Nostalgia, Media, and Technologies of the Future. *Current Opinion in Psychology*. 50. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2023.101561>.
- Özdemir, B. (2020). Yetişkinliğe Geçiş Dönemi Filmlerinde Nostalji Teması. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Satır, M. E. (2021). Yeni Medya ve Nostalji: TRT Arşiv Üzerine Bir Değerlendirme. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (24), 116-129.
- Sedikides, C., Wildschut, T., Baden, D. (2004). *Nostalgia Conceptual Issues and Existential Functions*. J. Greenberg, S.L. Koole ve T. Pyszczynski (Editör). *Handbook of Experimental Existential Psychology*. 200-214. New York: The Guilford Press.
- Sönmez, F.U. (2007). Seksenler İstanbul'u Kentsel Söylemini Popüler Yazılı Medya Üzerinden Okumak. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Tannock, S. (1995). Nostalgia Critique. *Cultural Studies* 9 (3), 453-464.
- Yıldız, A. (2022) Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistemantik Literatür Taramasına Genel Bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2), 367-386.

KAYNAKÇA

- Aguinis, H. (2009). Performans Yönetimine Genişletilmiş Gir Bakış. Performans Yönetimi: Araştırmayı Uygulamaya Koymak , 1-43.
- Albert, S., & Whetten, D. A. (1985). Organizational Identity. In L. L. Cummings & B. M. Staw (Eds.), *Research in Organizational Behavior*. Greenwich, CT: JAI Press.
- Ashforth, B. E., & Mael, F. (1989). Social Identity Theory Tnd The Organization. *Academy of Management Review*, 14(1), 20-39.
- Balmer, J. M. T. (2001). Corporate Identity, Corporate Branding, and Corporate Marketing: Seeing through the fog. *European Journal of Marketing*, 35(3/4), 248-291.
- Bhattacharjee. A. (2012). *Social Science Research: Principles, Methods, and Practices*. Textbooks Collection. 3. http://scholarcommons.usf.edu/oa_textbooks/3
- Camcı, V., (2013), Çalışanların Örgüte Bağlılıkları İle İş Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Campbell, JP (1990). Endüstri Ve Örgüt Psikolojisinde Performans Tahmini Probleminin Modellenmesi.
- Campbell, JP, McHenry, JJ ve Wise, LL (1990). Bir İş Popülasyonunda İş Performansının Modellenmesi. *Personel Psikolojisi*, 43 (2), 313-575.
- Çelebi, M. A. (2021). Örgütsel Kimlik-İş Tatmini İlişkisinde İşe Tutulmanın Aracılık Rolü. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(Özel Sayı), 41-51.
- Çelebi, M. A., & Çetin, F. (2021). Örgütsel Kimlik-Rol İçi Ve Rol Dışı Performans İlişkisinde İçsel Güdülenmenin Aracılık Rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (69), 135-152.
- Çetin, F., & Çelebi, M. A. (2021). Çok Boyutlu Örgütsel Kimlik Ölçeği Geçerlilik Ve Güvenilirlik Çalışması. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 228-243.
- Çınar, Ö., & Yeşil, S. (2016). Örgütsel Bağlılık Ve Örgütsel Desteğin Çalışan Performansı Üzerindeki Etkisini İnceleyen Bir Yapısal Eşitlik Model Önerisi. *International Journal Of Social Sciences And Education Research*, 2(1), 349-369.
- Dehaghi, MR ve Rouhani, A. (2014). İran Üniversitesinde Çalışanların Performansını Etkileyen Faktörler ile Öğrencilerin Çalışanların Performansına İlişkin Memnuniyeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Procedia-Sosyal ve Davranış Bilimleri*, 141 , 903-908.
- Demir, S., & Kobal, H. Y. (2021). Örgütsel Kimlik Algısının Örgütsel Bağlılığa Etkileri: Hakkâri Devlet Hastanesi Örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 24(1), 109-126.
- Dutton, J. E., Dukerich, J. M., & Harquail, C. V. (1994). Organizational Images And Member Identification. *Administrative Science Quarterly*, 39(2), 239-263.
- Fombrun, C. J. (1996). *Reputation: Realizing Yalue From The Corporate Image*. Harvard Business School Press.
- Gioia, D. A., & Thomas, J. B. (1996). Identity, Image, And Issue Interpretation: Sensemaking During Strategic Change In Academia. *Administrative Science Quarterly*, 41(3), 370-403.
- Gupta, N. ve Beehr, TA (1982). İş Organizasyonları Hakkında Öz Raporlar İle Alternatif Veri Kaynakları Arasındaki Yazışmanın Testi. *Mesleki Davranış Dergisi* , 20 (1), 1-13.
- Güllüoğlu, Ö. (2012), *Örgütsel İletişim*, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Haslam, S. A., & Ellemers, N. (2005). Social Identity In Industrial And organizational Psychology: Concepts, Controversies And Contributions. *International Review Of Industrial And Organizational Psychology* 2005, 20, 39-118.
- Hatch, M. J., & Schultz, M. (2002). The Dynamics Of Organizational Identity. *Human Relations*, 55(8), 989-1018.

- Hunter, J. E., & Schmidt, F. L. (2004). *Methods Of Meta-Analysis: Correcting Error And Bias In Research Findings*. Sage.
- Karanika-Murray, Maria, Nikita Duncan, Halley M. Pontes, ve Mark D. Griffiths. «Organizational Identification, Work Engagement, and Job Satisfaction.» *Journal of Managerial Psychology (Emerald)* 30, no. 8 (2015): 1019-1033.
- Kirkman, B. L., & Rosen, B. (1999). Beyond Self-Management: Antecedents And Consequences Of Team Empowerment. *Academy Of Management Journal*, 42(1), 58-74.
- Meyer, J. P., & Allen, N. J. (1991). A Three-Component Conceptualization Of Organizational Commitment. *Human Resource Management Review*, 1(1), 61-89.
- Noe, R. A., & Tews, M. J. (2008). *Strategic Training And Development. The Routledge Companion To Strategic Human Resource Management*, 262-284.
- Özen. Y. ve Gül. A. (2007). Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren Örneklem Sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7: 394-422.
- Paşamehmetoğlu, A., & Poyraz, A. B. (2013). Örgütsel Kimlik Algısı, Örgütsel Bağlılık Ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. *Journal of Business Economics*, 2(4), 75-89.
- Pulakos, E. D. (2009). *Performance Management: A New Approach For Driving Business Results*. John Wiley & Sons.
- Sigler, T. H., & Pearson, C. M. (2000). Creating An Empowering Culture: Examining The Relationship Between Organizational Culture And Perceptions Of Empowerment. *Journal Of Quality Management*, 5(1), 27-52.
- Sonntag, K. ve Schmidt-Rathjens, C. (2005). Anforderungsanalyse Und Kompetenzmodelle. Kompetenz, Kognition Und Neue Konzepte Der Beruflichen Bildung , 55-66.
- Stoner, J., Perrewé, P. L., & Hofacker, C. (2011). The development And Validation Of The Multi-dimensional Identification Scale (MDIS). *Journal of Applied Social Psychology*, 41(7), 1632-1658.
- Van Dick, R. ve Wagner, U. (2002). Okul Öğretmenleri Arasında Sosyal Kimlik: Boyutlar, Odaklar Ve İlişkiler. *Avrupa Çalışma Ve Örgüt Psikolojisi Dergisi* , 11 (2), 129-149.
- Van Dick, R., Wagner, U., Stellmacher, J., & Christ, O. (2004). The Utility Of A Broader Conceptualization Of Organizational Identification: Which Aspects Really Matter? *Journal Of Occupational And Organizational Psychology*, 77(2), 171-191.
- Van Knippenberg, D., & Sleebos, E. (2006). Organizational Identification Yersus Organizational Commitment: Self-Definition, Social Exchange, And Job Attitudes. *Journal of Organizational Behavior*, 27(5), 571-584.
- Whetten, D. A., & Godfrey, P. C. (1998). *Identity In Organizations: Building Theory Through Conversations*. Sage.
- Yargıç, TA ve İlies, R. (2002). Kişiliğin Performans Motivasyonu İlişkisi: Meta-Analitik Bir inceleme. *Uygulamalı Psikoloji Dergisi*, 87 (4), 797.

Kaynakça

- Akmataliyev, A. (2001). *Kırgız Folkloru ve Tarihi Kahramanlar*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Aktaş, A. (2020). Farziyetten Sünnete: Şeyhlerin Kanaat Önderliğinde Dönüşüm (Siirt İli örneği). *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 16(1), 72-93.
- Aktaş, A. (2022). Rusya-Ukrayna Savaşında İnsani Diplomasi Aracı Olarak Türkiye'nin Yumuşak Güç Kullanımı. *Journal of History School*, 61, 4081- 4101.
- Aktaş, A. ve Arık, İ. (2023). Whatsapp Kullanıcılarında Oluşan Yeni Alışkanlık ve Davranış Kalıplarının Türk Kültüründeki Âdâb-ı Muâşeret Açısından İncelenmesi. *BURANA-Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Alemdar, K. ve Erdoğan, İ. (1998). *Başlangıcından Günümüze İletişim Kuram ve Araştırmaları*. Ankara: Erek Ofset.
- Altımuşova, Z. (2018). Abdikadir Orozbekov: Kırgız Sovyet Cumhuriyetinin İlk Yöneticisi. *Gazi Türkiyat*, 22, 111-125.
- Arıkoğlu, E., Alimova, C., Askarova, R. ve Selçuk, B. K. (2017). *Kırgızca-Türkçe Sözlük*. Bişkek: KTMÜ Yayınları.
- Atmaca, V. (2007). Anadolu'da Yesevilik - Yesevilik Menakıbnamesi Özelinde Peygamber Tasavvuru-. 38. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (38. ICANAS) (ss. 43-67). Ankara: 10 - 15 Eylül 2007.
- Bayındır, B. (2017). İletişimin İki Aşamalı Akış Modelinin Yeniden Yorumlanması. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 7(4), 599-610.
- Buyar, C. (2017). Kırgız Tarihi – Başlangıcından 1991 Yılına Kadar. İçinde C. Buyar (Editör), *Kırgızistan – Tarih, Toplum, Ekonomi, Siyaset* (s. 47-87). Bişkek: BYR Publishing House.
- Cangöz, İ. (2013). İletişim Kuramları. İçinde E. Yüksel (Editör), *Çizgisel ve Sosyo-Psikolojik Yaklaşımlar* (34-60). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Cumakunova, G. (2005). *Türkçe-Kırgızca Sözlük*. Bişkek: KTMÜ Yayınları.
- Çelik, F. (2017). Kırgız Türklerinin Mutfak Kültürü ve Sofra Adabında Öne Çıkan Unsurların Sosyo-Kültürel ve Dilbilimsel Bakımdan İncelenmesi. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi (ss. 311-323). Ankara: 21 – 23 Kasım 2011.
- Devellioğlu, F. (1999). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabı.
- Dinçkol, B. (2006). Yönetilenlerin Öz Yönetimi - Kamuoyu. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 49-66.
- Erdem, M. (2000). *Kırgız Türkleri Sosyal Antropoloji Araştırmaları*. Ankara: ASAM Yayınları.
- Erdem, M. ve Düzgün, Ü. A. (2020). Kırgız Cumhuriyeti Yargı Sistemi. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 8(15), 195 – 227.
- Erdoğan, İ. ve Alemdar, K. (2005). *Öteki Kuram - Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi*. Ankara: Erk Yayınevi.
- Gözelyuz, G. ve Güngörer, F. (2023). Muş İli Aşiret Yapılanmalarında Görülen Çatışma ve Anlaşmazlıkların Çözümünde Kanaat Önderlerinin Rolü. *Mevzu Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 631-668.
- Gün, F. (2022). Hemedan Atasözlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 9, 541-553.
- Gün, F. (2023). Gelenekten Moderniteye İran Türkleri Âşık İcra Mekânları: Hemedan Bölgesi Örneği. *Folklor Akademi Dergisi*, 6 (3), 1057-1074.
- Gün, F. ve Kasımhane, İ. (2023). İran'da Eski Türk Kültürünün İzleri: Komican Bölgesi Kaya Kültü Örnekleri. *Journal of History School*, 62, 97-124.
- Günay, Ü. (2012). *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Güngör, A. ve Güngör A. C. (1998). *Türkçe Açıklamalı Kırgız Atasözleri*. Ankara: Engin Yayınevi.

- Güz, N. ve Demirtaş, Z. G. (2021). Yeni Medyada Kaynağa Güven ve Kanaat Önderleri. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(1), 189-215.
- Habermas, J. (2010). *Kamusal Yaşamın Yapısal Dönüşümü*. (çev. Bora, T. ve Sancar, M.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- İbragimov, M. (2005). *Kırgız Makal-Ilakap, Uçkul Sözdözü*, Karabalta.
- İbrayev, Ş. (1998). *Destanın Yapısı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İsakov, A. ve Murzakulova, G. (2009). Bir Değer Müessesesi Olarak Aksakallık (Kırgızistan Örneği). *Değerler ve Eğitimi Dergisi*, II. 575-489.
- Kapani, M. (1998). *Politika Bilimine Giriş*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Kaplan, M. (2001). *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar – Tıp Tahlilleri*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Neuman, E. N. (1998). *Kamuoyu Suskunluk Sarmalının Keşfi*. (çev. M. Özkök) Ankara: Dost Yayınevi.
- Orçan, M. (2021). Himayeci Toplum Kültürü Olarak Kırgızlarda Ököl Aile Geleneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(ÖS), 86-94.
- Özcan, Z. (2021). Covid-19 Pandemisinde Birer Kanaat Önderi Olarak Siyasi Parti Liderlerinin Sosyal Medya Paylaşımları Üzerine İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(39), 324-352.
- Özensel, E. (2023). Kırgız Toplumunda Bir Kurum Olarak Aksakallar. *İnsan Ve Toplum Dergisi*, <https://insanvetoplum.org/online-first>, (E.T.: 17.01.2024).
- Özyurt, C. (2023). Bir Devrimci Portresi Olarak Elveda Gülsarı: Kolhozlarda Aile ve Arkadaşlık İlişkilerinin Kırılganlığı. *İnsan Ve Toplum*, 13(4), 121-143.
- Roy, O. (2000). *Yeni Orta Asya - Ulusların İmal Edilişi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Saraçbaşı, M. E. ve Minnetoğlu, İ. (2002). *Örneklili ve Açıklamalı Türkçe Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Saray, M. (1996). *Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Şavk, Ü. Ç. (2002). *Kırgız Atasözleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tam, M. S. (2020). Sosyal Medya Etkileyicilerinin Kanaat Önderliği Rolü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(2), 1325-1351.
- Tekinalp, Ş. ve Uzun, R. (2009). *İletişim Araştırmaları ve Kuramları*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Togan, A. Z. V. (1981). *Bugünkü Türkili (Türkistan) ve Yakın Tarihi, Cilt 1*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Tutar, H. (2007). Kırgızlarda Akrabalık Terminolojisi ve Akrabalık İlişkileri. *Türkiyat Araştırmaları*, (6), 155-171.
- Türk Dil Kurumu (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Ulaş, T. (2021). Kanaat Önderleri Olarak Köşe Yazarlarının Twitter Kullanımları. *Selçuk İletişim Dergisi*, 14(3), 1433-1463.
- Ulutaş, E. (2015). Toplumsal Bir Tıp: Kanaat Önderi. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ünal, A. (2016). Kırgız Toplumunda Evlilik Türleri. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (25), 229-260.
- Ünal, A. (2017). Kırgız Ailesinin Yapısal Analizi. İçinde C. Buyar (Editör), *Kırgızistan – Tarih, Toplum, Ekonomi, Siyaset*, (s. 113-155). Bışkek: BYR Publishing House.
- Yıldız, N. (2017). *Manas Destanı (W. Radloff) ve Kırgız Kültürü ile İlgili Tespit ve Tahliller*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yüksel, E. (2013). İletişim Kuramları. İçinde E. Yüksel (Editör), *İletişim Kuramlarına Giriş* (s. 1-34). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

KAYNAKÇA

- Arklan, Ü. ve Rençber, H. (2020). Dijital Medya ve Dijital Toplum. İçinde D. Öcal ve H. Polat (Editör), *Dijital Reklamcılık* (s. 45-75). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık
- Arklan, Ü., Sandıkcı, Y. T., ve Samed, S. (2022). Film ve Dizi Afişlerinde Pazarlama İletişimi Stratejisi Olarak Cinsel Çekicilik Kullanımı: Netflix Türkiye Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 300-316.
- Bahar, R. (2006). Grafik Atölye Derslerinde Afiş Konusunun Ele Alınmış Biçimleri Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Cheng, J. M. S., Blankson, C., Wang, E. S. T. ve Chen, L. S. L. (2009). Consumer Attitudes and Interactive Digital Advertising. *International Journal of Advertising*, 28 (3), 501-525.
- Çakmak S. ve Karoğlu A. (2020). Grafik Tasarımının Fotoğraf Sanatındaki Gerçeküstü İzdüşümü: Foto Manipülasyon. *Akademik Sosyal Araştırma Dergisi*, 8 (102), 129-145.
- Deliduman, C. ve Çakmak, S. (2017). Kültürel ilan uygulamaları illüstrasyonu. *İdil Dergisi*, 6 (29), 311-328.
- Demirel, G. (2015). Fotoğrafın Manipülasyon ve Gündem Saptama Gücü. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1 (2), 625-636.
- Dumlu, G. (2021). Fotoğraf Sanatında Sürrealizm ve Foto-Manipülasyon. *Pearson Journal*, 6(11), 123-137.
- Işık, K. (2012). *Çağımızın Tanıkları Belgeselciler Fotoğrafları Anlatıyor*. (çev. H. Yılmaz). İstanbul: Espas Yayınları.
- Light, K. (2012). *Çağımızın Tanıkları Belgesel Fotoğrafçılar Anlatıyor*. (çev. H. Yılmaz). İstanbul: Espas Yayınları.
- Louisa H. (2017). Digital Advertising Clutter in an Age of Mobile Media. İçinde S. Rodgers ve E. Thorson (Editör). *Digital Advertising: Theory and Research* (s. 69-86). New York: Routledge.
- McMillan, S. J. (2004). Internet advertising: One face or many. *Internet advertising: Theory and research*, (2nd edition). İçinde D. W. Schumann ve E. Thorson. University of Tennessee Knoxville.
- Messarıs, P. (1997). *Visual Per-suasion: The Role of Images in Advertising*, Sage Publication.
- Özdemir, F. (2013). Reklamın Öteki Yüzü, Manipülasyon. İçinde Uluslararası Sanat, Tasarım ve Manipülasyon Sempozyumu (ss. 355-358). Sakarya: 21-23 Kasım 2013.
- Ürper, O. (2019). Reklam Fotoğraflarında Manipülasyon Uygulamaları ve Gerçekliğin Yeniden Sunumu. *Kontrast Dergisi*, 38 (1), 1-10.
- Yamı, V. Ş. (2009). Dijital Manipülasyon ve Medya Etiği. İçinde M. Yağbasan (Editör). Medya ve Etik Sempozyumu (ss. 49-63). Elazığ: 7-19 Ekim 2009.
- Yazar, İ. Y. T. (2022). Bilişim Çağı Afiş Tasarımlarında Dijital Fotoğraf Kullanımı. *Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences (Joshas)*, 6 (28), 1120-1137.
- Yazar, T., ve Yalçın, İ. (2018). Dijital Teknoloji ve Fotoğraf Sanatı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 612-621.
- Yeraltı, G. (2005). Grafik Sanatı İçerisinde Afiş Sanatımızın Gelişimi. *Anadolu Üniversitesi Sanat Dergisi*, 16 (22), 1-16.
- Yıldız, M. E. (2019). Yasalarda Psikolojik Olarak Oluşturulmamış ve Sınıflandırılmış Parçalar. *Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 43-64.
- Yüksekbilgili, N. Ş. (2013). Afiş Tasarımında Dikkate Alınan Kriterlerin Algılanmasının Analizi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi.

KAYNAKÇA

- Aslan, M. (2019). Sinemada Kadın: Başka Dilde Aşk Filmi Üzerine Bir İnceleme. *Selçuk İletişim*, 12(1), 199-215.
- Butler, J. (2008). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*. (çev. B. Ertür). İstanbul: Metis Yayınları.
- Can, Ş.(2011). *Klasik Yunan Mitolojisi*. İstanbul: Ötüken Yayın
- Coruk, H.Ü. (2021). Canavardan Kızkardeş: Medusa Miti Üzerinden Sanatta Yeniden Anlamlandırma ve Yeniden Üretim. *ViraVerita E-Journal*, 13(1), 192-208.
- Cömert, B. (2006). *Mitoloji ve İkonografi*. Ankara: De Ki Yayınları.
- Demiralp, D. (2008). Sanatını Çağının Felsefi Işığında Biçimlendiren Bir Heykeltraş: Antik Yunanlı Polykleitos. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 2(6), 7-80.
- Dowling, C. (2020). *Sindrella Kompleksi: Çağdaş Kadının Bağımsızlık Korkusu*. İstanbul: Afrika Yayınları.
- Ege, Ö. (2020). Hayali Evrenler: Kadın Kahramanın Fantastik Yolculuğu. *SineFilozofi Dergisi*, s(2), 534-540.
- Ford, M. (2022). *Yunan Mitolojisi-Kahramanlar, Tanrılar ve Canavarlar* (çev. B. Yılmazcan). Ankara: Akılçelen Kitaplar.
- Gardner, E.A. (1910). *Six Greek Sculptures*. London:Duckworth
- Gariper, K. (2022). Mitten Sinemaya Olympostan Hollywooda Göstergeler Arası Düzlemde Tanrıların Göçü. *Milli Folklor*, 17(1), 1-134.
- Grimal, P. (2012). *Yunan Mitolojisi*. (çev. N. Özyıldırım). Ankara: Dost Kitapevi.
- Kardeniz, S. (2018). Efsane ve Mitoloji Üzerine Genel Bir Değerlendirme ve Efsane Mitoloji İlişkisi. *AMS Dergisi*, 6(12), 319-320.
- Kef, E. (2020). Cinsiyet Algısının Mitsel Kökeni. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, s(31), 22-41.
- Kerenyl, K. (2018). *Yunan Mitolojisi: Tanrılar, İnsanlar ve Kahramanlar*. İstanbul: Say Yayıncılık.
- Keykubatlı, S. (2018). Yunan Mitolojisinde Başlıca Karakterler. *Sanat Tarihi Dergisi*, 6(1), 1-91.
- Marangoz, Ö. (2019). Afrodite Betimlemeleri Işığında Antik Yunan Sanat Anlayışı Üzerine Bir İnceleme. *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2(6), 7-80.
- Satıcı, H. (2023). Beyazperdede Erkeğin Gölgesindeki Kadınlar: Feminist Film Teorileri Bağlamında Bombshell Filmi İncelemesi. *SineFilozofi Dergisi*, 8(16), 369-371.
- Sandalcı, S. (2021). *Yunan Mitolojisi: Çok Tanrılığın ve Tanrılaşmanın Mantığı*. İstanbul: BKM.
- Tuğrul, S. (2010). *Edebi Kutsal Ezeli Kurban*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Tüysüz, D. (2019). Mitolojinin Sinemada Modern Yorumu: “Nerdesin Be Birader” ve “Kutsal Geyiğin Ölümü” Filmlerinde Çağdaş Odysseus ve Agamemnon Hikayeleri. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s(21), 323-341.
- Yeter, S.C. ve Özcan, K. (2022). Lilith Figürü Üzerinden Mitoloji ve Dinlerdeki Kadın Algısına Feminist Perspektiften Bakış. *Rumelide Journal Of Language and Literature Studies*, Özel sayı(1), 506-510.

Kaynakça

- Çiğdem, B. (2010). Sinemada Göstergebilimsel Yaklaşım: Film Okumada Göstergenin İşlevi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büker, S. (2023). *Sinemada Anlam Yaratma*. İstanbul: Hayalperest Kitap.
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel Serüven*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Denli, S. (tarih yok). Göstergebilim açısından grafik gösterge anlamlarının incelenmesi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Derman, D. (1989). *Jean-Luc Godard'ın Sinemasında Kadının Yeniden Sunumu*. Ankara: Değişim Yayınları.
- Guzzetti, A. (1973). Christian Metz and the Semiology of the Cinema. *Journal of Modern Literature*, 292-308.
- Güçhan, G. (1989). Christian Metz, Göstergebilim ve Psikanaliz. *Kurgu*, 103-112.
- Ünal, M. F. (2016). Göstergebilimin Serüveni. *Mütefekkir*, 379-398.
- Metz, C. (1974). *Film Language: A Semiotics of the Cinema*. Chicago: University of Chicago Press.
- Mitry, J. (1989). *Sinema Estetiği ve Psikoloji*. İzmir: 9 Eylül Üniversitesi .
- Saussure, F. D. (2001). *Genel Dilbilim Dersleri*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Witt, M. (2013). *Jean-Luc Godard, Cinema Historian*. Indiana: Indiana University Press.
- Wollen, P. (2004). *Sinema Teorileri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Zettle, H. (1990). *Sight Sound Motion*. California: Wadsworth Pub.

KAYNAKÇA

- Akbay, A., Öztaş, Y. ve Bozdayı, G. (2000) *Klinik Laboratuvarında Temel Kavramlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yayınları Yayın No:1.
- Aktaş, K. (2014). Etik-Ahlâk İlişkisi ve Etiğin Gelişim Süreci. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 22-32.
- Arklan, Ü., Soy, S. ve Sandıkcı Y. T. (2022). İnsan ve Toplumun Dijitalleşmesi: İletişim. İçinde E. Eke ve M. T. Uysal (editör), *Dijital İnsan ve Toplum: Geçmiş, Bugün ve Gelecek Perspektifi* (s. 159-186). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Arslan, Ş. (2022). Sosyal Medya ve Dezenformasyon Tehdidinde Gazetecilik. *Aksaray İletişim Dergisi*, 4(2), 107-134. <https://doi.org/10.47771/aid.1102392>.
- Aydoğan, F. ve Kırık, A. M. (2012). Alternatif Medya Olarak Yeni Medya. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (18), 58-69.
- Bilgin, N. (2016). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Çağlak, E. (2019). Medyada Algı Yönetimi Aracılığıyla Kamuoyu Oluşturulması: 1915 Avusturyasında Broken Hill Olayı Üzerinden Savaş Söylemi Çözümlemesi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21, 109-125.
- Dezenformasyonla Mücadele Merkezi (2024) “Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Ne Yapar?” <https://www.dmm.gov.tr/> (E.T.: 27.01.2014).
- Erdoğan, İ. (2013). Yeni Medya Gazeteciliğinde Etik Bir Paradigma Belirlemenin Kapsamı ve Sınırları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 36, 254-272.
- Glenski, V., Volkova, S. ve Kumar S. (2020). User Engagement With Digital Deception. İçinde K. Shu, S. Wang, D. Lee ve H. Liu (Editör) *Disinformation, misinformation, and fake news in Social Media Emerging Research Challenges and Opportunities* (s. 39-61). Springer.
- Gül, S. S. ve Nizam, Ö. K. (2021). Sosyal Bilimlerde İçerik Ve Söylem Analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 181-198. doi: 10.30794/pausbed.803182.
- Güven, G. Ö. (2021). Ayın Karanlık Yüzü: Yeni Medya ve Etik. *TRT Akademi*, 6(12), 644-651.
- İrak, H. (2022). Post-Truth Çağda Dijital Dezenformasyon: Covid-19 Aşı Karşıtı Haberler Üzerine Bir İnceleme. *Ahi Evran Akademi*, 3(1), 115-129.
- Jaster, R. ve Lanius, D. (2021). Speaking of Fake News: Definitions and Dimensions. İçinde S. Bernecker, A. K. Flowerree, ve T. Grundmann (Editör) *The Epistemology of Fake News* (s. 17-45). Oxford: Oxford University Press.
- Kaplan, Ç. (2009). Kamu Yönetiminde Etik ve Kamu Çalışanlarının Etik Kavramını Algılayışları. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3), 343-355.
- Karakoç, Y. (2012). Hukuk-Etik İlişkisi. İçinde Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar-V Sempozyumu (91-95). İstanbul: 13-17 Eylül 2010.
- Küçüköz Aymedim, D. (2022): İyi, Kötü ve Eleştirel Yeni Medya. İçinde Ayaz, F. ve Taşdelen, B. (Editör) *Bir Yaşam Alanı Olarak Dijital Medya* (s. 31-54). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Öercioğlu, A. (2018). Vergi Etiği Yaklaşımı. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (36), 35-51.
- Öğülmüş, S. (1991). İçerik Çözümlemesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 24(1), 213-228. doi: 10.1501/Egifak_0000000729.
- Rençber, H. (2019). Siyasal İletişimde Teknolojinin Dijital Dönüşümü. İçinde B. Solmaz (Editör) *Siyasal İletişimin Dijital Dönüşümü* (s. 71-106). Konya: Literatürk Academia.
- Shu, K., Wang, S., Lee, D. ve Liu, H. (2020). Mining Disinformation and Fake News: Concepts, Methods, and Recent Advancements. İçinde K. Shu, S. Wang, D. Lee ve H. Liu (Editör) *Disinformation, misinformation, and fake news in Social Media Emerging Research Challenges and Opportunities* (s. 1-19). Springer.

- Şahin, F. K. (2023). Yeni Medya Etiğinde Nerede Durulmalı. *Uluslararası İletişim ve Medya Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 17-25.
- Şeşen, Y. (2020). Bilgi Yayımının Sınırları: İletişim Etiği Unsurları. İçinde D. Ünal ve S. Doğan (Editör), *Küresel Dünyada İletişimin Dijital Yüzleri* (s. 203-214). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Şişman, B. (2012). Sayısal Kültür, Toplum ve Medya: MSN Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, (3), 89-101.
- Türk Dil Kurumu (2024). “Dezenformasyon” <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 22.01.2014).
- Türk Dil Kurumu (2024). “Etik” <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 16.01.2014).
- Utma, S. (2022). *Medyada Gerçeklik Algısının Dönüşümü Medya ve Dezenformasyon*. Ankara: İKSAD Yayınevi.
- Uzun, R. (2011). *İletişim Etiği Sorunlar ve Sorumluluklar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Vardal, Z. B. (2015). Yeni medya ve etik. *International Multilingual Academic Journal*, 2(1). 95-103
- Warre, H. C. (2003). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- White, M. D. ve Marsh, E. E. (2006). Content Analysis: A Flexible Methodology. *Library Trends*, 55(1), 22-45.
- Yoloğlu, N. (2017). Küresel Medya ve İletişim Anlayışında Aktüel Enformasyondan Dezenformasyona Yöneliş. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 2(1), 8-15.

İlkokul ve Ortaokullara Yönelik Kariyer Planlama Tavsiyeleri EL KİTAPÇIĞI

Doç. Dr. Yeliz YEŞİL

EĞİTİM
yayınevi

İLKOKUL VE ORTAOKULLARA YÖNELİK KARİYER PLANLAMA TAVSİYELERİ EL KİTAPÇIĞI

Doç. Dr. Yeliz Yeşil

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-43-0

1. Baskı, Ocak 2024

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

İLKOKUL VE ORTAOKULLARA YÖNELİK KARİYER PLANLAMA TAVSİYELERİ EL KİTAPÇIĞI

Doç. Dr. Yeliz Yeşil

X+90 s., 100x150 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6613-43-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Aktın, K. (2017). 6. Sınıf Kız Çocuklarında Kariyer Bilinci Üzerine Bir Araştırma, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (4), 1619-1634.
- Ali, S. R., McWhirter, E. H. ve Chronister, K. M. (2005). Self-Efficacy and Vocational Outcome Expectations for Adolescents of Lower Socioeconomic Status: A Pilot Study. *Journal of Career Assessment*, 13(1), 40–58.
- Atli, A. (2016). Lise öğrencilerinin meslek tercihlerinin yetenek, ilgi ve mesleki değerlerine göre incelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 17 (1), 555-573.
- Bacanlı, F. (1995). *Mesleki Grup Rehberliğinin Lise Öğrencilerinin Mesleki Olgunluk Düzeylerine Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Bussell, K., Cunningham, P.D., Fletcher, E.C., Boone, B.J. ve Lepicki, T. (2021). Partnering with Families for Middle School Career Exploration, Research-Based Strategies for Middle-Level Educators, The Ohio Statewide Family Engagement Center at The Ohio State University.
- Can, A. ve Taylı, A. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 321-346.
- Chen, C., Sonnert, G. ve Sadler, P. M. (2020). The Effect Of First High School Science Teacher's Gender and Gender Matching On Students' Science Identity In College. *Science Education*, 104(1), 75–99.
- Clutter, C. (2010). *The Effects of Parental Influence On Their Children's Career Choices*. (Doctoral Dissertation). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Çelik, F.N. (2018). *Ortaokul Öğrencilerinde Kariyer Gelişiminin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi: Ankara Gölbaşı Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Ankara.

- Elekoğlu, A.A., İnce, M. ve Eker, C. (2023). Ortaokul Öğretmenlerinin Bireysel Kariyer Yönetimi Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *International Journal Of Social Humanities And Administrative Sciences*, 9 (65), 2954-2963.
- Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.
- Hai, D.V., Huong, N.T., Son, P.V. ve Le, H.T.T., Factors Affecting Career Guidance and Counselling Activities for Middle School Students in the North Central Region of Vietnam, *American Journal of Educational Research*, 2022, 10(9), 553-559.
- Herr, E. L. ve Cramer, S. H. (1996). Career Guidance and Counseling Through The Lifespan. Systematic Approaches (5th ed.). New York: Harper Collins.
- Hewitt, J. (2010). Factors influencing career choice..
- Holland, J. (1994) Self Directed Search. Odessa, FL: Resources of Psychological Assessment.
- Hooley, T. (2012). How the internet changed career: framing the relationship between career development and online expertise. *Journal of the General Institute for Career Education and Counselling (NICEC)* 29.
- Hooley, T. (2021). Career education in Primary School. myfuture Insights series. Melbourne, Education Services Australia.
- Ferry, N.M. (2006). Factors influencing career choices of adolescents and young adults in rural Pennsylvania. *Journal of Extension*, 44 (3), 1-6.
- Işıklar, A. ve Bozgeyikli H. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Kariyer Gelişimlerinin Demografik Faktörler Açısından İncelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(19), 10-29.

- Jin,L, Wen,Y. ve Zeng, X. (2023). An Analysis of Factors Influencing Secondary School Students' Career Planning, *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 8, 1991-1998.
- Karalıoğlu, G., ve Semerci, N. (2023). Sekizinci Sınıf Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 72-91.
- King, S. (1989). Sex Differences in a Causal Model of Career Maturity. *Journal of Counseling and Development*, 68, 208–215.
- Köse, T.A. ve Yangın, S. (2015). İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Bilimsel Kariyer İlgileri, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (RTEÜ Journal of Social Sciences)*, 1 : 45-66.
- Kurnaz,Ö.ve Bozkurt, E. (2022). Okullarda Kariyer Eğitimi Programlarının Uygulanması ve Yapılan Çalışmalara İlişkin Psikolojik Danışmanların Görüşleri, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching*,11(4),71-78.
- Kutlu M.(2012). Anadolu ve Genel Lise Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Mesleki Olgunluk Düzeylerinin İncelenmesi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13(1), 23-41.
- Kuzgun, Y. (1995). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2000). Üniversiteler yükseköğretim programları ve meslekler rehberi. Ankara: T.C. Yükseköğretim Kurulu Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi.
- Kuzgun, Y. (2006). İlköğretimde meslek gelişimi. İçinde Kuzgun Y. (Edt.). İlköğretimde Rehberlik (s 125-155). Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Kuzgun, Y. (2014). Meslek Rehberliği ve Danışmanlığına Giriş (6 b.). Ankara: Nobel.
- Levinson, E. M., Ohler, D. L., Caswell, S. Ve Kiewra, K. (1998). Six Approaches to the Assessment of Career Maturity. *Journal of Counseling & Development*. 76 (4), 475– 482.
- Pekkaya, M., & Çolak, N. (2013). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin önem derecelerinin AHP ile belirlenmesi. *International Journal of Social Science*, 6 (2), 797-818.
- Polat, F.B., Ardıç,K. ve Özdemir,Y. (2016). Bireysel Kariyer Planlamada Etkili Olan Faktörlerin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Sakarya Devlet Okulları Örneği, *İşletme Bilimi Dergisi (JOBS)*, 4(1): 29-65.
- Robberts, S. (2002). Parents. University of Minnesota, Counseling and Career Services.
- Shen, Q.(2021). The Importance of Integrating Career Planning Education into High School Curriculum, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, v:615,2115-2120.
- Sears, S. J. ve Gordon, V. N. (2002). *Building Your Career: A Guide to Your Future* (3rd ed.). Prentice Hall.
- Super, D. E. (1963). The Definition and Measurement of Early Career Behavior: A First Formulation. *Personnel and Guidance Journal*, 41, 775–779.
- Super D. (1976). Career education and the meaning of work. U.S. Dept. of Health, Education, and Welfare, Washington: U.S. Govt. Print. Off.
- Super D. (1990). A Life Span, Life Space Approach to Career Development. In D.Brown & L. Brooks (Edit.) *Career Choice and Development: Applying Contemporary Theory to Practice* (s.197-261). San Francisco: Jossey-Bass.

- Şeker, G.(2022). Liseye Geçişte Kariyer Planlaması: Umut ve Aile Desteğinin Rolü, *USBED*, 4(7) ,687-702.
- Korkut-Owen, F. (2008). Mesleki Seçimleri Etkileyen Ana Etmenler, (R. Özyürek Ed). Kariyer Yolculuğu içinde, (ss.1-23), Ankara: Ulusal Ajans.
- Köksal, O., Dilci, T. ve Yolcubal, D. (2013). Algılanan Anne Baba Tutumlarının Kız Çocuklarının Kariyer Beklentisi Üzerine Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Ekev Akademik Dergisi*, 1(57), 421-434.
- Leung, S. A. (2008). The Big Five Career Theories. J. A. Athanasou ve R. Van Esboreck (Eds.). *International handbook of career guidance* içinde (pp. 115-132). Springer Science and Business Media.
- Mahaffy, K. A., & Ward, S. K. (2002). The Gendering Of Adolescents' Childbearing And Educational Plans: Reciprocal Effects And The Influence Of Social Context. *Sex Roles: A Journal of Research*, 46(11-12), 403–417.
- Maxwell, D. E. ve Okwulehie, C. (2019).Factors Affecting Career Choice Among Senior Secondary School Students In Obio/Akpor Local Government Area Of Rivers State: (Implication for Counselling), *International Journal of Innovative Social Sciences & Humanities Research*, 7(1):46-58.
- Newton, D. A, Grayson, M. S, Whitley T. W. (1998). What predicts medical student career choice? *J Gen Intern Med* 13:200-23.
- Osborn, D. ve Baggerly, J.N. (2004), “School Counselors’ Perceptions of Career Counseling and Career Testing: Preferences, Priorities and Predictors, *Journal of Career Development*, 31(1), 45-59.
- Savickas, M. L. (1984). Career Maturity: The Construct and its Measurement. *Vocational Guidance Quarterly*. 32, 222–231.

- Tanrıverdi, H. ve Aydın-Kavsut, B. (2015). Anadolu Öğretmen Lisesi Öğrencilerin Öğretmenliğe Yönelik Tutumları ve Meslek Seçimini Etkileyen Faktörle Arasındaki İlişki. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(54), 1-18.
- Tella, A., Adu, O. E ve Toyobo, O. M. (2007). Parental education, peer and gender effect on academic achievement of secondary schools students. In: Bostswana. Medwell Journals. Soc. Sci., 2(1): 76-83.
- Yayla, A. ve Bacanlı,F. (2011). İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Gelişimleri ile Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, *İlköğretim Online*, 10(3), 1148-1159.
- Yaylacı, Ö. G.(2007). İlköğretim Düzeyinde Kariyer Eğitimi ve Danışmanlığı, *Bilig*, 40, 119-140.
- Yeşil, A. ve Karaboğa, Balcı F. A. (2021). Ortaokul öğrencilerinde toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı. *Journal of Qualitative Research in Education*, 28, 51-78.
- Yeşil,Y. (2021). ‘Lise Öğrencileri İçin Kariyer Planlama Üzerine Tavsiyeler El Kitabı’, Eğitim Yayınları,Konya.
- Yeşilyaprak, B. (2021). Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı. Ankara: Pegem.

İnternet Kaynakları

- Arı Önokul, 3-5 yaş, <https://www.ariokullari.k12.tr/arionokul/>, erişim tarihi:17.12.2023.
- Atatürk Köşesi, <https://www.tedatakent.k12.tr/ortaokul/bransdersleri/sosyal-bilgiler/ataturk-ve-ogrenciler/>, erişim tarihi:07.11.2023.
- Bernstein, L. (2021).What Career Planning Really Means for Elementary Students, <https://xello.world/en/blog/career-exploration/career-planning-elementary-students>, erişim tarihi:13.10.2023.

- College and Career Activities for Middle School, <https://tr.pinterest.com/pin/755619643711376236/>, erişim tarihi: 11.11.2023.
- Çocuklar İçin Kariyer Planlaması Neden Önemli? <https://www.dbe.com.tr/tr/cocuk-ve-genc/11/cocuklar-icin-kariyer-planlamasi-neden-onemli/>, erişim tarihi: 11.10.2023.
- Education planner (2022). Career Planning Checklist: Middle School, <http://www.educationplanner.org/students/career-planning/checklists/middle-school.shtml>, erişim tarihi: 13.10.2023.
- Ferrier, G. (2023). Career Planning in Secondary Schools: a guide for careers leaders, <https://xello.world/en-gb/blog/post-secondary-preparation/career-planning/>, erişim tarihi: 17.11.2023.
- Guide on Life Planning Education and Career Guidance for Secondary Schools 1st Edition, Career Guidance Section School Development Division, Education Bureau (May 2014) , https://lifepanning.edb.gov.hk/uploads/page/attachments/CLP-Guide_E_r3.pdf, erişim tarihi: 11.12.2023.
- Kariyer Planlaması Nedir?, <https://www.educationforinnovation.org/kariyer-planlamasi-nedir/>, erişim tarihi: 17.11.2023.
- Kariyer Planlama ve Geliştirme El Kitabı, Afyonkarahisar, 2014, <https://www.siirt.edu.tr/dosya/personel/kisisel-gelisim-kaynaklar-siirt-202021215912210.pdf>, erişim tarihi: 17.11.2023.
- Mersin Amerikan Kültür Koleji, 8. Sınıflarımızda Teog Sınavlarına Hazırlık Çalışmaları, erişim tarihi: 21.12.2023.
- Ortaokul Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması, <https://www.tubitak.gov.tr/tr/yarismalar/icerik-ortaokul-ogrencileri-arastirma-projeleri-yarismasi>, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, erişim tarihi: 07.11.2023.
- Secondary education data, <https://data.unicef.org/topic/education/secondary-education/>, erişim tarihi: 11.12.2023
- Six Ways to Help Middle Schoolers Create a Kind, Trusting Culture, <https://www.amle.org/six-ways-to-help-middle-schoolers-create-a-kind-trusting-culture/>, erişim tarihi: 17.12.2023.

- Shaffer, J. (2021). The Importance of Middle School, <https://www.teachhub.com/classroom-management/2019/09/the-importance-of-middle-school/>, erişim tarihi:15.10.2023.
- The Benefits of College and Career Readiness for Middle School Students, <https://blog.definedlearning.com/the-benefits-of-college-and-career-readiness-for-middle-school-students>, erişim tarihi: 13.12.2023.
- The Parents' Guide to Secondary School:Types of School, <https://www.theschoolrun.com/parents-guide-secondary-school-types-school>, erişim tarihi:21.12.2023.
- Thinking of A Career in Middle School, <https://www.youtube.com/watch?v=d-DoNgtfNcc>, erişim tarihi:17.12.2023.
- 4 Fun Career Planning Activities for Secondary Students, <https://kuder.com/blog/4-fun-career-planning-activities-for-secondary-students/>, erişim tarihi:11.12.2023.
- <https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%9Fraf/ortaokul-%C3%B6%C4%9Frencileri-down-sendromlu-%C3%A7ocuk-gm1202387170-345177022>, erişim tarihi:01.11.2023.

Editor:

Prof. Dr. Didem Öney Derin

International Research in

Health

Sciences IX

EĞİTİM
yayınevi

INTERNATIONAL RESEARCH IN HEALTH SCIENCES IX

Editor: Prof. Dr. Didem Önay Derin

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Kübra Konca Nam

Cover Designer: Eğitim Yayinevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-625-6658-47-9

1. Edition, March 2024

Printing and Binding

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Printing House Certificate No: 47381

Library Information Card

INTERNATIONAL RESEARCH IN HEALTH SCIENCES IX

Editor: Prof. Dr. Didem Önay Derin

IV+80, 135x215 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-625-6658-47-9

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti.

EĞİTİM
yayinevi

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Őukran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitabınız

REFERENCES

- Amino, N., & Hidaka, Y. (1995). Various types of immunoassay. *Nihon Rinsho. Japanese Journal of Clinical Medicine*, 53(9), 2107–2111.
- Amiri, M., Arshi, S., & Saberi, R. S. (2022). Recent advances in immunosensors for healthcare. In *The Detection of Biomarkers* (pp. 335–368). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-822859-3.00014-6>
- Arakawa, H. (2017). Development of Highly Sensitive Analytical Methods for Biologically Relevant Materials and Their Pharmaceutical Applications. *Chemical and Pharmaceutical Bulletin*, 65(12), 1099–1112. <https://doi.org/10.1248/CPB.C17-00787>
- Ba Hashwan, S. S., Khir, M. H. M., Nawi, I. M., Ahmad, M. R., Hanif, M., Zahoor, F., Al-Douri, Y., Algamili, A. S., Bature, U. I., Alabsi, S. S., Sabbea, M. O. B., & Junaid, M. (2023). A review of piezoelectric MEMS sensors and actuators for gas detection application. *Discover Nano*, 18(1), 25. <https://doi.org/10.1186/s11671-023-03779-8>
- Bandopadhyay, R., Rathod, S. S. S., & Mishra, A. (2022). Enzyme-Linked Immunosorbent Assay. In *Analysis of Naturally Occurring Food Toxins of Plant Origin* (pp. 215–244). CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9781003222194>
- Barik, S. K., Mohanty, K., Bisht, D., Joshi, B., Jena, S., & Tripathy, S. (2018). An overview of enzyme immunoassay: The test generation assay in HIV/AIDS testing. *J AIDS Clin Res*, 9(762), 2.
- Batista Rodrigues, E. S., Mello e Silva, G. N. de, Macêdo, I. Y. L. de, Pio dos Santos, W. T., Souza, G. R. L. de, Santos, G. H., Wastowski, I. J., Ates, H. C., Dincer, C., & Gil, E. de S. (2022). Impedimetric Immunosensor for On-Site Measurement of Rituximab from Invasive and Non-Invasive Samples. *Journal of The Electrochemical Society*, 169(5), 057529. <https://doi.org/10.1149/1945-7111/ac725b>
- Berger, A. E., Gleizes, A., Waeckel, L., Roblin, X., Krzysiek, R., Haccin-Bey-Abina, S., Soriano, A., & Paul, S. (2022). Validation study of a new random-access chemiluminescence immunoassay analyzer i-TRACK10® to monitor infliximab and adalimumab serum trough levels and anti-drug antibodies. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(17), 9561.
- Bihani, S., Gupta, A., Mehta, S., Rajczewski, A. T., Johnson, J., Borishetty, D., Griffin, T. J., Srivastava, S., & Jagtap, P. D. (2023). Metaproteomic Analysis of Nasopharyngeal Swab Samples to Identify Microbial Peptides in COVID-19 Patients. *Journal of Proteome Research*, 22(8), 2608–2619. <https://doi.org/10.1021/acs.jproteome.3c00040>
- Browne, D. J., Kelly, A. M., Brady, J. L., & Doolan, D. L. (2022). A high-throughput screening RT-qPCR assay for quantifying surrogate markers of immunity from PBMCs. *Frontiers in Immunology*, 13, 962220. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2022.962220>

- Burcu Bahadır, E., & Kemal Sezgintürk, M. (2015). Applications of electrochemical immunosensors for early clinical diagnostics. *Talanta*, *132*, 162–174. <https://doi.org/10.1016/J.TALANTA.2014.08.063>
- Chhillar, M., Kukkar, D., Kukkar, P., & Kim, K.-H. (2023). Nanoparticle-antibody conjugate-based immunoassays for detection of CKD-associated biomarkers. *TrAC Trends in Analytical Chemistry*, *158*, 116857. <https://doi.org/10.1016/j.trac.2022.116857>
- Darwish, I., Alzoman, N., & Khalil, N. (2023). A Novel Highly Sensitive Chemiluminescence Enzyme Immunoassay with Signal Enhancement Using Horseradish Peroxidase-Luminol-Hydrogen Peroxide Reaction for the Quantitation of Monoclonal Antibodies Used for Cancer Immunotherapy. *Chemosensors*, *11*(4), 245. <https://doi.org/10.3390/chemosensors11040245>
- Dita, M. C. (2021). Enzyme Linked Immunosorbent Assay (ELISA). *Natural Sciences Engineering and Technology Journal*, *1*(2), 29–38. <https://doi.org/10.37275/nasetjournal.v1i2.6>
- Dong, H., An, X., Xiang, Y., Guan, F., Zhang, Q., Yang, Q., Sun, X., & Guo, Y. (2020). Novel Time-Resolved Fluorescence Immunochromatography Paper-Based Sensor with Signal Amplification Strategy for Detection of Deoxyvalenol. *Sensors*, *20*(22), 6577. <https://doi.org/10.3390/s20226577>
- Dorozhko, E. V., Lunev, N. A., Korotkova, E. I., Slepchenko, G. B., Lipskikh, O. I., & Mikhnevich, E. I. (2023). Immunoassay based on peroxidase silver conjugate for the determination of human immunoglobulins against tick-borne borreliosis (lyme disease) by voltammetry and spectrophotometry. *Electroanalysis*, *35*(9), e202300054. <https://doi.org/10.1002/elan.202300054>
- Economou, A., & Kokkinos, C. (2023). Immunosensors and Genosensors Based on Voltammetric Detection of Metal-Based Nanoprobe. In *Nanosensors* (pp. 109–126). CRC Press. <https://doi.org/10.1201/9780367822286-5>
- Fan, X., White, I. M., Shopova, S. I., Zhu, H., Suter, J. D., & Sun, Y. (2008). Sensitive optical biosensors for unlabeled targets: A review. *Analytica Chimica Acta*, *620*(1–2), 8–26. <https://doi.org/10.1016/J.ACA.2008.05.022>
- Feng, N., Peng, X., Wang, Z., Yu, X., Shentu, X., & Chen, Y. (2022). Label-Free Microchannel Immunosensor Based on Antibody–Antigen Biorecognition-Induced Charge Quenching. *Analytical Chemistry*, *94*(48), 16778–16786. <https://doi.org/10.1021/acs.analchem.2c03675>
- Fukuyama, M., Nakamura, A., Nishiyama, K., Imai, A., Tokeshi, M., Shigemura, K., & Hibara, A. (2020). Noncompetitive Fluorescence Polarization Immunoassay for Protein Determination. *Analytical Chemistry*, *92*(21), 14393–14397. <https://doi.org/10.1021/acs.analchem.0c02300>

- Gan, S. D., & Patel, K. R. (2013). Enzyme Immunoassay and Enzyme-Linked Immunosorbent Assay. *Journal of Investigative Dermatology*, *133*(9), 1–3. <https://doi.org/10.1038/jid.2013.287>
- Geka, G., Kanioura, A., Likodimos, V., Gardelis, S., Papanikolaou, N., Kakabakos, S., & Petrou, P. (2023). SERS Immunosensors for Cancer Markers Detection. *Materials*, *16*(10), 3733. <https://doi.org/10.3390/ma16103733>
- Gupta, A. K., Animesh, S., & Singh, A. (2023). An Overview of Immunosensors and Their Application. In *Biomaterials-Based Sensors* (pp. 245–290). Springer Nature Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-19-8501-0_8
- Hou, F., Sun, S., Abdullah, S. W., Tang, Y., Li, X., & Guo, H. (2023). The application of nanoparticles in point-of-care testing (POCT) immunoassays. *Analytical Methods*, *15*(18), 2154–2180. <https://doi.org/10.1039/D3AY00182B>
- Huang, Y., & Huang, Y. (2023). Comparing and combining data from immune assays based on left-censored multivariate normal model assuming common assay differences across settings. *Statistics in Medicine*, *42*(2), 164–177. <https://doi.org/10.1002/sim.9607>
- Islam, J., Conroy, P., Fercher, C., Kim, M., Yaari, Z., Jones, M., Bell, T. D. M., Caradoc-Davies, T., Law, R., Whisstock, J., Heller, D., Mahler, S., & Corrie, S. (2023). Design of Polarity-Dependent Immunosensors Based on the Structural Analysis of Engineered Antibodies. *ACS Chemical Biology*, *18*(8), 1863–1871. <https://doi.org/10.1021/acscembio.3c00303>
- Janik-Karpinska, E., Ceremuga, M., Niemcewicz, M., Podogrocki, M., Stela, M., Cichon, N., & Bijak, M. (2022). Immunosensors—The Future of Pathogen Real-Time Detection. *Sensors*, *22*(24), 9757. <https://doi.org/10.3390/s22249757>
- Kailashiya, J., Singh, N., Singh, S. K., Agrawal, V., & Dash, D. (2015). Graphene oxide-based biosensor for detection of platelet-derived microparticles: A potential tool for thrombus risk identification. *Biosensors and Bioelectronics*, *65*, 274–280. <https://doi.org/10.1016/J.BIOS.2014.10.056>
- Karachaliou, C.-E., Koukouvinos, G., Goustouridis, D., Raptis, I., Kakabakos, S., Livaniou, E., & Petrou, P. (2022). Recent Developments in the Field of Optical Immunosensors Focusing on a Label-Free, White Light Reflectance Spectroscopy-Based Immunosensing Platform. *Sensors*, *22*(14), 5114. <https://doi.org/10.3390/s22145114>
- Karunakaran, C., Pandiaraj, M., & Santharaman, P. (2015). Immunosensors. *Biosensors and Bioelectronics*, 205–245. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-803100-1.00004-9>
- Kehoe, J. M., & Seide-Kehoe, R. (1979). Antigenic Features of Immunoglobulins. In *Immunochemistry of Proteins* (pp. 87–121). Springer US. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-2922-0_2

- Kumar, H., Joshi, D. B., & Bhadauria, R. S. (2022). Immunoglobulin. *International Journal of Medical and Biomedical Studies*, 6(12 SE-). <https://doi.org/10.32553/ijmbs.v6i12.2637>
- Li, L., Yang, Z., Lin, J., Chen, Z., Zhang, B., & Fu, X. (2023). Novel Chemiluminescence Immunoassay (CLIA) for the Sensitive Determination of Kidney Injury Molecule-1 in Human Urine. *Analytical Letters*, 56(10), 1592–1606. <https://doi.org/10.1080/00032719.2022.2138903>
- Lino, C., Barrias, S., Chaves, R., Adega, F., Martins-Lopes, P., & Fernandes, J. R. (2022). Biosensors as diagnostic tools in clinical applications. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA) - Reviews on Cancer*, 1877(3), 188726. <https://doi.org/10.1016/j.bbcan.2022.188726>
- Lomae, A., Preechakasedkit, P., Teekayupak, K., Panraksa, Y., Yukird, J., Chailapakul, O., & Ruecha, N. (2022). Microfluidic Paper-based Device for Medicinal Diagnosis. *Current Topics in Medicinal Chemistry*, 22(27), 2282–2313.
- Marx, S., Adam, C., Mihm, J., Weyrich, M., Sester, U., & Sester, M. (2020). A Polyclonal Immune Function Assay Allows Dose-Dependent Characterization of Immunosuppressive Drug Effects but Has Limited Clinical Utility for Predicting Infection on an Individual Basis. *Frontiers in Immunology*, 11, 524860. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2020.00916>
- Miyanabe, K., Akiba, H., Kuroda, D., Nakakido, M., Kusano-Arai, O., Iwanari, H., Hamakubo, T., Caaveiro, J. M. M., & Tsumoto, K. (2018). Intramolecular H-bonds govern the recognition of a flexible peptide by an antibody. *The Journal of Biochemistry*, 164(1), 65–76. <https://doi.org/10.1093/jb/mvy032>
- MOGAKA, E. G., KARAKUŞ, R., & BAĞRIAÇIK, E. Ü. (2023). INTERFERENCE IN IMMUNOASSAYS. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 22–31. <https://doi.org/10.52881/gsbdergi.1062257>
- Mollarasouli, F., Kurbanoglu, S., & Ozkan, S. A. (2019). The Role of Electrochemical Immunosensors in Clinical Analysis. *Biosensors 2019*, Vol. 9, Page 86, 9(3), 86. <https://doi.org/10.3390/BIOS9030086>
- Nguyen, N. X., Richens, A. W., Sircy, L. M., Allard, D. E., Kolawole, E. M., Evavold, B. D., Bettini, M., & Hale, J. S. (2023). Immunogen-Specific Strengths and Limitations of the Activation-Induced Marker Assay for Assessing Murine Antigen-Specific CD4+ T Cell Responses. *The Journal of Immunology*, 210(7), 916–925. <https://doi.org/10.4049/jimmunol.2200638>
- Ochoa-Ruiz, A. G., Parra, G., López-Espinoza, D., Astudillo, P., Galyamin, D., Sabaté, N., Esquivel, J. P., & Vallejo-Cardona, A. A. (2023). Electrochemical Immunosensors: The Evolution from Elisa to EµPADs. *Electroanalysis*, 35(4), e202200053. <https://doi.org/10.1002/elan.202200053>

- Osman, S., Claus, E. L., Strait, M., & Anand, R. K. (2022). Development of a Label-Free Immunosensor for Quantitative, Electrical Detection of Target Antigens. *ECS Meeting Abstracts*, MA2022-01(55), 2332–2332. <https://doi.org/10.1149/MA2022-01552332mtgabs>
- Ozer, T. (2022). Biosensors in Diagnostics and Medicinal Applications. *Current Topics in Medicinal Chemistry*, 22(27), 2221–2221. <https://doi.org/10.2174/156802662227221122113012>
- Peng, H., Fan, H., He, E. Z., & Li, J. (2023). Recent development of nanotechnology-empowered antigen assay methods for the control of infectious diseases. *The Analyst*, 148(13), 2892–2900. <https://doi.org/10.1039/D3AN00328K>
- Peters, J. (2022). *Mycotoxin multiplex microsphere immunoassays: Screening from ingredients to beer* [Wageningen University]. <https://doi.org/10.18174/568182>
- Rizzo, F. (2022). Optical Immunoassays Methods in Protein Analysis: An Overview. *Chemosensors*, 10(8), 326. <https://doi.org/10.3390/chemosensors10080326>
- Robinson, C., Juska, V. B., & O’Riordan, A. (2022). *Electrochemical Impedance Spectroscopy (EIS) Based Label-Free Immunosensors*. <https://doi.org/10.26434/chemrxiv-2022-67s7p>
- Runprapan, N., Wang, F.-M., Ramar, A., & Yuan, C.-C. (2023). Role of Defects of Carbon Nanomaterials in the Detection of Ovarian Cancer Cells in Label-Free Electrochemical Immunosensors. *Sensors*, 23(3), 1131. <https://doi.org/10.3390/s23031131>
- Saeidi, M., Chenani, H., Amidian, M., Rajabi, N., Alimohammadi, H., Zarrabi, A., & Simchi, A. (2023). Functionalization of metal-organic frameworks with metallic nanoclusters for ultra-sensitive monitoring of morphine in biological fluids. *Sensors and Actuators B: Chemical*, 393, 134175. <https://doi.org/10.1016/j.snb.2023.134175>
- Severino, R., Moreno-Paz, M., Puente-Sánchez, F., Sánchez-García, L., Risso, V. A., Sanchez-Ruiz, J. M., Cabrol, N., & Parro, V. (2023). Immunoanalytical Approach for Detecting and Identifying Ancestral Peptide Biomarkers in Early Earth Analogue Environments. *Analytical Chemistry*, 95(12), 5323–5330. <https://doi.org/10.1021/acs.analchem.2c05386>
- Sulaeman, H., Grebe, E., Dave, H., McCann, L., Di Germanio, C., Sanghavi, A., Sclar, V., Bougie, D. W., Chatelain, G., Biggerstaff, B. J., Jones, J. M., Thornburg, N. J., Kleinman, S., Stone, M., & Busch, M. P. (2023). Evaluation of Ortho VITROS and Roche Elecsys S and NC Immunoassays for SARS-CoV-2 Serosurveillance Applications. *Microbiology Spectrum*, 11(4), e03234-22. <https://doi.org/10.1128/spectrum.03234-22>
- Swain, J., Swain, S., Singh, D., Jena, A., Samantaray, R., & Sahu, R. (2023). Role of Piezoelectric Biosensors. In *Point-of-Care Biosensors for Infectious Diseases* (pp. 129–145). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9783527837946.ch7>

- Todd, W. J., Rouge, B., & Barstad, P. A. (1987). *Single incubation immuno sorbent assay method using particle labels to detect test antigen specific antibodies in presence of other antibodies.*
- Ugo, P., Marafini, P., & Meneghello, M. (2021). Bioanalytical Chemistry. In *Bioanalytical Chemistry*. De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110589160>
- Vashist, S. K., & Luong, J. H. T. (2018). Immunoassays. In *Handbook of Immunoassay Technologies* (pp. 1–18). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-811762-0.00001-3>
- Wang, C., Liu, D., Cui, Y., Zhao, L., Chen, Z., Liu, F., Zhang, R., & Zou, J. (2023). Determination of Insulin-like Growth Factor I (IGF-I) in Serum by a Chemiluminescence Immunoassay (CLIA). *Analytical Letters*, 56(6), 1007–1015. <https://doi.org/10.1080/00032719.2022.2112589>
- Wang, Y., & Xianyu, Y. (2022). Nanobody and Nanozyme-Enabled Immunoassays with Enhanced Specificity and Sensitivity. *Small Methods*, 6(4), 2101576. <https://doi.org/10.1002/smt.202101576>
- Yadav, S., Saini, A., Devi, R., & Lata, S. (2023). Transducers in Biosensors. In *Biomaterials-Based Sensors* (pp. 101–125). Springer Nature Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-19-8501-0_4
- Zhang, Y., Wang, K., Zhao, Y., Fan, J., Han, T., Si, Y., Zhou, B., Zhang, J., Hu, Z., & Xie, M. (2020). Dual-label time-resolved fluoroimmunoassay for simultaneous measurement of human epidermal growth factor receptor 2 and human epididymis protein 4 in serum. *Journal of Analytical Science and Technology*, 11(1), 4. <https://doi.org/10.1186/s40543-019-0201-5>
- Alhabbab, R. Y., & Alhabbab, R. Y. (2018). Enzyme Immunoassay (EIAs) and Enzyme-Linked Immunosorbent Assay (ELISA). *Basic Serological Testing*, 83-95. DOI: 10.1007/978-3-319-77694-1_12
- Alhabbab, R. Y., & Alhabbab, R. Y. (2018). Enzyme immunoassay (EIAs) and enzyme-linked immunosorbent assay (ELISA). *Basic Serological Testing*, 83-95. DOI: 10.1007/978-3-319-77694-1_12
- Amino, N., & Hidaka, Y. (1995). Various types of immunoassay. *Nihon rinsho. Japanese Journal of Clinical Medicine*, 53(9), 2107-2111. ISSN: 0047-1852 PMID: 7474366
- Amiri, M., Arshi, S., & Saberi, R. S. (2022). Recent advances in immunosensors for healthcare. *The Detection of Biomarkers*, 335-368. DOI:10.1016/B978-0-12-822859-3.00014-6
- Ba Hashwan, S. S., Khir, M. H. M., Nawi, I. M., Ahmad, M. R., Hanif, M., Zahoor, F., ... & Junaid, M. (2023). A review of piezoelectric MEMS sensors and actuators for gas detection application. *Discover Nano*, 18(1), 25. DOI: 10.1186/s11671-023-03779-8
- Bandopadhyay, R., Rathod, S. S. S., & Mishra, A. (2022). Enzyme-Linked Immunosorbent Assay. In *Analysis of Naturally Occurring Food Toxins of Plant Origin* (pp. 215-244). CRC Press. DOI: 10.1201/9781003222194

- Bandopadhyay, R., Rathod, S. S. S., & Mishra, A. (2022). Enzyme-Linked Immunosorbent Assay. In *Analysis of Naturally Occurring Food Toxins of Plant Origin* (pp. 215-244). CRC Press. DOI: 10.1201/9781003222194
- Barik, S. K., Mohanty, K. K., Bisht, D., Joshi, B., Jena, S., & Tripathy, S. (2018). An overview of enzyme immunoassay: The test generation assay in HIV/AIDS testing. *J AIDS Clin Res*, 9(762), 2. DOI: 10.4172/2155-6113.1000762
- Berger, A. E., Gleizes, A., Waeckel, L., Roblin, X., Krzysiek, R., Haccin-Bey-Abina, S., ... & Paul, S. (2022). Validation Study of a New Random-Access Chemiluminescence Immunoassay Analyzer i-TRACK10® to Monitor Infliximab and Adalimumab Serum trough Levels and Anti-Drug Antibodies. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(17), 9561. doi.org/10.3390/ijms23179561
- Bihani, S., Gupta, A., Mehta, S., Rajczewski, A. T., Johnson, J., Borishetty, D., ... & Jagtap, P. D. (2023). Metaproteomic Analysis of Nasopharyngeal Swab Samples to Identify Microbial Peptides in COVID-19 Patients. *Journal of Proteome Research*, 22(8), 2608-2619. DOI:10.1021/acs.jproteome.3c00040
- Browne, D. J., Kelly, A. M., Brady, J. L., & Doolan, D. L. (2022). A high-throughput screening RT-qPCR assay for quantifying surrogate markers of immunity from PBMCs. *Frontiers in Immunology*, 13, 962220. DOI: 10.3389/fimmu.2022.962220
- Chhillar, M., Kukkar, P., & Kim, K. H. (2023). Nanoparticle-antibody conjugate-based immunoassays for detection of CKD-associated biomarkers. *TrAC Trends in Analytical Chemistry*, 158, 116857. DOI: 10.1016/j.trac.2022.116857
- Chhillar, M., Kukkar, P., & Kim, K. H. (2023). Nanoparticle-antibody conjugate-based immunoassays for detection of CKD-associated biomarkers. *TrAC Trends in Analytical Chemistry*, 158, 116857. DOI: 10.1016/j.trac.2022.116857
- Darwish, I. A., Alzoman, N. Z., & Khalil, N. N. (2023). A Novel Highly Sensitive Chemiluminescence Enzyme Immunoassay with Signal Enhancement Using Horseradish Peroxidase-Luminol-Hydrogen Peroxide Reaction for the Quantitation of Monoclonal Antibodies Used for Cancer Immunotherapy. *Chemosensors*, 11(4), 245. DOI:10.3390/chemosensors11040245
- Dita, M. C. (2021). Enzyme-Linked Immunosorbent Assay (ELISA): A Narrative Literature Review. *Natural Sciences Engineering and Technology Journal*, 1(2), 24-31. DOI:10.37275/nasetjournal.v1i2.6
- Dita, M. C. (2021). Enzyme-Linked Immunosorbent Assay (ELISA): A Narrative Literature Review. *Natural Sciences Engineering and Technology Journal*, 1(2), 24-31. DOI:10.37275/nasetjournal.v1i2.6
- Doménech-Carbó, A., & Doménech-Carbó, M. T. (2023). Electrochemical Processes and Techniques. In *Electrochemistry for Cultural Heritage* (pp.

- 51-75). Cham: Springer International Publishing. DOI: 10.1007/978-3-642-03967-6_6
- Dong, H., An, X., Xiang, Y., Guan, F., Zhang, Q., Yang, Q., ... & Guo, Y. (2020). Novel time-resolved fluorescence immunochromatography paper-based sensor with signal amplification strategy for detection of deoxynivalenol. *Sensors*, 20(22), 6577. DOI:10.3390/s20226577
- Dorozhko, E. V., Lunev, N. A., Korotkova, E. I., Slepchenko, G. B., Lipskikh, O. I., & Mikhnevich, E. I. (2023). Immunoassay based on peroxidase silver conjugate for the determination of human immunoglobulins against tick-borne borreliosis (lyme disease) by voltammetry and spectrophotometry. *Electroanalysis*, 35(9), e202300054. DOI: 10.1002/elan.202300054
- Economou, A., & Kokkinos, C. (2023). Immunosensors and Genosensors Based on Voltammetric Detection of Metal-Based Nanoprobes. In *Nanosensors* (pp. 109-126). CRC Press. DOI: 10.1201/9780367822286-5
- Fukuyama, M., Nakamura, A., Nishiyama, K., Imai, A., Tokeshi, M., Shigemura, K., & Hibara, A. (2020). Noncompetitive fluorescence polarization immunoassay for protein determination. *Analytical Chemistry*, 92(21), 14393-14397. DOI:10.1021/acs.analchem.0c02300
- Galdhar, C. N., Gaikwad, R. V., Masare, P. S., Garud, K. V., Vaidya, S., Bhojne, G. R., ... & Parkhe, A. G. DOI:10.18805/IJAR.B-4822
- Geka, G., Kanioura, A., Likodimos, V., Gardelis, S., Papanikolaou, N., Kakabakos, S., & Petrou, P. (2023). SERS Immunosensors for Cancer Markers Detection. *Materials*, 16(10), 3733. DOI:10.3390/ma16103733
- Gnanasekar, R., Sarnaik, J. S., Joseph, N. C., Kadwad, V. B., & Mathur, A. (2021). Development of two-step radioimmunoassay (RIA) for the measurement of free triiodothyronine in human serum based on antibody coated tubes. *Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry*, 329(1), 71-76. DOI:10.1007/s10967-021-07786-w
- Gupta, A. K., Animesh, S., & Singh, A. (2023). An Overview of Immunosensors and Their Application. *Biomaterials-Based Sensors: Recent Advances and Applications*, 245-290. DOI:10.1007/978-981-19-8501-0_8
- Gupta, A. K., Animesh, S., & Singh, A. (2023). An Overview of Immunosensors and Their Application. *Biomaterials-Based Sensors: Recent Advances and Applications*, 245-290. DOI:10.1007/978-981-19-8501-0_8
- Hou, F., Sun, S., Abdullaha, S. W., Tang, Y., Li, X., & Guo, H. (2023). The application of nanoparticles in point-of-care testing (POCT) immunoassays. *Analytical Methods*. DOI:10.1039/D3AY00182B
- Huang, Y., & Huang, Y. (2023). Comparing and combining data from immune assays based on left-censored multivariate normal model assuming common assay differences across settings. *Statistics in Medicine*, 42(2), 164-177. DOI: 10.1002/sim.9607

- Islam, J., Conroy, P., Fercher, C., Kim, M., Yaari, Z., Jones, M., ... & Corrie, S. (2023). Design of Polarity-Dependent Immunosensors Based on the Structural Analysis of Engineered Antibodies. *ACS Chemical Biology*, 18(8), 1863-1871. DOI: 10.1021/acscchembio.3c00303
- Islam, J., Conroy, P., Fercher, C., Kim, M., Yaari, Z., Jones, M., ... & Corrie, S. (2023). Design of Polarity-Dependent Immunosensors Based on the Structural Analysis of Engineered Antibodies. *ACS Chemical Biology*, 18(8), 1863-1871. DOI: 10.1021/acscchembio.3c00303
- Islam, J., Conroy, P., Fercher, C., Kim, M., Yaari, Z., Jones, M., ... & Corrie, S. (2023). Design of Polarity-Dependent Immunosensors Based on the Structural Analysis of Engineered Antibodies. *ACS Chemical Biology*, 18(8), 1863-1871. DOI: 10.1021/acscchembio.3c00303
- Janik-Karpinska, E., Ceremuga, M., Niemcewicz, M., Podogrocki, M., Stela, M., Cichon, N., & Bijak, M. (2022). Immunosensors—The Future of Pathogen Real-Time Detection. *Sensors*, 22(24), 9757. DOI: 10.3390/s22249757
- Karachaliou, C. E., Koukouvinos, G., Goustouridis, D., Raptis, I., Kakabakos, S., Livaniou, E., & Petrou, P. (2022). Recent developments in the field of optical immunosensors focusing on a label-free, White Light Reflectance Spectroscopy-based immunosensing platform. *Sensors*, 22(14), 5114. DOI: 10.3390/s22145114
- Kehoe, J. M., & Seide-Kehoe, R. (1979). Antigenic features of immunoglobulins. *Immunochemistry of Proteins: Volume 3*, 87-121. DOI: 10.1007/978-1-4613-2922-0_2
- Kumar, H. ., Joshi, D. B. ., & Bhadauria, R. S. . (2022). Immunoglobulin. *International Journal of Medical and Biomedical Studies*, 6(12). <https://doi.org/10.32553/ijmbs.v6i12.2637>
- Li, L., Yang, Z., Lin, J., Chen, Z., Zhang, B., & Fu, X. (2023). Novel Chemiluminescence Immunoassay (CLIA) for the Sensitive Determination of Kidney Injury Molecule-1 in Human Urine. *Analytical Letters*, 56(10), 1592-1606. DOI: 10.1080/00032719.2022.2138903
- Lino, C., Barrias, S., Chaves, R., Adega, F., Martins-Lopes, P., & Fernandes, J. R. (2022). Biosensors as diagnostic tools in clinical applications. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Reviews on Cancer*, 1877(3), 188726. DOI: 10.1016/j.bbcan.2022.188726
- Lomae, A., Preechakasedkit, P., Teekayupak, K., Panraksa, Y., Yukird, J., Chailapakul, O., & Ruecha, N. (2022). Microfluidic Paper-based Device for Medicinal Diagnosis. *Current Topics in Medicinal Chemistry*, 22(27), 2282-2313. DOI: 10.2174/156802662227221122113012
- Lomae, A., Preechakasedkit, P., Teekayupak, K., Panraksa, Y., Yukird, J., Chailapakul, O., & Ruecha, N. (2022). Microfluidic Paper-based Device for Medicinal Diagnosis. *Current Topics in Medicinal Chemistry*, 22(27), 2282-2313 DOI: 10.2174/156802662227221122113012

- Lomae, A., Preechakasedkit, P., Teekayupak, K., Panraksa, Y., Yukird, J., Chailapakul, O., & Ruecha, N. (2022). Microfluidic Paper-based Device for Medicinal Diagnosis. *Current Topics in Medicinal Chemistry*, 22(27), 2282-2313. DOI: 10.2174/156802662227221122113012
- Lv, Q., Liu, H., & Chen, L. (2023). Novel Label-Free Electrochemical Impedance Immunosensor Using a Three-Dimensional Flower-Shaped Gold Nanoparticle@ Molybdenum (IV) Sulfide/Graphene Composite for the Ultrasensitive Determination of Procalcitonin. *Analytical Letters*, 1-12. DOI: 10.1080/00032719.2023.2220844
- Marx, S., Adam, C., Mihm, J., Weyrich, M., Sester, U., & Sester, M. (2020). A Polyclonal Immune Function Assay Allows Dose-Dependent Characterization of Immunosuppressive Drug Effects but Has Limited Clinical Utility for Predicting Infection on an Individual Basis. *Frontiers in Immunology*, 11, 916. DOI: 10.3389/fimmu.2020.00916
- Miyabe, K., Akiba, H., Kuroda, D., Nakakido, M., Kusano-Arai, O., Iwanari, H., ... & Tsumoto, K. (2018). Intramolecular H-bonds govern the recognition of a flexible peptide by an antibody. *The journal of biochemistry*, 164(1), 65-76. DOI: 10.1093/jb/mvy032
- MOGAKA, E. G., KARAKUŞ, R., & BAĞRIÇIK, E. Ü. (2023). INTERFERENCE IN IMMUNOASSAYS. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 22-31. DOI: 10.52881/gsbdergi.1062257
- Nguyen, N. X., Richens, A. W., Sircy, L. M., Allard, D. E., Kolawole, E. M., Evavold, B. D., ... & Hale, J. S. (2023). Immunogen-Specific Strengths and Limitations of the Activation-Induced Marker Assay for Assessing Murine Antigen-Specific CD4+ T Cell Responses. *The Journal of Immunology*, 210(7), 916-925. DOI: 10.4049/jimmunol.2200638
- Ochoa-Ruiz, A. G., Parra, G., López-Espinoza, D., Astudillo, P., Galyamin, D., Sabaté, N., ... & Vallejo-Cardona, A. A. (2023). Electrochemical immunosensors: The evolution from ELISA to EµPADs. *Electroanalysis*, 35(4), e202200053. DOI: 10.1002/elan.202200053
- Osman, S., Claus, E. L., Strait, M., & Anand, R. K. (2022, July). Development of a Label-Free Immunosensor for Quantitative, Electrical Detection of Target Antigens. In *Electrochemical Society Meeting Abstracts 241* (No. 55, pp. 2332-2332). The Electrochemical Society, Inc.. DOI: 10.1149/ma2022-01552332mtgabs
- Peng, H., Fan, H., He, E. Z., & Li, J. (2023). Recent development of nanotechnology-empowered antigen assay methods for the control of infectious diseases. *Analyst*, 148(13), 2892-2900. DOI: 10.1039/D3AN00328K
- Peters, J. (2022). Mycotoxin multiplex microsphere immunoassays: screening from ingredients to beer (Doctoral dissertation, Wageningen University and Research). DOI: 10.18174/568182
- Rizzo, F. (2022). Optical immunoassays methods in protein analysis: an overview. *Chemosensors*, 10(8), 326. DOI: 10.3390/chemosensors10080326

- Rizzo, F. (2022). Optical immunoassays methods in protein analysis: an overview. *Chemosensors*, 10(8), 326. DOI: 10.3390/chemosensors10080326
- Robinson, C., Juska, V. B., & O’Riordan, A. (2022). Electrochemical Impedance Spectroscopy (EIS) Based Label-Free Immunosensors. DOI: 10.26434/chemrxiv-2022-67s7p
- Rodrigues, E. S. B., e Silva, G. N. D. M., de Macêdo, I. Y. L., dos Santos, W. T. P., de Souza, G. R. L., Santos, G. H., ... & de Souza Gil, E. (2022). Impedimetric Immunosensor for On-Site Measurement of Rituximab from Invasive and Non-Invasive Samples. *Journal of The Electrochemical Society*, 169(5), 057529. DOI: 10.1149/1945-7111/ac725b
- Roggenbuck, J. J., Zarske, G., Schierack, P., Wunderlich, G., Conrad, K., Kotzerke, J., ... & Zöphel, K. (2021). Third generation radioimmunoassay (RIA) for TSH receptor autoantibodies (TRAb)—one step less, similar results?. *Nuklearmedizin-NuclearMedicine*, 60(01), 38-46. DOI: 10.1055/a-1277-5972
- Runprapan, N., Wang, F. M., Ramar, A., & Yuan, C. C. (2023). Role of defects of carbon nanomaterials in the detection of ovarian cancer cells in label-free electrochemical immunosensors. *Sensors*, 23(3), 1131. DOI: 10.3390/s23031131
- Saeidi, M., Chenani, H., Amidian, M., Rajabi, N., Alimohammadi, H., Zarrabi, A., & Simchi, A. (2023). Functionalization of metal-organic frameworks with metallic nanoclusters for ultra-sensitive monitoring of morphine in biological fluids. *Sensors and Actuators B: Chemical*, 393, 134175. DOI: 10.1016/j.snb.2023.134175
- Severino, R., Moreno-Paz, M., Puente-Sánchez, F., Sánchez-Garcia, L., Risso, V. A., Sanchez-Ruiz, J. M., ... & Parro, V. (2023). Immunoanalytical Approach for Detecting and Identifying Ancestral Peptide Biomarkers in Early Earth Analogue Environments. *Analytical Chemistry*, 95(12), 5323-5330. DOI: 10.1021/acs.analchem.2c05386
- Sulaeman, H., Grebe, E., Dave, H., McCann, L., Di Germanio, C., Sanghavi, A., ... & Busch, M. P. (2023). Evaluation of Ortho Vitros and Roche Elecsys S and NC immunoassays for SARS-CoV-2 serosurveillance applications. *Microbiology spectrum*, 11(4), e03234-22. DOI: 10.1128/spectrum.03234-22
- Swain, J., Swain, S., Singh, D., Jena, A., Samantaray, R., & Sahu, R. (2023). Role of Piezoelectric Biosensors. *Point-of-Care Biosensors for Infectious Diseases*, 129-145. DOI: 10.1002/9783527837946.ch7
- Tiwari, R., Lajkosz, K., Berjaoui, M., Qaoud, Y., Kenk, M., Woffendin, C., ... & Fleshner, N. (2022, May). Variability in testosterone measurement between radioimmunoassay (RIA), chemiluminescence assay (CLIA) and liquid chromatography-tandem mass spectrometry (MS) among prostate cancer patients on androgen deprivation therapy (ADT). In *Urologic Oncology: Seminars and Original Investigations* (Vol. 40, No. 5, pp. 193-e15). Elsevier. DOI:10.1016/j.urolonc.2022.03.011

- Tiwari, R., Lajkosz, K., Berjaoui, M., Qaoud, Y., Kenk, M., Woffendin, C., ... & Fleshner, N. (2022, May). Variability in testosterone measurement between radioimmunoassay (RIA), chemiluminescence assay (CLIA) and liquid chromatography-tandem mass spectrometry (MS) among prostate cancer patients on androgen deprivation therapy (ADT). In *Urologic Oncology: Seminars and Original Investigations* (Vol. 40, No. 5, pp. 193-e15). Elsevier. DOI:10.1016/j.urolonc.2022.03.011
- Triiodothyronine (TT3), total thyroxine (TT4) and free thyroxine (FT4) reference range in healthy dogs by radioimmunoassay (RIA). *Indian Journal of Animal Research*, 58(1), 46-50. DOI: 10.18805/IJAR.B-4822
- Ugo, P., Marafini, P., & Meneghello, M. (2021). *Bioanalytical Chemistry*. In *Bioanalytical Chemistry*. De Gruyter DOI:10.1515/9783110589160
- Vashist, S. K., & Luong, J. H. (2018). Enzyme-linked immunoassays. In *Handbook of Immunoassay Technologies* (pp. 97-127). Academic Press. DOI: 10.1016/B978-0-12-811762-0.00001-3
- Wang, C., Liu, D., Cui, Y., Zhao, L., Chen, Z., Liu, F., ... & Zou, J. (2023). Determination of Insulin-like Growth Factor I (IGF-I) in Serum by a Chemiluminescence Immunoassay (CLIA). *Analytical Letters*, 56(6), 1007-1015. DOI: 10.1080/00032719.2022.2112589
- Wang, Y., & Xianyu, Y. (2022). Nanobody and nanozyme-enabled immunoassays with enhanced specificity and sensitivity. *Small Methods*, 6(4), 2101576. DOI: 10.1002/smt.202101576
- Yadav, S., Saini, A., Devi, R., & Lata, S. (2023). Transducers in Biosensors. In *Biomaterials-Based Sensors: Recent Advances and Applications* (pp. 101-125). Singapore: Springer Nature Singapore. DOI: 10.1007/978-981-19-8501-0_4
- Zhang, Y., Wang, K., Zhao, Y., Fan, J., Han, T., Si, Y. A., ... & Xie, M. (2020). Dual-label time-resolved fluoroimmunoassay for simultaneous measurement of human epidermal growth factor receptor 2 and human epididymis protein 4 in serum. *Journal of Analytical Science and Technology*, 11, 1-11. DOI: 10.1186/s40543-019-0201-5

REFERENCES

- Ahlawat, J., Sharma, M., & Pundir, C. S. (2023). Advances in biosensor development for detection of acetylcholine. *Microchemical Journal*, 108620. doi: <https://doi.org/10.1016/j.microc.2023.108620>.
- Alamry, K. A., Hussein, M. A., Choi, J. W., & El-Said, W. A. (2020). Non-enzymatic electrochemical sensor to detect γ -aminobutyric acid with ligand-based on graphene oxide modified gold electrode. *Journal of Electroanalytical Chemistry*, 879, 114789. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jelechem.2020.114789>.
- Alfonso, G., Del Valle, M. A., Soto, G. M., Cotarelo, M. A., Quijada, C., & Vázquez, J. L. (2006). Electrochemical synthesis and characterization of poly (2, 2'-dithiodianiline) thin films loaded with copper microparticles. Application to the amperometric analysis of γ -aminobutyric acid. *Polymer Bulletin*, 56, 201-210. doi: <https://doi.org/10.1007/s00289-005-0485-z>.
- Banerjee, S., McCracken, S., Hossain, M. F., & Slaughter, G. (2020). Electrochemical detection of neurotransmitters. *Biosensors*, 10(8), 101. doi: <https://doi.org/10.3390/bios10080101>.
- Baranwal, A., & Chandra, P. (2018). Clinical implications and electrochemical biosensing of monoamine neurotransmitters in body fluids, in vitro, in vivo, and ex vivo models. *Biosensors and Bioelectronics*, 121, 137-152. doi: 10.1016/j.bios.2018.09.002.
- Baranwal, J., Barse, B., Gatto, G., Broncova, G., & Kumar, A. (2022). Electrochemical sensors and their applications: A review. *Chemosensors*, 10(9), 363. doi: <https://doi.org/10.3390/chemosensors10090363>.
- Bardaweel, S. K., Alzweiri, M., & Ishaqat, A. A. (2014). D-Serine in neurobiology: CNS neurotransmission and neuromodulation. *Canadian Journal of Neurological Sciences*, 41(2), 164-176. doi: <https://doi.org/10.1017/s031716710001653x>.
- Brennenstuhl H., Jung-Klawitter S., Assmann B., Opladen T., Inherited Disorders of Neurotransmitters: Classification and Practical Approaches for Diagnosis and Treatment, *Neuropediatrics* 2019; 50(01): 002-014. doi: 10.1055/s-0038-1675559.
- Cardoso, A. G., Viltres, H., Ortega, G. A., Phung, V., Grewal, R., Mozaffari, H., ... & Srinivasan, S. (2023). Electrochemical sensing of analytes in saliva: Challenges, progress, and perspectives. *TrAC Trends in Analytical Chemistry*, 160, 116965. doi: <https://doi.org/10.1016/j.trac.2023.116965>.
- Chen, J., Li, D., Ding, X., & Zhang, D. (2024). Sensitive and selective electrochemical aptasensing method for the voltammetric determination of dopamine based on AuNPs/PEDOT ERGO nanocomposites. *Bioelectrochemistry*, 157,108653. doi: <https://doi.org/10.1016/j.bioelechem.2024.108653>.

- Choi, H. K., Choi, J. H., & Yoon, J. (2023). An updated review on electrochemical nanobiosensors for neurotransmitter detection. *Biosensors*, 13(9), 892. doi: <https://doi.org/10.3390/bios13090892>.
- De Leon As, Tadi P., Biochemistry, Gamma Aminobutyric Acid, StatPearls Publishing, Treasure Island (FL), 2019. Bookshelf ID: NBK551683.
- Deffo, Gullit, Thierry Flavien Nde Tene, Liliane Medonbou Dongmo, Sherman Lesly Zambou Jiokeng, and Ranil Clément Tonleu Temgoua. "Differential pulse and square-wave voltammetry as sensitive methods for electroanalysis applications." In Reference Module in Chemistry, Molecular Sciences and Chemical Engineering. Elsevier, 2023. <http://dx.doi.org/10.1016/b978-0-323-85669-0.00040-4>.
- Dey, B., Ahmad, M. W., Kim, B. H., Kamal, T., Yang, D. J., Patra, C. N., ... & Choudhury, A. (2023). Manganese cobalt-MOF@ carbon nanofiber-based non-enzymatic histamine sensor for the determination of food freshness. *Analytical and Bioanalytical Chemistry*, 1-15. doi: <https://doi.org/10.1007/s00216-023-04737-0>.
- Errico, F., Gilio, L., Mancini, A., Nuzzo, T., Bassi, M. S., Bellingacci, L., ... & Usiello, A. (2023). Cerebrospinal fluid, brain, and spinal cord levels of L-aspartate signal excitatory neurotransmission abnormalities in multiple sclerosis patients and experimental autoimmune encephalomyelitis mouse model. *Journal of Neurochemistry*, 166(3), 534-546. doi: <https://doi.org/10.1111/jnc.15884>.
- Feng, Z. Y., Liu, R., Jiang, J. C., & Meng, L. Y. (2024). Villous 3D nanoconfined flexible carbon fibers-based electrode toward dopamine electrochemical detection. *Diamond and Related Materials*, 141, 110695. doi: <https://doi.org/10.1016/j.diamond.2023.110695>.
- Gálvez, I., Fioravanti, A., & Ortega, E. (2024). Spa therapy and peripheral serotonin and dopamine function: a systematic review. *International Journal of Biometeorology*, 68(1), 153-161. doi: <https://doi.org/10.1007/s00484-023-02579-0>.
- Gao, M., Dekker, M. E., Leurs, R., & Vischer, H. F. (2024). Pharmacological characterization of seven human histamine H3 receptor isoforms. *European Journal of Pharmacology*, 176450. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ejphar.2024.176450>.
- Gopika, M. G., Sajeevan, B., Murali, A. S., Lekshmi, S., Govindasamy, M., & Saraswathyamma, B. A Surfactant-Electropolymer Modified Dual Sensor for the Monitoring of Norepinephrine at Nanomolar Levels in Biological Samples and Pharmaceutical Formulations. *Available at SSRN 4734601*. doi: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4734601>.
- Hasanzadeh, M., Shadjou, N., & de la Guardia, M. (2017). Current advancement in electrochemical analysis of neurotransmitters in biological fluids. *TrAC Trends in Analytical Chemistry*, 86, 107-121. doi: <https://doi.org/10.1016/j.trac.2016.11.001>.

- Huang, X., Zhu, Y. & Kianfar, E. (2021). Nano Biosensors: Properties, applications and electrochemical techniques. *Journal of Materials Research and Technology*, 12, 1649–1672. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jmrt.2021.03.048>.
- Hussain, S., Iltaf, M., Nazir, E., Hamid, A., Shamim, S., Khan, N., ... & Khan, F. D. (2023). A Comprehensive Review on Neurotransmitters, its biological importance and methods of analysis. *The Journal of Microbiology And Molecular Genetics*, 4(3), 11-41. doi: <https://doi.org/10.52700/jmmg.v4i3.132>.
- Introna, B., Mazzotta, E., Turco, A., Malitesta, C., Mohammadi, R., Ramezany, F., & Sellergren, B. (2014, November). Electrochemical detection of serotonin using polyethylenedioxythiophene and core-shell molecularly imprinted polymer nanoparticles. In *SENSORS, 2014 IEEE* (pp. 309-312). IEEE. doi:10.1109/icsens.2014.6984995.
- Jeon, J., Hwang, I., & Chung, T. D. (2016). Electrochemical detection of neurotransmitters: toward synapse-based neural interfaces. *Biomedical Engineering Letters*, 6, 123-133. doi: <https://doi.org/10.1007/s13534-016-0230-6>.
- Jones, L. A., Sun, E. W., Martin, A. M., & Keating, D. J. (2020). The ever-changing roles of serotonin. *The international journal of biochemistry & cell biology*, 125, 105776. doi: <https://doi.org/10.1016/j.biocel.2020.105776>.
- Koluvaçık, E., Karabiberöglü, Ş. U., & Dursun, Z. (2018). Electrochemical Determination of Serotonin Using Pre-treated Multi-walled Carbon Nanotube-polyaniline Composite Electrode. *Electroanalysis*, 30(12), 2977-2987. doi: <https://doi.org/10.1002/elan.201800588>.
- Lachance, G. P., Gauvreau, D., Boisselier, É., Boukadoum, M., & Miled, A. (2024). Breaking Barriers: Exploring Neurotransmitters through In Vivo vs. In Vitro Rivalry. *Sensors*, 24(2), 647. doi:<https://doi.org/10.3390/s24020647>.
- Lazanas, A. C., & Prodromidis, M. I. (2023). Electrochemical impedance spectroscopy— a tutorial. *ACS Measurement Science Au*, 3(3), 162-193 doi: <https://doi.org/10.1021/acsmesuresciau.2c00070>.
- Lin, L., Li, M., Li, P., Ye, C., Zhuang, H., Weng, S., & Chen, F. (2024). Simultaneous determination of dopamine and uric acid based on electrocatalytic oxidation of Cu₂O-Au and polyaniline nanocomposites. *Microchemical Journal*, 196, 109602. doi:<https://doi.org/10.1016/j.microc.2023.109602>.
- Liu, J., & Cao, Y. (2021). An electrochemical sensor based on an anti-fouling membrane for the determination of histamine in fish samples. *Analytical Methods*, 13(5), 685-694. doi: <https://doi.org/10.1039/D0AY01901A>.
- Manikandan, R., Rajarathinam, T., Jayaraman, S., Jang, H. G., Yoon, J. H., Lee, J., ... & Chang, S. C. (2024). Recent advances in miniaturized electrochemical analyzers for hazardous heavy metal sensing in

- environmental samples. *Coordination Chemistry Reviews*, 499, 215487. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ccr.2023.215487>.
- Matt, S. B., Shivanna, M., Manjunath, S., Siddalinganahalli, M., & Siddalingappa, D. M. (2020). Electrochemical detection of serotonin using t-ZrO₂ nanoparticles modified carbon paste electrode. *Journal of The Electrochemical Society*, 167(15), 155512. doi: 10.1149/1945-7111/abb835.
- Maurya, K. K., Singh, K., & Malviya, M. (2024). Fabrication of dopamine sensor based on a carbon paste electrode modified with tetracyanoquinodimethane and cobalt tungstate nanoparticles. *Journal of Materials Science: Materials in Electronics*, 35(1), 13. doi: <https://doi.org/10.1007/s10854-023-11721-y>.
- Mohanty, S. P., & Kougiyanos, E. (2006). Biosensors: A tutorial review. *Ieee Potentials*, 25(2), 35-40. doi:10.1109/mp.2006.1649009.
- Mostafazadeh, R., Hamidian, Y., Erk, N., & Dragoi, E. N. (2023). A novel and reusable sensing platform for electrochemical detection of norepinephrine based on nitrogen-doped porous carbon anchored CoFe₂O₄@ NiO nanocomposite. *Carbon Letters*, 1-11. doi: <https://doi.org/10.1007/s42823-023-00538-8>.
- Nguyen, T. D., Nguyen, M. T. N., & Lee, J. S. (2023). Carbon-based materials and their applications in sensing by electrochemical voltammetry. *Inorganics*, 11(2), 81. doi: <https://doi.org/10.3390/inorganics11020081>.
- Ou, Y., Buchanan, A. M., Witt, C. E., & Hashemi, P. (2019). Frontiers in electrochemical sensors for neurotransmitter detection: towards measuring neurotransmitters as chemical diagnostics for brain disorders. *Analytical Methods*, 11(21), 2738-2755. doi: 10.1039/c9ay00055k.
- Özcan, A. (2016). Selective and sensitive electrochemical sensing of serotonin in human blood serum by means of electrochemically treated pencil graphite electrode. *Anadolu University Journal of Science and Technology A-Applied Sciences and Engineering*, 17(3), 551-562. doi: <https://doi.org/10.18038/btda.63537>.
- Pallam, G. S., Sam, S., & Kumar, K. G. (2023). A sensitive voltammetric sensor for the simultaneous determination of norepinephrine and its co-transmitter octopamine using a biopolymer modified glassy carbon electrode. *Ionics*, 29(2), 819-831. doi: <https://doi.org/10.1007/s11581-022-04848-1>.
- Prasad, B. B., Prasad, A., & Tiwari, M. P. (2013). Highly selective and sensitive analysis of γ -aminobutyric acid using a new molecularly imprinted polymer modified at the surface of abrasively immobilized multi-walled carbon nanotubes on pencil graphite electrode. *Electrochimica Acta*, 102, 400-408. doi: <https://doi.org/10.1016/j.electacta.2013.04.043>.
- Teleanu, R. I., Niculescu, A. G., Roza, E., Vladăncenco, O., Grumezescu, A. M., & Teleanu, D. M. (2022). Neurotransmitters—key factors in

- neurological and neurodegenerative disorders of the central nervous system. *International journal of molecular sciences*, 23(11), 5954. doi: <https://doi.org/10.3390/ijms23115954>
- Siddeeg, S. M. (2020). Electrochemical detection of neurotransmitter dopamine: a review. *International Journal of Electrochemical Science*, 15(1), 599-612. doi: <https://doi.org/10.20964/2020.01.61>.
- Son, S. E., Ko, E., Tran, V. K., Hur, W., Choi, H., Lee, H. B., ... & Seong, G. H. (2019). Highly Sensitive Electrochemical Determination of Norepinephrine Using Poly Acrylic Acid-Coated Nanoceria. *ChemElectroChem*, 6(17), 4666-4673. doi: <https://doi.org/10.1002/celec.201901222>.
- Song, H., Liu, Y., Fang, Y., & Zhang, D. (2023). Carbon-based electrochemical sensors for in vivo and in vitro neurotransmitter detection. *Critical Reviews in Analytical Chemistry*, 53(5), 955-974. doi: <https://doi.org/10.1080/10408347.2021.1997571>.
- Tavakolian-Ardakani, Z., Hosu, O., Cristea, C., Mazloun-Ardakani, M., & Marrazza, G. (2019). Latest trends in electrochemical sensors for neurotransmitters: A review. *Sensors*, 19(9), 2037. doi: <https://doi.org/10.3390/s19092037>.
- Tertiş, M., Cernat, A., Lacatiş, D., Florea, A., Bogdan, D., Suci, M., ... & Cristea, C. (2017). Highly selective electrochemical detection of serotonin on polypyrrole and gold nanoparticles-based 3D architecture. *Electrochemistry Communications*, 75, 43-47. doi: <https://doi.org/10.1016/j.elecom.2016.12.015>.
- Wang, J., (2006). Analytical Electrochemistry, Wiley-VCH, New Jersey. ISBN: 9780471678793.
- Wang, Y., Yu, F., Liu, Q., Wang, C., Zhu, G., Bai, L., ... & Zhang, W. (2024). A novel and sensitive dual signaling ratiometric electrochemical aptasensor based on nanoporous gold for determination of Ochratoxin A. *Food Chemistry*, 432, 137192. doi: <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2023.137192>.
- Wang X., Yue M., Cheung J.P.Y., Cheung P.W.H., Fan Y., Wu M., Wang W., Zhao S., Khanshour A.K., Rios J.J., Chen Z., Wang X., Tu W., Chan, Yuan Q., Qin D., Qiu G., Wu Z., Zhang T.J., Ikegawa S., Wu N., Wise C.A., Hu Y., Luk K.D.K., Song Y., Gao B.,(2023), Impaired glycine neurotransmission causes adolescent idiopathic scoliosis, *The Journal of Clinical Investigation*, Volume 134, Issue 2. doi: <https://doi.org/10.1172/JCI168783>.
- Xing, Y., Lv, C., Fu, Y., Luo, L., Liu, J., Xie, X., & Chen, F. (2024). Sensitive sensing platform based on Co, Mo doped electrospun nanofibers for simultaneous electrochemical detection of dopamine and uric acid. *Talanta*, 271, 125674. doi: <https://doi.org/10.1016/j.talanta.2024.125674>.

- Xue, Y., Hassan, Q., Noroozifar, M., Sullan, R. M. A., & Kerman, K. (2024). Microfluidic flow injection analysis system for the electrochemical detection of dopamine using diazonium-grafted copper nanoparticles on multi-walled carbon nanotube-modified surfaces. *Talanta*, *266*, 125030. doi: <https://doi.org/10.1016/j.talanta.2023.125030>.
- Yang, L., Chen, Q., Yuan, Y., Peng, X., Li, X., Zuo, C., ... & Bai, Z. (2024). Surface enhanced Raman scattering based on ZnO/Cu@ Ag heterojunction for detecting γ -aminobutyric acid molecules. *Sensors and Actuators B: Chemical*, *403*, 135205. doi: <https://doi.org/10.1016/j.snb.2023.135205>.
- Yin, M., Liu, S., Ma, X., Meng, X., & Chao, M. (2023). Electrochemical determination of eugenol using a poly- γ -aminobutyric acid modified glassy carbon electrode. *International Journal of Electrochemical Science*, *18*(12), 100380. doi: <https://doi.org/10.1016/j.ijoes.2023.100380>.
- Zeng, C., Li, Y., Zhu, M., Du, Z., Liang, H., Chen, Q., ... & Liu, W. (2024). Simultaneous detection of norepinephrine and 5-hydroxytryptophan using poly-alizarin/multi-walled carbon nanotubes-graphene modified carbon fiber microelectrode array sensor. *Talanta*, *270*, 125565. doi: <https://doi.org/10.1016/j.talanta.2023.125565>.
- Zheng, L., Cao, M., Du, Y., Liu, Q., Emran, M. Y., Kotb, A., ... & Zhou, M. (2024). Artificial enzyme innovations in electrochemical devices: advancing wearable and portable sensing technologies. *Nanoscale*, *16*(1), 44-60. doi: 10.1039/d3nr05728c.
- Zhou, X., Wu, Y., Jiang, Y., Li, C., Xu, L., Cui, P., & She, X. (2023). Integrated one-dimensional CuO-nanowire arrays/Cu-foam nanoarchitecture for ultrahigh sensitive and non-enzymatic electrochemical determination of histamine levels in different-bacteria fermented mandarin fish. *Food Chemistry*, *405*, 134776. doi: <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2022.134776>
- Zoski, C. G., (2007). Handbook of Electrochemistry, Elsevier, Hollanda. ISBN:978-0-444-51958-0.

REFERENCES:

- 1- Rokitsansky C. Handbuch der pathologischen Anatomie, vol. 3, 1st ed. Wien, Austria: Braunmüller & Seidel; 1842.
- 2- Mandarray MT, Zhao L, Zhang C, Wei ZQ. A comprehensive review of superior mesenteric artery syndrome. *Eur Surg* 2010; 42(5): 229–236
- 3- Rajeev J. Superior Mesenteric Artery Syndrome. *Current Treatment Options in Gastroenterology* 2007; 10(1): 24–27
- 4- Ahmed AR, Taylor I. Superior mesenteric artery syndrome. *Postgrad Med J* 1997; 73: 776-8.
- 5- Mohamed A, Awami M, Bhat N. Superior mesenteric artery syndrome (SMAS), case report and literature review. *The Internet Journal of Surgery* 2009; 20(1)
- 6- Reynolds EW, Kinnard TB, Kriss VM, Perman JA. Superior mesenteric artery syndrome: an uncommon cause of feeding intolerance in infancy. *J Pediatr Gastroenterol Nutr* 2008; 46(1): 92–95.
- 7- Ha C, Alvear D, Leber D. Duodenal derotation as an effective treatment of superior mesenteric artery syndrome: A thirtythree year experience . *The American Surgeon* 2008; 74(7): 644–653.
- 8- Welsch T, Büchler M, Kienle P. Recalling superior mesenteric artery syndrome . *Digestive Surgery* 2007; 24(3): 149–156 .
- 9- Yap D, Ma M, Lai A, Chan S, Seto W, Lam M, et al. Superior mesenteric artery syndrome complicating dialysis patients with peritoneal failure—report of 3 cases . *Clinical Nephrology* 2011; 75: 137–141.
- 10- Moskovich R, Cheong-Leen P. Vascular compression of the duodenum . *Journal of the Royal Society of Medicine* 1986; 79(8): 465–467.
- 11- Adams JB, Hawkins ML, Ferdinand CH, Medeiros RS. Superior mesenteric artery syndrome in the modern trauma patient. *The American Surgeon* 2007; 73(8): 803.
- 12- Kothari TH, Machnicki S, Kurtz L. Superior mesenteric artery syndrome. *Canadian Journal of Gastroenterology and Hepatology* 2011; 25(11): 599-600.
- 13- Gwee K, Teh A, Huang C. Acute superior mesenteric artery syndrome and pancreatitis in anorexia nervosa . *Australasian Psychiatry: Bulletin of Royal Australian and New Zealand College of Psychiatrists* 2010; 18(6): 523–526.
- 14- Pleșa A, Constantinescu C, Crumpei F, Cotea E. Superior mesenteric artery syndrome: an unusual case of intestinal obstruction. *J Gastrointest Liver Dis* 2006; 15(1): 69-72.
- 15- Bandres D, Ortiz A, Dib Jr. Superior mesenteric artery syndrome. *Gastrointest Endosc.* 2008; 68(1): 152-153.
- 16- Bhattacharya D, Kamel M, McAuley D. Superior mesenteric artery syndrome (Wilkie's Syndrome) complicating recovery from posterior

- fossa surgery in a child – a rare phenomenon. *Childs Nerv Syst* 2008; 24(3): 365–367.
- 17- Bernotavičius G, Saniukas K, Karmonaitė I, Zagorskis R. Superior mesenteric artery syndrome. *Acta Med Litu* 2016; 23(3): 155-164.
  - 18- Merrett ND, Wilson RB, Cosman P, Biankin AV. Superior mesenteric artery syndrome: diagnosis and treatment strategies. *J Gastrointest Surg* 2009; 13(2): 287-292.
  - 19- Anderson CM, Dalrymple MA, Podberesky DJ, Coppola CP. Superior mesenteric artery syndrome in a basic military trainee. *Mil Med* 2007; 172(1): 24-26.
  - 20- PetrosyanM, Estrada JJ, Giuliani S, et al. Gastric perforation and pancreatitis manifesting after an inadvertent nissen fundoplication in a patient with superior mesenteric syndrome. *Case Report Med* 2009; 2009: 426162.
  - 21- Baltazar U, Dunn J, Floresguerra C, Schmidt L, Browder W. Superior mesenteric artery syndrome: an uncommon cause of intestinal obstruction. *South Med J* 2000; 93(6): 606-608.
  - 22- Kim SJ, Yoon JS, Park BK, Won SJ. Superior mesenteric artery syndrome in a tetraplegic patient, 11 years after a spinal cord injury: a case report. *Spinal Cord* 2010; 48(11): 838-839.
  - 23- Geer DA. Superior mesenteric artery syndrome. *Mil Med* 1990; 155(7): 321-323.
  - 24- Raissi B, Taylor BM, Taves DH. Recurrent superior mesenteric artery (Wilkie's) syndrome: a case report. *Can J Surg* 1996; 39(5): 410-416.
  - 25- Tseng CK, Su WB, Lai HC. Superior mesenteric artery syndrome caused by celiac axis compression syndrome: a case report and review of the literature. *Eur J Gastroenterol Hepatol* 2008; 20(6): 578-582.
  - 26- Saha SB, Mandal A, Deoghuria D. Superior mesenteric syndrome: an unusual cause of duodenal obstruction – a case report and literature review. *Jurnalul de Chirurgie* 2009; 5: 172–5.
  - 27- Roy A, Gisel JJ, Roy V, Bouras EP. Superior mesenteric artery (Wilkie's) syndrome as a result of cardiac cachexia. *J Gen Intern Med* 2005; 20(10): C3-C4.
  - 28- Hines JR, Gore RM, Ballantyne GH. Superior mesenteric artery syndrome. Diagnostic criteria and therapeutic approaches. *Am J Surg* 1984; 148(5): 630-632.
  - 29- Samdani PG, Samdani V, Goel A. Superior mesenteric artery compression syndrome. *Indian J Pediatr* 2006; 73(6): 523-525.
  - 30- Konen E, Amitai M, Apter S. CT angiography of superior mesenteric artery syndrome. *AJR Am J Roentgenol* 1998; 171(5): 1279-1281.
  - 31- Unal B, Aktaş A, Kemal G. Superior mesenteric artery syndrome: CT and ultrasonography findings. *Diagn Interv Radiol* 2005; 11(2): 90-95.

- 32- Neri S, Signorelli S, Mondati E, Pulvirenti D, Campanile E, Di Pino L, et al. Ultrasound imaging in diagnosis of superior mesenteric artery syndrome . *Journal of Internal Medicine* 2005; 257(4): 346–351.
- 33- Gerasimidis T, George F. Superior mesenteric artery syndrome. *Wilkie syndrome. Dig Surg* 2009; 26(3): 213-214.
- 34- Jalilvand A, Fisichella PM. Superior mesenteric artery syndrome. *Dig Liver Dis* 2014; 46(9): 859.
- 35- Chandrasekaran A. Superior mesenteric artery syndrome. *Iranian Journal of Pediatric Surgery* 2016; 1(2): 80-83.
- 36- Tseng CK, Su WB, Lai HC. Superior mesenteric artery syndrome caused by celiac axis compression syndrome: a case report and review of the literature. *Eur J Gastroenterol Hepatol* 2008; 20: 578–82.
- 37- Lippel F, Hannig C, Weiß W, Allescher HD, Classen M, Kurjak M. Superior mesenteric artery syndrome: diagnosis and treatment from the gastroenterologist's view. *Journal of gastroenterology* 2002; 37(8): 640-643.
- 38- Zhu ZZ, Qiu Y. Superior mesenteric artery syndrome following scoliosis surgery: Its risk indicators and treatment strategy. *World J Gastroenterol* 2005; 11: 3307–10.
- 39- Jawad NH, Al-Sanae A, Al-Qabandi W. Superior mesenteric artery syndrome: An uncommon cause of intestinal obstruction; report of two cases and review of literature. *Kuwait Med J* 2006; 38: 241–4.
- 40- Kaushik R, Attri AK. Acute superior mesenteric artery syndrome. *Indian Pediatrics* 2003; 40: 1014–5.
- 41- Biank V, Werlin S. Superior mesenteric artery syndrome in children: A 20-year experience. *J Pediatr Gastroenterol Nutr* 2006; 42: 522–5.
- 42- Listernick R. (2010). A 15-year-old boy with vomiting, abdominal distention . *Pediatric Annals* 2010; 39(10); 605–609.
- 43- Makam R, Chamany T, Potluri VK. Laparoscopic management of superior mesenteric artery syndrome: A case report and review of literature. *J Min Access Surg* 2008; 4: 80–2.
- 44- Matheus CO, Waisberg J, Zewer MH. Syndrome of duodenal compression by the superior mesenteric artery following restorative proctocolectomy: a case report and review of literature. *Sao Paulo Med J* 2005; 123: 151–3.
- 45- Kim IY, Cho NM, Kim DS. Laparoscopic duodenojejunostomy for management of superior mesenteric artery syndrome: Two cases report and a review of literature. *Yonsei Med J* 2003; 44: 526–9.
- 46- Morris TC, Devitt PG, Thomson SK. Laparoscopic duodenojejunostomy for superior mesenteric artery syndrome – How I do it. *J Gastrointest Surg* 2009; 13: 1870–3.
- 47- Shiyonagi S, Kaneyama K, Okazaki T. Anterior transposition of the third part of the duodenum for the treatment of superior mesenteric artery syndrome. *J Pediatr Surg* 2008; 43: E1–E3.

- 48- Jones PA, Wastell C. Superior mesenteric artery syndrome. *Postgrad Med J* 1983; 59: 376–9.
- 49- London Health Sciences Center. World's first robotically assisted intestinal bypass surgery for a patient with superior mesenteric artery syndrome (SMA) syndrome. 2008. Available via www.lhsc.on.ca/About_Us/LHSC/Media_Room/Media_Releases/2008/October_22.htm.
- 50- Pourhassan S, Grottemeyer D, Fürst G, Rudolph J, Sandmann W. Infrarenal transposition of the superior mesenteric artery: a new approach in the surgical therapy for Wilkie syndrome. *J Vasc Surg.* 2008; 47(1): 201-204.
- 51- Grottemeyer D, Pourhassan S, Sandmann W. Paradigm shift in the therapy of Wilkie's syndrome. From bowel reconstruction to transposition of the superior mesenteric artery. *Internist (Berl)* 2009; 50: 484–8.
- 52- Yang WL, Zhang XC. Assessment of duodenal circular drainage in treatment of superior mesenteric artery syndrome. *World J Gastroenterol* 2008; 14: 303–6.
- 53- Vera Zaraket, Liliane Deeb, Wilkie's Syndrome or Superior Mesenteric Artery Syndrome: Fact or Fantasy? *Case Rep Gastroenterol* 2015; 9: 194–199
- 54- Manu N, Martin L. Weight loss induced small bowel obstruction. *Internet J Gastroenterol* 2006; 4(2).

Editor:

Assoc. Prof. Hakkı Kıymık

International Research in
Social,
Human and
Administrative
Sciences XXII

EĞİTİM
yayınevi

INTERNATIONAL RESEARCH IN SOCIAL, HUMAN AND ADMINISTRATIVE SCIENCES XXII

Editor: Assoc. Prof. Hakkı Kıymık

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Kübra Konca Nam

Cover Designer: Eğitim Yayinevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-625-6658-46-2

1. Edition, March 2024

Printing and Binding

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Printing House Certificate No: 47381

Library Information Card

INTERNATIONAL RESEARCH IN SOCIAL, HUMAN AND ADMINISTRATIVE SCIENCES XXII

Editor: Assoc. Prof. Hakkı Kıymık

VI+158, 135x215 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-625-6658-46-2

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti.

EĞİTİM

yayinevi

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, mraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi akmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B,

Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi akmak

Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Őkran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitabınız

REFERENCES

- Acarkan, İ. (2019). *Kişiliğin DNA'sı*. Kurtuba Press.
- Akmal, N. (2021). The role of temperament in human behavior, *International Scientific Research Journal*, 2(5), 60-74. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/B3XSG>
- Baldessarini R. J., Tondo L., Pinna M., Nuñez N. & Gustavo H. V. (2019). Suicidal risk factors in major affective disorders, *The British Journal of Psychiatry* 215, 621–626. <https://doi.org/10.1192/bjp.2019.167>
- Bland, J. M. & Altman, D. G. (1997). Statistics notes: Cronbach's alpha. *Bmj*, 314 (7080), 572.
- Burger M.J. (2021). *Kişilik-Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri*, Kaknüs Press.
- Bee H. & Boyd D. (2021). *Çocuk gelişim psikolojisi*. Kaknüs Press.
- Büyüköztürk Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, Pegem Akademi Press.
- Cloninger, C. R., Svrakic, D. M., & Przybeck, T. R. (1993). A psychobiological model of temperament and character. *Archives of General Psychiatry*, 50(12), 975–990.
- Coolidge F.L., Moor C.J., Yamazaki TG, Stewart S.E. & Segal D.L. (2001). On the relationship between Karen Horney's tripartite neurotic type theory and personality disorder features, *Personality and Individual Differences* 30, 1387-1400.
- Cücenoglu D. (2019). *İnsan ve Davranış*, Remzi Press.
- Diggle P.J. & Chetwynd A.G. (2011). *Statistics and scientific method: An introduction for students and researchers*, Oxford University Press,
- Fox, N. A., Henderson, H. A., Marshall, P. J., Nichols, K. E. & Ghera, M. M. (2005). Behavioral inhibition: linking biology and behavior within a developmental framework. *Annual Review of Psychology*, 56, 235–262. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.141532>
- Gençtan E. (2020). *Psikoanaliz ve Sonrası*, Metis Press.
- Goodwin FK & Jamison KR. (1990). *Manic-depressive illness*. Oxford University Press.
- Ichazo, O. (1982). *Between metaphysics & protoanalysis: A theory for analyzing the human psyche*. Arica Institute Press.
- Kam C. (2022). Enhancing enneagram therapy with contemporary research on the conscious and unconscious mind, *Integrative Psychological and Behavioral Science*, <https://doi.org/10.1007/s12124-022-09685-5>
- Maitri S. (2018). *Enneagramın Spiritüel Boyutu*, Omega Press.
- Palmer, H. (1995). *The enneagram in love and work: understanding your intimate and business relationships*, Harper San Francisco.

- Park, J. (2022). A study on design concept of an app with matching enneagram and character, *International Journal of Internet, Broadcasting and Communication* Vol.14 No.1 19-24, <http://dx.doi.org/10.7236/IJIBC.2022.14.1.19>
- Riso D.R. & Hudson H. (1996). *The wisdom of the Enneagram: The complete guide to psychological and spiritual growth for the nine personality type*. Houghton Mifflin Company.
- Redlich C., Dlugos A., Hill N.M., Patel S., Korn D., Enneking V., Foerster K., Arolt V., Domschke, D. & Ronny R. (2020). The endocannabinoid system in humans: significant associations between anandamide, brain function during reward feedback and a personality measure of reward dependence *Neuropsychopharmacology*, 46, 1020–1027.
- Preacher K. J. & MacCallum R. C. (2002). Exploratory factor analysis in behavior geneticsresearch: factor recovery with small sample sizes, *Behavior Genetics*, 32(2), 153-160.
- Tastan, K. (2019). Development and validation of a personality type‘inventory’ based on enneagram. *Konuralp Medical Journal*, 11(1), 112-118.
- Taymur İ. & Türkçapar M. H.(2012). Personality: description, classification and evaluation, *Current Approaches in Psychiatry*, 4(2), 154-177. <https://doi.org/10.5455/cap.20120410>
- Tavşancıl E. (2019). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Press.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2001). *Using multivariate statistics*. Allyn and Bacon.
- Thomas, A., & Chess, S. (1982). *Temperament and follow-up to adulthood. Temperamental differences in infants and young children*, 168-175 John Wiley & Sons
- Özdamar, K. (2016). *Eğitim sağlık ve davranış bilimlerinde ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi*. Nisan Press.
- Wagner, J. P. & Walker, R. E. (1983). Reliability and validity study of a sufi personality typology: the enneagram. *Journal of Clinical Psychology*, 39(5), 712-717.

REFERENCES

- Aytaç, Ö. (2013). Urban Spaces and Identity/Difference Problem. 4(9), 138-169.
- Azma, S. & Katanchi, R. (2017). The Effect of Landscaping and Building Facades on Perceptual-Behavioral Features of Citizens. *Journal of History Culture and Art Research*, 6(3), 264-281. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v6i3.890>
- Barke, M. (2016). The Importance of Urban Form as an Object of Study. *Çinde Oliveira V. (Eds.), Teaching Urban Morphology*, s. 11-30. ISSN 2365-757X ISSN 2365-7588
- Barlow, H. (2013). *The Tectonics of Turning the Corner: A New City Hall for Boston, Massachusetts*. Master's Thesis. United States: Syracuse Üniversitesi.
- Erdönmez, M. E. and Altan, A. (2005). Açık Kamusal Kent Mekânlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri. *Megaron*, 1(1), 70.
- Ergin, N. (2001). Ortak Yaşam Alanı Olarak Heykel, 21.Yüzyıl Karşısında Kent ve İnsan, Haz. F.Gümüşiöglü. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Fawcett, A. P. (2003). *Architecture: Design Notebook*. Architectural Press, Oxford, 112.
- Gehl, J. (1987). *Life Between Buildings: Using Public Space*. New York: Van Nostrand Reinhold Company Inc.
- Solak, G. (2017). Space-Identity Interaction: a Conceptual and Theoretical Overview. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 13-37.
- Hartanti, N. M., Martokusumo, W., Lubis, B. U. & Poerbo, H. W. (2016) The Quest for Urban Identity: Influence of Urban Morphological Development to the Imageability of Bogor City Streets, *International Journal of Research in Engineering and Science (IJRES)*, 4 (7), 49-58.
- Herriot, R. (2016). The Topological Relations Of Corner Buildings At Street Junctions. *Journal of Architecture and Urbanism*, 40(4), 2029-7955
- Januchta-Szostak, A. (2010). The Role of Public Visual Art in Urban Space Recognition, *Cognitive Maps*, Karl Perusich (Ed.), ISBN: 978-953-307-044-5, Available from: <http://www.intechopen.com/books/cognitive-maps/the-role-of-public-visual-art-in-urban-space-recognition>
- Kasprisin, R. (2011). *Urban Design: The Composition of Complexity*. Routledge, Londra, 248s.
- Krier, R. (1983). *Elements of Architecture*. Editör: Dr. Andreas Papadakis, ABD: St. Martin's Press, 88. Available from: <https://robkrier.de/elements-of-architecture.php#page-001>
- Krklič, M., Kubet, V. & Hiel, K. (2009). Interrelationship Of Public Spaces And Built-In Corner Buildings Based On The Examples Of Modernism In "Malı Lıman" Area In Novi Sad. *Architecture and Civil Engineering*, 7(2), 145 - 153.

- Lillebye, E. (1996), Architectural and functional relationships in street planning: an historical view, *Landscape and Urban Planning*, 35, 85- 105.
- Lynch, K. (2010). *Kent İmgesi*. Çev. İrem Başaran, İstanbul: Türkiye İŞ Bankası Kültür Yayınları.
- Lynch, K. (1960). *The Image of the City*. Cambridge: MIT Press.
- Lynch, K. (1981). *A Theory of Good City Form*. Cambridge: MA: MIT Press.
- Moughtin, C., Oc. T. & Tiesdell, S. (1995). *Urban design: ornament and decoration*. Oxford: Butterworth.
- Moughtin, C. (2003). *Urban Design: Street And Square*. Oxford: Architectural Press. 300.
- Proshansky, H. M., Fabian A. K. & Kaminoff R. (1983). Place-Identity:Physical World Socialization Of The Self. *Journal Of Environmental Psychology*,3(1), 57-83.
- Rapaport, A. (2004). *Kültür Mimarlık Tasarım*. Çeviri: Selçuk Batur, İstanbul:Yapı-Endüstri Merkezi.
- Sohrabi, S. (2014). *Evaluation of the Corner Buildings' Identity in the Walled City of Nicosia*. Master of Science in Urban Design. Gazimağusa North Cyprus: Eastern Mediterranean University.
- Yılmaz, N. & Saban, F. D. (2021). A Review of Architects' Corner Building Design Approaches. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi*. (18), 503-530. <https://doi.org/10.16947/fsmia.1050324>
- Thiis-Evensen, T. (1987). *Archetype in architecture*. London: Norwegian University Press.
- Weber, R. (1995). *On The Aesthetics of Architecture*. Aldershot: Avebury Press.

REFERENCES

- Arslan, S., & Berkman, A. N. (2022). Yeşil Finans Kavramı ve Dünya’da Yeşil Finans Uygulamaları Hakkında Bir Literatür İncelemesi. *Dünden Bugüne İktisadi Konular Üzerine Tartışmalar*, 69.
- Bayrı (2023), E. An Assessment on Green Banking in the Turkish Banking Sector. *Discussions Between Economic Agents: Recent Issues*, 5. Iksat Yayınevi.
- CICERO(2021). *CICEROShadesofGreen:BestPractices2021*. Retrieved from <https://static1.squarespace.com/static/5bc5b31a7788975c96763ea7/t/6155705d00cc5e1d02d5720f/1632989299646/BestPracticesReport2021.pdf>
- Hammoudeh, S., Ajmi, A. N. and Mokni, K. (2020). Relationship Between Green Bonds and Financial and Environmental Variables: A Novel Time-Varying Causality, *Energy Economics*, 92: 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2020.104941>.
- Huan, Q., Chen, Y., & Huan, X. (2022). A frugal eco-innovation policy? Ecological poverty alleviation in contemporary China from a perspective of eco-civilization progress. *Sustainability*, 14(8), 4570.
- Kuloğlu, E., & Öncel, M. (2015). Yeşil Finans Uygulaması ve Türkiye’de Uygulanabilirliği. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 2-19.
- Turguttopbaş, N. (2020). Sürdürülebilirlik, Yeşil Finans Ve İlk Türk Yeşil Tahvil İhracı. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 12(22), 267-283.
- Ozkan, T. (2019). Yeşil Tahvil Piyasaları: Türkiye Örneği. *Pressademia Procedia*, 10(1), 73-75.
- Schoenmaker, D. (2017). From risk to opportunity: A framework for sustainable finance. *RSM series on positive change*, 2.
- Silver, N. (2017). *Finance, society, and sustainability: How to make the financial system work for the economy, people and planet*. London: Palgrave Macmillan.
- Şimşek, O., & Tunalı, H. (2022). Yeşil finansman uygulamalarının sürdürülebilir kalkınma üzerindeki rolü: Türkiye projeksiyonu. *Ekonomi ve Finansal Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 16-45.
- Wiinholt M. (2021). *Orsted Green Bond Impact Report 2021*. Retrieved from <https://orstedcdn.azureedge.net/-/media/annual2021/green-bond-impact-report-2021.ashx?la=en&rev=7b82631fb4d64f51bdea9d94c7491920&hash=9823EE900901654B3DDF91ACBA13F727>

REFERENCES

- Aydoğan, H. (2021). Dialogic Communication During Covid-19 Pandemic: An Analysis on Technoparks' Social Media Usage in Turkey. *Connectist Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 0(60), 1-26.
- Barbieri, N., Ghisetti, C., Gilli, M., Marin, G., and Nicolli, F. (2016). A Survey of the Literature on Environmental Innovation Based on Main Path Analysis. *Journal of Economic Surveys*, 30(3), 596–623.
- Bennett, S.J. (1991). *Ecopreneuring: The Complete Guide to Small Business Opportunities from the Environmental Revolution*. New York: Wiley.
- Berle, G. (1991). *The Green Entrepreneur: Business Opportunities That Can Save the Earth and Make You Money*. USA: Liberty Hall Press.
- Berry, M. A., and Rondinelli, D. A. (1998). Proactive Corporate Environmental Management: A New Industrial Revolution. *Academy of Management Perspectives*, 12(2), 38-50.
- Bing-bing, Z.H.O.U., Qim, M.A., Jian-guo, W.U., Guo-hua, H.U., De-hua, M.A.O., Xiao-ji, Z.E.N.G., Jie, G., Xue-ning, F.A.N.G., Yu-peng, L.I.U. and Li-gang, L.Y.U., (2019). Sustainability Science Revisited: Recent advances and new opportunities. *Yingyong Shengtai Xuebao*, 30(1).
- Blue, J. (1990). *Ecopreneuring: Managing for Results*, London: Scott Foresman Trade.
- Buck Consultants, (2011). Green Programs Save “Green,” Buck Consultants Survey Reveals More U.S. Employers Measuring Cost Savings Stemming From Environmental Efforts. HR Vendor News. <https://hrvendornews.com/green-programs-save-green-buck-consultants-survey-reveals-more-u-s-employers-measuring-cost-savings-stemming-from-environmental-efforts/> (E.T.: 15.03.2024).
- Choi, S. and Ng, A. K. (2011). Environmental and Economic Dimensions of Sustainability and Price Effects on Consumer Responses. *Journal of Business Ethics*, 104(2), 269-282.
- Coad, A., Segarra, A., and Teruel, M. (2016). Innovation and Firm Growth: Does Firm Age Play a Role?. *Journal of Research Policy*, 45(2), 387–400.
- Consoli, D., Marin, G., Marzucchi, A., and Vona, F. (2016). Do Green Jobs Differ from Non-green Jobs in terms of Skills and Human Capital?. *Journal of Research Policy*, 45(5), 1046–1060.
- Cooney, S. (2009). *Build a green small business: Profitable ways to become an ecopreneur*. USA: McGraw-Hill Companies.
- Dale, G. (2015). Origin and Delusion of Green Growth. *International Socialist Review*, 2(97), 1-5.
- Dean, T. J., and McMullen, J. S. (2007). Toward a Theory of Sustainable Entrepreneurship: Reducing Environmental Degradation Through Entrepreneurial Action. *Journal of Business Venturing*, 22(1), 50– 76.

- Demuth, A. (2014). The Role of Green Entrepreneurship in Building a Sustainable Future for Tunisia and Beyond. *Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH*, 4-5.
- Diez-Vial, I., and Fernández-Olmos, M. (2017). The Effect of Science and Technology Parks on Firms' Performance: How Can Firms Benefit Most Under Economic Downturns?. *Technology Analysis & Strategic Management*, 29(10), 1153-1166.
- Dixon, S. E. A., and Clifford, A. (2007). Ecopreneurship—a New Approach to Managing the Triple Bottom Line. *Journal of Organizational Change Management*, 20(3), 326–345.
- Doğan, M. E. (2020). Teknokentler ve girişimcilik ilişkisi üzerine bibliyometrik analiz çalışması. Doctoral Dissertation, Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Drexhage J., and Murphy D. (2010). Sustainable Development: from Brundtland to Rio 2012, Background Paper for the High Level Panel on Global Sustainability. *United Nations*, New York.
- Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business strategy and the environment*, 11(2), 130-141.
- Elkington, J. (2004). Enter the Triple Bottom Line. The Triple Bottom Line: Does it All Add Up. *Assessing the Sustainability of Business and CSR*, 1, 1-16.
- Giovannoni, E., and Fabietti, G. (2013). What is Sustainability? A Review of the Concept and Its Applications. *Integrated reporting: Concepts and cases that redefine corporate accountability*, 21-40.
- Gunnarsson, S., Segerkvist, K. A., Göransson, L., Hansson, H., and Sonesson, U. (2020). Systematic Mapping of Research on Farm-level Sustainability in Egg and Chicken Meat Production. *Sustainability*, 12(7), 3033.
- Haldar, S. (2019). Green Entrepreneurship in Theory and Practice: Insights from India. *International Journal of Green Economics*, 13(2), 99–119.
- Henriques, I. C., Sobreiro, V. A., and Kimura, H. (2018). Science and Technology Park: Future Challenges. *Technology in Society*, 53, 144-160.
- Hotelling, H. (1931). The Economics of Exhaustible Resources. *Journal of political Economy*, 39(2), 137-175.
- IASP Global Survey. (2022). “Very Important” Factors in Contributing to AOI/STP success” retrieved from <https://www.iasp.ws/our-industry/statistics>.
- Keiner, M. (2006). The Future of Sustainability. Netherlands: Springer.
- Kharabsheh, R. (2012). Critical Success Factors of Technology Parks in Australia. *International Journal of Economics and Finance*, 4(7).
- Kuhlman, T., and Farrington, J. (2010). What is Sustainability?. *Sustainability*, 2(11), 3436–3448.
- Leiserowitz, A. A., Kates, R. W., and Parris, T. M. (2006). Sustainability Values, Attitudes, and Behaviors: A Review of Multinational and Global Trends. *Annu. Rev. Environ. Resour.*, 31, 413-444.

- Link, A. N., (2009). 'Research, Science and Technology Parks: An Overview of the Academic Literature.' In *Understanding Research, Science and Technology Parks*. Global Best Practice; Report of a Symposium. Washington: The National Academies Press.
- Liobikiene, G., Balezentis, T., Streimikiene, D., and Chen, X. (2019). Evaluation of Bioeconomy in the Context of Strong Sustainability. *Sustainable Development*, 27(5), 955-964.
- Maisaroh, M., Sawitri, H. S. R., and Ramli, N. H. (2022). The Green Entrepreneurship Behavior: A Literature Review. *Jurnal Analisis Bisnis Ekonomi*, 20(1), 31-49.
- Malavisi, A. (2018). The Urgency of the Greening of Ethics. *Australasian Journal of Logic*, 4(3), 593-609.
- Bąkowski, A., and Matusiak, K. B. (2008). *Wybrane aspekty funkcjonowania parków technologicznych w Polsce i na świecie*. PARP: Warszawa.
- Mian, S., Fayolle, A., and Lamine, W. (2012). Building Sustainable Regional Platforms for Incubating Science and Technology Businesses: Evidence from US and French Science and Technology Parks. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 13.4: 235-247.
- Mrkajic, B., Murtinu, S. and Scalera, V. G. (2019). Is Green the New Gold? Venture Capital and Green Entrepreneurship. *Small Business Economics*, 52(4), 929-950.
- Muo, I., and Azeez, A. A. (2019). Green Entrepreneurship: Literature Review and Agenda for Future Research. *International Journal of Entrepreneurial Knowledge*, 7(2).
- O'Neill, K., and Gibbs, D. (2016). Rethinking Green Entrepreneurship - Fluid Narratives of the Green Economy. *Journal of Environment and Planning*, 48(9), 1727-1749.
- OECD (2011). Measuring Green Entrepreneurship. *Entrepreneurship at a Glance*, 23-38.
- Öztürk, S. (2022). Yeşil Ekonomi ve Türkiye'de Çevresel İyileşme: Bir Durum Analizi. *Girişimcilik Ve İnovasyon Yönetimi Dergisi*. 11(1), 80-104.
- Pacheco, D. F., Dean, T. J., and Payne, D. S. (2010). Escaping the Green Prison: Entrepreneurship and the Creation of Opportunities for Sustainable Development. *Journal of Business Venturing*, 25(5), 464-480.
- Pelle, D., M. Bober, and M. Lis. (2008). *Parki Technologiczne Jako Instrument Polityki Wspierania Innowacji Dyfuzji Wiedzy*. Warsaw: Instytut Badań Strukturalnych.
- Radosevic, S., and Myrzakhmet, M. (2009). Between Vision and Reality: Promoting Innovation Through Technoparks in an Emerging Economy. *Technovation*, 29(10), 645-656.
- Rockström, J., Sukhdev and P., (2016). *How Food Connects All the SDGs*. Keynote Speech at Stockholm EAT Food Forum 2016.

- Salas-Zapata, W. A., and Ortiz-Muñoz, S. M. (2019). Analysis of Meanings of the Concept of Sustainability. *Sustainable Development*, 27(1), 153–161.
- Schaper, M. (2010). *Making Ecopreneurs*. Burlington, USA: Gower.
- Schumpeter, J. (1934). *The Theory of Economic Development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Schumpeter, J. A., and Swedberg, R. (2021). *The Theory of Economic Development*. UK: Routledge.
- Scoones, I. (2007). *Sustainability*. *Development in Practice*, 17(4–5), 589–596.
- Shi, L., Han, L., Yang, F., and Gao, L. (2019). The Evolution of Sustainable Development Theory: Types, Goals, and Research Prospects. *Sustainability*, 11(24), 7158.
- Staszków, M. (2013). Parki naukowo-technologiczne—miejsce wsparcia innowacyjnego biznesu. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 315(2), 269-277.
- Staszków, M., Puślecki, Ł., and Trapeczyński, P. (2017). Development of Science and Technology Parks in Poland: Opportunities for New Modes of Cooperation in the Biopharmaceutical Industry. *Managing Global Transitions*, 15(1), 23-41.
- Wessner, C., (2009). Understanding Research, Science and Technology Parks: Global Best Practice, Report of a Symposium. Washington: The National Academies Press.
- White, M. A. (2013). Sustainability : I Know It When I See It. *Ecological Economics*, 86, 213–217.
- Wiersum, K. F. (1995). 200 years of sustainability in forestry: lessons from history. *Environmental management*, 19, 321-329.
- Wildlife Fund (IUCN/UNEP/WWF) (1980). *World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development*.
- Wilkinson, A., and Mangalagu, D. (2012). Learning with Futures to Realise Progress Towards Sustainability: The WBCSD Vision 2050 Initiative. *Futures*, 44(4), 372-384.
- Williams, C. C., and Millington, A. C. (2004). The Diverse and Contested Meanings of Sustainable Development. *Geographical Journal*, 170(2), 99-104.
- Wu, J. (2013). Landscape Sustainability Science: Ecosystem Services and Human Well-being in Changing Landscapes. *Landscape ecology*, 28, 999-1023.
- Xavier, A., Reyes, T., Aoussat, A., Luiz, L., and Souza, L. (2020). Eco-innovation Maturity Model: A Framework to Support the Evolution of Eco-innovation Integration in Companies. *Sustainability*, 12(9), 3773.

- Yamada S., Kanoi L., Koh V., Lim A., and Dove MR. Sustainability as a Moral Discourse: Its Shifting Meanings, Exclusions, and Anxieties. *Sustainability*. 2022; 14(5):3095.
- York, J. G., and Venkataraman, S. (2010). The Entrepreneur–Environment Nexus: Uncertainty, Innovation, and Allocation. *Journal of Business Venturing*, 25(5), 449–463.
- Yu, X., Li, M., and Kang, W. (2022). Heterogeneity of Decoupling Between Economic Development and Carbon Emissions in China’s Green Industrial Parks. *Earth’s Future*, 10(7).
- Zhaojun, Y., Jun, S., Yali, Z and Ying, W. (2017). Green, Green, It’s Green: A Triad Model of Technology, Culture, and Innovation for Corporate Sustainability. *Sustainability*. 9, 1-23.

REFERENCES

- Barnes, C. (2014). NGOs, Mobilization, Participation, and Democracy. In NGOs, Political Protest, and Civil Society (Chapter 2).
- Brown, A. & Johnson, B. (2018). Reliability of Broadcast.
- Brown, C., Davis, L. & Shlafer, R. J. (2020). Are We Meeting Their Needs? Well-child, Dental, and Mental Health Care for Youth in Juvenile Correctional Facilities in Minnesota. *Journal of Health Care for the Poor and Underserved*, 31(1), 171-184.
- Brown, K. & Miller, J. (1991). *Syntax: A Linguistic Introduction to Sentence Structure (2nd Edition)*. London and New York: Routledge.
- Carboni, J. L. & Maxwell, S. P. (2015). Effective social media engagement for nonprofits: What matters? *Journal of Public and Nonprofit Affairs*, 1(1), 15–28.
- Cornelissen, J. (2007). Corporate Communications: Theory and Practice. *Strategic Direction*, 23(8). <https://doi.org/10.1108/sd.2007.05623hae.001>
- Chambers, C. D. (2013). Registered reports: A new publishing initiative at Cortex [Editorial]. *Cortex*, 49, 609–610. <https://doi.org/10.1016/j.cortex.2012.12.016>
- Cheng, Y., & Cameron, G. T. (2019). Examining six modes of relationships in a social-mediated crisis in China: An exploratory study of contingent organization-public relationships (COPR). *Journal of Applied Communication*.
- Cutlip, S. M., Center, A. H. & Broom, G. M. (2012). *Cutlip & Center's Effective Public Relations*. Pearson.
- Cyber Strategy Projects. (1996). Digital Disaster, Cyber Security, and the Copenhagen School. *International Studies Quarterly*, 53(4), 1155–1175. <http://www.jstor.org/stable/27735139>
- David R. Johnson. (2019). Probabilistic. *Annual Review of Resource Economics*.
- Deuze, M. (2016). Living in Media and the Future of Advertising. *Journal of Advertising*, 45(3), 326-333. DOI: 10.1080/00913367.2016.1185983
- Dozier, D., Zeanah, C. H. & Bernard, K. (2013). Infants and Toddlers in Foster Care. *The Future of Children*, 23(1), 109-126.
- Fowler, P. B. S. (1997). Evidence-based everything. Wiley Online Library.
- Garcia, M. & Davis, R. (n.d.). What is a Call to Action? CTA Definition and Examples.
- Gepp, A. & Krotz, F. (2014). Mediatized worlds: Understanding everyday mediatization. In A. Hepp & F. Krotz (Eds.), *Mediatized worlds: Culture and society in a media age* (pp. 1-15). London: Palgrave.
- Grunig, J. E. & Hunt, T. T. (1992). *Managing Public Relations*. New York, NY: Holt.

- Grunig, J. E. & Repper, F. C. (2010). Understanding of consumption behaviors in art and cultural sectors for developing successful communication plans. *Journal of Arts Management, Law, and Society*, 40(3), 213-231.
- Grunig, J. E. & Toth, E. L. (2006). A Strategic Management Approach to Reputation, Relationships, and Publics: The Research Heritage of the Excellence Theory.
- Hamblen, M. (2010, February 13). Text 'Haiti' Earthquake Relief Effort Raises \$32M for Red Cross. *Computerworld*. <https://www.computerworld.com/article/2520620/text--haiti--earthquake-relief-effort-raises--32m-for-red-cross.html>
- Hoffman, L. & Holstius, M. (2012). Constructing realities: An art of lenses. *FACOLTÀ DI PSICOLOGIA - Tesionline*.
- Hyden, G. (1995). Bringing Voluntarism Back in Eastern Africa in Comparative Perspective. In J. Sembojja & O. Therkildsen (Eds.), *Service Provision under Stress in East Africa* (pp. 35-50). London: James Currey.
- Johnson, A. & White, B. (2016). How Johnson & Johnson collaborates with local NGOs to achieve global.
- Johnson, D. R., et al. (2020). Online competition between pro- and anti-vaccination views. *Nature*.
- Kang, S. & Norton, E. H. (2004). Nonprofit organizations' use of the World Wide Web: Are they sufficiently fulfilling organizational goals? *Public Relations Review*, 30, 279–284.
- Kotler, P. & Lee, N. (2008). *Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Your Cause*. John Wiley & Sons.
- Lester, P. (2014). *UNICEF Tap Project: Providing Safe and Clean Drinking Water*. UNICEF USA.
- McCaskill, J. R. & Harrington, J. R. (2017). Revenue sources and social media engagement among environmentally focused nonprofits. *Journal of Public and Nonprofit Affairs*, 3(3), 309-319.
- McKeever, B. W. (2013). From awareness to advocacy: Understanding nonprofit communication, participation, and support. *Journal of Public Relations Research*, 25(4), 307–328.
- McQuail, D. (2005). *McQuail's Mass Communication Theory*. Sage Publications.
- OECD. (2009). *Education at a Glance 2009: OECD Indicators*. OECD iLibrary.
- Palenchar, J. M. & Heath, L. R. (2007). Strategic risk communication: Adding value to society. *Public Relations Review*, 33(2), 120-129.
- Pavlik, J. V. (2007). *Mapping the consequences of technology on public relations*. Institute for Public Relations.
- Popkowski et al. (2018). The effect of fixed and growth mindsets on buying sustainable foods. *British Food Journal*, 124.

- Robson, P. & James, M. (2013). Not everyone's aboard the online public relations train: The use (and non-use) of social media by public relations practitioners. *PRism*, 9(1).
- Saffer, R. (2015). The Impact of Social Media Usage in the Workplace on Team Dynamics and Collaboration.
- Saxton, Gregory D. and Niyirora, Jerome and Guo, Chao and Waters, Richard, #AdvocatingForChange: The Strategic Use of Hashtags in Social Media Advocacy (July 31, 2015). *Advances in Social Work*, Vol. 16, Number 1, pp. 154-169, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3034801>
- Schroth, H. A. (2013). Coach McKeever: Unorthodox Leadership Lessons from the Pool. *California Management Review*, 56(1), 89-99. <https://doi.org/10.1525/cm.2013.56.1.89>
- Smith, J. (2018). Draft empirical studies based on the research topic "Comparative study of Libraries in NGOs and Universities". New York: XYZ Publishing.
- Thompson-Garcia v. Social Security Administration Commissioner, 2:20-cv-00091, (D. Wyo.) (Year).
- Thompson, J. (2021). White Media Attitudes in the Trump Era.
- Thompson, S. (2021). Comparative Study of Collection Development Practices in NGO and University Libraries. Toronto: XYZ Publishing.
- U.S. Department of State. (Year). Non-Governmental Organizations in the United States. Investopedia.
- V. Kumar & Gupta, S. (2016). Conceptualizing the Evolution and Future of Advertising. *Journal of Advertising*, 45(3), 302-317. DOI: 10.1080/00913367.2016.1199335
- VISME. (n.d.). NGOs: Making a Difference in the World. Visual Learning Center.
- Water, et al. (2009). The World's Water 2008-2009: The Biennial Report on Freshwater Resources.
- Waters, R. D., Burnett, E., Lamm, A., and Jessica Lucas. (2009). Engaging stakeholders through social networking: How nonprofits are using Facebook. *Public Relations Review*, 35(2), 102-106.
- Williams, A. & Brown, C. (2017). Infographic on highlights from the 2017 National School Climate Survey by GLSEN and a presentation by Side by Side.
- Xavier et al. (2021). Discuss evaluation techniques and performance claims in public relations, referencing Cutlip, Center, and Broom's work from 2000.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Young, D. R. & Salamon, L. M. (2002). Commercialization, Social Ventures, and For-profit Competition. In *The state of nonprofit America*. Washington DC: Brookings Institution Press.

INTERDISCIPLINARY APPROACHES IN SPORT SCIENCES

Editor

Assoc. Prof. Dr. Tebessüm Ayyıldız Durhan

EĞİTİM
yayınevi

INTERDISCIPLINARY APPROACHES IN SPORT SCIENCES

Editor: Assoc. Prof. Dr. Tebessüm Ayyıldız Durhan

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Eğitim Yayınevi Graphics Unit

Cover Designer: Eğitim Yayınevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-625-6658-31-8

1. Edition, March 2024

Printing and Binding

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Printing House Certificate No: 47381

Library Information Card

INTERDISCIPLINARY APPROACHES IN SPORT SCIENCES

Editor: Assoc. Prof. Dr. Tebessüm Ayyıldız Durhan

IV+110, 160x240 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-625-6658-31-8

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti.

EĞİTİM

yayınevi

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internet kitabevi

Sources

- Anık, M. (2012). *Sociology of Identity and Multiculturalism*, Ankara: Açılım Kitap
- Babayigit, S. (2006). *Business Negotiations in Different Cultures in International Marketing and an Application*. Erciyes University Institute of Social Sciences, Kayseri, 5.
- Balcı, A. (2009) *Research in social sciences* (Seventh Edition). Ankara: Pegem A Publishing, 36.
- Bauman, G.(1999). *Multiculturalism Bilmecesi: Ulusal,Ethnic and Religious Identities Rethinking*. (Çev.Demirakın,I.). Dost Kitabevi, Ankara:8.
- Doytcheva, M. (2009). *Multiculturalism*.(Trans. Akıncılar Onmuş, T.) İletişim Yayınları, İstanbul, 16-25.
- Erdemli, A. (2008). *Sport Yapan İnsan*, e publications: İstanbul.
- Kartarı, A. (2006). *Living in Differences: Intercultural Communication*. Product Publications: Ankara,15.
- Kayan, F. (2012).*Understanding of Work and Management in Different Cultures: A Comparative Research on Turkish Employees and Foreign Managers*. Akdeniz University Institute of Social Sciences. Master Thesis,1.
- Kulakoğlu Dilek, N. (2014). *The Effectiveness of Cultural Intelligence in the Management of Cultural Differences: A Field Study on Group A Travel Agency Managers*. Muğla Sıtkı Koçman University Institute of Social Sciences,Muğla,1.
- Küçükaydın, M, Arslan, R. & Sağır, ŞA. (2014). The Reflections of Multiculturalism to Media, Literature, Games and Music. *The Journal of International Socail Research*, 7(34): 585-593.
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative research* (Transl. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Publishing, 24-26.
- Özhan,İ.(2006). *Multiculturalism and Multiculturalism as Special Views of Differentiation*. Gazi University Institute of Social Sciences. Master Thesis, Ankara:17-156.
- Öztürk, F. (1998). *Social Dimensions of Sport*, Bağırhan Yayınevi: Ankara.
- Parekh, B.(2002). *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. (Çev.Tanrıseven,B.). Phoneix Yayınevi,Ankara:3-429.
- Smith, P. (2005). *Kültürel Kuram*.(Çev.Güzelsarı,S.,Gündoğdu,İ.).Babil Yayınları. İstanbul:7-13.
- General Directorate of Sports Official Website. Retrieved from: <http://sgm.gsb.gov.tr/> on September 02, 2015.
- Talas,M.(2008).Multiculturalism Kısacasında Nation State and Turkey. *Doğu Kütüphanesi*, İstanbul,32-35.
- Yıldırım, A. and Şimşek, H. (2008). *Qualitative research methods in social sciences* (Seventh Edition). Ankara: Seçkin Publishing, 72-74,228-233.

References:

- Broman G, Quintana M, Engardt M, Gullstrand L, Jansson E, and Kaijser L. “Older women’s cardiovascular responses to deep-water running.” *Journal of Aging and Physical Activity*. 2006; 14(1):29-40.
- Chase NL, Sui X, Blair SN. “Swimming and all-cause mortality risk compared with running, walking, and sedentary habits in men.” *International Journal of Aquatic Research and Education*. 2008; 2(3):213-23.
- Castro-Sánchez, A, M. Matarán-Peñarrocha, G, A. Lara-Palomo, I. Saavedra-Hernández, M. Arroyo-Morales, M. and Moreno-Lorenzo C. 2012. Hydrotherapy for the Treatment of Pain in People with Multiple Sclerosis: A Randomized Controlled Trial. The National Library of Medicine (NLM). doi: 10.1155/2012/473963 Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3138085/>
- Connolly L, J., Nordsborg N, B., Nyberg M., Weihe P., Krstrup P., Mohr M. 2016. Low-volume high-intensity swim training is superior to high-volume low-intensity training in relation to insulin sensitivity and glucose control in inactive middle-aged women. *Pubmed*, Oct;116(10):1889-97. doi: 10.1007/s00421-016-3441-8. Epub 2016 Jul 29. Available at: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27473445/>
- Craft L, L., Perna F, M., Ed.D. 2004 “The Benefits of Exercise for the Clinically Depressed” *Prim Care Companion J Clin Psychiatry*. 2004; 6(3): 104–111. doi: 10.4088/pcc.v06n0301 Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC474733/>
- Fernandes G, Jennings F, Cabral MVN, Buosi ALP, Natour J. “Swimming improves pain and functional capacity of patients with fibromyalgia: a randomized controlled trial.” 2016. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*. 97(8). 1269-1275. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0003999316001015>
- Hartmann S and Bung P. “Physical exercise during pregnancy—physiological considerations and recommendations.” *Journal of Perinatal Medicine*. 2004; 27(3):204-15.
- Mes D., Palstra A, P., Henkel C, V., Mayer I, and Vindas M, A. 2020. “Swimming Exercise Enhances Brain Plasticity in Fish” *R Soc Open Sci*. 2020 Jan; 7(1): 191640. Available at: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7029906/>
- Swim England. “Health and Wellbeing Benefits of Swimming.” (2024,02,10). Available at: <https://www.swimming.org/swimengland/health-and-wellbeing-benefits-of-swimming/>
- US Census Bureau. “Statistical Abstract of the United States: 2012. Arts, Recreation, and Travel: Participation in Selected Sports Activities 2009.” (2024,02,09), https://www.cdc.gov/healthywater/observances/rwipw_2012/index.html
- U.S. Department of Health and Human Services. “2008 Physical Activity Guidelines for Americans: Be active, healthy, and happy! In Chapter 2: Physical Activity Has Many Health Benefits.” 2009. (2024,02,09). https://www.cdc.gov/healthywater/swimming/swimmers/health_benefits_water_exercise.html
- Westby MD. “A health professional’s guide to exercise prescription for people with arthritis: a review of aerobic fitness activities.” *Arthritis and Rheumatism*. 2001; 45(6):501-11.
- All figures, unless otherwise stated, are from YouGov Plc. Total sample size was 4119 adults of which 1084 people with mental health problems ever swim and 217 with mental health problems who swim regularly. Fieldwork was undertaken between 6th - 11th September 2018. The survey was carried out online. The figures have been weighted and are representative of all GB adults (aged 18+). (2024,02,07). <https://www.visioned.org.uk/news/new-study-says-swimming-benefits-mental-health/>

REFERENCES

- BBC (2018). Homeschooling in the UK.
- Bew, P. (2011). *Independent review of key stage 2 testing, assessment and accountability*. TSO.
- Birmingham University.
- Cable, C., Driscoll, P., Mitchell, R., Sing, S., Cremin, T., Earl, J., ... & Heins, B. (2010). Languages learning at Key Stage 2: A longitudinal study. The Open University. Chester University
- Childs, A., & Baird, J. A. (2020). General Certificate of Secondary Education (GCSE) and the assessment of science practical work: A historical review of assessment policy. *The Curriculum Journal*, 31(3), 357-378.
- Davies, H. (1999). Standards in physical education in England at key stage 1 and key stage 2: Past, present and future. *European Journal of Physical Education*, 4(2), 173-190.
- Desforges, C., & Abouchaar, A. (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievement and adjustment: A literature review*. (433). London: DfES.
- DfE-1 (2023). National Curriculum
- DfE-2 (2023). Early years foundation stage
- DfE-3 (2023). National Curriculum Teacher Assessments at Key Stage 3
- DfE-4 (2023). Home Education
- DfE-5 (2019). Elective home education Departmental guidance for local authorities. *Department for Education*.
- DfE-6 (2019). Elective Home Education: Guidance for Parents. *Department for Education*.
- DfE-7 (2023). National curriculum in England: physical education programs of study.
- DfE-8 (2023). Physical education programs of study: key stages 1 and 2 National curriculum in England. *Department for Education*.
- DfE-9 (2023). Physical education programs of study: key stages 3 and 4 National curriculum in England. *Department for Education*.
- Döger, İ. H., & İsgender, M. (2015). Economic Development Strategies and Some Country Experiences. *Dumlupınar University Journal of Social Sciences*, (2).
- Erdoğan, İ. (1995). Contemporary Education Systems, Sistem Publishing, Istanbul.
- Erdoğan, İ. (2006). Contemporary Education Systems, Sistem Publishing, Istanbul.
- Erginer, A. (2006). *European Union education systems - comparisons with Turkish education system*. Ankara: Pegem A Publishing.
- Eriçok, R. E. (2020). Global Economic Slowdown: Risks, Uncertainties and Effects on the Turkish Economy. *Journal of Court of Accounts*, (116), 33-64.
- Ertürk, H. A. & Sivritepe, S. (2017). Cultural change and generations: a field study on the role of cultural change on generations. *International Journal of Refereed Communication and Literary Studies*. 17, 1-26.
- Foster, D. (2015). Home education. *House of Commons, Library*.
- Foster, D., & Danechi, S. (2019). Home education in England. *Commons Library Briefing*.
- George, A., Stokes, L., & Wilkinson, D. (2012). Does Early Education Influence Key Stage 1 Attainment? Evidence for England from the Millennium Cohort Study. *National Institute Economic Review*, 222(1), 67-80.

- Kerr, D. (2003). Citizenship education in England: The making of a new subject. *JSSE- Journal of Social Science Education*, 1-10.
- Loughborough University.
- Ocak, G. (2011). The effects of philosophical and cultural basis on educational programs. *Journal of Human Sciences*, 8(1).
- ONS (2021). The UK population at mid-2021
- Parsons, S., & Lewis, A. (2010). The home-education of children with special needs or disabilities in the UK: views of parents from an online survey. *International Journal of Inclusive Education*, 14(1), 67-86.
- Salehi Abari, M., Nikdoosti, M., & Jafari Fesharaki, M. (2021). Comparison of “Will” concept in education and jurisprudence and possible challenges in the educational system of Iran and England. *Iranian Journal of Comparative Education*, 4(2), 1209-1226.
- Standards and Testing Agency, (2017). Key Stage 1, Assessment framework for the development of the Year 1 phonics screening check. *Open Government License*. 4-22
- Stobart, G., & Stoll, L. (2005). The key stage 3 strategy: What kind of reform is this?. *Cambridge Journal of Education*, 35(2), 225-238.
- Şahin, V. Teacher standards and geography education in England. *Kesit Academy Journal*, (10), 273-286.
- UNA-UK. What is literacy? How words work.
- Üçışık, S. & Demirci, A. (2002). 21st century contemporary geography science and its basic elements. *Marmara Geography Journal*, (5), 117-133.
- Putwain, D. W. (2009). Assessment and examination stress in Key Stage 4. *British Educational Research Journal*, 35(3), 391-411.
- Roberts, N. (2021). *The school curriculum in England*. Briefing Paper. 1-14.
- Turner, D. (2006). Privatisation, Decentralisation, and Education in the United Kingdom: The Role of the State. *Decentralisation and privatisation in education: The role of the state*, 97-107.
- TURKSTAT (2022). Address Based Population Registration System Results, 2022
- Yaşar, Ş. (1984). Preschool Education Institutions and Teacher Training in England. *Education and Science*, 9(51).
- Yayla, Y. (2019). Sovereign wealth funds: sustainability and diffusion. *Fiscaoeconomia*, 3(1), 115-133.
- Yaldız, T., Yıldırım, E. & Arslan, S. (2020). The UK education system: Some sample applications for Turkey. *The Journal of International Education Science*, 22 (7), 22-40.
- Yılmaz, K., & Altinkurt, Y. (2011). Prospective teachers’ views on the problems of Turkish education system. *International journal of human sciences*, 8(1), 942-973.

Reference

- Achenbach, T. M. and Edelbrock, C. S. (1983). *Manual for the Child Behaviour Checklist and Revised Child Behaviour Profile*.
- Akçay, D. and Özcebe, H. (2012). Evaluation of Computer Game Playing Habits of Children at Pre-School Education Levels and Their Families. *Journal of Child*, 12(2), 66-71. doi:10.5222/j.child.2012.066
- Aksoy, Z. (2018). Game Addiction, Life Style Behaviours and Affecting Factors in Adolescents. *Master's Thesis*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5 (DSM-V)*. Washington: DC, American Psychiatric Association.
- Anand, V. A. (2007). Study of Time Management: The Correlation Between Video Game Usage and Academic Performance Markers. *Cyberpsychol Behav*, 10(4), 552-559. doi: 10.1089/cpb.2007.9991.
- Balak, Z. İ. (2016). The Relationship Between Online Game Addiction, Somatization Disorder and Mind Theory in Adolescents. *Master's Thesis*, İstanbul: Üsküdar Üniversitesi.
- Brunborg, G. S., Mentzoni, R. A. and Froyland, L. R. (2014). Is Video Gaming, or Video Game Addiction, Associated with Depression, Academic Achievement, Heavy Episodic Drinking or Conduct Problems? *Journal of Behavioral Addictions*, 3(1), 27-32. doi: 10.1556/JBA.3.2014.002
- Campbell, S. B. (1995). Behavior Problems in Preschool Children: A Review of Recent Research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 36(1), 113-149. doi: 10.1111/j.1469-7610.1995.tb01657.x.
- Creswell, J. W. and Creswell, J. D. (2018). *Research Design Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. Sage.
- Çavuş, S., Ayhan, B. and Tuncer, M. (2016). Computer Games and Addiction: A Field Study on University Students. *Journal of Communication Theory & Research*, 43, 265-289.
- Engelhardt, C. R., Bartholow, B. D., Kerr, G. T. and Bushman, B. J. (2011). This is Your Brain on Violent Video Games: Neural Desensitization to Violence Predicts Increased Aggression Following Violent Video Game Exposure. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(5), 1033-1036. doi: 10.1016/j.jesp.2011.03.027
- Erol, N., Kılıç, C., Ulusoy, M., Keçeci, M. and Şimşek, Z. (1998). *Türkiye Ruh Sağlığı Profili Raporu*. Ankara: T. C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Festl, R., Scharrow, M., and Quand, T. (2013). Problematic Computer Game Use Among Adolescents, Younger and Older Adults. *Addiction*, 108(3), 592-599. doi: 10.1111/add.12016
- Freeman, C. B. (2008). Internet Gaming Addiction. *The Journal for Nurse Practitioners*, 4(1), 42-47. doi: 10.1016/j.nurpra.2007.10.006
- Gentile, D. (2009). Pathological Video-Game Use among Youth Ages 8 to 18. *Psychological Science*, 20(5), 594-785. doi: 10.1111/j.1467-9280.2009.02340.x
- Güngörmüş, G. (2007). The Effect of Games Used in Web Based Education on Success and Permanency. *Master's Thesis*, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Horzum MB. İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılığı düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim* 2011; 159: 56-68.

- Hyun, G. J., Han, D. H., Lee, Y. S., Kang, K. D., Yoo, S. K., Chung, U. S. and Renshaw, P. F. (2015). Risk Factors Associated with Online Game Addiction: A Hierarchical Model. *Computers in Human Behaviour*, 48, 706-713. doi: 10.1016/j.chb.2015.02.008
- Karaca, S., Gök, C., Kalay, E., Başbuğ, M., Hekim, M., Onan, N. and Barlas, G. Ü. (2016). Investigating the Association Between Computer Game Addiction and Social Anxiety in Secondary School Students. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 6(1), 14-19. doi: 10.5152/clinexphealthsci.2016.053
- Kılıçarslan, F. (2006). Çocuk ve Aile Sorunlarının Terapi ile Tedavisi. Ankara: Nobel.
- Kim, P. W., Kim, S. Y., Shim, M., Im, C. and Shon, Y. (2013). The Influence of An Educational Course on Language Expression and Treatment of Gaming Addiction for Massive Multiplayer Online Role-Playing Game (MMORPG) Players. *Computers & Education*, 63, 208-217. doi: 10.1016/j.compedu.2012.12.008
- Lemmens, J. S., Valkenburg, P. M. and Peter, J. (2011). Psychosocial Causes and Consequences of Pathological Gaming. *Computers in Human Behavior*, 27(1), 144-152. doi: 10.1016/j.chb.2010.07.015
- Leppink, J. (2019). *Statistical Methods for Experimental Research in Education and Psychology*. Springer.
- Liu, J. (2004). Childhood Externalizing Behavior: Theory and Implications. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 17(3), 93-103. doi: 10.1111/j.1744-6171.2004.tb00003.x
- Mehroof, M. and Griffiths, M. D. (2010). Online Gaming Addiction: The Role of Sensation Seeking, Self-Control, Neuroticism, Aggression, State Anxiety, and Trait Anxiety. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 13(3), 313-316. doi: 10.1089/cyber.2009.0229
- Messias, E., Castro, J., Saini, A., Usman, M. and Peebles, D. (2011). Sadness, Suicide, and Their Association with Video Game and Internet Overuse among Teens: Results from the Youth Risk Behavior Survey 2007 and 2009. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 41(3), 307-315. doi: 10.1111/j.1943-278X.2011.00030.x
- Orhan, E. (2018). The Investigation of the Relationship between Physical Activity Level, Digital Game Addiction and Attention Levels of Children between 10-14 Years. Master's Thesis, Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Pellegrini, A. D. and Smith, P. K. (1998). Physical Activity Play: The Nature and Function of A Neglected Aspect of Play. *Child Development*, 69(3), 577-598.
- Shahid, A. and Sumbul, M. (2017). Social Evils in Media: Challenges and Solutions in 21st Century. *People: International Journal of Social Sciences*, 3, 854-875. doi: 10.20319/PIJSS.2017.33.854875
- Şahin, C. and Tuğrul, V. M. (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılık Düzeylerinin İncelenmesi. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 4, 115-130.
- Whang, L. S., Lee, S. and Chang, G. (2003). Internet Over-Users' Psychological Profiles: A Behavior Sampling Analysis on Internet Addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 6(2), 143-150. doi: 10.1089/109493103321640338
- Wilmshurst, L. (2005). *Essentials of Child Psychopathology*. New Jersey: JohnWiley & Sons Inc.
- Zamani, E., Kheradmand, A., Cheshmi, M., Abedi, A. and Hedayati, N. (2010). Comparing the Social Skills of Students Addicted to Computer Games with Normal Students. *Journal of Addiction and Health*, 2(3-4), 59-65.

REFERENCES

- Abdullah, L., Mohd, T., & Sabu, R. (2016). A Conceptual Framework of Green Certification Impact On Property Price., *The 4th International Building Control Conference*, 66 (00033). <https://doi.org/10.1051/MATECCONF/20166600033>.
- Aydın, B., & Yıldırım, H. M. (2020). Etkinliklerin Sürdürülebilirliği ve Eko-Etkinlikler: A Greener Festival Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 164-180.
- Azıklı, S., & Özgür, H. (2004). *Belediyelerin turizme yönelik ve turizmi etkileyen hizmetleri*. A. Yüksel ve M. Hançer (Ed.). Turizm ilkeler ve yönetim, 117-138, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Balcı, V., & Koçak, F. (2014). Spor ve rekreasyon alanlarının tasarımında ve kullanımında çevresel sürdürülebilirlik. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 46-58.
- Balcı, V., Gök, Y., & Akoğlu, H. E. (2018). Türkiye'nin ulusal gençlik ve spor politikalarının, sürdürülebilirliğin sosyal boyutuyla incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 9-22.
- Bansal, P., & Bogner, W. (2002). Deciding on ISO 14001: Economics, institutions, and context. *Long Range Planning*, 35, 269-290. [https://doi.org/10.1016/S0024-6301\(02\)00046-8](https://doi.org/10.1016/S0024-6301(02)00046-8).
- Baumgartner, R. (2014). Managing corporate sustainability and CSR: A conceptual framework combining values, strategies and instruments contributing to sustainable development. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 21, 258-271. <https://doi.org/10.1002/CSR.1336>.
- Bergstrom, J., & Taylor, L. (2006). Using meta-analysis for benefits transfer: *Theory and practice*. *Ecological Economics*, 60, 351-360. <https://doi.org/10.1016/J.ECOLECON.2006.06.015>.
- Beyhan, S. G., & Ünügür, S. M. (2005). Sustainable tourism and identity model in the context of contemporary needs. *ITU Review*, 4(2), 79-87.
- Bocken, N., Short, S., Rana, P., & Evans, S. (2014). A literature and practice review to develop sustainable business model archetypes. *Journal of Cleaner Production*, 65, 42-56. <https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2013.11.039>.
- Casey, M., Payne, W., Eime, R., & Brown, S. (2009). Sustaining health promotion programs within sport and recreation organisations. *Journal of Science and Medicine In Sport*, 12(1), 113-8. <https://doi.org/10.1016/J.JSAMS.2007.08.007>.
- Ceylan, S., & Bulut, İ. (2019). Salda Gölü özel çevre koruma bölgesinde turizm baskısı, koruma ve sürdürülebilirlik. *Türk Coğrafya Dergisi*, (73), 79-89.
- Chard, C., Dolf, M., & Dingle, G. W. (2017). *Safeguarding the natural environment in event management*. C. Mallen & L. Adams (Eds.), Event management in sport, recreation and tourism: Theoretical and practical dimensions (3rd ed., pp. 132-148). London, UK; New York, USA: Routledge.
- Chiu, T., Lo, S., & Tsai, Y. (2012). Establishing an Integration-Energy-Practice Model for Improving Energy Performance Indicators in ISO 50001 Energy Management Systems. *Energies*, 5, 1-16. <https://doi.org/10.3390/EN5125324>.
- Coşkun Arslan, M., Kısacak, H. (2017). The Corporate Sustainability Solution: Triple Bottom Line. *The Journal of Accounting and Finance*, 1 – 34.
- CTR Uluslararası Belgelendirme & Denetim Ltd. Şti. (2024). ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi. Retrieved February 21, 2024, from <https://belgelendirme.ctr.com.tr/iso-14001-nedir.html>

- Çeşmeci, N., & Kırıcı Tekeli, E. (2018). Göreme Tarihi Milli Parkı'nın sürdürülebilir turizm açısından değerlendirilmesi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 10(40).
- Debon, R., Coleone, J., Bellei, E., & Marchi, A. (2019). Mobile health applications for chronic diseases: A systematic review of features for lifestyle improvement. *Diabetes & metabolic syndrome*, 13 4, 2507-2512. Kluwer Academic Publisher, Springer. <https://doi.org/10.1016/J.DSX.2019.07.016>.
- Dougherty, R. (2000). *ISO 14001: Real-world implementation and status*. Bonser, CF. (ed.). Security, Trade, and Environmental Policy, 225-232. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-4399-2_26.
- Ekinci, E. (2021). Artvin'in doğa sporları ve aktivite potansiyelinin SWOT analizi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-18.
- Esentaş, M., Yıldız, K., & Güzel, P. (2020). Özel spor salonu müşterilerinin hizmet kalitelerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7, 11-25.
- Fide, İS. (2023). Ilgaz Dağı milli parkında korunan alan turizm ilişkisinin sürdürülebilirliği üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 10(1), 30-48.
- Field, A., & Gillett, R. (2010). How to do a meta-analysis. *The British Journal Of Mathematical And Statistical Psychology*, 63(3), 665-94. <https://doi.org/10.1348/000711010X502733>.
- Finkbeiner, M., Schau, E., Lehmann, A., & Traverso, M. (2010). Towards Life cycle sustainability assessment. *Sustainability*, 2, 3309-3322. <https://doi.org/10.3390/SU2103309>.
- Finnveden, G., Hauschild, M., Ekvall, T., Guinée, J., Heijungs, R., Hellweg, S., Koehler, A., Pennington, D., & Suh, S. (2009). Recent developments in Life Cycle Assessment. *Journal of Environmental Management*, 91 1, 1-21. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2009.06.018>.
- Gholami, H., Rezaei, G., Saman, M., Sharif, S., & Zakuan, N. (2016). State-of-the-art green HRM system: Sustainability in the sports centre in Malaysia using a multi-methods approach and opportunities for future research. *Journal of Cleaner Production*, 124, 142-163. <https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2016.02.105>.
- Glavič, P., & Lukman, R. (2007). Review of sustainability terms and their definitions. *Journal of Cleaner Production*, 15, 1875-1885. <https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2006.12.006>.
- Grum, D., & Babnik, K. (2022). The psychological concept of social sustainability in the workplace from the perspective of sustainable goals: A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.942204>.
- Güler, Ç., Tekbaş, F., & Vaizoğlu, S. (2001). Çevre yönetimi. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 2(6), 9-15.
- Günakan, A., & Ataçoğlu, MŞ., (2021). Amatör Spor Dallarında Yönetimsel ve Ekonomik Sorunlar: Atletizm Örneği. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi* 1, 55-85.
- Gwilliam, K. (1990). The economic view. *Transportation*, 17, 343-354. <https://doi.org/10.1007/BF02314326>.
- Haake, S. (2009). The impact of technology on sporting performance in Olympic sports. *Journal of Sports Sciences*, 27, 1421 - 1431. <https://doi.org/10.1080/02640410903062019>.
- Harris, J. M. (2000). Basic principles of sustainable development. *Dimensions of Sustainable Development*, 21-41

- Holland, J. (2018). Sustainability at work. *Journal of Family and Consumer Sciences*, 110, 6-6. <https://doi.org/10.14307/JFCS110.1.6>.
- Hopwood, B., Mellor, M., & O'Brien, G. (2005). Sustainable development: mapping different approaches. *Sustainable Development*, 13, 38-52. <https://doi.org/10.1002/SD.244>.
- Işıldar, P., & Yıldız, Ö. (2019). Festivaller ve yerel halk üzerindeki sosyal etkileri: Urla örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 931-948.
- İnak Özberk, T. M. & Karadağ, L.(2023). Sürdürülebilir deniz turizmi açısından marina işletmelerinin önemi. *Doğanın Sesi*, 6(12), 29-47.
- Jørgensen, T. (2008). Towards more sustainable management systems: through life cycle management and integration. *Journal of Cleaner Production*, 16, 1071-1080. <https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2007.06.006>.
- Karadağ, L., & Özberk, T. M. İ. (2023). Sürdürülebilir deniz turizmi açısından marina işletmelerinin önemi. *Doğanın Sesi*, 6(12), 29-47.
- Kervankıran, İ., & Eryılmaz, A. (2014). Isparta ili milli parklarının rekreasyonel faaliyetlerde kullanımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (29).
- Kira, M., & Eijnatten, F. (2010). Socially sustainable work organizations and systems thinking. *Systems Research and Behavioral Science*, 27, 713-721. <https://doi.org/10.1002/SRES.1043>.
- Kira, M., & Lifvergren, S. (2013). *Sowing seeds for sustainability in work systems*. Ehnert, I, Harry, W., & Zink, K. (ed). *Handbook of Sustainability and Human Resource Management*, 57-81. https://doi.org/10.1007/978-3-642-37524-8_3.
- Labuschagne, C., Brent, A., & Erck, R. (2005). Assessing the sustainability performances of industries. *Journal of Cleaner Production*, 13, 373-385. <https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2003.10.007>.
- Leonidou, E., Christofi, M., Vrontis, D., & Thrassou, A. (2020). An integrative framework of stakeholder engagement for innovation management and entrepreneurship development. *Journal of Business Research*, 119, 245-258. <https://doi.org/10.1016/J.JBUSRES.2018.11.054>.
- Lindsey, T.(2011). Sustainable principles: common values for achieving sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 19, 561-565. <https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2010.10.014>.
- McGrath, M.J. ve C.N. Scanail. (2013). Wellness, fitness, and lifestyle sensing applications. *Sensor Technologies*, 217-248.
- Mckane, A., Therkelsen, P., Scodel, A., Rao, P., Aghajanzadeh, A., Hirzel, S., Zhang, R., Prem, R., Fossà, A., Lazarevska, A., Matteini, M., Schreck, B., Allard, F., Alcántar, N., Steyn, K., Hürdoğan, E., Björkman, T., & O'Sullivan, J. (2017). Predicting the quantifiable impacts of ISO 50001 on climate change mitigation. *Energy Policy*, 107, 278-288. <https://doi.org/10.1016/J.ENPOL.2017.04.049>.
- Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G., & PRISMA Group*. (2009). Preferred reporting items for systematic reviews and meta-analyses: the PRISMA statement. *Annals of Internal Medicine*, 151(4), 264-269. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-151-4-200908180-00135>
- Montabon, F., Melnyk, S., Sroufe, R., & Calantone, R. (2000). ISO 14000: Assessing its perceived impact on corporate performance. *Journal of Supply Chain Management*, 36, 4-16. <https://doi.org/10.1111/J.1745-493X.2000.TB00073.X>.

- Musgrave, J. (2011). Moving towards responsible events management. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 3, 258-274. <https://doi.org/10.1108/17554211111142211>.
- Mutlubaş, I., Bayrakçı, S., & Özcan, C. C. (2020). Rekreasyonel tema parkların ekonomik etkileri: İstanbul TEMA PARK ÖRNEĞİ. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 823-836.
- Nielsen, M. L., & Gullstrand, E. (2021). *Environmental sustainability among sports clubs in Lund's municipality*. Master's Thesis, Malmö University, Faculty of Education and Society.
- Ostrowska-Tryzno, A., & Muszyńska, A. (2018). Sustainable tourism services as an exceptional product for the mice destination. Case Study Reykjavik. *Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula*, 1(55), 164-174.
- Özdedeoğlu, B., & Erdoğan, M. (2023). Sürdürülebilir spor ve rekreasyon tesislerinin planlamasında kuruluş dinamikleri: fitness salonu örneği. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 21(100. Yıl Özel Sayısı), 45-55.
- Paul, J., & Criado, A. (2020). The art of writing literature review: What do we know and what do we need to know?. *International Business Review*, 29, 101717. <https://doi.org/10.1016/j.ibusrev.2020.101717>.
- Pehlivanoglu, F., & Narman, Z. (2023). Elektrik Tüketim teşviklerinin talep miktarı üzerindeki etkisi: Meta analizi ile bir inceleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (76), 17-33.
- Pepe, K. (2017). Sporda çevresel sürdürülebilirlik. *Kesit Akademi Dergisi*, (10), 161-172.
- Sarıçam, H., & Öcal, K. (2023). Sahiplerinin perspektifinden fitness merkezlerinin yönetim stratejileri. *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 38-62.
- Scott, W.R. (2003). *Organizations rational, natural, and open systems*. Prentice Hall.
- Şahin, M., & Yücel, A. S. (2021). Gençlik ve spor il ve ilçe müdürlüklerinde görev yapan personelin sporda sürdürülebilirliğe ilişkin tutumlarının belirlenmesi: Ege bölgesi örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(4), 937-954.
- Şimşek, KY. (2018). *Ticari rekreasyon*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Tavazar, H. (2016). *Sürdürülebilir etkinlik yönetim anlayışı kapsamında özel sektör rekreasyonel faaliyetlerinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rekreasyon Anabilim Dalı).
- Uçar, Y. (2016). Türkiye'de spor ve rekreasyon politikalarının oluşumu ve bu hizmetlerin sunumu. *Yerel Politikalar*, (6), 27-48.
- Uslu, T. & Başer, S.(2023). Yeşil ekonomi ve eko-inovasyon yaklaşımının rekreasyon ve spor yönetimi perspektifinden akıllı sporlara uyarlanması: formula e örneği. *Fenerbahçe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 70-94.
- Wager, T., Lindquist, M., & Kaplan, L. (2007). Meta-analysis of functional neuroimaging data: current and future directions. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 2(2), 150-8. <https://doi.org/10.1093/scan/nsm015>.
- Yahya, S., & Goh, W. (2001). The implementation of an ISO 9000 quality system. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 18, 941-966. <https://doi.org/10.1108/02656710110407127>.
- Yavuz, G., & Akyıldız Munusturlar, M. (2020). Sporda sürdürülebilirlik konusunda "ciddi olma" ve "kayıtsız kalma": Çankırı gençlik ve spor il müdürlüğü örneği. *Bozok International Journal of Sport Science*, 1(2), 26-37.

REFERENCES

- Akın, A., Abacı, R. ve Öveç, Ü. (2007). Öz-bilinç Ölçeği'nin Türkçe formunun yapı geçerliği ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40(2), 257-276.
- Al-Sharideh, K. & Goe, W. R. (1998). Ethnic communities within the university: An examination of factors influencing the personal adjustment of international students. *Research in Higher Education*, 39(6),699-725.
- Baumeister, R., Masicampo, E., & Vohs, K. (2011). Do conscious thoughts cause behavior?. *Annual review of psychology*, 62, 331-61. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.093008.131126>.
- Benbassat, J., & Bauml, R. (2005). Enhancing Self-Awareness in Medical Students: An Overview of Teaching Approaches. *Academic Medicine*, 80, 156-161. <https://doi.org/10.1097/00001888-200502000-00010>.
- Birrer, D., & Morgan, G. (2010). Psychological skills training as a way to enhance an athlete's performance in high-intensity sports. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 20. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0838.2010.01188.x>.
- Bruce L. Berg - Howard Lune, "Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri", ed. Hasan Aydın, (Konya: Eğitim Yayıncılık, 2015), 70-71.
- Çelik, Ö. (2010). Okul yöneticilerinin özbilinç yeterliliği ve dönüşümcü liderlik özellikleri arasındaki ilişki (Master's thesis, Sakarya Üniversitesi).
- Dinther, M., Dochy, F., & Segers, M. (2011). Factors affecting students' self-efficacy in higher education. *Educational Research Review*, 6, 95-108. <https://doi.org/10.1016/J.EDUREV.2010.10.003>.
- Eckroth-Bucher, M. (2010). Self-Awareness: A Review and Analysis of a Basic Nursing Concept. *Advances in Nursing Science*, 33, 297-309. <https://doi.org/10.1097/ANS.0b013e3181fb2e4c>.
- Fenigstein, A., Scheier, M. F., Buss, A. H. (1975). Public and private self-consciousness: Assessment and theory, *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43, 4, 522-527.
- Friston, K. (2018). Am I Self-Conscious? (Or Does Self-Organization Entail Self-Consciousness?). *Frontiers in Psychology*, 9.
- Hull, J., Slone, L., Meteyer, K., & Matthews, A. (2002). The nonconsciousness of self-consciousness.. *Journal of personality and social psychology*, 83 2, 406-24.
- Hull, J., Treuren, R., Ashford, S., Proptom, P., & Andrus, B. (1988). Self-consciousness and the processing of self-relevant information. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 452-465. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.54.3.452>.
- İlgar, M. Z., & Parlak, K. (2014). Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerin okulabağlılık özbilinç ve girişimcilik özellikleri arasındaki ilişki. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi/IZU Journal of Social Science*.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel araştırma yöntemi,(11. baskı) Ankara. Nobel Yayınevi.
- Kurtipek, S., Güngör, N. B., & Yenel, İ. F., (2018). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Başarı Yönelimleri ve Öz Bilinç Düzeyinin Belirlenmesi. Uluslararası Herkes İçin Spor ve Wellness Kongresi.
- Musholt, K. (2011). Self-consciousness and nonconceptual content. *Philosophical Studies*, 163, 649 - 672.

- Paulson, S., Davidson, R., Jha, A., & Kabat-Zinn, J. (2013). Becoming conscious: the science of mindfulness. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1303. <https://doi.org/10.1111/nyas.12203>.
- Reese, R., & Miller, C. (2006). Effects of a University Career Development Course on Career Decision-Making Self-Efficacy. *Journal of Career Assessment*, 14, 252 - 266. <https://doi.org/10.1177/1069072705274985>.
- Rochat, P. (2018). The Ontogeny of Human Self-Consciousness. *Current Directions in Psychological Science*, 27, 345 - 350.
- Ryan, R., & Deci, E. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective: Definitions, theory, practices, and future directions. *Contemporary Educational Psychology*. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2020.101860>.
- Szycer, D. (2019). Forms and Functions of the Self-Conscious Emotions. *Trends in Cognitive Sciences*, 23, 143-157. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2018.11.007>.
- Tinto, V. (1988). Stages of student departure: Reflections on the longitudinal character of student leaving. *The journal of higher education*, 59(4), 438-455.
- Titrek, O., Konak, H., & Titrek, A. (2013). Öğretmen adaylarının özbilinç düzeyi ile özsaygı ve karar verme stilleri arasındaki ilişki. VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, 76.
- Weinstein, N., Brown, K. W., Ryan, R. M. (2009). A multi-method examination of the effects of mindfulness on stress attribution, coping, and emotional well-being, *Journal of Research in Personality*, 43, pp. 374-385.

REFERENCES

- Aguilar, A. J., DiStefano, L. J., Brown, C. N., Herman, D. C., Guskiewicz, K. M., & Padua, D. A. (2012). A dynamic warm-up model increases quadriceps strength and hamstring flexibility. *J Strength Cond Res*, 26(4), 1130-1141.
- Akgün, N. (1994). Exercise Physiology (2nd ed.). Ege University Press.
- Alter, M. J. (2004). Science of flexibility Human Kinetics.
- Amiri-Khorasani, M., & Kellis, E. (2013). Static vs. Dynamic acute stretching effect on quadriceps muscle activity during soccer instep kicking. *Journal Human Kinetic*, 39(1), 43-47.
- Arınık, L. (1995). Different techniques used in improving flexibility and the effects of the PNF technique. *Atlet Bilim ve Teknol Derg*, 19, 34-37.
- Asmussen, E., & Bøje, O. (1945). Body temperature and capacity for work. *Acta Physiologica Scandinavica*, 10(1), 1-22.
- Behm, D. G., & Chaouachi, A. (2011). A review of the acute effects of static and dynamic stretching on performance. *Eur J Appl Physiol*, 111(11), 2633-2651.
- Bishop, D. (2003). Warm Up I. *Sports Medicine*, 33(6), 439-454. <https://doi.org/10.2165/00007256-200333060-00005>
- Bompa, T. O. (2013). Quick strength training in plyometric sports. Sports Publishing House and Bookstore.
- Bompa, T. O., Di Pasquale, M., & Cornacchia, L. . J. (2015). Quality strength training. Sports Publishing House and Bookstore.
- Büyükcşelebi, H. & Akarsu M. (2022). Basketbolda performans, verimlilik ve trende bakış: Derleme çalışması. C. Gündoğdu ve Ş. Tüfekçi. *Güncel Yaklaşımlar Işığında Beden Eğitimi ve Spor*. Efe Akademi Yayınları: İzmir.
- Chan, S., Hong, Y., & Robinson, P. (2001). Flexibility and passive resistance of the hamstrings of young adults using two different static stretching protocols. *Scand. J Medsci Sport*, 11(2), 81-86.
- Çolak, M., & Çetin, E. (2010). Effects of different warm-up protocols applied to women on joint range of motion and flexibility. *Fırat University Health Sciences Medical Journal*, 24(1), 1-8.
- Doğar, Y., Kılıç, M. & Akarsu, M. (2021). Atletizmde Tepe Çıkış Çalışmaları. Y. Öntürk (ed.). *Spor Bilimleri Alanında Akademik Araştırma ve Derlemeler*. Duvar Yayınları, Ankara.
- Edwards, D. A., & Kurlander, L. S. (2010). Women's intercollegiate volleyball and tennis: Effects of warm-up, competition, and practice on saliva levels of cortisol and testosterone. *Hormones and Behavior*, 58(4), 606-613.
- Gerbino, A., Ward, S. A., & Whipp, B. J. (1996). Effects of prior exercise on pulmonary gas-exchange kinetics during high-intensity exercise in humans. *Journal of Applied Physiology*, 80(1), 99-107.
- Günay, M., & Yüce, A. (2008). *The scientific foundations of football training* (3. bs). Gazi Kitabevi.
- Gündüz, N. (1995). Training Information. Saray Medical Publishing, Saray Medical Bookstore.

- Houston, M. E. (2006). *Biochemistry primer for exercise science (3rd bs)*. Human Kinetics.
- Jeffreys, I. (2019). The warm-up: A behavioral solution to the challenge of initiating a long-term athlete development program. *Strength & Conditioning Journal*, 41(2), 52-56.
- Kafkas, M. E., İlbak, İ., Eken, Ö., Çınarlı, F., Yılmaz, N., & Şahin Kafkas, A. (2018). Acute effect of different warm-up protocols on maximum repetition squat performance. *Journal of Sport and Performance Research*, 9, 192-205.
- Karatosun, H. (1993). *Physiological Foundations (1st ed.)*. Kokla Printing House.
- Kurhan, C. O. (2021). *Investigation of the Acute Effects of Different Warm-Up Protocols on Biomotor Abilities in Taekwondo Players [Institute of Health Sciences, Department of Physical Education and Sports. Master's thesis]*. İnönü University.
- Livanelioğlu, A., Erden, Z., & Mintaze, K. G. (2018). *Proprioceptive Neuromuscular Facilitation Techniques*. Hippocrates Publishing House.
- Muratlı, S., Kalyoncu, O., & Şahin, G. (2011). *Training and competition*. Ladin Printing House.
- Needham, R. A., Morse, C. I., & Degens, H. (2009). The acute effect of different warm-up protocols on anaerobic performance in elite youth soccer players. *J Strength Cond Res.*, 23(9), 2614-2620.
- Nelson, A. G., Guillory, I. K., Cornwell, A., & Kokkonen, J. (2001). Inhibition of Maximal Voluntary Isokinetic Torque Production Following Stretching Is VelocitySpecific. *J Strength Cond Res.*, 15(2), 241-246.
- Nelson, A. G., & Kokkonen, J. (2020). *Stretching anatomy*.
- Papadopoulos, C., Kalapotharakos, V., Nossios, G., Meliggas, K., & Gantiraga, E. (2006). The effect of static stretching on maximal voluntary contraction and force-time curve characteristics. *J Sport Rehabil*, 15(3), 185-194.
- Poole, D. C., & Jones, A. M. (2012). Oxygen uptake kinetics. *Comprehensive Physiology*, 2(2), 933-996.
- Renklikurt, T. (1991). *Turkish Football Federation Football Conditioning Handbook*. Turkish Football Federation.
- Sale, D. G. (2002). Postactivation potentiation: Role in human performance. *Exercise and Sport Sciences Reviews*, 30(3), 138-143.
- Sander, A., Keiner, M., Schlumberger, A., Wirth, K., & Schmidtbleicher, D. (2013). Effects of functional exercises in the warm-up on sprint performances. *J Strength Cond Res.*, 27(4), 995-1001.
- Sevim, Y. (1997). *Warm-up and Training Information in Sports (Enhanced Edition)*. Tutibay Publishing House.
- Sharman, M. J., Cresswell, A. G., & Riek, S. (2006). Proprioceptive neuromuscular facilitation stretching: Mechanisms and clinical implications. *Sport Med.*, 36(11), 929-939.
- Shimura, K., & Kasai, T. (2002). Effects of proprioceptive neuromuscular facilitation on the initiation of voluntary movement and motor evoked potentials in upper limb muscles. *Hum Mov Sci*, 21(1), 101-113.
- Smith, C. A. (1994). The warm-up procedure: To stretch or not to stretch. A brief review. *Journal of Orthopaedic & Sports Physical Therapy*, 19(1), 12-17.

- Smith, J. C., & Fry, A. C. (2007). Effects of a ten-second maximum voluntary contraction on regulatory myosin light-chain phosphorylation and dynamic performance measures. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 2(1), 73-76.
- Tillin, N. A., & Bishop, D. (2009). Factors modulating post-activation potentiation and its effect on performance of subsequent explosive activities. *Sports Medicine*, 39(2), 147-166.
- Vandenboom, R. (2016). Modulation of Skeletal Muscle Contraction by Myosin Phosphorylation. *Comprehensive Physiology*, 7(1), 171-212.
- Walker, B. (2011). *The anatomy of stretching: Your illustrated guide to flexibility and injury rehabilitation*.
- Weerapong, P., Hume, P. A., & Kolt, G. S. (2004). Stretching: Mechanisms and Benefits for Sport Performance and Injury Prevention. *Phys Ther Rev.*, 9(4), 189-206.
- Zochowski, T., Johnson, E., & Sleivert, G. (2007). Effects of varying post-warm-up recovery time on 200-m time-trial swim performance. *International Journal of Sports Physiology and Performance*, 2(2), 201-211.

Editor:

Associate Prof. Dr. Mehmet Akif ini

International Research in

**Social,
Human and
Administrative
Sciences**

XXI

EĞİTİM
yayınevi

INTERNATIONAL RESEARCH IN SOCIAL, HUMAN AND ADMINISTRATIVE SCIENCES XXI

Editor: Associate Prof. Dr. Mehmet Akif Çini

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Kübra Konca Nam

Cover Designer: Eğitim Yayınevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-625-6658-15-8

1. Edition, February 2024

Printing and Binding

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Printing House Certificate No: 47381

Library Information Card

INTERNATIONAL RESEARCH IN SOCIAL, HUMAN AND ADMINISTRATIVE SCIENCES XXI

Editor: Associate Prof. Dr. Mehmet Akif Çini

p.VI+78, 135x215 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-625-6658-15-8

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti.

EĞİTİM

yayınevi

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitabınız

REFERENCES

- Riyath, M. I. M. (2018). Toda And Yamamoto Causality Test Between Us & Exchange Rates And Stock Market Prices İn Sri Lanka. *South Asian Journal of Social Studies and Economics*, 2(3), 1-9.
- Mecik, O ve Koyuncu, T. (2020). Türkiye’de Göç Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Toda-Yamamoto Nedensellik Testi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 2618-2635.
- Yerdelen Tatoglu, F. (2018). *Panel Time Series Analysis Stata Applied*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Jaber, Y., Kabourı, I., Bouzazhah, M., Ibourk, A. and Karım, M. (2022). Economic Growth And Education İn Morocco: Cointegration And Toda Yamamoto Granger Causality. *International Journal Of Accounting, Finance, Auditing, Management And Economics*, 3(4-1), 1-20.
- Toda, H.Y. ve Yamamoto, T. (1995) Statistical inference in vector autoregressions with possibly integrated processes, *Journal of Econometrics*, 66, 225-250.
- Doğan, B. (2017). Ekonomik Küreselleşme ve Büyüme İlişkisi: Türkiye Örneği Toda-Yamamoto Nedensellik Analizi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 628, 19-27.
- Pesaran, M. H. (2004). *General diagnostic tests for cross section dependence in panels*. Cambridge: IZA.
- Çuhadar, P. (2020). Kurumlar, Cinsiyet Ve Yolsuzluk İlişkisi: Merkezi Ve Doğu Avrupa Ülkeleri Üzerine Panel VAR Analizi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), 348-363.
- Swamy, P. A. V. B. (1970). Efficient Inference İn A Random Coefficient Regresion Model. *Econometrica*, 38(2), 311.
- Yalta, A. Y., & Yalta, T. (2021). Determinants of Economic Complexity in MENA Countries. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(1), 5-16.
- Parteka, A., & Tamberi, M. (2011). *Export Diversification And Development-Empirical Assessment*, Università Politecnica Delle Marche Dipartimento Di Scienze Economiche E Sociali Working Paper, (No. 359).
- Gnangnon, K., & Moser, C. B. (2014). *Intellectual Property Rights Protection And Export Diversification: The Application Of Utility Model Laws* (No. ERSD-2014-19). WTO Staff Working Paper.
- Çoban, Mustafa N. (2020). Ekonomik Kompleksite ve İnsani Gelişmişlik İlişkisi: E7 Ülkeleri İçin Bir Analiz. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 6(2), 467-479.
- Agosin, M. R., Alvarez, R., & Bravo-Ortega, C. (2012). Determinants of export diversification around the world: 1962–2000. *The World Economy*, 35(3), 295315.

- Soyyiğit, S., Eren, E. and Akis, E. (2019). Investigation Of The Relationship Between Economic Complexity Level And Human Development Level: Comparison Of Developed And Developing Countries. *Journal of Management Marketing and Logistics*, 6(3), 162-174.
- Hausmann, R. and C. A. Hidalgo. (2011). The Network Structure Of Economic Output. *Journal Of Economic Growth*, 16(4), Ss. 309-342.
- Çakmak, E., & Gümüş, S. (2005). Türkiye’de Beşeri Sermaye Ve Ekonomik Büyüme: Ekonometrik Bir Analiz (1960-2002). *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi*, 60(01), 59-72.
- University of Graningen, <https://www.rug.nl/ggdc/productivity/pwt/> (A.D.: 27.01.2024).
- The Observatory of Economic Complexity, <https://oec.world/en/rankings/eci/hs6/hs96>, (A.D.: 10.10.2023).

REFERENCES

- Abendin, S., & Duan, P. (2021). International trade and economic growth in Africa: The role of the digital economy. *Cogent economics & finance*, 9(1), 1911767.
- Ahmedov, I. (2020). The impact of digital economy on international trade. *European Journal of Business and Management Research*, 5(4).
- Ali, M. S., Ismail, A. R., & Swiety, I. A. (2021, December). Assessing the Role of Technologically Enabled Trading System in the Stability of Small and Medium Enterprises: The Case of Jordan. In 2021 22nd International Arab Conference on Information Technology (ACIT) (pp. 1-9). IEEE.
- Ammirato, S., Linzalone, R., & Felicetti, A. M. (2021). Knowledge management in pandemics. A critical literature review. *Knowledge Management Research & Practice*, 19(4), 415-426.
- Azmeh, S., Foster, C., & Echavarri, J. (2020). The international trade regime and the quest for free digital trade. *International Studies Review*, 22(3), 671-692.
- Babarinde, G. F., Abdulmajeed, I. T., & Kazeem, A. B. (2020). Understanding digital finance: a conceptual analysis. *Lapai International journal of management and social sciences*, 12(1), 92-102.
- Banerjee, S., Bose, P., & Siddiqui, I. N. (2022). Digital Dynamics and International Trade: Experiences of South and South-East Asia. *International Journal of Asian Business and Information Management (IJABIM)*, 13(1), 1-16.
- Bernard, A. B., Jensen, J. B., Redding, S. J., & Schott, P. K. (2007). Firms in international trade. *Journal of Economic perspectives*, 21(3), 105-130.
- Bunje, M. Y., Abendin, S., & Wang, Y. (2022). The multidimensional effect of financial development on trade in Africa: The role of the digital economy. *Telecommunications Policy*, 46(10), 102444.
- Camino-Mogro, S., Armijos, M., & Vera-Gilces, P. (2022). High-growth firms and international trade: evidence from Ecuador. *Journal of Evolutionary Economics*, 32(1), 299-332.
- Chen, H., & Yoon, S. S. (2022). Does technology innovation in finance alleviate financing constraints and reduce debt-financing costs? Evidence from China. *Asia Pacific Business Review*, 28(4), 467-492.
- Cumming, D., Johan, S., & Reardon, R. (2023). Global fintech trends and their impact on international business: a review. *Multinational Business Review*, 31(3), 413-436.
- Donner, J., & Escobari, M. X. (2010). A review of evidence on mobile use by micro and small enterprises in developing countries. *Journal of International Development*, 22(5), 641-658.
- Fan, X. (2021). Digital economy development, international trade efficiency and trade uncertainty. *China Finance and Economic Review*, 10(3), 89-110.

- Forte, R., & Botelho, A. (2021). Debt–performance relationship and firms' international trade activities. *Managerial Finance*, 47(4), 487-505.
- Foster, C., Graham, M., Mann, L., Waema, T., & Friederici, N. (2018). Digital control in value chains: Challenges of connectivity for East African firms. *Economic Geography*, 94(1), 68-86.
- Gereffi, G. (2001). Shifting governance structures in global commodity chains, with special reference to the internet. *American Behavioral Scientist*, 44(10), 1616-1637.
- Gomber, P., Koch, J. A., & Siering, M. (2017). Digital Finance and FinTech: current research and future research directions. *Journal of Business Economics*, 87, 537-580.
- Graham, M. (2015). Contradictory connectivity: spatial imaginaries and technomediated positionalities in Kenya's outsourcing sector. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 47(4), 867-883.
- Gröning, S., de la Rubia, C., & Straubhaar, T. (2020). On the Remeasurement of International Trade in the Age of Digital Globalisation. *The Handbook of Global Trade Policy*, 47-78.
- Ji, Y., Shi, L., & Zhang, S. (2022). Digital finance and corporate bankruptcy risk: Evidence from China. *Pacific-Basin Finance Journal*, 72, 101731.
- Lv, W., Xia, X., Xinru, L., & Jiaqi, G. (2023). The Impact of Digital Finance on Import and Export Trade in 31 Provinces in China: A PVAR Model Approach. *Asian Journal of Economics, Business and Accounting*, 23(16), 136-145.
- MacGarvie, M. (2006). Do firms learn from international trade?. *Review of Economics and Statistics*, 88(1), 46-60.
- Poncibò, C. (2021). The Digitalization of Contracts in International Trade and Finance: Comparative Law Perspectives on Smart Contracts. In *Digitalization and Firm Performance: Examining the Strategic Impact* (pp. 131-155). Cham: Springer International Publishing.
- Sapian, S. B. M., Abdulkadir, N., & Ibrahim, N. B. (2021). Trade Finance In Digital Era: Can Fintech Harness The Current Risks And Challenges?. *The Journal of Muamalat and Islamic Finance Research*.
- Short, M., Baucherel, K., Rahimian, F., Joneidy, S., Adu-Amankwa, N. A., Parniani, B., ... & Arutyunyan, A. (2022). Digital Trade Technology and Policy-Barriers and Opportunities: A Scoping Report for a Centre for Digital Trade and Innovation.
- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 104, 333-339.
- Torraco, R. J. (2005). Writing integrative literature reviews: Guidelines and examples. *Human resource development review*, 4(3), 356-367.
- Vindrola-Padros, C., & Johnson, G. A. (2020). Rapid techniques in qualitative research: a critical review of the literature. *Qualitative health research*, 30(10), 1596-1604.

- Vorotyntseva, T., Nemirova, G., & Vinichenko, A. (2020, March). Problems of application of digital technologies in international trade. In "New Silk Road: Business Cooperation and Prospective of Economic Development"(NSRBCEPED 2019) (pp. 452-456). Atlantis Press.
- Wang, M. L., & Choi, C. H. (2019). How information and communication technology affect international trade: a comparative analysis of BRICS countries. *Information Technology for Development*, 25(3), 455-474.
- Wang, X. (2021). Digital trade as the new engine for foreign trade. *China Economic Transition= Dangdai Zhongguo Jingji Zhuanxing Yanjiu*, 4(4), 87-92.
- Wunsch-Vincent, S. (2008). Trade rules for the digital age. *GATS and the Regulation of International Trade in Services*, 497-529.
- Xia, Y., Qiao, Z., & Xie, G. (2022). Corporate resilience to the COVID-19 pandemic: The role of digital finance. *Pacific-Basin Finance Journal*, 74, 101791.
- Xia, Y., Qiao, Z., & Xie, G. (2022). Corporate resilience to the COVID-19 pandemic: The role of digital finance. *Pacific-Basin Finance Journal*, 74, 101791.
- Xue, L., Dong, J., & Zha, Y. (2023). How does digital finance affect firm environmental, social and governance (ESG) performance?—Evidence from Chinese listed firms. *Heliyon*, 9(10).
- Yildiz, A. (2022). Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistemik Literatür Taramasına Genel Bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 367-386.
- Yoon, J., Talluri, S., Yıldız, H., & Sheu, C. (2020). The value of Blockchain technology implementation in international trades under demand volatility risk. *International Journal of Production Research*, 58(7), 2163-2183.
- Yue, P., Korkmaz, A. G., Yin, Z., & Zhou, H. (2022). The rise of digital finance: Financial inclusion or debt trap?. *Finance Research Letters*, 47, 102604.
- YILDIZ, A. (2022). Bir Araştırma Metodolojisi Olarak Sistemik Literatür Taramasına Genel Bakış. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 367-386.

REFERENCES

- Chen, M. A., Wu, Q., & Yang, B. (2019). How valuable is FinTech innovation?. *The Review of Financial Studies*, 32(5), 2062-2106.
- Fosso Wamba, S., Kala Kamdjoug, J. R., Epie Bawack, R., & Keogh, J. G. (2020). Bitcoin, Blockchain and Fintech: a systematic review and case studies in the supply chain. *Production Planning & Control*, 31(2-3), 115-142.
- Gelsomino, L. M., Mangiaracina, R., Perego, A., & Tumino, A. (2016). Supply chain finance: a literature review. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 46(4).
- Lee, H. H., Yang, S. A., & Kim, K. (2019). The role of fintech in mitigating information friction in supply chain finance. *Asian Development Bank Economics Working Paper Series*, (599).
- Leong, K., & Sung, A. (2018). FinTech (Financial Technology): What is it and how to use technologies to create business value in fintech way?. *International Journal of Innovation, Management and Technology*, 9(2), 74-78.
- Li, J., He, Z., & Wang, S. (2022). A survey of supply chain operation and finance with Fintech: Research framework and managerial insights. *International Journal of Production Economics*, 247, 108431.
- Maity, S., & Majumder, A. (2023). Fintech Lending: An Analysis of Supply Factors in Indian Context. *Management Journal for Advanced Research*, 3, 10-15.
- Ndung'u, N., & Oguso, A. (2021). Fintech Revolutionizing Financial Services: The Case of Virtual Savings and Credit Supply Technological Platforms in Africa. *The Palgrave Handbook of Technological Finance*, 189-215.
- Phan, X., Ngo, H., Nguyen, T., Pham, D., Truong, N., Pham, N., & Do, T. (2022). The effects of dynamic employee capabilities, fintech and innovative work behavior on employee and supply chain performance: Evidence from Vietnamese financial industry. *Uncertain Supply Chain Management*, 10(4), 1305-1314.
- Ren, Y. (2022). Fintech and Management Strategies to Reduce the Risks of Supply Chain Finance to Commercial Bank. *Financial Engineering and Risk Management*, 5(2), 39-42.
- Rumky, S. A., Latif, M. A., & Hossain, M. (2023). Potential Influence of Fintech on MSMEs Supply Chain Performance Improvement in Bangladesh. *Supply Chain Insider| ISSN: 2617-7420 (Print), 2617-7420 (Online)*, 9(1).
- Song, H., Han, S., Liu, W., & Ganguly, A. (2023). What role do FinTech companies play in supply chain finance? A signaling intermediary perspective. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 38(6), 1279-1294.

- Soni, G., Kumar, S., Mahto, R. V., Mangla, S. K., Mittal, M. L., & Lim, W. M. (2022). A decision-making framework for Industry 4.0 technology implementation: The case of FinTech and sustainable supply chain finance for SMEs. *Technological Forecasting and Social Change*, 180, 121686.
- Tsai, C. H., & Kuan-Jung, P. (2017). The FinTech revolution and financial regulation: The case of online supply-chain financing. *Asian Journal of Law and Society*, 4(1), 109-132
- van Papendrecht1, B. C. H. (2018). FinTech Disruption Across the Wealth Management Value Chain–Will FinTech Dominate the Wealth Management Model of the Future or is there Still a Place for Traditional Wealth Managers?. *The WealthTech Book: The FinTech Handbook for Investors, Entrepreneurs and Finance Visionaries*, 11-15.
- Zhou, B., & Wang, Q. (2023). FinTech matters in sustainable finance: Does it redistribute the supply of financial services?. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 101913.

References

- Andersen, T. B., Hansen, H. & Markussen, T. (2005). US Politics and World Bank IDA-Lending. Discussion Papers, Institute of Economics University of Copenhagen, 05(06): 1-26. Available at: <https://curis.ku.dk/ws/files/32172607/0506.pdf>, [19.01.2021]
- Arslan, E. & Kiper, K. (2015). Dış yardım nedir? Niçin yapılır? Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 15(34): 9-26.
- Bullock, L. (2019). "5 Team Communication Tools That Will Skyrocket Your Productivity", Available at: <https://www.forbes.com/sites/lilachbullock/2019/04/08/5-team-communication-tools-that-will-skyrocket-your-productivity/#2df9b1d15f3f>, [08.04.2019]
- Caliskan, N. (2015). Ulusal kültürün örgüt kültürü ve paternalist liderlik algısı üzerindeki etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Celik, A. (2021). How the Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) Develop a Country? 3rd International African Conference on Current Studies, 27-28 February, Abomey - Calavi, Benin, Proceeding Book, pp.584-591. (ISBN: 978-625-7898-32-4)
- Celik, A. & Kaihan, J. (2023). The role of national culture in time management: The case of afghanistan. 2. International Mediterranean Congress Proceedings Book, İksad Global Publications, pp.158-163. February 2-3, 2023, Beirut/Lebanon. (ISBN: 978-625-6404-56-4)
- Deal, E. T & Kennedy, A. A. (1982). Corporate Culture: The Rites and Rituals of Corporate Life. Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.
- Donnmezer, S. (1994). Toplumbilim, 11.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Ersöz, E. & Uslu, A. D. (2012). Doğu-Batı karşılaşmasında çatışma, karmaşa ve muhtemel bir uzlaşma. Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramaturji Bölümü Dergisi, 2005(7): 67-86.
- Erdogan, I. (2007). İşletmelerde Davranış 7. Baskı, İstanbul: MİAD Yayınları.
- Eren, E. (2017). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, 16. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Guney, S. (2020). Yönetim ve Organizasyon El Kitabı. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Hamet, E. B. S. (2023). Orientalism: From expeditions to colonialisation. Universal Journal of History and Culture, 5(2): 159-177. (DOI: <https://doi.org/10.52613/ujhc.1308854>)
- Hellriegel, D., Slocum, J. W. & Woodman, R. W. (1989). Organizational Behavior. 5th Edition, Saint Paul, Minnesota: West Publishing.
- Hofstede, G. (1984). Culture's Consequences: International Differences in Work Related Values, Abridged Edition, London: Sage Publication.

- Kietzmann, J. H. et al. (2011). "Social Media? Get Serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media", *Business Horizons*, 54(3), s.241-245.
- Lewis, R. (2014). How different cultures understand time. *Business Insider*. Available at: <https://www.businessinsider.com/author/richard-lewis>, [01.11.2018]
- Lubowiecki-Vikuk, A. (2020). Business culture in central and eastern european countries: The role of the managers etiquette and image. *International Journal of Business and Economic Affairs*, 5(2): 52–65 (DOI: 10.24088/ijbea-2020-52001), Available at: <https://ssrn.com/abstract=3799089>, [28.11.2022]
- Luthans, F. (1995). *Organizational Behavior*, 7th Edition (International Edition). New York: McGraw-Hill Book Company.
- Ouchi, W. G. & Jaeger, A. J. (1978). "Type Z Organisation: Stability in the Midst of Mobility", *Academy of Management Review*, 3(2): 305-314.
- Ozkalp, E. & Kirel, C. (2001). Örgütsel Davranış, Eskişehir: T.C. Anadolu Üniv. Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayını.
- Pant, B. (2016). Different cultures see deadlines differently. *Harvard Business Review*. Available at: <https://hbr.org/2016/05/different-cultures-see-deadlines-differently>, [23.05.2016]
- Peters, T. P. & Waterman, R. H. (1982). *In Search of Excellence: Lessons from America's Best Run Companies*. New York: Harper and Row Publishers.
- Pettigrew, A. M. (1979). On studying organizational cultures. *Administrative Science Quarterly*, 24(4): 570-581. (DOI: <https://doi.org/10.2307/2392363>).
- Said, E. W. (2003). *Orientalism: Western Conceptions of the Orient*. New York: Penguin Modern Classics.
- Schein, E. H. (1992). *Organizational Culture and Leadership*, San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Simsek, M. S., Celik, A. & Akgemci, T. (2022). Davranış Bilimleri. 11. Baskı. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Terzi, A. R. (2000). *Örgüt Kültürü*, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Wagner III J. A & Hollenback, R. (1992). *Management of Organizational Behavior*, New York: Prentice Hall Inc.

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Mustafa Caner

International Research in

Education Sciences

X

EĞİTİM
yayınevi

INTERNATIONAL RESEARCH IN EDUCATION SCIENCES X

Editor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa Caner

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Eğitim Yayinevi Graphics Unit

Cover Designer: Eğitim Yayinevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-625-6658-10-3

1. Edition, February 2024

Printing and Binding

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Printing House Certificate No: 47381

Library Information Card

INTERNATIONAL RESEARCH IN EDUCATION SCIENCES X

Editor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa Caner

p.VI+140, 160x240 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-625-6658-10-3

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti.

EĞİTİM

yayinevi

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Őkran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İlk okuyan siz olunuz
İnternetteki kitabınız

REFERENCES

- AbdelWahab, M. (2013). Developing an English language textbook evaluative checklist. *OSR Journal of Research & Method in Education (IOSR JRME)*, 1(3), 55-70.
- Ansary, H., & Babaii, E. (2002). Universal characteristics of EFL/ESL textbooks: A step towards systematic textbook evaluation. *The Internet TESL Journal*, 8(2), 1-9.
- Atar, C., & Erdem, C. (2020). A socio-linguistic perspective in the analysis of English textbooks: Development of a checklist. *Research in Pedagogy*, 10(2), 398-416.
- Bahumaid, S. (2008). *Tefl materials evaluation: A teacher's perspective*. Poznań.
- Byrd, P. (2001). Textbooks: Evaluation for selection and analysis for implementation. In M. Celce-Murcia (Ed.), *Teaching English as a second or foreign language* (pp. 415-427). Heinle & Heinle.
- Cho, Y.H., Caleon, I.S. & Kapur, M. (Eds.). *Authentic problem solving and learning in the 21st century: Perspectives from Singapore and Beyond*. Springer
- Collard, P., & Looney, J. (2014). Nurturing creativity in education. *European Journal of Education*, 49(3), 348-364.
- Cortazzi, M. & Jin, L. (1999). Cultural mirrors: Materials and methods in the EFL classroom. In E. Hinkel (Ed.), *Culture in second language teaching and learning* (pp. 196 – 219). Cambridge University Press.
- Cunningsworth, A. (1995). *Choosing your coursebook*. Heinemann.
- Çiftçi, S., Sağlam, A. & Yayla, A. (2021). 21. Yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 718-734.
- Daoud, A., & Celce-Murcia, M. (1979). Selecting and evaluating a textbook. In M. Celce-Murcia, and L. McIntosh (Eds.), *Teaching English as a second or foreign language* (pp. 302-307). Newbury House.
- Dede, C. (2010). Comparing frameworks for 21st century skills. In J. Bellanca & R. Brandt (Eds.), *21st century skills* (pp. 51–76). Solution Tree Press.
- Demir, Y., & Ertaş, A. (2014). A suggested eclectic checklist for ELT coursebook. *Reading*, 14(2), 243-252.
- DiCerbo, K. (2014). Assessment and teaching of 21st century skills. *Assessment in Education: Principles, Policy and Practice*, 21(4), 502-505.
- Dos Santos, L. M. (2019). Textbook evaluation of a general English textbook for senior foreign language learners: Application of a textbook evaluation checklist. *Journal of Education and e-Learning research*, 7(1), 22-27.
- Dos Santos, L. M. (2020). The application of a textbook evaluation checklist: A research study of English as a foreign language textbook. *Universal Journal of Educational Research*, 8(9), 3864-3872.
- Dündar, S.A. & Polat, A. (2021). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi programının 21. yüzyıl becerileri kapsamında incelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, (3)1, 66-77.
- Ellis, R. (1997). The Empirical evaluation of language teaching materials. *ELT Journal*, 51(1), 36-42.
- Flores, E., Xu, X., & Lu, Y. (2020). Human capital 4.0: A workforce competence Typology for industry 4.0. *Journal of Manufacturing Technology Management*, 31(4), 687–703.
- Göçen, A., Eral, S.H. & Bücük, M.H. 2020. Teacher perceptions of a 21st century classroom. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 7(1), 85-98.
- Ghorbani, M. R. (2011). Quantification and graphic representation of EFL textbook evaluation results. *Theory and Practice in Language Studies*, 1(5), 511-520.
- Grant, N. (1987). *Making the most of your textbook*. Longman Inc.

- Gyurova, V., & Zeleeva, V. (2017). The knowledge and skills of the 21st century teachers. In R. Valeeva (Ed.), *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences* (pp. 282-291). Russia, Kazan Federal University. Future Academy.
- Hamarat, E. (2019). 21. Yüzyıl becerileri odağında Türkiye'nin eğitim politikaları. [Focus on 21st century skills Türkiye's education policy]. SETA Analiz, No. 272.
- Hitchcock, D. (2018). Critical thinking. In E. N. Zalta (Ed.), *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Stanford University.
- Hirsch, E.D. (1983). Cultural literacy. *The American Scholar*, 52(2), 159-169.
- Huang, S. E. (2011). *Ideal and reality of textbook selection: An interview-and questionnaire-based investigation in the Taiwanese tertiary context* (Doctoral Dissertation). University of Warwick.
- Hung, D., Lim, K. Y., & Lee, S. S. (Eds.). (2013). *Adaptivity as a transformative disposition: For learning in the 21st century*. Springer Science & Business Media.
- Hutchinson, T. & Waters, A. (1987). *English for specific purposes: A learning-centered approach*. Cambridge University Press.
- Işık, A. (2018). ELT materials evaluation: A system and criteria. *Theory and Practice in Language Studies*, 8(7), 797-812.
- Jahangard, A. (2007). Evaluation of the EFL materials taught at Iranian high schools. *The Asian EFL Journal*, 9(2), 31-49.
- Jusuf, H. (2018). The models of checklist method in evaluating ELT textbooks. *Al-Lisan: Jurnal Bahasa (e-Journal)*, 3(2), 17-35.
- Kabir, M. M. N. (2017). Developing a checklist for evaluating coursebooks: A case in Retrospection. *BELTA Journal*, 1(1), 175-199.
- Kapıkıran, Ş. & Susar Kırmızı, F. (2019). Öğretmen adaylarının merak ve keşfetme algıları ile okuma alışkanlığına yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5(2), 251-265.
- Kashoob, M. (2018). *Evaluating ELT materials with specific reference to colleges of applied sciences general foundation programme in Oman: Towards a viable checklist* (Doctoral Dissertation). University of York.
- Kitao, K., & Kitao, S. K. (1997). Selecting and developing teaching/learning materials. *The Internet TESL Journal*, 4(4), 20-45.
- Lawrence, W. P. W. (2011). *Textbook evaluation: A framework for evaluating the fitness of the Hong Kong new secondary school (NSS) Curriculum*. Hong Kong.
- Lei, W., & Soontornwipast, K. (2020). Developing an evaluation checklist for English majors' textbooks in China: focus on intercultural communicative competence. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 11(3), 92-116.
- Littlejohn, A. (1998). The analysis of language teaching materials: Inside the trojan horse. In B. Tomlinson (Ed.), *Materials development in language teaching* (pp. 179-211). Cambridge University Press.
- Litz, D. R. (2005). Textbook evaluation and ELT management: A South Korean case study. *Asian EFL Journal*, 48(1), 1-53.
- Lopez-Medina, B. (2016). Developing a CLIL textbook evaluation checklist. *Latin American Journal of Content & Language Integrated Learning*, 9(1), 159-173.
- Mahfoodh, M. I. H. A., & Bhanegaonkar, S. G. (2013). New approach for evaluating EFLM (An eclectic developed checklist). *International Journal of Scientific and Research Publications*, 3(10), 1-8.
- McDonough, J. & Shaw, C. (1993). *Materials and methods in ELT*. Blackwell.
- Mickley, J. (2005). ESL textbook evaluation checklist. *The Reading Matrix*, 5(2), 2-9.

- Mukundan, J. & Ahour, T. (2010). A review of textbook evaluation checklists across four decades (1970–2008). In B. Tomlinson and H. Masuhara (Eds), *Research in materials development for language learning: Evidence for best practice* (pp. 336-352). Continuum.
- Mukundan, J., Hajimohammadi, R. & Nimehchisalem, V. (2011). Developing an English language textbook evaluation checklist. *Contemporary Issues in Education Research (CIER)*, 4(6), 21-28.
- Mukundan, J. & Nimehchisalem, V. (2012). Evaluative criteria of an English language textbook evaluation checklist. *Journal of Language Teaching & Research*, 3(6), 1128-1134.
- Nimehchisalem, V. & Mukundan, J. (2013). Usefulness of the English language teaching textbook evaluation checklist. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 21(2), 797-816.
- Nimehchisalem, V. & Mukundan, J. (2015). Refinement of the English language teaching textbook evaluation checklist. *Pertanika Journal of Social Sciences & Humanities*, 23(4), 761-780.
- Rahimpour, M. & Hashemi, R. (2011). Textbook selection and evaluation in EFL context. *World Journal of Education*, 1(2), 62-68.
- Razmjoo, S. A. (2010). Developing a textbook evaluation scheme for the expanding circle. *Iranian Journal of Applied Language Studies*, 2(1), 121-136.
- Schroeder, S. & Curcio, R. (2022). Critiquing, curating, and adapting: Cultivating 21st century critical curriculum, literacy with teacher candidates. *Journal of Teacher Education*. 73(2), 129-144.
- Sever, S. (2011). Okuma kültürü edindirme sürecinde temel sorunlar ve çözüm önerileri. In G.L. Uzun and Ü. Bozkurt (Eds.). *Theoretical and applied research on Turkish language teaching* (pp. 113-128). Verlag Die Blaue Eule.
- Shatery, H. & Azargoon, M. (2012). Designing and developing a native checklist to evaluate general English course books in Iran and comparing it with other existing checklists in the world. In *The First Conference on Language Learning and Teaching: An Interdisciplinary Approach* (pp. 1-12). October 2012.
- Sheldon, L. E. (1988). Evaluating ELT textbooks and materials. *ELT Journal*, 42(4), 237–246.
- Sinaga, S. J., Najamuddin, N., Dewi, D. A., Widodo, U., Siahaan, K. W. A., Misbah, M., ... & Mobo, F. D. (2023). Implementation of PBL model on strengthening students' numerical literacy and digital literacy skills. *Jurnal Obsesi: Jurnal Pendidikan Anak Usia Dini*, 7(1), 575-586.
- Souri, A., Kafipour, R. and Soury, M. (2011). EFL textbook evaluation and graphic representation. *European Journal of Social Sciences*, 26(3), 481-493.
- Stufflebeam, D. L. (2002). *Institutionalizing evaluation checklist*. The Evaluation Center: Western Michigan University.
- Sucháňová, Z., & Vlčková, M. (2020). Criteria for selecting an English language coursebook: A meta-analytic review of evaluative checklists. In L. Gomez Chova, A. Lopez Martinez and Í. Candel Torres (Eds.). *13th Annual International Conference of Education, Research and Innovation* (pp. 3373-3382). Online Conference: 9-10 November, 2020.
- Şahin, S. (2020). Developing a checklist for English language teaching course book analysis. *International Journal of Education and Research*, 8(1), 107-120.
- Tanner, R., & Green, C. (1998). *Tasks for teacher education*. Longman.
- Tok, H. (2010). TEFL textbook evaluation: From teachers' perspectives. *Educational Research and Reviews*, 5(9), 508.
- Tomlinson, B., Dat, B., Masuhara, H. & Rubdy, R. (2001). ELT courses for adults. *ELT Journal*, 55(1), 80-101.
- Tomlinson, B. (Ed.). (2003). *Developing materials for language teaching*. Continuum.

- Tomlinson, B. (Ed.). (2011). *Materials development in language teaching*. Cambridge University Press.
- Tsiplakides, I. (2011). Selecting an English coursebook: Theory and practice. *Theory and Practice in Language Studies*, 1(7), 758-764.
- Tucker, C. A. (1978). Evaluating beginning textbooks. In H. S. Madsen and J. D. Bowen (Eds.), *Adaptation in language teaching* (pp. 219-237). Newbury.
- Uyar, A. & Çiçek, B. (2021). Farklı branşlardaki öğretmenlerin 21. yüzyıl becerileri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (9), 1-11.
- Williams, D. (1983). Developing criteria for textbook evaluation. *ELT Journal*, 37 (3), 251-255.
- WEF (2015). World economic forum, new vision for education: Unlocking the potential of technology, [World Economic Forum Report, 2015].
- Wuttisrisiriporn, N. & Usaha, S. (2019). The development of a localized ELT textbook evaluation checklist: A case study from Thailand. *Thaitesol Journal*, 32(2), 46-64.
- Yalçın, S. (2018). 21. yüzyıl becerileri ve bu becerilerin ölçülmesinde kullanılan araçlar ve yaklaşımlar. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 51(1), 183-201.
- Yazdanmehr, E. & Shoghi, S. (2014). Design and application of a 'textbook visual effects' evaluation checklist. *Theory & Practice in Language Studies*, 4(3), 473-480.
- Zabawa, J. (2001). Criteria for FCE textbook evaluation: An attempt at questionnaire formulation. *Studia Anglica Resoviensia*, 42, 161-169.
- Zain, I. M., Muniandy, B. & Hashim, W. (2016). The integration of 21st-century learning framework in the ASIE instructional design model. *Psychol. Res*, 6(7), 415-425.

REFERENCES

- Apriatni, S., Syamsuri, S., Nindiasari, H., & Sukirwan, S. (2022). The influence of ethnomathematics based learning on mathematics problem-solving ability: A meta-analysis. *Jurnal Pendidikan Matematika (Jupitek)*, 5(1), 23–33. <https://doi.org/10.30598/jupitekvol5iss1pp23-33>
- Barron, B. J. S., Schwartz, D. L., Vye, N. J., Moore, A., Petrosino, A., Zech, L., & Bransford, J. D. (1998). Doing with understanding: Lessons from research on problem- and project-based learning. *Journal of the Learning Sciences*, 7(3–4), 271–311. <https://doi.org/10.1080/10508406.1998.9672056>
- Barrows, H. S. (1985). How to design a problem-based curriculum for the preclinical years. Springer.
- Blumenfeld, P. C., Soloway, E., Marx, R. W., Krajcik, J. S., Guzdial, M., & Palincsar, A. (1991). Motivating project-based learning: Sustaining the doing, supporting the learning. *Educational Psychologist*, 26(3–4), 369–398. <https://doi.org/10.1080/00461520.1991.9653139>
- Boaler, J. (2016). Mathematical mindsets: Unleashing students' potential through creative math, inspiring messages, and innovative teaching. John Wiley & Sons.
- Capps, D. K., & Crawford, B. A. (2013). Inquiry-based instruction and teaching about nature of science: Are they happening? *Journal of Science Teacher Education*, 24(3), 497–526. <https://doi.org/10.1007/s10972-012-9314-z>
- Cohen, E. G., Lotan, R. A., Scarloss, B. A., & Arellano, A. R. (1999). Complex instruction: Equity in cooperative learning classrooms. *Theory into Practice*, 38(2), 80–86. <https://doi.org/10.1080/00405849909543836>
- Collins, A., Brown, J. S., & Newman, S. E. (1987). Cognitive apprenticeship: Teaching the crafts of reading, writing, and mathematics. Knowing, learning, and instruction: Essays in honor of Robert Glaser (pp. 453–494).
- Dweck, C. S. (2006). Mindset: The new psychology of success. Random House.
- Garrison, D. R., Anderson, T., & Archer, W. (1999). Critical inquiry in a text-based environment: Computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2(2–3), 87–105. [https://doi.org/10.1016/S1096-7516\(00\)00016-6](https://doi.org/10.1016/S1096-7516(00)00016-6)
- Gay, G. (2010). Culturally responsive teaching: *Theory, research, and practice* (2nd ed.). Teacher's College Press.
- Hidayatulloh, F., Nasrulloh, M. F., & Habibah, F. (2022). Development of realistic mathematics learning materials in terms of mathematical literacy skills. APPLICATION: Applied Science in Learning Research, 2(1), 9–13. <https://doi.org/10.32764/application.v2i1.1870>
- Hiebert, J., Carpenter, T. P., Fennema, E., Fuson, K. C., Wearne, D., Murray, H., . . . & Human, P. (1997). *Making sense: Teaching and learning mathematics with understanding*. Heinemann.
- Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? *Educational Psychology Review*, 16(3), 235–266. <https://doi.org/10.1023/B:EDPR.0000034022.16470.f3>
- Jonassen, D. H. (2011). *Learning to solve problems: A handbook for designing problem-solving learning environments*. Routledge.
- Jones, B. D., Rasmussen, C. M., & Moffitt, M. C. (2009). Real-world problem solving with second- and third-grade students: A case study of implementation. *Gifted Child Quarterly*, 53(4), 255–268.
- Kolodner, J. L. (2014). Case-based reasoning. *Synthesis Lectures on Artificial Intelligence and Machine Learning*, 8(3), 1–150.
- Huong Lan, N. T. (2020). Metacognitive skills with mathematical problem – Solving of secondary school students in vietnam – A case study. *Universal Journal of Educational Research*, 8(12A), 7461–7478. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.082530>

- Lathifah, N. D., R., & R. (2021). Zoom Cloud Meeting-Based Learning Model Needs Analysis to Improve Mathematical Communication Ability of Elementary School Students. *International Journal of Research and Review*, 8(11), 155–162. <https://doi.org/10.52403/ijrr.20211121>
- Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. Cambridge University Press.
- Liu, N. F., & Carless, D. (2006). Peer feedback: The learning element of peer assessment. *Teaching in Higher Education*, 11(3), 279–290. <https://doi.org/10.1080/13562510600680582>
- Mahendra, R., Slamet, I., & Budiyo, B. (2017). Problem posing with realistic mathematics education approach in geometry learning. *Journal of Physics: Conference Series*, 895, 012046. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/895/1/012046>
- Mergendoller, J. R., Maxwell, N. L., & Bellisimo, Y. (2006). The effectiveness of problem-based instruction: A comparative study of instructional methods and student characteristics. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 1(2), 49–69. <https://doi.org/10.7771/1541-5015.1026>
- Mertler, C. A. (2013). *Designing scoring rubrics for your classroom*. Pearson.
- Mioduser, D., Nachmias, R., Lahav, O., & Oren, A. (2000). Web-based learning environments as cognitive tools for assessment. *Educational Media International*, 37(3), 143–150.
- Nasir, N. S. (2002). Identity, goals, and learning: Mathematics in cultural practice. *Mathematical Thinking and Learning*, 4(2–3), 213–247. https://doi.org/10.1207/S15327833MTL04023_6
- Neville, A. J. (2009). Problem-based learning and medical education forty years on. A review of its effects on knowledge and clinical performance. *Medical Principles and Practice*, 18(1), 1–9. <https://doi.org/10.1159/000163038>
- Palak, D., & Walls, R. T. (2009). Teachers' beliefs and technology practices: A mixed-methods approach. *Journal of Research on Technology in Education*, 41(4), 417–441. <https://doi.org/10.1080/15391523.2009.10782537>
- Prastiti, T. D., Dafik, D., & Azkariahman, A. R. (2020). The application of problem-based learning in mathematics education on several Southeast Asia high schools. *Pancaran Pendidikan*, 9(4). <https://doi.org/10.25037/pancaran.v9i4.327>
- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231. <https://doi.org/10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809.x>
- Putra, J. D., Suryadi, D., & Juandi, D. (2022). Integration of principles of education for sustainable development in mathematics learning to improve student's mathematical problem-solving ability. *IndoMath*, 5(1), 34. <https://doi.org/10.30738/indomath.v5i1.20>
- Rabbani, S., & Muftianti, A. (2020). Implementation of teaching materials using a realistic mathematics education approach in primary student mathematics communication. *PrimaryEdu – Journal of Primary Education*, 4(2), 230. <https://doi.org/10.22460/pej.v4i2.1942>
- Ramadhani, S., Saragih, S., & Fauzi, A. (2019). Development of learning devices through problem-based learning models to improve communication and self-efficacy skills of students at integrated Islamic Middle School Nurul' Azizi Medan. <https://doi.org/10.2991/aisteel-19.2019.123>
- Ramirez, G., Chang, H., Maloney, E. A., Levine, S. C., & Beilock, S. L. (2016). On the relationship between math anxiety and math achievement in early elementary school: The role of problem solving strategies. *Journal of Experimental Child Psychology*, 141, 83–100. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2015.07.014>
- Rose, D. H., & Meyer, A. (2002). *Teaching every student in the digital age: Universal design for learning*. ASCD.

- Rusdi, Made Arnawa, I., Fauzan, A., & ., L. (2023). The validity of mathematics learning model based on realistic mathematics education and literacy in SMP. *Kne Social Sciences*. <https://doi.org/10.18502/kss.v8i4.12925>
- Santoso, S., Ulya, H., & Rahayu, R. (2019). Application of problem-based learning assisted by QR code to improve mathematical problem-solving ability of elementary teacher education students. *Indonesian Journal of Mathematics Education*, 2(1), 1. <https://doi.org/10.31002/ijome.v2i1.1221>
- Savery, J., & Duffy, T. M. (1996). Problem-based learning: An instructional model and its constructivist framework. In B. G. Wilson (Ed.). *Designing constructivist learning environments*. Educational Technology Publications.
- Setiawan, A. H., Suparman, S., Suhendar, A., Machmud, T., Abbas, S., & Pamuti, P. (2020). Analysis and design of modules to generate students' mathematical communication skills through problem-based learning models. *Universal Journal of Educational Research*, 8(12A), 7572–7582. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.082543>
- Setiawan, A. H., Suparman, S., Suhendar, A., Machmud, T., Abbas, S., & Pamuti, P. (2020). Analysis and design of modules to generate students' mathematical communication skills through problem based learning models. *Universal Journal of Educational Research*, 8(12A), 7572–7582. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.082543>
- Frine Tamba, E., Syafari, S., Siagian, P., & Laurence Sihotang, M. (2019). Development of realistic mathematics education-based learning devices to improve mathematical problem-solving skills of SMP Negeri 1 Medan students. *American Journal of Educational Research*, 7(1), 1–5. <https://doi.org/10.12691/education-7-1-1>
- Torrance, H., Martínez-Molina, A., Garvey, J., & Ellis, J. (1994). The application of problem-based learning in engineering. *Innovations in Education and Training International* 31, (4), 293-304).
- Ulandari, L., Amry, Z., & Saragih, S. (2019). Development of learning materials based on realistic mathematics education approach to improve students' mathematical problem-solving ability and self-efficacy. *International Electronic Journal of Mathematics Education*, 14(2). <https://doi.org/10.29333/iejme/5721>
- Ulandari, L., Amry, Z., & Saragih, S. (2019). Development of learning materials based on a realistic mathematics education approach to improve students' mathematical problem-solving ability and self-efficacy. *International Electronic Journal of Mathematics Education*, 14(2). <https://doi.org/10.29333/iejme/5721>
- Sari Umar, U. P., & Zakaria, Z. (2022). The effectiveness of the realistic math education (rme) learning method based on manipulative media in improving the problem-solving abilities of elementary school students. *Ekspose: Jurnal Penelitian Hukum Dan Pendidikan*, 21(1), 1369–1376. <https://doi.org/10.30863/ekspose.v21i1.3405>
- Van den Bossche, P., Segers, M., & Gijsselaers, W. H. (2011). Improving the effectiveness of peer feedback for learning. *Learning and Instruction*, 21(4), 664–675.
- Vernon, D. T., & Blake, R. L. (1993). Does problem-based learning work? A meta-analysis of evaluative research. *Academic Medicine*, 68(7), 550–563. <https://doi.org/10.1097/00001888-199307000-00015>
- Zwiep, S. G., & Straus, M. P. (2014). The use of code-switching in bilingual, dual medium PBL mathematics classes. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 17(2), 217–234.

REFERENCES

- Adelman, H., & Taylor, L. (2015). Immigrant children and youth in the USA: Facilitating equity of opportunity at school. *Education Sciences*, 5(4), 323–344. <https://doi.org/10.3390/educsci5040323>
- Aleven, V. and Koedinger, K. (2000). Limitations of student control: do students know when they need help? 292-303. https://doi.org/10.1007/3-540-45108-0_33
- Aminah, M., Kusumah, Y., Suryadi, D., & Sumarmo, U. (2018). The effect of metacognitive teaching and mathematical prior knowledge on mathematical logical thinking ability and self-regulated learning. *International Journal of Instruction*, 11(3), 45-62. <https://doi.org/10.12973/iji.2018.1134a>
- Artlet, C., Baumert, J., Julius-McElvany, N., & Peschar, J. (2003). Learners for life. Student approaches to learning—results from *Pisa, 2000*.
- Artzt, A. F., & Armour-Thomas, E. (1992). Development of a cognitive-metacognitive framework for protocol analysis of mathematical problem-solving in small groups. *Cognition and Instruction*, 2(9), 137–175.
- Ashcraft, M. H. (2002). Math anxiety: Personal, educational, and cognitive consequences. *Current Directions in Psychological Science*, 11(5), 181–185. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.00196>
- Ateh, C. M., & Ryan, L. B. (2023). Preparing teacher candidates to be culturally responsive in classroom management. *Social Sciences and Humanities Open*, 7(1), 100455. <https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2023.100455>
- Bakar, M. and Ismail, N. (2020). Exploring metacognitive regulation and students' interaction in mathematics learning: an analysis of needs to enhance students' mastery. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 8(2), 67-74. <https://doi.org/10.18510/hssr.2020.82e07>
- Belenkova, Y. (2021). Metacognitive skills and reflection as essential components of self-education. *Mier Journal of Educational Studies Trends & Practices*, 30–46.
- Black, P., & Wiliam, D. (2010). Inside the Black box: Raising standards through classroom assessment. *Phi Delta Kappan*, 92(1), 81–90. <https://doi.org/10.1177/003172171009200119>
- Boaler, J. (2002). Learning from teaching: Exploring the relationship between reform curriculum and equity. *Journal for Research in Mathematics Education*, 33(4), 239. <https://doi.org/10.2307/749740>
- Boer, H., Donker, A., Kostons, D., & Werf, G. (2018). Long-term effects of metacognitive strategy instruction on student academic performance: a meta-analysis. *Educational Research Review*, 24, 98-115. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2018.03.002>
- Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (Eds.). (2000). *How people learn: Brain, mind, experience, and school*. National Academies Press.
- Carr, M. and Jessup, D. (1997). Gender differences in first-grade mathematics strategy use: social and metacognitive influences. *Journal of Educational Psychology*, 89(2), 318-328. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.89.2.318>
- Carr, M., Alexander, J., & Folds-Bennett, T. (1994). Metacognition and mathematics strategy use. *Applied Cognitive Psychology*, 8(6), 583–595. <https://doi.org/10.1002/acp.2350080605>
- Charles-Ogan, G. and Wonu, N. (2019). Advancing student solid geometry achievement through constructivist-based instructional models. *Asian Research Journal of Mathematics*, 1-16. <https://doi.org/10.9734/arjom/2019/v15i430162>
- Chu, Y., Palmer, S., & Persky, A. M. (2018). Assessing metacognition in the classroom: Student help-seeking behavior. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 10(11), 1478–1487. <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2018.08.011>
- D'Mello, S., & Graesser, A. (2012). Dynamics of affective states during complex learning. *Learning and Instruction*, 22(2), 145–157. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2011.10.001>

- Darmawan, N., Tiatri, S., & Mularsih, H. (2019). Self-efficacy siswa sd yang menghadapi soal cerita matematika: dampak pengajaran strategi metakognitif idea. *Jurnal Muara Ilmu Sosial Humaniora Dan Seni*, 3(2), 549. <https://doi.org/10.24912/jmishumsen.v3i2.3487.2019>
- Ewens, S., Vrij, A., Leal, S., Mann, S., Jo, E., Shaboltas, A. V., Ivanova, M., Granskaya, J., & Houston, K. A. (2016). Using the model statement to elicit information and cues to detect from native speakers, non-native speakers and those talking through an interpreter. *Applied Cognitive Psychology*, 30(6), 854–862. <https://doi.org/10.1002/acp.3270>
- Fatmawati, A., Ralmugiz, U., & Syarief, N. H. (2022). Mathematical reasoning of prospective mathematics teachers in solving numeracy problems. *INOMATIKA*, 4(2), 155–170. <https://doi.org/10.35438/inomatika.v4i2.343>
- Ferraris, K. P., Matsumura, H., Wardhana, D. P. W., Vesagas, T., Seng, K., Mohd Ali, M. R., Ishikawa, E., Matsumura, A., Rosyidi, R. M., Mahadewa, T., & Kuo, M. F. (2020). The state of neurosurgical training and education in East Asia: Analysis and strategy development for this frontier of the world. *Neurosurgical Focus*, 48(3), E7. <https://doi.org/10.3171/2019.12.FOCUS19814>
- Firmansyah, F. F., Sa'dijah, C., Subanji, S., & Qohar, A. (2022). Characterizations of students' metacognition in solving geometry problems through positioning group work. *TEM Journal*, 11(3), 1391–1398. <https://doi.org/10.18421/TEM113-50>
- Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive–developmental inquiry. *American Psychologist*, 34(10), 906–911. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.34.10.906>
- Garofalo, J., & Lester, F. K. (1985). Metacognition, cognitive monitoring, and mathematical performance. *Journal for Research in Mathematics Education*, 3(16), 163–176. <https://doi.org/10.2307/748391>
- Gelesko, S., Long, L., Faulk, J., Phillips, C., Dicus, C., & White, R. P. (2011). Cryotherapy and topical minocycline as adjunctive measures to control pain after third molar surgery: An exploratory study. *Journal of Oral and Maxillofacial Surgery*, 69(11), e324–e332. <https://doi.org/10.1016/j.joms.2011.03.059>
- Hanson, J. H., & Williams, J. M. (2008). Using writing assignments to improve self-assessment and communication skills in an engineering statics course. *Journal of Engineering Education*, 97(4), 515–529. <https://doi.org/10.1002/j.2168-9830.2008.tb00997.x>
- Hidayat, R., Zulnaidi, H., & Syed Zamri, S. N. A. (2018). Roles of metacognition and achievement goals in mathematical modeling competency: A structural equation modeling analysis. *PLOS ONE*, 13(11), e0206211. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0206211>
- Hurme, T., Palonen, T., & Järvelä, S. (2006). Metacognition in joint discussions: an analysis of the patterns of interaction and the metacognitive content of the networked discussions in mathematics. *Metacognition and Learning*, 1(2), 181–200. <https://doi.org/10.1007/s11409-006-9792-5>
- Isaacson, R., & Fujita, F. (2006). Metacognitive knowledge monitoring and self-regulated learning. *Journal of the Scholarship of Teaching and Learning*, 39–55.
- Kester, K., Abura, M., Sohn, C., & Rho, E. (2022). Higher education peacebuilding in conflict-affected societies: Beyond the good/bad binary. *International Journal of Comparative Education and Development*, 24(3/4), 160–176. <https://doi.org/10.1108/IJCED-04-2022-0027>
- Khine, M. S. (Ed.). (2011). *Perspectives on scientific argumentation: Theory, practice and research*. Springer Science+Business Media.
- Kistner, S., Rakoczy, K., Otto, B., Dignath-van Ewijk, C., Büttner, G., & Klieme, E. (2010). Promotion of self-regulated learning in classrooms: Investigating frequency, quality, and consequences for student performance. *Metacognition and Learning*, 5(2), 157–171. <https://doi.org/10.1007/s11409-010-9055-3>
- Kizilcec, R. F., Bailenson, J. N., & Gomez, C. J. (2015). The instructor's face in video instruction: Evidence from two large-scale field studies. *Journal of Educational Psychology*, 107(3),

- 724–739. <https://doi.org/10.1037/edu0000013>
- Kramarski, B. and Mevarech, Z. (2003). Enhancing mathematical reasoning in the classroom: the effects of cooperative learning and metacognitive training. *American Educational Research Journal*, 40(1), 281–310. <https://doi.org/10.3102/00028312040001281>
- Kramarski, B., & Revach, T. (2009). The challenge of self-regulated learning in mathematics teachers' professional training. *Educational Studies in Mathematics*, 72(3), 379–399. <https://doi.org/10.1007/s10649-009-9204-2>
- Kuzle, A. (2015). Nature of metacognition in a dynamic geometry environment. *Lumat International Journal on Math Science and Technology Education*, 3(5), 627–646. <https://doi.org/10.31129/lumat.v3i5.1010>
- Lan, N. (2020). Metacognitive skills with mathematical problem - solving of secondary school students in vietnam - a case study. *Universal Journal of Educational Research*, 8(12A), 7461–7478. <https://doi.org/10.13189/ujer.2020.082530>
- Lestariningsih, L., Amin, S. M., Lukito, A., & Lutfianto, M. (2018). Exploring mathematization underpinnings of prospective mathematics teachers in solving mathematics problems. *Beta: Jurnal Tadris Matematika*, 11(2), 167–176. <https://doi.org/10.20414/betajtm.v11i2.214>
- Li, J. (2005). Mind or virtue: Western and Chinese beliefs about learning. *Current Directions in Psychological Science*, 14(4), 190–194. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2005.00362.x>
- Ling, L., & Krishnasamy, S. (2023). Information technology capability (Itc) framework to improve learning experience and academic achievement of mathematics in Malaysia. *Electronic Journal of e-Learning*, 1(21), 36–51.
- Mishra, P., & Koehler, M. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 6(108), 1017–1054. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x>
- Muntazhimah, M., Turmudi, T., & Prabawanto, S. (2020). How to apply metacognitive strategies in collaborative learning setting? <https://doi.org/10.4108/eai.12-10-2019.2296285>
- Mutaqin, A., Syaifuddin, M., & Cholily, Y. (2021). Ethnomathematics based geometry module development with a scientific approach to improve students' metacognition ability. *Indomath Indonesia Mathematics Education*, 4(1), 11. <https://doi.org/10.30738/indomath.v4i1.8867>
- National Research Council, & Mathematics Learning Study Committee. (2001). *Adding it up: Helping children learn mathematics*. National Academies Press.
- National Science Foundation. (2010). *Preparing the next generation of stem innovators: Identifying and developing our nation's human capital*. National Science Foundation.
- Naufal, M., Abdullah, A., Osman, S., Abu, M., Ihsan, H., & Rondiyah, R. (2021). Reviewing the van hiele model and the application of metacognition on geometric thinking. *International Journal of Evaluation and Research in Education (Ijere)*, 10(2), 597. <https://doi.org/10.11591/ijere.v10i2.21185>
- Nieuwoudt, S. (2015). Developing a model for problem-solving in a Grade 4 mathematics classroom. *Pythagoras*, 36(2), 1–7. <https://doi.org/10.4102/pythagoras.v36i2.275>
- Nisa Rambe, K., & Sinaga Asmin, B. (2019). Analysis of metacognitive skills in solving mathematical problems reviewed from students' learning style. *American Journal of Educational Research*, 7(11), 780–793. <https://doi.org/10.12691/education-7-11-5>
- Nurhayati, I., Ratnaningsih, N., & Nimah, K. (2022). Analysis of vocational high school student metacognitive capabilities on geometry topics during the Covid-19 Pandemic. *Jurnal Pijar Mipa*, 17(3), 285–291. <https://doi.org/10.29303/jpm.v17i3.2499>
- Omar, D., Shahrill, M., & Sajali, M. (2018). The use of peer assessment to improve students' learning of geometry. *European Journal of Social Sciences Education and Research*, 5(2), 187–206. <https://doi.org/10.2478/ejser-2018-0047>
- Pajares, F., & Miller, M. D. (1994). Role of self-efficacy and self-concept beliefs in mathematical problem solving: A path analysis. *Journal of Educational Psychology*, 86(2), 193–203. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.86.2.193>

- Perry, J., Lundie, D., & Golder, G. (2018). Metacognition in schools: what does the literature suggest about the effectiveness of teaching metacognition in schools? *Educational Review*, 71(4), 483-500. <https://doi.org/10.1080/00131911.2018.1441127>
- Phung, T. Q., Rasoulinezhad, E., & Luong Thi Thu, H. (2023). How are FDI and green recovery related in Southeast Asian economies? *Economic Change and Restructuring*, 56(6), 3735–3755. <https://doi.org/10.1007/s10644-022-09398-0>
- Pianta, R. C., & Hamre, B. K. (2009). Conceptualization, measurement, and improvement of classroom processes: Standardized observation leverage capacity. *Educational Researcher*, 38(2), 109–119. <https://doi.org/10.3102/0013189X09332374>
- Pintrich, P. R. (2002). The role of metacognitive knowledge in learning, teaching, and assessing. *Theory into Practice*, 41(4), 219–225. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4104_3
- Pokay, P. and Blumenfeld, P. (1990). Predicting achievement early and late in the semester: the role of motivation and use of learning strategies. *Journal of Educational Psychology*, 82(1), 41-50. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.82.1.41>
- Pólya, G., & Szegő, G. (1945). Inequalities for the capacity of a condenser. *American Journal of Mathematics*, 67(1), 1-32.
- Prabawanto, S. (2018). The enhancement of students' mathematical self-efficacy through teaching with metacognitive scaffolding approach. *Journal of Physics Conference Series*, 1013, 012135. <https://doi.org/10.1088/1742-6596/1013/1/012135>
- Prabawanto, S. (2023). Improving prospective mathematics teachers' reversible thinking ability through a metacognitive-approach teaching. *Eurasia Journal of Mathematics Science and Technology Education*, 19(6), em2275. <https://doi.org/10.29333/ejmste/13201>
- Radmehr, F. and Drake, M. (2020). Exploring students' metacognitive knowledge: the case of integral calculus. *Education Sciences*, 10(3), 55. <https://doi.org/10.3390/educsci10030055>
- Salam, M., Misu, L., Rahim, U., Hindaryatiningsih, N., & Ghani, A. R. A. (2020). Strategies of metacognition based on behavioural learning to improve metacognition awareness and mathematics ability of students. *International Journal of Instruction*, 13(2), 61–72. <https://doi.org/10.29333/iji.2020.1325a>
- Santos-Trigo, M. (2014). Problem solving in mathematics education. In S. Lerman (Ed.), *Encyclopedia of mathematics education* (pp. 496–501). Nueva York.
- Sari, M., Fauzi, M., & Ahyaningsih, F. (2019). Development of teaching materials based on a metacognition approach to improve the understanding ability of mathematical concepts of students of budi mulia medan. *American Journal of Educational Research*, 7(1), 24-32. <https://doi.org/10.12691/education-7-1-5>
- Schneider, W. and Artelt, C. (2010). Metacognition and mathematics education. *ZDM*, 42(2), 149-161. <https://doi.org/10.1007/s11858-010-0240-2>
- Schoenfeld, A. (2016). Learning to think mathematically: problem solving, metacognition, and sense making in mathematics (reprint). *Journal of Education*, 196(2), 1-38. <https://doi.org/10.1177/002205741619600202>
- Schraw, G., & Dennison, R. S. (1994). Assessing metacognitive awareness. *Contemporary Educational Psychology*, 19(4), 460–475. <https://doi.org/10.1006/ceps.1994.1033>
- Sclater, N., Peasgood, A., & Mullan, J. (2016). *Learning analytics in higher education*. London: Jisc. Accessed February 8(2017), 176.
- Sheldrick, R. C., & Garfinkel, D. (2017). Is a positive developmental-behavioral screening score sufficient to justify referral? A review of evidence and theory. *Academic Pediatrics*, 17(5), 464–470. <https://doi.org/10.1016/j.acap.2017.01.016>
- Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4–14. <https://doi.org/10.3102/0013189X015002004>
- Shute, V. J., & Zapata-Rivera, D. (2007). Adaptive technologies. *ETS Research Report Series*, 2007(1), i-34. <https://doi.org/10.1002/j.2333-8504.2007.tb02047.x>

- Silver, E. A., & Cai, J. (1996). An analysis of arithmetic problem posing by middle school students. *Journal for Research in Mathematics Education*, 27(5), 521–539 <https://doi.org/10.2307/749846>
- Styaningrum, F. (2019). Student metacognition in economic mathematical problem solving. *Jurnal Pendidikan Ekonomi Dan Bisnis (Jpeb)*, 7(2), 112–119. <https://doi.org/10.21009/jpeb.007.2.2>
- Sutarto, S., Muzaki, A., Hastuti, I., Fujiaturrahman, S., & Untu, Z. (2022). Development of an ethnomathematics-based e-module to improve students' metacognitive ability in 3d geometry topic. *International Journal of Interactive Mobile Technologies (Ijim)*, 16(03), 32–46. <https://doi.org/10.3991/ijim.v16i03.24949>
- Van de Pol, J., Volman, M., & Beishuizen, J. (2010). Scaffolding in teacher–student interaction: A decade of research. *Educational Psychology Review*, 22(3), 271–296. <https://doi.org/10.1007/s10648-010-9127-6>
- Verschaffel, L., Depaepe, F., & Mevarech, Z. (2019). Learning Mathematics in metacognitively oriented ICT-Based learning environments: A systematic review of the literature. *Education Research International*, 2019, 1–19. <https://doi.org/10.1155/2019/3402035>
- Verschaffel, L., Greer, B., & De Corte, E. (2000). Making sense of word problems. *Lisse*, 224, 224.
- Wang, G., Kang, Y., Jiao, Z., Chen, X., Zhen, Y., Zhang, D., ... & Su, M. (2022). Development and application of intelligent assessment system for metacognition in learning mathematics among junior high school students. *Sustainability*, 14(10), 6278. <https://doi.org/10.3390/su14106278>
- Wonu, N. and Paul-Worika, O. (2019). Enhancing metacognitive knowledge of cognition among junior secondary students with mathematics disability in everyday arithmetic. *American Journal of Educational Research*, 7(2), 153–160. <https://doi.org/10.12691/education-7-2-6>
- Wood, T., Cobb, P., & Yackel, E. (1991). Change in teaching mathematics: A case study. *American Educational Research Journal*, 28(3), 587–616. <https://doi.org/10.3102/00028312028003587>
- Yakubu, A., Bornaa, C. S., Kwakye, D. O., & Atepor, S. (2022). Examining college of education students' metacognitive consciousness in solving problems on geometric theorem. *Creative Education*, 13(6), 2070–2084. <https://doi.org/10.4236/ce.2022.136128>
- Young, A. and Worrell, F. (2018). Comparing metacognition assessments of mathematics in academically talented students. *Gifted Child Quarterly*, 62(3), 259–275. <https://doi.org/10.1177/0016986218755915>
- Young, A. E., & Worrell, F. C. (2018). Comparing metacognition assessments of mathematics in academically talented students. *Gifted Child Quarterly*, 62(3), 259–275. <https://doi.org/10.1177/0016986218755915>
- Yurt, E. (2022). The mediating role of metacognitive strategies in the relationship between gender and mathematical reasoning performance. *PERR*, 11(2), 98–120. https://doi.org/10.52963/perr_biruni_v11.n2.07
- Yuwono, M. and Wijayanti, S. (2018). The profile of students' metacognition in solving analytic geometry: gender and cognitive style perspective. *Beta Jurnal Tadris Matematika*, 11(2), 177–190. <https://doi.org/10.20414/betajtm.v11i2.177>
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory into Practice*, 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2
- Zimmerman, B. J. (2008). Investigating self-regulation and motivation: Historical background, methodological developments, and future prospects. *American Educational Research Journal*, 45(1), 166–183. <https://doi.org/10.3102/0002831207312909>
- Zohar, A. (2004). *Higher order thinking in science classrooms: Students' learning and teachers' professional development*, 22. Springer Science+Business Media.

REFERENCES

- Akbulut-Bilici, B. (2020). The effect of progressive muscle relaxation exercises on students' exam anxiety and performance success in flute training. [PhD thesis, Gazi University]. YÖK Thesis Center.
- Akın, E. (2023). Developing a gamified self-help practice focused on cognitive behavioral therapy for test anxiety. [PhD thesis, Hacettepe University]. YÖK Thesis Center.
- Alamri, A., & Nazir, M. A. (2022). Test anxiety and related factors among health professions students: A Saudi Arabian perspective. *Behavioral Sciences, 12* (4). <https://doi.org/10.3390/bs12040098>.
- Aydın, G. (2017). Assessing a model of cognitive test anxiety: The role of rumination, self-forgiveness, perfectionism cognitions, and cognitive defusion through the indirect effect of psychological flexibility. [PhD thesis, Middle East Technical University]. YÖK Thesis Center.
- Barutçu-Yıldırım, F. (2015). Self-handicapping among university students: The role of gender, self-esteem, procrastination, test anxiety, and self-compassion. [PhD thesis, Middle East Technical University]. YÖK Thesis Center.
- Danthony, S., Mascret, N., & Cury, F. (2019). Test anxiety in physical education: The predictive role of gender, age, and implicit theories of athleticism. *European Physical Education Review, 26*(1), 128-143.
- Demir, M. (2020). The effect of music teacher candidates' attitudes towards context playing and self-efficacy perceptions on performance test anxieties. [PhD thesis, Burdur Mehmet Akif Ersoy University]. YÖK Thesis Center.
- Demirci, İ., & Erden, S. (2016). The effect of psychological counseling practice with the group based on cognitive behavioral approach on exam anxiety of 8th grade students. *Marmara University Atatürk Faculty of Education Journal of Educational Sciences, 43* (43), 67-83.
- Doğan, S. (2023). Effectiveness of music therapy in managing state anxiety: An experimental study in a sample of university students. *Istanbul Rumeli University Journal of Health Sciences, 1* (2): 24-32.
- Ekin, H., & Şanlı Kula, K. (2022). Examination of Examination and Mathematics Anxiety of Secondary School Students. *Turkish Journal of Educational Sciences, 20* (1), 199-229. <https://doi.org/10.37217/tebd.1033776>
- Gökçe, H. (2015). The effect of recreational activities on self-efficacy, exam anxiety, and leisure satisfaction levels of students preparing for the university entrance exam. [PhD thesis, Ankara University]. YÖK Thesis Center.
- Gözütok, E. (2023). The mediating role of emotion regulation and creative problem-solving in the relationship between mindfulness and foreign language learning anxiety. [PhD thesis, Bolu Abant İzzet Baysal University]. YÖK Thesis Center.
- Karaburç, G. & Tunç, E.(2017). Investigation of the effect of group guidance program based on the cognitive-behavioral approach to reduce test anxiety. *Erzincan University Faculty of Education Journal, 19* (1), 199-213.
- Koçyiğit, E. G. (2023). Exam anxiety, influencing factors, and coping methods. *Eurasian Journal of Social and Economic Research, 10*(3), 126-140.
- Nazir, M. A., Izhar, F., Talal, A., Sohail, Z. B., Majeed, A., & Almas, K. (2021). A quantitative study of test anxiety and its influencing factors among medical and dental students. *Journal of Taibah University Medical Sciences, 16*(2), 253-259. <https://doi.org/10.1016/j.jtumed.2020.12.014>
- Önkuzu-Gülcü, E. (2022). The effect of ARCS-V motivation strategies on students' academic achievement, anxiety, and motivation levels in English course. [PhD thesis, Tokat Gaziosmanpaşa University]. YÖK Thesis Center.

- Sever, G. (2022). The relationship between academic resilience and exam anxiety, problematic internet use, perceived social support, and academic self-efficacy. [PhD thesis, Hasan Kalyoncu University]. YÖK Thesis Center.
- Şan, İ. (2014). The effect of “Learning method through exam” on students’ academic achievement, attitude, and exam anxiety in teaching the 7th grade mathematics course probability and statistics learning area. [PhD thesis, İnönü University]. YÖK Thesis Center.
- Uyar, A., & Canpolat, M. (2023). Determination of high school students’ exam anxiety levels and factors affecting exam anxiety. *Ekev Akademi Dergisi (94)*, 17-36. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1263750>
- Ülker, Ü. (2021). The effect of the use of interactive assessment tools in e-learning environments on success anxiety, motivation, success, and learner opinions. [PhD thesis, Gazi University]. YÖK Thesis Center.
- Üner, A. (2020). Study efforts, learning strategies and test anxiety when striving for language competence: The role of utility value, self-efficacy, and reasons for learning English. [PhD thesis, İhsan Doğramacı Bilkent University]. YÖK Thesis Center.
- Yapan, S. (2021). The effects of acceptance and commitment therapy and cognitive behavioral therapy-based psychoeducational programs on test anxiety. [PhD thesis, Gaziantep University]. YÖK Thesis Center.

REFERENCES

- Acar, A. (2006). *The effect of cooperative learning method and achievement of teaching the settlement issues in secondary geography course*, (Unpublished Master's thesis). Gazi University.
- Açar, S. (2010). *The effects of expedition in social studies lesson in primary school on the field of trip students? Critical thinking skill and environmental sensitivity*. (Unpublished Master's thesis). Çanakkale Onsekiz Mart University.
- Akıncı, K. (2019). *The effect of student success of computer-assisted instruction in secondary school seventh class human and environmental relations unit*, (Unpublished Master's thesis). Fırat University.
- Aksoy, G. (2006). *The effect of cooperative learning on students' achievements, identifications and use of laboratory equipments in general chemistry laboratory course*, (Unpublished Master's thesis). Atatürk University.
- Aktaş, V. (2017). *The attitudes of the teachers of social studies about the use of virtual museum*, (Unpublished Master's thesis). Marmara University.
- Aladağ, E., Akkaya, D. & Şensöz, G. (2014). Evaluation of using virtual museums in social studies lessons according to teacher's view. *Trakya University Journal of Social Science*, 16 (2), 199-217.
- Altın, B. N. & Atçı, A. Ş. (2014). In-class and out-of-class educational activities in social studies course (Internet-based applications). In M. Safran (Ed.), *Social Studies Teaching* (pp. 509-543). Pegem Akademi Publishing.
- Ayas, A., Coştu, B., Çalık, M., Karataş, F. Ö. & Ünal, S. (2005). Determining preservice science teachers' competences in preparing solutions and in use of laboratory tools. *Hacettepe University Journal of Education*, 28, 65-72.
- Aydın, Ş. Z. N. (2018). *Use and evaluation of virtual laboratory applications*. (Unpublished Master's Thesis). İstanbul University.
- Bıyıklı, F. (2015). *The effect of cooperative learning method on students' achievements, identifications and using ability of laboratory equipments in general physics laboratory-I course*. (Unpublished Master's Thesis). Kastamonu University.
- Bozkurt, E. (2008). *The effect on students' success of a virtual laboratory application prepared in the physics education*. (Unpublished Doctoral Thesis). Selçuk University.
- Büyüköztürk, Ş. (2001). *Experimental Patterns*. Pegem A Publishing.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Experimental Designs Pretest-Posttest Control Group Design and Data Analysis*. (4th edition). Pegem A Publishing.
- Canlı, K. (2016). *The views of teachers, students and parents about virtual museum application in the 4th grade primary school visual arts course*, (Unpublished Master's thesis). Necmettin Erbakan University.
- Cengiz, C. (2017) An action research for enabling pre-service science teachers' active learning in general chemistry laboratory course. *Dicle University Ziya Gökalp Faculty of Education Journal*, 30, 574-587.
- Demir, A. (2018). *The effect of virtual lab applications covering the unit of motion and force in the 6th grade on the student achievements*, (Unpublished Master's thesis). Uşak University.
- Demir, S. B. & Karademir, Y. (2015). Spatial learning environments in social studies education. In E. Koçoğlu & R. Sever (Ed.), *Spatial learning environments in social studies education* (pp. 211-251). Pegem A Publishing.
- Demirboğa, E. (2010). *The effects of virtual museum tours on students cognitive and affective abilities*, (Unpublished Master's thesis). Gazi University.
- Demirel, Ö. (2004). *Planning and evaluation in teaching the art of teaching*. Pegem A Publishing.

- Develi, G. (2017). *The investigation of the effect of the technological pedagogical based learning environment on students' achievement and motivation in science*, (Unpublished Master's thesis). Çanakkale Onsekiz Mart University.
- Dinger, K. (2021). *Art teacher candidates' analysis of the attitudes towards the use of virtual museum*, (Unpublished Master's thesis). Pamukkale University.
- Doğanlı, A. S. (2019). *The effect of virtual museum trips on the success of 9 th grade students in different high scholl*, (Unpublished Master's thesis). Gazi University.
- Doğru, M., Gençosman, T. & Ataalkın, A. (2011). Examination of natural science laboratory perception levels of students at primary education grade 6 and their attitudes towards laboratory. *The International Journal of Educational Researchers*, 2(1), 17-27.
- Duman, Ş. M. (2015). *Determination of misconceptions in instruction of states of matter and heat unit to 8th grade students and effects of virtual laboratory applications on the correction of misconceptions students' achievements attitudes and persistence of the learned content*, (Unpublished Master's thesis). Mersin University.
- Eren, A. A. (2019). *The effect of using augmented reality practices in the teaching of elements and compounds on the academic achievements of the students and the permanence of the knowledge*, (Unpublished Master's thesis). Erciyes University.
- Ermış, B. (2010). *The point of views of the 6th class students about the? Three dimensional virtual museum visit? activity in visual arts lesson*, (Unpublished Master's thesis). Gazi University.
- Gılıç, İ.I. (2020). *The effect of virtual museum supported cooperative English learning activities on reading comprehension achievement and virtual museum satisfaction levels of secondary school 7th grade students*, (Unpublished Master's thesis). Mersin University.
- Günlü, E. (2019). *The views of science teachers on the applicability of using virtual laboratory in science learning*, (Unpublished Master's thesis). Mersin University.
- Kaba, A.U. (2012). *Effectiveness of virtual laboratories as additional material in online science education*, (Unpublished Master's thesis). Anadolu University.
- Karakuzu, B. (2021). *The effect of stem-based algodoo activities on the scientific creativity of seventh grade students in the unit of interaction of light with matter*, (Unpublished Master's thesis). Erciyes University.
- Kayacan, K. & Selvi, M. (2017). The effect of inquiry based learning enriched with self regulated activities on conceptual understanding and academic self efficacy. *Kastamonu Education Journal*, 25(5), 1771-1786.
- Kırksekiz, A. (2021). *The effect of using virtual museum application created with 360-degree videos in social studies course on academic success and attitudes*, (Unpublished Master's thesis). Sakarya University.
- Kızılcık, H. Ş., Çağan, S., & Ünlü Yavaş, P. (2019). Ninth grade students' recognition levels of physics laboratory materials. *Elementary Education Online*, 18(1), 190-206.
- Linko, M. (2003). The longing for authentic experiences the subjective meaning of visual art for museum audience and amateur artists. In M. Xanthoudaki, L. Tickle & V. Sekules (Ed.). *Researching Visual Arts Education in Museums and Galleries* (pp. 65-76). Springer.
- Ministry of National Education [MoNE] (2018). *Science course curriculum*. Ministry of National Education, Chairman of the Board of Education and Discipline.
- Mısır, N. & Saka, A.Z. (2012). Implementation of the activity in the subject of the conductor capacitance iin physics teaching based on the TGA method. *Journal of Research in Education and Teaching*, 1(3), 305-313.
- Özer, A. (2016). *Using the contextual model of learning effect of academic achievement, motivation and satisfaction levels of students in virtual museum*, (Unpublished Master's thesis). Ankara University.

- Peker, N. (2014). *Use of virtual museum in social studies and social studies teachers' attitudes to use virtual museum of candidate*, (Unpublished Master's thesis). Aksaray University.
- Temiz, B. K. & Kanlı, U. (2005). Information on basic physics laboratory tools for first year university students. *National Education Journal*, 33(168), 188-201.
- Turan, İ. (2015). Virtual museums and tours in out-of-school social studies teaching. In S. Kaymakçı & A. Şimşek (Ed.), *Out-of-School Social Studies Teaching*. (pp. 189-203). Pegem Akademi Publications.
- Turgut, G. (2015). *Benefit from the virtual museum as an educational tool in social studies lessons*, (Unpublished Master's thesis). Adnan Menderes University.
- Ustaoglu, A. (2012). *The effect of using virtual museum in "travel in history of Turkish" unit of primary education 7th grade social studies course on student's academic success*, (Unpublished Master's thesis). Gazi University.
- Uyanık, G. (2017). Effect of the prediction-observation-explanation method on academic achievement and retention. *International Social Sciences Education Journal*, 3(1), 1-13.
- Ünal, K. İ. (2019). *Investigation of the effects of virtual and real laboratory applications on the academic achievement of 5th grade science course electric unit teaching*, (Unpublished Master's thesis). Necmettin Erbakan University.
- Yetişir, H. (2019). *The impact of increased reality applications on mobile devices on students' academic achievement, attitude and retention*, (Unpublished Master's thesis). Ömer Halisdemir University.
- Zabun, Y. (2020). *Study of the prospective history teachers' attitude towards virtual museum use*, (Unpublished Master's thesis). Gazi University.

**EĞİTİMSEL VE MESLEKİ
ÇATIŞMALARIN
ÖNLENMESİ İÇİN**

**SAĞLIKTA SOSYAL
EŐİTSİZLİKLERİN
ÖNLENMESİ İÇİN**

**İNSAN HAKLARI
İHLALLERİNİN
ÖNLENMESİ İÇİN**

**KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM
ÇATIŞMALARININ
ÖNLENMESİ İÇİN**

**ÇEVRE SORUNLARI
VE NEDENLERİNİN
ÖNLENMESİ İÇİN**

HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

DOÇ. DR. ENGİN ÇELEBİ

EĞİTİM
yayınevi

HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

Doç. Dr. Engin Çelebi

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

E-ISBN: 978-625-6613-76-8

1. Baskı, Şubat 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

Doç. Dr. Engin Çelebi

VI+94 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-6613-76-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetten kitapçı

KAYNAKÇA

- Acevedo, P., Mora-Urda, A.I. & Montero, P. (2019). Social inequalities in health: duration of unemployment unevenly effects on the health of men and women. *The European Journal of Public Health*, Vol. 30, No. 2, 305–310.
- Aldoory, L. (2005). Preface: Identity, difference, and power in public relations. *Journal of Public Relations Research*, 17, 89–90. https://doi.org/10.1207/s1532754xjpr1702_2
- Bamberg, S., Rees, J. H., & Schulte, M. (2018). Environmental protection through societal change: What psychology knows about collective climate action—and what it needs to find out. (185–213). In S. Clayton, & C. Manning (Eds.). *Psychology and climate change, Human Perceptions, Impacts, and Responses*, Academic Press.
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology, An International Review*, 46 (1), 5–34. doi:10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 697–712. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013>
- Biggs, B., King, L., Basu, S. & Stuckler, D. (2013). Is wealthier always healthier? The impact of national income level, inequality, and poverty on public health in Latin America. *Soc. Sci. Med.* 71, 266-273.
- Buoli, M., Grassi, S., Caldiroli, A., Carnevali, G. S., Mucci, F., Iodice, S., Cantone, L., Pergoli, L., Bollati, V. (2018). Is there a link between air pollution and mental disorders? *Environment International*, 118, 154–168.
- Chancel, L. & Piketty, T. (2021). Global Income Inequality, 1820–2020: the Persistence and Mutation of Extreme Inequality, *Journal of the European Economic Association*,

- Vol. 19, Issue 6, 3025–3062, <https://doi.org/10.1093/jeeal/jvab047>
- Chen, Z. & Gotway Crawford, C.A. (2012). The role of geographic scale in testing the income inequality hypothesis as an explanation of health disparities. *Soc. Sci. Med.* 75, 1022-1031.
- Chisholm, D., Docrat, S., Abdulmalik, J., Alem, A., Gureje, O., Gurung, D., Hanlon, C., Jordans, M.J.D., Kangere, S., Kigozi, F., Mugisha, J., Muke, S., Olayiwola, S., Shidhaye, R., Thornicroft, G. & Lund, C. (2019). Mental health financing challenges, opportunities and strategies in low- and middle-income countries: findings from the Emerald Project, *BJPsych Open* 5, e68, 1–9. doi: 10.1192/bjo.2019.24
- Clayton, S. (2020). Climate anxiety: Psychological responses to climate change, *Journal of Anxiety Disorders* 74, 2-7.
- Commission on Public Relations Education (CPRE) (2018). *Fast Forward: The 2017 Report on Undergraduate Public Relations Education*, USA: Commission on Public Relations Education.
- Conley, D. T., Drummond, K. V., DeGonzalez, A., Rooseboom, J., & Stout, O. (2011). *Reaching the goal: The applicability and importance of the common core state standards to college and career readiness*. Educational Policy Improvement Center. Oregon.
- Corral-Verdugo, V., Mireles-Acosta, J. F., Tapia-Fonllem, C., & Fraijo-Sing, B. (2011). Happiness as correlate of sustainable behavior: A study of pro-ecological, frugal, equitable and altruistic actions that promote subjective wellbeing. *Human Ecology Review*, Vol. 18, No.2, 95–104.
- Çelebi, E. (2010). *Türkiye’de Çevre İle İlgili Sivil Toplum Kuruluşlarının Halkla İlişkiler Çalışmalarının Çevre Sorunları Üzerindeki Etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek

Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Çelebi, E. (2015). Farklı kültürel ortamlara göçte yaşanan kaygı ve belirsizlik sorunu: ve bu sorunların çözümü için halkla ilişkiler çalışmalarına odaklanma, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Sayı 34, 27-39.
- Çelebi, E. (2019). *Halkla ilişkiler uygulamaları nasıl olmalı?*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Çelebi, E. (2020a). Sosyal medya ve krizde iletişim(sizlik): GSM operatörlerinin yaşadığı şebeke krizi üzerine bir araştırma. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 34, 141-158. DOI: 10.31123/akil.694122.
- Çelebi, E. (2020b). Sosyal Medya İletişiminin Kurumsal İtibar Algısı Üzerindeki Rolü, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 41, Denizli, s. 108-118.
- Çelebi, E. (2020c). Oyun bağımlılığının sosyalleşme sürecine yönelik motivasyon üzerindeki rolü. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder)*, 8 (1), 643-668. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.559199>.
- Çelebi, E. (2020d). Public relations in public institutions: A research on the effectiveness of communication process. *Journal of Human Sciences*, 17(3), 768-779.
- Çelebi, E. (2020e). Kurumsal Halkla İlişkilerin Etkinliğini Ölçme: STK Gönüllüleri Üzerine Bir Araştırma, *Selçuk İletişim*, 13 (1), 180-196.
- Çelebi, E. (2021a). Sağlık kuruluşlarında halkla ilişkilerin etkinliğini ölçme: Özel ve kamu sağlık kuruluşlarının karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 81-98.
- Çelebi, E. (2021b). Kriz Yönetiminde Kullanılan İletişim Stratejilerinin Etkinliği Üzerine Bir Araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 16/1, 92-106.

- Çelebi, E. & Özgüzel, S. (2021). Covid-19 pandemi sürecine yönelik kamu spotlarının etkinliği üzerine bir araştırma. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(Pandemi Özel Sayısı), 3348-3469. DOI: 10.26466/opus.810640
- Çelebi, E. (2022). Medyanın Toplumsal Cinsiyet Rollerinde Etkisi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(82), 822-829.
- Dacre Pool, L., & Sewell, P. J. (2007). The key to employability: Developing a practical model of graduate employability. *Education + Training*, 49(4), 277-289. doi.org/10.1108/00400910710754435
- Dacre Pool, L., Qualter, P., & Sewell, P. J. (2014). Exploring the factor structure of the CareerEDGE employability development profile. *Education + Training*, 56(4), 303-313. doi.org/10.1108/ET-01-2013-0009
- Diliello, T. C., Houghton, J. D. & Dawley, D. (2011). Narrowing the creativity gap: The moderating effects of perceived support for creativity. *The Journal of Psychology*, 145:3, 151-172, DOI: 10.1080/00223980.2010.548412
- ECOPSI Research Report (2013). *Competencies and Role Requirements of Communications Professionals. Insights from Quantitative and Qualitative Studies*. <http://www.ecopsi.org.uk/> E.T. 15.06.2023
- Eijkman, Q.A.M. (2007). We are here to serve you! public security, police reform and human rights implementation in Costa Rica, *School of Human Rights Research Series*, Vol. 24, Intersentia, Utrecht.
- Foundation For Critical Thinking (2019). <http://www.criticalthinking.org/pages/our-conception-of-critical-thinking/411> E.T. 20.10.2023

- Fullerton, J.A. & McKinnon, L.M. (2015). U.S. Public Relations Students' Perceptions of PR: What College Students Think About PR Education and the PR Profession. *Public Relations Journal*, 9(2), 1-17.
- Gargiulo, T. L., Pangarkar, A., Kirkwood, T., & Bunzel, T. (2006). *Building business acumen for trainers: Skills to empower the learning function*. John Wiley & Sons, CA.
- Gudykunst, W. B. (1998). Applying anxiety/uncertainty management (AUM) theory to intercultural adjustment training. *Int. J. Intercultural Rel.* 2(22), 227-250.
- Gudykunst, W. B. (2004). *Bridging differences: effective intergroup communication*, 4th, London, Sage Publication.
- Güler, Ş. & Sezgin, M. (2019). Halkla ilişkiler bölümü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi, 2. *Uluslararası Eğitimde ve Kültürde Akademik Çalışmalar Sempozyumu*, 12-14 Eylül 2019 Denizli, 362-371.
- Heise, L. Greene, M.E., Opper, N, et al. (2019). Gender inequality and restrictive gender norms: framing the challenges to health. *Lancet* 2019; 393: 2440–54.
- Howell, A. J. & Passmore, H. A. (2013). The nature of happiness: Nature affiliation an mental well-being. Mental well-being. (231–257). C.L.M. Keyes (ed.), *Mental Well-Being: International Contributions to the Study of Positive Mental Health*, DOI 10.1007/978-94-007-5195-8_11, Springer Science+Business Media Dordrecht.
- Grimmelikhuisen, S. G. & Welch, E. W. (2012). Developing and testing a theoretical framework for computer-mediated transparency of local governments, *Public Administration Review*, 72(4), 562–571.
- Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere* (Translated by. T. Burger and F. Lawrence), The MIT Press, Cambridge.

- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Hofstede, G., & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and organizations: Software of the mind* (2nd ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Intergovernmental Panel On Climate Change (IPCC) (2022). *Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability*. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change [H.-O. Pörtner, D.C. Roberts, M. Tignor, E.S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegria, M. Craig, S. Langsdorf, S. Löschke, V. Möller, A. Okem, B. Rama (eds.)]. Cambridge University Press. Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA, 3056 doi:10.1017/9781009325844.
- International Federation Of Red Cross (IFRC). (Erişim Tarihi 18.10.2023). *What is a disaster?*, <https://www.ifrc.org/our-work/disasters-climate-and-crises/what-disaster>.
- International Public Relations Association (IPRA). (Erişim Tarihi 19.09.2023), *A new definition of public relations*, <https://www.ipra.org/member-services/pr-definition/>.
- Johannesen, R.L. (2002). *Ethics in human communication*, Long Grove, IL: Waveland Press.
- Kang, J. (2010). Ethical conflict and job satisfaction of public relations practitioners. *Public Relations Review*, 36(2), 152-156. <https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2009.11.001>
- Kent, M. L. & Taylor, M. (2002). Toward a dialogic theory of public relations, *Public Relations Review*, 28, 21–37.
- Kim, S.E. (2005). The role of trust in the modern administrative state: An integrative model, *Administration & Society*, 37(5), 611–635.
- Kolb, A. Y. & Kolb, D. A. (2005). Learning styles and learning spaces: Enhancing experiential learning in higher education.

- Academy of Management Learning & Education*, 4(2), 193-212. <https://www.jstor.org/stable/40214287>.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice-Hall, Inc.
- Mackenbach, J., Valverde, J.R., Bopp, M., Brønnum-Hansen, H., De-boosere, P., et al. (2019). Determinants of inequalities in life expectancy: an international comparative study of eight risk factors. *Lancet Public Health*, Elsevier, 4 (10), 529-537.
- Madigan, P. (2017). *Practitioner perspectives on higher education as a preparation for employment in Public Relations in Ireland*. UK: University of Sheffield.
- Ni, L., Wang, Q & Gogate, A. (2018). Understanding immigrant internal publics of organizations: Immigrant professionals' adaptation and identity development, *Journal of Public Relations Research*, 30:4, 146-163, DOI: 10.1080/1062726X.2018.1490289.
- Noelle-Neumann, E. (1974). The spiral of silence a theory of public opinion, *Journal of Communication*, Vol. 24, Iss. 2, 43-51.
- Office Of The United Nations High Commissioner For Human Rights (2004). Human Rights Standards and Practice for the Police, *Expanded Pocket Book on Human Rights for the Police*, Professional Training Series No. 5/Add.3, United Nations, New York and Geneva.
- Osse, A. (2015). *Polislik Faaliyetlerini Anlamak: İnsan Hakları Savunucuları İçin Bir Kaynak*, (Çev. T. Andaç vd.), Uluslararası Af Örgütü, Hollanda.
- Oxford Dictionary of English (2010) *Ethics*. <https://en.oxforddictionaries.com/definition/ethics> E.T. 20.08.2022
- Özcan, H., Işık, T., Dünya, P., Kocabaş, İ. (2020). Türkiye'deki özel firmaların ve halkla ilişkiler ajanslarının halkla ilişkiler mezunlarına bakış açıları ve halkla ilişkiler çalışanlarından

- beklentileri, *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*, yıl 2, sayı 3, 37-53.
- Özgüzel, S., Tümkaya, S., Aybek, B., İşcan, E. & Çelebi, E. (2020). Yabancı Uyruklu Çocukların Eğitim Ve Okul Güvenliği Sorunları, *Güvenli Okul*, Ed. Demircioğlu,İ., Avşar, Z., Demircioğlu,E., Tuncer, C.O., Pegem Akademi, Ankara, 111-146.
- Paskin, D. (2013). Attitudes and perceptions of public relations professionals towards graduating students' skills, *Public Relations Review*, 39, 251-253.
- Pearce, A., Dundas, R., Whitehead, M. & Taylor-Robinson, D. (2019). Pathways to inequalities in child health, *Arch Dis Child* 104, 998–1003.
- Pickett, K. E. & Wilkinson, R.G. (2015). Income inequality and health: A causal review, *Social Science & Medicine* 128, 316-326.
- Price Waterhouse Coopers (2018). *Workforce of the Future: The Competing Forces shaping 2030*. <https://www.pwc.com/gx/en/services/people-organisation/workforce-of-the-future/workforce-of-the-future-the-competing-forces-shaping-2030-pwc.pdf> E.T. 15.09.2023
- Public Relations Society Of America (PRSA). (Erişim Tarihi 18.08.2023), About Public Relations, <https://www.prsa.org/about/all-about-pr>
- Putnam, R. (2000). *Bowling along: The collapse and revival of American community*. New York, NY: Touchstone.
- Romanello, M., McGushin, A., Di Napoli, C., Drummond, P., Hughes, N., Jamart, L., et al. (2021). The 2021 report of the Lancet Countdown on health and climate change: code red for a healthy future. *Lancet* 398, 1619–1662. doi: 10.1016/S0140- 6736(21)01787- 6.

- Sha, B. & Ford, R. L. (2007). Redefining “requisite variety”: The challenge of multiple diversities for the future of public relations excellence. In E. L. Toth (Ed.), *The future of excellence in public relations and communication management* (pp. 381–398). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Şardağı, E. (2022) Sürdürülebilirlikte Eğitimin Rolü: Türkiye’deki Halkla İlişkiler Lisans Programları Üzerine Bir Araştırma, *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, Özel Sayı, 197-215, DOI: 10.17829/turcom.1021639.
- Türkal, İ. & Taşcıoğlu, R. (2020). Özel ve Gönüllü Kuruluşlar Bağlamında “Halkla İlişkiler” Meslek Algısı: İş İlanları Üzerine Bir İnceleme. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 6 (1), Yaz, s.38-51.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2021). *Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri*, Ankara
- T.C. Dışişleri Bakanlığı (Erişim Tarihi 18.09.2023), İnsan hakları. https://www.mfa.gov.tr/insan-haklari_.tr.mfa.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (Erişim Tarihi 18.09.2023) İnsan hakları şube müdürlüğü. <https://www.egm.gov.tr/dasiliskiler/ihsb>.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü (Erişim Tarihi 18.09.2023) Toplum destekli polislik. <https://www.egm.gov.tr/toplum-destekli-polislik>.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2023). *Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2021*, Ankara.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü (2020). Türkiye Sağlık Okuryazarlığı Düzeyi ve İlişkili Faktörleri Araştırması, <https://sggm.saglik.gov.tr/TR,57003/turkiyenin-saglik-okuryazarligi-duzeyi-olculdu.html>

- UN Women (2018). *Turning promises into action: gender equality in the 2030 agenda for sustainable development*. United States: UN Women.
- United Nations (Erişim Tarihi 20.09.2023). Sustainable Development Goals. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- United Nations, Universal Declaration Of Human Rights. (Erişim Tarihi 22.09.2023). <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>.
- United Nations Human Rights Office Of The High Commissioner (Erişim Tarihi 22.09.2023) *What are human rights?* <https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights>.
- United Nations Office For Disaster Risk Reduction (UNDRR) (Erişim Tarihi 18.08.2023) Disaster risk reduction & disaster risk management, <https://www.undrr.org>.
- U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics (2002). *Defining and Assessing Learning: Exploring Competency-Based Initiatives*, NCES 2002-159, prepared by Elizabeth A. Jones and Richard A. Voorhees, with Karen Paulson, for the Council of the National Postsecondary Education Cooperative Working Group on Competency-Based Initiatives. Washington, DC.
- Valkengoed, A.M. & Steg, L. (2019). Meta-analyses of factors motivating climate change adaptation behaviour, *Nature climate change*, Vol. 9, 158-165.
- Verplanken, B. (Ed.) (2018). *The Psychology of Habit, Theory, Mechanisms, Change, and Contexts*, Springer, Switzerland.
- Verplanken, B. & Whitmarsh, L. (2021). Habit and climate change, *Current Opinion in Behavioral Science*, Vol. 42, 42-46.

- Weber A.M., Cislighi, B., Meausoone, V, et al. (2019). Gender norms and health: insights from global survey data. *Lancet* 2019; 393: 2455–68.
- World Health Organization (2019). Suicide worldwide in 2019: global health estimates. Geneva, Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO.
- World Health Organization (2021). Mental health atlas 2020. Geneva.
- World Health Organization (2022). World Health Statistics 2022, Monitoring Health for the SDG's, sustainable development goals, Geneva.
- World Health Organization (Erişim Tarihi 28.09.2023). Strategic Communication Framework for effective communication. https://cdn.who.int/media/docs/default-source/documents/communication-framework.pdf?sfvrsn=93aa6138_0
- World Health Organization. (Erişim Tarihi 28.09.2023). *Air Pollution*, https://www.who.int/health-topics/air-pollution#tab=tab_1
- Yang, A. & Taylor, M. (2013) The relationship between the professionalization of public relations, societal social capital and democracy: Evidence from a cross-national study, *Public Relations Review* 39, 257– 270.
- Zhaoi W., Chang, M., Yu, L. & Sohail, M.T. (2022). Health and Human Wellbeing in China: Do Environmental Issues and Social Change Matter? *Front. Psychol.* 13:860321. doi: 10.3389/fpsyg.2022.860321.

HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARI

EDİTÖRLER

GÜLSÜM ÇALIŞIR, ERSİN DİKER, İHSAN TÜRKAL

EĞİTİM
yayınevi

HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARI

Editörler: Gülsüm Çalışır, Ersin Diker, İhsan Türkal

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-73-7

1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

HALKLA İLİŞKİLER UYGULAMALARI

Editörler: Gülsüm Çalışır, Ersin Diker, İhsan Türkal

XIV+346 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6613-73-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

sırasına ve kurumu etkileme derecelerine göre sınıflandırıldığı ve analiz edildiği bir süreci kapsamaktadır. Kurumun uzun vadeli hedeflerine ulaşabilmesi, kurumsal amaçlarını gerçekleştirebilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için gerçekleştireceği faaliyetlerde, bu faaliyetleri yönlendireceği ve etkilemeyi amaçladığı paydaş kesimlerini tanıması gerekmektedir.

Günümüzde değer temelli fark yaratmak isteyen kurumların paydaşlarıyla iletişimini etkin bir şekilde yönetmesi bir gereklilik olarak ifade edilmektedir. Paydaş yaklaşımında kurum ile ilişki içinde olduğu paydaşların, karşılıklı olarak beklentilerinin gerçekleşmesi; tarafların aktif bir iletişim kurarak etkileşim içinde olmasını beraberinde getirmektedir. Kurumlar uzun vadeli başarı elde etmek, sürdürülebilir iş birliği kurmak için tüm paydaşlarıyla etkin bir iletişim ve ilişki ağı kurmak durumundadır. Bu ilişki ağını kurum adına stratejik iletişim planı çerçevesinde kuran yönetim fonksiyonu ise halkla ilişkilerdir. Halkla ilişkiler, kurumun paydaşlarıyla sürdürülebilir bir temelde karşılıklı anlayışa dayalı iletişim ve etkileşim kurmasına, iş birliği içinde tarafların karşılıklı yarar elde etmesine katkı sağlayan stratejik yönetim anlayışının bir uygulayıcısı ve paydaş yönetiminin en önemli aktörlerinden biridir. Bu nedenle kurumlar, halkla ilişkiler faaliyetlerini çevresel değişkenler ve paydaş beklentilerine uygun şekilde özenle planlamalı, uygulamalı ve değerlendirmelidir.

Kaynakça

- Amaeshi, K. (2010). "Stakeholder Management: Theoretical Perspectives and Implications", *Construction Stakeholder Management*, Eds. Ezekiel Chinyio and Paul Olomolaiye, United Kingdom: Blackwell Publishing, 13-40.
- Bourne, L. (2009). *Stakeholder Relationship Management: a Maturity Model for Organisational Implementation*, England: Gower Publishing Limited.
- Boesso, G. & Kumar, K. (2016). Examining the Association Between Stakeholder Culture, Stakeholder Salience and Stakeholder Engagement Activities An Empirical Study, *Management Decision*, 54 (4), 815-831.
- Buchholtz, A. K. & Carroll, A. B. (2012). *Business and Society, Ethics and Stakeholder Management*, 8th Edition, South-Western: Cengage Learning.
- Clarkson Center For Business Ethics Paper, (1999). *Principles of Stakeholder Management: "The Clarkson Principles"*, Canada: Renouf Publishing.
- Clement, R. W. (2005). The Lessons from Stakeholder Theory for U.S. Business Leaders, *Business Horizon*, 48, 255-264.
- Çalışır, G. (2022). "Halkla İlişkilerin Kavramsal Çerçevesi ve Kapsamı". *Halkla İlişkiler Giriş*. Ed. Gülsüm Çalışır, Ersin Diker, İhsan Türkal. Konya. Eğitim Kitabevi.
- Donaldson, T. (2002). The Stakeholder Revolution and The Clarkson Principles, *Business Ethics Quarterly*, 12 (2), 107-111.
- Donaldson, T. & Preston, L. (1995), The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence and Implications, *The Academy of Management Review*, 20, 65-91.
- Freeman, R. E., Harrison, J. S. & Wicks, A. C. (2007). *Managing for Stakeholders: Survival, Reputation and Success*, New Haven: Yale University Press.

- Freeman, R. E. & McVea, J. (2001), *A Stakeholder Approach to Strategic Management*, <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.263511>, E. T. 03.12.2023.
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*, Boston: Pitman Publishing.
- Garriga, E. & Melé, D. (2004). Corporate Social Responsibility Theories: Mapping the Territory, *Journal of Business Ethics*, 53, 51-71.
- Grunig, J. E. & Repper, F. C. (2005). “Stratejik Yönetim, Kamular ve Gündemler”, *Halkla İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik*, Ed. J. E. Grunig, İstanbul: Rota Yayınları, 131-172.
- Grunig, L. A., Grunig, J. E. & Dozier, D. M. (2002). *Excellent Public Relations and Effective Organizations, A Study of Communication Management in Three Countries*, New Jersey: Routledge.
- Gültekin, N. & Küçük, F. (2004). Kurum İmajı Açısından Paydaş Memnuniyeti, *T. C. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 19 (1), 335-347.
- Harrison, J. S. & St. John, C. H. (1998). *Strategic Management of Organizations and Stakeholders, Concepts & Cases*, Ohio: South-Western College Publishing.
- İlgar, M. Z. & İlgar-Coşgun S. (2019). Paydaş Analizi, *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14 (20), 1835-1860.
- Maignan, I., Ferrell, O. C. & Ferrell, L. (2005). A Stakeholder Model for Implementing Social Responsibility in Marketing, *European Journal of Marketing*, 39 (9/10), 959-977.
- Mitchell, R. K., Agle, B. R. & Wood, D. J. (1997). Toward a Theory of Stakeholder Identification and Salience: Defining the Principle of Who and What Really Counts, *Academy of Management Review*, 22 (4), 853-886.
- Öztürk, S. (2022). *Halkla İlişkiler*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Preble, J. F. (2005). Toward a Comprehensive Model of Stakeholder Management, *Business and Society Review*, 110 (4), 407-431.
- Polonsky, M. J. (1995). A Stakeholder Theory Approach to Designing Environmental Marketing Strategy, *Journal of Business & Industrial Marketing*, 10 (3), 29-46.
- Sarıkaya, M. (2009). “Paydaş Yönetimi”, *Yönetim Yaklaşımlarıyla Kurumsal Sürdürülebilirlik*, Ed. Senem Besler, İstanbul: Beta Yayınları, 41-64.
- Sexty, R. W. (2017). *Canadian Business and Society Ethics, Responsibilities, & Sustainability*, 4th Edition, Canada: McGraw Hill.
- Tak, B. (2009). *İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları ve Paydaş Grupları ile İlişkilerinin Yönetimi*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Türkal, İ. (2023). “Halkla İlişkilerde Paydaş Yönetimi”, *İletişim Bilimleri Alanında Uluslararası Teori, Araştırma ve Derlemeleler*, Ed. Ayşe Çatalcalı Ceylan, Ankara: Serüven Yayınevi, 78-100.
- Türkal, İ. (2022). “Örgüt Türlerine Göre Halkla İlişkiler Uygulamaları”, *Halkla İlişkilere Giriş*, Ed. G. Çalşır, E. Diker, İ. Türkal, Konya: Eğitim Yayınevi. 277-295

Halkla ilişkiler araştırmalarında, elde edilen verilerin çözümlenmesinde çeşitli programlar kullanılmakta ve bu yolla nihai bulgulara ulaşılabilmektedir. Veri analizleri sonrasında elde edilen bulguların yorumlanması ile halkla ilişkiler sürecinin ilk adımı gerçekleştirilmiş olmaktadır. Böylece yürütölmek istenen halkla ilişkiler süreci bilimsel yollarla elde edilmiş bilgilere dayalı olarak hayata geçirilebilmektedir.

Kaynakça

- Atkinson, R. (2007). "The Life Story Interview as a Bridge in Narrative Inquiry". *Handbook of Narrative Inquiry: Mapping a Methodology*, Ed. D. Jean Clandinin, USA: Sage Publications, 224-246.
- Aydede, C. (2001). *Teorik ve Uygulamalı Halkla İlişkiler Kampanyaları*, Ankara: MediaCat Yayınları.
- Balcı, A. (2006). *Sosyal Bilimlerde Araştırma: Yöntem, Teknik ve İlkeler*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Bateman, C. J. (1998). *Halkla İlişkiler Araştırmaları*, Çev: İbrahim Çamlı, İstanbul: Rota Yayınları.
- Bayraktutan, G. (2018). "Sunuş, Tavır, Merak, Araç: Doğru Yol Boyunca Yürümek". *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Ed. Mutlu Binark, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 13-18.
- Baxter, P., and Jack, S. (2008). Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers, *The Qualitative Report*, 13 (4), 544-559.
- Binark, M. (2018). "Giriş". *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Ed. Mutlu Binark, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 19-29.
- Broom, G. M. and Dozier, D. M. (1990). *Using Research in Public Relations*, New Jersey: Prentice Hall Inc.
- Büker Alyanak, Z. (2014). "Etnografi ve Çevrim içi Etnografi". *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Ed. Mutlu Binark, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 123-169.
- Can, A. (2017). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, Ankara: Pegem Yayınları
- Cutlip, S. M., Center, A. H. and Broom, G. M. (2001). *Effective Public Relations*, USA: Prentice Hall Inc.
- Çalışır, G. (2009). Küreselleşmenin Ortaya Çıkardığı Olayların Türkiye'deki Televizyon Haberlerine Yansımaları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi S.B.E.
- Çalışır, G. (2015). A Research on Presentation of Violence in Social Media: Opinions of Facebook Users, *Journal of Media Critiques (JMC)*, 1 (1), 25-54.
- Çalışır, G. ve Uncu, G. (2018). "Aşkın İletişim Halleri", *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar*, Cilt: 2, Ankara: Gece Akademi, 587-598.
- Çelik, H. ve Ekşi, H. (2008). Söylem Analizi, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27, 99-117.
- Çomu, T. ve Halaiqa, İ. (2018). "Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlenmesi". *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Ed. Mutlu Binark, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 31-92.
- De Vaus, D. A. (1990). *Surveys in Social Research*, 2nd Edition, London: Unwin Hyman.
- Dozier, D. M. and Pepper, F. C. (1992). "Research Firms and Public Relations Practices". *Excellence in Public Relations and Communication Management*, Ed. J. E. Grunig, New Jersey: Lawrence Erlbaum Association.

- Franzosi, R. (2004). "Content Analysis". *The Sage Encyclopedia of Social Science Research Methods*, Ed. Lewis-Beck, M., Bryman, A. Liao, T.F., Beverly Hills CA: Sage Publications, 186-189.
- Firestone, W. A. (1987). Meaning in Method: The Rhetoric of Quantitative and Qualitative Research, *Educational Researcher*, 16 (7), 16-21.
- Gerring, J. (2004). What is Case Study and What It Does? *American Policy Science Review*, 98 (2), 341-354.
- Gifford, J. (2010). Digital Pulic Relations: E-Marketing's Big Secret, *Continuing Higher Education Review*, 74 (2), 62-72.
- Gönç Şavran, T. (2013). "Nicel ve Nitel Araştırmalarda Kullanılan Araştırma Teknikleri". *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Ed. Temmuz Gönç Şavran, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 65-105.
- Gustafsson, J. (2017). Single Case Studies vs. Multiple Case Studies: A Comparative Study (Thesis). Sweden: Halmstad University.
- Hançerlioğlu, O. (1986). *Toplumbilim Sözlüğü*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Heale R. and Twycross, A. (2018). What is a Case Study? *Evidence-Based Nursing*, 21,7-8.
- İnceoğlu, Y. G. ve Çomak, N. A. (2009). "Teun A. Van Dijk". *Metin Çözümlemeleri*, Ed. Yasemin G. İnceoğlu ve Nebahat A. Çomak, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 19-82.
- İslamoğlu, A.H. ve Almiaçık, Ü. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Khang, H., Ki, E. J. ve Ye, L. (2012). Social Media Research in Advertising, Communication, Marketing, and Public Relations, 1997–2010, *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 89, 279-298.
- Kotler, P., Armstrong, G., Saunders, J., and Wong, V. (2001). *Principles of Marketing*, 3rd Edition U.K: Pearson Education Ltd.,
- Kozinets, R. V. (2002). The Field behind the Screen: Using Netnography for Marketing Research in Online Communities, *Journal of Marketing Research*, 39 (1), 61-72.
- Lake, C. C. ve Harper, P. C. (2008). *Kamuoyu Araştırmaları*. Çev: N. Güz, Ankara: Eğitim Akademi Yayınları.
- Lune, H., Pumar, E.S. ve Koppel, R. (2010). *Perspectives in Social Research Methods an Analysis: A Reader for Sociology*, London: Sage.
- Mack, N., Woodsong, C., MacQueen, K.M., Guest, G., and Namey, E. (2005). *Qualitative Research Methods: A Data Collector's Field Guide*, North Carolina: Family Health International.
- McAdams, D. P. (2008). *The Life Story Interview*. Teaching_interview.doc (live.com) (Erişim Tarihi: 04.06.2023).
- Mert, E. (2018). "Anket, Çevrim içi Anket Tekniği ve Çevrim içinde Anket Uygulaması". *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Ed. Mutlu Binark, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 31-92.
- Neuman, W. L. (2016). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, Çev: S. Özge, Ankara: Yayınodası Yayınları, Cilt 2.
- Neuman, W. L. (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, Çev: S. Özge, Ankara: Yayınodası Yayınlar, Cilt 1.
- Özmen, A. (2018). "İstatistiğin Tanımı, Temel Kavramlar ve İstatistik Eğitimi". *İstatistik*, Ed. Ahmet Özmen ve Berat Fethi Şeniş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2-23.
- Peltekoğlu Balta, F. (2016). *Halkla İlişkiler Nedir?* İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Poynter, R. (2012). *İnternet ve Sosyal Medya Araştırmaları El Kitabı: Pazar Araştırmaları İçin Araçlar ve Teknikler*, Çev: Ümit Şensoy, İstanbul: Optimist Yayınları.

- Sandelowski, M. (2004). "Qualitative Research". *The Sage Encyclopedia of Social Science Research Methods*, Ed. Lewis-Beck, M. A. Bryman ve T.F. Liao, Los Angeles: Sage Publications, 893- 894.
- Stake, R. (2006). *Multiple Case Study Analysis*, New York: The Guildford Press.
- Tagg, S. K. (1985). "Life Story Interviews and Their Interpretation". *The Research Interview: Uses and Approaches*, Ed. M. Brenner, J. Brown ve D. Canter, London: Academic Press Inc., 163-199. https://www.academia.edu/894751/Life_story_interviews_and_their_interpretation (Erişim Tarihi: 07.12.2023).
- Tellis, W. (1997). Application of a Case Study Methodology, *The Qualitative Report*, 3 (3), 1-19.
- Trougott, M. W. (2004). "Closed-Ended Questions". *The Sage Encyclopedia of Social Science Research Methods*, Ed. Lewis-Beck, M. A. Bryman ve T.F. Liao, Los Angeles: Sage Publications, 128
- Tütengil, C. O. (1978). *Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Metot*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Yayınoğlu, P. E. (2010). Halkla İlişkiler Yönetiminde Araştırma ve Sahaya Dayalı Araştırmaların Yürütülmesi, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (2), 199-222.
- Ye, L. ve Ki, E. J. (2012). The Status of Online Public Relations Research: An Analysis of Published Articles in 1992-2009. *Journal of Public Relations Research*, 24, 409-434.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (2003). *Case Study Research: Design and Methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Wang, Y. (2015). Incorporating Social Media in Public Relations: A Synthesis of Social Media-Related Public Relations Research, *Public Relations Journal*, 9 (3), 1-14.
- Woods, N.F. ve Calanzaro, M. (1980). *Nursing Research: Theory and Practice*. St Louis: Mosby.
- Zhang, Y. ve Leung, L. (2014). A Review of Social Networking Service (SNS) Research in Communication Journals from 2006 to 2011, *New Media & Society*, 16, 1-18.

Örgütler için kurumsal kimlik örgütün kuruluş aşamasında üzerinde derinlemesine düşünülerek oluşturulması gereken bir formülü ya da denklemi ifade etmektedir.

Kurumsal kimlik, örgütlerin kavramın farkında olup olmadığına ya da kavramı etkili bir şekilde yönetip yönetmediğine bağlı olmaksızın paydaşlar nezdinde imaj ve itibarın oluşmasında da temel unsuru oluşturmaktadır. Bu üç unsur arasındaki ilişki karmaşıktır ancak birbirleriyle sıkı bir bağ içerisindedir. Kurumsal imaj ve itibar bir bakıma kurumsal kimliğin tüketici zihnindeki izdüşümünü oluşturmaktadır. Bu açıdan örgütlerin karar ve eylemleri ile oluşup hayat bulan kurumsal kimlik tüm paydaşlar açısından önem taşımaktadır.

Bir örgüt, güçlü bir kurumsal kimlik oluşturduğunda, bu kimliği olumlu bir kurumsal imaja dönüştürebildiğinde ve ortaya çıkan olumlu imajı uzun yıllar istikrarlı bir şekilde koruyup bunun üzerinden güvenilir bir kurumsal itibar kazandığında, önemli bir rekabet avantajı, paydaş güveni ve sağlam bir pazar konumu elde edebilmektedir. Esasen literatürdeki bilgiler göstermektedir ki güçlü bir itibarın örgüte sağladığı avantajlar çok yönlü olup örgütsel başarıda önemli bir paya sahiptir. Sonuç olarak bu üç kavram örgütler tarafından dikkatle ele alınmalı ve ölçülebilir hedefler doğrultusunda stratejik olarak yönetilmelidir.

Kaynakça

- Ak, M. (1998). *Firma- Markalarda Kurumsal Kimlik ve İmaj*. İstanbul: Işıl Ofset Baskı.
- Akbulut, E. (2011). Sivil Toplum Kuruluşlarının Kurumsal İtibar Yönetimi Sürecinde Halkla İlişkiler Uygulamalarının Rolü, Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi SBE.
- Altıntaş E. (2005). Kurumsal İtibar ve Anadolu Üniversitesi İ.B.F. Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi SBE.
- Argüden, Y. (2003). İtibar Yönetimi. Ar-Ge Danışmanlık. 4, 9- 12. <https://www.researchgate.net/publication/350470165> (Erişim Tarihi: 25.03.2023).
- Aslantaş, S. G. (2013). Çalışma Psikolojisi Açısından Kurumsal İtibar. Yüksek Lisans Tezi. Yalova: Yalova SBE.
- Aşkun, B. O. (2010). İşletmelerde Kurumsallaşma ve Kurumsal İletişimin Önemi. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları, 30, 48-49.
- Atam, A. A. (2014). Kurumsal Kimlik Çalışmaları: Beko Örneği. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*. 4 (2), 16-39.
- Ayar, C. Ö. (2010). Kurumsal İmaj Yönetimi; Türkiye İş Kurumu Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi SBE.
- Bakan, Ö. (2005). *Kurumsal İmaj Oluşumu ve Etkili Faktörler*. Konya: Tablet Kitapevi.
- Baloğlu, Z. (2016). İşletmelerde Kurumsal Kimlik Yönetimi: Adana İlinde Faaliyet Gösteren Otel İşletmelerindeki Çalışanlar Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Çağ Üniversitesi SBE.
- Balta Peltekoğlu, F. (1993). Kurum İçi İletişim ve Kurumsal İmaja Katkısı. *Marmara İletişim Dergisi*, 4, 203-210.
- Balta Peltekoğlu F. (2009). *Halkla İlişkiler Nedir?* İstanbul: Beta Yayınları.
- Bayar, Y. (2018). Kurumsal İtibar Algısının Örgütsel Vatandaşlık Algısına Etkisi: İYTE Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. Yayınlanmış Doktora Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi SBE.

- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilgin, N. (1996). *İnsan İlişkileri ve Kimlik*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Bilgin, L. (2008). *Olumlu İmaj Yaratmak Halkla İlişkiler*. İstanbul: Kum Saati Yayın Dağıtım.
- Bolat, O. İ. (2006). Konaklama İşletmelerinde İş Görenlerden Yansıyan Kurumsal İmajın Analizi ve Bir Uygulama. Doktora Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi SBE.
- Brady, A. (2005). Measurement The Seven Elements of Reputation Management. *Corporate Responsibility Management*. 1, 5-13. https://www.researchgate.net/publication/334246627_The_Management_of_Reputational_Risks_in_Banks_Findings_From_Germany_and_Switzerland (Erişim Tarihi: 25.03.2022.)
- Brown, T. J. (1998). "Corporate Associations in Marketing: Antecedents and Consequences", *Corporate Reputation Review*, 1(3), 215-233.
- Bulduklı, Y. (2015). *İmaj Yönetimi Yaklaşımlar, Taktikler, Stratejiler*. Konya: Literatür Academia Yayınları.
- Canöz, N. (2015). *Hizmet Sektöründe Kurumsal İmaj Algısı*, Konya: Palet Yayınları.
- Chun, R. (2005). Corporate Reputation: Meaning And Measurement. *İnternational Journal Of Management Rewiews*, c. 7 (2), 91-109.
- Ceylan, İ. (2015). Amblem ve Logo Tasarımlarında Renklerin Dili. *Art-E Sanat Dergisi*, 8 (16), 314-330.
- Coşkun, A. (2003). Din ve Kimlik. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (24).
- Çakı, A. (2010). Türkiye’de Amblem – Logo Tasarımının Gelişim Süreci. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi SBE.
- Çalışır, G. (2020). "Kurum Kimliği". *Kurumsal İletişimin El Kitabı*. Ed. Zekiye Tamer Gencer, 85-112, Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Çerik, Ş. ve Erkmen, T. (2006). Kurum İmajını Etkileyen Faktörlerin Algılanması ve Bu Algılamaların Beklentilerle Karşılaştırılması: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(6).
- Çiftçi, E. (2010). Grafik Tasarımda Kurumsal Kimliğin İç Mimariye Yansımaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi SBE.
- Dağdemir, A. (2008). Kurum Kimliği ve Kurumsal Bağlılık Arasındaki İlişki, Kurum Kimliğinin Çalışanların Kurumsal Bağlılıkları Üzerindeki Etkilerinin Bir İşletmede Araştırılması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi SBE.
- Dalton, J. and Croft, S. (2003). *Managing Corporate Reputation: A Specially Commissioned Report*, Thorogood, London, UK.
- Davis, A. (2006). *Halkla İlişkilerin Abc’si*, İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Dayanç, K. B. (2012). Kurumsal İtibar Katsayısı ve Marka Sadakati İlişkisi: Telekomünikasyon Sektöründe Faaliyet Gösteren Kurumlar Üzerine Bir Araştırma. Yayımlanmış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Deneçli, S. (2012). Marka Genişlemesinin Kurumsal İtibar Üzerindeki Rolü, Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Fidan, M. ve Gülsünler, E. (2003). Kurum Kimliğinde Kriz Yönetiminin Yeri ve Önemi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), 465-476.
- Fombrun, C. J. (1996). *Reputation: Realizing Value From The Corporate Image*. Boston: *Harvard Business School Press*.
- Gül, A. (2021). Kurumsal Kimlik Yansıması Olarak Web Sitesi: Atatürk Üniversitesi Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, , Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- Gülsünler, M. E. (2007). Kurum Kimliği süreci ve İşleyişi Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 281-294.

- Gümüş, M. ve Öksüz B. (2009). Çalışanların Kurumsal İtibar Sürecine Katılımlarında İçsel İletişimin Rolü, *Journal of Yasar University*, 4, (16), 2649. <https://dergipark.org.tr/pub/jyasar/issue/19128/202980>. (Erişim Tarihi: 25.03.2022).
- Hatch, M. J. ve Schultz, M. (2011). *Marka Girişimi: Kurumsal Markalaşma ile Şirket Stratejisini, Kültürünü ve Kimliğini Uyumlu Hale Getirme Yöntemleri*. İstanbul: Brandage Yayınları.
- İşıkli, S. (2012). Grafik Tasarımda Logo ve Amblemin Sektörlere Göre Renk Algısı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi SBE.
- Kadıbeşegil, S. (2006). *İtibar Yönetimi*, İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Karaköse, T. (2006). Eğitim Örgütlerindeki İç ve Dış Paydaşların Kurumsal İtibara İlişkin Algılamaları. Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE.
- Karatepe, S. (2008). İtibar Yönetimi: *Halkla İlişkilerde Güven Yaratma. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(23),89. 25.03.2022.
- Kaya, F. B. Ü. (2006). Kurum Kimliği ve Kurumsal Tasarım, *Tasarım Kuram Dergisi*, 3 (4), 27-37.
- Kazancı, M. (1997). *Kamuda ve Özel Sektörde Halka İlişkiler*. Ankara: Turhan Kitabevi
- Korkmaz, A. (2007). Yazılı Basında Kurum Kimliğinin Oluşturulması Sürecinde Kurum Kimliği Stratejisinin Belirlenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 385-391.
- Lawler, S. (2008). *Identity: Sociological Perspectives*. UK: Polity Press.
- Meral, Pınar Seden (2011), *Kurumsal Kimlik ve Markan* Ankara: Detay Yayıncılık.
- Moore, J. (1993). Buildings Brands Across Markets: Cultural Differences in Brand Relationships Within The European Community. (D. Aaker ve A. Biel Der). *Brand Equity & Advertising* içinde (1) Published. Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.
- Odabaşı, Y. ve Oyman, M. (2002). *Pazarlama İletişimi Yönetimi*, İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Okay, A. (2018). *Kurum Kimliği*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Okay, A. (2005). "Kurumsal İletişim ve Kurum Kimliği." Ed. Rüveyde Akyürek, Kurumsal İletişim Yönetimi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. (1-22).
- Olins, W. (1990). *Corporate Identity: Marking Business Strategy Visible Through Design*. Boston: Harvard Business School Pres.
- Özer, G. (2019). Örgüt Kültürünün Kurumsal İmaj ve Örgütsel Bağlılığa Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi SBE.
- Özüpek, M. N. (2005). *Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk*, Konya: Tablet Kitabevi.
- Poyraz, N. (2021). Dijitalleşmenin Kurumsal İtibara Etkisi: Gümüşhane Yerel Basın Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi SBE.
- Rehber, E. (2002). Yüksek Öğretimde Kalite Sorunu: Akreditasyon ve Kalite Sorunu, Bursa: *Uludağ Üniversitesi Yayınları*.
- Sabuncuoğlu, Z. (2001). *Halka İlişkiler*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Sabuncuoğlu, Z. (2004). *İşletmelerde Halkla İlişkiler*, İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Sakman, N. F. (2003). Kurumsal İtibarın Önemi ve Değişkenleri İncelemesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Soygüzel, E. (2014). Kurumsal İmaj ve İtibar Özel Yalova Önder Dershanesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi SBE.
- Süceddinov, Ş. (2008). Kurumsal Kimlik, Kurumsal İmaj Oluşturma Süreci ve Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi SBE.
- Şahin, M. A. (2013). Kurumsal İtibar ve Değer İlişkisi: GSM Sektörüne Ait Tüketici Yanlı Bir Araştırma (Turkcell Örneği), Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi SBE.

- Şatır, Ç. ve Sümer, F. E. (2008). “Kurum İtibarının Bileşenleri Üzerine Bir Araştırma: Sağlık Hizmeti Üreten Bir Kamu Kurumunda İç Paydaşlar İtibarı Nasıl Algılıyor?”. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 5 (2), 15-25.
- Şişli, G., ve Köse, S. (2013). Kurum Kültürü ve Kurumsal İmaj İlişkisi: Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Üzerine Bir Uygulama, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (41), 165-193.
- TDK. (2023). www.sozluk.gov.tr, Erişim Tarihi: 12.04.2023.
- Tengilimoğlu, D. ve Öztürk, Y. (2004). *İşletmelerde Halkla İlişkiler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tolungüç, A. (2000). *Turizmde Tanıtım ve Reklam*, Ankara: MediaCat Kitapları.
- Tortop, N. (2003). *Halkla İlişkiler*, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Turhanogulları, M. (2010). Kurum Kimliğinin İmaja Etkisi: Antalya Trafik Denetleme Şubesi Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi SBE.
- Türkoğlu, S. (2008). Görsel İletişim Tasarımında Kurumsal Kimlik ve ‘İstanbul Üniversitesi’ Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi SBE.
- Uslu, P. (2006). Kurumsal Kimlik Oluşturmada Halkla İlişkilerin Önemi ‘Özdilek’ Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi SBE.
- Uzoğlu, S. (2001). Kurumsal Kimlik, Kurumsal Kültür ve Kurumsal İmaj. *Kurgu Dergisi*, 18, 337-353.
- Vural, Z. B. A. (2003). *Kurum Kültürü ve Örgütsel İletişim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Vural, Z. B. A. ve Bat, M. (2018). *Teoriden Pratiğe Kurumsal İletişim*, İletişim Yayınları, İstanbul, 122-123.
- Yalur, E. S. (2013). Kurumsal Kimlik Uygulamasının Matbaa Teknolojileri Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.
- Yavuz, C. (2008). *Halkla İlişkiler*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yirmibeş, S. (2010). Kurumsal İtibar Yönetimi ve Kamuya Bağlı Bir Kurumda Kurumsal İtibarın Ölçülmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi SBE.
- Zedeli, A. R. (2014). İnfografiklerin Görsel ve İçeriksel Açıda Dergi Tasarımındaki Yeri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi SBE.

için ise hem gündemi hem de bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeleri yakından takip etmesi ve bu doğrultuda yöntemler geliştirmesi gerekmektedir. Çünkü güncel konular ya da gelişmeler lobcilerin elini güçlendirmesine fırsat verebilir. Örneğin, sosyal medya insan hayatına giren ve insanların vazgeçilmez iletişim aracı olmuştur. Dolayısıyla milyarlarca insanın var olduğu bu ortamda sosyal medya, lobciler için güçlü bir iletişim aracı ve yeni bir yöntem olmuştur. Alanyazın taramasına bakıldığında, güncel olan bir diğer teknolojik gelişme ise metaverse'tür. Metaverse, milyarlarca insanın yer aldığı, siyasi aktörlerin, baskı gruplarının, ünlülerin de buna dahil olduğu bir dünya haline geldiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda metaverse, lobcilerin dikkatle takip etmesi gereken bir teknoloji olacaktır.

Tüm bu bilgiler doğrultusunda, geçmişten bugüne uygulanagelen lobiciliğin kişilerden, baskı gruplarına; şirketlerden kuruluşlara ve devletlere kadar herkesi etkileyebilme gücüne sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla lobiciliğin ve lobcilerin her dönem, her alanda önemli bir koruma sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Arklan, Ü. (2008). "Lobicilik". *Halkla İlişkiler*, Ed. Ahmet Kalender ve Mehmet Fidan, Konya: Tablet Yayınları, 311-340.
- Arı, T. (2015). *Amerika'da Siyasal Yapı Lobiler ve Dış Politika*, Bursa: Dora Basım Yayıncılık.
- Arı, Tayyar (2009) *Amerika'da Siyasal Yapı Lobiler ve Dış Politika: Türk, Yunan, Ermeni, İsrail ve Arap Lobilerinin ABD'nin Dış Politikasına Etkileri*, İstanbul: Alfa.
- Aronoff, C. E.; Baskin O. W. (1983). *Public Relations: The Profession and the Practice*, Minnesota: West Publishing Company
- Arslan Kantarcıoğlu, T. (2019). Avrupa Parlamentosu'nun Değişen Rolü: Avrupa Parlamentosu'nda Lobicilik. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, Ankara S.B.E.
- Aslan, S. (2009). 'Siyasal İktidarı Etkileme Yöntemlerinden Biri Olarak Lobicilik', *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 113-121.
- Aslan, S. ve Gül, C. (2004). Geçmişten Günümüze Türkiye'de Baskı Grupları, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5 (1) <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/860.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.12.2022).
- BasuMallik, C. (2022). What Is the Metaverse? Meaning, Features, and Importance, <https://www.spiceworks.com/tech/artificial-intelligence/articles/what-is-metaverse/>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Bayramoğlu, N. N. (1985). *Amerika Birleşik Devletlerinde Lobi Faaliyetleri*, Ankara: Dış Politika Enstitüsü.
- Berry, J. M. (1989). *The Interest Group Society*, Scott, Northbrook: Foresman.
- Birnbaum, J. H. (1993). *The Lobbyists: How Influence Peddlers Work Their Way in Washington*. New York: Three Rivers Press.
- Canöz, K. (2007). *Halkla İlişkiler Uygulaması Olarak Lobicilik*, İstanbul: NKM.
- Carro, M.; Di Mario, C. (2020). Digital Lobbying. In *The Palgrave Encyclopedia of Interest Groups, Lobbying and Public Affairs*, Springer International Publishing, https://doi.org/10.1007/978-3-030-13895-0_78-1.

- Cluverius, J. (2017). How the Flattened Costs of Grassroots Lobbying Affect Legislator Responsiveness, *Political Research Quarterly*, 70 (2), 279–290.
- Cutlip, S. M.; Center, A. H.; Broom G. M.(2003). *Effective Public Relations*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Çalışır, G. (2022). “Halkla İlişkilerin Kavramsal Çerçevesi ve Kapsamı”. *Halkla İlişkilere Giriş*, Ed. Gülsüm Çalışır, Ersin Diker ve İhsan Türkal, Konya: Eğitim Yayınları, 13-42.
- Çam, E. (1990). *Siyaset Bilimine Giriş*, İstanbul: Der Yayınları.
- De Fouloy, C. D. (2014). The Functions of Lobby Groups, <http://www.aalep.eu/functions-lobby-groups>, (Erişim Tarihi: 01.11.2022).
- European Parliamentary Research Service (2016). Transparency of lobbying in Member States: Comparative analysis, <https://www.europarl.europa.eu/EPRS/TransparencyoflobbyinginMemberStates.pdf>, (Erişim Tarihi: 19.11.2022).
- Farnel, F.J. (1994). *Lobbying: Strategies and Techniques of Intervention*, Paris: Les Editions d'Organisation.
- Garau, T. S. (2022). First Metaverse Protest Held at Samsung's Decentraland HQ, <https://nftevening.com/first-metaverse-protest-held-at-samsungs-decentraland-hq/>, (Erişim Tarihi: 17.11.2022).
- Göksel, K. (2020). ABD’de Lobicilik Faaliyetleri ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi S.B.E.
- Göksel, A. B. ve Yurdakul N. B. (2002). *Temel Halkla İlişkiler Bilgileri*, İzmir: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Graeber, D. (2009). *Direct Action An Ethnography*, Oakland: AK Press.
- Grose, C. R., Lopez, P., Sadhwani, S. ve Yoshinaka, A. (2021). Social Lobbying, *The Journal of Politics*, 84 (1), 1-48.
- Grunig, James E. ve Hunt T. (1984). *Managing Public Relations*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Harrison, S. (2000). Shouts and Whispers, *European Journal of Marketing*, 34 (1/2), 207-208.
- Howe, R. W. ve Trott, S. H. (1978). *Washington Kulisleri*, Çev: Zerrin Alnar, İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Hrebenar, R. J. ve Morgan, B. B. (2009). *Lobbying in America*, California: ABC Clio. <https://www.careerexplorer.com/careers/lobbyist/>, (Erişim Tarihi: 01.11.2022). <https://www.oecd.org/gov/ethics/Lobbying%20timeline.pdf>, (Erişim Tarihi: 28.11.2022). <http://www.siyasaliletisim.org/pdf/Turkiyeninkullanamadigiuclobicilik.pdf>, (Erişim Tarihi: 25.11.2022)
- <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:191:0029:0038:EN:PDF#page=2>, (Erişim Tarihi: 24.11.2022).
- <https://wisconsinnurses.org/wp-content/uploads/2015/12/NDAC-WNA-Guidelines-for-Grass-Roots-Lobbying.pdf>, (Erişim Tarihi: 02.11.2022).
- <https://www.ncra.org/home/get-involved/advocacy/Grassroots-Lobbying>, (Erişim Tarihi: 02.11.2022).
- <https://www.mynet.com/turkiye-nin-basina-metaverse-kusu-kondu-ekonomiye-37-5-milyar-dolar-katki-saglayabilir-110107007731>, (Erişim Tarihi: 20.11.2022).
- <https://www.americanprogress.org/article/ban-lobbyists-fundraising-politicians/>, (Erişim Tarihi: 05.11.2022).
- <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/committee-system.htm>, (Erişim Tarihi: 08.11.2022).

- Ihlen, Ø., Valentini, C., Davidson, S. ve Shavit, A. (2020). Lobbying, The Public İnterest, And Democracy: Communication Perspectives. *Journal of Public Affairs*, 20 (2), 2091, <https://doi.org/10.1002/pa.2091>.
- Janicki, M. M. (2003). Soft Money, [https://www.cga.ct.gov/PS98/rpt%5Colr%5Chtm/98-R-0271.htm#:~:text=Soft%20money%20\(sometimes%20called%20non,large%20individual%20and%20PAC%20contributions](https://www.cga.ct.gov/PS98/rpt%5Colr%5Chtm/98-R-0271.htm#:~:text=Soft%20money%20(sometimes%20called%20non,large%20individual%20and%20PAC%20contributions), (Erişim Tarihi: 05.11.2022).
- Jugo, D., Miholić, D. ve Źigić, I. (2015). "Reconciling the Traditional and Contemporary: The New Integrated Communication". *Lobbying And Public Relations: Overlapping of Two Different Professions*, Ed. Dejan Verćić., J. Damir ve C. Lana, Zagreb: Edward Bernays College of Communication Management.
- Kariuki, D. (2021). Opensim Performers Protest Fan Group Restrictions on Alternate Metaverse Grid, <https://www.hypergridbusiness.com/2021/01/opensim-performers-protest-fan-group-restrictions-on-alternate-metaverse-grid/>, (Erişim Tarihi: 17.11.2022).
- Kantarıcı, ř (2003). Abd-İrak Savaşları Sırasında Türk-Amerikan İlişkileri ve ABD Kongresi'nde Türkiye'ye Yönelik Ermeni Lobi Faaliyetleri, Dünden Bugüne Ermeni Meselesi Sempozyumu, 23 Mayıs 2003, Konya.
- Kapani, M. (2001). *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kaya, B. (1990). Tanıtma Yöntemi Olarak Lobcilik, Anatolia: *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 24-29.
- Kazancı, M. (2001). *Halkla İlişkiler, Kurumsal ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar*, Ankara: Savaş Yayınları.
- Kazancı, M. (1982). *Halkla İlişkiler*, Ankara: Savaş Yayınları.
- Ker Diñçer, M. (1998). *Lobicilik*, İzmir: Alfa Yayınları.
- Ker Diñçer, M. (1995). Dünya'da ve Türkiye'de Baskı Grupları, Lobicilik Faaliyetleri ve Halkla İlişkiler Açısından Önemi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi S.B. E.
- Lobicilik Bilgilendirme Yasası (LDA) (1995), https://lobbyingdisclosure.house.gov/amended_lda_guide.html#section3, (Erişim Tarihi: 25.11.2022).
- Longley, R. (2022). What is a Grassroots Movement? Definition and Examples, <https://www.thoughtco.com/grassroots-movement-definition-and-examples-5085222>, (Erişim Tarihi: 04.11.2022).
- Mack, C. S. (1989). *Lobbying and Government Relations: A Guide for Executives*, New York: Quorum Books.
- Maskel, J. (2004). *Grassroots Lobbying: Constitutionality of Disclosure Requirements*, Washington: Library of Congress, Congressional Research Service.
- McKay, A. M. (2018). Fundraising for Favors? Linking Lobbyist-Hosted Fundraisers to Legislative Benefits, *Political Research Quarterly*, 71 (4), 869–880.
- Mulcahy, S. (2015). Lobbying In Europe: Hidden Influence, Privileged Access, www.transparency.org (Erişim Tarihi: 23.11.2022).
- Muratoğlu, A. R. (2016). Amerika Birleşik Devletleri'nde Kamu Diplomasisi ve Lobicilik: Yahudi Lobisi Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Beykent Üniversitesi S.B.E.
- Okay, A. ve Okay, A. (2018). *Halkla İlişkiler: Kavram, Strateji ve Uygulamaları (10.basım)*, İstanbul: Der Yayınları.
- Okay A. ve Okay A. (2011). *Halkla İlişkiler Kavram Strateji ve Uygulamaları (4.basım)*, İstanbul: Der Yayınları
- Radford, Andrew (2021). The Metaverse: Will My Business Need It?, <https://securuscomms.co.uk/what-is-the-metaverse/>, (Erişim Tarihi: 12.11.2022).
- Peltekoğlu, F. (2016). *Halkla İlişkiler Nedir?*, İstanbul: Beta Yayıncılık.

- Poggi, S. (t.y.). Grassroots Movements, <https://web.archive.org/web/20160304094331/http://my.ilstu.edu/~skhunt2/pep/Downloads/poggi.pdf>, (Erişim Tarihi: 04.11.2022).
- Roche, J. P. ve Levy, L.W. (1964). *The Role of Lobbies in a Democracy- Documents in American Government Parties and Pressure Groups*, California: Harcourt.
- Schendelen, R. (2010). *The Art of Lobbying the EU: More Machiavelli in Brussels, Amsterdam (4th.)*, Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Şahbaz, P. (2000). Türkiye'nin Tanıtım Harcamalarının Dış Turizm Talebine Etkileri, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (3), 121-150.
- Şimşir, B. N. (2001). Amerika'da Ermeni Lobisi ve Lozan Antlaşması Kavgası (1923-1927), *Ermeni Araştırmaları*, 1 (3), 34-66.
- Tan, A. (2002). *İlke ve Uygulamalarıyla Politik Pazarlama*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Thomas, C.S. (2005). "Lobbying in the United States: An Overview fo Students, Scholars and Practittoners", *The Handbook of Public Affairs*, Ed. Phil Harris ve Craig S. Fleisher, Londra: Sage Publications Ltd. 71-76.
- Tosun, N. B. (2003). Bir Uzmanlık Alanı Olarak Lobcilik, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 16, 349- 364.
- Turan, İ. (1976). *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, İstanbul: Der Yayınları.
- Ürek, M. ve Doğan N. (2011). *Lobicilik ve Baskı Grupları: Devlet, Sivil Toplum ve Demokrasi*, İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Vasilcovschi, N. ve Oanta, S. (2014). Lobby Activities And Their Evolution In The European Union Context. *CES Working Papers*, 6 (2). 171-185.
- Wolpe, B. (1990). *Lobbying Congress, How the System Works*, Washington D.C.: Congressional Quarterly Inc.
- Yegin M. ve Çarmıklı, Ö. E. (2014). ABD'deki Türk lobisi 2015'e Ne Kadar Hazır?, <http://www.usakanalist.com/detail.php?id=8143>, (Erişim Tarihi: 01.12.2022).
- Zetter, L. (2008). *Lobbying: The Art of Political Persuasion*, Hampshire: Harriman House Limited.

yönetimi alanında sorunlar yaratmaktadır. İstenmeyen bilgiler sosyal medyada hızla yayılabilir, bu da hızlı ve etkili kriz iletişimi taktikleri gerektirir. Dijital çağda bir krizi etkili bir şekilde ele almak, hem geleneksel medya ilişkileri becerilerinde yetkinlik hem de çevrimiçi iletişimin mekanizmasını kapsamlı bir şekilde kavramayı gerektirir.

Yeni medya, medya ilişkileri için pek çok fayda sağlarken aynı zamanda zorluklar da ortaya çıkarmaktadır. Örneğin, sürekli ulaşılabilirlik ve sürekli haber döngüsü kuruluşlar için bunalıcı olabilir ve sürekli tetikte ve duyarlı olmalarını gerektirebilir. Buna ek olarak, sosyal medyada bilginin hızla yayılması kriz yönetiminde zorluklar yaratabilir, çünkü istenmeyen bilgiler hızla yayılabilir ve bir kuruluşun itibarına zarar verebilir.

Kaynakça

- Barnekov, L. (2020). Media Relations in PR: How Does it Work? <https://www.mynewsdesk.com/en/blog/media-relations-in-pr-how-does-it-work/> (Erişim Tarihi: 28.11.2023).
- Broom, G. ve Sha B. (2013). *Cutlip and Center's Effective Public Relations*. UK: Pearson.
- Bland, M., Theaker, A., ve Wragg, D. W. (2005). *Effective Media Relations: How to Get Results*. London: Kogan Page Publishers.
- Eberl, K. (2022). Public Relations Terminology Helpful PR Definitions. <https://agencyinmotion.com/public-relations-terminology-helpful-pr-definitions/> Erişim Tarihi: 29.11.2023
- ERPR (2009). Media Relations Glossary. Erişim Adresi: <https://erprgroup.com/media-relations-glossary/>, (Erişim Tarihi: 29.11.2023).
- Khodarahmi, E. (2009). Media relations. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 18 (5), 535–540. doi:10.1108/09653560911003732
- Roberts, J. (2016). *Writing for Strategic Communication Industries*. Ohio: Ohio State University.
- Roxhill Media (2021). The Top 17 PR Jargon Terms You NEED To Know. <https://roxhillmedia.com/resources/pr-insights/the-top-17-pr-jargon-terms-you-need-to-know/>, (Erişim Tarihi: 29.11.2023).
- Supa, D. W., ve Zoch, L. M. (2009). Maximizing Media Relations Through a Better Understanding of the Public Relations-Journalist Relationship: A Quantitative Analysis of Changes Over the Past 23 Years. *Public Relations Journal*, 3(4), 1-28.
- Theaker, A. (Ed.). (2020). *The Public Relations Handbook*. London and New York: Routledge.
- Toprakkaya, D. (2019). 50 Social Media Terms and Jargon Every Marketing Beginner Should Know. <https://sociality.io/blog/social-media-definitions/>, (Erişim Tarihi: 29.11.2023).

Sonuç

Etkinlik yönetimi, günümüzde kurumların ve organizasyonların halkla ilişkiler stratejilerinin temel bir unsuru haline gelmiştir. Bu stratejik yaklaşım, bir etkinliği planlama, organize etme ve yürütme süreçlerini içerir. Halkla ilişkiler açısından etkinlik yönetiminin temel unsurlarının ele alındığı bu çalışmada, etkinliğin yapılma nedenleri arasında yer alan sosyal, ticari, politik, dini ve eğitim başlıkları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu ana başlıklara bağlı olarak etkinlik yönetimi hedef kitleleriyle etkileşim kurma; toplulukları bir araya getirme ve etkileşimini sağlama konusunda kritik bir rol oynadığı; medya kuruluşlarının dikkatini çekme ve haber değeri oluşturma potansiyeline sahip olduğu; kurumun yenilikçi ve yaratıcı yönünü vurgulama fırsatı sunduğu; mevcut müşterilerle güçlü bir bağ kurma ve yeni müşteriler çekme amacına hizmet etme potansiyeline sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Etkinlik yönetimini zorlaştıran bir dizi faktör bulunmaktadır. Büyük katılımcı sayısı, etkinlik planlamasını zorlaştıran bütçe kısıtlaması, teknolojik altyapıda yaşanan aksaklıklar, hava koşulları, yetenekli ve deneyimli bir ekibin eksikliği, lisans ve izin kaynaklı sorunlar, güvenlik endişeleri, değişen eğilim ve beklentiler etkinlik yönetimini karmaşık hale getirmektedir. Başarılı bir şekilde etkinliğin tasarlanması ve planlamanın dikkatli bir şekilde yapılması etkinlik yönetimini zorlaştıran faktörleri en aza indirebilme gücüne sahiptir.

Kaynakça

- Aktaş, E. (2019). Etkinlik Yönetimine Giriş. *Kongre Ve Etkinlik Yönetimi*, Ed. Çağıl Hale Özel, Hakan Sezerel, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2-27.
- Antchak, V., Ziakas, V., & Getz, D. (2019). *Event Portfolio Management: Theory and Methods for Event Management and Tourism*. Oxford: Goodfellow Publishers Ltd.
- Baraz, B. (2018). İç Çevre Analizi. *Stratejik Yönetim*, Ed. D. Taşçı ve İ.C. Ulukan, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, 80-104.
- Berridge, G. (2006) *Events Design and Experience*. Oxford: Butterworth- Heinemann.
- Berridge, G. (2010). Event Pitching: The Role of Design and Creativity, *International Journal of Hospitality Management*, 29 (2), 208-215.
- Blackwell, R. (2007). Motivations for Religious Tourism, Pilgrimage, Festivals and Events. *Religious Tourism and Pilgrimage Festivals Management: An International Perspective*, Ed. Razaq Ra and Nigel D. Morpeth, UK: Biddles Ltd, King's Lynn, 35-47.
- Bowdin, G. A. J.; Allen, J.; O'Toole, W.; Harris, R. and McDonnell, (2011). *Event Management*, Second Edition, New York: Routledge.
- Brown, and James, (2004). Event Design and Management: Ritual Sacrifice. *Festival and Events Management*, Ed. Yeoman, M. Robertson, J. Ali-Knight, Drummond and U. McMahon-Beattie ,Oxford:Elsevier.
- Çalışır, G. (2022). Halkla İlişkilerin Kavramsal Çerçevesi ve Kapsamı. *Halkla İlişkilere Giriş*, Ed. Gülsüm Çalışır, Ersin Diker, İhsan Türkal, Konya: Eğitim Yayınevi, 13-42
- Çelik, A. (2009). Destinasyon Pazarlama Unsuru Olarak Etkinlik Turizmi ve Etkileri-İstanbul Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Dowson, R., & Bassett, D. (2015). *Event Planning and Management: A Practical Handbook For Pr And Events Professionals*, London: Kogan Page Publisher.
- Diker, E. ve Aksoy, F. (2019). Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sponsorluk. *Halkla İlişkiler ve Uygulama Alanları*, Ed. Özgür Selvi, Zülfiye Açar Şentürk, Konya: Eğitim Yayınevi, 107-144.
- Aksoy, F. ve Öcal D. (2022). Türkiye’de Sponsorluk Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi, *SmacJournal*, 1, 1-27.
- Fenich, G. 2007. *Meetings, Expositions, Events & Convention*, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Getz, D. (2007). *Event Management and Event Tourism*, New York: Cognizant Corporation
- Getz, D. & Page, J. (2019). *Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Event*, London: Routledge.
- Goldblatt, J. (2002). *Special Events: Twenty-First Century Global Event Management*, New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Gupta, (2003). Event Marketing: Issues and Challenge, *IIMB Management Review*, 15 (2), 87-96.
- Hall, C.M. (1992). *Hallmark Tourist Events: Impacts, Management and Planning*, London: Belhaven Press
- Independent Türkçe, (2019). Dünyanın En Geniş Katılımlı Dini Festivali Hindistan’da Başlıyor. <https://www.indyrturk.com/node/8951/d%C3%BCnya/d%C3%BCnyan%C4%B1n-en-ge%C5%9F-kat%C4%B1ml%C4%B1ml%C4%B1-dini-festivali-hindistan%E2%80%99da-ba%C5%9F%C4%B1yor>, (Erişim Tarihi: 03.12.2023).
- Karagöz, D., (2006). Etkinlik Turizmi Ve Etkinlik Turizmi Bağlamında Yabancı Ziyaretçi Harcamalarının Ekonomiye Etkisi: Formula 1 2005 Türkiye Grand Prix Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.
- Liparteliani, N. (2023). A Brief History of Event Management: Event Planning from the 1990s to Present, <https://www.meetingbox.com/post/a-brief-history-of-eventmanagement-event-planning-from-the-1990s-to-present>, (Erişim Tarihi: 01.12.2023)
- Mason, J. (Y.Y.). *Event Management*, UK: ACS Distance Education.
- Masterman, G. (2004). *Strategic Sports Event Management*, UK: Elsevier
- Matthews, D. (2008). *Special Event Production: The Process*, Oxford: Butterworth Heinemann.
- Mekanlı, G. (2005). Örgütlerin Tanıtımında Bir İletişim Yöntemi Olarak Etkinlik Yönetimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Mundry, S.; Britton, E.; Raizen, S.A. and Loucks-Horsley, S. (2000). *Designing Successful Professional Meetings and Conferences in Education*, USA: Corwin Press.
- Musgrave, J., and Raj, R. (2009). Introduction to a Conceptual Framework for Sustainable Events. *Event Management and Sustainability*, Ed. Razaq Raj and James Musgrave, Wallingford UK: Cabi, 1-12.
- Özer, Uğur, & ATASOY, B. (2021). Kamu Kurumlarında Yönetim Bilgi Sistemlerinin Etkinliği: Spor Bilgi Sisteminin SWOT Analizi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26 (1), 183-201.
- Quinn, B. (2009). Festivals, Events and Tourism. *Handbook of Tourism Studies*, Ed. Jamal and Mike Robinson. London: Sage, 483-503.
- Sharma, A., and Arora, S. (2022). Event Tourism: Prospects and Trends. *Event Tourism in Asian Countries*, Ed. Shruti Arora and Anukrati Sharma, USA: Apple Academic Press Inc. 1-8.
- Shone, A. and Parry, B. (2013). *Successful Event Management*, UK: Cengage Learning EMEA
- Shone, A. and Parry, B. (2010). *Successful Event Management: A Practical Handbook*. UK: Cengage Learning Inc.

- Silvers, J. R. (2012). *Professional Event Coordination*. USA: John Wiley & Son.
- TDK, (2023) <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 30.11.2023.
- Timothy, D. J. (2021). Sociopolitical and Economic Implications of Religious and Spiritual Tourism. *Handbook of Religious and Spiritual Tourism*, Ed. Daniel H. Olsen and Dallen J. Timothy, NY: Routledge, 301-314.
- Tum, J., Norton, P. and Wright, J. N. (2006). *Management of Event Operations*, New York: Elsevier.
- Van Der Wagen, L. and Carlos, R. B. (2005). *Event Management for Tourism, Cultural, Business, and Sporting Events*, New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Wood, E. H., and Masterman, G. (2008). Event Marketing: Measuring an Experience. In 7th International Marketing Trends Congress, January 2008. Venice.
- Yoon, Y., Gursoy, D., Chen, J. (2000) Validating A Tourism Development Theory With Structural Equation Modelling, *Tourism Management*, 22, 363-372.

Kriz yönetiminin etkili bir şekilde uygulanabilmesi için, işletmelerin iç ve dış dinamikleri anlamaları ve iletişim stratejilerini önceden belirlemeleri önemlidir. Ayrıca, kriz anlarında, kurulacak olan kriz yönetim ekiplerinde yer alan liderlik ve ekip işbirliği de ayrı bir öneme sahiptir. Özellikle kriz sözcüsü veya krizi çözecek olan ekipteki liderin bu zorlu durumlarda işletmeye rehberlik etmesi gerekmektedir. Kriz yönetimi sadece mevcut sorunlara çözüm üretmekle kalmaz, aynı zamanda oluşturacağı kriz iletişimi planlarıyla uzun vadede işletmenin güçlenmesine olanak sağlayacaktır.

İşletmelerin karşı karşıya kalacağı krizler dün vardı, bugün de var ve gelecekte de olmaya devam edecektir. Burada önemli olan, işletmelerin krizlere her zaman hazırlıklı olmaları, etkin ve sürdürülebilir kriz yönetimi ve iletişim planlarına sahip olmaları gerekliliğidir. Unutulmamalıdır ki, krizler aynı zamanda fırsatları da beraberinde getirmektedir. Bu fırsatları görüp değerlendirmek işletmelerin varlıklarını sürdürmelerine imkan sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akar, F. (2021). Kriz Yönetiminde Proaktif ve Reaktif Yaklaşım: Covid-19 Krizi Üzerine Bir Değerlendirme, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (45), 244-259.
- Akdağ, M. (2005). Halkla İlişkiler ve Kriz Yönetimi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 1-20.
- Aydede, C. (2002). *Halkla İlişkiler Kampanyaları*, İstanbul: MediaCat Kitapları.
- Aykaç, B. (2001). Kamu Yönetiminde Kriz ve Kriz Yönetimi, *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, (2), 123-132.
- Baran, H. (2012). İşletmelerde Kriz Yönetimi, *Araştırma ve Meslekleri Geliştirme Müdürlüğü Bülteni*, Kasım, 26-32.
- Batu, M., Tos, O. ve Dıvrak, E. (2019). Kriz Yönetimi ve İletişimi: Kentucky Friedchicken Örneği, *Halkla İlişkiler ve Uygulama Alanları Yeni Eğilimler*, Ed. Özgür Selvi ve Zülfiye Acar Şentürk, Konya: Eğitim Yayınevi, 65-85.
- Büyükkaracıoğlu, N. (2016). Türkiye’de Yerel Yönetimlerde Kriz ve Afet Yönetim Çalışmalarının Mevzuat Açısından Değerlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (12), 195-219.
- Can, H. (2005). *Organizasyon ve Yönetim*, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Coombs, W.T. (2010). Parameters for Crisis Communication, *The Handbook of Crisis Communication*, Ed. W.Timothy Coombs and Sherry J. Holladay. MA: Wiley-Blackwell. 17-53.
- Coombs W. Timothy (2015). *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing and Respondign*, London: Sage Publications.
- Çamdereli, M. (2005). *Halkla İlişkiler*, İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Demir, Ö. (2008). İşletmelerde Kriz Yönetimi ve Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezindeki (OSTİM) Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Krize Hazır Olma Durumlarına İlişkin Bir Araştırma, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Demirtaş, H. (2000). Kriz Yönetimi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (23), 353-373.
- Erdoğan, İ. (2008). *Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler*, Ankara: Pozitif Matbaacılık.

- Göktaş, A. (2013). Halkla İlişkilerde Stratejik Uygulamalar, Ed. Aydın Ziya Özgür, *Halkla İlişkiler*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2713, Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi, 158-190.
- Haşit, G. (1999). İşletmelerde Kriz Yönetimi ve Türkiye'nin Büyük Sanayi İşletmeleri Üzerinde Yapılan Araştırma Çalışması, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir.
- Kalyon, Y. (2007). *Halkla İlişkiler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Okay, A. ve Okay, A. (2005). *Halkla İlişkiler ve Kavram, Strateji ve Uygulamaları*, İstanbul: Der Yayınları.
- Özarslan, C. ve Diker, E. (2020). Kamu Kurumlarının Kriz Yönetimi Becerileri: Samsun Büyükşehir Belediyesi Çalışanlarına Yönelik Bir Araştırma. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7 (1), 653-678.
- Pira, A. ve Sohodol, Ç. (2004). *Kriz Yönetimi Halkla İlişkiler Açısından Bir Değerlendirme*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Solmaz, B. (2008). Stratejik Halkla İlişkiler Uygulamaları, *Halkla İlişkiler*, Ed. Ahmet Kalender ve Mehmet Fidan, Konya: Tablet, 145-164.
- Tengilimoğlu, D. ve Öztürk, Y. (2011). *İşletmelerde Halkla İlişkiler*, Ankara: Seçkin.
- Türk Dil Kurumu (2023). Kriz, www.tdk.gov.tr, 2023, (Erişim Tarihi: 01.10.2023).
- Tüz, M. (1996). *Kriz Döneminde İşletme Yönetimi*, Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Tüz, M. (2008). *Kriz Yönetimi Uygulamalar İçin Temel Adımlar*, Bursa: Şah-Mat.
- Yavuz, C. (2008). *Halkla İlişkiler*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- Zimal, L.Y. ve Aysar, A. A. (2021). Public Relations Strategy Analysis Crisis Communications, *Journal La Sociale*, Vol, 02 (03), 1-8.

Kaynakça

- Akdağ, M. ve Arklan, Ü. (2011). Kriz Yönetimi Ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk: Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Kriz Yönetimi Sürecine Etkisi/Katkısı. *E-Journal of New World Sciences Academy Humanities*, 6 (4), 768-784.
- Aktan, C. C. ve Börü, D. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk. *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*, Ed. Coşkun Can Aktan, İstanbul: İGİAD Yayınları, 11-36.
- Akyıldız, M. (2015). Sosyal Sorumluluk ve Pazarlama. *Farklı Bakış Açılılarıyla Sosyal Sorumluluk*, Ed. Kenan Ören, Bahadır Eser ve Elvettin Akman, Ankara: Pelikan Yayınları, 237-259.
- Argüden, Y. (2007). Kurumsal Sosyal Sorumluluk. *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*, Ed. Coşkun Can Aktan, İstanbul: İGİAD Yayınları, 37-44.
- Bartol, K. M. ve Martin, C. D. (1994). *Management*. New York: McGraw- Hill.
- Başok, N. ve Değirmen, G. C. (2020). *Teoriden Pratiğe Halkla İlişkiler Projeleri Ödüllü Örnek Uygulamalar* (6. Basım). Ankara: Nobel.
- Bayrak, S. (2001). *İş Ahlakı ve Sosyal Sorumluluk*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Carroll, A. B. (1979). A Three-Dimensional Conceptual Model Of Corporate Performance. *The Academy of Management Review*, 4 (4), 497-505.
- Carroll, A. B. (1991). The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward The Moral Management Of Organizational Stakeholders, *Business Horizons*, 34 (4), 39-48.
- Carroll, A. B. (1999). Corporate Social Responsibility: Evolution Of A Definitional Construct, *Business & Society*, 38 (3), 268-295.
- Carroll, A. B. ve Brown, J. A. (2022). "Corporate Social Responsibility". *The Routledge Companion To Corporate Social Responsibility*. Ed. T. Maak, N. M. Pless, M. Orlitzky ve S. Sandhu, New York: Routledge, 17-31.
- Chandler, D. (2020). *Strategic Corporate Social Responsibility*. (5th Edition). California: Sage.
- Crane, A. & Glozer, S. (2016). Researching Corporate Social Responsibility Communication: Themes, Opportunities and Challenges. *Journal of Management Studies*, (53) 7, 1223-1252.
- Çalışır, G. (2016). A Research on Institutional Social Responsibility Projects Executed in the Matter of Education. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, November 2016, Special Issue for INTE 2016, 68-78.
- Davis, K. (1960). Can Business Afford to Ignore Social Responsibilities? *California Management Review*, 2 (3), 70-76.
- Erdem, H. (2016). "Ahlak Ve Sorumluluk". *Ahlik ve Meslek Ahlakı*, Ed. Ömer Akdağ ve Meltem Kurtuluş, Konya: KTO Karatay Üniversitesi, 349-364.
- Eren, E. (1990). *İşletmelerde Stratejik Planlama ve Yönetim*, 3. Baskı, İstanbul: İ. Ü. Yayını.
- Farcane, N. & Bureana, E. (2015). History Of Corporate Social Responsibility Concept, *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 17 (2), 31- 48.
- Frederick W. C., Davis K. ve Post J. E. (1997). *Business and Society : Corporate Strategy Public Policy Ethics*. (6th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Göksel, A. B. (2010). *Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi*, Ankara: Nobel.
- Göksu, N. F. (2018). *Sosyal Sorumluluk İletişimi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Grunig, J. E. & Hunt, T. (1984). *Managing Public Relations*, New York: Holt, Rinehart and Winston Inc.
- Güllüpunar, H. (2012). "Halkla İlişkiler ve Sosyal Sorumluluk". *Halkla İlişkilere Giriş*, Ed. Metin Işık, Konya: Eğitim Yayınevi, 118-141.
- Heath, R. L. (2006). Onward Into More Fog: Thoughts On Public Relations Research Directions, *Journal of Public Relations Research*, 18 (2), 93-114.

- Hsu, K-T. (2012). The Advertising Effects Of Corporate Social Responsibility On Corporate Reputation And Brand Equity: Evidence From The Life Insurance Industry in Taiwan, *Journal of Business Ethics*, 109 (2), 198–201.
- https://www.opet.com.tr/sosyal-sorumluluk-projeleri/temiz-tuvalet-kampanyasi, (Erişim Tarihi: 29.11.2023)
- Husted, B. W. (2015). Corporate Social Responsibility Practice From 1800–1914: Past Initiatives and Current Debates. *Business Ethics Quarterly*, 25 (1), 125–141.
- Aydınlp, G. I. (2013). *Halkla İlişkiler Ekseninde Kurumsal Sosyal Sorumluluk*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kahraman, A. (2019). Ürün Krizi Döneminde Kurumsal Sosyal Sorumluluğun Etkisi: Tüketicilerin Atfetme Sürecine İlişkin Bir Model Önerisi, *Ege Akademik Bakış*, 19 (1), 45-60.
- Kim, S. (2023). “CSR Communication From A Public Relations Perspective”. *The Routledge Handbook of Corporate Social Responsibility Communication*, Ed. A. O’Connor, New York: Routledge, 11-20.
- Korkmaz, S. (2009). *İşletmelerin Sosyal Sorumlulukları*, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- McGuire, J.W. (1963). *Business and Society*, New York: McGraw Hill.
- May, S. (2023). “Organizational Communication And Corporate Social Responsibility: Critical Perspectives and Reflections On The Public Good”. *The Routledge Handbook of Corporate Social Responsibility Communication*, Ed. A. O’Connor, New York: Routledge, 21-33.
- Özüpek, M. N. (2013). *Kurum İmajı ve Sosyal Sorumluluk*, (2.Baskı), Konya: Eğitim Kitabevi.
- Özüpek, M. N. (2011). Sosyal sorumluluk. *Halkla İlişkiler*, Ed. Ahmet Kalender ve Mehmet Fidan, Konya: Tablet, 251-288.
- Shim, K. & Yang, S-U. (2016). The Effect of Bad Reputation: The Occurrence Of Crisis, Corporate Social Responsibility, And Perceptions of Hypocrisy and Attitudes Toward a Company, *Public Relations Review*, (42), 68–78.
- Öztürk, S. (2021). Kurumsal Sosyal Sorumluluğun İtibar Üzerindeki Etkisi: Bir Teknoloji Firması Örneği. *Atlas Journal*, 7 (41), 1906-1918.
- Öztürk, S. (2022). Sosyal Medyada Kurumsal Sosyal Sorumluluk Faaliyetleri: Katılım Bankaları Üzerine Bir Araştırma. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 8 (66), 2421-2429.
- Peltekoglu, F. B. (2009). *Halkla İlişkiler Nedir?* (Genişletilmiş 6. Baskı), İstanbul: Beta.
- Sarıkaya, M. (2009). Kurumsal Sosyal Sorumluluk. *Yönetim Yaklaşımlarıyla Kurumsal Sürdürülebilirlik*, Ed. Senem Besler, İstanbul: Beta, 65-89.
- Süllü, Z. (2019). Finansal Kuruluşların Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinde Sosyal Medya Kullanımı: Akbank, Garanti BBVA ve Türkiye İş Bankası A.Ş. Örneği, *İnif E- Dergi*, 4 (2), 250-269.
- Torrecchia, P. (2015). Corporate Social Responsibility. *Dictionary of Social Responsibility*, Ed. S. O. Idowu ve R. Schmidpeter, Berlin: Springer, 124-125.
- Ural, E. G. (2006). *Stratejik Halkla İlişkiler Uygulamaları*, İstanbul: Birsen Yayınevi.
- Zengin Karaibrahimoğlu, Y. (2010). Corporate Social Responsibility In Times Of Financial Crisis, *African Journal of Business Management*, 4(4), 382-389.
- Zhang, X. A. & Borden, J. (2017). Linking Issue Management, Corporate Social Responsibility And Crisis Communication: Applying Balance Theory in Crisis and Issue Management. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 25 (4), 209-222.

Kaynakça

- Aktaş, H. (2008). “Bir İletişim Aracı Olarak Sponsorluk”. *Halkla İlişkiler*. Ed. Ahmet Kalender, Mehmet Fidan. Konya: Dizgi Ofset. 221-251.
- Akyürek, R. (1998). *Sponsorluk Planlaması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları.
- Argan, M. (2001). Spor Pazarlamasında Sponsorluk ve Futbol Branşında Sponsorluk Yapan Kuruluşlara İlişkin Bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdağ, Z. K. (2005). Antalya Kentsel Alanda Spor Sponsorluğunun Tüketici Davranışları Üzerindeki Rolü ve Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Argan, M. ve Katırcı, H. (2008). *Spor Pazarlaması*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Avcıkurt, C. (2005). *Turizmde Tanıtma ve Satış Geliştirme*. İstanbul: Değişim Yayınları.
- Avşar, Z. ve Elden, M. (2004). *Reklam ve Reklam Mevzuatı*. Ankara: RTÜK Yayınları.
- Aydede, C. (2007). *Teorik ve Uygulamalı Halkla İlişkiler Kampanyaları*. İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Ball, B. (1989). *Sponsorship and You*. Kenthurst: Kangaroo Press.
- Balta Peltekoğlu, F. (2010). *Kavram ve Kuramlarıyla Reklam*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Balta Peltekoğlu, F. (2016). *Halkla İlişkiler Nedir?* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Başar, E. E. (2017). Uluslararası Spor Organizasyonlarında Ulusal Markaların Sponsorluk Faaliyetlerinin İncelenmesi: Sponsora Yönelik Tutumun Aracılık Etkisi ve Etkinlikle İlgileniminin Moderatör Rolü, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 32 (1), 157-176.
- Bay, E. (2007). Otel İşletmelerinde Halkla İlişkiler Faaliyeti Olarak Sponsorluk: Ankara'daki 5 Yıldızlı Otellerde Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akçakoca, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayrak, F. (2020). Sponsorlukların Marka Bilinirliğine ve Satın Alma Kararına Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü.
- Brannan, T. (1998). *A Practical Guide to Integrated Marketing Communications*. London: Kogan Page Limited.
- Bülbül, A. R. (2004). *Halkla İlişkiler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Canöz, K. ve Doğan, İ. (2015). İmaj Oluşturma Aracı Olarak Sponsorluk, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Dergisi*, 3 (2), 19-39.
- Cornwell, T. B. and Maignan, I. (1998). An International Review of Sponsorship Research. *Journal of Advertising*, 27 (1), 1-21.
- Cornwell, T. B., Ottmar V. L. and Purkis, H. (2016). Examination of Affective Responses to Images in Sponsorship-Linked Marketing. *Journal of Global Sport Management*, 1 (3-4), 110-128.
- Çamcı, H. (2009). Türk Vergi Sisteminde Sponsorluk Kurumuna Yönelik Düzenlemelerin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışır, G. (2022). “Halkla İlişkilerin Kavramsal Çerçevesi ve Kapsamı”. *Halkla İlişkilere Giriş*. Ed. Gülsüm Çalışır, Ersin Diker, İhsan Türkal. Konya: Eğitim Kitabevi. 13-43.
- Çiftçi, G. C. (2017). Spor Pazarlaması ve Sponsorluk: Beşiktaş Jimnastik Kulübü ve Vodafone Arasındaki Sponsorluk İlişkisinde Taraftarların Tutumlarının İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Burdur, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Çoban, S. (2003). Kurumsal İmaj Oluşturmada Sponsorluk ve İnternet Uygulamaları, *Süleyman Demirel İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 8 (2), 213-229.
- Diker, E. ve Aksoy, F. (2019). “Bir Halkla İlişkiler Uygulama Alanı Olarak Sponsorluk”. *Halkla İlişkiler ve Uygulama Alanları*. Ed. Özgür Selvi, Zülfiye Acar Şentürk, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Dumanlı, D. (2011). Sponsorluk Etkinliklerinin Marka Değeri Üzerine Etkisi ve Uygulama Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erciş, M. S. (2012). Pazarlama İletişimi Kapsamında Sponsorluk Faaliyetlerinin Önemi ve Bir Sponsorluk Uygulaması: Türk Hava Yolları, *Marmara İletişim Dergisi*, 19, 112-124.
- Erdogan, B. Z. and Kitchen, P. J. (1998). “Managerial Mindsets And The Symbiotic Relationship Between Sponsorship And Advertising”. *Marketing Intelligence & Planning*, 16 (6), 369-374.
- Eser, C. ve Dolunay, A. (2014). Kültür-Sanat Faaliyetlerinde Sponsorluk. *Journal of Art and Design*, 1 (2), 30-35.
- Farrell, K.. ve Frame, W. S. (1997). The Value Of Olympic Sponsorships: Who is Capturing the Gold. *Journal Of Market Focused Management*, (2), 171-182.
- Gezgin, S. (1997). Uzun Dönemli Kar Artırımı, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (6), 5-9.
- Gough, C. (2021), “Sports Sponsorship - Statistics & Facts”, Statista, <https://www.statista.com/topics/1382/sports-sponsorship/#dossierKeyfigures>, (Erişim Tarihi: 29.10.2023).
- Göksel, A. B., Başok Yurdakul, N. (2007). *Temel Halkla İlişkiler Bilgileri*. İzmir: Ege Üniversitesi, İletişim Fakültesi Yayınları.
- Grassinger, G. E. (2003). *Sponsorluk Sözleşmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Guzhalıner, S. (2016). Bilimsel Toplantılarda Sponsorluk Faaliyetlerinin Rolü Üzerine Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülmez, Ö. (2020). Kurumsal İtibar Oluşturmada Sponsorluk Çalışmalarının Rolü: Türk Milli Futbol Takımı Sponsorları Üzerine Ampirik Bir Çalışma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Günay, M. A. (2022). Halkla İlişkiler ve İletişim. Halkla İlişkilere Giriş, Ed. Gülsüm Çalısır, Ersin Diker, İhsan Türkal, Konya: Eğitim Yayınevi, 225-255
- Gürbüz, S. ve Tarhan, A. (2019). Türkiye'nin İlk 500 Sanayi Kuruluşunun Sponsorluk Uygulamaları: Kurumsal Web Sayfaları Üzerine Bir Analiz, *Akdeniz İletişim Dergisi*, 31, 537-539.
- Gürcan, Ş. (2007). Sponsorluk Yönetiminin Tutundurma Etkisi ve Denizli İli Tekstil Sektörü Üzerinde Bir Uygulama, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hasbay, M. (2001). Pazarlama İletişim Sürecinde Sponsorluklar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haywood, R. (1991). *All About Public Relations: How To Build Business Success On Good Communications*. London: McGraw-Hill.
- <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/nbain-yeni-sponsoru-nike/>, (Erişim Tarihi: 11.11.2023)
- <https://mediacat.com> (2022). 2022 yılı medya ve reklam yatırımları, <https://mediacat.com/2022-yili-medya-ve-reklam-yatirimlari-aciklandi/> (Erişim Tarihi: 14.11.2023)
- İnceci, Ö. (2011). Sponsorluk Faaliyetlerinin Kurumsal İtibar İle İlişkisi ve Efes Pilsen Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jefkins, F. (1990). *Modern Marketing Communications*. Glasgow and London: Blackie.

- Jefkins, F. (1992). *Advertising*. Second Edition, London: Pitman Publishing.
- Karademir, T., Çoban, B., Devocioğlu, S., Kafkas, M.E., Mendeş, B. (2009). Sporcu Yetenek Seçiminde Sponsorluğa Alternatif Bir Yaklaşım, *New World Sciences Academy*, 4 (2), 104-114.
- Karadeniz M. (2009). Pazarlama İletişimi Kapsamında Sponsorluk Faaliyetlerinin Önemi, *Journal of Naval Science and Engineering*, 5 (1), 62-75.
- Keller, K. L. (1998). *Strategic Brand Management. Building, Measuring and Managing Brand Equity*. U.S.A: Prentice Hall, Inc.
- Karakoç, N. (2002). *İşletmelerde Halkla İlişkiler*. İzmir: Mey Ofset.
- Masterman, G. (2007). *Sponsorship For A Return on Investment*. Great Britain: Butterworth-Heinemann.
- Küçükşarap, B. (2008). Toplumsal Örgütlenmelerde İnternet Aracılığıyla Halkla İlişkiler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Okay, A. (1998). *Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sponsorluk*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Okay, A. (2005). *Sponsorluğun Temelleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Okay, A. (2012). *Sponsorluk*. İstanbul: Der Yayınları.
- Parker, K. (1991). Sponsorship: The Research Contribution, *European Journal Of Marketing*, 25 (11), 22-30.
- Rowley, J. ve Williams, C. "The Impact of Brand Sponsorship of Music Festivals". The Journal of Marketing Intelligence & Planning. 2008, Vol.26, No. 7, s.782. Emerald veritabanı, (Erişim Tarihi: 10.11.2023).
- Seçim, H. Ö. (2003). Sponsorluk, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 16, 457-479.
- Shank M. (2001). *Sports Marketing*. 1st ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Schwarz, E. C. & Hunter, J. D. (2008). *Advanced Theory and Practice in Sport Marketing*. London: Routledge.
- Sponsor, (2022). İstatistikler. <https://sponsorluk.gsb.gov.tr/Sayfalar/3467/3415/%C4%B0statistikler> (Erişim Tarihi: 29.10.2023).
- Şahin, M., Koç, S., Yılgin, A. (2003). *Beden Eğitimi ve Sporda Sponsorluk*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Taşdemir, E. (2001). Hedef Kitleye Ulaşmada Etkili Bir Araç Sponsorluk, *Selçuk İletişim Dergisi*, 2 (1), 97-106.
- Taşkın, E. ve Kahraman, H. (2008). Amaca Yönelik Pazarlama ve Turkecell Örneği, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 237-256.
- Tengilimoğlu, D. ve Öztürk, Y. (2011). *İşletmelerde Halkla İlişkiler*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Tezcan K. (2006). Sponsorluk Harcamalarının Önemi ve Vergisel Boyutu, *Mali Çözüm İSMMMO*, 78, 95-116.
- Tosun, N. B. (2003). *Pazarlama Halkla İlişkileri ve Reklam, Bütünleşik Pazarlama İletişimi Yönlü Bir Yaklaşım*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Vardı, A. (2020). Pazarlamada Sponsorluk Kavramının Önemi ve Spor Endüstrisi Açısından Bir Değerlendirme: Türkiye Basketbol Ligi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Walliser, B. (2003). An International Review of Sponsorship Research: Extension and Update. *International Journal of Advertising*, 22 (1), 1-21. www.anasponsor.com, (Erişim Tarihi: 11.11.2023).
- Yurdakul, R. (2019). Tüketicilerin Marka Değeri Algılamaları: Amaca Yönelik Pazarlama ve Sponsorluk Yapan Markalar Üzerinde İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zengin, G. ve Zengin, M. A. (2021). An Analysis on the Ways Brands Are Featured in Celebrity Posts on Instagram and the Level of Sponsorship Disclosure. *Selçuk İletişim Dergisi*, Cilt: 14 (1), 1-22.

satışına odaklanmaktadır. Pazarlama amaçlı halkla ilişkiler, proaktif ve reaktif halkla ilişkiler olmak üzere iki ayrı kategoriye ayrılmaktadır. Proaktif halkla ilişkiler uzun dönemli politikalar ve hedeflere yönelik iken, reaktif halkla ilişkiler ise kısa dönemli ve kriz durumlarında ortaya konan halkla ilişkiler uygulamalarıdır.

Değişimler daima birtakım yenilik ve iyileştirme ihtiyaçlarıyla birlikte hareket ederler. Çağın gerekliliği işletmelerde, markalarda veya faaliyet yöntemlerinde değişiklikler yaşanmasını gerektirir. İçinde bulunduğumuz döneme geniş bir perspektiften bakıldığında, üretici ve tüketici arasındaki güç dengesinde meydana gelen kırılmalar pazarlama sürecinde ihtiyaç duyulan yeniliğin nedenini gözle görülür kılmaktadır. Tüketici, fikir ve beklentileriyle işletmelerin eylemlerini şekillendirebilmektedir. Anlaşılmayı ve beklentilerinin dikkate alınmasını önemseyen tüketici, kendisine bunu sunanı seçme şansını kullanmaktadır. Bunun farkına varan işletmeler, pazarlama amaçlı halkla ilişkiler uygulamalarıyla hem kendi amaçlarını gerçekleştirme hem de hedef kitlesiyle sağlıklı iletişim kurarak beklentilerini karşılama oranını yükseltmektedir. Örneğin yeni üretilen bir ürünü deneyimlemek adına, işletmenin hedef kitlesiyle bir araya gelmesi pazarlama amaçlı halkla ilişkiler uygulaması olarak değerlendirilebilmektedir. Bu sayede üretici yeni ürününü tanıtmaya ve satma şansı elde ederken yapılan bu davet üretici ve tüketici arasındaki ilişkilerin pekiştirilmesine de aracılık etmektedir. İnşa edilen samimi ilişkiler tüketicinin olumlu yönde adım atmasını desteklemektedir.

Kaynakça

- Babacan, M. ve Onat, F. (2002). Postmodern Pazarlama Perspektifi, *Ege Academic Review*, 2 (1), 11-20.
- Balta Peltekoğlu, F. (2014). *Halkla İlişkiler Nedir?*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Baş, T. (2020). İstanbul'daki Devlet ve Vakıf Üniversitelerinin Pazarlama Amaçlı Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Benli, T. ve Karaosmanoğlu, K. (2017). Bir Pazarlama Stratejisi Olarak İçerik Pazarlama, *Mesleki Bilimler Dergisi*, 6 (1), 27-38.
- Canpolat, N., Kısacık, A. ve Byashimov, G. (2013). Kurumsal İletişimde İki Stratejik Alan: Pazarlama ve Halkla İlişkiler Üzerine Bir Değerlendirme, *Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi*, 6 (2), 259-274.
- Çakır, M. ve Aslan, T. (2020). Pazarlama İletişimi Bağlamında Reklam Bileşeni ve Reklam Maliyetlerinin Muhasebeleştirilmesi, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (2), 1227-1236.
- Du Plessis, C., Angelopulo, G. and Du Plessis, D. (2006). A Conceptual Framework Of Corporate Online Communication: A Marketing Public Relations (MPR) Perspective, *Communicatio: South African Journal for Communication Theory and Research*, 32 (2), 241-263.
- Dursun, C. ve Aydın, A. (2022). Pazarlama İletişimi Temelinde Sosyal Medya Ağlarının Halkla İlişkiler Amaçlı Kullanımı: Türkiye'de Üretim Yapan İki Otomotiv Firmasının Kıyaslamalı Analizi, *Ekonomi, İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 34-51.

- Dühring, L. (2017). *Reassessing the Relationship between Marketing and Public Relations: New Perspectives from the Philosophy of Science and History of Thought*, Wiesbaden: Springer VS.
- Ekber, Ş. ve Mirzayeva, G. (2016). Pazarlama Anlayışının Gelişimi ve Azerbaycan'daki Durum, *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 3 (5), 57-71.
- Elden, M. (2018). *Reklam ve Reklamcılık*, İstanbul: Say Yayınları.
- Elden, M., Ulukök, Ö. ve Yeygel, S. (2005). *Şimdi Reklamlar....*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdem, A. ve Akbaba Davulcu, E. (2013). Halkla İlişkiler Nedir? Ne Değildir?, *Halkla İlişkilere Giriş*, Ed. Metin Işık, Konya: Eğitim Yayınevi, 6-22.
- Estanyol, E. (2012). Marketing, Public Relations, And How Web 2.0 Is Changing Their Relationship: A Qualitative Assessment Of PR Consultancies Operating in Spain, *Public Relations Review*, 38 (5), 831-837.
- Günay, M. A. (2023). Halkla İlişkilerde Bir İletişim Aracı Olarak Sponsorluk. *Yeni Çağda Medya ve İletişim*, Ed. Mustafa KARACA ve Abdülhakim Bahadır DARI, İstanbul: Efeakademi Yayınları, 145-182
- Kırdar, Y. (2012). *Pazarlama Halkla İlişkileri (MPR)*. İstanbul: Moss.
- Kimmel, A., J. (2005). Introduction: Marketing Communication in the New Millennium, *Marketing Communication: New Approaches, Technologies, and Styles*, Ed. Allan J. Kimmel, New York: Oxford University Press Inc., 1-6.
- Kotler, P. and Mindak, W. (1978). Marketing and Public Relations, *Journal of Marketing*, 42 (4), 13-20.
- Kotler, P. (2015). *Kotler ve Pazarlama Pazar Yaratmak, Pazar Kazanmak ve Pazara Egemen Olmak* (Çev: Ayşe Özyağcılar). İstanbul: Agora Kitaplığı
- Kurtoğlu, S. (2007). Sosyal Pazarlama Kavramının Analizi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 125-134.
- Mavnacıoğlu, K. (2022). Dijital Çağda Pazarlama İletişimi Etiği Üzerine Bir Değerlendirme, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 8 (1), 52-66.
- Odabaşı, O. ve Oyman, M. (2006). *Pazarlama İletişimi Yönetimi*, İstanbul: MediaCat.
- Okay, A. (2013). Pazarlama Amaçlı Halkla İlişkiler, *Halkla İlişkiler*, Ed. Aydın Ziya Özgür, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi, 130-157.
- Okay, A. ve Okay, A. (2018). *Halkla İlişkiler: Kavram, Strateji ve Uygulamaları*, İstanbul: Der Yayınları.
- Ödemiş, M. ve Hassan, A. (2019). Pazarlama Felsefelerinin Tarihsel Gelişimine Yönelik Bir İnceleme, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 10 (1), 128-139.
- Papasolomou, I. and Melanthiou, Y. (2012). Social Media: Marketing Public Relations' New Best Friend, *Journal of Promotion Management*, 18 (3), 319-328.
- Papasolomou, I., Kitchen, P. J. and Panopoulos, An. (2013). The Accelerative And Integrative Use Of Marketing Public Relations In Cyprus, *Public Relations Review*, 39 (5), 578-580.
- Papasolomou, I., Thrassou, A., Vrontis, D. and Sabova, M. (2014). Marketing Public Relations: A Consumer-Focused Strategic Perspective, *Journal of Customer Behaviour*, 13 (1), 5-24.
- Sarıyer, N. (2017). *Pazarlama İletişimi Araçları*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Süllü, Z. (2019). Markalaşma Sürecinde Pazarlama Amaçlı Halkla İlişkilerin Rolü ve Önemi, *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, 3, 85-99.
- Şimşek, G. (2008). Pazarlama Amaçlı Halkla İlişkiler: MPR (Marketing Public Relations). *Halkla İlişkiler*, Ed. Ahmet Kalender ve Mehmet Fidan, Konya: Tablet, 165-194.
- Tekin, M., Şahin, E. ve Göbenez, Y. (2014). Postmodern Pazarlama Yaklaşımıyla Modern Pazarlama Yöntemleri: Güncel Şirket Uygulamaları, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Dr. Mehmet YILDIZ Özel Sayısı*, 31 (1), 225-232.

- Tong, S.C. and Chan, F. F. Y. (2020). Exploring Market-Oriented Relations in The Digital Era: A Study of Public Relations And Marketing Practitioners in Hong Kong, *Journal of Communication Management*, 24 (1), 65-82.
- Tunçel, H. (2009). Halkla İlişkiler Anlayışıyla Bütünleşik Pazarlama İletişimi, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 35, 115-136.
- Yalçınkaya, M. (2022). Dijital Pazarlama Amaçlı Halkla İlişkilerin Dijital Marka Yönetimindeki Yeri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeygel, S. (2006). Postmodern Toplumsal Yapının Pazarlamaya Getirdiği Yeni Boyut: Topluluk Pazarlaması (Tribal Marketing), *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (38), 197-228.
- Yolaç, G. ve Demir, N. (2004). Bütünleşik Pazarlama İletişimi, *Öneri Dergisi*, 6 (21), 121-127.

Kaynakça

- Acar, M. (1994). *Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Araştırması*, Ankara: T.C. Devlet Planlama Teşkilatı Yayın ve Temsil Daire Başkanlığı Yayını.
- Aydın, A.H. ve Taş, İ.E. (2016). *Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler*, Ankara: Seçkin Yayıncılık. Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü, www.byegm.gov.tr, (Erişim Tarihi: 19.12.2023).
- Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, <https://www.iletisim.gov.tr/turkce>, (Erişim Tarihi: 21.12.2023).
- CİMER, <https://www.cimer.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 21.12.2023)
- Çalışır, G. ve Aksoy, F.(2019).Kamu Kurumlarında Sosyal Medya Kullanımı: Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Örneği, *Alınleri Sosyal Bilimler Dergisi*. 3 (1),43-65.
- Çamdereli, M. (2004). *Ana Çizgileriyle Halkla İlişkiler*, İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- DMK, <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.657-20140206.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.12.2023).
- Doğan, A. ve Göker, G. (2011) .Kamu Kurumlarında Bir Halkla İlişkiler Çalışması Olarak Vatandaş Memnuniyeti Ölçümü. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21 (2), 236-260.
- Ertekin, Y. (1995). *Halkla İlişkiler*, Ankara: TODAEİ Yayınları.
- Göktürk Yazıtları, <https://www.turkdiliedebiyati.net/orhun-kitabeleri-kokturk-yazitlari/?ysclid=lq9ntfcha3374982628>, (Erişim Tarihi: 17.12.2023).
- Kaya, (1991). *Kamu Yönetimi Araştırması (KAYA): Genel Rapor*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları; No: 238.
- Kazancı, M. (1995). *Kamuda ve Özel Sektörde Halkla İlişkiler*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Machiavelli, N. (1994). *Prens*. Çev: Nazım Güvenç, İstanbul: Anahtar Kitapları Yayınevi.
- Nizamü'l-Mülk. (2021). *Nizamü'l Mülk/Siyasetname*. Hasan Ali Yüce Klasikleri Dizisi CXIX. Çev: Mehmet Taha Ayar, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Pira, A. ve Demirtaş, E., Geçici, F., Kaya, H. (2005). Halkla İlişkilerin Evrimi: Grunig-Hunt Modellerine Üzerine Bir Çalışma. *Yeni Düşünceler*, 1 (1), 19-40.
- Resmi Gazete (2018). “Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Kapatıldı” <https://resmi.gazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709m3.htm>, (Erişim Tarihi: 19.12.2023).
- Summak, M. E. (2020). *Özel ve Kamu Kuruluşlarında Halkla İlişkiler*, Ankara: İksad Publishing House.
- Tanyıldızı, N.İ. ve Serttaş, A. (2013). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletlerinde Halkla İlişkilerin Tarihsel Gelişimi, *International Journal of Social Science*, (6), 567-584.
- Tengilimoğlu, D. ve Öztürk, Y. (2016). İşletmelerde Halkla İlişkiler: Tanıtım-İmaj Yönetimi-Kurumsal İtibar Yönetimi, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, R.A. (2018). “Halkla İlişkiler Modelleri, Kurum İçi ve Kurum Dışı Halkla İlişkiler”, *Halkla İlişkiler*, Ed. Aydın Ziya Özgür. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2713, 108-129.

Kaynakça

- Amerasinghe, C. F. (2005). *Principles of the Institutional Law of International Organizations*, Cambridge (UK): Cambridge University Press.
- Bartelson, J. (2000). The Concepts of Globalization, *International Sociology*, 15 (2), 180-196.
- Becerikli, S. Y. (2005). *Uluslararası Halkla İlişkiler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Botan, C. (1992). International Public Relations: Critique and Reformulation, *Public Relations Review*, 18 (2), 149-159.
- Biber, A. (2003). *Sivil Toplum Örgütlerinde Halkla İlişkiler*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Broom, G. M. ve Sha, B. L. (2013). *Cutlip and Centers Effective Public Relations* (11th ed.), Essex (UK): Pearson Education.
- Büyükoğan, (2022). “Kavramsal Açıdan Uluslararası Halkla İlişkiler”. *Uluslararası Halkla İlişkiler*, Ed. Birol Büyükoğan, Konya: Eğitim Yayınevi, 13-31.
- Yoonhyeung, C. & Glen T. C. (2005). Overcoming Ethnocentrism: The Role of Identity in Contingent Practice of International Public Relations, *Journal of Public Relations Research*, 17 (2), 171-189.
- Cowen, N. (2001). *Global History: A Short Overview*. Oxford (UK): Backwell Publishers.
- Culbertson, H. M. (2009). “Foreword”. *Global Public Relations: Spanning Borders, Spanning Cultures* (IX-XIV). Eds. Alan R. Freitag and Ashli Quesinberry Stokes, London and New York: Routledge.
- Cutlip, S. M., Center, A. H. and Broom, G. M. (2006). *Effective Public Relations* (9th Ed.), New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Çalışır, G. (2013). “Medya ve Etik”. *Bilim ve Ahlak*. Ed. Celalettin Vataoş, İstanbul: Açılım Kitapevi, 223-242.
- Değirmenci, F. (2018). “Uluslararası İlişkiler ve Uluslararası Halkla İlişkiler”. *Uluslararası Halkla İlişkiler*, Ed. Fatma Geçikli, Naci İspir, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, 193-214.
- Freitag, A. R. and Stokes, A. Q. (2009). *Global Public Relations: Spanning Borders, Spanning Cultures*, London and New York: Routledge.
- Forbes.com, (2015). “The Global 2000: 2023” <https://www.forbes.com/sites/hanktucker/2023/06/08/inside-the-global-2000-jpmorgan-is-again-the-worlds-largest-company-as-berkshire-hathaway-falls/?sh=37ac78876ce3>. (Erişim Tarihi: 27.11. 2023).
- Giddens, A. (1996). *The Consequences of Modernity*, Stanford: Stanford University Press.
- Gilboa, E. (2000). Mass Communication and Diplomacy: A Theoretical Framework. *Communication Theory*, 10 (3), 275–309.
- Globaljustice.org.uk, (2023). <https://www.globaljustice.org.uk/news/69-richest-100-entities-planet-are-corporations-not-governments-figures-show/>. (Erişim Tarihi: 27.11. 2023).
- Golan ve Yang, (2015). “Introduction: The Integrated Public Diplomacy Perspective”. *International Public Relations and Public Diplomacy*, Eds. Guy J. Golan et al., New York (USA): Peter Lang Publishing, 1-15.
- Grunig, J. E. (1993). Public Relations and International Affairs: Effects, Ethics, *Journal of International Affairs*, 47 (1), 137-162.
- Grunig, L. A., Grunig, J. E. and Dozier, D. M. (2002). *Excellent Public Relations And Effective Organizations, A Study of Communication Management in Three Countries*, New Jersey: Routledge.
- Grunig, J. E. (2009). Paradigms of Global Public Relations in An Age Of Digitalisation, *PRism*, 6 (2). http://praxis.massey.ac.nz/prism_on-line_journ.html. (Erişim Tarihi: 03.12. 2023).
- Güllüpunar, H. (2016). Uluslararası Halkla İlişkileri Etkileyen Faktörler: Ülke Profili. *Uluslararası Halkla İlişkiler*, Ed. Emel Tanyeri Mazıcı, Saarbrücken (De): Türkiye Alim Yayınları, 137-159.

- Hachten, W. A ve Scotton, J. F. (2016). *The World News PRism: Digital, Social and Interactive* (9th Edition), West Sussex (UK): Wiley Blackwell.
- Heiskanen, V. (2002). "Introduction". *The Legitimacy of International Organizations*, Eds. Jean-Marc Coicaud and Veijo Heiskanen, Tokyo, New York, Paris: United Nations University Press, 1-45.
- Held, D. and McGrew, A. (2003). "Understanding Globalisation". *The Global Transformations Reader. An Introduction to the Globalisation Debate*, Eds. David Held and Antony McGrew, Cambridge (UK): Polity Press. 1-51.
- IMF, (2023). World Economic Outlook Database: October 2023. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2023/October/download-entire-database>. (Erişim Tari hi: 27.11. 2023).
- International Telecommunication Union, (2023). Measuring Digital Development Facts and Figures 2023. https://www.itu.int/hub/publication/d-ind-ict_mdd-2023-1/. (Erişim Tari hi: 28.11. 2023).
- James, P. (2006). *Globalism, Nationalism, Tribalism*. London: SAGE Publications Ltd.
- Jiang, H. (2015). "Ethical Visions for Public Diplomacy as International Public Relations". *International Public Relations and Public Diplomacy*, Eds. Guy J. Golan et al., New York (USA): Peter Lang Publishing, 1-15.
- Kılıç, N. P. (2012). Türkiye’de Eğitim Alanında Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarının Halkla İlişkiler Faaliyetleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kim, J. R. (2015). "Application of Issues and Crisis Management to Public Diplomacy". *International Public Relations and Public Diplomacy*, Eds. Guy J. Golan vd., New York (USA): Peter Lang Publishing. 1-15.
- Keyman, E. F. (2013). "Küreselleşme ve Uluslararası İlişkiler". *Uluslararası İlişkilere Giriş*, Ed. E. Fuat Keyman ve Betül Yüce Dural, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 24-54.
- Kochhar ve Molleda, (2015). "The Evolving Links Between International Public Relations and Corporate Diplomacy". *International Public Relations and Public Diplomacy*, Eds. Guy J. Golan vd., New York (USA): Peter Lang Publishing. 51-73.
- Lee, S., and Hong, H. (2012). International Public Relations’ Influence On Media Coverage and Public perceptions of foreign countries. *Public Relations Review*, 38, 491– 493.
- Lehtonen, J. (2008). "Risks and Crises in Virtual Publicity – Can Publicity Crises Be Prevented by Public Relations in the Cyberspace?". *Public Relations Research: European and International Perspectives and Innovations*, Eds. Ansgar Zerfass, Betteke van Ruler, Krishnamurthy Sriramesh, Wiesbaden (De): GWV Fachverlage GmbH. 205-219.
- Lim, S.L. (2010). "Global Integration or Local Responsiveness? Multinational Corporation’s Public Relations Strategies and Cases". *International Media Communication in A Global Age*, Eds. G.J. Golan, T.J. Johnson, & W. Wanta, New York, NY: Routledge, 299–318.
- Mazıcı, (2016). "Kavramsal, Sektörel ve Mesleksi Açısından Uluslararası Halkla İlişkiler". *Uluslararası Halkla İlişkiler*, Ed. Emel Tanyeri Mazıcı, Saarbrücken (De): Türkiye Alim Yayınları, 137-159.
- McLuhan, M. (1964). *Understanding Media: the Extensions of Man*. London and New York: McGraw-Hill.
- Molleda, J. C. and Kochhar, S. (2014). "Global Strategic Communication". *The Routledge Handbook of Strategic Communication*, Eds. Derina Holtzhausen, Ansgar Zerfass, London (UK): Routledge, 561-571.
- Özkan, A. (2016). "Uluslararası Halkla İlişkiler ve Bir Halkla İlişkiler Etkinliği Olarak Kamu Diplomasisi". *Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler*, Ed. Barış Kılınç, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2-28.

- Öztürk, S. (2022). Uluslararası Halkla İlişkiler ve Ülke İtibarı. *Uluslararası Halkla İlişkiler*, Ed. Birol Büyükdogan, Konya: Eğitim Yayınevi, 13-31.
- PROVOKE Media, (2023). 2023 Agency Rankings. <https://www.provokemedia.com/long-reads/article/2023-agency-rankings-global-pr-industry-momentum-continues-with-9-growth>. (Erişim Tarihi: 03.12. 2023).
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, (2023). 30.06.2023 Tarihi İtibariyle Türkiye’de Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Firmalar Listesi. <https://www.sanayi.gov.tr/assets/doc/YSFFirmaListesi.xlsx>. (Erişim Tarihi: 26.11. 2023).
- Saran, M. ve Özden, Z. (2011). “Uluslararası Halkla İlişkiler”. *Küreselleşme Bağlamında Uluslararası İşletmeler: İletişim Perspektifinden İncelemeler*, Ed. Mine Saran, Ankara: Detay Yayıncılık, 67-89.
- Solmaz, B., Taştekin H., Yüksek, Ö., Akpınar, K. & Yaybakmaz E. (2017). Halkla ilişkiler Eğitiminde Uluslararasılaşmanın Önemi: İngiltere ve Türkiye Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (37), 273-288.
- Sönmezoglu, F.; Güneş, H. ve Keleşoğlu, E. (2013). *Uluslararası İlişkilere Giriş*, İstanbul: Der Yayınları.
- Sha, B. L. (2006): Cultural Identity in the Segmentation of Publics: An Emerging Theory of Intercultural Public Relations, *Journal of Public Relations Research*, 18 (1), 45-65.
- Signitzer, B. (2008). “Public Relations and Public Diplomacy: Some Conceptual Explorations”. *Public Relations Research: European and International Perspectives and Innovations*, Eds. Ansgar Zerfass, Betteke van Ruler, Krishnamurthy Sriramesh, Wiesbaden: GWV Fachverlage GmbH, 205-219.
- Sooyoung, C. and Cameron, G. T. (2010). “Netizens Unite!: Strategic Escalation of Conflict to Manage a Cultural Crisis”. *International Media Communication in a Global Age*, Eds. Guy J. Golan, Thomas J. Johnson, and Wayne Wanta, New York and Oxon: Routledge, 299-319.
- Sriramesh, K. and Vercic, D. (2007). Introduction to This Special Section: The Impact of Globalization on Public Relations. *Public Relations Review*, 33, 355–359.
- Sriramesh, K. (2008). “Globalization and Public Relations”. *Public Relations Research: European and International Perspectives and Innovations*, Eds. Ansgar Zerfass, Betteke van Ruler, Krishnamurthy Sriramesh, Wiesbaden: GWV Fachverlage GmbH, 409-427.
- Statista.com, (2018). KOF Globalization Index - 100 Most Globalized Countries 2017. <https://www.statista.com/statistics/268168/globalization-index-by-country/>. (Erişim Tarihi: 21.02. 2018).
- Statista, (2023). PR Industry Market Size Worldwide 2022-2027. <https://www.statista.com/statistics/645836/public-relations-pr-revenue/>. (Erişim Tarihi: 26.11. 2023).
- Steger, M. B. (2023). *Globalization: A Very Short Introduction* (sixth edition), Oxford (UK): University Press.
- Techreport.ngo, (2023). 25 Facts and Stats about NGOs Worldwide. <http://techreport.ngo/previous/2017/facts-and-stats-about-ngos-worldwide.html>. (Erişim Tarihi: 28.11. 2023).
- Tench, R. and Yeoman, L. (2017). *Exploring Public Relations: Global Strategic Communication* (4th Edition). Harlow (UK): Pearson Education Limited.
- TİKA, (2023). Hakkımızda. <https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>. (Erişim Tarihi: 28.11. 2023).
- Tkalac, A. and Pavicic, J. (2003). “Nongovernmental Organizations and International Public Relations”. *The Global Public Relations Handbook*, Eds. Krishnamurthy Sriramesh, Dejan Vercic, Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 478-490.
- TRT, (2023). Tarihçe. <https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce>. (Erişim Tarihi: 28.11. 2023).
- Tuncer, M. U. (2018). “Historical Dimension of International Public Relations”. *International Public Relations: Practices and Approaches*, Ed. M. Umut Tuncer, Berlin: Peter Lang, 11-29.

- Turner, E. A. L. (2010). Why Has the Number of International Non-Governmental Organizations Exploded since 1960?, *Clidynamics*, 1, 81–91.
- Türk, M. S. (2016). “Özel Kuruluşlarda Uluslararası Halkla İlişkiler”. *Uluslararası Halkla İlişkiler*, Ed. Emel Tanyeri Mazıcı, Saarbrücken (De): Türkiye Alim Yayınları, 137-159.
- UN, (2023). Chapter X: The Economic and Social Council (Articles 61-72). <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-10#:~:text=Article%2071,with%20matters%20within%20its%20competence.> (Erişim Tarihi: 02.12. 2023).
- Vercic, D. (2003). “Public Relations of Movers and Shakers: Transnational Corporations”. *The Global Public Relations Handbook*, Eds. Krishnamurthy Sriramesh, Dejan Vercic, Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 478-490.
- Vercic, D., Zeffass, A. and Wiesenberg, M. (2015). Global Public Relations And Communication Management: A European Perspective. *Public Relations Review*. 41, 785–793.
- Wakefield, R. (1997). International Public Relations: A Theoretical Approach To Excellence Based On A Worldwide Delphi Study. Dissertation Published by the University of Maryland-College Park.
- Wakefield, R. (2008). Theory of International Public Relations, the Internet, and Activism: A Personal Reflection, *Journal of Public Relations Research*, 20 (1), 138-157.
- Wilcox, D. L., Cameron, G. T. ve Reber, B. H. (2015). *Public Relations Strategies and Tactics* (11th Edition), Boston et al: Pearson Education Ltd.
- World Tourism Organisation, (2023). International Tourism Highlights 2023. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284424504>. (Erişim Tarihi: 28.11. 2023).
- WTO, (2023). International Trade Statistics. <https://stats.wto.org/?idSavedQuery=062b87c0-a3cf-4395-ac1b-4e9bbc327ba9>. (Erişim Tarihi: 27.11. 2023).
- Yıldırım, G. (2015). *Kültürel Diplomasi Ekseninde Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Zaharna, R.S. (2001). “In-awareness” Approach To International Public Relations, *Public Relations Review*, 27, 135–148.

Kaynakça

- Aydoğan, F. (2010). Kamusal Alan ve Gözetim Paradoksunda İnternet. *İkinci Medya Çağında İnternet*. Ed. F. Erdoğan, & A. Akyüz, İstanbul: Alfa Yayınları. 185-196.
- Allagui, I, Breslow, H. (2016). Social Media For Public Relations: Lessons From Four Effective Cases. *Public Relations Review*. (42), 20-30.
- Binark, M. (2007). Yeni Medya Çalışmaları. *Yeni Medya Çalışmaları*. Ed. M. Binark, Ankara: Dipnot Yayınları. 5-21.
- Budak, G., Budak G. (2014). *İmaj Mühendisliği Vizyonundan Halkla İlişkiler*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Castells, M. (2013). *İsyan ve Umut Ağları*. İstanbul: KU Yayınları.
- Fombrun, C. J. (1996). *Reputation: Realizing Value From The Corporate Image*. Bostan, USA: Harvard Business School Press.
- Gerbaudo, P. (2014). *Twitter ve Sokaklar*. İstanbul: Agora Yayınları.
- Holtz, S. (2002). *Public Relations on The Net*. (2nd Edition). New York. American Management Association.
- Manovich, L. (2002). *The Language of New Media*. Cambridge: The MIT Press.
- Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*. New York: Free Press.
- Elidor ve Boyner'den Genç Kadınlar için Bursa Dönüşen Koleksiyon. <https://www.unilever.com.tr/news/2022/elidor-x-boynerden-genc-kadnlar-icin-bursa-donusen-koleksiyon/>, (Erişim Tarihi: 25.11.2023).
- Elidor Türkiye Resmi X Profili. <https://twitter.com/ElidorTurkiye/status/1463458851391520771>, (Erişim Tarihi: 12.11.2023).
- İş Sanat Yeni Sergisini Metaverse'te Açıyor. <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/finans/is-sanat-yeni-sergisini-metaverse-te-aciyor/671983>, (Erişim Tarihi: 14.11.2023).
- Kadıbeşegil, S. (2006). *İtibar Yönetimi*. Mediacat Yay. İstanbul.
- Komili Zeytinyağı Resmi Instagram Profili. <https://www.instagram.com/komili.zeytinyagi/>, (Erişim Tarihi: 14.11.2023).
- Komili Son Ağaç Projesi. <https://www.komilizeytinyagi.com.tr/kusaklar-boyu-yasasin-diye-son-agac-projesi>, (Erişim Tarihi: 20.11.2023).
- Kovelanko, I., Meliakova, Y., Kalnytskyi, E., Nesterenko, K. (2023). Postpanopticon: Control and Media in the New Digital Reality. *Filosofija. Sociologija*. T. 34. NR. 3. pp. 219-227.
- Peltekoglu, F. B. (2012). *Halkla İlişkiler Nedir?*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Phillips, D., Young, P. (2009). *Online Public Relations: A Practical Guide to Developing an Online Strategy in the World of Social Media* (2nd ed.). London. K. Page Ltd.
- Schultz, F., Utz, S., Göritz, A. (2011). Is the medium the message? Perceptions of an Reactions to Crisis Communication via Twitter, Blogs and Traditional Media. *Public Relations Review*, 37(1).
- StandUp. <https://www.lorealparis.com.tr/stand-up-2022>, (Erişim Tarihi: 14.11.2023).
- StandUp with Eva Longoria and the 5D Method. <https://www.youtube.com/watch?v=6ZBTPTqlp44&t=3s>, (Erişim Tarihi: 20.11.2023).
- Starbucks Sürdürülebilirlik. <https://www.starbucks.com.tr/responsibility/sustainability#>, (Erişim Tarihi: 22.11.2023).
- Van Dijk, J. (2004). *The Sage Handebook of Media Studies*. (Ed. Downing, J.D., McQuail, P., Dasgupta, P.). Digital Media. Thousand Oaks. Sage Publication.

için de son derece önemli görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında finansal halkla ilişkilerin de halkla ilişkiler gibi hedef kitleyi ikna süreci olduğu; hakimiyet alanının geniş, görev ve sorumluluklarının ise oldukça fazla olduğu, yönetim süreçlerinin koordine edilemediği takdirde ise kurumların yok olma tehdidiyle karşılaşabileceği çıkarımı yapılabilmektedir.

Kaynakça

- Altındaş, Ş. Ö. (2008). *Finansal Tavsiyede Bulunanların Sorumluluğu Yeterlik Etüdü*, İstanbul: Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi Yayını.
- Angas, L. L. B. (1999). *Investment for Appreciation*, Great Britain: Prentice Hall.
- Argenti, P. A. (2006). Communication and Business Value: Measuring the Link, *The Journal of Business Strategy*, Boston, 27 (6), 29-40.
- Bagdikian, B. (2004). *The New Media Monopoly*, Boston: Beacon Press.
- Baker, C. E. (2007). *Media Concentration and Democracy: Why Ownership Matters*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Baskin, O. W. Aronoff, C. E. and Lattimore, D. (1997). *Public Relations: The Profession and the Practice* (4th ed.), Boston, MA: McGraw-Hill.
- Bilir, H. (2009). Makroekonomik Değişkenlerin Hisse Senedi Fiyatları Üzerindeki Etkisi ve İMKB Uygulaması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Bowman, P., & Bing, R. (Eds.). (2014). *Financial Public Relations*. E-Book: Butterworth-Heinemann.
- Bushee, B. J. and Miller, G. S. (2012). Investor Relations, Firm Visibility, and Investor Following, *The Accounting Review*, 87 (3), 867-897.
- Bülbül, A. Rıdvan (2004). *Halkla İlişkiler*, Ankara: Nobel.
- Campbell-Kelly, M. (1992). Large-Scale Data Processing in The Prudential, 1850–1930, *Accounting, Business & Financial History*, 2 (2), 117-140.
- Chaudhry, A. S. and Alansari, H. (2013). Use of Electronic and Digital Information by Investment Professionals in Kuwait, *Emerald Group Publishing Limited Library Review*, 62 (3), 157-176.
- Cutlip, S. M., Center, A. H. and Broom, G. M. (1994). *Effective Public Relations*, New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Çalışır, G. ve Akyol, H. (2016). Afad'ın Kurumsal İtibarı Üzerine Bir Araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi-E-Gifder*, 4 (1), 478-504.
- Davis, Anthony, (2006). *Halkla İlişkilerin ABC'si*, Çev. Ümit Şendilek. İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri A.Ş.
- Deller, D., Stubenrath M. and Weber C., (1999). A Survey on the Use of the Internet for Investor Relations in the USA, the UK and Germany, *The European Accounting Review*, 8 (2), 351–364.
- DeSanto B. and Bradin D. (2011). “Financial Public Relations”, *Public Relations: A Managerial Perspective*, Eds. D. Moss and B DeSanto, London: Sage Publishing, 243-264.
- Doorley J. and Garcia H. F. (2015). *Reputation Management: The Key to Successful Public Relations and Corporate Communication*, New York: Routledge.
- Dotson E. (2004). *Using Social Media in the B2B Context*. Charlottesville: Darden Business Publishing.
- Erdoğan, İ. (2014). *Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler*, Ankara: Erk Yayınları.
- Fawkes, J. (2001). “What is Public Relations”, *The Public Relations Handbook*, Ed. Alison Theaker, London: Routledge Taylor & Francis Group, 3-12.

- Geçikli, F. (2008). *Halkla İlişkiler ve İletişim*, İstanbul: Beta Yayınları.
- Geray, H. (2003). *İletişim ve Teknoloji: Uluslararası Birikim Düzeninde Yeni Medya Politikaları*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Grunig, J. E. and Hunt, T. T. (1984). *Managing Public Relations*. Belmont (USA): Thomson, Wadsworth.
- Gürsakal, S. (2007). Hisse Senedi ve Döviz Piyasası Risklerinin Riske Maruz Değer Yöntemi ile Karşılaştırılması, *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26 (2), 61-76.
- Hoffmann, C. P., Tietz, S. and Hammann, K. (2018). Investor Relations—A Systematic Literature Review. *Corporate Communications: An International Journal*, 23 (3), 294-311.
- Jackson, P. and Center, A. H. (1995). *Public Relations Practices Managerial Case Studies and Problems*, New Jersey: Prentice Hall, Englewood Cliffs.
- Johnston, J. and Zawawi, C. (2014). “An Overview of Public Relations”. *Public Relations: Theory and Practice*, Eds. J. Johnston and M. Sheenan, Australia: Allen&Unwin, 3-19.
- Kalender, A. ve Fidan, M. (2008). *Halkla İlişkiler*, Konya: Tablet Yayınları.
- Keeley, Clarke (2006). “Finansal Halkla İlişkilere Giriş”, *Halkla İlişkilerin El Kitabı*, Derleyen: Alison Theaker, İstanbul: Mediacat Yayınları.
- Kelly, K. (1992). Fund Raising: Functional Element in Public Relations Education. *Journalism Educator*, 47 (2), 19-25.
- Koçyiğit, M. ve Salur, M. N. (2014). Stratejik Kurumsal İletişim Aracı Olarak Finansal Halkla İlişkiler: BİST’te Bir Uygulama, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 241-250.
- Kuperman, J. C., Athavale M. and Eisner A. (2003). Financial Analysts in the Media: Evolving Roles and Recent Trends, *American Business Review*, 21 (2), 74-80.
- Laskin A (2010). *Managing Investor Relations: Strategies for Effective Communication*, Ed. D. D. DuFrene, New York: Business Expert Press.
- Liu, J. N. and Kwong, R. W. (2007). Automatic Extraction and Identification of Chart Patterns Towards Financial Forecast, *Applied Soft Computing*, 7 (4), 1197-1208.
- Lujiza, B. (2012). The Role of Social Media in Enhancing Investor Relations in South Africa. MBA Dissertation: University of Pretoria.
- Marconi, Joe (2004). *Public Relations-the Complete Guide*, Thomson/South Western: Racom Communications.
- Martinez, A. L. (2010). Analysts’ Recommendations and Stock Performance: An Empirical Study of Brazilian Public Companies, *ASAA - Advances in Scientific and Applied Accounting*, 3 (1), 90-108.
- Michaely, R. and Womack, K. L. (1999). Conflict of Interest and the Credibility of Underwriter Analyst Recommendations. *The Review of Financial Studies*, 12 (4), 653-686.
- Murdock, G. (1980). “Class, Power and the Press: Problem of Conceptualisation and Evidence”, *The Sociology of Journalism, and the Press*, Der. H. Christion, London: GBJH Brookers (Printers) Ltd, 37-60.
- Okay, A. ve Okay, A. (2002). *Halkla İlişkiler Kavram, Strateji ve Uygulamaları*, İstanbul: Der Yayınları.
- Öngören Y. (2011). *Kurumsal İletişim Perspektifinde Finansal İletişim*, İstanbul.
- Özdemir, İ. (2012). Bankacılıkta Halkla İlişkiler ve Müşteri İlişkileri, *Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*, 1 (3), 4-15.
- Petersen, B. K. and Martin, H. J. (1996). CEO Perceptions of Investor Relations as a Public Relations Function: An Exploratory Study, *Journal of Public Relations Research*, 8, 173-209.
- Poulantzas, N. (1969). The Problem of Capitalist State, *New Left Review*, 58, 69-78.

- Richeri, G. (2011). "The Media Amid Enterprises, the Public, and the State: New Challengers for Research", *The Handbook of Political Economy of Communications*, Der. Janet Wasko, Graham Murdock and Helena Sousa, Oxford: Blackwell Publishing, 129-199.
- Sabuncuoğlu, Z. (2001). *İşletmelerde Halkla İlişkiler*, 5. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Saymer, İ. (2008). *Sanal Ortamda Halkla İlişkiler*, İstanbul: Beta Yayınları
- Seitel, F. P. (1992). *The Practice of Public Relations*, Columbus, Ohio: Charles E.
- Seitel, F. P. (2004). *The Practice of Public Relations*, New Jersey: Pearson Perntice Hall.
- Silver, D. (2005). Creating Transparency For Public Companies: The Convergence of PR and IR in The Post-Sarbanes-Oxley Marketplace, *Public Relations Strategist*, 11 (1), 14-17.
- Süllü, Z. (2013). Finansal Halkla İlişkiler Sürecinde Risk Yönetimi ve Risk İletişiminin Kullanımı, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (19), 154-169.
- Süllü, Z. (2019). Finansal Kuruluşların Sosyal Sorumluluk Faaliyetlerinde Sosyal Medya Kullanımı: Akbank, Garanti BBVA ve Türkiye İş Bankası AŞ Örneği. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İnif E-Dergi)*, 4 (2), 250-269.
- Swann P. (2014). *Cases in Public Relations Management: The Rise of Social Media and Activism*, New York: Routledge.
- Şahin, Ö. G. D. Y. (2022). "Finansal Analistler, Finansal Piyasalardaki İşlevleri ve Önemi", *Güncel Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Çalışmaları*, Ed. Ali Kahramanoğlu, Ekitap: Efe Akademi Yayınları, 65-83.
- Temizel, F. ve Coşkun İ. O. (2010). Finansal Piyasalar İle Etkin Bir İletişim ve Geliştirilmiş Şeffaflık Aracı Olarak Yatırımcı İlişkileri, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi*, 12 (2), 93-94.
- Temizel, F. Sarıkaya, M. ve Bayram, F. (2010). Yatırımcı İlişkileri Yönetiminde İletişim ve Bilgi Teknolojilerinin Rolü: İMKB 50 Endeksi Uygulaması, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24 (2), 1-20.
- Tosun, N. (2004). Financial Value and Public Relations, *Corporate Communications, An International Journal*, 9 (3), 202-208.
- Uğurlu, F. ve Yeşil, S. (2020). Halkla İlişkiler Uygulamalarında Kullanılan Modellerin Hofstede'in Kültür Boyutları ile İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 5 (1), 39-55.
- Ural, E. (2005). *Çok Kültürlü Ortamlarda Halkla İlişkiler; Çok Kültürlü Ortamlarda Halkla İlişkiler, Kurumsal İletişim ve Yönetim*, İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları.
- White, C. ve Raman, N. (1999). The World Wide Web as a Public Relations Medium: The Use of Research, Planning, and Evaluation in Web Site Development, *Public Relations Review*, 25 (4), 405-419.
- Yalım, F. Bir Finansal Halkla İlişkiler Aracı Olarak Yıllık Faaliyet Raporları: Borsa İstanbul'da İşlem Gören Ulaştırma Sektör Şirketleri Üzerinden Bir İnceleme., *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6 (2), 1128-1154.
- Yatkın, A. (2003). *Halkla İlişkiler ve İletişim*. 1. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yurduğül, Y. ve Zinderen, İ. E. (2012). Yeni Medyada Haber Dili: Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Haberciliği Karşılaştırması, *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 2 (3), 81-91.

Açlık ve Beslenme Güvencesi, Sağlık ve İyi Yaşam, Nitelikli Eğitim, Cinsiyet Eşitliği, Temiz Su ve Hijyen, Uygun ve Temiz Enerji, İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme, Sürdürülebilir Sanayi, Yenilikçilik ve Altyapı, Eşitsizlikleri Azaltma, Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar, Sorumlu Tüketim ve Üretim, İklim Eylemi, Denizlerin ve Okyanusların Korunması, Kara Ekosistemlerinin Korunması, Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar, Ortaklıklar) ulaşmak için sadece devletlerden değil özel işletmelerden ve kurumlardan da bir beklenti içerisindeyiz. Bu yüzden de işletme ve kurumlar kurumsal sosyal sorumluluk ilkesi gereğince çevreye ve duyarlı hareketli olmak zorundadırlar. İşletme ve kurumların bunu sağlayacağı yegane unsur ise gerçekleştirecekleri halkla ilişkiler kampanyalarıdır. Halkla ilişkiler kampanyaları sayesinde işletme ve kurumlar halkın gözünde itibarlarını artırır ve imajlarını güçlendirirler.

Başarılı bir halkla ilişkiler kampanyasının temeli bilinenin aksine yaratıcılığa ve stratejiye değil bilimsel araştırmaya dayanır. Yaratıcılık ve strateji kampanyanın etkinlik ve iletişim çalışmalarında önemli bir unsurdur ancak bilimsel araştırma kampanyanın temelini oluşturur. Araştırmanın doğru ve bilimsel bir şekilde gerçekleştirildiği bir kampanyada sorun saptama, durum analizi, hedef kitle, nihai hedefler vb. daha doğru bir şekilde gerçekleştirilir. Bilimsel araştırma kampanyada yaratıcılığın ve doğru bir stratejinin ortaya konmasında da önemli bir rol oynar.

Kaynakça

- Başok, N.B. (2013). *Halkla İlişkiler Kampanyaları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları
- Başok, N.B. ve Coşkun, G. (2008). *Teoriden Pratiğe Halkla İlişkiler Projeleri: Ödüllü Örnek Uygulamalar*, Ankara: Nobel.
- Coşkun, G. (2010). *Kurumsal Pazarlama ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk*, Ankara: Nobel.
- Cutlip S. M., Center, A.H. and Broom, G. N. (2000). *Effective Public Relations*, New Jersey: Prentice-Hall.
- Göksel, A.B. (2010). *Stratejik Halkla İlişkiler Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Hallahan, K. (2013). *Communication Technologies*. In R. L. Heath (Ed.), *Encyclopedia of Public Relations* (153-158). Los Angeles: Sage.
- Jefkins, F. (1992). *Public Relations*, Fourth Edition, London: Pitman.
- Kılınc, Ö. (2019). *Halkla İlişkiler Kampanyalarında Ödüller: IPRA Altın Küre Ödülleri Üzerine Bir Analiz*. İletişim Kuram Ve Araştırma Dergisi, 2019(48), 478-495.
- Kotler, P. ve Lee, N (2006). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk*, Çev: Sibel Kaçamak, İstanbul: Kapital Medya Hizmetleri A. Ş.
- Peltekoglu, F.B. (1998). *Halkla İlişkiler Nedir?* İstanbul: Beta Yayınları.
- Smith, R. D. (2017). *Strategic Planning for Public Relations*. New York: Routledge.
- Ural, E. G. (2006). *Stratejik Halkla İlişkiler Uygulamaları*, İstanbul: Birsan Yayınevi.

HİNT-ARAP ETKİLEŞİMİNİN
DİLSEL BOYUTU
HİNTÇENİN ARAPÇA SÖZVARLIĞI

DOÇ. DR. DERYA ADALAR SUBAŞI
DOÇ. DR. ESRA BÜYÜKBAHÇECİ

EĞİTİM
yayınevi

HİNT-ARAP ETKİLEŞİMİNİN DİLSEL BOYUTU HİNTÇENİN ARAPÇA SÖZVARLIĞI

Doç. Dr. Derya Adalar Subaşı, Doç. Dr. Esra Büyükbahçeci

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayinevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-46-1

1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

HİNT-ARAP ETKİLEŞİMİNİN DİLSEL BOYUTU

HİNTÇENİN ARAPÇA SÖZVARLIĞI

Doç. Dr. Derya Adalar Subaşı, Doç. Dr. Esra Büyükbahçeci

VI+124 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6613-46-1

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayinevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayinevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitabınız

KAYNAKÇA

- “Arabiyye ve’l-lugati’l-Hindiyye, el-Adedu’l-Evvel (Yenâyır-Mârs).
- Alp, M. (2011). *Farklı İki Açıdan Arapça: Fusha ve Avamca*. Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD), 11(2), 87-110.
- Aydın, M. (2018). *Arap Dili*. İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 4(1), 1-18.
- Birinci, A. (2022). “*Cahiliyye Dönemi ve Öncesi Araplar ile Arapça ve Lehçeleri Üzerinde Bir İnceleme: İslamiyet’in Doğuşuna Kadar Olan Dönem*”. Nüsha Dergisi 22(55), 43-72.
- Kaya, Korhan (2005). *Hindistan’da Diller*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keruş, Hizye (2019). *Dirâsât ve Makâlât*, El-Muteşâbihu’l-lafzî beyne’l-Lugati’l-
- Kidambi, Sithalakshmi & Kaya, Korhan (2013). *Hindi-Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kutlutürk, Cemil (2018). “*Müslüman Türklerin Hint Dili ve Literatürüne Katkısı: HintSufî Metinleri*”. Bilig – Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi 87: 33-58.
- Nemr, Abdulmenam (1981), *Târîhu’l-İslâm fi’l-Hind*, Lübnan.
- Rupert Snell (2010a). *Essential Hindî Dictionary*, UK: McGraw-Hill Companies.
- Rupert Snell (2010b). *Hindî Dictionary*. UK: McGraw-Hill Companies.
- Ryding, K.C. (2005). *A Reference Grammar of Modern Standart Arabic*. Cambridge University Press, New York.
- Şehristânî, M.A (1992). *el-Milel ve’n-Nihal*, (Tahkik: Ahmed Fehmî Muhammed), Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut.
- Şen, A., Akdağ, S. “*Dilbilimsel Tipoloji ve Arapçanın Dünya Dilleri Arasındaki Yeri*” Şarkiyat Mecmuası, no. 42 (Nisan 2023), 35-52.

GELENEKSEL VE GÜNCEL
PSİKOLOJİK
DANIŞMA KURAMLARI

Editörler

Prof. Dr. Bünyamin Ateş

Doç. Dr. Mehmet Enes Sağar

EĞİTİM
yayınevi

GELENEKSEL VE GÜNCEL PSİKOLOJİK DANIŞMA KURAMLARI

Editörler: Prof. Dr. Bünyamin Ateş, Doç. Dr. Mehmet Enes Sağar

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-18-9

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

GELENEKSEL VE GÜNCEL PSİKOLOJİK DANIŞMA KURAMLARI

Editörler: Prof. Dr. Bünyamin Ateş, Doç. Dr. Mehmet Enes Sağar

XII+368 s., 160x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-6658-18-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانیک yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
www.kitapmatik.com.tr

KAYNAKLAR

- Ateş, B. (2022). *Çözüm odaklı kısa süreli psikolojik danışma* (Kuram ve Uygulama) (7. Basım). Ankara: Vizetek Yayıncılık.
- Barker, P. (1998). Solution-focused therapies. *Nursing Times*, 94(19), 6-53.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bolderston, H. (2013). *Acceptance and commitment therapy: Cognitive fusion and personality functioning*. (Doctoral Dissertation) University of Southampton, Faculty of Social and Human Sciences, School of Psychology.
- Bowen, M. (1976). *Theory in the practice of psychotherapy*. In P. J. Geurin Jr. (Ed.), *Family therapy: Theory and practice*. New York: Gardner Press.
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. New York: Jason Aronson.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol 1. Attachment*. Basic Books.
- Comstock, D. L., Hammer, T. R., Strentzsch, J., Cannon, K., Parsons, J., & II, G. S. (2008). Relational-cultural theory: A framework for bridging relational, multicultural, and social justice competencies. *Journal of Counseling & Development*, 86(3), 279-287.
- Chance, P. (2014). *Learning and behavior*. (7th ed.). Belmont: Wadsworth, Cengage Learning.
- De Jong, P. & Berg, I. K. (1998). *Interviewing for solutions*. Brooks/ Cole.
- De Shazer, S. & Berg I. K. (1997). 'What works?' Remarks on research aspects of solution-focused brief therapy. *Journal of Family Therapy*, 19, 121-124. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.00043>.
- De Shazer, S. (1985). *Keys to solution in brief therapy*. W.W. Norton & Company Inc.
- Eifert, G. H. ve Forsyth, J. P. (2005). *Acceptance and commitment therapy for anxiety disorders*. Oakland, CA: New Harbinger Publications.
- Elliott, R., & Greenberg, L. S. (2007). The essence of process- experiential emotion focused therapy, *American Journal of Psychotherapy*, 61(3), 241-254.
- Frank, M. L. B. (2016). Existential theory. D. Capuzzi & M. D. Stauffer (Ed.). *Counseling and psychotherapy: Theories and interventions* (pp.147-168). (6th ed.). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Gladding, S. T. (2013). *Psikolojik danışma*. (6. Baskı). (Çev. Ed. N. Voltan Acar; Çev. T. Sarı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Granato, H. F., Sewart, A. R., Vinograd, M., & McFarr, L. (2021). *Dialectical behavior therapy*. In A.Wenzel (Ed.), *Handbook of cognitive behavioral therapy: Overview and approaches*. American Psychological Association (pp. 539-565).
- Greenberg, L. S. (2010). Emotion-focused therapy: An overview. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4 (33), 1-12.
- Greenberg, L. S. (2012). *Emotion-focused therapy* (1. Baskı) (Kızıлтаş, S., Çev.). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Haley, M., Golden, S. H. & Nate, R. D. (2016). Gestalt theory. D. Capuzzi & M. D. Stauffer (Ed.). *Counseling and psychotherapy: Theories and interventions* (pp.195-226). (6th ed.). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Harris, R. (2016). *Kabul ve kararlılık terapisi. ACT'i kolay öğrenmek: ilkeler ve ötesi için hızlı bir başlangıç*. H T. Karatepe ve K. Fatih Yavuz (Çev. Ed.). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Hazler, R. J. (2016). Person-centered theory. D. Capuzzi & M. D. Stauffer (Ed.). *Counseling and psychotherapy: Theories and interventions* (pp.169-193). (6th ed.). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Işık-Terzi, Ş., & Ergüner-Tekinalp, B. (2013). *Psikolojik danışmada güncel kuramlar*. Pegem Akademi.

- İzginan, S. (2014). Kabullenme ve kararlılık terapisi. A. N. Canel (Ed.). *Terapide Yeni Ufuklar: Modern, Postmodern ve Kısa Terapiler* içinde (s. 97-115). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Johnson, A. L. (2016). Psychoanalytic theory. D. Capuzzi & M. D. Stauffer (Ed.). *Counseling and psychotherapy: Theories and interventions* (pp.73-96). (6th ed.). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Jordan J. V. (2010). *Relational-cultural therapy*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Koffmann, A. & Walters. M. G. (2014). *Introduction to psychological theories and psychotherapy*. New York: Oxford University Press.
- Kottler, J. A. & Montgomery, M. J. (2011). *Theories of counseling and therapy: An experiential approach*. (2th ed.). California: SAGE Publications, Inc.
- Lethem, J. (2002). Brief solution focused therapy. *Child and Adolescent Mental Health*, 7(4), 189-192. <https://doi.org/10.1111/1475-3588.00033>.
- Linehan, M. M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford Publications.
- Miller, J.B. (1976). *Toward a new psychology of women*. Boston: Beacon Press
- Minuchin, S. (1974). *Families & family therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Minuchin, S. (2012). A brief history of structural/strategic models. *Family Therapy Review: Contrasting Contemporary Models*, 83.
- Minuchin, S., & Colapinto, J. (1998). *Working with families of the poor*. New York: Guilford.
- Minuchin, S., Lee, W.Y., & Simon, G.M. (2006). *Mastering family therapy*. 2th edition, New Jersey: John Wiley & Sons Inc
- Murdock, N. L. (2012). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (Çev. F. Akkoyun). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Murphy, J. J. (1997). *Solution-focused counseling in middle and high schools*. American Counseling Association.
- Ögel, K. (2015). *Farkındalık (ayırısama) ve kabullenme temelli terapiler*. HYB Yayıncılık.
- Pollak, S. M., Pedulla, T., & Siegel, R. (2021). *Mindfulness: Farkındalık temelli psikoterapi becerileri*. S. Gürdoğan ve R. Bilge Uzun, (Çev.), Apamer Psikoloji Yayınları.
- Pritchard, A. (2009). *Ways of learning: Learning theories and learning styles in the classroom*. (2th ed.). New York: Routledge.
- Santrock, J. W. (2011). *Educational psychology*. (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Satir, V., Stachowiak, J., & Taschman, H. A. (1994). *Helping families to change*. Jason Aronson, Incorporated.
- Segal, Z., Williams, M., & Teasdale, J. (2018). *Mindfulness-based cognitive therapy for depression*. Guilford publications.
- Seligman, L. & Reichenberg, L. W. (2010). *Theories of counseling and psychotherapy: Systems, strategies, and skills*. (3th ed.). New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Sharf, R. S. (2012). *Theories of psychotherapy and counseling: Concepts and cases*. (5th ed.). Belmont: Cengage Learning.
- Sommers-Flanagan, J. & Sommers-Flanagan, R. (2015). *Counseling and psychotherapy theories in context and practice: Skills, strategies, and techniques*. (2th ed.). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Tanacioğlu-Aydın, B. (2022). 3. kuşak bilişsel davranışçı terapiler. Ş. Baştemur & M.A. Kurşuncu (Ed.) *Psikolojik danışmada güncel yaklaşımlar* (ss. 55-96), Nobel Yayıncılık.
- Teasdale, J. D. (2004). Mindfulness-based cognitive therapy. J. Yiend (Ed.) *Cognition, emotion and psychopathology: Theoretical, empirical and clinical directions*, (pp. 270-289), Cambridge University Press.

- Vernon, A. (2016). Rational emotive behavior therapy. D. Capuzzi & M. D. Stauffer (Ed.). *Counseling and psychotherapy: Theories and interventions* (pp.283-309). (6th ed.). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Walker, M. (2005). *Critical thinking: Challenging developmental myths, stigmas and stereotypes*. In D. Comstock (Ed.), *Diversity and development: Critical contexts that shape our lives and relationships* (pp. 47–66). Belmont, CA: Thomson, Brooks/Cole
- Wheeler, G. & Axelsson, L. (2015). *Gestalt therapy*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Whitaker, C. A., & Bumberry, W. M. (2005). *Dancing With The Family:A symbolic-experiential approach*. USA: Brunner/Mazel.
- Whitaker, C. A., & Keith, D. V. (1981). Symbolic-experiential family therapy. *Handbook of family therapy, 1*, 187-225.
- Williams, J. M. G., & Kuyken, W. (2012). Mindfulness-based cognitive therapy: A promising new approach to preventing depressive relapse. *The British Journal of Psychiatry, 200*(5), 359-360.
- Wubbolding, R. E. (2016). Reality therapy/Choice theory. D. Capuzzi & M. D. Stauffer (Ed.). *Counseling and psychotherapy: Theories and interventions* (pp.311-338). (6th ed.). Alexandria, VA: American Counseling Association.

KAYNAKÇA

- Altman, N. (2012). Psychoanalytic therapy. In J. Frew & M. D. Spiegler (Eds.), *Contemporary psychotherapies for a diverse world* (pp. 39-86). Routledge.
- Ateş, B. (2022). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma (Kuram ve Uygulama)* (7. Baskı), Vizetek Yayıncılık.
- Ateş, B. (2023). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, B. Ateş (Ed.) *Geleneksel ve Post-Modern Psikolojik Danışma Kuramları*, İçinde (s.239-281) Vizetek Yayıncılık.
- Bateman, A., & Holmes, J. (2001). *Introduction to psychoanalysis: Contemporary theory and practice*. Routledge.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çeviren). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Curtis, R. C., & Hirsch, I. (2011). Relational psychoanalytic psychotherapy. In S. B. Messer & A. S. Gurman (Eds.), *Essential psychotherapies* (pp. 72–104). New York, NY: The Guilford Press.
- Fairbairn, W. R. D. (1954). *An object relations theory of the personality*. New York: Basic Books.
- Freud, S. (1900). *The interpretation of dreams*. London: Hogarth.
- Freud, S. (1920/1935). *A general introduction to psycho-analysis* (J. Riviere, Trans.). Garden City, NY: Garden City Publishing Company.
- Freud, S. (1995). *Five lectures on psycho-analysis*. Penguin Books.
- Greenberg, J. R., & Mitchell, S. A. (1983). *Object relations in psychoanalytic theory*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Jones, S. L., Watson, R., & Butman, R. E. (2011). Classical psychoanalysis. In S. L. Jones, & R. E. Butman (Eds.), *Modern psychotherapies*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press.
- Jung, C. G. (1961). *Memories, dreams, reflections*. New York: Vintage.
- Jung, C. G. (1966). Two essays on analytical psychology. In *Collected works of C. G. Jung* (R. F. C. Hall, Trans.) (Vol. 7, 2nd ed.). Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Lemma, A. (2015). *Introduction to the practice of psychoanalytic psychotherapy*. John Wiley & Sons.
- Luborsky, E. B., O'Reilly-Landry, M., & Arlow, J. A. (2008). Psychoanalysis. In R. J. Corsini, & D. E. Wedding (Eds.), *Current psychotherapies* (pp. 15-62). Thomson Brooks/Cole.
- Milton, J., Polmear, C., & Fabricius, J. (2011). *A short introduction to psychoanalysis*. Sage.
- Rennison, N. (2001). *Freud & psychoanalysis*. Harpenden, Great Britain: Pocket Essentials.
- Smith, D. L. (1999). *Approaching psychoanalysis: An introductory course*. London: Karnac Books.
- Wolitzky, D. L. (2011). Contemporary Freudian psychoanalytic psychotherapy. In S. B. Messer & A. S. Gurman (Eds.), *Essential psychotherapies* (pp. 33–72). New York, NY: The Guilford Press.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (1954). *Understanding human nature*. (W.B. Wolfe, Çev.). Greenwich: Fawcett Publications.
- Adler, A. (1956). *The individual psychology of Adler: A systematic presentation in selections from his writings*. (Ed: H. L. Ansbacher ve R. R. Ansbacher), 126-154. New York: Harper Torch books.
- Adler, A. (1982). The fundamental views of Individual Psychology. *Journal of Individual Psychology*, 38(1), 3-6.
- Adler, A. (1991). The progress of mankind. *Individual Psychology*, 47(1), 17-21.
- Adler, A. (1996). The structure of neurosis. *Individual Psychology*, 52(4), 351-362.
- Adler, A. (2004). *Yaşamın anlam ve amacı*. F.T. Verlag (Ed.). K. Şipal (Çev.). Ankara: Say Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1985).
- Adler, A. (2008). *Nevroz sorunları*. H.L. Ansbacher (Ed.). A. Kılıçlıoğlu (Çev.). Ankara: Say Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1964.)
- Adler, A. (2009a). *Bireysel Psikoloji*. A. Kılıçlıoğlu (Çev.). Ankara: Say Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1918).
- Ansbacher, H. L. & Ansbacher, R. R. (Eds.). (1964). *Individual Psychology of Alfred Adler*. New York: Harper Torch book.
- Ansbacher, H. L. (1982). Adler's views on the unconscious. *Individual Psychology*, 38(1), 32-41.
- Ateş, B. (2023). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, B. Ateş (Ed.) *Geleneksel ve Post-Modern Psikolojik Danışma Kuramları*, İçinde (s.239-281) Vizetek Yayıncılık.
- Aubry, W. E. (1974). *Life style assessment: So what?* ERIC Database. Ed: 106694. Cg: 009750. Ulaşılma tarihi: 14.09.2023
- Bettner, B. L. (2006). *The "creative force:" How children create their personalities*. Media, PA: Conexions Press.
- Carich, M.S. (1997). *Variations of the 'as if technique*. In J. Carlson & S. Slavik (Eds.), *Techniques in Adlerian Psychology* (pp. 153-160). Washington, DC: Accelerated Development.
- Carlson, J. D. & Robey, P. A. (2011). An integrative Adlerian approach to family counseling. *The Journal of Individual Psychology*, 67(3), 232-244.
- Cheston, S. E. (2000). Spirituality of encouragement. *Individual Psychology*, 6(3), 296-304.
- Corey, G. (1996). *Theory and practice of counseling approach*. New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Corey, G. (2009). *Theories and practices of counseling and psychotherapy*. Belmont, CA: Thomson Brooks/Cole.
- Dinkmeyer, D. C. & Sperry, L. (2000). *Counseling and psychotherapy: An integrated, individual psychology approach*. Upper Sadle River, NJ: Merrill/Prentice Hall
- Dinkmeyer, D. C., Dinkmeyer, D. C., Jr., & Sperry, L. (1987). *Adlerian counselling and psychotherapy* (2nd ed.). Columbus, OH: Merrill
- Dreikurs, R. (1967). *Psychodynamics, psychotherapy, and counseling*. Chicago: Alfred Adler Institute.
- Dreikurs, R. (1997). Holistic medicine. *Individual Psychology*, 53(2), 127-205.
- Elliott, R., Greenberg, L.S., & Lieter, G. (2004). *Research on experiential psychotherapies*. (Ed.: M.J. Lambert), Bergin and Garfield's Handbook of Psychotherapy and Behaviour Change (493-539). New York: Wiley
- Lau, P. S. Y. (1994). My counseling position: An Adlerian approach. *Asian Journal of Counseling*, 3(1), 57-71.
- Lingg, M., & Kottman, T. (1991). Changing mistaken beliefs through visualization of early recollections. *Individual Psychology*, 47(2), 255-260.

- McClain, M. P. (2005). *Assessing the relationship between encouragement and social interest: An Adlerian perspective*. [Unpublished Doctoral Thesis]. Iowa State University, Human Development and Family Studies, Iowa.
- Milliren, A., Clemmer, F., & Wingett, W. (2006). Supervision: In the style of Alfred Adler. *Journal of Individual Psychology*, 62(2), 89-105
- Mosak, H. H. & Maniacci, M. P. (2008). *Adlerian psychotherapy*. In R. J. Corsini (ed.). *Current Psychotherapies*. Itasca, Ill.: F. E. Peacock
- Mosak, H. H. (1972). Life style assessment: A demonstration based on family constellation. *Journal of Individual Psychology*, 28, 232 – 247.
- Mosak, H. H. (1985). Interrupting a depression: The pushbutton technique. *Individual Psychology: Journal of Adlerian Theory, Research & Practice*, 41(2), 210–214.
- Mosak, H. H. (1989). *Adlerian psychotherapy*. In R. J. Corsini & D. Wedding (Eds.), *Current psychotherapies* (pp. 65–116). F E Peacock Publishers.
- Mosak, H. H. (2005). *Adlerian psychotherapy*. In R. J. Corsini & D. Wedding (Eds.), *Current psychotherapies* (pp. 52–95). Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Mosak, H. H., & Maniacci, M. (1999). *A primer of Adlerian psychology: Theanalytic-behavioral-cognitive psychology of Alfred Adler*. Philadelphia: Accelerated Development/Taylor and Francis.
- Murdock, N. L. (2012). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları: Olgu sunumu yaklaşımıyla*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Patterson, E. L. & Welfel, R. E. (2005). *The counseling process: A multi theoretical integrative approach*. USA: Brooks/Cole
- Sağar, M.E. (2022). Çocuk psikolojisi, ruh sağlığı ve temel kavramlar. B. ATEŞ (Ed.). *Çocuk Psikolojisi* (ss.1-14). Vizetek Yayınları, Ankara-Türkiye.
- Sherman, R. & Dinkmeyer, D. (1987). *Systems of family therapy: An Adlerian integration*. Philadelphia: Brunner/Mazel.
- Shulman, B. H. (1962). The family constellation in personality diagnosis. *Journal of Individual Psychology*, 18(1), 35-47.
- Shulman, B. H. & Mosak, H. H. (1977). Birth order and ordinal position. *Journal of Individual Psychology*, 33(1), 114-121.
- Shulman, B. H., & Mosak, H. H. (1977). Birth order and ordinal position: Two Adlerian views. *Journal of Individual Psychology*, 33(1), 114–121.
- Sullivan, B.F. & Schwebel, A. I. (1995). Relationship belief and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal*, 3(4), 298-305.
- Sweeney, J. T. (1998). *Adlerian counseling: A practitioner's approach*. New York: Tylor and Francis.
- Vaihinger, H. (1968). *The philosophy of "as if": A system of the theoretical, practical and religious fictions of mankind*. (C. K. Ogden, Trans.). New York: Barnes and Noble. (Original work published 1911)
- Watts, E. R. (2003). Adlerian therapy as a relational constructivist approach. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 11(2), 139-147.
- Watts, E. R. & Pietrzak, D. (2000). Adlerian "encouragement" and the therapeutic process of solution-focused brief therapy. *Journal of Counseling and Development*, 78(4), 442-447.
- Wells, R., & Giannetti, V. (1990). *Handbook of brief psychotherapies*. New York: Plenum Press.
- Wood, A. (2003). Alfred Adler's treatment as a form of brief therapy. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 33(4), 287-301.

KAYNAKÇA

- Allen, B. P. (2015). *Personality theories: Development, growth, and diversity*. Psychology Press.
- Antony, M. M., & Roemer, L. (2011). *Behavior therapy*. American Psychological Association.
- Ateş, B. (2022). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma (Kuram ve Uygulama) (7. Baskı)*, Vizetek Yayıncılık.
- Ateş, B. (2023). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, B. Ateş (Ed.) *Geleneksel ve Post-Modern Psikolojik Danışma Kuramları*, İçinde (s.239-281) Vizetek Yayıncılık.
- Bacanlı, H. (2011). *Eğitim psikolojisi*. Pegem Akademi.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (2019). *Principles of behavior modification*. International Psychotherapy Institute.
- Bayrakçı, M. (2013). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 198-210.
- Bitterman, M. E. (2006). Classical conditioning since Pavlov. *Review of General Psychology*, 10(4), 365-376. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.10.4.365>
- Cervone, D., & Pervin, L. A. (2022). *Personality: Theory and research*. John Wiley & Sons.
- Chemtob, C. M., Tolin, D. F., van der Kolk, B. A., & Pitman, R. K. (2000). Eye movement desensitization and reprocessing. In E. B. Foa, T. M. Keane, & M. J. Friedman (Eds.), *Effective treatments for PTSD: Practice guidelines from the International Society for Traumatic Stress Studies* (pp. 139–154). The Guilford Press.
- Corey, G. (2013). *Theory and practice of counseling and psychotherapy*. Cengage learning.
- Cormier, L. S., & Hackney, H. (2016). *Counseling strategies and interventions for professional helpers*. Boston: Pearson.
- Craske, M. G., & Mystkowski, J. L. (2006). Exposure Therapy and Extinction: Clinical Studies. In M. G. Craske, D. Hermans, & D. Vansteenwegen (Eds.), *Fear and learning: From basic processes to clinical implications* (pp. 217–233). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11474-011>
- Çenesiz, G. Z. (2015). Kaygı durumlarında gevşeme egzersizi ve sistematik duyarsızlaştırma kullanımı: Bir vaka örneği. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, 2(1), 40-48. <https://doi.org/10.31682/ayna.470646>
- Duckworth, M. P., & Mercer, V. (2006). Assertiveness training. In *Practitioner's guide to evidence-based psychotherapy* (pp. 80-92). Boston, MA: Springer US.
- Duschinsky, R. (2012). Tabula rasa and human nature. *Philosophy*, 87(4), 509-529. <https://doi.org/10.1017/S0031819112000393>
- Goldfried, M. R., & Davison, G. C. (1994). *Clinical behavior therapy* (Exp. ed.). John Wiley & Sons.
- Harzem, P. (2004). Behaviorism for new psychology: What was wrong with behaviorism and what is wrong with it now. *Behavior and Philosophy*, 32(1), 5–12. <http://www.jstor.org/stable/27759468>
- Hogan, R., & Smither, R. (2001). *Personality: Theories and applications*. Westview Press.
- Krapfl, J. E. (2016). Behaviorism and society. *The Behavior Analyst*, 39, 123-129. <https://doi.org/10.1007/s40614-016-0063-8>
- Lehrer, P. M., & Carr, R. (1985). *Progressive relaxation*. Psychology Today.
- Miltenberger, R. G. (2016). *Behavior modification: Principles and procedures*. Cengage Learning.
- Moore, B. A., & Adams, A. (2008). Exercise as an adjunctive evidence-based treatment. In *Evidence-Based Adjunctive Treatments* (pp. 161-175). Academic Press.

- Morganstern, K. P. (1973). Implosive therapy and flooding procedures: A critical review. *Psychological Bulletin*, 79(5), 318–334. <https://doi.org/10.1037/h0034571>
- Murdock, N. L. (2012). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları*. (Çev. F. Akkoyun). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Peck, D., & Whitlow, D. (2019). *Approaches to personality theory*. Routledge.
- Sağar, M.E. (2022). Çocuk psikolojisi, ruh sağlığı ve temel kavramlar. B. ATEŞ (Ed.). *Çocuk Psikolojisi* (ss.1-14). Vizetek Yayınları, Ankara-Türkiye.
- Schaefer, H. R., Mahtin, P. L., & Edwards, J. (1969). Behavioral therapy. *AJN The American Journal of Nursing*, 69(10), 2234-2240.
- Shapiro, F. (1989). Eye movement desensitization: A new treatment for post-traumatic stress disorder. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 20(3), 211-217. [https://doi.org/10.1016/0005-7916\(89\)90025-6](https://doi.org/10.1016/0005-7916(89)90025-6)
- Shapiro, F. (2001). *Eye movement desensitization and reprocessing (EMDR): Basic principles, protocols, and procedures*. Guilford Press.
- Sharf, R. S. (2015). *Theories of psychotherapy & counseling: Concepts and cases*. Cengage Learning.
- Skinner, B. F. (1965). *Science and human behavior*. Simon and Schuster.
- Spence, K. W. (1956). *Behavior theory and conditioning*. Yale University Press.
- Terjesen, M., Rooney, T., Barnea, M., & Nicosia, V. (2018). Behavior therapy. In A. Vernon & K. A. Doyle (Eds.), *Cognitive behavior therapies: A guidebook for practitioners* (pp. 37–73). American Counseling Association.
- Walters, S. T., & Rotgers, F. (Eds.). (2011). *Treating substance abuse: Theory and technique*. Guilford Press.
- Watson, J. B. (1913). Psychology as the behaviorist views it. *Psychological Review*, 20(2), 158–177. <https://doi.org/10.1037/h0074428>
- Watson, J. B. (2017). *Behaviorism*. Routledge.
- Wilson, D. L., Silver, S. M., Covi, W. G., & Foster, S. (1996). Eye movement desensitization and reprocessing: Effectiveness and autonomic correlates. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 27(3), 219-229. [https://doi.org/10.1016/S0005-7916\(96\)00026-2](https://doi.org/10.1016/S0005-7916(96)00026-2)
- Wolpe, J. (1961). The systematic desensitization treatment of neuroses. *The Journal of nervous and mental disease*, 132(3), 189-203.
- Wolpe, J. (1963). Quantitative relationships in the systematic desensitization of phobias. *American Journal of Psychiatry*, 119(11), 1062-1068. <https://doi.org/10.1176/ajp.119.11.1062>
- Wolpe, J. (1990). *The practice of behavior therapy*. Pergamon press.

KAYNAKÇA

- Adams, M. (2019). Existential-phenomenological therapy: Method and practice. In E. van Deurzen, E. Craig, K. Schneider, D. Tantam, & S. du Plock (Eds.), *The wiley world handbook of existential therapy* (pp. 167–181). John Wiley & Sons LTD.
- Altınsoy, F. (2023). Posttraumatic growth experiences of adolescents with parental loss: A phenomenological study. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 87(1), 312-333.
- Ateş, B. (2022). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma (Kuram ve Uygulama)* (7. Baskı), Vizetek Yayıncılık.
- Ateş, B. (2023). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, B. Ateş (Ed.) *Geleneksel ve Post-Modern Psikolojik Danışma Kuramları*, İçinde (s.239-281) Vizetek Yayıncılık.
- Bugental, J. (2008). Preliminary sketches for short-term existential-humanistic practice. In K. Schneider (Ed.) *Existential-integrative psychotherapy: Guideposts to the core of practice (165-168)* Routledge.
- Bugental, J. F., & Kleiner, R. I. (1993). Existential psychotherapies. In Stricker, G., & Gold, J. R. (Eds.). *Comprehensive handbook of psychotherapy integration* (pp. 101-112). Springer US.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çeviren). Mentis Yayıncılık.
- Cooper, M. (2003). *Existential therapies. thousand oaks*. SAGE Publications.
- Frankl, V. (1946/2018). *İnsanın anlam arayışı* (S. Budak, Çev.). Okuyanus Yayınevi.
- Gençtan, E. (1994). *İnsan olmak* (14. baskı). Remzi Kitabevi.
- Geçtan, E. (2007). *Varoluş ve psikiyatri* (7. baskı.) Metis Yayınevi.
- Gladding, S. T. (2018). *Counseling: A comprehensive profession* (8th edn.). Pearson.
- Iacovou, S., & Weixel-Dixon, K. (2015). *Existential therapy: 100 key points and techniques*. Routledge.
- Jaspers, K. (1971). *Felsefeye giriş* (M, Akalın, Çev). Hareket Yayınları.
- Kuçuradi, İ., (1995). *Nietzsche ve insan*, Türkiye Felsefe Kurumu.
- Maddi, S. R. (2006). Hardiness: The courage to grow from stresses. *The Journal of Positive Psychology*, 1(3), 160-168.
- May, R. (1958). Contributions of existential psychotherapy. In R. May, E. Angel, & H. F. Ellenberger (Eds.), *Existence: A new dimension in psychiatry and psychology* (pp. 37–91). Basic Books/Hachette Book Group. <https://doi.org/10.1037/11321-002>
- May, R. (1969). *Love and will*. WW Norton & Company.
- May, R. (1975). *The courage to create*. W. W. Norton.
- May, R. (1994). *The courage to create*. WW Norton & Company.
- May, R., & Yalom, I. (2005). Existential psychotherapy. In R. J. Corsini & D. Wedding (Eds.), *Current psychotherapies* (pp. 269–298). Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Mendelowitz, E., & Schneider, K. (2008). Existential psychotherapy. In R. J. Corsini & D. Wedding (Eds.), *Current psychotherapies* (pp. 295-327). Thomson.
- Murdock, N. L. (2004). *Theories of counseling and psychotherapy: A case approach*. Pearson Education New Zealand.
- Sayar, K. (2014). *Olmak cesareti*. Timaş Yayınları.
- Sharf, R.S. (2010) *Theories of psychotherapy and counseling: Concepts and cases* (5th ed). Brooks/Cole, Cengage Learning.
- Strasser, A. (2021). *Time-limited existential therapy: The wheel of existence*. John Wiley & Sons.
- Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. Basic Books.
- Yalom, I. D. (1989). *Love's executioner: And other tales of psychotherapy*. Basic Books.
- Yalom, I. D. (1995). *The theory and practice of group psychotherapy* (4th ed.). Basic Books.
- Yalom, I. D. (2002). *The gift of therapy: An open letter to a new generation of therapists and their patients*. Harper Collins Publishers.

KAYNAKÇA

- Ateş, B. (2022). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma (Kuram ve Uygulama)* (7. Baskı), Vizetek Yayıncılık.
- Ateş, B. (2023). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, B. Ateş (Ed.) *Geleceksel ve Post-Modern Psikolojik Danışma Kuramları*, İçinde (s.239-281) Vizetek Yayıncılık.
- Bozarth, J. O. (1991). Person-centered assessment. *Journal of Counseling & Development*, 69(5), 458-461. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1991.tb01545.x>
- Carkhuff, R. R. (1969). *Helping and human relations: A primer for lay and professional helpers: I. Selection and training*. Holt, Rinehart & Winston.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çeviren). Mentis Yayıncılık.
- Egan, G. (1994). *The skilled helper: A problem-management approach to helping* (5th ed.). Thomson Brooks/Cole Publishing Co.
- Gladding, S. T. (2018). *Counseling: A comprehensive profession* (8th ed.). Pearson.
- Mearns, D., & Thorne, B.. (2000). *Person-centred therapy today: New frontiers in theory and practice*. Sage.
- Murdock, N. L. (2004). *Theories of counseling and psychotherapy: A case approach*. Pearson Education New Zealand.
- Nelson-Jones, R. (2000). *Six key approaches to counselling and therapy*. Sage.
- Renger, S. (2023). Therapists' views on the use of questions in person-centred therapy. *British Journal of Guidance & Counselling*, 51(2), 238-250.
- Renger, S., Macaskill, A., & Naylor, B. (2020). Learning and change within person-centred therapy: Views of expert therapists. *Counselling and Psychotherapy Research*, 20(3), 535-544.
- Rogers, C. R. (1942). *Counseling and psychotherapy; newer concepts in practice*. Houghton Mifflin.
- Rogers, C. R. (1951). *Client-centered therapy; its current practice, implications, and theory*. Houghton Mifflin.
- Rogers, C. R. (1957). The necessary and sufficient conditions of therapeutic personality change. *Journal of Consulting Psychology*, 21(2), 95-103. <https://doi.org/10.1037/h0045357>
- Rogers, C. R. (1958). A process conception of psychotherapy. *American Psychologist*, 13(4), 142-149. <https://doi.org/10.1037/h0042129>
- Rogers, CR. (1961) *On Becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin.
- Rogers, C. R. (1966). Client-centered therapy. In S. Arieti (ed.), *American Handbook of Psychiatry* (pp. 183-200). Basic Books.
- Rogers, C. R. (1975). Empathic: An unappreciated way of being. *The Counseling Psychologist*, 5(2), 2-10. <https://doi.org/10.1177/001100007500500202>
- Rogers, C. R. (1980). *Way of being*. Houghton Mifflin.
- Rogers, C. R. (1987). Comment on shlien's article "a countertheory of transference." *Person-Centered Review*, 2(2), 182-188.
- Sharf, R.S. (2010) *Theories of psychotherapy and counseling: Concepts and cases* (5th ed). Brooks/Cole, Cengage Learning.
- Tudor, K., & Worrall, M. (2006). *Person-Centred therapy: A clinical philosophy*. Routledge.
- Wilkins, P. (2010). *Person-centred therapy: 100 key points*. Routledge.

KAYNAKÇA

- Akkoyun, F. (2001). *Gestalt Terapi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Buber, M. (1965). *Between Man and Man*. New York: The Macmillan.
- Clarkson, P. (2004). *Gestalt Counseling in Action*. (3rd. ed.). London: Sage Publications.
- Corey, G. (2001). *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy* (6th ed.). Monterey: Brooks/Cole Publishing.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları* (T. Ergene, Çev.). Ankara: Mentis.
- Crocker, S. (2005). Phenomenology, existentialism, and Eastern thought. In A. L. Woldt & S. M. Toman (Eds.). *Gestalt therapy: History, theory and practice*, 65–80. <https://doi.org/10.4135/9781452225661.n4>
- Daş, C. (2006). *Büyüme ve gelişme: Gestalt Terapi yaklaşımı*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Daş, C. (2012). *Geştalt Terapi*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Downing, J. & Marmorstein, R. (1997). *Dreams and nightmares*. USA: Book Masters Inc.
- Gaffney, S. (2004). Gestalt at work: a gestalt organization and systems dynamics case study. *Gestalt Review*, 8(3), 263–290.
- Harman, R. L. (1990). *Gestalt therapy discussions with the masters*. Springfield, IL: Charled C. Thomas.
- Houston, G. (2003). *Brief Gestalt Therapy: Brief Therapies Series*. London: Sage Publications.
- Jacobs, S. (2007). *The implementation of humour as deflective technique in contact boundary disturbance*. Master of Diaconiology, University of South Africa.
- Joyce, P. & Sills, C. (2001). *Skills in Gestalt Counseling ve Psychotherapy*. London: Sage.
- Latner, J. (1986). *The Gestalt Therapy Book*. New York, NY: The Gestalt Journal.
- Mackewn, J. (1999). *Developing Gestalt counseling*. London: Sage Publications.
- Melnick, J. (1997). Welcome to Gestalt Review. *Gestalt Review*, 1(1), 1-8.
- Melnick, J., & Nevis, S.M. (2003). Şimdi ve burada tanı koyma: Deneyim döngüsü ve DSM-IV (Özet Çev. Ç.Gülöl). *Temas: Geştalt Terapi Dergisi*, 1(2),71-87.
- Miller, M. V. (1989). Introduction to gestalt therapy verbatim. *The Gestalt Journal*, 12(1), 5-24.
- Molaci, B. (2015). *Birey odaklı grupla psikolojik danışmanın gestalttemas engelleri ve fonksiyonel olmayan tutumları üzerine etkisi*. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Murdock, N. L. (2014). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları: Olgu Sunumu Yaklaşımıyla*. (Çeviri Ed. Füsün Akkoyun). Ankara, Nobel Yayınevi.
- Ovsyanka, M. (1928). Dir wiederaufnahme von interbrochenen handlungen. *Psychologische Forschung*, 2, 302-389.
- Perls, F. (1948). Theory and thecnique of personality integration. *American Journal of Psychotherapy*, 2, 565-586.
- Perls, F. (1969). *Gestalt Therapy Vertabim*. Moab, UT: Real People.
- Perls, F. (1973). *The Gestalt Approach ve Eye Witness to Therapy*. Palo Alto, CA: Science and Behavior.
- Perls, L. (1992). Concepts and misconceptions of gestalt therapy. *Journal of Humanistic Psychology*, 32 (3), 50-56.
- Polster, E., & Polster, M. (1973). *Gestalt therapy integrated*. New York: Brunner/Mazel.
- Polster, E. & Polster, M. (1974). *Gestalt therapy integrated: Contours of theory and practice*. New York: Vintage Books.
- Schultz, D. P. & Schultz, S. E. (2004). *A History of Modern Psychology* (8th ed.). Belmont, CA: Wadsworth.

- Seligman, L. & Reichenberg, L. W. (2019). *Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları* (E. E. Yerlikaya, Çev.). Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sharf, R. S. (2021). *Psikoterapi ve Psikolojik Danışma Kuramları: Kuramlar ve Örnek Olaylar* (Çeviri Ed. NV Acar). Ankara, Nobel Yayınevi.
- Simkin, J. S. & Yontef, G. M. (1984). Gestalt therapy. In Corsini, R. J. (ed). *Current Psychotherapies* (3rd. Ed) Illinois: Peacock Publishers. 279-318.
- Sills, C., Finch, S., & Lapworth, P. (2000). *Gestalt counselling*. United Kingdom: Winslow Press Limited.
- Stemmler, F. M. (2004). Dialogue and interpretation in gestalt therapy. *International Gestalt Journal*, 27, 33-57.
- Voltan-Acar, N. (2019). *Gestalt Terapi. Ne kadar farkındayım?* (8. Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Wallen, R. (1970). Gestalt therapy and gestalt psychology. In J. Fagan & I. L. Shepherd (Eds.), *Gestalt therapy now*. New York: Happer & Row.
- Wheeler, G. (1991). *Gestalt Reconsidered: A New Approach to Contact and Resistance*. New York, NY: Gardner.
- Yalom, I. (2003). *Kısa Süreli Grup Terapileri*. İstanbul: Kabalıcı.
- Yontef, G. M. (1993). *Awareness, dialogue and process: Essay on Gestalt therapy*. Highland, NY: Gestalt Journal Press.
- Yontef, G. (2007). The power of the immediate moment in gestalt therapy. *Journal of Contemporary Psychotherapy: On the Cutting Edge of Modern Developments in Psychotherapy*, 37(1), 17–23. <https://doi.org/10.1007/s10879-006-9030-0>
- Zinker, J. (1978). *Creative process in Gestalt therapy*. New York: Random House.

KAYNAKÇA

- Banks, T. (2011). Helping students manage emotions: REBT as a mental health educational curriculum. *Educational Psychology in Practice*, 27(4), 383-394. <https://doi.org/10.1080/2667363.2011.624303>
- Beck, A. T. (1964). Thinking and depression: II. Theory and therapy. *Archives of General Psychiatry*, 10(6), 561-571. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1964.01720240015003>
- Beck, A. T., Rush, A. J., Shaw, B. F., ve Emery, G. (1979). *Cognitive therapy of depression*. New York, N.Y: Guilford Press.
- Caruso, C., Angelone, L., Abbate, E., Ionni, V., Biondi, C., Di Agostino, C., . . . Mezzaluna, C. (2018). Effects of a REBT based training on children and teachers in primary school. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 36(1), 1-14. <https://doi.org/10.1007/s10942-017-0270-6>
- Corey, G. (2005). *Psikolojik danışma psikoterapi kuram ve uygulamaları*. Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Corsini, R. J., ve Wedding, D. (2011). *Modern psikoterapi teknikleri*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Cristea, I. A., Stefan, S., David, O., Mogoase, C., ve Dobrea, A. (2016a). Rational-emotive and cognitive-behavior therapy (RE&BT) treatment protocol for anxiety in children and adolescents. (Ed.), *REBT in the treatment of anxiety disorders in children and adults* içinde (ed., ss. 51-67). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-18419-7_4
- Cristea, I. A., Stefan, S., David, O., Mogoase, C., ve Dobrea, A. (2016b). Rational-emotive and cognitive-behavior therapy for generalized anxiety disorder. (Ed.), *REBT in the treatment of anxiety disorders in children and adults* içinde (ed., ss. 15-30). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-18419-7_2
- David, D., Cardoso, R., Căndea, D., Oltean, H., ve Ștefan, S. (2019). REBT and depressive disorders. W. Dryden & M. E. Bernard (Ed.), *REBT with diverse client problems and populations* içinde (ed., ss. 23-44). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-02723-0_2
- Davis, H., ve Turner, M. J. (2020). The use of rational emotive behavior therapy (REBT) to increase the self-determined motivation and psychological well-being of triathletes. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 9(4), 489-505. <https://doi.org/10.1037/spy0000191>
- DiGiuseppe, R. A., Doyle, K. A., Dryden, W., ve Backx, W. (2014). *A practitioner's guide to rational emotive behavior therapy* (3rd ed.). New York, NY: Oxford University Press.
- Dryden, W. (2005). Rational emotive behavior therapy. A. Freeman, vd. (Ed.), *Encyclopedia of cognitive behavior therapy* içinde (ed., ss. 321-324). Boston, MA: Springer US. https://doi.org/10.1007/0-306-48581-8_90
- Dryden, W. (2011). Albert Ellis and rational emotive behavior therapy: a personal reflection. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 29(4), 211-219. <https://doi.org/10.1007/s10942-011-0143-3>
- Dryden, W., ve Neenan, M. (2006). *Rational emotive behaviour therapy: 100 key points and techniques*. Hoboken: Taylor & Francis.
- Ellis, A. (1962). *Reason and emotion in psychotherapy*. New York: Springer.
- Ellis, A. (1999). *How to make yourself happy and remarkably less disturbable*. Atascadero: CA: Impact.
- Ellis, A. (2000). Rational emotive imagery. M. E. Bernard & J. L. Wolfe (Ed.), *The REBT resource book for practitioners* içinde (2nd ed., ss. 8-10). New York, NY: Albert Ellis Institute.
- Ellis, A. (2019). Early theories and practices of Rational emotive behavior therapy and how they have been augmented and revised during the last three decades. M. E. Bernard & W. Dryden (Ed.), *Advances in REBT: theory, practice, research, measurement, prevention and promotion* içinde (ed., ss. 1-21). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-93118-0_1

- Ellis, A., ve Bernard, M. E. (1985). What is rational-emotive therapy. A. Ellis & M. E. Bernard (Ed.), *Clinical applications of rational-emotive therapy* içinde (ed., ss. 1-30). New York: Springer.
- Ellis, A., David, D., ve Lynn, S. J. (2010). Rational and irrational beliefs: a historical and conceptual perspective. S. J. L. D. David, & A. Ellis (Ed.), *Rational and irrational beliefs: Research, theory, and clinical practice*. içinde (ed., ss. 3-22). New York, NY, US: Oxford University Press.
- Ellis, A., ve Dryden, W. (1997). *The practice of rational emotive behavior therapy* (2nd ed.). New York: Springer.
- Ellis, A., Dryden, W., ve DiGiuseppe, R. (2007). *The practice of rational emotive behavior therapy*. New York: Springer.
- Ellis, A., ve MacLaren, C. (1998). *Rational emotive behavior therapy: A therapist's guide*. Atascadero, CA, US: Impact Publishers.
- Ezel, A. (2018). *Madde bağımlılığı tedavisi görmüş bireylerde bilişsel davranışçı grup psikoterapisinin relaps eğilimi üzerindeki etkisinin sınanması* [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hickey, M. (2019). REBT and anxiety disorders. W. Dryden & M. E. Bernard (Ed.), *REBT with diverse client problems and populations* içinde (ed., ss. 3-21). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-02723-0_1
- Hickey, M., ve Doyle, K. A. (2017). Rational emotive behavior rtherapy. A. Vernon & K. A. Doyle (Ed.), *Cognitive behavior therapies* içinde (ed., ss. 109-142). <https://doi.org/10.1002/9781119375395.ch4>
- Kartol, A. (2018). *Akılci duygusal davranışçı terapi temelli grupla psikolojik danışma uygulamasının ergenlerin depresyon ve anksiyete belirtileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. [Doktora Tezi]. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Knapp, S., Miller, A., Outar, L., ve Turner, M. (2023). Psychological well-being and exercise addiction: The treatment effects of an REBT intervention for females. *Psychology of Sport and Exercise*, 64, 102298. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2022.102298>
- Kurniawati, D. A., ve Basuki, A. (2020). *Implementation of REBT for Drug Addicts: Meta-Analysis* Proceedings of the 2nd International Seminar on Guidance and Counseling 2019 (ISGC 2019), 17-18 October 2019, Padang, Indonesia.
- Michler Bishop, F. (2019). REBT and addictions. W. Dryden & M. E. Bernard (Ed.), *REBT with diverse client problems and populations* içinde (ss. 103-125). Cham: Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-02723-0_6
- Oltean, H.-R., Hyland, P., Vallières, F., ve David, D. O. (2017). An empirical assessment of REBT models of psychopathology and psychological health in the prediction of anxiety and depression symptoms. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 45(6), 600-615. <https://doi.org/10.1017/S1352465817000133>
- Onuigbo, L. N., Eseadi, C., Ugwoke, S. C., Nwobi, A. U., Anyanwu, J. I., Okeke, F. C., . . . Eze, P. (2018). Effect of rational emotive behavior therapy on stress management and irrational beliefs of special education teachers in Nigerian elementary schools. *Medicine (Baltimore)*, 97(37), e12191. <https://doi.org/10.1097/md.00000000000012191>
- Schenk, A., Popa, C. O., Olah, P., Suci, N., ve Cojocaru, C. (2020). The efficacy of rational emotive behavior therapy intervention in generalized anxiety disorder. *Acta Marisensis - Seria Medica*, 66(4), 148-151. <https://doi.org/doi:10.2478/amma-2020-0027>
- Vaida, S., Kallay, É., ve Opre, A. (2008). Counseling in schools. a rational emotive behavior therapy (REBT) based intervention. *Cognition, Brain, Behavior*, 12(1), 57-69.
- Vernon, A. (2009). Applying rational-emotive behavior therapy in schools. R. W. C. R. B. Mennuti (Ed.), *School-based mental health: A practitioner's guide to comparative practices*. içinde (ed., ss. 151-179). New York, NY, US: Routledge/Taylor & Francis Group.

KAYNAKÇA

- Ateş, B. (2022). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma (Kuram ve Uygulama)* (7. Baskı), Vizetek Yayıncılık.
- Ateş, B. (2023). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, B. Ateş (Ed.) *Geleneksel ve Post-Modern Psikolojik Danışma Kuramları*, İçinde (s.239-281) Vizetek Yayıncılık.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çeviren). Ankara: Mentis Yayıncılık
- Glasser, W. (1965). *Reality therapy: A new approach to psychiatry*. New York: Harper & Row.
- Glasser, W. (1968). *Schools without failure*. New York, NY: HarperCollins.
- Glasser, W. (1985). *Control theory*. New York, NY: HarperCollins.
- Glasser, W. (1990). *The quality school*. New York, NY: HarperCollins.
- Glasser, W. (1998). *Choice theory: A new psychology of personal freedom*. New York, NY: HarperCollins.
- Glasser, W. (2001). *Counseling with choice theory: The new reality therapy*. New York, NY: HarperCollins.
- Glasser, W. (2003). *Warning: Psychiatry can be hazardous to your mental health*. New York, NY: HarperCollins.
- Glasser, W. (2004). A new vision for counseling. *The Family Journal*, 12(4), 339-341. <https://doi.org/10.1177/1066480704267486>
- Glasser, W. (2005). *Defining mental health as a public health problem*. Chatsworth, CA: The William Glasser Institute.
- Glasser, W. (2013). *Take charge of your life*. Bloomington, IN: iUniverse.
- Peterson, A. V. (2000). Choice theory and reality therapy. *TCA Journal*, 28(1), 41-49. <https://doi.org/10.1080/15564223.2000.12034563>
- Wubbolding, R. E. (2000). *Reality therapy for the 21st century*. New York, NY: Routledge.
- Wubbolding, R. E. (2007). Glasser quality school. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practise*, 11(4), 253-261. <https://doi.org/10.1037/1089-2699.11.4.253>
- Wubbolding, R. E. (2012). Reality therapy. In J. Frew & M. D. Spiegler (Eds.), *Contemporary psychotherapies for a diverse world* (pp. 339-373). Routledge.
- Wubbolding, R. E. (2015). The voice of William Glasser: Accesssing to continuing evaluation of reality therapy. *Journal of Mental Health Counseling*, 37(3), 189-205. <https://doi.org/10.17744/mehc.37.3.01>
- Wubbolding, R. (2017). *Reality therapy and self-evaluation, the key to client change*. Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Wubbolding, R. E. (2019). Counseling for results: Reality therapy in action. In C. T. Dollarhide, & M. E. Lemberger-Truelove (Eds.), *Theories of school counseling for the 21st century* (pp. 127-154). Oxford University Press.
- Wubbolding, R. E., Brickell, J., Imhof, L., Kim, R.I. & Al-Rashidi, B. (2004). Reality therapy: A global perspective. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 26 (3), 219-228. <https://doi.org/10.1023/B:ADCO.0000035526.02422.0d>

Kaynakça

- Arntz, A. (2011). Imagery rescripting for personality disorders. *Cognitive and Behavioral Practice, 18*(4), 466-481. <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2011.04.006>
- Ateş, B. (2022). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma (Kuram ve Uygulama)* (7. Baskı), Vizetek Yayıncılık.
- Ateş, B. (2023). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, B. Ateş (Ed.) *Geleneksel ve Post-Modern Psikolojik Danışma Kuramları*, İçinde (s.239-281) Vizetek Yayıncılık.
- Baker, A. W., Skolnik, A. M., Park, J. M., Sprich, S. E., & Wilhelm, S. (2023). Basic Principles and Practice of Cognitive-Behavioral Therapy. In *the massachusetts general hospital handbook of cognitive behavioral therapy* (pp. 7-17). Cham: Springer International Publishing.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Beck, A. T. (1970). Cognitive therapy: Nature and relation to behavior therapy. *Behavior Therapy, 1*(2), 184-200. [https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(70\)80030-2](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(70)80030-2)
- Beck, A. T. (2005). The current state of cognitive therapy: a 40-year retrospective. *Archives of General Psychiatry, 62*(9), 953-959. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.62.9.953>
- Beck, J. S. (2011). Cognitive-behavioral therapy. *Clinical Textbook of Addictive Disorders, 491*, 474-501.
- Beck, A. T., & Haigh, E. A. (2014). Advances in cognitive theory and therapy: The generic cognitive model. *Annual Review of Clinical Psychology, 10*, 1-24. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032813-153734>
- Butler, A. C., Chapman, J. E., Forman, E. M., & Beck, A. T. (2006). The empirical status of cognitive-behavioral therapy: A review of meta-analyses. *Clinical Psychology Review, 26*(1), 17-31. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2005.07.003>
- Calkins, A. W., Park, J. M., Wilhelm, S., & Sprich, S. E. (2016). Basic principles and practice of cognitive behavioral therapy. In T. J. Peterson, S. E. Sprich, & S. Wilhelm (Eds.), *The Massachusetts general hospital handbook of cognitive behavioral therapy: Current clinical psychiatry* (pp. 5-14). New York: Springer.
- Cuijpers, P. (1998). A psychoeducational approach to the treatment of depression: a meta-analysis of Lewinsohn's "Coping with Depression" course. *Behavior Therapy, 29*(3), 521-533. [https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(98\)80047-6](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(98)80047-6)
- Dobson, D., & Dobson, K. S. (2009). *Evidence-based practice of cognitive behavioral therapy*. New York, NY: Guilford Press.
- Dozois, D. J., Dobson, K. S., & Rnic, K. (2019). Historical and philosophical bases of the cognitive-behavioral therapies. In *Handbook of Cognitive-Behavioral Therapies*; Guilford Press: New York.
- Ellis, A., & Whiteley, J. M. (1979). *Theoretical and empirical foundations of rational-emotive therapy*. Thomson Brooks/Cole.
- Fisher, L. B., Curreri, A. J., Tan, E. K., & Sprich, S. E. (2023). Cognitive Techniques. In *the massachusetts general hospital handbook of cognitive behavioral therapy* (pp. 19-38). Cham: Springer International Publishing.
- Gearing, R. E., Schwalbe, C. S., Lee, R., & Hoagwood, K. E. (2013). The effectiveness of booster sessions in CBT treatment for child and adolescent mood and anxiety disorders. *Depression and Anxiety, 30*(9), 800-808. <https://doi.org/10.1002/da.22118>
- Greenberger, D., & Padesky, C. A. (2015). *Mind over mood: Change how you feel by changing the way you think*. Guilford Publications.

- Holmes, E. A., Arntz, A., & Smucker, M. R. (2007). Imagery rescripting in cognitive behaviour therapy: Images, treatment techniques and outcomes. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 38(4), 297-305. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2007.10.007>
- Nacem, F., & Kingdon, D. (2012). *Cognitive behaviour therapy in non-Western cultures*. New York, NY: Nova Science.
- Overholser, J. C. (1993). Elements of the Socratic method: I. Systematic questioning. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 30(1), 67-74. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0033-3204.30.1.67>
- Persons, J. B., & Davidson, J. (2001). Cognitive-behavioral case formulation. *Handbook of Cognitive-Behavioral Therapies*, 2, 86-110.
- Satterfield, J. M. (2008). *A cognitive-behavioral approach to the beginning of the end of life, minding the body: facilitator guide*. Oxford University Press.
- Wenzel, A. (2012). Modification of core beliefs in cognitive therapy. In I. R. de Oliveira (ed.), *Cognitive behavioral therapy* (pp. 17-34).
- Wenzel, A., Dobson, K. S., & Hays, P. A. (2016). *Cognitive behavioral therapy techniques and strategies*. American Psychological Association.
- Wright, J. H., Brown, G. K., Thase, M. E., & Basco, M. R. (2017). *Learning cognitive-behavior therapy: An illustrated guide*. American Psychiatric Pub.

KAYNAKÇA

- Arslan, Ü., & Gümüşşaçlayan, G. (2018). Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapiye Kısa Bir Bakış. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi(47), 491-507. <https://doi.org/10.21764/maueufd.396228>
- Ateş, B. (2022). *Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma (Kuram ve Uygulama)* (7. Baskı), Vizetek Yayıncılık.
- Ateş, B. (2023). Rehberlik ve Psikolojik Danışma, B. Ateş (Ed.) *Geleneksel ve Post-Modern Psikolojik Danışma Kuramları*, İçinde (s.239-281) Vizetek Yayıncılık.
- Banks, R.(2005). Solution-focused group therapy. *Journal of Family Psychotherapy*. 16 (1-2), 16-21.
- Bannink, F. P. (2007). Solution-Focused Brief Therapy. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 37(2), 87-94.
- Berg, I. K., & Miller, S. D. (1992). *Working with the problem drinker: A solution-focused approach*. W. W. Norton & Company.
- Corey,G.(2008).Psikolojik Danışma Kuram ve Uygulamaları.(Çev.T.Ergene).Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Corsini, R.J., & Wedding, D. (2012) Modern Psikoterapi Teknikleri (Çev. E. Güzelyazıcı, S. Darcan-Çiftçi ve M. Türkoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- De Jong, P. and Berg, I.K. (1998). Interviewing for Solutions. Pacific Grove CA: Brooks/ Cole.
- De Shazer, S. (1985). Keys to solution in brief therapy. New York: Norton.
- De Shazer, S. (1988). Clues: Investigating solutions in brief therapy. New York: Norton.
- De Shazer, S., Dolan, Y., Korman, H., Trepper, T., McCollum, E., and Berg, I. K. (2007). More than miracles the state of the art of solution-focused brief therapy. New York: Haworth Press.
- Doğan, S. (1999). Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi: Kuramsal bir inceleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*,2(12), 28-38
- Doğan, S. (1999). Çözüm-Odaklı Kısa Süreli Terapi: Kuramsal Bir İnceleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(12), 23-38.
- ERÇEVİK, A. (2021). Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma ve Öyküsel Psikolojik Danışma Yaklaşımlarına Dair Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Humanistic Perspective*, 3(2), 400-419. <https://doi.org/10.47793/hp.942378>
- Esendağ,A.N.(2022). Sanat Terapisiyle Desteklenmiş Çözüm Odaklı Kısa Terapinin Algılanan Stres Düzeyine Etkisi.Yüksek Lisans Tezi.Karabük Üniversitesi,Karabük.
- Gençdoğan, B. (2014). Psikolojik Danışma Kuramları. Ahmet Akın ve Rukiye Şahin. (Ed.). Çözüm odaklı terapi yaklaşımı içinde (s. 325-360). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- George, E., Iveson, C., Ratner, H.(2003). Solution Focused Brief Therapy, Course Notes, Brief Therapy Practice, London.
- Güner, O. (2011). Çözüm Bende Saklı! Çözüm Odaklı Terapi Yöntemi. (2. Baskı). Ankara: Efil Yayınevi.
- Kim J S. (2008). Examining the effectiveness of solution-focused brief therapy: A meta-analysis. *Research on Social Work Practice*, 18(2),107-116. <https://doi.org/10.1177/1049731507307807>
- Lambert MJ. Psychotherapy outcome research: Implications for integrative and eclectic therapists. In: Norcross JC, Goldfried MR, editors. *Handbook of Psychotherapy Integration*. Basic Books; New York: 1992. pp. 94–129.
- Lethem, J. (2002). Brief Solution Focused Therapy. *Child and Adolescent Mental Health*, 7(4), 189-192.
- Meydan, B. (2013). Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma: Okullardaki Etkililiği Üzerine Bir İnceleme. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(39), 120-129.
- Miller, S.D. ve I.K. Berg. (1996). The Miracle Method: A Radically New Approach To Problem Drinking. Basım Yeri: New York: W.W. Norton& Company

- Murdock, N. L. (2012). Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları. (Çev. F. Akkoyun). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Murphy, J. J. (1997). Solution-Focused Counseling İn Middle And High Schools. Alexandria, VA: American Counseling Association
- O'Connell, B. (2001). Solution-Focused Stress Counselling. London: Continuum.
- O'Connell, B. (2005). Solution-Focused Therapy(2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Özbay, A.(2017) Sanal Zorbalığa Maruz Kalan Ergenlerin Çözüm Odaklı Kısa Süreli Terapi Yönelimli Psikoeğitim Programının Psikolojik Belirtiler Ve Sanal Mağduriyete Etkisi. Doktora Tezi,Sakarya Üniversitesi,Sakarya.
- Proudlock, S. and Wellman, N. (2011). Solution-focused groups. Counselling Psychology Review, 26(3), 45-54.
- Sağar, M. E. (2021). Intervention for social anxiety among university students with a solution-focused group counseling program. *International Journal of Progressive Education*, 17(3), 316-326. DOI:10.29329/ijpe.2021.346.20.
- Sağar, M. E. (2022a). The effect of solution-focused group counseling on the resilience of university students. *E-International Journal of Educational Research*, 13(1), 103-117. DOI: 10.19160/e-ijer.1034931.
- Sağar, M. E. (2022b). Çözüm odaklı grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin problemlerini azaltmadaki etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (64), 1-23. DOI: 10.21764/maeuefd.1114671.
- Sağar, M.E. (2022c). Çocuk psikolojisi, ruh sağlığı ve temel kavramlar. B. ATEŞ (Ed.). *Çocuk Psikolojisi* (ss.1-14). Vizetek Yayınları, Ankara-Türkiye.
- Sağar, M.E. (2023). Investigation of the effectiveness of the solution-focused group counseling program to increase self-control in university students. *Academy Journal of Educational Sciences*, 7(1), 10-19. <http://dx.doi.org/10.31805/acjes.1263134>
- Sağar, M. E., & Ateş, B. (2023). Effectiveness of solution-focused approach on emotion regulation skills. *International Innovative Education Researcher*, 3(1), 123-144. DOI : 10.29228/iedres.63091.
- Sağar, M. E., & Özabacı, N. (2022). Investigating the effectiveness of solution-focused group counselling and group guidance programs to promote healthy internet use of university students. *African Educational Research Journal*, 10(1), 14-27. DOI:10.30918/AERJ.101.21.156.
- Sarıçam, H. (2014). Çözüm Odaklı Kısa Terapi Yaklaşımına Dayalı Bir Müdahale Programının Ruminasyon Üzerine Etkisi (Doktora Tezi) Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Selekman, M. D. (2005). Pahtways to Change: Brief Therapy with Difficult Adolescents (2nd edition). New York: The Guildford Press.
- Sheafor, W.B ve C.R. Horejsi. (2002), Techniques and Guidelines for Social Work Practice, Sixth Edition, Boston, Allyn and Bacon.
- Sklare, G. B. (2010). Okul Danışmanları İçin Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma. (D. M. Siyez, Çev.) Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sklare, G. B. (2013). Okul Danışmanları İçin Çözüm Odaklı Kısa Süreli Psikolojik Danışma. (4. Baskı). (Çev. D. M. Siyez). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sparrer.I.(2012)Çözüm Odaklı Yaklaşım ve Sistemik Yapısal Dizime Giriş.(Çev.T.Ergene). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Şanlı,İ.(2023). Depresyon Algısı Yüksek Gönüllülere Uygulanan Bilişsel Davranışçı Terapinin(Bdt) ve Çözüm Odaklı Terapinin Karşılaştırılması.Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi,İstanbul.
- Turnell, A. and Hopwood, L. (1994). Solution-Focused Brief Therapy. Case Studies in Brief and Family Therapy, 8(2), 39-51.

KAYNAKÇA

- Aponte, H. J. and John M. Van Deusen. (1981). "Structural Family Therapy". In Handbook of Family Therapy. (Ed. Gurman, A. S. - Kniskern, D. P.). Bristol: Brunner / Mazel.
- Avşaroğlu, S., & Çimen, F. (2000). Aile danışmanlığına yaşantısal/insancıl terapiden genel bir bakış açısı. *Gelecek Vizyonlar Dergisi*, 4(2), 1-7.
- Banmen, J. (2002). The Satir model: Yesterday and today. *Contemporary Family Therapy*, 24 (1), 7-22
- Berksun, O. ve Sayar, G. H. (2013). Aile ve Eş Terapileri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bischof, G. P. (1993). Solution-focused brief therapy and experiential family therapy activities: An integration. *Journal of Systemic Therapies*, 12(3), 61-73.
- Bowen, M. (1976). Theory in the practice of psychotherapy. In P. J. Geurin Jr. (Ed.), Family therapy: Theory and practice. New York: Gardner Press.
- Bowen, M. (1978). Family Therapy in Clinical Practice. New York: Jason Aronson.
- Brown, J. (1999). Bowen family systems theory and practice: Illustration and critique. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 20(2), 94-103.
- Carlson, J., Sperry, L. & Lewis, J.A. (2005). Family therapy techniques integrating and tailoring treatment-routledge. New York: Routledge.
- Carlson, J., Sperry, L., & Lewis, J. A. (1997). Family Therapy Ensuring Treatment Efficacy. *Community Alternatives*, 9, 110-111.
- Carr, A. (2000). Evidence-based practice in family therapy and systemic consultation: Child-focused problems. *Journal of Family therapy*, 22(1), 29-60.
- Colapinto, J. (2019). Structural family therapy. *Encyclopedia of couple and family therapy*, 2820-2828.
- Cook, L. (2007). Ce Feature: Perceived Conflict, Sibling Position, Cut-Off, and Multigenerational Transmission in the Family of Origin of Chemically Dependent Persons: An Application of Bowen Family Systems Theory. *Journal of Addictions Nursing*, 18(3), 131-140.
- Costa, L. (1991). Family sculpting in the training of marriage and family counselors. *Counselor Education and Supervision*, 31(2),
- Costa, L. (1992). Family sculpting in the training of marriage and family counselors. *Family counseling and therapy: Major issues and topics*, 261-272.
- Çağ, P., & Voltan Acar, N. (2015). Carl Whitaker'ın sembolik-deneyimsel aile terapisine film analizi yoluyla bir bakış. *Eğitim Bilimleri-Kuram Ve Uygulama*, 15 (3).
- Çiçek, İ., & Tanhan, A. (2020). Terapide paradoksal müdahaleler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (36), 383-411.
- Çiftçi, A. & Biçiçi, G. (2005). Aile rehberi, T.C. Bağbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Dallos, R., & Draper, R. (2012). Aile terapisine giriş sistemik teori ve uygulamalar. Çev. Ed. Şahin Kesici. İstanbul: Nobel Yayınevi.
- Demir, R., Kul, A., Katmer, A. N., & Özkamalı, E. (2021). Yaşantısal/İnsancıl, Yapısal Ve Psikoanalitik Aile Danışmanlığı Kuramları İle Vavien Filminin Analizi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 208-232.
- Demirbilek, M. (2015). Aile danışmanlığı: bir uygulama örneği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 2(12), 28- 38.
- Duhl, F. J., Kantor, D., & Duhl, B. S. (1973, May). Learning space, and action in family therapy: a primer of sculpture. In *Seminars in Psychiatry* (Vol. 5, No. 2, pp. 167-183).
- Erkan, Z., & Afşin, B. (2023). Bowen'in Aile Sistemleri Teorisi'nde 'Üçgenleşme'. *Sosyal Bilimlerde Aktüel Araştırmalar: Etkiler-Sonuçlar* (2), 106.
- Fennell, D.L., and Weinhold, B. (1989). Counseling families: an introduction to marriage and family therapy. Colorado: Love Publishing Company.

- Friesen, JD (1985). Structural-strategic marriage and family therapy. *Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy*, 22(1).
- Gehart, D. (2017). Aile terapisi yeterliklerinde uzmanlaşma: kuramlara ve klinik vaka belgelendirmelerine uygun bir yaklaşım (T. İlhan, H.Cihan Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Gehring, Thomas M. and S. Shirley Feldman. (1988). "Adolescents' Perceptions of Family Cohesion and Power: A Methodological Study of the Family System Test". *Journal of Adolescent Research*. 1: 33-52.
- Gladding, S. T. (2012). Aile terapisi: Tarihi, kuram ve uygulamaları. İ. Keklik & İ. Yıldırım (Çev. Ed.) PDR Yayınları.
- Goldenberg, H. & Goldenberg, I. (2007). *Family therapy: an overview*. Belmont, CA: Thomson Higher Education.
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2012). *Family therapy: An overview*.
- Goldenberg, I., & Goldenberg, H. (2008). *Family Therapy An Overview*(8th Ed). United States: Brooks/Cole Cengage Learning.
- Haefner, J. (2014). An application of Bowen family systems theory. *Issues in Mental Health Nursing*, 35(11), 835-841.
- Haley, J. (1976). Development of a theory: A history of a research project. *Double bind: The foundation of the communicational approach to the family*, 59-104.
- Hammond, R. T., & Nichols, M. P. (2008). How collaborative is structural family therapy?. *The Family Journal*, 16(2), 118-124.
- Jefferson, C. (1978). Some notes on the use of family sculpture in therapy. *Family Process*, 17(1), 69-76.
- Kane, C. M. (1994). Family Making: A Satir Approach to Treating the H. Family. *The Family Journal*, 2(3), 256-258. Satir, V. (2017). İnsan Yaratmak. S. A. Yeniçeri. (Çev.) Beyaz Yayınları.
- Kaplan, D. M. (2000). Using an informed consent brochure to help establish a solid therapeutic relationship. *Techniques in marriage and family counseling*, 1, 3-10.
- Keith, D. V., & Whitaker, C. A. (1982). Experiential/symbolic family therapy. *Family counseling and therapy*, 43-74.
- Kempler, W. (1968). Experiential psychotherapy with families. *Family Process*.
- Kerr, M. E., & Bowen, M. (1988). *Family evaluation*. WW Norton & Company.
- Kesici, Ş. (2017). Vaka Örnekleriyle Birlikte Aile Danışma Kuramları ve Teknikleri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kesici, Ş., İlgün, E., Mert, A., Büyükbayraktar, C. G. (2013). Aile Terapisinde Kullanılan Teknikler. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Kilpatrick, A. C. (1980). The Bowen family intervention theory: An analysis for social workers. *Family Therapy*, 7(2), 167.
- Kindsvatter, A., Duba, J. D., & Dean, E. P. (2008). Structural techniques for engaging reluctant parents in counseling. *The family journal*, 16(3), 204-211.
- Madanes, C. (1981). *Stratejik Family Therapy*. San Fransisco: Jossey-Bass.
- Minuchin, Salvador and H. Charles Fishman. (1996). *Family Therapy Techniques*. Cambridge: Harvard University Press.
- Minuchin, Salvador. (1974). *Families & Family Therapy*. Cambridge: Harvard University Press.
- Minuchin, S. (2012). A brief history of structural/strategic models. *Family Therapy Review: Contrasting Contemporary Models*, 83.
- Minuchin, S. ve Colapinto, J. (1998). *Working with families of the poor*. New York: Guilford.
- Minuchin, S., Lee, W.Y., and Simon, G.M. (2006). *Mastering Family Therapy*. 2th edition, New Yersey: John Wiley& Sons Inc

- Murdock, N. L. (2012). Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları: Olgu Sunumu Yaklaşımıyla (2. Basımdan çeviri - F. Akkoyun, Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Murray, P. E., & Rotter, J. C. (2002). Creative counseling techniques for family therapists. *The Family Journal*, 10(2), 203-206.
- Nazlı, S. (2016). Aile danışmanlığı (12 b.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Nazlı, S. (2022). Çok Kültürlü Aile Psikolojik Danışması Bağlamında Sistemik Kuramların Değerlendirilmesi: Vavien Filmi Analizi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 5(2), 1-34.
- Nazlı, S. (2022). Çok Kültürlü Aile Psikolojik Danışması Bağlamında Sistemik Kuramların Değerlendirilmesi: Vavien Filmi Analizi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 5(2), 1-34.
- Nichols, M. P., & Schwartz, R. C. (2009). *The essentials of family therapy* (p. 336). Pearson/Allyn and Bacon Publishers.
- Nichols, M., & Schwartz, R. (1998). Family Therapy—foreword by Salvador Minuchin.
- Nichols, P. M. (2013). Aile Terapisi: Kavramlar ve Yöntemler. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Nystul, M.S. (1993). The art and science of counseling and psychotherapy. New York.
- Önel, S. (2013). Sistemik aile terapilerinde temel kavramlar. *Türkiye Klinikleri, J Psychiatry Special Topic*, 38, 32-7
- Özabacı, N. & Erkan, Z. (2020). Aile danışmanlığı: Kuram ve uygulamalara genel bir bakış. Pegem Akademi: Ankara
- Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2013). Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bir bakış. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özburun, N. (2018). Derleme: Genel sistem teorisinden etkilenen aile terapisi modellerinin karşılaştırılması. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(2), 172-188.
- Papp, P. (1976). Family choreography. *Family therapy: Theory and practice*, 276-299.
- Piercy, F. P., & Sprenkle, D. H. (1990). Marriage and family therapy: A decade review. *Journal of Marriage and the Family*, 1116-1126.
- Piercy, F. P., Sprenkle, D. H., & Wetchler, J. L. (1996). *Family therapy sourcebook*. Guilford Publications.
- Rosen, K. H., Lechtenberg, M. M., & Stith, S. M. (2014). Strategic family therapy. In *An introduction to marriage and family therapy* (pp. 155-181). Routledge.
- Satir, V., Stachowiak, J., & Taschman, H. A. (1994). *Helping families to change*. Jason Aronson, Incorporated.
- Schnarch, D. (1997). Passionate marriage: Sex, love, and intimacy in emotionally committed relationships. New York: Norton.
- Sherman, R. ve Fredman, N. (2013). *Evlilik ve aile terapisinde yapılandırılmış teknikler el kitabı*. Routledge.
- Skowron, E.A., & Dendy, A.K. (2004). Differentiation of self and attachment in adulthood: Relational correlates of effortful control. *Contemporary Family Therapy*, 26(3), 337-357.
- Smith, G. L. (1998). The present state and future of symbolic-experiential family therapy: a post-modern analysis. *Contemporary Family Therapy*, 20(2), 147-161.
- Smith, T. N., Ruzzyte, E., Spinks, D., & Metcalf, L. (2011). Strategic family therapy. *Marriage and Family Therapy: A practice-oriented approach*, 255-286.
- Stanton, M. D. (1981). Strategic approaches to family therapy. *Handbook of family therapy*, 1, 361-402
- Şenol Durak, E. ve Fışıoğlu, H. (2007). Film analizi yöntemi ile virginia satir aile terapisi yaklaşımına bir bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 10, 20, 43-62.
- Şirin, H. D. (2013). Aile eğitim programının evli kadınların eş tükenmişliği üzerine etkisi (Doktora tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

- Tönbül, Ö. (2020). Aile Danışmanlığı Tekniklerinin Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servislerinde Kullanımının İncelenmesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1(1), 37-47.
- Tuttle, L. C. (1998). Experiential family therapy: an innovative approach to the resolution of family conflict in genetic counseling. *Journal of Genetic Counseling*, 7(2), 167-186.
- Türkçapar, N. (1991). Aile ruh sağlığı ve normaldışı davranışlar, Türkiye Aile Yıllığı. Ankara: Aile Araştırma Kurumu.
- Ulaş, Ö. (2012). Stratejik aile terapisi. İ. Keklik ve İ. Yıldırım (Yay.Haz.). Aile Terapisi. Tarihi, Kuram ve Uygulamaları içinde (s.273-286). Ankara, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Üstündağ, A. (2015). Yapısal aile danışmanlığı ve bir olgu örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33).
- Vetere, A. (2001). Structural family therapy. *Child Psychology and Psychiatry Review*, 6(3), ss. 133-139.
- Watzlawick, P. (1993). *Situation Is Hopeless But Not Serious: The Pursuit Of Unhappiness*. WW Norton & Company.
- Wetchler, JL (1997). Aile Terapisi: Tedavi Etkinliğinin Sağlanması. *Evlilik ve Aile Terapisi Dergisi*, 23 (4), 483.
- Whitaker, C. A., & Bumberry, W. M. (2005). *Dancing With The Family: A symbolic-experiential approach*. USA: Brunner/Mazel.
- Whitaker, C. A., & Keith, D. V. (1981). Symbolic-experiential family therapy. *Handbook of family therapy*, 1, 187-225.
- Yılmaz, D. (2016). Evli bireylerin yaşadıkları sorunların ve aile danışmanlığından beklentilerinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

KAYNAKÇA

- Combs, G., & Freedman, J. (2012). Narrative, poststructuralism, and social justice: Current practices in narrative therapy. *The Counseling Psychologist*, 40(7) 1033-1060. <https://doi.org/10.1177/0011000012460662>
- Corey, G. (2009). Psikolojik danışma ve psikoterapi kuram ve uygulamaları (Ergene, T, Çev.). Mentis Yayıncılık.
- Çekici, F. (2019). Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları. Öyküsel terapi. (Ed. Z. Karataş, Y. Yavuzer). Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Denborough, D. (2014). *Retelling the stories of our lives*. Norton.
- Diñç, M., & Diñçer, E. (2021). Narrative terapi uygulamaları Türkiye’de yürütölen bireysel ve toplu çalışmalar. İstanbul: KETEBE Yayınları.
- Epston, D. (2008). *Down under and up over: Travels with narrative therapy*. AFT Publishing.
- Freedman, J., & Combs, G. (1996). *Narrative therapy: The social construction of preferred realities*. New York: WW Norton and Compa
- Madigan, S. (2019). Recent developments and future directions in narrative therapy. In *Narrative therapy*, 2nd ed. (pp. 117-160). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000131-006>
- Madigan, S. (2011). *Narrative therapy*. Washington: American Psychological Association
- McAdams, D.P. (2018). Narrative identity: What is it? What does it do? How do you measure it? *Imagination, Cognition and Personality*, 37(3), 359-372. <https://doi.org/10.1177/0276236618756704>
- Morgan, A. (2002). Beginning to use a narrative approach in therapy. *International Journal of Narrative Therapy & Community Work*, 1, 85-90. <https://doi.org/10.3316/infor.mit.126108931089518>
- Morgan, A. (2000). *What is narrative therapy? An easy-to-read introduction*. Dulwich Centre Publications.
- Murdock, N.L. (2012). Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları. (F. Akkoyun, Çev. Ed.). Nobel Yayınevi.
- Payne, M. (2006). *Narrative Therapy an introduction for counsellors*. California: SAGE Publications.
- Russel, S., & Carrey, M. (2021). *Narratif terapide temel uygulamalar* (Çev.Ed. E. Aydın). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Rundio, M.A., & Wong, A.G. (2022). Writing and praying collects as an intervention in narrative therapy. *Contemporary Family Therapy*, 44, 312-317 <https://doi.org/10.1007/s10591-021-09586-6>
- Wallis, J., Burns, J., & Capdevila, R. (2011). What is narrative therapy and what is it not? The usefulness of methodology to explore accounts of White and Epston’s (1990) approach to narrative therapy. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 18(6), 486-497. <https://doi.org/10.1002/cpp.723>
- White, M. (2009). Narrative practice and conflict dissolution in couple therapy. *Clinical Social Work Journal*, 37(3), 200-213. <https://doi.org/10.1007/s10615-009-0192-6>
- White, M. (2007). *Maps of narrative practice*. Norton.
- White, M. (1989). *Selected papers*. Adelaide, South Australia: Dulwich Center Publications
- White, M., & Epston, D. (1990). *Narrative means to therapeutic ends*. New York: W.W. Norton & Co.
- Zarra-Nezhad, M., Pakdaman, F., & Moazami-Goodarzi, A. (2023). The effectiveness of child-centered group play therapy and narrative therapy on preschoolers’ separation anxiety disorder and social-emotional behaviours, *Early Child Development and Care*, 193, 6, 841-853. <https://doi.org/10.1080/03004430.2023.2167987>

KAYNAKÇA

- Ateş, B., & Sağar, M. E. (2021a). Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerilerinin internet bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 87-102. <https://dergipark.org.tr/pub/usakead/issue/61365/887799>
- Ateş, B., & Sağar, M. E. (2021b). Üniversite öğrencilerinde öz-yeterliğin yordayıcısı olarak bilişsel esneklik, duygu düzenleme becerileri ve psikolojik sağlık. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 679 - 695. <https://dergipark.org.tr/pub/iausos/issue/62979/902797>
- Aslan, A. G. (2019). Duygu odaklı terapinin diğer kuramlarla karşılaştırılmalı analizi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 2(3), 110-116.
- Bayrı, H. (2023). *Duygu odaklı terapi yönelimli psiko-eğitim programının özel (üstün) yetenekli öğrencilerin öz-yeterlikleri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Düzce.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma psikoterapi kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çev.). Ankara: Mentis Yayınları. 7. Baskı
- Çelik, H., & Aydoğdu, B. N. (2018). Duygu odaklı terapi: Psikoterapide yeni bir yaklaşım. *e-Kafkas Journal of Educational Research*, 5(2), 50-68.
- Damasio, A. (2003). Feelings of emotion and the self. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1001(1), 253-261.
- Gençoğlu, C. (2012). *Duygu odaklı terapiye dayalı duygusal farkındalık eğitiminin genç yetişkinlerin iyimserlik düzeylerine etkisi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Greenberg, L. S. (2002). *Emotion-focused therapy: Coaching clients to work through their feelings*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Greenberg, L. S. (2004). Emotion-focused therapy. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 11, 3-16. <https://doi.org/10.1002/cpp.388>
- Greenberg, L. (2006). Emotion-focused therapy: A synopsis. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 36, 87-93.
- Greenberg, Leslie S. (2007). Emotion Coming of Age. *Psychotherapy Research*, Vol:17, ss:414-421.
- Greenberg, L. S. (2010a). Emotion-focused therapy: A clinical synthesis. *Focus*, 8(1), 32-42.
- Greenberg, L. S. (2010b). Emotion-focused therapy: An overview. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(33), 1-12.
- Greenberg, L. S. (2011). *Emotion-focused therapy*. American Psychological Association.
- Greenberg, L. (2014). The therapeutic relationship in emotion-focused therapy. *Psychotherapy*, 51(3), 350.
- Greenberg, L. S. (2015). *Duygu odaklı terapi (danışanlara duygu koçluğu yapmak)*. Çelik, B. Seher. (Çev.). İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Greenberg, L. S. (2016). *Emotion-focused therapy: Theories of psychotherapy series*. (Revised Edition) Washington, DC: American Psychological Association
- Greenberg, L. S., & Paivio, S. C. (1997). *Working with emotions in psychotherapy*. Guilford Press.
- Greenberg, L. S. & Watson, J. (2006). *Emotion-focused therapy for depression*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Johnson, S.M. (2004). *The practice of emotionally focused couple therapy: Creating connections*. New York, NY: Brunner-Routledge.
- LeDoux, J. (2012). Rethinking the emotional brain. *Neuron*, 73(4), 653-676.

- Madeson, M. (2021). Emotionally Focused Therapy: 17 Tools for Your EFT Sessions. Erişim adresi: <https://positivepsychology.com/emotionally-focused-therapy/>
- Özburun, N. (2021). *Duygu odaklı terapi yaklaşımına bağlı duygusal farkındalık eğitiminin evli bireylerde incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pos, A. E., & Greenberg, L. S. (2007). Emotion-focused therapy: The transforming power of affect. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, 37, 25-31.
- Pulat, F., Gündüz, H., & Kılıç, E. (2020). Güdülenme kuramı ve duygu odaklı terapinin entegrasyonu. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3(5), 17-34.
- Sağar, M. E. (2021). Emotion regulation skills and self-control as predictors of resilience in teachers candidates. *International Education Studies*, 14(6), 103-111. DOI:10.5539/ies.v14n6p103.
- Sağar, M.E. (2022a). Çocuk psikolojisi, ruh sağlığı ve temel kavramlar. B. ATEŞ (Ed.). *Çocuk Psikolojisi* (ss.1-14). Vizetek Yayınları, Ankara-Türkiye.
- Sağar, M. E. (2022b). Ergenlerde duygu düzenleme, psikolojik sağlık ve okulda öznel iyi oluşun akıllı telefon bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(83), 926-944. DOI:10.17755/esosder.1036794.
- Sağar, M. E. (2022c). Ergenlerde okulda öznel iyi oluşun yordayıcıları: Duygu düzenleme, başa çıkma ve bilişsel esneklik. *Ege Eğitim Dergisi*, 23(2), 133-149. <https://doi.org/10.12984/egged.1060883>
- Sağar, M. E. (2022d). Ergenlerde yaşam doyumunun yordayıcısı olarak duygu düzenleme. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(27), 597-610. DOI: 10.38155/ksbd.1093469.
- Sağar, M. E., & Ateş, B. (2023). Effectiveness of solution-focused approach on emotion regulation skills. *International Innovative Education Researcher*, 3(1), 123-144. DOI:10.29228/iedres.63091.
- Sartre, J. P. (2011). *Varlık ve hiçlik*. (T. Ilgaz ve G. Ç. Eksen, Çev.). İstanbul: İthaki Yay.
- Terzi, Ş. I. ve Tekinalp, B. E. (2013). Psikolojik danışmada güncel kuramlar. Ankara: Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu, (2022). *Türkçe Sözlük*. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Yalom, I. D. (2001). *Varoluşçu psikoterapi*. (Z. İ. Babayiğit, Çev.). İstanbul: Kabalcı. (Orijinal eser basım tarihi 1980.)
- Zwack, J., & Greenberg, L. (2020). Where are the emotions? How emotion-focused therapy could inspire systemic practice. *Systemic Research in Individual, Couple, and Family Therapy and Counseling*, 249-264.

KAYNAKÇA

- Akdağ, A. (2024). Obsesif kompulsif bozuklukta; klasik bilişsel davranışçı terapi ve yeni nesil kabul ve kararlılık terapisi, karşılaştırmalı müdahale yaklaşımları. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 7(13), 45-61. <https://doi.org/10.56955/bpd.1370907>
- Ateş B. ve Sağar M. E. (2022). Öğretmen adaylarında psikolojik esnekliğin, öz-yeterliğin ve iletişim becerilerinin yaşam doyumu üzerindeki yordayıcı rolü. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(1), 219-227. DOI:<https://doi.org/10.30703/cije.1007362>
- Barnes-Holmes, Y., Barnes-Holmes, D., McHugh, L., ve Hayes, S. C. (2004). Relational frame theory: Some implications for understanding and treating human psychopathology. *International journal of psychology and psychological therapy*, 4, 355-375.
- Bennett-Levy, J. (2003). Mechanisms of change in cognitive therapy: The case of automatic thought records and behavioural experiments. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 31(3), 261-277. <https://doi.org/10.1017/S1352465803003035>
- Berman, M. I., Morton, S. N., ve Hegel, M. T. (2016). Health at every size and Acceptance and Commitment Therapy for obese, depressed women: Treatment development and clinical application. *Clinical Social Work Journal*, 44(3), 265-278.
- Ciarrochi, J., Bilich, L., ve Godsell, C. (2010). Psychological flexibility as a mechanism of change in acceptance and commitment therapy. Assessing mindfulness and acceptance processes in clients: *Illuminating the theory and practice of change*, 2010, 51-75.
- Dahl, J., Stewart, I., Martell, C. R., ve Kaplan, J. S. (2014). *ACT and RFT in relationships: Helping clients deepen intimacy and maintain healthy commitments using acceptance and commitment therapy and relational frame theory*. New Harbinger Publications.
- Fletcher, L., ve Hayes, S. C. (2005). Relational frame theory, acceptance and commitment therapy, and a functional analytic definition of mindfulness. *Journal of rational-emotive & cognitive-behavior therapy*, 23, 315-336. <https://doi.org/10.1007/s10942-005-0017-7>
- Gifford, E. V., ve Hayes, S. C. (1999). *Functional contextualism: A pragmatic philosophy for behavioral science*. In Handbook of behaviorism (285-327). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012524190-8/50012-7>
- Harris, R. (2009). *ACT made simple*. Oakland, CA: New Harbinger Publications, Inc.
- Harris, R. (2016). Kabul ve Kararlılık Terapisi. ACT'yi Kolay Öğrenmek: İlkeler ve Ötesi İçin Hızlı Bir Başlangıç. Hasan T. Karatepe ve K. Fatih Yavuz (Çev. Ed.). İstanbul: Litera Yayıncılık
- Harris, R. (2020). Mutluluk Tuzağı. (çev. Ed. M. Hakan Türkçapar ve K. Fatih Yavuz). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Hayes, S. C. (2004). Acceptance and commitment therapy, relational frame theory, and the third wave of behavioral and cognitive therapies. *Behavior therapy*, 35(4), 639-665. [https://doi.org/10.1016/S0005-7894\(04\)80013-3](https://doi.org/10.1016/S0005-7894(04)80013-3)
- Hayes, S. C. (2012). Humanistic psychology and contextual behavioral perspectives. *Psychotherapy*, 49(4), 455. <https://doi.org/10.1037/a0027396>
- Hayes, S. C. (2015). The act in context: The canonical papers of Steven C. Hayes. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315745138>
- Hofmann, S. G. (2008). Acceptance and commitment therapy: New wave or Morita therapy?. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 15(4), 280. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2850.2008.00138.x>
- Işık Ş, Ergüner-Tekinalp B, Üzbe-Atalay N, Kaynak, Ü. (2021). *Psikolojik Danışmada Güncel Kuramlar*. Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık.
- İzginman, S. (2014). Kabullenme ve kararlılık terapisi. A. N. Canel (Ed.). *Terapide Yeni Ufuklar: Modern, Postmodern ve Kısa Terapileriğinde* (s. 97-115). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Kul, A. & Türk, F. (2020). Kabul ve adanmışlık terapisi (ACT) üzerine bir derleme çalışması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(29 Ekim Özel Sayısı), 3773-3805.

- Ong, C. W., ve Eustis, E. H. (2006). *Psychological flexibility*. In The Oxford Handbook of Acceptance and Commitment Therapy.
- Robb, H. (2007). Values as leading principles in Acceptance and Commitment Therapy. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 3(1), 118. <https://doi.org/10.1037/h0100170>
- Sağar, M.E. (2022a). Çocuk psikolojisi, ruh sağlığı ve temel kavramlar. B. ATEŞ (Ed.). *Çocuk Psikolojisi* (ss.1-14). Vizetek Yayınları, Ankara-Türkiye.
- Sağar, M. E. (2022b). Yetişkinlerde sosyal medya bağımlılığının yordayıcısı olarak psikolojik esneklik ve problem çözme becerileri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 179-192. DOI: 10.20875/makusobed.1080674.
- Stawarczyk, D., Majerus, S., Van der Linden, M., ve D'Argembeau, A. (2012). Using the daydreaming frequency scale to investigate the relationships between mind-wandering, psychological well-being, and present-moment awareness. *Frontiers in psychology*, 3, 363. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00363>
- Terzi, B. E. ve Tekinalp, Ş. I. (2013). *Psikolojik danışmada güncel kuramlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uğur, E. (2018). *Kabul ve kararlılık terapisi yönelimli psikoeğitim programının olumsuz değerlendirilme korkusu üzerindeki etkisi* (Doctoral dissertation, Sakarya Üniversitesi (Turkey).
- Vilardaga, R., Hayes, S. C., ve Schelin, L. (2007). Philosophical, theoretical and empirical foundations of acceptance and commitment Therapy. *Anuario de psicología/The UB Journal of psychology*, 117-128.
- Yavuz, K. F. (2015). Kabul ve kararlılık terapisi (ACT): Genel bir bakış. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry Special Topics*, 8(2), 21-27.
- Zettle, R. D. (2007). *Act for Depression: A clinician's guide to using acceptance and commitment therapy in treating depression*. Oakland, New harbinger publications.

Kaynakça

- Ainsworth, M. D. S. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932-937.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: assessed in the strange situation and at home*. Erlbaum.
- Ateş, B., & Sağar, M.E. (2022). Çocuklarda gelişim alanları. B. ATEŞ (Ed.). *Çocuk Psikolojisi* (ss.15-39). Vizetek Yayınları, Ankara-Türkiye.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol 1. Attachment*. Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Loss*. Basic Books.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. T. V. Soylu (Çev.). Pinhan Yayıncılık (Orijinal Baskı Tarihi 1969).
- Dallos, R. (2022). Attachment narrative therapy. In R. Dallos (Ed.), *Attachment narrative therapy: Applications and developments*. (pp. 1-31). Springer International Publishing.
- DSM-5 (2014). *DSM-5 Tam ölçütleri başvuru el kitabı*. E. Köroğlu (Çev.). Hyb Yayıncılık.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524.
- Howe, D. & Fearnley, S. (1999). Disorders of attachment and attachment therapy. *Adoption & Fostering*, 23(2), 19-30.
- Işık-Terzi, Ş., & Ergüner-Tekinalp, B. (2013). *Psikolojik danışmada güncel kuramlar*. Pegem Akademi.
- Johnson, S. M. (2003). Attachment theory: A guide for couple therapy. In S. M. Johnson & V. E. Whiffen, (Eds.). *Attachment processes in couple and family therapy*. Guilford Press.
- Lilienfeld, S. O. (2007). Psychological treatments that cause harm. *Perspectives on Psychological Science*, 2, 53-70.
- Mercer, J. (2013). Holding therapy: A harmful mental health intervention. *Focus on Alternative and Complementary Therapies*, 18, 70-76.
- Mercer, J. (2014). International concerns about holding therapy. *Research on Social Work Practice*, 24(2), 188-191.
- Pignotti, M., & Mercer, J. (2007). Holding therapy and dyadic developmental psychotherapy are not supported, acceptable social work interventions. *Research on Social Work Practice*, 17, 513-519.
- Raicar, A. M., Sear, P., & Gall, M. (2009). *Child-centred Attachment Therapy: The CcAT Programme (Child-centered Attachment Therapy)*. Karnac Books.
- Sağar, M.E. (2022). Çocuk psikolojisi, ruh sağlığı ve temel kavramlar. B. ATEŞ (Ed.). *Çocuk Psikolojisi* (ss.1-14). Vizetek Yayınları, Ankara-Türkiye.

KAYNAKÇA

- Basch, M.F. (1983). Empathic understanding: A review of the concept and some theoretical considerations. *J Am Psychoanal Assoc*, 31,101-126.
- Comstock, D. L., & Qin, D. (2005). *Relational-cultural theory: A framework for relational development across the lifespan*. In D. Comstock (Ed.). Diversity and development: Critical contexts that shape our lives and relationships (pp. 25-46). Belmont, CA: Thompson Books/Cole
- Comstock, D. L., Hammer, T. R., Strentzsch, J., Cannon, K., Parsons, J., & II, G. S. (2008). Relational-cultural theory: A framework for bridging relational, multicultural, and social justice competencies. *Journal of Counseling & Development*, 86(3), 279-287.
- Duffey, T. (2007). Promoting relational competencies in counselor education through creativity and relational-cultural theory. *Journal of Creativity in Mental Health*, 2(1), 47-59.
- Hartling, L. (2003). *Strengthening resilience in a risky world: It's all about relationships* (Work in Progress No. 101). Wellesley, MA: Stone Center Working Paper Series.
- Jordan J. V. (2010). *Relational-cultural therapy*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Jordan, J. V. (1991b). *The meaning of mutuality*. In J. Jordan, A. Kaplan, J. Miller, I. Stiver, & J. Surrey (Eds.). Women's growth in connection (pp, 81-96). New York, NY: Guilford Press
- Jordan, J. V. (2000). The role of mutual empathy in relational/cultural therapy. *Journal of Clinical Psychology*, 56(8), 1005-1016. <https://doi.org/10.1002/1097-4679>
- Jordan, J. V. (2001). A relational-cultural model: Healing through mutual empathy. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 65(1), 92-103.
- Jordan, J. V., & Dooley, C. (2001). *Relational practice in action: A group manual*. Wellesley, MA: Stone Center
- Miller, J. B., & Stiver, I. P. (1995). *Relational images and their meanings in psychotherapy*. *Work in Progress No. 74*. Wellesley, MA: Stone Center Working Paper Series
- Miller, J. B., & Stiver, I. P. (1997). *The healing connection: How women form relationships in therapy and in life*. Boston: Beacon Press
- Miller, J.B. (1976). *Toward a new psychology of women*. Boston: Beacon Press
- Pollack, B. (1998). *Real boys: Rescuing our sons from the myths of boyhood*. New York, NY: Random House.
- Tekinalp, B. E., & Terzi, Ş. (2013). *Psikolojik danışmada güncel kuramlar*. Ankara: Pegem Akademi.
- Vogel, J. E. (2006). Using relational-cultural theory to conceptualize couple interventions in the treatment of sex addiction. *Journal of Creativity in Mental Health*. 2, 3-17. doi:10.1300/J456vO2nO4 02
- Walker, M. (2005). *Critical thinking: Challenging developmental myths, stigmas and stereotypes*. In D. Comstock (Ed.), Diversity and development: Critical contexts that shape our lives and relationships (pp. 47-66). Belmont, CA: Thomson, Brooks/Cole
- Walker, M. (2004a). *How relationships heal*. In M. Walker & W. B. Rosen (Eds.), How connections heal: Stories from relational-cultural therapy (pp. 3-21). New York, NY: Guilford Press

KAYNAKÇA

- Abramowitz, J. S., Tolin, D. F., & Street, G. P. (2001). Paradoxical effects of thought suppression: A meta-analysis of controlled studies. *Clinical psychology review*, 21(5), 683-703. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(00\)00057-X](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(00)00057-X)
- Ak, M., Eşen, E., & Özdengül, F. (2014). Mevlâna penceresinden bilişsel terapiler. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 133-141
- Ameli, R. (2016). *25 Farkındalık dersi*. (Z. Atalay ve K. Ögel, Çev.) Ankara: Nobel Yayınları
- Atalay, Z. (2023). *Mindfulness: Bilinçli farkındalık, farkındalıkla anda kalabilme sanatı*. İnkılap Yayınları
- Baer, R. A. (2010). Mindfulness- and acceptance-based interventions and processes of change. In R. A. Baer (Ed.), *Assessing mindfulness & acceptance processes in clients* (pp. 1–24). New Harbinger Publications.
- Baer, R. A., & Krietemeyer, J. (2006). Overview of mindfulness- and acceptance-based treatment approaches. In R. A. Baer (Ed.), *Mindfulness-based treatment approaches: Clinician's guide to evidence base and applications* (pp. 3–27). London, UK: Elsevier
- Bakır, V. (2019). Farkındalık temelli bilişsel terapi: Temel felsefesi, kavramlar, terapötik süreç, eleştiriler ve katkılar. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 21-27. <https://doi.org/10.47257/busad.934436>
- Bayram, D. & Çönkü, D. T. (2022). *Mindfulness: Bilinçli farkındalık, aileler ve eğitimciler için uygulamalı el kitabı*. Nobel yayınları.
- Bishop, S. R., Lau, M., Shapiro, B., Carlson, L., Anderson, N. D., Carmody, J., ... Devins, G. (2004). Mindfulness: A proposed operational definition. *Clinical Psychology: Science and Practice* 11(3), 230-241. DOI: 10.1093/clipsy.bph077
- Brandsma, R. (2017). *The mindfulness teaching guide: Essential skills and competencies for teaching mindfulness-based interventions*. New Harbinger Publications.
- Brosschot, J. F., Gerin, W., & Thayer, J. F. (2006). The perseverative cognition hypothesis: A review of worry, prolonged stress-related physiological activation, and health. *Journal of psychosomatic research*, 60(2), 113-124. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2005.06.074>
- Brown, K. W., & Ryan, R. M. (2003). The benefits of being present: mindfulness and its role in psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(4), 822-848. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.4.822>
- Campbell, T. S., Labelle, L. E., Bacon, S. L., Faris, P., & Carlson, L. E. (2012). Impact of mindfulness-based stress reduction (MBSR) on attention, rumination and resting blood pressure in women with cancer: A waitlist-controlled study. *Journal of Behavioral Medicine*, 35, 262–271. DOI 10.1007/s10865-011-9357-1
- Chambers, R., Gullone, E., & Allen, N. B. (2009). Mindful emotion regulation: An integrative review. *Clinical psychology review*, 29(6), 560-572. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.06.005>
- Cousin, G., & Crane, C. (2016). Changes in disengagement coping mediate changes in affect following mindfulness-based cognitive therapy in a non-clinical sample. *British journal of psychology (London, England:1953)*, 107(3), 434–447. <https://doi.org/10.1111/bjop.12153>
- De Raedt, R., Baert, S., Demeyer, I., Goeleven, E., Raes, A., Visser, A., Wismans, M., Jansen, E., Schacht, R., Van Aalderen, J. R., & Speckens, A. (2012). Changes in attentional processing of emotional information following mindfulness-based cognitive therapy in people with a history of depression: Towards an open attention for all emotional experiences. *Cognitive Therapy and Research*, 36, 612-620. DOI 10.1007/s10608-011-9411-x
- Derlic, D. (2022). From Cognitive Behavioral Therapy to Mindfulness-Based Interventions. *Journal of Correctional Health Care*, 28(6), 439-446. <https://doi.org/10.1089/jchc.21.05.0044>
- Deva, M. (2023). *Mindfulness ve yoga şimdiki anın farkında olma sanatı*. Gece kitaplığı.

- Dziak, M. (2019). Mindfulness-based cognitive therapy (MBCT). Salem Press Encyclopedia of Health.
- Dozois, D.J.A., Martin, R.A., & Bieling, P.J. (2009). Early maladaptive schemas and adaptive/maladaptive styles of humor. *Journal of Cognitive Therapy and Research*, 33, 585-596. DOI 10.1007/s10608-008-9223-9
- Feldman, C., & Kuyken, W. (2019). *Mindfulness: Ancient wisdom meets modern psychology*. Guilford Press.
- Fresco, D. M., Segal, Z. V., Buis, T., & Kennedy, S. (2007). Relationship of posttreatment decentering and cognitive reactivity to relapse in major depression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75(3), 447-455 <https://doi.org/10.1037/0022-006X.75.3.447>
- Fresco, D. M., Flynn, J. J., Mennin, D. S., & Haigh, E. A. (2011). Mindfulness-Based Cognitive Therapy. *Acceptance and mindfulness in cognitive behavior therapy: Understanding and applying the new therapies*, (pp. 57-82). John Wiley & Sons. doi:10.1002/9781118001851.ch3
- Gehart, D. R. (2012). *Mindfulness and acceptance in couple and family therapy*. Springer Science & Business Media.
- Germer, C., Siegel, R. D., & Fulton, P. R. (Eds.). (2016). *Mindfulness and psychotherapy*. Guilford Publications.
- Goldberg, S. B., Tucker, R. P., Greene, P. A., Davidson, R. J., Kearney, D. J., & Simpson, T. L. (2019) Mindfulness-based cognitive therapy for the treatment of current depressive symptoms: A meta-analysis. *Cognitive Behaviour Therapy*, 48(6), 445-462. DOI: 10.1080/16506073.2018.1556330
- Goldin, P. R., & Gross, J. J. (2010). Effects of mindfulness-based stress reduction (MBSR) on emotion regulation in social anxiety disorder. *Emotion*, 10(1), 83-91. <https://doi.org/10.1037/a0018441>
- Goldstein, J. (2002). *One dharma: The emerging Western Buddhism*. San Francisco: HarperCollins.
- Hanh, T. N. (2015). *Farkındalığın mucizesi*. (F. Gülfidan Çev.) (3. Baskı) Kuraldışı Yayınevi.
- Hayes, S. C., Wilson, K. G., Gifford, E. V., Follette, V. M., & Strosahl, K. (1996). Experiential avoidance and behavioral disorders: A functional dimensional approach to diagnosis and treatment. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(6), 1152-1168. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.64.6.1152>
- Hick, S. F., & Chan, L. (2010). Mindfulness-based cognitive therapy for depression: effectiveness and limitations. *Social Work in Mental Health*, 8(3), 225-237. <https://doi.org/10.1080/15332980903405330>
- Hunot, V., Moore, T. H., Caldwell, D. M., Furukawa, T. A., Davies, P., Jones, H., ... & Churchill, R. (2013). 'Third wave' cognitive and behavioural therapies versus other psychological therapies for depression. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (10). Art. No.: CD008704. <https://doi.org/10.1002/14651858.CD008704.pub2>
- Irving, J. A., Farb, N. A. S., & Segal, Z. V. (2015). Mindfulness-based cognitive therapy for chronic depression. In K. W. Brown, J. D. Creswell, & R. M. Ryan (Eds.), *Handbook of mindfulness. Theory, research, and practice* (pp. 348-366). New York: The Guilford Press.
- Johannsen, M., Nissen, E. R., Lunderoff, M., & O'Toole, M. S. (2022). Mediators of acceptance and mindfulness-based therapies for anxiety and depression: A systematic review and meta-analysis. *Clinical psychology review*, 94, 102156. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2022.102156>
- Keçe, C., Çoşar, F., Özcan, K., & Çay, M. (2020). *Mindfulness ve kabul temelli psikoterapi*. Pusula Yayınevi
- Kabat-Zinn, J. (1982). An outpatient program in behavioral medicine for chronic pain patients based on the practice of mindfulness meditation: Theoretical considerations and

- preliminary results. *General Hospital Psychiatry*, 4(1), 33-47. [https://doi.org/10.1016/0163-8343\(82\)90026-3](https://doi.org/10.1016/0163-8343(82)90026-3)
- Kabat-Zinn, J. (2009). *Wherever you go, there you are: Mindfulness meditation in everyday life*. Hachette UK.
- Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: Past, present, and future. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 10(2), 144-156. <https://doi.org/10.1093/clipsy.bpg016>
- Kazantzis, N., Reinecke, M. A., & Freeman, A. (Eds.). (2010). *Cognitive and behavioral theories in clinical practice*. New York, NY: Guilford Press.
- Kerkhof, A. J. F. M., van Spijker B. A. J. (2011). Worrying and rumination as proximal risk factors for suicidal behaviour. In O'Connor R. C., Platt S., Gordon J. (Eds.), *International handbook of suicide prevention: Research, policy and practice* (pp. 199-209). Wiley-Blackwell.
- Körükcü, Ö., & Kukulü, K. (2015). Beden-zihin-ruh bütünlüğünü korumaya yönelik bir program: Farkındalık temelli stres azaltma programı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 7(1):68-80 DOI: 10.5455/cap.20140504031811
- Kuyken, W., Watkins, E., Holden, E., White, K., Taylor, R. S., Byford, S., Evans, A., Radford, S., Teasdale, J. D., & Dalgleish, T. (2010). How does mindfulness-based cognitive therapy work?. *Behaviour Research and Therapy*, 48(11), 1105-1112. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2010.08.003>
- Lau, M. A., & McMain, S. F. (2005). Integrating mindfulness meditation with cognitive and behavioural therapies: The challenge of combining acceptance and change-based strategies. *Canadian Journal of Psychiatry*, 50(13), 863-869. <https://doi.org/10.1177/070674370505001310>
- Loyd, A. L., White, R., Eames, C. & Crane, R. (2017). The utility of home-practice in mindfulness-based group interventions: A systematic review. *Mindfulness*. DOI: 10.1007/s12671-017-0813-z.
- Ma, S. H., & Teasdale, J. D. (2004). Mindfulness-Based Cognitive Therapy for Depression: Replication and Exploration of Differential Relapse Prevention Effects. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 72(1), 31-40. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.72.1.31>
- Neff, K. D., & Dahm, K. A. (2014). Self-compassion: What it is, what it does, and how it relates to mindfulness. In M. D. Robinson, B. P. Meier & B. D. Ostafin (Eds.) *Handbook of mindfulness and selfregulation* (pp. 121-137). Springer.
- Nolen-Hoeksema, S. (2000). The role of rumination in depressive disorders and mixed anxiety/depressive symptoms. *Journal of Abnormal Psychology*, 109(3), 504-511. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.109.3.504>
- Ögel, K. (2015). *Farkındalık (ayrırımsama) ve kabullenme temelli terapiler*. HYB Yayıncılık.
- Papies, E. K., & Aarts, H. (2011). Nonconscious self-regulation or the automatic pilot of human behavior. K. D. Vohs & R. F. Baumeister (Eds), *Handbook of self-regulation: Research, theory, and applications*, (pp. 125-142), *The Guilford Press*.
- Pollak, S. M., Pedulla, T., & Siegel, R. (2021). *Mindfulness: Farkındalık temelli psikoterapi becerileri*. S. Gürdoğan ve R. Bilge Uzun, (Çev.), Apamer Psikoloji Yayınları.
- Safran, J.D., & Segal, Z.V. (1990). *Interpersonal process in cognitive therapy*. Basic Books,
- Segal, Z., Williams, M., & Teasdale, J. (2018). *Mindfulness-based cognitive therapy for depression*. Guilford publications.
- Semple, R. J., & Lee, J. (2014). Mindfulness-based cognitive therapy for children. R. A. Baer (Ed.), *Mindfulness-Based Treatment Approaches*, (pp. 161-188), Academic Press.
- Sipe, W. E., & Eisendrath, S. J. (2012). Mindfulness-based cognitive therapy: theory and practice. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 57(2), 63-69. <https://doi.org/10.1177/070674371205700202>

- Tanacıoğlu-Aydın, B. (2022). 3. kuşak bilişsel davranışçı terapiler. Ş. Baştemur & M.A. Kurşuncu (Ed.) *Psikolojik danışmada güncel yaklaşımlar* (ss. 55-96), Nobel Yayıncılık.
- Teasdale, J. D. (2004). Mindfulness-based cognitive therapy. J. Yiend (Ed.) *Cognition, emotion and psychopathology: Theoretical, empirical and clinical directions*, (pp. 270-289), Cambridge University Press.
- Terzi, Ş. I., & Tekinalp, B. E. (2013). *Psikolojik danışmada güncel yaklaşımlar*. Pegem Akademi.
- Teasdale, J. D. (1999). Metacognition, mindfulness and the modification of mood disorders. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 6(2), 146-155. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0879](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0879)
- Teasdale, J. D., Segal, Z. V., Williams, J. M. G., Ridgeway, V. A., Soulsby, J. M., & Lau, M. A. (2000). Prevention of relapse/recurrence in major depression by mindfulness-based cognitive therapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68 (4), 615-623. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.68.4.615>
- URL-1. (2023). MindfulnessX packet. Son Erişim Tarihi: 2 Aralık 2023. <https://pro.positivepsychology.com/product/mindfulness-x-complete-8-week-mindfulness-training-template/>
- Williams, J. M. G., Duggan, D. S., Crane, C., & Fennell, M. J. (2006). Mindfulness-based cognitive therapy for prevention of recurrence of suicidal behavior. *Journal of Clinical Psychology*, 62(2), 201–210. <https://doi.org/10.1002/jclp.20223>
- Williams, J. M. G., & Kuyken, W. (2012). Mindfulness-based cognitive therapy: A promising new approach to preventing depressive relapse. *The British Journal of Psychiatry*, 200(5), 359-360. doi: 10.1192/bjp.bp.111.104745
- Williams, M., Teasdale, J., Segal, Z. & J. Kabat-Zinn, J. (2015). İyi hissetme sanatı kronik mutsuzlukla baş etme rehberi. (Z. H. Haktanır, Çev.) Diyojen Yayıncılık
- Woods, S. L., Rockman, P., & Collins, E. (2019). *Mindfulness-based cognitive therapy: Embodied presence and inquiry in practice*. New Harbinger Publications.
- Zhou, X., Guo, J., Lu, G., Chen, C., Xie, Z., Liu, J., & Zhang, C. (2020). Effects of mindfulness-based stress reduction on anxiety symptoms in young people: A systematic review and meta-analysis, *Psychiatry Research*, 289(113002). DOI: 10.1016/j.psychres.2020.113002
- Zümbül, S. (2021). Bilinçli farkındalık temelli bilişsel terapi: Bir inceleme çalışması. *Istanbul Aydın University Journal of Social Sciences/Istanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 155-194.

Kısaltmalar:

DDT: Diyalektik Davranışçı Terapi

BKB (BPD-borderline personality disorder): Borderline Kişilik Bozukluğu

BDT: Bilişsel Davranışçı Terapi

RKÇ: Randomize Klinik Çalışma

KAYNAKÇA

- Ateş, B., & Sağar, M. E. (2021a). Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik ve duygu düzenleme becerilerinin internet bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 87-102. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usakead/issue/61365/887799>
- Ateş, B., & Sağar, M. E. (2021b). Üniversite öğrencilerinde öz-yeterliğin yordayıcısı olarak bilişsel esneklik, duygu düzenleme becerileri ve psikolojik sağlık. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(3), 679-695. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iausos/issue/62979/902797>
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice Hall.
- Barlow, D. H., Farchione, T. J., Fairholme, C. P., Ellard, K. K., Boisseau, C. L., Allen, L. B., & Ehrenreich-May, J. (2011). *The Unified Protocol for Transdiagnostic Treatment of Emotional Disorders: Therapist guide*. Oxford University Press.
- Bianchini V, Cofini V, Curto M, Lagrotteria B, Manzi A, Navari S et al. (2019) Dialectical behaviour therapy (DBT) for forensic psychiatric patients: An Italian pilot study. *Crim Behav Ment Health*, 29:122-130.
- Bohart, A. C., & Greenberg, L. S. (Eds.). (1997). *Empathy reconsidered: New directions in psychotherapy*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10226-000>.
- Bolton, J. M., & Robinson, J. (2010). Population-attributable fractions of Axis I and Axis II mental disorders for suicide attempts: findings from a representative sample of the adult, noninstitutionalized US population. *American journal of public health*, 100(12), 2473-2480.
- Brickman, L. J., Ammerman, B. A., Look, A. E., Berman, M. E., & McCloskey, M. S. (2014). The relationship between non-suicidal self-injury and borderline personality disorder symptoms in a college sample. *Borderline Personality Disorder and Emotion Regulation*, 1, 14. <https://doi.org/10.1186/2051-6673-1-14>.
- Courbasson C, Nishikawa Y & Dixon L (2012) Outcome of dialectical behaviour therapy for concurrent eating and substance use disorders. *Clin Psychol Psychother*, 9:434-449.
- Crowell, S. E., Beauchaine, T. P., & Linehan, M. M. (2009). A biosocial developmental model of borderline personality: elaborating and extending Linehan's theory. *Psychological bulletin*, 135(3), 495.
- Çelebi, E. (2017). Diyalektik davranış terapisi. *Psikoterapi yöntemleri: kuramlar ve uygulama*, HYB.
- Decker SE, Adams L, Watkins LE, Sippel LM, Presnall-Shvorin J & Sofuoğlu M. (2019) Feasibility and preliminary efficacy of dialectical behaviour therapy skills groups for Veterans with suicidal ideation: pilot. *Behav Cogn Psychother*, 47:616-621.
- Dimeff, L. A., & Koerner, K. E. (2007). *Dialectical behavior therapy in clinical practice: Applications across disorders and settings*. Guilford Press.
- Farrés CC, Pascual JC, Elices M, Navarro H, Martín Blanco A & Soler J. (2018) Factors predicting early dropout from dialectical behaviour therapy in individuals with borderline personality disorder. *Actas Esp Psiquiatr*, 46:226-233.

- Granato, H. F., Sewart, A. R., Vinograd, M., & McFarr, L. (2021). Dialectical behavior therapy.
- Grant, B. F., Chou, S. P., Goldstein, R. B., Huang, B., Stinson, F. S., Saha, T. D., Smith, S. M., Dawson, D. A., Pulay, A. J., Pickering, R. P., & Ruan, W. J. (2008). Prevalence, correlates, disability, and comorbidity of DSM-IV borderline personality disorder: Results from the Wave 2 National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions. *Journal of Clinical Psychiatry*, 69(4), 533–545. <https://doi.org/10.4088/JCP.v69n0404>.
- Harned, M. S., Korslund, K. E., & Linehan, M. M. (2014). A pilot randomized controlled trial of dialectical behavior therapy with and without the dialectical behavior therapy prolonged exposure protocol for suicidal and self-injuring women with borderline personality disorder and PTSD. *Behaviour Research and Therapy*, 55, 7–17. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2014.01.008>.
- Hayes, S. C., & Hofmann, S. G. (Eds.). (2018). *Process-based CBT: The science and core clinical competencies of cognitive behavioral therapy*. New Harbinger Publications.
- Heckwold JI, Bergland MC & Mouratidis M (2014) Coordinating principles of art therapy and DBT. *Art Psychother*, 41:329-335.
- Klonsky, E. D. (2007). The functions of deliberate self-injury: A review of the evidence. *Clinical Psychology Review*, 27(2), 226–239. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2006.08.002>.
- Lieb, K., Zanarini, M. C., Schmahl, C., Linehan, M. M., & Bohus, M. (2004). Borderline personality disorder. *The Lancet*, 364(9432), 453–461.
- Leichsenring, F., Leibing, E., Kruse, J., New, A. S., & Leweke, F. (2011). Borderline personality disorder. *Lancet*, 377(9759), 74–84. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(10\)61422-5](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(10)61422-5).
- Linehan, M. M. (1987). Dialectical behavior therapy for borderline personality disorder: Theory and method. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 51, 261–276.
- Linehan, M. M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford Press.
- Linehan, M. M. (1995). *Understanding borderline personality disorder: The dialectical approach*. Guilford Press. <https://doi.org/10.1037/e545822004-001>.
- Linehan, M. M. (2014). *DBT skills training manual*. Guilford Press.
- Linehan, MM. (2015) *DBT Skills Training Manual*. New York, Guilford Press.
- Linehan, M. M., Armstrong, H. E., Suarez, A., Allmon, D., & Heard, H. L. (1991). Cognitive-behavioral treatment of chronically parasuicidal borderline patients. *Archives of General Psychiatry*, 48(12), 1060–1064. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.1991.01810360024003>.
- Linehan, M. M., Schmidt, H. III, Dimeff, L. A., Craft, J. C., Kanter, J., & Comtois, K. A. (1999). Dialectical behavior therapy for patients with borderline personality disorder and drug-dependence. *American Journal on Addictions*, 8(4), 279–292. <https://doi.org/10.1080/105504999305686>.
- Lynch, T. R., Chapman, A. L., Rosenthal, M. Z., Kuo, J. R., & Linehan, M. M. (2006). Mechanisms of change in dialectical behavior therapy: Theoretical and empirical observations. *Journal of Clinical Psychology*, 62, 459–480.
- Navarro-Haro, M. V., Modrego-Alarcón, M., Hoffman, H. G., Lopez-Montoyo, A., Navarro-Gil, M., Montero-Marin, J & Garcia-Campayo, J. (2019). Evaluation of a mindfulness-based intervention with and without virtual reality dialectical behavior therapy mindfulness skills training for the treatment of generalized anxiety disorder in primary care: a pilot study. *Frontiers in psychology*, 10, 55.
- Panos, P. T., Jackson, J. W., Hasan, O., & Panos, A. (2014). Meta-analysis and systematic review assessing the efficacy of dialectical behavior therapy (DBT). *Research on Social Work Practice*, 24(2), 213–223. <https://doi.org/10.1177/1049731513503047>.
- Rizvi, S. L., Steffel, L. M., & Carson-Wong, A. (2013). An overview of dialectical behavior therapy for professional psychologists. *Professional Psychology: Research and Practice*, 44(2), 73.

- Robins, C. J. (2002). Zen principles and mindfulness practice in dialectical behavior therapy. *Cognitive and Behavioral Practice*, 9(1), 50–57. <https://doi.org/btkb8b>.
- Robins, C. J., & Chapman, A. L. (2004). Dialectical behavior therapy: Current status, recent developments, and future directions. *Journal of personality disorders*, 18(1), 73-89.
- Sağar, M. E., & Ateş, B. (2023). Effectiveness of solution-focused approach on emotion regulation skills. *International Innovative Education Researcher*, 3(1), 123-144. DOI:10.29228/iedres.63091.
- Sağar, M. E. (2021). Emotion regulation skills and self-control as predictors of resilience in teachers candidates. *International Education Studies*, 14(6), 103-111. DOI:10.5539/ies.v14n6p103.
- Sağar, M.E. (2022). Çocuk Psikolojisi, Ruh Sağlığı ve Temel Kavramlar. B. ATEŞ (Ed.). *Çocuk Psikolojisi* (ss.1-14). Vizetek Yayınları, Ankara-Türkiye.
- Safer, D. L. , Robinson, A. H., & Jo, B. (2011). Outcome from a randomized controlled trial of group therapy for binge eating disorder: comparing dialectical behavior therapy adapted for binge eating to an active comparison group therapy. *Behavior Therapy*, 41, 106–120.
- Sauer, S. E., & Baer, R. A. (2010). Validation of measures of biosocial precursors to borderline personality disorder: Childhood emotional vulnerability and environmental invalidation. *Assessment*, 17(4), 454–466. <https://doi.org/10.1177/1073191110373226>.
- Shearin, E. N., & Linehan, M. M. (1989). Dialectics and behavior therapy: A metaparadoxical approach to the treatment of borderline personality disorder. In L. M. Ascher (Ed.), *Therapeutic paradox* (pp. 255–288). Guilford Press.
- Shearin, E. N., & Linehan, M. M. (1994). Dialectical behavior therapy for borderline personality disorder: Theoretical and empirical foundations. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 89, 61-68.
- Soloff, P., Lis, J., Kelly, T., Cornelius, J., & Ulrich, R. (1994). Self-mutilation and suicidal behavior in borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 8(4), 257– 267. <https://doi.org/10.1521/pedi.1994.8.4.257>.
- Staats, A. W. (1975). *Social behaviorism*. Dorsey.
- Stanley, B., Brodsky, B., Nelson, J. D., & Dulit, R. (2007). Brief dialectical behavior therapy (DBT-B) for suicidal behavior and non-suicidal self injury. *Archives of Suicide Research*, 11(4), 337–341. <https://doi.org/10.1080/13811110701542069>.
- Swales, M. A. (2009). Dialectical Behaviour Therapy: Description, research and future directions. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 5(2), 164.
- Swenson, C. (2000). How can we account for DBT's widespread popularity? *Clinical Psychology: Science and Practice*, 7, 87–91. doi:10.1093/clipsy.7.1.87.
- Van Dijk, S., Jeffrey, J., & Katz, M. R. (2013). A randomized, controlled, pilot study of dialectical behavior therapy skills in a psychoeducational group for individuals with bipolar disorder. *Journal of Affective Disorders*, 145, 386–393.
- Wetterborg D, Dehlbom P, Långström N, Andersson G, Fruzzetti AE & Enebrink P (2020) Dialectical behavior therapy for men with borderline personality disorder and antisocial behavior: A clinical trial. *J Pers Disord*, 34:22-39.

Editör:

Prof. Dr. Feryal Beykal Orhun

Güzel Sanatlar

Alanında Uluslararası
Araştırmalar X

EĞİTİM
yayınevi

GÜZEL SANATLAR ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR X

Editör: Prof. Dr. Feryal Beykal Orhun

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

ISBN: 978-625-6658-11-0

1. Baskı, Mart 2024

Kütüphane Kimlik Kartı

GÜZEL SANATLAR ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR X

Editör: Prof. Dr. Feryal Beykal Orhun

VI+114 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-11-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak

Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

Kaynakça

- Aksüt, Sadun (1993). Türk Musikisinin 100 Bestekârı. İstanbul, s. 176-177.
- Ergun , Sadettin Nüzhet (1943). Türk Musikisi Antolojisi. İstanbul, II, 500, 510, 512.
- Ezgi, Suphi (1933). Nazarî-Amelî Türk Musikisi. İstanbul, I, 206-208.
- Gazimihal, Mahmut Ragıp (1955). Türk Askerî Muzikaları Tarihi. İstanbul, s. 61, 64.
- Karamahmutoğlu, Gülay (1999) “İstanbul Atatürk Kitaplığındaki 1637 No.lu Yazma Hamparsum Nota Defteri”. (Sanatta Yeterlik Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karamahmutoğlu, Gülay (2002) “Türk Müziğinde Kullanılan Notalama Sistemleri” Türkler Cilt.8, Yeni Türkiye. s.905-918.
- Karamahmutoğlu, Gülay (2009) “Hamparsum Limonciyan ve Nota(lama) Sistemi / Hamparsum Limonciyan and His Musical Notation” Müzik ve Bilim Dergisi-6.yıl seçme makaleler/Journal Of Music and Science (JMS)-Selected Articles 6th Year”, (ISBN: 978-99440263-6-9) İstanbul: Bahariye Sanat Galerisi Yayınları Bahariye Art Gallery Publications.
- Karamahmutoğlu, Gülay (2020). Hamparsum Nota(lama) Sisteminin Yapısal Kökenleri Üzerine Bir İnceleme. 5th Current Debates On Social Sciences. Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, s. 323-337.
- Özcan, Nuri (2013). “Yusuf Paşa, Neyzen”, TDV İslâm Ansiklopedisi, İstanbul. s. 25, 25.
- Yenigün, Hayri (1967). “XIX. Asrın Bestekâr Neyzenleri”, MM, sy. 236, s. 5.

yönelik analizinin teknik anlamada piyano öğrencilerine ve öğretmenlerine fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde Czerny'nin diğer etütlerinin de piyano icrasına yönelik analizinin yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design*. Thousand Oaks: Sage.
- Ferguson, H., & K.L. Hamilton (2005). *Study*. Oxford University Press.
- Lindeman, S. D., & Barth, G. (2001). Czerny, Carl. *Grove Music Online*. <https://doi.org/10.1093/gmo/9781561592630.article.07030>
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi* (17.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Samson, J. (2003). *Virtuosity and the musical work: The transcendental studies of Liszt*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tufan, E. (2004). Geleneksel makamlar kullanılarak yazılan etütlerin piyano eğitimi açısından önemi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 65-77.
- Türk Dil Kurumu [TDK], (2005). *TDK sözlüğü* (10. Baskı). 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

KAYNAKÇA

- AZİZ, A. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. (5. bs). Ankara: Nobel Yayınları.
- BASS, B. M. (1995). From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision. *Organizational Dynamics*, 19.3, 19-31.
- BASS, B. M. ve AVOLIO, B. (1990). Developing transformational leadership: 1992 and beyond. *Journal of European Industrial Training*, 14.5, 21-27.
- BENNET, T. ve PERCY, P. (1994). Structural validity of the multifactor leadership questionnaire. *Educational & Psychological Measurement*, 54.3, 30-54.
- BURNS, J. G. (1978). Two excerpts from leadership. *Journal of Educational Leadership*, 36.6, 380-400.
- BUSCH, B. R. (1984). *The complete choral conductor*. Newyork: Schirmer Books.
- CONGER, A. (1999). Charismatic and transformational leadership in organizations. *Leadership Quarterly*, 10.2, 145-179.
- COŞAR, M. (2009). Schopenhauer'da "sanat"ın anlamı üzerine. *Journal of Turks*, 1.2, 16-29.
- ERDAL, M. (2007). *İşletmelerde dönüştürücü liderlik davranışlarının analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- EREN, E. (2008). *Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi*. (11. bs). İstanbul: Beta Yayınları.
- KARASAR, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (19. bs). İstanbul: Nobel Yayınları.
- KEPNER, K. (2002). Transformational leadership. *Ifas Educational Journal*, 1(3). <http://edis.ifas.ufl.edu/pdffiles/HR/HR02000.pdf> adresinden 07 Ocak 2024 tarihinde edinilmiştir.
- LIANTOS, L. (1993). Transformational leadership. *Emergency Librarian*, 20.3, 30-42.
- MİMAROĞLU, İ. (2009). *Müzik tarihi*. (8. bs). İstanbul: Varlık Yayınları.
- TEZCAN, M. (2011). *Sanat sosyolojisine giriş*. (2. bs). Ankara: Anı Yayıncılık.
- ULUSOY, D. (2005). *Sanatın sosyal sınırları*. (1. bs). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- ZEL, U. (2011). *Kişilik ve liderlik*. (3. bs). Ankara: Nobel Yayınları.

KAYNAKÇA

- Aksel, M. (1974). Bir Halk Ressamı Mehmet Hulusi. *Türkiyemiz Dergisi*, 5(13), 17-20.
- Başaran, S. (2008). Halk Ressamı Mehmet Hulusi'nin Taş Baskı Deniz ve Gemi Resimleri. *Artist Modern Dergisi*, (12), 35-39.
- Cumming, R. (2005). *Art*. United States: DK Publishing, Inc.
- Hodge, A. N. (2007). *The History Of Art: Painting From Giotto To The Present Day*. England: Arcturus Publishing Limited.
- Norwich, J. J. (1990). *Oxford Illustrated Encyclopedia of The Arts*. New York: Oxford University Press.
- Upjohn, E. M., Wingert, P. S. ve Mahler, J. G. (1958). *History of World Art*. New York: Oxford University Press.
- URL-1: https://static.nadirkita.com/fotograf/1502670/30/Efemera_2023020821270315026706.jpg (E.T.: 28.02.2024).
- URL-2: <https://in.pinterest.com/pin/348184614912212050/> (E.T.: 29.02.2024).
- URL-3: <https://www.artic.edu/artworks/43937/coat-of-arms-of-wilhelm-and-wolfgang-rogendorf> (E.T.: 28.02.2024).
- URL-4: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/360204> (E.T.: 28.02.2024).
- URL-5: <https://www.wikidata.org/wiki/Q18339698> (E.T.: 29.02.2024).

KAYNAKÇA

- Aşlıoğlu, E. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Görsel Sanatlar Dersi Programının Sanat Eğitimi İlkelerinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 231-240
- Bal, M. (2018). Türkçe Dersinin 21. Yy Becerileri Açısından İncelenmesi, *Turkish Studies*, 13 (4), 49-64
- Batur, M. (2010). İlköğretim I. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Kazanımlar Ögesinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Bozkurt, Ş.B., & Çakır, H (2016). Ortaokul Öğrencilerinin 21. Yy Öğrenme Beceri Düzeylerinin Cinsiyet Ve Sınıf Seviyesine Göre İncelenmesi. *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 69-82
- Can Göl, R. (2023). Görsel Sanat Lisesi İle Diğer Liselerde Öğrenim Gören Öğrencilerin 21. YY Becerileri-Kariyer Özyeterliği ve Kaygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması ve Sanatla İlgili Mesleklere İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Cansoy, R. (2018), Uluslararası Çerçevelere Göre 21.Yüzyıl Becerileri ve Eğitim Sisteminde Kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 7 (4), 3112-3134
- Çalık, T. ve Sezgin, F. (2005) Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66
- Doğan, Z. (2023) Post-Endüstriyel Çağda Değişen Eğitim Paradigmaları, *Dijital Teknolojiler ve Eğitim Dergisi*, Yıl: 2023, 2 (2), 103-112
- Duncum, P. (2002). Visual culture art education: Why, what and how?. *International Journal of Art& Design Education*, 21, 14-23. 16 DEC 2002 | DOI: 10.1111/1468-5949.00292
- Eryılmaz, S., Uluyol, Ç. (2015). 21. Yy Becerileri Işığında FATİH Projesi Değerlendirmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(2), 209-229
- P21. (2017) Framework and Resources for 21st Century Learning, <https://www.battelleforkids.org/networks/p21/frameworks-resources>, (E.T.: 12.05.2021)
- Gelen, İ. (2017). P21-Program ve Öğretimde 21. Yüzyıl Beceri Çerçeveleri (ABD Uygulamaları), *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 15
- Genç, S. (2018). Görsel Sanatlar Eğitiminde Kök Değerler. *Turkish Studies Educational Sciences* Volume 13/11, 543-560
- Göksun D.O, Kurt, A. A.(2017). Öğretmen Adaylarının 21. yy. Öğrenen Becerileri Kullanımları ve 21. yy. Öğreten Becerileri Kullanımları Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Bilim*, 42 (190), 107-130

- Göktepe Yıldız, S. (2020) "Lise Öğrencilerinin 21.Yüzyıl Becerilerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi". *Ulakbilge*, 51 (2020 Ağustos): s. 884–897. doi: 10.7816/ulakbilge-08-51-02
- Hamarat, E. (2019). 21. Yüzyıl Becerileri Odağında Türkiye'nin Eğitim Politikaları. İstanbul: Seta Yayıncılık.
- Karamşe, E. N. (2016). Türkiye ve Kanada İlköğretim Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Kayhan, E , Altun, S , Gürol, M . (2019). Sekizinci Sınıf Türkçe Öğretim Programı (2018)'nın 21. Yüzyıl Becerileri Açısından Değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (2) , 20-35
- Kocakaya, S. ve Kotluk, N. (2015). 21.yy Becerilerinin Gelişiminde Dijital Öykülemeler: Ortaöğretim Öğrencilerinin Görüşlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4 (2), 54-63
- Mamur, N., Köksal, N.(2016). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Sürdürülebilir Kalkınma Eğitimi Bağlamında İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi* 5 (3), 732-747
- MEB. (2018). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar) <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326-GORSEL%20SANATLAR.pdf> (E.T.: 15.05.2021)
- MYK (2015) Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK), Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, Ankara: 2015 https://www.myk.gov.tr/images/articles/editor/130116/TYC_tebliğ_2.pdf (E. T.: 12.05.2021)
- Nalinci, G. (2014). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Yaratıcılık Açısından Değerlendirilmesi. *Ulakbilge*, 2 (3), 1-18
- Özcan, M. (2017) Görsel Sanatlar (1- 8 Sınıflar) Dersi Programına Yönelik Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görüşleri Ve Çözüm Önerileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tutkun, Ö. F., & Aksoyalp, Y. (2010). 21. Yüzyılda Öğretmen Yetiştirme Eğitim Programının Boyutları. *Selcuk University Social Sciences Institute Journal*, (24)
- Tutkun, Ö. F. (2010). 21.Yüzyılda Eğitim Programının Felsefi Boyutları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 993-1016
- TTKB (2017). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine, ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf, (E. T.: 04.06. 2021)
- Ulus, H. (2019). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Hedeflenen Kazanımların Disiplinlerarası / Tematik Yaklaşım Açısından İncelenmesi. *Ulakbilge*, (38), 459-473. doi: 10.7816/ulakbilge-07-38-01

- Yalçın, S.(2018). 21. Yy Becerileri Ve Bu Becerilerin Ölçülmesinde Kullanılan Araçlar Ve Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 51(1), 183-201
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerden Nitel Araştırma Yöntemleri*.(11. Baskı), İstanbul, Seçkin Yayıncılık
- Yurdakal, İ. H. (2019). 2018 Görsel Sanatlar Öğretim Programındaki Kazanımların Uygulanabilirliğinin İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48, (223), 231-243

KAYNAKÇA

- Aktaş, M. (1999). Seramik yüzey değerlendirmesinde ajur yöntemi. Yüksek lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Allan, J. (1991). *Islamic Ceramics*. London: Ashmolean Museum.
- Ayta, T. (1976). Toprak sanatlarında dekoratif uygulama yöntemleri. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Baş, İ.U. (2023, 12 14). Ajur Dekorlu Formlar, (M. Yücel Coşar, Röportaj Yapan).
- Bırol, İ. A. ve Derman, Ç. (2015). *Türk Tezyini San'atlarında Motifler*. İstanbul: Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Yayınları
- Cooper, E. (1972). *A History of Pottery*. London: Longman group limited.
- Gökçe, E. (2011). Londra victoria and albert müzesi'nde bulunan farklı formlarda görülen bazı ajurlu (delikli) seramikler. Sanatta Yeterlik Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi
- Gökçe, E. (2013). Mısır'da Üretilmiş Ajurlu (delikli) Seramik Süzgeçler. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 6 (12)
- Gökçe, E., Gökçe, C. (2017). Çin Porselenleri Etkisinde İslam Seramiklerinde Geliştirilen bir Teknik olarak Işık Geçirgenliği. Osman Kunduracı-Ahmet Aytaç (Editörler) VIII. Uluslararası Türk Sanatı, Tarihi ve Folkloru Kongresi/Sanat Etkinlikleri, Konya: 2017
- Hayırsever, B. (2021). Genel olarak ajur tekniği ve çağdaş seramik sanatından örnekler. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8 (70), 1268-1280.
- Janson, H. W. (1991). *History of art by Jonson H. W.* New York City: Abrams Books.
- Önal, N. O., Baklan Önal, P. (2015). Avanos Çömlekçiliğinde Ajur Tekniği. *Erciyes Sanat Dergisi*, 4, 23-36.
- Özsan, M., Harmankaya, H. (2020). Ajur tekniğinin kullanım alanları ve süsleme olarak ajur kullanılarak yapılan giysi tasarımları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 13 (70), 1250-1262.
- Polat, T. (2021). Fatımi dönemi fustat testi süzgeçleri. *Bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 1 (2), 393-414.
- Poyraz, M. (2018). Seramikte Ajur Yöntemi ve Tarihsel Gelişimi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*. 5(28), 3355-3365.
- Poyraz, M. (2019). Seramik sanatında 'pirinç tanesi yöntemi' ve tarihsel gelişimi. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*. Cilt:5, Sayı 2, 75-84.
- Poyraz, M. (2021). George Owen sanatı ve porselenleri. *Sanat ve İnsan Dergisi*. 5(2), 452-464.
- Sevim, S. S. (2007). *Seramik Dekorlar ve Uygulama Teknikleri*. İstanbul: Yorum sanat.

- Türkcan, M. (2019). Özgün seramik formlarda ajur tekniği uygulamaları. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi
- Watson, O. (2004). *Ceramics From Islamic Lands*. Londra: Thamesand Hudson Yayınları.

İnternet Kaynakları

- (<http://www.morningearthkorea.org/jeon-seong-keun-in-the-context-open-work/>) (E.T.: 12.12.2023)
- (<http://www.sibelsevim.com.tr/detay/anadolu-medeniyetleri-hakkinda-2005-2010-18.html>) (E.T.:23.12.2023)
- (<http://www.sibelsevim.com.tr/galeri.html>) (E.T.: 16.12.2023)
- (<https://bit.ly/3S9zX9L>) (E.T.: 18.12.2023)
- (<https://bit.ly/3Sb3UGu>) (E.T.: 16.12.2023)
- (<https://bit.ly/3U9ZjqJ>) (E.T.: 23.12.2023)
- (<https://bit.ly/3vMzPFz>) (E.T.: 12.12.2023)
- (<https://bit.ly/3vQQ30z>) (E.T.: 16.12.2023)
- (<https://bit.ly/48YIUtu>) (E.T.: 16.12.2023)
- (https://en.wikipedia.org/wiki/Eleusis_Amphora) (E.T.: 12.12.2023)
- (<https://tr.pinterest.com/pin/425942077230579382/>) (E.T.: 23.12.2023)
- (<https://www.barbroaberg.com/CeramicWork/>) (E.T.: 16.12.2023)
- (<https://www.ceramicsnow.org/shiyuanxu/>) (E.T.: 23.12.2023)
- (<https://www.theclaystudio.org/artists/antonella-cimatti>) (E.T.: 23.12.2023)

Editör:

Doç. Dr. Kemal Kıranşan

Fiziki

Coğrafya

Alanında Uluslararası
Araştırmalar I

EĞİTİM
yayınevi

FİZİKİ COĞRAFYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR I

Editör: Doç. Dr. Kemal Kıranşan

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-48-6

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

FİZİKİ COĞRAFYA ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR I

Editör: Doç. Dr. Kemal Kıranşan

VI+192 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-48-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Akkan, E. (1964). *Erzincan Ovası ve Çevresinin Jeomorfolojisi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Sayı.153. Ankara.
- Basso, A., Bruno, E., Parise, M., & Pepe, M. (2013). Morphometric analysis of sinkholes in a karst coastal area of southern Apulia (Italy). *Environmental Earth Sciences*, 70(6), 2545–2559. <https://doi.org/10.1007/s12665-013-2297-z>
- Bayrakdar, C., Çılğın, Z., Döker, M. F., & Canpolat, E. (2015). Evidence of an active glacier in the Munzur Mountains, eastern Turkey. *Turkish Journal of Earth Sciences*, 24, 56–71. <https://doi.org/10.3906/yer-1403-7>
- Bilgin, T. (1972). *Munzur Dağları Doğu Kısmının Glasiyal ve Periglasiyal Morfolojisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No:1757, Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 69.
- Chen, F., Zhang, M., Tian, B., & Li, Z. (2017). Extraction of Glacial Lake Outlines in Tibet Plateau Using Landsat 8 Imagery and Google Earth Engine. *IEEE Journal of Selected Topics in Applied Earth Observations and Remote Sensing*, 10(9), 4002–4009. <https://doi.org/10.1109/JSTARS.2017.2705718>
- Çılğın, Z. (2006). Ovacık Ovası (Tunceli) ve Çevresinin Jeomorfolojisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Çılğın, Z. (2013). Ovacık Ovası (Tunceli) ve Munzur Dağlarının Güneybatı Aklasının Jeomorfolojisinde Buzullaşmaların Etkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6): 103-122
- Çılğın Z., Bayrakdar C, Oliphant JS (2014). An example of polygenetic geomorphologic development (karst-glacial-tectonics) on Munzur Mountains: Kepir Cave-Elbasaspring karstic system. *International Journal of Human Sciences* 11: 89-104.
- Çılğın, Z. (2020). 3D Surface Modeling of Late Pleistocene Glaciers in the Munzur Mountains (Eastern Turkey) and its paleoclimatic implications. *Turkish Journal of Earth Sciences*, 29(5), 714–732. <https://doi.org/10.3906/yer-1905-18>
- Kutlu, B., Özcan, G. & Özcan, T. (2017). *Tunceli İli Su Kaynakları ve Özellikleri*. Yayın Yeri:Munzur Üniversitesi, Editör:Munzur Üniversitesi, Basım sayısı:1, Sayfa sayısı:83, ISBN:978-605-67909-0-4.^
- Louis, H. L. (1944). Evidence for Pleistocene glaciation in Anatolia. *GeologischeRundschau* 34 (7-8): 447-481.
- Özgül, N. (1981). *Munzur Dağları'nın Jeolojisi*. Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Rapor No.6995.
- Öztürk, M. Z., Şimşek, M. & Mustafa, U. (2021). Anadolu'nun sirk gölleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, (78), 49-60. doi: 10.17211/tcd.998089
- Penck A, Brückner E (1909). Die Alpen im Eiszeitalter. Leipzig, Germany: *Tauchnitz*, 3 volumes, 1199 pp.
- Sarıkaya M, Çiner A, Zreda M (2011). *Quaternary glaciations of Turkey*. In: Ehlers J, Gibbard P, Hughes P, editors. *QuaternaryGlaciations - Extent and Chronology*. Oxford, UK: Jordan Hill, pp. 393–403.
- Yeşilyurt S (2010). *CBS ve uzaktan algılama yöntemleriyle Munzur dağları glasyal jeomorfolojisinin analizi*. Ankara, Turkey: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dönem Projesi.
- Yeşilyurt S (2012). Late Quaternary glaciations of the Munzur Mountains, Eastern Anatolia, Turkey: an assessment using remote sensing and GIS techniques. In: XVIII INQUA Congress; 21–27 July 2011; Bern, Switzerland. Abstracts/ Quaternary International 279–280: 548.
- Yeşilyurt, S., Doğan, U. & Akçar, N. (2018). Narlıca Vadisi'nde Geç Kuvaterner buzullaşma izleri, Kavuşşahap Dağları. *Türk Coğrafya Dergisi*, (70): 99-108. doi: 10.17211/tcd.415232

KAYNAKÇA

- Ardel, A. (1957). Trakya'nın Jeomorfolojisi. *Türk Coğrafya Dergisi*, (17), 152-158.
- Arnoldous, H.M.J. (1977). Methodology Used to Determine the Maximum Potential Average Annual Soil Loss Due to Sheet and Rill Erosion in Morocco. *FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) Soils Bulletin*, (34), 39-44.
- Beskow, S. Mello, C.R. Norton, L.D. Curi, N. Viola, M.R. ve Avanzi, J.C. (2009). Soil Erosion Prediction İnthe Grande River Basin, Brasil Using Distributed Modelling. *Catena*, 79, 49-59.
- Cürebal, İ. ve Ekinci, D. (2006). Kızılkçeçili Deresi Havzasında CBS Tabanlı RUSLE (3D) Yöntemiyle Erozyon Analizi. *Türk Coğrafya Dergisi* (47), 115-130.
- Cürebal, İ. ve Atalay, İ. (2018). Türkiye'de Erozyonu Önleme ve Erozyon Miktarını Belirlemeye Yönelik Çalışmalar. İçinde: Atalay, İ. (Editör), *Uygulamalı Hidrografya* (s.296-327). İzmir: Meta Basım Matbaacılık.
- Desmet, P.J.J. ve Govers, G. (1996). A GIS Procedure for Automatically Calculating the USLE LS Factor on Topographically Complex Landscape Units. *Journal of Soil and Water Conservation*, 51(5), 427-433.
- Dönmez, Y. (1968). *Trakya'nın Bitki Coğrafyası*. İstanbul: İ.Ü. Coğrafya Enstitüsü Yayınları.
- Efe, R., Ekinci, D. ve Cürebal, İ. (2008). Erosion Analysis of Şahin Creek Watershed (NW of Turkey). *Journal of Applied Science*, (8-1), 49-58.
- Ekinci, D. (2005). CBS Tabanlı Uyarlanmış RUSLE Yöntemi ile Kozlu Deresi Havzası'nda Erozyon Analizi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, (13), 109-119.
- Erpul, G., Şahin, S., İnce, K., Küçümen, A., Akdağ, M. A., Demirtaş, İ. ve Çetin, E. (2018). *Türkiye Su Erozyonu Atlası*, Ankara: Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Erkal, T. ve Taş, B. (2013). *Jeomorfoloji ve İnsan*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Hoşgören, M.Y. (2004). Hidrografya'nın Ana Çizgileri-Yeraltıları- Kaynaklar-Akarsular. İstanbul. *Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi*, (1), 50-66.
- İkiel, C., Ustaoglu, B. ve Koç, D.E. (2020). Trakya Yarımadası'nda Erozyon Duyarlılık Analizi. *Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi*, (4), 1-14
- Mutlu, Y.E. ve Soykan, A. (2018). RUSLE (3D) Modeli Kullanılarak Toprak Erozyon Tahmini: Havran Çayı Örneği. *Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi*, (1), 50-66.
- Meteoroloji Genel Müdürlüğü, (Çevrimiçi),www.mgm.gov.tr (27.09.2022).
- Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, (Çevrimiçi), <https://yerbilimleri.mta.gov.tr/> (27.09.2022).
- Özden, Ş. ve Özden, M. (1997). *Türkiye Toprak Erozyon Tahmin Modeli, TURTEM*. Ankara: Başbakanlık Türkiye Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Toprak ve Gübre Araştırma Enstitü Müdürlüğü Yayınları.
- Pandey, A., Mathur, A., Mishra, S.K. ve Mal, B.C. (2009). Soil Erosion Modeling of a Himalayan Watershed Using RS and GIS. *Environmental Earth Sciences* (59), 399-410.
- Pektezel, H. (2015). Gelibolu Yarımadası'nda CBS Tabanlı Rusle (3D) Yöntemiyle Erozyon Duyarlılık Analizi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (17), 131-151.
- Renard, K.G., Foster, G.R., Weesies, G.A., McColl, D.K. ve Yoder, D.C. (1997). *Predicting Soil Erosion by Water: a Guide to Conversation Planing with yhe Revised Universal Soil Loss Equation (RUSLE)*. Washington D.C. U.S: Department of Agriculture Handbook.
- Renard, K.G., Foster, G.R., Weecies, G.A. ve Porter, J.P. (1991). RUSLE: Revised Universal Soil Loss Equation. *Journal of Soil and Water Conversevation* (46), 30-33.
- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, (2004). Sakarya İli Sayısal Toprak Verileri.

- T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, (2004). Bolu İli Sayısal Toprak Verileri.
- T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, (Çevrimiçi), <https://corine.tarimorman.gov.tr/> (27.09.2022).
- Ustaoglu, B. ve Karaca, M. (2014). The Effects of Climate Change on Spatiotemporal Changes of Hazelnut *Corylus Avellana* Cultivation Areas in the Black Sea Region Turkey. *Applied Ecology and Environmental Research*, 12 (2), 309-324.
- Ustaoglu, B. ve Koç, D.E. (2018). Sakarya'nın Toprak Özellikleri. İçinde İkiel, C. (Editör), *Sakarya'nın Fiziki, Beşeri ve İktisadi Coğrafya Özellikleri* (s.265-285). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayını.
- U.S.Geological Survey, (Çevrimiçi). <https://earthexplorer.usgs.gov> (27.09.2022)
- Wischmeier, W.H. ve Smith, D.D. (1978). *Predicting Rainfall Erosion Losses: a Guide to Conservation Planning*. Washington DC US: Department of Agriculture Handbook.

KAYNAKÇA

- Atalay, İ., (2011), Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası, META Basım ve Matbaacılık Hizmetleri, İstanbul.
- Berberian, M., (1983), The Southern Caspian: A Compressional Depression Floored by a Trapped, Modified Oceanic Crust, *Canadian Journal of Earth Sciences* 20(2):163-183, DOI: 10.1139/e83-015
- Davarcıoğlu, B., (2011), Kil Minerallerinin Balneoterapi Yönünden Değerlendirilmesi ve Mineralli Su, *Orta Anadolu Bölgesi Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi* 4 (2): 15-21.
- Dilek, Y. ve Robinson P. T. (2003), Ophiolites in Earth History: Introduction. In *Ophiolites in Earth History* (Edt.: Yıldırım Dilek ve Paul T. Robinson). Geological Society London, Special Publications, 218, 1-8. The Geological Society of London.
- Holtz, R.D., Kovacs, W.D. ve Sheahan, T.C., (2015), *Geoteknik Mühendisliğine Giriş*, Nobel Yayınları, Ankara.
- Karataş, A., (2019), *Ofiyolit Hidrografyası ve Hidrojeolojisi*, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- Laszlo, P., (1987). Chemical reactions on clays. *Science*, 235 (4): 1473-1477.
- Malekzadeh, T., (2007), İran'ın Kuzeypartısı (Azerbaycan) ve Doğu Anadolu Depremelliğinin İncelenmesi ve Karşılaştırılması, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Jeofizik Mühendisliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Poyraz, T., (2019), Bilecik İli Söğüt İlçesi ve Civarındaki Killerin Mühendislik Özellikleri ve Endüstriyel Açısından Kullanımının Değerlendirilmesi, Sakarya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeofizik Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Şengönül, K., (1986), Güç İslanan Topraklarda Toprak - Su İlişkileri ve Toprağın İslanabilirliğinin Saptanması, *İ.Ü.OrmanFakültesiDergisi*,vol.35,no.4,pp.73-84, İstanbul.
- Yakupoğlu, T., Şişman, A.Ö., Karagöktaş, M. ve Demir, Ö.F., (2013), Toprakların Doygun Kosullardaki Hidrolik İletkenlik Değerlerinin Pedotransfer Esitlikler ile Tahminlenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 8 (1):84-92, Isparta.
- Yeken, T., (1998), *Kuzeydoğu Anadolu ve Kafkasya Bölgesinin Sismotektoniği*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeofizik Mühendisliği Anabilim Dalı (Yer fiziği Programı), İstanbul.
- Yıldırım, S., (2004), *Zemin İncelemesi ve Temel Tasarımı*, Birsan Yayınevi, İstanbul.
- Yücel, M.B., ve Gül, Ö., (2018), *Dünya'da ve Türkiye'de Bentonit*, Maden Tetkik Ve Arama Genel Müdürlüğü, Fizibilite Etütleri Daire Başkanlığı, Ankara.
- <https://topraktema.org/media/1374/04-toprak-dokusu.pdf> (Son erişim tarihi 23.11.2023 22.47).
- https://abs.cu.edu.tr/Dokumanlar/2016/IMZ110/839006282_kil_ve_kil_mineralleri.pdf (Son erişim tarihi 03.12.2023 18.25).
- https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/7455/mod_resource/content/0/10.%20Hafta.pdf (Son erişim tarihi 03.12.2023 18.26).
- <https://www.esan.com.tr/tr/blog-ve-haber/blog/mumyalama-tekniginin-basrolu-bentonit#:~:text=Milattan%20%C3%B6ncesinden%20beri%20d%C3%BCnyam%C4%B1zda%20var,en%20%C3%B6nemli%20%C3%B6zelli%C4%9Fi%20hacminin%20%C5%9Fi-%C5%9Fmesidir> (Son erişim tarihi 09.12.2023 17.03).
- <https://www.mta.gov.tr/v3.0/bilgimerkezi/bentonit#:~:text=Bentonit%20%20sanayi%20%20tar%C4%B1m%20%20madencilik,kullan%C4%B1lan%20%C3%A7ok%20y%C3%B6nl%C3%BC%20bir%20kildir> (Son erişim tarihi 09.12.2023 17.03).

KAYNAKÇA

- Ambraseys, N.N. And Jackson, J.A. 1998. Faulting Associated With Historical and Recent Earthquakes in The Eastern Mediterranean Region, *Geophys. J. Int.*, 133, 390-406.
- Bağcı Ve Diğerleri.,1995 , Türkiye'de Hasar Yapan Depremler ,Deprem Araştırma Dairesi Bülteni
- Baran B. 2003. "1 Mayıs 2003 Bingöl Depremi Bölgenin Deprem Etkinliği Ve Artçı Deprem Çalışmaları" MTA Ankara
- Dirik. K., Yürür. T., Demirbağ. H., 2003. 1 Mayıs 2003 Çimenli (Bingöl) Depremi Değerlendirme Raporu Hacettepe Üniv.si Mühendislik Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü Temmuz 2003 Ankara
- Haktanır.T., Elcuman. H., 2007 "Bingöl İli Ve Çevresinde Kaydedilmiş Yıllık Ekstrem Depremlerin İstatistiksel Frekans Analizi Ve Yörenin Depremselliği" Altıncı Ulusal Deprem Mühendisliği Konferansı. Sayfa:359-369, İstanbul
- Kalafat.D. Ve Diğerleri .,2003 , 2003 Bingöl Deprem. Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Sismoloji Servisi İstanbul
- Seymen, İ. Ve Aydın, A.1972, Bingöl deprem fayı ve bunun Kuzey Anadolu Fayı ile ilişkisi. MTA Dergisi, 79
- Şaroğlu. F., Güner, Y 1981, "Doğu Anadolu'nun jeomorfolojik gelişimine etki eden öğeler: Jeomorfoloji, tektonik, volkanizma ilişkileri" TJK Bült., 24, 39-50.
- Şaroğlu. F Ve Yılmaz, Y., 1984, Doğu Anadolu'nun Neotektoniği ve İlgili Magmatizması" Ketin Sempozyumu Bildirileri, 149-162.
- Şaroğlu F., Emre, Ö. Ve Boray, A., 1987, Türkiye'nin aktif fayları ve depremsellikleri. MTA Rapor no: 8174, 394 s. (yayınlanmamış).
- Tonbul S., 1990a "Bingöl Ovası ve Çevresinin Jeomorfolojisi ve Gelişimi" Coğrafya Araştırmaları Derg.. Cilt:2, Sayı:2, Sayfa:329-352
- Tonbul, S., 1990b "Bingöl Ovası ve Çevresinin İklimi" Fırat Üniv. Sos. Bil.Derg. Cilt: 4, Sayı:1, Sayfa: 347-374
- Üstündağ , Ö.,2010 "Bingöl Şehir Merkezinin Doğal Ortam Analizi Ve Fiziksel Planlaması " Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Tezi ELAZIĞ .

Raporlar

- Bingöl İli Verimlilik Envanterlik Envanteri Ve Gübre İhtiyaç Raporu,1984. T.C. Tarım- Orman ve Köyişleri Bakanlığı Toprak Su Genel Müdürlüğü Yayınları Yayın No:18, Genel Yayın No:750 Toprak Etütleri ve Haritalama Dairesi Başkanlığı, Ankara

KAYNAKLAR

- Akkan, E. (1974), Türkiye’de Akarsulardan Yararlanma (Cumhuriyet’in 50. Yıldönümünü Anma Kitabı). *Ankara Üniversitesi. Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayını*, No: 236.
- Atalay, İ. ve Mortan, K. (2011). *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Baba, A. (2015), Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Genel Jeolojik Özellikleri. GAP İlleri Jeotermal Kaynakları Araştırma Projesi içinde 31–55 arası sayfalar.
- Doğan, U. (2005), Holocene Fluvial Development of the Upper Tigris Valley (Southeastern Turkey) as Documented by Archaeological Data, *Quaternary International* 129, 75-86.
- Duman, T. Y., Çan, T., Emre, Ö., Kadirioglu, F. T., Başarır B. N., Kılıç, T., Arslan, S. (2017). Türkiye Sismotektonik Haritası ve Veri Tabanı. Türkiye Sismotektonik Haritası Ölçek 1 (pp.137-162), Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Duman, T.Y., Elmacı, H., Özalp, S. ve diğ. (2020). Paleoseismology of the Western Sürgü–Misis Fault System: East Anatolian Fault, Turkey. *Med. Geosc. Rev.* 2, 411–437.
- Duran, O., Şemşir, D., Sezgin, İ. ve Perinçek, D. (1988). Güneydoğu Anadolu’da Midyat ve Silvan Gruplarının Stratigrafisi, Sedimentolojisi ve Petrol Potansiyeli: TPJD Bülteni, Cilt. 1/2, s. 99-126.
- Durmuş, E. Çağlıyan, E. ve Karadoğan, S. (2009). Ergani-Çermik (Diyarbakır) Arasındaki Kenar Kıvrımları Kuşağı ve Çevresinin Jeomorfolojik Özellikleri. *Nature Sciences*, 4(4), 255-282.
- Eriñç, S. (2010), *Jeomorfoloji II*, (4. Baskı), (Güncelleştirenler: A. Ertek ve C. Güneysu) İstanbul: Der Yayınları, No: 294.
- Görür, N. ve Akkök, R. (1982). Güneydoğu Anadolu Bindirme Kuşağı Boyunca Midyat Formasyonunun Sedimentolojik Özellikleri: TPAO Arama Grubu, Rapor No. 1698,72 s.
- Gülen, L. (1984), Sr, Nd, Pb isoyope and Trace Element Geochemistry of Calkalkaline and Alkaline Volcanics, Eastern Turkey. Ph. D. Thesis, Massachusetts institute of Technology, 232p.
- Kalafat, D. Zülfikar, A. C. ve Okuyan Akcan, S. (2021). Seismicity of Turkey and Real-Time Seismology Applications in Determining Earthquake Hazard, *APJHAD*, Vol. 2, No. 2, pp. 96–111.
- Karadoğan, S. ve Kuzucuoğlu, C. (2019). Geomorphic Response to Rapid Uplift in a Folded Structure: The Upper Tigris Case. *Landscapes and Landforms of Turkey*, 521-532.
- Karakaş, A. (2012), Eğil İlçesi Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 14 (23): 5-18.
- Keskin, İ. (2011), 1/100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Elazığ L 43 Paftası: Jeoloji Etütleri Dairesi Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Yayınları, No:171 Ankara.
- Ketin, İ. (1983), *Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış*, İstanbul. İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası.
- Kılıçarslan M. (2024), Hasbek Mağarası’nın (Diyarbakır-Dicle) Jeomorfolojik Özellikleri ve Turizm Planlaması. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Elazığ.
- Kuzucuoğlu, C. (2002), Preliminary obsevation on Tigris Valley terracese between Bismil and Batman, In: Tuna, N., Velibeyoğlu, J., (Eds.) Salvege Project of the Archaeological Heritage of the Ilisu-Carchemish Dam Reservoirs Activities in 2000, METU, Ankara, pp. 759-771.
- McKenzie, D.P. (1972), Active tectonics of the Mediterranean Region. *Geophysical Journal of the Royal Astronomical Society*, 30, 109-185.
- Peçcan, N. (1999). *Karst Jeomorfolojisi*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Perinçek, D. (1979), Hazro, Korudağ-Çüngüş, Maden, Hazar, Elazığ, Malatya dolayının jeolojisi: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Arama Grubu, Rapor No: 1395.

- Siler, M. ve Şengün, M. T. (2011). Ergani (Diyarbakır) Çevresinde Karstlaşma ve Karstik Şekiller. Uluslararası Katılımlı Coğrafya Kongresi Bildiriler Kitabı, 478-487.
- Siler, M. (2016). Anamur Çevresinin Karst Jeomorfolojisi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Tezi. Elazığ.
- Sözer, A. N. (1969), Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından Bir Bölge Araştırması Diyarbakır Havzası, *Diyarbakır'ı Tanıtma ve Turizm Derneği Yayınları* No: 19, İş Matbaacılık ve Ticaret.
- Sunkar, M. ve Tonbul, S. (2013). İluh Deresi (Batman) Havzası'nın Jeomorfolojisi. *Coğrafya Dergisi*, 1(24), 38-60.
- Sütçü, Y. F. (2008), 1/100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Elazığ L 44 Paftası: Jeoloji Etütleri Dairesi Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Yayınları, No:75 Ankara.
- Şaroğlu, F. ve Yılmaz, Y. (1984). Doğu Anadolu'nun Neotektoniği ve İlgili Magmatizması. Türkiye Jeoloji Kurumu Ketin Simpozyumu Bildiriler Kitabı, 149-162.
- Şengör, A.M.C. (1980), Türkiye'nin Neotektoniğinin Esasları, *Türkiye Jeoloji Kurultayı Konferanslar Serisi Yayınları*, No: 2 Ankara.
- Yıldırım, A. (1998). Kralkızı ve Dicle Barajları Arasında Maden Çayı Havzasının Jeomorfolojisi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fiziki Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/32137.pdf> adresinden erişildi.
- Yıldırım, A. ve Karadoğan, S. (2005). Raman-Gercüş Antiklinalleri Arasında Dicle Vadisinin Jeomorfolojisi, Ulusal Coğrafya Kongresi 2005 (Prof. Dr. İsmail Yalçınlar Anısına) Bildiri Kitabı, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü ve Türk Coğrafya Kurumu, Sayfa: 421-433, İstanbul. 29-30 Eylül 2005.
- Yılmaz, O. (1982), Amanos Dağlarının Tektoniği, TPAO Arama Grubu, Rapor No: 1653, Ankara.
- Yılmaz, E. ve Duran, O. (1997). Güneydoğu Anadolu Bölgesi Otokton ve Allohton Birimler Stratiğrafi Adlama Sözlüğü, (LEXICON), *Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, Araştırma Gurubu Başkanlığı Eğitim Yayınları* No: 1.

URL-1: <http://www.egil.bel.tr/post/7053/tarihi>. (E.T.: 13.02.2024).

9. Kaynakça

- Allstadt A.J., Vavrus, S.J., Heglund, P.J., Pidgeon, A.M., Thogmartin, W.E. ve Radeloff, V.C. (2015) Spring Plant Phenology and False Springs in the Conterminous US During the Twenty-First Century. *Environmental Research Letters*, 10.
- Asseng, S., Spänkuch, D., Hernandez-Ochoa, I.M. ve Laporta, J. (2011). The Upper Temperature Thresholds of Life. *Lancet Planet Health*, 5, ss. e378-385.
- Bahadır, M. (2011). Coğrafya Çalışmalarında Yeni Bir Dağılım Modellemesi; Yarıçapsal Tabanlı Fonksiyon Yöntemi. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 4(2), ss. 151-161.
- Bahadır, M. (2011). Türkiye’de İklim Değişikliğinin İklim Bölgelerine Yansımada Kuzey-Güney Yönlü Sıcaklık ve Yağış Değişim Öngörülleri. *Akademik Bakış Dergisi*, 26.
- Bahadır, M. ve Özdemir, M.A. (2011). Trabzon ve Rize’de Yağışın Mevsimsel Değişimlerinin Marginal ve Matris Yöntemleri ile Belirlenmesi ve Trend Analizleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 17(4), ss. 457-473.
- Çakır Sümer, G. (2021). İklim Değişikliği Bağlamında Kıyı Başkentlerinin Durumu ve Yer Değişikliklerine Yönelik Etkileri Üzerine Bir İnceleme. *Çankırı Karatekin Üniv. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Dergisi*, 11(1), ss. 243-266.
- Demir, A. (2010). Küresel İklim Değişikliğinin Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Kaynakları Üzerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 1(2), ss. 37 – 54.
- Demircan, M., Alan, İ. ve Şensoy, S. (2011). Coğrafi Bilgi Sistemleri Kullanarak Sıcaklık Haritalarının Çözünürlüğünün Artırılması. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 13. *Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 1822 Nisan 2011, Ankara.
- Demircan, M., Gürkan, H., Arabacı, H. ve Coşkun, M. (2017). Türkiye İçin İklim Değişikliği Projeksiyonları. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 16. *Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı*, 3-6 Mayıs 2017, Ankara.
- Estrella, N., Sparks, T. ve Menzel, A. (2007). Trends and Temperature Response in the Phenology of Crops in Germany. *Global Change Biology* 13, ss. 1737–1747.
- Gümüş, V., Şimşek, O. ve Açar, M.K. (2022). Artvin ve Rize İstasyonlarına ait Aylık Toplam Yağış Verilerinin Trendinin Farklı Yöntemlerle Değerlendirilmesi. *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 7(3), ss. 204-216.
- Howden, S.M., Soussana, J.F., Tubiello, F.N., Chhetri, N., Dunlop, M. ve Meinke, H. (2007). Adapting Agriculture to Climate Change. *Proceedings of the National Academy of Sciences USA*, 104, ss. 19691–19696.
- IPCC, (2013). Climate Change 2013 The Physical Science Basis. *Cambridge Üniversitesi Yayınevi*, ABD.
- IPCC, (2014). Climate Change 2014: Synthesis Report. Geneva, İsviçre.
- Kaya, B. ve Aladağ, C. (2009). Konya Şartlarında Yağış, Sıcaklık ve Bitki Örtüsü İlişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, ss. 265-278.
- Koç, D.E. (2016). Bolkar Dağları’nın Bitki Örtüsü ve İklim Değişikliği. (Doktora Tezi). *İstanbul Üniversitesi*.
- Menzel, A., Jakobi G., Ahas, R., Scheifinger, H., Estrella, N. (2003). Variations of the Climatological Growing Season (1951-2000) in Germany Compared with Other Countries. *International Journal of Climatology*, 23, ss. 793-812.
- Nacar, S., Kankal, M. ve Okkan, U. (2022). Doğu Karadeniz Havzası Lokal Meteorolojik Değişkenleri İçin Bir Ölçek İndirgeme Uygulaması ve Senaryo Esaslı Öngörülleri. *Teknik Dergi*, ss. 12877-12911.
- Nazarenko, L. vd. (2015). Future Climate Change under RCP Emission Scenarios with GISS Model2. *Journal of Advances in Modeling Earth Systems*, 7, ss. 244–267.

- Nikendei, C., Bugaj, T.J., Nikendei, F., Kühl, S.J. ve Kühl, M. (2020). Klimawandel: Ursachen, Folgen, Lösungsansätze und Implikationen für das Gesundheitswesen. *Z. Evid. Fortbild. Qual. Gesundh. wesen (ZEFQ)*, 156–157, ss. 59–67.
- Özdemir, S., Özkan, K. ve Mert, A. (2020). Ekolojik Bakış Açısı ile İklim Değişimi Senaryoları. *Biological Diversity and Conservation*, 13(3), ss. 361-371.
- Rechid, D. (2021). Ursachen und Folgen des Klimawandels. *Bundeszentrale für politische Bildung*. Erişim adresi: <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/izpb/klima-347/336195/ursachen-und-folgen-des-klimawandels/> (Erişim tarihi: 01.12.2023).
- Sever, R. (2005). Coğrafya Öğretim Programlarında Doğal Mevsim Kavramı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10 (13), ss. 117-133.
- Sparks, T.H. ve Menzel, A. (2002). Observed Changes in Seasons: An Overview. *International Journal of Climatology*, 22, ss. 1715–1725.
- Trenberth, K. E. (2011). Changes in Precipitation with Climate Change. *Climate Research*, 47, ss. 123-138.
- TUİK. (2022). Yıllara göre il nüfusları, 2000-2022. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> (Erişim tarihi: 07.12.2023).
- Türkeş, M., Sümer, U.M. ve Çetiner, G. (2000). Küresel İklim Değişikliği ve Olası Etkileri. *Çevre Bakanlığı, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Seminer Notları (13 Nisan 2000, İstanbul Sanayi Odası)*, 7-24, ÇKÖK Gn. Md., Ankara.
- Ünsal, V. (2006). Doğu Karadeniz'in Tarihi Coğrafyası. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), ss. 129-144.
- Yılmaz, F. K. (2013). Kuzeydoğu Anadolu'nun Yağış Rejimi Üzerine Bir Değerlendirme. 3. *Uluslararası Coğrafya Sempozyumu- GEOMED 2013*, ss. 626-640.

KAYNAKÇA

- ADRC Asian Disaster Reduction Center. (2005). Total Disaster Risk Management- Good Practices. UN World Conference on Disaster Reduction. Kobe, Japan: ICMC.
- AFAD. (2018). Ankara İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü. Deprem Öncesi, Anı ve Sonrası Alabileceğiniz Önlemleri Biliyor Musunuz?, <https://www.afad.gov.tr/deprem-oncesi-ani-ve-sonrasi-alabileceginiz-onlemleri-biliyor-musunuz>, (E.T.: 05.03.2024).
- AFAD. (2020). http://www.hazirol.gov.tr/upload/Node/41177/files/Toplanma_AlanlariPlanlama3.pdf. (E.T.:16.06.2023)
- AFAD. (2022). Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği. <https://www.afad.gov.tr/yonetmelik>. (E.T.: 29.02.2022)
- AFAD. (2024). AFAD ve Tarihçesi. <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>. (E.T.: 03.03.2024).
- AFAD. (2024a). Toplanma Alanlarına Erişim. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/39521/xfiles/toplanma_alanlari.pdf. (E.T.: 20.02.2024).
- Akbulut, M. ve Aytuğ, A. (2005). Deprem Hasar Görebilirlik Riskinin Gözleme Dayalı Belirlenmesine Yönelik Öneri Değerlendirme Yaklaşımı. *YTÜ Mim. Fak. e-Dergisi*, 1(1),88-98.
- Akten, M. ve Akten, S. (2010). Sürdürülebilir Arazi Kullanım Planlaması İçin Bir Model Yaklaşımı: Tarım Sektörü Örneği. *Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi*, 3(2), 83-90.
- Aksoy, Y., Turan, A. Y. ve Atalay, H. (2009). İstanbul Fatih İlçesi Yeşil Alan Yeterliliğinin Marmara Depremi Öncesi ve Sonrası Değerleri Kullanılarak İncelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik- Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 14(2), 137-150.
- Akyel, R. (2005). Türkiye Kamu Yönetiminde Afet Yönetimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 15-29.
- Alevkayalı, Ç. ve Tağıl, Ş. (2020). Edremit Körfezi'nde Tarımsal Arazi Kullanımı Uygunluk Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Coğrafya Dergisi*, 40. 135-147.
- Aman, D. D. (2019). Olası Marmara Depreminde Toplanma Alanları Yer Seçim Kriterlerinin Belirlenmesi: İstanbul Bağcılar Örneği. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Aşıkkutlu, H.S., Aşık, Y., Yücedağ, C. ve Kaya, L.G. (2021). Olası Deprem Durumunda Mahalle Ölçeğinde Burdur Kenti Acil Toplanma Alanlarının Yeterliliğinin Saptanması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 8(1), 442-456.
- Atalay, H. (2008). Deprem Durumunda Kentsel Açık ve Yeşil Alanların Kullanımı- Küçükçekmece Cennet Mahallesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Avdar, R. ve Avdar, R. (2022). Türkiye'de Yaşanan Doğa Kaynaklı Afetlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 1-12.
- Aydinoğlu, A. C. ve Bilgin, M. S. (2015). Developing an Open Geographic Data Model and Analysis Tools for Disaster Management: Landslide Case. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 15(2), 335-347.
- Chakrabortyand, S. ve Banik, D. (2006). Design of a Material Handling Equipment Selection Model Using Analytic Hierarchy Process. *Int J Adv Manuf Technol*. 28, 1237-1245.
- Chu, J.Y. ve Su. Y.P. (2010). Comprehensice Evaluation Index System in the Application for Earthquake Emergency Shelter Site. *Advanced Materials Research*, 156 (157),79-83.
- Çabuk, A., Avdan, U., Cömert, R., Şorman, A.A., Küpçü, S., Bektöre, E. ve Işık, Ö. (2011). Coğrafi Bilgi Sistemleri, Anadolu Üniversitesi Yayını, Yayın No:2246, Eskişehir.
- Çal, D. Y. ve Aydemir, E. (2018). Yerleşke İçİ Acil Durum Toplanma Yerlerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 6(3), 520-531.
- Çavdur, F., Sebatlı-Sağlam, A. ve Köse-Küçük, M. (2016). Allocation of Temporary Disaster Response Facilities Under Demand Uncertainty: An Earthquake Case Study. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 19, 159-166.

- Çavuş, G. (2013). Deprem Bölgelerindeki Açık-Yeşil Alan Sistemi İlke ve Standartlarının Bolu İli Örneğinde İrdelenmesi. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Çavuş, C. Z. ve Koç, T. (2015). Çanakkale Boğazı Doğusunda Arazi Kullanım Uygunluğunun Yerleşme Açısından Analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 13(1), 41-60.
- Çetin, M., Kaya, A. Y., Elmastas, N., Adiguzel, F., Siyavus, A. E ve Kocan, N. (2023). Assessment of Emergency Gathering Points and Temporary Shelter Areas for Disaster Resilience in Elazığ, Turkey. *Natural Hazards*, 120(2), 1-25.
- Çınar, A. K., Akgün, Y. ve Maral, H. (2018). Afet Sonrası Acil Toplanma ve Geçici Barınma Alanlarının Planlanmasındaki Faktörlerin İncelenmesi: İzmir-Karşıyaka Örneği. *Journal of Planning*, 28(2), 179-200.
- Danacıoğlu, Ş. (2017). Bakırçay Havzası'nda Ekolojik Risk Karakterizasyonuna Dayalı Havza Yönetimi. Doktora Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Doğan, H. (2019). Afetlerde Acil Tıp Hizmetleri. D. N. Özüçelik (Ed.) içinde, Afetlerde kurum ve kuruluşlar (s. 83-88). Türkiye Klinikleri.
- Doğan, O. (2023). İş Güvenliği Uzmanlarının Bakış Açısıyla Acil Durum Toplanma Alan Özelliklerinin AHP Yöntemiyle Değerlendirilmesi. Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler Uygulama ve Araştırma Merkezi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi. 9(1), 112-124.
- Doğruyol, F. Y. ve Taktak, F. (2022). Assessment of the Post-Disaster Assembly Areas in the Merkez District of Uşak Province in Turkey. *Advanced Land Management*, 2(1), 1-12.
- Duruel, M. (2023). Afet Yönetiminde Yerel Yönetimlerin Etkinliği: 6 Şubat Depremi Hatay Örneği. *Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Dergisi*, 10(99), 2404-2418.
- ECPFE ve EPPO. (2002). Emergency Evacuation Of The Population In Case Of An Earthquake. Atina: ECPFE , EPPO.
- Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü. (2008). OECD Çevresel Performans İncelemeleri: Türkiye. T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı. Paris.
- Ergünay, O. (2002). Afete Hazırlık ve Afet Yönetimi. Ankara: Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü Afet Operasyon Merkezi (AFOM).
- Erkek, S. (2024). Yerel Yönetimler Arası İş Birliği ve Afet Yönetimi 6 Şubat 2023 Tarihli Depreme İlişkin Bir Örnek Olay İncelemesi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1), s. 176-191.
- Ertürkmen, C. (2006). Afet Yönetimi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Galindo, G. and Batta, R. (2013). Review of Recent Developments in or/ms Research in Disaster Operations Management. *European Journal of Operational Research*, 201-211.
- GAR, G. (2022). Global Natural Disaster Profile for 2021. China: Government.
- Gerdan, S. ve Şen, A. (2019). Afet ve Acil Durumlar İçin Belirlenmiş Toplanma Alanlarının Yeterliklerinin Değerlendirilmesi: İzmit Örneği. *İdeal Kent*, 28(10), 962-983.
- Gerdan, S. ve Şen, A. (2020). Kocaeli / Başiskele İlçesi Afet ve Acil Durum Toplanma Alanlarının Yeterliklerinin Değerlendirilmesi. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 8(2), 489-500.
- Gökgöz, B.İ., İlerisoy, Z.Y. ve Soyluk, A. (2020). Acil Durum Toplanma Alanlarının AHP Yöntemi İle Değerlendirilmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*. 19, 935-945.
- İTÜ. (2023). Geology of Turkey. <https://web.itu.edu.tr/~okay/AralOkayMapsAndDiagrams.html>. (E.T.: 02.10.2023).
- İlerisoy, Z. Y., Gökgöz, B. İ. ve Soyluk, A. (2022). Selection of Emergency Shelter Areas Using Multi-Criteria Decision-Making Techniques: An Assessment of the Case of Erciş-Van, Turkey. *Periodica Polytechnica Architecture*, 53(1), 23-34.
- Jankowski, P. (1995). Integrating Geographical Information Systems and Multiple Criteria Decision-Making Methods. *International Journal of Geographical Information Systems*, 9(3), 251-273.

- Japon Uluslararası İşbirliği Ajansı (JICA). (2002). Türkiye Cumhuriyeti İstanbul İli Sismik Mikro-Bölgeleme Dahil Afet Önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması. İstanbul: JICA ve İBB.
- JICA ve İBB. (2002). Türkiye Cumhuriyeti İstanbul İli Sismik Mikro-Bölgeleme Dahil Afet Önleme/Azaltma Temel Planı Çalışması. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Kadioğlu, M. (2017). Afet Yönetimi: Beklenmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Kalkan, M. (2022). Uşak Kentinde Belirlenen Afet ve Acil Durum Toplanma Alanlarının Yeterliklerinin Değerlendirilmesi. *Dirençlilik Dergisi*, 6(2), 269-285.
- Kemaloğlu, M. (2015). Türkiye’de Afet Yönetiminin Tarihi ve Yasal Gelişimi. *Akademik Bakış Dergisi*, 126-147.
- Kılıcı, F., Kara, B. Y. ve Bozkaya, B. (2015). Locating Temporary Shelter Areas After an Earthquake: A case for Turkey. *European Journal of Operational Research*, 243, 323-332.
- Kınay, Ö. B., Kara, B. Y., Saldanha-da-Gama, F. ve Correia, I. (2018). Modeling the Shelter Site Location Problem Using Chance Constraints: A Case Study for Istanbul. *European Journal of Operational Research*, 270(1), 132-145.
- Kırçın, P. N., Çabuk, S. N., Aksoy, K. ve Çabuk, A. (2017). Ülkemizde Yeşil Alanların Afet Sonrası Toplanma Alanı Olarak Kullanılma Olanaklarının Artırılması Üzerine Bir Araştırma. 4. Uluslararası Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Kırçın, P., Çabuk, S., Aksoy, K. ve Çabuk, A. (2018). A Research on Increasing the Possibility of Using Green Areas as Post-Disaster Assembly Areas in Turkey. *Disaster Science and Engineering*, 4(1), 22-31.
- Koca, S. ve Mentşe, S. (2021). Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) ile Tarıma Uygun Alanların Belirlenmesi: Eskişehir Örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 30(2), 321-335.
- Malczewski, J. (1999). *GIS and Multicriteria Decision Analysis*, John Wiley and Sons, New York.
- Malczewski, J. (2004). GIS Based Land Use Suitability Analysis: A Critical Overview. *Progress in Planning*, 62, 3-65.
- Malczewski, J. (2006). Integrating Multi---Criteria Analysis and Geographic Information Systems: The Ordered Weighted Averaging (OWA) Approach. *International Journal of Environmental Technology and Management*, 6(2), 7-19.
- Maral, H., Akgün, Y., Çınar, A. ve Karaveli, A. S. (2015). İzmir’deki Afet Sonrası Toplanma ve Acil Barınma Alanları Üzerine Bir Değerlendirme. 3. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- McLoughlin, D. (1985). A Framework for Integrated Emergency Management. *Public Administration Review*, 45, 165-172.
- Myers, J. M. ve Alpert, M. I. (1968). Determinant Buying Attitudes: Meaning and Measurement. *Journal of Marketing*, 32 (4), 13-20.
- Mengi, O. ve Erdin, H.E. (2018). Afet ve Acil Durumlarda Toplanma Alanlarının Yönetimi: Tasarım ve Sistematik Yaklaşımlar. 2. *International Symposium on Natural Hazards and Disaster Management (ISHAD2018)*, 602-611. Sakarya.
- Öztürk, D. ve Batuk, F. (2010). Konumsal Karar Problemlerinde Analitik Hiyerarşi Yönteminin Kullanılması, *Yıldız Teknik Üniversitesi Sigma Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 28, 124-137.
- Palazca, A. ve Partigöç, N. S. (2018). Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) Kullanılarak Afet Sonrası Potansiyel Toplanma Alanlarının Yer Seçimi: Denizli Kenti Örneği. VII. Uzaktan Algılama-Cbs Sempozyumu, Eskişehir: 18-21 Eylül 2018.
- Saaty, T. L. (1977). *The Analytic Hierarchy Process*, McGraw-HillInc., New York.

- Saaty, T.L. (1980). *The Analytic Hierarchy Process: Planning, Priority Setting, Resource Allocation*, McGraw-Hill International, New York, NY, U.S.A.
- Saaty, T. L. (1989). Hierarchical-Multiobjektive Advanced Technology, 5 (4), s. 485-489.
- Saaty, T.L. (1990). An Exposition of the AHP in reply to the Paper ‘Remarks on the Analytic Hierarchy Process. *Management Science*, 36, 259-268.
- Saaty, T.L. (2008). Decision Making with the Analytic Hierarchy Process. *Int. J. Services Sciences 1-1*, 83-98.
- Saygılı, H.B. ve Akpınar, A. (2022). Aydın/Efeler Kentsel Yeşil Alanlarının Afet ve Acil Durum Toplanma Alanları Açısından Yeterliliğinin İncelenmesi. *ADÜ Ziraat Dergisi*. 19(2): 305—311.
- Sezik, A. ve Akıncı, B. (2024). Deprem Dirençli Kentler İçin Belediyelerde Yeniden Yapılanma. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1), s. 192-214.
- Solway, L. (2004). Reducing the Effect of Natural Hazards on Urban Areas. C. R. Margottini (Ed.) içinde, *Natural Disasters and Sustainable Development*. s. 303-338. Springer, Berlin, Heidelberg.
- Söylemez, E. (2007). *GIS-Based Search Theory Application for Search and Rescue Planning*. Doctoral dissertation, Middle East Technical University (METU), The Graduate School of Natural and Applied Sciences.
- Şatır, H. (2022). Acil Durum Toplanma Yerleri ve Geçici Barınma Alanlarının Değerlendirilmesi: Sakarya-Adapazarı Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Şahin, C., Sipahioğlu, Ş. (2003). *Doğal Afetler ve Türkiye*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, Y. ve Hazırcı, M. (2019). Geçici İskân Alanlarının Seçimi İçin AHP Temelli P-Medyan Modeli: Burdur Örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 7(2), 403-417.
- Şahin, M. ve Toroğlu, E. (2020). Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) Kullanılarak Pınarbaşı İlçesi (Kayseri) Arazilerinin Tarımsal Uygunluk Derecelerinin Belirlenmesi. *Türk Coğrafya Dergisi*, 75, 119-130.
- Şirin, M. ve Ocak, F. (2020). Gümüşhane Şehrinde Afet ve Acil Durum Toplanma Alanlarının Coğrafi Bilgi Sistemleri Ortamında Değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*. Sayı: 44, Sayfa: 85-106.
- Tarabanis, K. ve Tsionas, I. (1999). Using Network Analysis for Emergency Planning in case of Earthquake. *Transactions in GIS*, 3(2), s. 187-197.
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). Meteoroloji Genel Müdürlüğü Resmi İstatistikleri. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=H>. (E.T.: 05.06.2023).
- TÜİK. (2024). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>. (E.T.: 20.02. 2024).
- Uncu, L. (2016). Türkiye'nin Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikleri. Meryem Hayır Kanat (Editör). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği* (29-47). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- UNISDR. (2015). Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030. Geneva.
- Wisner, B., Blaike, P., Cannon, T. and Davis, I. (2003). *At Risk-Natural Hazards, People's Vulnerability and Disasters*. London-New York: Routledge Press, p.50.
- Xu, J., Yin, X., Chen, D., An, J. and Nie, G. (2016). Multi-Criteria Location Model of Earthquake Evacuation Shelters to Aid in Urban Planning. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 20, 51-62.
- Yılmaz, H. ve Gülüm, E. (2024). Afet Acil Durum Yönetimi ve Afet Müdahale Planı Çerçevesinde Uygulamalar: Pazarcık-Elbistan Depremi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1), s. 1-25.
- Yücel, G. (2017), Deprem ve Güvenli Tahliye Alanı Değerlendirme: İstanbul Avcılar Örneği. 4. Uluslararası Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, 11-13 Ekim 2017, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir: 11-13 Ekim 2017.

Kaynakça

- Altınay, O., Bayraktar, C., ve Çılığın, Z., (2019). Sirk Morfometrisi Çalışmalarında İnsansız Hava Araçları (İHA) ve CBS Kullanımlarına Bir Örnek: Karadağ Kütlesi (Batı Toroslar). İçinde (Ed. E. AKKÖPRÜ, M.F. DÖKER), *Coğrafya Araştırmalarında Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulamaları* (sayfa161-174). Ankara: Pegem Akademi.
- Aylar, F., Gürgöze, S., Zeybek, H. İ., Uzun, A., vd. (2024). Dış Kayalıkları'nın (İmranlı, Sivas) insansız hava aracı (İHA) kullanılarak 3 boyutlu modelinin oluşturulması. *Geomatik*, 9(1), 69-85.
- Bilgi, S. (2007). Fotogrametri ve uzaktan algılamada veri elde etme yöntemlerinin gelişimi ve kısa tarihçeleri. *Jeodezi ve Jeoinformasyon Dergisi*, (96), 48-55.
- Kaya, Y., ve Yiğit, A. Y. (2020). Dijital El Kameraları Kullanılarak Kültürel Mirasın Belgelemesi. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 2(2), 33-38.
- Marangoz, A. M., ve Özen, M. (2020). Tarihi Yerleşim Alanlarının Yersel Fotogrametrik Yöntem ile 3B Modellenmesi: Zeynel Bey Türbesi Örneği. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 2 (1) , 1-6.
- Oruç, M. E., (2021). Küçük objelerin modellenmesinde videogrametri ve fotogrametri yöntemlerinin karşılaştırılması üzerine bir çalışma. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 3(2), 62-68.
- Öztürk, M. Z., Utlı, M., ve Şimşek, M. (2022). Kaya düşmesi tehlikesinin belirlenmesi ve önlenmesinde İHA tabanlı 3B modelleme çalışmaları: Murtaza Köyü örneği (Niğde). *Yerbilimleri*, 43(2), Article 2.
- Polat, N., Önal, M., Ernst, F. B., Şenol, H. İ., Memduhoglu, A., Mutlu, S., Mutlu, S. İ., Budan, M., Turgut, M. ve Kara, H. (2020). Harran Ören Yeri Arkeolojik Kazı Alanınının Çıkarılan Bazı Küçük Arkeolojik Buluntuların Fotogrametrik Olarak 3B Modellenmesi. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 2 (2) , 55-59.
- Şasi, A. (2020). Kültürel Mirasların İnsansız Hava Aracı ile Fotogrametrik Üç Boyutlu Modelleme Çalışmalarında Karşılaşılan Sıkıntılar ve Öneriler. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 2(1), 7-13.
- Şenol, H. İ., ve Orman, E., (2022). Diyarbakır Mardin Kapı'nın Yersel Fotogrametri Yöntemiyle 3B Belgelemesi. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 4(1).
- Şenol, H. İ., Yiğit, A. Y., Kaya, Y., Ulvi, A. (2021). İHA ve yersel fotogrametrik veri füzyonu ile kültürel mirasın 3 boyutlu (3B) modelleme uygulaması: Kanlıdivane Örneği. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 3(1), 29-36.
- Tanoğlu, A. (1969). *Beşeri coğrafya: Nüfus ve yerleşme*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Tolun-Denker, B. (1977). *Yerleşme Coğrafyası Kır Yerleşmeleri*. Edebiyat Fakültesi Matbaası İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 2275 Coğrafya Enstitüsü Yayınları No. 93, İstanbul.
- Tunçdilek, N. (1967). *Türkiye iskân coğrafyası: kır iskânı:(köy-altı iskân şekilleri)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Turoğlu, H. (2019). Şehir Seli ve Taşkını Araştırmalarında Sayısal Yüzey Modellemesi (SYM) ve İnsansız Hava Aracı (İHA) Verisi Kullanımı. İçinde (Ed. E. AKKÖPRÜ, M.F. DÖKER), *Coğrafya Araştırmalarında Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulamaları* (sayfa 1-28). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Tümertekin, E., ve Özgüç, N., (2016). *Beşeri coğrafya: İnsan. Kültür. Mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (2024), "Kültür" <https://sozluk.gov.tr/> (E. T.: 15.02.2024).
- Ulvi, A., ve Yiğit, A. Y., (2019). Kültürel Mirasın Dijital Dokümantasyonu: Taşkent Sultan Çeşmesinin Fotogrametrik Teknikler Kullanarak 3b Modelinin Yapılması. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 1 (1) , 1-6.
- Ulvi, A., ve Yiğit, A. Y., (2019). Kültürel Mirasın Dijital Dokümantasyonu: Taşkent Sultan Çeşmesinin Fotogrametrik Teknikler Kullanarak 3b Modelinin Yapılması. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 1(1), 1-6.

- Uslu, A. (2021). Fotogrametri tekniğine dayalı üç boyutlu baskı uygulaması: Leblebi Anıtı örneği. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 3(2), 46-52.
- Utlu, M., Öztürk, M.Z. ve Şimşek, M. (2021). Yüksek Çözünürlüklü Sayısal Yüzeysel Modellerine Uygulanan Üç Boyutlu Analizler ile Kaya Düşmelerine Ait Sayısal Risk Değerlendirmesi: Ünlüyaka Köyü (Niğde, Türkiye). İçinde (Editör M.F. DÖKER ve E. AKKÖPRÜ), *Coğrafya Araştırmalarında Coğrafi Bilgi Sistemleri Uygulamaları II*. Ankara, Pegem Akademi. 51–69.
- Yakar, İ., ve Bilgi, S., (2019). Mobil Telefonlar Kullanılarak Elde Edilen 3 Boyutlu Modellerin Kültürel Mirasın Korunması Kapsamında Kullanılabilirliği: III. Ahmet Çeşmesi Örneği. *Türkiye Fotogrametri Dergisi*, 1(1), 25-29.
- Yakar, M., Yıldız, F., ve Yılmaz, H. M. (2005). Tarihi Ve Kültürel Mirasların Belgelenmesinde Jeodezi Fotogrametri Mühendislerinin Rolü. *TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası*, 10.
- Zaman, M. (2017). Türkiye’de Kırsal Meskenler ve Coğrafi Dağılımları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(3), 911-925.
- URL1: <https://www.nisanyanyeradlari.com/?y=Tad%C4%B1m&ul=Hepsi&o=-c&s=1&n=0> (E.T.: 15.02.2024).
- URL2: <https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/90075,8765---elazig-ili-merkez-ilcesi-tadim-koyu-tadim-hoyugu-.pdf?0> (E.T.: 15.02.2024).
- URL3: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr> (E.T.: 15.02.2024).
- URL4: <https://www.drone.net.tr/drone-modelleri/profesyonel-drone/dji-phantom-4-pro.v2.0.html> (E.T.: 19.02.2024).

KAYNAKÇA

- AFAD. (2023). *AFAD Heyelan Envanteri*. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/>
- Akgün, A. & Bulut, F. (2007). GIS-Based Landslide Susceptibility for Arsin-Yomra (Trabzon, North Turkey) Region. *Environmental Geology*, 51, 1377-1387. <https://doi.org/10.1007/s00254-006-0435-6>
- Aktaş, C. & Bahadır, M. (2017). Salıpazarı (Samsun) İlçesinde Arazi Kullanımının Zamansal ve Mekânsal Değişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 60, 435-450. <https://doi.org/10.9761/JASSS7259>
- Althuwaynee, O. F., Pradhan, B. & Lee, S. (2016). A Novel Integrated Model for Assessing Landslide Susceptibility Mapping Using CHAID and AHP Pair-Wise Comparison. *International Journal of Remote Sensing*, 37(5), 1190-1209. <https://doi.org/10.1080/01431161.2016.1148282>
- Arabameri, A., Pradhan, B., Rezaei, K., Lee, S. & Sohrabi, M. (2020). An Ensemble Model for Landslide Susceptibility Mapping in a Forested Area. *Geocarto International*, 35(15), 1680-1705. <https://doi.org/10.1080/10106049.2019.1585484>
- Atalay, İ. (2008). *Ekosistem Ekolojisi ve Coğrafyası*. Meta Baskı.
- Avcı, V. (2015). Bingöl Çayı Havzası'nın (Bingöl) Heyelan Duyarlılık Analizi. *Firat University Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2). <https://doi.org/10.18069/fusbed.66886>
- Ayalew, L., Yamagishi, H., Marui, H. & Kanno, T. (2005). Landslides in Sado Island of Japan: Part II. GIS-Based Susceptibility Mapping With Comparisons of Results From Two Methods and Verifications. *Engineering Geology*, 81(4), 432-445. <https://doi.org/10.1016/j.enggeo.2005.08.004>
- Bağcı, H. R. (2017). *Yeşilirmak Deltası'nda (Çarşamba/Samsun) Doğal Ortam İnsan İlişkileri Ve Doğal Çevre Planlaması* (Publication Number Tez No: 490974) [Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi]. Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Bağcı, H. R. & Bahadır, M. (2019). Land Use And Temporal Change In Kızılırmak Delta (Samsun)(1987-2019). *Journal of Academic Social Science Studies*(78), 295-312.
- Bağcı, H. R. & Karakaya, E. (2022). Atakum (Samsun) Engelli Atlası. *International Journal of Geography and Geography Education*(47), 187-209. <https://doi.org/10.32003/igge.1106430>
- Bağcı, H. R. & Şahin, K. (2023). *Yeşil Irmak Deltasında Doğal Ortam-İnsan İlişkisi*. Pegem Akademi.
- Bağcı, H. R., Zeybek, H. İ. & Demir, S. (2022). Süleymaniye Kış Turizm Merkezi (Gümüşhane) İçin Bir Uygunluk Analizi Araştırması. *Mavi Atlas*, 10(2).
- Biswas, B., Rahaman, A. & Barman, J. (2023). Comparative Assessment of FR and AHP Models for Landslide Susceptibility Mapping for Sikkim, India and Preparation of Suitable Mitigation Techniques. *Journal of the Geological Society of India*, 99(6), 791-801. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s11356-023-27377-4>
- Chigira, M., Wu, X., Inokuchi, T. & Wang, G. (2010). Landslides Induced By The 2008 Wenchuan Earthquake, Sichuan, China. *Geomorphology*, 118(3-4), 225-238.
- Cürebal, İ. (2020). Jeomorfolojik Haritalamanın Tarihçesi ve Türkiye'deki Durum. *Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi*(4), 42-61.
- Çavuş, M. (2018). *Erkilet Taşhan Mahallesi (Kocasinan/Kayseri) Heyelanının Coğrafi Analizi* Sosyal Bilimler Enstitüsü]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi
- Çevik, E. & Topal, T. (2003). GIS-Based Landslide Susceptibility Mapping for a Problematic Segment of the Natural Gas Pipeline, Hendek (Turkey). *Environmental Geology*, 44, 949-962.

- Dai, F., Lee, C., Li, J. & Xu, Z. (2001). Assessment of Landslide Susceptibility on the Natural Terrain of Lantau Island, Hong Kong. *Environmental Geology*, 40, 381-391. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s002540000163>
- Delmonico, D. V. d. G., Santos, H. H. d., Pinheiro, M. A., de Castro, R. & de Souza, R. M. (2018). Waste Management Barriers in Developing Country Hospitals: Case Study and AHP Analysis. *Waste Management & Research*, 36(1), 48-58.
- Demir, S. & Bağcı, H. R. (2022). Terme Çayı Havzası'nda (Samsun) Heyelan Duyarlılık Analizi. İç. İ. Cürebal & Ş. Fural (Eds.), (*UJES-2022 Uluslararası Jeomorfoloji Sempozyumu Bildiri Kitabı (Özet)*) (pp. 117). Jeomorfoloji Derneği.
- Duman, T. Y. & Çan, T. (2023). Characteristics of Landslides and Assessment of Deep-Seated Landslide Susceptibility in Northern Turkey. *Mediterranean Geoscience Reviews*, 1-27.
- Durak, M. Ö. & Altınçekiç, T. H. (2023). Artvin Merkez İlçe ve Yakın Çevresinde Heyelan Duyarlılığının Analitik Hiyerarşi Yöntemi ile Belirlenmesi. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 11(11), 2127-2136. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v11i11.2127-2136.6353>
- EM-DAT. (2023). *Access Data*. Emergency Disaster Database. <https://public.emdat.be/data>
- Erol, O. (1993). Ayrıntılı Jeomorfoloji Haritaları Çizim Yöntemi. *İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni*, 10(10), 19-37.
- Ersayın, K. (2022). *Heyelan Duyarlılığı Analizine Bir Örnek: İyidere Havzası (Rize) Ondokuzmayıs Üniversitesi*. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. <https://124.im/AMyb>
- Fawcett, T. (2006). An Introduction to ROC Analysis. *Pattern Recognition Letters*, 27(8), 861-874. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.patrec.2005.10.010>
- Fuller, I., Brook, M. & Holt, K. (2010). Linking Teaching and Research in Undergraduate Physical Geography Papers: The Role of Fieldwork. *New Zealand Geographer*, 66(3), 196-202.
- Gopinath, G., Jesiya, N., Achu, A. L., Bhadrán, A. & Surendran, U. P. (2023). Ensemble of Fuzzy-Analytical Hierarchy Process in Landslide Susceptibility Modeling from a Humid Tropical Region of Western Ghats, Southern India. *Environmental Science and Pollution Research*, 1-18. <https://doi.org/https://doi.org/10.1007/s11356-023-27377-4>
- Gökceoglu, C. & Aksoy, H. (1996). Landslide Susceptibility Mapping of the Slopes in the Residual Soils of the Mengen Region (Turkey) By Deterministic Stability Analyses and Image Processing Techniques. *Engineering Geology*, 44(1-4), 147-161.
- Gökçe, O., Özden, Ş. & Demir, A. (2008). Spatial and Statistical Distribution of Disasters in Turkey Inventory of Disaster Information. *Turkish Ministry of Public Works and Settlement, Ankara (in Turkish), General Directorate of Disaster Affairs*.
- Gürgöze, S., Aylar, F., Bağcı, H. R. & Zeybek, H. İ. (2021). Kurşunlu Takım Şelaleleri (Tekkeköy/ Samsun): Korunan Alanların Seçiminde Kullanılan Kriterler Açısından Bir Değerlendirme. *Kesit Akademi*, 7(29), 293-322.
- Hand, D. J. (2009). Measuring Classifier Performance: a Coherent Alternative to The Area Under The ROC Curve. *Machine Learning*, 77(1), 103-123.
- Hammond, L. (2018). The Place of Fieldwork in Geography Education. *Debates in geography education*, 171-183.
- Hatipoğlu, İ. K., Ali, U., Zeybek, H. İ. & Hatipoğlu, Ş. C. (2021). Sağlık District Landslide (Ordu, Turkey). *Jeomorfolojik Araştırmalar Dergisi*(6), 56-66.
- HGM (2023). *1/25.000 ölçekli F37d3-d4 paftaları ve 5x5 m SYS verileri*. Harita Genel Müdürlüğü. <https://www.harita.gov.tr>
- Holmes, D. & Walker, M. (2006). Planning Geographical Fieldwork. *Secondary geography handbook*, 47-54.
- Hong, H., Shahabi, H., Shirzadi, A., Chen, W., Chapi, K., Ahmad, B. B., . . . Tien Bui, D. (2019). Landslide Susceptibility Assessment At The Wuning Area, China: A Comparison Between

- Multi-Criteria Decision Making, Bivariate Statistical and Machine Learning Methods. *Natural Hazards*, 96, 173-212.
- Hoscan, O. & Cetinyokus, S. (2021). Determination of Emergency Assembly Point for Industrial Accidents with AHP Analysis. *Journal of Loss Prevention in the Process Industries*, 69, 104386.
- Hungr, O., Leroueil, S. & Picarelli, L. (2014). The Varnes Classification of Landslide Types, An Update. *Landslides*, 11(2), 167-194.
- Iaaly, A., Karami, N. & Khayat, N. (2021). A GIS Multiple Criteria Decision Approach Using AHP for Solar Power Plant: The Case of North Lebanon. *Arabian Journal of Geosciences*, 14(21), 1-16.
- İnandık, H. (1957). Sinop-Terme Arasındaki Kıyıların Morfolojik Etüdü. *Türk Coğrafya Dergisi*(17), 51-71.
- Kayastha, P., Dhital, M. R. & De Smedt, F. (2013). Application of The Analytical Hierarchy Process (AHP) for Landslide Susceptibility Mapping: A Case Study From the Tinau Watershed, West Nepal. *Computers & Geosciences*, 52, 398-408.
- Kayıhan, K. & Demirci, R. (2007). *Babadağ İlçesi Gündoğdu Mahallesi Heyelan Afeti Uygulaması ve Yasal Süreç* TMMOB Afet Sempozyumu,
- Keskin, İ. (2011). *Türkiye Jeoloji Haritaları Samsun-F 37 Paftası* (Rapor No: 150). Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü.
- Komac, M. (2006). A landslide Susceptibility Model Using the Analytical Hierarchy Process Method and Multivariate Statistics in Perialpine Slovenia. *Geomorphology*, 74(1-4), 17-28. <https://doi.org/10.1016/j.geomorph.2005.07.005>
- Kumar, R. & Anbalagan, R. (2016). Landslide Susceptibility Mapping Using Analytical Hierarchy Process (AHP) in Tehri Reservoir Rim Region, Uttarakhand. *Journal of the Geological Society of India*, 87, 271-286. <https://doi.org/10.1007/s12594-016-0395-8>
- Lirn, T.-C., Thanopoulou, H. A., Beynon, M. J. & Beresford, A. K. C. (2004). An Application of AHP on Transshipment Port Selection: A Global Perspective. *Maritime Economics & Logistics*, 6, 70-91.
- Mancini, F., Ceppi, C. & Ritrovato, G. (2010). GIS and Statistical Analysis for Landslide Susceptibility Mapping in the Daunia Area, Italy. *Natural Hazards and Earth System Sciences*, 10(9), 1851-1864. <https://doi.org/10.5194/nhess-10-1851-2010>
- MGM. (2022). *Salıpazarı Meteoroloji İstasyonu 2014-2022 Yıllarına Ait Veriler*. Meteoroloji Genel Müdürlüğü.
- Moradi, M., Bazayr, M. H. & Mohammadi, Z. (2012). GIS-Based Landslide Susceptibility Mapping by AHP Method, a Case Study, Dena City, Iran. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 2(7), 6715-6723.
- Nery, T. D. & Vieira, B. C. (2015). Susceptibility To Shallow Landslides In A Drainage Basin In The Serra Do Mar, São Paulo, Brazil, Predicted Using The Sinmap Mathematical Model. *Bulletin of Engineering Geology and the Environment*, 74, 369-378.
- Ohlmacher, G. C. (2007). Plan Curvature And Landslide Probability In Regions Dominated By Earth Flows And Earth Slides. *Engineering Geology*, 91(2-4), 117-134.
- Othman, A. N., Naim, W. M. & Noraini, S. (2012). GIS Based Multi-Criteria Decision Making for Landslide Hazard Zonation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35, 595-602. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.02.126>
- Özşahin, E. (2014). Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ve Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) Kullanılarak Antakya (Hatay) Şehri'nde Kütle Hareketleri Duyarlılığının Değerlendirmesi. *Ege Coğrafya Dergisi*, 23(2), 19-35.

- Özşahin, E. & Kaymaz, Ç. K. (2013). Camili (Macahel) Biyosfer Rezerv Alanının (Artvin, KD Türkiye) Heyelan Duyarlılık Analizi. *Turkish Studies-International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), 471-493.
- Pourghasemi, H. R., Pradhan, B. & Gokceoglu, C. (2012). Application of Fuzzy Logic and Analytical Hierarchy Process (AHP) to Landslide Susceptibility Mapping At Haraz Watershed, Iran. *Natural Hazards*, 63(2), 965-996.
- Rejith, R., Anirudhan, S. & Sundararajan, M. (2019). Delineation Of Groundwater Potential Zones In Hard Rock Terrain Using Integrated Remote Sensing, Gis And Mcdm Techniques: A Case Study From Vamanapuram River Basin, Kerala, India. *GIS and Geostatistical Techniques for Groundwater Science; Elsevier: Amsterdam, The Netherlands*, 349-364.
- Saaty, T. L. (1980). The Analytic Hierarchy Process McGraw Hill, New York. *Agricultural Economics Review*, 70. https://doi.org/10.1007/978-1-4613-2805-6_12
- Scbuk. (2023). *Analytic Hierarchy Process, AHP*. <https://www.scbuk.com/index.html>
- Shafaghat, A., Ying, O. J., Keyvanfar, A., Jamshidnezhad, A., Ferwati, M. S., Ahmad, H. & Khorami, M. (2019). A Treatment Wetland Park Assessment Model for Evaluating Urban Ecosystem Stability Using Analytical Hierarchy Process (AHP). *Journal of Environmental Treatment Techniques*, 7(1), 81-91.
- Sharma, S. & Mahajan, A. (2019). A Comparative Assessment of Information Value, Frequency Ratio and Analytical Hierarchy Process Models for Landslide Susceptibility Mapping of a Himalayan Watershed, India. *Bulletin of Engineering Geology and the Environment*, 78, 2431-2448. <https://doi.org/10.1007/s10064-018-1259-9>
- Şahin, C., Doğanay, H. & Özcan, N. A. (2014). Türkiye Coğrafyası (Fiziki-Beşeri-Ekonomik-Jeopolitik). *İç. B. Türkiye'nin Doğal Bitki Örtüsü*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şahin, C. & Sipahioğlu, Ş. (2003). *Doğal Afetler ve Türkiye*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Şensoy, H. & Palta, Ş. (2009). Yamaç Şekillerinin Toprak Erozyonuna Etkileri. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 11(15), 95-98.
- Tarım ve Orman Bakanlığı. (2023). *Samsun İli Arazi Kullanım Kabiliyeti Sınıfları ve Büyük Toprak Grupları Verileri*. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Ankara. <https://www.tarimorman.gov.tr/>
- Taşkanat, T. (2022). *Frekans Oranı ve Kanıt Ağırlığı Metotları Kullanılarak Heyelan Duyarlılık Analizi, Kayseri Küpeli Mahallesi Örneği VIII*. Uzaktan Algılama-CBS Sempozyumu (UZAL-CBS 2022), Ankara.
- Temesgen, B., Mohammed, M. & Korme, T. (2001). Natural Hazard Assessment Using GIS and Remote Sensing Methods, With Particular Reference to the Landslides in the Wondogenet Area, Ethiopia. *Physics and Chemistry of the Earth, Part C: Solar, Terrestrial & Planetary Science*, 26(9), 665-675.
- TÜİK. (2024). *Muslubey Mahallesi 2023 yılı nüfus veris*. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>
- Uzun, A. (1992). Kop Dağı Heyelanı. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(7), 272-282.
- Uzun, A. (2017). Bir Açık Alan Dersliği: Kandıra Kıyıları (Kocaeli, Türkiye). *Geological Bulletin of Turkey*, 60(1), 117-127.
- Uzun, A. & Arı, Y. (2023). Coğrafya Lisans Eğitiminde Arazi Çalışmaları: İyi Uygulama Örneği Olarak Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun. *International Journal of Geography and Geography Education*(49), 59-79. <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.32003/igge.1244288>
- Van Asch, T. W. (1984). Creep Processes In Landslides. *Earth Surface Processes and Landforms*, 9(6), 573-583.

- Varnes, D. (1978). Slope Movement Types and Processes, in Schuster, RL and Krizek, RJ ed. Landslides-Analysis and Control. *TRB Special Report*, 176, 11-33.
- Varnes, D. (1984). Commission on the Landslides of the IAEG, UNESCO. *Landslide Hazard Zonation: A Review of Principles and Practice*, 3, 61.
- Varol, N. & Gültekin, T. (2016). Afet Antropolojisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59).
- Wajdi, A. F., Sianturi, E. M. & Ruslinawaty, N. (2018). Design of Data Collection Form to Ensure Consistency in AHP. 2018 10th International Conference on Information Technology and Electrical Engineering (ICITEE),
- Wieczorek, G. F. (1984). Preparing a Detailed Landslide-Inventory Map for Hazard Evaluation and Reduction. *Bulletin of the Association of Engineering Geologists*, 21(3), 337-342.
- Wu, C.-H. & Chen, S.-C. (2009). Determining Landslide Susceptibility in Central Taiwan from Rainfall and Six Site Factors Using the Analytical Hierarchy Process Method. *Geomorphology*, 112(3-4), 190-204. <https://doi.org/10.1016/j.geomorph.2009.06.002>
- Yang, X., Tang, G., Xiao, C., Gao, Y. & Zhu, S. (2011). The Scaling Method Of Specific Catchment Area From Dems. *Journal of Geographical Sciences*, 21, 689-704.
- Yılmaz, C. (1997). Coğrafya Eğitiminde Arazi Tatbikatlarının Önemi ve Bir Uygulama Örneği. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 10(1), 287-307.
- Yoldaş, R., Keskin, B., Korkmaz, S., Granit, S., Didik, S., Kalkan, İ., Ağrıdağ, D., Besbelli, B. (1985). *Samsun ve Dolayının (Kızılırmak-Yeşilirmak arası) Jeolojisi ve Petrol Olanakları*. M. T. v. A. G. M. R. No:8130.
- Zhao, H., Yao, L., Mei, G., Liu, T. & Ning, Y. (2017). A Fuzzy Comprehensive Evaluation Method Based on AHP and Entopy for A Landslide Susceptibility Map. *Entropy*, 19(8), 396.

ESKİ TÜRKÇE DÖNEMİ ESERLERİNDE
SES ÇEŞİTLİLİĞİ

Zehra ERDEN

EĞİTİM
yayınevi

ESKİ TÜRKÇE DÖNEMİ ESERLERİNDE SES ÇEŞİTLİLİĞİ

Zehra Erden

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-28-8

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

ESKİ TÜRKÇE DÖNEMİ ESERLERİNDE SES ÇEŞİTLİLİĞİ

Zehra Erden

XIV+230 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin var.

ISBN: 978-625-6658-28-8

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İNTERNETKİTAPÇİSİ

KAYNAKLAR

- Aızızı, M. (2022). **Eski Uygurca ve Yeni Uygurcanın Söz Varlığının İsimler Açısından Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdemir, Y. (2020). **Senglah'ın Tematik Sözlüğü** (İsimler). İstanbul: Kriter Yayınları.
- Akgün, A. (2023). **Karahanlı Türkçesinde Addan Eylem Yapım Eklerinin Eş Dizimliliği** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgün, G. (2023). **Eski Türkçede Yansımali Sözcükler** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksan, D. (2006). **Türkçenin Sözcüğü**. Ankara: Engin Yayınları.
- Aktan, B. (2010). "Dîvânü Lügâti't-Türk'ün Söz Varlığında Yer Alan İkişmeler", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, (28), 1-12.
- Alan, S. (2021). **Doğu Sahası Tarihî Türk Yazı Dillerinde Nezaket ve Saygı Bildiren Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arat, R. R. (1947). **Kutadgu Bilig I**. (Metin). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (1959). **Kutadgu Bilig II**. (Tercüme). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- (2006). **Edib Ahmed B. Mahmud Yükneki, Atebetü'l Hakayık** (3. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arslan, H. Ç. (2021). **Eski Uygur Mektuplarının İncelenmesi ve Söz Varlığının Hakasça ile Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ata, A. (2013). **Karahanlı Türkçesinde İlk Kur'an Tercümesi** (Rylands Nüshası, Giriş-Metin-Notlar-Dizin) (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atalay, B. (1985). **Dîvânü Lügâti't Türk I-III**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (1986). **Dîvânü Lügâti't Türk IV** (Dizin). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Atlas, Ö. (2021). **Orhun Yazıtları ile Maitrisimit Temelinde Köktürkçe ile Uygur Türkçesinin Söz Varlığı Açısından Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Avcı, O. (2020). **Et-Tuĥfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lügâti't-Türkiyye'deki Söz Varlığının Kazak ve Kırgız Lehçelerindeki Durumu** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, E. (2015). **Yenisey Yazıtları**. Konya: Kömen Yayınları.
- (2018). **Orhon Yazıtları, Köl Tegin, Bilge Kağan, Tonyukuk, Ongi, Küli Çor**. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- (2021). **Uygur Yazıtları**. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Ayazlı, Ö. (2012) **Altun Yaruk Sudur VI. Kitap, Karşılaştırmalı Metin Yayını**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aytek, Z. (2023). **Dîvânü Lügâti't-Türk ile Azerbaycan Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bang, W. ve Gabain, A. V. (1929). **Türkische Turfan-Texte. I: Bruchstücke eines Wahrsagebuches**. Berlin. (SPAW. Phil.-hist. Kl. 1929:15, 241-268.) [Tıpkıbasım: SEDTF 2, 3-30].
- (1929). **Türkische Turfan-Texte. II. Manichaica**. Berlin. (SPAW. Phil.-hist. Kl. 1929:22, 411-430.) [Tıpkıbasım: SEDTF 2, 31-50].
- (1930). **Türkische Turfan-Texte. III. Der große Hymnus auf Mani**. Berlin. (SPAW. Phil.-hist. Kl. 1930:13, 183-211.) [Tıpkıbasım: SEDTF 2, 51-79].

- (1930). **Türkische Turfan-Texte. IV. Ein neues uigurisches Sündenbekenntnis.** Berlin. (SPAW. Phil.-hist. Kl. 1930:24, 432-450.)
- (1931). **Türkische Turfan-Texte. V. Aus buddhistischen Schriften.** Berlin. (SPAW. Phil.-hist. Kl. 1931:14, 323-356.)
- Baş, B. (2010). “Söz Varlığının Oluşumu ve Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü”. **Türklük Bilimi Araştırmaları**, 27, 137-59.
- (2011). “Söz Varlığı ile İlgili Çalışmalarda Kullanılacak Ölçütler”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, 29, 27-61.
- Battal, İ. (2021). **Abuşka Lüğatinde Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Borovkov, A. K. (2002). **Orta Asya’da Bulunmuş Kur’ân Tefsirinin Söz Varlığı** (XII-XIII. Yüzyıllar). çev. Halil İbrahim Usta ve Ebülfez Amanoğlu, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Caferoğlu, A. (2021). **Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü** (4. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Clauson, S. G. (1972). **An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish.** Oxford at the Clarendon Press.
- Ceylan, S. (2022). **Codex Cumanicus ve Karaçay-Malkar Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Çelikel, S. (2007). **Orhun Kitabelerinin Günümüz Türkçesindeki Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelikten, E. K. (2023). **Karahanlı Türkçesinin İnançla İlgili Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, E. (2020): **Altun Yaruk VII. Kitap Berlin Bilimler Akademisindeki Metin Parçaları** (Karşılaştırmalı Metin, Çeviri, Açıklamalar, Dizin). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (2020). **Altun Yaruk VIII. Kitap Berlin Bilimler Akademisindeki Metin Parçaları** (Karşılaştırmalı Metin, Çeviri, Açıklamalar, Dizin). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Demirel, E. (2016). **Orta Türkçe Sözlüklerindeki Söz Varlığının Eş Değerlikler Bakımından Art Süremlî ve Eş Süremlî Karşılaştırması** (İsimler) (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Devrez, Ö. C. (2020). **Eski Uygurca Kuansı İm Pusu İncelemesi**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Doğan, İ. ve Usta, Z. (2014). **Eski Uygur Türkçesi Söz Varlığı, Sözlük- Gramatikal Dizin.** Ankara: Altınpost Yayıncılık.
- Doğrusözlü, E. (2023). **Reşit Rahmeti Arat’ın Eski Türk Şiiri Adlı Eserinde Söz Varlığı ve Sözlük-Dizin** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Elmalı, M. (2016). **Daşakarmapathaavadānamālā.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (2019). **Eski Uygurca Altı Dişli Fil Hikâyesi.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ercilasun, A. B. (2010). **Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi** (8. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdoğan, B. (2022). **Dîvânu Lugâti’t-Türk’te Yer Alan Fiillerin Türkiye Türkçesi ve Azerbaycan Türkçesi Söz Varlığıyla Karşılaştırmalı İncelenmesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eren, H. (1999). **Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü.** Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Ergene, O. (2018). “Kavram Alanı Bağlamında Dîvânu Lugâti’t-Türk’teki Ses Yansımaları İnkilemelerin Türkiye Türkçesindeki Biçimleri”, **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, (63), 135-160.

- Erk, K. (2015). **Codex Cumanicus Temelinde Kıpçak Türkçesinin Tarihî-Karşılaştırmalı Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertunç, İ. K. (2019). **Eski Uygur Türkçesi Dönemine Ait Söz Varlığının Kavram Alanı Sözlüğü** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Esatoğlu, A. (2011). **Ahkâm-ı ‘Akâ’id’in Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gabain, A. von (1988). **Eski Türkçenin Grameri** (2. Baskı) çev. Mehmet Akalın, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gen, S. (2009). **Harezm Türkçesinden Kazakçaya Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gerçekler, M. vd. (2008). “Ses ve Konuşma”. **K.B.B. ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi**, 8(1), 71-78.
- Gökçöl, B. (2021). **İyi ve Kötü Prens Öyküsü’nün Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göktaş, B. (2018). **Divân u Lugati’t-Türk ile Tatar Türkçesinin Söz Varlığı Üzerine Bir Araştırma** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gulcalı, Z. (2015). **Eski Uygurca Altun Yaruk Sudur’dan “Aç Bars” Hikâyesi**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (2021): **Altun Yaruk Sudur X. Kitap** (Metin-Türkiye Türkçesine Aktarımı-Çince Metinle Karşılaştırmalı Açıklamalar-Sözlük-İkilemeler Dizini). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülensoy, T. (2007). **Türkiye Türkçesindeki Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hamilton, J. R. (2020): **Budacı İyi Kalpli ve Kötü Kalpli Prens Masalının Uygurcası. Prens Kalyanankara ve Papankara Hikâyesi**. çev. Ece Korkut, İsmet Birkan, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Karayayak, T. (2017). **Eski Uygurca Abitaki Metinlerinin Sözvarlığı** (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karahan, A. (2006). “Memlük-Kıpçak Türkçesi Sözvarlığı: Yansıma Fiiller Üzerine Bir İnceleme”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, (20), 105-124.
- (2009). **İlk Türk Lehçeleri Sözlüğü: Divânu Lugati’t-Türk’te Lehçelerin Söz Varlığına Bir Bakış**. Turkish Studies: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 17, 4(4), 650-691.
- Karasu, M. (2013). **Tarihî Türk Lehçelerinde Yansılmalı Fiiller** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, C. (2021). **Uygurca Altun Yaruk** (Suvarnaprabhasottama-sutra), (Giriş-Metin-Dizin) (2. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Keskin B. (2022). **Eski Uygur Türkçesi Hukuk Belgeleri**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kılınc, A. (2019). **Codex Cumanicus’un Türkçe Söz Varlığının Günümüz Tatar, Kazak ve Kırgız Türkçelerindeki Durumu** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızıldağ, S. H. (2020). “Türk Runik Metinleri ile Nogay Türkçesinin Ortak Söz Varlığı”, **RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi**, Prof. Dr. Tahir ÜZGÖR’e Teşekkür Özel Sayısı, 111-151.
- Koca, E. (2013). “Divanü Lûgati’t-Türk’teki Yansılmalı Sözcüklerin Görev ve Anlamlarına Göre Sınıflandırılması”. **Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi**, (36), 55-71.

- Kocabaş, B. (2021). **Codex Cumanicus'un Söz Varlığı ile Günümüzde Kafkasya'da Konuşulan Kıpçak Grubu Türk Lehçelerinin Söz Varlığının Ses ve Anlam Bakımından Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kormuşin, İ. vd. (2016). **Yenisey-Altay-Kırgızistan Yazıtları ve Kâğıda Yazılı Runik Belgeler**. Ankara: BilgeSu Yayınları.
- Kök, A. (2004). **Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi** (TİEM73 1v-235v/2) (Giriş-Metin-İnceleme-Metin-Dizin). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kösen, M. F. (2023). **Dîvânü Lugâtî't-Türk'te Geçen Giyim Kuşam Kültürü ile İlgili Söz Varlığı ve Başkurtçadaki Durumu Üzerine Bir İnceleme** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Malkoç, E. (2018). **Divânü Lûgâtî't-Türk ile Hakas Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ardahan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Moldasheva, M. (2016). **Codex Cumanicus ile Çağdaş Kazak Türkçesinin Ortak Söz Varlığının Karşılaştırmalı Seçil İncelemesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Muratova, E. (2006). **Orhun Abidelerinde Geçen Sözcüğünün Kırgız Türkçesindeki İzleri** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Müller, F. W. K. (1908). **Uigurica I. 1. Die Anbetung der Magier, ein christliches Bruchstück. 2. Die Reste des Budistischen "Goldglanz-Sūtra". Ein vorläufiger Bericht, Berlin.**
- (1910). **Uigurica II.** Berlin. (Abhandlungen der Königlich Preussischen Akademie der Wissenschaften Phil.-hist. Cl. 1910:3) [Reprint: Sprachwissenschaftliche Ergebnisse der deutschen Turfan-Forschung 1, 61-168]
- (1922). **Uigurica III.** Uigurische Avadāna-Bruchstücke (I-VIII). Berlin: (AKPAW. Phil.-hist., 1920, 2).
- ve Gabain, A. V. (1945). **Çaştani Bey Hikâyesi.** çev. S. Himran, İstanbul: Bürhaneddin Erenler Basımevi.
- Nadalyayev V. M. vd. (1969). **Drevnetyurkskiy Slovar'**. Leningrad: Akademiya Nauk.
- Omuralieva, A. (2020). "Türkçede Ses Yansımaları Fiiller Türeten +*kur* eki Üzerine", **Folklor Akademi Dergisi**, 3(1), 99-130.
- Ölmez, M. (1991) "Altun Yaruk III. Kitap (5. Bölüm), (Suvarnaphâsūtra)". Ankara. **Türk Dilleri Araştırma Dizisi. 1.**
- (2013). **Orhon-Uygur Hanlığı Dönemi Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları.** (Metin-Çeviri-Sözlük) (2. Baskı). Ankara: BilgeSu Yayınları.
- Özbay, B. (2014). **Huastuanıft Manist Uygurların Tövbe Duası.** Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özbek, E. E. (2015). "Türkiye'de "Söz Varlığı" Çalışmaları ve Bunlar Üzerine Genel Bir Değerlendirme", **Akademik Kaynak (Akad)**, 3, 3(5), 23-38.
- Özen, S. (2022). **Nehcü'l-Ferâdis'in Söz Varlığı Açısından İncelenmesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özertural, Z. (1996). **Maniheist Uygur Metinlerinin Dil Özellikleri ve Sözcük Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, A.S. (2021). **Rabguzi'nin Kısasü'l-Enbiya Adlı Eserinde İsim Söz Varlığı İncelemesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Räsänen, M. (1969). **Versuch eines etymologischen Wörterbuches der Türksprachen. 2. Wortregister.** Zusammen gestellt von István Kecskméti. Helsinki. (Lexica Societatis Fennougricae. 17, 1.).

- Şağır C. (2020). **Dîvânu Lugâti't Türk ile Yakutçanın Söz Varlığı Bakımından Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sert, Ç. (2022). **Eski Uygur Türkçesi Mitolojik Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sökmen, İ. (2018). **Satırlı Türkçe Kur'an Tercümelerinin Karşılaştırılması Söz Varlığı**. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Subaşı, Ö. (2012). **Codex Cumanicus ile Kırgız Türkçesinin Söz Varlığı Bakımından Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, C. C. (2019). **Eski Uygur Türkçesi Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, H. (2010). "Terimlerin Genel Dile Yansımalarına Dair Bazı Gözlemler", **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 20(1), 123-129.
- Şen, A. (2004). **Uigurische Sprachdenkmaler'den Seçme Uygur Hukuk Belgeleri** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şenata, N. (2020). **Dîvânü Lugâti't-Türk'te Tematik Söz Varlığı ve Çok Anlamlılık** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şenel, Ö. (2020). **Dîvânü Lugâti't-Türk ile Özbek Türkçesinin Karşılaştırmalı Söz Varlığı Üzerine İnceleme** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Artvin Çoruh Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Şirin, İ. (2022). **Uygur Sivil Dokümanlarının Söz Varlığı**. Ankara: Astana Yayınları.
- Taş, Y. (2017). **Kıpçak Türkçesinde Askerlikle İlgili Söz Varlığı** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tazhieva, A. (2020). **Kırgız Türkçesinde Yansıma Kelimeler** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekin, Ş. (2019). **Uygurca Metinler II-Mayırsimit-Burkancuların Mehdîsi Maitreya ile Buluşma-Uygurca İptidaî Bir Dram**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tekin, T. (2004). **İrk Bitig**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Temel, D. (2020). **Memlûk-Kıpçak Türkçesindeki Sağlık ile İlgili Söz Varlığı ve Kazakçadaki Durumu Üzerine Bir İnceleme** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tietze, A. (2002). **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati I (A-E)**. İstanbul-Wien: Simurg / Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- (1914-2003). **Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati II (F-J)**. Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.
- Tokat, Ş. (2020). **Dîvânü Lugâti't-Türk'te Geçen Giyim Kuşam Kültürü ile İlgili Söz Varlığı ve Kazakçadaki Durumu Üzerine Bir İnceleme** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tokay, Y. (2011). **Bengü Taşların Söz Varlığı ile Türkiye Türkçesi Ağızlarının Söz Varlığının Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tokyürek, H. (2015) **Altun Yaruk IV. Tezginç** (Karşılaştırmalı Metin Yayını). Kayseri: Laçın Yayınevi Dizgi Baskı.
- Topal, E. (2012). **Karahanlı Türkçesi Kur'an Tercümesi ile Yeni Uygur Türkçesi Kur'an Tercümesinde Dini Söz Varlığı** (Karşılaştırmalı İnceleme). (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Topçu, Ç. (2006). **Divanü Lügati't-Türk ve Anadolu Ağızlarının Söz Varlığında Ortaklaşan Filler** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, D. (2021). "Çocuk Yazını Çevirisinde Ses Yansımaları", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 61(2), 1222-1245.
- Uçar, E. (2009) **Altun Yaruk V. Kitap** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2013), **Uygurca Altun Yaruk Sudur IX. Tegziñç, Diplomatik Neşir Usûlüyle Yayını** (Tercüme, Açıklamalar ve Dizin). İzmir: Dinozor Kitabevi.
- User, H. Ş. (2009). **Köktürk ve Ötüken Uygur Kağanlığı Yazıtları** (Söz Varlığı İncelemesi). Konya: Kömen Yayınları.
- Ünlü, S. (2004). **Karahanlı Türkçesi Satır-Arası Kur'an Tercümesi** (TIEM73 235v/3-450r7) (Giriş-Metin-İnceleme-Analitik Dizin) (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- (2012). **Karahanlı Türkçesi Sözlüğü**. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ünveren, D. (2019). "Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Onomatopiler (Yansımalar)." **Ekev Akademi Dergisi**, 23(79), 83-99.
- Üşenmez, E. (2010). **Karahanlı Türkçesinin Sözlüğü**. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- (2014) "Karahanlı Eserlerindeki Söz Varlığı Hakkında", **Akademik İncelemeler Dergisi**, 3(1), 247-253.
- Weili, B. (2021). **Eski Uygurların Yerleşik Yaşam Kültürüyle İlgili Söz Varlığının Tarihî-Karşılaştırmalı İncelemesi** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Wilkens, J. (2021). **Handwörterbuch des Altuigurischen, (Altuigurisch-Deutsch- Türkisch)**. Göttingen: Akademie der Wissenschaften zu Göttingen (Hrsg.)
- Yamanan, E. (2016). "Türkçenin Güncel Söz Varlığı", **Milli Eğitim Dergisi**, 45(210), 85-91.
- Yıldırım, D. K. (2020). **Memlük-Kıpçak Türkçesi Söz Varlığı İncelemesi: Mutfak ve Yemek Kültürüne Ait İsimler** (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız H. (2007) **Orhon Türkçesi ile Yakutçanın Sözvarlığı ve Sözyapımı Bakımından Karşılaştırılması** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldız, S. (2022). **Türkçe İlk Kur'an Tercümesinin Rylands Nüshasındaki Söz Varlığının Kavram Alanları** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, E. (2020), **Runik Harfli Metinlerin Söz Varlığının Aynılık ve Farklılık Açısından Değerlendirilmesi** (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zülfikar, H. (2018). **Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

URL-1: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 05.01.2024).

URL-2: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi: 05.01.2024).

Editör:

Prof. Dr. Mustafa Çelikten

Eğitim Bilimleri

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XXIV

EĞİTİM
yayınevi

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXIV

Editör: Prof. Dr. Mustafa Çelikten

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-21-9

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXIV

Editör: Prof. Dr. Mustafa Çelikten

VI+148 s., 160x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-6658-21-9

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

de önem verirler. Kaliteli koçlar başarıyı nasıl kutlayacaklarını bildikleri gibi, başarısızlığı kabul etmenin ve başarısızlıktan ders almanın değerini de bilirler. En değerli ve anlamlı başarıların geçmişteki başarısızlıklar aracılığıyla, çoğunlukla da bu başarısızlıklar sayesinde elde edildiğinin farkındadırlar.

KAYNAKLAR

- Abramovich, S. (2006). Early algebra with graphics software as a type II application of technology. *Computers in the Schools*, 22(3–4), 21–33. doi:10.1300/J025v22n03_03.
- Alaniz, K., ve Wilson, D. (2015). Naturalizing digital immigrants: The power of collegial coaching for technology integration. Lanham, MD: rowman & littlefield education. howland, jonassen, and marra (2012). *Meaningful learning with technology* (4th ed.). Pearson Education
- Andreas S., Grant B., Morgan, R.G.C. ve Panagiotis K. (2023). Conceptualizing, measuring, and training mental toughness in sport: Perspectives of master strength and conditioning coaches, *Journal for the Study of Sports and Athletes in Education*, 17:1, 1-28, doi: 10.1080/19357397.2021.1989278
- Bennett, B., ve Szedlak, C. (2023). Aligning online and remote coaching with the digital age: Novel perspectives for an emerging field of research and practice. *International Journal of Sports Science and Coaching*. <https://doi.org/10.1177/17479541231217077>
- Consuelo G., ve Jesús P. (2023) Predicting cooperative work satisfaction of autonomous groups using a wiki tool in higher education, *Interactive Learning Environments*, 31:1, 117-128, doi: 10.1080/10494820.2020.1764590
- Dana A.R., Lauren B.P., Laurie D.T., Tia F., ve Cynthia H. B. (2023). Reconsidering resistance and challenges: teacher agency during joint instructional inquiry with literacy coaches, *Literacy Research and Instruction*, doi: 10.1080/19388071.2023.2208177
- Dr. Clare Tyrer. (2023). Untangling the complexity of mentoring feedback practices in post-compulsory initial teacher education in the UK, *Journal of Further and Higher Education*, 47:1, 31-44, doi: 10.1080/0309877X.2022.2088271
- Ertmer, P. A., Conklin, D., Lewandowski, J., Osika, E., Selo, M., ve Wignall, E. (2003). Increasing preservice teachers' capacity for technology integration through use of electronic models. *Teacher Education Quarterly*, 30(1), 95–112
- Gökoğlu, S., Öztürk, M., ve Çakıroğlu, Ü. (2015). The systems-based mentoring model within the process of technology integration. *Participatory Educational Research*, 2(5), 70-77. <https://doi.org/10.17275/per.15.spi.2.9>
- Hawkins, S. M., ve Heflin, L. J. (2011). Increasing secondary teachers' behavior-specific praise using a video self-modeling and visual performance feedback intervention. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 13(2), 97–108. <https://doi.org/10.1177/1098300709358110>
- Johnson D. W. ve Johnson R. T. (2009). An educational psychology success story: social interdependence theory and cooperative learning. *Educ. Res.* 38, 365–379 10.3102/0013189X09339057
- Lei, J., ve Zhao, Y. (2007). Technology uses and student achievement: A longitudinal study. *Computers and Education*, 49, 284–296. doi:10.1016/j.compedu.2005.06.013.
- Passmore J. ve Lai Y. (2019). Coaching psychology: exploring definitions and contribution to coaching research and practice? *Int. Coach. Psychol. Rev.* 14, 69–83. doi: 10.1002/9781119656913.ch1
- Smith, T., ve Ingersoll, R. (2004). What are the effects of induction and mentoring on beginning teacher turnover? *American Educational Research Journal*, 41, 681-714. <https://doi.org/10.3102/00028312041003681>

- Tatlıoğlu, S. S. (2021). Öğrenmeye Sosyal- Bilişsel Bir Bakış: Albert Bandura. *Sosyoloji Notları*, 5(1), 15-30.
- Uluay, G., Çalışkaner Nibat, G., ve Arıkan, N. (2019). Öğretmen adaylarının teknoloji entegrasyonuna yönelik inançları: teknoloji uyarlamaları uygulama ölçeğinin türkçeye uyarlanması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(4), 1529-1540. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.3124>
- Willermark, S. (2018), Technological pedagogical and content knowledge: A review of empirical studies published from 2011 to 2016, *Journal of Educational Computing Research*, 56/3,315-343, <https://doi.org/10.1177/0735633117713114>.

- Podcastlarda interaktif kelime oyunları veya aktiviteler düzenleyerek diğer öğrencilerle etkileşimde bulunmasını sağlayabilir.

Podcastlar, öğrencilere zamanlarını en verimli şekilde kullanma fırsatı sunarak öğrenmeyi günlük yaşamlarına entegre etmelerine yardımcı olabilir. Kelime öğretimi odaklı podcastlar, öğrencilere dinleme pratiği yapma ve kelime dağarcığını geliştirme fırsatı sunarlar. bu da onları dil becerilerini daha hızlı ve etkili bir şekilde geliştirmeye teşvik edebilir.

Kaynakça

- Apaydın, N. (2010). 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ashcroft, R. J., & Imrie, A. C. (2014). Learning vocabulary with digital flashcards. In *Jalt2013 Conference Proceedings* (Vol. 639, p. 645).
- Baddeley, A. (2003). *Working memory and language: An overview*. *Journal of Communication Disorders*, 36, 189-208
- Baron, N. S. (2008). *Always on: Language in an Online and Mobile World*. Oxford: Oxford University Press.
- Calp, M. (2007). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.
- Cobb, T. (2003). *Do Corpus-Based Electronic Dictionaries Replace Concordancers?* In Morrison, B., Green, G. & Motteram, G. (Eds.) *Directions in CALL: Experience, experiments, evaluation*. Polytechnic University: Hong Kong.
- Çangal, Ö. (2020). *Yabancılara Türkçe öğretiminde sosyal medya kullanımının yazma becerisine etkisine yönelik öğrenci görüşleri*. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* (2020 Sonbahar Özel Sayı I/II), 52–61.
- Çangal, Ö. (2021). Dil öğretiminde YouTube'un kullanımı: Yabancılara Türkçe öğrenenlerin deneyimleri ve bakış açıları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 63-80.
- Göçen, G., & Aydın, E. (2021). *Yabancılar için hazırlanmış Türkçe okuma kitaplarındaki söz varlığı: Çocuk hikâyeleri dizisi A1-A2 örneği*. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 4(1), 93–126.
- Gök, A., Uluçınar, U., Değirmenci, N., & Yüksel, K. (2021). *Öz denetim ile sorumluluk arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 715–726. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.1042293>
- Güleryüz, H. (2001). *Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Günaydın, Y. (2021). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde konuşma kulüpleri*. *EKEV Akademi Dergisi* (85), 531–544.
- Güneş, H. (2021). Teknoloji destekli kelime öğretimi uygulamaları. In Çarkıt & Kurnaz (Eds.), *Kuramdan uygulamaya kelime öğretimi*. Nobel Yayıncılık. 978-625-427-292-9.
- Karakuş, İ. (2005). *Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi*. Ankara: Can Yayıncılık.
- Miçoğulları, M. (2020). *Yabancılara Türkçe öğretiminde kültürel unsurların kullanımı: "Anadolu hikâyeleri dizisi" örneği*. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 3(1), 43–63.
- Muraven, M., & Baumeister, R. F. (2000). *Self-regulation and depletion of limited resources: Does self-control resemble a muscle?* *Psychological Bulletin*, 126, 247–259.

- Nakata, T. (2011). *Computer-assisted second language vocabulary learning in a paired associate paradigm: A critical investigation of flashcard software*. Computer Assisted Language Learning, 24(1), 17-38. <http://dx.doi.org/10.1080/09588221.2010.520675>.
- Nation, P. (2001). *Learning Vocabulary In Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press
- Nicolaou, A. & Constantinou, E. K. (2014). *Blogging Revisited: The Use of Blogs in ESAP Courses*. International Conference on Learning and Collaboration Technologies in (pp. 95-106). Cham: Springer International Publishing. 3 Mart 2024 tarihinde https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-07482-5_10 adresinden erişildi
- Özbay, M., & Melanlıoğlu, D. (2013). *Türkçe öğrenen yabancıların sözlük kullanma becerileri üzerine bir araştırma*. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 1(1), 13–23.
- Richards, J. C. & Schmidt, R. (2002). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*, Longman.
- Richardson, W. (2010). *Blogs, Wikis, Podcasts and Other Powerful Web Tools for Classrooms*. Thousand Oaks, California: Corwin Press.
- Rodgers, M. P. H. & Webb, S. (2019). *Incidental vocabulary learning through watching television*. *ITL—International Journal of Applied Linguistics*. Advance online publication.
- Sarı, Y. E. (2018). *Yabancı dil öğrenimi için teknolojiler: E-tandem ile yabancı dil öğrenimi*. Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik, 6(2), 137–148.
- Sato, T., Lai, Y., & Burden, T. (2022). *The role of individual factors in L2 vocabulary learning with cognitive-linguistics-based static and dynamic visual aids*. *ReCALL*, 34(2), 201-217.
- Schmitt, N. (2000). *Vocabulary in Language Teaching*. UK: Cambridge University Press.
- Sharma, P. & Barrett, B. (2007). *Blended Learning: Using Technology in and beyond the Language Classroom*. Oxford: Macmillan.
- Solomon, G. & Schrum, L. (2010). *Web 2.0: How to for Educators*. Eugene, Oregon: International Society for Technology in Education.
- Sulak, S. E. (2014). *Süreçsel Modelle Bilgilendirici Metin Öğretiminin Okuduğunu Anlama Becerilerine Etkisi*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi] Gazi Üniversitesi
- Şendağ, S., Gedik, N., Caner, M., & Toker, S. (2019). *Mobil Destekli Dil Öğrenmede Podcast Kullanımı: Öğretici Merkezli Yoğun Dinleme ve Mobil Kapsamlı Dinleme*. *Mersin University Journal Of The Faculty Of Education*, 15(1).
- Şimşek, P. (2011). *Yabancılar Türkçe öğretiminde okuma metinlere ve yardımcı okuma kitapları üzerine bir araştırma*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tabak, A. G. G. & Göçer A. (2014). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılabilecek Fiziksel–Duyusal–Kültürel Yöntem: Kuramsal Bir Çalışma*. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 152-162.
- Tarımer, İ., Şenli, S., & Doğan, E. (2010). *Mobil iletişim cihazları ile öğrenim materyallerine erişim sağlayan bir yazılım tasarımı*. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 3(3).
- Teng (Flora) & K. H. (2005). *Perceptions of Taiwanese Students to English Learning as Functions of Self-Efficacy, Motivation, Learning Activities and Self-Directed Learning*. University of Idaho.
- Ustabalut, M. Y., & Keskin, S. (2020). *Yabancı dil olarak Türkçe eğitimi alan uluslararası öğrencilerin öğrenme etkinliğini geliştirme amaçlı sosyal medya kullanım-doyum motivasyonları*. *Onokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 39(1), 155–173. <https://doi.org/10.7822/omuefd.657701>
- Zimmerman, C. B. (1997). *Historical trends in second language vocabulary instruction*. In J. Coady & T. Huckin (Eds.), *Second language vocabulary acquisition* (pp. 5-19). Cambridge: Cambridge University Press.

SINIRLILIKLAR VE ÖNERİLER

Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Ege bölgesinde görme ve işitme engelli bireylerin okullarında çalışan ve ulaşılabilen okul yöneticileri ve öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır. Diğer araştırmacıların örneklemini genişleterek, veli görüşlerine dayalı da bilgiler toplaması önerilir. Bu sayede öğrencinin hem okul hem de ev ortamındaki davranışlarının birbirleriyle ilişkisi daha net ortaya konularak, ölçme ve değerlendirmede yaşanan zorluklar veli görüşlerine göre de değerlendirilebilecek ve gerekli adımlar atılabilecektir. Bu araştırmada öğretmenlerin BEP'i uygulamaya yönelik sıkıntılar yaşadığı belirlenmiştir. Ancak araştırmada BEP sadece ölçme ve değerlendirme uygulamalarındaki yeri bakımından incelenmiş, müfredatta yapılması gereken değişiklikler ya da müfredat üzerinde ayrıntılarıyla durulmamıştır. Bu nedenle ilgili araştırmacılar, özel eğitime dayalı eğitim programlarını ele alarak, bireye göre uyarlanmış programların standartlarını belirleyip, bir model önerisinde bulunabilir.

KAYNAKLAR

- Andrew, O. (2015). The Challenges of Educating The Visually Impaired and Quality Assurance in Tertiary Institutions of Learning in Nigeria. *International Journal of Educational Administration and Policy Studies*, 7(7), 129-133. <https://10.5897/IJEAPS2015.0407>
- Arkan, A. (2020). *Korona Virüs Sonrası Eğitim*. <https://www.setav.org/koronavirus-sonrasi-egitim/>. Erişim tarihi 16.01.2021
- Avcıoğlu, H. (2015). İşitme Yetersizliği Olan Öğrenciler. İçinde İbrahim H. Diken (Editör) *Özel Eğitime Gerekisini Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim*, 168-215. Ankara. PegemA Yayıncılık.
- Ayanoğlu, Ç., & Erdoğan, D. G. (2019). Okul Yöneticilerinin Özel Gereksinimli Öğrencilere Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı (BEP) Hazırlanması/Uygulanması Hakkındaki Görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(4), 677-706. <https://10.21565/ozelegitimdergisi.531039>
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi Ve Uygulanması*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Burcu, E. (2002). Üniversitede Okuyan Özürlü Öğrencilerin Sorunları: Hacettepe-Beytepe Kampüsü Öğrencileri Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 19(1), 83-103. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/610715>
- Brookhart, S. & Lazarus, S. (2017). *Formative Assessment for Students with Disabilities*. Washington, DC.
- Cortiella, C. (2005). *No Child Left Behind: Determining Appropriate Assessment Accommodations for Students with Disabilities*. National Center for Learning Disabilities and Schwab Learning., <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED486451.pdf>
- Creswell, J.W. (2018). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4th Edition). SAGE Publications, Inc.
- Creswell, J. W., & Miller, D.L. (2000). Determining Validity in Qualitative Inquiry. *Theory into Practice*, 39(3), 124-130. https://doi.org/10.1207/s15430421tip3903_2
- D'ănescu, E. (2010). *Integrated Education of Students with Special Educational Requirements*. Piteúti: Publishing House of the University of Piteúti.

- Douglas, G., Travers, J., McLinden, M., Robertson, C., Smith, E., Macnab, N., et al. (2012). Measuring Educational Engagement, Progress and Outcomes for Children with Special Educational Needs: A Review. *Meath: (NCSE)*. http://ncse.ie/wp-content/uploads/2014/10/Outcomes26_11_12Acc.
- Doğuş, M., Aslan, C. & Çakmak, S. (2020). Görme Engelli Bireylerin Merkezi Sınav Düzenlemelerine İlişkin Görüşleri. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 219-247. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/etad/issue/55359/697087>
- Eren, E. (2020). Yeni Tip Korona Virüs 'ün Türk Eğitim Politikaları Uygulamalarına Etkisi: Millî Eğitim Bakanlığının Ve Yükseköğretim Kurulunun Yeni Düzenlemeleri. *Yükseköğretim Dergisi*, [https:// 10.2399/yod.20.716645](https://10.2399/yod.20.716645)
- Francis, J. J., Johnston, M., Robertson, C., Glidewell, L., Entwistle, V., Eccles, M. P., & Grimshaw, J. M. (2010). What is an Adequate Sample Size? Operationalising Data Saturation for Theory-Based Interview Studies. *Psychology and Health*, 25(10), 1229-1245. <https://doi.org/10.1080/08870440903194015>
- Fredricks, J., Blumenfeld, P., & Paris, A. (2004). School Engagement: Potential of The Concept, State Of The Evidence. *Rev. Educ. Res.* 74, 59–109. <https://10.3102/00346543074001059>
- Hennink, M.M., Kaiser, B.N., & Marconi, V.C. (2017). Code Saturation Versus Meaning Saturation: How Many Interviews Are Enough?. *Qualitative Health Research*, 27(4), 591-608. <https://doi.org/10.1177/1049732316665344>
- Horne, P. E., & Timmons, V. (2009). Making It Work: Teachers' Perspectives on Inclusion. *International Journal of Inclusive Education*, 13(3), 273-286. <https://doi.org/10.1080/13603110701433964>
- Hussu, A. M., & Strle, M. (2010). The Assessment of Children with Special Needs. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 5281-5284. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.03.861>
- Güleroğlu, S.& Sümer, A. (1982). *Dünyada ve Türkiye'de Körlerin Eğitimi*. Kültür Edebiyat Kitapevi. Ankara
- Gürsel, O. (2013). Görme Yetersizliği Olan Öğrenciler. İçinde İ. H. Diken (Editör). *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. (217-249). Ankara: Pegem Akademi.
- Güven, D. & Gürsel, O. (2014). İlköğretimde Kaynaştırılan Zihinsel Yetersizliği Olan Öğrencilerin Başarılarının Değerlendirilmesine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Elementary Education Online*, 13(1), 109–129.
- Gottlieb, M. (2006). *Assessing English Language Learners: Bridges From Language Proficiency To Academic Achievement*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press
- Jung, L. A. & Guskey, T. R. (2010). Grading Exceptional Learners. *Educational Leadership*, 67(5), 31–35.
- Kauffman, J. M., Hallahan, D. P., Pullen, P. C., & Badar, J. (2018). *Special Education: What It is and Why We Need It*. Routledge.
- Karadağ, N (2014). *Açık ve Uzaktan Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme: Mega Üniversitelerdeki Uygulamalar*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir
- Koretz, D. & Barton, K. (2004). Assessing Students with Disabilities: Issues and Evidence. *Educational Assessment*, 9(1–2), 29–60. [https:// 10.1080/10627197.2004.9652958](https://10.1080/10627197.2004.9652958)
- Millî Eğitim Temel Kanunu. (1973). T.C. Resmi Gazete, 14574, 24 Haziran 1973
- MEB (2006). *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*. (2006). T.C. Resmi Gazete, 26184, 31 Mayıs 2006.
- Moreira, P., Bilimória, H., Pedrosa, C., Pires, M., Cepa, M., Mestre, M., et al. (2015). Engagement with School Students with Special Educational Needs. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*. 15(3), 361–375
- Nartgün, Ş. S. (2004). Farklı Eğitim Bilimleri Alanlarından Mezun Olup Zihinsel Engelliler Öğretmeni Olarak Atanan Eğitimcilerin Uygulamada Ne Tür Sorunlarla Karşılaştıklarına İlişkin Görüşleri. 14. Ulusal Özel Eğitim Kongresi bildirileri: Özel eğitimden yansımalar (s. 197-203.). Ankara: Kök Yayıncılık

- O'Donnell, K., & Reschly, A. (2020). "Student Engagement and Learning: Attention, Behavioral, and Emotional Difficulties in School," İçinde A. J. Martin, R. A. Sperling, & K. J. Newton (Editörler), *Handbook of Educational Psychology and Students with Special Needs*, New York, NY: Routledge, 557–583.
- Okçu, B., Yazıcı, F. & Sözbilir, M. (2016). Ortaokul Düzeyindeki Görme Engelli Öğrencilerin Okuldaki Öğrenim Sürecine Dair Görüşleri. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 51-83. <http://10.17539/aej.57861>
- Özyürek, M. (2008). Nitelikli Öğretmen Yetiştirmede Sorunlar Ve Çözümler: Özel Eğitim Örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 189-226. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256317>
- Özgüç, C. S., & Yassıbaş, U. (2021). Special Education Teachers' Experiences On Assessment Activities. *Sakarya University Journal of Education*, 11(3), 569-592. <http://10.19126/suje.992365>
- Pirgon, Y. & Babacan, E. (2013). Görme Engelli Öğrencilerin Piyano Eğitimi Üzerine Durum Çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29,191-206. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1724777>
- Sadioglu, Ö., Bilgin, A., Batu, S. & Oksal, A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Sorunları, Beklentileri ve Önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1743 <https://10.12738/estp.2013.3.1546>
- Sarı, H. (2005). Selçuk Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Bedensel Engelli Ve Görme Engelli Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar Ve Çözümüne Yönelik Çağdaş Öneriler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, 315-333. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/susbed/issue/61778/923592>
- Sarıkaya, B., & Börekçi, M. (2016). İşitme Engelli Öğrencilerin Eğitiminde Yaşanan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri: Erzurum İli Örneği. *EKEV Akademi Dergisi*, (66), 177-194. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2571718>
- Sarılarhamami, H. & Demirkaya, H. (2021). The Place and Importance of Social Studies in Training of Special Required Students. *International Journal of Field Education*, 7 (1), 131-155
- Skinner, E., & Pitzer, J. (2012). Developmental Dynamics Of Student Engagement, Coping, And Everyday Resilience. İçinde S. L. Christenson, A. L. Reschly, and C. Wylie (Editörler), *Handbook of Research on Student Engagement*, İsviçre: Springer, 21–44
- Şenel, S. (2021). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Gelişimlerinin İzlenmesi ve Başarılarının Belirlenmesi. *Istanbul Ölçme ve Değerlendirme*, 1(1). 50-55.
- Şenel, S. (2018). Öğretmenlerin Kaynaştırma Uygulamalarındaki Ölçme ve Değerlendirme Yeterlikleri ve Problemleri. In *6th International congress on measurement and evaluation in education and psycology*. Kosova.
- Silva, M., Munk, D. D. & Bursuck, W. D. (2005). Grading Adaptations For Students with Disabilities. *Intervention in School and Clinic*, 41(2), 87–98. <https://10.1177/10534512050410020901>
- Strauss, A. & Corbin, J. (1994). Grounded Theory Methodology, İçinde Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S, *Handbook of Qualitative Research*, 217-285. Sage Publications, Thousand Oaks, CA.
- Tavşancıl, E., Uluman, M., & Furat, E. (2012, Eylül). *Görme Engelli Öğrencilerin Üniversite Giriş Sınavında Karşılaştığı Sorunlar Ve Çözüm Önerileri*. III. National Congress on the Measurement and Evaluation in Education and Psychology, Bolu.
- Türkiye Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (2018). *Resmi Gazete*. 7 Temmuz 2018. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_07/09101900_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_07072018.pdf
- Tuncer, T. & Altunay, B. (2009). Görme Engelli Öğrencilerin Bilgiyi Edinmelerinde Yapılandırılmış ve Geleneksel Ev Ödevlerinin Farklılaşan Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(1), 1-14.
- Woolfolk, A. (2002). *Pedagogical psychology* (Pedagoška psihologija). Slovenya Ljubljana: Educy.

öğretmenlerin ters yüz öğrenme modeli ile fen bilimleri dersinin günlük hayatta ilişkilendirilmesi adına merkezi bir görev üstlendikleri söylenebilir. Lisans eğitiminde öğretmen adaylarının yeni yöntem/teknik/modeller konusunda bilgi sahibi olarak meslekte bu bilgileri uygulayabilecek düzeyde olması önemli olduğu düşünülürken, sahada olan öğretmenlerin ise fen-günlük hayat-ters yüz öğrenme entegrasyonunu sağlaması gerektiği söylenebilir. 5. sınıf fen bilimleri ters yüz öğrenmeye dayalı örnek ders planı Ek-1’de verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akar, H. (2019). *Fen, teknoloji, mühendislik ve matematik (FeTeMM) temelli etkinliklerin 5. sınıf öğrencilerinin madde ve değişim ünitesindeki kavramları günlük yaşamla ilişkilendirmelerine etkisi* (Tez No. 553964) [Yüksek Lisans tezi, Aksaray Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akar, H. ve Yadigaroglu, M. (2021). Fen, teknoloji, mühendislik ve matematik (FeTeMM) temelli etkinliklerin 5. sınıf öğrencilerinin madde ve değişim ünitesindeki kavramları günlük yaşamla ilişkilendirmelerine etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 57-81. <https://doi.org/10.17556/erziefd.656886>
- Akpınar, B., Yapıcı, Ş. ve Çoban A. (2020). Eğitimde program geliştirmenin kuramsal temelleri. B. Oral ve T. Yazar (Eds.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme*. (s. 43-171) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık. <https://doi.org/10.14527/9786052410509.02>
- Aktaş, M. (2013). *Fen ve teknoloji dersinde web tabanlı uzaktan eğitimin öğrencilerin akademik başarı ve tutumları üzerindeki etkisi* (Tez No. 345326) [Yüksek Lisans tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aktepe, V. ve Aktepe, L. (2009). Fen ve teknoloji öğretiminde kullanılan öğretim yöntemlerine ilişkin öğrenci görüşleri: Kırşehir bilsen örneği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 69-80.
- Alsancak Sırakaya, D. (2015). *Tersyüz sınıf modelinin akademik başarı, öz - yönetimli öğrenme hazırbulmuşluğu ve motivasyon üzerine etkisi* (Tez No. 419422) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Anagün, Ş. S., Ağır, O. ve Kaynaş, E. (2010). İlköğretim öğrencilerinin fen ve teknoloji dersinde öğrendiklerini günlük yaşamlarında kullanım düzeyleri. *Education Sciences*, 5(4), 2216-2225.
- Aydın, G. (2016). *Ters yüz sınıf modelinin üniversite öğrencilerinin programlamaya yönelik tutum, öz-yeterlik algısı ve başarılarına etkisinin incelenmesi* (Tez No. 463358) [Yüksek Lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ayvacı, H. Ş. ve Uçmak, C. (2022). Fen bilgisi öğretmen adaylarının maddenin hal değişimi konusundaki teorik bilgileri ve günlük hayat bağlamlarının karşılaştırılması. *Öğretim Teknolojileri ve Öğretmen Eğitimi Dergisi*, 11(1), 1-15. <https://doi.org/10.51960/jitte.1085745>
- Bakır, R. (2019). *Kavram karikatürü kullanılarak ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin madde ve değişim ünitesindeki kavramsal anlamalarının incelenmesi* (Tez No. 562740) [Yüksek Lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Balkan Kıyıcı, F. (2008). *Fen bilgisi öğretmen adaylarının günlük yaşamları ile bilimsel bilgileri ilişkilendirebilme düzeyleri ve bunu etkileyen faktörlerin belirlenmesi* (Tez No. 218937) [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Beichner, R. J. (2014). History and evolution of active learning spaces. *New Directions for Teaching and Learning*, (137), 9-16. <https://doi.org/10.1002/tl.20081>

- Bergmann, J. ve Sams, A. (2012). *Flip your classroom: Reach every student in every class every day*. International Society for Technology in Education (ISTE).
- Boyras, S. (2014). *İngilizce öğretiminde tersine eğitim uygulamasının değerlendirilmesi* (Tez No. 372445) [Yüksek Lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Bozdağ, H. C. ve Türkoğuz, S. (2021). 5. sınıf fen bilimleri dersi öğrencilerinin ters yüz sınıf modeline yönelik görüşleri. *International Journal of New Trends in Arts, Sports ve Science Education (IJTASE)*, 10(2), 83-104.
- Buyruk, B. ve Korkmaz, Ö. (2016). Öğrencilerin fen ve teknolojiye dönük kavramları günlük hayatla ilişkilendirme durumları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 159-172. 10.7822/omuefd.35.1.12
- Cooper, H. ve Valentine, J. C. (2001). Using research to answer practical questions about homework. *Educational Psychologist*, 36(3), 143-153. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3603_1
- Coştu, B., Ünal, S. ve Ayas, A. (2007). Günlük yaşamdaki olayların fen bilimleri öğretiminde kullanılması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 197-207.
- Çavaş, B. ve Huyugüzel Çavaş, P. (2016). Fen bilimlerinde öğrenme-öğretme süreci. Ş. S. Anagün ve N. Duban (Eds.), *Fen bilimleri öğretimi*. (s.167-185) içinde. Anı Yayıncılık.
- Çelikler, D. ve Kara, F. (2016). Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin “maddenin değişimi” ünitesindeki bilgilerini günlük yaşamla ilişkilendirebilme düzeyleri açısından hazırbulunuşluklarının belirlenmesi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 21-39. <https://doi.org/10.9775/kausbed.2016.002>
- Çukurbaşı, B. ve Kıyıcı, M. (2017). Preservice teachers' views about flipped classroom model. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23), 87-102.
- Davis, B. C., ve Shade, D. D. (1994). Integrate, don't isolate! computers in the early childhood curriculum. *ERIC Digest*, 1-7.
- Demir, E. (2020). *5. sınıftan bilimleri dersi insan ve çevre ünitesinde ters yüz sınıf uygulamalarının çevre bilincine etkisinin incelenmesi* (Tez No. 619555) [Yüksek Lisans tezi, Kastamonu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Duman, M. Ş. ve Avcı, G. (2016). Sekizinci sınıf öğrencilerinin maddenin halleri ve ısı ünitesine yönelik kavram yanılgıları. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 129-165. <https://doi.org/10.29065/usakead.256383>
- Gençer, B. G. (2015). *Okullarda ters-yüz sınıf modelinin uygulanmasına yönelik bir vaka çalışması* (Tez No. 383901) [Yüksek Lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Gilbert, J. K. (2006). On the nature of “context” in chemical education. *International Journal of Science Education*, 28(9), 957-976. <https://doi.org/10.1080/09500690600702470>
- Gülbahar, Y. ve Kalelioğlu, F. (2009). Tartışmaya dayalı öğretim yöntem ve tekniklerinin çevrimiçi öğrenme ortamlarına uyarlanması. *9th International Educational Technology Conference, Ankara, 6-8 Mayıs 2009*, 203-209.
- Gürbüz, N. (2022). *Yansıtıcı fen günlükleri ile zenginleştirilmiş 5E öğrenme modelinin 5. sınıf ‘maddenin hal değişimi ve ayırt edici özellikleri’ konusunun öğretimine etkisi* (Tez No. 729333) [Yüksek Lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Güvenç, H. (2011). Çalışma günlüklerinin 6. sınıf öğrencilerinin öz düzenlemeli öğrenmeleri üzerindeki etkileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 206-218.
- İşman, A., Baytekin, Ç., Balkan, F., Horzum, M. B. ve Kıyıcı, M. (2002). Fen bilgisi eğitimi ve yapısalci yaklaşım. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 1(1), 41-47.
- Jeong, J. S., Gonzalez Gomez, D., ve Canada Canada, F. (2016). Students' perceptions and emotions toward learning in a flipped general science classroom. *Journal of Science Education and Technology*, 25, 747-758. <https://doi.org/10.1007/s10956-016-9630-8>

- Karagöz, F. (2010). *İlköğretim fen ve teknoloji dersinde web destekli öğretim yönteminin etkililiği* (Tez No. 266404) [Yüksek Lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kertil, M. (2008). *Matematik öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin modelleme sürecinde incelenmesi* (Tez No. 221516) [Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kharat, A. G., Joshi, R. S., Badadhe, A. M., Jejurikar, S. S., ve Dharmadhikari, N. P. (2015). Flipped classroom for developing higher order thinking skills. *Journal of Engineering Education Transformations*, 7, 116-121. <https://doi.org/10.16920/ijerit/2015/v0i0/59541>
- Köseoğlu, F. ve Kavak, N. (2001). Fen öğretiminde yapılandırıcı yaklaşım. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 139-148.
- Liu, C. C., ve Chen, I. J. (2010). Evolution of constructivism. *Contemporary issues in education research*, 3(4), 63-66. <https://doi.org/10.19030/cier.v3i4.199>
- MEB, (2018). Fen bilimleri dersi öğretim programı (İlkokul ve Ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). MEB: Ankara.
- Miller, A. (2012, Şubat 24). *Five best practices for the flipped classroom*. Edutopia. <https://www.edutopia.org/blog/flipped-classroom-best-practices-andrew-miller>
- Nacaroğlu, O. (2020). *Özel yetenekli öğrencilerin madde ve değişim ünitesindeki başarılarına ve özdüzenleme becerilerine ters yüz öğrenme modelinin etkisi* (Tez No. 664470) [Doktora tezi, Erciyes Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Nacaroğlu, O., Kızkapan, O., & Gökçe, H. (2021). *Ters Yüz Öğrenme Modeli*. O. Bektaş ve O. Nacaroğlu (Ed.), Felsefi Denge Kuramına Dayalı Çevrim İçi - Yüz yüze Fen Öğrenimi Etkinlikleri içinde (1. baskı, s. 235-254). Eğiten Kitap.
- Oktaç, S. ve Çakır, R. (2013). Teknoloji destekli beyin temelli öğrenmenin öğrencilerin akademik başarıları, hatırlama düzeyleri ve üstbilişsel farkındalık düzeylerine etkisi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 10(3), 3-23.
- Özmen, H. (2003). Kimya öğretmen adaylarının asit ve baz kavramlarıyla ilgili bilgilerini günlük olaylarla ilişkilendirebilme düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 11(2), 317-327.
- Öztürk, İ. G. (2017). *Ters yüz sınıflar modelinin kullanıldığı fen öğretimi laboratuvar uygulamaları dersinin öğretmen adaylarının teknolojik pedagojik alan bilgisi gelişmelerine etkisinin incelenmesi* (Tez No. 501648) [Yüksek Lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Saban, A. (2014). *Öğrenme öğretme süreci*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Senemoğlu, N. (2018). *Gelişim öğrenme ve öğretme: kuramdan uygulamaya*. Anı Yayıncılık.
- Sinav, Ö. (2018). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu fen bilimleri 5 ders kitabı*. SDR Dikey Yayıncılık.
- Solak, B., ve Coştu, F. (2023). Fen eğitiminde ters yüz edilmiş öğrenme modeli: bir meta sentez çalışması. *Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi*, 4(1), 107-135. <https://doi.org/10.54637/ebad.1251959>
- Taş, E., Güler, H., Sarıgöl, J., Tepe, B. ve Demirci, F. (2022). The impact of the argumentation-flipped learning model on the achievements and scientific process skills of students. *Participatory Educational Research*, 9(6), 335-357. <https://doi.org/10.17275/per.22.142.9.6>
- Taşdemir, A. ve Demirbaş, M. (2010). İlköğretim öğrencilerinin fen ve teknoloji dersinde gördükleri konulardaki kavramları günlük yaşamla ilişkilendirebilme düzeyleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 124-148.
- Turan, Z. ve Göktaş, Y. (2015). Yükseköğretimde yeni bir yaklaşım: öğrencilerin ters yüz sınıf yöntemine ilişkin görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(2), 156-164. <https://doi.org/10.5961/jhes.2015.118>

- Turgut, Ü. ve Gürbüz, F. (2011). Isı ve sıcaklık konusunda 5E modeliyle öğretimin öğrencilerdeki kavramsal değişime ve onların tutumlarına etkisi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(2), 679-706.
- Ünal, G. ve Ergin, Ö. (2006). Buluş yoluyla fen öğretiminin öğrencilerin akademik başarılarına, öğrenme yaklaşımlarına ve tutumlarına etkisi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 3(1), 36-52.
- Walker, K. A., ve Zeidler, D. L. (2003). Students' understanding of the nature of science and their reasoning on socioscientific issues: a web-based learning inquiry. *Educational Resources Information Center (ERIC)*,1-35.
- Yenice, N. (2003). Bilgisayar destekli fen bilgisi öğretiminin öğrencilerin fen ve bilgisayar tutumlarına etkisi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2(4), 79-85.
- Yıldırım, H. F. (2023). *Madde ve değişim ünitesinde harmanlanmış öğrenme modelinin öğrencilerin akademik başarıları ve fene yönelik motivasyonlarına etkisi* (Tez No. 792469) [Yüksek Lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, N., ve Maşeroğlu, P. (2016). Kimyayı günlük hayatla ilişkilendirme tahmin-gözlem-açıklamaya dayalı etkinlikler ve öğrenci görüşleri. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 7(1), 117-145. <https://doi.org/10.17569/tojq.47585>
- Yurtlu, S. (2018). *Fen eğitiminde ters yüz sınıf modelinin öğrenci başarısına ve görüşlerine etkisinin incelenmesi* (Tez No. 506022) [Yüksek Lisans tezi, Muş Alparslan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.

KAYNAKÇA

- Alkayış, A. (2020). Felsefi Akımlar Üzerine Bazı Değerlendirmeler (20. Yüzyıl Örneği). *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 53-71.
- Erdoğan, A. (2013). Sosyometrinin doğuşu ve gelişimi. *Sosyoloji Dergisi*, 3(27), 387-414.
- Alkayış, A. (2020). Felsefi Akımlar Üzerine Bazı Değerlendirmeler (20. Yüzyıl Örneği). *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 53-71.
- Aslan, S. (2008). *Farklı sosyometrik statüdeki ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Master'sthesis, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Avramidis, E., Strogilos, V., Aroni, K., & Kantaraki, C. T. (2017). Using sociometric techniques to assess the social impacts of inclusion: Some methodological considerations. *Educational research review*, 20, 68-80.
- Bahar, H. H. (2010). The effects of gender, perceived social support and sociometric status on academic success. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3801-3805.
- Baydık, B., & Bakkaloğlu, H. (2009). Alt sosyoekonomik düzeydeki özel gereksinimli olan ve olmayan ilköğretim öğrencilerinin sosyometrik statülerini yordayan değişkenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 401-447.
- Coşkun, A. E. (2013). Sosyometrinin Doğuşu ve Gelişimi. *İstanbul University Journal of Sociology*, 3(27), 387-414.
- Dökmen, Ü. (1995). Sosyometri ve psikodrama: kuramsal temeller, uygulamalardan örnekler, yeni yaklaşımlar.
- Dursun, B. (2020). Psikodramada Evrensel Gerçeklik. *Psikoloji Araştırmaları Sempozyumu*, 50.
- Gökçe, A. T., & Dikme, E. (2021). Eğitim Örgütlerinde İnfomal Liderler: Sosyometrik Bir Çalışma. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 1(23), 88-104.
- Kabasakal, Z., Girli, A., Okun, B., Çelik, N., & Vardarlı, G. (2008). Kaynaştırma öğrencileri, akran ilişkileri ve akran istismarı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23).
- Kolak, A., Markić, I., & Horvat, Z. (2023). Sociometric Status Of Students In The Upper Primary Education And Relation To Their Friendship Relationship, Sociodemographic Characteristics And Academic Achievement. *Life & School: a Magazine for the Theory and Practice of Education /Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 69(1).
- Košir, K., & Pečjak, S. (2005). Sociometry as a method for investigating peer relationships: What does it actually measure?. *Educational Research*, 47(1), 127-144.
- Mc Mullen, J. A., Veermans, K., & Laine, K. (2014). Tools for the classroom? An examination of existing sociometric methods for teacher use. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 58(5), 624-638.
- Moreno, J. L. (1942). Sociometry in action. *Sociometry*, 5(3), 298-315.
- Moreno, J. L. (1943). Sociometry and the cultural order. *Sociometry*, 6(3), 299-344.
- Moreno, J. L. (2012). *Sociometry, experimental method and the science of society*.
- Moreno, Z. T., Blomkvist, L. D., & Rützel, T. (2013). Sociometry. In *Psychodrama, Surplus Reality and the Art of Healing* (pp. 92-113). Routledge.
- Oral, V., & Yurtal, F. (2008). İlköğretim 5. Sınıf Düzeyinde Arkadaşlığın Sosyometrik Statü Ve Akademik Başarı Açısından İncelenmesi. *Journal Of The Cukurova University Institute Of Social Sciences*, 17(2).
- Pekel-Uludagli, N., & Uçanok, Z. (2005). Akran Zorbalığı Gruplarında Yalnızlık ve Akademik Başarı ile Sosyometrik Statüye Göre Zorba/Kurban Davranış Türleri. *Türk Psikoloji Dergisi*, 20(56), 77.

- Sabin, S. I., Mihai, S., & Marcel, P. (2014). The importance and utility of the sociometric survey method in physical education research. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 117, 185-192.
- Sinan, F. N. (2019). *Türkiye’de ilkökula devam eden suriyeli çocukların akran ilişkilerinin incelenmesi* (Doctoral dissertation, Bursa Uludağ University (Turkey)).
- Smith, E. R. (1950). An introduction to sociometry. *The American Catholic Sociological Review*, 206-217.
- Soponaru, C., Tincu, C., & Iorga, M. (2014). The influence of the sociometric status of students on academic achievement. *Agathos*, 5(2), 149.
- Subaşı, G. (2009). Ergenlerde sosyometrik statü gruplarına göre sosyal kaygı farklılıkları ve akran ilişkileri. *Ege eğitim dergisi*, 10(1), 1-23.
- Şazi, N., & Kösemihal, M. (1961). Sosyometrinin Temelleri. *İstanbul University Journal of Sociology*, 2(16), 63-90.
- Tuncer, M., & Yılmaz, Ö. (2018). Sınıf öğretmenliği üçüncü sınıf öğrencilerinin akademik başarı durumlarının çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 481-493.
- Tunç, M. (2014). Scientific Production and Impact Analyses of Sociometry Field. *Sosyoloji Dergisi/Journal of Sociology*, (28).
- Williams, B. T., & Gilmour, J. D. (1994). Sociometry and peer relationships. *Child Psychology & Psychiatry & Allied Disciplines*.
- Yavuzer, Y. (2013). Ergenlerde saldırganlık ve sosyometrik popülerlik arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(2), 767-780.

Kariyer planlama sürecinin bireyler ve örgütler tarafından etkin biçimde yapılmasının getirecekleri bu şekilde sıralanabilir. Bunun yanında kariyer planlama süreçleri işlevsiz bir şekilde yapıldığında ya da hiç yapılmadığında birtakım dezavantajlarla karşılaşılabilir. Bu dezavantajlar şu şekilde ifade edilebilir:

- Çalışanlardan tam kapasiteyle faydalanamama
- Örgüt amaçlarını tutturamama
- Piyasanın gerektirdiklerini karşılayamama sebebiyle zarar etme
- İş ortamında verimsizlik, aidiyet düşüklüğü
- İşten ayrılma sıklığında artış
- Bireylerin ne istediğini ve neyi iyi yapabildiğini bilememesinden kaynaklanan hatalı seçimler
- İş tatmininde düşüklük

KAYNAKLAR

- Anafarta, N. (2001). Orta düzey yöneticilerin kariyer planlamasına bireysel perspektif. *Akdeniz İİBF Dergisi*, (2), 1-17.
- Anafarta, N. ve Özgenlik, S. (2001). Örgütsel kariyer planlamaya ilişkin bir yöntem önerisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(8), 1-15.
- Balta Aydın, E. (2007). Örgütlerde kariyer yönetimi, kariyer planlaması, kariyer geliştirmesi ve bir kariyer geliştirme programı olarak koçluk uygulamaları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Banks, C. H. (2006). Career planning: Towards a more inclusive model for women and diverse individuals. Paper presented at International Human Resources Development Conference, February 2006, 640-647 (Symposium 31-1).
- Barutçu, E. ve Özbay, Ö. (2009). Koçluk yaklaşımının yönetici ve iş gören üzerine etkilerine ilişkin bir araştırma. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 1(1), 47-62.
- Bhaerman, R. D. (1988). Individualized career plan models. Columbus OH: ERIC Clearinghouse on Adult Career and Vocational Education. ED292975.
- Choudhary, S. (2016). Job enrichment: A tool for employee motivation. *International Journal of Applied Research*, 2(5), 1020-1024.
- Coutu, D., & Kauffman, C. (2009). What can coaches do for you?. Harvard Business Review. Erişim adresi: <https://hbr.org/2009/01/what-can-coaches-do-for-you>
- Çalık, T. ve Ereş, F. (2006). *Kariyer Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Deloitte (2021). 2021 global insan kaynakları trendleri. Erişim adresi: <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/human-capital/articles/2021-global-insan-kaynaklari-trendleri-raporu.html>
- Deniz, M. ve Ünal, A. (2007). İnsan kaynaklarının bir fonksiyonu olarak örgütsel kariyer yönetimi ve bir uygulama. *Social Sciences*, 2(2), 101-119.
- Dik, B. J., & Steger, M. F. (2008). Randomized trial of a calling-infused career workshop incorporating counselor self-disclosure. *Journal of Vocational Behavior*, 73, 203-211. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2008.04.001>
- Erden, H. (2021). Kariyer planlama ve aşamaları. A. Taş ve T. Aytaç (Eds.). *Kariyer planlama ve geliştirme içinde* (s. 37-55). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eren, M. Ş., Tokgöz, E. ve Saylan, O. (2014). Stratejik insan kaynakları yönetiminin işgören katılımı üzerindeki etkisi: İş zenginleştirme ve güçlendirmenin düzenleyici etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 89-106.

- Ergün, E. (2007). İnsan kaynakları yönetiminde kariyer planlama ve bir uygulama (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Eroğluer, K. ve Boztoprak, H. (2021). İş zenginleşirmenin yenilikçilik üzerindeki etkisinde örgütsel destek algısının düzenleyici rolü. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 6(Özel Sayı), 111-122.
- Gashi, L. J., Bërxulli, D., Konjufca, J., & Cakolli, L. (2023). Effectiveness of career guidance workshops on the career self-efficacy, outcome expectations, and career goals of adolescents: an intervention study, *International Journal of Adolescence and Youth*, 28(1), 689-702. <https://doi.org/10.1080/02673843.2023.2281421>
- Gati, I., Ryzhik, T., & Vertsberger, D. (2013). Preparing young veterans for civilian life: The effects of a workshop on career decision-making difficulties and self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 83(3), 373-385. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2013.06.001>
- Habibi, N. (2017). Higher education policies and overeducation in Turkey. *European Journal of Higher Education*, 7(4), 440-449. <https://doi.org/10.1080/21568235.2017.1308832>
- Hall D.T.(1986). *Career development in organisations*. Jossey-Bass: San Francisco.
- Harris-Bowlsbey, J., Spivack, J. D. ve Lisansky, R. S. (1991). Take your hold future. Career planning guide (2nd edition). American College Testing.
- Hastwell, C., & Erb, M. (2021). How to promote employee well-being in the workplace: Global study. Great Place to Work, Erişim adresi: <https://www.greatplacetowork.com.tr/bilgi-merkezi/ozel-raporlar/isyerinde-calisanlarin-refahi-nasil-artirilir-global-calisma/>
- Herzberg, F. (2003). *One more time: How do you motivate employees*. Harvard Business Review. <https://hbr.org/2003/01/one-more-time-how-do-you-motivate-employees>
- Hooley, T., & Rice, S. (2019) Ensuring quality in career guidance: A critical review. *British Journal of Guidance & Counselling*, 47(4), 472-486, <https://doi.org/10.1080/03069885.2018.1480012>
- HR Focus (2008). "Retention: Energize & Enhance Employee Value With Job Rotation", *HR Focus: The Hands-On Tool For Human Resources Professionals*, 6-7.
- International Labour Organization [ILO] (1998). *Human resource development in the public service in the context of structural adjustment and transition*. Erişim adresi: https://ilo.primo.exlibrisgroup.com/discovery/fulldisplay/alma993303763402676/41ILO_INST:41ILO_V2
- International Labour Organization [ILO] (2021). *Investing in career guidance*. Erişim adresi: https://www.ilo.org/skills/pubs/WCMS_762841/lang--en/index.htm
- İstatistiklerle Gençlik, 2022 (2023, Mart). Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 49670. Erişim:<https://124.im/PFFHc2>
- İşgücü İstatistikleri, 2022 (2023, Mart). Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 49390. Erişim: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-2022-49390>
- Jayaprakash, S. (2011). Choosing the right career. New Delhi: Himalaya Publishing House.
- Kahraman, H. B. ve Afacan Fındıklı, M. (2018). Kariyer yönetimi kapsamında eğitim ve geliştirme faaliyetlerine yönelik algıların çalışan memnuniyeti üzerindeki etkileri. *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 51-68. DOI: 10.18221/bujss.397054
- Kaptangil, K. (2012). İşletmelerde insan kaynakları eğitiminin çalışanların performansları üzerine olan etkileri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 25-44.
- Khan, R. A. G., Khan, F. A., & Khan, M. A. (2011). Impact of training and development on organizational performance. *Global Journal of Management and Business Research*, 11(7), 63-68.
- Kılıç, S. ve Alkan, R. M. (2018). Dördüncü sanayi devrimi endüstri 4.0: Dünya ve Türkiye değerlendirmeleri. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-49.
- Laker, B. (2022). Every leader can benefit from coaching. Here's why. *Forbes*. Erişim adresi:<https://www.forbes.com/sites/benjaminlaker/2022/10/04/every-leader-can-benefit-from-coaching-heres-why/?sh=547691e97ef1f>

- McKinsey & Company, McKinsey Global Enstitüsü. (2020). İşimizin geleceği: Dijital çağda Türkiye'nin yetenek dönüşümü. Erişim adresi: <https://www.mckinsey.com/tr/our-insights/future-of-work-turkey>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2018). *2023 eğitim vizyonu*. Erişim adresi: https://www.gmka.gov.tr/dokumanlar/yayinlar/2023_E%C4%9Fitim%20Vizyonu.pdf
- Nolibos, P., Thomas, A., & Todebush, P. M. (2020). University of North Georgia Gainesville Campus undergraduate seminar courses highlighting career preparation. In *Integrating Professional Skills into Undergraduate Chemistry Curricula* (pp. 247-257). American Chemical Society.
- Orpen, C. (1994). The effects of organizational and individual career management on career success. *International Journal of Manpower*, 15(1), 27-37.
- Öztemel, K. (2021). *Kariyer planlama ve geliştirme* (3. baskı). Ankara: PEGEM Akademi.
- Öztemel, K., & Yıldız-Akyol, E. (2021). The predictive role of happiness, social support, and future time orientation in career adaptability. *Journal of Career Development*, 48(3), 199-212. <https://doi.org/10.1177/08948453198404>
- Quigley, N. R., & Tymon Jr, W. G. (2006). Toward an integrated model of intrinsic motivation and career self management. *Career Development International*, 11(6), 522-543.
- Redekopp, D. E., Day, B., & Robb, M. (1995). The "high five" of career development. ERIC Clearinghouse on Counseling and Student Services Greensboro. ED404580.
- Sabancı Holding (t.y.). Gelişim programları. Erişim adresi: <https://kariyer.sabanci.com/tr/gelisim-programlari>
- Schwab, K. (2018). *Dördüncü sanayi devrimi* (Z. Dicleli, Çev.). İstanbul: Optimist Yayın Grubu. (Orijinal çalışma basım tarihi 2016).
- Semwal, M., & Dhyani, A. (2017). Impact of employees training and career development on their engagement. *NICE Journal of Business*, 12(1), 87-101.
- Sloan, V., Haacker, R., Barnes, T., & Brinkworth, C. (2017). Long-term impacts of a career development workshop for undergraduates. *Bulletin of the American Meteorological Society*, 98(9), 1961-1967. DOI:10.1175/BAMS-D-15-00214.1
- Subaşı, S. ve Erdoğan, N. (2023). Örgütlerde eğitim ve geliştirmenin performansa etkisi ve yönetici desteğinin rolüne yönelik literatür incelemesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 6(1), 1-20. DOI: 10.55150/apjec.1032399.
- Şermet, C. M. (2009). *İnsan kaynaklarında iş rotasyonu tekniği ve bir uygulama* (Doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Tannenbaum, S. I., & Yukl, G. (1992). Training and development in work organizations. *Annual Review of Psychology*, 43, 399-441.
- Tunçer, P. (2012). Değişen insan kaynakları yönetimi anlayışında kariyer yönetimi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(1), 203-233.
- Türk, M. S. (2007). *Örgüt kültürü ve iş tatmini*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Ubeda-García, M., Marco-Lajara, B., Sabater-Sempere, V., & García-Lillo, F. (2013). Does training influence organisational performance? Analysis of the Spanish hotel sector, *European Journal of Training and Development*, 37(4), 380-413.
- University of South Australia. (2022). Leader as coach. A good practice guide for managers. Erişim adresi: https://i.unisa.edu.au/siteassets/human-resources/ptc/files/guidelines/staff-training/leader_as_coach_GPG.pdf
- Vergiliel Tüz, M. (2003). Kariyer planlamasında yeni yaklaşımlar. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(4), 169-176.
- World Economic Forum (2023). The future of jobs report 2023. Erişim adresi: <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/>
- Yükseköğretim Kurumu (2023). 2022-2023 öğretim yılı yükseköğretim istatistikleri. Erişim adresi: <https://istatistik.yok.gov.tr/>

çalışma 12 alt boyuttan oluştuğundan, ergenlerin kariyer gelişiminde ihtiyaç duyduğu alanlara ilişkin detaylı bilgi vermiştir. Araştırma sonucu ergenlerin ihtiyaç duyduğu desteği sağlamak için ülkemizde eğitim politikası üreten Milli Eğitim Bakanlığı'na önemli bir veri sunmaktadır. Ergenlere yönelik sunu hazırlanarak farkındalık ve bilgilendirme çalışmasının yapılması da ayrıca projenin ergenlerin kariyer gelişimine bir katkısıdır.

ÖNERİLER

Yapılacak çeşitli protokollerle diğer bakanlıklar, kurum ve kuruluşlardan destek alınarak ergenlerin kendilerini yetersiz bulduğu, iş piyasası bilgisi, arkadaştan alınan destek ve transfer edilebilir beceriler alt boyutunun desteklenmesi fırsatı sağlanabilir. Okul dışında ilgi duydukları kurslardan faydalanması sağlanarak kariyer kaynakları farkındalığı artırılabilir. Okul rehberlik hizmetleri çalışmalarına kariyer kaynakları farkındalığı psikoeğitim içeriği hazırlanarak tüm öğrencilerin faydalanması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Aliyev R. ve Tunç E. (2017). Ortaokul öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyi ve benlik algılarının incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 401-418
- Balta, A. (2007). *Örgütlerde kariyer yönetimi, kariyer planlaması, kariyer geliştirmesi ve bir kariyer geliştirme programı olarak koçluk uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (15. basım). Ankara: Pegem
- Cengiz, H. (2022). Algılanan Sosyal Desteğin Kariyer Kararlılığına Etkisinde İyimserliğin Aracılık Rolü, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(3), 2516-2530
- Dam, H. (2008). Öğrencinin okul başarısında aile faktörü. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7(14), 75-99
- Etöz, Z. & Çubuk N. (1999). *Bölgesel İşgücü İzleme Kaynakları, İŞKUR*. Ankara: Siyasal Yayıncılık.
- İşlek, M.S. (2012). *Sosyal medyanın tüketici davranışlarına etkileri: Türkiye'deki sosyal medya kullanıcıları üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (t.y). Bilim ve Sanat merkezleri nedir?. <https://orgm.meb.gov.tr/www/bilim-ve-sanat-merkezleri-nedir/icerik/1955>, sayfasından erişilmiştir.
- Kaynak, İ. (2020). Kariyer (meslek) güveninin örgütsel bağlılığa etkisinin enerji sektörü çalışanları açısından incelenmesi. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1).
- Kirazcı, F. & Öztemel, K. (2021). Üniversite öğrencilerinin kariyer karar verme belirsizliklerine toleranslarının çeşitli değişkenlerle ilişkilerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (58), 442-477.
- Korkut-Owen, F. (2021). Belirsizlik ve kariyer davranışları. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 4(2), 36-60.

- Kuzgun, Y. (1992). Karar stratejileri ölçeği: Geliştirilmesi ve standardizasyonu. *VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları* içinde (s. 161-170). Ankara: Türk Psikologlar Derneği.
- Kuzgun, Y. (2014). *Akademik Benlik Kavramı Ölçeği el kitabı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Oktan, V. (2005). Yalnızlık ve Algılanan Sosyal Destek Düzeyinin Ergenlerdeki Öfkenin Gelişimine Etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21, 183-192.
- Öztemel, K. ve Mercan O. (2022). Kariyer kaynakları ölçeği-ergen formu'nun türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 5(1), 1-18.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair-Play kavramının geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri. *Spormetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 52, 12-18.
- Şekerci, B. (2016). *Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin kariyer karar verme güçlükleri ile kariyer gelişimleri ve benlik saygıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tortop, N. (1994). *Personel Yönetimi*, 5. Baskı. Ankara: Yargı Yayınları.
- Turan, M. (2016). *Yeni kariyer yaklaşımları doğrultusunda kariyer planlamanın çalışan motivasyonu üzerindeki etkisi: konu ile ilgili bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yaşar Üniversitesi, İzmir.
- Yam, F. C. (2019). *Kariyer Katılımı Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. II. Uluslararası Öğretim, Öğrenme ve Eğitim Araştırmaları Kongresi (5-7 Eylül 2019). Amasya Üniversitesi, Türkiye.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi, güvenilirliği ve geçerliği. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 147-157.

KAYNAKLAR

- Alhas, A. (2006). *Lisansüstü eğitim yapmakta olan Milli Eğitim Bakanlığı öğretmenlerinin lisansüstü eğitime bakış açıları (Ankara ili örneği)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Alabaş, R., Kamer, T. ve Polat, Ü. (2012). Öğretmenlerin kariyer gelişimlerinde lisansüstü eğitim: Tercih sebepleri ve süreçte karşılaştıkları sorunlar. *e-International Journal of Educational Research*, 3 (4), 89-107.
- Bülbül, T. (2003). Ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesinde görev yapan öğretim üyelerinin lisansüstü eğitime öğrenci seçme sürecine ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 167-174.
- Doğusan, F. (2003). *İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin öğretmenlerin lisansüstü öğrenimi konusundaki tutumları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Gök T , Sılay İ . (2005). Lisansüstü eğitimde yüksek lisans ve doktora programına giriş koşullarının irdelenmesi üzerine bir çalışma. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17)
- Güven, İ ve B. Tunç (2007). Lisansüstü öğretim öğrencilerinin akademik sorunları: Ankara Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü örneği. *Milli Eğitim, Sayı 173, Kış/2007*, 157-171
- Karakütük, K. (1989). Türkiye lisansüstü öğretim, sorunları ve çözüm önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 22 (1), 505-528.
- Katılmış, A , Çelik, H , Kop, Y . (2013). *Problems in Master Degree Programs in Turkey: Social Studies Education Case* . Gaziantep University Journal of Social Sciences , 12 (1) , 108-122
- MEB.(2018).*2023EğitimVizyonu*. http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_egitim_vizyonu.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Nas, P. G. Arat (2016) Bireylerin Yüksek Lisans Yapma Nedenleri Üzerine bir Araştırma *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 22-31
- Özmenteş, G. ve S. Özmenteş (2005). Buca Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencilerinin lisansüstü eğitimden beklentileri ve yüksek lisans programı ile ilgili görüşleri. *İzmir Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 247-255
- Savaş, B. ve E. Topak (2005). Lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin beklentileri ve lisansüstü öğrenimi talep etme gerekçeleri. *İzmir Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 145-154.
- Sevinç, B. (2011). Türkiye’ de lisansüstü eğitim uygulamaları, sorunlar ve uygulamalar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34(1), 125- 137.
- Şen, Z. (2013). Türkiye’de yüksek lisans ve doktora eğitimi kalitesinin iyileştirilmesi için öneriler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3 (1), 10-15.

ETKİLİ OKULLARIN NİTELİKLERİ

Yazarlar:

Mehmet Turgut

Mustafa Yavuz

EĞİTİM
yayınevi

ETKİLİ OKULLARIN NİTELİKLERİ

Yazarlar: Mehmet Turgut, Mustafa Yavuz

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Tasarım Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-16-5

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

ETKİLİ OKULLARIN NİTELİKLERİ

Yazarlar: Mehmet Turgut, Mustafa Yavuz

VIII+206 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-16-5

Bu çalışma, 'Etkili Okul Özelliklerine İlişkin Bir Meta Analiz Çalışması' isimli doktora tezinden türetilmiştir.

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
YAYINEVİ

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.
Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,
No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.
10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetten kitaplarınız

KAYNAKLAR

- Yıldız sembolü (*) ile başlayan kaynaklar meta analize dahil edilen araştırmaları göstermektedir.
- Abbasi, E., ve Noori, S. K. (2016). Study on the relationship between participatory management in schools and teachers' development of social capital from managers and teachers views of secondary school teachers Karaj district 3. *Journal of Fundamental and Applied Sciences*, 8(3), 230-246.
- *Abdurrezzak, S. (2015). *Etkili okul ve okul liderliğine ilişkin öğretmen algılarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Acar, F. M. (2016). *Investigation of the burnout and the job satisfaction levels of pre-school teachers in terms of different variables.*(Unpublished master dissertation). Cag University, Mersin, Turkey.
- Adams, C. M., ve Forsyth, P. B. (2006). Proximate sources of collective teacher efficacy. *Journal of Educational Administration*, 44(6), 625-642. doi: 10.1108/09578230610704828.
- Adams, C. M., Forsyth, P. B., ve Mitchell, R. M. (2009). The formation of parentschool trust: A multilevel analysis. *Educational Administration Quarterly*, 45(1), 4-30.
- *Ahmad, R. K. (2016). Relation of leadership, teachers' commitment, teachers' competency, best practices to school effectiveness. *Institut Aminuddin Baki Institute of Educational Management*.
- *Ahmad, S. (2012). The Influence of Management Capabilities to the Effectiveness of School Implementation. *International Journal of Economics Business and Management Studies*, 1(3), 104-113.
- Aidla, A., ve Vadi, M. (2007). Relationships between organizational culture and performance in Estonian schools with regard to their size and location. *Baltic Journal of Economics*, 7(1), 3-17.
- Ainley, M., Frydenberg, E., ve Russell, J. (2005). *Schooling issues digest: student motivation and engagement*.
- *Akan, D. (2007). *Değişim sürecinde ilköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- *Akbal, N. (2008). *Etkili Okulun Oluşmasında Okul Yöneticilerinin Etkin İletişim Becerileri (Büyükçekmece Örneği).* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- *Akdoğan, A. (2014). *Türkiye'deki Uluslararası Bakalorya PYP Programı Uygulayan Okulların Etkili Okul Özellikleri ve Okul Kültürü Açısından İncelenmesi.* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Akhavan, P., ve Jafari, M. (2006). The Learning Organizations: The Necessity of Intellectuality Era. *Journal of Tadbir*, (169).
- Akın-Mart, Ö. ve Tulunay-Ateş, Ö. (2021). Investigation of technological leadership of the school administrators in Turkey: A meta-analysis study. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 10(1), 169-186. <https://doi.org/10.1016/buefad.740794>
- Akinola, Oliwatoyin B. (2013). Principals' Leadership Skills and School Effectiveness: The Case Of South Western Nigeria. *World Journal Of Education*, 3(5), p(26).
- Akkoç, İ., Çalışkan, A., ve Turunç, Ö. (2012). Örgütlerde gelişim kültürü ve algılanan örgütsel desteğin iş tatmini ve iş performansına etkisi: Güvenin aracılık rolü. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 105-135.
- Akobeng, A. K. (2005). Understanding systematic reviews and meta-analysis. *Archives Of Disease In Childhood*, 90(8), 845-848.

- Aksit, N. (2007). Educational Reform in Turkey. *International Journal of Educational Development*, 27(2), 129–137.
- Aksu, A. (2010). İlköğretim okullarında toplam kalite yönetimi ve vizyoner liderlik. *Eğitim ve Bilim*, 34(153), 99-116.
- Al Ahbabi, N. M. N. M. (2016). *Towards Leading Effective Secondary Schools in Abu Dhabi, UAE: Stakeholders' Perceptions*, (Doctoral dissertation), University of Glasgow.
- *Alanoğlu, M. (2014). *Ortaöğretim kurumlarının örgütsel öğrenme düzeylerinin okul etkililiği ve örgütsel vatandaşlık davranışlarına etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Alavi, M., T. R. Kayworth, ve D. E. Leidner. (2006). An Empirical Examination of the Influence of Organizational Culture on Knowledge Management Practices. *Journal of Management Information Systems*, 22(3), 191–224. doi:10.2753/MIS0742-1222220307.
- *Al-Harhi, A. S. A., ve Al-Mahdy, Y. F. H. (2017). Distributed leadership and school effectiveness in Egypt and Oman: an exploratory study. *International Journal of Educational Management*. 31(6), 801-813.
- *Ali, N. (2017). *Teachers' perceptions of the relationship between principals' instructional leadership, school culture and school effectiveness in secondary schools in Pakistan*, (Doctoral dissertation). University of Malaya.
- *Ali, N., Sharma, S., ve Zaman, A. (2017). School culture and school effectiveness: secondary schools in Pakistan. *MOJEM: Malaysian Online Journal of Educational Management*, 4(4), 50-65.
- Alkoofi, A., A., M. (2016). *Towards an effective school improvement model for a Middle Eastern context: Capacity building for sustainable improvement*, (Doctoral dissertation), Durham University.
- Allen, L., ve Glickman, C. D. (2005). Restructuring and renewal: Capturing the power of democracy. In A. Hargreaves (Ed.), *Extending educational change* (pp. 225- 248). doi: 10.1007/1-4020-4453-411.
- Ameri Far, Farshad ve Jahani, Jafar. (2013). The relationship between organizational culture with the effectiveness of school from the perspective of managers and teachers in secondary schools in Shiraz. *Journal of Public Administration*, University of Shiraz. 12(1). 23-36.
- Anderson, N., Ones, D. S., Sinangil, H., ve Viswesvaran, C. (Eds.). (2001). *Handbook of industrial, work and organizational psychology: Personnel psychology*. Thousand Oaks, CA: Sage
- Anderson, P.A., Froysheter, A. B. ve Tontz, W. L. (2013). Meta-analysis of vertebral augmentation compared with conservative treatment for osteoporotic spinal fractures. *Journal of Bone and Mineral Research*, 28(2), 372-382.
- *Antonelli, L. A. (2005). *Organizational and SES predictors of student achievement and school effectiveness*. (Doctoral dissertation). St. John's University. New York.
- Antoniou, P. (2013). School Leadership Effects Revisited: Review and Meta-Analysis of Empirical Studies, School Effectiveness and School Improvement: An International Journal of Research, *Policy and Practice*, 24(1), 1-7, DOI: 10.1080/13803611.2012.718485.
- *Arivayagan, K., Akmaliah, Z., ve Pihie, L. (2017). Teacher's Perceptions Related to Principals' Creative Leadership Practices Towards School Effectiveness. *Pertanika Journal of Scholarly Research Reviews*, 3(3).70-82.
- Armstrong, T. (1998). *Awakening genius in the classroom*. Alexandria, VA: ASCD.
- *Aslan, Ş. (2014). *Anadolu liselerinde etkili okul kavramının yönetici ve öğretmen algularına göre değerlendirilmesi (Batman ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Austin, G., O'Malley, M., ve Izu, J. (2011). *Making sense of school climate: using the california school climate, health, and learning (Cal-SCHLS) survey system to inform your school improvement efforts*. Los Alamitos: WestEd. Retrieved from californias3.wested.org/tools in 21.10.2010.
- Aydın, M. (2007). *Eğitim yönetimi*. Ankara: Hatipoğlu.
- Aydın, A ve Sarier, Y. (2013). Eğitim kurumu müdürlerinin liderliği ile okul çıktıları arasındaki ilişkilerin meta-analiz yöntemiyle incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 257-275.
- Aydın, A., Sarier, Y., ve Uysal, S. (2013). The effect of school principal's leadership styles on teachers organizational commitment and job satisfaction. *Educational Sciences: Theory and Practice*. 13(2), 806-811.
- Aydın, A., ve Şentürk, İ. (2007). Eğitimde toplam kalite yönetiminin uygulanması. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 1-19.
- *Ayık, A. (2007). *İlköğretim okullarında oluşturulan okul kültürü ile okulların etkililiği arasındaki ilişki: Erzurum ili örneği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ayık, A., ve Ada, Ş. (2009). İlköğretim okullarında oluşturulan okul kültürü ile okulların etkililiği arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 429-446.
- *Aykurt, B. S. (2017). *Eğitim örgütünün etkililiğinin öğretmen görüşleri çerçevesinde incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Aziri, B. (2011). Job satisfaction: A literature review. *Management Research and Practice*, 3(4), 77-86.
- Aziz, Z., ve Baba, S. (2011). Instructional leadership enhanced creativity in smart classroom activities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1566-1572.
- *Bagobiri, G., (2015). *Relationship between principals' leadership attributes and scholl effectiveness in Niger state secondary schools, Nigeria*. (Unpublished master thesis), Universiti Putra Malaysia.
- Bagwell, C. S. (2011). *Home-school partnerships: A case study of teachers and African American families* (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI 3507682).
- Baig, S. (2010). The place of personal values in educational leadership in Pakistan. *Values and Ethics in Educational Administration*, 8(3), 1-8. Retrieved from http://ecommons.aku.edu/pakistan_ied_pdcn/3.
- Bakioğlu, A. ve Özcan, Ş. (2016). *Meta analiz* (1. Baskı). Ankara: Nobel.
- Balcı, A. (2014). *Etkili okul ve okul geliştirme kuram ve uygulama ve araştırma*. Geliştirilmiş yedinci baskı. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Bandura, A. (2012). On the Functional Properties of Percieved Self-Efficacy Revisited. *Journal of Management*, 1(38), 9-44. DOI: 10.1177/0149206311410606.
- Banerjee, N., Stearns, E., Moller, S., ve Mickelson, R. A. (2017). Teacher job satisfaction and student achievement: The roles of teacher professional community and teacher collaboration in schools. *American Journal of Education*, 123(2), 1-39. <https://doi.org/10.1086/689932>.
- Barber, M., ve Mourshed, M. (2007). *How the World's Best-performing School Systems Come Out on Top*. London: McKinsey & Company.
- Bartlett, J. C. (2008). *Principal leadership practices: a correlation study of specific instructional leadership practices and student achievement on the Tennessee gateway tests*. Liberty University.
- Barnyak, N. C. ve McNelly, T.A. (2009). An urban school district's parent involvement: A study of teachers' and administrators' beliefs and practices. *School Community Journal*, 19(1), 33-58.

- Barr, R.D. ve Parrett W.H. (2008). *Saving our students saving our schools 50 proven strategies for helping underachieving students and improving schools*. Thousand Oaks: Corwin Press.
- Bartel, V. B. (2010). Home and school factors impacting parental involvement in a title I elementary school. *Journal of Research in Childhood Education*, 24(3), 209-228.
- Barutçugil, İ. (2004). *Stratejik İnsan Kaynakları Yönetimi*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Basaran, İ.E.(1982). *Örgütsel Davranışın Yönetimi*, Ankara Ün. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Başar, T., Aşkın, İ., ve Gelbal, S. (2016). Tam öğrenme yaklaşımının öğrencilerin akademik başarıları üzerindeki etkisi: Bir meta-analiz çalışması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 7(2), 355-371.
- Başol, G., Doğuyurt, M. F., ve Demir, S. (2016). Türkiye örnekleminde meta analiz çalışmalarının içerik analizi ve metodolojik değerlendirilmesi. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 714-745. doi:10.14687/ijhs.v13i1.3460.
- *Baştepe, İ. (2002). *Normal ve taşınmalı eğitim okul yönetici, öğretmen ve sekizinci sınıf öğrencilerinin okul (örgütsel) etkililik algıları: Malatya ili örneği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Batten, J.D. (1989). *Tough Minded Leadership*. New York: American Management Association.
- Bauman, C. L. (2013). *An exploration of the interconnectedness between elementary teacher job satisfaction, school culture and student achievement: a study in two Canadian elementary schools*. (Doctoral dissertation), University of Southern Queensland, Toowoomba, Australia.
- Baumert, J., Kunter, M., Blum, W., Brunner, M., Voss, T., ve Jordan, A. (2010). Teachers' mathematical knowledge, cognitive activation in the classroom, and student progress. *American Educational Research Journal*, 47(1), 133-180. <https://doi.org/10.3102/0002831209345157>.
- Becker, S. W., ve Neuhauser, D. (1975). *The efficient organization*. New York: Elsevier.
- Bennie, A., ve O'Connor, D. (2012). Perceptions and strategies of effective coaching leadership: A qualitative investigation of professional coaches and players. *International Journal of Sport and Health Science*, 10(1), 82-89. doi:10.5432/ijshs.201222.
- Beycioglu, K. ve M. Aslan. (2010). Okul Gelisiminde Temel Dinamik Olarak Degisim ve Yenilesme: Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Rollerini. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1),153-173.
- *Biltekin, T. (2013). *Ortaöğretim okullarındaki öğretmenlerin etkili okul alguları (Kayseri ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Blair, S. L. (2014). Filipino parental Involvement and Children's Educational Performance: A Comparison of Filipino and US Parents. *Journal of Comparative Family Studies*, 45(3), pp. 351-366.
- Bogler, R. (2002). Two profiles of school teachers: a discriminant analysis. *Teaching and Teacher Education*, 18(6), 665-673.
- *Bolante, A. O. (2013). Principals' Leadership Skills and School Effectiveness: The Case of South Western Nigeria. *World Journal of Education*, 3(5), 26-33.
- Bolívar, A. (2005). Equidad educativa y teorías de la justicia. *REICE. Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación*, 3(2), 42-69.
- Bolman, L. G., ve Deal, T. E. (2017). *Reframing organizations: Artistry, choice, and leadership* (6th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P. T., ve Rothstein, H. R. (2009). *Introduction to Meta-analysis*. West Sussex-UK: John Wiley & Sons Ltd.
- Borenstein, M., Hedges, L. V., Higgins, J. P.T. ve Rothstein. (2013). *Meta analyze giriş* (Çev. Serkan DİNÇER). Ankara: Anı.

- Bosworth, K., Ford, L., ve Hernandez, D. (2011). School climate factors contributing to student and faculty perceptions of safety in select Arizona schools. *Journal of School Health, 81*(4), 194-201.
- Botha, R. J. (2013). The Need for Creative Leadership in South African Schools. *African Studies, 72*(2), 307-320 doi:http://dx.doi.org/10.1080/00020184.2013.812876.
- Botha, R. N. (2016). Improving South African school effectiveness through distributed leadership: A study of gender. *Gender and Behaviour, 14*(1), 6804-6813.
- Bowden, J., Tierney, J. F., Copas, A. J. ve Burdett, S. (2011). Quantifying, displaying and accounting for heterogeneity in the meta-analysis of RCTs using standard and generalised Q statistics. *BMC Medical Research Methodology, 11*(1), 11-41.
- Brandt, R. (2003). Is This School A Learning Organization: Ten Ways To Tell. *Journal of Staff Development, 24* (1), 10-16.
- Bridge, B. (2003). *Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi Uygulamaları (1. baskı)*. İstanbul, Beyaz Yayınları.
- Bridglall, L. B., Caines, J., ve Chatterji, M. (2014). Understanding validity issues in test-based models of school and teacher evaluation. *Quality Assurance in Education, 22*(1), 19-30.
- *Bright, J. (2013). *District fiscal leadership and school effectiveness* (Doctoral dissertation). Texas Tech University.
- Brown, L. I. (2001). *A meta-analysis of research on the influence of leadership on student outcomes. (Unpublished doctoral thesis)*. Virginia Polytechnic Institute, Virginia, ABD.
- Brown, K. M., Anfar, V.A., ve Roney, K. (2004). Student achievement in high performing, suburban middle schools and low performing urban middle schools-plausible explanations for the differences. *Education and Urban Society, 36*(4), 428-456. doi:10.1177/0013124504263339.
- *Brown, R. S., Claudet, J. G., ve Olivarez, A. (2003). Investigating organizational dimensions of middle school curricular leadership: Linkages to school effectiveness. *RMLE Online, 26*(1), 1-13.
- Bunch, K. J. (2007). Training failure as a consequence of organizational culture. *Human Resource Development Review, 6*(2), 142-163.
- Bursalıoğlu, Z. (1979). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Bush, T. (2007). Education Leadership and Management: Theory, policy and practice. *South African Journal of Education, 27*(3), 391-406.
- Bush, T. (2008). From Management to Leadership Semantic or Meaningful Change?. *Educational management administration & leadership, 36*(2), 271-288.
- Bush, T. ve Glover, D. (2003). *School leadership concepts and evidence*. Nottingham's: NCBL.
- Busher, H. ve Barker, B. (2003). The crux of leadership: Shaping school culture by contesting the policy contexts and practices of teaching and learning, *Educational Management Administration Leadership, 31* (1), 51- 65.
- Caldwell, B. (2005). School-based management. Education Policy Series, *UNESCO International Academy of Education and International Institute for Educational Planning*.
- Cameron, K. (2008). A process for changing organization culture. *Handbook of organization development, 14*(5), 2-18.
- Cameron, K. S., ve Quinn, R. E. (2005). *Diagnosing and changing organizational culture: Based on the competing values framework*: John Wiley & Sons.
- Campbell, C., Gold, A., ve Lunt, I. (2003). Articulating leadership values in action: Conversations with school leaders. *Int. Leadership in Education, 6*(3), 203-221.
- Can, H. (2005). *Organizasyon ve Yönetim*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Steca, P., ve Malone, P. S. (2006). Teachers' self-efficacy beliefs as determinants of job satisfaction and students' academic achievement: A study at the school level. *Journal of school psychology, 44*(6), 473-490.
- Carbonaro, W. (2005). Tracking, students' effort, and academic achievement. *Sociology of Education, 78*(1), 27-49.
- Card, N. A. (2012). *Applied meta-analysis for social science research*. New York: The Guilford Press.
- Cerit, Y. (2005). Okul ve öğretmenlik, (Öğretmenlik mesleğine giriş - Editör: M. Durdu KARSLI), Pegem Yayınları, Ankara.
- *Cerit, Y., ve Yıldırım, B. (2017). İlkokul müdürlerinin etkili liderlik davranışları ile okul etkililiği arasındaki ilişki. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6*(3), 902-914.
- Chambers, E. A. (2004). An introduction to meta-analysis with articles from the journal of educational research (1992-2002). *The Journal Educational Research, 98*(1), 35-44.
- Chapman. C., ve Harris, A. (2004). Improving schools in difficult and challenging contexts: Strategies for improvement. *Educational Research, 46*(3), 219-228. doi: 10.1080/0013188042000277296.
- Cheng, Y.C. (1996). *School effectiveness and school-based management*. London: The Falmer Press.
- Cheng, Y. C. (2005). *New paradigm for re-engineering education: Globalization, localization and individualization*. Dordrecht, the Netherlands: Springer.
- Chenoweth, K., ve Theokas, C. (2013). How High-Poverty Schools Are Getting It Done. *Educational Leadership, 70*(7), 56-59.
- Chinedum, A. J. (2019). Educational Policy Changes And Effective Administration: Implications For Secondary Schools In Rivers State. *International Journal of Innovative Development and Policy Studies. 7*(2), 91-102.
- Cibulka, J. ve Nakayama, M. (2000). *Practitioners" guide to learning communities: Creation of high-performance schools through organizational and individual learning*. National partnership for excellence and accountability in teaching. Washington, DC. Office of Educational Research and Improvement (ED). (ERIC Document Reproduction Service No. ED 449 141).
- Coe, R. (2002). It's the effect size. stupid. *British Research Association Annual Conference* (pp. 1-18). Exeter. UK.
- Coe, R. (2013). *Improving Educaiton: A Triumph of Hope over Experience*. Durham, UK.
- Cohen, J. (2007). Evaluating and improving school climate. *Independent School, 67*(1), 18-26.
- Cohen, J. (2009). Transforming School Climate: Educational and Psychoanalytic Perspectives: Introduction. *Schools: Studies in Education, 6*(1), 99-103.
- Cohen, J., ve Geier, V. K. (2010). School climate research summary: January 2010. *School Climate Brief, 1*(1), 1-6.
- Cohen, J., McCabe, L., Michelli, N. M., ve Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers college record, 111*(1), 180-213.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (2007). *Research methods in education* (Sixth Edition), London: RoutledgeFalmer.
- Cohen, J., McCabe, L., Michelli, N. M., ve Pickeral, T. (2009). School climate: Research, policy, practice, and teacher education. *Teachers college record, 111*(1), 180-213.
- Collie, R. J., Shapka, J. D., ve Perry, N. E. (2012). School climate and social-emotional learning: Predicting teacher stress, job satisfaction, and teaching efficacy. *Journal of educational psychology, 104*(4), 1189. Retrieved from <https://doi.org/10.1037/a0029356>.
- Collier, J. ve Esteban, R. (2000). Systemic leadership: ethical and effective, *Leadership & Organization Development Journal, 21*(1), 207-15.

- Connecticut State Education Resource Center. (2014). *SERC 2013-14 Annual Report*. Retrieved from <http://www.ctserc.org/assets/documents/reports/annual/sercannual-report-2013-2014.pdf>.
- Cooper, H. (2003). Psychological Bulletin: Editorial. *Psychological Bulletin*, 129(1), 3–9.
- Cooper, H., Hedges, L. V., ve Valentine, J. C. (Eds.). (2009). *The handbook of research synthesis and meta-analysis* (2nd edition). New York: Russell Sage Publication.
- Cooper, H. (2010). *Research Synthesis and Meta-Analysis: A Step-by-Step Approach, 4th Edition*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.
- Cooper, H., Robinson, J. C., ve Patall, E. A. (2006). Does homework improve academic achievement? A synthesis of research, 1987–2003. *Review of educational research*, 76(1), 1-62.
- Cornell, D., Shukla, K., ve Konold, T. R. (2016). Authoritative school climate and student academic engagement, grades, and aspirations in middle and high schools. *AERA Open*, 2(2), 2332858416633184. doi: 10.1177/2332858416633184
- *Cosgrove, H. E., ve Nickerson, A. B. (2017). Anti-bullying/harassment legislation and educator perceptions of severity, effectiveness, and school climate: A cross-sectional analysis. *Educational Policy*, 31(4), 518-545.
- Creemers, B., ve Kyriakides, L. (2008). A Theoretical Based Approach to Educational Improvement: Establishing Links Between Educational Effectiveness Research and School Improvement. *Yearbook on School Improvement*, 1–25. article.
- Creemers, B. P. M., Kyriakides, L., ve Sammons, P. (2010). *Methodological advances in school effectiveness research*. London: Routledge.
- Crosnoe, R., Johnson, M. K., ve Elder Jr, G. H. (2004). Intergenerational bonding in school: The behavioral and contextual correlates of student-teacher relationships. *Sociology of education*, 77(1), 60-81 <https://doi.org/10.1177/003804070407700103>.
- Crossman, A., ve Harris, P. (2006). Job satisfaction of secondary school teachers. *Educational Management Administration & Leadership*, 34(1), 29-46.
- C. S. Wu (2007). *Current Issues in Educational Administration*, Higher Education, Taipei, Taiwan.
- Cumming, G. (2012). *Understanding the new statistics*. New York: Routledge. Taylor and Francis Group.
- Cunningham, W. G., ve Cordeiro, P. A. (2006). *Educational leadership: A problems-based approach* (3rd ed.). Boston, MA: Pearson.
- Çiftçi, K. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin pozitif psikolojik sermaye düzeyleri ile okul etkinliği düzeyleri arasındaki ilişki: Erzurum İli*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Çobanoğlu (Kasap), F. (2008). *İlköğretim Okullarında Örgütsel Kimlik ve Örgütsel Etkililik*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Daft, R. L. (2000). *Management. (Fifth Edition)*. Orlando: The Dryden Press.
- Daft, R. (2012). *Organization Theory and Design*: Nelson Education.
- Dağ, Ş., ve Gümüşeli, A. İ. (2011). School Improvement Needs Analysis of the Public Primary Schools in Istanbul. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15(0), 2716–2721. JOUR.
- Dahiru, A.S., Basri, R., ve Pihie, Z., A., L. (2017). *Effective school characteristics as antecedents of teacher empowerment*, 35(7), 1156-1161. doi: 10.5829/idosi.wasj.2017.1156.1161.
- Dale, B.G. (2003). *Managing Quality*. (4th ed.). Hertfordshire: Prentice Hall.
- Dantley, M. E., ve Tillman, L. C. (2006). Social justice and moral transformative leadership. In C. Marshall & M. Oliva (Eds.), *Leadership for social justice: Making revolutions in education* (2nd ed., pp. 19-34). Boston, MA: Allyn & Bacon.

- Darling-Hammond, L., ve Rothman, R. (2011). *Teacher and Leader Effectiveness in High-Performing Education Systems. Alliance for Excellent Education*. <http://pasisahlberg.com/wp-content/uploads/2012/12/Teacher-Leader-Effectiveness-Report-2011.pdf>.
- Datnow, A. (2011). Collaboration and contrived collegiality: Revisiting Hargreaves in the age of accountability. *Journal of educational change*, 12(2), 147-158.
- Daud, Y., Yusoff, M., Juliana, Z., Khalid, R., Don, Y., Fauzee, O., ve Hussin, F. (2015). Distributive leadership among leaders in effective schools. *Journal of Teaching and Education*, 4(03), 423-433.
- Davis, D. R., Ellett, C. D., ve Annunziata, J. (2002). Teacher evaluation, leadership and learning organizations. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 16(4), 287-301.
- Davis, S., Darling-Hammond, L., LaPointe, M., ve Meyerson, D. (2005). *School leadership study: Developing successful principals*. Stanford, CA: Stanford Educational Leadership Institute.
- Day, C. ve Gurr, D. (2014). *Leading Schools Successfully: Stories from the Field*. London: Routledge.
- Day, C., Hopkins, D., Harris, A., ve Ahtaridou, E. (2009). *The impact of school leadership on pupil outcomes. Final report*. <http://dera.ioe.ac.uk/11329/1/DCSF-RR108.pdf>.
- Day, C., Sammons, P., Leithwood, K., Hopkins, D., Harris, A., Gu, Q., ve Brown, E. (2010). *Ten strong claims about successful school leadership*. Nottingham, United Kingdom: The National College for School Leadership.
- De Boer, H., Bosker, R. J., ve van der Werf, M. P. (2010). Sustainability of teacher expectation bias effects on long-term student performance. *Journal of Educational Psychology*, 102(1), 168.
- *Deeboomee, W., ve Ariratana, W. (2014). Relationship between strategic leadership and school effectiveness. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 112(1), 982-985.
- Delinah, D., Kristiawan, M., ve Destiniar, D. (2020). Principal's Managerial Skill in Producing Effective Schools. *International Journal of Progressive Sciences and Technologies*, 22(1), 386-392.
- Denison, D. R. (2006). Linking Organizational Culture and Business Performance: A Brief Overview. Assessment, Evaluation, Improvement Success through Corporate Culture, *Recommendations for the Practice*, p. 14-19.
- Dimmock, C. (2012). *Leadership, Capacity Building And School Improvement: Concepts, Themes And Impact*. Routledge.
- Dinç, E. (2011). *Örgüt Yapısı ve İş Tatmini*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.S.
- Dinham, S. (2005). Principal Leadership for Outstanding Educational Outcomes. *Journal of Educational Administration*, 43(4), 338-356. JOUR.
- DiPaola, M., ve Hoy, W. K. (2013). *Principals improving instruction: Supervision, evaluation, and professional development*. IAP.
- Dobbie, W., ve Fryer Jr, R. G. (2013). Getting beneath the veil of effective schools: Evidence from New York City. *American Economic Journal: Applied Economics*, 5(4), 28-60.
- Domina, T., Conley, A., ve Farkas, G. (2011). The link between educational expectations and effort in the college-for-all era. *Sociology of Education*, 84(2), 93-112.
- Donaldson, S. I. (2001). Mediator and moderator analysis in program development. *Handbook of Program Development for Health Behavior Research and Practice*, 470-496.
- Donate, M. J., ve Guadamillas, F. (2011). Organizational factors to support knowledge management and innovation. *Journal of knowledge management*, 15(6), 890-914.
- Doran, J. A. (2004). *Effective school characteristics and student achievement correlates as perceived by teachers in American-style international schools* (Doctoral dissertation). University of Central Florida.

- Dougherty, C., ve Rutherford, J. (2009). *The NCEA Core Practice Framework: An Organizing Guide to Sustained School Improvement. Guides - Non-Classroom; Reports - Descriptive*, Austin, Texas: National Center for Educational Achievement.
- Döş, İ. (2013). *Etkili Okul ve Yönetimi*, Niyazi CAN (Editör). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 1. Baskı, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık. 218-261.
- *Duan, X., Du, X., ve Yu, K. (2018). School culture and school effectiveness: The mediating effect of teachers' job satisfaction. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*. 17(5), 15-25.
- Dugguh, S. I. ve Ayaga, D. (2014). Job satisfaction theories: traceability to employee performance in organizations. *Journal of Business and Management*, 16(5), 11-18.
- Dulay, S., ve Karadağ, E. (2017). The effect of school climate on student achievement. In *The factors effecting student achievement* (pp. 199-213). Springer, Cham.
- Dunsworth, M., ve Billings, D. (2009). *The high-performing school: Benchmarking the 10 indicators of effectiveness*. Solution Tree Press.
- *Duranay, Y. P. (2005). *Ortaöğretim Durumlarının Etkili Okul Özelliklerini Karşılama Düzeyleri (İzmir örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- *Durukan, H. (2015). *Okulların etkililiği bağlamında öğretmen algılarının değerlendirilmesi (Gaziantep ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Duval, S. ve Tweedie, R. (2000). Trim and fill: a simple funnel-plot-based method of testing and adjusting for publication bias in meta-analysis. *Biometrics*, 56(2), 455-463.
- Düzgünoğlu, A. M. (2019). *Kolektif öğretmen yeterliliği ile etkili okul arasındaki ilişkinin incelenmesi (Ankara ili örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success*. New York: Random House.
- Earley, P. ve Weindling, D. (2004). *Understanding School Leadership*. London: Paul Chapman.
- Edmonds, R.R. (1979). Effective schools for the urban poor. *Educational Leadership*. <http://www.midwayisd.org/cms/lib/TX01000662/Centricity/Domain/8/2.%20Edmonds%20Effective%20Schools%20Movement.pdf>. Erişim tarihi: 18 Mart 2019.
- Edmonds, R., (1982). Programs of school improvement: An overview, *Educational Leadership*, 40(3), 4-11.
- Edwards, C. C., ve Da Fonte, A. (2012). The 5-point plan. *Teaching Exceptional Children*, 44(3), 6-13.
- Ekundayo, H.T. (2010). Administering secondary schools in Nigeria for quality output in the 21st century: the principals' challenge. *European Journal of Educational Studies*. 2(3), 187-190.
- El-Hilali, N., e Al-Rashidi, L. (2015). The Impact of Parental Involvement, Personality Traits and Organizational Support on Satisfaction. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 177(1), 408-419.
- El Nokali, N. E., Bachman, H. J., ve Votruba-Drzal, E. (2010). Parent involvement and children's academic and social development in elementary school. *Child development*, 81(3), 988-1005.
- Eliot, M., Cornell, D., Gregory, A., ve Fan, X. (2010). Supportive school climate and student willingness to seek help for bullying and threats of violence. *Journal of School Psychology*, 48(6), 533-553.
- Ellis, P. D. (2012). *The essential guide to effect sizes*. (5th edition). Cambridge-UK: Cambridge University Press.

- Ensari, H. (2003). *21.yy. Okulları İçin Toplam Kalite Yönetimi*. (4. baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools*. Boulder: Westview.
- Epstein, J. L. (2010). School/family/community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 92(3), 81-96.
- Epstein, J. L., ve Connors, L. J. (1995) School and family partnerships in the middle grades In Rutherford, B. (Ed) *Creating Family/School Partnerships*. Chapter 3, 137-166. National Middle School Association, Columbus, OH.
- Epstein, J. L., Galindo, C. L., ve Sheldon, S. B. (2011). Effects of district and school leaders on the quality of school programs of family and community involvement. *Educational Administration*, 47(3), 462-495. doi: 10.1177/0013161X10396929.
- *Erdem, B. (2014). *Anadolu liselerinin etkili okul olma özelliklerini karşılama düzeyleri (Gaziantep ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sosyal bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Erdoğan, İ. (2005). *Yeni bin yıla doğru Türk eğitim sistemi; sorunlar ve çözümler*. (4. Baskı). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- *Ergin, İ., Kaplan, F., ve Korkmaz, A. (2018). Etkili okul olma özelliklerinin öğrenciler, okul ortamı ve veliler açısından değerlendirmesi. *Journal of International Social Research*, 11(59),742-753.
- Etuk, G. R., Ering, S. O., ve Ajake, U. E. (2012). Nigeria's Universal Basic Education (UBE) policy: A sociological analysis. *American International Journal of Contemporary Research*, 2(7), 179-183.
- Etxeberria, F., Intxausti, N., ve Azpillaga, V. (2017). School climate in highly effective schools in the Autonomous Region of the Basque Country (Spain). *REICE. Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educacion*, 15(4), 5-26.
- Eugene, D. R. (2019). A multilevel model for examining perceptions of school climate, socioeconomic status, and academic achievement for secondary school students. *Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR)*, 1-21. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/10824669.2019.1670067>
- Farr, S. (2010). *Teaching as leadership: The highly effective teacher's guide to closing the achievement gap*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Faubert, B. (2012). *A Literature review of school practices to overcome school failure*. OECD Education Working Papers, No. 68, OECD Publishing. Retrieved from <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/5k9flcwwv9tk-en.pdf?expires=1584007598&id=id&acname=guest&checksum=42E11D6E87778D7CF67FDFBFBAF068E57>.
- Federman, M. (2006). Essay: towards an effective theory of organizational effectiveness.[on line] Available: <http://what is the message. Blog spot. com/2006-03-01 archive>.
- Feiler, A., Andrews, J., Greenhough, P., Hughes, M., Johnson, D., Scanlan, M. ve Yee, W. Ch. (2007). *Improving Primary Literacy: Linking home and school*. London: Routledge.
- Ferguson, K., Frost, L. ve Hall, D. (2012). Predicting teacher anxiety, depression, and job satisfaction. *Journal of Teaching and Learning*, 8(1), 27-42.
- Forde, C. (2011). Leadership for Learning: Educating Educational Leaders. In T. Townsend and J. MacBeath (Eds.) *International Handbook of Leadership for Learning*. Netherlands: Springer, 355-374.
- Fragkos, K. C., Tsagris, M. ve Frangos, C. C. (2014). Publication bias in meta-analysis: confidence intervals for Rosenthal's fail-safe number. *International Scholarly Research Notices*, (2014). 1-17.
- Fredricks, J. A. (2014). *Eight myths of student disengagement: Creating classrooms of deep learning*. Thousand Oaks, CA: Corwin.

- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., ve Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of educational research*, 74(1), 59-109.
- Fry, L. W. (2003). Toward a theory of spiritual leadership. *The leadership quarterly*, 14(6), 693-727.
- Fullan, M. (1993). *Change forces: Probing the depths of educational reform*. London: The Falmer Press.
- Fullan, M. (2014). *The principal*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Fullan, M. G. (2009). *The challenge of change: Start school improvement now!* (2nd ed.) doi: 10.4135/9781452218991.
- Fullan, M. (2011). Choosing the Wrong Drivers for Whole System Reform (p. 22). BOOK, East Melbourne Victoria: Centre for Strategic Education.
- Fullan, M. (2014). *Leadership: Maximizing Impact*. Retrieved from <http://www.indabook.org/preview/lxGT0MPA0iiADvxWlh9G12nKtaJB35EpeQ2W4xnZC9E,/Leadership-Maximizing-Impact-Michael-Fullan.html?query=Leadership-Quotes-handout>.
- *Ganad, R. T. (2014). A Structural Model of School Effectiveness of Public Elementary School Administrators in Southern Mindanao, Philippines. *Southeast Asian Interdisciplinary Research Journal*, 2(1), 102-124.
- Ganon-Shilon, S., ve Schechter, C. (2017). Making sense of school leaders' sense-making. *Educational Management Administration & Leadership*, 45(4), 682-698. doi:10.1177/1741143216628536.
- Gage, T., ve Smith, C. (2016). Leadership intelligence: Unlocking the potential for school leadership effectiveness. *South African Journal of Education*, 36(4), 1-9.
- Gedik, A., ve Üstüner, M. (2017). Eğitim örgütlerinde örgütsel bağlılık ve iş doyumunu ilişkisi: Bir meta analiz çalışması. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 41-57.
- Gendron, B.P. , Williams, K. R. ve Guerra, N. G., (2011). An analysis of bullying among students within schools: Estimating the effects of individual normative beliefs, self-esteem, and school climate. *Journal of school violence*, 10(2), 150-164. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/15388220.2010.539166>
- *Ghani, M. F. A., Siraj, S., Radzi, N. M., ve Elham, F. (2011). School effectiveness and improvement practices in excellent schools in Malaysia and Brunei. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 1705-1712.
- Gill, M. G., Ashton, P., ve Algina, J. (2004). Authoritative Schools: A Test of a Model to Resolve the School Effectiveness Debate. *Contemporary Educational Psychology*, 29(4), 389-409. JOUR.
- Gillies, R. M. (2004). The effects of cooperative learning on junior high school students during small group learning. *Learning and instruction*, 14(2), 197-213.
- Glass, C. S. (2014). Perception of misbehavior: Understanding the process of labeling and the role of cultural capital in the disciplinary process. *The Urban Review: Issues and Ideas in Public Education*, 46(3), 372-394. doi:<http://dx.doi.org/10.1007/s11256-013-0268-z>.
- Glover, D., ve Law, S. (2004). Creating the right learning environment: The application of models of culture to student perceptions of teaching and learning in eleven secondary schools. *School Effectiveness and school improvement*, 15(3-4), 313-336.
- Goddard, R. D., ve Miller, R. J. (2010). The conceptualization, measurement, and effects of school leadership: Introduction to the special issue. *The Elementary School Journal*, 111(2), 219-225.
- Goddard, R. D., LoGerfo, L., ve Hoy, W. K. (2004). High school accountability: The role of perceived collective efficacy. *Educational Policy*, 18(3), 403-425.
- Goddard, R. D., Hoy, W. K., ve Hoy, A. W. (2000). Collective teacher efficacy: Its meaning, measure, and impact on student achievement. *American Educational Research Journal*, 37(2), 479-507.

- Goldring, E., Porter, A., Murphy, J., Elliott, S. N., ve Cravens, X. (2009). Assessing learning-centered leadership: Connections to research, professional standards, and current practices. *Leadership and Policy in Schools*, 8(1), 1-36.
- Goldstein, H. (1995). *Multilevel Models in Educational & Social Research: A Revised Edition*. London: Edward Arnold.
- Gonzalez-DeHass, A, Willems, P., ve Doan Holbein, M. (2005). Examining the relationship between parental involvement and student motivation. *Educational Psychology Review*, 17(2), 99-123.
- Goodman, C. L. (1997). *Principal of national blue ribbon schools says high poverty schools can excel*. IDRA Newsletter, 24(6). Retrieved on May 15th , 2018, from: <http://www.idra.org/Newsltr/1997/Jun/Zarate.htm>.
- Gould, J. M. (2009). Understanding organizations as learning systems. *Strategic learning in a knowledge economy*, 119-140.
- Graham-Clay, S. (2005). Communicating with parents: Strategies for teachers. *School Community Journal*, 15(1), 117-129.
- Greco, T., Zangrillo, A., Biondi-Zoccai, G. ve Landoni, G. (2013). Meta-analysis: Pitfalls and hints. *Heart. Lung and Vessels*, 5(4), 219-225.
- Green, B., Dundas, B., ve Clark, J. (2007). World class schools: The case studies of more effective and less effective school in different countries. In D. Reyold, C. Tiddle, S. Stringfileds & B. Creemers, P. (ed.) *World class school: International perspectives on school effectiveness*. Amsterdam: Swets and Zeit.
- Green, R. L. (2010). *The four dimensions of principal leadership: A framework for leading 21st century schools*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Greenberg, J., ve Baron, R. A. (2003). *Behaviour in organizations: understanding and managing the human side of work*. Upper Saddle River, Pearson Education.
- Green, C. L., Walker, J. M., Hoover-Dempsey, K. V., ve Sandler, H. M. (2007). Parents' motivations for involvement in children's education: An empirical test of a theoretical model of parental involvement. *Journal of educational psychology*, 99(3), 532.
- Grissom, J. A., Loeb, S., ve Master, B. (2013). Effective instructional time use for school leaders: Longitudinal evidence from observations of principals. *Educational Researcher*, 42(8), 433-444.
- Gurr, D., Drysdale, L., ve Mulford, B. (2005). Successful principal leadership: Australian case studies. *Journal of Educational Administration*, 43(6), 539-551.
- Gül H., Oktay, E. ve Gökçe, H. (2008). İş tatmini, stres, örgütsel bağlılık, isten ayrılma niyeti ve performans arasındaki ilişkiler. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 15(1),77-103.
- Gülşen, C., ve Gülenay, G. B. (2014). The principal and healthy school climate. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 42(Supplement 1 to Issue 1), 93S-100S.
- *Günel, Y. (2014). *Etkili okul değişkenlerinin öğrenci başarısı ile ilişkisi ve okul hesap verebilirliği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- *Güngör, A. A. (2018). *Etkili okul özelliklerinin dönüşümsel liderlik ve öğretmen bağlılığıyla ilişkisi* (Yayımlanmamış Doktora tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Haberman, M. (2003). *Creating effective schools in failed urban districts*. EducationNews.org. Retrieved April 22, 2019, from: <http://www.educationnews.org/creating-effective-schools-in-failed.htm>.
- Hafizi, A., ve Papa, M. (2012). Improving the quality of education by strengthening the cooperation between schools and families. *Problems of Education in the 21st Century*, 4(12), 38-49.

- Haidich, A. B. (2010). Meta-analysis in medical research. *Hippokratia*, 14(1), 29-37.
- *Hairston, A. N. (2016). *Climate and collective responsibility as predictors of effectiveness in secondary schools* (Doctoral dissertation), University of Alabama.
- Hak, T., Van Rhee, H. ve Suurmond, R. (2016). How to interpret results of meta-analysis. Available at SSRN 3241367.
- Hallinger, P. (1992). The Evolving Role of American Principals: From Managerial to Instructional to Transformational Leaders. *Journal of Educational Administration*, 30 (3), 35-48.
- Hallinger, P. (2003). Leading educational change: Reflections on the practice of instructional and transformational leadership. *Cambridge Journal of Education*, 33(3), 329- 351.
- Hallinger, P. (2005). Instructional leadership and the school principal: A passing fancy that refuses to fade away. *Leadership and policy in schools*, 4(3), 221-239.
- Hallinger, P., ve Heck, R. H. (1998). Exploring the Principal's Contribution to School Effectiveness: 1980-1995. *School effectiveness and school improvement*, 9(2), 157-191.
- Hallinger, P ve Heck., R.H. (2010). Collaborative leadership and school improvement : Understanding the impact on school capacity and student learning. *School leadership and Management*, 30(2), 95-110.
- Hallinger, P., ve Huber, S. (2012). School leadership that makes a difference: international perspectives. *School Effectiveness and School Improvement*, 23(4), 359-367.
- Hallinger, P., ve Murphy, J. F. (2013). Running on Empty? Finding the Time and Capacity to Lead Learning. *NASSP Bulletin*. JOUR.
- Hallinger, P., Bickman, L., ve Davis, K. (1996). School context, principal leadership, and student reading achievement, *The Elementary School Journal*, 96(5), 527-549.
- Halsey, P. (2005). Parent involvement in junior secondary schools. A failure to communicate. *American Secondary Education*, 34(1), 57-69.
- Handsome, J. (2009). *The relationship between leadership style and job satisfaction*. (Doctoral dissertation). Walden University, Minnesota, USA.
- Hansen, Kristina M. (2016). *Effective Leadership Practices In Schools With Positive Climates In The Age Of High-Stakes Teacher Evaluations*. (Unpublished master thesis). Northern Michigan University. ABD.
- Hardman, B. K. (2011). *Teacher's perception of their principal's leadership style and the effects on student achievement in improving and non-improving schools*. (Doctoral dissertation). University of South Florida, College of Education.
- Hargreaves, David H. (2001). A Capital Theory of School Effectiveness and Improvement. *British Educational Research Journal*, 27(4), 487-503.
- Harris, A. (2002). Effective leadership in schools facing challenging contexts. *School Leadership & Management*, 22(1), 15-26.
- Harris, A. ve Lambert, L. (2003). *Building Leadership-Capacity for School-improvement*. Open University Press.
- Harris, A. ve Muijs, D. (2004). *Improving schools through teacher leadership*. Berkshire: Open University Press.
- Hartung, J., Knapp, G., ve Sinha, B. K. (2008). *Statistical meta-analysis with applications*. New Jersey: Wiley Publishing Inc.
- Harvey, L., ve Stensaker, B. (2008). Quality Culture: Understandings, Boundaries and Linkages. *European Journal of Education*, 43(4), 427-442. JOUR.
- Hattie, J., ve Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81-112. doi:10.3102/003465430298487.
- Heat, S. ve Garrett, R. (2010). Sources of job satisfaction secondary school teachers in Chile. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 31(3), 363-379. <https://doi.org/10.1080/03057920120098491>.

- *Hebert, E. (2011). *The Relationship between Emotional Intelligence, Transformational Leadership, and Effectiveness in School Principals* (Doctoral dissertation). Georgia State University.
- Heck, R. H., ve Hallinger, P. (2010). Testing a Longitudinal Model of Distributed Leadership Effects on School Improvement. *The Leadership Quarterly*, 21(5), 867-885. JOUR.
- Heene, M. (2010). A brief history of the fail safe number in applied research. *ArXiv Preprint arXiv:1010.2326*.
- Henry, E. A. (2011). *Is the influence of organizational culture on organizational effectiveness universal? An examination of the relationship in the electronic media (radio) service sector in the English speaking Caribbean* (Doctoral dissertation). University of Mississippi.
- Heo, S. (2005). *A study on the relationship structure between principal job commitment and teacher job satisfaction* (Doctoral dissertation). Ewha Womans University, Republic of Korea.
- Hesapçıoğlu, M. (2006). Eğitim Kurumlarında Kalite Olgusu ve Kalite Güvence Sistemleri. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23(1), 143-160.
- Hetland, H., Skogstad, A., Hetland, J. ve Mikkelsen, A. (2011), Leadership and learning climate in a work setting, *European Psychologist*, 16(1), 163-173.
- Hidayat, H. (2017). Impact of learning with the production-based learning model in vocational school. *International Journal of Research in Engineering and Social Sciences*, 7(2), 1-6.
- Hofmann, S. G., Fang, A. ve Brager, D. N. (2015). Effect of intranasal oxytocin administration on psychiatric symptoms: a meta-analysis of placebo-controlled studies. *Psychiatry Research*, 228(3), 708-714.
- Hogan, R. (2004). Personality psychology for researchers. In B. Schneider & D.B. Smith (Eds.), *Personality and organizations*. (pp. 3-23). Mahwah, NJ. : Erlbaum.
- Hopkins, D., Ainscow, M., ve West, M. (1994). *School improvement in an era of change*. London: Cassell.
- Hopkins, D., Stringfield, S., Harris, A., Stoll, L., ve Mackay, T. (2014). School and System Improvement: A Narrative State-of-the-art Review. *School Effectiveness and School Improvement*, 25(2), 257-281. JOUR.
- Hoppey, D., ve Mcleskey, J. (2013). A case study of principal leadership in an effective inclusive school. *The Journal of Special Education*, 46(4), 245-256. <http://dx.doi.org/10.1177/1098300711399097>.
- Hopson, L. M., ve Lee, E. (2011). Mitigating the effect of family poverty on academic and behavioral outcomes: The role of school climate in middle and high school. *Children and Youth Services Review*, 33(11), 2221-2229.
- Hord, S. M. (Ed.). (2004). *Learning together, leading together: Changing schools through professional learning communities*. Teachers College Press.
- Hornig, E., ve Loeb, S. (2010). New thinking about instructional leadership. *Phi Delta Kappan*, 92(3), 66-69.
- Hornig, E. L., Klasik, D., ve Loeb, S. (2010). Principal's time use and school effectiveness. *American Journal of Education*, 116(4), 491-523.
- Hosseinkhanzadeh, A. A., Hosseinkhanzadeh, A. ve Yeganeh, T. (2013). Investigate relationship between job satisfaction and organizational culture among teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84(1), 832-836. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.06.656>.
- Howell, R. T., ve Shields, A. L. (2008). The file drawer problem in reliability generalization: A strategy to compute a fail-safe N with reliability coefficients. *Educational and Psychological Measurement*, 68(1), 120-128.
- Hoy, W. K. ve Ferguson, J. (1985). A theoretical framework and exploration of organizational effectiveness in schools. *Educational Administration Quarterly*, 21(1), 117-134.

- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (1987). *Theory research and practice*. Educational Administration.
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2005). *Educational Administration: Theory, Research and Practice*, 7th edn. New York: McGraw-Hill.
- Hoy, W. K., ve Smith, P. A. (2007). Influence: A key to successful leadership. *The International Journal of Educational Management*, 21(2), 158–167. doi:10.1108/09513540710729944.
- Hoy, W. K., ve Miskel, C. G. (2008). School Effectiveness. *Educational Administration: Theory, Research, and Practice*, 299-308.
- Hoy, W. K. ve Miskel, C. G. (2010). *Eğitim yönetimi teori, araştırma ve uygulama* (Çeviri Editörü: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Hox, J., ve De Leeuw, E. D. (2003). Multilevel models for meta-analysis. In S. P. Reise & N. Duan (Eds.) *Multilevel modeling: Methodological advances, issues, and applications* (pp. 78–95). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Huber, S. ve Muijs, D. (2010). School leadership effectiveness: the growing insight in the importance of school leadership for the quality and development of schools and their pupils. In Huber, Stephen (ed.) *International perspectives on school leadership*. Oxford, GB: Springer.
- Hung, C.L. (2012). Internal marketing, teacher job satisfaction, and effectiveness of central Taiwan primary schools. *Social Behavior and Personality*, 40(1), 1435-1450.
- Hunter, J. E. ve Schmidt, F. L. (2004). *Methods of meta-analysis: Correcting error and bias in research findings* (Second Edition). Thousand Oaks: Sage Pub.
- Ibrahim, MS. ve Wahab, JLA. (2012). *Educational Leadership*. Malaysia: Universitas Kebangsaan Malaysia Publications.
- Indra, R., ve Kustati, M. (2016). Effective school performance stages at public senior high schools in Indonesia. *Al-Ta Lim Journal*, 23(2), 100-113. doi:http://dx.doi.org/10.15548/jt.v23i2.23.
- Indra, R., ve Yamin, M., Damri, R. (2019). Principals Changes As The Main Factors To Embody Effective Schools In Public Senior High Schools. *Asian Journal of Management Sciences & Education* Vol. 8(4), 95-106.
- İpek, C., Aytaç, T., ve Gök, E. (2015). Effect of gender on teachers' organizational culture perception: A meta-analysis. *Journal of Education and Training Studies*, 3(4), 9-20.
- Jacobson, S., Brooks, S., Giles, C., Johnson, L. ve Ylimaki, R. (2007). Successful leadership in three high-poverty urban elementary schools. *Leadership & Policy in Schools* 6(4), 291-317.
- Janz, B.D. ve Prasarnphanich, P. (2003), Understanding the antecedents of effective knowledge management: the importance of a knowledge-centered culture, *Decision Sciences*, 34(1), 351-384.
- Judge, T. A., Thoresen, C. J., Bono, J. E. ve Patton, G. K. (2001). The job satisfaction-job performance relationship: A qualitative and quantitative review. *Psychological Bulletin*, 127(3), 376-407. Retrieved from <https://doi.org/10.1037//0033-2909.127.3.376>.
- Judge, T. A., ve Piccolo, R. F. (2004). Transformational and transactional leadership: a meta-analytic test of their relative validity. *Journal of applied psychology*, 89(5), 755.
- Jung, W. (2009). The effect of principal leadership, teachers' collaborative culture, empowerment on the teachers' job satisfaction. *The Journal of Korean Teacher Education*. 26(1), 289–310.
- Jurasaite-Harbisson, E., ve Rex, L. A. (2010). School cultures as contexts for informal teacher learning. *Teaching and Teacher Education*, 26(2), 267-277. Retrieve on Sep 2, 2016 from: <http://www.mofet.macam.ac.il/academia-kita/Documents/School-Cultures-2010.pdf>.
- Kalkan, F. (2017). Cinsiyetin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin öğrenen örgüt algıları üzerine etkisi: Bir Meta-Analiz Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 45(204), 317-343.

- *Kanmaz, A., ve Uyar, L. (2016). The effect of school efficiency on student achievement. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 3(2), 123-136.
- *Kaplan, F. (2008). *Anadolu liselerinin etkili okul olma özelliklerini karşılama düzeyi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaplan, L. S. ve Owings, W, A. (2013). *Culture re-boot: Reinventing school culture to improve student outcomes*. Corwin Press.
- Karadağ, E., İşçi, S., Öztekin, S., ve Anar, S. (2016). The relationship between school climate and students' academic achievement: a meta-analysis study, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 17(2), 107-122. DOI: 10.17679/uefed.17294446.
- Karşlı, M. Durdu. (2004). *Yönelimsel Etkililik*. Pegem Yayınları, Ankara.
- Karşlı, M. Durdu. (2006). *Etkili Okul Yöneticiliği*. İstanbul: Morpa.
- Kaya, M., ve Yiğit, B. (2020). Okul Yöneticilerinin Öğretimsel Liderlik Davranışlarının İncelenmesi. *Akademik Platform Eğitim ve Değişim Dergisi*, 3(1), 79-90.
- Keen, D. (2007). Parents, families, and partnerships: Issues and considerations. *International Journal of Disability, Development & Education*, 54(3), 339-349.
- Kelly, S., ve Turner, J. (2009). Rethinking the effects of classroom activity structure on the engagement of low-achieving students. *Teachers College Record*, 111(7), 1665-1692.
- Keppel, M. (2011) 'Transforming distance education curricula through distributive leadership', *ALT-J: Research in Learning Technology*, 18(3), 165-178.
- *Keskin, C. (2014). *İlköğretim okullarında örgütsel etkililik, mesleki doyum ve işten ayrılma eğilimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- *Kılıç, F. (2017). *Bilim ve sanat merkezlerindeki öğretmenlerin yöneticilerinin liderlik yeterlilikleri kurum etkililiği ve kurum kültürüne yönelik algıları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Kıış, A., ve Konan, N. (2014). Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarını gösterme düzeylerine ilişkin sınıf ve branş öğretmenlerinin görüşleri: Bir Meta-Analiz. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Journal of Research in Education and Teaching*, 3(1), 359-374.
- Kıış, A., ve Konan, N. (2014). Okul müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarını gösterme düzeylerine ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyetlerine göre meta-analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(6), 1-17.
- Kirk, D. J., ve Jones, T. L. (2004). *Effective schools. Assessment Report*, Pearson Education, Inc.
- Klassen, R. M., ve Chiu, M. M. (2010). Effects on teachers' self-efficacy and job satisfaction: Teacher gender, years of experience, and job stress. *Journal of Educational Psychology*, 102(3), 741. <https://doi.org/10.1037/a0019237>.
- Knapp, C.H., Copland, C.G., Honig, L.V., Plecki, G., ve Portin, N.M. (2010). The interplay between instructional and entrepreneurial leadership styles in Cyprus rural primary school. *Leadership and Policy in Schools*, 10(4), 412-427.
- Ko, J. (2010). *Consistency and variation in classroom practice: a mixed-method investigation based on case studies of four EFL teachers of a disadvantaged secondary school in Hong Kong* (Doctoral dissertation). Nottingham, UK: University of Nottingham.
- Ko J., Sammons P., Bakkum L. (2013). *Effective Teaching: A Review of Research and Evidence*. Reading: CFBT Education Trust.
- Koçel, T. (1998). *İşletme Yöneticiliği*. İstanbul, Beta Yayınları.
- Kormaz, I. (2007). Teachers' opinions about responsibilities of parents, schools, and teachers in enhancing student learning. *Education*, 127(3), 389-399.

- Kose, B. W. (2011). Developing a transformative school vision: Lessons from peer-nominated principals. *Education and Urban Society*, 43(2), 119-136.
- Kösterelioğlu, M. A., ve Argon, T. (2010). Okul Yöneticilerinin İletişim Sürecindeki Etkililiğine İlişkin Öğretmen Algıları. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-17.
- Kraft, M. A., ve Rogers, T. (2015). The underutilized potential of teacher-to-parent communication: Evidence from a field experiment. *Economics of Education Review*, 47(1), 49-63.
- Krebs, P., Prochaska, J. O. ve Rossi, J. S. (2010). A meta-analysis of computer-tailored interventions for health behavior change. *Preventive Medicine*, 51(3-4), 214-221.
- Kreft, I.G.G. (1993). Using Multilevel Analysis to Assess School Effectiveness: A Study of Dutch Secondary Schools*. *Sociology of Education*, 66 (2), 104-129.
- *Kristoff, B. (2003). *Transformational leadership, professional school culture, and perceived effectiveness in specialized programs for students with disabilities*. (Doctoral dissertation). Rutgers-The State University of New Jersey.
- Kuen, T. K. (2009). *Three approaches to understanding and investigating the concept of school culture and school culture phenomena: Implications to school improvement and school effectiveness* (Doctoral dissertation). City University of Hong Kong.
- Kuruşun, A., ve Yılmaz, E. (2020). Investigation of the Relationship Between School Culture and Job Satisfaction: A Meta-Analysis Study. *Research on Education and Psychology*, 4(Special Issue), 1-17.
- Kuruşun, A., ve Yılmaz, E. (2020). Okul Kültürü ve Örgütsel Bağlılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Bir Meta Analiz Çalışması. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 115-131.
- Kuruşçu, M. (2003). *Toplam Kalite Yönetimi ve Kalite Ödülleri*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Kusumaningrum, I, Hidayat, H, Ganefri, Anori, S. ve Dewy, MS. (2016). Learning Outcomes in Vocational Education: a Business Plan Development by Production-Based Learning Model Approach. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(18), 11917-11930.
- *Kuşaksız, N. (2010). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri (Üsküdar ilçesi örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kyriacou C. (2007). *Effective Teaching in Schools: Theory and Practice*. Cheltenham: Nelson Thornes.
- Kythreotis, A., ve Pashiardis, P. (2006). Exploring leadership role in school effectiveness and the validation of models of principals' effects on students' achievement. Paper presented at the Commonwealth Council for Educational Administration and Management (CCEAM) Conference 2006. "Recreating Linkages between Theory and Praxis in Educational Leadership". Nicosia: Cyprus.
- Lambert, L. (2006, Spring). Lasting leadership: A study of high leadership capacity schools. *The Education Forum*, 70(3), 238-254. <http://dx.doi.org/10.1080/00131720608984900>.
- Lauring, J., ve Selmer, J. (2010). Multicultural organizations: Common language and group cohesiveness. *International journal of cross cultural management*, 10(3), 267-284.
- Lee, B. (2003). Searching for the image of Korean teacher in the 21st century. *The Journal of Elementary Education Studies*. 10(1), 1-22.
- Lee, E., Reynolds, K. J., Subasic, E., Bromhead, D., Lin, H., Marinov, V., ve Smithson, M. (2017). Development of a dual school climate and school identification measure—student (SCASIM-St). *Contemporary Educational Psychology*, 49(1), 91-106. doi: 10.1016/j.cedpsych.2017.01.003.

- Leithwood, K. A., ve Riehl, C. (2003). *What we know about successful school leadership*. Nottingham: National College for School Leadership.
- Leithwood, K., ve Seashore-Louis, K. (2011). *Linking leadership to student learning*. John Wiley and Sons.
- Leithwood, K., Day, C., Sammons, P., Harris, A., ve Hopkins, D. (2006). Seven Strong Claims About Successful School Leadership. Nottingham: National College for School Leadership.
- Leithwood, K. ve Jantzi, D. (2000). The effects of transformational leadership on organizational conditions and student engagement, *Journal of Educational Administration*, 38(2), 112–129.
- Leithwood, K., ve Jantzi, J. (2006). Transformational school leadership for large-scale reform: Effects on students, teachers, and their classroom practices. *School Effectiveness and School Improvement*, 17(2), 201–227. doi:10.1080/09243450600565829.
- Leithwood, K., Harris, A., ve Hopkins, D. (2008). Seven strong claims about successful school leadership. *School leadership and management*, 28(1), 27-42.
- *Lejeune, C., ve Vas, A. (2009). Organizational culture and effectiveness in business schools: A test of the accreditation impact. *Journal of Management Development*. 28(8), 728 – 741.
- Levine, D. U., ve Lezotte, L. W. (1998). *Unusually effective school: A review and analysis of research and practice*. Madison, WI: National Center for Effective Schools Research and Development.
- Lezotte, L. W. (1991). *Correlates of effective schools: The first and second generation*. Effective Schools Products, Ltd., Okemos, Michigan, p.1-16. (19 Aralık 2019 tarihinde <http://www.effectiveschools.com/Correlates.pdf> adresinden alınmıştır).
- Lezotte, L. W. (1992). *Effective Schools Practices That Work*. Okemos, MI: Effective Schools Products Ltd.
- Lezotte, L. (2001). *Revolutionary and evolutionary: The effective schools movement*. Okemos, MI: Effective Schools Products, Ltd.
- Lezotte, L. W. ve Pepperl, J. C. (1999). *The effective schools process: A proven path to learning for all*. Okemos, MI: Effective Schools Products.
- Lezotte, L. W. ve Snyder, K. M. (2011). *What Effective Schools Do: Re-Envisioning the Correlates*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Lezotte, L. (2012). *Revolutionary and evolutionary: The effective schools movement*. Retrieved from <http://www.edutopia.org/pdfs/edutopia.org-closing-achievement-gap-lezottearticle.pdf>.
- Liao, S. H., Chang, W. J., Hu, D. C., ve Yueh, Y. L. (2012). Relationships among organizational culture, knowledge acquisition, organizational learning, and organizational innovation in Taiwan's banking and insurance industries. *The International Journal of Human Resource Management*, 23(1), 52-70.
- Lin, L. ve Chu, H. (2017). Quantifying publication bias in meta-analysis. *Biometrics*, DOI: 10.1111/biom.12817.
- Lipsey, M. W., ve Wilson, D. B. (2001). *Practical meta-analysis*. Sage Publications, Inc.
- Lipshitz, R., Popper, M., ve Friedman, V. J. (2002). A multifacet model of organizational learning. *The journal of applied behavioral science*, 38(1), 78-98.
- Locke, E. A. (2003). *The Blackwell Handbook of Principles of Organizational Behavior: Executive Handbook*. Maryland: Blackwell Publishing.
- Locke, E. A. (Ed.). (2009). *Handbook of principles of organizational behavior: Indispensable knowledge for evidence-based management*. Second Edition. John Wiley & Sons.
- Longfellow, C. E. (2004). *Enhancing school-home communication through technology in Christina School District* (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI 3133814).

- Louis, K. S., ve Wahlstrom, K. (2011). Principals as cultural leaders. *Phi Delta Kappan*, 92(5), 52-56.
- Louis, K.S., Leithwood, K., Wahlstrom, K., ve Anderson, S. (2010). *Investigating the links to improved student learning: Final report of research findings*. New York: The Wallace Foundation.
- *Lu, Y. L., ve Lin, Y. C. (2016). How to Identify Effective Schools in the New Period: Use the Fuzzy Correlation Coefficient of Distributed Leadership and School Effectiveness. *International Journal of Intelligent Technologies & Applied Statistics*, 9(4). 347-359.
- Lundberg, O. (2018). The next step towards more equity in health in Sweden: how can we close the gap in a generation? *Scandinavian Journal of Public Health*, 46(Suppl. 22), 19-27.
- Lunenburg, S.R. (2011). Successful school leadership in Australia: A research agenda. *International Journal of Development and Learning*, 17(4), 113–129.
- Luthans F. (2011) *Organizational Behavior An Evide-Based Approach* (Twelfth Edition). Newyork: McGraw-Hill/Irvin.
- *Lyle, S. (2018). *The Relative Contribution of Transformational Leadership, Socioeconomic Status, and Years of Principal Experience on Overall School Effectiveness* (Doctoral dissertation). The University of Alabama at Birmingham.
- MacBeath, J., ve Mortimore, P. (2001). *Improving school effectiveness*. Buckingham: Open University Press.
- MacBeath, J., Gray, J. M., Cullen, J., Frost, D., Steward, S., ve Swaffield, S. (2007). *Schools on the edge: Responding to challenging circumstances*. London: Sage.
- Mahmood, H. (2008). *Leadership and School Effectiveness. Edisi kedua*, Malaysia: Dewan Bahasa dan Pustaka Kuala Lumpur.
- Mahmoudi, M. (2005). The Role of Organizational Culture in Preventing Official Corruption. *Tadbir Magazine*, 1(160), 39.
- Maimunah, M. (2004). *Kepemimpinan situasi di kalangan pengetua sekolah di Malaysia* (Doctoral dissertation). Universiti Kebangsaan Malaysia
- Marchant, M., Christensen, L., Womack, S., Conley, L., ve Fisher, A. (2010). Strengthening positive school discipline practices through Professional development. *Education Research and Perspectives*, 37(2), 38-63. Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/1020696433?accountid=14867>.
- Marshall, M.L. (2004). *Examining School Climate: Defining Factors and Educational Influences* [white paper, electronic version] Retrieved January, 12, 2014 from Georgia State University Center for School Safety, School Climate, and Classroom Management. Website: <http://education.gsu.edu/schoolsafety>.
- Martin, J. (2002). *Organization Culture Mapping*. The Terrain. California Sage. Publication. p.12.
- Marzano, R.J. (2003). *What Works in Schools: Translating Research into Action*. Alexandria, Virginia USA: ASCD (Association for Supervision and Curriculum Development).
- Marzano, R.J., Waters, T., ve McNulty, B.A. (2005). *School leadership that Works from research to results*. Denver: Mid-Continent Research for Education and Learning (McREL).
- Masudi Madushan, E., ve Javan Shargh, H. (2005). Organizational learning and the strategy of learning organization. *The Quarterly of Modiriati-e-farda*, 3(9&10), 76-79.
- Matthews, P. ve Sammons, P. (2004). *Improvement through inspection: an evaluation of the impact of Ofsted"s work*. London: Ofsted/Institute of Education.
- McCaffrey, J., (2008). *International training module*. Boston: Prentice Hall.
- McCoach, D.B., Goldstein, J., Behuniak, P., Reis, S.M., Black, A.C., Sullivan, E.E., ve Rambo, K. (2010). Examining the unexpected: Outlier analysis of factors affecting student achievement. *Journal of Advanced Academics*, 21(3), 426-468.

- McKinney, A. (2016). *The intersection of leadership for school improvement and school climate: A case study of one administrative team's journey to build an effective and equitable school* (Doctoral dissertation). The University of Utah.
- McInerney, D. M., Dowson, M., ve Etten, S. Van. (2006). *Effective Schools*. (D. M. McInerney, M. Dowson, ve S. Van Etten, Eds.). BOOK, USA: Information Age Pub.
- McNamara, R. (2008). *Free Basic Guide to Leadership and Supervision*. Retrieved from: <http://managementhelp.org/management/guidebook.htm#anchor1012225> (Accessed 20.11.2018).
- *McVey, D. (2009). *Parsonian Influence and the Effect of School Climate and Bureaucracy on the Perceived Effectiveness in Schools* (Doctoral dissertation). St. John's University, New York.
- Meador, J. L. (2001). *Job satisfaction, perceived organizational support, and organizational commitment: implications for teacher turnover in small rural schools*. (Doctoral dissertation). Stephen F. Austin State University, Texas.
- *Memduhoğlu, H. B. ve Karataş, E. (2017). Öğretmenlere Göre Çalıştıkları Okullar Ne Kadar Etkili? *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 7(2), 227-244.
- Mendels, P. (2012). The effective principal. *Journal of staff development*, 33(1), 54-58.
- Michigan Department of Education. (2013). *Michigan standards for the preparation of school principals*. Lansing, MI. Retrieved from: https://www.michigan.gov/documents/mde/SBE_item-Adopted_Admin-Central_Ofc3-17-09_273224_7.doc.
- Min, Y. (2003). *A study on the correlation between principal's transformational leadership and teachers' job attitudes* (Doctoral dissertation). Yonsei University, Republic of Korea.
- Mirsapasi, N. (2015). Identification of Organizational Culture Based on the Denison Model, A Case Study of IRIB Organization, *Management of Organizational Culture*, 13(3), 299.
- Mitchell, M.M., Bradshaw, C.P. ve Leaf, Ph. J. (2010). Student and Teacher Perceptions of School Climate: A Multilevel Exploration of Patterns of Discrepancy. *Journal of School Health*, 6(80), 271 – 279.
- Moher, D., Shamseer, L., Clarke, M., Ghersi, D., Liberati, A., Petticrew, M., Shekelle, P. ve Stewart, L. A. (2015). Preferred reporting items for systematic review and meta-analysis protocols (PRISMA-P) 2015 statement. *Systematic reviews*, 4(1), 1-9.
- Molden, S. A. (2016). *Teacher and parent perceptions and preferences regarding effective school to home communication* (Doctoral dissertation). Holy Family University.
- Moller, J., Eggen, A., Fuglestad, O.L., Langfeldt, G., Presthus, A., Skrovset, S., Stjernstrom, E. ve Vedoy, G. (2005). Successful school leadership: the Norwegian case. *Journal of Educational Administration*, 43(6), 584–594.
- Monahan, D., Oesterle, I.L., ve Hawkins, G. (2010). *How leadership influences student learning*. Final report. New York, NY: The Wallace Foundation.
- Marzano, R. J. (2003). *What works in schools: Translating research into action*. Alexandria, VA: ASCD.
- Marzano, R. J., Waters, T., ve McNulty, E. A. (2005). *School leadership that works: From research to results*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Marzano, R. J., ve Waters, T. (2009). *District leadership that works: Striking the right balance*. Solution Tree Press.
- Memduhoğlu, H. B. ve Karataş, H. (2017). Öğretmenlere göre çalıştıkları okullar ne kadar etkili? [According to the teachers, how effective are the schools they work at?]. *Journal of Educational Sciences Research*, 7(2), 227-244.
- Michaelowa, K. (2002). Teacher job satisfaction, student achievement, and the cost of primary education in Francophone Sub-Saharan Africa (No. 188). *HWWA Discussion Paper*. Retrieved from <https://doi.org/10.1353/jda.2008.0028>.

- Muijs, D., ve Reynolds, D. (2003). Student background and teacher effects on achievement and attainment in mathematics: A longitudinal study. *Educational Research and Evaluation, 9*(3), 289-314.
- Mulford, W., Silins, H. ve Leithwood, K. (2004). *Educational Leadership for Organisational Learning and Improved Student Outcomes*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Mulford, WR, Johns, SM ve Edmunds, WJ (2009). *Successful school principalship in Tasmania: Case studies*.
- Mullen, B., Muellerleile, P., ve Bryant, B. (2001). Cumulative meta-analysis: a consideration of indicators of sufficiency and stability. *Personality and Social Psychology Bulletin, 27*(11), 1450-1462.
- Mullins, L. J. (2008). *Essentials of organisational behaviour*: Pearson Education.
- Mulyasa, E. (2012). *Manajemen dan Kepemimpinan Kepala Sekolah [Management and Leadership of Principals]*. Bandung: Bumi Aksara.
- Mumford, T.V., Campion, M.A., ve Morgeson, F.P. (2007). The Leadership Skills Strataplex: Leadership skill requirements across organisational levels. *The Leadership Quarterly, 18*(2007), 154-166. <http://dx.doi.org/10.1016/j.leaqua.2007.01.005>.
- Murillo Torrecilla, F. J. (2003). Una panorámica de la investigación iberoamericana sobre eficacia escolar. *REICE: Revista Electrónica Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación, 1*(1), 1-14.
- Murillo, F. J., ve Cuenca, R. (2007). Construyendo consensos en torno al concepto de educación de calidad. *REICE. Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación, 5*(3), 14-21.
- Murillo, F. J., ve Martínez-Garrido, C. (2012). Las condiciones ambientales en las aulas de primaria en Iberoamérica y su relación con el desempeño académico. *Archivos Analíticos de Políticas Educativas, 20*(18), 1-24.
- Murnane, R. J. (1983). Quantitative studies of effective schools: What have we learned. *School finance and school improvement: Linkages for the 1980s, 193-209*.
- Murphy, J. (2009). *Survey study of the relationship between parents' and teachers' perceptions of what constitutes effective school-to-home communications* (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI 3344457)
- Murphy, J. (2010). *The educator's handbook for understanding and closing achievement gaps*. Corwin Press.
- Murphy, J. ve Hallinger, P. (1992) The Principalship In An Era of Transformation. *Journal of Educational Administration, 30* (3), 77-88.
- Murphy, J., Elliott, S. N., Goldring, E., ve Porter, A. C. (2007). Leadership for learning: A research-based model and taxonomy of behaviors. *School leadership and management, 27*(2), 179-201.
- Murray, M., Curran, E., ve Zellers, D. (2008). Building parent/professional partnerships: An innovative approach for teacher education. *The Teacher Educator, 43*(2), 87-108.
- *Namlı, A. (2017). *Lise müdürlerinin destekleyici liderlik davranışlarının ve kolektif güvenin okul etkililiği üzerindeki etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- National School Climate Center: School Climate. (2007). Accessed December 1, 2017. Retrieved from <http://www.schoolclimate.org/climate/>.
- Naumann, E. (1993). Antecedents and consequences of satisfaction and commitment among expatriate managers. *Group & Organization Management, 18*(2), 153-187.
- Negiş Işık, A. (2020). Ethical Leadership and School Effectiveness: The Mediating Roles of Affective Commitment and Job Satisfaction. *International Journal of Educational Leadership and Management, 8*(1), 60-87. doi: 10.17583/ijelm.2020.4114.

- Ngang, T. K. (2012). A comparative study on teacher leadership in special education classroom between China and Malaysia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 31(1), 231-235.
- *Ngang, T. K., Abdulla, Z., ve Mey, S. C. (2010). Teacher leadership and school effectiveness in the primary schools of Maldives. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(39), 255-270.
- Nongauza, A. D. M. (2004). *The role of a principal in an academically successful farm school: A case study* (Doctoral dissertation). Rhodes University.
- Northouse, P. G. (2018). *Leadership: Theory and practice*. Sage publications.
- *Noureen, G. (2003). *A Study of Relationship Between School Heads Management Competencies with School Effectiveness and Designing of an In-service Training Programme for Institution Heads in Pakistan* (Doctoral dissertation). University of the Punjab, Lahore.
- O'Donnell, R. J. ve White, G. P. (2005). Within the accountability era: Principals' instructional leadership behaviors and student achievement, *NASSP Bulletin*, 89 (645), 56-71.
- OECD. (2005). *Teachers matter: Attracting, developing and retaining effective teachers*. Paris: Author.
- *Okafor, P. C. (2006). *School climate, pupil control ideology, and effectiveness* (Doctoral dissertation), St. John's University, New York.
- Olaitan, S.O. (2003). *Vocational and technical education in Nigeria: issues and analysis*, Onitsha: Noble Graphic Press.
- Olasode, S. A. (2015). Teachers' Perception of Entrepreneurial Leadership Practices of Secondary School Principals in Ondo State, Nigeria. *International Journal of Research and Development*, 2(1), 54-65.
- Olive, P. (2002). Evaluating teacher competence through the use of performance assessment task: An overview. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 5(1), 121-132.
- *Olivier, D. F. (2001). *Teacher personal and school culture characteristics in effective schools: Toward a model of a professional learning community* (Doctoral dissertation). University of Southwestern Louisiana.
- Olmstead, C. (2011). *Using technology to increase parental involvement* (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI3486303).
- Ololube, N. P. (2005). *School Effectiveness and Quality Improvement: Quality Teaching In Nigerian Secondary Schools*. Paper Presented At the African Symposium.
- Ontai-Machado, D. O. M. (2016). *Teachers' perceptions of elementary school principals' leadership attributes and their relationship to school effectiveness* (Doctorate dissertation). Walden University.
- *Oral, Ş. (2005). *İlköğretim Okullarının Etkili Okul Kavramı Açısından Değerlendirilmesi. (Batman ili örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Orpinas, P., ve Horne, A. (2010). Creating a positive school climate and developing social competence. In S. Jimerson, S. Swearer, & D. Espelage (Eds.), *Handbook of bullying in schools: An international perspective*. New York, NY: Routledge.
- Osakinle E. O. (2006). *The Relevance of Education to Nigerian Project*. In: AA Agagu, F. Otomoshho (Eds.): *Essay on Nigerian People, Culture and Politics* Abuja: Panaf Press, Owoeye JS 200. Pp.120-126.
- Osberg, J., Pope, D. ve Galloway, M. (2006). Students matter in school reform: leaving fingerprints and becoming leaders. *International Journal of Leadership in Education*, 9(4), 329-343.
- *Oyegoke, S. A. (2012). Principals' leadership style as a catalyst to effectiveness of secondary school education in Ondo State, Nigeria. *Academic Research International*, 3(3), 281-287.

- Owens, R. G., ve Valesky, T. C. (2011). *Organizational behavior in education: Leadership and school reform* (10th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Özdemir, S. (2000). *Eğitimde örgütsel yenileşme*. Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Özdemir, S., ve Sezgin, A. G. F. (2002). Etkili okullar ve öğretim liderliği. *Kirgizistan Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 266-282.
- Özden, Y. (2000). *Eğitimde Yeni Degerler*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Özden, Y. (2006). *Eğitim Liderliği*. Okul Yönetimlerini Gelistirme Programı Ders Notları, MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Özdemir, S., ve Sezgin, A. G. F. (2002). Etkili okullar ve öğretim liderliği. *Kirgizistan Manas Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 266-282.
- Özdoğru, M. ve Güçlü, N. (2020). Okul yöneticilerinin öğretimsel liderlik davranışlarının okul çıktılarına etkisinin meta-analiz yöntemiyle incelenmesi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 4(2), 88-103.
- Özgenel, M. ve Mert, P. (2019). The Role of teacher performance in school effectiveness. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 4(10), 417- 434.
- Özgenel, M. ve Topal, M. (2019). Okul etkililiği ile öğretmenlerin iş doyum düzeyleri arasındaki ilişki [The relationship between school effectiveness and teachers' job satisfaction levels]. *VIIth International Eurasian Educational Research Congress*, 19-22 June 2019, Ankara University, Ankara.
- Özgenel, M. (2020). An organizational factor predicting school effectiveness: School climate. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 7(1), 38-50.
- Özgözü, S. ve Altunay, E. (2016). Yöneticilerin liderlik davranışlarının öğretmenlere yansıyan sonuçları: Bir meta-analiz çalışması. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 259-294.
- Özkalp, E. ve Kirel, Ç. (2004). *Örgütsel Davranış*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- *Özkan, Y. (2014). *Okul yöneticilerinin liderlik stilleri ile okulların etkililik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- *Özsoy, R., ve Parlar, H. (2018). Teacher leadership as a predictor of school effectiveness. *Kastamonu Education Journal*, 26(3), 925-934.
- Özutku, H. (2006). Amaç Yaklaşımına Göre İnsan Kaynakları Yönetiminin Etkililiğini Ölçmeye Yönelik Bir Durum Çalışması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(3), 262-284.
- Park, K. Y. (2009). The Analysis on the Causal Model among Principals' Transformational Leadership, School Climate and Job Satisfaction of School Teachers. *The Journal of Educational Administration*, 27(3), 205-228.
- Parker, D. C., Grenville, H., ve Flessa, J. (2011). Case studies of school community and climate: Success narratives of schools in challenging circumstances. *School Community Journal*, 21(1), 129-150.
- Peng, P., Su, S., Fairley, C. K., Chu, M., Jiang, S., Zhuang, X., ve Zhang, L. (2018). A global estimate of the acceptability of pre-exposure prophylaxis for HIV among men who have sex with men: a systematic review and meta-analysis. *AIDS and Behaviour*, 22(4), 1063-1074.
- Peters, T. J., ve Waterman, R. H. (1982). *In search of excellence: Lessons from America's best-run companies*. New York: Harper and Row.
- Peterson, T.O., ve Van Fleet, D.D. (2004). The ongoing legacy of R.L.Katz: An updated typology of management skills. *Management Decision*, 42(10), 1297-1308. <http://dx.doi.org/10.1108/00251740410568980>.
- Petitti, D. B. (2000). *Meta-analysis. decision analysis. and cost-effectiveness analysis* (2nd edition). New York: Oxford University Press.

- Petrie, N. (2014). *Future Trends in Leadership Development*. UK: Center for Creative Leadership.
- Petticrew, M., ve Roberts, H. (2006). *Systematic reviews in the social sciences*. MAUSA: Blackwell Publishers Ltd.
- Pietschnig, J., Penke, L., Wicherts, J. M., Zeiler, M. ve Voracek, M. (2015). Meta-analysis of associations between human brain volume and intelligence differences: How strong are they and what do they mean? *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 57(2015), 411-432.
- *Pihie, Z. A. L., Dahiru, A. S., Basri, R., ve Hassan, S. A. (2018). Relationship between Entrepreneurial Leadership and School Effectiveness among Secondary Schools. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8(12), 258–274.
- Polatcan, M., ve Cansoy, R. (2018). Türkiye’de Etkili Okul Araştırmaları: Ampirik Araştırmaların Analizi. *Sakarya University Journal of Education*, 8(3), 8-24.
- Popper, M. ve Lipshitz, R. (2000). Organizational learning: Mechanisms, culture, and feasibility, *Management Learning*, 31(2), 181–196. doi: 10.1177/1350507600312003.
- Powell, S. T. (2004). *Leadership and school success: The behaviors and practices of principals in successful at-risk schools* (Doctoral dissertation). Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Prasertcharoensuk, T., ve Tang, K. N. (2017). The effect of strategic leadership factors of administrators on school effectiveness under the Office of Maha Sarakham Primary Educational Service Area 3. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(3), 316-323.
- Pratama, AT ve Corebima, AD. (2016). Contributions Emotional Intelligence on Cognitive Learning Result of Biology of Senior High School Students in Medan, Indonesia. *International Journal of Environmental and Science Education*, 11(18), 11007-11017.
- Prenkert, D. (2015). *Effective schools research: a meta-analysis of progress monitoring and the impact on student achievement*. (Doctoral dissertation), Indiana: Ball State University.
- Price, J. L. (1968). *Organizational effectiveness: An Inventory of propositions*, Homewood, 111.: Irwin.
- Pun, K. F. (2001). Cultural influences on total quality management adoption in Chinese enterprises: an empirical study. *Total quality management*, 12(3), 323-342.
- Pun, K. F., ve Hui, I. K. (2002). Integrating the safety dimension into quality management systems: a process model. *Total Quality Management*, 13(3), 373-391.
- Purkey, S. C., ve Smith, M. S. (1983). Effective schools: A review. *The elementary school journal*, 83(4), 427-452.
- Quinn, D. M. (2002). The impact of principal leadership behaviors on instructional practice and student engagement. *Journal of educational administration*, 40(5), 447-467.
- Rains, C. L. (2015). *The impact of school-wide professional development on student achievement: a meta-analysis from an effective schools perspective* (Doctoral dissertation). Ball State University, Muncie, Indiana.
- Rajab, M. P. (2013). *Relationship Between Total Quality Management Principles and Culture of Teaching and Learning in Iranian Secondary Schools* (Doctoral dissertation), Universiti Putra Malaysia.
- Rao, S. S., Solis, L. E., ve Raghunathan, T. S. (1999). A framework for international quality management research: development and validation of a measurement instrument. *Total Quality Management*, 10(7), 1047-1075.
- Rapti, D. (2013). School climate as an important component in school effectiveness. *Academicus International Scientific Journal*, 4(08), 110-125.
- Reeve, J., Jang, H., Carrell, D., Jeon, S., ve Barch, J. (2004). Enhancing students’ engagement by increasing teachers’ autonomy support. *Motivation and Emotion*, 28(2), 147-169.

- *Reeves, J. B. (2010). *Academic optimism and organizational climate: An elementary school effectiveness test of two measures* (Doctoral dissertation), University of Alabama Libraries.
- Reezigt, G. J., Guldemond, H., ve Creemers, B. P. (1999). Empirical validity for a comprehensive model on educational effectiveness. *School effectiveness and school improvement*, 10(2), 193-216.
- Ren, Y., Lü, Y. ve Fu, B. (2016). Quantifying the impacts of grassland restoration on biodiversity and ecosystem services in China: A meta-analysis. *Ecological Engineering*, 95(2016), 542-550.
- Reynolds D. (2010). *Failure Free Education? The Past, Present and Future of School Effectiveness and School Improvement*. London: Routledge.
- Reynolds D., Chapma, C.P., Kelly A., Muijs D. ve Sammons, P. (2012). Educational Effectiveness: The Development of the Discipline, the Critiques, the Defense and the Present Debate. *Effective Education*, 3(2), 109–127.
- Reynolds D., Sammons P., De Fraine B., Townsend T., ve Van Damme J. (2011). *Educational Effectiveness Research (EER): A State of the Art Review*. Paper presented to the Annual Meeting of the International Congress for School Effectiveness and Improvement, Cyprus.
- Reynolds, D., Teddlie, C., Creemers, B., Scheerens, J. and Townsend, T. (2000). An introduction to school effectiveness research. (In C. Teddlie and D. Reynolds (eds.). *The International Handbook of School Effectiveness Research*. London: Falmer Press.
- *Rezaei Abgoli, A., ve Sabeti, Z. (2013). The study of the relationship between managers' transformational and transactional leadership styles and school effectiveness in secondary schools in Iran. *European Online Journal of Natural and Social Sciences: Proceedings*, 2(2), 209-218.
- Ridley, C. R., ve Mendoza, D. W. (1993). *Putting Organizational Effectiveness Into Practice: The Preeminent Consultation Task*. *Journal of Counseling & Development*, 72(2), 168–177. doi:10.1002/j.1556-6676.1993.tb00917.x.
- Rikkert M. van der Lans, Wim J. C. M. van de Grift ve K. van Veen. (2018). Developing an instrument for teacher feedback: using the Rasch model to explore teachers' development of effective teaching strategies and behaviors. *The Journal of Experimental Education*, 86(2), 247-264. <https://doi.org/10.1080/00220973.2016.1268086>.
- Riley, K., ve Louis, K. S. (Eds.) (2013). *Leadership for Change and School Reform: International Perspectives*. Routledge.
- Robbins, S. P. (2003). *Essentials of organizational behavior*: Prentice Hall.
- Robbins, S. P. ve Judge T. A. (2012). *Örgütsel davranış* (Çev. Erdem, İ.), Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.
- Robeyns, I. (2005). The capability approach: a theoretical survey. *Journal of Human Development*, 6(1), 93-117.
- Robinson, V. (2007). The impact of leadership on student outcomes: Making sense of the evidence. *2007-The Leadership Challenge-Improving learning in schools, Researchconference*, At http://www.acer.edu.au/documents/RC2007_Robinson-ImpactOfLeadershipOnStudents.pdf (Accessed 08.08.2019).
- Robinson, V. M., Hohepa, M., ve Lloyd, C. (2007). *School leadership and student outcomes: Identifying what works and why*. Auckland, New Zealand: University of Auckland.
- Robinson, V; Lloyd, C. ve Rowe, K. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly*, 44(5), 635-674.
- Robinson, V., Hohepa, M. ve Lloyd, C. (2009) *School leadership and student outcomes: identifying what works and why. Best Evidence Syntheses Iteration (BES)*. New Zealand.

- Rosenbaum, S., Vancampfort, D., Steel, Z., Newby, J., Ward, P, B. ve Stubbs, B. (2015). Physical activity in the treatment of post-traumatic stress disorder: a systematic review and meta-analysis. *Psychiatry Research*, 230(2), 130-136.
- Ross, J. A., ve Gray, P. (2006). Transformational leadership and teacher commitment to organizational values: The mediating effects of collective teacher efficacy. *School Effectiveness and School Improvement*, 17(1), 179-199.
- Rothstein, H. R., Sutton, A. J., ve Borenstein, M. (2005). *Publication Bias in Meta-Analysis*. In H. R. Rothstein, A. J. Sutton ve M. Borenstein (Eds.), *Publication bias in meta-analysis: Prevention, assessment and adjustments*. West Sussex, England: John Wiley & Sons.
- Rubie-Davis, C.M. (2007). Classroom Interactions: Exploring the Practices of High- and Low-Expectation Teachers. *The British Psychological Society*, 77(1), 289- 306.
- Rutter, M., Maugham, B., Mortimore, P., Ouston, J., ve Smith., A. (1979). *Fifteen thousand hours: Secondary schools and their effects on children*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Saadat, V., ve Saadat, Z. (2016). Organizational learning as a key role of organizational success. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 230(1), 219-225.
- Sackney, L. (2007). History of the school effectiveness and improvement movement in Canada over the past 25 years. *International handbook of school effectiveness and improvement*, 17(1), 167-182. Springer, Netherlands.
- *Saleem, F., ve Naseem, Z. (2013). School Effectiveness in Pakistan: A Gender Perspective. *Journal of Research & Reflections in Education (JRRE)*, 7(2).133-142.
- Salfi, N. A. (2011). Successful leadership practices of head teachers for school improvement: Some evidence from Pakistan. *Journal of Educational Administration*, 49(4), 414-432.
- Salfi, N. A., Hussain, A., ve Virk, M. N. (2014). Leadership practices for school improvement: gender disparities. *International Journal of Current Research and Academic Review*, 2(9), 204-213.
- Salwa., Kristiawan, M., ve Lian, B. (2019). The Effect of Academic Qualification, Work Experience and Work Motivation towards Primary School Principal Performance, *International Journal of Scientific & Technology Research*, 8(8), 969-980.
- Samdal, O., Wold, B., ve Bronis, M. (1999). Relationship between students' perceptions of school environment, their satisfaction with school and perceived academic achievement: An international study. *School Effectiveness and School Improvement*, 10(3), 296-320.
- Sammons, P. (1994). *Findings from school effectiveness research: Some implications for improving the quality of schools*. *Improving Education: Promoting Quality in Schools*. London: Cassell.
- Sammons, P., Hillman, J., ve Mortimore, P. (1995). *Key characteristics of effective schools. A Review of School Effectiveness Research*. Londres: Instituto de Educación/OFSTED.
- Sanders, M. ve Lewis, K. (2005). Building bridges toward excellence: Community involvement in secondary schools. *Secondary school Journal*, 88(3), 1-9.
- Sargent, T., ve Hannum, E. (2005). Keeping teachers happy: Obsatisfaction among primary school teachers in rural north West China. *Comparative Education Review*, 49(1), 173-204. <https://doi.org/10.1086/428100>.
- Sarier, Y. (2013). *Eğitim kurumu müdürlerinin liderliği ile okul çıktıları arasındaki ilişkilerin meta-analiz yöntemiyle incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Scheerens, J. (1992). *Effective Schooling: Research Theory And Practice*. London: Cassell.
- Scheerens, J. (2004). The evaluation culture. *Studies in Educational Evaluation*, 30(2), 105-124.

- Scheerens, J., Witziers, B., ve Steen, R. (2013). A Meta-analysis of School Effectiveness Studies. *Revista de Educacion*, 2013(361), 619-645. JOUR.
- Schermerhorn, J. R., Hunt, J. G., ve Osborn, R. (2004). *Core concepts of organizational behavior*. John Wiley ve Sons Incorporated.
- Schmidt, F.L. ve Hunter, J.E. (2015). *Methods of Meta-Analysis Correcting Error and Bias in Research Findings*. Thousand Oaks: Sage.
- *Scott, C. (2003). *Organizational effectiveness: Its relationship to teacher efficacy and school climate* (Doctoral dissertation). St. John's University, New York.
- Scott, G., Leritz, L. E., ve Mumford, M. D. (2004). Types of creativity training: Approaches and their effectiveness. *The Journal of Creative Behavior*, 38(3), 149-179.
- Scott, W. R., ve Davis, G. F. (2015). *Organizations and organizing: Rational, natural and open systems perspectives*: Routledge.
- Scribner, J.P. (1999). Teacher efficacy and teacher professional learning: Implications for school leaders. *Journal of School Leadership*, 9(3), 209-234.
- Scribner, J. P., Hager, D. R., ve Warne, T. R. (2002). The paradox of professional community: Tales from two high schools. *Educational Administration Quarterly*, 38(1), 45-76.
- Sebastian, J. ve Allensworth, E. (2012). The influence of principal leadership on classroom instruction and student learning: a study of mediated pathways to learning, *Educational Administration Quarterly*, Vol. 48(4), pp. 626-663. doi: 10.1177/0013161X11436273.
- Sedgwick, P. (2013). Meta-analyses: how to read a funnel plot. *BMJ: British Medical Journal (Online)*, 346, (2013).
- Sefidi, M. P. G. S.(2006). Learning organizations. *Journal of Bank and Egtesad*, 68(1), 18-35.
- *Sevimli, E. (2015). *Denizli ilindeki okulların etkililik düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Sevimli, F., ve İşcan, Ö. F. (2005). Bireysel ve iş ortamına ait etkenler açısından iş doyumunu. *Ege Akademik Bakış*, 5(1), 55-64.
- Shahamat, N., ve Mahmoudi Sardareh, F. (2017). Organizational Culture of Effective schools. *Academic Journal of Psychological Studies*, 6 (3), 115-120.
- Shann, M. H. (1998). Professional commitment and satisfaction among teachers in urban middle schools. *The Journal of Educational Research*, 92(2), 67-73.
- Sharma, S. ve Zaman, A. (2017). School culture and school effectiveness: Secondary schools in Pakistan. *MOJEM: Malaysian Online Journal of Educational Management*, 4(4), 50-65. Retrieved from <https://doi.org/10.22452/mojem.vol4no4.4>.
- Shatzer, R. H., Caldarella, P., Hallam, P. R., ve Brown, B. L. (2014). Comparing the effects of instructional and transformational leadership on student achievement: Implications for practice. *Educational Management Administration & Leadership*, 42(4), 445-459.
- Shin, H. S. ve Reyes, P. (1995). Teacher commitment and job satisfaction: A causal analysis. *Journal of School Leadership*, 5 (1), 22-39.
- Shoshani, A., ve Eldor, L. (2016). Learning climate, job satisfaction and teachers' and students' motivation and well-being. *International Journal of Educational Research*, 79(1), 52-63. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2016.06.007>.
- Sila, I. ve Ebrahimpour, M. (2002). An investigation of the TQM survey based research published between 1989 and 2000. *The International Journal of Quality & Reliability Management*, 19(7), 902-70.
- Silah, M. (2005). *Endüstride Çalışma Psikolojisi*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Smith D J., ve Tomlinson, S (1990). The school effect: a study of multi-racial comprehensives. *An International Journal of Research, Policy and Practice*, 1 (1). London: policy studies institute.

- Siraj I., Taggart B., Melhuish E., Sammons P., ve Sylva K. (2014). *Exploring Effective Pedagogy in Primary Schools: Evidence from Research*. London: Pearson.
- Somech, A. ve Drach-Zahavy, A. (2000). Understanding extra-role behavior in schools: The relationships between job satisfaction, sense of efficacy, and teachers' extra-role behavior. *Teaching and Teacher Education*, 16(5), 649-659. Retrieved from [https://doi.org/10.1016/s0742-051x\(00\)00012-3](https://doi.org/10.1016/s0742-051x(00)00012-3).
- Song, S.C., ve Mustafa, M. (2015). Factors impacting on teachers' job satisfaction related to science teaching: A mixed methods study. *Science Education International*, 26(3), 361-378.
- Sørlie, M. A., ve Torsheim, T. (2011). Multilevel analysis of the relationship between teacher collective efficacy and problem behaviour in school. *School effectiveness and school improvement*, 22(2), 175-191.
- Southworth, G. (2002). Instructional leadership in schools: Reflections and empirical evidence. *School Leadership & Management*, 22(1), 73-91.
- Southworth, G. (2010). Developing Leadership Development. In B. Davies, M. Brundrett (eds.) *Developing Successful Leadership, Studies in Educational Leadership*. London: Springer.
- Sönmez, E., ve Sezgin, F. (2017). A meta-analytic perspective on school climate studies in Turkey: The impact of some demographic variables. *Pegem Egitim ve Öğretim Dergisi= Pegem Journal of Education and Instruction*, 7(3), 453.
- Spector, P. E. (2011). *Job satisfaction survey*. Retrieved from <http://chuma.cas.usf.edu>.
- Spiro, J. D. (2013). Effective principals in action. *Phi Delta Kappan*, 94(8), 27-31.
- Supovitz, J., Sirinides, P., ve May, H. (2010). How principals and peers influence teaching and learning. *Educational Administration Quarterly*, 46(1), 31-56.
- Stecker, P.M., Lembrke, E.S. ve Foegen A. (2008). Using progressing monitoring data to improve instruction decision making. *Preventing School Failure*, 52(2), 48-58.
- Stephen, M. J. (2007). *Servant leadership: An examination of public school principals' perceptions of servant leadership as a successful leadership style* (Doctoral dissertation). Tarleton State University.
- Sterne, J. A., Sutton, A. J., Ioannidis, J. P., Terrin, N., Jones, D. R., Lau, J., ve Tetzlaff, J. (2011). Recommendations for examining and interpreting funnel plot asymmetry in meta-analyses of randomised controlled trials. *Bmj*, 342(1), 1-8.
- Stoll, L., ve Sammons, P. (2007) Growing together: School effectiveness and school improvement in the UK. In *International handbook of school effectiveness and improvement*, 17(1), 207-222. Springer, Netherlands.
- Struck, L.C. (2004). *An exploratory study of the relationship between teacher and parent communication, parent trust, and teacher trust* (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI 3134406).
- Subbs, J. (1995). *Differences in perceptions of school effectiveness at the middle and high school levels*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Florida University.
- Sun, H. Ö. (2002). *İş doyumunu üzerine bir araştırma: türkiye cumhuriyet merkez bankası banknot matbaası genel müdürlüğü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü. Ankara.<http://www3.tcmb.gov.tr/kutuphane/TURKCE/tezler/hozlemsun.pdf>adresinden 13.07.2019 tarihinde alınmıştır.
- Şahin Dinçsoy, B. (2011). *Ortaöğretim okullarının etkili okul olmasında okul müdürlerinin kültürel liderlik rolleri*.(Yüksek Lisans Tezi). Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- *Şahin, M. (2011). *Etkili okul ve aile ilişkisine dair öğretmen algıları (İstanbul ili Anadolu yakası örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- *Şahin Dinçsoy, B. (2011). *Ortaöğretim okullarının etkili okul olmasında okul müdürlerinin kültürel liderlik rolleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Şahin, F. (2020). *Okul yöneticilerinin teknolojik liderliğinin, okulun etkililiğine ve akademik başarısına etkisi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- *Şenel, T. (2005). *İlkokullarda okul iklimi ile okul etkililiği arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şenel, T., ve Buluç, B. (2016). İlkokullarda okul iklimi ile okul etkililiği arasındaki ilişki. [Relationship between school climate and school effectiveness in primary schools]. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 9(4), 1-12.
- Şişman, M. (1996). *Etkili okul yönetimi araştırma raporu*, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi.
- Şişman, M. (2013). *Eğitimde mükemmellik arayışı etkili okullar* (4. Basım). Ankara: Pegem Akademi.
- Şişman, M., ve Turan, S. (2002). Dünyada eğitim ve yöneticilerinin yetiştirilmesine ilişkin başlıca yönelimler ve Türkiye için çıkarılabilecek bazı sonuçlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(1), 13-26.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2004). Örgütsel semboller ve eğitimde sembolik liderlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 10(37), 96-117.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2019). *Eğitim ve Okul Yönetimi*. (Editör: Özden, Y.) *Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı* (99-146). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Tabibi, S., Nasiripour, A., ve Zanjani, V. (2009). Relation of organizational culture and knowledge management in therapeutic-educational centers in Zanjan province. *Zanjan Sci. Res. J. Med. Sci*, 17(69), 84-91.
- Tajali, S. A., Safania, A. M., ve Moosavi, S. J. (2013). The relationship between organizational culture and creativity in physical education experts in university of applied science and technology. *International Journal of Sport Studies*, 3(11), 1237-1245.
- Talebloo, B. (2015). *Transformational leadership, organizational citizenship behaviour and school effectiveness in primary schools*. (Doctoral dissertation), University Putra Malaysia.
- *Talebloo, B., Basri, R., Hassan, A., ve Asimiran, S. (2018). The Relationship between Transformational Leadership and Overall School Effectiveness in Primary Schools, Selangor, Malaysia Based on Teachers Perception. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 7(1), 630-649.
- Tarhan, S. (2008). *İlköğretim okulundaki öğretmenlerin etkili okul algıları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Taş, Y. F. (2009). *Toplam kalite yönetimi ve stratejik liderlik*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- *Tatlah, I. A., ve Iqbal, M. Z. (2012). Leadership styles and school effectiveness: Empirical evidence from secondary level. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 69(1), 790-797.
- Taylor, D. E. (2008). *The influence of climate on student achievement in elementary schools* (Doctoral dissertation). The George Washington University.
- Teddle C., ve Reynolds D. (2000). *The International Handbook of School Effectiveness Research*. London, New York: Falmer.
- Tek, B. (2014). *An investigation of the relationship between school leadership, teacher job satisfaction and student achievement* (Doctoral dissertation). Rhode Island: University of Rhode Island.
- Teryl, J. L., ve Williams, H. S. (2013). Strategic Leadership in Schools. *Education*, 133(3), 350-355.

- Tett, R. P. ve Meyer, J. P. (1993). Job satisfaction, organizational commitment, turnover intention, and turnover: path analyses based on meta-analytic findings. *Personnel psychology*, 46(2), 259-293
- Thapa, A. (2013). School climate research. In Dary, T. ve Pickeral, T. (ed.) (2013). *School Climate Practices for Implementation and Sustainability*. A School Climate Practice Brief, Number 1, New York, NY: National School Climate Center.
- Thapa, A., Cohen, J., Guffey, S., ve Higgins-D'Alessandro, A. (2013). A review of school climate research. *Review of Educational Research*, 88(3), 357-385. doi: 10.3102/0034654313483907.
- Thomas, Charalambos Bob, MA. (2002). Information communications technologies in education: A fasting bargain, Dissertation abstract M.A. MC Gill University, Canada, No12.p.12.
- Thoonen, E. E., Slegers, P. J., Oort, F. J., Peetsma, T. T., ve Geijsel, F. P. (2011). How to improve teaching practices: The role of teacher motivation, organizational factors, and leadership practices. *Educational administration quarterly*, 47(3), 496-536.
- Thorson, S. E. (2015). *An illusive search: A study investigating the link between instructional leadership and school effectiveness* (Doctoral dissertation). The University of Alabama.
- *Tinsley, V. S. (2003). *The effects of role conflict, educational policy and perceived effectiveness on the job satisfaction of the elementary school counselor*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Atlanta University, Georgia.
- *Toprak, M. (2011). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin okul etkililiğine ilişkin görüşleri: (Adıyaman İli Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Torney-Purta, J. (2002). The school's role in developing civic engagement: A study of Adolescents in twenty-eight countries. *Applied Developmental Science*, 6(4), 203-212.
- Townsend, T., ve Bates, R. (2007). Teacher education in a new millennium: Pressures and possibilities. In *Handbook of Teacher Education* (pp. 3-22). Springer Netherlands.
- Townsend, T., ve MacBeath, J. (Eds.) (2011). *International handbook of leadership for learning*, Vol. 25. London: Springer.
- Treputtharat, S., ve Tayiam, S. (2014). School climate affecting job satisfaction of teachers in primary education, Khon Kaen, Thailand. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116(1), 996-1000.
- Tschannen-Moran, M. (2014). *Trust matters: Leadership for successful schools*: John Wiley & Sons.
- Tshabalala, T., ve Ncube, A. C. (2014). The role played by school climate on school effectiveness in Zimbabwean secondary schools: A case study of Nkayi South Circuit. *Asian Journal of Social Sciences and Management Studies*, 1(1), 29-34.
- *Tuncel, H. (2013). *Etkili okul oluşturmada okul müdürünün dönüştürücü liderlik rolü*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Tunçel, M. (2008). *Genel Liseler ve Anadolu Liselerinin Etkili Okul Olma Özelliklerinin Karsılaştırılması (Ankara ili Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Ankara.
- Turan, S. (2006). *Eğitim liderliği*. Okul Yönetimlerini Geliştirme Programı Ders Notları, MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- *Turanç, C. (2017). *Okul Etkililiğinin Öğretmenlerin İş Doyumuna Etkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Turhan, M., Şener, G., ve Gündüzalp, S. (2017). Türkiye'de okul etkililiği araştırmalarına genel bir bakış. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(2). 103-151.

- Tutkan, C. (2019). *Özel okullarda okul yöneticisi ve öğretmenlerin etkili okul algılarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- *Türker, Y. (2010). *İlköğretim okullarının etkililik düzeyleri ile örgüt sağlığı arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- *Udo, A. O. (2007). Teachers Assessment of Secondary School Effectiveness in Akwa Ibom State Of Nigeria. *African Research Review*, 1(2), 165-172.
- United States Department of Education, (2010). ESEA Reauthorization: A Blueprint for Reform. Retrieved from: <http://www2.ed.gov/policy/elsec/leg/blueprint/index.html>.
- Usop, A. M., Kadlong, M. L. ve Usop, D. A. S. O. (2013). The significant relationship between work performance and job satisfaction in Philippines. *International Journal of Human Resource Management and Research*, 3(2), 9-16.
- Valentine, J. C., Pigott, T. D., ve Rothstein, H. R. (2010). How many studies do you need? A primer on statistical power for meta-analysis. *Journal of Educational and Behavioral Statistics*, 35(2), 215-247.
- Valentine, J. W., ve Prater, M. (2011). Instructional, transformational, and managerial leadership and student achievement: High school principals make a difference. *NASSP bulletin*, 95(1), 5-30.
- Van Deusen, N. P. (2013). *The relationship between leadership traits and personal characteristics of campus administrators* (Doctoral dissertation). Walden University.
- *Vaux, N. D. (2015). *Academic optimism and organizational climate as predictors of academic achievement and school effectiveness* (Doctoral dissertation). University of Alabama.
- Voight, A., Austin, G., ve Hanson, T. (2013). *A climate for academic success: How school climate distinguishes schools that are beating the achievement odds* (Report Summary) (pp. iii–31). San Francisco, CA: West Ed.
- Walker, J.M.T, Wilkins, A. S., Dallaire, J.R., Sandler, H. ve Hoover-Dempsey (2005). Parental involvement: Model revision through scale development. *Elementary School Journal*, 106(2), 85-104.
- Wallace, M. (2004). Orchestrating Complex Educational Change: Local Reorganisations of Schools In England. *Journal of Educational Change*. 5 (1), 57-78.
- Wanat, C. L. (2010). Challenges balancing collaboration and independence in home–school relationships: Analysis of parents’ perceptions in one district. *School Community Journal*, 20(1), 159-186.
- Wang, C.L. ve Ahmed, P.K. (2003) ‘Organisational learning: A critical review’, *The Learning Organization*, 10(1), pp. 8–17. doi: 10.1108/09696470310457469.
- Wang, M. T., ve Eccles, J. S. (2013). School context, achievement motivation, and academic engagement: A longitudinal study of school engagement using a multidimensional perspective. *Learning and Instruction*, 28(1), 12-23.
- Wang, M. T., ve Holcombe, R. (2010). Adolescents’ perceptions of school environment, engagement, and academic achievement in middle school. *American Educational Research Journal*, 47(3), 633-662. <https://doi.org/10.3102/0002831209361209>
- Waters, T., Marzano, R., ve McNulty, B. (2003). Balanced Leadership: What 30 Years of Research Tells Us about the Effect of Leadership on Student Achievement. A Working Paper. GEN, Mid-Continent Research for Education and Learning.
- Waters. T., Marzano, R., ve McNulty, B. (2004). Leadership that sparks learning. *Educational Leadership*, 61(1),48-52.
- Wayman, J. C., Stringfield, S., & Yakimowski, M. (2004). Software Enabling School Improvement through Analysis of Student Data. Report Number 67. *Center for Research on the Education of Students Placed at Risk (CRESPAR)*, Johns Hopkins University.

- *Wei, L. T. (2003). *Organizational climate and effectiveness in junior-middle schools in P. R. China*. (Unpublished master's thesis). University of Regina, Canada.
- Wei, J., Yang, T. B., Luo, W., Qin, J. B, ve Kong, F, J. (2013). Complications following dorsal versus volar plate fixation of distal radius fracture: a meta-analysis. *Journal of International Medical Research*, 41(2), 265-275.
- Weiss, H. B., Lopez, M. E., ve Rosenberg, H. (2010). Beyond random acts: Family, school, and community engagement as an integral part of school reform. Washington, DC: US Department of Education. Retrieved from www.hfrp.org/content/download/3809/104680/file/PolicyFormPaper-120710.
- Wentzel, K. R. (2009). Peers and academic functioning at school. In K. Rubin, W. Bukowski, & B. Laursen (Eds.), *Handbook of peer interactions, relationships, and groups: Social, emotional, and personality development in context* (pp. 531-547). New York, NY: Guilford Press.
- Whelan, F. (2009). *Lessons Learned: How Good Policies Produce Better Schools*. London: Fenton Whelan.
- Whitehead, A. (2002). *Meta-analysis of controlled clinical trials*. Chichester: John Wiley & Sons.
- Williams, T. B. (2006). *Effective leadership practices utilized by principals in high achieving schools*. (Doctoral dissertation). Capella University. Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3206383).
- Wilson, T. (1999). Exploring models of information behaviour: the 'uncertainty' project. *Information Processing & Management*, 35(6), 839-849.
- Wiseman, P. P. (2010). *Strong Schools, Strong Leaders: What Matters Most in Times of Change*. BOOK, Plymouth: Rowman & Littlefield Education.
- Witmer, M. L. (2005). *Relationships among transformational leadership, family background, teachers' commitment to change, effective schools' characteristics, and student achievement in California public comprehensive high schools: A structural equation model* (Doctoral dissertation). Azusa Pacific University.
- Witziers, B., Bosker, R. J., ve Krüger, M. L. (2003). Educational leadership and student achievement: The elusive search for an association. *Educational administration quarterly*, 39(3), 398-425.
- Wong, P. (2012). Parent's involvement perspectives of the home-school interrelationship: A story of two Hong Kong Australasian families. *Australasian Journal of Early Childhood*, 37(4), 59-67.
- Wood, G. (2009). *Parent involvement and technologically-based communication in Missouri's top performing schools* (Doctoral dissertation). Retrieved from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI 3372736).
- Wu, R. T. Y. (2005). Relationship between teachers' teaching effectiveness and school effectiveness in comprehensive high schools in Taiwan, republic of China. *Paper presented at the International Congress for School Effectiveness and Improvement Conference* (Barcelona, Spain, Jan 2-5, 2005). www.eric.ed.gov.
- Wuch, J. (2013). *The Impact of Elementary Principals' Leadership Styles on School Climates and Student Achievement in an Urban Setting: A Mixed-methods Study* (Doctoral dissertation). Missouri Baptist University.
- Yalnızlar, D. N. (2019). *Ortaöğretim kurumlarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyi ile öğretmenlerin örgütsel kimlik algısı arasındaki ilişki (Tekirdağ ili Süleymanpaşa merkez ilçesi örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Yang, Y. ve Niu, T. (2018). A meta-analysis of associations of LEPR Q223R and K109R polymorphisms with Type 2 diabetes risk. *PloS one*, 13(1), e0189366. www.erim.eur.nl.(2018). https://www.erim.eur.nl/research-facilities/meta-essentials/user-manual/work-with-the-workbooks/publication-bias-analysis-sheet/failsafe-n-tests/ adresinden 01.06.2019 tarihinde elde edildi.
- Yangaiya, S. A., ve Ali, H. M. (2013). Influence of distributed leadership on school effectiveness. *International Journal of Managment, IT and Engineering*, 3(3), 129-140.
- *Yaralı, İ. (2002). *İlköğretim kurumlarının etkili okulun veliler boyutundaki özelliklerine sahip olma düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- *Yelok, F. E. (2006). *Genel Liselerde Görevli Öğretmenlerin Etkili Okula İlişkin Görüşleri (Ankara İli Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- *Yıldırım, İ. (2015). *Okul yöneticilerinin kişilik ve denetim odağı özelliklerinin öğretmenlerin iş doyumunu ve okul etkililiği açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- *Yıldırım, İ., Akan, D., ve Yalçın, S. (2017). The relationship between the job satisfaction and school effectiveness perceptions of classroom teachers. *Erzincan University Journal of Faculty of Education*, 19(1), 69-81.
- *Yılmaz, V. (2006). *İlköğretim okullarının etkili okul özelliklerine sahip olma düzeyleri (Düzce ili örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- *Yılmaz, E. (2010). *İlköğretim okulu müdürlerinin öğretimsel liderlik rolleri ile etkili okul arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- *Yılmaz, K. (2015). *Öğretmenlerin örgütsel farkındalık ve örgütsel güven alguları ile okulların örgütsel etkililik düzeyleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yisrael, S. B. (2013). *The Warrior Principal: New Leadership for Urban Schools*. New York: Rowman & Littlefield Education.
- Ylimaki, R; Bennett, J; Fan, J. ve Villasenor, E. (2012). Notions of ‘success’ in Southern Arizona schools: Principal leadership in changing demographics and border contexts. *Leadership and Policy in Schools*, 11(2), 168–193.
- You, S., Kim, A. Y., ve Lim, S. A. (2017). Job satisfaction among secondary teachers in Korea: Effects of teachers’ sense of efficacy and school culture. *Educational Management Administration & Leadership*, 45(2), 284-297.
- Yukl, G. (2006). *Leadership in organizations* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Yukl, G., ve Uppal, N. (2017). *Leadership in organizations* (8th ed.). Uttar Pradesh, India: Pearson.
- Yusof, S. R. M., ve Aspinwall, E. M. (2000). Critical success factors in small and medium enterprises: survey results. *Total quality management*, 11(4-6), 448-462.
- Zairi, M. (1995) Leadership in TQM implementation: some case examples. *American Journal of Management Development*, 1, pp. 37- 44.
- *Zembat, R., Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N., ve Doğan, H. (2010). The relationship between the effectiveness of preschools and leadership styles of school managers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 2269-2276.
- Zendeli, F. (2011). Educational Reforms and Administration of the Education in Macedonia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 15(0), 4071–4075. JOUR.
- Zhang, Z. (2000). Developing a model of quality management methods and evaluating their effects on business performance. *Total Quality Management*, 11(1), 129-137.

- Zigarelli, M. A. (1996). An Empirical test of conclusions from effective schools. *Journal of Educational Research*, 90(2), 103-111.
- Zimmerman, B.J. ve Dibenedetto, M.K. (2008). Mastery learning and assessment: Implications for students and teachers in an era of high stakes testing. *Psychology in the Schools*, Vol. 45(3) 206-216. DOI: 10.1002/pits.20291.
- Zullig, K. J., Koopman, T. M., Patton, J. M., ve Ubbes, V. A. (2010). School climate: Historical review, instrument development, and school assessment. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 28(2), 139–152.
- Zullig, K. J., Huebner, E. S., ve Patton, J. M. (2011). Relationships among school climate domains and school satisfaction. *Psychology in the Schools*, 48(2), 133–145 doi:10.1002/pits.20532.

Editör:

Doç. Dr. Süleyman Karataş

Eğitim Bilimleri

Alanında Uluslararası
Araştırmalar XXIII

EĞİTİM
yayınevi

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXIII

Editör: Doç. Dr. Süleyman Karataş

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-09-7

1. Baskı, Şubat 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

EĞİTİM BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR XXIII

Editör: Doç. Dr. Süleyman Karataş

IV+222 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-09-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

Kaynakça

- Açıkalın, A. (1997). Toplumsal, Kurumsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği. Ankara, PEGEM Yayın No:10, 2
- Akaya, Ş., Yıldız, A., Feyzullah, T., Bülbül, Ö., Bağ, G., Arslan, S., Nar, E., Aşçı, M., Ve Kurtoğlu, İ., Eğitim Yönetimi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ders Notları
- Aydın, M. (2000). Eğitim Yönetimi: Karar Verme. Ankara Hatiboğlu Yayınevi
- Aytaç, T. (2002). Post-modern eğitim yöneticisi. İçinde, 21. Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu, 16-17 Mayıs, 59-64.
- Bayrak, C. & Terzi, Ç (2004). Okul Yöneticilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Okullara Yansımaları,XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Malatya: 298
- Bursalıoğlu, Z. (2002). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Okulda Yönetim Süreçleri ve İşleri. Ankara: Pegem Yayıncılık, 5-38
- Bursalıoğlu, Z. (2008). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış. 14. Basım Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Can, N. (2002). Değişim Sürecinde Eğitim Yönetimi. Millî Eğitim Dergisi. Ankara: MEB Basım Evi
- Cherian, F. & Daniel, Y. (2008). Principal leadership in new teacher induction: Becoming agents of change. International Journal of Education Policy and Leadership 3(2):8
- Cuban, L. (1985). Principaling: Images and roles. Peabody Journal of Education, 63(1):107-119.
- Çelik, V. (2000). Eğitimsel liderlik. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çelik, V.(2002) Okul Kültürü ve Yönetimi, Pegem Yayıncılık, Ankara, 4-43
- Day, C., Harris, A., Hadfield, M., (2001). Challenging The Orthodoxy of Effective School Leadership, Leadership in Education, Vol.4, No:1.
- Dönmez, B. & Sincar, M. (2008). Avrupa Birliği Sürecinde Yükselen Ağ Toplum Ve Eğitim Yöneticileri, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (24).
- Erçetin, Ş. Şule.(1993) Ast-Üst İlişkileri (Okul Müdürü ve Öğretmenlerin Birbirlerini Etkilemekte Kullandıkları Güçler). Ankara: Şafak Matbaacılık Ltd.Şti, 186
- Gaston, W. D. (2005).Defining the roles and responsibilities of public school assistant principals in Virginia. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), The College of William and Mary in Virginia.
- Güven, M, (2009), Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Okul Rehberlik Hizmetleri ve Denetimleriyle İlgili Görüşleri, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research Vol. 2(9) Fall 2009:172
- Gedikoğlu, T., Şahin, S. & Büyükelbaşı, (2004). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Kültürel Liderlik Davranışlarına İlişkin Yönetici Ve Öğretmen Algıları, M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 19: 73-84.
- Griffith, J. (2004). Relation of Principal Transformational Leadership to School Staff Job Satisfaction, Staff Turnover and School Performance”, Journal of Educational Administration, Vol. 42, Iss. 3.Hallinger, P. & Leithwood, K. (1996). Culture and educational administration: A case of finding what you don't know you don't know.Journal of Educational Administration, sayı 34: 98-116.
- Hesapçıoğlu, M. (2006). Eğitim Kurumlarında Kalite Olgusu Ve Kalite Güvence Sistemleri, M.Ü.Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 23, 143-160.
- IBE-International Bureau of Education.(1998). Curriculum development. Educational Innovation and Information, 97
- Kaya, Y. K.(1979). Eğitim Yönetimi. Ankara: TODAİE Yayını No:184.
- Kaya, Y. K. (1996). Eğitim Yönetimi Kuram ve Türkiye'deki Uygulama. Ankara: Bilim Kitap, 94.
- Kartal, S. (2007). Türk Eğitim Sisteminde Eğitim Yönetiminin ilk Aşaması: Müdür Yardımcılığı- Bir Model Önerisi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Burdur:3.
- Keskinkılıç, K.(2007). Türk Eğitim Sistemi Ve Okul Yönetimi, Pegem Yayıncılık, Ankara.

- Loc, N. (2011). Developing management skills for the learners of educational management and leadership programs in Vietnam- challenges and solutions, Hanoi: University of Education, VNU, 1-16
- Lyons, J. E. (2010). The principalship. <http://www.education.uncc.edu/jelyons> [17 Nisan 2010].
- Markley, D. L. (2008). The changing roles and responsibilities of the high school principal. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Widener University:53.
- Memduhoğlu, B. H. & Yılmaz, K.(2010). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Pegem Akademi, İstanbul:186
- Milli Eğitim Bakanlığı Yönetici ve Öğretmenlerin Ders ve Ek Ders Saatlerine İlişkin Kararları T.C. Resmi Gazete, 2018
- Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği T.C. Resmi Gazete,2018
- Oral, Ş.(2005). İlköğretim Okullarının Etkili Okul Kavramı Açısından Değerlendirilmesi, Batman İli Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dicle Üniversitesi, SBE. Diyarbakır:80
- Owens, R. G. (2001). Organizational Behavior in Education – Instructional Leadership and School Reform, Allyn and Bacon.
- Özdemir, S., Yalın, H. İ. & Sezgin, F. (2004). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Yenilenmiş 5.Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdemir, A. (2006). Okul Kültürünün Oluşturulması Ve Çevreye Tanıtılmasında Okul Müdürlerinden Beklenen Ve onlarda Gözlenen Davranışlar, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4 (4): 411-433.
- Podmostko, M. (2000). Leadership for student learning: Reinventing the principalship. school leadership for the 21st century initiative. A Report of the Task Force on the Principalship. Institute for Educational Leadership, Washington.
- Reyes-Gonzalez, S. (2007). Professional vitality: Perspectives from nine school principals. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Washington State University, College of Education.
- Sarıtaş, Mustafa.(1991). İlkokul Müdürlerinin Etki Sürecine İlişkin Yeterlikleri. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 174.School-Based & Budgeting, H.(1998). <http://sps.gspa.washington.edu/sps/hb-sbb.html>
- Starratt, R.J. (2004). Ethical Leadership, San Francisco: Jossey-Bass.
- Şirin, H. (2007). Okul ve özellikleri. İçinde, S. Özdemir (Ed.). Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şişman, M ve Taşdemir, İ (2008). Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Ankara: Pegem A Yayıncılık,4
- Şişman, M. & Turan, S. (2004). Dünyada eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesine ilişkin bazı başlıca yönelimler ve Türkiye için çıkarılabilecek bazı sonuçlar, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(1) :13-26.
- Şişman, M. (1996). Etkili Okul Yönetimi, İlkokullarda bir Araştırma. Yayınlanmamış Araştırma Raporu. Eskişehir, 96
- Şişman, M. (2011). Öğretim Liderliği. 3.Baskı. Ankara: Pegem Akademi, 24
- Taymaz, H.(2003). İlköğretim Ve Ortaöğretim Okul Müdürleri İçin Okul Yönetimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 2003 ,55
- Tierney, W. G.(1988) Organizational Culture in Higher Education Journal of Higher Education Wel: 59, No: 1
- Turan, S. (2007). Bir insan Olarak Okul Müdürü. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Uygun, S. (2013). TES Sorunları (Geleneksel ve Güncel). (1). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Uluğ, F.(1995). İlköğretimde Okul-Çevre İlişkileri Gazi Üniversitesi End. San. Eğt. Fakültesi Dergisi
- Yiğit, B. (2000). Sınıf Yönetimi, Pegem A Yayıncılık, Ankara: 44-45
- Weiss, H. C. & Cambone, J. (1994). Principals, shared decision making, and school reform. Educational Evaluation and Policy analysis, 16(3): 287-301

KAYNAKÇA

- Ahmad, S., Umirzakova, S., Jamil, F. ve Whangbo, T. K. (2022). Internet-of-things-enabled serious games: A comprehensive survey. *Future Generation Computer Systems-the International Journal of Escience*, 136, 67-83. <https://doi.org/10.1016/j.future.2022.05.026>
- Alhamuddin, A., Inten, D. N., Mulyani, D. ve Erlangga, R. D. (2021). 21st Century Learning. İçinde D. Ahamadi, I.J. Triwardhani, A. Satriani, F.S. Ikom, A. Alhamuddin, A.F. Sebayang (Editörler), *4th Social and Humanities Research Symposium (SoRes 2021)* (ss. 332-337). Seville: 11–13 Kasım 2021.
- Baker, R. (2010). Data mining for education. *International encyclopedia of education*, 7(3), 112-118.
- Barnard-Brak, L., Paton, V. O. ve Lan, W. Y. (2010). Profiles in self-regulated learning in the online learning environment. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 11(1), 61-80.
- Ben Youssef, A., Dahmani, M. ve Ragni, L. (2022). ICT use, digital skills and students' academic performance: Exploring the digital divide. *Information*, 13(3), 129.
- Campbell, J. P., DeBlois, P. B. ve Oblinger, D. G. (2007). Academic analytics: A new tool for a new era. *EDUCAUSE review*, 42(4), 40-57.
- Capuano, N. ve Caballé, S. (2020). Adaptive Learning Technologies [Article]. *Ai Magazine*, 41(2), 96-98.
- Cebrián, G., Palau, R. ve Mogas, J. (2020). The smart classroom as a means to the development of ESD methodologies. *Sustainability*, 12(7), 3010.
- Chen, M. Z., Sinha, A., Hu, K. X. ve Shah, M. I. (2021). Impact of technological innovation on energy efficiency in industry 4.0 era: Moderation of shadow economy in sustainable development. *Technological Forecasting and Social Change*, 164, 120521. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120521>
- Clow, D. (2012). The learning analytics cycle: closing the loop effectively. İçinde S.B. Shum, D. Gasevic, R. Ferguson (Editörler), 2nd International Conference on Learning Analytics and Knowledge (ss. 134-138). Vancouver: 29 Nisan - 2 Mayıs 2012
- Demianenko, V. M. (2020). The Model for Adaptive Learning Systems of Open Education Information Environment [Article]. *Information Technologies and Learning Tools*, 77(3), 27-38. <https://doi.org/10.33407/itlt.v77i3.3603>
- Deng, Q. (2022). A Research on Online Education Behavior and Strategy in University. *Front Psychol*, 13, 767925. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.767925>
- Drissi, S. ve Amirat, A. (2016). An adaptive e-learning system based on student's learning styles: An empirical study. *International Journal of Distance Education Technologies (IJDET)*, 14(3), 34-51.
- Ezzaim, A., Dahbi, A., Haidine, A. ve Aqqal, A. (2023). AI-Based Adaptive Learning: A Systematic Mapping of the Literature. *Journal of Universal Computer Science*, 29(10), 1161-1197. <https://doi.org/10.3897/jucs.90528>
- Fayyad, U., Piatetsky-Shapiro, G. ve Smyth, P. (1996). From data mining to knowledge discovery in databases. *Ai Magazine*, 17(3), 37-37.
- Ferguson, R. (2012). Learning analytics: drivers, developments and challenges. *International Journal of Technology Enhanced Learning*, 4(5-6), 304-317.
- Forsyth, B., Kimble, C., Birch, J., Deel, G. ve Brauer, T. (2016). Maximizing the Adaptive Learning Technology Experience. *Journal of Higher Education Theory & Practice*, 16(4), 80-88.
- Fullan, M., Azorín, C., Harris, A. ve Jones, M. (2023). Artificial intelligence and school leadership: challenges, opportunities and implications. *School Leadership & Management*, 1-8.

- Godwin-Jones, R. (2019). Riding the digital wilds: Learner autonomy and informal language learning. *Language Learning & Technology*, 23(1), 8-25.
- Goksel, N. ve Bozkurt, A. (2019). Artificial intelligence in education: Current insights and future perspectives. İçinde S. Sisman-Ugur ve G. Kurubacak (Editörler), *Handbook of Research on Learning in the Age of Transhumanism* (ss. 224-236). Hershey, PA: IGI Global.
- Hamal, O., El Faddouli, N. E., Harouni, M. H. A. ve Lu, J. (2022). Artificial Intelligent in Education. *Sustainability*, 14(5), 11, 2862. <https://doi.org/10.3390/su14052862>
- Havens, T. ve Stoldt, R. (2022). Netflix: Streaming channel brands as global meaning systems. İçinde D. Johnson (Editör), *From Networks to Netflix* (ss. 201-212). New York, NY: Routledge.
- Hoi, V. N. ve Mu, G. M. (2021). Perceived teacher support and students' acceptance of mobile-assisted language learning: Evidence from Vietnamese higher education context. *British Journal of Educational Technology*, 52(2), 879-898.
- Jinliang, Z., Lipeng, W. ve Bin, L. (2020). Research on Learning Behavior Optimization based on Learning Analysis in Intelligent Environment. *Distance Education in China*, 38(2), 69-79.
- Karataş, S., Gök, R. ve Özçetin, S. (2015). Okul Yöneticilerinin Yenilik Yönetimi Yeterliklerine İlişkin Öğretmen Algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 167-185.
- Khurma, O. A., Ali, N. ve Hourani, R. B. (2023). The effect of the web-quest inquiry learning model in enhancing critical thinking and motivation for grade eight science students. İçinde J. Keengwe (Editör), *Handbook of Research on Facilitating Collaborative Learning Through Digital Content and Learning Technologies* (238-260). Hershey, PA: IGI Global.
- Krechetov, I. ve Romanenko, V. (2020). Implementing the Adaptive Learning Techniques. *Voprosy Obrazovaniya-Educational Studies Moscow*, 2, 252-277. <https://doi.org/10.17323/1814-9545-2020-2-252-277>
- Kurilovas, E., Kubilinskiene, S. ve Dagiene, V. (2014). Web 3.0–Based personalisation of learning objects in virtual learning environments. *Computers in Human Behavior*, 30, 654-662.
- Li, F., He, Y. ve Xue, Q. (2021). Progress, challenges and countermeasures of adaptive learning. *Educational Technology & Society*, 24(3), 238-255.
- Li, H., Liu, S.-M., Yu, X.-H., Tang, S.-L. ve Tang, C.-K. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19): current status and future perspectives. *International journal of antimicrobial agents*, 55(5), 105951.
- Lu, Y. (2019). Artificial intelligence: a survey on evolution, models, applications and future trends. *Journal of Management Analytics*, 6(1), 1-29. <https://doi.org/10.1080/23270012.2019.1570365>
- Midgley, C., Maehr, M. L., Hrada, L. Z., Anderman, E., Anderman, L., Freeman, K. E. ve Urdan, T. (2000). *Manual for the Patterns of Adaptive Learning Scales (PALS)*. Ann Arbor: University of Michigan.
- Moreno-Guerrero, A.-J., López-Belmonte, J., Marín-Marín, J.-A. ve Soler-Costa, R. (2020). Scientific development of educational artificial intelligence in Web of Science. *Future Internet*, 12(8), 124.
- Özçetin, S. (2021). Öğrenme. İçinde Ö.P. Sakaryalı (Editör), *Eğitim Psikolojisi* (ss. 347-370). Ankara: Eğiten Kitap
- Pai, K.-C., Kuo, B.-C., Liao, C.-H. ve Liu, Y.-M. (2021). An application of Chinese dialogue-based intelligent tutoring system in remedial instruction for mathematics learning. *Educational Psychology*, 41(2), 137-152.
- Pantelimon, F. V., Bologna, R., Toma, A. ve Posedaru, B. S. (2021). The Evolution of AI-Driven Educational Systems during the COVID-19 Pandemic. *Sustainability*, 13(23), 13501. <https://doi.org/10.3390/su132313501>

- Pliakos, K., Joo, S.-H., Park, J. Y., Cornillie, F., Vens, C. ve Van den Noortgate, W. (2019). Integrating machine learning into item response theory for addressing the cold start problem in adaptive learning systems. *Computers & Education*, 137, 91-103.
- Reiners, T. ve Dreher, H. (2009). Culturally-based adaptive learning and concept analytics to guide educational website content integration. *Journal of Information Technology Education: Research*, 8(1), 125-139.
- Tsai, S. C., Chen, C. H., Shiao, Y. T., Ciou, J. S. ve Wu, T. N. (2020). Precision education with statistical learning and deep learning: a case study in Taiwan. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 17(1), 1-13. <https://doi.org/10.1186/s41239-020-00186-2>
- Tuomi, I. (2018). *The Impact of Artificial Intelligence on Learning, Teaching, and Education* (JCR Science for Policy Report, Issue. E. Union.
- Vieira, C., Parsons, P. ve Byrd, V. (2018). Visual learning analytics of educational data: A systematic literature review and research agenda. *Computers & Education*, 122, 119-135.
- Villegas-Ch, W., Román-Cañizares, M. ve Palacios-Pacheco, X. (2020). Improvement of an online education model with the integration of machine learning and data analysis in an LMS. *Applied Sciences*, 10(15), 5371.
- Volodymyrivna, K. I., Vitaliiivna, C. A., Leonidovych, K. S., Ibrahimova, L. ve Iryna, S. (2022). Artificial Intelligence in Personalized ICT Learning. *International Journal of Computer Science and Network Security*, 22(2), 159-166. <https://doi.org/10.22937/Ijcsns.2022.22.2.21>
- Wang, S., Christensen, C., Cui, W., Tong, R., Yarnall, L., Shear, L. ve Feng, M. (2020). When adaptive learning is effective learning: comparison of an adaptive learning system to teacher-led instruction. *Interactive Learning Environments*, 31(2), 793-803. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1808794>
- Wang, S., Christensen, C., Cui, W., Tong, R., Yarnall, L., Shear, L. ve Feng, M. (2023). When adaptive learning is effective learning: comparison of an adaptive learning system to teacher-led instruction. *Interactive Learning Environments*, 31(2), 793-803. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1808794>
- Wang, T., Lund, B. D., Marengo, A., Pagano, A., Mannuru, N. R., Teel, Z. A. ve Pange, J. (2023). Exploring the Potential Impact of Artificial Intelligence (AI) on International Students in Higher Education: Generative AI, Chatbots, Analytics, and International Student Success. *Applied Sciences-Basel*, 13(11), 6716. <https://doi.org/10.3390/app13116716>
- Yawalkar, M. V. V. (2019). A study of artificial intelligence and its role in human resource management. *International Journal of Research and Analytical Reviews (IJRAR)*, 6(1), 20-24.
- Zhang, Z., Liu, W. ve Han, Z. (2014). Learning dashboard: a novel learning support tool in the big data era. *Modern Distance Education Research*, 3, 100-107.

Kaynakça

- Ataş, H., & Gündüz, S. (2019). Yükseköğretimde dijital dönüşüm. *Dijital Dönüşüm Ekonomik ve Toplumsal Boyutuyla. Gazi Kitabevi*. https://www.researchgate.net/profile/Hueseyin-Atas/publication/340167214_Yuksekoğretimde_Dijital_Donusum/links/5ea364be45851553faacd05b/Yuksekoğretimde-Dijital-Doenuesuem.pdf
- ATAŞ, S. G. H. (2022). Delphi yöntemi ile eğitimde dijital dönüşümün etkilerinin tartışılması. *SOCIAL SCIENCES STUDIES JOURNAL (SSSJournal)*, 6(61), 1672-1684. https://sssjournal.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=60910
- Bautista, A. S., & Lissen, E. S. E-learning in 15 days. Challenges and renovations in Primary and Secondary Education of the Republic of Croatia during the COVID-19 crisis. How have we Introduced distance Learning? *Revista Española de Educación Comparada*, (36), 181-195.
- Bork, A. (2002). Distance learning through highly-interactive tutorials. *Digital Academe: The New Media And Institutions Of Higher Education And Learning*. Ed.: William H. Dutton, Brian D. Loader. S.: 128-135. London: Routledge
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., KABAN, A. L., TAŞÇI, G., & Aykul, M. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/article/911584>
- Burcu, E., & TARHAN, Ç. (t.y.). TÜRKİYE'DE EĞİTİMDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM: CBS TABANLI BİR ANALİZ. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(ÖZEL SAYI), 322-336. Geliş tarihi 23 Ocak 2024, gönderen <https://dergipark.org.tr/en/pub/deusosbil/article/1189601>
- ÇETİN, R. B., Mehmet, K., KAPYAPAR, M., & COŞKUN, S. (2022). Eğitimde Dijital Dönüşüme İlişkin Kuramsal Bir Değerlendirme. *Atlas Journal*, 8(49), 2783-2794. <https://atlasjournal.net/index.php/atlas/article/view/528>
- EROL, İ., & ÇAYAK, S. (t.y.). KÜRESEL DÜNYADA MODERNLEŞME EĞİLİMİ OLARAK EĞİTİMİN DİJİTALLEŞMESİ. Geliş tarihi 23 Ocak 2024, gönderen https://www.researchgate.net/profile/Ismail-Erol-8/publication/369633740_KURESEL_DUNYADA_MODERNLESME_EGILIMI_OLARAK_EGITIMIN_DIJITALLESMESI/links/64268912a1b72772e43d70ad/KUeRESEL-DUeNYADA-MODERNLESME-EGILIMI-OLARAK-EGITIMIN-DIJITALLESMESI.pdf
- GÜMÜŞOĞLU, E. K. (2017). Yükseköğretimde dijital dönüşüm. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 30-42. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/34247/378482>
- Karabacak, Z. İ., & Sezgin, A. A. (2019). Türkiye'de dijital dönüşüm ve dijital okuryazarlık. *Türk İdare Dergisi*, 1(488), 319-343. https://www.researchgate.net/profile/Ayse-Asli-Sezgin-Bueyuekalaca/publication/335840242_TURKIYE'DE_DIJITAL_DONUSUM_VE_DIJITAL_OKURYAZARLIK/links/5d7f90fc299bf10c1ab12c17/TUeRKIYEDE-DIJITAL-DOeNUeSUEM-VE-DIJITAL-OKURYAZARLIK.pdf
- KARACA, İ., & KARACA, N. (2021). 2023 Vizyon Belgesi'nin Dijitalleşme Açısından İncelenmesi. *Ulusal Eğitim Akademisi Dergisi*, 5(1), 1-8. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uead/article/855514>
- KAROĞLU, A. K., Kübra, B. A. L., & Çimşir, E. (2020). Toplum 5.0 sürecinde Türkiye'de eğitimde dijital dönüşüm. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 147-158. <https://dergipark.org.tr/en/pub/uad/issue/57871/815428>
- Mhlanga, D., & Moloi, T. (2020). COVID-19 and the Digital Transformation of Education: What Are We Learning on 4IR in South Africa?. *Education Sciences*, 10(7), 180
- Parlak, B. (2017). Dijital çağda eğitim: Olanaklar ve uygulamalar üzerine bir analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 1741-1759. <https://dergipark.org.tr/en/pub/sduibfd/issue/53208/708302>

- SALAR, H. C., ÖZÇINAR, H., KARA, C. O., VATANSEVER, İ., KISAÇ, İ., & KUTLUHAN, A. (2023). Pandemi deneyimi sonrasında, öğretim elemanlarının eğitimde dijital dönüşüme ilişkin görüşleri: Pamukkale Üniversitesi örneği. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 1-22. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/75716/1192794>
- Saritepeci, M. (2020). *1. Ulusal Eğitimde Dijital Dönüşüm Sempozyumu Program ve Bildiri Özetleri Kitabı*. NEÜ Yayınları. <https://acikerisim.erbakan.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12452/9510>
- Şenbahar, Ö. F., Merdan, Y., Oğuz, M., & Yeşilnacar, Y. (2023). Eğitimde Dijital Dönüşümün Eğitim Yönetimi Üzerindeki Etkileri. *ACADEMIC SOCIAL RESOURCES JOURNAL*, 8(55), 4125-4133. https://asrjournal.org/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=72964
- TAŞKIRAN, A. (2017). Dijital çağda yükseköğretim. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 96-109. <https://dergipark.org.tr/en/pub/auad/issue/34114/377387>
- Tonbuloğlu, İ., & Tonbuloğlu, B. (2021). *Eğitimde dijital dönüşüm harmanlanmış öğrenme*. <https://avesis.yildiz.edu.tr/publication/details/a8725a6c-cb51-4587-8d18-cd02d1db2079/egitimde-dijital-donusum-harmanlanmis-ogrenme>
- Vogt, P., Lesch, U., Friese, N. (2019). Implementing Digital Methods into Project-Based Engineering Courses. The Challenges of the Digital Transformation in Education Proceedings of the 21st International Conference on Interactive Collaborative Learning (ICL2018). Ed.: M. E. Auer ve T. Tsiatsos. S.: 299–310. Switzerland: Springer
- Yıldız, A. (2013). Türkiye’de öğretmenlik mesleğinin dönüşümü: İdealist öğretmenden sınava hazırlayıcı teknisyen öğretmene. *Eleştirel Pedagoji Dergisi*, 5(27), 43-50.

KAYNAKÇA

- Bayrak Kök, N., & Özcan, D. (2012). Eğitim ve Toplumsal Değişim. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Balcı, A. (1993). Etkili Okul. Pegem Akademi.
- Balcı, A. (2004). Etkili Okul. Pegem Akademi.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Pegem A Yayınları.
- Çetin, M. (2004). Örgüt Kültürü ve Yönetimi. Beta Yayınları.
- Deal, T. E., & Kennedy, A. A. (1982). Corporate Cultures: The Rites and Rituals of Corporate Life. Addison-Wesley.
- Deal, T. E., & Kennedy, A. A. (1983). Corporate Cultures: The Rites and Rituals of Corporate Life. Addison-Wesley.
- Deal, T. E., & Peterson, K. D. (1990). The Principal's Role in Shaping School Culture. U.S. Department of Education.
- Durkheim, E. (1893). The Division of Labor in Society. Free Press.
- Eren, E. (2004). Örgüt Kültürü ve Yönetimi. Beta Yayınları.
- Eyüboğlu, İ. Z. (2006). Okul Kültürü ve Değişim. Eğitim ve Bilim Dergisi.
- Fat, S. (2002). Örgüt Kültürü ve Etkinlik. Alfa Yayınları.
- Fullan, M. (2002). The Change Leader. Educational Leadership, 59(8), 16-20.
- Fullan, M. (2007). The New Meaning of Educational Change. Teachers College Press.
- Gökalp, Z. (1923). Türkçülüğün Esasları. Türk Yurdu Basımevi.
- Hargreaves, A., & Fullan, M. (2012). Professional Capital: Transforming Teaching in Every School. Teachers College Press.
- Hofstede, G. (2001). Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions, and Organizations Across Nations. Sage Publications.
- Hollins, E. R. (1996). Culture in School Learning: Revealing the Deep Meaning. Lawrence Erlbaum Associates.
- House, R. J., Hanges, P. J., Javidan, M., Dorfman, P. W., & Gupta, V. (Eds.). (2004). Culture, Leadership, and Organizations: The GLOBE Study of 62 Societies. Sage Publications.
- Kroeber, A. L., & Kluckhohn, C. (1952). Culture: A Critical Review of Concepts and Definitions. Harvard University Press.
- Leithwood, K., & Jantzi, D. (2000). The Effects of Transformational Leadership on Organizational Conditions and Student Engagement with School. Journal of Educational Administration, 38(2), 112-129.
- Linton, R. (1947). The Cultural Background of Personality. Appleton-Century-Crofts.
- Mayo, E. (1933). The Human Problems of an Industrial Civilization. Macmillan.
- Mink, O. G., Owen, K. Q., & Mink, B. P. (1993). Developing High-Performance People: The Art of Coaching. Addison-Wesley.
- Özdemir, S. (2012). Okul Kültürü ve Değişim. Eğitim ve Bilim Dergisi.
- Peters, T. J., & Waterman, R. H. (1982). In Search of Excellence: Lessons from America's Best-Run Companies. Harper & Row.
- Peterson, K. D. (2002). Positive or Negative?. Journal of Staff Development, 23(1), 5.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2005). Management. Prentice Hall.
- Roethlisberger, F. J., & Dickson, W. J. (1939). Management and the Worker. Harvard University Press.
- Sabuncuoğlu, Z., & Tüz, M. (2005). Örgütsel Psikoloji. Ezgi Kitabevi.
- Schein, E. H. (2010). Organizational Culture and Leadership. Jossey-Bass.

- Schein, E. H. (2011). *Organizational Culture and Leadership*. Jossey-Bass.
- Schlechty, P. C. (2014). *Inventing Better Schools: An Action Plan for Educational Reform*. Jossey-Bass.
- Sergiovanni, T. J. (2001). *The Principalship: A Reflective Practice Perspective*. Allyn and Bacon.
- Şişman, M. (2002). *Öğretim Liderliği*. Pegem Akademi.
- Şişman, M., & Turan, S. (2004). *Okul Yönetimi*. Pegem Akademi.
- Stolp, S., & Smith, S. C. (1994). *School Culture and Climate. The Keys to Improving Student Achievement. A National Survey of School Effectiveness Reports*.
- Terzi, A. R. (2005). *Okul Kültürü ve Yönetimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Tylor, E. B. (1871). *Primitive Culture*. John Murray.
- Woodbury, R. D. (2006). *School Culture: Understanding the Hidden Curriculum*. Corwin Press.
- Yamak, S. (1996). *Örgüt Kültürü ve Yönetimi*. Vipaş Yayınları.

KAYNAKÇA

- Alzugaray, F. J. Z., Hernandez, S. O., Lopez, O. C., & Gil, B. M. (2015). Kenny Music Performance Anxiety Inventory: Confirmatory Factor Analysis of the Spanish Version. *Psychology of Music*, 44(3), 340-352.
- Akın, Ö. (2007). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri Keman Dersinde 'Anlamlandırma Stratejisi'nin Kullanımı ve Etkililik Düzeyi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Bahadır, N. (2016). Ergenlerin Müzikal Performans Kaygısı ile Ailelerinin Beklentileri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Bento, C., Pereira, A. T., Azevedo, J., Saraiva, J., Flett, G. L., Hewitt, P. L., & Macedo, A. (2020). Development and Validation of a Short Form of the Child-Adolescent Perfectionism Scale. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 38(1), 26-36.
- Çepikurt, F. (2011). Üniversiteli Hentbolcuların Mükemmeliyetçilik ve Kaygı Düzeyleri ile Başarı Hedefleri ve Müsabaka Sonuçlarına Yaptıkları Yükleme Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Erten, S. (2022). Çalgı Eğitiminde Öğretmen Profili ile Öğrencilerin Çalgı Dersine Yönelik Motivasyonları ve Tükenmişlikleri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Garip, S. (2023). Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırma Geleneği Üzerine Kuramsal Bir İnceleme. *Uluslararası Sosyal Alan Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 1-19.
- Gencer, M. B. (2019). Müzik Bölümü Öğrencilerinde Performans Anksiyetesi, Mükemmeliyetçilik ve Başarı Yönelimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi.
- Hurka, T. (1993). *Perfectionism*. Oxford University Press.
- Hüzmeli, I. (2023). Nefes Terapisinin Müzik Öğrencilerinin Flüt Performans Kaygısına Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Işkın, S. (2018). Mesleki Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Performans Kaygısı ve Öz-Yeterlik Algısının Çalgı Başarısına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Jelen, B. (2017). Müzik Öğretmeni Adaylarının Müzik Performans Kaygısı ve Piyano Performans Öz Yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. *İdil*, 6(39), 3389-3414.
- Kağan, S. (2006). Bilişsel Davranışçı Terapiye Dayalı Mükemmeliyetçilik Eğitiminin Sporcuların Mükemmeliyetçilik, Başarı Güdüsü ve Başarısızlık Korkusuna Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Kalender, N. (1988). Müzik Eğitiminde Çalgı Eğitimi ve Sorunları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Karakoç, F. Y., & Dönmez, L. (2014). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Genel İlkeler. *Tıp Eğitimi Dünyası*, 13(40), 39-49. <https://doi.org/10.25282/ted.228738>
- Kenny, D. T. (2010). The Role of Negative Emotions in Performance Anxiety. İçinde P. N. Juslin, & J. Sloboda (Editör), *Handbook of Music and Emotion: Theory, Research, Applications* (s. 425-452). New York: Oxford University Press.
- Öztürk, G. (2023). Keman Eğitiminde Pilates Egzersizlerinin Öğrencilerin Çalgı Performansına, Çalgı Motivasyonuna ve Çalgı Performans Kaygısına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Palancı, M., & Doğan, U. (2015). Music Performance Anxiety Scale for High School Students: Validity and reliability study. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, 2(1), 9-17.
- Resmi Gazete, (2009). Güzel sanatlar ve spor liseleri yönetmeliği.

- Sarıkaya, M. (2018). Müzik Öğretmeni Adaylarının Mükemmeliyetçilik Ve Öz-Yeterlik İnançlarına Göre Müzik Performans Kaygılarının Yordanması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Stoeber, J., & Childs, J. H. (2011). Perfectionism. İçinde R. J. R. Levesque (Ed.), *Encyclopedia of adolescence*. 2053-2059. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-1695-2_279
- Tankız, K. D. (2016). Flüt Öğretiminde Birlikte Çalma Öğrenme Biçiminin Performans Kaygısı ve Motivasyon Düzeyine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Terlemez, L. (2017). *İstatistik*. <https://docplayer.biz.tr/28548857-Istatistik-yrd-doc-dr-levent-terlemez.html> (Erişim Tarihi: 18.04.2023).
- Yıldırım, O., & Balcı Çelik, S. (2022). Child-Adolescent Perfectionism Scale-Short Form: The Turkish Adaptation, Validity, and Reliability Study, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 23(1), 01-19. DOI: 10.17679/inuefd.858685
- Yılmaz, N. (1994). Türkiye'deki İlk ve Ortaokullarda Müzik Eğitimi ile Bulgaristan'daki İlk ve Ortaokullarda Müzik Eğitiminin Karşılaştırılarak İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Yücel, C. (2019). Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Öğrencilerinin Mükemmeliyetçilik ve Akademik Erteleme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Wilson, G. D., & Roland D. (2002). Performance Anxiety. Parncutt Richard. & McPherson Gary. E. (Ed.). *The Science & Psychology Of Music Performance*. Oxford University Press.

KAYNAKÇA

- Değirmenci, S., & Yeşilyurt, M. Okul Öncesi Öğretmenlerin Çocukların Sorun Davranışlarına Yaklaşımları. *Temel Eğitim*, (22), 71-84.
- Duymaz, E., & Akdoğan, T., & Tuncer, E. Öğrencilerde istenmeyen davranışlar ve bu davranışları engelleme yaklaşımları. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 6(1).
- Güder, S. Y., Alabay, E., & Güner, E. (2018). Okul öncesi öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları davranış problemleri ve kullandıkları stratejiler. *İlköğretim Online*, 17(1), 414-430.
- Karabay, Ş. O., & Ası, D. Ş. (2019). Okul öncesi öğretmenleri sınıftaki farklı durumlarla nasıl başa çıkıyorlar? Öğretmen bildirimlerine dayalı bir çalışma. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 87-108.
- Kutlu Abu, N., & Arslan, B. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıfta İstenmeyen Davranışlara İlişkin Sınıf Yönetim Stratejileri Hakkındaki Görüşleri. *Erzincan University Journal of Education Faculty*, 22(1).
- Medikoğlu, O., & Dalaman, O. (2018). Öğretmenlerinin derste karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara yönelik çözüm stratejileriyle ilgili öğretmen görüşlerinin belirlenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 20-32.
- Öge, H. N. (2022). Erken Çocukluk Döneminde Çocukların Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlarına Yönelik Öğretmenlerin Kullandıkları Sınıf Yönetimi Stratejilerinin İncelenmesi.
- Öztürk, Y., & Gangal, M. (2016). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin disiplin, sınıf yönetimi ve istenmeyen davranışlar hakkındaki inançları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(3), 593-608.
- Saltalı, N. D., & Arslan, E. (2013). Okul öncesi öğretmenlerin sınıflarında koydukları kurallar ve uygulayışları. *İlköğretim Online*, 12(4), 1032-1040.
- Sürecine Etkileri ve Bunları Yönetme Stratejileri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 1(I), 1-10.
- Temiz, S. (2020). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıflarında Karşılaştıkları Öğrenci ve Öğretmen Davranış Problemleri
- Tokgöz, B. (2022). Okul öncesi öğretmenlerinin ve çocukların istenmedik davranışlara yönelik görüşlerinin incelenmesi.
- Yalçın, G. B. S. (2022). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıflarında Yaşadıkları İstenmeyen Davranışlar ve Bu Davranışlar ile Başa Çıkma Yöntemleri. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 6(74), 5223-5231.

Kaynaklar

- Ağbuğa, F. (2016). *Çevre sorunlarına etik bir yaklaşım: felsefi bir sorgulama* (Yüksek lisans tezi), Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Artvinli, E. (2010). Coğrafya derslerini yapılandırmak aksiyon (eylem) araştırmasına dayalı bir ders tasarımı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 184-218.
- Balcı, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler* (12. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Boca, G. D., & Saraçlı, S. (2019). Environmental Education and Student's Perception, for Sustainability. *Sustainability*, 11(6), 1553. <https://doi.org/10.3390/su11061553>
- Bozkurt, O. (2007). Çevre eğitimi. M. Aydoğdu ve K. Gezer (Ed.) Çevre bilimi (s. 209-223). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Christensen, L. B., Johnson, R. B., & Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri desen ve analiz* (A. Aypay, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Çabuk, B. ve Karacaoğlu, C. (2003). Üniversite öğrencilerinin çevre duyarlılıklarının incelenmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1), 189-198.
- Çepel, N. (1995). *Çevre koruma ve ekoloji terimleri sözlüğü*, İstanbul: TEMA Vakfı Yayınları.
- Daşdemir, A. (2022). *Ekonomik büyüme ile çevre kirliliği ilişkisi: Türkiye örneği* (Yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğankollu, N. (2022). *Küresel ısınmaya yönelik araştırmaların incelenmesi: bir meta-sentez çalışması*. (Yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Durman, M. ve Önder, H. (2015). *Doğal kaynaklar ve çevre ekonomisi*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Erkal, S., & Gürsoy, N. (2013). Importance of environmental education to achievement of sustainable development. *AWERProcedia Advances in Applied Sciences*, 1(1), 1042-1045. <https://doi.org/10.2991/icenvisu.2013.218>
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş* (A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu, Çev.). Ankara, Anı Yayıncılık.
- Göfner, B. (2017). *Sosyal bilgiler dersinde okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması*, (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gül, F. (2013). İnsan-doğa ilişkisi bağlamında çevre sorunları ve felsefe. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 17-21.
- İbadullayeva, J. Jumaniyazova, K. Sina Azimzadeh, Canıgür, S. Esen, F. (2019). Çevre kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki etkileri, *Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi*, 1(3), 52-58
- Jickling, B. (2009). Environmental education research: To what ends?. *Environmental Education Research*, 15(2), 209-216. <https://doi.org/10.1080/13504620902770345>
- Khodabandeh, S. D. T. (2010). *Çevre sorunları açısından küreselleşme sürecinde kitle iletişim ve çevre için eğitimin önemi*. (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kızıllı, M. (2012). *Çevre bilimi dersinin fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre bilgisi ve çevreye karşı tutumlarına olan etkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi], Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Küçük, N. (2017). *Okullarda uygulamalı çevre eğitiminin çevre bilinci üzerine etkisi: Balıkesir Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Lamanauskas, V. (2023). The importance of environmental education at an early age. *Journal of Baltic Science Education*, 22(4), 564-567. <https://doi.org/10.33225/jbse/23.22.564>

- Özkara, A., & Akyıl, D. (2018). Environmental pollution and pollutants on the ecosystem: A review. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 11(2), 11-17. <https://doi.org/10.28978/tbd.404229>
- Öztürk, Ö. (2017). *Çevre kirliliği ve hukuki sorumluluk* (Yüksek lisans tezi), Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Şahin, S. (2021a). *Çevre sorunlarına ilişkin egemen açıklama biçimleri*. (1.Baskı). Ankara: Astana Yayınları.
- Şahin, K. (2021b). Çevre eğitimi ve Türkiye'deki ilköğretim okullarının çevre eğitimine ilişkin müfredatlarının incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi], Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Tombul, F. (2006). *Türkiye'de çevre için eğitime verilen önem*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tunç A.Ö., Ömür, G.A., ve Düren, A.Z., (2012) Çevresel farkındalık. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 47, 227-246.
- Uçar Çabuk, F., & İşal, S. (2023). Çevre bilinçlendirme eğitim programının okul öncesi çocukların çevre bilinçlendirme düzeylerine etkisi [Çevre bilinçlendirme eğitim programının etkisi]. *Journal of Human and Social Sciences*, 6(Eğitim Özel Sayısı), 379-400. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/johass/issue/72430/1011452>
- Yeşil, A. ve Balcı Karaboğa, F. A. (2021). Ortaokul öğrencilerinde toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığı. *Journal of Qualitative Research in Education*, 28, 51-78. doi: 10.14689/enad.28.3
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, A. (2010). Okuma güçlüğü çeken bir öğrencinin okuma becerisinin geliştirilmesine yönelik bir çalışma. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 124-134.

Videolar

- Yok Ettiğimiz Dünyamız. Çevre Kirliliği, Nedenleri ve Sonuçları. (2022, 10 Mayıs). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=KFDFbX4qh4w>
- Çevre Kirliliği Nedir? (2022, 10 Mayıs). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=1mO19g9FHP8>
- Çevre Kirliliği ve İnsan Sağlığı. (2022, 10 Mayıs). Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=UCh_QLukAKA
- Çevre Kirliliği Nasıl Önlenir. (2022, 10 Mayıs). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=-UfvgBtqy2c>
- Çizgilerle; İsrar, Tüketim Çılgınlığı ve Çevre Kirliliği. (2022, 10 Mayıs). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=jzyuze9MgNQ>
- Küresel Isınma 101: Küresel Isınmayı Anlayalım. (2022, 10 Mayıs). Erişim adresi: https://www.youtube.com/watch?v=gUX2x3Y_BJA
- Doğal Afetler – Orman Yangınında Neler Yapılmalı? (2022, 10 Mayıs). Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=-zK95LkYdJc>

KAYNAKÇA

- Apple, M.W. ve Beane, J.A. (2011). *Demokratik Okullar* (Çev. M. Sarı), Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bouckaert, G, Peters, B.G. ve Verhoest, K. (2010). *The Coordination of Public Sector Organization: Shifting Patterns of Public Management*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Demirtaş, H., Üstüner, M., Özer, N. ve Cömert, M. (2008). Öğretmenler Kurulu toplantılarının etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri. *İnönü Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 55-74.
- Eşgüdüm slaytı, https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/ormanekonomisi_10ec8.pdf, erişim tarihi: 1.6.2023.
- Goddard, Y.L., Goddard, R.D. ve Tschannen M.M. (2007). A theoretical and empirical investigation of teacher collaboration for school improvement and student achievement in public elementary schools. *The Teachers College Record*, 109(4), 877-896.
- İlköğretim Ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 30/03/2012 tarih ve 6287 sayılı, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/04/20120411-8.htm> Erişim tarihi: 26/05/2023
- Johnson, B. (2003). Teacher collaboration: Good for some, not so good for others. *Educational Studies*, 29, 337-350.
- Koçoğlu, E. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, okul yöneticilerinde olması gereken demokratik tutum ve davranışlara ilişkin görüşleri, *Turkish Studies*, 8(6), 413-430.
- Main, K. ve Bryer, F. (2005). What does a ‘good’ teaching team look like in a middle school classroom? In: Bartlett, B., Bryer, F. and Roebouck, D. (Eds.) *Stimulating the “action” as participants in participatory research: proceedings of the 3rd international conference on cognition, language, and special education*. Griffith University: School of Cognition, Language, and Special Education. Google Scholar.
- Öztürk C. (2023). *Yönetim Bilimi ve Kamu Yönetimi*, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Öztürk, C. (2018a). *Liderlik Kamu Yönetiminde Lider Yöneticiye Doğru*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2018b). *Ulusal ve Uluslararası Polis Yönetimi*, Bursa: Ekin Yayınları.
- Öztürk, C. (2018c). *Yönetim Fonksiyonu Olarak Örgütlenme, Yönelme ve Birlikte Değerlendirilmeleri, içinde Yönetim ve Siyaset Değerlendirmeleri*, (Ed. Cemal Öztürk, Asem Nausabayeva Hekimoğlu, Ayşe Nur Buyruk Akbaba), 73-94, Ankara: Nobel Yayınları.
- Öztürk, C. ve Karahançer E. (2021). *Elektronik İnsan Kaynakları Yönetimi Ve Örgütsel Güven İlişkisi: Siirt Üniversitesi Personeli Örneği*. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37), 206-231.
- Ronfeldt, M., Owens Farmer, S., McQueen, K. ve Grissom, J.A. (2015). Teacher collaboration in instructional teams and student achievement. *American Educational Research Journal*, 52, 475-514.
- Şekerci, M. ve Aypay, A. (2009). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Yönetim Becerileri ile Grup Etkililiği Arasında İlişki, *Educational Administration: Theory and Practice*, 15(57), 133-160.
- Şişman, M. ve Acat, M.B. (2003). Öğretmenlik Uygulaması Çalışmalarının Öğretmenlik Mesleğinin Algılanmasındaki Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 235-250.
- Taymaz, H. (2009). İlköğretim ve ortaöğretim okul müdürleri için okul yönetimi, 9B, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- TDK resmi web sayfası <https://sozluk.gov.tr/> Erişim tarihi: 29/05/2023.
- Westheimer, J. (2008). Learning among colleagues: Teacher community and the shared enterprise of education. In M. Cochran-Smith, S., Feiman-Nemser and J. McIntyre (Eds.), *Handbook of research on teacher education* (756-782). Reston, VA and Lanham, MD: Association of Teacher Educators and Rowman.

- MEB Eğitim Kurulları ve Zümreleri Yönergesi https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_08/27181000_MEB_EK_ve_ZY_27.08.2019.pdf Erişim tarihi: 26/05/2023
- 30827 Sayılı Yönetmelik: Millî eğitim bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim Kurumları yönetmeliğinde değişiklik yapılmasına Dair yönetmelik, 10/07/2019 tarih ve 30827 sayılı Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190710-6.htm> Erişim tarihi: 26/05/2023
- MEB Eğitim Kurulları ve Zümreleri Yönergesi konulu 27/08/2019 tarih ve 15362682 sayı numaralı Millî Eğitim Bakanlığı Makam Onayı.
- MEB Eğitim Bakanlığı Eğitim Bölgeleri Yönergesi, 08/08/2018 tarihli Bakan Olurlu, https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_08/10102320_Cilt12.pdf Erişim tarihi: 26/05/2023

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, E. (2006). Sınıf Yönetimiyle İlgili Genel Olgular. Kaya, Z. (Ed.) Sınıf Yönetimi. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Aksoy, D. A., Bingöl, İ., & Bozkurt, A. (2022). Sorgulama Topluluğu Kuramı. E. Kurşun, S. Yıldırım, & Karaman (Eds), Açık ve Uzaktan Öğrenme Kuramları (s. 209-243). Nobel. (4) (PDF) *Sorgulama Topluluğu Kuramı*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/361187467_Sorgulama_Topluluğu_Kuramı [accessed Feb 06 2023].
- Al Lily, A. E., Ismail, A. F., Abunasser, F. M. ve Alqahtani, R. H. A. (2020). Distance education as a response to pandemics: Coronavirus and Arab culture. *Technology in Society*, 63 (2020), 1-11.
- Arslan, Y. & Şumuer, E. (2020). Covid-19 Döneminde Sanal Sınıflarda Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sınıf Yönetimi Sorunları . *Milli Eğitim Dergisi* , Salgın Sürecinde Türkiye’de Ve Dünyada Eğitim , 201-230 . DOI: 10.37669/milliegitim.791453
- Aydın, C. H. (2011). *Açık ve uzaktan öğrenme: öğrenci adaylarının bakış açısı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Başar, H. (1999) Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Yayınları.
- Ceylan, M. (2020). Sanal Sınıf Yönetimi. Kürüm-Yapıcıoğlu. D. (Ed.). Pandemi Döneminde Eğitim: İyileştirelim İyileşelim. Ankara: Anı Yayıncılık
- Çalık, T. (2007). Sınıf Yönetimi ve Özellikleri. Küçükahmet, L. (Ed.). Sınıf Yönetimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Emmer, E. T., & Stough, L. M. (2001). Classroom management: A critical part of educational psychology, with implications for teacher education. *Educational Psychologist*, 36(2), 103–112. https://doi.org/10.1207/S15326985EP3602_5
- Gabriel, S.; Pecher, H. (2021). Soziale Präsenz in Zeiten von CoViD-19 Distanz-Lehre. *MedienPädagogik* 40 (CoViD-19): 206–228. <https://doi.org/10.21240/mpaed/40/2021.11.17.X>.
- Hodges, C., Moore, S., Locke, B., Trust, T., & Bond, A. (2020). The Difference between Emergency Remote Teaching and Online Learning. *EDUCAUSE Review*. <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>. (Erişim Tarihi: 5 Ocak 2023)
- Karlı, M.D. (2009). İlköğretimde Sınıf Yönetiminin Anlam ve Önemi. Ed. Karlı, M.D. İlköğretimde Sınıf Yönetimi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kasim, N. N., & Khalid, F. (2016). Choosing the Right Learning Management System (LMS) for the Higher Education Institution Context: A Systematic Review. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 55-61.
- Kılıç, S. (2016). Eşzamanlı Çevrimiçi Öğretimde Sorgulama Topluluğu Modeli Çerçevesinde Bilişsel Buradalık İle Akademik Başarı İlişkisinin İncelenmesi. Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kılıç, S., Horzum, M. B. ve Çakıroğlu, Ü. (2016). Çevrimiçi eşzamanlı öğrenme ortamlarında öğrencilerin öğretimsel, sosyal ve bilişsel buradalık algılarının belirlenmesi. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 7(2), 350-364.
- Levine, S. J. (2007). The online discussion board. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 67-74. doi:<https://doi.org/10.1002/ace.248>
- Sabancı, A. (2009). Sınıf Yönetiminin Temelleri. Çelikten, M. (Ed.). Yapılandırmacı Yaklaşımına Göre Sınıf Yönetimi. Ankara: Anı Yayıncılık
- Seufert, C., Oberdörfer, S., Roth, A., Grafe, S., Lugin, J.-L. & Latoschik, M. E. (2022). Classroom management competency enhancement for student teachers using a fully immersive virtual classroom. *Computers & Education*, 179, 104410. doi: 10.1016/j.compedu.2021.104410

- Sprenger, D. A., & Adrian, S. (2021). Technology acceptance of four digital learning technologies (classroom response system, classroom chat, e-lectures, and mobile virtual reality) after three months' usage: *Revista de universidad y sociedad del conocimiento*. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18(1) doi:<https://doi.org/10.1186/s41239-021-00243-4>
- Süral, İ. (2010). Moodle Öğrenme Yönetim Sisteminin İlköğretimde Destek Amaçlı Kullanımı. *International Educational Technology Conference* (pp. 976-980). İstanbul: IETC.
- Yang, Z., & Liu, Q. (2007). Research and development of web-based virtual online classroom. *Computers & Education*, 48(2), 171-184. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2004.12.007>
- Yaşlıca, E. (2020). Sanal Sınıf Ortamında Etkileşimli Öğretim Materyalinin Başarıya ve Tutuma Etkisi . *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 20 (1) , 39-56 . DOI: 10.18037/ausbd.700328

KAYNAKÇA

- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Journal of International*.
- Aktaş, T., İşigüzel, B., (2013). *Erken Yaşlarda Oyunlarla Yabancı Dil Öğretimi Kuram ve Uygulama*, Ankara: Nevşehir Üniversitesi Yayınları.
- Aktekin, S.(2017). *Sınıfta Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmenler İçin El Kitabı*, MEB Yayınları, Ankara.
- Aydın, H. (2013). *Dünyada ve Türkiye’de Çok Kültürlü Eğitim Tartışmaları ve Uygulamaları*, Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Aydın, İ. (2014). *Öğretimde Denetim-Durum Saptama, Değerlendirme ve Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aytan, N. ve Tunçel H. (2015). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Yazma Kaygısı Ölçeğinin Geliştirilmesi Çalışması”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,12(30), 50-62.
- BanksJ, A. (2013). *Çok kültürlü Eğitime Giriş*. (H. Aydın, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başbay, A. ve Bektaş, Y. (2009). Çok kültürlülük Bağlamında Öğretim Ortamı Ve Öğretmen Yeterlikleri. *Eğitim ve Bilim*, 34, 30-43.
- Biçer, N. & Kılıç, B. S. (2017). Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretmek için kullanılan ders kitaplarının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(4), 649-663.
- Biçer, N. (2017). Yabancılar Türkçe öğretimi alanında yayınlanan makaleler üzerine bir analiz çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 236-247.
- Boylu, E. (2014). “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Temel Seviyedeki İranlı Öğrencilerin Yazma Problemleri”, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 6(2), 335-349
- Bozan, M. (2012). Lisansüstü eğitimde nitelik arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 177-187.
- Can, H., Azizoğlu Ö. A., ve Aydın E. M. (2011). *Organizasyon ve Yönetim. (Sekizinci Baskı)*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelik, R. (2017). Adalet, Kapsayıcılık ve Eğitimde Hakkaniyetli Fırsat Eşitliği, *Fe Dergi*, C:9,S:2,17-29.
- Demirci, M. (2015). B1 seviyesinde Türkçe öğrenen Suriyeli öğrencilerin sesli okuma becerisiyle ilgili tespitler. *10(7)*, 333-358 <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8149>
- Demir, A., Açık, D.D.F. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 51-72.
- Demir, T. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde materyal yetkinliği –ders kitapları. *Dil Dergisi*, 166(1), 43-52.
- Derman, S. (2010). Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye Türkçesi öğreniminde karşılaştıkları sorunlar, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(29), 227-247.
- Elçiçek, Z. (2016). Öğretmenlerin mesleki gelişimine ilişkin bir model geliştirme çalışması. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- Ergüney, M. (2017). İnternet Yoluyla Uzaktan Eğitim Uygulamaları: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gay, G. (2014). *Kültürel Değerlere Duyarlı Eğitim: Teori, Araştırma ve Uygulama*. (Çeviri: H. Aydın). Anı Yayınları:Ankara.
- Göçer, A. (2007). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi. *Dil Dergisi*, 137, 30-48.
- Göçer, A. ve Moğul, S. (2011). Türkçe’nin Yabancı Dil Olarak Öğretimi İle İlgili Çalışmalara Genel Bakış, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3 Summer 2011*, p. 797-810 TURKEY

- Göçer, D. D. A. , Tabak, A. G. G., Coşkun, A. (2012). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kaynakçası. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 73-126.
- Guskey, T.R. (2002). Professional Development and Teacher Change. *Teachers and Teaching*, 8(3), 381-391.
- Hamarat, F. (2002). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Aday Öğretmenleri İşbaşında Yetiştirmedeki Rolü ve Yetiştirme Uygulamaları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Hoy W. K. ve Miskel C. G. (2015). *Eğitim Yönetimi Teori, Araştırma ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İnal, K. (1991). Durkheim'in Eğitim Anlayışı, 513515. Web: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/505/6073.pdf> (10.06.2023).
- Karababa Candaş, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 42(2), 265-277.
- Karagiorgi Y. ve Kyriacos, C. (2006). ICT In-service Training and School Practices: In Search For The In Pact. *Journal of Education for Teaching*., 32(4), 395-411
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Pegem A Yayıncılık, ISBN:975-8792-59-8.
- Kıış, A. (2007). Eğitimci Çalışma Grup Modelinin Kaynaştırılmış Sınıflarda Çalışan Sınıf Öğretmenlerinin Mesleki Gelişim Çalışmalarına Etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kızılkıranat, A. (2011). İlköğretim Okullarında Yapılan Denetim Etkinliklerinin Öğretmenlerin Mesleki Gelişimleri Üzerine Katkısı. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Koçoğlu, A. & Yelken, T.Y. (2018). Suriyeli Öğrenciler Türkçe Dil Eğitimi Kazandırma Eğitimi İlkokul Türkçe Ders Öğretim Programları ile Öğretmenle İlgili Görüş. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6 (2), 131-160.
- MEB, (2014). Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri. http://mevzuat.meb.gov.tr/html/yabyonegiogr_1/yabyonegiogr_1.html (30 Haziran 2023 tarihinde erişilmiştir.)
- MEB, (2017). İzleme ve değerlendirme raporu. Ankara. <http://hbogm.meb.gov.tr/dosyalar/izlemedegerlendirmerapor/2017/mobile/index.html#p=1> adresinden alınmıştır.
- Memduhoğlu, H. B., & Kultas, E. (2018). Türkiye'de Bulunan Eğitim Çağındaki Suriyeli Mültecilerin Eğitimi Sorunu (Van İli Örneği). *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(Özel Sayı), 28-55.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli Mülteci Çocuklara Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(15), 1426-1449. DOI: 10.26466/opus.443945.
- Okur, A. (2013). *İlk okuma ve yazma öğretimi. Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ökten, C. E., Kavanoz, S. (2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimini Hedefleyen Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı, C: 9, S:3, ss. 845-862.
- Özer Yürür, Y., Komsuoğlu, A. ve Ateşok, Z. (2016). Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 37, 76-110.
- Özer, İ. (2004), *Kentleşme, Kentlileşme Ve Kentsel Değişme*, Bursa: Ekin Kitabevi.
- Perşembe, E. (2010). Almanya'nın Baden-Württemberg Eyaletinde Eğitim Sistemi ve Türk Göçmen Çocuklarının Eğitim Sorunları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29(29), 55-80.
- Sarpkaya, R. (2013). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Roller. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 8 (8), 597-608.

- Şimşek, H., Dağıstan, A., Şahin, C., Koçyiğit, E., Dağıstan Yalçınkaya G., Kart, M. ve Dağdelen, S. (2019). Kapsayıcı Eğitim Bağlamında Türkiye’de Temel Eğitim Programlarında Çok kültürlülüğün İzleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 177-197.
- Şişman, M. (2015). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem Akademi.
- Tecim, E. (2019). Yükseköğretimde Çok kültürlü Eğitim: Akademisyenlerin Uluslararası Öğrenci Tecrübeleri Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temizöz, H. (2008). Yabancı Dil Öğretiminde Dil Bilgisi Çeviri Yöntemi ve İletişimci Yaklaşım Uygulamalarının, Öğrencilerin Öğrenme Becerisi Üzerindeki Etkisi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Turan, M. & Fansa, M. (2021). Göçmen Çocukların Türkçe Öğreniminde Yaşadıkları Problemler. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 11-26.
- Uzun, E.M. ve Bütün, E. (2016). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Suriyeli Sığınmacı Çocukların Karşılaştıkları Sorunlar Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1),72-83.
- Ünal, K.,Taşkaya, S. M., & Ersoy, G. (2018). Suriyeli Göçmenlerin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 134-149.
- Ünal, R. (2021). 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Kapsayıcı Eğitim Etkinliklerinin Öğrencilerin Sosyal Kabul Düzeylerine Etkisi, Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin Beklenmedik Konukları:” Öteki” Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *ZeitschriftfürdieWelt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(3), 65-89.
- Ünlü, H. (2011). Türkiye’de ve Dünyada Türkçenin Yabancılar Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, *Gazi üniversitesi Türkçe Araştırmaları Akademik Öğrenci Dergisi*, 1(1), 108-116.
- Varişoğlu, M. C. (2017). Türkçe Öğrenen Litvanyalı Öğrencilerin Kullandıkları Dil Öğrenme Stratejileri. *Türkiye Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 59, 533-546.
- Yaylı, D., ve Y. Bayyurt (2014). *Yabancılar Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, A. N. (2020). Nitel Bir Araştırma Tekniği Olarak: Görüşme. *Social Sciences Studies Journal*, 6(56), 547-552.

KAYNAKLAR

- Abrahams, N., & Jewkes, R. (2005). Effects of South African men's having witnessed abuse of their mothers during childhood on their levels of violence in adulthood. *American Journal of Public Health, 95*, 1811–1816.
- Akdeniz, Y. (2018). *Türkiye'de yaşayan Suriyeli mülteci öğrencilerin uyum sorunları: Şanlıurfa ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. <https://core.ac.uk/download/pdf/387174199.pdf>
- Alamer, A., & Almulhim, F. (2021). The Interrelation Between Language Anxiety and Self-Determined Motivation; A Mixed Methods Approach. *Frontiers in Education, 6*, 618-655. <https://doi.org/10.3389/educ.2021.618655>
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). *A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. Addison Wesley Longman, Inc.
- Ariza, E. (2000). Actions speak louder than words – Or do they? Debunking the myth of apathetic immigrant parents in education. *Contemporary Education, 71*(3), 36-38.
- Arslan, Ü. & Ergül, M. (2022) Mülteci öğrencilerin eğitimlerinde yaşadıkları sorunlar: öğretmenlerin perspektifinden bir delphi çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 54*, 1-31. <https://doi.org/10.9779.pauefd.820780>
- Artiles, A. & Ortiz, A. (Eds.) (2002). *English language learners with special education needs: Assessment, identification, and instruction*. Washington, DC: Center for Applied Linguistics.
- Aytan, T.; Uzun, O.; Günaydın, Y. (2020). Hayat boyu öğrenme yabancılara Türkçe öğretim kurs programlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 21*, 70-99. <https://doi.org/10.29000/rumelide.835499>.
- Bailey, A. L. (2007). *The language demands of school: Putting academic English to the test*. New Haven: Yale University Press.
- Barnum, M. (2021). *As states place new limits on class discussions of race, research suggests they benefit students*. Chalkbeat. <https://www.chalkbeat.org/2021/7/8/22569197/critical-race-theory-bans-racism-schools-research/> (E. T.: 05.02.2024)
- Bialystok, E., & Barac, R. (2012). Emerging bilingualism: Dissociating advantages for metalinguistic awareness and executive control. *Cognition 122*, 67–73. <https://doi.org/10.1016/j.cognition.2011.08.003>
- Bloom, B.S. (1956) *Taxonomy of Educational Objectives, Handbook: The Cognitive Domain*. David McKay, New York.
- Bridging Refugee Youth and Children's Services [BRYCS]. (2023). Involving Refugee Parents in Their Children's Education. <https://brycs.org/schools/involving-refugee-parents-in-their-childrens-education/#:~:text=Research%20consistently%20shows%20that%20refugee,of%20cultural%20issues%20at%20play.> (E. T.: 05.02.2024)
- Brookmeyer, K. A., Henrich, C. C. & Schwab-Stone, M. (2005). Adolescents who witness community violence: Can parent support and prosocial cognitions protect them from committing violence? *Child Development, 76*, 817-829.
- Bruna, K, Vann, R. & Escudero, M. (2007). What's language got to do with it? A case study of academic language instruction in a high school 'English learner science' class. *Journal of English for Academic Purposes, 6*, 36-54.
- Bucak, M. (2021). *Mülteci çocukların devam ettikleri ilkokulların yönetiminin okul yöneticisi, öğretmen ve mülteci veli bakış açısıyla değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi. <https://acikerisim.nevsehir.edu.tr/bitstream/handle/20.500.11787/5995/MAHMUT%20BUCAK.pdf;sequence=1&isAllowed=y>
- Bümen, N. T. (2006). Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim, 31*(142), 3-14.
- Chomsky N. (1986). *Knowledge of Language: Its Nature, Origin and Use*. New York, NY: Praeger.

- Ciğerci, F. M., & Güngör, F. (2016). The problems encountered by the foreign primary school students from the perspectives of classroom teachers (Bilecik Sampling). *Journal of Education and Future*, 10, 137-164. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/226252>
- Condidorio, K. (2010). The Usefulness of Graphic Organizers in Enhancing Science Learning. *Education Masters*. Paper 111. https://fisherpub.sjf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1110&context=education_ETD_masters
- Cummins, J. (2000). Academic language learning, transformative pedagogy, and information technology: Towards a critical balance. *TESOL Quarterly*, 34(3), 537-548.
- CUNY-NYSIEB (City University of New York-New York State Initiative on Emergent Bilinguals) (eds.). (2020). *Translanguaging and transformative teaching for emergent bilingual students. Lessons from the CUNY-NYSIEB Project*. London and New York: Routledge.
- Demir, T. (2022). Türkçe öğretimi için etkileşimsel bir yöntem: Kademe sorumluluk aktarım modeli. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9(1), 50-60. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2089942>
- de Jong, E. J., Li, Z., Zafar, A. M. & Wu, C. (2016). Language policy in multilingual contexts: Revisiting Ruiz's "language-as-resource" orientation. *Bilingual Research Journal*, 39(3-4), 200-212, <http://dx.doi.org/10.1080/15235882.2016.1224988>
- de Oliveira, L. C. (2023). *Supporting multilingual learners' academic language development: A language-based approach to content instruction*. Routledge.
- Dörnyei, Z. (2009). The L2 motivational self system. In Z. Dörnyei, & E. Ushioda (Eds.), *Motivation, language identity and the L2 self* (pp. 9-42). Bristol: Multilingual Matters.
- El Nokali, N. E., Bachman, H. J., & Votruba-Drzal, E. (2010). Parent Involvement and Children's Academic and Social Development in Elementary School. *Child Development*, 81(3), 988–1005. <http://www.jstor.org/stable/40599147>
- Eminoğlu, N., & Eminoğlu, M. F. (2020). Suriyeli Mülteci Öğrenci, Okul ve Öğretmen Algılarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(1), 387-399.
- Ergen, H., & Şahin, E. (2019). Sınıf öğretmenlerinin Suriyeli öğrencilerin eğitimi ile ilgili yaşadıkları problemler. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(44), 377-405. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1291999.pdf>
- Fairbairn, S., & Jones-Vo, S. (2019). *Differentiating Instruction an Assessment for English language learners: A Guide for K-12 Teachers (2nd ed.)*. Caslon Publishing. ISBN 978-1934000380.
- Fisher, D. & Frey, N. (2008). Student and teacher perspectives on the usefulness of content literacy strategies. *Literacy Research and Instruction*, 47(4), 246-263. <http://dx.doi.org/10.1080/1938807080230033>
- Foulidi, X. & Papakitsos, E. C. (2022). The parental involvement in a multicultural educational context. *Journal of Research Initiatives*, 6(1), 1-9. <https://digitalcommons.uncfsu.edu/jri/vol6/iss1/8>
- García, O. (2009). *Bilingual education in the 21st century: A global perspective*. Malden, MA and Oxford: Basil/Blackwell.
- García, O. & Li Wei. (2014). *Translanguaging: Language, bilingualism and education*. New York: Palgrave Macmillan.
- Gardner, H. (1999). *Intelligence reframed: Multiple intelligences for the 21st century*. New York: Basic Books.
- Gersten, R., & Woodward, J. (1994). The language-minority student and special education: Issues, trends, and paradoxes. *Exceptional Children*, 60(4), 310-322.
- Gibbons, P. (2015). *Scaffolding language, scaffolding learning: Teaching English Language Learners in the Mainstream Classroom (2nd Edition)*. Heinemann.
- Gollnick, D. M., & Chinn, P. C. (2001). *Multicultural education in a pluralistic society*. New York: Prentice Hall.

- Göksoy, S. (2020). Millî Eğitim Bakanlığının mülteci öğrencilere yönelik eğitim politikaları ile ilgili eğitimci görüşleri. *EKEV Akademi Dergisi*, 24(81), 449-466. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2594430>
- Groff, C., Zwaanswijk, W., Wilson, A. & Saab, N. (2023). Language diversity as resource or as problem? Educator discourses and language policy at high schools in the Netherlands. *International Multilingual Research Journal*, 17(2), 157-175. <http://dx.doi.org/10.1080/19313152.2022.2162761>
- Güngör, F., & Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Anadolu Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 124-173. <https://doi.org/10.18039/ajesi.454575>.
- Hamayan, E., Marler, B., Sanchez-Lopez, C., & Damico, J. (2007). Some Myths Regarding ELLs and Special Education. In *Special Education Considerations for English Language Learners: Delivering a Continuum of Services*. (pp.7-8). Caslon Publishing.
- Harper, C., & de Jong, E. J. (2004). Misconceptions about teaching English language learners. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 48(2), 152-162. <http://www.jstor.org/stable/40009164>
- Harper, C. A. & de Jong, E. J. (2009). English language teacher expertise: The elephant in the room. *Language and Education*, 23(2), 127-151.
- Herrera, S., & Murry, K. G. (2016). *Mastering ESL/EFL methods: Differentiated instruction for culturally and linguistically diverse (CLD) students (3rd ed.)*. Pearson.
- Horwitz, E. K. (2001). Language anxiety and achievement. *Annual Review of Applied Linguistics*, 21, 112-126. <http://dx.doi.org/10.1017/S0267190501000071>
- Hu, R. (2017). Rich feature analysis as an enabling tool for composition teaching. *Journal of Language Teaching and Research*, 8(6), 1241-1248. <http://dx.doi.org/10.17507/jltr.0806.29>
- Interaction Institute for Social Change (2016). Illustrating Equality vs Equity. <https://interactioninstitute.org/illustrating-equality-vs-equity/>
- Karadağ, U., Karpuz, A. & İnegöllü, D. (2021). Yoksulluk ve göç: Türkiye'deki mültecilerin hukuk deneyimleri üzerine bir söyleşi, *ViraVerita E-Journal: Interdisciplinary Encounters*, 14, 127-142. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2160034>
- Karlı Çalamak, E., & Erdemir, E. (2019). Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Çocuklar ve Aileleri: Anlatılmayan Karşıt Hikâyeler. *Yaşadıkça Eğitim*, 33(2), 216-246. <https://doi.org/10.33308/26674874.2019332119>
- Kekeç, N.C. & Üstün, A. (2022). Mülteci öğrencilerin diğer öğrencilerin akademik başarısı üzerindeki etkilerine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *International Academic Social Resources Journal*, 7(35), 310-320. <http://dx.doi.org/10.29228/ASRJOURNAL.57835>
- Kıral, E. & Beyli, R. (2021). Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Mükemmellik Arayışı (USMAD)*, 1(1), 45-74. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3556200>
- Kızmaz, Z. (2018). Suriyeli sığınmacılar: Güvenlik kaygıları ve suç. *BEÜ SBE Dergisi*, 7(2), 392-431. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/597492>
- Klingner, J., & Eppolito, A. M. (2014). *English language learners: Differentiating between language acquisition and learning disabilities*. Arlington, VA.
- Krashen, S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. Oxford: Pergamon Press.
- Madriñan, M. S. (2014). The use of first language in the second-language classroom: A support for second language acquisition. *Gist Education and Learning Research Journal*, 9, 50-66. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1062663.pdf>
- Mak, E., Nichiporuk Vanni, N., Yang, X., Lara, M., Zhou, Q., & Uchikoshi, Y. (2023). Parental perceptions of bilingualism and home language vocabulary: Young bilingual children from low-income immigrant Mexican American and Chinese American families. *Frontiers in Psychology*, 14, 1059298. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1059298>

- Medina, T. J. (2018). *Exploring equity issues: Language difference or language disorder? ELs and special education*. Mid-Atlantic Equity Consortium, <https://maec.org/wp-content/uploads/2018/10/Exploring-Equity-Language-Difference-or-Language-Disorder.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2022). *Millî Eğitim istatistikleri: Orgun eğitim*. https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_09/15142558_meb_istatistikleri_orgun_egitim_2021_2022.pdf
- McBrien, J. L. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the United States: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 75(3), 329–364. <http://www.jstor.org/stable/3515985>
- Mcglynn, K., & Kelly, J. (2019). Adaptations, modifications, and accommodations. *Science Scope*, 43(3), 36–41. <https://www.jstor.org/stable/26899082>
- Montgomery, W. (2001). Creating culturally responsive, inclusive classrooms. *Teaching Exceptional Children*, 33(49), 4-9. https://www.smithwlaac.com/uploads/2/6/1/1/26117566/culturally_responsive_teaching.pdf
- Nacar, D. & Ünsal, S. (2022). Okul yöneticilerinin Suriyeli mülteci velilerle yaşadıkları sorunlar sorunların nedenleri ve çözüm önerileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1243-1256. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2166634>
- Nag, S., Vagh, S.B., Dulay, K.M. & Snowling, M.J. (2019), Home language, school language and children's literacy attainments: A systematic review of evidence from low- and middle-income countries. *Revision Education*, 7, 91-150. <https://doi.org/10.1002/rev3.3130>
- Najarro, I. (2023). *The debate over English learner terminology, explained*. <https://www.edweek.org/teaching-learning/the-debate-over-english-learner-terminology-explained/2023/03>
- Noble, S. (2020). Equitable learning opportunities for English language learners in mainstream content area classrooms: A professional development resource for scaffolds and supports at the secondary level. *School of Education and Leadership Student Capstone Projects*. 516. https://digitalcommons.hamline.edu/hse_cp/516
- Office of the SRSG on Violence against Children. (2016). *Tackling violence in schools: A global perspective Bridging the gap between standards and practice*. https://violenceagainstchildren.un.org/sites/violenceagainstchildren.un.org/files/documents/publications/10_tackling_violence_in_schools_a_global_perspective.pdf
- Özen, H., & Cerit C. (2018). Savaş nedeniyle Türkiye'ye göç ederek insani yardım kuruluşunda çalışan Suriyeli mültecilerde travma sonrası stres bozukluğu ve ilişkili etmenler. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 70-73. <https://doi.org/10.30934/kusbed.431796>
- Özer, Y. Y., Komşuoğlu, A. & Ateşok, Z. Ö. (2016). Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37), 76-110. <https://asosjournal.com/DergiTamDetay.aspx?ID=11696>
- Pacheco, M. B. & Miller, M. E. (2016). Making meaning through Translanguaging in the literacy classroom. *The Reading Teacher*, 69, 533-537, 2016. <https://doi.org/10.1002/TRTR.1390>
- Ramirez, R. (2023). To speak or not to speak my language: Supporting families' home language practices. *NAEYC*. <https://www.naeyc.org/resources/pubs/tyc/fall2023/supporting-families-home-language>
- Robertson, K. & Lafond, S. (2011). A guide for engaging ELL families: Twenty strategies for school leaders. *Colorin Colorado*. https://www.colorincolorado.org/sites/default/files/Engaging_ELL_Families_FINAL.pdf#page=15
- Robinson, J. (2020). *Creating a sense of belonging through culturally responsive pedagogy, culturally relevant teaching and invitational theory in art education*. Master's Thesis. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED606505.pdf>
- Ringbom, H. (1980). *On the Distinction between Second-Language Acquisition and Foreign-Language Learning*. Speeches/Conference Papers. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED269973.pdf>

- Ruiz, R. (1984). Orientations in language planning. *NABE Journal*, 7(2), 15–34.
- Selinker, L. (1972). Interlanguage. *IRAL*, 10(3), 209-241
- Singh, C. K. S., Gopal, R., Tek, O. E., Masa Singh, T. S., Mostafa, N. A., & Ambar Singh R. K. (2020). ESL teachers' strategies to foster higher-order thinking skills to teach writing. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 17(2), 195-226. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1272263.pdf>
- Singh, C.K., Singh, R.K., Singh, T.S., Mostafa, N.A., & Mohtar, T.M. (2018). Developing a higher order thinking skills module for weak ESL learners. *English Language Teaching*, 11(7), 86-100. <http://doi.org/10.5539/elt.v11n7p86>
- Stairs-Davenport, A. (2023). "Where do I start?" Inquiry into K-12 mainstream teachers' knowledge about differentiating instruction for ELLs in one U.S.school district. *Education Inquiry*, 14(2), 163-177. <https://doi.org/10.1080/20004508.2021.1969078>
- Storch, N., & Wigglesworth, G. (2003). Is there a role for the use of the L1 in an L2 setting? *TESOL Quarterly*, 37(4), 760–770. <https://doi.org/10.2307/3588224>
- Tüzün, I. (2017). *Türkiye'de Mülteci Çocukların Eğitim Hakkını ve Karşılıklı Uyumu Destekleyen Yaklaşımlar, Politikalar ve Uygulamalar*. European Liberal Forum. https://liberalforum.eu/wp-content/uploads/2021/06/publication_final.pdf
- Valenzuela, A. (1999). *Subtractive schooling: US -Mexican youth and the politics of caring*. Albany, NY: SUNY Press
- Wawire, B. A. & Barnes-Story, A. (2022). Translanguaging for multiliteracy development: Pedagogical approaches for classroom practitioners. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 26, 173-188. <https://doi.org/10.1080/13670050.2022.2094702>
- Yılmaz, F. & Konyar, M. (2017). Türkçe'nin Yabancı Dil olarak öğretiminde akademik Türkçe ihtiyacı analizi. *International Journal of Language Academy*, 17, 223-233.
- Yılmaz, T. & Lee, Y. J. (2023). Pre-service teachers' self-efficacy beliefs in teaching refugee background students at Turkish public schools. *European Journal of Educational Research*. 12(3), 1195-1205. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.12.3.1195>
- Yılmaz, T. & Yıldırım, E. (2022). Critical translanguing approach: A framework for promoting diversity, equity and inclusion. In S. Durukan, *Education and Science-2022-IV*, pp. 69-85. Istanbul: Efe Academy Publishing.
- Younus-Khalid, O. A. A. (2023). *Okul müdürlerine göre mülteci öğrencilerin eğitimi: Sorunlar ve çözümler*. Yüksek lisans Tezi. Karabük Üniversitesi. <http://acikerisim.karabuk.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2447/10522887.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ECORECREATION

Prof. Dr. Beyza Merve Akgül
Prof. Dr. Suat Karaküçük

EĞİTİM
yayınevi

ECORECREATION

Prof. Dr. Beyza Merve Akgül, Prof. Dr. Suat Karaküçük

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Kübra Konca Nam

Cover Designer: Eğitim Yayınevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-605-0653-74-8

1. Edition, February 2024

Printing and Binding

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Printing House Certificate No: 47381

Library Information Card

ECORECREATION

Prof. Dr. Beyza Merve Akgül, Prof. Dr. Suat Karaküçük

p.VI+80, 160x240 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-605-0653-74-8

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti.

yayınevi

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

REFERENCES

- Akgül, M. B., Birinci, C., Göral, Ş., & Karaküçük, S. (2017). An investigation of ecocentric and anthropocentric attitudes and antipathy towards environment in athletes. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3405-3414.
- Akgül, B., M., Ayyıldız Durhan, T., Arı, Ç. & Karaküçük S. (2022). Yeşil Öğrenci Projesi'nde Yer Alan Ekorekreasyon Faaliyetlerin Katılımcılar Açısından İncelenmesi. *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism, Recreation and Sports Sciences (ATRSS)*, 5 (2): 325-337.
- Brymer, E., & Gray, T. (2010). Developing an intimate “relationship” with nature through extreme sports participation. *Leisure/Loisir*, 34(4), 361-374.
- DeMares, R., & Krycka, K. (1998). Wild-animal-triggered peak experiences: Transpersonal aspects. *Journal of Transpersonal Psychology*, 30(2), 161–177
- Dumazadier, J. (1990). Boş Zaman ve Kültür. *Türk Yurdu Dergisi*, 10(38).
- Dumazadier, J. (1991). Aile ve Boş Zaman. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(2).
- Erdoğan, N. (2014). Ekoturizm Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik. In H. Reyhan (Ed.), *Sosyal Çevre Bilimleri*. Siyasal Kitabevi.
- Erdoğan, N. (2003). Çevre ve (Eko) Turizm. Erk Yayıncılık.
- Ertan, K. A. (2015). Leopoldcü düşünce ve yeryüzü (toprak) etiği. *Memleket Siyaset Yönetim (MSY)*, 10(23), 1-20.
- Fedler, A. (1987). Introduction: Are Leisure, Recreation and Tourism Interrelated. *Annals of Tourism Research*, 14, 311–314.
- Hall, C. M., & Page, S. J. (1999). *The Geography of Tourism and Recreation*. London: Routledge.
- İbrahim, H. (1997). Atipik Boş Zaman Davranışları. *Çalışmak: Yorar, Cogito Dergisi (Yapı Kredi Yayıncılık)*, (12).
- Kahraman, N., & Türkay, O. (2004). *Turizm ve Çevre*. Detay Yayıncılık.
- Karaküçük, S., & Gürbüz, B. (2007). *Rekreasyon ve Kent(li)leşme*. Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme*. Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S., ve Akgül, B. M. (2016). *Ekorekreasyon: Rekreasyon ve Çevre*. Gazi Kitabevi.

- Karaküçük, S., & Başaran, Z. (1997). Stresle Başa Çıkmada Rekreasyon Faktörü. *Milli Eğitim Dergisi*, (134), 63-68.
- Karaküçük, S., Ayyıldız Durhan, T., Akgül, B. M., Aksin, K. (2019). Oryantiring Sporcularında Ekosentrik, Antroposentrik, Antipatik Yaklaşımların Rekreasyon Fayda ile İlişkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1263-1288. <https://doi.org/10.17152/gefad.578109>
- Karaküçük, S. (2012). Terapatik Rekreasyon. Gazi Kitabevi.
- Kelly, J. R. (1990). *Leisure* (2nd ed.). Prentice Hall.
- Krippendorf, J. (1996). *The Holiday Makers: Understanding the Impact of Travel*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Lundmark, C. (2007). The new ecological paradigm revisited: Anchoring the NEP scale in environmental ethics. *Environmental Education Research*, 13(3), 329-347.
- Mannell, R., & Iso-Ahola, S. (1987). Psychological Nature of Leisure and Tourism Experience. *Annals of Tourism Research*, 14, 314-331.
- McKercher, R. (1996). Differences Between Tourism and Recreation in Parks. *Annals of Tourism Research*, 23(3), 563-575.
- Mieczkowski, Z. (1990). *World Trends in Tourism and Recreation*. Peter Lang Publishing, Inc.
- Özdağ, U. (2005). Edebiyat ve toprak etiği, Amerikan doğa yazınında Leopoldcü düşünce. Ankara: Ürün Yayınları.
- Davis, M. H. (1996). *Empathy: A social psychological approach*. Madison, WI: Brown & Benchmark.
- Özgüç, N. (1984). *Turizm Coğrafyası*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 3203.
- Özdemir, A. S. (2013). Motivasyonel ve Demografik Faktörlerin Rekreasyonel Olanaklara Dayalı Yapılan Destinasyon Tercihleri Üzerine Etkisi. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Pigram, J. J., & Jenkins, J. M. (1999). *Outdoor Recreation Management*. Routledge.
- Sağcan, M. (1986). *Rekreasyon ve Turizm*. İzmir: Cumhuriyet Basımevi.
- Scull, A. (1999). A quarter century of the history of psychiatry. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 35(3), 239-246
- Stebbins, R. A. (1992). *Amateurs, Professionals, and Serious Leisure*. McGill-Queen's University Press.

- Stebbins, R. A. (2020). The Serious Leisure Perspective. In *Serious Leisure*. Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-48036-3>
- Şimşek, Y. K. (2014). Boş Zaman ve Rekreasyon Endüstrisi. In S. Kocaekşi (Ed.), *Boş Zaman ve Rekreasyon Yönetimi* (s. 1468). Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını.
- The International Ecotourism Society. (1998). *Ecotourism statistical fact sheet*. N. Bennington, Vermont: The International Ecotourism Society.
- William, S. (2003). *Tourism and Recreation*. Pearson Education Limited.
- Yıldız, K., Ş. Sipahioğlu, & M. Yılmaz. (2008). *Çevre Bilimi ve Eğitimi*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

DİJİTAL EĞİTİM I

Editör

Doç. Dr. İbrahim Halil Yurdakal

EĞİTİM
yayınevi

DİJİTAL EĞİTİM I

Editör: Doç. Dr. İbrahim Halil Yurdakal

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-53-0

1. Baskı, Mart 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

DİJİTAL EĞİTİM I

Editör: Doç. Dr. İbrahim Halil Yurdakal

IV+196 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-53-0

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Andreasson, K. (Ed). (2015). *Digital divides: the new challenges and opportunities of e-inclusion*. Taylor & Francis Group 6000 Broken Sound Parkway NW.
- Díaz, P. & Ioannou, A. (2019). Learning in a Digital World: An Introduction. Díaz, P., Ioannou, A., Bhagat, K. K. & Spector, M.J. (Eds). Learning in a Digital World Perspective on Interactive Technologies for Formal and Informal Education (In). Springer Nature Singapore Pte Ltd. Singapore.
- Flynn, S. (2021). Education, digital natives, and inequality. *Irish Journal of Sociology*. 0(0): 1-6. DOI: 10.1177/079160352111004815
- Frailon, J., Ainley, J., Schulz, W., Friedman, T., & Gebhardt, E. (2014). Preparing for Life in a Digital Age: the IEA International Computer and Information Literacy Study International Report. Cham, Switzerland: Springer. <https://www.springer.com/gp/book/9783319142210>.
- Gonzalez-Betancor, M.S., Lopez-Puig, J.A. & Cardenal, E.M. (2021). Digital inequality at home. The school as compensatory agent. *Computers & Education*. 168. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2021.104195>
- Goode, J. (2010). Mind the gap: The digital dimension of college access. *Journal of Higher Education*, 81(5), 583–618.
- Graves, K.E. (2019). Disrupting the digital norm in the new digital divide: Toward a conceptual and empirical framework of technology leadership for social justice through multilevel latent class analysis [ProQuest LLC]. In ProQuest LLC.
- Hargittai, E., & Dobransky, K. (2017). Old dogs, new clicks: Digital inequality in skills and uses among older adults. *Canadian Journal of Communication*, 42(2). <https://doi.org/10.22230/cjc.2017v42n2a3176>
- Helsper, E. (2021). *The Digital Disconnect. The Social Causes and Consequences of Digital Inequalities*. SAGE Publications.
- Hohlfeld TN, Ritzhaupt AD, Barron AE, Kemker K. (2008). Examining the digital divide in K-12 public schools: four-year trends for supporting ICT literacy in Florida. *Comput Educ* 51(4):1648–63.
- IEA International Computer and Information Literacy Study 2018 Assessment Framework (2018). <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-19389-8>
- International Telecommunication Union (ITU) (2023). <https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/2023/10/10/ff23-the-gender-digital-divide/>
- International Telecommunication Union (ITU) Digital inclusion of all. <https://www.itu.int/en/mediacentre/backgrounders/Pages/digital-inclusion-of-all.aspx>
- Internet World Stats (2023). <https://www.internetworldstats.com/stats.htm>
- Joiner, R., Stewart, C., & Beaney, C. (2015). Gender digital divide: Does it exist and what are the explanations? In L. D. Rosen, N. A. Cheever, & L. M. Carrier (Eds.), *The Wiley Handbook of Psychology, Technology, and Society* (pp. 74-88).
- Kutluay Tutar, F.; Tutar, E. & Onat, Ö. (2022). Pandemi döneminde eğitim sektöründeki dijital uçurum: dezavantajlı gruplar üzerine etkisi Türkiye örneği. *International Social Sciences Studies Journal*. 8(98): 1681-1690
- Lupač, P. (2018). *Beyond the digital divide: Contextualizing the Information Society*. Emerald Publishing Limited Howard House, Wagon Lane, Bingley BD16 1WA, UK. ISBN: 978-1-78756-547-0.
- Ma, Kuo-Hsun J. (2021). The digital divide at school and at home: A comparison between schools by socioeconomic level across 47 countries. *International Journal of Comparative Sociology* 62(2): 115–140. DOI: 10.1177/002071522111023540

- Maceviciute, E., & Wilson, T. D. (2018). Digital means for reducing digital inequality: Literature review. *Informing Science: the International Journal of an Emerging Transdiscipline*, 21, 269-287. <https://doi.org/10.28945/4117>
- Nerse, S. (2020). Dijital eğitimde eşitsizlikler: kırsal ve kentsel ayrımlar ve sosyoekonomik farklılaşmalar. *İnsan ve Toplum Dergisi*. DOI: 10.12658/M0548
- NTIA (National Telecommunications and Information Administration). <https://www.ntia.gov/blog/2022/switched-why-are-one-five-us-households-not-online>
- Ochsner, A., Corwin, B. Z. & Tierney, G.W. (2018). Toward Digital Equity The Role of Context, Quality, and Connections. *William G. Tierney, Zoë B. Corwin, and Amanda Ochsner (Ed.). Diversifying Digital Learning: Online Literacy and Educational Opportunity*. (In pp 1-24) Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- OECD (2015), *Students, Computers and Learning: Making the Connection*, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264239555-en>.
- OECD (2015). Inequalities in Digital Proficiency: Bridging the Divide.
- OECD. (2020). A framework to guide an education response to the COVID-19 pandemic of 2020.
- Onoa, H. & Zavodny, M. (2007). Digital inequality: A five country comparison using microdata. *Social Science Research* 36: 1135–1155. doi:10.1016/j.ssresearch.2006.09.001
- Robinson, L., Cotten, R. S., Ono, H. Quan-Haase, A., Mesch, G., Chen, W., Schulz, J., Hale, M.T., & Stern, J.M. (2015). Digital inequalities and why they matter. *Information, Communication & Society*, 18(5): 569-582. : <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1012532>
- Samuelsson, U. & Olsson, T. (2014). Digital Inequality in Primary and Secondary Education: Findings from a Systematic Literature Review. Matteo Stocchetti (ed.) *Media and Education in the Digital Age* (İçinde s. 41-62). Peter Lang GmbH Internationaler Verlag der Wissenschaften, Berlin. ISBN 978-3-631-65154-4
- Selwyn, N. (2010). Degrees of Digital Division: Reconsidering Digital Inequalities and Contemporary Higher Education. *RUSC. International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 7(1): 33-42. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=78012953011>
- The Economist Intelligence Unit (EIU) (2021). Connecting learners: Narrowing the educational divide. The benefits from, and barriers to, improved school connectivity and access to digital learning. https://connectinglearners.economist.com/data/EIU_Ericsson_Connecting.pdf
- The World Bank (2021). *Remote Learning During COVID-19: Lessons from Today, Principles for Tomorrow (English)*. Washington, D.C.: World Bank Group. <http://documents.worldbank.org/curated/en/160271637074230077/Remote-Learning-During-COVID-19-Lessons-from-Today-Principles-for-Tomorrow>
- Tierney, G. W. & Kolluri, S. (2018). Mapping the Terrain Youth and Digital Media. *William G. Tierney, Zoë B. Corwin, and Amanda Ochsner (Ed.). Diversifying Digital Learning: Online Literacy and Educational Opportunity*. (In pp. 194-208) Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- TUİK (2020). Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020)
- UNESCO (2021). Education: from Disruption to Recovery. <https://www.unesco.org/en/covid-19/educationresponse>. Erişim tarihi 18 Ocak 2023.
- UNICEF Report (2020). Promising practices for equitable remote learning Emerging lessons from COVID-19 education responses in 127 countries. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/IRB%202020-10%20CL.pdf>

- Van de Werfhorst, G.H., Kessenich, E. & Geven, S. (2022). The digital divide in online education: Inequality in digital readiness of students and schools. *Computers and Education Open*, 3. <https://doi.org/10.1016/j.caeo.2022.100100>
- Van Deursen, A. J. A. M., & Mossberger, K. (2018) Any thing for anyone? A new digital divide in internet-of-things skills, *Policy & internet*, 10(2): 122–40.
- Van Dijk, J (2020). *The digital divide*. Polity Press. Cambridge, UK ISBN-13: 978-1-5095-3446-3.
- Van Duersen, A. J. A. M., & Helsper, E. J. (2015). The third level digital divide: Who benefits most from being online? *Communication and Information Technologies Annual*, 10, 29-53. Retrieved from <http://doc.utwente.nl/97634/1/CH002.pdf>
- Warf, B. (2018). Teaching digital divides, *Journal of Geograph*, 118(8): 1-11. DOI: 10.1080/00221341.2018.1518990
- Warschauer, M. (2016). Addressing the social envelope: Education and the digital divide. *Education and Social Media: Toward a Digital Future*, 29–48. The MIT Press.
- Zhang, X. (2023). The Digital Divide: Class and Equality Education. *SHS Web of Conferences*. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202315704027>

KAYNAKÇA

- Ağgöl, E., Altun Yalçın, S. ve Yalçın, P. (2023). Öğretmen adaylarının metaverse ve Web 3.0 kavramı hakkındaki görüşleri. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 292-307.
- Akpınar, B. ve Akyıldız, T., Y. (2022). Yeni eğitim ekosistemi olarak metaversal öğretim. *Journal of History School*, 56, 873-895.
- Altunal, I. (2022). Metaverse dünyasının eğitim modeli olarak kullanımı ve muhasebe eğitimine yansımaları. *Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 25(25), 433-443.
- Göçen, A. (2022). Eğitim bağlamında metaverse. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 6(1), 98-122.
- Hamarat, E. ve Dalı, C. (2022). Metaverse kavramının sosyal bilgiler eğitimi için anlamı nedir? *International Social Sciences Studies Journal*, 8(104), 3886-3894.
- Ibrahim, A., Huynh, B., Downey, J., Höllerer, T., Chun, D., & O'Donovan, J. (2018). ARbiz Pictus: A study of vocabulary learning with augmented reality. *IEEE Transaction on Visualisation and Computer Graphics*, 24(11).
- Kalkan, N. (2021). Metaverse evreninde sporun bugünü ve geleceğine yönelik bir derleme. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 163-174.
- Kızılkaya, B., Zhao, G., Sambo, Y., Li, L. ve İmran, A. M. (2021). 5G-Enabled education 4.0: enabling technologies, challenges, and solutions. *IEEE Access* (9), 166962-166969.
- KuoTing, H., Christopher, B., Jessica, F., Rabindra, R., Josephine, B. ve Joseph F. (2019). Augmented versus virtual reality in education: an exploratory study examining science knowledge retention when using augmented reality/virtual reality mobile applications, *cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 22(2), 105-110. <http://doi.org/10.1089/cyber.2018.0150>
- Lee, J.Y. (2021). A study on metaverse hype for sustainable growth. *International Journal of Advanced Smart Convergence*, 10 (3), 72-80.
- Lim, W. Y. B., Xiong, Z., Niyato, D., Cao, X., Miao, C., Sun, S. ve Yang, Q. (2022). Realizing the metaverse with edge entelligence: A match made in heaven. *arXiv preprint arXiv:2201.01634*, 1-9 <https://doi.org/10.48550/arXiv.2201.01634>
- Mystakidis, S. (2022). Metaverse. *Encyclopedia*, 2(1), 486-497. <http://dx.doi.org/10.3390/encyclopedia2010031>
- Şimşek, İ., Erbay, H. N. ve Kirişçi, M. (2019). Üç boyutlu sanal öğrenme ortamında 5. sınıf düzeyinde kesirlerin öğretimi: second life örneği, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 139-154.
- Ju Hyun, J. (2021). A study on education utilizing metaverse for effective communication in a convergence subject. *International Journal of Internet, Broadcasting and Communication*, 13(4):129-134.
- Özaydın Aydoğdu, Y. ve Eryılmaz, S. (2019). Yükseköğretim kurumlarında artırılmış gerçeklik uygulamalarına yönelik yapılmış araştırmaların incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 27(5), 2129-2141. doi:10.24106/kefdergi.3381
- Soylu, M. S. (2019). Artırılmış gerçeklik uygulamalarına yönelik eğitim programının okul öncesi öğretmen adaylarının tutum ve görüşlerine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Söyler, S ve Sula Averbek, G. (2022). Sağlık teknolojileri ve metaverse: potansiyel uygulama alanları ve mevcut engeller. *International Anatolia Academic Online Journal, Healty Science*, 8(2), 138-165.
- Uzun Hazneci, Ö. (2019). Güncel artırılmış gerçeklik uygulamalarının eğitim alanında kullanımı üzerine bir inceleme. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Uluslararası 100. Yıl Eğitim Sempozyumu*, 26-28 Ekim 2019, 499-508, Samsun

KAYNAKÇA

- Al-Alami, S. (2019). Literature as a means of augmenting writing skills. *Opción: Revista de Ciencias Humanas y Sociales*, (24), 1118-1133.
- Apelt, W. (1981). Principles in foreign language teaching. *System*, 9, 1-3. [https://doi.org/10.1016/0346-251X\(81\)90004-X](https://doi.org/10.1016/0346-251X(81)90004-X).
- Ashrafuzzaman, M., Ahmed, I., & Begum, M. (2021). Learning English language through literature: Insights from a survey at university level in Bangladesh. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(S2), 1190-1209.
- Bachman, L., & Palmer, A. (1982). The Construct Validation of Some Components of Communicative Proficiency. *TESOL Quarterly*, 16, 449-465. <https://doi.org/10.2307/3586464>.
- Baranova, O. (2021). Formalization of the semantic structure of the text in the conditions of digital communication. *World of Science. Pedagogy and psychology*. <https://doi.org/10.15862/22pdmn421>.
- Barzillai, M., & Thomson, J. (2018). Children learning to read in a digital world. *First Monday*, 23. <https://doi.org/10.5210/FM.V23I10.9437>.
- Boone, R., & Higgins, K. (2003). Reading, Writing, and Publishing Digital Text. *Remedial and Special Education*, 24, 132-140. <https://doi.org/10.1177/07419325030240030201>.
- Borg, S., & Burns, A. (2008). Integrating grammar in adult TESOL classrooms. *Applied linguistics*, 29(3), 456-482.
- Bowker, L., & Ciro, J. B. (2019). *Machine translation and global research: Towards improved machine translation literacy in the scholarly community*. Emerald Publishing Limited.
- Boyle, S., McCoy, A., Mcnaughton, D., & Light, J. (2017). Using Digital Texts in Interactive Reading Activities for Children with Language Delays and Disorders: A Review of the Research Literature and Pilot Study. *Seminars in Speech and Language*, 38, 263-275. <https://doi.org/10.1055/s-0037-1604274>.
- Casañ-Pitarch, R. (2018). An approach to digital game-based learning: Video-games principles and applications in foreign language learning. *Journal of Language Teaching and Research (Online)*, 9(6), 1147-1159.
- Cotterall, S. (2000). Promoting learner autonomy through the curriculum: principles for designing language courses. *Elt Journal*, 54, 109-117. <https://doi.org/10.1093/ELT/54.2.109>.
- Çakır, İ. (2006). Developing Cultural Awareness In Foreign Language Teaching. *The Turkish Online Journal of Distance Education*, 7, 154-161. <https://doi.org/10.17718/TOJDE.44311>.
- Dagilienė, I. (2012). Translation as a Learning Method in English Language Teaching. *Studies About Languages*, 124-129. <https://doi.org/10.5755/J01.SAL.0.21.1469>.
- Ellis, R. (2000). Task-based research and language pedagogy. *Language Teaching Research*, 4, 193-220. <https://doi.org/10.1177/136216880000400302>.
- Ellis, R. (2005). Principles of instructed language learning. *System*, 33, 209-224. <https://doi.org/10.1016/J.SYSTEM.2004.12.006>.
- Fareh, S., Jarad, N., Yagi, S., & Moussa, M. B. (2022). Integrating Literature into Teaching the Language Arts. *International Journal of Arabic-English Studies (IJAES)*, 22(2), 65-82.
- Geng, G. (2020). *On the Methods and Strategies of Language Learning in the Background of Computer Technology*. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1648, No. 2, p. 022068). IOP Publishing.
- Grigoreva, V. V., & Belotserkovskaya, N. V. (2014). Language learning strategies in teaching foreign languages in the republic of Sakha (Yakutia). *Middle East Journal of Scientific Research*, 21(1), 18-22.
- Hafner, C. A., Chik, A., & Jones, R. H. (2015). Digital literacies and language learning. *Language Learning & Technology*, 19(3), 1-7.

- Halliday, M. (1993). Towards a Language-Based Theory of Learning. *Linguistics and Education*, 5, 93-116. [https://doi.org/10.1016/0898-5898\(93\)90026-7](https://doi.org/10.1016/0898-5898(93)90026-7).
- Hameed, P. F. M. (2021). Enhancing students writing skills using novels: The Saudi EFL learners' perspective. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(3), 1469-1483.
- Hunston, S., Francis, G., & Manning, E. (1997). Grammar and vocabulary: showing the connections. *Elt Journal*, 51, 208-216. <https://doi.org/10.1093/ELT/51.3.208>.
- Jones, R. (2019). The text is reading you: teaching language in the age of the algorithm. *Linguistics and Education*. <https://doi.org/10.1016/j.linged.2019.100750>.
- Kapitonova, N., Karagodskaya, J., Gadakhyan, A., & Kocharyan, A. (2022). Digital Educational Environment as a Condition for Training Linguists. In *International Scientific Conference on Agricultural Machinery Industry "Interagromash"* (pp. 2176-2185). Cham: Springer International Publishing.
- Krahnke, K., & Christison, M. (1983). Recent Language Research and Some Language Teaching Principles. *TESOL Quarterly*, 17, 625-649. <https://doi.org/10.2307/3586617>.
- Mardiani, M., & Baharuddin, A. F. (2023). Literature-based efl instruction: benefits for language skills development, learning motivation, and cultural understanding. *LLT Journal: A Journal on Language and Language Teaching*, 26(2), 796-811.
- McGrath, I. (2002). Materials evaluation and design in language teaching. *Language Teaching*, 45, 250-262. <https://doi.org/10.1017/S0261444811000607>.
- Miao, R. (2015). Second language acquisition: An introduction. DOI:10.1016/B978-0-08-097086-8.92096-8
- Nitisakunwut, P., & Hwang, G. J. (2023). Effects and core design parameters of digital game-based language learning in the mobile era: a meta-analysis and systematic review. *International Journal of Mobile Learning and Organisation*, 17(4), 470-498.
- Nitzke, J., Tardel, A., & Hansen-Schirra, S. (2019). Training the modern translator—the acquisition of digital competencies through blended learning. *The Interpreter and Translator Trainer*, 13(3), 292-306.
- Noviadi, A., & Permadi, T. (2023). The Role of Literature Teaching in Improving Students' Language Skills. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 22(3), 278-293.
- O'Brien, S., & Ehrensberger-Dow, M. (2020). *MT literacy—a cognitive view*. *Translation, Cognition & Behavior*, 3(2), 145-164.
- Oxford, R., Lee, D., Snow, M., & Scarcella, R. (1994). Integrating the language skills. *System*, 22, 257-268. [https://doi.org/10.1016/0346-251X\(94\)90061-2](https://doi.org/10.1016/0346-251X(94)90061-2).
- Peterson, M., & Jabbari, N. (Eds.). (2022). *Digital games in language learning: case studies and applications*. Taylor & Francis.
- Pinker, S. (1979). Formal models of language learning. *Cognition*, 7, 217-283. [https://doi.org/10.1016/0010-0277\(79\)90001-5](https://doi.org/10.1016/0010-0277(79)90001-5).
- Poole, F. J., & Clarke-Midura, J. (2020). A systematic review of digital games in second language learning studies. *International Journal of Game-Based Learning (IJGBL)*, 10(3), 1-15.
- Pudikova, G. N., Perminova, V. A., & Korbozerova, N. M. (2019). Formation of linguistic culture in the process of teaching lexical disciplines to university students. *Revista Espacios*, 40(41).
- Schulz, R. (2007). The Challenge of Assessing Cultural Understanding in the Context of Foreign Language Instruction. *Foreign Language Annals*, 40, 9-26. <https://doi.org/10.1111/J.1944-9720.2007.TB02851.X>.
- Shemshadsara, Z. (2012). Developing Cultural Awareness in Foreign Language Teaching. *English Language Teaching*, 5, 95-99. <https://doi.org/10.5539/ELT.V5N3P95>.
- Sunil, G., Datta, M., & Nagamani, B. (2023). Language and technology. In *AIP Conference Proceedings* (Vol. 2794, No. 1). AIP Publishing.

- Swan, M. (1985). A Critical look at the Communicative Approach (2). *Elt Journal*, 39, 76-87. <https://doi.org/10.1093/ELT/39.2.76>.
- Tschirner, E. (2001). Language Acquisition in the Classroom: The Role of Digital Video. *Computer Assisted Language Learning*, 14, 305-319. <https://doi.org/10.1076/call.14.3.305.5796>.
- Tukhtabaeva, Z. (2021). Differentiated Instruction in Language Teaching. 7, 364-371. <https://doi.org/10.33619/2414-2948/65/44>.
- White, C. (1990). Integrated Sequences in Language Learning. *System*, 18, 239-244. [https://doi.org/10.1016/0346-251X\(90\)90058-D](https://doi.org/10.1016/0346-251X(90)90058-D).
- Xu, C., Zhang, X., Yu, X., Lu, Y., & Zheng, C. (2020). Game-based learning in language education: A Review of empirical studies from 2009 to 2018. In *28th international conference on computers in education*. Asia-Pacific Society for Computers in Education.
- Zein, S. (2022). Translanguaging and Multiliteracies in the English to Speakers of Other Languages (ESOL) Classroom. *English Teaching*, 77, 3-24.
- Zou, D., & Xie, H. (2018). Flipping an English writing class with technology-enhanced just-in-time teaching and peer instruction. *Interactive Learning Environments*, 27, 1127-1142. <https://doi.org/10.1080/10494820.2018.1495654>.

KAYNAKÇA

- Amiama-Espailat, C., & Mayor-Ruiz, C. (2017). Digital reading and reading competence—the influence in the Z generation from the dominican republic. *Comunicar. Media Education Research Journal*, 25(2). 10.3916/C52-2017-10.
- Baştuğ, M. ve Keskin, H. K., 2012, Akıcı okuma becerileri ile anlama düzeyleri (basit ve çıkarımsal) arasındaki ilişki, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 227–244.
- Bromley, K. (2006). Technology and writing. In McKenna, M. C., Labbo, L.D., Kieffer, R, D. and Reinking, D. (Eds.), *International handbook of literacy and technology* (Vol. 2) (pp. 349-353). The USA: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cihan, H. (2022). Dijital okuma ortam tasarımının ilkökul öğrencilerinin okuma becerilerine etkisinin incelenmesi. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Göçen, G. (2021) *Dijital Araçlarla Okuma Eğitimi*. Dijital Türkçe Öğretimi, 481.
- Grabill, J. (2005). *Elektronik Writing, Research And Teaching*. The Clearing House, 100.
- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde ekran okuma ve ekranik düşünme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7(14), 1 – 20.
- Hicks, T. (2009). *The digital writing workshop*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- Jeong, H. (2012). A Comparison of the influence of electronic books and paper books on reading comprehension, eye fatigue, and perception. *The Electronic Library*, 30(3), 390-408. DOI:10.1108/02640471211241663.
- Maden, S. (2012). Ekran okuma türleri ve Türkçe öğretmeni adaylarının ekran okumaya yönelik görüşleri. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*, 1(3), 1-16.
- McKenna, M. C., Conradi, K., Lawrence, C., Jang, B. G. & Meyer, J. P. (2012). Reading attitudes of middle school students: Results of a U.S. survey. *Reading Research Quarterly*, 47 (3), 283-306. DOI: <https://www.jstor.org/stable/43497521>.
- McKenna, M. C., Conradi, K., Lawrence, C., Jang, B. G. & Meyer, J. P. (2012). Reading attitudes of middle school students: Results of a U.S. survey. *Reading Research Quarterly*, 47 (3), 283-306. DOI: <https://www.jstor.org/stable/43497521>.
- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, Earged. (2011). MEB 21. yüzyıl öğrenci profili. Ankara: Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- National Writing Project. (2010). <http://www.nwp.org/>, sayfasından erişilmiştir. Erişim Tarihi: 02.03.2024.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. & Binici, K., (2020). Dijital Bilgi Kaynakları ve Ortamlarının Üniversite Öğrencilerinin Okuma Davranışlarına Etkileri, *Milli Eğitim Dergisi*, 49, 89– 116.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y., Sevmez, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde dijital / e-kitap okuma kültürü: Selçuk üniversitesi örneği. *DTCF Dergisi* 58(1), 139-171. DOI: 10.33171/dtcfjournal.2018.58.1.8
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y.& Sevmez, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde dijital / e-kitap okuma kültürü: Selçuk üniversitesi örneği. *DTCF Dergisi* 58(1), 139-171. DOI: 10.33171/dtcfjournal.2018.58.1.8.
- Robin. B. (2008). Digital storytelling: A powerful technology tool for the 21st century classroom. *Theory Into Practice*, 47, 220-228.
- Taipale, S. (2014). “The affordances of reading/ writing on paper and digitally in Finland”. *Telematics and Informatics*, 31(4), 532-542. DOI: 10.1016/j.tele.2013.11.003.
- TÜİK. (2021). Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması, 2021. Sayı:41132 Yayınlanma Tarihi: 22.12.2021. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=CocuklardaBilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132>. Erişim Tarihi:04.02.2024.
- Van Manen, M.& Adams, C. (2009). “The phenomenology of space in writing online”. *Educational Philosophy and Theory*, 41(1), 10-21. DOI: 101111/j.1469- 5812.2008.00480.x
- Zambarbieri, D. & Carniglia, E., 2012, Eye movement analysis of reading from computer displays, eReaders and printed books: Reading from eReaders and printed books, *Ophthalmic & Physiological Optics: The Journal of the British College of Ophthalmic Opticians (Optometrists)*, 32(5), 390–396. doi:10.1111/j.1475- 1313.2012.00930.x

KAYNAKÇA

- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batu Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Bhutoria, A. (2022). Personalized education and artificial intelligence in the United States, China, and India: A systematic review using a human-in-the-loop model. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100068-100086. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100068>
- Bozkurt, A. (2016). Öğrenme analitiği: e-öğrenme, büyük veri ve bireyselleştirilmiş öğrenme. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 55-81.
- Cardona, M. A., Rodríguez, R. J., & Ishmael, K. (2023). Artificial intelligence and the future of teaching and learning: Insights and recommendations. <https://www2.ed.gov/documents/ai-report/ai-report.pdf> (E.T.: 12.03.2024)
- Chassignol, M., Khoroshavin, A., Klimova, A., & Bilyatdinova, A. (2018). Artificial Intelligence trends in education: a narrative overview. *Procedia Computer Science*, 136, 16-24.
- Chen, C. M., Wang, J. Y., & Hsu, L. C. (2021). An interactive test dashboard with diagnosis and feedback mechanisms to facilitate learning performance. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2, 100015-100024. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2021.100015>
- Chen, L., Chen, P., & Lin, Z. (2020). Artificial intelligence in education: A review. *Ieee Access*, 8, 75264-75278. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.2988510>
- Chiu, W. K. (2021). Pedagogy of emerging technologies in chemical education during the era of digitalization and artificial intelligence: A systematic review. *Education sciences*, 11(11), 709-733. <https://doi.org/10.3390/educsci11110709>
- Çakıcı, D. (2015). Şema Kuramının Okuduğunu Anlama Sürecindeki Rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 77-86.
- Çolak Yazıcı, S., & Nakiboğlu, C. (2024). Examining experienced chemistry teachers' perception and usage of virtual labs in chemistry classes: a qualitative study using the technology acceptance model 3. *Educ Inf Technol* 29, 4337-4370. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-11985-1>
- Dastres, R., & Soori, M. (2021). Artificial neural network systems. *International Journal of Imaging and Robotics (IJIR)*, 21(2), 13-25.
- Demirkaya, H., & Sarpel, E. (2018). Eğitim ve Geliştirme Uygulamalarında Yeni Nesil Bilişim Teknolojilerinden Sanal Gerçeklik, Bulut Bilişim ve Yapay Zeka. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (40), 231-245.
- Dias, S. B., Hadjileontiadou, S. J., Hadjileontiadis, L. J., & Diniz, J. A. (2015). Fuzzy cognitive mapping of LMS users' Quality of interaction within higher education blended-learning environment. *Expert Systems with Applications*, 42(21), 7399-7423. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2015.05.048>.
- Elford, D., Lancaster, S. J., & Jones, G. A. (2022). Fostering motivation toward chemistry through augmented reality educational escape activities. A self-determination theory approach. *Journal of chemical education*, 99(10), 3406-3417.
- Eljack, S. M., Alfayez, F., & Suleman, N. M. (2020). Organic chemistry virtual laboratory enhancement. *Comput Sci*, 15(1), 309-323.
- Engin, R. A. (2021). Dijital Eğitim Uygulamaları. *Dijital Gelecek Dijital Dönüşüm*, 119.
- Holmes, W., Persson, J., Chounta, I. A., Wasson, B., & Dimitrova, V. (2022). *Artificial intelligence and education: A critical view through the lens of human rights, democracy and the rule of law*. Council of Europe.
- İşler, B., & Kılıç, M. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(1), 1-11. https://doi.org/10.17932/IAU.EJNM.25480200.2021/ejnm_v5i1001
- Karakaya, Ş. (2006). Sosyal bir süreç olarak eğitim. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 391-396.

- Maharaj-Sharma, R., Sharma, A., & Sharma, A. (2017). Using ICT-based instructional technologies to teach science: Perspectives from teachers in Trinidad and Tobago. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*, 42(10), 23-35.
- McInerney, D. M. (2013). *Educational psychology: Constructing learning*. Pearson Higher Education AU.
- Olawoyin, A., & Chen, Y. (2018). Predicting the future with artificial neural network. *Procedia computer science*, 140, 383-392.
- Pedro, F., Subosa, M., Rivas, A., & Valverde, P. (2019). Artificial intelligence in education: Challenges and opportunities for sustainable development. 1-48. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*, 7.
- Peran, T., & Bilir, Y. (2007). Kalkınmada İtici Bir Güç: Eğitim. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 132-141.
- Savasci, A. Ç. (2014). Use of Instructional Technologies in Science Classrooms: Teachers' Perspectives. *Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, 13(2), 197-201.
- Süygün, M. S., & Bozyiğit, S. (2021). Dış Ticaret Ve Lojistik Eğitiminde Sanal Gerçeklik Teknolojisinin Kullanımı. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(1), 220-230. <http://doi.org.10.35379/cusosbil.832294>
- Tavukcu, T., Kalimullin, A., Litvinov, A., Shindryaeva, N., Abraukhova, V., & Abdikeev, N. (2020). Analysis of articles on education and instructional technologies (Scopus). *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 15(23), 108-120.
 URL 5: <https://aieducator.tools/> (E. T.: 13.03.2024)
 URL-1: <https://chat.openai.com> (E.T.: 17.03.2024)
 URL-2: <https://www.unesco.org.tr/Pages/14/52/S%C3%BCrd%C3%BCr%C3%BClebilir-Kalk%C4%B1nma-%C4%B0%C3%A7in-E%C4%9Fitim> (E.T.: 12.03.2024)
 URL-3: <https://chemintelligence.com/ai-for-chemistry> (E. T.:15.03.20224)
 URL-4: <https://yoksanlab.yok.gov.tr> (E. T.:15.03.20224)
 URL-6: https://www.youtube.com/watch?v=LCiMPyDt_cA (E.T.: 14.03.2024)
 URL-7: <https://studymonkey.ai/dashboard/question> (E.T.:15.03.2024)
- Uzun, Y., Tümtürk, A. Y., & Öztürk, H. (2021). Günümüzde ve gelecekte eğitim alanında kullanılan yapay zeka. In 1st International Conference on Applied Engineering and Natural Sciences (pp. 1-3).
- Yambyshev, F. D., Derbisheva, D. L., & Halaman, A. V. (2019). Use of gaming technology in the study of chemistry. *Humanities & Social Sciences Reviews*, 7(6), 954-961.
- Yazıcı, S. Ç., & Erkoç, M. (2023). Fen Bilimleri Grubu Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecinde Yapay Zekâ Kullanma Durumlarının Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (58), 2682-2704.
- Zawacki-Richter, O., Marin, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1). 1-27. <https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0>.
- Zhang, K., & Aslan, A. B. (2021). AI technologies for education: Recent research & future directions. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2, 100025-100036. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2021.100025>

KAYNAKÇA

- Alderfer, S., McMillan, R., Murphy, K., & Kelp, N. (2023, August). Inclusive Science Communication training for first-year STEM students promotes their identity and self-efficacy as scientists and science communicators. In *Frontiers in Education* (Vol. 8, p. 1173661). Frontiers.
- Altunok, E. B. (2019). Anne baba tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- American Association for the Advancement of Science (1993). Benchmarks for science Literacy. New York, NY: Oxford University Press.
- Bahar, E. (2012). İletişim. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Dinçer, Çağlayan (2011). Okul öncesi dönemde sosyal beceri eğitimi. *Eğitimci Öğretmen Dergisi*, 5, 6-11.
- Bodrova, E., & Leong, D. J. (2017). Zihin araçları erken çocukluk eğitiminde Vygotsky yaklaşımı. Ankara: Anı.
- Borowczak, M. (2015). Communication in STEM education: A non-intrusive method for assessment & K20 educator feedback. *Problems of Education in the 21st Century*, 65(1), 18-27.
- Curran, K. (2003). Global competencies that facilitate working effectively across cultures. Retrieved from <http://content.monster.com.sg/management/5808>
- Demirci, E. E. (2002). İletişim becerileri eğitiminin merkez eğitim merkezine devam eden genç işçilerin iletişim becerilerini değerlendirmelerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erol, R. Y., & Orth, U. (2011). Self-esteem development from age 14 to 30 years: A longitudinal study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(3) 607-619. <http://dx.doi.org/10.1037/a0024299>
- Handelih, N. D. (2023). The Importance of Communication in STEM Education: Bridging the Gap between Science and Society. <https://www.linkedin.com/pulse/importance-communication-stem-education-bridging-gap-between/>
- Hendon, M., Powell, L., & Wimmer, H. (2017). Emotional intelligence and communication levels in information technology professionals. *Computers in Human Behavior*, 71, 165- 171. <https://doi-org.ezproxy.snhu.edu/10.1016/j.chb.2017.01.048>
- Hinds, P.J., & Weisband, S.P. (2003) Knowledge sharing and shared understanding in virtual teams. In Gibson, C.B. and Cohen, S.G. (eds.), *Virtual Teams that Work: Creating Conditions for Virtual Teams Effectiveness* (pp. 21–36). Jossey-Bass, San Francisco.
- Jensen, K. (2012, April 12). Intelligence is overrated: What you really need to succeed. *Forbes*. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/keldjensen/2012/04/12/intelligence-is-overrated-what-you-really-need-to-succeed/#563997cab6d2>
- Kabasakal, Z. ve Çelik, N. (2010). “Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi”. *İlköğretim online dergisi* 9(1), 203-212.
- Lawson, J. (2003). Depth accessibility difficulties: An alternative conceptualisation of autism spectrum conditions. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 33(2), 189- 202. <http://dx.doi.org/10.1111/1468-5914.00213>.
- McClure, E. R., Guernsey, L., Clements, D. H., Bales, S. N., Nichols, J., Kendall-Taylor, N., & Levine, M. H. (2017). *STEM starts early: Grounding science, technology, engineering, and math education in early childhood*. New York: The Joan Ganz Cooney Center at Sesame Workshop.

- National Research Council (2012). A Framework for K-12 Science Education: Practices, Crosscutting Concepts, and Core Ideas. Washington, DC: The National Academies Press.
- Pieraccini, D. (2023). How to Promote Collaboration and Communication Skills through STEM Education. <https://levelupvillage.com/how-to-promote-collaboration-in-the-classroom/>
- Signe, P. & Van Schaik C.P. (2000). Dominance And Communication: Conflict Management İn Various Social Setting. Natural Conflict Resolution. (Ed: Aureli F, de Waal FBM). USA: University Of California Press
- Yaşar Ekici, F., Günhan, G., Anılan, Ş. (2017). Okul öncesi öğretmenlerinin iletişim becerileri. Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi, 11, 1-27.
- Zakaria, N., Amelinckx, A., & Wilemon, D. (2004). Working together apart? Building a knowledge- sharing culture for global virtual teams. Creativity and Innovation Management. 13(1), 15-29.
- Zembat, R. (1993). Okul öncesi eğitim kurumlarında kişilerarası ilişkiler ve iletişim. 9. Ya-Pa Okul Öncesi Eğitimi Yaygınlaştırılması Semineri (Ankara, 17- 19 Haziran). İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

KAYNAKÇA

- Almajthoob, A., & Hamdan, A. (2023). The Impact of E-learning on Business Education. In *Emerging Trends and Innovation in Business and Finance* (pp. 575-584). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Alojaiman, B. (2021). Toward Selection of Trustworthy and Efficient E-Learning Platform. *IEEE Access*, 9, 133889-133901. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2021.3114150>.
- Álvarez-González, P., López-Miguens, M. J., & Caballero, G. (2017). Perceived employability in university students: developing an integrated model. *Career Development International*, 22(3), 280-299.
- Ballarano, A., Colace, F., De Santo, M., & Greco, L. (2016). “The Postman Always Rings Twice”: Evaluating E-Learning Platform a Decade Later. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (Online)*, 11(2), 35.
- Derouin, R., Fritzsche, B., & Salas, E. (2005). E-Learning in Organizations. *Journal of Management*, 31, 920- 940. <https://doi.org/10.1177/0149206305279815>.
- Eliyas, S., & Ranjana, P. (2024). A Potent View on the Effects of E-Learning. *International Journal of Grid and High Performance Computing (IJGHPC)*, 16(1), 1-10.
- Fecher, B., Kunz, R., Sokolovska, N., & Wrzesinski, M. (2024). Platformisation of Science: Conceptual Foundations and Critical Perspectives for the Science System. *LIBER Quarterly: The Journal of the Association of European Research Libraries*, 34(1), 1-18.
- Galustyan, O., Borovikova, Y., Polivaeva, N., Bakhtiyor, K., & Zhirkova, G. (2019). E-learning within the Field of Andragogy. *Int. J. Emerg. Technol. Learn.*, 14, 148-156. <https://doi.org/10.3991/IJET.V14I09.10020>.
- Henry, M. S. (Ed.). (2023). *Using IT effectively: A guide to technology in the social sciences*. Elsevier B.V.
- Hillier, M. (2018). Bridging the digital divide with off-line e-learning. *Distance Education*, 39, 110 - 121. <https://doi.org/10.1080/01587919.2017.1418627>
- Ingavélez-Guerra, P., Robles-Bykbaev, V. E., Perez-Muñoz, A., Hilera-González, J., & Otón-Tortosa, S. (2022). Automatic adaptation of open educational resources: an approach from a multilevel methodology based on students’ preferences, educational special needs, artificial intelligence and accessibility metadata. *IEEE Access*, 10, 9703-9716.
- Kurteva, K., Tzanova, S., & Kurtev, N. (2023, September). The Impact of E-learning Techniques on Education Process. Platform Selection and Comparison. In *2023 XXXII International Scientific Conference Electronics (ET)* (pp. 1-5). IEEE.
- Macleod, J., & Kefallonitis, E. (2017). Trends affecting e-learning experience management. In *Strategic Innovative Marketing: 4th IC-SIM, Mykonos, Greece 2015* (pp. 753-758). Springer International Publishing.
- Mehla, L., Sheorey, P. A., Tiwari, A. K., & Behl, A. (2021). Paradigm shift in the education sector amidst COVID-19 to improve online engagement: Opportunities and challenges. *Journal of Global Information Management (JGIM)*, 30(5), 1-21.
- Mihai, D., Mihailescu, M., Cărăbaș, M., & Tapus, N. (2023). Integrated High-Workload Services for E-Learning. *IEEE Access*, 11, 8441-8454. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2023.3238967>.
- Ouadoud, M., Chkouri, M. Y., & Nejjari, A. (2018). LeaderTICE: A Platforms Recommendation System Based on a Comparative and Evaluative Study of Free E-learning Platforms. *International Journal of Online Engineering*, 14(1).
- Ouadoud, M., Chkouri, M. Y., Nejjari, A., & El Kadiri, K. E. (2016, October). Studying and comparing the free e-learning platforms. In *2016 4th IEEE International Colloquium on Information Science and Technology (CiSt)* (pp. 581-586). IEEE.

- Pantaleon, C. B., Feliscuzo, L. S., & Romana, C. L. C. S. (2019, October). Mooc-ready system for a course on fundamentals of programming using c: Development and analysis. In *Proceedings of the 3rd International Conference on Digital Technology in Education* (pp. 212-216).
- Piotrowski, M. (2010). What is an e-learning platform?. In *Learning management system technologies and software solutions for online teaching: Tools and applications* (pp. 20-36). IGI Global.
- Pirna, C., Pirna, M., Ghiculescu, L. D., & Ene, G. M. (2020, June). The impact of the virtual learning environment in managing the knowledge transmitted to students. In *2020 12th International Conference on Electronics, Computers and Artificial Intelligence (ECAI)* (pp. 1-6). IEEE.
- Racic, S., Tasić, N., Marjanović, U., Softić, S., Lüftenegger, E., & Turcin, I. (2020). Student Performance on an E-Learning Platform: Mixed Method Approach. *Int. J. Emerg. Technol. Learn.*, 15, 187-203. <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i02.11646>.
- Rodrigo, C., & Tabuenca, B. (2020). Learning ecologies in online students with disabilities. *Comunicar*, 28(62), 53-65.
- Salleh, F. H. M., Redzuan, N. A. L. M., & Salleh, N. S. M. (2023). A Review of Literature on Methods for Teaching and Learning Programming in High Schools. *Handbook of Research on Education Institutions, Skills, and Jobs in the Digital Era*, 328-340.
- Sharov, S., Kolmakova, V., Sharova, T., & Pavlenko, A. (2021). Analysis of MOOC on Programming for IT Specialist Training. *TEM Journal*, 10(4).
- Sharov, S., Tereshchuk, S., Tereshchuk, A., Kolmakova, V., & Yankova, N. (2023). Using MOOC to Learn the Python Programming Language. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (Online)*, 18(2), 17.
- Sobral, S. R. (2021). Two decades of research in e-learning: A deep bibliometric analysis.
- Umek, L., Keržič, D., Aristovnik, A., & Tomažević, N. (2015). Analysis of selected aspects of students' performance and satisfaction in a Moodle-based e-learning system environment. *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 11(6), 1495-1505.
- Wolfe, C. R., & Cedillos, E. M. (2015). *E-communications platforms and E-learning*. Elsevier.
- Zhang, M., Jones, K., Zaitsev, A., & Sawyer, S. (2022). Platform as Theoretical Framework Rather Than Just Empirical Context: How Information Science Scholars Examine Digital Platforms. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 59(1), 605-609.

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, A. (2020). Uzaktan Eğitimde Okullaşma Uygulamalarının Üniversite Öğrencilerinin İngilizce Derslerindeki Akademik Başarı ve Motivasyonlarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Akçay, D. ve Özcebe, H. (2012). Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Ve Ailelerinin Bilgisayar Oyunu Oynama Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi. *Çocuk Dergisi*, 12(2), 66–71.
- Akın, F. A. ve Atıcı, B. (2015). Oyun Tabanlı Öğrenme Ortamlarının Öğrenci Başarısına ve Görüşlerine Etkisi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2(2), 75-102.
- Akgül, G. D. ve Kılıç, M. (2020). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Eğitsel Dijital Oyunlar ve Kodu Uygulamasına Yönelik Görüşleri. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 8(2), 101-120.
- Altun, A. (2021). Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Oyunlardan Yararlanmaya İlişkin Öğretmen Tutum ve Görüşleri Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Alkan, A. ve Mertol, H. (2019). Teacher Candidates' State Of Using Digital Educational Games. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 8(2), 344-350.
- An, Y. ve Bonk, C. J. (2009). Finding That Special Place: Designing Digital Game-Based Learning Environments. *TechTrends*, 53(3), 43-48.
- Ardıç, A. ve Irmak, A. Y. (2018). Dijital Oyunların Çocuk ve Ergenler Üzerindeki Etkileri: Literatür İnceleme. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 6(16), 71-94.
- Arnott, L. (2016). An Ecological Exploration Of Young Children's Digital Play: Framing Children's Social Experiences With Technologies İn Early Childhood. *Early Years*, 36(3), 271-288.
- Atak, F. (2020). 10-14 Yaş Arasındaki Çocukların Dijital Oyun Bağımlılığı ile Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Bayırtepe, E. ve Tüzün, H. (2007). Oyun-Tabanlı Öğrenme Ortamlarının Öğrencilerin Bilgisayar Dersindeki Başarıları ve Özyeterlik Algıları Üzerine Etkileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33, 41-54.
- Bird, J., ve Edwards, S. (2015). Children Learning To Use Technologies Through Play: A Digital Play Framework. *British Journal of Educational Technology*, 46(6):1149-1160.
- Cai, Z., Mao, P., Wang, D., He, J., Chen, X. ve Fan, X. (2022). Effects Of Scaffolding in Digital Game-Based Learning on Student's Achievement: A Three-Level Meta-Analysis. *Educational Psychology Review*, 34(2), 537-574.
- Ceylaner, S. ve Yanpar Yelken, T. (2017). Ortaöğretim Öğrencilerinin, Dijital Oyunların İngilizce Kelime Öğrenimine Katkısına Yönelik Görüşleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6(1), 346-364.
- Cömert, A., 2020. Dijital Oyun Tabanlı Öğrenme Yöntemiyle Tasarlanan Ve Uygulanan Problem Çözme Etkinliklerine Yönelik Öğrenci Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi.
- Clark, D. B., Sengupta, P., Brady, C. E., Martinez-Garza, M. M., ve Killingsworth, S. S., (2015). Disciplinary integration of digital games for science learning, *International Journal of STEM Education*, 2 (1), 296-312.
- Çakır, H. (2013). Bilgisayar Oyunlarına İlişkin Ailelerin Yaklaşımı ve Öğrenci Üzerindeki Etkilerin Belirlenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 138-150.
- Dautovic, G. (2020). The rise of the virtual empire: Video game industry statistics for 2020, <https://fortunly.com/statistics/video-game-industry-statistics> adresinden 10 Şubat 2024 tarihinde ulaşılmıştır.
- Demir, G. T. ve Hazar, Z. (2018). Dijital Oyun Oynama Motivasyonu Ölçeği Doomo: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(2), 128-139.
- DeCaro, M. S. ve Rittle-Johnson, B. (2012). Exploring Mathematics Problems Prepares Children To Learn From Instruction. *Journal of Experimental Child Psychology*, 113(4), 552-568.

- Diñç, M. (2012). Türkiye Dijital Oyunlar Federasyonu. Türkiye Dijital Oyunlar Raporu. İstanbul. <https://docplayer.biz.tr/643513-Turkiye-dijital-oyunlar-federasyonu-mevlut-dinc.html>
- Durgut, A. (2016). Meslek Yüksekokulu Öğrencileri İçin Eğitsel Matematik Oyunu Geliştirilmesi ve Başarıya Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Doğusoy, B. ve İnal, Y. (2006). Çok Kullanıcılı Bilgisayar Oyunları ile Öğrenme. İçinde; VII. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi Tam Metin Kitabı., 7-9 Eylül 2006, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, ss. 7-9. Ankara: Palme Yayıncılık.
- Eryol, Ç. (2023). Özel Okullarda Öğrenim Gören Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Oyun Bağımlılıkları ile Dijital Oyunlara Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
- Erekmeççi, M. ve Fidan, Ş. (2012). Oyunun Tasarım Platformları: Oyunun Eğitim ve Kültüre Etkisi. *Yaşam bilimleri Dergisi*, (1) 1, 851-856.
- Fleer, M. (2014). The demands and motives afforded through digital play in early childhood activity settings. *Learning, Culture and Social Interaction*, 3(3), 202-209.
- Gökçearslan, Ş. ve Durakoğlu, A. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(14), 419-435.
- Göldağ, B. (2019). Dijital Oyunlar: Olumlu ve Olumsuz Etkileri. III. Uluslararası Battalgazi Bilimsel Çalışmalar Kongresi Tam Metin Kitabı. (Ed: Talas, M). 21-23 Eylül 2019, ss. 121-133. Malatya: İspec Yayınevi.
- Gündoğdu, C. (2021). Dijital Oyun Kavramına Yönelik: Bir Meta-Sentez Betimleme. Yüksek Lisans Tezi. Yozgat: Yozgat Bozok Üniversitesi.
- Gülçek, E. (2018). Çocuk Kültürü ve Dijital Oyunlar: Elâzığ Fmd Kursu Öğrencileri Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma. Yüksek Lisans Tezi. Elâzığ: Fırat Üniversitesi.
- Gür, R. M. (2018). Çok Oyuncululu Dijital Oyunlarda Oyun Oynama Pratikleri: Moba Ve Mmorpq Oyunlar Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Arel Üniversitesi.
- Gürçan, A., Özhan, S. ve Uslu, R. (2008). Dijital oyunlar ve çocuklar üzerindeki etkileri. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara, 1-50.
- Griffiths, M. D. ve Hunt N. (1998). Dependence On Computer Games By Adolescents. *Psychological Reports*, 82, 475-80.
- Hamari, J., Shernoff, D. J., Rowe, E., Coller, B., Asbell-Clarke, J. ve Edwards, T., 2016. Challenging Games Help Students Learn: An Empirical Study On Engagement, Flow And Immersion In Game-Based Learning, *Computers In Human Behavior*, 54, 170-179.
- Hazar, Z. ve Hazar, M. (2017). Çocuklar İçin Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği. *Journal of Human Sciences* (14)1, 203-216.
- Horzum, M. B. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Bilgisayar Oyunu Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(159), 58-59.
- Hung, C. Y., Sun, J. C. Y. ve Yu, P. T. (2015). The Benefits of a Challenge: Student Motivation and Flow Experience in Tablet-PC-Game-Based Learning. *Interactive Learning Environments*, 23(2), 172-190.
- Ifenthaler, D. ve Eseryel, D. (2012). Assessment in Game-based Learning: *Foundations, Innovations and Perspectives*. New York: Springer.
- İşçi, G., T. ve Yeşiltaş, E. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Dijital Oyun Geliştirme Yazılımı Kullanımı ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Buna İlişkin Görüşleri. *TÜBAD*, 5 (2), 260-284.
- Kaya, M. (2019). İlkokul Öğrencilerinin Dijital Oyunlara Yönelik Algılarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Erzincan: Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Kebritchi, M., Hirumi, A. ve Bai, H. (2010). The Effects of Modern Mathematics Computer Games on Mathematics Achievement and Class Motivation. *Computers & Education*, 55, 427- 443.

- Kestane, M. (2019). Dijital Oyun Bağımlılığının İlköğretim İkinci Kademe Çağındaki Öğrencilerin Akademik Başarısı ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Biruni Üniversitesi.
- Kendüzler Efe S. (2023). Eğitsel Oyun, Matematik Merkezinde Oyun ve Dijital Oyunun Çocukların Matematik ve Öz- Düzenlemeli Öğrenme Becerilerine Etkisi. Doktora Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Kowert, R. ve Oldmeadow, J. A. (2013). (A) Social Reputatiton: Exploring The Relationship Between Online Video Game Involvement And Social Competence. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1872-1878.
- Landers, R. N. ve Landers, A. K. (2014). An Empirical Test of the Theory of Gamified Learning: The Effect of Leaderboards on Time-on-Task and Academic Performance. *Simulation and Gaming*, 45(6), 769-785.
- Lee, J. J. ve Hammer, J. (2011). Gamification in Education: What, How, Why Bother? *Academic Exchange Quarterly*, 15(2), 146.
- Lewis, M. S. (2016). Massively Multiplayer Online Roleplaying Gaming: Motivation To Play, Player Typologies, And Addiction. Doctor Thesis. U.S.A: Ohio State University, https://etd.ohiolink.edu/pg_10?0::NO:10:P10_ACCESSION_NUM:osu1461232700 adresinden edinilmiştir.
- Lin, Y. H. ve Hou, H. T. (2015). Exploring Young Children's Performance on And Acceptance of an Educational Scenario-Based Digital Game for Teaching Route-Planning Strategies: A Case Study. *Interactive Learning Environments*, 5(2),1-14.
- Malta, S. E. 2010. İlköğretimde Kullanılan Eğitsel Bilgisayar Oyunlarının Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Mesman, G. R., Kuo, D. Z., Carroll, J. L. ve Ward, W. L. (2013). The Impact Of Technology De- Pendance On Children And Their Families. *Journal of Pediatric Health Care*, 27(6), 451-459.
- Mekler, E. D., Bopp, J. A., Tuch, A. N. ve Opwis, K. (2014). A Systematic Review Of Quantitative Studies On The Enjoyment Of Digital Entertainment Games. CHI '14 Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems, ss. 927-936.
- McKinley, R. A., McIntire, L. K. ve Funke, M. A. (2011). Operator Selection For Unmanned Aerial Systems: Comparing Video Game Players and Pilots. *Aviation, Space and Environmental Medicine*, 82(6), 635-42.
- McFarlane, A., Sparrowhawk, A. ve Heald, Y. (2002). Report on The Educational Use Of Games. *TEEM (Teachers Evaluating Educational Multimedia)*. 23 (2) 1-49.
- Orhan, E. (2018). 10-14 Yaş Açısından Gelişme Seviyesi, Dijital Eğitim ve Dikkate Alınmayan Gelişme. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Ögel, K. (2012). *İnternet Bağımlılığı: İnternet'in Psikolojisini Anlamak ve Bağımlılıkla Başa Çıkmak*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öztop, F. (2022). İlkokul Matematik Öğretiminde Dijital Ve Dijital Olmayan Oyun Kullanımının Etkililiği: Bir Meta-Analiz Çalışması. *International Primary Education Research Journal*, 6(1), 65-80.
- Paes, T. M. ve Ellefson, M. R. (2022). Guided Pretend Play İntervention Effects on Self-Regulation and Language Skills in Preschool English Language Learners from Families With Low Incomes. *PsyArXiv Preprints*, 1-33.
- Pala, F., K. ve Erdem, M. (2011). Dijital Oyun Tercih ve Oyun Tercih Nedeni ile Cinsiyet, Sınıf Düzeyi ve Öğrenme Stili Arasındaki İlişkiler Üzerine Bir Çalışma. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12 (2), 53-71.
- Prensky, M. (2001). *Digital Game Based Learning*. New York: McGraw-Hill.
- Polat, E. ve Varol, A. (2012). Eğitsel Bilgisayar Oyunlarının Akademik Başarıya Etkisi: Sosyal Bilgiler Dersi Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Uşak: Uşak Üniversitesi.

- Phaire, C. B. (2007). Video games and mathematics education: studying commercial sports video games to identify the potential for learning and thinking about mathematics in Proceedings of the Ninth International Conference Mathematics Education in a Global Community, 1993–1995.
- Rosen, L. D., Lim, A. F., Felt, J., Carrier, L. M., Cheever, N. A., Lara-Ruiz, J. M., Mendoza, J.S. ve Rokkum, J. (2014). Media and Technology Use Predicts Ill-Being Among Children, Preteens and Teenagers *Independent of the Negative Health Impacts of Exercise and Eating Habits. Computers in Human Behavior*, 35, 364-375.
- Saka, E. (2019). Eğitsel Amaçlı Sanal Gerçeklik Oyunlarına Yönelik Araştırmaların İncelenmesi: Bir Meta-Sentez Çalışması. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Trabzon Üniversitesi.
- Sung, H-Y. ve Hwang, G-J. (2012). A Collaborative Game-Based Learning Approach To Improving Students' Learning Performance In Science Courses. *Computers & Education*, 63, 43-51.
- Savaş, S., Güler, O., Kaya, K., Çoban, G. ve Güzel, M. S. (2021). Eğitimde Dijital Oyunlar ve Oyun İle Öğrenme. *International Journal of Active Learning*, 6(2), 117-140.
- Sella, F., Tressoldi, P., Lucangeli, D. ve Zorzi, M. (2016). Training Numerical Skills With The Adaptive Videogame “The Number Race”: A Randomized Controlled Trial on Preschoolers. *Trends in Neuroscience And Education*, 5(1), 20-29.
- Setzer, V., W. ve Duckett, G., E. (1994). The Risks to Children Using Electronic Games. This paper was presented as a poster paper at the Asia Pacific Information Technology in Training and Education Conference and Exhibition, 28 June- 2 July 1994, Brisbane, Australia <http://www.ime.usp.br/~vwsetzer/video-g-risks.html> adresinden alınmıştır.
- Şahin, F. (2019). Altıncı Sınıf Türkçe Dersi Ses Olayları Konusunda Geliştirilen Eğitsel Oyunun Akademik Başarıya Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.
- Tuğrul, B. (2015). Oyunun gücü. İçinde Ayşe Belgin Aksoy (Editör). *Okul Öncesi Eğitimde Oyun* Ankara: HedefCS Yayıncılık.
- Vatandaş, S. (2020). Sokaktan Ekrana: Oyunun Mekânsal ve İşlevsel Değişimi. *Intermedia International E-journal*, 7(12), 19-32.
- Vogt, F., Hauser, B., Stebler, R., Rechsteiner, K. ve Urech, C. (2018). Learning Through Play-Pedagogy And Learning Outcomes In Early Childhood Mathematics. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(4), 589-603.
- Xu, Z., Chen, Z., Eutsler, L., Geng, Z. ve Kogut, A. (2020). A Scoping Review of Digital Game-Based Technology on English Language Learning. *Educational Technology Research and Development*, 68, 877-904.
- Yalçın, S. ve Bertiz, Y. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Oyun Bağımlılığının Etkileri Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi (BEST Dergi)*, 3(1), 27-34.
- Yang, Q. F., Chang, S. C., Hwang, G. J. ve Zou, D. (2020). Balancing Cognitive Complexity and Gaming Level: Effects of a Cognitive Complexity-Based Competition Game on EFL Students' English Vocabulary Learning Performance, Anxiety and Behaviors. *Computers & Education*, 148, 103808.
- Yavuzer, H. (2003). *Doğal Harika Bir Tedavi Oyun: Evde ve Okulda Mutlu Çocuk Yetiştirmenin Temelleri*. İstanbul: Çocuk ve Aile Kitapları.
- Yiğit, A. (2007). İlköğretim 2. Sınıf Seviyesinde Bilgisayar Destekli Eğitici Matematik Oyunlarının Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Yüksel, H. (2019) Türkçe Dersinde Kullanılan Eğitsel Dijital Oyunların Ders Başarısı ve Motivasyona Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak: Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Zin, N. A. ve Yue, W. S. (2009) “History Educational Games Design”, International Conference on Electrical Engineering and Informatics (s. 269-275). Selangor, Malaysia: National University of Malaysia.

KAYNAKÇA

- Akçayır, G., & Akçayır, M. (2018). The flipped classroom: a review of its advantages and challenges. *Computers & Education*, 126, 334–345.
- Akdeniz, M. ve Özdiñç, F. (2021). Eğitimde yapay zekâ konusunda Türkiye adresli çalışmaların incelenmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 18(1), 912-932.
- Anderson, T. (2008). *Teaching in an online learning context. in t. anderson (ed.), theory and practice of online learning (2nd ed., pp. 343–366)*. Athabasca University Press.
- Arslan, K. (2021). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Barrett, H. C. (2004). Electronic teaching portfolios: multimedia skills + portfolio development = powerful professional development. *computers in the schools*, 20(2–3), 189–205.
- Bates, A. W., & Sangrà, A. (2011). *Managing technology in higher education: strategies for transforming teaching and learning*. Jossey-Bass.
- Beeland Jr, W. D. (2002). Student engagement, visual learning and technology: can interactive whiteboards help? *Action Research Exchange*, 1(1), 153–161.
- Bonk, C. J., & Graham, C. R. (2006). *The handbook of blended learning*. Pfeiffer.
- Coşkun, F. ve Gülleroğlu H. (2021). Yapay zekanın tarih içindeki gelişimi ve eğitimde kullanılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 54(3), 947-966.
- Çetin, M. Ve Aktaş, A. (2011). Yapay zeka ve eğitimde gelecek senaryoları. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18, 4227-4268.
- Dede, C. (2009). Immersive interfaces for engagement and learning. *Science*, 323(5910), 66–69.
- Dunleavy, M., Dede, C., & Mitchell, R. (2009). Affordances and limitations of immersive participatory augmented reality simulations for teaching and learning. *Journal of Science Education and Technology*, 18(1), 7–22.
- Ely, D. P. (1988). Conditions that facilitate the implementation of educational technology innovations. *Journal of Research on Computing in Education*, 20(4), 495–511.
- Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: uncovering its transformative potential in higher education. *The Internet and Higher Education*, 7(2), 95–105.
- Graham, C. R. (2018). *Game changers: education and information technologies*. Educause Press.
- Han, J., Huh, S. Y., Cho, Y. H., Park, S., Choi, J., Suh, B., & Rhee, W. (2020). Utilizing online learning data to design face-to-face activities in a flipped classroom: A case study of heterogeneous group formation. *Educational Technology Research and Development*, 68, 2055-2071.
- Harasim, L. (1990). *Online education: an environment for collaboration and intellectual amplification. new york*. Praeger Publishers.
- Hargittai, E. (2010). Digital natives variation in internet skills and uses among members of the “net generation”. *Sociological Inquiry*, 80(1), 92–113.
- Hoffman, M., Bach, F., & Blei, D. (2010). Online learning for latent dirichlet allocation. *Advances in neural information processing systems*, (23), 1-9.
- İşler, B. ve Kılıç, M. F. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. *E-Journal of New Media*, 5(1), 1-11.
- Johnson, L., Adams Becker, S., Cummins, M., Estrada, V., Freeman, A., & Ludgate, H. (2013). *Nmc horizon report: 2013 k-12 edition*. The New Media Consortium.
- Ke, F. (2016). Designing and integrating virtual reality in education. *AACE Journal*, 24(2), 181–198.
- Kebritchi, M., Hirumi, A., & Bai, H. (2010). the effects of modern math computer games on learners’ math achievement and math course motivation in a public high school setting. *Journal of Research on Technology in Education*, 42(2), 105–121.

- Kırmızı, A., Canbazoglu-Bilici, S., & Sezen-Gultekin, G. (2014). The effects of computer simulations program on students' achievement and students' views on simulation applications. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 10(6), 563–571.
- Koehler, M. J., & Mishra, P. (2009). What is technological pedagogical content. *CITE Journal*, 9(1), 60-70.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (1996). *Distance education: a systems view*. Belmont. Wadsworth Publishing.
- Moursund, D., & Sylwester, R. (2013). *Understanding and using educational theories*. Information Age Publishing.
- Palloff, R. M., & Pratt, K. (1999). *Building learning communities in cyberspace: effective strategies for the online classroom*. Jossey-Bass.
- Papert, S. (1980). *Mindstorms: children, computers, and powerful ideas*. new york. Basic Books.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1–6.
- Puentedura, R. (2006). Transformation, technology, and education. *Mind, Brain, and Education*, 1(2), 128–136.
- Resnick, M., & Ocko, S. (1991). *Lego, logo, and design*. MIT Press.
- Saritepeci, M., & Ates, H. (2017). Evaluation of interactive book use in the primary school fourth grade turkish course. *international Journal of Evaluation and Research in Education*, 6(2), 143–147.
- Seale, J. (2006). *E-Learning and Disability in Higher Education: Accessibility Research and Practice*. Routledge.
- Selwyn, N. (2010). Looking beyond learning: notes towards the critical study of educational technology. *Journal of Computer Assisted Learning*, 26(1), 65–73.
- Sharples, M. (2014). *Innovating pedagogy 2014: open university innovation report 3*. The Open University.
- VanLehn, K. (2006). The behavior of tutoring systems. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 16(3), 227–265.

KAYNAKÇA

- Akyürek, B. (2019). Elektronik dergi yayıncılığı [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Marmara Üniversitesi.
- Ateş, M. & Sur, E. (2020). Eğitimde dijitalleşme ve dijital okuryazarlık. C. Aslan & G. Çalışkan (Ed.), içinde *Uzaktan eğitim sürecinde Türkçe eğitimi* (s. 3-18). Pegem Akademi.
- Camilleri, M.A. & Camilleri, A.C (2017). Digital learning resources and ubiquitous technologies in education, *Tech Know Learn*, 22, 65-82.
- Cavanaugh, T.W. (2006). *The digital reader using e books in K-12 education*. ISTE publications.
- Chen, S. C., Yen, D. C. & Peng, S. C. (2018). Assessing the impact of determinants in e-magazines acceptance: An empirical study. *Computer Standards & Interfaces*, 57, 49-58. <https://doi.org/10.1016/j.csi.2017.11.004>
- Churchill, W. (2017). *Digital resourchers for learning*. Springer.
- Connaway, L. S. (2003). Electronic books (eBooks): current trends and future directions. *DESIDOC Bulletin of Information Technology*, 23(1), 13-18.
- Çelik, E. & Daş, A. (2019). Elektronik kitap teknolojisinin yazım bileşeni ve elektronik kitap formatları. S. Öngöz (Ed.), içinde *Dijital kitap teknolojisi terminolojiden pedagojiye* (s.42-52). Pegem Akademi.
- Fojtik, R. (2015). Ebooks and mobile devices in education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 182, 742-745. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.824>
- Gay, S. & Richardson, T. (2013). *Using e-books and e-readers for adult learning with a focus on adult literacy*. National Institute of Adult Continuing Education.
- Geçgel, H., Kana, F. & Eren, D. (2020). Türkçe eğitiminde dijital yetkinlik kavramının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 886-904.
- Good, JM., Halpin, G. & Halpin, G. (2001). Capturing problem-solving skills: the integration of electronic journals with case study instruction. *The Journal of General Education*, 50(2), 140-155.
- Gökçe, B. (2021). Yazma becerisine yönelik eğitim ortamları. M.N. Kardaş (Ed.), içinde *Yazma eğitimi* (s. 287-317). Pegem Akademi.
- Günüç, S. (2017). *Eğitimde teknoloji entegrasyonunun kuramsal temelleri*. Anı Yayıncılık.
- Haleem, A., Javaid, M., Qadri, M. A. & Suman, R. (2022). Understanding the role of digital technologies in education: a review. *Sustainable Operations and Computers*, 3, 275-285. <https://doi.org/10.1016/j.susoc.2022.05.004>
- Hamidi, F., Meshkat, M., Rezaee, M. ve Jafari, M. (2011). Information technology in education. *Procedia Computer Science*, 3, 369-373. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2010.12.062>
- Ilomäki, L., Kantosalo, A. & Lakkala, M. (2011). *What is digital competence?*. 01.03.2024tarihinde https://tuhat.helsinki.fi/ws/portalfiles/portal/48681684/Ilom_ki_etal_2011_What_is_digital_adresinden erişilmiştir.
- Kang, Y. Y., Wang, M. J. J. & Lin, R. (2009). Usability evaluation of e-books. *Displays*, 30(2), 49-52.
- Kayabaş, İ. (2019). Dijital kitap teknolojisinin gelişim süreci: geçmişten günümüze kronolojik bir bakış. S. Öngöz (Ed.), içinde *Dijital kitap teknolojisi terminolojiden pedagojiye* (s.2-25). Pegem Akademi.
- Kitiş, E. (2021). Dijital ortamlarda okuma ve araştırma. S. Yılmaz Özelçi ve Y. Yılmaz (Ed.), içinde *Dijital çağda öğretim ve öğrenme* (s. 77-107). Pegem Akademi.
- Kurudayıoğlu, M.& Soysal, T. (2020). Dijital yetkinlik ve Türkçe eğitimi. C. Aslan & G. Çalışkan (Ed.), içinde *Uzaktan eğitim sürecinde Türkçe eğitimi* (s. 25-35). Pegem Akademi.
- Küçük, M. E., Umut, A. L. & Olcay, N. E. (2008). Türkiye’de bilimsel elektronik dergiler. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(3), 308-319.

- McKnight, C. & Dearnley, J. (2003). Electronic book use in a public library. *Journal of librarianship and information science*, 35(4), 235-242. <https://doi.org/10.1177/0961000603035004003>
- Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Özel Eğitim ve Çocuk Dergisi* 04. 03.2024 tarihinde <https://ozelegitimcocuk.meb.gov.tr/> adresinden erişilmiştir.
- Raja, R. & Nagasubramani, P.C. (2018). Impact of modern technology in education. *Journal of Applied and Advanced Research*, 3(1), 33-35.
- Ratheeswari, K. (2018). Information communication technology in education. *Journal of Applied and Advanced research*, 3(1), 45-47.
- Rubio-Gragera, M., Cabero-Almenara, J. & Palacios-Rodríguez, A. (2023). Digital innovation in language teaching—analysis of the digital competence of teachers according to the digcompedu framework. *Education Sciences*, 13(4), 336. <https://doi.org/10.3390/educsci13040336>
- Topçu, M.S. & Çiftçi, A. (2020). 21. yüzyıl becerileri ve stem. A.D. Öğretim Özçelik & M.N. Tuğluk (Ed.), içinde *Eğitimde ve endüstride 21. yüzyıl becerileri* (s.95-115). Pegem Akademi.
- Wang, P., Chiu, D. K., Ho, K. K. & Lo, P. (2016). Why read it on your mobile device? Change in reading habit of electronic magazines for university students. *The Journal of Academic Librarianship*, 42(6), 664-669. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2016.08.007>
- Xie, K., Di Tosto, G., Chen, S. B. & Vongkulluksn, V. W. (2018). A systematic review of design and technology components of educational digital resources. *Computers & education*, 127, 90-106. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.08.011>

Mobil Uygulamaların Erişim Adresleri

- Millî Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü. *MEB Kültür Yayınları* 15.03.2024 tarihinde https://play.google.com/store/apps/details?id=tr.gov.meb.meb_yayinlari&hl=tr&gl=US adresinden erişilmiştir.
- ResinaSoft Bilişim Teknolojileri A.Ş. *Dijital Kütüphane* 14.03.2024 tarihinde <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.resinasoft.digitallibrary&hl=tr&gl=US> adresinden erişilmiştir.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. *Ekitabım* 13. 03.2024 tarihinde <https://mobil.ktb.gov.tr/App/platform/1/Detail/49> adresinden erişilmiştir.
- Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu. *TRT Çocuk Kitaplık: Dinle, oku* 14.03.2024 tarihinde <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.trtcocuk.kitaplik&hl=tr&gl=US> adresinden erişilmiştir.

KAYNAKÇA

- Acar, T. (2020). *Kavramları, ilkeleri ve uygulamalarıyla eğitimde ölçme ve değerlendirme* (1.baskı). Parantez Eğitim ve Yayıncılık
- Akyıldız, M. (2019). Ölçme araçlarında bulunması gereken teknik özellikler. Karadağ, N. ve Usta, İ. (Eds.), *Öğretimde planlama ve değerlendirme* (s.130-145). Anadolu Üniversitesi E-ISBN 978-975-06-3341-6
- Bahar, M., Nartgün, Z., Durmuş, S., Bıçak, B. (2008). *Geleneksel-alternatif ölçme ve değerlendirme öğretmen el kitabı* (2.baskı). Pegem Akademi
- Balaban Salı, J. (2018). Verilerin toplanması. Şimşek, A. (Ed.), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (s.134-161). Anadolu Üniversitesi E-ISBN 978-975-06-2664-7
- Baştürk, S. (2014). Ölçme araçlarının taşınması gereken nitelikler. S. Baştürk (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (s 21-54). Nobel Akademik Yayıncılık
- Bulut, O., Kan, A. (2012). Application of computerized adaptive testing to entrance examination for graduate studies in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 49, 61-80.
- Doğan, Y. (2022). Ölçmede temel kavramlar (Değişkenler ve ölçme). Kızılkaya Namlı, A. (Ed.), *Eğitimin kavramsal temelleri-6 ölçme ve değerlendirme* (1.baskı, s.7-20). Efe Akademik Yayıncılık
- Gelibolu, M. F. (2015). *Temel bilgisayar eğitimi alanında bilgisayarlı uyarlanabilir sınavların ölçme özelliklerinin diğer sınav türleriyle karşılaştırılması*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Gündeğer, C., Doğan, N. (2018). Bireyselleştirilmiş bilgisayarlı sınıflama testi kriterlerinin test etkililiği ve ölçme kesinliği açısından karşılaştırılması. *Journal of measurement and evaluation in education and psychology*, 9(2), 161-177
- Gürsel, M. (2011). Olumlu öğrenmeye uygun bir ortam oluşturma. Gürsel, M. (Ed.), *Sınıf yönetimi* (3.baskı, s. 95-115). Eğitim Kitabevi
- İşman, A. (2011). *Uzaktan eğitim* (4. baskı). Pegem Akademi
- Kalender, İ. (2011). *Effects of different computerized adaptive testing strategies on recovery of ability* Doktora tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kaptan, F. (1993). *Yetenek kestiriminde adaptive (bireyselleştirilmiş) test uygulaması ile geleneksel Kağıt-Kalem Testi uygulamasının karşılaştırılması*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karaca, E., Yurdabakan, İ., Çetin, B., Nartgün, Z., Bıçak, B., Gömleksiz, M. (2010). Ölçme ve değerlendirmede temel kavramlar ve ölçme ve değerlendirmenin eğitim sistemi içindeki kullanılış amaçları. Gömleksiz, M. ve Erkan, S. (Eds.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (2. baskı, s.1-11). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kilmen, S. (2014). Ölçme ve değerlendirmede temel kavramlar. Çıkrıkçı-Demirtaşlı, N. (Ed.), *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (3.baskı, s. 30-65). Edge Akademi Kitap Yayın Dağıtım
- Şahin, M. (2013). Giriş temel kavramlar. Kaya, Z. ve Şahin, M. (Eds.), *Meslek yüksek okulları için araştırma yöntem ve teknikleri* (2.baskı, s.1-10). Eğitim Yayınevi
- Şahin, Y. (2011). *Okuma eğitimi*. Eğitim Kitabevi
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik* (1. baskı). Seçkin Yayıncılık
- Şenel, S. (2020). Ölçme ve değerlendirmede teknoloji kullanımı. Güneş, A. M. ve Yünkül, E. (Eds.), *Dijital çağda lider sınıf öğretmeni olmak* (1.baskı, s.233-268). Nobel Akademik Yayıncılık
- Steinberg, L., Thissen, D., Wainer, H. (2000). Validity. Wainer, H. (Ed.), *Computerized Adaptive Testing: A Primer* (2nd Edition, pp. 185-230). Lawrence Erlbaum Associates
- Tekin, H. (1994). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme* (8. baskı). Yargı Yayınları
- Turgut, M.F., Baykul, Y. (2021). *Ölçme ve değerlendirme* (9. baskı). Pegem Akademi
- Wainer, H., Dorans, N. J., Green, B. F., Mislavy, R. J., Steinberg, L., Thissen, D. (2000). Future Challenges. Validity. Wainer, H. (Ed.), *Computerized Adaptive Testing: A Primer* (2nd Edition, pp. 231-270). Lawrence Erlbaum Associates
- Weiss, D. J., & Kingsbury, G. G. (1984). Application of computerized adaptive testing to educational problems. *Journal of educational measurement*, 21(4), 361-375.

DÜN DEN BUGÜNE
**TÜRKİYE'NİN SİVİL
TOPLUM KÜLTÜRÜ**

DR. AHMET KANILMAZ

EĞİTİM
yayınevi

DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'NİN SİVİL TOPLUM KÜLTÜRÜ

Dr. Ahmet Kanılmaz

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-77-5

1. Baskı, Şubat 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'NİN SİVİL TOPLUM KÜLTÜRÜ

Dr. Ahmet Kanılmaz

XIV+414 s., 135x215 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-6613-77-5

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak

Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetli kitapçı

KAYNAKÇA

- Abay, A.R.: “Sivil Toplum ve Demokrasi Bağlamında Sivil Dayanışma ve Sivil Toplum Örgütleri”, **Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi**, (25 - 26 Kasım 2004), 271-281.
- Acun, F.: “Osmanlı Şehirlerinde Devlet ve Sivil Toplum”, **Sivil Toplum Dergisi**, 3(10), 2005, 51-60.
- Acun, F.: “Değişme ve Süreklilik: Osmanlı'nın Torunları Cumhuriyet'in Çocukları”, Dü. M. Zencirkıran, **Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı** içinde, 41-59, Bursa, Dora Yayıncılık, 2020.
- Ağaoğulları, M. A.: **Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2015.
- Akal, C. B.: **Sivil Toplumun Tanrısı**, İstanbul, Alfa Yayınları, 1990.
- Akat, A. S.: **Sosyal Demokrasi Gündemi**, İstanbul, Armoni Yayınları, 2004.
- Akatay, A., Harman, S.: **Sivil Toplum Kuruluşları, Yönetim, Yönetişim ve Gönüllülük**, Bursa, Ekin Yayınevi, 2014.
- Akbal, İ.: **Sivil Toplum (Sivil Toplum Düşüncesi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Kamu Yönetiminde Karar Alma Üzerine Etkisi)**, İstanbul, Çizgi Kitapevi, 2017.
- Akbaş, H. E., Bozkurt, S., Yazıcı, K.: “Osmanlı Devletinde Lonca Teşkilatı ve Yönetim Düşüncesi ile Karşılaştırılması”, **Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmalar Dergisi**, İşletme Tarihi Özel Sayısı, 2018, 165-202.
- Akbulut, E.: **Sivil Toplum Kuruluşlarının Kurumsal İtibar Yönetimi Sürecinde Halkla İlişkiler Uygulamalarının Rolü**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2011.
- Akçeşme, F.: “Sivil Toplum ve Türkiye Cumhuriyeti'ndeki Yeri”, **HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, 2(4), 2013, 202-225.
- Akdağ, M.: “Tımar Rejiminin Bozuluşu”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, 3(4), 1945, 419-431.
- Akman Dömbekci, H., Erişen M. A.: “Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, AÜSBD Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Özel Sayısı, 22, 2022, 141-160.
- Akşit, B.: “Türkiye ve Orta Doğu'da Sivil Toplum Tartışmaları: Sivil, “Mivil” ya da “Tivil” Toplum”, **Sivil Toplum Dergisi**, 1(3), 2003, 34-60.
- Akyıldız, Y., Abay, A. R.: “Vakıf Müessesesinin Gelişimi ve Mahiyeti Tarihsel Bir Değerlendirme”, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, 7(15), 2017, 141-157.

- Alkan, M. Ö.: “1856-1945 İstanbul’da Sivil Toplum Kurumları”, Dü. A. N. Yücekök, İ. Turan, & M. Ö. Alkan, **Tanzimattan Günümüze İstanbul’da STK’lar** içinde, 79-147, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998.
- Alkan, M. Ö.: “Sivil Toplum Kurumlarının Hukuksal Çerçevesi 1839-1945”, Dü. A. N. Yücekök, İ. Turan, & M. Ö. Alkan, **Tanzimattan Günümüze İstanbul’da STK’lar** içinde, 45-73, İstanbul, Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998.
- Alkan, M. Ö.: “İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim”, Dü. K. Karpat, **Osmanlı Geçmişi ve Bugünün Türkiye’si** içinde, 73-242, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.
- Amersfoort, P. V.: “European Civil Society”, **Asia Europe Journal**, 3(3), 2005, 395-402.
- Anderson, P.: **Gramsci (Hegemonya Doğu-Batı Sorunu ve Strateji)**, T. Günersel, Çev., İstanbul, Salyangoz Yayınları, 2007.
- Arendt, H.: **İnsanlık Durumu**, B. S. Şener, Çev., İstanbul, İletişim Yayınları, 1994.
- Arslan, O.: **Kuramsal ve Tarihsel Aşamaları ile Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği**, İstanbul, Bayrak Yayınları, 2001.
- Arslanel, M. N.: **Türkiye’de Demokrasi Sürecinde Sivil Toplumun Gelişimi**, İstanbul, Çizgi Kitabevi, 2017.
- Aslan, S.: “Osmanlı Siyasi Rejimini Şekillendiren Bir Olgu Olarak Patrimonyalizm”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 17(1-2), 2003, 245-253.
- Aslan, S.: “Sivil Toplum: Kavramsal Değişim ve Dönüşüm”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 9(33), 2010a, 188-212.
- Aslan, S.: “Sivil Toplum ve Demokrasi”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 15(2), 2010b, 357-374.
- Aslan, S.: “Türkiye’de Sivil Toplum”, **Electronic Journal of Social Sciences**, 9(31), 2010c, 260-283.
- Aslan, S.: “Osmanlı’dan Günümüze Sivil Toplum Kuruluşları ve Vatandaşlık Eğitimine Katkıları”, **Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 5(9), 2018, 59-76.
- Ateş, T.: “Sivil Toplum ve Değerleri”, Dü. Y. Fincancı, **Sivil Toplum** içinde, 35-40, İstanbul, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, 1991.
- Ateş, T.: **Osmanlı Toplumunun Siyasal Yapısı** (3 b.), Ankara, Ümit Yayıncılık, 1994.
- Aydın, N.: “Nitel Araştırma Yöntemleri: Etnoloji”, **Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi**, 2(2), 2018, 60-71.

- Aziz, A.: **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri** (9 b.), Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, 2014.
- Baker, G.: “Civil Society and Democracy: The Gap Between Theory and Possibility”, **Politics**, 18(2), 1998, 81-87.
- Barrow, A.: “Relationship between State and Civil Society: Theoretical Review”, **Indonesian Journal of Sociology, Education, and Development**, 2(1), 2020, 71-77.
- Barry, N.: “Klasik Liberalizm ve Sivil Toplum”, L. Sunar (Dü.) içinde, 55-60, **Sivil Toplum ve Demokrasi**, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2005.
- Bayartan, M.: “Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler”, **Osmanlı Bilimi Araştırmaları**, 10(1), 2008, 157-175.
- Bayhan, V.: “Demokrasi ve Sivil Toplum Örgütlerinin Engelleri: Patronaj ve Nepotizm”, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, 26(1), 2002, 1-13.
- Belge, M.: “Sivil Toplum ve Türkiye”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi** (Cilt 7), içinde, 1920-1922, İstanbul, İletişim Yayınları, 1983.
- Belge, M.: **Türkiye Dünyanın Neresinde?**, İstanbul, Birikim Yayınları, 1997.
- Belge, M.: “Sivil Toplum Örgütleri”, Dü. T. Ulaş, **Merhaba Sivil Toplum** içinde, 23-37, İstanbul, Helsinki Yurttaşlar Derneği, 1998.
- Belge, M.: “Sivil Toplum Nedir?”, **Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları no 1**, İstanbul Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi, 2003.
- Belge, T.: “İnsan Hakları Çalışma Grubu”, **Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları** içinde, 69-70, İstanbul, Tarih Vakfı Yayını, 1998.
- Berkes, N.: **Türkiye’de Çağdaşlaşma** (31 b.), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2020.
- Berkes, N.: **Türk Düşününde Batı Sorunu** (6 b.), İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2023.
- Beşirli, M.: “Osmanlı’da Modernleşme ve Aydınlar 1789-1908”, **Dini Araştırmalar**, 2(5), 1999, 131-157.
- Biber, A.: **Sivil Toplum Örgütlerinde Halkla İlişkiler**, Ankara, Nobel Yayın, 2006.
- Biber, A.: “Türkiye’de Sivil Toplum Alanının Darlığının Tarihsel Nedenleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 11(3), 2009, 27-42.
- Bilge, M.: **Batılılaşma Sivil Toplum - Cuntacılık (İdris Küçükömer Üzerine Bir İnceleme)**, Ankara, Binyıl Yayınevi, 2012.
- Bobbio, N.: “Gramsci ve Sivil Toplum Kavramı”, Dü. J. Keane, **Sivil Toplum ve Devlet (Avrupa’da Yeni Yaklaşımlar)**, Çev. L. Köker, A.

- Çiğdem, M. Küçük, E. Akın, A. Bora, & A. Nur, içinde, 91-118, Ankara, Yedi Kita Yayınları, 2004.
- Bobbio, N.,
Texier, J.: **Gramsci ve Sivil Toplum**, Çev. A. İpek, & K. Somer, Ankara, Savaş Yayınları, 1982.
- Bostan, M. K.: “Osmanlıda Vakıfların Yeri ve Önemi”, **The Journal of International Scientific Researches**, 2(7), 2017, 119-128.
- Bottomore, T.: **Siyaset Sosyolojisi**, Çev. E. Mutlu, Ankara, Teori Yayınları, 1987.
- Boztepe Taşkıran, H.: “Sivil Topluma Kavramsal, Kuramsal ve Tarihsel Bakış”, Dü. E. Karayel Bilbil, **Halkla İlişkiler Perspektifinden Sivil Toplum** içinde, 13-72, İstanbul, Pales Yayınları, 2015.
- Bumin, K.: **Sivil Toplum ve Devlet (Kuramlar, Deneyler, Arayışlar)**, İstanbul, Yazko Yayınları, 1981.
- Bumin, T.: **HEGEL Bilinç Problemi, Köle-Efendi Diyalektiği, Praksis Felsefesi**, İstanbul, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, 1998 .
- Büyükoztürk, Ş.: **Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum (30 b.)**, Ankara, Pegem Akademi, 2023.
- Calhoun, C.: “Civil Society and the Public Sphere: History of the Concept”, **International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences**, 2001, 701-706, doi:<https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.03070-1>
- Caniklioğlu, M. D.: **Sivil Toplum ve Türkiye Demokrasisindeki İzdüşümleri**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2007.
- Carothers, T.,
Barndt, W.: “Civil Society”, **Foreign Policy**, (117), 2000, 18-29
- Castells, M.: “The New Public Sphere: Global Civil Society, Communication Networks, and Global Governance”, **The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science**, 616(78), 2008, 78-93.
- Cem, İ.: **Türkiye’de Geri Kalmışlığın Tarihi** (29 b.), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2021.
- Cevizci, A.: **Aydınlanma Felsefesi**, İstanbul, Say Yayınları, 2017.
- Chandhoke, N.: “The ‘Civil’ and the ‘Political’ in Civil Society”, **Democratization**, 8(2), 2001, 1-24.
- Chandhoke, N.: “Civil Society”, **Development in Practice**, 17(4-5), 2007, 607-614.
- Cicioğlu, F.: “Türkiye’de Sivil Toplum”, Dü. F. Cicioğlu, **Ortaoğu’da Sivil Toplum (İmkânlar ve Kısıtlılıklar)** içinde, 29-58, Ankara, Kadim Yayınları, 2020.
- Cihan, A., Doğan, İ.: **Osmanlı Toplum Yapısı ve Sivil Toplum**, İstanbul, 3F Yayınevi, 2007.

- Cohen, A.: **Osmanlı Kudüs'ünde Loncalar**, Çev. N. Elhüseyni, & Z. Kurşun, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2001.
- Cohen, J. L., Arato, A.: **Sivil Toplum ve Siyasal Teori**, Ankara, Elif Yayınevi, 2013.
- Creswell, J. W.: **Nitel Araştırma Yöntemleri (Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni) (7 b.)**, Çev. O. Birgin, S. Ünal, & T. Özsevgeç, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2023.
- Çağatay, N.: **Bir Türk Kurumu Olan Ahilik**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1989.
- Çaha, Ö.: "Osmanlı'da Sivil Toplum", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 49(3), 1994, 79-99.
- Çaha, Ö.: "1980 Sonrası Türkiye'sinde Sivil Toplum Arayışı", **Yeni Türkiye**, (18), 1997, Kasım-Aralık, 28-64.
- Çaha, Ö.: "Türkiye'de Sivil Toplumun Sorunları", **Liberal Düşünce**, (10-11), 1998, 22-36.
- Çaha, Ö.: **Aşkın Devletten Sivil Topluma (5 b.)**, Ankara, Orion Kitapevi, 2012.
- Çaha, Ö.: **Sivil Toplum ve Devlet**, Ankara, Orion Kitapevi, 2016.
- Çaha, Ö.: **Sivil Toplum Sivil Topluma Karşı**, İstanbul, Mana Yayınları, 2017.
- Çaha, Ö.: **Sivil Kadın (Türkiye'de Kadın ve Sivil Toplum) (5 b.)**, Ankara, Savaş Yayınevi, 2018.
- Çiğdem, A.: **Aydınlanma Felsefesi**, İstanbul, Ağaç Yayıncılık, 1993.
- Demirel, N.: **Kuramsal ve Tarihsel Aşamaları İle Sivil Toplum ve Türkiye**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2009.
- DeWiel, B.: "A Conceptual History of Civil Society: From Greek Beginnings to the End of Marx", **Past Imperfect**, 6, 1997, 3-42.
- Diamond, L.: "Toward Democratic Consolidation", **Journal of Democracy**, 5(13), 1994, 4-17.
- Dimaggio, P. J., Anheier, H. K.: "The Sociology of Nonprofit Organizations and Sectors", **Annual Review of Sociology**, 16, 1990, 137-139.
- Doğan, İ.: **Özgürlükçü ve Totaliter Düşünce Geleneğinde Sivil Toplum**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2002.
- Doğan, İ.: **Sivil Toplum Anlayışı ve Siyasal Sistemler (4 b.)**, Ankara, Astana Yayınları, 2015
- Drucker, P. F.: **Yeni Gerçekler**, Çev. B. Karanakçı, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1996.

- Dunkerley, D.,
Fudge, S.: “The Role of Civil Society in European İntegration A Framework for Analysis”, **European Societies**, 6(2), 2004, 237-254.
- Dural, B.: “Antonio Gramsci ve Hegemonya”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 11(39), 2012, 309-321.
- Durdu, Z.: “Demokrasi Kùltürünün Gelişmesinde Sivil Toplumun Yeri”, D. A. Öztürk, **Yüzyılın Sorunları ve Sosyoloji** içinde, 88-109, Bartın, Bartın Üniversitesi Yayınları, 2015.
- Durgun, Ş.: “Türkiye’de Sivil Toplum ve Devlet”, **Yeni Türkiye**, (18), 1997, Kasım- Aralık, 218-223.
- Dursun, D.: **Demokratikleşmeyen Türkiye**, İstanbul, İşaret Yayınları, 1999.
- Düşünmez, D.: “Tanzimat Devrinde Kapı Kethüdalığı Müessesesi Hakkında Temel Bilgiler”, **Selçuk Üniversitesi Türkiye Araştırmalar Dergisi**, (28), 2010, 375-401.
- Ekinci, A.: “Günümüz STK ve Vakıfların Hayır Çalışmalarıyla Tarihi Vakıfların Hayır Faaliyetlerinin Karşılaştırılması”, D. F. Başar, **Vakıf ve Sivil Toplum** içinde, 153-163, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2017.
- Erdoğan Tosun, G.: **Demokratikleşme Perspektifinden Devlet- Sivil Toplum İlişkisi (Türkiye Örneği)**, İstanbul, Alfa Yayınları, 2001.
- Erdoğan Tosun, G.: “Türkiye’de Devlet-Sivil Toplum İlişkisi ve Demokrasinin Pekişmesinin Önündeki Engeller”, D. L. Sunar, **Sivil Toplum ve Demokrasi** içinde, 123-143, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2005.
- Erdoğan Tosun, G.: “STK’ların Nasıl Görünmek İstediklerine Karar Vermeleri, Onların Toplumsal Kimliği Açısından Yaşamsal Öneme Sahiptir”, D. M. Şentürk , & A. Erdoan, **Sivil Toplum Kavramı Tartışmaları** içinde, 201-214, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2008.
- Erdoğan, M.: “Sivil Toplum: Bir Kavramın Anatomisi”, **Liberal Düşünce**, (10-11), 1998, 5-21.
- Eren, F.: “Osmanlı Dönemi Vakıfları”, **Vakıf Haftası Dergisi**, 5, 1987, 195-201.
- Erol, M.: “Sivil Toplum Kuruluşlarından (STK) Vakıflar ve Vakıflarda Muhasebe Kayıt Sistemi”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, (2), 2007, 333-348.
- Erözden, O.: “STK’lar ve Hukuki Çerçeve Yenilik Talepleri Üzerine Notlar”, D. T. Ulaş, **Merhaba Sivil Toplum!** içinde, 13-22, İstanbul, Helsinki Yurttaşlar Derneği, 1998.
- Ersoy, R.: “Kùltür, Siyaset ve Milli Burjuvazi”, **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, 9(16), 2018, 1547-1565.
- Ertem, A.: “Osmanlı’dan Günümüze Vakıflar”, **Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi**, (6), 1999, 111-150.

- Eryılmaz, B.: **Osmanlı Devletinde Millet Sistemi**, İstanbul, Ağay Yayıncılık, 1992.
- Fabre, C.: “Toplumsal Sözleşme”, **Felsefe Arşivi**, (48), 2018, 123-135.
- Fincancı, Y.: “Sivil Toplum – Asgari Devlet – Sivil Devlet”, Dü. Y. Fincancı, **Sivil Toplum** içinde, 1-16, İstanbul, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, 1991.
- Fukuyama, F.: “Social Capital, Civil Society and Development”, **Third World Quarterly**, 22(1), 2001, 7-20.
- Gevgilili, A.: “Türkiye Basını”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi** (Cilt 1) içinde, 202-212, İstanbul, İletişim Yayınları, 1983.
- Gevgilili, A.: **Türkiye’de Kapitalizmin Gelişmesi ve Sosyal Sınıflar**, İstanbul, Bağlam Yayıncılık, 1989.
- Gevgilili, A.: **Türkiye’de Yenileşme Düşüncesi, Sivil Toplum, Basın ve Atatürk**, Ankara, Bağlam Yayıncılık, 1990.
- Göle, N.: “Yurtdışı İlişkilerine Kurumsal Bir Bakış”, **Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları**, 114-120, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 1998.
- Göle, N.: “80 Sonrası Politik Kültür”, Dü. E. Kalaycıoğlu, & A. Y. Sarıbay, **Türkiye’de Siyaset: Süreklilik ve Değişim** içinde, 509-519, İstanbul, Der Yayınları, 1999.
- Göle, N.: **Melez Desenler (İslam ve Modernlik Üzerine)** (5 b.), İstanbul, Metis Yayınları, 2017.
- Gönel, A.: **Araştırma Raporu: Önde Gelen STK’lar**, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını, 1998.
- Gönenç, A. A.: **Sivil Toplum Düşünsel Temelleri ve Türkiye Perspektifi**, İstanbul, Alt Kitap, 2001.
- Göze, A.: **Siyasal Düşünceler ve Yönetimler** (14 b.), İstanbul, Beta, 2013.
- Gözübüyük Tamer, M.: “Tarihsel Süreçte Sivil Toplum”, **Edebiyat Fakültesi Dergisi / Journal of Faculty of Letters**, 27(1), 2010, 89-105.
- Gramsci, A.: **Hapishane Defterleri**, Çev. K. Somer, İstanbul, Onur Yayınları, 1986.
- Gray, R., Bebbington, J., “NGO’s, Civil Society and Accountability: Making the People Accountable to Capital”, **Accounting, Auditing & Accountability Journal**, 19(3), 2006, 319-348.
- Güder, N.: **Sivil Toplumcunun El Kitabı**, Ankara, Yerel Sivil Girişimler Projesi, 2004.
- Güneş, T.: **Araba Devrilmeden Önce**, İstanbul, Kaynak Yayınları, 1983.
- Gürsakan, N.: **Betimsel İstatistik** (5 b.), Bursa, Dora Yayınları, 2010.

- Habermas, J.: “Siyasal Katılım Kendi Başımı Bir Değer Mi?”, **Toplum ve Bilim**, (27), 1984, 37-71.
- Habermas, J.: **Kamusalılığın Yapısal Dönüşümü**, Çev. T. Bora, & M. Sancar, İstanbul, İletişim Yayınları, 2018.
- Hegel, F.: **Hukuk Felsefesinin Prensipleri**, Çev. C. Karakaya, İstanbul, Sosyal Yayınları, 1991.
- Hegre, H., Bernhard, M., “Civil Society and the Democratic Peace”, Teorell, J. **Journal of Conflict Resolution**, 20(10), 2019, 1-31.
- Hendriks, C. M.: “Integrated Deliberation: Reconciling Civil Society’s Dual Role in Deliberative Democracy”, **Political Studies**, 54(3), 2006, 486-508.
- Heper, M.: “Center and Periphery in the Ottoman Empire: With Special Reference to the Nineteenth Century”, **International Political Science Review**, 1(1), 1980, 81-105.
- Heper, M.: “Osmanlı’da Devlet Geleneği”, **Türkiye Günlüğü (Üç Aylık Fikir ve Kültür Dergisi)**, (13), 1990, 139-150.
- Heper, M.: “The Ottoman Legacy and Turkish Politics”, **Journal of International Affairs**, 54(1), 2000, 63-82.
- Hira, İ., Şan, M. K.: “Türkiye’de Sosyo-Politik Sistem ve Sivil Toplum Arayışları, Dü. D. Dursun, B. Duran, H. Al, **Dönüşüm Sürecinde Türkiye (Aktörler, Alanlar, Sorunlar)** içinde, 384-406, İstanbul, Alfa Yayınları, 2007.
- Hobbes, T.: **Leviathan**, Çev. H. Ünal, İstanbul, Litera Yayıncılık, 2019.
- İnalçık, H.: “Sened-i İttifak ve Gülhane Hatt-ı Hümayunu”, **Belleten**, XXVIII (112) içinde, 603-622, 1964
- İnalçık, H.: “Sultanizm Üzerine Yorumlar: Max Weber’in Osmanlı Siyasal Sistemi Tiplemesi”, **Dünü ve Bugünüyle Toplum ve Ekonomi**, (7), 1994, 5-26.
- İnalçık, H.: “Tarihsel Bağlamda Sivil Toplum ve Tarikatlar”, Dü. F. Keyman, & A. Y. Sarıbay, **Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslâm** içinde, 74-87, Ankara, Vadi Yayınları, 1998.
- İnalçık, H.: **Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ (1300-1600)** (28 b.), Çev. R. Sezer, İstanbul, Kronik Kitap, 2020.
- İnalçık, H.: **Atatürk ve Demokratik Türkiye** (2 b.), İstanbul, Kronik Kitap, 2021.
- İnalçık, H.: **Osmanlı Tarihinde İslamiyet ve Devlet** (7 b.), İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2021.
- İşçi, M.: **Siyasal Düşünceler Tarihi**, İstanbul, Der Yayınları, 2012.
- İşıklı, A.: “Cumhuriyet Döneminde Türk Sendikacılığı”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi** (Cilt 7) içinde, 1826-1842, İstanbul, İletişim Yayınları, 1983.

- Kabataş, Y., Kök, S.: “Sivil Toplum Devlet İlişkisi Tartışmalarında Süreklilik ve Kopuşlar: Hegel, Marx ve Gramsci”, **FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)**, (31), 2021, 171-192.
- Kalaycıoğlu, E.: “Sivil Toplum ve Neopatrimonyal Siyaset”, Dü. F. Keyman, & A. Sarıbay, **Küreselleşme, Sivil Toplum ve İslâm** içinde, 111-135, Ankara, Vadi Yayınları, 1998.
- Kalaycıoğlu, E., Sarıbay, A. Y.: “Tanzimat: Modernleşme Arayışı ve Siyasal Değişim”, **Türkiye’de Siyaset: Süreklilik ve Değişim** içinde, 23-43, İstanbul, Der Yayınları, 1999.
- Kaldor, M.: “The Idea of Global Civil Society”, **International Affairs**, 79(3), (2003a), 583-593.
- Kaldor, M.: “Civil Society and Accountability”, **Journal of Human Development**, 4(1), (2003b), 5-27.
- Kalfa, C., Ataay, F.: “Tocqueville’in Demokrasi Teorisine Katkıları Üzerine”, **Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences**, 7(1), (2014), 29-55.
- Kapani, M.: **Politika Bilimine Giriş** (10 b.), İstanbul, Bilgi Yayınevi, 1995.
- Karadağ, A.: “Demokratikleşme ve Sivil Toplum: Liberal Düşünce Topluluğu Örneği”, Dü. L. Sunar, **Sivil Toplum ve Demokrasi** içinde, 61-87, İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2005.
- Karakaş, A.: “Çok Yönlü Bir Sivil Toplum Örgütü: Ahilik”, **Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, 1(1), 2017, 1-20.
- Karpat, K.: **Osmanlı’da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma**, Çev. D. Özdemir, Ankara, İmge Kitapevi, 2006.
- Karpat, K.: **Türk Siyasi Tarihi** (3 b.), İstanbul, Timaş Yayınları, 2013.
- Kaya, G., Ayan, S.: **Türkiye’de Anayasalar ve Sivil Toplum (1961 -1982 Anayasalarının Sosyolojisi)**, Ankara, Ütopya Yayınevi, 2011.
- Kazancıgil, A.: “Türkiye’de Modern Devletin Oluşumu ve Kemalizm”, Dü. E. Kalaycıoğlu, & A. Y. Sarıbay, **Türkiye’de Siyaset: Süreklilik ve Değişim** içinde, 185-203, İstanbul, Der Yayınları, 1999.
- Keane, J.: **Demokrasi ve Sivil Toplum**, Çev. N. Erdoğan, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1994.
- Keane, J.: “Giriş (Despotizm ve Demokrasi)”, Dü. J. Keane, **Sivil Toplum ve Devlet Avrupa’da Yeni Yaklaşımlar** içinde, 9-90, Çev. L. Köker, A. Çiğdem, M. Küçük, E. Akın, A. Bora, & A. Nur, Ankara, Yedi Kıta Yayınları, 2004.
- Kestel, S.: “Demokrasi ve Sekülerizm”, Dü. E. Yavaşgel, **Çoğulculuk Demokrasi Kuramı** içinde, 285-338, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2018.
- Keyman, F.: “Sivil Toplum, Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye”, **Sivil Toplum ve Demokrasi Konferans Yazıları No 4**, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2004.

- Keyman, F.: **Türkiye’de Sivil Toplumun Serüveni İmkânsızlıklar İçinde Bir Vaha**, Ankara, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, 2006.
- Keyman, F.,
İçduygu, A.: “Globalization, Civil Society an Citizenship in Turkey: Actors, Boundaries and Discourses”, **Citizenship Studies**, 7(2), 2003, 219-234.
- Kılıçbay, M. A.: “Atatürkçülük Ya Da Türk Aydınlanması”, Dü. E. Kalaycıoğlu, & A. Y. Sarıbay, **Türkiye’de Siyaset: Süreklilik ve Değişim** içinde, 205-211, İstanbul, Der Yayınları, 1999.
- Kırılmaz, M.: **Güvenliğin Sağlanmasında Sivil Toplum Kuruluşlarının Önemi ve Rolü**, Ankara, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tezi), 2009.
- Kışlalı, A. T.: **Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma** (5 b.), Ankara, İmge Kitapevi, 2000.
- Kocka, J.: “Civil Society From A Historical Perspective”, **European Review**, 12(1), 2004, 65-79.
- Kongar, E.: **İmparatorluktan Günümüze Türkiye’nin Toplumsal Yapısı** (4 b.), İstanbul, Remzi Kitapevi Yayınları, 1981.
- Kongar, E.: “Sivil Toplum ve Kültür”, Dü. Y. Fincancı, **Sivil Toplum** içinde, 109-114, İstanbul, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, 1991.
- Kongar, E.: **Demokrasi ve Laiklik**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1997.
- Kongar, E.: **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği** (22 b.), İstanbul, Remzi Kitapevi, 2019.
- Kotan, D.,
Ünür, E.: “Siyasi Atmosfer Çerçevesinde Sivil Toplum Kuruluşlarının Gelişimi ve Günümüzdeki Yansımaları”, Dü. E. Karayel Bilbil, **Halkla İlişkiler Perspektifinden Sivil Toplum** içinde, 115-166, İstanbul, Pales Yayınları, 2015.
- Koyunoğlu, H.: “Osmanlı’dan Günümüze Vakıfların Sivil Topluma Katkısı”, Dü. F. Başar, **Vakıf ve Sivil Toplum** içinde, 93-110, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2017.
- Köker, L.: “Yurttaş Özgürlüğünün Politik Kullanımı Olmadan Sivil Toplumun Varlığından Söz Edemeyiz”, Dü. M. Şentür, & A. Erdoğan, **Sivil Toplum Kavramı Tartışmaları**, 165-178, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2008.
- Köker, L. : **Modernleşme, Kemalizm ve Demokrasi** (16 b.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2020.
- Krippendorff, K.: **Content Analysis An Introduction to Its Methodology** (2 b.), Sage Publications, 2004.
- Kucur, S. S.: “Sivil Toplum Açısından Selçuklu Türkiyesi’nde Vakıflar”, Dü. F. Başar, **Vakıf ve Sivil Toplum** içinde, 65-74, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2017.

- Kuçuradi, İ.: “Sivil Toplum Kuruluşları: Kavramlar”, **Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları** içinde, 24-31, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, 1998.
- Kumar, K.: “Civil Society: An Inquiry into the Usefulness of an Historical Term”, **The British Journal of Sociology**, 44(3), 1993, 375-395.
- Kumar, K.: “Civil Society, Globalization and Global Civil Society”, **Journal of Civil Society**, 4(1), 2008, 15-30.
- Küçük, C.: “Osmanlılarda “Millet Sistemi” ve Tanzimat”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi** (Cilt 4) içinde, 1007-1024, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985.
- Küçükdağ, Y.: “Bir Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Ahilik ve Ahi Vakıfları”, **Vakıf ve Sivil Toplum** içinde, 35-43, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2017.
- Küçükömer, İ.: “Asyagil Üretim Biçimi, Yeniden Üretim ve Sivil Toplum”, **Toplum ve Bilim**, (2), 1977, 3-30.
- Küçükömer, İ.: **Sivil Toplum Yazıları** (2 b.), İstanbul, Profil Yayıncılık, 2013.
- Küçükömer, İ.: **Düzenin Yabancılaşması**, İstanbul, Kapı Yayınları, 2021.
- Lale, A.,
Kaymaz Mert, M.: “Türk Sivil Toplumunun Tarihi Gelişimi: Osmanlı Devleti’nden Cumhuriyet’e Mukayeseli Bir Analiz (1839- 1950)”, **Social Sciences Studies Journal**, 5(49), 2019, 6390-6399.
- Lerner, R. M.,
Fisher, C. B.,
Weinberg, R. A.: “Toward a Science for and of the People: Promoting Civil Society through the Application of Developmental Science”, **Child Development**, 71(1), 2010, 11-20.
- Lewis, B.: **Modern Türkiye’nin Doğuşu** (11 b.), Çev. B. B. Turna, Ankara, Arkadaş Yayınevi, 2020.
- Lewis, B.: **Demokrasinin Türkiye Serüveni** (9 b.), Çev. H. Aydoğan, E. Ermerit, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2023.
- Lewis, D.: **The Management of Non-Governmental Development Organizations: An Introduction**, London and New York, Routledge, 2001.
- Lewis, D.: “Civil Society and the Authoritarian State: Cooperation, Contestation and Discourse”, **Journal of Civil Society**, 9(3), 2013, 325-340.
- Lewis, D.,
Kanji, N. : **Non-Governmental Organizations and Development**, Routledge, 2009.
- Mahçupyan, E.: **Osmanlı’dan Postmoderniteye**, İstanbul, Yol Yayınları, 1996.
- Mahçupyan, E.: **İdeolojiler ve Modernite** (2 b.), İstanbul, Yol Yayınları, 1997.
- Mardin, Ş.: “Power, Civil Society and Culture in the Ottoman Empire”, **Comparative Studies in Society and History**, 11(3), 1969, 258-281.

- Mardin, Ş.: “Batıcılık”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi** (Cilt 1) içinde, 245-250, İstanbul, İletişim Yayınları, 1983.
- Mardin, Ş.: **Türkiye’de Din ve Siyaset**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1991.
- Mardin, Ş.: “Türk Siyasasını Açıklayabilecek Bir Anahtar Merkez-Çevre İlişkileri”, Dü. E. Kalaycıoğlu, A. Y. Sarıbay, **Türkiye’de Siyaset: Süreklilik ve Değişim** içinde, 123-149, İstanbul, Der Yayınları, 1999.
- Mardin, Ş.: **Türkiye’de Toplum ve Siyaset**, Dü. M. Türköne, & T. Önder, İstanbul, İletişim Yayınları, 2015.
- Mardin, Ş.: **Din ve İdeoloji** (27 b.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2019.
- Marx, K., Engels, F.: **Komünist Parti Manifestosu** (5 b.), Çev. Y. Onay, İstanbul, Evrensel Basım Yayın, 2009.
- Müller, K. B.: “The Civil Society–State Relationship in Contemporary Discourse: A Complementary Account from Giddens’ Perspective”, **British Journal of Politics & International Relations**, 8(2), 2006, 311-330.
- Narlı, N.: “Birinci Oturum STK’larda Örgüt İçi Demokrasi ve Gönüllülük Konusunda Bilimsel Yaklaşımlar”, Dü. A. Çakmak, **Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük ve Gençlik** içinde, 11-15, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 2002.
- Narmanlı, D.: **Türkiye’de Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşlarında İtibar**, İstanbul, Kriter Yayınevi, 2022.
- Neuman, W. L.: **Toplumsal Araştırma Yöntemleri (Nitel ve Nicel Yaklaşımlar)** (Cilt 1), Çev. S. Özge, Ankara, Yayınodası, 2016.
- Neumann, E.: **Kamuoyu - Suskunluk Sarmalının Keşfi**, Çev. M. Özkök, Ankara, Dost Kitapevi, 1998.
- Onbaşı, F.: **Sivil Toplum**, İstanbul, L&M Yayınları, 2005.
- Ortaylı, İ.: “Osmanlı İmparatorluğu’nda Millet”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi** (Cilt 4) içinde, 996-1001, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985.
- Ortaylı, İ.: **Gelenekten Geleceğe** (17 b.), İstanbul, Timaş Yayınları, 2011.
- Özalp, A.: “Sivil Toplum Düşüncesinde Kırılma Noktası”, **Sosyoloji Dergisi**, (18), 2007, 41-63.
- Özbudun, E.: “Türkiye’de Devlet Seçkinleri ve Demokratik Siyasal Kültür”, Dü. E. Özbudun, E. Kalaycıoğlu, & L. Köker, **Türkiye’de Demokratik Siyasal Kültür** içinde, 1-42, Ankara, Türk Demokrasi Vakfı, 1995.
- Özdemir, N. Ü.: “Ayanlık Kurumunun Gelişimi ve Anadolu ile Balkan Coğrafyasındaki Farklılıkları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Curr Res Soc Sci**, 4(1), 2018, 29-38.

- Özdemir, S., Başel, H., Şenocak, H.: “Sivil Toplum Kuruluşları (STK)’nın Artan Önemi ve Üsküdar’da Faaliyet Gösteren Bazı STK’lar Üzerine Bir Araştırma”, **Journal of Social Policy Conferences**, (56), 2009, 151-234.
- Özer, M. H.: “Günümüz İtibariyle Sivil Toplum Kuruluşlarının İktisadi ve Sosyal Fonksiyonları”, **Electronic Journal of Social Sciences**, 7(9), 2008, 86-97.
- Özkaya, Y.: **Osmanlı İmparatorluğu’nda Âyanlık**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1994.
- Özkiraz, A., Arslanel, M. N.: “Türkiye’de 1945-1960 Döneminde Sivil Toplum Örgütlerinin Varlığı Meselesi”, **Gaziosmanpaşa University Social Sciences Researches Journal**, 10(1), 2015, 21-42.
- Paine, T.: **İnsan Hakları**, Çev. M. O. Dostel, İstanbul, İletişim Yayınları, 2018.
- Pamuk, Ş.: **Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914** (13 b.), İstanbul, İletişim Yayınları, 2021.
- Pelczynski, Z. A.: “Dayanışma ve Polonya’da Sivil Toplumun Yeniden Doğuşu: 1976-81”, Dü. J. Keane, **Sivil Toplum ve Devlet (Avrupa’da Yeni Yaklaşımlar)** içinde, 393-413, Çev. L. Köker, A. Çiğdem, M. Küçük, E. Akın, A. Bora, & A. Nur, Ankara, Yedi Kıta Yayınları, 2004.
- Poggi, G.: **Modern Devletin Gelişimi (Sosyolojik Bir Yaklaşım)** (5 b.), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2009.
- Polanyi, K.: **Büyük Dönüşüm (Çağımızın Siyasal ve Ekonomik Kökenleri)**, Çev. A. Buğra, İstanbul, İletişim Yayınları, 2020.
- Portelli, H.: **Gramsci ve Tarihsel Blok**, Çev. K. Somer, Ankara, Savaş Yayınları, 1982.
- Ryfman, P.: **Sivil Toplum Kuruluşları**, Çev. İ. Yerguz, İstanbul, İletişim Yayınları, 2006.
- Salamon, L. M.: **America’s Nonprofit Sector: A Primer**, New York, The Foundation Center, 1999.
- Salamon, L. M.: “Putting the Civil Society Sector on the Economic Map of the World”, **Annals of Public and Cooperative Economics**, 81(2), 2010, 167-210
- Salamon, L. M., Anheier, H. K.: **Social Origins of Civil Society : Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally**, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies, 1996.
- Salamon, L. M., Anheier, H. K.: “Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Cross-Nationally”, **Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations**, 9(3), 1998, 213-248.

- Salamon, L. M., Anheier, H. K., Regina List.: **Global Civil Society: Dimensions of the Nonprofit Sector**, Baltimore: The Johns Hopkins Centre for Civil Society Studies, 1999.
- Salamon, L. M., Skokova, Y., Krasnopolskaya, I.: “Subnational Variations in Civil Society Development: The Surprising Case of Russia”, **Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly**, 49(5), 2020, 1058-1081.
- Salamon, L. M., Sokolowski, S. W., Anheier, H. K.: **Social Origins of Civil Society: An Overview**, Baltimore, The Johns Hopkins University Center for Civil Society Studies, 2000.
- Salamon, L. M., Sokolowski, S. W., Regina List.: **Global Civil Society: An Overview**, Baltimore, The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies Center for Civil Society Studies, 2003.
- Sander, O.: **Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918'e** (22 b.), Ankara, İmge Kitapevi, 2011.
- Sarıbay, A. Y.: **Postmodernite, Sivil Toplum ve İslâm**, İstanbul, Sentez Yayıncılık, 2014.
- Sarıbay, A., Öğün, S. S.: **Bir Politikbilim Perspektifi**, Bursa, Asa Kitapevi, 1998.
- Savran, G. A.: **Sivil Toplum ve Ötesi Rousseau, Hegel, Marx**, İstanbul, Belge Yayınları, 2013.
- Schmitter, P. C.: “Dangers and Dilemmas of Democracy”, **Journal of Democracy**, 5(2), 1994, 57-74.
- Scholte, J. A.: “Civil Society and Democracy in Global Governance”, **Global Governance**, 8(3), 2002, 281-304.
- Seibel, W.: “Government/Third-Sector Relationship in a Comparative Perspective: the cases of France and West Germany”, **Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations**, 1(1), 1990, 42-60.
- Selçuk, F.: “Vakıflar (Başlangıçtan 18. Yüzyıla Kadar)”, **Vakıflar Dergisi**, (6), 1965, 21-29.
- Simiti, M.: “Civil Society and the Economy: Greek Civil Society during the Economic Crisis”, **Journal of Civil Society**, 13(4), 2017, 357-373.
- Sırım, V.: “Bir Finansman Kaynağı Olarak Vakıflar: Osmanlı Örneği”, **İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırması**, 6(6), 2017, 173-188.
- Sunar, İ.: “Konuşmalar Bölümü Birinci Tur”, **Sivil Toplum Geçiş** içinde, 9-16, İstanbul, Ekonomik ve Sosyal Etütler Konferans Heyeti, 1992.
- Şenatalar, B.: “Sivil Toplum Üzerine Tartışmalar”, **Avrupa Birliği, Devlet ve STK'lar** içinde, 9-16, İstanbul, Tarih Vakfı Yayını, 2001.
- Şenel, A.: **Siyasal Düşünceler Tarihi**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2004.

- Tabakoğlu, A.: “Osmanlı Mirası”, Dü. M. Zencirkıran, **Dünden Bugüne Türkiye'nin Toplumsal Yapısı** içinde, 21-40, Bursa, Dora Yayıncılık, 2020.
- Talas, M.: “Sivil Toplum Kuruluşları ve Türkiye Perspektifi”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, 2011, 387-401.
- Taş, H. Y.: “Toplumsal Sınıfların Değişim Sürecinde, Sendikalar ve Sendikaların Geleceği”, **Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi**, 1(1), 2012, 60-80.
- Tatlıoğlu, K.: “Bir Kavram Olarak Ahilik: Sosyal Psikolojik Bir Yaklaşım”, Dü. K. Ceylan, **II. Uluslararası Ahilik Sempozyumu 19-20 Eylül Bildiriler** (Cilt 1) içinde, 149-165, Kırşehir, Ahi Evran Üniversitesi, 2012.
- Taylor, C.: “Modes of Civil Society”, **Public Culture**, 3(1), 1990, 95-118.
- T.C. İçişleri Bakanlığı: Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, **AB Ülkelerinde Sivil Toplum Çalışma Ziyareti Raporu Kamu-STK İşbirliği Projesi**, 2019, <https://www.yereldeab.org.tr/DesktopModules/EasyDNN-News/DocumentDownload.ashx?portalid=0&moduleid=427&articleid=5071&documentid=692> Erişim Tarihi: 05.10.2022
- T.C. İçişleri Bakanlığı: Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü & Hacettepe Üniversitesi, 2022, **Sivil Toplum Dijitalleşmesi Raporu**, <https://www.siviltoplum.gov.tr/bilgimerkezi/idarenin-dijitallesmesi-raporu> adresinden erişilmiştir. Erişim Tarihi: 05.10.2022
- T.C. İçişleri Bakanlığı: Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü <https://www.siviltoplum.gov.tr/> Erişim Tarihi: 19. 09. 2023
- Tekeli, İ.: **Katılımcı Demokrasi ve Sivil Toplum Kuruluşları**, Ankara, SDD Yayınları, 2004.
- Tekeli, İ.: **Türkiye İçin STK'lar ve Katılımcı Demokrasi Yazıları**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012.
- Therborn, G.: “Sivil Toplumun Ötesi: Demokratik Deneyimler ve Ortadoğu'ya Uygunlukları”, Dü. E. Özdalga, & S. Persson, **Sivil Toplum, Demokrasi ve İslam Dünyası** içinde, 61-73. Çev. A. Fethi, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998.
- Timuçin, A.: **Düşünce Tarihi 2**, İstanbul, Bulut Yayınları, 2005.
- Tocqueville, A.: **Amerika'da Demokrasi**, Çev. İ. Sezal, & F. Dilber, Ankara, Yetkin Yayınları, 1994.
- Toksöz, F.: “Dernekler”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi** (Cilt 2) içinde, 366-386, İstanbul, İletişim Yayınları, 1983.
- Touraine, A.: **Demokrasi Nedir?**, Çev. O. Kunal, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2011.
- Tumay, M., Okatan, F.: “Alexis De Tocqueville'e Göre Sivil Toplum”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 19(3), 2015, 321-340.

- Tunaya, T. Z.: “Batılılaşmada Temel Araştırmalar ve Yaklaşımlar”, **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi** (Cilt 1) içinde, 238-239, İstanbul, İletişim Yayınları, 1983.
- Tunaya, T. Z.: **Türkiye’de Siyasal Partiler İkinci Meşrutiyet Dönemi** (Genişletilmiş İkinci Baskı Cilt 1), İstanbul, Hürriyet Vakfı Yayınları, 1988.
- Tuncel, G.: **Sivil Toplum ve Devlet**, İstanbul, Bilsam Yayınları, 2011.
- Tunç, H., Aktaş, H.: “Batı’da ve Türkiye’de Sivil Toplum (Gelişim Süreci)”, **Liberal Düşünce**, 12, 1998, 72-89.
- Turan, İ.: “Sivil Toplum Kurumları ve Özerklik”, Dü. Y. Fincancı, **Sivil Toplum** içinde, 27-34, İstanbul, Türkiye Sosyal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı, 1991.
- Turan, İ.: “Dünyada ve Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Gelişimi”, **Üç Sempozyum Sivil Toplum Kuruluşları** içinde, 8-13, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998.
- Turan, İ.: “1972-1996 Döneminde İstanbul’da Dernek Hayaat”, Dü. A. N. Yücekökök, İ. Turan, & M. Ö. Alkan, **Tanzimattan Günümüze İstanbul’da STK’lar** içinde, 197-227, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998.
- Türnüklü, A.: “Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme”, **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, 24(24), 2000, 543-559.
- TÜSEV: **Türkiye’de Sivil Toplum: Bir Değişim Süreci Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu**, Dü. F. Bikmen, & Z. Meydanoğlu, TÜSEV Yayınları, 2006.
- TÜSEV: **Türkiye’de Bireysel Bağışçılık ve Hayırseverlik**, (2021), <https://www.tusev.org.tr/tr/haberler/turkiyede-bireysel-bagiscilik-ve-hayirseverlik-2021-raporu-yayimlandi> adresinden erişilmiştir, Erişim Tarihi: 29.09.2022
- TÜSSİDE: <https://tusside.tubitak.gov.tr/> Erişim Tarihi: 02.08.2023
- Uluç, A. V.: “Birey ve Sivil Toplum İlişkisi Çerçevesinde Türkiye’de Demokrasi Sorunu”, **Mukaddime**, (6), 2012, 1-19.
- Üstündağ Özdemir, N.: “Ayanlık Kurumunun Gelişimi ve Anadolu ile Balkan Coğrafyasındaki Farklılıkları Üzerine Bir Değerlendirme”, **Curr Res Soc Sci**, 4(1), 2018, 29-38.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü: <https://www.vgm.gov.tr/> Erişim Tarihi: 24.09.2023
- Vergin, N.: “Demokrasi ve Sivil Toplum”, **Yeni Türkiye**, (1), 1994, (Kasım-Aralık), 9-12.
- Wakeman, F.: “The Civil Society and Public Sphere Debate”, **Modern China**, 19(2), 1993, 108-138.

- Walzer, M.: “Sivil Toplum Düşüncesi: Toplumsal Yapılaşmaya Doğru Bir Adım”, **Birikim (Aylık Sosyalist Kültür Dergisi)**, (37), 1992 (Mayıs), 33-41.
- Wang, N.: “A Critical Analysis of The Relations Between Organized Civil Society and Democratizing of Global Governance”, **Journal of Politics and Law**, 3(2), 2010, 207-211.
- White, G.: “Civil Society, Democratization and Development (I): Clearing the Analytical Ground”, **Democratization**, 1(3), 1994, 375-390.
- Williams, R.: **Anahtar Sözcükler (Kültür ve Toplumun Sözcuarlığı)**, Çev. S. Kılıç, İstanbul, İletişim Yayınları, 2018.
- YADA: **Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Algı ve Yaklaşımlar**, 2014, <https://www.yada.org.tr/sivil-toplum-kuruluslarina-yonelik-algi-ve-yaklasimlar/> adresinden erişilmiştir, Erişim Tarihi: 25.09.2022
- YADA: **Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Algı ve Yaklaşımlar**, 2015, <https://www.yada.org.tr/sivil-toplum-kuruluslarina-yonelik-algi-ve-yaklasimlar/> adresinden erişilmiştir, Erişim Tarihi: 25.09.2022
- YADA: **Verilerle Sivil Toplum Kuruluşları**, 2016, <https://www.yada.org.tr/verilerle-sivil-toplum-kuruluslari/> adresinden erişilmiştir, Erişim Tarihi: 05.10.2022
- Yakut Çayır, M., Sarıtaş, M. T.: “Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Kullanımı: Bir Betimsel İçerik Analizi (2011-2016)”, **Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi**, 11(2), 2017, 518-544.
- Yavaşgel, E.: **Bir İletişim Değişkesi Siyasal İletişim (Siyasal ve Kültürel Farklılık Söylemi Açısından Demokratik Kimlik Arayışı İçerisindeki Cumhuriyet Türkiye'sinde Çağcılışma Siyaseti Üzerine Yorumcu Toplumbilimsel Yaklaşım)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi), 2000.
- Yavaşgel, E.: “Bir İletişim Genörneği: Sivil İtaatsizlik”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, (10), 2000, 395-410.
- Yavaşgel, E.: “Birleşik İnsanlık Ütopaları”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, (18), 2012, 279-307.
- Yavaşgel, E.: “Türk Siyasal Kültür Parametreleri”, Dü. E. Yavaşgel, **Siyasal Modernleşme Türk Siyasetinde Kadının Temsil Sorunu** içinde, 23-70, İstanbul, Derin Yayınları, 2014.
- Yediyıldız, B.: “Vakıflar ve Sivil Toplum Üzerine Bazı Düşünceler”, Dü. F. Başar, **Vakıflar ve Sivil Toplum** içinde, 15-32, Ankara, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 2017.
- Yeğen, M., Keyman, F., Tol, U. U., Çalışkan, M. A.: **Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü**, Ankara, Yaşama Dair Vakıf, 2009.

- Yel, A. M.: “Sivil Toplum ve Demokrasi”, Dü. M. Şentürk, & A. Erdoğan, **Sivil Toplum Kavramı Tartışmaları** içinde, 141-148, İstanbul, Kaknüs Yayınları, 2008.
- Yerasimos, S.: “Sivil Toplum, Avrupa ve Türkiye”, **Türkiye’de Sivil Toplum ve Milliyetçilik** içinde, 13-23, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002.
- Yeşil, R., Kart, M.: “Müslüman Türk Medeniyeti İnşasında Bir Sivil Toplum Kuruluşu Olarak Ahilik”, **MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 8(3), 2019, 2462-2483.
- Yetiş, M.: “Marx ve Sivil Toplum”, **Praksis**, 10, 2003, 35-72.
- Yıldırım, A., Şimşek, H.: **Nitel Araştırma Yöntemleri** (10 b.), Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Yıldırım, İ.: **Demokrasi Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2004.
- Yıldırım, M.: “Sivil Toplum ve Devlet”, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, 27(2), 2003, 226-242.
- Yıldırım, Y.: **Şerif Mardin’in Işığında Türkiye’de Sivil Toplum ve Modernleşme**, İzmir, Kum Saati Yayınları, 2015.
- Yıldırım, Y.: **Osmanlı Modernleşmesi ve Sivil Toplum**, İstanbul, Tezkire Yayıncılık, 2017.
- Yıldız, Ö.: **Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği’nin Epistemolojik Düzeyi (İzmir Örneği)**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Uygulamalı Sosyoloji Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), 2004.
- Yılmaz, A.: “Sivil Toplum, Demokrasi ve Türkiye”, **Yeni Türkiye**, (18), 1997 (Kasım-Aralık), 86-97.
- Yücekök, A. N.: “Türkiye’de Sivil Toplum Örgütleri Gelişiminin Toplumsal Aşamaları ve Süreci”, Dü. A. N. Yücekök, İ. Turan, & M. Ö. Alkan, **Tanzimattan Günümüze İstanbul’da STK’lar** içinde, 13-43, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998.
- Zürcher, E. J.: **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi** (4 b.), Çev. Y. Saner, İstanbul, İletişim Yayınları, 2020.

CURRENT AND ADVANCED RESEARCHES IN SCIENCE AND MATH EDUCATION II

EDITOR: DOÇ. DR. TAYFUN TUTAK

EĞİTİM
yayınevi

CURRENT AND ADVANCED RESEARCHES IN SCIENCE AND MATH EDUCATION II

Editor: Assoc. Prof. Dr. Tayfun Tutak

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Kübra Konca Nam

Cover Designer: Eğitim Yayinevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

E-ISBN: 978-625-7405-90-4

1. Edition, January 2024

Library Information Card

CURRENT AND ADVANCED RESEARCHES IN SCIENCE AND MATH EDUCATION II

Editor: Assoc. Prof. Dr. Tayfun Tutak

p.IV+151, 160x240 mm

Includes references, no index.

E-ISBN: 978-625-7405-90-4

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti.

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, mraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi akmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi akmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Őkran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

References

- Almeida, F. & Simoes, J. (2019). The role of serious games, gamification and industry 4.0 tools in the education 4.0 paradigm. *Contemporary Educational Technology*, 10(2), 120–136. doi:10.30935/cet.554469.
- Arici, V. A. (2013). *A Study on Virtual Reality Programs in Science Education: "Solar System and Beyond: The Space Puzzle" Unit Example*. Master's Thesis, Adnan Menderes University, Institute of Science and Technology, Aydın.
- Asiltürk, E., & Almaz, Ş.N. (2023). *Use of augmented reality technology in science education*. s. 221-233, In: Current and Advanced Researches In Science and Math Education, Ed.: Tayfun Tutak, Eğitim Yayınevi, Ankara.
- Aydoğdu, M., Akgül, A., & Tutak, T. (2015). The effect of using Cabri 3D software on student success and attitude in teaching the areas and volumes of geometric objects in 8th grade secondary school. *Turkish Journal of Educational Studies*, 2(1), 113-133. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/download/articlefile/403133>.
- Baygın, M., Yetiş, H., Karaköse, M. & Akın, E. (2016, Eylül). An effect analysis of Industry 4.0 to higher education. *15th International Conference on Information Technology Based Higher Education and Training (ITHET)*. (ss. 1–4). İstanbul, Türkiye. doi:10.1109/ITHET.2016.7760744
- Çelik, R., Önal Karakoyun, G., & Asiltürk, E. (2022). Evaluation of middle school 7th grade science skill-based questions according to the revised bloom taxonomy. *International Online Journal of Educational Sciences*, 14(3), 705-716.
- Dzulkifli Abdul Razak. (2017). 4th industry revolution: Can I technology. Retrieved from <https://www.majalahsains.com/revolusi-industri-ke-4-mampukah-menginsankan-teknologi/>
- Erbek, N., Asiltürk, E., & Kahyaoglu, M. (2023). Examining science teachers' self-efficacy perceptions regarding innovative thinking skills in terms of various variables. *Journal of Science Teaching*, 11 (1), 153-179. <https://doi.org/10.56423/fbod.1264434>
- Fernandez, C. J. O. (2016, Kasım). Virtual and augmented reality in education. Are we ready for a disruptive innovation in education? ICERI2016 Proceedings 9th annual. *International Conference of Education, Research and Innovation*. Seville, Spain. doi:10.21125/iceri.2016.1454.
- Gelen, I. & Demircioğlu, H. (2020). In the context of Industry 4.0 and Society 5.0: "Education 4.0. *Academic Social Resources Journal*, 5(17), 495–512. doi:10.31569/ASRJOURNAL.98
- Goel, P., Kumar, P., Johri, P., Srivastava, S. K. ve Suhag, S. (2020, Mart). A comparative study of Industry 4.0 with Education 4.0. Proceedings of the 4 th *International Conference on Innovation Advancement in Engineering and Technology (IAET)*. Jaipur National University, India. doi:10.2139/ssrn.3553215.
- Gómez, J., Huete, J.F., Hoyos, O., Perez, L. & Grigori, D. (2013). Interaction system based on internet of things as support for education. *Procedia Computer Science*, 21, 132– 139.
- González-Martínez, J. A., Bote-Lorenzo, M. L., Gómez-Sánchez, E. & Cano-Parra, R. (2015). Cloud computing and education: A state-of-the-art survey. *Computers & Education*, 80, 132-151. doi: 10.1016/j.compedu.2014.08.017
- Halili, S.H. (2019). Technological Advancements In Education 4.0. *The Online Journal of Distance Education and e-Learning*. 7(1), 63-69.
- Hariharasudan, A., & Kot, S. (2018). A scoping review on digital english and Education 4.0 for Industry 4.0. *Social Sciences*, 7(227), 1–13. doi:10.3390/socsci7110227
- Himmetoglu, B., Ayduğ, D. ve Bayrak, C. (2020). Education 4.0: Defining the teacher, the student, and the school manager aspects of the revolution. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 21, 12–28. doi:10.17718/tojde.770896

- Horzum, M. B., Kızılcı, M. & Akgün, Ö. E. (2015). *Current Learning-Teaching Approaches with Activity Examples-II*. PEGEM Academy, Ankara.
- Huk, T. (2021). From Education 1.0 to Education 4.0-Challenges for the contemporary school. *The New Educational Review*, 66, 36-46.
- Hussin, A.A. (2018). Education 4.0 made simple: Ideas for teaching. *International Journal of Education&Literacy Studies*, 6(3), 92-98, <http://dx.doi.org/10.7575/aiac.ijels.v.6n.3p.92>.
- İç, Ü., & Tutak, T. (2019). Correlation between computer and mathematical literacy levels of 6th grade students. *European Journal of Educational Research*, 7(1), 63-70.
- Khan, S. (2020). Big data application and its impact on education, *International Journal of Emerging Technologies in Learning (IJET)*, 15(17), 36-46, <https://doi.org/10.3991/ijet.v15i17.14459>.
- Kökhan, S. & Özcan, U. (2018). Use of 3D printers in education. *Journal of Science, Education, Art and Technology (BEST Magazine)*, 2(1), 81-85.
- Oliveira, K.K.S, & Souza, R. (2022). Digital transformation towards education 4.0. *Informatics in Education - An International Journal*, 2, 283-309.
- Oliveira, L.C., Guerino, G.C., Oliveira, L.C., & Pimentel, R. (2021). Information and communication technologies in education 4.0 paradigm: A systematic mapping study. *Informatics in Education-An International Journal*, 1, 71-98.
- Önal Karakoyun, G., & Asiltürk, E. (2020). Analysis of pre-service science teachers' heuristic reasoning processes about hydrogen bonding. *Journal of Science Learning*, 4(1), 50-60.
- Öz Temel, E. (2018). Evaluation of new trends in education and education 4.0. *Journal of University Research*, 1(1), 25-30.
- Polat, M. & Önal Karakoyun, G. (2022). Studies on “integrated thinking” in science education [Conference presentation]. International Conference on Economics&Social Sciences 21-23 Ekim 2022, Antalya, Türkiye. Retrieved from https://eclss.org/publicationsfordoi/pr0cNG118boo8kIE_SS2022_antalya.pdf.
- Polat, M., & Yılayaz, Ö. (2022). *Digital Game Applications in Science Education*, In: Technology Applications in Science Education, Ed.: Fikriye Kırbağ Zengin, Gonca Keçeci, İksad Publishing House, Ankara.
- Polat, M., & Yılayaz, Ö. (2022). *Virtual Laboratory Applications in Science Education*, In: *Technology Applications in Science Education*, Ed.: Fikriye Kırbağ Zengin, Gonca Keçeci, İksad Publishing House, Ankara.
- Puncreobutr, V. (2016). Education 4.0: New challenge of learning. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(2), 92–97.
- Silva, D. E., Sobrinho, M. C. & Valentim, N. M. (2021, Kasım). TAEP4.0: Teacher assistance educational process based in the context of Education 4.0. *Anais do X Workshops do Congresso Brasileiro de Informática na Educação (WCBIE 2021)* (ss. 71–80). Brazil: Sociedade Brasileira de Computação. doi:10.5753/wcbie.2021.218165.
- Sinlarat. P. (2016). *Education 4.0 is More than Education*. Annual Academic Seminar of the Teacher's Council 2016 on the topic of Research of the Learning Innovation and Sustainable Educational Management. Bangkok: The Secretariat Office of Teacher's Council.
- Taguma, M., & Barrera Fernandez, M. (2019). *OECD future of education and skills 2030 project background*. OECD. Paris, France. Erişim adresi: [https://www.oecd.org/education/2030-project/about/E2030 Introduction_FINAL_rev.pdf](https://www.oecd.org/education/2030-project/about/E2030%20Introduction_FINAL_rev.pdf).
- Tangahu, W., Rahmat, A., & Husain, R. (2021). Modern education in revolution 4.0, *International Journal Of Innovations In Engineering Research and Technology [IJIERT]*. 8(1), 1-5.
- Tanrıöğen, Z. M. (2019). Will Education 4.0 be able to meet the needs of the 4th Industrial Revolution? S. Çınkır (Ed.), *VI. International Eurasian educational research congress Ejercongress 2019 Conderence Proceesings* (pp. 1231–1239). Ankara: Anı Publishing.

- Taşdemir, S. (2018). *Determination of technology leaders in schools where interactive whiteboard installation has been completed within the scope of the FATİH project (Bolu province example)*. Master's Thesis. Sakarya University Institute of Educational Sciences, Sakarya.
- Tutak, T., Aydoğdu, M. & Adır, T. (2010). The effect of exchange of knowledge method on students achievement in properties of whole numbers. *NWSA Educational Sciences*, 5(1), 120-129. Retrieved from <https://www.firatakademi.com/upload/articleTmpFiles/NWSA-1264-9-3.pdf>.
- Tutak, T., İlhan, A., İç, Ü., & Kılıçarslan, S. (2018). The effects of computer-assisted mathematics teaching on prospective mathematics teachers' views on learning processes. *Journal of Turkish Studies*, 13(27), 1509-1524.
- Urban, M. C. ve Johal, S. (2020). *Understanding the future of skills: Trends and global policy responses*. Kanada: Public Policy Forum. Erişim adresi: <https://ppforum.ca/publications/understanding-the-future-of-skills/>
- Uzelac, A., Gligoric, N., ve Krco, S. (2015). A comprehensive study of parameters in physical environment that impact students' focus during lecture using internet of things. *Comput. Hum. Behav.*, 53, 427-434.
- Viet Tran, C. & Hong Le, Q. (2020). Determining characteristics of teachers, students and educational managers in the 4.0 Educational context. *Vietnam Journal of Education*, 4(4), 16-21. doi:10.52296/vje.2020.75.

References

- Abdul-Rahman Al-Malah, D.K., Aljazaery, I.A., Salim Alrikabi, H.T. & Mutar, H.A. (2021). Cloud computing and its impact on online education. *IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering*, 1094, 1-15.
- Agandi, G. R. (2015). Cloud Computing Technology in Education. *Online International Interdisciplinary Research Journal*, Special Issue Cloud, 125–128.
- Alan, B. & Kirbağ Zengin, F. (2023). *Cloud Computing in Science Education*, In: *Technology Applications in Science Education*, İksad Publications, Ankara.
- Armutlu, H. and Akçay, M. (2013, January). An Exemplary Application for Individual Use of Cloud Computing. *Paper presented at the Academic Informatics 2013 Conference, Akdeniz University*, Antalya. Access address: <https://ab.org.tr/ab13/bildiri/15.pdf>
- Attaran, M., Attaran, S., & Celik, B. G. (2017). Promises and Challenges of Cloud Computing in Higher Education : A Practical Guide for Implementation. *Journal of Higher Education Theory and Practice*, 17(6), 20–39.
- West, K. (2015). *Cloud Computing and Its Effects*. Master's Thesis. Dokuz Eylül University Social Sciences Institute, Izmir.
- Beştaş, M. (2017). Massive open online courses and cloud computing. *Academia Journal of Educational Research*, 2(1), 20–28.
- Boiros, P. (2014). What is Cloud-Based Learning?. Retrieved on July 19, 2019, from <https://www.skillssoft.com/blog/2014/07/what-is-cloud-based-learning/>
- Borisch, G. D. (2014). *Effective Teaching Methods: Research-Based Practice* (8th Edition Trans. Ed. B. Acat). Ankara: Nobel Publishing House (The original work was published in 2013).
- Çelik, K. (2021). Cloud computing technologies, *Bartın University Faculty of Economics and Administrative Sciences Journal*, 12(24), 436-450.
- Çetiner, Y. (2014). Cloud Computing and a Sample SaaS Application. Master's Thesis. Kırıkkale University Institute of Science and Technology, Kırıkkale.
- Demirkaya, H. & Sarpel, E. (2018). Virtual reality, cloud computing and artificial intelligence are among the new generation information technologies in training and development applications. *Black Sea International Scientific Journal*, 40, 231-245.
- Ercan, T. 2010. Effective use of cloud computing in educational institutions. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 2 (2), 938-942.
- Erişti, B. (2010). Transformations in Education. pp.1-18, F. Odabaşı (Editor). *Transformations in the Light of Information and Communication Technologies*. Nobel Publishing and Distribution, Ankara.
- Gonzalez-Martínez, J.A., Bote-Lorenzo, M.L. & Gomez-Sanchez, E. (2015). Cloud computing and education: A state-of-the-art survey. *Computers&Education*, 80, 132-151.
- Gupta, A., Mazumdar, B.D., Mishra, M., Shinde, P.P., Srivastava, S. & Deepak, A. (2023). Role of cloud computing in management and education, *Materials Today: Proceedings*, 80, 3726-3729.
- Gülbahar, Y. (2009). *E-Learning*. Pegem A Publishing, Ankara.
- Horzum, M. B., Kıyıcı, M., & Akgün, Ö. E. (2015). Cloud Computing Based Learning Teaching Approach, p. 2-49. G. Ekici (Editor), *Current Learning and Teaching Approaches with Activity Examples - II*. Pegem A Publishing, Ankara.
- Hu, G., Yang, Y., & Li, L. (2016). Education Technology Cloud Platform Framework Establishment and Security. *Journal of Computer and Communications*, 04(07), 7–14. doi:10.4236/jcc.2016.47002.
- Kaya, S. (2015). *Learning-Teaching Approach Based on Massive Open Online Courses (MOOCs)*. pp.212-255, G. Ekici (Editor). *Current Learning-Teaching Approaches with Activity Examples - II*. Ankara: Pegem A Publishing.
- Kurtoğlu Erden, M. & Uslupehlivan, E. (2020). Examining the thoughts of teacher candidates regarding the present and future of technology use in education, *Uşak University Journal of Social Sciences*, XIII(1), 109-126.

- McMorran, C. (2013). Collaborative Learning using Google Docs & Maps. *Technology in Pedagogy*, 15, 1–8.
- Mutlu, A. P. (2015). Use of cloud-based applications as personal learning environments. *Journal of Education and Training Research*, 4(3), 118-124.
- Nayıroğlu, B., & Tutak, T. (2023). The effect of using web 2.0 tools in algebra teaching on student success and attitude. *International e-Journal of Educational Studies*, 7(14), 416-425.
- Önal Karakoyun, G., & Asiltürk, E. (2022). *Animation in Science Education*, In: *Technology Applications in Science Education*, p. 117-130, Ed.: Fikriye Kırbağ Zengin, Gonca Keçeci, İksad Publishing House, Ankara.
- Önal Karakoyun, G., & Asiltürk, E. (2022). *Simulation in Science Education*, In: *Technology Applications in Science Education*, p. 131-141, Ed.: Fikriye Kırbağ Zengin, Gonca Keçeci, İksad Publishing House, Ankara.
- Polat, M., & Yılayaz, Ö. (2022). *Digital Game Applications in Science Education*, In: *Technology Applications in Science Education*, Ed.: Fikriye Kırbağ Zengin, Gonca Keçeci, İksad Publishing House, Ankara.
- Polat, M., & Yılayaz, Ö. (2022). *Virtual Laboratory Applications in Science Education*, In: *Technology Applications in Science Education*, Ed.: Fikriye Kırbağ Zengin, Gonca Keçeci, İksad Publishing House, Ankara.
- Qasem, Y. A. M., Abdullah, R., Yaha, Y. & Atana, R. (2020). Continuance use of cloud computing in higher education institutions: a conceptual model. *Applied Science*, 10, 1-36, doi:10.3390/app10196628.
- Sarıtaş, M. T. & Üner, N. (2013). Innovative technologies in education: Cloud technology. *Journal of Education and Training Research*, 2(3), 192–201.
- Sultan, N. (2010). Cloud computing for education: A new dawn?. *International Journal of Information Management*, 30, 109-116.
- Şemsettin, G. (2007). *Information Communication Technologies and Teacher Education: Global Context and Structure*. pp.5-22, F. Odabaşı (Editor). Information and Communication Technologies in Teacher Education. Nobel Publishing, Ankara.
- Tan, X. and Kim, Y. (2011). Cloud Computing for Education: A Case of Using Google Docs in MBA Group Projects. *2011 International Conference on Business Computing and Global Informatization*, 641–644. <https://doi.org/10.1109/BCGIIn.2011.169>.
- Tutak, T., Nayıroğlu, B., & Süzen, A. B. (2023). Examining the effects of using educational games in 6th grade algebra teaching on students' academic achievement and attitudes. *International Online Journal of Educational Sciences*, 15(2), 238-250.
- Tutak, T., Nayıroğlu, B., & Özer, T. (2023). Evaluation of the “my mind works on mathematics” project carried out for secondary school students within the scope of TÜBİTAK 4004. *Journal of Anatolian Education Research*, 7(1), 12-17.
- Uğraş, M., & Çil, E. (2012). Troubles which class teachers in primary education encounter in new science and technology teaching program. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 47, 1545-1548.
- Wigati, N. A., Wibisono, A. & Hidayanto, A.N. (2021). Challenges of infrastructure in cloud computing for education field: a systematic literature review. In *Proceedings of the 23rd International Conference on Enterprise Information Systems (ICEIS 2021)* – 1, 351-358.
- Yadav, K. (2014). Role of cloud computing in education. *International Journal of Innovative Research in Computer and Communication Engineering*, 2(2), 3108-3112.
- Yavuz, O. C. (2014). *The Effect of Peer Teaching Enriched with Web-Based Peer and Self-Assessment System on the Achievement and Attitudes of Students in 7th Grade Rational Numbers*. Doctoral Thesis. Dumlupınar University Institute of Educational Sciences, Kütahya.
- Yıldızay, Y. & Çetin, G. (2018). Use of educational technologies in science education: Content analysis. *International Journal of Computers in Education (IJCE)*, 1(2), 21-33.

References

- Al-Fuqaha, A., Guizani, M., Mohammadi, M., Aledhari, M., & Ayyash, M. (2015). Internet of things: A survey on enabling technologies, protocols, and applications. *IEEE communications surveys & tutorials*, 17(4), 2347-2376. <https://doi.org/10.1109/COMST.2015.2444095>
- Al-Garadi, M. A., Mohamed, A., Al-Ali, A. K., Du, X., Ali, I., & Guizani, M. (2020). A survey of machine and deep learning methods for internet of things (IoT) security. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 22(3), 1646-1685. <https://doi.org/10.1109/COMST.2020.2988293>
- Alharbi, F. (2020). Integrating internet of things in electrical engineering education. *The International Journal of Electrical Engineering & Education*. <https://doi.org/10.1177/0020720920903422>
- Ashton, K. (2009). That "Internet of Things" Thing: In the Real World Things Matter More than Ideas. *RFID Journal*.
- Aydin, A., Usanmaz, B., & Gökaş, Y. (2021). Areas where the Internet of Things is used in education and its effects on these areas. *Journal of Higher Education and Science*, 11(2), 425-436.
- Cheng, Y. W., Wang, Y., Yang, Y. F., Yang, Z. K., & Chen, N. S. (2020). Designing an authoring system of robots and IoT-based toys for EFL teaching and learning. *Computer Assisted Language Learning*, 34(1-2), 6-34. <https://doi.org/10.1080/09588221.2020.1799823>
- Çelik, R., Önal Karakoyun, G., & Asiltürk, E. (2022). Evaluation of middle school 7th grade science skill-based questions according to the revised bloom taxonomy. *International Online Journal of Educational Sciences*, 14(3), 705-716.
- Doukas, C. (2012). *Building Internet of Things with the Arduino*. USA: CreateSpace.
- Erbek, N., Asiltürk, E., & Kahyaoglu, M. (2023). Examining science teachers' self-efficacy perceptions regarding innovative thinking skills in terms of various variables. *Journal of Science Teaching*, 11 (1), 153-179. <https://doi.org/10.56423/fbod.1264434>
- Firouzi, F., Farahani, B., Weinberger, M., DePace, G., & Alice, F. S. (2020). Iot fundamentals: Definitions, architectures, challenges, and promises. *Intelligent Internet of Things: From Device to Fog and Cloud*, 3-50.
- Gartner. (2022). What's New in the 2022. <https://www.gartner.com/en/articles/what-s-new-in-the-2022-gartner-hype-cycle-for-emerging-technologies>
- Goumagias, N., Whalley, J., Dilaver, O., & Cunningham, J. (2021). Making sense of the internet of things: a critical review of internet of things definitions between 2005 and 2019. *Internet Research*, 31(5), 1583-1610.
- Gubbi, J., Buyya, R., Marusic, S., & Palaniswami, M. (2013). Internet of Things (IoT): A vision, architectural elements, and future directions. *Future Generation Computer Systems*, 29(7), 1645-1660. <https://doi.org/10.1016/j.future.2013.01.010>
- Günay, F. B., Öztürk, E., Çavdar, T., & Hanay, Y. S. (2021). Vehicular ad hoc network (VANET) localization techniques: A survey. *Archives of Computational Methods in Engineering*, 28(4), 3001-3033. <https://doi.org/10.1007/s11831-020-09487-1>
- HaddadPajouh, H., Dehghantanha, A., Parizi, R. M., Aledhari, M., & Karimipour, H. (2021). A survey on internet of things security: Requirements, challenges, and solutions. *Internet of Things*, 14, 100129. <https://doi.org/10.1016/j.iot.2019.100129>
- Haller, S., Karnouskos, S., & Schroth, C. (2008). The internet of things in an enterprise context. In *First Future Internet Symposium*, (pp. 14-28).
- Horizon. (2017). NMC horizon report: 2017 higher education edition. The New Media Consortium. https://www.learntechlib.org/p/174879/report_174879.pdf
- <http://www.rfidjournal.com/articles/view?4986>.
- Islam, S. R., Kwak, D., Kabir, M. H., Hossain, M., & Kwak, K. S. (2015). The internet of things for health care: a comprehensive survey. *IEEE Access*, 3, 678-708. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2015.2437951>

- Khalil, E. A., & Özdemir, S. (2018). An overview of the internet of things: Concept, features, challenges and opportunities. *Pamukkale University Journal of Engineering Sciences*, 24(2), 311-326.
- Kim, C. M., Lim, S. K., Jeong, J. D., Choi, Y., & Koh, S. J. (2022). 6LoWPAN over optical wireless communications for IPv6 transport in internet of things networks. *IEEE Wireless Communications Letters*, 11(6), 1142-1145. <https://doi.org/10.1109/LWC.2022.3159257>
- Minerva, R., Biru, A., & Rotondi, D. (2015). Towards a definition of the Internet of Things (IoT). *IEEE Internet Initiative*, 1(1), 1-86.
- Nayıroğlu, B., Tutak, T. & Tutak, A. M. (2021). Review of the views of secondary school maths students on skills-based questions, *Shanlax International Journal of Education*, 9, 105-111. <https://doi.org/10.34293/education.v9iS2-Sep.4375>
- Nitti, M., Pilloni, V., Colistra, G., & Atzori, L. (2015). The virtual object as a major element of the internet of things: a survey. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 18(2), 1228-1240.
- Önal Karakoyun, G., & Asiltürk, E. (2020). Analysis of pre-service science teachers' heuristic reasoning processes about hydrogen bonding. *Journal of Science Learning*, 4(1), 50-60.
- Özgül, E. (2023). *Use of the Flipped Learning Model for Internet of Things Education and Examination of its Effects*, Doctoral Thesis, Gazi University Institute of Educational Sciences, Ankara.
- Polat, M. & Önal Karakoyun, G. (2022). Studies on "integrated thinking" in science education [Conference presentation]. International Conference on Economics&Social Sciences 21-23 Ekim 2022, Antalya, Türkiye. Retrieved from https://eclss.org/publicationsfordoi/pr0cNG118boo8kIE_SS2022_antalya.pdf.
- Polat, M., & Yılayaz, Ö. (2022). *Digital Game Applications in Science Education*, In: *Technology Applications in Science Education*, Ed.: Fikriye Kırbağ Zengin, Gonca Keçeci, İksad Publishing House, Ankara.
- Polat, M., & Yılayaz, Ö. (2022). *Virtual Laboratory Applications in Science Education*, In: *Technology Applications in Science Education*, Ed.: Fikriye Kırbağ Zengin, Gonca Keçeci, İksad Publishing House, Ankara.
- Qadri, Y. A., Nauman, A., Zikria, Y. B., Vasilakos, A. V., & Kim, S. W. (2020). The future of healthcare internet of things: a survey of emerging technologies. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 22(2), 1121-1167. <https://doi.org/10.1109/COMST.2020.2973314>
- Softtech. (2022). Softtech Teknoloji Raporu 2022. <https://softtech.com.tr/2022-softtechtoknoloji-raporu/>
- Tutak, T. & Güder, Y. (2014). Opinions of secondary school mathematics teachers on mathematical modelling, *Educational Research and Reviews*, 9(19), 799-806.
- Tutak, T., Aydoğdu, M. & Adır, T. (2010). The effect of exchange of knowledge method on students achievement in properties of whole numbers. *NWSA Education Sciences*, 5(1), 120-129. Retrieved from <https://www.firatakademi.com/upload/articleTmpFiles/NWSA-1264-9-3.pdf>.
- Tutak, T., İlhan, A., İç, Ü., & Kılıçarslan, S. (2018). The effects of computer-assisted mathematics teaching on prospective mathematics teachers' views on learning processes. *Journal of Turkish Studies*, 13(27), 1509-1524.
- Tutak, T., Nayıroğlu, B., & Süzen, A.B. (2023). Examining the effects of using educational games in 6th grade algebra teaching on students' academic achievement and attitudes. *International Online Journal of Educational Sciences*, 15(2), 238-250.
- Tutak, T., Nayıroğlu, B., & Özer, T. (2023). Evaluation of the "my mind works on mathematics" project carried out for secondary school students within the scope of TÜBİTAK 4004. *Journal of Anatolian Education Research*, 7(1), 12-17.

- Türkdoğan, A., Baki, A. ve Tutak, T. (2010). The dedection of candidate teachers' misconception in student-centered and computer-assisted environment a case study. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 868-874. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/348626090_the_detection_of_candidate_teachers'_misconception_in_student-centered_and_computerassisted_environment_a_case_study
- Vashi, S., Ram, J., Modi, J., Verma, S., & Prakash, C. (2017). Internet of Things (IoT): A vision, architectural elements, and security issues. In *2017 international conference on I-SMAC (IoT in Social, Mobile, Analytics and Cloud)(I-SMAC)* (pp. 492-496). IEEE.
- Wang, J., Chen, J., Ren, Y., Sharma, P. K., Alfarraj, O., & Tolba, A. (2022). Data security storage mechanism based on blockchain industrial *Internet of Things. Computers & Industrial Engineering*, 164, 107903. <https://doi.org/10.1016/j.cie.2021.107903>
- Wang, Y., Muthu, B., & Sivaparthipan, C. B. (2021). Internet of things driven physical activity recognition system for physical education. *Microprocessors and Microsystems*, 81, 103723. <https://doi.org/10.1016/j.micpro.2020.103723>
- Wortmann, F., & Flüchter, K. (2015). Internet of things. *Business & Information Systems Engineering*, 57(3), 221-224.
- Xia, F., Yang, L. T., Wang, L., & Vinel, A. (2012). Internet of things. *International Journal of Communication Systems*, 25(9), 1101.
- Zanella, A., Bui, N., Castellani, A., Vangelista, L., & Zorzi, M. (2014). Internet of things for smart cities. *IEEE Internet of Things Journal*, 1(1), 22-32. <https://doi.org/10.1109/JIOT.2014.2306328>
- Zeeshan, K., Hämäläinen, T., & Neittaanmäki, P. (2022). Internet of Things for Sustainable Smart Education: An Overview. *Sustainability*, 14(7), 4293. <https://doi.org/10.3390/su14074293>
- Zhang, Z. K., Cho, M. C. Y., Wang, C. W., Hsu, C. W., Chen, C. K., & Shieh, S. (2014). IoT security: ongoing challenges and research opportunities. In *2014 IEEE 7th international conference on service-oriented computing and applications* (pp. 230- 234). IEEE. <https://doi.org/10.1109/SOCA.2014.58>

References

- Baldemir, B. & Tutak, T. (2022). An Investigation of the Studies on Dyscalculia in Turkey. *Journal of History School*, 60, 2815-2833.
- Bird, R. (2017) "The dyscalculia toolkit", London, SAGE Publications Ltd.
- Butterworth, B. (2003) "Dyscalculia screener", NferNelson Pub. <https://www.dyscalculia.org/dyscalculia/dyscalculia-classroom-action-plan>.
- Chinn, S. (2011) "Mathematics learning difficulties and dyscalculia", *Special Educational Needs: A Guide for Inclusive Practice*, 169.
- Haberstroh, S., & Schulte-Körne, G. (2019). The Diagnosis and Treatment of Dyscalculia. *Deutsches Ärzteblatt International*, 116(7), 107.
- Karasar, N. (2010). Scientific research method (21st edition). Ankara: Nobel Publishing Distribution.
- Kükey, E. & Tutak, T. (2019). An Investigation of Mathematics Learning in the Views of Mathematics Teachers. *National Journal of Education Academy*, 3(1), 84-95.
- Landerl, K., Bevan, A. & Butterworth, B. (2004) "Developmental dyscalculia and basic numerical capacities: A study of 8–9-year-old students". *Cognition*, 93(2), 99-125.
- Libertus, M. E., Feigenson, L., & Halberda, J. (2013). Is approximate number precision a stable predictor of math ability?. *Learning and individual differences*, 25, 126-133.
- Mazzocco, M. M., Feigenson, L., & Halberda, J. (2011). Impaired acuity of the approximate number system underlies mathematical learning disability (dyscalculia). *Child development*, 82(4), 1224-1237.
- Mutlu, Y., Söylemez, İ., & Yasul, A. F. (2017). Determination of Number Sensitivity in 3rd Grade Primary School Students with the Panamath Test. *ERPA International Congresses on Education 2017- Book of Proceedings*.
- Olkun, S., & Sarı, M.H. (2020). "Computer Assisted Tools-Dyscalculia Screening Tool. Dyscalculia Mathematics Learning Difficulty Definition, Characteristics, Prevalence, Causes and Diagnosis, 1st Edition", Ankara, Pegem Academy.
- Panamath (2023). "Panamath test", <https://panamath.org/>. Last access date: 19.03.2023
- Shalev, R. S. & Von Aster, M. (2008). Identification, classification, and prevalence of developmental dyscalculia. *Encyclopedia of language and literacy development*, published-online.
- Wong, T. T. Y., Ho, C. S. H. & Tang, J. (2017). Defective number sense or impaired access? Differential impairments in different subgroups of children with mathematics difficulties. *Journal of learning disabilities*, 50(1), 49-61.
- Yılmaz, Ş. K., & Patr, S. (2011). Cluster analysis and its Usage in marketing. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2(1), 91-113.

References

- Albrahim, F. A. (2020). Online teaching skills and competencies. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 19(1), 9-20.
- Çelebi, V., and İnal, A. (2019). Ethics problem in the context of artificial intelligence. *Journal of International Social Research*, 12(66), 651-666.
- Heid, M.K. (1997). The Technological Revolution and the Reform of School Mathematics, *American Journal of Education*, 106(1), 5-61.
- Kaku, M. (2016). *Physics of the future*. Y. Saraç Oymak and H. Oymak (Trans.). METU Development Foundation Publishing.
- Ministry of National Education [MEB]. (2018). *Secondary school mathematics course curriculum*. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=343>
- Murphy, M. P. A. (2020). COVID-19 and emergency eLearning: Consequences of the securitization of higher education for post-pandemic pedagogy. *Contemporary Security Policy*, 41(3), 492-505.
- National Council of Teachers of Mathematics [NCTM]. (2015). Executive Summary Principles and Standards for School Mathematics. https://www.nctm.org/uploadedFiles/Standards_and_Positions/PSSM_ExecutiveSummary.pdf
- Noor, S., Isa, F., & Mazhar, F. F. (2020). Online teaching practices during the Covid-19 pandemic. educational process. *International Journal*, 9(3), 169-184.
- Poçan, S. (2023). Digital technologies in mathematics education. F.Erdoğan (Ed.), *New Approaches in Mathematics and Science Education 2023-II* (pp.133.), Efe Akademi Publications.
- Tekgüç, U. and Adaher, A. (2019). Deep learning and its applications in education. In A. Şişman, H. F. Odabaşı, and B. Akkoyunlu (Edl.), *Educational Technology Readings (pp.243-260)*, Pegem Akademi Publications.

References

- Arabacı, D., Öztürk, F., & Gökçek, T. (2022). Examination of Mathematics Teaching Undergraduate Students' Beliefs Regarding the Nature of Mathematics and Mathematics Teaching and Learning. *Van Yüzüncü Yıl University Faculty of Education Journal*, 19(1), 100-118.
- Barišić, A., Cambeiro, J., Amaral, V., Goulão, M., & Mota, T. (2018, April). Leveraging teenagers feedback in the development of a domain-specific language: the case of programming low-cost robots. In *Proceedings of the 33rd Annual ACM Symposium on Applied Computing* (pp. 1221-1229).
- Başpınar, K., & Peker, M. (2016). The Relationship Between Classroom Teacher Candidates' Concerns About Teaching Mathematics and Their Beliefs About Teaching and Learning Mathematics.
- Biletska, I. O., Paladieva, A. F., Avchinnikova, H. D., & Kazak, Y. Y. (2020). Using Innovations in Training Foreign Language Teachers. *Universal Journal of Educational Research*, 8(11D), 30-36.
- Bu, L. (2019). Ducci's Four-Number Game: Making Sense of a Classic Problem Using Mobile Simulation. *Journal of Humanistic Mathematics*, 9(2), 281-300.
- Duran, E. (2022). Development of an Arduino nano-based educational robot: myNanoBot. *Journal of Information Technologies*, 15(1), 25-33.
- Evripidou, S., Georgiou, K., Doitsidis, L., Amanatiadis, A. A., Zinonos, Z., & Chatzichristofis, S. A. (2020). Educational robotics: Platforms, competitions and expected learning outcomes. *IEEE access*, 8, 219534-219562.
- Hsieh, C. T. (2021, March). Developing programmable robot for K12 STEAM education. In *IOP Conference Series: Materials Science and Engineering* (Vol. 1113, No. 1, p. 012008). IOP Publishing.
- Ke, F., & Grabowski, B. (2007). Gameplaying for maths learning: cooperative or not?. *British journal of educational technology*, 38(2), 249-259.
- Koparan, T. (2019). Teaching game and simulation based probability. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 6(2), 235-258.
- Kurilova, J., & Kurilovas, E. (2016). Index of mathematics learning activities suitability to learners. *Lietuvos matematikos rinkiny*s, 57, 49-54.
- Mason, L. (2003). High school students' beliefs about maths, mathematical problem solving, and their achievement in maths: A cross-sectional study. *Educational psychology*, 23(1), 73-85.
- Mršnik, S., Cotič, M., Felda, D., & Doz, D. (2023). Teachers' Attitudes Towards Mathematics Problem-Solving. *International Journal of Instruction*, 16(2).
- Mutlu, E., & Duatepe-Paksu, A. (2022). Change in Secondary School Mathematics Teacher Candidates' Conversion Knowledge on Dividing by Fractions. *Dokuz Eylül University Buca Faculty of Education Journal*, (54), 898-930.
- Numanoğlu, M., & Keser, H. (2017). Using robots in programming teaching - bot example. *Bartın University Faculty of Education Journal*, 6(2), 497.
- Psyché, V., Daniel, B., & Bourdeau, J. (2019). Adaptive learning spaces with context-awareness. In *Intelligent Tutoring Systems: 15th International Conference, ITS 2019, Kingston, Jamaica, June 3-7, 2019, Proceedings 15* (pp. 7-13). Springer International Publishing.
- Roy, S., & Roth, D. (2018). Mapping to declarative knowledge for word problem solving. *Transactions of the Association for Computational Linguistics*, 6, 159-172.
- Sari, M. H. (2014). Development of a Mathematics Teaching Anxiety Scale for Classroom Teachers. *Elementary Online*, 13(4).

- Skvortsova, S., Onoprienko, O., & Romanyshyn, R. (2021). Mathematical Word Problems That Contain a Constant in the Course of Mathematics of Primary School in Ukraine. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 8(1), 46-64.
- Trinter, C. P., Brighton, C. M., & Moon, T. R. (2015). Designing differentiated mathematics games: Discarding the one-size-fits-all approach to educational game play. *Gifted Child Today*, 38(2), 88-94.
- Ural, A. (2015). The effect of mathematics self-efficacy perception on anxiety towards mathematics teaching. *Journal of Theoretical Educational Sciences*, 8(2), 173-184.
- URL1: (2018). MBlock Interface Introduction. <https://kodlabafra.org/2018/12/12/mblock-tanitimi/>
- Villeneuve, E. F., Hajovsky, D. B., Mason, B. A., & Lewno, B. M. (2019). Cognitive ability and math computation developmental relations with math problem solving: An integrated, multigroup approach. *School Psychology*, 34(1), 96.
- Weerasinghe, M., Quigley, A., Pucihar, K. Č., Toniolo, A., Miguel, A., & Kljun, M. (2022). Arigatō: Effects of Adaptive Guidance on Engagement and Performance in Augmented Reality Learning Environments. *IEEE Transactions on Visualization and Computer Graphics*, 28(11), 3737-3747.
- Yaman, H., & Esen, M. (2021). Creative Thinking and Innovation Education in Higher Education: A Review in the Context of Undergraduate Business Administration Programs. *Journal of University Research*, 4(3), 262-278.

References

- Alkan, G. (2010). *The effect of concept cartoons on student success in social studies teaching*. Unpublished Master's Thesis, Niğde University.
- Anıl, D., & Acar, M. (2008). Classroom teachers' views on the problems they encounter in the measurement and evaluation process. *Yüzüncü Yıl University Faculty of Education Journal*, 5(2), 44-61.
- Bee, A. (2010). Problems encountered in the implementation of projects and performance tasks according to teachers. *Electronic Journal of Social Sciences*, 9(34), 32-55.
- Atasoy, B. (2004). *Science learning and teaching*. Asil Publishing Distribution.
- Atılğan, H., Kan, A., & Doğan, N. (2007). *Measurement and evaluation in education*. Anı Publishing
- Ausubel, D. P. (1968). *Educational Psychology*. Holt, Rinehart and Winston.
- Bahar, M., & Özatlı, N. S. (2003). Investigation of the cognitive structures of first year high school students on the basic components of living things using the word communication test method. *Journal of Balıkesir University Institute of Science and Technology*, 5(2), 75-85.
- Bahar, M. (2001). A critical approach to multiple choice tests and alternative methods. *Journal of Educational Sciences in Theory and Practice*, 1(1), 23-38.
- Baykul, Y. (2000). *Measurement in Education and Psychology: Classical Test Theory and Practice*. ÖSYM Publications.
- Baykul, Y., & Turgut, F. (2012). *Measurement and evaluation in education*. Pegem Akademi Publishing.
- Bektaş, M., & Kudubeş, A. A. (2014). As a measurement and evaluation tool: written exams. *Dokuz Eylül University Faculty of Nursing Electronic Journal*, 7(4), 330-336.
- Buldur, S. (2009). *Improving the literacy and self-efficacy levels of science teacher candidates regarding alternative measurement and evaluation approaches*. Unpublished Master's Thesis, Cumhuriyet University.
- Çepni, S., Özmen, H., & Ayvaci, H. Ş. (2014). Life (Context) Based, Brain Based Learning Theories, 21st Century Skills and STEM Approach and Applications in Science Teaching. In S. Çepni (Ed.), *Science and technology teaching from theory to practice* (pp. 126-190). Pegem Akademi Publishing.
- Demirel, Ö. (2009). *Program development in education from theory to practice*. Pegem Academy Publishing.
- Falchikov, N. (1995). *Peer feedback marking: developing peer assessment*. *Innovations in Education and Training International*, 32(2), 175-187.
- Johnstone, A. H., McAlpine, E. & MacGuire, P. R. P. (1986). Branching trees and diagnostic testing. *A Journal for Further and Higher Education in Scotland*, 2, 4-7.
- Kılıç, D., & Güneş, P. (2016). Self, peer and teacher evaluation with rubric. *Mehmet Akif Ersoy University Faculty of Education Journal*, 1(39), 58-69.
- Kılıç, M. Y. (2020). Examining teachers' efficacy perceptions regarding the use of alternative assessment and evaluation techniques. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences*, 2(2), 483-508.
- Köklükaya, A. N. (2010). *Determining the competencies of science teacher candidates regarding alternative measurement and evaluation techniques*, Unpublished Master's Thesis, Sakarya University.
- Kösterelioğlu, İ., & Çelen, Ü. (2016). Evaluation of the effectiveness of the self-assessment method. *Elementary Education Online*, 15(2), 671-681.
- Lambdin, D. V. & Walker, V. L. (1994). Planning for classroom portfolio assessment. *Arithmetic Teacher*, 41(6), 318-324.

- Ministry of National Education (1972). *Orientations in the secondary education program (1924-1970)*. National Education Printing House.
- Novak, J. D. (1993). *How do we learn our lesson? The Science Teacher*, 60, 50-55.
- Orakcı, Ş. (2020). Opinions of teacher candidates regarding the student product file application. *Turkish Journal of Educational Sciences*, 18 (1), 266-295.
- Orhan, A. T. (2007). *Examination of alternative measurement and evaluation methods in science education by taking into consideration the dimensions of primary school teacher candidates and students*. Unpublished Doctoral Thesis, Gazi University.
- Özçelik, D. A. (2010). *Quantification and consideration*. Pegem Akademi Publishing.
- Ross, J. A. (2006). The reliability, validity, and utility of self-assessment. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 11(10), 1-13.
- Secer, M. (2010). *Primary school students' and teachers' opinions about performance tasks and internet use in these tasks*. Unpublished Master's Thesis, Mersin University.
- Şahin, Ç., & Ersoy, E. (2009). Perceptions of classroom teacher candidates regarding their proficiency levels in measurement and evaluation in the new primary education program. *Journal of the Institute of Social Sciences*, 18(2), 363-386.
- Şahin, C., & Kaya, G. (2020). Examining research on alternative measurement and evaluation: a content analysis. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli University SBE Journal*, 10(2), 798-812.
- Tan, Ş., Kayabaşı, Y., & Erdoğan, A. (2002). *Planning and evaluating instruction*. Anı Publishing.
- Taşdere, A., & Işıklı, M. (2018). A complementary measurement-evaluation technique for social studies education: Structured grid. Erte Congress full text paper.
- Tekin, H. (2004). *Measurement and evaluation in education* (16th ed.). Ankara: Judicial Publications.
- Temizyürek, F., & Türktan, R. (2015). Contribution of structured grid test technique to concept teaching in Turkish education. *Mersin University Faculty of Education Journal*, 11(2), 271-287.
- Toptaş, V. (2011). Perceptions of classroom teachers about the use of alternative measurement and evaluation methods in mathematics lessons. *Education and Science*, 36(159), 205-219.
- Variş, F. (1988). *Curriculum development in education "Theory and techniques"*. Ankara University Faculty of Education Publications, No: 157.
- Yıldız, C., Okur, A., Arı, G., & Yılmaz, Y. (2006). *Teaching Turkish from theory to practice according to the new curriculum*. Pegem Akademi Publishing.
- URL 1 <https://www.yavuzkara.net>
- URL 2 <https://www.webdersanesi.com/egitim-bilimleri/olcme-ve-degerlatma/6-sozlu-sinavlar/329/>

References

- Aldemir-Engin, R. (2021). Evaluating the digital stories prepared by secondary school mathematics teacher candidates and examining their opinions on the digital story design process. *Ahi Evran University Kırşehir Faculty of Education Journal*, 23(1), 706-750. <https://doi.org/10.29299/kefad.943463>
- Aydemir, M., & Fetah, V. (2023). The use of artificial intelligence in digital storytelling and scenario design: a short film applied research. *Pamukkale University Social Sciences Institute Journal*, (58), 255-275. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1290986>
- Baran-Bulut, D., & Güveli, E. (2023). Determination of technology pedagogy content knowledge levels of preservice mathematics teacher sthrough activities. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*. 7(13), 89-106. <https://doi.org/10.31458/iej.1223463>
- Uslupehlivan, E., Kurtoğlu-Erden, M., & Cebesoy, Ü. B. (2017). Pre-service teachers' digital story creation experiences. *Uşak University Journal of Social Sciences*, 10(ERTE Special Issue), 1-22. <https://doi.org/10.12780/usaksosbil.373851>
- Ünal, C., & Çakır, H. (2023). Examination of digital story research in education and classification of digital story tools. *Turkish Journal of Social Research*, 27(2), 437-456.
- Demir, S., & Kılıçkiran, H. (2018). The effect of digital storytelling application on the writing skills of gifted students. *Journal of Interdisciplinary Educational Research*, 2(4), 12-18.
- Ezeh, C. (2020). Multimodal spaces for digital translanguaging: Using Storyjumper to engage bi/multilinguals' in interactive storytelling. *Teaching English with Technology*, 20(2), 118-130. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1253183>
- Gökkurt-Özdemir, B., & Erden, S. (2023). Digital storytelling application in eliminating eighth grade students' errors in using mathematical field language. *Journal of Computer and Education Research*, 11(22), 691-727. <https://doi.org/10.18009/jcer.1326475>
- Gürsoy, G. (2021). Digital storytelling: Developing 21st century skills in science education. *European Journal of Educational Research*, 10(1), 97-113. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.10.1.97>
- İslim, O.F., Özüdoğru, G., & Sevim-Çırak, N. (2018). The use of digital storytelling in elementary Math teachers' education. *Educational Media International*, 55(2), 107-122. <https://doi.org/10.1080/09523987.2018.1484045>
- Haliloğlu-Tatlı, Z. (2016). Educational technologies readings. İşman, A., Ferhan-Odabaşı H., & Akkoyunlu B. (Eds.). Gökçe, B. (2021). Writing training. Kardaş, M. N. (Ed.). *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*. http://www.tojet.net/e-book/eto_2016.pdf
- Küçükkoğlu, U., & İncikabı, L. (2020). A research on digital stories prepared by secondary school students in the context of the history of mathematics. *Gaziantep University Journal of Educational Sciences*, 4(2), 140-161.
- Ministry of National Education (MEB). (2018). *Mathematics curriculum (primary and secondary school grades 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 and 8)*. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=329>
- NCTM, (2000). *National Council of Teachers of Mathematics, Guidelines and Standards for School Mathematics*. <https://www.nctm.org/Standards-and-Positions/Principles-and-Standards/>
- Özpinar, İ. (2017). Opinions of prospective mathematics teachers on the digital storytelling process and the use of digital stories in teaching environments. *Bartın University Faculty of Education Journal*, 6(3), 1189-1210.

- Sak, R., Şahin-Sak, İ. T., Öneren-Şendil, Ç., & Nas, E. (2021). Document analysis as a research method. *Kocaeli University Education Journal*, 4(1), 227-250.
- Talan, T. (2019). *A systematic look at the studies on digital storytelling method*. 7th International Instructional Technologies and Teacher Education Symposium (pp. 692- 709), Antalya, Turkey.
- Ulu, H. (2021). The trend of digital storytelling studies in Turkey. *Educational Technology Theory and Practice*, 11(2), 256-280. <https://doi.org/10.17943/etku.850209>
- URL 1. <https://www.storyjumper.com/book/read/111459562/60e0155e51727>
- URL 2. <https://www.storyjumper.com/>

References

- Akgün, L., Çiltaş, A., Deniz, D., Çiftçi, Z., & Ahmet, I. Ş. I. K. (2013). Primary school mathematics teachers' awareness of mathematical modeling. *Adiyaman University Social Sciences Institute Journal*, (12), 1-34.
- Altınar, E. Ç. (2021). A theoretical study on realistic mathematics education. *Education and Technology*, 3(1), 48-73.
- Altun, M. (2020). Reconsidering mathematical modeling as a competency area. In *2 nd International Conference on Science, Mathematics, Entrepreneurship and Technology Education* (pp. 319-328).
- Arseven, A. (2015). Mathematical Modelling Approach in Mathematics Education. *Universal Journal of Educational Research*, 3(12), 973-980.
- Blum, W., & Ferri, R. B. (2009). Mathematical modelling: Can it be taught and learnt?. *Journal of mathematical modelling and application*, 1(1), 45-58.
- Cetin, A. (2022). Eleatic Philosophy and Zeno's Paradoxes.
- Derin, G., & Aydin, E. (2020). The Effect of STEM-Mathematical Modeling Association on Problem Solving and Modeling Skills in Mathematics Teacher Education. *Boğaziçi University Education Journal*, 37, 94-121.
- Didiş Kabar, M. G. (2018). Examining the perceptions and opinions of mathematics teacher candidates about the relationship of mathematics with daily life.
- Dönmez, S. M. K., & Dede, Y. (2020). Examination of mathematics questions of secondary education transition exams (2016, 2017 and 2018) in terms of mathematical competencies. *Başkent University Journal of Education*, 7(2), 363-374.
- Duran, M., Doruk, M., & Kaplan, A. (2016). Mathematical modeling processes of prospective mathematics teachers: The example of the turtle paradox. *Cumhuriyet International Education Journal*, 5(4), 55-71.
- Erbas, A. K., Kertil, M., Çetinkaya, B., Cakiroglu, E., Alacaci, C., & Bas, S. (2014). Mathematical modeling in mathematics education: basic concepts and approaches. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 14(4), 1621-1627.
- Uzun, H., Ergene, Ö., & Masal, E. (2023). Examining the mathematical modeling processes of fifth grade primary school students: We are going to the Mathematics Village activity. *Kocaeli University Education Journal*, 6(2), 494-521.
- Özaltun, A., Hidroğlu, Ç., Kula, S., & Güzel, E. B. (2013). The representation forms used by prospective mathematics teachers in the modeling process. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 4(2).
- Özdemir, E., & Uzel, D. (2013). The Effect of Geometry Teaching Based on Realistic Mathematics Education on Student Achievement and Evaluation of Teaching: In Terms of Basic Principles. *Educational Sciences*, 8(1), 115-132.
- Sak, R., Sak-Şahin, İ. T., Şendil-Öneren, Ç., & Nas, E. (2021). Document analysis as a research method. *Kocaeli University Education Journal*, 4(1), 227-256.
- Sönmez, M. T. (2019). Factors Affecting Seventh Grade Students' Proportional Reasoning in the Mathematical Modeling Process. *Elementary Education Online*, 18(2).
- Tutak, T., & Güder, Y. (2014). Definition, scope and importance of mathematical modeling. *Turkish Journal of Educational Studies*, 1(1).
- URL 1. <https://acikveri.ulakbim.gov.tr/acik-veri-acik-bilim/bolum-2-arastirma-verisi-hazirlama-sureci/2-5-veri-toplama-araclari/#:~:text=Data%20collection%20%C3%A7e%20%20can%20be%20done%20by%20ways,4%2C%205%2C%206%5D> Retrieved December 16, 2023.

- URL 2. <https://matematikhayat.files.wordpress.com/2013/02/gerc3a7ekc3a7i-matematik-ec49fitimi-gme.pdf> Retrieved on 15 December 2023.
- URL 3. https://tr.wikipedia.org/wiki/Matematiksel_model Retrieved on December 15, 2023.
- URL 4. <https://pisa.meb.gov.tr/www/pisa-nedir/icerik/4> Retrieved on 16 December 2023.
- URL 5. <https://timss.meb.gov.tr/www/timss-nedir/icerik/4> Retrieved on 16 December 2023.
- Yonucuoğlu, A., & Bindak, R. (2021). The Effect of Realistic Mathematics Education on the Achievement and Mathematics Motivation of Secondary School 7th Grade Students on the Subject of Area in Quadrilaterals. *Scientific Educational Studies*, 5(2), 84-107.

References

- Altunal, I. (2022). The Use of Metaverse World as an Educational Model and Its Reflections on Accounting Education, *Selçuk University Social Sciences Vocational School Journal*, 25 (25th Anniversary Special Issue), 433-443.
- Anderson T. (2004). Whitelock. The educational semantic web: visioning and practicing the future of education. *Journal of Interactive Media in Education*, 2004: 3-4.
- Arvas, İ. (2022). Gutenberg Galaksisinden Meta Evrenine: Üçüncü Kuşak İnternet, Web 3.0, *Academic Journal of Information Technology*, 13 (48).
- Azuma, R. T. (1997). A Survey of Augmentedreality. *Presence-Teleoperators and Virtual Environments*, 6(4), 355–385.
- Baz, F. Ç., Meral, H. C. (2021). Web 3.0-Use of Semantic Network Studies in Different Fields: An Application Development Example. *Osmaniye Korkut Ata University Institute of Science and Technology Journal*, 2021; 4 (3): 408-421.
- Berners-Lee, T., Hendler, J. & Lasilla, O. (2001). *The Semantic Web: A New Form of Web Content That is Meaningful to Computers Will Unleash a Revolution of New Possibilities*. Scientific American. <https://www.scientificamerican.com/article/the-semantic-web/>
- Berryman, D. R. (2012). Augmentedreality: A review. *Medical Reference Services Quarterly*, 31(2), 212–218.
- Buteau, C. and Muller, E. (2006). Evolving Technologies Integrated into Undergraduate Mathematics Education. In: Son, L.H., Sinclair, N., Lagrange, J.B. and Hoyles, C., Eds., *Proceedings of the ICMI 17 Study Conference: Background Papers for the ICMI 17 Study*, Hanoi University of Technology, Hanoi.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (2. Baskı). USA: SAGE Publications.
- Çavaş, B., Huyugüzel-Çavaş, P. H. and Taşkın-Can, B. T. (2004). Virtual reality in education. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(4), 110–116.
- Damar, M. (2021). *Metaverse and Educational Technology. In Digitalization and New Approaches in Education*. ed. Talan, T. Efe Akademi Publishing House.
- Dominic, M., Francis, S., & Pilomenraj, A. (2014). E-Learning in Web 3.0. I.J. *Modern Education and Computer Science*, 8-14. doi:10.5815/ijmecs.2014.02.02
- Fırat, E. Fırat, S. (2020). Web 3.0 in Learning Enviroments: A Systematic Review, *Turkish Online Journal of Distance Education*, 22 (1).
- Giannakos, M. & Lapatas, V. (2010). Towards Web 3.0 Concept for Collaborative E-Learning. *Proceedings of the Multi-Conference on Innovative Developments in ICT*, pp. 147-151.
- Grider, D. (2021). The Metaverse: Web 3.0 Virtual Cloud Economics. *Grayscale Research*. https://grayscale.com/wpcontent/uploads/2021/11/Grayscale_Metaverse_Report_Nov2021.pdf (Erişim Tarihi: 08.12.2023)
- Grosseck, G. (2009). To use or not to use Web 2.0 in higher education?. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 1 (1), 478-482.
- Güler, O. ve Savaş, S. (2022). All Aspects of Metaverse Studies, Technologies and Future. *Journal of Engineering Sciences*, 8(2), 292-319
- Hussain, F. (2012). E-Learning 3.0= E-Learning 2.0+Web 3.0? *Iadis International Conference on Cognition and Exploratory Learning in Digital Age (Celda 2012)*, 11-18.
- İnce, B., Erduran, A. (2020). Examination of the Technology Integration Process in Mathematics Education, *Buca Faculty of Education Journal*, p (50): 258-273.
- Keong, Chong., Horani, Sharaf., Daniel, Jacob. (2005). A Study on the Use of Bits in Mathematics Teaching, *Malaysian Online Journal of Instructional Technology*, 2 (3), 43-51.
- Koçak, D. (2023). Development of Metaverse from Web 1.0 to Web 3.0 and the Opportunities It Offers, *New Media Electronics Journal*, 7 (2), 97-113.

- McIlraith, S. A., Son, T. C. & Zeng, H. (2001). Semantic Web Services. *IEEE Intelligent Systems*, 16 (2), pp. 46.
- Nayıroğlu, B., Tutak, T. (2023). The Effect of Using Web 2.0 Tools in Algebra Teaching on Student Success and Attitude. *International e-Journal of Educational Studies*, 7(14), 416-425., Doi: 10.31458/iejes.
- Nesbo, E. (2021). The Metaverse vs. Virtual Reality: 6 Key Differences. <https://www.makeuseof.com/metaverse-vs-virtualreality/> (Erişim Tarihi: 05.12.2023)
- Park, S., & Kim, S. (2022). Identifying World Types to Deliver Gameful Experiences for Sustainable Learning in the Metaverse. *Sustainability*, 14(3).
- Rubens, N., Kaplan, D., & Okamoto, T. (2011). *E-Learning 3.0: anyone, anywhere, anytime, and AI*. International Workshop on Social and Personal Computing for Web-Supported Learning Communities (SPeL 2011).
- Safran, C., Helic, D. & Gütl, C. (2007). E-Learning Practices and Web 2.0. *Proceedings of the International Conference of Interactive Computer Aided Learning (ICL 2007): E-Portfolio and Quality in e-Learning*.
- Shivalingaiah, D. ve Naik, U. (2008). "Comparative Study of Web 1.0, Web 2.0 and Web. 0", *International CALIBER*, 499-507.
- Silva, J. M., Mahfujur, A. S. M. & El Saddik, A. (2018). *Web 3.0: A vision for bridging the gap between real and virtual*. *Proceedings of the 1st ACM International Workshop on Communicability Design and Evaluation in Cultural and Ecological Multimedia Systems* (pp. 9-14). New York: AC.
- Subaşı, M., Okumuş, K. (2017). Case Study as a Research Method, *Atatürk University Social Sciences Institute Journal*, 21 (2): 419-426.
- Tarakçı, A. (2021). "What is Metaverse Craze? YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=wW4DOb7iJoY&t=19s> (Access Date: 01.12.2023)
- Tutak, T., Nayıroğlu, B., Süzen, A. B. (2023). Examining the Effects of Using Educational Games in 6th Grade Algebra Teaching on Students' Academic Achievement and Attitudes. *International Online Journal of Educational Sciences*, 15(2), 238-250.
- Ünalır M., Öztürk Ö., Özacar T. (2016). Information system infrastructure for the semantic web. *Computer Science*; 2016.
- Wachira, P. & Keengwe, J. (2011). Technology integration barriers: Urban school mathematics teachers' perspectives. *Journal of Science Education and Technology*, 20(1), 17-25.
- Yılmaz, Ö. (2021). History of Web 1.0, 2.0, 3.0 and 4.0. *Maltepe University Faculty of Communication Journal*, 8 (2), 344-350

References

- Aslan, S, İ. (2021). A Brief History of Mathematics from Ancient Egypt to the Middle Ages Islamic World, *Journal of University Studies*, Volume 4, Special Issue, Page: ÖS59-70.
- Baki, A. (2014). *History and philosophy of mathematics*. Ankara: Pegem Academy Publishing.
- Bayraktar, F., Aydoğdu, M. & Tutak, T. (2022). Examining the Cognitive Process Steps of Secondary School Students: RBC+C Model. *Journal of Education and Humanities: Theory and Practice*, 13(25), 73-92.
- Bidwell, J. K. (1993). Humanize your classroom with the history of mathematics. *The Mathematics Teacher*, 86(6), 461-464.
- Farmaki, V., Klaudatos, N., Paschos, T. (2004). Integrating the History of Mathematics in Educational Praxis. *Proceedings of the 28th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education*, 3, 505–512.
- Fried, M. N. (2001). Can mathematics education and history of mathematics coexist ?. *Science & Education*, 10(4), 391-408.
- Isik, S., Tutak, T., & Kalkan, M. (2020). The Effect of Teaching Sequence Subject with Realistic Mathematics Education on Student Achievement and Opinion, *International Online Journal of Educational Sciences*, 12 (1), 184-203.
- Karasar, N. (2005). *Scientific research methods* (15th ed.). Ankara: Nobel Publishing Distribution.
- Kükey, E. & Tutak, T. (2019). Examination of Mathematics Teacher Candidates' Views on What Understanding Mathematics Means, *Journal of Human and Social Sciences Research*, 8(1), 234-248.
- Kükey, E. & Tutak, T. (2019). Examining learning mathematics in line with the opinions of mathematics teachers. *Journal of the National Academy of Education (UEAD)*, 3(1), 84-95.
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet. "Are Sultanzade İshak Bey and Head Hoca İshak Efendi the same person?" Hacettepe University Faculty of Letters Journal Volume 6, Issue 1-2. Archived from the original on 12 May 2021. Access date: 12 May 2021.
- Tekeli, S. (1996). Contributions of the Great Selcuk Empire to Civilization Turkish Religious Foundation Islamic Encyclopedia
- Ülger, A. (2017). *A Brief History of Mathematics*. Berkant Gün Publishing.

References

- Bayraktar, F., Aydoğdu, M. & Tutak, T. (2022). Examining the Cognitive Process Steps of Secondary School Students: RBC+C Model. *Journal of Education and Humanities: Theory and Practice*, 13(25), 73-92.
- Bidwell, J. K. (1993). Humanize your classroom with the history of mathematics. *The Mathematics Teacher*, 86(6), 461-464.
- Cajori, F. (2014). *History of Mathematics*. Ankara: ODTÜ Publications.
- Çevik, A. (2011). Uncountable Infinity, Undecidability and Gödel's Incompleteness Theorem. *Philosophy World*.
- Çuluk, S. (2019). "Engineering breakthrough at the beginning of the 19th century". *Tarihdergi.com*, December 2019. Archived from the original on 12 May 2021. Access date: 12 May 2021.
- Demir, R. (2000). *Mathematics and Astronomy in Takiyüddin*. Ankara: Atatürk Cultural Center Publications.
- Farmaki, V., Klaudatos, N., Paschos, T. (2004). Integrating the History of Mathematics in Educational Praxis. *Proceedings of the 28th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education*, 3, 505-512.
- Fried, M. N. (2001). Can mathematics education and history of mathematics coexist ?. *Science & Education*, 10(4), 391-408.
- Hüseyin Tefvik Paşa and "Linear Algebra", Prepared by Kâzım Çeçen., Istanbul Technical University Science and Technology History Research Center, Istanbul, 1988.
- Isik, S., Tutak, T., & Kalkan, M. (2020). The Effect of Teaching Sequence Subject with Realistic Mathematics Education on Student Achievement and Opinion, *International Online Journal of Educational Sciences*, 12 (1), 184-203.
- İhsanoğlu, Ekmeleddin. "İSHAK EFENDI, Chief Hodja". *Encyclopedia of Islam*, volume 22, Year 2000, pages 529-530. Archived from the original on 20 March 2020. Access date: 12 May 2021.
- İnalçık H. Cemal Kafadar. "Süleymân The Second [i.e. the First] and his time". *Isis Press* (1993), p. 270; Matrakci Nasuh was a devfirme boy from Bosnia trained in the palace school.
- İnönü E. (1973). *Bibliography of Turkish Mathematical Research in the Period of 1923-1966 and Some Observations*, METU, 1973
- Kahya, E. (2018). "Science in Ancient Turks". June 2018
- Karasar, N. (2005). *Scientific research methods* (15th ed.). Ankara: Nobel Publishing Distribution.
- Kükey, E. & Tutak, T. (2019). Examination of Mathematics Teacher Candidates' Views on What Understanding Mathematics Means, *Journal of Human and Social Sciences Research*, 8(1), 234-248.
- Kükey, E. & Tutak, T. (2019). Examining learning mathematics in line with the opinions of mathematics teachers. *Journal of the National Academy of Education (UEAD)*, 3(1), 84-95.
- Kütahya Dumlupınar University." Department of Mathematics". (2022)
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet. "Are Sultanzade İshak Bey and Head Hoca İshak Efendi the same person?" *Hacettepe University Faculty of Letters Journal* Volume 6, Issue 1-2. Archived from the original on 12 May 2021. Access date: 12 May 2021.
- Unat, Yavuz, "Takiyüddin and the Istanbul Observatory"

Unat, Yavuz, “Two Examples from Turkish Technology History: Cezerî and Takiyüddîn” Archived on 16 January 2020 at the Wayback Machine., Proceedings of the 1st Turkish Science and Technology History Congress (15-17 November 2001), Turkish Technology History, Edited by: Emre Dölen, Mustafa Kaçar, Istanbul 2003, p. 75-94

Unat, Yavuz, “Time in The Sky of Istanbul, Taqî al Dîn al-Râsid’s Observatory”, Art and Culture Magazine, Time in Art, Winter 2004/Issue 11, pp. 86–103

URL 1 <http://devridunya.blogspot.com/2011/02/aksitler-ihsidiler-kimdir.html> (2022)

URL 2 <http://www.matder.org.tr/unlu-matematikciler/dogu-matematikcileri/> (2022)

References

- Akkanat, H. (2008). Translation and Analysis of ibn Sina's Treatise titled Parts of Rational Sciences. *Religious Studies*, 11(31), 195-234.
- Aslan S, İ. (2020). "Euclid's Axiomatic System". Science and Utopia Issue 315, Year 26, September. Ankara: Sonsöz Printing. p.12-16.
- Aslan, S, İ. (2016). V. Postulate Tradition in the Medieval Islamic World. Turkey Scholar Books.
- Aslan, S, İ. (2021). A Brief History of Mathematics from Ancient Egypt to the Middle Ages Islamic World, *Journal of University Studies*, Volume 4, Special Issue, Page: ÖS59-70.
- Bayraktar, F., Aydoğdu, M. & Tutak, T. (2022). Examining the Cognitive Process Steps of Secondary School Students: RBC+C Model. *Journal of Education and Humanities: Theory and Practice*, 13(25), 73-92.
- Bidwell, J. K. (1993). Humanize your classroom with the history of mathematics. *The Mathematics Teacher*, 86(6), 461-464.
- Farmaki, V., Klaudatos, N., Paschos, T. (2004). Integrating the History of Mathematics in Educational Praxis. Proceedings of the 28th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education, 3, 505-512.
- Fried, M. N. (2001). Can mathematics education and history of mathematics coexist ?. *Science & Education*, 10(4), 391-408.
- Isik, S., Tutak, T., & Kalkan, M. (2020). The Effect of Teaching Sequence Subject with Realistic Mathematics Education on Student Achievement and Opinion, *International Online Journal of Educational Sciences*, 12 (1), 184-203.
- Kafesoglu, I. (1997). Turkish National Culture. Rare Book Publishing House.
- Karakaş, H. İ. (2011), *Fundamentals of Mathematics, Number Systems and Algebraic Structures*, Ankara: METU Development Foundation Publishing.
- Karasar, N. (2005). *Scientific research methods* (15th ed.). Ankara: Nobel Publishing Distribution.
- Kükey, E. & Tutak, T. (2019). Examination of Mathematics Teacher Candidates' Views on What Understanding Mathematics Means, *Journal of Human and Social Sciences Research*, 8(1), 234-248.
- Kükey, E. & Tutak, T. (2019). Examining learning mathematics in line with the opinions of mathematics teachers. *Journal of the National Academy of Education (UEAD)*, 3(1), 84-95.
- Pattabanoglu, F. Z. (2017). The Theory of the History of Philosophy in Farabi: Hints of the Historicity of Philosophy in the Evolution of Language and Religion. *Anxiety Uludağ University Faculty of Arts and Sciences Journal of Philosophy*. 29(29).
- Polat, S. (2015). Educational Activities in the Karahan's State. *International Journal of Education and Science*. 1(1), 42-52.
- Unat, Yavuz, "Tâkiyyüddîn and the Istanbul Observatory (Observatory)" Archived on 16 January 2020 at the Wayback Machine. *Turks*, Volume 11, New Turkey Publishing, Editors: Hasan Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Ankara 2002
- Unat, Yavuz, "Two Examples from Turkish Technology History: Cezerî and Takiyüddîn" Archived on 16 January 2020 at the Wayback Machine. Proceedings of the 1st Turkish Science and Technology History Congress (15-17 November 2001), Turkish Technology History, Edited by: Emre Dölen, Mustafa Kaçar, Istanbul 2003, p. 75-94
- Unat, Yavuz, "Time in The Sky of Istanbul, Taqî al Dîn al-Râsîd's Observatory", *Art and Culture Magazine*, Time in Art, Winter 2004/Issue 11, pp. 86-103.

References

- Argun, E. (2020). Science in Pre-Islamic Turks, retrieved on 07.11.2023 from <https://bilimdili.com/arkeotarih/tarih-tarih/islamiyet-oncesi-turklerde-bilim/>.
- Aslan S, İ. (2020). "Euclid's Axiomatic System". Science and Utopia Issue 315, Year 26, September. Ankara: Sonsöz Printing. p.12-16.
- Aslan, S, İ. (2016). V. Postulate Tradition in the Medieval Islamic World. Turkey Scholar Books.
- Aslan, S, İ. (2021). A Brief History of Mathematics from Ancient Egypt to the Middle Ages Islamic World, Journal of University Studies, Volume 4, Special Issue, Page: ÖS59-70.
- Bayraktar, F., Aydoğdu, M. & Tutak, T. (2022). Examining the Cognitive Process Steps of Secondary School Students: RBC+C Model. *Journal of Education and Humanities: Theory and Practice*, 13(25), 73-92.
- Bidwell, J. K. (1993). Humanize your classroom with the history of mathematics. *The Mathematics Teacher*, 86(6), 461-464.
- Burton, D. (Ed.). (2018). *Introduction to the History of Mathematics*. (Ankara): Nobel Life Publications.
- Burton, D. M. (2017). The history of mathematics. (Ed. S. DURMUŞ). İstanbul: Nobel Publishing.
- Farmaki, V., Klaudatos, N., Paschos, T. (2004). Integrating the History of Mathematics in Educational Praxis. Proceedings of the 28th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education, 3, 505-512.
- Fried, M. N. (2001). Can mathematics education and history of mathematics coexist ?. *Science & Education*, 10(4), 391-408.
- Isik, S., Tutak, T., & Kalkan, M. (2020). The Effect of Teaching Sequence Subject with Realistic Mathematics Education on Student Achievement and Opinion, *International Online Journal of Educational Sciences*, 12 (1), 184-203.
- Kahya, E. (2017). "Science in Ancient Turks". June 2017
- Karasar, N. (2005). *Scientific research methods* (15th ed.). Ankara: Nobel Publishing Distribution.
- Kükey, E. & Tutak, T. (2019). Examination of Mathematics Teacher Candidates' Views on What Understanding Mathematics Means, *Journal of Human and Social Sciences Research*, 8(1), 234-248.
- Kükey, E. & Tutak, T. (2019). Examining learning mathematics in line with the opinions of mathematics teachers. *Journal of the National Academy of Education (UEAD)*, 3(1), 84-95.
- Mercil, E. (1987). History of Muslim Turkish States, Ankara 1991, p. 412. History of the Ghaznavids State, Ankara 2007, p. X + 137, Mahmud of Ghazni, Ankara 1987, p. 88.
- Mithat İdemen- Hülya Şenkon, "On the 75th Anniversary of the Republic of Türkiye.
- URL 1. Retrieved from <https://tr.wikipedia.org/wiki/Hunlar> on 09.11.2023.
- URL 2. Retrieved from <https://www.ktb.gov.tr/TR-96255/turk-kulturu.html> on 09.11.2023.

References

- Bacanlı, H. (2009). *Education psychology*. Ankara: Asal Publications.
- Brousseau, G. (1997). *Epistemological obstacles, problems and didactical engineering*. In *Theory of didactical situations in mathematics*. Dordrecht: Kluwer.
- Cooper, R. (1991). *The role of mathematical transformations and practice in mathematical development*. In L. Steffe (Ed.), *Epistemological Foundations of Mathematical Experience*. New York: Springer-Verlag.
- Demir, G. (2019). *Examining the Ways of Thinking and Understanding of 10th Grade Students According to the DNR System in the Context of the Circle*. Master's Thesis, Bilecik: Şeyh Edebalı University.
- Doğan, A. (2013). *Metacognition and Metacognition Based Teaching*. *Middle Eastern ve African Journal of Educational Research*, 3, 6-21
- Güner, P. (2012). *Examining the Ways of Understanding and Thinking of Pre-service Mathematics Teachers in the Proving Process According to DNR-Based Teaching*. Master's Thesis, Istanbul: Marmara University
- Harel, G. (2001). *The development of mathematical induction as a proof scheme: a model for DNR-based instruction*. S. C. Zaskis
- Harel, G. (2008). *A DNR Perspective on Mathematics Curriculum and Instruction. Part II: With Reference to Teacher's Knowledge Base*. *ZDM Mathematics Education*(40), 893-907.
- Harel, G. (2008). *DNR Perspective on Mathematics Curriculum and Instruction. Part I: Focus on Proving*. *ZDM Mathematics Education*(40), 487-500.
- Harel, G. (2013). *Intellectual need*. In *Vital directions for mathematics education research (pp. 119-151)*. Springer, New York, NY.
- Harel, G. (2007). *The DNR System as a Conceptual Framework for Curriculum Development and Instruction*.
- Harel, G., Rabin, J., Stevens, L., & Fuller, E. (2008). *Conic sections: a DNR approach. Supplementary modules for pre-service mathematics teachers*. University of California, San Diego.
- Harel, G., & Sowder, L. (1998). *Students' Proof Schemes: Results From Exploratory Studies*. A. Schoenfeld, J. Kaput, & E. Dubinsky içinde, *Research in Collegiate Mathematics Education III* (s. 234-283). Providence: RI, American Mathematical Society.
- Harel, G. & Sowder, L. (2007). *Toward comprehensive perspectives on the learning and teaching of proof*. In F. K. Lester (Ed.), *Second Handbook of Research on Mathematics Teaching and Learning: A Project of the National Council of Teachers of Mathematics* (pp. 805-842). Reston, VA: National Council of Teachers of Mathematics.
- Hiebert, J., & Lefevre, P. (1986). *Conceptual and procedural knowledge in mathematics: An introductory analysis*. In J. Hiebert (Ed.), *Conceptual and Procedural Knowledge: The Case of Mathematics* (pp. 1-27). Hillsdale, NJ: Erlbaum
- Kennedy, L. M., Tipps, S., & Johnson, A. (2008). *Guiding children's learning of mathematics*. Belmont: Thomson Wadsworth.
- Lawson-Tancred, H. T. (1998). *Aristotle: The Metaphysics*. Harmondsworth: Penguin.
- Learning and Teaching Number Theory (pp. Ablex Publishing Corporation (s. 185-212). Ablex Publishing Corporation.
- Martin, G., & Harel, G. (1989). *Proof frames of preservice elementary teachers*. *Journal for Research in Mathematics Education*, 20(1), 41-51.
- Odabaşı-Çimer, S. ve Ursavaş, N. (2012). *Student teachers' ways of thinking and ways of understanding digestion and the digestive system in biology*. *International Education Studies*, 5(3). <http://dx.doi.org/10.5539/ies.v5n3p1>.

- Oflaz, G., Bulut, N. & Akcakin, V. (2016). *Pre-service classroom teachers' proof schemes in geometry: a case study of three pre-service teachers*. Eurasian Journal of Educational Research, 63, 133-152.
- Oflaz, G. (2016). A Model in Mathematics Education: DNR-Based Instruction. *Journal of Education and Training Research*
- Oflaz, G. (2015). Student opinions about DNR-based instruction. *International Journal of Innovative Research in Education*
- Oflaz, G. (2017). *Determining Eighth Grade Students' Ways of Thinking and Understanding Regarding Generalization Processes: A DNR-Based Teaching Experiment*. Doctoral Thesis, Ankara: Gazi University.
- Piaget, J. (1978). *Behaviour and evolution*. New York: Pantheon Books.
- Piaget, J., & Inhelder, B. (1967). *The child's conception of space*. New York: W. W. Norton ve Company.
- R. Lesh, J. Kaput, & E. Hamilton içinde, Foundation for the Future in Mathematics Education (s. 155-177). Erlbaum.
- Senemoğlu, N. (2005). *Developmental learning and teaching*. Ankara: Gazi.
- Subaşı, M. (2017). *The Effect of EGS-Based Teaching on Gifted Secondary School Students' Learning of the Immune System*. Doctoral Thesis, Erzurum: Atatürk University.
- Subaşı, M., & Özey Köse, E. (2017). *The Effect Of DNR Based Instruction on Gifted Students' Scientific Ways of Understanding and Ways of Thinking*. Necatibey Faculty of Education *Electronic Journal of Science & Mathematics Education*, 11(2).
- Tall, D., & Ramos-Mejia, J. P. (2006). *The Long-Term Cognitive Development of Different Types of Reasoning and Proof*. *Conference on Explanation and Proof in Mathematics: Philosophical and Educational Perspectives*. Germany: Universitat Duisburg- Essen.
- Ursavaş, N. (2014). *Developing pre-service teachers' biological meanings and ways of thinking using EGS (DNR)-based teaching instructions*. Unpublished Doctoral thesis. Trabzon: Karadeniz Technical University.
- Ursavaş, N., & Çimer, S. O. (2015). A New Approach in Biology Education: EGS-Based Teaching. *Theory and Practice in Education*, 11(1), 261-290.
- Vygotsky, L. S. (1980). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University, Cambridge.
- Yıldız, F. & Şengül, S. (2017). Examining the Effect of DNR-Based Instruction on 8th Grade Students' Ways of Understanding and Thinking. *International Journal of Social Science* Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS6959>
- Yıldız, F. (2016). *Examining the Effect of DNR-Based Instruction on 8th Grade Students' Ways of Understanding and Thinking*. Doctoral Thesis, Istanbul: Marmara University.

CURRENT RESEARCH AND COMPILATIONS IN SPORTS SCIENCES

EDITOR:

Prof. Dr. Belgin Gökyürek

Assist Prof. Dr. Özge Baydar Arıcan

Assist Prof. Dr. Didem Gülçin Kaya

EĞİTİM
yayınevi

CURRENT RESEARCH AND COMPILATIONS IN SPORTS SCIENCES

Editors: Prof. Dr. Belgin Gökürek, Assist Prof. Dr. Özge Baydar Arıcan,
Assist Prof. Dr. Didem Gülçin Kaya

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Kübra Konca Nam

Cover Designer: Eğitim Yayınevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-625-6658-23-3

1. Edition, February 2024

Printing and Binding

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Printing House Certificate No: 47381

Library Information Card

CURRENT RESEARCH AND COMPILATIONS IN SPORTS SCIENCES

Editors: Prof. Dr. Belgin Gökürek, Assist Prof. Dr. Özge Baydar Arıcan,
Assist Prof. Dr. Didem Gülçin Kaya

p.IV+130, 135x215 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-625-6658-23-3

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti.

EĞİTİM
yayınevi

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Egitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitabınız

Kaynaklar

- Altunbay, M. and Bıçak, N. (2018). The Use of Technology Based Applications Suitable for "Generation Z" Individuals In Turkish Education Courses. *Zeitschrift Für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 10(1), 127-142.
- Ardıç, E. and Altun, A. (2017). Dijital Çağın Öğreneni. *International Journal of New Approach in Social Studies*, 1(1), 12-30.
- Chen, Y. C., Li, R. H. and Chen, S. H. (2013). Relationships Among Adolescents' Leisure Motivation, Leisure Involvement, and Leisure Satisfaction: A Structural Equation Model. *Social Indicators Research*, 110(3), 1187-1199. doi: 10.1007/s11205-011-9979-2
- Clark, L. and Çallı, L. (2014). Personality Types and Facebook Advertising: An Exploratory Study. *Journal of Direct, Data and Digital Marketing Practice*, 15, 327-336. doi: 10.1057/dddmp.2014.25
- Csobanka, Z. E. (2016). The Z Generation. *Acta Educationis Generalis*, 6(2), 63-76. doi: 10.1515/atd-2016-0012
- Çatalkaya, C. (2014). *Kariyer 2.0*. İstanbul: Optimist Yayınları.
- Dedeler-Kenar, M. (2022). Dijital Oyunlar ve Siber Zorbalık. Retrieved from 04.06.2023 <https://www.guvenliweb.org.tr/haber-detay/dijital-oyunlar-kitabinda-bolum-yazarlari-dijital-oyunlarla-ilgili-neler-soyluyor>
- Dewanti, P. and Indrajit, R. E. (2018). The Effect of XYZ Generation Characteristics to e-commerce C-to-C: A Review. *Ikra-Ith Informatika: Jurnal Komputer dan Informatika*, 2(2), 56-60.
- Dodds, F. and Pippard, T. (2013). Human and Environmental Security. In C. K. Durbak ve C. M. Strauss (Editör), *Securing a Healthier World* (s. 128-138). Routledge.
- Erdem, M. (2023). Teknoloji bağımlılığı nedir? Erdem Psikiyatrisi: Retrieved from 17.06.2023 <https://www.erdempsikiyatrisi.com/teknolojibagimlilikini-nedir>
- Gümüş, N. (2020). Investigation of Generation Z Consumers' Purchasing Decision Making Styles. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 15(58), 381-396. doi: 10.19168/jyasar.572987
- Kazzazi, K., Treiber, A. and Wätzold, T. (2016). Migration–Religion–Identität. Aspekte transkultureller Prozesse: Migration–Religion–Identity. Aspects of Transcultural Processes. In C. Kagitcibasi (Editör), *Family, Self and Well-being of Immigrant Youth* (s. 229-242). Springer.
- Kelleci, M. (2008). The Effects of Internet Use, Cell Phones and Computer Games on Mental Health of Children and Adolescents. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 7(3), 253-256.
- Kim, Y. and Smith, D. (2017). Pedagogical and Technological Augmentation of Mobile Learning for Young Children Interactive Learning Environments. *Interactive Learning Environments*, 25(1), 4-16.

- McCordle, M. and Wolfinger, E. (2010). Generations Defined. *Ethos*, 18(1), 8-13.
- Özhan, S. (2011). Rating and Classification Systems for Digital Games and Recommendations for Turkey. *Journal of Social Policy Studies*, 25(25), 21-33. doi: 10.21560/spcd.72050
- Pallavicini, F., Ferrari, A. and Mantovani, F. (2018). Video Games for Well-Being: A Systematic Review on the Application of Computer Games for Cognitive and Emotional Training in the Adult Population. *Frontiers in Psychology*, 9, 2127. doi: 10.3389/fpsyg.2018.02127
- Prakashyadav, G. and Rai, J. (2017). The Generation Z and Their Social Media Usage: A Review and A Research Outline. *Global Journal of Enterprise Information System*, 9(2), 110-116.
- Premsky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants Part 2: Do They Really Think Differently?. *On the Horizon*, 9(6), 1-6. doi: 10.1108/10748120110424843
- Rickes, P. C. (2016). Generations in Flux. *Planning for Higher Education*, 44(4), 21-45.
- Seymen, A. F. (2017). Y ve Z Kuşak İnsanı Özelliklerinin Milli Eğitim Bakanlığı 2014-2019 Stratejik Programı ve TÜBİTAK Vizyon 2023 Öngörülerini İle İlişkilendirilmesi. *Journal of Urban Academy*, 10(32), 467-489.
- Shokouhi-Moqhaddam, S., Khezri-Moghaddam, N., Javanmard, Z., Sarmadi-Ansar, H., Aminae, M., Shokouhi-Moqhaddam, M. and Zivari-Rahman, M. (2013). A Study of the Correlation Between Computer Games and Adolescent Behavioral Problems. *Addiction & Health*, 5(1-2), 43.
- Sparks and Honey (2015). *Generation Z 2025: The Final Generation Culture Forecast*. Retrieved from 10.05.2023 <http://reports.sparksandhoney.com>
- Tarhan, N., Tutgun-Ünal, A. and Ekinci, Y. (2021). New Generation Disease Cyberchondria: Relationship between Cyberchondria and Health Literacy of Generations in the New Media Age. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(37), 4253-4297. doi: 10.26466/opus.855959
- Tari, J. J. (2011). Research into Quality Management and Social Responsibility. *Journal of Business Ethics*, 102, 623-638.
- Taş, H. Y., Demirdoğmez, M. ve Küçüköğlü, M. (2017). Possible Effects of Future Architects' Z Generation on Business Life. *OPUS International Journal of Society Researches*, 7(13), 1031-1048.
- Taş, H. Y. and Kaçar, S. (2019). Expectations of Businessmen by Investigation of The Situation and Behavior of X, Y and Z. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 643-675. doi: 10.26466/opus.554751
- Türk Dil Kurumu (2023). Retrieved from 27.06.2023 <https://sozluk.gov.tr/>

- Yee, N. (2006). Motivations for Play in Online Games. *Cyberpsychology & Behavior*, 9(6), 772-775. doi: 10.1089/cpb.2006.9.772
- Young, R. (2009). *Discursive Practice in Language Learning and Teaching (Vol. 58)*. Malden, MA: Wiley-Blackwell.
- Young, K. S. and De Abreu, C. N. (Eds.). (2010). *Internet Addiction: A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*. John Wiley & Sons.
- Yüksel, M. and Yılmaz, E. (2016). The Investigation of the Relationship between Internet Addiction and Problem Solving Skills of High School Students In Terms of Several Variables. *Elementary Education Online*, 15(3), 1031-1042. doi: 10.17051/io.2016.49379
- Uysal, D. (2022). Gen-Z's Consumption Behaviours in Post-Pandemic Tourism Sector. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 4(1), 70-82. doi: 10.48119/toleho.1099783
- Zemke, R., Raines, C. and Filipczak, B. (2013). *Generations at Work: Managing the Clash of Boomers, Gen Xers, and Gen Yers in the Workplace*. New York: AMACOM.

References

- Astrén, J. (2004). *Hogwarts, Muggles and Quidditch: A Study of the Translation of Names in JK Rowling's Harry Potter Books*. (Independent thesis Basic level, degree of Bachelor) Dalarna University, School of Languages and Media Studies,
- Czech Quidditch Association [CQA], (2023). Rulebook. <https://www.famfrpal.cz/> (E. T.: 28.12.2023).
- Cohen, A., Brown, B. and Welty Peachey, J. (2012). The Intersection of Pop Culture and Non-Traditional Sports: An Examination of the Niche Market of Quidditch. *International Journal of Sport Management and Marketing*, 12(3-4), 180-197.
- David, S. (2007). *Quidditch: J. K. Rowling's Leveler*. In Mead, D & Frelík, P (Eds.) *Playing the Universe: Games and Gaming in Science Fiction*. Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Poland, Lublin, pp. 77-85.
- International Quadball Association [IQA], (2023a). What is Quadball? <https://iqasport.org/what-is-quidditch> (E. T.: 24.12.2023).
- International Quadball Association [IQA], (2023b). Rulebook. <https://iqasport.org/rulebook> (E. T.: 24.12.2023).
- Furness H. (2013). J. K. Rowling Invented Quidditch After a Row with Her Boyfriend. *in the Telegraph*. <http://www.telegraph.co.uk/culture/books/10065868/JK-Rowling-invented-Quidditch-after-a-row-with-her-boyfriend.html> (E. T.: 22.01.2024).
- Jeffrey O. S. (2016). Challenging the Gender Binary: The Fictive and Real World of Quidditch, *Sport in Society*, 19(8-9), 1299-1315, doi: 10.1080/17430437.2015.1067783
- Huizinga, J. (2020). *Homo Ludens: Oyunun Kültür İçindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme*. (çev. O. Düz) İstanbul: Alfa.
- Major League Quadball [MLQ], (2021). USQ Pursue Name Change for Quidditch. <https://mlquidditch.com/mlq-usq-pursue-name-change/> (E.T.: 20.01.2024).
- Olgun, C.K., (2008). Huizinga ve Oyun Kavramı. *Sosyoloji Notları Dergisi*, 22-25.
- Quidditch Derneği [QD], (2023a). Quidditch Nasıl Oynanır? <https://quidditchdernegi.com/quidditch-nedir/> (E. T.: 23.12.2023).
- Quidditch Derneği [QD], (2023b). Takımlar. <https://quidditchdernegi.com/takimlar/> (E.T.: 26.12.2023).
- Quidditch Derneği [QD], (2023c). Team Turkey. <https://quidditchdernegi.com/portfolio/team-turkey/> (E.T.: 26.12.2023).
- Rowling, J. K. (2015). *Harry Potter and the Philosopher's Stone* (Vol. 1). Bloomsbury Publishing.

- Şenses, S. (2022). Quidditch'in Yeni İsmi Quadball: Harry Potter Evreninin Vazgeçilmez Sporu Quidditch İsim Değiştiriyor. <https://mediacat.com/quidditchin-yeni-ismi-quadball/> (E.T.: 25.01.2024).
- Tanto, T. and Tanusy, J. (2023). Language Play: One Way of Reading Jk Rowling's Harry Potter. *Lire Journal (Journal of Linguistics and Literature)*, 7(2), 301-312.
- Yurkina, R. (2021). Quidditch As a Prototype of a Real Sport in the Wizarding World by Joan Rowling. *Организационный комитет*, 121.

References

- Adıyaman, Y. (2006). The Effects of Using Different Type of Starts on Take off Time at the Age of 10-12. Master Thesis. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Akın, G., Tekdemir, E., Gültekin, T., Erol, E. and Bektaş, Y. (2013). *Antropometri ve Spor*. Ankara: Alter Yay, Rek, Org, Tic. Ltd. Şti. Yayıncı Sertifika.
- Ateş, M., Demir, M. and Ateşoğlu U. (2007). The Effect of Plyometric Training on Some Physical and Physiological Parameters of 16-18 Years Old Male Soccer Players. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 12.
- Batalha, N., Dias, S., Marinho, D. A. and Parraca, J. A. (2018). The Effectiveness of Land and Water based Resistance Training on Shoulder Rotator Cuff Strength and Balance of Youth Swimmers. *Journal of Human Kinetics*, 62 (1), 91-102.
- Bompa, T. O. (2007). *Antrenman Kuramı ve Yöntemi*. Ankara: Spor Yayınevi. pp. 330-346.
- Bozdoğan, A. (2003). *Yüzme: Fizyoloji, Mekanik, Metod*. İstanbul: İlpress Basım ve Yayın.
- Bozdoğan, A. (2006). *Yüzme Kitabı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, pp. 142-243.
- Bozdoğan, A. and Özüak, A. (2003). *Stilleriyle Temel Yüzme*. İstanbul: İlpress Basım ve Yayın.
- Crowley, E., Harrison, A. J. and Lyons, M. (2017). The Impact of Resistance Training on Swimming Performance: A Systematic Review. *Sports Medicine*, 47, 2285-2307.
- Crowley, E., Lyons, M. and Harrison, AJ (2022). *Kuru Arazi Direnç Antrenmanı Egzersizlerinin Yüzme Performansına Özelliği*. Doktora Tezi, Munster: Limerick Üniversitesi.
- Çağın, M., Özkurt, Z. and Çimen Polat, S., (2023). Sportif Yüzmenin Motorik ve Zihinsel Yansımaları. Spor Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar IX (ss.71-89), Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Çıkmaz, S., Taşkınalp, O., Uluçam, E., Yılmaz, A. and Çakıroğlu, M. (2005). Anthropometric Measurements and Proportions of Body Constitution in Football Players. *Balkan Medical Journal*, 2005(1), 32-36.
- España-Romero, V., Artero, E. G., Santaliesra-Pasias, A. M., Gutierrez, A., Castillo, M. J. and Ruiz, J. R. (2008). Hand Span Influences Optimal Grip Span in Boys and Girls Aged 6 To 12 Years. *The Journal of Hand Surgery*, 33(3), 378-384.
- Faigenbaum, A. D., Milliken, L. A., Loud, R. L., Burak, B. T., Doherty, C. L. and Westcott, W. L. (2002). Comparison of 1 and 2 Days Per Week of Strength Training in Children. *Research Quarterly For Exercise And Sport*, 73(4), 416-424.

- Formosa, D. P., Toussaint, H. M., Mason, B. R. and Burkett, B. (2012). Comparative Analysis of Active Drag Using the MAD System and An Assisted Towing Method in Front Crawl Swimming. *Journal of Applied Biomechanics*, 28(6), 746-750.
- Garrido, N., Marinho, D. A., Barbosa, T. M., Costa, A. M., Silva, A. J., Pérez-Turpin, J. A. and Marques, M. C. (2010). Relationships Between Dry Land Strength, Power Variables and Short Sprint Performance in Young Competitive Swimmers. *Journal of Human Sport And Exercise*, (II), 240-249.
- Geyik, M. (2019). Comparison of the Effects of Anthropometric Characteristics, Flexibility and Strength of 14-16 Year Old Female Swimmers On Two Different Start Techniques. Phd Thesis. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Gourgoulis, V., Valkoumas, I., Boli, A., Aggeloussis, N. and Antoniou, P. (2019). Effect of an 11-Week In-Water Training Program With Increased Resistance on the Swimming Performance and the Basic Kinematic Characteristics of the Front Crawl Stroke. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 33(1), 95-103. doi: 10.1519/JSC.0000000000001879
- Gökhan, İ., Kürkçü, R. and Devecioğlu, S. (2011). The Effect of Swimming on Pulmonary Functions, Blood Pressure and Body Composition. *Journal of Clinical and Experimental Investigations*, 2(1), 35-41.
- Gün, Ç. (1991). 8-10 Yaş ve 11-13 Yaş Gurubu Yüzücülerinin Ergometrik Performans Düzeyi Yönünden Karşılaştırılması. Master's Thesis. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Günay, M., Tamer, K. and Cicioğlu, H. (2013). Spor Fizyolojisi ve Performans Ölçümü. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Günsel, A. M. (2011). *Yüzme Teknikleri ve Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Spor Yayınevi.
- Hannula, D. and Thornton, N. (2001). The Swim Coaching Bible, Worlds Swimming Coaches Association. *Human Kinetics, United States Of America*, 107-108.
- Hartmann, J. and Tünnemann, H. (1989). *Fitness and Strength Training*. U.K: Central Books Limited.
- İlbak, İ. and Bayer, R. (2021). Investigation of the Effects of B-Fit Exercise Practices on Some Anthropometric Parameters of Sedentary Women. *Mediterranean Journal of Sport Science*, 4(3), 342-349. doi: 10.38021/asbid.1009891.
- Juarez Santos-Garcia, D., Gonzalez-Rave, J. M., Legaz Arrese, A., Portillo Yabar, L. J., Clemente Suarez, V. J. and Newton, R. U. (2013). Acute Effects of Two Resisted Exercises on 25M Swimming Performance. *Isokinetics and Exercise Science*, 21(1), 29-35.

- Kalaphotharakos, VI, Smilios, I., Parlavatzas, A. and Tokmakidis, SP. (2007). The Effect of Moderate Resistance Strength Training and Detraining on Muscle Strength and Power in Older Men. *Journal of Geriatric Physical Therapy*, 30(3), 109-13. doi: 10.1519/00139143-200712000-00005
- Kizilin, M. M. (2022). 10-12 Yaş Yüzme Branşındaki Çocuklarda Su İçeri ve Kara Antrenmanlarının Yüzme Performansı Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Phd Thesis. Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Kraemer, W. J. and Fleck, S. J. (2005). *Strength Training for Young Athletes*. U.K: Humans Kinetics.
- Kuter, M. (1997). *Antrenör ve Sporcu El Kitabı*. Ankara: Bağırğan Yayınevi.
- Maglischo E. W. (2015). *Swimming Fastest*. (Çev. Eds T. Yararcan ve F. Yararcan). İstanbul: Ekin Kitap Spor ve Turizm Yayınları.
- Maglischo, E. W. (2003). *Swimming Fastest*. U.K: Human Kinetics.
- Muniz-Pardos, B., Gomez-Bruton, A., Matute-Llorente, A., Gonzalez-Aguero, A., Gomez-Cabello, A., Gonzalo-Skok, O. and Vicente-Rodriguez, G. (2019). Swim-Specific Resistance Training: A Systematic Review. *The Journal of Strength & Conditioning Research*, 33(10), 2875-2881.
- Muratlı, S. (2007). *Antrenman Bilimi Yaklaşımıyla Çocuk ve Spor*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, pp. 1-274.
- Muratlı, S., Kalyoncu, O. and Sahin, G. (2007). *Antrenman ve Müsabaka*. İstanbul: Ladin Matbaası.
- Newton, R. U., Jones, J., Kraemer, W. J. and Wardle, H. (2002). Strength and Power Training of Australian Olympic Swimmers. *Strength and Conditioning Journal*, 24(3), 7-15.
- Özer, K. (1993). *Antropometri Sporda Morfolojik Planlama*. İstanbul: Kazancı Matbaacılık, pp. 34.
- Özer, K. (2006). *Fiziksel Uygunluk*. İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.
- Page, P. and Ellenbecker, T. S. (2019). *Strength Band Training*. U.K: Human Kinetics Publishers.
- Rebutini, V. Z., Pereira, G., Bohrer, R. C., Ugrinowitsch, C. and Rodacki, A. L. (2016). Plyometric Long Jump Training With Progressive Loading Improves Kinetic and Kinematic Swimming Start Parameters. *Journal of Strength and Conditioning Research*, 30(9), 2392-2398.
- Salo, D. and Riewald, S. A. (2008). *Complete Conditioning for Swimming (Complete Conditioning for Sports)*. U.K: Humans Kinetics.
- Sevim, Y. (1997). *Antrenman Bilgisi*. Ankara: Tutibay Yayınları.
- Sevim, Y. (2010). *Antrenman Bilgisi*. Ankara: Pelin Ofset Tipo Matbaacılık.
- Sevim, Y. and Şengül, E. (1989). Sağlık Topu ile Güç Geliştirme Alıştırmaları. Ankara: Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü, pp. 61-65.

- Soydan, S. (2006). 12-14 Yaş Grubu Bayan Sporcularda Klasik ve Vücut Ağırlığıyla Yapılan 8 Haftalık Kuvvet Antremanlarının 200m. Serbest Yüzmedeki Geçiş Derecelerine Etkisi. Master's Thesis. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Tanner, D. A. (2007). In Print: Swimming 2004-2005. *Journal of Swimming Research*, 17, 45.
- Tsunokawa, T., Mankyu, H., Takagi, H. and Ogita, F. (2019). The Effect of Using Paddles on Hand Propulsive Forces and Froude Efficiency in Arm-Stroke-Only Front-Crawl Swimming at Various Velocities. *Human Movement Science*, 64, 378-388. doi: 10.1016/j.humov.2019.03.007.
- URL-1: <https://www.atayuzme.com.tr/blog/yuzme-parasutu-nedir> (E.T.: 01.10.2023).
- Weston, M., Hibbs, A. E., Thompson, K. G. and Spears, I. R. (2015). Isolated Core Training Improves Sprint Performance in National-Level Junior Swimmers. *International Journal of Sports Physiology and Performance*, 10(2), 204-210.
- Yolcu, S. Ö. (2010). Direnç Makinelerine Karşın Lastik Bant Antrenmanlarının Puberte Öncesi Çocuklarda Kassal Kuvvete Etkileri. Yayımlanmamış Master's Thesis, İzmir: Ege Üniversitesi.
- Zorba, E. (1995). *Herkes İçin Spor ve Fiziksel Uygunluk*. Ankara: Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü.

References

- Amorose A. J. and Anderson-Butcher D. (2015). Exploring the Independent and Interactive Effects of Autonomy-Supportive and Controlling Coaching Behaviors on Adolescent Athletes' Motivation for Sport. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 4(3), 206-218.
- Başaran, Y. K. (2019). Sampling Theory in Social Sciences. *The Journal of Academic Social Science*, 5(47), 480-495. doi : 10.16992/ASOS.12368
- Bruner, M. W., Eys, M. A., Wilson, K. S. and Côté, J. (2014). Group Cohesion and Positive Youth Development in Team Sport Athletes. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 3(4), 219-227.
- Cashmore, E. (2008). *Sport and Exercise Psychology: The Key Concepts* (2nd edition). New York: Routledge.
- Çiftçi, N. (2017) Öğretmenlerin Algılarına Göre Motivasyon Kaynaklarının Belirlenmesi. Master's Thesis. İstanbul: Maltepe Üniversitesi. <https://hdl.handle.net/20.500.12415/3917>
- Daldaş, A. Ö. and Erturan, G. (2021). Predictive Effect of Coach Feedback on Empowering and Disempowering Motivational Climate in Summer Schools. *Gazi Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 26(1), 123-135.
- Escarti, A. and Guzman, J. F. (1999). Effects of Feedback on Self-Efficacy, Performance, and Choice in an Athletic Task. *Journal of Applied Sport Psychology*, 11(1), 83-96.
- Filgona, J., Sakiyo, J., Gwany, D. M. and Okoronka, A. U. (2020). Motivation in Learning. *Asian Journal of Education and Social Studies*, 10(4), 16-37.
- Heckathorn, D. D. (2011). Comment: Snowball Versus Respondent-Driven Sampling. *Sociological Methodology*, 41(1), 355-366.
- Horn, T. S. (2008). Coaching Effectiveness in the Sport Domain. In T. S. Horn (Ed), *Advances in Sport Psychology* (3rd edition) (pp. 239-268). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Ives, J. C., Straub, W. F., & Shelley, G. A. (2002). Enhancing Athletic Performance Using Digital Video in Consulting. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14(3), 237-245.
- Patton, M. Q. (1999). Enhancing the Quality and Credibility of Qualitative Analysis. *Health Services Research*, 34(5 Pt 2), 1189-1208.
- Smith, R. E., Smoll, F. L. and Barnett, N. P. (1995). Reduction of Children's Sport Performance Anxiety Through Social Support and Stress-Reduction Training for Coaches. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16(1), 125-142.
- Smith, R. E., Smoll, F. L. and Cumming, S. P. (2007). Effects of a Motivational Climate Intervention for Coaches on Young Athletes' Sport Performance Anxiety. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 29(1), 39-59.

- Sönmez, V. and G. Alacapınar, F. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Umierzyski, P. (2003). *Altyapı Çalışmalarında Modern Yaklaşımlar Konulu Uluslararası Antrenör Gelişim Semineri Notları*. Ankara.
- Yıldırım, Y. (2007). Türkiye’de Performans Tenisi Yapan Sporcuların Tenise Başlama Nedenleri ve Beklentileri. Master’s Thesis. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Yıldırım, A. and Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

References

- Alikaşifoğlu, M., Erginöz, E., Ercan, O., Uysal, O. and Albayrak-Kaymak, D. (2007). Bullying Behaviours And Psychosocial Health: Results From a Cross Sectional Survey Among High School Students in İstanbul, Turkey, *European Journal of Pediatrics*, 166(12), 1253-1260.
- Asma, M., Gürsel, N. and Çamlıyer, H. (2019). Investigation of Students' Bullying Behavior in Term of Sport Participation. *CBU Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 14(1), 23-40.
- Beale, A. V. (2001). " Bullybusters": Using Drama to Empower Students to Take a Stand Against Bullying Behavior, *Professional School Counseling*, 4(4), 300.
- Bernstein, J. Y. and Watson, M. W. (1997). Children Who are Targets of Bullying: A victim Pattern. *Journal of Interpersonal Violence*, 12(4), 483-498.
- Besag, V. E. (1989). *Bullies and Victims in School*. Britain: Open University Press.
- Cardia, N. (2002). World Report On Violence and Health. *Bulletin of the World Health Organization*, 80, 915-915.
- Craig, W. M., Pepler, D. and Atlas, R. (2000). Observations of Bullying in The Playground and in the Classroom. *School Psychology International*, 21(1), 22-36.
- Crothers, L.C. and Levinson, E.M. (2004). Assessment of Bullying: A review of Methods and Instruments. *Journal of Counseling & Development*, 82, 496-503.
- Dake, J. A., Price, J. H. and Telljohann, S. K. (2003). The Nature and Extent of Bullying at School. *Journal of School Health*, 73(5), 173-180.
- Demirezen, İ. K. (2020). In Investigations of Attitude to School and Exposure Levels of High School Students Attending and not Participating in Sports: Case of Aksaray. Master Thesis. Mersin: Mersin University Institute of Educational Sciences.
- Doğan-Ateş, A. and Yağmurlu, B. (2010). Examining Victimization in Turkish Schools. *European Journal of Educational Studies*, 2(1), 31-37.
- Farrington, D. P. (1993). Understanding and Preventing Bullying. *Crime and Justice*, 17, 381-458.
- Freedmann, J. L., Sears, D. O. and Carlsmith, J. M. (1998). *Sosyal Psikoloji*. (Çev:A. Dönmez). Ankara: İmge.
- Geen, R. G. and Donnerstein, E. D. (1998). *Human Aggression: Theories, Research and Implications for Social Policy*. USA: Open University Press.
- Gilmartin, B. G. (1987). Peer Group Antecedents of Severe Love-Shyness in Males. *Journal of Personality*, 55(3), 467-489.
- Glew, G., Rivara, F. and Feudtner, C. (2000). Bullying: Children Hurting Children. *American Academy of Pediatrics*, 21(6), 183-190.

- Gürhan, N. (2017). All Aspects of the Bullying. *Turkiye Klinikleri J Psikiyatri Nurs-Special Topics*, 3(2), 175-81.
- Hanley, A. J. and Gibb, B. E. (2011). Verbal Victimization and Changes in Hopelessness Among Elementary School Children. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 40(5), 772-776.
- Hawker, D. S. and Boulton, M. J. (2000). Twenty Years' Research on Peer Victimization and Psychosocial Maladjustment: A Meta-Analytic Review of Cross-Sectional Studies. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 41(4), 441-455.
- Hughes, G. (2005). The Relationship Between Bullying and Achievement; A Study of Related School and Family Factors. Master Thesis. Canada: The University of Calgary.
- İrfaner, S. (2009). Bullying Incidents Taking Place Among Students and Students', Teachers' and School Administrators' Attitudes and Views on Bullying Incidents. Doctoral Thesis. Ankara: Hacettepe University, Institute of Social Sciences.
- Kärnä, A., Voeten, M., Little, T. D., Poskiparta, E., Kaljonen, A. and Salmivalli, C. (2011). A large-scale Evaluation of the KiVa Antibullying Program: Grades 4–6. *Child Development*, 82(1), 311-330.
- Klomek, A. B., Marrocco, F., Kleinman, M., Schonfeld, I. S. and Gould, M. S. (2007). Bullying, Depression, and Suicidality in Adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 46(1), 40-49.
- Limber, S. P., Olweus, D., Wang, W., Masiello, M. and Breivik, K. (2018). Evaluation of the Olweus Bullying Prevention Program: A large scale study of US students in grades 3–11. *Journal of School Psychology*, 69, 56-72.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], (2021). *Akran Zorbalığı Yapan Öğrencilere Yönelik Arkadaşlık İlişkileri Geliştirme Psikoeğitim Programı-Ortaokul (Ağar M. ve Aydın E. Ed.)*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Gazi Meslek Eğitim Merkezi Matbaası.
- Menesini, E. and Salmivalli, C. (2017). Bullying in Schools: The State of Knowledge and Effective Interventions. *Psychology, Health & Medicine*, 22(Sup1), 240-253.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Beden Eğitimi Öğretim Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen> (E.T.:20.06.2022).
- Olweus, D. (1993). *Bullying at School: What We Know and What We Can Do*. Blackwell Publishers.
- Öz, N. (2019). Role of Schools with Identity and Characters. *Diyanet İlmî Dergi*, 55(1), 197- 215.
- Özdemir, H. (2021). Investigation of the Effect of Peer Bullying Themed Children's Literature Reading Activities on the use of Strategies for Coping with Peer Bullying of Fifth-Grade Students. Doctoral Thesis. Erzurum: Atatürk University, Institute of Educational Sciences.

- Pace, B. (2001). Bullying. *Jama*, 285(16), 2158-2159.
- Palacio, R. C. (2015). *Mucize*. Pegasus Yayınları.
- Pişkin, M. (2002). Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2), 531-562.
- Rigby, K. (2018). Exploring the Gaps Between Teachers' Beliefs about Bullying and Research-Based Knowledge. *International Journal of School & Educational Psychology*, 6(3), 165-175.
- Roberts, W. B. and Coursol, D. H. (1996). Strategies for Intervention with Childhood and Adolescent Victims of Bullying, Teasing, and Intimidation in School Settings. *Elementary School Guidance & Counseling*, 30(3), 204-212.
- Roberts, W. B. (2000). The Bully as Victim. *Professional School Counseling*, 4, 148- 156.
- Roland, E. (1989). Bullying: The Scandinavian Research Tradition. D. P. Tattum, & D. A. Lane (Dü) içinde, *Bullying in Schools* (s. 21-32). Stoke-on-Trent.
- Salmivalli, C. (2004). Consequences of School Bullying and Violence. *Taking fear out of schools*, 12(1), 29-35.
- Schwartz, D., Lansford, J. E., Dodge, K. A., Pettit, G. S. and Bates, J. E. (2015). Peer Victimization During Middle Childhood as a Lead Indicator of Internalizing Problems and Diagnostic Outcomes in Late Adolescence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 44(3), 393-404.
- West, A. and Salmon, G. (2000). Bullying and Depression: a Case Report. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, 4, 73-75.
- Whitted K. S., David, R. and Dupper, D. (2005). Best Practise, S for Preventing or Reducing Bullying in Schools. *Children and Schools*, 27(3), 167-175.
- US Department of Education, (2006). *Preventing Bullying-A Manual for Schools and Communities*, <https://archive.org/detail> (E.T.:20.06.2022).
- Yurdakul, İ. H. and Soyuçuk, M. (2016). Primary School Teacher Candidates Views and Opinions about Taking Measures and Educational Practices for Students Subjected to Violence. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 8(2), 285-307.

References

- Acarbay, Ş. (1999). *Futbolda Doping ve Dopingte Mücadele. Antrenörün Sesi*. Türkiye Futbol Antrenörleri Derneği Yayını, 18, 6-7.
- Akgül, M. H. and Karanfil, A. Y. (2021). Positional Competition in Sports Questionnaire: A Validity and Reliability Study on Footballers. *Journal of National Sport Sciences*, 5(1), 77-90.
- Alaranta, A., Alaranta, H., Holmila, J., Palmu, P., Pietila, K. and Helenius, I. (2006). Self-Reported Attitudes of Elite Athletes Towards Doping: Differences between Type of Sport. *International Journal of Sports Medicine*, 27(10), 842-846.
- Asmuth, C. (2010). Dopingdefinitionen–von der Moral zum Recht. *Was ist Doping*, 13-32.
- Atasü, T. and Yücesir, İ. (2001). *Doping ve Futbolda Performans Artırma Yöntemleri*. Ankara: Ajansmat.
- Barkoukis, V., Lazuras, L., Tsobatzoudis, H. and Rodafinos, A. (2013). Motivational and Social Cognitive Predictors of Doping Intentions in Elite Sports: An Integrated Approach. *Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports*, 23(5), 330-340.
- Baysaling, Ö. (2000). *Sporda Her Yönüyle Doping*. İstanbul: Pres Basım ve Yayın.
- Berglund, B., Hemmingsson, P. and Birgegard, G. (1987). Detection of Autologous Blood Transfusions in Cross-Country Skiers. *International Journal of Sports Medicine*, 8(2), 66.
- Bloodworth, A. and McNamee, M. (2010). Clean Olympians? Doping and Anti-Doping: The Views of Talented Young British Athletes. *International Journal of Drug Policy*, 21, 276–282.
- Brook, S. (2005). What Do Sports Teams Produce? *Journal of Economic Issues*, 39(3), 792-797.
- Crowther, N. B. (2007). *Sport in Ancient Times*. Praeger Series on The Ancient World, Westport, Connecticut: Greenwood Publishing Group.
- Çınar, V., Yazıcı, G., Şebin, K. and Öztürk, M. E. (2010). Doping and Their and Sportsman Usage. *Atatürk Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 7(4), 27-31.
- Daumiller, M., Rinas, R. and Breithecker, J. (2021). Elite Athletes' Achievement Goals, Burnout Levels, Psychosomatic Stress Symptoms, and Coping Strategies. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 20(2), 416-435. doi: 10.1080/1612197X.2021.1877326
- Diñçer, N. (2010). *Elit Sporcuların Doping Hakkındaki Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*. Master's Thesis. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Dvorak, J., Junge, A., Graf-Baumann, T. and Peterson, L. (2004). Football is the Most Popular Sport Worldwide. *The American Journal of Sports Medicine*, 32(1 Suppl), 3S-4S.

- Ehrnberg, C. and Rosen, T. (2009). The Psychology behind Doping in Sport. *Growth Hormone & IGF Research*, 19, 285– 287. doi: 10.1016/j.ghir.2009.04.003
- Ekmekçi, A., Ekmekçi, R. and İrmış, A. (2013). Globalization and the Sports Industry. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(1), 91-117.
- Erdemli, A. (1992). Fair Play ve Olimpizm, In Spor Bilimleri II. *Ulusal Kongresi bildiriler kitabı (pp. 180-185)*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Erdoğan, İ. (2008). On Studying Football. *Journal of Communication Theory & Research*, 26.
- Eröz, M. F. (2007). *Milli Düzeyde, Atletizm, Güreş, Judo ve Halter Yapan Sporcuların Doping ve Ergojenik Yardım Hakkındaki Görüşlerinin ve Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*. Master's Thesis. Kütahya: Dumlupınar Üniversitesi.
- Exner, J. (2023). Fight against Doping, Good Governance, and Education: What are the Roles and Responsibilities. *Sports Law, Policy & Diplomacy Journal*, 1(1), 45-104. doi: 10.30925/slpdj.1.1.3
- Filiztekin, A. (2004). *Türkiye Birinci Futbol Liginde Rekabet 1990–2004*. Sabancı Üniversitesi.
- Gençtürk, G., Çolakoğlu, T. and Demirel, M. (2009). A Research for Determine the Intelligence Level of National Sportsman for Doping (Wrestling Sample). *Nigde University Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 3(3), 213-221.
- Görün, L. (2020). Competitive Balance in 2018-2019 Season Spor Toto Super League. *Journal of Sports and Performance Researches*, 11(1), 65-79.
- Gratton, C. and Taylor, P. (2000). *Economics of Sport and Recreation*. London: E & FN Spon.
- Gregor, K. (2010). Ansatzpunkte der Philosophie im Problemfeld “Doping”. *Was ist Doping*, 33-74.
- Güllü, S. (2023). Investigation of the Relationship between Athlete University Students Moral Disengagement and Their Coaches Unethical Behaviors. *Sportmetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 21(100. Yıl Özel Sayısı), 101-115.
- Güneş, Z. (2005). *Spor ve Beslenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Handelsman, D. J. (2015). Performance Enhancing Hormone Doping in Sport. In *Endocrinology: Adult and Pediatric*. doi: 10.1016/B978-0-323-18907-1.00024-X
- Hardaway, F. (2003). *Foul Play: Sports Metaphors as Public Doublespeak*; In J. Boxill (Editor), *Sport Ethics an Anthology*. USA; Blackwell.
- Horberry, R. (2023). *Anyone's Game: What are the Most Watched Sports In The World?*. Retrieved from <https://blog.gwi.com/chart-of-the-day/worlds-most-popular-sports/>.
- Hurst, P., King, A., Massey, K., Kavussanu, M. and Ring, C. (2023). A National Anti-Doping Education Programme Reduces Doping Susceptibility in

- British Athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 69, 102512. doi: 10.1016/j.psychsport.2023.102512.
- Işık, S. (2015). *Gelişim Çağındaki Basketbolcularda Doping Kullanımı Eğilimi ve Bilgi Düzeyinin İncelenmesi*. Master's Thesis. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Kangalgil, M., Temel, A., Tevfik, E. and Tuğbay, İ. (2023). Investigation of Young Athletes' Attitudes towards Moral Decision Making and Distancing from Moral Values. *Journal of Youth Research*, 11(29), 14-29.
- Karacabey, K., Seyhan, S., Öntürk, Y., Apur, U., and Akyel, Y. (2017). Young athletes' Knowledge, Attitude And Belief Levels, Which May Be Seen As Possible Explanations Of Doping In Comparison With Some Other Variables. *Batman University Journal of Life Sciences*, 7(2/2), 168-179.
- Karakoç, E. (2007). *Cumhuriyet Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Doping İçerikli İlaç Kullanma Sıklığının Araştırılması*. Master's Thesis. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Kavussanu, M., Seal, A. R. and Phillips, D. R. (2006). Observed Prosocial and Antisocial Behaviors in Male Soccer Teams: Age Differences Across Adolescence and the Role of Motivational Variables. *Journal of Applied Sport Psychology*, 18(4), 326-344.
- Kaya, D. G., Ayan, B. N. and Ocak, Y. (2023). Investigation of Sport Emotions with The Moral Disengagement in Sport of Amateur Footballers. *MANAS Journal of Social Studies*, 12(3), 1139-1149. doi:10.33206/mjss.1259126
- Kayser, B., Mauron, A. and Miah, A. (2020). Current Anti-Doping Policy: A Critical Appraisal. In the Ethics of Sports Technologies and Human Enhancement (pp. 29-38). Routledge.
- Koelega, H. S. (1993). Stimulant Drugs and Vigilance Performance: A Review. *Psychopharmacology*, 111, 1-16.
- Kula, H. (2018). An Investigation on the Competitive Balance Between "Dört Büyükler" in Turkish Football. *Journal of Sportive Performance Researches*, 2(1), 1-9.
- Laure, P., Thouvenin, F. and Lecerf, T. (2001). Attitudes Of Coaches Towards Doping. *Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 41(132), 6.
- Loland, S. and McNamee, M. (2014). Philosophy of Sport, Social Sciences in Sport, Ed. Joseph Maguire, Human Kinetics, Champaign.
- Lumpkin, A., Stoll, K. S. and Beller, M. J. (2003). *Sport Ethics: Application for Fair Play*. 3rd ed. USA: McGrawHill.
- Manore, M. M., L. Meyer, N. and Thompson, J. (2009). *Sport Nutrition for Health and Performance*. Human Kinetics, USA.
- Maxwell, P. H., Ferguson, D. J., Nicholls, L. G., Iredale, J. P., Pugh, C. W., Johnson, M. H. and Ratcliffe, P. J. (1997). Sites of Erythropoietin Production. *Kidney International*, 51(2), 393-401.
- Mazzeo, F., Monda, V., Santamaria, S., Nigro, E., Valenzano, A., Villano, I., Cibelli, G., Messina, A. and Messina, G. (2017). Antidoping Program:

- An Important Factor in the Promotion And Protection of the Integrity of Sport and Athlete's Health. *The Journal of Sports Medicine and Physical Fitness*, 58, 1135–1145. doi: 10.23736/S0022-4707.17.07722-2
- Melzer, M., Elbe, A. M. and Brand, R. (2010). Moral and Ethical Decision-Making: A Chance for Doping Prevention in Sports? *Etikk i Praksis-Nordic Journal of Applied Ethics*, (1), 69-85. doi: 10.5324/eip.v4i1.1741
- Michie, J. and Oughton, C. (2004). *Competitive Balance in Football: Trends and Effects*. London: The Sportsnexus.
- Mottram, D. R. and George, A. J. (2000). Anabolic Steroids. *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism*, 14(1), 55-69.
- Özmerdivenli, R. and Yıldırım E, (2004). Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Kullanımı Yasaklı İlaçlar Hakkında Bilgilerinin Değerlendirilmesine Eğitim Düzeylerinin Etkisi. *Spor ve Tıp Dergisi*, 12(6), 17-20.
- Öztürk, E. G., Suveren, S. and Çolakoğlu, T. (2012). Doping in Turkey, Assessment of Knowledge Level of Players about Doping (Handball Study Case). *International Journal of Human Sciences*, 9(1), 249-260.
- Rubin, E. (1979). Alcoholic Myopathy in Heart and Skeletal Muscle. *The New England Journal of Medicine: Research & Review*, 30(1), 28-33. doi: 10.1056/NEJM197907053010107.
- Shafer, M. R. (2016). Well Played: A Christian Theology of Sport and the Ethics of Doping. *Well Played*, 1-268.
- Stull, T., Sheen, A. and Baron, D. (2023). *Doping in Sports*. In Sport and Mental Health (pp. 79-99). Cham: Springer.
- Szolnoki, A. and Perc, M. (2016). Leaders Should Not Be Conformists in Evolutionary Social Dilemmas. *Scientific Reports*, 6(1), 23633.
- Şanlıer, N. and Arıkan, B. (2000). Ankara'da Çeşitli Üniversitelerde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarına Devam Eden Son Sınıf Öğrencilerin Beslenme ve Ergojenik Yardımcılarının Kullanma Durumlarının Saptanması. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi*, 26-27.
- Şapcı, H. A. (2010). Üniversitelerarası Spor Müsabakalarına Katılan Öğrencilerin Doping Kullanımına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Tarakçıoğlu, S. and Doğan, B. (2013). Gene Doping in The Context of Ethics in Sports. *Hacettepe Journal of Sport Sciences*, 24(1), 45-54.
- Ünal, M. and Ünal, D. (2003). Sporda Doping Kullanımı. [Doping use in sports]. *İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası*, 66(3), 189-198.
- Üstel, L. C. (2005). *Vücut Geliştirme ve Halterde İleri Teknikler*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- WADA. (2022). Code Signatories. Retrieved 12/04/2022 from <https://www.wada-ama.org/en/what-we-do/the-code/code-signatories>.
- Wanjek, B., Rosendahl, J., Strauss, B. And Gabriel, H. H. (2007). Doping, Drugs and Drug Abuse among Adolescents in the State of Thuringia

- (Germany): Prevalence, Knowledge and Attitudes. *International Journal of Sports Medicine*, 28(04), 346-353.
- Williams, B., Lacy, P. S. and CAFE and the ASCOT (Anglo-Scandinavian Cardiac Outcomes Trial) Investigators. (2009). Impact of Heart Rate on Central Aortic Pressures and Hemodynamics: Analysis from the CAFE (Conduit Artery Function Evaluation) Study: CAFE-Heart Rate. *Journal of the American College of Cardiology*, 54(8), 705-713.
- World Anti-Doping Agency (2021). World Anti-Doping Code. WADA. Canada.
- Vargas-Mendoza, N., Fregoso-Aguilar, T., Madrigal-Santillán, E., Morales-González, Á. and Morales-González, J. A. (2018). Ethical Concerns in Sport: When the Will to Win Exceed the Spirit of Sport. *Behavioral Sciences*, 8(9), 78. doi: 10.3390/bs8090078
- Yoncalık, O. and Gündoğdu, C. (2007). Doping as a Morality Problem in the Elite Sport. *Firat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 128-134.

References

- Aydoğdu, F. and Dilekmen, M. (2018). Analyzing the Leisure Time Elementary School Students Spend with Their Mothers According to the Views of Mothers. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (35), 49-63.
- Ayyıldız, T. (2016). The Analysis of the Metaforic Perceptions Towards Dance Concept of University Students. *Gaziantep University Journal of Sport Science*, 1(2), 13-25.
- Baydar Arıcan, H. Ö. (2021). Examination of the Metaphorical Perceptions of University Students Regarding Conceptions of Game and Physical Activity. *Spormetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 19(4), 2021, 170-183.
- Currie, J. (2004). Motherhood, Stress and the Exercise Experience: Freedom or Constraint? *Leisure Studies*, 23(3), 225-242. doi:10.1080/0261436042000251987
- Kurtipek, S. (2019). Determination of the Perceptions of the Members of Sports Clubs on the Concept of Sports Club: A Metaphor Analysis Study. *Spormetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 17(1), 209-145.
- Kurtipek, S. and Güngör, N. B. (2019). Perception of Trainers for The Athlete. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 21(2), 379-385.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (2016). Nitel veri analizi (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Çev.Ed). Ankara: Pegem Akademi.
- Passias, E. J., Sayer, L. and Pepin, J. R. (2016). Who Experiences Leisure Deficits? Mothers' Marital Status and Leisure Time. *Journal of Marriage and Family*, 79(4), 1001-1022. doi:10.1111/jomf.12365
- Spotswood, F. and Gurrieri, L. (2023). Understanding Health Inequalities through a Practice-Oriented 'Capabilities' Perspective. Motherhood and Leisure Time Physical Activity. *Sociology of Health & Illness*, 45(2), 423-445. doi: 10.1111/1467-9566.13585
- Wearing, B. (1990). Beyond the Ideology of Motherhood: Leisure as Resistance. *The Australian and New Zealand Journal of Sociology*, 26(1), 36-58. doi: 10.1177/144078339002600102
- Yıldırım, A. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Cumhuriyet Döneminde İktisadi Bir Teşebbüs:

İSTANBUL ESNAF BANKASI

NEDİM SARIGÜZEL

EĞİTİM
yayınevi

CUMHURİYET DÖNEMİNDE İKTİSADİ BİR TEŞEBBÜS: İSTANBUL ESNAF BANKASI

Nedim Sarıgözel

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğın (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6613-74-4

1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

CUMHURİYET DÖNEMİNDE İKTİSADİ BİR TEŞEBBÜS: İSTANBUL ESNAF BANKASI

Nedim Sarıgözel

VIII+146 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin var.

ISBN: 978-625-6613-74-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetten Alışveriş

KAYNAKÇA

A. Arşiv Belgeleri

Cumhurbaşkanlığı Arşivi

CBA, Kils. 7-2-C/Dos. 92/F. 1.3/14.06.1926.

CBA, Kls. 7-2-C/Dos. 92/F. 1.2/17.06.1926.

CBA, Kls. 16-168-2/Dos. 1/F. 22.1/07.08.1934.

CBA, Kls. 2/Dos. 12-11/F. 6242.4/29.01.1942.

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi

BCA, 30.18.1.1/131.19/14.39.9/14.06.1925.

BCA, 30.10/131/138.988.7/14.06.1926.

BCA, 30.10.0.0/138.988.7/131/14.06.1926.

BCA, 30.18.1.1/30.53/5.180.110/16.08.1928.

BCA, 30.18.1.1/30.63.17/28.10.1928.

BCA, 30.18.1.2/131.58/6.56.4/20.11.1929.

BCA, 30.10.0/60.403.35/09.03.1929.

BCA, 30.10/6/8.49.9/25.04.1934.

BCA, 30.18.1.2/71.427/85.99.16/29.11.1938.

BCA, 30.18.1.2/71.431/86.12.17/15.02.1939.

İstanbul Büyük Şehir Belediyesi Arşivi

İBBA, Encümen, 596/C.2/30.12.1930.

İBBA, Encümen, 111/C.3/13.01.1931.

İBBA, Encümen, 2254/C.9/15.06.1931.

İBBA, Encümen, 2526/C.9/28.06.1931.

İBBA, Encümen, 4746/C.13/14.09.1931.

İBBA, Encümen, 2207/C.25/16.06.1932.

İBBA, Encümen, 1904/C.36/08.07.1933.

İBBA, Encümen, 2857/C.39/04.10.1933.

İBBA, Encümen, C.5/27.02.1935.

İBBA, Encümen, 716/C.117/04.02.1937.

B. Resmi Yayınlar

Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, *Mali İstatistikler Devlet Maliyesi 1932-1935*, Ankara, 1937.

İstanbul Belediyesi, *İstanbul Belediye Mecmuası*, S. 109-110, İstanbul, 29 Ekim 1933. s.118.

İstanbul Belediyesi, “Belediye Tamimleri”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, S. 118-119-120, Haziran-Temmuz-Ağustos, 1934 İstanbul, ss.440-460.

İstanbul Belediyesi, *İstanbul Belediye Mecmuası*, S. 101-102, Ocak Şubat 1933, İstanbul, s.701.

İstanbul Belediyesi, “İstanbul Umumi Meclisinde Su Meselesi (Vesikalar)”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, S. 76/4, İstanbul, Aralık 1930, 167-171.

İstanbul Belediyesi, “Terkos İşi”, *İstanbul Belediye Mecmuası*, S. 99-100, İstanbul, Kasım-Aralık 1932, s.695-696.

İstanbul Belediyesi İstatistik Müdürlüğü, *İstanbul Şehri İstatistik Yıllığı 1930-1931*, C. 2, İstanbul, 1932.

İstanbul Belediyesi İstatistik Müdürlüğü, *İstanbul Şehri İstatistik Yıllığı 1931-1932*, C. 2, İstanbul, 1933.

İstanbul Belediyesi İstatistik Müdürlüğü, *İstanbul Şehri İstatistik Yıllığı 1932-1933*, İstanbul, 1936.

İstanbul Belediyesi İstatistik Müdürlüğü, *İstanbul Şehri İstatistik Yıllığı 1939-1943*, İstanbul, 1943.

İstatistik Umum Müdürlüğü, *Mali İstatistikler Devlet Maliyesi 1932-1937*, Ankara, 1938.

İstatistik Umum Müdürlüğü, *İstatistik Yıllığı 1932-1933*, C.6., İstanbul, 1934.

İstatistik Umum Müdürlüğü, *Mevduat İstatistikleri-Tasarruf Mevduatı Ticari Mahiyetteki Mevduat 1933-1938*, Ankara, 1939.

Maliye Bakanlığı, *2 Aralık 1928 Pazar Gününe Mahsus İstanbul Esham ve Tahvilat Borsası Fiyat Cetveli*, <https://borsaistanbul.com/data/MatbaaArsiv/1928/1928.02.12.pdf> (10.01.2023)

Maliye Bakanlığı, *19 Ekim 1929 Cumartesi Gününe Mahsus İstanbul Esham ve Tahvilat Borsası Fiyat Cetveli*, <https://borsaistanbul.com/data/MatbaaArsiv/1929/1929.10.19.pdf> (10.01.2023)

Maliye Bakanlığı, *21 Temmuz 1927 Perşembe Gününe Mahsus İstanbul Esham ve Tahvilat Borsası Fiyat Cetveli*, Erişim Adresi: <https://borsaistanbul.com/data/MatbaaArsiv/1927/1927.07.21.pdf> (10.01.2023)

TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: 4, İçtima: 3, C. XXI, 26 Nisan 1934.

TÜİK, *İstatistik Göstergeler 1923-2010*, Ankara, 2011.

T.C. Resmî Gazete, Türkiye Dâhilinde Piyango Keşidesinin Münhasıran Tayyare Cemiyetine Ait Olduğu Hakkında Kânun, 24 Ocak 1926, S. 279. <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/279.pdf> (02.03.2023)

T.C. Resmî Gazete, 7263 Nolu Kararname, 18 Kasım 1928, S. 1043. Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1043.pdf> (01.02.2023)

C. Telif Eserler

Kitaplar

AEGLETON, Catherine-WILLIAMS, Jonathan, *Paranın Tarihi*, Çev. Fadime Kâhya, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2011.

AFETİNAN, A., *İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat-4 Mart 1923*, TTK Yay., Ankara, 1989.

AHMAD, Feroz, *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 4. Baskı, İstanbul, 2010.

_____, *İttihat ve Terakki 1908-914*, Çev. Nuran Yavuz, Kaynak Yay., 5. Basım, İstanbul, 1999.

_____, *İttihatçılıktan Kemalizme*, Çev. Fatmagül Berktaş Baltalı, Kaynak Yay., 3. Basım, İstanbul, 1996.

_____, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Çev. Yavuz Alogan, Sarmal Yay., İstanbul, 1995.

AKALIN, Güneri, *Atatürk Dönemi Maliye Politikaları*, T.C. Maliye Bakanlığı Yay., Ankara, 2008.

AKGÜÇ, Öztin, *100 Soruda Türkiye'de Bankacılık*, Gerçek Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, 1992.

AKSOY, Yaşar, *Atatürk'ün Ekonomi Devrimi: Kalpaklı Kalkınma*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 1998.

AKTAN, Reşat, *Türkiye İktisadı*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay., Ankara, 1978.

ATATÜRK, Mustafa Kemal, *Medeni Bilgiler*, haz. Afet İnan, Toplumsal Dönüşüm Yay., 2. Baskı, İstanbul, 2010.

AUTHEMAN, Andre, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Osmanlı Bankası Bank-ı Osmanî-i Şahane*, Çev. Ali Berktaş, Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi Yay., İstanbul, 2002.

BERKES, Niyazi, *100 Soruda Türkiye İktisat Tarihi*, Gerçek Yayınevi, C. 2, İstanbul, 1970.

- BORATAV, Korkut, *Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002*, İmge Kitabevi, 9. Baskı, İstanbul, 2005.
- DÜRÎ, Abdulaziz, *İslam İktisat Tarihine Giriş*, Çev. Sabri Orman, İnsan Yay., İstanbul, 2014.
- ELDEM, Edhem, *Osmanlı Bankası Tarihi*, Çev. Ayşe Berktaş, Türkiye Tarih Vakfı Yay., İstanbul, 1999.
- ELİBAL, Gültekin, *Atatürk ve Resim Heykel*, İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 1973.
- ERGİN, Osman, *Türkiye Maarif Tarihi*, C.5., Eser Matbaası, İstanbul, 1977, s.1755.
- FERİD, Hasan, *Osmanlı'da Para ve Finansal Kredi (Bankacılık)*, C. 3, Haz. Mehmet Hakan Sağlam, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü Yay., İstanbul, 2008.
- GALBRAITH, John Kenneth, *İktisat Tarihi*, Dost Yay., 2. Baskı, Ankara, 2010.
- GÜNGÖR, Erol, *Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik*, Ötügen Yay., 9. Baskı, İstanbul, 1995.
- GÜVENÇ, Murat-IŞIK, Oğuz, *Emlak Bankası 1926-1998*, Emlak Bankası Yay., İstanbul, 1999.
- HANKS, Merry E. Wiesner, *Erken Modern Dönemde Avrupa 1450-1789*, Çev. Hamit Çalışkan, Ed. Ali Berktaş, İş Bankası Kültür Yay., 6. Basım, İstanbul, 2019.
- HEATON, Herbert, *Avrupa İktisat Tarihi*, C. 1, Teori Yay., Ankara, 1985.
- ILDIZ, Erkan, *Eski Çağ'da Bankacılık ve Bankerlik*, Türkiye Bankalar Birliği Yay., İstanbul, 2013.
- KARAKAYALI, Hüseyin, *Türkiye Ekonomisinin Yapısal Değişimi*, İzmir, 2003.
- KASABA, Reşat, *Osmanlı İmparatorluğu ve Dünya Ekonomisi-On Dokuzuncu Yüzyıl*, Çev. Kudret Emiroğlu, Belge Yay., İstanbul, 1993.
- KAZGAN, Haydar, *Osmanlı Avrupa Finans Kapitali*, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 1995.
- KAZGAN, Haydar vd., *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, Creative Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- KEPENEK, Yakup-YENTÜRK, Nurhan, *Türkiye Ekonomisi*, Remzi Kitabevi, 6. Basım, İstanbul, 1994.
- KEYDER, Çağlar, *Dünya Ekonomisi İçinde Türkiye (1923-1929)*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 1993.
- _____, "1923-1929 Dönemi Bankalar", *75 Yılda Para'nın Serüveni*, ed. Mustafa Sönmez, Tarih Vakfı Yay., İstanbul, 1998, ss.115-126.

- KIRAY, Emine, *Osmanlı'da Ekonomik Yapı ve Dış Borçlanma*, İletişim Yay., 2. Baskı, İstanbul, 1995.
- KOCABAŞOĞLU, Uygur vd., *Türkiye İş Bankası Tarihi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., İstanbul, 2001.
- Türkiye İş Bankası 50. Yıl 1924-1974*, Türkiye İş Bankası Yay., Ankara, 1974.
- ORTABAĞ, Erol, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Bankacılığın Gelişimi ve Regülasyon*, Türkiye Bankalar Birliği Yay., İstanbul, 2018.
- Ökçün, Ahmet Gündüz, "1909-1930 Yılları Arasında Anonim Şirket Olarak Kurulan Bankalar", *Türkiye İktisat Tarihi Semineri Metinler / Tartışmalar 8- 10 Haziran 1973*, ed. Osman Okyar, Mars Matbaası, Ankara, 1975, ss.409-484.
- _____, *1920-1930 Yılları Arasında Kurulan Türk Anonim Şirketlerinde Yabancı Sermaye*, Sermaye Piyasası Kurulu Yay., 2. Baskı, Ankara, 1997.
- Parla, Taha, *Türkiye'de Siyasal Kültürün Resmi Kaynakları-Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. 2.*, İletişim Yay., İstanbul, 1991.
- SAKA, Remzi, *Türkiye'de Sermaye ve Kredi Hareketi*, Tecelli Matbaası, Ankara, 1933.
- _____, *1927 Senesinde Anonim Sa'y ve Sermaye-İstanbul Ticaret Mıntkasında Mevcut Anonim Şirketlerin 1927 Senesindeki Faaliyetlerinin Mahiyetlerini ve Neticelerini Gösterir Broşürdür*, Türkiye Cumhuriyeti İstanbul Ticaret ve Sanayi Odaları Neşriyatı, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1928.
- PAMUK, Şevket *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2012.
- _____, *100 Soruda Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914*, Gerçek Yayınevi, 3. Baskı, İstanbul, 1993.
- PIRENNE, Henri, *Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Çev. Uygur Kocabaşoğlu, İletişim Yay., 6. Baskı, İstanbul, 2013.
- SAKA, Abdülkerim, *İkinci Meşrutiyet Konya'sında Siyasal Hayat (1908-1914)*, Palet Yay., Konya, 2023.
- SURAIYA, Faroqhi, "Krizler ve Değişim 1590-1699". Çev. Ayşe Berktaş, ed. Halil İnalçık-Donald Quataert, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi, C. 2*, Eren Yay., 2. Basım, İstanbul, 2006, ss.543-743.
- TAHSİN, Hamit-SAKA, Remzi *Sermaye Hareketi*, Amedî Matbaası, İstanbul, 1930, s.83.
- TEKELİ, İlhan, *Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2009.

- TEKELİ, İlhan-İLKİN, Selim, *Para ve Kredi Sisteminin Oluşumunda Bir Aşamaya Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası*, TCMB Yayınları, 2. Basım, Ankara, 1997.
- _____, *1929 Dünya Buhranında Türkiye'nin İktisadi Politika Arayışları*, Ankara, 1977.
- TEKİNER, Aylın, *Atatürk Heykelleri Kült, Estetik, Siyaset*, İletişim Yay., İstanbul, 2010.
- TEZEL, Yahya Sezai, *Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi (1923-1950)*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1994.
- TOPRAK, Zafer, *İttihat Terakki ve Devletçilik-Türkiye'de Ekonomi ve Toplum (1908-1950)*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 1995.
- _____, "Türkiye'nin Ekonomik Gelişimi 1923-2018," *Modern Türkiye Tarihi*, ed. Ahmet Şimşek, Pegem Akademi, Ankara, 2019, ss.240-258.
- TOYNBEE, Arnold J., *Türkiye III (Bir Devletin Yeniden Doğuşu)*, Çev. Kasım Yargıcı, Ankara, 2000.
- TURAN, Şerafettin, *Türk Kültür Tarihi-Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliğe*, Bilgi Yay., Ankara, 1990.
- YAŞA, Memduh vd., *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ekonomisi 1923-1978*, Akbank Kültür Yay., İstanbul, 1980.
- YERASİMOS, Stefanos, *Az gelişmişlik Sürecinde Türkiye -Tanzimattan Birinci Dünya Savaşına-*, Belge Yay., 7. Baskı, İstanbul, 2001.
- ZÜRCHER, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, Çev. Yasemin Saner Gönen, İletişim Yay., 7. Baskı, İstanbul, 2000.

Makaleler

- ABİDİN, "Eski Müdür", *Milliyet*, 18 Nisan 1934, s.1-7.
- ADNAN, "Esnaf Bankası Sabık Müdürü", *Son Posta*, 18 Nisan 1934, s.1-11.
- ASIM, Mehmet, Esnaf Bankası Meselesi, *Vakit*, 17 Nisan 1934, s.4.
- _____, "Esnaf Bankası Münakaşalarından Ne Anladık? 1", *Vakit*, 11 Mayıs 1934, s.1-4.
- _____, "Esnaf Bankası Münakaşalarından Ne Anladık? 2", *Vakit*, 12 Mayıs 1934, s.1-4.
- _____, "Esnaf Bankası Münakaşalarından Ne Anladık? 3", *Vakit*, 13 Mayıs 1934, s.1-4.
- _____, "İstanbul Şehir Meclisi Niçin Toplanacak?", *Vakit*, 29 Nisan 1934, s.1-4.

- _____, “Kanun Kuvvetleri Suiistimalleri Teşvik Etmemelidir”, *Vakit*, 19 Nisan 1934, s.1-4.
- ASLAN, Demo Ahmet, “Tayyare Cemiyeti’nin Propaganda Faaliyetleri ve Tayyare Bayramları”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.3, S.14, Eskişehir, 2014, ss.141-150.
- AYDIN, Abdürrahim Fahimi, “Tayyareden Uçağa: Millî Hava Sanayinin Kuruluşunda Türk Halkının Yaptığı Bağışlar”, *Karadeniz Araştırmaları*, S. 31, Güz 2011, ss.51-84.
- BAYYİĞİT, Mehmet “Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Kurumu Olarak Vakıflar”, *NEÜİFD*, C.11, S.11, Konya, 2001, ss.59-66.
- BİRGEN, Muhittin, “İstanbul’un Bir Şehir Bankasına İhtiyacı Vardır”, *Son Posta*, 15 Haziran 1937, s.2.
- BOZOKLU. Derya, “Atatürk Döneminde Bankacılık Sistemine ve Gelişimine Genel Bir Bakış”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C. XIX, 2003, ss.269-302.
- ÇAVUŞOĞLU, Mustafa, “İlk Dönem İslâm Tarihinde Deniz Ticareti”, *İSTEM*, S.42, Konya, 2023, ss.143-164.
- ERKOÇOĞLU, Fatih, “Abdülmelik B. Mervân’ın Para Reformu”, *İSTEM*, S.8, Konya, 2006, ss.171-186.
- GÜÇLÜAY, Sezgin, “Ortaçağda Ticari Müesseseler (Bankalar, Birlikler, Şirketler)”, C. 11, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Elazığ, 2001, ss.25-304.
- GÜNERİ, Faik, “Acımacak Vaziyet”, *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1939, s.1-9.
- HİKMET, Cihat, “Yiyin Efendiler Yiyin Bu Hânı İştihâ Sizin”, *Birlik*, 1 Mayıs 1934, s.1-2.
- İKTİSAT MÜDÜR MUAVİNİ MÜBAHAT, “Esnaf Bankası”, *İstanbul Şehremaneti Mecmuası*, S. 7, Mart 1925, İstanbul, ss.179.
- KADRİ KEMAL, “Ankara Mektupları: Faik Bey Muharririmize Neler Söyledi?”, *Vakit*, 6 Mayıs 1934, s.1-10.
- NADİ, Yunus, “İstanbul Meclisi ve Esnaf Bankası”, *Cumhuriyet*, 10 Mayıs 1934, s.1-2.
- POLATOĞLU, Mehmed Gökhan, “Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi ile Birlikte Süt Endüstrisinin Kuruluşu ve Gelişimi Üzerine Bir İnceleme (1923-1963)”, *Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S. 20, 2021, ss.115-131.
- SABİHA ZİYA, “Bir sanat Dedikodusu Büyüdü”, *Son Posta*, 23 Temmuz 1931, s.1-6.

- SARI, Kader Akdağ, “Cumhuriyet Döneminin İlk Mali Skandalı: İstanbul Esnaf Bankası T.A.Ş.”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 25, S. 2, 2023, ss.653-677.
- SEVİNÇ, İsmail-ÖZÇELİK, Mehmet, “Tek Parti Döneminde Türk Kamu Bürokrasisinde Yapılan Yapısal Değişiklikler”, *NEÜSBFD*, C.5, S.1, Konya, 2023, ss.55-74.
- ŞÜKRÜ, Ahmet, “Esnaf Bankasının Acıklı Hikâyesi”, *Milliyet*, 17 Nisan 1934, s.1-7.
- YARDIMCIOĞLU, Mahmut-BÜYÜKŞALVARCI, Ahmet, “Bankacılık Sektörü Pratiğinde Faaliyet Tabanlı Maliyet Sistemi”, *Maliye Dergisi*, S.153, Ankara, Temmuz-Aralık 2007, ss.142-199.
- YÜKSEL, Ahmet Turan, “Yakın Doğu’da Ticaret Merkezleri ve Panayırlar”, *NEÜİFD*, C.5, S.5, Konya, 1994, ss.309-334.
- _____, “Türk-İslâm Medeniyetinde Vakıfların Yeri ve Önemi”, *NEÜİFD*, C.13, S.13, Konya, 2002, ss.47-54.

Tezler

- YILMAZ, Naci, *1930-1946 Döneminde Türk Bankacılık Tarihi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007.

D. Gazeteler

- Akşam*, “Esnaf Bankası Bir Kısım Memurlara İzin Verildi”, 25 Ekim 1934, s.3.
- Akşam*, “Esnaf Bankası Genel Heyeti Dün Toplandı”, 10 Temmuz 1935, s.3.
- Akşam*, “Esnaf Bankası Hissedarlar Cumartesi Toplanıyorlar”, 15 Ocak 1935, s.2.
- Akşam*, “Esnaf Bankası İşi”, 21 Eylül 1935, s.2.
- Akşam*, “Esnaf Bankası Kapandı”, 1 Mart 1935, s.5.
- Akşam*, “Esnaf Bankası Meselesi”, 9 Mayıs 1934, s.1-2.
- Akşam*, “Esnaf Bankası Meselesi”, 9 Mayıs 1934, s.1-2.
- Akşam*, “Esnaf Bankası Umumi Heyeti Dün Toplandı”, 9 Nisan 136, s.5.
- Akşam*, “Esnaf Bankası”, 9 Mart 1930, s.3.
- Akşam*, “Esnaf Bankası”, 10 Kasım 1931, s.3.
- Akşam*, “Esnaf Bankası”, 28 Mart 1932, s.3.
- Akşam*, “Esnaf Bankası”, 5 Mayıs 1933, s.3.

- Akşam*, “Esnaf Bankası”, 10 Şubat 1935, s.2.
- Akşam*, “Esnaf Bankası”, 22 Nisan 1935, s.3.
- Akşam*, “Esnaf Bankası”, 12 Ağustos 1935, s.3.
- Akşam*, “Esnaf Bankası”, 18 Ekim 1935, s.3.
- Akşam*, “Esnaf Bankası”, 16 Haziran 1936, s.3.
- Akşam*, “Fırka İdare Heyeti Reisliği”, 14 Temmuz 1934, s.1.
- Akşam*, “Muhiddin Bey: Yapılan Gürültü Bir Bardak Suda Fırtınadır Diyor”, 19 Nisan 1934, s.1-2.
- Akşam*, “Şehir Meclisi”, 19 Şubat 1935, s.4.
- Borsa La Bourse*, 13 Ağustos 1931, s.2.
- Borsa La Bourse*, 02 Ocak 1933, s.2.
- Borsa La Bourse*, 02 Ocak 1934, s.2.
- Borsa La Bourse*, 02 Ocak 1935, s.2.
- Borsa La Bourse*, 29 Nisan 1935, s.2.
- Cumhuriyet*, “Ayakkabıcılar Kooperatifi Hakkında Bir Şikâyet”, 5 Mayıs 1930, s.4.
- Cumhuriyet*, “Banka İşi Şehir meclisinde”, 8 Mayıs 1934, s.6.
- Cumhuriyet*, “Belediyenin Açtığı Hakaret Davası”, 11 Temmuz 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Davalar Bitti”, 24 Ağustos 1934, s.4.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Alakadarların Adliyede İfadeleri Alınıyor”, 6 Mayıs 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Fena Vaziyette mi?”, 4 Nisan 1933, s.2.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Hesapları”, 27 Nisan 1934, s.1-8.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası İşi Mecliste”, 25 Nisan 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası İşi Ne Olacak?” 4 Mayıs 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası İşi Son Safhada”, 29 Temmuz 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası İşi”, 15 Mayıs 1934, s.1-4.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası İşi, 31 Mayıs 1934, s.1-2.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası İşi”, 19 Haziran 1935, s.1.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Ne Halde?”, 13 Nisan 1933, s.1-6.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Sermayesini 500 Bin Liraya İbلاغ Etmeye Karar Verdi”, 30 Mayıs 1929, s.2.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Tahkikatı Nihayet İkmal Olundu”, 17 Ekim 1934, s.1-5.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 14 Mayıs 1934, s.1-6.

- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 15 Temmuz 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 21 Ağustos 1934, s.1.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Tasfiye Edilecek”, 1 Mart 1935, s.1-5.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Umumi Heyeti Toplandı”, 5 Mayıs 1936, s.3.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası Umumi Heyeti”, 8 Haziran 1939, s.4.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası”, 11 Mayıs 1934, s.1-4.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası”, 11 Mayıs 1934, s.1-4.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankasından Çıkan Neşriyat Davası”, 3 Temmuz 1934, s.4.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankasının Tasfiyesi Kararlaştı”, 19 Şubat 1935, s.5.
- Cumhuriyet*, “Faik Bey Ankara’ya Niçin Gitmiş?”, 6 Mayıs 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Faik Bey Hesap Verecek”, 12 Mayıs 1934, s.1-2.
- Cumhuriyet*, “Faik Beyin bir mektubu”, 15 Mayıs 1934, s.4.
- Cumhuriyet*, “Halk Fırkası İdare Reisliklerinde Tebeddülât”, 14 Temmuz 1934, s.1.
- Cumhuriyet*, “İstanbul Esnaf Bankası”, 7 Nisan 1932, s.6.
- Cumhuriyet*, “M. Volfun Bir Tekzibi”, 9 Mayıs 1934, s.6.
- Cumhuriyet*, “Milliyet Aleyhine Açılan Davalar”, 14 Ağustos 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Milliyet Aleyhine Açılan Davalar”, 19 Ağustos 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Milliyet Gazetesi Aleyhindeki davalar”, 25 Temmuz 1934, s.5.
- Cumhuriyet*, “Muhittin Bey’in Açtığı Dava”, 5 Ağustos 1934, s.2.
- Cumhuriyet*, “Şehir Meclisi İçtimaa Çağrıldı”, 3 Mayıs 1934, s.3.
- Cumhuriyet*, “Şehir Meclisi İçtimai”, 7 Mayıs 1934, s.1-4.
- Cumhuriyet*, “Şehir Meclisi İçtimai”, 7 Mayıs 1934, s.1-4.
- Cumhuriyet*, “Şehir Meclisinde Dünkü Fırtına”, 9 Mayıs 1934, s.1-6.
- Cumhuriyet*, “Şehir Meclisinde Fırtına”, 18 Mart 1933, s.6.
- Cumhuriyet*, “Vali Bey’in Açtığı Dava”, 15 Temmuz 1934, s.3.
- Cumhuriyet*, “Vali Bey’in Açtığı Davalar”, 29 Temmuz 1934, s.5.
- Cumhuriyet*, “Esnaf Bankası”, 1 Mayıs 1932, s.4.
- Haber*, ““Milletin Mali Deniz” Deyip Yemişler!”, 18 Nisan 1934, s.1-7.
- Haber*, “400.000 Lirayı Kimler “Deve” Yapmış?”, 16 Nisan 1934, s.7.
- Haber*, “Banka Tahkikatı Neticelendi”, 17 Ekim 1934, s.3.
- Haber*, “Bankayı Bu Hale Sokanları Tel’in Ediyorum” 17 Nisan 1934, s.7.
- Haber*, “Belediye Reisi Bu Sabah İstanbul’a Geldi”, 30 Nisan 1934, s.1.
- Haber*, “Bir Bardak Suda Çıkan Fırtınanın Dalgaları”, 9 Mayıs 1934, s.1-2.

- Haber*, “Esnaf Bankası Faciası”, 5 Haziran 1935, s.3.
- Haber*, “Esnaf Bankası İşi Bugün de Konuşulacak mı?”, 10 Mayıs 1934, s.2.
- Haber*, “Esnaf Bankası İşi C.H.F Grubunda”, 23 Nisan 1934, s.1-2.
- Haber*, “Esnaf Bankası İşi Saat 15’te Görüşülecek”, 24 Nisan 1934, s.1-2.
- Haber*, “Esnaf Bankası İşi Tabii Mecrasında”, 28 Nisan 1934, s.1.
- Haber*, “Esnaf Bankası İşi Tahkikat Devresinde”, 29 Nisan 1934, s.1-8.
- Haber*, “Esnaf Bankası Müdürü Şiddetle Tenkit Ediliyor”, 14 Mayıs 1934, s.1-2.
- Haber*, “Esnaf Bankası Ne Kadar Borç Verebilecek?”, 13 Mart 1935, s.3.
- Haber*, “Esnaf Bankası Rezaleti Büyük Millet Meclisinde”, 26 Nisan 1934, s.1-2.
- Haber*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 11 Temmuz 1934, s.3.
- Haber*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 8 Ağustos 1934, s.3.
- Haber*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 21 Ağustos 1934, s.3.
- Haber*, “Esnaf Bankası Tasfiye Edilecek”, 19 Şubat 1935, s.4.
- Haber*, “Esnaf Bankası”, 2 Ağustos 1936, s.3.
- Haber*, “Esnaf Bankası”, 6 Mayıs 1939, s.2.
- Haber*, “Esnaf Bankasında 102 Bin Lira Usulsüz Sarfolunmuş“, 18 Haziran 1935, s.1.
- Haber*, “Esnaf Bankasının Tasfiyesi”, 18 Mayıs 1939, s.2.
- Haber*, “İstanbul CHF Reisi Cevdet Kerim Bey Değişti”, 13 Temmuz 1934, s.1.
- Haber*, “İstanbul Trakya Mıntıkasına İlhak Edecek mi?”, 25 Nisan 1934, s.1.
- Haber*, “Mecliste”, 11 Mayıs 1934, s.1-2.
- Haber*, “Meğer İşin Esası Talihsizlikte İmiş!”, 13 Mayıs 1934, s.1-2.
- Haber*, “Milliyet Aleyhine Açılan Belediye Davası Sukut Etti”, 24 Ağustos 1934, s.3.
- Haber*, “Milliyetin Davası”, 3 Temmuz 1934, s.3.
- Haber*, “Muhittin Bey Tarafından Ethem İzzet Bey Aleyhine Açılan Davaya Bakıldı”, 15 Temmuz 1934, s.3.
- Haber*, “Muhittin Bey’in Açtığı Davada Ethem İzzet Bey Tarziye Verdi”, 14 Ağustos 1934, s.3.
- Haber*, “Muhittin Bey’in Açtığı Davaya Dün Üçüncü Cezada Devam Edildi”, 29 Temmuz 1934, s.3.
- Haber*, “Muhittin Bey’in Milliyet Gazetesi Aleyhine Açtığı Davaya Dün Bakıldı”, 5 Ağustos 1934, s.3.
- Haber*, “Son Söz İstanbul Şehir Meclisine Kaldı”, 27 Nisan 1934, s.1-7.

- Haber*, “Şehir Meclisi Gelecek Salı Günü Toplanıyor”, 1 Mayıs 1934, s.1.
- Haber*, Halk Bankası İstanbul Şubesi Perşembeye Açılıyor, 26 Kasım 1938, s.2.
- Hâkimiyet-i Milliye, “Esnaf Bankası Açıldı”, 15 Haziran 1926, s.2.
- Hakimiyeti Milliye*, “Esnaf Bankası Meselesi”, 9 Mayıs 1934, s.3-4.
- Hakimiyeti Milliye*, “Esnaf Bankası”, 30 Mayıs 1929, s.1.
- Kurun*, “Esnaf Bankası İş Devlet Şurasında Konuşuluyor”, 18 Haziran 1935, s.1.
- Kurun*, “Esnaf Bankası Ne Olacak?”, 19 Şubat 1935, s.3.
- Kurun*, “Esnaf Bankasında”, 9 Nisan 1936, s.3.
- Kurun*, “Tasfiye”, 1 Mart 1935, s.3.
- Kurun*, 9 Nisan 1935, s.10.
- Milliyet*, “400 Bin Lira Meselesi”, 20 Nisan 1934, s.1-7
- Milliyet*, “Alaiyeli Mahmut Bey Volf İşini İzah Ediyor”, 14 Mayıs 1934, s.1-7.
- Milliyet*, “Belediye Reisi Bugün Ne Diyecek, Meclis Ne Yapacak?”, 8 Mayıs 1934, s.6.
- Milliyet*, “Bir İhtilaf”, 1 Nisan 1931, s.3.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Hadisesi”, 6 Ağustos 1934, s.3.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Heyeti Umumiye İçtimaı”, 19 Şubat 1932, s.3.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası İş Fırka Grubunda”, 25 Nisan 1934, s.1-7.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası İş”, 26 Nisan 1934, s.1.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Meselesi”, 28 Nisan 1934, s.1-5.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Nizamnamesi”, 23 Aralık 1932, s.3.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Rezaleti”, 18 Nisan 1934, s.1-7.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Suiistimal Tahkikatı”, 23 Nisan 1934, s.1-6.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Suiistimalı”, 17 Ekim 1934, s.3.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 25 Mayıs 1934, s.1-4.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 4 Temmuz 1934, s.1-3.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Tarih Oldu”, 1 Mart 1935, s.3.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası Tasfiyesi İstenecek Hale Geldi”, 13 Nisan 1933, s.1-5.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası”, 30 Mayıs 1929, s.1.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası”, 9 Mart 1930, s.6.
- Milliyet*, “Esnaf Bankası”, 20 Aralık 1930, s.3.
- Milliyet*, “Esnaf Bankasında İçtima”, 21 Mart 1930, s.6.
- Milliyet*, “Esnaf Bankasının Faaliyetleri”, 18 Mart 1930, s.3.
- Milliyet*, “Faik Bey Dün Müddeiumumilikte Dinlendi”, 13 Mayıs 1934, s.1-7.

- Milliyet, “Fırka Grubu Bugün Toplanıyor”, 24 Nisan 1934, s.1-5.
- Milliyet, “İflasa Doğru”, 21 Nisan 1934, s.1-5.
- Milliyet, “İstanbul Esnaf Bankası”, 7 Temmuz 1929, s.4.
- Milliyet, “M. Volf’un Mektubu”, 10 Mayıs 1934, s.4., 1934, s.10.
- Milliyet, “Mahut Hadise”, 25 Nisan 1934, s.1-7.
- Milliyet, “Mesuller Derhal Meydana Çıkmalı!”, 17 Nisan 1934, s.1-7.
- Milliyet, “Muhiddin Bey Aleyhine Dava Açılmıştır”, 16 Mayıs 1934, s.1-7.
- Milliyet, “Muhiddin Bey Aleyhine Dava Açılmıştır”, 16 Mayıs 1934, s.1-7.
- Milliyet, “Müddeiumumiliğe İhbarlar!” 19 Nisan 1934, s.1-6.
- Milliyet, “Şehir Meclisi Beklenen İçtimanı Yaptı”, 9 Mayıs 1934, s.1-6.
- Milliyet, “Şehir Meclisi Salı Günü Toplanacak”, 1 Mayıs 1934, s.1-5.
- Milliyet, “Şehir Meclisi Yarın Beklenen Toplanmayı yapacak”, 7 Mayıs 1934, s.1-5.
- Milliyet, “Tahkikat İlerliyor”, 29 Nisan 1934, s.1-4.
- Milliyet, “Vilayet İstenen Cevabı Verdi”, 22 Nisan 1934, s.1-7.
- Son Posta, “Bankanın Borçluları Mahkemeye Verildiler”, 20 Nisan 1934, s.1-11.
- Son Posta, “Belediyenin Açtığı Dava”, 26 Haziran 1934, s.2.
- Son Posta, “Belediyenin Davası”, 24 Ağustos 1934, s.2.
- Son Posta, “Belediyenin ve Valinin Davası”, 29 Temmuz 1934, s.2.
- Son Posta, “Bu 400 Bin Lira Geri Alınmalıdır”, 17 Nisan 1934, s.1-9.
- Son Posta, “Esnaf Bankası Esaslı Şekilde Takviyesi Düşünüyor”, 22 Şubat 1932, s.2.
- Son Posta, “Esnaf Bankası İş Yapamıyor”, 19 Nisan 1934, s.1-15.
- Son Posta, “Esnaf Bankası İş Şehir Meclisinde”, 19 Şubat 1935, s.2.
- Son Posta, “Esnaf Bankası İş”, 24 Nisan 1934, s.2.
- Son Posta, “Esnaf Bankası İş”, 26 Nisan 1934, s.1-13.
- Son Posta, “Esnaf Bankası İş”, 21 Eylül 1935, s.6.
- Son Posta, “Esnaf Bankası Kalıyor”, 9 Mayıs 1934, s.2-11.
- Son Posta, “Esnaf Bankası Mallarına Haciz Kondu”, 29 Nisan 1934, s.1-8.
- Son Posta, “Esnaf Bankası Meselesi”, 18 Nisan 1934, s.11.
- Son Posta, “Esnaf Bankası”, 26 Nisan 1933, s.2.
- Son Posta, “Esnaf Bankası”, 30 Nisan 1933, s.2.
- Son Posta, “Esnaf Bankası”, 28 Haziran 1935, s.10.
- Son Posta, “Esnaf Bankasına Ait Adli Tahkikat Bitiyor”, 16 Mayıs 1934, s.2.

- Son Posta*, “Esnaf Bankasında”, 21 Ocak 1932, s.2.
- Son Posta*, “Esnaf Bankasında”, 28 Ağustos 1935, s.2.
- Son Posta*, “Esnaf Bankasının Akıbeti”, 30 Nisan 1934, s.1-8.
- Son Posta*, “Esnaf Bankasının Paraları Nerede?” 22 Nisan 1934, s.1-9.
- Son Posta*, “Esnaf Bankasının Tasfiyesi Başlıyor”, 1 Mart 1935, s.2.
- Son Posta*, “Müddeiumumiliğe İki İhbar Mektubu Geldi”, 19 Nisan 1934, s.1-15.
- Son Posta*, “Tahkikat En Mühim Safhada”, 23 Nisan 1934, s.1.
- Son Posta*, “Vali Bey Dün Geldi”, 1 Mayıs 1934, s.2.
- Son Posta*, “Vali Bey’in ve Belediyenin Davası”, 25 Temmuz 1934, s.2.
- Son Telgraf*, “Eski Esnaf Bankasının Senelik Toplantısı Yapılmadı”, 6 Mayıs 1939, s.2.
- Son Telgraf*, “Esnafa Yardım”, 9 Ekim 1937, s.3.
- Tan*, “Küçük Haberler”, 28 Ağustos 1935, s.2.
- Ulus*, “Esnaf Bankası Genel Kurulunda”, 10 Temmuz 1935, s.3.
- Ulus*, “Esnaf Bankası Tasfiye Ediliyor”, 28 Şubat 1935, s.3.
- Ulus*, “Esnaf Bankası Toplantısı”, 1 Mart 1935, s.3.
- Ulus*, “Esnaf Bankasında”, 31 Temmuz 1935, s.3.
- Ulus*, “İstanbul Umumi Meclisinin Dünkü Toplantısı”, 19 Şubat 1935, s.3.
- Vakit*, “Alman İddiasında Israr Ediyor”, 6 Ağustos 1931, s.3.
- Vakit*, “Ayakkabıcılar Kooperatifi”, 21 Kasım 1931, s.3.
- Vakit*, “Belediye Hesabını Bilmiyor muymuş?”, 4 Nisan 1933, s.1-6.
- Vakit*, “Belediye Meclisi Toplandı”, 20 Ocak 1930, s.3.
- Vakit*, “Belediye-Milliyet Davasına Dün Devam Edildi”, 19 Ağustos 1934, s.3.
- Vakit*, “Belediyenin Davası”, 26 Haziran 1934, s.4.
- Vakit*, “Belediyenin Milliyet Gazetesi Aleyhindeki Davası da Sukut Etti”, 24 Ağustos 1934, s.3.
- Vakit*, “Bir Bardak Suda Fırtına mı?”, 20 Nisan 1934, s.1-10.
- Vakit*, “Bir Sanat Dedikodusu”, 18 Temmuz 1931, s.1-2.
- Vakit*, “Cevdet Kerim Bey Ankara’da Vazife Verildi”, 14 Temmuz 1934, s.1.
- Vakit*, “Emanette”, 30 Ocak 1930, s.4.
- Vakit*, “Esnaf Bankası İş Ne Suretle Ortaya Çıkarıldı”, 17 Nisan 1934, s.1-6.
- Vakit*, “Esnaf Bankası İşinden Çıkan Dava”, 3 Temmuz 1934, s.3.
- Vakit*, “Esnaf Bankası Kongresi”, 21 Ocak 1930, s.1.
- Vakit*, “Esnaf Bankası Mesuller Kimlerdir?”, 25 Nisan 1934, s.1-10.

- Vakit*, “Esnaf Bankası Rezaleti”, 19 Nisan 1934, s.1-6.
- Vakit*, “Esnaf Bankası Rezaletinde Son Safha”, 22 Nisan 1934, s.1-6.
- Vakit*, “Esnaf Bankası Suiistimal Tahkikatı Devam Ediyor”, 21 Nisan 1934, s.1-5.
- Vakit*, “Esnaf Bankası Suiistimalinin Mesulleri Tecziye Edilecektir”, 27, Nisan 1934, s.1-7.
- Vakit*, “Esnaf Bankası Tahkikatı Neticelendi”, 17 Ekim 1934, s.1.
- Vakit*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 3 Mayıs 1934, s.1.
- Vakit*, “Esnaf Bankası Tahkikatı”, 9 Eylül 1934, s.4.
- Vakit*, “Esnaf Bankası Umumi Heyeti Beş Kişiyle Nihayet Toplanabildi”, 8 Haziran 1939, s.2.
- Vakit*, “Esnaf Bankası”, 30 Mayıs 1929, s.1.
- Vakit*, “Esnaf Bankası”, 21 Ocak 1930, s.3.
- Vakit*, “Esnaf Bankası”, 24 Ocak 1930, s.3.
- Vakit*, “Esnaf Bankasında Yeni Heyet”, 1 Mayıs 1933, s.3.
- Vakit*, “Heykelleri Yapan Kim?”, 3 Ağustos 1931, s.3.
- Vakit*, “Kapısız Dükkân”, 11 Şubat 1930, s.3.
- Vakit*, “Müddeiumumilikte Esnaf Bankası Hakkındaki Tahkikat İlerliyor”, 23 Nisan 1934, s.1-10.
- Vakit*, “Müsabaka Teklifine Heykeltraşlar Ne Cevap Veriyorlar?”, 4 Ağustos 1931, s.3.
- Vakit*, “Şehir Meclisinde Görülmemiş Bir Celse”, 9 Mayıs 1934, s.1-10.
- Vakit*, “Şehir Meclisinde Hararetli Bir Müzakere”, 13 Nisan 1933, s.4.
- Vakit*, “Vali Bey’in Açtığı Dava”, 5 Ağustos 1934, s.9.
- Vakit*, “Vali Bey’in Açtığı Hakaret Davası Başladı”, 15 Temmuz 1934, s.1-10.
- Vakit*, “Vali Bey’in Açtığı Hakaret Davası”, 14 Ağustos 1934, s.3.
- Vakit*, “Vali Değiştirilmiyor!”, 24 Nisan 1934, s.1-2.
- Vakit*, “Vali Dün Geldi”, 1 Mayıs 1934, s.1-2.
- Vakit*, “Yüksek Mevki Sahibi Olan Esrarengiz Suçlu Kim?”, 25 Temmuz 1934, s.4-6.
- Vakit*, Milliyet Aleyhine Açılan Dava”, 29 Temmuz 1934, s.1-10.
- Yarın, “Belediyede”, 30 Ocak 1930, s.2.
- Yarın, “Esnaf Bankası İcraya mı Müracaat Etti”, 8 Mayıs 1931, s.5.
- Zaman, “Esnaf Bankası İş”, 21 Haziran 1935, s.3.

Editör:

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Hakkı Çağırın

Beslenme ve Diyetetik

Alanında Uluslararası
Araştırmalar II

EĞİTİM
yayınevi

BESLENME VE DİYETETİK ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR II

Editör: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Hakkı Çağırın

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-70-7

1. Baskı, Nisan 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

BESLENME VE DİYETETİK ALANINDA ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR II

Editör: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Hakkı Çağırın

IV+170 s., 160x240 mm

Kaynakça var, izin yok.

ISBN: 978-625-6658-70-7

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mechanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Kitapçısı

KAYNAKÇA

- Antariento, R. D., Kadharusman, M. M., Wijaya, S., & Hardiny, N. S. (2023). The Impact of Prolonged and Intermittent Fasting on PGC-1 α , Oct-4, and CK-19 Liver Gene Expression. *Curr Aging Sci*, 16(1), 49-55. <https://doi.org/10.2174/1874609815666220627155337>
- Bai, M., Wang, Y., Han, R., Xu, L., Huang, M., Zhao, J., Lin, Y., Song, S., & Chen, Y. (2021). Intermittent caloric restriction with a modified fasting-mimicking diet ameliorates autoimmunity and promotes recovery in a mouse model of multiple sclerosis. *J Nutr Biochem*, 87, 108493. <https://doi.org/10.1016/j.jnutbio.2020.108493>
- Baik, S. H., Rajeev, V., Fann, D. Y., Jo, D. G., & Arumugam, T. V. (2020). Intermittent fasting increases adult hippocampal neurogenesis. *Brain Behav*, 10(1), e01444. <https://doi.org/10.1002/brb3.1444>
- Berthoud, H. R. (2004). Mind versus metabolism in the control of food intake and energy balance. *Physiol Behav*, 81(5), 781-793. <https://doi.org/10.1016/j.physbeh.2004.04.034>
- Caffa, I., Spagnolo, V., Vernieri, C., Valdemarin, F., Becherini, P., Wei, M., Brandhorst, S., Zucal, C., Driehuis, E., Ferrando, L., Piacente, F., Tagliafico, A., Cilli, M., Mastracci, L., Vellone, V. G., Piazza, S., Cremonini, A. L., Gradaschi, R., Mantero, C., Passalacqua, M., Ballestrero, A., Zoppioli, G., Cea, M., Arrighi, A., Odetti, P., Monacelli, F., Salvadori, G., Cortellino, S., Clevers, H., De Braud, F., Sukkar, S. G., Provenzani, A., Longo, V. D., & Nencioni, A. (2020). Fasting-mimicking diet and hormone therapy induce breast cancer regression. *Nature*, 583(7817), 620-624. <https://doi.org/10.1038/s41586-020-2502-7>
- Calcagno, M., Kahleova, H., Alwarith, J., Burgess, N. N., Flores, R. A., Busta, M. L., & Barnard, N. D. (2019). The Thermic Effect of Food: A Review. *J Am Coll Nutr*, 38(6), 547-551. <https://doi.org/10.1080/07315724.2018.1552544>
- Chaix, A., & Zarrinpar, A. (2015). The effects of time-restricted feeding on lipid metabolism and adiposity. *Adipocyte*, 4(4), 319-324. <https://doi.org/10.1080/21623945.2015.1025184>
- Chaix, A., Zarrinpar, A., Miu, P., & Panda, S. (2014). Time-restricted feeding is a preventative and therapeutic intervention against diverse nutritional challenges. *Cell Metab*, 20(6), 991-1005. <https://doi.org/10.1016/j.cmet.2014.11.001>
- Chaudhri, O., Small, C., & Bloom, S. (2006). Gastrointestinal hormones regulating appetite. *Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci*, 361(1471), 1187-1209. <https://doi.org/10.1098/rstb.2006.1856>
- Cignarella, F., Cantoni, C., Ghezzi, L., Salter, A., Dorsett, Y., Chen, L., Phillips, D., Weinstock, G. M., Fontana, L., Cross, A. H., Zhou, Y., & Piccio, L. (2018). Intermittent Fasting Confers Protection in CNS Autoimmunity by Altering the Gut Microbiota. *Cell Metab*, 27(6), 1222-1235.e1226. <https://doi.org/10.1016/j.cmet.2018.05.006>
- Clifton, K. K., Ma, C. X., Fontana, L., & Peterson, L. L. (2021). Intermittent fasting in the prevention and treatment of cancer. *CA Cancer J Clin*, 71(6), 527-546. <https://doi.org/10.3322/caac.21694>
- Dallacker, M., Hertwig, R., & Mata, J. (2018). The frequency of family meals and nutritional health in children: a meta-analysis. *Obes Rev*, 19(5), 638-653. <https://doi.org/10.1111/obr.12659>
- Di Biase, S., Lee, C., Brandhorst, S., Manes, B., Buono, R., Cheng, C. W., Cacciottolo, M., Martin-Montalvo, A., de Cabo, R., Wei, M., Morgan, T. E., & Longo, V. D. (2016). Fasting-Mimicking Diet Reduces HO-1 to Promote T Cell-Mediated Tumor Cytotoxicity. *Cancer Cell*, 30(1), 136-146. <https://doi.org/10.1016/j.ccell.2016.06.005>
- Emsley, R., Asmal, L., Chiliza, B., du Plessis, S., Carr, J., Kidd, M., Malhotra, A. K., Vink, M., & Kahn, R. S. (2015). Changes in brain regions associated with food-intake regulation, body mass and metabolic profiles during acute antipsychotic treatment in first-episode schizophrenia. *Psychiatry Res*, 233(2), 186-193. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2015.06.014>

- Erlanson-Albertsson, C. (2005). Appetite regulation and energy balance. *Acta Paediatr Suppl*, 94(448), 40-41. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2005.tb02128.x>
- Hastings, M., O'Neill, J. S., & Maywood, E. S. (2007). Circadian clocks: regulators of endocrine and metabolic rhythms. *J Endocrinol*, 195(2), 187-198. <https://doi.org/10.1677/joe-07-0378>
- Henderson, Z. B., Fox, J. R. E., Trayner, P., & Wittkowski, A. (2019). Emotional development in eating disorders: A qualitative metasynthesis. *Clin Psychol Psychother*, 26(4), 440-457. <https://doi.org/10.1002/cpp.2365>
- Hua, L., Feng, B., Huang, L., Li, J., Luo, T., Jiang, X., Han, X., Che, L., Xu, S., Lin, Y., Fang, Z., Wu, D., & Zhuo, Y. (2020). Time-restricted feeding improves the reproductive function of female mice via liver fibroblast growth factor 21. *Clin Transl Med*, 10(6), e195. <https://doi.org/10.1002/ctm2.195>
- Jamshed, H., Beyl, R. A., Della Manna, D. L., Yang, E. S., Ravussin, E., & Peterson, C. M. (2019). Early Time-Restricted Feeding Improves 24-Hour Glucose Levels and Affects Markers of the Circadian Clock, Aging, and Autophagy in Humans. *Nutrients*, 11(6). <https://doi.org/10.3390/nu11061234>
- Kahleova, H., Lloren, J. I., Mashchak, A., Hill, M., & Fraser, G. E. (2017). Meal Frequency and Timing Are Associated with Changes in Body Mass Index in Adventist Health Study 2. *J Nutr*, 147(9), 1722-1728. <https://doi.org/10.3945/jn.116.244749>
- Kanikowska, D., Kanikowska, A., Swora-Cwynar, E., Grzymislawski, M., Sato, M., Bręborowicz, A., Witowski, J., & Korybalska, K. (2021). Moderate Caloric Restriction Partially Improved Oxidative Stress Markers in Obese Humans. *Antioxidants (Basel)*, 10(7). <https://doi.org/10.3390/antiox10071018>
- Koemel, N. A., Senior, A. M., Dissanayake, H. U., Ross, J., McMullan, R. L., Kong, Y., Phang, M., Hyett, J., Raubenheimer, D., Gordon, A., Simpson, S. J., & Skilton, M. R. (2022). Maternal dietary fatty acid composition and newborn epigenetic aging—a geometric framework approach. *Am J Clin Nutr*, 115(1), 118-127. <https://doi.org/10.1093/ajcn/nqab318>
- Kroemer, G., Mariño, G., & Levine, B. (2010). Autophagy and the integrated stress response. *Mol Cell*, 40(2), 280-293. <https://doi.org/10.1016/j.molcel.2010.09.023>
- Laeger, T., Metges, C. C., & Kuhla, B. (2010). Role of beta-hydroxybutyric acid in the central regulation of energy balance. *Appetite*, 54(3), 450-455. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2010.04.005>
- Lee, I. H., Cao, L., Mostoslavsky, R., Lombard, D. B., Liu, J., Bruns, N. E., Tsokos, M., Alt, F. W., & Finkel, T. (2008). A role for the NAD-dependent deacetylase Sirt1 in the regulation of autophagy. *Proc Natl Acad Sci U S A*, 105(9), 3374-3379. <https://doi.org/10.1073/pnas.0712145105>
- Li, C., Xing, C., Zhang, J., Zhao, H., Shi, W., & He, B. (2021). Eight-hour time-restricted feeding improves endocrine and metabolic profiles in women with anovulatory polycystic ovary syndrome. *J Transl Med*, 19(1), 148. <https://doi.org/10.1186/s12967-021-02817-2>
- Li, C., Zhang, H., Wu, H., Li, R., Wen, D., Tang, Y., Gao, Z., Xu, R., Lu, S., Wei, Q., Zhao, X., Pan, M., & Ma, B. (2023). Intermittent fasting reverses the declining quality of aged oocytes. *Free Radic Biol Med*, 195, 74-88. <https://doi.org/10.1016/j.freeradbiomed.2022.12.084>
- Liu, S., Zeng, M., Wan, W., Huang, M., Li, X., Xie, Z., Wang, S., & Cai, Y. (2023). The health-promoting effects and the mechanism of intermittent fasting. *J Diabetes Res*, 2023, 4038546. <https://doi.org/10.1155/2023/4038546>
- Liu, Z., Dai, X., Zhang, H., Shi, R., Hui, Y., Jin, X., Zhang, W., Wang, L., Wang, Q., Wang, D., Wang, J., Tan, X., Ren, B., Liu, X., Zhao, T., Wang, J., Pan, J., Yuan, T., Chu, C., Lan, L., Yin, F., Cadenas, E., Shi, L., Zhao, S., & Liu, X. (2020). Gut microbiota mediates intermittent-fasting alleviation of diabetes-induced cognitive impairment. *Nat Commun*, 11(1), 855. <https://doi.org/10.1038/s41467-020-14676-4>

- Ma, Y., Bertone, E. R., Stanek, E. J., 3rd, Reed, G. W., Hebert, J. R., Cohen, N. L., Merriam, P. A., & Ockene, I. S. (2003). Association between eating patterns and obesity in a free-living US adult population. *Am J Epidemiol*, *158*(1), 85-92. <https://doi.org/10.1093/aje/kwg117>
- Madsbad, S. (2014). The role of glucagon-like peptide-1 impairment in obesity and potential therapeutic implications. *Diabetes Obes Metab*, *16*(1), 9-21. <https://doi.org/10.1111/dom.12119>
- Maniaci, G., La Cascia, C., Giammanco, A., Ferraro, L., Chianetta, R., Di Peri, R., Sardella, Z., Citarrella, R., Mannella, Y., Larcán, S., Montana, S., Mirisola, M. G., Longo, V., Rizzo, M., & La Barbera, D. (2020). Efficacy of a fasting-mimicking diet in functional therapy for depression: A randomised controlled pilot trial. *J Clin Psychol*, *76*(10), 1807-1817. <https://doi.org/10.1002/jclp.22971>
- Marliss, E. B., Aoki, T. T., Unger, R. H., Soeldner, J. S., & Cahill, G. F., Jr. (1970). Glucagon levels and metabolic effects in fasting man. *J Clin Invest*, *49*(12), 2256-2270. <https://doi.org/10.1172/jci106445>
- Matenchuk, B. A., Mandhane, P. J., & Kozyrskyj, A. L. (2020). Sleep, circadian rhythm, and gut microbiota. *Sleep Med Rev*, *53*, 101340. <https://doi.org/10.1016/j.smrv.2020.101340>
- Melkani, G. C., & Panda, S. (2017). Time-restricted feeding for prevention and treatment of cardiometabolic disorders. *J Physiol*, *595*(12), 3691-3700. <https://doi.org/10.1113/jp273094>
- Mihaylova, M. M., Cheng, C. W., Cao, A. Q., Tripathi, S., Mana, M. D., Bauer-Rowe, K. E., Abu-Remaileh, M., Clavain, L., Erdemir, A., Lewis, C. A., Freinkman, E., Dickey, A. S., La Spada, A. R., Huang, Y., Bell, G. W., Deshpande, V., Carmeliet, P., Katajisto, P., Sabatini, D. M., & Yilmaz Ö, H. (2018). Fasting activates fatty acid oxidation to enhance intestinal stem cell function during homeostasis and aging. *Cell Stem Cell*, *22*(5), 769-778.e764. <https://doi.org/10.1016/j.stem.2018.04.001>
- Mihaylova, M. M., & Shaw, R. J. (2011). The AMPK signalling pathway coordinates cell growth, autophagy and metabolism. *Nat Cell Biol*, *13*(9), 1016-1023. <https://doi.org/10.1038/ncb2329>
- Moore, R. Y. (1983). Organization and function of a central nervous system circadian oscillator: the suprachiasmatic hypothalamic nucleus. *Fed Proc*, *42*(11), 2783-2789.
- Morris, C. J., Aeschbach, D., & Scheer, F. A. (2012). Circadian system, sleep and endocrinology. *Mol Cell Endocrinol*, *349*(1), 91-104. <https://doi.org/10.1016/j.mce.2011.09.003>
- Morris, M. J., Beilharz, J. E., Maniam, J., Reichelt, A. C., & Westbrook, R. F. (2015). Why is obesity such a problem in the 21st century? The intersection of palatable food, cues and reward pathways, stress, and cognition. *Neurosci Biobehav Rev*, *58*, 36-45. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2014.12.002>
- Nieuwenhuizen, W. F., Weenen, H., Rigby, P., & Hetherington, M. M. (2010). Older adults and patients in need of nutritional support: review of current treatment options and factors influencing nutritional intake. *Clin Nutr*, *29*(2), 160-169. <https://doi.org/10.1016/j.clnu.2009.09.003>
- Ojo, O. (2019). Dietary intake and type 2 diabetes. *Nutrients*, *11*(9). <https://doi.org/10.3390/nu11092177>
- Palomba, A., Tanca, A., Abbondio, M., Sau, R., Serra, M., Marongiu, F., Fraumene, C., Pagnozzi, D., Laconi, E., & Uzzau, S. (2021). Time-restricted feeding induces Lactobacillus- and Akkermansia-specific functional changes in the rat fecal microbiota. *NPJ Biofilms Microbiomes*, *7*(1), 85. <https://doi.org/10.1038/s41522-021-00256-x>
- Parvaresh, A., Razavi, R., Abbasi, B., Yaghoobloo, K., Hassanzadeh, A., Mohammadifard, N., Safavi, S. M., Hadi, A., & Clark, C. C. T. (2019). Modified alternate-day fasting vs. calorie restriction in the treatment of patients with metabolic syndrome: A randomized clinical trial. *Complement Ther Med*, *47*, 102187. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2019.08.021>

- Patikorn, C., Roubal, K., Veettil, S. K., Chandran, V., Pham, T., Lee, Y. Y., Giovannucci, E. L., Varady, K. A., & Chaiyakunapruk, N. (2021). Intermittent fasting and obesity-related health outcomes: An umbrella review of meta-analyses of randomized clinical trials. *JAMA Netw Open*, 4(12), e2139558. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2021.39558>
- Patterson, R. E., & Sears, D. D. (2017). Metabolic effects of intermittent fasting. *Annu Rev Nutr*, 37, 371-393. <https://doi.org/10.1146/annurev-nutr-071816-064634>
- Pedersen, A., Sørensen, C. E., Proctor, G. B., & Carpenter, G. H. (2018). Salivary functions in mastication, taste and textural perception, swallowing and initial digestion. *Oral Dis*, 24(8), 1399-1416. <https://doi.org/10.1111/odi.12867>
- Phillips, R. J., & Powley, T. L. (2000). Tension and stretch receptors in gastrointestinal smooth muscle: re-evaluating vagal mechanoreceptor electrophysiology. *Brain Res Brain Res Rev*, 34(1-2), 1-26. [https://doi.org/10.1016/s0165-0173\(00\)00036-9](https://doi.org/10.1016/s0165-0173(00)00036-9)
- Rangan, P., Choi, I., Wei, M., Navarrete, G., Guen, E., Brandhorst, S., Enyati, N., Pasia, G., Maesincee, D., Ocon, V., Abdulridha, M., & Longo, V. D. (2019). Fasting-mimicking diet modulates microbiota and promotes intestinal regeneration to reduce inflammatory bowel disease Pathology. *Cell Rep*, 26(10), 2704-2719.e2706. <https://doi.org/10.1016/j.celrep.2019.02.019>
- Rojas, J. M., & Schwartz, M. W. (2014). Control of hepatic glucose metabolism by islet and brain. *Diabetes Obes Metab*, 16 Suppl 1(0 1), 33-40. <https://doi.org/10.1111/dom.12332>
- Rui, L. (2014). Energy metabolism in the liver. *Compr Physiol*, 4(1), 177-197. <https://doi.org/10.1002/cphy.c130024>
- Saini, S. K., Singh, A., Saini, M., Gonzalez-Freire, M., Leeuwenburgh, C., & Anton, S. D. (2022). Time-restricted eating regimen differentially affects circulatory miRNA expression in older overweight adults. *Nutrients*, 14(9). <https://doi.org/10.3390/nu14091843>
- She, Y., Sun, J., Hou, P., Fang, P., & Zhang, Z. (2021). Time-restricted feeding attenuates gluconeogenic activity through inhibition of PGC-1 α expression and activity. *Physiol Behav*, 231, 113313. <https://doi.org/10.1016/j.physbeh.2021.113313>
- Sohn, J. W. (2015). Network of hypothalamic neurons that control appetite. *BMB Rep*, 48(4), 229-233. <https://doi.org/10.5483/bmbrep.2015.48.4.272>
- Stark, R., Ashley, S. E., & Andrews, Z. B. (2013). AMPK and the neuroendocrine regulation of appetite and energy expenditure. *Mol Cell Endocrinol*, 366(2), 215-223. <https://doi.org/10.1016/j.mce.2012.06.012>
- Tan, J., McKenzie, C., Potamitis, M., Thorburn, A. N., Mackay, C. R., & Macia, L. (2014). The role of short-chain fatty acids in health and disease. *Adv Immunol*, 121, 91-119. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-800100-4.00003-9>
- Templeman, I., Thompson, D., Gonzalez, J., Walhin, J. P., Reeves, S., Rogers, P. J., Brunstrom, J. M., Karagounis, L. G., Tsintzas, K., & Betts, J. A. (2018). Intermittent fasting, energy balance and associated health outcomes in adults: study protocol for a randomised controlled trial. *Trials*, 19(1), 86. <https://doi.org/10.1186/s13063-018-2451-8>
- Valassi, E., Scacchi, M., & Cavagnini, F. (2008). Neuroendocrine control of food intake. *Nutr Metab Cardiovasc Dis*, 18(2), 158-168. <https://doi.org/10.1016/j.numecd.2007.06.004>
- Vohra, M. S., Benchoula, K., Serpell, C. J., & Hwa, W. E. (2022). AgRP/NPY and POMC neurons in the arcuate nucleus and their potential role in treatment of obesity. *Eur J Pharmacol*, 915, 174611. <https://doi.org/10.1016/j.ejphar.2021.174611>
- Wang, J. B., Patterson, R. E., Ang, A., Emond, J. A., Shetty, N., & Arab, L. (2014). Timing of energy intake during the day is associated with the risk of obesity in adults. *J Hum Nutr Diet*, 27 Suppl 2, 255-262. <https://doi.org/10.1111/jhn.12141>

- Wei, M., Brandhorst, S., Shelehchi, M., Mirzaei, H., Cheng, C. W., Budniak, J., Groshen, S., Mack, W. J., Guen, E., Di Biase, S., Cohen, P., Morgan, T. E., Dorff, T., Hong, K., Michalsen, A., Laviano, A., & Longo, V. D. (2017). Fasting-mimicking diet and markers/risk factors for aging, diabetes, cancer, and cardiovascular disease. *Sci Transl Med*, *9*(377). <https://doi.org/10.1126/scitranslmed.aai8700>
- Wissler Gerdes, E. O., Zhu, Y., Weigand, B. M., Tripathi, U., Burns, T. C., Tchkonja, T., & Kirkland, J. L. (2020). Cellular senescence in aging and age-related diseases: Implications for neurodegenerative diseases. *Int Rev Neurobiol*, *155*, 203-234. <https://doi.org/10.1016/bs.irn.2020.03.019>
- Yang, M., Chen, W., He, L., Liu, D., Zhao, L., & Wang, X. (2022). Intermittent fasting-a healthy dietary pattern for diabetic nephropathy. *Nutrients*, *14*(19). <https://doi.org/10.3390/nu14193995>
- Yao, Y., Cai, X., Fei, W., Ye, Y., Zhao, M., & Zheng, C. (2022). The role of short-chain fatty acids in immunity, inflammation and metabolism. *Crit Rev Food Sci Nutr*, *62*(1), 1-12. <https://doi.org/10.1080/10408398.2020.1854675>
- Yoo, S., & Blackshaw, S. (2018). Regulation and function of neurogenesis in the adult mammalian hypothalamus. *Prog Neurobiol*, *170*, 53-66. <https://doi.org/10.1016/j.pneurobio.2018.04.001>
- Zhou, Z. L., Jia, X. B., Sun, M. F., Zhu, Y. L., Qiao, C. M., Zhang, B. P., Zhao, L. P., Yang, Q., Cui, C., Chen, X., & Shen, Y. Q. (2019). Neuroprotection of fasting mimicking diet on MPTP-induced parkinson's disease mice via gut microbiota and metabolites. *Neurotherapeutics*, *16*(3), 741-760. <https://doi.org/10.1007/s13311-019-00719-2>
- Zisapel, N. (2018). New perspectives on the role of melatonin in human sleep, circadian rhythms and their regulation. *Br J Pharmacol*, *175*(16), 3190-3199. <https://doi.org/10.1111/bph.14116>

KAYNAKÇA

- Ahmadieh, H., & Arabi, A. (2023). Association between vitamin D and cardiovascular health: myth or fact? A narrative review of the evidence. *Women's Health*, 19, 17455057231158222.
- Andrukhova, O., Slavic, S., Odorfer, K. I., & Erben, R. G. (2015). Experimental Myocardial Infarction Upregulates Circulating Fibroblast Growth Factor-23. *J Bone Miner Res*, 30(10), 1831-1839. <https://doi.org/10.1002/jbmr.2527>
- Andrukhova, O., Slavic, S., Zeitz, U., Riesen, S. C., Heppelmann, M. S., Ambrisko, T. D., Markovic, M., Kuebler, W. M., & Erben, R. G. (2014). Vitamin D is a regulator of endothelial nitric oxide synthase and arterial stiffness in mice. *Mol Endocrinol*, 28(1), 53-64. <https://doi.org/10.1210/me.2013-1252>
- Awasthi, R., Manger, P. T., & Khare, R. K. (2023). Fok I and Bsm I gene polymorphism of vitamin D receptor and essential hypertension: a mechanistic link. *Clin Hypertens*, 29(1), 5. <https://doi.org/10.1186/s40885-022-00229-y>
- Budreviciute, A., Damiati, S., Sabir, D. K., Onder, K., Schuller-Goetzburg, P., Plakys, G., Katileviciute, A., Khoja, S., & Kodzius, R. (2020). Management and Prevention Strategies for Non-communicable Diseases (NCDs) and Their Risk Factors. *Front Public Health*, 8, 574111. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2020.574111>
- Chang, S.-W., & Lee, H.-C. (2019). Vitamin D and health-The missing vitamin in humans. *Pediatrics & Neonatology*, 60(3), 237-244.
- Christakos, S., Dhawan, P., Verstuyf, A., Verlinden, L., & Carmeliet, G. (2016). Vitamin D: metabolism, molecular mechanism of action, and pleiotropic effects. *Physiological reviews*, 96(1), 365-408.
- de la Guía-Galipienso, F., Martínez-Ferran, M., Vallecillo, N., Lavie, C. J., Sanchis-Gomar, F., & Pareja-Galeano, H. (2021). Vitamin D and cardiovascular health. *Clinical Nutrition*, 40(5), 2946-2957.
- Deng, X., Cheng, J., & Shen, M. (2016). Vitamin D improves diabetic nephropathy in rats by inhibiting renin and relieving oxidative stress. *J Endocrinol Invest*, 39(6), 657-666. <https://doi.org/10.1007/s40618-015-0414-4>
- Dominguez, L. J., Farruggia, M., Veronese, N., & Barbagallo, M. (2021). Vitamin D sources, metabolism, and deficiency: available compounds and guidelines for its treatment. *Metabolites*, 11(4), 255.
- Frantz, S., Hundertmark, M. J., Schulz-Menger, J., Bengel, F. M., & Bauersachs, J. (2022). Left ventricular remodelling post-myocardial infarction: pathophysiology, imaging, and novel therapies. *European Heart Journal*, 43(27), 2549-2561. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC9336586/pdf/ehac223.pdf>
- Gabriel-Costa, D. (2018). The pathophysiology of myocardial infarction-induced heart failure. *Pathophysiology*, 25(4), 277-284. <https://doi.org/10.1016/j.pathophys.2018.04.003>
- Gimbrone, M. A., Jr., & Garcia-Cardena, G. (2016). Endothelial Cell Dysfunction and the Pathobiology of Atherosclerosis. *Circ Res*, 118(4), 620-636. <https://doi.org/10.1161/CIRCRESAHA.115.306301>
- Govender, D., Damjanovic, L., Gaza, C. A., & Meyer, V. (2021). Vitamin D decreases silencer methylation to downregulate renin gene expression. *Gene*, 786, 145623. <https://doi.org/10.1016/j.gene.2021.145623>
- Hennigs, J. K., Matuszcak, C., Trepel, M., & Körbelin, J. (2021). Vascular endothelial cells: heterogeneity and targeting approaches. *Cells*, 10(10), 2712. https://mdpi-res.com/d_attachment/cells/cells-10-02712/article_deploy/cells-10-02712-v3.pdf?version=1634174865
- Heravi, A. S., & Michos, E. D. (2019). Vitamin D and Calcium Supplements: Helpful, Harmful, or Neutral for Cardiovascular Risk? *Methodist Debakey Cardiovasc J*, 15(3), 207-213. <https://doi.org/10.14797/mdcj-15-3-207>

- Iqbal, M. P., Mehboobali, N., Azam, I., & Tareen, A. K. (2013). Association of alkaline phosphatase with acute myocardial infarction in a population with high prevalence of hypovitaminosis D. *Clin Chim Acta*, 425, 192-195. <https://doi.org/10.1016/j.cca.2013.08.009>
- Janjusevic, M., Gagno, G., Fluca, A. L., Padoan, L., Beltrami, A. P., Sinagra, G., Moretti, R., & Aleksova, A. (2022). The peculiar role of vitamin D in the pathophysiology of cardiovascular and neurodegenerative diseases. *Life Sciences*, 289, 120193.
- Khan, S. S., Petkovich, M., Holden, R. M., & Adams, M. A. (2022). Megalin and Vitamin D Metabolism—Implications in Non-Renal Tissues and Kidney Disease. *Nutrients*, 14(18), 3690.
- Kim, D.-H., Meza, C. A., Clarke, H., Kim, J.-S., & Hickner, R. C. (2020). Vitamin D and endothelial function. *Nutrients*, 12(2), 575.
- Latic, N., & Erben, R. G. (2020). Vitamin D and cardiovascular disease, with emphasis on hypertension, atherosclerosis, and heart failure. *International journal of molecular sciences*, 21(18), 6483.
- Legartha, C., Grimm, D., Kruger, M., Infanger, M., & Wehland, M. (2019). Potential Beneficial Effects of Vitamin D in Coronary Artery Disease. *Nutrients*, 12(1). <https://doi.org/10.3390/nu12010099>
- Li, Y. C. (2018). Vitamin D and the renin-angiotensin system. In *Vitamin D* (pp. 825-847). Elsevier.
- Manson, J. E., Cook, N. R., Lee, I. M., Christen, W., Bassuk, S. S., Mora, S., Gibson, H., Gordon, D., Copeland, T., D'Agostino, D., Friedenberg, G., Ridge, C., Bubes, V., Giovannucci, E. L., Willett, W. C., Buring, J. E., & Group, V. R. (2019). Vitamin D Supplements and Prevention of Cancer and Cardiovascular Disease. *N Engl J Med*, 380(1), 33-44. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa1809944>
- Manucha, W., & Juncos, L. I. (2017). The protective role of vitamin D on the heart and the kidney. *Ther Adv Cardiovasc Dis*, 11(1), 12-19. <https://doi.org/10.1177/1753944716675820>
- Michos, E. D., Cainzos-Achirica, M., Heravi, A. S., & Appel, L. J. (2021). Vitamin D, Calcium Supplements, and Implications for Cardiovascular Health: JACC Focus Seminar. *J Am Coll Cardiol*, 77(4), 437-449. <https://doi.org/10.1016/j.jacc.2020.09.617>
- Mozos, I., & Marginean, O. (2015). Links between Vitamin D Deficiency and Cardiovascular Diseases. *Biomed Res Int*, 2015, 109275. <https://doi.org/10.1155/2015/109275>
- Muscogiuri, G., Annweiler, C., Duval, G., Karras, S., Tirabassi, G., Salvio, G., Balercia, G., Kimball, S., Kotsa, K., Mascitelli, L., Bhattoa, H. P., & Colao, A. (2017). Vitamin D and cardiovascular disease: From atherosclerosis to myocardial infarction and stroke. *Int J Cardiol*, 230, 577-584. <https://doi.org/10.1016/j.ijcard.2016.12.053>
- Nudy, M., Krakowski, G., Ghahramani, M., Ruzieh, M., & Foy, A. J. (2020). Vitamin D supplementation, cardiac events and stroke: A systematic review and meta-regression analysis. *Int J Cardiol Heart Vasc*, 28, 100537. <https://doi.org/10.1016/j.ijcha.2020.100537>
- Pfotenhauer, K. M., & Shubrook, J. H. (2017). Vitamin D Deficiency, Its Role in Health and Disease, and Current Supplementation Recommendations. *J Am Osteopath Assoc*, 117(5), 301-305. <https://doi.org/10.7556/jaoa.2017.055>
- Ramachandra, C. J. A., Hernandez-Resendiz, S., Crespo-Avilan, G. E., Lin, Y. H., & Hausenloy, D. J. (2020). Mitochondria in acute myocardial infarction and cardioprotection. *EBioMedicine*, 57, 102884. <https://doi.org/10.1016/j.ebiom.2020.102884>
- Saleh, M., & Ambrose, J. A. (2018). Understanding myocardial infarction. *F1000Res*, 7. <https://doi.org/10.12688/f1000research.15096.1>
- Santoro, D., Caccamo, D., Lucisano, S., Buemi, M., Sebekova, K., Teta, D., & De Nicola, L. (2015). Interplay of vitamin D, erythropoiesis, and the renin-angiotensin system. *Biomed Res Int*, 2015, 145828. <https://doi.org/10.1155/2015/145828>

- Tran, N., Garcia, T., Anıqa, M., Ali, S., Ally, A., & Nauli, S. M. (2022). Endothelial Nitric Oxide Synthase (eNOS) and the Cardiovascular System: in Physiology and in Disease States. *Am J Biomed Sci Res*, 15(2), 153-177. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/35072089>
- Vaduganathan, M., Mensah, G. A., Turco, J. V., Fuster, V., & Roth, G. A. (2022). The Global Burden of Cardiovascular Diseases and Risk: A Compass for Future Health. *J Am Coll Cardiol*, 80(25), 2361-2371. <https://doi.org/10.1016/j.jacc.2022.11.005>
- Vaidya, A., Brown, J. M., & Williams, J. S. (2015). The renin-angiotensin-aldosterone system and calcium-regulatory hormones. *J Hum Hypertens*, 29(9), 515-521. <https://doi.org/10.1038/jhh.2014.125>
- Wang, Y., & Wang, J. (2020). Modelling and prediction of global non-communicable diseases. *BMC Public Health*, 20(1), 822. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08890-4>
- Weng, S., Sprague, J. E., Oh, J., Riek, A. E., Chin, K., Garcia, M., & Bernal-Mizrachi, C. (2013). Vitamin D deficiency induces high blood pressure and accelerates atherosclerosis in mice. *PLoS One*, 8(1), e54625. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0054625>
- Wimalawansa, S. J. (2018). Vitamin D and cardiovascular diseases: Causality. *J Steroid Biochem Mol Biol*, 175, 29-43. <https://doi.org/10.1016/j.jsbmb.2016.12.016>
- Yang, S., Wang, C., Ruan, C., Chen, M., Cao, R., Sheng, L., Chang, N., Xu, T., Zhao, P., & Liu, X. (2022). Novel insights into the cardioprotective effects of calcitriol in myocardial infarction. *Cells*, 11(10), 1676.
- Zhernakova, N., Bunova, S., Agarkov, N., Lebedev, D., & Aksenov, V. (2021). Vitamin D Deficiency as an Independent Predictor of Myocardial Infarction in the Elderly. *Archives of Razi Institute*, 76(4), 1069-1076.

KAYNAKÇA

- Aho, K., Harmsen, P., Hatano, S., Marquardsen, J., Smirnov, V. E., & Strasser, T. (1980). Cerebrovascular disease in the community: results of a WHO collaborative study. *Bulletin of the World Health Organization*, 58(1), 113.
- Amarenco, P., Bogousslavsky, J., Caplan, L. R., Donnan, G. A., & Hennerici, M. G. (2009). Classification of stroke subtypes. *Cerebrovascular diseases*, 27(5), 493-501.
- Aquilani, R., Sessarego, P., Iadarola, P., Barbieri, A., & Boschi, F. (2011). Nutrition for brain recovery after ischemic stroke: an added value to rehabilitation. *Nutrition in Clinical Practice*, 26(3), 339-345.
- Arşava, E. M., Aydoğdu, İ., Güngör, L., Işıkkay, C. T., & Yaka, E. (2018). İnme hastalarında nütrisyonel yaklaşım ve tedavi, Türkiye için uzman görüşü. *Türk Noroloji Dergisi*, 24(3), 226.
- Arşava, E. M., Öztürk, V., Kutluk, K., & Uzuner, N. (2015). İskemik İnme Tanisi: Türk Beyin Damar Hastalıkları Derneği İnme Tanı ve Tedavi Klavuzu-2015.
- Ascherio, A., Rimm, E. B., Hernán, M. A., Giovannucci, E., Kawachi, I., Stampfer, M. J., & Willett, W. C. (1999). Relation of consumption of vitamin E, vitamin C, and carotenoids to risk for stroke among men in the United States. *Annals of internal medicine*, 130(12), 963-970.
- Asia Pacific Cohort Studies Collaboration. (2005). Joint effects of systolic blood pressure and serum cholesterol on cardiovascular disease in the Asia Pacific region. *Circulation*, 112(22), 3384-3390.
- Bakanlığı, T. S. Akut iskemik inmede tanı ve tedavi rehberi, Ankara, 2020.
- Barba, R., Marco, J., Ruiz, J., Canora, J., Hinojosa, J., Plaza, S., & Zapatero-Gaviria, A. (2015). The obesity paradox in stroke: impact on mortality and short-term readmission. *Journal of Stroke and Cerebrovascular Diseases*, 24(4), 766-770.
- Berghout, B. P., Fani, L., Heshmatollah, A., Koudstaal, P. J., Ikram, M. A., Zillikens, M. C., & Ikram, M. K. (2019). Vitamin D status and risk of stroke: the Rotterdam study. *Stroke*, 50(9), 2293-2298.
- Bjørklund, G., Peana, M., Dadar, M., Lozynska, I., Chirumbolo, S., Lysiuk, R., ... & Severin, B. (2022). The role of B vitamins in stroke prevention. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 62(20), 5462-5475.
- Bowen, A., James, M., & Young, G. (2016, January). Royal College of Physicians 2016 National clinical guideline for stroke. RCP.
- Cai, X., Wang, C., Wang, S., Cao, G., Jin, C., Yu, J., ... & Ding, F. (2015). Carbohydrate intake, glycemic index, glycemic load, and stroke: a meta-analysis of prospective cohort studies. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 27(5), 486-496.
- Chen, G. C., Lu, D. B., Pang, Z., & Liu, Q. F. (2013). Vitamin C intake, circulating vitamin C and risk of stroke: a meta-analysis of prospective studies. *Journal of the American Heart Association*, 2(6), e000329.
- Chen, N., Li, Y., Fang, J., Lu, Q., & He, L. (2019). Risk factors for malnutrition in stroke patients: a meta-analysis. *Clinical nutrition*, 38(1), 127-135.
- Cheng, P., Wang, J., & Shao, W. (2016). Monounsaturated fatty acid intake and stroke risk: a meta-analysis of prospective cohort studies. *Journal of Stroke and Cerebrovascular Diseases*, 25(6), 1326-1334.
- Cheng, P., Wang, L., Ning, S., Liu, Z., Lin, H., Chen, S., & Zhu, J. (2018). Vitamin E intake and risk of stroke: a meta-analysis. *British journal of nutrition*, 120(10), 1181-1188.
- Demirtürk, E., ve Uyanıkgil, E. Ö. Ç. (2021). Besin, ilaç ve varfarin üçgeninde, varfarinin farmakokinetiğinin değerlendirilmesi. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 28(1), 171-178.

- Feigin, V. L., Stark, B. A., Johnson, C. O., Roth, G. A., Bisignano, C., Abady, G. G., ... & Hamidi, S. (2021). Global, regional, and national burden of stroke and its risk factors, 1990–2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019. *The Lancet Neurology*, 20(10), 795-820.
- Foley, N., Finestone, H., Woodbury, M. G., Teasell, R., & Greene-Finestone, L. (2006). Energy and protein intakes of acute stroke patients. *The journal of nutrition, health & aging*, 10(3), 171.
- Fowler, T. J., Scadding, J. W., Losseff, N., & Scadding, J. W. (2011). *Clinical neurology*. CRC Press.
- Gallegos, C., Brito-De La Fuente, E., Clavé, P., Costa, A., & Assegehegn, G. (2017). Nutritional aspects of dysphagia management. *Advances in food and nutrition research*, 81, 271-318.
- Gill, D., Monori, G., Tzoulaki, I., & Dehghan, A. (2018). Iron status and risk of stroke: a Mendelian randomization study. *Stroke*, 49(12), 2815-2821.
- He, K., Merchant, A., Rimm, E. B., Rosner, B. A., Stampfer, M. J., Willett, W. C., & Ascherio, A. (2004). Folate, vitamin B6, and B12 intakes in relation to risk of stroke among men. *Stroke*, 35(1), 169-174.
- Hsu, C. Y., Chiu, S. W., Hong, K. S., Saver, J. L., Wu, Y. L., Lee, J. D., ... & Ovbiagele, B. (2018). Folic acid in stroke prevention in countries without mandatory folic acid food fortification: a meta-analysis of randomized controlled trials. *Journal of stroke*, 20(1), 99.
- Huang, J., Weinstein, S. J., Yu, K., Männistö, S., & Albanes, D. (2018). Serum beta carotene and overall and cause-specific mortality: a prospective cohort study. *Circulation research*, 123(12), 1339-1349.
- Jayedi, A., Ghomashi, F., Zargar, M. S., & Shab-Bidar, S. (2019). Dietary sodium, sodium-to-potassium ratio, and risk of stroke: A systematic review and nonlinear dose-response meta-analysis. *Clinical Nutrition*, 38(3), 1092-1100.
- Johnson, R. K., Appel, L. J., Brands, M., Howard, B. V., Lefevre, M., Lustig, R. H., ... & Wylie-Rosett, J. (2009). Dietary sugars intake and cardiovascular health: a scientific statement from the American Heart Association. *Circulation*, 120(11), 1011-1020.
- Katz, D., Ming-Chin, Y., Levitt, J., Essel, K. D., Joshi, S., & Friedman, R. S. C. (2021). *Nutrition in clinical practice*. Lippincott Williams & Wilkins.
- Koh, A. S., Pan, A., Wang, R., Odegaard, A. O., Pereira, M. A., Yuan, J. M., & Koh, W. P. (2015). The association between dietary omega-3 fatty acids and cardiovascular death: the Singapore Chinese Health Study. *European journal of preventive cardiology*, 22(3), 364-372.
- Kumar, S., Selim, M. H., & Caplan, L. R. (2010). Medical complications after stroke. *The Lancet Neurology*, 9(1), 105-118.
- Larsson, S. C. (2013). Dietary fats and other nutrients on stroke. *Current opinion in lipidology*, 24(1), 41-48.
- Larsson, S. C., Männistö, S., Virtanen, M. J., Kontto, J., Albanes, D., & Virtamo, J. (2008). Folate, vitamin B6, vitamin B12, and methionine intakes and risk of stroke subtypes in male smokers. *American journal of epidemiology*, 167(8), 954-961.
- Lefebvre, N., De Buyzer, S., Dassen, N., De Keersmaecker, E., Kerckhofs, E., & Swinnen, E. (2020). Energy consumption and cost during walking with different modalities of assistance after stroke: a systematic review and meta-analysis. *Disability and rehabilitation*, 42(12), 1650-1666.
- Lieber, A. C., Hong, E., Putrino, D., Nistal, D. A., Pan, J. S., & Kellner, C. P. (2018). Nutrition, energy expenditure, dysphagia, and self-efficacy in stroke rehabilitation: a review of the literature. *Brain sciences*, 8(12), 218.
- Loh, H. C., Lim, R., Lee, K. W., Ooi, C. Y., Chuan, D. R., Looi, I., ... & Khan, N. A. K. (2021). Effects of vitamin E on stroke: a systematic review with meta-analysis and trial sequential analysis. *Stroke and vascular neurology*, 6(1).

- McCully, K. S. (2018). chemical pathology of homocysteine VI. Aging, cellular senescence, and mitochondrial dysfunction. *Annals of Clinical & Laboratory Science*, 48(5), 677-687.
- McRae, M. P. (2017). Dietary fiber is beneficial for the prevention of cardiovascular disease: an umbrella review of meta-analyses. *Journal of chiropractic medicine*, 16(4), 289-299.
- Nip, W. F. R., Perry, L., McLaren, S., & Mackenzie, A. (2011). Dietary intake, nutritional status and rehabilitation outcomes of stroke patients in hospital. *Journal of human nutrition and dietetics*, 24(5), 460-469.
- Oğuz, H., Çakırbay, H., & Yanık, B. (2015). Nörojenik Yutma Bozuklukları, Tıbbi Rehabilitasyon, 3. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitapevleri, 603-18.
- Olsen, T. S., Dehlendorff, C., Petersen, H. G., & Andersen, K. K. (2008). Body mass index and poststroke mortality. *Neuroepidemiology*, 30(2), 93-100.
- Ozawa, M., Yoshida, D., Hata, J., Ohara, T., Mukai, N., Shibata, M., ... & Ninomiya, T. (2017). Dietary protein intake and stroke risk in a general Japanese population: the Hisayama Study. *Stroke*, 48(6), 1478-1486.
- Preis, S. R., Stampfer, M. J., Spiegelman, D., Willett, W. C., & Rimm, E. B. (2010). Lack of association between dietary protein intake and risk of stroke among middle-aged men. *The American journal of clinical nutrition*, 91(1), 39-45.
- Sacco, R. L., Kasner, S. E., Broderick, J. P., Caplan, L. R., Connors, J. J., Culebras, A., ... & Vinters, H. V. (2013). An updated definition of stroke for the 21st century: a statement for healthcare professionals from the American Heart Association/American Stroke Association. *Stroke*, 44(7), 2064-2089.
- Saitoh, E., Pongpipatpaiboon, K., Inamoto, Y., & Kagaya, H. (2018). Dysphagia evaluation and treatment. Sinagopore: Springer Nature.
- Sieri, S., Krogh, V., Berrino, F., Evangelista, A., Agnoli, C., Brighenti, F., ... & Panico, S. (2010). Dietary glyceimic load and index and risk of coronary heart disease in a large italian cohort: the EPICOR study. *Archives of Internal Medicine*, 170(7), 640-647.
- Siri-Tarino, P. W., Sun, Q., Hu, F. B., & Krauss, R. M. (2010). Meta-analysis of prospective cohort studies evaluating the association of saturated fat with cardiovascular disease. *The American journal of clinical nutrition*, 91(3), 535-546.
- Smith, C. J., Kishore, A. K., Vail, A., Chamorro, A., Garau, J., Hopkins, S. J., ... & Meisel, A. (2015). Diagnosis of stroke-associated pneumonia: recommendations from the pneumonia in stroke consensus group. *Stroke*, 46(8), 2335-2340.
- Tsivgoulis, G., Kargiotis, O., & Alexandrov, A. V. (2017). Intravenous thrombolysis for acute ischemic stroke: a bridge between two centuries. *Expert Review Of Neurotherapeutics*, 17(8), 819-837.
- TUİK, Ölüm Nedeni İstatistikleri. (2019). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2019-33710> (E. T. 11.03.2024)
- Turetsky, A., Goddeau Jr, R. P., & Henninger, N. (2015). Low serum vitamin D is independently associated with larger lesion volumes after ischemic stroke. *Journal of Stroke and Cerebrovascular Diseases*, 24(7), 1555-1563.
- Ueland, P. M., McCann, A., Midttun, Ø., & Ulvik, A. (2017). Inflammation, vitamin B6 and related pathways. *Molecular aspects of medicine*, 53, 10-27.
- Ueno, Y., Miyamoto, N., Yamashiro, K., Tanaka, R., & Hattori, N. (2019). Omega-3 polyunsaturated fatty acids and stroke burden. *International Journal of Molecular Sciences*, 20(22), 5549.
- Venø, S. K., Bork, C. S., Jakobsen, M. U., Lundbye-Christensen, S., McLennan, P. L., Bach, F. W., ... & Schmidt, E. B. (2019). Marine n-3 polyunsaturated fatty acids and the risk of ischemic stroke. *Stroke*, 50(2), 274-282.

- Voko, Z., Hollander, M., Hofman, A., Koudstaal, P. J., & Breteler, M. M. B. (2003). Dietary antioxidants and the risk of ischemic stroke: the Rotterdam Study. *Neurology*, 61(9), 1273-1275.
- Wang, Y., Jin, Y., Wang, Y., Li, L., Liao, Y., Zhang, Y., & Yu, D. (2019). The effect of folic acid in patients with cardiovascular disease: A systematic review and meta-analysis. *Medicine*, 98(37), e17095.
- Winstein, C. J., Stein, J., Arena, R., Bates, B., Cherney, L. R., Cramer, S. C., ... & Zorowitz, R. D. (2016). Guidelines for adult stroke rehabilitation and recovery: a guideline for healthcare professionals from the American Heart Association/American Stroke Association. *Stroke*, 47(6), e98-e169.
- Yarlagadda, K., Ma, N., & Doré, S. (2020). Vitamin D and stroke: effects on incidence, severity, and outcome and the potential benefits of supplementation. *Frontiers in Neurology*, 11, 506454.
- Zacharia, G., Shani, D., & Ortiz, R. A. (2017). Recurrent stroke in a patient with vitamin B12 deficiency and MTHFR mutation. *Neurology: Clinical Practice*, 7(1), e1-e4.
- Zhao, B., Zeng, L., Zhao, J., Wu, Q., Dong, Y., Zou, F., ... & Zhang, W. (2020). Association of magnesium intake with type 2 diabetes and total stroke: an updated systematic review and meta-analysis. *BMJ open*, 10(3), e032240.

KAYNAKÇA

- Abeyta, M. A., Horst, E. A., Goetz, B. M., Mayorga, E. J., Rodriguez-Jimenez, S., Caratzu, M., & Baumgard, L. H. (2023, 2023/06/01). Effects of hindgut acidosis on production, metabolism, and inflammatory biomarkers in previously immune-activated lactating dairy cows. *Journal of Dairy Science*, *106*(6), 4324-4335. <https://doi.org/https://doi.org/10.3168/jds.2022-22696>
- Ali, I., Li, C., Li, L., Kuang, M., Shafiq, M., Wang, Y., Yang, M., & Wang, G. (2021, 2021/01/01). Effect of acetate, β -hydroxybutyrate and their interaction on lipogenic gene expression, triglyceride contents and lipid droplet formation in dairy cow mammary epithelial cells. *In Vitro Cellular & Developmental Biology - Animal*, *57*(1), 66-75. <https://doi.org/10.1007/s11626-020-00538-2>
- Allen, M. S., & Bradford, B. J. (2012, Aug). Control of food intake by metabolism of fuels: a comparison across species. *Proc Nutr Soc*, *71*(3), 401-409. <https://doi.org/10.1017/s0029665112000572>
- Barboza, P. S., Parker, K. L., & Hume, I. D. (2009). *Integrative Wildlife Nutrition*. Springer.
- Board, M., Lopez, C., van den Bos, C., Callaghan, R., Clarke, K., & Carr, C. (2017, Jul). Acetoacetate is a more efficient energy-yielding substrate for human mesenchymal stem cells than glucose and generates fewer reactive oxygen species. *Int J Biochem Cell Biol*, *88*, 75-83. <https://doi.org/10.1016/j.biocel.2017.05.007>
- Cainzos, J. M., Andreu-Vazquez, C., Guadagnini, M., Rijpert-Duvivier, A., & Duffield, T. (2022, Jul). A systematic review of the cost of ketosis in dairy cattle. *J Dairy Sci*, *105*(7), 6175-6195. <https://doi.org/10.3168/jds.2021-21539>
- Cantrell, C. B., & Mohiuddin, S. S. (2023). *Biochemistry, Ketone Metabolism*. StatPearls Publishing, Treasure Island (FL). <http://europepmc.org/abstract/MED/32119410>
- Chai, J., Liu, Z., Wu, J., Kang, Y., Abdelsattar, M. M., Zhao, W., Wang, S., Yang, S., Deng, F., Li, Y., Zhuang, Y., & Zhang, N. (2023). Dietary β -hydroxybutyric acid improves the growth performance of young ruminants based on rumen microbiota and volatile fatty acid biosynthesis. *Front Microbiol*, *14*, 1296116. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2023.1296116>
- Cherkaoui Malki, M., Kante, A., Demigne, C., & Latruffe, N. (1992, Mar). Expression of R-3-hydroxybutyrate dehydrogenase, a ketone body converting enzyme in heart and liver mitochondria of ruminant and non-ruminant mammals. *Comp Biochem Physiol B*, *101*(3), 413-420. [https://doi.org/10.1016/0305-0491\(92\)90021-i](https://doi.org/10.1016/0305-0491(92)90021-i)
- Cholewińska, P., Górnjak, W., & Wojnarowski, K. (2021, Jan 9). Impact of selected environmental factors on microbiome of the digestive tract of ruminants. *BMC Vet Res*, *17*(1), 25. <https://doi.org/10.1186/s12917-021-02742-y>
- Cox, B. G. (2013). *Acids and bases: Solvent effects on acid-base strength*. OUP Oxford.
- Dąbek, A., Wojtala, M., Pirola, L., & Balcerczyk, A. (2020, Mar 17). Modulation of Cellular Biochemistry, Epigenetics and Metabolomics by Ketone Bodies. Implications of the Ketogenic Diet in the Physiology of the Organism and Pathological States. *Nutrients*, *12*(3). <https://doi.org/10.3390/nu12030788>
- Deemer, S. E., Plaisance, E. P., & Martins, C. (2020, May). Impact of ketosis on appetite regulation-a review. *Nutr Res*, *77*, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.nutres.2020.02.010>
- Dilliraj, L. N., Schiuma, G., Lara, D., Strazzabosco, G., Clement, J., Giovannini, P., Trapella, C., Narducci, M., & Rizzo, R. (2022, Sep 1). The Evolution of Ketosis: Potential Impact on Clinical Conditions. *Nutrients*, *14*(17). <https://doi.org/10.3390/nu14173613>
- Drackley, J. K., Richard, M. J., Beitz, D. C., & Young, J. W. (1992, Jun). Metabolic changes in dairy cows with ketonemia in response to feed restriction and dietary 1,3-butanediol. *J Dairy Sci*, *75*(6), 1622-1634. [https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302\(92\)77919-3](https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302(92)77919-3)
- Fernandes, G. W., & Bocco, B. (2021). Hepatic Mediators of Lipid Metabolism and Ketogenesis: Focus on Fatty Liver and Diabetes. *Curr Diabetes Rev*, *17*(7), e110320187539. <https://doi.org/10.2174/1573399816999201103141216>

- Hawking, S. (2010). *The grand design*. Random House Digital, Inc.
- Huang, J., Yeung, A. M., Bergenstal, R. M., Castorino, K., Cengiz, E., Dhatariya, K., Niu, I., Sherr, J. L., Umpierrez, G. E., & Klonoff, D. C. (2023, Feb 16). Update on Measuring Ketones. *J Diabetes Sci Technol*, 19322968231152236. <https://doi.org/10.1177/19322968231152236>
- Hwang, C. Y., Choe, W., Yoon, K. S., Ha, J., Kim, S. S., Yeo, E. J., & Kang, I. (2022, Nov 21). Molecular Mechanisms for Ketone Body Metabolism, Signaling Functions, and Therapeutic Potential in Cancer. *Nutrients*, 14(22). <https://doi.org/10.3390/nu14224932>
- Kalamian, M. (2020). The Therapeutic Ketogenic Diet: Harnessing Glucose, Insulin, and Ketone Metabolism. In D. Noland, J. A. Drisko, & L. Wagner (Eds.), *Integrative and Functional Medical Nutrition Therapy: Principles and Practices* (pp. 335-365). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-030-30730-1_22
- Kolaczynski, J. W., Considine, R. V., Ohannesian, J., Marco, C., Opentanova, I., Nyce, M. R., Myint, M., & Caro, J. F. (1996, Nov). Responses of leptin to short-term fasting and refeeding in humans: a link with ketogenesis but not ketones themselves. *Diabetes*, 45(11), 1511-1515. <https://doi.org/10.2337/diab.45.11.1511>
- Kolb, H., Kempf, K., Röhlings, M., Lenzen-Schulte, M., Schloot, N. C., & Martin, S. (2021, Dec 9). Ketone bodies: from enemy to friend and guardian angel. *BMC Med*, 19(1), 313. <https://doi.org/10.1186/s12916-021-02185-0>
- Krehbiel, C. R., Harmon, D. L., & Schneider, J. E. (1992, Mar). Effect of increasing ruminal butyrate on portal and hepatic nutrient flux in steers. *J Anim Sci*, 70(3), 904-914. <https://doi.org/10.2527/1992.703904x>
- Laffel, L. (1999, Nov-Dec). Ketone bodies: a review of physiology, pathophysiology and application of monitoring to diabetes. *Diabetes Metab Res Rev*, 15(6), 412-426. [https://doi.org/10.1002/\(sici\)1520-7560\(199911/12\)15:6<412::aid-dmrr72>3.0.co;2-8](https://doi.org/10.1002/(sici)1520-7560(199911/12)15:6<412::aid-dmrr72>3.0.co;2-8)
- Lei, M. A., & Simões, J. (2021). Invited Review: Ketosis Diagnosis and Monitoring in High-Producing Dairy Cows. *Dairy*, 2(2), 303-325.
- Martins, C., Nymo, S., Truby, H., Rehfeld, J. F., Hunter, G. R., & Gower, B. A. (2020, Dec). Association Between Ketosis and Changes in Appetite Markers with Weight Loss Following a Very Low-Energy Diet. *Obesity (Silver Spring)*, 28(12), 2331-2338. <https://doi.org/10.1002/oby.23011>
- Masi, D., Spoltore, M. E., Rossetti, R., Watanabe, M., Tozzi, R., Caputi, A., Risi, R., Balena, A., Gandini, O., Mariani, S., Spera, G., Gnessi, L., & Lubrano, C. (2022, Mar 28). The Influence of Ketone Bodies on Circadian Processes Regarding Appetite, Sleep and Hormone Release: A Systematic Review of the Literature. *Nutrients*, 14(7). <https://doi.org/10.3390/nu14071410>
- Misra, S., & Oliver, N. S. (2015, Jan). Utility of ketone measurement in the prevention, diagnosis and management of diabetic ketoacidosis. *Diabet Med*, 32(1), 14-23. <https://doi.org/10.1111/dme.12604>
- Moffett, J. R., Puthillathu, N., Vengilote, R., Jaworski, D. M., & Namboodiri, A. M. (2020). Acetate Revisited: A Key Biomolecule at the Nexus of Metabolism, Epigenetics and Oncogenesis-Part 1: Acetyl-CoA, Acetogenesis and Acyl-CoA Short-Chain Synthetases. *Front Physiol*, 11, 580167. <https://doi.org/10.3389/fphys.2020.580167>
- Müller, N., Worm, P., Schink, B., Stams, A. J., & Plugge, C. M. (2010, Aug). Syntrophic butyrate and propionate oxidation processes: from genomes to reaction mechanisms. *Environ Microbiol Rep*, 2(4), 489-499. <https://doi.org/10.1111/j.1758-2229.2010.00147.x>
- Nasrallah, C. M., & Horvath, T. L. (2014, Nov). Mitochondrial dynamics in the central regulation of metabolism. *Nat Rev Endocrinol*, 10(11), 650-658. <https://doi.org/10.1038/nrendo.2014.160>
- Nelson, D. L., Lehninger, A. L., & Cox, M. M. (2008). *Lehninger Principles of Biochemistry*. Macmillan.

- Palm, W., & Thompson, C. B. (2017, Jun 7). Nutrient acquisition strategies of mammalian cells. *Nature*, *546*(7657), 234-242. <https://doi.org/10.1038/nature22379>
- Paoli, A., Bosco, G., Camporesi, E. M., & Mangar, D. (2015). Ketosis, ketogenic diet and food intake control: a complex relationship. *Front Psychol*, *6*, 27. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00027>
- Pherwani, S., Connolly, D., Sun, Q., Karwi, Q. G., Carr, M., Ho, K. L., Wagg, C. S., Zhang, L., Levasseur, J., Silver, H., Dyck, J. R. B., & Lopaschuk, G. D. (2024, Feb 17). Ketones provide an extra source of fuel for the failing heart without impairing glucose oxidation. *Metabolism*, *154*, 155818. <https://doi.org/10.1016/j.metabol.2024.155818>
- Puchalska, P., & Crawford, P. A. (2017, Feb 7). Multi-dimensional Roles of Ketone Bodies in Fuel Metabolism, Signaling, and Therapeutics. *Cell Metab*, *25*(2), 262-284. <https://doi.org/10.1016/j.cmet.2016.12.022>
- Puchalska, P., & Crawford, P. A. (2021, 2021/10/11). Metabolic and Signaling Roles of Ketone Bodies in Health and Disease. *Annual review of nutrition*, *41*(1), 49-77. <https://doi.org/10.1146/annurev-nutr-111120-111518>
- Qi, J., Gan, L., Fang, J., Zhang, J., Yu, X., Guo, H., Cai, D., Cui, H., Gou, L., Deng, J., Wang, Z., & Zuo, Z. (2022). Beta-Hydroxybutyrate: A Dual Function Molecular and Immunological Barrier Function Regulator. *Front Immunol*, *13*, 805881. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2022.805881>
- Raboisson, D., Mounié, M., & Maigné, E. (2014, Dec). Diseases, reproductive performance, and changes in milk production associated with subclinical ketosis in dairy cows: a meta-analysis and review. *J Dairy Sci*, *97*(12), 7547-7563. <https://doi.org/10.3168/jds.2014-8237>
- Reidelberger, R. D., Hernandez, J., Fritzsche, B., & Hulce, M. (2004, Jun). Abdominal vagal mediation of the satiety effects of CCK in rats. *Am J Physiol Regul Integr Comp Physiol*, *286*(6), R1005-1012. <https://doi.org/10.1152/ajpregu.00646.2003>
- Rémond, D., Ortigues, I., & Jouany, J.-P. (1995). Energy substrates for the rumen epithelium. *Proceedings of the Nutrition Society*, *54*(1), 95-105. <https://doi.org/10.1079/PNS19950040>
- Roekenes, J., & Martins, C. (2021, Jul 1). Ketogenic diets and appetite regulation. *Curr Opin Clin Nutr Metab Care*, *24*(4), 359-363. <https://doi.org/10.1097/mco.0000000000000760>
- Ruppert, P. M. M., & Kersten, S. (2024, Feb). Mechanisms of hepatic fatty acid oxidation and ketogenesis during fasting. *Trends Endocrinol Metab*, *35*(2), 107-124. <https://doi.org/10.1016/j.tem.2023.10.002>
- She, P., Hippen, A. R., Young, J. W., Lindberg, G. L., Beitz, D. C., Richardson, L. F., & Tucker, R. W. (1999, Jun). Metabolic responses of lactating dairy cows to 14-day intravenous infusions of glucagon. *J Dairy Sci*, *82*(6), 1118-1127. [https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302\(99\)75335-X](https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302(99)75335-X)
- Smith, K. L., Stebulis, S. E., Waldron, M. R., & Overton, T. R. (2007, Aug). Prepartum 2,4-thiazolidinedione alters metabolic dynamics and dry matter intake of dairy cows. *J Dairy Sci*, *90*(8), 3660-3670. <https://doi.org/10.3168/jds.2006-650>
- Stubbs, B. J., Cox, P. J., Evans, R. D., Santer, P., Miller, J. J., Faull, O. K., Magor-Elliott, S., Hiyama, S., Stirling, M., & Clarke, K. (2017). On the Metabolism of Exogenous Ketones in Humans. *Front Physiol*, *8*, 848. <https://doi.org/10.3389/fphys.2017.00848>
- Takei, S., Nagashima, S., Takei, A., Yamamuro, D., Wakabayashi, T., Murakami, A., Isoda, M., Yamazaki, H., Ebihara, C., Takahashi, M., Ebihara, K., Dezaki, K., Takayanagi, Y., Onaka, T., Fujiwara, K., Yashiro, T., & Ishibashi, S. (2020, Nov). β -Cell-Specific Deletion of HMG-CoA (3-hydroxy-3-methylglutaryl-coenzyme A) Reductase Causes Overt Diabetes due to Reduction of β -Cell Mass and Impaired Insulin Secretion. *Diabetes*, *69*(11), 2352-2363. <https://doi.org/10.2337/db19-0996>

- Trebukhov, A. V., & Elenschleger, A. A. (2019, 2019/10/01). Clinical and biochemical aspects of acetonemia (Ketosis) of dairy cows. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 341(1), 012152. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/341/1/012152>
- Tsuruta, H., Yamahara, K., Yasuda-Yamahara, M., & Kume, S. (2024). Emerging pathophysiological roles of ketone bodies. *Physiology*. <https://doi.org/10.1152/physiol.00031.2023>
- von Meyenn, F., Porstmann, T., Gasser, E., Selevsek, N., Schmidt, A., Aebersold, R., & Stoffel, M. (2013, Mar 5). Glucagon-induced acetylation of Foxa2 regulates hepatic lipid metabolism. *Cell Metab*, 17(3), 436-447. <https://doi.org/10.1016/j.cmet.2013.01.014>
- Vögeli, B., Engilberge, S., Girard, E., Riobé, F., Maury, O., Erb, T. J., Shima, S., & Wagner, T. (2018, Mar 27). Archaeal acetoacetyl-CoA thiolase/HMG-CoA synthase complex channels the intermediate via a fused CoA-binding site. *Proc Natl Acad Sci U S A*, 115(13), 3380-3385. <https://doi.org/10.1073/pnas.1718649115>
- Zarrin, M., De Matteis, L., Vernay, M. C., Wellnitz, O., van Dorland, H. A., & Bruckmaier, R. M. (2013, May). Long-term elevation of β -hydroxybutyrate in dairy cows through infusion: effects on feed intake, milk production, and metabolism. *J Dairy Sci*, 96(5), 2960-2972. <https://doi.org/10.3168/jds.2012-6224>
- Zhang, G., & Ametaj, B. N. (2020). Ketosis an Old Story Under a New Approach. *Dairy*, 1(1), 42-60.
- Zhang, L., Yao, W., Xia, J., Wang, T., & Huang, F. (2019, Apr 16). Glucagon-Induced Acetylation of Energy-Sensing Factors in Control of Hepatic Metabolism. *Int J Mol Sci*, 20(8). <https://doi.org/10.3390/ijms20081885>

KAYNAKÇA

- Andrei, A., Öztürk, Y., Khalfaoui-Hassani, B., Rauch, J., Marckmann, D., Trasnea, P. I., Daldal, F., & Koch, H. G. (2020). Cu homeostasis in bacteria: The ins and outs. İçinde *Membranes* (C. 10, Sayı 9, ss. 1-45). MDPI AG. <https://doi.org/10.3390/membranes10090242>
- Andreini, C., Banci, L., Bertini, I., & Rosato, A. (2006). Zinc through the three domains of life. *Journal of Proteome Research*, 5(11), 3173-3178. <https://doi.org/10.1021/pr0603699>
- Andrews, S. C. , R. A. K. , & R.-Q. F. (2006). Bacterial iron homeostasis. *FEMS microbiology reviews*, 27(3), 215-237.
- Aschner, J. L., & Aschner, M. (2005). Nutritional aspects of manganese homeostasis. *Molecular Aspects of Medicine*, 26(4-5), 353-362. <https://doi.org/10.1016/J.MAM.2005.07.003>
- Aslam, M. N., Bassis, C. M., Zhang, L., Zaidi, S., Varani, J., & Bergin, I. L. (2016). Calcium Reduces Liver Injury in Mice on a High-Fat Diet: Alterations in Microbial and Bile Acid Profiles. *PLoS ONE*, 11(11), 166178. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0166178>
- Auerbach, M., & Schrier, S. (2017). Treatment of iron deficiency is getting trendy. İçinde *The Lancet Haematology* (C. 4, Sayı 11, ss. e500-e501). Elsevier Ltd. [https://doi.org/10.1016/S2352-3026\(17\)30194-1](https://doi.org/10.1016/S2352-3026(17)30194-1)
- Avila, D. S., Puntel, R. L., & Aschner, M. (2013). Manganese in health and disease. *Metal Ions in Life Sciences*, 13, 199-227. https://doi.org/10.1007/978-94-007-7500-8_7
- Barffour, M. A., Hinnouho, G. M., Wessells, K. R., Kounnavong, S., Ratsavong, K., Sitthideth, D., Bounheuag, B., Sengnam, K., Chanthavong, B., Arnold, C. D., Brown, K. H., Larson, C. P., & Hess, S. Y. (2020). Effects of therapeutic zinc supplementation for diarrhea and two preventive zinc supplementation regimens on the incidence and duration of diarrhea and acute respiratory tract infections in rural Laotian children: A randomized controlled trial. *Journal of Global Health*, 10(1), 1-14. <https://doi.org/10.7189/JOGH.10.010424>
- Barone, M., D'Amico, F., Brigidi, P., & Turrone, S. (2022). Gut microbiome–micronutrient interaction: The key to controlling the bioavailability of minerals and vitamins? İçinde *BioFactors* (C. 48, Sayı 2, ss. 307-314). John Wiley and Sons Inc. <https://doi.org/10.1002/biof.1835>
- Barone, M., Federica D'amico, |, Brigidi, P., & Turrone, S. (2022). *Gut microbiome-micronutrient interaction: The key to controlling the bioavailability of minerals and vitamins?* <https://doi.org/10.1002/biof.1835>
- Behnsen, J., & Raffatellua, M. (2016). Siderophores: More than Stealing Iron. *American Society for Microbiology*, 7(6), 1-3. <https://doi.org/10.1128/mBio.01397-16>
- Biddle, A. S., Leschine, S., Huntemann, M., Han, J., Chen, A., Kyrpides, N., Markowitz, V., Palaniappan, K., Ivanova, N., Mikhailova, N., Ovchinnikova, G., Schaumberg, A., Pati, A., Stamatis, D., Reddy, T., Lobos, E., Goodwin, L., Nordberg, H. P., Cantor, M. N., ... Blanchard, J. L. (2015). The complete genome sequence of *Clostridium indolis* DSM 755T. *Standards in Genomic Sciences*, 9(3), 1089-1104. <https://doi.org/10.4056/sigs.5281010>
- Brophy, M. B., & Nolan, E. M. (2015). Manganese and microbial pathogenesis: Sequestration by the mammalian immune system and utilization by microorganisms. *ACS Chemical Biology*, 10(3), 641-651. <https://doi.org/10.1021/cb500792b>
- Brun, L. R., Brance, M. L., Lombarte, M., Lupo, M., Di Loreto, V. E., & Rigalli, A. (2014). Regulation of intestinal calcium absorption by luminal calcium content: Role of intestinal alkaline phosphatase. *Molecular Nutrition and Food Research*, 58(7), 1546-1551. <https://doi.org/10.1002/mnfr.201300686>
- Carding, S., Verbeke, K., Vipond, D. T., Corfe, B. M., & Owen, L. J. (2015). Dysbiosis of the gut microbiota in disease. *Microbial Ecology in Health & Disease*, 26(0). <https://doi.org/10.3402/mehd.v26.26191>

- Carlson Shannon, M., & Myers Hill, G. (2019). Trace Mineral Supplementation for the Intestinal Health of Young Monogastric Animals. *Frontiers in Veterinary Science* | www.frontiersin.org, 6, 73. <https://doi.org/10.3389/fvets.2019.00073>
- Chaplin, A., Parra, P., Laraichi, S., Serra, F., & Palou, A. (2016). Calcium supplementation modulates gut microbiota in a prebiotic manner in dietary obese mice. *Mol. Nutr. Food Res*, 60, 468-480. <https://doi.org/10.1002/mnfr.201500480>
- Chasapis, C. T., Spiliopoulou, C. A., Loutsidou, A. C., & Stefanidou, M. E. (2012). Zinc and human health: An update. İçinde *Archives of Toxicology* (C. 86, Sayı 4, ss. 521-534). <https://doi.org/10.1007/s00204-011-0775-1>
- Chen, J., He, X., & Huang, J. (2014). Diet Effects in Gut Microbiome and Obesity. *Journal of Food Science*, 79(4). <https://doi.org/10.1111/1750-3841.12397>
- Chen, L., Wang, Z., Wang, P., Yu, X., Ding, H., Wang, Z., & Feng, J. (2021). Effect of Long-Term and Short-Term Imbalanced Zn Manipulation on Gut Microbiota and Screening for Microbial Markers Sensitive to Zinc Status. *Microbiology Spectrum*, 9(3). <https://doi.org/10.1128/spectrum.00483-21>
- Chi, L., Gao, B., Bian, X., Tu, P., Ru, H., & Lu, K. (2017). Manganese-induced sex-specific gut microbiome perturbations in C57BL/6 mice. *Toxicology and Applied Pharmacology*, 331, 142-153. <https://doi.org/10.1016/j.taap.2017.06.008>
- Collings, R., Harvey, L. J., Hooper, L., Hurst, R., Brown, T. J., Ansett, J., King, M., & Fairweather-Tait, S. J. (2013). The absorption of iron from whole diets: A systematic review. *American Journal of Clinical Nutrition*, 98(1), 65-81. <https://doi.org/10.3945/ajcn.112.050609>
- Colomer-Winter, C., Flores-Mireles, A. L., Baker, S. P., Frank, K. L., Lynch, A. J. L., Hultgren, S. J., Kitten, T., & Lemos, J. A. (2018). Manganese acquisition is essential for virulence of *Enterococcus faecalis*. *PLoS Pathogens*, 14(9). <https://doi.org/10.1371/journal.ppat.1007102>
- Conlon, M. A., & Bird, A. R. (2015). The impact of diet and lifestyle on gut microbiota and human health. İçinde *Nutrients* (C. 7, Sayı 1, ss. 17-44). MDPI AG. <https://doi.org/10.3390/nu7010017>
- Cornelis, P., Wei, Q., Andrews, S. C., & Vinckx, T. (2011). Iron homeostasis and management of oxidative stress response in bacteria. İçinde *Metallomics* (C. 3, Sayı 6, ss. 540-549). <https://doi.org/10.1039/c1mt00022e>
- Crane, J. K., Naeher, T. M., Shulgina, I., Zhu, C., & Boedeker, E. C. (2007). Effect of zinc in enteropathogenic *Escherichia coli* infection. *Infection and Immunity*, 75(12), 5974-5984. <https://doi.org/10.1128/IAI.00750-07>
- Crowley, E. K., Long-Smith, C. M., Murphy, A., Patterson, E., Murphy, K., O'Gorman, D. M., Stanton, C., & Nolan, Y. M. (2018). Dietary supplementation with a magnesium-rich marine mineral blend enhances the diversity of gastrointestinal microbiota. *Marine Drugs*, 16(6). <https://doi.org/10.3390/md16060216>
- Damo, S., Chazin, W. J., Skaar, E. P., & Kehl-Fie, T. E. (2012). Inhibition of bacterial superoxide defense. *Virulence*, 3(3), 325-328. <https://doi.org/10.4161/viru.19635>
- Dastar, B., Khosravi, A., Boldajie, F., & Ghoorchi, T. (2016). Effect of calcium with and without probiotic, lactose, or both on organ and body weights, immune response and caecal microbiota in moulted laying hens. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 100(2), 243-250. <https://doi.org/10.1111/jpn.12358>
- De Chiara, G., Marcocci, M. E., Sgarbanti, R., Civitelli, L., Ripoli, C., Piacentini, R., Garaci, E., Grassi, C., & Palamara, A. T. (2012). Infectious agents and neurodegeneration. *Molecular Neurobiology*, 46(3), 614-638. <https://doi.org/10.1007/s12035-012-8320-7>
- Deschemin, J. C., Noordine, M. L., Remot, A., Willemetz, A., Afif, C., Canonne-Hergaux, F., Langella, P., Karim, Z., Vaulont, S., Thomas, M., & Nicolas, G. (2016). The microbiota shifts the iron sensing of intestinal cells. *FASEB Journal*, 30(1), 252-261. <https://doi.org/10.1096/fj.15-276840>

- Diaz-Ochoa, V. E., Lam, D., Lee, C. S., Klaus, S., Behnsen, J., Liu, J. Z., Chim, N., Nuccio, S. P., Rath, S. G., Mastroianni, J. R., Edwards, R. A., Jacobo, C. M., Cerasi, M., Battistoni, A., Ouellette, A. J., Goulding, C. W., Chazin, W. J., Skaar, E. P., & Raffatellu, M. (2016). Salmonella Mitigates Oxidative Stress and Thrives in the Inflamed Gut by Evading Calprotectin-Mediated Manganese Sequestration. *Cell Host and Microbe*, 19(6), 814-825. <https://doi.org/10.1016/j.chom.2016.05.005>
- Dostal, A., Baumgartner, J., Riesen, N., Chassard, C., Smuts, C. M., Zimmermann, M. B., & Lacroix, C. (2014). Effects of iron supplementation on dominant bacterial groups in the gut, faecal SCFA and gut inflammation: A randomised, placebo-controlled intervention trial in South African children. *British Journal of Nutrition*, 112(4), 547-556. <https://doi.org/10.1017/S0007114514001160>
- Dostal, A., Lacroix, C., Bircher, L., Pham, V. T., Follador, R., Zimmermann, M. B., Chassard, C., & Huffnagle, G. B. (2015). Iron Modulates Butyrate Production by a Child Gut Microbiota *In Vitro*. <https://doi.org/10.1128/mBio.01453-15>
- Fernandez, M. L., Wong-Chew, R. M., Viet, T., Nguyen, H., Rogacion, J. M., Herve, M., & Pouteau, E. (2024). Potential Complementary Effect of Zinc and *Alkalihalobacillus clausii* on Gut Health and Immunity: A Narrative Review. <https://doi.org/10.3390/nu16060887>
- Ferreira, C. R., & Gahl, W. A. (2017). Disorders of metal metabolism. *Translational Science of Rare Diseases*, 2(3-4), 101-139. <https://doi.org/10.3233/trd-170015>
- Frazer, D. M., & Anderson, G. J. (2005). Iron imports. I. Intestinal iron absorption and its regulation. *Çinde American Journal of Physiology - Gastrointestinal and Liver Physiology* (C. 289, Sayı 4 52-4). <https://doi.org/10.1152/ajpgi.00220.2005>
- Freestone, P. P. E., Walton, N. J., Haigh, R. D., & Lyte, M. (2007). Influence of dietary catechols on the growth of enteropathogenic bacteria. *International Journal of Food Microbiology*, 119(3), 159-169. <https://doi.org/10.1016/J.IJFOODMICRO.2007.07.039>
- Fuqua, B. K., Vulpe, C. D., & Anderson, G. J. (2012). Intestinal iron absorption. *Journal of Trace Elements in Medicine and Biology*, 26(2-3), 115-119. <https://doi.org/10.1016/J.JTEMB.2012.03.015>
- Ganz, T. (2013). Systemic Iron Homeostasis. *Physiol Rev*, 93, 1721-1741. <https://doi.org/10.1152/physrev.00008.2013.-The>
- García-Legorreta, A., Alfonso Soriano-Pérez, L., Mariana Flores-Buendía, A., Noel Medina-Campos, O., Noriega, L. G., Granados-Portillo, O., Nambo-Venegas, R., Tovar, A. R., Mendoza-Vargas, A., Barrera-Oviedo, D., Pedraza-Chaverri, J., & Palacios-González, B. (t.y.). Effect of Dietary Magnesium Content on Intestinal Microbiota of Rats. <https://doi.org/10.3390/nu12092889>
- García-Legorreta, A., Soriano-Pérez, L. A., Flores-Buendía, A. M., Medina-Campos, O. N., Noriega, L. G., Granados-Portillo, O., Nambo-Venegas, R., Tovar, A. R., Mendoza-Vargas, A., Barrera-Oviedo, D., Pedraza-Chaverri, J., & Palacios-González, B. (2020). Effect of dietary magnesium content on intestinal microbiota of rats. *Nutrients*, 12(9), 1-11. <https://doi.org/10.3390/nu12092889>
- García-Mantrana, I., Bertua, B., Martínez-Costa, C., & Collado, M. C. (2016). Perinatal nutrition: How to take care of the gut microbiota? *Clinical Nutrition Experimental*, 6, 3-16. <https://doi.org/10.1016/j.yclnex.2016.02.002>
- Giolda, L. M., & Diritaa, V. J. (2012). Zinc competition among the intestinal microbiota. *mBio*, 3(4). <https://doi.org/10.1128/mBio.00171-12>
- Graf, D., Di Cagno, R., Fåk, F., Flint, H. J., Nyman, M., Saarela, M., & Watzl, B. (2015). Contribution of diet to the composition of the human gut microbiota. *Microbial Ecology in Health & Disease*, 26(0). <https://doi.org/10.3402/mehd.v26.26164>
- Gröber, U., Schmidt, J., & Kisters, K. (2015). Magnesium in prevention and therapy. *Çinde Nutrients* (C. 7, Sayı 9, ss. 8199-8226). MDPI AG. <https://doi.org/10.3390/nu7095388>

- Hallberg Bjorn-rasmussen L Howard, L. E., Rossander, L., & Hallberg, L. (t.y.). *Dietary Heme Iron Absorption A Discussion of Possible Mechanisms for the Absorption-Promoting Effect of Meat and for the Regulation of Iron Absorption*.
- Hare, D. J., Arora, M., Jenkins, N. L., Finkelstein, D. I., Doble, P. A., & Bush, A. I. (2015). Is early-life iron exposure critical in neurodegeneration? İçinde *Nature Reviews Neurology* (C. 11, Sayı 9, ss. 536-544). Nature Publishing Group. <https://doi.org/10.1038/nrneurol.2015.100>
- Hennigar, S. R., & McClung, J. P. (2016a). Nutritional Immunity: Starving Pathogens of Trace Minerals. İçinde *American Journal of Lifestyle Medicine* (C. 10, Sayı 3, ss. 170-173). SAGE Publications Inc. <https://doi.org/10.1177/1559827616629117>
- Hennigar, S. R., & McClung, J. P. (2016b). Nutritional Immunity: Starving Pathogens of Trace Minerals. İçinde *American Journal of Lifestyle Medicine* (C. 10, Sayı 3, ss. 170-173). SAGE Publications Inc. <https://doi.org/10.1177/1559827616629117>
- Hernández-Montes, G., Argüello, J. M., & Valderrama, B. (2012). Evolution and diversity of periplasmic proteins involved in copper homeostasis in gamma proteobacteria. *BMC Microbiology*, 12. <https://doi.org/10.1186/1471-2180-12-249>
- Højberg, O., Canibe, N., Poulsen, H. D., Hedemann, M. S., & Jensen, B. B. (2005). Influence of dietary zinc oxide and copper sulfate on the gastrointestinal ecosystem in newly weaned piglets. *Applied and Environmental Microbiology*, 71(5), 2267-2277. <https://doi.org/10.1128/AEM.71.5.2267-2277.2005>
- Holden, V. I., & Bachman, M. A. (2015). Diverging roles of bacterial siderophores during infection. *Metallomics*, 7, 986. <https://doi.org/10.1039/c4mt00333k>
- Hollister, E. B., Gao, C., & Versalovic, J. (2014). Compositional and functional features of the gastrointestinal microbiome and their effects on human health. *Gastroenterology*, 146(6), 1449-1458. <https://doi.org/10.1053/j.gastro.2014.01.052>
- Hrdina, J., Banning, A., Kipp, A., Loh, G., Blaut, M., & Brigelius-Flohé, R. (2009). The gastrointestinal microbiota affects the selenium status and selenoprotein expression in mice. *Journal of Nutritional Biochemistry*, 20(8), 638-648. <https://doi.org/10.1016/j.jnutbio.2008.06.009>
- Jaeggi, T., Kortman, G. A. M., Moretti, D., Chassard, C., Holding, P., Dostal, A., Boekhorst, J., Timmerman, H. M., Swinkels, D. W., Tjalsma, H., Njenga, J., Mwangi, A., Kvalsvig, J., Lacroix, C., & Zimmermann, M. B. (2015). Iron fortification adversely affects the gut microbiome, increases pathogen abundance and induces intestinal inflammation in Kenyan infants. *Gut*, 64(5), 731-742. <https://doi.org/10.1136/gutjnl-2014-307720>
- Kasaikina, M. V., Kravtsova, M. A., Lee, B. C., Seravalli, J., Peterson, D. A., Walter, J., Legge, R., Benson, A. K., Hatfield, D. L., & Gladyshev, V. N. (2011). Dietary selenium affects host selenoproteome expression by influencing the gut microbiota. *The FASEB Journal*, 25(7), 2492-2499. <https://doi.org/10.1096/fj.11-181990>
- Kau, A. L., Ahern, P. P., Griffin, N. W., Goodman, A. L., & Gordon, J. I. (2011). Human nutrition, the gut microbiome and the immune system. İçinde *Nature* (C. 474, Sayı 7351, ss. 327-336). <https://doi.org/10.1038/nature10213>
- Keats, E. C., Neufeld, L. M., Garrett, G. S., Mbuya, M. N. N., & Bhutta, Z. A. (2019). Improved micronutrient status and health outcomes in low-and middle-income countries following large-scale fortification: Evidence from a systematic review and meta-Analysis. *American Journal of Clinical Nutrition*, 109(6), 1696-1708. <https://doi.org/10.1093/ajcn/nqz023>
- Kortman, G. A. M., Raffatellu, M., Swinkels, D. W., & Tjalsma, H. (2014). Nutritional iron turned inside out: Intestinal stress from a gut microbial perspective. İçinde *FEMS Microbiology Reviews* (C. 38, Sayı 6, ss. 1202-1234). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1111/1574-6976.12086>
- Kot, E., & Bezkorovainy, A. (1999). Binding of ferric iron to the cell walls and membranes of *Bifidobacterium thermophilum*: Effect of free radicals. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 47(11), 4606-4610. <https://doi.org/10.1021/jf9904741>

- Krebs, N. F., Sherlock, L. G., Westcott, J., Culbertson, D., Hambidge, K. M., Feazel, L. M., Robertson, C. E., & Frank, D. N. (2013). Effects of different complementary feeding regimens on iron status and enteric microbiota in breastfed infants. *Journal of Pediatrics*, *163*(2). <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2013.01.024>
- Li, C.-Y., Li, X.-Y., Shen, L., & Ji, H.-F. (t.y.). *Regulatory effects of transition metals supplementation/deficiency on the gut microbiota*. <https://doi.org/10.1007/s00253-021-11096-2/Published>
- Li, P., Tang, T., Chang, X., Fan, X., Chen, X., Wang, R., Fan, C., & Qi, K. (2019). Abnormality in Maternal Dietary Calcium Intake During Pregnancy and Lactation Promotes Body Weight Gain by Affecting the Gut Microbiota in Mouse Offspring. *Molecular Nutrition and Food Research*, *63*(5). <https://doi.org/10.1002/mnfr.201800399>
- Lisher, J. P., Giedroc, D. P., Cellier, M. F., Skaar, E. P., Helmann, J., & Linstedt, A. (2013). *Manganese acquisition and homeostasis at the host-pathogen interface*. <https://doi.org/10.3389/fcimb.2013.00091>
- Livingstone, C. (2015). Zinc: Physiology, deficiency, and parenteral nutrition. İçinde *Nutrition in Clinical Practice* (C. 30, Sayı 3, ss. 371-382). SAGE Publications Inc. <https://doi.org/10.1177/0884533615570376>
- Lo'nnerdal, B. (2017). Excess iron intake as a factor in growth, infections, and development of infants and young children. *Am J Clin Nutr*, *106*, 1681-1688. <https://doi.org/10.3945/ajcn>
- Maxfield L, Shukla S, & Crane JS. (2021). *Zinc Deficiency - PubMed*. Treasure Island, FL: StatPearls.
- Mayneris-Perxachs, J., Bolick, D. T., Leng, J., Medlock, G. L., Kolling, G. L., Papin, J. A., Swann, J. R., & Guerrant, R. L. (2016). Protein- and zinc-deficient diets modulate the murine microbiome and metabolic phenotype. *The American Journal of Clinical Nutrition*, *104*(5), 1253-1262. <https://doi.org/10.3945/AJCN.116.131797>
- Mellies, J. L., Thomas, K., Turvey, M., Evans, N. R., Crane, J., Boedeker, E., & Benison, G. C. (2012). Zinc-induced envelope stress diminishes type III secretion in enteropathogenic *Escherichia coli*. İçinde *BMC Microbiology* (C. 12). <http://www.biomedcentral.com/1471-2180/12/123>
- Meng, X. L., Li, S., Qin, C. Bin, Zhu, Z. X., Hu, W. P., Yang, L. P., Lu, R. H., Li, W. J., & Nie, G. X. (2018). Intestinal microbiota and lipid metabolism responses in the common carp (*Cyprinus carpio* L.) following copper exposure. *Ecotoxicology and Environmental Safety*, *160*, 257-264. <https://doi.org/10.1016/j.ecoenv.2018.05.050>
- Miyoshi, Y., Tanabe, S., & Suzuki, T. (2016). Cellular zinc is required for intestinal epithelial barrier maintenance via the regulation of claudin-3 and occludin expression. *Am J Physiol Gastrointest Liver Physiol*, *311*, 105-116. <https://doi.org/10.1152/ajpgi.00405.2015.-Intracellular>
- Mooren, F. C. (2015). Magnesium and disturbances in carbohydrate metabolism. İçinde *Diabetes, Obesity and Metabolism* (C. 17, Sayı 9, ss. 813-823). Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1111/dom.12492>
- Nagata, R., Tameda, K., Pelpolage, S. W., Bochimoto, H., Fukuma, N., Shimada, K., Tani, M., Han, K. H., & Fukushima, M. (2021). Effect of Calcium-Fortified Potato Starch on Cecal Fermentation and Fat Accumulation in Rats. *Starch/Staerke*, *73*(1-2). <https://doi.org/10.1002/star.202000097>
- Ne Imbert, M., & Blondeau, R. (1998). On the Iron Requirement of Lactobacilli Grown in Chemically Defined Medium. İçinde *An International Journal* (C. 37). Springer-Verlag New York Inc.
- Ng, O. (2016). Iron, microbiota and colorectal cancer. *Wiener Medizinische Wochenschrift*, *166*(13-14), 431-436. <https://doi.org/10.1007/s10354-016-0508-4>

- Pachikian, B. D., Neyrinck, A. M., Deldicque, L., De Backer, F. C., Catry, E., Dewulf, E. M., Sohet, F. M., Bindels, L. B., Everard, A., Francaux, M., Guiot, Y., Cani, P. D., & Delzenne, N. M. (2010). Changes in intestinal bifidobacteria levels are associated with the inflammatory response in magnesium-deficient mice. *Journal of Nutrition*, *140*(3), 509-514. <https://doi.org/10.3945/jn.109.117374>
- Pajarillo, E. A. B., Lee, E., & Kang, D. K. (2021). Trace metals and animal health: Interplay of the gut microbiota with iron, manganese, zinc, and copper. İçinde *Animal Nutrition* (C. 7, Sayı 3, ss. 750-761). KeAi Communications Co. <https://doi.org/10.1016/j.aninu.2021.03.005>
- Papp-Wallace, K. M., & Maguire, M. E. (2006). Manganese transport and the role of manganese in virulence. İçinde *Annual Review of Microbiology* (C. 60, ss. 187-209). <https://doi.org/10.1146/annurev.micro.60.080805.142149>
- Parmanand, B. A., Kellingray, L., Le Gall, G., Basit, A. W., Fairweather-Tait, S., & Narbad, A. (2019). A decrease in iron availability to human gut microbiome reduces the growth of potentially pathogenic gut bacteria; an in vitro colonic fermentation study. *Journal of Nutritional Biochemistry*, *67*, 20-27. <https://doi.org/10.1016/j.jnutbio.2019.01.010>
- Ptak, A., Bedford, M. R., Świątkiewicz, S., Żyła, K., & Jozefiak, D. (2015). Phytase Modulates Ileal Microbiota and Enhances Growth Performance of the Broiler Chickens. *PLoS one*, *10*(3).
- Pyndt Jørgensen, B., Winther, G., Kihl, P., Nielsen, D. S., Wegener, G., Hansen, A. K., & Sørensen, D. B. (2015). Dietary magnesium deficiency affects gut microbiota and anxiety-like behaviour in C57BL/6N mice. *Acta Neuropsychiatrica*, *27*(5), 307-311. <https://doi.org/10.1017/neu.2015.10>
- Qadri, F., Svennerholm, A. M., Faruque, A. S. G., & Sack, R. B. (2005). Enterotoxigenic *Escherichia coli* in developing countries: Epidemiology, microbiology, clinical features, treatment, and prevention. İçinde *Clinical Microbiology Reviews* (C. 18, Sayı 3, ss. 465-483). <https://doi.org/10.1128/CMR.18.3.465-483.2005>
- Rautiainen, S., Manson, J. E., Lichtenstein, A. H., & Sesso, H. D. (2016). Dietary supplements and disease prevention-a global overview. İçinde *Nature Reviews Endocrinology* (C. 12, Sayı 7, ss. 407-420). Nature Publishing Group. <https://doi.org/10.1038/nrendo.2016.54>
- Reed, S., Neuman, H., Moscovich, S., Glahn, R. P., Koren, O., & Tako, E. (2015). Chronic zinc deficiency alters chick gut microbiota composition and function. *Nutrients*, *7*(12), 9768-9784. <https://doi.org/10.3390/nu7125497>
- Salvatore, S., Hauser, B., Devreker, T., Vieira, M. C., Luini, C., Arrigo, S., Nespoli, L., & Vandenplas, Y. (2007). Probiotics and zinc in acute infectious gastroenteritis in children: are they effective? *Nutrition*, *23*(6), 498-506. <https://doi.org/10.1016/J.NUT.2007.03.008>
- Savage, D. C. (1977). Microbial ecology of the gastrointestinal tract. *Annual review of microbiology*, *31*(1), 107-133.
- Scarpellini, E., Balsiger, L. M., Maurizi, V., Rinninella, E., Gasbarrini, A., Giostra, N., Santori, P., Abenavoli, L., & Rasetti, C. (2022). Zinc and gut microbiota in health and gastrointestinal disease under the COVID-19 suggestion. İçinde *BioFactors* (C. 48, Sayı 2, ss. 294-306). John Wiley and Sons Inc. <https://doi.org/10.1002/biof.1829>
- Skalny, A. V., Aschner, M., Lei, X. G., Gritsenko, V. A., Santamaria, A., Alekseenko, S. I., Prakash, N. T., Chang, J.-S., Sizova, E. A., Chao, J. C. J., Aaseth, J., & Tinkov, A. A. (2021). Molecular Sciences Gut Microbiota as a Mediator of Essential and Toxic Effects of Zinc in the Intestines and Other Tissues. *Int. J. Mol. Sci*, *22*, 13074. <https://doi.org/10.3390/ijms222313074>
- Skrypnik, K., & Suliburska, J. (t.y.). *Association between the gut microbiota and mineral metabolism*. <https://doi.org/10.1002/jsfa.8724>
- Song, M., Li, X., Zhang, X., Shi, H., Vos, M. B., Wei, X., Wang, Y., Gao, H., Rouchka, E. C., Yin, X., Zhou, Z., Prough, R. A., Cave, M. C., McClain, C. J., & Rex, R. (2018). Dietary copper-fructose interactions alter gut microbial activity in male rats. *Am J Physiol Gastrointest Liver Physiol*, *314*. <https://doi.org/10.1152/ajpgi.00378>

- Starke, I. C., Pieper, R., Neumann, K., Urgan Zentek, J., & Vahjen, W. (t.y.). *The impact of high dietary zinc oxide on the development of the intestinal microbiota in weaned piglets*. <https://doi.org/10.1111/1574-6941.12233>
- Sun, J., & Chang, E. B. (2014). Exploring gut microbes in human health and disease: Pushing the envelope. İçinde *Genes and Diseases* (C. 1, Sayı 2, ss. 132-139). Chongqing Medical University. <https://doi.org/10.1016/j.gendis.2014.08.001>
- Tinkov, A. A., Martins, A. C., Avila, D. S., Gritsenko, V. A., Skalny, A. V., Santamaria, A., Lee, E., Bowman, A. B., & Aschner, M. (2021). Gut microbiota as a potential player in mn-induced neurotoxicity. İçinde *Biomolecules* (C. 11, Sayı 9). MDPI. <https://doi.org/10.3390/biom11091292>
- Torok, V. A. , Hughes, R. J. , Mikkelsen, L. L. , Perez-Maldonado, R. , Balding, K. , MacAlpine, R. , Percy, N. J. , & Ophel-Keller, K. (2011). Identification and characterization of potential performance-related gut microbiotas in broiler chickens across various feeding trials. *Appl. Environ. Microbiol*, 77(17), 5868-5878.
- Trapani, V., Petito, V., Agostini, A. Di, Arduini, D., Hamersma, W., Pietropaolo, G., Luongo, F., Arena, V., Stigliano, E., Lopetuso, L. R., Gasbarrini, A., Wolf, F. I., & Scaldaferrì, F. (2018). Dietary Magnesium Alleviates Experimental Murine Colitis Through Upregulation of the Transient Receptor Potential Melastatin 6 Channel. *Inflamm Bowel Dis* •, 00. <https://doi.org/10.1093/ibd/izy186/4999657>
- Trautvetter, U., Camarinha-Silva, A., Jahreis, G., Lorkowski, S., & Gleis, M. (2018). High phosphorus intake and gut-related parameters - Results of a randomized placebo-controlled human intervention study. *Nutrition Journal*, 17(1). <https://doi.org/10.1186/s12937-018-0331-4>
- Usama, U., Jaffar Khan, M., Fatima, S., & Fatima, S. (2018). Role of Zinc in Shaping the Gut Microbiome; Proposed Mechanisms and Evidence from the Literature. *Journal of Gastrointestinal & Digestive System*, 08(01). <https://doi.org/10.4172/2161-069x.1000548>
- Vahjen, W., Pietruszyńska, D., Starke, I. C., & Zentek, J. (2015). High dietary zinc supplementation increases the occurrence of tetracycline and sulfonamide resistance genes in the intestine of weaned pigs. *Gut Pathogens*. <https://doi.org/10.1186/s13099-015-0071-3>
- Vazquez-Gutierrez, P., de Wouters, T., Werder, J., Chassard, C., & Lacroix, C. (2016). High iron-sequestrating bifidobacteria inhibit enteropathogen growth and adhesion to intestinal epithelial cells in vitro. *Frontiers in Microbiology*, 7(SEP). <https://doi.org/10.3389/fmicb.2016.01480>
- Waldvogel-Abramowski, S., Waeber, G., Gassner, C., Buser, A., Frey, B. M., Favrat, B., & Tissot, J. D. (2014). Physiology of iron metabolism. İçinde *Transfusion Medicine and Hemotherapy* (C. 41, Sayı 3, ss. 213-221). S. Karger AG. <https://doi.org/10.1159/000362888>
- Walther, B., Lett, A. M., Bordoni, A., Tomás-Cobos, L., Nieto, J. A., Dupont, D., Danesi, F., Shahar, D. R., Echaniz, A., Re, R., Fernandez, A. S., Deglaire, A., Gille, D., Schmid, A., & Vergères, G. (2019). GutSelf: Interindividual Variability in the Processing of Dietary Compounds by the Human Gastrointestinal Tract. İçinde *Molecular Nutrition and Food Research* (C. 63, Sayı 21). Wiley-VCH Verlag. <https://doi.org/10.1002/mnfr.201900677>
- Wessling-Resnick, M. (2017). Excess iron: considerations related to development and early growth. *Am J Clin Nutr*, 106, 1600-1605. <https://doi.org/10.3945/ajcn>
- Wilson, B. R., Bogdan, A. R., Miyazawa, M., Hashimoto, K., & Tsuji, Y. (2016). Siderophores in Iron Metabolism: From Mechanism to Therapy Potential. İçinde *Trends in Molecular Medicine* (C. 22, Sayı 12, ss. 1077-1090). Elsevier Ltd. <https://doi.org/10.1016/j.molmed.2016.10.005>
- Winther, G., Pyndt Jørgensen, B. M., Elfving, B., Nielsen, D. S., Kihl, P., Lund, S., Sorensen, D. B., & Wegener, G. (2015). Dietary magnesium deficiency alters gut microbiota and leads to depressive-like behaviour. *Acta Neuropsychiatrica*, 27(3), 168-176. <https://doi.org/10.1017/neu.2015.7>

- Yang, N. J., & Chiu, I. M. (2017). Bacterial Signaling to the Nervous System through Toxins and Metabolites. İçinde *Journal of Molecular Biology* (C. 429, Sayı 5, ss. 587-605). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/j.jmb.2016.12.023>
- Yang, Q., Liang, Q., Balakrishnan, B., Belobrajdic, D. P., Feng, Q. J., & Zhang, W. (2020). Role of dietary nutrients in the modulation of gut microbiota: A narrative review. İçinde *Nutrients* (C. 12, Sayı 2). MDPI AG. <https://doi.org/10.3390/nu12020381>
- Yang, Y., Song, X., Chen, A., Wang, H., & Chai, L. (2020). Exposure to copper altered the intestinal microbiota in Chinese brown frog (*Rana chensinensis*). *Environmental Science and Pollution Research*, 27(12), 13855-13865. <https://doi.org/10.1007/s11356-020-07856-8>
- Yilmaz, B., & Li, H. (t.y.). *Pharmaceuticals Gut Microbiota and Iron: The Crucial Actors in Health and Disease*. <https://doi.org/10.3390/ph11040098>
- Zackular, J. P., Moore, J. L., Jordan, A. T., Juttukonda, L. J., Noto, M. J., Nicholson, M. R., Crews, J. D., Semler, M. W., Zhang, Y., Ware, L. B., Washington, M. K., Chazin, W. J., Caprioli, R. M., & Skaar, E. P. (2016). Dietary zinc alters the microbiota and decreases resistance to *Clostridium difficile* infection. *Nature Medicine*, 22(11), 1330-1334. <https://doi.org/10.1038/nm.4174>
- Zaharik M.L., & Finlay B. B. (2004). Mn²⁺ and bacterial pathogenesis. *Frontiers in Bioscience*, 9, 1035-1042.
- Zheng, W., Zhao, Q., Slavkovich, V., Aschner, M., & Graziano, J. H. (1999). Alteration of iron homeostasis following chronic exposure to manganese in rats 1. İçinde *Brain Research* (C. 833). www.elsevier.com/locate/bres
- Zheng, Z., & Wang, B. (2021). The Gut-Liver Axis in Health and Disease: The Role of Gut Microbiota-Derived Signals in Liver Injury and Regeneration. İçinde *Frontiers in Immunology* (C. 12). Frontiers Media S.A. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2021.775526>
- Zimmermann, M. B., Chassard, C., Rohner, F., N'Goran, E. K., Nindjin, C., Dostal, A., Utzinger, J., Ghattas, H., Lacroix, C., & Hurrell, R. F. (2010). The effects of iron fortification on the gut microbiota in African children: A randomized controlled trial in Côte d'Ivoire. *American Journal of Clinical Nutrition*, 92(6), 1406-1415. <https://doi.org/10.3945/ajcn.110.004564>

KAYNAKLAR

- Al-Badr, W., Martin, K.J. (2008), Vitamin D and kidney disease. *Clin J Am Soc Nephrol*; 3(5): 1555-60.
- Albarrak, M., Banno K., Sabbagh A.A., et al. (2005), Utilization of healthcare resources in obstructive sleep apnea syndrome: a 5-year follow-up study in men using CPAP. *Sleep*; 28 (10):1306–11.
- Andrisani, G., Andrisani, G. (2023), Sleep apnea pathophysiology. *Sleep Breathing Physiology and Disorder*; (27): 2111–22.
- Bikle1, D.D.(2014), Vitamin D Metabolism, Mechanism of Action, and Clinical Applications. *Chem Biol*.20; 21(3): 319–29.
- Bouloukaki, I., Tsiligianni, I., Mermigkis, C., et al.(2021), Vitamin D deficiency in patients evaluated for obstructive sleep apnea: is it associated with disease severity? *Sleep Breath.*; 25(2): 1109-17.
- Bozkurt N.C, Çakal E, Şahin M , et al. (2012), The relation of serum 25-hydroxyvitamin-D levels with severity of obstructive sleep apnea and glucose metabolism abnormalities. *Endocrine*; 3: 518-25.
- Chang, A.L., Wong, J.W., Endo, J.O., Norman, R.A. (2013), Geriatric dermatology: Part II. Risk factors and cutaneous signs of elder mistreatment for the dermatologist. *J Am Acad Dermatol*; 68(4):533.e1-10.
- Chang, J.L. , Goldberg , A.N. , Alt, Y. et al. (2023), International Consensus Statement on Obstructive Sleep Apnea. *Int Forum Allergy Rhinol*; 13(7):1061–1482.
- Demir, A.U., Ardiç, S. , Fırat, H., et al. (2015) Prevalence of sleep disorders in the Turkish adult population epidemiology of sleep study. *Sleep and Biological Rhythms*; (13):298-308.
- Eckert, D.J., Malhotra, A. (2008), Pathophysiology of Adult Obstructive Sleep Apnea. *Proc Am Thorac Soc*; 5(2):144-153.
- Espiritu, J.R.D. (2021), Health consequences of obstructive sleep apnea. *Journal of Sleep Disorders and Therapy*; (8):23-43
- Holick, M. F., Binkley, N. C., Bischoff-Ferrari, H. A., et al.(2011), Evaluation, treatment, and prevention of vitamin D deficiency: an Endocrine Society clinical. practice guideline. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*; 96(7):1911-30.
- Isetta, V., Navajas, D., Montserrat, J.M., et al. (2015), Comparative assessment of several automatic CPAP devices' responses: A bench test study. *ERJ Open Res*; 1(1): 1–6.
- Kerley, C.P., Hutchinson, K., Bolger, K., et al. (2016), Serum vitamin D is significantly inversely associated with disease severity in Caucasian adults with obstructive sleep apnea syndrome. *SLEEP*; 39(2):293–300.
- Kheirandish-Gozal, L., Peris, E., Gozal, D. (2014), Vitamin D levels and obstructive sleep apnoea in children. *Sleep Med*.15(4):459-63
- Klimov, L., Kuryaninova, V., et al. (2019), Vitamin D insufficiency in overweight and obese children and adolescents. *Front Endocrinol*; 10: 103.
- Knauert, M., Naick, S., Gillespie M.B., et al. (2015), Clinical consequences and economic costs of untreated obstructive sleep apnea syndrome. *World J Otorhinolaryngol Head Neck Surg*; 1(1): 17-27.
- Kushida, C.A., Littner, M.R., Morgenthaler, T., et al.(2005), Practice parameters for the indications for polysomnography and related procedures: an update for 2005. *Sleep*; 28:499-521
- Kuna, S. T. (2020), Optimizing chronic management of adults with obstructive sleep apnea. *Ann Am Thorac Soc*;17(3):280-81

- Liguori, C. , Romigi, A. , Izzi, F. et al.(2015), Continuous Positive Airway Pressure Treatment Increases Serum Vitamin D Levels in Male Patients with Obstructive Sleep Apnea. *J Clin Sleep Med.*; 11(6): 603–7.
- Lv, R., Liu, X., Zhang Y., et al.(2023), Pathophysiological mechanisms and therapeutic approaches in obstructive sleep apnea syndrome. *Signal Transduction and Targeted Therapy*; 25(8):218.
- Marcus, C.L., Brooks, L.J., Draper, K.A., et al. (2012). Diagnosis and management of childhood obstructive sleep apnea syndrome. *Pediatrics*; 130(3):714–55.
- McCarty, D.E., Chesson A.L., Jr, Jain, S.K., Marino, A.A.(2014), The link between vitamin D metabolism and sleep medicine. *Sleep Med Rev.*; 18(4): 311-319
- Neighbors, C.L.P., Noller, M.W., Song,S.A., et al. (2018), Vitamin D and obstructive sleep apnea: a systematic review and meta-analysis. *Sleep Med*; 43:100-8.
- Osteoporoz ve Metabolik Kemik Hastalıkları Tanı Ve Tedavi Kılavuzu, Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği Ankara (2022) https://file.temd.org.tr/Uploads/publications/guides/documents/OSTEOPOROZ_MKH2022.pdf?a=1. Erişim tarihi: 20.04.2024.
- Ozgurhan, G., Vehapoglu, A., Vermezoglu, O., et al. (2016), Risk assessment of obstructive sleep apnea syndrome in pediatric patients with vitamin D deficiency: A questionnaire-based study. *Medicine* ; 95(39):4632
- Piovezan, R.D., Hirotsu, C., Feres, M.C., et al. (2017), Obstructive sleep apnea and objective short sleep duration are independently associated with the risk of serum vitamin D deficiency. *PLoS One*; 12(7):0180901
- Roger, V.L., Go, A.S., Lloyd-Jones, D.M. et al. (2012), Heart disease and stroke statistics – 2012 update: a report from the American Heart Association. *Circulation*;3:125(1):2–220.
- Senaratna, C.V., Perret, J. L., Lodge, C.J. et al (2017), Prevalence of obstructive sleep apnea in the general population: A systematic, review. *Sleep Med Rev*; (34):70-81.
- Shapiro,G.K., Shapiro, C.M.(2010), Factors that influence CPAP adherence: An overview. *Sleep Breath*; 14(4): 323– 335.
- Siachpazidou, D.I., Stavrou,V., Zouridis, S., et al. (2020), 25-Hydroxyvitamin D levels in patients with obstructive sleep apnea and continuous positive airway pressure treatment: a brief review. *Sleep Sci.*; 13(1): 78-83.
- Targher, G., Bertolini, L., Scala, L., et al. (2007). Associations between serum 25-hydroxyvitamin D3 concentrations and liver histology in patients with non-alcoholic fatty liver disease. *Nutr Metab Cardiovasc Dis*; 17(7): 517-24.
- Türkiye Beslenme Rehberi(TÜBER) 2022 , T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, Ankara, https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-ve-hareketli-hayat-db/Dokumanlar/Rehberler/Turkiye_Beslenme_Rehber_TUBER_2022_min.pdf Erişim tarihi: 20.04.2024.
- Ursavaş, A. (2014). Yeni Uyku Bozuklukları Sınıflaması (ICSD-3) uykuda solunum. Güncel Göğüs Hastalıkları Serisi(2), 139-151.

KAYNAKÇA

- Akbulut, G. (2009). Parkinson hastalığı ve tıbbi beslenme tedavisi. *Dirim Ay Tıp Gaz*, 84(2), 51-8.
- Balestrino, R., & Schapira, A. H. V. (2020). Parkinson disease. *European journal of neurology*, 27(1), 27-42.
- Baysal, A., Aksoy, M., Besler, H. T., Bozkurt, N., Keçecioglu, S., & Mercanlıgil, S. M. (2011). *Diyet El Kitabı, Yenilenmiş 6. Baskı, Hatipoğlu Basım ve yayım San Tic Ltd. Şti*, 9-507.
- Ciulla, M., Marinelli, L., Cacciato, I., & Stefano, A. D. (2019). Role of dietary supplements in the management of Parkinson's disease. *Biomolecules*, 9(7), 271.
- Coimbra, C. G., & Junqueira, V. B. C. (2003). High doses of riboflavin and the elimination of dietary red meat promote the recovery of some motor functions in Parkinson's disease patients. *Brazilian Journal of Medical and Biological Research*, 36, 1409-1417.
- Çakmur, R. (2018). *Hareket Bozuklukları Tanı ve Tedavi Rehberi. Parkinson Hastalığında Tedavi*.(2018), 54-83.
- Du, K., Liu, M. Y., Zhong, X., & Wei, M. J. (2017). Decreased circulating Zinc levels in Parkinson's disease: A meta-analysis study. *Scientific reports*, 7(1), 3902.
- Durmaz Ş.E. (2020). Parkinson Hastalığı Ve Parkinsonizmde Radyolojik Açıdan Farklı Bir Bakış "Transkraniyal Sonografi, Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ankara Şehir Hastanesi Nöroloji Kliniği, Ankara.
- Durmus, H., Gokalp, M. A., & Hanagasi, H. A. (2015). Prevalence of Parkinson's disease in Baskale, Turkey: a population based study. *Neurological Sciences*, 36, 411-413.
- Fang, X., Han, D., Cheng, Q., Zhang, P., Zhao, C., Min, J., & Wang, F. (2018). Association of levels of physical activity with risk of Parkinson disease: a systematic review and meta-analysis. *JAMA network open*, 1(5), e182421-e182421.
- Fullard, M. E., & Duda, J. E. (2020). A review of the relationship between vitamin D and Parkinson disease symptoms. *Frontiers in neurology*, 11, 529840.
- Gasper, V., Sibilano, M., Savini, I., & Catani, M. V. (2019). Niacin in the central nervous system: an update of biological aspects and clinical applications. *International journal of molecular sciences*, 20(4), 974.
- Genoud, S., Senior, A. M., Hare, D. J., & Double, K. L. (2020). Meta-analysis of copper and iron in parkinson's disease brain and biofluids. *Movement Disorders*, 35(4), 662-671.
- Güneş F.E, Aktaş Ş. (2021). Nörolojik Hastalıklar ve Tıbbi Beslenme Tedavisi, Şanlıer N, Vakalarla Öğreniyorum: Yetişkin Hastalıklarında Tıbbi Beslenme Tedavisi, 1, Hedef Yayıncılık, Ankara, 484-535.
- Häglin, L., Domellöf, M., Bäckman, L., & Forsgren, L. (2020). Low plasma thiamine and phosphate in male patients with Parkinson's disease is associated with mild cognitive impairment. *Clinical nutrition ESPEN*, 37, 93-99.
- Huang, C., Ma, W., Luo, Q., Shi, L., Xia, Y., Lao, C., ... & Chen, Z. (2019). Iron overload resulting from the chronic oral administration of ferric citrate induces parkinsonism phenotypes in middle-aged mice. *Aging (albany NY)*, 11(21), 9846.
- Kabaran, S., & Yıldız, E. (2012). Parkinson hastalığı: beslenme ile ilgili risk etmenleri ve tıbbi beslenme tedavisi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 40(1), 69-78.
- Keun, J. T. B., Arnoldussen, I. A., Vriend, C., & van de Rest, O. (2021). Dietary approaches to improve efficacy and control side effects of levodopa therapy in Parkinson's disease: a systematic review. *Advances in Nutrition*, 12(6), 2265-2287.
- Liddell, J. R., & White, A. R. (2018). Nexus between mitochondrial function, iron, copper and glutathione in Parkinson's disease. *Neurochemistry international*, 117, 126-138.

- Marras, C., Beck, J. C., Bower, J. H., Roberts, E., Ritz, B., Ross, G. W., ... & Parkinson's Foundation P4 Group. (2018). Prevalence of Parkinson's disease across North America. *NPJ Parkinson's disease*, 4(1), 21.
- Park, H. A., & Ellis, A. C. (2020). Dietary antioxidants and Parkinson's disease. *Antioxidants*, 9(7), 570.
- Perez Višňuk, D., Teran, M. D. M., Savoy de Giori, G., LeBlanc, J. G., & de Moreno de LeBlanc, A. (2022). Neuroprotective effect of riboflavin producing lactic acid bacteria in Parkinsonian models. *Neurochemical Research*, 47(5), 1269-1279.
- Plantone, D., Pardini, M., & Rinaldi, G. (2021). Riboflavin in neurological diseases: a narrative review. *Clinical Drug Investigation*, 41(6), 513-527.
- Postuma, R. B., Berg, D., Stern, M., Poewe, W., Olanow, C. W., Oertel, W., ... & Deuschl, G. (2015). MDS clinical diagnostic criteria for Parkinson's disease. *Movement disorders*, 30(12), 1591-1601.
- Rojo-Sebastián, A., González-Robles, C., & de Yébenes, J. G. (2020). Vitamin B6 deficiency in patients with Parkinson disease treated with levodopa/carbidopa. *Clinical Neuropharmacology*, 43(5), 151-157.
- URL-1: <https://www.drugs.com/drug-interactions/levodopa.html> E. T: 20.03.2022
- Ünal, B., Ergör, G., Horasan, G. D., Kalaça, S., & Sözmen, K. (2013). Türkiye kronik hastalıklar ve risk faktörleri sıklığı çalışması. Ankara: Sağlık Bakanlığı, 5, 33-36.
- Whitfield, D. R., Vallortigara, J., Alghamdi, A., Hortobágyi, T., Ballard, C., Thomas, A. J., ... & Francis, P. T. (2015). Depression and synaptic zinc regulation in Alzheimer disease, dementia with lewy bodies, and Parkinson disease dementia. *The American journal of geriatric psychiatry*, 23(2), 141-148.
- Zhao, X., Zhang, M., Li, C., Jiang, X., Su, Y., & Zhang, Y. (2019). Benefits of Vitamins in the Treatment of Parkinson's Disease. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2019.

KAYNAKLAR

1. Afzaal, M., Saeed, F., Shah, Y. A., Hussain, M., Rabail, R., Socol, C. T., Hassoun, A., Domínguez, R., Lorenzo, J. M., Rusu, A. V., & Aadil, R. M. (2022). Human gut microbiota in health and disease: Unveiling the relationship. *Frontiers in Microbiology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2022.999001>
2. Awaisheh, Saddam. (2012). Probiotic Food Products Classes, Types, and Processing.
3. Cheng, Hsin-Lin; Yen, Gow-Chin; Huang, Shih-Chien; Chen, Shiuan-Chih; and Hsu, Chin-Lin (2022) "The next generation beneficial actions of novel probiotics as potential therapeutic targets and prediction tool for metabolic diseases," *Journal of Food and Drug Analysis*
4. Cukrowska, B., Ceregra, A., Maciorkowska, E., Surowska, B., Zegadło-Mylik, M. A., Konopka, E., Trojanowska, I., vd. (2021). The Effectiveness of Probiotic *Lactobacillus rhamnosus* and *Lactobacillus casei* Strains in Children with Atopic Dermatitis and Cow's Milk Protein Allergy: A Multicenter, Randomized, Double Blind, Placebo Controlled Study. *Nutrients*, 13(4), 1169.
5. Davani-Davari, D., Negahdaripour, M., Karimzadeh, I., Seifan, M., Mohkam, M., Masoumi, S. J., & Berenjian, A. (2019). Prebiotics: definition, types, sources, mechanisms, and clinical applications. *Foods*, 8(3), 92. <https://doi.org/10.3390/foods8030092>
6. Davani-Davari, D., Negahdaripour, M., Karimzadeh, I., Seifan, M., Mohkam, M., Masoumi, S. J., & Berenjian, A. (2019). Prebiotics: definition, types, sources, mechanisms, and clinical applications. *Foods*, 8(3), 92. <https://doi.org/10.3390/foods8030092>
7. De Oliveira Libório, S., Alberca, G. G. F., Sato, M. N., & Alberca, R. W. (2020). Allergy: Concepts and Treatments. *Frontiers for Young Minds*, 8. <https://doi.org/10.3389/frym.2020.00043>
8. Derosa, L., & Zitvogel, L. (2022). A probiotic supplement boosts response to cancer immunotherapy. *Nature Medicine*, 28(4), 633–634. <https://doi.org/10.1038/s41591-022-01723-4>
9. Didari T., Solki S., Mozaffari S., Nikfar S., Abdollahi M., (2014), A systematic review of the safety of probiotics. *Expert Opin Drug Saf.* 2014;13:227–239.
10. Donaldson, M. S. (2004). Nutrition and cancer: A review of the evidence for an anti-cancer diet. *Nutrition Journal*, 3(1). <https://doi.org/10.1186/1475-2891-3-19>
11. Emami, E., Sherwin, C. M., & Heidari-Soureshjani, S. (2024). Effect of probiotics on urinary tract infections in children: A systematic review and meta-analysis. *Current Reviews in Clinical and Experimental Pharmacology*, 19(1), 111–121. <https://doi.org/10.2174/2772432817666220501114505>
12. Fijan, S. (2023). Probiotics and their antimicrobial effect. *Microorganisms*, 11(2), 528. <https://doi.org/10.3390/microorganisms11020528>
13. Grajek, M., Krupa-Kotara, K., Białek-Dratwa, A., Sobczyk, K., Grot, M., Kowalski, O., & Staśkiewicz, W. (2022). Nutrition and mental health: A review of current knowledge about the impact of diet on mental health. *Frontiers in Nutrition*, 9. <https://doi.org/10.3389/fnut.2022.943998>
14. Hasanpour, A., Babajafari, S., Mazloomi, S. M., & Shams, M. (2023). The effects of soymilk plus probiotics supplementation on cardiovascular risk factors in patients with type 2 diabetes mellitus: a randomized clinical trial. *BMC Endocrine Disorders*, 23(1). <https://doi.org/10.1186/s12902-023-01290-w>
15. Huang, F., Li, S., Chen, W., Han, Y., Yao, Y., Yang, L., Li, Q., Xiao, Q., Wei, J., Li, Z., Chen, T., & Deng, X. (2023). Postoperative probiotics administration attenuates gastrointestinal complications and gut microbiota dysbiosis caused by chemotherapy in colorectal cancer patients. *Nutrients*, 15(2), 356. <https://doi.org/10.3390/nu15020356>

16. Jabłońska, B., & Mrowiec, S. (2023). Gastrointestinal Disease: New Diagnostic and Therapeutic Approaches. *Biomedicines*, 11(5), 1420. <https://doi.org/10.3390/biomedicines11051420>
17. Johnson, D., Thurairajasingam, S., Letchumanan, V., Chan, K., & Lee, L. (2021). Exploring the role and potential of probiotics in the field of mental health: Major depressive disorder. *Nutrients*, 13(5), 1728. <https://doi.org/10.3390/nu13051728>
18. Krishnakumar, T. (2021). Probiotics. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.26827.31520>
19. Lata, P., & Savitri. (2023). Probiotics and human health. *Research Journal of Biotechnology*, 18(7), 173–180. <https://doi.org/10.25303/1807rjbt1730180>
20. Lee, H. J., Hong, J. K., Kim, J., Kim, D., Jang, S. W., Han, S., & Yoon, I. (2021). Effects of probiotic NVP-1704 on mental health and sleep in healthy adults: an 8-Week Randomized, Double-Blind, Placebo-Controlled trial. *Nutrients*, 13(8), 2660. <https://doi.org/10.3390/nu13082660>
21. Lian Z, Zhang Q, Xu Y, Zhou X, Jiang K. Biorefinery cascade processing for converting corncob to xylooligosaccharides and glucose by maleic acid pretreatment. *Appl Biochem Biotechnol.* (2022). doi: 10.1007/s12010-022-03985-7
22. López-Moreno, A., Suárez, A., Avanzi, C., Monteoliva-Sánchez, M., & Aguilera, M. (2020). Probiotic Strains and Intervention Total Doses for Modulating Obesity-Related Microbiota Dysbiosis: A Systematic Review and Meta-analysis. *Nutrients*, 12(7), 1921. <https://doi.org/10.3390/nu12071921>
23. Lopez-Santamarina, A., Gonzalez, E. G., Lamas, A., Del Carmen Mondragon, A., Regal, P., & Miranda, J. M. (2021). Probiotics as a possible strategy for the prevention and Treatment of allergies. A Narrative review. *Foods*, 10(4), 701. <https://doi.org/10.3390/foods10040701>
24. Lu, K., Dong, S., Wu, X., Jin, R., & Chen, H. (2021). Probiotics in cancer. *Frontiers in Oncology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fonc.2021.638148>
25. Mazziotta, C., Tognon, M., Martini, F., Torreggiani, E., & Rotondo, J. C. (2023). Probiotics mechanism of action on immune cells and beneficial effects on human health. *Cells*, 12(1), 184. <https://doi.org/10.3390/cells12010184>
26. Moludi, J., Kafil, H. S., Qaisar, S. A., Gholizadeh, P., Alizadeh, M., & Vayghyan, H. J. (2021). Effect of probiotic supplementation along with calorie restriction on metabolic endotoxemia, and inflammation markers in coronary artery disease patients: a double blind placebo controlled randomized clinical trial. *Nutrition Journal*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12937-021-00703-7>
27. Oniszcuk, A., Oniszcuk, T., Gancarz, M., & Szymańska, J. (2021). Role of gut microbiota, probiotics and prebiotics in the cardiovascular diseases. *Molecules*, 26(4), 1172. <https://doi.org/10.3390/molecules26041172>
28. Romero, F. B., Hernández-López, A., Martínez, J. J. A., Gómez-Garrido, M., & Oliveira, C. L. (2015). Enteral nutrition in neurological patients. In Springer eBooks (pp. 1591–1598). https://doi.org/10.1007/978-1-4614-7836-2_56
29. Sharifi-Rad, J., Rodrigues, C. F., Stojanović-Radić, Z., Dimitrijević, M., Aleksić, A., Neffe-Skocińska, K., Zielińska, D., Kolożyn-Krajewska, D., Salehi, B., Prabu, S. M., Schütz, F., Docea, A. O., Cruz-Martins, N., & Calina, D. (2020). Probiotics: versatile bioactive components in promoting human health. *Medicina*, 56(9), 433. <https://doi.org/10.3390/medicina56090433>
30. Sivamaruthi, B. S., Prasanth, M. I., Kesika, P., & Chaiyasut, C. (2021). Probiotics in human mental health and diseases - A minireview. *Tropical Journal of Pharmaceutical Research*, 18(4), 889–895. <https://doi.org/10.4314/tjpr.v18i4.29>

31. Śliżewska, K., Markowiak-Kopec, P., & Śliżewska, W. (2020). The role of probiotics in cancer prevention. *Cancers*, 13(1), 20. <https://doi.org/10.3390/cancers13010020>
32. Şener, D., Bulut, H. N., & Bayır, A. G. (2021). Probiotics and relationship between probiotics and cancer types. *Bezmialem Science*, 9(4), 490–497. <https://doi.org/10.14235/bas.galenos.2021.5375>
33. Tractenberg, R. E., Groah, S. L., Frost, J., Rounds, A. K., Davis, E. F., Ljungberg, I., & Schladen, M. M. (2020). Effects of Intravesical Lactobacillus Rhamnosus GG on Urinary Symptom Burden in People with Neurogenic Lower Urinary Tract Dysfunction. *Pm&R*, 13(7), 695–706. <https://doi.org/10.1002/pmrj.12470>
34. Wang, Y., Flórez, I. D., Morgan, R. L., Foroutan, F., Chang, Y., Crandon, H. N., Zeraatkar, D., Bała, M. M., Mao, R. Q., Tao, B., Shahid, S., Wang, X., Beyene, J., Offringa, M., Sherman, P. M., Gouhary, E. E., Guyatt, G., & Sadeghirad, B. (2023). Probiotics, prebiotics, lactoferrin, and combination products for prevention of mortality and morbidity in preterm infants. *JAMA Pediatrics*, 177(11), 1158. <https://doi.org/10.1001/jamapediatrics.2023.3849>
35. World Gastroenterology Organisation. Probiotics and prebiotics . 2017.
36. Yadav, Abhishek & . K, Santhosh & Okram, Abemsana & devi, Okram & Rashwin, Anto. (2024). PROBIOTIC FOODS; FUTURE PROSPECTS.
37. Yang, Z., Wang, Q., Liu, Y., Wang, L., Zhao, G., Li, Z., Feng, S., & Wu, C. (2023). Gut microbiota and hypertension: association, mechanisms and treatment. *Clinical and Experimental Hypertension*, 45(1). <https://doi.org/10.1080/10641963.2023.2195135>
38. You, S., Ma, Y., Yan, B., Pei, W., Wu, Q., Ding, C., & Huang, C. (2022). The promotion mechanism of prebiotics for probiotics: A review. *Frontiers in Nutrition*, 9. <https://doi.org/10.3389/fnut.2022.1000517>
39. Ziyadi, S., Bastani, P., Homayouni, A., Mohammad-Alizadeh-Charandabi, S., & Mallah, F. (2016). Probiotics and Usage in Urinary Tract Infection. <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-802189-7.00063-0>
40. Zou, Y., Song, X., Liu, N., Sun, W., & Liu, B. (2022). Intestinal flora: a potential new regulator of cardiovascular disease. *Aging and Disease*, 13(3), 753. <https://doi.org/10.14336/ad.2021.1022>
41. Žuntar, I., Petrić, Z., & Kovačević, D. B. (2020). Safety of probiotics: functional fruit beverages and nutraceuticals. *Foods*, 9(7), 947. <https://doi.org/10.3390/foods9070947>
42. Cepreeв, И. H., Aljutaily, T., Walton, G., & Huarte, E. (2020). Effects of synbiotic supplement on human gut microbiota, body composition and weight loss in obesity. *Nutrients*, 12(1), 222. <https://doi.org/10.3390/nu12010222>

KAYNAKÇA

- Abacı, A., Çatlı, G., & Aydın, M. (2014). Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarında Tanı ve Tedavi Kılavuzları-Türkiye Milli Pediatri Derneği Çocuk Endokrinolojisi ve Diyabet Derneği Ortak Kılavuzu, (4).
- Atay, Z., Turan, S., Guran, T., Furman, A., Bereket, A. (2011). Puberty and influencing factors in schoolgirls living in Istanbul: end of the secular trend?. *Pediatrics*, 128(1), e40-e45.
- Bo, T., Liu, M., Tang, L., Lv, J., Wen, J., & Wang, D. (2022). Effects of high-fat diet during childhood on precocious puberty and gut microbiota in mice. *Frontiers in Microbiology*, 13, 930747.
- Brämwig, J., & Dübbers, A. (2009). Disorders of pubertal development. *Deutsches Ärzteblatt International*, 106(17), 295.
- Calcaterra, V., Cena, H., Regalbuto, C., Vinci, F., Porri, D., Verduci, E., ... & Zuccotti, G. V. (2021). The role of fetal, infant, and childhood nutrition in the timing of sexual maturation. *Nutrients*, 13(2), 419.
- Calcaterra, V., Magenes, V. C., Hruby, C., Siccardo, F., Mari, A., Cordaro, E., ... & Zuccotti, G. (2023). Links between childhood obesity, High-Fat Diet, and central precocious puberty. *Children*, 10(2), 241.
- Cheng, H., Chen, D., & Gao, H. (2023). An updated meta-analysis of the relationship between vitamin D levels and precocious puberty. *Frontiers in Endocrinology*, 14, 1298374.
- Cheuiche, A. V., da Silveira, L. G., de Paula, L. C. P., Lucena, I. R. S., & Silveiro, S. P. (2021). Diagnosis and management of precocious sexual maturation: an updated review. *European Journal of Pediatrics*, 180, 3073-3087.
- Demiray, G., & Yorulmaz, F. (2023). Halk Sağlığı Bakışıyla Obezite Yönetimi. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 13(1), 147-155.
- Dong, Y., Dai, L., Dong, Y., Wang, N., Zhang, J., Liu, C., ... & Chen, S. (2023). Analysis of risk factors of precocious puberty in children. *BMC pediatrics*, 23(1), 456.
- Greenspan C. L. And Lee M. M. 'Endocrine Disrupters and Pubertal Timing'. *Curr Opin Endocrinol Diabetes Obes*, 2018, 25 (1), 49-54.
- Güneş, S. O., & Ergür, A. T. Normal Puberte. *Puberte*, 1.
- Kota, A. S., Ejaz, S. (2023). Precocious puberty. In *StatPearls [internet]*. StatPearls publishing. Erişim tarihi: 30.01.2024
- Papadimitriou, A. (2016). The evolution of the age at menarche from prehistorical to modern times. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 29(6), 527-530.
- Peivasteh-roudsari L., Barzegar-bafrouei R., Aghbolagh Sharifi K., Azimialim S., Karami M., Abedinzadeh S., Asadinezhad S., Tajdar-oranj B., Mahdavi V., Alizadeh M. A., Sadighara P., Ferrante M., Conti O. G., Aliyeva A. And Khaneghah M. A. 'Origin, Dietary Exposure, And Toxicity Of Endocrine-Disrupting Food Chemical Contaminants: A Comprehensive Review'. *Heliyon*, 2023, 18140.
- Predieri B., Iuhetti L., Bernasconi S. And Street E. M. 'Endocrine Disrupting Chemicals' Effects in Children: What We Know and What We Need to Learn?'. *International Journal of Molecular Sciences*, 2022, 23 (19), 11899.
- Shim, Y. S., Lee, H. S., & Hwang, J. S. (2022). Genetic factors in precocious puberty. *Clinical and Experimental Pediatrics*, 65(4), 172.
- Sisk-Hackworth, L., Kelley, S. T., & Thackray, V. G. (2023). Sex, puberty, and the gut microbiome. *Reproduction*, 165(2), R61-R74.

- Song, Y., Kong, Y., Xie, X., Wang, Y., & Wang, N. (2023). Association between precocious puberty and obesity risk in children: A systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Pediatrics*, 11, 1226933.
- Spaziani, M., Tarantino, C., Tahani, N., Gianfrilli, D., Sbardella, E., Lenzi, A., & Radicioni, A. F. (2021). Hypothalamo-Pituitary axis and puberty. *Molecular and cellular endocrinology*, 520, 111094.
- Wa, M., & Tanner, J. M. (1969). Variations in pattern of pubertal changes in girls. *Arch Dis Child*, 44(235), 291-303.
- Wood, C. L., Lane, L. C., & Cheetham, T. (2019). Puberty: Normal physiology (brief overview). *Best practice & research Clinical endocrinology & metabolism*, 33(3), 101265.

KAYNAKÇA

- Akdoğan, M. ve Yöntem M. (2018). Sitokinler. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 36-45.
- Aragno, M. ve Mastrocola, R. (2017). Dietary sugars and endogenous formation of advanced glycationend products: Emerging mechanisms of disease. *Nutrients*, 9, 385-400.
- Avila, G., Catozzi, C., Pravettoni, D., Sala, G., Martino, P., Meroni, G.,... ve Ceciliani, F. (2020). In vitro effects of conjugateddlinoieicacid (CLA) on inflammatoryfunctions of bovinemonocytes. *Journal of dairyscience*, 103(9), 8554–8563.
- Buscemi, S., Rosafio, G., Arcoleo, G., Mattina, A., Canino, B., Montana, M.,... ve Rini, G. (2012). Effects of red orange juice intake on endothelial function and inflammatory markers in adult subjects with increased cardiovascular risk. *The American journal of clinical nutrition*, 95(5), 1089–1095.
- Cansell, C., Stobbe, K., Sanchez, C., Le Thuc, O., Mosser, C.A., Ben-Fradj, S., ... ve Rovere, C. (2021). Dietary fat exacerbates postprandial hypothalamic inflammation involving glial fibrillary acidic protein-positive cells and microglia in malemice. *Glia*, 69(1), 42-60.
- Carnevale, R., Pignatelli, P., Nocella, C., Loffredo, L., Pastori, D., Vicario, T.,... ve Violi, F. (2014). Extra virgin olive oil blunt post-prandial oxidative stres via NOX2 down-regulation. *Atherosclerosis*, 235, 649–658.
- Cheng, X., Han, X., Zhou, L., Sun, Y., Zhou, Q., Lin, X.,... ve Zhao, W. (2023). Cabernet sauvignon dry red wine ameliorates atherosclerosis in mice by regulating inflammation and endothelial function, activating AMPK phosphorylation, andmodulating gut microbiota. *Food research international (Ottawa, Ont.)*, 169, 112942-112955.
- Chisty, T.T.E., Sarif, S., Jahan, I., Ismail, I.N., Chowdhury, F.I., Siddiqua, S., Yasmin, T., Islam, M.N., Khan, F., Subhan, N. ve Alam, M.A. (2024). Protective effects of l-carnitine on isoprenaline –in duced heart and kidney dysfunctions: Modulation of inflammation and oxidativestress-related gene expression in rats. *Heliyon*,10(3), 25057-25073.
- Chuang, S.C., Vermeulen, R., Sharabiani, M.T., Sacerdote, C., Fatemeh, S.H., Berrino, F., Krogh, V., Palli, D., Panico, S., Tumino, R., Athersuch, T. J. ve Vineis, P. (2011). Theintake of grain fibers modulates cytokine levels in blood. *Biomarkers :biochemical indicators of exposure, response, and susceptibility to chemicals*, 16(6), 504–510.
- DiNicolantonio, J.J., Mehta, V., Onkaramurthy, N. O’Keefe, J.H. (2015). Fructose-induced inflammation and increased cortisol: A new mechanism for how sugar induces visceral adiposity. *Prog. Cardiovasc. Dis*, 61, 3–9.
- Dourado, G.K. ve Cesar, T.B. (2015). Investigation of cytokines, oxidativestress, metabolic, and inflammatory biomarkers after orange juice consumption by normal and overweight subjects. *Food&nutrition research*, 59, 28147-28154.
- Ferrucci, L. ve Fabbri, E. (2018). Inflammageing: chronicinflammation in ageing, cardiovascular disease, and frailty. *Nat. Rev. Cardiol.* 15, 505–522.
- Fritsche, K.L. (2015). The science of fatty acids and inflammation. *Advances in Nutrition*, 6(3), 293-301.
- Furman, D., Campisi, J., Verdin, E., Carrera-Bastos, P., Targ, S., Franceschi, C., ... ve Slavich, G.M. (2019). Chronic inflammation in the etiology of diseasea cross the life span. *Nature medicine*, 25(12), 1822-1832.
- Gaskins, A.J., Mumford, S.L., Rovner, A.J., Zhang, C., Chen, L., WactawskiWende, J., Perkins, N.J. ve Schisterman, E.F. (2010). Whole grains are associated with serum concentrations of high sensitivity C-reactive protein among premenopausal women. *J Nutr*, 2010;140:1669–1676.
- Gistera, A. ve Hansson, G.K. (2017). The immunology of atherosclerosis. *Nat Rev. Nephrol*, 13, 368–380.

- Gregersen, S., Samocha-Bonet, D., Heilbronn, L.K. ve Campbell, L.V. (2012). Inflammatory and oxidative stress responses to high-carbohydrate and high-fat meals in healthy humans. *Journal of nutrition and metabolism*, 2012: 1-8.
- Grosso, G., Laudisio, D., Frias-Toral, E., Barrea, L., Muscogiuri, G., Savastano, S. ve Colao, A. (2022). Anti-inflammatory nutrients and obesity-associated metabolic-inflammation: state of the art and future direction. *Nutrients*, 14(6), 1137-1159.
- Hamaya, R., Mora, S., Lawler, P.R., Cook, N.R., Ridker, P.M., Buring, J.E., Lee, I.M., Manson, J.E., ve Tobias, D.K. (2021). Association of Plasma Branched-Chain Amino Acid With Biomarkers of Inflammation and Lipid Metabolism in Women. *Circulation. Genomic and precision medicine*, 14(4), 3330-3346.
- Hasani, M., Mansour, A., Asayesh, H., Djalalinia, S., MahdaviGorabi, A., Ochi, F. ve Qorbani, M. (2021). Effect of glutamine supplementation on cardiometabolic risk factors and inflammatory markers: a systematic review and meta-analysis. *BMC cardiovascular disorders*, 21(1), 190-210.
- Herzig, S. ve Shaw, R.J. (2018). AMPK: Guardian of metabolism and mitochondrial homeostasis. *NatRev Mol CelBiol*, 19:121–35.
- Iwata, N. G., Pham, M., Rizzo, N. O., Cheng, A. M., Maloney, E. Ve Kim, F. (2011). Trans fatty acids induce vascular inflammation and reduce vascular nitric oxide production in endothelial cells. *PLoSOne*, 6(12), 29600-29605.
- Jin, Q., Liu, T., Qiao, Y., Liu, D., Yang, L., Mao, H., Ma, F., Wang, Y., Peng, L. ve Zhan, Y. (2023). Oxidative stress and inflammation in diabetic nephropathy: role of polyphenols. *Frontiers in immunology*, 14, 1185317-1185333.
- Kantor, E.D., Lampe, J. W., Kratz, M. ve White, E. (2013). Life style factors and inflammation: associations by body mass index. *Plo Sone*, 8(7), 67833-67842.
- Kim, H.M., Kang, Y.M., Jin, B.R., Lee, H., Lee, D.S., Lee, M. ve An, H.J. (2023). Morusalba fruits attenuates atopic dermatitis symptoms and pathology in vivo and in vitro via their regulation of barrier function, immune response and pruritus. *Phyto medicine :international journal of phytotherapy and phytopharmacology*, 109, 154579.
- Klop, B., Proctor, S.D., Mamo, J.C., Botham, K.M. ve Castro-Cabezas, M. (2012). Understanding postprandial inflammation and its relationship to life style behaviour and metabolic diseases. *International journal of vascular medicine*, 2012, 1-11.
- Koebnick, C., Black, M.H., Wu, J., Shu, Y.H., MacKay, A.W., Watanabe, R.M., Buchanan, T.A., Xiang, A.H. (2018). A diet high in sugar-sweetened beverage and low in fruits and vegetables is associated with adiposity and a pro-inflammatory adipokine profile. *Br. J. Nutr*, 120, 1230–1239.
- Levitan, E.B., Cook, N.R., Stampfer, M.J., Ridker, P.M., Rexrode, K.M., Buring, J.E., Manson, J.E. ve Liu, S. (2008). Dietary glycemic index, dietary glycemic load, blood lipids, and C-reactive protein. *Metabolism*, 57, 437–443.
- Lin, W.T., Kao, Y.H., Sothorn, M.S., Seal, D.W., Lee, C.H., Lin, H.Y., Chen, T. ve Tseng, T.S. (2020). The association between sugars sweetened beverages intake, body mass index, and inflammation in US adults. *Int. J. PublicHealth*, 65, 45–53.
- Liu, S., Manson, J.E., Buring, J.E., Stampfer, M.J., Willett, W.C. ve Ridker, P.M. (2002). Relation between a diet with a high glycemic load and plasma concentrations of high-sensitivity C-reactive protein in middle-aged women. *Am J ClinNutr*, 75, 492–498.
- Luu, N.T., Madden, J., Calder, P.C., Grimble, R.F., Shearman, C.P., Chan, T., Dastur, N., Howell, W.M., Rainger, G.E. ve Nash, G.B. (2007). Dietary Supplementation with Fish Oil Modifies the Ability of Human Monocytes to Induce an Inflammatory Response. *J. Nutr*, 137, 2769–2774.

- Ma, C., Xu, Z. ve Lv, H. (2019). Low n-6/n-3 PUFA ratio improves inflammation and myocardial ischemic reperfusion injury. *Biochemistry and cellbiology = Biochimie et biologie cellulaire*, 97(5), 621–629.
- Malesza, I.J., Malesza, M., Walkowiak, J., Mussin, N., Walkowiak, D., Aringazina, R., ...ve Madry, E. (2021). High-fat, western-style diet, systemic inflammation, and gut microbiota: a narrative review. *Cells*, 10(11), 3164-3194.
- Margina, D., Ungurianu, A., Purdel, C., Tsoukalas, D., Sarandi, E., Thanasoula, M., Tekos, F., Mesnage, R., Kouretas, D. ve Tsatsakis, A. (2020). Chronic Inflammation in the Context of Everyday Life: Dietary Changes as Mitigating Factors. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17(11), 4135-4161.
- Martinez-Garcia, M.Á., Moncayo, S., Insenser, M., Montes-Nieto, R., Fernandez-Duran, E., Álvarez-Blasco, F., ...ve Escobar-Morreale, H.F. (2020). Postprandial inflammatory responses after oral glucose, lipid and protein challenges: Influence of obesity, sex and polycystic ovary syndrome. *Clinical Nutrition*, 39(3), 876-885.
- Meessen, E.C., Warmbrunn, M.V., Nieuwdorp, M. ve Soeters, M.R. (2019). Human postprandial nutrient metabolism and low-grade inflammation: a narrative review. *Nutrients*, 11(12), 3000-3020.
- Merchant, R.A., Chan, Y.H., Anbarasan, D., Seetharaman, S., Au, L., Nachammai, V.,...ve Bhaskaran, K. (2023). Impact of exercise and leucine-enriched protein supplementation on physical function, body composition, and inflammation in pre-frail older adults: a quasi-experimental study. *Frontiers in medicine*, 10, 1204198-1204211.
- Mohajeri, M., Horriatkhah, E. veMohajery, R. (2021). The effect of glutamine supplementation on serum levels of some inflammatory factors, oxidative stress, and appetite in COVID-19 patients: a case-control study. *Inflammo pharmacology*, 29(6), 1769–1776.
- Monfort-Pires, M., Crisma, A.R., Bordin, S. ve Ferreira, S.R.G. (2018). Greater expression of postprandial inflammatory genes in humans after intervention with saturated when compared to unsaturated fatty acids. *European journal of nutrition*, 57, 2887-2895.
- Morvaridzadeh, M., Cohen, A.A., Heşmati, C., Alami, M., Berrougui, H., Zoubdane, N., Pizarro, A.B. ve Khalil, A. (2024). Effect of extra virgin olive oil on anthropometric indices, inflammatory and cardiometabolic markers: a systematic review and meta-analysis of randomized clinical trials. *The Journal of Nutrition*, 154(1), 95-120.
- Mozaffarian, D., Pischon, T., Hankinson, S.E., Rifai, N., Joshipura, K., Willett, W.C. ve Rimm, E.B. (2004). Dietary intake of trans fatty acids and systemic inflammation in women. *The American journal of clinical nutrition*, 79(4), 606-612.
- Murakami, K., Sasaki, S., Takahashi, Y., Uenishi, K., Yamasaki, M., Hayabuchi, H., Goda, T., Oka, J., Baba, K., Ohki, K., Muramatsu, K. ve Sugiyama, Y. (2008). Total n23 polyunsaturated fatty acid intake is inversely associated with serum C-reactive protein in young Japanese women. *Nutr Res*, 28, 309–314.
- Nazarian, B., Fazeli-Moghadam, E., Asbaghi, O., Zeinali-Khosroshahi, M., Choghakhori, R. ve Abbasnezhad, A. (2019). Effect of l-arginine supplementation on C-reactive protein and other inflammatory biomarkers: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Complementary therapies in medicine*, 47, 102226-102233.
- O'Connor, L., Imamura, F., Brage, S., Griffin, S.J., Wareham, N.J. ve Forouhi, N.G. (2018). Intakes and sources of dietary sugars and their association with metabolic and inflammatory markers. *Clin. Nutr*, 37, 1313–1322.
- Qi, X., Li, Y., Fang, C., Jia, Y., Chen, M., Chen, X. ve Jia, J. (2023). The associations between dietary fibers intake and systemic immune and inflammatory biomarkers, a multi-cycle study of NHANES 2015-2020. *Frontiers in nutrition*, 10, 1216445-1216457.
- Rangel-Zuniga, O.A., Haro, C., Tormos, C., Perez-Martinez, P., Delgado-Lista, J., Marin, C., Quintana-Navarro, G.M., Cerda, C., Saez, G.T., Lopez-Segura, F., Lopez-Miranda, J.,

- Perez-Jimenez, F. ve Camargo, A. (2017). Frying oils with high natural or added antioxidant content, which protect against postprandial oxidative stress, also protect against DNA oxidation damage. *Eur. J. Nutr.*, 56, 1597–1607.
- Saadati, S., Kabthymmer, R.H., Aldini, G., Mousa, A., Feehan, J. ve Courten, B. (2023). Effects of carnosine and histidine-containing dipeptides on biomarkers of inflammation and oxidative stress: a systematic review and meta-analysis. *Nutrition reviews*, 0(0),1-14.
- Sarkar, A., Chakraborty, D., Kumar, V., Malhotra, R. ve Biswas, S. (2022). Upregulation of leucine-rich alpha-2 glycoprotein: A keyregulator of inflammation and joint fibrosis in patients with severe knee osteoarthritis. *Frontiers in immunology*, 13, 1028994-1029006.
- Sears, B. ve Saha, A.K. (2021). Dietary control of inflammation and resolution. *Frontiers in Nutrition*, 8, 709435-709453.
- Sergazy, S., Shulgau, Z., Kamyshanskiy, Y., Zhumadilov, Z., Krivyh, E., Gulyayev, A. ve Aljofan, M. (2023). Blueberry and cranberry extracts mitigate CCL4-induced liver damage, suppressing liver fibrosis, inflammation and oxidative stress. *Heliyon*, 9(4), 15370-15382.
- Shapira, N. (2019). The metabolic concept of meal sequence vs. satiety: glycemic and oxidative responses with reference to inflammation risk, protective principles and Mediterranean diet. *Nutrients*, 11(10), 2373-2397.
- Sofi, F., Buccioni, A., Cesari, F., Gori, A. M., Minieri, S., Mannini, L., ...ve Antongiovanni, M. (2010). Effects of a dairy product (pecorinocheese) naturally rich in cis-9, trans-11 conjugated linoleic acid on lipid, inflammatory and haemorheological variables: A dietary intervention study. *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, 20(2), 117–124.
- Stienstra, R., Joosten, L.A., Koenen, T., van Tits, B., van Diepen, J.A., van den Berg, S.A., Rensen, P.C., Voshol, P.J., Fantuzzi, G., Hijmans, A., Kersten, S., Müller, M., van den Berg, W.B., van Rooijen, N., Wabitsch, M., Kullberg, B.J., van den Meer, J.W., Kanneganti, T., Tack, C.J. ve Netea, M.G. (2010). The inflammasome-mediated caspase-1 activation controls adipocyte differentiation and insulin sensitivity. *Cell Metab*, 12, 593–605.
- Stienstra, R., van Diepen, J.A., Tack, C.J., Zaki, M.H., van de Veerdonk, F.L., Perera, D., Neale, G.A., Hooiveld, G.J., Hijmans, A., Vroegrijk, I., van den Berg, S., Romijn, J., Rensen, P.C., Joosten, L.A., Netea, M.G. ve Kanneganti, T.D. (2011). Inflammasome is a central player in the induction of obesity and insulin resistance. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA*, 108, 15324–15329.
- Sui, Z., Wang, N., Zhang, X., Liu, C., Wang, X., Zhou, H., Mai, K. ve He, G. (2023). Comprehensive study on the effect of dietary leucine supplementation on intestinal physiology, TOR signaling and microbiota in juvenile turbot (*Scophthalmus maximus* L.). *Fish&shellfish immunology*, 141, 109060.
- Tamez, M., Monge, A., Lopez-Ridaura, R., Fagherazzi, G., Rinaldi, S., Ortiz-Panozo, E., Yunes, E., Romieu, I. ve Lajous, M. (2018). Soda Intake Is Directly Associated with Serum C-Reactive Protein Concentration in Mexican Women. *J. Nutr.*, 148, 117–124.
- Taniguchi, K. ve Karin, M. (2018). NF-κB, inflammation, immunity and cancer: coming of age. *Nat. Rev. Immunol.*, 18, 309–324.
- Taşgın, E. (2017). Macronutrients and micronutrients in nutrition. *International Journal of Innovative Research and Reviews*, 1(1), 10-15.
- Van Asseldonk, E.J., Stienstra, R., Koenen, T.B., Joosten, L.A., Netea, M.G. ve Tack, C.J. (2011). Treatment with Anakinra improves disposition index but not insulin sensitivity in nondiabetic subjects with the metabolic syndrome: A randomized, double-blind, placebo-controlled study. *J. Clin. Endocrinol. Metab*, 96, 2119–2126.
- Van Woudenberg, G.J., Kuijsten, A., Sijbrands, E.J., Hofman, A., Wittman, J.C. ve Feskens, E. J. (2011). Glycemic index and glycemic load and their association with C-reactive protein and incident type 2 diabetes. *Journal of nutrition and metabolism*, 2011, 623076-623082.

- Vries, M.A., Klop, B., Eskes, S.A., van der Loos, T.L., Klessens-Godfroy, F.J., Wiebolt, J., Janssen, H.W., Westerman, E.M. ve Castro-Cabezas, M. (2014). The postprandial situation as a pro-inflammatory condition. *Clinica e investigacion en arteriosclerosis :publicacionoficial de la Sociedad Espanola de Arteriosclerosis*, 26(4), 184–192.
- Wang, D., Wang, T., Li, Z., Guo, Y. ve Granato, D. (2022). Green Tea Polyphenols Upregulate the Nrf2 Signaling Pathway and Suppress Oxidative Stress and Inflammation Markers in D-Galactose-Induced Liver Aging in Mice. *Frontiers in nutrition*, 9, 836112-836123.
- Wei, Y., Meng, Y., Li, N., Wang, Q. ve Chen, L. (2021). The effects of low-ratio n-6/n-3 PUFA on biomarkers of inflammation: a systematic review and meta-analysis. *Food&function*, 12(1), 30–40.
- Yalçın, T. ve Rakıcıoğlu, N. (2018). Diyetel etmenler, tip 2 diyabet ve inflamasyon. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4), 686-694.
- Zarantonello, A., Revel, M., Grunenwald, A. ve Roumenina, L.T. (2023). C3-dependent effect or functions of complement. *Immunological reviews*, 313(1), 120–138.
- Zavitsanou, A. ve Drigas, A. (2021). Nutrition in mental and physical health. *Technium Soc. Sci. J.*, 23, 67-77.
- Zhang, D.M., Guo, Z.X., Zhao, Y.L., Wang, Q.J., Gao, Y.S., Yu, T., Chen, Y.K., Chen, X.M. ve Wang, G.Q. (2019). L-carnitine regulated Nrf2/Keap1 activation in vitro and in vivo and protected oxidized fish oil-induced inflammation response by inhibiting the NF-κB signaling pathway in Rhynchocyprislagowski Dybowski. *Fish&shellfish immunology*, 93, 1100–1110.

KAYNAKÇA

- Acar, Tek, N., Aksoydan, E. (2021), *Geriatride Beslenme*, Ankara: Matsa Basımevi
- Adıgüzel E, Acar Tek N. (2018), Evde bakım hizmeti alan bireylerin hastalık profiline göre beslenme durumlarının değerlendirilmesi, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi (YSAD)* 11(1): 34-40
- Al-Rasheed. R., Alrasheedi, R., Al Johani, R., Alrashidi, H., Almaimany, B., Alshalawi, B., et al. (2018), Malnutrition in elderly and its relation to depression, *International Journal of Community Medicine and Public Health*;5:5.
- Altundağ Derin, N.Z., Karahan, İ., Çifci, A. (2018), Hastanede yatan hastalarda malnütrisyonu etkileyen faktörler. *J Health Sci Med*; 1(3): 62-67.
- Altunok, H., Atalay, B. I., Önsüz, M.F., Işıklı, B. (2016), Yaşlılık döneminde önerilen tarama testleri. *TAF Preventive Medicine Bulletin*.;15(6):588-595.
- Anker, S.D., Laviano, A., Filippatos, G., John, M., Paccagnella, A., Ponikowski, P., ESPEN (2009), ESPEN Guidelines on Parenteral Nutrition: on cardiology and pneumology, *Clin Nutr*;28:455–60.
- Arends, J., Baracos, V., Bertz, H., et al. (2017) ,ESPEN expert group recommendations for action against cancer-related malnutrition, *Clin Nutr*; 36: 1187-96.
- Arıoğlu, S. (2013), Yaşlılarda Malnütrisyon Kılavuzu, *Akademik Geriatri Derneği* Ankara <http://www.akademikgeriatri.org/files/thn-kitap.pdf> Erişim tarihi: 15.05.2022
- Arslan, S. (2020). Yaşlılarda Koah ve Beslenme Yaklaşımları. *Sağlık Akademisi Kastamonu (SAK)*, 5(1), s.78-90. DOI: 10.25279/sak.417312
- Ates Bulut, E., Soysal, P., Isik, A.T. (2013), Frequency and coincidence of geriatric syndromes according to age groups: single-center experience in Turkey between 2013 and 2017. *Clin Interv Aging*.;13:1899-905.
- Aytulu, T., Selcukbiricik, F., Calikoglu, F., Yilmaz, M., Ergene, G., Issever, H., satman, İ. (2022) Evaluation of sarcopenia, malnutrition and nutritional status of patients with and without cancer treatment by age. *Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi* ;5(1):6-13. <https://doi.org/10.26650/JARHS2022-1035701>
- Balcı, E., Şenol, V., Eşel, E., Günay, O., Elmalı, F., (2012). 65 Yaş ve Üzeri Bireylerin Depresyon ve Malnütrisyon Durumları Arasındaki İlişki, *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi* 10(1): 37-43.
- Başbüyük Özgün, G., Bektaş, Y., Çınar, Z., Ay, F., Alan, A. (2017), Huzurevinde Kalan Yaşlılarda Malnütrisyon Sıklığı, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*; 2017, Cilt 3, Sayı 2, Sayfa 339-348
- Baysal, A., Aksoy, M., Besler, T. vd. (2011), *Diyet El Kitabı*, Ankara: Hatipoğlu Yayınları.
- Baz, S., Ardahan, M. (2016), Yaşlılarda malnütrisyon ve hemşirelik yaklaşımları. *Balikesir Sağlık Bil Derg.*;5(3):148-153.
- Bilge, A., Elbay, G., Cürgül, M., Kuru, T., Şahin, S. (2017). Huzurevinde yaşayan yaşlıların bedensel ve ruhsal sağlık durumları ile beslenme durumları arasındaki ilişki, *GUSBD* 6(1): 40-45
- Cankurtaran, M., Saka, B., Sevnaz, S., Varlı, M., Döventaş, A., Yavuz, B.B., Halil, M., Çurgunlu A, Ülger Z, Öztürk GB,Tufan F, Tekin N, Akçiçek F, Karan MA, Atlı T, Beğler T, Erdinçler DS, Arıoğul S. (2013), Türkiye huzurevleri ve bakımevleri nutrisyonel değerlendirme projesi
- Cawood, A.L., Elia, M., Sharp, S.K., Stratton, R.J. (2012), Malnutrition self-screening by using MUST in hospital outpatients: validity, reliability, and ease of use, *J Clin Nutr*.;96(5):1000-7. doi: 10.3945/ajcn.112.037853.
- Chang, A.L., Wong, J.W., Endo, J.O., Norman, R.A. (2013), Geriatric dermatology: Part II. Risk factors and cutaneous signs of elder mistreatment for the dermatologist. *J Am Acad Dermatol*; 68(4):533.e1-10.
- Charlton, K.E., Nichols, C., Bowden, S., et al.(2010) ,Older rehabilitation patients are at high risk of malnutrition: evidence from a large Australian database, *J Nutr Health Aging*; 14: 622-8.

- Chapman, I.M. (2004), Endocrinology of anorexia of ageing. *Best Practice & Research Clinical & Metabolism*; 18(3):437-452
- Cederholm, T., Jensen, G. L., Correia, M. I. T. D., Gonzalez, M. C., Fukushima, R., Higashiguchi, T., ... & GLIM Core Leadership Committee, GLIM Working Group. (2019), GLIM criteria for the diagnosis of malnutrition—a consensus report from the global clinical nutrition community. *Journal of cachexia, sarcopenia and muscle*, 10(1), 207-217.
- Cruz-Jentoft, A.J., Landi, F., Topinková, E., Michel, J.P.(2010), Understanding sarcopenia as a geriatric syndrome, *Curr Opin Clin Nutr Metab Care*;13(1):1-7.
- Çevik, A., Basat, O., Uçak, S. (2014), Evde Sağlık Hizmeti Alan Yaşlı Hastalarda Beslenme Durumunun Değerlendirilmesi ve Beslenme Durumunun Laboratuvar Parametreleri Üzerine Olan Etkisinin İrdelenmesi, *Konuralp Tıp Dergisi* ;6(3):31-37
- Diyabet Diyetisyenleri Derneği (2019), Diyabetin Önlenmesi ve Tedavisinde Kanıta Dayalı Beslenme Tedavisi Rehberi, İstanbul: Armoni Nüans Baskı Sanatları AŞ
- Donini, L. M., Poggiogalle, E., Molfino, A., Rosano, A., Lenzi, A., Fanelli, F. R., & Muscaritoli, M. (2016). Mini-nutritional assessment, malnutrition universal screening tool, and nutrition risk screening tool for the nutritional evaluation of older nursing home residents. *Journal of the American Medical Directors Association*, 17(10), 959-e11.
- Dumbrell W. A. (2006), Nutrition and aging: assessment and treatment of compromised nutritional status in frail elderly patients, *J Clinical Interventions in Aging* :1(1)67-79
- Ekici, E., Yetim Çolak, M., Kozan E.H. (2019), Huzurevinde Yaşayan Yaşlıların Beslenme Durumları ve Günlük Yaşam Aktivitelerinin Belirlenmesi, *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt 4, Sayı 4, 505-518
- Erken, N., Ateş bulut, E., Koçyiğit, S.E., Işık A.T. (2020), Antikolinergik ilaç yükü ve ilaç sayısının yaşlı hastalarda beslenme durumuna etkisi, *DEU Tıp Derg*;34(3): 209-217
- Forman, D., Berman, A., McCabe, C., Baim, D., Wei, J.Y. (1992) ,PTCA in the elderly: The “young-old” versus the “old-old”, *J Am Geriatrics Soc* ;40(1):19-22.
- Franx, B.A.A., Arnoldussen, I.A.C., Kiliaan, A.J., Gustafson, D.R.(2017), Weight loss in patients with dementia: considering the potential impact of pharmacotherapy, *Drugs Aging*.;34(6):425–36.
- Guigoz, Y. (2006), The Mini Nutritional Assessment review of the literature – what does it tell us?, *J NutrHealthAging*.;10:466–485
- Hanisah, R., Suzana, S., Lee, F.S. (2012), Validation of screening tools to assess appetite among geriatric patients, *J Nutr Health Aging*.;16(7):660-5.
- Harris, J.A., Benedict, F.G.(1918), A Biometric Study of Human Basal Metabolism, *Proc Natl Acad Sci U S A*.;4(12):370-3
- Kaiser, M. J., Bauer, J. M., Rämisch, C. ve ark. (2010), Frequency of malnutrition in older adults: a multinational perspective using the mini nutritional assessment, *J Am Geriatr Soc*.;58(9):1734–1738. Doi: 10.1111/j.1532-5415.2010.03016.
- Koçyiğit, S.E., Soysal, P., Ates Bulut, E., Isik A.T. (2018), Malnutrition and Malnutrition Risk Can Be Associated with Systolic Orthostatic Hypotension in Older Adults, *J Nutr Health Aging*.;22:928-33.
- Korfalı, G., Gündoğdu, H., Aydıntuğ, S., Bahar, M., Besler, T. Moral, A.R., Oğuz, M., Sakarya , M., Kılıçturgay S. (2009), Nutritional risk of hospitalized patients in Turkey, *Clin Nutr*; 28: 533-7
- Kuyumcu, M.E., Yeşil, Y. Oztürk, Z.A., Halil, M., Ulger, Z., Yavuz, B.B. Cankurtaran, M., Güngör, E. Erdoğan, G., Besler, T., Arıoğul, S. (2013). Challenges in nutritional evaluation of hospitalized elderly; always with mini-nutritional assessment, *Eur Geriatr Med*. 4(4):231-236
- Liguori, I., Russo, G., Aran, L., Bulli, G., Curcio, F., Della-Morte, D., Gargiulo, G., Testa, G., Cacciatore, F., Abete, P. (2018), Sarcopenia: assessment of disease burden and strategies to improve outcomes. *Clin Interv Aging*.;13:913-927.

- Lorenzo-Lopez, L., Maseda, A., de Labra, C., Regueiro-Folgueira, L., Rodriguez-Villamil, J., Millan-Calenti, J. (2017). Nutritional determinants of frailty in older adults: A systematic review, *BMC Geriatrics* 17:108. DOI 10.1186/s12877-017-0496-2.
- Maqbool, A., Olsen, I. E., Stallings, V.A. (2008), Clinical assessment of nutritional status. *Nutrition in pediatrics: basic science and clinical applications. 4th ed. Hamilton, ON: BC Decker*, 6-7.
- Morley, J.E. (2002), Pathophysiology of anorexia, *Clin Geriatr Med*;18:661-3.
- Öztürk, G.Z. (2018), Geriatrik Evde Sağlık Hastalarının Beslenme Durumlarının Değerlendirilmesi, *Klinik Tıp Aile Hekimliği Dergisi* Cilt: 10 Sayı: 5
- Pulat Demir, H., Bayram, M., Yavuzel G. (2019) Huzurevinde ve Kendi Evinde Yaşayan Yaşlıların Beslenme Durumlarının ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi *IGUSABDER*, 7: 641-655
- Rikkert, O., Rigaud, A.S., Hoeyweghen, R.J., Graaf de J. (2003), Geriatric syndromes: medical misnomer or progress in geriatrics?, *Neth J med*; 61(3):83-7
- Saeidlou, S.N., Nouri, K., Merdol, T., Mikaili, P., Bektaş, Y. (2011) ,Assessment of the nutritional status and affecting factors of elderly people living at six nursing homes in Urmia, Iran. *J Academic Research.*;3(1):173-181.
- Saka, B., Akın, S., Tufan, F., Bahat-Öztürk, G., Engin, S., Karışık, E., ve diğ. (2012). Huzurevi sakinlerinin malnütrisyon prevalansı ve sarkopeni ile ilişkisi. *İç hastalıkları Dergisi*, 19, 39-46.
- Sarıkaya, D. (2013), Geriatrik hastalarda mini nütrisyonel değerlendirme (MNA) testinin uzun ve kısa (MNA-SF) formunun geçerlilik çalışması, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi.
- Schroder, H., Vila, J., Marrugat, J., Covas, MI. (2008) ,Low energy density diets are associated with favourable nutrient intake profile and adequacy in free-living elderly men and women, *J Nutr*;138(8):1476-81.
- Seiler, W.O.(2001), Clinical pictures of malnutrition in ill elderly subject, *Nutrition*;17(6):496-498.
- Streicher, M., Themessl-Huber, M., Schindler, K., Sieber, C. C., Hiesmayr, M., Volkert, D. (2017). Whoreceives oral nutritional supplements in nursinghomes? Resultsfromthenutrition-dayproject. *ClinicalNutrition*, 36(5), 1360-1371. <https://doi.org/10.1016/j.clnu.2016.09.005>
- Türkiye Beslenme Rehberi. (2022) T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın No:1031. <https://dosyasyb.saglik.gov.tr/Eklenti/10915,tuber-turkiye-beslenme-rehberipdf.pdf> Erişim tarihi: 16.04.2024.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2023), Nüfus ve Demografi, İstatistiklerle Yaşlılar Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2023-53710>. Erişim tarihi: 16.04.2024.
- Türkiye Beslenme ve Sağlık Araştırması. 2019. T.C. Sağlık Bakanlığı Yayın No:1132. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/saglikli-beslenme-hareketli-hayat-db/Yayinlar/kitaplar/TBSA_RAPOR_KITAP_20.08.pdf Erişim tarihi: 09.04.2024.
- United Nations. (2017) Department of Economic and Social Affairs, Highlights. World Population Ageing 2015;p1 (ST/ESA/SER.A/397).
- Unutmaz, G.D., Soysal, P., Tuven, B., Isik, A.T. (2018), Costs of medication in older patients: before and after comprehensive geriatric assessment, *Clin Interv Aging*;13:607-13.
- Volkerta, D., Beck, A.M., Cederholm, T., Cruz-Jentoft, A., Goisser, S., Hooper, L. et al. (2019), ESPEN guideline on clinical nutrition and hydration in geriatrics, *Clin Nutr*;38(1):10-47
- Volkerta, D. (2006),Esen guidelines on enteral nutrition: geriatrics, *Clin Nutr.*;25(2):330-60.
- Weimann, A., Braga, M., Carli, F., Higashiguchi T., Hübner M., Klek S., Laviano A., Ljungqvist O., Lobo D.N., Martindale R., Waitzberg D.L., Singer P. (2017) ESPEN guideline: clinical nutrition in surgery. *Clin Nut*; 36: 623-50.
- Wolfe, R.R. (2013), Perspective: optimal protein intake in the elderly, *J Am Med Dir Assoc.*;14(1):65-6
- Yeniçağ, R., Rakıcıoğlu, N.(2019), Yaşlılarda Bası Yaraları ve Beslenme Tedavisi, *Sakarya Tıp Dergisi* ;9(3):387-397
- Yeşildemir, Ö., Tek, N.A. (2018). Enteral Beslenme Desteği: Farklı Geriatrik Hastalıklarda Endikasyonlar, Uygulama Yolu ve Ürün Tercihi. *Türkiye Klinikleri Journal Health Science*,3(1), 71-9.

BALKANLAR'DA TARİHİ TÜRK DİZİLERİ VE KÜLTÜREL DİPLOMASİ

DR. MUSTAFA OĞUZ YEĞİN

EĞİTİM
yayınevi

BALKANLAR'DA TARİHİ TÜRK DİZİLERİ VE KÜLTÜREL DİPLOMASI

Dr. Mustafa Oğuz Yeğın

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-00-4

1. Baskı, Ocak 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

BALKANLAR'DA TARİHİ TÜRK DİZİLERİ VE KÜLTÜREL DİPLOMASI

Dr. Mustafa Oğuz Yeğın

VI+267 s., 160x240 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6658-00-4

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/meکانik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah.

Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok,

No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42

bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.

P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America

americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah.

10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye

sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kıtabevi Şubesi: Eğitim Kıtabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye

+90 332 499 90 00

bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr

+90 537 512 43 00

bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternet Matbaası

KAYNAKÇA

- Adak, N. (2004). Bir sosyalizasyon aracı olarak televizyon ve şiddet. *bilig*(30).
- Adorno, T. (2004). *Walter Benjamin üzerine*. (D. Muradoğlu, Çev.) YKY Yayınları.
- Adorno, T. (2014). *Minima moralia*. (O. Koçak, Çev.) Metis Yayınları.
- Adorno, T. (2021). *Kültür endüstrisi - Kültür yönetimi*. İletişim Yayınları.
- Adorno, T. W., & Horkheimer, M. (2014). *Aydınlanmanın diyalektiği*. (E. Ö. Ülner, Çev.) Kabcacı Yayıncılık.
- Adorno, W. T., & Horkheimer, M. (2010). *Aydınlanmanın diyalektiği*. (E. Ö. Nihat Ülner, Çev.) Kabcacı Yayınevi.
- Adorno, W. T., & Horkheimer, M. (2010). *Aydınlanmanın diyalektiği*. Kabcacı Yayınevi.
- Aguilar, M. (1996). *Cultural diplomacy and foreign policy: German-American relations, 1955-1968 (Studies in modern european history)*. Peter Lang Inc., International Academic Publishers.
- Akın, K. (2021). *Yerli dizi yersiz uzun*. Klaros Yayınları.
- Akkuş, A. (2016). *Yeni iletişim ortamlarıyla birlikte değişen kamu diplomasisi pratikleri*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Akova, S. (2014). *Türk dizilerinin Balkanlardaki etkileri (Sırbistan, Karadağ ve Bosna Hersek örneklemleri)*. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmış doktora tezi.
- Aksoy, S., & Narmanlı, D. (2019). Tutan/tutmayan” tanımlaması ile yaratılan farklılık yanılışmasına karşı yerli dizilerin aynılığı. *Gümüşhane İletişim*.
- Alasuutari, P. (1995). *Researching culture: qualitative method and cultural studies*. Sage. <https://doi.org/California: Sage, 1995, s.112>.
- Alemdar, K., & Erdoğan, İ. (2002). *Öteki kuram, kitle İletişimi kuram ve araştırmalarının tarihsel ve eleştirel bir değerlendirmesi*. Erk Yayınları.
- Alpar, R. (2010). *Spor, sağlık ve eğitim bilimlerinde örneklerle uygulamalı istatistik ve geçerlik-güvenirlik*. Detay Anatolia Akademik Yayıncılık.
- Alver, F. (2009). Terör ve haber söylemi. M. Şeker, & Ş. T. içinde, *Kültürel çalışmalarda medya metinlerinin okunması sürecinde izleyicinin konumlandırılması*. Literatürk Yayınevi.
- Andrea, E., & Pia, M. J. (2015). The use of international television formats by public service broadcasters in Australia, Denmark and Germany. *International Communication Gazette*, 4(77).
- Andrew, J. D. (2010). *Büyük sinema kuramları*. (Z. Atam, Çev.) Doruk Yayıncılık.
- Arik, B. (2008). Raymond Williams. M. Çoban içinde, *Kadife Karanlık*. Su Yayınevi.
- Armitage, R. L., & Nye, J. (2007). *Csis commission on smart power: a smarter, more secure America*. Center for Strategic and International Studies.
- Armstrong, M. C. (2009). Operationalizing public diplomacy. P. M. Nancy Snow içinde, *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. Published in association with the USC Center on Public, Diplomacy at the Annenberg School based at the University of Southern California.
- Artunç, R. T. (2021). Ad hoc diplomasi. M. Güneş içinde, *Diplomasi kavramları sözlüğü* (s. 22-24). SDE Yayınları.
- Aslan, P. (2018). *Bir uluslararası halkla ilişkiler stratejisi olarak kültür ve yaratıcı endüstri ürünleri: Latin Amerika pazarında Türk dizileri üzerine bir araştırma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi .
- Assmann, J. (2015). *Kültürel bellek eski yüksek kültürlerde yazı, hatırlama ve politik kimlik*. Ayrıntı Yayınları.
- Avşar, Z., & Koyuncu, S. (2022). Teorik çerçevede kültürel diplomasi. *Türkiye'nin yumuşak güç enstrümanı olarak kültürel diplomasi ve iletişim*. içinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları.

- Aydede, C. (2009). Teorik ve uygulamalı halkla ilişkiler kampanyaları. *Mediacat Yayınları*.
- Aziz, A. (1981). *Radyo ve televizyona giriş*. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Bakanlığı, T. K. (2018). *RTÜK televizyon izleme eğilimleri araştırmasının sonuçları açıklandı*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı : <http://basin.kulturturizm.gov.tr/TR-220845/rtuk-televizyon-izleme-egilimleri-arastirmasinin-sonucl-.html> adresinden alındı
- Bakır, A. M. (2018). *Türkiye ve Ortadoğu ülkeleri arasında pazarlama iletişiminin bir aracı olarak Türk dizileri*. Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü , Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Baldwin, D. A. (2020). *Economic statecraft*. Princeton University Press.
- Barich, H., & Kotler, P. (1991). A framework for marketing image management. *MIT Sloan Management Review*, 2(32).
- Barker, C. (2010). Structuralism, poststructuralism, and cultural studies. M. Ryan içinde, *The encyclopedia of literary and cultural theory*. John Wiley & Sons.
- Barker, C., & Galasinski, D. (2001). *Cultural studies and discourse analysis: a dialogue on language and identity*. Sage.
- Barratt, J. (1985). Diplomacy at the UN. G. R. Jennings içinde, *South african diplomacy at the UN* (s. 191-203). Macmillan Press.
- Barthes, R. (2009). *Nasıl birlikte yaşanır?* Sel Yayıncılık.
- Basmacı, P. (2008). Yeni iletişim teknolojilerinin bireyin serbest zaman kullanımına etkisi ve kuramsal açıdan değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2.
- Batı, U. (2005). Bir anlam yaratma süreci ve ideolojik yapı olarak reklamların göstergebilim bir bakış açısıyla çözümlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(29).
- Belanger, L. (1999). Redefining cultural diplomacy: cultural security and foreign policy in Canada. *Political Psychology*, 677-699.
- Benrazek, Y. (2022). *The effects of modern Turkish tv series as a soft power on the algerian society: analytical study*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Berridge, G., & James, A. (2003). *A dictionary of diplomacy*. Palgrave.
- Binark, M. (2007). *Yeni medya çalışmalarında yeni sorular ve yöntem sorunu*. Dipnot. <https://doi.org/Ankara>
- Black, T. (2002). *Understanding social science research*. SAGE Publications.
- Bleicher, J. K. (1999). Bernhard zimmerman,siegen, arbeitshefte bildschrimmedien. I. Schneider içinde, *Von der musterfamilie zur miethausbesatzung, wege zu fernsehgeschichten*. Universitat GH-SIEGEN.
- Boyle, J. (1994). Portfolios: purposes and possibilities. *Assessment Update*.
- Brinkmann, S. (2013). *Qualitative interviewing*. Oxford University Press.
- Bryant, J. (1989). Situation comedy of the sixties: the evolution of a popular genre. *Studies in American Humor*(7), 118-139.
- Buccianti, A. (2010). Dubbed Turkish soap operas conquering the Arab world: social liberation or cultural alienation? *Arab Media & Society*(10).
- Busby, G., & Klug, J. (2001). Movie-induced tourism: The challenge of measurement and other issues. *Journal of Vacation Marketing*, 316-332.
- Carnes, L. (2008). Public diplomacy and soft power in strategic influence:public diplomacy, counterpropaganda and political warfare. J. M. Waller. içinde IWP Press.
- Carr, E. H. (2020). *Yirmi yıl krizi, 1919-1939*. (C. Cemgil, Çev.) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Castells, M. (2007). Communication, power and counter-power in the network society. *International Journal Of Communication*, 238-266.
- Castells, M. (2013). *Ağ toplumunun yükselişi*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cerçi, S. (2016). *Televizyon sosyolojisi*. Phoenix Yayınları.
- Chaubet, F. F. (2004). L'Alliance française ou la diplomatie de la langue (1883-1914) revue historique. *LANGUE ET POLITIQUE*.
- Connerton, P. (1976). *Critical sociology: selected readings*. Penguin Books.
- Copeland, D. (2013). Digital technology. J. H. Andrew F. Cooper içinde, *The Oxford handbook of modern diplomacy*.
- Coser, L. (2010). *Sosyolojik düşüncenin ustaları*. (İ. M. Himmet Hülür, Çev.) De Ki.
- Cowan, G., & Arsenault, A. (2008). *The annals of the american academy of political and social science*. University of Southern California.
- Creswell, J. W. (2002). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. SAGE Publications.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. SAGE Publications.
- Critchlow, J. (2004). Review: public diplomacy during the cold war: the record and its implications. *Journal of Cold War Studies, MIT Press*, 6(1), 75-89.
- Culbert, H. (1986). *Information control and propaganda: records of the office of war information*. University Publication of America.
- Cull, N. J. (2007). *The evolution of pd as a concept and its core approaches*. Figueroa Press.
- Cull, N. J. (2008). Public diplomacy before gullion: the evolution of a phrase. N. Snow, & P. M. Taylor içinde, *Routledge handbook of public diplomacy*. Routledge.
- Cull, N. J. (2008). Public diplomacy: taxonomies and histories. *The annals of the american academy of political and social science*, 31-54.
- Cummings, M. (2003). *Cultural diplomacy and the united states government: a survey*. A Report by the Center for Arts and Culture.
- Cummings, M. (2003). *Cultural diplomacy and the united states government: a survey*. Washington: A Report by the Center for Arts and Culture.
- Çelenk, S. (2010). Aşk-ı memnu'dan aşkı memnu'ya yerli dizi serüvenimiz. *Birikim*, 18-27.
- Çelik, A. (2012). *Kültür endüstrisi üç yanlış bir doğru*. Literatür Yayıncılık.
- Çelik, N. (1999). İdeoloji kuramlarında özne: althusser ve gramsci. *Kültür ve iletişim*, 101-128.
- Çetin, K. B. (2014). The "politicization" of Turkish television dramas. *International Journal of Communication*, 1(8), 2462-2483.
- Çoban, A., & Buz, S. (2008). Eleştirel Teori: Gelişimi, Kabulleri Ve Sosyal Hizmette Kullanımı. *Toplum ve Sosyal Hizmet*.
- d'Hooghe, I. (2005). Public Diplomacy in the People's Republic of China. J. Melissen içinde, *Studies in Diplomacy and International Relations* (s. 88-106). Palgrave Macmillan.
- Dağlı, Ö., & Hacıbektaşoğlu, E. (2015). Televizyon reklamlarının çocuk-aile ilişkisi ve boş zaman kavramı ekseninde değerlendirilmesi. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Dağtaş, B. (1999). İngiliz kültürel çalışmaları'nda ideoloji. *Kurgu Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi*.
- Dellaloğlu, B. F. (2003). Bir Giriş - Adorno yüz yaşında. B. F. Dellaloğlu içinde, *Adorno özel sayısı; adorno: kitle, melankoli, Felsefe*. Yapı Kredi Yayınları.
- Deloitte. (2022, 02 01). *Dünyanın En Renkli Ekranı: Türkiye'de Dizi Sektörü*. Deloitte: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/tr/Documents/technology-media-telecommunications/tr-media-tv-report.pdf> adresinden alındı

- Demir, D. (2019). *2000 sonrası Türk televizyon dizilerinde edebiyat uyarlamalarının aktarım biçimlerine eleştirel bir bakış ve geçişimli medya uygulamaları: Ayşe Kulin - Türkan*. İstanbul: (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi.
- Demir, V. (2007). *Türkiye'de medya siyaset ilişkisi*. Beta Yayıncılık.
- Demir, V. (2012). *Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç*. Beta Yayınları.
- Demir, Z. (2018). Karl Marx'ın bakış açısından kapitalist toplumda yabancılaşma ve sonuçları. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 63-74.
- Dierauer, I. (2013). *Disequilibrium, Polarization, and Crisis Model: An International Relations Theory Explaining Conflict*. Plymouth: University Press of America.
- Dursun, Ç. (2004). Haberde 'gerçekliğin inşa edilmesi' ne demektir? *haber hakikat ve iktidar ilişkisi*. içinde. Elips Kitap.
- Edles, L. D. (2002). *Cultural Sociology in Practice*. Wiley.
- Ellis, J. (1984). *Visible Fictions*. London: Routledge & Kegan Paul PLC.
- Erdoğan, İ. (2001, Güz). İletişimi Örneğiyle Marksist Siyasal Ekonomi Yaklaşımı Üzerine Bir Tartışma. *Praxis*(4), 276-313.
- Erdoğan, İ. (2004). Popüler kültürün ne olduğu üzerine. (B. Öztürk, Çev.) *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*.
- Erdoğan, İ. (2007). Temel Bilgiler: Eleştirel yaklaşımlarda iletişim anlayışı . *İletişim kuram ve araştırma dergisi*, 153-198.
- Erdoğan, İ. (2008). *Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler*: Pozitif Matbaacılık.
- Erdoğan, İ., & Alemdar, K. (2005). *Popüler Kültür ve İletişim*. Erk Yayıncılık.
- Erjem, Y., & Çağlayandereli, M. (2006). *Televizyon ve gençlik: Yerli dizilerin gençlerin model alma davranışları üzerindeki etkisi*. CÜ Sosyal Bilimler Dergisi.
- Erman, S. (2016). *Bir propaganda aracı olarak tarihi diziler: " Diriliş Ertuğrul" ve " Filinta" örneği*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Ertürk, D. (2011). Yeni sosyal hareketler içinde sınıfın yeri. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1493-1514 .
- Erzen, M. Ü. (2012). *Kamu Diplomasisi*. Derin Yayınları.
- Etike, Ş. (2018). Kültürel Dönemeç: Postmodernizmin Eleştirel İletişim Çalışmalarına Etkisi Üzerine Bir Tartışma. *Ankara Üniversitesi İletişim Dergisi* , 91-110.
- Euronews. (2012, 06 29). Ortadoğu'da beyazcama Türk dizileriyle gelen bahar. (Euronews, Röportaj Yapan) 04 05, 2022 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=-99NpStkXDTA> adresinden alındı
- Evlioğlu, E. (2016). *Televizyon dizilerinde suç ve cezanın temsili: Karadayı dizisi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Fawkes, J. (2008). *Halkla İlişkiler Nedir? Halkla İlişkilerin El Kitabı*. Mediacat Yayınları.
- Fejes, F. (1999). Eleştirel kitle iletişim araştırması ve medya etkileri: yok olan izleyici sorunu. M. Küçük içinde, *Medya, İktidar, İdeoloji*. Ark Yayınları.
- Fichter, J. (1996). *Sosyoloji nedir?* (N. Çelebi, Çev.) Atilla Kitabevi.
- Finn, H. K. (2003). The Case for Cultural Diplomacy: Engaging Foreign Audiences. *Foreign Affairs*, 6(82).
- Fiori, G. (2014). *Antonio Gramsci*. İletişim Yayınları.
- Fiske, J. (1992). *The cultural economy of fandom*. Routledge.
- Fiske, J. (1999). *Popüler kültürü anlamak*. (S. İrvan, Çev.) Ark Yayınları.
- Fiske, J. (2010). *Television culture*. Routledge.
- Fiske, J. (2012). *Popüler Kültürü Anlamak*. Parşömen Yayıncılık.

- Flew, T. (2002). Beyond ad hocery: defining creative industries. T. Flew içinde, *the second international conference on cultural policy research* (s. 1-30). Queensland University of Technology.
- Foddy, W. (1993). *Constructing questions for interviews and questionnaires*. Cambridge: U. Press.
- Gallarotti, G. (2010). *Cosmopolitan power in international relations. a synthesis of realism, neoliberalism and constructivism*. Cambridge University Press.
- Gallarotti, G., & Filali, A. (2014). The soft power of Saudi Arabia. *International Studies*.
- Gass, R. H., & Seiter, J. S. (2020). Credibility and public diplomacy. N. Snow, & N. J. Cull içinde, *Routledge handbook of public diplomacy* (s. 155-168). Routledge.
- Geraghty, C., & Lusted, D. (1998). *The Television Studies Book*. Oxford University Press.
- Gerbner, G. (1998). Stories We Tell! *Kültür ve iletişim*(1)(1), 17-30.
- Gerbner, G. (2014). *Medyaya Karşı*. (M. Morgan, Dü.) Ayrıntı Yayınları.
- Geuss, R. (2002). *Eleştirel Teori*. (F. Keskin, Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Geuss, R. (2002). *Eleştirel Teori: Habermas Ve Frankfurt Okulu*. (F. Keskin., Çev.) Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2008). *Ulus Devlet ve Şiddet*. (C. Atay, Çev.) Kalkedon Yayınları.
- Gilboa, E. (2002). Myth and Reality. E. H. Potter içinde, *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-First Century*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Gilboa, E. (2008). Searching for a Theory of Public. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*(616), 55-77. <https://doi.org/doi:10.1007/978-1-349-17792-9>
- Gouveia, F. d., & Plumridge, H. (2005). *European Infopolitik: Developing EU Public Diplomacy Strategy*. The Foreign Policy Centre.
- Gökçalp, E. (2019). *İnsan ve Toplum*. Anadolu Üniversitesi.
- Griffin, E. (2000). *A First Look At Communication Theory*. MC Graw Hill.
- Gura, R. (2006). *Frankofonia - sucast zahranicnej politiky Francuzska*. Banská Bystrica: Matej Bel University.
- Güneş, S. (2001). *Medya ve Kültür*. Vadi Yayınları.
- Güngör, N. (2011). *İletişim: Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Siyasal Kitabevi.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe – yöntem – analiz*. Seçkin Yayınevi.
- Gürhan, N., & Okanlı, A. (2020). *Yaşamın Sırrı İletişim*. Ankara Nobel Tıp.
- Güzel, S., & Aktaş, G. (2016). Türk televizyon dizilerinin destinasyon imajına ve seyahat etme eğilimine etkisi: Atina örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(27), 111-124.
- Hall, S. (1973). *Encoding and Decoding in the Television Discourse*. University of Birmingham.
- Hall, S. (1980). *Encoding Decoding*. CCCS Stencilled.
- Hall, S. (1997). *Representation: cultural representations and signifying practices*. . London: Sage Publications & Open University.
- Hall, S. (1999). Encoding-decoding, media studies. E. P-S. Thornhom. içinde Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Hall, S. (1999). *Kültür, Medya ve İdeolojik Etki*. Ark Yayıncılık.
- Hall, S. (2005). The rediscovery of 'ideology'; return of the repressed in media studies. *Culture, society and the media* (s. 52-86). içinde. Routledge.
- Hall, S. (2006). Cultural Theory and Popular Culture: A Reader . J. Storey içinde, *The Rediscovery of 'Ideology': Return of te Repressed In Media Studies*. Pearson Education .
- Hall, S., Lumley, B., & McLennan, G. (1985). *Siyaset ve İdeoloji "Gramsci"*. (Çev. Sadun Emrealp). Birey ve Toplum Yayınları.
- Hallahan, K., & diğerleri, v. (2010). Defining strategic communication. *International Journal of Strategic Communication*, 3-35.

- Hannerz, U. (1992). The Global Ecumene as a Network of Networks. A. Kuper içinde, *Conceptualizing Society* (s. 34-56). Routledge.
- Hannerz, U. (1996). *Transnational Connections: Culture, People, Places*. London: Routledge.
- Hardt, H. (1999). Eleştirel'in geri dönüşü ve radikal muhalefetin meydan okuyuşu: Eleştirel teori, kültürel çalışmalar ve amerikan kitle araştırması. M. Küçük içinde, *medya, iktidar, ideoloji*.
- Harrington, D. (2009). *Confirmatory Factor Analysis*. Oxford University Press.
- Harrison, P. d., Babbage, B., & Chin, C. S. (2005). *US department of state, cultural diplomacy the linchpin of public diplomacy*. Report of the Advisory Committee on Cultural Diplomacy.
- Hesa. (2022). *Students Data and Analysis*. <https://www.hesa.ac.uk/data-and-analysis/students/where-from>.
- Hesmondhalgh, D. (2008). Cultural and Creative Industries. T. Bennett, & J. Frow içinde, *The Sage Handbook of Cultural Analysis* (s. 552-569). London: SAGE Publications.
- Heywood, A. (2014). *Global politics*. Palgrave Macmillan.
- Hobbes, T. (1992). *Leviathan*. Yapı Kredi Yayınları.
- Holdsworth, N. (2012). International TV execs talk Turkey. *VARIETY*.
- Holliday, A. (2007). *Doing and writing qualitative research*. SAGE Publications.
- Holloway, I., & Todres, L. (2003). *The status of method: flexibility, consistency and coherence, qualitative research, qualitative research*. Sage Publications . <https://doi.org/10.1177/1468794103033004>
- Holloway, I., & Wheeler, S. (2010). *Qualitative Research*. Wiley-Blackwell Publication.
- Horkheimer, M. (2005). *Akl Tutulması*. Metis.
- Hovland, C. (1953). *Communication & Persuasion, Connecticut*. Yale University Press.
- Hovland, C., Irving, J., & Harold, K. (1963). *Communication and Persuasion*. Connecticut: Yale University Press.
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/01/20190130-7.htm>. (2019, 01 30). 3. Madde . <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/01/20190130-7.htm> adresinden alındı
- <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/08/20190801-5.htm>. (2019, 08 01). *Resmi Gazete*. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/08/20190801-5.htm> adresinden alındı
- Hutton, J. G. (2001). Halkla İlişkilerin Tanımı, Boyutları ve Etki Alanları. *Kurgu Dergisi*, 8(18), 385-400.
- Innis, H. (2007). *Empire and Communications*. Dundurn Press.
- İrvan, S. (1994). *Eleştirel yaklaşımlarda izleyici araştırmaları: bir yöntem olarak alımlama çözümlenmesi*. İfef Yıllık.
- İrvan, S. (1997). *Dış politika ve basın: Türk basınındaki dış politika haberlerinin gündem belirleme yaklaşımı açısından çözümlenmesi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Jay, M. (1989). *Diyaletik imgelem*. (Ü. Oskay, Çev.) Ara Yayınları.
- Jbor, J. (2019). Arap araştırma ve politika çalışmaları merkezi. *Türkiye: Yükselen Güç Diplomasisi*.
- Jensen, K., & Rosengren, K. (2005). İzleyicinin peşindeki beş gelenek. Ş. Yavuz (Dü.) içinde, *Medya ve izleyici bitmeyen tartışma*. Vadi Yayınları.
- Kamuoyu, Y. A. (2021, Ocak 14). *RTÜK*. [www.rtuk.gov.tr](https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/AltSiteler/televizyonizlemeegilimleriarastirmasi2018.pdf): <https://www.rtuk.gov.tr/assets/Icerik/AltSiteler/televizyonizlemeegilimleriarastirmasi2018.pdf> adresinden alındı
- Kang, H. (2013). Reframing cultural diplomacy: international cultural politics of soft power and the creative economy. *Culture, Media & Creative Industries, London, King's College*.
- Kaptan, Y., & Tutucu, M. (2019). The Rise of K-Dramas: Essays on Korean Television and Its Global Consumption. I. b. (Eds.) içinde, *The East Meets the Middle East: Cultural Proximity, Audience Reception and Korean TV Adaptations* (s. 221). North Carolina: McFarland Publishing.

- Kara, B. (2012). *Kültürel kimliğin oluşumunda reklamların rolü: Fransa'da yaşayan 3. nesil Türk göçmenlerin reklamları alımlaması*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Kara, E. Ş. (2021). *A'dan z'ye görüşme / nitel araştırmalarda veri toplama yöntemi - teori – uygulama*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karadaş, N. (2012). Televizyon reklamlarında aileye ilişkin değerlerin temsili. *Selçuk İletişim*.
- Karakulas, S. (2019). *Bir endüstri ürünü olan dizilerin uluslararası pazarlanması: türk dizilerine ilişkin bir araştırma*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Karakulas, S. (2019). *Bir endüstri ürünü olan dizilerin uluslararası pazarlanması: Türk dizilerine ilişkin bir araştırma*. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karnaval. (2017, 3 15). *Karnaval*. Toygar Işıklı Latin Amerika için besteledi: <https://karnaval.com/muzik/toygar-iskli-latin-amerika-icin-besteledi-15-490537-haber> adresinden alındı
- Kaul, S., & Sahni, S. (2017, Eylül 1). *Portrayal of Women in Television (TV) Serials*. <https://doi.org/10.1080/09737189.2010.11885293> adresinden alındı
- Kayış, A. (2009). Güvenilirlik analizi. Ş. Kalaycı (Dü.) içinde, *Spss uygulamalı çok değişkenli istatistik* (s. 403-419). Asil Yayın Dağıtım.
- Kazancı, M. (2002). Althusser, ideoloji ve iletişimin dayanılmaz ağırlığı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57(1).
- Kegley, C., & Raymond, G. (2013). *The global future*. Cengage Learning.
- Kellner, D. (1989). *Critical theory, marxism, and modernity*. Johns Hopkins University Press.
- Kellner, D. (2010). *Kültür endüstrileri. kitle iletişim kuramları*. (E. Mutlu, Çev.) Ütopya Yayınevi.
- Kellner, D. (2011). *Sinema savaşları bush-cheney döneminde hollywood sineması ve siyaset*. (G. Koca, Çev.) Metis Yayınları.
- Kennett, P. (2004). *A handbook of comparative social policy patricia kennett*. Edward Elgar Publishing Limited.
- Kırel, S. (2010). *Kültürel çalışmalar ve sinema*. Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Kıvanç, H. (2002). Türkiye'de televizyon'un öncüsü: İTÜ-TV: televizyon tarihimize ışık tutacak bir araştırma. *İstanbul Teknik Üniversitesi: Tarih Serisi*.
- Kıvanç, H. (2002). Türkiye'de televizyon'un öncüsü: İTÜ-TV: televizyon tarihimize ışık tutacak bir araştırma. *İstanbul Teknik Üniversitesi: Tarih Serisi* 3, 1-67.
- Kızıılçelik, S. (2000). *Frankfurt okulu*. Anı Yayıncılık.
- Kızıılçelik, S. (2004). *Özgünlüğün sosyolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Kissinger, H. (2014). *Diplomasi*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kraidy, M. M. (2014). *Neo-Ottoman cool Turkish television and film in Arab public discourse*. Arab Media Report.
- Krajieski, J. (2012, 09 18). *Hollywoodreporter*. 05 06, 2022 tarihinde Hollywoodreporter: <https://www.hollywoodreporter.com/author/justin-krajieski/> adresinden alındı
- Krasner, S. (1985). *Structural conflict: the third world against global liberalism*. University of California Press.
- Krell, C., & Lamnek, S. (2016). *Qualitative sozialforschung*. Beltz.
- Kumru, B. Ç. (2014). The “politicization” of Turkish television dramas. *International Journal of Communication*, 1(8).
- Kümbetoğlu, B. (2012). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Bağlam.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2008). *InterViews: learning the craft of qualitative research interviewing*. Sage.

- Lamnek, S., & Krell, C. (2005). *Qualitative sozialforschung: lehrbuch*. Beltz.
- Larrain. (1995). *İdeoloji ve kültürel kimlik*. Sarmal Yayınevi.
- Lazarsfeld, P. F. (1968). The intellectual migration: europe and America 1930 – 1960. D. Fleming, & B. Bailyn içinde, *An episode in history of social research: a memoir*. Harvard University Press.
- Lenczowski, J. (2009). Cultural diplomacy, political influence, and integrated strategy. J. M. Waller içinde, *Strategic influence, public diplomacy, counterpropaganda and political warfare*. Crossbow Press.
- Leonard, M. (2002). *Public diplomacy*. The Foreign Policy Centre.
- Lotz, A. (2014). *Cable guys: television and masculinities in the 21st century*. NYU Press.
- Luke, C., & Kersel, M. (2013). *US cultural diplomacy and archaeology: soft power, hard heritage*. Routledge.
- Luke, C., & Kersel, M. M. (2013). *U.S. cultural diplomacy and archaeology soft power, hard heritage*. Routledge.
- Lull, J. (1995). *Media, communication, culture : a global approach*. Columbia University Press.
- Mackiewicz, J. (2018). *Writing center talk over time a mixed-method study*. Routledge.
- Maigret, E. (2014). *Medya ve iletişim sosyolojisi*. (H. Yücel, Çev.) İletişim Yayınları.
- Malone, G. D. (1988). *Political advocacy and cultural communication: organizing the nation's public diplomacy*. University Press of America.
- Mamedova, G. (2020). *Türkiye'de kamu diplomasisinin uygulanmasına yönelik mekanizmalar Türk dizilerinin Rusya'daki izleyici örneği*. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Marcus, G., & Fischer, M. (1996). *Anthropology as cultural critique an experimental moment in the human sciences*. The University of Chicago Press.
- Marcus, G. (1995). Ethnography in/of the world system: the emergence of multi-sited ethnography. *Annual Review of Anthropology*(24), 95-117.
- Marcuse, H. (1990). *Tek-boyutlu insan*. (A. Yıldırım, Çev.) İdea Yayınları.
- Marcuse, H. (1991). *One-dimensional man*. Beacon Press.
- Marczyk, G., Matteo, D. D., & Festinger, D. (2005). *Essentials of research design and methodology*. John Wiley & Sons.
- Marx, K. (1999). *The German ideology: introduction to a critique of political economy by Karl Marx (1987-01-01)*. Lawrence & Wishart Ltd.
- Marx, K. (2003). *Kapital*. Eriş Yayınları.
- Marx, K., & Engels, F. (2011). *Nüfus üzerine*. Sol Yayınları.
- Mattelart, A., & Mattelart, M. (2011). *İletişim kuramları tarihi*. İletişim Yayınları.
- Mattelart, T. (2011). *Media, Migrations and Transnational Cultures: Media Perspectives for the 21st Century*. London: Routledge.
- May, E. R. (2022, 1 15). *New York Times*. Nytimes: <https://www.nytimes.com/1994/05/01/books/1-kissinger-s-diplomacy-841706.html> adresinden alındı
- McLuhan, M. (1968). *War and peace in the global village*. Bantam.
- McLuhan, M. (1994). *Understanding media: The extensions of man*. MIT.
- Medin, B., & Koyuncu, S. (2017). Bir yumuşak güç aracı olarak sinema: hollywood örneği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 836-844.
- Melissen, J. (2005). *The new public diplomacy; soft power in international relations*. Palgrave Macmillian.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in educations*. Jossey-Bass.
- Merskin, D. (2004). The construction of arabs as enemies: post-september 11 discourse of George Bush. *Mass Communication and Society*, 2(7).

- Mfa. (2022, 04 06). *T.C. Dışişleri Bakanlığı*. mfa.gov.tr: http://www.mfa.gov.tr/turk-kultur-merkezleri___-turkdili-ve-edebiyati-bolumleri-ve-turkce-egitim-merkezleri.tr.mfa adresinden alındı
- Mohyidin, R. (2020). The lasting appeal of turkish entertainment. *TRT World*.
- Moran, A. (1998). *Copycat television*. University of Luton Press.
- Morgenthau, H. J. (1997). *Politics among nations : the struggle for power and peace*. Peking University Press.
- Morley, D. (1992). *Television, Audiences, and Cultural Studies*. Londn&NY: Routledge.
- Mulcahy, K. V. (1999). Cultural diplomacy and the exchange programs: 1938–1978. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, 1(29), 7-28.
- Mutlu, E. (1995). *Televizyonda program yapımı*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Mutlu, E. (1998). *İletişim sözlüğü*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mutlu, E. (1999). *Televizyon ve toplum*. Trt Yayınları.
- Mutlu, E. (2005). *Globalleşme, popüler kültür ve medya*. Ütopya.
- Mutlu, E. (2008). *Televizyonu anlamak*. Ayraç Yayınevi.
- Mynet. (2016, 7 25). *Mynet*. 06 04, 2022 tarihinde Latin Amerika'da Türk dizileri tam bir çığgınlık halini aldı: <https://www.mynet.com/latin-amerikada-turk-dizileri-tam-bir-cilginlik-halini-aldi-88055-mymagazin> adresinden alındı
- Nakamura, K., & Weed, W. C. (2009). U.S public diplomacy: background and current issues. *Analyst in Foreign Policy Legislation*.
- Neiger, M., Meyers, O., & Zandberg, E. (2011). *On media memory: collective memory in a new media age*. Macmillan.
- Neuman, W. L. (2013). *Toplumsal araştırma yöntemleri nicel ve nitel yaklaşımlar*. Siyasal Kitabevi.
- Nocera, L. (2014). *Middle Eastern intrigue? Turkish Soaps, the rediscovery of the Ottoman past and a new image for Turkey in the Middle East*. Arab Media Report.
- Nossel, S. (2004). Smart power. *Foreign Affairs*(83 (2)), 131-142.
- Nuroğlu, E. (2013). Dizi turizmi: Orta Doğu ve Balkanlar'dan gelen turistlerin Türkiye'yi ziyaret kararında Türk dizileri ne kadar etkili? 5. *Uluslararası İstanbul İktisatçılar Zirvesi*. 5. Uluslararası İstanbul İktisatçılar Zirvesi.
- Nye, J. (2005). *Soft power: the means to success in world politics*. Public Affairs.
- Nye, J. S. (1990). The changing nature of world power. *Political Science Quarterly*, 2(105), 177-192. <https://doi.org/https://doi.org/10.2307/2151022>
- Nye, J. S. (2003). *Amerikan gücünün paradoksu*. Literatür Yayınları.
- Nye, J. S. (2004). *Power in the global information age, from realism to globalization*. Routledge.
- Nye, J. S. (2005). *Yumuşak güç: dünya siyasetinde barışın yolu*. Elips Kitap.
- Nye, J. S. (2008). Public diplomacy in a changing world. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*(616), 94-109.
- Nye, J. S. (2009). Get smart: combining hard and soft power. *Foreign Affairs*.
- Nye, J. S. (2011). *The future of power*. Public Affairs.
- Nye, J. S. (2020). *Yumuşak güç. dünya siyasetinde başarının yolu*. BB101 Yayınları.
- Nye, S. J. (2003). *Amerikan gücünün paradoksu*. Literatür Yayıncılık.
- Nye, S. J. (2003). *Amerikan gücünün paradoksu*. Literatür Yayıncılık.
- Oğuz, G. Y. (2002). Televizyon durum komedilerinde anlatı yapısı. *Kurgu Dergisi*(19).
- Oğuz, G. Y. (2002). Televizyon Durum Komedilerinde Anlatı Yapısı. *Kurgu Dergisi*, 11.
- Okanlı, A. (2020, Aralık 21). *Çocuk Psikolojisi ve Ruh Sağlığı*. Atatürk Üniversitesi AÖF: <https://www.ataoof.edu.tr/Dosyalar/CocukPsikolojisiVeRuhSagligi.pdf> adresinden alındı

- Okutan, B. (2021, 08 10). *İspanya ve Latin Amerika'da Türk dizilerine neden büyük ilgi gösteriliyor?* Sputnik: <https://tr.sputniknews.com/columnists/201909161040184081-ispunya-ve-latin-amerikada-turk-dizilerine-neden-buyuk- ilgi-gosteriliyor> adresinden alındı
- Olasky, M. N. (1984). Retrospective: bernays doctrine of public opinion. *Public Relations Review*, 3(10), 3-12.
- Onay, D. (2006). *Louis Althusser'de ideoloji ve bilinç ilişkisi*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- Oppeheimer, F. (1997). *Devlet*. Engin Yayıncılık.
- Orakçı, S. F. (2021). *Diriliş Ertuğrul dizisi üzerine bir alımlama çalışması/A reception study on Diriliş Ertuğrul tv series*. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- Outrey, A. (1953). In revue française de science politique. *Histoire et principes de l'administration française des affaires étrangères*(4), 714-738.
- Oxford. (2022, 01 01). *Oxford Languages*. Oxford: <https://languages.oup.com> adresinden alındı
- Öymen, O. (2003). *Silahlı savaş: bir mücadele sanatı olarak diplomasi*. Remzi Kitabevi.
- Özbek, M. (2002). *Popüler kültür ve orhan gencebay*. İletişim Yayınevi.
- Özçetin, B. (2010, Haziran). İdeoloji, iletişim, kültür: bir stuart hall değerlendirmesi. *Akdeniz İletişim Dergisi*(13), 139-159.
- Özçetin, B. (2018). *Kitle iletişim kuramları: kavramlar, okullar, modeller*. İletişim Yayınları.
- Özden, Ç. (1997). *Dünden bugüne radyo-televizyon*. Beta Yayınları.
- Özdener, E., & Toprak, İ. (2022, 06 07). *Anadolu Ajansı*. Dünya halkları Türk dizileri sayesinde Türk kültürünü merak etmeye başlıyor: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/bakan-ersoy-dunya-halklari-turk-dizileri-sayesinde-turk-kulturunu-merak-etmeye-basliyor/2607802> adresinden alındı
- Özensel, E. (2020). Farklılıkların bir arada yaşamasında bir sorun alanı olarak ötekinin ötekileştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*(43).
- Özer, Ö. (2012). *İletişimin radikal ekonomi politik yaklaşımı çerçevesinde haberin ekonomi-politiği*. Literatürk Academia.
- Özmen, S. (2014). *Radyo ve televizyon okumaları*. Derin Yayınları.
- Öztürk, M., & Atik, A. (2016). Ulusal pazardan küresel pazarlara uzanan süreçte türk dizilerinin gelişimi. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 66-82.
- Öztürk, M., & Atik, A. (2016). Ulusal pazardan küresel pazarlara uzanan süreçte türk dizilerinin gelişimi. *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(2), 66-82.
- Öztürkmen, A. (2018). Turkish content: the historical rise of the dizi genre. tv/series. *Open Edition Journals*(13).
- Papisca, A. (2012). Value roots for multi-level governance and intercultural dialogue. L. Bekemans içinde, *Intercultural dialogue and multi-level governance in europe, a human rights based approach*. PETER LANG Publication.
- Parsa, S. (1994). *Televizyon estetiği*. Ege Üniversitesi.
- Pasquier, D. (1997). "Les Travaux Sur La Réception", *Sociologie de la Communication*. (Paul Béaud (edt), Dü.) Paris: Réseaux.
- Patton, M. (2002). *Qualitative evaluation and research methods*. Sage.
- Petrovic, J. (2007, 4). Stick and carrot. *Western Balkan Security Observer*, s. 54-61.
- Pew. (2009). *A report on the size and distribution of the world's muslim population*. 01 06, 2022 tarihinde Pew Research Center: <http://www.pewforum.org/newassets/images/reports/Muslimpopulation/Muslimpopulation.pdf> adresinden alındı
- Phil, S. (1998). *Frankfurt okulu*. Kabalıcı Yayınevi.

- Pınar, L. (2017). Amerika Birleşik Devletleri'nin yumuşak gücü ve Hollywood. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(6).
- Pickard, M. (2016). Intersection: is Turkey reaching a turning point? *Dramaquarterly*.
- Poggi, G. (2001). *Modern devletin gelişimi: sosyolojik bir yaklaşım*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Pop, N. A., Baba, C. A., Anysz, R. N., & Tohanean, D. (2020). National branding strategy and its effects on business and tourism. Proceedings of the 14th International Conference on Business Excellence.
- Porter, J. E. (1999). *Star trek and sacred ground: explorations of star trek, religion and American culture*. NYU Press.
- Postman, N. (2002). *Televizyon öldüren eğlence*. Ayrıntı Yayınları.
- Potter, E. (2003). Canada and the new public diplomacy. *International Journal*, 1(58), 43-64.
- Rahte, E. (2017). Medya ve kültürün küresel akışı: Türk dizilerinin Kosova'da alımlanması. *Milli Folklor Dergisi*(114), 66-78.
- Rahte, E. (2022). Küresel melezlik, küresel imgelem ve uluslararası karşılaşmalar: Türk dizilerinin İsveç'te alımlanması, Hecetlepe Üniversitesi, Södertörn Üniversitesi. *2219 Tübitak Projesi*.
- Rahte, E. Ç. (2013). Gündüz kuşağı televizyonunun etnografik analizi: bir introspektif çalışması. E. H içinde, *Sahanın sesleri iletişim araştırmalarında etnografik yöntem içinde* (s. 17). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ralph, N., & Stylianos, P. (1991). The internationalization. *European Journal of Communication*, 1(6).
- Roland Barthes. (2003). *Çağdaş söylenler*. (T. Yücel, Çev.) Metis Yayınları.
- Ronfeldt, D., & Arquilla, J. (2009). Noopolitik a new paradigm for public diplomacy. N. Snow, & P. M. Taylor içinde, *Routledge handbook of public diplomacy*. Routledge.
- Ronfeldt, D., & Arquilla, J. (2009). Noopolitik a new paradigm for public diplomacy. P. M. Nancy Snow içinde, *Routledge handbook of public diplomacy*. Routledge.
- Roulston, K. (2001). Qualitative research. *I*(3).
- Rousselin, M. (2013). *Turkish Soap Power: International Perspectives and Domestic Paradoxes*.
- Rtük. (2018). *Televizyon yayınlarında şiddet araştırması*. Kamuoyu, Yayın Araştırmaları Ve Ölçme Dairesi Başkanlığı.
- Rtük. (2020). *Televizyon yayınlarında şiddet araştırması*. Kamuoyu, Yayın Araştırmaları Ve Ölçme Dairesi Başkanlığı.
- Ryan, G., & Bernard, H. (2000). Data management and analysis methods. N. Denzin, & Y. Lincoln içinde, *Handbook of qualitative research*. Sage Publications.
- Sabah, D. (2019, 4 1). *Turkish TV series broadcast in 156 countries blessing for furniture exports*. Daily Sabah. adresinden alındı
- Safçı, C. (2021). *Kosova'da Türk azınlık medyası ve Türk izleyicilerin medya içeriklerini alımlaması*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Sancar, G. A. (2022). *Kamu diplomasisi ve uluslararası halkla ilişkiler*. Beta Yayınevi.
- Savaş, G. (2011). Kitle iletişim araçlarına eleştirel bir yaklaşım. *Journal of Human Science*.
- Sejfula, M. (2019). *Kültürün küresel karşı-akışına örnek olarak Türk dizileri ve Türk dizilerinin Makedonya'daki üniversite öğrencileri tarafından alımlanması*. Marmara Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi).
- Shashi, K., & Shradha, S. (2017). Portrayal of women in television. *Studies on Home and Community Science*, 15-20. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/09737189.2010.11885293>
- Sırt, E. (2013). Mavi marmara baskınının kamu diplomasisi aracılığıyla meşrulaştırılma çabaları. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

- Signitzer, B. H., & Coombs, T. (1992). Public relations and public diplomacy: Conceptual covergences. *Public Relations Review*, 137-147.
- Silverman, D. (2005). *Doing qualitative research*. SAGE Publications.
- Singh, K. (2007). *Quantitative social research methods*. Sage Publications India.
- Smith, B. (1989). *Discerning the subject. minneapolis*. University of Minnesota Press.
- Smith, P. (2005). *Kültürel kuram*. (S. G. Gündoğdu, Çev.) Babil Yayınları.
- Smith, S. (2007). *Applying theory to practice: issues for critical reflection*. Cambridge University Press.
- Snow, N. (2009). Rethinking public diplomacy. P. M. Nancy Snow içinde, *Routledge handbook of public diplomacy*. Routledge.
- Snow, N., & Taylor, P. M. (2009). Four seasons in one day the crowded house of public diplomacy in the uk. A. Fisher içinde, *Routledge handbook of public diplomacy*. Routledge Avenue.
- Soroka, S. N. (2003). Media, public opinion and foreign policy. *Harvard international journal of press/politics*, 27-48.
- Söğütöller, T. (2022). *Z kuşağının netflix yerel içeriklerini alımlama biçimleri*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi.
- Spies, Y. K. (2019). *Global south perspectives on diplomacy*. Springer Nature Switzerland.
- Spurk, J. (2008). *Toplumsal aklın eleştirisi: Frankfurt okulu ve toplum teorisi*. (I. Ergüden, Çev.) Versus Kitap.
- Sreejesh, S., & Mohapatra, S. (2013). *Mixed method research design an application in consumer-brand relationships*. Springer.
- Sreejesh, S., & Mohapatra, S. (2013). *Mixed method research design an application in consumer-brand relationships (cbr)*. Springer.
- Stojanova, C. (2017). The great war: cinema, propaganda and the emancipation of film language. *Film and Media Studies*(14).
- Storey, J. (2000). *Popüler kültür çalışmaları: kuramlar ve metodlar*. (K. Kardeşahin, Çev.) Babil Yayınları.
- Storey, J. (2018). *Cultural theory and popular culture*. Routledge.
- Straubhaar, J. (1991). Beyond media imperialism: asymmetrical interdependence and cultural proximity. *Critical Studies in Mass Communication*, 39-59.
- Straubhaar, J. (1991). Beyond media imperialism: asymmetrical interdependence and cultural proximity. *Critical Studies in Mass Communication*, 39-59.
- Strinati, D. (2004). *An introduction to theories of popular culture*. Routledge.
- Sulaj, A. (2019, 12 3). *Anadolu Ajansı*. Türk dizileri Balkanlar'da Latin Amerika dizilerinin yerini aldı: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizileri-balkanlarda-latin-amerika-dizilerinin-yerini-aldi/1662085> adresinden alındı
- Sulaj, A., Cuka, F., & Aliju, D. (2019, 12 3). *Anadolu Ajansı*. Türk dizileri Balkanlar'da Latin Amerika dizilerinin yerini aldı: AA: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/turk-dizileri-balkanlarda-latin-amerika-dizilerinin-yerini-aldi/1662085> adresinden alındı
- Szondi, G. (2008). *Discussion papers in diplomacy, public diplomacy and nation branding: conceptual similarities and differences*. Netherlands Institute of International Relations Clingendael.
- Szondi, G. (2009). Central European public diplomacy, a transitional perspective on national reputation management. P. Taylor, & N. Snow içinde, *The Routledge Handbook of Public Diplomacy*. Routledge.
- Şahin, K. (2011). Kültürel yozlaşmaya neden olan bir unsur olarak televizyon. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 243-277.

- Şahin, K. (2019). Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algısı ve tarih şuru oluşumu hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi*.
- Şeker, T. (2013). 5n1k haber programının alımlama analizi. *Selçuk İletişim*, 105-117.
- Şeker, T., & Şimşek, F. (2012). Kodlama-kodaçımı bağlamında muhteşem yüzyıl dizisinin lise öğrencileri üzerindeki etkilerine yönelik alımlama analizi. *Selçuk İletişim Dergisi*, 2(7), 111-120.
- Şen, F., & Çetinkaya, A. (2013). Medyada sınıf temsilleri: "1 mayıs emek ve dayanışma günü" haberleri üzerine bir çözümleme. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*.
- Şentürk, R. (2009). McLuhan'ın televizyon teorisi. *Istanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(15), 17-31.
- Şentürk, R., Sivas, G., & Eken, İ. (2017). *Türkiye'de film endüstrisi (2011-2015)*. İTO Yayınları.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Allyn and Bacon.
- Tabachnick, G., & Fidell, S. (2007). *Using multivariate statistics*. Allyn and Bacon.
- Tannenbaum, P. (1975). Zillmann, emotional arousal in the facilitation of aggression through communication. *Advances in Experiment Social Psychology*(8).
- TDK. (2022, 01 06). *Türk Dil Kurumu*. TDK Web sayfası: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Terzi, Y. (2019). *Anket, güvenilirlik geçerlilik analizi*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İstatistik Bölümü.
- Tılıç, D. (1998). *Utanyorum ama gazeteciyim*. İletişim Yayınları.
- TİAK. (2022, 05 02). *Tv İzleme Ölçümü*. Türkiye televizyon izleme ölçümü: <https://www.tiak.com.tr/tv-izleme-olcumu/turkiye-televizyon-izleme-olcumu> adresinden alındı
- TRT. (2022, 04 05). *TRT1*. Uyanış: Büyük Selçuklu : <https://www.trt1.com.tr/arsiv/uyanis-buyuk-selcuklu> adresinden alındı
- TRT. (2022b, 06 05). *Türkiye Radyo Televizyon*. Payitaht Abdülhamid: <https://www.trtizle.com/diziler/payitaht-abdulhamid> adresinden alındı
- TRT. (2022c, 05 04). *TRT1*. <https://www.trt1.com.tr/arsiv/uyanis-buyuk-selcuklu>. adresinden alındı
- Tuch, H. N. (1993). *Communicating with the world: u.s. public diplomacy overseas*. St. Martin's Press.
- Tuncer, H. (2006). *Eski ve yeni diplomasi*. Ümit Yayıncılık.
- Turkrus. (2014, 02 01). *Turkrus*. 04 08, 2023 tarihinde Rusyada 2. çalığışu devri: <http://www.turkrus.com/63897-rusyada-2-calikusu-devri> adresinden alındı
- Turner, G. (2016). *İngiliz kültürel çalışmaları*. Heretik.
- Tümer, G. (1982). Televizyon insanı. *Gösteri Dergisi*(15).
- Türkkan, E. (1999). Kısmi ekonomik liberalizm ve güven sorunu. *Yeni Türkiye*(25), 354 – 372.
- Ural, A., & Kılıç, İ. (2005). *Bilimsel araştırma süreci ve spss ile veri analizi*. Detay Yayıncılık.
- Uslu, Z. K. (2000). *Televizyon ve kadın*. Alfa Yayınları.
- Valantin, J.-M. (2006). *Hollywood, Pentagon ve Washington / küresel stratejinin üç aktörü*. (Ö. F. Turan, Çev.) Babıalı Kültür Yayıncılığı.
- Villanueva, C. (2007). *Representing cultural diplomacy soft power, cosmopolitan constructivism and nation branding in sweden and mexico*. Vaxjo University Press.
- Vivian, J. (1999). *Media of mass communication*. Allyn and Bacon.
- Voloşinov, N. (2001). *Marksizm ve dil felsefesi*. Ayrıntı Yayınevi.
- Waller, M. J. (2009). Strategic influence: public diplomacy, counterpropaganda, and political warfare. *Cultural diplomacy, political influence, and integrated strategy*. içinde
- Wallerstein, I. (1993). *Jeopolitik ve joekültür*. İz Yayıncılık.
- Waltz, K. N. (1979). *Theory or international politics*. Addison-Wesley Publishing.

- Waszkewitz, L. G. (2015). Chapter 51 Ernst Satow, a guide to diplomatic practice, 1917. J. Barrett, & J.-P. Gauci içinde, *British contributions to international Law, 1915-2015* (s. 1367-1375). Brill.
- Weber, C. (2013). *International relations theory: a critical introduction*. Routledge.
- Weller, N., & Barnes, J. (2014). *Strategies for social inquiry: finding pathways: mixed-method research for studying causal mechanisms*. Cambridge University Press.
- Williams, C. T. (1994). Soap Opera. *National Forum*, 4(74). dergi.kmu.edu.tr. adresinden alındı
- Williams, R. (1985). *Keywords: a vocabulary of culture and society*. Oxford University Press.
- Wilson, E. J. (2008). Hard power, soft power, smart power. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 110-124.
- Wilson, E. J. (2008). Hard Power, Soft Power, Smart Power. *Annals of the american academy of political and social science*(616), 110-124.
- Windahl, S., & Mcquail, D. (2017). *Kitle iletişim çalışmalarında iletişim modelleri*. İmge Kitabevi.
- Wolcott, H. F. (2009). *Writing up qualitative research*. SAGE Publications.
- Wolcott, H. F. (2009). *Writing up qualitative research*. SAGE Publications.
- Wood, H. K. (2007). The mediated conversational floor: An interactive approach to audience reception analysis. *Media Culture & Society* , 1(29), 75-103. <https://doi.org/10.1177/0163443706072000>
- Yağmurlu, A. (2019). Kültürel diplomasi: kuram ve pratikteki çerçevesi. *Selçuk İletişim*, 1182-1210.
- Yashot, M. (2020). *Türkiye'de yaşayan Yemenlilerin Türk televizyon dizilerini alımlamaları*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Yaylagül, L. (2014). *Kitle İletişim Kuramları*. Dipnot.
- Yetim, M., & Erdağ, R. (2018). Uluslararası ilişkilerde eleştirel söylem analizi: revizyonist söylemin gelişimi. *Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 79-100.
- Yıldırım, A. (2018, 10 15). *Türk dizileri 300 milyon dolarlık ihracat yapıyor*. 03 01, 2022 tarihinde Haberturk: <https://www.haberturk.com/turk-dizileri-300-milyon-dolarlik-ihracat-yapiyor-2179942-ekonomi> adresinden alındı
- Yıldız, D., & Uzunsakal, E. (2018). Alan araştırmalarında güvenilirlik testlerinin karşılaştırılması ve tarımsal veriler üzerine bir uygulama. *Uygulamalı Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Yıldız, G. (2020, 01 31). *Anadolu Ajansı*. Amerika'da Türk dizisi tutkunları Türkçe dersleri alıyor: <https://www.aa.com.tr/tr/sirkethaberleri/bilisim/amerikada-turk-dizisi-tutkunlari-turkce-dersleri-aliyor/655555> adresinden alındı
- Yıldızdöken, Ç. (2015). *Platon'da demokratia kavramı*. Serüven Yayınları.
- Yılmaz, N. (2009). *Tüketim kültürü bağlamında kadınlar ve televizyon dizileri: Hatırla Sevgili / Women and television series in the context of consuming culture: Hatırla Sevgili*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi .
- Yılmaz, R. (2021). *Türkiye'de kültür endüstrisi ve Türk dizilerinin dış ticarete etkisi*. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi SBE Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Zamorano, M. (2016). Reframing cultural diplomacy: the instrumentalization of culture under the soft power theory. *Culture Unbound Journal of Current Cultural Research*, 165-186.
- Zavalsız, Y. S., & Dağcı, Y. S. (2019). Televizyon dizilerinin toplum üzerindeki etkisi (Karabük örneği). *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(19).

ALTHUSSER'İN SÖYLEM KURAMI BAĞLAMINDA

*KUTADGU BİLİG'*DE SÖYLEM TÜRLERİ

Dr. Yahya Kemal Beyitoğlu

EĞİTİM
yayınevi

ALTHUSSER'İN SÖYLEM KURAMI BAĞLAMINDA

KUTADGU BİLİG'DE SÖYLEM TÜRLERİ

Dr. Yahya Kemal Beyitoğlu

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6658-36-3

1. Baskı, Nisan 2024

Baskı Cilt: Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

ALTHUSSER'İN SÖYLEM KURAMI BAĞLAMINDA

KUTADGU BİLİG'DE SÖYLEM TÜRLERİ

Dr. Yahya Kemal Beyitoğlu

X+112 s., 135x215 mm

Kaynakça var, izin var.

ISBN: 978-625-6658-36-3

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM
yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
İnternetteki kitabınız

KAYNAKLAR

- Akar, A. (2012). *Türk Dili Tarihi*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Aktulum, K. (2000). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Althusser, L. (1996). *Gelecek Uzun Sürer*. (Çev. İsmet Birkan). İstanbul: Can Yayınları.
- Althusser, L. (2008). *Psikanaliz Üzerine Yazılar / Freud ve Lacan*. (Çev. İrvem Keskinoglu). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Arat, R. R. (2008). *Kutadgu Bilig*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Argunşah, M. & Sağol Yüksekaya, G. (2017). *Tarihî Türk Lehçeleri Karahanlıca Harezmece Kıpçakça Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Arkonacı, S. A. (2012). *Söylem Çalışmaları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Aşkın Balcı, H. (2018). *Metindilbilimin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Bakhtin, M. (2005). *Sanat ve Sorumluluk*. (Çev. Cem Soydemir). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bakhtin, M. (1982). *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Austin: University of Texas Press.
- Barthes, R. (2014). *Çağdaş Söylenler*. (Çev. Tahsin Yücel). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Başkan, Ö. (2003). *Lengüistik Metodu*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Bayrav, S. (1998). *Filolojinin Oluşumu*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Benveniste, E. (1995). *Genel Dilbilim Sorunları*. (Çev. Erdim Öztakat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bowie, M. (2007). *Lacan*. (Çev. V. Pekel Şener). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Brown, G. & Yule, G. (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bussmann, H. (2006). *Routledge Dictionary of Language and Linguistics*. London and New York: Routledge.
- Chatman, S. (2008). *Öykü ve Söylem: Filimde ve Kurmacada Anlatı Yapısı*. (Çev. Özgür Yaren). Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Clero, J. P. (2011). *Lacan Sözlüğü*. (Çev. Özge Soysal). İstanbul: Say Yayınları.
- Coulthard, M. (1977). *An Introduction to Discourse Analysis*. London: Longman Group Limited.

- Coupland, N. (Ed.). (1988). *Styles of Discourse*. London: Croom Helm.
- Crystal, D. (2008). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Çakır, A. (2014). *Söylem Analizi*. Konya: Palet Yayınları.
- Çıraklı, M. Z. (2015). *Anlatıbilim*. Ankara: Hece Yayınları.
- Çoban, B. & Özarslan, Z. (2003). *Söylem ve İdeoloji*. İstanbul: Su Yayıncılık.
- Çotuksöken, B. (1994). *Felsefi Söylem Nedir?* İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Derrida, J. (1994) *Göstergebilim ve Gramatoloji*. (Çev. Tülin Akşin). İstanbul: Afa Yayıncılık.
- Derrida, J. (2014). *Gramatoloji*. (Çev. İsmet Birkan). Ankara: Bilgesu Yayıncılık.
- Develi, H. (2006). *Kutadgu Bilig*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Devran, Y. (2010). *Haber Söylem İdeoloji*. İstanbul: Başlık Yayınları.
- Dijk, T. V. (2003). “Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım”. *Söylem ve İdeoloji*. (Çev. Nurcan Ateş, Haz. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan). İstanbul: Su Yayınevi.
- Duman, S. (2018). *Söylem Araştırması*. Ankara: Dorlion Yayınevi.
- Eco, U. (2003). *Yorum ve Aşırı Yorum*. (Çev. Kemal Atakay). İstanbul: Can Yayınları.
- Elbirlik, T. & Karabulut, F. (2015). “Söylem Kuramları: Bir Sınıflandırma Çalışması”. *Dil Araştırmaları* 17, 31-50.
- Ercilasun, A. B. (2004). *Başlangıcından Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdem, H. H. (2004). “Althusser’in Felsefesinin Temel Kavramları”. *Kaygı. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi* 3, 37-48.
- Foucault, M. (1987). *Söylemin Düzeni*. (Çev. Turhan Ilgaz). İstanbul: Hil Yayınları.
- Foucault, M. (1999). *Bilginin Arkeolojisi*. (Çev. Veli Urhan). İstanbul: Birey Yayıncılık.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. (Haz. Cemal Güzel). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Günay, V. D. (2013). *Söylem Çözümlemesi*, İstanbul: Papatya Yayınları.
- Hekman, S. (1999). *Bilgi Sosyolojisi ve Hermeneutik*. (Çev. Hüseyin Arslan ve Bekir Balkız). İstanbul: Paradigma Yayınları.

- Ilgın, L. (2003). "Söylem ve İdeoloji". *Söylem ve İdeoloji*, (Ed. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan). İstanbul: Su Yayınevi.
- İmer, K., Kocaman, A. & Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Kaçalin, M. S. (2019). *Kutadgu Bilig Metin*. İstanbul: T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kaya, M. (2004). "Meşşâiyye". *TDV İslâm Ansiklopedisi* 29, 393-396.
- Kazancı, M. (2002). "Althusser, İdeoloji ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 57(01), 55-87.
- Kocaman, A. (Ed.). (2009). *Söylem Üzerine*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Köprülü, M. F. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Ötügen Yayınları.
- Longacre, R. E. (1983). *The Grammar of Discourse*. New York: Plenum Press.
- McCarthy, M. & Carter, R. (1994). *Language as Discourse*. London: Longman Group Limited.
- McKinlay, A. & McVittie, C. (2008). *Social Psychology and Discourse*. London: Wiley-Blackwell.
- Mills, S. (2003). "Söylem ve İdeoloji". *Söylem ve İdeoloji*. (Çev. Zeynep Özarslan, Haz. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan). İstanbul: Su Yayınevi.
- Moran, B. (2002). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Myhill, J. (1992). *Typological Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Nişanyan Sözlük*. "söylem". <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/söylem> adresinden alındı. (28.11.2022).
- Nordquist, R. (2020, August 27). "Definition and Examples of Discourse". Retrieved from <https://www.thoughtco.com/discourse-language-term-1690464> (24.11.2022).
- Osmanlıcadan Türkçeye Cep Kılavuzu*. (1935). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Pei, M. A. & Gaynor, F. (1954). *Dictionary of Linguistics*. New York: Philosophical Library.
- Revel, J. (2012). *Foucault Sözlüğü*. (Çev. Veli Urhan). İstanbul: Say Yayınları.

- Richards, J. C. & Schmidt, R. (2010). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. Great Britain: Pearson Education Limited.
- Ricoeur, P. (2007). *Yorum Teorisi Söylem ve Artı Anlam*. (Çev. Gökhan Yavuz Demir). İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Rifat, M. (2013). *Açıklamalı Göstergebilim Sözlüğü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Salkie, R. (1995). *Text and Discourse Analysis*. London: Routledge.
- Sancar, S. (2005). "Söylem". *Kavram Sözlüğü: Söylem ve Gerçek*. (Ed. Fikret Başkaya). Ankara: Özgür Üniversite Kitaplığı.
- Searle, J. R., Kiefer, F. & Bierwisch, M. (Eds.). (1980). *Speech Act Theory and Pragmatics*. Dordrecht: D. Reidel.
- Searle, J. R. (2000). *Söz Edimleri*. (Çev. Reşat Levent Aysever). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Sözen, E. (1999). *Söylem*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Strauss, C. L. (2013). *Mit ve Anlam*. (Çev. Gökhan Yavuz Demir). İstanbul: İthaki Yayınları.
- The Oxford American Dictionary of Current English*. (1999). Oxford: Oxford University Press.
- Timmerman, D. M. & Schiappa, E. (2010). *Classical Greek Rhetorical Theory and The Disciplining of Discourse*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Türkçe Sözlük*. (2009). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Urhan, V. (2010). *Foucault*. İstanbul: Say Yayınları.
- Vardar, B. (2007). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Widgenstein, L. (2016). *Tractatus Logico-Philosophicus*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Wooffitt, R. (2005). *Conversation Analysis and Discourse Analysis*. London: Sage Publications.
- Yılmaz, E. (2021). *Edim Bilimine Giriş Kavram-Kuram-Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yılmaz, E. & Avcı, Y. (2011). "Louis Althusser'in Felsefesi ve Temel Kavramları Üzerine Bir İnceleme". *Ekev Akademi Dergisi* 46, 203-213.
- Zizek, S. (2005). *Yamuk Bakmak Popüler Kültürden Jacques Lacan'a Giriş*. (Çev. Tuncay Birkan). İstanbul: Metis Yayınları.

ÂŞIK MAHZUNİ ŞERİF'İN ÇIRAKLARINDAN
AFŞİNLİ ÂŞIK PENAHI EMİRLİOĞLU'NUN
HAYATI, SANATI VE ESERLERİ

Dr. Adnan BOYUNDURUK

EĞİTİM
yayınevi

KAYNAKÇA

- Afşin Kaymakamlığı. (2000). *Afşinli Şairler Antolojisi*. Yılmaz Matbaacılık, Kahramanmaraş, ss. 3-253,218,219, 1-290.
- Aksan, D. (2016). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili Dilbilim Açısından Bakış*, Bilgi Yayınevi, Ankara, ss. 191.
- Albayrak, N. (2010). *Ansiklopedik Halk Edebiyatı Sözlüğü*, Kapı Yayınları, İstanbul, ss. 127.
- Alparslan, Y. (2019). *Derdiçok (Ömer Lütfi Pişkin) ve Şiirleri*, Etkileşim Basım Yayın, Ankara, ss. 179-184.
- Alparslan, Y., Alıcı, L., Yakar, S. (2009). *Türk Edebiyatında Maraşlılar*, Ukde Kitaplığı: 63, Kahramanmaraş, ss. 20-79, 1-214.
- Alparslan, Y., Yakar, S. (2009). *Muhtelif Cönklerden Maraş Halk Şairlerine Ait Şiirler*, Ukde Kitaplığı: 74, Kahramanmaraş, ss.1-144.
- Artun, E. (2011a). *Türk Halk Edebiyatına Giriş*. Karahan Kitapevi Yayınları, Adana, ss.67-69.
- Artun, E. (2011b). *Âşık Edebiyatı Metin Tahlilleri*, Karahan Kitapevi Yayınları, Adana, ss.22, 23.
- Artun, E. (2012). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Karahan Kitapevi Yayınları, Adana, ss.1, 138, 141, 167, 167-227, 187, 236-238, 262, 274, 1-521.
- Atmaca, S. (2017). *Binboğa'nın Söz Pınarı Afşinli Âşıklar Şairler Yazarlar*, Berikan Yayınevi, Ankara, ss.3-6, 124-125, 131-133, 1-424.
- Avcı, R. (2008). *Kahramanmaraşlı Şairler Antolojisi*, Kahramanmaraş Valiliği, Kahramanmaraş, ss. 6-7.
- Bascom, W.R. (2014). *Folklorun Dört İşlevi*. Çalış, F. (Çev.), Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 2, Geleneksel Yayınları, Ankara, 3. Baskı, ss.71-86.
- Başgöz, İ. (2008). *Türkü*, Pan Yayıncılık, İstanbul, ss. 34.
- Bekki, S. (2008). Anadolu Sahası Halk Şiirinde Kafiye: Tespitler ve Öneriler. *Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S.78:55-67.
- Boyras, Ş. (2010). *Furkani'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 8, 8-9, 53, 109, 139-140, 174-175, 1-502.
- Ceren, A. (2013). *Afşin-Elbistan'da Âşıklık ve Âşıklar*. Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Kahramanmaraş, ss.32-33.
- Çetin, N. (2017). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 17-18, 19.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 13, 92, 94, 101, 103, 105, 124.
- Çobanoğlu, Ö. (2007). *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul*, 3F Yayınevi, İstanbul, ss.14.
- Çoruhlu, Y. (2011). *Türk Mitolojisinin Ana Hatları*, Kabalcı Yayıncılık, İstanbul, ss. 220.
- Dedeoğlu, M. (2014). *Kahramanmaraş'ın İktisadi Kalkınmadaki Yeri*, Hazar Reklam, Ankara, ss.261.
- Demir, S. (1993). *Afşinli Derdiçok*, Alıç Okul Yayınları, Ankara, ss.11-15.
- Dilçin, C. (2000). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, ss.279, 305-342,334,337-342.
- Dizdaroğlu, H. (1969). *Halk Şiirinde Türler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, ss.19-20, 20, 45, 51-146.
- Düzgün, D. (2014). *Âşık Edebiyatı*. M. Ö. Oğuz (Ed.), Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara, ss. 299, 304.
- Aça, M. (2014). *Halk Şiirinde Tür ve Şekil*. M. Ö. Oğuz (Ed.), Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları, Ankara, ss. 260.

- Ekici, M. (1998). Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre Ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi. *Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S.39:25-34.
- Elçin, Ş. (2000). *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.290, 625, 626, 642.
- Eyicil, A. (2009). *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş, ss. 19, 24, 28, 32.
- Gökhan, İ. (2011). *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş, ss. 21, 22.
- Gözükara, M. (2012). *Kılıçtan Keskin*, Özgü Yayınevi, İstanbul, ss.13-15, 1-429.
- Günay, U. (1990). Halk Şiirinde Ayak Konusunda Düşünceler. *Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S.8:32-34.
- Günay, U. (2015). *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 39, 1-390.
- Kabaklı, A. (2006). *Âşık Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul ss.27.
- Kaya, D. (2000). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, Kitabevi, İstanbul ss.34.
- Kaya, D. (2001). Âşıklık Geleneğinin Geleceğiyle İlgili Düşünceler ve Yapılması Gerekenler. *Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S.52:87-92.
- Kaya, D. (2007). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 65, 66, 110, 118, 146, 253, 264, 388, 412, 435, 439, 598, 600, 636, 705.
- Kaya, D. (2014a). *Anonim Halk Şiiri*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.227.
- Kaya, D. (2014b). *Türk Dünyası Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Kavramları ve Terimleri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.238, 478, 609.
- Keskin, R. (2003). *Türkçe Dil Bilgisi*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, ss. 179.
- Koç, K. (2010). *Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi*, Ukde Kitaplığı, Kahramanmaraş, ss.66-67.
- Köprülü, M. F. (2004). *Saz Şairleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.26, 1-726.
- Köprülü, M.F. (2012). *Edebiyat Araştırmaları 1*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 72,125.
- Nar, N. (2018). *Afşin-Elbistan Yöresinde Sözlü Atışma Geleneği*. Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Kahramanmaraş, ss.21.
- Oğuz, M. Ö. (1993). Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi. *Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S.19:16-17.
- Oğuz, M. Ö. (1998). Folklorlarda Yeni Yöntemler ve Âşık Edebiyatı. *Millî Folklor Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S.39:5-7.
- Oğuz, M. Ö. (2001). *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss. 11,12,15.
- Onay, A.T. (1996). *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*, (Haz. Cemâl Kurnaz), Akçağ Yayınları, Ankara, ss.3, 21.
- Sakaoğlu, S. (1986). Ozan, Âşık, Saz Şairi ve Halk Şairi Kavramları Üzerine. Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, c.I, Ankara. ss.247-251.
- Sakaoğlu, S. (1989). Türk Saz Şiiri. *Türk Dili Aylık Dil Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı III (Halk Şiiri)*, LVII(445-450): 105-250.
- Sakaoğlu, S. (2002). Varsağı mı, Sekizli Koşma mı?. Kültür Bakanlığı Yayınları, *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri 26-28 Mayıs 2000*, Ankara, ss.619-640.
- Sakaoğlu, S. (2004). *Karaca Oğlan*, Akçağ Yayınları, Ankara, ss.128. ss.11, 12, 15, 18-20.
- Walter J. Ong. (2007). *Sözlü ve Yazılı Kültür*. Sema P. B. (Çev), 4. Basım, Metis Yayınları, İstanbul, ss.23.

Elektronik Kaynaklar:

- URL-1. <http://www.kahramanmaras.gov.tr/afsin>. E.T. 02.02.2024.
- URL-2 <https://www.afsintso.org.tr/sayfa/cogرافyasi.html#:~:text=Toros%20s%C4%B1rada%C4%9Flar%C4%B1n%C4%B1n%20kuzey%20do%C4%9Fuya%20do%C4%9Fru,nispeten%20so%C4%9Fuk%20ve%20kar%20ya%C4%9F%C4%B1%C5%9Fl%C4%B1d%C4%B1r>. E.T. 02.02.2024
- URL-3 <https://www.afsintso.org.tr/sayfa/ekonomi.html>. E.T. 03.02.2024.
- URL-4 <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kahramanmaras/gezilecekyer/eshab-i-kehfkulliyesi>. E.T. 03.02.2024.
- URL-5. <http://www.elbistaninsesi.com/citak-ahmet-ile-hayati-vasfi-tasyurekin-1957deki-atismalari-makale,1459.html> E.T. 01.06.2019.
- URL-6. <https://www.youtube.com/watch?v=jyxKD7Yw9YE>. E.T. 05.02.2018.
- URL-7. <http://www.ozanlar.biz/kul-hasan.html> E.T. 27.09.2018
- URL-8. <http://www.hurriyet.com.tr/asik-yener-i-tanitma-ve-anma-etkinligi-37089414>. E.T. 26.01.2018.
- URL-9. <http://www.maraspusula.com/afsin/afsin-halk-ozanlarindan-o-ses-afsin-ses-yarismasi-h5718.html> E.T. 26.01.2018.
- URL-10. <https://www.youtube.com/watch?v=V5qEljp5HX4> E.T. (26.01.2018).
- URL-11. https://www.youtube.com/watch?v=i_rvwkBlj2k. E.T. (26.01.2018).
- URL-12. <http://kahramanmaraslisairleryazarlar.blogspot.com/2014/09/dursun-ozdil.html> E.T. 01.06.2019
- URL-13. http://www.tdk.gov.tr/images/css/TDD/1991s476/1991s476_19_N_TAN.pdf E.T. 10.04.2018.
- URL-14. <https://www.youtube.com/watch?v=xedNjNj5v2w>. E.T. 02.04.2018
- URL-15. https://www.youtube.com/watch?v=i_rvwkBlj2k. E.T. 26.01.2018
- URL-16. <https://www.youtube.com/watch?v=V5qEljp5HX4> E.T. 26.01.2018
- URL-17. https://www.youtube.com/watch?v=_FATTw8Wlma E.T. 02.04.2018
- URL-18. <https://tr-tr.facebook.com/penahi.emirlioglu.9> E.T. 02.04.2018

Sözlü Kaynaklar:

- KK.1.:** Ahmet KARAKAYA, 1962, Lise Mezunu, Emekli, Afşin, 2016.
- KK.2.:** Ülger EMİRLİOĞLU, 1955, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, Afşin, 2016.
- KK.3.:** İhsan ÖKSÜZ, 1959, Lise Mezunu, Emekli, Kahramanmaraş, 2018.
- KK.4.:** Mehmet GÖZÜKARA, 1962, Lise Mezunu, Emekli, Elbistan, 2019.
- KK.5.:** Celal ÇAÇAN, 1955, Lise Mezunu, Emekli, Afşin, 2019.

A New Solfege Teaching Model

For Beginning Level Solfege Education

Dr. Mustafa Kendüzler

EĞİTİM
yayınevi

**A NEW SOLFEGE TEACHING MODEL
FOR BEGINNING LEVEL SOLFEGE EDUCATION**

Dr. Mustafa Kendüzler

Editor: Prof. Dr. Salih Akkaş

Executive Editor: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Publishing Coordinator: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Interior Designer: Eğitim Yayinevi Graphics Unit

Cover Designer: Eğitim Yayinevi Graphics Unit

Republic of Türkiye Ministry of Tourism and Culture

Publisher Certificate No: 47830

ISBN: 978-625-6658-30-1

1. Edition, March 2024

Printing and Binding

Uzun Dijital Matbaacılık

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No: 48/48 - 49 İskitler 06070 / Ankara

Printing House Certificate No: 47865

Library Information Card

**A NEW SOLFEGE TEACHING MODEL
FOR BEGINNING LEVEL SOLFEGE EDUCATION**

Dr. Mustafa Kendüzler

Editor: Prof. Dr. Salih Akkaş

VIII+72, 160x240 mm

Includes references, no index.

ISBN: 978-625-6658-30-1

© All rights for this edition are reserved for Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, including photocopying, electronically or mechanically recording or by any information storage or retrieval system, without permission of Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti.

EĞİTİM
yayinevi

Publisher Turkey Office: İstanbul: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayinevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Publisher USA Office: New York: Eğitim Publishing Group, Inc.
P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Logistics and Shipping Center: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Bookstore Branch: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

Internet Sales: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
www.kitapmatik.com.tr

FIGURES' INNER PARTS TRANSLATIONS

Exercises on intervals of 2/3/4/5

Note: All exercises will be read at a slow pace.

With relaxed diaphragmatic breathing

Relaxed! Slowly increasing the airflow

With a tense diaphragmatic breath

Slowly reducing the airflow

Reducing airflow with each breath

Increasing airflow with each breath

SOURCES

Acay, S. (2013). *Note teaching (introduction to solfège education)*. Ankara: Evrensel.

Acay, S. (2015). *Tonal and maqamal solfège with anglicized change*. Ankara: Alter.

Açıksöz, M.A. (2007). *The effect of breathing and diaphragm work on instrument success in trumpet training in the armed forces band schools command*. Master's Thesis, Marmara University Institute of Educational Sciences, Istanbul.

Akyol, U. (2014). *The place of the trumpet in the orchestra, its use and the examination of important trumpet solos in the literature*. Master's Thesis, Istanbul University Institute of Social Sciences, Istanbul.

Anonymous (2021). *What is voice training and how to do it*. Retrieved from <https://www.ozeldersalani.com/ses-egitimi-nedir-nasil-yapilir>.

Beaucamp, A. (1953). *Le solfège contemporain*. Paris: Pierre Noel.

Buron, Jean-Jacques (n.d.). *20 leçons de solfège extraites du repertoire*. Mouscron: Dernoncourt.

Colin, C. (1980). *Advanced lip flexibilities*. New York: Charles Colin.

Creswell, J.W. (2017). *Research designs*. Ankara: Eğiten Kitap.

Çıkrıkçı, E. (2022). *Comparative analysis of moving do and fixed do solfège methods from solfège teaching methods*. Master's Thesis, Ege University Social Sciences University, Izmir.

- Erol, T. (2019). *Examination of solfege materials used in three conservatories in our country*. Master's Thesis, Mersin University Institute of Fine Arts, Mersin.
- Fridkin, G. A., & Kalmykov, V. N. (2005). *Solfedjio odnogolosye chashti I*. Moscow: CCCP Ministerstvo Kulturi.
- Gönül, M. (2017). *Turkish music solfege-makam-usul-dikte exercises*. Ankara: Gece.
- Hatiboğlu, A. (2015). *Turkish music solfege method*. Ankara: Otto.
- Isikhan, C. (2008). A review on human voice production models and processing technologies in music: transition from timbre production models to musical verification. *Pamukkale University Journal of Institute of Social Sciences*, 1, 145-164.
- Iman, Y. (2012). *Solfege education*. Ankara: Arkadaş.
- Karakaya, O. (2012). *Turkish makam music theory and solfeji I*. Konya: Aybil.
- Karasar, N. (2003). *Scientific research method*. Ankara: Nobel.
- Kavşat, H.C., Babacan, E., & Özçimen, A. (2020). The problem of sound breakage occurring in register transition places in singing education and approaches to solving the problem. *Atatürk University Journal of Fine Arts Institute*, 26(45), 463-475.
- Koray, F. (1954). *Intermediate solfege and information I*. Ankara: Örnek.
- Lavignac, A. (1910). *Solfege des solfeges I^A*. Paris: Henry Lemoine.
- Mucur, M. (2005). *Solfege book*. Istanbul: Bemol Music.
- Mucur, M. (2013). *First step solfege-IA*. Istanbul: Bemol Music.
- Özaltunoğlu, Ö. (2003). *Solfege teaching methods*. Master's Thesis, Dokuz Eylül University Institute of Educational Sciences, İzmir.
- Özaydın, N. & Yiğit, N. (2016). Singing voice problems encountered in singing education. *International Journal of Educational Sciences*, 3(9), 185-199.
- Özdemir, G. (2012). *Musical reading (solfege) performance test design*. Doctoral Thesis, Mehmet Akif Ersoy University Institute of Educational Sciences, Burdur.
- Petrovich, A. A. (1985). *Solfedjio kursu çaşti I*. Moscow: Pyotr Ilyich Tchaikovsky State Conservatory.
- Sadi, M. (1934). *Solfej*. Istanbul: Kanaat.
- Sadi, M. (1936). *Solfej*. Istanbul: Kanaat.

- Saygun, A. A. (1966). *Collective solfege*. Istanbul: National Education
- Saygun, A. A. (1967). *Töresel musiki*. Istanbul: National Education
- Sevgi, A. & Tuğcular, E. (2013). *Solfege with folk melodies*. Ankara: Music Education.
- Sun, M. (2019). *Solfege 1*. Ankara: Sun.
- Şahin, C. & Yiğiter, M. E. (2018). *Solfege education with Turkish folk music scales*. Ankara: Pegem
- Uyar, T. (2017). The role of Alexander technique in singing education. *Academic Social Research*, 1, 51-58.
- Üstün, H. (2016). *Instructors' opinions on the use of methods used at the beginning level in trumpet education*. Master's Thesis, Gazi University Institute of Educational Sciences, Ankara.
- Üstün, H. (2020). A review on the historical development of the trumpet. *Bayterek International Journal of Academic Research*, 3(1), 19-45.
- Waignein, A. (1981). *Nous apprenons la cle de fa*. Bruxelles: By Editions.
- Waignein, A. (1992). *Solfege elementaire*. Brussels: Schott Freres.
- Wikimedia.Org(2022). *Piston*[Photo] Retrieved from https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/34/Trompette_-_premier_piston_-_montage_perspective.jpg
- Yıldız, F. (2022). *Evaluation of educators' question asking strategies in conservatory solfege lesson exams and approach suggestions*. Sanatta Yeterlik Thesis, Afyon Kocatepe University Institute of Social Sciences, Afyon.
- Yönetken, H. B. (1952). *Music teaching in school and teaching methods*. Istanbul: National Education.
- Yurtcan, A. E. (2005). *Investigation of the structure of copper wind instruments and their usage techniques in orchestra*. Master's Thesis, Istanbul University Institute of Social Sciences, Istanbul.

AMERİKA AFGANİSTAN'DAN
NEDEN ÇEKİLDİ ?

DR. ÖĞR. ÜYESİ ARZU ÇETİNKAYA

EĞİTİM
yayınevi

AMERİKA AFGANİSTAN'DAN NEDEN ÇEKİLDİ?

Dr. Öğr. Üyesi Arzu Çetinkaya

Genel Yayın Yönetmeni: Yusuf Ziya Aydoğan (yza@egitimyayinevi.com)

Genel Yayın Koordinatörü: Yusuf Yavuz (yusufyavuz@egitimyayinevi.com)

Sayfa Tasarımı: Kübra Konca Nam

Kapak Tasarımı: Eğitim Yayınevi Grafik Birimi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Yayıncı Sertifika No: 47830

ISBN: 978-625-6552-90-6

1. Baskı, Aralık 2023

Baskı Cilt

Repro Bir Matbaacılık

İvedik OSB Matbaacılar Sitesi 1514 Cad. No: 23-25 Yenimahalle/Ankara

Matbaa Sertifika No: 47381

Kütüphane Kimlik Kartı

AMERİKA AFGANİSTAN'DAN NEDEN ÇEKİLDİ?

Dr. Öğr. Üyesi Arzu Çetinkaya

VIII+170 s., 135x215 mm

Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-6552-90-6

Copyright © Bu kitabın Türkiye'deki her türlü yayın hakkı Eğitim Yayınevi'ne aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı yasanın hükümlerine göre kitabı yayımlayan firmanın ve yazarlarının önceden izni olmadan elektronik/mekanik yolla, fotokopi yoluyla ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

EĞİTİM

yayınevi

Yayınevi Türkiye Ofis: İstanbul: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Atakent mah. Yasemen sok. No: 4/B, Ümraniye, İstanbul, Türkiye

Konya: Eğitim Yayınevi Tic. Ltd. Şti., Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
+90 332 351 92 85, +90 533 151 50 42, 0 332 502 50 42
bilgi@egitimyayinevi.com

Yayınevi Amerika Ofis: New York: Egitim Publishing Group, Inc. P.O. Box 768/Armonk, New York, 10504-0768, United States of America
americaoffice@egitimyayinevi.com

Lojistik ve Sevkiyat Merkezi: Kitapmatik Lojistik ve Sevkiyat Merkezi, Fevzi Çakmak Mah. 10721 Sok. B Blok, No: 16/B, Safakent, Karatay, Konya, Türkiye
sevkiyat@egitimyayinevi.com

Kitabevi Şubesi: Eğitim Kitabevi, Şükran mah. Rampalı 121, Meram, Konya, Türkiye
+90 332 499 90 00
bilgi@egitimkitabevi.com

İnternet Satış: www.kitapmatik.com.tr
+90 537 512 43 00
bilgi@kitapmatik.com.tr

 kitapmatik
internetteki kitabınız

KAYNAKÇA

- Adolph, R.B. (2021). Why America Lost the War in Afghanistan, *Atlantisch Perspectief*, Vol. 45(Special: multilateralisme onder druk?) 9-13.
- Afghanistan Opium Survey (2008). United Nations Office on Drugs and Crime.
- Akins, H. (2021). *What We Need to Learn: Lessons from Twenty Years of Afghanistan Reconstruction*, Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction, Virginia.
- Anderson, P. (2015). *Amerikan Dış Politikası ve Düşünürleri*, Çev: Barış Baysal, Nota Bene Yayınları, Ankara.
- Andres, R.B. (2005). Craig Wills, and Thomas E. Griffith Jr., "Winning with Allies," *International Security* 30, no. 3 (Winter 2005/06): 124–60.
- Anonim (2001). <https://www.un.org>, Security Council.
- Anonim (2001). The 9/11 Commission Report Text: President Bush Addresses the Nation," *Washington Post*.
- Anonim (2001). United Nations Security Council, Letter dated 5 December 2001 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council.
- Anonim (2004). "Text: The President's Daily Brief on August 6,2001", Declassified and Approved for Release, Erişim Adresi: <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB116/index.htm#docs>, Erişim Tarihi: 15.02.2024.
- Anonim (2005). Joint Declaration of the United States-Afghanistan Strategic Partnership, Erişim Adresi: <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2005/05/20050523-2.html>, Erişim Tarihi: 13.02.2024.
- Anonim (2006). *The Afghanistan Compact: Building on Success, London Conference on Afghanistan, London*, UK, Erişim Adresi: http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/afghanistan_compact.pdf.
- Anonim (2007). 2nd Annual Baltic Conference on Defence, NATO in Afghanistan – Facing the Shortfalls and Measuring Success, *Baltic Defence College, Tartu, Estonia*.
- Anonim (2009). US Department of Defense, Progress toward Security and Stability in Afghanistan. *Report to Congress*, Washington, D.C. USA.
- Anonim (2009). White Paper of the Interagency Policy Group's Report on U.S. Policy toward Afghanistan and Pakistan, Erişim Adresi: <https://www.hsdl.org/?view&did=38004>, Erişim Tarihi: 14.02.2024.
- Anonim (2011). *Guide to The Analysis of Insurgency Approved for Release 2011/01/20: CIA-RDP87T01127R000300220005-6*
- Anonim (2012). *Guide to the Analysis Insurgency*, Published by the US Government.
- Anonim (2019). The UK and Afghanistan, House of Lords, Select Committee on International Relations and Defence, 2nd Report of Session.
- Anonim (2021). *Afghanistan Study Group: Final Report*, United States Institute of Peace, Washington DC, USA.
- Anonim (2021). S. Forces from Afghanistan by Sept. 11, 2021," *Washington Post*.
- Anonim (2021). U.S. Military Withdrawal and Taliban Takeover in Afghanistan: Frequently Asked Questions, *Congressional Research Service*, 1-77
- Anonim (2021). U.S. Military Withdrawal and Taliban Takeover in Afghanistan: Frequently Asked Questions, *Congressional Research Service*.
- Anonim (2021). US 'lost' the 20-year war in Afghanistan: top US general, Erişim Adresi: <https://www.france24.com/en/live-news/20210929-us-lost-the-20-year-war-in-afghanistan-top-us-general>, Erişim Tarihi: 12.02.2024.
- Anonim (2024). Acting Secretary Miller Announces Troop Levels in Afghanistan and Iraq, *Department of Defense*, Erişim Adresi: <https://www.defense.gov/News/>

- Transcripts/Transcript/Article/2418641/acting-secretary-miller-announces-troop-levels-in-afghanistan-and-iraq/, Erişim Tarihi: 12.02.2024.
- Anonim (2024). <https://www.economist.com/by-invitation/2021/08/25/henry-kissinger-on-why-america-failed-in-afghanistan>
- Barfield, T. (2010). *Afghanistan: A Cultural and Political History* Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Barno D.W., & Exum, A. (2010). Responsible Transition: Securing U.S. Interests in Afghanistan Beyond 2011, *Center for a New American Security*, 1- 45.
- Barry, B. (2017) *Harsh Lessons: Iraq, Afghanistan and the Changing Character of War*. London: Routledge
- BBC, (2014). Afghanistan: Before and After, April 2, 2014.
- Bennett, John T. (2011). Panetta has Tough Talk for US Foes, Defines Afghanistan Mission, The Hill, Erişim Adresi: <http://thehill.com/news-by-subject/defense-homeland-security/165585-panetta-has-tough-talk-for-us-foes-defines-afghan-mission>, Erişim Tarihi: 15.02.2024.
- Bordin, J. (2011). A Crisis of Trust and Cultural Incompatibility: A Red Team Study of Mutual Perceptions of Afghan National Security Force Personnel and U.S. Soldiers in Understanding and Mitigating the Phenomena of ANSF -*Committed Fratricide-Murders*, 1-70.
- Bowman, S., & Dale, C. (2009). *War in Afghanistan*, CRS Report for Congress.
- Brown, B. (2005). *Your Neighbour Went to War: Reality and the War on Terror*. Fort Collins: Clifton House.
- Brzezinski, Z. (2018). *Büyük Satranç Tahtası*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Cassidy, R. (2021). Reflections on Afghanistan: War is Folly for the Weak on Wisdom and Will, Erişim Adresi: <https://www.e-ir.info/2021/09/12/reflections-on-afghanistan-war-is-foolly-for-the-weak-on-wisdom-and-will/>, Erişim Tarihi: 20.12.2023.
- Chene, H. (2014). China's interest in Afghanistan could bode well for both countries, *The Express Tribune*, Erişim Adresi: <http://tribune.com.pk/story/740970/chinas-interest-in-afghanistan-could-bode-well-for-both-countries/>, Erişim Tarihi: 20.02.2024.
- Chene, H. (2015). China in Afghanistan: Balancing Power Projection and Minimal Intervention, *Institute of Peace and Conflict Studies*, 1-23, Erişim Adresi: https://www.files.ethz.ch/isn/194198/IPCSSpecialReport_ChinainAfghanistan_HugoChene.pdf, Erişim Tarihi: 20.02.2024.
- Chene, H. (2015). Nawaz wants China-Pak corridor ready by 2018, *The Express Tribune*, 28 July 2015, Erişim Adresi: <http://tribune.com.pk/story/927659/in-the-fast-lane-nawaz-wants-china-pak-corridor-ready-by-2018/>, Erişim Tarihi: 20.02.2024.
- Chivers, C.J. (2009). Erratic Afghan Forces Pose Challenge to U.S. Goals, *New York Times*, Erişim Adresi: <http://www.nytimes.com/2009/06/08/world/asia/08afghan.html?th&emc=th>, Erişim Tarihi: 12.02.2024.
- Coll, S., & Entous, A. (2021). The Secret History of the U.S. Diplomatic Failure in Afghanistan, Erişim Adresi: <https://www.newyorker.com/magazine/2021/12/20/the-secret-history-of-the-us-diplomatic-failure-in-afghanistan>, Erişim Tarihi: 12.02.2024.
- Collins, J.J. (2011). *Understanding War in Afghanistan*, National Defense University Press, Washington, D.C., 2011.
- Colombani, J.M. (2001). *We are All Americans*, *Le Monde*, Paris, France.
- Congress (2001) Public Law 107-40: 107th Congress Joint Resolution, Erişim Adresi: <https://www.congress.gov/107/plaws/publ40/PLAW-107publ40.pdf>, Erişim Tarihi: 12.02.2024.

- Connah, L. (2021). US Intervention in Afghanistan: Justifying the Unjustifiable?, University of Lancaster, *Lancaster, UK South Asia Research*, 41(1), 70–86.
- Cordesman, A.H. (2021). Learning from the War: “Who Lost Afghanistan?” versus Learning “Why We Lost”, *Center for Strategic & International Studies*, Erişim Adresi: <https://www.csis.org/analysis/learning-war-who-lost-afghanistan-versus-learning-why-we-lost>, Erişim Tarihi: 22.02.2024.
- Creamer, R.L., Seat, J.C., (1998). *Khobar Towers: The Aftermath and Implications for Commanders*, Air University.
- Dfat (2021). Thematic Report on Political and Security Developments in Afghanistan, Australian Government, *Department of Foreign Affairs and Trade*, August 2021 to January 2022, 13-25.
- Dfat, Thematic Report on Political and Security Developments in Afghanistan, Australian Government, *Department of Foreign Affairs and Trade*, August 2021 to January 2022, 1-22
- Dobbins J., Campbell J.H., Mann, S., & Miller, L.E. (2019). Consequences of a Precipitous U.S. Withdrawal from Afghanistan, *RAND*, 2-15
- Dorronsoro, G. (20 The Taliban’s Winning Strategy in Afghanistan, www.CarnegieEndowment.org/pubs., 7-30.
- Dorronsoro, G. (2011). Afghanistan: The Impossible Transition, *Carnegie Endowment for International Peace*, 1-23.
- Downes, A.B. & Monten, J. (2013). Forced to be Free? Why Foreign-Imposed Regime Change Rarely Leads to Democratization, *International Security*, 37(4), 90–131
- Dupree, L. (1963). A Suggested Pakistan-Afghanistan-Iran Federation.” *Middle East Journal*. 17(4), 383-399.
- Dupree, L. (1980). *Afghanistan*, Princeton, NJ: Princeton University Press, 125–127.
- Farrell, T., & Giustozzi, A. (2013). The Taliban at war: Inside the Helmand insurgency, 2004—2012, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 89(4), 845-871.
- Foust, J. (2011). Measuring Success: Are We Winning?, Erişim Adresi: www.AmericanSecurityProject.org, 1-23.
- Galula, D. (1964). *Counterinsurgency Warfare Theory and Practice*, 1964 by Frederick A. Praeger, Publisher, New York USA.
- GAO, (2021). Afghanistan Reconstruction: GAO Work since 2002 Shows Systemic Internal Control Weakness that Increased Risk of Waste, Fraud, and Abuse.
- Glaser, J., & Mueller, J. (2019). Overcoming Inertia: Why It’s Time to End the War in Afghanistan, *Cato Institute*, 1-20.
- Griffiths, M., O’Callaghan, T., & Roach, S.C. (2013). *Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar*, Çev: CESRAN, Nobel Kitap, Ankara.
- Hanauer L., & Chalk, P. (2012). India’s and Pakistan’s Strategies in Afghanistan: Implications for the United States and the Region, Erişim Adresi: <https://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt1q6105.9>, Erişim Tarihi: 12.01.2024.
- Headquarters Department of The Army (2006). Counterinsurgency, United States Marine Corps Washington, DC 15 December 2006.
- Herd, G. (2022). The Causes and the Consequences of Strategic Failure in Afghanistan?, *George C. Marshall European Center for Security Studies*, 1-20.
- Hider, J. (2009). The Taliban: Master of chaos thrive on bombs and charity. *The Times*. Erişim Adresi: <http://www.timesonline.co.uk/tol/news/world/Afghanistan/article6847943.ece>.
- Hoffman, F. (2007). “Dereliction of Duty Redux?” Washington, DC: Foreign Policy Research Institute, November 2007, Erişim Adresi: www.fpri.org/articles/2007/11/dereliction-duty-redux, Erişim Tarihi: 12.02.2024.

- Hoffman, F. (2007). Neo-Classical Counterinsurgency?, *Parameters*, 37(2), 71-79. Erişim Adresi: <http://ssi.armywarcollege.edu/pubs/parameters/Articles/07summer/hoffman.pdf>,
- Hook, S.W., & Spanier, J. (2016). *Amerikan Dış Politikası*, İnkılap Kitabevi, İstanbul. https://tr.m.wikisource.org/wiki/Barack_Obama%27nın_Aralık_2009_tarihli_Afganistan_üzerine_konuşması#,
- <https://www.armyupress.army.mil/Portals/7/PDF-UA-docs/Barno2II-2007-UA.pdf>, <https://www.nato.int/>
- <https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2021-07-30qr.pdf>
- <https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2021-07-30qr.pdf>, s. 1-214
- <https://www.sozcu.com.tr/abd-ve-ingiltere-oldurulen-siviller-icin-para-oduyor-wp758504>
- Huntington, S.P. (2021). *Medeniyetler Çatışması*, Panama Yayın, Ankara.
- Husseinikhail, F. (2018). Khalilzad to Facilitate Peace Process Between Govt, Taliban, Erişim Adresi: <https://tolonews.com/afghanistan/khalilzad-facilitate-peace-process-between-govt-and-taliban>, Erişim Tarihi: 12.02.2024.
- Imran, S. (2019). Sino-US Involvement in Afghanistan, *Strategic Studies*, 39(3), 53-72.
- Imran, S. (2019). Sino-US Involvement in Afghanistan: Implications for South Asian Stability and Security, *Strategic Studies* 39(3), 53-72.
- Jakobsen, P.V. (2008). *Nato's Comprehensive Approach to Crisis Response Operations*, Copenhagen: DIIS.
- Johnson, T., & Mason, M.C. (2008). No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontier, *International Security*, 32(4), 41-77.
- Joseph, S., & Nye, J. (2020). *Yumuşak Güç*, BB101 Yayınları, İstanbul, 2020.
- Kaldor, M. (2013) *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*, 3rd Edition. Hoboken, NJ: Wiley Publications.
- Kfir, I. (2009). The Role of the Pashtuns in Understanding the Afghan Crisis, Perspectives on Terrorism, *Terrorism Research Initiative*, 3(4), 37-51.
- Korski, D. (2008). Afghanistan: Europe's Forgotten War, Published by the European Council on Foreign Relations, *ECFR January*, 1-44.
- Lockhart, C. (2008). Learning from Experience, *Slate*.
- Lopez, A.M. (2007). Engaging or Withdrawing, Winning or Losing? The Contradictions of Counterinsurgency Policy in Afghanistan and Iraq, *Third World Quarterly*, 28(2), 245-260.
- Malkasian C., & Weston, J.K. (2012). War Downsized: How to Accomplish More With Less, *Foreign Affairs*, 91(2), 111-121.
- Malt, S.W. (2021). *We Lost the War in Afghanistan. Get Over It*, Erişim Adresi: <https://foreignpolicy.com/2019/09/11/we-lost-the-war-in-afghanistan-get-over-it/>, Erişim Tarihi: 12.12.2023.
- Mason, C. (2019). Recommendations for Success in Afghanistan, United States Army War Collage.
- Mason, C. (2019). *Recommendations for Success in Afghanistan*, United States Army War Collage.
- Mason, M.C. (2015). The Strategic Lessons Unlearned from Vietnam, Iraq and Afghanistan: Report Subtitle: Why the Afghan National Security Forces Will Not Hold, and the Implications for the U.S. Army in Afghanistan, *Strategic Studies Institute, US Army War College*, 175-210.
- Mason, M.C. (2015). Why the Afghan National Security Forces Will Not Hold, and the Implications for the U.S. Army in Afghanistan, *Strategic Studies Institute, US Army War College*, 1-125.

- McCrisken, T. (2012). Justifying sacrifice: Barack Obama and the selling and ending of the war in Afghanistan, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* 88(5), 1-14.
- McFate, M. (2005). *The Military Utility of Understanding Adversary Culture, Joint Force Quarterly*, National Defense University Washington, DC, 42-48.
- McKiernan, G.D. (2008). *Atlantic Council*, Washington, DC, USA.
- McNally, L., Amiral, A., Weinbaum, M. & Issa, A. (2016). *The Islamic State in Afghanistan: Examining its Threat to Stability*, Middle East Institute.
- McNally, L., Amiral, A., Weinbaum, M., & Issa, A. (2016). The Islamic State in Afghanistan: Examining its Threat to Stability, *Middle East Institute*, 2-17.
- Mearsheimer, J.J. (2001). *The Tragedy of Great Power Politics* (New York: W.W.Norton & Company).
- Miller, P.D. (2011). The Case for Nation-building: Why and How to Fix Failed States, *PRISM* 3(1), 63-74, Institute for National Strategic Security, National Defense University.
- Mills, C. (2021). The withdrawal of military forces from Afghanistan and its implications for peace, *Commons Library Research Briefing*, 1-32 .
- Ministry of Foreign Affairs, Islamic Republic of Afghanistan (2024). *China-Afghanistan Joint Statement on Deepening Strategic and Cooperative Partnership*, Erişim Adresi: <http://mfa.gov.af>, Erişim Tarihi: 10.01.2024.
- Mountjoy, P.A. (2009). "The Late Minoan II-III and Mycenaean Pottery from the 1911 Excavations at Phylakopi on Melos", *The Annual of the British School at Athens*, 104, 73-135.
- Mowatt-Larssen, R. (2009). Nuclear Security in Pakistan: Reducing the Risks of Nuclear Terrorism, *Arms Control Today*, Erişim Adresi: <https://www.armscontrol.org/act/2009-07/features/nuclear-security-pakistan-reducing-risks-nuclear-terrorism>, Erişim Tarihi: 12.10.2024.
- Mueller, J., & Stewart, M.G. (2016). *Chasing Ghosts: The Policing of Terrorism*, New York: Oxford University Press, 117-121.
- Mukhopadhyay, D. (2009). *Warlords As Bureaucrats: The Afghan Experience*, Carnegie Endowment for International Peace, Massachusetts Avenue, NW, Washington DC, USA.
- Norell, M. (2010). *COIN in Afghanistan - Winning the Battles, Losing the War?*, FOI Memo.
- Pape, R. (2009). To Beat the Taliban, Fight from Afar, *The New York Times*.
- Papp LM, Cummings EM, Goeke-Morey MC. (2005). Parental psychological distress, parent-child relationship qualities, and child adjustment: Direct, mediating, and reciprocal pathways. *Parenting: Science and Practice*. 5, 259-283.
- Petraeus, G. (2011). Testimony to Congress, Erişim Adresi: http://www.longwarjournal.org/threat-matrix/archives/2011/03/full_text_of_general_petraeus.php. Cited in Kate Clark,
- Pine, A. (1995). Saudi Bombing Kills 5 Americans; Scores Hurt, *Los Angeles Times*, Erişim Adresi: <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-1995-11-14-mn-3042-story.html>, Erişim Tarihi: 20/02/2024.
- Qassem, S. (2009). Imperatives of Stability Misperceived, *Iranian Studies*, 42(2), 247-274
- Rashid, A. (2000). *Taliban: Militant Islam, Oil, and Fundamentalism in Central Asia*, 2d ed. New Haven, CT: Yale University Press.
- Rashid, R. (2000) *Taliban: Militant Islam, Oil, and Fundamentalism in Central Asia*, 2d ed. Yale University Press, New Haven, CT.
- Rogers, P. (2004) *A War on Terror: Afghanistan and After*. London: Pluto Press.

- Rovner, J., & Long, A. (2011). Dominoes on the Durand Line? Overcoming Strategic Myths in Afghanistan and Pakistan, *Cato Institute*, 1-11.
- Roy, O. (1997). The Taliban, the Shari'a and the Pipeline, *Middle East Report* 202.
- Roy, O. (1996). Rivalries and Power Plays in Afghanistan: The Taliban, the Shari'a and the Pipeline. *Middle East Report*. No. 202, 38-39.
- Rupesinghe, K. (1989). Building Peace After Military Withdrawal, *Bulletin of Peace Proposals* 20(Special Issue: Military Withdrawal and Peace Building), 243-251
- Saikal, A. (2021). The Afghan War: Why the US Lost, *Rsis Commentary*, 140, 1-3.
- Salt, A. (2018). Transformation and the War in Afghanistan, *Strategic Studies Quarterly*, 12(1), 98-126.
- Saroha, A. (2019). Understanding The Instability in Afghanistan: Implications for The Indian State of Jammu and Kashmir ” *World Affairs: The Journal of International Issues*, 23(4), 118-129.
- Schmitt, E., & Mazzetti, M. (2008). “Bush Said to Give Orders Allowing Raids in Pakistan,” Erişim Adresi: <http://www.nytimes.com/2008/09/11/washington/11policy.html>
- Schnaubelt, C.M. (2009). NATO and the new US “Af-Pak” Strategy, Research Division - NATO Defense College.
- Simple, M. (2010). Reconciliation in Afghanistan, *Perspectives*, 18(2), 115-119.
- Shane, S. (2012). In Afghan War, Officer Becomes a Whistle-Blower, *New York Times*, 1-10.
- Shroder, J. (2007). “Afghanistan’s Development and Functionality: Renewing a Collapsed State.” *GeoJournal*, 70(2-3), 1-10.
- SIGAR (2017). Security Forces: Lessons from the U.S. Experience in Afghanistan , *SIGAR-17-62-LL*.
- SIGAR (2016). Corruption in Conflict: Lessons from the U.S. Experience in Afghanistan, *SIGAR 16-58-LL*.
- SIGAR (2018). Counternarcotics: Lessons from the U.S. Experience in Afghanistan, *SIGAR-18 52-LL*.
- SIGAR (2018). Private Sector Development and Economic Growth: Lessons from the U.S. Experience in Afghanistan, *SIGAR- 18-38-LL*.
- SIGAR (2018). Stabilization: Lessons from the U.S. Experience in Afghanistan, *SIGAR- 18-48-LL*.
- SIGAR (2019). Reintegration of Ex-Combatants: Lessons from the U.S. Experience in Afghanistan, *SIGAR-19-58-LL*.
- SIGAR (2021). 2021 High Risk List, *SIGAR 21- 22-HRL*.
- SIGAR (2021). The Risk of Doing the Wrong Thing Perfectly: Monitoring and Evaluation of Reconstruction Contracting in Afghanistan, *SIGAR-21-41-LLç*
- SIGAR, (2021). Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction.
- Stanzel, A. (2018). Fear and loathing on the New Silk Road: Chinese security in Afghanistan and beyond, *European Council on Foreign Relations*, 1-12.
- Stevens, F.M.S. (2021). *We Lost - But Who Won The War In Afghanistan: Critical Lessons For Future Western Engagement*, The Hague Centre for Strategic Studies.
- Stewart, R. (2008). How to Save Afghanistan, Erişim Adresi: <https://content.time.com/time/subscriber/article/0,33009,1824099-2,00.html>, Erişim Tarihi: 14.02.2024.
- Stone, O., & Kuznick, P. (2021). *ABD'nin Gizli Tarihi*, Çev. Türkan Çolak, Profil Kitap, İstanbul.

- Strategic Vision, (2008). NATO, Erişim Adresi: <http://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-052e.html>, Erişim Tarihi: 15.01.2024.
- Suhrke, A. (2011). *Defining the Mission*, Peace Research Institute Oslo (PRIO), 2011, pp. 1-20.
- Szeman, I. (2011) *The Current Amazement: Afghanistan, Terror and Theory*. In Z. Jalalzai & D. Jefferess (Eds), *Globalizing Afghanistan: Terrorism, War, and the Rhetoric of Nation Building* (pp. 165–85). Durham: Duke University Press.
- Thomas, C. (2021). U.S. Military Withdrawal and Taliban Takeover in Afghanistan: Frequently Asked Questions, *Congressional Research Service: Informing the Legislative Debate Since 1914*, 1-77.
- Tierney, D. (2016). The Twenty Years' War, *The Atlantic*, Erişim Adresi: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/08/twenty-years-war/496736/>, Erişim Tarihi: 26.02.2024.
- Tully, A.F. (2024). Afghanistan: Bush, Karzai Agree on Strategy Against Terror. RadioFreeEurope/Radio Liberty. Erişim Adresi: <http://www.rferl.org/content/article/1071654.html>
- UNAMA (2019) 'Afghanistan Protection of Civilians in Armed Conflict Annual Report: 2018'. Erişim Adresi: https://unama.unmissions.org/sites/default/files/afghanistan_protection_of_civilians_annual_report_2018_final_24_feb_2019_1.pdf, Erişim Tarihi: 12.02.2024.
- Waldman, T. (2014). Reconciliation and research in Afghanistan: an analytical narrative, Accepted for publication by *International Affairs*.
- White House, (2021). Remarks by President Biden on the Way Forward in Afghanistan, Erişim Adresi: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/04/14/remarks-by-president-biden-on-the-way-forward-in-afghanistan/>, Erişim Tarihi: 14.02.2024.
- Williams, B.G. (2008). Return of the Arabs: Al-Qa`ida's Current Military Role in the Afghan Insurgency, *CTC Sentinel* 1(3), 22–25.